De la Libreria de D. Joachin Cid, Carrascal Canonigo de la del Salvador de Sevilla. &c.

Josephi Judei Histo

rici pręclara opera nō parua accuratiōe & diligentia recēter īpressa necnō a cōpluscul' mēdis q̄bus passi ātea statebāt tersa atq; castigata

De Antiquitatib' Libri viginti nūc pri

mū cū duplici ad bibliā cōcordantia: vnaquidē generali ad leges & historiales biblię libros: altera vero spāli ad singula eorūdē capitula

De Judaico bello Libri septem ad octo

nouissimos eiusdē de ātiquitatibus libros: necnō ad Agesippi xpiani de hierosolimitāo excidio quīq; libros collati cōsil'r atq; cōcordati

De Antiqua Judeorū origine cōtra Gre

cos & Manethonē ægyptiū: necnon cōtra Appionē Alexandrinū libri duo hucusq; confusi: nunc vero per capita distincti.

Et his oībus Josephi operib' adiecta sūt

accurate sīgulis capitibus cōpēdiosa argumēta: cū ānotatiūcul' ī margine vbiq; accōmodatissime collocatis nō parū lectori cōducentibus

Roberti goullet sacre pagine professoris

eruditissimi (q̄ p̄dicta Iosephi opa eo modo quo p̄missū ē nō sine magnolabore excoluit) Tretramonō: ex ipsius Iosephi / biblię historiæ scolasticę Agesippi epithomatibus solerter conciliatum.

Eiusdē cōpēdiū de sex etatib' seculi ī quo

p̄ter xpi genealogiā multa scitu dignissima cōtinent. breuis scilicet cosmographię recollectio: & oīm ferme regnorū origo successio & finis qq; reges ī illis & quot annis regnauerunt. Illi præsertim quorum sacri codices: ac Iosephus noster meminerunt.

Venundantur parrhisiis in vico diui Jacobi sub intersignio Lilii aurei.

Ad reuerendũ in Christo patrẽ et dominũ Dominũ Ludouicum

Herbert Abricensem Episcopũ omnigena virtute optimisq; litteris apprime cõspicuũ: in IOSEPHI Hebrei historici recognitionẽ. ROBERTI GOVLLET inter sacrarũ litterarum professores minimi prefacio

¶ PREFACIO

[•Ecclesii. xxx. iij] QVEMADMODVM nihil est homini (q̃diu mortalem agit vitam) honesta operatio-
[Marcus Cato.] ne diligentiq; industria cõducibilius (sacratissime presul) Ita eidem torpedine ac iner-
tia ocio nichil neq; perniciosius est neq; detestabilius. Siquidem ignauia animi flace-
scunt torpescuntq; corpora: & multam (pro ecclesiastici sententia) maliciã docuit ocio
sitas quę omnia proculdubio abigit honestus labor. Hinc Marcus Cato dicere sole-
bat hominis vitam propevti ferrum esse. Q̃ñ q̃dẽ ferrum (si exerceas) cum splendore
conteritur: siminus rubigo interfecit: haud secus si se homo execeat cum laudis splendore consumi-
[Baptista Parthenicę Prima.] tur. Plusq; accidia affert detrimenti q̃ exercitatio. Quod & Christianus Poeta Mantuanus eleganti
carmine expressit sic inquiens.

Pigros rubigine sensus
Occia corrodunt / sopitaq; pectora torpor
Noxius obliquat. ferrum si transit in vsus
Assiduos splendore micat vultuq; nitenti.
Audet ad argenti decus aspirare superbum.
At si longua quies ieritfuscatur: & atram
Vertitur in scabiem: celeriq; absumitur euo.

[Solon.] [Aristoteles.] [Cleantes.] [Appelles.] [Plinius.] [Seneca.] [Origenes.] [iulius.] [iob. v.] [iob. vij.] [Luc. xv.]

¶ Proinde maiores nr̃i quicquid noctu dieq; elaborabãt spirituali apponebãt lucro. Vñ Solon vnus
ex septẽ sapiẽtibus se aliquid quotidie addiscẽtẽ cõsenescere gloririabatur. ¶ Stratũ aũt petẽs Arist.
plũ bea manu pilã sumebat quę in subiectũ vas ęneũ decidẽs ad studiũ excitabat. ¶ Cleantes noctu
hortos irrigabat quo posset iterdiu philosophie studio icũbere. Appelles itidẽ egregius pictor nũq̃ tã
occupatũ diẽ egitqui artis suę lineã duceret: vñ tale emanauit adagiũ: nulla dies siue linea. Plinius quo
q; omne tẽpus quod litteris nõ impartiret: perire arbitrabatur. ¶ Etiã nõ seneca ociũ sine litteris mor
tẽ viuiq; hoĩs dicebat eẽ sepulturã. ¶ Nõ parũ cõmẽdatur Adamãtius Origines vt pote cũ neq; cibũ
absq; erudita lectiõe sumere voluisset neq; manus habuerit vnq̃ pugillari vacuas. iulius ille cęsar ma-
gnis efferẽ pconijs q bella quę die gessisset nocte mãdabat litteris. His nãq; cęterisq; sapiẽtie studiosis
exploratũ est hoĩem natũ esse ad laborẽ & auẽ ad volotatũ. Malicia siquidẽ inquit iob ẽ vita hoĩs sup
terrã & sicut dies mercẽnarij dies eius. Quo circa nullã vt credere par ẽ grauiorẽ arbitrati sũt iacturã q̃ B
futilẽ tpis contritionẽ: de quo reddenda esse villicationis rationẽ euangelicũ verbũ cõminatur. ¶ Ho
rũ itaq; vestigia pvirili eminus sequi percupiẽs vt ociositatẽ omniũ bonarũ artiũ nouercã deuitarẽ: nõ
nihil studiosi operis volui deligere quod etiã in comunẽ hoĩm cederet vtilitatẽ: scienr hominẽ hoĩm
cã vt ptritũ habet puerbiũ fuisse natũ. Verũ eniuero operepręciũ eẽ duxi si antiquorũ libros q nichil
mea sẽtentia ex his quę ad cõmunẽ hominũ eruditionẽ necessaria pretermiserũt nobis relictos a mẽ
dis & erroribus quos indies aut ex frequẽti transcriptione seu pressione acquirũt eluamus pristinoq;
restituamus nitori. Sic eni ęquũ est vt qd crebro male pullulat crebrius succidat. Necvero minus reipu
blice cõfuerũt qui aurũ repugnãt q̃ qui effodiũt. ¶ Quũ igitur michi ęgregia IOSEPHI quẽ pdẽ IO
SEPHI vocãt opa occurrissẽt vsq; adeo deprauata vt neq; clausula qdẽ itegra ferme appareret: cepi
ad illius tã digni tãq̃ vtilis atq; necessarij opis castigationẽ manus applicare cũ mihi vacabat ocio &
his q̃dẽ diebus feriatis qbus populo cõcionari nõ suppetebat. Ea nãq; ratiõe potissimũ p suasus sũ q F
hmõi opera ad sacrę historie elucidationẽ sint per qua necessaria. Adde q tu in sane multa reperies
etiã scitu dignissima quorũ sacrę nostrę litterę nichil meminerunt. Et cũ a Machabeorũ tẽpestate vsq;
ad Christi tẽpora centũ & plus effluxerint ãni: in quo quidẽ tẽporis intersticio nihil in biblia de iudeo
rũ statu memoratur. Hęc habes p illa tẽpestatis itercapidine apud nostrũ iosephũ accuratissime de
scripta quę etiã oĩa vsq; ad quadragessimũ & supra post salutiferã Christi passionẽ cõtinuauit annũ

[Vtilitas lecturę librorũ iosephi]

¶ Meminit ad hęc iosepns sanctissimi saluatoris nr̃i. Quinetiã de iohãnis baptistę & iacobi minoris
sanctimonia mẽtionẽ facit idq; ad nostre religionis pconia pppe cũ ab aduersarijs bonũ habere testi
moniũ sit opido per q̃ cõmẽdabile. Quo circa hoc egregiũ opus antiquitatuz ab ipsimet hebręis nr̃e
inuidẽtibus fidei teste Pico Mirandula fuit viciatũ. ¶ Est pręterea librorũ iosephi lectura maxie de
iudaico bello p hac fluctuosa tẽpestate qua tantus bellorũ in Christianitate ingruit horror vtilissima
Quandoquidẽ nichil ferme videbis in his que modo geruntur cruentissimis prelijs cui nõ videatur
sile aliquid olim iudeis quibus i religiõe sed lõge sanctiore succedimus cõmerẽtibus suis sceleribus
cõtigisse quotũ iosephus nr̃ finale narrat excidiũ. ¶ Nunc vtinã principes nr̃i bellorũq; auspices ha-

berēt prę oculis:cognoſcerētvtiq; q̄ diſcrimioſus bellorū aditus q̄q; dubius ſit exitus Hos nēpe q̄ autu marē non cū tanta pernicia perpenſos fore ad bellicas expeditiones:cū perhorrēda hūani ſāguinis p̄ fuſione ſuccedēdi. Vn̄ prothneſas tot inſontiū expilatiōes & cedes tot diuerſorū exiciales locoꝝ euer ſiōes. ſtupra / raptus / adulteria / rapinę / furta iiuſte exactiōes ſacrilegia & īmunera mala ꝓdeūt. Ah vti nā ſaperēt & intelligerēt ac nouiſſima ꝓuiderēt. Sed de his alias. ℂ Huius itaq; ęgregia ioſephi ope ra non ſine multa lucubratione:īproboq; labore recognoui ſic q̄ meo iudicio nullæ aut p̄paucę ſup ſint mēdę:niſi quas Calcographorū / quibus ſēper adeſſe nō potui / opus ipſū imprimendo parti igno rantia ; parti negligētia cōtigit emerſiſſe. Q nappropter ſi inter legendū quippiā errorū inuenias aut in cōcinua elemētorū variātia / aut falſa numerorū ſupputatione vel negligenti alicuius dictionis omiſſio ne nō michi aſcribas quęſo. ℂ Libros autē antiquitatū ad biblię noſtrę hiſtorias q̄tū ſe protrahūt or dinatis in inferiori margine ſingulorū librorum & capitum anotationibus cōcordare ſtudui . Libros quoq; ſeptē de Iudaico bello cū octo nouiſſimis antiquitatū libris:necnō cū hiſtoria Aegeſippi Chri ſtiani antiquiſſimi / quā de hieroſolimitano excidio ī quiq; libris ſcripſit / libros ī margine & capita ſub ſiguando conciliaui:huic addendo operi quę Ioſephus miſit. ℂ Nouiſſimū inſuper opus ioſephi vbi aliorū meminit librorū / quod cōtra grecos Manetonē ęgyptiū & Appionē alexandrinū de ſuę gen tis antiquitate cōpilauit / diſtinxi per capita:& ſingulis omniū librorū capitibus breuiuſcula ſūmaria adieci,ac in ſuperiori margine ꝓ ſtudiſ leuādo labore per q̄ vtiles annotaciunculas locaui. ℂ Ceterū indicē toti operi perneceſſariū adunaui quod Monoteſſerō ſine TETRAMONON pōt appellari Ex quattuor enī hiſtoriſ cōpendioſiſſime cōcinatum eſt. Nā ſingula operū Ioſephi ępithomata com plectitur. in quibus ſūmati perſtringūtur quę in Ioſepho diffuſe enarrātur quibus que tā ex biblia qua ſcolaſtica hiſtoria capita annotātur in quibus illa per āple cōtinētur adeo vt cōpendiaria via ſit ad p̄ ueſtigāda vniuer quaquauerſū tendas. Itidē ex egeſippi hiſtoria in libris de iudaico bello effeci inſup tā ex biblia q̄ hiſtoria ſcolaſtica & ęgeſippo additiōes eorū ſcilicet / q̄ nę noſter Ioſephus prętermiſit / ſuis appoſui locis: ℂ Verū enī cū laborī finē voluiſſem imponere ſtatim bellorū memoria / quibus he heri aduerſus ferme omnigenas hoīm nationes fuerunt exercitati nouū michi miniſtrauit negocium Nā vt noſtri ioſephi eluceſceret hiſtoria cōpēdioſam de ſex ſęculi ętatibus ex ſacris codicibus necnō catholicis doctoribus & aliſ antiquiſſimis nō paruo ſtudio collectionē cōgeſſi vbi adiecta breuiuſcu la vniuerſi orbis coſmographia & oīm regnorū inicia regūq; ſucceſſiones nomina & annorū numeri vſq; ad ioſephi noſtri tēpora q̄tū ad operū eius luculentiorem intelligentiā videbātur conducere per ſtrigūt. ℂ Ad hęc ſacratiſſimā ſaluatoris nr̄i. IESV CHRISTI generalogiā q factus ē ex ſeīne dauid ſecūdū carnē ex philonis iudei & diui hieronimi & aliorū autenticorū ſcriptis Matheū & Lucā euā geliſtas necnō & nōnullos ſacrę ſcripture alios paſſus concordando luculenter inſerui. ℂ Cū itaq; aīo volūtarē cui has meas lucubraciūculas deuouerē tu mihi imprimis occurriſti digniſſime pontifex cui plurima debeo cęteriq; mei cōtubernales Haricuriani quippe cū tuis auſpiciſ Rcuerēdus in Chriſto p̄ter & dn̄s Dn̄s bonę memore Gauffridus. herbert Conſtienſis olim pręſul meritiſſimus germanus tuus cuius animā collocet dominus cū principibus populi ſui a paucis annis Haricurianū ludum no ſtrū āpliſſimis donauit prouētibus:ad ſcolaſticorū æducationē:ob idq; tu cū claris fratribus tuis quo rum officiſ me totum deuoui & deuoueo ampla impartitum es munera. Efflagito igitur id munuſcu li hilari accipias animo: Artaxerxis exemplo qui vt meminit Plutarcus inter equitandum a colone quodam lagūculam aquę plenam hilariter excepit animi affectū pluris q̄ muneris quantitatē ducēs Cū enī propter bonas artes quibus maximopere clares obq; animi tui virtutē qua pręſtantius nichil eſt Et preſertim propter illā tuā benignam affabilitatē qua animos hominū tibi concilias & ad te di diligendū allicis omnibus ſis gratus & amabilis non ambigo ſi hic noſter labor tibi placeat qui oībus ſit acceptus. Vale præſulū columē & decus EX HARICVRIANIS Sedibus Parrhiſiſ tertio kalen das Februarias. Anno dominice ſalutis Milleſimo quingenteſimo decimo tertio.

Deutro. xxxij.

Roma. capi. j.

Plutachus.

Ioſephi in pſeudographos Querimonia.

Mancus ego nuper Lacero mutilatus amictu:
Crinibus impexis pube tegente genas
Obſcuraſq; miſer longe relegatus in oras
Exilium queſta eſt mens gemebunda ſuum
Detritus iacui truncato ſtipite nullis
Nexibus aut neruis ſquallida membra valet
Saucia nec doctus reparauit corda Machaon
Lumina nec chyron:curaq; phillicides.
Non circes iuuit falſe non phaſidos herbę
Nec coi quicq̄ pharmaca rara ſenis
Hei nimium poſſem vigilatas plangere noctes
Atq; queri ſtudio preteriſſe dies
Vt mea calorum memorarent geſta virorum
Scripta:vel optato fine legatur opus
Ni bene creſcenti occurriſſent numina morbo
Dum michi cōſtanti mente Robertus adeſt
Ingenium:feruens ſtudium conſtantia ſudor
Me fœdis ſoluit lector amande notis

FINIS

Incipit prologus sancti Hieronimi in Iosephum continens generationem eius. fortunam quoq; & testimonium quod fert de christo.

Testimoniũ Iosephie de Christo libro suo antiquitatum decimo octauo capitulo quinto,

IOsephus mathię filius ex hierosolimis sacerdos a vespasiano captus: cũ Tito filio eius relictus: hic Romã veniẽs septẽ libros iudaicę captiuitatis ĩparatoribus p̃ri filioq; obtulit: q & bibliotecę publicę traditę sũt & ob igenij gl̃ia3 statuã quoq; Romę meruit. Scripsit aũt & alios vigiti antiquitatũ libros: ab exordia mũdi vsq; ad quartũdecimũ annũ domiciani Cęsaris. Hic ĩ octauodecio antiquitatũ libro manifestissime cõfitet̃ ꝑpter magnitudinẽ signorũ xp̃m a parrhiseis ĩterfectũ: & ioannẽ baptistã vere ꝓphetã fuisse: & propter interfectionẽ iacobi apostoli hierosolimã dirutã: ¶ Scripsit aũt de dñ̃o in hunc modũ Eo tẽpore fuit iesus sapiens vir si tamen virum eum oportet dicere Erat enim mirabiliũ patrator operũ & doctor hominũ eorũ qui libenter vera ſnscipiunt: plurimos quoq; tã de iudeis q̃ de gẽtibus sui habuit sectatores & credebatr esse christus. Cum inuidia nostrorũ principiu3 cruci eũ pilatns addixerit: nihilominus qui primũ dilexerũt. perseuerauerũt Apparuit enim eis tertia die viuens: multa hæc & alia milabiiia carminibus prophetarũ de eo vaticinvntibus. Et vsq; hodie christianorũ gens ab hoc sortita vocabulum non defecit.

¶ Explecit prefario Hieronimi.

Studiosis litterarũ zelatoribus Ioannis de guoy mornẽsis epigramma.

Orta vetustarum cognoscere semina rerum
  Priscaq; quem patrum cernere gesta iuuat
Quęq; palestinis ciciderunt agmina telis
  Victaq; romanum quæ subiere iugum
Hic Iosephus adest terris eductus ab vmbris
  Singula qui fluxi temporis acta notat.
Quicquid enim succi vetus ægesippus habebat
  Eloquioq; pari. Biblia sancta refert.
Quis simul adijcitur: quod charta scolastica pandit
  Omnia presenti codice clara patent
Quattuor vnus is est: his terq; quaterq; legẽdus
  Ter lege bis sens Lectio trina dabit.
Tetramonon siquidem cõplete quattuor vnum
  Continet: vt largas arcula seruat opes
Adde breui solimæ clausas epithomate gentis
  Historias: quarum portio nulla vacat
Hęc dedit excultum solertis dogma Roberti
  Candida quem sacrę pallidis arma tegũt.
Archetyopum vitę hic clariq; specime3 honesti
  Euẽtus varios indicat atq; vias.
Non igirur Leuibus mergantur pectora nugis
  Nam nihil stomachum nausea ficta grauem

Eiusdẽ perspicacissimo artium & theologie professori magistro Roberto Goullet constantiensi pręsentis voluminis elimatori vigilantissimo octostichon.

Historiæ flores quondam lętissima clio
  Iuuenit quorum fons Iosephus erat
Quo tamen extincto dederant obstacula sentes
  Nam tenebras luci plurima menda tulit
At fugiunt vmbrę purgatis lumine nimbis
  Dnm clarij reseras docte Roberte vices
Sic tua diuinos spirantia verba recessus
  Aethereas pandunt luce micante vias

¶ Mercurius lepaintre fratrem suum Ioannẽ barbier bibliopolam hoc ępigrammate salutat.

¶ Mulltiiugas liceat gressu nutante per vrbes
  Iuerit: historiæ fautor & vnus apex
Aut si tempus ędax palmarum fregerit vsus
  Niliaco veterum cortine gesta canens
Vut scithyę sirtisq; lacus siculãq; carybdin
  Legerit. ęolijs vndiq; pulsus aquis
Attribuens pręluste tamen genus herculis intrat
  Parrhisios operi laurea serta tuo·
Quippe corintiaco rutilans tua charta metello
  Dignior ante graues semper habetur auos
Bibliopola fides pręcij cui vera recumbit
  Diceris & danaa nescius arte pater. ∴

IOSEPHI IVDEI HYSTORIOGRAPHI VIRI CLARISSIMI PROLOGVS IN LIBROS antiquitatum viginti incipit feliciter. Et de greco in latinum traductos per venerabilem preysbterū ruffinum aquileiensem virum doctissimum.

HYSTORIAM Conscribere disponētibus non vnam nec eandem video eiusdem studij causam sed multas existere: & ab alterutro plurimum differentes. Nam quidam eorum sui sermonis pādere volētes ornatū & ex hoc gloriam aucupantes: ad partē huius discipline accedunt. Alij vero illis gratiam referentes, de quibus ipsā descriptionē esse cōtigerit in opere eodē vltra virtutē coacti sunt laborare. Quidā autem ipsa rerum necessitate vim passi sunt: vt ea quibus interfuerūt cū agerētur: scripture declaratione colligerēt. Multos autē magnitudo rerū vtilium in occulto iacentium inuitauit: vt hystoriam ex his ad vtilitatem deberēt ꝓferre communē. ¶ Harū itaq; quas predixi causarum: due nouissime mihi etiā prouenerunt. Bellū nāq; quod inter Romanos & nos iudeos fuit: & qui actus ei quiq; finis accesserit: experimēto ipe cognoscēs narrare coactus sum: propter eos qui veritatē in ipsa conscriptione corrūpunt. Presens aūt opus assumpsi: credens etiā dignū studiū Grecis omnibus aperiri. Continebit itaq; omnem antiquitatē nostrā & conuersationis ordinē ex hebraicis litteris interpretatum. Dudum siquidem cum bella conscriberem ꝓposueram declarare qui fuerint in initio iudei: & quibus sint vsi fortunis: & p quē legislatorē sint eruditi hoc quod ad pietatē aliaq; virtutis cōtinētiā noscitur attingere: & q̄ longis pugnātes tēporibus: inuiti nouissime venerint ad certamina Romanorū: Sed qm̄ ingens erat operis eius ordo & valde pplexus in ipso libro diuidēs dispnēsq; principia: atq; finē cōscriptionē ipsā abreuiare tētaui. Tēpo-
B re nāq; ꝓcedente secūdū illud quod solet accidere gaudia cogitantibus mihi quoq; segnicies tarditasq; successit: tandē arripiēdi materiā in vsum extranee quippe lingue: & a nostra cōsuetudine peregrine. Erāt aūt q me hystorie desiderio ꝓ rebus talibus inuitarēt & p̄cipue horū oīm Epaphroditus vir q vniuersas quidē diligere disciplinas: maxime aūt rerū cognitione gauderet vtiq; cū & ipse magis rebus & multimodis causis interfuisset: & in oībus mirabilē nature fortitudinē & immutabilem voluntatem sue virtutis ostēderet. Huic enim vero semper obediens: qui vtiliter & bene agētium cooperator existeret: ne videret desidia potius q̄ optimo labore gaudere: ad hoc me protinus armaui illud quodq; sup ea q̄ iā dicta sunt non transitorie cogitans: quia per hec & de nostra prosapia aliquid tradere nostris volui: & de grecis si quis eorū scire que nostra sunt voluerit. ¶ Comperi siquidem quō Ptolomeorum secundus rex maxime circa disciplinam & librorum collectionem studium habens in nostra precipue lege opus sue largitatis ostendit: & constituta eius festinauit greca voce trāsferri. Pontifex vero noster Eleazarus: qui nulli virtute secundus non inuidit vt predictum regem hac vtilitate priuaret cui omnino fortitam restitisset: nisi patrie nostre cōgrueret: vt nihil bonorū eius remaneret occultum. Ideo mihi scilicet ipse cōuenire putaui: vt magnanimitatem qdē pōtificis imitarer: & vt regie largitati similiter respōdere tur ab eis q doctrine amatores esse noscunt. Neq; ei ille omnē descriptionem a trāslatoribus accepit: qn̄ ea tantūmodo que legis sunt hi qui ad explanationem missi fuerant. Alexandriā tradiderūt: cū sint alia innumera que per sacras lr̄as indicant: vt pote quiq; miliū ānorū hystoria inistis exposita: & diuerse q dē in his continētie sūt multe vero ciuitatis fortune: & fortia facta ducū: & mutabilitates cōuersationū q totū ex ipsa historia precipue poterit quilibet agnoscere: si eam voluerit lectitare. In qua etiā reperitur
C quomodo eis qui volūtatem propriā non sequunt & ea que bene sancita sunt trāscedere nō p̄sumunt omnia ad terminū fidei tendentia. Prospere peraguntur & honoris felicitas prebeatur a deo: qn̄ vero recesserūt aliqui ab huius diligentie veritate: fiunt eis oīa sub inopia que videbātur i abūdantia cōstituta, & in calamitatē importabilē eis vertitur: qcquid quasi bonum agere festinabant. ¶ Iā itaq; eos qui lecturi sunt hos libros exoro: vt voluntatē suā deo submittāt: & legislatorem nostrū probent si naturam eius digne considerauerit: & semper decentes actus virtutis eius exposuit purā rationē de illo custodiens abhominare ab illis turpitudine fabularū licet ex longitudine tēporis: & etate vetustiore potuissent multam figmentorum fallacium habere licentiā. ¶ Fuit enim ante annos duo milia. In qua lōgitudine seculi neq; ipsorum deorum generationes poete: nisi forte hominum actus/aut leges dicere p̄sumpserūt: integritatem videlicet eorū que ad me conscripta sunt procedētes sermo ordie ꝓprio declarabit. Hoc ei factūrū me in negocio isto proposui: vt nihil adijciā: nec iterū p̄termittā. Quia vero pœne oīa ex moyseos legislatoris sapiētia apud nos pēdere noscuntur: necesse mihi est pauca de illo predicere ne qui legentium querant: cur nostri sermo studium descriptionis habens de dictis & factis in tātam nature rationē processerit. ¶ Sciēdnm itaq; quomō legislator ille oīm rerum necessariorum indicauit vt quisquis suam vitam bene gubernaturus: & legem ess et lijs positurus: dei primitus deberet cōsiderare

Varie cause cōscribendi hystorias

Motiuū ioseph ad conscribendum antiquitatum libros.

Epaphroditus in' ciuitauit authorem ad scribendum.

Ptolomeorū secūdi regis laus Eleazarus

Vtilitas hystorie antiquitatū a Iosepho' conscripte.

Iosephus ad lectores.

Meminit moysi legislatoris & itē tionem mosayce le. reprimit necessariorum.

naturam: operamq; eius mente contemplaretur: & eius exemplum imitaretur & quantum esset virtus hunc sequi tentaret. Neq; enim vel ipsi legislatori fuit sufficiens mens dum i ipsius vtiq; cōtemplatione deficeret: nec eis qui conscripturi sunt ꝓ causa virtutis aliquis prosper euentus erit: nisi pre omnibus do ceantur quia pater omnium & dominus deus existens & vniuersa respiciens: sequentibus se vitam fœli D cissimam prębet. virtute vero digredientes: maximis calamitatibus subdit. Hoc ergo dicere desiderans Moyses suos ciues ac populos legis constitutionem nō ab ore cōmuni: nec a proprijs placitis inchoauit: sed ad deum & mundi fabricam eorum mentes erigens & persuadens: quoniā creaturarum terrenarum opus dei pręcipuum homines sumus: dū habuisset eos iam ad impietatem obedientes: de rebus reliquis eis facilime persuasit. ¶ Alij namq; legislatores fabulas sequētes humanorum delictorū confusionem potius in deos suos sacrilego sermone verterunt: & multam malignis peccandi licentiā ꝑbuerunt. noster vero legislator summā virtutem deum habere pronunciās infudit hominibus ea participari: & eos qui taliter non saperent nec crederent: iussit ineuitabiliter castigari. Secundum hoc ergo argumentum facere examinationem lecturos exoro. sic enim considerantibus nihil irrationabile dictum nihil ad maiestatem dei atq; clementiam videtur incongruum. Cuncta nanq; circa naturam rerum affectionem consonam habere noscuntur. alia quidem aperto: vel simplici modo legislatore tangente, alia vero cum sua honestate allegorice proferente. Quia quicunq; clare dici proderat: hęc manifeste declarauit. Volentibus autem etiam causas rerum singulas considerare cōtemplatione multa nimis, & valde philosophica reperitur. Quod ego nunc quidem dicere suppono: sed deo tempus prebente nobis post hoc opus tentabo conscribere. Conuertar autem ad rerum narrationem: reminiscens primitus eorum: que de mūdi fabrica Moyses dixit. Hoc autem in sacris libris comperi ita conscripta.

Aliorum legislatorū error in cōdendo leges.

¶ Explicit prologus Iosephi.

¶ Iosephi antiquitatis iudaicę liber primus incipit fœliciter:

¶ De creatione celi: & terræ: & de operibus sex dierum & requie diei septimi. Capi. I.

Opus primę diei.

Gen. ca. I. E.

IN PRINCIPIO creauit deus celum & terram. sed dum terra ad aspectū non veniret & profunditate tenebris celaretur: & spiritus dei desuper portaretur deus fieri iussit lumen: quo facto considerans omnē materiam separauit lumen & tenebras. & alie quidem rei nomē imposuit noctem, aliud vero vocauit diem vespere & mane appellans initium lucis & requiem. Et is quidē est primus dies. Moyses aūt eum vnū esse dixit ¶ Et licet sufficiat causam huius rei etiam nunc dicere; tamen quia pollicitus sum rationem causarum singularum seorsum tradere, illud ad huius rei interpretationem me necessarium est differre.

Opus scdę diei

¶ Post hęc secūda die celum super omnia collocauit, ipsumq; ab alijs distiguens, in semetipso constitutum esse pręcepit, & ei cristallum circunfigēs, humidum eum, & pluuialem ad vtilitatem quę fit ex terre imbribus congrue fabricatus.

Opus tertię.

¶ Tercia die statuit terrā circa eam mare diffundens Ipsa vero die repente ens virēs herba & semen de terra sunt orta.

Opus quartę.

¶ Quarta autem die ornauit celum sole et luna & ceteris sideribus, motus his tribuēs atq; cursus, quibus horarū distinctiones manifeste designarētur.

Opus quintę.

¶ Quinta die animalia natatilia & volatilia, alia quidem in profundo. alia vero in aere esse costituit, copulās ea ad cōmunionem atq; permixtionem causa prolis pro futurę, & vt eorum natura multiplicari potuisset & crescere.

Opus sextę.

¶ Sexta vero die creauit quadrupedum genus, masculinum faciens atq; femininum, in quo etiam hominem finxit. Ita ergo mundum cunctum sex diebus & omnia que in eo sunt facta Moyses ait. Septimo die deum ab operibus manuum suarum requieuisse dicens. Vnde etiam nos eo die laboribus proprijs vacare dignoscimur, eum sabbatū appellantes, quod nomen requiem hebręaica lingua significat.

Septimo die requeuit deus.

¶ De plasmatione protho plastorū, & de plantatione paradisi & de introductione Adę & Eue in ipsum. Capitulo. ii.

Ge. ca I. & 2. F

Adā nomina animalibus imposuit.

POst septimā vero diē cepit de hominis natura Moyses reddere rationē, ita dicens, Finxit deus hoiem, puluerem de terra sumens, & in eum spiritum inspirauit & animā. Hic autē homo Adā vocatus est, quod nomē hębraica lingua significat rubeus: qm̄ cōspersa rubea terra factus est- Talis est enī virgo tellus & vera. ¶ Presētauit quoq; deus ade aīalia scdm genus femininū masculinūq; demonstrās & his nomīa imposuit, qbus ēt nūc vocāt.

Creatio Eue ex costa Adę.

¶ Videns ergo deus adā nō habētē societatē ad fœminā neq; cohitationē cū vtiq; nō esset, delectās aut ī alijs aīalibus que copulata videbātur, vna dierū eo dormiēte auferēs costā eius fixit ei mulierē, & Adā sibi iūctā cognouit de se fuisse plasmatā. ista hębraica ligua mulier appellat. Nomē vero mulieris illius erat Eua qd significat oīm viuētiū matrē.

Plantatio paradisi. Nomia fluuiorū paradisi.

¶ Dicit aūt deū etiā ad oriētē plātasse paradisū oī germinatiōe florētē. in hoc enī esse & vitę plātationē, & aliā prudētie, qua cognosceret qd esset bonū q due malū, & ī hūc ortū itroduxisse Adā & eius vxorē pcipiētē plātationū eos hēre solicitudinē. Rigat vero ortus hic ab vno flumīe, circa omnē terrā vndiq; pfluēte

A Hic i quattuor diuiditur partes; & Phison quidem nomen est vni: quod mundationē significat eductus in indiam: in pelago late diffunditur: quod geta nuncupatur a grecis Euphrates autem & tigris in mare rubrū ferūtur. Vocatur Euphrates quidē foras: quid significat dispersiones seu flos. Tigris autē diligat quod indicat acutum aliquid & angustū. Geon quoq; per egyptum fluens: ostendit eū qui nobis ab oriē te redditur quem greci appellant nilum.

¶ De precepto dato Ade & Eue ꝓthoplastis & eoꝝ trāsgresione/ & eiectione de paradiso. Capi.iij.

Inuidia serpentis.

Gñ.c. 2. & 3. Deus igitur Adam & mulierē ex alijs quidē plantationibus gustare precipit. De prudētie vero plantatione voluit abstinere: ꝑdicens cōtingentibus ex ea perditione esse venturā. ¶ Et dū illo tēpore cūcta aīalia concordarent serpens cohabitans cū Adā atq; muliere inuidiam habuit i quibus eos arbitrabatur esse felices obediētes vtiq; ꝑceptis dei. Quos reputās p iobediētiā calamitati succūbere ꝑsuasit mala volūtate mulieri: vt de prudētie plātatiōe gustaret dicēs in ea esse boni maliq; cognitionē. Quo facto btā3 eis vitā: & cui nihil diu ie cognitiōis deesset dicebat accedere & seduxit qdē mulierē: vt dei mādata cōtēneret. Que cū ex illa plātatiōe gustasset & tali epulatōe gauderet ēt Ade exinde vt vesceret̄ ꝑsuasit. Quo facto semetipsos cognouerūt esse nudos: confusionēq; manifestā habētes tegumētū sibimet requirebāt: illa nāq; plantatio cā acuminis erat & intellectus. Folijs ergo fici semetipsos operuerūt: & hęc genitalibus opponētes: videbat̄ sibi i his magis esse felices que prius reputabāt se defficilius iuenire. Deo aūt in hortū veniēte Adā ne ad ei⁹ veniret colloqū. cōscius iniqtatis sue discessit. Deus itaq; itendēs qd egerat: cā3 reqrebat ꝓpter quā prius eius alloqo delectaret̄ postea vero refugeret atq; cōfūderet̄. illo ergo nihil loquēte eoꝗ se cognouerat dei trāsgressū fuisse mādatū deus ait Mihi qdē de vobis notū ē. quē admodū felicē vitā extra oī3 malorū passionē habueritis nulla solicitudine aim vestrū cōturbāte: cū vobis spōte ad fruēdū & ad voluptatis abūdātiā orirent̄ vniuersa: me ꝓuidēte virētia sine vestro labore & miseria: sed nūc malepn̄tibus senectus velox vobis adueniet: & nō lōga vita succedit: qm̄ mihi cōtumeliā tali volūtate fecistis mea mādata ꝑuaricādo. Neq; ei virtutis cā taciturnitate cōstringeris: sed mala cōsciētia retineris Adā vero pc̄tī veniā postulabat: rogabatq; deū ne eū nimis affligeret: & de facto cōiugē accusabat dicēs se ab ea seductū deliquisse. Quę rursus de serpēte q̄ eā seduxerat querebat̄. Deus aūt Adā victū cōsilio mulieris: pene subiecit: ꝑcipiēs terre nequicq̄ eis spōte ꝓferret: sed laborātibus & operatione cōtristis: alia quidē fruges daret: alia denegaret. Euā vero partu & cōceptionū doloribus castigauit quō Adā in quibus ipsa fuerat a serpēte decepta seducēs: calamitatibus iplicita. Abstulit & serpēti vocē: iratus eius malignitati quā gesserat i Adā: & venenū ei sub lingua ponēs: ꝙ esset hoībus inimicū: ꝑcepit vt mulier eius capiti plagas inferret: ille vero iacēs hoībus ēt aduersus: & interitū facilē eis ꝓ vindicta portaret. Quem etiā pedibus priuauit: vt volutatus i puluere traheretur. Et deus quidē hęc eos pati preci piens transmigrauit Adam & Euam ex hortto in aliā regionē.

Confusio post peccatum.

Excusatio Adā & Eue & eorū maledictio.

B

Maledictio serpentis.

¶ De humani generis ꝓpagatione in Cain & Abel & filiabus. De iterfectione Abel p Cain & de pena qua mulctatus est Cain: & de duabus colūnis latericia & lapidea in quibus cōscripserūt filij Adā omnē disciplinā rerū celestiū quā per se adinuenerunt ¶ Capitulum.iiij.

Abel virtus.

Nati aūt eis filij duo masculi: quorū vnusquidē prior appellabat̄ Cain: qd nomē interpretatum significat possessionē. Abel vero secūdus: qd significat nihil hoc. Quibus nate sunt etiā filie. ¶ Germani siquidē diuersis studijs luctabantur. Abel quidē iunior iusticiam colebat & Gñ.c. 4 in oībus quecūq; gerebat: deū putabat esse ꝑsentē virtutiq; prospiciebat: cuius erat conuersatio pastoralis. Cain aūt erat circa alia malignissimus & ad lucra solūmodo semp intētus. Terrā arare primus cōperit & fratrem hmōi cā peremit. Nā cū eis placuisset sacrificare deo. Cain quidem de culture germinationibus obtulerat fructū. Abel aūt lac: & primogenita gregū. Deus potius i hoc sacrificio delectatus ē ꝙ spōtaneis & naturaliter ortis fructibus fuerat honoratus: & nō in illis quę ex inuētione hominis auari nata videbant̄. Qua ꝓpter Cain idignatus: eo ꝙ Abel fuisset ei a deo prepositus fratrem interemit. Quē cū necasset: & mortuū occultaret: credidit latere cōmissū. Deus aūt sciēs quod erat factū venit ad Cain de fratre pquirens vbi esset: ꝙ eū diebus plurimis nō videret: dū cetero tp̄e illū cum eo cōuersari respiceret. Cain aūt hesitās habens qd deo potuisset dicere ipseq; prius se ꝙ fratrem non viderit dicere cogitaret: cū dominus vehemēter instaret & pscrutaretur: indignatus nō se esse pedagogū nec custode3 eius: nec actuū fratris effatus est. Deus ergo repēte Cain increpauit interēptorē fratris effectum: & ait. Ammiror si de fratre nescis dicere qd factū sit: quē ipse pemisti. Cui tamē sacrificiū celebranti: atq; poscenti: ne ob hoc irā susciperet: seuiorē penā homicidij relaxauit: maledictūq; esse cōstituit & eius sobolē vsq; generationē septimā minatus est esse puniēdā & ex illa terra eum cum vxore ꝓiecit. Quo formidāte ne bestijs capiēdus icideret & eo mō periret iussit vt nihil triste de tali cogitatione metueret nec ei ei propterea mali quicq̄ eueniret per bestias/ ac per omnē terrā eum sine formidine signo ei posito quo notus fieret/ abire ꝑcepit. ¶ Multā ergo peragrās terram cum sua vxore Cain collocatus in loco qui

Agricole Cain pastoris malicia

C

nota.

Maledictus Cain a deo vsq; ad septimam generationem.

naida nuncupatur: vbi moratus eſt quo etiam ei filij nati ſūt. ¶ At vero penā illā nō habuit ꝑ emēdatio-one: ſed pro incremento mali libidineq; potius nutriuit in corpore: licet cū iniuria ſecū commorantium hanc haberet augens domū multitudine pecuniarum ex rapinis & violētia cōgeſtarū. Ad luxuriā quoq; & latronicia ſuos familiares inuitās quorū doctor ī ſceleſtis ſtudijs erat. Et ſimplicitatem quidē cū qua prius viuebāt hoīes aduīuētione mēſurarū & pōderū ꝑmutauit integrāq; eorꝝ vitā rerꝝ ignorātia & magnanimitate ad calliditatē corruptionemq; ꝑduxit. ¶ Terminos tre ꝑmus poſuit ciuitatēq; cōſtituit muris muniuit illicq; coegit ſuos cōuenire domeſticos. hāc ergo ciuitatē ab Enoch filio ſuo ſeniore enoichā appellauit. Enoch vero Irath filius fuit. Ex quo maiuahel cuius fuit filius matuſahel q habuit filiū lamech cui filij & filie ſeptē & ſeptuaginta fuerūt ex duabus vxoribus eius nati Seila & Ada. ¶ Horꝝ Iobal qdē q fuit de Ada: tabernacula fixit & greges amauit. Tubal cōſāguineus eius exiſtēs muſicā coluit & pſalteriū citharāq; laudauit. Tubalchain q ex altera natus eſt: fortitudīe cūctos excellēs res bellicas decēter exercuit ex his etiā que ad libidinē attinēt corporis enutriuit: ferrariā artē primus inuenit: habuitq; ſororē noīe Noēma. Et qm̄ Lamech diuinas res ſapienter ſciēs videbat ſe ſubiacere pene Cain ob necē fratris hoc ſuis vxoribus idicauit. ¶ Adhuc aūt viuēte Adā: cōtingit Cain ſobolē ꝑ ſucceſſionē eſſe neqſſimā & aliū alio peiorē exiſtere: qui vtiq; ad bella incōtinētes erant & ad latrocinia ꝑperabāt. Si quis eorū ſegnis eſſet ad effundēdū ſanguinē: alijs rebus peſſimis imminebat: contumeliā faciēs & auarus exiſtēs

¶ Adā vero qui primus de terra factus ē & de quo nos exigit ratio adhuc hēre ſermonē: Abel qdē extincto Cain aūt ꝑpter necē eius effugato: de ꝑcreatione filiorum cogitabat: & vehemēter eum generationis amor habebat: agentē annos ducentos & triginta ſup quos alteris viuens ſeptigētis defūctus eſt

¶ Fuerūt aūt ei & alij filij plurimi: iter quos ēt Seth. ſ3 de alijs quidē longū eſt dicere. Conabor vero de Seth dicere tantūmō. Is nāq; nutritus & pueniēs ad etatē que iā poſſet ea que ſūt bona diſcernere virtuti ſtuduit/ & cū fuiſſet vir egregius/ imitatores ſui filios dereliquit. Illi quoq; oēs cū boni fuiſſent orti: i eadē terra ſine vexatione viuētes: feliciſſime cōmorati ſunt, nihilq; eis vſq; ad vite terminum crudele ꝑuenit. Diſciplinā vero rerꝝ celeſtiū & ornatū earum primitus inuenerūt: & ne dilaberentur ab hoībus que ab eis inuenta fuerāt: aut anteq̄ venirēt ad cognitionē depirēt: cū ꝑdixiſſet Adā exterminationē reū oīm vnā ignis virtute/ alterā aquarū vi/ ac multitudine fore venturā: duas faciētes colūnas: vnā ex lateribus aliā ex lapidibus āb abus que inuenerāt cōſcripſerunt/ vt & ſi cōſtructa lateribus exterminaretur ab ibribus: lapidea permanēs preberet hominibus ſcripta cognoſcere/ ſimul & quia laterale aliā poſuiſſēt: que tū lapidea ꝑmanere hactenus in terra ſyria. Et iſti quidē ſeptē generationibus ꝑmāſerūt deū iudicātes eſſe dominū omniū & ad virtutē ſemp inſpicientes.

¶ De inundatione diluuij ſup terrā & vbi Noe ſaluatus eſt cū generatione ſua p arcā. Capi. v.

DEinde tēpore ꝑcedente de paternis ſolēnitatibus ad mala ꝑgreſſi ſunt neq; legitimos honores vlterius ꝑbētes deo neq; circa hoīes iuſtitie verba facientes ſed zelon quē prius habuerūt ꝑ virtute: in duplā maliciā poſtea per ea que gerebant monſtrauerunt. Ob hoc itaq; cōtra ſe deū irritauerunt. Nam multi angeli dei mulieribus coeuntes iniurioſos filios genuerunt qui omne bonū deſpicientes ꝑpter confidentiā fortitudinis ſimilia his qui dicti ſunt a grecis gygantes ꝑpetrare traduntur. ¶ Noe autē grauiter ferens eorū actus/ & habēs eorū cōcilia nimis ingrata/ agebat vt ad meliora eorū mētē actuſq; trāſferret. Cū ergo videret non quieſcētes ad talia: ſed vehemēter eos malorū libidine detineri: metuēs ne ipſū quoq; cū vxore & filijs & ſuis oībus iterficerēt diſceſſit ab ea terra. Deus itaq; Noe quidē iuſticiā dilexit/ cōdēnauit aūt nō ſolū illorū maliciā ſed oē genus humanū. Quod dū ei diſperdere placuiſſet: & aliud cōſtituere genus malignitate priuatū & minuere hominū vitā/ ānīſq; nō quātis prius vixerat/ ſed vſq; ad cētū. xx. annos eſſe mēſurā/ tunc aridā conuertit in maria/ & ſic vniuerſi inundatione perierunt. Noe vero liberatus eſt ſolus/ dicente ei deo/ vt ſibi fabricā ad ſalutē huiuſmodi faceret id eſt arcā quattuor cameras habētē/ & lōgitudinē cubitorū trecentorū/ quinquaginta vero latitudinē & triginta altitudinem/ in quam cum matre filiorū/ & eorū vxoribus introiuit. Et alia quidem que ſibi pro ſolatio vite erant neceſſaria poſuit cunctorūq; animaliū ad ſeruandū genus eorum maſculos ſimul ac feminas pariter introduxit/ aliorū vero aīalium numerū ſeptuplū. Erat itaq; arca parietibus atq; camera fortis/ vt ex illa parte fluctuaret/ nec aquæ violētia vinceretur. Et Noe quidē cū ſuis ita ſaluatus eſt. ¶ Erat autē & ipſe quidē ab Adam decimus Lamech vero filius cuius pater fuit matuſalez. Hic fuit ex Enoch qui fuit Iareth: Iareth autē fuit ex Malaleel. qui de Caidā natus eſt/ qui fuit ex Enos cum ſororibus plurimis. Enos vero Seth filius fuit qui natus eſt ex Adam. ¶ Cōtigit quoq; hec paſſio ſexcēteſimo anno natiuitatis Noe mēſe ſecundo/ qui a macedonibus Dyo nuncupatur ab hebreis aūt Marachat. ſeu Anmarſuane. Hi enim in egypto annū cōſtituerunt. Moyſes autem niſam menſem qui eſt xāt cus/ primū in feſtiuitatibus definiuit/ in quo ex egypto hebreos eduxit. Hic ergo apud eū ēt in cūctis muneribus diuinis valde pollebat/ in vēditionibus aūt & ēptionibus/ & alia gubernatione prioris ſecu-

Inuentor Cain exactionū.
Caī primus ciuitatē cōſtruxit.
Maiuahel filij Lamech ſeptuaginta ſeptem.
Iobal ī biblia habet Iobel.
Tubal muſicæ.
Tubalcaī ferrarie artis inuētor.
Malicia ſobolis Cain viuente Adam.
Adā nōgētorū & trigita ānorū mortuus ē ge. v.
Seth mores & virtus & filiorū iuſticia.
Filij Seth rerꝝ celeſtiū inuētores ne p eos inuenta perirent ab Adā edocti de futuro diluuio duas colūnas fecerunt vnā latericiā/ alterā lapideā que permanet in ſyria.
Cauſa diluuij hoīm malicia.
Angeli dei demones icubi dicunt vt habet i hiſtoria ſcholaſtica. cap. xxxi.
Abreuiatio vite hominis.
Quātitas arche in longitudine & latitudie qua ſaluatus eſt.
Noe cū familia ...
Genealogia Noe qui ab Adā fuit decimus in generatione Anno ſexcētesimo natiuitatis ſue fuit diluuiū. g.

D
E
F

li decreta seruauit. Pluuiā vero ichoasse dicit die septima & vigesima die prēsētis mēsis Et vsq; ad hoc Ab Adā vsq;
tps ab Adā qui primus creatus est anni fuerūt duo milia. sexcenti quīquaginta sex Quod tps i sacris ad Noe anni
libris cōscriptū multa integrita signatū est: vna cū naturalibus insigniū virorū: qui tūc fuerūt simul & duomilia sexcē
terminis. ¶ Adę siquidē cū esset ducētorū ānorū &.xxx. Seth filius natus est: qui nongentos &.xxx. ti quīquaginta
vixit ānos. Seth cētesimo & quīto āno genuit Enos Qui cū quīq; & nōgētis vixisset annis Caine filio sex.
A. suo diligētiā tradidit rerꝝ quē genuerat āno nōagesimo Hic vixit ānis.xij. & nōgētis. Caina cū vixisset.
x. & nōgētis ānis Malaleel filiū dereliquit: annorꝝ.lxx. Iste Malaleel cū vixisset nōaginta: & octigētis Generatiōis
quīq; ānis defūctus est Iareth filiū derelinquēs: quē genuit cū.lx.iā & cētū esse annorū cui nouē.&.lx. su Adę recapitu-
G.c.5. p hęc nōgentis annis viuēti Enoch filius successit natus cū.lx.iā et cētū annorū pr̄ eius existeret. q vi latio.
uens trecētis: lxv. annis discessit ad deū. Vnde finis eius nō inuenietur esse conscriptus Matusalas aūt
Enoch filius quinto ei & centesimo anno natus. Lamech filiū habuit cum esset annorū. lxxvij. & cē Enoch transla
tū: cui tradidit principatum quem ipse tenuerat annis nōgentis sexaginta & nouē. Lamech itaq; cū tus.
habuisset principatum annis septingentis et septē Noe suū filiū rerum preceptorem ostendit: qui de
Lamech notus est agēte: annū ętatis scdm & octogesimum: quīq; quīquagita & non gētis annis rerū
Ge.c. extetit psul Isti anni vero collecti sūt tps quod prius cōscriptū est cōpleuerūt. Nullus itaq; pscrutaret
7.et.8 priscorū fines qn̄ cū suis filijs: eorūq; auis aut attauis suā quis extēdebat ętatē sed tantum ortum ge-
nerationis eorū intendat. ¶ Igitur decernete deo. & incipiēte pluere: aqua cūctis diebus.xl. ferebat
ita vt vsq; ad quīdeci cubitos trāscēderet terrā. Quod pterea factū est: ne plurimos fuge occasio libe Recessus aquę
raret. Quiescēte aūt pluuia aque: vix cētū quīquagita diebus defecere: qsi mense.vij. Quo ītāte pau- Archa i arme-
lati ichoauit latēs herba parere Deinceps dū arca circa summitatē cuiusdā mōtis in armenia cōstituti nia quieuit.
sedisset intelligēs Noe apuit eā: & respiciēs modicā tetrā circa eā i spe meliore cōstitutu tūc quidem Mittit coruus:
siluit. Post paucos vero dies aqua āplius recedēte misit coruū volēs agnoscere si quidetiā aliud ter-
re fuisset ab aqua derelictū & ad egrediēdū iā tutū esse videretur. Qui cūcta reperiēs inūdātia nō re- Mittit colūba.
gressus est ad noe. Post septē ergo dies colūba quam miserat vt aliquid de terra cognosceret. Lutulē-
B. ta remeāte simul & ramū olie portāte cognoscēs terrā diluuio liberatā: manensq; adhuc.vij. alijs die-
bus animalia ex arca dimisit & ipse cū generatiōe sua simul egressus sacrificāsq; deo cū suis epulaba
tur Hūc autē locū armeni egressorium vocant illic enim arcę saluate reliquias nunc vsq; prouinciales
ostēdūt. ¶ Huius vero diluuij & arcę memoriā faciūt omes qui historias barbaricas cōscripserūt quo Egressus Noe
rum vnus berosus chaldeus narrans de diluuio: taliter est affatus Dicitur & nauis eius que in armeniā ab archa.
venit circa montē chardieū aduhc aliqua pars esse & quosdā bitumē exinde tollere quo maxime ho
mines ad expiationes vtuntur meminit autē eorū & hieronimus egiptius qui antiquitatē phœnicis Berosi histori-
noscitur descripsisse. Et manaseas damascenus in nonagessimosexto historiarū libro ita de eis dicit ci verba.
Est & sup miniadā excelsus mōs i armenia: qui Baris appellatur: i quo multos cōfugiētes: sermo ē di
luuii tpe liberatos & quedā simul in arca deuectū in montis venisse summitatem: lignorūq; reliquias Hieronimus
multo tēpore cōseruatas. Fuit autē iste quē etiam Moyses legislator iudeorum scripsit. egyptius.
¶ Noe post diluuiū oblatis domino hostijs ortat nullam talē aquarum inundationē vlterius Manasseas da
induci super terram. Capitulo.vi. mascenus

Noe vero metuens: ne per annos singulos diluuium terrę deus induceret humanū genus decernens omnino deleri fana incēdens omnia: supplicabat de cetero deū pro statu prio- ri aut nullam vlterius huiusmodi vastationem super eā inducere quo periret genus ome animalium: sed punitis malis parceret eis qui propter bonitatem fuerāt derelicti & decreuerant ma la vitare: nā infœliciores scilicet esse ab illis & peiori afflictone damnati si non saluarentur: ad integrū
C sed magis alteri diluuio seruarentur: cum peiores quidē terrorem experimentūq; vidissēt: posteri ve- ro perditionē nouissimam sustinerent. rogabat vt eius hostias propicius suspicere dignarentur: & vl- lam iracundiam similem vlterius terra susciperet: vt eius operibus impignati & ciuitates constituētes vitam habere possent fœliciorem: et nullo bonorum quibus ante hymbrem adepti fuerant fraudarē
Ge.c. tur ad longam vtiq; senectutē & vitę longitudinem peruenirī.
8.et.9. ¶ Deus annuit precibus Noe et animalium carnes in vsum concedit homini arcū pluuia- lem designans ei in testimonium fœderis. Capitulo.vii.

Noe ergo hās effūdēte prǽces: deus pro iusticia virum diligens annuit. vt eius vota ad finē vsq; perduceret: neq; defunctos dicens ipse perdidisse se penam prǽ malicia propria per tulisse neq; vt talis essent homines q ita perderētur fuisse factos cū vtiq; castum eis noscet eē pricipiū neq; donasse vitā quę corruptioni delectaretur: sed per quā contumeliā inqt me pietati & virtuti fecerunt per ea quoq; compulerunt me vt penā hāc eis inferrem. Cessabo nāq; de cetero post hanc irā ab eis pro suis iniquitabus penas exigere: et multo potius te rogare: & si in aliquo āplius ali-

quādo peccauerint: iam non opus erit hymbriū magnitudo: neq; enī aqua vlterius terras ita rigabit. Moneo tamen vt ab hūana nece omnes abstineāt & sint ab homicidio puri faciētes qppe tale aliqd punituri sūt. Vtimini vero cūctis animalibus his vt vultis. & desideriū quisquis habuerit dominos ei vos omniū esse feci terrenorū: & natatiliū: & quęcūq; volatilem habent motum: & in aere quęcunq; vegetant abstinentes a sanguine in quo est anima Designo autē vobis futurā requiem arcu meo. Arcus enim dei apud illos eis esse putatur. Et deus hęc quidem dicens atq; promittens siluit

Arcus celi inferius Anni Noe nōgēti quinquaginta.

De morte Noe. & de filijs eius. Capi. viij

D

NOe vero cū vixisset post diluium trecentis & quinquaginta annis. omne tempus fœliciter agens mortuus est anno vitę suę nongentesimo quinquagesimo. Nullus ergo ad vitam modernā: & annorū brevitatē quibus nunc viuimus vitā comparans antiquorū: putet falsa quę de illis sunt dicta: & ex eo: ꝙ nunc vita tanto non ducatur tempore: credat neq; illos ad vitę illius longitudinem peruenisse. Illi nāq; cum essent religiosi: & ab ipso deo facti. et cum eis pabula oportuniora ad maius tpus existerēt præperata tantorū annorū circulis rite viuebaut. Deinde ꝑpter virtutes & gloriosas vtilitates quas iugiter perscrutabantur. i. astrologiam & geometriā. Deus eis amplius viuendi solatia condonauit: qui nunq̄ ante adiscere potuissent nisi sexcentis viuerent annis. Per tot enim annorum curriculla magnus annus impletur. Testes autē mei dicti sunt omnes qui antiquitatem apud grecos & barbaros cōscribere maluerunt. Nam & Manethon qui descriptionē fecit ęgyptiorū & barosus qui caldaicā deflorauit & Mochus et ęstius ad hęc & Hieronymus ęgiptius q phoenicam deposuerunt: concordant cū meis dictis Isiodus quoq; & ęgatheus. & hellanecus & accusilaus & inter hos ęphorus: & nicolaus in historijs suis memoriā faciunt antiquorum annis mille viuentiū De his itaq; sicut singulis gratū est: ita considerent. Filij autē Noe tres erant. Sem Cham & Iaphet qui ante certū annos diluuij fuerant generati. Hi primū de montibus ad campestria descenderūt: vt habitaculū illic haberēt & alios valde metuentes apropter diluuiū ad cāpos descēdere & segniter habentes ab excelsis locis ad inferiora venire coegerūt quippe vt eorū fiducię imitatores existerēt. Et cāpus quidē in quo prius habitauerūt qdē i. Sēnar appellat. Deo autē iubente eos ad cremētū hoim peruenire dispersi sūt: ne inter se dissensiones efficerent: sed vt multa terrarū inhabitātes spacia abūdātia fructuū potirentur Qui cum essent ineruditi: & deo inobedientes existerēt in calamitatibus incidētes: sua grauiter peccata sēserūt: Et quia iuuentutis multitudine feruebāt; rursus eos deus a semet ipsis migrare fecit quoniā non illius ꝑpitiatione putabant se bona habere: sed propriam fortitudinem sibi putabāt causam esse diuitiarū. Vnde apposuerūt vt volunrati dei inobedientes existerēt putātes ꝙ per inuidiam eius ab alteruitrs migrarentur vt diuisi facilius possent subiugari deo.

Ge.

Cā lōgitudinis vitę antiquarū; Magnus annus totū sexcentorū Antiqui historiæ scriptores.

Tres Filij Noe.

Sēnear locus quē hitauerūt filij Noe post diluuium

E

Malicia hominū post diluuiū creuit.

De Nembroth filio Cham & de ędificatione turris: & de discordia diuersarum linguarum.

Capitulum nonū

ge. c. 10. et. 11.

FEcit autē eos esse ęlatos ad iniuriam dei & contemptum Nembroth filius Cham: filij Noe Qui cū esset audacior & manu fortissimus suadebat eis: vt nō deo ascriberēt: qua homibus per illiū fœlicitas eueniret: sed qđ eis propria virtute præberetur: & cognatos generis sui ad causā tyrannidis aduxit: solus ipse pręsumēs homines a dei timore reuocare: Et spem suam in propria virtute reponere vlcisciq; se timentes deū putabāt iterminatio ferre diluuiū terrę. Ob quā causā turrim altiorē ędificādā suadebant: vbi aquę nō possent ascendere. Multitudo autē prona erat vt Nēbroth pręceptionibus obediret graue putantes seruitiū obsequi deo: & turrim ędificabāt in nullo sua studia deserentes Sumebat ergo altitudo facilitatē: & plusq̄ sperare quis posset multis manibus fabricata crescebat. Latitudo tamen ita erat fortissima: vt prope eā respicientibus longitudo videretur imminui. Edificabatur autē ex latere cocto colligato ex bitumine: ne forte penetraretur: ac solueretur aquis Sic illos in sanientes deus intēdēs exterminare omnes non decreuit quomodo nec alijs dudū perditis formidabant. sed discordiam illis immisit diuersarū linguarū: vt per multas absonansq; voces intellectu tacere potuisset Locus autē in quo turrim ędificabāt. nunc Babylon vocatur. dicta propter confusionē quā circa locutionem suam tunc habuerunt. Hebręi nāq; babel confusionem appellant De hac vero turri diuersisq; vocibus hominum meminit & sibylla dicens. Cū omnes homines vnius vocis existerent quidam turrim ędificauerunt excelsam tanquam ascensuri per eam in cęlum Dij vero immittentes ventos: euerterūt turrim & vocem propriā vnicuiq; partiti sunt propterea & vocari: cōtigit babiloniā ciuitatē. De cāpo quoq; qui vocatur sennar i regione babilonis meminit Estius ita dicēs. Qui de sacerdotibus sūt erepti. Iouis sacre sumentes in sennar babilotijs venerunt.

Superbia Nembroth et temeritas

Edificatio turris babet altitudo & latitudo

Linguarum varietas vnde Babilon

F

Memīit Sibyllę

Estius

De dispersione gentium in vniuersas terras post ędificationem turris.

Capitulū decimū.

Diuisit autem hęc diuersitate linguarum migrationes agentes vbiq;: & terram apprehendētes vnusquisq; fœlicem. Et ad quam eos deduceret/ita vt omnis terra per eos compleretur mediterranea simul atq; maritima. Quidam etiam nauibus transeuntes insulas habitaue-
A. G.c.11 runt. Vnde & aliquę gentes ab institutoribus positas appellationes hactenus seruant. Quidam vero placita sibi nomina mutauerunt: alij autem vt inhabitatoribus clarius esse visum est: conuersationem hominum fecerunt. Gręci tamen rei huius auctores: qui posteris temporibus confortati. Etiam antiquorum gloriam propriam effecerunt exornarunt: & gentes nominibus: vt eis sapiens esse videbatur: ornatum vtiq; ponentes eorum reipublicę velut a se constitutę.

¶ De filijs Iaphet filij Noe: & de gentibus quę per eos institutę sunt. Capi.xj

Fuerūt autē Noe filijs filij: quorū noīa propter honorē gentibus imposuerūt hoīes q quācūq; terrā apprędere potuerūt. Iaphet ergo Noe filius habuit filios septem. Isti
g.10.c habitauerūt regionē a tauro & amā mōtibus incipiētē & pertingētē in asiā: vsq; ad flumē Tanaim. In Europa vero terra gazirorū cū nullus eorū q̄ supradicti sūt ibidē habitator existeret: gētes eius diuersis se noībus appellabāt. Qui nūc a gręcis galathę nūcupāt: olim dicti sūt gomorite quos gomer istituit. ¶ Magog vero magogas a se noīatos instituit: isti a grecis scythę sūt appellati. ¶ Itē filiorū Iaphet Madeus & Ianus fuerūt & ex Madeo quidē sūt gētes qui a gręcis medi vocātur. De Iano vero oēs Ionij Helladiciq; descēdūt: q & gręci. Vnde & mare Ionicū appellat. ¶ Cōdidit aūt Iobel Iobellos: qui nostris tēporibus hyberes q̄ & Hyspani/a quibus postea celtiberi nūcupati sūt. ¶ Moga vero primū dicebatur: q postea capadocia. nūc aūt cęsarea a romanis sortito hoc vocabulo id est a Cęsare. ¶ Moschimi amo-
B rochū plātati sūt qui nūc Capadoces nūcupant: quorū ātiquę appellatiōis signū ostēdit. Nā ciuitas est apud eos quę hactenus modica dicit: oñdens intelligere volentibus: eo ꝙ aliqñ oēs gētes regiōis ipsius ita vocatę sūt. ¶ Thyras autē thyrenses appellauit suos quorū priceps fuit a qbus gręci. Thracum nomen cōmutauerūt Tante siquidē gentes per Iaphet filios institute sunt. ¶ Gomer aūt habente tres filios. Astenegas quidē astinegos istituit: qui nūc regini vocātur a gręcis. ¶ Riphaat aūt riphe os qui dicūtur paflagones. ¶ Tygrā vero tygrameos: q̄ friges a gręcis sūt nūcupati. ¶ A Iano iaphet filio & ipso tres habēte filios. Helisas Heliseos vocauit eos quorū priceps fuit: qui nūc sūt eoli. ¶ Tarsis vero Tarsos: sic em̄ antiquitus cilicia vocabatur Tharsus nāq; apud eos maxima ciuitatū metropolis appellat Thau lr̄a ꝓ theta mutata. ¶ Cethi aut Chorothimā isulā habuit quę nunc dicit cyprus & ab eo oēs insule & maritima loca cethym hębraice appellātur. Testis em̄ est sermonis mei vna i cypro ciuitatū: quę ātiquā appellationē valuit retinere. Cithis em̄ ab his q ei gręcū nomē iposuerūt vocatur neq; sic fugiēs scithij nomē. ¶ Iaphet itaq; filij seu nepotes habuerūt gētes: quę forsā ignorātur a gręcis. Hoc ergo prędicēs ad narrationē reuertar eorū vnde digressus sū. Noīa siquidē propter scripturæ decorē gręci ad delectationē gētiū mutauerūt. Neq; em̄ prouicię nostrę est huiusmodi formis vti sed licet vnum quidem scema: & finis nominum sit vnus: vltimas tamē nominū syllabas aliter illi declināt Noe itaq; apud eos nochus appellat. & Abrahā Abramus: & sic hęc forma in oīni scemate custodit.

¶ De filijs Cham filij Noe: & de gentibus per eos institutis. Capi.xij

G.c.10 Filij aūt chā a prouīcia syria: & amā & libano mōte cūctas terras obtinuerūt quęcunq; ad mare sūt posite: appręhēdētes etiā eas quę vsq; ad occeanū sūt: & ꝓprias faciētes appellatiōes tñ aliorū quidē oīno perierūt. in alias vero aliorū trāsmutatę & trāsformatę nimis ignote sūt. ¶ Quatuor em̄ filijs existētibus chā: Chus quidē nihil nocuit tp̄s. Nā ęthiopes quorū priceps fuit hactenus & a semetipsis: & ab oībus asianis chusei vocitātur. ¶ Seruata vero etiā merseis scđm appellationē prisca memoriā. Egyptū nāq; mersin & merseos oēs vocamus ęgyptios. ¶ Instituit aūt Methsuth lybiā/Suthos a se vocās prouinciales. Est aūt & fluuius in mauritania prouīcia qui isto noīe nuncupatur. Vnde & plurimos gręcorū hystoriographorū inuenimus huius fluminis memoriā faciētes. & ex adiacēti prouīcia quę Suthi vocatur ei nomē impositū. Mutatū est autē ei nomen quod nūc est ab vno filiorū Mersayn qui lybius
C dictus est. Post paululū quoq; dicemus & causā pro qua cōtigit affricā nominari. ¶ Chananeus vero quartus existēs filius Chā. quę nūc iudea vocatur inhabitās regionē a se chananeā appellauit. ¶ Fuerunt itaq; filij existis: Chuso quidem sabas ex quo sabei: Euilas: a quo Euilei: qui nunc getuli appellātur. Sabath ex quo Sabatheni: qui nomiātur a gręcis vsta barri. Condidit etiam Saba Sebathenos. Rā vero rumeos istituit: & duos filios habuit: quorū iudas quidē ęgyptiacā gentē hesperiorū ihabitās iudeis cognomē suū reliquit. Sabas aūt Sabatheos. ¶ Nēbroth quoq; filius Chusi permanēs apud babylonios: tyrannidem exercuit sicut a me primitus etiam declaratum est. Porro Nēbroth cū esset octo filij āmnem terram a Gaza ęgyptū vsq; tenuerūt. Solius autē philistin cognomen prouincia custodi-

Filij Iaphet. septem.
Populi qui a Iaphet descēderūt & regiōes quas ipsi coluerunt.
Galathę qui olī Gomoritę a gomor primo filio iaphet.
Magogę qui & scythe a magog
Media Mades
Ionij a Iano.
Iobeli qui hiberes siue hyspani
Capadocia quę prius moga nūc autem Cęsarea
Thraces qui & Thirenses.
Gomer filij tres
Iani filij tres.
Cyprus insula a quo cithis cetas
Mutatorum nominū apud grecos causa.
Noe q Nochus
Abrahā qui Abramus.
Regiōes a filijs Cham habitatę
Quatuor filij chā Chus a quo chusei qui ęthiopes.
Egiptus mersis
Chananeus a quo chananea quę nunc iudea dicitur
Filij chusa.
Iudei vñ dicti.
Nembroth filius Chusij octo filios habuit

uit: cuius ptē greci palestinā appellāt. Ex alijs vero idest homeo/ & anamia & Labyn: solus labyn a se puinciā lybiā noīauit. Neden autē & petrosim: & cesliim: & cephitos: vltra nomina nihil scimus. Bello em ethiopico de quo postea declarabimus: eorū ciuitates euerse sunt. Erāt & chanaā filij Sichē qui & ciuitatē sui nois edificauit in fœnice Sydon vero a grecis appellata est. ¶ Amath amatheos instituit: que etiā nūc est: & a puincialibus amathi vocat: macedonesq; eā ephaniā ab vno priscorū noīe vocauerūt. Aradeus aradū insulā habuit eruceus autē arcē: que in lybano posita est. ¶ De alijs vero vij. id est Eugeo/ Cytheo/ Iebuseo/ Amorreo/ Gergeseo/ Eueo/ Sineo/ Samareo preter nomina ī sacris libris nichil habuimus. Hebrei nāq; eorū destruxere ciuitates: huiusmodi cā calamitatibus apphēlas D

Filij chananaā. Sichē. Amath. Aradeus

¶ Noe inebriatus/ nud atus irrisus. irrisorem filiū maledictioni subdit: fratribus eius maledictum patris effugentibus. Capitulum. xiij.

Primus vini vsus. Chā filiorum Noe iunior patrē irrisit.

Ge.c.

Noe itaq; post inundationem terra ad proprium reuertente naturam venit ad opera. Et cū vineam inea plantasset videns fructum iu ea perfectum vindemiauit: & ad vsum vino deducto sacrificans erat in epulis Inebriatus autem īsopore resolutus est: nudatusq; in honestate iacebat. Quem cum vidisset iunior filiorum fratribus irridendum ostendit. Illi vero operuerunt patrem. Quod dum Noe sensisset: alijs quidem filijs fœlicitatem optauit Cham vero propter cognitionē sui non quidem maledixit: sed eius proli. & alijs effugiētibus maledictum: deus chananei filios emigrauit & de his quidem dicemus in reliquis

¶ De filijs Sem filij Noe: seu de gentibus per ipsos institutis: & de ortu Abrahe. Capitulū. xiiij

ge.c.

Sem vero tercio Noe filio quinq; fuerunt nati qui vsq; ad occeanū seorsū hītant asiā ab eu phrate faciētes initiū Elā siquidē Elamites qui persarū sūt pricipes dereliquit. ¶ Assur autem Ninum cōstituit ciuitatē: & subiectos sibi syrios nominauit qui fuerunt valde fœlices. ¶ Arphaxat autē qui nunc chaldei vocātur Arphaxateos nominauit cum priceps eorū esset. ¶ Arā vero aramenos instituit: quos greci syros appellāt. Quos autem nunc lydos vocāt nuth tūc ludos noīauit. ¶ Aran filijs. iiij. existētibus eis quidē īstituit Trachonitidē: & Damascum: que media palestine syrieq; coniuncta est Armeniā otrus: Fgeter batrianos. Mes aūt meseneos que nunc arax vocatur ab oībus ¶ Arphaxat autē filius fuit Sale de quo natus est heber: a quo iudeos hebreos ī initio vocauerunt. ¶ Heber Iectā genuit & phalech: dictus est aūt Phalech quoniā secūdum diuisionē habitationū natus est Phalech diuisionē hebrei vocāt. ¶ Iectā vero qui filius fuit heber/ habuit filios helinodach/ saletha/ sormoth Iare/ adorā/ vgal/ dehela/ sebal/ abimahel/ sapha/ ophirebila/ iohal. Isti a flumine Cosmo in die: & posita circa syrie loca quidē inhabitāt. Hec itaq; de filijs Sem dicta sufficiāt ¶ Faciē vero de hebreis quoq; sermonē Phalech enim filio heber: fuit quidem filius Reu: huius aūt Saruch: de quo Nachor filius generatus est: cuius filius fuit Thares: qui fuit pater abrahā. Hunc dicimus decimū esse a Noe. ¶ Secūdo aūt anno & nonagesimo: Super ducētos post diluuium natus est Thares: & septuagesimo anno genuit Abrahā. Nachor cū esset viginti & centum annorū genuit Thare. ¶ De Saruch autem Nachor nascitur: circa annos triginta cētū. ¶ Reu vero Saroch habuit cū esset annorū triginta cētū. Hisdē annis habuit Phalech: reu Heber autem quarto & trigesimo & centesimo āno genuit Phalech natus & ipse de Sale: tricesimū ānū hn̄te: atq; cētesimū: quem Arphaxat genuit quito tricesimo & cētesimo āno natus. ¶ Sē filius Arphaxat natus ē post ānos duodeci fcti diluuij. ¶ Abrahā autē habuit fres Nachor & Arā. Quorū Aram quidem filio derelicto Loth & Sara & Melcha: filiabus inter chaldeos mortuus est in ciuitate chaldeorū que dicitur Vr & hactenus sepultura eius ostēditur. Duxerūt autē vxores fratris sui filias. Melchā quidem Nachor: Sarā vero Abrahā. ¶ Porro Thares dū odio habuisset terrā Chaldeorum propter luctū Arā/ migrauerūt omnes ī Charrā Mesopotamie ciuitatē. Vbi etiā Tharem morientem sepeliunt: cū vixisset ānis ducentis qnq; Recidebatur eni iā vita hominum fiebatq; paulatim breuior vsq; ad generationē moysi postq̄ terminus vitē centū & viginti positus est ānorū: hos ānos statuente deo quātos & moysē prouenit vixisse. ¶ Nachor ergo de Melcha octo fuerunt filij. Vxos/ Bādy/ Chamuel. Lachama/ Haus/ Hadelphas/ Hadalphus. Bathuel. Isti Nachor filij fuerūt legitimi. Thabues aūt & Gadā: & That. Maubas de cōcubina eius nati sūt. ¶ Bathuel autem filio Nachor nata est. Rebecha filia: et filius Laban.

Quinq; filij Sē & regiones q̄s habitauerūt: Ninitas a quo filij abraham. Traconithidis Damascus ciuitates a quo edifitata. Iudei a quo hebrei. Reu Nachor Thares Decimus a Noe. Abraham fres. Breuior tūc vita q̄ prius. Octo filij Nachor.

E

¶ Abrahā secūdū preceptū domini d e Chaldea migrat in chananeā. Capitulo. xv.

Abrahā caldeam relinquēs migrauit. Chananeam Laus Abrahe et sapientia.

Abrahā vero Loth filium fratris sui Arā vxoris sue Sare germanum adoptauit: filiū legitimū non habens. dimisitq; Chaldeā cum septuaginta & quinq; ānorū esset deo iubēte vt migraret in chananeā in qua etiā hītauit eamq; proli sue reliquit: prudens existēs nimis & intelligēs in oībus rebus: & sapiens in his que audierat de qbuslibet aliqd cogitaret Propterea et virtute & sapiētie maior alijs fuit: & opinionē quū de deo tūc cūcti hēbāt. & inouare & imutare pualuit. ¶ Primus itaq; psūpsit pronūciare deū creatorem vnum esse cunctorum. Reliqua vero licet ad fœli F

A citatem post preceptũ/prebẽtis singula queq; dari/& nõ ꝑpria subsistere virtute cõfessus est. Hec cõij/ciebat p terrę passionẽ: & maris: & ea quę cõtingũt circa solẽ & lunã: & ex oĩbus quę circa cęlum semper eueniũt. Virtute eni eis pręsente & prouidẽtia ordinationis eorũ cuncta disponi docebat: quibus quicũq; priuarẽtur manifesti fierent: ꝙ neq; ea quę ad vtilitatẽ nobis necessaria sunt sua potestate potuerũt possidere quę secũdũ iuuentutis fortitudinẽ ministrantur cui bonũ solũmodo est: honorẽ & actionẽ tribuere gratiarũ. ¶ Propter quę chaldeis & alijs mesopotamitis in eũ cõsurgẽtibus migrationẽ eligẽs se: qui per voluntatem & adiutorium dei: terrã chananeã late possedit: vbi collocatus altare edificauit: & hostias immolauit deo. ¶ Meminit aũt patris nr̃i Abrahã Berosus: non quidem noĩatus eum sed ita dicẽs. Post diluuiũ decima generatiõe apud chaldeos fuit quidẽ vir iustus & magnus: in cęlestibus rebus expertus. ¶ Echateus autẽ etiã memoriã eius plus aliquid fecit: Librum eñ de eo cõficiens dereliquit. ¶ Nicolaus vero Damascenus ĩ quarto historiarũ sic ait Abrahã regnauit ĩ Damasco/veniẽs aduena cũ exercitu de terra quę super babylonẽ dicitur chaldeorũ. Igitur post non multum tempus exurgens etiã de hac regione cũ populo suo: terrã quę nunc chananea: nũc vero iudea dicitur habitauit & hi qui de illo multipliciter sunt progeniti: de quibus in alio libro quę dicenda sunt explanabo. ¶ Abrahã nũc vsq; in Damascena ciuitate nomẽ habetur in gloria: & vicus ostẽditur qui ab eo habitatio dicitur Abraham.

Persecutio abraham a chaldeis

Berosus de abraham.

Echateus de Abraham librum fecit.

Nicolaus.

Vide Aristo. libro de pomo q meminit Noe & Abraham.

¶ Abrahã fame opprimẽte chananeã Egyptũ egredit: vbi dignus & clarus hr̃: disciplinã arithmeticę & astrologię: cõtradẽs egyptijs: a quibus iterũ regressus ĩ chananeã ptir̃ terrã cũ loth cognato suo. Ca. xvj

Hitatio abrahã

Geñ c. 12. & 13 B.

Fame vero posteris temporibus apprehendente chananeã Abrahã; egyptios viuere feliciter audiens ad eos proficisci tendebat: vt eorum abundãtia participaretur: & sacerdotũ simul auditor esset & agnosceret quę de dijs exponeretur. Et aut meliores iueniẽs sequeretur/aut eos sua prudentia in ornatũ meliorem transponeret deducens pariter Sarã. Metuens autem vesaniam ęgyptiorum circa mulieres ne rex eum propter vxoris specie; trucidaret hanc exquisiuit artem/vt se fratrem eius assimularet/sed & illam hoc docens respondere eo ꝙ sibi prodesse cõsideret. Qui cũ venisset ęgyptum pertulit quod ipse prouiderat. Tunc enim pulchritudo vxoris eius innotuit. Vnde & Pharao non sufficiẽs de his quę de ipsa dicebãtur etiam ipsam inspicere festinauit arbitratus se Sarã cõtingere posse. Sed deus impediuit desideriũ eius iniustũ ęgritudine scilicet/& tumultu causarum. Cũq; pro libertate sacrificaretur per iram dei pestẽ sacerdotes aduenisse significabant eo ꝙ vxori peregrini iniuriam voluisset inferre. Ille vero pertimescens interrogauit Saram/vt diceret ipsa quę esset/& ille qui eã adduxerat. Qui cũ veritatẽ audisset excusabat se apud Abrahã dicens putasse sororẽ & non eius vxorẽ. & festinasse circa eã cognationem facere sibi/& nõ iniurię causa suũ desideriũ ꝑpetrare. Cui multa quoq; munera cõdonauit & vt esset inter sapiẽtissimos ęgyptiorũ instituit/virtuteq; eius & gloriã ex hoc cõtingit esse clariorẽ. ¶ Nam cum essent egyptij diuersis moribus complacentes/& ad inuicem leges proprias reprobãtes/& a se propterea dissidẽtes/sibimet eos cõparans & vnũquẽq; despiciẽs/verba eorum inania/nihilq; verũ habẽtia demõstrabat. Erat igitur in ammiratione cũctorũ tanq̃ vir sapiẽs/atq; paratus nõ solũ ad intelligẽdũ, sed ad satisfaciendũ & ad loquẽdũ quęcũq; docere niteretur. ¶ Arithmeticã eis quoq; contulit/& quę de astrologia sunt ipse quoq; cõtradidit. Nam ante aduentũ Abrahã in ęgyptũ hęc ęgyptij penitus ignorabãt. A chaldeis eñ hęc plantata noscũtur in ęgypto/vnde etiã peruenisse noscũtur ad gręcos. ¶ Et cũ venisset ĩ chananeã/ partitus est terrã cũ Loth. dũ pastores eorũ iurgia iter se facerẽt propter loca pasturę/electionẽ tñ atq; conditionẽ cõcessit Loth. Sumẽs itaq; ipse partẽ ab eo relictã habitauit in ciuitate Ebrõ quę est antiquior annis septẽ/ciuitate ęgyptia Taphanide. Loth igitur terrã quę est posita in cãpo circa iordonẽ fluuiũ habitauit non longe a ciuitate Sodomorũ quę tunc iam erat bona/nunc autem probatur exterminata voluntate dei. Quam causam loco proprio designabo.

Causa descẽsus abrahę ĩ egyptũ

Mendacium abrahę.

Percussio Pharaonis & liberatio Sarę.

Abrahã docuit Egyptios nouas leges.

Arithmetica; & Astrologiam Abraham primus docuit ĩ egypto

Iurgia in pastores Loth & Abraham.

¶ Sodomitę congressi cum assyrijs prelio vincuntur/victi captiui abducuntur. cum quibus Loth captiuus abducitur. Capitulum decimum septimum.

g. c. 14 C

Illo namq; tempore assyrijs asiam obtinẽtibus reges sodomitarum valde florebant diuitijs. & iuuentute multa/quibus erant quinq; reges. eorum prouintiam gubernantes. Ballas. Balleas. Synabarus. Synoborus/& Ballomorum rex. Singuli namq; eorum habebant proprium principatum. Aduersum quos congressi assyrij/& quattuor partes sui exercitus facientes/obsidebãt eos. Dux erat vnusquisq; suis ordinatus. ¶ Cõmisso igitur prelio vincentes assyrij tributum imposuerũt regibus Sodomorũ. duodecim siquidẽ annis isti seruientes. tributum sibimet imposuerunt soluere passi sunt tertiodecimo abstinuerũt. Quapropter exercitus assyriorũ sup eos aduenit ducẽtibus simul exercitũ Arasello. Arioco. Chodorlaonioro. Thadallo. Isti nãq; & vniuersa; dirupuerũt asiã. & gygãtiũ sobolẽ subuerterunt. Qui cũ venissent Sodomis castra posuerũt ĩ valle quę dicitur puteus bituminis. ¶ Illo nãq; tempore putei erãt ĩ eo loco. Nũc eni exterminata ciuitate sodomorũ/vallis illa palus effecta est. quę dicitur assatilis. i. bituminalis. de hac itaq; palude rursus nõ post multa dicemus. ¶ Sodomitis igitur cum assi-

Quinq; reges Sodomitarum.

Victi Sodomitę fiunt tributarij.

Captiuus Loth

rijs congressis: & prelio forti commisso: multi quidem eorum mortui: reliqui vero captiui ducti sunt: cuꝫ quibus & Loth ductus est captiuus qui sodomitis aduenerat.

¶ Abraham irruens in assyrios: Loth & captiuos sodomitarum eripuit/ cui regresso occurrit rex sodomitarum: & Melchisedech rex solymorum/ deinde accepto promisso diuino de posteritate genuit Ismael/ ipseq; circuncisus est pręcipiente domino & Ismael: totaq; domus eius. Capitulum. xviij.

Victoria Abrahã contra assyrios miraculosa.

D. Geñ. c 14. & 15.

ABraham cum audisset calamitatem eius timor simul de loth cognato eius: & misericordia in eũ ingressa est sodomitas atq; amicos vicinos. Et cũ festinaret eis ferre solatium: nõ tardauit sed accessit & quinta nocte irruens super assyrios circa dan. sic. n. alter iordanis fons appellatur: & inueniens eos anteq̃ armarentur: alios quidem in lectulis constitutos occidit: qui neq; suspectionem cladis haberent alij vero nondum in soporem conuersi: prę ebrietate pugnare non valentes effugerunt. Abraham autem persequens eos expoliatos vsq; ad terram damascenorum. ostendens victoriã non in multitudine: nec in plurimis manibus esse sed confidentiam pugnatorũ & fortitudinem pręualere in deo: cõtra totius numeri quãtitatẽ cũ trecentis decẽ & octo vernaculis & tribus amicis tantũ exercitũ superauit. quicũq; igitur hostiũ manus effugerũt: inglorij sunt reuersi. Abrahã aũt captiuos eripiens sodomitarũ qui capti fuerãt ab assyrijs cũ pace reuersus est. Occurrit ergo ei rex sodomorũ ad colloquẽdũ ĩ loco qui vocatur vallis regia: ĩ via solymę ciuitatis. ¶ Suscepit q; eũ rex Melchisedech: quod significat rex iustus: & erat vtiq;: & sine dubio talis: ita vt ꝓpter hãc causam etiã sacerdos dei esset Solymorũ. Quã ciuitatẽ postea hierosolymã vocauerũt. Ministrauit aũt iste Melchisedech Abrahã exercitui xenia: & multã abũdãtiã rerũ opportunarũ simul exhibuit & sub epulas collaudare eũ cœpit ac benedicere deũ qui ei subdiderat ĩimicos. Abrahã vero dãte ei etiã decimas spoliorũ munus accepit. Rex autẽ Sodomorũ prędã quidẽ de Abrahã nõ poscebat: hoĩes vero qui eius essent recipere precabatur: quos ab assyrijs eripuerat. Abrahã ergo ait nõ hoc solũ/ se facere: sed nec aliã vtilitatẽ ex illa habiturum pręda: nisi quęcunq; pro cibo seruorũ eius impẽsa videbãtur: partẽ vero quãdam amicis suis fore præbendam qui cũ eo pugnabãt: quorũ primus Eschol vocabatur aneralius: mãbrę tertius. ¶ Laudãs igitur virtutẽ eius deus ait. Non perdes mercedes tuas dignus es pro talibus actibus habere gratiã. Et quę putas fuit hęc retributio mercedis cuꝫ nondũ esset qui ei succederet: erat eñi adhuc sine filio. Deus & filiũ ei promisit generandũ esse: & multã ex illo sobolem: & proximã stellarũ numero profuturã. ¶ Et ille quidẽ hęc audiẽs. deo sacrificiũ obtulit: ab eo iussus hoc facere. Erat eñi huiusmodi sacrificiũ vitula triennis & capra triennis: & aries similiter triẽnis: & turtur & columba: quę diuidi iusserat. auium vero nihil diuisum est: & anteq̃ cõstitueretur ara alitibus supervolãtibus pro cõcupiscẽtia sanguinis vox affuit diuina significãs malignos proli eius vicinos fore annis quadringẽtis ĩ egypto: in quibus afflicti superessent inimicis: & vicẽtes bello chananeos habituri essent eorũ terras & ciuitates.

Abrahã eripuit Loth &c.
Melchisedech rex iustus occurrit.
Abraham.
Eschol
Amici
Abraham.
Promissio facta Abraham de sobole.
Sacrificium Abrahę.

E

¶ Abrahã igitur hitauit quidẽ circa luzam quę vocatur ogysgi. est enim regio chananeorum nõ longe ab ebron ciuitate. Et cũ grauiter haberet super nõ pariẽte muliere: deprecatus est deũ: vt ei sobolem masculi cõdonaret: deo igitur iubente vti confideret pro alijs omibus bonis in quibus a mesopotamia eductus fuerat: etiam filios promisit ei futuros. Tũc sara pręcipiente deo vnã ancillarum cui nomen erat agar ęgyptiã genere collocauit ei tãq̃ ex ea filios habiture. Et cũ concepisset ancilla iniuriam facere Sara præsumpsit quasi rex foret filius: qui ex ea fuerat procreatus. Hanc dũ Abrahã pro vindicta Sarę tradidisset: fugã meditata est: & afflictiões nõ sustinẽs deprecata est deũ: vt eius misereretur occurritq; per desertum eunti diuinus angelus: iubens eam ad dominos remeare. & vitam habituram potiorem caste viuentem. Tũc namq; eo ꝙ in dominã superba ingrataq; fuerat: mala talia pertulisse: quę si inobediẽs eẽt deo: & longius abscederet: eã perire dicebat: si vero rediret fieret mater pueri ĩ illa terra postea regnaturi. His obediẽs: illa veniã a dñis reuersa impetrauit/ & post nõ multa pepit Ismael: ac si quis dicat a deo nobilitatẽ: eo ꝙ exaudierit preces Abrahã. Itaq; cum sex annoruꝫ esset & octoginta natus est ei Ismael quẽ prędiximus. ¶ In nonagesimo nono aũt anno eodẽ cõstituto apparuit deus promittẽs quod filius ei de Sara nasceretur: iussitq; eũ vocari Ysaac. significãs gẽtes magnas ex eo futuras: et reges. ¶ Et quia pugnãtes oẽm terrã chananeã a sydone vsq; ad egypti terminos obtinerẽt pręcepit vt genus quod ei nasceret alijs nõ misceret: suaq; genitalia circũcidere. & hoc faciẽdũ octaua die post partuꝫ. Causam vero circuncisionis nostrę ĩ alijs indicabo. ¶ Cõsulẽti autẽ Abrahã vtrũ ismael viueret lõgeuus/ significauit. deus eũ patrẽ gentiũ fore magnarũ & Abrahã quidẽ in his gr̃as agẽs repẽte circũcisus est/ & oẽs qui apd eũ erãt/ & puer pariter Ismael/ qui die illa tredeci erat annorũ. Ipse vero nonagita/ & nouẽ ãnos habebat.

Abraham ex agar filiũ habuit quę supbiẽs Saram cõtẽnebat. &c.

G. c. 16

F. G. c 17

Promittitur filius ex Sara & nomẽ eius pręcicitur Ysaac.
Pręceptum de circũcisione sancti Abraham.

¶ De Abraham quomodo tres angelos suscepit a quibus audiuit & Saram filium parituram/ & Sodomitarum euersionem/ & de Loth/ qui & ipse suscepit angelos hospitio & de euersione Sodomorum simulq; de eruptione Loth cum tota domo eius/ & quomodo vxor Loth conuersa est in statuam salis/ cum respicit ciuitatem pereuntem/ & de commixtione filiarum cum patre. Capitulum. xix

Geñ. c.xviii &.xix. A

EOdẽ sc; tẽpore sodomite diuitijs & abundãtia pecuniarũ elati:hoĩbus cõtumeliã faciebãt:& erantimpij circa deum/vt nequaq̃ recordarẽtur beneficiorum eius:auersiq; sũt a susceptiõe peregrinorum:& circa eos affectus habere destiterunt. Exasperatus igitur in his deus dispo suit punire eorum superbiam:& ciuitatem eorũ subuertere/ regioneq; cũctã simul extermina re, ita vt neq; plantatio/neq; fructus vltra ea consurgeret. ¶ Cũ hęc de sodomitis deus decreuisset ex plere. Abraham respiciens tres ãgelos:dũ sederet ad ilicẽ mãbre circa ianuas domus suę:putaretq; esse pegrinos:cõsurgẽs ãplexatus ẽ:& ibidẽ eos retinẽs rogabat q̃tenus xenia eis ptiret. Quibus ãnuẽtibus/ panes repẽte de simila pcepit fieri & occidẽs vitulũ/& assãs/eis obtulit sub quercu iacẽtibus. At illi glo riã pbuerũt. ¶ Et cũ eo adhuc cõederẽt:de muliere reqrebãt vbi esset Sara. Quo dicẽte itus eã esse:vẽ turos se i futurũ esse dixerũt & iuẽturos eã iã matrẽ existere. In hoc vero subridẽte muliere & ipossibile si bi fore filiũ hẽre dicẽte. Cũ ipsa qdẽ nonaginta ãnorũ eẽt:vir aũt eius cẽtũ. Tũc illi iã nõ celare cõtinue rũt:sed pnũciauerũt semetipsos ãgelos dei esse: & q missi sunt vt vnus significaret de filio duo vero so domitas euerterẽt. Hęc audiẽs Abrahã doluit sup sodomitis exurgẽsq; deũ pcatus est ne iustos/& bo nos simul pderet cũ malignis deo vero dicẽte:nullũ sodomitarũ esse bonũ:nã si inter eos essent decẽ ex oĩbus:remitteret pctĩ suppliciũ Abrahã aũt cessauit. ¶ Angeli vero i ciuitatẽ sodomã puenerunt:quos Loth p susceptiõe rogabat:cũ esset circa pegrinos valde hũanus:& Abrahã benignitatis discipulus So domite vero respiciẽtes iuuẽculos nimio vultus decore pręcipuos & apd Loth eo successite cognoscen tes:ad vi/& ad iniuriã eorũ pulchritudinis sũt cõuersi. Loth aũt monẽte vt casti essẽt:& nequaq̃ ad pegri norũ cõfusionẽ accederẽt:sed reuerẽtiã i eorũ sucessione haberẽt: q si ita intẽpantes essent filias suas p illis cõcupiscẽtię eorũ se pbiturũ dicebat:neq; quieuerũt Deus ergo eorũ psumptionibus idignatus alios equidẽ excecauit/ita vt nõ possent ad ingressum domus accedere/& Sodomitarũ oẽ populũ pestiferę morti dãnauit Loth itaq; deo dicẽte ei futurã pnicié ereptus ẽ cũ cõiuge filias duas assumẽs/quę adhuc virgines erãt. Sponsi egredi contẽpnentes/consuetudinẽ hãc verborũ Loth esse dixerũt. Deus ergo im misit gladiũ i ciuitatẽ/eãq; cũ hĩtatoribus cõcremauit/terãq; siĩ exterminauit icẽdio/sicut dudũ a me di ctũ est/cũ bellũ iudaicũ descripsissẽ. ¶ Vxor aũt Loth discedẽs cũ respiceret sępius ciuitatẽ/& eius curã hẽret/interdicẽte deo ne hoc faceret cõuersa in statuã salis dignoscit. Vidi siquidẽ eã. hactenus eni ma net. Fugit aũt ille cũ filiabus in paruo quodã agro se continens ab igne liberatus. Qui locus segor hacte nus appellatur. Sic eni hębrei modicũ vocãt. ¶ Illic igitur desolatione hominũ & iopia ciborũ afflictus habitabat. Virgines autem omne genus humanũ exterminatum existimãtes/cuicũq; misceri voluerint se licere credebant. Hoc autem faciebant ne deficeret genus humanũ. Fuerũt igit filij de seniore quidẽ Moab/ac si quis dicat ex patre. Iunior autẽ genuit Ammon/quod nomẽ signi ficat filius generis & isti tuerũt/alter quidem Moabitas/quorũ hactenus magna gens est. Alter vero Ammonitas. Vtraq; enim gens est in valle Syrie. Et Loth quidem huiusmodi esse contigit de Sodomitis egressurum.

Malicia sodomitarũ. | Abraham tres ãgelos vidit &c. | Pręd[i]cit ysaac cõceptio et natiuitas. | Prenũciat euersio Sodomię. | Inuasio Sodomitarũ contra Loth. | Egressus Loth | Mutata vxor Loth in statuã salis. | Cõmixtio Loth cũ filiabus e quibus nati sũt filij Moab & Amõ.

¶ Quomodo Abraham migrauit in gerara & Abimelech adamauit Saram vxorem Abrahę/sed cor reptus a domino reddidit eam ipsi intactam & de natiuitate Ysaac Capi.xx.

Geñ. ca.xx. &.xxi.

ABraham vero migrauit in Gerara palestinę in loco sororis Sarã habens/similia prioribus si mulãs p timore. Metuebat eni Aibmelech locorũ regẽ. Qui etiã cũ adamasset Sarã credẽs eã se posse corrũpere/ pter concupiscẽtiã in egritudinẽ incidit dei volũtate/medicisq; des perãtibus eũ cõsoporatus p somniũ/ne cõtumeliã faceret vxori peregrini iubet. Et aliquãtulũ leuigatus amicis exposuit/q deus ęgritudinẽ hãc intulerat p vltione pegrini/vt eius vxorẽ sine iiuria cõseruaret Quod nõ sororẽ eã haberet/idẽ sed lege iunctã vxorẽ & pmisisset pbiturũ se ei de cetero sospitatẽ/si p vxore ille sine timore cõsisteret. Et cum hęc dixisset. Abrahã amicis suadẽtibus euocauit. Nichilq; vlte rius eundẽ cõiugi quasi aliquid turpe passurã formidare pcepit deũ eius hẽre curã dicẽs. Cuius auxilio vxorẽ suã pmanentẽ sine iniuria reputaret. Deo.n. ptestãte/cõscientiaq; mulieris/dicebat neq; eã se ab initio appetisse si vxorẽ esse scisset/sed tanq̃ p sorore seductũ rogabat/vt mitis circa eũ esset/& deũ ei p C piciũ faceret/& si apud eũ manere vellet/omnẽ vbertatẽ ei cõferret. Volẽti vero discedere/dãda mune ra rerũ oim/quibus ad eũ indigẽs aduenisset. ¶ Hęc illo dicẽte Abrahã non se de cognatione mulieris mentitũ esse dicebat:fratris eã filiã referẽs. Et eo q pter hoc figmentum aduentum suum non fuisse se curum arbitraretur/nec esse suam culpam in illius egritudine prędicabat/& debere regem habere de sa lute fiduciam/paratumq; se manere apud eũ dicebat. ¶ Abimelech autem & terrrã ei distribuit/& pe cunias constitueruntq; inter se/vt sine dolo conuersarentur:facientesq; ad quẽdam puteum fedus:quẽ Bersabeę vocant. Quod fœdus putei poterit dici. Sic enim hactenus a prouincialibus noiatur. ¶ post non multum vero tẽporis natus est filius Abraham de Sara sicut fuerat ei a deo prędictum:quem no minauit Ysaac quod significat risum. Nam eo q Sara riserat dicẽte dño q pareret. Nęc iã p senectute speraret partum Ideo filius ita vocatur. Hęc itaq; annos tũc agebat nonaginta Abraham vero centum

Simulatio abrahę siue mendacium. | Persecutio Abimelech & Sare liberatio. | Excusat se Abraham. | Fœdus iter Abraham & Abimelech. | Fœdus putei in Bersabeę. | Natiuitas ysaac cũ Abrahã erat centũ annorũ & Sara nonagita.

Circuncisio Ysaac octauo die. Quo tempore Arabes circunciduntur.

¶Natus est ergo filius vtroq; sene: quem repente post dies octo circunciderunt & ex illo post totidē dies mos est iudeorum circuncisiones efficere. ¶Arabes autem post annos.xiij. circunciduntur eo ꝙ Ismael gentem eorum instituit filius Abrahe de cōcubina.hoc fuerit tēporc circuncisus de quo certissi me omne tempus exponam. D

¶Quomodo abraham monente sara:& pręcipiente dño emisit a se agar cum filio ismaele. Capi.xxj

Sara natum de ancilla agar primitus diligebat.Ismael:nihil in eo fauoris imminuens quē vti q; quasi proprium filium & principatus nutriebat hredem ysaac autem filio procreato: non dignabatur eum cum Ismael nutrire cum senior esset:eumq; posset opprimere patre moriē te.Suadebat ergo Abrahę vt eum in aliam regionē cum matre trāsmitteret.Ille vero in initio suam nō apposuit voluntatem ad ea quę Sara fieri festinabat:crudele nimis arbitratus paruulum filium cū mu liere & necessarijs indigentes abijcere. ¶Postea vero cū deo placuisset ad quę Sara precipiebat cōsen tiens:matri tradidit Ismaelem qui nondum a se poterat gubernari:& aquam in vtre & panem ferētē ius sit abire quo itineris necessitas imperaret. Dum ergo abeūti necessaria deficerēt:erant in malis cū esset aqua difficilis:& exponens:puerum sub arbore quadam protrahentem animam ne ea pręsente defice ret:procul abcessit. Ad quam veniens diuinus angelus dixit ei adesse fontē:& mouit vt prouideret pue rum & recrearet dicens grandia esse ei conferenda de pueri sospitate. Illa cōfidens de ꝓmissionibus & studens alere puerum adhibendo curam declinauit erumnas. ¶Cū vero puer ad virilem peruenisset eta tem:vxor ei coniuncta est egy ptia genere:vnde erat ipsa antiquitus oriūda:de qua filij Ismaeli nati sūt xij. Nabaioth. Darus. Abdeilus Marsamus. Masmarus. Ydumas. Masmisus. Chodamus. Themasus. Ie chorus. Naphlesus. Cadomas. Iisti namq; omnem terrā ab eufrate ad & mare rubrum positā vsq; tenue runt. Nabatheā nominantes prouinciam. Sunt autē isti qui gentem. Arabicam secundum tribum ab eis vocant & propter virtutem eorum & propter Abrahe dignitatem. ¶Ysaac autem filium suum pater. Abraham diligebat cum esset vnigenitus eiq; a deo pro munere in senectute concessus. Prouocabat enim ad fauorem amoremq; suum ipse potius puer parētes:eo quia omni virtute studuerit:& parentuꝫ haberet sollicitudinem:& affectum circa dei religio nem. G

Abrahā Agar cū filio eijcit. Agar diuino angelo consolatur

Ismael duxit vxorē egiptiam ex qua habuit. xij. filios

Nabathea ꝓuīcia que & arabica Laus Ysaac.

¶Abraham accepit mādatum a domino de immolatione ysaac. Capi xxij.

Abrahā autē cū fœlicitatē suā filio legitimo relicturus esset morti vicinus hoc dei volun tate promeruit. Qui tentare volens religionē eius apparuit ei:cunctaq; ꝓstitisset ei di numerās:& qm̄ hostiū melior fuisset effectus:& ꝓsentē fœlicitatē eo studio pcepisset: & ysaac filiū habuisset eundē filiū eius sibi sacra immolatiōe pręcepit offerri in mōte nomie moria eleuatū:ara ibidē collocata:sic enim apparituram religionem eius: si etiam saluti filij pręponeret quod deo placeret. ¶Abrahā autē in nullo iustū esse de cernēs nō obediuit deo:sed cunctos ei ministrare debere tanq̄ eius ꝓuidētia viuāt oēs quibus etiā ipse ꝓpicius celās cōiugē dei ꝓceptū & quā ipse habuisset de nece filij volūtatē:sed neq; seruorū cuiq̄ hoc palam faciens:ne forte deo parere prohiberetur:sumēs ysaac cū duobus seruis & que erāt ad sacrificiū necessaria imponens asino ibat ad mōtē & duobus quidem diebus iter cum eo serui fecerunt. Tertia ve ro cum iam circa locum montis essent reliquos in campo relinquens qui cū eo erant/ cū solo filio venit ad montem:in quo templum rex Salomon postea collocauit. Portabant autem cętera secum sacrificio necessaria pręter victimam. Ysaac vero cū pręsentē fœlicitatem eius studio pcepisset cumq; quinq; et vi ginti esset annorum altare constructo interrogabat quid esset sacrificaturus pater:cum victima deesset. Ille autem dicebat deum ad prebendum hoc idoneum:qui etiam quę nō sunt abundanter hominibus condonauit & ea quę sunt ab his q in semetipsis confiderent posset auferre daturum & illi victimam: si propicius ad sacrificium suum dignaretur accedere. ¶Dum ergo altare fuisset constructum & ligna super imposita:& omnia pręparata dicit ad filium. O puer quem innumeris votis adeo optaui michi conferri: & dum peruenisses ad vitam:nihil est quod pro alimento tuo non feci:neq; me fœlicio rem arbitrabar:nisi cum te viderem ad virilem iuuentutem peruenisse: & moriens te successorem mei honoris:& principatus relinquere:cū gauderē: qui dei voluntate tuus pater sum factus: denuo secun dum eius placitum te repono:hanc fortiter portari dicationem. Deo nāq; te cedo:qui hunc honorem a nobis dignatur accipere eo ꝙ placitus mihi fuit:ac per omnia suffragator. Natus ergo fœliciter more re:non communi modo hanc vitam egrediens:sed a patre proprio oblatus deo patri cunctoruꝫ ob legi timum facrificium. Reor.n. quia te dignum iudicauerit:nec egritudine/nec be'lo nec qualibꝫ alia passio ne(quę solent hominibus accidere)ex hac vita liberare:sed cū orationibus/& sacrificijs animam tuam suscipere:& apud se nihilominus obtinere:eritq; de cętero mei curam habēs senectutemq; regens: qua gratia maxime nutriebam:hęc mihi deo scilicet prote ꝓbituro. ¶Ysaac autem habēs patrē fortissimū: sapientiaq; delectatus & libētissime eius sermones accipiens ait. Quia neq; iustum esset:vt initio nasce G E F

Obedientia Abrahe de imolatione filij.

Templum p Salo. in monte moria cōstructum.

Verba Abrahę ad Ysaac filium imolādum

Respōsio Ysaac benigna.

retur:si dei & patris iudicium esset refutaturus aut se non monstraret amborum voluntatibus prepā
ratum: quando liceret solo patre hęc volente facere si non obediret esset iiustum ¶ Hoc dicens acces
sit ad cedem pariter & ad altare. Sed idem opus infirmitatum est offerante deo impedimentum. Cla
mauit ergo nominatim deus abraam suspendens eum a nece filij. Non enim quasi sanguinem desi
deraret humanum necem filij se ei imperasse dicebat: neq; cuius patrem eum fecerat hunc ei auferre
cum tanta impietate poscebat: sed eius mētem probare se velle: si esset talia iussus audiret. Cognoscēs
vero eius obedientiam & excellentiam religionis intendēs delectari quidem se in his que ei prebue
rat necvnq̄ fraudēdum eum omni cura dicebat & genus eius honorandum futurumq; filium eius lon
geuum fœliciterq; victurum in omnibus bonis prebiturumq; se magnum soboli eius principatum: at
q; genus eorum & multis gentibus & diuitijs esse constituendum & memoriam sempiternam generis
eius principibus affuturam cananeā q; terrā filios eius armis possessuros & exemplum boni futuros
cunctis hominibus.

Verba dei ad abraā & acceptationis volūtatis promissiōis q; confirmatio Aites pristina

¶ De morte sarę & sepultura ipsius post cuius mortē abraā accepit ceturam vxorem. Ca.xxiij

ET sara non quidem multo post tempore defuncta est cum vixisset annis cētum vigin
ti septem sepultaq; est in hebron permittentibus chananeis sepulcrumq; eius publice
factum est. Abraam emente agrum siclis quadringentis. a quodam ephronde hebrō
sepulcra sibi abraham & eius soboli constituit. ¶ Post hęc autem abraam duxit vxo
rem nomine ceturam ex qua ei filios. vij nati sunt & ad labores validi: & sapiētia cau
ti/zambri/iezi/magam/madiam/gesuoc & ęsue nati sūt etiam his filij & ęlue quidem
sabatem fuit: & datam. Huic vero fuerint ausuri & iacusim & ionni: Madam autem habuit apham &
apher & noch & helda. His omnibus filiis filiorumq; natis Abraam ex propriis dona prębuit qui &
trogoditem apprehēderet. & phœnicē arabicā in quantum in mare rubrum pertingit Dicitur autem
quia dum apher castra fixisset in lybiam & filiorum eius filij habitassent in ea terram illā ex illius no
mine affricam vocauere: ¶ Testatur meo sermoni alexander quia dicitur polistor: idem est multarū
hystoriarum sic dicens.

Mors sare. Sepulchri ager emptus ab abraā filij abrahā ex cetura septem.

¶ Quomodo abraam seruum ad sponsandam Rebecam pro filio ysaac misit
mesopotamiam & signum quo cognita est & quam secum vxorem ysaac conduxit Ca.xxiiij

ISaac autem iam circa quadraginta annos constituto a patre abraam vt vxorem deduceret
rebecam que fuit neptis fratris eius. Nachor filia batuelis seniorem seruorum suorum misit
ad sposandam eam magnis fidei sacramentis obstrictum: quod hoc morte faciebant: sub fe
more manum mittantes deinde inuocantes deum in testimoninm futurorum. Misit autem & mune
ra ibidem commanentihus que apud illos rariora essent aut nec omnino reperirentur in illa regione
Qui tempore multo vadens eo q̄ si iter agentibus dita mesopotania hyeme quidem propter luti p
funditatem estate vero propter aquę defectionem insuper esset latronibus ibidem commanentibus.
quod diffugere notent facile prouidentia viatoribus in heret: venit in ciuitatem carrenorum. Et cum
esset in suburbanis virgines vidit plures euntes ad aquam: orauitq; deū: vt rebeca ob quam desposan
dam filio eum misit. Abraam si secundum voluntatem eius essent nnptie celebrande inter illas ita co
gnosceretur vt alijs quidem aquem poscenti negantibus illa preberet & ille quidē hanc voluntatem
habens venit ad puteum negauitq; virgines vt potum ei preberent. Ille autē in spem omnium rerum
veniens volens cognoscere veritatem: laudabat eius nobilitatem atq; benignitatem quia essent cum
suo labore egentibus sufficientiam prebere minime declinasse interrogabat vero de quibus parenti
bus esset optauitq; quod illi gratissimū foret vt in domum boni viri veniret. filios ei paritura germa
nos. Illa vero neq; hęc inuidit volēti cognoscere sed & genus indicauit: & rebeca inquit ego deeor pr̄
aūt batuel fuit. sed ille iā defunctus est. Labā vero frater & nr̄: qui & domui pspicit sil' & mari & meę
virginitatis solicitudinē/erit Ille gaudebat du hi. quę facta fuerāt: atq; dicta deū itavidēs suo itieri cla
re prospicere & pferēs redimicula: & alia propter ornamēta qbus virgirs decet vti dedit puella Posce
bat aūt succedere apud eos qn̄ ad eā itegrius alliter puenire neqret cū iē nox vtiq; ornamēta mulieri
bria valde p̄ciosa estimās nichil esse sibi cautisq; qbus iā videbat exptus & cōijcēte ex ea mr̄is clemētia
& q' nihil eēt eoꝝ virtuti difficilc: neq; se eos grauatuꝝ: s3 mercedē pegriatiōis p̄bituꝝ: & pprijs expē
sis visuꝝ eē dicebat illa vero de pētū qdē suo clemētia recte eū asseruit arbitratū cl'pauit aūt p merce
dis vero cū oia sn̄ mercede eēt hiturus s3 vt nūciaret ptius labā fr̄i suo quo pmittēte accersiēdū eē dice
bat qđ cū factū fuisset pegrinus adductus ē & cāelos qdē sumētes q erāt labā fāuli eis diligētiā adh
bebāt ipe vero conaturus cū eo igrediebat & pō conā ad eū eū matrēq; pulle lucutus ē dicēs abraā i3
thare q ē filius vr̄ vero cognatus nachor eī hoꝝ o mulier pueroꝝ auus vr̄ ex eodē p̄re vl' matre is igr̄ mi
had vos petēs hāc puellā filio suo vxorē iūgēda eē q solus ē ei legitimis i oībus bōis enutritus: cui possi
bile qdē folicissimā aliūde mulierē ei copulare s3 noluit honorās āt genus nuptias postulati cuius studiū
si ac volūtatē nolite cōtēnere dei ei volūtat alia mihi pter spē et puellā citius & vr̄am inueni domum

Cleodemus iudeorū historie scriptor de filiis abrahe ex cetura.

Mesepotamia pegrinis aspera

Verba legationis abrahe ad labā & matrem rebece.

Dũ eĩ proximus essẽ citati virgĩes vidẽs plurimas veniẽtes ad puteũ oraui vt ĩ istã ĩciderẽ: qđ & fc̃m
est. Nupti ergo diuina pͥsciẽtia despõsatas: vos quoq; firmatę. Illi vero p ea quę eis fuerãt scd̃ę collata
dispositiõe diuĩe volũtatis ĩtelexerũt miserũtq; sicut petebat virginẽ quã duxit ysaac potius oĩm rerũ
abraę: Nã q fuerit de chetura nati exĩde migrauerũt.

Mors laudabi- lis abraã & nu- merus annorũ vite eius.

¶ Abraã moritur & sepellitur ĩ ebrõ cũ sara coniuge sua. Ca.xxv

POst paulũ vero tẽporis mortuus est etiã abraã vir qdẽ oĩ virtute sũmus & digne a deo ꝑ
studio quod circa eũ habuerat honoratus. ¶ Vixit autẽ omne tẽpus suũ annis cẽtũ sep-
tuagita quiq; & ĩ ebrõ cũ sara cõiuge sua a suis filijs. ysaac & ismaele sepultus est. De cõ-
spectu vel partu rebeca & quomodo ysaac peregrinus est ĩ gerarijs tẽpore famis & cũ se-
nuisset & caligarẽt oculi eius benedixit iacob cũ putaret se benedicere esau. Ca.xxvi

Pregnãs rebe- cca deũ cõsulit

POrro post mortẽ abraã cõcepit vxor ysaac cuius vẽtre nimis ĩtumescẽte hesitãs cõsulit deũ
Rñditq; geminos pariturã fore rebecã. & ĩ oĩbus gẽtibus esse nominãdos. Maioris aũt pri-
matũ esse minuẽdũ ¶ Peperit ergo paulatĩ scd̃m diuinũ eloquiũ gemĩos filios quorũ seniõr
vt credimus a capite vsq; ad pedes erat vehemẽter hirsutus quẽ iunior procedẽtẽ tenebat a plãta. Di
ligebat pr̃ seniorẽ qdẽ q vocabatur esau scd̃m ethimologiã pilorũ hebręi nãq; capilaturã striõ dicũt

Geraris ab abi- melech houo- rifice receptus postea tñ ab eo procurãte inui- dia est expul- sus.

Iacob autẽ iunior carus erat genitrici. Eame vero supueniẽte dũ placuisset ysaac. vt iret ĩ ęgiptũ vber
tuosã valde ꝓuĩciã: ꝑgebat ĩ geraris deo pͨcipiẽte. Hũc suscepit rex abimelech ꝓ muneribus & amici-
tijs abraã & cũ multo circa eũ fauore fuisset vsus initio ĩ hoc permaneretur super. ĩuidia faciẽte est ꝓ
hibitus. Vidẽs nãq; deũ ĩ ysaac eẽ pñtẽ & tãto eũ fauẽtẽ expulit eũ. Ille vero hmõdi ĩuidia tãtatus ꝑ a
bimelech. eqdẽ tũc discessit in agrũ q dicitur pharã. i. cõualis lõge a geraris vbi cõfoderet puteũ irruẽ
tes pastores ĩ lite cõgressi sũt, ꝓhibẽtes illud opus ĩpleri quo nolẽte cõtẽdere ꝓualuisse videbãtur. Di-
scedẽs aũt aliũ fodiebat quẽ ẽt alijs ĩuria faciẽtibus quibusdẽ abimelech pastoribus reliquẽs abscess-
sit expectãs bonę volũtatis gratiorẽ licẽtiã: Qđ dũ eẽt ei spõte cõcessũ vt puteũ sñ ꝓhibitiõe foderet
roboth vero puteũ appellauit. qđ nomẽ significat inimicitias. ¶ ysaac itaq; rerũ magnitudine pullu
labat abimelech autem contra se crescere: putans ysaac propter hoc q; cum eo litigans ex incertis ini
micitijs ędera metuens ne prior amicitia nichil ei prodesset conuerso ysaac ad vltionem eorum quę
videbantur esse perpessus amicitias rursus cum eo firmauit & vnum ad hunc sonum ducum philosũ
nomine destinauit. Et cum omnia quę poposcerat abimelech meruisset propter ysaac bonitatem qui

Iacob a matre eductus bene- dictionem ab ysaac patre re- cepit. dña ia- cob ab esau.

recenti iracundię priscam gratiam in se: iniq; patrem suum hitã pręposuerat: tulit eum in propria. ¶ y
saac vero filius esau circa quem maximum habebat pater affectum cum esset annorum. lx. duxit vxo-
res agamidam melonis filiam & alybamin eusebonis virorum inter chananeos valde potentium se-
metipsum faciens dominum in potestate nuptiarum & neq; patris consilium sumens quod nec per-
misisset ysaac si in eius voluntate iaceret. non enim libenter habebat ad prouintias suam copulare co
gnationem Nolens ergo molestus esse filio vt iuberet eum a mulieribus abstinere tacere decreuit.
¶ Rebeca vero deum pro fauore iacob rogabat & preter ysaac voluntatem iussit ędos ei occidere:
cœnãq; preparare iacob ministrabat matri ei semper obediens. Cum vero fuisset parata cœna hedi-
pelle brachia conuoluit iacob vt pater propter pillos esse crederet esau: Nam cum in omnibus alijs si
mularent eo ꝙ essent gemini in hoc tantummodo differebant: trepiduiq; iacob ne anteꝗ fierent ora-
tiones repertus in hac colliditate patrem vt contraria facere irritaret proferrebat patri cœnam ysaac
vero senties vocem iacob proprio eum nomine vocabat ille autem brachium porrigente cui pellę cir
cundederat contigente eum ysaac ait voce quidem iacob proximus secundum pellis vero profundi
tatem esau videris esse nichil suspicans malicum cenasset cõuersus est ad orationes & dei preces. Do
mine inquit omnium seculorum & creator vniuersę substantię tu patri meo concesisti magnam forti
tudinem bonorum & me dignum rebus pręsentibus effecisti & ex me procedentibus promisisti adiu

Orõ isaac & ho- norũ & precatio ꝓ filio ysaac quãtũ pro esau facere ipse arbi- trabatur.

torem & ꝓpiciũ & darote te sẽper meliorũ: Hęc ergo cõfirma & noli me despicere ꝓpter pręsentẽ ne
cessitarẽ: ꝓpter quã & pͨcipue a te deposco & hũc filiũ ꝓpicius serua michi & ab omni malo sine pas-
sione custodidãs ei fœlicę vitã possessionẽq; bonorũ quorũcũq; tibi potsstas est pͣbere. Fac eũ metuẽ
dũ equidẽ inimicis amicis honorabilẽ atq; gratissimũ. Et ille qdẽ arbitratus pro esau se orationes effi
cere rogabat deũ ¶ Mox autẽ vt cessauit a benedictione affuit esau ysaac sẽtiẽs quod egerat cessabat
Esau vero petebat similia quę fratri iam fuerant collata. Pr̃e negãte eoq; oẽs in iacob fuissent orões
ex pẽse luctũ agebat ꝙ esset orõne frustratus eiusq; lacrimis afflictus pater: eo ꝙ circa venatiõẽ &
fortitudinẽ corporis esset aptus in armis & oĩbus operibus esau probabilẽ fore dicebat eũq; fructũ ea
rũ rerũ & gloriã sẽpiternã etiã geuus quod ab eo descẽderet. Ca.xxvij.

IAcob autẽ metuẽte fratrẽ vlcisci se illo volentẽ mr̃ eripuit marito aũt pͥsuasit vt iacob de me
zopotãia cognatã suã daret vxorẽ cũ iã ismaelis parui filiã melech esau vxorẽ cõiuge acce-
pisset, nõ ei deuoti erãt cananei circa ysaac ĩ prioribus eius bellis valde grauati. cũ barenathis

pisset circa quam precipue laborauerat. ¶ Iacob autem in mesopotamiam missus a matre propter nu
ptias filie labam eius germani: permittēte ysaac nuptias celebrari eo q; fuisset ei vxoris consilio psua
sū per chananeā properabat: & propter odium ꝓuintialiū apud nullū quidē succedere voluit sed sub
diuo iacebat caput suū lapidibus subditis supponēs ibiq; p sōniū vidit huiuscemodi: astitisse sibi sca
lā terra pertingentē ad celū & per eā descēdētes figuras honestiorem naturam habētes: q̄ homines
& ad vltimū sup eād eūmanifeste sibimet apparētē noīatim vocātē: & huiusmodi verba faciētē iacob
cū patris bonisis filius & aut qui gloriā magnę virtutis inuenit fitigatur te in presentibus nō oporte
sed sperare meliora etenim opulentissima tibi maximorū bonorū meo solatio erit vbiq; presētia abra
am itaq; ex mesopotania ego hnc deduxi a cognatis expulsum patrē tuū cūctis fœlicē ostēdi. Quorū
nō minorē partē in te quoq; reponā. Cōfidēs ergo ex hoc itinere tuo proficiscere me protegēte secu
rus im petrabis enim nuptias ad quas valde festinas. erūtq; tibi filij boni quorum multitudo numero
ro maior erit & potētiores filios derelinquet quibus ego huius ter'ę dominatum cōdonabo eorūq;
filijs: qui replebūt omnē quā sol respicit tertā simulet maria. Sed neq; vllū pericujū timeas nec laborū
multitudinē metuas: me prouidēte oīa quę tibi cōferēda sūt & in pręsētibus & multo magis in prospe
ris. ¶ Hec itaq; deus iacob predixit: ille vero letus effectus in his quę viderat: fuerantq; promissa cla
rificauit illos lapides quippe cū tātorū bonorū illic factū ei fuisset alloquiū votūq; fecit imolaturū se su
per eos si acqrēs vitē ipassibilē remeare: ideoq; promissū exoluit denuo remeās Nā & ipsū agrū hono
randū esse decreuit eiq; bethel nomē imposuit quod diuinas diuitias latina ligua significat. ¶ Proce
dēs ad mesopotamiā lōgo tp̄e venit i carrā pastoresq; in suburbanis iueniēs & pueros adolescētulos
ac virgines ad quendā puteū aquā hauritur os morabatur: cū eis potū querēs & verba cū eis faciens
percūctabaturq; ab eis si noscēt quādē labā ad huc si superesset. Illi vero oēs se nouisse dicētes eis. Ab
ipsa integrius agnoscere poteris quęcūq; de illo audire desideras: hęc itaq; illis dicētibus assistit puel
la cū pastoribus q vna descēderāt. eiq; iacob oñderunt dicētes peregrinus iste venit de parte tuo cō
sulens illa vero leta facta per infantiam propter iacob presentia reqrebāt eū quis esset & adeor. vnde
venissent & de qua causa aductus fuisset orabatq; simul vt esset possibile prestādi ei quibus venisset
egēs iacob aūt nō propter cognationis causam: neq; propter fauorē presentē: sed amore puelle victus
obstupescebat: pulcritudinē eius talē esse cōspiciēs vt paucę mulierū ita florerēt vt ait michi ad te: &
patrē tuū si tamē tu filia es laban familiaritas est ex antiqua mea tuaq; generatione cōsistēs de thare
enim abraā & arā & nachor filij sūt progressi Batuel tuus auus filius est nachor. De abraā aūt & sarra
quę nata est de arā ysaac pater meus est vicinū & nouum cognationis pignus inuicē possidemus. Re
beca aūt mea mater. Labā tui patris soror est ex eodē simul patre & matre progenita. Cōsobrini siqui
dē sumus ego & tu nūc veniēs amplectorvos. antiquāq; nobilitatē renouaturus assisto. Illa vero recor
data sicut iuuenibus accidere solet: duę preaudisset ā patre de rebeca & parātes sciēs nomē eius desi
derāter audire propter paternō fauorē ad lacrimas aducta est & amplexata iacob. Quē cū osculata
fuisset perducere maxima delectatione optabat ad patrē oībusq; domesticis memoriā matris eius es
se dicebat intenditq; ei totius boni retributionē eūq; ad patrē iam venire iubebat & sequi se p̄cedē
tē: nec eius delectatione fraudari amplius illo tardēte poterat. Hec dicēs ducebat eū ad labā ¶ Cogni
tusq; ab auunculo & ipse sine formidine inter amicos erat: & ill' delectationē maternā cōferebat iopi
nabiliter eis ostēsus. Post nō paucos itaq; dies labam gaudere se quidē in eius maxie p̄sentia: & vltra
q̄ idicare possit sermone dicebat Causa vero ꝓ qua venisset patrē matrēq; senes dereliquēs: & eius p̄
sētie solatijs indigētes ab eo querebat prebiturūq; se oīa quibus opus haberet promisit iacob aūt om
nem ei causam narrabat dicēs ysaac fuisse gemios filios se & esau quē dū ꝓ paternis orationibus ma
tris sapiētia fefellisset: illū se interficere voluisse dicebat tanq̄ ablato sibi a deo regno. & bōis que pater
optasset & hāc fuisse causam suę pręsentię materno mandato factę. Oibus eni inquit nobis sūt fratres
sed mater amplius illius solationē metuēs: ita michi ꝓspexit: ꝙ vtiq; solū meę presētie munimē iu
dicauit. vndeū respiciēs i presentibus sū secutus ¶ Labāaūt propter parētes eius ꝓmisit oēm se ei p ar
ticipare clemētiam & ptopter matrē pro cuius fauore licet absentis studiū suū circa eū se dicebat ostē
dete. gregis scilicet curam eū habiturū & cōstituere se dicebat & pręponēdum his exoptabat: volēta
tatē ad proprios remeare parātes cū talibus donis & honoribus dimittēdū qualibus talis cognatus iu
ste promeritus esset. Iacob liqenter hęc odiēs donec eēt quidē apud nos hūc laborē ferre gratissime
se respōdit: mercedēvero pro tali labore rachel nuptias postulauit cū etiā propter alia honore digna
apud eū hēretur. & maximē mꝗnistra eius fuisset aduētus. Amor nāq; puelle eū hmōdi verba pro
ferre cōpellebat. labā gauisus i his ānuit ei puellę nuptias nec aliū gn̄m meliorē sibi optasse si tn̄ apud
eū aliquātū maneret rp̄s ad cananeos nō se missurū filiam quando esset de sororis cura penitentiam
agere se dicebat/q̄d eā ibid ditexisset cū vero iacob hoc fieri cōsentiret septē ꝓmisit ānos tm̄ ei soce
roiudicauit miistrādū virtutis suę p̄bēs expimētū: vt qs eēt magis agnosceret. labā suscipiēs tempo

Visio iacob eū do i mesopotaniā ad domum labam.

Verba dei ad iacob dormientē & timētē cōsolatorem.

Votū iacob Bethel nois impō iacob de labā pastores interrogat.

Verba iacob ad rachel cū pastoribus inuenta.

Conitus iacob ab suūculo labā & hūaniissie ieceptus.

Labā iacob rachel nuptias ꝓmittit septē annis seruituro q bus pactis lyā pro rachel collocauit.

re transacto prępoſuit ępulas nuptiarũ.Nocte ergo ſuperueniẽte ignorante iacob collocauit ei al-
terã filiarũ.Lyã ſeniorẽ rachel nõ decoraui aſpectu.Illevero per ebrietatẽ nocte & ei pmixtus die fa-
cto apud labã de iiuſtitia querebatur.Qui dãdã veniã neceſſitati quã talia geſſerat.Nõenim p mali-
gnitatẽ ei lyã dediſſe.ſed alia maiora cauſa victũ ſe hoc feciſſe dicebat quę tamẽ impedire nõ poſſet
ſed amanti daturũ ſe eam poſt ſeptem alios promittebat.¶ Cõſceſit ergo iacob nichil ſcilicet aliud ei
amor puellę facere permittebat/& pręteritis aliis ſeptem annis rachel accepitvxorẽ.¶ Erãt ambabus
miniſtrę quas dederar pater zelphã qdem lye.Rachel autẽ balã non quidẽ ancille ſed ſubditęEt lyę
magna erat ſolicitudo de amore viri quẽ habebat circa ſororẽ ſperabatq; ſe exiſtẽtibus filiis honorã
dã & exorabat cõtinue deũ:natoq; maſculo filio & propter hoc cõuerſo ad eã viro rubẽ filiũ nomina
uit:eo quia dei miſericordia ei fuiſſet cõceſſus:hoc eni ſignificat iſtud nomẽ.¶ Habuit aũt poſt tẽpo-
ra etiã alios tres filios:ſimeon.quod nomẽ ſignificat exaudibilẽ eũ fuiſſe deũ:deinde leuy quaſi firma
tor ſocietatis poſt hũc ludẽ quod gratiarũ ſignificat actionẽ.¶ Rachel aũt metuẽs ne ꝓpter copiam
partus ſororis minorẽ apud virũ partẽ habere collocauit eũ iacob ſuã famulã balã ex qua naſcitur dã
qđ a deo iudicatũ latina ſignificat ligua:& poſt hũc neptali tãq̃ ex machinatiõibus cõq; cõtra partus
ſororis copiã arte fuerat vſa.¶ Hec & lya fecit cõtra opus ſororis denuo machinata.Collocauit ei &
ipſa ſuã famulã & natus eſt de zalpha filius gad qđ vuis poterit appellare fortuitũ & poſt hũc aſer qđ
beatificũ poterit dici:qui lyę gloriam cumulauit.¶ Cum aũt rubẽ ſenior filiorũ Lye matri mandrago
re mala portaret.Rachel aſpiciẽs dari ſibi poſcebat quia cupierat cibum illa non cõſẽtientię: ſed ſuffi B
cere ei dicente:ꝙ eãviri honore priuaſſet.rachel mitigans ſororis irã cõceſſura ſe ei dicebat:vt cum ea
vir illa nocte dormiret.Qua hoc percipiẽte munus iacob cũ lya dormiuit. ¶ Rurſus ergo nati ei filii
ſũt.yſachar quidẽ quod ſignificat mercede factũ:zabulon quod ĩdicat fauoris pignus ad eã.Nata eſt
aũt & filia dina.¶ Poſt hęc tp̃a natus eſt ex rachel filius ioſeph:quod ſignificat augmẽtũ alicuius fa
ciẽdũ.Hoc ergo omne tẽpus qđ ſunt anni vigiti paſcebat ſoceri greges.¶ Poſt hoc rogabat vt ſũptis
vxoribus ab eo diſcederet.Socero hoc nõ pmitẽte latẽter hoc facere cogitabat vxores requirebat qđ
de ꝓfectione tractarẽt. Illis aũt diſcedere libẽter dicẽtibus rachel & ſimulacra deorũ quos colere pa
tria lex erat piter furata cũ lya ſorore fugiebat & vtriuſq; pueri & puellę cũ filiis & qcũq; poſſeſſio eis
erat.Ducebat etiã gregũ medietatẽ nõ reſpiciẽte labã.Rachel deorũ ſimulacra portabat:licet docuiſ-
ſet eã iacob huiuſmodi deorõ honorẽ ſpernẽdũ:vt ſi cõprehẽderetur ſequẽte patre veniã illa ad hęc
cõfugiẽs ĩpetraret.¶ Labã aũt poſt primũ diẽ cognoſcẽs iacob diſceſſũ/ſimul & filiarum multũ malo
aĩo pſequebatur maxĩa virtute circũdatus & ſeptia die ĩ quodã collę ꝓcul eos collocatos ĩuenit & tũc
qdẽ qa erat veſpa reqeuit.Viſio ergo ei apparuit monẽs q̃tenus ſinẽs gñm atq; filias cõquieſcere: ni
chil ĩ eos pro furorę pręſumere:ſed vt pacta faceret cũi acob ꝙ ſi eius contẽnẽs paucitatẽ aggredere
tur cũ eo pugnare ei auxiliũ dicebat illa viſio p̃biturã.Labã aũt dũ huiuſuicemodi ei factõ adeo fuiſ
ſet aloquium orto die iacob euocans & manifeſtis ei viſionem cui credẽs ad talia declinaſſet:cœpit F
eũ culpare dicẽs qm̃ eũ & pauperẽ veniẽtẽ ad ſe & oĩm ſuſceperit indigẽtẽ eiq; cũctã poſſeſſiõis ſuę
vbertatẽ p̃buerit.Nã & filias meas ĩquit cõiunxi tibi fauorẽ tuũ circa nos p hec augẽdum eẽ cõfidẽs:
tu vero neq; matris tuę aut cõmuniõis quã circa mep cognationẽ habes:neq; vxorũ quas duxiſti pu
dorẽ gerẽs:neq; filiorũ quorũ ſum auus lege apud mevſus es belli poſſeſſionẽ meãquidã auferẽs:filia
bus aũt genitorẽ ſuũ fugere pſuadẽs ſacra quoq; paterna diripiẽs domi vtiq; portaturus:que & a meis
parẽtibus honorata ſũt:& a me religiõe ipſa coluntur & hęc quidẽ quę nec expunãtes ĩinicos faciũt
perpetraſti cognatus:& ſororis qdẽ meę filius filiarũ vero maritus peregrinuſq;& copulator meus:do
mui meę talia ingerere nequaq̃ dubitaſti.¶ Cum hęc dixiſſet labam:ita ſatiſfaciebat iacob dicẽs.ego
non ſolum deum patrię deſideraui.ſed eſſet omnes cognatos:& poſt tm̃ tempus dignum eſt me ad
propria remeare.Pro pręda vero quod dicis alio indicante tu potius inuenieris iniuſtus:cum te dece
ret gratias nobis ſoluere pro his quę a me cuſtodita:& facta maiora ſunt quomodo in hoc iuſticia
non priuatis cum miehi ingratus exiſtis.Cum pattem eius paruam abſumentes abſceſſimus. Filię ve
ro tuę nõ mea malignitate ſecutę ſunt:ſed iuſta deuotione quam ſcimos vxoribus legitimis circa vi-
ros poſſe competere.Seduuntur non enim me quantum filios.Et hęc quidem ip̃e dicebat ne aliquid
gereretur incongruum quereb atur aũt accuſationemq; faciebat:quia cum matris oius videretur eſſe
germanus & filias ei iunxiſſet imperiis cnm oneraſſet aſperrimus viginti annis eum detinens: & alia
quidem nuptiarum occaſione feciſſet:quę licet crudelia leuiter ſuſtinuiſſet/priors tantum facta poſt
nuptias quę quilibet etiam iuimicus effugeret Reuera valde crudeliter Labam vſus eſt iacob.¶ Vi-
dens enim deum ad quodcumq; voluiſſet eſſe peeſtabilem promittebat:vt quicquid natum fuiſſet &
ei preberet:interdum quicquid album procederet aliquando vero quęq; nigra naſcerentur.Creſcen
te ſub nomine Iacob grecum partu aliquando quidem fidem de pręſenti non cuſtodiebat. aliquan-
do autem in alterum annum prebiturum ſe eſſe dicebat eo ꝙ multitudine grecum videret eum cum

Iacob iterũ pro Rachel ſerua-uit.
Ruben proge nitu ſlacob ex lya.
Symeon.
Leny.
Iudas.
Balã ancilla ra chel cognouit Iacob ex qua dã & neptalim nati ſunt.
Zelphã lye an cillã cognouit. ex qua gad & aſer.
yſachar zabilõ dina filia.
Ioſeph filius ra chel.
Iacob receſſu-rũ parat & ra-chel ydola pa-tris portabat.
Inſequitur la-bã iacob fugiẽ-tẽ cũ vxoribus & ſamuli cui fe cta eſt viſio di-uina de pacto cũ iacobi eũdo
Labã iacob in-crepat eũ ma-gnitudinis ar-guens.
Iacob ſeip̃m ex cuſat i labã in-gratitudine re torquens.
Fraus facta per Lybã.

A ban quidem cessauit amplius pscrutari nõ credens ꝙ cum tali passione ad ydola accederet feciq; cũ
Iacob fedus:nullo eorũ quę gesta fuerãt memoriã hiturũ sed & ille filias suas se dilecturũ. Et has pol
licitatiões fecerũt sup montes quodẽ:in qbus collunnã statuerũ sub stemate are:vnde collis ipe dr̃
Galaath:ex quo hactenus terrã galaditẽ appellant ¶ Et cũ factis pactionibus imolasset: Labã qdẽ
reuersus est. Iacob in Chananeam ꝓcedentẽ sub inde visiones apparebant:de futuro ei spẽ optimã
pollicentes. Et locum illum quidẽ appellauit dei castra. Volẽs autẽ nosse quid cogitaret eius frater:
singula cognituros cũ integritate pręmisit metuẽsq;ꝓpter priscam suspitionẽ pręcepit his quos mit
tebat vt dicerent Esau. Quia Iacob putans iiustum esse:vt hic te irascente cõuiueret:de prouincia
Ge. 32 sponte discessit:& nũc sufficiens tempus esse putãs reconsiliatiõis reuersus est ducẽs vxores/& filios
cum diuitijs acquisitis:& cũ pręciosis rebus semetipsum tibimet traditurus. qđ maximum bonũ fore
iudicat:vt cum fratre fruaᵗ̃ his quę ei sunt a diuinitate collata. Et illi quidẽ hæc iudicauerũt. Esau ve
ro lętus effectus:fratri cũ quadringẽtis occurrit armatis. Iacob audiẽs venire eũ in occursum sibi cum
tãtis armetis expauit. Deo tamẽ spẽ salutis sue cõmisit & prouidẽtiã rerũ pręsentiũ fecit quatenus &
ipse suos sine passione seruare inimicisq; pręualeret aliquid iiustũ facere voluissent Distribuẽs ergo
qui cũ eo erãt:alios equidẽ p̃mittebat:alios aũt post rergũ ꝓxie sequi iubebat. vt sivim paterenᵗ̃ qui
premissi fuerãt insistẽte fratre refugiũ sequẽtes haberẽt:& oẽs qui cũ eo erãt hoc mõ disponẽs:misit
quosdã fratri munera deportãtes erãt eni iumẽta que mittebanᵗ̃:& quadrupedũ multitudo variorũ:
que grata suscipiẽtibus forẽt eo ꝙ illi rarius hęc haberẽt. Mittebãtur aũt diuersis vicibus vt frequẽter
aduenientes multi esse putarẽtur. Placabat ergo ꝑ dona irã eius:si adhuc aliqua idignatio remãsisset:
sed etiã sermonibus blãdis iubebat vti:quos mittebat ad eũ. Hęc disponẽs ꝑ totũ diẽ nocte veniẽte
mouebat suos ¶ Cũq; torrentẽ quendã trãsisset Iaboch Iacob ibi remanẽti visio quedã apparuit:cũ
B quo luctabaᵗ̃:illa vtiq; visiõe initiũ certaminis faciẽte:que etiã voce vsa ẽ:simul & verbis:lętariq; eũ i
his monẽs que facta videbãtur:nec modico se p̃ualuisse crederet:sed grãdẽ angelũ dei vicisse:& hoc
signũ arbitrari magnoꝶ sibi fore bonorũ & ꝙ nũq̃ eius desereret genus:nec fortiorẽ hoim q̃q̃ illius
esse virtutis. pręcepitq; eũ vocari israel:qđ hebraica lingua significat reluctãtem angelo sacro. ¶ Hęc
igitur Iacob poscente illã visio prædicebat. Qui sentiens angelũ dei. eẽ rogabat:vt quã partẽ hiturus
esset ei significaret Et visio quidẽ cum ista dixisset disparuit. Lętatus autẽ Iacob in his Phanuel locũ
denominauit. Cũq; ei propter certamen dolor fuisset factus circa neruũ latũ. & ipse abstinuit eo cibo
& ꝓpter illum neq; nobis est comestibilis ¶ Proximũ iam audiens esse fratrem iussit p̃cedere vtrãq;
ge. c. 33 cõiũgere seorsum cum ancillis suis de longe conspicerent opa virorũ pugnãtiũ. si hoc voluisset Esau
Fratrẽ autem sibi proxime venientem ipse salutauit:nihil de eo dolose cogitãtẽ. et Esau ãplexus eũ
requirebat de multitudine filioꝶ & mulierũ Et cum cognouisset. ipse quidẽ venire eos rogabat par
tem Iacob ergo excusante eos de iumentorum labore:Esau discessit in Seir:illic. n. cõmorabatur:ap
pellauitq; villã de sua. s. hirsuta capillatura. Iacob autẽ venit ad scenas. i. tabernacula que hactenus
ge. 34 sic vocãtur. ¶ Vñ insimiã quoq; ꝑfectus ẽ que ciuitas ẽ chananeorũ. Sicimitis aũt solẽnitatẽ agenti
bus Dina que fuit filia Iacob sola trãsiuit ad ciuitatẽ emptura ornamentũ ꝓuincialiũ mulierũ Vidẽs
ergo Sichem regis emmor filius. eam corrupit abreptam. & amore confectus deprecaᵗ̃ patrem:vt ei
puellam acciperet in vxorem Ille vero cõsentiens venit ad Iacob supplicans vt filio suo Sichẽ dinã
lege coniungenti Iacob igitur neq; contradicere valeans ꝓpter dignitatem supplicantis:neq; legiti
mũ iudicans alienigenę filiam copulare petit concedendũ sibi spacium. vt deliberaret de qbus po
scebat Abscessit ergo rex sperans Iacob nuptias filio suo concessurum. Iacob aũt indicãs filijs:& cor
ruptionem sororis & supplicationẽ Emmor:petebat cogitandũ esse qui fieret & plurimi quidẽ iace
C. bant cõsiliũ non inueniẽtes ¶ Symeon vero & leui puellę fratres ex matre eadẽ nati hmõi sibi con
stituerũt actionem adinuicẽ:& esset festiuitas & Sicinitę in requie epulis versarentur incunctanter
primis custodijs assistentes dormientes occiderent & venientes in ciuitatem interficerẽt omnem ma
sculum et regẽ cũ eis/& filium eius:solisq; parcerent mulieribus Hęc efficientes pręter cõscientiam
patris reuocarunt Dinam. ¶ Iacob aũt fastorum magnitudinem admiranti:& filijs irascẽti deus asi
Ge. 35. stens iussit eum confidere:& purificantem tabernacula/sacrificia cebrare. quæ prius cũ iret in meso
potamiam pro somni apparitione deo vouerat. ¶ Cũ igitur pugnaret suos Labã deos inuenit. neq;
enim sciebat a Rachel furatos esse:& eos celasset:in terra sub arbore quadam hos ergos inde tollens
sacrificabat in bethel vbi somnium viderat cum mesopotaniam prius iret:hinc enim ꝓficiscens ve
nit in effrata:vbi Rachel ex partu mortuam sepeliuit:quę sola inter cognatos in Ebron honorem se
pulture habere non meruit Et Et valde flens filium ex ea natum Beniamin appellauit:ꝓpter dolo
rem/qui ob eum matri ꝓuenerat. ¶ Isti sunt ergo filij Iacob omnem masculini quidem duodecim:
femina vero vna. Horum octo legitimi:de Lyra sex quidem:duo vero de Rachel:quattuor autem de
famulabus. bini ex vtraq; quorum & nomina superius dixi.

Fœdus Labã est Iacob i Galaath.

Iacob mittit ad frẽm nũcios i terra Seir.

Apparatus Iacob occurrẽtis Esau fratri.

Iacob cũ angelos q̃ israel dictus est.

Phanuel visionis locus.

Iudei g̃re neruis non vestiuntur.

Seir vñ dicitᵗ̃.

Dina filij iacob struprfatur.

Symeõ & leui stuprũ sororis vindicãteroẽs Sichimitas dolo occiderunt.

Deus iacob apparet q votum prius sanctum adimplet in Bethel.

Rachel in affrata moritur i ꝑtu Beniamĩ

Filiorũ iacob epylogus.

¶Moritur yſaac in Ebrõ: & ſepultura filijs ſuis cũ Rebeca vxore prius defuncta. Capitulũ. xxviij. D.

Laus yſaac & ſepultura.

V Enit ergo hinc in ciuitatẽ Ebron poſitam inter chananeos. Illic autẽ yſaac cõmorabaẽ. & Ge.35
paululũ quidẽ pariter vixerunt. Rebecam Iacob viuam nõ repperit. Moritur & yſaac: nõ
poſt multũ/q̃ filius eius aduenit: & ſepultus eſt a filijs cum vxore in ebron vbi erat ſepul
tura parentum Fuit ergo Yſaac deo vir carus. & multa eius prouidentia dignus: poſt Abraham val
de longeuus. Cũq; vixiſſet centum octuagintaquinq; annis cum virtute defunctus eſt.

¶Incipit Liber ſecundus antiquitatis iudaice.

Quõ Eſau/& Iacob Yſaac filij hitacula diuiſerẽt: & Eſau qdẽ Idumeã tenuit. Iacob ãt chananeã. C.j.

Idũea ab edõ dicta.

P Oſt mortem vero Yſaac filij eius inuicem tabernacula diuiſerunt: & non ea quę accepe-
rãt tenuerũt: ſed Eſuaquidem Ebrõ ciuitatẽ fratri dans habitabat in Seir: & in Idumea
regnabat: quã regionẽ a ſemetipſo ita vocauit. Edon enim nominatus eſt. quam nuncu
pationẽ huiuſmodi venationis cã ſortitus eſt. Aliquãdo labore venationis æſuriens re-
debat: dum adhuc puer eſſet: ętate: iueniẽſq; fratrẽ lentẽ pręparentem ſibi ad prandiũ.
rubeum colorẽ nimis habentẽ: & propterea potius incitatus rogabat: vt pberet ſibi cibum. Qui ven-

Eſeau prio ge nita vendit.

dere ſibi primatum propter cibũ per eius ęſuriem cõpulit fratrem. Ille fame compulſus cõceſſit cum
ſacramento primatũ Quãobrem propter ruborẽ cibi a coetaneis infantiæ tempore Edon vocatus

Eſau ğre Edõ vocatus eſt.

eſt. Hebrei nãq; edon rubeũ dicũt Et iõ regionẽ ſic appellauit: quã græci honeſtius Idumeã de no- ge.36
minauerũt ¶Fuit aũt pr̃ filiorũ numero qnq;: quoꝝ hieuſ qdẽ/& hielõ/& chore/ex vna muliere ſũt
geniti. Oolibama noĩe. reliquorũ vero heliphas qdẽ ex ada. rabuel aũt de baſemath ethei ſũt nati.
Hieuſquidẽ filij nõ fuerũt heliphas vero fuerũt ligitimi qnq;: themã: omath/ſephugathã/cenes. Ama

Vxores filij & eſau.

lec. n. naturali erat de cõcubina a thãna noĩe pcreatus Iſti ſiquidẽ hĩtauerũt ĩ idemea. que gœbolitis
ẽ dicta: & ab Amelech Amalechitis ẽ appellata. Cũ ei aliqñ magna fuiſſet idumeas. & in tota regiõe
nomẽ ĩtegrũ retineret: ĩ patribus appellationẽ ab hĩtatoribus cõſeruabat. Cõtigit ãt iacob: vt ad tãtã
fœlicitatis magnitudinẽ pueniret: que facile ab alijs appręhendi nõ poſſit. Diuitijs eñ cũctis puin-

Multiplicatio fœlicitatis iacob.

cialibus eminebat: & filioꝝ virtutibus imitabilis: & cõſpicuus erat nec vllius rei penitus ĩdigebat: qñ E
illi ad opus manuũ: & laborũ tollerãtiã erãt prõpti: & ad ĩtelligẽtiã pparati: ĩ tñ vero habuit diuinitus
fœlicitatis curã: vt etiã ex his q triſtitia videbãtur eẽ bonorũ ei pberet ſublimitas: feceritq; eũ qui ex eo
pcreati ſunt auctores reuerſiõis ex ęgipto. quo pr̃es noſtri huiuſmodi cauſa morati ſunt.

Quõ Ioſeph iunior filioꝝ Iacob/ſõnijs ei demõſtrãtibus fœlicitatẽ futurã, ĩuidiã ſuſtinuerit frũ3. C. ij

I Oſeph ex Rachel filiũ ſuſcipiẽs Iacob & ppter honeſtatẽ corporis/& animi virtutẽ cũ vtiq;
alijs ſapiẽtia pcelleret: eũ ãplius alijs filijs diligebat Huic ſiue pr̃ iã dilectio odiũ cõcitauit
fratrũ ſiue ſõnia quę cũ vidiſſet patri/& eis ptinus ĩdicauit: eo ꝙ profectũ eius annũciarẽt ge.37
cum e ſępius celẽter hoĩes: etiã ſuoꝝ fœlicitates. Viſiões aũt que apparuerũt Ioſeph erãt huiuſmodi.
Miſſus a pr̃e cũ colligerẽt meſſes maturas fruges. vidit nimis pcipuam viſionem: & vltra ea que ſolẽt

Laus Ioſeph
Viſiõis ioſeph Prima.

per ſomnia prouenire Quam viſionẽ dum ſurrexit fratribus ſuis tanq̃ ſibi ſomnium diſcernentibus
enarrauit dicens vidiſſe ſe tranſacta nocte manipulum ſuum de tritico ſtantem/in quo eum poſue-
rat loco. illorũ vero cõcurrentes adorare eum: ſicut dñm ſerui. Illi intelligentes virtutem eius: & rerũ
magnitudinẽ prædicere viſionem/& cõtra ſe poteſtatẽ eius futuram. Ioſeph quidẽ tanq̃ ignorãtes
ſomnia nihil explanauerũt. cõſilium vero fecerunt. ne ad pfectum ea que arbitrantur acciderẽt & F.
circa eũ graues amplius euiſtebãt ¶Impugnans aũt diuitias eorũ inuidiã. ſecundã pręſtitit Ioſeph
viſionem multo mirabiliorẽ/q̃ primã. Vidit eñ ſolem ſimul/& lunam & ceteras ſtellas in terram de
ſcendere & ſe adorare. quam viſionẽ patri nihil de fratribus malim formidans/etiã his præſentibus
indicauit. & interprætari ſibi quid hoc ſignificare velit poſcebat. Ille vero ſomnio gaudens cũ expo

Secunda viſio

ſitionem mente cõſpiceret alias cõciperet: & cũ ſapientia non ſine conſideratione cõijceret letaba-
tur. magniſq; ſignificationibus fœlicitatem filio nunciabat. tempuſq; largiente deo futurũ quo a pa-
rentibus/& fratribus eẽt honorãdus & adorari dignus: lunã qdẽ & ſolẽ patri/& matri cõparãs eo ꝙ
illa augeat/& nutriat vniuerſa. ille vero formet. & aliã alias illi fortitudinẽ pſtet. ſtellas vero fr̃ibus
cũ ad ipſi vndecim eſſent. ſicut & ſtelle vigorẽ a ſole & luna percipientes Et Iacob quidem huiuſmo
di nõ inſipienter diſcretionem protulit viſionis ¶Fratres vero Ioſeph vehementer ea que ſunt pre
dicta cõtriſtauerũt. & incitati aduerſus eũ (velut extraneũ) bona quæ ſignificata fuerẽt illis ſõnijs ha

Inuidia fratrũ contra Ioſeph

biturũ. & nõ quaſi de fr̃e gaudẽt. Dũ etiã cũ eo potuiſſent. his adiſpici bonis Nẽpe qui cognatiõe cõ
municarẽt. & fœlicitatis ſotij forẽt. interimere adoleſcẽtulũ ſunt aggreſſi. Cũq; hoc ſtatuiſſẽt cõſiliũ
ad pficiendũ illud tendebant. in Sichinis abeũtes Hęc aũt puincia paſturis ẽ ouiũ optima. & gregũ
a limitis valde copioſa Quo dũ gregũ curã hẽrẽt & pr̃e3 ſcire nõ fecerunt quibidẽ remutaſſẽt ille igno
rãs hec: eo ꝙ nullus deũ gregibus aduenirẽt q qd eẽt verũ d filijs nũciaret triſtẽq; p illã ai3 gerẽs & fo
ridie cõſtitutus cõmiſi ioſeph ad greges vt de fr̃ibus ſuis agnoſceret. & qd agerẽt ĩdicaret. illi ãt fr̃em

A videtes ad se venire gauisi qdē sūt:sed nō q̄si familiaris sui p̄sētia:& p̄re directi.Sed q̄si sup inimico. Cōiuratio frēz
& manibus eoꝝ diuina volūtate cōtradito.Ad internitionē ergo eius nolētes differre p̄sens tp̄s ꝓti- in Ioseph.
nus accesserūt.Quos dū Ruben senior eorū inspiceret ita cōspirare & ad actū iā videret vnanimes
eos retinere tētabat magnitudinē p̄sumptionis:& scelus eis ostendens:quia malignum quidē deo & Rubē ꝓhibet
hoībus esset abhominabile ēt nō cōsanguineū hoiem perimere.Multo magis āt scælestius cedē i fra fratres a nece
trem ita pficere.quo sc3 iterfecto pr̄ vna perimeret̄:& mr̄ in luctu ex filij nō humana lege facta priua Ioseph.
tiōe cōsumeret̄.Etiā eis hoc dicebat:vt vno aīo pciperēt qđ ipi paterent̄ mortuo sibi filio.& iuuencu
lo:& rederent & a tali p̄sumptione deum timentes qui ispector simul & testis esset:& ab huiusmodi
actione recederēt:penitentiq; diligerent:& potius tēperantię deseruirēt:nā accedentes ab hoc opus Vbiq; deus est
omnē penā ꝑ fratris nece psoluerēt:vidētes vtiq; dei ꝓuidētiā vbiq; p̄sentē cui neq; qđ in deserto:
neq; qđ in ciuitatibus agit̄ ē absconsum vbiq; em̄ hō ē:oportet scire illic esse deū:sed etiā conscientiā
suam eos habituram inimicā in his p̄sumptionibus edicebat:quā neq; bonā habētes aliqui:neq; ta-
lē qualis i eis tunc habitaret:post mortē fratris effugerent.Adijciebat dictis etiā hęc:quia fratrē neq;
iiustū aliquid facientē nephas esset occidere:bonū eē vero ē t inimicis obliuisci:si quid forte peccaue
rit:Ioseph āt i nl̄lo malignū circa eos extitisse cur eū occiderēt:cuius ętatis ifirmitatē mēsurare debe
rēt qñ ipse eoꝝ tutelā potius expectarēt.Cā vero huius interitus multo pęiorē eoꝝ actionē faceret
eo ꝙ ꝓpter inuidiā futurorū bonorū eū vita priuare niterant̄:qbus simul cū illo vterent̄:eius cōmu
nioni pariter participātes:cū nō extraneus sed domesticū eorū existeret:vñ deberent sua putare que
cū Ioseph largitas diuina cōseruaret:sed & iracūdiā supernā ꝓpterea seueriorē sibmet futurā si eū q
a deo iudicatus fuerat dignus occiderēt:& auferēt deo eū cui eēt talia donaturus.Et Rubē quidem
hęc dicēs & his potiora supplicās:eos a fratricidio conabat̄ auertere.Cū vero in nullo eos mitiores vi
deret:sed festinātes ad necē inuadebat vt malū sceleris aliquatenus leuigarēt.Nā vlsciscise volētes pri
B. us credebat flectere.Cū vero p̄ualuissēt vt frēm occiderent:dicebat̄ nō eē futuros malos:si i his quę Cōsiliū vt po
nūc hortaret̄ obedirēt.in his em̄ eēt & opus quō festinarēt:nō tñ hmōi:sed leuius i cōparatiōe mali nerent eum in
Petebat eos manus quidē i fratrē nō inijcere:sed ꝓiectū in lacū vicinū eū illic desirēt mori:& scelus lacū & nō pol
manuū suarū vl̄ita leuigari Illis aūt cōsentiētibus sumēs Rubē adolescētulū & caute ligās eū in lacū cū luerēt eius san
gete deposuit.erat em̄ sine aqua Et ille quidē dū hoc fecisset abcessit querēs loca oportuna pasturę. guine manus.

¶Quomō idem ipse bis venditus Primo a fratribus ꝓpter odiū qđ habebāt in eum Secundo Putipharia negociatoribus.factusq; insignis & clarus. Capi.iij.

Ge.c. IVdas, aūt qui, & ipse filius erat iacob vidēs negociatores arabes ex hismahelitarū gn̄e aro
37.&. mata:& onera syria portātes ęgyptijs de galaath post discessū Ruben fratribus psuasit vt
39. extrahētes Ioseph vēderēt arabis quo lōgius cōstituto:vel si mouereret̄ apud pegrinos:ipsi Ioseph venun
forent a scelere liberi.Hoc dū placuisset Ioseph extrahentes:negociatoribus vēdiderūt pcio nūmorū datus ē arabis
xxx.cū decē et sex eēt ānorū.Rubē āt nocte ad lacū veniens:latens fratres vt liberaret.Ioseph.dū cla Iudę fratris cō
mante eo nō rñderet:metuēs ne post obscessum eius interminerent eum culpabat fratres. illis quod silio triginta nū
gestum fuerat edicentibus.cessauit a luctu ruben ¶Cumq; hec circa Ioseph gesta viderentur a fra- morū pręcio
tribus quid agerent postea vt extra suspitionem patris fierent exquirebāt.tunicam q; qua venerant
indutus ad eos Ioseph quam abstulerunt dum eū in lacum deponerent placuit eis dicerpere:& hir- Ruben nō in-
ci sanguine maculatam portare patriq; mōstrare vt ei videretur quasi a bestijs deuoratus. Quod fa- uēto Ioseph in
cientes venerunt ad senem Et cū ab eis de filij cognitione inquireret:dicebāt se quidem Ioseph neq; lacu plorat.
vidisse neq; si calamitas ei accidisset nouisse illam vero tunicā inuenisse se sanguine maculatā atq; di Fraudulenta
ruptam & arbitrari se ꝙ incidens in bestias interisset.si tñ ex tunica agnosceretur.& si hac idutus fu- frēm apud pa
isset de domo ꝓficiscens Iacob aūt cum prius in liuori spe fuisset.tāq forte predato suo filio hanc spē trem excusatio
C. deseruit.cum tunica eius mortis iudicium ei faceret magnifestum.Cognouerat em̄ eū ipsa vestitū cū tunicā Ioseph
ꝓperaret ad fratres & velut super mortuo de cetero videbatur afflictus adolescentem lugens & tāq sanguine ma-
si vnius filij pater esset.aliorumq; consolatione priuaretur sic erat apud semetipsum male:prius fra- culatam offe-
tribus eum estimās comparatum qui a bestijs credebatur esse consumptus. Sedebat sacco vestitus: rentium
tristicia grauissimus vt neq; a filijs consolationem sumens leuior fuiset neq; laborando doloribus in Secūdo vendi
tedicere pręualeret.¶Ioseph autem venditum a negociatoribus comparās putiphares vir egyptius tur Ioseph.
qui erat sup cogos regis pharaōis.hz in oī honore doctrinamq; liberaliū ędocebat.& letū eē meliori
cibo q̄ cōueniret seruili fortunę al's fore iubebat.cōmisitq; ei domesticā curā:¶Ille vero cū his frueā
Ge.37. virtutem humilitatis quę circa eum erat.neq; hac mutatiōe dereliquit sed ostendit prudentiā cum Plorat iacob fi
&39. certissime affuerit preualere posse rebus in vita difficillimis.nec fœlicitatibus solummodo temporali lium suum io-
bus inherere.¶Itaq; dum vxor eius dn̄i propter pulchritudinem & oportunitatem ac tuum eius eēt seph.
illius amore confecta.& putaret quid si hoc ei faceret.manifestum facile eum suaderet venire ad suū
concubitum.quasi ille iudicaret fœlicitatem eo ꝙ ei domina supplicaret, & ad figuram illius tunc

seruitij. & nō ad modum respiceret castitatis: desiderium suum ei ꝓdit: & verbas de ꝑmixtiōe fecit. D
Cuius spuebat ille ꝑces: dicēdo nō esse iustum hmōi sibi imponi seruitium. Vñ emptorē a quo tāta dignitate fuerat honoratus: iniquitatis cōtingeret iniuriam sustinere. sed rogabat eā cōprimere passionem desperationē quippe ei huius desiderij ꝓponens: qa si nō eēt spes: hoc ei facile possit auferri: se vero omnia potius ferre dicebat in hoc quominō cōsentire Nam si seruum inquit dn̄ę suę nihil facere oportet aduersum: contra hec ꝓcepta maxime cōuenit resultare. Illius aūt amor potius augebatur. eo ꝙ non speraret omnino deuiare Ioseph. ¶ Et dum vehementer obsideret a passione: scdm rursus fecit experimentum. Igit̃ dum festiuitas publicę celebrationis instaret: in qua ad cerimonias etiam mulieres interessent: egritudinē marito simulauit. captans ob hoc solitudinem atq; silentiū vt exoraret Ioseph Qui dū accessisset vberiores prioribus obtulit ei sermones quia bonū qdē fuisse vt precibus priscis flecteretur: nec in aliquo cōtradiceret ꝓpter reuerentiā dn̄ę deposcentis: & excellentiam passionis: qua cogeretur dn̄a de sua dignitate descendere. sed nunc melius agere si quę pridē contēpserat emēdaret. Nam. si scdas preces expectaret. hoc illa etiam studio maiore se fecisse ferebat. egritudinē simulasse: & festiuitati & cerimōijs ꝑposuisse eius āplexū: Sibi aūt qd̄ primis sermonibus nō credendo resultauerat: nulla factū fuisse malicia iudicaret. signū q; crederet vtilitatis bonorum ꝑsentiū: ꝙ ipsa ī ea voluntate ꝑsisteret. quę bona iā quasi possideret si eius amore flecteret̃ & maioribus frueret̃ obediēs: vindictā vero & odiū eū asserēs suscepturū: si eius cōtēneret dignitatē ʒ ēt dn̄ę castitatē conferre videret̃ Neq; em̄ hoc illum iurare posse dicebat si ip̄a ad accusationē accederet illius & tāta tā se ab illo marito ꝓprio mētiret̃: magisq; crediturū vxoris sermonibus Putypharē q̄ illius liceteos ex veritate ꝓferret ¶ Hęc dicēte muliere: simul & sciēte: nec mīa eū recedere a castitate sua sit. nec metu coegit: sed & ꝑces respuit & nimis nō cessit: metuēs iiusticiā sustinere: & pati magis qd̄ libet seuius elegit q̄ lętis vti ꝑsentibus: in qbus etiā conscius esse ꝑditionis suę Cōmemorabat autem nuptias & viri sotietatē & his potiora distribuenda. qua tēporalis ardoris libidini supplicabat: nā talibus ꝑpetratis: que penitētiā magis augerēt dolorem sumeret & nequaq̄ qd̄ dereliquerat æmendaret: & timorē nimium eēt habitura. qn̄ cā huius mali nullatenus possit abscōdi. viri aūt suę societatis adoptionē habitura sine ꝑiculo Insuꝑ magnā cōsciētię apud deū fiduciā ī bonis que cognosceret sit̃ & apd̄ hoīes: tāquā ī eius manēs āplexibus mūda & apd̄ eū dn̄e ꝑtātē nō. ꝓ pctō habitura cōfusionē multoq; melius esse habere fiduciā in bonis quę cognoscunt̃ q̄ in malis quę timore celat̃. Hęc dicēs & his multo maiora: ardorē mulieris retinere: eiusq; passionē conuertere rōe nitebat ¶ Illa vero studio suo vehementius incitata immittētes manus: cum verbis suadere desperasset eū cogere ꝑtētabat Cūq; fuisset iratus Ioseph illa eius tenente vestem qua se exuerat. exiluit domo. Quę in formidine constituta ne viro suo hoc diceret: iniuriāq; volens ꝑuenire: quatenus aduersus Ioseph mētiretur excogitauit vt hoc mō vlcisceretur iniuriā: quæ fuerat ita superbe cōtēpta. Pręcedere vero in accusatiōe sapiētissimum fore simul & muliebrę credēs Et sedebat qdē deiecta atq; cōfusa ob tristiciā qua cupiditate sua fuerat decepta tētametū corruptionis suę cū ita fingens Veniente aūt viro: vulto turbato cāmq; consulenti facit Ioseph accusationis initiū: & velut mortua dixit marito, Seruum nequā cubile tuū violare volentē castiga: qui neq; qualis in domū nr̄am venerit recordatus timuit: neq; quātū ex tua bonitate ꝓmeruit mente ꝑcepit sed ꝓ his cū rebus omnibus bonū se ꝑbere debuisset: insidiatus nobis eit: vt lectū tuū cōtumelijs afficeret & hęc in festiuitate captans absentiā tuā Qui lz humilis primitus videret̃: ꝓpter tuū quiescebat metū nō quia esset natura begninus Hoc aūt factū est: eo ꝙ inde: & ꝑter spem ad honorē accesserit. Qui dū fidē totius possessionis tuę & dispēsationis obtinere ꝑualuisset: & senioribus famulis prępositus eēt: tuā quoq; violare tētauit vxorem: Dūvero qeuisset in verbis oñdebat ei vestē quasi dū tētasset ei vi facere reliquisset eā ¶ Putiphares neq; lachrymis vxoris: neq; his que dicebat illa: vel videbat ipse discredēs: & eius amori cūcta distribuēs: exanimationē qdē veritatis fieri nō ꝑmisit: vxori tribuēs castitatem Ioseph vero nequam esse decernēs: & illum qui de malignorum misit in carcerē vxori vero potius castitatis ornamentum inesse testificatus est.

Interato solicitat̃ a dn̄a ioseph.

Constātissima ioseph. pudicitia:

Accusat̃ falso ioseph ab ipudica muliere.

Astutia mulieris in accusando Ioseph.

Ioseph inocēs cum malignis ponit̃ ī carcere

¶ Diuino Ioseph confisus auxilio apud carceꝝ custodē grām inuenit vbi (auditis sōnis) pincernā liberādū fore: & pistorē crucifigēdū ꝑdixit atq; regis somnia exponēs in ęgypto generalis dispensator constituitur. Capi. iiij.

IOseph itaq; deo oīa cōmittēs: neq; ad satifactionē: neq; ad ītegrā factoꝝ manifestationē cōuersus ē: s; vīculis & necessitate tacitus māsuetusq; succubuit: meliorē eē cōfidēs deū: cāʒ calamitatis veritatē sciētē q̄ illos. q eū iiuste penę cōtra derēt cuius ꝓuidētię expimēta repēte suscepit Custos nāq; carceris diligētiā fideq; eius cōsiderās & vidēs dignitatē eius formę substraxit vincla: & qd̄ erat pessimū leuius ei fecit ciboq; eū vti q̄ vīctis cōueniebat: meliore ꝑcepit His vero q ī eisdē calamitatibus erāt dū ab erūnaꝝ onere cessarēt ad coloquiū vt assolet cōmuniōis: & siñs calamitatis viuentibus: & adinuicem cās pro qbus cōdēnati fuerant requirētibus pincerna regis ab eo vehemē ge. 40 Ge. 39

Ioseph apud carcereris custodem iuenit gratiam.

E
F

A ter honoratus: eiusq; affectu deuinctus: & cũ ioseph hñs compedes Familiarior ei magis effectus ẽ Sapiẽtia nãq; ei videbať excellere cũq; sõnium vidisset exposuit: petẽs vt q̃d significaret: insinuaret: accusans qa supra mala regis adhuc ei diuinitas sollicitudinẽ apponeret sõniorum Dicebat ergo se vidisse triũ palmitũ natos botros: ex vnoq; pẽdere grãdes iã: & ad videmiãdum speciosos eosq; se comprimere in poculo regis mustũq; offerre bibituro: & illũ grate suscipere. Quod ergo viderat: hoc esse dicebat: poscebat vt quecũq; Ioseph in his sortireť intellectũ ei suo manifestaret eloquio. Ille vero exhortabať eũ cõfidere: & sperare ĩ diebus se tribus a vĩculo absoluẽdũ rege desiderãte ministeriũ eius & rursũ ĩ eo eẽ cõstituẽdũ Fructũ ei vineę significabat ĩ bonũ deũ p̃buisse q̃d ẽt ĩpe libať & fidẽ hoĩbus amicciiãq; pacisciť Soluit ergo lites passiões q; & tristitiã aufert his q̃bus offerť: & a detestatiões ĩpe cõuertit Hoc ergo dicis ĩquit ex tribus cõpressũ botris manibus sucepisse regẽ tuis bonã visionẽ scito tibi futurã: & presentis necessitatis indulgẽtiã in tot diebus prenunciãtẽ de quãtis palmitibus fructũ visus ex personiũ vindemiasse. Sed memor esto mei cum fueris hec expertus: qui tibi prenũciaui bona: & in ptãte cõstitutus: non obliuiscaris in quibus nos derelinqs. Nihil eĩ peccãtes ad vincula venimus: sed pro causa veritatis & castitatis: ea que reorũ sunt sustinere dãnati sumus quãdo nec in ꝓpria delatione eũ. q nobis

B hec intulit iniuriã sustinere voluimus Et pincerne quidẽ vt assolet audiente huiusmodi expositionẽ sõni gaudiũ erat expectabatq; interpretationis finem. ¶ Seruus qdẽ supra pistores cõstitutus: cum pincerna vinctus in carcere: cũ talẽ. Ioseph ꝓtulisset de illius visione sentẽtiã: in spe bona cõstitutus cũ & ipse sõniũ vidisset petijt Ioseph: vt & illi quę preterita nocte viderat: quid vellẽt significare de ꝓmeret Erat enĩ inquit hmõi Canistra tria super caput meũ ferre me vidi: duo quidẽ panibus plena: tertiũ obsonio: varijsq; cibis: & qualia solent regibus ministrari: supuolãtes aũt alites: oĩa cõsũpsisse. Et ille qdẽ cedebat sibi similẽ expositionẽ futurã quam pincerne dixerat. Ioseph autẽ cõcipiens animo somnium dixit ad eũ: velle quidẽ se interpretẽ ei fore bonorũ: & non taliũ qualium visio demonstraret duas inquit ei vitę superesse dies: hoc dicẽs canistra significare: tertia vero eũ crucifigẽdũ: cibũq; volatiliũ esse futurũ: nihilq; fore quod ei auxiliũ posset ferre. Hęc ergo similẽ terminũ in ãbobus sicut Ioseph dixerat susceperũt. ¶ Prędicto nãq; die cũ natalis esset regis: non sicut rex agens: pistorẽ quidẽ crucifixit: pincernã vero vinculis absoluens: in propriũ ministeriũ reuocauit. ¶ Ioseph vero cũ duobus annis vinculorũ mala sustineret: nihilq; a pincerna p̃dictorũ memorareť: deus eripere eũ volẽs de carcere: huiusmodi ei machinatus est libertatẽ. Rex pharo vna nocte visiones sõniorũ videns, duas & cũ his vtriusq; expositionem interpretationem quidẽ oblitus visiones recoluit: afflictusq; in his quę viderat nempe cũ ei tristicia viderẽtur die facto conuocauit sapientes ęgyptiorũ: volẽs agnoscere sõniorũ discretionẽ. Hęsitãtibus aũt illis rex potius turbareť. Pincerna vero regis vidẽtẽ confusionem memoria reddita est ioseph eiusq; circa somnia sapientia & accedẽs ad regẽ: iudicauit ei de ioseph & visionẽ quã ipse vidisset in carcere pariter & euẽtũ: & quia dixerit crucifigẽdum ea de pistorẽ: & sibi oĩa secundũ interpretationẽ sõni euenisse p̃dicente ioseph: vinctũq; eum asserens aputiphare principe cocorum vt seruum cum deceret semetipsũ non humilis hebręorũ esse generis: nec glorie paruę. Nũc inquit euocãs: nec ꝓpter modernã eũ calõniãs eũ culpans quę tuis sõnijs indicãtur agnosces: iubente rege ioseph ad suũ vultum ad

C. duci: obediũt famuli diligẽtia ei p̃cepto regis adhibita. ¶ Rex vero eius dexterã apprehẽdẽs: o iuuenis inqt tu mihi nũc optimus & prudẽtia dignissimus in testimonio mei famuli nũciatus es His ergo bonis q̃bus iste pticipatus ẽ etiã fac me esse cõsortẽ pãdẽs quecũq; mihi sõniorũ p̃nũciãt visiões Nolo aũt te vllo terrore cõstrictũ blandixi sermõe fallaci: & delectationẽ facere: si reuera sit triste q̃d vidi. ¶ Putabã circa fluuiũ ãbulãs videre me boues ꝓ inguissias: simul & magnitudie p̃cipuas nũero septẽ gradiẽtes ais tradi de pascuis ad paludẽ: alias vero tãtas nũero ꝓspexi maximas de palude cõcurrere valde tenuissimas & ad vidẽdũ deformes Quę dũ deuorassẽt pigues & magnas: nihil adiute sunt crudeli fame detentę ¶ Et post hãc visionẽ de sõnis: surgẽs: & turbatus q̃d eẽt visio apd̃ me cõsiderãs: rursus ĩ soporẽ solitus sũ & vidi scd̃m sõniũ multo mirabilius pori: quę ẽt me terrẽt potius atq; cõturbãt Spicas. vij. vidi ex vna radice natas capite ĩ grauatas & reclinatas ex fructu: & apta ad messẽ: & ad hęc alias septẽ spicas ĩ anes & infirmas nimia siccitate. Quę cõuersę: vt cõsumerẽt & cõederẽt spicas speciosas: stuporẽ mihi fuerũt ¶ Ioseph aũt respõdẽs ait. Visio quidẽ ista rex licet duabus formis apparuit vnũ terminũ tñ eũdẽq;: significat futurorũ. Quod enim boues vidisti animal in aratri labore fortissimũ a peioribus deuoratas: & spicas a minoribus fuisse consumptas famen & sterilitatẽ ęgypto totidẽ annis prenunciat equis scilicet primo tẽporibus fœlicitatem ferentibus quorũ vbertas totidẽ posteriorẽ annorũ sterilitate consumetur Erit ergo rerũ difficultas necessariũ que inemendabilis vehementer existẽt Signũ autẽ hoc est quomodo exhaustę boues meliores consumpserũt: satiariq; minime valuerũt Deus tamen nõ vt tristificte: futura p̃dicit hoĩbus: sed vt p̃sencitibus leuiora faciat experimẽta prenunciatarum rerum. Tu siquidem cõgregãs bona tẽpore primo futura facias: vt calamitatẽ vẽturã: ęgyptiorum terra non sentiat. ¶ Mi

Pincerna regie in compedibus cum ioseph.

Somniũ pincernę quod exponitur a Ioseph.

Commendat se Ioseph pincernę libando.

Serui sup pistores captiui somnij iterpretatio.

Gen. c 41.

Libertať picerna & Pistor crucifigiť. Cã liberationis ioseph a carcere.

Eductus ioseph de carcere audi tis regis somnijs ea interpretať.

Primum Regis somnimu.

Secundũ sõniũ

Expositio vna ad duo somnia

Deus quare futura precedit.

rante itaq; rege prudentiā sapientiāq; Ioseph: & consulente quemadmodum vbertatis tempora dis= D.
pensarentur: vt posterior sterilitas leuior esse videretur huiusmodi cōsilium dedit: vt frugū parcitas ha
beretur: & non affluenter Egyptios his vti pmitteret. Sed quantū sufficeret ad pabulū erogaret. Que
vero supessent sterilitatis in tēpore seruari: recondiq; monebat triticum ab agrigolis perceptum: vt ad
sa ta tantū modo ministrarentur expensa alimentorū. ¶ Pharao vtrūq; in ioseph miratur: & discretio=
nē somnij pariter & consiliū dispensationēq; eius rei ipsi cōmisit: quatenus ageret ea: que populo egy
ptiorū & regi sciret vtilia: inuētorē scilicet huiusmodi: vite etiā dispensatorē optimum esse confidens.
Ille vero potestate sibi a rege collocata: ita vt eius frueref signaculo: & purpura vestiretur p vniuersam
terrā ductus: in curru vehebatur: frumentūq; agricolis sufficiens ad semen & pabulum singulis metiēs
nulli significabat causam pro qua talia peragebat.

Cōsiliū ioseph ad subueniēdū tpis sterilitati.

Ioseph generalis dispensator ī egypto a rege cōstituitur

¶ Quomodo Ioseph triginta etatis annorum sua prouidentia a rege & populo sup omnes hono
ratus est & nomē nouum pmeruit vxoremq; Assenech ducēs duos ex ea filios habuit. Et quomodo se
habuit erga fratres in Egyptum pro comparando tritico bina vna descendentes.

Capi. quintum

Triginta siquidē etatis iā ānos trāsierat: & omni honore fruebaf sibimet a rege collato Gen.
quē appellauit Sophōphalicos vidēs eius ītellectū inopinabilē. Significat aūt hoc no 41.
mē inuētorē abscōditorū. Duxit aūt vxorē valde dignissimā: filiā pateferēs alias patefre
qui vnus fuit helipolitanorū sacerdos: adhuc virginē noīe. Asenech. cooperāte sibimet
rege. Ex hac fuerf ei filij duo ante sterilitatis tēpus. Manasses quidē senior: qđ nomen
significat obliuionē eo q̄ p fœlicitatē obliuio ei īfœlicitatis accesserit. Iunior vero effraim: qđ restitutio
nē significat: eo q̄ esset redditus libertati maiori. ¶ Egypto siquidē secundū somniorū expositionē Io
seph septem annis beatissime trāseunte fames annū tā tāgebat octauū: & ex eo q̄ nō psensissent casu
rum sup se malū laborātes in eo crudeliter omnes ad regis ianuas cōfluebāt: ille vero ioseph vocabat:
qui eis frumentum vēdidit. factus multitudinis sine dubitatione saluator: & mercedem omniū nō cō=
prouincialibus tantūmodo faciens: sed etiam paratus vendere peregrinis: omnesq; homines secundū
cogitatiōes suas: solatiū merebāf Ioseph fœlicitate eius vtētes. ¶ His ita gestis dū chananea fame cru E
deliter vexaretur omnē deniq; terrā hec pestis inuaserat. misit etiam iacob filios suos vniuersos in egy
ptum cōparaturos frumentum: cōfidens licere tritici commercium fieri peregrinis. Beniamain tantū
mō retinens qui ex Rachel fuerat generatus. & erat ioseph cōsanguineus. Illi in egyptum veniētes ad
ierūt Ioseph frumētum emere supplicantes. Nihil enī erat: qđ nō illius cōsilio gereretur. nā ministratio
regia tunc vtilis erat hominibus qn̄ ioseph exhiberetur honor. ¶ Qui dū cognouisset fratres nihil de Gen.
se cogitātes eo q̄ adolescens quidē ab eis abcesserit ad hāc vero etatē ita peruenerat vt figura etiā eis c. 42.
ignotus esse videretur: cum magnitudine quoq; dignitatis eis neq; suspectio prouenirer: tentabat eos
vt dicerēt quā haberent de rebus omnibus voluntatē. Quibus frumēta quidē nō venū dabat: explora
tores vero rerū principis eē dicebat & ex multis quidē locis eos esse cōgregatos: excusationis vero cau
sa se cognatos asserere. impossibile dicēs esse viro idiote tales filios: & forma ita clarissimos enutrire: cū
regibus tot filiorū copia esset valde difficilis: vt p hec etiā de patre que puenisset latenter agnosceret:
similiter & vt de fratre suo beniamī audiret. Metuebat eī ne forsitan & in illū vt in se peccauetāt aliqđ
deliquissent. ¶ Illi nāq; erant in tumultu pariter & timore maximo cōstituti periculū putantes sibimet
iminere: nihilq; de fratre mēte sua pcipientes: & astātes reddebant de singulis rationē. Rubē ita cōcio
nāte primitus: q eorū senior existebat Nos inquit nō p lesione venimus huc. neq; regis negocijs aliqua
mala facturi: sede gentes saluti & negocio & malore refugio. que nostrā regionem obtinere noscuntur
vestrā vtiq; scientes clemētiā: quos nō solū subuenire ciuibus proprijs: sed etiā peregrinis mercimoniā
audiuimus pposuisse frumēti: vt oībus indigentibus salutē maximā pstaretis. Quia vero sumus frēs &
cōis nobis est sāguis: clarū qđ ē hoc facit āt familiaritas forme nō valde mutate. Pr̄ aūt est nobis iacob
vir hebreus cuius existimus filij duodeci ex mulieribus quattuor qbus oībus viuētibus fœlices eramus
vno vero frē nr̄o moriēte ioseph: res nr̄e ad peiora cōuerse sūt. Nā & pr̄ imēsū in eo trahit luctū. Et nos
ex calamitate defuncti: & erumna senis affligimur. Venimus igif p comparatiōe frumēti curamq; pr̄is
& nostrorum puidentiam Beniamin iuniorem fratrē reliquimus. Poteris autem mittēdo ad nostram
domum agnoscere si quicquā dicemus mētientes. Et ruben quidē hmōi verbis tētabat persuadere io=
seph vt de eis meliora decerneret. ¶ Ille vero iacob cognoscēs viuere: fratrēq; Bēiamī minime depisse E.
tunc equidē in carcerē eos quasi de vacātia alio die vacāti discutiēdos iniecit. Tertia die deducēs eos
quō inquit asseritis neq; pro malignitate rerum principis huc venisse & esse fratres & vnius patris fi=
lios de quo dicitis. hec ita esse mihi manifestabitis: si relinquentes quidē vnū ex vobis apud me nihil
inuenire passurū: portātesq; pabula genitori: denuo reuersi ad fueritis me fratrē quē reliqsse vos vobis

In biblia hētur vocauit eū lingua egyptiaca saluatorē mūdi

Filij ioseph ex Assenech. Manasses & effrai.

Prouidētia ioseph.

Iacob mittit in egyptū oēs filios dēpto Bēiamin frumētum comparaturos.

Quō se habuit ioseph ad frēs q eū vēdiderāt

Rñsio Rubē p omnibus

Meminit Rubē Ioseph corā se ipso quem mortuū estimabat.

Ioseph frēs in carcerē mittit q bus post ea liberatis vt Bēiamin adducant vno eor̄ manēte obside in iungit.

cũ pariter adducentes:hoc enim erit signum veritatis.Illi in maioribus malis adducti flebãt inter alter
A utros de calamitate Ioseph frequẽter inge miscentes:tanquã propter id quod illum cogitauerãt deo
vlciscẽte in eos talia sustinerẽt.Rubẽ aũt nimius erat: & eos in eiusmodi sermonibns penitẽtæ increpa
bat:ex qua nulla quidem de ioseph generaꝫ vtilitas illos vero quicquid mali sustinerẽt pro vindicta il-
lius faciente deo:fortiter tolelare poscebat.Nec autẽ dicebant adinuicẽ non credentes suam linguã Io-
seph intelligere.Omnes autẽ ruben increpãte habebat deiectio:& penitẽtia rerũ gestarum cur ipsi non
cogitassent illo tp̃e ꝓ qbus eum tũc puniret iudicabant deum esse iustissimum.Videns autẽ eos Ioseph
sic estuantes ꝑ compassionem cessit in lachrimas nolensq; fratribus apparere discessit.Et postq̃ reliquit
eos iterũ venit ad eos.Et retinentes obsidem simeõ:pro reuersione fratrum illos sumẽtes mercimoniũ
tritici:abire p̃cepit:iubẽs ministro.vt pecuniã quã pro emptione frumẽti detulerãt oneribus eorum latẽ
ter immittens dimitteret eos:illã pecuniã pariter portaturos.Et ille qnidem imperata perfecit.❡Iacob
autem filij venientes in chananeã:nunciauerunt patri quę eis in egypto contigerant: & quia quasi ex-
ploratores regis illuc euenissent sunt crediti dicentibusq; se fratres esse vndecimũ apud patre domi reli
quisse:creditũ eis nõsit & quõ simeon reliquerit apud pricipem militie donec Beniamin iret:& fide de
his quę a se apud eũ dicta fuerãt pficeret rogabantq; patrem nihil metuere vt cum eis iuuenculum de
stinaret.Iacob vero nihil omnino placebat ex eis quę a filijs suis gesta sunt & dum de simeõ detentiõe
B. grauiter ferret:stultissimũ iudicabat:Beniamin quoq; his multis adijcere.Et ille quidem neq; ruben ser
monibus supplicãtis flexus est licet suos filios traderẽt vt si qd Beniamin in itinere pateretur:eos occide
re auus illi vero hesitabant in his malis quos potius cõturbabat argentũ qd̃ in saccis immissum latenter
inuenerant.❡Tritico vero quod delatũ fuerat iã deficiente:fame magis inualescente coactus necessi-
tate Iacob.Beniamin deliberauit cũ fratribus destinare:Non enim poterant in egyptum venire:nisi cũ
sua pẽsione pergerent. Cumq; tamen quotidie augeri conspiceret:filis supplicantibus quod aliud dẽ
p̃senti faceret nõ habebat.Iudas autẽ cũ esset & alijs vir audax & in his apud eum fiducialiter vsus est
dicens non eũ debere de fratre metuere:neq; aliquid aduersi suspectionem concipere quoniã nihil cir
ca eum agendũ foret:vbi deus adesset & quia ei quicquid immineret etiã apud eum manenti omnino
cõtingeret:eos autẽ sic palam in perditione pueri adijcere non debere:nec alimentũ ex vbertate pha-
raonis permissum alias ꝓmissum propter puerum irrationabiliter auferendum:cogitandum vero de sa
lute simeon:ne dũ parceretur ꝓfectui.Beniamin ille perimereur:deo aũt esse credendum de illo.Quo
exhortante atq; dicente au tsaluũ reuocare filium aut se cum eo remansurum atq; victurum credens ei
Iacob:tradidit Beniamin:& duplex tritici preciũ:simul & quę apud chananeos noscũtur vnguenta bal
sami & stacten therebintũ& mel munera ioseph direxit esse portãda.❡Multe vero a patre in ęgressiõe
filiorũ effunduntꝫ lachryme: pariter & ab illis.Ille namq; si filios saluos de itinere suo recipere cogita-
bat illi vero si fratrem incolumen reperirent:nihilq; pro eorumtristicia mali perpessum quottidieq; eis
meror ingerebatur.Et senior quidẽ fessus tollerabat illi vero ibãt in egyptum:spe meliori tristia rebus
curaturi presentibus.❡Cũ vero egyptum peruenissent:succerũt alias secesserunt quidem apud ioseph
Timor autẽ eos non fortuitus pturbabat ne propter tritici p̃cium crimini subiacerent:velut et ipsi rursũ
sub calliditate egissent:& apud prepositum ioseph multis satisfactionibus vtebantur:domi in suis sac-
C. cis dicentes se inuenisse pecuniam:eamq; nunc reportasse.Illico itaq; respondẽte etiam quod dicerẽt
eũ ignorate releuati sunt a timore:soluensq; repente simeon:cum fratribus non permisit.Viuẽte autem
Ioseph a ministerio regis ei munera ꝓferebãt & sciscitãti de patre :dicebãt q̄ eum incolumẽ reliqssent
Ille quoq; cognoscens superesse Beniamin si is esset iunior frater interrogabat quem vtiq; in p̃senti cer-
neret.Quibus respõdentibus eũ esse ait deũ semper omniũ esse suffragatorẽ ipse vero passione motus
ad lachrymas discedebat nolẽs semetipsũ fratribꝰ demõstrari:sũptosq; eos ad cibos fecit discũbere sicut
Geñ erãt soliti apd̃ patrẽ.Qui dũ circa cũctos recũbetes bẽignꝰ existeret Bẽiamĩ ptibꝰ duplicibus honorabat
44. ❡Quomodo Ioseph fratres suos ꝓsequi iubet & cypho in sacco Beniamin inuento vt latro redu-
citur quẽ sequunꝫ lugentes eius fratres.Iudas quoq; deuota oratione Ioseph ad miam cupit multipli-
citer inclinari: se ad eius libitũ ꝓ Beniamin offerendo. Capitulum sextum.

Dum vero post cenam fuissent in sopore conuersi iussit p̃posito vt eis triticũ mensuratum tra
deret:p̃ciumq; rursum in eorum saccis absconderet in onere vero Bẽiamin etiam poculum
argẽteũ quo bibere congaudebat immitteret.Hęc itaq; faciebat experimẽtũ fratrum sume
re volẽs:vtrum auxilium aliquãdo ferrent Beniamin pro furto detento & patienti pericu-
lum an certe relinquentes eum:tanq̃ ipsi nihil mali gerentes ad paterna limina remearẽt:❡Cum veto
famulus mandati fecisset:de facto Iacob filij nichil horum sciẽtes discedebãt: recipientes etiã Simeon
Et duplici gaudio congaudentes:tã propter eum q̃ eiam Beniamin reuocantes sicut ꝓmiserant patri.
Qui dũ abirẽt insequebanꝫ eos eqtes:ducẽtes famulũ a quo i sacco Bẽiamin poculũ videbat imissũ & i

Lachri matu Ioseph.

Filij pr̃i iacob que facta sunt nunciant.

Simeon obses.

Iudas audax loquitur patri.

Iacob mittit bẽiamĩ cũ alijs filijs in egyptũ.

Lachrymę iacob & filiorum

Timor filios iacob pturbat et se excusant ioseph.

lachrymatus ioseph & fr̃es fecit discumbere duplici portione Bẽiamin honorando.

Ioseph fr̃es recedentes inseq iubet cypho in sacco beniamin reposito.

opinabili equestriũ inuasione turbatos: causãq; sciscitãtes: ꝓ qua sic venissent illi maliuolos eos appella
bãt q dũ honore & muneribus potiti a dño suo fuissẽt: neq; munerũ neq; hospitalitatis Ioseph memo
riã retinẽtes: ꝑ sũpserint in eũ iniqua cõmittere & cyphũ quo illi cõuiuio bibere cõgauderet auferentes:
iniusta secũ lucra portarẽt: amiciciãq; ioseph suũq; ꝑiculũ si inuenirẽtur in fraude secundo loco ponen-
tes. Minabãturq; eis suppliciũ esse neutrũ: qa nec deũ latuerint: nec cũ furto fugiẽtes euaserint: licet mi
nistetij famulũ latuissent: Cognoscetis igiẽ dicebãt ꝙ ignorantes de poculo passi fuerimus: scituri tñ re-
pẽte vos esse puniẽdos. Hęc & his maiora ĩ eos dicẽs famulus: increpabat. Illi vero nesciẽtes hoc factũ
eius verba irridebãt: leuitatẽq; verborũ illius famuli mirabanẽ ꝙ talẽ cãm ꝑsumeret viris inferre q dũ ꝑ

Verba filioꝝ Iacob ad seruos ioseph ꝑsequẽtes & de furto accusantes.

ciũ in suis saccis inuẽtũ nequaq̃ retinuissẽt: ꝫ ꝙ gestũ fuerat nullo sciẽte reuocassẽt multo potius ab hu
ius maleficij volũtate recederẽt. Et qa rei ꝑscrutationẽ negatiõe iudicabãt eẽ fideli orẽ: reqrere famulũ
impabãt. Et si quisquã rapuisse eũ cõperiretur oẽs esse puniendos. Nihil eteni sibi cõscij: habebãt fidu
ciã vt putabãt oĩ ꝑiculo carituram. Illo vero inquisitionẽ qdẽ fieri exigebant vnius vero suppliciũ qui in
furto fuisset inuẽtus. Et dũ quererẽt omnesq; iã cęteros ꝑtrãsissent secũdũ inquisitiõis modũ nouissime
ad Bẽiamin ꝑuenerũt: nõ ignorãtes: qm̃ in illius sacco poculũ abscõdissent: sed subtilem inquisitionẽ se
facere simulãtes. Alij siquidẽ de suo iã timore liberati: de bẽiamin videbãtur esse solliciti. Cõfidebãt tñ
ꝙ nec in illo posset maleficiũ iueniri: increpãtq; eos q fuerãt ꝑsecuti velut eis multũ ꝓcessuris ĩpedimẽ
tũ itineris attulissẽt. ¶ Cũ vero scrutãtes onus de sacculo Bẽiamin inuẽtũ poculũ ꝓtulissent: in luctu &
gemitu oẽs repente cõuersi sunt & indumẽta rũpentes flebant fratrẽ suũ ꝓ furti crimine puniendum seq;
mẽtitos pr̃i de salute Beniamin. Crescebat aũt eis hoc malũ ex eo qđ iã credẽtes se tristiciã deuitasse: rur
sus in fratris sui malis incidere͂t & paterne sup illo tristicie cãm se fore dicẽtes q̇ vĩ pr̃i fecissẽt vt cũ eis eũ

Cypho ĩ sacco Bẽiamin inuẽto reducitur vt latro ad Ioseph ceteris fr̃ibus lugẽtibus & eũ sequẽtibus.

vna dirigeret. Eqtes ergo sumẽtes Bẽiami ad ioseph adducebãt: fratresq; pariter sequebanẽ. Ille aũt dũ
illũ quidẽ cerneret in custodia positũ: illos aũt luctuoso scemate laceratos: qđ ait o maligni aut de mea
clemẽtia aut de ꝓuidẽtia dei cogitãtes: talia in peregrinũ & bñfactorẽ facere ꝑsumpsistis. Illis autem in E.
suppliciũ se tradẽtibus ꝓ salute Bẽiami & rursũ recordãtibus dicẽtibusq; beatiorẽ esse ioseph q siquidẽ
mortu⁹ esset a vitę tristicia liber existeret: si vero viueret: certũ ꝙ ꝓ illo sup eos vidictã deus ĩferret: asse
rẽtibus aũt se esset amaritudinẽ pr̃is: qa tristicie quã ꝓ illo hactenus haberet ẽt de Bẽiamin ipsi ei rur-

Increpat eos ioseph.

sus adijcerẽt. Rubẽ eos ẽt iter hęc vehemẽtius increpabat. Ioseph ergo dicẽte illos quidẽ a se absolui a q̃
bus ĩnullo fuerat lesus: solãq; ei sufficere penã fratris neq; ei iustũ eẽ illũ dimitti ꝓpter eos q in nullo de
liquerãt neq; illos cũ fuere puniẽdos ꝫ ẽt abeũtib⁹ se securitatẽ ꝑbere: oẽs quidẽ tenuit stupor & dolore
hmõi passiõis obmutuerũt. ¶ Iudas aũt qui ẽt pr̃i ꝑsuaserat vt adolescẽtulũ dirigeret & iu alijs erat vir
efficax ꝓ fratris salute se decreuit opponere. Licet inquit crudelia opera cõmiserimus ĩ te supplicio di

Verba iudę ad ioseph ꝓ fratre & ipsum ad misericordiam inducentes.

gna iustũq; sit oẽs nos subiacere tormẽto licet nõ sit iniqtas oĩm sed vnius iunioris: tñ desꝑãtibus de ei⁹
salute spes relicta est nobis de tua benignitate & euadẽdi nobis pollicẽte ꝑiculũ. Et nũc nõ ad nos respi
ciẽs nec malefacta cõsiderãs: ꝫ ad tuã naturã cõuersus virtutẽ potius alias ꝓpicius exerce nõ irã q̃cũ alij
fortidine ꝑui sũt: nõ in maximis solũmõ: sed ẽt in fortuitis sumẽtes vtunẽ Tu esto magnanimus neq; vin
caris ab ira vt eos ꝑimas qui neq; suã potuerũt tueri salutẽ: sed a te eã sumere poposcerũt. Nõ eĩ mõ pri-
mitus eã nobis donas: ꝫ dũ frumẽtorũ venissemus ad ẽptionẽ velociter & opulẽtiã donaẽ ciborũ & nr̃is
familiaribus vberrime deferẽda ꝑbuisti: quę ꝑiculũ sustinẽtes a peste famis eriperẽt. Nęc despicias ꝑeũ
tes egestate rerũ necessariarũ: nec punias qui videẽ deliquisse: & circa bñficij qđ a te nobis splẽdidissie
collatũ ẽ inuidie calamitate dãnatus ꝑmaneat tua gratia: alio tñ mõ data. Saluabis eĩ quos ob hoc etiã F.
nutristi aĩasq; quas fame laborare nõ passus es: a morte tuis muneribus liberabis: quatenus hoc ita mira

Indulgere deliquẽtibus & cohibere irã diuine est nature.

bile sit & magnũ: vt & aĩas nobis dones: vt ꝑbeas indigẽtibus vnde possint ꝑmanere. Reor enĩ deũ cãm
hãc ꝑparasse virtutẽ tuã circa nos volẽtẽ cũctis õndere: nosq; in hac erũna cõstituisse: vt iniquitatibus ĩ
ie peccãtiũ videris ignoscere & nõ solis ab aliã cãm indigẽtibus tuę clementie adminicula condonares:
quãq̃ & hoc magnũ est: si bñ fiat ĩopibus pricipale tñ existit saluare queq̃ eos q ꝓ delicto in se cõmisso
debeãt penas exoluere. Nã si ꝑuas lesiões dimittere deliquẽtibus laudẽ attulit multis iracũdia cohibere
in his ꝓ q̃bus vita peccãtiũ sit obnoxia: diuine cognoscit esse nature. Et ego q̇dẽ nisi patrẽ scirẽ quẽad
modũ ĩ amissiõe filioꝝ affligiẽ ꝓpter ioseph mortẽ: neqmaq̃ quãtũ ad nos attiet salutis verba ꝓferrẽ: ni
si forsan tuis moribus hoc donassẽt: quoꝝ est ꝓpriũ ẽt hos saluare q tribulãẽ in huius more: se ẽt ꝑbere
mus nos passuros quęcũq; velles. Nũc aũt nõ nr̃i miserẽtes licet iuuenes sum⁹ & nõdũ fruentes vite bo-
nis moriamur ꝫ de patre cogitãtes & senectutẽ illius miserẽtes: has tibi ꝑces offerimus & cõmãdamus

Petit Iudas sibi & fratribus indulgẽtiam intuitu pr̃is ãnosi

aĩas nr̃as quas tibi nr̃a malignitas tradidit ad supplicia ꝓferre. Nã neq; ille malignus est neq; tales nos fu
turos genuit. Sed cũ sit benignus & vt experiaẽ talia nõ sit iustũ etiã nũc nobis absẽtibus ꝓ nobis suspe
ctus affligitur. Cum autẽ audierit perditos: etiam causam mortis amarissime sustinebit & ob hoc mul-
to citius vitã suã derelinquet ita vt eum conuersationis nostre turpitudo corrumpat velocissimũq; faci-

et de presenti luce discessum. Et dũ ad alios studeret nr̃a bona pẽdere vt nr̃i actus neq; sentiat̃ efficiet
A In hac ergo ratione cõstitutus licet mala te nr̃a cõmoueant tuam iustitiam dona patri: vt propter illius misericordiam maiora possis facere q̃ cogeris pro nostra malicia. nec senectus eius in desolationem defecta consistat aut nostra perditione deficiat. Gerere patrum noĩa: & hoc eis cõcede munus. In hoc ita q; & tuum honorabilis genitorem: & tibi quoq; prestabis cũ iã hac appellatione potiaris: & i eo sine passione seruaberis a deo patre cunctorũ in quo per cõmunionem huius nominis pie agere comprobaberis nostri patris habendo misericordiam ne fraudatus filius aliquid patiat̃. Tui alias tua ergo sunt que nobis prebuit deus habentis alias habens vtiq; potestatem & auferre & dare: nihilq; ab eius gr̃a differẽtis alias differẽs. Nã dũ quilibet ĩ vtrũq; habuerit ptãte optimũ ẽ vt hac ĩ bonis vtat̃ ptãte que in malo est tãq̃ si nõ sit obliuiscat̃ quasi hoc solũ sit concessum vt de salute sit cogitandũ. Tu vero oẽs nos saluabis ignoscendo fratri in quibus infœliciter egit. Neq; eni vita nobis est hoc punito: quo non licebit ad patrem remeare defuncto. Supplicamus igitur dñe vt si decreueris fratrem nostrum occidi: cum eo nos punias tanq̃ delicti participes. Non eni partimur nosipsos quasi propter mortui tribulationẽ affligere: sed tanq̃ similes eius malicie existentes ita debemus interimi. Et quoniam vt iuuenis deliquit: & nõdũ prudentia roboratus: & humanum est talibus veniam tribui hoc tibi relinquo & vlterius proferre verba cessabo vt si quidem nos condẽnare volueris: ea que dicta non sunt non videbuntur nos ad tristitiã deducere. Si vero absolueris etiam illam tue benignitatis conscentiam reuoluẽs non solum modo nos saluabis sed etiam vite redonabis per quod potius iustior appareas quando plus a nobisipsis probaris
B. de nostra salute sollicitus. Si autem culpam castigare mauis me magis pro isto castigans hunc patri remitte. Si vero aliquem tibi retinendum iudicas seruum ego vtilitatibus tuis ministrare potior ero minister quanto aptior sicut vides ad vtrasq; passiones existo. ¶ Iudas itaq; omnia sustinere pro fratris salute libenter habens prostrauit semetipsum ante pedes Ioseph: si quomodo eius iram flectere potuisset. Prostrati sunt etiam fratres vniuersi flentes: semetipsos pro anima Beniamin neci tradentes.

Cõdonãdo misericordiam hõ cõuenit cũ deo.

Petit p̱ Beniamin iuuene veniã adducẽs cõsuetudinẽ iuuenibus indulgẽdi.

Iudas se offert pro Beniamin.

Iudas & ceteri fratres pro Beniamin fratre coram ioseph seipsos p̱sternũt.

¶ Quomodo Ioseph seipsum fratribus manifestat eis omnia contra seipsum facinora remittẽs ipsosq; cum muneribus ad patriam ire permittit Iacobq; patrem suum & omnem eorum familiam ad seipsum reducere fœlicitatis partem percepturos precipit. Capi. vij.

Ge. ca 45. IOseph autem ai sui passionibus victus: & nequaq̃ valens ire tollerare figmentum iussit quidem abire presentes: vt fratribus se tantummodo demonstraret. Discedentibus autem omnibus semetipsum fratribus indicauit dicens. Virtutem quidem vestram atq; fauorem circa fratrẽ nostrum valde collaudo: & meliores q̃ sperabam ex his que in me cogitastis inuenio. Hec autem omnia feci experiri volens amorem vestre fraternitatis. Naturaliter autem neq; circa me malignos vos arbitror extitisse sed dei voluntate factũ quo et nunc bonorum adeptio & in futuro si propitius nobis fuerit conferenda sit. Patri ergo salutẽ inopinatam cognoscens talesq; vas circa fratrem inueniens neq; illorum quæ in me commisisse putamini vlterius recordabor. Cessabo autem & ab odio malignitatis quod super his habebã: & tanq̃ fuerint voluntate dei completa & in rebus presentibus vos eritis occasio gratiam me habere profiteor. Vosq; ipsos etiam volo illorum obliuionem sumentes delectare alias delectari magis in illo quod tunc inconsiderate fecistis dum ad huius termini qualitatem causa peruenerit quam confusionem grauiter ferre p̱pter hec que putamini deliquisse. Non ergo vos videatur contristari quod aduersum me malignã pro
C. tulistis sententiam: nec penitentia eius vos afficiat quando adimpleri non potuerunt que fuerant excogitata. Exultantes ergo in his que a deo facta sunt: ite hec nunciantes patri: ne etiam pro vestra consumptus sollicitudine: splendorem mee fœlicitatis obscuret. si anteq̃ ad meum veniat vultum: presentiũ rerum potius hac luce priuetur. Ipsum ergo vestrasq; coniuges liberosq;. & cunctam cognationem sumentes. huc migrate. Non enim absentes bonorum meorum oportet esse mihi charissimos insuper & fame annis adhuc quinq; mansura. Hec cum dixisset Ioseph amplexatus est fratres. Illi vero in lachrimis & tristicia constituti super eo quod cogitauerant contra illum potius eis videbatur esse suppliciũ bona voluntas fratris. Et tunc quidem erat in epulis. ¶ Rex autem audiens venisse ad Ioseph fratres: letatus est eximie & tãq̃ in proprijs bonis effectus prebẽda eis vehicula tritico plena aurumq; simul & argentũ portandum patri decreuit. Sumentesq; illi dona regis & ampliora fratris. alia quidem ferenda patri alia vero sibi singuli donata gaudebant maioribusq; muneribus donato Beniamin: exultantes abibant. ¶ Cum vero reuertentibus filijs Iacob de Ioseph agnouisset quia nõ solum euasisset mortem pro qua degebat in luctu sed etiam viueret clara fœlicitate. & cũ rege totam egyptum sua prouidẽtia gubernaret: nihil quidem horũ que ei nunciata fuerant incredibile iudicabat cogitãs de maximis operibus dei & ipsius equitate. Et licet medio tempore afflictione defecisset repente tamẽ profectus est ad Ioseph.

Ioseph victus animi passioĩbus iubet p̄sentes abire fratribus se manifestaturus.

Verba Ioseph ad fratres se eis manifestantis:

Excusat fratres suos Ioseph de venditione sua eis oĩno condonando veniam.

Ioseph fr̃es remittit mandãs vt p̄rem adducẽtes & oẽm familiam ad se reuertatur predicensq; quinq; famis annos ẽe futuros.

Rex letatur de p̄ñtia fratrũ Ioseph quibus ãplissima donauit munera.

Ioseph nunciat̃ patri viuere & eius fœlicitas.

¶ Quomodo Iacob formidãti ad puteum iuramẽti facta sit diuina reuelatio vt descenderet in Egy-

ptum qua visione confidens properat in egyptum cum filijs & filiorum filijs quorum nomina describū tur cuiq; Ioseph Iuda eius aduentum nunciatum in ciuitate Heroum obedientia venit.

¶ Capitulum octauum.

Iacob in puteū iuramenti dnā hūit reuelationē vt descenderet in Egyptū. Properat iacob cū familia i egyptū descēdere. Epylo. gfiliorū Iacob & nepotum.

Gen. 46. D.

ET cum venisset ad puteū iuramenti sacrificans ibi deo metuensq; ne propter fœlicitatē Egypti filijs amantibus habitationē prouīcię nequaq̄ ad Chananeā eoꝝ soboles reuersa teneret eā sicut deus prędixerat alias ꝓmiserat aut ne preter dei voluntatē in egyptū eorū oriretur aduētus super hęc aūt formidans ne prius a vita recederet quā ad Ioseph faciem perueniret: dūq; has haberet cogitationes in soporē resolutus est. Astitit ei deus & secundo nomine vocans respondentiq; quis esset: ait. Non est te iustum ignorare deū qui pręsidio semper tuis maioribus fuit: & post eos etiam tibi. Nam cum te pater primatu priuasset hoc tibi ego restitui & meo fauore in mesopotamiam missus solus & bonas nuptias adeptus es & filiorum multitudinem pecuniarumq; plenus ad propria remeasti. Permansitq; tibi oē genus prouidentia mea salubre. & ioseph filium quem te ꝑdidisse putabas ad maiorē bonorū adeptionē culmēq; ꝑduxi & egypto dn̄m vt paululum a rege videat̄ differre constitui. Assum vero nūc dux tibi futurus in hac via vitāq; tuam in manibus Ioseph finiendam esse nunciaturus. longumq; secundū tuam sobolem in principatu & gloria fore pronuncians eāq; in terra quam promisi constituendam. ¶ In hac ergo visione confidens promptior in egyptum cum filijs & eorum omnibus properabat. Erant ergo omnes septuaginta. nomina vero eorum significare mihi non videtur & pręcipue propter difficultatem eorum. Vt tamen eis ostendam qui non arbitrantur nos de mesopotamia esse sed ex egypto necessarium iudicaui nominum quoq; ferre memoriam. ¶ Iacob quippe filij erant duodecim quorū ioseph iam primus abierat. Eos autem qui post eū profecti sunt: & eorū sobolem demonstrabo. ¶ Ruben itaq; fuerūt filij quattuor. Enoch Phaluch Efron Carmi. ¶ Symeon autē sex habuit Iamuhel. Ianyn/alias Ianym/ Aoth alias aboth/ Iachim Sager alias Saber vel Salier/ Saul. ¶ Leui vero filij tres fuerūt Ierson Cahat alias Caath/ Merari. ¶ Iudę autē filij fuerūt tres Sylon Phares Zare. ¶ Duo autem nati de Phares/ Efron & Amor. ¶ Isachar autē quattuor habuit/ Tholas/ Phua/ Ioba/ Efrō. ¶ Tres aūt Zabulō duxit filios Sarrat alias Sarach/ Ilon/ alias Chelon. Iahel/ alias Iachili. Hoc ergo genus de Lya descendit cū qua etiā ascendit filia eius digna Sunt ergo isti oēs triginta & tres. ¶ Rachel autē filij fuerunt duo quorū ioseph quidem fuerunt filij Manasses & Effrahim. ¶ Beniamin autem decem Bolus/ alias Bela Bechor/ alias Asbel vel Azabelus Gera Naamā Asa/ Nochim/ alias Mobin Ophim Areth/ alias Ared/ Ros. ¶ Isti quattuordecim super priores additi: fiunt numero septem & quadraginta. Et legitimum quidem iacob genus hoc fuit. ¶ De Bala vero famula Rachel fuerunt Dan & Neptalim quem sequebantur filij quattuor Enul alias Euol Gymis/ alias Guny Saris & Sallini/ alias Sytim. ¶ Dan autem vnigenitum habuit filium Hus/ alias Vsan. His itaq; additis super illos quos prędiximus: quinquaginta quattuor numerus adimpletur. ¶ Gad autem & Aser nati sunt in Zelpha. quę fuit famula Lyę. ¶ Fueruntq; filij Gad quidem septem Zophoron/ alias Gophorō: Iauim/ alias iaphim Humin Zabron Hairim/ alias Aurim Rodin/ alias Rothin: ¶ Aser autem fuit filia Arra/ alias Sara & masculi numero sex quorum nomina sunt Lomnis/ Isus/ Iose/ Abbaris/ alias Vbaris/ Ogar/ alias Aber & Melchel. Isti cū sint sexdecim: adiectis eis prędictis quinquaginta quattuor memoratus numerus completur reputato eis iacob. ¶ Cognoscens autem ioseph aduenire patrem. nam Iudas frater pręcedens eius nunciarat aduentū: occursurus egressus est eiq; in ciuitate quę Heroum vocatur apparuit. Ille autē ex inopinata magnaq; leticia pene ad effectum mortis vsq; peruenit. Sed eum recreauit ioseph licet nec ipse retinere potuerit. Vt propter nimiam leticiam talia minime sustineret: non tamen qua pater passione deuictus est.

Rubē q̄ttuor filij Simeō filij. vi Leui filij tres. Iudę filij tres. In biblia hr̄ her & Ouan & Sela Phares & Zare. Isachar filij. iiij. Zabulon filij. iij. Ioseph filij duo Bēiamin filij. x. Neptalim filij quattuor Vnigenitus dā. Gad filij septē. Aser filij sex & filia. Ioseph i occursum patris iuda eius aduētū nūciante i ciuitatē Herōū qui ex i opinata lętícia pene interijt.

E.

F.

¶ Ioseph regi patrem venisse nunciat Cui (quod vellet honore) dari iussit Fame crescēte solertia ioseph in tritici distributione manifestatur eiusq; clęmentia in terrarum hijs aquibus iuste acquisierat pro quinta parte fructuum condonatione probatur/ Moritur iacob benedicens filijs quē ioseph in Hebron sepeliuit vt illi promiserat Tandemq; mortuus est ioseph & fratres eius.

¶ Capitulum nonum.

Gen. 47

Ioseph regi patrē venisse nunciat q letus iussit quicquid vellent eis dari. Pastoralis conuersatio abhominabilis egyptijs. Iacob regē salutat iterrogatus q̄to tp̄e vixisset.

DEinde illū quidē cū quiete venire iubens/ ipse quenq; fratrū suorū sumens pergebat ad regē dicturus ei aduenisse genitorē iacob. ille vero hoc lętus audiuit iussitq; ioseph dicere ei quā vitam habere delectarentur vt eos ita degere decerneret. Ille vero optimos eos pastores esse respondit nihilq; aliud pręter hoc solummodo velle. & vt non separatū sed vt oēs pariter habitarēt vtq; prouidētiā facerēt pr̄is. q̄tenus & egyptijs gratus eēt istis iponeret. ¶ Egyptijs enī erat abhoīabilis cōuersatio pastoralis. venīēte vero iacob ad regē & salutāte pariter & ꝓ regno eius orāte Pharao sciscitabatur quāto tēpore iā vixisset. Illo vero centū trigīta ānorū se esse dicente: lōginquitatē iacob vite miratus est. Cū vero dixisset ꝙ pauciores an

A nos vixerit quam eius maiores concessit ei vt cum filijs suis in Heliopolitana vrbe conseruarenť illic et
pascua etiam pastores eius haberent. ℭ Fames ęgyptijs augebať & pestis eos inopes prorsus faciebat.
cũq; fluuius irrigaret terrã nõ enim crescebat vt mos erat:neq; pluebat deus cum vtiq; per ignorãtiam
futura prouideri nequiuerint Ioseph autem ob pecunias dãte frumẽta cum eis etiam hęc deficerẽt:de
suis operibus: & mancipijs triticum comparabat & quibuscunq; esset terrę pars aliqua hãc pro ꝓcio ali
menti cedebant. Sic itaq; rege omnium possessionum domino facto/alij alibi migrauerũt quatenus re-
giones eorum fierent regi firma possessio:pręter solummodo sacerdotum. His enĩ regio sua seruata est.
Non solum ergo eorum corpora ad seruitutẽ pestis adduxit: sed etiam mentes.vt de cętero ad turpem
egestatem alimentorũ venire cogerentur. ℭ Imminuente vero fame & fluuio terrã inundante fructusq;
abundanter ea referẽte: Ioseph ad vnamquanq; veniens ciuitatem eiusq;.multitudine cõgregata eãdẽ
terrã quam ipsis cedentibus rex habere poterat solusq; frui/in toto redonabat.& velut possessionis pro
prie laborem eos amare poscebat.quintam solummodo frugum partem regi soluturos pro terra quã il-
lis dabat.illos vero inopinate terre dños cõstitutos letitia comprehendit ob quam rem precepta sũt cõ
stituta. Hoc ergo modo dignitas apud ęgyptios ioseph potior habebatur maiorq;:fauor ab eis regi col
latus est & vt quintam partem frugum persoluere deberent etiã apud reges posteros lex ista ꝑmãsit
Ge.c. ℭ Iacob autem septem & decem annos ĩ egypto cõmoratus est & languore confectus præsentibus si-
47 & bi filijs cum optassꝫ alijs quidem possessionem bonorum & prędixisset eis per prophetiam quẽadmodũ
48.& ex eorum generatione habituri essent chananeã posteri.quod etiam multis post temporibus est effectũ
49. cumq; ioseph magnis preconijs priętulisset/ꝙ malorum memoriã circa fratres nõ habuerit.sed benignus
potius in eos fuerit & donauerit bonis ĩnumeris quę nec benefactoribus soleant repensari:pręcepit quo
q; filijs suis vt ioseph natos effraim & manassem ĩ numerum suum acciperẽt.diuisuri cum eis Chananeã
De quibus post hæc loquemur.poposcitq; simul vt ei sepultura fieret in Hebron:& mortuus est cum vixis
set omnes annos septem quadraginta simul & centum in nullo maiorum suorum cultu diuinę pietatis in
B. ferior:retributionemq; promeruit quem iustum erat ita benignum accipere. ℭ Ioseph itaq; concedente
Ge.c. sibimet rege patris corpus in Hebron reducens:multa largitate sepeliuit: Fratribus autẽ reuerti cum eo
50 volentibus cum eos terror haberet ne illos patre mortuo castigaret propter nequitiam quã ei fecerãt nec
vlterius circa eos mitis existeret.satisfecit eis vt nihil metuerent neq; talium haberẽt suspitionẽ. Multaq;
bona quę secum detulerat donauit:nihilq; quod circa eos benigne debuisset ĩpendere dereliquit. Mor
tuus est autem & ipse cũ vixisset annos centum & decem virtute mirabilis & omnia ratione disponens
potestatemq; suã humiliter agens quod vtiq; huiusmodi fœlicitatis ei causa fuit apud egyptios & aliũ-
de scilicet venienti & talem qualem dudum diximus passo calumniam ℭ Mortui sũt etiam fratres eius
Ex.c.1 fœliciter in egypto conuiuentes:quorum corpora post vitam illorũ reportãtes:eorum posteri in hebrõ
sepelierunt. Ossa vero ioseph nouissime quando hebręi egressi sunt ex ęgypto in Chananeã reportaue
rũt. Sic enim eos coniurauerat ioseph. Horum igitur vnusquisq; qualiter se habuerit quibusq; laboribus
obtinuerit Chananeam/significabo.causamq; narrabo primitus pro qua Egyptum deseruisse videãť.

ℭ HISTORA LIBRI EXODI INCIPIT.

C ℭ De inuidia Egyptiorum contra filios Israel/maxima & multiplici eorum oppressione
atq; pręcepto crudelissimo dato obstetricibus de necandis Hebręorum masculis.

ℭ Capitulum decimum.et primum Historię Exodi.

EGyptijs siquidem delicatis & desidiosis existentibus in labore & alijs libidinibus sub-
iectis valde etiam propter amorem lucri contigit vt pessime circa Hebręos inuidia eo-
Ex.c.1 rum fœlicitatis afficerentur. Videntes enim Israelitarum genus augeri & propter virtu
tem & laboris ingenium diuitiarum afflũetia valde nobilitatos contra se eos augeri sus
picabantur. Oblitiq; bonorum propter longinquitatem temporum quę meruerãt per
Ioseph regnoq; translato ad aliam domum crudeliter opprimentes israelitas studebãt
varias illis inferre miserias. Fluuium namq; per multas deriuationes eos diuidere murosq; ciuitatibus
ędificare & fossata circumducere vt eas inundare fluuius valuisset & pyramidas ędificare pręcipiebant
vt nostrum hoc modo genus attererent. ℭ Omnes ergo efficientes artes & in laboribus assueti quadri
gentorum annorum tempus in his miserijs extiterunt. Eratq; inter eos pugna vt ęgyptij quidem labo-
ribus vellent Israhelitas expellere:illi vero meliores semper eorum se pręceptionibus exhiberent.dum
vero in his essent vterq; rebus causa qua potius studerent in exterminationem generis nostri semper
ęgyptijs huiusmodi fuit. ℭ Quidam sacrorũ scriba(cum sint experti de futuris dicere veritatem)enũ
ciauit regi pariendum quendam illo tempore inter Israhelitas qui humiliaret quidem egyptij princi-
patum:augeret autem suo cremento Israhelitarum genus/virtuteq; transcenderet vniuersos & gloriã

In biblia hř Ramasses.
Fames et pestis in Egypto.
Ioseph maxĩa solertia in distribuendo triticũ egentibus.
Ioseph sua prouidẽtia omniũ possessionũ regem fecit dñm.
ℭ Clemẽtia Ioseph in reddendo terras q̃s iuste pro rege acquisierat quem vtinã imitarenť thesaurarij regis nostri & alij officiarij.&c
Filij ioseph cuꝫ filijs iacob partẽ acceperũt & benedictionẽ.
Omnes anni iacob centũ quadraginta septẽ.
Ioseph patrem in Hebron sepelijt & fres timẽtes lassecurauit
Mortuꝰ ioseph anno ętatis suę decimo super centesimum
Inuidia ęgyptiorum cõtra Israhelitarũ genus
Varia oppressio filiorũ israel ab Egyptijs.
Quadrigentis annis israhelitę ĩ miserijs apud egyptios fuerũt
Cã q̃re egyptũ volebant exterminare hebręos.
Oraculum cuiusdã scribę sacrorꝫ de futura natitate moysi.

inperpetuum memorabilem possideret. Cuius oconsili iussit Vt omne masculum quod ex israhelitis na- D.
sceretur. Iactantes in fluuium consumerent. Custodiendosq; conceptus mulierum hebrearum & par-
tus earum obseruare preci piens egyptias obstetrices. Ab eis enim eis hoc officium iubebat impendi
quas Propter cognationem credebat regis non transcendere iussionem. Eos autem qui contemnerēt
hoc preceptum & seruare partum earum occulte presumerent perimi cum sua generatione precepit.
Hāc ergo illi sustinebāt crudeliter passionē & nō tātū dolentes q̄ filijs priuarent aut qa dū parētes essēt
ad pditionē filiorū sibi nascētiū ministrarēt sed ēt ex illa cogitatiōe q̄ eorū deleret genus qn̄ nati eorum
quidē necabantur ipsi vero paulatim regrediebantur ad nihilū. Et illi quidē erant in isto malo iacentes
Contra dei vero voluntatem nemo poterat preualere: nec si numeris hoc artibus exercerent.

Preceptū obstetricibus d̄ necādis masculis hebreis.

¶ Natiuitas Moysi diuinitus reuelata qui a fluuio saluatus per Thermuth regis filiam nutriendus he-
bree matri (spretis ab eo Egyptijs nutricibus) committitur queq; ipsa regis filia adoptauit in filium &
ipse infantulus regis dyadema in terram proiecit vnde in mortis periculo fuit.

Natiuit. Moysi

¶ Capitulum vndecimum.

Ver itaq; quē pdixerat ille sacer scriba latētēr regia cautella nutritus est & verax in his que
per eū facta sunt ille qui pdixit inuentus est. Q d̄ hoc mō gestū est. Amaramus a's Armā Exo. c.
vnus hebreorū nobilis cū metueret p cūcta gēte ne defectio in nutrienda iuuētute pueni-
ret & graiuter hoc ferret: ne eius vxor pareret dūq; in hesitatione cōsisteret: ad dei suplica-
tionem cōuersus est rogans vt aliquam miserationem haberet hominum qui in nullo eius religionem
preuaricasse viderentur daretq; rerū eis libertatē p quibus illo affligebantur in tempore. Deus autem
misericordiam eius habens: & ad supplicationem autem inclinans astitit ei per somnium nequaq̄ eum
desperare de futuris exhortabatur: pietatisq; eorum se dicebat habere memoriā: & ppterea retributio-
nem esse prebiturum. Et dudum quidē eorum donasse maioribus vt ex pauci magna eorū fieret mul-
titudo. & Abraham quidem solum de Mesopotamia in Chananeā venisse: factumq; locupletē & inter
alia dum vxor eius ad genus fuisset primitus sterilis deinde eius volūtate ad hoc abilis facta genuisset
filios & reliquisset ismaeli quidem & qui ex eo fuerunt arabiā regionem: cethure autem filijs Trogodi-
ten Ysaac vero Chananeam. Qui dum meo inquid pugnasset auxilio fortiter semp vicit. Iacob autē ēt
contribulibus suis fuit ignotus: qui deinceps magnitudinem fœlicitatis cum qua vixit. etiā suis posteris
dereliquit Qui cū septuaginta solummodo venit in egyptum & vltra sex centa milia iam estis effecti.
Nunc autem me vtilitatis vestre & tue glorie scito prouidētiam communiter habiturum. ¶ Is ergo pu-
er (cuius generationē egyptij metuētes cuncta perdere decreuerunt que ex israelitico semine germinā-
tur) tuus erit: & disperdet quidē eos qui eius interitum intendebant nutritusq; mirabiliter hebreorum
quidem genus ab egyptiorum necessitate liberabit eritq; eius memoria (quantiscunq; temporibus per-
manserint alias vixerit vniuersa apud hoīes) non solum hebreos sed etiam alienigenas gentes: me vti-
q; & alia prebēte tibi & his qui de te nascituri sūt. Erit autē ei frater huiusmodi qui meū habeat sacer-
dotium & ipse & qui de eo fuerint cūcto tēpore procreati. ¶ Dum ergo hec visio illi fuisset ostensa sur-
gens. Amaramus idicauit hoc lochobel / alias Iohuel coniugi sue maiorq; timor eis allaqui o huius vi-
sionis instabat. Non enim de filio solummodo eis videbatur esse formido sed etiā p magnitudine fu-
ture fœlicitatis. His tamen que pnūciata fuerāt a deo fidem partus prebuit. Mulieresq; custodes latuit
per conceptus sui silentiū. ex eo q̄ nō vehementer ei dolores insisterent. Et tribus quidē mēsibus apd̄
semetipsos occulte nutrierūt infantem. Deinceps autem metuens Amaramys alias Amaramus ne cap-
tus regie ire succūberet: & ipe cū puero depiret & dei puidētiā excluderet: deliberauit potius hoc mō
pueri cōsulere saluti puidētiāq; latēdi hāc esse iudicauit. Nā illd̄ erat icertū cū piculū imineret nō solū F.
puero q occulte nutriebat: sed etiā nutriēti deūq; iudicauit oēz habiturū cautelā quatenus i nullo que
pmiserat esset mēdax. ¶ Hec cogitātes vas rotundū ex vimine complicitum velut alueolū magnitudi-
ne ppatū qd̄ sufficeret vt ifās ibi spaciose iaceret: deide vnxerūt illud bitumine. Natura nāq; bituminis
est. vt i viminalibus vasculis accessū possit aque cœrcere. Illic ergo mittētes īfātē & circa fluuiū ponētes
eius salutē deo derelīquert. Et fluuius eū qdē suscipiēs deportabat Maria vero pueri soror mr̄is iussiōe
custodiebat quo illd̄ vasculū portaref intēdēs. Tūc itaq; deus ostēdit hūanā puidētiā nihil esse sed oīa
quecūq; vult ipse fieri effectū optimū ptinus adipisci: nec pualere quidē eos q p sua cautela alios quo-
cūq; cōdēnare nituntur interitu multoq; studio hoc iplere conantur: cū inopinabiliter ille saluentur &
penitus ex medio malorum inueniat periculorū exceptionē dei solius voluntate. Tale ergo aliqd circa
hūc infantē gestum aperte virtute dei pbatū est. ¶ Thermuth igif erat filia regis. Hec dū luderet circa
littus fluminis portari a fluuio illud vas cōspiceret precepit vt ad se ille alueus portaref Veniētibus au-
tē qui ad hoc fuerant destinati cum alueo. videns infantem valde gauisa est propter magnitudinem &
speciem eius. ¶ Tanto enim deus studio circa moysem vsus est vt ab ipsis qui ppter eius natiuitatē de-

¶ Orō amarami pr̄is. Moysi ad deū p Israelitico populo que exaudita ē.

Remēorat deus bn̄ficia que fecit Abraham & successoribus suis p certitudine futurorum.

Nunciat natiuitas Moysi & singularis eius prestantia.

Declarāt cōiugi visionem.

Cōceptus moysi latuit obstetrices quē apd̄ semetipsos tribus mēsibus nutrierunt occulte

Modus saluādi īfantē excogitatus a parētibus.

¶ Maria soror moysi puero intendens.

Cōtra dei volūtātē nihil potest humana prudentia.

Thermuth regis filia puerū d̄ aqua liberauit & nutriri iussit.

A creuerāt omne genus interimere hebreorū: alimēto & cura dignus haberet. ¶ Iussit mulierē adduci Termuth regis filia: quæ daret infanti mamillā. Quo nō accedēte ad illius vbera. s3 euitāte: & hoc i mul tis mulieribus faciente: Maria asistens his quæ fiebant nō vt quasi videret ex opera: sed inter alias astare. ait. Frustra o regula has mulieres ad nutrimentū infantis vocas. quæ nullā ad eu3 cognationē habēt. Si vero quidā mulierū hebrearum adduci preceperis: puto tanq̄ cū tribulis sue poterit vbera exci pere. Cūq; putaret bene dixisse. iussit hāc abire vt aliquā (quæ lactare eū posset) adduceret. Illa vero (ac cepta huiusmodi potestate) reuersa est agens matrem nulli cognitā. Infansq; grate quodāmodo ius cessit ad vbera & (supplicante regina) commissum ei cum omni diligentia pueri nutrimentum.

¶ Cui secundū euentū rerum nomen impositū est eo q̄ de flumine sit saluatus. Aquā enim Moy egyptij vocāt Esis alias Ysis vero saluatus. Cōponētes itaq; hoc ex ambobus. Moyses ei nomen im posuerunt. id est ex aqua saluatus. ¶ Et erat indubitāter secūdum dei proloquiū prudentię magni tudine: & laboribus sapientium Hebreorum nimis industrius. Huic igitur Abraham pater septimus Erat ei iste filius Amarami: q fuit de parre Caath qui natus est de leui Leui vero de Iacob qui fuit ex Ysaac filio Abraham. Erat autē ei sapientia non pro ętate cōcessa. sed sua mensura multo superior. & seniorem huius rei facultatem in facientia demonstrabat. Maioremq; spem actio eius iam tunc q̄ viri perfecti gerebat. Et cū Trinus alias Trinus fuisset effectus. deus mirabiliter staturę eius eleuauit spacium. Nam quantum ad speciem nullus erat ita sæuerus vt Moysen vidēs ad eius pulchritudinē non hereret alias amaret. Multiq; contingebat dum eum cernerent per plateas ferri vt cōuerterētur quidē ad aspectū pueri: & ea in quibus videbant studiū habere desererēt: delectati potius eius visiōe. Erat enim infantis in eo multa gratia & excellēter circa eu3 ac decēter existens retinebat inspiciētes.

¶ Hunc ergo cū talis esset Termuth sibi filium adoptauit: cū sobolem legitimā non [illegible]eret. Et cum

B. aliquando portasset Moysen ad patrem: ostendebat ad eū quasi de successione cogitaret: si volūtate dei proprium filium non haberet. Dicebatq; Nutriui infantem forma diuinū & prudentia valde for tissimum mirabiliterq; de fluminis gratia condonatū quē meū quidē decreui filiū esse tui quoq; im perij successorē. Hęc dicēs Posuit i manibus patris infantem. Ille vero sumēs eum & a pectus appli cans per amorē, p filiæ gratia imposuit ei diadema. Moyses cōuolens illud proiecit in terram quasi per infantiā. calcauitq; suis pedibus. Quod regi videbatur fere augurium. Contemplatus autem ille sa cer scriba qui eius natiuitatē prędixerat ita futurā ad humiliationē participatus egyptij ipetū fecit vt eum occideret: & terribilitet clamans ait. Hic est ille puero rex quē nobis occidendū deus ōndit: vt cætero timore careamus. Testimonijs enim ostenditur: q̄ tuum inuasurus est principatum. Isto namq; perempto: egyptijs quidem eius timor tolletur. hæbreis autem spes confidētiæ quā, ppter eū habere creduntur auferetur. Quæ dum dixisset: vix præualuit eum ab eo eripere. Thermuth: cū etiā rex segnior esset ad eius necem deo huiusmodi prouidentiam salutis Mosay ce faciente. Alebatur ita q; multa sollicitudine & hæbreis quidem in eo spes erat optima cuncta suspitionis vero eius cremē tum generabat Egyptijs. Et cum nullus esset certus. vt vel si occideret aut rex infantem & cognatū propter adoptionem aut aliorum quilibet quid amplius ægypti vtilitati prodesset. quo nō metuerēt de pręscientia futurorum: abstinebant omnes ab eius nece.

C. ¶ Quomodo Moyses dux Egyptiorum contra Ethiopes constitutus exercitum per terram pericu losis animalimalibus plenam duxit/ victisq; Ethiopibus Sabam fortissimā eorum ciuitatē obsedit & Tharsim regis Ethiopum filium duxit vxorem. ¶ Capi. xij.

Moyses itaq; prædicto modo natus atq; nutritus est Et transiens ad ætatem perfe ctam. ęgyptiis formam suæ virtutis ostendit. Et ad humiliationem quidem illo rum augmentum vero hæbreorum factum est: vt huiusmodi occasio proueniret. ¶ Ethiopes cum sint proximi egyptiis negocia sua i eorum regionē portabant & referebant egyptiorū. Illi vero irati. castrametati sunt vindicare contemptū Prælio commisso deuicti alii quidē ceciderūt alij turpiter domū reuertentes euadere po tuerūt. Secuti sunt aūt Ethiopes & arbitrati illos defecisse. presūptione sua egypti omnē, puinciā optinere potius exarserūt: Gustantesq; eorū bona ab eis se nō abstinebāt. Cūq; vici nas partes adeuntibus nō presumerēt repugnare accesserūt vsq; ad Mēphis & mare: nulla scilicet ci uitate resistere preualēte His ergo malis astricti ad responsa & diuiatiões Egyptij sūt reuersi. Et deo eis prebende consiliū vt auxiliatore vterētur hebreo. Iussit rex filiæ vt daret Moysen ducē a se cōsti tuendū. Illa vera sacramētis prebitis vt nihil ei fieret mali tradidit Moysen pro magno quide; bene ficio iudicans eius auxiliū & annihillās sacerdotes. qui eū velut hostē predixerant occidendū quasi nescientes quod aliquando vtile eius foret auxilium. Moyses vero a Termuth exoratus & pariter a rege libenter suscepit hoc opus Gaudebant ergo sacris vtriusq; gentis scribe ægyptiorū quidē tāq̄ & hostes suos illius virtute deuinceret & Moysen ipso dolo cōprimerent hebreorū autē tā q̄ hec eis

Moyses infan tulus egyptio rum māmas re cusat sed ad eū nutriendum so roris consilio aduocat mat.

Impō nois se cundū rei euē tum Moyses.

Genealogia moysi ascēdē do vsq; ad Abrahā septi mum patrem.

Diuina moysi sa pina Spēs eius oibus amabi lis.

Thermuth Moysem, ppt eius pulchritu dine; adopta uit regni suc cessorē futuru3 cogitans.

Moyses fantu lus regis dia dema capiti suo ponitum i terra, p iecit pe dibus cōcultās quare sacrorū scribā eū occi dendū terribi liter clamabat Termuth vix eum liberauit

De hoc caplo mihi in biblia

Causa belli in ter æthiopes & egyptios q̄ victi fugerunt

Egyptii ad di uinationes cō uersi rñsū ha buerint vt he breo auxiliato re vterentur

Moyses egyp tiorū dux a re ge cōstituitur.

Sapientia moysi in ducẽdo exercitũ ægyptiorũ p terrã periculosam.

Malicia terre i aialibus hominibus nociuis.

Ibis aial serpẽtibus inimicuȝ

occasio foret ęgyptios omnino diffugere q͂ Moyses eorum dux esset. ¶ Ille vero (ante quã hostes co- D.
gnoscerent eius inuasionem) sumens ducebat exercitũ non per fluuiũ iter faciens: sed p terrã. Vbi sa-
pientiæ quoq; sue mirabile fecit indicium Nã cũ terra sit valde iter agentibus sęua ,ppter reptilium
multitudinẽ quia illic oia hæc nascunt̃ ita vt etiã quæ apud illos nõ sunt. illa sola nutriat terra virtute
atq; malicia & aspectu solito differentia: quorũ sunt aliqua etiã volatilia vt cũ dę terra nocere. neque-
ant supuolando nõ ,puidẽtes occidant. Moyses itaq; ,p cautela exercitus & itinere eorũ inoxio hoc
mirabiliter adinuenit Plectas enĩ ex papyro fecit i modũ archarũ easq; cõplens de ibicibus secũ por-
tabat hoc aũt aial serpentibus inimicũ est. fugiunt enim eas aduenientes & cum secelare voluerit ve-
lut flatu ceruorum arrepte deuorant̃. Ibices aũt valde sunt mansuetę: & generi tñ serpentino feroces
Et de his quidem p̃tæreo nunc scribere: nõ ignorantibus quidem græcis genus quale sit ibis. Dũ ve-
ro ad terrã nutricẽ bestiarũ venissent: p eas vt dixit serpentiũ expugnabat eisq; velut aduersus hostes
vtebat̃ Hoc ergo modo iter agens anteq̃ Ethiopes agnoscerent superuenit. & cõgressus cũ eis ,pu-
gna deuicit spemq; quã habebant cõtra ęgyptios & eoꝝ ciuitates abstulit. Ibatq; subuertens omnia
& terrã Ethiopũ maxima virtute vastabat. Tunc p fœlicitatem Moyseos cũ de labore suo gustasset
ęgyptiorum exercitus: fatigationem minime sentiebat tanq̃ præter eũ seruitutẽ & nouissimũ subuer-
sionis periculũ potuissent ęgyptij substinere.

Victoria Moysi contra ęthiopes.

Obsessi æthiopes ab Egyptijs in ciuitate. Saba.

Descriptio ciuitatis.

Sabę inexpugnabilis.

¶ Post hæc aũt insequentibus egyptijs cũctos Ethio-
pes in Saba ciuitate regia Ethiopię (quã postea iambices merom Meronidẽ denominauit. a sororis
sue nomine) obsinebant̃. Erat enim valde iexpugnabilis locus ille. cum & nilus circundaret eũ & cir-
cuncluderet & alia flumina Astabus & Astaburas alias Astabulas fluctus difficiles obijcerent alias
obijcerentur eis qui illic transire tentarent. Ciuitas enĩ interior existens habitabat̃ vt insula: muro cir-
cundata valde fortissimo Et contra hostes quidẽ præpositos habet fluuios: fossata vero grandia iter
muros & flumina quatenus inundari nõ possit ciuitas aquę illic violẽtia deportata. Hęc ergo res etiã
illa flumina transeuntibus difficilem faciebat ciuitatis inuasioneȝ.

Tharsis regis. Ethiopũ filia moysi amore capta ad eum ,p nuptijs mittit quam victis æthiopibus in vxorẽ duxit.

¶ Cum ergo grauiter ferret Moy-
ses segniciem exercitus quando hostes nequaq̃ ad manus venire præsumerent tunc aliquid tale ,p- E.
uenit. Tharsis alias Tharbis enim filia regis Ethiopũ fuit. Dum Moysen circa muros exercitũ appli-
centem, fortiterq; pugnantẽ videret eius efficaciam experientiamq; mirata & desperantibus iã pridẽ
Egyptijs. libertatis auctorẽ eũ extitisse bonos sue fœlicitatis euentus existimans Ethiopibus scilicet
exultantibus in his quæ cõtra eos gesserãt: eũq; periculis nunc inherere conspiciens. i amorem eius
est lapsa crudeliter. Et cum passio pręualeret: misit ad eum fidelissimos seruulorum vt ei de nuptijs
loquerentur. Illo vero eius suscipiente sermonem vt traderet ciuitatẽ præbitisq; federibus vt & vxorẽ
eã duceret & ciuitatem obtinẽs nequaq̃ pacta transcenderet. effectus verba præuenit Et post necem
ethiopum gratias agens deo Moyses nuptias celebrauit & ęgyptios in propriam terrã reduxit.

¶ Moyses Egyptiorum cognoscens insidias fugit in Madiã vbi Raguelis qui & Ietro dictus est filiam duxit vxorem.

Capitulum decimumtertium.

Inuidia ægyptiorum post victoriã contra Moysen Moyses regis insidias cognoscens fugit i madiã.

Illi vero ex quibus saluabantur a Moyse ex his odium aduersus eũ habebant & feruentori- Ex.c.
bus aduersus eum consilijs vtebant̃ arbitrantes non propter bonos actus eũ in egypto ita
creuisse. Innotueruntq; regi quid de facta cede prouenerit. Ille siquidã apd̃ se industriã viri
continuit. Inuidia vero ducatus Moyses & oppressionis suæ formidine tractus compulsusq; a sacris
scribis nitebat̃ in moyseos nece grassari. Qui dum cognouisses eius insidias latenter effugit & itineri-
bus obsessis per desertum fugam suam expleuit. ¶ Dumq; ciborum ei esset inopia viribus tolerantię
præualebat Veniensq; ad ciuitatem Madian circa mare rubrum positam cognomentum habentem
ab vno filiorum Abraham de cętura progenito sedens super quendam puteum ex labore atq; mise-
ria quiescens existente meridie non procul a ciuitate. Quo ei actus accessit huiusmodi ex vsu ,puicia-
lium cumulũ eius virtutis ostendens & occasionẽ ad meliora prebens. Nã cũ sint loca inaquosa pre- F.
cedebat pastores ne forte de puteis aqua exhaurire ab alijs & oues potu necessario priuarent̃ Asti-
terunt itaq; tunc ad puteum septem virgines sorores Raguelis filię sacerdotis: qui multo honore apd̃
prouinciales habebat̃. Quę græcũ patris curã agentes eo q͂ hoc ministerium etiã mulieribus sit re-
gionum trogoditarũ alias Trogolidarũ: sufficientẽ aquam de puteo leuauerũt expectãtes vt gręges
suos habũdantis irrigatiõe satiarẽt. Superueniẽtibus vero pastoribus & vigies expellẽtibus vt aquam
ipsi occuparẽt Moyses crudele iudicans puellas despicere iniustitiã paciẽtes violẽtiãq; virorũ sinere
potiorẽ q͂ iusticiã virginum. illos quidẽ prohibuit violentos esse / virginibus autẽ oportunum prebuit
adiutoriũ Quę beneficio impetrato venerũt ad patrẽ iniuriamq; pastorũ narrantes: & solatiũ sibi p-
bitum peregrini rogabãt ne eius benefactũ illi esset vacuũ: ne retributiõe debita preuaret̃. Ille autem
& filias approbauit circa benefactorẽ ita studẽtes: & Moysẽ ad vultũ suũ iussit adduci iustissime gra-
tie p̃mia recepturũ. Cũq; venisset filiarũ testimoniũ ei de suo solatio declarabat eiusq; virtutem am-

Casus in madiam iuxta puteum moysi manifestans virtutem. Hic est q Ietro i biblia vocatur. Moyses virginibus pastores prebuit auxilium.

A. miratus:non fore eius auxilij bona sine repensatione dicebat sed ydoneū se ad reddendā gratiā ita vt magnitudine repensationis mensurā posset transcendere benefacti. Fecitq; eum quasi filiū.& vnā filarū dedit ei vxorem:gregumq; suoꝝ in quibus omnis erat antiquis barbaris possessio:eum voluit habere curā atq; dominum Et Moyses quidem dum hec impetrasset a Iec Elech alias Gethegiech vel Thelet h oc ei cognomen erat ragueli.degebat ibi eius pascendo greges.

Moyses filiā sacerdotis Madian duxit vxorē, gregūq; suorum dominū

¶ Viso ardenti rubo Moyses a de mandatum recipit de Hæbreorum liberatione eorum dux futurus in cuius rei certitudinem tria signa sibi sunt collata qui diuino cognito nominis petitaq; a socero facultate cum exore Sephora & duobus filijs tetendit in egyptum cui Aaron fratre nonnulliq; hębreorum nobiles obuiam occurrunt quibus etiam diuina signa ostendit.

Visio Moysi palcentis greges in monte Syna.

¶ Capitulum decimumquartum.

Ex.c.3 POst hec autem tempora dum pasceret in montem qui vocatur Syna ducebat oues. Qui mōs est excelsus & ad pastura ęgregius:optimas herbas habens Hic enim cum esset opinio habitare deum primitus nemo pascebat quia pastores minime illic ambulare presumebant Quo tamen prodigiū & mirabile nimis apparuit.Ignis namq; depascens rubi viriditatem.eiusq; florem transiuit innoxius fructiferosq; ramos nullo incendio dissipauit cum vtiq; flamma vehemens & velocissima nimis esset.Ille autem etiam ipsā visionē inopinabilē formidās obstupuit:& potius dum vocem ignis emitteret & nomine eum vocaret verbaq; facere videretur.Quibus etiam eius fiduciaꝫ presumentis accedere ad loca vbi nullus hoīm primitus ambulasset eo ꝙ esset diuina redarguit.eiq; suasit vt ꝓcul ab igne recederēt:& vt sufficerent ei que viderat cum esset bonus vir magnorūq; virorum ꝓles nihilq; amplius indageret.prędicebatq; ei futurā gloriā & honorē apd̄ homines deū præsente.Iussitq; vt cum fiducia abiret in egyptū dux & princeps futurus multitudinis hebreorum.& cognatos proprios ab illorum seruitute liberaturus.Nā & terrā inquit habitabunt hanc valde fœlicem quam abrahā videt habitauerat parens.omnibusq; adepturi sunt bonis.ad hæc vtiq; te eos tuaq; sapientia deducente Iussitq; vt educens hæbreos ex egypto sacrificiū gratiarū actionis veniēs ad illa loca celebraret hæc ergo ex illo igne diuina voce prolata sunt.¶ Moyses aūt obstupescens i his quę

Rubus quasi ardēs & nō cōburens.Vox ex igne

Mandatum a deo recipit Moyses vt vadat i Egyptuꝫ hebreorū dux futurus & liberator eorum

B. viderat & multo potius quæ audierat.virtuti (inquit) tuę non credere domine ꝗ & ipse colo & apte maioribus meis apparuisse nō dubito.vt sanissimū secundū meam sapientiam esse puto.Verūtamē hæsito quemadmodum vir ignarus & nullus virtutis ydoneus vt suadeam verbis quatenus cognati relinquentes terrā quā nunc habitant me sequant̄ ad quā eos ipse deducam aut vel si ipsis satis sit. quomodo possim exigere Pharaonem vt dimittat hæbreos quorum laboribus & opibus virtus eius fœlicitatis augetur.¶ Deus autem eum in omnibus confidere seq; adesse promittens & ibi quidem opus esset suasione verba præbiturum.vbi autem operibus virtutē ministraturū.¶ Iussitq; vt baculo in terram proiecto fieret serpens quo signo crederet promissa se percepturum.Hoc dum fecisset dracho repebat conuolutus spiris ingentibus.& tanꝗ contra persequentes suū caput seuissimus insurgebat.Qui deinceps factus est virga.¶ Post hoc vero mittere eū dexterā in sinum præcepit.obediēsq; candidā eam.& velut coloris niuei protulit.Post qd̄ tñ ad solitū est reuersa.¶ Iussusq; item aquā de proximo sumere eamq; in terram proijcere.viditq; colore sanguineo factā mirantemq; in his cōfide

Rñsio Moysi ad deū modū inquirens quo populum liberabit.

Deus tria signa dat Moysi promissorum asseriua Virge in serpentem mutatio.Manus in sinu posite variatio.

Ex.c.4 re precipiebat deus & adiutorium sibimet eū nosse maximū & signis his ad credendum apd̄ oēs vsurum dicebatq; missus a me secundū mea mandata facies vniuersa.Iubeo ergo in nullo tardātem ad egyptum festinare die noctuq; laborantem ne tua tarditas maius tempus faciat hæbreos i seruitute consistere.Moyses aūt nō diffidēs his quę diuinitas ꝓmittebat inspector vtiq; taliū indiciorum & auctor factus orabat vt hanc virtutem eodē modo experiret̄ in Egypto supplicabatq; ne nominis sui deus noticiam ei celaret.vt dū voce eius participatus fuisset pariter & aspectu.insup & vocabulū agnosceret quatinus sacrificans nominati eum adesse hostijs supplicaret.Vt deus quidē ei suā significauit appellationē quā primus homīes nequaꝗ videbant̄ audiuisse.de qua mihi non est dicere fas. Moyses itaq; illa signa nō tunc solummō sed semp & vbicunq; contigeret faciebat.ex quibus oibus

Aꝗ in sanguinem mutatio Moysi indicauit deus nomen suum

C. plus maiorem veritatē signis distribuēs deūq; propiciū & suffragatorem habiturū se credēs & domesticos se saluare sperabat.& ęgyptios malis afficere.Audiēs q; regē Egyptiorū Pharaonē fuisse defūctum sub quo ipse diffugerat petijt Raguel vt eius permissu pro vtilitate cognatorū iret i egyptum. Sumensq; Sephorā quā hēbat vxorē filiā Raguel & filios quos hēbat ex ea Gersū al's Gersā & ęleasarum alias Eleaser tetendit ad Egyptū.Nominū vero horum gersus quidē hæbrea ligua significat in terra pęgrina:Elaꝫarus autē quia adiutore patrio deo.vsus.ęgyptios effugisset¶ Cū vero venisset iuxta mōtes.frater Araō deo iubēte occurrit ei Cui Moyses significauit quę i monti cōtigerūt parit & diuina mādata.Procedētibus autē eis:occurrebāt nobiles hæbreoꝝ.eius pręsentiā cognoscētes Quibus Moyses quoniā verbis suadere nō poterat signa sibimet ostensa mōstrabat.Illi vero stupore eoꝝ quę inopinabilit inspiciębāt oīno credebāt.Et ex oibus erāt in spe maxima cōstituti;deo scilicet eo

Moyses petita a socero facultate cū Sephora vxore ꝓ filiis tendit in Egyptum.

Aaron frater Moysi occurrit deo iubentem similiter & hebreorum nobiles qbus diuina signa ostendit.

rum prouidente securitatem.

¶ Moyses coram Egyptiorū rege diuina signa facit dei mandatū significans eiusq; virga in serpētē conuersa Egyptiorū virgas (quę dracones vtebant) deuorauit qd Rege ipso cōtenente Hæbreos maiori opprimit labore/ad quē Moyses secundo accedēs plagas diuinas minant quas oīs Egyptiacus populus. Expertus est Ipse aūt plagę hiis versibus colligunt. Prima Rubēs vnda/Ranarū plaga scda Inde culex tristis/post musta nociuior istis/Quinta pecus strauit/ Vesicā sexta cremauit. Post subit grando/Post brucus dente nephando Nona tegit solem/Primam necat vltima prolem. D. Exo.c 4.v.vi vii.

Moyses ad egiptiorū regē (q nouus erat) dei mandata significans.

Capitulum decimumquintum

DVm vero iam obedientes haberet Moyses hæbreos promittens secuturos se quo iuberet: libertatemq; respicere venit ad regem illum qui nuper susceperat principatum. & in quocunq; iuuerat olim Egyptios ab Ethiopibus compressos cum fuisset eorum direpta prouincia declarauit. & q militia & laboribus magnis vius tāq pro suis post diuersa pericula nō dignā retributionem acceperit: intimauit pariter etiam quæ illi in Syna monte contigerant deiq; voces & singula ab eo monstrata propter fidem rerum decenter exposuit. rogauitq; ne discredens in his impedimentum dei faceret voluntati ¶ Deridente vero rege Moyses opera fecit. vt cōspiceret signa quæ fuerant in monte Sygna monstrata. Ille vero dedignatus illum quidem malignissimum appellauit & prius Egyptiorum fugisse seruitium & nunc pro seductione al's ꝑ seditione remanasse & pro digiorum opus stuporēq; factū magicarū artiū appetisse remedia. Cūq; hæc dixisset. iussit sacerdote easdem quas ille facere visiones tanq Egyptii etiā in hac disciplina sapientes existerent: & quasi nō solus Moyses peritus esset rerū quas ipse per deū posset explere. vt qd erat valde mirabile. si etiā ab aliis fieret oñderet quoniā humana doctrina constaret: Et ponētibus illis virgas. dracones sūt facti. Moyses aūt non expauit. sed ait. Nec ego quidē o rex egyptiorū despicio sapientiā: sed tāto melius hęc a me quā horū magica arte sūt facta quanto humanis diuia cōstat esse meliora. Ostēdā vero nō artibus magicis nec errore sed subsidere veritate quæ mea sūt dei: ꝓuidētia & virtute patefacta. Cūq; hæc dixisset ꝓiecit in terra virgā. iussitq; vt in colubrū verteret. Illaq; obediēs etiā egyptiorum virgas quę videbantur esse drachones deuorauit. insiliens donec cōsumeret vniuersas. Quā i suo scemate redeuntem: sumpsit denuo moyses Rex autem nihil maius in hoc actu vidisse se simulauit. sed iratus in nullo eū præferre dicens Egyptiorū sapientiæ atq; integritati: iussit ei qui sup Hębreos videbat esse constitutus vt nullam eis præberet requiem sed maioribusq prius eos malis affligeret. Ille vero cū prius paleas eis præberet ad lateres nihil vlterius dedit. sed die quidē opibus eos faciebat affligi nocte vero paleas congregare. Et cū eis duplex hac malū existeret & erūna p illū crudelior istitisset. ille neq; nimis regis fatigatus est neq; i crepationibus cessit hebreorū. sed aīam suā cōstituit ad vtraq; vt quia laboraret & libertatē cognatis acquireret. ¶ Veniensq; rursus ad regē suadebat ei vt dimitteret hebreos ad mōtē Syna sacrificaturos deo. Hoc em̄ eū ꝑcepisse dicebat. Et i nullo cōtradicēdū iussionibus illius exorabat deūq; propiciū fore cunctis si eos dimitteret egredi ne ꝓhibendo illos sibimet reputaret paciendum. quæcunq; patiunt qui dei pręceptionibus cōtradicūt quādo eis qui ira i se cōmouentur diuinam ex omibus oboriunt aduersa & quibus Vtiq; neq; terra neq; aer suauis existit. nec soboles corū naturali modo ꝓgredit. Sed & inimica omnia & aduersa sentire egyptios dicebat: & Hæbreorū populū abire ex illo ꝓuincia etiā illis nolētibus affirmabat. Reges vero Moyses despiciente sermones nullamq; cōuersionē sui ad talia faciente. passiōes pessime quis singulas explanabo Egyptios inuaserunt nec prius flectarent alias flectabant qearum experimenta perciperēt simul & quia vellet deus Moysen in nullo eorū quæ prædixerat monstrati mendacē. & quia prodesset hominibus vt discerent obseruare & facere ea quibus nō posset offendi diuinitas. ne ad iracundiā cōuersus in eorū in iniquitatibus vlciscat ¶ Fluuius eni sanguineus dei volūtate ꝓfluxit. & q bibi nō posset cum fontē aquarū aliū nō haberēt: & nō dolore solūmodo talis erat: sed etiā se cōgentibus dolores & amarū gemitū inferebat Eratq; talis ęgyptiis. hębreis aūt dulcis & potabilis existebat licet naturaliter videret eē mutatus. ¶ In hoc miraclo rex hesitans atq; timēs ꝓpter egiptios: abire ꝓmissit hebreos. Cū malū fuisset aliquo modo reuelatū. rursus sentētiā pmutauit nec eos abire pmisit ¶ Deus aūt illo contēnēte post calamitatis ablationē. & nolēte a sua malicia tēperare aliā Egyptiis intulit plagā. Ranarū nāq; ifinita multitudo eorū terras depasta est: plenusq; his erat etiā fluuius. & polluebat eorū potus. & aīalibus ibi putrescentibus fetor cunctis noxius exalabat ex aqua Eratq; cuncta regio hmōi malo plena. ębuliētibus ranis & moriētibus. Quæ etiā domestica eorū hītacula valde vexabāt dū i cibis sepius inuenirent & poculis. & cubilibus eorū i ambulantes Fetor crudelis erat & abhominabilis: morientibus ranis ac putrescentibus. ¶ Dū his ergo Egyptii premerent: iussit rex. Moysen tollentē hebreos abscedere. Cūq; dixisset hoc repēte ranarū extremiata est multitudo & terra simul & fluuius suā reuersi sūt naturā Pharao vero mox vt passionibus terra Priuata est oblitus calamitatis

Moyses cōtra rege signa facit que cōtēnit eum magicū appellans

Virga moysi i serpentem cōuersa virgas egyptiorū (quæ videbant dracones) deuorauit vniuersas.

Maiori labore hębreos vexari iubet rex.

Moyses secundo regē aggredit ꝑdicē cens sibi & suis futura mala si ñ dimittāt hębreos sacrificare deo suo.

Plagę infligūt egyptiis i punitionē pctorū

¶ Pria plaga. Aqua i sanguinē mutat ipotabilis egyptiis potabil autem hæbreis.

Rex ista plaga afflictus hębreos ꝓmittit abire qd postea negat.

Secūda plaga Ranarū multitudo in terra egypti.

Permittit rex populū hębreorum abire qd postea negat

Exo.c 7. E. Ex.c. v. Exo.c 7s. E. Ex.c. viii.

illius retinuit rursus hebreos & tanq̃ si plurimas passiones experiri vellet:nequaq̃ dimisit moysen popu
A lũq; discedere:qñ prius timore potius q̃ prudentia eos abire decreuerat. ¶ Rursus ergo alterius mali p
cussione eius fallaciã diuinitas vulnerauit. Pediculoꝝ nãq; inumera multitudo egyptijs pullulauit ex ite
Exo8. rioribus ebulliẽs. Ex qbus malis male cõsumebãt:neq; lauacris neq; medicamẽtorũ vnguẽtis genus eo
rũ exterminare ꝓualẽtes. Ob hãc ergo pestẽ ægypti rex turbatus metuensq; simul pestẽ sui populi licet
fatue verecũdiã se deuicti viri putaret hiturũ cogebat tamen a malo tẽperare hebreisq; cõcessit egres
sionẽ. Cũq; hoc iteꝝ leuigaretur filios & vxores obsides reuersionis suę eos relinquere sanciebãt. Vnde
irritauit potius deũ credẽs se eius quoq; ꝓuidẽtiã fallere:sicut etiã moysen. ¶ Sed illum latere non po
tuit egyptũ punientẽ ꝓpter hebreos. ¶ Bestijs nãq; multigenis quorũ aspectibus nullus occurrit eorũ
regionẽ primũ impleuit qubius & ipsi cõsumebant & terra agricolarum cultura nudabatur. Si quis pri
marũ passionũ perditionẽ euaderet:hoc lãguore & interitu hoĩm alia sustinentiũ succũbebat. ¶ Cũq;
pharao neq; sic dei iussionibus obediret:sꝫ vxores quidẽ abire cũ viris diceret relinquẽdos vero filios
Exo. postularet:nõ defuit deo vnde calliditatẽ eius diuersis malis & maioribus denuo supvuiẽtibus castiga
c.9 ret. ¶ Crudeliter nãq; eorũ corpora vulnerabãtur interius corrupta. & ita passim egyptiorũ multitudo
cõsumebat. Rege verso neq; hac plaga tẽperãte grando vehemẽs cũ neq; in egypto prius aeraliqd ta
le ꝓtulerit:neq; simul apd eos hyemis tpe descẽdit maiorq; q̃ apud hitatores boreę partis & septẽtrio
nis aeris rigore defertur effluxit. Et fructus eorũ vsq;quaq; cõfregit. Deinde genus locustaꝝ germẽ qd
Exo. nõ fuerat vexatũ grãdine deuorauit vt eis generaliter spes terrenorũ fructuũ depiret. Sufficiebat nãq;
x.c. quẽlibet sine calliditate fatuũ ẽt ea quę ꝑdicta sunt mala ad intellectũ & cogitationẽ vtilitatis adduce
re. Pharao vero nõ tm̃ imprudẽs quãtũ malignus:sentiẽs cãm:deo tñ cõtradicebat. Iussitq; moysen cũ
vxoribus suis hebreos abducere:facultatẽ vero eis deserere:eorũq; depopulãdas domos. Moyse vero
nõ acqescẽte ita dimitti eos quos oporteret ita deo sacrificiũ de suis rebus offerre:cũ ꝓpter hãc cãm mul
B. to tpe morarẽtur:tenebre ꝓfundissime & ptẽ luminis nõ hñtes egyptijs sunt diffusę. ꝑ quibus & visus
eorũ aeris crassitudine clausi sũt eosq; mori miserabilit cõpulert. Metuebãt ei ne caligine simul absorbe
rent. ¶ Deinde his discussis post tres dies:totidẽq; noctes dũ nullatenus penitentiã ageret pharao pro
pter egressũ hebreorũ:accedẽs ad eũ moyses ait quousq; inobediẽs eris voluntati dei:iube dimitti he
breos. Nõ poteritis ei aliter ab his eripi malis nisi hoc volueritis iplere. Rex aũt iratus in his quę fuerãt
dicta:minatus est eius se caput auferre:si ad eũ ob hanc importunitatẽ denuo remearet. Tunc moyses
nequaq̃ se de his verba facturũ dixit:sꝫ illũ ipm cũ ꝓceribus egyptiorũ deprecaturꝫ fore vt hebrei disce
Ex derẽt. Et ille qdẽ dũ hęc dixisset:abcessit. ¶ Deus aũt oñs adhuc vna plaga feriẽdos egyptios vt dimit
c.xi terent hebreos:iussit moysẽ ꝑcipere populo vt sacrificiũ paratũ haberẽt essentq; ꝑstructi a decia die xã
et.xi cici mẽsis ad quartã decimã (qui mensis apud egyptios quidem pharmuth:apud hebreos autem nisan
vocatur) macedones vero xanticũ eũ appellãt. Et egressuros hebreos omniaq; portaturos asseruit. Et
ille quidẽ ꝑparatos iã habẽs ad egressionẽ hebreos:& cõstitutos per tribus:ibi retinebat. Cum autem
instaret quartadecima dies oẽs ad egressionẽ tẽdẽtes & imolãtes sanguinẽ domus ꝓprias hyssopi fron
Dx.c. dinibus emũdabãt: Cũq; cenassent reliquias carniũ tanquã egressuri cõcremauerunt:vnde hactenus se
xij. cũdum hunc morẽ ita sacrificamus. Illãq; festiuitatẽ pascha vocauerunt quod significat transcensionẽ
eo q̃ illa die deus trãscẽdere eos pestẽ voluit. que scꝫ egyptios visitauit. ¶ Mors enim primo genitoꝝ
ita egyptijs facta ẽ vt plurimi ꝓcerũ cõgregati circa regalia pharaoni psuaderent q̃tenus hebreos sub
velocitate dimitteret. Qui vocatũ moysen abire ꝑcepit arbitratus vt si de ꝓuincia recederent egyptus
C. ab imminenti castigatione cessaret muneribusq; hebreos honorabant alij quidem vt citius egrederent
alij vero pp vicinitatis eorum consuetudinem.

¶ Hebreoꝝ exitus de egypto (paschali instituto festo) hos egyptij insequũtur. Moyses quoq; murmu
rãtes hebreos consolantur:ipsoq; deum orante & virga rubrum mare percutiente diuisum est hebreis
Ge.c. siccam viam faciens. quibus prospere transeuntibus. Egyptij submerguntur quorum arma colligentes
xiij. hymnum concinunt cum gaudio.

xiiij.

Capitulum decimum sextum

X.xv. ET illi qdẽ egrediebant flentibus & penitẽtiã agẽtibus egyptijs:eo q̃ eis fuerit sic crude
les. Tendebãtq; ad ciuitatẽ noĩe. Lytus alias Licois quę nũc alias tunc erat deserta vbi
babilon postea fabricata est dũ Cãbises egyptũ deuastasset Celeriterq; agẽtes iter ad
locũ beelsephũ. tertia die ad rubrũ mare venert. Et cũ ꝓptesr desertũ nihil de terra pos
sent hr̃e ciborũ fermẽtata farina azimis panibus & modico tãtũmodo tpe coagulatis ve
scebant. Hisq; triginta diebus vsi sũt. Lõgiori tpe nõ suffecerũt quę tulerãt ex egypto cum etiã his cibus
sub necessitate custodiret:nec ad satietatẽ eodẽ vterent. ¶ Vnde ad memoriã illius inopię festiuitatem
octo dierũ agimus quę dr̃ azimorũ Ois itaq; multitudo mulieꝝ parit & infãtiũ egressoꝝ cõsiderãtibus

tertia plaga pediculoꝝ infinita multitudo q in biblia vocãt Scyniphes. rex cõcedit hebręis egressum qd postea negat.

Quarta plaga.

Quinta plaga.

Sexta plaga.

Septima plaga

Octaua plaga.

Tenebrę ꝓfũdissime & palpabiles & in biblia ponit nona.

In biblia inuenies decem iosephus aũt nõ põit qntã quę (Exodi ca.ix.) ponitur pestis grandis valde super animalia egyptiorũ illa scilicet quę tũc erãt in campis potest & sexta cõprehendi & sub quinta quę cotinẽt duas scilicet pestem aĩalium p hoc qd dici corpora eẽ corrupta & vescitas surgẽtes p hoc qd dicit ibi corpora vulnerabantur iteritus.

Nona plaga q̃ decima ponit i biblia.

egressus hebreorũ de egypto

Festũ azimoꝝ octo diebus q̃ re peragitur.

Quāto ipsi fuernnt n egyto.

nnumerabilis erat. Qui vero etatē habebant aptam ad expeditum secenta milia fuerunt. Reliquerunt D.
q; egyptum mense Xandico luna quintadecima. ¶ Post ānos triginta & quadrigentos q̄ pater noster Abraham venisset in chananeam: post Iacob autem aduentū in egyptū anno ducentesimo & quinto Moyses autem erat anno quidem iam octogesimo frater autē eius. Aron maior tribus annis exstabat

Eas imoysi in exitu & Aarō:

Portabant ossa Ioseph vt ipse precepat.

¶ Portabātq; etiā ossa ioseph. dū hęc ille suos filios p̄ceppisset facere. ¶ Porro cum ęgyptios hebręorū pœniteret egressus rexq; grauiter ferret tāq̄ beneficijs moyseos signa illa facta fuissēt deliberauerūt sup eos irruere. Et sumētes arma persequebanť tāq̄ reuocaturi eos vbicūq; cōprehēdissēt nec eos vlterius deo cōmitteret: seq; p̄ualere contra eos facillime iudicabant cū inermes essent illi & itinere fatigati. Et e singulis occurrētibus requirētes quo abirēt psequi cū studio festinabāt licet molesta si illis terra iter agentibus nō solū in expeditis: sed etiā singulariter ambulantibus. Moyses aūt p ea loca pinde ducebat hebręos vt siqdē pœniteret egyptios & psequ vellēt hebręos: suppliciū malicię suę & trāsgressiōis idubitātet exsoluerēt. Ex. c. Exo. c. 14.

Pœnitet Egyptios dimisisse hebręos in sequētes cum armis.

¶ Per palestinam vero grauiter ferebat trāsire pter antiquā molestiā volebat q; quolibet modo latere pergens. Cofinis enim est hęc egyptiorū prouincię. & propteria via quidem ducente ad palestinā populū non eduxit per desertū vero multū agēs iter malaq; perpessus innumera ad Chananeā studuit puenire insuper & propter mandata dei iubentis adduci populū ad mōtē. Syna illic sacrificiū oblaturo. Exo. c. 13. 14.

Palestina hebręis molesta.

Appręhēsis ergo hebręis: egyptij ad p̄liū parabātur & multa virtute persecuti cōcluserāt eos in paruulū quēdā locū. Secēti enim currus psequebanť eos & ęquites quinquaginta milia & ducenta milia pariter armatorū. Et itinera quidem dānauerūt quibus hebręos fugere iudicabāt inter rupes intrāsibiles eos & mare claudentes: vbi terminať mōs ex asperitate viarū nimis imēsus & fugā eis pœnitus amputautes. Amaritima namq; & montis congressione hebręos militibus obsiderunt os ipsū fuge claudētes: vt egressum eis ad campestria denegarent. Nō itaq; tolerātes obsidionis modū hebręi pter ęgestatē necessariorū: neq; fuge facultatē habētes: armisq; priuati qui licet: si pugnare vellent eis ipes rerū oim amissa videretur: nisi semetipsos traderent voluntatibus egypriorū.

Numerus egyptiorum persequentium hebręos et eorū appatus.

¶ His ita factis: moyse culpabāt in oibus oblitiq; signorū que eis fuerāt a deo psua libertate monstrata vsq; ad hoc venerūt vt etiā pphetā qui eis salutē pmiserat sua pro incredulitate lapidibus niterentur obruere: seq; tradere cogitarunt. Eratq; luctus & gemitus mulierum & infantium ante oculos mortem inspicientiū montibusq; se & mare claudentibus simul & hostibus & fugam nullatenus exiſtis inuenientibus. E Exo. c. 14.

Hebręi timore turbati contra moysē murmurabant.

¶ Moyses autem licet esset in eū exasperata multitudo ipse tamen nō cessabat circa prouidentiā eorū sed hęc omnia iactabat in deum: qui eis iam etiam alia quę p̄uiderant pro eorum libertate contulerat Et neq; in hoc eos relinquendos inimicis esse dicebat: neq; seruituros: nec perituros. Stansq; in medio ait. Nec hoibus quidē bene cōuersantibus circa nos iustum erat nō credere. de dei vero puidētia vos desperare opus est immense vesanie: a quo vobis omnia puenerūt quecūq; p me ad salutē & libertatē seruitutis vestre neq; sperātibus cōpromisit: cum potius inhesitationē sicut putatis veniētes oporteret nos dei adiutoriū sustinere cuius opus erit etiā nūc in tali nos difficultate cōclusos ex desperatione sicut vos creditis habituros salutē & ex hostibus libertatē. Qui fortitudinē vtiq; suā ostensurus & circa nos puidentiā est facturus.

Cōsolatur Moyses hebręos.

¶ Non enim in paruis diuinitas auxilium sui fauoris solet acōmodare: sꝫ potius in quibus humanā spem ad meliora nō videt accedere. Vnde tali auxiliatori credentes cui virtus est etiā parua grādia facere & tantarū infirmitatē rerū sui munimine roborare nolite ęgyptiorū arma metuere: nec quia mare et proceri mōtes viā fuge phibēt: ppterea salutis spacia desperare. Fiēt ei vobis & hęc quasi cāpi dei puidētia: & pelagus cōuertetur in terram. Cumq; hęc dixisset: ducebat eos ad mare egyptijs intuentibus. Erāt enī e diuerso positi & labore psecutionis affecti: in crastinū differre p̄lium vtille fore credebant. F.

In quibus diuina manifestať prouidentia.

¶ Dum Moyses venisset ad littus sumens virgam rogabat deum & auxilatorem atq; adiutorē inuocabat dicēs. Neq; tu quidē ignoras ꝙ effugere nobis mala p̄sentia nec fortitudine nuc auxilio licet humano: sed tu p̄be aliquid salutare exercitu tua voluntate ęgyptū relinquēti Tuū est enim nunc eripere. Nos enim omni spe & cōsilio dissoluti ad tua solius subsidia cōuolamus & quicquid ex tua prouidentia nobis accesserit quod nos ab ęgyptiorū ira liberare nūc possit inspicimus velociterq; tuā nobis ostendere virtutē & populum desperatione ruentem in peius: ad securitatem dignare & ad fiduciam pietatis erigere. Nō enim extranei sumus: sed tuum quidem mare: tuus & mons est qui nos circundat: ita vt & hic aperiri te p̄cipiente & pelagus conuerti possit in terrā. Valebimus ei effugere per desertum: si tuę placet virtuti: hac etiam nos parte saluare.

Oratio moysi ad deum p populi liberatiōe

¶ Talia siquidem cum orasset percussit virga mare. Quod repēte percussione inscisum & in se diuisum: terrā reliquit nudam: vt hebręis esset via & fuga. Moyses autem vadēs ad destinationem dei & pelagus cessisse eis ppriam terrā: primus illic intrauit: & hebręos diuino itinere facto periculo p̄sentium hostium se sequi precipit. Qui delectabantur in hoc agebantq; gratias pter salutem quę per eum vltra modum rationis accesserat. Quos etiā nequāq̄ tardantes: sed cū festinatione pergentes velut sibi pręsente deo: vesanos quidē ęgi-

Diuisū mare rubrum percussione virge via eis facta quam p̄mus moyses intrauit sequētibus alijs.

ptij primitus iudicabant tanq̄ & ad intentionem manifeste mortis intentos. ¶ Cum vero viderent eos
A illesos abire nullumq; impedimentum eis nec difficultatis aliquid obuiare: persequi eos aggressi sūt tā
q̄ & illis pelagus ita quietum existeret. Preordinātes ergo equos ingrediebanṫ in mare. Hebręi vero il
lis se armātibus atq; tardātibus ad terrā cōtra positā puenerṫ sine aliqua passione illos fugiētes quapro
pter illi audaciores effecti psequebanṫ tanq̄ nec ipsi aliquid essent passuri cū nescirēt hebręis ,pprie fa
ctā & nō esse cōmunē viā quę vtiq; p salute periculū patientiū fuisset offensa & nō ,ppter eos quid ad
perditionē illorū accedere festinabāt. ¶ Dū ergo egyptiorū exercitus oīs intrasset in mare rursus effusū
est mare: & descēdēs vētorū ,pcella oēs cōprehēdit egyptios imbresq; simul celo pariter descenderunt
& tonitrua valde grauissima coruscationesq; labētes & fulmina nichilq; fuit rerū euenientiū p iram dei
ad perditionē hoīm quod eis minime tūc non accessit. nox eos caliginose & fluctuose apprehendit. Et
Exo. c.15. isti quidē ita sūt pditi vt nemo egyptius relinquereṫ ipsorū. ¶ Hebrei vero neq; se tenere poterāt gau
dio iopinabili sue salutis & hostiū pditione firmissime liberati: qn̄ defecerāt q eos seruire coegerāt deū
q; sic apte suum adiutorē inspiciebāt. Et illi quidē ita periculū effugientes insup & inimicos punitos sic
esse respiciētes vt nulli vnq̄ priorū hoīm poterāt reminisci hymnū tota nocte dixerūt. Moyses aūt cāti
cū in deū & laudē & gratiarū actionē ,ppiciatiōis eius hexametro cōposuit. ¶ Ego siquidē inueni i sa
cris libris hęc singula queq; vt tradidi. Nullus vero discredat verbi miraculū si antiqs hoībus & mali
tia priuatis via salutis licet p mare sit facta siue volūtate dei siue spōte reuelata: dū & eis q cū Alexādro
rege Macedonie fuerūt olim & antiquitus a resistētibus Pāphilicū mare diuisū sit: & cū aliud nō esset
B. iter trāsitū pbuit eis nolēte deo p eū destruere Persarū principatū. Et hoc cōfitentur oēs qui actus Ale
xādri cōscripserunt. De his itaq; sicut cuilibet placuerit existimet. ¶ Postea vero armis egyptiorū per
fluctus & violentia ventorum allatis exercitibus hebreorū moyses & hoc arbitratus dei permissione fa
ctum vt neq; armis egerent: cum exeunt colligētes his hebręos muniens eos eduxit per desertū ad mō
tem Syna illic immolaturus deo & pro salute multitudinis hebręorū (sicut edictum fuerat) munera red
diturus in pace.

Egyptij hebręos persequentes mare ingressi oēs, submergūtur saluis hebręis.

Procellę ventorum fulgurū tonitruorū & oīū p irā dei ad hominū pditionē euenientū sup egyptios irruerunt.

Gaudiū hebręorū hymnū canentium.

Moyses metrū hexametrū cōposuit.

Confirmat iosephus pdicta auctoritate sacrorum librorū & p locū a maiori Hebręi submersorū arma egyptiorum collegerunt.

¶ Explicit liber Secundus.

¶ Incipit liber Tertius qui cōtinet tempus annorum viginti.

¶ Moyses hebręos duxit in desertū p Mar qui & Marad dr̄ vbi ,p aque amaritudine murmurantibus
cōtra Moysen diuinitus dulcoraṫ aqua deinde in Helim transeūtes ,ppter terre sterilitatē iterum Moy
sen culpantes eumq; lapidare volentes orante Moysē in cibo ortigine diuinitus & māna quod eis qua
draginta durauit annis de celo recipiunt.

¶ Capitulum primum

Exo. c.15. IGitur inopinabiliter hebręos tali saluti donatos grauiter iterum cōtristabāt dū Syna
ducerenṫ in montē essetq; regio valde deserta: & necessarijs alimētis egena & aqua
difficilis quę non solum vt preberent aliquid hoībus indigebat sz etiā nec aliqua ani
malia vt aleret erat idonea. Est enim sterilis: nullusq; nouus fructus ex ea valet oriri
Per huiusmodi siquidem regionē necessaria ,pperabant: qn̄ vnde irēt ad alia non ha
bebant Portabaṫ aqua ex locis iā transactis duce iubente & ea expensa: ad effodien
dos puteos cū labore propter terre duritiam accedebāt. Et cū inueniretur: erat non
potabilis sed amara simul & parua. ¶ Hoc itaq; modo facientes iter circa meridiana
vespere venerunt ad locū quē pp aquę maliciā Nar nominauerṫ. Amaritudo enim hebraica lingua sic
C. dr̄. Ibiq; fatigati itineris violentia indigentiaq; ciborū quiseis defecerāt omnino manserunt. Erat enim
illic puteus valde dirus qui nec sufficere quidē tanto exercitui poterat: paruā tn̄ eis consolationem pre
bebat q in illis fuisset locis inuētus. Audierāt enī ab exploratoribus quia nihil ābulātes vlterius inueni
rēt. Illa siquidem aqua amara grauiter non solū hoībus sed etiā subiugalibus existebat. ¶ Videns itaq;
Moyses populum in angustia cōstitutū & simul cām cui resultare non poterat neq; enim inimicus erat
hostis: quatenus vim inferēti necessitate potuisset & sua fortitudine resistere: sed dū isto mō eorū defice
ret virtus infantumq; & mulierū multitudo debilior nihilq; ,pdesset doctrina verborū: calamitatem om
niū suā Moyses ,ppriā faciebat in vnū deniq; cōcurrebant: mulieres quidē ,p paruulis viri autem pro
semetipsis. ne eorū vtilitatē sperneret sed eorum saluti quocūq; ordine ,puideret. Ad hoc ergo cōuersus
est vt deo solūmodo supplicaret: vt aquā ex malicia p̄senti cōuerteret eāq; illis potabilē donaret. Et cō
cedente deo tantū gratie: sumēs summitatē virge quā in presenti gerebat: diuisit p mediū & in longitu
dinem ipsam incisionē faciens deinceps iactauit in puteum satisfaciens hebręis eo q deus eius oratio
nes andisset & ,pmisisset aquā se eis qualem concupiscerent p̄biturum si tamen iussis eius non segniter
sed promptissime ministrarēt. Illis vero dicētibus q vellent se facturos si aqua cōuerteretur in melius
iussit eos q iuuētute valebāt haurire dicēs ,p prius effusa plurima: que vltia remaneret aqua possit eis eē

Sterilitas deserti Sur.

Hebreorum in Mar locū qui i biblia Marad dicit post tres dies applicatō & pp aqrū amaritudinē cōtra Moysen murmuratio.

Orō Moysi ad deum pro dulcoratiōe aque. Dulcorata aq potabilis efficit

Illi qdē laudauerīt dictū. Aqua vero frequētibus cōcussionibus exercitata purgataq; est facta potabilis D.
¶ Hinc itaq; castrametati venerūt in helimquę procul quidembona videbaī aspectu. Habebat ei palmarum arbores de ꝓximo autē maligna comprobatur. Nā palme illic septuaginta nō āplius erāt increscibiles: nec multū eminentes a terra propter inopiā aquę dum esset locus oīs arenosus neq; eis ex duodecim fontibus humectatio quedam aut ad rigandum spes vtilis habebaī: sȝ dū germinare nō possent steriles erant indubitāter & pauce. Cūq; per arenā discurrerēt: nihil eis penitus occurrebat vel si paucū aquę manibus sumerent inutile atq; cenosum. Fructū vero ferre erant ille arbores nimis inualide ꝓpter aquę vt dixi sterilitatē. ¶ Pro hac ergo causa culpabant ducē: clamabātq; suā ei miseriā experimētūq; malorū p eum se pati dicebāt: triginta dierū ambulātes viā. Quecūq; enī portabāt: cuncta cōsumpserāt & nihil penitus inueniētes erāt ī rerū desperatione cūctarū. In pręsenti vero nāq; malo habētes animū & nō recordantes quāta eis fuissent a deo & Moyseos virute sapiētiaq; collata: irascebanī aduersus ducem & lapidare eū simul aggressi sunt: quasi ipse causa tāte calamitatis existeret. ¶ Ille vero ita multitudine ꝓuocāte & cōtra eū amare cōmota: de deo cōfidēs & cōsciētia pura ꝓuidētie sue quā gerebat cōtra contribules suos semetipsū dedit in mediū. Et cū clamātibus atq; ad lapides manus habentibus cū esset ille aspectu gratissimus & ad loquendū multitudini suasibilis: mitigare cepit iras eoꝝ neq; eos malorum p̄sentiū recordantes: obliuionē priorū beneficioꝝ habere poscebat nec quia nūc laborarēt iō deberēt ꝑpetue dei munera donaq; ꝓijcere: quorū iā magna & inopinabilia meruissēt sed sperare potius etiā de p̄senti anxietate sed dei ꝓuidentia liberādos: q eorū virtutē ꝓbare vellet si haberēt tolerātiā & bono aīo p̄cedentia illa retinerent: quasi alias quia si nō ad illa bona ꝓpter p̄sentia mala respicerēt exercerenī ī malis & arguerenī nō esse boni. Neq; circa patiētiā neq; circa beneficiorū priscorū memoriā: cū ita deū eiusq; volūtatē cōtemnerēt p quā egyptū reliquissēt & ita circa eūdē ministrū eius affecti esse viderenī cū eis vtiq; fuisset ī nullo mētitus: de qbus dicēdi aut faciēdi dei mādata hr̄et. ¶ Enumerebat igiī oīa queādmodū perēpti fuisset egyptij q eos cōtra dn̄i cōpresserant voluntatē & quē admodū idem fluuius illis quidē sanguineus esset ipsis vero potabilis atq; dulcis: & quomō p mare ne lōgius fugiētes nouā viā aggressi: ipsi qdē ex illo saluati sunt inimici aūt illorū ꝓrsus absorpti. Et quia dū arma nō haberēt ēt hoc eis deus abūde p̄buerit & alia quecūq; ad pdēdos inimicos & istos saluandos necessaria fuissent eis vltra spē virtutis sue more cōtulerit. Nō ergo debetis inqt etiā in p̄nti de eius ꝓuidētia despare sȝ sine iracūdia sustinere & cogitare eius auxiliū nō qdē tardū eē sȝ iō nūc differri vt vos hac difficultate ꝓbet vtiq; credētes deū nō p defectū esse segnē sed ꝓ experimēto virtutis vestre & desiderio libertatis vt cognoscat vtrū & ciborū inopiā & sterilitatē aque ꝓ eo fortit ferre possitis: an seruire potius eligatis sicut iumēta dominātibus sibi: & eis q ꝓpter ministeriū suū hec piguissime nutrire cōsueuerūt. Adijciēs sup hęc dicebat nō se tm̄ de sua salute metuere: qn̄ vtiq; nihil mali pateret si morereī iniuste: sȝ potius ꝓ istis cogitare: ne p lapides quos mitterēt supeū deū cōtēnere iudicareī. ¶ Sic itaq; mitigauit illos & ab īpetu qdē lapidatiōis abstinuit alias abstinere fecit & ad penitētiā ab sceleris actione cōuertit: dicēs eos nō hoc rōnabilit: sȝ necessitate fecisse. Cogitauitq; q oporteret vt ad diuinā supplicationē p̄cesq; venirēt. ¶ Et ascēdēs ī quēdā scoopulū deposcebat vt questū aliquē deus populo tribueret & eos ab inopia liberaret: in ipso enī esse salutē suā & in alio nullo: vtq; cōcederet veniā his qui in p̄nti fuerāt necessitate populi gesta cū generi hoīm res fortuite ꝓueniētes & difficile placeāt & eis accusatio sit amica. Deus aūt & ꝓuisurū se cōpromisit & occasionē eorū desiderijs p̄biturū Moyses vero a deo hęc audiēs descēdit ad plebē. Illi vero cū viderent eum ꝓmissionibus letum a mesticia ad hylaritatē cōuersi sunt. Stetitq; ille in medio: venisse se dicēs a deo & portare eis prohesitationibus presentibus libertatē. ¶ Et post paululū ortigiarum alias ortigi metarum multitudo quas p̄cipue nutrit sinus arabicus trāscenso medio mari superuolauit: & post laborem volatus quasi ad terrenam requiē descēdit inter hebręos. Illi vero tāq; alimētū sibi a deo collatū cōprehēderunt eas. Tunc Moyses ad oratiōes dei cōuersus est repēte qui ꝓmissionis sue cōpleuit auxiliū. Mox autē post occasionē cibi prioris etiam deus secundum eis emisit. Extendente namq; Moyse manus ad orationē: ros descēdit exaere. Cumq; fuisset eius manibus illinitus Moyses arbitratus est etiā hocad cibū eorū a deo fuisse collatū gustauitq; & letus effectus est. Ignorāte aūt multitudine & ibremesse credente & tēporis esse pluuiarū qd agebat ille docebat eos q nō secūdū illorū opinionē ros de celo descēderet: sȝ ad salutē eoꝝ cibūq; venisset. Et cū gustaret: fidē credēdi p̄bebat eis. Illi vero imitātes ducē delectabanī in cibo: mellis enim dulcedinē & delectationē habebat valde suauē. Simile autē erat aromatibus p̄cipuis: & magnitudo eius seminis coriandri. Festinabantq; singuli colligere vehementer. Quibus precipiebatur vt omnes ex equo per dies singulos assarij mensuram colligerēt: nec esset relinquendus ille cibus in crastinum. Hocq; fiebat ne debilibus colligendi difficultas existeret virtute valentium: & ex hoc ad necem accederent. Qui tamen a precepta mensura cum plus colligissent: nihil amplius q̄ labores habebant cum malus nihil il-

Exo. c.16.

E

F.

Hebręi in Helī castrametati sūt malicia loci & sterilitas palmarum.

Murmuratio populi contra Moysē eū lapidare volētis qa ei victualia defecerunt hęc facta sūt in deserto Sin inter Helim & Syna vt dr̄ in biblia. ca. xvi. Exodi.

Moyses populum suasibilib' verbis mitigare nitiī dei beneficia p̄terita commemorans.

Recapitulat moyses dei beneficia facta hebręis.

Quare differt deus quādo q; dare auxiliū.

Orō moysi ad deū ꝓ cibo populo tribuendo et pc̄ō dimittēdo exaudita vn̄ exhylarescente Moyse popul' letatur. Cibi hebreis exhibitio diuinitus scȝ ortigiarū que cortunices ī biblia dicuntur.

Gustās moyses māna docet hebręis cibos pluisse. Simile māna coriandro.

Preceptum de colligēdo māna Assarius genus est pōderis qd in biblia Gomor dicitur

D. lic q̃ assatiũ iuenirẽt & quod remaneret in crastinũ nulli vtilitati proficeret quãdo vermes illũ & amaritudo cõsumeret. Sic ergo erat cibus ille diuinus & inopinabilis: & hmõi vltio fiebat ipsa℞ rerum preuaricationes seruãtibus. Hactenus autẽ sic rigaᵗ imbribus locus ille: sicut etiam nunc a moyse p̄stãdũ diuinitus misit hunc cibum. Vocant autẽ hebrei hũc cibum manna. Manna itaq; interrogatio est in nostra lingua dicẽtis: quid est, hoc. Illi siquidẽ gaudiũ i his quę illis celitus fuerãt missa celebrabãt. ℭ Quo cibo quadraginta annis vsi sunt quanto tẽpore ĩ deserto fuerunt.

Manna quid significat.

Quadraginta annis Manna hebreis cibus fuit.

ℭ Hebrei in Raphidin pp aqua℞ penuriã in Moysen irascentes ex petra abũdantissimã diuinitus recipiũt aquã quiq; ibidẽ pugnãtibus cõtra eos Amalechitis victoriã manus eleuãte in celũ Moyse Iosue belli constituto duce habuerunt.

ℭ Capitulum secundum

.c17 Cumvero inde migrassent venerunt in Baphidin passi nouissimas ꝓ intolerabili siti miserias. Nã cũ p̄cedentibus diebus paucam aquę difficultatem habuissent tũc oĩno cõpatiẽtes terrã inaquosã in malis erãt. Rursusq; irascebanᵗ in ducẽ. Ille vero paululũ multitudinis ĩpetũ deuitãs dei conuertebaᵗ ad p̄ces: rogãs vt sicut eis cibũ indigentibus p̄buit: sic etiam potum daret cũ periret apud eos etiam cibi gratia non existente potu. Qui donum non diu distulit: sed Moysi p̄biturum se terram & aquę multitudinem vnde non possit sperare promisit. Iussitq; vt virga percuteret petrã quę ibidem erat posita: & ex ea sumeret abundantiã rerum quibus egerent. Curabat enim vt neq; cũ labore potus eis adesset. Hoc ergo Moyses a deo sumens veniebat ad populũ sustinentem & in eo conspicientẽ. Viderunt namq; iam eum de monte descendere. Cum vero venisset: liberaturũ eos de hac necessitate dicebat deum donatãq; salutem non speratã & de petra eis fluuium manare ꝓmissum. Quibus obstupescẽtibus hũc auditum sic eis siti & itinere fatigatis: necessitas ad hęc fieret vt

Hebrei ĩ raphidim vehementem sitim patiẽtes rursus cõtra moysẽ murmurant.

Oratio moysi ad deum pro potu hñdo.

E petrã inciderẽt Moyses virga pcussit petrã eaq; scissa: aqua manauit copiosa & valde pspicua. Illi vero inopinabile factũ mirati sũt. Quod cũ viderẽt: iã eis etiã sitis ipsa cupiditas est ablata: bibẽtibusq; dulcis & suauissimus erat potus: vt q̃le donũ eẽt: deo donãte videreᵗ. Tũc ergo Moysẽ mirati sũt q a deo sic fuerat honoratus: & sacrificia ꝓ dei ꝓuidẽtia collata sibimet ĩpẽdebãt. Declarat aũt scriptura ĩ tẽplo reposita ꝙ deus p̄dixerit moysi aquã hoc mõ de petra manaturã. ℭ Cũ vero hebręo℞ nomen iã valde vbiq; diuulgareᵗ & de his sermo cresceret: ĩ timore nõ paruo ꝓuinciales erãt: & mittẽtes legatos ad inuicẽ solatia deposcebãt vt simul viros illos interimere niterenᵗ. Erãt aũt in hoc istãtes q Gebothalias Gobothe & petrã ĩhabitãt q vocaᵗ qdẽ Amalechite pugnatores aũt maximi illarũ tũc gẽtiũ existebãt. Quorũ quinq; reges inuicẽ semetipsos & circũhitãtes ad bellũ cõtra. Hebręos rogabãt dicẽtes exercitũ alienigenã & egyptiorũ seruitia fugiẽtẽ sibi inuasiones inferre nec bonũ sibi fore factũ tale despicerẽt: ʒ vt anteq̃ eo℞ fortitudo ad maiorẽ tẽderet ptãtẽ: & ipsi pugnare magis inciperẽt cõfidẽtes eo ꝙ eis nullus resisteret destruẽdos eos eẽ cautissimũ atq; sapiẽtissimũ edicebãt & penas ẽt de deserto & actib9 quos illic gesserãt exigẽdas ꝙ nõ ita possit euenire cũ ciuitatibus atq; bonis eo℞ manus imitterẽt. Illi aũt inchoãtẽ inimicorũ virtutẽ mollire & deijcere optimũ esse magis q̃ iã ꝑficiẽtẽ ꝓhibere credebãt alij vero hoc supfluũ putabãt alij nullã eis occasionẽ aduersus se fieri pmittebãt. Hec & his similia p multas ꝓuin-

Aq̃ abũdanter fluit de petra virga percussa.

Pugne amalech cõtra hebreos cã & apperatus in Raphidim.

Quinq; reges cõtra hebreos.

F. cias adinuicẽ legationibus agitãtes deliberauerũt aduersus hebręos bella suscipere. Moyses itaq; cũ nihil belli speraret: hesitationẽ & turbã habuit repẽte ꝓuincialiũ; & ad cõgregationẽ iã p̄teritorũ subitaq; picula hebreo℞ multitudinẽ pturbãt quia licet oĩm re℞ haberẽt inopiã potiorem tñ necessitatẽ pugnãdi cũ hoĩbus qui licet rebus omnibus bene conditi putabant. Moyses autem consolare cepit eosq; cõfidere deposcebat decretoq; dei credere: quo fuerãt sepe liberati: & ꝙ debellarent eos ẽt q̃ eorũ hostes existerẽt. Arbitrati aũt exercitũ q̃dẽ multũ & oĩbus armis instructũ pecunias/alimẽta aliasq; res in quibus solent hoĩs cõfisi pugnare: in auxilio diuino cõsisteret/ & sibi p deũ oĩa hęc adesse. Inimicorũ vero manũ paruã: mercẽ debilẽ tãq̃ nõ frueretᵗ quę istos hr̃e cõstaret deo volẽte facile superari. Scire autem eos oportere dicebat qualis eorũ auxiliator fuisset iã in multis experimẽtis & grauioribus & ꝙ in p̄senti q̃dẽ bello haberent laborem aduersus hoĩes: cũ vero fuerit eis sitis & famis inopia & in mõtibus atq; mari periculũ vbi fugã inuenire nõ poterãt. Hęc oĩa diuino solatio deuicisset. Ergo rogabãt eos esse prõptiores tanq̃ oĩm rerũ eis facultas esset ita vt hostibus p̄ualerẽt. ℭ Et moyses quidẽ populũ hmõi verbis exacuebat ad p̄liũ cõuocaᵗ tribuũ prĩcipes. Et postea singulos adinuicẽ. Iuuenes quidẽ exhortabaᵗ senioribus obedire: illos aũt vt verba ducis audirẽt. Erãt aũt eorũ anime piculo cõstitute & ad p̄ntia p̄parate: spabãtq; aliqñ a malis hmõi liberari: iubebãtq; moysen vt ad bella p̄iret neq; tardaret ne dilatio eorũ fiduciã ĩpediret. ℭ Ille vero ex multitudine pugnacẽ eligẽs iuuẽtutẽ: sup eos istituit Iesũ naue filiũ de tribu Effrain valde robustũ & labores tolerare fortissimũ. ad cogitãdũ simul & loquẽdum nimis idoneũ: q nosset decẽter deũ & Moysen doctorẽ colere pietate: essetq; apd Hebręos aptus. ℭ Paucos vero circa aquam constituit: plurimos aũt exercitus circa insantũ mulierũq; custodiam. Et tota quidem nocte erant preparati quecumq; fecerant arma sumentes: tanq̃ prelium aggressuri dum eis preciperent.

Moyses cõsolatur hebreos eos ad bellũ incitãdo cũ spe diuini auxilij.

Exortatio moysi ad tribuũ principes.

Iosue istituitur dux belli p moysen ꝓpter suas virtutes.

Ordinatio exercitus hebreorũ.

Moyses ordiato exercitu ascēdit in mōtē cū Aarō frē & Hur sororis viro deū oraturus. Moyse manus in celū tēdēte vincebant hebręi & ipso deprimente vincebantur.

Inuigilabat aūt & Moyses docēdo Iesum quamadmodū exercitū collocaret. Incipiente vero die iā pādi rursus poscebat iesum ne minus inueniretur in opere q̄ circa eū esset spes vniuersorū gloriaꝫ p̄sentis militie in futuris nationibus possessurus. Hebręorum vero nobilissimos seorsum rogabat cunctamq; pariter multitudinē exhortabatur armatā. ¶ Et ille quidē cum ita constituisset exercitum sermonibus discessit ad montem deoq; simul & iesu credidit expeditum. Miscebantur itaq; hostes & in manibus erat bellum fiduciaq; & viribus vtebantur in inuicē. Donec itaq; moyses ad celū extēderet manus Hebręi cōprimebant Amalechitas. Cūq; laborem ex defectu manuū Moyses ferre non posset: quia quotiens eas deponebat totiēs hebręos perire cōtingebat: iussit fratrem Aaron & sororis Marie virū noīe Hur sibi assistere eiusq; manus ex vtroq; latere cōtinere: vt adiuuantes eū nō p̄mitterent laborare. Quo facto hebrei Amalechitas fortiter deuicebāt. Et omnes vtiq; interissent: nisi nocte superueniēte. populus recessisset a cede. D.

Victoria hebręorum maxima contra Amalechitas qua maximas diuitias possederunt. Preda hostium maxima.

Victoriāq; optimā atq; p̄fectam nostri habuere maiores inferentesq; sibi bellum vicerunt & circūhabitantes terruerunt. Abundantiā potiti sunt magnorū clarorū bonorū: quę suis laboribus habuerunt. Deuincentes nāq; exercitū hostiū: maximas diuitias & publice & priuatim possederunt omnes: cum primitus etiā alimētis necessarijs indigerent. Fuit autē eis non solum in presenti sed etiā in futuro bonorum causa huius quam p̄diximus pugne perfectio. Non enim tantummodo corpora hostiū seruitio subdiderunt: sed etiā mentes & cunctis circūhabitātibus post illorum deuictionē fuere terribiles eisq; diuitiarū maximū culmen adeiectū est. Nā fugientes inimici magnam copiam argenti simul & auri dereliquerunt in castris: & vasa erea: quibus ad vescendū vtebant: multāq; & insignē abundanciam vtrarūq; rerū id est ornamentorum textilium pariter & armorum & aliorū quę parabātur ad prelium diuersaq; iumenta et quecunq; moris est sequi iter agentem exercitum. Prudentiaq; repleti sunt hebręi: opere fortitudinis & multū desideriū virtutis erat in eis. Semper enim laboribus insistebāt oīa se capere iudicātes. Huius ergo belli hic extitit finis. E

Laudabat moyses iesuꝫ militie ducem. Nemo hebręorum mortuus est hostiū infiniti.

¶ Postea vero Moyses exuebat mortuos hostiū & arma fugientiū colligebat & hęc viris pugnatoribus exhibebat: ducēq; militie Iesum p̄conijs attollebat exercitu testificante cuncta quę gesserat. Mortus est autem hebręorum nemo hostiū vero tanti quātos neq; numero cōprehēdi possibile est.

Moyses altare edificās deo sacrificauit grās p̄ victoria agēs.

¶ Pro gratiarū vero actione Moyses sacrificās altare cōstituit quod dei victoriā nominauit p̄phetauitq; omnes perituros fore Amalechitas nihil q; eorum in futuro relinquendū: eo qꝫ cōtra hebręos dimicassent in solitudine & nequaq̄ positis i calamitatibus pepercissent. Tūc exercitū fessum cōuiuiorū opulēia reparauit. Hoc ergo bello cōtra hostes suos post egressum ex Egypto primitus ita pugnauerūt. Cū vero pacificas post victoriam Moyses hostias obtulisset fecissetq; nō paucis diebus hebręos cessare post pugnam produxit ordinatum exercitum. Multa nāq; eis iam copia erat armorum.

Moyses tribus mensibus post exitum de egypto veīt ad mōtem Syna.

¶ Et p̄cedens paulisper tribus mēsibus postq̄ mouit ex egypto venit ad montem Syna: vbi ei circa rubum multas visiones factas fuisse prediximus.

¶ Raguel qui & Ietro in biblia dr̄ Moysi vxorē & filios adducens occurrit. Cui consiliū de onere iudicandi sapientibus distribuendo dedit quod obseruari Moyses fecit.

¶ Capitulum tertium

Raguelis moysi soceri q in biblia Ietro sacerdos madian appellat ad moysen occursus cū Sephora eius vxore & filijs.

CVm autē Raguel socer eius audiens felicitatē eius libēter occurrit. Et Moyses excipiēs cū eo Rephorā vxorem suam & filios: delectatus est in eius aduentu. Et facto sacrificio epulas copiosissimas populo ministrabat iuxta rubū q flammā ignis emiserat. Et multitudo quidē per cognationem epulis vescebatur. Aaron aūt sumens raguel: & qui cū eo erāt hymnos canebāt in deū: q eis salutis & libertatis & egressionis sue auctor extiterat. Simulq; laudabant ducem: quasi eius virtute cuncta eis p̄spera contigissent. Et raguel quidem multa p̄conia plebis apud Moysen de eorū fortitudine dixit: quia p̄ cūctorū salute sic laborauerūt vniuersi. Exo c. 18. F.

Cōsilium Ietro datū moysi de onere iudicādi viris sapiētibus distribuēdo. Ietro moysi seorsū dat consiliū.

Deinde Raguel videns Moysen in rerū multitudine constitutū cunctis aduentibus eum vtlites discinderet postulantium alias postulantibus & tantūmodo se iustitiam impetrare credentium alias credentibus si ille eis arbiter iudicaret: eis nāq; qui vincebātur leuius esse p̄dere videbatur per iusticiam moyseos: q̄ victores sentētiā cuiuslibet auaritia sustinere tūc equidē tacuit nolēs īpedire volētibus ducis virtute. ¶ Cū vero quieuisset a turba sumens eū solū seorsū docebat que eū oporteret facere cōsiliūq; dabat quatenus minorē q̄dē rerū curā alijs cōmitteret: de maioribus auteꝫ & salute plebis ip̄e tantūmo p̄uideret. Nā ad vindicādum etiam alios hebreorū dignos inueniri dicebat: cogitare vero p̄ salute tātorum nō quemq̄ alium nisi Mosen posse solummodo. Sciens inquit virtutē tuam & qualis fueris in ministerio dei ad saluandum populum rerum atbitrium committe alijs examinandum tu vero ad solum dei ministeriū retine temetipsum cogitando & requirendo quemadmodum populum ab hac possis inopia liberare.

De exercitu diuidendo consilium Ietro.

Meis ergo cōsilijs vtere de rebus humanis & exercitū perfecte dispone per dena milia viros deide p̄ mille. Ita post hęc diuides eos p̄ quīgenos & rursus i cētū deidei q̄nquagenos & iudices cōstitues sup̄ eos q̄ p̄ trigita rursū diuisi & p̄ vicenos & denos hēbūt p̄prios iudices eoꝝ negocia finiētes

A Si autẽ aliquis sup istos vnus:vocabulũ a pcipuo numero sumẽs. Et hij quidẽ sint approbati ex oĩ plebe boni & iusti q de diuersis rebus iudicẽt eos. Et si quid est maius:ad potiores veniãt dignitates. Q d vero etiã apd eos difficile fuerit deducaſ ad te. Sic cĩ fiet vtrũq; quatenus & hebrei iusticiã ipetrare mereãtur:& tu ministrãdo soli deo facias eũ exercituiesse ,ppiciũ. Hec ergo Raguel monente Moyses libenter excepit:& secum huiusmodi dictum fecit nõ celãs cõsilium eius nec suam faciens illius suasionem: sed iuuentorem huius rei omni populo manifestans. Nam & in libris suis Raguelẽ cõscripsit iuẽtorẽ pdicte rei optimũ esse credens vt omnibus notã faceret veritatem:licet ei soli prebere potuisset gloriam que ab alio sũt inuenta. Factum est itaq; quatenus virtus moysi potuisset etiã ex hac volũtate cognosci. Sed de his quidem oportune in scriptura alia declarabimus.

¶ Moyses montẽ Syna ascẽdẽs purgatis hebreis nubes eos opuit tonitrua fulmina coruscatiõesq; dei presẽtiam indicantes super eos feruntur quibus decẽ dei pcepta i duabus tabulis manu dei inscripta bona predicens adimplentibus manifestat. Cap. quartum.

Exo.c xix. Moyses autẽ cõuocata multitudine ipse quidẽ ad mõtẽ Syna iturũ se esse dicebat tanq̃ cum deo mãsurus & aliud quidem ab eo vtile pcipiẽs ad eos sit remeaturus. Illis vero pcepit iuxta montẽ tabernacula sua ponere & vicinitatẽ dei tenere. Hec cũ dixisset ascẽdebat in mõtẽ Syna qui excellẽtissimus est in illis regionibus & ,ppter altitudinẽ magnitudinis sue & scopulorũ ,pceritatẽ non solum hoĩbus inaccessibilis sed etiam qui videri sine aspectus labore non possit. Et cũ sermo esset circa eũ deũ habitare terribilis oĩbus & inaudibilis erat vniuersis hebreis. ¶ Siquidẽ secũdũ moysi mãdata tabernacula mutauerũt & radicẽ mõtis apprehenderũt eleuãtes manus suas ad deũ tanq̃ cũ ,pmissione bonorum quã eis ,pmiserat moyses cũ reuerteret a deo. ¶ Et festiuitatem celebrantes sustinebant ducẽ purgantes semetipsos alia purgatione necnon & a coitu mulierũ tribus diebus sicut eis ipse pdixerat abstinentes rogantesq; deũ vt placide susciperet moysen & dona pararet qbus bene viuere & de cetero possent. Vtebantur enim cõuiuijs opulentis & ornati decenter cũ coniugibus & filijs abstinebãt & duobus quidẽ diebus erant in epulis cõstituti. Tertia vero die anq̃ sol oriret nubes operuit cũctũ hebreorũ exercitũ:& locũ vbi tabernacula fixerant oẽs circundedit & fulgura facta ventiq; vehemẽtes pluuiam nimiã concitantes vndiq; ferebantur & choruscationes erãt vidẽtibus

B. valde terribiles:& fulmina crebro demissa dei psentiam omnibus indicabant. ¶ Et de his quidẽ vnusquisq; legentium sapiat vt voluerit mihi vero necessitas est referre hec sicut in sacris libris scripta sunt. ¶ Hebreos itaq; ea que visa fuerant & clangor auribus redditus valde terrebat etiam sermo quo referebatur q deus habitaret in mõte:retinebãtq; semetipsos in tabernaculis suis afflicti. Sed & Moysen ira dei perisse putabant:& de seipsis sustinebant similia. ¶ Cũ ita consisterent apparuit Moyses letus & nimis exultans q & formidinem eius abstulit:& de futuro meliora ,pmisit:serenusq; repente & purus aer q ante paululum fuerat cõturbatus Moyse adueniẽte reuersus est Igitur inter hec conuocabat populũ in ecclesia:vt audirẽt que eis dixisset deus. Quibus collectis:stans in excellẽtiori loco vnde eũ omnes audirent:ait ad hebreos. Deus quidem sicut & prius propitius me suscepit vitamq; vobis felicẽ ,pmittẽs & conuersationis ornatum:etiam nunc ipse assistit in exercitu. Cum siquidẽ & opera que pro pter illũ nobis sunt facta cõsiderantes:non despiciatis ea que nũc dicunt:in me q hec dico respicientes

C. nec qd per me lingua humana deus vobis loquit attendatis:sed virtutẽ eius cõsiderate & magnitudi

Ex.xx nem eius excellentie quoq; cognoscatis:& quoniã pro vtilitate cunctorum ad me loqui dignatus est. ¶ Non enim me respiciatis Moysen filium Amarami & Iochabel:sed eũ qui nilũ pro vobis conuerti fecit in sanguinẽ:varijsq; domuit plagis Egyptiorum astutias qui mare iter vobis ostendit quiq; cibum de celo fecit esitantibus aduenire qui potum de terra estuantibus manare concessit per quem Adam de fructibus terre marisq; comedit p quẽ Noe ex imbribus est ereptus per quẽ Abraham ,pgenitor noster terrã obtinuit chananeã p quẽ Isaac de senioribus est parẽtibus editus p quẽ Iacob duodeci filiorũ virtutibus est ornatus p quẽ Ioseph ptãtis Egyptiorum dominus est effectus:ille vobis me interprete

Le.xvi hec verba dignaſ ,pferre. Fiãt itaq; vobis amabiliora q̃ filij vel vxores. Felicẽ nãq; habebitis vitã ista seruãtes:terraq; eritis potituri fructifera & sine fluctibus maris & ,ple filiorũ naturaliter nasciturorũ eritis etiã hostibus valde terribiles. Ad dei nãq; ego veniens vultũ:incorrupte vocis auditor effectus sum. Ille enim ,p vestro genere semp sua eternitate est sollicitus. ¶ Cũ hec dixisset eduxit populũ cũ mulieribus & infãtibus vt deũ ipsũ sibi loquẽtẽ de rebus agendis audirẽt:ne vilior videreſ dictorũ virtus ad eorum aures humana lingua pueniens. Oẽsq; audiebant vocẽ ex alto venientẽ ad vniuersos ita vt nullũ effugeret. ¶ Et verba quidẽ que Moyses in duabus tabulis scripta dereliqt fas nobis nõ est secundũ vnũquemq; sermonem aperte depromere virtutes autem eorum insinuabimus. ¶ Docet itaq; nos primus sermo q deus est vnus & hic solũmodo est colẽdus. ¶ Secũdus aũt iubet nullius aĩalis factã imaginẽ penitus adorãdam. ¶ Tertius aũt vt p deũ in nullo debeat aliqs frustra iurare. Quartus seruan-

Vide i biblia in hoc passu cõditiones boni iudicis. Moyses acqeuit cõsilio Ietro in oĩbus ipm pdicte rei inuẽtorẽ in suo libro scribens. Moyses poplo dicit se ad mõtẽ Sina iturũ & cũ deo aliquãdiu mãsurũ. Synay descriptio. Hebrei scd; Moysi mãdatũ tabernaculũ i radice mõtis posuerũt i biblia describit tps huius: Purgatio hebreorũ infesto pẽthe. Nubes opuit hebreos tonitrua q; & vẽti choruscatiões & fulmina audiũtur dei psentiam significantes. Iosephus predicta cõfirmat sacre scripture testimonio. Timor sr hebreos. Moysẽ pisse existimãtes. Moyses ab hebreis foridinẽ expellens dĩna verba populo p ponit Rememorat dei bñficia. Bona adĩplentibus pcepta cõmẽorat moyses Ordĩas moyses populũ ad legẽ recipiendam. Oẽs audiebant vocẽ ex alto veniẽtẽ Primũ pceptum. Scdm preceptum. Tercium. Quartum.

Sextum
Septimum
Octauum
Nouum
Decimum
Precepta iudicialia multa ponunt in biblia.

das septimanas. & ab oi opere cessandū. ℂ Quintus vero: parentes honorandos. ℂ Sextus abstinēdū a cede. ℂ Septimus non adulterandum. ℂ Octauus autē furtum non faciendum. ℂ Nonus est falsum testimoniū nō dicendū. ℂ Decimus autē nullius aliene rei habendam esse concupiscentiam. Et plebs quidem cū audisset pcipientē ipsum de rebus quibus Moyses fuerat locutus gaudens in his quę predicta sunt a cōgregatioē discessit. Succedētibus vero diebus aduenietes ad tabernaculū poscebāt ab eo etiā sibi a deo debere proferri. Ille vero & istas posuit & de oibus quocūq; modo gerenda forent reliquis tēporibus singula defigurauit quorū memoriā oportuno tempore eo facturus. Plurimas autem leges in alia scriptura disponens: seorsum de ipsis expositurus.

Moyses iterum mōtē Syna ascēdit quo tardāte timuerūt hebręi eū perisse.

ℂ Moyses secundo montē Syna ascēdens vbi quadraginta diebus totidēq; noctibus cū deo sine cibo pmansit quo descēdente tabernaculum pdixit construendū cuius materiā maxima cum deuotione & liberalitate hebręi ministrant/ quod quidē tabernaculum eiusq; ornatum/ archā quoq;/ mensam/ candelabrum aureum/ & altaria describit. Exo. c. xxi xxij & xxiij

Capitulum quintum.

Opinio ꝗ̄ moyse absente.
Moyses q̄dragita diebus totidēq; noctibus sine cibo in mōte cū deo pmanēs tādē ad hebręos gaudens tabernaculū pdicens deo edificandum.

IGitur dum circa eos ita res agerēt. Moyses iterū in montē Syna cōscēdit: pdicens hebręis: eisq; vidētibus ascēdebat. Cūq; illic tardaret qm̄ quadragita diebus ab eis abfuerat timor inuasit hebręos ne Moyses aliqd ptulisset. Et inter mala diuersa nihil nos sic affligebat q̄ q̄ putarēt se pdidisse ducē. Erat ei tumultus iter oēs: alijs qdē dicētibus cū pisse in bestijs incidentē: & maxime illi hęc dicebāt q circa eū odiū habere videbanī. alij vero ad deū eū recessisse narrabāt. Prudētes aūt & nihil horū quę dicebanī a populo p sua delectatione alias dilectione suscipiētes: sed & bestijs incidētē perisse humanū putantes: aut certe a deo trāslatū ppter virtutē ppriam verisimile iudicātes. Mitius quidē hęc ratio ferre faciebat: sed psule se desolatos arbitrati atq; tutore qualē aliū habere non possent: vehemēter affligebanī. Et neq; opinari poterāt in tāta mora illius q̄ viro bonū aliquid accidisset: neq; sine tristitia aut deiectione degere pualebant. Exercitū nāq; pmouere nequaq̄ confidebāt: cū Moyses predixisset eo ibidē sustinere. ℂ Cūq; iā quadraginta trāsisset dies totidemq; noctes: astitit nullo cibo hoibus cōsuetudo participatus & gaudio apparēs totū cōpleuit exercitū puidētiaq; dei quā circa eos hr̄et exposuit similit̄ & ordinē scd̄m quā viuētes essent habituri se dicēs ostēsū sibi p hos dies & tabernaculū quale sibi deus fieri vellet in quo descēdēs ad eos ipse veniret vt etiā migrātes exinde eū portarēt & nequaq̄ ad mōtē Syna egerent ascēdere qn̄ ad eos ipse descēderet deus: vt eorū adesset orationibus. ℂ Fiat inquit tabernaculū mēsuris & operibus quę ipse mōstrauit nobis: vtiq; a hoc opus insegniter accedentibus. ℂ Et dum hęc dixisset duas tabulas eis ostēdit: habentes scripta illa decem verba in vtraq; quina. Erat in ea scriptio manus dei. Illi vero gaudētes in his que videbāt & audiebāt ad pricipe quo possent eū laudare studij sui munificētia nō cessabāt. Sed & deferebāt argentum: simul & aurum & es: lignaq;: & magnam valde materiam qua nequaq̄ potuisset putredine violari: caprarūq; pilos & ouiumpelles alias quidem hiacintho: alias vero coccino alias purpureo flore tinctas alias vero alium coloremprebētes lanasq; predictis fucata s colori bus & linum bissinum: lapidesq; insertos auro: quibus homines ornamenti gratia solēt vti pecudumq; multitudinē pariter offerebāt. Ex tali namq; materia tabernaculum fabricatum est quod migratum & p loca diuersa deuectum: nihil diferebat a templo. ℂ His namq; cum magno studio a singulis oblatis supra modum vniuscuiusq; virtutis atq; donatis: architecti mandato dei in his constituunī operibus quos populus elegerat sibi potestate collata quorumq; noia hęc sunt que sacris inscripta libris iueniunī Beseleel. Hur filius de tribu Iuda & Marie sororis Moyseos & Helimaphas Isamath filius de tribu Dā. ℂ Et populus quidē tāto studio cunctis rebus obediebant vt etiam moyses suspenderet eos dicēs sufficere ea que data fuissent: hoc enim etiā artifices iā predixerant abundare. Accedebant ergo ad opus tabernaculi faciendū & moyses eos singulam quamq; mēsuram secundum ostensionem dei simul magnitudine in quāta oportet fieri vasa sacrifici js ministratura diuinis edocebat. Mulieres autē largitatē suā circa sacra velamīa & circa alia quecūq; hmōi opibus erāt necessaria pp deū inornamēto & pciosis lapidibus offerebāt. Omnibus itaq; in pparatioē iam cōstitutis auro & argēto ere textilibus rebus pdicens festiuitatē Moyses & sacrificia p vniuscuiusq; virtute facienda ad instituendum opus accessit & atrium prius mensus est ita. ℂ Latitudinem quidem quinquaginta cubitorum centum vero longitudinem tabulasq; instar columnarum statuit ereas quinq; cubitorum habentes altitudinem in vtroq; latere tabernaculi viginti p lōgum: per latū vero decē. Annuli aūt tabulis singulis inerāt & capita tabularū argētea. Bases āt deaurate & celate per circuitum & in terra cōfixe pfigebātq; fines ab ānulis vsq; ad capita clauorū eneorū q erāt magnitudine cubiti p singulas tabulas in t̄ra valde positi vt ex violētia vētorū tabernaculū imobile custodirēt. Cortina vero mollissia ex bisso p oēs vndiq; pēdebat a capite tabularū descēdēs ad basē vsq; diffusa & cōcludēs oē p circuitū locū vt nihil a pariete differre viderēī. Sic itaq;

Eo. x
E
Exo. xxv. xxvi. xxvij. xxxvi. xxix. xxx. & xxxj. Et executio ops. c. xxxv xxvij
F.
Exo. c. xiij.

Preceptū de cōstruēdo tabernaculo & de ptinētibus ad ipm
Tabule pceptorū dei manu cōscripte quelibet quiq; verba cōtinebat.
Materie ad cōstruendū tabernaculū preparatio.
Archiectorum nomina.
In biblia hr̄ q̄ iste Beseleel fuit filius Huri filij Hur.
Populi deuotio & liberalitas p tabernaculo edificādo.
Mulierū diligētia circa tabernaculū cōstruēdum.
Tabernaculi dimēsio secūdū latitudinē & longitudinē ornatus illius.

A habuerunt tria latera atrij per circuitum. Quartum vero latus fuit ita. Quinquagīta cubitorũ quod frōs erat totius operis vbi viginti quidē cubiti erāt aperti quatuor habentes tabulas in modũ portarũ. omnesq; opere argēti factas: preter bases Erāt eñ eree Ex vtroq; latere: terne erāt tabulę cōstitute. & propter portarũ fortitudinē incastratę: & per eas cortina bissina circumbat. Et cum essent portę viginti cubitorũ longitudine: altitudine quiq;: velum in eis erat ex purpura & cocco & hyacintho & bisso factũ multis floribus & varijs exceptis animaliũ figuris ornatũ. ¶ Inter ianuas autē aspersoriũ erat eneum simile habens basem, ex quo sacerdotibus manus diluere & perfundere pedes moris erat. Et ābitus quidem atrij erat ornatus hoc modo. Tabernaculum autē statuit in medio eius loco conuersum ad orientē vt mox cũ oriretur sol in eum radios suos emitteret. Cuius longitudo quidē triginta cubitorum erat. latitudo vero decem cubitorum habebat spacium. Et alter quidem paries erat australis: alter vero conuersus ad aquilonē post tergũ vero eius relinquebatur occasus. cuius altitudinē tantum oportebat ascēdere quantum latitudinem esse constabat. ¶ Erantq; tabulę ex ligno ex vtroq; latere vigīti schemate quadrangulo factę. latitudine quidem vnius & dimidij cubiti altitudine vero quatuor cubitorum. ¶ Laminę autem erant ex auro factę per interiorem & exteriorem partem quibus singulis tabulis erant cardines: bini immissi per duas bases quę erant argenteę & suis foraminibus tabularũ cardines suscipiebāt. Parietes vero occidentis tabulę quidem sex erant alterutris oēs perfectissime copulatę: vt aptissime his compaginatis vnus paries esse videretur intrinsecus & extrinsecus deauratę. Ex lateribus autem erant tabulę numero viginti quarũ habebat latitudo mēsuram vnius & dimidij cubiti. altitudinem tertiā partem palmę: & ita triginta cubitos adimplebant. Posterioris vtero partis (alias parietis) nouem cubitus sex tabulę faciebant quibus coniuncte sunt alie due tabulę ex medio cubito factę. quas angulares posuerũt instar maiorũ tabularũ. Singulę vero tabulę ānulos habebāt aureos per exteriores frōtes eminētes: velut qbusdā radicibus cōfixos. per ordinē adinuicē p circuitũ respiciētes: & p eos deaurati vectes i-

B missi vnoquoq; habente magnitudinē cubitorũ qñq; erātq; ad cōiunctiones tabularum. Intrabatq; caput vectis vniuscuiusq; in alio vectis capite veluti in modũ conche. & post tergum parietum in longitudine positorum vnus erat ordo per tabulas oēs vadens quo per vncinos vtriusq; parietis latera cōtinebātur in castra cōibus factis & immissis adinuicem. Quod ꝓpterea sic exquisitũ est: vt neq; a vētis moueret neq; alia causa tabernaculũ cōturbaret sed imobilis secura seruaret quiete. Intrīsecus aũt lōgitudinē triptite diuisit id est decē cubitos ad interiorē partē ꝓfuturos distribuit. Quibus dimensis in medio quattuor tabulas similiter operatas statuit paululũ ab inuicē distinctas ab alterutris quę separēt decē cubitos a reliquis viginti. Et quod interius erat eoꝝ aditũ vocat: reliquũ vero tabernaculum sacerdotũ erat. Hāc itaq; tabernaculi dimēsionem: instar rerũ constituit. Tertia siquidē pars eius quę erat iter quattuor tabulas quę sacerdotibus ītrāsgressibilis videbat: velut celũ dei erat. Reliqui vero viginti cubiti sicut terra & mare gressibilis hoibus est ita solis sacerdotibus adiacebant. Per frōtē vero egressus erat factus: colũnę stabant ex auro facte. ęreis basibus superposite numero quinq;. ¶ Tegebatur aũt tabernaculũ cortina ex bissino & purpureo & hyacīthino & coccineo coloribus facta. Et prima quidē cortina cubitorũ erat decē: & vndiq; eas tabulas obtegebat. quę diuidētes tēplum aditum habebāt interius: &

C hoc erat qd faciebat vt a nullo videret. Et oē quidem templum sanctum vocabatur: quod vero erat interius & inaccessibile vltra quatuor tabulas. sanctũ scti. Corona aũt erat speciosa quasi floribus vniuersis de terra germinātibus variata alijsq; oibus intexta: & quecũq; preter aīalium formas poterant exornare pictores. Alia vero huc & magnitudine & textu & colore vicina quinq; columnas in ingressu positas obtegebat ab angulo summitatis vniuscuiusq; colũnę cortina ānulis cōtinētibus vsq; ad medietatē colũnę depositā. Reliquus vero igressus erat sacerdotibus accedētibus. Super quā lineā erat alia cortina eiusdē magnitudinis: funibus eā per annulos ducentibus ac retrahentibus vt tegeret oia & ipediret aspectum sacrificia cōtuendi: & maxime in diebus insignibus. Nā & in reliquis diebus: & precipue quādo videretur nubilum. textus eius tegminis fortis erat: vt laborem facile sustineret. Vnde permansit ista consuetudo etiā edificantibus templum: quatenus velũ huiusmodi in ingressibus appendat. Decē vero alię cortinę erant singulę cubitorũ latitudine quatuor. lōgitudine vero octo & viginti: aureos habentes vncinos ad copulādũ alterutris vncinis & ānulis. vt cōiuncte simul vnam viderent efficere. Quę extensę tēplum & quod erat de super obtegebant. & parietes a lateribus & a tergo stātes a terra vno pede suspēsę. Eiusdē vero latitudinis & alię cortinę vna plus nũero id est vndeci erāt. lōgitudine tñ excellētes. Erāt eñ iste triginta pedũ textę vero de pellibus sicut ille de lana similes oēs singillata varietate cōtexte erātq; vsq; ad terrā tegmine sue diffusę instar Thalami culmē velaminis exhibētes vna cortina āñ frontē pendēte. Vndecima nāq; cortina ad hoc erat assumpta alię vero sup has expellibus facte pro tegmine & adiutorio de sup erāt imposite propter estum aut imbriũ certe diffusionē. Multos itaq; stupor habebat inspicientes a longe. Nā colorē eius in nullo differre putabāt celo Hęc vero ex pilis & pelli

Lauatorium. Tabernaculi situs.

Tabulę ligneę.

Laminę aureę.

Cortinę tabernaculi.

Tēplũ sāctũ vocabat in quo erat sanctũ sācti. Corona.

Alia cortina.

Decem alię cortinę.

Alię cortinę vndecim.

Archę constructio ex lignis fortissimis et eius dimensio.

bus factę pendebant sicut illud velum portarū & ęstuū pariter & imbriū iniurijs repugnātes. Hoc ergo modo tabernaculum cōstitutū est. ¶ Facta est autē & archa deo ex lignis natura fortissimis & quę nequaq̄ putredinē sustinerent quę lingua hebraica vocabat̄ Heroę: Cuius constructio erat huiusmodi Lōgitudinis quinq; palmarum Latitudinis trium ex auro purissimo. Intrinsecus autem & extrīsecus sic tegebat̄: vt eius ligna celarēt̄. Et aureis cardinibus. Tegmē cōpaginatū habuit valde mirabile & vndiq; simul ęquale. nullaq; pars eius cōpaginationē poterat violare. per vtrūq; vero latus lōgitudinis eius annuli erāt aurei bini totū lignum penetrantes. & per eos vectes deaurati immissiles per vtrūq; latus. vt quotiēs opus esset per eos archa moueret̄. ¶ Non eni in vehiculo: sed a sacerdotibus portabat̄. ¶ Sup tegmen vero eius erāt figurationes duę: quas hebręi cherubin appellant. ¶ Sunt enim aīalia volatilia habentia figurā. quę a nullo hominū est inspecta. Hęc dixit Moyses in dei se conspexisse sede figurata. ¶ In hac igit̄ archa duas tabulas recondidit. in quibus decē fuerāt verba cōscripta. quina quidē per singulas tabulas. bina semis autē per vnāquāq; paginulam: & has i adyto collocauit. ¶ In tēplo vero mensam posuit proxime velut delphicam. longitudine qdem habentē duos cubitos: latitudine vero vnum: & altitudinem triū palmarū. Erant pedes eius ex medietate inferioris partis facti: per circuitū rotūdi & tornatiles. Quod vero ad superiora tēdebat quadrāguli operis erat: habebatq; p circuitū vniuscuiusq; lateris labium exornatū velut quatuor digitis alto ligno circūeunte superiorē & inferiorē eius corporis ptē. Et p singulos eius pedes superius labio erāt annuli p quos vectes deaurati mittebāt̄ in ligno quod eminebat. Sinum eni habebat vbi ānuli erāt cōmissi: & his p viā portabat̄. Ponebat̄ autē in templo ad aquilonem cōuersa non lōge ab aditu & duodeci panes azimos in eo ponebāt senos per partē mundos valde ex fanna duorū assariorum quę mensura Hebraica septem cotilas atticas habet. ¶ Super panes autē ponebāt̄ duę Phialę aureę thure plenę. Post dies autē septē iterū panes alij portabāt̄: die, qui a nobis sabbatum appellat̄: septimanā siquidem nostri sabbatū vocant. Causam vero huius rei in alijs edicemus. ¶ Contra faciē vero mensę respicientis ad parietē meridianum: cōstitutum erat candelabrum ex auro factum fuisse: pondus habens minas centum quod hebręi dicūt cinthares. greca lingua interpretatū talētum nuncupat̄. Fecit autē & sperulas & lilia cum calamis & ciphis. Erātq; hęc oīa septuaginta. ex quibus in vna base cōpositum erat oē candelabrum in altitudine & in tantas constitutum partes i quātas distribuunt planetas & solem. Cōsumabat̄q; in septem capita alterutra per ordinē constituta in quibus lucernę imponuntur septē imitantes singulos planetarū: respiciuntq; ad orientē & meridiē candelabro obliquo posito. ¶ Inter qd candelabrum & mēsam interiorem sic dixi thuribulum erat & altare de ligno quidē vnde & priora sunt fabricata imputribili & forti: ex vno latere cubitum latitudinis habens altitudinem vero duplicem. ¶ Eratq; craticula aurea: in ea facta. habebatq; per angulos singulos coronas purissimas sex & annuli & vectes inerant quibus p iter a sacerdotibus portabatur. ¶ Erat autem & altare ante tabernaculum cōstitutum & ipsum quoq; de ligno mēsura vniuscuiusq; lateris quīq; cubitorum altitudine vero trium similiter exornatu; & ex laminis ęreis adopertum: cui suberat craticula i modum retiaculorum facta. Suscipiebat enim terra ignē qui de craticula ferebat̄: quia bases non erant ei subiectę. Diuerso autē ponebātur fuscinulę: & phialę forcipes & ciphi: & quecūq; alia vasa ad sacrificiū fuerāt facta: omnia erant ęnea. Et tabernaculum quidem erat huiusmodi necnon & eius vasa.

A sacerdotibus archa portabatur. Cherubi super archam. In archa cōtēta decē pręcepta. Mēsę ppositionis descriptio. Duodeci panes azimi in mensa. Phialę aureę duę. Candelabri aurei descriptio. Thuribulum & altare ligneum interius. Craticula aurea. Altare ligneum exterius.

D. Ex. 37. E.

¶ Vestium sacerdotum principis ceterorum minorū descriptio Tabernaculi diuisio i tres ptes mystica illius significatio. Quidq; duodeci panes i mēsa ppositionis: quidq; cādelabrū & cortinę significāt lineę tunicę: & hyacinthinę superhumeralis: rationalis zonę Gēmarū & pilei declaratio. Capitulum. vi

Factę sunt etiam sacerdotibus vestes oībus alijs quos chaneos vocant pariter & principi sacerdotum quē arabarchim vocāt: quod significat principem sacerdotum. Quotiens autē sacrificia sacerdos adiret purificabat̄: lex enim purgationem fieri iussit. Et aliorum quidē sacerdotū erāt vestes huiusmodi. Primū quidē induebantur nanachasim quod cōstrictoriu; poterat dici Est autē cinctorium subtile circa femora ex bisso contorto cōtextum: ingredientibus per eum pedibus velut de vastrapis. Scinditur autē vltra medietatē deorsum & vsq; ad lumbos astringitur. Super hoc aūt lineo idumēto duplicis sidonis bissinę vestit̄. qd chitomenę qdē vocat̄ hebraica ligua: significat autem lineum. Nos eni linū chiton appellamus. Est autē hęc vestis tunica vsq; ad talos corpus oē complectēs: & manicis brachia cōstringens. Accinguntur & circa pectus modice super titulum: zonam circunducētes latā quasi digitis quattuor: ita varie cōtextam vt videatur pellis esse viperea i qua flores intexte sunt coccinei: purpurei cū hyacintho & bisso cōmixti. Stama (alias Stamen) aūt eius zonę est solū modo bissus. Et sumēs iitiū cincturę a pectore: & circūdare dicit̄ iterū añ pectus & vsq; ad crura dimittit̄. donec sacerdos nihil operiat̄ Pro decore namq; videntiū est ita cōposita. Cum vero ad studia sacrificiorū & ministeriū pręparatur. ne impediatur opus i leuum humerum eū portat. Quod moyses quidem Arabeneth appellauit: nos autē a Babylonijs discentes: Hemsaneam vocamus. sic enim hęc apud

Vestium sacerdotum descriptio. Cinctorium. Zona.

F. Ex. 28 & 39.

A. eos tunica nuncupat̃.Sinum vero nusq̃ habet hęc vestis.sed larga ẽ ad collum eius aptura.& nastali ex
vtraq; parte oram eiusdem vestimenti a pte pectoris & scapularũ astringunt.Hoc etiã Masapazã vocat̃
℄ Sup caput autẽ gestat pileũ in modum puuli calamaci aut cassidis quod extendit̃ supra summitatẽ Pilleus sacerdotis.
capitis.& modice verticis medietatẽ excedit vocaturq; mansuaemphtis.& tale est vt videat̃ ex lini tex
tura confectum habens vittas quę inuolute sepius contexunt̃.ne facile dilabat̃. Deinde aliud velamen
vnum desup circundat̃ descendens vsq; ad inferiora barbe.celãs pillei illius ligaturas & totã capitis su
perficiẽ aptat̃q; pfecte ne laborante sacerdote circa sacrificia corruat.Quales autẽ sint ceterorum sacer
dotum vestes declarabimus.Prĩceps vero sacerdotum ornat̃ quidẽ ex istis nihil ex predictis vestibus re
linquens.℄ Sup iduit̃ autem tunica de hyacintho facta quę & ipsa talaris est: vocat̃q; Methir secũdũ
linguã nostrã.Quę Zona constringit̃ coloribus prędictis & floribus exornata auroq; contexto variata Vestis talaris.
Ornatusq; in fimbrijs eius inest velut malogranatorum & titinnabulorũ aureorũ multo decore factorũ
ita vt iter duo tintinabula malũgranatũ habeat̃:iterũ titinabulũ iter duo malagranata.Est autẽ hæc tu
nica ex duabus ĩscisionibus suta vt sit sup hũeros & p latera.sed vno modo ĩ lõgũ vndiq; circũtexta: ad
collũ habẽs tm̃modo sectionẽ nõ ex latere sed in lõgũ.fissa; a pectore ad medias scapulas.vittus aũt ei
cõsuta est ne possit eius aptio turpiter appere.Similiter & vnde manus egrediũtur aptũ est. ℄ Ad hæc
aũt tercio induit̃ vestimẽto:quod dicit̃ Ephot.Simile autẽ est suphumerali grecorum. Fit enĩ hoc mo Superhumerale quod Ephot
do:vt sit textus eius magnitudine cubiti de cũctis coloribus auroq; variatis:amplectens omnem pecto
ris locũ.& ad manus eijcĩedas aptũ est.& oĩ schemate tunicę simile ẽ huic vestimẽto locus vacuus ĩ me dicitur.
dio pectore magnitudie palmi dimittit̃ vbi inserit̃ Essyn.qđ greca lĩgua logion.latina rationale signifi Rationale.
cat.Et cõplet totũ Ephot hoc est illũ locũ quẽ ,ppterea reliquerat vacuũ Vnit̃q; Ephot cũ rõnali annu
lis aureis p ãgulos singulos sub eq̃litatę cõmissis p vittã hyacithinã quę imittit̃ ,p ligaturis & cõsertioni
bus alterutri ãnulo℞.Ne autẽ vacua esset medietas ãnulorũ & rõnalis.fili hyacinthini adiuẽtum est: vt
ea loca cõseruẽt. Superhumerale vero duo sardonici lapides infibulat p singulos humeros auro clausi
B. habẽtes p extremitatẽ circellos aureos in quibus excipiunt rationalis ligaturas.His lapidibus inscripta
sunt nomia filiorum iacob ,puicialibus litteris lingua nostra sena per lapidem:seniores autẽ in humero
dextro.Inserti sunt autẽ in ęsin.id est in rõnale duodecim lapides magnitudine & decore pręcipui.hoc
ornamentum propter ęminentiã eius honoris ab hoĩbus possideri nõ potest Siquidem lapides p quat Ornatus rationalis.
tuor ordines.terni per singulos ordines cõstituti sũt habentes aureas p circuitum coronas quibus inclu
si consertiq; sunt. ne possint quocunq; modo textura corrupta defluere . Et in primo quidẽ ordine Gemmæ rationalis.
triũ lapidũ est sardonix.Topazius.smaragdus. In scđo aũt carbũculum habet & iaspidẽ & saphirum.In
tercio ligurius ĩchoat deĩde ametistus:achates est tertius qui ẽ nonus post alias.In quarto ordĩe tenet
crisolitus pricipatũ.postquẽ onix.deĩde. qui est vltimus omniũ.℄ Litterę autẽ ĩ oĩbus istis sculpte sunt Noĩa filiorum Iacob sculpta.
noĩm filiorũ Iacob:quos pricipes tribuum arbitramur singulis vtiq; lapidibus eorum noĩa referentibus
scđm ordinem nati esse noscuntur.Cum ergo per se illi quos diximus ãnuli sunt infirmi.nec possint pon
dus lapidum sustinere:alios duos maiores ĩ extremitatẽ rõnalis quę recipit ad collũ eminẽtis ipsam tex
turã faciunt qui suscipiunt cathenas aureas opere plectili venientes p fistulas quasdã ab extremitatibus
humerorum quarũ cathenarum summitas ascẽdẽs pducit̃ post tergũ:& in circulo qui est ad dorsum:in
C. suphumerali cõserit̃: et hoc est rõnalis munimẽ eximium ne possit aliqua pte dirumpi . ℄ Zona vero
rationalis consuit̃ de coloribus prędictis auro conserta.Quę ex vtroq; latere circunducta & iterum re
uoluta ante pectus ex ambabus summitatibus pẽdere dimittit̃.& habet quasdã fimbrias ex aureis fistu
lis miro decore cõ positas ĩ vtrãq; zonę summitatẽ pendẽtes.℄ Pilleum autẽ prioribus alias priori simi
liter operatum habet põtifex sicut reliqui sacerdotes:& alium cõsutum ex hyacintho variatum.Circun
dat̃ autẽ ei & aurea corona tribus versibus facta supra quã surgit ĩ media fronte quasi caliculus quidã Descriptio predictę herbę.
aureus similis herbę quę apud nos achoro nuncupat̃:quã gręci hioscoamos dicunt.℄ Ne quis autẽ cũ
nõ viderit hãc herbã per ignorãtiam naturã eius ignoret:aut vocabulum sciẽs ipsam ignoret:significo
huiusmodi hoĩbus eius modum.Hæc herba frequẽter vltra tres palmos oboritur radicem vero rotun
dã habet & quasi rape similem:folia vero mentę ,ppinqua de ramis vero eius oriuntur caliculi rotundi
& in circuitu habet oculos vnde fructus egreditur.Caliculu℥ ergo quẽ diximus supra coronã aureã po
situm habet magnitudinẽ digiti minoris cuius cauatio rotunda est quasi crateris:quẽ tamen latius con
discipulis explanabo.Est enĩ quasi spera diuisa & circa fundum habet aliã inscisionem a radice rotun
dã.Deinde paulatim cauatura colligitur:& ad superiora denuo decenter aperitur:& in labio ita colligi
tur:vt proprie videat̃ hemisperium mira rotunditate ornatum.Super hanc iterum oriuntur inscisiones
quasi extremitates malogranatorum spinosę & in acutissimum deficiẽtes cacumẽ.sempq; seruat & fru
ctum huius caliculi suppositio seminis de reditis vicinum.habet autẽ florẽ similem plãtagini:& per cir
cuitum tota corona his floribus est celata ab occipiti vsq; ad vtrũq; tempus. ℄ Frontem vero hoc quã

Lamina aurea in q̃ dei nomen inscriptum est.
¶ Laudat iosephus Iudeoruꝫ ritũ ex tabernaculi positiõe & sacerdotum vestis ac ceterorũ preciositate.
¶ Tabernaculi diuisio i tres ptes & mystica significatio.
Duodecĩ panes quid significãt.
Cãdelabruꝫ qd significat
Cortinarum significatio.
Tunicę lineę sigificatio & hyacintine.
Super humeralis mystica declaratio.
Rationale quid designat
Zona quid significat.
Gemmaruꝫ declaratio.
Pillei significatio.
Deus p̃cipit sacerdotium dari Aaron propter virtutes suas.
Aaron a deo sacerdos eligitur.
Filij Aaron.iiij.
Siclus quid sit.
Offerẽtium numerus.

Purificatiõis tabernaculi & sacerdotũ modus
Optĩ opifices oĩm p̃dictoruꝫ.
Hec predicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto

dem nõ habet:sed lamina est aurea quę sacris litteris dei nomẽ habet ĩscriptũ. Hoc ẽ igif põtificis ornamẽtũ. Mirari siquidẽ quilibet poterit odiũ hominũ q̃d circa nos habere nõ desinunt. Qui a nobis hoc modo diuinitatẽ coli derident quã ipsi colere nõ quiescunt. Si quis enim tabernaculi positionem consideret & sacerdotalẽ inspiciat vestem: & vasa quibus vtimur ad sacrificia celebranda: & legislatorẽ viꝝ sacrum agnoscet & frustra nos ab alijs blasphemari pcipiet. Nam singula queq; horum ad similitudinẽ & formam rerum facta repperiret: si absq; inuidia velit hęc sapienter considerare. ¶ Tabernaculũ nãq; triginta cubitorũ trine diuisum in quo duas partes sacerdotibus cunctis distribuit: quia prophanũ quẽdam cõmuneq; locum terra & mare significat. Hæc vtiq; gressibilia cunctis sunt. Tertiam vero partem soli dicauit deo: eo ꝙ celum ingressibile sit hoibus. ¶ Super mẽsam vero duodecim panes positi significant annũ ita mensiũ tanta quãtitate diuisum. ¶ Per candelabrum vero de partibus septuaginta cõpositum septẽ planetarũ decamonia tegit: & super illud septem lucernis ipsarũ planetarũ cursum ostẽdit. Tantę nãq; sunt numero. ¶ Cortinę ex quatuor tinctę coloribus elementorum designant naturã. Bissus enim terram declarat eo ꝙ linum oriatur ab ea. Purpura vero mare: eo ꝙ piscium sanguine coloratur. Aerem voluit significare per hyacinthũ. Coccum vero est ignis indiciũ. ¶ Significat autem & põtificis linea tunica totã terrã. Hyacĩthina vero vestis polũ/qui per malogranata coruscationes. per tintinabulorũ sonitũ tonitru(alias tonitrua)indicare dinoscif. ¶ Suphumerale etiã ad similitudinẽ naturę totius est q̃n deo placuit vt quatuor coloribus fieret/auro cõtextis propter splendorẽ reor qui mũdo diffunditur. Rationale vero in medio superhumerali in modum terrę constituit. Hæc vndiq; medium tenet locum. ¶ Zonę circulus significat occeanum qui vtiq; cuncta suo limbo circũdat. ¶ Indicat autem solem & lunã vterq; sardonix: quos pontifex portat in humeris. ¶ Duodecim namq; lapides seu mẽses quis intelligere potest seu numerum stellarum quẽ zodiacũ circulum greci vocant. ¶ Pilleum vero videtur mihi cœlũ imitari: cũ sit ex hyacintho. Non eñ aliter poterat supponi ei nomẽ dei & ĩ corona scꝫ designatum & in lamina aurea propter splendorem quo diuinitas pręcipue gaudet. Et hęc quidem tãtummodo declarata sufficiant cum sępius & in multis virtus legislatoris oportune possit exponi.

D. E F.

¶ Deus sacerdotium dari Aaron propter merita pręcepit cui quatuor erãt filij de modo quoq; quo sacerdotes & tabernaculũ(in quo sponte negligens accẽsus est)fuerunt purificati & tẽpore quo p̃dicta fuerunt facta/et quomodo Nadab & Abiud fratres alienum ignem offerẽtes concremati sunt. Cap. vij

IGitur dũ prędictarũ reꝝ terminus euenisset nõdũ ministris sacris mũeribus dedicatus astitit deus moysi. & sacerdotiũ Aarõ fratri eius dari p̃cepit q ꝓpter virtutis opus oĩbus honore iustior haberef. Tũ ille colligẽs ĩ ecclesiã multitudinẽ/virtutẽ eius & studiũ eius edicebat & ꝓpter eos passurũ esse picula. Cũq; ĩ oĩbus ei populus testaretur & eius studiũ valde laudaret: Moyses ait. Viri israhelite fabrica quidẽ iã perfecta est: sicut ipsi deo gratũ fuit: nobisq; possibile. Et quia oportet tabernaculũ iã dicari: decet primũ futuruꝫ sacerdotẽ ministraturũq; sacrificijs. & facturũ ꝓ nobis orationes agnoscere. Ego quidẽ hac deliberatione mihi cõcessa meipsum dignũ hoc honore iudicabã eo ꝙ natura omnes sui potius amatores existãt & maxime ꝙ multum mihi sum cõscius pro vestra salute laborasse. Nũc autẽ ipse Aaron dignum hoc esse honore decreuit. & hunc sacerdotẽ nobis credidit iustiorẽ. sciens ꝙ dignus indueref stola deo deuota & curã habebit altaris & ad hostias offerendas. & ad orationes faciẽdas ꝓ nobis libẽter auditurus qui curã hꝫ gñis nr̃i. virũ quẽ ipse magis elegisse agnoscif. Hebręis itaq; placuere quę dicta sũt: & ordinationi dei p̃buere cõsensũ. Erat eñ Aarõ ꝓpter genus et ꝓphetiã & virtutẽ fr̃is honore hoc dignior vniuersis: habebatq; filios tpe q̃tuor Nadab. Abiud. Eleasar. Ythamar. Quecũq; vero ad fabricã tabernaculi p̃parata supauerãt: iussit hęc ad tegmẽ cortinę ipsius tabernaculi & lucernę & turibuli aliorũq; vasorũ expẽdi: quatenus hæc pariter neq; pluuia neq; puluere vexaref. Et populũ denuo colligens: singulos ad oblationẽ iussit offerre dimidiũ sicli. Siclus aũt hebręorũ nũmisma: quatuor dragmas atticas habet. Illi vero libẽter iplebãt quę iusserat Moyses. Eratq; offerẽtiũ multitudo secẽtorũ quiq; miliũ & quigẽtorũ quadragita offerebatq; argenti librã a viginti annorũ ętate vsq; ad quiquaginta cõstituti: oblatũq; circa tabernaculi opus expẽdebaf. ¶ Purificauit autẽ & tabernaculũ & sacerdotes hoc modo. Mirre electe siclos quingẽtos/& totidem cinnamomi & calami. hæc autem species suauis odoris: prioris mẽsurę medietatẽ: hæc iussit cõtusa misceri oleiq; aliuarum pondus: mensurę prouĩcię q̃d dicif Hin duos cados atticos capiẽs. Quibus pmixtis & coctis facta est arte vnguẽtariorũ vnctio suauissima. Deiceps hoc sumẽs ipsos sacerdotes & oẽ tabernaculum vnguẽs purificauit: offerens hostias multas & varias ĩ tabernaculo. Deide thuribulũ quod erat oneris & reliqua quorũ p̃tereo narrare naturã ne multiloquiũ legẽtibus fiat. Secundo autẽ in die. id est añ solis ortũ & occasum insensum fieri oportebat oĩnoq; oleũ purgãtes ad luminaria cõseruabãt. Quorũ tres quidem lucernę supra sacrum cãdelabrum lucebãt deo tota dia reliquę vero accendebanf ad vesperã. Omnium vero quę facta sũt optimi opifices Beseleel &

Exo. 28.39 & 30.

A Elyab fuerūt. Nā & prioribus artificibus ipsi prępositi ad meliorē operationē erāt iugiter exercendam: & intelligētiā rerū quarū instructionē primitus ignorabāt. horū itaq; Beseleel meliorē contigit iudicari. Igitur oē tēpus ad opus faciendū transijt in mensem septimū. & post hæc ex quo egyptū reliquerant: primus eis annus impletus est. ¶ Inchoante vero secundo mēse Xandico scdm macedones/nisan vero secundū hebręos: in nouo mense tabernaculum consecrarat & oīa vasa eius quę iā declarata sunt. Ostēdit autem se deus gauisum ī operibus hebręorū & nō frustra eos laborasse in pulchritudine illius edificij sed accessit & habitauit in eo tēplo. ¶ Pręsentiā nāq; suā hoc modo fecit. Cœluȝ siquidē mūdū erat: sup tabernaculum vero solūmodo caligo facta est. non alta nube satis aut dēsa circundās illud vt putaretur esse tēpestas. neq; rursus ita subtilis fuit vt valeret p eā aspectus aliqd cōtueri: gratusq; ros exide de-

Exo.c 36.&. fluebat: pādebatq; dei presentiā his qui & volebāt: hoc pariter & credebāt. ¶ Moyses aūt cū artifices qui talia fuerāt opati dignis muneribus honorassent sacrificauit ī tabernaculi vestibulo scdm mādatum

Le.c 8 dei taurū & arietē & hędū pro peccatis. Dicturus eni de his quę ad sacrificia pertinēt: etiā de his quę circa sacrificia celebrantur indicaturus sum: simul & de quibus iussit holocausta fieri: & quæ comedenda tāq cibū laxauit. Mactatis igit aīalibus quæ predixi/ex eorū sanguine vestē Aaron ipsumq; cū filijs aspergebat: purgās eos fontiū aquis. & vnguēto: vt dei fierent sacerdotes. Septē itaq; diebus hoc modo ipsos & eorū vestes curabat. tabernaculū simul & eius vasa: & oleo prælibato sicut iam dixi & sanguine hyrcorū & taurorū imolatorum per singulos dies: id est vnoquoq; scdm genus. Octauā vero festiuitatē denunciauit populo: & quēq; scdm virtutem immolare præcepit. Illi vero alterutros emulati. & superare sacrificijs semetipsos singuli festinātes dictis obediebant impositis aūt hostijs sup altare repente ex eis spōtaneus ignis accensus est: & similis flāma fulguri choruscationis emicuit: & oīa quæ erant super altare cōsumpsit. ¶ Cōtigit autē post hæc & Aaron calamitas quædā: vt tanq homo simul & pater de ea

Le.c.8 cogitaret quā tñ fortiter tolerauit qñ & circa casus aīo fortis erat: & hoc voluntate dei prouenisse iudi-

Le.c.x cabat. Ex quattuor nāq; eius filijs quos iā dixi duo seniores Nadab & Abiud portantes super atā ho-

B. stias nō quas pędixerat Moyses sed quibus primitus vtebant. subito cōcremati sunt igne sup eos magno impetu veniente & pecora faciesq; eorū inflāmante ita vt nullus eū valuisset extinguere. & illi quidē ita defuncti sunt. Moyses aūt iussit patrē eorum & fratres portare corpora extra castra & deducētes honore cōgruo sepelire. Luxitq; eos plebs nimis amare propter mortem quæ sic eis inopinabiliter acciđisset. solos autē fratres eorū & patrē nō cogitare ex hac tribulatiōe Moyses exorauit cū deberēt pręponere dei honorem suę tristicię. Iā em̄ Aaron & stola sacerdotij videbatur idutus. ¶ Itaq; Moyses omnem honorē respuens quē sibi omnē multitudinem videbat offerre: solū deo ministerium celebrabat. Et aliqñ quidem ad montem Syna ibat: aliqñ vero in tabernaculum ingrediens responsa poscebat. de quibus seorsum rogabat deū. vt stola priuatus & alijs se cūctis publicum demonstrabat in nullo ab alijs differre studebat nisi tm̄ vt eorū curā prouidere videret. Insuper & cōuersatiōnē eorū scribebat in leges secūdum quas deo grati viuerent & ī nullo alterutros accusarēt: quas tamē dei pręcepto constituit

¶ Virtus gemmarum sacerdotalis vestis a deo in sacrificijs assistente: & fulgor gemmarum rationalis victoriam diuinam pugnaturis promittens quę longo tempore ante Iosephum cessauerunt. Modus quo vehebatur tabernaculum. Capitulum octauum.

C. NVnc igitur de conuersatiōne & legibus eorum exponā. Quod autem de veste pontificis pręterмisi: volo proferre. Nullo modo enim malignitatibus prophanorū reliqui occasionem. Si qui tñ tales sunt vt dignitatem dei tentent cognoscere: omnipotentem deum legentibus scire dereliquit siue ad sacra veniat: siue adesse nolit. Et hoc non solum hebreis voluit esse manifestuȝ: sed etiam peregrinis ista legentibus. ¶ Lapides autem quos ferre super humerū prædixi pōtificem: erant oēs sardonices: eorum puto naturam amplius omnium ad humanam noticiā veniētiū effulgere. Dum ergo sacrificijs deus adesset: alter qui ī dextro humero portabat: micabat. & ex eo ita splēdor exiliebat vt etiā procul appareret cū prius hoc lapidi nō inesset. Et hoc itaq; mirabile est. His tamē qui sapientiā non abiectionem diuinorū operū nācīscūtur. ¶ Quod vero mirabilius est dicā. Per duodecim enim lapides quos supra pectus pontifex sutos in Essyn. idest ratiōale portat/ victoriā pugnaturis deus prenūciabat. Tantus eni splendor fulgebat in eis: cū nondum exercitus moueretur. vt omni fieret multitudini manifestū eorū auxilijs adesse deum. Vnde græci qui nostras solēnitates honorant: eo ꝙ nihil in his cōtradicere valeāt: Essyn rationale vocāt. ¶ Cessauit itaq; & Essyn & sardonix splendescere annis ducē-

Nu.c. tis anteq hæc ego cōscriberē: cū deus moleste ferret trāsgressiones legum. de quibus sub opportunitate

7. dicemus. Nunc aūt ad consequentia verba conuertar. ¶ Tabernaculo scȝ iam dicato & exornatis sacerdotum rebus: populus deū apud se esse cū tabernaculo iudicauit & ad sacrificia simul ad requiē est conuersus quasi omnē iam molestiā respuisset: & de futuris meliora desiderātes: munera deo alia quidem communiter alia vero seorsum se singulis tribubus offerebant. principes eni tribuum bini conueniētes:

Hęc predicta facta fuerunt anno prio exitus de Egypto.

Presentiā deus in tabernaculo manifestauit.

Sacrificiū moysi pfecto tabernaculo.

Festiuitas tabernaculi.

Spontaneus ignis ī tabernaculo accensus est.

¶ Nadab & Abiud qui ī biblia dicitur Abius.

Iosephus nō sequit diuisiones biblię quę quinq; libros Moysi ordinauit distinctos qm̄ ipe pmixtas pentatheuci tradit historias. Neq; ēt Moyses qui pētatheucū cōposuit p libros distinxit imo totū opus qsi in vnū volumen (vt dicit magister historiarū) redegit Esdras vero qui totā bibliā a babylōijs cōbustā reparauit hoc opus ī quiq; ptitiōes siue ī quinq; libros diuisit

Fulgor gemmarum rōnalis victoriā adeo pugnaturis nūciabat.

Modus quo vehebatur tabernaculum.

vehiculum & duos boues offerebant. Erantq; vehicula sex: & ita tabernaculum in itineribus deuehe- D.
bant. ¶ Ad hæc autem vnusquisq; eorum phialam turibulumq; portabat / & capsam capiētem daricos
decem plenam thymiamatibus: turibula vero & phiala argentea erant vtraq; siclos ducentos habētia.

Vasa ad taberculi decorē portata daricos

In phiala tamen septuaginta solummodo sunt expensi. Hęc erat plena farina oleo conspersa qbus vtū
tur ad sacrificia. Super illas autem oblationes vitulum & arietem cum agno anniculo ad holocaustum
id est totum incēdendum. Et cum his hyrcum pro oblatione peccatorum offerebant singuli principiū
Sed & alia sacrificia quę salutares appellantur: per singulos dies boues duos: & arietes quinq; cū agnis

Moyses deū in tabernaculo cō sulebat.

anniculis & hędis. Isti enim sacrificabant per duodecim dies. vnus ī toto die. ¶ Moyses autem nequaq̄ ascendebat in montem Syna: sed ingrediens tabernaculum consulebat deum de actuum legumq; dispositione. quas humana sapiētia pręcellentes oporteret firmissime omni tempore custodire. Et domū alias donum dei esse cunctis ostendit talesq; fore leges vt eas hebrei nec in pace per ępulas nec in bellica necessitate transcenderent. Sed de his quidem legibus dicere suppono: aliā conscriptionē facturus.

¶ HISTORIA LIBRI LEVITICI INCIPIT.

¶ De legibus sacrificiorum & purgationum deq; modo holocaustum immolandi de hostijs pro gratiarū actione pro peccatis / de sacrificijs pro pauperibus / de sacrificio per ignorantiam peccantis / & sciēter secrete tamen / de sacrificio principum / & modo immiscendę farinę sacrificijs. Capitulum nonum.

De legibus sacrificiorum & purgationis: Duo sacrificiorum genera Modus imolādi holocaustū priuato viro

Le.c. 2.3.4 E

Nunc tamen quarundam memorabo paucarū de purgatione & sacrificijs positarum: ¶ Etenim sermo mihi de sacrificijs faciēdus est. Duo sunt enī sacrificia quorum aliud quidem ab vnoquoq; proprie. Aliud vero celebratur a plebe. Et hęc quidem duobus modis efficiuntur. Aliud quidem quando tantum quod immolatur inceditur. & propterea nomen holocaustomatis habet: id est totum incensum: aliud vero quod pro gratiarum actione persoluitur. & ad epulas immolationum exhibetur. ¶ De priori nāq; narrabo. Vir priuatus holocaustum faciens immolabat quidem bouem & agnum & hędum: hæc quidem annicula. Boues autem permittūtur immolare: etiam iam maiores. Sed hæc omnia masculini generis holocausta sunt. His autem cęsis limbum altaris sanguine perfundūt sacerdotes deinde purgantes ea membratim incidunt. et omnia super altare imponunt lignis instructum & subiecto igne flammatum. Pedes autem cum iecore purgantes & inter pinguedinem vna cum alijs offerunt. Pelles autem sacerdotes accipiunt. Et holocaustomatis quidem iste modus est. ¶ Pro gratiarū vero actione hostias celebrantes: hæc animalia sacrificant. Matura quidem & anniculis grādiora masculina tantū fœminis combinata. Immolātesq; hæc: fundunt quidem sanguinem super aram: renes autem & adipem & omnem pinguedinem cum reticulis iecorum: & cum his caudas agni superponunt arę. Pectora autem & crura dextra sacerdotibus prębent & duobus diebus de reliquis carnibus ępulantur. Quæcunq; vero remanserint: concremātur. ¶ Similiter autem prędicto modo sacrificij: etiā pro peccatis hostię celebrantur. Qui vero maiora sacrificia non habent offerūt colūbas aut turtures duas quarum alia quidem sit in holocaustum deo: alia sacerdotibus datur ad cibum. ¶ Tertius autem de sacrificijs horum animalium in sacrificiorum sermone dicemus. ¶ Qui enim per ignorantiam in peccatum inciderit agnam & hędum fœminam eorumdem annorum offert. Et sanguinem quidem fundit sacerdos super aram non sicut prius: sed angulorum tāgit extremitates: & renes aliamq; adipem cum reticulo iecoris super altare imponit. Sacerdotes autē tollunt pelles & carnes ea die consumendas in templo. Lex enim in cras relinqui non sinit. ¶ Qui vero peccat sibiq; conscius est & nullum habet qui eum possit arguere arietem immolat lege pręcipiente cuius carnes in templo similiter sacerdotes comedent ea die. ¶ Principes autem in quibus peccant: sacrificantes ea quidem offerunt quæ priuati: placant autem deum offerendo ad sacrificia thaurum & hędum masculum alias masculos. ¶ Lex autem præcipit in priuatis publicisq; sacrificijs etiam farinam mundissimam adijci. In agno quidem assarij mensuram in ariete vero duorum in thauro trium: & hoc sanctificant super altare oleo mixtum. Nam & oleum offertur ab immolantibus. In boue quidem hyn medietatem. In ariete autē huius mensurę tertiā ptem: & quartam in agno. ¶ Hyn aūt mensura hebręorum antiqua fert cados atticos duos secundum quā mēsurā oleum offerebāt. ¶ Si quis aūt sacrificium non celebrans pro voto similę primitias offerat: vnam dragmā super arā mittit relinquam vero ad vescendū sacerdotes accipiūt aut ad coquēdū. Nā & oleo fermētat aut certe ad faciendos panes sacerdote tollente quodcūq; ex ea ad holocaustū necessariū est

Modus hostias imolādi p gratiarum actione

Le.c. 3.8.

Hostię p pctis. Sacrificia pro pauperibus Sacrificiū p ignorātiā peccātis

Sacrificiū scienter peccantis secrete tamen Sacrificium pricipum. Modus immiscendę farinę sacrificijs.

Le.c. 6.

Je.c 4 F.

Hyn mensura.

¶ Prohibitio de non imolando fœtum cum matre neq; ante octauum diem: de sacrificijs publicis & quotidianis sabbato duplicandis: de sacrificijs septimi mensis: & primis de festis eorum. Sanctificata tribu Leui aīalia in hebręorum cibum determinat. Expellitq; a ciuitate leprosos. Capitulū decimum

A PRohibet autẽ lex immolari alia die natũ vna cũ genitrice sed nec aliter imolari pmittit nisi cũ
octaua dies nati trãsierit. ¶ Fiũt aũt & alia sacrificia ꝓ lãguoribus euitãdis aut ꝓ alijs causis &
equalia libamina cũ hostijs expendũtr quorũ in crastinũ aliquid remanere lex ꝓhibet. sacerdo
Le.c. tibus scilicet propriam sumentibus partẽ. ¶ Ex publico sumpto autem lex est agnum anniculum sin
23. gulis diebus occidi. inchoãte die & terminãte. Septima vero die quæ sabbatũ nuncupatr duas occidũt:
eodem sacrificãtes modo. ¶ In initio aũt mẽsis: & quotidiana sacrificia & duos boues cũ agnabus anni
culis septẽ & ariete mactãt. hędum vero pro declinatiõe peccatorũ: si forte p casum obliuionis eueniat
¶ Septimo vero mensis quẽ macedones yperueretheum vocãt adijciẽtes his quæ pręd icta sũt thaurũ
& arietem & septẽ agnas imolabãt & hędum pro peccatis: offerunt autẽ super hæc duos hędos quorũ
alter quidẽ vnus vltra terminos deserti dimittitr futurus pro toto populo expiatio & decliatio peccato
rum alterũ vero in suburbanis in locũ purissimũ deducentes cũ ipsa pelle totũ incẽdunt nihil oĩno pur
Le.c. gãtes. cõcrematr aũt simul thaurus nõ oblatus a populo sed ex ꝓprio sumptu põtificis pręparatus. Quo
23. interfecto & alloto in tẽplum sanguinẽ eius simul & hyrci aspergit digito cõtra mẽsam species. Eodem
aũt numero & pauimẽtũ totiensq; tẽplum & aureã aram: & quod reliquũ est circa maius vestibulũ por
tãs super hæc extremitates & renes & adipem cũ reticulo iecoris superiponũt altare. Prębet aũt & arie
tem deo pontifex ad holocaustũ. ¶ Quinta vero eiusdẽ mensis & decima tempore ad hyemẽ iam ver
gente tabernacula frigere iussit singulos per familias: metuẽtes frigus ꝓ anni custodie. Dũq; priam per
uenirent in illa ciuitate quã propter templum metropolim haberẽt festiuitatẽ eos octo diebus agere: &
holocausta facere & sacrificia deo: & pacificas offerre hostias pcepit: vtq; in manibus portarẽt ramos
nyrre & salicis. summitatesq; palmarũ & virgulã mali pfici ¶ Prima itaq; dierum holocaustũ sit hostia
rum ex tribus & decẽ bobus & agno vno aut pluribus & arietibus duobus adiecto hyrco ꝓ declinatiõe
B peccatorũ. Sex autem diebus ipse quidẽ numerus agnorum & arietum cũ hyrco sacrificatr. Subtrahitur
autẽ singulis diebus vnus bos donec ad septimũ veniatr. & ab oĩ opere die octauo quiescunt. Et deo si
cut prędiximus vitulũ immolant & arietem: & agnos septẽ & hyrcũ ꝓ declinatiõe peccatorũ. hęc qdẽ
hebręis tabernacula figentibus celebrare patrij moris est. ¶ Mẽse vero nouorũ xãdico qui apđ nos ni
san appellatr. id est anni pricipiũ quarta decima luna sole apposito in ariete: quo mẽse liberati a seruitu
te sumus ęgyptiorũ. sacrificiũ quod tunc egrediẽtes ex ęgypto fecerũt imolare nõ annis singulis quod
pascha dicitr celebrare sanciuit. Et vtiq; celebramus illud p tribus nostras nihil immolatorũ in crastinuꝫ
Le.c. reseruantes. ¶ Quintadecima autẽ successit festiuitas Azimorũ quę septẽ diebus celebratr. i qua Azimis
23. vescũtr & singulis diebus tauri occidũtr duo: & aries vnus: agne vero septẽ: & hęc holocausta fiũt. et hyr
cus quoq; ꝓ peccato adijcitr p singulos dies: ad ępulũ sacerdotũ. ¶ Secundo vero Azimorũ die quę est
sexta & decima: frugũ primitias quas metũt anteq̃ ex eis vescãtur deũ iudicantes iustum esse primitus
honorari: quo sint hac vbertate cõpleti. offerunt hoc modo. Sicantes spicarũ manipulum & confundẽ
tes: & munda ad coquẽdum ordea faciẽtes: are dei assarium offerunt & vnã dragmã ex eo mittẽtes re
liquũ sacerdotũ vsui derelinquunt: & tũc iã licebit oĩbus pro sua metere voluntate. Immolãt autẽ in pri
mitijs frugũ agnum ad holocaustum deo. ¶ Septima vero septimana trãsacta post hoc sacrificiũ. qua
rum septem ebdomadarũ dies sunt quadragita & nouem. pẽthecostes cœlebratr quam hebręi. Asartha
Le.c. vocãt: quod significat penthecosten: id est quinquagesimã. In qua offerunt deo panes de Aphrica sic
32. cata factos. cũ fermento assariorum duorum: & ad mactãdum agnas duas. hæc equidem deo solũmo
do offeruntur. Nã cænã sacerdotibus præparãt: nihilq; ex his in crastinum relinqui pmittunt. Immolãt
aũt ad holocaustũ vitulos tres & arietes duos & agnas quattuordeci: duosq; pro peccato hyrcos. Nulla
vero festiuitas est in qua holocaustũ nõ faciunt aut in qua ex operibus laborũ requiẽ nõ habebũt: sed
in oĩbus & legitime imolationis species: & vocationis certus est modus: & eorũ quæ ad epulãdum im
C. molantr: & cõmuni tamen similia cocta fermento carens datur assariorũ viginti & quattuor. & ad panes
faciendos expẽduntr. Coquũtur eĩ duo diuisi ante sabbatũ: & sabbato mane oblati supra sacrã mẽsaꝫ
le.c.11 ponuntr. seni ad alterutros cõuersi duabus patenis aureis suppositis thure plenis. Qui pmanẽt vsq; ad
aliud sabbatum: & tunc pro illis alia deportatr. Illi vero sacerdotibus exhibẽtur & thure incenso in igne
sacro in quo oĩa holocausta fiunt: aliud thus sup alios panes adijcitur. Immolat aũt sacerdos de ꝓprijs
expensis scđo per diem farinã oleo mixtã & modica coctione duratam: quod sit mensura vnius assarij
Cuius medietatem quidem mane. aliã vero medietatẽ meridię igni solent offerre. De his itaq; itegrio
rem denuo declarabo sermonem. Sufficienter autẽ mihi etiã nunc de his videor enarrasse. ¶ Moyses
autẽ tribũ leui a cõmunione populi segregãs sacramenta vtiq; futurã sanctificauit: fontium aquis val
de purissimis: & sacrificia ꝓ talibus legitima prębẽs deo: tabernaculũ eis sacrataq; vasa: & reliqua quæ
cunq; ad regimen tabernaculi videbatr fecisse contradidit quatenus præsidentibus & dicatis iã deo sa
cerdotibus ministrarent. ¶ Et de aĩalibus discreuit singula quæ comederẽt: & a quibus se pœnitus ab

Prohibitio dẽ nõ imolãdo fetu cũ mrẽ: & ante diem octauũ

Sacrificium publicũ quotidianũ sabbato duplicatur

In initio mẽsis.

In septimo mẽse qui apđ nos dicitr Septẽber.

Quinta & decima septimi mẽsis tabernacula fingebantur.

Modus sacrificandi per octauam festi.

Sacrificium in prio mense qui apud nos. Martius appellatur pascha celebratur.

Festum azimorum septem diebus vescuntur.

Sacrificiũ scđa die azimorum.

Primitię fruguꝫ offerebantr scđa die azimorum.

Festum penthecostes.

Sanctificata tribus Leui ab alijs segregatr cui tabernaculuꝫ & sacrata vasa tradita sunt.

Leprosi a ciuitate expulsi & semine defluētes & alij vt muliere menstruose.

Sacrificium immundorum

Sacrificiū leprosorū sanatorum & huiusmodi.

Contra Iustinū historiographū falso dicētē lib. xxxvi. epithomatum trogi. Moysem fuisse leprosū & ideo ab ęgyptijs proiectum fuisse cū alijs leprosis & eorum factum ducem.

De immūdicia mulieris puerperę & mundatione eius. Probatio si vxor a viro adultera suspicetur

Adulteriū omnino ꝓhibitum.

Qui coit cū muliere menstruta morti subditus est.

Duplex sacerdotuꝫ purgatio quibus meretricem aut concubinā/ captiuaꝫ/ viduam ducere prohibitum est

Sūmus pōtifex solaꝫ virginē & vnicaꝫ poterat ducere neq; ad mortuum licebat ire.

stinerent de quibus dū nobis occasio huius scripture prouenerit dicemus: adijciētes & causas ꝓ q̄bus D.
motus alia quidē nobis ad cibū esse pręcepit: abstinere autē ab alijs imperauit. Sanguinis autē totius
vsum ad vescendū modis oībus interdixit: animā illū & spiritum putans. Sed & carnes sponte mortui Le.c
animalis esum oīno ꝓhibuit: & ab adipe & reticulo caprino & ouino & bubasino abstinēdum esse præ
dixit. ℂ Expulit aūt a ciuitate etiā leproso corpore maculatos: & semie defluētes. Sed & mulieres q̄bus
fit purgatio naturalis: remouere iussit vsq; ad septimā diē. Postquā diem quasi purgatas remeare permi
sit. Similiter aūt & mortuo faciētes exequias: post totidē dies legitimum ē redire. ℂ Eos aūt qui super
numerum horū dierum in pollutione consistunt: sacrificare legitimum ē duas agnas quarum alteram
quidem sanctificare cōuenit. alteram vero sacerdotes accipiūt. Similiter autē immolant & ꝓ eo cuius
defluit semen quotiēs per somnium hoc patiꝛ (descendente eo prius in aquam frigidam) Idem facit &
qui cum legitima vxore concūbit. Leprosos autem omnimodis expulit a ciuitate: cū nullo penitus con
uiuētes. & nihil a mortuis differētes. Si vero quilibet supplicando deo hac ægritudine libereꝛ: sanumq;
colorē aliq̄n recipiat diuersa deo sacrificia cōpensabit. De quibus post hæc dicemus. ℂ Vnde etiā irri
debit quilibet eos qui dicūt Moysen lepra fatigatū & ꝓpter hanc causam similiū proiectorū ducē factū
in chananeā venisse cū eis. Si eni hoc fuisset verū nequaq̄ hoc Moyses iniuria sua sanxisset: cū magis ra
tionabiliter etiā hoc alijs introducētibus cōtradicere pręualeret: q̄n & apd̄ gētes multas leprosi sint. &
fruantur honore pręcipuo: & non solum iniuria & expulsione priuentur: sed etiam militias mereantur
insignes & ciuilia eis cingula committantur: & in sacris & in templis ingrediendi habeant potestatem
Quapropter in nullo prohibebatur moyses si aliqua huiusmodi passione circa colorem ipse aut multi
tudo quę cum eo erat vexaretur de istis meliora sancire: nullūq; detrimentum huiusmodi possionibus E
cogebatur inferre. Sed palam est quoniam hoc de nobis inuidia concitati loquuntur. Moyses autem
ab his mundus existens. etiam mundis contribulibus constitutis de languentibus hoc modo sanciunt
& pro dei hoc honore decreuit. Sed de his equidem vnusquisq; cogitet vt voluerit.

ℂ De immunditia mulieris puerperę & mundatione: de probatione vxoris viro de adulterio sus
pectę de prohibitis coitibus: de sacerdotibus et mulieribus quas ducere ipsis prohibetur. de iu
bileo anno & debito remittēdo. Capitulum vndecimum.

Mulieres aūt q̄n pariūt intrare i tēplū ꝓhibuit sacrificiaq; cōtingere nō ꝑmisit vsq; ad
quadragesimū diē si masculus sit q pariaꝛ: duplicibusq; diebus si fœminā gn̄are cōti
gerit. Ingrediētes aūt post prędictę dilationis tps. sacrificia celebrabunt quę sacerdo
tes solēniter deo distribuūt. ℂ Si qs autē adulteratā suā suspiceꝛ vxorē. offert farinę Le.c
ordeaceę assariū & pugillū ex ea mittēs i altare reliquū dat sacerdotibus ad edendū
mulierē vero cōstituat aliqs sacerdotū ad ianuas quę sūt cōuersę ad tēplū & velamē
capitis eius detrahēs sup scribit quidē i mēbrana dei vocabulū iubetq; iurare nihil
eā viro nocuisse suo: nec pudiciciæ vīculū dirupisse. Q d̄ si cōmisit vt femore dextro Nu.c
disiūcto putrefacto moriaꝛ. Si vero amore nimio & huius rei zelo petulāter maritus hac suspitione mo 5.
uereꝛ vt mēse decimo ei puer masculus gn̄eꝛ. Perfectoq; iureiurādo dei nomē diluēs e mēbrana i phia
la exprimat. sumēsq; terrā de tēplo circa parietes iacentē. & sup aspergēs mulieri dat bibendū. Illa vero
siquidē iniustę accusata est cōcipit: & partus eius nutritur in vtero. Si autē de thoro maritali mētitur &
deo etiā cū cōfusione vitā reliquā sustinebit. Nā & femur eius putrescit: & vterus vertitur ad hydropem Le.16
ℂ Et de sacrificijs quidē & purgationibus eoꝝ moyses cōtribulibus suis ita prospexit: leges autē tales
exposuit. ℂ Adulteriū quidem oīno prohibuit. fœlicissimū esse credēs viros circa thorū esse securos. &
ciuitatibus simul & domibus expedire filios esse veraces. Sꝫ matribus misceri: tanq̄ malum maximū
lex negauit. Similiter vxori paternę & nutricibus & sororibus: & fructū vxoribus coire queq filiorū. tan F.
quā prauū in iusticiā nimis odiunt. Prohibuit autē & mulieri naturaliter pollutę misceri et iumentis & Le.c.
masculis eo ꝙ hęc libido nequissima videaꝛ. & aduersus eos qui hęc pręsumūt mortis suppliciū proue 21.
nire decreuit. ℂ Sacerdotum vero duplicē fecit purgationem. Nam & ab istis similiter eos abstinuit. Et
super hęc neq; meretrices neq; cōcubinas eos habere permisit neq; ancillā neq; captiuā eis nubere vo
luerit. sed & eas quę de cauponibus & pandocibus vitā agūt: & quę prius maritos hn̄tes pro causis qui
buscunq; dimissę sunt: ab eorū coniunctione prohibuit. ℂ Summum vero pontificem neq; mortui vi
ri habere permisit vxorem. licet hoc alijs cōcessisset. huic soli dedit nubere virginem eāq; seruare vnde
neq; ad mortuum sacerdos summus accedit. cū reliqui non prohibeātur solēnia fratribus & parētibus
& omnibus suis mortuis exhibere: quos esse oportet simplices oī simplicitate vera. Qui īter sacerdotes
integer non est pasci quidē de oblationibus sacerdotis concessit: ascendere autem ad altare: in templū
introire prohibuit. Hos itaq; non solū circa sacrificia mundos. Sed etiam circa cōuiuia & cultum suum
studiosos & inculpabiles esse pręcipit. Ob quā causam stola sacerdotali vestiti et imaculati & circa oīa

A. mundi sunt & sapientes existunt. Bibere vinū donec stola vestiti sūt ꝓhibentur. Insup & oues imolant
Leui integras: & in nullo pollutas. ¶ Hęc igit̄ et in tpe vite sue gesta tradidit Moyses: quoꝝ quedā & in de
c xxv serto degēs adinuenit quatenus dū chananeā perciperēt hęc seruarent id est vt āno septimo requiē ter
re pbeāt ab aratro & plātationibus sicut & ipsos septima die ab opibus cessare faciuit & vt que spōte ori
untur de terra essēt volētibus in vsū cōmunia & cōtribulib⁹ & extraneis: nichilq; ex eis seruarēt. ¶ Hoc
autē fieri post septimā annoꝝ septimanā iussit: qui sunt anni quidē quinquaginta. Vocaturq; ab hebrę
is ānus q̄nquagesimus iubileus in quo debitores a creditore laxant̄ & serui liberi dimittunt̄. Quod cū
essent cōtribules ꝓ quadā trāsgressione legū eos seruitij schemate castigauit: mortēq; sustinere ꝓhibuit
¶ Instante siquidē iubileo qd nomen significat libertatē: restituunt etiam agros antiquis dominis isto
modo. Conueniunt venditor agri simul & ēptor & reputantes fructus & expensas in agro factas: fructi
bus exuberasse cōpertis: vēditor recipit agrū: cū vero expēse trāscendunt: hoc qd deest recipiēs ēptor
a possessione discedit. Cōnumeratis sc3 ex equo fructibus & expēsis: prioribus possessoribus reddit a
grum. Eandē legem voluit etiam in domibus obtinere quę per vicos quosq; vēdunt̄. ¶ Nā de his quę
in ciuitate venduntur aliter definiuit. Si quidē anteq̄ impleatur annus recipiat pecunias: reddere do
mum cogitur emptor. Si vero completus annus fuerit possessionem confirmat emptori. Hanc igitur
Moyses constitutionem legum dum sub monte syna moraretur exercitus a deo cognouit alias agno
uit & hebręis scriptam ipse contradidit.

Spōte nascētia de t̄ra sint cōia volētibus in vsū

Septē septimane ānorū quinquaginta faciūt

Debitū āno qnquagesimo remittebatur.

De domibus in ciuitatibus venditis lex.

¶ HISTORIA LIBRI NVMERORVM INCIPIT.

¶ Leges de modo bella exercēdi & numerus hebręorum a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū ad pugnā aptoꝝ dēptis leuitis qui seorsum numerantur. Tube due argentee a Moyse instituuntur ad cōuocandū populū & mouendū tabernaculū. Pascha primo in deserto celebrato veniunt ad locū qui dicitur Eseroth vbi seditione cōtra Moysen facta conturnicum multitudo super ipsorum exercitum descendit quorum maxima pars pro murmure diuinitus punita interijt.

¶ Capitulum.xij.

B. CVm vero circa legislationē iā putaret ista sufficere: ad exercitij militaris iura conuersus ē ha
bens in animo bellicas causas attingere. Precipitq; principibus tribuū preter tribum leui: vt
numerū pugnare valentium pfecte cognoscerent. Leuite enim sacrati erant & in ministerio
Nūe. alio fungi nō poterāt. Examinatione itaq; facta: inuenta sunt milia sexcenta & tria: & sexcē
c.1. ti quinquaginta q potuissent arma pducere a vicesimo āno vsq; ad quinquagesimū. ¶ Pro leui tñ ele
git inter principes tribū manasse filij ioseph. Hęc autē fuit supplicatio iacob ad ioseph dum fecisset fi
lios eius sibi pberi sicut pdixi. ¶ Erigētes alias figētes aūt castra tabernaculū i medio statuebāt: & ter
Nūe. ne tribus p latera singula tabernaculi cōmanebāt & plateas per mediū habebāt. Eratq; ornatus quasi
c.2. fori rerūq; venialiū singulis i ordine cōstitutis & opifices artiū singularū in stationibus erāt. Nulliq; a
lio loco quā ciuitati cōpetēter edificate & collocate similis erat. Ea siquidē que circa tabernaculū erāt
sacerdotes tenebāt: deinde cuncti leuite. Exquisiti enim sunt etiam leuite masculi q vltra viginti anno
Nūe. rum essent: inuētiq; sunt viginti duo milia octingenti octoginta. ¶ Quotiēs vero sup tabernaculū sta
c.3. re nebulā cōtingebat: tanq̄ ibidem deo cōmorante quiescebant. Cum vero conuerteretur procedebāt
¶ Adinuenit aūt & modū tube ex argento facte quę est hmōi: longitudinem quidem habēs pene cu
bitum. Est autem angusta fistula cantatorio calamo capatior: pbens latitudinē quę cōueniat ori ad su
Nūe. sceptionē spiritus & classico sono vicina quę hebraica lingua vocat̄ asosra. Facte sunt tales due. Et vna
ca.x. quidē vtebantur ad iussionē & collectionē populi in ecclesijs celebrandam: altera vero cum oporteret
ad cogitādū de rebus necessarijs principes conuenire ambabus autē multitudo colligebatur. Cumq;
tabernaculū moueretur hęc fiebāt. Insonante priore qui habitabant ad orientalem tabernaculi partē
surgebāt. Cū vero secunda sonuisset qui ad austrum residebant apparabantur. Et ita in techam inuo
luta tabernaculi medietas: pcedentibus sex tribubus portabatur: & alia media sequentibus sex. Leuite
vero omnes circa tabernaculū erāt. Tertio vero sonante pars quę cōuersa erat ad occidentē ferebatur
& quarto quę circa septentrionē. ¶ Vtebantur autem his tubis etiam in sacrificijs hostias offerentes: &
sabbatis & ceteris quoq; diebus. ¶ Sacrificauit autē tunc prius post discessum ex egypto quod pasca
dicit̄ in deserto. Et post paulum ꝓcedens a mōte syna & loca quedam cōmutans de quibus dicemus
Nūe. ad locum (q dicit̄ eseroth) vbi multitudo rursus seditionem fecit accusando Moysen & necessitatem ꝑ
xi. fectus sui dicēdo & qd de terra bona suasisset eis exire. Et cū illam perdiderint pro felicitate quam se
ꝓmiserat pbiturū diuersis miserijs tenerent̄ astricti & aqua priuati. Et si contingeret vt etiā manna de
C. ficeret essent sine cōsolatione perituri. Cumq; multa seuiora in illum edicerent: vnus quidem mone
bat eos vt neq; Moyseos laborumq; eius exhibitorum pro salute cunctorum imemores esse deberent:
neq; de dei adiutorio desperarēt. Plebs aūt ad hoc potius est cōmota & cōtra Moysen maior turba cō

Leges de mō bella exercēdi.

Numerus oīm filioꝝ israel aptoꝝ ad pugnā a vicesimo āno vsq; ad quiquagesimū sexcēta tria milia sexcēti quinquagita sine leuitis In biblia ponit̄ quingenti quinquaginta.

Tēpus quo mouebatur tabernaculū &c.

Descriptio tube a Moyse primo inuente.

Modus mouēdi tabernaculū Aliter habet̄ in biblia sed parū differt.

Pasca primū in deserto.

Moyses veit ad locū qui dicitur Eseroth: in biblia āt Aseroth vbi seditio fcā est i populo cōtra Moysen.

surgebat Moyses itaq; confortans eos tali desperatione deiectos: licet turpiter abfuisset contumeliam passus tñ ꝓmisit eis carniũ multitudinẽ ꝑbiturũ non vno die sed plurimis. Illis aũt hoc nõ credentibus & dicẽte quodam vnde hęc posset tãtis milibus quę predixerat ministrare. Deus inquit & ego licet audientes a vobis mala nõ tñ ꝓ vobis recepimus operantes & istud nõ tarde proueniet. ¶ Cũq; dixisset hęc coturnicibus repletus est omnis exercitus colligebantq; eas circũstantes. ¶ Dux autẽ nõ tarde reddidit hanc hebręis iniuriã & maledictum in se cõmissum. Non parua siquidẽ multitudo eorũ mortua ẽ & hactenus locus ipse cognominatur cabrotalia cuius interpretatio est desiderij sepultura.

¶ Quomodo Moyses hebreos ad chananeorũ fines duxit vñ duodecim mittẽs exploratores q̃ eorũ cõsiderarẽt regiones quibus post quadraginta dies reuersis terroreq; populo cõcusso decreuerũt egyptũ repetere Moyse & Aaron interemptis. Capitulum decimum tertium.

Educens autẽ eos exinde Moyses in terrã que vocatur cõuallis iuxta chananeorũ terminos existentẽ & ad habitandũ difficilẽ populum in ecclesiã cõgregauit eisq; in cõtione locutus est dicẽs. Cum vobis deus duo bona ꝓmiserit: libertatem & felicis terre possessionem aliud deo dante iam possidetis aliud estis percepturi celeriter. In finibus namq; sedemus chananeorum arcebitq; nos decetero procedentes neq; rex neq; ciuitas: sed nec omnis eorum gentis exercitus. Ergo ꝑparemur ad bellum Non ei sine labore nobis hęc terra cõcedit: sed maximis eã ꝑlijs obtinebimus. Mittamus autem exploratores qui huius terre bona considerent: & quę virtus in ea sit habitantiũ. Añ oĩa vero vnanimes simus & eũ q est in oĩbus nobis adiutor & pugnãdi socius honoremus. Hęc itaq; cũ dixisset Moyses: multitudo ei honorẽ exhibuit. ¶ Eligitq; exploratores duodecim notissimos viros: vnum de vnaquaq; tribu. Qui circũeũtes omnem terrã chananeorum a partibus circa egyptũ iacẽtibus vsq; ad ciuitatem emathin: ad montem libani peruenerunt naturãq; terre & incolarũ hominum cõsiderãtet vali dã reuersi sunt quadraginta diebus omne hoc explentes insuper & fructus quos ferebat illa terra portantes: eorũq; habundantiam & multitudinẽ bonorũ quę terram illã habere narrabant. A voluntate autem bellandi populum suspendebant metuentes etiã sue paupertatis inopiam: dicẽtesq; flumina impossibilia transituris: esse montes insuperabiles iter agentibus & ciuitates muris valde fortissimas: & ãbitus earũ grandi munimine roboratos. in hebron autem etiã gigantiũ prolẽ se inuenisse dicebãt. Et exploratores qdẽ vidẽtes ꝙ cunctis quos ab egypto egrediẽtes inspexerãt maiores essent chananei & ipsi tabuerunt: & multitudinẽ hoc credere cõpulerunt. Illi autẽ his quę audierãt possessionem illius terre difficile iudicabãt solutoq; cõsilio vxoribus et filijs lugẽtes degebant tanq̃ nihil eis opere sed tantum verbo ꝓmittere Rursumq; moysen increpabant: & inclamant ei eiusq; fratri atq; pontifici. Et pessimã quidem licet cum illorum blasphemijs habuerunt noctem. ¶ Mane vero ad ecclesiam concurrerunt deliberationem habentes interfecto Moyse & Aarõ ad egyptũ denuo remeare. Vnus aũt explorator Ihesus filius naue de tribu effrain: & caleph de tribu iuda metuentes in medium ꝓcesserunt: tenebant q; multitudinẽ cõfidere supplicãtes: & neq; deũ falsitatis arguere: neq; credere his quę ꝓ terrore nõ verede chananeis dicta videbant: sed sibi potius qui ad felicitatem et possessionẽ bonorũ eos dicẽtius inuitarent qñ neq; montium magnitudo neq; altitudo fluuiorum virtutẽ colentibus effectũ poterit impedire maxime cum deus securitatem ꝑbeat eorũ & ꝓpugnator existat. Pergamus ergo dicebãt simul ad hostes nullã timoris habentes suspitionẽ sed duci credite deo: nosq; sequimini quo vocamus. Et illi quidẽ hęc dicentes nitebantur iram populi mitigare. ¶ Moyses autem & Aaron in terram prostrati: rogabant deum non ꝓ sua salute: sed vt quiescere faceret ignorantem plebem eorũq; sedare animos ꝑsentis hesitationis passione turbatos. ¶ Astitit autem & nubes & instans super tabernaculum significauit dei presentiam.

¶ Iratus dominus contra murmurantes ꝑdixit per Moysen illos in terram promissionis nõ intraturos sed filios eorũ ipsosq; p quadraginta annos in deserto esse morituros. Capitulum .xiiij.

Moyses autem iã confidens in media astitit multitudine: deumq; permotum ꝓ eorum pandebat iniuria pcepturusq; fore suppliciũ non qdẽ delicto dignũ ʒ quale patres pro correptione infert filiorũ. Cũq; trãsissent tabernaculũ corã deo ꝓ futura eorũ ꝑditione deflebant: commemorabãtq; populũ que passi ab eo et quãtis bñficijs pticipati ingrati circa eũ existerẽt qñ ẽt nũc exploratorũ terrore decepti sermones illorũ potius quã ꝓmissiones dei iudicauerint veriores. Et ob hãc cãm nõ equidem perdere oẽs: neq; eorũ exterminare genus quod omnibus hominibus habere apud se potius honoratum verum chananeorum terram non eos esse potituros neq; eius felicitate letaturos sed etiã sine domibus et ciuitatibus in deserto quadraginta annis esse victuros & hanc penam eos pro iniquitate soluturos. Filijs autem vestris dicebat deus terram daturum se compromisit: illosq; participaturos bonis & duos eorũ fore que vos ipsi vobis inuidistis accipere. ¶ Cum hęc itaq; moyses dei volũtate dixisset: & in tristitiã & ęrũnam multitudo cõuersa est: rogabãtq; moysẽ vt eis ꝓpiciũ faceret deũ

Moyses popl̃m cõfortãs ꝓmittendo carniũ multitudinẽ. Coturnicũ multitudo sup hebręorum exercitum. Punitio diuina sup murmurãtes. Applicatio hebręorũ iuxta terminos cananeorũ i terra que vocaẗ conualis & in biblia dr̃ desertũ pharã. Exploratores duodeci mittũtur ĩ terrã cananeorũ in biblia noĩatur. Reuertunẗ exploratores fructus terre apportantes et populũ a bello suspẽdẽtes et timorẽ incutiẽtes. Auditis exploratoribus ĩpossibile hebrei credunt hitare terrã vñ iterum murmurãt Moysen increpãtes. Deliberant hebrei Moyse & Aaron interfectis redire ĩ egyptũ quos impedierunt iosue et Caleph. Oratio Moysi & Aarõ ad deũ ꝓ populo. Nubes super tabernaculuʒ dei presentiã significans Moyses populũ icrepat eis penã ꝓ murmure predicendo scʒ ꝙ nõ intrarent terrã: ʒ morerentur in deserto.

A & a deserto liberatis pberet vrbes. Ille autem dicebat deū non hmōi habere cōsiliū neq; scd; leuitatē humanā ductū circa indignationē eoꝝ: ſʒ habita deliberatione in eos sentētiā ꝓtulisse. ¶ Nō itaq; iudicādū est hec oportere discredi si moyses cū vir vnus esset: tāta milia hominū irascētiū potuit mitigare & ad māsuetudinis vota reducere. Deus ei assistēs ei sermonibus eius vici multitudinē pparauit. qppe cū sepius inobediētes inutilē sibimetfuisse inobediētiā cognouissent. vtiq; in calamitatibus icidentes. Mirabilis vtiq; virtute & fortitudine fuit vir ille: ad credēdū sibi de quibuscūq; populus audiret & hoc nō solū tpe quo vixit ſʒ ēt nūc ē. Nullus eni hebreorum q nō tāq eo pſente & castigāte si forte sit moribus incōpositus obediat sanctionibus eius licet alios latere possit. Et alia quidē inditia vltra hūanā virtutē eius existūt. Oli ei qdā trās eufraten habitātiū: quattuor mensiū itinere venientes ꝓpter honorē nostri sacrificij: cū multis pìculis simul & sūptibus sacrificātes. nō valuerūt imolatione participari intercedite hoc Moyse qbuslibet q nō sint nr̄is legibus eruditi: neq; nobis ex paterna traditiōe cōuicti. Et alij neq; sacrificātes: alij vero semiplena sacrificia relinquētes alij aūt neq; initiū ingredi in tēplū valentes facere discesserūt: obedire moyseos pceptis potius q suā voluntatē facere pponentes. Et cū ꝓhibētē se de talibus nō metuerēt: solā tñ cōscientiā metuentes. Sic legislatio que videbat̄ dei: fecit illū virū meliorē sua natura putari. ¶ Sed ēt āte tp̄s modicū huius belli: claudio romanis iperāte hysmaele apud nos existēte pōtifice cū fames nostrā regionē talis obtinuisset: vt quattuor dragmis vēderet̄ assariū: allata farina ad festiuitatē azimoꝝ in choros septuaginta q modij qdē singuli sūt vnus & triginta/attici aūt quadraginta & vnus nullus sacerdotū pſūpsit comedere: cū scilicet terrā tanta inopia detineret: quippe cū metuerent legē & iram quā etiam super iniquitates hominibus occultas sollet inferre diuinitas. Igitur non oportet āmirari de his que tūc gesta sunt: qn̄ nunc etiā littere a moyse derelicte tantā virtutem habeāt vt etiam inimici nostri fateātur quia his qui constituit rem publicam nostram per Moysen eiusq; virtu-

B em: deus est. Sed de his quidem vt placuerit vnicuiq; consideret.

Virtus diuīa in Moyse manifestat̄ q vnus tantal hominū milia mitigauit.

Quomodo volūtati Moysi resistere non poterant.

Fames maxīa tempore. Claudij imperatoris hebreos vexauit.

Timor legis maximus hebreis

¶ Explicit liber tertius.

¶ Incipit liber quartus qui continet tempus annorum viginti.

¶ Hebrei contra moysen murmurantes (ipso nesceite) chananeos armis agressi quorū multitudo interficitur alia turpiter fugiente quibus cōsiliū dat exercitū procul a chananeis educere

¶ Capitulum primum.

Nūe. 14 Ebreosq; itaq; deserti molestia atq; difficultas cogebat ēt ꝓhiben e deo ad chananeos accedere. Non eni aquiescebāt Moyseos sermonibus obedire sed ēt preter illius volūtatē superare se hostes extimantes: illū quidē accusabant suspitionē hn̄tes eo ꝙ eoꝝ negotiaretur inopiam & vt sp eius viderent̄ egere solatio. Preliari vero cōtra chananeos egressi sunt dicētes deū nō ꝓpter Moysen eis auxiliari: sed cōmuniter gēti sue ferre solatiū ꝓpter maiores eorū suāq; virtutem quorū ꝓuidentiā habuisse videbatur. Et qm̄ qui prius libertatem prebuisset etiā tunc laborare volentibus ferre solatia nō tardaret. Dicebantq; etiā solos posse se hostibus preualere licet vellet Moyses deum ab eis alienare oībusq; hoc expedire & ipsi sui rectores

C essent & non egyptiorū iniuria degressi moyseos tyrānidē denuo sustinerent & secundum eius viuerēt voluntatem nec deciperent̄ quasi diuitias ei sola vtilia ꝓ eius deuotione pdiceret tanq non oēs essent de genere abrahā sed vnus esset his auctor omnium cui deus omnia nosse futura pberet. Qui viderēt sapere si huius supbiam condēnantes & deo credentes obtinerent terram quā eis volentibus cōpromiserat & nō ꝓpter predictam causam sub dei nomine respicerent ꝓhibentem. Ergo cogitātes inopiam a deserto ꝓpter que ad hec potius vrgebātur ad chananeorum bella pfecti sunt deum ducem existimātes & nō ad legislatoris solatiū sustinentes: donec sibi meliora fore decernerent. Quo facto: hostes aggressi sunt: illi siquidem eorū nō obstupescentes inuasionem seu multitudinē eos fortiter exceperunt: & hebreorū multitudinem interemerunt. Reliqua alias relique vero militia cohortis eorū soluta est: setatiq; turpiter ad tabernaculū confugerunt. Et eo ꝙ ꝓpter spem tante calamitatis occubuisset oīno deiecti sunt & nihil vtile de cetero sperabāt cogitātes ꝙ hec p iracundiam prouenissent accedentibus ad bellū contra illius voluntatē. ¶ Moyses autē videns suos perditione compressos: & metuēs ne victoria confidentes inimici & appetentes maiora super eos accederent: iudicauit exercitum procul a chananeis educere i desertū. Cūq; ei multitudo cōsentiret: que vti cognouerat ꝙ absq; pceptionibus eius ꝓuidētie preualere nō posset: eleuato exercitu abijt in heremum faciēs eos ibi quiescere nec prius chananeos adire: donec a deo oportunum tempus acciperet. Igitur quod in magno contingit exercitu & pcipue apud eos qui in erumnis calūniatores & inobedientes existunt hoc etiā iudeis euenit. Nam dū essent sexcēta milia: & forte pre multitudine consilijs melioribus minime subijcerent: inopia potius & erumnis irascebantur aduersus alterutros & contra ducē. ¶ Seditio nāq; tunc eos qualem nec apud grecos nec apud barbaros facta nouimus apprehendit: ꝓ qua oēs deserēdos a deo atq; pditionis periculū

Suspectus Moyses hebreis q contta eius voluntatē chananeos bello agrediuntur.

Hebrei Moysē criminantur & ab ei dn̄io substraher̄ volūt.

Hebrei nescien te Moyse cōtra cananeos arma parant & multitudo eorū interficit̄ alia parte fugiente. Cōsiliū Moysi de exercitu educēdo ꝓcul chananeis.

Seditio maxīa īter hebreos q oēs erant pdendi nisi Moysi oratio deū placasset.

suscepturos eripuit moyses: oblitus malorum licet paulominus ab eis fuisset occisus pro cuius precibus nihil mali eos deus sustinere pmisit: licet legislatorē suū contumelijs affecissent: & mādata que p moysen ipse dederat despexissent eripuit tamen eos quādo pro seditione sua mala prouenire potuerūt. nisi ipse eorū periculo, pspexisset. Seditionem vero & quemadmodū postea moyses cōuersatus est narrabo predicens causam, propter quam talia sunt commissa.

¶ Seditio chore leuite & plebis ab eo cōcitate cōtra Moysen & Aarō fratrem, p sacerdotio. Cui Moyses excusationis verba dedit & vt cum thuribilis & igne in crastinū veniant ordinauit & iterū sciāt quē deus voluerit fungi sacerdotio. ¶ Capitulum. ij.

Seditio Chore & plebis ab eo concitate cōtra Moysē & aarō pro sacerdotio.

Chore hebreorum & genere nobilis & abundans diuitijs & lingua facilis & ad persuadendū plebi nimis idoneus vidēs moysen in maximo honore cōstitutū p inuidiā hoc grauiter ferebat. Nam cum esset ex ea tribu: erat eius pariter & cognatus & moliebatur quasi iustus esset vt eam gloriam ipse potius obtineret: q & ditior illo & genere apud leuitas non videretur esse deterior. Clamabatq; dicens esse crudelem moysen gloriā sibimet aucupatū: & hanc p calliditatē acquisisse sub occasione quasi videret deum. & contra leges Aaron fratri sacerdotium dederit: nō cōmuni placito plebis sed suo iudicio: & sup hec modo tyrannico honores quibus vellet impenderet. Seuius autem dicebat esse & vltra violentiā quia lesionem latenter videretur inferre: qn non solū nolentibus sed neq; intelligentibus insidias eius honores aut vim facere contenderet quia cum sciunt inquit homines non se violentia preualere. Hanc quidē volentes boni videri non inferunt dolosa tamen arte machinant: quatenus desideratū perueniāt ad effectum. his & his similibus suadebat plebi q alias quia vtile foret: vt dū adhuc hmōi latere se crederent punirentur: nec sinerentur ad potiorem accedere cumulū: ne manifesti fierent inimici. Adiciebatq; dicēs. Quā rationem reddere poterit Moyses vt Aaron & filijs eius dederit sacerdotiū? Si enim ex tribu leui deus honorē alicui prebendum esse decreuit: ego hunc iustior sum accipere genere quidē ipso consistens quo moyses: diuitijs autem & forma potentior. Si vero maior tribus queritur dignum est vt ruben tribus potius honoretur. Et hūc accipiant Dathā & Abiron & phalas. Isti enim seniores erāt in illa tribu: & potētes facultate pecuniarū. ¶ Hec itaq; chore dicens volebat quidē videri cōmuni vtilitati prodesse: opere vero agebat vt hūc honorem in se populi suffragatione trāsferret. Et ille quidē hec maliuole plebi cū doloso dicebat eloquio procedente vero sermone paulatim ad multos acrescentibus auditoribus contra derogationē. Aaron oīs exercitus agitatus est. ¶ Erant enim cōcordātes cum chore ducenti & quinquaginta viri priores: studētes quatenus fratrē moyseos sacerdotij iure priuarent & p hoc eum exhonorarent. Tūc itaq; populus vt etiam Moysen lapidaret aggressus est & in ecclesiam inordinate & turbulente conueniebant: & ante tabernaculū dei clamabāt oēs. Exeat tyrānus & populus ab eius seruitio liberetur q sub occasione dei violenta mandata precipit. Dicebāt enim quia, si deus ipse sacerdotē futurū eligeret dignissimum ad hūc honorē p̄beret & non eū multis inferiori daret. Et si decreuisset hunc Aaron dari coram populo faceret & non in fratris hoc relinqueret potestate. ¶ Moyses autē cū derogationem chore iam ex multo presciret etiam irritatum populum nō expauit: sed confidens rebus quas fideli deuotione tractabat & sciens fratrē dei voluntate sacerdotium & non suo munere meruisse ad cōsiliū venit. Et multitudini quidem nihil omnino locutus est: ad chore autem clamans: cū esset dexter etiam in alijs & ad loquēdum populis nimis ingeniosus. Mihi inquito chore & tu vnusquisq; horum ostendebat autē ducentos & quinquaginta viros honore digni esse videmini & totū exercitum huiusmodi honore non priuo: licet non habeā que vobis ex diuitijs & culmine alte dignitatis existunt. Igitur sacerdotū Aaron nō eo q diuitijs precellat: cum tu ambos nos pecuniarum magnitudine videaris superare: neq; ppter genus quādo cōmune hoc nobis fecit deus eundem progenitorem nobis dans. nec ppter fraternū amorem quod iustius alter habere potuisset: hec ego contuli fratri. Nā si non cogitarem de dei legibus: honorem hunc mihi potius p̄buissem: quando plus mihi ego sum vicinus q alter & mihi magis altero familiaris existo. Nam neq; sapitēs cōsilium erat memet periculis subdere: & alijs ex tali causa felicitatis dona conferre. Sed ego a malitia sum remotus. Deus autem se contemni non despexit neq; nos ignorare voluit q hoc facietes ei p̄stātis: & ipse eligens sacerdotem futurum sibi a querela nos huiusmodi liberauit. Non enim Aaron gra mea hoc & nō iudicio diuino sortitus est. Vn ponat hoc deus i medio q̄si ab disceptādū vt nūdq dignus ad hoc inuenit accedat. Quod ei deus dedit nō derelinquimus: si volētes accepisse iudicamur cū sit ipium honorē quem ille p̄bet non adire: & nimis irrationabile vniuerso tempore securitatem promittente deo cōtēnere. Sz nūc iterū pbari vult eū q p nobis debeat ei hostias imolare: & p̄sul pietatis existere Incōgruū nāq; ē o chore vt quilibz appetēs honorē deo hūc p̄hēdi cui voluerit auferat ptātē. Igit a sedi tiōe & hmōi turba qescite Mane vero oēs q sacerdotiū queritis turibula singula portātes a vr̄is domibus cū thymamate & igne venite. Sz & tu chore cede deo iudiciū & i his eius expecta sētētiā & n̄ temetipsū

Inuidia Chore & seditio cōtra Moysē & Aarō pro sacerdotio.

Ambitio chore

Consentientes cum chore Violētia populi contra Moysen eum lapidare volentis.

Moysi ad chore seditio sū verba responsiua.

Iterata pbatio quis sacerdotio dignus deo ha beatur.

A. deo velis facere meliorē sed potius adesto de hoc honore taliter iudicandus. Necnō & aaron arbitrori teresse iudicandum: cū eiusdem sit generis & in nullo possit de rebus sacerdotij iuste culpari. Cōueniē tesq; pariter corā omni populo incensum facite: & cuiuscūq; vestrꝝ sacrificiū suaue iudicauerit deus hic nobis ordinabitur sacerdos & ita a derogatione fraterna tanq̄ e i bonorē sacerdotij ego donauerim libe rabor. ¶ Hec moyse dicēte: & a turba & ab eius suspitione multitudo cessauit: & laudauerūt cuncti quę dicta sunt erat enim vir optimus & loqui vtilia videbatur. Tunc siquidem consiliuz est solutum. ¶ Al tera vero die cuncti congregati sunt in ecclesia vt adessent sacrificio: & electioni de sacerdotio cōcertā tium. Eratq; populus conturbatus: cū esset multitudo suspensa spe futurorum. Et alij delectabantur si moyses malignus ostēderetur: sapientes vero si huiusmodi seditione liberaretur. Metuebāt enī ne ꝑ cente turba ordinator eorū disciplinę potius deperiret. Omne siquidem vulgus cū naturaliter q̄ri cō gaudebat de eis q̄ ī ptāte sūt cōstituti: & ad ea q̄ forte placauerit suā mouere sētētiā tumultus afficiebat ¶ Moyses ad Dathā & Abyron qui de tribu erāt Rubē (missis mīstris venire recusātes) iuit quos (Moy se orāte & innocētiā suā allegante) terra deglutiuit viuos. Igniſq; de celo descendens chore & cum eo concordātes consumpsit: ꝑeuntiūq; thuribula pro rei memoria iussit custodiri. ¶ Capitulū tertiū.

Nūe. 16. Moyses aūt missis ad Dathā & Abiron ministris: eos secūdū cōstitutū venire iussit & sacerdo tiū expectare. Cum vero nec obedire eos nūcij retulissent nec velle dicerēt moysi quasi con trā omnem populum malignitate crescenti succūbere: audiēs hęc ab eis Moyses sequi se ma B. iores natu precipiens ibat ad Dathan & Abyron: nec esse putabat indignum ad superbos accedere. Il li vero nihil contra dicentes secuti sunt. Dathan autē & qui cum eo erat cognoscentes Moysen cum no bilibus populi ad se venire: accedētes cū vxoribus & filijs ante tabernaculū: respiciebāt qd Moyses esset acturus. Erātq; circa eos famuli cōstituti vt si vellet aliquam violētiā Moyses facere vindicarent. ¶ Il le vero cū venisset in ꝓximum manus ad celos tendens: multumq; clamans ita vt populus cunctus au diret: ait. Domine celi & terre & maris: tu enim mihi meorꝝ actuū fidelissimus testis quoniā oīa volun tate tua feci: tu fugientibus ꝓbuisti viam: misericordiam in omnibus faciens necessitatibus Hebręorū esto meus in his verbis auditor. Tibi nāq; nec quod agitur nec quod cogitatur abscōsū est: & ideo neq; cōprimis veritatē: vt horū contra me velis ingratitudinē defensare antiquitatē scilicet meę generatio nis ipse nosti certissime nō auditu cognoscēs sed visu: his quę facta sunt tūc assistēs. In his ergo quę de me licet veritatem aperte scientes iniuste suspicantur: te mihi testē ꝑcor assistere. Et ego nāq; vitā sim plicem habens: mea quidem virtute: tua vero voluntate: hāc mihi raguele socero relinquente: illorū bo norū adeptionē deserens meipsum tradidi pro istorū erūnis. Et primum quidem pro libertate eorum nunc vero ꝓ salute maximos labores toleraui: omniq; periculo me ꝓne subieci. Nūc ergo qm̄ velut ma lignus in suspitione sū viris quorū vita meo labore subsistit: qui mihi locutus es i mōtem syna: & tue vo cis tunc auditorē esse voluisti & inspectorem ꝓdigiorū quę in illa loca fecisti & iussisti ad egyptum pro C. perare & tuā voluntatez his innotescere qui egyptiorꝝ mouisti felicitatem & a seruitute his prebuisti re fugiū: mihiq; ptātē pharaōis paruulā demōstrasti & in terrā pelagus nesciētibus nobis itinera cōuertisti & ꝑmixtū mare egyptiorꝝ necibus cōturbasti: q̄ nudis armorꝝ mūimia cōtulisti: q̄ corruptos fōtes nimis hesitātibus potabiles fecisti potūq; nobis ex lapidibus ꝓduxisti q̄ a terreis cibis copes maritimis satiasti q̄ ēt cibū celestē ꝓbuisti ꝑmitus nō īspectū: qui legū modos dedisti & ordinē nr̄e reipublice demōstra sti: veni dn̄e oīm iudex & testis meus & quē suffragia vlla nō redimūt. Tu nosti q̄a nullū munus ego cō tra iustitiā ab hebręis accepi nec cōdēnaui pp diuitias pauptatē neq; cōtra vniuersitatis lesionē cōuersa tus sū q̄ nūc in extraneas meorū studiorū suspitiōes incurri tāq̄ te n̄ iubēte s; mea potius volūtate sacer dotiū dederī Aarō oñde parit̄ nūc q̄a oīa tua ꝓuidētia gubernat̄ & nihil fortuitu s; tue volūtatis īterpo sitiōe ꝓueniūt ad effectū. ¶ Et qm̄ sollicitudinē gn̄is geris hebręorū: vidicati Abirō & Dathā q̄ te insē sibilitate cōdēnāt q̄si mea videat̄ arte cōpressi. Fac itaq; sup eos apertū ꝓuenire iudiciū ita cōtra gloriā tuā seuiētes nō eos cōi mō faciēs trāsire de vita neq; hūana lege moriētes de seculo p̄nti recedere s; de glutiat eos simul & gn̄atione & substātiā eorꝝ ira quā calcāt. Hęc ei erit tue virtutis oñsio atq; doctria cū ctorꝝ. Sic ei castigabis eos q̄talia d te nō bn̄ suspicat̄. Sic ego minister ꝑceptorꝝ tuorꝝ fidel̄ oībus appebo D. Si aūt vere cōtra me derogasse noscūt̄ illos qdē inoxios ab oī lesiōe seruato: necē vero quā illis optaui fa cito meā: & pēas ab eo exige q̄ tuā voluit nocere plebē: vt decetero pax cōcordiaq; succedat. Sana mul titudinē tuis ꝑceptis: obediētē illesā custodiēs eā a pena pc̄i huius exortē. Tu siqdē nosti qm̄ nō est iu stū ꝑ eorū malitia supplicātiū sustinere cōiter cūctos israhelitas: ¶ Hec eo dicēte simul & flēte repēte q̄ dē terra cōmota ē: & veluti violētia vēti turbatis fluctibus agitata. Populus aūt cūctus expauit grauiq; & durissio strepitu p̄ illorū tabernacula cōcitato terra scissa est & oīa quecūq; erāt illis gratissima in ea sūt prorsus absorpta. Quibus sic exterminatis nec occurrerēt quidā illud agnoscere: mox aptio sup eos ter re reducta est & red integrata: quasi nihil horū que ꝑdicta sunt factū esse videret̄ inspicientibus. Et illi

Varietas populi in expectatōe futurorum.

Naturale vulgo conqueri de dominis.

Moyses dat hā & avbyron vadit adse venire recusantes.

Moyses ad deū clamans orationem porrigit testem actuū suorum faciens.

Commomarat moyses diuina beneficia collata hebręis.

Allegat moyses suam innocentiam & iustitiam.

Petit vindictaz in Abirō & Datham

Diuina vltione terra deglutiuit Datham & Abyron & sibi cōsentientes.

qdē ita perierūt. ¶ Probatiōe vero diuine virtutis effecta, cognati qdē eo℞ volebāt nō solū calamitate D.
quę digna gemitu quidē videref sed ēt ,pximitatis affectu. Sapiētes aūt quos euidēter volūtas latebat
illorū euentus iudicij certos fecit: et decernentes quia veluti erratici deperissent qui fuerant cum Dathā
neq; de eis tristarentur. ¶ Igitur moyses euocauit eos qui de sacerdotio cōtēdebant propter sacerdotū
,pbationē: quatenus sciret cuius sacrificiū deus susciperet: illum constitui sacerdotē. Cōueniētibus aūt
ducentis & quadraginta viris: qui & ,ppter patrum virtutem honorabantur a populo & ,ppter suā illos
etiā trāscēdebant processerunt quoq; & aaron & chore & ante tabernaculū oēs sanctificauit in turibu-
lis quę ferebant. Ignis vero repente tantus effulsit quātū nullus opifex vidit nec de terra ,platus: vel cō
cursione fluctuū aut violētia spirituū materia ad inuicē pcussa spōte aliqn visus est exilire sed qualis po
tuit dei voluntate succēdi: & clarus & flāmeus. Quo veniente sup eos (cuncti ducenti & quinquaginta
& chore simul extincti sunt) ita vt etiam neq; corpora eorum alicubi viderentur. Solus autem liberatus
est Aaron nihil ex igne lesus q vtiq; ideo videbatur electus. ¶ Moyses aūt his peuntibus volens pe-
nam eorū memorie reseruari: eāq; futuros agnoscere iussit. Eleazarum Aaron filiū thuribula eorū circa Nūe c.xj.
altare eneū collocare: vt i memoriā essēt futuro generi quę illi sūt passi q putabāt virtutē dei se posse de
ludere. Et aarō quidē iā nō munere Moyseos pōtificatū se habere credebat sed dei iudicio patefacto
cū filijs firme ipso honore fruebaf. ¶ Seditio tñ nec ita cessauit: sed multo magis augebaf & crudelius
accrescebat. Eratq; tumultus valde deterior & nunq̄ hoc malū finiri putabaf: s3 lōgo tpe pmanere. Ho
mines namq; credentes iā nihil pter dei prouidētiā geri: & hęc absq; gřa dei circa Moysē gesta minime E
iudicātes: culpabant Moysen eo q tāta ira dei nō tm̄ nō ,ppter iniusticiā p unitorū quātū ,ppter fauorē
,puenerit Moyseos. Ilios eni perisse dicebāt nihil deliquētes nisi q circa religionē dei studiū habuissēt
Moysen vero interitu taliū viro℞ & omniū optimorum populum deleuisse: insuper & fratri sacerdotiu3
dedisse quod auferri nequiret: nullūq; alium ad hoc vlterius ,pmoueri cum priores viderent ita peris-
se. Super hęc etiā & a cognatis extinctorum supplicatio multa fiebat ad populū: vt gloria moyseos mi-
nueretur. Hoc enim ad suam cautelam accedere iudicabant.

¶ Moyses populi tumultū patiēter ferēs tribuū pricipibus pcepit vt singuli tribuū virgis noīa inscribe
rent & illū sacerdotiū habiturū in cuius virga deus signū ostēderet inter quos & Aaron erat cuius so-
la virga floruit & fronduit & amigdala produxit quo viso moyses tribū Leui aplijs segregauit deo ser
uituram decimas fructuū & ciuitatum possessionem assignando.

Moyses contēdentes de sacerdotio cōuocat.

Diuinus ignis super chore & suos complices qui omnes consūpti sunt solo Arrō liberato: Moyses mādat thuribula eorū qperierāt custodire pro sancti memoria.

Iterata seditio contra moysen mortuo Chore & cetera

Prudētia moysi patienter populi tumultum audientis.

¶ Capitulum. iiij.

Moyses aūt diu populū in tumultu cōstitutū patienter audiebat: metuensq; ne qd iterū seditio Nūe .xvij.
nis emergeret: & magnū malū aliqd ,pueniret in ecclesia multitudinē congregauit: & sustinēs
audiebat: nec ad satisfactionem veniebat ne magis vulgus exacueretur auditu. ¶ Hoc autē
solū pricipibus tribuū pdixit: vt nomina tribuū suis virgis inscripta portarent Illumq; sacerdotium habitu
rum in cuius virga deus iudicium glorie designasset. Portauerunt ergo oēs alij virgas & Aaron scribēs
in virga sua tribum Leui easq; moyses in tabernaculo dei collocauit. Altera vero de protulit virgas erāt F
enim cognite cum eas tunc singuli viri signassent & coram de multitudine deportassent. Et alias quidā
virgas in quo schemate eas accepit moyses i eo permāsisse videbāt. De Aarō aūt virga germē & ramos
ortos & fructū speciosum amigdale ex eo ligno ,pcessisse mirabanf. Tunc obstupescentes huiusmodi vi
sionē: & licet aliqd fuisset odiū circa moysen & aaron. hoc cōtinuo relinquētes mirari ceperūt i illis dei
iudiciū & de cetero placito diuino fauentes: sinebāt aaron habere pontificatū. Ille siquidē tertio iā eum Nūe cxviij.
ordinante deo hunc honorem firmissime possidebat. Hebręorum itaq; seditio licet multo tēpore vigue
rit: hoc tamē modo quieuit. ¶ Igitur moyses leuitarū tribum seruiturā deo a plijs & militia segregauit
ne ,ppter inopiā aut questum necessariorum ad vitam presentem essent circa sacrificia negligentes. Ius
sitq; vt dū secundū voluntatē dei chananeam obtineret hebręi: leuitis octo & quadraginta ciuitates bo
nas & pcipuas distribuerēt S3 irā nō muros duū af as duorū miliū cubitorū ad eos ptinere descripsit. Su
per hęc autem & populum constituit annorum fructuū decimas ipsis leuitis sacerdotibusq; pbere. Hęc
autē sunt quę accepit hęc tribus a populo. ¶ Necessariū autē iudicaui ipsorū sacerdotū quę sūt ,ppria
declarare. Quadraginta & octo quidem ciuitatum: tridecim ex eis leuitis cedere pcedit: & decimarum
quas a populo per annū accipiunt: decimas eis diuidi: insuper etiam primitias omnium frugum de ter-
ra nascentium offerre deo populum iustum esse sanciuit. Quadrupedum vero quę sacrificijs offerum
tur: quo primitus nasci tur si masculus sit immolandum pberi sacerdotibus iussit vt ipsi cum domo tota Nūe c.vi.
epularentur in ciuitate. Sacratorum vero quę comedi non possunt ab eis secundum patrias leges do-
minus siclum & dimidium eis prebere sanciuit. Pro homine primogenito. quandoq; siclos. Sunt autem
apud eos primitie etiam tonsionis ouium & messium equibus panes facti eis solenniter ministrantur.
¶ Si quis vero eorum semetipsum vouerit (quos Nazareos appellant) comam nutrire & vino non vti.

Precipit Moyses tribuū principibus vt virgis tribuum nomia scripta portent.

Virga Aaron sola inter alias floruit; qđ fuit tertium signum diuine volūtatis eum habere sacerdotium

Moyses tribu3 leui aplijs & militia segregat deo seruituram assignando ei possessiones citatū & decimas fructuu3 vt deo liberius seruiret

De nazareis.

sti dum capillos suos dicāt al's dedicant ꝑpter sacrificia veniētes ad sacerdotes: corban offerūt deo: qd̄
A significat munus. Mulier quidem triginta siclos: vir autē quinquaginta: de his vero q eo sunt egeni pe⸗
cunijs: sacerdotibus licet vt voluerint iudicare. Sed etiā his qui domibus immolant epulationis cā non
religionis necesse est offerre sacerdotibus pectus & dextrū brachiū pecoris. Et sacerdotibus qdē moy⸗
ses ex his que pro peccatis populus sacrificās prebet. sī in precedēti libro significauimus hoc dari cōsti
tuit & seruos & filios & mulieres absq; hostijs quę offerunt pro peccatis. Illa enim in tēplo soli masculi
sacerdotes ea die consumunt.

¶ Moyses ad Idumee regem legatos mittit viam sibi solum concedi rogans quod sibi negatum. Mor⸗
tua Maria sorore moysi sepelitur: in Sin quā triginta diebus sileuit populus. Et postea purgatiōe populi
siletu pro mortuo instituta ducitur populus per Arabie desertū i Archi vbi Arō moritur (sacerdotali ex
utus veste) qua eleazarus filius eius induitur. Capitulum. v.

Moyses ad regē. Idumee legatos mittit viā sibi concedi rogans quod sibi negatum est.

Nũe. c.xx. Cvm hęc moyses cōstituisset: surgens cum omni exercitu ad terminos idumee venit & legatos
ad regē idumeorū viā sibi cōcedi quā se cōfidebat accipere: & illū cum nihil lederetur sine
dubitatione prebere. Necessaria nāq; exercitui se ministrare dicebat: & aquę p̄ciū iubebat
eos accipere. Ille vero his quę a moyse petebātur non consentiēs neq; viā cedens sed castra
metatus occurrit ꝓhibiturus eos si violēter trāsire p̄sumerēt. Moyses aūt dū deus fieri pugne iniciū nō
Nũe. c.xx. iussisset: recedebat p desertū iter faciens ¶ Tunc itaq; sororē eius mariā vite finis accepit cum quadra⸗
gesimū complesset annum ex quo egyptū dereliquit: decimo die xandici mensis inicio secunda luna:
sepelieruntq; eā publice nimis splēdide: sup quēdā mōtē q̄ vocatur Sin. Et post triginta dies a fletu po⸗
pulum moyses hoc modo purgauit. Vitulā feminā aratro & cultura inexpertā totāq; rubeā paululū ab
Nũe. c.ix. exercitu procul deductā in loco mundissimo pōtifex imolauit & eius sanguine digito septies aspersit ta
bernaculum dei. Deinde incensa vt erat tota vitula cū pelle atq; viscetibus: lignū cedrinum in medium
ignem miserunt & hysopum & lanam coccineam. Colligēsq; omnē cinerē vitule vir mūdus posuit in lo
cū purissimum. Hi ergo q morte polluti erant paululum cineris in frontē mittētes & hysopum baptizan
B tes: & hoc cinere spargentes tertia & septima dierū: erant in reliquo mundi. Hoc etiam vēturos ad ꝓ⸗
missam sortē seruare p̄cepit. ¶ Postquā vero ꝑpter luctū sororis i exercitu huiusmodi purgatio facta ē
duxit populū p desertū & p arabiā: venitq; ad locū quem arabes metropolim suam putāt: primo quidē
archim nominatum qui nunc petra alias. Patras vocitaꝛ Hic itaq; cū esset excelsus mons ascendens in
Nũe. xx. eum aaron: moyse sibi manifestāte quia moriturus esset vidēte cūcto exercitu erat enim ediuerso locus
vbi erat populus cōstitutus: & exutus stola sacerdotali tradēs eā. Eleazaro filio ad quā ꝑpter etatē pō
tificatus aduenit: mortuus est populo eū vidēte: ipso quidē anno quo soror videbatur esse defūcta cū⸗
vixisset annis tribus & triginta & cētum. Defunctus autem secūda luna initio mensis: qui apud athenen
ses quidem hecatombęon apud macedones autem Iachos: al's Iocis apud hebręos autē sedebach. apd
romāos nūcupaꝛ augustus. Cūq; luctus super eū populi trigita diebus fuisset expletus post hoc cessauit

Mors marie sororis moysi & splendida sepultura.

Modus purgationis populi a fletu ꝑ mortuo Moyses ppl'm p arabiā ducēs venit in Archim.

Mons iste in biblia vocaꝛ Hor.

Exutus Aaron sacerdotali vesteq; Eleazarus filius eius iduiꝛ moritur ipse Aaron annorū etatis centū triginta trium.

Nũe. xx. ¶ Moyses Seon regmorat vt viā populo donet quē negantem hoc & exercitum contra hebręos parā
tem bello aggrediꝛ moyses vbi habita sup amorreos ditus victoria pemptoq; ipso rege cū maxia exer⸗
citus multitudie. Og quoq; regē fortissimū occiderūt cū exercitu habita sup eos maxima p̄da. Capi. vi.

Svmēs igitur exinde moyses exercitum venit ad fluuium arnon: qui de montibus arabie de⸗
C scendens & per totū desertum fluens in stagnū asphaltyden erumpit diuidens moabythidē
& amonithidē. Hęc aūt terra est fructifera & hominum multitudine nobilis alere bonis ibi.
nascentibus copiosa. Ad Seon itaq; regē eius regionis moyses misit populo viā petēs vt federibus (qui
bus vellet ille cederet) factis in nullo lederentur: neq; terra neq; q sub eo constituti esse videbantur sed
etiam ventalia populo sub precio fore vēdenda sicut illorū ꝓcuraret vtilitas & aquam peregrinis vt vel
lent eis venundare deposcens. Seon autē hęc negans: ꝓprium armauit exercitum: vt hebręos arnō flu
uium trāsire ꝓhiberet. Tūc moyses videns hostiliter amorreum insistere: nō passus vt hebręis per iner
tiā ꝑueniret inopia primitus ad eos accessit. Et cum esset difficile vt preualeret contra seon: cōsuluit de
um si eum pugnare ꝑmitteret. Cum deus victoriam promisisset: fiducialiter ipse ad certamen aduenit:
& exercitum totum exacuit: dicēs eos bellandi nūc desiderio potituros quo al's quod diuinitas vti iube
bat illi vero vt desiderabant potestate percepta sumētes arma ad p̄liū repente profecti sunt. ¶ Amorre
us itaq; insistentibus populis cum iam nō esset equalis: ipse quidem hebręos obstupuit exercitum aūt
eorum fortem esse non opere: sed timore respondit. Prima ergo congressione nō tolerantes resistere &
sustinere Hebręos i fugā cōuersi sūt hoc sibi potius ꝓ salute q̄ pugnare vtile iudicātes Cōfidebāt ei i ciui
tatibus valde mūitis: i q̄bus cū reclusi fuissēt nihil ꝓfuit eis. Hebręi nāq; dū eos fuga declinare respicerēt
insistebāt & irrūpētes eorū aciē eos insecutione pterruerūt Illi siquidē dirrupti fugerūt alias fugiebāt he
brei vero ꝑsequētes nequāq̄ fatigabāꝛ: qn̄ & ad labores p̄parati & vti fūdibulis expti & in oībus iaculis

Arnō fluuius arabie.

Moyses mittit ad Seon regem vt viā populo donet quod negauit rex.

Seon exercitus armatus contra hebręos contra quem consulto deo moyses arma parat.

Amorrei fugiētes occiduntur.

Maxima amorreorum cedes.

Seon rex occiditur. Preda hebreorum super Amorreos.

Descriptio & situs terre Amorreorum.

Og rex contra hebreos vadẽs occiditur. Galadeus & Galanithidis Preda hebreorum sup regnum Og.

Magnitudo & virtus Og regis Descriptio lecti Og regis. possessio regni og in ditione hebreorũ.

ꝓpter facilitatem armorum ad persequẽdũ videbãtur aptissimi: ita vt cũ hostes longius essent fũdibulis & iaculis sternerentur vt ꝓximi. Multa ergo cedes effecta tunc noscitur quando etiam fugiẽtes vulneribus vexabantur laborantq; potius propter sitim q̃ propter pugnam. Erat enim tempus estatis. Et cum desiderio sitis plurimi ad fluuiũ concurrerunt fugiẽtes: circundantes eos hebrei percutiebãt omnesq; illos iaculatos fatigatosq; peremerunt ita vt etiã Seon rex eorum simul extingueretur. Hebrei vero mortuos spoliabãt predãq; sumebant. Multamq; copiam habuerunt ex illa terra cum esset adhuc fructibus plena. Tunc igitur exercitus sine terrore iã captis hostibus egrediebantur ad epulas. Nullũ enĩ eis erat impedimentum pugne cũ oẽs pariter deperissent. Amorreos siquidem huiusmodi peremptio cõprehendit: qui nec prudentia videbantur astuti nec opere necessario boni. Quorum hebrei terrã late ceperunt. ¶ Est autẽ hic locus inter tria flumina positus quasi naturã insule tenẽs. Quẽ locum aruus quidẽ a meridiana parte circũdat. Iaboch autem septẽtrionis circuit latus qui in ordinẽ: alias iordanis fluuiũ descẽdens illi etiam nomen tradidit. Occidentalẽ vero partẽ eius regionis iordanis ripa cõcludit. ¶ Cũ ergo res ille ita consisterent: israhelitis instabat og rex ducens exercitũ copiosum & festinãs q̃dem tanquam solatium amico se ꝑbiturũ. Cũ vero iam eum cognouisset extinctum: etiam tũc deliberauit cõgredi cũ hebreis: putãs se preualere eorum virtutem experimẽto cognoscere. Cumq; fuisset spe sua deceptus: & ipse bello mortuus: & omnis eius exercitus est perẽptus. ¶ Moyses aũt Iaboch fluuiũ trãsiens: regnum og regis perãbulabat ciuitates destruens & oẽs inhabitatores occidẽs: qui & diuitijs omnibus in illa terra et virtutibus & opulentie multitudine precellebãt. ¶ Og autem regis magnitudo & pulchritudo fuit vehemens: qualis ẽ paucorũ. Erat autẽ manu vir fortis: vt operibus virtutis magnitudo & pulchritudo corporis videretur equalis. Fortitudinis vero eius & magnitudinis sunt experti q lectum eius viderũt in ciuitate rabbatha regni amanitidum factum quidem ex ferro: quattuor vero cubitorum latitudinem habentem longitudinem vero duplicem & vno cubito fortiorem. ¶ Hoc igitur cadente: non ad pñs solummodo hebreis rerũ fiducia est cõcessa: sed etiam in futuro causa eis bonorũ moriens est effectus. Nam quadraginta vrbes clare nimis munitas: illiq; subditas tenuerũt predãq; copiosam & seorsum singuli & communiter omnes adepti sunt.

D. — Nũe. xxj. — Deu. ij. — E — Nũe. xxij.

¶ Adueniẽte moyse cum hebreis ad iordanẽ cõtra hierico exercitus partẽ poneret ad Madianitarum expoliendum mittit qui cũ legatis Balach regis ad ꝓphetã Balaam veniunt rogantes vt ad maledicẽdum Israelitis vellet ꝓcedere qd primo facere (deo ꝓhibẽte) recusat deinde secundo rogatus & ꝓmittente deo cum legatis venit. Qui turbatus asina (qua insidebat) viã declinante ipsũq; hũnana voce de iniusta ꝑcussione accusante ab angelo sibi appente increpatur. Capitulum. vij.

Moyses exercitũ ducit ꝑ desertũ ad iordanem cõtra hierico.

Moyses exercitus ꝑtem in terram madianitarum expoliãdã causa belli.

Mitũt madianite cũ legatis Balach ad balaam ꝓphetã vt veniat ad maledicendũ hebreis quod facere ꝓhibente deo recusat.

Iterum mittitur ad balaam ꝑ eadem causa.

Moyses itaq; castrametatus: deduxit exercitum per desertum ad iordanem circa magna cãpestria contra hierico ciuitatem opulentissimam & palmas atq; balsamũ quẽ ferre solet cupiose. ¶ Ceperunt tuti esse israelite & desideriũ habere bellã di. Porro moyses cum paucis diebus deo pacificas hostias immolasset: populumq; epulari fecisset: partem quandam armatorum misit qui terram madianitarum expoliarent & eorum patrias obsiderent. ¶ Causa vero bellandi aduersus eos huiusmodi fuit. Balach Moabitarum rex dũ amicitias paternas haberet atq; societatẽ circa madianitas. & israhelitas videret tanto cremento ꝓficere: etiã de suis rebus nimis erat in formidine cõstitutus. Deniq; dum non credebat terram aliã hebreos querere nisi suam cum ꝓmisisset vtiq; deus chananeã illos fore possessuros: velociterq; studuit amicos de hac re suis tẽptare sermonibus. Et pugnare q̃dẽ ipse in felicitate cõstituus contra illos qui obstringerent erumnis non iudicauit: sed ꝓhibere magis eos ne potiores efficerentur. Deliberauitq; legationem ꝓ eis ad Madianitas protinus destinare. At illi dum esset quidã ab eufrate ꝓpheta preclarus illorum temporum eisq; nimis amicus miserunt ad eum cum legatis balach: viros de suis fide dignissimos rogãtes vt veniret ille ꝓpheta quatenus pro perditione israhelitarum maledictiones efficeret. Qui venientes legatos suscepit: & largitatẽ hospitalitatis exhibuit. Cũq; cenasset dei consuluit voluntatem qui forent: de quibus Madianite rogarent. Cumq; deus impedimentum eorum voluntati fecisset ad legatos redijt: desiderium quidem suum & studium eis ostendens circa ea quẽ ab eo requirerent: sed deum resistere sue voluntati dicens qui eum ad tantã gloriã ꝓpter veritatis eloquium perduxisset exercitũq; pro quo maledicendo eum venire rogabant esse deo nimis amabilem: suadebatq; simul vt propter hanc causã inimicitias suas ab israhelitarum gente suspẽderẽt. Cumq; dixisset hec legatos dimisit. ¶ Madianite vero (balach vehementer insistente & ꝑces maximas offerente) miserunt iterum ad balaam. Tunc ille studens aliquid viris illis prestare denuo cõsuluit deũ. Qui volens eum rem experimẽto probare: iussit ne legatis in aliquo cõtradiceret: sed cum eis iret. Qui arbitratus deum hec ei nõ pro deceptione iussisse: cum legatis mox ibat. Angelo autem sancto ei occurrente per viam in quodam angustissimo loco: qui erat accinctus gladio bis acuto asina in qua balaam sedebat intelligens diuinum eius spiritum. Declinauit balaam ad vnam maceriam non sentiens

F

A plagas quas ei Balaã inferebat. dũ percussus ad maceriã vexaretur. Cum vero insisteret angelus asina
percussa voluntate dei: vocẽ loquẽtis emisit. accusans Balaã velut iniustũ quia dũ pro prioribus ministe
riis nihil de ea quereretur haberet: tũc ei plagas inferret: nõ intelligẽs qm̃ voluntate dei prohiberetur ab
his quę festinaret implere. ¶ Cũq; Balaam (humani asina loquẽte) ꝑturbaretur. palã etiã angelus appa
ruit: eũq; increpare de plagis asinę cepit tanq̃ nõ esset hęc culpa iumẽti. sed ꝙ eius iter contra dei volun
tatẽ fieri prohiberetur. Metuens autẽ Balaam studuit remeare: sed deus eũ confortauit vt iret. ꝑcipiẽs
vt quicq̃d eius ĩ mẽte poneret hoc ille manifestaret Et ille quidẽ dũ hoc deus iussisset venit ad balach.

Asina humana voce loquitur.

Angelus Balaã increpat de plagis asinę

¶ Balach rex Balaam decenter suscipiens ipsũ in mõtem ducit hebręorum visurũ exercitũ vbi cõ
L.c.23. structis septẽ aris sacrificiisq; patis e diuerso cepit populo bñdicere multa de eorũ prosperitate ꝑdicen
do quiq; (increpãte Balach) ait nihil se posse cõtra dei volũtatẽ. Sed & secũdo aliis paratis aris pro male
dictione bñdicit hebręis eorũq; hostibus futuras passiones & calamitates prophetauit. Capitulum. viii

Rege vero decẽter eũ valde suscipiẽte petebat vt ductus ad quẽdã montiũ cõsideraret quẽad
modum hebręorũ constitutus esset exercitus. Balach autem ipse per se deduxit prophetã cũ
regio ministerio in montẽ: qui supra eorum caput videbatur existere. Aberat eni3 ab hebręo
rũ exercitu stadiis sexaginta. vidensq; eos ille precepit vt septem aras rex constitueret: & to
tidem tauros & arietes adduci iuberet. Cũq; rex celeberrime ministrasset: ille hęc immolauit holocau
L.c.23. sta. Quo facto: cepit e diuerso benedicere dicens. Hic populus felix cui dabit deus multorum possessio
nẽ bonorũ: eritq; auxiliator eius in omnibus: & pręsulẽ prouidentia sua ei cõcedit ita vt nullũ humanũ
genus sit quod nõ virtutẽ eius & studia iudicet optima. & omni malicia segregata. Hęc itaq; & vos (in
quit) habebitis & melioribus filiis relinquetis. Deo quippe vos solos hoĩes intendente & vbicunq; fueri
tis in omni terra sub sole posita feliciores habente. Terram vero in quã vos ipse misit obtinebitis serui
turã semper filiis vestris. quorũq; gloria implebitur oĩs terra simul & mare: & sic abundabitis ĩ orbe ter
rarum vt omni terrę habitatores ex vr̃o genere prębeatis. O ammirandũ te atq; beatũ exercitũ qui tan
B tus ex vno patre es creatus. Sed nunc quidem vos adhuc paucos chananeorũ terra suscipiet scituri or
bẽ terrarũ vestrũ fore habitaculum in eternum. Nã multitudo vestra ita & ĩ insulas dilatabitur & in om
nes terras: sicuti nec celi numerus est astrorum alias stellarũ. Et cũ tanti fueritis nec vbertatẽ vobis nega
bit deus in pace bona oĩa ministrando: & victoria3 atq; potentiã in bello largietur: & filios inimicorum
qui cõtra vos aliqua presumptione cõtenderint subiugabit. Non enim vltra reuertetur aduersarius ve
ster victor qui filios suos lętari faciat aut vxores. Tãta vobis fortitudo prouidentia dei pręstabit cui grã
dia minuere virtus est & latius augeri quę parua sunt. ¶ Talia siquidẽ ille sua sacratione pręferebat cũ
non esset in semetipso sed dei potius spiritu vinceret. Balach autẽ cõtristato & proclamãte: eo ꝙ pacta
trãscẽderet. quibus fuisset a suis amicis magnis muneribus inuitatus & cũ venisset pro maledictione ho
stiũ ditaret eos & cunctorũ hoĩm beatiores ostenderet. Ait ad eum balaã. O Balach de cunctis rebus
cogitare putas ĩ nobis esse. & de talibus quicquã dicere seu tacere. qñ dũ nos spiritus dei pręceperit vo
ces & verba quę ipse vult nihil sentiẽtibus alias sciẽtibus nobis emittit: ego vero recordor qm̃ tu & Ma
dianite supplicãtes me huc desiderabiliter adduxistis & propterea veni. Fuit mihi votiuũ in nullo tuũ
desiderium violare sed melior deus est horũ q̃ quę ego tibi pręstare credebar. Annis enĩ ĩsani sunt qui
penitentiam humanarum rerum apud semetipsos ita suscipiunt. quatenus nõ ea (quę diuinitas dictat)
edicant quo magis illius violentiam faciant voluntas. Ego siquidem hunc exercitum neq; laudare pro
posui: nec in quibus bonis genus eorum deus habiturus sit aperire. Sed deus propicius eis existẽs & fe
stinans eis felicem vitam et gloriam prębere perpetuã: hęc mihi verba promissionum talium ministra
uit. ¶ Nũc aute3 qñ alias quomodo votũ mihi est tibi pręstare & madianitis quorum me preces repel
lere nimis est indecens: veni rursus aras alias erigamus & sacrificia permaxima prioribus celebremus:
si forte flectere potuero deum vt me permittat hos omẽs maledictionibus obligare. Cunq; Balach fie
ri permisisset & secundo sacrificanti nequaq̃ diuinitas (vt israhelitis malediceret) annuisset cadens ĩ ter
ram ipse dicebat passiones regibus affuturas & quęcunq; ciuitatibus erãt euentura eximiis quarum ali
quas quidẽ nec habitari cõtingeret. Quę etiã facta sunt: dum hęc tẽporibus priscis per terrã siue p ma
re vsq; ad memoriã meam hoĩbus euenissent. Et cũ hec oĩa talẽ terminum exceperint qualem ille pręs
dixit. quis libenter coniicere põt. quoniam & in futuro sic erit quemadmodum ille prefatus est.

Balaam in mõtem ducitur hebręoru3 visurus exercitũ quẽ vidẽs septẽ aras cõstrui iubet sacrificiaq; parari

Balaam benedicit hebręis deo ipsũ ad hoc mouente.

Prophetia Balaam de futura hebręorum prosperitate.

Balach Balaam ĩcrepat quia cõtraria facit iussioni.

Excusat se Balaã nihil se posse cõtra dei voluntatem.

Balaam iterum aras alias iubet erigi & sacrificia celebrari.

Balaam pro maledictiõe benedicit hebręis futura mala regibus & ciuitatibus prędicens.

¶ Balaam (eum sine honore rege remittente) futura mala hebręis propter eorum peccata prędixit
eosq; ad peccandum prouocare docuit quo consilio Madianite & moabite vtentes filias suas pulcher
rimas ad hebręorum exercitum mittunt quarum pluchritudine decepti sunt paternas leges trãsgrediũ
tur eorumq; deos adorantes cibis vetitis vescuntur. Samarias quoq; tribus Symeon princeps Madiani
tidem duxit vxorem. Quem Moysi iniuriose respõdentem phinees zelo dei accensus cũ Madianitide
suo gladio transfodit multiq; tunc Madianitidarum occisi sunt. Capitulum nonum.

Predixit Balaā pauca mala futura hebreis ꝓpter eoꝝ peccata & dat consiliū moabitis & madianitis de ꝓuocādo eos ad peccatum.
Hebrei pulchritudine filiarum Moab & madiam decepti.
Verba deceptoria filiaꝝ moab & Madiam ad hebreos

Balach autem īdignatus eo ꝙ maledicti non fuerāt israhelite: remisit balaā nullo honore remuneratū. Ille vero iam descendens & circa transitū eufratem veniens: & Balach pricipibusq; valedicēs ait. O Balach & Madianite presentes oportet me hec preter dei volūtatē prestare vobis. Hebreorū quidem genus nulla pestis penitus apprehēdit: nec bella nec aliqua necessitas: nec sterilitas fructuū terrenorū nec alia quelibet eos causa corrūpit. Est enim cura deo liberare eos ab oī malo nullamq; permittere sup eos venire huiusmodi passionē: quatenus omnes debeant deperire. Euenient autē eis pauca & ad modicū tempus: ex quibus humiliari videātur. sed deinde intelligent ꝙ pro timore eis fuerit illata talis vexatio. Vos autē quandā victoram ad breue tēpus aduersus eos lucrari desideratis: quod impetrabitis si hec que moneo feceritis. Filiarū vestrarum speciosas precipue virgines quibus subdi & deludi castitas possit inspicientiū propter pulchritudinis hōestatē: circa eorū exercitū proxime destinate: supplicantibus eorū iuuenibus vt earū amplexibus misceātur precipite quatenus dum eos cōcupiscentia viderint obligatos deserant. rogitātibus & manere eas non primitus annuāt: q̄ eos leges patrias relinquere iubeant simul & honorē dei qui eas posuit eis. & madianitarum atq; moabitaꝝ colere ritū cogant. Sic eni illis indignabitur deus. Cūq; hec ille dixisset: abscessit. Madianite vero dū misissent filias suas sicut ille monuerat. hebreorū iuuenes decepti sunt pulchritudine puellarū: & ad earū colloquia venientes: rogabant quatenus earū pulchritudine fruerētur cōsuetudinis nec ꝓximitate residerent. At ille hec verba libēter suscipientes cōsenserūt eis obligātes eos amore suo. Quibus dū cōcupiscentia creuisset: eos ille cepere deserere: dūq; illos angustia de mulierum discessione crudeliter inuasisset vberrimis fletibus exorabant ne eos ille desererent. & futuras vxores & dominas omnium substātiarum suarū manere poscebāt. Hec aūt cum iurisiurandi religione firmabant deumq; mediatorem in promissione faciebāt. flētes & vndiq; semetipsos misericordia dignos mulieribus ostendentes. Ille vero dum eos seruitute iam captos esse cognoscerent. & oī vinculo fidei cōsuetudinis obligatos eis talia ceperūt edicere. Nobis o fortissimi iuuenes domus paterne sūt & bonorū magna possessio. parentumq; & domesticorū fauor atq; dilectio. Nihilq; horū egētes venimus ad vestrū alloquium: nec questū speciosi corporis requirentes vestram nobilitatem adiuimus. Sed viros bonos & iustos existimantes. honorare vos exenijs quibus indigebatis aduenimus. Nūc vero quādo dicitis circa nos habere dilectionē & nostro cōtristari discessu: neq; nos vestras preces abijcimus. sed tm̄modo fidē fauoris vestri volumus ꝑcipere: per quā nos credere dignissimum iudicamus vt vestram conuersationem diligentes vxores esse possimus. Formidamus eteni ne dū fueritis satietate nostre cōsuetudinis adipleti: deiceps contumelijs affectas ad parentes nos proprios remittatis. ¶ Rogantibus autē illis: & vt vellent fidē daturos se pollicētibus: & vt amorē i nullo cōtradicentibus: dixerūt ille. Quoniam hec quidē vobis placēt cū moribus & vita ab oībus alienati sitis: ita vt etiā cibos ꝓprios habeatis: & pocula cū nullo cōmunia necesse erit volētibus vobis habitare nobiscū etiā deos colere nostros. nec erit iudiciū aliud circa nos vestri fauoris nisi eosdē deos (quos nos) adoretis Nullusq; culpabit vos si terre ad quam venistis eius colatis & numina: vtiq; dū nostri dij cōmunes sint oībus / vester vero in nullo sit talis. Dicebantq; eis vt aut que essent oībus ea facerent aut aliā quererēt terrā in qua possent legibus proprijs cōuersari. ¶ Illi aūt earū amore deuicti optime illas dicere iudicātes ⁊ semetipsos tradētes voluptatibus earū patria iura trāsgressi sunt deosq; plurimos iam putantes & immolare eis lege prouincie proponētes cibis etiā extraneis congaudebāt: & oēs ad libidinem mulierum cōtra leges proprias insurgebāt. ita vt iam per omnem exercitum iuuenes agerent cōtra legē. & seditio multo peior priore icēderet alias incideret. ¶ Cū oīno iā solēnitates proprie deperirēt. Nam dū semel iuuenes mores attigissēt extraneos eos vberius appetebāt. Sed & si qui priorum virorū propter virtutes patrū nobiles erant cum eis vicio subiacebant. ¶ Deniq; Samarias (alias zamarias) princeps tribus symeon dū haberet Chora Madianitidē mulierē ducis cuiusdā filiā viri iter illos valde potētis vxore iubēte ante solēnitates mosaycas ꝙ illa magis delectaret effecit. Non immolando lege prima & alienigene nuptias eligēdo ¶ Et dū ista gererentur moyses metuēs ne quid peius acciperet. congregans populū in ecclesia nullum equidem culpauit nominatim. nolens quēquā desperatione deijcere quia (dū laterent) poterant penitere. dicebat autem qm̄ alias quomodo nō agerent digna se aut suis patribus oportuna dū libidinē deo preponerent & ei placentia violarent. Oporte re tamē vt dū adhuc eis bene esset reuerterētur ad formidinē arbitrantes non vim inferendā leges esse positas. sed ad cōcupiscentiā repellendā. Super hec aūt adijciebat nō esse rationabile vt qui casti fuissēt in heremo nūc cōstituti iter bona tāta peccarēt: & res quas dū adepti fuerāt per indigētiā tēpore vbertatis amitterēt. Et ille quidē hec dicēs conabat emēdare iuuēculos: & ad penitētiā eorū que gesserāt reuocare. Post quē surgēs Samarias ait. Tu quidē o Moyses vtere legibus quas ipe posuisti. ex ipsa cōsuetudine eis firmitatē attribuēs. Et qm̄ iā castigasti: frequēter hebreos q̄ nō bn̄ seducūt: me i his que tyrānice iperas nō habebis obnoxiū. Nō em̄ aliud quicq̄ hactenus sub figmēto legū dei q̄ iugū seruitutis no-

Hebrei primas leges dimittunt voluptatibus moabitidum se tradētes omnino vt earū deos adorantes cibisq; vetitis vescātur.
Samarias madianitidē duxit vxorē gratia cuius patriam legem dereliquit In biblia nomē viri ponitur zābri & mulier vocatur cozbri.
Prudētia Moysi in generali reprehensione.
Samarie principis cōtumeliosa responsio

A bis inferre machinaris; & tibimet defendere principatum, auferendo nobis desiderium et proprium viuendi arbitrium. quod est liberorum & dominium non habētium. Crudelior itaq; circa hebreos & tu solus eris ęgyptios castigare volens. & secundum leges tibi placitas singulorum volūtates astringere. Sed multo iustius est vt tu potius puniaris quando ea quę oībus indubitanter bene habere videntur solus exterminare cōtendis & contra oīm placita tuam valere sententiam. Mulierem atq; perigrinam sicut ais duxisse me fateor. A me enim audies meos actus sicut a libero. non enī latere proposui nec propter me alter delator erit. Et sacrificaui dijs quibus sacrificandum non iudicatis: iustū estimans per multos me debere acquirere veritatē & non velut sub tyranno viuere & per oēm spem semper ex vnius cōuersatione perdere. ¶ Dū hęc autem Samarias de his quę & ipse & alij male gesserant edixisset. populus equidē quiescebat formidine futurorum legislatorē intendens nolentem illius superbiā ex aduerso litigio prouocare. Metuebat enim ne multi propter luxuriā verborū eius imitatores facti: multitudinem perturbarent. Et in his quidē dimisere cōuentum. sed causa mali potius augebatur. ¶ Cūq; Samarias ex tali causa mortuus non fuisset. Phinees vero vir & in alijs quidem rebus melior existens. multorum iuuenū & dignitate patris transcendēs coetaneos vniuersos Eleazari sacerdotis filios & frēs Moyseos nepos: dolēs in his quę gesserat Samarias & anteq̄ per licentiā fortior efficeretur iniuria. opere volens vltionem inferre & iniquitatem (ne cresceret amplius) prohibere dum adhuc qui hęc arripuerant minime punirentur animi simul & corporis sic audacia confortatus est vt non prius decertare quiesceret: q̄ victoriam in eo facto perciperet. Tū (alias tūc) ad tabernaculum Samarie veniēs: ipsumq; euaginato gladio & chorāi simul extinxit: Iuuenes antem oēs quibus virtutis amor & Phinees imitatores esse videbantur perimebāt eos qui in culpa Samarię similes existebant. Multi siquidē iniquę gerētiū horū virtute perempti sunt. omnesq; pestilentia perierūt: deo post hęc illis immittente languorem. Tamē quicūq; eorum cognati fuerant (& cum prohibere deberent magis ad iniuriam dei exacuerūt) pariter sunt extincti. ¶ Perempti itaq; sunt ex eorum coetibus non minus q̄ quatuordecim milia virorum.

Zelus Phinees et virtutis laus.

¶ Phinees zelo dei accēsus. Samariā & Chorami madianitidē occidit quiq; ad vindicandū dei iniuriam alios minauit.

B

¶ Animatus Moyses ad Madianitarum iteritum ad terram eorum exercitū mittit Ballaam: prophetam probans Phinees ducem constituens. Qui (victis & interfectis Madianitis et eorum quinq; regibus) predam ipsorum diuidens sacerdotibus et leuitis partem assignat. Capitulum. x.

Aiatus moyses ad interitū madianitarum

Hac itaq; causa exaggeratus Moyses ad interitum madianitarum direxit excercitum de quorum prelio post paulolum edicemus narrantes primitus quod reliquimus. Iustum namq; est legislatoris voluntatem nequaq̄ in hoc sine laude trāsire. Balaam enim (qui petitus fuerat a madianitis vt malediceret hebreis. & hoc quidē complere diuina prouidentia non preualuit: sed consilium dedit quo hostes vtentes hebreorum populum pene consumerent) Moyses magnifice nimis honorauit eius diuinationis verba probans alias describens cum posset huius gloriam propriaʒ facere quando nullus qui mendacium probans argueret testis extaret. Illi namq; testimonium reddidit: & eum memoria dignum fecit: Et hęc quidem sicut alias si voluerint quicunq; considerent. ¶ Moyses itaq; pro quibus prędixi rebus ad terram madianitarum misit exercitum: ex vnaquaq; tribu duodecim milia viros eligens quorum ducem statuit Phinees: ducem cuius fecimus paulo ante memoriam qui leges custodiuit hebreas & Samariam transgredientem eas ipse percussit. Madianitę vero videntes exercitum contra se venire & quantus nunquam aduersus eos accesserat: congregantes prouincię multitudinem expectabant hostes. & vndiq; muniti excipiebant eos. ¶ Venientibus autem eis congressione facta madianitarum cecidit multitudo quę cōputari non posset numerumq; transcenderet. Sed et reges eorum quinq; pariter sunt perempti quorum nomina erant: Och: & sur Robech alias Obeth & huir. Quintus vero regum est Arach de cuius cognomine ciuitas in terra arabum constituta hactenus ab omnibus de nomine regis edificantis arachen vocatur. quę apud grecos dicitur patras. ¶ Hostibus igitur fugatis alias effugatis hebrei eorū tenuere prouinciam. multamq; sumentes prędam & possessores cum mulieribus perimētes solas virgines reliquerunt. Hoc enim moyses duci Phinees iusserat. Qui reuersus incolumē reduxit exercitum: & prędā valde copiosam id est boues quinquaginta duo milia sexaginta. Asinos autem sexaginta milia. Auri vero & argenti vasa innumere multitudinis: quibus vtebantur in domo. Nam per longam felicitatem. ornatu erāt valde locupletes: Deductę sunt autem & virgines quasi triginta duo milia. ¶ Moyses itaq; (diuisa in duas partes pręda) alterius quidē quingesimam partem Eleazaro dedit & sacerdotibus: leuitis autem alterius quinquagesimam reliquam vero vniuerso populo distribuit. Viuebantq; decetero valde feliciter. Eratq; eis per virtutem oīm bonorum copia. nullaq; tristitia eorum voluptates impediebat

N.24

Nūe.c.xxj.

C

Moyses pphetiā Balaam apbauit quę ad longum hētur.

Moyses ad terram madianitarum exercitum mittit & Phinees constituit.

Reges madianitarum cum innumerabili multitudine ceciderunt in prelio.

Pręda hebreorum super madianitas

Moyses prędā in duas partes diuidit & partē sacerdotibus & leuitis donat.

¶ Iosue successore Moysi instituto Tribus Gad & Ruben cum dimidia Manasse Amorream terraʒ petunt pro sua sorte quos Moyses crimine licit postea tamen (eorum iustificata petitione) concedit ciuitates refugij assignando. Capitulum vndecimum.

> Ioſue moyſi ſucceſſor deo iubēte inſtituitur.
>
> Tribus Gad & Ruben cū dimidia tribu Manaſſe terram petunt Amorreorū ſibi dari quos moyſes crimīat.
>
> Iuſtificata petitiōe tribus Gad & dimidia tribus manaſſe accipiūt amorreā.

M Oyſes igitur cum eſſet ſenex Iheſum ſucceſſorem ſibi conſtituit. ad prophetias & ad militię pricipatū ſicubi neceſſarium foret (iubente deo) vt rerū teneret imperiū Iheſus autem omni doctrina legum diuiniſq; miſterijs (Moyſe docente) erat inſtructus D. N.
¶ Inter hęc etenim duę tribus Gad & Ruben & Manaſſe dimidia: quadrupedum multitudine & omnibus alijs valde dites. habentes commune conſilium rogabant Moyſen vt eis pręcipue amorream concederet quę paſcuis optima videbaẗ. Ille vero exiſtimās eos timuiſſe chananeorū pugnā & occaſionē honeſtā quaſi ꝑ paſcuorū diligētia requiſiſſe: malignos eos appellabat: & turpē occaſionē timoris adinueniſſe ipſoſq; velle ſine labore deliciari: dum omnes adhuc ī erūna cōſiſterēt & terrā ideo quā peterēt obtinere. ne decetero cū ceteris laborarēt quibus terrā traditurā ſe deus promiſerat trāſiordanē. & aduerſas gētes interēpturū. Illi vero cōſpicientes iratum ducem & contra ſe iuſtiſſime prouocatum reſpondentes ſatiſfaciebant non pro timore periculorum neq; propter laboris defectū hoc petere. ſed vt prędam in oportunis conſtituentes locis expediti ad certamē & ad bella venire poſſent. Dicebātq; ſe pręparatos vt dum poſſiderent ciuitates ad cuſtodiam filiorum & vxorum & facultatis ſuę: vbiq; cū exercitu properarent. ¶ Porro moyſes dum iſte ſermo placuiſſet: vocans Eleazarum ſacerdotem. & Iheſum & ad vltimum vniuerſos: conceſſit eis amorream ita vt auxilia conferrent cognatis ſuis donec omnia complerentur: Accipientes itaq; iſta conditione prouincias & ciuitates fortiſſimas poſſidentes: filios & coniuges & alia quęcunq; poterant circumeuntibus impedimentum facere in eis apte conſtituerunt. Nū xxx

> Ciuitates refugij tres vltra iordanem.
>
> Nomina ciuitatum refugij & ſitus earum.
>
> Tres alię ciuitates refugij tranſ iordanem.
>
> Quomodo ad filias trāſibat hereditas pr̄na.
>
> ¶ Biblia vocat Salphaad.

¶ Edificauit autem & moyſes decem ciuitates quę in numero quadraginta & octo forent. quarū tres diſtribuit vt ad eas (qui nolentes facerent homicidium) confugerent: & tempus fuge conſtituit habentium ſcilicet poteſtatem perempti cognati occidere homicidam ſi eum extra terminos ciuitatis (ad quē fugerant) inueniſſent. quod nullo alio permiſſū eſt perpetrare. Hę ſiquidē ciuitates fugacibus diſtributę ſunt Boſor quidem in arabię finibus Arimam (alias Arimam) autem in terra Galaditorum Galalin vero in batalide regione. E
¶ Cumq; etiam chananeorum terram obtinerent: tres alias ciuitates inter vrbes leuitarum moyſes fabricandas ad habitaculum fagacium delegauit. ¶ Moyſes autem adeuntibus eū maioribus natu tribus manaſſe & dicētibus virum inſignē tribuū fuiſſe defunctum nomie Orophatim: & filios quidem maſculos non reliquiſſe ſed filias & cōſulentibus ſi earum fuiſſet hereditas ait ſiquidem aliquos de ſua tribu ducerent cū hereditate ad eos irent ſi vero ex alia tribu alicubi nuberent hereditatē in paterna tribu relinquerēt: & tūc manere vniuſcuiuſq; hereditatē in propria tribu cōſtituit Nū xxx

¶ HISTORIA LIBRI DEVTERONOMII INCIPIT.

¶ Moyſes populum ante mortem alloquens ad dei mandatorum cuſtodiam exhortatur & ſuis pricipibus obedire monet: pericula (quę paſſus eſt vt in futurum caueant) commemorando prędicitq; eorum obprobrioſam a terra promiſſionis ſine ſpe futuri reditus (ſi a dei mandatis deuient) diſperſionem necandoſq; iubet hoſtes & aras eorum deſtruere: ſicq; ſcriptum legis librum (dictante deo ne per ignorantiam declinarent) populo donauit.

Capitulum. xij.

> Oro moyſi ad populum iuxta Iordanem cui mortē ſuā ꝑdixit & iordanem tranſire ſibi eſſe a deo ꝓhibitū
>
> Senes cū veritatis ītegritate debent loqui.
>
> Moyſes exhortatur populum ad dei mūdata cuſtodienda.

C Vm vero iam quadraginta anni minus triginta dies implerētur. Moyſes cōgregās ad Iordanē vbi nunc ciuitas eſt Abila. locuſq; palmarum: conueniēte vniuerſo populo ita locutus eſt. D. 3. O viri cōmilitones & ſicut deo placuit calamitatis longe participes cētum viginti annis ſenectute cōfectum oportet me ab hac vita diſcedere. 4. 5. In his vero quę gerenda ſunt trāſiordanē 7. 8. iā nō ero veſter adiutor: neq; pugnabo vobiſcū a deo prohibitus. Iuſtum tamē credidi neq; nūc meam deponere pro veſtra felicitate curam. ſed indicare ꝓpriā: veſtre vbertatis adeptionem. Et memoriam meā in abūdātia bonorū veſtrorū referre. Nūc igitur explanans quēadmodum vos felices eritis veſtris filijs bonorum veſtrorū relicturi poſſeſſionem. ab hac vita diſcedo. Dignuſq; ſum vt mihi fides habeaẗ & propter priſtinas virtutes: & eo ꝙ aīę ad vite huius terminum venientes: cū omni loquentur integritate. O filij iſrahel. cunctis hoībus cauſa bonę poſſeſſiōis ꝓpicius deus eſt. Hic enī ſolus dignis hoc tribuere: & auferre in ſe delinquētibus pater cui vos exhibere quales ipſe vos vult eſſe ſimul & ego volūtatē eius ſciēs aperte vos moneo Non enim eritis beatiſſimi: & in omnibus īmutabiles. aut felices. ſi ex illius mandatis aliquando ceſſaueritis. Poſſeſſio nāq; bonorum quam nunc tenetis firma manebit & pręſentiū rerū celerrimā ſecuritatem habebitis ſi ſolummodo quę deus vos ſeq vult his obediatis. & neq; legum alienarum ordinē pręponatis. neq; pietatem quam nunc circa deum geritis ſpernētes ad modū alienū conuertamini. Hęc autē agētes: fortiſſimi cunctorū eritis bella ferre & inimicorum nulli ſuccumbere. Deo enim vobis auxiliatore pręſente cūctos vos poſt ponere rationis eſt. Pręmia ſiquidē magna virtutis vobis ſunt poſita quę oī vita poſſideatis. Virtus etenim ꝑmitus bonarum cauſarū eſt pręmium deinceps etiam alienarū rerū pręſtat augmentū. ita vt dū inter vos ea vſi fueritis. magnam vobis conferat vitā & inter alienigenas glorioſos efficiat. & apud poſteros eminentes oſtendat. Hęc itaq; poteritis F

A ad pisci:si legibus quas/dictāte mihi deo/cōstitui obediatis.easq; custodiatis & earū sapiētiā meditemi
ni. Ego aūt discedo gaudēs in vestris bonis commēdās vos castitati legis & bonę cōuersationis orna
tui.virtutibusq; ducū qui prouidētiā vestrę vtilitatis exhibebūt.Deus autē qui hactenus vestri pręsul ex
stitit.p cuius volūtate & ego vobis vtilis fui non vsq; ad pręsens stare faciet prouidētiā suā:sed quanto
tpe ipsi volueritis eū habere patrocinātē in virtutis studijs permanentes tanto pręsidiū eius habebitis.
¶ Cōsilia nāq; vobis prębebunt optima:quę sequentes felices eritis.pontifex Eleazarus:& ihesus nec
non & seniores & principes tribuum quos audire vos conuenit:scientes qm omnes qui bene sub prin
cipe consistunt:& principatum tenere & liberati pręesse pnt.Nec idignemini i his quę vos agere duces
vestri poposcerint.Nunc eteni vt benefacientibus iniuriā faciatis in hoc fiduciam ponetis:q decetero
declinantes meliores causas habebitis.Nec huiusmodi irā aliquando sumatis quali circa me vti sepius
pręsūpsistis. Nostis eñ q frequēter potiora alias peiora a vobis q̄ ab hostibus mortis picula sustinui&
hęc improperia non ferens:vobis edico. Nō eni in exitu vitę dolētes cōtra me reliquere volēs hæc ad
memoriā reuoco quādo nec tēpore quo hęc patiebar iratus agnoscor.sed vt de futuro a talibus tēpere
tis & in nullo vestris pręsulibus iniuriā ,ppter diuitias faciatis.q vobis iordanē transeuntibus & chana
neā obtinētibus affluenter aduenient. Nā si p eas fueritis contēptores effecti:& virtutē deuotionemq;
perdideritis quā circa deū geritis: eum primitus habebitis inimicū:& terrā quam armis obtinuistis:ite
rum cū magnis obprobrijs amittetis.totūq; dispersi per orbem vestro seruitio omnē terrā & mare com
D.c.7 plebitis. Eritq; vobis dū horum omniū experti fueritis inutilis iam penitentia. &;memoria legum non
seruatarum.Vnde si vultis hęc apud vos permanere. dum hostibus preualueritis nullū reliquatis,ex eis
sed omnes perire decernite ne viuentibus eis illorū studia degustantes.a cōuersatione paterna receda
B tis.Sed & aras & lucos & tēpla quecunq; habuerint destruenda cōmoneo & genus & memoriā eorum
ignecōsumi.Sic eteni vobis bonorū vestrorū erit firma securitas.¶ Ne vero per ignorantiā melioris rei
natura vestra ad peiora declinet:& leges vobis (dictante michi deo)composui. & ordinem bonę cōuer
sationis institui.Cuius seruātes ornatū felicissimi eritis oīm rerum.Hęc dicens dedit eis in libro leges &
conuersationis modum eis cōscriptum.¶ Illi vero flebāt & multum querebantur ducē:memoriam peri
culorum eius habentes:& quanta pro eorū salute gessisset.despērātes etiā de futuris quasi nullus eis pri
ceps similis foret:minusq; iam deū sui prouidere credētes eo:q Moyses eum potius exorasset. Tunc il
li qui in deserto ei cum ira locuti fuerant penitentiā agentes ingemiscebāt:ita vt omnis populus i lachri
mas prorumperet & plus q̄ sermone dici potest. gemitus cū dolore proferret. Moyses aūt cōsolabatur
eos & licet dignus multis lachrimis esse videtur.tñ admonebat eos a fletu:vtq; magna vteretur cōuer
satione poscebat.Tūc ergo cōuentus ita dimissus est.¶ Volo autē cōuersationem moyseos dicere pri
mitus eiusq; dignitatis virtutes exponere.vt per hęc legētes agnoscant qualia initia nostri habuere ma
iores.& sic ad aliarum rerum venire narrationem.Scripta sunt autem hęc omnia sicut ille reliquit nihil
nobis adijcientibus ad ornatum:quod a Moyse relictum non est.Hoc tantum placuit nobis modo no
uitatis inducere vt secundum genus nobis singula disponant quę ab illo in scriptis disperse relicta sunt
& quēadmodum deum in singulis quibusq; cōsuluit.Propterea namq; necessarium iudicaui hęc præ
dicere ne aliqua nobis a contribulibus hanc scripturam legentibus quęstio generetur.Hic autem ordo
C est legum in nostra conuersatione competētium.Quas autem nobis communiter ad alterutros dereli
quit: has de moribus & causis explanare referre distuli.quod adiuuante deo post hoc opus nobis insi
nuare propositū est.Ait eni.Dū chananeorum terram possederitis & ad vsum bonorum vacaueritis:&
ciuitates iā ędificare ceperitis ea faciētes quę deo placita sunt firmissimum pignus felicitatis habebitis.

¶ Prędixit Moyses vnam sacram ciuitatem fore construendam et in ea templum ad quam omnes
hebręi ter in anno sacrificaturi conueniant. ex mercede meretricis fieri prohibet sacrificium et leges
D.c.12 in festo tabernaculorum summo sacerdoti iubet omnibus publicare & pueros primo in lege dei erudiri
secundo in gratiarum redditione deo pro beneficijs. Capitulum.xiij.

SIt vobis vna ciuitas sacra in terra chananeorum in loco optimo:& virtute preclaro quācūq;
deus sibi per prophetā elegerit:tēplum vnum in ea sit.& vnū altare ex lapidibus nō manu
dolatis sed passim iacentibus.qui dealbati erunt decore & ad videndū valde purissimi. Ac
cessus autem ad eum fit non per gradus In alia vero ciuitate:nec altare nec templū sit.Deus eni vnus
D.c16 & genus hebręorum est vnum.¶ Qui vero blasphemauerit deū:lapidatus suspendatur per diem.& si
ne honore turpiterq; sepeliatur.¶ Conueniant aūt in ciuitatem in qua tēplum construunt ter in anno a
finibus terre quā hebręi tenuerint quatenus deo & pro his quę possident gratias referant et de futuris
preces effundant.& cōuenientes adinuicē tūc epulantes amici sint.Bonū est enim vt semetipsos alter
utrum contribules non ignorent.sed sua studia sibi communicēt. Hoc autē ex hac societate proueniet
vt & aspectu & loquela memoriā sui semper obtineant. Si enim alterutris impermixti sunt extranei si

Moyses monet hebręos obedire eleazaro & iosue et ceteris tribuū pricipibus

¶ Rememorat Moyses pericula quæ passus ē a populo vt caueant in futurū similia ducibus irrogare.

Prędixit Moyses Iudeorū obprobriosam dispersionem a terra promissionis sine spe futuri reditus.

Dedit eis librū legis scriptum.

Flebant omnes loquēte moyse

Iosephus nihil ad Moysi scripta adiecit sed tātum dispersa collegisse dicit.

Prędixit Moyses vnam sacrā ciuitatē fore cōstruendam quę dicta est hierusalē & tēplum i ea ędificandū

Pena blasphemij.

Ter i anno obligabantur iudei venire ad tēplū

Ex quo debet fieri oblatio & sacrificium. bimet putabuntur. ℂ Sit autē & decima exceptio frugum vobis preter eā quam distribuit dominus sacerdotibus & leuitis dari quę vendatur quidē per prouicias & ad epulas ministretur & hostias quę i sacra vrbe sunt celebrandę. Iustum est enī ex his quę terra nascunt quā deus vos possidere cōcesserit: vt ad honorē eius qui hęc tribuit paranī (alias pfruanī. D.c.14.16 & 24 D.

ℂ Ex mercede meretricis, phibitū ē fieri sacrificiū nota causā. ℂ Ex mercede mulieris fornicarię non sunt sacrificia celebranda. Nunq̄ enī ex his quę de contumelia procedūt diuinitas delectatur. Nihil enim confusione corporum peius est. Similiter autem si quis pro coitu carnis aut venaticij aut custodijs gręgū mercedem acceperit: nunq̄ exinde deo sacrificandū est. Nullus blasphemet eos quos pricipes alię ciuitates esse putant. Sacra peregrina nō sunt curāda neq; ęs (alias vas) denominatum alicui deo est sumendum Nullus vestrum texta ex lana linoq; tunica vestiatur. Hęc enim solummodo sacerdotibus est concessa.

Leges in festo tabernaculoruz a summo sacerdote pręcipit oībus legendas. ℂ Conueniente vero multitudine in vrbe sacra ad immolandum post septem annos: instante festiuitate quę vocatur xenophegia: id est tabernaculorum defixio: summus sacerdos stans in excelso tribunali vnde possit audiri legat omnibus leges & neq; vxor neq; filij audire prohibeantur: sed neq; serui. Bonum est enim vt animabus inscripte leges etiam memoria cōseruentur qua nunq̄ deleri possint. Sic enī neq; peccabunt non valentes dicere q̄ decreta legum ignorare videantur. D.c.

Vtilitas legum cōtra peccātes. ℂ Leges enim multam habebunt contra peccantes audaciam: vtiq; prędicens eis quę sunt passuri delinquentes & animabus eorum inscribentes quę pręcipiunt per auditum quatenus omnino in interioribus eorum consistat volūtas legum: in qua cū deficiunt auctores i psisue lesionis existunt.

Pueri primo debēt erudiri i lege dei & secūdo i grarū actione pro donis dei. ℂ Discant etiam pueri primium legem quę est doctrina optima & causa felicitatis eximia. Secundo autem per singulos dies mane & vespere testificanda sunt dona dei quę liberatis de terra ęgyptiaca concessit. Iusta enī est naturaliter actio gratiarum: quę refertur & pro compensatione rerum iam factarum & pro inuitatione futurorum. Inscribenda vero in ianuis ea in quibus eis deus benefecerit. & brachijs singula queq; declaranda quę virtutem dei valeant designare & fauorem eius circa eos ostēdere quatenus vndiq; circa eos illuceat dei fauor.

ℂ Moyses in vnaquaq; ciuitate septem principes esse istituit & iudices qui pecunias accepisse pro iustitia conuincantur (excellenti sunt ab officio aliquando etiam causę ad sacram vrbem dimittebātur) oportet insuper duos esse testes ad minus. neq; mulieris aut serui validum est testimoniū/ falsusq; testis talionis pena est puniendus. Cum diligentia homicida quęrendus. Qualēq; debeant eligere regem (si eis regis fuerit amor) edocet cui prohibetur terrę mutare terminos. Capitulum. xiiij.

Septē pricipes i vnaquaq; ciuitate pro iustitię exercitio: cuilibet duo viri leuitarū adiūgātur. PRincipes autem sint in vnaquaq; ciuitate viri septem. qui & virtute & iustitię studio sint exempti vnicuiq; vero principatum: duo viri ministri prębeantur ex tribu leuitarum. In omni autem honore qui in vrbibus iudicare constituti fuerint habeātur ita vt illis pręsentibus neq; blasphemare neq; aspere agere liceat aliquibus. sic vtiq; respicientibus pudorem dignorum hominum tanq̄ sibi deum in illis contēnere videātur. E

Iudex (q probatur pecuniā pro iuditio accepisse) ab officio expellendus est. ℂ Iudices autem puri ptātem habeant pronunciādi quodcunq; videtur eis. nisi forte pecunias eos quilibet accepisse, p iudicij diuersitate demonstret: aut aliam proferat per quā eos nō bene iudicasse conuincat. Nō enim lucrū attendentes aut dignitatē cōuenit iudicare: sz iustitiam rebus oībus pręponentes. Nam hoc non agens deum quilibet contemnere putatur: eumq; infirmiorem credere q̄ illos quibus contra iustitiam timore potestatis sententia propria præstare contendit. Dei enī virtus iustitia est. Quisquis enī pręstat eis qui aut non iuste quærūt aliquid aut non iuste in dignitate sunt constituti: illos potius deo potiores facit. D.c.

Q̄n remittendę erant causæ ad sacrā vrbem. ℂ Si vero iudices non intelligunt de rebus sibi creditis iudicare: quando multa talia solent hoībus prouenire: in te gratia causam in vrbe sacra remittāt & conuenientes pontifex & propheta & seniores quæ eis videntur iusta pronuncient. D.c. xvj. & xix

Oportet ad minus duos testes esse bonæ famę. Vni testi non credatur sed tribus aut ad vltimum duobus: quorum testimonio verum faciat vita prior.

Mulieruz testimoniū nō recipiendum: neq; seruorum. ℂ Mulierū testimoniū nequaq̄ recipiendū. propter leuitatē & procacitatē generis earū. Sed neq; serui testimoniū perhibeant propter ignobilitatē animi: quos autem propter lucrum aut propter timorez verissime pōt credi non vere posse testari

Pena falsi testis. ℂ Si quis autē false testatus: cōuictus ea patiatur quæ passurus esset is contra quē testimoniū dixit.

De homicidio cum diligentia quęrendo. ℂ Si homicidio facto i aliqua vrbe: nō iueniaī is qui fecit: ne in suspitione sit aliquis quasi per odium ppetrauerit quæraī equidem homicida cum multo studio: de eoq; nūcianda proponantur edicta. D.c.

Modus quo vtebantur circa homicidium incognitum. Cum vero eum nullus nunciauerit. principes ciuitatum vicinarum regionis illius in qua cedes facta est & seniores cōuenientes metianī (a loco vbi iacet mortuus) regionē. & pars quę fuerit vicinior ciuitati populi eius emētes vitulam & deferētes eam in conuallem: & in locum inutilem aratro & plantationibus: incidant ceruicem bouis. & sumentes aquam lauent manus suas supra caput bouis sacerdotes & leuitę simul & seniores illius ciuitatis: exclamāt ab homicidio mundas se manus habere & neq; gessisse neq; factori communicare & inuocent deum propicium sibi fore. & nunq̄ tā malā passionem in illa terra contingere. F

Lauant manus in signum ignoscentiæ. Optima inquit est huiusmodi dispositio: & conuersatio talis. Nec vobis alterius reipublicę sit affectus: sed hāc diligite dinas leges habētes & secundum eas oīa faciētes. Sat est enī vt deus sit vester princeps. ℂ Si autē fuerit alias adheserit vobis regis amor sit quidē iste cōtribulis

A. sitq; ei iusticiæ prouidētia sēp & virtutis alterius magnitudo. Sciat autē is legibus atq; deo inesse pluri-
De.c. mā sapiētiā nihilq; gerat preter pōtificis seniorūq; sententiā. nec multas nuptias vsurpet neq; abūdan-
17. tiā sectetur pecuniarū. nec ornatus equorū: quibus rebus collatis vltra leges superbus erit. Prohibeatur
De.c. autē etiā si quis horū studium habuerit fieri vltra modū vtilitatis vestræ potētior. Terminos terre moue
17. ri non liceat nec proprie nec aliene p quos vobis seruabitur pax: sed habeātur firmi in eternum positi si-
cut diuina sententia tanq̄ prelijs ex hoc & seditionibus mūdus vexatur dū accedere vltra terminos a-
uari voluerit (alias voluerūt) Nāq; non procul est vt transcēdat leges: qui terminos voluerit permutare.

¶ De terre nascentibus ante quartum annum aliquid colligere prohibet Moyses: terrāq; vineis plā-
tatā seminari: bobus quoq; in aranda terra aliud aīal iūgi & semīa mūda esse iubet & impmixta: atq; iu
mēta: metentes insuper manipulos alendis egentibus relinquere: pmittitq; trāseuntes fructibus satiari:
triturātiūq; boum ora dicit non alligenda penam assignans transgressoribus. Capitulum. xv.

Le.25 Qui i terra plātauerit: si ante quartū annū folia fructūq; attulerit: neq; deo ex hoc primi-
tias offerat: nec ipse comedat: nō eni scdm tps hoc illatū est dū nature preter tps vim fe
cisse videat. vnde neq; deo neq; pprio dño cōpetit ad vtēdū. Quarto vero anno vide
miet omē quod inde nascit tūc em maturū est colligēsq; ad sacrā depottet vrbē. Et cū
decimis aliarū frugū expēdat. cū amicis proprijs epulādo & cū pupillis & viduis. Qui-
D.c.22 to autē anno: sit dñi sui quæ fuerit nata. ¶ Qui terrā in vineis plātat nō seminet eam.
Sat est em hāc hoc enutrire germē. & laboribus aratri esse priuatā. ¶ Bobus terra aranda est: & nulla cū
eis altera aīalia sunt iūgēda sed propriū hoc genus sit ad arandū. ¶ Semina vero sint munda & imper
mixta & nō duobus aut tribus generibus seminet. Nō eni cōmuniōe dissimiliū natura letat. neq; iumē
ta permisceantur quæcūq; cognata non sunt. ¶ Metuebat eni tūc legislator ne per hoc iniuria trāsiret
B. ad hoīes initium a minoribus & turpibus primo sumens. Nihil eni huiusmodi debet esse licitum: ex quo
per similitudinem conuersio quedam in communibus rebus habere possit accessu3. Qua propter de re
bus vilibus leges negligentiam non habuerunt: scientes omnibus puidere ne in aliquo viderentur esse
L.24 culpabiles. ¶ Metentes inquit & manipulos colligētes: non omnē messem decet excutere: sed relinque
re aliquos manipulos qui sint egentibus alimentū. ¶ Similiter autem & de vinea ramusculos pauperi
bus relinquendos & oliuarum quendā fructum reseruandum colligentibus & escam propriam non ha
bentibus. Non eni tanta abundantia ex nimia colligendi diligentia domino vtilis erit: quāta gratia ex
De.25 indigentium satietate proueniet. Tunc diuinitas terrā ad illationem fructuum proniorem efficiet eorū
qui nō sue tantummodo vtilitati prospiciunt: sed etiam pro aliorum cibo cogitare noscuntur. Sed neq;
boum ora dū spicas terunt in area sunt liganda. Non enim iustum est vt qui simul laborauerūt i fructu
& circa natiuitatē eius fatigati sunt: participari phibeantur. ¶ Neq; poma matura contingere iter agē
tes arcendi sunt. sed tanq̄ de proprijs eos debent pmittere satiari siue prouīciales siue sint peregrini &
cum gaudio prebendum eis ad comedendū Portare vero nihil eis liceat. ¶ Neq; vindemiātes ex his
que ad torcular portant. gustare prohibeant sibimet occurrentes. Iniustū est enim bona que dei volūta
C. te ad viuendū data sunt inuidere desiderantibus ea comedere dum pomum sit i maturitate sicut deo
placuit. & mox abire festinet. ¶ Et licet per verecundiā aliqui contingere non presumant: rogātes eos
cum sint quidem israhelite tanq̄ socij & propter cognationem pariter dñi & ex alio loco veniētes & vt
munera suscipiant deprecandi sunt. que deus eis videre concessit. Dāna siquidem iudicanda non sunt
quecunq; per benignitatē transeuntibus cōferuntur. Quando deus vbertatē bonorum prestat homini
bus nō vt vtantur soli sed etiā alijs largiantur volens hoc modo fauorem suum circa israheliticū popu-
lum & felicitatis eorum administrationem alijs apparere cum eos suam abundantiam alijs participare
D c25 precepit. ¶ Qui vero præter hæc fecerit: quadraginta minus vna plagas habena publica accipere vo-
luit: & liberum penam hanc turpissimam sustinere quia dum lucro seruit: fecit iniuriam dignitati.

¶ Moyse egyptiacas erumnas memorante decimas docet distribuere: quæq; sint mulieres in vxo-
res ducēde. habēti quoq; duas vxores qualiter earū filijs paterna sit distribuēda substātia ondit: vtrūq;
adulterū morte dignū iudicās qualiq; pena dignus sit virginis corruptor ostēdit: qualiterq; dandus sit li
bellus repudij. & de suscitādo fratre mortuo semīe deq; captiua vxore ducēda mētionē facit. Capit. xvj.

D.c29 Bene (inquit) nobis erit expertes esse erūnarū ægyptiorū atq; deserti si habeatis curam eorū
qui nunc in similibus cōstituti sunt & adepti diuitias ex misericordia & prouidētia dei. easdē
D.c26 similiter egentibus diuidatis. ¶ Sup decimas duas quas annis singulis predixi celebrandas:
aliam quidem leuitis. alteram vero ad epulationes: tertiam quoq; per annum tertiū expedit fieri ad di
stributionem inopum mulierumq; viduarum & infantium pupillorum. Germina vero quecunq; prius
nasci contingit ad templum perferantur alias præferant: & pro terra hæc perferente quam eis prestitit

De rege hebre-
is hñdo si volue
rit habere qua-
lē debēt assūere
nota cōditiōes
Prohibetur rex
terminos tetræ
mutare.
De terre nascēti
bus āte quartū
annū in vsū3 nō
cōcessis sed be-
ne quarto āno.
Plātata terra vi
neis prohibetur
seminari.
Bobus altera a-
nimalia nō sunt
iungenda i arā-
do terram.
Semīa nō sūt p
mixta neq; iu-
mēta nota cau-
sam.
Metētes mani-
pulos iubet ali-
quos reliquere
egētibus alimē-
tū similiter in vi
nea & oliuis
Non sunt aligā
da triturantium
boum ora.
Permittēdi sūt
trāseūtes fructi
bus satiari s3 ni-
hil portare dñt
Rogādi sunt ve
recundi.
Pena transgres
sorum.

¶ Reducit egy
ptiacas erūnas
ad meōriā vt e-
gētiū misereāt.
Decimarū distri
buēdarū modus
Tertia decima
egētibus distri-
buenda.

poſſidere deum benedicentes & ſacrificia quę leges offerre iubēt celebrātes:horum primitias ſacerdoti D.
bus tēpli diſtribuant. Cum vero hęc quilibet impleuerit;& omnes decimas vna cum primitijs quas leui
tis ad ępulādum dari mos eſt obtulerit:diſceſſurus domū ſtans e diuerſo tēpli gratias quideƺ agat deo
qui eos ab ęgyptiorum iniuria liberauit terraq; eis magna frui multaq; conceſſit. Teſtimoniumq; phi-
beat quia & decimas ſecūdū leges moyſeos obtulit.exoretq; deū ſibi propicium eſſe & placitū ſemper
& cōmuniter cū hebręis omnibus permanere atq; ſeruet bona quę dedit eis & addat quęcūq; donare
pōt. ¶ Vxores autē ducāt nubiliū tēpore conſtituto/virgines liberas bonis parentibus procreatas. Qui
vero virginē ducturus nō eſt: ei nō iungatur quam diſcedere ſuaſit ab alio.neq; contriſtet priorem ma
ritū eius ¶ Ancillas liberi nō ducāt vxores nec ſi p amorem ad hoc aliqui compellātur.Concupiſcen-
tiam namq; decorum eſt retinere:& congruum libera dignitate.Sed neq; fornicarię ſequendę ſunt nu-
ptiæ.pro quibus corporis iniurijs nuptiales hoſtias nō ſuſcipit ſūma diuinitas.Sic itaq; prudentia filio
rum erit libera & ad virtutē rectitudinis pręparata:ſi non fuerint de turpibus nuptijs.neq; de concupi-
ſcentia non legitime conueniētiū procreati. ¶ Si quis virginem deſponderit deinde non eam taleƺ in D.c
ueniat:cauſam dicturus ipſe quidē accuſet.vt ens ad probationē documētis ſuis reſpondeat autē puel-
lę pater aut frater aut quicūq; poſt eos gñe vicinior eſſe monſtratur.Et dum iudicatum fuerit puellam
non eſſe culpabilem:cum accuſatore permaneat nullam habente viro vlterius poteſtatē dimittendi eā
niſi magnę cauſę pceſſerit & cōtra quas nec reſpondere poſſit is qui audacter aut petulāter puellę cau
ſam viciauerit & derogatiōe intulerit:multas cōdēnetur quadragita minus vna plaga & quinquagita
ſiclos patri dare cogatur. ¶ Si vero cōuicerit puellā fuiſſe corruptam:ſi qdem popularis ſit eo ꝙ caſte
virginitatē vſq; ad legitimas nuptias nō ſeruauerit lapidetur.Si vero ſit de ſacerdote nata.viua ꝓtinus
cōcremetᷣ. ¶ Si quis duas vxores habuerit & alia quidem ī honore magno & fauore fuerit aut propter
amorē & pulchritudinem aut ob aliam cauſam: altera vero ī minore apud eum parte conſiſtat.ſi ex di D.c
lecta filius(cum ſi iunior ab illo qui ex alia procreatus eſt)petat propter patris fauorem quem circa ma
trē habet:priuilegia ſenioris quatenus duplicem partē accipiat paternę ſubſtātię ſicut in legibus diffi- F.
nitum eſt non ei concedatᷣ.Iniuſtum namq; eſt vt qui natiuitate ſenior eſt:eo ꝙ minus mater eius a pa
tre diligatur.debita parte fraudetur. ¶ Qui puellā ab alio deſpōſatā corruperit.ſi quidem ſuadēs ei & D.c
ad corruptionē ſibi conſentiētem habuerit.cū ea moriatur.Maligni enim ſunt vtriq;.Ille quidem eo ꝙ
turpitudinem puellā voluntarie ſuſtinerit perſuaſerit.& nuptijs liberis hæc mala præferre coegerit.Illa
vero ſemetipſam propter libidinem propriā aut ꝓpter lucrū ad contumeliā ꝑſuaſa prębuerit. ¶ Si ve-
ro alicubi eā ſolā inueniēs nullo adiutore pręſente compręſſerit ipſe ſolus moriatur. ¶ Qui virginē cor Dc
ruperit nōdum alicubi deſponſatam.ipſe eam ducat vxorē.Si vero puellę non placeat vt habeat eū:pa
tri quinquagīta ſiclos preciū iniurię ſoluat. ¶ Ab vxore copulata ſibi volens quicunq; diſiūgi ꝓpter
quaſcumq; cauſas quę multis modis hoībus prouenire noſcuntur ex ſcripto ꝙ nunq̄ cū ea conueniat
cōpromittat.Sicq; enī habebit poteſtatem alij copulari nam prius illa alteri coniungi non pōt.Si auteƺ C.6
et illo moriēte voluerit eā prior vir recipere.non ei liceat. ¶ Quę ſi ſine filijs fuerit marito derelicta fra-
ter illius eam accipiat & natum filium mortui noīe vocans:hereditatis ſuę nutriat ſucceſſorem. ¶ Hoc
enī & publicis vtilitatibus proderit domibus minime deſtitutis et cognatis poſſunt ſubſtātię conſerua- D.c.ii
ri:& mulieribus reuelatio calamitatis afferri qñ priorū maritorū ꝓximis cōiungūtur. ¶ Si vero noluerit
eam ducere frater veniens mulier apud ſeniores teſtimoniū huius rei perhibeat quia volētem eam do
mi manere & filium ex eo habere non ſuſcepit.iniuriā faciēs fratris defuncti memorię.Requirētibus ve
ro ſenioribus ꝓ qua cā nuptijs eius abſtineat.ſiue maximā cām ſiue paruā dixerit.ad hoc veniēdū ē vt
ſoluēs/vxor fratris caligulas illius viri & expuēs in faciē eius.dicat hoc dignū eſſe ab ea pati.iīuriā defun
cti memorię faciēti.Et ille quidē a ſenioribus abſcedat.hoc obprobriū habēs ōni tpe vitę ſuę.Illa vero
ſi voluerit.alij cuilibet ſe petētiū nubat. ¶ Si quis aūt captiuā ceperit virginē ſiue iā nuptā volēs ei co- D.c.iii
pulari nō primitus liceat cubile eius cōmunionēq; cōtingere añq̄ illa radēs caput ſuū & lugubre ſcema
percipiēs parētes defleat & amicos quos in bello ꝑdiderit quatenus de eorū triſtitia ſatiata ſic deinceps
ad ępulas cōuertatᷣ & ad nuptias.Bonū eſt enī & iuſtū accepturo.de qua filiū habiturus eſt vt eius ſatiſ
faciat voluntati & non tm̄modo libidinem ſequens propriā quod vxori futurę carum poſſit eſſe conté-
nat. ¶ Triginta vero in luctū diebus expletis:ſufficiunt enim iſti dies ſapientibus ad lachrimas amato- F.
rum:tunc procedat ad nuptias. ¶ Si vero cupiditate plenus habere eam contēnat vxorem.ad ſeruitiuƺ
eam deducere nō habeat poteſtatem ſed vbicunq; voluerit ire diſcedat hanc libertatem habens.
¶ Moyſes parētes iobediētes filios docere monet qui(ſi cōtumaces fuerint) ſuſpendendos ſentētiat/
dicēs nō licere fenerari hebręo/& mutuū eſſe reddendum/ qualeq; ſit recipiendum pignus/ quō quoq;
ſit reddendum & quid de rebus perditis ſit agendum oſtendit/pœnam percuſſorum & homicidarū ve
nenumq; apud ſe reſeruantium declarans/ bouem quoq; cornu pcutientē iubet occidere/puteiſq; & la

De vxoribus du cēdis virgibus: Quæ mulieres nō ſunt ducēde & cauſa huius eſt filiorum pro creādorū ad vir tutē rectitudo.

De ducente vir ginē & talē eam nō eſſe accuſan tē exaīatio qua lis debeat fieri: & pęna falſo ac cuſantis.

De puella corru pta cōuicta aut lapidāda aut vi ua cōcremāda

Vterq; adulter morte moriatur quia vterq; ma lignus.

Virginis corru- ptor eam ducat aut patri pciuƺ iniurie ſoluat.

De ſuſcitādo frī mortuo ſemine

Quare frī vxo- rem mortui frīs ducebat.

De frē q nō vult frīs ſuſcitare ſe- men iudicium.

De captiua quā quis vult duce- re quid debeat facere anteq̄ co puletur.

Trigita dies lu- ctus amatorum ſufficiunt

Libertas capti- uę virginis

cubus tegumen ꝑpter periculum apponere & dispositum custodiendū vt rē sacram sanciuit pauperisq; non defraudandum mercedem neq; illius solutionem precipit.

Capi.xvii.

De.c. xxi. D. QVicunq; vero iuuenū cōtēnunt parētes suos & eis honorē nō ꝓbent aut ꝑpter verecūdiā aut ꝑpter insipientiā iniuriā faciēs eis: primū sermonibus eos moneāt ipsi parentes. Sufficiunt enī ad hec huiusmodi iudices dicentes nō se ꝑpter delectationē fuisse coitu naturali ꝑmixtos: neq; ꝓ augumēto pecuniarū dū essent facultates parēti vtriq; cōmunes: sed vt ipsi filios haberēt q eos in senectute gubernarēt & quibus egerent p eos haberēt quod cū gratia fiet: & deo ꝑcipue carū ē. Adijciāt etiā hec dicētes Fouētes studio magno nutriuimus nulliq; rei pepercimus que ad salutē tuā tēderet & vtilitatē optime tibi eruditionis afferret. Nūc autē quādo decet veniā tribui iuuenum delictis monemus te: resipue in quacunq; nostra exhortatione minor iuuentus es & ad modū tēperamenti conuertere sciens etiam deum ea que cōtra parentes presumuntur nimis ingrate ferre: quoniam & ipse totius humani generis pater est & vna cum illis exhortari videtur qui eandem appellationem habere noscuntur. Indignum est ergo a filijs suis hec sustinere cum et lex taliū sit vltrix ineuitabilis: cuius te filij experimentum sumere nō optamus. Et si in

De.c. .i. his rebus iuuenū temperetur audacia ab opprobrijs liberantur que ex ignorantia proueniunt. Sic enī & legislator bonus inuenietur & patres felices erunt non videntes nec filium puniri nec filiā. ¶ Qui vero parentum sermones atq; doctrina ꝑpter intemperantiam suam pro nihilo esse videbuntur inimicas sine pacis federe sibi faciet leges cum frequentibus cōtra parentes presumptionibus incitatur. Is enim

Deu. c xxiij. (inquit) eiectus sit extra vrbē sequente multitudine: lignoq; suspensus et permanens tota die ad visionē cunctorum nocte sepeliatur: sicut etiā alij qui quocūq; modo perimi legibus descernūtur. ¶ Sepeliantur autem & hostes & nullus mortuus expers iaceat sepulture soluens penā vltra iustitiā. ¶ Nulli vero he-

Leui.c xxv. breorū ad vsuras liceat fenerari neq; cibū neq; potum. Non enim iustum est a contribule redditus sustinere. sed solatium vtilitatis eius lucrum esse descernere: & gratiarū actionem et repensationem a deo referēdā ꝓ benignitate sufficere. ¶ Qui vero acceperint siue pecunias siue quoscūq; fructus siccos vel humidos reminiscentes deū hec cum delectatione restituant tanq̄ reponentes in proprijs locis alias loculis & iterum cum opus fuerit hec tollentes Qui vero circa redditionem imprudentes exiterint non in

.c.v domibus eorum introeundum est pignusq; sumēdum anteq̄ ex hoc causa dicatur. Pignus enim a foris petendum est & ad eum debitor per se portare debet: nihil resistēs ei qui cū auxilio legis ad eum venit Si quidem idoneus sit cui pignus ablatum est teneat illud creditor quoadusq; restituat quod habet. Si vero paup est restituat anteq̄ sol occumbat/ & maxime si sit vestis i pignore cōstituta vt eam habeat ad soporem quādo naturaliter deus pauperum miseretur. ¶ Mola vero & vasa ei cōgrua non sūt accipiēda pro pignore ne īstrumētis necessarijs ad ciborum alimenta priuētur: & pro egestate aliquid pessimū

Deu.c xxiiij. patiantur. ¶ In furto hominis pena sit mortis. Qui vero aurum aut argentū abstulerit cōdēnetur induplum: Qui iumentū rapuerit: damno quadruplici condēnetur preter bouem purum: hoc enim quintuplum soluat. Qui vero ad soluenda multa fuerit inops: sit seruus eorum quibus est condēnatus. ¶ Si qs

Deu.c 24. fuerit contribulo venditus: sex annis seruiat septimo autē liber abscedat. Si vero filio ex ācilla nato apud emptorē ꝑpter affectum eius ex familiaritatis dilectione seruire voluerit instante anno iubileo qui est quinquagesimus: liber efficiatur. cum vxore simul et filijs. ¶ Si quis autē aurum vel argentum per viam

Exo.c xxj. inuenerit: querat eum qui perdiderit: preconemq; mittens in quo eum loco inuenit restituat: & ex alieno damno nō bonam vtilitatem esse decernat. Similiter autem & de pecudibus quecūq; in deserto errare comperit non inuento domino repente apud se seruet testem habens deum in his q̄ noluit aliena lucrari. ¶ Nulli liceat p trāsire cum iumētū alicuius tempestate fatigatum in luto videri cecidisse sed alleuet illud & proprio adiuuando labore ei adiutor existat. ¶ Vias autem ignorātibus demōstrādas & non risum aucupātes de eorū errore alienis vtilitatibus liceat impedire. ¶ Nemo blasphemet absentē Percussus i lite quis vbi nō est ferrū si repēte mactetur idē patiatur (qui percussit) quod fecit. Si vero portatus ad ꝓpria qui percussus est egrotet diebus multis deinde moriatur sit innocens qui percussit Sana

De.62 F. to autem illo & multas expēsas in egritudine faciente restituat vniuersa percussor quecūq; in vulneris sanandi tēpus expendit & quecunq; medicis rogauit. ¶ Qui mulierem pregnātem calce percusserit si quidem abortum fecerit mulier pecunijs a iudicibus condemnetur tanq̄ per corruptionē vētris plebis faciens detrimentum. Dentur autē & viro mulieris pecunie. Moriente autem ea ex ea plaga & ipse moriatur animamq; pro anima cēsente lege ponendam. ¶ Venenum neq; q mortiferum neq; aliud quod sit vtile lesioni: nullus israhelitarum habeat. Si vero inueniatur hoc quisquam possidere moriatur hoc patiens quod tolerauit ille contra quem venenū probatur esse confectum. ¶ Qui excecauerit simile patiatur: priuetur quo priuauerit alios nisi forte pecunias accipere voluerit qui cecatus est leges videlicet illi dent licentiā q passus est estimare passionis sue casum & cōcedētes si seuerior esse voluerit. ¶ Bouē

Monitio parentū cōtra filios inobediētes notanda filijs & parētibus.

Parentum verba ad filios

Cōtra filios parētum monitionē spernētes

Suspēdatur filius parentū spernēs monitiones

Hebreis nō liceat fœnerari ad vsurā

De mutuo reddēdo

Que nō sūt accipiēda pro pignore

De pēa varia ꝓ furto

De his q res .i. ditas iueiūt qō tenēt restituere

Detrahendo iumēto vicini de luto

Via ignorāti demonstranda.

Pena percutiētis mulierē pregnantem.

Nullus venenū neq; q mortiferum apud se habeat & pena illud retinētis.

De boue cornu ꝑcutiēte iꝑficiēdo & pena dñi sui.

cornu percutientem dominus interficiat. Si vero aliquem interficiat taurus ipse quidē lapidatus moriatur & neq; ad cibum vtilis habeatur. Si vero etiā culpabilis approbetur dominus pſcius eius esse nature nec cauēs: & ipse moriatur tāq̄ ipse ei qui a boue pereptus est auctor mortis extiterit. ¶ Si vero seruu3 vel ancillā bos perimat: ipse qdē lapidet̄ triginta vero siclos eius domino: lapidati dominus dare damnetur. Bos autē si ita percussus mortuus fuerit vendatur: & qui mortuus est & qui percussit preciū āborum eorum domini sibi distribuant. ¶ Qui puteum siue lacum effodiūt: diligētiam habeāt vt tabularū illic faciant tegumentū non vt aliqui haurire ꝓhibeantur: sed vt nullum sit ibi cadendi periculum Et si in huiusmodi ꝓfunditatem non clausam incidens iumentū alicuius moriatur eius precium dn̄o proprio soluatur. Circundanda quoq; est maceria in puteis seu in lacis quę ꝑ muro fit quatenus nō sinat aliquos deuolutos extingui. ¶ Depositū vero si quis acceperit tanq̄ rem sacram aut diuinā ita custodiat nullusq; fraudare studeat creditorem neq; vir neq; mulier: nec si immēsam auri lucratus sit quātitatē spernens quasi nullus sit qui eum possit arguere. ¶ Generaliter itaq; cōuenit vnumquēq; suā cōscientiā scientē bene agere & testimonio sibi sufficientē vniuersa agere quę ab aliis possint laudis premia codonare: & maxime respicientes ad deum quē nullus malignorum latere potest. ¶ Si vero nihil agens dolose pdiderit cui creditum est depositum veniens ad septem iudices iuret deū ꝙ neq; eius cōsilio vel malicia periit neq; aliqua rei pdite parte sit vsus & inculpabilis tūc abscedat. Si vero vel in aliqua parte vsus fuerit rē sibi creditam ipse perdat etiam vniuersa & quecūq; receperit reddere condemnetur. ¶ Sicut autē de rebus depositis sancitū est: ita & si quis mercedē fraudet operantiū corporibus suis adhibeatur odibilis vnde non est fraudāda viri pauperi merces: sciētibus vniuersis ꝙ ꝑ terra aliisq; possessionibus eis deus hoc pstitit. Sed neq; differenda solutio est sed sub die pbenda tanq̄ nolente deo fraudari quemq̄ vsu laboris sui.

[Left margin:] De tegumento puteis adibendo ꝑpter periculum. De deposito cu stodiendo & restitutione lucratorum. Vnicuiq; cōsciētia testis. De perdito deposito. Non est fraudāda paupis merces neq; differēda solutio.

[Right margin:] A. Exo. xxi. Exo. xxii. Ie. B

¶ Sicut pro patris iniusticia (dicēte moyse) odio nō est habendus filius ita nec patri filii pctā sūt repēsanda leges eni diuinas nulli mutare licet sed ab oībus sunt obseruāde pcones aūt ante arma ad hostes quomodo mittendi sunt quiq; ab exercitu remittendi docet ipse moyses qui fructiferas arbores ꝑ machinis in obsidione ꝓhibet abscidi & mulierē virili vti vestito sicut virū feminis sed oēs rebelles iubet int erimi aliis ad tributa resignatis pter chananeos qui omnes sunt exterminandi.

Capi. xviii.

Filios ꝑ iniustitia patrum non debere puniri sed ꝓpter suam potius virtutē eis misericordia pbēda est nō lesio: ꝙ filii pessimorū fuere patrū neq; odio habēdi sunt ab iniquis nati. ¶ Sed neq; patribus filiorū sunt repēsanda peccata cū multa iuuenes extra nostrā doctrinā sibimet arrogent p superbiā: nolentes quę sunt vtilia doceri: & culeum fugere per quē vna secū & masculi virtutem & filiorū fructum procreationis amittunt: quem nobis hominibus ad augmentum generis pbuerit deus: quando hoc velut necesse filiorū futurorum agitur: & per hoc exterminatur eorum initium. Nam sicut animę illorū debilitantur: ita & quę sunt corporis permutantur. ¶ Similiter autē quicquid putatur esse vidētibus monstruosum non liceat fieri neq; de hominibus neq; de ceteris aīalibus. ¶ Hęc siquidem vobis legū vestre reipublice sit pacifica cōstitutio: & deus propicius eius decorem inuiolabilem conseruabit. Nullumq; fiat tēpus quod in aliquo aliquis hęc innouet & in cōtrarium mutet. ¶ Quia necesse est humanum genus in inconsiderata pericula aut voluntatias turbas incidere: etiam de his breuia ploquamur quatenus psciētes quę oporteat fieri ad opus salutis sitis idonei & non tunc requirentes quę vos cōueniat facere minus instructi temporibus succumbatis. Terra quā vobis sine laboribus pbuit deus & sine virtutis exercitatione concessit prestet quidem vt ea sine bello fruamini neq; aliis in ea cōtra vos pliātibus neq; intestina seditione concussis p quā cōtraria vestris partibus gerētes: quę ab aliis sunt custodita perdatis: sed vtentes legibus bonis quas vobis deus pbuit persistatis. Si vero casus belli aut nunc vobis aut vestris filiis postea forte ꝓuenerit: extra terminos hoc agatur. Belli vero legationes & pcones mittite ad voluntarios hostes. Ante arma naq; bonoum est apud eos vti sermonibus declarantibus quoniam & militiā copiosam habentes & equos & arma & ante hęc ꝓpicium deum & vobiscum pariter dimicantem tamē petetis alias petite vt nequaq̄ cū eis pugnare debeatis & res eorum auferre non conemini alias cogamini. Et siquidem consentiunt bonum est seruare pacē. Si vero confidentes in se quasi virtute pcellant & vos vexare conantur exercitu; super eos inducite principe quidem vtentes deo omnipotente. ¶ Sub principe vero constituite vnum qui cunctos pręcellat. Multorum namq; principatus his qui agere quicq̄ celeriter compelluntur impedimentum est & potius nouit nocere q̄ iuuare. ¶ Exercitus autē ducat̄ mundus & inter oēs robore corpis & aī audacia valde ppositus Timidi aūt discernēdi sūt ne (dū circa cōgressionē cōuertūt̄ ad fugā) hostib⁹ vires magis adiciat

[Left margin:] Filius ꝑ patris iniusticia nō puniendus neq; habendus odio. Peccata filioru3 quō nō sunt patribus repensanda et cā ꝓpter quā est notāda Quod mōstruosum est nō licet fieri. Nulli licet imutare pdictas leges. Leges de casibus fortuitis & incidentibus ꝑ bellis exercendis. Monet vt paternas leges custodiant. Precones adhostes ante arma mittendi. Multoru3 principatus in repētinis casibus periculosus et nociuus.

[Right margin:] De. xxi. C De. xx.

Eos aũt(qui nuper edificauerũt domos quibus tp̃s annale non fuit ad fruẽdum:& qui plantauerunt &
necdũ participati sunt fructibus)in prouincia dimittendos.Sed etiam eos qui sponsi sunt & qui nuper
vxores duxerũt(& desiderio earũ parcentes vite & seruantes semetipsos:vt illis fruantur)arma tẽptare
D.c.20 contẽnant.❡Cũ vero(inquit)castra ducitis prouidete ne quid mali geratis.Obsidentes vero ciuitates
&.24. aliquas & lignis egẽtes ad machinationis opus nõ incidatis arbores terre fructiferas: sʒ parcite sciẽtes
D. eas a deo ꝓ vtilitate hoim esse ꝓductas:que si vocẽ haherẽt iurgium vobis inferrent quia cũ non sit in
eis causa bellorum inique seditionis p̃iudicia patiãtur:& si virtus eis foret:etiam demigrarent & ad aliã
terrã decederẽt.❡Vincentes aũt in pugna rebelles occidite alios vero ad tributa reddẽda seruate:abs
D.c.20 q; scʒ chananea hos enim cumomni domo cũctos oportet exterminare. ❡Custodite autem in bello
precipue vt neq; mulier vtatur instrumento virili neq; vir tunica muliebri.
D.c.20 ❡Moyses quadragesimo anno cõscriptas leges quas deuteronomij librũ dicunt archãq; cũ tabulis de
cẽ p̃ceptorũ & tabernaculũ sacerdotibus tradit exhortãs populũ ad vidictã Amalechitarũ altareq; eri
gendũ ꝓpe vrbẽ Sychimorꝝ versus ortum solis ordinauit benedictionesq; & maledictiones/quas bo
nis & malis frequẽtes dabat/in vtroq; altaris latere cõscripsit ab omni populo ꝑ legũ custodia iusiurãdũ
exigit vtq; cõtra trãsgressores dei vlciscantur iniuriã p̃dixitq; futuras calamitates super hebreos ꝓpter
eorũ peccata hortabaturq; Iosue exercitũ cõtra chananeos ducere multitudinẽq; populorũ flentẽ cõ
solabatur ascendens cum senioribns populi in montẽ Abarim nube circundatus ab humanis sublatus ẽ
anno etatis sue vigesimo super centesimũ.

Capitulum.xxix.

De.c23 HViusmodi siquidẽ moyses hebreorũ rẽpublicã dereliquit. Leges autẽ prius quadrage
simo ãno cõscriptas tradidit de q̃bus sũ in alia cõscriptiõe dicturus.Reliquis vero die
bus frequẽtes eis bñdictiones ꝑ ecclesiã tradidit & sup eos qui nõ legitime viuerẽt sed
De.c33 que ĩ eis sũt diffinita trãscẽderẽt maledictiones ĩposuit.❡Deide hexametrũ eis carmẽ
effecit qd in libro dereliquit in sacrario cõseruãdũ eloquiũ cõtinẽs futurorũ secũdũ ꝙ
E oĩa facta sũt & fient nullaq; veritate priuat̃.❡Hos ergo libros simul & archã/in qua & decẽ verba dua
bus tabulis cõscripta recondidit/& tabernaculũ tradidit sacerdotibus & populum exhortatus est vt dũ
De.c31 obtinerent terrã & collocarent in ea Amalechitarum non obliuiscerentur iniuriã sed sup eos castrame
tati penã de eis sumerent eo ꝙ eos in deserto afflixissent.❡Capta vero terra chananeorũ: omnẽ eius
D.c27 multitudinem quidem perimi iussit & altare erigendũ ꝙ ad solis respiceret ortũ:non longe ab vrbe.Si
chimorum inter duos montes Garizeo quideʒ adextris posito a leuo autem eo qui Hebal nuncupatur
diuisoq; exercitu ꝑ sex tribus in duobus mõtibus & cũ eis leuitis & sacerdotibus.Primum quidem eos
qui in mõte garizeo essent orare sanciuit bona super eos accidere qui circa religionem dei legũq; custo
diam studiũ haberent ne offenderẽt in his que moyses imperauit & his fauere alias tribus rursumq; his
orantibus sex alias respõdere benedicentes deinde trãsgressoribus ponere maledicta & in eorũ confir
matione sibi tribus adiunicem consonare.❡Cõscripsit autem benedictiones & maledictiones eorũ vt
nequaq̃ longo tẽpore hec doctrina deficeret :que etiã moriens in altaris latere vtroq; conscripsit stan
te populo & secũ sacrificia & holocausta celebrãte quod nequaq̃ fecit vlterius.Hec ergo cõstituit moy
ses & hebreorum gens hec mãdata sequendo consistit alias constitit.❡Altera vero die populum cum
mulieribus & infantibus in ecclesiam cõuocauit:ita vt etiam famuli adessent:& eis iusiurandum pro le
gum custodia celebrarent:vt de deo ꝑfecte cogitãtes neq; cognatis fauentes neq; terrore permoti neq;
De.29 aliam quãlibet causam fortiorem q̃ legum custodiam arbitrãtes earum precepta transcenderent:sed si
ue quisquã eorũ consanguineus tentararet huius conuersationis iura confũdere; siue ciuitas foret ĩ eis
vlciscerentur & singulariter & cõmuniter & cum eis p̃ualerent etiam fundamenta subuerterent vt neq;
F. pauimẽtum contemnẽtium si esset possibile remaneret:si vero nequirent ferre tormentum hoc ipsũ ostẽ
derent quia nõ sua voluntate fecissent.Et in his quidem multitudo iurabat.Docuit autẽ eos quemad
modũ sacrificia precipue deo placerent & quomodo preliantes digni fierent vtentes cõiectura lapidũ
de q̃bus primitus declarauit Prophetauit aũt q̃bus iesus p̃sente moyse.Igitur moyses cuncta que forẽt
ꝓ populi salute facienda in bellis simul & in pace tractãs legibusq; cõpositis & distributis:pariter reipu
blice ornamentis ait quia ei diuinitas indicauerit si transgrederẽtur eius religionẽ hebrei experirentur
aduersa ita vt eorum terra armis hostium compleretur:& vrbes destruerentur & tẽplũ concremaret̃ &
viri venditi seruituri forent nullo eorũ calamitatibus miserante:eosq; cum talia sustinerent frustra esse
penituros.Deus tamen inquit qui vos creauit & ciuitates ciuibus vestris tẽplũq; restituet:eritq; harum
rerum calamitas nõ semel sed sepius affutura.❡His dictis exhortatus est iesum ad chananeos exerci
tum ducere tanquam deo cooperante in his quecumq; tentarent.Et omni multitudini benedicẽs :q̃m
ego inquit ad nostros pergo maiores & deus hodie me ad illos ire decreuit g̃ras ei quidẽ adhuc viuẽs

Qui noua fecerũt edificia aut plantationes.

Noui sponsi.

Fructifere arbores ꝑ machinis nõ sũt icidẽde.

Rebelles ĩ bello occidendi alijs ad reddẽda tributa seruatis p̃ter chananeos q̃ oẽs sũt exterminandi.

In bello ꝓhibetur mulier/ virili tunica vestiri similiter vir muliebri.

Moyses bonis benedictiones dedit malis vero maledictões

Exametrũ carmen cõscripsit moyses quod in biblia vocat cãticum Deuteromij.

Librũ deuteronomij archã tabulis decẽ preceptorũ & tabernaculum tradidit moyses sacerdotibus exhortãs populuʒ ad vindictam Amalechitaruʒ omnesq; chananeos perimi.

Hortat̃ moriẽs Moyses Iosue exercitum ducere cõtra chananeos multitudini bñdicens cũ gratiarũ redditione deo & populo.

vobisq; p̄sens refero ꝑpter prouidentiam eius quoniā non ꝑpter libertatem solummodo vestram ge- A.
rens sed etiā ꝑ muneribus optimis semper exhibuit.laboranti mihi & sollicitudinem omnez adhiben-
ti ꝑmeliori vestra conuersione sua solatia nō negauit & in omnibus placidum nobis prebuit semetip-
sum.Magis aūt ipse fuit qui etiam bonā cogitationem dedit finem concessit me vtens sub principe pa
riter & ministro in quo & populum vestrorum voluit adiuuare pro quibus oībus benedicere virtuti dei

Pessimus est q̄ leges cōtēnit.

cui cura erit & in futuro cogitare de vobis.moriēs optimum iudicauit & ipse vtiq; hoc debitū deo resti
tuens:& vobis ad memoriā derelinquens:quia colere vos semper hunc oportet & honorarē & leges re

Moyses futura singulis tribub9 moriēs ꝓpheta uit in oībus ad fletū ꝓuocatis.

rum oīm quas p̄stitit placidusq; permanens adhuc prebebit tanq̄ optima dona seruare quia pessimus
inimicus est & homo nequissimus:qui legislatori facit iniuriā:& leges ipsas frustra positas arbitratur.
Deum vero non ꝓuocetis ad iniuriam neglectis legibus quas ipse generās dedit vobis. ℭ Hec autem
moyse ad finē vite dicēte & cū benedictione singulis tribubus futura ꝓphetante populus cessit cūctus
ad lachrimas:vt demonstrarent lugubrem in eius morte passionem.Sed & paruuli flentes cum adhuc

Causa gemitus populi propter mortem moysi.

magis ad retinēdam tristiciam inualidi forent declarabant quoniam & ipsi virtutem eius & magnitu-
dinē vltra ipsam infantiā sentiebāt.Erat vtiq; iuuenibus ac matribus erumna magna & tristicia. Alij nā
q; scientes quali auctore priuarētur de futuro lugebāt.Alijs vero maximus adhuc inerat luctus:quoniā
cum nondum bene eius viderentur degustare virtutē:tali principe fraudabātur. ℭ Nimietatem vero

Moyses popu-los flētes conso labatur

gemitus populi atq; dolorū conijcere poterit vnusquisq; ex eo q̄ tunc ipsi legislatori ꝓuenisse dinosci
tur.Nam dum omni tēpore suaderet non oportere queq̄ ꝑ futura dei ici morte tanq̄ hoc volūtate & le
gis natura ferente in his tn̄ que gerebantur a populo victus est vt defleret .Igitur properantē quo erat

Mors moysi q̄ ī mōte Arabim seniores dimit-tens nube circū datus est subla-tus est.

auferendus cuncti cū lachrimis sequebantur.Et moyses alios quidem manu silentium faciens procul
quietos manere ꝓximos autē suis cōsolabatur sermonibus ne sequentes lugubrum ei facerent finē. Illi
vero etiā ei hoc p̄standum iudicantes vt propria voluntate discederēt semetipsos in alijs locis retinue- B. Deu .34
re flentes & abeuntem lachrimis cōcurrentibus intuentes.Quē solūmodo seniores deduxerunt:& pō
tifex eleazarus & princeps iesus. ℭ Cūq; venisset ad montē qui vocatur Abarī qui est excelsus & ediuer
so positus hiericho terrā optimā chananeorū & amplam intuentibus ad viuendū prebens:seniores di-

Iste mons in bi blia dicit̄ nebo

misit.Et dū salutaret eleazarum & iesum eisq; loqueretur nube subito super eum astante in quadam val
le sublatus est.scriptū est autē in sacris libris eum fuisse mortuum ꝑpter metū:ne propter excellentiam

Etas moysi.

virtutis que erat circa eum ad diuinitatē abisse putaretur. ℭ Vixit omne tp̄s annorum viginti et centū D.
ex quibus a parte tertia priceps fuit minus vno mēse.Defūctus est aūt vltimo mēse anni qui a macedo

Commendatio moysi

nibus vocatur distrus apud nos aūt adar alias adariinitio mensis:sapientia cūctos homines qui fuerūt C
quocūq; tēpore superans:& optime his que intelligebāt vtens ad dicendū vero & ad loquendum po-
pulo valde gratissimus & alia multa bona possidendo nimis idoneus :sic quoq; cunctis abstinens pas-
sionibus vt neq; p se in eius anima putaretur:sed solūmō eorum noīa sciret & in alijs potius q̄ in se esse
cōspiceret.Et dux quidē īter paucos simul fuit ꝓpheta vero qualis alter nullus:ita vt quicqd eū cōtigis
set loqui deus putaretur audire.Luxit aūt hūc populus trigita diebus & nūq̄ hebreos tristitie magnitu
do tāta detinuit:quanta fuit in transitu moysi diligebant etenim eū nō solū qui fuerant experti:sed etiā
qui eius legebant leges questionesq; faciebant vehementissimas & eius virtutem considerabāt.Finis
itaq; moyseos declaratus a nobis hoc modo sufficiat.

ℭ Explicit liber quartus.

ℭ Incipit liber quintus cōtinens tempus annorū quadringentorum. lxxvi.

ℭ HISTORIA LIBRI IOSVE INCIPIT.

Iosue dux popu lo ꝑ moysi.

Mittunt̄ explo ratores ad hie-rico vrbem.

ℭ Mortuo moyse iosue (qui a iosepho sp̄ noīatur iesus) dux hebreorū ad ciuitatē hierico exploratores Io.c.
mittit quos Raab sublimi stipula abscōdēs a morte liberauit vnde et ab ipsis dato iuramento sola in hie
rico a morte fuit preseruata. Capitulum primum.

Iosue ad tribuz Rubē & gad & mediā manasse verba. Appara tus exercitus.

Exploratores latenter prius omnē vrbis for titudinem con-siderant.

Moyse itaq; p̄dicto modo ab hoībus abeunte Iesus iā ab omnibus in eo legitimis fi-
nem habētibus & luctu quiescente precepit vt populus esset preparatus ad expedi- Io.c.
tum Misit itaq; exploratores ad hierico qui & virtutem eorum & quā ipsi volunta-
tem habere viderentur agnoscerent.Ipse vero disponebat exercitum:tanq̄ iordanē
oportuno tēpore transiturus.Et conuocans principes tribuū ruben & gad & p̄sides
manasse cuius tribus mediā ptē in arō ascripserat inhabitare que est chananeorū ter
re pars septima:commemorabat eis quecumq; moysi promisissent:atq; poscebat vt
prestantes & illius prudentie qui neq; dum moreretur circa eos defecisset: & vtilitati
comm uni semetipsos ad ea que precipiebat ꝓmissos exhiberent.Et cum equitibus quinquaginta mili
bus a rmatorum a loco qui dicitur.Abela ad iordanē accessit:in stadijs sexaginta.Cūq; fuisset illic castra
metatus repēte exploratores aduenerūt nihil eorū q̄ agebāt apd chananeos ignorātes Latēter ei prius

omnem vrbem eorũ licẽter cõ siderauerunt simul & muros qui essent frotes & qui non ita cauti esse vi
derentur sed & portas (que dũ essent fragiles) opportunum pberent inuasuris introitũ. Non autẽ cura
Io.c.2 bant ciues quicũq; videbant eos ista cõsiderare putãtes visionis gratia vt peregrinos aptissima eos ci
uitatis loca singula pscrutari nõ voluntare tamẽ hostili. ¶ Cumq; venissent in quo etiã cenaturi erant
essetq; eis iã discedẽdi cura nunciatum ẽ regi cenãti q exploratores quidã ciuitatis ex hebreorũ exer
citu venientes essent in Raab habitaculo cum multa latendi prouidentia constituti. Ille vero repente
eos pcepit comprehensuros adduci. vt eos torquens cognosceret quid agere volẽtes adessent. Cũq; in
uasionẽ eorũ Raab agnouisset nam supra murum stipulam lini siccabat exploratores quidem illic ab
scondit. His autem qui fuerant missi a rege dicebant q peregrini quidam ignoti fuerant ante paulũ q̃
sol occumberet apud eam: & cenãtes abcesserant. Quos si timorẽ ciuitatis & periculũ ferentes venisse
putarent sine labore eos comprehenderent psequẽtes. Illi vero (muliere ita lonquente) nullum eius do
lũ aiaduertentes alias sentientes abcesserun t: neq; pscrutantes habitaculũ eius. Cũq; perrexissent per
Io.c.2 vias per quas eos pcipue ire credebant & que ducerent ad vada iordanis: & nullum signũ agnoscerẽt
a labore quieuerunt. ¶ Tumultu autẽ sedato: raab deducens viros & periculũ pro eorum salute faciẽs
suum que si capi in eorum occultatione potuisset nequaq̃ supplicia regis euaderet: sed cum omni do
mo pessime deperisset: rogabat vt haberent sui memoriam: & dũ chananeorum terrã obtinerent huius
salutis representationẽ eos sibi conferre poscebat. Quo facto dimisit eos ire ad ꝓpria iurantes vt eam
B. liberarent & qui cum ea forent: dum venientes in ciuitatem vastarent eã & omnes habitatores illius se
cũdum sententiã apud se prefinitã vna perimerẽt. ¶ Hec enĩ illa se scire dicebat signis dei virtute mõ
stratis. At illi & de psentibus gratias referentes & de futuris iurabãt opere se repẽsaturos fore & suade
bant vt sentir et capiendã ciuitatem omnem possessionem suam atq; domesticos in illo habitaculo re
conderet: & ante ianuas coccineum funem appenderet quatenus sciens domũ princeps (ne quid ei ma
li fieret) custodiret. Adijciebãt enim Nunciabimus ei quia tuo fuerimus solatio liberati. Si quis vero pu
gnando ceciderit tuorũ aut nequaq̃ nobis hoc ascribas. Quapropter deũ quem iurauimus nunc tibi ꝓ
ponimus vt in nullo debeas quasi de iurisiurandi trãsgressione dubitare. ¶ Et illi quidẽ hec ꝓmittẽtes
abiebãt demissi per murum: & ad suos puenientes nunciauerunt quecumq; in vrbe gessissent. Iesus au
tem pontifici Elezaro & senioribus dixit que fuerãt ab exploratoribus iurata raab. Qui iusiurãdũ sua
quoq; sententia firmauerunt.

Exploratoribus in domo Raab ciuitatibus nunciĳ a rege ibidẽ eos comprehẽsuri mittitur.

Raab exploratoribus recepto iuramẽto ꝓ sui & sue domus liberatione cũ ceteri hierico oẽs ciues essent perituri eos abire p misit.

¶ De miraculoso Iordanis transitu & ordine transeũtium postquem edificato altari ex duo
decim lapidibus de iordanis profundo extractis propter miraculi memoriam: pascha celebrãt hebrei
ipsis mãna deficiente. Species ciuitatem circundantibus hebreis hierico omnino euertitur maledicun
turq; reedificatores. Capitu. ij.

Metuente vero duce transitum fluminis: cum esset eius impetus grandis & neq; pontibus trãsi
retur: nam primitus nõ erat iunctus: qui etiam si vellent ei põtem facere nequaq̃ se arbitra
bant ꝓpter hostes habere permissionem. Inter hec deus transibilem fluuium fieri ei permi
sit magnitudinem eius imminuẽs. ¶ Et duobus transactis diebus iesus transposuit cunctum exercitu
totamq; multitudinem tali modo. Precedebant equidem sacerdotes habẽtes archam deinde leuite ta
bernaculum & vasa que ad sacrificiorum ministeria sunt necessaria deerẽtes. Sequebatur leuitas per
tribus suas omnis exercitus habens in medio infantes & mulieres. Metuebãt aũt propter eos ne vim i
flumine paterentur. Cumq; sacerdotibus primis introeuntibus meabilis iã fluuius videretur altitudine
C quidẽ eius imminuta: alueo vero eo q multus nõ esset fluctus quasi ad sicci pauimẽti instar exposito
omnes iam confidenter fluuium trãsmeabant. & qualem eum deus futurũ esse pdixerat talem esse con
spiceibant. ¶ Steterunt autẽ in medio sacerdotes donec turba trãsiret & securitatem attingeret. Oĩbus
itaq; transeũtibus egressi sunt sacerdotes liberum iam fluuiũ relinquẽtes vt more suo discũberet. Et flu
uius quidẽ egressis hebreis denuo creuit & recepit suã magnitudinẽ. Illis vero quinquagita stadijs pce
dentibus exercitus vsq; ad decẽ stadia ierichontis accessit. ¶ Iesus aũt altare ex lapidibus quos singuli
Io.c.5 pricipes tribuũ tulerãt de ꝓfundo iordanis iubente ꝓpheta constituens pro futuro signo interrupti flu
minis super eum sacrificauit deo & festiuitatẽ pasche in illo loco cũctus celebrauit: & oĩa que eis primi
tus deerant facillime tũc abũdabãt. Nã & messem iam maturã chananeorũ metebant & cetera opulen
tissima possidebant. Tunc enim eis etiã cibus manne defecit: quo aliti quadraginta fuerãt ãnis. Cũ vero
hec israhelite facerẽt & chananei nequaq̃ cõtra eos exirẽt: sed clausi muro qescerent iesus eos obsidere
deliberauit & pria die festiuitatis ferebãt archã sacerdotes pcedebãt septem buccinis suis tubas mittẽ
tes rogabãtq; simul exercitũ vt viriliter circuirent murmurũ senioribus suis sequẽtibus & tubas mittẽti
bus solũmodo sacerdotibus. Quo gesto: ea die nihil ãplius faciẽtes ad castra reuersi sũt. ¶ Cũq; hoc sex
diebus fecissent septia die omnẽ pplm colligẽs armatorũ Iesus captiuitatẽ vrbis ãnũciauit: & q̃a illa die

Demissi exploratores p murũ venerũt ad suos Hebreis iordanis fluuiũ tranmetuẽtibus diuinitus fit transitus.

Steterunt sacerdotes in fluuio trauseũte turba Altare ex .xij lapidibus de ꝓfundo iordane p principes tribuum apportatis in sicco edificatur festumq; pasche celebrat

Raab futura cedes & nihil oīno prede retinendum animo.

Septies circundātibus hebreis muri hierico corruerunt.

Cedes maxima ciuium hierico ex ruina murorū. Raab cū suis liberata ciuitas hierico oīno incenditur.

iosue grās Raab egit & eā agris multisq; rebus honorauit.

eis deus eā sine eorū labore contraderet: muris eius sponte ꝓstratis. Omnia tamen occidēda quecūq; D.
placuissent animo habere ꝑcepit: & nullo labore ab hostium nece quiescēdū & vt neq; misericordia ce
dendi: neq; circa ꝑdā vagando fugiētes cōtemnerēt inimicos, sed animātia cuncta perimerent & nihil
ad vsū ꝓprie volūtatis auferrent argentū vel aurū quocunq; inueniretur iussit auferri: vt deo precipue
gestorum primitie seruarētur quod primum fuissent ciuitate subacta percepte. Solam vero raab libe Io.c.
randā decreuerunt & generationem eius: eo q̄ ei exploratores prebuerant iusiurandū. Hec dicēs Iesus
atq; disponens exercitū deduxit ad ciuitatē. ¶ Circuibant autē iterū vrbem, archa precedenre: & sacer
dotibus ad opus populum commonentibus. Cumq; septies circuissent & paulatim quieuissent repente
cecidit murus: neq; machina neq; aliqua violentia muro ab hebreis illata. Illi vero ingrediētes vrbē hie
rico oēs in ea peremerūt inopinabilem muri ruinam obstupescentibus vtiq; eis & ad defensionē suam Io.c.
inutilibus subito cōstitutis. Necabantur autē per itinera consti pati & in domibus apprehensi: nulliq; pe
nitus parcebatur sed omnes pariter occidebāt vsq; ad mulieres etiā & infantes eratq; ciuitas plena mor
tuorū corporibus: & nullus effugit necis incursum. ¶ Ciuitatem vero cūctam incēderunt: simul & regio
nem. Raab vero cum suis ad cenaculum cōfugientes exploratores eripuerūt. Quā dū ad se Iesus venire
fecisset: gratias egit ꝓ exploratorū salute: & ꝓ tali beneficio dixit non se retributionibus fore minorem.
Donauitq; eam repente multis agris & rebus honorauit. Si quē vero locum ciuitatis pertransibat ignis
eum destruebat & super habitatores eius deijciebat. ¶ Sed & si quis vastatā post ea vellet instruere ma
ledixit: quatenus qui fundamēta murorū iaceret: priori filio careret: qui vero perficeret & nouissimum
simul amitteret. Hoc vero maledictum nō neglexit diuinitas, sed in posteris dicturus sum passionē que
ꝓpter eā factam euenerit. ¶ Cōgregata est igitur innumera multitudo argenti simul & auri necnon &
eris cū nulli placuerit aliquid exinde sustulisse nec ad vtilitatē ꝓpriā ea diripuisse. Et hec quidē Iesus sa
cerdotibus thesaurorū recondenda contradidit. Hoc ergo modo perijt hierico.

¶ De furto anathematis in hierico per Achar/atq; ꝓ illo peccato triginta sex hebreorum occisione in bello contra ciuitatē Adan que in biblia hay appellatur/orationeq; Iesu ꝓ populi cōsolatione cui facta reuelatione vt furtum sorte perquiratur quo inuento mori adiudicatur.

¶ Capitulum tertium. io.c.7

Furto anathematis ꝑ Acharū q cōtextā auro clamidē suffodit i tabernaculo.

Galgala locus vbi iosue castra metatus est.

Tristicia hebreorū ꝓpter mortem occisorū & eorū penitentia

Oratio iosue ad deū ꝓ consolatione populi afflicti.

Reuelatio facta Iosue de furto anathematis vt sorte requiratur suo.

Sors in tribu iuda sup Achar q̄ apprehēsus occiditur propter Anathema. ibi blia dicit q̄ fuit lapidatus.

Achar vero Zabdi filius ex tribu iuda dū inuenisset chlamydē regiā totā auro cōtextā ha
bentē auri massam hoc est siclorū pondo ducenta crudele iudicans si is q periculū habue
rat: lucrū inueniēs q̄d in sua vtilitate cōferret daret hoc deo nō magis egenti foueā faciēs
valde ꝓfundā i suo tabernaculo suffodit eā: latere iudicās deum sicut potuit cōmilitones F.
¶ Vocatus est aūt locus in quo castrametatus est Iesus galgala: quod nomē significat libertatē. ¶ Trā
seuntes enim fluuiū iā semetipsos ab egyptijs & erūnis deserti: cōfidebant esse securos. Post paucos ve
ro dies vastationis hierico: misit Iesus triginta milia armatorū in ciuitatē Adan positam super hierico
quatenus dimicarent. Et congressis hostibus ceciderunt hebreorū viri sex & triginta. Cūq; hoc nuncia
tum fuisset israhelitis: magnā tristitiam & crudelē angustiā protinus habuerūt non tantum propter co
gnatos amissos (licet omnes viri boni & nimis exerciti perissent) q̄tum ꝓpter desperationē suam. Credē
tes enim iā se terrā obtinuisse & a ꝑlijs iam exercitum vacare hoc taliter deo ꝓmittēte potiores inopi
nabiliter videbant hostes. Et saccos superinducētes stolis suis: tota die in luctu erant & lachrimis cōsti
tuti: nulla re inherentes nec cibo. Casu siquidē q cōtigerat grauissime videbantur afflicti. ¶ Videns autē
Iesus exercitū ita percussū, & ex omnibus rebus iam pessima desperatione deiectū audacter accessit ad io.c.7
deū & ait. Non nostra petulantia venimus vt hāc terram armis subiceremus, sed Moyse famulo tuo ad
hoc nos hortante ꝓcessimus: dum multis signis possessionem huius terre prebiturū te nobis esse ꝓmi
seris ac exercitū armis hostiū facere meliorem. Que sunt hec que repente nobis venerunt. Nunc aūt ꝑ
ter spem decepti videmur: & tanq̄ nō firma sint tua ꝓmissa que moyses predixit afficimur: & deterior io.c.7
nunc de futuris metus nos desperabiles habet primo experimēto talia sustinentes sed tu domine quo
niā tibi virtus est malis his adhibere medicinā: & ꝑsenti nostre tristitie prebere victoriam: etiam de fu
tura desperatione tuo fauore nos libera. Sic equidem Iesus pronus in terram iacens deprecabat̄ deum.
Cui responsio a deo data est vt surgeret & exercitū a sua pollutione purgaret. Propter furtū enim rerū
ei dicatarū: hanc deuictionē nūc super eos euenisse dicebat. Sorte vero requiratur qui fecerat: ac cū pu
niret̄ victoria semp de hostibus proueniret. ¶ Hec ergo populo iesus enarrabat & vocās Eleazarū pō
tificem & principes tribuū sortē per eos mittebat. Cūq; hoc deductū i tribu iuda factū esse declararetur
rursus per genus sortem misit & veritas huius iniquitatis circa cognationem achar illuxit. Tunc denuo
per vnumquemq; virum inquisitione facta: apprehēsus est achar. Ille vero cū nō potuisset negare deo
dum eum ita constrinxisse ꝓbabat̄ in furto confessus est & pertulit in mediū vestem. Et ille quidem re
pente peremptus: turpem penam & incunctanter congruam sue presumptioni promeruit sepulturam.

A. ¶ Iterum exercitus hebreorũ cõtra ciuitatẽ Adan que in biblia hay dicitur instructus victoriam habuit vnde preterriti Gabaonite de longinquo venire finxerunt vt cum hebreis fedus iurarent qđ & factum est sed(eorum detecto dolo)publice seruituti mancipantur.

¶ Capitulum quartum.

IEsus autem purgatum exercitum deduxit ad Adan vrbem & nocte circa ciuitatẽ insidijs constitutis diluculo cum hostibus est cõgressus. Illis autem cum fiducia propter priorem victoriam super eos euntibus simulando secedere populus hebreorum hoc
Io.c.8. modo longius eos quos persequentes traxit quia illi ciuitate & tanquam de victoria erant confidentes. Dum vero restitisset exercitus contra faciem eorum didicissetq; signa constituerat eis quos ĩ insidijs collocauerat: eosq; exitasset ad pugnam: tunc illi ciuitatem ingressi sunt. Dumq; essent circa muros ciues intenti: aliqui vero & circa aspectum eorum qui egressi fuerant meatibus occupati. Illi equidem ciuitatem ceperunt & omnes occurrẽtes sibimet extinxerunt. Iesus autem procedentibus illis ad preliũ occurrentes omnes conuertit in fugã. Dũq; re fugerent quasi ad integrã ciuitatẽ cum et ipsam captã inspicerent & incẽsam cum mulieribus ac filijs agnouissent p agros dispersi sunt defendere semetipsos solitudine nõ valentes cũ talis siquidẽ calamitas hostes apprehendisset infantũ turba capta est atq; mulierũ: & rerũ aliorumq; vasorum innumera multitudo: necnõ greges pecudũ hebrei cœperunt multasq; pecunias. Erat enim locus idoneus. Et hec oĩa iesus ĩ galgalis positis militibus est partitus. ¶ Gabaonite vero habitãtes iuxta hierosolymã vi
Io.c.9 dentes passiones que ꝓuenerãt hierico & adanitis & ad semetipsos trãsire hãc vastationẽ extimãtes. Iesum autẽ aperte rogare voluerunt. Neq; enĩ hoc impetrare se quasi aliq̃d mediocre putabant: dum in interitu totius chananeorũ gentis eũ pugnare cognoscerent: cheseritas autẽ & chaherimitas q vicini eis erãt ad auxiliũ poposcerunt dicentes neq; illos periculũ declinare: sed istos israhelite deuicerant adunati vero possent magnitudinẽ eorũ virtutis euadere. Et dũ hec verba placuissent miserunt legatos ad Iesum amicitiam postulantes quos p̃cipue iudicabant idoneos agerent que oĩbus expedirent Illi vero confiteri se chananeos incautũ existimantes: fugere se huiusmodi periculum crediderũt: si dicerent nihil sibi cũ chananeis quolibet mõ cõpetere: sed longissime ab his habitare: & venisse se ꝓ fi
Io.c.9 de virtutis eorũ ambulantes itinere multo. Et ꝓ coniectatu sermonis huius vestimenta monstrabant
B. vestes enim cũ noue fuissent quando egrediebantur. longo itineris tempore atritas sibimet asserebãt Cilicinis enim vt eorũ verbis crederetur vestibus vtebãtur. Stantes ergo in medio dicebãt se missos a Gabaonitis & vicinis ciuitatibus multũ ab ea terra remotis: facturos cum eis pacem more federis patrie sue. Agnoscentes enim dei gratia atq; dono chananeorũ terrã eis possidere cõcessum his tributa ferre gratãter & ciues eorum fieri ꝓmereri. ¶ Hec itaq; illi dicentes & iudicia itineris ostendentes: rogabant hebreos ad pacta amicitiasq; descendere. Iesus autẽ dictis eorũ credens ꝙ nõ essent de gente chananeorũ amicitias fecit cum eis & Eleazarus pontifex cum senioribus p̃buit iusiurandũ habituros amicos & socios nihilq; cogitare aduersus eos iniuste: populo scilicet iure iurãdo cõsentiente. Et illi q̃
Io.c.10 dẽ que voluerãt callido consilio promerẽtes: ad semetipsos abibant. Iesum autem castrametatus cõtra chananeos ĩ cõfinio gabaonitarũ & agnoscẽs nõ ꝓcul ab hierosolymis gabaonitas inhabitare & chananeorũ generis esse vocans eorũ principes de falsitate culpabat. Illis autem non aliam p̃ter hãc salutis occasionẽ se habuisse dicẽtibus & ꝓpterea ad hec ex necessitate venisse: cõuocabat põtificẽ eleazarũ & seniores eisq; censentibus publicos eos famulos ne insiurandum transgrederẽtur esse decretum. Et
C illi quidem ꝓ calamitate que cõprehenderat eos hanc sui cautelã atq; custodiam inuenerunt.

¶ Iosue Gabaonitas a hierosolymorum & rege quatuor vicinis regibus ipsos obsidentibus diuinis in celo ostensis signis liberans ipsosq; quinq; reges in spelunca latẽtes occidit sed & omnibus chananeorum interemptis regibus prouinciam libentius possidebat.

¶ Capitulum quintum

CVm vero rex hierosolymorũ grauiter ferret eo ꝙ gabaonite cũ iesu pacta fecissẽt: vicinarũ gentium reges cõtra eos pugnaturos ad solatia cõrogauit. Quibus eis p̃bentibus qua tuor enim erant & cũ eo castrametantibus circa quendam fontem nõ procul a ciuitate dum iam putarent obsessionẽ gabaonite auxiliatorẽ aduocauerunt iesum. Ad hoc enim ventũ erat vt a suis quidẽ perimi se putarent: & ab eis qui ad interitũ chananeorũ gentis castrametabantur: saluari se ꝓpter amicitias existimarent. Iesus autem cũ omni excercitu ad eorum solatia properare festinans & die noctuq; perãbulãs diluculo venit ad hostes et fugientes sequebatur pergens in descensu bethu
Io.c.10 ra alias bethoron. ¶ Vbi etiã dei cooperationẽ cognouit significantẽ sibi tonitruis & fulminibus & grandinis demissiõe maiore q̃ solitũ ẽ insuper et die crescẽte ne nox succedẽs hebreorũ ipetũ refrenaret Iesus aũt reges in q̃dã spelũca celatos circa matitã inuenit oẽsq; puniuit. ¶ Q đ vero lõgitudine tũc dies extẽ

Exercitus hebreorũ cõtra Adã que in biblia dicitur hay & instructio ipsius p Iosue.
Victoria hebreorũ contra hay in biblia ponit hay rex suspẽsus vsq; ad vesperũ
Prede hay p Iosue partitio ĩ biblia ponitur altare constructũ ꝓ memoria.
Gabaonitarum simulatio & dolus. Dolus Gabaonitarũ fingentiũ de lõgiquo venire habẽtiũ vestes vetustate cõminutas.
Fedus cũ Gabaonitis iuramento firmatum.
Gabaonitarum detecta fraude publice seruituti ꝓpter iuratũ fedus mancipãtur que seruitus in biblia declaratur.
Rex hierosolymorum cũ quatuor vicinis regibus cõtra Gabaonitas quos iuuit Iosue & liberantur ab illis quinq; regibus quorum nomina exprimũtur in biblia.
Sacre scripture testimõio ꝓbat iosephus diem illum fuisse ꝓlixiorem.

fus est & plus solito creuit: palã est ꝑ scripturas que sunt in tẽplo reposite. Sic igitur exterminatis regibus q̃ deduxerant cõtra gabaonitas exercitũ reuersus est rursũ ad chananeę montana Iesus: & multa cede facta sumens p̃dam venit ad exercitum galgalis constitutum. ℂ Et cum de hebreorum virtute per circuitum habitantes sermo discurreret & stupor haberet omnes audiẽtes multitudinẽ perẽptorũ: castra metati sũt sup eos reges chananei q circa libanũ mõtẽ habitabãt & chananei q in cãpestribus erãt: palestinos secũ ducẽtes veneruntq; ad ciuitatẽ Byroi alias berothi galileę superioris & deiersi qui locus nõ est ꝑcul a galileis. Totus aũt exercitus armatorũ erat trecẽta milia & duo milia curruum. Turbabat itaq; hęc multitudo & ipsum ihesum & israhelitas & sperare meliora propter timoris excellentiã dubitabant. Deo autẽ arguente timorẽ eorũ & si magis solatiũ ab eo/ querererent (vt deuincerent inimicos) ꝓmittente: & iubẽte equos hostiũ subneruare: currus incendit. Dux in promissionibus dei factus fidẽs perrexit: ad inimicos & quinta die veniẽs cõtra eos egressus pugnaq; fortis effecta & cedes potior credi poterit vel audiri. Persequẽs aũt eos multũ perãbulauit omnem exercitum hostium preter paucos omnes extinguens regesq; ceciderunt vniuersi. Deficiẽtibus aũt hominibus ad interficiendos equos Iesus eos occidit & currus incendit. Quo facto ꝓuinciam licentius possidebat: nullo p̃sumẽte bellum eis inferre. Sed & ciuitates obsessione capiebat & quicquid potuisset sumere deuastabat. ℂ Quitus iã annus transierat: & nullus remãserat chananeorũ nisi qui munitione murorũ effugerant. Iesus autem de galgalis denuo castra metatus: sacrũ tabernaculũ cõstituit circa ciuitatẽ sylon alias sylo. Locus enĩ oportunus pulchritudine videbatur donec edificare tẽplũ quietis causa ꝑmitteret. Et inde ꝓcedẽs ad Sichimã cũ omni populo: deo altare constituit vbi moyses quoq; p̃dixit. Et distribuens exercitum in monte quidẽ garrizi constituit mediũ & in bael dimidiũ in quo altare edificauit necnon & leuitas sacerdotesq; diuisit sacrificantes autẽ & maledicta faciẽtes & ea in ara cõscripta relinquentes ad syloam denuo sunt reuersi.

Maxim⁹ appatus aliorũ regũ Chananeorum cõtra hebreos.

Victoria iosue q percussit oẽs reges et vastauit chananeos vsq; ad equos quos occidit currus.

Quinto omnes chananei ferre extincti.

Tabernaculũ i sylo & deĩde ad sychimam ꝓcedens altare construxit.

Epilogantur reges a iosue & hebreis victi.

ℂ Iosue in Sylo populo congregato dei beneficia commemorat qui (triginta & vno debellatis regibus) terram ꝓmissam veraciter iubet mensurari & estimari quam cũ principibus tribuũ nouẽ tribubus & dimidie ꝑ sortẽ diuidit prius Amorrea per moysen alijs duabus tribubus & dimidie distributa.

ℂ Capitulum sextum.

Iesus autẽ cum esset senex & chananeorũ ciuitatẽ non facile capi videret tam propter locorum munitionẽ in quibus erant quãpropter fortitudinẽ murorũ quos pro naturali ciuitatum custodia circumduxerant & credebãt hostes desperatione tẽtationis ab obsidione recedere: nam propter interitum suum chananei cognoscentes israhelitas egressuros ab egypto omni illo tempore erant ad faciẽdas ciuitates fortissimas occupati: cõgregari ergo iesus tunc populum in ecclesia siloe p̃cepit. Quibus summo studio concurrẽtibus cõmeorabat eis & de quibus fuerant iã potiti & actus quos gesserant: quam essent optimi & deo p̃bente digni: & ꝙ virtute legum quas sequebãt: triginta & vnum reges p̃sumentes ei bellum inferre deuicerant: vt & omnẽ exercitũ quicunq; superauerat contra eorum fortitudinẽ se dimicare ita necauerant vt nec eorum generatio relinqueretur. Cũ vero ciuitates alie quidẽ iam capte viderentur apud alias autẽ longo tẽpore magna p̃ssione adhuc opus esse propter murorum munitionẽ & habitantiũ in eis audaciam: petebat eos qui transiordanem erãt vt laborantes cum eis & in periculo adiuuãtes fratres suos sortibus ꝓprijs fruerẽtur: grates vti q; eis ꝓ labore restituendas. ℂ Tunc etiam singulos ait ꝓtribubus de quibus testimonium daretur eo ꝙ virtute p̃cellerẽt dirigendos: qui terram metientes fideliter & in nullo malignantes: eius magnitudinem sine dolo renunciarẽt. Et iesus quidem hęc verba faciens populum habuit sibi fauentem: & viros qui terram eorum deberẽt metiri direxit dãs eis aliquos terre mensores doctos: quos propter artem veritas non lateret: mãdans eis vt in ea mensura estimarent & felicem terrã & quę minus esset idonea. ℂ Natura namq; chananeorum terre huiusmodi est vt & planiciẽ magnam habeat & fructus ferre sit copiosa. Quę cõparata quidẽ alie terre creditur esse felix: cũ locis autẽ Hierichontis & hierosolymitarum estimata: putatur valde vtilissima licet omnino ex spacio parua & eorum multa mõtana sint. Magnitudine vero fructuũ & ad cibos aptorũ & pulchritudine: alia similis nõ est. Et ꝓpterea estimãdas potius q̃ metiẽdas decreuit has sorte dum sepius vnum iugerũ pro mille sit dignum. ℂ Viri autem qui missi fuerant cum essent decem circueuntes & estimantes terram septimo ad eum mense reuersi sunt ad ciuitatem sylon: vbi tabernaculum constituerunt. Tunc iesus Eleazarum et seniores cum principibus tribuum sumens diuisit hęc nouẽ tribubus & dimidie manasse scd᷑ magnitudinẽ singularũ tribuũ mẽsurarũ efficiẽs. ℂ Cũq; misisset sorte: iude q̃dẽ tribus sorte cadẽte elegit sup̄iorẽ Idumeã que i lõgũ q̃dẽ extẽdit᷑ vsq; ad hierosolymã: latitudine vero vsq; ad paludẽ sodome cõstituta est in hac sorte: ciuitates erãt schalon Gaza. ℂ Symeõ vero in secũda sorte ꝓuenit idumea quę circa egyptũ ẽ & arabie montẽ. ℂ Beniamitę vero sortiti sũt a iordane quidẽ flumine vsq; ad mare lõgitudinẽ latitudine que hierosolymis bethelisq; t̄minat᷑

Iosue senex populum in Syloe cõgregari iussit quibus beneficia commẽorat dñia. Reges debellauit.

Terrã ꝓmissam istituit Iosue mẽsurãdã per doctos & veraces mẽsores

Natura t̄re chananeorum & cõparatio ad alias terras.

Potius estimanda ẽ terra q̃ metienda.

Diuisio terre nouẽ tribub⁹ & dimidie pro sorte. &c.

Sors iude idumea superior & eius ciuitates.

A Hęc autem sors angustissima fuit propter terre felicitatem.hierichon enim & hierosolymitarum tulerũt Sors effraim.iiij
Io.c.16 vrbes.❡ Effrem autem tribus a iordane flumine vsq; ad gasaram.longitudinem habuit.latitudinẽ ve- Sors manasse.v
I.c.7 ro quęcũq; habuit helys vsq; ad campum maximum terminatur.❡ Manasses vero medietas a iordane Sors ysachar.vj
I.c.19. quidem vsq; ad ciuitatem doron:latitudinẽ autẽ habet ab bitisanos quę nũc scitopolis appellaẗ.❡ Post
hos autem ysachar carmelũ montẽ & fluuium in longitudinem habuit. Tabirium vero montem in la- Sors zabulõ.vij
titudinẽ.❡ Zabulonite vero vsq; ad Genesar descẽdentẽ circa carmelũ & mare sortiti sunt & conualle3 Sors Aser.viij.
I.c.19. quę carmelũ nuncupatur eo ꝙ etiam huiusmodi sit.❡ Aserite vero omnem terram quę ad sydonẽ con Sors neptali.ix
uersa est:habuerunt.Ciuitas autem Arce in eorum parte fuit:quę etiã Hactipos nuncupatur.❡ Partes Sors dan.x.
I.c.19 vero ad orientem conuersas vsq; ad damascũ ciuitatem & galileam superiorem Neptalitę sumpserunt
vsq; ad montem libanum fontesq; iordanis:quorũ fluctus de montibus est collectus.❡ Danite vero lo
I.c.19. ca conuallis ad occasum solis posite tenuerunt. Azoto & doris:determinationemq; Iamniã & geth.ab
Etheron.vsq; ad montem ex quo tribus iuda pendebat ❡ Sic itaq; diuisit Iesus terram.nouem atq; di
midie tribui eam tradidit possidendam.Nam Amorreã quę & ipsa ab vno chananei filio sic vocata est
Moyses dudum capiens tribubus duabus dimidięq; distribuit.Hoc autem & primitus indicaui.Locą Amorrea prius
vero circa sydonem:& artheos:& amatheos:& aritheos:inculta tunc erant. distributa per
❡ Iosue senio confectus(leuitis triginta & octo ciuitatibus quarum tres erant pro fugacibus distribu Moysen.
tis diuisaq; omnino pręda) nullum chananeorum inter hebręos iubet reliqui sed omnes interimi/& ex
ercitum in Amorrea constitutum ad dei pręcepta exhortatur. gratias ipsis agendo quos remittens ad
sortem admonet vt vnanimes semper permaneant.

Capitulum septimum

Iosue sigulis tribubus præcipit nullũ chananeũ in terra hebręorum relinqui.

B. IEsus autẽ cũ eũ iam senectus impediret vt posset ea quę cogitabat efficere & dũ q post
eũ erãt principatũ sumpturi negligẽter in cõmuni vtilitate cõuersarẽtur:pręcepit singu
lis tribubus vt nullus de chananeorũ gñe in terra quã sunt sortiti relinqueretur,hãc enĩ
io.c.21 cautelã eis atq; custodiã paternarũ solẽnitatum fore.hanc etiã Moysen prędixisse com
memorãs.& hoc ei credẽdũ esse dicẽs.❡ Sed & leuitis octo & trigita ciuitates esse resti Sors leuitarum triginta octo ciuitates.
io.c.20 tuẽdas qui iã prius acceperãt ĩ Amorrea decẽ.quarũ tres distribuit fugacibus.habitan
das:id est de tribu iuda Hebron:Sichẽ vero ex effrẽ.& Cades de neptalim.Est autẽ hic locus supra gali
leã.❡ Diuisit autẽ & cũctas predæ reliquias.Erat nãq; terra ampla & magnas diuitias obtinebat.habũ Decẽ ciuitates ĩ Amorrea pro leuitis quarũ tres erant refugij.
dabãt enĩ & cõmuniter oẽs & eorum singuli auro & vestibus & alijs vasis & quadrupedũ copia.quorũ
nũerus comprehendi nõ poterat.❡ Post hęc autẽ exercitu ĩ ecclesia cõuocato:ijs qui supra iordanẽ in
io.c.22 Amorrea cõstituti erãt.quorũ exercitus quinquagita milium armatorum esse videbatur ita locutus est
Quoniam deus & pater & dñs generis hebręorum hanc terram po ssidere cõcessit & possessam semper Iosue ad exercitu3 supra iordanem in Amorrea habitantem exhortatio.
se nobis seruare promisit:pro cuius mãdato cognatis indigẽtibus promptissi me vos obtulistis ad omnia
iustũ est nulla vos difficultate vlterius detinere quiete iã frui.securis vtiq; vobis de voluntate vr̃a.quia
si rursus opus fuerit eã ad necessaria insegniter offeretis neq; post hos labores eritis aliquãdo tardiores.
Gr̃as ago vobis pro periculis in quibus iuuistis non modo solũ:sed etiam semper acturi sumus:& ꝙ cũ
C sitis boni memoriã habeatis omnium:& mente retinetis quęcũq; per vos prouenerunt nobis & quoniã Gratias agit Iosue pp̄lo & exercitui.
vsum bonorum vestrorũ propter nos distulistis. & laborantes primitus in quibus nunc dei fauore con
sistimus.postea vestra sorte frui vtile iudicastis.Accesserũt aũt super bona vestra ex laboribus quos no-
biscum habuistis multę diuitię prędã potiorem augentes & aurum & argentum:super hęc omnia quod Exhortaẗ Iosue hebręos oẽs ta3 illos qui sunt vltra iordanem q̃ illos qui sunt citra vt vnanimes permanerent.
maius est vester fauor.Ob quã rem ita & nos ad quodcumq; volueritis in repensatione paratos habe-
bitis ꝙ nequaq̃ horũ quę Moyses pręduxit estis obliti illo etiam ab hominibus abeũte: nec est quicq̃ in
quo vobis gratiarum debita non soluamus.Gaudentes ergo vos ad sortes vr̃as dimittimus & rogamus
vt nullum esse terminũ nostrę cognationis existimetis.nec ꝙ inter nos iste fluuius est alteros nos & nõ
hebręos esse credatis. Omnes enim sumus ex abrahã qui hic & illic habitamus:vnusq; deus qui & ve-
stros maiores & nostros ad illorum perduxit vitam.Cuius religionis habere cura3.& cõuersationis quã
per Moysen semper constituit. Perdurantes enim in istis dei fauorem & eius solatium semper habebi-
tis.Conuersis vero vobis ad imitationem gentium externarum.aduersabitur vestrum genus.Hęc cum
dixisset singulos maiorum & communiter multitudinem eorum salutans:ipse quidem restitit.❡ Dedu
xit autem eos populus non tamen sine lachrimis & vix semetipsos ab inuincem dimiserunt.

❡ Redeuntes Rubenitę/& Gadditę cum dimidia tribu Manasse ad locum suę sortis altare super ior
danis ripam ędificauerunt vnde ab alijs de idolatria accusantur(sed missis legatis eorum audita excu-
satione legitima)pacificantur.& iosue(phinees fratrum purgationem referente)pacificasq; immolauit
hostias.qui populum in dei voluntate permanere admonens.decimo super cẽtesimum anno maxime
dignus moritur.& in tribu Effraim ciuitate Thamua quo etiam tempore mortuus est Eleazarus sacer-
dos phinees filio sacerdotium suscipiente.

Capitulum octauum.

Redeũtes rubenitę & Gadditę & dimidia tribȝ Manassę altare sup ripã Iordãis ędificauerũt vñ ab alijs accusãntur idolatria q̃ arma sumentes dei iniuriam vlcisci parantur.

TRansiens autẽ fluuiũ tribus ruben & gad & quicũq; de manasse pariter sequebãt. altare super ripã collocauere iordanis: vt memorabile signũ generationi future cognatiõis eorũ qui itra iordanẽ habitare videbãt existeret. Audiẽtes autẽ qui intra iordanẽ erãt eo q̃ dimissi ab eis altare constituissent & nesciẽtes qua hoc volũtate fecissent: p̱ nouitate tñ culture deorũ peregrinorũ hoc celebratũ credẽtes. & sacrę religioni derogatuȝ verisimile iudicãtes: erãt armati ad vltionẽ eorũ qui locauerãt altare fluuiũ trãsituri & punituri eos quasi pro paternarũ destructione solẽnitatũ. Non enĩ videbãt eis iustũ vt cognationẽ respicerẽt aut dignitatẽ eorũ qui auctores fuerãt harũ rerum: sed dei cõplectebantur mandata & quomodo honorari cõgaudeat. Et illi quidẽ armati sunt per furorem. Retinuit autẽ eos Iesus & põtifex eleazarus & pariter seniores. sermonibus suadentes: vt prius experimenta eorũ volũtatis acciperent. deĩde si malę voluntatis agnoscerent eorũ mentes: tunc armis super eos incederent. D

Mittuntur legati ad Rubenitas &c. pro inquisitiõe ędificati altaris.

Miserunt itaq; ad eos legatos phinees filiũ eleazari: & decem alios apud hebręos honoratos. cognituros sapiẽter vt quid altare transeuntes super ripã fluminis statu issent. Cũq; illis transeuntibus & ad eos venientibus fuisset ecclesia cõgregata. stãs phinees hæc dicebat.

Verba phinees legati Rubẽitas &c. icrepatoria & monitoria ad penitentiam.

Magis equidem deliquistis q̃ possitis correcti de futuro sermonibus emendari. Verumtamẽ non secundum magnitudinẽ iniquitatis nos reddituri vobis ad arma repẽte vltionẽq; descendimus. cognatos namq; verbis prius corripere vos volentes hanc celebrauimus legationẽ quatenus agnosceremus causã pro qua accessistis vt altare fabricaretis ne petulanter armis vos adire videremur vtrũ voluntate bona fecistis hoc an reuera culpa conuincitur. vnde in vobis iustius vlciscamur. Nõ enim credimus vos ipsius experimento dei voluntatem sepius agnoscentes. & auditores legum quas ipse vobis contulit existentes diuisos a nobis & in propriã sorte veniẽtes quam dei gratia & ipsius circa vos prouidẽtia meruistis eius obliuionẽ habere & tabernaculum archamq; deferentes & altari (quod nobis est propriũ) peregrinos ĩtroducere deos / chananeorum mala sectãtes. Sed nihil inique fecisse optamus agentes penitentiã: & nequaq̃ vereri timentes alias vesaniẽtes vlterius / legumq; paternarum pudorem / memoriãq; sumẽtes. E Si vero in delicto consistitis: nequaq̃ laborem pro legibus refutamus. sed transeuntes iordanẽ defendimus eas & ante omnia deum. Nihil vos a chananeis differre credentes: sed sicut ipsos vos quoq; similiter perimentes. Non enim putetis q̃ transistis fluuium: etiam a dei virtute estis extranei. Vbiq; enĩ in his quę sunt ipsius estis. & fugere potestatem eius atq; iudicium nullo modo poteritis.

Terrã iterum diuidẽdam offert

Si vero creditis hunc locum vbi nunc estis positi impedimentũ esse correctionis. nihil prohibet terrã denuo diuidere: eãq; ad pecudum pascua deputare. Sed agite tẽperãter: & a nouo delicto recedite. Rogamus ergo per filios. & vxores ne nobis faciatis necessitatem huius defensionis q̃ nec vestrę nec ipsorum saluti aut causis expedit sic cogitare. vt nõ verbis vinci potius q̃ experimẽtũ velitis sustinere preliorum. Io.c.

Excusant se Rubenitę &c. legatis satisfaciẽtes.

Hęc phineęs dicente: presules ecclesię & oĩs multitudo cœperunt de querimonijs satisfacere. & profiteri neq; ab eorũ se cognatione recessisse. neq; pro nouitate altare condidisse. sed & deum vnum nosse qui hebręis est oĩbus communis & illud altare positum ante tabernaculuȝ ad sacrificia faciẽda. Hoc aũt altare p̱pter qđ & suspecti estis facti. dicebãt nõ pro religiõe collocatum sed vt signum fieret & indicium in futuro vestrę familiaritatis & necesse est nobis temperare & ĩ patrijs legibus permanere. non autẽ transgressionis initium sicut suspicatum est facere. Testis autem nobis sit deus: q̃ istud altare non pro tali causa construximus. Vnde meliorẽ habentes de his opinionem / nihil culpetis vlterius neq; eos extra sorte iudicandos esse credatis: nec eorum similes qui cum generis abraham sint ad nouas solẽnitates accedunt.

Reuersus phinees ad iosue q̃ audita legatiõe pacificas immolat hostias.

¶ Hæc dicentes laudans phinees reuersus est ad Iesum: & eorum verba populo nunciabat. Ille vero gaudens q̃ neq; vlla foret pugnãdi necessitas: nec ad sãguinẽ bellũq; deducerentur cõtra cognatos: pacificas deo pro his hostias immolauit. Et dimittens post hæc multitudinẽ in proprias sortes Iesus ipse in sichẽ cõmoratus est. F

Iosue ppl'o diuina bñficia commemorãs ipsos in dei voluntate poscebat p̱manere.

¶ Post hęc autem anno vicesimo senior iam existens conuocauit honoratos maxime ciuitatum & prĩcipes & seniores. & multitudinẽ quantumcumq; erat cõgregari possibile. Io.c.x &.24 Quibus in vnum conueniẽtibus cuncta beneficia dei commemorabat. erãt autẽ multa per quę ab humili forma ad hanc gloriam & substantiam peruenissent: & seruare dei voluntatẽ quia talis circa eos esset orabat: & pie cunctos poscebat agere: per quod soluȝ eis grata diuinitas permaneret. Hoc enĩ bene se habere dicebat vt transiturus a vita: huiusmodi eis monita derelinqueret poscebatq; ab illis vt quę diceret memoria retinerent.

Mors Iosue etatis .cx. annoruȝ.

Epilogus annorũ iosue qui cuȝ Moyse quadraginta annis fuit & populi dux sex & viginti.

¶ Et ille quidem talia presentibus loquens defunctus est: cum vixisset annis centum & decem. Quorum cũ Moyse quidem pro doctrina vtilium rerum cõmoratus est quadragita. dux autem post illius mortem sex & viginti fuit annis: vir nec sapientia indignus nec eorũ quę cogitabat vt multa sapienter ediceret inexpertus. sed vbiq; summus & ad opera periculaq; magnanimus audax | bella disponere: & in pace dexter: & in omni tempore precipua virtute cõueniens. I.c.24 Sepultus est autem in ciuitate Ihamna: in tribu effraim. ¶ Eodem vero tẽpore mortuus est & eleazar pontifex. & iu.h phinees filio sacerdotium derelinquens cuius sepultura facta est in gabatha ciuitate.

❡HISTORIA LIBRI IVDICVM INCIPIT

Mortuo iosuę ducatus(deo reuelante)tribui iuda datur cū qua ad pugnandum assumpta est tribus
A Symeon qui chananeorum exercitus regem Adonybezech capiētes qui(amputatis manuum & pedū
summitatibus)vsq; hierosolymā captiuū duxerūt vbi mortuus est. Quiq; plurimas vastātes ciuitates(tet
ra hebron data caleph.& filijs ietro) iuda & Symeon tribus ciuitates chananeas in montana & campe
stribus cœperunt multumq; belloq; locupletatę recesserunt arma deponentes/ Beniamitę quoq; ciues
hierusalem contra dei pręceptum secum & alię tribus tributarios receperunt. Capitulum nonum.
Iu.c.I. POst horum itaq; transitum phinees prophetauit secundū dei voluntatē ad delendum cha
naneorū genus.tribui Iudę prebēdū esse principatum. Erat enim studium in populo cogno
scere:quid etiam deo placeret.Tunc assumpta est etiā tribus Symeon ad pugnandū. quate
nus exterminatis hostibus sub ditione etiā eos qui in ipsa sorte cōsistebant efficerent. Cha
naneis autē viuētibus apud se illo tēpore:cū magno exercitu eos i bezedin alias bezidin ex
pectabāt regi bezedinorū Adonibezech.principatū credentes quod nomen significat dominus beze
dinorum. Adoni ei hebręa lingua dominus indicatur.Sperabant enī vicere israhelitas mortuo iesu.Cō
gressi vero israhelitę duabus tribubus quas prędixi.magnifice pugnauerūt.& occiderumt quidē eoruȝ
Iu.c.I. decem milia. fugantes autem reliquos & insequentes: Adonibezech quoq; ceperunt. Cuius dum ma
nuum ac pedum inciderent summitates:dixit non semper latere deū:illa patiēs quę cōtra vos & septua
ginta reges facere non erubuit.Et viuū quidē hunc tulerunt vsq; ad. hierosolymam: mortuum vero se
pelierunt.Et egrediebantur vastantes ciuitates & plurimas capientes. ❡Inter hæc obsederunt hiero
B solymam. sed hanc quidē longo post tempore capiētes.omnes in ea habitantes interemerunt.Erat enī
eis valde grauis de super munitio murorum & loci natura resistendo. ❡Vnde castrametati sunt in he
bron & hanc capientes omnes interfecerunt.❡Relinquebatur autē adhuc genus gygantium quorum
propter magnitudines atq; formas in nullo alij hoībus proximas vltra moduȝ mirabiles hactenus ossa
monstrantur:in nullo his de quibus fides habetur equalia. quorum genus leuitis pręcipue dedere mu
nus etiam cum duobus milibus cubitis.❡Terrā quoq; caleph dono dederunt mandato moyseos.Hic
enim fuit vnus exploratorum quos misit moyses in chananeam. Dederunt autem & filijs iethrim alias
Ietro madianite qui fuit gener Moyseos terram ad possidendum.Nam patriam reliquentes secuti sunt
eos & fuerunt in deserto cum eis.❡Tribus autem iuda & symeon ciuitates quidem chananęas in mō
tana ceperunt/ in campestribus vero & ad mare positas & Aschalonem & Azotum.Euasit autem Gaza
Iu.c.I. & Accharon.Nam dum esset in campestribus & copiosam haberent curruum habūdantiā.irruentes si
bimet potius affligebant. Et iste quidem tribus maxime bellando locupletatę :ad ciuitates proprias re
cesserunt & arma deposuerunt.❡Beniamin vero quorum erat hierosolyma habitatores suos concesse
C runt tributa persoluere & ita quiescentes omnes alios quidē interficere alios vero pericula sustinere ad
terrarum se tradidere culturam.Hoc autem & reliquę tribus imitantes.beniamitas faciebant:& eorum
tributa percipientes.permittebant chananeos sine periculis & prelijs esse.❡Tribus autem effrem cum
obedisset Bethelam:finem dignum tempore & magna laborum obsessione inuenire non potuit quando
illi licet affecti in obsessione omnimodo perdurabāt. Deinde efframitę sapientes quendā in ciuitate cō
templantes necessaria deferentem:fidem ei dederunt vt si ciuitatem traderent.saluarent eum & cogna
tos eius eriperent.Et ille quidem in his iurabat ciuitatem se traditurū.Qui tradēs vrbem:cum suis hoc
modo saluatus est Illi autem interimentes cunctos inhabitantes ibi:tenuerunt de cetero ciuitatem.
❡Auaricię & ocio vacantibus hebręis & lucrorum libidini hostesq; contra dei pręceptum inter se
permittentibus indignata est diuinitas . Seditione namq; inter eos orta ratione vxoris leuitę a Benia
mitis raptę & violatę quam mortuam in duodecim partes maritus diuisit misitq; ad singulas tribus par
tem vindictam petens tanti facinoris. Capitulum decimum
Iu.c.3 IGitur post hęc circa hostes quidē molliores erāt israhelitę:circa terrā vero & eius operā
diligētiā potius exhibebāt.Qui ad diuitias se tradētes p ępulas & libidinē iā virtute de
ficiebāt & i cōuersatione legū integri nō erāt.In his idignata diuinitas suscitauit primū
quidem vt ita dicā sua volūtate chananeos qui postea sedȝ eorū actus multa cōtra eos
crudelitate sunt vsi.Hebręi nāq; & circa ea quę dei sunt negligētes erāt.& circa bella dif
ficiles:cū multa chananeis abstulerit & ad labores iā esset propter ępulas dissoluti.age
Iu.c19 baturq; vt eorū optima cōuersatio deperiret:& seniores non audiebāt.nec aliorū pręceptum: nec prio
rū vlla solēnia cōseruabāt.Erant autē magis libidini lucrorū intenti:& propter multam requiem seditio
Iu.c.2 eos crudelis iterum comprehēdit:& ad hoc vsq; perducti sunt vt ad inuicē huiusmodi causa pugnarent
pro qua deleta est tribus beniamin.preter sexcētos viros.❡Vir leuita de populo qui erat fortis effreȝ &
ibidem habitabat. de bethleem duxit vxorē.Hic autem locus est tribus iudę:Cumq; vehementer ama
ret coniugem & eius pulchritudine deuictus afficeretur:quādo ab illa nō similiter amabatur. & ille pro

Mortuo Iosue effraita ducatus (deo reuelante) dat̄ tribui iudę cū qua etiā assūpta est tribus sy meō ad pugnādum.

Adonybezech rex chananeorum exercitum ducēs cōtra hebręos.

Obsederunt hebręi hierosolymam cōtra ipsā tamē tunc non preualuerūt. capta hebron oībus iteremptis.

Ossa gygantiuȝ mire magnitudinis.

Tribus Iuda & Symeon ciuitates chananeas i montana cœperunt & i campestribus multumq; bello locupletate recesserunt arma deponentes.

Effrāitę bethelā ciuitatē obsidentes lōgo tēpore tādem medio cuiusdam ciuis eam obtinuerunt

Auaricie & ocio hebręi vacātes hostesq; suos iter se contra dei p̄ceptū permittētes idignatā sibi sēserūt diuinitatē Seditione iter eos orta insurgentibusq; i eos chananeis Seditio inter israhelitas p̄pter peccata sua.

Mulier virũ relinquẽs abijt ad parẽtes quã vir secutus reduxit

pterea passione amoris eius potius vreretur: lites frequẽter inter eos veniebant. Ad vltimum vero mulier his grauata.relinquens virum ad parentes abijt mense quarto. Vehemẽter aũt ferens vir per amorẽ venit ad soceros.solutisq; litibus placatus est circa eã. Et quidem diebus quattuor ibidem cõmoratus ẽ prębentibus ei hospilitatatẽ puellę parentibus. Quinta die placuit vt abirent. & circa meridiem sunt egressi. Tardius autem dimittebant parentes filiam. & diei iam tarditas accedebat. Vnus autẽ famulus sequebatur: & asinus erat eis in quo mulier vehebatur: Cũq; venissent circa hierosolymã ambulantibus stadijs triginta.persuasit famulus vt manerẽt ne & propter noctẽ ambulantes difficultas aliqua cõprehenderet: dũ nec procul hostes existerent & tempus frequenter incautum faciat suspecta: etiã quę putãtur esse tutissima. Illis autẽ nõ placuit apud alienigenas viros succedere(eratq; ciuitas chananeorũ) sed accedẽtes viginti adhuc stadijs optabãt ad propriam descendere ciuitatem. Cumq; hęc sentẽtia valuisset: venit in gabaa tribus beniamin iam vespere. Et cuȝ nullus ciuium eum in mãsione susciperet: senior quidã ex agro descendẽs qui de tribu quidẽ erat effrem: in gabaa vero cõmorabatur videns eum interrogabat quis esset & propter quas causas mittẽs cũ iam essẽt tenebrę necessaria cenę requireret. Ille vero leuitã quidẽ se dixit esse mulierẽ autẽ a parentibus reducere. & ad propria remeare. Habitationẽ vero significat habere se in sorte effrẽ. Quẽ senior & pro cognatione & eo ꝙ eãdem possederat tribũ: & propter colloquiũ ad suum duxit hospitium. Quidam vero iuuẽculi gabaonitarum mulierem in platea videntes: & pulchritudinem stupescentes: dum apud illum senem eam successisse cognoscerent cõtẽnentes eorum infirmitatem & paucitatem venerunt ad ianuas eius. Et cũ eis senior(vt abscederent) supplicaret & vt nec violentiã inferrent hospiti nec iniuriã. Illi petebant vt data sibi muliere a rerũ inuasione recederẽt. Seniore vero dicẽte quia & cognata esset leuitis: & ꝑ libidinẽ in lege inique delinquerẽt. Deficientes circa iustitiã deridebant minabanturq; se eum interficere eo ꝙ eorũ cõcupiscentiam impediret. ¶ Cũq; in necessitatem venisset: nolens hospites in contumelia magna relinquere. suã eis filiam cõcessit. dicens eis minus esse peccatum si concupiscentiam suã in ea complerent q̃ si iniuriam peregrinis inferrent: & iniuriã non perferre quos susceperet. hoc modo putabat. Cum vero illi nequaq̃ a suo feruore pro peregrina recederẽt sed imminerent vt eã acciperent: ille quidem supplicabat vt nihil inique prę sumerẽt. ¶ At illi rapiẽtes & adijciẽtes pro libidine violẽtiã. ad semetipsos mulierẽ deduxerunt & per totam noctem vsq; ad principium diei in eius corpore ludibria sunt extenti. Illa vero defecta i his quę prouenerãt ad hospitẽ redijt. & contristata in his quę pertulerat. per verecũdiam ad faciem mariti minime presumebat accedere eumq; circa se.pro his quę contingerent incurabilem putabat lectuloq; decũbens aĩam dereliquit. Vir autẽ eius arbitratus sopore graui mulierem detineri. nihil mali metuens/ excitare eam temptabat & consolari: quia raptorum nõ spontanea voluntate se prębuisset iniurijs. ¶ Cum vero recte defunctã cognouisset: ad malorum magnitudinẽ imponens iumento: mortuam ad se portabat vxorem. Et diuidens eam per mẽbra in partes duodecim per tribus singulas destinauit. mãdatum dans portantibus vt proderẽt actores mortis eius. & eiusmodi crudelitatem cũctis tribubus indicarẽt.

¶ Iuuẽculi Gabaonitę ad sẽis ianuas pro vxore leuitę rapienda accedentes vim fecerunt.

Senex propriaȝ filiam pro peregrini vxore liberanda obtulit.

Rapta vxore leuitę ꝑ totam noctẽ ĩ eius corpore ludibria exercuerunt vnde & mortua est.

Mortuã vxoreȝ leuita in duodecim partes diuidens ad singulas tribus partẽ mittit vindictã petẽs facinoris.

¶ Tanti facinoris aspectu afflicti & visu hebręi itaq; concitati repente arma sumentes cõtra Gabaonitas volebant irruere sed a senioribus impediti mittunt legatos. qui vbi Gabaonitas superbos & contumaces inuenisse denunciant: hebręorum omnium exercitus mittitur contra eos qui (& si in primo & secundo conflictu fuerunt victores) demum tamen simulata hebręorum fuga a ciuitate exeuntes omis (pręter sexcentos viros) occisi sunt cum iabitis paucis iabitarum reseruatis virginibus/ quę postea supstitibus bẽiamitis(contribulibus hoc permittentibus) nupserant vnde & alijs virginibus per matrimonium beniamin reparata est tribus.

Capitulum.xi.

Repente arma contra Gabaonitas assumere voluerunt sed a senioribus licet impeditis miserunt legatos

Cõtumax & superba Gabaonitarum respõsio

Iuramentũ aliarũ tribuũ de nõ dãda filia viro.

Illi autem & aspectu & auditu grauissimorum malorum affecti nullum primitus huiusmodi sumentes exemplum ira itemperata & iustissima concitati in Sylo ante tabernaculum sunt congregati & in arma repente procedere tentabãt & insilire gabaonitis vt hostibus. Retinuerunt autem eos seniores. suadentes non apportere sic cito contribulis inferre bellum: anteq̃ verbis agerent de criminibus quando lex nec circa extraneos permetteret pręter legationem Israhelitas bella tractare: si forte penitẽtiam agerent qui iniuste aliquid assumpsissent. Bonum ergo esse: vt legi obedientes ad gabaonitas mitterent & mali auctores expeterent quibus prębitis eos punirent. contemnentes autem armis adirent. ¶ Miserunt ergo ad gabaonitas accusantes iuuenes de muliere: & eos dari ad supplicia deposcentes qui legitime non egissent. quasi esset iustum: vt pro omnibus illi potius morerentur. Gabaonitę vero neq; iuuenes tradiderũt & crudele iudicauerunt timore belli alienis obedire pręceptis in nullo se putantes minores armis neq; multitudine nec bellandi pręsumptione. Erant enim nimis instructi & super alias tribus industrij. Despexeruntq; illos & indignati e diuerso: tanq̃ compressuri violentiam facientes. ¶ Cumq; talia fuissent Israhelitis enunciata: iusiurandum fecerunt nullam suorum viro Beniamitę dare nuptijs filiam. sed armari super eos & amplius eis q̃ aduersus Chananeos insistere quos hebręi sępius expugnassent. ¶ Re

D E Iu.c. Iu.c. F Iu.c. Iu.c.

Iu.c.20. pente ergo eduxerunt super eos exercitum quadraginta milia virorum. Beniamitę vero habuerunt viginti quinq; milia armatorum. & alios septingentos qui sinistris manibus ad fundibulas videbantur experti. ¶ Et in ipso prelio circa gabaa fugauerunt Israhelitas beniamitę viri: cecideruntq; ex eis viginti duo milia: fuissentq; plurimi forte necati nisi nox eos retinuisset & a pugna soluisset. Et beniamitę gau-
D dentes abibant in ciuitate: Israhelite vero obstupescentes se ita victos ad exercitum remeabāt. ¶ Altera vero die rursum congressi beniamitę vicerunt: & mortui sunt decem & octo milia Israhelitarum. metuentesq; exercitum reliquerunt. ¶ Venientes autem in Sylo ciuitatem proxime constitutā & ieiunantes altera die deprecabantur deum per phinees sacerdotem. vt eius ira quiesceret/eiq; in duabus eoruȝ deuictionibus satisfieret. daretq; eis potentiam contra hostes atq; victoriam. Deus autem hęc fieri phinees prophetante promisit. Duabus itaq; partibus diuidentes exercitum: mediā quidē partē in insidijs circa vrbem nocte collocauerant: medij vero beniamitis congressi. paulatim eis imminentibus recedebant & beniamitę ꝑsequebantur hebreis paulatim refugientibus & omnino volentibus omnes reos ab vrbe protrahere. Quos quasi fugientes insequebātur. ita vt etiam seniores & iuniores i ciuitate propter infirmitatem relicti discurrerēt. adire volētes hostes. Cum vero multū a ciuitate recessissent fugere quidem hebrei cessauerunt cōuersi aūt steterunt ad pugnā & illis qui in insidijs erant dederunt signū. Qui surgentes cū clamore hostes aggressi sunt. ¶ Illi vero vt sensere se esse deceptos in angustia cōstituti in quadam valle coacti & cōcauo loco collecti sunt & iaculis sauciati ita vt oēs interirent pręter sexcētos viros. Quiq; conuersi & constipati: & per medios hostes transeuntes effugerūt ad vicinos mōtes. quos tenentes ibidem cōmorati. Ibi vero viginti quiq; milia & centum: sunt extincti. ¶ Igitur israhelitę & ga-
E baa ciuitatē igne cōcremauerunt. & mulieres & infantulos masculos peremerūt: alijs beniamitarū ciuitatibus similia facientes. ¶ Sicq; erant contra eos infesti. vt etiam Iabitas qui erāt galaditidis regionis eo ꝙ eis auxilium non prębuissent contra beniamitas. mittentes duodecim milia de suis armatis iuberent eos interimi. Occideruntq; hi qui fuerant missi omēs pugnaces ciuitatis cū filijs & vxoribus ꝑter quadringētas virgines. Tanta ira succensi sunt propter passionem corruptę mulieris: & armorum ab eis
Iu.c.21. electa cōditione. ¶ Post hęc autem Israhelite pro calamitate beniamitarū penitentes & super hoc ieiunare proposuerunt: licet iusta passi essent eo ꝙ in legem peccauerint. Tunc sexcentos qui fugerēt euocauere legationibus: erant eni supra quandam petrā quę Assuas Suas appellatur. Legati vero non illis tantummodo calamitatem prouenisse. sed etiā sibi cognatis pereuntibus ingemiscētes: suadebant eis vt patienter ferrent: & ad illorum cetum concurrerent ne omnino quantum ad se beniamitarum tribum exterminari decernerent. Dicebantq;. Concedimus vobis terram & prędam. quantamcūq; tollere potueritis. Illi vero his contra se dei decreto gestis: quando suam iniquitatē scientes pugnauerāt ad tribū patriam: obediētes vocātibus venerunt. ¶ Israhelite vero vxores eas quadringentas virgines Iabitas dederunt & de ducēdis reliquis cogitabant quomodo & illi haberent vxores & filios procrearent cum vtiq; iurassent ante bellū vt suas filias nulli beniamitę coniungerent. Et alij quidem suadebāt illud iusiurādum non debere seruari: quod per irā non voluntate nec iudicio prouenisset nihilq; foret deo molestuȝ
F si tribum perituram saluare possent: adijcientes periurium non qn̄ necessitati fit) esse pessimum. sed qn̄ fuerit malignitate commissum. ¶ Cumq; seniores periurij nomen valde metuerent quidam ait. hoc cōsilio & isti vxores habebunt: & religio iusiurandi seruabitur. Ter in anno in sylo ad mercimonium fit cōuentus sequunturq; mulieres & virgines. Sinantur ergo beniamitę vt raptu ducant vxores quascumq; potuerint nobis neq; inuitantibus neq; prohibentibus: & dum patres earum questi fuerint vindictāq; poposcerint. dicemus eos potius esse culpabiles qui custodiā non habuerint filiarum. Oportet enim bēiamitis iram cedere. quacirca eos vsi sumus immensa. His itaq; consentientibus: decreuerunt Beniamitas raptu nuptias celebrare. Instante vero festiuitate: illi quidē ducēti viri & terminante ciuitate per vineas & loca in quibus se latere credebant positi insidiabantur virginibus veniētibus. Ille autem cuȝ lusu nihilq; metuentes sine custodia properabant. Tunc illi surgētes. tenuerunt dispersas. ¶ Eo modo deducentes vxores ad opera se terre dederunt studentes vt ad secundum felicitatem denuo remearent. Hoc itaq; modo tribus beniamin cum pene tota perisset Israhelitarum sapientia reparata est. floruit itaq; repente. & opulentię magnitudine alijsq; rebus ditata est. Hoc ergo bellum ita sedatum dinoscitur.

¶ Chananei contra hebręos desides arma parant Danitas fugere compellentes qui vrbem Dan edificauerunt multasq; perpessi afflictiones hebrei primo ab Assiriorū rege annis octo per Othomelem ducem liberantur secundo. per Aioth iudicem ab Eglon Moabitarum rege liberantur. Capitulum. xij

Orum vero similia etiam tribum dan ex huiusmodi causa contigit sustinere. Cum Israhelitę
Iu.c.1. h bellorum studium reliquissēt & ad opera se terre dedissent. chananei contemnentes eos: nec
&.2. aliquid se ab eis pati credentes suum collegerunt exercitum. firmam habentes spem quasi Hebreos affligerent & de cetero ciuitates licenter inhabitarēt currusq; faciebāt & exercebāt armis & vr

¶ Exercitus hebręorum contra Beniami exercitum et vtriusq; descriptio.

Vicūt primo bēiamitę Israhelitas duobus milibus eorum occisis.

Israelitis ad deuȝ ieiunijs & orationibus victoria promittitur.

Examinata pene tribus beniamin quia solum sexcentum viri euaserunt.

Perēptis infantulis & mulieribus Gabaa cuȝ alijs bēiami cōcrematur occidūtur & iabitę.

Israhelitę bēiamitarum desolationē deflētes sexcentos viros qui fugiēdo; remāserāt illesi legatis reuocant.

Virgies Iabitas quadrigētas (israhelitis permittentibus) Beniamitę viri vxores capiūt & pro reliquis ducendis vt vxores habeant cōsiliū queritur.

Consilium vt reliqui beniamitę habeāt vxores.

Repatio tribus beniamin p matrimoniū cum alijs tribubus

Chananei bellum parant contra hebręos desides & vrbes multas accipiūt

Danite āte chananeos fugiunt & fiunt exules.

bes adinuicem sibi consentiebant. Et de tribu quidem iuda Aschalonem ciuitatem & accharon abstulerunt: & multas alias in campestribus constitutas. ¶ Sed ipsos danitas in montana fugere compulerunt. nec paululum eis locum in campestribus relinquentes. Et dum illi nec ad bellandum essent idonei: nec terram sibi sufficientem haberent. miserunt de suis quinq; viros ad loca mediterranea qui terrā inspicerent in qua habitare decetero potuissent. Illi autem non procul a monte libano & iuxta iordanis fontes circa maximum campum sydonis ciuitatis viam triumdierum perambulantes contemplantesq; terram bonam & nimis vberrimam significauerunt eis. Quo cum exercitu procedentes edificauerunt illic vrbem dan cognominatam ab vno filiorum iacob ex quo & ipsa tribus appellata videbatur. ¶ Israhelitis autem & cum essent in labore difficiles & q͂ in diuinitatis cultu deficerent: aduersa proueniebāt Nam dum fuissent a sua conuersatione transgressi ferebantur ad libidinem. vt pro sua voluntate viuerēt ita vt imminentibus chananeis: malis omnibus implerentur. ¶ Iratus est igitur eis dominus. & felicitatem quam innumeris laboribus acquisiuerant propter epulas amiserunt. Castra siquidem contra eos agente cusarto alias cusosarcho rege assyriorum multi a pugnantibus perierunt. & oppressi fortiter capti sunt. Quidam vero propter timorem sponte se ei tradiderunt. & maiora q̄ possent tributa imposita sibimet exoluebant: & diuersas iniurias perferebant per octo annos. Post quos: hoc modo liberati sunt. Cenem quidam de tribu Iuda vir industrius prudētiaq; fortissimus responso sibi dato ne despiceret hebreos in necessitate huiusmodi constitutos: sed potius reducere eos ad ius libertatis auderet alias adiret paucos quosdam in his laboribus preceptis diuinis adhibens sibi: quibus tunc in illis rebus positis aut pudor esset. aut quos spes confidentie nimis acueret primum quidem Cusocharchi castra diripuit Cumq; plurimi hebreorum ad certamen accederent eo q͂ ei bene prior confidentia processisset: cuȝ assyrijs congressi sunt eosq; valde persecuti eufratem transmeare coegerunt. Ceneȝ autem cum ipso opere fortitudinis sue prebuisset effectum. principatus accepit honorem. vt populum iudicaret in quo scilicet quadraginta annis conuersatus est. ¶ Hoc autem moriente. denuo res israhelitarum sine principe vexabatur. Et dum honorem deo non ferrent nec legibus obedirent magis ac magis afflictionibus subiacebant: ita vt eglon rex moabitarum despiciens inhonestam conuersationem eorum bellum eis inferre presumeret: & multis eos prelijs obtineret. ac subderet & omnem potestatem eorum prorsus humiliaret eosq; iuberet tributa persoluere. Constituens autem sibimet regnum in Hierico: nihil mali reliquit quod populo non imposuit. eosq; ad inopiam vsq; perduxit annis octo et decem. ¶ Misertus autem & deus in his que patiebantur & eorum supplicationibus inclinatus: ab iniuria moabitarum eos eripuit hoc modo. Quidam iuuenculus nomine Aioth de tribu Beniamin ex patre Gera: audaciaq; fortissimus & corpore ad opera exercenda robustus. in leua manu maximaȝ fortitudinem habens. cū in Hierico habitaret Eglon regi factus est notus muneribus eum placans ita vt per hoc etiam cæteris qui erāt circa regem carus existeret. Aliquando cum duobus famulis munera regi ferens. latenter gladio in dextro femore ligato. introibat ad eum. Erat autem estatis tempus. Et cum iam dies medius esset. regiæ quiescebant custodie: & propter estum & cunctis ad prandia recedentibus. Cum ergo iuuenculus egloni munera prebuisset commoranti in quodam loco caloris temporibus oportuno: eius secretum petijt. Aderant autem soli famuli regis. Cumq; rex famulos abire iussisset: & cum aioth loqueretur: & sederet super solium suum: & aioth terror ingressus fuisset nec eum fortissime percutere non valeret. relaturum se ei ex dei precepto somnium dixit. Cumq; ille letus pro somnij recitatione de solio surrexisset: aioth eū corde percussit. & gladium relinquens egressus & clausam ianuam derelinquens. Ministri vero quiescebant: credentes regem in soporem conuersum. ¶ Aioth vero Hierichontinis latenter hoc indicans exhortabatur eos vt suam defenderent libertatem. At illi gratissime hoc audientes tubis vtebantur. Mos enim est patrius his populum conuocari. ¶ Ministri quidem eglon diu que ei contigerant ignorantes. cum iam aduesperasceret. metuentes ne quid ei inopinate accidisset in eius cubiculum sunt ingressi cumq; mortuum comperientes in stuporem conuersi sunt. Et anteq̄ sua castra colligerent: Israhelitaruȝ super eos irruit multitudo. Et alij quidem repente perempti sunt: alij vero in fugam versi tanq̄ in terra moabitida liberandi. Erāt autem peremptorum vltra decem milia viri: Israhelite vero preoccupantes iordanis transitum multos eorum interfecerunt. & nullus eorum manus euasit. Et hebrei quidem hoc modo ab istorum seruitute liberati sunt. Aioth vero ob hanc causam principatu honoratus a plebe defunctus est dum hanc potestatem per tempus octoginta tenuisset annorum. Virtutumq; etiam preter hanc causam maxima laude dignus existens. ¶ Et post hunc Sanagar filius Anath electus ad principatum primo anno vitam expleuit.

Dan vrbs edificatur a fugientibus danitis.

¶ Cā aduersitatis Israhelitarū. Prima afflictio a rege assirioruȝ octo annis.

In biblia vocatꝛ Othomel filius Ceneȝ. Iste fuit primus iudex q liberauit israel ab afflictiōe prima.

Iudicauit quadraginta annis & mortuus est.

Regnum i hierico.

Aioth secundo iudex.

Aioth de tribu Beniamī regi eglō notus iudeos liberauit occidēdo ipȝ regē Moabitarum.

¶ Aioth Regis mortem nūciat hebreis eos animās ad libertatis defensioneȝ

¶ Occisio moabitarum ab hebreis.

Aioth octoginta annis israhelitis iudicans mortuus est

In biblia dicitꝛ Sangar

A. Iud. B. Iud. C

¶ Iabin chananeorum rege (cuius exercitus duxerat Sysara quem occidit Ialys alias Iahel aber vxor) liberātur miraculose hebrei per debboram prophetissam & Barach iudicem qui postq̄ annis quadraginta iudicauerat obijt.

Capitulum tridecimum.

IGitur israhelitę calamitates quas passi fuerant non colendo deū:nec legibus obediēdo
D. correptionē nō assignātes dei anteq̄ moabitarū seruitio respirarēt a rege chananeorū Ia
bin noīe subiugati sunt. Hic autē ortus videbat̄ qdē de ciuitate Asorthę (alias Aseroth
quę posita est sup paludē Samachonitidē:habebatq; armatorū trecēta milia:& currū
tria milia possidebat. In hac itaq; militia dux erat Sysara apud regē honore primus. qui
c40 cōueniēs ad Israhelitas vehemēter afflixit ita vt tributa eis īponeret. Qui vigīti quidē
annis soluere hęc passi sunt:cū nec ipsi per infelicitatē suā saperēt:& deus maiore tēpore eos dn̄ari vel
let propter eorū iniurias & ingratitudines nimis iniustas. ¶ Decetero autē temperantes a malis suis &
agnoscētes has calamitates pro legū contēptu venisse quandā prophetissam noīe Debboram quod no
men hebraica lingua significat apem:rogauerūt vt deprecaret̄ ad deū:quatenus misericordiam habe
ret eorū. nec despiceret eos a chananeis oppressos. Deus autē annuit eorū saluti & ducē elegit de tribu
neptalim barach. quod nomen choruscationē hebrea lingua significat. Euocās igitur debbora barach
cum iussisset eum eligere decē milia & ad hostes procedere. Presumebat eni (predicēte deo & victoriā
promittente) cum barach dixisset nō se exercitū fore ducturū nisi & illa quoq; vna procederet irata di
xit. Tu quidem cedis mulieri dignitatem quā tibi cōtulit deus. Ego vero non refutabo. Et congregan
tes decem milia viros:castrametati sunt apud Thabor montem. Quibus Sysara rege pręcipiēte obuiā
venit & non procul ab eis castra fixit. Israhelitę & barach obstupescētes multitudinē hostium cū de fu
E ga iam cogitarent:debbora retinebat eos:& ipsa die dimicare pręcipiebat. victores nāq; eos deo auxi
liante pollicebatur. ¶ Cōgressis ergo atq; permixtis. imber magnus influxit:& aqua nimia simul & grā
do & pluuia in facie chananeorū versa:& ventus aspectibus corum imminebat:ita vt arcus eorū & fun
dibulę inutiles fierent & armati pre frigore vti gladijs nō valerent. Israhelitas vero tempestas immissa
post terga minus nocebat qui auxilio dei sumebant valde fiduciam. & hostes in medium circundātes
multos eorum interfecerunt. Et alij quidem ab Israhelitis exterriti sunt. Alij vero equis excussi proprijs
ceciderūt. ita vt etiam multi eorū conculcati curribus morerentur. ¶ Sysara vero exiliens de curru cum
videret fugam exercitus sui factam fugiens venit ad quandā mulierem Cęnidelarum nomine Ialys:quā
rogantem vt celaret eum suscepit. & petenti paululum dedit lactis. Erat enim fatigatus. Et cum nimie
bibisset. conuersus in somnium est Illa vero dormienti ferreum clauum per tempus immisit & eum mal
leo percussit & ad terram vsq; deposuit:& hominibus barach post populum venientibus eum ostendit
terra confossum. Sic ergo victoria constituit secundum ea quę a debbora dicta sunt vt per mulierem
hic triumphus accederet. Barach autē agens exercitum super asor. & obuiā veniētē interemit Iabin:&
cadente principe ciuitatem vsq; ad fundamenta deijciēs:princeps fuit per quadragita annos hebreorū

Tercia tribulatio iflicta per iabin regem chananeorum. In biblia vocat̄ Asor.

Debbora pphetissa orat p populi liberatione quę exauditur.

Debbora cū barach exercitum ducit.

Miraculosa victoria hebreorum contra chananeos.

Fuga & occisio Sysarę.

Hęc mulier ī biblia vocatur Iahel vxor aber cynei. c.iiij.

Barach (occiso rege) iudicauit Israel quadraginta annis.

¶ Gedeon hebreorum iudex ipsos a Madianitis liberat signo sibi diuinitus dato ad cognoscendū animosos et timidos qui Effraytas contra se insurgentes mitigauit. Capitulum.xiiij.

GOdem itaq; tempore moriente barach & debbora. post hęc madianitę rogantes ama
F. lechitas & Arabes castrametati sūt super israhelitas & cōgressos sibimet viri pugnaces
Iu.c.6 interemerunt. eos manibus alligātes cuncta deprędabātur. Hoc autem faciētibus illis
per annos septē Israhelitarū populus per montana collectus est & cāpestria dereliquit
foueas quasdam & speluncas facientes. vt fugiētes ab illis potuissent quodammodo li
berari. Nam Madianitę estatis tēpore agentes exercitum. per hyemem Israhelitas ter
ram colere permittebant vt laborantes comprimere facillime possent. ¶ Erat igitur fames:& ciborum
maxima difficultas. Tunc ergo conuersi ad dei preces hebrei vt eos eriperet exorabant. Gedeon autē
Iasi filius de tribu manasse paucos manipulos spicarum ferens latenter eos terebat in torculari. cum me
tueret hoc publice in area facere propter hostes. Tunc visio apparuit ei in forma iuuenculi:dixitq; eū
felicem & carum deo & hoc esse maximum eius propitiationis inditium:eo q̄ tunc vteretur proprio tor
culari. Cumq; eum pręciperet fiduciam habere & festinare quatenus defenderet libertatem ille hoc im
possibile sibi esse dicebat quando & tribus ex qua esset. multitudine priuaretur:& puer esset ad tantarū
rerum opus infirmior. Deus autem quod deerat se impleturum esse dicebat eoq; duce israhelitis se vi
ctoriam prębiturum. Et cum hoc gedeon quibusdam iuuenibus enarrasset creditumq; fuisset ei & repē
te ad certamina decem milia virorum videretur pręparatus exercitus:astitit gedeoni per somniū deus
& ībellē alias ībecilē naturā hoīm sibi placere declarauit. & q̄ eēnt fortitudie pcipua recitauit alias refu
tauit vt victoriā nō sibi sed deo propriā reputarent:tanq̄ si multo hoc dignoq; gereretur exercitu. crede
rētq; eius auxilio victorię opus fuisse impletum. ¶ Pręcepitq; vt circa medium diem in solis ardore ad
fluuium faceret venire exercitum. & eos quidem qui inclinati biberent magnanimos estimaret qui vero
cum festinatione turbaq; biberent eos crederet hostiū formidine detineri. Et cum gedeon secundum
dei iussionē hoc adiplesset:trecēti viri reperti sunt qui aquam manibus cū timore & turba lāberent. Di

Quarta tribulatio p reges Madiam iflicta per ann os septem oīa deprędātes

Fames apud hebreos.

Visio diuina facta Gedeoni vt properet ad liberationem hebreorum.

Deus apparet Gedeoni.

Signū datū Gedeōi ad cognoscēdū aīosos & timidos.

Iepte dux eligit pro liberando populo q vix ducatū acceptauit

ad montē egētes duce. ¶ Erat autē quidā nomine Iepte: vir nomine paterno, potens ad dispensandū D.
exercitum quē sub mercede poscebat. Ad hunc ergo mittētes rogabant vt cū eis pugnaret, pmittentes
vt ei cūcto tempore principatum exercitus sui concederent. Ille vero nequaq̄ precibus obediuit culpās
eos q ei non prebuissent auxilium dum iniusticiam fuisset aperte perpessus a fratribus. Non enim cō
sanguineus eis erat: sed peregrinus cuius vtiq; matrem propter amoris ardorem filijs superinduxerat
pater. Ergo fratres expulerunt eum despicientes eius infirmitatem & ob hoc in prouincia galaditina
morabatur & omnes de longe ad se venientes sub mercede propria retinebat. ¶ Illis vero supplicanti-
bus atq; iurantibus omnē se principatum eidem fore prebituros: tandem aliqnando consensit: & velo-

Iepte ad regem Ammonitarū legatum mittit.

citer diligentia rerum habita in vrbe maspha exercitu constituto: legationem misit ad regem ammo-
nitarum causam eius inuasionis accusans. Ille remittens Israhelitarum potius accusabat egressum ex
egypto: petebatq; vt ab amorrea recederent quasi patrum eius a tempore antiquo fuisset. Cui Iepte res
pondens ait q irrationabiliter priores progenitores israhelitarum de amorrea culparet: sed potius eis
gratias agere deberet pro amonitide terra sibi concessa: quod dum possibile fuisset secundum moyseos

Votum Iepte pro victoria habenda contra filios Amō. Vnica Iepte filia sibi obuiam venit. An eā corporaliter sacrificauerit vide Nico. de lyra

iussionē vt eam tollerent isti eos illic degere pmisissent: quā post annos trecentos dei auxilio reparauerāt
ob quā rē pugnaturum se fore dixit. Et hec quidem affatus, legatos abire dimisit. Ipse vero dum pro vi-
ctoria deprecatus & sacrificium promittens vt si viuus reuerteretur quicquid ei prius occurreret: im-
molaret congressus copiose vicit. Et occidens hostes persecutus est vsq; ad āmanitam ciuitatem: & in
de digressus in amanitem: multas vastabat vrbes: predamq; collegit: & a seruitute domesticos liberauit
quam decem & octo sustinuerant annis. ¶ Reuersus autem calamitatē incurrit: nullomō prisce felicita
ti equalem. Nam ei filia vnigenita tunc ei primitus cum venerat occurrit. Qui grauiter ingemiscens
magnitudine tanti doloris afflictus filiam sibi obuiam venisse culpabat quā sacrificandā deo deuoue-
rat. Que tamen in illo casu non doluit pro patris victoria & ciuium libertate moritura. Petijt autem E.
duos menses sibi concedi: vt iuuentutem suam cum ciuibus lamentaret: & tunc vota perferret. Quo
tempore transeunte filiam pater immolauit, nec legitimum faciens hoc holocaustum nec deo carum:

Seditio orta inter Iepte & effraim.

non vtiq; deliberans apud animum suum qualis apud ceteros huius facti causa videretur. ¶ Igitur cū
tribus effrem super eum exercitum niteretur inducere eo q bellum ammonitarum eis non indicasset:
sed absq; ipsis voluisset & predam habere & gloriam hocmodo satisfaciebat: dicens eo q primo quidē
non eos latuisset cognatorum oppressio: sed etiam vocati ad auxilium non venissent: cū oportuisset eos
ante preces occurrere. Dicebat deinde q hostibus quidem iniuste pugnantibus non p̄sumerēt resiste-
re postea vero cognatis inferre bella tētassent. Et interminatus est vt si non temperarent a talibus: deo
auxiliāte penas ab eis exigeret. Quibus dū satisfieri non potuisset sed cōtra eū cū exercitu a galaditide
alias galadina terra veniētes pugnarent āplius eorū dilatauit interitū. Et psequēs fugientes poccupans

Victoria Iepte cōtra effraim. Mors Iepte anno principatus sexto. Absanis Iudex (qui dicit i biblia Abessā) sexaginta filios hūit & iudicauit. vij. annis.

exercitu pmisso vada iordanis: pene quadraginta duo milia virorū occidit. ¶ Ipse vero dū principatū
tenuisset sex annis defunctus est & sepultus in sebechi al'as Sebasti patria sua que est in terra galadina
¶ Moriēte vero iepte tenuit principatū absonys al'as Absanis de tribu iuda ciuitatis bethleem. Hic fi-
lios habuit sexaginta. triginta masculos: & reliquos virgines quos oēs dimisit viuos filias viris tradēs &
filijs dās vxores. Qui dū nihil gessisset in septē annis sermone & memoria dignum in senectute defun-
ctus est & sepulturam in patria sua pmeruit. ¶ Igitur Absani moriente: neq; is qui post eum decem an
nis habuit principatum nomine chilon de tribu zabulon aliquid egit virtute precipuum. ¶ Post hunc
aūt Abdon hylonis filius de tribu effraim ciuitate phartinorū alias pharathenitorū existens principatū
hūit qui pro sola eruditione poterit habere memoriam nullumq; opus propter pacem rerūq; licentiam
nec ipse clarū exercuit. Hic autem filios hūit quadraginta: & alios ex eorū semine descendentes trigin

Abdon Iudex.

ta erantq; simul omnes septuaginta equis exerciti. Quos omnes superstites derelinquens: in senectute
defunctus est: & inopinabilem in pharatym promeruit sepulturam.
¶ Palestinis hebrei tribulātur quos Sāson (cuius natiuitas & cōditio ab angelo nūciat matri) liberauit F.
Qui vxore ex philisteis accepta propositoq; problemate & illius dolose a muliere cognita expositione
palestinorum vulpibus agros vastat milleq; philisteos maxilla asini occidit vrbisq; gaze portas hume
ris in montem portat (fonte prius circa petrā diuinitus pducto) Tandē tn̄ per dalidā meretricē infatua
tus vires admisit abrasis crinibus Cuiq; philistei illudentes oculos eruerunt. Sed crescente coma cum
ad faui columnas reclinasset edificium omne destruxit multis secū extinctis hominibus.

Tribulatio Israhelitarum a palestinis.

¶ Capitulum. xvij.

Parentes Sansonis.

Hoc aūt mortuo: israhelitis palesti pualuerūt: ita vt ab his p quadragita ānos tributa pciperēt
A qua seruitute hoc mō litterati sūt. Quidā Māne de tribu dā iter paucos egregi⁹ & patrie
sine dubio primus habuit vxorē pulcherrimā & que iter cētū cōprouiciales feminas emine
bat. Et cum filios non haberet grauiter ferens deum p cura successionis rogare cepit in suburbano suo

A in campo maximo frequenter aduenïens cum vxore. Erat autem & nimius in vxoris amore: & ob hoc
sine temperatione zelus ipsius. Et dum quodam die mulier esset sola: apparuit ei angelus dei pulchro
iuueni similis & procero eiq; masculum filium futurum dei prouidentia nunciauit. qui foret optimus
& fortitudine precipua clarus & quo crescente palestinos comprimendos asseruit monuitq; vt eius co
me minime tonderentur: nullumq; potum nisi aquę deo pręcipiente bibiturum. Et cum hęc dixisset:
abscessit. ¶ Illa vero marito venienti indicauit angeli visionem ammirando iuuenis pulchritudinem
atq; proceritatem: ita vt ille zelatus in eius laudibus obstupesceret: & suspitionem quasi de extra-
nei eius amore conciperet. At illa volens irrationabilem eius tristiciam mitigare: rogauit deum vt an-
gelum denuo destinaret: quatenus maritus inspiceret. ¶ Et iterum per gratiam dei angelus venit in su
burbanum illorum: & apparuit mulieri viro remoto. Quę rogabat vt sustineret donec maritum addu
ceret. Permittente angelo: Manne vocatus venit. Qui cum vidisset nec tunc a suspitione cessauit: ro-
gauit vt quecumq; vxori eius dixerat: illi pariter declararet. Cumq; dixisset angelus sufficere vt nosset
illa que dixerat: rogabat eum vt ei manifestaret quis esset: quatenus filio nato gratias ei & munus of-
ferret. Illo autem dicente ꝙ nihil horum egeret nec ob hanc causam futurum eis filium nunciaret dum
primitus non annuisset postea eo precibus insistente concessit vt aliquid ei dono daret. Tunc Manne
occidens hedum eumq; coquendum vxori prębens: dum gestum hoc fuisset: pręcepit vt poneret supra
saxum & panes & carnes absq; vasis. Quo facto virga quam tenebat angelus tetigit carnes igne proti
nus emicãte carnes cũ panibus sunt absũpte. Tunc ãgelus super fumũ quasi in curru eis celũ ascendere
videbatur. cũq; Manne metueret ne quid ei propter visionẽ dei proueniret aduersum: eum vxor vt cõ-
sideret confortabat: & pro sua vtilitate deum se vidisse fatebatur. ¶ Cum ergo concepisset custodiam
Iu.c.4 habuit mandatorum natumq; puerum appellauerunt sanson: quod nomẽ significat robustum. Cresce-
B. batq; velociter: & tam pro continentia ciborum q̃ capillorum remissione propheta iam futurus agno
scebatur. ¶ Hic itaq; veniens cum parentibus thanina palestinorum ciuitatem dum celebraretur ibi
festiuitas: virginem prouincialium concupiuit rogauitq; parentes vt ei puellam peterent in vxorem.
Quibus negantibus eo ꝙ esset de alienigena gente progenita. Deumq; dicentibus ei nuptias ei he-
breis congruas prębiturum vicit eius petitio: vt ei virgo desponsaretur. ¶ Dumq; frequenter ad eius
parentes iret: occurrit leoni. Et cum esset inermis tenens eum manibus suffocauit: & in silua interiore
extra viam proiecit. ¶ Rursumq; dum iret ad puellam: inuenit agmen apum fauum mellis in leonis
illius ore fecisse. Et tollens exinde tres fauos mellis cum donis reliquis quę portabat: puellę contradi-
dit. ¶ Cumq; thamnitę omnes essent in epulis nuptiarum: metuentes fortitudinem iuuenis triginta
circa eum pubertate pręcelsos constituerunt: sermone quidem velut socios futuros opere vero custo-
des: ne quod vellet forte committere conuiuiorum satietate crescente. Cumq; in lusu alias ludo consi-
steret: quales solent tali tempore prouenire: sanson ait. Proponam vobis parabolam & si solueritis se-
ptem diebus propositam questionem: lineas singulas & totidem stolas propter honorem sapientię
vestrę me dante percipietis: & cum hac largitate gloriam quoq; & lucrum sapientię possidebitis. Illisq;
petentibus vt diceret: ait. Qui cuncta vorat cibum genuit ex semetipso suauẽ licet ipse nimis sit insua
uis. Illis autem per tres dies questionem non valentibus inuenire & dicentibus puellę vt a viro cogno-
scens eis annunciaret: cui etiam minati sunt incendium nisi hoc studeret implere: sanson rogante puel-
la vt diceret primum quidem restitit. Cumq; illa nimis insisteret & ad lachrimas peruenisset & indiciũ
hoc esse quereretur ꝙ eam sanson minus amaret: indicauit ei quemadmodum leonem interemisset &
quomõ apes in ore eius inueniens tres fauos mellis portasset ei. Et ille quidem nichil dolosum metuẽs
omnia declarauit: Illa vero sermonem hunc petentibus rursus exposuit. Septima vero die post cum tẽ-
pus esset vt propositam exsoluerent questionem: anteq̃ sol occumberet: conuenientes dixerunt neq; a-
leone comprehensis quicq̃ insuauius esse neq; dulcius vtentibus melle. Quibus sanson respondit. Nec
C quicq̃ aliud muliere dolosius quę vobis id exposuit verbum. Et illis quidem dedit quęcumq; promise-
rat facta pręda aschalonitarum qui ei pariter occurrerunt Nam & isti palestini sunt. Ille vero nuptias
Iu.c.15 refutauit. Et puella quidem quę eum prouocauit ad iracũdiam: duxit eius amicum. ¶ Pro qua iniuria
exasperatus sãson deliberauit vt omnes cũ ea palestinos affligeret. Cumq; tẽpus estatis & fructus mes
sium pparatus appropinquaret & comprehendens trecentas vulpes: & caudis earum ligans ardentes
lampades dimisit in messes palestinorum & hoc modo depopulatus est fructus eorum. Palestini vero
scientes opus esse sanson & causam ꝓ qua talia perpetrasset: miserũt principes in thamnam vxoremq;
eius cum parentibus suis interemerunt: tanq̃ qui mali huius auctores extitissent. ¶ Sanson autem cum
multos in palestinorũ campestribus occidisset: habitabat in ethan. est enim saxum valde munitum in
tribu Iuda. Palestini siquidem contra tribum iuda castrametati sunt. Illis vero dicentibus iniuste eis in-
ferri suppliciũ propter delicta sanson dũ vtiq; tributa persoluerent: dixerunt vt si nolent hęc pati: sãson

Predicitur matri ab angelo sãsõis natiuitatis & p eũ populi liberatio futura

Mulier ãgeli visionẽ marito nũciatq extranei amoris suspitionẽ concepit

Secundo angelus appuit mulieri.

Sacrificiũ Mãne datũ angelo

Natiuitas Sãsonis q futurus cognoscebat propheta ex vite modo.

Sãsõ ex philisteis vxorẽ duxit.

Sanson iermis leonem occidit Fauus melis in ore suffocati leonis.

Problema Sansonis ꝓponitur in conuiuio.

Exponit Sãson problema puelle quę postea alijs exposuit.

Sãson agros palestinorũ vulpibus vastat qui eius vxorem & parẽtes occiderunt.

contraderent alligatum. Qui volentes euadere: venerunt ad secessum alias saxum vbi sanson habitabat cum tribus milibus armatorum. Et culpātes eum pro his quę contra palestinos ageret viros qui possent omni generi hebreorum calamitates inferre: rogabant vt descenderet: quatenus eum ditioni eorum contraderent: poscebantq; vt hoc sponte perferret. Qui cum iusiurandum accepisset eo ꝙ nihil ei plus fieret q̄ ꝙ hostibus traderetur: descendens de secessu alias de saxo semetipsum contribulorum suorum potestati contradidit: ibiq; eum duobus funibus alligantes ducebant vt traderent palestinis. Et cum in quendam locum venissent qui nunc maxilla nuncupatur: pro fortitudine quę in sanson fuerat effecta cum nomen primitus non haberet: non procul a palestinis castrametati sunt: & occurrētibus cum gaudio & clamore tanq̄ ea quę cupiebant desiderabiliter adimplessent: dirumpens vincula sanson & arripiens maxillam asini quę in presenti iacebat: in hostes inuectus est. Et percutiens eos cum maxilla quasi mille quidem peremit alios vero turbatos in fugam vertit. ¶ Sanson igitur plus quam oportebat exultans non dei cooperatione credebat hoc factum: sed suis virtutibus ascribebat eo ꝙ per maxillam alij quidem hostium ceciderunt: alij vero in fugam sunt versi. Quem dum sitis fortissima tenuisset: considerans ꝙ nihil est virtus humana dei esse cuncta testatur. Rogabat ergo ne propter hęc irascens eum traderet inimicis: sed vt potius illi auxilium in necessitate conferret. & a malis eriperet. Cuius precibus misertus deus fontem circa quandam petram de asini maxilla suauem copiosumq; produxit. Inde sanson ipsum locum vocauit maxillam: & hactenus hoc nomine nuncupatur. ¶ Post hanc pugnam sanson despiciens palestinos venit in gazam: & in quodam diuersorio morabatur. Agnoscentes vero gaze principes eius pręsentiam: fecerunt insidias ante portas: vt egrediens non lateret. Sanson vero dum hoc cognouisset circa mediam noctem surgens eripuit portas: ipsasq; simul clausuras & vectes & alia earum ligna super humerum tollens: eas super montem hebron deferens collocauit. Iu.c E

¶ His ita gestis: trāscendebat iam leges patrias: & vindictā propriam requirebat: mores imitando peregrinorum. concupiscens enim mulierem meretricem nomine dalidam apud palestinos habitātem: cum ea degebat. Vnde tunc iudices palestinorum ad eam venientes: promissionibus astrinxerunt vt a sanson disceret: quę causa fortitudinis eius esset per quam vinci non posset. Illa vero cum circa potum & huiusmodi consuetudinem esset constituta: dum miraretur actus eius: artius agebat vt agnosceret quemadmodum tanta virtute precelleret. Sanson autem dum adhuc sapientia fortis esset: fallebat eā dicēs. Si septem vinearum palmitibus qui adhuc flecti possunt vinctus fuero cunctis infirmior ero. Illa vero tunc quidem tacuit. Postea vero indicans principibus palestinorū: celabat aliquos militum intra domum: & dormientem hebręum artissime palmitibus alligauit. Deinde excitans eum dixit insistere aliquos super eum. Ille corruptis palmitibus tanq̄ contra inimicos nitebatur surgere. ¶ Tunc mulier eo sibi loquente grauiter se ferre dicebat: si propter incredulitatem fauoris sui & tanq̄ non celaturę ꝙ ei ꝑderet: nollet edicere veritatem. Cumq; rogantem rursus fallaret. septem sese funibus alligatum perdere fortitudinem: dum & hoc quoq; faciens nihil gessisset tertio alligari comas suas dixit. Cūq; neq; hoc facto verax inueniretur nimium supplicanti ad vltimum cum iam ei calamitas immineret. volens placere dalide ait. Mei curam habet deus & eius prouidentia natus hanc nutrio comam iubente deo ne tondeatur. Mea siquidem fortitudo huius augmentum est. Hoc ita cognoscens: abrasis eius crinibus eum tradidit palestinis: cum iam non valeret ab eorum se inuasione defendere. Qui auferentes eius oculos ligatum circunduci vbiq; fecerunt. ¶ Procedente vero tempore: coma sanson creuit vt dum esset festiuitas publica & palestini principes atq; nobiles epularētur simul in phano cuius edificium due columnę portabant adductus est ibi sanson ad conuiuium vt omnes illuderent. Ille autem crudelius esse arbitrabatur alias arbitratus hoc eo ꝙ ab iniurijs defendere se nequiuerit: puero ducenti se persuasit vt duceret eum quo post laborem requiesceret: & post abiret. Cum ad columnas reclinasset. Vbi dum aduenisset commouit eas simulq; cuncta destruxit. Subuersisq; cum phano columnis. tria milia hominum sunt extincti. Inter quos & sanson vna defunctus est: cum tenuisset principatum israhelitarum annis viginti. ¶ Dignum est igitur laudare virtutem & fortitudinem & magnanimitatem huius viri etiā circa mortem: & iram quam vsq; ad sui finem cōtra hostes exercuit. Nam ꝙ a muliere captus est humane nature oportet ascribere: quę est ad vitia facilis. Virtutis vero eius coronam memorabilia necesse est habere pręconia. Cuius cognati sumentes corpus: sepelierunt in sarasa regione cum cognatis eius. i.R.c + F. i.Ru.c +

¶ Heli post Sāsonem iudicante fames Israhelitarum prouintiā inuasit quam Elimelech ferre non valens vna cum Noemy vxore in terram moabitarum migrauit vbi pro filijs acceptis vxoribus mortu-

Locus qui nūc maxilla appellatur. Ligatus sanson vincula rūpit & maxilla asini mille philisteos occidit aliis fugiētibus ꝑturbatis.

Exultatio sansonis nimia.

Sitienti Sansoni deus dedit fontem de asini maxilla.

Sāson gaze ciuitatis portas hūeris portauit i mōtem. Sansonis ꝑuertūtur mores q̄ meretricē dalidā adamauit a qua deceptus ē. Interrogat dalida Sāsonē quę causa sit tāte fortitudinis.

In biblia si septē neruiceis funibꝰ. Fallatia mulieris. Sāson meretrici secretū manifestat Abrasis crinibus Sāson tradiť philisteis qui eius oculos eruerunt illudētes.

Sāsō seipsū occidit & secū tria milia hominū ānoprincipatus sui vigesimo.

Laudat Josephꝰ Sāsonē eiusq; defectus nature imponit.

A us est filij q; mortui sunt. Sed Noemy ad patriam redeuntem sequuta est Ruth Moabitidis nurus que
ipsius Noemi c onsilio nupta est boos qui ex ea genuit obeth patrē iesse patris dauid.

¶ Capitulum.xviij.

¶ Historia libri Ruth incipit.

Ru.c.1 D Ost mortem vero sanson ꝓfuit israhelitis sacerdos Hely. Sub hoc prouintiā eorum appre-
hendente fame. Elimelech quidam de bethleem ciuitate tribu iuda famem ferre non va-
lens: vxorē suam Noemy & filios ex ea natos Celion & Maalon sumens migrauit in terrā
moabitarum. Dumq; ei cuncta bene procederent: filijs suis moabitidas duxit vxores. Cely-
on quidem orphon: alias Orphan. Maaloni autem Ruth. ¶ Transactis annis decem & octo. Helyme
lech & eius filij in breui sunt: Noemy autem amare ferens quod ei prouenerat & desolationem caro-
rum non sustinens filiorum propter quos & de patria sua videbatur egressa. rursus veniebat ad eam.
Audierat enim q iam prospera de ipsa regione nunciarentur. Cuius nurus diuidi alias deseri ab ea
non tolerabant: sed nec ipsa refutanda eas secum proficisci poterat euitare. Et cum insisterent exo-
ptās feliciores eis nuptias q̄ quibus fuerant iam priuate & filios aliaq; bona conferri eas illuc remane-
re poscebat nec cum ea debere proficisci in rebus incertis: & terram propriam deserentes. Et orpha
quidem mansit Ruth autem (cum ei a se recedere persuadere non potuisset) sociam sibi duxit in om-
Ru.c2. ne quicquid emergeret. ¶ Veniente siquidem ruth cum socru in bethleem boos Elimelech cognatus
suscepit eas. Et cum noemy nomine suo vocarent: ait illa. Iustius maram me vocate. Significat autem
lingua hebraica Noemy quidem felicitatem. Mara vero dolorem. ¶ Ruth itaq; tempore messis egres-
sa est. Noemy permittente post metentes spicas colligere vt alimentum haberent: venitq; in agrum
B. boos. Veniens autem post paululum boos. Vidēsq; puellam: agri prepositum de ea requirebat. Ille ve-
ro du; iam ab ea primitus agnouisset: domino declarauit. Qui de fauore socrus atq; memoria mariti si
bimet copulati gratias agens & ei experimenta rerum bonarum exoptans: spicas quidem eā colligere
noluit: sed metere quicquid posset: & sibi portare permisit precipiens villico vt nihil eam tollere prohi
beret. Prandiūq; ei & dotū ꝓbuit dum messores hora cōpetente comederēt. Ruth aūt tollens ab eo al-
pheta socrui cōseruauit & vespere cū spicis ad eā venit. Seuauerat autē & ei noemy partes ciborū quos
ei vicini eius prebuerant. Narrauitq; ei ruth ea que illi dixerat boos. Cumq; illa indicasset q cognatus
esset: & propter pietatē ei suā prouidētiā exhiberet: rursus sequētibus d iebus egressa est ad colligēdas
Ru.c.3 spicas cum ancillis boos. ¶ Veniens autē nō post multos dies boos: cū iam esset messis ordeacea matu-
rata ad aream ꝓpriā dormiebat. Hoc cū audisset Noemy cogitabat quemadmodum cum eo ruth col-
locare posset. Iudicabat autē vtile sit boos ruth haberet vxorē Aitq; puelle: vt circa pedes eius dormiret
Illa vero dum nephas esse iudicaret vt socrus sue iussioni resisteret festinans ad aream tum quidem la-
tuit boos profundissime dormientem. Excitatus autem circa mediam noctem: requirebat que esset. Il-
la vero suum nomen dicente: & petente vt tanq̄ dominus copulare permittteret: tunc equidem quieuit
diluculo vero anteq̄ ad opus famuli mouerentur excitās eā iussit vt tollēs ordei quātū posset ꝓperaret
ad socrum anteq̄ ibi dormisse videretur ab aliquibus: dicens castitatē talibus derogationibus esse seruā
dam: & maxime quando nichil perpetraretur aduersum. De reliquis vero sic ait. Est michi proximior
genere qui te ducere possit vxorem: & si voluerit te necessario sequeris illum. Quo te repudiante: con-
iugem te ego secundū leges habeo. Hec illa socrui referente securitas tenuit eas: spem habentes quod
pro eis boos de cetero cogitaret. ¶ Illa vero iam media die veniens in ciuitatem & seniores colligens
mittens etiam vocauit ruth atq; cognatum. Quo veniente. Elimelech inquit & filiorum eius heredita-
R.c.4 tem tenens. Illo vero confitente hanc sibi proximitatis lege competere bos ait. Ergo non ex media par
te oportet legum habere memoriam sed vt secundum eas vniuersa faciatis. Maalon enim vxor hic ve-
nit: & sui partem agri obtinere oportet: & vxorem eius secundum leges accipere. At ille boos & heredi
C tatem & vxorem cessit: cum cognatus esset & ipse defuncti: qui & vxorem habere dixisset & filios boos
testificans seniores: iussit mulieri vt eius calciamentum solueret secundum legem: & infaciem expue-
ret. ¶ Quo facto boos duxit ruth vxorem: eisq; post annum masculus filius est procreatus. Quem noe
my sumens consilio mulierum vocauit obeth eo q in eius senectute nutriretur. Obeth enim hebrea lin
gua significat seruiens. Porro obeth habuit filium esse: ex quo dauid: qui regnauit & pricipatum suis fi
lijs per viginti & vnam generationes virorum lōgo tempore dereliquit. ¶ Hec quidem necessaria que
de ruth gesta sunt explanaui ostendere volens potentiam dei: q dei possibile est a d dignitatis maximū
culmen euehere quoscumq; voluerit: & ad quale perduxerit etiam dauid: huiusmodi ortum inimicis.
¶ Hebrei siquidem rebus eorum afflictione pregrauatis bellum rursum ab huiusmodi causa habuerūt
cum palestinis.

Heli iudex post Sāsonē sub quo fames.

Elimelech cum vxore & filijs ꝑegrinat̄ in terrā Moab q filijs suis vxores dedit Moabitidas.

Noemy mairti & filiorum mortem deflens patriam petit.

Noemy vocat se Maram.

Ruth i agro boos spicas colligit grāmq; coram eo inuenit.

Cōsilium Noemy ruth vt ad pedes boos dormiat.

Boos ruth vxorē duxit ex qua obeth genuit patrem Iesse patris dauid.

Nota diuinā potestatem.

¶ Enarrata filiorum heli malitia Samuelis p erentes nominantur eiuſq; ponitur natiuitas Cui deus futuram Iſrahelitarum cladem indicauit ſacerdotiumq; a domo heli predixit auferendum. bellumq; fit a paleſtinis contra iſrahelitas: vbi archa capta: heli filij occiduntur cum hebreorum maxima multitudine Quod cognoſcens heli de ſede ruens mortuus eſt. D.

¶ Capitulum.xix.

Malitia ophni & phinees filiorũ heli ſacerdotis.

¶ Hiſtoria librorum regum incipit & .i. Hiſtoria primi libri.

h Ely ſacer doti erant filij duo ophny & phinees circa homines iniurioſi & circa diuinitatem impij nulliq; parcebant iniquitati. Et alia quidem munera ab oblaturis propter honorem ſibimet ſe queſtrabant: alia vero rapine modo tollebant & mulieribus religionis cauſa venientibus contumelias inferebant: alijs quidem violentiam facientes: alijs vero perſuadentes donis nihilq; eorum vita a tyranide peſſima differebat. Quorum pater grauiter hęc ferebat. Populus autem quando non ſperabat venturum dei ſuper eos fore ſupplicium. tanto vehementius gemiſcebat. Cumq; futuram cladem filiorum eius deus expoſuiſſet hely & ſamuel qui illo tpe puer erat tũc palam ſuper filijs habuit luctum. ¶ Volo ſiquidem primitus de propheta loqui & poſtea de hely enarrarare: necnon & infelicitatis caſum quẽ habuit populus hebreorum. 1.R.

Parẽtes Samuel

¶ Helcana vir leuita inter medios ciues effrem fortis exiſtens: & ramath inhabitans ciuitatem: duas duxit vxores. Annam & fenẽnam ex qua etiam ei filij ſunt progeniti. Qui tamen ãnã cum eſſet ſine filijs diligebat. Veniente vero cum ſuis coniugibus helchana in ciuitatę ſylo vbi erat tabernaculum dei conſtitutnm ſicut prediximus: dum earum vir per epulas vxoribus & filij s diſtribueret partes ãna reſpiciens alterius mulieris filios circa matrem ſuam deſcendit ad lachrimas. & eo ꝙ non haberet filios ea ſolitudine gemiſcebat. Dumq; conſolatione viri cõtriſtari ꝓhibeṫ venit ad tabernaculum rogãs deũ vt ei ſobolẽ cõcederet: filijq; faceret eſſe matrẽ: votũ vouẽs vt primogenitũ ſuũ miniſtraturũ deo dicaret: nec eum ſimilem cum priuatis hominibus victum habere permitteret. E

Votũ anne matris Samuelis.

Cõceptio & natiuitas Samuel

Nazareus Samuel Ca.ij. ꝑ ꝑte omittitur ſcʒ pria pars ĩ qua cõtinetur canticũ Anne: ſecunda pars in prĩcipio huius capituli.

Et dũ in orationibus multo tpe morareṫ hely ſacerdos ſedens añ tabernaculũ velut ebriã abire precepit. At illa: cum nuſq̃ ſe bibiſſe fateretur nec ebriã eſſe: ſed propter ſterilitatem filiorũ afflicta rogaſſet deũ fidutiã eã exhortabatur habere deum filiũ donaturũ eſſe ꝓmittens Cũ bona ſiquidẽ ſpe veniens ad maritum: cibũ leta ꝑcepit. ¶ Et reuertentibus eis in patriã: cõcepit & peperit filium quẽ appellauerunt oẽs ſamuel quaſi a deo poſtulatũ. Quibus veniẽtibus vt ꝓ natiuitate filij hoſtias immolarẽt: & decimas offerrẽt: recordata mulier orõnis ſue & ꝓmiſſionis quã de filio vouerat deo: tradidit eũ hely dicatũ deo prophetã. Creſcebatq; eius coma & potus eius erat aqua & ſamuel quidẽ nutritus in tẽplo commorabatur. ¶ Helchana autem ex anna alij filij: treſq; filie progenite ſunt. 1.R.

Prophetia ſamuelis anno.xij.

¶ Porro ſamuel pleno iã anno duodecimo prophetauit. Quem quodam tẽpore dormientem vocauit deus nominatim. Ille vero putãs ſe a ſacerdote vocatum venit ad eum. Sacerdote vero dicente eum ſe non vocaſſe: tertio deus hoc fecit. Quod dum hely cognouiſſet dixit ad eum. Primo quidem ſamuel ſilui: nunc autẽ dico tibi deũ eſſe q vocat & nota quę dicat. Cũq; deus iterũ locutus fuiſſet audiens petijt vt quę vellet preciperet: in nullo eius miniſterium dilaturus. Cui deus Quando inquit ades cognoſce cladem futuram iſrahelitis omni narratione & credulitate maiorem & hely filios vna die morituros & ſacerdotium a domo hely eſſe migrandum. Hely namq; plus ſuos filios etiam contra eorum vtilitatẽ elegit diligere q̃ michi placere. ¶ Cumq; iureiurando cogeret hely ꝓphetã ſamuelem vt hoc ei indicaret: nolebat ei eũ cõtriſtare ſamuel tali ſermone: tñ eo dicẽte certiorẽ magis habuit expectationẽ de eorũ ꝑditione. Samuel aũt gloria magis ac magis augebaṫ: dũ vtiq; quecũq; ꝓphetabat ꝓbarenṫ eẽ vera cia. i.R. 4

Bellũ paleſtinorũ: cõtra iſrahelitas vbi hebręorũ tria milia ceciderũt ĩ biblia vocatur ciuitas Aſech.

Adduciṫ archa in bello.

¶ Eo ſiquidẽ tpe paleſtini caſtra mouerunt ſup Iſrahelitas circa ciuitatẽ ãpheolen: tis. Hoc iſrahelitis ferẽtibus ad potiora venerunt vicerunt paleſtini & occiderũt hebreorũ vſq; ad tria milia: reliquã vero multitudinem vſq; ad caſtra ꝓpria ꝑ ſecuti ſunt. ¶ De ſũma vero ꝑditione formidantes hebrei: miſerunt ad ſeniores põtifices vt archã dei deferrent: qua pñte congreſſi hoſtibus ꝑualerent ignorãtes q̃to eẽt maior ab archa q eis calamitatem inferre decreuerat Aderat itaq; archa circa pariter & põtificis filij Quibus ꝑceperat pr̃ vt ſi capta archa viuere voluiſſẽt: ad eius faciẽ nõ venirẽt: phinees eni iã ſacerdotij fũgebaṫ officio: pr̃e hoc ꝓpter ſenectutẽ ſibi ꝑmittente. Quo facto, ſecuritas data ẽ multa nimis hebręis tãq̃ ꝑ aduentũ arce poſſẽt hoſtibus ꝑualere. Inimici vero ſtupebant iſrahelitas: metuẽtes arche pñtiã ſʒ vtriq; ꝑti nõ ſicut putabant acceſſit. Facta nãq; cõgreſſione victoria quã hebręi ſepabant paleſtinis allata eſt: & ꝑditionẽ quam illi metuebant ſuſcipientes hebręi cognouerunt fruſtra ſe habuiſſe in arca fiduciam. F. i.Re 4

Ablata archa ab hoſtibus & occiſio filiorum hely cũ maxia hebreorũʒ multitudine.

Nunciata arce captiuitate hely de ſede ruens mortuus eſt.

¶ Repente nãq; in manibus hoſtium deuenerũt: & a miſerũt vſq; ad triginta milia virorum.. Inter quos ceciderũt quoq; filij ſacerdotis & arca ab hoſte eſt ablata. Nũciata vero ꝑditione in ſylo & arche captiuitate per quendam iuuenculum beniamitẽ qui interfuerat bello: cuncta ciuitas luctu repleta eſt Porro hely ſacerdos ſedebat ad portã in altiori ſede. Et audiens ciuitatis plãctũ: atq; putãs aliquid nouit circa ſuos effectum: euocato iuuene dũ cognouiſſet ea quę in bello fuerant geſta de filijs & alijs quę de exercitu pariter dicebantur: leuiter habuit tanq̃ per deum preſcius futurorum: quoniam valde eum

A mala confundunt que preter spem repente p rouenīunt. Cum vero etiam archan audisset ab hostibus captam dolore turbatus: eo q̄ ei preter spem tantum onus accesserat: ruens de sede defunctus est dum octo & nonaginta vixisset annos: quorum quadraginta tenuerat principatum. ¶ Ea siquidem die defuncta est coniunx phinees eius filij: dum post occasum mariti nequaq̄ viuere tolerasset. Cui pregnanti quidem nunciatus est luctus viri. Peperit aūt filiū septem mensiū: quē Icabot appellauerunt. Quod nomen significat inglorium: eo q̄ illo tēpore exercitui huiusmodi deformitas accessisset. ¶ Habuit autem principatum primus hely ex domo Ithamar: qui fuit vnus filiorum aaron. Nam primus de domo eleazari sacerdotes erāt: ex quo honorē filius a patre pcipiebat: & hely phinees filio suo tradidit. Post quē abiezet eius filius hunc honorē accepit: quē birri al's bozi filio suo derelinquit. Cui rursum ozi filius succcessit suus. Et post hunc hely tenuit sacerdotiū de quo nunc nobis sermo est habitus: cuius genus vsq; ad tpa imperij salomonis hoc hūit. Tūc enī sacerdotiū ex domo eleazari denuo receperunt.

Mors heli āno etatis nonagesimo octauo quorū quadraginta iudicauit israel
Icabot quid significat.
Epilogatio cerdotum.

¶ Explicit. li. v.

¶ Incipit liber sextus: q cōtinet tps ānorū triginta duorū sub samuel duodecī ānis: sub dauid viginti

¶ Captiua archa deducit in Azotū: & iuxta dagō idolū collocaē qd ipsā archā adorans iacebat vbi peste inualescēte aschalonite illā receperunt sed ipsis sīles passiones pcipientibus ad vicinas ciuitates miserūt demū principes quinq; ciuitatū palestinorū turbati concilio inito ad hebreos remittūt quā prio beth samite indecenter recipientes a deo percussi sunt. Quod cognoscentes reportauerunt eam in Chariathiarim in domo Aminadab collocantes.

1.R.c.5 ¶ Capitulum primū

Tenentes igitur palestini captiuam suorum hostium archā sicut dudum prediximus: in ciuitatem azotum portauerūt eā & apud deū suū qui vocatur dagon quasi tropheum aliquid posuerunt. Sequēti vero diluculo tēplū egressi vt eū solēniter adorarēt inuene-
B runt deum suum circa archā hoc facientem. Iacebat enī euulsus de base sua in qua stare tutus esse videbatur. Quā denuo eleuātes statuerūt: grauiter de eius casu dolētes. Cūq; frequenter venientes dagon inuenirent iacentē: & archam similiter adorantē in angustia & cōfusione grauissima cōstituti sūt. ¶ Nouissime vero azatorū ciuitatē atq; puinciā diuinitus pestis inuasit. Moriebantur eī crudeli passione dissenterie: & anteq̄ velox eis interius pueniret anteq̄ aīa bona morte solueretur corpore intestina eorum corrupta corporis putredine ferebantur. Prouinciā vero consurgens morborum multitudo deuastabat: ita vt neq; arboribus neq; fructibus abstineret. Dūq; in his malis azoti tenerenē & resistere calamitati nō possent intellexerūt hanc sibi cladē propter archā dei peruenisse victoriāq; eius nō sibi pro bono fuisse. Miserunt ergo aschalonitas: petentes vt archā ipsi susciperēt. Quibus azotorum supplicatio erat tam grata & eis quodāmodo grās retulerūt. Archā vero pcipientes in malis similibus cōstituti sunt. Secūdū nāq; passiones azotorū passiōes aschalonitis archa deuexit. Quā denuo ad alios aschalonite miserūt: sed neq; apud illos māsit. Nā & cū ipsi hisdē passionibus turbarēt: eā vicinis ciuitatibus tradiderūt. ¶ Isto mō archa ciuitates palestinorū quinq; trāsiuit quo-
1.R.c.6. si pdā quādā exigēs passionibus p singulas ciuitates. Despati vero mal'hi q iā videbanē expti & dū audictibus hec nota fieret nec archā aliq vlterius suscipere. vellēt hmōi habētes mercēdē: ad vltimū cogitabāt quēadmodū ea carere possent. ¶ Cōueniētesq; qnq; vrbiū pricipes geth & accaon & aschalō nec nō & gaze & azoni: tractabāt qd fieri cōueniret. Et primū quidē placuit vt archa remitteref ad suos cū deus eā ppitius vindicaret & ob hoc pestes eis inferret vrbesq; vastaret. Erāt aūt qui dicerent hoc qdē fieri non debere: nec falli vt arche passionum causas ascriberent cum ei potestas huiusmodi aut fortitudo non esset quando si habuisset deus curam eius nequaq̄ tradita fuisset hominibus: sed quiescendum & causam harum passionum dicebant leuiter tolerandam quod vtiq; non deberent nisi solummodo reputare nature que corporibus & terre & arboribus & oībus que ex ea consistunt per temporū cursū huiusmodi mutationes ingenerant: Predictas consilium virorum qui priscis temporibus intellectu precellebant atq; prudentia superauit: & maxime quando in rebus presentibus euadere congrua videbantur & neq; remittendam archam neq; retinendā esse dicebant: sed quādoq; simulacra aurea p vnaq̄q;
C ciuitate dedicāda deo p grārū actione qn̄ earum saluti puiderit eosq; viuere fecerit & passionibus quibus pualere nō poterāt liberari totidēq; anulos alias anos aureos & mures q eorū regionē dpasti fuerāt atq; curuum: & hec in loca eorum esse mittenda & super archam ponenda faciendumq; vehiculum nouum: & boues que nuper genuerant esse iungendas: qnarum partus claudendos ac retinendos esse nesequentes matres impedirent sed eorum desiderio celerrimum potius iter facerent tunc illas depulsas portantesq; archā in triuio deserēdas: eisq; quodāmō cōmittēdū quā vellēt agere viam. Et si quidē ad hebreos irent & eorum regionem ascenderent: archam arbitrandum causam fuisse passionum. Si vero alibi fortuitu properarent reuocandam esse dicebant: cognoscentes eo q̄ archa nullam videretur habere virtutem. Hec itaq; recte se habere iudicantes: repente fieri decreuerunt. Agentes autem ea que sūt

Captiua archa deducitur in Azotū & iuxta dagō palestinorū deū collocatur qui ipsā archā adorabat.
Pestis in Azoto p ablatione arche a palestinis
Aschalonite recipientes archā similes morbo Azotorum receperunt. &c.
Consiliū principum. v. ciuitatū de reditione arche hebreis & eorū varia sententia.

Modus quo reducit̃ archa que prio alplicuit in vico quidicitur Bethsamis vbi septuaginta viri propter ĩ dignitatẽ mortui sũt.

predicta vehiculum cum bobus deduxerunt in triuium: eamq; relinquentes ibi secesserunt. Bobus aũt D.
recta via velut quodam duce eas precedente pergentibus palestinorum principes sequebãtur quo sta rent aut quo venirent volentes agnoscere. Est autem quidam vicus in tribu iuda nomine bethsamis: in quo venerunt boues. Cumq; in campo maximo deuenissent vlterius accedere cessauerunt. Et sta tuentes illic vehiculum gratum miraculum habitatoribus vici illius prebuerunt. Estatis namq; tpe dũ oẽs in agris ꝑ colligendis frugibus essent cũ vidissẽt archã delectationis passi[?] alias delectatione rapti & opus manuũ relinquẽtes: repẽte cucurrerunt ad eã: & deponẽtes archã & vas ĩ quo erãt recõdita simu lacra simul & mures: posuerunt sup quandã petram, quę erat in cãpo. Et mox immolãtes deo & vehicu lum simul & boues: holocaustum offerentes pariter epulati sunt Hęc videntes palestinorum iudices ad propria sunt reuersi. Ira vero atq; indignatio dei septuaginta bethsamitas eo ꝙ non fuissent digni ar cham contingere: quia nec sacerdotes erant qui adeam accesserant: interemit. Quos talia patientes fle uerunt sui prouinciales: & luctum in eis eleuauerunt qualez potuissent habere pro malo diuinitus mis so: suumq; mortuum vnusquisq; lugebat. Et indignos se iudicantes vt apud eos archa consisteret mit i. Re.
tentes ad omnes hebreos indicauerunt a palestinis archam fuisse reuocatam. ¶ Qui cognoscẽtes hoc 7.

In biblia dicitur qnquaginta milia plebis.

Archa ĩ chariathiari in domo Aminadab ponitur & fuit ibi. xx. annis.

reportauerunt eam in Chariathiarim proximam ciuitatem bethsamitarum. Vbi in domo cuiusdam le uite aminadab nomine qui videbatur esse iustus & vita religiosus: archam introduxerunt velut in locũ deo dignum in quo habitaret vir iustus. Ministrabant enim arche eius filij & huic cure ãnis viginti ꝑ fuerunt. Tantis enim temporibus fuit in chariathiarim dum apud palestinos mensibus quattuor habi tasset. ¶ Cumq; omnis populus illo tempore quo ciuitas chariathiarim habuerat archam ĩ orationibus & sacrificijs deditus esse videretur: & maximum circa eam religionis exhiberet officium: samuel ꝓphe ta videns fidutiam eorum quasi oportunum esset vt talibus loqueretur deliberate & bonis eius fecit al E
loquium secundum ꝙ credebat eorum mentibus esse gratum & ait. O viri quibus adhuc hostes sunt grauissimi palestini & deus iam incipiens esse propicius & amicus: non solum concupiscenda libertas ẽ sed etiam facienda per que nobis eius bona ꝓueniant. Nõ enim optare debetis ab homine liberari & agere pro quibus potius seruiatis: sed estote iusti & maliciã depellentes ab animabus vestris: easq; pur gantes totis membris inuocate deũ: eũq; bonis actibus honorate. Hoc enĩ vobis facientibus bona ꝓue nient seruitusq; fugabitur & de hostibus repẽte triũphus auferet̃: quẽ ꝓmereri nõ armis poterũt nõ ro bore corporum: non multitudine populorum. Non enim malis deus ꝓmittit se talia ꝑbiturũ: sed bonis existentibus atq; iustis. Ego aũt vobis digna gerentibus huiusmodi ꝓmissum me astipulaturũ assero.

Iu biblia & scolastica historia habetur septem mensibus.

Oratio Samuelis ad populum & monitio eius valde notanda.

Cõsolatio diuina samuelis.

¶ Cumq; hęc dixisset vniuersus populus ei fauit: & eius exhortatione gauisus est simul & annuerunt omnes obedire se deo. Quo facto congregauit omnes samuel ĩ quadã ciuitate que vocatur masphat: qđ nomen deorsũ inspicere hebraica lingua significat. Hic haurientes aquã immolauerunt deo & tota die ieiunantes in orationibus cõuersati. Qui tamen ibidẽ congregati palestinos minime latuerunt.

¶ Vincunt hebręi palestinos miracula samuele eis promittẽte & signis pluribus probante qui senectute grauatus filijs pricipatum tradidit quibus male officium exercentibus conqueritur populus regẽ petens cui deus concedit regis iura prenuncians. ¶ Capitulum. ij.

Samuel diuinũ auxiliũ ꝓmittebat deo sacrificiũ offerens.

Nam cognoscentes conuẽtum eorum magno exercitu atq; virtute vt non suspicantibus bel i. Re.
lum & in preparatis inferrent agressi sunt. Illos autem hoc valde terruit ad tumultum fortitu 7
dinemq; ꝑduxit: & recurrẽtes ad samuel animos suos corruisse: & morte proxima perditionẽ dicebãt & propterea quiescendum nec virtutem hostium commouendam: quando nobis te duce ad orationes & sacrificia & iuramenta venientibus super nudos & inermes castrametati sunt inimici. Spes ergo nulla nobis alia salutis est nisi per te exoratus deus euadere nobis cõcesserit palestinos. At ille & fiduciam habendam dixit & deum allaturum eis adiutorium promisit. Et sumens lactentem agnum sacrificauit pro populo rogauitq; deum vt eos contra palestinorum bellum sua dextera tuere F.
tur nec eos perituros despiceret: qui secundo iam videbantur afflicti. ¶ Exaudiuit itaq; deus orationes hostiamq; placitam & auxiliatrici mente suscipiens annuit eis victoriam & potentiam conferendam. Dumq; adhuc esset super altare dei sacrificium positum: & nondum sacra fuisset flamma consumptum processit e castris hostium multitudo & aciem constituit ad pugnandum tanq̃ multa spe victorie: dum vtiq; iudei in angustia viderentur inclusi quando nec arma haberent nec ad puguandum ibi dem concurrissent. Inciderant enim inopinate in rebus talibus: quę etiam si predicte fuissent: non facile crederentur. ¶ Palestinis igitur primitus deus terram mouit eamq; tremere fecit: & eis dubiam demonstrauit ita vt eis basis subtrahi videretur & scissa in diuersis apertionibus sorberetur ¶ Deinde tonitruis concrepantibus & ignis chorusca tionibus longe micantibus velut incendens eorum vultus nimis eos affecit: & ex eorum manibus arma diripiens nudos in fugam conuertit. Quo facto samuel eos cum multitudine persecutus est & plurimos interfecit persecutusq; vsq; ad locum quendã qui vocatur

Victoria hebreorum contra palestinos miraculosa.

Terre motus ad palestinorũ terrorem.

A correon.ibiq; lapidem fixit velut terminum victorię & hostium fuge.eumq; lapidem fortitudinem ap-
pellauit:quasi signum esset diuini solatij contra hostes adhibiti. ¶ Inimici vero post illam plagā nequa-
q̄ super israhelitas egressi sunt sed timore & memoria rerum quę super eos accesserant quiescebant. Fi-
dutia siquidem quę dudum fuerat palestinis aduersus hebręos.post hanc victoriam facta est hebræo- Samuel ad ni-
i.re.c.3 rum. ¶ Porro samuel super eos castra ducens peremit multos.eorumq; superbiam ad nichilum dedu- chilum redegit
xit. Abstulit regionem illam quam primitus victis iudeis rapuerunt. Igitur illo tempore inter israheli- palestinos.
tas & reliquos chananeos propheta verus Samuel disposito populo eisq; reddita ciuitate:in eam eos
conuenire pręcepit.vt de diuersis actibus adinuicem disceptarent.Ipse vero semel in anno circuiens ci- Samuel senectu
uitates iudicabat.& multo tempore sub equitate omia expleuit. ¶ Deinde senectute grauatus.& age- te grauatus filijs
re solennia pręeditus filijs suis populi tribuit principatum. quorum senior quidem dicebatur Iohel iu- principatū tra-
nior autem Abia.Pręposuit autem alium quidem in bethleem ciuitate vt illic sederet & iudicaret.alium didit.
in bersabee diuidens populum qui eorum iudicijs optime de parentibus suis existerent:sed & boni & Malitia filiorū
moderati quidem ex malis.& praui producerentur ex bonis.Nam et patris sui studium recordantes:& Samuelis prīci-
viam contrariam ambulantes & muneribus turpibusq; lucris iustitiam comprimebant & iuditia non ve pū super israelē
ra sed secundum pręmia proferebant : & ad ępulas preciosaq; conuiuia declinantes primum quidem Cōqueritur po-
i.r.c.8. quę erant inimica deo gerebant:secundo etiam patri videbantur auersi. qui multo studio ac prouiden- pulus de filijs sa
tia gesserat vt etiam plebs sciret seruare iusticiam. ¶ Populus itaq; dum contumeliam priori conuersa- muelis regē pe
tioni prophetę filij facerent grauiter hoc ferens ad patrem denuo remeauit:qui in ramatha ciuitate cō tēs sibi cōstitui.
morabatur eiq; iniusticias filiorum omnes exposuit. Et quia cum senex esset & tempore iam defectus
rebus preesse non poterat:supplicabantq; ei atq; rogabant vt eis aliquem eorum regem eligeret qui &
principatum gentis haberet & palestinos affligeret qui eis erant prioris iniustitię debitores. ¶ Hæc er-
go verba grauiter concusserunt Samuel: propter insertam ei iustitiam: & odium circa reges.Optimam
enim illius tunc conuersationis electionem valde diligebat quę dū esset sancta:beatos etiam ciues vten
tes se faciebat.Nimiaq; cogitatione his dictis afflictus:neq; cibi memoriam habuit:neq; somni. Sed fa- Consolatio diui
B. cta nocte rerum cogitationes euoluens sine sopore permansit. ¶ Cumq; talia cogitaret apparuit ei di- na Samuelis.
uinitas.eumq; consolata est dicēs:nō pro petitione populi debere affligi:quasi non in illum superbi fue
rint sed magis in se.ne solus super eos ipse regnaret. Et hęc opera ei ex quo ęgressi sunt ab ęgypto moli
tos:non tamen post multum tempus eos esse grauissimam penitentiam habituros per quam mihi equi
dem quod gestum fuerit in effectum erit. Arguentur autem vt contemptores: & consilia non pacifica
circa me & circa tuam prophetiam habuisse. Precipio autem tibi vt eis ordines quem cumq; monstra
i.re.c.3 uero regem. Prædices tamen eis quales erunt:& quę sub rege passuri sunt: & protestans qualem mu-
nitionem habere festinant. ¶ Hæc samuel cum audisset mox die facta conuocatis iudeis ait daturum Iura regis prędi
se eis regem:sed primitus quidem narrare debere eis quę illis futura essent per reges . & quibus forent xit Samuel.
afflictionibus atterendi.Scitote inquit q̄ primum quidem filios vestros auferent: & alios quidem cur-
ruum,agitatores esse iubebunt.alios vero equites & armigeros & pręcursores:alios millenarios & cente
narios facient. Alios armorum artifices & opifices curruum & instrumentorum fabros:& agrorum suo-
rum cultores vinearumq; fossores: & nihil erit in quo non obediant his quę iubentur seruientes ad si-
militudinem eorum qui precio comparantur. Sed & filias vestras vnguentarias habebunt: & coquæ-
strias & molarias:efficientq; omne opus sub necessitate quod famulę plagas metuentes & verbera.sed
C & vestras possessiones auferent & eas eunuchis suis & armigeris condonabunt. & iumentorum græ-
ges eis distribuent. Et vt breuiter sit dicendum seruietis cum omnibus vestris regi: similes seruorum e-
ius effecti.Horumq; sermonum memoriam tunc habebitis quando hæc passi fueritis.& penitentia du-
cti rogaueritis deum vt vestri misereatur:& donet a regali honore velócissimā libertatem.Qui vestras
non suscipiet preces: sed eas respuens vosmet vt malorum consiliorum tormenta substineatis. ¶ Erat Fatuitas populi
autem populus in hac prouidentia futurarum rerum valde fatuus:& difficilis vt consilium quod semel pertinacis[i] peti
in mente collocarat expleret. Nam neq; audientes talia sunt conuersi.neq; eisdem sermonibus prophe tione regis audi
ta perterruit:sed magis vehementes instabant:& regem sibi ordinari postulabant:nec cogitandum esse ta tyrannide
de venturo censebant: sed fore necessarium secum pro afflictione inimicorum habere pugnaturum re
gem.quando nulla prouinciarum in tali conuersatione & sine rege consisteret. ¶ Videns autem eos sa
muel nec in his quę fuerāt prędicta conuersos. sed potius immanentes:ait.Nunc equidem ad propria
singuli quiq; recedite.Oportune vero vos euocabo dum quē vobis daturus sum regē a deo cognouero.

¶ Saul filius Cis patris asinas querens rex constituitur quem eas querēdo Samuel diuinitus cogno-
uit & inunxit sibi in conuiuio regali apposita portione & prędicto ei signo multiplici quod cognouit sed
& sorte electus abscondit se publicata tamen eius fuit electio licet eum multi contempserunt.

Capitulum tertium.

Pater Saul Cis de tribu Beniami. Saul querẽs asinas pr̃is Rex constituitur.

Erat igitur quidam de tribu beniamin vir nobilis moribusq; laudabilis: nomine Cis huius erat filius iam iuuenculus formaq; pulcherrimus & corpore valde ꝓcerus quiq; multos mente ac prudentia pręcedebat: vocabaturq; saul. Is vero Cis du3 asinę pręcipue de grege eius errassent: in quibus nimis & sicut in nullo alio iumento delectabatur. filium suum ad requirendas eas cum vno famulo destinauit. Qui dum tribũ paternam requirendo asinas circuisset venit ad alias. Et dum neq; in eis inuenisset: discedere cogitabat I.r.c.9.

Siclus valet viginti obolos

ne pater de se molestiam cogitationis inferret. Dumq; in ramatha ciuitatem venisset & puer qui cum eo erat dixisset ei esse in ea prophetã verum. dedissetq; ei consiliũ vt ad eum irent & per eũ de asinis quas querebant agnoscerent respondit nihil habere pro muneribus quod euntes deberent offerre prophetę quoniam vię pecunia iam fuisset expensa. Tunc famulus dicit esse sibi quandam alias quartam partem sicli. & hoc ei datum posse sufficere. Errabant autem ignorantes eo ꝙ non acciperet propheta mercedem. Cumq; venissent ante portas virgines ad aquas euntes interrogauerunt eas de domo prophetę. Que cum indicassent: adijciebant vt festinarent anteq̃ ad comedẽdum acccederet. Multos enim eum illa die dicebant pascere: & cum his qui vocati fuerãt eum primum discumbere. Samuel autem propterea multos tunc ad conuiuium vocauerat. Nam dum pręcedenti die deprecaretur deum vt ei prędiceret quem constitueret regem indicauerat ea hora altera die missurum se aliquem iuueuem de tribu beniamin. D

Saul veniẽtẽ cognouit Samuel hebręis regnaturum.

Porro samuel in domo sedens tempus quod ei promissum fuerat expectabat. Quo adimpleto descendens ibat ad mensas occurritq; saul ei. Cui deus protinus indicauit hunc esse regnaturũ hebręis. Saul autem accessit ad samuel eumq; salutans supplicauit vt ei domum prophetę mostraret: quam scilicet vt peregrinus se ignorare dicebat. Cumq; samuel se esse dixisset eumq; duceret ad conuiuium incolumes esse pro quibus quęrendis missus fuerat asinas indicauit: & omnia ei bona regni esse conferẽda promisit.

Hũilis Saul responsio.

Cui saul. Minimus inquit sum domine mi hac spe & de vltima tribu quę regibus apta non est & ex inferiore patria vrbium ceterarum. Sed tu magis illudis & pro periculo me fatigare contendis: de tribu maiori q̃ vt mihi conuenit nunc loquendo. E

Sauli in conuiuio regalis pars apponitur.

Quem propheta deducens ad conuiuium recumbere fecit simul & sequentem puerum super eos qui fuerant inuitati. Erant autem numero septuaginta. Pręcepitq; vt pars ei regalis apponeretur. Et dum hora dormiendi venisset aliorum quidem singuli ad propria discesserunt saul autem apud prophetam cum famulo suo soporatus est. I.r.c.9.

Saul a Samuele rex secrete vngitur signum sibi prędicitur.

Die vero facto samuel eu3 excitans duxit foras. Et cum extra ciuitatem venissent famulum quidem pręcedere iussit: illum vero remanere quasi aliquid ei nullo alio pręsente dicturus. ¶ Dumq; saul puerum pręmisisset sumens propheta vas olei super iuuenis caput effudit eumq; complexus ait. Esto rex a deo constitutus: & contra palestinos vindicaturus hebręos. ¶ Hoc autem erit tibi signum quod te volo pręscire. Cum profectus fueris inuenies tres viros in via euntes in bethleem (alias bethel) adorare deum. Quorum primum quidem tres panes offerre videbis secundum vero hedum. & tertium vtrem vini. Iuuenes isti te salutabunt: & libenter suscipient & dabunt tibi duos panes Tu autem accipiens exinde venies ad sepulchrum Rachel vbi cognosces eo ꝙ inuentę sunt asinę. Post hęc venies in gabatha & ecclesiam inuenies prophetarum & diuinitus inspiratus prophetabis cum eis ita vt omnes habentes sensum cum viderint obstupescant atq; mirentur dicentes vnde ad hanc felicitatem peruenit filius Cis vt possit etiam propheta re. F Cumq; hęc omnia signa fuerint facta scito deum esse tecum. & salutabis patrem tuum atq; cognatos veniẽsq; post hęc vocatus a me in galgala. vt pro his deo pacificas hostias immolemus. Hęc autem pręcipiens dimisit eum.

Iste qui hic dicitur cognatus ĩ biblia vacatur patruus.

Regressus saul.

¶ Porro Sauli omnia secundum prophetiam Samuel euenerunt. Cumq; venisset in domum cognati sui abner quem pręomnibus parentibus diligebat interroganti de profectu eius et quid accidisset aliarum quidem rerum nihil abscondit neq; ꝙ apud samuelem prophetam fuisset neq; ꝙ ei asinas inuentas esse dixisset. De regno autem & eius euentibus quę etiam si audirentur & inuidiam & incredulitatem parerent tacendum esse decreuit. I.r.c.10 Quod neq; amico & amplius sanguinis in ciuitate coniuncto cautum aut sapiens credidit indicare dubitãs vt reor de humana natura: quippe cũ verum sit ꝙ perfecte nemo deuotus est: neq; amicus: neq; cognatus: neq; vsq; in donis dei purum aliqui seruant affectum sublimius maliuoli & inuidiosi esse noscuntur.

Samuel ad populum.

¶ Samuel autem conuocauit populum ad ciuitatem Masphat: & apud eum diuino mandato verba disposuit dicens. ¶ Quoniam cum eis deus præstiterit libertatem & subdiderit hostes beneficiorum eius sint immemores. Et deum quidem regno priuauerint nescientes quoniam nimis vtilissimum est ab omniũ rerum excelso iuuari cum deus vtiq; omnium sit solus excelsus: elegerint autem habere se hominem regem qui eis velut iumentis subditi consilio & desiderio suo alijsq; voluntatibus sit vsurus & potestatem suam sine aliqua parcitate omnibus collaturus quiq; non ita sicut Deus proprium opus atq; facturam tueri genus hominum festinabit quod deum solum semper constat efficere. Sed quoniam vobis inquit placuit & hęc iniuria præualuit contra deum. ordinamini omnes per tribus & sceptra: & mittite sortes vestras. ¶ Quod

A dum hebrei fecissent sors cecidit super tribum beniamin. Et dum fuisset denuo sors missa per gñs exijt progenies matharis. Cumq; per viros ipsius generis sors missa fuisset: ad saul filium Cis sors regni perducta est. Quod dum iuuenis agnouisset semetipsum abscondit nolens videri vt arbitror sponte suscipere principatum sed tantam sui abstinentiam & temperantiam demonstrauit. vt dum multi nec in parua felicitate gaudium valeant retinere. sed omnino conspicui esse desiderent: ille non solum semetipsum pro tali regno & tantarum gentium futurus dominus non ostendit: sed etiam e conspectu eorum quibus erat regnaturus eripuit & querendum se non sine eoru; fatigatione fecit. Quibus difficultatem patientibus & cogitantibus eo q; non adesset: rogauit propheta deum vt ei vbi esset ostenderet. & iuuenẽ manifestum efficeret. Dumq; cognouisset a deo locum in quo erat celatus saul iussit eum adducere. Et cum inuenisset eum in medio populi collocauit. Is enim omnibus eminebat & ipse proceritate regius erat. Dicitq; propheta. Hunc deus vobis dedit regem. videtis q; & melior cunctis est & imperio dignus. Cum optasset populus regi salutem: ea quę illis erant futura propheta conscribens rege audiente legit: & librũ in tabernaculo dei reuoluit ob testimoniũ eorũ quę prędixerat venturis generationibus afferẽdum. ¶ Dum hęc itaq; samuel celebrasset dimisit populũ propheta. Et ipsum quidẽ in amathim ciuitatem patrię suę secuti sunt honorẽ regi debitũ exhibentes. Plurimi vero maligni & illum contemnebant & alijs irridebant & neq; munera offerebant. neq; studio aut sermone saul sibi placere monstrabant.

¶ Saul rex sorte electus abscõdit se.

Publicata saulis electio.

Aliqui contempserunt saulem.

¶ Saul contra Naas Ammonitarum regem bellum incepit crudelem nimis Hebreorum dextrum oculum euellentem & contra eum gloriosam victoriam obtinuit et Iude manifeste rex iniungitur.

Capitulum quartum.

t.r.c.11. POst modum vero honoris eius causa initium belli contigit contra Naas regem ammonitarum. Hic enim multa mala iudeis habitantibus transiordanem intulit. & cum multo & pugnaci exercitu eos affixit vrbesq; eorum seruituti subegit: quorum fortitudinem in propria ad presens suę subdidit ditioni. Sapientia vero atq; tractatu sic infirmos reddebat ne quomodo rursum iugum potuissent euadere seruitutis eorum. ¶ Nam etiam qui ad eum aut fide data venissent aut quos lege bellica cepisset: dextros oculos euellebat. Quod ideo faciebat vt sinistram partem vultus sui scutis celantes ad bellandum forent nimis inutiles. Et hęc quidem rex ammonitarum cum fecisset habitantibus transiordanem: super galadinos castra ponens circa ciuitatem Iabes. legatos ad eos misit precipiens vt se ei traderent quatenus eoru; oculos dextros auferret. Quod si nollent per obsessionem eorum ciuitates se interminabatur euertere. Electione; vero in ipsis esse vtrũ vellent partem corporis amittere: an certe vniuersi perire. ¶ Galadini vero merentes in talibus: neutrũ eorum promittere presumpserunt neq; semetipsos tradere neq; pugnare. Septem vero dierum poposcerunt indutias vt ad contribulos legationem mittentes solatium ab eis poscerent. Et si quidem auxi-

B. lium eis veniret pugnarent. Si vero huius rei foret inopia tradere se dixerunt passuri quodcunq; placeret hosti. ¶ Naas autem spernens multitudinem galadinorum eorumq; responsum. dedit eis indutias & solatia a quibuscumq; vellent postulare permisit. Illi vero repente per ciuitates israhelitarum miserunt indicantes quę eis faceret Naas & in qua tenerentur angustia. Qui vsq; ad lachrimas magnamq; tristitiam hoc audito venerunt. Timor autem eis aliud quicq̃ facere non permisit. ¶ Cumq; legati in regis Saul ciuitatem venissent: & in quibus essent iabite periculis nunciassent. populus quidem idem fecit quod illi priores. Flebant enim omnes calamitates. Saul ab opere agri reuersus in opidum venit inuenitq; flentes proprios ciues. Et dum causã tristitię & confusionis inquireret. agnouit quod contige-

C rat a legatis. Et diuinitus inspiratus iabitas quidem remisit promittens se in auxilium eis venturum die tertia: & ante solis ascensum portis eius esse venturum: ita vt victores eos & timore liberos ortus solis inspiceret. Iussitq; eorum aliquos pro ducatu itineris substinere. ¶ Volens autem populum ad ammonitarum bellum damni timore conuertere & eis quantotius subuenire incidens boum suorum neruos.

t.r.c.11. Hęc facere cunctis interminatus est si non armati die altera concurrerent ad Iordanem eumq; sequerentur et samuelem vbicumq; eos ducerent. Illis autem propter timorem imminentis damni definito tempore currentibus in ciuitatem Balam dinumerata multitudine inuenit eorum numerum preter tribum Iuda septingenta milia fuisse collectos. Illius autem tribus septuaginta milia fuerunt. ¶ Transiens ergo Iordanem & decem finium tota nocte faciens iter: oriente sole exercitu in tribus partibus constituto repente & inopinabiliter irruit super hostes: factaq; pugna et alios multos ammonitarum peremit simul & regem ¶ Hoc igitur opus clarum valde fecit Saul: & apud omnes Hebræos eum laudabilem demonstrauit magnamq; fecit gloriam fortitudinis adipisci. Nam si qui primitus fuerant qui spreuerant eum tunc conuersi sunt vt honorarent. & meliorem cunctorum principatu iudicarent. ¶ Non enim sufficit illi solummodo iabessenos eripuisse sed etiam cunctam studuit pugnando ammonitarum subuertere regionem. prædamq; sumens exinde copiosam clarus ad propria remeauit. ¶ Popu-

Bellu; saulis cõtra naas regem ammonitarum.

Crudelitas naas contra hebreos.

Galadinorũ lamentũ pro crudelitate naas.

Saul iabitas iuuare promittit.

In biblia sic. fueruntq; filiorum israhel trecenta milia. virorũ autẽ iuda triginta milia.

Gloria saulis apd oẽs hebreos

us autem pro rebus quę geſtę fuerant a ſaul. magna delectatione gaudebant: & q regem talem ordi⸗
nauerant exultabant. Contra autem qui eum nihil de rebus pro deſſe dixerant exclamabāt vt ſolet vul D
gus felicitate detentus euomere. & contra illos qui iu principijs huiuſmodi rerum videntur eſſe aucto⸗
res. Saul autem horum quidem circa ſe fauorem amplectebatur volentem. iurauit autem nullum noſce⸗
re contribulorum nec illa die necare permitteret: cum eſſet nimis incongruū, ſi data a deo victoria pro
prij generis ſanguine fedaretur ſed deceret vt gratiam habentes ad inuicem feſtiuitatem eius celebra⸗
rent. ℂ Cumq; ſamuel dixiſſet ſecundam ordinationem in confirmatione regni ſaul oportere fieri: om⸗
nes congregati ſunt in galgala ciuitate. Illic enim eos venire preceperat: & rurſus populo vidēte prophe
ta vnxit ſaul oleo ſancto: & ſecundo denunciauit regem. Itaq; iſto modo hebręorum reſpublica ad regū
iura conuerſa eſt. Nam tēpore moyſeos & ieſu eius diſcipuli qui poſt eum dux fuit optima ducis cōuer
ſatione gerebantur. Poſt illorum vero mortem annis decem & octo populus eorum ſine principe fuit.
Poſtea ad conuerſationem priſtinā ſunt reuerſi: ei quippe qui bello & fortitudine cunctos excellerēt tri
buentes iudicij poteſtatem. & propterea tempus conuerſationis huiuſmodi nimis eximium vocatur.

Confirmatio ſecunda electiōis Saul et vnctio manifeſta.

Epilogatio regiminis hebręorū.

ℂ Samuel ſe innocentem oſtendens coram populo deum grauiter ferre regem petitum diuino mi⸗
raculo oſtendit populum ad dei obſeruanda mandata admonens. Capitulum quintum.

Samuel autē propheta cōgregatis hebręis ait. ℂ Cōiuro vos per maximū
deū qui fratres illos optimos moyſen & aaron deduxit ad vitā & p̄res vr̄os
ex ęgypto de domo ſeruitutis eripuit: vt neq; aut verecūdię aliquid cōferē i.r.c.ii
tes neq; timore perterriti: neq; alia qualibet paſſione detēti: dicatis ſi quid
a me prauum aut iniuſtū aut lucri gratia aut auaritię cauſa geſtū eſt argui⸗
te me ſi cuius aliquid accepi aut vitulū aut ouē aut cibū recepi. aut ſi cuius
iumentū ad vtilitatē meā tollens aliquē cōtriſtaui. Et his ergo oībus ſi quid
abſtuli dicite corā rege. Illi vero clamabāt nihil horū ab eo factū: ſed ſancte
et iuſte eū prefuiſſe populis hebręorū. Samuel autē cunctorum huiuſmodi E
teſtimonium fuiſſe de eo prolatū audiēs ait. Quoniā indicaſtis mihi q ni⸗
hil incōgruū dicere de me valeatis corā rege. nunc audite cū fiducia me di⸗
cente. Qm̄ quippe nimis egiſtis in deū petentes regē: cum vos oportuiſſet
habere memoriā quod cū ſeptuagita ſolūmodo noſtri gn̄is auus iacob pro
pter famē venit in ęgyptum & illic multis milibus procreatis quę ad peſſimum ſeruitium ęgyptij perdu
xerunt. oratione patrū abſq; rege tantam multitudinem ex neceſſitate deus eripuit mittens eis moyſen
& aaron fratres. qui vos eduxerunt in terrā hanc quam nunc vtiq; poſſidetis. Et his adeptis per deū bo
nis didiciſtis pietatem atq; religionē dei quos ille hoſtibus ſubditis liberauit: & primum quidē aſſyrio⸗
rum & eorum fortitudine potiores effecit: deinde prębuit victoriā ammonitarum. nouiſſime vero pale
ſtinorum & oīa hęc conceſſa ſunt in habentibus regem. ſed cū Iepte & gedeon duces exiſterent. Quę
vos ergo ſtultitia tenuit vt fugeretis a deo & hoīs velitis eſſe ſub regno. Sed ego quidem hūc vobis in⸗
ſtitui quem deus eligit vt tadem vobis manifeſtum ſit deum iraſci & ingrate ferre petitionem veſtram:
in extremo vt eadē deus ipſe hęc vobis oſtendat apertis indicijs. nullus enim veſtrum aliquando hoc
vidit factum meſſis tēpore imbrem deū deprecemur effundere. Cumq; hęc ſamuel dixiſſet ad populū
tonitrua ſubito choruſcationes: & grandinis impetus diuinitatis infuſione prorupit: veritatem prophe
tę apud cunctos oſtendens ita vt obſtupeſcentibus & in formidine conſtitutis: peccaſſe ſe cuncti profi
terentur. & in hoc per ignorantiam incidiſſe vtq; deum propheta velut optimus pater & mitis rogaret F
vt propitius eſſet eiſq; peccatum quod per iniuriam & iniquitatem commiſerant dimitteret exorabāt.
At ille promiſit ſe deum rogaturum vt eis veniam concederet meritorum. ℂ Monuit tamen eos vt iu
ſti forent & boni & haberent ſemper memoriam eorum in quibus pręuaricatione virtutis inciderant &
ſignorum dei & legiſlationis moyſeos: ſic eis cum felicitate regia ſalutis eſſet effectus quia ſi hęc negli⸗
gerent. venturam eis eorumq; regi plagam maximam prophetauit. Igitur ſamuel cum hæc dixiſſet he⸗
bręis confirmando ſenunto ſaulis regno populum remeare permiſit ad propria.

ℂ Innocens ſamuel ſe purgat corā omnibus.

Arguit Samuel populū pro petitione regis.

Samuel miraculo oſtendit deū grauiter ferre petitionē regis.

Monitio ſamuelis ad populū.

ℂ Saul cōtra paleſtinos (qui arma a iudeis abſtulerant eos omnino ferro vti interdicentes) arma pa⸗
rat qui ſacrificando peccat vnde & accuſatus a ſamuele q a ſobole regnum recederet. ionathas tamen
eius filius latēter cū armigero ei ſignū denotās hoſtes aggreditur quos miraculoſe vicit. Capitulum vj.

Saul igitur eligens quaſi tria milia virorum ex omni plebe duo quidem milia ipſe recipiens
morabatur in ciuitate Bethleem: Ionathę vero filio ſuo mille dedit armigeros: cumq; miſit i.r.c.ii
in gabatha. Ille autem obſidebat caſtra paleſtinorum non procul a galgalis. ℂ Paleſtini nā⸗
q; qui in Gabaa morabantur arma iudeis abſtulerant & munitiſſima loca ſuiſq; caſtra oportuna deti⸗
nebant interdicentes hebręis vti ferro propter quam cauſam agricolæ ſi quod inſtrumentum eis eſſet

Saul contra philiſteos & exercitus ſui numerus Paleſtini arma a iudeis auferētes ipīs ferro vti interdixerunt.

necessarium ad culturam: venientes ad palestinos fabricabantur illud. ℭ Cum ergo palestini cognouissent castra sua ab hebreis: obsessa indignati & contemptum hebræorum magnam iniuriam iudicantes iudeis prelium intulerunt ducentes pedestrium quidem trecenta milia, curruum vero triginta milia et equitum milia sexaginta. castraq; posuerunt circa ciuitatem magnam. Quod cum cognouisset saul rex hebreorum descendit in galgalam ciuitatem: & in omni prouintia misit populum propter libertatem ad bellum contra palestinos inuitans. eorumq; potentiam vilissimam esse declarans & nimis indignu; vt per timorem pericula sustinerent. ℭ Dumq; populi qui erant cum Saul multitudinem palestinorum inspicerent: valde territi sunt. Et alij quidem in speluncis & cauernis & cloacis semetipsos celauerunt: plurimi vero transiordanem iugulati lapsi sunt qui erant precipue ex tribu gad & ruben. ℭ Misit Saul ad prophetam vocans eum vt cum eo de bello & rebus presentibus cogitaret. Ille autem substinere ibi eum precepit & hostias preparare. Post septem vero dies venturus ad eum. vt septima die sacrificantes ita congrederentur ad bellum. Qui sustinuit quidem sicut propheta mandauit. mādatum vero nequaq̄ cum perfectione seruauit. sed cum videret prophetam quidem morari se autem a militibus derelinqui celebratis hostijs. cum audisset Samuel venientem: ei in occursum festinanter egressus est. Ille vero non recte cum eis fecisse dixit eo q̄ orationes & sacrificia que voluntate dei erant facienda populo
r.c.13. offerre petulanter ipse precesserit. Saul vero satisfaciente & dicēte sustinuisse se quidem prefinitos dies sed pro necessitate & discessu militum & propter hunc timorem & inimicorum aduentum in magna tristitia: eo q̄ auditi fuissent in galgala descendisse ad offerenda sacrificia se fuisse compulsum respondēs Samuel ait. Sed tu quidem si iustus esses & mihi non inobediens: nunq̄ in his que pro presentibus precepit deus primitus defecisses quam in rebus necessarijs expediret vt et tibi tueq; soboli regnare plurimo tempore licuisset. ℭ Hec samuel quidem grauiter ferens in his que fuerāt facta discessit ad propria Saul autem in gabaa ciuitatem habens secum sexcentos solummodo viros: cum Ionatha filio venit. Quorum plurimi arma nequaq̄ habebāt dum ferrum vtiq; in prouintia minus esset: & quia arma facere non potuissent. Non enim sinebant eos palestini sicut dudum iam declarauimus hæc habere. ℭ Igi
r.c.14. tur diuidentes tribus agminibus exercitum palestini. & per totidem itinera discurrentes hebreoru; prouintiam deuastabant. videntibus scilicet Saul rege & filio eius ionatha: & terram defendere cum essent seccenti solummodo non valentibus. ℭ Dumq; resideret ipse & eius filius & sacerdos achias qui erat de prole hely sacerdotis super collem excelsum terramq; populari respicerent eis in maxima angustia constitutis: Saul filius cum suo armigero constituit vt latenter ad hostium tabernacula properarent turbatisq; eis & quendam modum commotionis inferrent. ℭ Dumq; armiger eius pronius se eum secuturum assereret: licet mors immineret: sumens solatium iuuenis et de colle descendens ad hostes pariter ibant. ℭ Erant igitur castra hostium super scopulum habentem subtilissimam lōgitudinem tribus verticibus accutissimis prominentem: scopulis per circuitum euntibus & quasi propugnaculis inuasiones pugnantium prohibentibus vnde contingebat vt custodes minorem haberent sollicitudinem castrorum q̄ natura locus ille omnibus videbatur esse munitus & ad capiendum valde difficillis: eo q̄ non solum ascendere illic: sed etiam accedere difficille videretur. ℭ Dum venisset ad castra Ionathas: armigerum confortabat exacuens vt ad hostes accederent signumq; hoc victorie indicarent. Si vero nihil eloquerentur tanq̄ non vocantibus reuerti deberent. Accedentibus illis ad exercitum hostium apparente iam die: videntes palestini eos alterutros edicebant. Ecce de cauernis & de speluncis egrediuntur hebrei. Et ad ionatham eiusq; armigerum dicebant. venite ad nos: vt vos digne pro vestris presumptionibus puniamus. Quam vocem grate suscipiens filius Saul: tanq̄ ei victoriam designantē. tunc equidem ab illo loco in quo hostibus visi fuerant recessit. mutansq; locum venit ad petram que erat propter munitionem locorum desolata custodibus & exinde quasi repentes & trahentes semetipsos cum multo labore naturam loci vicerunt. vt ad inimicorum castra conscenderent. Irruentesq; eis dormiētibus occiderunt quidem quasi viginti turbatos vero pauore eos vehementius impleuerunt ita vt alij quidem effugerent arma omnia relinquentes. alij vero semetipsos non agnoscentes eo q̄ congregati ex multis gentibus essent credentesq; inimicos & irruisse super se Israhelitas putantes & non hoc duorum hominum presumptione commissum ad alterna bella conuersi sunt. Quorum alij quidem perempti moriebantur alij vero fugientes per saxa precipites conuolabant. ℭ Dumq; exploratores Saul dicerent regi palestinorum castra valde turbari: requirens Saul nequis suorum deesset audiuit suu; esse filium & eius armigerum. Iussitq; vt pontifex sumpta veste sacerdotali de futuris rebus ei prophetaret. ℭ Cumq; ille eum conuincere & hostibus fortiter preualere dixisset palestinos iuasit & turbatos aggressus est: qui se potius inuicem peremerunt. Refugerunt autem ad eum etiam qui primitus se per cauernas & speluncas petrasq; celauerant audientes Saul esse victorem. Congregatis autem quasi decem milibus hebreorum. persecutus est inimicos cuncta regione dispersos.

Exercitus palestinoru; nūerus contra hebreos

Fuga israel ante palestinos.

Mittit Saul ad samuelem.

Trāsgressio saulis in sacrificando per seipsum

Quomodo saul peccauit offerēdo vide Nicolaum de lira.

Predixit samuel sauli sobole recessurū regnu;.

In biblia cu; venisset dies prælij non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi.

Ionathas cū armigero latenter ad hostes properant.

Descriptio obsessionis hostiū

Ionathas signū victorie dat armigero.

ℭ Mirabilis pugna Ionathe & victoria contra philisteos.

Saul contra philisteos victoria.

¶ Saul temere iurante mellis fauum gustat. ionathas qui (forte super eum cadente) iuramenti trans- D
gressor inuentus per populum liberatus est a morte quam eius pater ei infligere propter iusiurandū vo
luit. Capitulum septimum.

Saulis iuramentum temerariuȝ quod ignorans ionathas transgressus est.

Mel gustat Ionathas.

IGitur siue propter inopinatę victorię gaudium (dum sepe felices contingat extolli) siue I.r.c14
ignorantia faciente palmę illius decus pessima lamentatio fedatum est. volente etenim
saul funditus interimere palestinos & penam eos exsoluere maledixit hebręis vt si quis
a cede se retinēs inimicorum anteq̃ nox futura veniret aliquid comederet & ab interfe
ctione hostium aut a persecutione cessaret: maledictus esset. Cumq; hoc dixisset: veniēs
ad quendam quercum excelsam in sorte effrem constitutam. Ionathas filius eius dum il
lic apum contigisset eum inuenire cubilia: & maledictum patris ignorans nec populi super eo professio
nem agnoscens expresso mellis fauo comedit. Inter hęc autem cognoscens quoniam cum nimio male-
dicto eius pater interdixisset aliquem gustare cibum ante solis occasum. comedere quidem cessauit nō
autem recte patrem prohibuisse dixit: quando cum maiori potius fortitudine atq; fidutia persequentes
cibo sumpto plurimos inimicorum & capere & interficere potuissent. Multa siquidem interficientes mi
lia palestinorum circa vesperam ad spolia hostium sunt conuersi. magnamq; prędam & pecora sumen
tes occidebant. Hoc autem a scribis nūciatum est regi: quoniam populus in deum peccaret: & occisis pe
cudibus anteq̃ sanguis bene dilueretur nondum purgatis carnibus vescerentur. Iussitq; Saul volui lapi
dem magnum in medio et prędicari in populo vt super eum interficerent et carnem cum sanguine nō
comederent quoniam hoc nequaq̃ deo placeret. Cunctis hoc regis pręcepto facientibus statuit illic al

Holocaustuȝ p victoria celebrauit Saul.

tare Saul. & holocaustum super eum deo celebrauit. Hoc autem altare cōstituit primum. Mox itaq; vo
lens ad hostium procedere castra: vt quę in eis videbantur esse diriperet ante diem: militibus insigni-
ter eum sequentibus et cum multa fidutia eius pręceptis obediētibus vocauit rex achitob sacerdotem

Deus consultus respōsa dare recusat.

iussitq; vt consuleret si deus annueret vt euntes ad inimicorum castra hostibus denuo pręualerent dicē E
te vero sacerdote deum responsa non dare Saul dixit. Non sine causa consultus deus vocem nobis nō
reddidit. qui primitus anteq̃ interrogaretur omnia nunciauit. Sed taciturnitas alicuius est latentis cau-

Iuramētū de iq̄rēdo & occidendo trāsgressore.

sa peccati. Vnde iuro per eundem ipsum deum: licet filius meus Ionathas peccasse reperiatur interficiā I.r.c14
eum & deum ita placabo. Quanto magis si in extraneum et nihil mihi competentem personam sup-
plicium inferre cognoscar. Cumq; hoc fieri populus exclamasset repente cunctos in vno loco constituit

Sors super ionatham quem pater eius voluit occidere.

stetitq; ipse in alia parte cum filio. & eum qui dereliquerat instanti sorte requirebat. Inuētusq; Ionathas
peccasse interrogatus a patre est quid fecisset & quid in sua vita non recte nec sancte peccasset. Cui di-
xit Pater nihil aliud scio: nisi quia ignorans hesterno die maledictum ac iusiurādum a te prolatum per
sequens inimicos fauum gustaui mellis. Quem saul occidere se repente iurauit. quatenus & generi &

Obedientia Ionathę.

naturę simul amori hoc modo pręponeret iusiurandum. Qui nequaq̃ mortis interminatione perterri-
tus sed animam ingenue nimis magnanimiterq; componens: nec ego supplicio inquit pater parcendū
mors mihi suauis est: quę pro tua geritur pietate. & populi magna victoria. Maxima siquidem mihi cō

Ionathā a morte, populus liberat.

solatio est hebręos de palestinis reliquisse victores. ¶ In his itaq; omnis populus doluit: & nimis inge-
muit: iurauit non se mori permittere ionatham victorię huius auctorem. Et ipsi quidem abripuerunt
eum a maledicto patris orationes pro eo facientes vt ei peccatum quoq; dimitteret deus. Saul autem

Debellatoruȝ p saul epilogus.

reuersus ad propriam ciuitatem vsq; ad sexaginta milia hostium interfecit. ¶ Regnauitq; feliciter &
vicinas prouincias gentesq; belli iure subegit: id est amonitarum & moabitarum & palestinorum: dum

Filij Saul Ionathas & Iesus qui in biblia iesui & melchis qui melchisua appellaꝰ filię merobique in biblia merob & micol.

eorum & regem & eos tributarios fecit. Fuerunt autem & filij masculi quidem tres: ionathas & ihesus & F
melchis. Filię vero duę merobin & micol. Habuitq; militię principem patrui filiū abner filium ner. Ner
autem & cis pater Saul fuerunt fratres filij abyel. Habebatq; saul curruum multitudinem & ęquestrium.
& cum quibuscumq; pugnaret cum victoria remeabat. Hebreosq; ad excelsam multitudinem felicita-
tis euexerat. & aliarum gentium potentissimos demonstrabat. Iuuenes autem proceritate & pulchritu-
dine pręcellentes elegit eosq; armigeros suos effecit.

¶ Saul contra pręceptum Agag Amalichitarum regem (victoria contra eos habita) captiuum reci-
pit & iuuentā sibi & suis reseruauit contra Samuelis monitionem qui neq; sexui neq; etati parcendum

Samuel saulē ā-monet vt debellet Amelech & nulli pcat sexui neq; etati nomēq; Amalech delendum.

deum velle significauerat vnde iratus deus dixit se penituisse fecisse saulem regē. Cuiq; prędixit samuel
regnum a se auferenduȝ quod in eius veste (trahente saule) significatum est. Occiditq; samuel Agag re
gem Amalechitarum quem postea non vidit Saul. Capitulum octauum

VEniens igitur Samuel ad Saul missum se dixit adeo vt eum commemoraret obedientię quā I.r.c.15.
do ipse quidem haberet gentium principatum: deus vero & ipsius esset & rerum omnium
dominator. Adijciebat dixisse eum quoniam multa mala Amalechitæ Hebręis in deserto
fecerunt quando ęgredientes ex Egypto veniebant in regionem quę nūc est eorum ideoq;

bello perimendos amalechitas. Quibus subditis: nullumq; eorum debere viuum penitus relinqui. Sed
A omnem necandam etatem incipientes a mulieribus: pariter & infantibus: & hoc supplicium (eo q̄ ma-
iores nostros afflixerunt) sustinere. Sed neq; iumentis nec alijs pecudibus ob vtilitatem propriam pos-
sessionem ait esse parcendum sed cuncta dicanda deo & nomen Amalechi secundum Moyseos man-
data delendum. Saul vero professus est se precepta complere & obedientiam non solum in hoc credi-
dit vt contra amalechitas pugnaret. Sed vt etiam velociter properaturum se esse monstraret. Congre-
gansq; cunctum exercitum, eumq; dinumerans in galgalis inuenit Israhelitarum absq; tribu Iuda circa
quadragrinta milia virorum. Illa namq; tribus sola triginta milia habebat armatos. Tunc vero saul ama
lechitarum regionem ingressus insidias occultas circa torrentem fecit vt non solū ab arce pugnans eos
affligeret: sed etiam inopinate super eos per incertas vias irrueret. & circundatos deuastaret. Igitur con
gressus in pugnam fugauit hostes: multosq; peremit & reliquos persecutus est fugientes. Cumq; illud
opus propicia diuinitate compleuisset amalechitaru3 vrbes obsedit & alias quidem molitionibus alias
suffossionibus cloacarum & muris extrinsecus ediuerso edificatis: alias autem fame & siti alias vero mo
dis alijs obsidens & fortiter capiens. ad necem cunctorum infantium & mulierum simul: nichil crudelē
nec vltra humanam naturam se facere credens. primum q̄ in hostes hec agebat. deide quia precepto
diuino cui non obedire foret grande periculum ministrabat. ¶ Cepitq; regem hostium agag captiuum
cuius corporis pulchritudinem magnitudinemq; miratus decreuit esse saluandum non hoc diuina volū
tate faciens. sed iudicium proprium sequens & sine causa cedēs vitam quasi misericorditer: vnde illi po
testas sine suo periculo miserendi non esset. Deus namq; sic odiuit amalechitarum genus vt neq; infan
tibus parceretur: quibus potius misereri naturā est. Saul itaq; regem Agag & malorum que contra he-
breos gesta videbantur auctorem a morte seruauit. & hostis pulchritudinem preceptis dei preposuit.

Numeratus hebreorum exercitus. In biblia recensuit eos quasi agnos, ducenta milia peditū et decem milia virorū de Iuda.

Saul cōtra amalechitas victoria. Saul contra dei preceptū Agag regem captiuu3 cepit & iumenta sibi et suis reseruauit.

¶ Peccauit quoq; simul cum eo & populus. Nam & illi iumentis & pecudibus pepercerunt: eaq; sibi di
li.r.c.15 ripuerunt: iubente deo non esse seruanda sed & alias res diuitiasq; collegerūt. Si quid vero dignum pos
sidere non erat consumpserunt. ¶ Cumq; vicisset saul vniuersos a pelusio egypti vsq; ad rubrum mare
residentes hostes sichimitarum gentem solummodo dereliquit. Isti namq; in regione madia3 in medio
habitabant. Quibus ante pugnam denunciauit vt abscederent ne forte amalechitarum calamitati com
B. municarent. Nam dum essent cognati raguel soceri moyseos credidit esse saluandos. ¶ Saul igitur tan-
q̄ in nullo prophete mandata preuaricās que acceperat dum contra Amalechitas pugnaturus exiret.
se velut omnibus integre seruatis: deuictis hostibus cum leticia referebat ad propria. Deus autem pro-
amalechitarum vita & pecudum rapina quam populus gesserat contristatus est quoniam hæc fuerant
(eo prohibente) cōmissa. dirum namq; iudicabat vt cuius fortitudine fuerant adepti victoriā eum sper-
nerent & nec tanq̄ humani regis preceptionibus obeditēt: dicebatq; prophete penitere se eo q̄ saul or-
dinauerat regem quando eius iussa non faceret: sed vteretur propria voluntate. ¶ Hec audiens samuel
valde confusus est & deum cepit tota nocte rogare vt esset propitius saul seq; ab indignatione suspen-
deret. Qui veniam se dare saul etiam propheta poscente non annuit iniustum esse decernens se tantis
peccatis indulgentiam condonare non ob aliam causam asserens mala generari nisi cum aliqui iniusti-
tiam passi ad vindictam negligentiores extiterint: aucupantur enim inquit gloriā benignitatis & patien
tie: & latenter hec pariunt. Dum ergo deus prophete precibus denegasset nec parceret die facta samuel
ad saul venit in galgala vidensq; eum rex cucurrit & osculatus est dicēs. Gratias ago deo qui dedit mi-
hi victoriam & q̄ omnia pro eius voluntate sunt gesta. Cui respondēs samuel ait. Vnde ergo audio cla-
morem iumentorum & ouium in exercitu. Cui respondit populum hec ad sacrificia reseruasse: genus au
tem amalechitarum mandato diuino omne delesse. nullumq; fuisse relictum nisi tantummodo regē de

Saul sichimitis pepercit.

Deus contristatus contra Hebreos dicens se penitere fecisse Saulem regem.

Samuel ad saulem venit.

C quo quid oporteret fieri dicebat adinuicem cogitandum. Cui propheta dixit non super sacrificia dele-
li.r.c.15 ctari sed bonos & iustos huiusmodi esse illos qui eius consilium mandataq; sequuntur: & nihil aliud be-
ne se iudicant agere nisi quod pro dei fecerint voluntate. Is enim contemnitur non quādo ei non sacri-
ficatur. sed quando spiritus inobediētie adhibetur. Ab his enim qui ei subditi non sunt nec eū vera re-
ligione colunt. neq; dum multas hostias & magnas obtulerint neq; dum ornamenta ex auro & argento
facta dicauerint suscipit hec sed potius auersatur. & magis studium hoc nequitie iudicat non esse pie-
tatem. Ad illos autem qui solummodo quod precipit diuinitas recordātur & mori potius eligunt q̄ pre
uaricari aliquid quod iubetur semper conuertitur: & neq; sacrificium ab eis exquirit. Sed & dum sacrifi
cauerint siue simplex aliquid siue vilissimum gratanter eorum parua munera q̄ ditissimorum maximā
suscipit opulentiam. Tu siquidem scito tibi deum iratum. Spreuisti ea & neglexisti que tibi mandauit.
Quomodo igitur arbitraris eum sacrificia respicere ex his rebus quas decreuit ille perire. Nisi forte si-
milia iudicas illa peccata & que vis deo offerre sacrificia. Expecta igitur regnum tibimet auferendum
et potentiam quam a deo tibi neglexisti fuisse collatam. ¶ Porro Saul fatebatur quidem inique fecisse

Melior est obediētia q̄ victime

Samuel sauli p̄dixit regnū sibi auferendum.

et peccatum se negare non posse. trangressumq; se mandata prophetę dicebat: sed pro timore ac metu exercitum non prohibuisse prędam diripientem: nec tantam multitudinem retinere potuisse. Sed ignosce inquit et esto nunc mittis. de cetero obseruabo ne peccem. Rogabatq; prophetam vt reuertens deo hostias pacificas immolaret. ille vero cum deum illi parcere nō videret. remeauit ad propriam. ¶ Saul autem volens retinere samuel apprehendit eius pallium violenterq; tractum eo ꝙ samuel impetu facto descendit. et vestem eius dirupit. Cui propheta dixit. Sic tuum scidetur imperium & accipiet illud vir bonus & iustus quoniaʒ deus permanet in suo decreto nec mutatur atq; conuertitur. Nam mutare sententiam passionis humane: non fortitudinis est diuine. Saul autem impie se egisse fatebatur: infecta vero facere quę facta fuerāt nō posse: rogabatq; eū vt se coraʒ multitudine honoraret & deum veniens adoraret. Quod dum cessisset samuel: veniens adorauit deum. Deductusq; ad eum est rex amalechitarū agag. et dicens q̄ amara esset mors audiuit. Sicut tu multas hebręorum matres pro filijs ingemiscere lugereq; fecisti. sic ingemiscet in tua morte genitrix tua. iussitq; repente eū in galgalis mori. ipse vero in ramathim ciuitatē abijt. Rex vero saul sentiens quę mala passurus esset qui sibi in regno deū fecerat inimicū: ascendit in gabaa quod nomē interpretatū significat collem & post illam diem non vidit samuel.

D. i.r.c.

Vestis samuelis tenente saule rūpitur quod regni saulis diuisionem significauit.

Occidit samuel agag regē amalechitarum nec post ea eum vidit saul.

¶ Pręceptum samueli (vt filium iesse inungat in regem) datur. sed omnibus iesse filijs perquisitis solus dauid fratrum minimus rex eligitur ad quem spiritussanctus (relicto saule qui a maligno spiritu affligebatur) accessit qui & propheta factus est qui et cythara Saulis armiger factus vexationē eius leniebat

Capitulum nonum.

CVmq; propheta propterea tristis esset: iussit deus vt a cogitatione quiesceret. & sumens vas olei in bethleem ciuitatem iret ad iesse filium obed: & eius vngeret natum quem ipse monstraret in rege. ¶ Cumq; metueret ire ne cognoscens saul aut latenter, aut palam eum occideret dicente deo & dante securitatis viam prędictam venit ad ciuitatem. Quem cuncti salutauerunt: causam eius inquirentes aduentus. Quibus dicebat venisse se vt deo sacrificaret. Tunc sacrificio celebrato vocauit iesse cum filijs suis ad altare: & inspiciens eius filium seniorē procerum & optimum: credidit propter pulchritudinem hūc esse futurum regem. sed prouidētia diuina frustratus est. dum enim consuluisset deum ratus fuerat & dignum imperio iudicabat si iuuenem vngeret quem ipse admiratus fuerat respondit non ea videre homines quę deus intendit. Sed tu inquit pulchritudinem iuuenis respiciens: hunc arbitraris regno placere: ego autem non corporis pulchritudinem ac speciem; apicem facio esse regalem: sed animi sine dubitatione virtutem. Ille siquidem perfecte pulcher est qui pietate simul & iustitia & fortitudine necnon & obedientia splendet: & omnibus ex quibus anime pulchritudo consistit. Cumq; dixisset hæc deus: pręcepit samuel iesse vt omnes ei suos filios demonstraret. At ille alios quinq; venire fecit. Quorum senior quidem helyas vocabatur secundus vero aminadab. samma tertius. quartus vero nathanael alias natham. quintus autem rahel: sextus asam. videns autem propheta & istos in nullo minores pulchritudine seniori. cōsuluit deum quem horum eligeret fore regem. Quo dicente nullum: denuo requisiuit iesse si pręter istos alios haberet filios. Qui dixit esse alium nomine dauid pastorum ouium curam habentem. Iussitq; eum samuel velociter vocari. impossibile dicens eos esse comesturos anteq̄ ille veniret. ¶ Cumq; venisset dauid vocatus a patre puer colore quidem rubeus & pulcher aspectu tacite samuel dixit ad eum. Hic est qui deo placuit ad regnandum. Tunc & ipse discubuit: fecitq; iuuenem sub se discumbere: & iesse cum reliquis filijs. Deinde vidēte dauid sumens oleum vnxit eum eiq; adhuc tacite dixit atq; significauit. Quoniam eum regnare eligeret monuitq; eum iustum esse debere: & eius obedire pręceptis. Sic etenim ei regnum multo tempore fore mansurum: domumq; claram ac formosam habiturum vastaturumq; pariter palestinos. Sed et cum quibuscumq; gentibus congrederetur vinceret: & ingentem gloriam possideret quod et ipsum habere & posteris relinquere promittebat. Samuel quidem dum hęc monuisset abscessit. Diuinitas autem ad dauid Saul relicto migrauit. Et ille quidem prophetare cepit spiritu sancto super se veniente. Saul vero quedam passiones & demonia repente comprehenderunt: suffocationes ei & angustias inferētes ita vt medici nullum ei salutis remedium inuenirent. Si quis tamen esset cantare peritus & in cythara psallere doctus hunc adduci iusserunt: vt cum eum demonia inuaderent & turbarent. super eius caput astans psalleret & hymnos ediceret. Ille vero hoc nō dissimulauit efficere: sed queri huiusmodi hominem protinus imperauit. cumq; ei quidam suorum dixisset vidisse se in ciuitate Bethleem quendam Iesse filium adhuc etate iuuenculum pulchrum atq; decorum & alijs studijs valde dignum: necnon psallere vt hymnos cantare doctum insuper eximium pugnatorem: mittens Saul ad Iesse Dauid sublatum a gregibus ad se venire præcepit. Mandans ei velle se iuuenculum videre de cuius pulchritudine & fortitudine commonuissent. Iesse vero misit filium dans ei munera Saul portare. ¶ Quo veni-

i.r.c. E. i.r.c. F.

Pręceptū dei samueli vt filiū iesse vngat in regē

Homo videt ea quę patent dn̄s autē ītuetur cor

Pulcher apd̄ deum quis dicitur

Nomina filiorū iesse.

Dauid inter fratres rex inungitur ad quē spūs dn̄i saule relicto migrauit & propheta factus est

¶ Saul a spiritu maligno affligitur quem dauid cythara refocillabat.

A ente:gauisus est. Fecitq; eum armigerum & bonis omnibus honorauit. Delectabatur enim in eo maxime in inuasione demoniorum qui cum ad eum accederet solus erat medicus hymnos dicendo & psallendo rursus in cithara & saul a mentis oppressione reuocando. Misit igitur saul ad patrem pueri iesse petens vt apud eum dauid maneret:eo q eius presentia delectaretur. Quod acceptans iesse non contradicendo concessit.

Dauid cithara leniebat saul factusq; eius armiger.

¶Bello contra philisteos inito goliath (cuius statura & arma describuntur) hebreos ad duellum inuitat quem deum blasphemantē dauid iuuenis contra omniū estimationem sine armis diuino consilio adiutorio aggreditur eumq; funda in terram prostrauit & suo gladio caput amputauit vnde a populo laudem maximam a virginibus super saul reportauit factusq; est tunc millenarius.

¶Capitulum..x.

Re.c. Post non multa siquidem tempora palestini denuo congregati & maximum super omnes Israhelitas exercitum colligētes inter sochot & azecha castrametati sunt. Contra quos denuo saul produxit exercitum & super quendam montem castra ponens coegit palestinos priora quidem castra relinquere & ex aduerso montis quem saul apprehēderat aduenire diuisitq; eorum exercitus medius mons qui erat positus inter eos. Igitur descendit quidam de exercitu palestinorum nomine goliath de ciuitate ieth vir valde procerus cuius altitudo erat sex cubitorum & palme vnius accinctus armis:quę pro magnitudine sua natura eius corporis exigebat:indutusq; lorica quę erat quinq; milium siclorum eris. Galeam vero & tibialia habebat erea: quę talis viri & magnitudinem & inopinabilia potuissent membra protegere. Hasta vero eius erat non leuis dextre portatio sed quam ipse gestabat in humeris:cuius ferrum secentorum siclorum fuit sequebāturq; eum multi arma portantes. ¶Hic igitur goliath stans inter medias acies:vocem emisit grandem contra saul & hebreos dicens: A pugna nunc & periculis vos absoluo. Qui enim necessitas est nostrorum exercitus

Bellum philisteorum cōtra hebreos.

Goliath describitur statura & armorū apparatus.

Goliath ad exercitū hebreorum

B. deperire:Sed date aliquem vestrum contra me pugnaturum: & totum bellum vnius victoria terminetur:seruiatq; pars altera eis quorum fuerit ille qui vicerit. Est enim multo melius & temperantius vnius piculo promereri q̄ potestate adesse multorum. Hęc cum dixisset ad propria remeauit. Altera die rursum veniens eadem verba fecit & similiter vsq; ad diem quadragesimum hostes ad predictas conditiones prouocare non destitit. Ita exterius & ipse saul et exercitus constituebant quidem acies q̄ pugnari:ad congressionem vero minime veniebant. ¶Bello quidem consistente inter hebreos & palestinos saul remisit dauid ad patrem suum iesse:cum eis tres eius alij ad solatium & periculum pugne sufficerent. Ille vero tunc quidem ad ouilia & pasturas pecudum remeauit. Non multum post ad castra reuersus est hebreorum missus a patre:vt necessaria fratribus deportaret:& quid ageretur cognosceret:cumq; goliath denuo reuertens & prouocans exprobraret: quasi nullus inter eos vir esset qui contra eum pugnare presumeret:cum fratribus loquens dauid ea quę mandauerat pater, audiens illum blasphemantem exercitum & pariter affligentem indignatus est & fratribus ait paratum se esse solum cum hoste pugnare. Cui senior frater heliab interminatus & presumptionem habere eum preter etatem dicēs expertem huius officij iussit ad patrem & ad pascua remeare. Qui reueritus quidem fratrē discessit & apud quosdam militum est locutus q vellet cum palestino prouocante pugnare. Illius autem repente saul iuuenis indicantibus volūtatem:rex eū vocauit. Et dū quereret vt q̄d vellet ediceret dixit. Non deficiat mens tua rex nec metuas. Ego superbiam hostis huius pugnando prosterno & ita procerum sublimemq; subdam:& sic quidem iste irridebitur tuus vero exercitus gloriosus inuenietur si neq; a viro bellatore aut in acie perito:sed vocatus a puerili etate moriatur. Saul autem eius presumptionem atq; magnanimitatem valde mirante. Non tamen in eo habente fidutiam propter etatem sed infirmum esse vt contra peritum hostem bellum suscipere edicente:dauid ait. Polliceor hoc confidēs in deo qui mecū est cuius etiā adiutorij fūgor expimēto. Nam dū aliqn̄ leo ouiculas meas inuasisset & arripuisset agnū sequēs apphēdi eū & agnū quidē ex ore eius abripui ipsū vero dū contra me ipetū fecisset a cauda

Missus dauid a patre ad fratres in bello necessaria ipsius deportans.

Indignatus dauid audiens holiath blasphemantem fratris dicit se solū cū hoste pugnare.

C cōprehēsū & pcussū in terrā pemi. Idē & vrso faciente in vltus sum. Putet ergo ille hostis vnum hmōi se esse bestiarū diu exprobratus exercitui:& nostrū blasphemās deū:qui eū mihi faciet subiectū. Saul igit volūtati pueri atq; p̄sumptioni similem orās deo terminum dari dixit:vade ad pugnā. Et accingens eū

Fortitudinē suā dauid memorat qui leonem occidit & visū.

i.R.c. sua lorica sil & gladio & apponēs ei galeā:destinauit. Dauid aūt oneratus his armis cū nō esset exercita
17. tus in eis ait. Ista siquidem rex tua sint ornamenta:cui fortitudo est hęc gestare p̄cipua:mihi vero tanq̄ seruo tuo cōcede sicut ego volo pugnare. Ergo positis armis sūptoq; bacculo pastorali & quinq; lapidibus de torrente in pastorali pera:& fundā in dextera portans ibat ad goliath:videns autē eum goliath sic venientem spreuit:& iniuriā ei fecit:quasi arma non gerens hominum pugnaturus veniret:sed quibus canes repelli solent dicens. Num me canei existimasti? Ille autem non canem sed deterius aliquid eum esse se putare respōdit. Cōmouitq; goliath ad irandū vt ei maledictum apponere ex vocabulo de

Dauid depositis armis sūpto baculo & quīq; lapidibus petra cōfunda hostē aggreditur.

Victoria dauid contra goliath.

Fuga palestinorũ & occisio.

sui & interminatus est daturum se carnes eius terrenis bestijs: & celi volatilibus deuorandas. Cui respõdit dauid. Tu quidem venis contra me cum gladio & hasta & lorica ego autẽ ad te venio armatus deo qui & te & omnem exercitum vestrum nostris manibus perditurus est. Hodie namq; tuum caput abscidemus: & reliquum corpus similibus tui canibus apponemus. Scientq; cuncti quoniam deus presul est hebreorum & arma nostra ipse ẽ semper & fortitudo. Nam omnis exercitus & reliquus apparatus inutilis est absente deo. ¶ Palestinus autem armorumpondere cum currere non valeret paulatim venit ad D
dauid contemnens eum & se confidẽs nudum simplici adhuc etate puerum sine labore perimere. Occurrit autem ei iuuenis cum deo auxiliatore suo: q ab hoste non videbatur: & sumens de pera vnum lapidem quos de torrente collegerat: & emittens eum de fondibula pecussit repente goliath in fronte & vsq; ad cerebrum pertransiuit ita vt mox confracto capite goliath caderet pronus in terram. Tũc stetit dauid super eum & caput eius inscidit. ¶ Cadente vero goliath: facta est palestinis occasio maxime fuge. Nam dum peritissimum suorum cecidisse conspexerunt de rebus omnibus desperãtes resistere noluerunt sed viuere se turpiq; fuge tradentes conabãtur liberare. Saul autem & cunctus exercitus hebreorum clamore facto super eos exilierunt & multos interemerũt & persecuti sunt vsq; ad terminos geth & portas ascalonis. Mortui sunt quidem palestinorum triginta milia: & totidem vulnerati. Porro saul reuersus ad exercitum eorum castra diripuit: & simul incedit. Caput autem golie dauid ad tabernaculum proprium deportauit: & hastam dicauit deo.

Laus virginum in dauid vnde saul inuidiã sũpsit cõtra dauid Biblia percussit saul mille & dauid decẽ millia.

¶ Porro circa dauid inuidiam atq; odium saul regis virgines mulieresq; prouocauerunt. Occurrentes enim victrici militie cũ cimbalis & tympanis delectabantur omni leticia milites: mulieres quidem canentes quia multa milia saul palestinorum interemisset: virgines autem quia multa dena milia interemisset dauid & ceperit. Nec audiens rex q milenariũ numerũ testimonium ipse perciperet & dena milia multitudo iuuenculo faueret & cogitans quia ni- E
hil post hunc tam clarum fauorem nisi regnum minus esset dauid cepit eum timere & nimis habere suspectum & a priori quidem officio quo vtiq; armigerum fecerat: eum amouit ne dum nimis proximus esset eum posset occidere. Constituit eum milenarium dans ei locum quidem meliorem sed optabat sibimet cautiorem volebatq; eum ad hostes & prelia mittere vt in his pericula sustinendo perisset.

¶ Saul dauid filiam dolose in vxorem dare ꝓmittens: si palestinorum sexcenta abscidens capita apportet cui illud facienti desponsatur michol regis filia ipsum tamẽ saul occidere cogitat ionathas manifestat quẽ ionathas apud eum laudibus extollit vt ad clementiam possit prouocare & ipsi dauid vt caueat malã patris voluntatem secreto manifestat.

Amatus dauid a populo & a regis filia quã saul vxorẽ dare dolose promisit.

In biblia si cẽtũ palestinorũ preputia apportaret.

Dolus saulis cõtra dauid.

Capitulum.xi.

DAuid autem deum habens vbiq; ducemquocũq; venisset preualebat & optime agere videbatur ita vt propter excellentiam fortitudinis & populus eũ & regis filia virgo cõcupisceret amore detenta ita vt cunctis fieret manifesta: vt hoc eius perduceretur ad patrem. Ille vero quasi percepta occasione in mortem dauid: hoc libenter audiuit daturumq; se virginem eius nuptijs respondit hec sibi nunciantibus: eo scilicet pacto vt ducenta ei capita hostium adueheret necatorum. At ille honore sic claro ei proposito volebat ex opere periculoso & incredibili quasi ad gloriam magis inuitantiesse perimendũ & decenter sua vota complere: si per alios & non eo faciente moreretur iussitq; suis famulis vt voluntatem experirentur dauid qualis circa puelle nuptias esset. Illi vero ceperunt cum eo loqui quia diligeret eum rex saul vna cum populo & vellet ei etiam suã filiam copulare. Qui dixit non modicum putetis videri generum esse regis. Mihi vero nihil tale subsistit precipue cum sim abiectus & a gloria vel honore segregatus. Saul autem dum famuli dauid responsa dixissent ait. Dicite F
ei non me pecunijs egere nec honoribus quibus rebus rebus vendũtur filie potius q̃ nuptijs collocant sed eligere generum habentem fortitudinẽ aliasq; virtutes quas te habere manifestũ est & velle me ab eo percipere pro nuptijs filie non aurum nec argentũ neq; vt hec de domibus paternis eijciat: sed pro supplicio hostium capita ducenta palestinorum. Et mihi enim ipsi nullum potius q̃ hoc clarius munus erit: sed & mee filie multo solennius honoribus est precipuum: viro tali: & tanto testimonio de hostium triũphis decorato posse coniungi.

In biblia pcussit ex philisteorũ ducentos viros & attulit ꝑputia

Persecutio dauid a saule qui eũ cogitat occidere.

¶ His verbis delatis ad se dauid gauisus q saul studeret eum sibi cognatione coniungere neq; cõsilium expectauit: nec si possibile aut difficile esset presens animo cogitauit: sed repẽte cum socijs ad hostes pro nuptiarumpollicitatione profectus est. Deus enim erat qui cuncta facilia dauid & possibilia faciebat. Cumq; multos interemisset abscidens sexcenta capita venit ad regem & harum rerum predicatione facta nuptias exigebat. Saul autem cum non haberet vnde promissa refugeret: & mentiri pessimum videret aut per insidias eum occidere: cum forsitan etiam in hoc frustrari suo cõsilio posset: dedit ei suam filiam nomine micol. ¶ Cumq; saul non esset recta voluntate mãsurus vidẽs dauid ẽt vt apud deũ & apud hoĩes approbari expauit eũ. Et metũ celare nõ valẽs timore magnarũ rerũ idest regni sit & regis: cogitauit eũ crudeli calamitate perimere eiusq; mortẽ iõathe

A & reliquis familiaribus delegauit. ¶ Filius autem ammiratus permutationem patris circa dauid cum
post multam eius deuotionem non mediocriter in eum sed ad mortem vsq; sefuiret & cum iuuenē di
geret eiusq; virtutem dixit ei secreto voluntatem patris sui: & vt die futuro se custodiret. Ipse vero salu
turum se patrem dixit: eiq; ꝓ eo oportuno temporelocuturum causamq; cogniturum & ei ex probrare
ꝙ occidere vellet iniuste: qui tanta bona fuerat operatus: qui etiam si peccasset veniam posset promere
ri dixitq; se ei post hec patris indicare sententiam. Dauid autem consilio benigno obediens egressus
est a rege. ¶ Altera vero die ionathas venit ad saul Et dum eum letum & exultantem inspiceret cepit
de dauid proferre sermonem dicens. In qua maiori vel minori iniquitate iueniēs culpabilem dauid pre
cepisti eum pater interemi vtrum qui tibi magne salutis causa fuisset probatus est. Palestinis autem val
de supplicium ab illusione & iniurijs simul eripiens populum hebreorum quas diebus quadraginta
sustinuit nullo vtiq; presumente prouocationis crimina sustinere. & qui post hęc iussione tua deferens
hostium capita sororem meam pro premio accepit vxorem: cuius mors ipsi grauior erit non propter so
lam virtutem: sed etiam propter ipsam cognationem: quando eius morte etiam filia tua vexabitur pe
ne ante gaudium coniungij veniens ad viduitatis opprobrium· hęc ergo cogitans pater ad clementiā
conuertere: & nihil committens in virum. Primum quidem: quod nobis magnum beneficium prestitit
tue salutis: quando malo spiritu & demonibus intersidentibus illos expulit: pacem vero tue anime con
donauit: secundo autem quando & in tuis hostibus vltus est. Hęc etenim obliuisci turpissimum est. His
ergo sermonibus mitigatus saul iurauit filio nihil dauid iniuste fore passurum. Sermo enim iustus: & ira
cundiam regis subiecit & metum. ¶ Ionathas autē euocato dauid indicauit ei de sua salute quā impe
trauerat a patre eumq; deduxit ad regem: & erat in conspectu eius sicut & prius.

Ionathas pa voluntatem [da]uid manifest[at se]creto vt se cu[sto]diat.

Laudat iōathas patri virtutes dauid eum ad clementiam ꝓuocare cogitans.

¶ Habita dauid philisteorum victoria in eum creuit saul odium quem maligno agitatus spiritu voluit
configere sed & in domum tuam fugientem sequēti nocte occidere procura qui(micol patris volunta
tem ipsi indicante eūq; per fenestram deponente) fugit ad samuelem indicans regis insidias quod au
diens saul armatos trina vice mittit vt dauid adducant qui cum venissent ad samuelem prophetarum
B. ecclesiam inuenientes ceperunt prophetare sed & saul in propria veniens prophetauit.

¶ Capitulum. xij.

E O vero tempore palestinis bella gerētibus denuo super hebreos: saul contra hostes dauid cu;
exercitu destinauit: & congressus aduersus eos multos eorum prostrauit: victorq; reuersus est
ad regem. Quem saul non sicut sperabat post bella suscepie: sed potius eius felicitate contri
status est: tanq̄ illius bonis actibus videretur ipse deceptus. ¶ Cumq; regem pueris astantibus demon
i.r.c.19 ageret spiritusq; turbaret vocans dauid in domum in qua iacebat: tenens lanceam eum psallere & him
nos cantare precepit. Quo iussa faciente insurgens in eum lanceam iaculatus est eamq; dauid preui
dens declinauit: fugitq; in domum suam & in ea tota die permansit. ¶ Nocte vero mittens iussit eum
vsq; ad diluculum custodire ne latenter effugeret rex quatenus mane deductus ad publicum traheret
ad mortem Micol autem dauid coniunx filia regis (cognita voluntate patris) dauid indicauit: dubiam
spem eius vite conspiciens & de anima pariter suadesiens. Neq; enim se credebat posse habere vitā:
si fuisset illiusa more priuata. Eiq; dixit. Non te hic coniunx inueniat solis ortus. Nam te vlterius non
videbo: sed fuge citius dum tibi prebetur fuge presidium: faciatq; hanc tibi dominus longiorem. Scito
enim te a patre meo si inuentus fueris occidendum Quo dicto eum per fenestram deposuit & dimisit:
C deinde constituit lectulum quasi egrotantis: & sub saga iecur spirās capre suposuit. ¶ De vero fasto: mi
sit pater vt dauid duceretur ad eū: illa vero nunciāse eū ꝙ nocte fuisset factus infirmus ostendit eis etiā
lectulum coopertū. Dumq; iecur quid sub saga iacuerat palpitaret, egrotū vere & dormire dauid q mis
si fuerant crediderunt. Renūciātibus autē illis infirmum factum esse nocte: iussit sic eū adduci: eū se vel
le ꝑimere dicēs. Qui veniētes & lectulū discooperiētes & deceptionē inueniētes factā ab eius vxore: re
nunciauerunt regi. Quā eū culparet pr̄ eo ꝙ eius qdē liberaureit inimicū illū vero deceperit satisfecit ei
verisimile loquēs quasi eā ad hęc nō cōsentientē dauid occidere voluisset: & hoc ꝓ salutis sue timore fe
cisset ꝓ quo ei deberet ignoscere ꝙ hoc necessitatis cā & nō voluntatis effecerit adijciensq; dixit. Arbi
tror ego pr̄ quia ita illū voluisti ꝑimere: sicut me potius liberare. Et saul qdē puelle veniam dedit. ¶ Da
uid aūt declinauit a ꝑiculo & venit ad samuel ꝓphetā in ramatha eiq; regis insidias īdicauit & ꝙ iacu
lo eius pene fuisset extinctus: dū neq; circa eum extiterit inimicus: neq; circa hostiū certamen infirmus:
sed potius ī oībus & ꝓnus & felix: que magis cā dauid īuidiā generauit. Cognoscēs itaq; ꝓpheta regis
iniustitiā ramathā ciuitatē reliqt & deducens dauid ad quendā locū noīe galboa: cōmorabat illic cū eo
¶ Cūq; nūciatū fuisse saul eo ꝙ dauid esset apud ꝓphetā: misit armatos: eumq; cōphensū ad se iussit
adduci. Qui cum venissent ad samuel inueniētes ecclesiam prophetarū participare spiritu sancto cepe
runt Saul autē hoc audiens super dauid alios destinauit & idem illis facientibus denuo misit alijs. Pro

Victoria dauid contra palestinos vnde odiū saul ī eū creuit.

Saul malo agitatus spū dauid lancea voluit configere.

Liberat dauid ꝑ micol vxore que eum per fenestraȝ dposuit

Dauid saulē fugiens venit ad samuelē ei regis īsidias īdicās.

Doech alijs recusantibus abymelech eiusq; progeniem occidit & abiathar eius filius solus euasit.

rent contingere sacerdotem sed diuinitatem formidarent potius q̃ vellent regi parere tunc syro doech rex sacerdotis imperauit interitum. Qui sumēs suemalitie similes occidit abimelech eiusq; progeniem Erant autem omnes quasi trecenti quinq; Quo facto:misit quoq; saul in ciuitatem sacerdotum nobā & omnes occidit non mulieri non infanti non alij pepercit etati:eamq; succendit:vnde filius abimelech tantummodo abiathar nomine liberatus est. ¶ Hęc siquidem contigerunt sicut deus sacerdoti hely prophetauit propter iniquitates duorum filiorum eius dicens prolem eius radicitus euellendā. ¶ Porro saul rex crudele sic opus efficiens & totam generationem sacerdotalem interimens & neq; infantibus misericordiam:nec senibus reuerentiam habens :sed & ciuitatem disperdens: quam patriam prophetarum sacerdotemq; nutricem diuinitas elegerat:& solam tales viros habere decreuerat:hoc actu omnes fecit agnoscere & humano modo considerare:q͛ donec fuerint aliqui simplices & humiles: nec fuerit abusi natura nec volūtatē suā implere presumptuerint mansueti atq; mittes sunt sectanturq; solam iusticiam:& circa eam omnes student habere deuotionem. Tunc etiam in diuinitate confidunt quia omnibus que sunt in hac vita presens est:& nō solum opera sed etiā mentē vnde procedunt hęc antequam fiant aperte considerat. Cum vero ad potestatē veniunt & superbie cumulo dilatantur:tunc omnibus illis exuti & velut in scena vultus & mores & moderationem actuum reponentes: suscipiunt audaciam superbiam:& contemptum rerum:humanarū & diuinarum. Et dū precipue pietatem iusticiamq; dei spernunt:& in omnibus que cogitant aut agunt sibimet arrogauerint tūc quasi nō videat eos deus aut certe potestatem eorum non habeat pessime grassantur in actibus. Et quicquid aut audire metuunt:aut odio habēt respuūt. que aūt irrationabiliter diligunt hęc firma:vera & hominibus placita simul & deo credunt. De futuris vero rebus nullus eis fit sermo:sed eos qui pertulerunt multas laborum miserias exhonorant:& eos habentes odio simul inuidiam his conflant ducentesq; eos ad mediū nō solū adeptos honores eis auferūt:sed per calumniā etiā vita eos priuare nituntur puniuntq; non propter opera digna supplicio: sed derogationibus & accusationibus nequaq̃ examinatis extingunt:non quos oportet hęc pati:sed in quibus iniuste nituntur vlcisci. Hoc igitur nobis saul filius cis qui primus post illā optimam ducum rempublicam regnauit in israhel manifestum esse monstrauit occidens trecentos sacerdotes atq; prophetas pro suspitione quā: habuit abimelech deijciens etiā eorū ciuitatē:& studens quodāmodo deum sacerdotibus ꝓphetisq; priuare:dū tantos simul occideret:& neq; patriā eorum manere permitteret:vt post illos potuissent oboriri. ¶ Abiathar itaq; abimelech filius qui solus fuerat de sacerdotibus a saul interfectis ereptus fugiēs ad dauid erumnam suorum omnium & patris interitum declarauit. Qui ait non se hęc eis ignorasse futura:sed videns doech suspicatū fuisse quē sacerdotē regi declararet:seq; dolebat quasi huius calamitatis auctorem:& poscebat vt apud eū de cetero cōmaneret: tanq̃ qui in alio loco latere non posset.

Nota insolētiã principum.

Abiathar ad dd recurrit fugiēs.

¶ Vicit dauid philisteos ceilanos liberans vbi a saule obsidetur sed eum fugientem in desertū ziphin ꝑsequitur quē accusauerunt ziphei quorū maliciam deuitās fugit ad desertū maon. deīde (declinato periculo) venit ī angustias engadi vbi dauid saulē ꝑsecutorē suū misericorditer tractauit cuius soluз vestis summitatē abscidit cū eū potuisset occidere quē verbis pacificis iniuste eū persequi arguens quibus saul victus hoc ipsum fatetur ipsum predicens futurum hebreorum regem.

Vicit dauid philisteos & liberauit ceilanos vbi obsidet a saule.

Capitulum. xv.

Eo siquidem tempore audiens dauid palestinos ceilanorum prouinciam deuastare consultus est deum per prophetam si eum pugnare ꝑciperet. Quo dicēte q͛ diuinitas vistoriā ꝓmisisset cū suis socijs palestinos hostes inuasit multāq; eorum cedē effudit & ꝑdā tulit. ¶ Cumq; apud ceilanos esset donec areas suas fructusq; sine timore colligerent regi saul nunciatū est q͛ apud eos habitaret. Opus enim illud & magnus effectus apud quos gestum est celari nō potuit:sed fama etiam ad extraneorum auditus aduenit & apud regem vsq; delatus est Gauisusq; est saul cum audisset dauid in ceila commorari dicens deum illum eius manibus tradidisse quando coactus sit venire in ciuitatē murum & portas & seras abentē omni populo vt ad ceilam vnanimiter conuenirent:& obsidentes eā capientesq; dauid interimerent. ¶ Hęc itaq; sentiens dauid & agnoscens a deo qm̄ eum forent saul tradituri ceiltie sumēs quadringentos qui cum eo erant de ciuitate profectus est ī desertū ziph. Et rex quidē cū audisset eū fugisse de ceila ab eius persecutione cessauit. Dauid autem surgens exīde venit in quēdā locum ziphin qui vocatur noua:vbi ionathas filius saul veniens ad eum & osculatus securū eum esse dixit & spē bonā habere futurorū nec ꝑsētib⁹ rebus eū debere deficere qm̄ regnaturū fore & habiturū sub se hebreorum omnium potestatem qm̄ gratiosa essent quecumq; magnis laboribus euenirent. Et rursus iusiurandum celebratum est inter alterutros pro deuotione vite totius & fidei & deum vocans testem ionathas: maledixit sibi si transcenderet constitutū:& in contraria mutaretur. Tunc dauid ibidem relinquens paululum a timore & solicitudine releuatum ad saul ipse reuersus est. ¶ Ziphei vero volētes gratiam prestare saul indicauerunt ei apud se commorari dauid promiseruntq; vt si veniret illum

Fugit dauid in desertū vbi ꝑsequitur eum saul & visitat a ionatha qui iterū fedus inierunt.

Ziphei accusauerunt dauid.

A ei contraderent: quod scilicet dum angustias ziphinorum apprehendisset:non posset vlterius alibi de-
uiare. Quos laudauit rex & gratias egit indicantibus inimicum eisq; pollicitus est non tarde se eorum
compensare deuotionem. Misitq; qui quererent dauid & desertum omne perscrutarētur dicens etiam
se cōtinuo secuturum. Et illi quidem qui directi fuerant pro inuestigando & capiendo dauid precede-
bant regem/studentes fauore suo non solum nunciare inimicum sed etiam manifestatum in regia pote-
state contradere. Hi tamen iniusta. & malignissima voluntate frustrati sūt. Qui cum nihil male sustine
re potuissent si non hunc indicassent:sed propter blādimenta virum religiosum & ad mortē iniuste que-
situm & qui latere poterat prodiderunt:& se contradere promiserunt. ℂ Cognoscens autem dauid ma
litiam ziphinorum & regis inuasionem angustias quidem illius reliquit fugit autem ad petram maxi-
1.r.c1 ↄ mam in deserto maon constitutam. ℂ Cumq; saul eum ibi persequeretur: cognouit in itinere dauid
illis a ngustijs discessisse qui ad aliam petre partē Et cum saul ex alia parte consisteret vt eum pene iam
capere potuisset audiens palestinos hebreorū regionē valde vastare a dauid persecutione discessit:& cō
tra eos qui naturaliter hostes erant dimicandu; magis necessariū iudicauit q̄ inimicum proprium per-
sequendo vastationē sue terre despicere. ℂ Sicigitur dauid inopinabiliter declinato periculo. venit ĩ
angustias engadi:Cum vero saul expulisset alienigenas:venerunt qui nūciarent ei dauid ĩ engadi mō
tibus habitare. Qui sumēs tria milia armatorū abijt super eū. Et cū nō esset procul a locis illis vidit cir
ca iter speluncam profundā atq; rotūdam multa lōgitudine & latitudine nimis apertam in qua dauid
cum trecentis erat absconsus. Dumq; saul naturaliter vētris purgandi necessitate cogeretur: ingressus
est in eam solus. Quē dū vidisset quidā hominum dauid:& dixisset in eius inimicum tēpus a deo da-
tū & suaderet vt vltionis causa saul caput absciderel quatenus graui psecutiōe & miseria priuaretur sur
gēs dauid abscidit quidē sūmitatē vestis solūmodo qua saul erat indutus & repente penitentia tactus
ait nō esse iustum vt suum occideret dominū:& qui scilicet a deo fuerat regnare p̄ceptus. Nā licet iste ĩ
quit circa nos malignus existat:me tamē apud eum non decet esse talē. ℂ Cūq; saul de spelunca fuisset
1.r.c24 egressus accedens dauid exclamauit a longe petēs vt saul audiret. Conuerso autē rege adorauit eum se
B. cundū morē prostratus in terra:& ait. O rex non te oportet malignas & falsas derogationes confingen
tibus aures accomodantē illis quidē credere:& in suspitionē diligētes te ducere:sed testē verū habere:
& magis operibus affectū cōsiderare cunctorū. Derogatio nāq; multorū est deuotionis vero clara pro-
batio actuū veritate consistit. Et sermo quidē cuiuslibet in vtroq; habet similitudinē veritatis & falsita
tis opera vero nundū habent veritatis intuitum. Cōsiderare igitur ex istis qualis ego circa te tuamq; do
mū sim:& q̄ mihi oportet credi & non accusantibus & dicētibus ea quę neq; animo concepi neq; face
re potuit. Cur apponis persequi animā meā:& nihil die noctuq; aliud cogitare nisi anime mee interitū
quā iniuste psequeris. Quō enim nō falsam opinionem de me sūpsisti:quasi te occidere voluerim. Au t
quō non impie agis in deū occidere concupiscens:& inimicū tuum credens hominē qui potestatē ha-
buit hodie te punire & a te penas exigere noluit cū tēpore ad hęc vsus est oportuno. Quod si cōtra me
tibi idē licuisset nequaq̄ sic abiēs preterisses. Quādo enī tue vestis inscidi partē:potui etiā capui aufferre
Et ostendens pānum vestis eius rei fidem exhibuit. Et ego inquit iustam vltionem retinui:te vero in
iustum cōtra me habere odium no ueris. Sed deus hęc iudicet ex nobis & vtriusq; nostrū arguat volun-
tatem. ℂ Saul autem vitam suam inopinabiliter ammiratus fuisse seruatam humilitatē iuuenis naturā-
C q; eius obstupescens:ingemuit Cumq; & dauid hoc fecisset:respondit cum gemitu saul illum potius esse
iustū. Tu inquit causa bonorū mihi fuisti ego tibi calamitatū:& vero ostendisti hodie priscorū te habe
re iustitiā. Quis enī inimicos suos in deserto cōprehensos saluādos esse duxerit. Confido namq; q̄ deus
regnū tibi cōstruet & oīm hebreorū potestas expectat' ʒ da mihi iurisiurādi fidē ne meū gn̄s extermies
& q̄ nō habēs malorū memoriā studeas meum germē eradicare sed vt meā domū serues. Iurante vero
dauid qđ poposcerat:saul qdē ad ꝑpriū ē reuersus iperiū dauid aūt cū suis abcessit in angustijs maspha
ℂ Mortuo Samuele qui iuste solus hebreis .xij. annis p̄fuit & cum saul decem & octo misit dauid nun
cios ad nabal abigail pulcherrime & honestissime mulieris virū inhonestum & ingratum vt eum saluta
rent optantes vt aliquid sua largitate p̄beret q. businhumane respondes opprobria in dauid adijecit
vnde iratus dauid ibat cōtra nabal ipsum & omnē eius possessionē exterminare ꝑponens sed prudēs
abigail ipsi cum victualibus obuiam veniens pacificauit atq; paulopost nabal pre tristitia mortuo da-
uid ipse abigail vxorem sibi assumpsit.

Fugit dauid ad desertū maon.

Saul cōtra philisteos dimisso dauid iuit.

Iterū persequit saul dauid habitantem in montibus engadi.

Miseratio dauid erga saulem qui cū eum occidere potuit solum vestis sūmitatem absidit.

Dauid ad saulē verba pacifica.

Saul iniuste fatetur psecutum fuisse dauid ip; predicens futurum regem hebreorum.

ℂ Capitulum .xvj.

1.r.c25 HOc itaq; tempore & samuel propheta defunctus est vir qui non fortuitum honorem a-
pud hebręos habuerat cuius virtus apparuit etiam in hoc tem pore quod pro eius de-
uotione populus multo tempore luctum duxit circa sepulturam eius :atq; solemnium
largitarum studium magnum competēter exhibuit. Sepelierūt autem eum in patria sua
ramatha in multisq; fluere diebus non inconuenienter hoc facientes velut extranei

Mors samuelis preciosa qui solus prefuit. xij. annis & cum saul .xviij.

mortem: sed tanq̃ proprium singuli lugentes. Fuit enim vir iustus & natura benignus & propterea magis amicus deo. Qui prefuit populo solus post mortem quidem sacerdotis hely annis duodecim cum saul vero rege annis decem & octo Et samuel quidem huiusmodi habuit finem. ¶ Erat igitur quidam ziphinorum de ciuitate maon diues & multa pecora possidens. Trium miliū namq; ouiū gregem habebat in pascuis: & mille caprarum: has etgo dauid illesas & sine vaxatione suos custodire precepit vt neq; desiderio neq; egestate perdere in loco deserto & abire potuisset & latenter aliquis eorū vexare presumeret. Super hęc autem illud seruandum dicens vt nihil iniustum fieret: & aliena tangere pessimum iudicarent neq; deum offenderent Hec autem dicebat eos homini bono prestare se credens & dignū eum esse beneficium huiusmodi promereri. Erat enim illi nomen nabal vir durus & studijs malignissimus habens vitam detestabilem. Cui erat vxor bona simul & casta & specie nimis eximia. Igitur ad hunc nabal tempore quo tondebat oues misit dauid viros decem vt eum salutarent & optabat vt hoc multis annis efficeret: & quod esset possibile sibi abeo preberi poposcit cognoscens scilicet a suis pastoribus q̄ nihil eos aliquando nocuerit: sed etiam custodes eorum gregumq; fuerint. dum multo tempore in deserto pariter habitassent: & q̄ eum non peniteret si quid dauid sua largitate preberet. Nabal autem his qui missi fuerant inhumane nimis: & dure respondit. Dum enim interrogasset eos quis esset dauid & respondissent filium iesse ait. Nunc video quia valde in semetipsis superbiūt fugitiui & gloriātur suos dominos relinquētes. Quod cū fuisset dauid renūciatū iratus & quadringētos quidē armatos sequi se precipiens: ducentis ꝓ rerū custodia derelictis ibat cōtra nabal iurans illa nocte domū se & omnē possessionē eius exterminare. Non solū enim ob hoc iratus est dauid effectus: quia ingratus nihil dedisset eis qui multam benignitatem circa eū habuerant sed etiam quia blasphemasset & maledixisset eis a quibus in nullo fuerat contristatus. Interea seruus quidam custos ouium nabal domine quidem sue: illius vero coniugi dixit: quia miserit dauid ad virum eius et non solum nec aliquid vellet eum percipere: sed etiam iniuriam et pessimas in eum dixerit blasphemias dum omni prouidentia & custodia circa eos vsus fuerit in gregibus: affirmās hoc in malo domini sui & ipsius profuturū. ¶ Quo dicto: abigail vxor nabal eijciens asinos & oneranseos cunctis muneribus nihilq; marito dicens cum per ebrietatem ipse sensu careret. profecta est dauid. Cui descendenti montis angustias: dauid occurrit cū quadrigentis viris veniens sup nabal. Quē cū vidisset mulier de asina exiluit: & prostrata ī faciē adorauit supplicās vt nequaq̃ verba nabal respiceret qui vtiq; nabal recte vocaretur: quod nomen dementem lingua significat hebrea. Satisfaciebat aūt dicēs nō se vidisse qui ab eo fuerāt missi & debere se veniā promereri vtiq; magis ipse ageret deo gratias qui eum a sanguinis humani pollutione ꝓhibuit exorabat. Nā cū tu inquit benignus sis: ille vindicat in malignis. Quę enim inquit nabal mala sustineat: sup capita inimicorū tuorū euenient. Esto quidē mihi ꝓpitius & iudica me dignā per quā hec dona suscipias: irā ergo atq; furorem quem super maritum meum & eius habuisti domum mihi remitte. Hęc enim te decent cū sis placidus atq; clemens dn̄s & q̄d maius est regnaturus. Susceptis aūt ille muneribus ait. O mulier propitius te ad nos hodie deus adduxit. Nam ne futurum videres. Nam cum iurassem domum nabal hac nocte disperdere vt nullus vestrum penitus remaneret: cum vtiq; vir ille ingratus & calidus sit circa me & socios meos: nunc autē venisti & meum curante deo mutasti furorem. Et nabal quidē licet modo propter te relinquatur inultus non tamen effugiet penas: sed alia causa quę eum competit eueniet: ei hęc dicens dimisit mulierem. ¶ Illa autem domum reuersa est & inueniens virum cum multis solutum & in ebrietate iacentem tunc quidem nihil horum quę gesta fuerant indicauit. Cui altera die cūcta significauit: & sic eum tristem reddidit vt ad solutionem membrorum & pene ad mortem vsq; deduceretur. Et non amplius q̃ decem dies postea viuens nabal: defunctus est. ¶ Dauid autem audiens mortem eius vltū se quidem dixit. Nabal vero propria malignitate defunctum & dedisse deum illi penas seq; seruasse ab eis sanguine mundā habētem dexteram tunc etiam agnouit q̄ maligni diuinitus vrgeant & nullus inter hoīes despiciatur a deo qui dat quidem bonis similia: malis vero refert digna supplicia. Et mittens ad eius vxorem petit quo eam sibimet copularet. Illa vero his qui missi fuerant dicēs se non dignam fore vt illius vel pedes tangeret tamē cū omni apparatu proprio venit eiq; cōiuncta est Quę ad hunc honorem venire ꝓmeruit: tam pro modo castitatis atq; iusticie q̃ pro specie sue forme. ¶ Habuit autem dauid vxorem quam primitus duxerat de ciuitate bisar alias ehisar. Michol autē saul regis filiam quę fuit dauid vxor: pater eius phalti filio lais coniunxit: qui erat de ciuitate galim.

Conditio nabal & ihonestas & ingratitudo erga dauid.

Abigail nabal vxoris pulchritudo & hōestas

Responsio opꝓbriosa Nabal seruis dauid vnde iratus.

Prudentia abigail quę pacificauit irā dauid.

Nabal pre tristicia mortuus.

Dauid duxit abigail vxorem mortuo nabal & michol filiam saul alius duxit.

¶ Accusantibus zipheis dauid in eorum regione esse eūq; ꝑdere ꝓmittentibus saul contra eum venit cuius dormientis castra ingressus lanceā ad caput fixam & stratum pro signo assumens dauid neq; alios ipsum saul occidere ꝑmittens secundo misertus est saul qui suam culpam cognoscēs dauid gratias egit fugiensq; dauid venit ad Achi Geth regē qui ab eo cum suis honorifice est receptus moransq; in ceilla latenter cōtra palestinos insurgens de eorum preda veniebat.

¶ Capitulum. xvij.

A C Vmq; fuissent hęc gesta quidam ziphinorum venientes ad Saul indicauerunt ei q' rursus in eorum regione Dauid esset: & possent volenti eum comprehendere sua prębere solatia. At ille cum tribus milibus armatorum super eum ęgressus est. Cumq; superuenisset nox: castra po i.r.c16 suit in quodam loco qui dicitur Ceila. Audiens ergo Dauid contra se venire Saul: missis exploratoribus iussit sibimet nunciari ad quem locum iam venisset. Quibus dicentibus in Ceila eum esse. surgens nocte ita vt lateret suos venit ad castra Saul ducens secum Abisay natum sororis suę saruię. & abimelech getheum. Saul itaq; dormiente circa eum per circuitum armatis & Abner principe militię constitutis: Dauid ingressus castra eius nec ipse peremit eum inueniens stratum eius & lanceam quę erat fixa ad caput eius nec alijs permisit volentibus eum occidere & in hoc vehementer instantibus sed dicens ordinatum a deo regem occidere esse nimis iniquum: licet ille malus sit vt nec formidet iram quę ei penam oportuno tempore collatura est ab eo qui ei prębuit regnum. retinuit impetum. eum nolens occidere: & pro signo q' potuisset eum interimere. se potius abstinuerit. sumens eius lanceam & vrceolum aquę appositum: dormiente Saul: nullo sentiente in exercitu cūctisq; iacentibus latenter ęgressus est: cum omnia facere potuisset: quę & ipsum tempus offerret & contra regem digna presumptio suaderet. Transiens vero torrentem: & in verticem montis ascendens vnde potuisset audiri clamans voce magna militibus Saul & Abner principi militię excitauit eos a somno. Nunc enim vocabat & populum. Audiente vero principe militię. & requirentem quis eum vocasset. ait Dauid. Ego sum quidem filius iesse: vester vero fugitiuus. Cur inquit cum sis magnus & apud regem honore pręcipuus. corpus eius ita custodis: vt somnus sit tibi dulcior q̄ illius salutis effectus. Hęc quippe digna sunt morte atq; supplicio. Dudum enim ingressos quosdam in vestro exercitu super regem & super alios vniuersos non agnouisti. Quere lanceam regis & vrceum aquę: & cognosces quantum malum vos latuit intrinsecus constitutos. ¶ Saul autem cognoscens Dauid vocem & videns q' dum eum captum habuisset sopore cōfectum custodibus negligentibus non occidit: sed pepercit ei quē iuste perimere potuisset: pro salute sua gratias egit. & rogauit vt confidens nihilq; mali ab eo metuens iret ad propria affirmans credere q' nec semet ipsum aliquis ita diligeret & sicut a Dauid Saul amaretur. & accusans semetipsum q' eum quidem qui illum custodire posset & multa indicia circa eum sui fauoris ostenderet persequeretur. iniuste & tanto tēpore hesitantem de anima sua degere in fuga compelleret ab amicis & cognatis proprijs desolatum. ipse vero ab eo sepius liberatus non qui faceret: sed eius animam aperte desideraret auferre. Quo fa
B. cto Dauid iussit vt aliquis veniens reciperet lanceam & vrceum aquę dicens. Deus vtriusq; nostrum & actuum iudex sit qui nouit q' etiam presenti die cum te occidere potuissē tui misertus abstinui. Et saul quidem secundo Dauid manum refugiens ad proprium regnum remeauit. ¶ Metuens autem Dauid
i.r.c27 si permanens ibi aliquando in Saul manus incideret. decreuit in palestinos discedere. & illic habitare. Tunc cum secentis qui erant circa eum venit ad achim regem Geth. Erat autem hæc vna palestinarū vrbium. Cumq; eum rex suscepisset cum viris & habitaculum prębuisset habente eo simul & duas vxores achinoen & abigail morabatur in geth. Saul autem hęc audiens. vlterius voluntatis non fuit vt mitteret super eum: aut ipse forsitan properaret cum secundo pene tale periculum pertulerit. vt ab illo potuisset potius comprehendi. ¶ Porro Dauid non placuit vt in ciuitate Geth habitaret sed regem rogauit qui eum clementer exceperat vt ei locum aliquem in prouintia donaret: vbi cum suis degere potuisset pudori esse dicens vt in ciuitate maneret. & se ei onerosum existere. Cui dedit rex quendam vicum sicela (alias Sicelech) nuncupatum. Quem vicum ita dilexit vt cum regnasset Dauid. eum ipsi & pueri eius quasi possessionem propriam honorarent. Sed de his quidem in alio loco dicemus. ¶ Tempus ita q; quo commoratus est Dauid in sicela palestine fuit mensium quattuor & viginti dierum. Vnde latenter insurgens contra palestinos in vicina regione constitutos ferritas & amalechitas: eorum prouintiam deuastabat multamq; prędam iumentorum & camelorum sumens reuertebatur ad proprium. Ab hominibus abstinebat metuens ne eum indicarent ad regem: partem tamen prede ei domi mittebat. Cū
C vero requireret rex quos vastasset. predamq; tulisset dicendo eos q ad austrum iudei conuersantur. & in campestribus habitant esse se depopulatum satisfecit regi. Sperabat enim q' Dauid odio haberet propriam gentem & seruus eius foret. donec apud eum consisteret.

Ziphei Dauid accusant sauli p̄dere promittentes contra quē Saul &c.

Secūda misera tio Dauid erga Saul qui nō permisit eū occidi sed pro signo lā ceam accepit.

Saul culpā suā cognoscens Dauid gratias agit

¶ Dauid fugiēs Saul venit ad achi regem geth q eū cū suis honorifice recepit

Dat Achis Dauid sicelech vicū ad habitādū

In biblia tantū habetur quattuor mensium.

Modus viuendi Dauid iter infideles.

¶ Philisteis bellum contra hebręos parantibus: amicosq; ad auxilium incitantibus Dauid cum armatis suis (hoc procurante Archi regem) contra hebręos solatium prębere promittit. Saul autem (qui phitones & ventriloquos a regione expulerat, deo sibi non respondente phitonissam consulit) quę animam suscitans Samuelis proximam mortem suam suorumq; filiorum prędicentis & regni sui finem ipsum super oraculo tristantem cibum gustare (vituli carnibus preparatis) compulit. Cuius mulieris largitatem Saulisq; magnanimitatem & fortitudinem Author magnis extollit laudibus.

Capitulum decimumoctauum.

Apparatus belli philisteorũ cõtra hebręos.

Quomodo dauid promisit regi Achis euȝ iuuare contra hebręos. Vide de lyra & additionẽ & correctionem.

EOdem vero tempore palestinis contra israhelitas pugnare volentibus & mitentibus ad omnes amicos vt eis adessent in bello in ceilla vbi congregati erant exituri sup hebręos amicum sibi achis rex geth Dauid rogauit vt cum armatis ei solatium contra Hebręos D. preberet. Illo vero gratissime promittente & dicente inuenisse tempus in quo eius be- 1.r.c 28 neficijs responderet: & susceptionis munus exsolueret: promisit rex custodem corporis post victoriam & belli certamen eum se esse facturum honoris & fidei promissione studens voluntatem eius augeret. ¶ Saul itaq; rex hebręorum omnes diuinos & ventriloquos & omnem huiusmodi artem de sua expulerat regione absq; prophetis. Audiens autem palestinos iam esse pręsentes & iuxta summam ciuitatis in campo posita castra fixisse. ad eos cum omni exercitu profectus est. cũq; venisset ante montem quendam nomine gelboe: & vidisset ediuerso hostium multitudinem: timore fortuitu conturbatus est dum esset eorum exercitus potior & multo melior deumq; consuluit per ꝓphetas. vt ei de prelio & eius fine prędiceret. deo autem non respondente: saul magis expauit & animo corruit. malum sibi aperte imminere prospiciens cum vtiq; deum arbitraretur pręsentem sibi non esse: iussitq; sibi quęri mulierem ventriloquam habentem spiritum & vocantem animas defunctorum: vt valeret agnoscere si in rebus imminentibus pręualeret. ¶ Genus enim ventriloquorum euocando mortuorum animas per eas solet poscentibus futura prędicere. Cumq; fuisset a quodam famulo nunciatum esse huiusmodi mulierem in ciuitate endon (alias endor) latẽs omnẽ exercitum: exutus veste regali sumẽs duos famulos quos nouerat fidelissimos venit in endor ad mulierem rogauit eam vt diuinaret & animam suscitaret cuius ipse dixisset. Muliere vero repugnante atq; dicente non se posse regem spernere: qui genus hoc diuinantium expulisset. sed nec illum benefacere qui dum nihil per eaȝ fuisset lesus: ei pararet insidias vt prohibita facientem penę contraderet: iurauit se nec cuiq̃ eius diuinantiam prodere nec 1.r.c28 periculum fore. Cumq; iureiurando satisfecisset non eam debere metuere. iussit vt ei animam Samuelis euocaret. Illa vero nesciens quis esset Samuel. eum ex inferno vocabat. Cumq; apparuisset. Videns mulier virum sanctum deo docibilem conturbata est. & tunc eius faciem obstupescens. nonne inquit tu E es rex Saul? Hoc enim Samuel ei indicauerat. Quo confitente & perturbationem eius querente: ait vidisse se virum senem formatum. Eoq; iubente ad imaginem eius: formam & statum eius quem viderat explanasse significauit se senem iam & gloriosum & sacerdotali pallio vidisse circum amictum: ex quibus cognouit hunc Samuelem esse. & procidens in terra salutauit & adorauit. Anima vero Samuel inquirente cur eam amouisset: Saul necessitatem ingemiscebat incumbere & hostes sibi grauiter imminere: & esse in hesitatione rerum præsentium constitutum a Deo vtiq; derelictum / & neq; responsum promereri / neq; per prophetas / neq; per somnia. & propterea inquit ad te qui mihi pius semper extitisti confugi. Samuel autem videns eum fini vitę iam proximum: ait. Superflue a me aliquid vis agnoscere cum a deo sis derelictus. sed aut regnum tuum quidem a Dauid & in bello victurum te vero: tuumq; principatum cum vita esse finiendum quoniam inobediens fueris deo in Amalechitarum bello & eius nequaq̃ mandata seruaueris. sicut viuens tibi prophetaui. Igitur scito te subdendum & populum inimicis: & te cum filijs die crastina in bello cadentes: mecum esse mansuros. ¶ Hæc audiens saul tristicia faciente loquendi amisit officium & prostratus in terra tam propter dolorem qui ei fuerat indicatus q̃ propter abstinentiam. non enim præcedenti die ac nocte cibum susceperat non facile consurgere valebat. Cum surgeret vix recipientem spiritum coegit mulier vt gustaret. Hoc munus ab eo petens sibimet repensari pro diuinatione quã sub periculo ei pręparabat: cũ ei propter timorem ipsius non licuisset quę licet non ignorasset qui fuerit: tamen ei pręualuit vt concederet pro quibus rogauit appositum cibum sumere quatenus recepta virtute ad castra propria remearet. ¶ Cumq; ille refutaret & minis aduersaretur in angustia constitutum compulit & persuasit ei & habens vnum vitulum mansuetũ suę domui nutritum in quo solo requiescebat eum occidit & carnibus pręparatis: ei vt comederet eiusq; seruis apposuit. Quo facto Saul noctanter ad sua castra reuersus est. ¶ Iustum est autem laudare mulieris largitatem ꝙ licet eius ars fuisset a rege exerceri prohibita tamen dum aduenissent domũ eius quos nunq̃ viderat prius non habuit mali memoriam vituperandi euȝ qui eius prohibuerit disciplinam. nec aduersata est peregrinum & eius consuetudinem nequaq̃ habuerat. sed condoluit & consolata est duȝ F. eum cognouisset regem & circa quem potuit animis ingrata existere eum potius vt comederet inuitabat. & ꝙ ei solummodo in paupertate fuerat: hoc libenter hilariterq; conferebat aliquam retributioneȝ eius expectans non munus aliquod occupans quem proxime moriturum agnouerat cum plerumq; sit natura hominum boni aliquid: aut repensaturis beneficium exhibere: aut a quibus se aliquid credunt accipere his mutuare & bonum est ergo illam imitari mulierem & benefacere cunctis egentibus. nichil arbitrari melius esse. nec amplius aliquid generi humano competere potius q̃ vt Deum propicium & boni largitorem semper habeamus. Igitur de illa muliere dixisse sufficiat. ¶ Sermonem vero nunc

¶ Saul cõsuluit phitonissaȝ sibi deo nõ respondente.

Genus ventriloquorum.

Animã Samuelis suscitauit phitonissa vide de hoc Nico. de lyra.

Aia samuelis ad Saul ei prędicẽs ꝓximam mortem regniq; finem.

Desolatio & tristitia Saulis.

Laudatur mulieris largitas.

faciamus ciuitatibus & populis gentibusq; profuturum & bonis omnibus congruum.ex quo prouocen tur vniuersi dari virtutem vniuersę glorię. Qui sapientibus & regibus gentium & pincipibus populo
A rum multum desiderium & studium rerum bonarum adijciat. & pro salute patrię ad pericula mortis li benter adducat.& cuncta quę videntur grauia doceat esse tenenda.Habeo namq; huius rei auctorem Saul regem hebręorum.Hic enim licet futura iam nosceт & mortem sibi imminere propheta prędicen te cognosceret: nec amore vite suum exercitum prodidit inimicis: nec regie contumeliam intulit digni tati.sed potius semetipsum cum omni domo tradens simul & filijs optimum iudicauit cum eis magis cadere pro subiectis pugnando & filijs & vna perire:licet boni ei fuissent:q̄ eos in incerto reliquere.qua si regni successionem & generis habituros. ¶ Is ergo iustus & castus & fortissimus mihi esse videtur. & si quis fuit talis aut fuerit:et cunctorum testimonio virtutis adeptione dignissimus ¶ Nam eos qui sub spe victorię proficiscuntur ad bellum et incolumes se redire confidunt.quid gesserint clarum:Non mi hi videntur benefacere qui eos fortes voluerint appellare.Quod et alibi in Hystorijs et alijs conscrip tionibus inuenitur q̄uis & illi sint approbandi.Magnanimes autem & grandia pręsumentes et rerum terribilium contemptores soli dicendi sunt omnes qui Saul imitantur. Illi namq; qui nescientes quod in bello futurum est nequaq̄ animo deficiunt.sed incertum semetipsos emittunt:licet aliquid grande fa ciant non tamen valde mirandi sunt. Cum vero nihil vtile venturum animo cogitatur:sed etiam mors futura pręscitur.& hoc solummodo passuri dimicant aliqui neq; terrentur neq; pro mortis periculis ob stupescunt.huiusmodi perfecte fortitudinis esse decerno: hoc ergo fecit Saul ostendens quia cunctos
B. glorię palmam desiderantes habere post mortem talia conuenit adimplere:& maxime reges quos pro pter cumulum principatus non solum malos non licet circa subiectos esse:sed neq; mediocriter esse bo nos.Plurima quidem de Saul magnanimitate potui dicere maximam michi hoc argumento prębente materiam:sed ne diu videar inherere:denuo ad ea reuertor vnde egressus esse agnoscor.

Laudat saulem qui sibi & suis,p populo suo nō pepercit. Qui vere dicē di sunt magna nimi & fortes.

Nota bonitatē principibus req sitam.

¶ Dauid cum palestinorum exercitu veniens suspectus remittitur quo morante Amalechitarū gens Sicelech vrbem incendunt eam deprędantes duasq; vxores suas & eorum qui cum eo erant accipien tes cum filijs in captiuitatem duxerunt.quo desolatus Dauid deum consuluit/victoriamq; cōtra Ama lech obtinuit:eorum predam & hijs qui ad sarcinas manserant sicut his qui ad bellum properauerant ęqualiter distribuit: distribuendę prędę legem statuens.

Capitulum decimum nonum.

1.r.c29 Palestinis igitur castrametantibus per singulas generationes & tribus & satrapas exercitūq; disponentibus.ibat cum suo exercitu rex achis:& post eum dauid cum armatis sequebatur.Et dum duces palestinorum viderent inter eos hebręos quibus aduenissent tunc euocantibus percunctabantur a rege.Qui dixit dauid esse;qui fugerat Saul dominum suum. quem ad se venientem ipsę susceperat:& nunc velle sibi beneficia repensare:& Saul interficere:propterea in solatio ipsius aduenisse.Quo dicto culpatus est a ducibus palestinorum eo ꝙ viruȝ inimicum ad solatium duxerit. eumq; redire suadebant. ne forte latenter mali aliquid circa eos efficeret.habendo tempus & causam per quam suum dominum placare posset.sed si vellet ei prospicere: remitteret eum cum suis ad locum quem dederat illi prius. Adijciebant autem. Nonne hic est Dauid de
C quo canebant virgines hebręorū: ꝙ dena milia peremisset. Et cum audisset rex gethuri. vtiliter dicta co gnoscens:vocauit dauid & ait. Ego quidem cum sim testis studij tui circa me atq; deuotiōis.propterea te ad solatium meum adduxi. Principibus autem non placet sed facto die perge ad locum quem dedi
1.r.c.30 tibi.& ibi meam custodi prouintiam.ne quis hostium ad eam accedat.Et enim animo hoc:pars magna solatij. ¶ Dauid itaq; iubente regem geth:tenuit sicela (alias sicelech) Nam eo tempore quo ęgressus ad solatium palestinorum gens amalechitarum aggrediēs sicela.fortissime cœperat eam. Qua incēsa mul taq; pręda ex ea & alijs palestinorum regionibus sumpta dicesserat. Inueniēs ergo dauid vastatam om nino prouintiam & omnia fuisse direpta.& duas vxores suas & eorum qui cum eo erant vna cum filijs in captiuitatem ductas continuo vestem scindens flens & gemens cum socijs & amicis ad hoc vsq; per uenit vt etiam dolentibus captiuitatem vxorum ac filioruȝ lachrimę nimię eorum fletu deficerent. sed & ipse periculum passus est ita vt a socijs dolentibus captiuitatem vxorum ac filiorum penę lapidaretur.ipsum enim solum rei principem vnusquisq; malorum dicebat auctorem. ¶ Igitur sternebat & men tem suam ad deum.rogauitq; abiathar sacerdotem vt indutus veste sacerdotali consuleret & propheta ret si persequens Amalechitas comprehenderet & liberaret vxores & filios & vlcisceretur in hostibus. Sacerdote vero iubente vt eos persequeretur consurgēs cum armatis persecutus est hostes. Cumq; ve niret ad torrentem bosor inuenit virum errantem ęgyptium genere ethiopem & fame defectuȝ: qui tri bus diebus in deserto sine cibo permanserat. Primum cibo eum potuq; confortans & reficere faciens. inquirebat cuius esset aut vnde. Tunc quidem ille se genere significauit ęgyptium & propter infirmita

Dauid cū3 exer citu palestinorꝫ venit sed suspe ctus remittitur.

Amalech incē sa Sicelech ciui tate, depdauit eā absēte dauid

Dauid desola tus deuȝ cōsulit hostesq; amale chitas psequit.

tem a suo domino derelictum eo q: non valuerit sequi. Pariter etiam indicauit se ex eis qui incẽdissent & diripuissent iudeam simul & sicelam. ¶ Hunc ergo dauid habens ducem super amalechitas apprehendit eos in terra iacentes & alios quidem prandentes: alios iam ebrios & vino solutos & de re acta & captiuitate vxorum ac filiorum Israhel prẽda gaudentibus & fruentibus deosq; suos laudantibus. irruens repente super eos & leticia qua gaudebant frustrauit. Nudi namq; & nihil huiusmodi suspicantes sed ad potum & ad epulum conuersi oẽs remissiores erant: & alij quidem mensis adhuc appositis apprehensi super eas extincti sunt: & sanguis eorum cibo permixtus est: alios vero inuicem se ad pocula inuitantes occidit. multos etiam in soporem conuersos extinxit. Quicunq; vero occurrerunt: & armis inuolui. & ex aduerso consistere potuerunt. Hi etiam facilius q̃ illi qui iacebant in terra nudi perẽpti sunt Quos ab hora prima interficientes vsq; ad vesperam permanserant. ita vt amalechitarum non remearent amplius q̃ quadringenti qui tamen in camelis curracibus ascendentes. vix euadere potuerũt. Eripuit vero Dauid omnia quẽ de sicela tulerant hostes. sed & vxores suas & sociorum. Cumq; reuertentes venissent ad locum. vbi ducentos qui eos sequi non potuerunt reliquerant ad castra custodienda: illi quidem quadringenti partem prẽdẽ eos accipere non censebant qui secum non fuerant: sed labore molliores extiterant: recipere autem vxores iudicabant. Dauid autem malignam hanc & iniustam dixit esse sententiam. cum essent digni deo prẽbente. vt & vlciscerentur in hostibus: & omnem prẽdam cum his qui vna ad persequendum ẽgressi fuerant ex equo diuiderent quando ad vasorum custodiam remansissent. Et ex eo ab eo lex ista permansit. vt tantum accipiant qui custodiunt castra q̃tum illi qui pugnant. ¶ Veniens ergo Dauid in sicela: omnibus in iudea amicis & necessarijs prẽdam direxit. Et vastatio quidem sicele & amalechitarum huiusmodi fuit interitus.

[Margin: Victoria dauid cõtra amalech. — In biblia habetur Et percussit eos dauid a vesperavsq; ad vesperam alterius diei. — Equalis prȩde diuisio & diuidẽde prẽde lex] D.

¶ Palestinis graui pugna dimicantibus contra hebrẽos Saul rex ab hostibus sauciatus ne viuus ab hostibus caperetur ab Amalechita quodam educto gladio ipso regnante, interimitur in Gelboe monte filijq; eius cum innumera hebrẽorum multitudine occisi sunt reliquis fugiẽtibus hebreis. hostes vero Saul & filiorum mortua corpora exuentes capita quedam truncauerunt corporaq; super murum ciuitatis Bethsani suspenderunt viri autem Iabes cum omni populo flentes eorum corpora sepelierunt. E

Capitulum vigesimum.

Palestinis igitur dimicantibus & pugna graui commissa: palestini quidem vlciscuntur: & multos suorum hostium peremerunt. Saul autem rex israhelitarum & eius filij fortiter decertantes & vtentes omni fiducia. tanq̃ gloria eorũ in bona morte & in hostium dimicatione consisteret nihilq; hoc preciosius esse iudicantes: omnium inimicorum cohortem contra se conuertentes: vndiq; circundati pene sunt extincti. multos tamen palestinorum forti dimicatione perimentes. Erãt autem saul & ionathas & Aminadab & melchis. ¶ His ergo cadẽtibus hebrẽorum populus in fugam conuersus: & turpitudo & confusio facta est & interitus grauissimus hostibus vtiq; supẽr eos reuertẽtibus. ¶ Saul aũt hoc modo peremptus. Dum esset hostium multitudine constipatus: palestinis crebro super eum iacula dirigentibus. omnes pene prostrauit. paucis exinde fugientibus. Ipse vero clarissime decertatus. & multa vulnera in se gerens. ita nequaq̃ possent tolerare. nec ferre plagas. semetipsum quidem perimere erat inualidus. Iussit autem armigero suo vt eũ gladio educto perimeret. vt nequaq̃ viuum cõprẽhenderent hostes. Armigero vero non prẽsumẽte dñm suum occidere. Ipse gladium suum educens & in terra configens irruit in mucronem. ¶ Et cũ nequiret sibi vi vitium mortis inferre cum nec ferrum eius membra transiret. conuersus & videns quendam iuuenem. requisiuit quis esset quem cũ cognouisset amalechitam. rogauit vt educto gladio eum morte q̃li vellet occideret. Quod dum fecisset sublato auro ex eius brachijs: & corona regali fugit. Videns autem armiger eius saulem extinctum: occidit & semetipsum. Nullusq; de custodibus corporis est derelictus: sed omnes ceciderunt in monte qui dicitur gelboe. Audientes autem hebrẽi qui habitabant in conualle transiordanem & qui in campestribus ciuitates habebant q: Saul cecidisset & eius filij & omnis cum eo perisset exercitus. relinquentes proprias ciuitates: ad loca occultissima fugerunt. Palestini vero inuenientes vrbes derelictas atq; desertas habitauerunt in eis. Cumq; venissent hostes exuere: inuenerunt corpus Saul & filiorum eius. Quos expoliantes eorum capita truncauerunt & in omnem prouintiam diuulgauerunt hostes suos cecidisse. Quorum arma quidem consecrauerunt in templo astaroth: corpora vero suspenderunt super murũ ciuitatis Bethsan quẽ nunc Scitopolis appellatur. ¶ Cum vero audissent habitatores ciuitatis Iabes galaad die tertio q: trũcassent Saul mortuum & eius filios palestini. crudele iudicantes eum insepultum despicere. egressi viri fortissimi & prẽsumptione precipui: cum ipsa ciuitas & corporibus & animabus viros habuerit valde robustos. tota nocte iter agentes venerunt ad ciuitatem Bethsan. Et accedentes ad muros hostium & deponontes corpus Saul & filiorum eius detulerunt in Iabes hostibus propter fortitudinem eorum nequaq̃ prohibere valentibus aut prẽsumentibus. Viri autem Iabes cum omni populo flentes sepe-

[Margin: Animosa saulis & filiorũ fortitudo contra philisteos q: illo bello mortui sunt. i.r.c.31 — Fuga hebrẽorũ & interitus. i.r.c.31 — Modus mortis Saulis q: seipsum interemit ne viuus ab hostibus caperetur. i.r.c.31 — Gelboe mons. i.r.c.31 F — Crudelitas philisteorũ i mortuos Saul & filios — Sepulti saul & filij per iabitas q: mortem eorum silentes ieiuniũ septem dierum celebrauerunt.]

lierunt eorum corpora in optimo loco prouintię quem segetem appellant: & ieiunium septem dierum
A cum mulieribus & infantibus super eos celebrauerunt tundentes pectora ac lugentes Regem & filios eius nec cibum desiderantes gustare nec potum. ¶ Hunc itaq; finem Saul prophetante samuel habuit q; obediens deo non fuit propter mandata quę contra amalechitas acceperat & q; Abimelech sacerdotis generationem & ipsum abimelech & sacerdotum vna peremit vrbem. ¶ Regnauitq; saul. samuel quidem viuente annis decem & octo: mortuo autem. aliis duobus. qui huiusmodi habita conuersatione defunctus est.

Causæ mortis Saul.

Saul cũ Samuele. xviij. annis & mortuo samuele secũdus annis regnauit.

¶ Explicit liber sextus.

¶ Incipit liber septimus qui continet tempus annorum quadraginta.

¶ Nunciata Saulis morte dauid nunciantem interfectorez iussit interfici qui dauid Sauli sepulchro & Ionathę cõscripsit Epitaphia/ vngiturq; in regem a tribu iuda in Ebron iabitas (qui Saul inhumauerant, laudans. Contra quem Abner (Isbosech rege in Nonaim ordinantem ordinato) bellum parat cui Ioab & fratres ocurrentes/ conuentione tamen inter eos duodecim pugnaturis viris vtroq; exercitu eligendis) vincunt Isbosech exercitum. Occiditur tamen Asahel velocissimus cursu Ioab frater ab Abner qui inducias petit & a ionatha obtinet. Capitulum primum.

¶ HISTORIA LIBRI SECVNDI REGVM INCIPIT.

2.r.c.1. Redicũ um itaq; prelium gestum est die qua dauid victis amalechitis reuersus est in sicella. alias Sicelech Et cum iam ibi duos haberet dies: tertia venit quidẽ liberatus a pugna quę contra palestinos fuerat gesta & qui saul interemerat scissa veste & operto capite cinere. qui cum adorasset dauid interrogatus vnde tali modo venerit ait. Ab israhelitarũ pugna. Quibus infelicem terminum prouenisse dicebat. & multa quidem hebreorum milia fuisse necata. & regẽ pariter eorum saul cũ filiis interemptum. Significabatq; vidisse se & hebreorum fugam & fugienti quoq; regi fuisse pñtem: quem etiam ne cõprehenderetur ab hostibus ipse rogatus ab eo se iugu-
B. lasse fatebatur: qñ dum gladio suo incubuisset propter vulnerum magnitudines non se valebat occidere. Cũ hec dixisset signa mortis eius ostendit. aurũ brachiorũ regis atq; coronaz quę cũ expoliasset mortuũ saul ei detulerat. ¶ Dauid itaq; cũ iã discrederet sed aperte mortis eius signa inspiceret vestẽ quidem dirupit: deflens autẽ & legem sciens. cum suis totã diẽ in fletu & lamẽtatione protraxit. Cui maior tristitia nata est pro amore ionathę qui ei fidelissimus amicus fuerat. & ei causa salutis extiterat. Tãtam eñ virtutẽ sui dauid circa deuotionem saul ostendit: vt non solum finem eius luctuose satis habuerit. licet sepius per eum mortis pericula passus sit. sed etiam punierit eius interfectorem. Nam cũ dixisset ei q; ipse sui accusator esset qui regem occiderat. & cognouisset quia de gñe amalechitarũ esset. repẽte eũ
2.r.c.2 precepit interimi. ¶ Conscripsit autẽ dauid epitaphiũ sicut fieri assolet in sepulchris. qđ lamentationes cõtineret: & laudes saul & ionathę qđ etiam vsq; ad meũ permansit tempus. ¶ Cum vero hoc modo regi exhibuisset exequias: finito luctu per prophetam consuluit deum quam ei ciuitatem daret ad habitandum de tribu iuda. Cumq; dixisset daturũ se ei ebron derelicta sicella alias Sicelech venit ad eam: deductis duabus vxoribus suis & qui erãt cũ eo cũctis armatis. Ad quem conueniens oĩs populus illius tribus: eum constituere regem. Qui cum audisset q; saul & eius filios sepelissent viri iabes habitatores galadis misit ad eos laudans & approbans eorum virtutem & agens gratias pro studio quod circa defunctos habuerant: pariterq; dicens q; tribus iuda eum constituisset regem. ¶ Abner itaq; princeps militię saul: filius autẽ abner vir efficax & optimus valde natura: cognosces cecidisse regẽ & ionatham & duos alios filios eius. veniens ad castra filium saul qui relictus fuerat nomine isbosech arripiens: regem super eos qui transiordanem erant & totius populi pariter ordinauit. preter tribũ scilicet iuda statuitq; regnũ eius in terra quę secundum patriam quidẽ linguam vocatur manaim secũdum grecos autem dicitur castra. ¶ Abner itaq; exinde permouit electum exercitum nimis vt congrederetur cum tribu iuda: irascebatur enim aduersus eos a quibus rex dauid fuerat ordinatus. Huic autẽ occurrit missus ad dauid ioab filius saruię sororis eius. de patre Sar natus. Hic autem erat contra abner constitutus princeps militie:
C cum quo etiam fuerant & sui fratres abisay Asahel: & omnes armati dauid. Itaq; veniens ad quendam fontem in ciuitate gabaa aciem constituit ad pugnandum. Dicente vero ad eum Abner velle se probare quis eorum robustiorem haberet exercitum: conuenit inter vtrosq;. vt duodecim viros pugnaturos mitterent: & procedentes inter medias acies. qui ex vtraq; parte ducum fuerant ad certamen electi eductisq; gladiis viri dauid & tenentes capita hostium eorum lumbos & latera suis gladiis perforarunt donec omnes quasi ex vno constituto perimerent. His autem cadentibus. etiam reliquus directus est exercitus. Et dimicatione fortissima procedente: Abner populus victus est. fugientesq; Ioab persequi non cessabant. precipiens armatis vt post eorum vestigia festinarent & nequaq̃ occidendo deficerent

Nũciatur mors Saulis dauid & aliorũ quos defleuit amare.

Nota miseratione dauid i morte inimici saulis qui iterfectorez iussit interfici.

Epitaphiũ saul' cõscripsit dauid

Vnctio dauid in regem in ebron a tribu iuda qui iabitis nuncios mittens laudauit eos &c.

Abner Isbosech filium saul regẽ sup istahel ordinauit in manaĩ.

Bellũ parat abner cõtra dauid cui ocurrit ioab & fratres.

Conuentio iter Abner & Ioab de duodeciz viris pugnaturis eligendis &c.

Asahel velocitas commendatur q velocius equis currebat.

Cuius etiam fratres decertati sunt pronissime. Inter quos clarior precipue fuit iunior Asael qui tantam gloriam habuit in pedum velocitate vt non solum homines sed etiam equos ad currendi certamina superaret. Is igitur persequebatur principem abner recto gressu: in neutra parte declinans. Cumq; respexisset Abner & considerasset impetum sequentis. & dixisset vt vnius militus arma sumens ab eius persecutione quiesceret. & rursus ille nequaq̃ a quo conamine penitus abstineret: monente illo denuo vt recederet: ne coactus eum percuteret: & ante eius fratrem vlterius fidutiam non haberet. verba eius illo despiciente. fugiens post tergum lanceam coactus emisit eumq; repete mortali vulnere penetrauit. D.

Asahel occiditur ab Abner. Abner inducias petit quas ioab concedit.

Hi vero qui cum eo persequebantur Abner cum venissent ad locum vbi iacebat Asael mortuus circunstantes. nequaq̃ persecuti sunt hostes. Ioab autem & frater eius Abisay pertranseuntes cadauer illius & maiorem ire fomitem contra Abner habentes pro morte fratris: magna vsi velocitate vsq; ad quendam locum nomine Gabaon persecuti sunt Abner. Et cum sol occumberet ascendens in quendam collem cum tribu beniamin. expectabat hostes simul. Et abner quidem clamauit & dixit ad iacob: non eũ oportere viros contribulos tanto certamine prelijs exacuere. sed etiam fratrem eius asael deliquisse: qd dum eum moneret vt a persecutione cessaret. nec acquiesceret. propterea percussus occubuit. Sapientet ergo faciens ioab & hec verba satisfactionem esse decernẽs: missa tuba reuocauit exercitum & a vehementi persecutione retinuit. Et ioab quidem in illo loco moratus est. Abner autem tota nocte iter faciens & transiens fluuium iordanem venit ad castra isbosech filij saul. ¶ Altera vero die ioab dinumerans corpora defunctorum: sepeliuit vniuersos. Ceciderunt autem de exercitu Abner milites quasi trecenti & sexaginta: de dauid vero decem & nouem & Asael. Cuius corpus reportantes ioab & abisay in bethleem & in monumento paterno sepelientes: ad dauid reuersi sunt in hebron. 2.r c.2 E

Numerus mortuorum ex vtroq; exercitu & sepultura.

¶ Bellum in testinum fit inter hebreos dauidq; preualescente exercitu & filij saul defluente Abner sapiens pro in eundo federe, federũt ad dauid nuncios mittens populum & tribum beniamin hortatur vt (Isbosech dimisso) transeat ad dauid quibus consentientibus vt promissam iurisiurandi religionez firmaret venit ad Dauid quem splendide opulentis & preciosis conuiuijs per multos dies refecit. Sed euz recedentem Ioab amicitie signo perdere timens principatum dolose interfecit. Cui Dauid grauissime flens maledixit, eumq; sepelierunt honorifice in Ebron apposito sepulture epitaphio quo Abner amici consolati de dauid pacificantur qui etiam excusationem fecit coram populo. Capitulum secundum.

Bellum intestinum fit inter hebreos p̃ualente exercitu dauid. Filij dauid i hebron sex geniti sunt.

Coepit igitur ex illo tempore bellum intestinum inter Hebræos fieri: & multo tempore permansit proficientibus semper eis qui cum dauid erant & amplius ad bella crescentibus. Filij vero Saul exercitus pene quotidie defluxit. ¶ Quo tempore nati sunt Dauid filij numero sex: ex totidem mulieribus quorum senior qui de achinoe matre progenitus est appellatus est. Ammon. Secundus autem de vxore abigail, nomine cebal (alias Celeab) tertius absalon qui natus est de machamis (alias Maacha) filia ptholomei regis gessur. quartũ vero de muliere habuit aggith quem vocauit adoniam. Quintum habuit filium Saphatiã deabital: Sextum autem Gethiaan de egla natum denominauit. ¶ Cumq; intestina bella consisterent. Et sepius ad opera belli contra se venirent vtriusq; regis exercitus. Abner princeps militie filij Saul cum esset sapiens & valde a populo venerare tur: valde deuote egit vt omnes cum Isbosech essent Qui etiam cũ eo magna deuotione constricti multo tempore permanserunt. Post hec autem abner in quodam crimine comprehẽsus. cuius causa fuit q cum saul concubina occumberet nomine respha filia Achia. culpatur a rege. Qui dolens & grauiter indignatus quod non iustam retributionem mereretur ab eo pro quo tanta instantia laborabat: intermi natus est regnum se translaturum ad dauid. & ostensurum q non sua fortitudine sapientiaq; regnaret super eos qui erant vltra iordanem. sed illius potius operibus atq; fide. Tunc mittens in Ebron petijt vt a dauid fidei iusiurandum acciperet & eum socium & amicum haberet. promittens se persuasurum populo vt a Saul filio recederet & ipsum regem totius prouintie constitueret. Dauid autem que poscebat impleuit. ¶ Letus enim in his que Abner apud eum egisset primum initium fœderis hoc petijt vt ei suam vxorem reduceret quam magnis laboribus & periculis comparasset: quippe pro qua secenta capita palestinorum Saul optulerat regi. Et vxorem quidem eius Michol sublatam falthi cui tunc erat copulata remisit Abner ad Dauid. vt vxorem suam iuste reciperet. Conuocatis itaq; senioribus plebis & tribunis & millenarijs: hec verba retulit ad eos dicens. Sepius quidem paratos vt ab Isbosech recederetis & pergeretis ad Dauid: ab hac vos ego voluntate retinui: nunc autem si vultis hoc implere promitto sciens quia Deus per Samuel prophetam Dauid promisit hebreorum omnium regnum. & prædixit q palestinos ille vastaret: & subiectos efficeret. Hæc audientes seniores & principes q & Abner principis militie voluntatem cum sua quam & primittus habuerant circa rerum effectus haberet: vnanimes consenserunt vt Dauid regno se traderent. ¶ Cumq; ad talia conspirassent: conuocauit Abner tribum Beniamin. Omnes enim custodes corporis erant Isbosech. Quibus etiam ista locutus est. Cumq; nul 2.R.c. 2 F.

Occasio federis abner cũ dauid.

¶ Abner mittit ad dauid pro federe in eundo. Vxorez Michol repetit Dauid que ei redditur Abner exhortatio ad populuz vt Isbosech dimisso transeant ad dauid.

Abner ad tribũ Beniamin que etiam cõsensit.

lum videret sibi resistere sed magis ad omnia que vellet ipse paratos haberet Sumens ex eis viginti venit ad dauid vt promissam iurisiurãdi religionem firmaret. fideliora enim erunt quę per nosipsos gerimus: q̃ quę per alios pro nobis aguntur: vt & verba quę cum eo haberet principibus diceret & ad omnem tribum quę ipse per se gereret indicaret. Quem dum splendide suscepisset & per multos dies opulentis et preciosis conuiuijs refecisset: petijt vt dimissus ab eo deduceret ad eum populum. quo pręsente atq; vidente: ei traderet principatum. ¶ Cumq; dimisisset dauid abner adhuc eo ab Ebron non procul abeunte venit ioab qui erat pro eo militię princeps. Et agnoscens quia venisset ad regem abner. & ante paululum dimissus esset federibus celebratis pro regno dauid metuens ne illum quidem in honore primi ordinis constitueret aut haberet regni participem & cum in rebus alijs esset astutus & prouidus. Ille tertius proficeret temporibus: ipse vero decresceret & militię amitteret principatum viam pessimam & malignissimam cogitauit. Et primum quidem tentauit vt ei detraheret apud regem monens vt se custodiret & promissiones non respiceret abner quę faceret dicens: vt saul filio confirmaret imperium: & quia fallacijs & dolo venisset ad eum vt vellet spem & dispensationem regni eius agnoscere: & sic ad propria remeare. Cum vero his verbis non potuisset persuadere regi ne eũ videret ex hac via deteriorem ruinam rursus aggressus est. Et cum deliberasset vt abner interimeret. misit qui persequerentur eum & comprehensum dauid nominis preceptione reuocaret. tanq̃ esset aliquod ei detecturus: quod ipso pręsente videbatur oblitus. Abner autem dum hæc audisset a nuncijs. apprehenderant em̃ eum in quodam loco nomine Syra: qui aberat ab Ebron quasi stadijs viginti: nichil metuens futurorũ reuersus est. Cui occurrens Ioab ante portam & suscipiens eum quasi maxime deuotus pariter & amicus. Sepe enim fingunt vere se esse bonos & malignę suspitionis extraneos qui aliquid iniquę temptare pręsumunt: segregauit quidem eum ab alijs hominibus tanq̃ secreto locuturus. & in locum portę desertiorem ductum cum esset ipse solus & abisai frater eius. euaginato gladio eius latus effodit. Et Abner quidem hoc modo a ioab dolo peremptus est. pro morte sicut ipse dicebat fratris Asael quẽ persequentem interemerat Abner in pugna facta gabaon: vt tamen veritas habuit pro metu proprij principatus & honoris quem habere poterat apud regem. ¶ Ex his itaq; habet considerare quilibet quãta & qualia presumunt homines propter auaritię zelum. & principatus affectum: cum nulli hęc cedere volunt. Nam concupiscentes hęc adipisci: per multa mala ad ea perueniunt. Quę rursus metuentes amittere: multo deterioribus actionibus vt ea retineant implicantur: tanq̃ non sit equale malum adipisci velle tãtummodo magnitudines potestatis. & dum successerit quilibet eius bonis vt iam rursus noluerit amittere cum in retinendo potius excelsior sit erumna & propterea crudeliora moliantur. & pręti more ne amittant quę adepti sunt committere grauiora pręsumant. Sed de his quidem breuiter indicasse sufficiat. ¶ Porro dauid audiens interitum Abner animo quidem grauissime doluit & coram omnibus testificatus est tendens ad deum dextram suam & clamans q᷑ non fuisset in Abner interitu consentiens: nec eius mandato aut consilio fuisset extinctus: & maledicta posuit valde grauissima contra eum qui illum occiderat/& domum eius vniuersam. & eos qui hęc egerãt pro defuncto penis esse subiectos. Erat enim sollicitus ne contra fidem & iusiurandum ageret: quę exhibuerat Abner. Pręcepit autem deflere & lugere & lamentationem fieri super virum. & eius corpus solennibus honorari exequijs: cum ipse vestem is rumperet ingemiscens. & sacco videretur indutus. Hęc quidem facere pręcepit pręcedentes loculum. Ipse autem lugens & flens sequebatur cum senioribus atq; proceribus ostendens deuotionem circa viuos. & tristitiam circa defunctos & q᷑ non eius consilio fuisset extinctus. Sepelierũt autem eum in hebron: ve dicentes & conscribentes lamentationes super eius sepulchrum. Stans ipse super monumentum fleuit primi. us: & alijs hoc celebrare contradidit. Sic autem mors Abner eum afflixit vt neq; cibum cogentibus amicis sumeret. sed iuraret nichil se gustaturum vsq; ad solis occasum. hoc itaq; factum deuotionem populi generauit. Nam amici Abner honorem collatum mortuo susceperunt: & dauid custodem fidei crediderunt: & q᷑ omni dignitate & rebus solennibus eum tanq̃ parentem & amicum colere potuissent. cui non vt inimico contumeliam fecerat: nec turpi eũ aut neglectę sepulturę tradiderat. Omnes ergo optima & mitissima regis natura letabantur. vnoquoq; credente talem futuram regis in se prouidentiam: qualem eum in Abner morte videbat. In his ergo gestis Dauid pręcipuam gloriam habere videbatur. Vnde factum est vt nullus suspicaretur Abner voluntate eius occisum. Locutusq; est & ad populum q᷑ ipsi quidem tristitia nõ fortuita prouenisset optimi viri sauciato morte nec parua detrimenta fore hebreis illius virtute priuatis: qui eos consilijs optimis & virtute manuum contra hostium fortitudinem defendere potuisset. Sed deus inquit cui cura est rerum omnium. non huius sanguinem deseret indefensum. Ego vero noui q᷑ Ioab & Abisay saruię filijs nichil pręualeo facere cũ sint me ipso potentiores: sed vicem eis reddat pro huiusmodi pręsũptione diuinitas. Igitur Abner hoc modo defunctus est.

Marginalia:
- A (beside line 3)
- Proditio ioab q̃ signo amicitię interfecit Abner.
- Dolositas Ioab in verbis.
- Dolositas Ioab in facto.
- B. (beside "tem interemerat Abner")
- Notanda verba contra cupidos pricipatus et pecunię.
- Maledixit Dauid Ioab occisori Abner eũ flẽs grauissime.
- 2.r.c.3 (beside "at. ¶ Porro dauid")
- Sepultus abner in Ebron.
- Consolantur amici abner et pacificantur ex ingẽti tristicia dauid et honore mortuo ipenso.
- C (beside "regis in se prouidentiam")
- Dauid ad populũ excusatio de morte Abner.

¶ Iſboſech mortuum Abner deflens paulopoſt a ſuis doloſe interemptus caputq; eius ad dauid de portatur. Qui interfectores interfici iubet & interfecti caput inhumari quo facto omnes vltro ad dauid venientes ſeipſos illi tradunt quos grate ſuſcipiens illis opulentiſſima conuiuia populo vndiq; conuoca to preparauit. Conuiuarũq; in tertia vnctione dauid & regni confirmatione per ſingulas tribus aſſigna tur numerus. Capitulum tertium.

¶ Iſboſech mortuum Abner deflet qui paulo poſt a ſuis dolo interemptus eſt

Audiens autem mortem eius ſaul filius iſboſech non leuiter eſt afflictus. cum fuiſſet D
cognato priuatus: & qui ei cauſam regnandi prebuerat: multumq; cõdoluit & mor
tem abner vehementer ingemuit. Sed nec ipſe multo tempore ſuper eum vixit: ſed
filijs Remmon id eſt Ban & Naa Rechab paſſus inſidias interemptus eſt. Iſti enim
cum eſſent genere beniamite in priori ordine cõſtituti. cogitauerunt quia ſi perime 2.r.c.4
rent iſboſech. maxima a rege dauid dona & principatum militie aut aliud quoddaꝫ munus accipere mererentur. Solumq; reperientes eum meridie dormientem. & neq; preſentes eſſe cuſtodes: neq; puellam que ianuas erat obſeruare ſolita vigilantem: ſed & ipſam labore & opere conſueto ſimul & eſtu in ſoporẽ eſſe conuerſam. ingreſſi domum i qua ſaul filius dormiebat occiderunt eum/ eiuſq; caput abſcidentes tota die iter egerunt & velut fugientes eos quos leſerant: & feſtinantes ad eum cui erant ſua beneficia prebituri & accepturi ſecuritatem: venerunt in hebron. Oſtendenteſq; dauid caput iſboſech commendabant ſemetipſos quaſi deuotos & iterfectores inimici eius imperij. Ad ille non ſicut ſperabant eorum ſcelere delectatus ait. O peſſimi viri & vltionem repente ſuſcepturi. neſcitis ꝙ ego interfectorem ſaul peremi: qui mihi eius coronam auream deportauit: licet ille rogatus hoc feciſſet ne ſaul comprehenderent hoſtes. An certe mutatũ me & nequaq̃ huiuſmodi eſſe credidiſtis: ſed quaſi letarer cum malignis hominibus & munus crederem peſſimas actiones: interfectorũ proprij domini & necantium in ſuo lecto virum iuſtum qui nihil operatus eſt mali & vos ipſos in multa E
prouidentia & honore glorificauit. q̃propter nunc illi quideꝫ debetis penas a me vero excipietis digna ſupplicia. qui putaſtis me libenter mortem illius habiturum. Non enim aliter gloriã meaꝫ fedare potuiſtis: q̃ vt me talia velle crederetis. Cũq; dixiſſet hec omni eos tormẽto puniri iuſſit. Caput vero iſboſech in tumulo abner honore maximo ſepeliuit. His igitur finitis: venerunt omnes maiores natu hebreoruꝫ 2.r.c.5
ad dauid in hebron: & millenarij & duces eorũ. tradiderūtq; ſemetipſos deuotione quam circa eũ adhuc viuente ſaul habuerant recordantes pariter & honorem quem eis cum eſſet millenarius præbuiſſet necnon & quomodo per ſamuel prophetam rex a deo fuerat ordinatus & quomodo Hebreorum prouintiam eius dimicatione contra paleſtinos habita deus liberari conceſſit. Ille vero hũc fauorem grate ſuſcipiens. rogauit vt in hac voluntate perſiſterent. nec eos huius rei cauſa peniteret. His ergo conui 7
uijs opulentiſſime ſaginatis miſit vt omnem populum vndiq; conuocarent. Et congregati ſunt ex tribu quidem iuda quaſi ſex milia octingenti ferentes arma & ſcuta & lanceas. Iſti namq; Saul filio miniſtrabãt. Quibus pretermiſſis: tribus iuda regem fecit dauid. Ex tribu autem ſymeon: ſeptem milia centum. Ex tribu Leui: quattuor milia ſeptingenti habentes principes iuda: cum quibus erat princeps ſacerdotum ſadoch. cum viginti & duobus cognatis & ducibus. De tribu autem beniamin: armati quattuor milia. ¶ Hec enim tribus adhuc ſuſtinebat: credens quemq̃ de genere Saul regnaturum. De tribu autem effrem. viginti milia & octingenti potentiſſimi & ſummo robore precellentes. de dimidia vero tribu manaſſe. ſexdecim & octo milia. De tribu autem yſachar: ducenti quidem futura prenoſcentes. armati vero viginti milia. De tribu autem Zabulon. armati electi quinquaginta milia. hec enim tribus ſola ad dauid tota conuenit. Iſti ſiquidem eadem arma habuerant. que & tribus gad. Ex tribu autem Neptalim: viri inſignes & principes mille. armis vtentes ſcuto ſimul & lancea quos ſequebatur tribus ſua. que numero comprehendi non poterat. Ex tribu autem dan: electi viginti ſeptem milia quingenti. Ex tribu F
aſer. quadraginta milia. Ex duabus autem tribubus & media Manaſſes que tranſiordanem habitabãt armati ſcutis & lanceis & caſſidibus & loricis & gladijs centum viginti milia. Sed & relique tribus gladijs vtebantur. Hec itaq; multitudo congregata eſt ad Dauid in hebron. cum multo apparatu panis & vini & omnium que ad cibum pertinere noſcuntur & vno decreto Dauid confirmauerunt imperium. Cumq; tribus diebus feſtiuitatem populus celebraſſet & in hebron epulas habuiſſet. exurgens inde dauid cum omnibus venit in hieroſolymam.

Interfectores Iſboſech caput eius dauid portauerunt.

Iuſtitia & virtus dauid.

Dauid iterfectores puniri iubet & interfecti caput inhumari.

¶ Tertia vnctio dauid in regẽ ſuper oẽm iſraelẽ.

Numerus conuiuarum in tertia vnctione dauid & regni cõfirmatione.

¶ Venienti dauid hieruſalem hiebuſei irrident/ claudos cecos & leproſos ſuper muros ciuitatis collocantes quos tamen vincit inferioremq; primo ciuitatem capiens commilitones/ vt animoſiores ſint/ munera promittit & honores/ Cunctiſq; conſcendere feſtinantibus Ioab omnes preueniens arcem. Syon aſcendens militie principatuꝫ obtinuit. Sicq; expulſis hiebuſeis hieruſalem reedificauit dauid eam hieroſolymam appellans que prius Solima vocata eſt. ipſiq; confederatur hiram munera mittens & dona Quiq; deum conſuluit per prophetã paleſtinis bellũ ei parantibus quos victorioſe ſuperauit. Capi. iiij.

A ¶ Veniente dauid hierusalē Iebusei irrident claudos cecos & leprosos super muros ciuitatis collocantes quos tū vincit inferioreq; primo ciuitatem capiens comilitões (vt aiosiores sint) munera promittit & hõres/ Cũctisq; cõscendere festinantibus Ioab oẽs pueniẽs arcẽ Syon ascendẽs militię principatum obtinuit Sicq; expulsis iebuseis hierusalē reedificauit dauid eā hierosolymā appellās quę prius Solyma vocata est ipsiq; confederatur hirā munera mittens & dona Quiq; deum cõsuluit per prophetam palestinis bellum ei parantibus quos victoriose superauit. Capitulum.iiij.

2.r.c.5. IEbuseis aũt habitantibus ciuitatē q erāt ex genere chananeorũ. & claudentibus eis portas. & cecos aspectu & claudos omnesq; leprosos ad derisionē regis cõstituentibus super muros & dicētibus q prohiberēt eũ ceci ingredi ciuitatē: quę tñ agebāt despicientes eũ pro maxima munitione murorũ. iratus rex hierosolymā obsidere cœpit: & multo studio & labore conari vt eā caperet: quatenus in ipso pricipatus initio suam fortitudinē demõstraret. Interminatus itaq; rex & ipsis & alijs si qui forte haberent aduersus eũ resistendi conamē inferiorē ciuitatē magna virtute cœpit. ¶ Cũ-
2.r.c.5. q; adhuc arcem obtinere non posset. cœpit honores & munera promittendo rex pronos ad opus belli cũ cõmilitones pvocare vt quicũq; p subiectos colles in arcem cõscēderet eāq; caperet: principatũ militię totius populi possideret. ¶ Cũctis itaq; conscēdere festinantibus & nullo labore pro muneris pro missi retributione tardantibus saruię filius Ioab preuenit vniuersos. & ascēdēs in cacumie clamauit ad regem. exigēs militię principatũ. Expulsis itaq; rex de summa arce iebuseis & reedificans ciuitatē. eā hierosolymā nuncupauit: & omni tempore in ea sui habitauit imperij. ¶ Tēpus aũt quo super tribũ iuda habuit principatum in hebron. fuerunt anni septem & menses sex. Cumq; regnũ suũ constituisset in
2.r.c.5. hierosolymis: rebus potius clarioribus vtebatur: deo sēp meliora ei prouidēte & gloriā eius latius āpliāte. ¶ Inter hęc autē misit ad eũ hyram rex tyri. & amicitias cum eo societatēq; firmauit. Misitq; ei etiā dona: id est ligna cedrina & artifices viros fabros lignarios & instructores: qui regiam domum in hierosolymis construxerunt: dauid autem superiorem muniens ciuitatem: eiq; copulans arcē vnũ vndiq; corpus effecit & cunctā muro circundedit. super opus autem murorũ constituit esse ioab. ¶ Primus ita
B q; dauid iebuseis expulsis. Hanc vrbem nuncupauit hierosolymā. Nam sub abraham nostro parēte solyma vocabatur Quidam vero dicunt q & homerus postea hierosolymam nominauit. Ieron enim hebraica lingua munitio est. ¶ Fuit autem omne tēpus quo Ihesus princeps israhelitarum contra chananeos pugnauit: eisq; deuictis terram eorum diuisit hebręis pręter hierosolymam: vnde israhelitę non potuerunt expellere chananeos vsq; dum eos dauid obsedisset: annorum quingentorum quindecim. ¶ Faciam vero memoriam cuiusdam nomine orphā Ophni viri quidē inter iebuseos valde locupletis qui tamen in obsessione hierosolymorum nõ fuerit interfectus a dauid propter fauorē quem habuerat apud hebręos & quoddam beneficium vel studium quod etiam circa regē ipsum ostēdisse videbatur. quę tamē post paulusum oportunius declarabo. ¶ Accepit autem dauid extra eas quas habuit alias vxores & concubinas. & filios genuit numero nouem. quos etiam nominauit. Amna alias Samna Acellon/ Natham/ Salomonem/ Iobar/ alias Iobaar/ Hellisel/ alias helieb phalnamna/ alias phalna Iuna/ alias Iuas/ Heliab alias heisalim necnõ filiā thamar quorũ nouem quidē ex generosis fœminis erāt nati: duo vero quos vltimos nominauimus de concubinis Porro thamar consanguinea fuit absalon.
2.r.c.5 ¶ Agnoscentes itaq; palestini regem factum dauid ab hebręis. venerunt super eum in hierosolymam & apprehendētes conuallē quę vocatur gigantum est enim locus non procul ab vrbe. illic castra posuerũt. Rex autē iudeorum quoniam nihil asq; dei propheta deiq; iussione faciebat: volens agnoscere voluntatem & uelut astipulatorem eum habere. precepit principibus sacerdotum: vt quid deo placeret &
C qualis terminus foret in hoc loco belli eo consulto prędiceret. Quo prophetante victoriam contra palestinos eduxit exercitum & hahita pugnę congressione. ipse post tergũ irruēs sup hostes: alios robore magnę virtutis occidit: alios effugauit. Nemo tamen credat modicum fuisse palestinorũ exercitũ super hebręos: eo q ab hostibus fuerit sic facillie supati & vt nihil aut forte nõ dignũ aut aliqd mẽoria fecerit sȝ cũcti sciāt oēm syriā & vniuersos phœnices & sup hęc alias multas expugnatas gentes fuisse hac dimicatione communes. Cuius rei hoc maximum erit indicium. q cum sepius iam palestini deuicti fuissent & de exercitu multa milia perdidissent: sine dubio cum maiori veniebant virtute super hebræos. ¶ Deniq; & hoc prelio victi denuo cum triplici manu sup dauid venerũt. & i eodē loco castra posuerut Quo facto. rursus israhelitarũ rex consuluit deũ de prelij huius euentu. prophetauitq; sacerdos vt i silua quę vocatur planctus retineret exercitum. erant autē nõ procul ab hostibus & nec primitus se moueret nec icipet. donec arbores vēto nõ flēte mouerētur. Cũ vero silua cõcussa fuisset & tps qđ ei predixerat deus aduenisset. i nullo moratus egressus ē q̄si iā ad ppatā certāq; victoriā. Cuius ipetũ nõ potuit hostiũ multitudo sustinere. sȝ pxia ac pria cõgressiõe i fugam cõuersos passi psequēdo prostrauit quos eqdē psecutus ē vsq; ad citatē gezachē/ alias Gazathenā Nāq; horũ terminum & regionē vastauit: di-

Dauid veniēte ad hierusalē irridēt Iebusei claudos cecos & lepsos sup muros ciuitatis collocātes.

Dauid inferiorē ciuitatē capiens cõmilitonibus (vt aiosiores sit) munera promittit & honores.

Epilogus tēporis regni Dauid In hebrõ Anni septem & menses sex in hierosolia āni. xxxvij vt infra habetur

Vnde hierosolima nomiata sit quę prius vocabatur Solima.

Epylogus tēporis a Iosue vsq; ad Dauid. Orphā vir iebuseus

Filij dauid Hierusalē in biblia ponuntur vndecim & etiam in scola. hy.

Dauid deũ consulit per prophetā palestinis ei bellũ parātibus

Victoria prima dauid cõtra palestinos.

Secunda victoria ipsius dauid cõtra palestinos dato ei diuinitus signo.

rupit autem eorum castra in quibus multas diuitias comperit:& deos eorum simul exterminauit

¶ Consilio inito de reducenda arche de domo Aminadab in domo Obededom reponitur cui pro
pter eam benedixit dominus quam ad sua regalia fecit apportari fecit dauid quenq; ante eam saltantē
plaudentem irrisit Michol quę ex dauid filios non habuit Deinde dauid indignum indicans se domi- D
bus habitare cedrinis archa despecta in tabernaculo templū pro eo voluit ędificare Quod ei deus per
Natham prohibuit Sed hoc filio reseruatum fore nunciat.

Capitulum quintum

Cōsilium de reducenda archa de domo Aminadab in hierusalem.

HOc igit̄ bello hmōi qualitate finito:placuit dauid babito cōsilio cum senioribus & pricipibus
& millenarijs:vt ex oī prouītia & ex oībus tribubus cūctā pubertatē ad se faceret euocari dei
de sacerdotes atq; leuitę exeūtes in cariathiarim: vt archā dei exīde in hierosolymā deduce- 2.r.c.6
rēt.& culturā dei dilectā exiberēt sacrificijs & honoribus quibus moris est placari diuinitatē.
Quod si regnāte adhuc saul egissent.nichil mali potuert sustinere.Igitur oī populo cōgregato sicuti tra
ctauerāt.venit etiā rex ad archā.quā portātes de domo aminadab.sacerdotes.& iponentes supra vehi-
culū nouū: eā deducere fr̄es suos ac filios cū bobus pmiserunt.Rex autem pręcedebat archā & cum eo

Modus quę reducta est archa

Volens Oza tāgere archā obijt

Archa in domo leuitę Obededom recōditur cui bene dixit deus.

populus vniuersus hymnū dicētes deo: & totius prouicię modulatione canentes cū vario sono percus
sionū : & diuersę saltationis ingenio necnon & psalmis & tubis simul & simbalis archam deducētes in
hierosolymam.Et cum venisset ad quendam locum qui vocatur area cedon accedens ad archam oza :
repente ira dei percussus est.Nam cum boues declinassent archam extendens ille manum suam & vo-
lens eam retinere.cum sacerdos non esset quoniam attigere pręsumpsit extinctus est. & rex quidem &
populus vniuersus affligebatur in morte oza. Locus autem in quo defunctus est. oze cōcisio hactenus
appellatur.¶ Metuens autem dauid & cogitans ne forte hoc pateretur ipse si apud se susciperet archaꝫ
in ciuitatem quę pertulerit oza qui eo ꝙ solummodo manum ad eum pertenderat ita videbatur extin
ctus: archam quidem non suscepit ad semetipsum in ciuitatem sed pręcepit vt in agro viri cuiusdam iu
sti:nomine obededom genere leuitę reconderetur.tribus mensibus ibi mansit . domumq; obededom

Archam dauid apportari fecit ad sua regalia p sacerdotes quē āte eā plaudētē irrisit Michol.

nimis ampliauit cui deus pro ea multa dona concessit. ¶ Audiens autem rex quoniam hęc prouenis-
sent obededom & ex priori paupertate & humilitate. opulentię magna vbertate polleret. ita vt zelum E
circa eum omnes inspicientes haberent. securus ꝙ nihil mali pateretur.archam ad sua regalia depor-
tauit. Quam sacerdotes quidem deferebant. septem vero chori quam rex constituerat pręcedebant.
Ipse autem ludebat incessu atq; plaudebat. ita vt etiam vxor eius melchol filia Saul regis primi videns
eum facientem talia deriderat.Deferentes autem archam posuerunt in tabernacula quę ei dauid cōsti
tuerat. Tunc immolauit hostias copiosas atq; pacificas:& omnem populum ad conuiuia conuocauit:
ita vt & mulieribus & viris & paruulis distribueret & colliridam panis: & assaturam & agnum frixum
& partem immolationis.Cunctisq; populis huiusmodi ępulas habens dimisit : ipse vero domum pro-
priam venit. Cui dum astitisset filia saul melchol eius vxor pro alijs quidem rebus orauit deū vt ei bo-
na pręberet quę ipse propicius conferre potuisset . culpauit vero illum eo ꝙ tantus rex ludendo salta-

Michol filios ex dauid nō hūit.

Dauid indignū iudicās se in cedrinis domibus hitare (archa despecta in tabernaculo) templū pro ea voluit ędificare.

Prohibuit deus per Natham pphetam dauid templum ędificare ipsius tam voluntatem approbauit.

Gratias agit dauid deo de bona reuelatione.

tionibus ante seruos & famulas fuisset turpiter nudatus.Cui dauid respōdit non vereri facere quę deo
placerent:qui vtiq; eum prępos uisset & patri eius & ceteris & ludere sepius & saltare:& nihil quę famu
lis eius vel ei turpe videretur attendere. ¶ Hec itaq; mychol ex dauid quidem filios minime procrea
uit iuncta vero ei cui illam pater suus tradiderat a dauid abrepta quinq; filios generauit.de quibus lo-
co proprio declarabimus.¶ Videns autem rex pene quotidie dei voluntate sua negotia pręmuniri: de
linquere se putauit si ipse quidem habitaret in domibus cedrinis & excelsis optima constructione de- 2.r.c.7
coratis.archam vero dei in tabernaculo despiceret commorari: ob quam rem voluit templum edifica-
re deo sicut ipse dixerat moyses De quibus rebus cum locutus fuisset natham prophetę ad faciendum
opus aggressus est:tanq̄ ei decus in nominibus cooperator existeret. Et cum iam haberet pręparatam
ad fabricam templum materiam.illa nocte deus prophetam natham visitauit in somnis pręcepitq; vt F
dauid diceret quia voluntatem quidem eius & desiderium approbaret:cum nullus primitus cogitasset
ei templum edificare . Et ipso quidem approbanti huiusmodi voluntatem non concedi construere tē-
plum eo ꝙ multis pręlijs decertando esset hostium sanguine maculatus. Post mortem vero eius longa
senectute suscipienda faciendum templum a salomone eius filio qui ei foret successurus in regno:cui se
ita prosperare sicut pater filio compromisit.& regnum quidem filiorum se nepotibus seruaturum & tra
diturum.ipsum vero si deliquerit:langore & sterilitate terrę puniēdum.¶ Hęc vero audiens a prophe
ta dauid.& letus effectus in eo ꝙ suis nepotibus regnum permansurum fore cognosceret & ꝙ firmissi-
me eius domus clarior foret repente venit ad archam & prostratus in faciem suam adorauit deum. &
ex omnibus gratias egit tam pro his quę ipse iam pręstiterat & ex humili ac paupertate tāta regni ma
gnitudie subliarat.& ad glorię culmē euexerat: quā pro regno eius nepotibus pmisso necnon & pro-
pter puidētiā quā hebręis & eorū libertati contulerat.¶ Hęc cum dixisset & deum laudasset abscessit.

A ¶ Palestiorũ hita victoria cõtra Moabitas bellũ pat dd̄ quos deuicẽs eis tributa imponit Adrazarumq; Sophie regẽ Adadũ quoq; Sirie regẽ (aquineo Sirię reges Addadi appellati sũt. sic egyptij ptholomei appellãtur) vicit Sirię regionẽ faciẽs sibi tributariam/aureaq; arma tẽplo dõauit. Emathenusq; victo. Adrazaro amicitiã dd̄ & confœderationem procurauit. Fitq; dauid Idumea tributaria. Capitulum. vi.

z.r.c.8 INtermisso siquidẽ pauco tpe cogitauit: vt bellũ palestis iferret. & ne vllã pigritiã aut desidiaʒ generi suo ispiceret: vt sicut ei p̄dixerat subuersis hostibus. in pace de cetero relinqueret nepotibus suis iperiũ. Et cõuocato rursus exercitu. denũciãs vt eẽt patus ad bellũ: cũctis rite dispositis: surgens de hierosolymis venit ad palestinos. quos dũ bello vicisset & multã prouintiã tenuisset ad iecissetq; termis hebreorũ. bellũ cõuertit ad moabitas. Et duas quidẽ ptes eoꝝ exercitus victas dimicãdo cõsũpsit reliquos aũt captiuos accipiẽs: & ãnua eis tributa iponẽs. Rursus cõtra adrazaꝝ filiũ q̄dẽ arachi. regẽ vero sophie cõuertit exercitũ. de cuius acie hita cõgressiõe circa eufratẽ fluuiũ. pedestriũ q̄dẽ pemit q̄si vigiti milia. equestriũ quiq; milia: cœpitq; currus eius. quoꝝ plurios icedit: cẽtũ tm̄mõ re-

z.r.c.8 seruauit. ¶ Audiẽs aũt damasci rex syrie adadus q̄ dd̄ expugnasset adrazarũ: tãq̄ amicus ad eius solatia cũ maxĩo venit exercitu eũ sicut spabat ab obsessiõe liberaturus: & cõgressus denuo apud eufratem cõtra dd̄. bello deuictus est. Ceciderũt ei feriẽtibus eos hebreis de exercitu adadi quasi vigiti milia viri: reliqui vero i fugã conuersi sunt. ¶ Meminit aũt huius regis & nicholaus in q̄rto historiarũ libro sic dicẽs. Post hec aũt trãsacto iã multo tpe quidã ꝓuicialiũ noĩe adatius valde fortissimus in damasco & alia syria p̄ter phœnicẽ iperauit: & habuit bellũ contra dd̄ regẽ iudeę. Cũq; multis p̄lijs dimicasset nouissime circa eufratẽ victus ẽ: qui tũc optimus regũ robore & fortitudie videbaꝛ Ad hęc aũt ẽt eius liberos dicit quia post illius mortẽ suscipiebãt ab alterutris & regnũ & nomẽ. his verbis. Illo siquidẽ moriẽte eius nepotes vsq; ad decimã gñationẽ regnauerunt singulis quibusq; a p̄re mox in ipso principio nom̄ accipiẽtibus sicut i egypto ptholomei. Quorũ tercius vade potẽs & reparevolẽs aui pditionẽ: bello illato iudeis vastauit ꝓuitiã: quę modo samaria nuncupaꝛ. ¶ Non est aũt hystoriographus veritate priuatus. Hic ẽ vtiq; adatus q pugnauit i samaria regnãte achab aduersus hebreos: de quo post hęc loco suo narrabimus. Igiꝛ dd̄ castrametatus ad damascũ: oẽm reliquã syrię regiõe suę ditiõi subiecit & munitiões in vniuersa ꝓuitia cõstituẽs tributaq; eos iferre decernens reuersus est. aureasq; pharetras & arma diuersa quę custodes corpis adadi gerebãt deo dicauit i hierosolis: quę postea egiptioꝝ rex Sesach dũ pugnas-

B set cõtra eius nepotẽ roboã cepit: & ml̄tas alias ex hierosolis secũ diuitias ad ꝓpria deportauit. Hęc siq dẽ dũ i loco ꝓprio venerimus sigula quoq; narrabimus. ¶ Rex igiꝛ hebręorũ deo sibimet cooperãte & oĩa bella subdẽte. ẽt cõtra alias adrazari regis citates castra metatus ẽ id ẽ bachã & michoneas al's Machoneas q̄s capiẽs magna virtute vastauit. ¶ Inuẽtũq; i eis est: aurũ multũ necnõ & argẽtũ. in sup & es quod auro melius eẽ dicebãt. ex quo etiã salomõ illd̄ magnũ vas quod mare magnũ vocabaꝛ effecit: &

z.r.c.8 optios cãtaros cũ deo tẽplũ edificasset. ¶ Cũq; rex amascenus alias Emathenus audisset adrazaruʒ & eius exercitum fuisse vastatũ. metuens ne dauid super eũ veniret amiciciis & fide eũ voluit obligare: misitq; ad eum adarã filiũ suum egitq; gracias q̄ inimicus eius adrazarus fuerit expugnatus vtiq; societatem cum eo & amicitias faceret exorauit. cui etiam munera magna direxit. id est vasa antiqua operatione facta aurea & argentea simul & erea dauid aũt fc̄tõ fœdere cũ Thon rege amasceno. eiusq; dõa suscipiẽs: filiũ ipsius cũ honore cõpetenti vtriusq; dimisit: ea vero quę ab illo fuerant destinata & auruʒ aliud & argẽtũ q̄d de ciuitatibus diuersis & gẽtibus habuerat subiugatis secũ portãs dicauit deo: Nõ autem ipsi solũmodo dimicãti & exercitũ ducenti victoriã contulit deus sed ẽt misisset Abessa fratrẽ Ioab cũ magna manu in idumeã p illã quoq; victoriã ei cõcessit idumeorũ decẽ & octo viros abessa dimicãdo pemit Tũc ei oẽm idumeã rex i sua ditione pcipiẽs: tributa ꝓ terra & ꝓ vniuscuiusq; capite ab eis ac

C cipiebat. ¶ Erat aũt vir naturaliter iustus & iuditiorũ cõtẽplatione verissimus. Pricipẽ vero totius exercitus hũit ioab: ad cõscriptiões gestorũ iosaphat filiũ achil alias Agilud. Instituit autem de domo phinees pricipem sacerdotũ abiathar qui eius aĩcus erat: scribã vero fecit Saraiã Hic etiam banaię filio ioiade custodũ corporis p̄buit pricipatum: Seniores autẽ filij eius circa corpus & eius custodiam erant.

¶ Dauid cõtra Adrazarum regem Sophine quem vincit.

Victus rex Syrię per dauid.

Nicholaus hystoriographus de Addado.

Adadi reges syrię dicti sicut in egypto ptholomei.

Adadus nepos huius Adadi cõtra Achab bellum habuit

Syrię regionem dauid tributariã fecit armaq; aurea tẽplo dõauit

Es auro melius ex quo Salomõ vas q̄d mare magnum vocabatur fecit.

Cõgratulatio regis Thon ipi dauid & confœderatio cum illo

Officiariorũ dauid nomina.

¶ Recordatus dauid confœderationis & amicitię Ionathę Memphibolech Ionatę filiuʒ (cui & Micham filius erat) conuiuam suum facit paternamq; domum & omnem possessionem condonat eiq; gubernatorem. Sibam constituit & famulum. Capitulum septimum

z.r.c.9 REcordatus ẽ aũt ẽt fœderis & iurisiurãdi q̄d habuerat cũ ionathã filio saul & amicitiarum atq; studij illius oblitus non ẽ. Nã iter alia bõa erat ẽt mẽor eorũ quiei p̄terito tpe bñficia p̄buisset Pręcepit igiꝛ reqri si aliq̄s de saul gñe supesset: cui retributiõis debitũ ꝓ iõathę amiciciis repẽsaret Et cũ q̄dã fuisset adductus de domo saul q potuisset scire si quis ex eius gñe adhuc supesset: iterrogauit si aliquẽ noscet viuere de cognatiõe ionathę. vt ꝓ bñficiis illius ei sua mũera repẽsaret. Qui r̄ndit relictũ eius filiũ eẽ noĩe mẽphibolech vestigiis claudicãtẽ. Is eni dũ p̄r eius & auus nũciati fuissẽt i bello

Recordatus dauid fœderis Ionathę & amiciciarum quęrit si supersit quis de domo Saul.

cecidisse a nutrice sua raptus. & ea fugiēte lapsus ex eius hūeris: gressus valde vexarat. Dūq; cognouisset D
apud quā nutriretur: misit ad amathir i ciuitatē Iodabar apd quā ionathę filius alebať. Quo facto. venit
mēphibosech ad regē: & ꝓstratus i faciē adorauit eū. Dauid aūt iussit eū habere fiduciā & sperare me-
liora. deditq; ei paternā domū & oēm substātiā quā saul auus eius possederat. fecitq; eū cōuiuā suū. ꝑci-
piens vt nullo die ab eius mēsa recederet. Cumq; puer adorasset & retulisset gratias pro verbis pariter
& pro donis. vocauit dauid siba/ dicens paternam se domum & oēm substantiam saul ionathę filio con-
donasse. Illi vero pręcepit vt operaretur terrā & collectos redditus vniuersos in hierosolymam deporta-
ret: atq; quotidie ad mēsam regis deduceretur puer. ipsumq; sibā & filios eius quindecim numero & fa-
mulos numero viginti. mēphibosech filio ionathę donauit. Hęc itaq; constituente rege. siba famulus a-
dorans & cūcta se ꝓmittens facturū esse dicessit: ionathę vero filius i hierosolima habitauit: habēs cum
rege cōuiuiū cui omnis diligentia veluti filio regis exhibebatur. ¶ Habuit & filiū quē appellauit michā
Ergo qui relicti fuerant de genere saul & ionathe: hunc honorem apud dauid habuisse noscuntur.

Syba guberna-tor & famulus cū familia sua assi-gnatur Mēphi-bosech.
Micham filius memphibosech

¶ Dauid ad Ammonitarum regem (eius mortuo patre) pro innouāda amicitia nuncios mittit quos iniuria afficiens media barbę abscissa parte vestiumq; parte ad dauid remittit vnde iratus dauid contra ammonitas Ioab cum exercitu mittit quos vincit & Syrios qui ad eorum solatium aduenerāt Mesopotamitę quoq; cognita victoria sese dauid tradiderunt.

Capitulum octauum

Dauid nuncios mittit ad ammo-nitarum regem patre eius mor-tuo pro innouā-da amicitia.
Rex Ammoni-tarum dauid ser-uos iniuria affi-ciens barbę me-diam partem ra-dens & vestium partem abscin-dens quare con-tra eos bellū pa-ratur.
Ioab cōtra Am-monitas.

Illo siquidem tempore naas amico dauid ammonitarum rege defuncto. eiq; filio in regno succedente. misit dauid vt eum consolaretur. mortem patris leuiter ferre monens: vtq; amicitię q̄s cum patre eius habuerat permanerent. Quod principes ammonitarum mala voluntate & nō secundum Dauid consilium susceperunt & exacuerunt regem suum dicētes exploratores misisse dauid 2.r.c10 qui eorum prouintiam & exercitum clemētię occasione cognoscerēt: & cauenda eorum colloquia suaserunt. ne incaute periculum alicuius calamitatis incurrerent. ¶ Hæc itaq; credens bene tractasse suos iudices ammonitarum rex. legatos qui a dauid missi fuerāt grauissimis affecit iniurijs. Radens enim medietatem barbę eorum & vestium medietatem abscidens. relaturos operibus & non verbis dira responsa dimisit. Rex autem israhelitarum hęc cognoscens indignatus est. & iniuriam factam sibi nequaq̄ despiciens contra ammonitas parauit bellum. vt contumeliam quę fuerat legatis suis imposita regis periculo vindicaret. ¶ Porro necessarij regis ammonitarum & principes videntes quia fœdera dirupissent: E. & pœnas pro tali pręsumptione deberent semetipsos ipsos ad prelia pręparabāt. Tunc vero mittentes ad Syrū mesopotamię regem mille talenta sociū eū sub hac mercede fieri poposcerunt. Habebant autē isti reges pedestrium viginti milia Conduxerunt autē & regem prouintię Maacha: & quartum nomine Abistoch sed & isti habebant duodecim milia armatorū Dauid autem non expauit neq; horum solatiū neq; ammonitarū exercitum: securus de deo qui iuste contra eos erat pro eius iniuria pugnaturus. Et cum dedisset ioab principi militię florem totius exercitus. misit eum contra illos ad prelium. Qui circa metropolim ammonitarum caramacham veniens: castra fixit. Hostibus igitur egredientibus & aciem non simul sed in duas partes disponentibus: quorum auxiliatorum quidem manus in campo curio cōstituta esse videbatur. ammonitarum autem exercitus circa portas aduersus hebreos videns hoc Ioab contraria molitione tractauit. & fortissimos quidem viros eligens: se opposuit syro & regibus qui cū eo erant: reliquam vero partem fratri suo tradidit Abisai vt contra ammonitarum aciem dimicaret dicens vt si videret syros sibi & pręualere & fortiores esse. acie conuersa ferret ei solatia: si autem illum ammonitę opprimerent ipse eum similiter adiuuaret. Cumq; inuitasset fratrem atq; rogasset vt magnanimiter & fiducialiter ageret vniuersa: & grauem verecundiam metuens decertaret. illum quidem cum ammo- F nitis pugnaturum dimisit: ipse autem syros aggressus est. Qui primo quidem fortiter restiterunt. Multos tunc eorum peremit ioab: omnes autem conuertit in fugam. Quod videntes ammonitę metuentesq; Abisai & eius exercitum non restiterunt sed suos socios imitati sunt & in ciuitatem repente fugerunt.

¶ Victoria ioab contra Syros.
Fuga āmonitarū

¶ Hostibus igitur ita deuictis: ioab ad regem claro triumpho in hierosolymā remeauit. Hęc igitur deui- 2.r.c10 ctio nō persuasit ammonitis vt bello quiescerēt. neq; tūc cognoscerēt victores & a prelijs abstinerēt. sed mittentes ad regē syrorū Adadezer trans eufratē eū ad solatia cōduxerūt: qui hēbat quindecim principē militię Sobach pedestriū vero octingēta milia & equitū mille. Cognoscens aūt hebreorū rex rursus ammonitas tm̄ exercitū cōgregasse. nō aduersus eos per duces suos pugnare decreuit sed ipse cū oī virtute trāsiens iordanē fluuiū eis occurrit. Et cōgressus in pugnā vicit egregie & iterfecit pedestrium milia quadragita: equitū vero vsq; ad septigētos. Prostrauit autē in acie principē militię chadam nomine Sobach cū quo vulnere mortuus esse dinoscitur. ¶ Mesopotamię vero dum pugna fuisset hoc modo determinata: tradiderum se dauid & dona miserunt ei: & ille quidem saluus est reuersus in hierosolymā.

Mesopotamitę se tradūt dauid.

¶ Adulterante ocioso dauid cum bersabe vxore vrię ad occultandum adulterium ipsum vriam de prelio reuocat vt vxori copuletur quod rennuit indignum iudicans cum vxore requiescere duce suo

A. & commilitonibus inter hostes commorantibus Quo facto contristatus Dauid ad Ionatham scribit vt vrias in belli periculo ponatur qui litteras portans in bello ab Ammonitis occiditur quo occiso Dauid bersabe accepit vxorem Cuius peccatum deus per Natham parabolicę primo deinde manifeste redarguit Cuiq; penitenti & peccatum confitenti deus fecit misericordiã/ Languescenteq; bersabeę filio grauissime contristatus dauid & eo mortuo tristitiam deposuit postea quoq; ex bersabeę. Natus est Salomon.

Capitulum nonum

2.r.c.11 CVm autem ver inchoasset misit dauid principem militię ioab: vt cum ammonitaru3 gente pugnaret. Ille vero proficiscens omnem eorum depopulatus est regionem: & ipsos in metropoli Rabach clausos obsedit. Contigit igitur ea tempestate dauid pessimum vitium cum esset natura iustus atq; religiosus: & patrias leges magna virtute seruaret. Hic enim dum hora meridiana iam ad vesperam declinante in superiora regalia solito more deambularet vidit mulierculã specie valde pulcherrimam: & cunctis fœminis pręponendam in domo propria aqua frigida se lauantem nomine bethsabeę. Cuius mulieris pulchritudine conspiratus concupiscentiam retinere non potuit. Quam dum vocari fecisset cum ea concubuit. Quę concipiens misit ad regem & vt cogitaret insinuauit quatenus comissum scelus potuisset abscondi. ne secundum leges patrias moreretur adultera. Dauid autem virum eius nomine vriam qui erat armiger ioab. de obsessione bellica fecit euocari. Quo veniente de exercitu hunc de obsessione requirebat. Illo autem referente omnia ei prospera prouenire tollens epulas de conuiuio dedit: iussitq; vt pergens ad suam cõiugem in eius recubaret amplexibus. Vrias autem hoc quidem non fecit dormiuit autem inter alios armigeros regis. Quod dum cognouisset rex requisiuit cur post tantum tempus propriam non venisset ad domum: nec ad vxorem dum omnes de peregrinatione remeantes hanc habebant voluntatem. Cui respondit. non esse iustum vt dum commilitones eius & dux inter castra & in hostium regione dormitarent: ipse cum vxore propria requiesceret:
B & epulis indulgeret. Et dum ille hęc dixisset pręcepit. vt illa die ibi maneret. altera vero die pergere dimitteretur ad ducem. Vocatusq; rursus ad cœnam vrias a rege & ad ebrietatem vsq; deductus. inuitante eum rege studio frequenti ad copulam. nichilominus iterum dormiuit ad ianuas regis: nullo desiderio concitatus vxoris ¶ Quo facto rex nimie contristatus. scripsit ioab de vria quasi in eo deliquerit. pręcipiens puniendum Significauit etiam vltionis modum ne fieret ipse in suo scelere manifestus. dicens vt in parte qua esset hostium grauis manus & posset pugnando periculum sustinere. ibi eum poneret. Et commisso prętio iuberet cunctos ab eo recedere: vt solus in mortis periculo remaneret. Et cum hoc scripsisset & suo signaculo munisset epistolam. ioab deferendam dedit vrię. Ioab autem litteras suscipiens & voluntatem regis agnoscens: ad locum vbi hostes nouerat fortiter imminere: vriam cõstituit. Dedit itaq; ei quosdam militum optimorum: seq; dixit omnium virtute solatia prębiturum. si forte possent partem muri deijcere & ad interna ciuitatis intrare. Quem petijt vt cum esset miles valde fortissimus: & apud regem gloriam & omnem exercitum haberet. ad hoc non dedignatus accedere: sed potius huiusmodi res agere congauderet. Cumq; vrias fiducialiter agere promisisset assumptis secum seorsum cum eo pugnaturis dixit vt eum solum facta incursione hostium desererent. Hebręis igitur ad ciuitatem accedentibus ammonitę metuentes ne in illo loco in quo vrias constitutus erat venientes inimici muros ciuitatis ascenderent. eligentesq; fortissimos viros: & repente portas aperientes: magno cursu & impetu inimicos aggressi sunt. Quod dum vidissent. omnes qui erant cum vria sicut prędixerat eis Ioab recessere post tergum. Vrias autem dum confunderetur & fugere aciemq; deserere sustinuit hostes. & impetum eorum viuacitate sua suscipiens. peremit quidem non paucos. Circundatus autem &
C captus in medio: vulneratus interijt: cum quo etiam quidam alij de socijs sunt extincti. ¶ His ita gestis nuncios ioab misit ad regem: pręcipiens eis vt dicerent q studuisset quidem capere ciuitatem & cum accessisset ad murum multis ibi cadentibus abcessisset: & si quidem irasceretur: vrię mortem pariter indicarent: Hęc audiente rege & grauiter ferente: & dicente eos incaute fecisse vt ad murum vrbis accederent: cum magis debuerint per cuniculos aut alias machinationes capere ciuitatem: dum vtiq; exemplum haberent filij gedeon abimelech: qui dum turrim Thebes expugnare vellet. violenter a sene muliere petra percussus probaretur extinctus & cum esset vir fortissimus propter difficultatem rei turpiter sic peremptus: q̃ memoria oportuisset eos muros hostium non adire: cum sit optimum apud omnes vt ea quę geruntur in prelijs seu bene seu male memoria teneantur quatenus alia quidẽ imitanda sint. alia fugienda. Cumq; hesitaret rex. & de casu bellico cogitaret. vrię morte a nuncijs indicata. repente ab indignatione cessauit iussitq; vt reuertentes ioab dicerent humanum esse quod contigit. & bella huiusmodi semper habere naturam mutabilem: vt aliquando quidem inimici superiores sint aliquando vero subiecti. De cetero in oppressione prouidendum ne denuo in aliquam partem delinquerent. sed vallis & diuersis molitionibus obsiderent & pręualentes ciuitatem quidem omnino subuerterent & habita-

Adulterium dd occisi cum Bersabeę vxore vrię

Dauid vocat vriam ad occultãdum adulteriu3 vt cum muliere copuletur.

Renuit vrias cũ vxore dormire duce suo & commilitonibus ĩter hostes morantibus.

Scripsit dauid vt vrias ĩ belli pĩculo ponatur.

Vrias ab Ammonitis occidit socijs fugientibus

Memoria pręteritorum necessaria in exercẽdis prelijs.

Bella naturã habẽt mutabilem.

Dauid bersabeę occiso vria accepit vxorem.

tores omnes pariter trucidarent. Nuncius itaq; Ioab ea quę fuerant a rege dicta portabat. ¶ Vxor autem bethsabeę mortem sui viri cognoscens multis eum diebus fleuit. Quiescente vero tristitia eius & lachrymis mox eam rex accepit vxorem. & filius masculus ex ea processit. Quas nuptias deus non libenter inspexit. sed iratus contra dauid.

Deus Nathā pphetę apparuit regis peccatum culpans.

apparuit in somnis Nathan prophetę: regem culpans in his quę male commiserat. D Nathan autem cum esset vir vrbanus & sapiens & cogitaret quia reges dum in iram incitantur amplius eam q̃ iustitię iura respiciunt. interminationes quidem dei tunc tacere decreuit. & 2.r.c.11 alia viro verba vtilia loqui disposuit & dicens ei huiusmodi causam: quid de ea sentiret manifestum sibi fieri postulabat.

Parabolica Dauid per Nathan reprehensio.

Duo inquit homines in vna ciuitate degebant quorum idoneus vnus erat. & multos greges iumentorum boumq; & ouium possidebat. Alter pauperculus qui vnam tantummodo agnam habebat quam cum suis filijs enutriebat cum qua etiam cibis proprijs vescebatur & quam non aliter q̃ filiam diligebat. Cumq; hospes ad diuitem venisset nihil de suis pecudibus voluit occidere vt epulas amico daret: sed misit ad agnam pauperis & eam sublatam peregrino conuiuium ministrauit.

Iudicium dauid in seipsum.

Hic itaq; sermo vehementer commouit regem. malignumq; pronunciauit illum hominem coram nathan qui talia perpetrasset & quadruplum dixit pro agna iuste redditurum & super hoc morte multandum.

Exponit Nathā parabolem.

nathan autem respondens ait ipsum esse quem ille pati talia decreuisset quia opus malum valde commiserat. Reuelauitq; ei & aperte manifestauit iram dei qui eum regem cunctorum fecerat hebræorum & omnium in circuitu gentium multarum atq; magnarum constituerat dominum & a manibus Saul antea liberauerat dederatq; ei coniuges quibus iuste & legaliter fuerat copulatus. sed quia deum spreuisset & impie conspexisset vxorem & virum eius necandum hostibus tradidisset ideo eum penas exsoluere: & vxores eius ab vno dicebat filios violentias sustinere. sed & ipsum fore eius insidijs expellendū.

Penitenti dauid deus dat miam.

Et dum eius peccatum occulte fuisset gestum illud cunctis videntibus ageretur moriturumq; pariter & puerum qui ex ea esset procreatus. In his ergo rege turbato & valde confuso: & cum lachrymis & tristitia impie se egisse confesso: erat enim deicola vir qui nichil omnino in suavita preter in casu vxoris vrię deliquerat: miseratus est deus & reconsiliatus ei seruaturum se eius vitam regnumq; pollicitus est. agēti penitentiam de his quę fuerant male gesta. Cumq; regi Nathan hæc prophetasset. domum reuersus est.

Puero bersabeę languescente cōtristatus est rex dauid quo mortuo tristicia3 deposuit.

¶ Puerum vero qui de vxore vrię fuerat generatus grauis diuinitus languor inuasit pro. quo rex E nimis afflictus cum a cibo septem diebus abstinuisset adhortantibus sepe famulis non commedit. Sed & vestibus atris indutus: atq; prostratus in cilitio iacebat in pauimento: & deo pro salute pueri supplicabat: quia valde eius amabat matrem. 2.r.c. xij. Septimo vero die puero moriente non pręsumebant hoc famuli regi nunciare cogitantes quia si nosceret a cibo & ab alia sui diligentia potius abstineret. tanq̃ in luctu mortui filij constitutus quippe cum eo languente talia pre tristitia pertulisset.

Causa tristicię depositionis dauid i morte pueri qui tantū tristabatur ilāgore

Sentiens autem rex famulos pertubari & ea pati quę pręcipuę solent aliquid celare volentibus prouenire intelligens mortuum puerum: & vocans vnum de famulis. ac veritatem audiens repente surrexit: & sumens candidam vestem venit ad tabernaculum dei. F iussitq; sibi cibos apponi. Quo facto multus stupor eius cognatos & famulos apprehendit: quia cum nichil horum puero languente fecisset eo mortuo simul hec omnia celebraret Cumq; ab eo huius facti causam requirerent: asserens eos nimis indoctos ait q̄ adhuc viuente puero dum spem salutis eius haberet omnia faciebat credens per hæc placare diuinitatem quo deficiente a vita tristitia nichil prodesset. Quod cum dixisset. regis sapientiam laudauerunt.

Natus salomon ex bersabeę.

¶ Post hæc autem ingressus est ad mulierem bethsabeę. Quę concipiens: masculum filium procreauit: quem iubente nathan propheta salomon appellauit. 2.Re.c xij.

¶ Dauid Ammonitas victoriosissime superante Rabach ciuitatē depopulauit coronāq; regis Ammonitarū pręciosissimā tulit quā sp decetero in capite gestabat Dauid. Quo reuertente in hierusalem Thamar filia sua Absalon soror ab Ammon fratre turpiter amata stupro & violentia defloratur quamq; statim odio Ammō persecutus obprobriose expulit. Quod vbi Absalon cognouit eam in domo recipiens tandē fratrē Ammon pro sororis stupro insidiose iussit occidi Dauidq; filij audita morte maxime tristatus est Absalon quoq; interempto fratre ad maternum auum fugit in Gessur.

Capitulum .x.

¶ Dauid contra Ammonitas nūciāte Ioab venit quos victoriosissime supauit Rabach ciuitate depopulata. &c.

Porro ioab ammonitas obsessione fortiter affligebat aquā eis auferens & rerum ceterarum vbertatem multumq; eos cogebat cibi & potus inopia laborare Ex modico namq; puteo bibebant oēs & licet illis forte esset auxiliū: ne tñ deficeret. nō eo largius vtebātur. Quo facto scripsit hęc regi. significans & rogās eū vt veniret ad ciuitatē quatenus victoriā suo nomini designaret. Quod dū scripsisset ioab. approbās eius voluntatē rex & deuotionis fidē sūpto secū exercitu venit vt Rabach depopularet vrbē. Hāc dū bellica lege cœpisset milites eā vastare pmisit Ipse vero tulit coronā regis āmonitarū habētē pondus auri talētū & lapides pręciosos & i medio sardonicem quam semper dauid gestabat in capite. Multa siquidem & alia preciosa in ea comperit ciuitate. viros aūt eius tormentis affecit. Hoc itaq; modo etiā alias ammonitaru3 vrbes q̄s cœpit euertit.

A ¶ Reuertente igitur in hierosolymam rege: domus eius turpi vitio maculata est. Erat enim illi filia vir-
2.r.c.13 go nomine thamar: pulchritudine valde pręcipua ita vt omnes speciosas euinceret. Huic autem frater erat Absalon ex vna genitrice procreatus. quam ammon filiorum Dauid senior concupiuit. Et cum neq; propter virginitatem neq; propter custodiam eius suo posset desiderio præualere: crudeli percussus vulnere carpebatur. Cumq; eius corpus interiore languore tabesceret. & iam magis colorem permutaret: innotuit Ionathę cuidam cognato eius pariter & amico. Erat vir iste sapiens: & intellectu nimis acutus Videns ergo quotidie ammon non naturale corpus habentem. accedẽs interrogauit vt ei causam huius rei ediceret: dicebat arbitrari se hæc illum amoris occasione perferre. Cumq; confessus fuisset ei Ammon passionem suam & quia sororem suam consanguineam concupisceret: consilium ei suum desiderium adipiscendi hoc modo dedit. monens vt egritudinem simularet & venientem ad se patrẽ peteret. vt ei sororem destinaret. vt competens egro tanti ministerium exhiberet. Quod si fieret: priuaretur citius a langore. Ammon ergo ponens semetipsum in lecto secundum ionathę consilium simulabat infirmitatem. Et dum ad eum visitandum venisset pater poposcit vt sororem ei dirigeret. Quam cum pater incunctanter iussisset adduci: ea veniente pręcipit vt ei manu sua faceret panes frixos suauiter sedicens ex eius manibus commessurum. Illa vero (vidente fratre) conspersa farina faciens collíridas easq; frigens obtulit fratri. Et ille quidem nequaq̃ gustauit sed iussit famulos vt omnes a domo repellerentur: vt quasi facta quiete dormiret. Cumq; famuli quod iusserat impleuissent. iussit sororem vt ei cibum ad interiorem locum domus afferret. Quod dum puella fecisset. Apprehendens eam vt cum eo concumberet suadere temptabat. Puella vero clamabat dicens. Noli violentiam facere: nec impietatem mihi frater inferre noli leges transcendere & te iniquissima confusione miscere. sed quiesce a tam iniusto & sceleratissimo desiderio ex quo obprobrium & turpitudo nostrę domui perpetua conferatur adijciens quia si de hac re loqueretur patri. coniugium eius non denegaret ei. Et hæc quidem dicebat volens ad pręsens impetum eius petulantem declinare: At ille nõ acquieuit sed nimietate amoris eius inflammatus & robore eius passionis valde perplexus vim intulit ei. Quem repente odium post stuprũ sororis inuasit & iniuria perpetrata: eam surgere & abire pręcepit. Cumq; illa in hoc deteriorem proclamaret iniuriam sibimet irrogatam. nec vsq; ad noctem eam manere permitteret: repente eam iussit inde recedere. vt etiam testimonium suę confusionis incurreret. Qua resistente: iussit famulo. vt eam prorsus expelleret. Illa vero dolens iniuriam simul & violentiam: dirupto collobio quibus antiquę virgines vtebantur: habente manicas: & ad talos vsq; perfuso: ne facile viderentur. & cinere asperso capite ibat per mediam ciuitatem clamans & ingemiscens violentiam sibimet irrogatam. Ad quam dum venisset frater Absalon: requisiuit qua causa pro veniente hoc ageret. Et cum sibi factam dixisset iniuriam. quiescere & mediocriter ait ferre germanam: & iniuriam non putare q̄ corrupta fuisset a fratre. Cui dum satisfactum fuisset: clamare & violentiam suam multis indicare cessauit: & multo tempore apud fratrem absalon vidua permansit. Quod dum cognouisset dauid doluit quidem sed cum ammon seniorem filium valde diligeret: eum noluit contristari. Quem absalon crudeliter abhorrebat & latenter opportunum tempus vltionis delicti illius expectabat.

Thamar Absalon soror ab am mõ fratre turpiter amata.

Consilium Ionathę datũ ammõ

B

Stuprum & violẽtia ãmon ĩ thamar quã statim odio p̃secutus ẽ

Desolatio Thamar a fratre violatę.

2.r.c.13 ¶ Igitur secũdus iam annus corruptionis sororis eius accesserat. & cum greges suos tonsurus ascenderet in ciuitatem Balasor: est autem hæc in sorte tribus efrem: rogauit patrem vt cum fratribus ad eius conuiuium conueniret. Quo recusante ne illi grauis videretur existere vel fratris dirigit supplicauit. Quibus destinatis. iussit absalon famulis proprijs vt cum viderent ammon ebrietate dissolutum. nullo anuente interficerent eum nullumq; metuerent. Quo facto grauis terror cunctos fratres & tumultus inuasit & de se quoq; singuli formidantes: ascẽdentesq; in eq̃s reuertebantur ad patrem. Quidam vero pręcedens nunciauit patri. quasi cunctos fratres interfecisse absalon. Tunc dauid (quasi omnibus vere simul extinctis & hoc a fratre) tristicia (quę vsq; ad mortem fere videretur amara) nimis inuasit. Eo dolore neq; causam requisiuit nec aliud quicq̃ post hoc tãti mali facinus cognoscere voluit neq; sustinuit sed repente veste dirupta prostratus in terra iacebat lugens vniuersos filios & qui mortui nunciati fuerant & simul qui eos occiderant. Ionadab vero filius Samaa fratris Dauid consolabatur eum vt a tristicia tanta recederet: nec crederet alios filios interemptos. quia nec causa talis existeret. sed esse credibile quia hoc fecisset Absalon in solum Ammon propter Thamar sororis suę iniuriam. Inter hęc autem sonus equorum & tumultus quorundam venientium eos attentos fecit. Erant autem filij regis qui conuiuio fugiebant. His lugentibus tristis pater occurrit & præter spem videns quos ante paulum perisse crediderat: amplexatus est eos. Erat itaq; cunctis luctus & gemitus. illis quidem super mortuo fratre. regi vero super filio interempto.

C

Absalon ꝓpter raptũ sororis insidiosę occidi facit Ammon.

Maxima dauid tristicia audita morte filiorum.

2.r.c.13 ¶ Absalon autem fugiens in gessur ingressus est ad auum maternum. virum prouincię illius potentem. apud quem trium annorum tempore commoratus est.

Absalon interẽpto fratre fugit ad maternũ anũ

¶ Ioab Absalon reuocare procurante mulierem etate prouectam ad regem destinauit quę sub pa-

rabola ipsius absalon a rege vt Absalon in hierusalem rediret(cuius cesaries octo diebus vix tõderi po
tuisset)impetrauit.Sed cum patris faciem videre prohiberetur Ioab negligẽtis perfectam cum patre re
consiliationem facere segetem incendi precepit Sicq; tandem reconciliatus est patri. Capitulum.xi.

Ioab dauid incitauit ad reuocãdum Absalon.
Parabola mulieris a Ioab edocte pro reuocatione Absalon.
Applicatio parabole.

CVmq; dauid voluntatem haberet vt ad reuocandum absalon filium destinaret non ad vindi- D
ctam quando erat ira longo tempore leuigata.ad hanc rem militie princeps ioab eum potius
incitauit.Preparauit enim mulierem quandam iam etate prouectam:vt eum sub scemate lu- 2r.c.14
ctus interpellaret:& huiusmodi verba proferret. Que ait. Duo filij mei rex in agro fuerant in
contentione conuersi: nulloq; presente qui eos placere potuisset:ab altero alter percussus iterijt. Cogna
tis autem interfectorem petentibus & volentibus eum occidere supplico vt mihi salutem filij precipias
condonari nec reliquam spem senectutis mee auferri.& prohibeas cunctos qui meum filium interfice-
re moliuntur.Non enim aliud illi poterunt sequi.nisi q timor regis impetrauerit Rege siquidem mulie
ris precibus annuente.respondens mulier. denuo regi.gratias inquit ago tue benignitati qui meam mi
seratus es senectutem & pene sine filijs desolatam filium habere fecisti. Sed vt firma mihi sint tua do-
na clementie. precor tuo filio esto propitius.eiq; remitte delictum . Quomodo enim creditura sum se-
curitatis mihi in hoc prebuisse beneficium: cum te videam in causa simili cum tuo filio semper manere
iratum. Fedum namq; est vt cum vnus contra voluntatem patris mortuus sit. sponte huic casui appo-
natur & alius. ℂ Intellexit itaq;. rex hoc consilium studio Ioab immissum : & interrogata muliercula:
dum cognouisset hoc verum esse.reuocans ioab:ait impetrasse studij sui votum eumq; absalon reuoca-
re præcepit . Non enim circa eum iam vlterius dixit se esse crudelem sed iram indignationemq; remit-
tere.Ille vero cum adorasset regem.& eius sermonibus gratias retulisset.repente profectus est in gessur.
& assumpto absalon in hierosolymam reuocauit.ℂ Premisit autem rex dum venire filium cognouisset.
& precepit vt ad domum propriam remearet.Non enim iustum esse credidit: vt mox venientem susci-
peret aut videret Ille vero patre iubente eius declinauit aspectum cui tamen a familiaribus debitum ex
hibebatur officium.ℂ Huius itaq; pulchritudo licet in tristicia positi. diligentiam competentem regis
filio non habentis nequaq deposita est.sed erat speciosus & splendebat omni decore. & corporis ma- E.
gna proceritate ita vt eos qui erant in epulis constituti transcenderet. Cuius capitis tanta erat cesaries 2r.c.14
vt vix octo diebus tonderi potuisset:& erat tonsura eius pondus ducentorum siclorum qui faciunt qui-
q; mnas. ℂ Habitauit autem in hierosolymis annis duobus habuit tres filios masculos: & vnam filiam
nimis speciosam quam rex postea roboam salomonis filius accepit vxorem:ex qua natus est puer no-
mine Abias. ℂ Inter hec itaq; mittens absalon ad ioab poposcit ab eo vt perfecte placaret patrem &
peteret quatenus eum ad suum aspectum & colloquium reuocaret.Negligente vero ioab: & mittens a-
liquos suorum confinem eius segetem incendit. Quod cum ille cognouisset: ad absalon venit culpans
eum: & ex eo causam huius rei inquirens. Cui respondens ait. Hoc consilium comperi vt te ad nos ad- F
ducere potuissem. negligentem verba que tibi pro paterna recõsiliatione mandaueram . Quapropter
presentem te deprecor vt mittiges genitorem meum.Ego namq; peius a fuga esse iudico huc me mo-
do venisse patre michi hactenus irascente Ioab autem necessitatem eius agnoscens & miseratus medi-
ator extitit apud regem eiq; locutus de filio: egit vt libenter eum repente susciperet. Quo veniente &
in terram prostrato ac supplicante vt peccati veniam impetraret.porrecta dextera alleuiauit eum & ge
storum obliuionem se habere pollicitus est.

Regressus absalon in hierusalẽ qui tamen faciẽ dd tũc non vidit
Pulchritudo absalon.
Cesariei põdus que vix octo diebus tonderi potuisset.
Filij absalõ tres & filia vna.
Negligẽtes ioab recõsiliationem.
Absalon cũ patre dauid seges a seruis Absalõ incenditur.
Perfecte reconsiliatus absalon dauid patri.

ℂ Rreconsiliatus patri Absalon. dolose contra patrem coniurauit nitens paternum regnũ vsurpare
Cui Achitosel fauebat in malo Tunc quoq; audita Absalon regni vsurpationem fugit dauid de hierusa
lem relictis vxoribus quem fideles ministri secuti sunt inter quos Chrisi fidelissimus dauid amicus erat
qui ipsius dauid precepto ad Absalon(vt eius secreta consideraret)redijt Siba quoq; Mephiboſech ser
uus silon magistrum suum seditionis contra dauid participem accusat sicq; domini sui hereditatem im
petrauit Semei insuper ipsi dauid obprobria & iniurias inferebat quas dauid tulit patienter. Capit.xij.

Simulatoria absalon deceptio vt corda hominum ad se traheret & fauorem
Cõiuratio Absalon cõtra dauid prẽm dolose nitẽtis paternum vsurpare regnũ

ABsalon autem dum hoc fuisset ei a patre concessum:in paruo tempore multos equos & cur
rus instituit & armigeros quinquaginta. & diebus singulis surgens diluculo ad regalia ve- 2r.c.15
niebat: & qui causas habebant & minores inueniebantur in eis delectabiliter loquebatur:
quasi non habente bonos consiliarios patre. sed iniustos in suis sentencijs existentes: quorum iuditio
grauarentur.Pro qua re fauorem sibi omnium collocabat. addijciebatq; pariter dicens quia si haberet
hanc potestatem ipse cuncta sub legum equitate disponeret.Hec itaq; agẽs populo sibi placato cũ iam
deuotionem cunctorum se obtinuisse confideret ℂ Post reconsiliationẽ patris annis quattuor iam trans-
actis supplicauit vt ei pater in hebron ire permitteret.quatenus commissa deo sacrificia celebraret:que
fugiens deuouisset. ℂ Dauid ergo concedente profectus est. Ad quem multus populus eo inuitante
confluxit. Aderat autem ei & consiliarius dauid achitophel Giloneus: & ducenti viri ex hierosolymis

A nescientes quidem huiusmodi conamen: se velut ad sacrificium euocati. Hoc itaq; cōsilio rex ab oībus est ordinatus. Quod dum fuisset nunciatum dauid & inopinabiliter hoc fecisse filium cognouisset metuēs impietatem: presumptionemq; eius miratus quia nec peccati veniam recordatus est sed super illa scelera potiora & iniquiora commiserat: primo quidem vt regnum a deo datum vellet auferre secundo vt patrem vita priuaret: deliberauit vt fugeret transiordanem. Et vocatis amicis ac necessarijs & de filij superbia eis participato consilio cunctaq; cōmitttens deo decem concubinas custodes regaliū derelinquens discessit ex hierosolimis & alia multitudine fiducialiter cum eo egrediente simul & secētis viris armatis qui saul viuente fuerant ei i fuga priori participes. Abiathar autem & sadoch sacerdotibus & omnibus leuitis volentibus simul egredi cum archa domini suasit magis vt in ciuitate consisterent: cum eum posset deus etiam archa non portata liberare mandauitq; vt ei latenter gesta queq; nunciarentur. Habuit autem fideles ad omnia ministros achiniam filum sadoch & ionatham filium abiathar. Etbai autem getheus cum eo profectus est licet dauid eum in ciuitate manere voluisse. Cui dum acquiescere noluisset ei puritatem potius suę deuotionis ostendit. ¶ Ascendente autem dauid per montem oliueti nudis pedibus & cunctis cum eo flētibus: nunciatum est achitophel esse cum absalon & eius parti fauere. Quod dum audisset tristitia eius magis accreuit: deumq; rogabat & eum suppliciter orabat. vt alienaret mentem absalon a consilijs achitophel. Formidabat enim ne contra se ei
2.r.c.15 dando consilia preualeret. Erat enim vir ille astutus & ad prospiciendam vtilitatem nimis acutus. Cumq; in montis verticem peruenisset ciuitate respecta cum multis lachrimis quasi amisso regno domino supplicabat. Occurrit autem equidem vir fidelis nomine chusi & ipse amicus. Qui cum eum vidisset scissa veste & asperso capite cinere flentem atq; lugentem: consolatus est eum & a tristitia cessare poscebat: & post hęc supplicabat vt iret ad absalon quasi ei consentiens: & eius secreta consideraret consilijsq; resisteret achitophel: quia si cum dauid pergeret tantum prodesse non posset. Obediens il-
2.r.c 16 le dauid eo relicto venit in hierosolimam: quo etiam non post multum venit absalon. ¶ Paululum
B itaq; exinde procedente dauid siba famulus memphibosech quem curatorem instituerat possessionū quas donauerat filio ionathę occurrit cum duobus asinis oneratis rebus in itinere necessarijs ex quibus ipse & qui cum eo erant refici debuissent. Requirente vero dauid vbi reliquerit memphibosech ait in hierosolimis expectantem ordinari se regem in pręsenti seditione propter memoriam beneficiorum saul. In his autem indignatus dauid omnia quecumq; gesserat memphibosech: sibe donauit multo iustius esse credens vt hic q̄ ille potius hęc haberet. Et siba quidē hoc facto gauisus est. ¶ Igitur veniente dauid in locum choram progressus est quidā de cognatione saul noīe semei filius gere & lapidabat eum ac pessimis sermonibus accusat circunstantibus aūt amicis adhuc amplius blasphemat: & sanguinarium multorumq; malorum dicebat auctorem: increpans eum quatenus ex illa terra velut pollutus excederet: deo gratias referendo qui eum priuasset regno per proprium filium pro eo q̄ peccasset in dominum et in eum rite penas exiget. Omnibus autem super eum mota iracundia prouocatis & pręcipue abisai volente interficere semei dauid eum ab ira retinuit dicens ne malis p̄sentibus opus noue occasionis adijciamus. Non enim circa hunc rabidum canem michi respectus aut pudor est: sed ad deum intendo propter quem iste super nos ita videtur inuectus: nec est ammirandum ab isto me talia sustinere: quando etiam filij videor expertus impietatem. Sed forsam aderit nobis misericordia dei & pręualebimus inimicis quo adiuuante securo itinere properemus. Semei autem per aliam montis partem currebat: & crebras faciebat iniurias. Cumq; venisset dauid ad iordanem: reficiebat ibidem suos itinere fatigatos. ¶ Igitur cum venisset absalon & achitophel consiliarius in hierosolimam cum
C omni populo venit ad eum amicus dauid chusi. Et cum adorasset absalon optabat regnum eius incolume & omni tompore permanere. Illo vero dicente cur cum precipuus patris eius esset amicus: eiq; fidelis ad omnia videretur non cum eo tunc esset: sed illo derelicto transisset ad eum temperate se facere dixit se qui eum & populi vniuersi iudicium. Nis inquit domine tecum manentibus: recte & ego te sequor. Regnum enim tibi a deo collatum est. Quapropter eandem fidem atq; deuotionem tibi prębeo quā patri. Non enim p̄ rebus p̄sentibus indignari fas est quādo non in extraneam domum mutatū est regnū: sed permāsit in ea filius occidente patre. Hęc dicens satisfecit cū prius videretur esse suspectus.

¶ Absalon ad patris cōcubinas (hoc achitophel consiliāte) accessit. Qui etiā vt dauid patrē interimeret dedit consilium contra quod chusi dauid fidelis amicus aliud dedit consilium quod (deo faciente) elegit absalon achitophel quoq; (suo dissipato consilio) seipsum suspendit mittunturq; per sacerdotes ad dauid nuncij quos persequi iubet absalon sed ipsi a via parumper diuertentes per mulierē in puteo absconsi salui ad dauid peruenerunt secretum absalon ipsi nunciatus qui iordanem transiens venit in castra ciuitatem munitissimā vbi est honorifice a berzelao & alijs ciuibus receptus.

Capitulo. xiij.

Audita absalō regni vsurpatione & eius impietate relictis vxoribus fugit dauid d̄ hierusalē

Fideles dauid ministri

Nudis pedibus dauid ambulās per mōtē oliueti figura fuit iesuchristi passuri & achitophel inde p̄ditoris. Multa ī hoc capitulo inuenies passioni christi applicabilia

Mentif siba mē phibosech seruus vt dn̄i sui hereditatē impetraret.

Semei opprobria dauid ifert que ipse patienter suffert.

Chusi aīci dauid ad absalon oratio.

Absalon ad cō
cubinas patris
consiliāte achi-
tophel cōpula-
tur.

Vocato autem achitophel: quid oporteret agi tractabat absalon. Qui suasit ei ad concubi- D
nas patris accedere. Ex hoc enim populum sciturum crediturumq; dicebat quia circa patrē
nulla ei iam reconciliatio superesset: & ob hoc multa fiducia aduersus eum omnis multitu-
do pugnaret. Hactenus autem apertas inimicitias eos habere metuere: credentes posse patrem cum fi-
lio quocumq; tempore concordare. Hoc etiam consilio flexus: iussit famulos vt tentoria in solario re-
gio figerent et vidente populo accedens ad patris suis concubinas ingressus est. ¶ Hęc autem ge-
sta sunt secundum natham prophetiam quam dauid olim de filij inuasione signauerat. Cum vero fe- 2.r.c.

Consiliu; achi-
tophel de inte-
rimēdo dauid

cisset absalon que monuerat achithophel. rursus secundum consilium de prelio contra patrem eum
proferre poscebat. Tuncq; ille decem millia electos sibi dari pecijt vt patrem eius interimeret & eos
qui cum eo pergerent incolumes reuocaret & tunc firmum haberet imperium: cum pater eius extin-
gueretur. ¶ Dum hęc sententia placuisset: vocauit chusi amicum sui patris antiquum. Sic enim ille
eum vocabat. Cui dum sententia achitophel indicasset: quid etiam ipsi videretur de eadē causa requi-

Consiliu; chusi
amici dauid an
tiqui & fidelissi
mi consilium a-
chitophel dissi
pās datū absalō

rebat. Ille vero cognoscens quia si fierent quę suadebat achitophel: dauid in mortis periculum per-
uenisset contrariam sententiam nitiebatur afferre. Non ignoras inquit o rex tui patris & eorum qui
cum eo sunt fortitudinem: quia multis prelijs dimicauit: & superatis hostibus est reuersus. Nunc equi-
dem credo illum in exercitu constitutum est enim sicut nosti bellicosus idoneus & omnia prouidere 2.r.c.
& dolos superuenientium hostium declinare certissimus: circa vesperam autem derelinquere suos aut
in aliquam aulam se celare: aut circa petras insidias facere. Dumq; contingerit vt congrediantur ad prę-
lium illius quidem viri vt estimo modicum se subducent: & dum securi fuerint de regis auxilio resistēt
Et inter hec illis pugnantibus repente cum alio exercitu tuus pater apparens: suis fortitudinem prę-
bebit ad bellum tuos vero inopinato belli superuentu prosternet. Fac igitur comparationem mei con-
silij & cognoscens eius vtilitatem: achitophel quidem refuta sententiam. Mittens autem in omnem
prouintiam hebreorum precipe vt contra patrem tuum cunctus congregetur exercitus: & sumens

Acceptu; (deo
faciente) consi-
lium chusi dissi
pato consilio a-
chitodhel.

ipsi pręlij militiam vniuersam esto dux: & nulli alij committas hoc pręlium. Facillime enim te credo
fore victurum: si eum: cum paucis comprehenderis: cum tu multa millia pugnantium habeas deuotio-
nem suam tibi prębere volentium. At si pater tuus fuerit obsessione circundatus machinationibus aut
cloacarum alias trochlearum effusionibus ciuitatem illam facillime capiemus. ¶ Hęc cum dixisset E.
probabilior apparuit q̄ achitophel Nam vltra illius consilium absalon potuis huius elegit. Deus enim

Declarat chusi
cōsilium suum
sacerdotibus a-
micis dauid q
dauid consiliū
volūtatem ma-
nifestarunt.

erat qui in eius mente consilium chusi melius esse faciebat. ¶ Quo facto festinabat chusi ad sacerdo-
tes sadoch & abiathar consiliumq; achitophel nec non & suum & quia placuissent que ipse monuerat
indicauit & exhortatus est repente vt mittentes hęc renūciarent dauid & quę ab aduersarijs structa vi-
debantur aperirent adijcientes vt studerent velociter transire iordanem vt eum suus filius persequi fe-
stinaret: & anteq̄ illi monuissent posset a filio comprehendi. ¶ Sacerdotes autem oportune suos ad 2.r.c.17
hoc officium extra vrbem celatos habebant. Quibus mādātes per fidelem ancillam quę tractabat ab-
salon preceperunt vt dauid hęc cum festinatione significarent. Illi vero nulla dilatione tardantes: sed
mandata patrum seruantes: pij fidelesq; ministri & officij velocitatem & necessitatis instantiā cito iudi-
cātes implendā: festinabāt ad dauid. Cumq; duobus stadijs processissent a ciuitate vidētes eos quidā 2.r.c.17

Mulier nūcios
p dauid in pu-
teo abscondit p
sequentibus ser
uis absalon

equites indicauerunt absalon ille cōtinuo vt cōprehenderetur misit. Quod cognoscentes filij sacerdo-
tū: ab itinere declinantes in vicum quēdam non lōge a hierosolimis: cui nomen erat bochor alias bo-
chom inuenientes quandam mulierculam rogauerunt vt eos celaret: & muniotionē metuentibus pre-
beret. Illa vero iuuenes illos in puteum repente deposuit. & extēsis desuper pellibus os eius operuit Cū-
q; persequentes eos venissent: & de eis mulierem requisissent: illa vidisse quidem non negauit: dicens F
apud se eos sumpsisse potum & continuo discessisse. Tamen si cum velocitate sequerentur: facille eos

Reuelatur da-
uid absalon cō
silium.

comprehendi posse dicebat. ¶ Cumq; diu secuti non comprehendissent: reuersi sunt. Mulier autem vi-
dens eos remeantes: & nullum iam periculum iuuenibus comprehensionis imminere conspiciens ab-
stractos elacu emisit ad proprium itineris opus. Qui multo studio festinantes venerunt ad dauid: &
cuncta quę tractabat absalon subtiliter indicauerunt. ¶ Tunc ille licetiam nox esset precepit tamen

Achitophel
quia eius consi
liu; fuit dissipa-
tū se suspendit.

suos iordanem transire cum festinatiore. ¶ Achitophel videns suam sententiam fuisse reprobatam
ascendens iumentum suum venit ad regionem gilon. Conuocatisq; omnibus suis consilium (quod
dederat absalon) exposuit: & quia q̄ auditus ipse non fuerat: non eius tardaret interitus indicauit Dice- 2.r.c.17
bat enim dauid post victoriam in regnum continuo rediturum & melius sibi fore vt libere & magna-

Dauid in ciuita
te castra hono-
rifice recipitur.

nime ab rumperet vitam: q̄ se dauid reseruaret ad penas contra quem absalon talia consilia prebuis-
set. Et cum hęc dixisset ascendens in locum domus suę secretiorem laqueo se suspendit. Igitur achi-
tophel sepulture tradiderunt. ¶ Dauid autem sicut prediximus transiens iordanem venit in castra opi-
mam & munitissimam ciuitatem. Susceperuntq; eū libentissime cuncte altiores prouicie & fugam illius

A. temporis referentes: alias reuertentes & honorem ei felicitatis pristine conferentes. Erant autem berzi
leus alias berzelai galadites & sipha potentissimus & amandias & mathir terre galaditis primus. Hij
namq; rerum copiam dauid & qui cum eo erant opulentissime prebuerunt: ita vt neq; lectistrati dees-
sent neq; panes aut vinū sed etiam vbertatem pecudū ministrarent: quatenus & quietatē laborātibus
& ciborum vtilium copiam eis ad sacietatem exhiberent. Et hi quidem hoc modo erant constituti.

¶ Absalon bellum contra patrem mouente (cuius exercitus militie prīceps amasa cōstituitur)
dauid (amicis eius exire in bellum non permittentibus) rogat milites vt puero absalon victo parcant sed
conualescente dauid exercitu fugientem absalon arbori capillis suspensum ioab lancea transfodi cuius
cadauer deponentes armigeri ipsum in foueam piecerunt ponito pro sepulcro lapidum aceruo cōtra
eius superbiam qui marmoream statua iuxta hierusalem erexerat quo mortuo. Achimas sacerdotis
filius victoriam (tacens absalon mortem) dauid nunciauit. Capitulum.xiiij.

Absalon bellu3 parat contra patrē cuius amasa fuit princeps militie.

2.r.c.18 ABsalon aūt cōgregato magno hebreorum exercitu super patrem & trāsiens fluuium
iordanē nō longe a castris venit in galaditen regionē: constituit principē totius exer-
citus amasā in loco ioab cōsobrini sui: Erat enim de patre getō & matre abigea pge-
nitus Abigea vero & saruia mater ioab: sorores fuere dauid. Cū recessisset ergo dauid
eos q cū eo erāt & inuenisset vsq; ad quatuor milia armatorū noluit expectare qn̄ su
per eū absalon veniret: sed cōstituens sup suos milenarios & centenarios diuiso exer-
citu tripatito: aliā quidē partē ioab principi militie dedit alia3 vero fratri eius Abysai
tertiam cōmisit etheo q erat eius amicus de ciuitate geth. ¶ Cumq; vellet ipse ad bellum simul exire a
mici non pmiserunt: cōsilio eū sapientissimo retinentes. Dicebāt enim quia si cū eo deuincerētur omnē
spem vtilitatis amitterēt. Si vero vna parte victa ad eū reliqua remearet: possent denuo plium reparare:
quando etiā hostes arbitrarentur alium exercitum remanere cum rege. Hoc consiliū libenter accipiēs
B dauid: ipse quidē in castris manere decreuit & duces & amicos ad prelium destinare & rogabat vt for
titudinem sui & fidē & memoriā haberēt vtq; puero absalon deuicto parcerent ne illo moriēte aliquid
in se mali ipse cōmiteret: optansq; cunctis victoriā: dimisit exercitū. Ioab itaq; aciē cōstituit cōtra hostes
in campo: que inito habuit post tergum siluā. ¶ Eduxit autē ediuerso & absalon suum exercitū & facta
congressione belli. opera precipua manuū & maxime presūptionis ex vtraq; parte gerebantur. Alij qui
dē vt regnum dauid reciperet elaborabant & omni magnitudine desudabant: alij vero ne eo priuare
tur absalon & daret patri pro sua presumptione supplitiū: in nullo segnes erāt aut facere aut pati quod
cumq; belli casus afferret: insuper etiam metuebant ne ab ioab et eius paucis militibus tanta militudo
2.r.c.18 subiugaretur. ¶ Inter hec igitur vicit dauid exercitus robore magnanimitate & exercitatione bello-
rum fugientesq; per siluas & colles persecuti sunt. & alios quidem cœperunt alios autem interfecerūt
ita vt plurimi caderent fugientes q̄ in acie repugnantes. Et illa siquidem die quasi viginti milia viro-
rum ceciderunt exercitus autem dauid accessit ad absalon. Frater enim cunctis proceritate & pulchri
tudine manifestus. Qui metuens ne eum comprehenderent hostes: ascendens in mula regia fugiebat
¶ Cumq; velociter veheretur et ipse in toto leuis existens: arbori maxime & ramis extense eius reple
xa cesarie inopinabiliter est appēsus. Et iumentum quidem velocitate sua quasi dominum adhuc por
taret abcessit: ille vero ramis comarum alligatione retinebatur astrictus. Quem dum vidisset quidam
militum dauid. ioab indicauit. Quo dicente. quinquaginta siclos se ei dedisse si peremisset absalon: ne
si mille siclos ei promitteret: occidere se illum filium domini sui dixit: dum omnibus audientibus pa-
2.r.c.18 ter ei parci rogauerit. ¶ At ille ostendit sibi precipiens vbi eum vidisset appēsum: locum inueniens: in
C corde eum iaculans interemit. Armigeri vero ioab circunstantes arborem cadauer eius deposuerunt
eumq; in foueam proicientes aceruū super eum lapidum posuerunt. Nam vt figura sepulchri fieret in-
gentem tumulum locus ille seruauit. ¶ Ioab autem dato signo a persecutione reuocauit exercitum par
cens contribulis suis. ¶ Igitur absalon constituerat sibi statuam marmoream in valle regia que duo-
bus stadijs ab hierosolimis aberat quam appellauit suam manum dicens: quia etiam filijs eius morien
tibus nomen eius in statua permaneret. ¶ Erant enim & filij masculi quidem tres femina vero vna
thamar. Que coniuncta salomonis filio roboam peperit filium abiam qui patris successit in regnum.
Et de his quidem postea declarabimus. ¶ Igitur post mortem absalon: populus quidam ad propria lo
2.r.c.18 ca dispersus est. Achimas autem sadoch sacerdotis filius rogabat ioab vt ipse preueniens dauid victo-
riam nunciaret & quia dei solatium & prouidentiam ipsius habuisset. Cui non concessit hoc ioab di-
cens quia cum semper boni nuncij homo fuisset modo non deberet regi mortem filij nunciare: vocansq; chusi, ei hoc opus iniungens ait: vt quod ipse vidisset etiam nunciaret regi cumq; iterum achimas ro
garet vt eum nunciare permittere dicens quia rex circa solam victoriam attentus: nequaq̄ de absa-
lon morte causaret concessit ei vt pergeret ad dauid. Tenensq; compendiosam viam quam ipse solus

Exercitus dauid ordinatio ī tres partes

Rogabat dauid vt puero absalō victo parcant.

Congressus bel li inter absalon et exertitum dauid ipso dauid absente.

Victoria exercitus dauid contra absalon.

Absalon arbori fugiens suspensus capillis.

Ioab absalon suspensam lancea trāsfodit cuius cadauer deponentes eum in foueam piecerunt lapidum aceruo super eu3 posito

Filij absalō tres et filia vna que nupta roboam peperit abiam.

Achimas vi ctoriam dauid nũciat tacens absalon mortem

nouerat preuenit chusi Cumq; sederet rex inter portas expectans quando ei aliquis gesta bellica nunciaret quidam exploratorum videns achiman currentem & non quis esset agnoscens: ait dauid videre se aliquem venientem. Qui cum dixisset bouum nuncium fore post paululum alium quendam sequi pronunciauit. Cumq; & ipsum bonum nuncium assereret: explorator precurrere videns & iam vicinũ esse achiman sadoch sacerdotis filium indicauit. Qui gauisus eum bonum nunciũ dixit esse & aliquid optabile de prelio portaturum. Cumq; hęc dicerentur a rege veniens achimas apparuit & interroganti de pugna regi victoriam nunciauit. Quo requirente de eius filio quid cognouisset: ait quia mox vt vidisset fugatos hostes ipse ad eum pergere festinasset et audisse se magnas voces persequentium absalon: & nichil amplius potuisse cognoscere eo ꝙ cogeretur missus a ioab victoriã nunciare. D

¶ Nunciante Chusi victoriam & absalon mortem dauid amarissime fleuit quod ioab & exercitus cognoscentes non triumphali scemate sed dolentes quasi victi ciuitatem sunt ingressi sed ioab regem ingressus mortuum absalon flentem consolatus est publice vtilitatis causas adducens. Quo facto qui cum absalon fuerant/inito consilio/redire ad dauid procurabant mittentes vndiq; ad ipsum legatos: verecundantibusq; illis de tribu iuda redire vocauit eos per sadoch et abiathar sacerdotes. Amasamq; sub absalon militie principem reuocauit. Quos ad dauid imperium reuertentes omnes tribus iuda preuenit semeiq; & siba qui regi ad iordanis flumen occurrẽtes pontem fecerunt in iordane semei quoq; coram rege prostratus veniam obtinuit sed & dauid omnibus(qui eum offenderant) veniam dedit & abisai hoc impedire volẽtem increpauit.

Capi.xv.

Chusi victoriã nũciãte & mortẽ absalon dauid amarissime fleuit.

Veniente autem chusi & adorante regem & victoriam nunciante de filio eum dauid continuo requisiuit. Tunc chusi hęc inquit proueniam tuis inimicis: quę recepit absalon. Quo verbo victorie gaudium nec apud ipsum manere rex exercitum permisit. Ascendens enim dauid in locum ciuitatis excellentissimum flebat filium tundens cerebro pectora capillos capitis sui dilacerans & omni se afflictione castigans clamabat dicens vtinam michi & non tibi o fili aduenisset interitus. Nam cum diligeret eum per naturam huiusmodi morti eius quam sibi potius condolebat. 2.r.c.15 2.r.c.18

¶ Exercitus autem & ioab audientes quia rex filium ita lugeret: reuersi sunt non triumphali scoemate querentes ingredi ciuitatem: sed dolentes & flentes & quasi victi potius intrauerunt. Cumq; rex velato capite resideret & filij interitũ ingemisceret: introiuit ioab ad eum & consolatus est eum dicens. O domine rex aperte demonstras ex his quę agis quia diligentes & pro te pericula sustinentes nec non & te & tuam generationem prorsus abhorres: & diligis inimicos & illos concupiscis potius qui iuste penas soluentes obierunt. Nam si absalon vicisset: & ipse regnum firmissimum tenuisset nullius nostrum cadauer remaneret: sed omnes a teipso & a tuis filijs incipientes fuissemus sine dubio prostrati: nullo nostrorũ hostium flente: sed cunctis potius gaudentibus insuper etiam punientibus eos si qui forte nostrorũ miserati fuissent. Tu vero hęc agere super maximo non confunderis inimico. Qui cum tuus filius esset: nequaꝗ in te impia committere formidauit. Igitur recedens ab hac iniusta tristitia procede & militibus teipsum ostende: eisq; pro victoria & labore certaminis gratias age. 2.r.c.9 E

Ioab cõsolatur regem flentem absalõ mortuũ aducẽs reipublice vtilitatis causas.

¶ Ego namq; optime noui quia si in hoc actu permanseris hodie a te populus vniuersus abscedet & alij regnum tradet & tunc amarissimum & verum habebis luctum. Hęc dicens ioab regem a tristitia reuocauit: & ad causas rei publice vtilitatis adduxit. Transformatus enim a fletu dauid & oportune compositus pro aspectu populi sedit ad portas ita vt audiens populus vniuersus concurreret: omnesq; eum libentissime salutarent. Hęc itaq; tali modo gesta sunt. Porro qui cum absalon fuerant & de prelio fugerant reuertentes ad semetipsos singuli mittebant per cunctas ciuitates dauid beneficia commemorantes & libertatem quam eis resistendo cunctis hostibus prebuerant edicientes culpantesq; semetipsos quia eum expulisse niterentur a regno et alium ordinassent quo nunc defuncto principe qui ab eis fuerat ordinatus rogare debent dauid vt ab indignatione quiesceret eisq; faueret & recepto regno eis suam euidentiam non negaret. Hęc itaq; dauid crebro nunciabantur. ¶ Sed etiam ille nichilominus misit ad sadoch & abiathar sacerdotes vt principibus tribus iude loquerẽtur: quia turpe fuerit vt alia tribus ante illam dauid constitueret regem: cum illi & cognati essent & sanguinis eius participatione gauderent. ¶ Hęc eadem et ad amasam principem militie eius pręcepit edicere: quia cum filius eius sororis esset non suaderet populo vt dauid daretur imperium: pro qua re non solum regi reconsiliari posset: sed & totius militie principatum sicut absalon ei prebuerat optineret. Et sacerdotes quidem ad principes tribus iuda locuti sunt: & amasan deflexerunt promissiones regias edicentes vt in eius precipibus consistere. ¶ Hoc itaq; facto: tribus iuda misit ad regem legatos: ogantes vt ad proprium remearet imperium. Hoc autem & omnes israhelite fecerunt ad hortante eos amasa. Igitur accedentibus legatis ad eum venit in hierosolimam omnes tamen preuenit tribus iuda vt regi ad iordanis flumen occurrerent. ¶ Et gera filius semei cum mille viris quos de tribu beniamin ducebat & si 2Re.c xix. 2.r.c.51 F

Cõsiliũ populi ꝗ fuerant cũ absalõ vt redeant ad dauid.

Verecũdãtibus illis de tribu iuda ad dauid redire vocauit eos per sadoch & abiathar sacerdotes.

Reuocauit etiã amasam principẽ militie absalon.

ba libertus saul & filij eius quindecim:& viginti serui. Isti namq; cum tribu iuda pontem fluminis effecerunt:vt facile eum rex cum suo exercitu transiret. Cūq; venisset ad iordanē iuda eū libentissime salutauit.

A ¶ Qui dum pontem ascenderet:prostratus est ante eum semei:& detinens pedes eius veniam postulauit quę in his peccauerat rogans vt non circa eum esset acerbus nec potestate recepta eum iuberet dari supplitio sed potius consideraret et quia gesta penitentia in his que prius deliquisset primus ei occurrere festinasset. Cumq; in his supplicaret atq; deposceret tunc abisai frater ioab ait. Numquid non propterea morieris:quia constitutum a deo regem nequaq̄ blasphemare metuisti. ¶ Tunc dauid conuersus ad deum. Non cessatis saruie filij has cōmouere denuo nobis superiores turbas & seditiões instantes. An ignoratis quia initium mei regni sit hodie. Quapropter omnibus in me impie agentibus iuro dimitti eis supplitia:& nulli sua delicta seruari. Nunc inquit o semei securus esto nullum mortis habeas metum. Eumq; mox adorans cum ceteris recedebat.

Semei ꝓstatus corā rege veniā obtinuit.

Condonās dauid oībus(q eū offenderāt) veniā& abisaihoc impedire volētem increpat

¶ Memphibosech in lugubri habitu pro tribulatione habitu tristis(quē iniuste siba eius famulus regi accusauerat)obiam venit se purgās cui medietatem substantie reddi pręcepit dauid & ipsum berezel antiquum in recompensationem bonorum secum manere in hierusalem exorat quo recusante & excusante eius filium achimam secum retinuit.

Mēphibosech ī lugubri habitu tristis ꝓ tribulatione dauid ei occurrit obuiā; quem iniuste siba accusauerat corā rege se purgans.

Capi.xvj.

2.r.c19 INter hęc autem occurrit & mēphibosech de cognatione saul sordida veste circumamictus comamq; gerens profusam & hispidam barbam. Nam post fugam dauid neq; tonsus fuerat prę tristitia nec vestem suā; deposuerat:seq; ī hac afflictione deuouerat permanere donec regiam conuerti videret calamitatem. Hunc autem accusauerat siba seruus apud dauid iniuste. Quem dum salutasset eiq; prostratus esset cepit interrogare dauid cur non fuisset egressus & eius fuge participās. Ille autem sibam fuisse sibi obstaculo dicebat:cui dum iussisset vt ei itineris necessaria prepararet curare neglexit: sed velut quendam seruulum contempsisset. Qui si gressus habuisset incolumes non

B ab eo aliquo modo recessisset cum posset etiam pedibus vti fuga. Adijciebat pariter non solum in his inquit domine nocuit michi:sed etiam apud tuam circa me pietatem de rogare & mētiri maligna voluntate presumpsit. Sed noui quia nihil horum tuam ēs recipit cū sit iusta & veritatē diligat quam vult vbiq; semp valere diuinitas. Nā cū a meo auo passus fuisses magna pericula: & oīs mea generatio ꝓ illis debuisset sceleribus deperire tu humilis & benignus existens & quod ꝑcipuum est illorū malorū obliuionē agens quādo potestate sumpta priora vindicare potueras amicū me tuū esse iudicasti & in mensa quotidie regia posuisti:nihilq; mihi defuit quod honorato parēti debuit exhiberi. ¶ Cumq; hęc dixisset ille neq; mēphibosech rex voluit castigare nec siban tanquā fallacem abijcere sed cum oīa iam

2.Re. c.19 donasset sibe q͛ cū illo mēphibosech regi nō occurrisset:& veniā mēphiboseph dedit & medietatē substātie reddi ꝑcepit. Cui mēphibosech cuncta inquit siba habeat o rex mihi vero īperiū te recepisse sufficiat. ¶ Berezel autē galaditanū virū precipuū atq; bonū & qui in castris ei multa prebuerat:& regem

C vsq; ad iordanem deduxerat rogabat dauid vt cum eo veniret ad hierosolimā: promittens eius senectutem omni re decorandam:& eius tanq̄ patris habere prouidentiam. Qui desiderio suorum cum eo se posse degere refutabat:dicens:senectutem sibi sic imminere vt etiam in rebus suauibus delectari nō posset:cum vtiq; octoginta esset annorum & de sepulchri termino cogitaret. Qui magis ediuerso rogabat vt si ei prestare vellet concederet eum ad propria remeare quando temporis longeuitate nec conuiuiorum epulas discerneret & auditus iam obturatos haberet:nec sonum clamorum aut modulationum aut aliorū instrumentorum quę reges solent inter conuiuia mulcere sentiret. Quo nimiū supplicāte dauid ait. Te equidem dimitto tuum vero filium achiman michi concede vt ei omnium rerum bona rum debeam munus impedere. Tunc berezel dimisso filio adorans regem & optans ei vtilia prouenire sicut desiderabat domum reuersus est.

Dauid medietaté substātie reddi precepit mēphibosech

Gratitudo dauid erga berezel antiquu; & bonum.

Achimam(qin biblia chamaā dicitur) berezel filiū secum retinuit dauid vt ei ꝓ patre faciat.

2.Re. c.19 ¶ Dauid in galgala cū media populi parte iam reconsiliata veniente seditio mouetur in populo pro reducto rege omnibus tribum iuda conuinciantibus regem cognatum appellantē sed & populi contra dauid seditioso siba procurante fit rebellio dauid quoq; vxores quas absalon polluerat in aliā domum transmigrauit eis necessaria ministrari precipiens qui amasan loco ioab militie principem fecit quem postea ipse ioab inuidus dolose interfecit siba etiam tunc in belmacha obsidetur cuius sapiēs mulier abscisum caput per murum proijciens ciuitatem liberauit.

Cōceratio populi & iuidia ꝓ reducto rege cōtra tribū iuda;

Capitulum.xvij.

DAuid autē venit in galgala habēs secum iam mediam partem populi:et pariter tribum iuda veruntq; ad eū in galgala primi ꝓuintie cū grandi pariter multitudine. Et tribum iuda culpabant eo q͛ latenter occurrerit:cum omnes ad eum debuissent vna voluntate cōcurrere. Principes autem tribu iuda hoc modo satisfaciebant dicentes ne ferrent

grauiter eo q illi precessissent: qui tanq eius cognati et propterea eum potius diligentes preuenirent & nō quasi munera percepturi hoc fecerunt: ne illi qui venerant postea mouerentur. Hęc autem dicē tibus: tribus iuda principibus nequaq aliarum tribuum principes cessauerunt: sed dixerunt. Ammiramur nos equidem fratres q vos soli regem cognatum vestrum esse dicatis. Nam qui omnium nostrū potestatem a deo percepit omnium nostrum iudicatur esse cognatus: quapropter populus equidem noster vndecim partes habet vos autem vnam et seniores nos sumus. Non enim bene fecistis: occulte et latenter venientes ad regem. ¶ Cum hęc igitur inter se tribuum principes loquerentur vir quidam iniquus seditione precipuus: cui nomen erat syba filius bochri de tribu beniamin stans in medio populi cum magno clamore dixit neq; habet aliquis nostrum partem apud dauid: nec forte apud filiū iesse. Et post hęc tuba canens bellum significauit contra regem omnesq; secuti sunt eum relinquentes dauid sola tantummodo tribu iuda cum eo remansit eumq; in hierosolymis regem esse constituerunt. ¶ Qui concubinas quidem suas aquas filius eius absalon ingressus fuerat in domum aliam transmigranit: eisq; omnia precepit necessaria ministrari ipse vero nequaq copulatus est illis. ¶ Constituit quoq; amasam principem militie et locum ei in quo fuerat ioab dedit: iussitq; vt congregaretur quantum posset exercitus colligi ex tribu iuda: & post tres dies veniret quatenus ei militiam daret vniuersam eumq; pugnaturum contra sibam bochri filium dadi filium destinare. Egrediente vero amasa et circa congregationem exercitus remorante: dum die tertia non rediret dixit rex ad ioab. Non est vtile dilationem dare sibe ne longo tempore possit exercitum congregare et deterioris cladis q absalon auctor existere. Nolit inquit tardare sed presentem sumens exercitum pariter et secentos viros cum abisai germano tuo hostes persequi festinato: et vbicumq; tepereris ei congredere: et festina comprehendere ne capiens munitissimas ciuitates certamina nobis et multos possit sudores inferre Ioab autem in nullo morans: sed sumens fratrem pariter et secentos viros et omnem exercitum qui erat in hierosolimis: secutus est cū omni festinatione sybā. ¶ Cumq; in gabaon vicū ꝓcul ab hierosolymis stadijs quadraginta venisset occurit ei amasa vt salutaret eum non multo adhuc exercitu congregato. Ioab autem accinctus gladio et lorica vestitus: veniente ad se amasa vt salutaret eum: arte quadam quasi caderet gladius de vagina finxit eumq; se de terra colligere et altera manu veniente proxime amasa quasi ei osculum daturus / a barba comprehensum improuido gladium iunxit in vtero / eūq; peremit impium nimis: et scelestissimum opus efficiens in bono iuuenculo pariter te cognato et qui nichil ei nocuerat: sed habens pro principatu militie et equalitate honoris inuidiā. Pro hac enim causa et abner interemit sed in illo scelere occasione dictante: pro victa fratris asael veniam habere videbatur. ¶ Perēpto autē amasa nullum formitem excusationis potuit impetrare. Tanto igitur perempto patrie duce persequebatur sybam derelinquens vnum ad eius corpus qui clamaret exercitui quoniam amasa iuste peremptus esset: qui vero regi fauerant sequerentur ducem ioab et abisai fratrem eius. Cumq; cadauer illius iaceret in via: et omnis populus super eum cōflueret: et cum quada misericordia defuncti morarentur et ioab sequi tardarent tollens inde cadauer illius custos eius portauit in quendam locum ab itinere segregatum: et illic eum positum veste cooperuit. Quo facto ioab vniuersus populus est secutus. ¶ Cumq; persequerentur sybam per omnem israhelitarum prouintiam: quidam indicauit eum in ciuitate munitissima belmacha nomine residere. Quo dum venisset ioab obsidebat vrbem vallis vndiq; circunductis iussitq; militibus vt eius muros omni virtute deponerent. Nam dum eum ciues loci illius suscipere noluissent. et super eum crudeliter: insisterent: tunc quadam mulier casta simul et sapiens videns patriam in nouissimo periculo constitutam / ascendens in murum vocauit inter armigeros ioab Quo veniente / cepit ad eum huiusmodi verba proferre. Quia cum deus reges et principes fecisset vt hebreorum hostibus resisterent / et israhelitis pacis iura preberent. Tu inquit festinas metropolim israhelitarum que nihil deliquit euertere atq; vastare. Tunc ioab orauit propitium sibi deum fore et quia non haberet huiusmodi voluntatem / nec vllum de populo vellet occidere quantomagis tantam perde ciuitatem. Sed acciperet ab eis rebellem regis ad penam id est sybam filium bochri dadi / ab obsidione exercitum continuo reuocaret. ¶ Quod cum audisset mulier ab ioab paruulas indutias postulabat / vt hostis caput de muro repente proijceret. Quo facto / descendit ad ciues eisq; locuta est dicēs cur vellent pessime cum filijs et vxoribus deperire propter malignum hominem nec cognitum vnde esset quem regem vellent habere pro dauid qui eis tanta beneficia contulisset vnam ciuitatem studeret tanto exercitui resultare hoc dicto: suasit eis vt sybe caput abscisum in ioab proijceretur exercitu Quo facto: ioab missa tuba obsessionem repente dissoluit et reuersus in hierololymam totius postuli princeps militie constitus est. Ordinauit autem rex etiam banaiam super corporis custodes et super secentos exercentes. Adoran durā autem fecit super tributa sybacha et bachilam super gestorum cōscriptores. Susan vero scribam sadoch autem et abiathar sacerdotes instituit.

Cōuitantur populi tribum iuda dicentem regē esse suum cognatum.

Rebellio populi contra dauid ad instinctum sybe et contra eum belli significatio.

Constituit dauid amasam loco ioab militie principem

Ioab dolose occidit amasam.

Nota contra inuidos.

Obsidetur syba in ciuitate belmacha a ioab quem mulier ꝑ liberat iōe ciuitatis allocuta ē puulas idutias obtinuit

Sapiētis mulieris consiliū quę caput sybe abscisum ioab per murum proiecit & ciuitatem liberauit.

D. E. F.

2 Re. 20. 2 Re. 20. 2 Re. 20.

¶ Hebreis fame afflictis dauid deum orat cui cām scíscitanti dixerunt ,pphete mortem esse gabaonitarum a saule occisorum gabaonitis itaq; septem viros de genere saul ad supplitiū petentibus cōcessit dauid cessauitq; fames rursū dauid cōtra philisteos bellū iniente achimon gigas contra eum fatigatum fecit impetum a quo per abisai intēplo hoste liberatur. Tunc quoq; ipsū dauid senio factum de cetero ad bellum nō accedere ordinatum est deīn in secundo bello contra palestinos auctor victorie fuit saboch vnus fortissimorū dauid et in tertio bello contra eosdem ephā alius fortissimorū in quarto autē semma filius ioeb victor fuit qui gigantē seuos digitos in quolibet pede et tot in qualibet manu habentem occidet vnde expeditus dauid a prelijs cantica metrica composuit decantādaq; pro gratiarum actione cum diuersis organis instituit describuntur fortissimorum dauid nomina quorum tres cum maximo periculo inter hostes aquā de bethleem portauerunt.

Capi.xviij.

Re.c xj. Igitur post hęc cum fames prouintiam inuaderet: rogauit deum dauid vt populi misereretur: et causam ei pariter et medelam pestis illius indicaret. Cui prophete dixerunt velle deum vt gabaonite vidicarentur quos rex saul impie interficerant & conculcauerat iusiurādum quod eis iesus princeps militię prębuerat senioresq; firmauerant. Et si vltio quā gabaonite septē prodefunctis eis exhiberetur: posset propiciari deus et populum a peste liberare. ¶ Dauid autem audiens a prophetis hęc velle deū vocauit gabaonitas eosq; quid vellēt fieri requisiuit. Illis aūt peterēt de genere saul filios ad supplitium postulantibus: requirens rex dedit eis atq; tradidit parcēs tantūmodo mēphibosech filio ionathe. Sumentes autē gabaonite viros quo voluerūt: punierūt eos. Quo facto cepit deus re pēte pluere: & terrā ad fructū germina reuocare liberauitq; a priori peste: & ad vbertatē hebreorū prouintiā hoc facto restituit. ¶ Igitur nō post multo tēpore rex dauid castrametatus est contra palestinos & cōmisso prelio cū eos in fugā vertisset: solus persequēdo repertus est. Cūq; esset fatigatus qdā hostiū noīe achimon filius asaphat: qui erat de ,ple gygantū habebatq; hastā cuius pōdus erat trecētorū siclorum et loricā cathenathā: & gladium: fecit impetum quasi regem suorū hostium perempturus. Erat enī iam labore dissolutus. Tunc subito exorsus abisai frater ioab et regem a repentina morte protexit: et hostem pariter trucidauit. ¶ Quo facto periculum regis pene mortem grauiter tulit exercitus eiusq; principes coniurauerunt vt nequaq̄ cum eis exiret ad bellum: ne propter fortitudinem atq; fidutiam suam, aliquid mali passo: et bonis quę propter eum fuerant sœpius p̄bira priuarentur: & quę eo viuente adhuc poterāt adipisci. ¶ Conuenientibus itaq; in gazam ciuitatem palestinis audiens hoc rex misit super eos exercitum inter quos tunc debellator optimus extitit & probatissime dimicauit sabuch alias saboch etheus qui erat vnus fortissimorum dauid. Hic enim multos hostium inclitos interemit ex prole gygantum nimis audatia suę fortitudinis exultantiū: fuitq; victorie huius auctor apud hebreos. ¶ Post hanc vero compressionem palestini denuo pugnauerunt super quos exercitum mittente dauid: fortis apparuit effan cognatus eius. Nam contra singulos fortissimos palestinorum solus pugnando peremit eos: et alios conuertit ad fugam quorum etiam multi in prelio ceciderunt. ¶ Paulo si quidem tempore palestini quiescentes: denuo castra posuerunt circa ciuitatem quę erat non longe a finibus hebreorum. Eratq; inter eos vir proceritate quidem sex cubitorum etiam digitos habens in vtroq; pede necnon & in manu vnum plusq̄ solet natura concessisse hoc est senos: quem contra vnus de exercitu dauid sammae filius ioab pugnans: eodem icto totius victorie auctor effectus est maximę glorię nomen accepit. Nam et ille palestinus gloriabatur sed de prole gigantum existere. Postq̄ pugnam nequaq̄ contra hisrahelitas habuere certamina. ¶ Expeditus itaq; dauid a pręlijs et periculis cum pace iam altissima frueretur cantica in deum hymnosq; vario metro composuit: alios quidem trimetros alios quidem quinquemetros diuersaq; coficiens organa: docuit vt leuitę secundum ea deo hymnos edicerent per sabbatorum diem aliasq; sollemnitates. ¶ Organorum autem species huiusmodi est. Canora quidem est cithara: decem cordis coaptata. Hęc cum plecto percutitur. Nabla vero duodecim sonos habens: digitis tangitur. Erant enim & grandia & lata. Et de his quę dicta sunt sufficiant: ne omnino horum organorum natura nesciatur. ¶ Circa regem erant omnes valde fortissimi quorum insigniores & actionibus clari octo & triginta fuerunt. Horum enim quinq; opera narrabo per quos etiam virtutes aliorum poterunt indicari. Erant enim sic validi vt prouintiam regerēt: & gentibus preualerent. Primus quidem eusebius filius achime qui aciem hostium frequenter irrumpens nequaq̄ pugnando cessauit donec ex eis nongentos occideret. ¶ Post hunc eleazar filius dodi qui cum rege fuerat in sarpha. Hic aliquando israhelitis et formidantibus palestinorum exercitum: & ob hoc fugientibus solus restitit: irruensq; super hostes occidit eorum multos ita vt sanguine occisorum gladius eius hereret in dextera. Et cum israhelite tunc palestinos viderunt in fugam esse conuersos descēdentes de montibus persecuti sunt eos: & mirabilis & famossima victoria tunc prouenit: cum eleazar

Marginalia: Re.c xj. — Re.c xj. — 2 Re.c xxij. — 2 Re.c xxiij.

Fame afflictis hebreis tribus ānis dauid deū rogat cui cām sscitāti dixerunt ,pphete mortē esse gabaonitarū a saule occisorum.

Dauid iterū bellū contra philisteos.

Achimon (q̄ in biblia vocat̄ ie. bibēdo) gygas impetū contra dauid fatigatū fecit a quo liberātur p abisai interēpto hoste.

Tertium bellū cōtra philisteos cuius victorię auctor ephan vnus fortissimorum dauid.

Cantica dauid vario metro cōposuit ,p gratiarum actione decantādaq; deo ordinauit cum organis diuersis in sabbatis.

Cathalogus fortissimorū dauid

Eleazar secundus inter fortissimos dauid.

tantos interemisset eosq; israhelite persequerentur & sumerent spolia peremptorum. ❡ Tertius autē fuit filius hely nomine semeas alias semeias vel semma. Et hic enim in palestinorum certaminibus dū in locum qui dicitur maxilla aciem posuisset et rursus hebrei metuentes eorum exercitum refugerent D Solus eorum aciem exercitumq; portauit. Quorū alios quidem prostrauit: alio autem non ferentes eius vim et fortitudinem persecutus est conuersos in fugam. Hec igitur opera manuum ac preliorum: tres isti demonstrauerunt. ❡ Quo tempore cum rex esset in hierosolymis: palestinorum ad bellandum superuenit exercitus. Tunc dauid quidem in arcem ciuitatis ascendit sicut prediximus vt de bello consuleret deum. Castra vero inimicorum erant in valle fixa vsq; ad ciuitatem bethleem: que ab hierosolimis procul est stadijs viginti. Dauid itaq; sociis ait. Bonam aquam habemus in regione mea. Et precipue laudabat eam que erat in puteo iuxta portam mirabaturq; si esset qui ex eo poculum ei preberet: quod magis optaret quam si quis ei magnā pecuniam ad tempus offerret. Et hec cum audissent isti tres viri mox occurrentes et per medium hostium iter faciēdum fuerunt ad bethleem: & haurientes aquam denuo ad regem per eorum castra reuersi sunt ita vt palestini eorum fiduciā & magnanimitatem obstupescentes quia sic pauci eos contemnerēt et a dimicatione cessarent. Delata siquidē aqua noluit bibere rex quasi de periculo et sanguine hominum sibi fuisset adducta: et propterea non esset bibenda libauitq; eam deo: pro salute virorum gratias egit. ❡ Post istos autem fuit ioab frater abessa. Is enim vna die hostium nongentos occidit. ❡ Quintus fuit banaias genere sacerdos qui prouocatus a viris insignibus in moabitide regione: sua eos virtute interfecit. Rursus autem cum vir egyptius genere proceritate mirabilis eum prouocasset: nudus armatum ipsius iaculo prostrauit: ac perdidit. Nam auferens eius iaculum: et viuum adhuc pugnantemq; spolians armis enm proprijs ac interemit. Annumeretur autem et hoc predictis eius actionibus aut tanq̄ primum magnanimorum eius operum: aut quasi non dispar. Quadam tempestate cum ningeret in puteum lapsus incidit leo: & cum os putei angustum esset latebat absconsus: nec apparebat. Erat enim ipsum orificium niue damnatū Nullum ergo egressum leo videns nec salutis exitum rugiebat. Banaias autem audiens bestiam proclamantem dum iter tunc ageret accedens ad puteum in eo descēdit et baculo quem portabat in manu bestiam repente prostrauit. ❡ Tales igitur virtute fuerunt et reliqui numero triginta tres. E

Semeias tertius fortissimorū dauid.

Apportatio aque periculosa de bethleem p medios hostes danid eā appetente qua delata noluit bibere rex

Banaias leonē baculo prostrauit. Aliorū fortissimorū noīa ponuntur in biblia inter quos tamen nō noīatur ioab nota causam in glo. nico. de lyra.

2. Re. c xxi

2 Re. xxi

❡ Numerari populum mandat dauid mosaici mādati oblitus qui sibi iratum deum (declarantibus prophetis) cognoscens orat veniam postulans qui per gad prophetam trium suppliciorum optio conceditur famis scilicet belli vel pestis quorū communē regibus & plebeis passionem dauid elegit pestem qua seuiēte ab hora matutina vsq; ad horam prādij hebreorum septuaginta milia peremit quo dauid angelum euaginato gladio vidente super hierusalem petit deum vt ipse qui peccauit puniatur et cesset dei furor per se gregem qui nihil deliquerat. Exauditus itaq; dauid altare edificauit (altaris loco ab orna quinquaginta siclis cōparato) vbi prius Abrahā filium voluit sacrificare ibiq; templum postea fore construendum prophetice p filium suum dauid predixit.

Capi. xix.

Rex autem dauid volens agnoscere quod esset milia populi totius est oblitus mandatio mosaici quod predictum fuerat vt si dinumeraretur populus pro vniuscuiusq; capite deo siclus preberetur: precepit ergo ioab principi militie vt pergens in vniuersum dinumeraret exercitum quo dicente non esse necesse hoc: non acquieuit sed iussit numerum hebreorum insegniter adimplere. Ioab autem sumens tribunos et scribas & peragrans israhelitarum prouintiam considerata multitudine quanta esset hierosolima remeauit ad regem post menses nouem & viginti dies obtulitq; numerum regi absq; tribu beiamin. Hanc enim dinumerare non potuit neq; tribum leui. ❡ Penituit ergo dauid q̄ dinumerasset: eo q̄ deliquisset in deum. Fuit ergo aliorum israhelitarum numerus nongenta milia virorum arma ferentium et militiam exercete valentium. Iuda vero tribus per se solā habuit quadraginta milia. ❡ Prophetis itaq; declarātibus dauid quia ei deus irasceretur supplicare cepit eumq; rogare vt propitius esset et veniam pececati concederet. Tunc gad prophetam misit ad eū deus: tres supplitij conditiones portantem vt earum quam probaret eligeret vtrum vellet famem in prouintia generari annis septem an tribus mensibus pugnando vinceretur ab hostibus an certe morbus & langor accederet tribus diebus hebreis. Ille vero in anxietate huius electionis omnium rerum pessimarum incurrens tribulabatur: & vehementer animo videbatur esse confusus. ❡ Cumq; propheta diceret hoc omnimodis iminere & responsum velociter exigeret: vt electam ab eo conditionem deo renunciare cogitans rex quia si famen eligeret contra alios facere videretur: quando ipse quidem habens multa frumenta non pateretur inopiam: reliquis vero esset angustia: iterum si eligeret trium mensium victoriam hostium ipse quidem habens circa se viros fortissimos et custodes nichil omnino metueret: neci vero exercitus subiaceret: inter hec autem communem potius passionem et regum subiectorum elegit in qua timor omnibus est equalis: dicens qui q̄ multo melius est in dei magis q̄

2 Re. xxiiij F

2 Re. xxiiij

Numerari populum mandat dauid mosaici mādati oblitus Numerū filiorū israel dedit ioab absq; tribu beniamin quā non potuit numerare neq; tribum leui.

in hostium manus incidere. ¶ Hec audiens propheta renunciauit deo. Qui morbum misit & interitũ in exercitum hebreorum. Moriebantur enim non vno modo vt facile languor potuisset agnosci/ sed mors quidem inerat multis lãguorum occasionibus & que non possent cognosci facile peribãt. Alius enim super alium moriebatur. & latenter imminẽs malum velociter ferebat interitum. Alij siquidem repente cum vehementibus doloribus & amaro gemitu animam relinquebant. Alij vero ipsis passionibus marcescebant: ita vt neq; curam exhibere corporibus preualerent/ sed pro labore deficerent. Alij autem repentinis tenebris abripientibus suffocati protinus expirabant. Alij autem super mortuos quos sepeliebant: ipsi quoq; moriebantur. imperfectas pariter relinquentes sepulturas. ¶ Incipiente vero pestifero languore eos ab hora matutina perimere vsq; horam prandij: cõsummata sunt milia septuaginta. Extenditq; angelus manum suam ad hierosolymã/ vt etiam illi pestem languoris inferret ¶ Rex autem sacco indutus sedebat interrogans deum & supplicans vt morientium leuigaretur interitus. Tunc rex respiciens inter ea & videns angelum euaginato gladio in hierosolymã ꝓphetante clamauit ad deum dicens iustũ esse vt ipse puniretur qui pastor erat: & greges qui nichil deliquerãt seruarent. Et in se poscebat iram dei conuerti/ & in generationem propriam peruenire supplicium: vt innoxio populo parceret. ¶ Exaudiens vero deus eius preces/ cessare fecit interitum: & mittens Gad ꝓphetam precepit vt ad aream Iebusei ornei alias orna repente conscenderet: edificans illic altare deo vt hostias immolaret. Audiens hoc dauid non siluit: sed mox in loco vbi preceptum fuerat libauit. Orna vero terebat frumentum. Cũq; vidisset regem/ & eius pueros omnes venientes: cucurrit ad eum & adorauit. Erat enim quidam genere Iebuseus: Dauid autem precipuus amicus. & propterea ei nichil mali fecit quando ciuitatem sicut prediximus deuastauit. Cumq; orna interrogaret cur dominus venisset ad famulũ suum/ dixit vt aream compararet ab eo quatenus altare in ea constituens domino hostias immolaret. Qui & aream dixit & aratri boues ad holocaustum se prebiturum & deum oraturum vt sacrificium grate susciperet. Rex autem eius quidem simplicitatem & magnanimitatem diligere se professus munusq; suscipere. precium vero eum rerum omniũ accipere postulabat: dicens non esse iustum gratis sacrificia celebrare. Dicente autem orna vt quod vellet efficeret quinquaginta siclis ab eo comparauit. Et edificato altari sacrificia fecit/ & holocaustum celebrauit/ & hostias pacificas immolauit: quibus deum placuit. & denuo propicius est effectus. ¶ In illo siquidem loco aliquando contigerat abraham offerre filium suum ysaac: quãdo cum iã paratus esset occidere filium & in holocaustum exhibere iprouiso aries apparuit & altare circũstetit. quẽ abrahã pro filio suo sicut ꝑdiximus ĩmolauit. ¶ Vidẽs autẽ rex orationẽ suã exauditã a deo/ & sacrificiũ grate susceptũ: decreuit vt ille locus area totius ppl'i vocaret̃. Quã vocẽ nimirũ oportune iam tunc ꝓ tẽplo illic deo edificãdo permãsit. Deus enĩ misit ad eũ ꝓphetã & dixit tẽplũ illic eius filiũ suũ esse facturũ qui esset ei successurus in regnũ.

A — Varia pestis species sup hebreos.

Nũerus mortuorũ a mane vsq; prandium.

Exauditus dauid altare edificauit ꝑcipiente gad ꝓpheta & libauit.

B — Orna Iebuseus dauid amicus qui ĩ biblia vocatus est area

Dauid locũ altaris ab orna qnq̃ginta siclis sibi cõparauit.

Impositio noĩs loco illi vbi post ea tẽplũ p filiũ fore cõstruẽdũ dauid ꝑdixit ꝓphetice

HISTORIA TERTII LIBRI REGVM INCIPIT.

¶ Preparata p dauid ad tẽplũ cõstruẽdũ materia ordinatisq; artificibus & nũcratis salo. filiũ regni successorẽ ad virtutes, amplexãdas exhortat̃ & vt tẽplũ deo edificet ꝑcepitq; ppl'i prĩcipibus in hmõi cõstructiõe filiũ iuuare cunctoq; tẽplo archã & sacra vasa illic mãdauit recõdere.

Ca xx.

C — Post hanc itaq; prophetiã iussit rex dinumerare colonos. & inuenti sunt centũoctoginta milia. Ex his enĩ instituit lapidũ cesores octoginta milia. aliam vero multitudinẽ vt lapides veherẽt deputauit: ex qbus tria milia quingentos laborãtibus preposuit. ¶ Preparauit autẽ ferrum & es ad opera: & ligna cedrina valde procera. hec mittentibus sydonibus quibus mandauerat vt ei hanc materiam ministrarent. amicis vero suis hec dicebat se tunc gerere: vt regnaturo post se filio preparatam materiam ad opus fabrice derelinqueret. & non tunc cum esset nouus & inexpertus propter etatem circa talia laboraret. sed habens hec preparata citius opus impleret. ¶ Vocans autem filiũ salomonẽ ꝑcepit ei vt succedens in regnũ templũ edificaret deo dicens quia eũ volentẽ hoc facere prohibuisset deus bellis & humano sanguine sordidatuꝫ. & predixisset quia salomon iunior filius edificaret tẽplũ. & quia vt hoc noĩe vocaretur nõ ipse tanq̃ ꝓspexisset sꝫ deus ei ꝓmisisset ꝓuinciã hebreorũ eius tpe fore fœlicẽ. & alijs bonis & pace quod est omniũ valde precipuũ sed & bellorũ atq; seditionũ intestinarũ futuram maximam libertatem. Tu igitur inquit quando & ante natiuitatem a deo rex fore monstratus es. enitere etiam in alijs prouidentia eius dignus esse & pius existere simul & iustus & fortis. Mandata quoq; eius & leges quas nobis per Moysen tradidit & tu conserua: et alios nequaq̃ preuaricari permittas. Templũ autem qđ te regnante sibi fieri ipse precepit deo reddere festinato. Nõ pauescas magnitudine opis nec labore terrearis. Cũcta nãq; tibi añ meũ obitũ ꝑparabo. Scito siqđẽ auri talenta iã collecta decẽ milia: argẽti vero cẽtũ milia talẽtoꝝ. Ferri vero & eris põdus qđ & numerũ pos

Colonoꝝ nũerus quoꝝ partẽ lapidũ cesores ĩstituit partẽ aliam vectores deputauit.

Dauid ad salomonẽ regni successorẽ exhortatio vt templum deo edificet. Exhortat̃ dauid salomonẽ filiũ suũ ad virtutes ãplexandas

let excedere preparari:lignorum & lapidum maximā copiam. habes autem & super hęc & qui lapides possint cedere & fabricas instruere multa milia virorū:et si quid his defuerit adijcere non moreris. Esto igitur optimus gubernator deum habendo patronum. D ¶ Pręcepit ergo principibus populi quos fabricare pręceperat filium adiuuare & bonis omnibus abundantes circa dei vacare religionē dicens pro his fruituros pace simul & quiete quę deus iustis & pijs omnibus cōsuetus est repensare

Pręcepit edificato tēplo intus archā ponere.

Edificato siquidem templo archam pręcepit illic & sancta vasa recondere. dicens ꝙ ante multum tēpus hoc templum habere debuerant nisi patres nostri deo inobedientes fuissent. cum deus vtiq; sibi templum postq̄ hanc terram obtinuerunt edificare ꝑcepit. Hęc itaq; ad principes suos dauid et ad filium locutus est.

¶ Dauid senio confectum (concilio inito) abisach virgo dormiēs secum calefaciebat quę integra permansit: adonias itaq; quartus filius dauid regnū ambiens paternum (ioab & abiathar sibi fauentibus) fratres suos cum suis fautoribus ad cōuiuium vocat: spretisq; salomone fratre & sadoch sacerdote & natham propheta. quo cognito bersabeę regem (consiliante nathā) pro regno salomoni īpetrando agreditur. ad quem etiam propheta nathā accedit de futuro rege sermonē faciens quibus iurauit rex salomonem post se regnaturū: ipsumq; regio iumento impositum foras ciuitatem deduci & oleo sancto inungi in regem pręcepit. sicq; regio collocato salomone solio letati sunt populi magnam facientes festiuitatem.

Cap. xxj.

Dauid senio cō fectum cōcilio abisach virgo secū dormiēs calefaciebat manēs integra.

ET cū esset iam senex & corpore frigidus: ita vt propter etatem sic algeret: vt neq; multis pellibus adopertus calefieri posset. congregati medici & conciliū facientes tentauerūt vt ex omni regione hebreorum speciosa virgo eligeretur quę cum eo dormiret. Hoc enim contra frigus fore remediū vt eum puella virgo foueret. Ad quam rem adolescentula in ciuitate reperta est quę mulieres pulchritudie sua cūctas excelleret/ nomine abisach: que dormiens solūmodo cum rege calefaciebat eum. Rex autem ad causas venereas (quę iam senectute defecerāt) ad coitum mulieris nō valebat. 3.R.c.1

¶ Quartus igit̄ filius dauid iuuenis speciosus atq; ꝓcerus ex muliere agith natus noīe adonias q̄ post absalon fuerat procreatus habens regnandi superbiā dicebat amicis quia ipsum oporteret in regnum succedere: fecitq; sibi currus multos & equites/ & quinquaginta viros procurrentes instituit. Quę cum videret pater non corripuit eum/ neq; impetū voluntatis eius abstinuit donec agnosceret pro qua causa talia cogitaret. Habuit autem adonias huius rei cooperatores principem militię Ioab & abiathar sacerdotem/ cui solummodo resistebat sacerdos sadoch/ & natham propheta & banaias qui supra corporis custodes fuerāt: & simas amicus dauid: & omnes viri fortissimi. E. ¶ Cumq; pręparasset adonias cenam extra ciuitatem circa fontem qui erat in orto regali: & omnes fratres pręter salomonem illic vocasset: necnon & principem militię Ioab et abiathar: & principes tribus iuda sadoch solūmodo sacerdotem & natham prophetam & banaiam & omnes diuerse voluntatis ad conuiuium non vocauit.

Adōias fratres ꝑter salomonē ad conuiuiū vocat.

¶ Hęc autem matris salomonis bersabeę nathā propheta/ nūciauit dicens, Adonias rex est: & dauid hoc ignorat. Deditq; illi conciliū vt saluaret se & filium suū salomonē/ & ingressa ad dauid diceret ei sola: quia ipse quidem iurasset post se regnaturū salomonē. & quia adonias iam teneret imperiū. Qua regi loquente ꝓpheta se asseruit ingressurū & eius verba sub testimonio firmaturū. Credens autē verbis prophetę bersabeę introiuit ad regem. F Et cum solēlniter adorasset silentio ei omnia quę propheta monuerat explicauit conuiuiū Adonię. & vocatos ab eo Abiathar sacerdotē/ & Ioab principē militię & eius filios absq; salomone/ & necessarios eius amicos non vocatos insinuans: dicebat ei quia omnis populus sustineret quē rex ordinare vellet/ rogans vt haberet in animo quia post mortē eius ille regnans eam & filium eius vna perimeret.

Cōciliū nathan ꝓphete datum bersabeę pro regno salomoni īpetranda.

¶ Cumq; adhuc loqueretur mulier cū rege: nūciauerunt ei quia nathā eum videre vellet rege iubente vt veniret. 3.R.c.1 Ingressus natham interrogauit si ea die regem fecisset adoniam & ei principatū populi tradidisset: dicens eum splendidū valde fecisse conuiuium. & omes regis filios pręter salomonem ibidem inuitasse. & principem militię Ioab qui cum plausu nimio epulari/ & lusu alias luso eternum eius optabant efficere principatum: adijciens. neq; me inquit neq; sacerdotē sadoch vocauit: nec banaiam qui supra corporis custodes erat positus: & iustum esse vt omnes agnoscerent si eius factum fuerat voluntate.

Nathā ad dauid igressus de futuro rege sermonē facit.

¶ Hęc dicente Natham pręcepit vocari bersabeę. Paululum namq; e cubiculo discesserat: ingrediente propheta. Cumq; venisset mulier: rex ad eam. Iuro te inquit tibi per deum nostrum excelsum: filium tuum Salomonem esse regnaturum sicut & primitus iuraui: & hunc super meum solium fore sessurum: & hoc hodie celebrandum. Cumq; mulier adorasset eum/ & longeuam ei optasset vitam: sadoch sacerdotē & et banaiam vocari pręcepit. Quibus veniētibus iussit vt sūpto nathā ꝓpheta & armatis q circa aulam regiam residebant: imponētes eius filium salomonem in iumento regio foras ciuitatem ducerent: ad fōtem qui dicitur geon: & eum oleo sancto vngentes cōstituerunt regem. Sadoch sacerdotem & Natham prophetam hoc celebrare pre-

Iuramentū dauid de salo. regnaturo.

Iubet dauid salomonem regio iumēto ipositū iungi in regem.

cepit: sequentesq; per mediam ciuitatem tuba canerent clamantes ĩeternum viuere regē salomonē &
A eum sedere in solio regio constituerent: vt agnosceret omnis populus ꝙ ei traditum a patre fuisset im-
perium. Salomoni vero mandauit de regno: vt pie ac iuste circa hebream gentem & tribum iuda vi-
ueret. Cumq; banaias optasset vt esset deus propitius salomoni: repente insigniter & nullam habētes
moram imposuerūt salomonem in regia mula / educentesq; eum extra vrbem ad fontem & oleo vngē- Salomon in re-
tes introduxerunt rursus in ciuitatē fauentes et longeuū fieri regnum eius deprecātes. Deinde veniē- gio solio collo-
tes ad domum regiam eum sedere fecerunt in solio regis. Tunc omnis populus mox cōuersus ad epu- catus letāte po-
las & magnam festiuitatem: letatus est in calamis alijsq; musicis organis delectabatur exultans ita vt pulo.
diuersitate organorum et melodia musica omnis terra & aer vndiq; echo resonaret.

¶ Audita salomonis vnctione adonias & qui cum eo erant turbati sunt et fugerunt. sed salomon
(cognito ꝙ adonias timens altaris cornu teneret) vocauit eum sibi peccatum cōdonans cōuocatis in-
super omnibus populi principibus sacerdotibus & leuitis manifestauit dauid se Salomonem filium su-
um regem effecisse: ordinauitq; circa templi fabricā officiarios iudices ianitores et cantores et ex do-
mo eleazar sacerdotis sexdecim. ex domo autem ithamar octo ebdomadarios instituit: & eos (qui de
germine moysi erant) eminentes precepit honorare. diuisit quoq; exercitum per duodecim cohortes
vnicuiq; cohorti iudicem instituens. Capi. xxii. Audita salomo-

3.r.c.i. Cumq; sensisset clamorē adonias & qui conuiuio eius presentes erant turbati sunt. Dicebatq; nis vnctione ti-
ioab non sibi placere sonum tube quem audiebat. Dumq; de cunctis in conuiuio constitu- muit adonias &
tis nullus gustaret cibū: sed omnes diuersis cogitationibus ihererent: cucurrit ad eos sacer- qui cū eo erant.
dotis abiathar puer nomine ionathas. Cumq; vidisset adonias iuuenē & dixisset boni eum Ionatha Abia-
nūcij fore / ille eis pandit vniuersa de salomone & volūtatem regis dauid aperuit. Exilientesq; mox e thar sacerdotis
conuiuio adonias & omnes qui vocati fuerāt a sede regali fugerunt. Metuens autem adonias regem filio que fcā sūt
B pro his que fuerant gesta: supplex factus est. ¶ Et dum cornu altaris teneret hoc fecisse eum nūciatū cōtra salomonē
est Salomoni: & quia rogaret vt ab eo acciperet iusiurandum: & quia non haberet rex circa eum hu- nunciante fugit
ius facti memoriam: nec mali aliquid sustineret. Ille vero mansuete misit temperanter egens: et ab illo adonias & qui
quidem eum dimisit illesum. dicens ꝙ si caperetur aliquid denuo nouitatis perferre: ipse punitionis cū eo erant.
auctor existeret. et mittens iureiurando prebito euocauit eum. Qui dum venisset & adorasset / iussit
eum ad domum propriam remeare nichil de cetero metuentē: vt tamen bonum pro sua maxima vti Dauid (omibus
3.r.c.2. litate exhiberet admonuit. ¶ Volens autem dauid ostendere totius populi se filium regem effecis- cōuocatis prin-
se / cōuocauit principes vniuersos in hierosolyma & sacerdotes et leuitas: & dinumerans eos primum cipibus & sacer
inuenit ab anno tricesimo vsq; in quinquagesimū existentes triginta octo milia. Ex quibus instituit dotibus & leui-
curatores fabrice templi / viginti tria milia: iudices autem populi & scribas eorum sex milia. ianitores tis) manifesta-
autem domus dei quattuor milia: totidē qui hymnos dicerent deo cantantes in organis que dauid si uit se filiū regē
cut prediximus instituit. Diuisit autem eos etiam per generationes: & segregans ex tribu sacerdotes / effecisse.
inuenit eorum generationes viginti quatuor. ex domo quidem eleazar sexdecim & de ithamar octo
& precepit vt vnaqueq; generatio ministraret deo per dies octo / a sabbato vsq; ad sabbatum omniū.
et ita generationes sortem acceperunt presente dauid & sadoch et abiathar sacerdotibus & principi
bus vniuersis. Et prima quidem generatio conscendens scripta est / prima & secunda pariter & tertia.
et consequenter vsq; ad vicesimam quartam: & hec diuisio permansit vsq; ad presentem diem.
¶ Fecit autem & de tribu leuitarum partes viginti & quattuor: et sortiti eodem modo cōscenderunt / Diuisa tribu le-
C vt secundum sacerdotium octo diebus ipsi quoq; ministrarent. Instituit autem eos qui erant ex ger- uitarū secundū
mine moyseos eminentius honorare. & fecit eos custodes thesaurorū dei atq; vasorum que reges deo sortē eos qui ex
dicare contingeret: Iussitq; omnibus de tribu leui simul & sacerdotibus vt ipsi die noctuq; deo serui- germie moyse-
rent sicut eis preceperat moyses. ¶ Post hec autem diuisit exercitum in cohortes duodecim cum du os erant pcepit
cibus suis & centenariis et tribunis. habebat autē vnaqueq; cohors viginti quatuor milia virorū quos dauid magis
obseruari precepit per trecentos dies a prima hora vsq; ad nouissimam salomonē regem cum cente- honorare.
narijs & millenarijs. ¶ Constituit autem iudicem vniuscuiusq; cohortis quem bonum iudicauit & iu Vnicuiq; cohor
stum: & tutores thesaurorum & vicum &, agrorum: alios autem iumentorū quorum nomina non cre- ti iudicē istituit
didi necessarium reminisci.

¶ Conuocatis in ecclesias principibus populi & ducibus de templo edificando verba facit:
monetq; filios suos vt non grauiter ꝙ salomonē fecerit regem sed eum tanq̄ electum vt dominū ho-
norarent: hortaturq; salomonem mandata dei custodire: cui omnibus videntibus descriptionē tem-
pli & cōstitutionē tradidit quāq; edificationem omnes magno studio amplexati sunt oblationes ma
ximas condonantes prostratiq; in terra gratias ipsi dauid referunt. secundo quoq; & salomonem in
regem vnxerunt. Capitulum. xxiij.

Dauid ad omēs officiarios de edificando tēplo verba facit.

CUmq; hęc singula predicto modo distribuisset: conuocans in ecclesiam iudices hebreorum & principes tribuum & duces cohortum & qui in vnoquoq; actu aut qui super possessionē regiam fuerat constitutus: stansq; in excelsiore solio rex ait. Fratres nosse vos volo quoniam templum deo edificare deliberans: aurum multum preparaui pariter & argentum centum milia talentorum. Deus autem prohibuit me per natham prophetam propter bella quę pro vobis gessi ex inimicorum cedibus pullutam habens dexteram/ ei templum edificare sed filium michi successurum in regnum hoc implere pręcepit. Nūcio itaq; quoniam dum pater noster iacob duodecim filios habuisset in istis iudam fuisse regem. & meipsum cum sex fratres haberem prępositū: et ab eo percepisse regnū et nullum meorum grauiter hoc tulisse. Et ego deposco meos filios vt non inter alterutros seditiones exerceant: salomone regnum suscipiēte: sed agnoscentes ꝙ eum deus elegit ferant eum libēter vt dominum.

Monet filios vt non grauiter ferāt ꝑ salomonē fecerit regē sed eum vt dn̄m honorent.

Non enim grauis debet esse dei voluntas quando nō extraneo seruiūt sed magis letentur in fratrem honorem imperiumq; possidentem: eiq; participantes. Oro itaq; vt promissiones dei perducantur ad finem: et fœlicitas in cuncta prouincia seminetur/ omniq; tempore teneatur: sicut etiam sub rege salomone est ipse pollicitus prebiturū. Erunt autem hec firma & terminū bonum habitura. si piū & iustum et custodem paternarū legum temetipsum o fili prebueris. Si vero has non custodieris/ mala scito te esse passurum. Rex itaq; dum hęc complesset verba: cessauit.

Descriptionē tēpli dauid salomoni oibus videntibus tradidit.

¶ Descriptionē vero et constitutionem edificij templi omnibus videntibus salomoni tradidit quemadmodū fundamenta domus & superiora et quanta & qualis altitudo & latitudo fieret: necnon quanta vasa aurea & argentea: quorum pondus ipsa decreuit. Monuitq; eum sermonibus vt omni instātia immineret in opere vtq; principes & leuitarum tribus cum eo pariter laborarent propter eius etatem: & ꝙ cum deus illum eligeret qui & fabrice templi & presul esset imperij/ facile illis & non valde laboriosum edificium fore dicebat. cum ipse auri multa talenta plurima vero argenti & ligna: dum & fabrorum multitudinem & lapides cędentium pręparasset: necnon smaragdos & alios lapides preciosos. sed & nunc oblationis primitias faciens. alia tria milia talentorum auri purissimi se prębiturū esse dicebat: ad aditum & currum dei faciēdum de quo cherubin essent: sub quibus cōstituerent archam.

Oblatiōes principū sacerdotū & leuitarū & aliorū ꝓ tēpli edificio.

¶ Cumq; tacuisset dauid principibus & sacerdotibus atq; leuitis multum studium oblationis habentibus & ꝓmissiones claras & magnificas exhibētibus/ quę etiam sunt implete oblata ab eis sunt auri quidem talēta quinq; milia & stateres decem: argenti vero talenta decem milia/ ferri talenta multa milia. Sed & quicunq; preciosos lapides habuit/ obtulit. et inter thesauros dedit cōseruādos quorū agebat curam pronepos moyseos lahis. In his itaq; omnis populus exultabat/ sed & dauid videns studium & munificentiā procerū ac sacerdotum & simul vniuersorū deum benedicebat magna voce patrem eum & genitorem omniū esse proclamans. sed & opificem rerum humanarū & diuinarum & quibus eum ipse pręposuisse pręsulem simul & curatorem fecisset generis hebreorū & fœlicitatis eorum quorum ei prębuerat principatum. Inter hec autem orans & omni populo bona semper optans & salomoni filio mētem sanam & iustam et in cunctis partibus virtutem incolumitatē iussit: vt etiam populus benediceret deum. Illi vero prostrati in terra/ adorauerunt & egerunt gratias dauid pro omnibus quę eo regnante potiti sunt.

Populi gr̄as dauid in terra prostrati agunt.

¶ Altera vero die deo hostias celebrauit: vitulos mille/ & totidem arietes: et agnos mille. quos in holocaustis obtulerunt. Sacrificauerūt pariter & pacificas multa milia ouium occidentes: & tota die rex festiuitatem habuit cum omni populo. Sed et salomonē secundo vnxerunt oleo regem fecerunt & sadoch pontificem vniuersę plebis: deducentes ad regalia salomonē et sedere facientes in solio patris. Ab illo namq; tempore ei cunctus populus seruiebat.

Secūda vnctio salomonis in regem.

¶ Monet moriens dauid salomonem iustum esse circa proximos & pium erga deum sed & iniquitatem ioab punire cōmendatq; berzelai filios in recompensationē patris et semei blasphemiā decenter pręcipit vlcisci. Sicq; mortuus dauid anno etatis septuagesimo laude dignissimus & a principibus imitandus sepultusq; in hierusalem diuitias tantas reliquit q̄tas nullis neq; hebreorum neq; gentilium rex habuisse dignoscitur: quarum diuitiarum tempore hircani & tempore herodis manifestum habitum est testimonium.

Cap. xxiiii.

Monitio dauid morientis ad filiū salomonē.

POst paululum vero tempus & dauid egritudine et senectute cōfectus sciens se moriturum. vocauit filium salomonem & hęc ei locutus ē. Ego quidem o fili iam ad vniuersorū debitum ad pr̄es procedam meos cōmune gradiens iter oim̄ q nūc sunt q̄q; futuri sunt: illic ꝑgens vn̄ nō licet vlterius remeare. & quę in hac vita gerūt̄ agnoscere. Quapropter adhuc viuēs iuxta mortē cōstitutus ea te moneo quę dudū edixi suadēs tibi vt sis qdē iustus circa subiectos: pius aūt circa deū/ q tibi dedit iperiū: atq; mādata serues & leges q̄s ad nos ꝑ moysen ipse trāsmisit: et neq; gr̄a neq; inimicitijs neq; cōcupiscētia neq; alia passione cōstrictus: has forte cōtemnas. Dei namq; fauorē amittis si legis pręuaricator fueris. et ediuerso eius prouidentiam in te conuertis si talis fueris qualem oportet esse

Iustū circa proximos eē & piū circa deum monet filium.

A rectorem imperij. Sed etiam ego deum exoro vt genus nostrum regnum tēpore vniuerso possideat nec altera domus habeat hebreorum principatū: sed vt nos ipsi per secula eterna regnemus. ¶ Esto autem memor iniquitatis ioab: qui per zelum occidit duos militię principes iustos et bonos abner filium ner et amasam filium iethra: quorum mortem vt fuerit visum tibi defende: quoniā potior atq; potentior existens ioab penam hactenus declinauit. ¶ Commendo autem tibi et filios berzellei galaditis quos in omni honore et prouidentia conseruabis: hoc munus prestando michi. Non enim initium benefaciendi conferimus sed potius repensamus: quia pater eorum michi in fugę tempore ministrauit. ¶ Sed & semei filium gera de tribu beniamin qui multum mihi in fuga posito blasphemauit proficiscenti et postea remeanti recurrit ad fluuium iordanis et fidem accepit ꝙ nihil mali tunc pateretur: nūc causam rationabilem requirens decenter vlsisceret. ¶ Dumq; hęc filium monuisset de omnibus & amicis & his quos nouerat pena digitos: defunctus est cum vixisset annis septuaginta ex quibus regnauit septem annis in hebron super tribum iuda & menses sex: hierosolymis autem regnauit super prouinciam vniuersam annis triginta & tribus. ¶ Hic enim vir fuit optimus et omni virtute plenus quas esse oportet in regibus quibus tantarum gentium committitur salus fortis qualis non fuit alius. Nam in certaminibus quę propter subiectos habuit primus ad pericula properabat laborare et pugnare milites inuitans: ipse operando potius nō sicut dominus imperando. Ad intelligendum et considerandum de futuris et dispensationem pręsentium nimis idoneus castus: māsuetus benignus circa eos qui calamitatibus erant iustus et nimis humanus. In his autem quę regibus pręcipue conueniunt in nullo penitus nisi ꝙ circa vxorē vrię magnitudine potestatis deliquit. ¶ Re-

B. liquit autem & diuitias quantas nullus alius regum: neq; hebreorum neq; gentium aliarum. ¶ Sepeliuit aūt eum filius salomon in hierosolymis decenter nimis et alias res quę solent circa exequias regias ministrari: et multas diuitias cum eo recondidit. Magnitudinem ex his quę dicturus sum poterit quilibet agnoscere. ¶ Post tempus enim annorum mille trecentorum hyrcanus pontifex dum ciuitas obsideretur ab anthiocho rege qui pius cognominatus est filio demetrij volens dare ei pecunias: vt ab obsessione recederet et exercitum suum auferret: non habens vnde hoc adimpleret aperuit vnum locum sepulchrorum dauid: et sublatis tribus milibus talentorum partem dedit anthiocho: et ita nimitatem obsessionis amouit: sicut etiam in alijs indicabimus. ¶ Post hęc autem multo annorū tempore iā transacto: rursus herodes rex alium locū aperiens plurimas exinde pecunias tulit nullus autem eorum loculos regum inuenit. Erant enim sub terra mechanico modo reconditi: vt ingredientibus in monumentum nullatenus possent esse manifesti. Sed et his quidē hęc non indicasse sufficiat

3.r.c.2.

Dauid salomonē iniquitatem ioab punire admonet

Cōmēdat filios Berzelai recōpensationē bonorum recepto rum ab illa.

Oblitus dauid anno etatis suę septuagesimo et regni eius epilogus.

Laudes dauid valde notande et a pricipibus imitande.

Diuitie dauid

Sepultura dd in hierusalem.

Diuitiarūq; dauid testimoniū tēpore hircani pontificis aperiētis dauid sepulchrum

¶ Explicit liber septimus

¶ Incipit liber octauus antiquitatum

¶ Salomon regi (mortuo patre (omnibus fauentibus adonias (bersabee mediatricę)) Abisach petit vxorem quem iniuste petentem iracundia motus rex iubet occidi (matri sue prius constituto iuxta regnum solio) abiathar quoq; sacerdotem in exilium mittit domo ithamar priuata sacerdotio ioab quoq; (audita adonie morte) perterritus fugit ad altare vbi banaia (iubente rege) occiditur qui (occiso

C ioab (princeps militie constituitur et sadoch solus sacerdos semei quoq; (cui preceptum est in domo manere nec torrentem cedron transire) precepti transgressor occisus est.

Capitulum primum.

3.r.c.2 DAuid itaq; regis virtutem: quantorumq; bonorum auctor extiterit contribulibus suis qnantaq; pugnans gesserit: ꝗ longeuus sit mortuus: in precedente declarauimus libro. Salomone vero eius filio adhuc etate iuuenculo suscipienti regnum quem viuens adhuc pater dominum populi vniuersi voluntate dei constituit sedente videlicet eo in solio patris omnis equidem populus: sollemniter fauit. vt assolet in regis initio quatenus eius res optime gerētur: et vsq; ad senectutē fœliciter permaneret in regno. ¶ Adonias autē qui etiā patre adhuc viuēte tēperauerat regni culmē iuadere ingressus ad regis mrēm berzabee eaq; hūiliter salutata requisitus ab ea si ꝑ aliqua petitiōe venisset ediceret ꝓmittēte se ei tota volūtate cōferre. Adonias ita locutus est nosti qdē: & ipa regnū: & ꝓpter etatē & ꝓpter populi volūtatē fuisse meū sed decreto dei ad salomonē tuū filiū peruenisse me tñ cōplecti profiteor & gratis seruire. et libēter agere que gesta sunt. Hijs dictis pariter postulauit vt apud filiū eius fratrē suum intercederet: eiq; suaderet dari sibi abisach quę cum patre eius dormierat vxorē dicēs quia pro senectute non eam pater agnouisset sed adhuc virgo consisteret. Berzabeę vero et ministraturam se in hoc negotio studio promisit: & nuptias promereri: propter vtrumq;: quia & rex vellet ei prestare aliqb: & illa ꝓ eo ꝓpna voluntate deposcere. Adonias autem spe nuptiarum letus abcessit Salomonis

Salomōi regiones pre mortuo fauerunt.

Adonias bersabee mediatricē procurans abisach petit vxorem.

Salomon matri solium iuxta re- gnum iu ssit ap- poni.

autem mater repẽte perexit ad filium locutura de quibus adonie supplicãti promiserat: & occurrẽte filio sibi eãq; complectente cum deduxisset eam ad locum vbi solium erat regiũ cõstitutum rex aliud soliũ a dextris matri iussit apponi. Cumq; sedisset bersabee: vnum inquit o fili munus petendi michi cõcedere ne velis q̃si difficile denegare tristẽq; discedere. Cui salomõ vt ipleret quod vellet ait: quia D.
sanctũ esset matrimonia p̄bere. Culpabat tamẽ eius petitionis initiũ: quia tanq̃ non habẽs firmissimã adeptionis spe: huiusmodi verba ꝑferret: et adhuc quicq̃ sibi negare metueret: Tunc illa rogabat vt virginẽ abisach adonie fratri donaret vxorẽ. Hoc verbum rex iracunde suscipiẽs: dimisit matrẽ dicẽs quoniam adonias causas nimis eminẽtes appeteret & mirari se quomodo nõ posceret etiã regnum que quasi seniori abisach dandam rogaret vxorẽ: qui potẽtes haberent amicos Ioab principem militie: et abiathar sacerdotem. ¶ Mittens itaq; Banaiam q erat supra corporis custodes: fratrẽ adoniã precepit occidi. ¶ Vocans aũt et abiathat sacerdotem dixit. Dignum quidẽ mori hoc te liberat quia et cum patre meo sepius laborasti et archam cum eo in hac regione vexisti. Hoc aũt tibi ꝓpono supplicium eo ꝙ fueris cum Adonia cõductus & consenseris: vt neq; hic moreris neq; ad faciẽ meã igrediaris: sed pergens in tuã patriã in agris digito et hanc conuersationem donec viuis exerce: quoniã peccasti: et non est iustũ habere te sacerdotium. ¶ Sic igitur domus Ithamar sacerdotij honore priuata est ꝓpter p̄dictã causam sicut deus antea Hely p̄dixerat: trãsiuitq; ad genus phinees. i. ad sadoch

Petitio bersabee pro adonia quam salomon iniustam iudicauit

Iubet salomon adoniam occi- occidi banaie

Salomon abiathar in exilium mittit ipsum a morte ꝓseruãs.

¶ De genere vero phinees: tẽpore quod ad domũ Ithamar sacerdotium trãsmigrauit: hely primo põtificatum accipiẽte: isti descendisse noscuntur: qui a sacerdotio sunt priuati Vachar filius ioseph sũmi sacerdotis huius autẽ filius ioathan autem. Ioathan autẽ marioth Marioth vero asaphi. Asaphi vero achitob. Achitob autẽ sadoch q primus a rege sacerdos est effectus. 3.r.c.

Domus ithamar sacerdotio priuatur.

¶ Igitur ioab militie prĩceps perẽptũ audiẽs adoniã valde perterritus est: erat eni eius amicus potius q̃ salomonis & hoc periculum propter eius fauorẽ non irrationabiliter suspicatus: fugit ad altare credens sibi cautelam religionis interuentu pietatem regiã profuturam. Quod dum fuisset regi nunciatum mittẽs baniam iussit eum adduci: vt in eius iudicio satisfaceret. Ioab autẽ ait non se relicturum esse sacrarium: sed ibi potius q̃ in alio loco moriturum. Quod cum banaias renũciasset regi: p̄cepit salomõ ibi sicut vellet caput abscidi E
& hanc eum recipere penã pro duobus militie prĩcipibus quos indecẽter occiderat & eius cadauer sepelire vt peccata que gessit eius nunq̃ desererẽt genus: et ioab morte ipse paterq; eius esset ĩnoxius Quod cũ fecisset banias: princeps ipse militie totius constitutus est exercitus. Sadoch autẽ solũ sacerdotẽ fecit: in loco abyathar quẽ remouit.

Ioab (audita adonie morte) ꝑterritus fugit ad altare

Iubet salomon caput ioab abscidi in sacrario.

Banaias princeps militie occiso ioab constituitur & sadoch solus sacerdos.

¶ Semei vero precepit vt domũ sibi edificaret in hierusalem ibiq; maneret. et torrentem cedron transgredi non auderet Quod si trãscederet vltionẽ mortis incurreret. Super hãc minationẽ iurisiurãdi eum religione constrinxit. Semei autẽ hoc precepto salomonis gaudere se dicẽs atq; seruare: insuper adijciẽs iusiurandũ: relicta patria in ierosolimis habitabat. Transactis autẽ annis tribus audiens duos seruos qui ei fugerãt in geth cõmorari perrexit vt quereret eos Quo cũ eis reuertẽte, cognoscens rex quia & mandatũ eius & iusiurãdum spreuisset: grauiter hoc tulit eoq; vocato tu inquit iurasti: nõ te me esse relicturũ neq; ab hac ciuitate aliquatenus ad aliã recessurũ. Nõ ergo iurisiurãdi effugies vltionẽ: sed etiã pro quibus patrẽ meũ fugientẽ iiurijs affecisti dabis nuuc penas: vt cognoscas quia non lucrantur qui non repente pro sua iniusticia puniuntur: sed omni tempore quo se putant nihil patiendos in timore consistere crescit eorum pena: et causa maiore perficitur qua peccasse noscuntur. Tunc semei banaias iussu regis occidit.

¶ Salamone muris potioribus iherusalem edificãte egiptiorum regis filiam duxit vxorẽ Cuiq; in mõpte hebron sacrificanti deus per somnũ apparuit promittẽs quicquid vtiliter vellet peteret optineret cuius petitio exaudita est & maiora sibi promissa sunt Cuius vtiq; approbata est sapientia prolata, inter mulieres meretrices indicio eius gloria in expensarum magnitudine manifestatur et sapientia in conscriptis canticis & parabolis Necnon scientia ipsius in omniũ arborũ iumẽtorũ aquatiliũ aĩaliũ 3.R.c.
volatiliũ & terrestriũ naturali cognitione Sed etiã incãtationũ contra demones ad hominum vtilitatẽ noticia et institutione coniurationum ostensa est.

Capitulum secundum.

CVmq; salomon iam regnum haberet firmum punitis omnibus inimicis duxit vxorem filiam pharaonis regis egiptiorum edificatis muris iherosolimorum multum potioribus atq; munitioribus: q̃ primitus extiterunt. De cetero maxima pace gubernabat imperium in nullo per iuuentutem circa iusticiam: legumq; custodiam aut paternorum mandatorum memoriam minor existens: sed cuncta quacumq; etate prouecti: sapientia perfecti faciunt: & in tegritate precipua celebrabat. ¶ Placuit ei vt veniens in hebron in altari ereo quod fecerat moyses sacrificaret deo. Tunc ille mille oues obtulit in holocaustum Quod dum fecisset precipue deum visus est honorasse apparuit que ei ea nocte per somnium precipiens vt quedam sibi ꝑ cultu pie

Salomon regis egiptiorum filiam duxit vxorẽ murisq; hierusalem potioribus edificauit

A tātis peteret confiteri. Salomon autē optima et eximia postulabat: quę deus grate pręberet & viriliter
homo perciperet. Non igitur aurū non argentum: non alias diuitias vt hō iuuenis sibi dari de pre-
catus est hęc enim apud multos sola putantur magna: et dei esse dona pręcipua. ❡ Redde michi do
mine mētem sanā: & prudentiam bonam vt circa populum iustum possim verumq; proferre iudiciū
Hijs petitionibus placata diuinitas gloriam de inimicis & victoriam: prę omnibus intellectum ac sa-
pientiam quale nullus alter hominum habuit: nec regum nec priuatorum seruaturumq; se etiam ne-
potibus eius imperium multo tempore esse promisit si iuste viueret: et ei obediret: patrisq; sui in opti
mis actionibus imitator existeret. Hęc audiens salomon dicta repente exiliuit a somno: et adorans
eū i hierosolimā remeauit et ante tabernacul ūsacrificijs celebratis epulas vniuersis exhibuit. ❡ Hijs

Petitio salomonis a deo exaudita & vltra maxima ꝑmissio.

3.r.c.3 itaq; diebus iudicium apud eū deductum est cuius terminum erat inuenire difficile. Causā vero vn̄
iudicium salomon prouenerat necessarium iudico proferre: vt legētibus iurgij nota sit difficultas Et
si talia quidem inserātur: quasi ex imagine egregij decreti cito possint huiusmodi proferre sentētiā:
❡ Due ad eū mulieres socia cōuersatiōe venerūt quarū quę lesa videbatur prima cœpit hęc verba
ꝑferre habitabamus inquit o rex ego et hęc mulier in vna domo. Contigit autē ābabus vt vna die
eadem hora pareremus transacta iam tertia die dormiēs hęc super suum filium incubuit & eū violē
ter occiderit. Tollensq; meū ad se cōtulit: et mortuū in vlnas meas dormientis apposuit. Mane facto
dū vbera porrigerem filio: meū quidē nō repperi huius aūt mortuū michi adiacere cognoui. Et mise
ra certius hoc turbataq; consi derans: factum scelus ispexi vnde repetens meum filium et non recipi
ens: ad tuum domine remediū cōuolaui. Dum enim sole simus et nullum qui nos arguat metuamus
contēpnens hęc denegare persistit. Hijs dictis: requisiuit rex quid allegare velletet altera. Qua ne-
gāte ꝙ hoc fecisset: et dicente suū viuere filium: et aduersarie sue fuisse defunctum. Cū nullum posses
inuenire huius rei iudicium: sed in eius descriptione omnium mens cohereret solus rex huiusmodi
quęstionem inopinanter exoluit iussitq; deferre et mortuum & viuum infantem locauitq; quendam

Iudiciū salomonis inter mulieres meretrices.

B armigerum pręcipiens vt euaginato gladio ambo diuiderentur infātes: vt vtreq; medietatē: et eius
qui mortuus erat & qui viuebat acciperet. In hoc autē iudicio omnis quidam populus ignorans sen-
tentiam deridebat quasi ab adolescente rege prolatā. Inter hęc autē vera matre proclamāte ne hoc
fieret: sed potius vt infantulus eius socie traderetur: sibiq; sufficere dicente vt tantum viueret eumq;
videret: licet alterius esse putaretur: et ediuerso altera preparata vt diuisum videret infantē: insuper
veram matrem tormentis affici postulante: cognoscens rex vtriusq; voces de vero cordis fonte pro-
latas. reclamante quidem ne perimeretur infantulus iussit filium redonari. veram matrem eam esse
cognoscēs. Alterius vero maliciā accusauit: quę necato proprio filio etiā sue amice natumvidere cu-
piebat extinctum. ❡ Nocitaq; magnum exemplū & pręcipuum sapiētie & prudentię eius iudicium
populus credidit vniuersus: & ex illo tanq̄ diuinum habētem sensum omnis inspiciebat. ❡ Isti siqui
dem principes militie & duces erant in omni prouincia. In tribu quidem effraim vrias in regione au
tem bethleem dochis. Dorosen autē & maritimorum regionē abiā. Asaph habuit sub potestate sua

Iubet salomon ābos infātes et mortuū & viuū diuidi

Salomōis iudicio vera mater cognita

3.r.c 4 duces: duxitq; filiam salomonis vxorem. Campus autē maximus erat sub banaia filio bachi cui ad
iecta est terra ad iordanem vsq; protēsa. Galaditē vero & gauladiten vsq; ad montem libanū & cen-
sum sexaginta ciuitates maximas atq; munitas habēs sub se gabiar gubernabat eas. Achinadab aūt
totius galilęę vsq; ad sydonem curam habebat: & ipse duxit filiam salomonis nomine basina. Mariti
C ma vero quę circa arcē ciuitatis sunt posita habuit banach. fabath aūt montē tabir alias tabirū & car
melum et inferiorem galileam. Regionē autem vsq; ad iordanem fluuium constitutā basan dispone
bat. Semei autē sors beniamidis erat munita. Gabar autē habuit regionem positam trans iordanem
Et super omnes hos vnus positus erat princeps. Mirabile siquidem incrementū habuit & populus
hebręorum & tribus iuda: conuersi ad terre culturam. Nam pace potiti. & ad bella atq; tumultus vl-
terius non abstracti insuper & desiderata libertatem adepti intemperantes erant circa substātias cō
gregatas & eas potius semper extendētes. ❡ Erant autē regi & alij duces qui syriorum terras & alie
3.r.c 4 nigenarū a fluuio eufrate distētas vsq; ad ęgiptū gubernabāt tributa colligētes ex gentibus. ❡ Infere
bāt aūt & eius mēse quotidiane ad regale cōuiuiū simile choros trigīta: farine sexagita boues sagina
natos decē: & de pascuis vigīti: agnos sagiatos cētū. Hec oīa ꝑter illa que de vēationibus capiebāt. id
est ceruos & bubalos & volatilia: sed & pisces quotidie ab alienigenis portabanť. ❡ Tātā vero multi
tudinē curruū habuit salomō vt q̄dragita milia ꝑsepia equoꝝ subiugaliū essent & ꝑter hos duodeci
milia eqtes quorū medietates regi i hierosolymis obseruabat reliq vero pvicos regios dispsi māebāt
Idē vero dux cui cōmissa erat mēse regaľ: expēsa etiā eqs necessaria mistrabat deuehēs hęc ad locū
vbi rex ipe morabať. ❡ Tātā itaq; deus ꝑbuit salomoni prudentiā ac sapiētiā vt etiā hoīes antiquos
excelleret & nec egiptijs q sapiētia oibus differri dicunť cōpatus vľ dicunť cōpatus vľ modicū minus

Alij pricipes salomonis super alienigenas.

Gloria salomonis magnitudine expēsarum.

Cātica salomonis & parabole Omniū arborū iumētorū terrenorū aquatiliū & agri aialium omniumq; rerū naturā sciuit.

esset. Cuius vtiq; multū nimis sapiētia ꝓcedebat. Trāscēdit aūt sapiētia eius ēt eos q apd hebreos tūc scentia clarere videbātur: quę oīa non ꝑteribo. ¶ Erāt autē ethā & themā & chalgal & dardanus filij madanis. ¶ Cōposuit aūt & libros de cāticis & modulationibus quinq; mile parabolarū atq; similitudinum fecit libros tria milia. ¶ Per vnumqdq; enim arboris genus parabolam dixit ab ysopo vsq; ad cedrū. Eodem modo de iumentis & de reliquis terrenis necnon aquatilibus & agri aialibus disputauit. Nullā namq; naturā ignorabat: inexaminatamq; pręteriȷt: sed de omnibus philosophatus est & disciplinam proprietatum eorum eminenter exposuit. ¶ Prestitit autem ei deus vt etiā contra demones ad vtilitatem hominum & eorum curas ediseceret. Et incantationes instituit quibus egritudines soleāt mitigari. Modos etiā coniurationum quibus obstricti demones: ne denuo redeāt effugantur inuenit. ¶ Et hęc cura hactenus apud nos multum pręualere dinoscitur: vidi etenim quendam eleazarum de gente nostra presente vespasiano & eius filijs et tribunis alioq; simul exercitu curātem eos qui a demonibus vexabantur. Modus autē medicine fuit huiusmodi. intulit naribus eorum qui a demonio vexabātur annulum habentem subter signaculum radicem a salomone monstratā. Dein de demoniū per nares odorantis abstraxit: & repēte cecidit homo. Postea coniurauit eum iuramentum obijciēs salomonis ne ad eum denuo remearet: id est cātica quę ille composuit super eū ediōes Volens autem satisfacere atq; probare ꝓsentibus eleazarus hāc se habere virtutē ponebat ante eos aut calicē aquę plenum aut peluim: & demoni impetrabat vt hęc ab homine egressus verteret & videntibus pręberet iudicium ꝙ hominem reliquisset. Quo facto sapiētia salomonis cunctis innotuit propter quam & omnes magnitudinis eius naturam cognoscerent atq; religionem: & vt nullum regis virtus de omni genere sub sole lateret hęc dicere sum compulsus.

Vidisse se iosephus testat̄ quēdā iudeū corā vespasiāo curāsse demoniacū & coniurasse.

¶ Hyarā solomoni nuncios mittenti scripsit salomon vt pro templi edificio mitteret artifices cui rescripsit hyram sibi in omnibus obsequiū ministraturum promittēs cuius volūtatē & fauorem salomon valde laudās in donis & muneribus recōpēsauit vnde inter eos hac largitate creuerūt amicitię & salomonis prudentia in multitudine operariorum & ordine quorum adoriam magister erat apparuit. Capi. iij.

Hyram ad salomonē nuncios mittit.

Salomon hyrā regi scribens vt artifices ꝓ tēpli edificio mittat rogitans.

Audiens autē hyras rex tyri quia salomon dauid patri successisset in regno: & valde letatus quoniā dauid fuerat amicus: misit ad eū salutās & ꝓpter pręsentia bona gaudens Destinauitq; ad eū salomon denuo litteras hęc habentes: rex salomon hyrā regi. Scito patrem meum voluisse deo edificare templū & bellis frequentibus fuisse prohibitum: Nō ei primū desijt inimicos extiguere: donec eos tributarios sibimet subiugaret. Ego vero gratias ago deo ꝓ pace ꝓsenti ꝓpter cuius vacationē non dubito edificare tēplum. Ipse namq; patri meo dixit a me hoc esse edificandum. Quapropter rogo vt aliquos mitti iubeas cum meis ad montem libani: qui ligna secare possunt. Ad sectionem namq; siluarū sydonij sunt doctiores nostris Mercedes vero quas decreueris ego incidentibus ligna prębebo. ¶ Legens aūt hyram hanc epistolā & in his quę scripta fuerant delectatus salomoni ita rescripsit rex hyrā regi salomoni. Dignum est equidē vt benedicatur deus: qđ tibi paternū prebuit principatum: sapienti viro & omni virtute pollēti. Ego autē in hijs omnibus delectatus: quęcūq; mandasti libentissime ministrabo: Incidēs eni ligna procera cedrina pariter & cipressina per meos ad mare destinabo ꝑcipiēs vt factis ratibus: nauigantes ad locū quēcūq; volueris ea deponāt: vt tui hęc ad hierosolimā deferāt: Sed & tu ꝓ hijs ꝑbe nobis frumēta: eo ꝙ horum nobis videatur esse inopia. Quapropter supplicamus in hoc te esse solicitū ¶ Harū igitur epistolarū hactenus rescripta seruātur nō in nostris solūmodo libris sed ēt apđ tyrios Et si quis hęc voluerit integre cognoscere. rogans custodē monumētorū publicorū tyri ciuitatis: inuenit ea consona horum quę a nobis dicta sunt. ¶ Hęc itaq; dixi volēs lecturos agnoscere ꝙ nihil amplius extra veritatē ꝓferimus: neq; ex versimilibus quibusdā aut fallacibus aut delectabilibus rebus hanc historiā componētes examinationē quidē fieri declinamus. & vt nobis credatur exigimus immo i nullo potius hęc recipi deꝑcamur nisi adhibita ꝓbatiōe & manifestis iudicijs: virtutē ipsius veritatis habeamus. ¶ Rex itaq; salomon: dū ei fuissēt littere tyri regis allatę voluntatē & fauorē valde laudauit: & ei quę poposcerat repensauit. Mittitq; singulis annis tritici triginta milia choros & totidem olei batos. Beatus autem capit sextarios septuagita duos. Eandem vero mensuram etiam vni prębeat. Amicitię siquidem hyram & salomonis potius largitate creuerunt: & iurauerunt has esse iugiter permansuras. ¶ Rex autē induxit omni ꝑplo tributū triginta miliū operariorū quatenus opus ꝑ multitudine sine labore cōstaret: diuisitq; eos valde prudēter. Decē milia ei fecit icidere vno mēse in libano mōte vt duobus mēsibus remanētes ad ꝓpria reqescerēt donec iterū vigiti milia de finito tp̄e suū opus iplerēt Ita cōtigebat q̄rto iā mēse ꝑores ac laborē denuo remear̄ Sup hos ei laboratores scrutator istitutus ē adorā. Erāt aūt ex hijs quos reliqrat dđ ad portādos lapides aliāq; matiā viri septua

Rescriptio hyrā salomoni in omnibus libentissime se ministraturum promittētis

Veritatis historie huius testimonium.

Salomon misit singulis ānis tritici & ordei copiam regi hyrā & vini.

Prudenti a salomonis in multitudine operariorum & eorū diuisione.

D

E

F

A ginta milia & eorum qui lapides incidebāt octoginta milia: & eorū prepositi tria milia trecēti. Velociterque secabant lapides eximios ad fundamenta templi quos primitus poliebant & copulabant in montibus: & ad ciuitatem deferebant. Fiebantque hec non solum a prouincialibus structoribus sed etiam ab artificibus quos miserat rex hyram.

¶ Tempore quo edificare templum cœpit Salomon descripto fundamentorum ipsius descriptionem altitudinem/latitudinem & longitudinem inuenies circa quod triginta parue domus fuerunt constructe Quodque templum diuisit Salomon in duas partes duobusque cerubin ibidem collocatis in medio eorum archā collocari precepit. Capitulum. iiij.

Quādo salomō incepit edificare templum.

3.r.c.9 Coepit autem salomon edificare templū anno quarto regni sui mense secundo. quē macedones arthemisyn vocāt: hebrei autem hyaro alias zio anno quingentesimo secundo filiorum israel profectionis ex egipto. ¶ Post mille autē & viginti annos aduentus abraham ad chananeam: de melopotanea. ¶ A tēpore vero diluuij anno millesimo quadringentesimo. ¶ Ab adam autem protoplasto vsque ad edificationem templi salomonis preterierunt anni simul tria milia centum & duo Qua tempestate cœpit edificare templum. ¶ Tunc siquidem vndecimum iam in regno tyri hyram annum habebat. A tyri vero conditione vsque ad edificium templi: fuit tempus annorum quadraginta & ducentorum. ¶ Deposuit itaque rex fundamenta templi in nimia terre profunditate de lapidibus valde fortissimis: & qui possent longo tempore permanere. quique constipati sibi & conserti terre pauimentum & fortitudo super edificati operis essent. & propter inferiorem sui fortitudinem sine defectu impositam magnitudinem: & preciosam vna pulchritudinem sustinerent. Que vtique fundamenta non minus pondus erant habitura q̄ alia que erant tanta celsitudine et fastigio quasi instar mundi. & ad magnificentiam fabricanda. Eleuauit itaque templum vsque ad cameram ex lapide albo constructum. ¶ Altitudo fuit sexaginta cubitorum & longitudo tantūdem: latitudo autem viginti. ¶ Super hoc autem aliud erat edificium equa mensura ita vt esset omnis altitudo templi cubitorum centum viginti: eratque conuersum ad orientem. Cuius vestibulum habebat longitudinem cubitorum viginti q̄tum & latitudo templi: latitudinem vero cubitorum decem in altitudinem surgens cubitis centum & viginti. ¶ Edificauit autem in circuitu templi triginta paruulas domus que sua compilatione totum templi spacium extrinsecus ambiebant. Nam & ingressus earum ita fecit adinuicem: vt ex alia intraretur ad aliam. Harum namque singule domus latitudinem habebant quinque. cubitorum & tantumdem longitudinis: altitudinis vero viginti Erant autem supra edificate hijs alie & rursus alie super eas equales & mensuris & numero. ita vt omnem altitudinem haberent proxime sicut domus inferior. Superior namque circum edificata non erat: operiebatque eas camera cedrina. Et domibus quidem singulis erat hoc proprium & imputribile tegumentum. Aliorū vero erat tectum commune longissimis trabibus adopertum: & cuncta tegentibus ita vt medij parietes ab eis trabibus constipati firmiores existerent Cameramvero que sub trabibus erat de lignis eisdē fecit. celatis opere laqueario auroque vestitis. Parietes autem cedrinis tabulis exornauit easque pariter deaurauit vt omne templū nimis effulgeret & vultus ingredientium faceret auri lumine resplendere. Fabrica vero totius templi multa arte confecta est de lapidibus pollitis arteque compositis & nimis limpide constitutis ita vt neque mallei neque alterius instrumenti fabrilis aliquod considerantibus appareret indicium. sed propter hunc vsum omnis materia congruenter explicata videretur: vt naturali armonia potius q̄ ferramentorum crederetur necessitate confecta. ¶ Excogitauit autem rex ascensum superioris domus per latitudinem parietis efficere. non enim habuit ianuam grandem ad orientem sicut domus inferior: sed a lateribus erant ingressus ianuarum valde paruarum. ¶ Vestijt autem templum intrinsecus de lignis cedrinis vncinis fortibus colligatis quatenus hoc pro munimine & fortitudine magna constaret. ¶ Diuisitque templum in duas partes: vt interior quidem domus viginti cubitorum aditum esset: quadraginta vero cubitis quo a templo secernentur. In pariete vero diuidente aditum a reliquo templo ianuas de cedro statuit auro multo & diuersis hystoriarum celaturis ornatas suspenditque ante eas vela ex magnis colorum floribus: id est hiacinthi & purpure & coccini & bissi mollissimi splendidissimique contexta Recondidit autem in aditu qui erat in latitudine viginti cubitorum & totidem longitudine duo cherubin ex auro purissimo: habebantque vtraque altitudinem cubitorum quinque. Due ale vni cherubin qnis cubitis extense. Quapropter non procul a semetipsis aberant ita vt alis suis vna tangeret parietem australem: alia vero positum ad aquilonem. Alie vero ale semetipsas contingentes: archam quē in medio posita erat operiebant. Hec vero duo cherubin nullus qualia fuerunt dicere neque conijcere potest. ¶ Strauit autem pauimentum templi petalis aureis. ¶ Posuitque in porta templi ianuas secundum altitudinē parietis mensuratas habentes latitudinē cubitorū viginti easque pulcherrime deaurauit. Et breuiter dicam nullā partē tēpli reliquit extrinsecus

(Margin, left: 3.r.c.6 at "ram ex lapide albo"; B at "bant quinque"; C at "ginti cubitorum")

Anno egressionis de egypto quīgētesimo secundo(ī bibliā habet quadrīgētesimo & octogesimo.
Epilogus ānorum
Fūdamenta tē.
Altitudo tēpli & lōgitudo & latitudo vsque ad cameram.
Altitudo omnia & situs
Triginta parue domus & templum.
Descriptio templi.
Ascensus superioris domus.
Diuisio templi ī duas partes.
Ianue iteriores
Duo cherubin.
Archa ī medio cherubin.
Panimētū tēpli
Ianue exteriores.

& intrinsecus que non esset deaurata. Operuitq; similiter etiam has ianuas sicut interiores velis va-
rie decoratis Porta vero vestibuli nihil habuit horum D
¶ Aurifabrum chirā nomine misit ad Salomonem rex hyram qui pro ornatu templi duas colūnas
ereas/mare eneū/ chātaros & altare eneū fecit in templo quoq; mēsarū decem milia cum vna aurea
obtulit rex candelabra decem milia/aureū altare: vasa vini fusilia octoginta milia/phialas aureas de
cem milia & argenteas duplici numero/charateres aureos sexaginta milia argenteos duplici nume
ro/Afferones aureas viginti milia argenteas duplici numero/Thuribula aurea viginti milia comm[illegible]
nia autem quinquaginta milia/ Scolas sacerdotales pro pontificibus cum gemmis mile Scolas alias
pro sacerdotibus decem milia/Scolas leuitis ducenta milia/Coronam vnā/ Tubas ducenta milia/In
strumenta musicalia quadraginta milia/& maceriā circa ambitū templi construxit ornatissimam.

Ornatus tēpli. Chirā aurifaber missus ad hyrā. Colūnę ereę.

Capitulum qnintum.

Misit ergo rex salomon ad hyram & ab eo cœpit artificem nomine Chiram habentem ma-
trem ex genere neptalim. & patrem vriam generis israelitici Totius quidem operis erat 3.r.c.
edoctus. pręcipuę tamen artifex ad operandum aurum & argentum & es per que scilicet
vniuersa pro voluntate regis in templo sunt diuersis machinationibns adimpleta Fecit autem is ar-
tifex chiram etiam duas columnas ereas cum canalibus cauatione quattuor digitorum quarū erat
proceritas decem & octo cubitorum & ambitus in circuitu duodecim cubitorum & supposuit vtriq;
colūpnę capitella fusilia liliata altitudine cubitorū quinq;. super quas erant erea rectia facta quę ope
riebant lilia capitū colūpnarum de quibus retibus pendebant bini ordines malagranatorum ducen
torum. Harum siquidem columpnarum: aliam constituit in parte dextra ante portā in vestibulo tēpli
vocauitq; eā thalamū iachin. al's Ioachin aliā vero in parte sinistra. quā noīauit boz. Fudit autem &
mare ęneum in scemate hemisperij. quod opus ereum propter sui magnitudinem mare vocatum est
Erat enim velut cantarus ingens . habebatq; eius diametrum: id est ab angulo vsq; ad alium angulū
cubitos decem. & grossitudo eius erat fusilis digitorum quattuor. Habebatq; fundum in medio aluei E
sui loco opere rotundū decem coronis explicitum Huius diametrum erat cubiti vnius. Circūstabant
autem in hoc mari vituli duodecim respicientes singuli ad quattuor regiones ventorum hoc est tres
vituli per vnāquāq; regionem quorum terga intus respiciebant & super eos hemisperiū incumbebat
cuius hemisperij rotunditas ad interiora tendebat. Capiebatq; hoc mare batos tria milia. ¶ Fecit
autem decem chantaris bases ereas quadrangulas. & vnuscuiusq; fuit lōgitudo cubitorum quinq; la
titudo quattuor: altitudo sex: cōclusumq; est opus particulariter. Ita vero ordinatum erat Quattuor
columnellę quadrangulę per angulos stantes latera basis ex vtraq; parte in se habētes inserta Erātq;
trinę diuisa. & singulus eorum locus habebat celaturas suas alibi erat eo & alibi thaurus. alibi aquila.
Et in columnellis similiter per latera erant huiusmodi celaturę quasi crispātibus plectulis factę: qua-
rum altitudo fuit cubiti vnius & dimidij. Erat mirum videre orbes rotarum queadmodum erant ce-
latę: & basium iuncte lateribus Angulos vero superiores concludebant humeris expansis vtiq; ma-
nibus animalium super duas sedebat fundus cantari reclinatus id est incumbens super manus aqui-
lę & leonis qui erat ita sibimet coaptatus vt naturaliter insertus quodāmodo videretur. Inter hęc aūt 3.r.c.6
erant & arbores celate palmarū Huiusmodi sibi erant decem bases effecte. ¶ Fecit autem ad hęc & E
decem cantaros rotundos ereos quorum singuli ferebant quadragenos choros. Eratq; altitudo eorū
quattuor cnbitorum & tantūdem ab alterius eorum labia recedebant Posuit hos decem cātaros su-
per decem bases quę vocabantur melchonoch. quos cātaros statuit a parte sinistra tēpli quę erat ad
aquilonem & totidem a latere dextro ad australem partē respicientes ad orientem. Quo etiam ma
re constituit aqua plenum disposuitq; mare vt ingredientes sacerdotes templum in eo lauarēt manus
& pedes ascensuri scilicet ad altare. Cātaros autem ad animalium intranea diluenda simul & pedes
eorū que erant holocaustis imponenda. ¶ Fecit autem & altare ęreum cubitorum viginti longitu-
dine & totidem latitudine. altitudine vero decem ad holocausta celebranda. ¶ Fecitq; eius vasa om
nia ęrea. insuper & ollas & caldarias & trullas & harpagones & omnia operatus est ex ęre cuius splen
dor & pulchritudo similis erat auro. ¶ Obtulitq; rex multitudinem mensarum. Et vnam quidem val
de precipuam auream super quam ponebant panes dei & huic proximas decem milia altero modo
factas super quas vasa iacebant id est phiale & patere auree quidem decem milia argenteę quadra
ginta milia. ¶ Fecitq; candelabra decem milia secundum pręceptum moysi. ex quibus vnum in tem
plum recondidit vt per diem luceret secundum legem. Et mensam vnā super quā positi erāt panes: 3.r.c.6
ad templi partem respicientem ad aquilonem e diuerso positam candelabri quod in australi parte cō
stituit. ¶ Aureum vero altare inter hęc medium erat. Hęc enim omnia domus habuit quadraginta
cubitorū ante velū. vbi erat archa recondita. ¶ Fecit itaq; rex vasa vini fusilia octoginta milia & phia

Lilia. Nomina colū-narū Talamus Iachī boz. Marę eneum e-iusq; descriptio. Cōtinentia maris ęnei. chātarorū bases. Chātari rotūdi decem. Altare ęreum. Multitudo mē-sarū templi de-cē milia cū vna. Candelabra decem milia. Aureum altare

las aureas decem milia: argenteas vero duplici numero. ¶ Pateras auteas ad offerendum in eis simi lam cõspersam ad altare octoginta milia: et argẽteas duplici numero. ¶ Crateras autem in quibus si A milam cum oleo fermentabant aureas quidem sexaginta milia argenteas vero dupliciter. ¶ Mensuras autem similes eis quę mosaycę vocanbantur affarones: aureas quidem viginti milia et argenteas dupliciter. ¶ Turibula vero aureas quidẽ offertur incensum viginti milia. Similiter et alia turibula in quibus portabant a maiore altari ignem ad minus altare quod erat in templo: quinquaginta milia. ¶ Stolas autem sacerdotales pontificibus cum his quę pendebant ad pedes et super humerales et rationales cũ gẽmis mille. ¶ Corona vero in qua deum moyses inscripserat vna fuit et ad hunc diem vsq; permansit. ¶ Sacerdotales autem stolas ex bisso cõtextas et zonas purpureas singulis decem mila. ¶ Et turbas secundum pręceptum moysi ducenta milia. ¶ Item stolas leuitarum hymnos dicentium ex bisso ducenta milia. ¶ Et instrumenta musica et ad hymnos dicendos adinuenta quę q; vocantur Nabla et cythara ex electo constituit quadraginta milia. ¶ Hęc omnia ad honorem dei salomon copiose & magnifice fabricatus est: in nullo parcus existens: sed circa tẽpli ornamenta vsus est pręcipua largitate. quę etiam in thesauris dei recondidit. ¶ Circundedit autem templum p ambitum vniuersum quod ꝓpria quidem lingua gyson latine autem maceria seu cancellus nũcupatur tribus cubitis eius erigens alitudinem vt ab ingressu templi ceteros prohiberent: et solis sacerdotibus

Octogita milia vasa vini fusilia & phiale aureę decẽ milia/argẽteę ĩ duplici numero

Thuribula aurea vigiti milia & alia cõia quinquaginta milia

Tubę ducenta milia.

Instrumẽta musicalia quadraginta milia.

3.r.c.9 hoc licere significaret. ¶ Extrinsecus huius templi aliam edificauit aulam quadranguli scemate facta: erigens maximas porticus atq; latas portas excelsas et amplas per quatuor mundi partes in eo constituens quarum singulę ad vnum quemq; ventum quattuor angulis accendebant vbi ianuas aureas collocauit. In hoc sacrario omnis populus/quibus purgatio et obseruatio legitimorum inerat/introtbant. Siquidem mirabilis et omni sermone precipua fuit: et si dici oportet etiam contemplationẽ visionis ipsius excedebat aula quę foris erat: magnas enim effodiens profunditates quas propter infinitam celsitudinem non poterat aliquis sine terrore conspicere: & erigẽs fabricas in quadringẽtis cubitis earum altitudinẽ equales eas vertici montis in quo templo edificabatur effecit: & propterea aula quę erat exterius sub diuo facta: erat equalis cum templo. Circundedit autem porticibus hanc aulam duplicibus columnis eas ex lapide naturali portantibus quarũ camera erat de cedro et laquearibus sculptis. Bases autem in his omnibus fecit argenteas.

Maceria in circuitu templi

Descriptio atrij exterioris.

B ¶ Salomon postq̃ septem annis templum edificauerit ipsumq; ornauerit archam introduci fecit supra quã nebula diuine pręsentie signum apparuit. Quo facto Salomon templum deo dedicans orationem fecit sacrificiumq; immolauit instituitq; Cenophagiam id est dedicationis festum: ipsi quoq; deus secundo apparuit exauditas eius orationes denuncians pręddicensq; templi & ciuitatis propter hebręorum peccata futuram destructionem.

Capitu. Vi.

3.r.c.5 Cum hęc igitur opera & magnitudines & decores edificatorũ atq; sacrariorum tẽpli in misteriorum rex salomon septem annis explesset: diuitiarum magnam faciens et velocitatis ostensionem: vt quilibet inspiciens omni tempore putaret expleri vix potuisse. que sic breuiter visus est q̃tum ad operis templi magnitudinẽ terminasse scripsit pricipibus: & senioribus: hebreornm iubens omnem populum ad hierosolimam conuenire visurum simul et templum et dei archam ibidem portaturum.

Hęc oĩa Salomõ septẽ annis compleuit.

3.r.c.8 ¶ Cumq; nunciaturum fuisset omnibus vt ad hierosolymam properarent vix conuenerunt septimo mense qui lingua patria Theseri a macedonibus autem hipueretheus appellatur. Eodem namq; tempore: etiam festiuitas concurrit cenophegye: id est positionis tabernaculorum quę satis apud hebręos excelsa atq; pręcipua eit. ¶ Portantes itaq; archam et tabernaculum quod fixerat moyses & oĩa vasa ad ministerium dei constructa: introduxerunt in templum Pręcedebat autem eam cum hostijs et ipse rex et populus vniuersus & leuite libaminibus et multo sacrificiorum sanguine tantum iter implentes & incensum infinitum & hostiarum multitudinem portantes ita vt omnis aer vndiq; impleretur & etiam longe consistentibus odor suauitatis occurreret: & agnoscentes aduentum dei & habitaculum secundum humanam opinionem crederent in nouam domum ei nuper dicatã esse faciendum. Nam neq; hymnos dicentes neq; choros agentes: donec per uenirent ad templum aliquo modo quieuerunt. Hoc itaq; modo archa migrata est.

In biblia in mẽse bethanim.

Arche et tabernaculi portatio ad templum et introductio & modus quo introducitur.

C Cumq; eam in aditum iam oporteret ĩduci alia quidem plebs recessit soli vero sacerdotes qui portauerunt inter cherubin eam collcauerunt: quę eam suis alis amplexa sunt. Sic enim erant ab artifice fabricata: vt archã velut quoddam tabernaculum aut camerationem protegerent ¶ Habuit autem archa nichil aliud q̃ duas tabulas lapideas quę decem verba a deo moysi ędita in monte syna scripta retinebant.

¶ Candelabrum vero et mensam et altare aureum statuerunt in templum ante additum: in hisdem locis in quibus et olim in tabernaculo posita erant: quotidiana sacrificia ministrabant. Altare vero ereum statuit ante templum contra ianuas: ita vt eis apertis ad faciem esset videntium sacrificia & ho

Cõtẽta in archa et quę posita sunt circa eam.

Nebula sup archam in signū diuinę ꝓsentię.

stiarum maximas opulentias. Reliqua vero vasa congregans intus in templo recondidit. ¶ Cumq; omnia sacerdotes circa archā cōstituissent: ęgressi sunt. Et repente nonquidem metuenda neq; qualis hiemali tempore ymbri plena solet nubes assistere sed diffusa. & temperata effulsit. & templū omne compleuit. & facies quidem sacerdotum obumbrauit: ita vt seinuicem videre non possent. Mentibus autem omniū fantasiam quandam & opinionem prębuit q̄si deus descendisset in templum & libenter habitaret in eo. Tandem quidem hanc habuerunt omnes opinionem. ¶ Rex autem salomon de loco vbi sedebat surgens fecit ad deum verba q̄ diuinę naturę creddit esse dicenda. Tibi inquit domine perpetuam domum quam ipse fabricatus esse nouimus cœlum & terram simul & mare & cum tibi nequaq̄ hęc vniuersa sufficiant. hoc tuo nomini constitui templnm. vt ex eo orationes ad te sacrificantes & imolantes emittamus in aera. & confidamus quod tu nobis pręsens sis: neq; a tuis sedibus procul abes. Vbi enim omnia videas & audias vniuersa. neq; a loco vbi nūc habitas recedens omnibus vicinus. & vnicuiq; noctu dieq; cogitanti semper assistis. Cumq; hęc ad deum verba dixisset & conuertente se ad populum manifestans eis dei potentiam & prouidentiam eius. quod dauid eius pater omnia futura sicut iam multa prouenerant & forent ventura reliqua prędixisset. quod ipse quoq; nondum nato imposuit ei nomen. & quod templum ipse edificaturus esset primus post patris obitum regnaturus. Et cum omnia secundum illius fierent prophetiam. supplicabat vt deo benedicerent vniuersi & in nullo de eius promissiōibus desperarēt quas pro eorū fœlicitate prędixerat. sed crederet hęc implenda ex his quę fuerant iam transacta. Cumq; hęc dixisset ad populum: expansis manibus ait. Operibus quidem īpossibile est vt valeant homines ꝓ his quę meruerint deo debita munera compensare: diuinitas enim nullius eget & omnium rerum compēsatione superior est. In quo em̄ alijs animalibus: per te domine melioressumus effecti in eo tuā benedicimus maiestatē. Et pro his q̄ stirpi eorum prębuisti pius: necessarium est gratias agere populum hebręorum. Nullum enim alium magis optamus habere propitium & in ea circa nos deuotione permanere q̄ te. Est nobis vox quam ex aere hēmus: & per eum iterum nouimus ascendentē. Per hanc ergo gratias tibi referimus primū de hoc templo quod ex inuisibili ad tantam gloriam prouexisti. deinde pro meipso cui omnia vsq; ad prę̄sentem diem sicut a te prędicta sunt condonasti. ¶ Supplico ergo de ceterovt michi ministres quęcumq; deo & hominibus honoratis prębere possibile est nostramq; domum oībus bonis augeas: sicut dauid patri meo & viuenti & circa obitum promisisti. Et q̄m apud nos manebit regnum & genus illius infinitis regum successionibus honorabis: hęc ergo largire sufficienter in eisq; filijs virtutem quę tibi sit grata concede. Super hęc autem exoro vt pars aliqua tui spiritus hoc templum inhabitet: quatenus & in terra circa nos esse videaris. tibi siquidem habitatio paruula est omne cœlum: & alueus qui sub eo est oīm existentium: non dicam hoc paruissimum templum: quod precorvt custodias ab omni vastatione bellorum & tanq̄ proprie possessioni feras auxilium. ¶ Supplico pariter vt si peccauerit populus aliquando deinde plaga quedā pessima peccato digna a te terris illata fuerit: sterilitas: aut corruptio aut fames aut huiusmodi passio quas tu iuste transgressoribus soles inferre prouenerit: & congregatus ad hoc confugerit templum rogando se vt a peste saluetur: exaudibilis ei effectus velnt intus habitans misericordiam prębeas: & a malo suę calamitatis euellas. ¶ Hoc autem auxilium non hebręis solummodo a te rogo conferri peccantibus: sed etiam totius terrę finibus: qui dum aduenerint aut de quolibet loco & pro aliquo bono pręces effunderint. exaudi clemēs & postulata concede. Sic etenim omnes agnoscent ꝙ tu quidem ipse a nobis tibi domum fieri voluisti. Nos autem non inhumani naturaliter sumus. q̄n non eos qui contribules non sunt extraneos iudicamus sed communiter omnibus tuum adiutorium & bonorum effectū adesse suppliciter oxoramus. ¶ Hec dicens prostatus in terram & deuotius adorans deum: post ista surrexit & in templum hostias obtulit. Et replens illud sacrificijs manifeste deum vidit sacrificium grate suscipientem. Ignis enim ex aere descendens omnibus videntibus ad altare: hostias totas abripuit & absumpsit. ¶ Hac igitur apparitione monstrata populus quidem manifestationem hāc esse diuine habitationis in templum conijciens. procidens adorauit in terram. ¶ Rex autem cœpit benedicere & cunctos vt hoc facerent adhortari: habentes iam circa se diuini fauoris indicium. vt quę orarent semper sibi ab illo talia proueniret. & vt mentem suam puram ab omni malitia conseruarent ad iusticiam diuinamq; culturam ad seruanda mandata quę per moysen eis clemētia diuina contulerat. quia sic foret fœlix gens hebreorum & humani totius generis beatior. Rogabatq; pariter vt memoriam haberent quemadmodum bona pręsentia conquisissent: eaq; fimiter obtinerent. & maiora & āpliora de cetero sustinerēt Nō em̄ pręcepta hęc solummodo propter pietatem atq; iustitiam. sed ēt obtinenda per hęc curarent ꝙ esset apud homines pręcipuum non tantum aliquid conquirere: q̄tum alio quid ita seruare. & nihil ꝓ eorum amissione delinquere. ¶ Hęc ergo locutus ad populum dimisit ecclesiā cum sacrificia celebrasset

Verba Salomonis deo dedicātis templum.

3.R.c.

3.r.c.8 D

Gratias agit Salomon deo pro pręteritis.

Oratio Salomonis ad deum in dedicatiōe templi continens septem petitiōes quas specialius vide in glosa Nico. de. lv. ca. viij iij. re.

3. R.c. viii. E

Petit Salomō ꝓ gentilibus eorū orationē in templo exaudiēdā.

F

Hostias imolāte Salomōe deus sacrificiū acceptauit.

Salomon populo bn̄dicēs eos ad dei mādatorum obseruationem instruit.

Epilogus oblatorū a Salomōe

pro se & vniuersis hebreis id est vitulos quidem viginti duo milia oues autem centum viginti milia.
¶ Tunc enim prius in templo sacrificia celebrata sunt et in eo epulati sunt omnes hebręi cum vxoribus suis et filiis: insuper etiam et festiuitatem quę vocatur cenophegia faciens ante templum nimis clare & magnifice diebus quattuordecim rex cum omni populo pariter epulatus est.

Institutio Cenophægię id ē dedicationis tēpli

A ¶ Cūq; hęc fuissent sufficienter exhibita nihilq; deesset circa pietatis diuinę culturam dimittente rege
3.r.c.8 singuli ad propria remearunt agentes gratias regi propter prouidētiam quā habuisset: & opera quę fecisset. Et orantes deum vt eis regem pręberet longeuo tempore salomonē iter agebāt reuertentes cū gaudio suum iter & cum delectatione hymnos decantantes: ita vt ea iocunditate sine labore ad propria remearent. Sic itaq; dum archam induxissent in templum eiusq; magnitudinem vidissent: sacrificijs maximis festiuitatibus impartiti ad ciuitates suas singuli sunt regressi. ¶ Apparuit igitur regi p somnium deus significans ꝙ eius exaudisset orationes: et quia conseruaret templum: & in eo semper
3.r.c.9 habitaret. Ne potibus scilicet eius omni multitudine faciente iusticiam: ipsumq; primum si in patris sui monitis permaneret ad excellentiam & fœlicitatis infinitum cum plurima securitate asseruit vehendum & regnaturos semper in ea prouincia ex eius genere principes & de tribu iuda. Si vero mandata contemneret obliuioniq; mandaret: & peregrinus mutatus coleret deos esset radicitus abscindēdus & neq; reliquias ex eius genere remansuras: sed neq; in israel vlterius nominādas populūq; terram quā patribus eorum dederat multis afflictionibus esse priuandum: multisq; bellis & malis exterminatos & a terra quam eorū patribus prębuit eiectos: incolas alienę terrę esse pręciperet. Templum edificatum incendendum diripiendumq; contraderet inimicis. Sed et ciuitatem hostium manibus subuertendam & eorum erumnas faceret fabularum relatione dignissimas & propter multitudinem nimię infœlicitatis incredulas vt vicini eorum audientes mirarentur calamitates & causas inquirendas pro quibus hebręi odio haberentur a deo qui primitus ab eo fuerant ad tante glorie atq; diuitiarum culmen euecti: ab his qui relinquerentur audirent: quia pro peccatis et pręuaricationibus legum paternarum talia pertulissent: Hęc enim ei per somnium deum dixisse conscriptum est.

Secūdo deus i sōno Salomoni apparens exaudiitas eius orationes declarauit &c.

Pędixit deus destructionem templi et ciuitatis &c.

¶ Edificato templo/regales domos Salomon edificare cœpit non tamen tanto feruore. Et in oībus rex hiram maximū illi prębuit auxiliū cui etiam magnam dedit recompensationem viginti ciuitates rex in galilea donans quas tñ non acceptauit/sed ab eo quarundem parabolarum petit expositionem hiram Cuius & Salomonis memorantur in suis hystorijs Menander & dyon.

B

Capitulum.vij.

Post templi vero fabricam quam septē annis p̄diximus esse perfectam: edificiū domorū regalium constituere cœpit quod tredecim annis vix impleuit. Non eni huiusmodi erat feruens studiū: sicut in templum. Sed illud quidē licet esset grande & operatione mirabile: & cunctis simul inopinabile cooperante deo cui fiebat terminum predictis annis acce
3.r.c.7 pit. Regię vero domus multū tēpli dignitate minores erant cum neq; materia tanto tēpore aut largitatis fuisset opulētia p̄parata & eo ꝙ regū habitatio & nō dei futura tardius esset effecta

Edificatio domorum regaliū nō tanto feruore q̄to tēpli cōstructio pfecta est.

¶ Hęc quidem secundum fœlicitatem hebraicę religionis ac merito regis edificata snut quorum totam expositionem & ordinem dicere necessariū est vt ex hoc omnes coniiciant magnitudinem cum legentes viderint huius rei descriptionem. ¶ Erat magna basilica: nimis pulchra. Hęc innumera columnarum multitudine portabatur: quam ad iudicia rerumq; cognitiones distribuit: vt posset capere populi multitudinem ad iudicia venientem. Cuius longitudinis magnitudo erat cubitorum cētum latitudinis quinquaginta: altitudinis vero triginta. Columnasq; quadrangulatas omnes habebat tegebant cedro ope corithio phialis equalibus et scutulis mira arte celatis: eratq; robusta et varijs decoribus exornata. ¶ Itē alia basilica i medio totius ābitus cōstituta habēs latitudinē cubitorū triginta & econtra tēplum validis columnis extēsum eratq; in ea soliū valde decorū in quo sedēs rex iudicia p ferebat. ¶ Huic quoq; erat iūcta alia e regione basilica & habitacula & sedilia vbi post causas explicitas residebat: strata omnia tabulis cedrinis. Et alia quidē edificauit ex marmoribus decē cubitorū: alia
3.r.c.7 vero tabulis vestita sectilibus & p̄ciosissimis exornauit secūdum decus tēplorū & miraculū habitatio
C nū regaliū cuius pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Assirio. Quarta vero pars celaturis ornata miraculū artis videntibus offerebat. Erantq; illic sculpte arbores: & vniuersa poma quasi i ramis & et ex eis pendentibus folijs obūbrata erat: ita vt p̄pter miraculū subtilitatis agitari quodāmodo putaret. Alia vero pars dealbata erat. & varijs picta coloribus. ¶ Edificauit aūt sup hęc domos altas. Fecit oīno pręclara ad regu3 conuiuia necessaria & vndiq; deaurata: necnon & alia vasa quęcunq; sunt epulis oportuna oīa fecit ex auro. Difficille nāq; est enumerare magnitudinē & varietatem domorum aularumq; regalium quanta erant maxima & quanta horū inferiora. & quanta sub terra quę videri non poterant: necnon & pulchritudinem solariorum & viridiariorum quę erāt facta delectabiliter ad aspe

Descriptio domorū regiarum primo illius vbi populus ad iudicia veniēs cōgregabatur.

Alia basilica siue domus (in qua solum vbi rex sedens iudicabat) erat.

Tertia basilica siue domus

Alię domus edificate a Salomone p epulis et vasa epulis oportūa aurea

ctum:quo exusta corpora possent ab estus ardore refugere. Et vt breuiter dicam: totam regiã domũ ex albo lapide et cedro et auro & argento splendide nimis et opulentissime instruxit. Cameras et parietes vestiuit auro quomodo dei templum resplendentes exhibuit. ¶ Fecit etiã ex ebore solium magnitudine eximium atq; celatum scemate tribunalis: habebatq; sex gradus: & in singulis eorum ex vtraq; parte duo leones stabant: & in superioribus gradibus alij totidem in reclinatione vero manus erant portantes regem eratq; ipsa reclinatio in vitulo respiciente post tergum: & omni parte tribunal auro circundatum. ¶ Hec salomon viginti annis edificauit. Cui multum aurum & argentum tyri rex hyram ad edificium contulit: insuper ligna cedrina & cipressina. Quem salomon quoq; magnis compensationibns redonauit mittens ei per singulos annos triticum: vinum & oleum: quibus maxime rebus eo q habitaret in insula sicut prediximus indigebat. Ad hec autem et ciuitates galilee regionis viginti numero: non procul a cyro positas condonauit. Quas dum circuisset atq; considerasset displicuissetq; ei donum: mittens ad salomonem dixit se ciuitatibus nõ egere: & ex tunc hee apelate sunt terra gabolon. Etenim interpretatum lingua phenica displicere significat. ¶ Misit itaq; predictus rex hyram ad regem salomonem rogans eum vt quedam sophismata & verba parabolarum que ei dixerat aperiret: & questionum difficultates absolueret. Qui cum esset astutior & intelligens: nihil horum ignorans sed in omnibus ratione preualens: & eorum causas agnoscens: omnes obscuritates eorum perduxit ad lumen. ¶ Meminit autem horum duorum regum & menander qui ex phenica lingua antiquitates syrorum in vocem conuertit helladicam ita dicens. Moriente autem abybalo successit in eius regnum filius eius hyram. Qui dum vixisset annis quinquaginta tribus: regnauit triginta quattuor hic effodit amplum terre spacium & auream columnam que est in tẽplo iouis edificauit: insuper & lignorum materiam a monte libani incidit ad tecta templorum. Et destruens antiqua sacraria templum edificauit herculis & astarse. Et primũ herculi hoc erexit mense pytichio: & cõtra eucheos tributa non reddentes egit exercitum: eisq; sibi subditis denuo remeauit. Huius temporibus erat Abdemon alias Salomon filius iuuenculus qui semp propositionibus quas imperasset hierosolymorum rex regi hyram soluebat. ¶ Meminit autem etiam dyon hystoriographus ita dicens Abybalo moriẽte: filius eius hyram regnauit. Hic partem ciuitatis positam ad orientem diruit & maiorem vrbem effecit: olimpij iouis templum destruens medium locum ciuitatis coniunxit & aureis anathematibus exornauit. Ascendensq; in montem libanum siluam maximam ad sacrorum secuit edificia. Adiecit ad hec regem hierosolymorum salomonem misisse ad hyram regem tyri figuras quas darr: & petijsse ab eo solutionem: ita vt si non posset discernere: soluenti pecunias daret. Cumq; fateretur hyram non posse se illa dissoluere multaq; foret pecuniarum detrimenta passurus p Abdimũ quẽdam tyrium que erant proposita sunt soluta: et alia ab eo proposita: que si salomon non solueret hyrã regis pecunias daret. Et hec quidem dyon sic dixit. Cũq; rex salomon videret muros pro munimine turribus indigere aliaq; tuitione: nam secundum ciuitatis meritum oportebat esse etiam copiam murorum: hec effecit: & turribus ciuitatem precipuis valde circundedit.

Ornatus camerarum.

Solium ex marmore

D

Auxilium regis hyram in edificijs cui maximã dedit recompẽsationem.

3.r.c.

Dedit ciuitates galilee vigĩti numero hyrã quas non acceptauit

Menandri hystoriographi varba de Salomone & hyram regibus.

3.R.c.

E.

Dyon hystoriographus de pridem regibus.

Verba dyon.

¶ Salomon muniuit ciuitates inter quas gazer (quã pharao rex filie sue salomonis vxori dedit) erat Nota vnde egypti reges pharaones sunt appellati. Salomon quoq; chananeos (quos prius non poterant exterminare hebrei) tributarios fecit principesq; super eos instituit/ multasq; naues habuit

Capitulum octauum.

F

Onstruxit autem & ciuitates inter precipuas vrbes annumerãdas asor: magedon & tertiã gazaram: alias gazer. Que cum fuisset ĩ regione palestiorũ pharao rex egypti castra metatus & obsidens eã cœpit & omnes eius habitatores occidit: eãq; subuertit: deditq; eam postea dono sue filie: salomonis vxori. Quapropter edificauit eam rex cum esset natura munita & ad bella temporumq; motus vtiliter oportuna non procul ab hac duas alias edificauit vrbes q̃rum altera bethora: altera vero vocabatur balech. Vltra has autem fecit & alias ad voluptatẽ & epulas oportunas & rerum temperamẽtis pomorumq; fertilitate: & aquarum frigidissimarũ poculis abundantes. ¶ Pergens enim & in desertum superioris syrie: eamq; capiens constituit ibi maximam ciuitatem duorum itinere dierum a syria superiore distantem: ab eufratre vero vnius / et maxima babilone sex mansionibus procul extantẽ. Vt autem hec ciuitas a ptibus habitabilibus syrie ita destitit: hec cã est eo quod in inferiori terra aqua nusq̃ inueniatur: in illo autem loco solummodo fontes & putei nimis abundarent. Hanc itaq; edificans ciuitatem & muris eminentibus eã circumtegens thadamur appellauit: hactenus apud syrios ita dicebatur: quam greci palmiran vocant: hec itaq; salomon illo tempore rex agebat. ¶ Propter eos autem qui querunt quando omnes egytiorum reges a Mineo qui Memphis edificauit et ante multos annos fuit quam noster progenitor abraham interdum hec vsq; ad salomonem mille et triginta anni transierunt: pharaones vocati sũt a quodã rege pharaone q

Pharao dotem dat filie vxori Salomonis.

3.R.c.

Maxia ciuitas duorum dierũ itineris.

Egiptiorum reges pharaones a quodam pharaone appellati sunt.

A post priores his temporibus mpetrauit ipharaonum vocabulum assumentes explanare hoc necessarium iudicaui: vt & caliginem eorum ignorationis auferam: & causam huius nominis declarare contendam. Pharaonis nomen: secundum ęgyptios significat regem. Reor autem eos ab infantia quidem alijs nominibus appellatos. venientes autem ad regnum hoc quod lingua patria significaret imperium: eos fuisse participatos. ¶ Nam alexandrię reges cum primitus alijs nominibus vocarentur venientes ad regnum nuncupati sunt ptholomei. Et romanorum imperatores a natiuitate alijs vocati nominibus cesares appellantur: cum potestas & principatus nomen eis imponat: & non in eisdem permaneant appellationibus quas a genitoribus susceperint. Puto siquidem & herodotum alicarnaseum propter ea post Mneum qui memphim edificauit dixisse & trecentos triginta fuisse reges egyptiorum: & nequaq̄ eorum nomina declarasse: quia pharao communiter omnes vocabātur. Nam post horum obitum regnantis mulieris vocabulum posuit. Vicaulam eam vocitatem fuisse declarans: quia masculi quidem reges pharao appellationem habere poterant: fœminę vero nequaq̄. & propter ea naturale huius nomen dixit. ¶ Ego autem & in libris nostre prouincie repperi quia post pharao socerum salomonis nullus rex egyptiorum hoc vocabulo nuncupatus est: & quia postea venit ad salomonem mulier quam predixi egipti ethiopięq; regina de qua non post multum denuo referemus. Horum vero ideo nunc memini vt ostenderem: quia nostri libri & egyptiorum de multis rebus concordare noscūtur.

3.r.c.9 ¶ Rex itaq; salomon chananeos qui in monte libano morabantur vsq; ad ciuitatem amachi non obedientes subdidit: & tributa eis imposuit: & vt ei ministrarent ac seruile opus efficerent/agriculturam exhiberent: ex his quosdam annis singulis eligebat: quia nullus tunc seruiebat hębreorum. Non enim era rationabile vt cum deus eis multa milia gentium sub didisset: & ex his oporteret eos habere seruitia: ipsi in hoc scemate permanerent: quando omnes armati equis & curribus militabant potius quam seruitia peragebant. ¶ Chananeis autem quos ad sua ministeria tulerat constituit principes quigentos & quinquaginta qui super eos omnes a rege potestatem perceperant: vt eos docerent opera seu negotia in quibus necessarij esse viderentur. ¶ Fecit autē rex etiam multas naues in sinu egyptiaco maris rubri in quodam loco qui asiongaber appellatur non procul a ciuitate hellana: quę nunc beronica vocatur. Hęc enim regio fuit primitus iudeorum. ¶ Habuit autem ad edificādas naues beneficias regis hyram. Ipse namq; & multos viros gubernatores & in marinis rebus edoctos misit quos iussit nauigare cū dispensatoribus suis ad locum qui olim quidem aphira. Ophira nūc autē terra aurea nuncupatur: est autē in india: vt aurū deferrent. Et colligētes quadringenta talēta ad regem denuo sunt regressi.

Pharaonis nomen significat regem

Alexandrię reges voca nur ptholomei & Romanorū imperatores. Cęsaeres.

Nullus rex egyptiorū pharao post socerum. Salomonis est appellatus.

Salomō chananeos quos non potuerunt filij israel extermi nare fecit tributarios & seruos quia tūc nullus hębreorum seruiebat.

Naues Salomonis multe.

Nautas misit rex hyrā ad Sa.

¶ Audita Salomonis fama regina egypti ad salomonē venit quę ab eo honorifice recepta eius sapientiam & magnificentiam admirans munera ei maxima donauit & ab eo alia recepit: allataq; sunt tunc regi pręciosa munera de terra aurea: ligna pinea pręciosissima/auriq; talenta sexcenta sexaginta sex ex quo ducentas lanceas conflauit & trecenta scuta posita quę sunt in domo saltus. Muneta quoq; innumera vndiq; ad Salomonem apportabātur fama cuius vbiq; promulgata eius nota ornatū in equis & mulis in argento (quod hierosolymis abundabat sicut lapides) & in curribus.

Capi.ix.

IGitur regina ethiopie sapiētia plena & alijs valde miranda: audiens crebro salomonis virtutem atq; prudentiam & habens desiderium eius multum & eorū quę illi de rege quotidie di-
3.r.c.10 cebātur ad semetipsum adduxit: vt experimento & nō auditu potius satisfacere potuisset: q̄m
C opinio mendax sepius inuenitur: & p̄ referētis narratione suscipitur/Cū ergo ad eū venire voluisset vt in p̄senti sapientie eius experimenta p̄ciperet: studuit etiā questiones proferre & eorū solutiones exigere. Venit ergo hierosolymā cū magna gloria & apparatu multo diuitiarum: cū auro & aromatibus p̄ciosis eāq; rex grate suscepit & circa eā in oībus extitit valde largissimus: & p̄positiones sophismatū intellectu suo cito concipiēs: velocius quā sperare poterat exoluebat. Cuius illa sapientiam ita se trāscendē tē: & potiorem q̄ audierat agnoscēs vehementer obstupescebat & maxime culmina regaliū mirabatur: eorūq; multitudine mira & magnitudine delectabatur egregia nichilominus & dispositione varia fabricarum: in qua multam regis prudētiam astutiamq; cernebat. Plus tamen eam obstupescere faciebat
3.r.c.10 domus quę silua libani vocabatur & quotidianarum opulentia senarum & apparatus eius & ministerium & vestes ministrantiumq; decens circa suum officium disciplina: pręcipue tamen sacrificia quę quotidie deo celebrabantur: & sacerdotium circa hęc: necnon & maxima diligentia leuitarum. Hęc videns diebus omnibus: nimis ammirabatur. ¶ Et cum non posset tacere miracula quę videbat: verbis voluntatem sui cordis aperuit dicens ad regem quibus suam mentem victam monstrabat. Cuncta inquit o rex quę per auditum veniunt ad noticiam: cum quadam incredulitate seu dubitatione

Regina Egipti (que in biblia dicitur Sabba) audita salomonis fama venit ad eum.

Regia ęgypti a Salomōe honorifice recepta q etiā eius p̄positiones sophismatū dissoluit laudauit sapiētiam &c.

Verba regie admiratiua ad Salomonem.

Mũera que dedit regina Salomoni inter que radicẽ balsami donauit.

Munera Salomonis reginę oblata.

Dona data regi de terra aurea.

Lina pinea pręciosissima a cõibus dissimilia.

Nota vere pinꝰ naturam

Ducẽtas lãceas conflauit ex auro & trecenta scuta que oĩa posuit in domo saltus.

Aurũ & argẽtũ nõ emebatur sꝫ missis nauibus in mari tarsico copiose rex habuit elephãtes simeas &c.

Equorũ & mularũ multitudo & ornatus ascẽsorum

Quomõ Salomon põpose incedebat.&c.

Salomõ diligẽs circa viarũ ornatum regiarum.

Abũdãtia argẽti hierosolymis sicut lapidum.

Currus cũ duobus eqs sexcẽtis dragmis emit.

suscipiuntur. Tuorum vero bonorum quę & ipse in te possides: hoc est sapientiam & prudentiam & quę tibi prestantur ex regno. non est mendax fama/sed vera. licet multo minor q̃ in presenti conspicio. D
¶ Nam opinio auribus quidem aliquid suadere nititur/dignitas vero rerum non ita fieri nota sicut aspectu & ipsa presentia comprobatur. ¶ Ego siquidem neq; his quę nunciabuntur propter multitudinem & magnitudinem credens/ multo potiora conspexi. o Et beatum dico populum hebreorum seruosq; tuos pariter & amicos qui quotidie tuo vultu fruuntur/& sapientiam audire promerentur Quis etiam non benedicat deo si hanc diligenti prouinciam & eius habitatores/vt te ad regni culmen eueheret. ¶ Ostendens autem post hęc verba queadmodum eius regis habuisset affectum etiam muneribus aperuit suę mentis indicium. Viginti namq; talenta auri regi dedit: & aromatum innumeram multitudinem: & lapides preciosos. ¶ Dicunt autem quod & radicem balsami quam hactenus fert nostra prouincia: ipsa dederat regi. Cui etiam ediuerso salomon bona multa donauit: & maxime quę ipsa desideranter eligeret. Nihilq; fuit quod postulanti non preberet proniusq; dabat quę illa peteret: ꝙ quę ipsi magis offerret: eamq; suę largitatis munere precurrebat. ¶ Regina siquidem egiptiorum & ethiophie dans dona rursumq; recipiens quę prediximus: ad propria remeauit. ¶ Eodem vero tempore delati sunt regi a terra quę vocatur aurea lapides preciosi: & ligna pinea quibus vsus est ad fortitudinem templi domorumq; regalium: & ad instrumenta musicorũ fecitq; ex eis citharas & phialas & nablas vt dicerent hymnum deo leuite. Omnium vero rerum quę fuerant quocumq; tempore regi delate: ea quę illo die deuecta sunt magnitudinem & pulchritudinem precellebant. Nullus igitur arbitretur ꝙ ligna pinea quę nunc propter precia vendentium sic appellantur illis vicina sint. Illa siquidem visione rotunda quasi pinea sunt sed & multo candidiora & valde fulgentia. ¶ Hoc autem dixi vt nullus naturam verę pignus ignoret. ¶ Quod vero propter vtilitatem regis eius memoriam fecimus: oportunum etiam iudicamus significare allati auri illo tempore quantitatem: quod fuit pondere talenta secenta sexaginta sex: non reputatis eis quę negociatores emerant neq; quod dono arabie toparchę regesq; mittebant. ¶ Conflauit ergo aurum vt ducentas lanceas faceret: quę siclos secentos haberent. Fecitq; & scuta trecenta vnoquoq; habente auri minas tres. posuitq; ea ĩ domum quę silua libani vocabatur. necnon & coopercula ex auro & lapidibus preciosis ad conuiuia necessaria preparauit. ¶ Dumq; vno precipuo artifice hęc fecisset: alia vasorum opera largitate auri vt faceret exquisiuit. ¶ Non enim argentum aut aurum vendebatur aut emebatur sed multe fuere naues quas rex in mari tharsico constituerat vt interiora gentium penetrarent. comparatum aurum argentumq; regi deferrent: necon & elephantes & ethiopas: simeas nauigium vero euntes et redeuntes tribus annis implebant. ¶ Tunc enim regis illustris opinio omnes in circuitu prouincias circuibat virtutemq; eius & sapientiam vbiq; diuulgans: ita vt omes vndiq; reges desiderarent eius aspectu propter incredulitatem rerum quę de eo referebatur: magnisq; muneribus suum circa eum studium demonstrabant.
¶ Mittebãtq; ei vasa argẽtea & aurea vestesq; purpureas & aromatũ genera multa: & currus & equos oneri geras mulas quę virtute & pulchritudine regi placerent: ita vt curribus & eqs pristinis ex his quę dirigebãtur accresceret numerus curruũ quadringentorũ. ¶ Erãt enim primitus mille & itẽ equi duo miila cũ primitus fuissẽt viginti milia. Nutriebãtur autẽ cum essent pulchri pariter & curraces: & cõparatione facta nec decentiores alij nec velociores inuenirẽtur. Exornabãtur autẽ & ascensores eorũ primum decora iuuẽtute florentes: habentesq; magnã proceritatem: & satis alios excedentes: longamq; diffundentes in equorum sessione cesariem: ex pur pura tyria veste circumamicti auri quę tincturam quotidie in suis comis adijcientes: vt eorum capita percusso sole auro radiante fulgerẽt. His circa eum armatis existentibus arcusq; ferentibus rex vectus in curru: & alba veste circumamictus solitus erat exire ad pnendam locum qui ab hierosolimis duobus funiculis abest qui vocatur hortus: & aquarũ rigationibus gratus est locuples huic ergo causa delectationis egrediebatur: maxima circa res omnes prouidẽtia & studio semper vtens & vbiq; cultus & decorus existẽs. ¶ Neq; viarum desidiam habuit: sed regias quę ad hierosolimã ducerẽt nigro lapide strauit: vt etiam ambulantibus nõ possent esse difficiles: & ostẽderent diuitiarum & imperij dignitatem. Diuidẽs aũt currus & disponẽs vt singulis ciuitatibus certus eoru numerus esset paucos circa se quideꝫ retinuit. Vrbes autẽ vbi dispersi sunt ciuitates curruũ nominauit. ¶ Argenti vero tãtam multitudinẽ fecit rex in hierosolimis abundare: quãti erãt & lapides Sed & lignis cedrinis quę primo non fuerant: sicut arboribus campos iudeę ita compleuit. Iussit autẽ & negociatoribus commertia ex egypto deferentibus vt venderent ei curruum cũ duobus equis dragmis argentis secentis: quos ipse regibus syrię & trans eufraten habentibus destinabat.
¶ Infatuatus Salomon per mulieres (quas contra moysi leges duxerat vxores) coluit earum ydola cui predicitur: post eius mortem in peccati punitionem regni diuiso. Atq; contra eum Adam Idumeorum rex iuncto sibi Raam cum multitudine latronum bellum mouit. Iusuper & hieroboam (quem Salo-

super tribum Ioseph principem constituunt) in eum surrexit Cui Achia propheta occurrens palium in
A duodecim partes diuidens significauit regni salomonis in duodecim partes diuisionem quarum de
cem esset accepturus vnde elatus populo sausit vt Salomone relicto regnum cōtraderet quod cogno
scente Salomon coegit eum fugere in egyptum.

Capitulum decimum.

QVi dum fuisset oīm regum alias rerū gloriosissimus atq; religiosissimus & prudentia &
3.r.c.11 diuitijs excelleret vniuersos qui añ eū hebreorū tenuerunt principatū non in his vsq;
terminū vitę suę permāsit. qñ relinquens solennitatū custodiā paternarū. non secūdū
similes actus rerum quas dauid prędiximus cōuersatus est: sed circa mulieres & vene
reā intemperantiam turpiter exardescēs. non prouincialium solūmodo delectationē
habuit fœminarū: sed etiā multas ex alienis gentibus duxit vxores. sydonias. & tyrias.
& āmonitides. & idumeas. & leges est pręuaricatus mosaycas quibus ille contradixit alienigenis mu
lieribus hebreos non misceri debere: & deos illarū cœpit colere vt mulieribus earumq; amori placuis
set cum legislator prędixisset ne hebręus alienę regionis vxores duceret ne forte illarum solemnitati
B bus mixtus: & deos earum coleret & a veneratione proprij dei pariter abstineret. ⸿Sed hęc quidem
despexerit salomon irrationabili amore cōstrictus: & ducens vxores principū isignium virorum filias
numero septuaginta. & trecētas concubinas: super has autem & filiam regis egyptiorum. Et repente
captus est ab eis ita vt earum sectaretur quoq; culturas: & ideo cogebatur fauoris sui eis pbere & de
lectationis indicia: vt more earum patrio viueret: & quę essent illis grata cōpleret. ⸿Etate siquidem
procedente & ratione propter tempus pariter infirmante: cū iam nō posset studia patria retinere deū
quidem proprium non solum illicitis vxoribus iugiter inhonorabat. Sed etiam ante hoc peccauerat:
& circa custodiam legum fuerat iam deceptus: qñ boū in eorum similitudines fecit quos in mare sub
iecit: & leonū quos in solio suo regali decoris cā disposuit. Nō enim hęc facere phas erat. dum optimū
& familiare paternę glorię & virtutis habuisset exēplum: quod ei propter dei pietatem fuerat relictū.
Hoc ergo non est imitatus. cum secundo eum deus per somniū patrem monuisset sequi in gloria hu
ius rei expers effectus est. ⸿Venit ergo propheta missus a deo dicens quia neq; iniquitas eius lateret
eum neq; diu in his esset letaturus interminatus simul quia ei quidem non auferret imperium quoniā
3.r.c.11 dauid patri eius fuerat promissum: moriente vero eo citius filium hoc amittere non tamen omnē ab
eo populum recessurum: sed decem quidem tribus eius traderet seruo: duas autem nepoti dauid hu
ius filio reseruaret. & propter illum quidem dilexit deum & propter hierosolymorum vrbem: in qua tē
plum habere decreuit. ⸿Hęc audiens salomon contremuit & valde turbatus est. Ex omnibus pene
bonis in quibus erat repente mutatus. ⸿Non multo tempore transeunte ex quo hęc ei ipsa proueni
re quę prędicta fuerant a propheta. ⸿Mox suscitauit super eum deus inimicum Adad nomine. Qua
rum inimicitiarum causa fuit huiusmodi. Hic adab puer erat genere idumeus de semine regio natus.
Qui dum ioab princeps militię dauid idumeam vastasset. & omnes qui armis vti poterant sex men
sibus peremisset: fugiens venit ad pharaonem egyptiorum regem. Quem magna largitate suscepit
C dedit eiq; domum & prouinciam ad habitandum. Et cum creuisset dilexit eum. ita vt ei vxoris suę so
rorem nomine raphim alias talphim daret vxorem ex qua natus est ei filius & inter filios regis nutri
tus est. Audiens ergo in egypto dauid mortem pariter & ioab. accedens ad pharaonem rogabat vt eū
ad propria remeare permitteret. Cumq; requireret rex cur hoc peteret. aut quid passus eum relinque
re festinaret. cum sepius ei importune & nimis insisteret atq; rogaret. tunc quidem dimissus non est:
sed tempore quo iam salomon in malis erat propter pręuaricationes prędictas. & dei pariter iram di
missus adab a pharaone venit in idumeam. Et cum iam non posset eam a salomone exercitu retolle
re quia multis pręsidijs reseruabatur: nec esset facilis eius inuasio: surgensq; inde venit in syram. Iun
3.r.c.11 ctus autem illic cuidam Raam nomine qui regem sophenę adrazarum dominū suam fugerat & pro
uinciam latricinijs deuastabat eiusq; amicitijs copulatus. cum haberet circa se latronum maximam
multitudinem ascendens & tenens syriam rex eius effectus est. Tunc quoq; discurrens israelitarum
prouinciam affligebat: & adhuc salomonem vastabat. Et hęc quidem hebręis prouenerunt per adab
⸿Inter hęc autem hieroboam filius nabath surrexit contra salomonem & quosdam cōtribules suos
secundum prophetiam olim sibimet dictam. Is cum esset puer a patre derelictus & erudiretur a matre
videns salomon robustum & nimis strēnuum eum super edificium murorum esse constituit: quando
munitionem propugnaculorum in hierosolymis fecit. Qui ita in hoc opere laborauit vt rex eum ap
probaret eiq; principatum militię super tribum ioseph conferret. ⸿Illo siquidem tēpore oū hieroboā
3.r.c.1 venisset hierosolymis occurit ei propheta de ciuitate sylo noīe achia. Quē dū salutaret deflexit cū pau
lulū ex itinere ad quēdā locū vbi nullus alius iteresset. & diuidēs suū paliū quo erat idutus i duodecim
ptes: iussit vt hieroboā decē ex his sumeret prędicens q deus hęc vellet vt scisso principatu salomo

Transgressio Salomōis & itēperantia circa mulieres quas contra leges Moysi duxit vxores vnde & ydolatra factus est.

In biblia habet. Fuerūtq; ei vxores quasi reginę septingēte & cōcubinę trecēte.

Prędicitur Salomoni i punitionē peccatorū regni post suam mortem diuisio

Turbatus Salomon audita reuelatione.

Adab idumeus contra Salomonem isurgit nota iimicitiarum causam.

Adab iūcto sibi Raā q ibiblia dr Razō cū multitudine latronū Syriā ascendēs factus est eius prouincię.

nis filio quidem eius propter promissionem dauid duas relinqueret tribus & illi decem quoniam salo mon in eo peccasset ex mulieribus earumq; diis quibus se improuise subbidisset. Sciēs inquit causam pro qua deus suam dilectionem a salomone subtraxit.esto iustus & eius custodi precepta:propositā habens palmam de pietate & honore dei precipuam talis vtiq; futurus qualem nosti fuisse Dauid. D

Elatus hieroboam ex pphete sermonibus suasit populo vt relicto salomōe regnū ei cōtraderet.

¶ Elatus itaq; hieroboam prophete sermonibus cum esset natura iuuenis fortissimus & rerum gran dium appetitor immensas non quiescebat sed cum venisset ad exercitum habens memoriam eorum 3.r.c.11 que ei dixerat achias.repente visus est populo suadere vt a salomone recederet & regnum ei contra deret. ¶ Cognoscens salomon eius voluntatem & dolum:querebat vt eum comprehēdens interime ret. Quod dum cognouisset hieroboam: fugit ad Sesach egyptiorū regem.& vsq; ad salomonis obi tum ibi moratus est ne quid pateretur lucratus est futuro seruandus imperio.

¶ Mortuo Salomone annorum nonaginta quatuor/qui octogita regnauit annis/Roboam eius filius successit in regno quo regnante(reuocato ab egypto hieroboam)seditio in populo fuit/ ipso Roboam spreto paternorum amicorum consilio & sequente iuuenum sentenciam/dura respondente & ab illo recedit populus. Adoramq; a Roboam missus pro populi reuocatione lapidibus iteremptus est. Et in hierusalem fugiens a tribu Iuda & beniamin rex cōstituitur reliqua populi parte hieroboam dominū suū acceptāte. Bellūq; mouere Roboā contra hieroboā prohibitus est a deo per prophetam. Capi.xj. E

Mors salomōis qui nonagita q̄tuor annorū regnauerat octogita. In biblia solū ponūtur quadragita quia sacra scriptura eos tm̄ annos exprimit qbus regnauit ante preuaricationem.

Mortuus est itaq; salomō valde lōgeuus q regnauit quidē annis octoginta.vixit aūt qnatuor & nonaginta & sepultus est i hierosolymis cūctos fœlicitate & prudētia & diuitijs reges ex cellēs.preter illa in quibus circa senectutē deceptus mulierū ardore p̄uaricatus est De qui 3.r.c.11 bus & de malis que pp̄terea prouenerunt hebreis oportunius explanabo. ¶ Post mortem vero salo monis in eius regno filio succedente Roboā ex muliere āmanitide noomas noīe procreato repēte mi serūt in egyptū principes populi & euocauerūt hieroboā. Qui dū venisset ad eos in ciuitatē sichimo rū:etiam roboam venit in eam. Placuerat enim vt illic venientes Israelite eū constituerent regē. ¶ Ad eūtes ergo eū principes populi simul & hieroboā rogabāt dicētes vt aliquid ei de seruitio relaxaret & melior esset patre cuius iugo fuerant pregrauati vt ipsi deuotiores essent & propter mansuetudinem potius q̄ timorem ei seruire diligerent. Qui dū post tres dies respōsurum se eorū petitionibus dixisset mox quidē eos suspectos fecit.cur non repēte que petebantur annuerit: non rem bonam & humanā esse iudicabant.& magis in iuuene.tamen & in eo quod cogitare se dixerat & nō repente negauerat spem aliquā faciebat. Qui conuocatis paternis amicis:tractabat cū eis quale deberet populo prebere

Consilium Roboam petit a paternis amicis qd̄ tñ non sequitur

responsum. Illi vero que deuoti facerēt naturā vtiq;vulgi scientes.monebant vt māsuete loqueretur ad populum:& cōmunius q̄ regius exigeret fastus:vt ita fauorem sibimet obligaret.dum naturaliter dili gebant subiecti mansuetudinem regumq̄ cōminationem. ¶ Tunc eū ille optimum consiliū/forsitam deo volente despiciens vocans adolescentulos secum nutritos eisq; pandēs seniorū consilium quod oporteret fieri iuuenes exquisiuit. Illi vero cum neq; iuuentus neq; deus meliora tractare pmitteret. monuerunt vt asperius responderet ad populū: & inferiorem suum digitum lumbis paternis diceret vastiorem.& seueritatem quam fuerant in illo comperti.in se multo potiorem agnoscerēt. ¶ In his de lectatus rex & credens sue dignitati regie conuenire responsum:dum die tertia plebs auditura venis set & omnis populus videretur esse suspensus vt verba regis audiret:credens aliquid fore clementius. F

Dura r̄ndēte roboā recedit populus ab ipsius regno pro maiori parte.

relinquens ille consilium seniorum respondit adolescentium. ¶ Hec autem voluntate dei gerebātur: vt que predixerat achias perducerentur ad terminū. Tunc ergo cuncti eius sermonibus velut opere 3.r.c.12 percussi.& dolentes quasi iam experimento ipsarum rerum que dicebantur afficerentur.indignati sūt & omnes pariter voce magna clamauerunt nichil sibi post illum diem esse commune ad genus dauid vel qui erant ex illo progeniti sed solum templum ei credere quod pater eius edificasset. Eumq; se in terminati sunt relicturos.& sic amare iracūdiam seruauerūt vt dum misisset rex roboam quēdam no

Adoram a Roboam missus vt populum ad cōcordiam reuocaret lapidibus interemptus est.

mine. Adoram super tributa cōstitutū qui eos aliquo mō mitigaret.& sermones qui petulāter ab eta te iuuenili fuerant prolati ad cōcordiam reuocaret.passi nō sūt.sed eū lapidātes iteremerūt. ¶ Quod dum vidisset roboam.credens quoq; se lapidandū:metuēs ne & ipse tale aliquid sustineret: ascendēs in currū fugiēsq; mox venit in hierosolymā. Et tribus quidē iuda simul & beniamin eū constituerūt re gē:reliqua vero plebs ab illa die recedens a filijs dauid:dn̄m sibi hieroboam cōstituit. ¶ Roboā vero

Bella Roboam mouere contra hieroboā phibitus est a deo p prophetam.

filius salomonis cōuētu facto duarū tribuū i quibus regnabat sumēs ex eis electos milites cētū & octo gita milia virorū cōtra hieroboā & cōtra populū eius dimicare cogitabat:q̄tenus eū subderet sibi bel 3.r.c.12 lo seruiturū phibitusq; est a deo p prophetam rāmeū vt bellū non inferret eiq; dicebat nō eē iustū vt aduersus cōtribules dimicaret.cū ab eo dei volūtate populus recessisset. Quo facto nequaq̄ egressus est ad preliū. Diuiso itaq; regno prius narrabo quecunq; hieroboam hierosolymitarū rex egit.deinde que roboam duarum tribuum rege gesta sunt explanabo. Sic etenim totius historie ordo seruabitur.

A ¶ Hieroboā rex israel ire ī hierusalē timēs neq; illuc populū adoratiōis causa ascēdere pmittēs cōtra deū puaricatus ē duas aureas vitulas totidēq; tēpla faciēs populūq; ad ydolatriā icitauit & sacerdotes ex oī tribu īstituit altareq; cōstructo ipse pōtifex factus sacrificiū imolauit quē Iadam propheta de ydolatria reprehendit futurā predicens penam dato pro rei certitudine signo ipsiusq; indignātis cōtra prophetam aruit manus que tamen postea ad prophete preces sanata est Capitulum.xij.

3.r.c.12 IGitur hieroboā constitutus rex in sichimorū ciuitate nō multo post dum Scenophegie festiuitas immineret cogitans hieroboam quia si permitteret populo vt dominū in hierosolymis adorare pergeret. & festiuitatē illic solemniter ageret penitentia duceretur & propter templum & propter dei religionem. forsitam & metuens ne eum quidem relinqueret. ad regem vero pristinū remearet: & ob hoc mortis pericula sibi imminerent: opus & malignum sua cogitatione molitus ē. Fecitq; duas vitulas aureas & totidem templa construxit. Vnum quidem in ciuitate betel: alium vero circa dan. que ad fontes iordanis minoris videtur existere. Posuitq; vitulas in templis quas prediximus ciuitatum. ¶ Et
B inuocans decem tribus quibus ipse regnabat. verbis cōtionem fecit ad populum: Viri cōtribuli nos se vos puto ꝙ omnis locus habebat deum: & non ostenditur locus in quo ꝓprie presens est: sed vbiq; semper exaudit & cultores suos intendit. Vnde non mihi videtur necessitatem vos pati ad hierosolymā ꝓperandi. ad hostiū vtiq; ciuitatem: & vt adoretis deum longo itinere fatigati homo quidem illic edificauit tēplum & ego feci duas vitulas aureas deo equiuocās. quarū vnam quidem in betel ciuitatem dedicaui aliam vero in dan vrbē cōstitui. quatenus quicūq; vestrū eis vrbibus sūt vicini ado
3.r.c.12 rent in eis deum. ¶ Cōstituāq; ex vobisipsis sacerdotes earum atq; leuitas: vt tribū leui nequaq̄ neq; aaron filijs egeatis. sed qui voluerit vester esse sacerdos. offerat vitulū deo & arietē vnū: qd & primū pontificē aaron fecisse dicūt Quod dū dixisset seduxit populū vt a patria religiōe recedēs puaricaretur leges
3.r.c12 ¶ Hoc itaq; hebreis malorū fuit initiū. Et qui cuncta sibi subiecerant defecerunt prelijs & in alienigenarū sunt dictione subiecti. Sed hec quidē oportune narrabimus. ¶ Igitur dum instaret septimo mense festiuitas volens ipse etiā ī bethel agere sicut due tribus ī hierosolymis celebrabāt añ vitulum quidē edificauit altare & ipse pontifex factus cū sacerdotibus ad altare cōscendit. ¶ Cūq; esset hostias & holocausta corā omnibus populis oblaturus. venit ad eū ex hierosolymis propheta nomine Iadan missus a deo. Qui stans in media multitudine suadente etiam rege faciens ad altare sermones. Deus inquit futurum quēdam esse p̄dicit ex genere dauid nomine Iosiam. qui temporis illius sup te falsos pimat sacerdotes: sed & etiam ossa horum populorum seducētium & erroneorum & impiorum sup te tunc simul exurat. Vt vero credant isti hoc futurum: signum eis hoc p̄dico faciendum. subito enim rūpetur hoc altare. & omnis pinguedo sacrificiorum super eum posita fundetur in terram. ¶ Hec dicente propheta. indignatus hieroboam manum extendit precipiens eum cōtinuo comprehendi. Cuius magnus mox effecta est arida nec valuit eā ad se denuo reuocare. sed habuit eā marcidam & solutam. Ruptūq; est repente sacrarium. & sicut propheta predixerat cūcta diffusa sūt.
C ¶ Cumq; videret veracē hominē & presentiam diuinam habere cognosceret: rogauit vt supplicaret deo quatenus eius dextera curaretur. Quo rogante deum manum sibi naturaliter restitutam gaude
3.r.c.13 bat. prophetamq; rogabat obnixe vt eius conuiuijs interesset. Iadan vero dixit non se pati vt ingrederetur ad eum. nec panem aut aquam in ciuitate gustaret hoc sibi preceptū a deo: dicens vt etiam & alio q̄ vnde venerat itinere remearet. Huius igitur abstinentiam rex miratus: erat in timore positus: & per mutationem rerum ex his que dicta fuerant non prospera sibi immīnere credebat.

Hieroboā israel rex timēs ire in hierusalē neq; populū illuc adorationis cā ire permittens puaricatus est cōtra deū duas vitulas aureas totidemq; templa fecit. Instituit sacerdotes de oī tribu quia tribus leui noluit cōsētire ei. Initiū malorū hebreis Iadā propheta quē quidē dñt abdo a deo missus hieroboam de ydolatria reprehendit futurā ei pœnā predicēs dato pro rei certitudinē signo. Hieroboam indignatus cōtra prophetā aruit eiusmanusque postea ad p̄ces prophete sanata est.

¶ Malignus senex falsusq; propheta timens regio honore priuari Iadam dei prophetam mendose decipiens redire secumq; prandere coegit. Quibus pariter epulantibus deus iadan apparuit futura supplicia sibi predicens peneq; qualitatē declarauit cuiq; remeanti in hierusalem occurrit leo & deijciens eum de asino peremit cuius corpus fa sus propheta sepeliuit filijs precipiēs vt cum eo sepelirent. Et regi hieroboam adulatoria verba contra boni prophete monitionem confixit. Capitu.xiij.

3.r.c.13 ERat autem quidem in ciuitate senior malignus homo falsusq; propheta quem hieroboam malignis studijs honorabat cum eo dicente que illi grata forent crebro deciperetur. Iste quoq; tunc erat in lectulo propter senectutis infirmitatem. Filijs autem indicantibus ei prophetam qui de hierosolymis illic venerat & de signis effectis & quomodo arefacta manus dextera hieroboam illo orante fuerat restituta. metuens ne peregrinus esset melior apud regem & potiori honore ftueretur: precepit filijs vt ei repente ad iter asinum prepararent. Quibus preceptum festinanter implentibus: ascendens prosecutus est prophetam. & inueniens eum sub alta & vmbrosa ilicis arbore quiescentem. salutauit p̄imum deinde culpauit cur apud eum non intrasset & esset eius hospilitate participatus. Quo dicen-

Falsus propheta timens ne regio honore priuaretur dei prophetam mēdose decipiēs redire secū coegit.

te ſe a deo vt prohibitum apud quemq̄ in illa ciuitate guſtaret. nō inquit prohibuit diuinitas vt me-
am menſulam deuitares. Nam et ego propheta ſum: & in ea tecū religione communis. & aſſum nūc
miſſus a deo: quatenus te commeſſurum ad me deducam. Ille vero credens mentienti reuerſus eſt. D
Quibus adhuc prandentibus & pariter epulantibus deus apparuit Iadan. eiuſq; mandata preuari- 3.r.c.
cantem dixit ſupplitia ſuſtinere: & qualitatem pene continuo declarauit: leonem ei occurſurum in
itinere quo laceraretur fatus eo: quod ſepultura patria priuaretur dixit. ¶ Hec autem facta reor vo-
luntate diuina vt hieroboam nequaq̄ iadan verba metueret: quaſi fallacis & ita deffuncti. ¶ Reme-
anti ſiquidem Iadan rurſus in hieroſolymam occurrit leo: & deijciens eum de aſino peremit. Et aſi-
num quidem in nullo nocuit ſed cum eo ſedens & illum & corpus prophete magna tuitione ſeruauit
donec aliqui iter agentium videntes hoc venienteſq; in ciuitatem falſo prophete nunciarent. ¶ Qui
miſſis filijs eius corpus deuexit in ciuitatem ſplendidaq; pompa eius celebrauit exequias. precipiēs
filijs vt ipſum mortuum cum illo ſepelirent dicens q̄ omnia quidem vera eſſent quecunq; ille pro-
phetaſſet aduerſus illam vrbem & altare & ſacerdotes. necnon & contra falſos prophetas. & q̄ ipſe E
poſt mortem non pateretur iniuriam ſi cum eo ſepultus & eius oſſibus copulatus propter ſocietatē
oſſium non poſſet agnoſci. ¶ Sepeliens ergo prophetam & filijs iſta precipiens. cum eſſet malignus
& impius: acceſſit ad hieroboam eiq; dixit. Quare turbatus es verbis fatui viri. Cumq; illi rex de ſacra
rio & manu ſua narraret ſancte & verum prophetam egregiū eum vocans: cœpit deſtruere eius opi
nionē: & veri ſimilibus vtēs rerum geſtarum creditam imminuit veritatem. ¶ Nitebatur enim ſuade
re ei quia pro labore portandi multa ſacrificia eius manus obſtupuiſſet & deinde cum requieuiſſet 3.r.c.
ad naturam propriam denuo remeaſſet. Altare autem cum prius fuiſſet vacuum ſuſceptis multis ho
ſtijs & ingentibus propter onus impoſitorum fuiſſe ruptum: & cecidiſſe diceba. Significauitq; ei ſi-
mul ita mortem eius qui hec ſigna predixerat: eo q̄ fuiſſet a leone diſcerptus: & nichil quod eſſet ꝓ
pheta locutus. ¶ Hec ergo dicens. regi ſatiſfecit. eiuſq; mentem penitus auertit a deo & a ſanctis ope
ribus: & ad actus impios euocauit. Qui rex tantam contumeliam diuinitati fecit. & ita contra leges a
trociter inſiluit: vt nihil aliud quotidie quereret q̄ vt aliquid noui ſuper ea que iam perpetrauerat
ſcelera cumularet. Igitur de hieroboam hec in preſenti dixiſſe ſufficiat.

Prophete dei cū filio ꝓpheta prādentis deus apparēs ſuppli cia ei futura pe neq; qualitatē declarauit. Falſus prophe- ta dei prophe- tā ſepeliuit ſecū eligēs ſepultu- rā eiuſq; cōfir- mās ꝓphetiam

¶ Roboam Salomonis filius in ſorte iuda & beniamin communitiſſimas ciuitates conſtruxit ad
quem ſacerdotes & leuite & quicunq; erant iuſti de populo proprias ciuitates relinquentes in hie-
ruſalem pro adorando deo venerunt. Cui vxores decem & octo (inter quas Macham abſalon filia
ex qua Abiam filium habuit) & concubine triginta/ filijq;. xxviij. & filie. lx. Quinq; ex rerum abun-
dantia depriuatus obſidetur in hieruſalem a Seſach egypti rege. Quam captam egypti rex fœdera
non ſeruans templumq; expoliauit vbi pro lanceis aureis & clipeis ereis in eodem modo Roboam
ipſe reſtaurauit. Quo mortuo etatis ſue anno quinquageſimo (quorum decem & octo regnauit) fi-
lius eius Abias in regno ſucceſſit.

Capitulum. xiiij.

Illius autem ſalomonis roboam qui ſicut predixi ſuper duas regnauit tribus edificauit mu- 3.r.c.
nitiſſimas ciuitates & magnas bethleē & ichā & Thelos & bethſuram. & ſocho & odollaꝫ
& hippam & Meream & zipha. & adoram: lachis. & zecheram. & elon hebron. Has quidē F
in ſorte iuda primas edificauit. Fecitq; & alias precipuas in ſorte beniamin muroſq; circun
dans cuſtodes inſtituit vniuerſis & principes: multumq; frumentum ſimul & vinum & oleum. & alia
que ſingulis ciuitatibus pro cibarijs eſſent neceſſaria largiſſima libertate contradidit: iſuper autem
& ſcuta & iacula nimis innumera. ¶ Conuenerunt autem ex omnibus Iſraelitis ſacerdotes ad eū in
hieroſolymam pariter & leuite. & quicunq; alij de populo erant boni vel iuſti relinquentes proprias
ciuitates vt culturam dei in hieroſolymis exhiberent. Minime libenter audiebant dum compelleren
tur vitulas adorare quas fecerat hieroboam & auxerunt roboam per tres annos imperium. ¶ Qui cū 3.r.c.
cognatam quandam duxiſſet vxorem. & tres ex ea ſuſcepiſſet filios: poſtea quoq; duxit nomine ma
cham natam de thamar filia abſalon que & ipſa videbatur eſſe cognata. de qua natus eſt ei filius ma
ſculus quē abiam appellauit. Habuitq; filios & ex alijs coniugibus ſed ſuper oēs potius diligebat ma
cham. ¶ Habuit autē lege ſibi coniunctas vxores decem & octo. cōcubinas triginta. Et filij quidem
ſunt ei nati octo & viginti: filie vero ſexaginta. ¶ Succeſſorē ſui regni cōſtituit abiaꝫ & macha ꝓcre
atū cui & theſaurū & munitiſſimas tradidit ciuitates. ¶ Reor eṁ quia ſepius cauſa malorū & iniqui-
tatis exiſtat hoībus magnitudo rerū: eorūq; ad priora cōuerſio. Vidēs nāq; roboā regnū ſuū his cre- 3.r.c.
mētis augeri: ad ipias & iiuſtas cōuerſus ē actiōes & ſpuit dei religionē: ita vt populus eius miraretur
iniquitatē. Cū moribus nāq; pricipū: corrūpitur cōuerſatio ſubiectorū. Et cū viderint illorū luxurias
ſue caſtitatis merita reſpuētes: quaſi virtutē eorū imitari nitūtur illecebras. Nō eṁ opera principum
approbari viderentur niſi etiam ſimilia agerent. Hoc igitur accidit ſubiectis roboam. Nam cum ille

Roboam filius Salomonis mu nitiſſimas ciui- tates in ſorte iu da & beniamin edificauit. Sacerdotes & leuite & quicū q; boni & iuſti be populo pro prias ciuitates relinquente ad Roboam ī hie- ruſalem ꝓ deo adorādo vene- runt. Succeſſor Roboam Abia cui theſaurum tradidit. &c.

ageret impie & iniq;: studebant & illi non esse iusti: ne rex videret offēdi. ℂ Quapropter vidicē sup
3.R.c. hebręos misit deus regem egyptiorum nomine Sesach quinto anno regni Roboam cum multis mi
14. libus exercitum castrametatus ē. Sequebātur eni eũ currus mille & ducēti. equitũ vero sexaginta mi
A lia: & quadragita peditũ: quorũ plurimas habebat lybios & ethiopes. ℂ Inuadēs itaq; hebreorũ re
gionē munitissimas roboam ciuitates sine dimicatione detinuit. & nouissime armatus ad hierosoly
mã venit vbi roboam & eius exercitus propter miliciã Sesach tenebatur inclusus: deũq; rogabat vt
eius victoriam salutemq; conferret. Quos tñ non exaudiuit deus. nec eis pugnaturis spem victorię
ꝑmisit. Propheta eni semeias ait deũ eis interminari eos relictũrũ sicut ipsi eius videbatur deseruisse
cultura hęc audientes: animo sunt soluti. Et dum nullam viderent in se salutem confitebantur omēs
quod eos iuste despexerit. cum ipsi circa eum impie crudeliterq; gessissent: & eius legitima confudis
set. ℂ Quos vidēs deus ita deiectos & ad patientiam esse deductos. non se perditurum eos per pro
phetã dixit. sed egyptijs tamē fore subdendos vt agnoscerent vtrum hominibus seruire esset ifatiga
3.R.c. bilius: an certe deo. ℂ Capiens ergo Sesach non lege bellica ciuitatem: sed pactis pręcedentibus ro
14. boã eum suscipientē: ꝑpter timorē. igressus fœdera nõ seruauit. sed templum expoliauit. & thesauros
dominicos & regios exhauriuit. auri & argenti multa milia & inumerabilia secũ deuehens ornamen
B ta: & nihil oĩno illic derelinquēs. ℂ Abstulit aũt & aureas lãceas & scuta que rex fecerat salomõ. sed
neq; pharetras aureas dimisit. quas dauid sũptas a rege sophenę deo dicauerat. Q đ cũ idē Sesach
fecisset: ad ꝑpria remeauit. ℂ Meminit & huius ꝑlij & herodotus halicarnaseus: q̃ solũmõ circa regis
nomē errauit. Sʒ quia gētes alias multas iuasit. & palestinã syriã subiugauit: capiēs sine ꝑlio cũctos in
ea regione degētes. qđ nostrã gentē subditã egyptijs indicare vult. Ait eni quomodo & statuas aure
as qui se sine ꝑlio tradiderũt reliquerit. & mulierũ geitalia in eis celauerit. ℂ Roboã etem rex noster
ei tradidit sine pręlio ciuitatē. Dixit aũt & ethiopas ab egyptijs didicisse genitaliũ circũcisionē phœ
nices aũt & Syri i palestina fatetur hoc se ab egyptijs didicisse & palã ē. qñ alij nulli circũcidãtur syrio
rũ i palestina habitãtiũ ꝑter nostros. Sʒ de hijs sentiat quisq; vt voluerit. ℂ Igitur discedēte Sesach:
3.R.c. roboã rex pro aureis lãceis & clipeis erea eiusdē numeri fecit. & custodibus regalibus seruãda tradi
14. dit. Et qui cũ splēdido pricipatu & claritate rerũ debuerat iperare: sub multo silētio & timore regna
uit. Fuitq; hieroboã regi cũctis tēporibus inimicus. ℂ Mortuus: aũt cũ vixisset ãnis quiquagita & se
3.R.c. ptē: i qbus regnauit annis decē & octo. Vir supbus & fatuus & nolēs paternis amicis credere. ꝑdide
14. rat pricipatũ. sepultusq; ē i hierosolimis i tumulis regũ. ℂ Roboã itaq; successit i regnum filius abias:
cũ hieroboã octauũ & decimũ annũ haberet in regno. Et hęc quidē huiusmodi fine cõsumpta sunt

ℂ Crescentibus hieroboam iniquitabus Abimen filius eius egrotauit Achias quoq; propheta ip
sius vxori (quę mutata veste se peregrinam fingebat) futuram super maritum calamitatē regniq; sui
exterminationem pręedixit mandans vt ei denunciet. Qui nichil horum cogitans bellũ contra Abiã
filium Roboam / maximo pręparato exercitu / mouit vbi maxima hebreorum cedes nunq̃ similes co
gnita fuit & belli victoriam Abia obtinuit Qui paruo tempore post hanc victoriam superuiuēs an
no regni tertio obijt / relictis duobus & viginti filijs filiabus autem decem & septem ex viginti septem
vxoribus. Cui in regno filius eius Asa successit.

Capitulum.xv.

C Onsequēs est nũc de hiroboã dicamus: queadmodũ & ipse fuerit conuersatus. Is eni non quieuit iniquitates facere corã deo: sed quotidie in excelsis mõtibus erigebat aras. & sacer dotes de populo faciebat. Cõtra quas ipietates supplicia nõ post multũ tp̃s i eius caput & totius gñatiõis ipsius erat relatura diuinitas. ℂ Illa siquidē tēpestate cũ eius filius noĩe Abi
3.R.c. mē egrotaret dixit vxori suę vt mutata veste priuatũ scema suscipiēs iret ad achiã ꝑphetã. asserēs eũ
14. virũ esse mirabilē & futura ꝑdicere. q etiã de regno ei significasset. & ab eo quasi pegrina reqreret. si
puer lãguorē posset euadere. Que mutata veste sicut maritus ei ꝑceperat: venit i sylo ciuitatē vbi mo
rabat achias. Cũq; foret domũ illius ingressura. cũ iã esset. ꝑphetę visus senectute grauatus apparuit
3.R.c. deus vtrũq; denũciãs: & quia hieroboã regis ad eũ veniret vxor. & quid deberet ꝑ quibus aderat re
14. spõdere. Qua i eius domo veniēte veluti priuata simul & peregrina: ille clamauit. Ingredere vxor
hieroboã. Quare te celas? Deũ latere non potes. qui mihi & te venturã esse denũciauit. & imperauit
quę dicã tibi. Reuertere igitur ad maritũ & dic ei hęc pręcepisse deũ. Q m̃ te magnũ ex paruulo &
nihil existēte cõstitui regē & scindens regnũ a genere dauid tibi contradidi tuq; horũ nõ recordatus
meãq; religionē deserens fusilesq; deos efficiēs. illos potius honorasti: deijciã te denuo & omē genus
tuũ exterminabo. & canũ voracitati volatiliũq; ꝑbebo. Et quidam a me suscitabitur rex totius po puli
qui de gente hieroboã nullũ penitus remanere permittat. Participabitur autem isto supplicio etiam
populus & hac terra copiosa priuabitur & trans eufratem vlterius dispergetur: quando cuncti regis
impietates secuti deos ab eo factos adorauerunt & meam religionem venerabilem reliquerunt. Tu

Sesach ęgypti rex cõtra roboã

Exercitus Sesach numerus cõtra roboam.

Roboam obsidetur in hierusalē qui ad deũ recurrens non est exauditus.

Herodotus meminit huius belli.

Pro aureis lanceis & clipeis erea i eodem numero fecit Roboam. &c.

Mors roboam anno etatis sue quiquagesimo quoruʒ decē & octo regnauit.

Iniquitates hieroboam quotidie augmentabantur.

Abimen q i biblia Abiã hieroboã filio egrotante vxorē ad prophetam Achiã mittit. &c.

Achias ꝑpheta ad vxorē hieroboam / ipsa se priuatã & peregrinã segētē / futura ꝑdixit mãdãs ei vt marito denũciet &c.

vero mulier hęc marito festina renunciare. Filium vero tuum inuenies esse deffunctum: namq; igrediente te ciuitatem spiritum mox amittet. Sepelieturq; plãctu populi cõmuniter honoratus. Hic nã q; solus ex genere Hieroboam bonus fuisse videbatur. ¶ Hoc ergo propheta dicente. exiliens turbata mulier de morte filij lamentãs per viam festinanter ibat lugens & ingemiscens. filium vtiq; quẽ in spe reliquerat viuum vlterius non visura. quem cõtinuo moriturum esse crederet Quę dum venisset in ciuitatem. filium quidem sicut propheta dixerat inuenit extinctum. regi vero cuncta narrauit.

D 3 R. ca 14. 3. r. c. 15

Bellum hieroboã cõtra Abiã filiũ Roboam.

¶ Hieroboã itaq; nihil horum cogitans. multo exercitu congregato contra Abiam filium Roboam qui in duabus tribubus patri successerat castrametatus est despiciebat em̃ illũ ꝑpter etatẽ. Qui dum hieroboã iuasionẽ audisset: obstupefactus est. Verũtamẽ vltra prudẽtiã iuuẽtutis spe bellandi roboratus. electo ex tribubus duabus exercitu occurrit hieroboã ad quendam locum qui vocabatur mõs amorreorum & castra circũfigẽs bello necessaria ꝑparabat. Erat em̃ exercitus eius quadragita milia virorum. Hieroboam vero manus duplex erat.

Exercitus abię numerus.

¶ Cũq; exercitus ex vtroq; ad opus bellicum & certamina committẽda esset iã in acie cõstitutus instãs in loco excelsiore rex abias manu silẽtiũ imperauit & hieroboã petit vt cũ quiete prius audiret. Factoq; silẽtio: cœpit hęc dicere. Nec vos eqdẽ ignoratis principatũ deus dauid & eius soboli in tempore vniuerso cõcesserit. Miror quomodo recedentes a meo patre seruo hieroboam indecenter adheseritis & cũ eo nũc pugnaturi contra eos quia deo regnare decreti sunt aduenistis. vt eorũ regnum his pręlijs auferatis. Hactenus itaq; regnum hieroboam: iniuste detinuit: quod non reor maiore eũ tempore possessurum. Qui deo pœnas etiam de ꝑterito nunc soluens ab iniquitatibus iniurijsq; cessabit. quas ei hactenus iferre presumpsit. Sed & vos talia perpetrare coegit qui nullam a meo patre passi contumeliam sed tantũ quia non quę vobis placerent in cœtu locutus est malignis hominibus credens: illum quidem vt putatis ira faciente reliquistis. Quod autem verius est. a deo nos & eius legibus abstraxistis cum potius ignoscendum fuerat non verbis solummodo durioribus viri iuuenculi & contentionis ignari sed etiam qui ad aliquã difficultatem operis per iuuentutem fuisset & insipientiam perducẽdus propter salomonis patris illius beneficia sepe vobis collata quia venia danda vtiq; est: peccatis filiorũ pro beneficijs & affectu parentum. Vos autem nihil eorum cogitastis neq; tunc neq; modo sed venit super nos tantus exercitus Vel in quo de victoria confiditis? An in vitulis aureis & aris in nemoribus alias in montibus constitutis: quę vestrę sunt impietatis & non religionis indicia. An certe spem vobis multitudo prębuit: qa castra nostra transcendit. Sed nulla virtus illic est. vbi licet cum multis milibus aliquis pugnat iniuste Solummodo enim iusticia & pietate diuina spes victorię consistit immota quę scilicet apud nos seruantes a principio leges & deum proprium venerãtes quẽ nõ manus de putrescibili silua fecerũt nec excogitatio mali regis pro populi seductione construxit: sed cuius est opus principiumq; finisq; cunctorum. Vnde suadeo cito eorum nunc vobis vt penitentiam pręteritorum habeatis & meliora cogitantes dimicare cessetis paternasq; leges recolatis: & quicquid ad magnitudinẽ tante fœlicitatis euexit. Hęc equidem abias locutus est ad populum.

E

Nota vbi requirẽda est spes victorię in bello.

¶ Adhuc eo loquẽte quosdam militum hieroboã latenter immisit vt abiam ex aliquibus partibus circundarent quas exercitus non videret. Qui cum inter hostes apparuissent: exercitus quidem eius turbatus expauit. Abias autem confortabat eos. & in domino spem habere poscebat. Tunc illic pariter inuocantes dei solatiũ sacerdotibus tubis canẽtibus clamore hostes aggressi sunt. Etenim audaciam ac iuuentem dissoluit deus exercitum aũt abia fecit excelsiorem. Nam quanta in nullo bello refertur cedes fuisse commissa. & neq; grecorum neq; barbarorum referunt historię Abia autem & filij Iuda & Beniamin de exercitu hieroboam mirabilẽ & famosissimam perceperunt deo conferente victoriam. Quinquaginta enĩ milia hostium bello prostrata sunt. eorumq; munitissimas ciuitates dirupuerunt insuper Bethuliam eiusq; regionem forti dimicatione tenuerunt. Hieroboã itaq; hac perditione fatigatus: nequaq̃ virtutes habuit q̃to cumq; tẽpore post hęc abias vixit. Qui tamen post hãc victoriam paruo tempore superuiuens obijt cum regnasset annis tribus & sepultus est in paternis monumentis. Reliquit autem filios quidem duos & viginti. filias autem decem & septem. quos om̃es de vxoribus viginti & septem procreauit. ¶ Huic successit in regnum filius asa. cuius iuuẽculi fuit mater nomine Maacha. Quo regnante omnis prouincia Israelitarum pace potita est annis decem. Hoc ergo abiaȝ filij roboam nobis gesta sunt tradita.

F 3. r. c. 15 3. r. c. 15

Victoria Asię cõtra hieroboã

Maxima hebręorum cedes nũq̃ similis cognita.

Mors abię ãno regni tercio.

Filij Abię duo & viginti. filię autem decẽ & septem ex viginti & septẽ vxoribus.

¶ Mortuo hieroboam rege Israel anno regni sui vigesimo secũdo regnauit filius eius Nadab solum duobus annis quo mortuo Baasa Mechili filius oẽ hieroboa genus secũdũ prophetę dictum interemit. Tũc quoq; rex hierosolymorũ Asa moribus egregius & virtutibus ꝑclarissimus Ethiopes debellauit (sibi deo victorię signum ꝑbente) quibus deuictis ipsi in hierusalẽ cum pręda redeunti. Azarias propheta obuiam venit futura prędicens quod audiẽs rex & populus gauisi sunt pręcepitq; rex pes omnem prouintiam diuina mandata summo studio obseruari.

Capitulum. xvj.

Mortuus est autem hieroboam rex decē tribuum.cum viginti & duobus annis tenuisset im
A perium:successitq; eius filius nadab. ¶ Secūdo iam anno regis asa transacto regnauit hie
3.R.c. roboam filius annis duobus patris impietate maliciéq; concordans.In his autem duobus
14. annis castrametatus est contra gabathon alias Gebethō ciuitatem palestinorum.Cumq; eam foret
obsessione capturus: dolum passus a quodam amico nomie baasa.mechili filio:mortuus est.¶ Qui
3.r.c.15 post obitum eius potitus imperio.omne genus hieroboam interemit: & venit vt secundum prophe-
tam dei alij quidē cognatorum hieroboam in ciuitate mortui lacerarentur a canibus atq; consume-
rentur:alij vero in agris a volatilibus deuorarentur.Et domus quidem hieroboam pro eius iniquita-
te atq; ípietate hac vice dignam pertulit vltionem.¶ Rex autem hierosolimorum asa.dum moribus
esset ęgregius. semperq; ad diuina respexerit.nihilq; gereret neq; cogitaret quod nō esset pietati cō
3.r.c15 ueniens:aut ad legum custodiam pertineret:suum composuit regnum abscindens cunctam ab eo ne
quitiam.& ab omni macula mundans.¶ Habuit autem exercitum electorum virorum arma geren-
tium scuta & lanceas de tribu quidem iuda trecenta milia:de bēiamin aūt scuta arcusq; portātiū du
centa quinquaginta milia ¶ Cumq; iam decē regnasset annis.castra contra eum mouit cum magno
nimis exercitu zara rex ethiopię ducens pedestrium nonaginta milia. equestrium vero decem mi-
lia:currusq; trecētos. Qui dum vsq; ad ciuitatē morisan quę est in tribum iuda cum exercitu suo venis
set occurrit ei asa & castris contra eum positis in quadam conualle nomine sabata non procul a ciui-
tate.cum vidisset ethiopum multitudinem:poscebat a deo cum clamore victoriam. & vt tam multa
milia hostiū ipse pimeret.neq; enim in alio confidendum esse dicebat q̄ in eo q possit etiam paucos
multorum potiores ostendere & facere infirmos fortissimis prevalere ¶ Hęc orante asa.signum vi-
B ctorię deus ostendit:& cum gaudio diuinitatis auxilio bello cōgressus.multos ethiopum percutit &
conuersos in fugam persecutus est vsq; ad geraritiden regionem. Relinquentes autem occisionē ho
stiū ad direptionem ciuitatis gerareth quā cœperant eorumq; castrorum protinus accesserūt. ita vt
tollerent aurum multumq; nimis argentum.prędāq; deueherent valde mirabilem.camelos & subiu-
galia:& pecudum greges innumeros.¶ Asa igitur & eius exercitus sumpta huiusmodi a deo victo
ria atq; pręda in hierosolymis remeauit.quibus venientibus occurrit in via azarias nomine prophe
ta.& pręcipiens vt paululū itineris a gressu abstinerent.cœpit ad eos dicere quia illa victoria fuisset
eis a deo concessa.eo ꝙ iustos se sanctosq; seruassent. & omnia dei voluntate fecissent.Quos in eius
mādatis permanētes dixit semper hostibus pręualere.& habituros diuina virtute fœlicitatē.relinquē-
tes autē eius religionē in cōtraria deuenire.futurūq; tēpus in quo nullus inueniretur verus propheta
in eo populo neq; sacerdos qui iuste aliquid respōderet.Ob q̄ rem & ciuitates subuertādas.& gentē
in omni terra disseminandā & vitam miserabilem & inopem habituros.Suasitq; eis vt dum hoc ha-
berent bene agerent.& nequaq̄ a diuina deuotione recederent.¶ Hęc audiēs rex & populus sūt ga
C uisi.multūq; studiū & oēs in cōmune.& singuli circa iusticiam exhibebant:misitq; rex i omnē proui-
ciā pręcipiēs vt legitima diligenter vbiq; seruarētur. Sic igitur asa regis duarū tribuū actio gerebatur.

Laus Asa regis & virtutes.

Exercitus Asę numerus.

Exercitus regis ęthiopię cōtra Asa numerus.

Asa/ cui oranti deus victorię si gnum prębuit/ ęthiopes vincit

Asa rex per prouīciā omnē pręcepit diuia mādata obseruari.

¶ Baasa Israel regi Gymō propheta/ qui in biblia hieu appellatur/ a deo missus omē genus suum
propter peccata sua exterminandum fore denunciauit.Qui obstinatus a malo nō quieuit sed exerci
tu sūpto Ramath obsidebat & regis Asa puiciā volens iuadere sed perēptus a Creone baasa non ha
buit tēpus pugnādi aduersus Asa.Quo mortuo successit filius eius hela quē zamarias/ qui i biblia di-
citur zambri/ occidit & regnauit in Israel oīno deleta domo baasa.qua morte audita exercitus Am-
ri regē cōstituit.Et fugiēs zamarias seipsum in regia domo concremauit regni die septimo & diuisio
fuit populi in duas partes. sed occiso Themam solus regnauit Amri duodecim annis quo mortuo
successit filius eius Acab.Sed & Asa propter iusticiam ac pietatem ad longuam fœlicemq; peruenit
senectutē. quo mortuo āno regni sui quadragesimo secundo regnauit filius eius Iosaphat.Cap.xvij.

3.r.c.15 Euertar autem ad regē Baasam qui israelitico populo pręsidebat occideratq; filium hiero-
boam nadab & eius tenuerat principatum.Is enim in thersa ciuitate degens & habitaculum
ibi constituens.regnauit quidem annis viginti & quatuor:sed fuit malignus & impius vltra
hieroboam & filium eius & populum multis malis afflixit:& deo iniuriam fecit. ¶ Qui mittens ad
eum gymon prophetam prędixit & se & omne eius genus exterminaturum.& eisdem malis quibus
3.R.c. domum hieroboam perdiderat/ perditurum.qđ rex ab eo constitutus beneficium non repensauit.vt
16. iuste & pie populo pręsideret.quę primitus ipsis prodessent:deinde deo gratissima semper forēt sed
magis imitatus est pessimum hieroboā.cuius dum perisset anima:viueret tamē eius in isto maligni-
tas. Dicebatq; supplicium malorum illius hunc habiturum:qui ei simul extitisse videbatur. ¶ Baasa
autem q̄uis per prophetam audisset futuram sibi suoq; generi pro cōmissis delictis vltionem tamen
de reliquo non quieuit.neq; respexit ꝙ male agendo deperiret nisi gloriose penitēdo ꝑ malis pręte-

De baasa rege isrł peiore hieroboam.&c.

Denūciatio punitiōis Baasa p Gymō/ qui i biblia vocat hieu a deo missum.

Baasa sūpto exercitu Ramath obsidebat.

Asa ad damascenorū regē mittente ab eo contra baasa auxilium habuit.

ritis a deo veniam mereretur:sed tanq̄ illi quibus premium proponitur laborare non cessāt donec ad
proposita veniant: sic & baasa propheta dicente sibi futura.tanq̄ si ad magna bona concurreret in D
perniciem sui generis & totius domus interitum peior fieri quotidie non cessabat.Nāq; velut athleta nequitię in his agebatur malis. ¶Nouissime vero exercitu sūpto obsidebat ramath. quę quadraginta stadijs ab hierosolymis aberat.eamq; capiens cogitauit:vt in eam exercitū derelinqueret:quatenus exinde procedens terram asa regis inuaderet. ¶Metuens etiam asa conamen hostis & cogitans quia posset exercitus qui ramath cœperat eius violare prouinciam:misit ad regem damascenorum legatos.simul & aurum & argentum petens ab eo solatium:commemorans quia amicitiam antiquitus habuissent Ille vero & pecuniarum opulentiam grate suscepit & solatia prębuit.soluens amicitiam quam habuerat cum baasa misitq; ad ciuitates quę baasa videbātur imperio subiacere vt eas affligeret. Qui alias quidem incenderunt alias depopulati sunt.id est eleom. & abelan & alias multas. ¶Hęc audiens rex israelitarum. ędificare quidem ramatham atq; munire cessauit:enimuero cū studio festinauit vt proprijs ferret auxilium. 3.r.c.16
Igitur asa apparatu edificiorum quem baasa congregauerat construxit in eo loco duas fortissimas ciuitates:quarum vna gabaa altera vero masphavocabatur.

Mors baasa regis cui successit filius eius Hela

Zamarias q̄ in biblia dicitur zābri occidit helā filium Baasa & regnauit ī israel deleta omnino domo baasa.

Zamarias fugiens Amari q in biblia dicit amri seipsum concremauit die regni septio in domo regia.

Samaria vnde dicta est.

¶Mortuo Amri successit ei filius Achabus q in biblia dicitur Acab.

¶Asa regni sui quadragesimo primo obijt cui successit eius filius iosaphath.

¶Et post hęc tempus non habuit iam baasa pugnandi aduersus asa.peremptus est enim a creone:& sepultus quidem in ciuitate thersa.Cui successit filius hela. 3.R.c.16.
¶Hic cum regnasset duobus ānis defunctus est quem occidit zamarias equorum ordinis dimidij priceps. Nam dum epularetur apud dispensatorem suum nomine osa alias Arsa suasit quibusdam equitibus vt subito discurrentes cum armigeris & principibus desolatum reperientes occiderent. Illi namq; cuncti circa obsidionem gabatheę ciuitatis in palestina positę occupati videbantur. Perimens itaq; hela regem princeps equorum zamarias:ipse regnauit.& omne baasa genus secundum prophetam gymon interemit. 3.r.c.16
Eodem namq; modo eius domus propter impietatem radicitus est euulsa sicut genus hieroboam perisse descripsimus. ¶Exercitus autem qui gabathon obsidebat audiens quod de rege contigerat:& q̄ zamarias occidens eam inuasisset imperium. & ipsi principem suum amari constituere regem. Qui gabathena vrbe mouens exercitum. venit in thersa. Et accedēs ad ciuitatem:manu bellica eam cœpit 3.r.c.16
Zamarias autem videns ciuitatem fuisse detentam:fugit ad locum aulę regię secretiorem:& succendens eam semetipsum pariter concremauit cum regnasset diebus septem. ¶Moxq; israelitarum diuisus est populus.& alij quidem theman regnare volebant alij autem amarin.cumq; vicisset pars amarin:interemptus est theman:& in toto exercitu regnauit amarin. E
Trecesimo autem āno regis asa: amarin suscepit imperium & tenuit annis duodecim. Quorum sex quidem annos in thersa fecit/reliquos autem in ciuitate quę Marron appellatur a grecis vero Samaria. ¶Hic autem nominauit eam samarion.a samaro quodam:qui ei montem venundauerat in quo constituerat ciuitatem. ¶In nullo autem differebat priorum regum nisi quod peior erat. Oēs enim querebant quatenus suis impietatibus quotidie populum facerent a deo recedere:& propterea deleuit eos & nullum permisit eorum genere superesse. ¶Et is ergo defunctus est in samaria:successitq; ei filius achabus. Ex his nāq; cognoscitur q̄tam prouidentiam humanarum rerum probatur habere diuinitas:& quomodo bonos quidem elegit malos autem abhorret & a radice dispersit. F
Israelitarum deniq; reges propter suam iniquitatem & iniusticiam alter super alium irruentes.multi paruo tempore perierunt & eorum genus exterminatum est Asa autem rex hierosolymorum qui duabus tribubus pręsidebat propter pietatem ac iusticiam ad longam fœlicemq; perductus a deo est senectutem. Et cum regnasset quadraginta & vno alias duobus annis bona morte defunctus est. Quo moriente successit ei filius iosaphat.de abida matre procreatus. ¶Hunc autem imitatorem pro aui sui dauid pietate & iusticia cūcti ipsis operibus crediderunt. Sed de hac re non est modo referendi necessitas. 3.r.c.16

¶Acab Israel rege & vxore hiezabel ydolatrantibus helias propheta futurā siccitatem prędicēs recessit cuicorui cibum deferebant deuenitq; in Sareptam ciuitatem vbi a quadam vidua receptus farinam & oleum sibi non deficere prędixit eiusq; paulopost mortuū filium suscitauit. Capitu.xviij.

Achab regis Israel impietas super alios & ydolatria Hiezabel vxor.

Achab pessima templū baal ędificauit & lucum plantauit.&c,

IGitur achab israelitarū rex habitauit ī samaria.tenuitq; pricipatū annis viginti & mensibus duobus.nihil amplius inouās q̄ prisci fecerūt reges nisi q̄ mali magnitudine tēderet ad peiora oēm eorū nequitiā & qd ad diuinā ptineret iniuriā viuaciter imitatus & pręcipue constructas adorauit vitulas & sup hęc alia peiora molitus ē. 3.r.c.16
¶Duxit vxorē filiā ionabal regis tyri & sidonis noīe iesabel.p quā eius deos didicit adorare. Erat ei mulier nimis acerria sil' & audax. Quę ad tātā puenit luxuriā atq; vesaniā vt etiā tēplū deo tyri(quē baal appellabāt)ędificaret: & plātaret oīm arborū lucos:cōstituit aūt & sacerdotes falsosq; pphetas huic deo seruituros. Sʒ & ipe rex ml'tos hmōi circa se fouebat stultitia atq; neqtia oēs priores suos excellēs. ¶Quidā igiř ppheta sūmi dei noīe helyas de ciuitate thesebō galaditis regionis veniēs ad achab dixit ei qa diceret deus neq; ymbrē neq;

rorem illis annis in ea ꝓuincia ſe miſſurum niſi ipſe rurſus apparuiſſet. Et in his dictis cum iuraſſet/
A abſceſſit ad partes auſtrales & habitauit circa torrẽtem quẽdam vndę poculi habebat auxiliũ. Nam
corui ei cibum quotidie deferebant ¶ Cũq; fluuius ſiccitate nimia defeciſſet in ciuitate Sarepta nõ
ꝓcul a ſydone tyroq; deuenit: quę ciuitas in harum medio conſtituta eſt: deus enim pręceperat cui-
dam illic mulieri viduę vt cibum ei pręberet. Et cum non procul eſſet a porta: vidit mulierẽ viduam
ligna ſibimet colligentem cui cũ deus ſignificaſſet hanc eſſe quę ei cibum miniſtratura foret: accedẽs
ſalutauit eam & ad bibendũ aquam ſibi tribui poſtulauit. Quę dũ pręcederet denuo vocãs eam etiã
panem ſibi popoſcit afferri. Illa cũ iuraſſet nichil intus ſe habere niſi modicũ farinę & paululum olei
Et propterea prexiſſe ad colligenda ligna vt cõſperſa farina faceret ſibi ſuoq; filio panes cũ aliud ni
chil ſupereſſet niſi vt fame morerentur: ait propheta. Confidens perge & ſpe meliore conſiſte faciẽſ
q; primitus michi pabulum defer. Prędico namq; ꝙ tibi non deficiet hydria farinę neq; vas olei: do
nec dei gratia ymbrem fundat in terras. Hęc ei dicente propheta. veniẽs ea quę dixerat fecit & ipſa
habuit pabulum & filio miſtrauit & prophete. nichilq; horũ defuit eis donec ſiccitas deficeret. ¶ Me
minit etiam huius ſiccitatis & menãder in geſtis ithabali tyriorum regis ita dicens. Et ſiccitas ſuper
eos facta eſt menſe yperberitheon: vſq; ad alium annum yperberithei. Qui dũ deo ſupplicaret. mul
ta flumina ſunt emiſſa. Namq; ciuitatem botrã edificauit in phœnice: & aazan bliphſa. Et hęc quidẽ
ait ſub achab factam ſignificans ſiccitatem. ¶ Hoc enim tempore etiam Itabulus alias ithobulus cu
ius fecit menander mentionem regnauit in tiro. ¶ Mulier itaq; quã pauloante diximus pabulũ prę-
3.r.c.17 buiſſe prophetę cum cecidiſſet eius filius in languorẽ ita vt animam dimitteret & mortuus eſſe vide
retur deflens & manibus ſemetipſam valde diſcerpens voceſq; quas dictabat luctus emittens. accu
ſabat apud ſe factam prophetę pręſentiam quaſi ipſe peccata eius arguerit. & ideo puer fuiſſet extin
ctus. Ille vero eam equo animo eſſe pręcipiens. Et ſibi filium contradi dicens viuum ſe eum reſtitue
re promiſit. Qua tradente. portans eum ad locum in quo degebat & in lectulo collocans/ clamabat
ad deum dicens ꝙ nõ fuiſſet mulieri bñ repenſatũ quę illum ſuſceperat & nutrierat. cũ filius eius eſ-
B ſet ablatus. Rogabatq; vt denuo animam pueri reciperet atq; viuendi copia pręberetur. Cumq; deus
& matris habuiſſet miſericoriã & vellet prophetę rogantis annuere ne videretur ad eam pro leſione
veniſſe cõtinuo vltra omnem opinionem reuixit puer. Illa vero gratias prophetę referens tunc aper
te ſe cognouiſſe dicebat ꝙ loqueretur ei viuere diuinitas.

Corui cibũ deferebant helię.

Helyas in sarepta ciuitate apd viduã receptus farinã & oleum nõ deficere ꝑdixit.

Menander meminit huius ſiccitatis.

Helias mortuũ filium viduę ſuſcitauit.

Orõ helyę ad deum ꝓ ſuſcitatione filij viduę.

¶ Helia reuertente Abdian (qui ſeruiente hiezabel in prophetias dei centũ ocultans pauerat) ſi
bi occurrit quem ad regem mittit nunciaturũ ſe adeſſe. quo cognito Achab cõtra heliam iratus mox
acceſſit ſed conſtãs helias populũ in mõte carmeli omneſq; filios prophetas petit cõgregari ſignoq;
ꝑ veritatis experimento dato altare ex duodecim lapidibus cõſtruxit ad cuius preees ignis de celo
ſcẽdens ſuppoſitas hoſtias cõcremauit falſis prophetis inutiliter ſacerdotibus quos oĩes occidi pręcepit orationeq; ſua pluuiam impetrauit.

Ca. xix.

TRanſacto ſiquidem paruo tẽpore voluntare dei: pergebat ad regem achab futurũq;
ei nũciaturus ymbrem. Erumna enim & neceſſarioꝶ inopia ꝓuinciam nimis inuaſe-
rat: ita vt non ſolũ homines ꝓpter ſiccitatẽ ſed etiam cetera animalia fames afficeret
3 r.c.18 ¶ Rex igit̃ euocans quẽdam abdiam qui erat ſuper eius iumẽta. dixit ei vt ad fõtes
aquarũ & torrentes ꝑgeret quatenus poſcua aĩalibus inueniret. Qui dum miſiſſet in
cũctum orbẽ terrarũ ad querendum ꝓphetam helyam nec inueniſſet. precepit vt eũ
etiam ipſe requireret. Quod dũ fieri placuiſſet & rex & abdiã p ſingula itinera prexerũt. ¶ Contige-
rat itaq; tẽpore quo hiezabel regina prophetas occiderat vt centũ prophetas iſte in ſpeluncis abſcõ-
C deret eoſq; ſolũmodo pane & aqua nutriret. ¶ Cum igitur abdias receſſiſſet a rege ꝓpheta helyas oc
currit a quo requiſitus quis eſſet & agnoſcens eſſe ꝓphetam protinus adorauit. Cui propheta perge
inquit ad regẽ & dic ei qm̃ adſum: cui ille reſpondit. Quid male paſſus a me: illuc me dirigis. quo poſ
ſim indubitãter occidi. An ignoras quoniã nullum reliquit locum quo nõ dixerit: vt te repertum ad
caſum necis adducat. Putabat alias pręcauebat enim nedum regi nũciaret helia alibi diſcedẽte mẽ-
3.r.c.18 tiri viderẽtur ac morti ſuccumberet. Commemorabatq; ei queadmodũ cum hiezabel prophetas oc-
cideret. centum ipſe abſconſos et multos alios in ſpeleo liberaſſet. Cui propheta. Nichil inquit metu
ens ad regem feſtinans accede. Prębuitq; ei iureiurando religionem: quoniam illa die ad achab ipſe
quoq; veniret. ¶ Dumq; regi nunciaſſet ꝙ vidiſſet heliam mox occurrit achab requirens cum gran-
di ira ſi ipſe eſſet qui in populo hebreorum iopię auctor exiſteret. Tunc propheta in nullo formidãs
ait eum potius mala omnia ꝑpetraſſe eiuſq; genus in illa prouincia deos alienos introduxiſſe & deũ
qui ſolus eſt reliquiſſe. Sed nunc inquit omnem populum ad montem carmelũ pręcipe congregari
necnon prophetas tuos pariter & vxoris tuę ſacerdotes quotcũq; ſũt numero. ꝓphetaſq; lucorũ qua

Helias reuertit̃ ad achab

Rex abdiã ſuę domus diſpenſatorẽ mittit vt fõtes aut torrentes iueniat.

Helias occurrit abdię quẽ mittit ad achab nũciaturũ ſe adeſſe.

Nunciante abdia heliã adeſſe achab mox occurrit cũ ira cõtra heliam.

si quadringentos qui dũ omnes ad prędictũ montem achab euocante venissent stans in medio helyas ait. Quousq; diuisam mentem & voluntates habentes: in hac conuersatione consistitis. Siquidẽ putatis nostrę puincie verũ deum & solum eũ sequimi & eius mandata seruate. Si vero hoc nõ existimatis sed peregrinos creditis & illis exhibẽdam etiam putatis esse curam alias culturã eis nichilo D

Petitio helię p experimẽto veritatis.

minus obedite. ¶ Cumq; populus nichil ad talia responderet petit helyas pro experimento fortitudinis alienorum deoꝝ & sui cuius remãserat solus ipse propheta. cũ illorum essent numero quadringẽti: vt sumeret bouẽ & eum occisum super altare poneret nequaq̃ igne supposito similiter etiam eis facientibus inuocari proprios deos quatenus eorum hostias concremarent. Hoc inquit facto cognoscetis veram dei prȩualere naturam. Quod dum placuisset: ait helyas vt eligentes bouem illi prius

Sacrificiũ filiorũ sacerdotũ inutile.

occiderent & deos proprios inuocarent. Quorũ dum non audiretur oratio deridens helyas magna voce eos deos suos clamare monebat: qui autem profecti aliquo fuissent: aut forte dormirent. Illis autem a matutino vsq; ad diem mediam hoc facientibus & semetipsos more patrio cultris & gladijs icidentibus & nichil agentibus cum ipse esset iam hostias oblaturus illos quidem abire prȩcepit populum vero in proximo iussit accedere vt viderent & custodirent eum ne lignis ignem latenter imitteret.

Sacrificium helię q ex.xij. lapidibus cõstruxit altare & ad eius prȩces ignis de celo descendit cõcremans hostiam.

Cumq; populus accessisset sumens duodecim lapides secundum tribus hebraici populi constituit ex eis altare & circa eum fecit foueam valde profundam & imposuit ligna super altare / & in eis supposuit hostias prȩcepitq; vt quatuor ydrię de fonte complete deferrent̃ super altare donec foueã illam quę aquã sparsam ex altari suscipiebat impleta manaret. Quo facto cepit orare deum atq; clamare vt erranti populo multo iam tempore suam manifestam faceret potestatẽ. ¶ Cumq; hęc dixisset. repente ignis de celo vidẽte populo cecidit super aram. & cõsumpsit hostias vniuersas ita vt etiã E 3.r.c.18 aqua ipsa cõcremaretur & locus hactenus vsq; perduret. Hoc videntes israelitę ceciderunt in terram & adorauerũt vnum deum solum maximum verumq; proclamantes alios vero fallaciter se & varia opinione coluisse. ¶ Tunc comprehendentes prophetas suos cunctos helya prȩcipiente peremerũt.

Filij pphetę iubente helya occiduntur.

Dixitq; propheta regi. Perge ad conuiuium tuum nichil de cetero cogitans. Post paululum namq; a deo ymbrem largissimum videbis effundi. Igitur achab post hec verba discessit. ¶ Helyas autẽ in culmen carmeli montis ascendens. positis in terra genibus eisq; cõiungens caput orauit. Quo facto iussit vt eius minister pergens in quendam scopulum ad mare / respiceret si aliunde nubem suscitari videret. Tunc etenim aer erat valde purissimus: & serenitate perspicuus. Quo ascendente sepius: nichilq; videre se dicente. dum septies hoc fecisset ait se videre aerem aliquomõ non tamẽ amplius q̃ vnius hominis vestigo crescentem. Quod dum audisset helyas misit ad achab iubens vt ad ciuitatẽ citius abiret anteq̃ ymber dirumperet. Qui mox in vrbem hiezabel festinus aduenit. Tunc repente sidem aere subducto alias obducto caligine & nubibus adoperto spiritus vehemẽs ortus est & vberrimus ymber effectus.

¶ Helyas (hiezabel eum occidere volente) timens (relicto ministro in bersabeę ciuitate) & orãs vt moreret̃ sub iunipero obdormiuit & excitatus inuento cibo comedit & virtute illius cibi venit ad montem syna vbi vox diuina eum non timere sed reuerti prȩcepit iussitq; vt hieu regem super israel inungat & azael super syriam heliseumq; vngat prophetã quod audiens helyas ad regionem hebreorum est reuersus & inueniens heliseum arantem secum adduxit discipulum. Nabot agrum suum venundare recusantem hiezabel (filio contra eum adhibito testimõio) lapidari procurauit quo mortuo achab vineam rapuit ad quem helias, a deo missus futuram peccati prędixit punitionem sed ipso humiliter penitente dixit deus prophetię differendum fore supplicium. F. Ca.xx.

Hiezabel indignata cõtra heliã & minãte ei mortẽ timẽs fugit ipse.

PRopheta vero diuinitus inspiratus. ante currum regis ad ciuitatem hiezabel vsq; perrexit. Audiens autem vxor achab hiezabel & signa quę fuerant ab helya celebrata & ꝙ p phetas suos occidisset indignata misit ad eam nuncios. & per eos iterminata est se eum ita interfecturum. sicut prędixerat ille eius prophetas. Tunc formidans helias fugit in ciuitatẽ nomine berzabeę. hec autẽ est in vltimo sortis iudeę in terra idumeoꝝ. ¶ Quo relinquẽs suum ministrum abscessit in heremũ. & orauit vt moreretur. non enim meliorẽ se esse patrum 3.r.c.18

Dimittit mĩstrũ et fugit in desertũ oransvt moreret̃ obdormiuit.

dicens vt illis perditis ipse viuere aliquatenus exoptaret. Quo facto circa quandam arborem obdormiuit: & cum eum aliquis excitasset surgens inuenit cibum & aquam. Comedens autem & recipiens ex illius cibi refectione virtutẽ venit ad mõtẽ syna vbi moyses leges a deo dicit̃ accepisse inueniẽsq; in eo vnam speluncã ingressus in eam cõmorabatur. Cumq; eum vox quędam ex incerto requireret vt quid illic esset. & cur relinqueret ciuitatem aut quia eo ꝙ occidisset prophetas alienigenarum deorum. & populo comprobasset quia vnus sit deus quem ab initio consuluissent: & ob hoc ad suppliciũ 3.r.c.19

Reuelatio helię vt redeat.

quereretur a regis vxore. ¶ Rursus autem audiens vt sub diuum procederet & quid oporteret fieri altera die cognosceret. ex spelunca digressus est. Et facto subito terrę motu: splendorẽ fulgentis ignis

inspexit factoq; silentio: vox diuina nequaq̄ eum timere precepit quem nullus posset detinere inimi
A cus Iussitq; vt domū reuertens vngeret populi regem hieu nam si filium. in damasco vero syrie aza-
el pro se autem constitueret heliseum de ciuitate abela vt totius imperij populi perimeret: alios qui-
dem azabel alios aūt hieus. Hec audiens helyas ad regionē reuersus est hebreorum. Et inueniēs he-
lyseum filium saphat arantem: & cum eodem alios vsq; ad iuga duodecim accedens proiecit super
eum palium suum. helyseus autē cepit cōtinuo prophetare. & relictis bobus secutus est eum rogans
vt ei pmitteret quatenus parentes proprios salutaret. Quo iubente vt faceret: vale dicens eis secutus
est & fuit helye cuncto tēpore eius vite discipulus & minister. De hoc itaq; propheta hec dixisse suf
3.R.ca. 22 ficiat. ¶ Quidē igitur naboth de azari ciuitate regio agro vicinus rogatus est a rege vt ei vicinum a-
grum quolibet precio venūdaret quatenus eo conuicto possessionem feceret potiorem: qui si nollet
pecunias accipere ex eius agris quē vellet eligeret. Naboth dicēte se hoc facere nolle sed paternā sor
tem eligere possidere cōtristatus rex qui alienum precium non posset accipere neq; lauacris vsus est
neq; cibis hiezabel autem vxore sua requirente cur ita tribularetur: cum neq; balneas neq; prādium
appeteret neq; cenam narrauit ei naboth superbiam & quia dum ipse mansuetis sermonibus & infe
rioribus a regia dignitate locutus ei fuisset nō īpetrādo q̄ poposcerat ptulisset iniuriā. Illa vero roga-
bat vt a pusillanimitate tristiciaq; recederet suoq; corpori solēniter puideret dicens de naboth sup-
plicio cogitare. Que misit repente lrās ad iudicē israelitarū ex noīe achab. iubēs vt ieiunarent omēs
& habito conuentu naboth facerent presidere cū vtiq; esset insignis genere & instruerēt tres quosdā
viros audaces qui cōtra eum testimoniū dicerent: quasi deum blasphemasset & regem & hoc modo
perimeret. ¶ Naboth itaq; secūdum scripta regine: testimonio contra se perhibito quasi deum blas-
phemasset & regem: lapidatus & mortuus est. Audiens autem hec hiezabel ad regem mox est īgres-
sa: dixitq; ei vt vineam naboth gratis acquireret. Achab autem letatus est in his que acta sunt exiliēs
e lecto pergebat vineam naboth inspecturus. In hoc indignatus deus misit pphetam helyam ad a-
grum naboth. quatenus ad achab accederet eiq; de his que gesta fuerant loqueretur. & q̄ occidens
verum dominū agri ipse hereditatē illius possideret iniuste. Cumq; venisset ad eum dicente ad eū re
ge quid vellet ait q̄ peccato pollutū eum inuenisset in illo loco in quo naboth mortuus a canibus vi-
debatur fuisse deuoratus: eiusq; sanguinē & vxoris fundendū & omne genus eius esse periturū: eo q̄
B huiusmodi impietatē effecerunt. & contra leges patrias ciuem iniuste perimerint. ¶ Contristatus au
3.r.c.21 tem chab & penitentiam agens ingressus est & indutus sacco nudis pedibus ambulabat. non appe-
tens cibum penitus & peccata sua confitens: & deum hoc modo placare contendens. Tunc deus p-
phete dixit achab quidem viuente eius generis differendum esse supplicium: sed eius filij tēporibus
inferendum. Et hec quidem helyas regi dixit.

Heliseus pphe ta secutus est heliam.

Naboth agrum suum venūdare recusante cōtristat rex achab.

Hiezabel lrās ad iudicē mittit vt falsis testibus naboth conuictus occidat.

Penitentia Achab & hūilitate pacatus deus

¶ Adadus syrie rex (qui in biblia benadab dicitur) ad achab in samaria obsessum trinam mittit
legationem qua territus achab pro petitione eius paratus erat acquiescere si populus non contradi-
xisset postea tamen consolatus (propheta victoriam sibi promittēte) exercitum parauit & siros victo
riosissime debellauit sed & secundo siros in campestribus exercitum contra hebreos ducentes in fu
gam conuertit quorum multitudo maxima suis curribus impedita extincta est & reliquos fugientes
muri ciuitatis aphec corruentes occiderunt. victi itaq; siri veniam ab hebreis petentes obtinēt & ada
dum regem muneribus donatum (parato inter eos foedere) remisit achab ad quē micheas prophe-
ta cruentatus venit & parabolam proponens vt rex ignorans contra seipsum sententiā proferret sed
& ipsam explicantem prophetam confusus achab clausum in carcere iussit seruari. Ca. xxj.

His itaq; temporibus adadus filius adadi regis syrie & damasci collecto puincie totius ex-
3 r.c.22 ercitu & solatio triginta duorum regum habitantiū trans eufratem contra achab castrame
C tatus est. Ille vero (cum par non esset exercitu) ad dimicandum non presumpsit accedere
sed omnia necessaria in ciuitatibus munitis includēs ipse mansit in samaria. Habebat enī
hec muros valde fortissimos & erat inexpugnabilis obsidentibus. Rex vero syrie exercitu sumpto ve
nit ad samariam & obsidens eam: preconem misit ad achab petens vt eius legatos susciperet: & quid
vellet agnosceret Quod dum rex israelitarum fieri permisisset venientes legati ante regem diuitias
dixerunt filias & vxores achab adado regi dandas. Et si promitteret hec ita facienda vt tolleret ho-
rū quecūq; vellet. castra solueret: & ab obsessione cessaret. ¶ Achab autem legatis dixit. vt eūtes suo
dicerent regi. quia & ipse & omnes illius: eius possessio forent & que displicerent sola relinqueret.
¶ Achab itaq; secunda legatione syriorum regis vehementer affectus collecto populo in ecclesiam
dixit quia ipse quidem paratus fuerat pro salute & pace cunctorum: & vxores suas & filios & omnem
dare possessionem. & quia hec rex syriorum prima legatione iussisset: & nūc inquit denuo missa lega
tione petit perscrutandas domos vt quicquid in eis optimum inuenire possit auferat & occasionem

Adadus rex syrie (qui i biblia dicit benadab) bello contra achab parato in samaria obsessū pconē mittit.

Rñsio Achab territi nūcijs regis syrie petitioni eius acquiescentis.

Respõsio popu li ad resistendũ parati.

Tertia legatio adadi ad achab

hanc machinans ad pugnã: & sciens quia in eis rebus non pepercissem: ad vestras accessit Ego vero
qđ vobis placuerit exhibeo. ¶ Populus autem respondit non ei obediendũ sed potius cõtemnendũ D
esse & ad pugnandum se preparatos existere legatis itaq; respondens vt abeuntes dicerent. quia pri 3.R.c
mę quidem petitioni esset paratus obedire maneret autem pro ciuiũ securitate. sollicitus/ne secundã 20
petitionem posset implere: dimisit eos. ¶ Adadus autem audiens hęc potius indignatus tertiam le-
gationem misit ad achab interminãdo atq; dicendo ꝙ altiorẽ terrę congeriem muris de quibus ille
presumebat erigeret. si singulos terrę pugillos de exercitu eius vnusquisq; portaret. Et his eum inter
minatiõibus deterrebat. Achab autem respõdente quia non deberet gloriari qui esset accinctus: sed
qui bello superior demonstratus Legati venientes cũ triginta duobus regibus qui in eius solatio ve
nerant inuenientes in epulis ei nũciauerunt responsum. At ille repente pręcepit circũdari ciuitatem

Cõsolat̃ achab prophetã sibivi ctoriam ꝓmit- tentem.

Numerus pue- rorũ armigerorũ principũ israel.

Victoria achab cõtra regẽ sirię.

& aggeres circa eam extolli & nullo modo obsessionem relinqui. Achab autem his gestis: erat cum
omni populo in angustia cõstitutus. ¶ Tunc tamen securior factus est & a formidine releuatus dum
ad eum quidam propheta venisset atq; dixisset. promisisse deum vt tanta hostium milia eius ditioni
contraderet. Quo requirente: per quos hęc victoria prouenirет: per filios inquit principum te scilicet
eorum imperitiam pręcedente. Cõuocans autem filios principum rex inuenit quasi ducentos trigin
ta & duos. Et agnoscens syrum ad conuiuiũ fuisse cõuersum: aperiens portas filios principum mox E
emisit. ¶ Exploratoribus autem renũciantibus adado quod gereretur destinauit qui eis occurrerẽt 3.R.c
pręcipiens vt siquidem ad prelium venirent. eos ad se ligatos adducerent: si vero pauci essent: idem 22
efficerent. Achab autem exercitum habuit alium intra murum in subsidijs. porro filij principum cõ-
gressi syriorum custodibus/multos eorum interemerũt: & alios vsq; ad castra persecuti sunt. videns
autem eos rex israelitarum vincentes: etiam alium exercitum dimisit exire. Qui repente in syrios ir-
ruentes pręualuerunt eis. Non enim syri sperabant eos super se sic inopinabiliter fuisse vẽturos quos
propterea inuenientes nudos & ebrios ita persecuti sunt: vt illi etiam fugientes arma relinquerent.
& vix in equo rex potuisset euadere. Achab autẽ multo itinere persecutus interfecit syros & eorum ca

Predixit ꝓphe- ta regi achab sy ros sequenti an no reuersuros.

stra diripuit: & inueniens in eis diuitias auri & argenti non paruas & curruum adadi & equorum: in
ciuitatem denuo remeauit. Dicẽte vero ꝓpheta vt prępararet exercitum quia futuro anno sup eum
denuo syri reuerterentur/ achab in ciuitate hęc agebat. ¶ Adadus autem cum quanto potuit exer-
citu de prelio liberatus cum amicis proprijs/ cogitabat quemadmodũ cum israelitis denuo dimica-
ret. Qui in montibus equidem non pugnãdum esse dixerunt. quasi deus eorum in locis talibus non
pręualeret & ꝓpterea tunc ab eis essent victi. sed si in campo gererent bella: deuincerent. Super hoc 3.R.c
autem consilium dabant vt reges quidem qui venerãt in solatium ad propria remeare dimitteret. & 20
eorum exercitum prelijs retinens satrapas ordinaret & in loco castrorum exercitũ de ꝓuincia eorum

Secũdo rex syri orũ cõtra hebrę os exercitũ pa- rat.

Propheta victo riam achab pro mittit.

Victoria achab cõtra syros.

Muris ciuitatis aphec sup fugiẽ res cadẽtibus vi ginti septẽ mi- lia iterempti sũt mortuis in ꝓlio centũ milibus.

eligeret: & equos currusq; suppleret. ¶ Credẽs hęc bene sibi dicta fuisse rex syriorum disponebat ex-
ercitum/ verisq; tempore mouẽs castra accedebat supra hebreos: veniẽsq; in ciuitatem afecha/ in ma
gno campo castra constituit. Achab ergo occurrens ei cum sua virtute ediuerso tabernacula sua fixit.
Erat autem quantũ ad syrum paruus valde eius exercitus. ¶ Tunc rursus accessit ad eum propheta
& victoriam dare promisit suamq; virtutem ostendere. qui non solum in montibus sed etiam in cam
pis existeret: quod apud syrios non ita constaret. Igitur diebus septem castris positis: quiescebãt. Se-
ptima vero diluculo procedentibus hostibus aciemq; cõstituentibus ad pugnandum: ediuerso & A- F.
chab suũ dirigit exercitum. ¶ Tunc congressus robustissima dimicatione commissa hostes in fugam
conuertit: & ad eorum interitum persequens imminebat. Illi vero suis: curribus impediti ad inuicem
sunt extincti paucíq; diffugere valuerunt in ciuitate aphecath Sed ipsi sunt mortui. Muris enim sup
eos cadentibus viginti septem milia defecerunt. In prelio autem centum milia sunt occisi. ¶ Rex au
tem syriorum adadus fugiens cum quibusdam fidelissimis seruorum sub terraneo loco est celatus.
Cui cum dixissent serui quia clementes essent & misericordes israelite: & possent modo consueto ro-
gati salutem ei conferre si euntes rogarent achab dimisit eos hoc agere. Tunc illi induti saccis & resti
bus sua capita alligantes (sic enim olim captiui rogabãt syri) ad achab venerũt petentes eum vt ada-
dus rex mereretur salutem: quia gratia eius proprius foret seruus. Ille vero dicens se libenter eum su-
scipere si viueret nec in prelio defecisset honorem quoq; atq; deuotionẽ exhibiturum se ei vt fratri
debitam promisit. Tunc illi accipientes iusiurandũ vt nichil pateretur aduersum: eduxerunt eum de
loco in quo videbatur esse celatus & sedenti in curru achab obtulerunt. Qui cum adorasset eũ dans
ei dexteram leuauit in curru & osculatus eum iussit eum esse securum dicẽs vt nichil mali deberet de
cetero formidare. Adadus autem gratias egit & nullo se tempore obliuisci hęc beneficia promisit sed
etiam ciuitates israelitarum quas tulerant reges ante eum redditurum se dixit & damascum. vt ita
rex hebręorũ egrederetur ad suam sicut maiores eorum ad samariam. Celebratis itaq; fœderibus in-

ter eos achab multis muneribus donatum ad proprium dimisit imperiū. Igitur bellum adadi regis
A syriorum quod habuit aduersus achab & israelitas. hoc modo terminatum est. ¶ Interea quidam ꝑ
3.R.ca. 20 pheta nomine micheas accedens ad vnum israelitarum petijt vt eum in capite pro voluntate dei ꝑ cuteret. Quo nolēte prędixit ei quia eo ꝙ inobediens esset deo: eiusq; pręcepto leone occurrēte pi- mereť. ¶ Quod dum illi homini cōtigisset accessit propheta rursus ad alium: & idem vt faceret ipe- rauit. Qui dum pcussisset eum et eius verticē cruentasset: alligato capite accessit ad regē dicens quia dum esset in exercitu cōstitutus accepisset a quodam tribuno seruandum captiuum / sibiq; ab eo di- ctum vt si captiuus fugeret: ipse moreretur. Quo fugiente: is qui eum tradiderat mortem ei minareť inferre. Tunc respondente achab mortem ei imminere iustissimā: soluens caput agnitus est esse mi- cheas propheta. Hac enim parabola vtebatur propter sermones quos erat ei dicturus. Ait nāq; quo niā cum deus ei concessisset vt supplicium hostis euaderet ipse inimicū eius adadum qui deū blas- phemauerat dimisisset. & ꝑpterea deus decreuisset ipsum ab illo perimi: populū vero ab eius exer- citus inuasione consumi. Iratus vero achab prophetę. illum quidē clausum seruari iussit. cōfusus au- tem michez sermonibus ad suam domū remeauit. Igitur de achab hęc dixisse sufficiat.

Micheas ꝑphe ta ab vno petit ꝑ dei volūtate pcussi in capite cui nolēti pcute re pdixit futu- tā mortē.

Explicatio pa- rabole qua con fusus achab ꝑ- pheta clausum iussit seruari.

¶ Iosaphat regis iuda virtutes qui mosaycas leges per ꝑuinciam mandauit custodiri: quiq; a vicinis valde amatus a palestinis & arabibus tributa recipiebat: cuius grandis erat exercitus & filio suo iorā vxor erat gotholia filia achab cui auxilium prestare contra siros ꝑmittens petit dei prophe tā consulere (Achab falsis ꝑphetis victoriam ꝑmittentibus) quo querēte micheas de carcere educi- tur qui casum & mortem achab prędixit quē sedechias pseudo propheta iniurijs afficiens sed & eū pcutiens confortauit achab qui vna cum iosaphat contra siros exercitum duxerunt vbi sagitta pcus sus exanguis interijt cuius canes sanguinē secundū helya & michez prophetiā linxerūt. Ca. xxij.

Euertar autem ad regem Ierosolimorū iosaphat. Is enim agens suum imperium & exerci- tum in ciuitatibus & subiectorum ꝑuinciam vniuersam constituens non minores q̄ auus
3.R.ca. 22 eius abias tēpore quo hieroboā super tribus decem regnauerat munitiōes vbiq; collocauit. Habuit enim propitiam & cooperatricem sibi diuinitatē cum esset iustus & pius & quid boni coram
B deo faceret. singulis diebus inquireret. Honorabant enim eum reges in circuitu cōstituti conferētes dona, ita vt diuitias haberet amplissimas & gloriā valde pręclaram. ¶ Anno siquidē tertio regni sui cōuocans prouincie principes & sacerdotes iussit vt peragrantes vbiq; oēm populum sub eo cōstitu tū docerēt per singulas ciuitates moyseas leges vt eas sine pręuaricatione seruarent & circa eius reli gionem deuoti semper existerent. In his etenim cuncta multitudo ita gauisa est vt nullus aliud am- plecteretur potius neq; diligeret q̄ seruare leges. ¶ Sed etiam confines nimis amabant iosaphat / cum quo etiam pacis fœdera celebrabant eiq; palestini solita tributa reddebant. & arabes annis sin- gulis ministrabant agnas trecentas sexaginta & totidem hyrcos. Minuitq; maximas ciuitates & for tissimas. & exercitus in eis contra hostes & arma pręparauit. ¶ Tunc enim erat ex tribu iuda arma- torum exercitus trecenta milia virorum: quorum principatum habebat edorus. Iohannes autem dū centorum milium princeps erat: hos ipse duxit. ¶ De tribu vero beniamin habuit acharius ducen- ta milia. Alter vero princeps militię nomine iozonat alias gozonath armatorū habebat centum mi- lia qui regi famulabantur quos direxit per munitissimas ciuitates. ¶ Is filio suo ioram accepit vxo- rem filiam achab qui decem tribubus imperabat nomine gotholiam. Cumq; post tempus ad sama- riam perrexisset / opulenter eum suscepit achab. & populo qui eum secutus fuerat claram valde lar- gitatem hospitalitatis exhibuit. id est tritici & vini & pecudū vbertatem: rogauitq; vt contra regem syriorum ei solatia non negaret: quatenus ramoth alias ramath ciuitatem in galaad constitutam au
3 r.c.22 ferret. quia eius patris primo fuerat & a patre tunc regis syrię videretur ablata. ¶ Promisit vero Io-
C saphat solatia se daturum q̄tum non ab illius minor erat exercitus. & euocantes ex hierosolimis ad samariam suum populum: egressi foras ciuitatem ambo reges & in proprijs solijs vtriq; residentes su um exercitum disponebant. ¶ Iosaphat autem inter hec iussit: vt si quidam prophetarum adessent euocati cōsulerētur: si esset eo tempore pręlium contra syrum agendum: fuerat nāq; tunc pax achab vna cum syro permanens / annis tribus ex quo eum post captiuitatem dimiserat ad propria remea- re: vsq; ad illum diem. Vocans autem achab prophetas suos quasi numero quadringētos: iussit con- sulere deum si ei victoriam aduersus adadum pugnandi concederet & captionem ciuitatis propter quā bellum prępararet inferre. prophetis autem dicentibus: pugnare simul & vincere & syrum esse captiuandū sicut & prius intelligens in eorū sermonibus iosaphat ꝙ sunt falsi prophetę. requirebat achab regem si alter aliquis esset propheta dei vt certius de futuris agnosceret. Achab autē esse qui dem dixit sed inuisum sibi hominem eo ꝙ mala prophetaret & eum prędixisset moriturum a syrio- rum rege deuictum. quapropter tunc in custodia teneretur cuius nomen micheas erat filius obedi

Iosaphat regis hierosolimorū virtutes & lau- des

Iosaphat māda uit mosaicas le ges per ꝑuinciā custodiri.

Iosaphat a vici- nis valde ama- tus a palestinis tributa recipie- bat.

gotholia achab filia vxor iorā fi lij iosaphat.

Promisit iosap. auxiliū pręsta- re achab cōtra siros.

Educit micheas de carcere (hoc iosaphat petēte) q̄ pphetās casū & mortē achaz p̄dixit

¶ Cumq; petisset iosaphat eum vocari misit enuchum & eduxit eum. Et dum enuchus esset: indicauit ei omnes alios prophetas regi victoriam prędixisse. Ille vero dicens se nichil aliud de rege fore dicturum nisi quod deus in eius ore posuisset. ¶ Cum venisset ad achab eumq; coniurasset vt quod verum esset ediceret. ait ostēdisse sibi deum fugientes israelitas et esse persecutione syriorum. & ab ei cūctos dispergi per mōtes sicut greges pastoribus desolatos. Dicebatq; significasse sibi quod alij quidem reuerterēt ad propria. ipsum vero solummodo perimi in prelio. Cumq; micheas hęc dixisset ad iosaphat achab ait. Nōne paulo ante significauit tibi qualis sit circa me hominis huius affectus & q̄ pessima prophetare. Et cum micheas dixerit q̄ eum oportebat omnia quę a deo prędicabātur audiret. Et q̄ falsi quidem pphetę eum exacuerint vt spe victorie egrederetur ad bellum: immineret autem casus eius in prelio: erat achab tristicia remissus. 3.r.c. D

Sedechias falsus ppheta iniurię verba dicit cōtra micheam

¶ Interea sedechias quidam falsus propheta accedens ad regem ait non esse respiciendū micheam quia nichil diceret veritatis. Et inditio simul vtebatur helyam qui prophetasset in iezael ciuitate in agro nabuthei sanguinem eius a canibus lambēdum sicut & nabuthei qui per eum a populo fuisset occisus. Quibus ab illo sic pphetatis micheam dicebat esse mendacem: quando meliori prophetę dicere contraria videtetur & q̄ rex tertia die moreretur. Cognoscetis inquit repente si vera sunt que dicit iste. aut si potest spiritus sancti habere virtutem.

Sedechia micheā pcutiente & nichil passo cōfortat achab & falso pphetę p̄buit consensū micheavero ppheta inclusum carcere.

¶ Cesus enim palmis a me non nocebit meę mauui sicut iadam dexteram regis hieroboam aridam fecit dum eum comprehendere voluisset hoc enim omnibus notum est. ¶ Cumq; pcussisset micheam & nichil fuisset passus confortans achab & in semetipsum contra regem syriorum mouit exercitum. vincebat arbitror illud quod immiebat & falsi pphetę verba plusq̄ erat veritas credibiliora faciebat vt ex occasione perueniret ad finem. Tūc exorans sedechias & faciens cornua ferrea dixit ad achab q̄ vnum ei manifestaret deus: in illis omnem syriam subuertendā. Micheam vero dicētem q̄ sedechias non post multos dies in cubiculo se celaret & quereret penam sui declinare mēdacij: iussit rex in custodiam duci apd amon principem ciuitatis & apud ioas & nichil amplius ei pręter panem & aquam ministrari. E

Exercitus Achab & iosaphat cōtra syriorum regem.

¶ Igitur achab & iosaphat hierosolimorum rex sumentes exercitum: venerūt in ramoth galatiditis ciuitatem. Rex vero syriorum audiens eorum aduētum: suum eis obijcit exercitum & non procul a ramoth castra fixit. Constituerunt autem inter se achab & iosaphat: vt achab regium scema deponeret hierosolymorū rex propria stola vestitus astaret in acie. & tamen illi qui michee dicta cōtempserant etiam pręter habitum regium & quod dicebatur euenit. 3. R. c. 22

Pręcepit adadus rex vt nullū pimerēt nisi regē israelitarū.

Adadus namq; syrie exercitui pręceperat vniuerso post principes suos vt nullum aliorum perimerent nisi tantūmodo israelitarum regem. Syri vero facta congressione videntes ante aciem regem iosaphat astantem. & eum esse credentes achab. impetum fecerūt eumq; circūdederunt. Dumq; appropinquātes ipsum non esse cognoscerent recessere post tergum. Ab ortu namq; diei vsq; ad vesperam pugnantes & preualētes mādato regis neminem penitus occiderunt. querentes achab interficere solum & inuenire nequiuerūt.

Sagitta pcussus achab factus exāguis interijt.

¶ Quidam vero Adadi regis puer nomine Adan cum sagittasset inter hostes regem achab per loricam in pulmone percussit. At ille casum suū exercitui manifestare non voluit ne timore cōuerteretur: sed aurige pręcepit vt cōuerso curru in prelio decliaret grauiter em̄ & mortaliter fuerat sagittatus & vsq; ad occasū solis factus exanguis interijt.

Mortuus achab in ramoth & ei sāguīe linxerūt canes scd̄m helię pphetiam & michee.

Igitur syriorum exercitus nocte superueniēte signum dāte pręcone discessit a castris: & cognoscentes cuncti mortuū achab ad propria sunt reuersi. corpus vero achab sui ad samariam referentes sepelierunt: currumq; eius abluerunt in fonte iezahel samarie regis sanguine cruētatum: & tunc cognouerunt helyę prophetiam fuisse veram. Canes namq; eius linxerunt sanguinem: meretrices ad fontem quod erat reliquum diluerūt. Mortuus est ergo in ramoth: michea hunc prędicēte casum. F.

Cōtra adulatores qbus nō est credendum.

¶ Dum autem hec achab regi a duobus prophetis prędicta videant oportet magnā iudicare diuinitatē & honorari semper & coli: & quę vera sūt potius precipi q̄ ea quę pro cuiuspiam libidine dicuntur complecti: & arbitrandum q̄ nichil vtilius est q̄ virorum talium pręsentia prębēte scilicet deo quod vnusquisq; debeat obseruare. & cogitandum ex his que regi puenerunt: quia quod debetur neq; dum prestitum fuerit euitatur. sed repit in animas hominū inutili spe blādiendo: & hoc modo seducēdo donec a deo debita passio compleatur.

Ochozias Achab filius successit in regno.

¶ Hoc ergo modo videtur etiam achab deceptus. vt prędicētibus quidem perditionē suam nō crederet. prophetātibus autem ea quę delectabantur vt de se credendo moreretur. Cui ochozias successit in regnum.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber nonus qui continet tempus annorum centum octoginta vnius.

¶ Iosaphat reuertentem a bello hieu propheta increpauit quia impio regi auxilium prębuit
A qui tamen a deo veniam obtinuit circuibat qu oq; omnē prouinciam docens leges moysi esse seruan das & in vnaquaq; ciuitate iudices constituens iusticiam illis sūmopere ministrare pręcepit ammonitis & moabitis aduersus iosaphat bellum parātibus ad deum pro obtinenda victoria orationem fecit que exaudita est. nam super hostes terrorem maximū & tumultū immisit deus vt sese mutuis mulieribus (nullo penitus euadente) occiderent. achab autem filius ochozias tunc regnauit in israel patri & hieroboam in impietate simillimus. Cap. i.

Iosaphat itaq; rege ad hierosolymam remeante post bellum quo solarium prębuerat achab contra adadum regem syrorum sicut prędiximus occurrens hieu propheta culpauit eum cur achab solatia prebuisset homini impio pariter & maligno: deū dicens moleste quidem hoc pertulisse: sed ei licet valde peccasset tamen propter naturā eius optimam ab incursu hostium pepercisset. Et tunc equidem ad gratiarum actionem rex & sacrificia dei: cōuersus est. ¶ Post hec autem cepit omnē prouinciam circuire & populum edocere vt leges moyses a deo datas omnino seruarent/ & pietatem circa deum nichilominus exhiberent. Cōstituensq; iudices in vnaquaq; sui imperij ciuitate pręcepit vt pro nulla re ita agerent q̄ vt iusticiā populis exhiberent & neq; munera nec cuiuspiam dignitatem propter iudiciale factum aut diuitias aut genus cōsiderarent: sed omnibus equa iura tribuerent: scientes quia etiā quę occulte geruntur: a deo non ignorātur. Hęc autem cum docuisset in vnaquaq; ciuitate duarum tribuum in hierosolymā remeauit. ¶ Constituitq; etiam ei iudices a sacerdotibus & leuitis atq; primatibus monens vt diligenter & iuste iudicia cuncta disponerent. Si autem de rebus maioribus quidam cōtribulium ex alijs ciuitatibus eos cōsulerent. cum maximo studio eis & iustissime responderent quādo quidē rectum deberet esse iudicium in ciuitate con
B stitutum vbi templum dei & habitaculum erat imperatoris. ¶ Horum autem principes constituit amasiam sacerdotem & Sabadiam qui erat de tribu iuda. Rex igitur hoc modo cuncta disposuit.

Circuibat iosa. oēm p̄uinciam docēs leges moysi eē seruādas & in vnaquaq; ciuitate iudices cōstituēs q̄bus sūmope iusticiā oībus ministrare pręcepit.

¶ Eo namq; tempore castrametati sunt aduersus eum āmonitę & moabitę sumētesq; secum arabum maximam legionem castra posuerunt apud Gaddi ciuitatem quę est circa paludem asphaltidem trecentis stadijs procul ab hierosolymis: in qua nascitur palma pręcipua simul & opobalsamum.

Amonitę & moabitę aduersus iosaphat bellū parant.

¶ Audiens autem iosaphat quoniam hostes transeuntes paludem in eius prouinciam deuenissent: & metuens conuocauit in cetu populum hierosolimorū in diuino sacrario & stans contra faciem templi orabat et inuocabat deum vt suum auxiliū pręberet & robur quatenus hostibus preualerent: dum et is qui templum ipsum edificasset hoc rogasset vt ipse contra hostes dimicaret et pręsumentes contra eum manus inferre comprimeret. qui vtiq; ob hoc venerunt vt terram quam ipse eis prębuerat molirentur auferre. Hoc autem orauit deflens simul & populus vniuersus cum vxoribus & filijs supplicauerunt. Quo facto quidam iachel alias iezel propheta progressus in mediū cetum clamauit ad populum dicens ad regem q̄ deus eorum pręces exaudisset: & contra hostes sine dubio dimisisset dimicare. Pręcepitq; vt altero die electo exercitu occurrerent hostibus: eosq; inuenirent ab hierosolyma in assensu alias in accessu gaddi qui lucis culmen dicitur & contra eos equidē non dimicarent. sed tātummodo starent videntes quomodo diuinitas eos expugnaret. ¶ Hęc vero dicente propheta: rex equidem & populus in terra prostratus deo gratias retulerunt. Leuitę autem in organis solemnibus incessanter hymnos dicebant. ¶ Die siquidem facto procedens rex in deserto sub ciuitatem teocla alias thecuba dixit ad populum q̄ oporteret prophetę audire verba: & illa quidem non contradicere. pręponi debere sacerdotes cum tubis & leuitas vt hymnum dicentes sic deo gratias agerent quoniam hebreorum prouinciam ab hostibus liberasset. Placuit sententia regis: & quę pręceperat agebantur. ¶ Deus autem terrorem maximum & tumultum super ammonitas immisit & credentes inter se hostes multis vulneribus inter sese occiderunt ita vt ex tantis milibus nullus penitus euasisset. Iosaphat autem respiciens in conualle vbi hostium erat exercitus: & videns eam plenam corporibus mortuorum letatus est in dei solatio sic inopinabiliter euidenterq; allato vt neq; laboribus
C illis ipse victoriam contulisset. Iussitq; vt exercitus hostium castra diriperet & mortuos expoliaret. diebusq; tribus exuentes eos pene defecerunt: tanta erat vtiq; multitudo peremptorum. ¶ Quarta vero die omnis populus congregatus in quadam conualle: de virtute & solatijs benedixit deum. Pro qua re etiam locus ipse vocatur conuallis benedictionis. Exinde vero ducens exercitum ad hierosolimam rex multis diebus ad hostias est conuersus. ¶ Igitur post q̄ hanc ostium eius vastationem alienigene gentes audierunt. omnes valde sunt territi: deum eius auxiliatorem esse aperte videntes. Iosaphat itaq; ex illo tempore cum magna gloria & iusticia diuineq; pietatis amore degebat. ¶ Fuit autem amicus achab filio israelitarum regis: cum quo communione facta in constructionem nauium

Orō iosaphāt ad deum pro victoria obtinēda contra hostes q̄ exaudita est.

Audita p̄phetę reuelatione ppl's in terra p̄stratus deo gratias agit.

Terror mirabil' sup ammonitas q̄ se mutuis vulneribus occiderūt nullo penitus euadente.

Conuallis bñdictionis.

ii.c.20

vt ad portum nauigaret in ophir Tharsis nequaq̃ animũ suum implere preualuit. quia naues pre magnitudine pierunt & ꝓpterea naues vlterius non instruxit. circa iosaphat igitur hec sunt gesta. Achab autem filius regnauit in israel in samaria degens malignus homo & per om̃ia similis vtriq; parenti et hieroboam qui prius iniquitatem fecerat. & populũ decipere inchoauerat. 3.r.c.21 D

Ochozie filij im pietas.

❡HISTORIA QVARTI LIBRI REGVM HIC INCIPIT.

❡Languescens Ochozias rex israel (qui de solario ceciderat) deum acharõ consuluit cuius nũcijs occurrens helyas de ydolatria increpans eam hunc lãguorem predixit nõ euasurum ad quem rex tribunũ cum quinquaginta armatis misit quos ignis de celo descendens (iperante helia) cõsumpsit. scdo iratus rex aliũ tribunũ cũ quinq̃ginta misit q (orãte helya) cũ suis cõsũptus est. tertius aũt tribunus a rege missus humilitate et verborũ vrbanitate heliam fecit descendere. eumq; ad regem adduxit / cui propter peccata ꝓpinquã mortem nũciauit. quo mortuo regnauit frater eius ioram in malicia sil's annis duodecim quo tempore helias in paradisũ cum enoch translatus est. Cap. ij.

Cumq; iam in regno secundum haberet annum / rex moabitarum rebellauit ei: & tributa que achab eius pater recipiebat ministrare cessauit. ❡ Contigit autem vt ochozias cum descenderet de superioribus domus sue: caderet. Et cum langueret: misit ad deum accarõ muscam. hoc erat enim nomen illi deo & consuluit de salute sua. ❡ Apparuitq; deus helye prophete precipiens vt missis a rege nuncijs occurreret: eosq; requireret si deum proprium israelitarum populus non haberet: et ideo misisset rex eorum ad alienum deum vt de salute sua cõsuleret. simul & vt faceret eos ad regem reuerti: eiq; diceret ꝙ non euaderet hunc languorem. ❡ Helia vero dei faciẽte precepta. adientes nuncij ad regem sunt continuo regressi: ammirantiq; reuersionis velocitatem & requirenti causam dixerunt occurrisse quendam hominem & prohibuisse quidem eos vlterius procedere: reuertentes nos autem tibi dicere ex mandato israelitarum dei: ꝙ non possis ab hac egritudine liberari. ❡ Rege vero precipiente vt ei hominem qui talia dixerat indicarent. dixerunt esse virum hyrsutum & pellicea zona circundatum. ❡ Ille vero per hec agnoscens helyam esse quem nuncij designabant misit ad eum tribunum & quinquaginta armatos vt eum adducerent. Tribunus autem qui missus fuerat inueniens helyam in montis vertice residentem petebat vt descendens veniret ad regem. quoniam ille iussisset. Qui si nollet duceretur inuitus. Cui helyas vt agnoscas me prophetam verũ existere descendens ignis de celo consumat et milites tuos & te. Et continuo veniens ignis flamma consumpsit & tribunum et qui cum illo pariter erant. ❡ Hac perditione regi denunciata nimis iratus ad helyam tribunũ alium cum totidem misit armatis. Qui cum venisset ad prophetam: credens se eum violenter adducere si noluisset sponte venire. orans iterum propheta: & eum sicut priorem fecit igne consumi. ❡ Agnoscens hoc rex etiam tertium destinauit. Ille vero cum esset sapientia & moribus valde mitissimus veniens ad locum vbi erat helyas ei nimis blande locutus est dicens ꝙ inuitus regie iussioni parens veniret ad eum & priores non voluntarie sed coacti necessitate venissẽt rogabatq; vt qui cum eo venerant armatorum haberet misericordiam & descendens veniret ad regem. Helyas autem suspiciens mansuetudinem & verborum eius vrbanitatem descendens secutus est eum. ❡ Cumq; venisset ad regem ꝓphetauit ei dicens hec sibi indicasse deum ꝙ cum eum spreuisset quasi non esset deus & non vere de eius languore predicere valuisset: ac misisset ad eum acharon vt consuleret qualis ei terminus languoris accederet: ob hanc rem inquit cognosce te moriturum. ❡ Et ille siquidem transacto tẽpore sicut predixerat helyas extinctus est. cui successit in regno frater ioram: nam ipse sine filio mortuus est. Hic vero ioram par fuit achab malignitate: regnauit annis duodecim. homo iniqtate circa deum & impietate plenus. Nam relinquens dei sui culturam: deos venerabatur extraneos. Erat enim in alijs nimis acerbus & pessimus. ❡ Illo siquidem tempore helyas ab hominibus est ablatus: & vsq; ad hodiernam diem nullus finem eius agnouit. Discipulum vero sicut prediximus reliquit heliseum: De helya tantum & enoch qui fuit ante diluuium in libris sacris scriptum est quia sublati sunt: quorum mortem nemo cognouit.

4.r.c.1 2. E 4.r.c. & a.1 F. 4.r.c 2.

Rex moabitarũ regi israel tributa negat soluere

Habitus Helye prophete.

Ochozias misit ad helyam iuuenem tribunum & quinquagita armatos quos ignis de celo descendens (helya imperante) consumpsit.

❡Tertius tribunus a rege missus humilitate & verborũ vrbanitate fecit helyã descẽdere & eũ duxit ad regem cui p̃dixit mortẽ propinquã ꝓpter pctã sua.

Sublatus helyas tẽpore ioram regis & translatus in paradisũ cum enoch.

❡Ioram contra moabitas bellum parans iosaphat in auxilium vocat qui petitioni fauit secumq; regem idumee duxit Quibus contra moabitas per desertum idumee tribus regibus ad bellum properãtibus aque quoq; penuriam patientibus ioram ad deum clamat in angustia constitutus quem confortans iosaphat deiq; prophetam per exercitum requirens / nunciatum est illi heliseum helye discipulum hic adesse qui (tribus regibus ad eum de futura milicia consulendum venientibus / propter iosaphat iustum responsum dedit futuram contra moabitas predixit victoriam. moabite namq; aqua in sanguini similem de ortu solis in torrente respicientes decepti / ipsos tres reges se inuicem peremisse estimati sunt. contra quos egressi predictos reges eorum ciuitates sunt populati & agros & de-

speratus eorum rex filium primogenitum eleuans super murum deo obtinuit holocaustum quo co-
gnito humana compassione cõpuncti reges misericordiam habuerũt. Iosaphat autem paulopost an
no etatis sexagesimo regni vicesimo quinto defunctus est cui successit ioram filius eius. Capitulũ.iij.

SVscipiens itaq; regnum Ioram contra regem moabitarum mouit exercitu3. qui sicut supra
A dixímus ab eius fratre recesserat dum patri eorum achab tributa solueret: ouium cũ lanis
4.r.c3 suis ducenta milia. ¶ Congregans ergo Ioram exercitum misit etiam ad iosaphat rogans
eum olim eius patris amicum vt solatium contra ammonitas pugnaturo preberet: qui ab
ge..s regni cessassent imperio. Tunc ille non solum se adiutorem esse cõpromisit sed etiam regem idu
meę qui sub eo erat compulsurum vt ei pugnaturus occurreret. Ioram autem talibus promissioĩbus
ab iosaphat rege perceptis: sumpto exercitu venit in hierosolymam & clare nimis ab hierosolymo-
rum rege susceptus est. Placuitq; eis vt itinera ad hostes per deserta facerent idumeę. non credentes
inimicis quia ex inde fieri potuisset inuasio. ¶ Tres ergo reges ab hierosolymis properabant. Hoc

Ioram bellũ cõtra moabitas parans iosaphat in auxilium vocat qui sibi fauit secum regẽ idumeę ducens.

4.r.c3 est rex hierosolymorum. & israelitarum. & idumeę. Et dum septem diebus peragrassent iter ad ino-
piam aquę exercitus & iumenta venerunt cum duces eorum ignorantia itineris oberrassent; & om-
nes hic quidem erant in angustia constituti. pręcipue tamen ioram: qui nimia tristitia faciente clama
uit ad dominum quia malifacientes deduxisti tres reges vt sine bello tradantur regi moabitarũ. Quẽ
iosaphat confortabat cum esset iustus. Qui mittens in omnem exercitum requirere pręcepit si quis
B in eo esset dei propheta: vt per eum voluntatem dei cognosceret & quid faciendum esset audiret. Et
dum quidam famulus ioram dixisset vidisse se illic helyę discipulum helyseum filium saphat: tũc tres
reges monente iosaphat ad eum pariter venerunt. Dumq; ad prophetę venissent castra habebat
autem habitaculum suum extra tabernaculum constitutum consulebant eum de futura militia: prę-
cipue tamen ioram. Qui dum diceret vt illi molestus non esset sed potius ad prophetas patris sui ma
trisq; properaret quos illi venerarentur quasi illi veri essent rex rogabat & supplicabat vt propheta-
ret & eos a periculo liberaret. Illo vero iurante per deum quia non responderet nisi propter iosaphat

Tres reges contra moabitas aquę penuriam ĩ deserto ab errãtes perpessi sũt. Ioram ad deum clamat.

sanctum & iustũ. deducto ad mediũ quodã hoĩe sciẽte psallere diuinitus inspiratus pręcepit regibus
vt in torrente multos lacus effoderent dicens. Neq; nube neq; spiritu aliquo flante. neq; imbre diffu
4.r.c3 so videbitis fluuium aqua plenum ita vt homines & iumenta vbertatis poculo satientur idq; vobis
non solum deus donabit sed etiam hostes superabitis & vrbes moabitarum munitissimas capietis.
& arbores quidem incidetis pomiferas & vastabitis prouinciam fontes autem fluuiosq; damnabitis.

Helyseus noluit respondere nisi ꝑpter iosaphat iustum.

¶ Hęc dicente propheta: altera die priusq̃ sol oriretur: torrens vehemẽter influxit. Contigerat enim
vt tribus diebus in idumea vehemens imber effunderetur. ita vt exercitus iumentaq; abundantia ni
mia irrigarentur. ¶ Cumq; audissent moabitę tres reges per desertum contra se veniẽtes collecto ex
4.r.c3 ercitu rex eorum iussit vt montana exercitus eius aggrederetur ne latenter hostes prouĩciam inuade
rent. ¶ Et cum non esset hebręorum a moabitis procul exercitus respicientes moabite de ortu solis
C aqua in torrente sanguini similem suspicati sunt vt se tres reges inuicem peremissẽt & fluuius eorum
sanguine redundaret. Quod cum arbitrati fuissent: petierunt a rege suo vt eos ad spolia hostium de-
stinaret. Et impetu facto: quasi ad diuitias pręparatas ad inimicorum castra tetenderũt alias venerũt
& spe sua decepti sunt. Nam circũdantes israelitas: alij quidem eorum perẽpti: alij vero per vniuersã
prouinciam sunt dispersi. Tres ergo reges ingredientes moabitarum ciuitates & eas subuerterunt: &
agros eorũ depopulati sunt & vehementer exterminauerũt: replentes eos ex lapidibus torrentum &
arbores optimas absciderunt: & fontes aquarũ pariter obstruxerũt: ac muros vsq; ad fundamenta de
posuerunt.

Pophetia helysei de futura victoria cõtra moabitas.

Cõgressus exercitus moabitarũ contra hebreos Aq̃ sanguini simili decepti moabite estimãtes tres reges se inuicẽ peremisse.

¶ Rex autem moabitarum dũ persecutionẽ & obsessionem nimiã pateretur & videret ci-
uitatem capi posse: impetũ fecit cum septingẽtis viris vt inter hostiũ castra quo posset effugeret. Qđ
4.r.c3 tamen implere nõ potuit. Nã ad quendã locum veniens valde munitũ dũ fugere non valuisset reuer
sus in ciuitatem opus desperationis & crudelis necessitatis impleuit filiũ namq; seniorem qui erat ei
successurus in regnum eleuans super murum ita vt a cunctis hostibus videretur: deo obtulit holocau
stũ. Reges autem videntes hoc factum eius necessitatis: habuerunt misericordiã & humana compas
sione detenti obsessionem soluerunt. & ad propria remeauerunt. ¶ Iosaphath autem reuersus hiero
solymam in pace degebat. Et cum paucum temporis post illud prelium vixisset defũctus est. Qui vi-
xit quidem annis numero sexaginta: imperauit quinq; & viginti magnificamq; meruit in hierosoly-
mis habere sepulturã similisq; fuit magnorũ operũ dauid. Reliquit autem filios multos. successorem
vero seniorẽ filium ioram. Is autem nomen habebat fratris matris suę: regis israelitarum filij achab.

Mors iosaphat anno etatis.60: & regni.25. cui successit ioram filius.

¶ Actus helysei laudabiles primo de olei multiplicatione qua grauata vidua debitis creditori-
bus satisfecit prędixit quoq; ioram sirorum regem contra ipsum moliri insidias. Quos cognito Ada
dus rex contra prophetam exercitum mittit quod ministro sibi nunciante hostes spernens seruo spẽ

habere precepit & inter medios hostes helyseus veniens:eorum obcecatis aspectibus:quem quererent interrogauit ipsosq; ad ioram regem in samariam deducens clausis ciuitatis ianuis orante deo aperti sunt oculi eorum qui refecti salui remittuntur ad propria. Capitulum.iiij.

Actus helisei ꝓphetę & primo de mltiplicatione olei q̄ vidua grauata debitis satisfecit creditoribus suis.

Veniens autem de regione moabitidę rex israelitarum in samariam habebat helyseum sicut prophetam:cuius actus volo narrare. Sunt enim valde precipui & historia digni:sicut D ex libris sacris datur agnosci. Ad hunc enim cum accessisset vxor abdię dispensatoris a- 4.r.c.4 chab eiq; dixisset ꝙ non ignoraret quando vir eius liberasset a morte prophetas. Dum requisiuit achab vxor hiesabel eos occidere:& contracto debito cētum ex eis occulte pauisset:& post eius mortem creditoribus vrgeretur atq; eius filij ad seruitium deducerentur:ob hanc rē rogabat vt eius mariti misereretur operibus & aliquod solatium ad necessitatem preberet. Qui dum requisisset si quid haberet in domo aliud nihil esse respondit:nisi paruum vas olei. Tūc propheta precepit vt multa vasa sibimet a vicinis commodaret vacua & clausis ianuis domus suę ex illo oleo in omnia vasa diffunderet:quia ea deus cuncta repleret. quod dum mulier fecisset & eius filij vnumquodq; vas obtulissent: dum completa fuissent omnia & nullum vacuum remansisset veniens prophetam nunciauit 4.r.c.6 hoc ei. Ille vero consilium dedit vt oleum venderet:& precium creditoribus daret:& ex ipso olei precio quod remaneret. ad alimentum filiorum efficeret hoc ergo modo helyseus mulierem a debito liberauit. Inter hęc autem misit helyseus ad Ioram monens vt custodiret quendam locum in quo esse syrorum volentium eum occidere dicebat insidias. Tūc rex ad venationē preparatam nequaq̄ egressus est. obediens verbo prophetę. Adadus autem syrorum rex dum se vidisset fuisse deceptum quasi aliquis hominum eius ioram regi sua prodidisset consilia indignatus velut proditores secretorum regis occidere minabatur:cum vtiq; hoc nulli alio nisi illis tantummodo credidisset. Et dum ei quidam presentium dixisset: ne falsa opinione teneretur nec crederet quem aliquis inimico eius consilium prodidisset sed helyseum prophetam omnes regi factas insidias prodidisse: misit requirens in qua ciuitate helyseus habitaret. illi vero qui missi fuerant reuertentes: indicauerunt eum in dothain E vrbem commorari. Tunc itaq; adezer qui & adadus misit ad ciuitatem multum nimis exercitū equestrem simul ac curruum vt caperent helyseum. Qui tota nocte circumeuntes ciuitatem nihil egerūt

Predixit helyseus iorā regis syrorū insidias vnde indignatus adadus rex contra prophetam exercitū mittit. Nūciat helyseo mister suus hostes in eum irruere qui & hostes contemnens seruo spem habere precepit.

¶ Die siquidem facto cognoscens hoc prophetę minister quia hostes eum comprehendere niterētur prophetę quod agebatur indicauit. Ille vero de auxilio dei securus cōtemnebat hostes ministrūq; metuentem:crebro fidutiam habere precepit. sperans quoniam ostenderet deus virtutis suę potentieq; presentiam. Tunc deus prophetę orationes exaudiens multitudinem curruum & equorum & armatorum helyseum circunstantium vt minister videret ostendit ita vt ille (remoto timore) illa visione cōfortatus astaret. ¶ Post hęc autem helyseus rogabat dominum vt etiam aspectus hostium obcecaret & nebulam eis immitteret:per quam eum inspicere non valerent. Quo facto: veniens īter medios inimicos requisiuit quem quererent. Illis autem se ꝓphetam helyseum querere respondenti 4.r.c.6 bus promisit se eum taditurum. si ad ciuitatem:in qua esset ille:sequerentur. Qui precedentem prophetam:deo scilicet eorum mentes obcecante: cum festinatione sequebantur. ¶ Tunc helyseus deducens eos in samariā ad regē iorā:precepit vt clauderētur portę & regis exercitus circa syros staret. Quo facto rursus orauit dominum vt hostium oculos aperiret & caliginem ab eis auferret. Tunc repente ab illa cecitate reuocati inuenerunt se inter medios inimicos existere. Et obstupescētes siri in nimia angustia sunt constituti qualis vtiq; potuisset eis sic inopinabili & diuino opere prouenire. F ¶ Tunc rege ioram consulente prophetam si eos iaculari precepisset hoc quidem prohibuit fieri he- 4.r.c.6 lyseus dicens iniustum esse:qui lege bellica non capiuntur:occidi illos autem nihil mali fecisse in illius prouinciam sed nescientes ad eum venisse virtute diuina. Deditq; consilium vt & hospitalem eis preberet:& mensa eius sine lesione fruerentur. Ioram vero obediens prophetę dū conuiuia prebuisset opulentissima syris:dimisit eos ad proprium remeare regnum.

Helyseus (hostium obcecatis aspectibus) veniens īter medios hostes quē quererēt requisiuit. Helyseus:siris inter medios hostes astantibus: deum rogauit & illi apperti sunt oculi qui refecti salui dimittūtur

¶ Adezer syrorum rex miraculum pridem ammiratus metuēs helyseum iam non latenter sed palam ioram impugnare disponens exercitum contra eum mittit & ipsum in samaria clausum obsedit vbi maxima fames vrgente caput asini octoginta argenteis vendebatur. matresq; filios comedebant vnde iratus rex helyseum:quia deum complacaret:occidi mandauit vnde tamen postea penituit & veniens helyseus in breui ciborum copiam promittit incredulo quoq; cuidam principi penam predixit. Terror itaq; diuinitus contra syros immissus qui confusi relictis in castris diuitijs extra fugerunt. Cumq; leprosi extra ciuitatem manentes & propter famis necessitatem ad hostium castra venientes ipsos fugisse cognoureunt obsessis in ciuitate nunciauerunt:qui missis exploratoribus:prophetę veritatem cognouerunt in ciborum abundantia & increduli pena qui conculcatus a turba mortuus est.

Capitulum quintum.

His vero redeuntibus &: quę prouenerant: indicātibus ammiratus adezer inopinabilem is-
raelitarum dei pręsciētiā atq; virtutē pariter & prophetā cui sic adesset diuinitas: latēter iā
A nequaq̄ voluit contra regē israelitarum aliquid attentare metuens helyseum ioram vero
4r.c6 palam impugnare disposuit multitudine militię & exercitus sui magnitudine se credēsho
stibus pręualere. Castra siquidem metatus est cū magna virtute cōtra iorā. Qui credens nō se suffi-
cere ad resistendū syris semetipsum in samaria clausit: de murorū confisus munitione. adezer aūt co
gitās quia & si nō posset machinationibus capere ciuitatem tamē inopia ciborum samaritas obstri-
geret ad ciuitatem accessit. ¶ Et tanta fuit apud ioram necessariorū inopia: vt propter magnitudinē
famis in samaria octoginta argenteis numismatibus caput asini venderetur: quinq; vero argēteis nu
mismatibus sextarium fimi columbarū pro sale cōpararent hebręi. Timebatq; ioram ne ꝓpter famē
ciuitas traderetur inimicis & muros quotidie circuibat atq; custodes ne quis ab eis occultaretur in-
4r.c6 tus: & actus ciuitatis hostibus indicaret. ¶ Quod dum faceret quadam die clamante aliqua mulie-
re domine miserere putans eā aliquid cibi petere iratus maledixit ei per dominū dicens nec areā sibi
esse nec torcular: vnde ei aliquid posset pręstare. Cumq; nihil horū dignaretur audire: iussit vt loque
B retur atq; diceret quecūq; vellet. Tūc fecisse se dixit cū altera muliere vicina & amica sua hāc pactio
nem vt quoniā fames talis esset & inopia: interficerent filios suos vtreq; masculos & singulis diebus
comederēt eos. Et ego inquit meū occidi & pręterito die ambę meū comedimus. Hęc aūt non vult
hoc facere sed pactū transcēdit & filiū suū ne comedatur abscōdit. ¶ Hęc dum audisset ioram vehe
4r.c6 menter afflictus est: & scissa veste crudeli voce clamauit. deīde iratus helyseū prophetā occidere vo
luit quia non supplicaret deo, cum potuisset omnes hoc modo a malis pręsentibus liberari. Et repen
te misit qui eius caput auferret. Ille siquidem ad necē prophetę pergebat helyseū vero ira regis non
latuit. Sedēs aūt in domo sua cū discipulis indicauit eis quia ioram filius homicidę misisset qui eius
caput auferret. Sed vos inquit dum venerit qui missus est & intrauerit ianuas obserantes alias obser
uantes claudite eumq; paululū retinete. Securus nāq; est veniēs ad me rex eo ꝙ eum penituerit sui
pręcepti. Tunc illi helysei pręceptū fecerūt. ¶ Ioram vero penitentia ductus ob irā suā circa prophe
4r.c6 tā & metuens ne eū qui missus fuerat occideret. festinauit vt necē prohiberet & prophetam a morte
reduceret veniēsq; culpat eū: cur a deo malorum pręsentium absolutionem minime postularet. Sed
sic eos perire despiceret. ¶ Helyseus aūt altera die ea hora qua venerat rex ad eum ꝓmisit magnā
copiā ciborum affuturam ita vt venderetur in publico duobus siclis satum simile & vno siclo ordei sa
tum. Hoc autē dictum & ioram & qui cum ea erant vertit in gaudium prophetę namq; nō poterant
4r.c7 discredere propter rerum pręcedētium veritatem: inopiamq; illius diei atq; miseriam spes iam futu
rę abundantię leuiauit. ¶ Princeps autem tertię partis cum regi amicus esset supra quem tunc rex in
cumbebat incredibile est inquit propheta quod dicis. Et sicut īpossibile est vt de catharactis celi or-
deum pluat deus autem similam: ita non potest credi quod ad te nunc dicitur adimpleri. Ad quem
propheta. Hęc inquit videbis hoc modo fieri sed non gustabis ex eis. Que scilicet sic ab helyseo fue
C rant prędicta completa sunt. ¶ Lex igitur erat in samaria vt habentes lepram & qui a tali passione
nō essent mundi corpore extra ciuitatē manerent. Quatuor igitur viri propter hanc causā manentes
ante portam: cum nullus eis aliquid propter necessitatem famis afferret & in ciuitatem ingredi pro-
pter legis mandata non possent: quibus vel si liceret ingredi pro fame ibidem necarentur: cogitarūt
inter se dicentes quia si illic manerent propter inopiā deperirēt & propterea tradere se hostibus ma-
gis eligerent. qui aut parcendo aut necando famis eos necessitate liberarent. Hoc consilium inter se
cōferentes alias cōfirmātes nocte ad castra hostiū deuenerunt. Incipiebat aūt iam deus terrere & cō
turbare syros: & sonū eis curruū & armorū inferre tanq̄ exercitus grandis super eos accederet: & pau
latim turbarū fragor eorum auribus increparet. Qui ita repēte turbati sunt vt relinquentes castra pro
pria cōcurrentes ad regem dicerent quia iorā rex israelitarū conducto solatio regis egyptiorū & insu-
4r.c7 larū super eos accederet quibus venientibus sonum tubę venientis audirēt. Hęc eis dicentibus etiā
adezer eum ad aures eius sonus similis aduenisset populo credidit & cū multa turba atq; confusione
relinquentes in castris equos atq; iumēta vniuersasq; diuitias repēte cōuertūtur ad fugam. ¶ Lepro-
si autē qui discesserant a samaria ad castra syrorū venientes. & in eorum tabernaculis multum silen-
tiū taciturnitatēq; reperientes. ingressi in vnum tabernaculū. dum nullum prorsus inspicerent come
dentes atq; bibentes portantesq; multas vestes & aurū extra castra celantes deinde i aliud taberna-
culum accedentes similiter & exinde res placitas sibi sumentes dū hoc quater fecissent & nullus eos
oīno videret. arbitrati hostes abscessisse culpabāt semetipsos cur iorā regi hoc minime nūciassent. Tūc
illi veniētes ante ciuitatis murū & custodes clamātes indicauerūt eis quę de hostibus cōtigissent. Illi
aūt hęc regis custodibus nūciauerūt. A quibus audiēs hoc iorā euocauit amicos suos & pricipes qui

Exercitus regis syrorum contra iorā qui semetipsum in samaria clausit.

Maxima fames in samaria vt octoginta argenteis caput asini venderet & quinq; argenteis sextarium fimi colūbarū pro sale.

Iratus rex iussit helyseum occidi quia non supplicaret deo vt liberaret populus ab obsidiōe.

Penitet iorā qa mandauit helyseum occidi.

Helyseus ꝓmittit ciborum copiam i breui futuram.

Incredulo principi super quem tunc incūbebat rex pędicitur pena.

Lex samarię de leprosis extra vrbem manētibus

Terror diuinitus contra syros immissus fugerunt confusi relictis diuitijs suis in castris.

bus ait pro insidijs arte callida syrorum discessisse regem.eo ꝙ desperaret fame capi potuisse ciuitatē vt quasi fugientibus illis & egressis ad direptionem castrorum nostris latenter irruerent.& interfice- D rent: & ciuitatem pariter deuastarent vnde vos inquit moneo vt custodiatis ciuitatem & nusquam abire temptetis:hostes fugisse credentes.Tunc dicente quodam optime quidem arbitratum a rege et consilium dante vt duo equites vsq; ad iordanem fluuium mitterentur.qui cuncta perquirerēt vt si illi quidem capti ab insidijs hostium deperirent:securitas exercitui fieret ne cuncti aliquid simile sustinerent:pereuntes autem paucos anunciarent cum his quos vastauerat fames. ¶Hoc dictum dū placuisset regi exploratores misit. Qui euntes castra quidem inuenerunt hostibus vacua:locum vero plenum cibis & armis:quę reliquerant vt leues essent ad fugam. Hęc autem dum rex audisset ad direptionem castrorum misit exercitum.Qui nihil vile tulerūt nec paruum sed aurum multum & argentum gregesq; multos iumentorum frumentorum & ordei multa milia quantum in somno se videre credebant: quo facto a malis pristinis liberati maximam copiam habuerunt duo sata ordei siclo vno & satum simile duobus siclis.secundum prophetiam hominis dei helysei. Satum itaq; fert modium vnum semis italicum.¶Horum itaq; bonorum solus ille princeps tertię partis quem prędiximus potius non est.Nam constitutus a rege vt staret ad portam quatenus turbā moderate ad egressum ciuitatis emitteret ne alterutros comprimentes ad pericula peruenirent:quodq; alios pati prohibebat ipse sustinuit &hoc modo ne gustaret ex his quę fuerant probata defunctus est helyseo prędicente mortem eius:dum ea quę vbertate ciborum ille prophetauerat.solus iste non crediderat.

Exploratores mittuntur ꝑ certificatione fugę syrorum.

Verificatio prophetię helysei đ abundantia ciborum post tantam famem.

¶Afflictus langore rex sirorū fidelē azahel nunciū cū muneribus ad helyseū mittit vt sciat si egritudinis periculū posset euitari cui regis mortē flens helyseus(pręuidente illo quę populus israel post mortē regis esset passurus)nunciauit & azahel famulū post illū regnaturū qui ad regē veniens nūciauit quidē bona sed eū laqueo vinciēs strangulat & regię potestatis obtinuit apicem. Capitulum.vi.

ADezer autē syrorū rex dū venisset in damascum & agnouisset quia diuinitas ei & exercitui timorē imisisset & fugā:& nō inuasione hostiū fuisset factum nimis afflictus eo ꝙ ita E deū haberet iratum:corruit in langorē.Illo siquidē tēpore dū propheta helyseus venisset in damascū cognoscens hoc adezer fidelissimum seruulorū azahel noīe misit vt ei occurreret & dona portaret pręcipiens ab eo requiri si egritudinis eius periculū posset euitari.Azahel itaq; cum quadraginta camelis queq; forent optima & pręciosa in damascena prouīcia ex domo regia dona regia portabat.& veniēs ad helyseum & decenter salutans ait missū se a rege adezer ad eū vt dona portaret & de eius languore cōsuleret:si euadere posset.propheta vero iussit azaheli vt nihil ei mali nūciaret:dixit autem regē moriturū esse.¶Et famulus quidē hęc audiens cōtristabatur/helyseus autē flebat & multas lachrimas fundebat:ꝑuidēs quę populus passurus esset post mortē adhereri.Dūq; azahel cau- F sam eius cōfusionis inquireret:defleo inquit populum israelitarū dolēs in his malis quę passurus est abs te. Interficies eīm optimates eorū & munitissimas ciuitates incēdes & paruulos lapidibus illisos crudeliter trucidabis:& mulieres pueros ī vtero habētes seua morte dirūpes.Azahel vero dicēte quę mihi virtus est vt per me talia possint prouenire : ait sibi deū indicasse quia regnaturus esset in syria. ¶Azahel itaq; veniēs ad regē:illi quidem nunciauit bona/altera vero die infuso laqueo vinciens eū illum quidē strangulauit: ipse vero apicē regię potestatis obtinuit.Erat enim vir efficax.& multa syrorū & populi damascenorū deuotione florebat:ita vt hactenus & adezer & ipse azahel qui post eū regnauit quasi dij colerētur propter beneficia & tēplorū edificia.quibus damascenorū exornauerant ciuitatem.Isti namq; quotidie soli in pompa quasi pro honore regio deferūtur & syri de eorum antiquitate glorientur ignorantes quia sunt nouelli.& non habent isti reges vltra mille annos & cētum.

Afflictus syrorū rex corruit ī langorē & azahel fidelem nuncium ad helyseū mittit cum muneribus vt sciat si egritudinis pericula posset euitari.

Helyseus prędicens mortem adezer regis flebat ꝑuidens malum eminēs populum israel per azahel post eū regnaturū ī siria

¶Ioram rex hierosolymorum (mortuo adezer rege syrorum) in pace gaudens populum docuit ydolatrizare & idumeos a regno iuda persequitur vicinos occidens ad quem helyas epistolam mittens mortem sibi propinquam & vituperabilem significauit cuivt sibi nunciauerat propheta accidit & mortuus regali primatus est sepultura. Capitulum septimum.

IOram vero rex israelitarum audiens adezer esse defunctū a timore & formidine quā propter eum habebat aliquo modo respirauit & pacem gratanter excepit. Igitur ioram hierosolymorum rex qui & ipse quidem sicut prędiximus hoc nomen habebat rerū apice potitus:mox ad necē fratrum suorū & paternorū amicorū pariter & principū cōuersus est:& malitię suę hoc fecit initiū.In qbus malis nil differēs a regibus populi q ān eū iniquitatē fecerūt ī solēnitatibus hebręorū & religiōe diuina docuit quo vulgus & ī alijs esse malū & extraneos adorare deos ꝑ gotholiā alias athaliā achab filiā cōiugē suā.et deus qdē ꝑpter dauid regis ꝑmissionē noluit genus eius extermiare.iorā vero nihil ꝑtermittebat quo minus aliquid quotidie nouę impietatis efficeret & ꝙ non vastatione patrie traditiones attenderet

Malicia iorā regis iuda.

¶ Illo siquidem tempore recedentibus ab eo idumeis: & primo quidem interficiētibus eum regem
A qui erat eius patri subiectus & cōstituentibus quem ipsi voluerāt iorā cum equitibus suis & curribus
noctanter venit in idumeam: & eos quidem qui vicini eius regno esse videbantur occidit: lōgius nō
4 r.c8 abijt. Nihil tamen dum hoc modo fecisset vtilitatis exibuit. Nam omnes ab eo recesserunt: simul &
qui prouinciam labennam alias lobennam habitabant. ¶ Erat autem ita vesanus vt etiam populū
cogeret in excellentissimos montes ascendere: & deos alios adorare. ¶ Cumq; hec ageret & omnino
leges patrias a sua mente repelleret delata est ad eum ab helya propheta epistola in qua pādebatur
magnam eum penam fore passurum quia patrum suorum non esset imitator. sed israelitarum seque-
retur regum impietatem insuper & cogeret tribum iuda & ciues hierosolymitas relinquentes sancta
patriā ad ydola cōuenire que rex achab in suo regno fecisset. & quia fratres suos iteremisset & bonos
viros & iustos pariter occidisset. Suppliciūq; qđ pro his suscepturus esset propheta i litteris indicabat
id est cladem populi & corruptionem vxorum regis & filiorum & quia ipse quoq; moreretur egritu-
dine longa nimis confectus visceribus propter nimietatem interne corruptionis effusis itavt videret
B suam calamitatem. nec posset vllatenus subuenire. Et hec quidē epistola significabat helye. ¶ Post
4 r.c8 breue siquidem tempus exercitus arabum iuxta ethiopiam habitantium & alienigenarum ioram re
gnum aggressi sunt & prouinciam vastauerunt & regis domum insuper & filios occiderunt pariter &
eorum vxores. vnusq; solummodo filiorum eius noīe ochozias hostes effugiens derelictus est. Qui
post hāc calamitatem predictum a propheta languorem incurrens multo tempore fatigatus diuini-
tate eius visceribus immitente miserabiliter superna indignatione defunctus est: cū viscera sua diffu
sa videret. Quē etiā mortuum populus multis cōtumelijs afficeret: & vt reor credentes ita mortuum
ira diuina peremptū fuisse. nec exequijs regalibus eum fecere dignum nec in paternis sepelire monu
mētis nec alium ei exhibuerunt honorē: sed velut priuatum tumulo tradiderūt. Qui vixit annis qua
draginta: regnauit octo tradidiq; principatum eius hierosolymorum populus filio eius ochozie.

Recedēte s idumeos a regno iuda persequitur ioram sibi vicinos occidens.

Mors ioram regis hierusalē vituperabilis & afflicto nimia sue familie qui etiā regali priuatus sepultura.

Mortuus ioram anno etatis quadragesimo & regni octauo cui successit ochozia filius.

¶ Leso iorā israel rege in bello cōtra syros hieu rex ab helysei discipulo inungitur ad exterminan
dū domū achab qui & a populo est confirmatus qui & iorā regem a ciuitate iezrael fugientē occidit
eius corpore in naboth agrū proiecto fugientē quoq; ochoziā vulnerauit & iezabel de turri precipita
ri iussit cuius corpus a canibus est deuoratū oēsq; achab filij a samaritanis iubēte hieu decapitati sūt
sed & fratres ochozie occisi sunt & pseudo prophetis ab eo occisis baal tēplum concremauit. Ca. viij.

4 r.c8 IGitur ioram rex israelitarum post mortem adezer sperās ramoth ciuitatem se capere & eā
syris auferre. cum magno apparatu castrametatus est super eos. In qua oppressione a quo-
dam syro non mortifere sagittatus abijt in ciuitatem iezrahelem vt vulnus suum positus in
ea curaret directo in ramatha alias ramoth omni exercitu simul & duce hieu: qui fuit filius amessi a-
4 r.c9 lias nausi vt post curam reuerteretur ad pugnam. ¶ Helyseus vero propheta vnum discipulorū suo
rum dato ei sancto oleo misit in ramatha vt vngeret hieu eiq; diceret quoniā eum regē diuinitas ele-
C gisset: cui & alia pariter indicaret precipiens ei vt sub modo fuge faceret iter quatenus illic cūctos ꝓ-
ficiscēdo lateret. Qui dum venisset in ciuitatem hieu quidem inuenit cum principibus militum resi-
dentem in medio sicut ei predixit helyseus. Et accedens ad eum ait se quedam ei fore dicturū. Qui
dum surrexisset & in cubiculum eum secutus fuisset: seorsum sumens eum oleo caput iuuenis infudit
dicens a deo vnctum eum regem ad achab generis peremptionem & ad vindicandum sanguinem
prophetarum qui ab hiezabel nequiter fuisset effusus: vt domus eorum sicut hieroboam nabathei &
baasa propter impietatem propriam radicitus deperiret & nullum semen de achab genere remane
ret. Et cum hoc dixisset de cubiculo protinus exiluit ne ab aliquo in exercitu videretur. ¶ Hieus au
tem venit ad locum vnde surrexit: & cum alijs principibus residebat. Quibus requirētibus vt eis di-
ceret cur ad eum venisset iuuenculus insuper & vesanum eum dicentibus recte inquit iudicastis. nam
4 r.c9 verba vesanie locutus est. Quibus festinātibus vt ea audirēt atq; rogātibus ait eum dixisse quia ipse
fuerit a deo relictus rex. Hec itaq; cū dixisset vnusquisq; se exuēs qđ habuerat vestes proprias ei sub
sternebāt. Et mittētes tubas hieu regē esse clamabāt. Ille vero exercitu cōgregato pergebat ad iorā in
ciuitatē iezrahel in q̄ sicut p̄diximus pro vulnere curādus abierat qđ ceperat cū obsideret ramatha.
4 r.c9 Cōtigit aūt vt eo tēpore hierosolymorū rex ochozias venisset ad iorā: erat eñ filius sororis eius sicut
iā diximus vt visitaret propter vulnus qđ in obsessiōe acceperat. Hieus aūt subito volēs sup iorā irrue
re: rogauit vt nullus militū descēdēs regi iorā que gesta fuerāt nūciaret. dicēs hanc esse maximā eorū
circa se deuotionē si eū regē hoc ordine demōstrarēt. Ille vero i his que fuerant dicta gratāter itinera
cōseruabāt: ne quis latēter pergēs quod gestū fuerat indicaret. Et hieus quidē sumptis equitibus ele-
ctis sedēs in curru ibat ad iezrahel. ¶ Cūq; proximus fuisset ciuitati: explorator quem rex constitue
rat iorā vt ad ciuitatē venientes inspiceret: videns cū multitudine veniētē hieu: nūciauit ioram regi

Ioram rex israel contra syros prelians leditur.

Vnctio hieu in regē israel a discipulo helysei ad exterminandū domū achab

Confirmatus hieu i regno per pricipes bellum parat contra ioram filiū achab.

videre se equites venientes. Ille vero repente aliquem mitti iussit equestriũ qui ei occurreret. & quis
esset agnosceret. Qui dum venisset ad hieu: de exercitu requisiuit dicens a rege se esse missũ. At ille ni D
hil de his respõdens: sequi se iussit requirentẽ. Quod dũ explorator vidisset: indicauit iorã quia qui
fuerat missus equestris mixtus multitudini veniret vna cũ eis. Iterum rege mittẽte etiã aliũ hoc eũ fa

Ioram cũ ochozia in occursum hieu in cursu venit.

cere hieus imperauit. ¶ Quod dum explorator iorã indicasset, nouissime in curru ipse conscendens
cũ ochozia hierosolymorũ rege in occursum eius egressus est. Hieu autẽ cũ multa moderatiõe & di-
sciplina agebat iter. Cũq; ioram venisset in agrũ nabuthei: requirebat si in exercitu omnia recte gere
rentur. Et cũ ei hieu amarissime malediceret: matreq; eius veneficã meretricẽq; clamaret metuẽs rex

Hieu occidit ioram fugientem & corpus mortui in agrum nabuthei ꝓijci pręcepit.

& nihil eũ cogitare quod esset salubre credẽs cõuerso curru suo vt poterat fugiebat dicens ad ocho 4.r.c9
ziã ea ꝙ insidijs & dolo fuisset captus. Hieu autẽ sagittã post eũ mittẽs eius cor suo iaculo penetrauit
Et ioram quidẽ repente cadens, flexo poplice animã deliquit. ¶ Hieu autẽ continuo iussit vadacro
principi tertię partis vt corpus iorã proijceret in agrũ nabuthei alias naboth & recordans prophetiã
helyę quã patri eius qui fuit interfector nabuthei prędixerat quoniam & ipse & eius genus in illo a-
gro perirẽt. ¶ Hęc enim cum sederet tunc post tergũ currus achab. audisse se: propheta narrante: di-

Fugientẽ ochoziã vulnerat hieu sagitta qui & mortuus ẽ postꝙ vno regnasset anno.

cebat ꝙ etiam secundum illius prouenit eloquiũ. ¶ Igitur cadente ioram metuens ochozias de sua
salute. currum in aliam itineris partem conuertit: credens qualiter effugeret hieu. Ille vero persecu-
tus est eum ad quendã ascensum comprehendẽsq; sagittam eadẽ missa eum percussit. Qui derelicto
curru ascendens in equo fugit hieu in magedon ibiq; curandus post paucum vulneris illius tempus 4.r.c9
& ipse defunctus est portatusq; in hierosolymam. illic sepultus est cum regnasset anno vno. Fuit enim
malignus & plus valde ꝙ pater eius. ¶ Cum autẽ hieu intrasset in iezrahelem vrbem hiezabel orna-

Hieu iezabel dẽ turri pręcipitari iussit cuius corpus a cãibus deuoratum est.

ta stans supra turrim. bonus inquit seruus qui occidit dominum suum. Ille vero respiciẽs ad eam quę
esset interrogauit. & descendentem ad se venire pręcepit. Nouissime vero enuchis imperauit vt eam
de turri deijcerent. Quę dum precipitata fuisset murum sanguine suo aspersit: & concultata equorũ
pedibus expirauit. ¶ His ita gestis hieu ingressus palatium cum suis amicis semetipsum reficiebat & 4.r.c9
illos conuiuijs alijsq; rebus. Pręcepitq; famulis qui iezahel peremerant: vt eam propter decus gene- E
ris sepelirent. Erat enim ex regibus. Sed nihil de eius corpore quibus hoc imperatum fuerat inuene-
runt nisi tantummodo summitates manuum & pedum: aliud vero totum corpus a canibus est absũ-
ptum. ¶ Hęc audiens hieu helyę prophetiam nimis obstupuit. Is enim in iezabel prędixerat hoc
eam interitu fore perituram. ¶ Interea dum achab filij septuaginta in samaria nutrirẽtur, misit hieu

Hieu (missis litteris ad samaritanos) eis mandat vt septuagita filiorũ achab fortissimum (volẽs eorũ cognoscere voluntatẽ) regem constituãt.

duas epistolas principibus samaritanorum dicens vt fortissimum filium achab constituerent regem
cum & currus haberẽt multos & equos & arma ad militiam & ciuitates munitas. Quod dum facerẽt:
domino suo repensarent. Hęc autem scripsit: volens samaritanorum mentes agnoscere. Relegentes
vero litteras has principes ac pedagogi timuerunt & cogitantes ꝙ nihil possent contra eũ facere qui
magnis duobus pręualuisset imperijs: scripserunt profitẽtes se eum habere dominium & facere quę
cunq; pręciperet. Ille vero ad hęc rescripsit pręcipiens vt si obedirent ei filiorum achab abscidẽtes ca 4.r.c.
pita destinarent. Tunc principes euocantes nutritores infantum iusserunt vt occidentes eos capita 10.
eorum absciderent & mitterent ad hieu. Hęc illi nihil resistentes egerunt. & cõponentes in quibus- F
dã vasculis de vimine factis: eorũ capita destinarũt. ¶ His autẽ allatis ad hieu cum amicis cenantem

Hieu ad populũ verba ꝙ domus achab deleta esset secundũ helię prophetiã

nunciatum est ꝙ capita filiorum achab viderẽtur esse deleta. Qui iussit ante portam ex vtraq; parte
ex eis aggeres fieri. Factoq; die ad ea videnda processit. Et inspiciens dicere cepit ad populum. quia
ipse quidem cõtra suum dominum militasset & illum peremisset. Hos autẽ omnes non ipse peremis-
set eosq; cognoscere deposcebat de generatione achab quia omnia secundũ dei prophetiam fuerãt
gesta & domus eius sicut helyas prędixerat deperisset ¶ Cũq; necasset eos qui apud iezrahelitas ex
achab genere sunt inuenti: cum equis ad samariam ꝑperabat. Pariter aũt inueniens aliquos fratres 4.r.c.
ochozię hierosolimitarũ regis interrogauit eos quo properarent. Illi vero dixerunt quia veniũt vt io 10.

Hieu pręcepit fratres ochozię occidi.

ram salutarent. & regem suum ochoziam nescientes ꝙ ab eo ambo occisi fuissent. hieu autẽ eos com
prehensos pręcepit occidi. Erant enim numero quadragita & duo. ¶ Post hęc occurrit ei vir quidã
bonus & iustus ionadab oli amicus eius. Qui cũ salutasset eũ cepit laudare eo ꝙ oĩa cũ dei voluntate
fecisset & achab genus extermĩasset. Hieu aũt rogauit vt ascẽdẽs in currũ ad samariã cũ eo veniret ei

Bana cadella hieu cõtra falsos sacerdotes & pseudo prophetas achab.

se demõstraturũ dicẽs ꝙ nulli parceret malignãtiũ sed & falsos ꝑphetas & falsos sacerdotes & suadẽ 4.r.c.
tes plebi vt magni quidẽ dei religionẽ desererẽt & extraneos adorarẽt ipe puniret cũ esset vtiq; opti 10.
ma nimis hęc ĩspectio atq; gratissima: vt bonus & iustus vir videret malos tormẽtis affligi. His cõsen-
tiẽs ionadab ascẽdẽs ĩ curru venit pariter ĩ samariã. ¶ Hieu aũt reqrẽs oẽs cognatos achab ĩterfici vo
lẽs aũt nullũ de falsis ꝑphetis neq; de sacerdotibus ydolorũ achab suppliciũ decliare deceptiõe qua
dã & dolo cõphẽdit vniuersos. Cõgregato siqdẽ populo dixit se velle duplices deos ĩtroductos quos

A achab colebat adorare. rogans vt eorum sacerdotes & prophetę & serui pariter aduenirent. quatenus copiosa sacrificia & pręcipuas dijs achab hostias immolaret & esset multandus morte sacerdos qui tunc non fuisset inuentus. Deus autem achab baal appellatur constituēs itaq; diem quo vellet sacrificia celebrare. misit in omnē israelitarū regionem nuncios: qui ad illum baal sacerdotes adducerent. Quibus pariter congregatis: iussit hieu pontifici vt daret omnibus vestes. Eisq; sumētibus ingressus domū cum amico suo ionadab pręcepit: cum diligentia quęreretur ne quis inter eos alienigena aut peregrinus inueniretur. cum nollet sacerdotibus ydolorum alium interesse fidelium. Illis vero dicentibus nullum interesse peregrinum & inchoantibus sacrificia celebrare constituit: a foris octoginta numero viros armatos quos nouerat fidelissimos iussitq; eis vt falsos prophetas occiderent. & ipsi in paterna solemnitate permanerēt: q̄ multo iam tempore destituissent. Et simul iterminatus est vt si qui effugerent: pro illis animas eorum auferret. Ille vero & omnes viros interemerunt & domū baal igne concremauerunt & hoc modo a peregrinis solemnitatibus samariam liberarunt. ¶ Hic itaq; baal tiriorum fuit deus. Achab autem volens parere socero iobal qui rex tiriorum tunc erat & sydonis templum ei fecit in samaria sacerdotesq; instituit & oī eos cultura religionis honorauit. ¶ Cū igitur hic deus fuisset exterminatus aureos tamen vitulos hieu israelitas adorare permisit. Hęc autē cum fecisset & pro imperij castigationibus cogitasset deus ei per prophetam prędixit eo quod in quatuor generationibus super israel essent eius filij regnaturi. Igitur circa hieu talia gerebantur.

¶ Deus achab baal.

Interemptis omnibus similis sacerdotibus & pphetis templū baal cōcremat.

B

4.r.c. 10.

¶ Athalia quę a nonnullis gotholia nuncupatur genus dauid exterminare cupiens ochozię regis filios dempto vno ioas nomine vt regnaret interemit. qui latenter nutritus ioiadę sacerdote consiliante armaq; ministrante rex sibi diademate imposito cōstituitur. Et athalia in mularum porta occiditur & q̄diu vixit ioiade rex ipse ioab populum bene rexit bellum mouente azahel contra israelitas hieu contra deum superbus mortuus esse cui successit ionathan filius eius.

Capitulum. ix

Athalia mater ochozie regis interfecti genus dauid exterminare cupiēs omnes ochozie filios: dēpto vno: interemit & regnauit.

4.r.c.11

Athalia alias gotholia vero achab filia audiens ioram fratris sui mortem & ochozię filij & totius generis regij vna perditionem studuit vt nullum de domo dauid relinqueret sed omne genus exterminaret vt nullus ex eis ad regnum vlterius perueniret. Et hęc quidem sicut potuit fecit. Euasit autem vnus filius ochozię mortem hoc modo diffugiens. Ochozias rex ex vno patre habuit sororem nomine iosabeth: cui copulatus erat pontifex ioiada. Hęc ingressa regiam domum vbi erant interfecti filij regum. ioas nomine infantulum anniculum: celatum inueniens cum nutrice & portans in cubiculum clausit & latenter aluit ipsa & vir eius ioiada in templo sex annis quibus in hierosolymis super duas tribus athalia regnauit. Septimo vero anno ioiada hunc sermonē pādit quinq; viris centurionibus eisq; suasit vt ei consentirent contra ea quę ab athalia fuerant perpetrata & regnum infanti traderent percepturusq; ab eis iusiurandum quod securitas talia gerentibus C prępararetur: prodidit eis quę gerenda forent atq; complenda. Tunc viri quibus sacerdos ioiada suū consilium commiserat circūeuntes omnem prouinciam sacerdotes & leuitas congregātes ex ea simul

4 r.c.11 & principes tribuum omnes hierosolymis ad pontificem deduxerunt. Qui mox fidem ab eis cū iureiurando petit vt quod ab eo agnoscerent cum taciturnitate seruarent donec nisus eius intētionis potuisset impleri. Quibus iurantibus securum effectum deducens eam q̄ de genere dauid enutrierat iste inquit vobis rex ex illa domo erit quam nostis deum prophetasse super nos omni tempore regnaturam. Moneo siquidem vt tertiam partem vestram custodire faciatis ī templo. quartam vero in omnibus templi ianuis statuatis. reliqua vero pars teneat portam quę ducit ad tecta regalia. Alia vero inermis multitudo consistat in templo nullumq; armatum permittatis intrare nisi tantūmodo

4 r.c.11 sacerdotes. Eis quoq; pręcepit vt pars aliqua sacerdotum & leuitarum circa ipsum regē assisteret cū euaginatis gladijs circumstantes: vt si quis armatus in templum intrare pręsumeret repente perimeretur & nihil metuens regem fortiter obseruaret. Illi vero consilio pontificis obedientes. suam voluntatem opere declararunt. Interea ioiadas aperiens arma mentarium quod erat in templo a dauid cōstitutum diuisit. centurionibus & sacerdotibus pariter & leuitis arma quecunq; illic inuenit lāceas & pharetras & quodcumq; aliud appręhendit genus armorum & armatos circa tēplum statuit: vt manu sua totum constipare viderentur ingressum: & quasi murum habita testudine molirentur. Pręcipientesq; in medio puerum ei regium diadema posuerunt: & vngens eum ioiada regem solemniter ordinauit. Populus itaq; gaudens clamauit. viuat rex. ¶ Porro athalia tumultum & laudes inopinabiles repente cognoscens vehementer perturbata cum suo exercitu de regalibus exiliuit Et cum venisset ad templum sacerdotes quidem eam protinus exceperunt armatos vero qui sequebantur introire prohibuerunt. Erant autē a pontifice prępositi sicut dictum est vt templi additus obseruarent ¶ Tunc itaq; athalia videns puerum stantem supra tribunal regium eiq; diadema regale super impositum: scissa veste sua vehementer exclamās iussit occidi qui sibi fecerat insidias & principatū au-

Cōsiliū ioiadę.

Ioiadas ceturionibus arma de tēplo dat & ordinat exercitum.

Puero ioas regium diadema imponitur.

ferre putabat. ¶ Ioiada vero euocans centuriones. iussit vt educentes athaliam in conuallem cedron eam ibi perimerent ne templum occidentes illic veneficam violarēt vna pręcipiēs vt si quis ferre vel let ei auxilium. pari sorte perimeretur. Tunc quidem cui fuerat eius inuicta perēptio sumēs athaliam deduxit eam ad portam mularum regis & illic interfecit. ¶ Cum vero hęc circa athaliā fuissent gesta cōuocans populum & armatos ioiada in templo coniurauit vt omnes regi fauerēt & eius saluti pro spicerent quando in deuotione regia deū potius honorarent: & ne transcenderent moyseos leges iusiurandum quoq; compulit exhibere. ¶ Post hęc concurrētes ad domum baal quam athalia & ioram vir eius instruxerant ad iniuriam paterni dei & honorem achab: eam funditus euerterunt: & sacerdotem eius mathan nomine peremerunt. ¶ Diligentiam vero templi atq; custodiā sacerdotes & leuitas ioiada habere permisit. & secundū regis dauid pręceptum iussit eos secundo in die holocausta & sacrificia solēniter immolare vt secundū legē incensum offerrent. Fecit autem & quosdam leuitarū portarios ad templi munimen ne illic sordidū aliquid latēter intraret Hęc itaq; vniuersa dispo nens cum cēturionibus & omni populo sumens puerum de tēplo. ioiadas eum cum vniuersis ad regalia vsq; perduxit. Quo in regio solio residente. cūctus populus cū fauore solemniter acclamauit & ad epulas conuersi simul ad festiuitatem multis diebus egerūt cunctis quę habebat athalia de rebus humanis ablatis. ¶ Ioas itaq; adeptus regnum erat ānorū septem cuius mater fuit nomine sabia ex regione berzabeę: multāq; habuit custodiā legum & culturā diuine religionis exhibuit omni tempore quo vixit ioiada. Etate vero congrua duxit duas vxores dante sibi pontifice ex quibus & masculi & feminę natę sunt. Igitur de rege ioas & quemadmodum insidias defugerit regnumq; percepe rit: his indicasse sufficiat. ¶ Azahel autem syriorum rex dum pugnaret contra israelitas & contra regem eorū hieu vastauit prouinciam transiordanem quę erat ad orientem tribus ruben & gad & manasse & galaad & bathaneam percurrens vbiq; & cuncta diripiens vim resistentibus inferens vniuersis. In quo potuit quidē vlcisci hieu dum cunctam prouinciam deuastaret sed circa diuinitatē superbus & cōtemptor existens & legitima sācta despiciēs mortuus est cū regnasset super israelitas annis septem & viginti. Sepultus est autem in samaria successorem principatus ioacham filiū derelinquēs.

Athalia in porta mularum regis occiditur.
Baal domū destruxerunt perēpto eius sacerdote.
Instituit ioiadas custodes in templo.
Ioas q̄diu vixit ioiadas sācte rexit populum.
Bellū azahel cōtra israelitas.
Hieu superbus contra deū mortuus anno regni vigesimo septio cui successit filius ioacham.

4.r.ci D
4.r.c. xij. E
4.r.c.
4.r.c.

¶ Ioas rex templum innouare cupiens impositionem leuare a populo instituit & leuitas euocās ad seipsum quasi inobedientes culpauit & ligneam archā pro congregādis pecunijs ordinauit. ioas quoq; rex (mortuo ioiada iusto & per oīa bono) diuinę religionis perdidit curam ad quem missi prophetę a deo vt vitam emendaret sed zachariam filium ioiadę in tēplo lapidari fecit & non post multum temporis spacium ciuitatis obsessionem metuens syrorum regi templum thesauri misit & a ministris suis occisus filium suum amasiam regni dimisit successorem.

Capitulum decimum.

REx vero hierosolymorū ioas quoddā desideriū apprehēderat vt tēplū innouaret. Quadā die euocans pontificem ioiadam: iussit vt in omnem mitteret regionem & leuitas & sacerdotes exigeret pro vniuscuiusq; capite dimidij sicli argēti: ad fabricam & renouationem templi quod a ioram & athalia & eorum filijs videbatur esse destructum. Pontifex autem hęc equidem non fecit sciens q̄ nullus conferret argentum. Tertio vero anno regni sui ioas euocans ad seipsum leuitas: & quasi inobedientes sui pręcepti culpans: iussit vt pro hac re in futuro anno pro renouatione templi prospicerent. Quo facto: consilio pontifex vsus est pro congregatione pecuniarum quod populus libenter habuit & gratanter impleuit. Fecit namq; ligneam archam & vndiq; muniens eam: vnum ei foramen aperuit: quam ponens in templo iuxta sacrarium iussit singulos quantum vellent in eam mittere per foramen pro templi reparatione. ¶ Ad hoc igitur opus omnis populus libenter accessit & multum argenti multumq; auri largitus est Quo facto euacuantes archam rege pręsente: scriba simul & sacerdos gazofilatiorum dinumerantes quod fuerat congregatum: deinde archam in ipso loco reposuerunt. & hoc diebus singulis faciebat. ¶ Cumq; populus quod ei fuerat visum obtulisset/ miserunt pontifex ioiadas & rex ioas vt cesores lapidum instructoresq; conducerent: & ligna maxima de optima silua deponerent templo siquidem reparato: aurum quod remanserat & argentum non paruum ad pateras & vini fusoria & coopercula & vasa reliqua deportarunt: sacrificijsq; quotidie adolentes/ altare degebant. Et hæc quidem/ tempore quoad vixit ioiadas: competenti studio gerebantur. ¶ Cum vero is mortuus fuisset qui vixerat annis centum & triginta. iustus & per omnia venerandus: & sepultus fuisset in hierosolymis in regijs monumentis quoniam generis Dauid reparauit imperium rex ioas euram perdidit diuinę religionis: cum quo etiam primatus plebis pariter viciati sunt. Vt circa solemnitates & legittima iura delinquerent. ¶ Deus autem dure ferens transgressionem regis & aliorum misit prophetas qui contestarentur eos/ vt ab huiusmodi gestorum malignitate recederent.

Ioas templum innouare cupiens impōnem leuare a populo instituit.
Negligentes leuitas rex culpauit qui & archā ligneā pro congregandis pecunijs ordinauit.
Mortuo ioiada iusti & boni per oīa anno etatis suę cētesimo & trigesimo ioas rex diuinę religionis curā p̄didit

4.r.c. xij. F
4.r.c. xij.
4.r.c. xij.

Illi vero in tali malorum more & desiderio permanserunt: vt nec alios qui ante se propter legitti-
A morum iniurias fuerant castitati neq; prophetas qui predicabant vt penitentiam agerent & conuer-
terent ab iniquitate respicerent. Nam & zachariam filium pontificis ioiade lapidibus in templo rex
iussit occidi: beneficiorum patris eius oblitus. Quem cum deus prophetã constituisset: stans in media
multitudine suadebat eis simul & regi vt iusticiam facerent & quod magna supplicia susciperent: si nol-
lent dei preceptionibus obedire. Qui tamen cum moreretur: suarum passionum testem deum & iudicẽ
proclamauit quia pro bono consilio & pro his que pater eius prestiterat regi ioas ille amare & vio-
4R.c.12 lenter occumberet. ¶ Rex autem ioas non post multum temporis spacium iustissimas pœnas horũ
in quibus preuaricatus est exsoluit. Veniente namq; azael syrorum rege in eius prouinciam & geth de-
uastante atq; depopulante cum esset iam ad hierosolimam deducturus exercitus: metuens ioas ob-
sessionẽ: euacuatis omnibus dei thesauris atq; regalibus & ministerio templi. misit syrorum regi. his
enim redimens ne ciuitas pateretur pressionem aut periculũ rerum omnium sustineret. Cui dum sa-
tis factũ fuisset ingenti multitudine pecuniarũ nequaq̃ ad hierosolimam castrametatus est. ¶ Ioas
tamen cũ pessimum languorem incurrisset instantes amici qui mortem zacharie ioiade filij defende
bant eiq; insidias facientes interemerunt eum. & sepultus est quidem in hierosolimis nõ autẽ in mo
numentis patrũ: quia fuerat diuine religionis inimicus. Vixit autem annos quidẽ septẽ & quadragin
ta. in eius aũt imperio successit filius eius amasias.

Zacharias filius piade lapidatus in tẽplo.

Rex Ioas ciuitatis metuẽs obsessionẽ regi syrorũ thesaurum templi misit.

Iors rex occisus a mistris suis ãno etatis quadragesimo septimo cui successit filius suus amasias.

¶ Ioacham hieu filius ab Azahel syrorũ rege multa propter peccata passus est. quo mortuo Ioas eius
filius in regno israel tẽpore Ioas regis iuda successit qui fuit bonus & in nullo paterne nature consi-
milis. In biblia tñ dicit. Et fecit quod malum est in conspectu domini. Heliseũ in extremis laborantẽ
filius ioas visitauit qui ab eo cõsolatus future victorie contra Siros signum recepit a propheta. Mor
tuo itaq; heliseo ad eius corporis contractũ mortuus suscitat. Et mortuo azachel filius eius Addam
B in regno Sirie successit sicut hieroboam Ioas patri in regno israel.

Capitulum. xj.

4r.c.13 Vicesimo autem primo anno regni Ioas/ israelitarum principatu potius est ioacham filius
hieu in samaria. quem & habuit annis septem & decem: patris quidem sui nec & ipse imi
tator existens impie vero gerens sicut & primi reges qui deum spreuisse videbant. Hunc
autem humiliauit azahel: & contra eum cum multis equitibus mouit castra. Nam & ciuitates ei plu-
rimas & maximas abstulit: & eius milites trucidauit. Hec itaq; passus est israelitarum populus secun-
dum helysei prophetiam. quando azahel qui occidit dominũ suum regnaturum esse predixerat su-
per syros & damascenos. ¶ Cumq; Ioacham in his anxietatibus teneret. ad preces dei supplicatio-
nesq; cõfugit rogans vt eum de azahel manibus liberaret nec pateretur: vt sub illius ditione viueret.
deus autem penitentiã pro virtute suscipiens & magis corripere q̃ perdere hominem huiusmodi vo-
lens concessit ei quatenus belli pericula declinaret. Pace itaq; potita prouincia rursum ad statũ pristi
4r.c.13 num copiamq; regressa est. ¶ Post mortem vero ioacham: filius eius ioas suscepit regnum. Cum se-
ptem vero & triginta annos haberet in regno ioas super tribum iuda tenuit principatum iste ioas in
samaria super populum israel. Nam & ipse idem habebat nomen quod hierosolimorum rex. ¶ Te-
4r.c.13 nuitq; regnum annis sedecim fuitq; bonus & in nullo paterne nature consimilis. ¶ Illo siquidem tẽ-
pore dum helyseus propheta in senectute consisteret & egritudinem incurrisset: venit israelitarũ rex
visitaturus eum. Et dum eum in nouissimis inuenisset. flere cœpit eo vidente & ingemiscere: patrem
q; eum vocare. & scutum sui regni propter eum dicens nunq̃ se contra hostes armis egisse. sed illos
prospere sine dimicatione vicisse. Qui dum a vita discederet hebreos syris relinqueret & alijs inimi
cis captiuandos. Quapropter nec ipsam vitam securã vlterius fore dicebat: sed gratum sibi esse vt cũ
eo a presenti luce recederet. ¶ Hec dicente atq; gemente rege helyseus consolabatur eum: iussitq;
vt allatum sibimet arcum extenderet. Qui cum preparasset arcum: contingens manus eius prophe-
ta iussit vt sagittaret. Cumq; tres sagittas dimisisset atq; cessasset ait si plures dimisisses. eradicasses sy
C rorum regnum. Quia vero in tribus solummodo quieuisti. totiens congressis syris pugnando preua-
lebis. vt regionem quã abstulerũt a tuo patre rursus optineas. Et rex quidem dũ hec audisset abscel
3.r.c.13 sit. ¶ Post nonnullum vero tempus propheta defunctus est vir iusticia famosissimus & in dei studijs
valde preclarus. Miraculum namq; & iopinabilia opera per suas prophetias ostendit et apud hebre
os memoriam claram & magnificam sepulturam habere promeruit: & quale viro ita religioso dece-
bat impendi. Illo siquidem tempore contigit vt quidam latrones in helysei sepulchrum mortuũ quẽ
ipsi videbantur interfecisse projicerent. Cuius cadauer dum eius fuisset corpori sociatum continuo
suscitatum est. Et de helyseo quidem propheta quecunq; predixit: & quomodo post mortẽ virtutem
3.r.c.13 diuinam habuit: hec declarata sufficiant. ¶ Defuncto itaq; rege syrorum azael: ad filium eius addam
peruenit imperium. Contra quem dum ioas israelitarum rex dimicaret. Et cum tribus cõgressioni-

Ioachã filius hieu rex multa a rege sirorum Azahel passus est propter pctã sua.

Oratio Ioachaz ad dominũ que exaudita est.

Mortuo ioachaz successit in regno filius eius Ioas tpe ioas regis iuda.

Heliseus Ioastẽ gẽ cõsolat ei victorie signũ cõtra syros dedit.

Mors helisei prophete & sepltura ad cuius corporis contractũ mortuus suscitatur.

Mortuo Ioas successit filius eius hieroboā.

bus eum vincens omnē prouinciam ab eo traxit:& quascunq; ciuitates & vicos eius pater azael de 4 R.
israelitarum regno subtraxerat liberauit.¶Hoc itaq; secundum prophetiam helysei ꝓuenit.¶Cūq; 14
contigisset vt Ioas moreretur.ille quidem sepultus est in samaria:regnum vero suo filio nomine hie D
roboam dereliquit.

¶Amasias rex Iuda patris mortem vindicat & congregato exercitu vt israel regem debellaret:con
tra tamen Amalechitas(suadente propheta)bellū mouet.quos vincens eoꝝ decē milia occidit & to
tidē viuos accepit quos de petra in arabia pręcipitauit vnde contra eum indignati Israelite Sed hac
victoria eleuatus Amalechitarū deos adorauit quem criminatus est propheta. Capi.xij.

Amasias rex iuda mortē pr̄is vindicat.

ANno secundo Ioas regis israelitarum regnauit super tribum iuda in hierosolimis ama 4 R.
sias cuius mater erat nomine Ioaden al's Iodā genere vero ciuis & iusticię prouisione 14
mirabilis. Qui cū iuuenis esset veniens ad regnum cogitauit vt inimicos qui patrem
eius occiderant/ puniret: & cōpręhensos omnes occidit.Filijs autē eorum pepercit se
quens moyseas leges.qui non sanxiuit propter peccata parentum filios occidendos.
Deinde eligens exercitū de tribu iuda & beniamin qui in flore iuuētutis & circa viginti annos alias
triginta annis existerent:& cōgregans quasi triginta milia cōstituit super eos cēturiones. Mittensq;
ad regem israelitarū conduxit centū argenti talentis centum milia armatorū. Debellauerat enim vt

Suadēte ꝓpheta amasias rex bellū parat contra Amalechitas etiā(dimisso rege isrl̄) quos vincit.

amalechitaꝝ gentibus & idumeis& gabaonitis inferret bellū.¶Cūq; prępararēt ad pręlium & iam 4 R.
videretur positus in procinctu : suasit ei propheta vt dimitteret israelitarū exercitum quia esset im 14
pius & deus eum vinci prędiceret vtq; suorū solūmodo solatio vteretur:& hostibus pręualeret cum
paucis contra eos volente deo pugnandū. Cūq; grauiter hoc ferret rex eo ꝙ mercedes israelitis iam
prębuisset ingentes monebat ꝓpheta vt ageret quod deo placeret cum posset pecunia ex ipsius mu
ribus abūdare.Et illos quidē dimisit:cedēs etiam quas dederat rex mercedes.Ipse vero cum suo ex

Victoria Amasię cōtra Amalechitas & idumeos.

ercitu ad prędictas gentes accessit.& pręlio gesto vincens decem milia occidit:& totidē viuos acce
pit.eosq; deducens ad magnam petram quę est in arabia constituta ex ea pręcipitauit:prędamvero E
& diuitias ex his gentibus abstulit infinitas.¶Dū itaq; in his amasias existeret.israelite quos (mer 4 R.c
cede data)amiserat/indignati sunt.& credentes iniuriā ꝙ quasi pro vituperatione fuissent ab eo re 14

Indignati israelite cōtra amasiā

missi eius regni terras aggressi sunt:& vsq; bethoron procedētes diripuere prouinciam: & multa qui
dem abstulere iumēta:& tria milia hominū occiderūt.¶Amasias autē victoria ex his quę gesta fue

Amasias victoria elatus idola trat. quē reprę hēdit ꝓpheta.

rant eleuatus.deum quidem qui ei horum omniū auctor extiterat cœpit spernere.& deos illos quos
de amalechitarū prouincia adduxerat adorare.Tunc accedens propheta:mirari se dixit cur eos rex
deos arbitraretur adorandos qui suos & a quibus honorabant iuuare non potuissent. nec ab huius
modi manibus liberassent sed pereūtes defendere contēpsissent:& ipsi quoq; in hierosolima istar ho

Iratus rex cōtra prophetam.

stium captiuorum vincti deducti fuissent. ¶Hęc itaq; regi mouerunt iram:& pręcepit vt deberent
dicere ad prophetam interminantes eum se puniturum si amplius loqueretur. Et propheta quidem
tacere se dixit:prędicens non esse prębiturum deum ea quę facere moliretur.

¶Amasię regis malicia qui bellum contra Ioas israelitarum regem bellum mouere minatur sed ioas
epistolam rescribēte Amasię milites in bello terror inuadens fugere coegit & amasiam captiuū Ioas
murorum hierusalem destructis secum duxit.Et postea Amasias insidiose in lachis a suis occisus est
cui Ozias qui & azarias aut zacharias dictus est eius filius successit in regno. Tūc etiam hieroboam
in israel regnauit annis.xl.deo iniuriosus.qui t̄n israel populo bonorū operum fuit occasio.Cuiq; Io
nas propheta regnum dilatare & siros vincere prophetauit. Capi.xiij.

Malicia amasię qui contra Ioas regem bellū minat̄ cōmouere.

AMasias vero dum abstinere se non posset in rebus fœlicibus constitutus quas a deo perce 4 R.c
perat.eiq; faciebat in urias scripsit ad regem israelitarū ioas vt obediret ei & ipse & popu 14
lus vniuersus sicut prius obediebat parentibus eius dauid & salomoni.Qui si parere nol F
lent:scirent ꝙ bello terminum causa perciperet.¶Cui ioas ita rescripsit. Rex ioas regi a

Epistola Ioas ad Amasiam regem.

masię.Erat in libano monte cypressus oīno procera al's potēs & cardinis exinde misit ad cypressum:
petens filiam eius vt filio suo daret vxorē.Et dum ageret hęc bestia quedā transiens carduum cōcul
cauit.Hoc ergo tibi erit exemplū vt maiora non appetas:nec quoniam amalechitas vicisti:in hoc ex
ultans tibi tuoq; regno videaris inferre pericula Hęc autem relegens amasias:ad bellum potius inci

Amasia exercitū mouēte contra Ioas milites eius terror inuasit & in fugam cōuertit.

tatus est:deo (arbitror)ad hoc impellente vt pro his que fuerant ab eo commissa pœnas exsolueret.
¶Cumq; produxisset exercitum contra ioas & esset pręlium commissurus. milites Amasię repenti 4 R.c.
nus terror & stupor inuasit.qualem non propicius deus immittit & anteq̄ venirent ad manus in fu 10
gam ai pauore conuersi sunt.Illis igitur terroribus dispersis contigit vt amasias desolatus ab hostibus
caperetur eiq; ioas mortem interminatus est nisi ierosolimitis suaderet vt aperientes portas eum cū
exercitu in ciuitate susciperet.Et amasias quidem mortis terrore compulsus:suscipi fecit hostē.Qui

Destrués partem muri quasi quadringentorũ cubitorum cum curru ingressus est hierosolimã. ama- Ioas muri hieru
A siam captiuum ducens. Et dominus hoc modo hierosolimitanę ciuitatis effectus. & dei thesaurum salem partẽ de-
abstulit: & aurum argentumq; quod in amasię regalibus erat exhausit/ & ita eum a captiuitate resol- strués ingressus
uens regressus est ad samariã. Hęc itaq; gesta sunt circa hierosolimitas anno quartodecimo regis a- amasiã captiuũ
masię. Qui post hęc passus insidias amicorum/ fugit quidem in ciuitatem lachis: interfectus est autẽ duxit.
ab eis mittentibus qui eum illic interimerent. Cuius corpus referentes in hierosolimam regaliter cu Amasias isidio
rauerunt. Igitur amasias hoc modo finiuit vitam propter superbiam & cõtemptum quem habuit cir se occisus anno
ca deum: qui vixit quidem annis quatuor & quinquaginta/ regnauit autem viginti & nouem. Huic etatis qnquage
4 R.c. successit filius suus nomine Ozias alias Azarias. ¶ Anno autem quintodecimo regis amasię in hie- simo quarto &
14 rusalem: regnauit filius ioas hieroboam in samaria annis quadraginta. Hic autem rex circa deũ qui regni vigesimo
dem iniuriosus & iniquus extitit vehementer ydola colendo & multa incongrua & opera extranea nono oziam fi-
faciendo: populo autem israelitarum multorũ bonorum operum fuit occasio. ¶ Huic quidem ionas liũ successorẽ re
prophetauit ꝙ oporteret eum syros vincere dimicantẽ & regnum proprium dilatare: in partibus qui liquit. Ionas ꝓ-
dem aquilonis vsq; emath ciuitatem: a meridie vero vsq; ad asphaltiden paludem. Antiquitus enim pheta ꝓpheta-
termini chananei isti fuerũt. sicut princeps iesus/ ea loca determinauit. ¶ Igitur ieroboam castrame- uit hieroboã vi-
tatus contra syros omnem eorum prouinciam (sicut ionas prophetauerat) deuastauit. cere syros & re-
gnũ dilatare.

HISTORIA LIBRI IONE PROPHETE INCIPIT.

¶ Ionas propheta a deo missus ad Niniue ciuitatem ire recusat fugiens in Ioppe & (procellarũ orta tempestate) in mare ꝓijcitur quo proiecto cessauit tempestas & a ceto deuoratus post tres dies & totidem noctes euomitus est viuus qui postea Niniuitis ciuitatis sue prędicauit excidium. Capi. xiiij.

Necessarium vero indicaui integritatem rerum contradere studens & quęcunq; de isto pro- Ionas missus ad
B pheta in sacris libris inueni cõscripta omnia declarare. Hic enim iussus a deo vt iret ad ni- Niniue ire recu
Ione. niue regnum & ibidem prędicaret ꝙ esset amissura ciuitas principatum metués non per- sat fugiés in iop
ca.j. rexit sed fugit deum in ioppe & inuenta naue ingressus in tharsum ciuitatem cilicie nauigabat. Cũ- pe & ꝓcellarũ
q; tempestas immineret/ & asperrime nauis submersionis pericula sustineret. nautę quidem & guber orta tẽpestate ꝓ
nator & ipse nauclerus fundebant orationes. quatenus pericula maris euaderent. Ionas autem ope- ijcit in mare.
riens semetipsum iacebat: & nichil enitebatur horum quę videbat efficere. Cumq; tempestas potius augeretur: & violẽtius ventorum nimietate mare attolleretur in cumulum: cogitantes simul quia aliquis nauigantium huius tempestatis auctor existeret. Constituerunt vt quicunq; is esset: sorte proijceretur. Quibus hoc facientibus: sors cecidit in prophetam. Interrogãtibus autem illis vnde esset & quid ageret/ genere se quidem dixit hebręum ꝓphetam vero summi dei. Eisq; suasit vt si vellent prę sens periculum declinare eum in pelagus proijcerent: ꝙ tempestatis eorum auctor existeret. Et illi quidem prius non hoc facere pręsumpserunt impium iudicantes: si peregrinum hominem & qui eis
suam commiserat salutem: ad hęc mala compellerent: cum vtiq; nondum nauis submersio peruenis-
set: a propheta vero post hęc compulsi & timore sue salutis astricti: eum in pelagus proiecerũt & tem Iona ꝓiecto in
Ione. pestas quidem remota est. ¶ Ille vero sermo est ꝙ a ceto deuoratus post tres dies totidemq; noctes mari cessat tẽpe
c.2.&3 in euxino portu viuus euomitus est in nulla parte corporis maculatus. ¶ Qui supplicans deo vt ei stas qui a ceto
veniam cõcederet pro delicto ad niniue profectus est ciuitatem & stans in medio prędicauit ꝙ post deuoratus post
breuissimũ tempus Asyę perderent principatum. Hoc ergo eis indicans reuersus est. Hanc itaq; nar- tres dies euomi
rationem explicui sicut scriptum inueni. tus est viuus.

¶ Azarias laudabiliter in regni principio populũ gubernans palestinos & Arabes debellauit & Am Mortuo hiero-
monitas tributarios fecit/ reparauitq; ciuitatis hierusalem muros. Sed postea elatus sacerdotali indu- boã rege regni
tus stola incensum (ꝓhibente sacerdote) offerre pręsumpsit vnde & lepra percussus extra ciuitatem anno. xl. succes-
habitans mortuus est cui successit Ioatham filius eius. Capitulum. xv. sit zacharias fi-
C Igitur hieroboam rex cum omni fœlicitate vitam degens & regnans annis quadraginta de lius eius Azarię
4 R.c. functus est & sepultus in samaria. Cui successit in regnũ filius suus zacharias. ¶ Eodem ve- virtutes in prin
14 ro modo & ozias al's azarias amazię filius quarto iã & decimo ãno regni hieroboã duabus cipio regni: qui
4 R.c. tribubus in hierosolimis imperauit: cuius mater fuit athelamas nomine. genere vero ciuis. Erat au- palestinos & a-
15 tem hic bonus/ & naturaliter iustus atq; magnanimus: & ad rerum prouidentiam nimis industrius. rabes debella-
Castra vero metatus contra palestinos: eosq; bello deuincens ciuitates eorum cœpit geth & iamny- uit &c.
am: & muros eorum destruxit. Post hanc vero miliciam aggressus est arabes vicinos egyptijs & ędi Reparauit mu-
ficans ciuitatem circa mare rubrum: constituit in ea custodiam. Deinde ammonitas subdens & tribu ros ciuitatis hie
ta eis imponens. & omnia vsq; ad terminos ęgyptiorum suę ditioni subijciens/ cœpit de cetero hie- rusalem.
rosolimitarum habere curam. ¶ Nam quicunq; muri fuerant longo tempore aut regum priorum

desidia iam destructi:eos rursus ędificauit & reparauit:necnon & quoscunq; destruxerat israelitarū

Diuitię amasię & eius cultura.

rex quando patrem eius amasiam captiuū tenens ingressus est ciuitatem. Edificauit autem & turres D
multas singulis quibusq; centum & quinquaginta cubitis habētibus. Fecitq; in desertis magnas val-
de munitiones. & multos aquę ductus instituit. ¶ Habebat autem iumentorū & aliorū animalium
innumerā multitudinē quando & prouīcia erat fertilis ad pascua. Eratq; pręcipue terrę cultor: & cu-

Exercitus amasię.

ram habebat circa plantationes & semina fructuum diuersoꝝ. ¶ Exercitum vero circa se habuit ele
ctorum trecenta septuaginta milia virorum. quorum duces & tribuni & millenarij erant valde fortis
simi & qui suo robore non possent fieri numero duo milia. Constituit autem per cohortes totū exer
citum: & omnes armauit dans vnicuiq; iaculaturam & scutum & loricas ereas & arcus & splēdonas
Super hęc autem & multa machinamenta ad oppressiones instituit quibus petere dimitterent & ia

Elatus amasias cōtra deū &c.

cula & arpagones & his similia pręparauit. ¶ Dumq; hęc ita cōstituisset: mentis elatione corruptus
& substantia mortali ditatus: contra immortalē omni tempore agere nitebatur. Est autem immorta-

Ozias sacerdotali idutus stola insēsum oblaturus pōtifice azaria ꝓhibente leprosus efficit.

lis substantia pietas circa deum. & custodia mandatorū. Lapsus est itaq; fœlicitatis euentu: & ad pa
terna peccata descendit: quę etiam illum postq̄ claritatem bonorum & rerum magnitudinē dereli-
quit appręhenderūt. ¶ Hic enim instante insigni die & generali festiuitate: indutus stola sacerdo- 4.r.c
tali intrauit in templū ablaturus incensum in aureo altari deo. Pontifice vero azaria cum alijs octo-
ginta sacerdotibus eum prohibente ne faceret. qm̄ hoc solummodo his adiaceret qui ex genere aa-
ron erant. & clamantibus ei vt exiret & non ageret contra dei leges: iratus interminatus est eis mor-
tem nisi tacerent. Inter hęc autem terręmotus factus est magnus & stupescente populo claritas solis
nimis effulsit: & cecidit in faciem regis. Et illi quidem lepra continuo prouenit. ¶ Ante ciuitatē ve-

Rex leprosus extra ciuitatē habitās mortuus anno ętatis suę lxviij. & regni. lij. cui successit ioathan filius eius.

ro in loco qui dicitur erroge scissa est pars mōtis ad occidentē: & sua volubilitate per quatuor stadia
procedens ad orientalē restitit montem ita vt & vias clauderet & regias vrbes optineret. Cūq; sacer
dotes faciem regis lepram apprehēdisse conspicerent: pretendebant ei calamitatē suam hortātes vt
tanq̄ pollutus exiret a ciuitate. Ille vero confusionem huius euentus & dum illi iam esset nulla fidu- E
cia tremefactus qd̄ iubebant impleuit. Qui licet fuisset vltra humanas mentes eleuatus: & propter 4.r.c
hoc impie gessisset in deū miserabilē tamen hanc & vilem pertulit passionem. Et tempus quidē ali-
quod extra ciuitatem commoratus in vita priuata degens. Ioathan filio eius licet suscipiente regnū:
deinde mesticia gestoꝝ faciente defunctus est. qui vixit quidē annos octo & sexaginta. regnauit qn
quaginta & duos: sepultus est autem solus in hortis.
¶ Hieroboam rege Israel dolose a Sellū occiso ipse Sellum diebus triginta solum regnauit (quo mor 4.R
tuo) eius interfector Manehen regnauit pro eo annis decem tirannice suos gubernans contribulos. 15
Quiq; (imposita super populum exactione) Assyriorū regi mille argenti talenta dedit. Et ipso mor-
tuo filius phaceia patris crudelitatem insequens in regno successit & regni anno secundo in cōuiuio
dolose occisus est. quo tempore Teglatphalazar rex Assiriorum israelitarum prouincias vastat. Et io
natham rex iuda bonus vrbem reparauit & porticus in templo fecit & victos bello āmonitas fecit.

Hieroboā rex israel dolose occisus a Sellū qui post eum regnauit solū diebus trigita quo mortuo eius iterfector regnauit ꝓ eo.

¶ Capitulum. xvi.

ZAcharias autem filius hieroboam dum mensibus sex regnasset in israel. dolum passus oc- 4.R
cisus est a quodam amico nomine Sellum filio Iotauis qui post eum regno percepto non 15
amplius q̄ diebus triginta tenuit regnum. ¶ Princeps enim milicię Manaen al's Manahē
illo tempore cum esset in ciuitate tarsi & audierat quod de zacharia fuerat gestum: surgēs
inde cū omni malicia venit in samaria. Et cōmisso ꝓlio sellin al's Sellum peremit. & semetipsum con
stituit regem. Quē suscipere noluerunt. Ille vero vlciscens in eis & quę foris erat depopulatus est: &
obsessione fortissima accepit & grauiter ferens quod fecerant eius ciues/omnes simul occidit: neq;
paruulis parcens. & quicquid ad cultū ꝑtinebat ferocitatis & seuicię nō reliquit. Nam quod neq; alie

Imposita exactione sup ppl'm Manahez Assiriorū regi dedit mille argēti talēta & ipso mortuo phaceia filius successit in regno qui i cōuiuio dolose peremptus est.

nigene capiētes eos facere potuissent: hoc iste de suis cōtribulibus operatus est. ¶ Itaq; manaē hoc 4.R
modo regnauit annis decē fuitq; peruersus & regum omniū valde seuissimus. dumq; aduersus eum 15
castra monuisset phul assyriorum rex ad certamina quidem pugne contra assyrios non accessit: sed
mittens eis mille argenti talenta egit vt a bello discederet. Ad hanc itaq; causam ꝓfuit populus regi
manaen. Nam vnusquisq; ꝑ capite suo quinquaginta prębuit dragmas. ¶ Post hęc vero defunctus
est & sepultus in samaria. phaceā vero suum filium successorē regni ꝓprij dereliquit. Qui sequens pa
ternam crudelitatem duobus tantūmodo regnauit annis. deinde in conuiuio dolo cum amicis pro-
prijs est ꝑemptus. ¶ Phaceas al's phacee vel phaceias eni millenarius filius romelię ei fecit isidias
qui & ipse phaceas tenuit principatum annis viginti. fuit autem impius & iniquus. ¶ Rex autem as
syriorum Theglatphalasar nomine castrametatus est aduersus israelitas & cunctam galladiten regi-
onem vastans: & transiordanem & quę galilea nuncupat. & trasan. & arasan. habitatores vna capti-

uos ducens:eos in regno suo migrauit.Igitur & de assiriorū rege hęc nos dixisse alias declarasse suffi
4 R.c. ciat. ¶ Ioathan itaq; ozię filius regnauit in hierosolimis sup tribum iuda:cuius mater fuit ciuis illius
15 A ciuitatis.quę vocabatur Ithrasis. Is autem rex nulla virtute minor fuit sed rebus quidem diuinis pi-
us:apud homines autem iustus astabat.Habuitq; curam rerum ciuitatis & quacunq; reparatione &
ornatu pariter indigebant hęc largissime procurabat. Fecitq; porticus in templo & eius ingressus or-
nauit.Muros quoq; qui ceciderunt rursus erexit. turresq; proceras & ciuiles in eis edificauit.in reli-
quis omnibus quę in regno neglecta videbantur:opus fabricationis exhibuit.Qui dum ammonitis
intulisset bellum atq; vicisset eos annis singulis tributa pręcepit exsoluere.talenta auri centum.& tri-
tici decem milia choros tantūdem & ordei.Sic autem proprium auxit regnum vt hostibus quidē es-
set valde terribilis.Familiaribus vero pręcipue fœlix.

Ioathan rex iuda bonus reparauit vrbē & porticus in templo fecit.
Ammonitas vicit in bello & fecit tributarios.

¶ HISTORIA LICRI NAVM INCIPIT.

¶ Prophetia Naum prophetę (qui inter duodecim paruos prophetas in biblia septimus computat)
naū.c.j de Assiriorum futura subuersione. Capitulum.xvij.
2.&.3. EO siquidē tempore fuit propheta quidam nomie naum.qui de assiriorum subuersio-
ne & niniue vrbe prophetans hęc dicebat. Quomodo niniue piscina aquę commo-
ta:sic & populus omnis turbatus & fluctuatus als fluctuans commouebitur fugiens.
cunctis dicentibus ad alterutros state & manete.aurumq; vobis argentumq; diripie-
tes & nullus hanc voluntatem habebit dum animas suas omnes magis q̄ facultates
seruare festinent. Crudelis enim alterutros decertatio habebit & luctus:& desolatio
magna membrorū:& vultus eorum terrore palescent.Vbi tunc erit habitaculum leonum.dicit autem
tibi deus niniue qm̄ exterminabo te & nequaq̄ leones pgredientes ex te imperabūt mundo. Super
hęc autem & multa alia prędixit iste propheta de Niniue quę dicere necessariū non putaui:ne legen
B tibus viderer importunus ostendi. Hęc autem omnia puenerunt niniue post annos centum & quin
decim.de his ergo nunc a nobis sufficienter expositum est.

Naum ppheta de Assirioꝝ subuersione pphetat.

¶ Mortuo Ionatham rege anno etatis.xlj.& regni.xvj.Achaz filius eius in regno successit cōtra quē
reges Sirorum & damascenorum & israel bellum mouerunt. Sed (siris cum pręda multa ad propria
reuertentibus)rex iuda exercitū contra israel armauit vbi victus est militum suorum ea die centum &
triginta milia occisa sunt multiq; captiui ducuntur/quos Odidas propheta liberos dimittere monet/
& regi israel contra Achaz propter sua peccata policetur victoriam.Achaz vero a rege assiriorū con-
tra regem Israel auxilium petit maximā ei promittens pecuniā. Qui veniens Siros vicit & israelitas
quibus deuictis per Assirios Achaz assiriorum deos adorauit & filium suum (vt dicitur in biblia)per
ignem consecrauit.Quo mortuo anno regni.xvj.Ezechias filius eius in regno successit. Tunc quoq;
ozias qui ozię dicitur regnauit in israel qui regem interfecit dolose(quē Salmanasar regē assiriorum
bellum monēte)tributarium fecit. Capitulum.xviij.
4 R.c. POrro Ioathan mutauit vitam cum vixisset annos vnum & quadraginta ex quibus regna
17. uit sedecim sepultusq; est in regijs monumētis. Venitq; regnum ad eius filiū achaz:Qui
4 R.c. impius circa deum existens & paternę puaricator legis:reges israelitarū imitatus in hie-
16 rosolimis ydolorū aras instituit:& sup eas sacrificauit:in quibus etiam suū in holocaustū
obtulit filium more chananeoꝝ:& super hęc multa alia scelera perpetrauit. ¶ Dumq; cir
ca hęc ita vesanus existeret castrametatus est contra eum syrorum & damascenorū rex Rasin & pha
ceias israelitarum.Erant enim amici Et claudentes eum in hierusalem multis eam temporibus obsi-
debant propter murorum munitionem eam capere non valentes.Syrorum vero rex ciuitatem achi-
la ad mare rubrum positam.& capiens/habitatores eius occidēs:in ea viros cōstituens & alijs in cir-
cuitu ciuitatibus ita fecit:perimens vbiq; iudeos. Qui multam deuehens prędam:in damascū cum
4 R.c. suo remeauit exercitu. ¶ Rex enim hierosolimorū cognoscens syros ad propria remeasse & credens
16] C se pualere cōtra israelitarū regem exercitū suum cōtra eum armanit.& cōgressus bello faciēte ira dei
deuictus est pter impietates suas multas & maximas. Ea namq; die centū & triginta milia eius mi
lites ab israelitis occisi sunt.& amasias princeps milicię zachariā filiū regis achaz in bello peremit/&
tutorē totius regni erican cōstituit & principem milicię tribus iudę nomine elicam captiuum tulit/&
ex tribu beniamin mulieres & infantes multamq; simul diripientes prędam/in samariam sunt reuer-
si. ¶ Quidam vero odidas illius temporis propheta cum esset in samaria exercitu ante muros occur
rens magna voce clamauit dicens victoriam eis non propria virtute collatā.sed pter iram dei quā
habuit super archā regem:culpauitq; eos cur eis non sufficeret sua fœlicitas.sed etiam presumpserūt
ex tribu iuda & beniamin cognatos suos captiuos abducere. Suasitq; illis vt eos cōtinuo sinerent ad

Mortuo Ionatha anno etatis xli.& regni.xvi. successit i regno filius eius achaz qui reges israelitarū imitatus fuit idolatra.
Reges sirorū & damascenoꝝ & israel cōtra Achaz &c.
Rex iuda bellū mouēs cōtra regem Israelitarū deuictus est.

propria remeare. Qui si non obedirent deo: subderentur repente prelio. Populus igitur israelitarum
in cetu conueniens. quid de his fieret cogitabat. Tunc quidam barachias nomine cum esset in repu- D
blica ꝓbatissimus. surgens in medio & cum eo alij tres dixerũt. Non est permittẽdum vt captiui in
vrbem introducantur. ne omnes pariter a deo pereamus. Sufficiant prima peccata sicut prophetę di
cunt: & non nouas impietates adijciamus. Hęc ergo milites audientes permiserunt eis vt facerent
quodcunq; crederent expedire. Sumentes ergo prędicti viri captiuos lauantesq; & diligentiam ex-
hibentes & itineris dantes expensas innoxios ad propria remiserũt. Niehilominus & illi quatuor ve
nere cum eis & vsq; ad hierico alias hiericunta deducentes eos non procul ab Ierosolimis in sama- 4.R
riam sunt reuersi. ¶ Rex autem achaz hęc passus ab israelitis mittens ad regem assyriorum thadal 16.
phasarum al's theglatphalasar poposcit ab eo belli solatium aduersus israelitas & syros & damasce-
nos multas pecunias se ei daturum esse promittens. Misitq; ei & munera valde pręclara. Ille vero le
gatis ad se venientibus venit in auxilium regis achaz Et castrametatus aduersus syros: & regionẽ eo
rũm depopulatus est & damascũ bellico iure cœpit. insuper ad regem rasen al's Rasin occidit. Dama
scenos autem in superiorem mediam destinauit: & quosdam assyriorum in ciuitate damascena cõ-
stituit. Israelitarum vero terram nimis affligens/ multos ea ea captiuos adduxit. ¶ Dum ergo hęc cõ
tra syros egisset rex hierosolimorum auferens aurum quodcũq; erat in regalibus thesauris pariter &
argentũ & quod erat in templo dei & quodq̃d fuit optimum ornamẽtum deuehens hęc venit in da
mascum & secundum promissiones dedit hęc assyriorum regi & gratias ei pro omnibus referens in
hierosolymam remeauit. ¶ Hic enim rex sic fuit stultus. & circa modum suę vtilitatis a ratione alie-
nus ꝙ neq; cum bello comprimeretur ab assyrijs deos eorum adorare cessauit: sed in eorum venera
tione pmãsit quasi possent ei conferre victoriam & rex deuictus assyriorum denuo cœpit colere de-
os & omes potius videbatur honorare q̃ paternũ verumq; deum: cuius ira fuit eius perditionis cau
sa. Qui ad tantam insaniam contemptumq; dei peruenit vt omnino clauderet templum & sollẽnes
offerri hostias prohiberet & ornamenta eius auferret. ¶ His igitur rebus iniuriam faciens deo. mor- E
tuus est cum vixisset annos septẽ & triginta: ex quibus regnauit sedecim. Cuius filius ezechias mox
successit in regnum. ¶ Eodem tempore mortuus est etiam rex israelitarũ phaceia dolo cuiusdam a- 4.R
mici nomine ozię qui tenuit regnum annis nouem: fuitq; malignus. & dei contemptor. Cõtra hunc 17
enim castrametatus est assyriorum rex salmanasar eumq; cum vtiq; ozias deum non haberet propi-
cium nec adiutorem: fecitq; sibimet subditum: & tributa definita pręcepit exsoluere.
¶ Ezechias rex Iuda optimus populum ab idolatria reuocauit & templum (quod pater eius clause-
rat) fecitq; aperire & solemnitatem azimorum (conuocato suo populo/ conuocatisq; Israelitis per le-
gatos quos tamen israelite irriserunt) fecit celebrare. ad quam multi de tribu Manasse zabulon & y- F.
sachar prophetarum monitionibus obedientes ad Ezechiam reuersi sunt adoraturi dei hierosoly- 4
mis venerunt. Et sacrificium obtulit Ezechias quod a Salomonis tempore non fuit exhibitum quo- 17
tidianum quoq; instituens decimas & primicias sacerdotibus & leuitis dari pręcepit Qui & palesti-
nos debellauit.

Achaz a rege assyriorũ petit auxiliũ cõtra regem israel ꝓmittẽs pecuniã maximã.

Stulticia regis Achaz assyriorũ deos adorantis a quibus victus fuerat dr̃ i biblia ꝙ consecrauit filiũ suũ per ignem.

Ozias qui in biblia Oseę dr̃ regnauit in israel post phaceiam quẽ occidit contra quẽ Salmanasar Assiriorũ rex bellũ mouit & tributariũ fecit.

Capitulum. xix.

Anno siquidem quarto ozię regis regnauit in hierosolimis ezechias filius achaz & abię 4.R
qui genere fuit ciuis. Erat enim huic viro natura benigna iusta & valde religiosa. nihil 18
enim ob aliud se prius credens venisse ad regnum: neq; magis necessariũ nec vtilius si
bimet & subiectis arbitratus est esse: q̃ vt coleret dei religionẽ. Et cõuocans omnẽ po-
pulũ pariter & sacerdotes & leuitas contionẽ habuit apud eos dicens. Non ignoratis
q̃m ꝓpter peccata patris mei qui trãgressus est dei sanctam honorabileq; culturã: multa & maxima
mala estis experti & ab eo mens vestra corrupta est. suasitq; quos ipse colebat deos suos pariter ado
rare. Hortor itaq; vos postq̃ opere cognouistis quã pessimũ est agere impie vt illorum iam obliuio-
nem habentes purgetis vos a priori pollutione. & cum sacerdotibus atq; leuitis cõuenientes aperia
tis templũ & purgantes eum solẽnibus sacrificijs ad honorem antiquũ & patrum reuocetis. Sic enim
vobis deus ꝓpicius erit: & irasci super peccata vestra cessabit. ¶ Hęc dicente rege sacerdotes aperue
runt valuas templi dei: & pollutiones eijcientes solemnia sacrificia super altare imposuerunt. ¶ Mit
tens autem rex in prouinciã sibi subiectam: populum ad hierosolimã conuocauit: vt festiuitatem ce-
lebrarent azimorum. Multum nãq; pręterierat tempus propter iniquitatem prędictorũ regum quod
non fuerat acta. Misit pariter ad israelitas: inuitans vt relinquentes malam conuersationem & con-
suetudinẽ reuerterentur ad pristinam dei culturam. dicens concedere se venientibus in hierosolimã
vt azimorum festiuitatem agerent & cum eis pariter epulas exercerent. Hęc enim dicebat monens
tm̃ non sibi eos subiectos facere studens si tamẽ nolent. Quod si voluissent. vtiq; beati fuissent. ¶ Is-
raelite vero (venientibus legatis & eis regis propria mandata nũciantibus) non solum nõ acquieuerunt

Bõitas ezechię & eius deuotio ad dei cultum.

Hortat̃ ezechias pplm ab idolatria recedere & templũ aperire fecit qd pater eius clauserat. Solẽnitatẽ azimorũ cõuocato pplo fecit celebrare & cõuocat israelitas vt pariter cõueniant &c.

sed etiam legatos tanq̃ fatuos irriserunt pariter etiam ꝓphetas hęc monẽtes & prędicentes quę pate
A rentur si ad pietatem dei conuertere nolent spreuerunt. & ad nouissimum eos comprehendentes in-
teremerunt & neq; in his solis iniquitatibus perstiterũt. sed horum quoq; peiora faciebant nec prius
quieuerunt: donec deus vindicans in eis hostium/ eos subderet ditioni. Et de istis quidem postea de
clarabimus. ¶ Multi tamen de tribu manasse zabulon & yzachar obedientes monitionibus prophe
tarũ ad pietatis iura conuersi sunt & isti omnes ad ezechiam in hierosolimis cucurrerunt vt adorarẽt
deum. ¶ His enim venientibus rex ezechias ascendens in templum cum principibus & omni popu
lo sacrificauit pro se tauros septem & totidem arietes & agnas septem & totidem hyrcos. imponen-
tesq; manus super capita pecudum ipse rex & principes sacerdotibus solemnia sacrificare permise-
rũt. Et illi quidem sacrificabant: & holocausta faciebant. leuitę vero circũstantes cum musicis canta
bant hymnos in deum, atq; psallebant sicut docti fuerant a dauid. Reliqui vero sacerdotes tenentes
tubas cum hymnos dicentibus concrepabant. His ita factis prostratus in faciem & ipse rex & popu-
lus vniuersus adorauerunt deum: deinde sacrificauerũt boues septuaginta/ tauros centum agnas du
centas. Populus vero ad epulas condonauit. boues quidem secentos. Reliqua vero pecora tria milia
Idem enim fecerũt & principes. Mille namq; tauros dederunt ei: & pecora mille & quadraginta. Et
dum hoc modo a salomonis regis tempore celebratio non fuisset effecta: tunc primum splendidissi-
me & largissime ꝓbabatur exhibita. Cumq; festiuitas fuisset impleta: egressi in prouinciam purgaue-
rũt eam: sed & ciuitatem ab omnium ydolorum pollutione mundauerunt. ¶ Constituitq; rex vt quo
tidiana sacrificia ex eius proprijs celebrarentur impensis secundum legem & sacerdotibus atq; leui-
tis dicatas dari decreuit a plebe primicias frugum vt semper circa religionem obseruauerũt: & a dei
culturo separari nequirent. Et populus quidem offerebat omnes fructus vt moris erat. Domus enim
& cubicula rex ędificans singulis sacerdotibus distribuit & leuitis eorumq; filijs & vxoribus & ita ad
B antiquam dei culturam denuo sunt reuersi. ¶ Hęc itaq; prędicto modo rex statuens bellum egit ad
R.c. uersus palestinos eisq; deuictis tenuit omnes ciuitates hostium a gaza vsq; in geth. ¶ Rex autem as
syriorum mittens ad eum interminatus est omnẽ se eius subuertere principatum nisi tributa quę pa-
ter eius prius dabat exolueret. Ezechias autem de interminationibus non curabat securus de pieta-
te dei: & de propheta Ezaie a quo futura omnia certissime cognoscebat. Et de hoc quidem rege hęc
in pręsenti dicta sufficiant.

Multi de tribu Manasse zabu- lõ & ysachar ꝓ phetarꝫ moni- tiõibus obedi ẽ tes ad ezechiã reuersi sũt deũ adoraturi hiero solimis.

Ezechias sacri- ficiũ obtulit q̃d a tpe Salomõis non fuit exhibi tum.

Quotidianũ sa crificiũ instituit rex. & decimas & primitias sa- cerdotibus da- ri ordinauit.

Ezechias pale- stinos deuicit.

¶ Decem tribuum transmigratio per Salmanasar Assyriorum regem anno post exitum de egy
pto 947. cuius transmigrationis malorumq; omniũ occasio fuit seditio circa roboam nepotẽ dauid
& hieroboam facta Cuthæi quoq; Samariam inhabitantes deum ad iracundiam prouocauerũt qui
super eos pestilentiam immisit ad quos de captiuis missi sacerdotes dei cultum docuerunt & cessauit
pestilentia. Capitulum. xx.

R.c. Salmanasar enim assyriorum rex dum ei nũciatum fuisset quia israelitarũ rex ozias latẽter
misisset ad susam al's Sna ęgyptiorꝫ regẽ petens contra eũ ab eo solatia iratus castrameta-
tus est in samariam anno septimo regis ozię. Et dum eum rex suscipere noluisset. annis tri
bus obsidẽs samariam cœpit eam nono quidem anno regni ozię. septimo ezechię regis ie-
rosolimorum & israelitarum regnum vehementer exterminauit: & omnem populum transmigrauit
in mediam & persidam. Inter quos & regem oziam viuum cœpit atq; migrauit aliasq; gẽtes ex quo-
dam loco nomine authi qui ex flumine persico ita vocatur: in samariam & israeliticã regionem con
stituit. ¶ Migrauerunt ergo decem tribus israelitarum de iudea post annos numero nongentos qua
draginta & septem. a quo tempore egredientes ex egypto maiores eorum hanc tenuere prouinciam
sub principe Iesu. Ex quo enim recedentes a roboam qui fuit ex genere dauid regnum hieroboam
tradiderunt. sicut & prius a me significatum est. anni tunc erant ducenti & quadraginta: & menses
septem & dies septem. ¶ Hic ergo finis appręhendit israelitas transgredientes leges atq; prophe-
tis non obedientes qui eis hanc prędixere calamitatem. nec ab impietatibus recedentes. ¶ Cœpit
autem malorum eorum causa fabricari. ex quo seditione facta circa roboam nepotem dauid hiero-
boam eius seruum fecerunt regem. qui in deum peccãdo fecit eum populis vniuersis inimicum imi
C tantibus suum malum. Et ille quidem quam dignus erat exsoluit pœnam. ¶ Rex autem assyriorum
inuasit pugnando cunctam syriam. & phœnicem vniuersam. nomen autem huius regis in archiuis
tyri conscriptum est. Pugnauit enim aduersus tyrum: cum in ea regnauit Helyseus. De quibus testa-
tur & menander qui temporum facta conscripsit: & tyriorũ antiquitatem in grecam linguam conuer
tens/ sic ait. Hyliseus nomine regnauit annis triginta & septem. Is recedentibus ietheis nauigãs redu
xit eos. contra quos denuo salmanasar assyriorum rex insurgens cunctam phœnicem inuasit. Qui fa
cta pace cum omnibus: post terga sua reuersus est. Recessit enim a tyro ciuitas sydon & arche ãtiqua

Occasio capti- uitatis israelita- rũ Siris.

Transmigratio decẽ tribuũ isrł ꝑ Salmanasar.

Epilogus trans migratiõis post exitũ de egipto anni nonigenti quadraginta & septem vsq; ad istam trãsmigra tionẽ.

Menãder inue- nit Salmanasar

propter tyrios non subiectos. Denuo rex aduersus eos ingressus est phœnicibus exhibentibus ei na- D
ues sexaginta & remiges octingentos. Contra quos tyrij nauigantes in duodecim nauibus. disper-
sis hostium nauibus cepe captiuos viros quingentos. Vnde honor tyriorum propter hęc creuit exi-
mię. Reuertens autem assyriorum rex disposuit custodias super fluuium & aquę ducta ciuium vt ty-
rios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc quinq; annis fuisset factum: tulerunt de effossis puteis 4 R
habētes aquā. ℭ Hęc itaq; in archiuis tyrijs de salamanasar assyriorum rege conscripta sunt. ℭ Igit 17
dum fuissent in samaria transmigrati cuthei. Hoc enim vocabulo hactenus vtebantur eo q̄ a prouin
cia & a quodā flumine quod cutha vocatur migrati viderentur singuli eorum secundū propriam gē
tem deos in samariam portauerunt. Erant quinq; Et cum eos more proprio colerent: ad iracundiam
& furorem deum maximum prouocauerūt. Venitq; pestilentia super eos per quam corrupti: cū nul-
lam malorum medicinam inuenire possent deum maximum colere pro salute cœperunt. Mittentes
itaq; ad regem assyriorum legatos supplicauerūt vt sacerdotes eis ex captiuis israelitarum quos pu-
gnando tenuerat destinaret. ℭ Quo mittēte sacerdotes: legis & dei culturam eos edocuerunt. Et dū
cœpissent eum summa deuotione venerari: pestilentia repente cessauit. Et hactenus ipsas solemnita
tes celebrare noscuntur. ℭ Hij siquidem secundum eloquium hebręorum cuthei secundum genus:
grece autem samarite propter rerum motum quo semper parati sunt: & quādo vident iudeos esse fœ
lices cognatos eos appellant quasi de ioseph nati videantur. & ex illo cum eis habeant societatis ini- E
cium. Quando vero deiectos vident: nequaq̄ eis deuotione aut genere cōmunicare volunt: sed trans-
migratos & alienigenas semetipsos dicunt. Et de his quidem oportunius ędicemus.

Cuthei (trāsmigrātibus israelitis) Samariā habitātes deū idolatria sua ad iracūdiā ꝓuocauerūt. qui sup eos pestilentiā vt in biblia dicit̄ misit leones. Cutei a quo dicti sunt & eorū circa iudeos mores.

Explicit liber nonus.

ℭ Incipit liber decimus qui continet tempus annorum ducentorum & triginta. mensium sex. dierūq; quindecim.

ℭ Senacherib maxima manu contra Ezechiam bellum mouet qui (acceptis pecunijs) abire promisit sed Rabsacē milicię principem ꝓ hierusalē ciuitate vastanda mittit qui siriace loqui (vt maiorē incutiat hebręis terrorem) recusat. Quod cognoscens Ezechias contristatus est / sed eum cōsolatus est esaias propheta prędicens hostes sine bello fore vincendos vnde vna nocte pestilentię periculo centum octoginta quinq; milia de exercitu Sēnacherib perierunt. Et ipso sēnacherib in templo filijs occiso Asaracodas (qui in biblia dicitur Asaradon) fugientibus filijs in regno successit. Capi. j. 4 R 18

Sēnacherib assiriorum rex maxima manu cōtra Ezechiā bellum mouet sed (acceptis ab ezechia pecunijs) abire ꝓmisit.

CVm Ezechias duarum tribuum rex quartū & decimum annum haberet in regno assyriorum rex nomine sennacherib maxima manu aduersus eū castrametatus forti brachio oēs tennit ciuitates tribuum iuda & beniamin. Cumq; hierosolimā tenderet pręuenit eū (missis legatis) echechias promittēs & obedire se ei. & tributa quę imperaret exoluere. Sennacherib vero cognoscens quę legati ferebant: dignum iudicauit bello desinere & pręcantiū suscipere dignitatē tunc promisit. Qui accipiens trecenta argenti talenta & auri triginta. amicus discessit dans legatis iurisiurandi fidem: quia ei nichil discedendo noceret. Ezechias autē credens & euacuans thesauros: misit ei pecunias sperās se a periculo belli & regni amissione liberari. Assyrius aūt hec sumēs ex his quę ꝓmiserat cogitauit nichil. sed ipse ꝓfectus est ad egyptios & ethiopes. principē vero mi- 4 R
licię rabsacen cū multo exercitus robore & duobus alijs ad vastandū hierosolimā dereliquit. quorū 18
noīa erāt tharatha & aracheris. Tunc itaq; veniētes ante muros castra fixerūt miseruntq; ad ezechiā F
petentes. vt cum eo possent habere colloquiū. Ille vero per se quidem ꝓpter metum nō abijt: tres autem necessarios sibi misit amicos hoc est helyachim tutorē regni & sobanean & ioan. q supra scribas erat. Isti siquidē ꝓcedentes ediuerso ante principē milicię assyriorū steterunt. Quos dū vidisset princeps milicię rabsaces petijt vt eūtes dicerent ezechię Rex magnus sennacherib reqrit ab eo: de quo pręsumēs atq; cōfidens refugit dominū suū & obedire nō vult: neq; suscipere eius exercitū. An certe ꝓpter ęgyptios sperans exercitū suum illorū solatio subleuari. Si enim hoc expectat fatuus est. & similis homini incūbenti in calamo fracto qui cū ceciderit insuper manu vexata sentiet plagam. Sciat enim q̄ etiā voluntate dei contra eum castrametatus est qui cōcessit ei israelitarū vastare regnum vt 4 R
eodem modo subiectos eius disperderet regno. ℭ Dum hęc autem rabsaces hebraica ligua diceret: 18
habebat enim linguę huius experimentū: elyachim metuēs ne populus audiens metu corrueret: poposcit vt syro magis loqueretur eloquio. Ille vero intelligens suspitionē & metū eius maiore amplius voce clamauit. respōditq; hebraice dicens Audiant oēs pręcepta regis. & q̄ vtile est eligant. & se nobis tradant. Palam enim est quia vos & rex populum spe vana decipitis & repuguare suadetis. Si vero pręsumitis vt exercitum nostrum vos repellere dicatis. dante me duo milia equos de exercitu michi commisso. totidem ascensores prębentes vestrū exercitum nobis ostēdite: sed non habetis tot homines. Quid igitur tardatis vosmetipsos maioribus qui vos capturi sunt. & inuitos dum spontanea

Rabsaces princeps militię Assiriorū a rege ꝓ hierusalē deuastāda dimissus.

Rabsaces Assirius siriace loq recusat vt hebręis maiorē incutiat terrorē.

4.r.c. traditio securior vobis sit: iuita vero valde periculosa: vt causa calamitatis existat. ¶ Hęc audiētes &
18. populus & legati (dicēte assyriorū prīcipe) ezechię renūciauerūt. ¶ Ille vero hęc audiēs exutus veste
A regali & idutus sacco & habitu miserādo: lege patria ꝓstratus ī facie rogabat dn̄m vt adiuuaret. nullā
aliā hn̄tē salutis spē: Mittēsq; & amicos quosdā & sacerdotes ad Esayā ꝓphetā poposcit vt oraret: &
4.r.c. factis sacrificijs ꝓ salute oīm rogaret deū quatenus spē hostiū frāgeret & populo suo mīam cōdona-
19. ret. ¶ Propheta hęc faciēs monitus a deo cōfortauit & eius amicos. prędicens ꝙ sine bello deuicti
hostes turpiter ab vrbe recederēt: & nō cū fortitudine illa quā se habere credebant: deūq; prouisurū
vt fortiter vastarētur sed & ipsū regē assyriorū sēnacherib nō pręualētē aduersus ęgyptios cū ad pro
pria remearet: ferro peniturū esse ꝑdixit. ¶ Ipso siquidē tpe scripserat ezechię assyrius epistolas ī qui-
bus fatuū eū esse dicebat: credētē ꝙ eius seruitiū posset euadere. q̄ multas gētes & maximas subdidis
set. & īterminabatur fūditus se eū disperdere dū caperet vrbē nisi portas aperiēs spōte ī hierosolimis
exercitū eius exciperet. Quę dū relegisset ezechias spręuit ꝓpter spē quē habebat in deo. Epistolam
vero plicās ī tēplo reposuit. ¶ Rursus aūt cū deo vota & oratiōes effūderet pro ciuitate & salute cun
ctorū. Esayas ꝓpheta eū asseruit exauditū & nec in pręsenti tēpore esse ab assyrijs obsidendū: & ī fu
B turo omes qui ab illa iam capti fuerāt esse reuersuros. Et in tertio anno cum pace opus suū facturus:
& propriarum possessionum sine timore diligentiam habiturus. ¶ Interea paruo tempore transeun-
te: assyriorum rex bello quod ęgyptijs intulerat frustratus ab huiusmodi causa sine effectu remeauit
ad propria. Is eīn cū multo iam tempore fuisset cōmoratus in obsessione pelusij. & dum aggeres con
tra muros eleuati fuissent quibus ciuitati nitebantur insistere. audiuit ethiopum regē tharachem cū
multo exercitu ad ęgyptiorum venire solatiū & per desertum iter facere vt subito ī assyriorum castra
irrueret. Turbatus ergo sennacherib. ad sacerdotem q̄ vulcani castra se metari dicebat. quasi iste rex
ad eum regē ęgyptiorum venisset q̄ esset vulcani sacerdos & obsessionē pelusij hm̄oi causa dissoluit.
¶ Orante namq; rege hierosolymorū ad dominū: deus exaudiens maximam plagam misit in eum
& multi perempti sunt. ¶ Herodotus autem errorem ideo facit ꝙ non assyriorum dicit regē sed ara-
bum adijciens quia soricum multitudo vna nocte arcus & arma reliqua comedit assyriorū: & ꝓpter-
4.r.c. ea cum non haberet rex arcus: exercitum a pelusio reuocauit. Et hęc quidem herodotus. ¶ Berosus
19. aūt qui caldaicam conscripsit hystoriam meminit regis sennacherib. & quia regnauit super assyrios
& castrametatus est in omnē asiam & ęgyptum ita dicēs. Reuersus est autem rex sennacherib a prę✓
4.r.c. lijs ęgyptiacis ad hierosolymā cū inuenisset exercitum quem rabsaci dimiserat in periculo pestilētię
19. constitutū. deus enim morbum in populū eius immiserat ita vt prima nocte eorum qui obsidebant
deperirent centum octoginta quinq; milia viri cum iudicibus & tribunis propter hanc calamitatem
in nimio timore & angustia constitutus de cuncta iam militia metuens fugit cum sua manu ad pro-
prium regnum: in ciuitatē quę appellatur nini. ¶ Et dū modicum tempus ibidē commoratus fuisset
dolo a senioribus filijs adramelech & seleusathro est peremptus ī proprio templo quod dicitur ara-
sci. Et illi quidem pro cede patris effugati ad armeniam discesserūt. Successit autem in eius regno a-
saracoddas. ¶ Terminus igitur obsessionis assyriorū contra hierosolymitas: tali occasione prouenit.
C ¶ Gratificis pro obtenta victoria oblatis hostijs egrotauit Ezechias de cuius sanitate amici de-
sperabant. Sed ipso orante eius exauditur oratio & vitę suę anni quindecim adduntur filiusq; pro-
mittitur. data pro signo solis retrogradatione. Regis quoq; babiloniorum legatos honorifice recipi-
enti thesaurosq; illis ostendenti. Esayas futuram Babilonicam captiuitatem denunciat. Et ipso mor
tuo rege optimo impijssimus Manasses filius successit in regno: qui iustorum & prophetarum sangui
ne ciuitatis hierusalem plateas irrigauit.

Capitulum secundum.

4.r.c. Ezechias autem inopinabiliter a terrore liberatus gratificas hostias cum omni populo cele
20. brauit deo & cognoscens quia nulla alia causa alios hostes quidem peremisset: alios vero ti
more morti similes effugasset ab hierosolymis nisi diuino solatio omni studio & largitate
vsus est circa dei cultum. ¶ Non post multū graui languore detētus: a medicis ęquidem desperatus
est. nihilq; nec ipse de se nec eius amici spei vlterius sustinebāt. Ducebatur autem & alia angustia ma
gna ex eo ꝙ filios nō haberet & moriturus esset desolatam relinquēs domū. nec successorē sui gene-
ris habiturus. Dumq; nimis in hac parte fatigaretur rogauit deum vt ei paruo tempore vitam conce-
deret donec filios habere posset: & non prius aīa priuaretur anteq̄ fieret pater. Cui misertus deus pe
4.r.c. titionemq; suscipiens: quia non dolebat eo ꝙ priuandus esset bonis imperij: sed vt filios haberet qui
20. in eius principatum succederent mittens ysayam prophetam ei iussit dicere quia post certū diem ca-
Esa.c. sum languoris euaderet. Et post hęc annis quindecim superuiueret & filios generaret. Et dū hęc dei
38. mādato propheto dixisset. ꝓpter nimietatem languoris. & ea quę inopinabiliter promittebantur non
credens signum aliquod & iudicium petijt vt faceret. Esayas quatenus hęc dicenti sibi crederet: &

Nunciauerūt legati ezechię quę audierunt q̄ prostratus deū rogauit & Esaiam pro se orare poposcit.

Epistolā Assirij Ezechias posuit in templo.

Frustratus Sennacherib a bello ęgytiorum turbatus redijt.

Error Herodoti circa hanc historiam.

Berosus regis Sēnacherib meminit.

Occisos Sennacherib a suis filijs in templo fugientibus filijs successit asaracodas qui in biblia dicit. Asaradon

Gratificas hostias deo obtulit. Ezechias pro victoria.

Egrotante ezechia amici eius de sanitate desperabant. &c.

a deo eum missum vere cognosceret. Nam ea que vltra ratione͂ sunt & spe fortiora videntur huiusmo D
di rebus creduntur esse veracia. Et dum propheta interrogasset eu͂: quod vellet fieri signum. vmbram
solis decem gradibus petijt ad ea loca vnde venerat remeare. Et dum propheta rogasset deum vt fie
ret: videns rex impletum esse quod voluit: repente dissolutus a languore conscendit in templu͂: & ado 4.r.
rans deum vota debita celebrauit. ¶ Eo siquide͂ tempore co͂tigit assyrioru͂ regnu͂ a medijs dissolui. 20.
quod tamen in alijs indicabo. Rex itaq; babiloniorum baladas misit legatos ad ezechiam portantes
munera: & ab eo poposcit vt ei esset socius & amicus. Ille vero legatos libenter excipie͂s & thesauros
eis ostendens. & armorum instructionem: & aliam copiam quam in auro & gemmis habebat. simul 4.r.
etiam munera prebens regi baldo deferenda: dimisit eos. ¶ Tunc esayas venit ad regem: & requisi 20.
uit vnde fuissent qui venerant. Qui dixit de babilonia eos a suo rege venisse: & ostendisse eis vniuer
sa & vide͂tes diuitias & virtutem regni cognoscerent & regi suo renunciarent cui propheta respo͂de͂s
scito inquit non post multum tempus ad babiloniam filios tuos & diuitias transmigrandas. insuper
& nepotes tuos eunuchos esse faciendos & amissuros virile nomen: & regi babilonie seruituros. Hec
enim predixit deus. Ezechias autem contristatus in his que dicta fuerant. ait non se quide͂ velle sua͂
gentem in talibus erumnis incurrere. sed quia impossibile est que apud deu͂ deliberata sunt posse mu
tari rogabat vt vsq; ad vitam ipsius pax permaneret. ¶ Meminit autem baladi regis babiloniorum
berosus. Cum itaq; propheta esayas indubitanter & mirabiliter de veritate confideret & nichil falsi
poenitus loqueretur omnia quecunq; prophetauit scribens dereliquit in libris: vt ex effectu omni
bus postea appareret. Et non solus iste propheta: sed alij numero duodecim idem fecerunt. & omne
siue bonum siue contrarium sit apud nos secundum illorum dictum prouenire dignoscitur. sed ho 4.r.
rum singula denuo declarabimus. ¶ Ezechias autem rex dum superuixisset tempus quod predixi
mus & omne illud spacium cum pace degisset mortuus est anno vite sue quinquagesimo & quarto.
in quibus regnauit viginti & nouem. cui successit in regno filius proprius nomine manasses de matre E
quidem nomine Abhisida qui a paternis voluntatibus abscisus: & ad diuersa co͂uersus. omne genus
malignitatis ostendit. & nihil impium dereliquit. sed iniquitates israelitarum imitatus est: quibus in
deum delinquentes affligebantur. Presumpsit enim etiam templum dei polluere. simul & ciuitatem.
omnemq; pariter regionem. Nam spernendo deum ad hoc vsq; peruenit vt om͂es hebreorum iustos
occideret: neq; prophetis parceret quorum quotidie singulos perimebat. & eorum sanguine hiero
solymoru͂ plateas irrigabat. ¶ In his iratus deus misit prophetas ad rege͂ & populum per quos inter
minatus est easdem eis futuras calamitates in quibus incurrerant patres eorum israelite cum eis in
iurias intulissent. Illi vero non credidere verbis quibus lucrari potuerunt vt nihil mali paterentur. Ope
ribus enim cognouerunt fuisse vera que a prophetis predicta sunt.

Retrogradatio solis in dece͂ gradibus data ezechie in signum promissionis.

Prophetia esaie de futura captiuitate filioru͂ israel i babiloniā.

Berosus de balado rege babiloniorum.

¶ Mortuo ezechia rege optio anno etatis qui q͂gesimoquarto & regni vigesimo nono filius eius manasses i regno successit a paternis deuia͂s moribus.

¶ Babiloniorum rege͂ exercitum in iudeam mittente Manasses in babiloniam captiuus ducitur.
Cui ora͂ti & penite͂ti deus pepercit. Qui q; reuersus in hierusale͂ diuinu͂ cultu͂ ampliauit & templu͂ pur
gauit murosq; ciuitatis reparauit. Quo mortuo successit filius eius Amo͂ qui a suis dolose peremptus
est cuius interfectores populus peremit & eius filium Iosiam optimum regem constituerunt. Ca. iij.

IGitur dum in eis perseuerare͂t bellu͂ super eos intulit rex babiloniorum & caldeorum. Is enim F
misso exercitu i iudeam & regione͂ eorum depopulatus est: & regem manassem dolo captu͂ 2.pa.
& ad se deductum. habuit ad ea que voluit torme͂ta subiectum. Manasses autem tu͂c intel po.33
ligens in quibus malis esset & horum oi͂m se arbitratus auctore͂ supplicabat deo vt ei hoste͂ suum cle
mente͂ faceret. atq; misericorde͂. cuius orationes deus exaudie͂s hoc co͂cessit ei. & remissus a rege babi
loniorum ad sua regna reuersus est. ¶ Cumq; venisset ad hierosolyma͂ prioru͂ quide͂ delictoru͂ que cir
ca deu͂ gesserat penite͂s studebat etia͂ memoria͂ maloru͂ si esset possibile ab aı͂o suo repellere: & ad ser 2.pa.
uitiu͂ dei & oe͂m cultu͂ diuine regio͂is accedere. te͂plu͂q; purgare & ciuitate͂. Et ad hoc solum de cetero po.c.
erat co͂stitutus vt gratias deo pro dono salutis exsolueret quatenus in oı͂ vita eius ei ꝓpicius perma
neret. ¶ Hec au͂t ipse & populu͂ agere docuit agnosce͂s i quibus calamitatibus incidisset ꝓpter ritum
qui sancte co͂uersationi erat aduersus. edifica͂s rursus altare solemnes hostias i͂molabat sicut co͂stituit
moyses diuina͂ expone͂do cultura͂. ¶ Eode͂ itaq; modo & p hierosolimoꝝ castella cogitauit. ita vt etia͂ 4.r.
muros a͂tiquos cu͂ multo studio repararet & alios vltra eos erigeret & turres emine͂tissimas exaltaret. 21.
Custodias vero que ante ciuitate͂ fiu͂t multa munitione firmauit. & sic in oı͂bus a priori co͂uersatione
mutatus est. et post hec vita͂ habuit beatissima͂ vt multi imitatores eius essent ex quo coepit colere dei
pietate͂. ¶ Qui cu͂ vixisset annis septuag ta & septe͂. & regnasset quiquagita & quiq; defunctus est & 4.r.
sepultus in suis hortis. Cuius regnu͂ peruenit ad eius filium amon & nome͂ matris eius fuit maselmis 21.
de ciuitate iecabath. Qui dum imitaretur opera patris (que ille in iuuentute presumpserat) dolum
passus a suis in domo sua peremptus est cum vixisset annis quatuor & viginti: & i regno fuisset duos

Rege babiloniorum exercitu͂ in iudeam mittente manasse rex captiuus ducit i babilonem.

Muros ciuitatis reparauit & nouos construxit.

4.r.c. ❡Populus autem eius peremit interfectores.eumq; cum patre sepelierunt:regnumq; iosię eius filio
22. tradiderunt cum esset annorum octo.Cuius mater quidē de ciuitate fuit oseth alias ezi Besachat no
A mine alias Idida. Erat enim ille natura benignissimus & ad virtutem viriliter pręparatus:& ī studijs
dauid regis & intentionem & regula totius dispositionis eius intentus.

Post Amon regnauit Iosias filius eius.

❡Iosias optime indolis populū ad dei cultū āmonuit ciuitatēq; purgās lucos abstulit pecuniā quoq; cōgregari per prouīciā iussit pro tēpli reparatione & crateras libatoriaq; pro tēpli ornamēto fecit cōflari Inuento quoq; moysi libro Cōsulitur holda prophetissa quę propter regis iustitiā erūnas dicit differendas sed post eius mortē diffinita supplitia fors populus inferenda.Cōgregato quoq; populo sacros moysi legēs libros oēs ad fidē senādā iuramēto astrīgit.Et vasa quę idolis oblata fuerunt fecit cōcremari & idolorum sacerdotes occidi celeberrimamq; pasche solemnitatem celebrauit. Cap.iiij.

CVmq; ad duodecimum venisset annum ętatis:pietatem & iusticiam in se mirabilē esse mō
4.r.c. strauit.Cunctum namq; populum correxit & monuit vt derelicta idolorū secta quasi non
22. essent dij colerēt patriū deū. Et opera simul maiorū patrum in quibus deliquerat: velut se
nior emēdabat.Quę vero bene & oportune facta cognouerat obseruabat.& horum imita
2.pali. tor erat & per suam sapientiā & intellectum naturalem similia celebrabat.cōsilijs vtiq; bonis tradens
34. sensum.Sequēs enim leges velut ordinem ciuitatis & pietatem circa deū gerens omnia prospere gu
bernabat & maxime ꝙ a priorum regū iniquitate recedebat.❡Qui & ciuitatem & omnem prouin
ciam purgauit.& lucos extraneos qui facti fuerāt vastulit:& ornamēta quę in eis a prioribus fuerāt ad
iniuriam dei oblata depulit:& tali modo populum ab huiusmodi secta retractum:ad religionis diui
4.r.c. nę iura conuertit.Qui & legitima obtutit & holocaustum sacrificia altari solemniter rursus exhibuit
22. & in vnaquaq; causa iusticiā non minus q̄ animę suę coluit medicinam.❡Misitq; in totā prouinciā
iubens vt qui vellēt aurum & argentum deferrent ad reparationem templi pro sua vtilitate atq; virtu
te.Dū itaq; pecunię allatę fuissent ad sollicitudinē templi& eius expensas proposuit amasiā qui erat
supra ciuitatē;& scriptorem saphan:& scribam monimentorū ioan:& pontificem heliachim.Qui di
lationē nulla segnicię faciebant;sed instructores:& omnia quę erāt necessaria pręparabāt:et hoc mo
do reparatione tēpli celebrata pietas regis ostensa est.❡Qui dum octauum decimū haberet impe
B rij annum.misit ad helyachim sacerdotē iubens vt pecunię quę remāserāt cōflarentur.vt fierent inde
cratere & libatoria & phiale ad ministerium dei. Insuper & quantumcūq; aurum & argētum esset in
4.r.c. thesauris.etiam hoc proferret ad crateras & ad vasa huiusmodi faciēda.❡Proferēs enim heliachim
19. pontifex aurum inuenit librum sacrum moyseos in templo positum quem simul eijciēs dedit scribe
saphe qui dum relegisset venit ad regem.Et dum omnia terminū habere significasset:relegit ei & li
brum illum.Tunc ille cum verba libri eius audisset.scissa veste sua vocauit pontificem heliachim &
ipsum scribam & necessarios simul & amicos misitq; eos ad quandam mulierem prophetissam nomi
ne holdan vxorem salomi cuiusdam insignis viri & nobilitate clari.iussitq; vt eūtes consulerent eam
si propicius fieret deus.cum metuerent ne pręuaricando moyseos leges & mandata maiorum peri
culum transmigrationis incurrerēt.& ad extraneas terras deuenientes vitam agerent miserabilem.
❡Audiens aūt prophetissa quę fuerānt a rege mādata.iussit vt remeantes dicerent regi quia diuini
tatis quidem decretum quod iam contra eos protulerat pręcibus infirmari non posset.id est vt popu
C lus non periret aut non de prouincia pelleret:aut bonis tunc pręsentibus minime priuarentur. dum
trasgressi fuissent leges:& tanto tempore penitentiam non ęgissent:prophetis vtiq; monentibus vt so
4.r.c. brie viuerent & impietatis supplicia deuitarent quę facienda docebat vt crederent ꝙ deus est & ne
23. quaq̄ mentitus in verbis per prophetas suas pręnunciauit:propter iustitiam tamen regis retinendas
istas erumnas:& post eius obitum diffinita supplitia populis inferenda.❡Igitur qui missi fuerāt:mu
lieris prophetiam remeantes renunciauerunt regi.Tunc ille mittens vbiq; iussit populum ad hieroso
lymam conuenire & sacerdotes atq; leuitas & omnem etatem simul adesse pręcepit.Quibus congre
gatis primum quidem eis sacros legit libros & stans in tribunali in media multitudine coegit cūctos
fidem & iuramenta prębere.vt apud deum fierent:& moyseos leges per omnia custodirent.Illi vero
promptissime & iurauerunt:& pręcepta legis complere promiserunt.Mox itaq; sacrificia celebrātes:
deum sibi poscebat esse propitium.❡Rex autem sacerdoti pręcepit vt si quod aliud vas a parenti
bus eius oblatum ydolis aut dijs extraneis inueniretur in tēplo.proferret.Et dum fuissent multa col
lecta cōburēs ea cinerem dispersit in fluuium.& sacerdotes ydolorum qui ex genere non erant aarō
interfecit.❡Dum hęc ergo fecisset in hierosolymis. processit in vniuersam prouinciam: & lucos qui
ab hieroboam rege ad honorem deorum extraneorum facti videbantur exterminauit & ossa falso
rum ꝓphetarū sup altare quod prius hieroboā cōstruxerat cōcremauit.Ea igitur quę veniēs prophe
ta ad hieroboā cū ille sacrificaret & oīs populus audiret quę futura esse prędixerat: hoc modo ter

Bona idoles Iosię regis in.xij. anno etatis qui populum ad dei cultū āmonuit.

Purgauit ciuitatem & lucos abstulit.

Misit per totam prouinciam pro congregāda pecunia ad templi repationē & ordinauit officiarios templi.

Ex pecunijs residuis iubet crateras & libatoria & phialas cōflari.

Consulitur.holda ꝓphetissa(iubente rege) quę dicit propter regis iusticiam erūnas retinendas sed(eo mortuo) diffinita supplitia populis inferenda.

Congregato populo in hierusalem rex sacros moysi legens libros omnes ad fidem custodiēdam iuramenta coegit prestare.

minum percœperunt. quando ex genere dauid iosias nomine fecit ea quę prędicta sunt ante annos D
trecentos sexaginta vnum. ¶ Post hęc autem rex iosias profectus est ad cunctos israelitas qui capti 4. r. c.
uitatem & seruicium assyriorum effugerant eisq; suasit vt impios actus & honores deorum extraneo
rum relinquerent: & patrium maximumq; colerent deum eiq; dicarent & domos & vicos. Perscruta 23.
tus est autem & ciuitatem ne quod forte ydolum habentes intra sua tecta celarent. Necnon & cur
rus qui ędificati fuerant a prioribus regibus: & quęq; alia huiusmodi erant quę velut deos adorabãt
cuncta pariter amputauit. ¶ Et hoc modo purgata omni prouĩcia. ad hierosolymam omnem popu
lum conuocauit. & ad azimorum festiuitatem quę pascha dicitur eos adduxit. Donauitq; populo in 4. r. c.
pascha nouellos hedos & agnos triginta milia. Prębuerunt autem ad stolocausta tria milia. Prębue 23.
runt autem & primi iudeorum propter pascha sacerdotibus agnos quinq; milia & leuitis agnos duo
milia secentos eorum pręsules obtulerunt boues vero quigentos. Et dum esset hęc abundantia qua
drupedum: sacrificia faciebant moyseos legibus hostias singulas enarrantibus & ministrãtibus. Nec
fuit alia similis festiuitas apud hebreos: a samuelis prophetę temporibus. Causa vero huius festiuita
tis hęc erat: vt omnia secundum legis antiquę traditionem paternę solemnitates efficerentur.

Purgata oĩ prouintia ab idolatria fecit cõuocato populo pasche solẽnitatem celeberrimam.

¶ Nechao ęgyptiorum rex contra medos bellum parans iter per regnum Iuda petit quod prohi
bere volens Iosias in occursum venit & vulneratus rediit in hierusalem quem defunctum hieremias
lamentabili carmine defleuit futuramq; descripsit captiuitatem. Similiter & ezechiel duos describẽs
libros mortuoq; iosia ioacham filius eius impius successit in regnum. Qui a Nechao ęgyptiorum re
ge captiuus frater eius. Eliachim qui mutato nomine Ioachim dictus est regnum habuit sub tributo
Quem Nabugodonosor deuictis egyptiis sibi fecit tributarium. Capitulum. v.

Post hęc autẽ dũ iosias in pace atq; diuitiis & gloria super oẽs excelleret. Nechao rex ęgi 4. r. c.
ptiorũ castra posuit ad eufratẽ fluuiũ: vt cõtra medos & babilonios dimicaret. qui assyrio 23.
rũ soluerũt principatũ habebat eñi desideriũ vt regnaret in asia. Et dũ venisset ad ciuita
tẽ medin: quę erat de regno iosię, ꝓhibebat cũ rex iosias per suã prouinciã cõtra medos E
iter efficere. Tũc mittẽs legatos ad eũ nechao. significauit nõ se cõtra eũ exercitũ ducere. sed ad eufratẽ fluuiũ properare: adiiciẽs q eum ꝓuocare non deberet ad sua bella prohibendo ne
aliena iret ad prelia quo tendebat. Iosias quidẽ nõ acquiescebat verbis nechao sed ĩstabat ne iter suũ
per eius faceret regionẽ. Reor vrgebat eũ: vt quod imminebat accideret. Nã dũ aciẽ exercitus sui cõ 4. r. c.
poneret. & in curru vectus a curru trãsiret ad currũ. quidã iaculatus eũ ęgyptiorum a belli festinatio 23.
ne suspendit. Mox enim vulnere nimis affectus: iussit exercitum reuocari: & ad hierosolymam remea 2. pali
uit. Qua plaga defunctus est sepultusq; magnifice in patriis monumentis. Qui vixit annis triginta & pospi
nouem: regnauit autem ex eis vnum & triginta. ¶ Omnisq; populus eũ multis diebus magno luctu ge
mituq; defleuit. Sed & hieremias propheta mortis eius carmẽ lamentabili modulatione composuit
quod hactenus noscitur permanere. ¶ Hic vero propheta etiã futurã ciuitatis cladem prędixit: scri
ptoq; reliquit simul & captiuitatem nunc apud nos habitam: & in babilonem variam migrationem.
¶ Et nõ solũ iste prędixit hęc populo esse vẽtura. sed & propheta ezechiel primus de his duos libros
cõscribẽs plebi reliquit. Erãt aũt ambo sacerdotes genere. ¶ Sed hieremias quidem in hierosolymis
est cõmoratus a tertiodecimo anno regis iosię vsq; dũ ciuitas vastaretur & tẽplũ quę tñ de hoc ꝓphe
ta ꝓuenerũt: loco ꝓprio declarabimus. ¶ Mortuo siquidem iosia sicut prędiximus: ei successit in re
gnum filius ioacham cum trium & viginti esset annorũ. Et hic quidẽ regnauit in hierosolymis. Ma F
trem vero habuit amital de ciuitate abana. Fuitq; impius & scelestus. ¶ Igitur rex ęgyptiorum dum 4. r. c.
fuisset a pugna reuersus euocauit ioachã ad semetipsũ de ciuitate syrię quę dicitur emath. Qui dũ ve 23.
nisset repente eum vinxit: & seniori eius fratri ex eodẽ patre progenito nomine eliachim tradidit re
gnum. mutãs ei nomen Ioachim. Prouincię vero tributum imposuit centũ argenti talenta: & vnum
auri. ¶ Ioachim ergo has pecunias exsoluebat. Ioachã aũt deduxit in egyptum: qui etiam mortuus
est i ea dũ regnasset tres mẽses & dies decẽ. ¶ Ioachĩ vero mater vocabatur zabud. alias zebia de ciui
tate abunia alias Ruma. Hic aũt erat vir natura iniustus & valde nequissimus. & neq; circa deum san
ctus neq; circa hoies mãsuetus. ¶ Cũq; quartũ regni haberet annũ babilonię principatũ quidẽ nomi 4. r.
ne nabugodonosor accepit. Eodem tẽpore cum magno apparatu ad circamen alias circamĩ ciuitatẽ 24.
venit quę est iuxta eufratẽ: pugnaturus cõtra regẽ ęgyptiorũ nechao. Sub hoc enim syria erat vniuer
sa. Dũq; cognouisset regis babilonię voluntatẽ nechao penitus nõ expauit sed cũ magno brachio su
per nabugodonosor ad eufratẽ venit: q facta cõgressione deuictus est & multa milia variis rebus belli
amisit. ¶ Trãsiẽs aũt eufratẽ babilonię rex oẽm siriã vsq; ad pelusiã alias pelusiuũ cœpit pręter iudeã
Quarto autem anno nabugodonosor qui erat octauus ioachim regis hebręorum: cõtra iudeos cum
magno exercitu castrametatus est babilonius. tributa exacturus a ioachim: aut certe dimicaturus.

Nechao ęgiptiorum rex cõtra medos bellũ parans iter per regnũ iuda petit. Vulneratus Iosias hierusalem rediit qua defunctus plaga anno etatis. xxxix. & regni. xxxi. Hieremias carmine iosię fleuit mortem quibus futuram hierusalẽ descripsit captiuitatem.

Mortuo Iosia filius eius Ioacha successit i regnũ impius.

Nabugodonosor rex babiloniorum contra regem ęgyptioruꝫ arma parat & eũ vincit.

Ille vero metuens eius minas & pacē habere desiderās. prębuit ei tributa quę pręceperat ānis tribus.
A ¶ Ioachim tributū babilonis spe ęgyptiaci belli deceptus negat soluere cui hieremias vanā eius
spē prędixit futuramq; ciuitatis hierusalē captiuitatē prophetauit. Micheas quoq; olim talia prędixit
hieremias vero librū de futuris rebus ciuitati & templo & populis conscripsit quē librū principes regi.
Qui auditis quę in eo scribebātur eū dirupit iussitq; comburi & hieremiam & baruch ad se punien-
dos pręcepit adduci. Quiq; babiloniorū regē propter metū sub fœderis iure suscepit in hierusalē &
fracta fide ab eo occiditur & constituto ibidem ioachim filio rege principes captiui inter quos eze-
chiel ducuntur in babiloniam. Repente vero babiloniorum rex formidatus ioachim: cui pricipatum
tradiderat patris necē vindicaturum ipsum in hierosolymis obsedit. ioachim autē ciuitatem volens
liberare matrem & cognatos obsides dedit & seipsum. Quo captio in babilone patruus eius Sede-
chias rex cōstituitur qui fuit superbus & impiorū fautor quē hieremias sepius reprehendebat sed ipe
dictibus adulatoribus nichil proficiebat Ezechiel quoq; in babilonia prophetauit. Capitulum. vi.

TErtio vero anno audiēs ęgyptios cōtra babiloniam denuo pugnaturos tributa non
reddit: sed spe ęgyptiaci belli deceptus est. Nā pugnare contra eum ęgyptij minime
presumpserunt. propheta siquidem hieremias quotidie prędicebat quia frustra ęgy
ptiorum spe teneretur & ꝙ immineret ciuitati vt a rege babilonio vastaretur: & rex
ioachim subderetur ab eo. Sed hęc nulla vtilitate dicebat: quando qui crederet nul-
lus erat. Nā & populus & princeps audientes hęc negligebant. & indignantes super
his quę dicebātur quasi auguriū aduersus regē propheta ferret accusabāt eum: & subiectum iudicio
vt ad supplicium quoq; traderetur dari cōtra eum sententiam postulabant. Quod multi quidem ad
uersus eum fieri decreuerunt seniores autem recesserūt qui ea volūtate qua iuste prophetam absol-
uerant ea ipsa etiam alijs suadebant ne quid mali fieret hieremię: dicentes quia non solū iste ciuitati
futura prędiceret. sed & Micheas ante eū olim talia prędixisset & multos solere sepe huiusmodi ver
ba dixisse. quorum nullus tunc a regibus aliquid pertulisset. sed quasi prophetę dei fuerant honorati
His itaq; verbis mitigantes turbas eripuerunt hieremiā a deffinito supplicio. Qui omnes prophetias
B suas scribens. ieiunante populo & in ecclesiam cōgregato in templo mense nono: quinto anno regis
ioachim relegit librum: quem de futuris rebus ciuitati & templo & populis cōscripsisse videbatur. Au
dientes itaq; principes tulerunt ab eo librum: iusseruntq; eū & scribam baruch de medio tolli: ne qui
busdam fierent manifesti. Ipsum vero librum portantes regi dederunt. Qui pręsentibus amicis iussit
scribam suum legere. & audiens quę scripta noscebantur in libro iratus rex dirupit eum & igne cre-
4.r.c. mauit: & requisitos hieremiam & baruth iussit ad se puniendos adduci. Illi siquidem tunc eius iram
24. declinauerunt. ¶ Non post multum vero tempus venientem contra se cum magno exercitu regem
babiloniorū fœderis iure suscepit propter metum eorum qua dicta fuerant a propheta: credens nihil
se fore passurum neq; per obsessionem neq; per pugnam. Dum rex babilonię intrasset in ciuitatem fi
dē nequaꝗ seruauit: sed iuuenes fortissimos & pulchritudine decoros hierosolymitanorum occidit
vna cum rege ioachim. Quē etiam ante muros insepultum proijci iussit: filiū vero eius ioachim con
stituit regem vniuersę prouincię. Eos autem qui erant in dignitatibus cōstituti numero tria milia ca
C ptiuos duxit in babiloniam inter quos erat propheta ezechiel: cum esset adhuc puer. ¶ Hic ergo fi
nis habuit ioachim regem. Qui vixit quidem annis sex & triginta: regnauit autē vndecim. Successor
vero eius regni ioachim de matre noie onas alias Naescha. Regnauit mēsibus tribus & diebus decē
¶ Regē vero babiloniorum quę ioachim concesserat princi patum repente timor inuasit. Formida-
tus est enim ne forte habens mali memoriam pro nece paterna. prouinciam eius inuaderet. Et mit-
tens. exercitum regem ioachim in hierosolymis obsedebat. Ille vero cum esset natura benignus & iu
stus: noluit ciuitatem propter se videre pericula sustinere. sed sumēs matrem & cognatos tradidit ob
sides ducibus qui fuerant a babilonia regeq; directi. accipiens ab eis iusiurandum vt nihil mali pate
rentur nec ipse nec ciuitas: quorum fides nequaꝗ māsit inuiolata. Non eñ seruauit eā babilonię rex
sed pręcepit pricipibus suis vt oēs qui erant in ciuitate & iuuenes captiuos sumerent pariter & artifi-
ces eosq; ad se ligatos adducerent. Qui oēs fuerunt decē milia octingenta triginti & duo simul & ioa
chim cū matre pariter & amicis. Quos deductos ad se habuit in custodia. Patruū vero ioachim no-
mine sedechiam constituit regē: accipiens iusiurādum ab eo vt ei prouinciā custodiret. & nihil hosti
4.r.c. liter ageret: nec faueret ęgyptijs. ¶ Sedechias autem erat annorum viginti & vnius quando accepit
24. regnum: & nomen matris eius amias. Fuit enim contra iusticiam superbus circa quem impij locum
maximum habere videbantur. Quapropter & propheta hieremias ad eum veniens crebro contesta
batur: dicens vt reliquas quidem impietates & iniquitates desereret & iusticię prouideret: & neq; du
ces qui essent maligni respiceret: neq; falsis prophetis eum seducentibus crederet quasi nequaꝗ cō-

Ioachim tributum soluere ęgyptiaci belli spe negāte hieremias ꝓpheta vanā esse in ęgyptiaco bello spem & futuram hierusalem captiuitatē illi prophetant.

Micheas ꝓpheta de captiuitate hierusalē prophetauit añ hieremiam.

Librū hieremię (quem trenoruʒ libruʒ dicimus) pricipes regi dederūt qui (auditis quę in eo scribebantur) eū dirupit & comburi iussit & hieremiam & baruch puniēdos ad se iubet adduci.

Obsessa hierusalē Ioachim matrem & cognatos volens ciuitatē liberare dedit.

Hieremias sedechiam crebro reprehendebat.

Nota adulatorum periculum. Prophetia ezechielis in babilonia quam misit hierusalem. Discordātia prophetarum hieremi, & ezechielis

tra ciuitatē babilonię rex dimicaret quia ęgyptij contra eum bella rursus inferrēt & vincerēt: qm̄ hęc verba non essent ne hoc modo ventura forent. ¶ Sedechias aūt dū audiret prophetam hęc dicentē consentiebat ei per oīa tanq̄ vera loquenti: & quasi prodesset ei vt eius crederet verbis. Sed rursus amici subuertebant eius mentem: & a prophetę dictis ad ea quę voluerant abducebāt. ¶ Propheta uit autē ezechiel in babilone futuras populi calamitates: & misit in hierosolymam. sed sedechias eorum prophetijs non credidit propter huiusmodi causam. Alia siquidem vniuersa consona a prophetis ędicta sunt: quomodo & ciuitas vastaretur & ipse sedechias duceretur captiuus ī babiloniā. ¶ Discordabat autē ezechiel dicens quia sedechias babiloniā non videret cū hieremias dixisset quia vinctum eū rex babilonię duceret & eo q̄ non idem vterq; dixisset etiam illa quę cōcordabāt non esse vera dicebāt: licet ei oīa secundū eorum euenerint prophetias. Quę tamē oportunius declarabimus. D

¶ Recedente Sedechia quem seduxerūt falsi prophetę a babiloniorū fœdere iūctoq; ęgyptijs babilonię rerū cōtra eū castrametatus est deuictis primo ęgyptijs. prędixit tamen hiere. futuram captiuitatē & per persas liberationem cuius dictis plebeis credentibus principes eum vesanū acclamabāt falso eum quia babiloniam vellet ire accusantes. Obsessa itaq; ciuitate duo maxima mala pestis scilicet & fames hierusalem opprimebant hieremias in lutoso lacu vsq; ad guttur vt morte propria suffocaretur est positus quem liberauit ethiops Ipseq; latenter a rege vocato iterum suadet ciuitatem reddi babilonijs dimissus quoq; est rege pręcipiente vt ei nullus malum faciat. Capitulum. vij.

Recedente Sedechia a fœdere babiloniorum & ingēte se ęgyptijs Babilonię rex contra eum castrametatus ē primo tamen vicit ęgyptios. Pro prophetia hiere. de captiuitate babilonica & liberatione p psas & medos ¶ Hiere. figura christi falso accusati & cōdānati.

Igitur societatem babiloniorum quam habuit ānis octo dissoluit: & semetipsum ad ęgyptios transtulit. sperans cum illis contra babilonios pręualere. Interea dū hoc cognouisset babilonię rex castra mouit aduersus eum. & afflicta prouincia & munitiones eius vna diripiēs ad ipsam hierosolymorum ciuitatem obsidendam cum magno veniebat exercitu. Rex autē egyptius audiens quia sedechias amicus eius esset. sumpta virtute maxima bellatorum venit ad iudeam quasi eius soliturus obsessionem. Babilonius autem recessit ab hierosolymis & occurrit ęgyptijs eisq; cōgressus pręlio superauit: & eos in fugam conuersos de syria coegit exire. ¶ Dumq; dicessisset babiloniorum rex ab hierosolymis deceperunt falsi prophetę Sedechiam dicentes quia neq; babilonius denuo contra eum pugnaret: & contribuli eorum quos de prouincia ad babiloniam dimigrauerunt. cū dei vasis omnibus quę rex tulerat ad hoc templum reuerterentur. Sed hieremias his contraria atq; vera: transiens in medium prophetauit. dicens q̄ male quidem facerent illi qui talia regi suaderent quando per ęgyptios nichil iuuari possent: quos vtiq; deuincens babilonię rex: in hierosolymam remeauit eamq; fortiter obsideret. & populum fame corrumperet ac reliquos captiuos obduceret. substātiasq; dirimeret simul & templi diuitias exhauriret. & illud insuper cōcremaret ciuitatemq; subuerteret & essent subditi alias seruituri babilonię regi eiusq; nepotibus annis septuaginta. A quorum seruitio nos inquit tunc remouebūt persę & medi babiloniorū destruentes imperiū: & ad hanc remeantes vrbē ędificabimus templū rursus: & hierosolymā denuo reparabimus hęc dicente hieremia plurimi quidem crediderunt. Principes aūt & impij excessisse eū a sua mente dicebant: eiq; sub hoc fomite deridebant ¶ Igitur cum ei placuisset ad patriam properare quę dicitur anathot viginti stadijs procul ab hierosolymis cōstitutam: inueniēs eū in itinere quidam principum cōprehensum detinuit. calūniam faciens ei quasi ad babilonios iret. Ille vero mētiri quidē illum & calumnię sibi crimen inferre: se vero ad patriam properare dicebat. Qui ad hęc verba non flexus vinctum deduxit ad iudiciū magistratuum. A quibus omnia verbera & tormēta perpessus: ad necis suppliciū reseruabatur. Qui per quoddā tempus hęc quę prędiximus iniuste sustinuit. ¶ Anno vero nono sedechię regis decima die mensis decimi babilonię rex ad hierosolymā castrametatus est: & sedēs circa eam decem & octo mēses cū studio magnę virtutis obsedit. Obsessosq; hierosolimitas duo mala alia & maxima deprimebant. morbi lāguor. & fames eis vehemētes insistēs. Hieremias vero propheta cū esset in custodia: nō cessabat sed clamabat & prędicabat aperte monēdo populū vt regē babiloniorū portas aperiētes exciperēt. Hoc em̄ facto eos cū oī domo posse saluari. alioquin radicitus asserebat euelli. Pręciabatq; pariter: qm̄ si qui manerēt in ciuitate omnino perirēt: aut fame cōsumpti aut gladijs hostium. Si vero ad hostes cōfugerent. & inimicos & mortem quodāmodo declinarēt. ¶ Principes aūt hęc audientes ne inter ipsa mala cōsistētes patiebātur eius verba aīo suo percipere sed cū ira veniētes indicauere regi. & accusantes eū quasi vesanū: occidēdū esse prophetā poscebāt qui eorū aīos frāgeret & malis pmissionibus audaciā populi valde moliret. qn̄ dum parati essent om̄s pro eo & patrię salute pugnare ille moneret vt ad hostes fugerēt vniuersi quia ciuitas capiēda foret & oēs in ea pariter perituri. Rex ergo ipse quidē pro bonitate & iusticia iratus nō est. sed ne principibus tali tēpore videretur esse contrarius. permisit eis vt facerent prophetę quod vellent. ¶ Qui hoc sibi a rege concesso. mox ingrediētes in carcerem & sumentes eum in quendam lacū plenum cœno deposuerunt: vt morte propria suf-

Obsessa ciuitate hierusalem duo mala maxia opprimebāt pestis & fames.

A focatus extingueretur. Ille vero vsq; ad guttur in luto depositus in his degebat angustijs. Quidam
vero seruorum regis honoribus decoratus genere ethiops erumnas prophetę regi nunciauit dicens
non recte amicos & principes eius fecissevt prophetam in cœno submergerent quod opus om̄i mor
te & vinculis esset amarius. Hęc cum audisset rex penitentia ductus quia prophetam pricipibus tra
didisset iussit ethiopi vt sumptis triginta regis ministris & funibus & qcquid expediret ad salutis eius
vtilitatem cum festinatione hieremiam extraherēt. Ethiops autem sumens quod pręceperat rex pro
phetam de lacu reduxit: & sine custodia esse permisit. ¶ Euocante vero eum rege latenter & requi-
rente si quid diuinum ei in rebus pręsentibus posset ędiceret: ille habere se quidē quod diceret asse-
rebat: sed non sibi fore credendum nec moneret audiendum quando iam quasi malum aliquid agē-
tem eius amici perdere decreuissent. Vbi sunt (inquit) nunc qui babilonium nequaq̄ dimicaturum es
se dicebant audientesq; fallebant. Sed & si nunc veritatem dixero morte me condamnabis. Cumq;
ei rex iusiurandum prębuisset quia nec ipse eum perimeret: nec principibus supplicij iure contrade-
ret data fide securus suadebat ei vt babilonijs traderet ciuitatē. Hęc em̄ dicebat ei deū per se prophe
tare si liberari vellet & pręsentia pericula declinare & neq; ciuitatē vsq; ad fundamenta deijci nec tē
plum ab hostibus concremare. Quod si non fieret. ipse malorum auctor & sibi & ciuitati huius cala
mitatis existeret. ¶ Hęc audiens rex velle se quidem hęc quę monebat facere dixit & expedire sibi.
sed metuere contribules qui ad regem babilonię perrexisset: ne accusantibus eū: periculo subiaceret.
Quem propheta confortabat & frustra supplitium suspicari dicebat nil mali passurum si babilonijs
traderet ciuitatem: nec ipsum nec filios nec vxores eius: insuper & quia templum maneret illesum. Et
hieremiam quidem cum hęc dixisset dimisit rex. pręcipiens vt nulli ciuium quę locuti fuerant prode
ret sed neq; principibus appareret. Qui si cognoscentes eum a rege vocatum requirerent vt quid cū
eo locutus fuerat eis quoq; narraret. diceretq; quia postulasset & ne in vincula aut carcerem denuo
truderetur. Qui scilicet hoc eis dicebat dum venientes ad prophetam inquirerent quid locutus fuis
set ad regem. Hęc quidem ita sunt gesta.

Iterum (petente rege) hieremias ciuitatē suadet babilonijs tradere.

¶ Rex hiere. dimittit pręcipiēs vt nullus ei malum faciat.

¶ Capta est ciuitas hierusalem postq̄ obsessi ciues animo fortes decem & octo mensibus a pricipibus
B Nabugodonosor Captiuusq; Sedechias fugiendo ad regem adducitur cuius amici & filij (vidente il
lo) occisi sunt eiusq; oculi eruti sunt & vinctus ducitur in babiloniam vt prophetauerunt hieremias
& Ezechiel Epilogus quoq; regum hebręorum & annorum a templi ędificatione / ęgressu populi de
ęgypto / diluuio / & creatione. Adam breuissime annotatur cum numero & ordine pontificū. Ca. viij.

B Abilonius aūt rex obsessionem grauius inferebat: faciēs turres cū magnis ędificijs & agge-
res ingētes exaltās: ex quibus resistebat de muris pugnare nitētibus. multasq; machinatio
4.r.c. nes erexit: equans muris per circuitū ciuitatis. Illi siquidē qui erāt intra vrbē fortiter & prō-
25. ptissime resistebant. neq; fame neq; labore fatigati. Et licet intus his passionibus augerētur aīo fortes
videbātur ad pręliū in nullo ad inuētiones inimicorū & machinamēta expauescētes. sed & cōtrarias
machinationes in oībus que faciebāt illi opponere cogitantes ita vt magnū certamē esset babilonijs
simul & hierosolymitis velocitatis atq; prudentię. His quidē arbitrātibus nihil amplius cōmodi q̄ ca
ptionē illius ciuitatis. ¶ His aūt salutē suā nō in alia causa ponētibus nisi vt magno studio laborarēt
& nō excogitarēt quibus modis machinamenta destruerent. & hęc passi sunt mēsibus octo; & donec
C fame vastarētur: & gladijs quos de curribus iaculabātur aduersus eos hostes: capta est vero ciuitas vn
decimo anno sedechię regis. quarto mēse die nono. Cœperūtq; eā pricipes babiloniorum quibus obses
sio a rege nabugodonosor videbatur esse cōmissa. Ipse aūt in rabatha ciuitate morabatur. Noīa vero
principū qui hierosolymā subdiderūt hęc sunt. Hergella. sarrare matusse. megarus: nabuzardā Saris.
¶ Capta siquidē ciuitate circa mediam noctem. & principibus hostiū in templo ingressis Agnoscens
hoc sedechias rex sumptis vxoribus & filijs & principibus & amicis: de ciuitate fugit per desertū val-
4.r.c. de tutissimum. Quod dum a quibusdam traditicijs principibus babiloniorum indicatum fuisset. di-
25. luculo eum persequi aggressi sunt. Quē dū circa hierichontē appręhendissent. circūdederūt eū. Ami
ci vero & principes qui cum sedechia fugiebāt. dū hostes proximos esse cōspicerēt: relinquētes eum
dispersi sunt: alter ad aliū locū fugiens: & vnusquisq; se liberare contendens. ¶ Quem cōpręhensum
cum paucis hostes cum vxoribus atq; filijs adduxerunt ad regem. Venientemq; ad se regem nabugo
donosor impiū & infœlicem vocare cœpit: & iurisiurādi immemorē: quod prębuerat vt ei prouinciā
4.r.c. custodiret. Super hęc autem eum obiurgauit ingratum: quod dum ab eo percepisset imperiū quod
25. ab eius fratre tulerat & illi tribuerat: contra munificū largitorem egisse videbatur hostiliter. Dixitq;
post hęc. Magnus deus qui habens tuam nequitiam odio / nostro te subiugauit iperio. ¶ His igitur
verbis vsus aduersus sedechiam: filios eius iussit pariter & amicos continuo perimi ipso sedechia &
alijs captiuis inspicientibus. Deinde oculos eruēs sedechię: eumq; vinciens perduxit in babiloniam.

Fortitudo & animositas obsessorūin hierusalem Obsessio durauit decē & octo mensibus.

Capitur sedechias fugiens & ad Nabugodonosor ducit̄ a quo plurimum criminatur. &c.

¶Hęc em̄ prouenerunt ei quę hieremias ezechielq; prophetauerunt. quia comprehensus duceretur
Completa prophetia hiere. & ezechielis prophetarum.
ad babiloniam & loqueretur ei ore suo & non videret eam sicuti hieremias dixit. Cecatus autem & 4.r.c.
ductus ad babiloniam non vidit sicut ezehiel prędixit. ¶Hęc igitur quę sufficienter possunt dei ma 25.
nifestare naturam nescientibus explanauimus quoniam diuersa est atq; multimoda & vniuersa ordi D
ne suo conspiciens. & queq; congruant agi prędicens: ignorantiamq; hoim̄ & infidelitatē redarguēs per quę curari nequiuerūt ab his quę erāt passuri. Nam cū eą quę prędicebātur custodire nollēt: calamitatibus noscūtur esse traditi: ita vt esset impossibile vt ab ea declinarēt. Igitur qui de genere dauid regnauerunt huiusmodi cōuersationē habuisse noscūtur. Fuerūt em̄ viginti & vnus vsq; ad vltimum regem: regnauerūtq; oēs annis noningētis & quatuordecim: mensibus & sex: diebusq; decem ex quibus principatum tenuit primus eorum saul annis viginti. nō tamen ex ea tribu cōsistens. ¶Porro babilonius misit principem militie suę nabuzardam in hierosolymam vt expoliaret templū. pręcipiens vt & illud incēderet & regalia pariter & ciuitatem ad pauimentum vsq; deponeret. & populum in babiloniam mitteret. Qui dum venisset ad hierosolymam vndecimo anno sedechię regis. ¶Et templū

Epilogus regum hebręorum qui fuerūt. 21. & omnes simul regnauerunt. 14. ānis sex mensibus & diebus decem.

subuertit: & vasa dei aurea argenteaq; tulit necnō & maximū cantarū quē posuit salomon. insuper & 4.r.c.
columnas ereas & capita eārū. aureasq; mensas & candelabra. Et hęc auferens templum quoq; succē 15.
dit mense quinto in initio mensis: anno vndecimo sedechie regis octauo. decimo autē nabugodonosor. Succendit autem & regalia: ciuitatemq; destruxit. Et templum ita concrematū est post trecentos & septuaginta annos & menses sex diesq; decem: ex quo eum constat ędificatum. ¶Ab ęgressu aūt populi ex ęgypto tūc erant anni mille sexaginta duo menses sex/ diesq; decem. ¶A diluuio verovsq; ad vastationem tēpli omne tempus fuit annorum mille nonigentorum quinquaginta septem. mensiū sex dierum decem. ¶Ex quo vero factus est adam vsq; ad ea quę prouenerunt templo anni sunt tria milia quingenti tridecim menses sex dies decem. Tantus ergo numerus erat annorum. Quęcumq; vero gesta sunt singula vt prouenere manifestauimus.

Ab ęgressu populi ex ęgypto.
A diluuio.
A creatiōe adā.

¶Princeps itaq; regis babilonis postq̄ hie
rosolymam subuertit & templum: sumens captiuos migrauit eos & pontificem & zardā & sacerdotē 4.r.c.
iosadach alias Iosedech secundariū eius & custodes tēpli tres. ꝙ eunuchum qui erat super armatos: 25.
& amicos sedechię septem & scribam eius. & alios principes sexaginta: quos omnes cū vasis quę depręd
atus est duxit ad regem in rabatha alias Reblata prouincię syrię ciuitatem. ¶Rex autem ponti E
ficis quidem & principum ibi capita iussit abscindi. Ipse vero omnes captiuos & sedechiam deduxit in babiloniā. Vinctum vero circumegit & iosadach pontificem filium sareę alias Saraię pōtificis quē occidit babilonius in rabatha syrię ciuitate sicut dudum iam designatum est.

Captiui ducti p nabuzardam.

Principum capita abscissa sunt.

¶Igitur quia genus regum explanauimus & qui fuerunt & eorum tempora cūcta narrauimus necessarium indicaui etiam nomina reserare pontificum qui pontificatum regum temporibus habuerunt. ¶Primus quidem sadoch pōtifex tēpli quod salomon ędificauit. ¶Post eū vero filius achiniaas in eius honore successit. ¶Post achiman zacharias alias zarias. ¶Post hunc autem ioram: & post eū Anxiorā: deinde fideas post fideam vero sudeas post hūc vero hilus alias bilus. hilo vero successit ioathan: cuius rursus vrias Vrię vero nerias Post neriam vero odeas fuit. Post hunc vero salomō deinde helehias. Post hunc saruch: & post hūc fuit iozadach qui captiuus in babiloniā ductus est. Isti siquidem oēs in pontificatū filius patri per ordinē successerūt. ¶Veniēs autē in babiloniā rex: sedechiā habuit quidē donec aduixit in carcere. quē dū regaliter sepelisset. vasa quę in hierosolymorū templo fuerat deprędatus dijs dicauit suis. Et populum in babiloniorum regionem constituit. pontificem vero soluit a vinculis.

Epilogus pontificum numerus & ordo eorum.

¶Godolias super pauperes & reliquias hebręorum in hierusalem princeps constitutus hieremiā F
soluit a carcere potius in deserto habitare q̄ in principibus eligentem. Quiq; fugitiuos hierusalem redeuntes q̄humanissime recepit. vnde dilectus ab hebręis ipsi ysmaelem qui solus de tribu Iuda remanserat ne rebellaret voluerunt occidere quod recusauit Godolias qui ab Ismaele dolose cum suis occisus est similiter & hebręorum reliquijs. Quem tamen iohannes & principes persecuti sunt fugiētem ad Ammonitas captiuosq; ab illo liberauerunt. Sed hieremię consilium spernentes captiui in babiloniam ducuntur a Nabugodonosor qui deuictis Ammonitis ęgyptios captiuauit. vide decem tribuum/ & duarum captiuitatum signata tempora.

Capitulum. ix.

Princeps itaq; militię nabuzardam dum captiuasset populū hebręorū: & pauperes & eos qui 4.r.c.
se tradiderāt dereliquit. constituens eis principem noīe godoliam filiū aicham de nobilibus 15.
natū mansuetū & iustū. iussitq; vt opus in terra prouincię faciētes regi tributa definita persoluerent. ¶Hieremiam vero prophetam soluit de carcere: eiq; suasit vt ad babiloniam cum eo veniret Fuerat em̄ hoc a rege iussum. vt illi per oīa placidę ministraret. Qui si nollet hoc facere: indicaret vbi manere vellet. quatenus hoc regi significaret. Propheta vero nec sequi voluit nec alibi cōmorari. sed libenter se abire dixit in deserta patria: & cum miserrimis habitare reliquijs. Cognoscens autem eius

Godolias cōstituitur princeps super pauperes & reliquias i hierusalem.

voluntatē militię princeps godolię(quem constituerat in hierosolimorum vrbe)pręcepit vt eius pro
A uidentiam in omnibus haberet eiq; ministraret quibus egeret. Et donatis prophetę multis pręciosis Baruch cū hie-
q; muneribus:dimisit ad propria. Et hieremias quidem mansit apud godoliam in ciuitate ꝑnincię remia.
quę dicitur masphacha alias masphat.Rogauitq; nabuzardam vt cum eo dimitteret discipulum ba-
ruch filium nerei alias nerie ex magnavalde familia.Et qui lingua paterna pręcipue fuerat eruditus Fugit in hierusa
¶Hęc dum fecisset Nabuzardā in babiloniam profectus est. At ille qui obsessa hierosolimorū vrbe lē redeūt recedē
diffugerāt dispersi per cetera loca dum recessisse babilonios cognouisset & quasdam reliquias in hie- tibus babilonijs
rosolimorū terra reliquisse & qui eam incolerent superessent. collecti vndiq; venerūt ad godoliam in quos Godolias
masphat.Erant autem principes eorum ioab filius carij:& azarias & ieconias simul & alij. Porro de recepit hūanissi
genere regio erat quidam ismael:vir malignus & calidus. Qui cum obsideretur hierosolima ad regē me.
euasit ammonitarū noīe bachali & illo tēpore ibi moratus est.Igitur qui ad hierosolimā cōcurrerāt se
cit eos godolias ibi manere.nequaq̄ babilonios metuētes. colētesq; terram nichil mali passuros esse
dicebat.Et hęc quoq; iuramēto firmauit adijciens quia solatium cūctis pręberet.& si quis ab aliquo
grauaretur.illius mereret auxilium:suasitq; vt singuli in qua vellent ciuitate morarent. & vt mitteret
cum eis qui eorū habitacula repararēt. Et ipse quoq; faceret dum tēpus esset vt triticum & vinum &
oleum recōderent quatenus hiemis tempore pabulis non egerent. Hęc cum dixisset dimisit eos ad Godolia ꝓpter
prouincię loca quę vnusquisq; voluerat.¶Fama vero discurrente ad genus iudeę quia veniētes ad clementiā valde
se de fuga godolias clementissime susciperet.& ad terram colendā habitare dimitteret vt regi babilo dilecto reliquię
nio tributa persoluerēt cucurrerunt ad godoliam omnes & in prouinciam habitarūt. Considerātesq; hebręorū volūt
prouinciā in pace regi.& godolię benignitatem atq; clementiā.Iohannes & principes qui cū eo erāt vt latēter ismael
valde dilexerunt eū.dicebantq; mittendum ad regem ammonitarū bachalim vt ismael latenter oc- de tribu iuda(q
cideret:quatenus ipse securus esset. in israel quia ille erat de regio genere qui solus poterat rebellare. solus poterat de
Cuius dolum dicebat posse declinare si potius ismaelem ipse perimeret.vt metum de cetero non ha bellare(occidat
beret.adijcientes insuper se timere ne godolia magis ab illo perempto funditus israelitarum reliquię quod recusauit
deperirent.Illi vero acquiescere noluit.dicens non esse rectum contra virum qui nichil adhuc gesse- godolias
rat malignitatis insidias exercere. Non enim verisimile esse quia in tali desolatione huiusmodi mali Ismael iudeus
ciā;exerceret & quem in tanta necessitate fouerat & ab inimicis alijs eripuerat ipse perimeret.Sed & godoliā ebrium
B si ediuerso faceret illi dolū melius esse vt ipse perimeretur ab illo potius q̄ homo qui ad illum confu- cū suis occidit i
4 R.c. gerat suamq; salutem ei tradiderat & commendauerat;vitam:dolo perimeretur istorum. ¶Et iohan masphat.
25 nes quidem & principes qui cum eo erant cum non potuissent ꝑsuadere golie protinus recesserunt. Ismael reliquias
¶Tempore siquidem dierum triginta transacto:venit ad godoliam in ciuitatē masphat ismael cum iudeoꝝ a babi-
viris decē Quos godolias splēdidis epulis muneribusq; suscepit.Tunc godolias inter cōuiuia ismael lonis dimissas &
sepius vt assolet inuitato inebriatus est.Quem ismael videns ita vino repletū & velut insensatum so- milites occidit
pore ebrietatis conuersum surgens cum decem suis amicis eum occidit: & qui cum eo in conuiuio re & octoginta vi-
cumbebant.¶Et post horum pemptionem egressus est per noctem cunctos pariter in ciuitate iude ros.
4 R.c. os & milites trucidauit qui a babilonijs fuerant dilecti. ¶Altera vero die cum muneribus veniebāt
25 ad godoliam de prouincia octoginta viri nichil scientes quod de eo fuerat gestum.Quos cū vidisset
ismael eos quasi ad Godoliam accessuros/ interius euocauit. Quibus ingressis aula clausa cunctos
occidit:eorumq; corpora in lacum profundissimum ne viderētur abiecit. Ex his itaq; octoginta viris
aliqui erepti sunt.qui se rogauerunt non prius occidi anteq̄ occultas in agris diuitias & spolia simul
& vestes reconditas & frumēta monstrarent.Hęc audiens ismael pepercit eis. ¶Populum vero qui Iohānes & prin
eat in masphat cū vxoribus & filijs captiuū duxit:inter quos & filias Sedechię regie nabuzardā ba- cipes cōtra isma
biloniorū princeps godolię reliquerat cōseruandas. Hęc cum egisset venit ad regem ammonitarū. el ad regē āmo-
¶Audiens autē iohannes & principes qui cū eo erant quę in masphat fuerāt gesta ab ismael mortē- nitarū fugiētem
q; godolię:nimis exasperati sunt.& sumentes singuli arma sua:aggressi sunt vt ismael viriliter expu- bella mouent &
gnarent.Quē cum apprehendissent circa fontem cedron illi qui ab ismael captiui ducebantur vidē- captiuos liberāt
C tes iohannem & principes releuati sunt:solatium sibi venisse iudicantes.Et relinquentes eum qui il- de muneribus
los ceperat.ad iohannem se contulerunt. Ismael itaq; cum viris octo ad regem fugit ammonitarum. suis.
Iohannes autem sumens quos de manibus eripuerat ismael/& eunuchos & mulieres & infantes: ve
nit ad quēdam locum quē caulas appellant & illo die ibi mansit.Deliberauerūt autem vt inde surgē-
tes abirent in egyptum metuentes ne eos babilonij perimerent. propter godolię mortem qui ab eis Orant hieremiā
dux fuerat constitutus.¶Et dum in tali consilio permanerent.petierunt hieremiam prophetam io- vt deū oret pro
hannes & principes(qui cum eo erant)vt deum consuleret quatenus eis in angustia constitutis quid eis.
deberet facere demōstraret.Cumq; propheta oraturum se pro eis apud deum compromisisset. post
decem dies apparuit eis deus. dicens vt indicaret Iohanni & principibus suis & vniuersis: quoniam

consistentibus eis in illa prouincia faceret prouidentia diuina solatiũ & a babiloniis quos metuebãt seruaret illesos ꝓficiscentes autem in egyptum perituros & ab egyptiis illa passuros quę fratres eorũ constat esse passos. ¶ Hęc cum dixisset iohanni & populo deum propheta prędicere non ei credebant quia deus eos prouinciã habitare pręceperat sed vt pręstaret baruch discipulo suo mentiretur quidem de diuino mãdato. suaderet autem eis ibi manere. vt a babiloniis interirent. Populus autem & iohãnes non obedientes consilio dei quo eos monuerat propheta discesserũt ad egyptum ducentes & hieremiã pariter & baruch. ¶ Dumq; illic essent. indicauit prophete diuinitas venturum regem babiloniorũ ad egyptum: iussitq; prędicere populo egypti venturam captiuitatẽ. & quia alios quidẽ occideret alios captiuos sumens in babiloniam perduceret & hec ita completa sunt. ¶ Quinto siquidem anno captiuitatis hierosolimorũ qui est tertius & vicesimus regni nabugodonosor castrametatus est idem nabugodonosor in inferiori syria eamq; detinens expugnauit ammonitas & moabitas. Cumq; subdisset has gẽtes perrexit ad egyptum eamq; subuertit & regem quidem qui tunc erat occidit: aliumq; in ea constituẽs: denuo iudeos captiuos duxit in babiloniam. Et hebręorum quidem genus huiusmodi termino eufratem trãsisse percepimus. ¶ Igitur per syrios corruit populus decem tribuum de samaria cum regnaret apud eos ozias. deinde duarum tribuum multitudo a nabugodonosor rege babiloniorum & chaldeorum (capta hierosolima) est vastata. ¶ Salmanasar autem transmigrans israelitas in eorum regione constituit cutheorũ gentem q̃ prius in interiori parte perside & medie morabatur. Tunc tamẽ samaritę vocati sunt. vocabulum prouincię sumentes in qua habitare videbantur. ¶ Babiloniorum vero rex cum duas tribus captiuas duxisset neq; gentem aliam in eorum fecit habitare prouincia: & propter ea desolata oĩs iudea & hierosolima & templũ annis septuaginta permãsit. Omne siquidem tempus a captiuitate israelitarũ vsq; ad duarum tribuum transmigrationẽ fuit annorũ centum & triginta: mensium sex dierumq; quindecim alias decem.

Prophetia de futura captiuitate egypti a babiloniis.

Nabugodonosor contra egyptios deuictis ãmonitis & moabitis quos captiuauit.

Samarite & cuthetei.

HISTORIA LIBRI DANIELIS INCIPIT.

¶ Danielem & contribules ananiam azariam & misaelem (eorum mutatis nominibus) de mensa regis cibos sumere & prouincialibus litteris erudiri iubet rex: sed illi a gentilium cibis abstinentes, sapientia disciplina & corporali fortitudine diuinitus donati sunt danieliq; super ceteros somniorum data est intelligentia.

Capitulum .x.

Porro rex babiloniorum nabugodonosor sumens omnes iudeorum nobiles. & cognatos regis eorum sedechię qui & puritate corporum & aspectus pulchritudine resplendebãt. pedagogis eos ꝓ diligentia exibenda cõtradidit. eosq; castrauit. Quod etiam eis quoq; quos ceperat ex aliis gentibus quas vastauerat cum essent in etatis huius pulchritudine cõstituti fecisse dinoscit. Iussitq; eis ministrari de mensa sua cibos: & erudiri prouincialibus litteris pariter & chaldeis. ¶ Erant autem isti sapientia quidem idonei habẽtes exercitũ potius. Inter quos erant aliqui de genere sedechię quatuor optimi & natura benigni. Alius quidem daniel. alius autẽ ananias: alius misael. quartus autẽ vocabatur azarias. Horum babiloniorũ rex nomina cõmutauit: & aliis iussit vocabulis appellari. Et danielem quidem vocabat balthasar. ananiam vero sidrach. misael autẽ misac. azariam vero abdenago. Hos autẽ rex cũ essent nimis ingeniosi & circa litterarũ doctrinas assidui: habebat in honore & dilectione pręcipua. ¶ Placuitq; daniel cum cognatis suis vt se a cibis regię mensę suspenderent: & ab oĩbus animatis generaliter abstinerent. & accedentes ad achan alias malassar eunuchum cui eorum diligentia erat a rege cõmissa. rogauerũt eum vt ea quę rex iusserat eis expendi ipse ꝑciperet & eis legumina comedenda pręberet. vel quid aliud inanimatũ vellet ad istos cibos se esse dicentes deditos. & alios sibi valde contrarios. Ille vero paratũ quidem se esse dicebat eorum volũtatibus obedire. sed metuere regem ne per corporis maciem vultusq; mutationem proderentur regi eo ꝙ ab epulis abstinerent dicens esse consequens vt pro qualitate ciborum: eorum quoq; color & corpora mutarentur & dum alii pueri bene refecti a rege vincerentur: isti & periculi & supplicii auctores existerẽt. Dum igitur aschanis fortitudinem hanc haberet persuaserunt ei vt pro experimento decem diebus hęc ministraret illis: & dum habitus eorum corporis minime verteretur ad peius. in his sine dubio permanerent: tanq̃ ex hoc ledi nõ possent. Si vero eos subtiliores inspiceret & deteriores ab aliis ad peiora conuiuia reuocaret. Quos dum non solum cibus ille nõ noceret: sed etiam magis q̃ aliorum pinguiora atq; decentiora eorum corpora reperiret ita vt illi quibus regalia conuiuia pręparabant inferiores essent: daniel autem & qui cum eo erant crederentur in magna copia epulisq; conuiuere ex illo tẽpore audacter eschanis ea quidem quę de mensa regis quotidie illis pueris mittebatur ipse sumebat & illis quę prędicta sunt ministrabat. ¶ At illi dum & anime eorum propter hoc essent limpide & ad doctrinas euecte: corporaq; ad laborẽ apta cõsisterent. Non enim aut animas habentes habeãt pro ciborum varietate confusas aut corpora per easdẽ

Daniel ananias misael azarias de sanguine regis ꝓgeniti mutatis noĩbus vocati sunt balthasar sidrach misac abdenago.

Da.c.1. epulas molliora. omnes velociter didicere doctrinas: quecunq; & apud barbaros erant et apud chaldeos. Precipue tamē daniel sapientia erat idoneus & ad somniorū interpretationes expertus. eiq; reuelabatur aperte: diuinitas.
A

¶ Somniū Nabugodonosor obliuiscens (vt eius memoriam & interpretationē habeat) ariolos & magos vocat quos vna omnes perire iubet. quod cognoscēs daniel (oratione ad deum premissa) & somniū recitat & eius expositionē declarat & ariolos & magos a morte liberat. qua audita rex eum adorauit dei sibi nomen imponens & totius regni ꝓcuratorem cōstituens. Ca.xj.

Da.c.2 IGitur post annum secundum egyptiace vastationis rex nabugodonosor vidit somniū valde mirabile. cuius explanationem ipse ei per somnium deus apparuit. Quam dum euigilauit oblitus mox vocauit caldeos & magos atq; diuinos. seq; dixit vidisse somnium & expositionem eius & hec simul oblitum: iussitq; vt dicerent & somnium & quid significare videretur. Illis vero dicentibus hec inuenire esse hominibus impossibile. sed si visionem exponeret somnij explanationem ab eis audiret interminatus est eis mortem nisi somnium eius edicerent. Et dum fateretur non posse quod iubebat fieri omnes vna precepit occidi. ¶ Daniel autem audiens quia omnes sapientes rex iussisset interimi: inter quos & ipse cum suis cognatis periculo subiaceret. accessit ad ariochin alias arioch cui fuerat principatus commissus super regis armigeros eumq; rogauit vt ei causam ediceret pro qua rex omnes sapiētes & chaldeos & magos iussisset occidi. Et dum de somnio cognouisset & quia iussisset rex indicari sibi quam viderat visionem. quod dum non potuissent facere/ ad suum interitum ꝓuocassent regem: rogauit ariochin: vt ingressus ad regem vnam noctem peteret vt a magorum nece se retineret. sperare dicensq; ea nocte supplicans deo somnium regis agnosceret.

Sōniū nabugo. j. cuius oblitus magos & diuios vocat ꝓ expōne quos omēs vna perire iubet

Da.c.2 Ariochis vero nunciauit regi indutias quas posceret daniel. ¶ Tunc ille puer cum suis cognatis ad habitaculū proprium veniens tota nocte rogauit deum. vt ei somnium indicaret ne magi & chaldei & inter eos illi perirent. sed vt eos potius ab ira regis eriperet atq; ostenderet visionē quam rex reuelatam sibi nocte preterita noscebatur oblitus. Deus autem misericordiam habens illorum qui periculo subiacebant simul & danielis & somnium ei & modum eius explanationis innotuit: vt ab eo rex etiam quod significaret agnosceret. ¶ Daniel autem hec a deo sibi reuelata cognoscens. gauisus surrexit: & hoc fratribus indicans illos quidem qui de vita iam desperauerant & parati videbantur ad mortem ad securitatē & spem vite reduxit: deo autem precipue gratias egit qui misericordiā eorum etatis habuisset.
B

Oro danielis ad deū pro cognoscēdo somnio & liberatione magorum que exaudita est.

Da.c.5 ¶ Factoq; die venit ad ariochin petens vt eum introducere deberet ad regem ac dicens reuelare somniū quod viderat translacta nocte narrare. ¶ Ingressus igitur ad regem daniel hoc primo poposcit. ne sapientior putaretur ab alijs chaldeis & magis quia dum illi somnium nequaq̄ inuenire possent ipse indicaturus accedere quando non experimento humano nec quia maiori studio mente propria laborasset hoc sciret: sed miseratus inquit deus omnium qui mortis videbamur periculo constituti & mei simul & qui eiusdem sunt gentis/ omnium explanationem michi eius aperuit. Non enim minus pro illis q̄ pro nobisipsis vite terminum te iubente mulctatis sollicitus eram/ dum vtiq; iniuste viros bonos & optimos mori preciperes: quos nichil quod sit humane sapientie precepisti facere: sed quod dei solius est ab eis exigere voluisti. Tibi siquidē cogitāti quis possit totius mūdi tenere principatum: volens deus regnaturos ostendere/ huiusmodi somnium reuelauit.

Verba danielis ad regē hūilis.

Da.c.2 ¶ Vidisti enim statuam valde ꝓceram cuius caput erat quidē aureum: humeri vero & brachia argentea: venter autem & femora erea: crura pedesq; ferrea. Deinde vidisti lapidem de mōte abruptum cecidisse super statuam eamq; prostratam contriuisse totam & nullam eius partem integram reliquisse. Aurum vero & argentum & es plus farina coatritum: & spiritu vehementer flante direptum atq; dispersi in lapidem vero creuisse tantum: ita vt omnis terra ab eo videretur impleta.

Reuelatio somnij regis p danielem.

Da.c.1. ¶ Somniū itaq; quod vidisti hoc est. Cuius interpretatio hunc habet modum. Caput quidem aureum te significat: & qui ante te in gente babilonia regnauerunt. due inquit manus & humeri indicant. quoniā a duobus regibus videtur posse destrui principatus. Illorum denuo alter quidem ab occidente erit destructurus imperium similis eramento Cuius rursus regnum cessare faciet qui ferro videtur equalis tenebitq; omnia quia ferri natura sit robustior auro & argento simul & ere.
C

Interptatio sōnij & expositio

¶ Significauit quidem & de lapide regi daniel. quod michi non placuit indicare sed preterita que sunt iam facta describere: nō futura tractare. ¶ Si quis autē integritatem desiderans vult hec perscrutari de incertis (vtrū fiant) studet agnoscere festinet librum legere danielis: quē inueniet inter litteras esse diuinas.

Recusat Iosephus iudeorū cecatus pfidia expōnē de lapide facere. vide bibliam.

Da.c.2 ¶ Rex autē nabugodonosor hec audiens: & somnium suum agnoscens. obstupuit ingenium danielis: & procidens in faciem eo modo quo deus adorat salutauit danielem. eiq; sacrificari quasi deo precepit: cui etiam proprij dei imposuit nomen: & ꝓcuratorem totius regni esse constituit cum cognatis suis qui per inuidiam & dolum pericula sustinuerunt. & regem ex huiusmodi causa offendisse videbantur.

¶Simulachrũ statuę rex pręcepit omnibus adorandum quod daniel & contribules non venerantes apud regem accusantur qui victi in ignem missi diuinitus illesi liberantur. Secundum somniũ daniel solus interpretatus est nabugodonosor qui septem annis in deserto cum bestijs habitans demũ regnũ recepit quo mortuo filius eius nabugodonosor (vt berosus meminit) ĩ regno successit post quẽ amilmadapacus post filius egesarius quo mortuo ad labadosarcum filium transijt imperiũ post quẽ balthasar (qui nabor nuncupatur) regni suscepit gubernacula. D

Capitulum. xij.

Statuę regis descriptio & circa hanc mãdatũ q̃ est scđa visio & licet sit historica est tñ cũ hoc ꝓphetica.

INterea rex dum fecisset statuam auream altitudine sexaginta cubitoꝝ latitudine sex & eam statuisset in maximo babilonie campo dedicaturus eam cõuocauit terrę (cui pręerat) principes vniuersos eis primo pręcipiẽs vt dum audirent tubę sonum ꝓstrati: statuã pariter adorarent. Qui vero hoc nõ facerent eos ignis caminũ interminatus est esse mittendus. ¶Omnibus ergo post tubę sonitũ adorãtibus simulachrũ daniel & cognati eius minime fecisse dicunt nolentes vtiq; leges priuari paternas. Qui dum vincti fuissent repente in ignẽ missi & inopinabiliter diuina ꝓuidentia liberati mortis pericula fugerũt. Nõ enim cõtigit eos ignis. Reor itaq; eo ꝙ nichil iniuste fecissent: in caminũ missi nõ sunt ab igne contacti: & facta est flãme natura debilior: habens in se dei ministros. qui eorũ corpora esse talia pręparauit. vt nõ potuissent ab igne cõsumi. Hoc ergo factum ostendit eos apud regẽ iustos atq; religiosos. pro quo habebant ab eo in honore pręcipuo. da.

Scđm sõniũ nabugo. qđ ponit sio tertia.

¶Post paululũ itaq; tempus denuo vidit in somnis rex aliam visionẽ quia casurus de regno cũ bestijs esset habitatutus. & cũ degisset hoc modo annis septem in deserto reciperet denuo principatũ. Hoc cum dixisset somniũ magos denuo conuocauit. eisq; referens quod viderat interpretationẽ congruam exigebat. Et aliorũ quidem nemo potuit virtutem somnij cõprehẽdere: neq; regi manifestare. Daniel vero solus & hoc exposuit. & sicut ei prędixerat ita prouenit. Nam cum habitasset pręđictũ tempus in heremo nullusq; pręsumpsisset septem illis annis rerum dominũ detinere / supplicans deo vt regnum reciperet. denuo reuersus ad eum est. E

Daniel solus sõnium interpretatus est.

Translatio vera iosephi de hebręo ĩ gręcum.

¶Nullus igitur me culpet eo ꝙ ita narrauerim singula: sicut in antiquis libris inueniuntur scripta. Nam in ipso historię meę principio propter eos qui questionem faciunt aut in aliquo culpare nituntur astruxi. dicens translaturum me libros hebraicos in eloquium & gręcũ. hos volẽtibus aperire neq; adijcere ipse aliquid seorsum neq; substrahere me promittens. ¶Porro nabugodonosor cũ vixisset annis quadraginta & tribus defunctus est: vir illustris: & prioribus regibus valde felicior. Meminit huius actum & berosus in libro tertio historię chaldeorum ita dicens. Audiens autem pater nabugodonosor quia satrapa qui constitutus fuerat in egypto & locis syrię & phenicis. recessisset ab eo: cum ipse iam fatigari nõ posset: cõmittens filio nabugodonosor iuueni quãdam partẽ exercitus misit aduersus eum qui ab eius patre recesserat. facta dimicatione & eum vicit: & prouinciam ex isto principio suo subiugauit iperio. ¶Eo siquidem tẽpore contigit vt pater nabugodonosor egrotaret in babilonię ciuitate & a vita recederet qui regnauit annos viginti & vnũ. ¶Nabugodonosor autẽ nõ post multum tempus mortem patris agnoscens & disponens causas egypti. reliquãq; ꝓuinciam & captiuos eius & phenicum & syriorum & gentium egyptiarum: & pręcipiens quibusdam amicis vt cum magna virtute / & omni vtilitate ad babiloniam cuncta deferrẽt. ipse cum paucis per desertum venit ad babiloniam / & potitus rerum quę gubernabatur tunc chaldeis a quodam viro optimo sibimet reseruanti: totius regni paterni dominus est effectus. Captiuis autem venientibus habitationẽ constituit in locis oportunissimis babilonię ciuitatis. Ipse vero de manubijs hostium & templum beli & reliqua largissime nimis ornauit & antiquę ciuitati. Alia quoq; contulit & prisca reparauit: ita vt nequaq̃ obsidentes valerent fluuium conuertere & ciuitati aliquo modo prevalere. Erexitq; tres porticus intrinsecus: tres extrinsecus de latere octo: decenterq; muniens eam & exornans valde magnifice: paternis quoq; regalibus: alia proxime regalia fabricatus est. quorum spacia & reliquam multitudinẽ dicere credo superuacuum. verũtamen hoc sciendum quia dum essent hęc magna & nimis eximia. diebus sunt quindecim cõsummata. In istis vero regalibus lapides posuit. quorũ similis erat instar mõtis & plantauit diuersas arbores. fecitq; ortum quod suspensibile dicebatur: eo ꝙ vxor eius possessionem regiõis proprię videre desideraret quę nutrita fuerat in locis medię. F

Nabugodonosor pater regnauit annis viginti & vno.

Megastenes historiographus.

Diocles

Philostratus

Reges babilonię.

¶Horũ itaq; meminit etiã megastenis in quarto inditiorum libro. vbi nititur approbare hunc regem fortitudine & actuum magnitudine herculem transcendisse. dicit eum vastasse libien ciuitatem & hyberiam. ¶Sed etiam diocles in secundo persicorum libro meminit huius regis & philostratus in indicis & phenicis hystorijs dicit quia iste rex obscedit tyrum annis tribus & decem mẽsibus cum tempore tyro regnaret ioathabubalias ioath abules. Hoc ergo modo diuersi scriptores huius regis facere memoriã. Post mortem vero nabugodonosor amilmadapacus qui & ibamathadacus filius eius suscepit regnum & hierosoli

mitatum regem iechoniam qui & ioachim soluit a vinculis. eumq; inter amicos necessarios habuit. A & multa ei dona concessit: fecitq; in babilonia inter reges haberi. Nam pater eius fidem non seruauerat ieconie: qui se vtiq; cum vxoribus & filius & omni cognatione sponte tradiderat pro ciuitate ne sicut prędiximus obsessione capta vastaretur. moriente vero amilmadapacho post annos decem & octo sui regni egesarius filius eius tenuit principatum quadraginta annis. Eoq; mortuo. ad eius filiũ labadosarcum peruenit imperium. Quod dum nouem mensibus habuisset. eo defuncto transijt ad Balthasar. qui nabaor nuncupatur.

Bellum mouente ciro persarũ & dario medorꝝ regibus contra balthasar superbũ deiq; vasa prophanantẽ tunc sibi visio manus in pariete scribẽtis manifestata est qui in angustia cõstitutus: vocatis ariolis: torquẽ & tertiam regni partem ꝑmittit exponẽti. Quod daniel: cũ nullus sciret: manifeste quid mane thechel phares significarent declarauit: qui quod ꝑmissum donatũ est & non post multũ tempus capto balthasar a ciro persarũ rege destructa est babilonia. Ca.xiij.

Bellũ ciri & darij cõtra balthasar babilonię regẽ supbũ qui vasa dei ad ꝓphanos vsus abusus est.

Da.c.5 CONtra hunc itaq; regem castrametati sunt cirus persarum rex & darius medorũ. Qui dum obsiderent eum in babilonia mirabile quoddam prodigiũ contigisse dinoscitur. Iacebat nãq; cenans in domo maxima. & conuiuis regalibus oportuna cum suis cõcubinis pariter & amicis. Placuitq; ei vt de proprio templo vasa dei deportarent quę de hierosolimis deprędatus nabugodonosor vsus quidem non fuerat: sed in templo suo dicauerat. At ille superbia ductus est vt eis vteretur ad pocula. & hoc modo blasphemaret in deum. ¶ Tunc itaq; vidit de muro veniẽ
Da.c.5 tem manum: & in pariete quasdam sillabas scribentem. Qua visione turbatus conuocauit magos atq; chaldeos. & omne genus similium qui inter barbaros somnia & huiusmodi signa discernere pręualebant. vt ei quę fuerant scripta manifestarent. ¶ Cumq; magi nichil penitus inuenire neq; intelligere se posse dicerent in angustia rex constitutus & multa tristicia propter hanc sic inopinabilem causam in omnem prouinciam prędicari fecit. vt qui litteras illas quę per eas significarentur: posset exponere. ei torquem auream vestemq; daret purpuream sicut chaldeis regibus mos erat vti. & tertiam partem sui pariter principatus. Quo facto dum multi magi concurrerent vt propositam munificentiam regis haberent: inuẽtionem aut significationem litterarum nequaq̃ inuenire poterant.

Promittit rex visitionẽ exponẽti torquẽ & tertiã regni partẽ.

¶ Dũq; regem videret in anxietate sua auia cõstitutum. cepit eum cõfortare ac dicere eo ꝙ esset quidam de iudeę captiuis ex eorũ genere quos deduxerat nabugodonosor cum hierosolimã deuastasset: cui erat nomen daniel. vir sapiens & argutus vt possit res inuenire difficiles. & quę deo soli videntur notę qui etiam nabugodonosor regi cum nullus alter potuisset dicere quibus regebat ad agnitio-
B nis lumen. adduxerat quod querebat adijciens vt aduocaret & peteret quatenus de litteris eo narrã-
Da.c.5 te agnosceret quod nullus poterat inuenire si triste aliquod signum significaret a deo. ¶ Hęc audiens balthasar. daniel ad se venire pręcepit. Cui dum dictum fuisset de eo eiusq; sapientia: quia ei spiritus sanctus inesset & solus inuenire posset quę alij neq; mente cõciperent poscebat: vt ea quę scripta fuerãt & quę significare poterant indicaret. Quod si faceret: purpura vestiendũ & torquẽ auream circa collum eius dandam esse promisit: insuper ei partem tertiam regni pro honore sapientię conferẽdam & ex eis insignis videntibus appareret ¶ Quo facto doniel dona quidem eum apud se retinere dixit sapiẽtiam namq; & diuinitatẽ sine suffragijs semper existere & gratis prodesse credẽtibus. ea vero quę scripta videbatur ei significaturum se esse promisit. dicens hęc eius vitę indicare subuersionem: eo ꝙ neq; ex his ex quibus parens eius propter iniurias fuerat castigatus ille didicit esse pius & nihil vltra humanam cogitare naturam: quando & nabugodonosor mutatus in bestiam: propter ea quę impie gesserat post multas pręces ac supplicationes misericordiã potuit promereri & ad humanam redire conuersationem: ac regna pristina reparare. Qui propter hęc deum solum omnẽ habere virtutem. & humano generi prouidere: donec aduixit asseruit. Tu inquit obliuionem horum habens multumq; diuinitatem blansphemans in eius vasis vna cum tuis concubinis tibi ministrari fecisti.
Da.c.5 Quę videns deus & iratus per ea quę scripta sunt pronunciauit. qui tibi terminus sit futurus. Ille ve-
C ro litterę designant hęc. ¶ Mane. quod latina lingua significare potest numerũ quia vitę tuę inquit deus tẽpus & regni dinumerauerit: & paruum tibi superesse decreuerit. ¶ Techel quidem. hoc significat põdus. Apponderans inquit deus tuę vitę tempus. iam illud declinare pronunciat. ¶ Phares. sed hoc fragmentum significat lingua romana. Frangit inquit deus regnum tuum. & medis illud per
Da.c.5 sisq; distribuit. ¶ Cumq; daniel hęc indicare dixisset quę fuerant in pariete conscripta balthasar quidem tristicia qualis poterat pro tante calamitatis significatione prouenire detinuit. non tamen prophetę quasi malarum rerum in dictu dona quę promiserat denegauit. sed cuncta concessit. cogitans quia illa quidem pro quibus darentur propria eius & non prophetantis essent. Illum vero qui hęc vere discreuerat. virum bonum dicebat simul & iustum. ¶ Igitur non post multum tempus & ipse

Auia cõsolatur balthasar daniele significãs visionẽ posse exponere.

Spiritualia gratis danda.

Factus ẽ bestia Nabugodonosor scdm hunc actorẽ. sed hoc reprehendit de lyra i glo. super dañ. ca. iiij. vide ibi.

Balthasar ꝑmissa dedit danieli.

Balthasar captus a ciro psarū rege anno regni decio octauo & babilonia destructa.

captus est & ciuitas ciro persarum rege aduersum eum fortissime dimicante. Balthasar enim ipse est sub quo capi contigit babiloniam cum regnasset iam decem & octo annis nepos nabugodonosor regis. cui talem terminum fuisse percepimus.

¶Daniele propheta a rege honorato et in media inter satrapas principali constituto conta eum alii inuidia agitati mortem machinatur qui (procurantibus emulis) in leonum lacu deuorandus immittitur sed diuinitus preseruatus est inimici eius: precipiente rege: a leonibus statim deuorati sunt. Quibus peremptis rex danielis deum adorauit ipsum solū omnipotentē predicans & danielem precelso honore exaltans principem suorum fecit amicorum. Qui in media mausoleū pro sepeliendis persarum & medorum regibus edificauit. Quemq; iosephus super ceteros prophetas multipliciter exaltat Cumq; visionē in susis arietis & hirci habuit eius explanationē sapientissime disseruit. Ca. xiiij.

Daniel ppheta maximo honore habitus est apud dariū regē & ductus in mediam vnus inter tres satrapas cōstitutus.

Darius autē astiagis filius qui babiloniorum principatū destruxit cum ciro cognato suo annum habebat sexagesimū & secundum cum babilon fuisset inuasa qui tamen alio nomine vocabat a grecis. quiq; danielem pphetam sumēs ad se in medam duxit: & omni eū honore celebrauit. Erat enim vnus inter tres satrapas quos darius sup trecētos satrapas istituerat. Daniel itaq; cū esset apud dariū in honore precipuo. ita vt quasi ei soli cūcta viderent esse cōmissa. inuidie apud ceteros crimine laborat Mordētur enim qui quosdā apud principes plusq̄ se valere cōspiciunt. Et dum quererēt occasionē & derogationis fomitem vidētes eum apud darium esse probabilē nullam iueniebāt causam. Nam dum esset super thesauros & omne suffragium oblatum a quocūq; despiceret: cui turpe videbat aliquid etiam pro bonis rebus accipere nullā criminis causam accusatores inuenire faciebat. ¶Illi vero cum nichil haberent qd cōtra danielem dicentes regi eū possent honorare priuare aliū quesiuere modum quo eū minorē apud gratiam regis ostēderent. videntes namq; eum tertio in die orantē ad deum occasionē se inuenisse putauerunt: per quem pderent danielem. Et venientes ad darium nūciauerunt qui satrapis & eius pricipibus placuisset vt triginta diebus populus requiesceret quatenus neq; ipsum aliquid neq; deos eorum adiret similiter nec exoraret. Quorum si quis sententiā trāscēderet in lacum leonū periturus includeretur. Rex autem eorum nequiciā non intēdens neq; hec contra danielem arbitratus facta molimina dicit placere sibi que ab eis decreta videbantur & eorum sententiam confirmare promisit. Proposuitq; decretum in populo. quod satrapum placita designabant. Et ceteri quidā iusse custodientes ne trāscenderent que precepta videbantur a rege quiescebāt. Danieli vero nulla fuit in istis cura sed vt erat solitus stans deū cunctis inspicientibus adorabat. Satrape vero occasione sumpta quam contra danielem inuenire querebant mox venerunt ad regem accusantes eum tanq̄ solus daniel pcepta trāscenderat. quia dum nullus alter apud eos orare presumeret qꝛ non quidam pter impietatem sed propter custodiam fieret preceptorum: ille cōdemnās precepta ad suum oraret deū Credentes etenim quia propter magnum fauorem: quo eum darius diligebat etiam illorum decreta contemnens danieli veniam daret. in hoc potius habentes inuidiam magis instabant: & ad nullam māsuetudinem recedebant: sed eum secundum legem datam in lacum leonum esse proiiciēdum poscebant. ¶Sperans autem darius quia eum eriperet deus: & nichil a bestiis sustineret aduersum consolabaur eum vt fortiter ferret euentum. Rex itaq; (dum fuisset in lacum missus daniel) signato lapide (qui pro ianuis in eius positus erat ore) discessit. & incenatus totam noctem duxit in somnē mestus & pro daniele nimis afflictus. ¶Die vero facto surgens & aperiens hostium clamauit voce magna danie! requirēs si sanus esset. Quo respondente regi qui nichil passus fuisset mali iussit eum repente de lacu ptrahi bestiarum. Inimici vero videntes nichil mali pertulisse daniel dicebant regi non eum puidentia diuina custoditum sed satiatos leones copiis contingere eum noluisse. Ille vero eorum nequitiam videns iussit leonibus multas carnes apponi. Eisq; satiatis inimicos danielis in lacum precepit immitti vt si reuera per satietatē ad eos minime leones accederent: hoc aperte cognosceret. Quo facto: & satrapis in lacū positis dario manifestatū est quia diuinitas saluauerit danielē. Leones em̄ nulli eorum penitus pepercerūt. sed omnes pariter discerpserūt quasi rabida fame pleni: & nulla cibi copia recreati. Arbitror enim quia non fuerant ad hoc fame prouocati leones qui vtiq; paulo ante videbantur carniū abundantia satiati. sed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifesta simul et quia dei volūtate vocabant ad pœnam. ¶Peremptis itaq; hoc nō danielis inimicis rex darius quod actum fuerat diuulgauit in omni prouincia laudans deum quem daniel colebat eūq; verum & omnipotentem asserens esse solum: habuit autem etiam daniel in honore precelso. principem eum suorum faciens amicorum. ¶Cum ergo daniel sic esset insignis & clarus eo qꝛ religiosus existeret: edificauit in egbathanis alias echbathanis medie mausoleum valde preclarum & mirabiliter nimis instructū. Qd equidē manet hactenus: & vidētibus creditur nup edificatum ita vt ea die

Malicia iuidorum cōtra danielem occasionē mortis machinātiū.

Dāniel (eū inuidis accusātibus) i lacu leonū mittit mestus rex.

Inimici danielis in lacū leonū (precipieēte rege) statim deuorantur.

qua conspicitur putetur esse constructum sic eius pulchritudo noua videtur & solida nullaq; senectu
A te tam magni temporis longeuitate confecta: cum edificia eadem quę homines patiantur: & ad vetu statem veniāt & sua fortitudine longeuitate careant: ac proprij decoris amissione marcescant. Hacte nus enim sepeliuntur ibi medorum reges atq; persarum pariter & parthorum. Et cui hec cura com mittitur sacerdos est iudeorum: & hoc fit vsq; ad presens tempus. Dignum est enim de daniele dici. ꝙ maxime quilibet audiens debeat ammirari. Qui dum mirabiliter & quasi vno quodam loco ma ximo positus oīa prophetasset: & vitę suę tempore apud reges & plebem in honore fuit. & gloriam & memoriam possidens sempiternam. Oēs namq; libri quoscunq; scribens dereliquit legūtur ha ctenus apud nos: & ex his credimus quia danieli loquebatur deus. Non enim solum futura sicut alij quoq; prophetę dixit: sed etiam tempus diffiniuit quo hęc necesse sit adimpleri. Prophetis nāq; prio ribus mala prędicentibus & propterea a regibus & populo non bene susceptis: daniel bonatū rerum propheta fuit apud eos & propter famam rerū quas prędicebat. fauorem videbatur habere cuncto rum. Per euētum vero causarum veracium acquirebat dictorum fidem: & opinionem diuinitatis ha bebat in populo. Reliquit enim ex his nobis quę conscripsit. vnde integritas eius prophetię & nulla

Exaltādus daniel sup al os ꝓphetas multipliciter.

Da.ca.8 mutatio possit cognosci. ¶ Ait eī quia cum esset ī susis in metropoli persīde cum suis sodalibus exi uit in campum & repente terremotu facto: relictus sit solus amicis eius per diuersa diffugiētibus con turbatus in faciem super ambas cecidit manus tum quodā tangente eum & inter hęc vt surgeret im perāte quatenus ea quę erant post multas generationes ciuibus euentura conspiceret. Dum surrexit ostēsum sibi dixit arietem magnū multa quidem habentē cornua: nouissimum esse pręcelsum. dein de respexisse quidem ad occidentē & vidisse hircum exinde ferri per aerem: cōgressumq; arieti & eū secundo cornibus impeditum prostrauisse in terram & vndiq; cōculcasse. deinde vidisse hyrcum de fronte cornu maximum produxisse: quo fracto: orta ex eo loco cornua quatuor & ad ventos singulos esse cōuersa inter quę aliud paruulū ortum fuisse conscripsit. Quod dum crescere dicebat deus qui hęc monstrabat expugnaturum fore eius gentem & ciuitatem fortiter esse capturum templumq; cō

Visio danielis de ariete magno habēte multa cornua & de hirco.

Da.c.8 crematurum: & sacrificia fieri prohibiturum. diebus mille ducentis & sexaginta sex ¶ Hęc quidem in campo qui est in susis daniel se vidisse conscripsit. & tali modo deum sibi hanc aperuisse visionem

Da.c.8 exposuit arietem quidem regnū persarum & medorum significare dicēs. cornua vero eos qui regna
B turi forent. Nouissimū vero cornu significare dicens vltimum regem & hunc diuitijs & gloriam prio rum esse pręcipuum. Hircum autem significare narrabat quia aliquis de gręcis regnaturus esset: qui secundo congressus aduersus persam eum bello deuinceret & omnem gloriam eius principatus au ferret: & maximo cornu quod erat in hyrci fronte primum significaturi regem & ortum quatuor cor nuū illo cadente quia quatuor partes terre videbantur aspicere successionem vniuscuiusq; post obi tum primi regis dixit annunciare. & diuisionem regni inter eos esse faciendam dum ille prior nec filij os nec cognatos habiturus esset multisq; annis in terrarū orbe esse regnaturos: & ex eis quendam ori ri regem & expugnaturum gentem eius & leges atq; cōuersationem pariter ablaturum: & templum deprędaturum. & sacrificia celebrare tribus annis esse prohibiturum. Et hęc vtiq; gens nostra susti nuit per antiochū qui appellatus est epiphanes hoc est pręclarus: sicut vidit daniel: & ante multos cō scripsit annos. Quę omnia ille (deo sibi monstrante) cōscribens reliquit. vti legentes & quę iam pro uenere cōsiderantes credant in honore diuino fuisse danielem. Et per hęc quę sunt ita verissima epi cureos errare cognoscāt. qui & prouidentiā vite negant: & deum res humanas curare non existimāt neq; a beata incorruptibiliq; substantia pro stabilitate cunctorū gubernari iudicant vniuersa: sed hūc mūdum sine rectore & sine cura aliqua ferri sponte cōfirmant. Quę ita sunt sine pręsule sicut naues gubernatoribus desolatas si ventorū violentia submergi conspiciuntur. aut currus sine agitatore con
C fringi: ita & mundus sine prouidētię regimine olim potuit deperire quassatus ¶ Ego itaq; daniel di cta respiciens valde puto a vera opinione recedere eos qui nullam prouidētiam humanarꝫ rerum di cunt habere deum. Nō enim si hęc sponte gererentur secūdum illius prophetiam omnia prouenire conspiceremus. Ego siquidem de his vt inueni & legi ita conscripsi. Si quis autem vult opinionem aliam sequi crimen pro diuersa sententia habebit.

Expositio pdictę visionis.

Anthiochus epiphanes pessimus.

Contra epicureos & eoꝝ errorē

¶ Explicit liber decimus.

¶ Flauij iosephi de antiquitate incipit liber vndecimus qui continet tempus annorum ducentorum quinquaginta trium.

D

HISTORIA LIBRORVM ESDRE INCIPIT.

¶Hebręorum populus a babilonica captiuitate anno septuagesimo per cyrum persarū regem liberatur: qui templi reedificandi & ciuitatis dedit libertatem eisq; in huiusmodi rebus auxilium promisit vastare. & vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis epl'amq; ad syrię sarapas pro ipsis hebręis (vt eos iuuarent) direxit: pœnamq; crucifixionis impedientibus imposuit. Cap. j. 1 Esd. c. j.

Liberatio populi hebreorum a captiuitate babilonica septuagesimo āno p cyrū psarū regē qui eis libertatē tēplū reedificādi dedit &c.

ANno imperij primo regis persarum cyri. septuagesimo concurrente ex die quo nostrum populum cōtigit ex proprijs finibus ad babiloniam migrari: miseratus est captiuitatis deus & illius captiuitatis infœlicium iudeorum & sicut per hieremiā prophetam prędixerat quam ciuitas euerteretur: postq̄ seruierunt nabugodonosor nepotibusq; eius. & hanc sustinuerūt seruitutē per annos fere septuaginta: rursus eos ad propriam restituit terram: & templum reedificare & pręterita frui fœlicitate decreuit. Concitans ergo animum cyri: & fecit eum per omnem asyam scribere. Cyrus hęc dicit. Quoniam maximus orbis terrarum deus regem constituit: credo hūc esse quem gens israelitarum adorat. Is enim & meum prędixit nomen per prophetas: & quod templum eius edificaturus essem in hierosolimis in terra iudea. ¶Hęc autem cognouerat cyrus: legēs librum quem inter suas prędicationes Esayas reliquerat. sic eum in archano prędicauerat dixisse deum Quoniam volo cyrum quem multarū & magnarū gentium regem constitui: mittere populum meum ad ꝓpriam terram. & templum michi recōstruere. Hęc ysaias prędicauerat ante annos centum & quadraginta destructionis templi. ¶Quem dum legeret cyrus & miraretur nomen dei impetus quidam eum accepit vt munificam impleret scripturam. Conuocans autem clarissimos iudeorum qui babilon habitabant/ dixit se cōcedere iudeos ad propriam remeare prouinciam: & ciuitatem hierosolimā & templum dei reconstruere. sed eos scilicet adiuuante. ¶Tunc scripsit suis ducibus illius terrę vicinis. vt aurum conferrent & argentum ad templi renouationē: insuper & ad immolanda pecora. ¶Hęc cyrus cum israelitis dixisset: egressi duarum tribuum principes iudę ac beniamin. vna cum leuitis & sacerdotibus ad hierosolimam peruenerūt. Multi vero residerunt babilonię: minime passi possessiones suas relinquere. ¶Quo dum venissent: omnes amici regis adiuuabant eos: & conferebant ad templi reuocationem. alij aurum alij argentum: quidam autem & equos ac iumentorū multitudinem & vota deo reddebant: & constitutas secundum veteram consuetudinem immolatiōes celebrabāt: tanq̄ creatam & antiquā consuetudinem religionis rediuiuā. ¶Transmisit etiam cyrus vasa dei: quę auferens a templo nabugodonosor: ad babilonem vsq; portauerat. Quę reuehenda tradidit mitridati custodi thesaurorū suorum: pręcipiens ea dari seruanda abassaro/ donec templum reedificaret: perfecto autem ea traderet sacerdotibus & principibus vulgi reponēda in templo. ¶Direxit autem epistolam cyrus ad syrię satrapas hęc cōtinentem. Rex cyrus sisinio alias sismnio & sarabene alias satrabane salutem. Iudeos terram meam inhabitātes qui voluerint ad suam patriam redire permisi & ciuitatem renouare: templumq; dei in hierosolimā rursus edificare. in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi autem & mitridatem pecuniarū mearum custodem. & zorobabel principē iudeorum: vt fundamenta restituant templumq; recondant. Cuius altitudo sit cubitorum sexaginta: eorūdem & latitudo & faciant tres parietes lapideos ex lapide polito: & vnum parietem ligneum ex materijs ipsius prouincię. similiter & altare super quod immolent deo. Sumptus vero de meis in his omnibus volo fieri. Transmisi etiam vasa quę de templo rex nabugodonosor abstulerat tradens ea mitridati pecuniarum custodi zorobabel principi iudeorum quatenus ea ad hierosolimā reportent & templo dei restituant: quorū numerus est tantus. Refrigeratoria aurea quinquaginta. argentea quadraginta. situlę aureę quinquaginta. argenteę quingenta. libatoria aurea triginta. paterę aureę triginta. argenteę/ duo milia quadringēte. & vasa alia maxima mille. Cōcedo etiam eis honorem quo patiebanť parentes eorum. Pręterea pro iumentis & vino & oleo dragmas ducentas & quinq; milia q̄ngentas. & ad similam tritici viginti quinq; milia quingentos artabas quę iubeo pręberi de tributis samarię. Faciantq; ei immolationes in hierosolimis sacerdotes secundum legam mosaycam: & offerentes supplicent deo pro salute regis & generis eius: vt regnum persarum permaneat. ¶Eos vero qui hęc cōtempserunt vel infirmauerint iubeo crucifigi. substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hęc habuit. ¶Hi autem qui ex captiuitate ad hierosolimam cōuenerunt fuerunt quadraginta milia & duo: & quadringenti sexaginta.

Cōuocatis iudeorum clarissimis cirus dat libertatē reedificādi templum eisq; auxiliū pręstare promittit aurum.

Cyrus vasa templi quę nabugodonosor abstulerat reddidit iudeis.

Mitridates thesaurarius cyri. Zorobabel iudeorū princeps

Numerus vasorū templi p cirū restitutorum.

Pœna cōtra impediētes iudeos Clarius numerātur in biblia.

1 Esd. E 1 Esd. 4.5 B 1 Esd.

¶Cuthei (qui samaritę dicti sunt) iudeos a templi reedificatione impedierunt ignorante ciro qui ad bella occupatus exercitum contra massagetas ducēs vita priuatus est cui in regno filius cābises (qui in biblia artaxerses nuncupatur) successit ad quem (scribentibus samaratinis) templi apus (re-

A ge iubente) nouem annos intermissum est.

Capitulum secundum.

1.esdre ca.4. Sed cum mitterent templi fundamenta & nimis circa edificia festinarent: omnes in circuitu gentes presertim cuthei quos a media & persidia terra salmanasar rex assyriorū migrās habitare fecit samariam cum exinde populū israel tulisset. petebant satrapas & eos qui edificia curabant vt impedirent iudeos ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent.

1.esdre ca.4. Qui pecunijs corrupti vendiderunt cutheis negligentiam & secordiam edificationum. ¶ Hec cyrus ad bella occupatus ignorabat: qui exercitum ducens contra massagetas vita priuatus est. ¶ Cambise autem filio cyri principatum suscipiente: qui in assyria & phenice & amonitide & moabitide ac samaria morabantur epistolam mittunt hec continentem. Domino serui reū beeltheen alias rathimus omnia accidentia scribens & semeleius alias sanisai scriba & curia syrie iudicesq; phenicis. cognoscere te rex oportet iudeos qui a babilone deducti fuerant ad nos redisse: & ciuitatem rebellam ac maliuolā & fores eius ac muros edificare: templumq; reconstruere. Scito autem his perfectis neq; tributa eos pati reddere neq; obaudire. sed etiam regibus resistere & magis imperare q̄ obsequi festinare. Dum autem edificatur templum & fieri festinatur: optimum nobis visum est rescribere tibi quatenus monimenta parentum tuorum inquiras in quibus inuenies rebelles iudeos & regibus inimicos: ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea visum est nobis & hoc vobis certū fore. quod fortasse

1.esdre ca.4. nescitur quoniam si ciuitas renouata & muris vndiq; munita fuerit: viātibus iter claudetur ad inferiorem syriam & phenicem. ¶ Postq̄ vero cambises legit hanc epistolam: natura maliuolus existēs mouetur: & scripsit hec dicens. Rex cābises rathimo accidētia scribēti & belle senio & semeleio scribe & reliquis constitutis & habitantibus phenicem & samariā hec dicit. Legēs missos a vobis apices iussi parentum meorum inquiri volumina & inuenta est ciuitas inimica regibus semper existere: & seditiones ac bella habitatoribus eius mouisse regesq; eorum cognouimus potēter & violenter tributa in-

B ferioris syrie & phenicis exegisse. Igitur precipio minime cōcedi iudeos ciuitatem edificare ne plus crescat eorum malicia qua semper contra reges vsi sunt. ¶ Cum has littetas legissent rathimus & se

1.esdre ca.4. meleius scriba & qui cum eis erant: statim equis deuecti propere ad hierosolymam ducentes secum multitudinem aduenerunt. & ciuitatem & templum edificare iudeos vetabant. Que quidem opera per annos nouem impedita sunt vsq; ad secundum annum darij regis persarum. Nam cambises sex annis regnauerat. Qui cum subditis egyptijs reuerteretur: defunctus est in damasco.

¶ Defuncto cambise darius histaspis a septem sapientibus (qui & domini apud persas nuncupabantur) rex ordinatus ad quem zorobabel hebreorum dux veniēs honorifice receptus est eiusq; corporis fit custos cui & alijs custodibus sui corporis postq̄ prouincialibus principibus: is enim centum & viginti septem prouincias inditione habebat magnificam fecerat cenam. questiōes proposuit dissoluendas magna promittens illi qui sue interrogationi sapienter responderet prepositis enim questionibus prima vtrum fortius sit vinum secunda vtrum rex tertia vtrum mulieres & demum an his omnibus fortior sit veritas primus excellentem vni fortitudinem disputauit secundus regis fortitudi

C nem manifestauit deniq; zorobabel mulierum ostensa fortitudine precedentia precellere etiam begaci regis exemplo veritatem (que perpetua est atq; immortalis) fortissimam super omnia declarauit.

Capitulum tertium.

1.esdre ca.5. Post magorum vero interitum qui defuncto cambise principatum persarum tribus annis tenuerunt hi qui septem domini nuncupātur apud persas filium histaspis darium regē ordinauerunt. Qui dum priuatus esset. deum orauit vt si fieret rex omnia dei vasa quanta babilonie inuenirentur. ad templum hierosolimitanum mittere se promisit. ¶ Cōtigit eodem tempore proficisci zorobabel ducem captiuorum iudeorum ab hierosolymis ad darium qui regi quondam amicus extiterat vnde etiam corporis eius custos cū alijs duobus dignus

3.esdre c.3. iudicatus quem sperauerat honore potitus est. Primo vero imperij anno darius summo apparatu cenam exibuit amicis & vernaculis suis: & satrapis persarum & prefectis indie & ethiopie: magistratibusq; centum viginti septem prouinciarum. ¶ Cum autem completus dapibus vnusquisq; ad dormiendum redisset: rex darius ad cubiculum veniens paucumq; noctis requiescens: & expergefactus quod reliquum noctis restabat insomne protraxit: sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit. promisitq; summo honore fulgendum qui eius interrogationi sapienter & vere respondere potuisset: & vestimenta purpurea indui & in poculis aureis bibere. & super aurum dormire: currusq; frenis

3.es.c.3 aureis ornato vehi: & cydari byssino ac torque aurea vti: & post seipsum sedere propter sapientiam: affinemq; suum esse vocitandum. Cum hec igitur dona illis promisisset: primum consuluit vtrum fortius sit vinum secundum vtrum rex tertio vtrum mulieres aut his omnibus magis fortior sit veritas has cum illis proposuisset questiones requieuit. Lucescente autem die conuocauit omnes magistra

Cuthei qui Samaritani dicuntur impediūt iudeos a tēpli edificatione.

Cyrus in bello moritur.

Rescriptio cambise maliuoli ad samaritāos qua precepit iudeos ipediri a reedificatione ciuitatis & templi.

Intermissum est opus tēpli & ciuitatis per nouē annos.

Defuncto cambise a septē dominis darius rex ordinatur.

Zorobabel iudeorum dux ad darium veniens honorifice recipitur.

Verba darij regis expergefacti ad tres custodes corpis quorum Zorobabel vnus erat.

tus & satrapas & prefectos persarum & medorum sedensq; in solio quo solebat vnumquemq; corpo D
Ad primã quęstionem responso de fortitudie vini.
ris custodem coram omnibus iussit pronunciare quid eis propositis quęstionibus videretur. ¶Tunc primus excellentem vini fortitudinem ostendens ait. Cum fortitudinem vini, conijcio: omnia ipsam hoc modo vicentem inuenio: nam mutat & decipit bibentium mentes & animas. Reges etiam pupillo & infanti similes facit: seruo quoq; ac libero audaciam concitat. Pauperes diuitibus similes parat. Conuertit enim & reformat animas: & calamitatibus compressas reficit: mestitiam extinguit alienęq; debitores pecunię ad obliuionem perducit: ita disponens eos vt se omnibus ditiores putent nichilq; vile loquantur: sed memores diuitiarum fœlicibus vtantur vocabulis & reges magistratusq; contemnant. Amicorum quoq; solitam expellit memoriam. Nam scit homines etiam contra amicissimos armare societates dissoluere. Et cum ad sobrietatem per noctem vino relinquente peruenerint excitantur nihilq; penitus de his quę inebrietate commiserunt cogitantes. Hæc ego considerans omnibus fortitudinem vini comperio potiorem: & violenter omnia vincentem. ¶Postq̃ hæc primus quę dicta sunt de fortitudine vini disseruit: secundus dicere cepit de regis fortitudine: ostendens eum superiorem ac potentiorem his quę valida iudicantur. Modum autem approbationis hunc assumpsit & dixit. Dum omnia sub hominum cohercentur potestate qui mare alias maria ac terras cogunt cõpetenter sibi seruire: etiam ipsi homines sub manu regum ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens & validum animal dominantur: cur non insuperabiles illi virtute & fortitudine iudicentur. Vnde & bella & pericula subiectis imponentes audiuntur: & eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes. montes quoq; dirui muros ac turres deponi iubentes. Pręterea occidere ac interfici patiuntur. Ne regum pręcepta transcendere videantur. Vincẽtes autem prędam quam ab ipsis abstulerunt bellis, regi reportant. Hi quoq; qui non militant: sed terram colunt arantes cum perlaborauerint & omnem inopiam miseriamq; tollerauerint messem faciẽtes & fructus colligentes tributa regibus offerunt & quod vel dixerint vel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria vel libidine saturati dormierint: alijs vigilantibus custodiuntur tanq̃ ipso timore victi minime audent dormientem regem relinquere. vel discedere ac sibi prouidere: sed vnum opus hoc existimant necessarium vt permanentes custodiant regem. Cur itaq; videtur rex cunctos fortitudine superare cui tot populi obsecundare pręcipiuntur. ¶Isto quoq; tacente de mulieribus & veritate tertius zorobabel cepit docere dicens. Sic equidem forte vinum. fortis & rex est cui omnes obaudiunt. sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad vitam edidit: & eos qui vites plantauerunt vnde profluit vinum: mulieres creauerunt & aluerunt. Nichil autem est quod non ab his habeamus. Nam & vestes nobis ab his texuntur & domus nostrę per has curantur atq; seruantur: & non possumus a mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum & argẽtum si possidemus & quicquid aliud preciosum fuerit & industria dignum cum viderimus decoram mulierem omnia relinquentes speciem eius obstupescimus & patimur omnia cõcedere quę possidemus: vt desiderata pulchritudine potiamur. Patres & alitricem terrã sepius & amicos obliuiscimur propter vxores: & animas vna cum ipsis perdere non metuimus. Nonne laborantes & omnem tollerantes miseriam per mare ac terram: cum aliquid per labores acquirimus totum offerentes vxoribus tanq̃ dominis tradimus. ¶Regem quoq; vidi aliquando tãtorum dominum a filia rabezaci alias bezaci mirifici nomine apania alias apenie concubina eius alapis percuti & diadema tollentem capiti eius & sibimet imponentem. & hęc omnia tollerantem. Ridebatq; cum illa risisset: & cum irata fuisset. mestitia confusus & blandimẽtis placabat mulierem. rogans eam & se nimis humilians si quando tristem vidisset. ¶Post hęc inuicem respicientibus satrapis & ducibus: item zorobabel disputare de veritate cepit. Euidenter quidem ostendi quantum mulieres fortes existunt debiles tamen & iste simul & rex ad comparationem veritatis apparent. Nam si terra maxima est & celum altum & velox hęc omnia voluntate dei mouentur. verus autem deus & iustus est: & ex eadem causa oportet veritatem fortissimam iudicari. quod nichil contra eam iniquitas valet. Insuper & cetera quę fortia videntur mortalia & citius deficientia probantur. veritas autem & immortalis est & sempiterna. Nobis autem non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat neq; substantiam casibus auferendam: sed iusta & regalia discernit ab his quę iniustã vel iniqua monstrantur.

Forte vinum.

Ad secũdã quęstionem responsio de regis fortitudine.

3. esdre ca. 4.

E

Ad tertiam quęstionem & quartã zorobabel respondet de mulieris fortitudine primo.

3. esdre ca. 4.

Fortissima mulier.

F

3. esdre ca. 4.

Exemplum notandum.

3. esdre ca. 4.

Zorobabel de veritatis fortitudine disputat ipsam super omnia fortissimã ostendens.

Super omnia vicit veritas.

¶Zorobabel sapientior oĩbus iudicatus maximo apud regẽ habitus est honore qui & a rege reedificãdi tẽpli obtinuit facultatem pręcipiente oĩbus rege auxilium zorobabel prębeat & omnem impensam in sacra veste qua templo seruiunt principes sacerdotum & alij sacerdotes & instrumẽtis quibus leuitę dño cãtent de suo fieri mandante quo facto zorobabel agens regi gratias redit ad contribules regis pręcepta manifestant quos de babilonia adduxit in hierusalẽ repulsis quibusdã a sacerdotali honore qui alienigenas cõduxerant vxores numeratur redeuntium multitudo. Capitulum quartũ.

A CVm ergo terminasset zorobabel de veritate sermonem: laudante multitudine optime eum
dixisse quoniam veritas fortitudinem immutabilem & non senescentem sola possidet: im-
perauit ei rex petere preter promissa quod vellet. Nam prestaturum se dixit: eo quod sapi-
entior & prudentior alijs apparuisset. Iussitq; etiam secum sedere & affinem vocari. Tunc zo
robabel ammonuit eum vt votum quod deuouerat si regnum perciperet/adimpleret. votum autem
quod promiserat hoc erat: reedificare hierosolymam templumq; construere: & vasa restituere que
auferens nabugodonosor ad babiloniam portauerat. Et dixit hanc esse eam petitionem quam nunc
1.esdre me iubes poscere propter quod iudicatus sum prudens ac sapiens. ¶ Rex autem in hoc letatus surre
ca.6. xit, & eum osculatus/ toparchis & satrapis scripsit: precipiēs vt deducerent zorobabel necnon & eos
3.esdre qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Preterea mandauit syrie & phenicis magistra
ca.4. tibus ligna cedrina a libano decisa hierosolymam transmittere & cum eis recondere ciuitatem. Scri-
psit etiam liberos esse omnes iudeos qui a captiuitate redierant ad terram iudeam. prohibuitq; satra-
pas & curatores suos imperare iudeis opera regalia. Super hec precepit & omnem terram quam cole
re voluissent sine tributis eos possidere: iussitq; etiam ydumeos & samaritas & eos qui humilem syriā
habitabant: reddere cunctos iudeorum quos tenebant. insuper ad templi edificationem quinquagi-
1.esd.c ta talenta dari mandauit. sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permisit. ¶ Omnem autem
6.&.7 impensam & sacram vestem qua seruiunt templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes & leui-
tis instrumenta quibus domino cantent de suo fieri precepit. Custodibus quoq; ciuitatis & templi
iugera terna terre: per singulos annos & pecunias constitutas ad necessaria vite/dare decreuit. Trans
1.esdre misit etiam vasa: & omnia que cyrus ante ipsum de iudeorum restitutione facere voluit: eadem Da-
ca.6. rius definiuit impleri. ¶ His omnibus a rege donatis Zorobabel exiens de regia domo respexit sur-
3.esdre sum ad celum: & cepit gratias agere sapientie per quam victoriam (dario presente) perceperat dicēs
c.7. Nequaq̄ his dignus fuissem nisi te domino propicio. Ita deo gratias agens de presentibus: petebat
vt ei i futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad babiloniam: & contribulibus suis regis mandata
B patefecit. Audientes illi. deo gratias referebant. qui eos patrie sue restituebat. Ad potum conuiuiaq;
1.esdre conuersi per septem dies summa leticia fruebantur ad restaurationem generationemq; patrie festi-
ca.6. uam gratulationem celebrant. ¶ Postea omnes principes tribuum ad hierosolimam profecturi cum
vxoribus & filijs ac subiugalibus elegerunt homines darij quos cum eis rex vsq; ad hierosolimam de
stinauit. & cum letitia & iocunditate cum cantibus tybijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Precedebat
autem eos & reliqua multitudo iudeorum cum ludis. At illi ad hierosolymam cōscendebant ab vna
3.es.c5 quaq; patrum tribuum certus numerus existens. ¶ Sed mihi visum est minime nomine patrum recē
sere. ne legentium animos a rerum consequentia suspendens: obscuram illis facerem narrationem.
¶ Septem vero cantores. & cantatrices ducente quadraginta septem. ¶ Cameli vero quadringenti
trigenta. ¶ Summa vero multitudinis euntium qui circa duodecimum annū etatis habebant ex tri
bu iuda & beniamin: fuerunt quater mille milia. & secenta viginti octo milia. ¶ Leuite autē quatuor
milia septuaginta; mulierum autem infantiumq; commixtim corpora fuerunt quadraginta milia se
ptingenta quadraginta duo. Preter hos vero leuite cantores fuerunt centum viginti octo ianitores
centum decem serui templi trecenti noningenti duo: Insuper & alij secenti quinquaginta duo dicen
tes se quidem israelitas; nullomodo tamen valentes suum ostendere genus. ¶ Repulsi sunt vero qui
dam a sacerdotali honore qui vxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere preualebant. nec
C in generatione leuitarum vel sacerdotum inuenti sunt: qui fuerūt quasi quingēti vigintiquinq;. ¶ Mā
cipiorum vero multitudo sequebatur eos qui ad ciuitatem hierosolymorum pergebāt: numero septē
milia trecenti triginta quinq;. Subiugalia quinq; milia quingenti viginti quinq;. ¶ Dux vero dinume
merate multitudinis zorobabel fuit filius salatiel ex filijs dauid genitus de tribu iuda: & iesus filius io
sedech princeps sacerdotum necnon & mardocheus & hisreberus. alias hisrebeus quia populo fue-
rant principes constituti: & contulerunt auri quidem mnas centum. argenti autem quinq; milia.
Sacerdotes quoq; & leuite parsq; totius populi iudeorum quanta in babilone fuit. ita ad hierosoly-
morum rediens ciuitatem ibidem habitauit. Reliqua vero multitudo ad suas patrias discessit.
¶ Septimo egressionis a babilonia mense (edificato altare vbi templum prius fuerat/conuocato
q; populo) tabernaculorum festum celebratur vicinis gentibus ipsis hebreis inuisis vbi oblationes &
vota reddentes templi fundamenta posuerunt quo perfecto sacerdotes & leuite solemnibus ornati
habitibus deum laudabant tristes tamen quia nouum a veteri longe in magnificentia differebat plo
rabēt. vicebantq; tubarum sonos & populi letitiam sacerdotem lamentationes ad quos (audito tuba-
rum clangore) samaritani venientes reedificare templum cum vna cū iudeis zorobabel & iesum pe-
tierunt & in communi petierunt laborare.

Capitulum quintum.

Zorobabel sapientior omnibus iudicatus maximo habitus ē honore apud regē & obtinuit a rege facultatem reedificandi templū & ciuitatem.

Liberalitas darij in templi ornamētis & seruitorum templi.

Solēnitatem celebrāt per septē dies.

Cātorū nūerus. Camelorum.

Repulsi quidam a sacerdotali honore quia alienigenas: sibi copulauerant.

Iesus sacerdotū princeps mardocheus.

Septimo mense egressionis a babilone ędificato altari vbi prius fuerat templum conuocatoq; populo celebrabāt festū tabernaculorum vicinis gētis hebręis iuisis

¶ Fundamenta templi.

Prępositi in opere.

Sacerdotes & leuitę ornati perfecto templo deum laudabāt tristes tamen quia a veteri nouum templum longe in magnificētia differebat.

Samaritanis odium contra iudeos habētes audito tubarum sono petierunt vt vna cū illis templū renouarent.

Cumq; septimus venisset mensis ex quo de babilone egressi sunt mittens iesus princeps sacerdotum & zorobabel iudex. cunctos ex prouincia in hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco quo prius edificatum fuerat: & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem moysi. Dumq; hęc facerent gentes offendebantur vicinę quę eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum: quemadmodum legislator moyses pręceperat. ¶ Pręterea & oblationes. & quod dicunt hendeelchismus & hostias sabbatorum & omnium sanctorum dierum sanctificabāt: vota reddētes a primo die septimi mēsis. ¶ Ceperunt etiam renouare templum multas pręstantes pecunias lapidum cesoribus & edificatoribus: insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sydoniis vero leue ac suaue videbatur a libano ligna cedrina deponere: quę ligantes in modum ratium ad portum ioppe transferebant. Nam sic ante pręceperat cyrus sed tunc iubente dario fiebat. Que secundo anno profectionis iudeorum ad hierosolymam mense secundo vecta sunt. cum & templi reuocatio vrgeretur & fundamentis restitutis. superedificaretur a primo die sequentis mensis anni secundi. ¶ Operibus vero pręposuerunt leuitas vicesimum iam etatis annum agentes & iesum & filios & fratres eius: & obdoidum alias obdoilum fratrem iude & aminadab & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui edificationem curabant: propere consummatio quam sperabant euenit. ¶ Profecto autem templo sacerdotes cum tubis ornati habitu solemni. & leuitę & filii asaph surgentes deum laudabant laudibus quas dauid eis primus ostenderat. Cumq; sacerdotes & leuitę & seniores prouinciarum. vetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum & nouum viderent per inopiam non ita constructum arbitrati quantum: a preterita fœlicitate minores existerent: tristes a dolore se tenere minime valentes: ad lachrimas lamentationesq; proruperunt. Populus vero pręsentia diligebat & de templi edificatione letabatur. nullam prioris memoriam faciens: nec antiqua comparatione cruciabatur. Vincebant vero tubarum sonos & populi leticiam. sacerdotum & seniorum lamentationes. eo quod videbatur minor templi constructio instituisse. ¶ Cumq; clangores tubarum audissent samaritę: odium erga tribum iude & Beniamin habentes concurrunt. causam tube volentes agnoscere. Videntesq; q' iudei a babilone redeuntes templum edificassent: petierunt zorobabel & iesum & principes tribuum vt & ipsi quoq; permitterent vna cum eis templum renouare: & in communi laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum quoniam & religionis cupidi ex illo tēpore sumus: ex quo nos hic salmanasar rex assyrius a cuthia & media migrauit. Postq̄ hęc sunt locuti: zorobabel & iesus princeps sacerdotum & duces tribuum israel responderunt quidem impossibile esse eos communicare: quoniam ipsis esset permissa templi innouatio: prius quidem a cyro nunc autem a dario: adorare vero si vellent licere. & hoc solum illis esse commune & omnibus hominibus: veniētes in templum adorare deū. Postq̄ vero hęc audierunt cuthei nam hac appellatione samaritę vocantur indignati persuaserunt gentes syrię petere suos satrapas eodemmodo quo prius sub ciro & cambise. vt cum ipsis templi renouationem fieri prohiberent & festinantibus iudeis moram afferrent ac tarditatem.

3.esdre ca.5. D

3.esdre ca.5.

3.esdre ca.5.

E

3.esdre ca.5.

F

¶ Interrogātibus syrię & phenicę principibus quis eis tēplū sic edificare cōcessisset zorobabel prudētissime respōdit neq; a tēpli cōstructione aggeo & zachariatibus iudei cessauerūt quos samaritani apud regē accusauerūt sed antiquorū registra iubente rege inuestigātur quibus cōcessa iudeis per cirū inuēta reedificādi tēpli facultate rex sisinnio & principibus syrię ciri decretū cōfirmās rescripsit ne ipediātur a tēpli cōstructione quo septē annis cōstructo eius dedicatio celebratur & festū azimorū accusauerūt iudei samaritas ꝓpter mala quę ab eis sūt ꝑpessi. quo audito rex rescribit zorobabel. C.vi

Interrogatio pricipis sirię &c. de destructōe tēpli

Responsio zorobabel prudentissima.

Per idem tempus ascenderunt ad hierosolimam sisinnius syrię ac phenicę profectus & sarobazanes cū aliis: & interrogabant iudeorum magistratus qui eis concessisset templum sic edificare vt magis castrum videretur esse q̄ templum: vel cur porticus & ciuitatem tā munito circūdedissent muro. Zorobabel autem & princeps sacerdotū iesus: seruos se quidem esse maximi dei dixerūt. hoc vero templum ipsi deo quondā a rege suo fidelissimo. & qui oēs virtute vicerat fuisse constructum: multisq; temporibus permansisse. ¶ Sed cum sui patres iniquitatem coram deo gessissent: nabugodonosor rex chaldeorū ex babilonia sua potentia superans ciuitatem euertit. templumq; depopulatus incendit: & populum captiuum ad babiloniam migrauit. Cyrus autem qui post ipsum persarum & babilonię rexit imperium scripsit vt tēplum reedificaretur & omnia quę exinde nabugodonosor extulit ornamēta & vasa zorobabelo & mitridati custodi pecuniarum tradidit: pręcipiens & hęc iterum ad hierosolimā reportarent & in proprio renouato restituerent tēplo hoc enim mādauerat festinanter fieri. Ideoq; sabasirum ascendere iussit ad hierosolymā vt operi faciendo omnimodis immineret. Qui postq̄ a ciro litteras accepit veniens studiose fundamenta deposuit. Et ex illo tempore hactenus hæc construxit sed propter malorum inuidiam imper-

1.esdre ca.7.

1.esdre ca.5.

A fectum adhuc remansit Igitur si vultis ac probatis scribite dario vt inquirat imperatorum monimen-
ta: & inueniat nos nihil penitus fuisse mentitos. ¶ Hęc dicente zorobabel & principe sacerdotum si-
sinnius & qui cum eo erant edificationem vetandam iudicauerũt: donec regi dario suggererent. Sta-
1.esdre tim vero ei propter hęc scripserunt. ¶ Tunc iudei timentes & exterriti ne aliud q̃ iusserat prius regi
ca.5. videretur de templi constructione: fiduciam a duobus prophetis qui per idem tempus erant apud [Iudei cõstructio]
3.esdre eas aggeo & zacharia acceperunt dicentibus nihil penitus a persis durum esse metuendum: cum di- [nem templi ag-]
ca.6. spositum templum prędixerint innouari. Qui cum credidissent prophetice sententie: edificationem [geo & zacharia]
curabant nullum prętermittentes diem. ¶ Dario vero scribentibus samaritis & accusantibus per epi [pphetis animã-]
stolam iudeos quia ciuitatem munirent & templum castello magis simile quam templo construerẽt: [tibus non cessa-]
& dicentibus non ea quę fiunt ei prodesse: insuper epistola ostendentibus per quas cambises templi [runt.]
edificationem fieri vetuisset. cognoscens rempublicam suam non esse tutam. Hierosolymis restitutis:
cum litteras a sisinnio & qui cum eo erant directas legisset iussit in monimẽtis regalibus de his inqui
ri: & inuentus est in echbatanis alias echathanis cõstructa turre in regione medię codex in quo hęc [Iubente dario re]
scripta leguntur imperij anno rex cyrus iussit templum in hierosolymis renouare & exaltare: cuius al- [ge registra anti-]
titudo essent cubitorum sexaginta latitudo eorumdem ex tribus parietibus lapideis lapide polito & li [quorum quęrun]
1.esdre gneum parietem vnum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem a rege fieri disposuit: & vasa quę [tur & inuenitur]
ca.6. abstulit nabugodonosor & ad babiloniam portauit/reddi hierosolymitis. Quorum curam sub asario [cõcessa iudeis p]
syrie & phenicis prefecto & magistratibus & collegis eius iniungebatur. vt ipsi quidem a locis illis [cirũ facultas re-]
recederent: seruis vero dei iudeis & magistratibus eorum templum edificare permitterent. Iussit quo [edificandi tẽplũ]
q; vt adiuuarent eos ad opera: & ex tributis prouincię quam curabant darent iudeis immolationis
causa tauros & arietes & agnos & hedos & similam oleumq; & vinum: & alia quęcunq; peterent sa-
B cerdotes: vt orarent pro salute regis atq; persarum. Eos vero qui mandata cõtemnerent crucifigi prę
1.esdre cepit & eorum substantias regie domui deputari. Deprecatusq; est orationibus deum si quis auderet
ca.6. edificationem templi vetare hunc talem percuti: eumq; a sua iniquitate suspendi. ¶ Hęc inueniens
3.esdre in commentarijs cyri darius: rescripsit sisinnio & collegis eius dicẽs. Rex darius sisinnio equitum prę [Rescriptio darij]
c.6. fecto & sarabazeno & collegis eorum salutem. Exemplum epistole quam in monimentis inuenimus [ad sisinnium cõ]
transmisi: & iubeo omnia fieri quę in ea continentur. valete. Igitur sisinnius & qui cũ eo erant per epi [firmantis decre]
stolam regis cognoscentes voluntatem de reliquo competentia faciebant: & instabãt sacris operibus [tum ciri.]
3.esdre adiuuãtes seniores & magistratus iudeorum. ¶ Et procedebat summo studio templi cõstructio. prę-
ca.7. dicantibus aggeo & zacharia secundum mandata dei. Et cum voluntate cyri & darij regum edifica- [Septẽ annis edi]
tum est septem annis. Nono autem imperij anno darij vicesimotertio die mẽsis duodecimi quem he [ficatum templũ]
brei vocant adar macedones distrum seniores & magistratus iudeorum sacerdotes & leuitę & reli- [secundum.]
qua israelitarum multitudo post captiuitatem pro renouatione veterum bonorũ & dedicatione ob-
tulerunt hostias thauros centum: & arietes ducentos annos quadringentos: & hircos duodecim pro
1.esdre duodecim tribubus/nam tante sunt tribus israel pro suis vnaqueq; peccatis. ¶ Sacerdotes vero & le-
ca.6. uitę secundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam edificauerunt iudei templi [Ianitores templi]
3.esdre porticus in circuitu interioris sacrari. ¶ Veniente autem die festo azimorum primo mense quem ma- [Festum azimo-]
ca.7. cedones xanthicum nos autem nisan nominamus: omnis populus ab agris in ciuitatem cõfluxit: dies [rum celebratur.]
q; festos sanctificati cum suis vxoribus & filijs secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium [¶ Pascha sacri-]
etiam quod pascha dicitur quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt: & per septem dies nul [ficium.]
lis abstinuere delitijs. Holocaustum etiam offerentes deo sacrificabant agẽtes ei gratias quod iterum
C terrę patrię suę legibusq; eos restituisset. mentemq; regis persarum propitiam eis prębere dignatus es
set. Quibus rebus ammoniti: deo nimis munifice & locupletabiliter immolabãt. ¶ Habitabãt autem
in hierosolymis: & optima alias optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabãt eo [Regimen iudeo]
rum negotia vsq; quo regnare contigit nepotes asamonei. Nam ante captiuitatem & transmigrationẽ [rum per sacerdo]
a saul & a dauid qui primi imperium gentis iudaicę susceperãt alia illis erat forma reipublicę per qui [tes.]
gentos triginta duos annos menses sex dies decem. Ante hos autem reges. pręsules eos regebãt qui
appellabantur iudices & monarchę: & hac republica vsi sunt annis plus quingẽtis. post mortem moy
si & ducis iesu. Hęc quidem reductis a captiuitate iudeis temporibus cyri & darij omnia contigerũt.
¶ Samaritę vero inuidi vel molesti aduersum eos erecti multa in iudeos operati sunt diuitijs confi- [Samaritę iudeis]
dentes & cognatione persarum: quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iubebantur a rege im [inuidi multa in]
molationis causa de vectigalibus pręberi nullatenus dare volebant: & prefectos equitum fauentes si [eos mala opera-]
bimet in hoc & cooperantes habebant aliaq; multa quibus nocere iudeis per se aut per alios potuis- [ti sunt.]
sent non eos pigebat efficere. ¶ Placuit igitur hierosolymis mittere legationem ad regem dariũ: quo
accusarent samaritas. ¶ Legatus itaq; missus est zorobabel. & alij quatuor de magistratibus. Cũ vero

crimina & causas quas contra samaritas ferebant a legatis rex cognouisset: dedit eis epistolam repor tandam ad equitum prefectos & curiam samarię quę huiusmodi erant scripta. Rex darius tangane & sambane prefectis equitum & sadrace & velueni samaritis & reliquis conseruis eorũ in samaria constitutis. Zorobabel & ananias & mardocheus legati iudeorum vos accusant tanq̃ molestos & impedientes templi constructionem & nullatenus velle prestare ad hostias (quos vobis precipimus) sumptus. volo igitur vt legẽtes presentem epistolam prębeatis his ex regalibus thesauris & tributis samarię oĩa quę illis ad immolationem sunt vtilia quemadmodum vobis sacerdotes indixerint: vt non pretermittant diuinis sacrificijs & pro me & pro persis supplicare deo. Epistola quidem hęc cõtinebat. D

Audita samaritarum per iudeos accusatiõe rescribit darius.

¶ Defuncto dario rege Xerxes virtutibus ornatus filius successit ei regno a quo esdras legis doctor verus dilectus commedaticiam epistolam obtinuit & a babilonia ad hierusalem ascendẽs multos secum adduxit cui regis habens fauorem ab omnibus amatus ieiunium indixit trium dierum & hostias deo obtulit accusatisq; apud eum sacerdotibus (qui transgressi patrias leges alienigenas vxores duxerunt) fleuit & transgressores culpans alienigenas abijcere precepit leges quoq; rogatus populo ab ortu vsq; ad mediam diem legit & flentes populos redire ad propria & a lachrimis iussit cessare

Capitulum septimum.

Defuncto dario rege eius filius xerxes in regno successit bonus iudeis.

DArio autem defuncto: filius eius xerxes regnum suscipiens. voluntatis paternę colendi & honorandi deum heres apparuit. Omnia namq; faciebat quę religionis erant patremq; secutus: & iudeis liberaliter vtebatur. ¶ Per illud tempus princeps fuit sacerdotum filius hiesu nomine ioachim. Erat autem & in babilone vir iustus & gloria magna potitus apud multitudinem primus populi sacerdos nomine esdras. Qui cũ legum moyseos integram haberet experientiam xerxi regis amicus est factus. ad hierosolymam autem ascendere deliberans & deducere secum quosdam a babilone iudeos a rege poposcit epistolam sibi ad satrapas syrię dari: per quam notitię eorum quis esset intimaretur. rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam. Rex regum xerxes esdrę sacerdoti & lectori legis dei salutem. Opus esse meę clementię putans apud eos qui volunt ex iudea gente vel sacerdotes vel leuitas sub nostro regno constitutos pergere ad hierosolymam precipio si desiderant vt eant quemadmodum & mihi & septem consiliarijs meis visum est. Quatenus visitent iudeam secundum ritus legum dei: & portent dona deo israel quę deuoui ego & amici mei: aurum etiam & argentum quantum inuentum fuerit in terra babilonię deo dicatum hoc. omne ad hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei necnon & quodcunq; volueris vel ex auro & argento construere liceat tibi cum tuis fratribus facere. vasa etiam sacra quę tibi tradita sunt dispone: & quicquid mente cogitaueris vt fiat impẽdia in his iussimus vt ex regalibus thesauris efficias. Scripsi etiam custodibus pecuniarum syrię & phenicę vt diligentiam habeant circa ea quę per esdram sacerdotem vel lectorem legum dei mandata noscũtur. Igitur de me nequaq̃ aut de nepotibus meis iram deus assumat. omnino precipio vsq; tritici modios centum deo secundum legem dari a vobis vt sacerdotibus leuitis ac sacris cantoribus. & ianitoribus. sacrisq; seruis & templi scribis nulliomodo aut tributa imponatis. aut aliquid captiosum aut onerosum. Sed etiam tu esdras secundum dei sapientiam censores ordina qui omni syrię & phenicę tuã legem scientibus iudicent. eamq; discendam ignorãtibus trade. Et si quis ex gente tua dei sui legem vel imperatoris transgressus fuerit puniatur: & non tanq̃ ignorans videatur transgredi: sed cognoscens audacter negligere comprobetur. Ergo huiusmodi contemptores aut morte aut pecunijs condemnentur vale. ¶ Tunc esdras hanc epistolam accipiens letatus deum adorare cepit: & regis beniuolentię ipsum confitebatur auctorem ideoq; omnes ipsi gratias dicebat esse referendas. Legens autem epistolam iudeis babilonię constitutis eam quidem signauit: exemplum autem eius ad omnes israelitas mediam inhabitantes transmisit. ¶ Hi vero cognoscentes regis circa deum pietatem: & fauorem quem in esdram habere probatur: omnes eum dilexerũt. Multi quidem facultates suas ad babiloniam deportantes venerunt cupientes ad hierosolymam descendere. Totus autem populus israel in illa prouincia permansit. Ideoq; due tantum tribus consistunt per asyam & europã obsequentes romanis: decem autem tribus hactenus trans eufratem commorari probatur: quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendi. ¶ Venerunt etiam sacerdotes ad esdram & leuitę & ianitores: cantatoresq; ac serui sacri. Quos congregans de captiuitate trans eufratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit vt deo vota pro salute persoluerent ne quid in via paterentur aduersum aut per hostes aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentem. Nam esdras regi predicens quod deus eos perduceret iam non petit qui eos precederent equites. Et postq̃ vota perfecerunt ab eufrate surgentes die duodecima primi mensis septimo imperij anno xerxis ad hie

Margin notes: 1. esdre ca. 7. — 3. esdre ca. 8. — E — Eplę exẽplum. — F — Auctoritas a rege collata esdrę. — 1. esdre ca. 7. — 3. esdre ca. 8. — 1. esdre ca. 7. — 3. esdre ca. 8. — Esdras regis habẽs fauorem ab oibus amabatur — Esdras ieiuniũ trium dierum indixit. — 3. esdre ca. 8.

A rosolymam peruenerunt quinto mense eiusdem anni. Et illico esdras custodibus pecuniarum de sa-
cerdotali genere existentibus restitutę sacras pecunias argenti talenta secenta quinquaginta. vasa ar
1.esdre gentea talentorum centum. vasa aurea talentorum viginti: & vasa era auro meliora habentia pondo
ca.8. talenta duodecim. Hęc namq; rex & consiliarij eius: & omnes israelitę babiloniam habitantes dona
uerunt. ¶ Cumq; esdras eas tradidisset sacerdotibus: obtulit deo legitimas hostias. holocaustum tau
ros tredecim pro communi vero populi salute arietes noningentos agnos octogintaduos. hedos pro
purgatione delictorum duodecim. Regis quoq; dispensatoribus ac pręfectis omnibus syrię & pheni
cę regias litteras obtulit qui denunciationem eius agere compellebantur: gentemq; honorant & ad
1.esdre omne opus bonum cum eis elaborabant. ¶ Hęc igitur quemadmodum & ipse esdras deliberauerat
ca.9. processerunt: deo eum vt arbitror dignum in his quę voluit iudicante propter iusticiam ac benignita
3.esdre tem eius quem pauco tempore transeuntem aliqui adierunt accusantes. quidam sacerdotum & leui-
ca.8. tarum transgressi sunt patrias leges vxores alienigenas ducẽtes: & genus sacerdotale confundentes.
Petebantq; vt legibus subueniret: ne communis super omnes veniẽs ira: calamitatibus iterum eos in-
uolueret. Quę cum audisset mox prę merore vestem dirupit: & caput barbamq; contumeliose dilace
rans sese prostrauit in terram quod tale facinus primates populi commisissent: existimans quia si prę
ciperet eis vxores cum earum filijs deserere. nemo eorũ obediret: & ideo permanebat in terra iacens
Concurrebant autem omnes meliores ad eum: & dolorum eius in his quę facta sunt participes erãt.
¶ Cum autem esdras a terra surrexisset & manus ad celum tetendisset dicebat. Confundor quidem
a deo propter populi delicta veniam suscipere. qui etiam de sua memoria parentum nostrorum ini-
quitates remisisset. Rogabat vero deum qui semen aliquod & reliquias ab illa eorũ calamitate vel ca-
B ptiuitate seruauerat & rursus ad hierosolymam & propriam terram restituerat: qui & reges persarum
1.esdre impendere eis misericordiam pręparabat: vt veniam solita pietate concederet se vero morte quidem
ca.10. digna commisisse/ bonitatis autem dei esse hos tales a tormentis eripi. ¶ Qui postꝙ orando conticuit
3.esdre cunctis lugentibus qui cũ vxoribus & filijs ad eum cõuenerant quidã achanonius noĩe primus hiero
c.8. solymitanus accedẽs ad eũ dicebat ipsos quidẽ peccasse cohabitantes cũ alienigenis vxoribus. per-
suadebatq; eis oẽs iurare quatenus suas vxores cũ earũ filijs amouerent. & hos punirent qui legi obe
dire contemnerent. ¶ Flexus igitur esdras fecit principes tribuum & sacerdotum & leuitarum & israe
litarum iurare: quod vxores suas & filios secundum achanonij consilium incunctanter abijcerẽt. Su
scipiens vero sacramenta statim egressus e templo ingressus est habitaculũ iohannis filij eliasib alias
eliab & nihil penitus illo die propter merorem comedens ibidem cõmoratus est. Facta autẽ prędica
tione iubet omnes qui ex captiuitate redierant ad hierosolymam colligi & hos qui non ante biduum
aut tres dies occurrissent alienari a multitudine: & substantias eorum auferri decernens secundum iu
dicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertiam diem ex tribu iuda & beniamin in vicesimo die noni
mensis secundum qui hebręos sileos secundum macedones appelleos vocatur. Cumq; in superiori lo
co templi consedissent pręsentibus senioribus & propter genus vehementer afflictis surgens esdras
C criminabatur illos qui pręter legis consuetudines alienigenas duxissẽt vxores. Nũc ergo facturos eos
1.esdre rem deo gratam & sibi vtilem dicebat: si vxores eijcerentur. Cũq; omnes id se perfecturos clamarent
ca.10. sed abundantem esse multitudinem tempusq; hyemale & hoc opus non vnius aut duorum esse dieꝝ
3.esdre oportere dicebant vt duces & alij qui non cum alienigenis habitabant vxoribus tempus acciperẽt di
ca.9. lationis. & seniores cohabitantem cum alienigenis multitudinem visitarent. ¶ Cũ hęc decreuissent:
ceperunt querere a primo die mẽsis decimi eos qui cum alienigenis habitabant vsq; ad primũ diem
secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus prĩcipis sacerdotũ iesu & fratrũ eius sacerdotum
3.esdre & leuitarum ac israelitarum qui vxoribus filijsq; earum dilectionem magis legum suarum pręponen-
ca.9. tes eas illico refutarent. Quo facto hostias placantes deum immolatis arietibus obtulerunt. Quorum
nomina minime visum est nobis dicere necessarium. ¶ Igitur prędictum nuptiarum peccatum sic es
dras purgauit. vt de cetero hęc consuetudo non permaneret. Septimo vero mense cenophegiam ce-
labrantes & toto tunc populo congregato. ascendentes ad superiora templi super oriẽtalem portam
esdram rogabant vt leges eis mosaycas legeret. Qui stãs in medio populi: a solis ortu legit vsq; ad me
diam diem. Et cum audissent recensitas leges iusticiam quidem ad pręsens & in posterum doceban
tur de pręteritis autem: gemebant. lachrimasq; fundebant. Et recordati sunt si legem custodissent: ni
hil ex tot supradictis malis perpessi fuissent. ¶ Cumq; videret esdras sic eos afflictos: pręcepit eos ad
sua discedere & a lachrimis abstinere propter festos dies in quibus minime liceret affligi. Hortaba-
turq; magis ad epulationes conuerti. & facere quę sunt grata & cõuenientia celebrationi pręsenti pe
nitentiam vero & mestitiam de prioribus peccatis habendam & obseruandum nequid in posterum
eis simile proueniret. Postꝙ vero eos esdras hortatus est ceperunt habere leticiam. Cumq; hoc per

Esdras hostias obtulit deo.

Accusantur aliqui sacerdotum & leuitarum esdrę ꝙ transgressi sunt patrias leges: qui sacerdotal. genus confundentes alienigenas duxerant vxores.

Flente omni populo achanonius (qui in biblia sechemas dicit) cognoscens peccatum se & suos peccasse confitetur & vxores amouere.

¶ Esdras leguz trãsgressores criminatur & alienigenas abijcere monet.

Eijciunt alienigenas vxores.

Rogatus esdras leges mosaycas populo legit ab ortu vsq; ad mediam diem.

dies octo in suis tabernaculis egissent:ad propria discesserũt.laudantes deum pro emendatione com
Mors esdrę. munium peccatorum: esdreq; gratias referebant. Quem contigit post gloriam quem apud deum ha D
buerat in senectute veneranda finire vitam: & in hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate.

¶HISTORIA LIBRI Neemie incipit qui in biblia secundus Esdre dicitur.

¶Neemias iudeus captiuus xerxis regis pincerna(audita hierosolymorum propter defectum mu rorum desolatione)similes ad deum pro populo orationem fudit. Quem tristem rex prospiciens tri stitię causam inquirit quo patrię desolationem & murorum ciuitatis ruinam flens causam esse dicen te statim rex reedificandi muros facultatem & ad satrapas syrię commendatitias litteras condona uit qui a babilonia hierusalem cum multis contribulibus veniens populum manifestata prius faculta te sibi a rege obtenta ad vrbis reedificandos muros animatus est. quo audito ammonitę moabitę & samaritę impedire volentes insidias moliebantur volentes etiam neemiam occidere sed constantes iudei vna manu gladium tenentes alia autem edificantes opus duodecim annis peregerunt quibus completis neemias & populus deo sacrificauerunt muris itaq; restauratis munificẽtissimus neemias defunctus est.

Capitulum.viij.

Noemias iudeus captiuus xerxis picerna (audita hiero.desolatione propter defectum murorum) fleuit & ad deu3 orationẽ pro po pulo fudit.

Neemi as.c.10

Sub idem tẽpus & ioachim defuncto principe sacerdotũ: filius eius eliasib in principatũ sa cerdotalem successit. Quidam autem ex captiuis iudeis xerxis pincerna noĩe neemias oc currens quibusdam peregrinis ante metropolim persarum susis ex longo itinere ad ciuita tem intrantibus & audiens eos adinuicem hebraicę loquẽtes consulebat vnde essent pro fecti. Illis autem respondentibus se a iudea venisse:rursus interrogabat qualiter se haberet eorũ multi tudo & metropolis hierosolyma. Cumq; dixissent male habere ciuitatem & depositis in solum muris multa mala gentes in circuitu positas inferre iudeis & die tota percurrere deuastantes prouinciam & nocte tanta mala conficere & multos a prouincia vel ab ipsis hierosolymis captiuos adducere. vt om nes vię singulis diebus plene inuenirentur cadaueribus occisorum:tunc neemias pro suorum calami tate fleuit. Et attendens ad celum dixit. Domine vsq;quo despicis quę nostra patitur generatio. Sic ra E pina vel spolia sumus omnibus effectis. Remoranti autẽ eo in porta & hęc deflenti quidam nuncia uit iam regem accumbere pręparatum. Qui statim sicut erat illotus:ad ministerium poculi regis festi nauit. vt vero rex cenauit:suauitate plenus ad iuuenem respexit mestum:& querebat cur tristis esset.

Neemiam tristẽ vidente rege tri stitię causam in quirente signifi cauit ei neemias prime desolatio nem & muroru3 ciuitatis ruinam quiq; facultatem reedificãdi mu ros obtinuit & lit teras commẽda titias habuit ad satrapas.

Neemi as.ca.2

Tunc ille deum deprecatus vt gratiam ei quandã postulanti pręstaret: quomodo inquit possum tibi rex non talis non apparere neq; animo non dolere dum audierim patrię meę hierosolymorum ĩ qua & monumenta & sepulchra meorum sunt parentũ muros in terra iacentes & portas eius incẽsas. Sed pręsta mihi proficiscenti muros restituere:partemq; tẽpli cadentem denuo reconstruere. Tũc rex an nuit dare se donationem ei quancumq; supplicasset. & ad satrapas litteras deportãdas quatenus eũ honorarent. & omnia quę opus haberet ei pręberent. dicens repelle tristitiam & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur neemias deum adorans & regi gratias agens: mestitiam vultus confusionemq; F suam pollicitationis hylaritate mutauit. ¶Postero autem die conuocans eum prębuit assyrie alias sy rię & phenicis & samarie pręfecto addo epistolam deferẽdam. in qua de honore iuuenis & de impe dimentis edificationis mandauerat exhibendis. ¶Veniens ergo ad babiloniam & multos gẽtis suę sponte eum secutos adducens ad hierosolymam peruenit vicesimo quinto anno regnãte xerxe:& de monstrans epistolam porrexit addo & alijs pręfectis equitum:& congregãs omnem populum ad hie rosolymam stetit in medio templi:talem ad eos effundens orationem. vos scitis viri iudei deum qui dem in memoria patrum abraham isaac & iacob permanere:& per illorum iustitiam non derelinque re prouidentiam nostri vnde & adiuuauit me vt acciperem a rege potestatem muros nostros reedifi care. ac reliquam partem templi reficere volo autẽ vos vicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos edificare parati resistent & multa moliuntur. vt nos impedire pręualeant. Primum ergo in deum confidere debemus qui illorum inimicitijs potest resistere:nec die vero nec nocte studium edificandi relinquere: dum tempus oportunum existit. ¶Cumq; hęc dixis set:iussit & magistratibus muros metiri. & opera diuidere populo per vicos ciuitatis secundum vnius cuiusq; possibilitatem. Pollicitus est autem & semetipsum cum suis seruis edificationem adiuuare. So lutaq; contione iudei statim opus aggressi sunt. iudei vero dicti sũt ex die quę a babilone profecti sũt ex tribu iuda quę prior ad illa loca peruenerat. vnde & ipsi & prouincia tali appellatione vocitantur ¶Audientes vero murorum edificationem accelerari ammonitę ac moabitę vel samaritę & omnes qui inferiorem syriam habitabant moleste ferebant & meditabantur insidias contexere quatenus vo luntatem eorum impedirent multosq; interficiebant iudeos. Ipsum vero neemiam dilacerare quere bant quosdã alienigenas conducentes qui eũ perimerẽt. Pretere a in timore & tremore & turba disper sis rumoribus eos mittebãt:tãq̃ multis gẽtibus paratis cõtra eos arma ꝓferre q̃bus turbati rumoribus

Oratio neemię ad populum si gnificatiua pote statis sibi a rege concessa.

Neemi as.ca.2

Muris mensura tis diuidunt ope ra populo & in cipiũt ipsos ree dificare.

Neemi as.ca.3

Audientes am monitę & moa bitę & samaritę murorum edifi cationem impe dire volentes in sidias meditabã tur neemiam oc cidere.

Neemi as.c.4

construct̃ionē penę reliquerūt. Neemias nullo modo his pmotus studium dereliquerat sed custodie
A causa corporis sui agmine satellitum circūspectus sine vulnere pmanebat: operis desiderio tribulatio
nem nō sentiens. Ita siquidem intentus agebat & prouidebat suę saluti non timore mortis: sed agno
scens post suum interitum minime cōcedi suis ciuibus muros construere. Vñ pręcepit in posterū. vt
arma ędificatores accincti fabricarēt. Igitur edificatores vel impensarū portitores: gladios habebāt.
Clipeos iuxta eos poni decreuit. Buccinatores etiam quingentis pedibus statuit: pręcipiens vt si ho
stes apparuerint significarēt populo quatenus armati resisterent ne eos nudos inermesq; oppugna
rent. Ipse autem nocte circuiens ciuitatem. minime aut operibus aut somno aut cibo fatigabatur. Ni
chil autem horū suauiter sed sub necessitate vtebatur. ¶ Quos labores sustinuit per ānos duodecim
& menses quatuor: nam tanto tempore hierosolimorū sunt muri perfecti. Octauo autem & vicesimo
anno & mense nono imperij xerxe postq̃ muri perfectionem acceperunt: neemias & reliqua multitu
do sacrificauerūt deo pro eorum edificatione: ac per octo epulati sunt dies. ¶ Gentes igitur quę syri
am habitabāt audientes factam constructionē murorum: grauiter agebantur. Neemias autem in ciui
tate videns paucos homines habitare. rogauit sacerdotes & leuitas vt vicos relinquētes migrarent
ad ciuitatem & in ea manerent. fabricās eorum domicilia proprijs expensis. Populum etiā agros co
lentem decimas fructuum ad hierosolimā iussit offerre. vt habentes sacerdotes & leuitę alimenta per
petue religionis iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur decreta neemie: ciuita
tem vero exinde cōtigit hominum multitudine compleri. Multa etiam talia bona & laudibus digna
cum summa fecisset munificentia neemias ad senectutem perueniens vir benignus & natura iustus
atq; munificētissimus erga propriam gentem defunctus est. qui in memoria sui eterna muros hiero
solimitanos reliquit. Hęc ergo sub imperio xerse sunt acta.

¶ Edificatores gladios & arma ędificādo habebāt &c. clangente buccina.
Duodecim ānis muri hierusalē sunt reedificati quibus cōpletis Neemias & populus sacrificauit deo &c.
Muris restauratis Neemias munificentissimus defunctus est.

HISTORIA LIBRI HESTER INCIPIT.

¶ Sirus qui dictus est Artaxerses ī biblia Assuerus patre xerxe mortuo successit in regno sub quo pe
ne deleta est gens iudeorū qui diuitiarꝫ ostentationem per centum & octoginta dies parans suos cō
B prouinciales septem diebus delitijs saginauit in conuiuio quod munificentissimū fuit. Regina quo
q; mulierum cōuiuium in aula collegit quam rex cōuocatam vt ad suum veniret cōuiuium & recusan
tem habito persarum consilio abiecit a consortio. Tristem vero de vxoris abscessu regem amici con
solantur. & queri puellas regi pulcherrimas faciunt ex quibus pulchriorem rex accipiat vxorem.

Capitulum. ix.

Hester ca. 1

DEfuncto vero xerxe: regnum ad filium eius cyrum (quem greci Artaxersen vocant)
contigit transferri. Quo regente persarum imperium/ periclitata est tota gens iudeo
rum cum mulieribus & filijs. Causam vero paulopost demonstrabo. Nam decet pri
mum de rege disserere: quēadmodum iudeam duxit vxorem de regio genere: quam
nostram dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerses accepisset & ordinas
set ab India vsq; ad ethiopiam centum & viginti septem satrapas tertio imperij sui
anno: amicos suos & gentes persis subiectas cum ducibus earum magnifice pauit: sicut regem opor
tuit. Qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat: postea gentes ac lega
tos eorum in Susis per septem dies delitijs saginauit. Quorum conuiuium huiusmodi erat instru
C ctum. ¶ Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis vela purpurea super eas exten
dens: vt multa milia discumbentium operirent. Ministrabatur vero poculis aureis & lapidibus pre
ciosis: ad delectationem simul & spectaculis præparatis. Pręcepit itaq; & ministris ne cogerent eos
bibere potionem eis offerentes/ quod apud Persas fieri solet: immo & concederent cuiq; discumbē
tium vt quemadmodum vellet epularetur. Misit autem per omnem prouinciam denuncians vt o
hes. c. 1 pera relinquerent: multisq; diebus pro eius imperio letarentur. ¶ Regina quoq; mulierum con
uiuium in aula collegit. Quam rex prādentibus volens ostendere ad conuiuium iussit accedere: pul
chritudine cunctas mulieres pręcedētem. Quę pro legum persarum custodia prohibentium ab ex
traneis alienas iugales alias coniuges videri: non accessit ad regem. Cumq; sepius eunuchos ad eam
mitteret inuitantes nichilominus suum denegans permāsit aduentum. Vnde rex ira cōmotus soluit
conuiuium. & ad se conuocans septem persas apud quos legum mandata seruātur: accusabat vxorē
dicens qualiter ab ea fuisset contemptus cū sepius ad conuiuium vocaretur. nec semel paruisset Pre
cepit ergo vt pronūciarent contra eum quandam legis definitionem. Tunc vnus ex his nomine no
cheus alias Manucha locutus est dicens nō ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse sed omnibus persis
periculum vitę patientibus: vt turpiter a suis contemnantur vxoribus. Nullo enim iam pudore tene
buntur: exemplo reginę superbiam aduersum te omnium rectorem habentis. Et ideo hortabātur vt
eam quę sic iniuriata fuerat regē maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denuncia

Cirus q̃ dictus est Artaxerses ī biblia est Assuerus mortuo patre xerxe successit in regno sub quo fere deleta est gēs iudeorꝫ.
Cōuiuij Assueri qui hic artaxerses dicit̃ descriptio & magnificentia.
Regina fecit cōuiuiū fœminarꝫ Cōuocata sepius regina vaschi a rege vt ad suū veniat cōuiuiū recusat.

ret quę in reginam decreta sunt. Placuit ergo vt vasti abijceretur & honor eius alie mulieri prębereť. D

Tristemregē de vxoris abiectio, ne amici eiuscō solātur & queri puellas regi faciunt pulcherrias ex quibus pulchriorē accipiat rex vxorē.

¶ At ille amore coniugis detētus: grauiter disiūctionem eius ferebat. Et conciliarij quidem propter legem non poterat tristis tamen in sollicitationibus permanebat. Quem videntes amici nimio mero re cōfectum persuadebanť vt memoriam quidem vxoris & amorem nichil profuturum deponeret: & quereret per vniuersam terram virgines decoras: ex quibus pulchriorem haberet vxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem (alia introducta) & desiderium paulatim a muliere proiecta subtractum ad cohabitantem posse conuerti. Hoc flexus consilio: statim quibusdam iussit de palatio eligere precellentes pulchritudine virgines: & ad se deducere. Hester ca.2.

¶ Congregatis multis puellis puella quedam ambobus orbata parentibus apud auūculum Mardocheum in babilonia nutrita hester noīe omnes pulchritudine superans ad regem adducitur quā rex super ceteras sibi placentem legitime duxit vxorem. Cuius auūculus Mardocheus de babilonia Susim veniens insiūiatores per hester regi prodidit quod rex annalibus scripsit. Capi.x.

Pulchritudo hester mardochei neptis.

Cumvero congregatę multę fuissent inuenta est quedam puella in babilonia ambobus orbata parentibus quę apud auūculum nomine mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu beniamin. Omnesq; primas iudearum hester (hoc enim ei nomē erat) pulchritudine superabat: & gratia vultus sui respiciētium magis delectabat aspectum. Quę tradita cuidam eunucho pro diligētia cuncta: rerum prouidentia fruebatur. Affluentia aromatum odore & largitate vnguentorum quibus corpora vtunť irrigabanť & his fruebantur per menses sex: nūero quadringente. Cūq; putasset virgines per prędictū tempus diligentię satis habuisse: & dignas iam regio factas esse cubiculo per singulos dies ad cōcubitum vnam regi mittebat: qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. ¶ Veniente vero ad eum hester delectatus est in amorem incidens puelle: & legitime eam duxit vxorem: & nuptias celebrauit imperij sui anno duodecimo mense qui diciť adar. Hester ca.2 E

Hester sup ceteras virgines placuit regi quam legitimā duxit vxorem.

¶ Destinauit autē per omnes gentes eos (qui aggari dicuntur) pręcipiens eis ꝑ suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem persas & primos gentium pascebat per totum mensem: pro nuptijs suis. Quam cū introduxisset ad aulam: corona eam induit. habitauitq; cum eo hester minime ei procedēs ex qua esset natione. Trāsiens autem & auūculus eius a babilone ad persicā susim & habitans illic singulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuersaretur quam tanq̄ filiam diligebat.

Mardocheus de babilone Susim venit

¶ Cumq; legem rex posuisset vt nemo familiarium ad eum non vocatus accederet. cum super soliū sederet sedebat itaq; etiam ipse rex virgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare voluisset horum qui non vocati venirēt porrigebat ei: & cum tetigisset vitabat periculum mortis. De his quidem a nobis sufficienter dictum est. ¶ Interiecto vero tempore insidiātibus regi bagatho alias bargatha & theodesto bargani eunuchus seruus alterius eunuchorum genere iudeus cum intellexisset isidias regine auunculo indicauit. Mardocheus autem per hester manifestans insidiatores prodidit regi. Rex vero turbatus veritatem inueniens eunuchos quidem crucifixit: mardocheo autem tunc nichil pręstitit q̄uis salutis eius nuncius extitisset nomen tamē eius annalibus monimentis inseri pręcepit: & in palatio eum permanere vt amicus regis necessarius existeret. Hester ca.

Mardocheus ꝑ hester insidiatores regi ꝓdidit quod rex annalibus scripsit.

¶ Amā apud regem exaltatum oibus adorantibus mardocheus contemnebat vnde contra eū omnesq; iudeos odium exercens Aman eos regi accusat genus eorum deleri ꝓcurans & mandatū regium pro ipsis extimādis vbiq; fecit publicare. Quod cognoscens Mardocheus rupta veste cinere ꝑfusus ciuitatem circuiens cum clamore lamentabať. Quod cum regimen fuisset nūciatum ad Mardocheū mittens querit tristicię causam. Qua cognita hester Mardocheum inuitare Iudeos ad ieiunium triduum mouet & se similiter facere promittit atq; pręter legem adire regem etiam si mori debeat. F

Capitulum.xj. Hester ca.3

Amā exaltatus apud regē ab oibus adorabatur excepto mardocheo inde cōtra eū idignatus & cōtra oēs Iudeos odiū exercuit Accusat Aman Iudeos regi eorū genus deleri procurat.

Quo tempore aman amadachi filium genere amalechitam ad regem introeūtem: peregrini & persę salutabant. Nam adhuc honorem rex ei ab omibus iusserat exhiberi. Mardocheū vero propter sapientiam & patrias leges non adorantem aman custodiri fecit: & interrogauit eum ex quo esset genere. Audiens autem iudeum esse indignatus dixit. Omnes liberi persę me adorant: hic seruus existens hoc facere dedignatur. Et punire mardocheum volens: ipsum quidem a regs ad tormentum petere paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam vna perimere: nam iudeos satis in odio habebat quoniā amalechitarum genus e quibus ipse fuerat. ab ipsis omne perierat. ¶ Adiens ergo regem accusabat iudeos dicens gētem esse malignam dispersam per vniuersum orbem quę non eius seruiret imperio. nec mixtam: nec alię genti coadunatam nec eandē cum ceteris religionem colentem: quę nec legibus similibus inquit vtitur: & inimica moribus & professionibus tui populi. & hominibus cunctis existit. Sed si vis aliquod subiectis beneficium commēdare iube radicitus eam perire. nec aliquas eius permanere reliquias: nec aliquos eorum ad seruitutē

aut ad captiuitatem seruari. Verumtamen vt nullum patiaris damnū: tributa eorum de propria sub/
A stātia ipse me prębere polliceor quadraginta milia talenta pecuniarum:vbicūq; pręceperis. Has au/
Hester ca.3 tem pecunias libenter offero:si placatum ab his malis tuum fuerit imperium. ¶ Postq̄ aman hęc in/
timauit:rex ei & pecunias & homines donauit:quicquid de illis vellet efficere. Desiderio autem ade Amā mādat vbiq; iudeos pimi pmittēte rege.
pto aman statim mandat tanq̄ a rege per omnes gentes pręcepta:hunc modum cōtinentia. Rex ma
ximus artaxerses ab india vsq; ethiopiam centum vigintiseptem prouinciarum principibus & iudi
cibus qui eius imperio subiecti sunt/saltem dicit. Cum pluribus gentibus imperarem & vniuersum Mandatū regiū pro exterminādis iudeis.
orbē meę subiugassem ditioni voluit nequaq̄ abuti potentię magnitudine sed clementia & leuitate
gubernare subiectos:vt absq; vllo timore vitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace
fruerent. Querente autem me a consiliarijs meis quomō hoc posset impleri:vnus qui sapientia ac fi
de cęteros pręcellebat & erat secundus post regem aman nomine indicauit michi in toto orbe terra
rum dispersum esse populum qui non nastris vteretur legibus: & contra omnium gentiū faciens cō/
suetudinem regum iussa contemneret:& vniuersarum concordiam nationum sua dissentione viola
ret. Quod cum didicissemus videntes vnam gentem rebellem aduersus omne hominum genus per
uersis vti legibus nostrisq; iussionibus contra ire & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem
atq; concordiam: iussimus vt quoscunq; aman qui in omnibus prouincijs prępositus est & secundus
meus pater monstrauerit cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis nullusq; eorum mise
hes.c.3 reatur quartadecima die duodecimi mēsis adar anni pręsentis:vt nefarij humines vno die ad iferos
descendentes reddant pacem imperio nostro quam turbauerunt. ¶ Hoc per ciuitates & prouincias
Hester ca.4 veniente pręcepto: omnes ad interitum iudeorum constituta die parabantur. quod etiam in Susis Cognoscēs Mardocheus regis edictū cinere pfusus rupta veste ciuitatē circuiēs cū clamore lamentabat. &c.
pponebatur. Rex vero & aman epulatiōibus vacabāt:ciuitas vero turbabatur. ¶ Quod mardoche/
us cognoscens vestem rupit & sacco indutus cinereq; perfusus ciuitatem circuibat:clamans interimi
gentem quę nihil peccauit. Et hęc dicens ad aulam puenit & ante ipsam stetit. Nam minime licebat
ei ingredi tali circumamicto habitu. Idem etiam omnes iudei fecerūt per ciuitates quibus de hoc lit
terę proponebantur:lugentes & plangentes nunciatas sibi calamitates. ¶ Cum vero cuidam regine
nunciasset mardocheum in tam misero habitu ante aulam stātem audito sermone turbata:misit qui
B eius vestimentum mutarent. Quo nolente sacco exui quia nōdum erat malum finitum pro quo sac
cum induerat vocans assistentem eunuchum achrateon al's Athach ad mardocheum destinauit in/
terrogans quid ei tristitię contigisset:quod hunc habitum nec ea petente deponeret. Tūc mardoche
us indicauit eunucho causam & litteras contra iudeos per omnes prouincias sub lege cōstitutas trās
missas/ & promissionem pecuniarū per quam a rege perditionem gentis comparauerat aman. Ha/
rum etiam exemplū ad hester tradidit reportandum quę propositę in susis fuerant:mādans ei qua/
tenus de his regi supplicaret:nec recusaret pro salute gētis habitum humilem accipere. per quem re/
gi ostēderet periculum iudeis imminere. Aman inquit qui secundum honorem post regem obtinet
Hester ca.4 accusando iudeos regē aduersum eos incendit. ¶ Hęc cum regina cognouisset rursus mittit ad mar Hester iterū ad mardocheū mittēs se excusat.
docheū dicens q̄ a rege non esset vocitata:& si quis ad eum non vocatus intraret moreretur:nisi vo
lens seruare quendam porrigeret ei auream virgam. Nam inuocato & ad eum intranti si hoc rex fe/
cerit hic solus non interimit. sed veniam accipiens liberat. Mardocheus vero hęc verba deportante
sibi ab hester eunucho renunciare pręcepit non suę saluti pręuidere sed totius gentis periculum am
C mouere. Nam si nunc ipsa inquit contempserit adiutorem quidem genti deum omnibus modis fu/
Hester ca.4 turum:ipsam vero & paternam eius domum ab illis quos contempserit perituram. ¶ Hester autem Hester monet Marducheū iudeos iuitare ad ieiuniū triduū se simil'r facere pmittit & pter legē etiam mori oporteret adire regē non recusare.
denunciauit mardocheo per eundem ministrum vt pergens ad susis constitutos illic iudeos ad con
cionem congregaret:& ieiunare cunctos triduo pro ipsa pręciperet. Quod & ipsa cum suis agens an
cillis:pmisit se pręter legem adire regem:& si mori oporteret non recusaret. Mardocheus autem se/
cundum hester mandata populum fecit ieiunare: deumq; suum petere vt nec eam nec gentem eius
peritura cōtemneret:sed vt a seculis ante prouidit & peccātiveniam concessit & nunc a denūciato du
dum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur sine gloria deperire cum
& ipse dominus nosset causam furoris aman quod eum nō salutabat. Neq; enim inquit honorē quē
tibi domino offerebam hunc illi quoq; patiebar offerre. Ideoq; iratus contra eos qui tuas leges non
trāsgrediuntur:talia machinatus est. Easdem etiam vulgus voces emittebat:petens deum prouidere
suę saluti:cūctosq; israelitas per omnem liberare terram a futura calamitate. Nam iam prę oculis eam
sperabant:& simul habebāt. Rogabat etiam hester deum patria se lege psternens in terra:lugubriq;
veste circumamicta. Cibum autem & potum omniaq; suauia renuebat per tres dies deum petens vt
adiuuaret eam quatenus regi videretur supplicans suauis eloquio specieq; pulcherrima vt ex vtroq;
sustentata & ipsa piculū euitaret. & genti suę salutem acquireret:in amā quoq; regis odium cōcitaret.

❡Heſter(lugubri depoſita veſte) regali ornata habitu ad regem cum timore veniens (cum eam rex aſperius iracundo vultu reſpiceret debilitatis membris)ſup ancillas collapſa eſt quã cõſolatur rex ab ea pellens timorem. Illa vero reſpirans ad conuiuium regem cũ Aman ad ſe venire ſupplicat: qđ annuit rex & cum eſſet inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet. Et illa in poſterum diem ſe ſuum conſilium permiſit ſi rurſus ad conuiuium cum Aman veniret. Quod(annuente rege) Aman egreſſus gaudẽs ꝙ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari. Et videns in aula mardocheũ nimis indignatus eſt & ingreſſus vxorem & amicos vocauit quibus & honorem(quo frueretur apud regem)expoſuit. ſed & ubi non placere videre Mardocheũ. Cui vxor lignum cõſuluit parare & Mardocheum a rege petere crucifigendum. Cuius conſilium laudans pręcepit famulis paratum lignum in atio conſtituere quod ad pœnam mardochei ſeruarent. D

Capitulum.xij.

Heſter ca.5.

Heſter regali ornata habitu ad regẽ cũ timore veniẽs cũ eã aſperius rex iracũdo vultu reſpiceret mẽbris debilitatis ſup ancillas collapſa ẽ. Cõſolat̃ rex vxorẽ heſter pellẽs ab ea timorẽ.

Sic deum per tres dies deprecans lugubrem veſtem depoſuit: & habitu mutato ornata ſicut oportebat reginam ibat cum duabus ancillis quarum vna leuiter eam incumbentem ſuſtinebat: altera vero ſequens longitudinem veſtis vſq; ad terram profuſam ſummis digitis deportabat. Quę ita facie rubore piena verecundum ac modeſtum habens decorem: adibat regem etiam cum timore. Cum vero ad faciem eius ſedentis in ſolio deueniſſet & vidiſſet eum circũdatum ornatumq;: qui ex varia veſte vel auro ac lapidibus pręcioſis valde fulgebat: terribiliorẽ eum magis propter hęc intuebatur. Cumq; & ille aſperius eam vultuq; iracundo aſpiceret membrorũ eam debilitas compręhendit: & ſuper ancillas quę prope latera eius erant repente collapſa eſt. ❡Rex autem volũtate dei arbitror mentem mutauit: & timens ne quid mali vxor eius timore pateretur ſurrexit a ſella: ſuoq; eam gremio colligens fouebat & oſculabatur: blandeq; loquebatur. cõfidere eam petens ne aliquid metueret: quod ad eum non vocata veniſſet. Nam legem iſtam propter ſubiectos eſſe poſitam: ipſam autem ſimiliter cum eo regnãtem omnem habere licentiam. Hęc dicens ſceptrumq; in manu eius ponens: virgam ſuper ceruicem eius tetendit propter legem liberans eam a mortis diſcrimine. ❡Illa vero reſpirans: domine inquit non habeo facultatem explanandi quę michi ſubito cõtigerunt. Nam vt te vidi maximum & pulchrum atq; terribilem: ſtatim ſpiritus meus receſſit: & a mea anima ſum relicta. Vix illa cum debilitate hęc loquente: etiam regem anxietas habuit. Deinde confidere melioraq; ſperare: heſter inuitabat. Nam medium ei regnum ſe concedere ſi hoc peteret ꝑmittebat. E

Heſter regẽ ad cõuiuiũ cum Aman iuitat.

❡Heſter vero ad cõuiuium eum cum aman amico ad ſe venire ſupplicabat. paraſſe ei cœnam ſe dicens. Cumq; annuiſſet & aduenıſſet. inter poculorum leticiam iuſſit rex heſter aperire quid vellet. Nichil enim ſe negaturum eſſe promiſit. etiam ſi mediam partem regni poſcere voluiſſet. Tum illa in poſterum diem explanaturam ſe ſuum conſilium promiſit. ſi rurſus ad cõuiuiũ cum aman veniret. Cumq; rex promiſiſſet. aman ęgreſſus eſt gaudens ꝙ ſolus apud heſter cum rege meruit epulari: dum nullus alius talem honorem potuit adipiſci. Videns vero in aula mardocheũ: nimis indignatus eſt ꝙ non aliquã ab eo venerationẽ ſibimet exhiberi ſenſiſſet. Tunc ingreſſus ad ſemetipſum. vxorẽ zaraſan cum amicis vocauit. Quibus pręſentibus & honorem expoſuit quo frueretur non apud regẽ tantũ ſed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accerſitus eſſet & in poſterũ diem rurſus inuitaretur. Dicebat autem non ei placuiſſe ꝙ mardocheũ videret in aula iudeum. ❡Cui reſpondit vxor ſua zaraſa. Iube lignum ſecari cubitorum quinquaginta & mane pete a rege Mardocheum crucifigendum. Cuius conſilium laudans: pręcepit famulis lignum paratum in atrio conſtituere: quod ad pœnam mardochei ſeruarent.

Amã qui letus de cõuiuio exierat viſo mardocheo ĩdignatus eſt.

Aman pro Mardocheo cõſulente vxore crucẽ iuſſit parari.

❡Aſſuerus cum dormire non valeret annales coram ſe iuſſit aſportari legendum: & inuento Mardocheo qui regem ab inſidiatoribus pręſeruauit nulla habita remuneratione vocato Aman qui pręter ſolitam horam petiturus Mardochei mortem maturius proceſſerat/petit rex conſilium de honorãdo ſecundum regis magnificentiam quodam valde regi chariſſimo. Aman vero putans conſilium quod daret pro ſe futurum optimam dedit ſententiam dicens dignum eſſe dilectum hominem glorię meritis honorare & eum ſuper regis equũ regia veſte indutum aurea torque ornatum & vnum ex regis neceſſarijs amicis procedere per totam ciuitatem clamantẽ Sic honorabitur quęcunq; voluit rex honorare. Quo accepto cõſilio iuſſit rex Aman vt Mardocheũ ſibi chariſſimũ ſic honoret Qui meſticia percuſſus & mente confuſus exiuit equũ ſedente mardocheo purpura regali veſtito & torquę ornato ducens circuit ciuitatem pręcente Aman & pędicãte ꝙ huiuſmodi fruitur bonis quem rex amauerit. Quo facto Mardocheus ad regem ingreditur Aman autẽ confuſus cum lachrymis ad vxorem in domum reuertitur. F

Capi.xiij.

Heſter ca.6

Rex dormire nõ valẽs ãnales corã ſe iuſſit aſportare legendos.

Deus autem ſpem malignam aman deridebat: & accidentia pręuidẽs de futuris delectabatur. Nam regi ſomnium per illam noctem abſtulit: qui nolens in ocio vigilias perdere ſed ad gubernationem ſui principatus eas habere: ſcribam iuſſit ferẽtem prędeceſſorum ſuo-

rum & factorum suorum monimenta relegere. Cumq; detulisset & recenseret: inuentus est enim qui-
A dam qui pro virtute sua precium acceperat agros cuius & nomen signatũ erat: alter vero pro fide do
natione impetrauerat. Post hec legendo venit ad gabetheũ alias bagathã & theodestũ eunuchos i-
sidiatores regis quos mardocheus indicauerat. Et cũ hoc tñ scriba ꝓnunciasset. & ad alterius transis
set actus rex eum detinuit: cõsulens si quid ei ꝓ remuneratione datũ scriptum haberet. Scriba respõ
dit. Nichil. Tunc rex iussit eum tacere. Et interrogabat eos (quibus hoc pmissum fuerat) que sit hora
noctis. Audiens aũt iam delucescere: precepit vt quem inuenirent amicoꝝ ante aulam presentem nũ
ciarent. Euenit autem aman inueniri. Nam preter solitã horam maturius processerat: petiturus mor
tem mardochei. Cumq; serui renũciassent aman ante edem stare precepit eum vocari. ¶ Cumq; in-
trasset: amicum te inquit sciens solum fidem peto vt cõsilium michi prebeas quemadmodũ debeam
secundũ meam magnificentiã honorare quedam michi valde charissimum. Aman vero putans cõsi
lium quod dedisset hoc pro se futurũ: nam amari se solum a rege credebat: quam estimauit optimam
esse sententiã regi declarauit & dixit. Si vis quem dicis hominẽ dilectum glorie meritis honorare: fac
eum super equum ꝓcedere tua veste indutum & torquẽ auream habere. & precedere vnum ex tuis
necessariis amicis clamantem per totam ciuitatem quod tale beneficium merebitur: quem rex hono
rificare voluerit. Igitur aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se venturam talia persuasit. Rex ve
ro delectatus hac motione vade ait habes equum & stolam & torquem require mardocheũ iudeum
& his illum induens antecede equum eius. Nam tu inquit amicus es michi pre cunctis. Ergo perfice
cõsilium. cuius vtilis suasor extitisti. Et hec ei a nobis donenť: quia meam animã liberauit. ¶ Postq̃
hec pret er omnẽ spem audiuit mẽte cõfusus & mesticia ꝑcussus exiuit equum ducens cũ purpura &
auro. Et mardocheũ reperiens ante aulam sacco indutũ iussit eum exutũ purpura circũdari. Tunc il-
le nesciens veritatem sed deludi se putans pessime inqt oĩm hoĩm ita calamitatẽ nostram derides. Vt
vero certe cognouit ꝙ rex ei hunc honorẽ donauerit pro salute quam illi prebuerat insidiatores eu-
nuchos redarguens purpura induiť quam rex sepe vestitus degebat & torque verticẽ circũdatus &
B super equũ sedens totam circuibat ciuitatẽ precedẽte aman & predicante ꝙ huiusmodi fruiť donis
quẽ rex amauerit & dignũ honore ꝓbauerit. ¶ Cumq; totam circuisset ciuitatẽ mardocheus ingredi
tur ad regẽ: amã autem ex cõfusione a se recedẽs cum lachrymis vxori & amicis que cõtigerant indi
cauit. Illi vero nequaq̃ puniri posse mardocheũ dicebant: deũ enim esse cum ipso credebant.
¶ Aman ad coenam cum rege inuitato hester pro iudeorum liberatione regem deprecatur Aman
manifeste accusans quo rex turbatus ortum exiuit a conuiuio &; redeunte ipso Aman super lectum
procidentem inueniẽs reginam deprecantem huiusmodi visu magis incitatus quia vxori violẽtiam
facere conaretur ipsum in cruce quam mardocheo parauerat. Sabucada eunucho hoc manifestante
statim iussit suspẽsum interimi possessionemq; cuius Mardocheus habuit loco eius regi seruiens. Et sic
hester Iudeorum liberationem mandato regio vbiq; promulgato obtinuit. Et diem qua Aman Iude
os perdere statuerat: precepit rex solemnizari poenam indicens trãsgressoribus. Sicq; maxima fuit iu-
deorum leticia pro Mardochei promotione qui permittente rege inimicos suos interfecerunt.

Mardocheus in historiis regis inueniť q regẽ ab isidiatoribus ꝑseruauerat.

Cõsilium Amã de honorãdo amico regis secũdũ regiã magnificentiã.

Aman mẽte cõfusus Mardocheum purpura circũdatũ cogiť per vrbẽ deducere.

Reuertẽte Mardocheo ad regẽ Amã cõfusus lugens in domum reuertiť.

C

Capitulum. xiiij.

D Vmq; hec loquerentur adinuicem. venerunt hester eunuchi Aman vrgentes ad coenam.
¶ Sabuchadas vero vnus ex eunuchis videns crucem fixam in domo aman quam mar-
docheo parauerat cõsuluit aliquem seruorũ cuius causa eam parasset. Et audiens ꝙ auũ-
culum regine amana rege petiturus erat ad poenam tunc quidem tacuit. ¶ Cumq; rex vna cum amã
Hester ca. 7 epulatus interrogaret reginam vt diceret quam vellet ab eo donationem impetere completurũ eum
eius desiderium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur periculo & ꝙ tradita fuisset ad ꝑ-
ditionem cum sua gente ideoq; ad eum sermones facere decreuisset. Neq; enim molestum sibi dice-
bat si amaram eis seruitutem imponeret: paruum enim ei hoc esse malum sed supplicabat hec amo-
ueri. Itaq; interrogante rege a quo hec sanccita fuissent: accusabat iam manifeste aman: & maliuolum
contra eos existentem has militum insidias vrgebat. Tunc rex ad hoc turbatus: a conuiuio ad ortum
regreditur. Hester vero reginam aman petere coepit. & veniam pro peccatis exposcere. Nam intelle-
xerat. in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidens reginam peteret: superuenit rex & hu
iusmodi visu magis incitatus dixit. Pessime oĩm: vxori mee etiã violentiã irrogare conaris. Ad quod
aman obstupuit & nichil potuit respondere. ¶ Tunc sabuchadas al's Arbona eunuchus coepit aman
accusare: quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem mardochei. Nam hoc
illi interroganti seruus indicauerat. cũ ad ipsum inuitaturus eum ad coenam venisset. Crucem autem
dicebat esse altitudine cubitorum quinquaginta. Quod rex audiens in illa eum poena tradere decre-
uit: quam contra mardocheum ipse tractauerat. statimq; iussit cruce suspensum interimi. ¶ Vnde mi

Aman ad coenã inuitatur.

Hester ꝓ liberatione iudeoꝝ regem depcatur Aman manifeste accusans.

Sabucadas Amã accusãte qa crucẽ ꝓ mardocheo parauerat rex eum suspendi in ea iussit & interimi.

chi cōtigit mirari nomē dei. & sapientiā & iusticiā eius agnoscere q̄ nō solum maliuolētiā amā puni D
uit sed q̄ excogitata cōtra alium tormēta in eum conuertit. & ceteros hoc sentire permisit qm̄ qui cō

Mardocheus amā possessionē habuit: & loco eius regi seruiuit.

tra alium quēdam molestus fuerit. hęc in se primum parata cognoscat. ¶ Itaq; amā honore (quē a re Hes
ge acceperat) supra modum abusus. huiusmodi cruce confixus est. ¶ Rex autem substantiam eius re ca.8
gine donauit & mardocheum aduocans dedit ei anulum quem aman ipse pręstiterat. Nam iam he
ster ad noticiam eius perduxerat cognationē: quam ad illum habebat. Donauit vero & regina mar-
docheo aman possessionem & supplicauit regi liberari a mortis metu gentem iudeorum: certa ei faci

Hester Iudeorū liberationē obtinuit regio mandato &c.

ens quę per vniuersas ꝓuincias scripsisset aman filius amadathi. Nā gente sua perempta nullatenus
se vitam posse tollerare dicebat. Cui rex promisit nichil eam frustra petere: nec studio eius aliquid cō
trarium prouenire. Vnde pręcepit vt scriberet quę vellet de iudeis nomine regio signaretq; eius sigil
lo: & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio mi-

Exemplū regię epistolę.

nime sanctiōibus obuiabat. Scribas ergo regales vocans iussit scribere gentibus & primatibus & ma
gistratibus pro iudeis ab india vsq; ad ethiopiam: centum viginti & septem prouinciarum. ¶ Episto
lę autem hunc modum continebant: Rex magnus artaxerses ab india vsq; ad ethiopiam centum vi
ginti & septem prouinciarum ducibus ac princpibus qui nostrę obediunt ditioni: salutem dicit. Mul
ti bonitate principum & honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiā: & non solum subiectos
regibus nituntur opprimere: sed datam sibi gloriam non ferentes: in eos (qui dederunt) moliuntur in
sidias agitare. Nec contenti sunt gratias non agere beneficij ꝓ humanitatis in se iura violare: sed dei Hes
quoq; cuncta cernentis arbitrantur se fugere posse sententiam. Et intantū vesanię ꝓruperunt vt eos ca.8
qui credita sibi officia diligenter obseruant & ita cuncta agunt vt omnium laude sint digni menda-
ciorum funiculis conētur subuertere dum aures principum simplices & ex sua natura alios existimā

Nota ꝓ regimine principū; qui sepe ab adulatoribus fallunt.

tes callida fraude subuertunt. Quę res & ex veteribus probatur hystorijs & ex his quę gerunt quoti-
die: quomodo malis quibusdam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est
paci omnium prouinciarum nec putare debetis si diuersa iubeamus ex animi nostri venire leuitate:
sed pro qualitate & necessitate temporum vt reipublice poscit vtilitas sententiam ferre. Et vt mani-
festius qd dicimus intelligatis amā filius amadathi & animo & gente macedo alienusq; a persarum
gente sua crudelitate pietatem nostram cōmaculans peregrinus a nobis susceptus est & tantam in se E

Ingratitudo Aman.

expertus humanitatē vt pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regē secundus. Qui
in tantum arrogātię tumore subleuatus est: vt regno nos niteretur priuare & spiritu. Nam mardoche
um cuius fide & beneficijs viuimus & consortem regni nostri hester cum omni gente sua nouis qui
busdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem hoc cogitans vt illis interfectis insidiaret no-
strę sollicitudini. & regnum persarum transferret in macedones. Nos autem a pessimo mortalium iu-
deos neci destinatos in nulla penitus culpa reperimus: sed econtrario iustis vtentes legibus & filios
altissimi & maximi sempq; viuentis dei cuius beneficio & patribus nostris & nobis regnū est traditū
& vsq; hodie custoditur. Vnde & eas litteras quas sub nomine nostro ille direxerat sciatis esse irritas:
ꝓ quo scelere añ portas huius vrbis id est Susis & ipse qui machinatus est & omis cognatio eius pen
det in patibulis nō nobis sed deo reddente ei quod meruit. Hoc autē edictum quod nunc mittimus
in cunctis vrbibus proponat vt liceat iudeis vti legibus suis. Quibus debetis esse āminiculo vt eos q̄ F
se ad necem eorum parauerant possint interficere: terdecima die mensis duodecimi qui vocat adar Hes

Dié (qua Aman statuerat Iudeos pire, rex pcipit solēnisari: & pœnā indicit renuētibus.

¶ Hanc enim diem omnipotēs deus meroris & luctus eis vertit in gaudium. Vnde & nos inter cetę- c.8
ros festos dies hanc habetote diem: & celebrate eam cum omni leticia vt in posterum cognoscāt om
nes qui fideliter persis obediūt dignam pro fide recipere mercedem qui autem isidiantur regno eo
rum perire pro scelere. Omnis autem prouincia & ciuitas q̄ noluerit solēnitatis esse particeps gladio
& igne depereat & sic deleatur vt non solum hominibus sed etiam bestijs in via sit in sempiternum. Hes
pro exemplo contemptus & inobedientię. ¶ Igitur equites epistolas deportantes exierunt: & viam ca.8

Gaudium & leticia Iudeorum de promotione Mardochei.

ꝓpositam peragebant. Mardocheus vero regia indutus stola & corona aurea. & torquę processit or-
natus. Quem videntes ita honorificatum a rege iudei in susis habitantes cōmunem existimauerunt
fœlicitatem eius. Pręterea gaudium & salutare lumen propositis regalibus sanctiōibus per ciuitates
& prouincias iudeos circundedit: ita vt etiam multi gentes propter timorem iudeorum perterrentur Hes
libertatem ex periculo eorum comparatā inspicientes. ¶ Nam duodecimi mensis tertiodecimo die
(qui apud iudeos adar. apud macedones distris alias distrios vocatur) portitores regalium litterarum
nūciabant: quemadmodum deberent die quo ipsis periculum imminebat inimicos cōsumere. Tunc
pręsides satraparum & tyranni & reges & scribe summū iudeis reddebant honorem quoniam timor
mardochei eos ad temperantiam coaceruabat. ¶ Postq̄ edictum regis per omnes ꝓuincias lectum
est: in Susis iudei inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate nume

rum hester nunciasset & in prouincia quod factum fuisset ambigeret si quid amplius vellet interroga
A uit eam. Illa petiuit eum vt preciperet iudeis & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos su-
os & vt decem filij aman crucifigerentur. Quod quidem iudeis rex concessit:nequaq̃ volens resiste-
re hester. ¶ Iudei vero parati quartadecima die distris mensis occiderunt rursus aduersariorũ treccẽ-
tos:& nichil penitus possessiones eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciui-
tates a iudeis septuaginta septem milia inimicorum: quos strauerũt decima die mẽsis quem festum
celebrauerũt. ¶ Similiter autem iudei in susis collecti: die quartadecima & quintadecima eiusdẽ mẽ
sis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum iudei hos celebrant dies: particulas de cõui
uijs inuicẽ sibi mittentes. ¶ Scripsit etiam mardocheus omnibus sub imperio artarxerxe de gẽtibus
iudeis quatenus duos obseruarent dies semper eos celebrantes & nepotibus traderent per om̃ia tẽ-
pora:celebrandos ne aliquando obliuioni traderent̃ quod in his ab aman fuerant perituri:iustũq; es-
se cũuitassent periculum & inimicos punissent honorare eos:gratias offerentes deo. Vnde predictos
dies iudei celebrant. appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus & clarissimus erat
apud regem. principatumq; eius regebat & potiebatur conuersatione cum regina. Tunc iudei super
omnes libertatis licẽtia fruebantur. ¶ Hec quidem sub imperio artarxersis gesta sunt.

Decẽ filij aman petente hester cruci affiguntur Iudeorũ inimici occisi sunt p̃ p̃uinciã p̃mittẽte rege.

Dies festi iudeorũ quos Mardocheus precepit obseruari.

Sequentia huius vndecimi libri non habentur in biblia sed pro parte in historia scolastica conti-
nent̃ in historia lib. de Hester.

¶ Iohanne sacerdote fratrem in templo occidente iudei (tẽplo violato) per vagosum Artarxersis qui
ochus dictus est principe in seruitute rediguntur. Succedente Iaddo iohanni in sacerdotio Manas-
ses Isacham alienigenam duxit vxorem vñ iudei indignari eo scilicet tp̃e quo Alexander patre phi-
lippo a parsaniado interempto regnũ suscepit dari principes deuincẽs manassem sacerdotij esse par
ticipem & alienẽ vxori cohabitantem eam iubebant abijcere. Sed eius socer Sanaballach sacerdotij
principatum & templum iu monte Garazim promittit edificaturum. Capi. xiiij.

Histo. sco. c. 2 D Efuncto autem elyasib principe sacerdotum. iuda filius eius principatum sacerdota
lem suscepit. Defuncto autem & hoc iohannes filius eius honorẽ suscepit. Porro va-
B gosus dux alterius artarxerxe templum violauit & tributa iudeis imposuit. Nec prius
dimisit quotidianas offerre hostias :q̃ pro vno quoq; anno vectigal exigeret: drag-
mas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit. Frater erat iohannis
iesus cui vagosus amicus existens promisit sacerdotij principatum dare. Qua cõfi-
dentia iesus altercatus in templo aduersus iohannem incitauit fratrem vt eum interficeret & perime
ret ausus tantum in templo facinus in fratrem committere:quod nunq̃ apud hebreos nec apud gre-
cos nec apd̃ barbaros ita crudeliter vel scelerate factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit: sed
populum propter hanc causam & seruitutem redegit & templum violari a persis permisit dicẽte va
goso. Ausi estis homicidium in vestro templo cõmittere:Ego perempto in templo mundior sum. Et
hec faciens verba in templũ ingressus est. Hac igitur vsus occasione vagosus annis septem pro nece
iesu eos puniuit. ¶ Finiente vero vitam iohanne succedit principatui sacerdotũ filius eius iaddus.
C Erat autem huic frater manasses nomie:cui sanabalach missus a dario ad samariã satrapa genere cu
theus ex quibus & samarite descẽdunt. audiens esse clarã ciuitatem hierosolimã & reges eius multa
assyrijs & habitatoribus humilis syrie pericula fecisse. libẽter copulauit suam filiam noĩe Isacha arbi-
Histo. tus per affinitatẽ obsidere ei futuram ad fidẽ gentis iudeorũ. ¶ Per idem tẽpus & philippus rex ma-
sco. ca. cedonũ i egeis a pausania filio ceraste genus ab oreste trahente: insidias passus perimit̃. Succedens
4 vero filius eius alexander imperio trãsijt hellespõtum & duces dari deuicit super gratianicũ flumen
confligens cũ eis. Cumq; p̃cucurrisset lidiam & ioniam captiuasset phrigiãq; predasset ad loca pam-
philie peruenit vt alibi explanatũ est. ¶ Hierosolimorũ vero seniores indignabant̃ q̃ principes sacer
dotũ iaddi frater manasses alienigene cohabitans vxori sacerdotij particeps existebat. Arbitrantur
enim hoc cõnubium fieri occasionis prestande volentibus legem transgredi pro vxorum copulatio-
nibus quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priorem ciuitatis captiui
tatem per hec cõiugia mala putabant q̃ multi in his peccassent dum non vxores prouinciales duce
rent. Iubebant ergo manassem disiungi ab vxore:aut non introire sacrariũ. Principes quoq; sacerdo-
tum cũ populo hoc idigne ferebant. ¶ Manasses autem prohibitus a fratre ad altare accedere ad so-
cerum sanaballã peruenit amare se dicens filiam eius Isacha: sacerdotalem vero honorem maximũ
esse apud gentem & ciuitatẽ & genus iudeorũ:nec velle propter huiusmodi cõiugium sacerdotij pri
uari iure. Itaq; sanabalach non ei solum sacerdotum. sed etiam principatum sacerdotij & potentiam

Vagosus princeps artarxersis qui & Ochus dictus est templũ violauit iudeis tributa ĩpones.

Iadus succedit iohanni in sacer dotio.

Manasses Isachã alienigenã duxit vxorem.

Philippo macedonum rege a pausania dolo pempto succedens Alexãder regno darij principes deuicit.

Manasse se p̃hibitũ ab altari cõquerente p̃pter vxorẽ socer eius ei sacerdotij pricipatũ & tẽplũ in monte Garazin p̃mittit edificaturũ.

ac honorem omniũ locorum sibi subiectorum dare promisit.volens suam apud eum filiam suam per D
manere. Dicebat etiam templum ei edificare instar hierosolimorũ super montem garizim qui altior
omnibus montibus samarię apparebat sed hoc facere cum regis darij sententia. His promissionibus
eleuatus manasses permansit apud sanaballach principatum sacerdotij arbitratus se accepturum da
rio cõferente. Nam iam sanaballach vergebat in senium. Adissam quidam qui mediterraneus est ty-
riorum vicus validissimus galileis semper erat exosus: & hostiliter in eos animatus: tam habitatorum
multitudine q̃ sui munitione agens inimicitias satis israelitis multis vero sacerdotibus & israelitis hu
iusmodi sibi iunctis vxoribus nõ parua seditio hierosolimitas habebat: dum plures ad manassem trã
sirent quibus sanaballach pecunias ministrabat. & terram colendam habitationẽq; deputabat: om-
nibus modis genero suo cõcordans.

¶ Darius (arma ipso contra Alexandrum parante) victus fugit ad persas captis matre & vxore
ab Alexandro qui subiugata Sidone ad principem sacerdotum litteras mittens auxilium petit ab eo
quo excusante (quia fidei dario dederat sacramenta) minatur ei bellum Ad quem Sanaballach socer
Manasse cum octo milibus virorum veniens (desperato dario) amicitiam procurat. Qui annuẽte A-
lexandro templum edificauit. & manassem ibi sacerdotum principem constituit: & paulopost mor-
tuus est.

Capitulum.xv.

Darius cõtra Alexãdũ arma parat.

Eodem tempore darius audiens alexandrum hellespontum transisse: satrapasq; suos
super grannicum fluuium pugnauisse. & vlterius accessisse: delectorum equitum & pe
ditum colligens exercitum occurrere statuit macedonibus priusq̃ omnem percurren
tes asyam deuastarent. Transiens ergo fluuium eufratem & montem cicilię taurum
hostes in cicilia ipse sustinebat: illic eos sperans expugnare. ¶ Tunc sanaballach pro
pter discessum darij gauisus illico dicebat manassem ꝓmissa complere: dario post ca-
ptiuitatem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tãtum sed etiam omnes asyam habitantes:

Victus Darius captis matre & vxore fugit ad ꝑsas.

Alexander subiugata Sidone ad sacerdotũ iudeorũ principẽ mittens lr̃as auxiliũ ab eo petit quo excusante quia dario fidei sacramẽta dederat minatˀ alexãder bellũ.

nec ad manum belli macedones cum persis propter multitudinem esse venturos. Aliter vero q̃ spe- E
rabatur euenit. Nam congressus cum macedonibus rex & victus multamq; partem perdens exerci-
tus. & captis matre pariter & vxore simul & filijs ad persas fugiens remeauit. ¶ Alexãder autem ad
syriam veniens damascum cœpit: & subiugata sydone tyrum obsidebat. Litteras vero ad principem
sacerdotũ iudeorum misit inuitans eum auxilium sibi mittere & venalia exercitui pręparare. & quã-
ta prius dario cõferebat ei prębere. eumq; inuitauit amicitiam macedonũ eligere: ne in posterũ pœ-
niteret. Cumq; princeps sacerdotũ litterarum portitoribus sacramenta dario se dedisse vt nequaq̃ cõ
tra eum arma portaret: nec posse viuente dario constituta transcendere: alexander incitatus tyrum
quidem relinquere non decreuit. paulopost capi futuram. Qua victa: minabatur contra principem sa
cerdotum gentis iudeorum exercitum ducere, vt oẽs per eum discerent quibus deberent constitu-
ta seruare. Quapropter intensius in obsidione perseuerans vastauit tyrum. ¶ Cumq; eam cœpisset
ad ciuitatem gazan peruenit eamq; cum duce suo nomine habunasim alias habimasim obsidebat.
Arbitratus autem sanabalach oportunum inuenisse se tẽpus dario iam desperato: eligens de suis sub
iectis octo milia ad alexandrum ꝓficiscebatur: quem repperit inchoantem tyri obsidionem. Cui etiã
promisit dare iam loca sub eius potestate constituta: magisq; dominũ ipsum libenter habere q̃ dariũ
Cumq; se intellexisset grate susceptum confisus iam de pręsentibus & fretus. verba sanaballanach of F
ferebat: dicens se generum habere manassem fratrem iaddi principis sacerdotum gentis iudeę: mul-
tosq; alios cum eo pręsentes ex ea gente quos vellet aiebat sub eo templum constitutis locis edifica-
re. Hoc autem & ipsi profuturũ videretur. vt in duas partes esset iudeorũ potentia diuisa ne eadem
concordia gens coniuncta rebellaret aut in aliquo regibus obuiaret: quemadmodũ prius & assyrijs

Sanaballach ãnuẽte Alexandro tẽplũ edificauit. & manassem sacerdotem maximũ constituit: & paulopost mortuus ẽ.

cõtigerat regibus. ¶ Concedente vero alexandro omni studio adnixus ędificauit sanaballach tem-
plũ & sacerdotẽ manassem constituit maximũ arbitratus pręmium ex filia nepotibus profuturũ. Se-
ptem autem mensibus in obsidione tyri transactis & duobus in gaza; sanaballach defunctus est.
¶ Alexandro contra hierusalem arma paranti & ipsam obsidere volentem Iaddus sacerdotum prin
ceps & alij sacerdotes legitimis ornati stolis obuiam deo pręcipiẽte processerunt. Qui ꝑter omnium
opinionẽ pacificatus nomẽ dei & sacerdotem adorauit. Et iterrogatus a parmenio cur solus sacerdo
tum principem adorauerũt respõdisse fertur non hunc adorasse sed deum cuius sacerdotij principa-
tu functus est. Quiq; ad templũ ascendẽs sacrificauit & multa donauit sacerdotibus. Et viso danielis
libro gauisus est & oĩa petita hebręis q̃ liberalissime largitus est. Quiq; ad Sichimã venienti occur
rerũt Samaritę quoꝝ natura est iudeos si ꝓsperant̃ cognatos appellare. si autem eos fortuna leserit
oĩno spernere. Sichimitis aũt alexander postulata negat quo mortuo successoribus diuisus est princi-
patus. Et mortuo Iaddo onias filius eius sacerdotium accepit.

Capitulum.xvj.

A Lexander autem capta gaza ad ciuitatem hierosolymitarũ ascendere festinauit. Quod
princeps sacerdotum iaddus audiens: in pauore est cõstitutus. Multis vero sacerdotibus
in timore constitutis moliebatur iaddus quemadmodum macedonibus festinus occurre
ret: rege indignante propter priorem contumaciam. Pręcipiẽs ergo populo supplicationem & immo
lationem offerre deo ipse deprecabatur subuenire genti. věturisq; eam liberare periculis. Obdormiẽ-
ti vero post sacrificium deus pręcepit vt confideret sertisq; ciuitatem ornaret: portasq; protinus appe
riret. Et alios quidem cum veste alba. ipsum autem & reliquos sacerdotes cum legitimis iussit occurre
re stolis. nil seuum sperantes pati deo prouidente. Cumq; a sopore surrexisset valde congaudens no-
cturnum oraculum omnibus indicauit & quę vidit in somno cunctis facere demandans regis pręsen
tiam expectabat. Quem audiens esse non longe a ciuitate processit cum sacerdotibus & ciuili multi-
tudine sacram & maiorem alijs gentibus ei pręparans occasionem ad aliquem locum qui saphin ap-
pellatur: quod nomen latine translatum scopulum significat: ex quo loco hierosolima templumq; po
tuisset videri. Phœnices vero & caldei regem secuti putabat quia (quicquid potuisset furor imperialis
permittere) in ciuitatem ipse committeret & principem sacerdotũ summis afficeret cõtumelijs. Quod
e diuerso contigit euenire. Nam alexander prouidens multitudinem vestibus albis indutã antistites
vero cum bissinis stolis & principem sacerdotum iacinctinam & auream stolam habentem super ca
put cydarin. & super laminam auream in qua scriptum erat dei nomen: adijt solus & nomen adorauit
& principem sacerdotum primus veneratus est. Omnibus vero iudeis vna voce alexandrum salutan
tibus & circunstantibus regibus syrię & reliquis hoc facientem stupuerunt: corruptamq; regis men-
tem putauerunt. ¶ Parmenius alias parmenion vero solus cum interrogauit dicens: cur non omni-
B bus adorantibus ipse adorasset principem sacerdotũ gentis iudeę. Cui ille. Non hunc adoraui inquit
sed deum: cuius principatus sacerdotij factus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu con-
spexi adhuc in dio alias odio in ciuitate macedonię cõstitutus. Dumq; mecum cogitassem posse asyã
vincere: incitauit me vt nequaq̃ negligerem: sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum
dicebat exercitum. & persarum traditurum potentiam. Ideoq; neminem alium in tali stola videns cũ
hunc aduertissem habens visionis & probationis nocturnę memoriam salutaui. Exinde arbitror diui
no iuuamine me directum dariumq; vicisse virtutemq; soluisse persarum pręterea & omnia quę meo
corde sperantur prouentura confido. ¶ Postq̃ parmenio locutus est. principem sacerdotũ honorans
occurrentibus reliquis sacerdotibus ad ciuitatem vsq; peruenit: & ad templum ascendens sacrificauit
deo secundum sacerdotis ostentionem. Ipsi autem principi sacerdotum & reliquis sacerdotibus mu-
nificenter multa donauit. ¶ Allato vero ei volumine danielis in quo scriptum erat quendam gręco-
rum perditurum persarum potentiam. arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat gauisus est
Tunc quidem multitudinem dimisit. ¶ Postero autem die conuocans eos iussit petere quas vellent
donationes accipere. Principe vero sacerdotum petente vt liceret patrijs vti legibus & septimum an
num sine tributis esse mandaret omnia concessit. Cumq; ab eo postulassent vt iudeos in babilone &
C media gẽte pręciperet suis potiri legibus: p̃misit libẽter facere quę poscebãt. Dicẽte vero ipso ad mul
titudinem si quis eligeret ei militare permanens in patrijs legibus & secundum eas viuens paratum
se eos ducere: se pugnaturos cum eo dixerunt. ¶ Igitur alexãder ita disponens hierosolymam. duxit
ad reliquas ciuitates exercitum. Et omnibus eum ad quos peruenit amabiliter suscipientibus samari
tę metropolim tunc sichimam nomine habentes positam iuxta garizim montem in qua trãsgressores
habitant iudei videntes ab alexandro ita iudeos magnifice honoratos: coacti sunt iudeos se fateri.
¶ Nam huiusmodi naturę samaritę sunt: sicut prius alibi demõstrauimus In calamitatibus mersos ne
gant iudeos esse cognatos veritatem confitentes: & cum viderint clarum eis aliquid oblatum tũc so
cios se iudaico generi profitentur originem suam a nepotibus ioseph effraim & manassem recensen
tes. Tunc ergo claritatem & multum ostendentes animi sui effectum: occurrerunt regi paulominus q̃
hierosolymitę. Cumq; laudasset eos alexander: sichimitę adierunt eum cum militibus quos ad eum
sanaballach transmiserat petentes vt ad ciuitatem perueniret: & templum apud eos positum hono-
raret. Qui reuertens ad ipsos se venire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionẽ
nam neq; ipsi seminant in eo consuluit qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent hebręos
se quidem esse: sichimitas autem a sydonijs nuncupari: iterum interrogauit vtrum iudei essent. Illis au
tem dicentibus non esse: ego inquit hęc iudeis cõcessi. Sed reuersus quidem a vobis certius edoctus
quę visa fuerint agam. Et sichimitis quidem ita postulationem negauit. ¶ Similiter vero milites sana
ballach sequi pręcepit ad ęgyptum: ibi daturum se eis iugera terrę promittẽs. quod & postea fecit the
baidam custodire prouinciam eis iniungens. ¶ Igitur defuncto alexandro principatuq; a successori-
bus eius diuiso: templum super garizim montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud hiero-

Iaddus sacerdos & alij legitimis ornati stolis deo pręcipiente cum populi multitudine.

Alexandro hierosolymam obsidere festinãti obuiã processerunt q pacificatus nomen dei & sacerdotem adorauit

Interrogatus eũ Alexãder cur solus principem sacerdotum iudeorum adorauit respondit nõ hunc adorasse sed deũ cuius principatu sacerdotij fũctus est.

Alexãder ad tẽplum ascendens sacrificauit & multa donauit sacerdotibus.

Alexander ad sichimam metropoli samarię venienti Samaritę obuiam veniunt inuitantes vt tẽplũ eorũ visitet.

Sichimitis postulata negat.

Mortuo Alexãdro principatus successoribus diuisus est. &c.

solymitas aut de cibo illicito seu de transgressione sabbatorum aut de huiusmodi peccato:ad sichimi
tas recedebat dicens se iniuste culpari.¶ Defunctus est autem illo tempore priceps sacerdotum iad D
dus & onias filius eius principatum sacerdotalem suscepit.In his constituti hierosolymitę degebant.

Explicit liber vndecimus.

¶ Incipit liber duodecimus qui continet tempus annorum centum septuaginta.

ISTA Vsq; ad.x.c.non sunt in biblia sed partim in histo.sco.circa finem histo.Hester.

¶ Diuiso Alexandri imperio post eius mortem in multos principatus ptholomeus Lagi filius ęgy
ptum possidens hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum(non resistētibus iudeis)sine la
bore capiens crudeliter ibi dominatus est & multos Iudeos a Iuda captiuos migrauit ad ęgyptum.
Tuncq; orta est contentio pro templo inter iudeos & Sichimitas. Capitulum primum.

[A]Lexander rex macedonum vbi regnum persarum dissoluit iudeamq; disposuit vt
prędictum est a vita discessit.¶ Cumq; multos pricipatus sui successores reliquis
set antigonus quidem asyam appręhendit:seleuchus autem babilonem gentesq;
vicinas obtinuit:lisimacho cessit helespontus:macedoniam rexit cassander:ptho
lomeus filius lagi ęgyptum possedit.Qui dum aduersum se seditiones haberent.
suumq; dilatare principatum contenderent:diuturnis bellis ciuitates cōcusse mul
tis suis ciuibus inter certamina pereuntibus ingemiscebant. ¶ Tunc & omnis sy Scol.
ria sub ptholomeo filio lagi(qui saluator nuncupatur)contraria sui noīs est perpessa.¶ Nāq; hic etiā sto.
hierosolymorum depugnauit fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus sub specie sacri
ficij nequaq̄ iudeis resistentibus quoniam hostile nihil existimarēt:& ideo ociose vel insuspecte seg
nes essent.Qui cū sine labore ciuitatem apprehendisset crudeliter eis dominabatur.¶ Testis est ora
tioni meę ouidius sabatharcides:qui successorum alexandri facta conscribens superstitionem nostrā
pro qua libertatem amisimus exprobrauit cū hęc diceret.Est gens quę iudea dicitur.ciuitatem mu
nitam & magnam hierosolymam detinens quę contra ptholomeum regē arma sumere deuitauit. & E
propter superstitionem seuissimum dominum pertulit habere.Sabatharcides quidē hęc de gēte no
stra conscripsit. ¶ Ptholomeus vero multos captiuos a montanis iudeę vel a vicinis locis hierosoly
morum id est a samaria vel a garizim trahens ad ęgyptum cōmigrauit. Sed cū cognouisset eos quos
ab hierosolymis abstraxerat.firmos iurisiurandi vel dei cultores existere cū alexandro legationē ad
eos mittenti sic respōdissent.dario viuente cōtra eū nequaq̄ arma sumere.post darij expugnationem
multos ad castella deputauit.& pariter cū macedonibus alexandrię ciues statuit fidēq; ab ipsis acce
pit vt nepotibus suis societatem custodirēt cū & alij nō pauci iudei spōte ad ęgyptū peruenissēt opu
lētia locorū ptholomeiq; munificētia iuitati:quorū nepotes seditiones cōtra samaritas dum suę gētis
patriā oblationē seruare festinarēt excitabāt.Nā hierosolimitę defendebāt dicētes suū tēplū sanctum
existere & immolationes illic trāsmitti oportere.Sichimitę vero ad garizim montē destinari videbāt.

Diuisio imperij alexādri in multos principatus quos tenuerunt successores Antigonus Seleucus Lisimachus cassander ptholomeus.

Ptholomeus lagi filius hierusalem dolo sub sacrificij specie die sabbatorum accipiens crudeliter domiatus est

¶ Ptholomeus multos captiuos a iudea habens ad ęgyptum cō migrauit.

Contentio inter iudeos & Sichimitas pro tēplo.

¶ Mortuo ptholomeo saluatore qui alio nomine ptholomeus sother dictus est ptholomeus phi
ladelphus eius filius regnum ęgypti obtinuit librorum cupidus bibliotecę suę demetrium prefecit.
Quiq; pro habendis codicibus hebreis sacerdotum principi.Eleazaro rescripsit nuncios mittēs ma
ximis cum muneribus.Iudeos quoq; procurante aristeo captiuos liberat militibus qui eos captiuaue
rant precio ex ęrario proprio liberalissime soluto Sanxionis insuper iudeorum liberationis exemplū
ad manifestandum posteris regis munificentiam decreuit custodiri. Capitulum secundum. F

[P]Ost decimum vero & secundum annum imperij alexandri.& post quadragesimum ptholo Hysto
mei saluatoris regnū ęgypti philadelphus obtinuit per annos triginta& nouem.Qui & legē scol. c.7
iudeorum interpretatus est:& famulantes in ęgyptum hierosolymitas a seruitutis vinculo re
soluit vsq; ad centum viginti milia ex huiusmodi causa.¶ Demetrius autem phalareus super biblio
thecam regis constitutus dum studeret omnia per vniuersam terram inuenta volumina congregare
& acquirere si quid audisset dignum industria vel voluntate regis quem erga codicum collectionem
munificenter accendi cognouerat:interrogatus a ptholomeo quot milia codicum haberet cum vi
ginti milia iam respondisset sed pauco post tempore vsq; ad quinquagita milia posse peruenire & nū
ciatum sibi diceret multa apud iudeos legum eorum esse conscripta studio vel bibliotheca regali di
gna.quę figuris litterarum vel sermone eornm composita laborem non paruum prębererent si in gre
cum mutarentur eloquium cum videantur Sirorum litteris similes esse eorum figurę equa pronūcia
tione vocis.nihil ergo inquit prohibet tuarum pecuniarum sumptus interpretari.dum in bibliotheca
tua eorum quoq; leges contineantur.¶ Igitur rex optima demetrij sentētia delectatus per quam stu
dium suum multos colligendi codices demonstraret.scripsit principi sacerdotū gentis iudeę hęc fieri
demādās Aristeus alias Aristenus autē amicus regi necessarius propter humilitatem morum ab eo

Philadelphus post ptholomeum patrē regnū ęgipti tenuit studiosus legem iudeorum iterprętatus est & hierosolimitas in ęgypto a seruitute liberauit.

Rege sacerdotū principi pro hebręis libris habēdis scribente aristeus captiuorū iudeorum liberationem ꝑcurat.

A dilectus cũ sepius ante nisus esset petere ptolomeũ quatenus dimitteret captiuos iudeos qui sub im
perio eius essent:tempus hoc petitionis prosperũ arbitratus ante loquitur primatibus custodũ regij
corporis sosibio tarentino & andreę vt simul laborarent de quibus petiturus regem accederet.Quo
rum sententia confirmata. cum huiusmodi sermonibus regem adijt dicens.Minime rex oportet va
na nos spe negligentes decipi:sed veritatem intimare.Nam si legem iudeorum non tantũ transcribe
re:sed etiam interpretari pro tua gratia studemus.qua ratione possit hoc fieri tot iudeis in regno tuo
seruientibus quos benignitate tuę munificentię decet a presenti iugo seruitutis absoluere.ac deo qui
leges exposuit pro tui regni tutela remittere.Nam cum multa sepius indagassem.cognoui eos factorẽ
oim deũ colere(quem nos zena id est iouẽ nominamus)qui oibus indulget:zena hoc est viuere.Qua
propter ad honorem dei quem maxima religione placant liberos eos patrię moribusq; suis restitue.

Aristei oro ad regem pro liberatione iudeorum

Laudat iudeorum legem.

¶Cognosce tamen princeps me nec affinem eis esse nec ab eadem genitum natione vt pro illis hęc
suggeram.sed dum oim hoim factorem deum scirem suauiter suos benefactores amplecti ad hãc pe
titionem perueni.¶Postq̃ hęc aristeus locutus est & rex in eum hylari & ridẽti vultu conspexit. quã
ta inquit arbitraris milia posse dimitti.Tunc andreas respondit dum interfuisset & dixit pauloplus q̃
centum milia possunt existere.Non paruam inquit a nobis aristeę donationem poscis. Sosibio vero
cum presentibus dicente dignum esse suę munificentię si deo qui regnum ei donauit has gratiarum
vices offerret.Rex sapienti vsus consilio ne contra milites qui eos captiuauerant facere videretur &
quorum stipendia captiuorum absolutione minui viderentur de suo eos erario redimere statuit dum
militibus merces annonę prestaretur & pro singulo captiuo apud eũ constituto dragme centũ vigin
ti darentur.De quibus etiã precepta proponere promisit per quę munificentiã suã& aristei petitionẽ
cõfirmaret.¶Propterea volũtas dei affuit per quã non tantũ illos qui a patre eius vel exercitu illius
B translati fuissent verũ etiam illos qui sub regno eius extitissent absolutioni donarent vel si qui postea
superuenissent pro quorũ redẽptioue plusq̃ quadraginta talẽta sunt a rege largita. ¶Vnde exẽplum
sanctionis ad manifestandã posteris regis munificẽtiam custodiri decreuerũt quod erat huiusmodi.

Maxima regis liberalitas qui ex ꝓprio erario captiuos iudeos redimẽs liberos ꝑmisit recedere.

Sãctionis exemplum pro liberatione captiuorũ

Quicunq; sub nostri patris imperio militantes syriã & phoenicem cum eo iudeamq; vastauerũt & ca
ptiuos adductos ad nostras ciuitates & prouincias vendiderunt hos & qui olim sub meo regno exi
stunt & si quos nunc superduxerũt dimittãt:pro singulo corpore accipiẽtes dragmas centũ vigĩti.Et
milites quidẽ cũ annonis suis.reliqui vero a regali mẽsa redẽptionis preciũ accipiãt.Arbitror eñ eos
sine volũtate patris mei cõtra iusticiã depredatos prouinciãq; eorũ fuisse vastatã vnde & multos mi
lites profecisse cognouimus dum ad egyptum eos traducerent.Iustũ ergo conspiciens misereor eis&
iubeo constitutos in seruitute iudeos oẽs dominis eorũ antedictam accipiẽtibus summã absolui:nec
quemq̃ in hac re fraudã quandã agere:sed his potius constitutionibus obedire.Dispositiones autem
meas precipio ex quo misse sunt per tres dies proponi quatenus ad iudices dñi cõueniãt.corpora sta
tim ostẽdẽtes..Hoc eñ credo meo profuturũ imperio. Cõtumaces vero liceat cuiq; volẽti intimare.
quatenus eorũ substãtię regijs possessionibus socientur.¶Cũ hęc sanctio regi lecta fuisset & visa essent
oia iuste decreuisse tm̃ vero deesse de absolutione priorũ & horũ q postea dicti iudei fuissent:ipse de
C his sua liberalitate precepit.¶Preterea sciẽs subitaneã distributionẽ difficilẽ existere iussit rerũ mini
stris & regis sacellarijs pecunias se ponere.Quo facto itrã septimũ diẽ oia regis p̃cepta ipleta sunt: &
talẽta super quadrigẽta sexagita pro redẽptione partita cognoscũtur dũ &pro infantibus dñi cẽtũ vi
gĩti dragmas exigerẽt:sicut rex ꝑ his demãdasset.scribẽdo ꝑ singulo corpore p̃dictã summã exhiberi.

Modus distributionis pecuniarum.

¶Demetrius bibliotecę prefectus regem ptolomeum pro transcribẽdis codicibus hebreis ad bi
bliotecę consummationem mouet vt legislationem Iudaicam quę a deo videtur fuisse data figuris
hebraicis conscriptam exponi procuret non prophanis linguis cum sancta sit sed vt principi sacerdo
tum scribat quatenus seniores ab vnaquaq; tribu legum peritos ad eius explanationem transmittat.
Quod precepit rex fieri & eius epistolam in hoc capitulo inueniens.Et eleazari sacerdotum princi
pis responsionem qui regis receptis muneribus quorum descriptionem potes videre seniores qui &
septuaginta more sacrę scripturę dicuntur licet fuerint septuaginta duo mittit ad regem.Capitulũ.iij.

CVm hęc secundũ regiam voluntatẽ munificenter disposita fuissent:iustũ visum est deme
trio de iudaicis codicibus trãscribãdis eius allegare decretũ.Nam nihil frustra a regibus di
spẽsatur.sed oia cũ multa diligẽtia gerũtur.Quapropter allegationis vel epistolarũ exẽplũ
designauimus & ornamẽtorũ trãsmissorũ multitudinẽ:& quicquid in vnoquoq; cõstructũ
est.Vnde potest optime opificum ars prospici & vasorum oim excellentia agnosci.Allegationis autẽ
huiusmodi probatur exẽplum.Maximo regi demetrius Precipiente te o princeps de his quę hacte
nus ad consummationem bibliotecę desunt quatenus colligãtur.& de his quę corruerũt vt debitã di
ligentiã impetrarẽt omni studio vsus in his ad notitiã vestrã perduco legislationis iudaice volumina

Nichil a regibus frustra dispẽsandum.

Exemplum allegationis demetrij pro iudaicis codicibus transcribendis.

nobis cum alijs deesse. Nam figuris hebraicis & voce gentili conscripta: inexplanabilia nobis existūt D

Nota sanctitatē legis quę pphanis linguis exponi nō debet ideo male fecerūt biblię laica lingua traductores sicut theopōpus & theothecus quorum alter amēs est factus alius vero cecus.

Contigit etiam minus diligenter eam quā habent transferri. dum regalem prouidētiam minime per-
cepissent. Necessarium tamen est hęc te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legisla
tio sic adeo videtur data existere. Quapropter inquit cautius abdita a poetis seu conscriptoribus hi-
storiarum nullatenus meminisse eius nec virorum qui scilicet secundum eiusdem lationis pręcepta
vixerunt. quod casta nimis existeret: ac non oporteret eam prophanis linguis exponi. Si videtur er-
go rex scribe principi sacerdotum gentis iudeę quatenus trasmittat seniores ab vnaquaq; tribu legū
peritos vt cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus & interpretationis
rerum cautam expositionem acceperimus: dignos codices tua voluntate reponamus. ¶ Igitur tali
suggestione facta rex pręcepit vt scriberet de his eleazaro pricipi sacerdotū gentis iudeę: simul etiam
de absolutione seruientium apud eos iudeorum. Pręterea mandaret ei quod transmisisset ad faciē-
das crateras & libatoria pondo auri talenta quinquagita: lapidum vero preciosorum inestimabilem
multitudinem: denuncians etiam custodibus archarum in quibus lapides seruabantur vt electionem

¶ Symō iustus quare dictus sit.

illorum darent opificibus: quatenus quos vellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit vt
pecunię pro immolationibus & reliquis causis centum talenta darentur sacerdoti. Narrabo igitur fa-
cturas & modum constructionis eorum cum declarauero exemplū epistolę principi sacerdotum elea
zaro a rege conscriptę. qui principatus honorem pro tali causa suscepit. ¶ Defuncto pricipe sacerdo-

Epistola ptolomei philadelphi ad eleazarum sacerdotum principem.

tum onia filius eius symon successor extitit. qui iustus est appellatus propter pietatem quam in deum
& fauorem quem erga regem habuisse videbatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente no
mine oniam frater eius eleazarus de quo sermonem facimus principatum sacerdotij suscepit: ad quē
ptolomeus huiusmodi litteras destinauit. ¶ Rex ptolomeus eleazaro principi sacerdotum salutem.
Multis habitantibus in imperio meo iudeis quos perse (cum potētes fuissent) ad captiuitatem traxe-
re. eorum aliquos pater noster ad militiam maioribus stipendijs deputās hortatus est: alijs autem in
egyptum cum eo ambulantibus castella & eorum custodiam demandauit. vt sint egyptijs in terrorē
Cum vero ego principatum suscepissem. omnes clemēter tractaui pręsentes ciues tuos quorum plus E
centum milia captiuos & seruientes remisi: possidentibus eos pro redemptione persoluens. Etatibus
autem vigentes numeris militaribus designaui multosq; qui mihi vel aulę potuissent seruare fidem
in palatio constitui. arbitratus deo iocundum pro mea prouidentia votum hoc ei maximum deuoue
re. Porro volens & istis & omnibus per vniuersam terram iudeis pręstare. leges vestras litteris grecis

Querit rex sex seniores de vnaquaq; tribu pro expositiōe legis

ab hebraicis translatas in nostra bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies eligendo viros opti-
mos seniores sex & ab vnaquaq; tribu dirigendo: qui per etatem legum sint periti: valeātq; interpre
tationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis maximam nobis gloriam prępara-
ri. Transmisi vero qui deberent de his vobiscum disputare andream primatem custodum mei corpo
ris & aristeum mihi dilectissimos: per quos etiam primitias votorum ad templum & pro immolationi

Epistola responsiua eleazari ad regem.

bus & alijs rebus transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quę volueris fieri: quod gratius
amplectemur. ¶ Cum regis epistola eleazaro fuisset porrecta: nimiū liberaliter ad eum ita rescripsit.
Princeps sacerdotum eleazarus: ptolomeo regi salutem. Valentibus vobis cum arsinoe regina vel fi-
lijs bene nobis omnia constant. Cum vero epistolā suscepissemus satis de tua voluntate gauisi sumus

Maxima dona ptolomei hebreorum templo.

Congregantes autem multitudinem legimus eam: quatenus ostenderemus eis quam pietatem erga
deum habes. Demonstrauimus etiam pateras quas misisti aureas viginti argenteas triginta: crateras
quinq; mensam dedicandam. & quę directa sunt pro immolatione vel renouatione eorum quę tem
plo desunt talenta centum deportata per andreā & aristeum carissimos tibi amicos viros optimos & F
doctrina pręcellētes: tuaq; virtute dignos. Cognosce vero nos pro tuis vtilitatibus & pręter naturam
aliquid velle pati dum reddamus tuis beneficijs quę multipliciter ī nostros ciues largiris. Statim etiā

Hij sunt septuaginta iterpretes q licet sint. lxxij tamen more sacre scripture que modicū numerum sup aliquā summam super excrescentem tacet/ dicuntur septuaginta.

pro te tuaq; vxore vel filijs hostias obtulimus: & multitudo vota persoluit vt vobis eueniant quę desi
deratis. & tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandum vero legem quam pro tuis com
modis accipere postulas elegi viros seniores sex ab vnaquaq; tribu. quos direximus legem ferentes.
Erit autē vestrę pietatis vel iustitię vt post legis transcriptionem ad nos eā caute cum portitoribus re
mittatis Vale ¶ Hęc quidē princeps sacerdotū rescripsit. Mihi vero nō est necessariū visū septuagita
seniorū ab eleazaro missorū noīa declarare. licet intimata sub epistola fuissent. Vasorū tamē magnifi-
centiā & cōstructionem quam deo rex direxit nō incongruum exponere putaui quatenus omnibus
munificētia regis erga deū dilucidetur. Siquidē ipse largos sumptus in hęc pręstitit & semper opifici
bus opera trāsmittebat: nihil cōstrui desidiose cōcedēs. Quorum de singulis quales fuerit munificētia
narrabo. quāuis historia narrationē eorū minime deposcat. Regis eñ munificentiā vel diligentiā ita
legētibus arbitror aperiri. Prius autē de mensa disseremus. Igitur habebat rex in proposito suo valde

A maximam mensam conficere. Precepit autem dedicatę in hierosolymis mensę quantitatem cogno-
scere. si posset maior fieri. Cumq; percepisset qualis esset illic constituta: & quia nihil prohiberet ma-
iorem construi dixit duplam magnitudinē se facere. sed timere ne ministerio pro magnitudinis quā-
titate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere. sed etiam ministerijs habilem
voluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia confectam magni
tudine quidem superari priorem noluit: varietate vero vel pulchritudine materiali clariorem confi-
cere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam variam rerum naturam erat: & inuenire nouas ammirā-
dasq; naturas. Quę sine descriptione fuissent horum ipse prudenter inueniebat effectum & ostendēs
artificibus ita perfici enunciabat quę vero descripta fuissent eorum cautam similitudinem euidenter
opifices imitarentur. ¶ Promissa ergo complentes mensam describere festinemus. Huius duorū se- Descriptio mēsę
mis cubitorum longitudinem latitudinem vnius altitudinem vnius & semis construxerunt totam. de
auro formantes eam. Coronam quidem in palmum conferūt frontispicia vero versatilia sculpturam
habentia ornatam specie restis ex tribus partibus mare similantis. Triangulis enim existentibus fron
tispicijs. vnusquisq; angulus eandem dispositionem formę habebat. Quę dum verterentur: vnam &
non diuersam speciem demonstrabant. Coronę porro pars quę sub mensa erat inclusa: pulchre con-
structa fulgebat. Pars autem quę de foris apparebat artificij decore plus sculpta splēdebat: quia visui Descriptio mensę aureę.
vel spectaculo patebat. Vnde proceritate partium ambarum acutam fieri contigerat: ne nullus angu
lus trium vt prediximus existentium in transductione minor videretur. Dispositi vero erant in modū
funium torno factorum preciosissimi lapides: aureis sperulis per foramina conclusi. Partes autē quę
per latera coronę cernebantur: in speciem ouorum optimo lapide factorum figuratę nitebāt sculptu
B rę virgulas imitare quę spisse circa mensam voluebantur. Ouorum autem dispositioni circunduxe-
runt opifices tornatam omnium fructuum naturam: vuas pendentes: aristas surgentes malagranata
conclusa. Lapides autem secundum genus predictorum fructuum ad propriū vniuscuiusq; colorem
formam: circa totam mensam ex auro ligauerunt. Sub corona quoq; ouorum ordo seu virgarum cō-
stiterat vt ex ambabus partibus eandem operis varietatem causamq; species mensę constructa pro-
ferret ne frontispiciorum vel coronę posito in altera parte mensę conuersa fieret diuersa sed eadem
vsq; ad pedes faciesq; operis extenderetur. Nam ductile aurum quatuor digitis latum secundum to-
tam mensę latitudinem super quod pedes eius imponerent fecerunt deinde sperulis & clausuris eos
cum corona mensę construxerunt vt eundem artificij & magnificentię visum preberent in quamcū
q; partem mensa conuerteretur. Super mensam autem meandrum fluuium sculpserunt: lapides pre-
ciosissimos in medio eius tanq̄ stellas vario colore ponentes. Nam carbunculum vel smaragdum io-
cundo aspectu fulgentes miserunt: aliorumq; genera lapidum qui vel industria vel emulatiōe digni
per excellentiam naturę cunctis existunt. Post meandrum autem completum in speciem funus qui-
dam circunferebatur. in medio figuram sublongam & rotundam habens. Super quod cristallinus la
pis erat vel electrus impositi pari penę formarum aspectu. qui delectationem miram intuentibus prę
stabant. Capita vero pedum eius similia alijs fabricauerunt curuationem brachiorum habentia sub
C mensa reflexam; intus vero rectum instar lilij germen videbatur quos lapis carbunculus in palmū fa
ctus figuram crepidinis ostendens & latitudinem octo digitorum habens substentabat. Nam super
eum omne pedum pondus innitebatur. Sculpserunt etiam tenuissimo vel laboriosissimo torno vnū-
quemq; pedum in quibus hedere vel vitis palmites cum vuis existentibus eminebant vt nihil a ve-
ris discepare putarentur. Siquidem ad aure flatum per tenuitatem & extensionem summitatis suę cō
motę: ymaginationem naturalium arte prebebant. Verumetiam figuram totius mensę tribus tabulis
construxere compagine partium in inuicem ita colligata vt inuisibilis existeret nec intelligeretur eo-
rum insertio. Crassitudo vero mensę non minus dimidio cubito dinoscitur fuisse. Talis ergo votiua
mensa multa regis munificentia vel preciositate materię ac varietate pulchritudinis & industria arti
ficum studiose perfecta est. Et licet magnitudine prioris deo deuotę mensę non distaret. artificio ta
men & nouitate vel claritate facture valde melius & splendidius elimata fulgebat. ¶ Crateres etiam
duos aureos sculpturam vipeream ab inferiori parte vsq; ad cingulum habentes lapidibus varijs in
squama conclusis. de hinc super eos fecerunt meandrum altum cubito compositione lapidum diuer Craterum descriptio.
sorum specie magna fulgentem in quo virgarum ordo instabat de quibus complexionibus similis vs-
q; ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor cubitorum sculpta pulchris lapidibus inser
ta decorem cratherum ostendebant. Quorum labra liliorum folijs & vuarum floribus in orbem pro-
ductis corona complectabatur. Et aureos quidē crateres duos capientes vtrosq; amphorā huiusmo Patherarum descriptio & numerus.
di construxerunt. Argenti vero clariorem speculis splēdorem emittebant vt certius in his facies aspi
cientium viderentur. ¶ Insuper fecit rex pateras triginta ex auro necnon lapide precioso: & circun-

date folijs ędere vel brateis quasi vitis celatura artificiose obumbrabantur. Hęc autem ideo fiebant D
quod per scientiã opifices arte mira reliquos ãnte irent: & multo melius studio vel munificentia regis
formabantur. Non enim tantum incessanter & large artificibus impendia pręstabat quantum etiam
publicorum negotiorum relictis regiminibus ipse operãtibus semper instabat: & frequenter artifices
visitabat. Quapropter opera artificum diligentia regis & industria feruẽte: propensius imminebant.

❡ Eleazarus (receptis Iocalibus regis) portitores eorũ honorans dona regi deportãda remisit. rex
autem (cum seniores venissent cum voluminibus in quibus litteris aureis conscriptę leges continebã
tur) ammiratus maximo delectatus gaudio prorupit in lachrimas quos honorifice recipiẽs (diem ad
uentus eorum per totum vitę tempus celebrem habuit) epulari secum fecit & hospitia in arce depu
tauit vnumquemq; eorum naturales percunctatus quęstiones caute illis ad singula respondentibus
gauisus est & per duodecim dies illis instruxit cõuiuiũ iussitq; singulis tria dari talenta & ipsis ad de
putata diuersoria adductis opus interpretationis septuaginta diebus perfecerũt. quod nemo neq; hi
storiographus neq; poeta ausus est cõscribere demetrio regi iudicante. qualiter Theopomphus vo
lens de his aliquid cõscribere fit plus triginta diebus mente turbatus. Et theothecus tragodicus poe
ta cecus factus remisit itaq; eos rex cũ muneribus muneraq; per eos sacerdotũ principi. Capitulũ. iiij

Eleazarus receptis iocalibus a rege dõa regi deportanda dedit portitoribus.

Cumq; ad hierosolymam transmissa vota ptolomei fuissent & princeps sacerdotum eleaza
rus ea dicasset: portitores eorum honorãs donaq; regi deportanda pręstans ad eum remi
sit. ❡ Ergo postq̃ alexandriam peruentum est & ptolomeus pręsentiam eorum cũ septua
ginta senioribus audiuit statim ãndream & aristeum legatos vocari pręcepit. Qui venien
tes epistolas quas a principe sacerdotum deportauerant obtulerũt: & ea quę verbis eos disserere ius
serat dixerunt. Studens autem colloqui senioribus ab hierosolymis propter interpretationẽ legum di
rectis diuersos quidem qui pro suis causis aduenerant denũciauit dimitti: mirabilem hãc & pręter cõ
suetudinem faciens dimissionẽ: vt qui propter huiusmodi causam adducebãtur. post quintum diem
eum audirent. Legati vero post mensam a rege tũc dimissi illos ab eleazaro destinatos expectabat.
❡ Dumq; seniores cũ donis quę regi deportanda princeps sacerdotũ eis dederat aduenissent: cum B
voluminibus transierunt. in quibus litteris aureis conscriptę leges cõtinebantur. Et rex eos de codi
cibus percunctatur. Cũ vero reuelarent & ostenderent tenuitatem mẽbranę vel incõprehensibilem
eorũ compaginẽ: rex miratus est q; ita fuissent cõpacta. ❡ Dũq; hoc diu fecisset gratias inquit ago vo
bis quidem q; venistis: maiores vero illi qui vos destinauit: sed ante oẽs deo cuius he leges veneran
de probãtur. ❡ Cumq; clamassent seniores vel hi qui pręsentes erant orãtes regi prospera diuinitus
euenire: nimiũ delectatus prorupit ad lachrimas. Nã sepius natura hoc summo gaudio patitur quod
etiã dolentibus solet accidere. Tũc iussit codices primatibus officij designari. Viros autem osculatus
ęquum duxit esse primũ ad eos facere sermonẽ pro quibus essent vocati: immo & diem quo adducti
fuissent ad eum clarum singulis annis per totum vitę suę tẽpus se celebrare promisit. Nam euenit eũ
dem esse pręsentie illorum & victorię diem quo & antigonũ nauali pręlio vicerat. Epulari etiam se
cum eos pręcepit: hospitiaq; in arce denunciauit eis oĩa deputari. ❡ Nichanor autem super susceptio
nem peregrinorum constitutus dorotheum vocãs qui de his curam habebat. iussit singulis necessaria
parare. Nam ita dispositum a rege fuerat vt alimenta quibus singulę ciuitates vtuntur exhiberentur
indulgenda consuetudini peregrinorum ad eos venientiũ & oĩa eis pararentur quatenus cibis solitis
magis delectarentur: ne forsan corrupti extraneis grauarentur. Quod & circa istos effectum est. Do
rotheo vero quem pro sinceritate vitę super hęc rex constituerat per quem & pręparauerat oĩa quę
ad huiusmodi conuiuia conuenirent hęc implente in duas partes eos discumbere pręcepit: partẽ qui F
dem mediam eorum ad dexteram suam reliquos autem post eius accubitũ: nihil pretermittẽs quod
ad eorum honorificentiam pertineret. Postq̃ autem ita discubuerunt iussit dorotheo solita ministra
re: quibus oẽs iudei ad eum venientes vtebantur. Tunc itaq; sacros pręcones & immolatores & alios
qui vota offerrent recusauit: & vnũ de senioribus noĩe heliseum sacerdotem existentem rex petiuit fa
cere orationem Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit. Et post plausus cum gaudio
& clamore oĩm surrexit: & residentes ad epulationes & delitias paratas se cõtulerunt. ❡ Pręterea au
tem rex quantum satis ei visum est cœpit philosophari & vnumquemq; eorum naturales percuncta
ri sermones: & ad contemplationẽ quęstionis accendere. Caute illis ad omnia respondẽtibus que eis
obiecta essent & explanantibus: gauisus per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. ❡ Et qui vult
singula cognoscere quę in conuiuio parata sunt legat volumina aristei quę propter hęc conscripserat
& agnoscet. Mirante vero eos non tantum rege sed etiam Menedino philosopho dicẽte omnia per
prouidentiam dispensari ideoq; virtutem & pulchritudinem videre: sermonem destitit. rex quidem
de his facere dicebat autem maxima sibi bona per pręsentiam eorum fieri. Nam pro fuisse ei quod

Litteris aureis scriptas leges apportauerunt seniores regi ptolomeo.

Receptio honorifica senioruz a ptolomeo.

Dies aduẽtus seniorum solemnis apud ptolomeum. &c.

Nichanor ordinatus cum dorotheo ad susceptionẽ peregrinorum.

Helyseus sacerdos fecit orationem.

Interrogat rex istos seniores q optime responderunt.

Liber aristei de conuiuio regis.

A didicisset ab illis. quemadmodum deberet regnare. ¶ Iussitq; dari singulis talenta tria & deputauit
Hysto. illis qui eos perducere ad diuersoria deberent. Postq̄ vero tres excesserunt dies congregans eos de-
sco. c7 metrius: transijt ad studium maris. Et vnum transiens pontem abijt ad partes aquiloni coniunctas.
¶ Consiliumq; fecit in domo prope littus stante & apta secretis & ad cogitationem negotiorum.
Vbi eos perducens petebat omnia que opus habebāt ad legis interpretationem ipsis presentibus:
vt incessanter opus implerent. Cumq; illi munificenter & laboriose cautam interpretationem face-
rent. vsq; ad horam nonam in hoc sedentes: ad curam corporis vertebantur. ita eos inuitante doro-
theo vel opulenter conuersationis salubria prebente multaq; etiam ex his que regi parabātur. Ma
ne autem ad aulam venientes ptolomeum salutabant & rursus ad eundem locum redibāt & manus
in mari lauantes & seipsos purificantes ita legis interpretationi vacabant. ¶ Itaq; transcripta lege
& opere interpretationis ad effectum per septuaginta dies translacto: cōgregans demetrius iudeos
omnes ad locum in quo translate leges fuerant presentibus etiam interpretibus legit eas. Cūq; mul
titudo amplexa legem vel seniores eius interpretes demetrium eo quod magnarum rerum inuen-
tor esse videretur laudassent: rogauit etiam vt presidibus suis darentur legenda. Et petierunt omes
sacerdotes interpretes seniores & prepositi gentis vt bene interpretata permaneret immobilis. Cum
q; omnes laudassent sentenciam iusserunt si quid aut superfluum aut minus aliquid scriptum vide
rent in lege hoc respicerent & manifestum facientes emendarent hoc castigantes vt quod semel iu
dicatum fuerat se bene habere sempiterna memoria remaneret. ¶ Gauisus ergo rex & videns volū
tatem suam ad vtilem rem esse perfectam & delectatus relictis legibus & sensum & sapiētiam & le-
gislatores obstupescens ad demetrium sermones facere cœpit q̄ ita mira existente legislatione. ne
B mo neq; historiographus nec poeta meminisset eius. Cui respondit demetrius neminē fuisse ausum
harum legū tangere conscriptionem q̄ diuina & venerabilis esset & quia lesi sunt quidā a deo hoc
presumentes. Significabat vero qualiter theopompus volens in historia de his aliquid conscribere
sit mente turbatus plus triginta diebus: & cum humilitate a deo veniam supplicabat: dum inde sibi
dementiam factā supplicatus esset. Necnon & in somnis vidit quod ei hoc ideo accidisset quia diui
Hysto. na scrutatus esset. & proferre ea hoies impuros vellet. Cumq; conscribere quieuisset: recepit sensum.
sco. c7 ¶ Referebat autē & de theotecto alias theotheco tragediarum poeta dicens quia dū nisus fuisset in
aliquo dragmatheorum meminisse que in diuino volumine continētur oculis obscuratis causam ce
citatis sue recognouit & ita liberatus est a passione deo veniam indulgente. ¶ Hec ergo rex pure su
scipiens petiuit interpretes frequenter ad se de iudea proficisci. Hoc enim eis ad honorem & ad do
nationem ab eo profuturum dixit. Nunc vero iustum esse dimitti eos dicebat. Spōte autem ad eum
venientes omnia que equum essent sapientiam eorum impetrare. & pro sua maiestate dignum lar-
giri promisit. ¶ Et tunc quidem trāsmisit eos donans vnicuiq; rex optimas stolas: & auri talenta duo
& calicem vnius talenti totumq; cōuiuatorium. ¶ Pricipi autem sacerdotum eleazaro destinauit per
eos lectos cū argenteis pedibus decem. & conuenientem eis supellectilem & calicem talentorum tri
ginta: insuper stolas decem & purpuram coronamq; decoram. & lineas de bysso centum. Preterea &
C pateras & trullam & libatoria: & crateres aureos duos deuouendos. Petiuit autem eum & per episto
las vt si quis ex his viris voluisset reuerti ad se eum permitteret dum nimium delectaretur cum eru
ditis semper habere sermonem. & diuitias suas talibus libenter impartiri. ¶ Huiusmodi quidē cau-
sam ad honorem & gloriam iudeorum a ptolomeo nomine philadelpho fieri contigit.
¶ Iudei ab Asie regibus honorem impetrauerunt cum ipsis castrametati quibus seleucus parē si-
cut macedonibus fecit honorem. Sed & erga eos maxima fuit Romanorū magnificētia / & Agrippe
beneficentia. Anthiochus autē victo Scopa duce protholomei eos volēs remunerare scripsit ad eos
& ad ptolomeū pro eorū gratitudine eis multa promittēs. Et editū pro ingrediēdo in templū prohi
bens alienigenas ab ingressu per vniuersum trāsmisit imperiū Scripsit quoq; Anthiochus Zeubidi
promittēdis iudeis a babilonia in phrigiā / Amicitieq; ptolomei cū Anthiocho fœdere inito Anthio-
chus Cleopatrā ptolomei filiā accepit vxorē. Tunc quoq; iudei a samaritis multa sunt passi. Capitu. v.

Impetrauerunt autem & a regibus asye honorem quoniam cum eis castrametati sunt. Nam
seleuchus nomine nichanor in ciuitatibus quas per asyam edificauerat & in inferiore syria
& in ipsa metropoli anthiochia republica sua dignos eos effecit: & equum eis honorem cū
habitatoribus macedonibus & grecis deputauit. Hactenus in eadem conuersatione eos aliquando
mansisse signum est q̄ iudei nolentes alienigenarum vti oleo accipiunt diffinitam quandam a prin-
cipibus olimpiaci certaminis pro precio olei pecuniam: populoq; anthiocheo in presenti bello volē-
ti soluere consuetudinem. Mucianus prefectus tunc syrie constituta seruauit. Et post hec imperato-
ribus vespasiano & tyto orbis terrarum supplicauerunt Alexandrini & Anthiocheni vt eis ius reipu

Donauit cuilibet seniorū tria talenta.

Locus vbi seniores cōgregati p interpretāda lege & modus quo se habuerunt in terpretando.

Opus interpretationis per septuagita dies pfectum.

Rex ad demetrium.

Theopompus volēs aliquid de sacra historia cū suis scribere mēte captus plus triginta diebus.

Remisit rex septuaginta interpretes cum muneribus & p eos misit mūera principi sacerdotum

Iudei ab Asie regibus honorem impetrauerūt cū ipsis castrametati & Scleuchus / qui nichanor dictus / eis parē honorem sicut macedonibus fecit, & cetera.

Magnificētia romanorū erga iudeos.

Bñficētia agrippe erga iudeos.

Nicolaus damascenus historiographus.

¶ Iudei sub Anthiocho multa passi sunt.

Scopa dux contra humilem Syriā victus ab Anthiocho.

Anthiochus volēs remunerare. Iudeos scripsit ad eos.

Epistola anthiochi ad ptolomeum de gratitudine Iudeorū quibus multa promittit bona.

Sacerdotes immunes ab exactionibus & tributis.&c.

blicę de reliquo cum iudeis non deberet esse commune nec impetrauerunt. Vnde potest romanorū D
considerari modestia & potius magnificentia vespasiani & tyti. qui multa pericula bellando contra
iudeos sustinuissent: acerbe ferentes quod se tradere voluissent sed vsq; ad finem pugnantes permā
sissent. nihil pœnitus eis de hoc quod dudum prestitutū fuerat abstulerūt. sed simul & priorem iram
& petitionem magni populi alexandrini & anthiocheni viuaciter expulerūt dum nihil neq; pro ami
citijs ad gratiam istorum neq; pro inimicitijs deuictorum concederent quatenus solueretur aliquid
pristinę iudeorum vtilitatis dicentes eos in pugna dedisse pœnas qui arma cœperunt: insontes: non
esse iustum sua possessione priuari. ¶ Simile vero & marcum agrippam erga iudeos sensisse cognouimus Nam motis contra eum congressionibus & petentibus agrippam vt conuersationem quā eis
anthiochus seleuci nepos(qui apud grecos deus nuncupatur) dederat soli possiderent: & dicētibus
(vt si cognati essent eorum iudei) colerent proprios eorum deos. Habito iudicio iudei vicerūt vt suis
vtantur moribus. defendente eos nicholao damasceno. Nam agrippe interlocutus est. nihil innouare eis licere. Si quis autem vult certius hęc nosse legat nicholai centesimam & vicesimam tertiam &
quartam historiam. Et agrippe quidem iudicium: non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat tunc gens nostra aduersus romanos. ¶ Vespasiani & tyti magnificentiam quilibet decentius ob
stupescit: qui post tot bella & tanta certamina quę contra nos habuerūt tam pię dispositi sunt. ¶ Repetam autem orationem: vnde ad hęc videor esse disgressus. Iudeos igitur sub imperio magni āthiochi regentis asyam constitutos/contigit multa tolerasse dum terra diuersis calamitatibus subiaceret:
cum illis qui humilem syriam habitare videbantur. Nam cum anthiochus pugnasset contra expatorem ptolomeum & eius filium cognomine epiphanen laborare cōtigit eos(eo conuincente & victo)
eadem pati vt pares existerent nam turbatę & tempestatibus fluctuanti: dum inter fœlicitatem & calamitatem anthiochi fuissent communiter constituti. Cumq; vicisset ptolomeum anthiochus. iudeā
recepit. Defuncto vero ptolomeo filio eupatoris. filius eius magnam virtutē militum misit. & ducem
scopam nomine contra humilem syriam/multasq; eorum ciuitates cœpit: ex quo nostra gens eupugnata adiecta ei est: & non post multū anthiochus scopam vicit confligens cōtra eum iuxta fontem E
iordanis: & multos ab exercitu eius prostrauit. Postea vero anthiocho capiente syrię ciuitates quas
scopa tenuerat & samariā spōte gens iudeorū ad eū transiēs & in ciuitatē oēm exercitū suscepit & elefantis abundāter alimenta prębuerūt: & obsidenti eos qui ab scopa in arce hierosolymorū relicti sūt
custodes prono anno auxilium prestiterunt. ¶ Igitur anthiochus iustum arbitratus iudeorū erga se
studium liberaliter remunerandū: scripsit magistratibus & amicis testimoniū exhibēs quod ab eis bene tractatus est. sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit manifeste illis innotuit. Referam vero epistolas quas magistratibus de ipsis scripserat: proponens testimoniū quod nobis prębe
ret polibius magalopolitanus in vndecima historia sua ita dicens. Ptolomei dux scopa ad superiora
vadens loca: superauit hyemis tempore gentem iudeorum. Dicit namq; & in eodem volumine qualiter scopam anthiochus deuincens: bythiniam & samariā & ad bella gadaram cepisset. Paulopost vero
ei se tradiderunt iudei. qui circa templum habitabāt. Facte autem apparitionis in tēplo/ad aliud tempus narrationem differamus. Polibius quidem hęc in historia conscripsit. ¶ Nos autem reducamus
orationem priorem ad priorem narrationem: intimantes epistolas regis anthiochi. Rex anthiochus
ptolomeo salutem. Iudei mox vt prouinciam eorum ingressi sumus liberalitatem circa nos suā ostenderunt & venientes ad ciuitatem clare nos susceperunt cum senioribus & principibus occurrentes: &
abunde ministrauerunt militibus & elephantis victualia & nobiscum ad arcem pugnauerant cōtra
custodes ęgyptiorum. Ergo dignum & nos iudicamus eos remūerari: & reficere ciuitatem destructā F
& rursus in eam habitatores cōgregare dispersos Et primum constituimus propter pietatem eis prestari ad immolationes victimarum & olei & vini & libaminis precium argenteorū viginti milia & ad
similam secūdum prouincialem legem tritici modios mille quadringētos septuaginta quinq;: & salis
modios trecentos septuaginta quinq;. Pręberi autem hęc inquit eis volo secundum mea mandata &
opus templi construi & porticus & si quid oportet aliud refici. Materia autem lignorum deponatur
ex ipsa iudea & ab alijs gentibus & a libano nullo pro eis exigēte vectigal. Similiter & in alijs in quibus oportet volumus clarissimam fieri templi ędificationem. Conuersetur omne genus eorum secundum proprias leges. Relaxentur & sacerdotes & scribę & templi cātatores sacri tributis quę pro suo
capite dabant: & a regio vectigali vel ab alijs cunctis oneribus vt pro opere eorum cunctas habitationibus hominum apta reddantur. His quoq; qui vel nunc habitant vel habitaturi conueniant donamus tributa vsq; ad mensam hyperberitheum: & per tres annos liberamus a tertia parte fiscalium
quatenus eis lesio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate a iugo seruitutis abstracti sunt ex ipsis gentos libertati donamus. & substantias/eis reddi precipimus. ¶ Epistola quidem hæc continebat.

Ornato autem templo edictum per omne suum imperium in quo continebatur neminem alienige-
A narū intra muros templi ingrediendi habere licentiam nec iudeos nisi qu bus moris est purificatos.
secundum patriam legem neq; inferri in ciuitatem equinas carnes neq; mularum neq; ferarum man
suetarum vulpium aut leporum aut pardorum & generaliter omnium animalium que iudeis inter-
dicta sunt: vt nec pelles eorum liceret afferri.neq; horum intra ciuitatem pascere.sed solitis parentū.
victimis ex quibus & deo oportet sacrificare vti permissum est. Qui autem aliquid horum trāsgres-
sus fuisset: iussit vt multatus prestaret sacerdotibus pecunię dragmas tria milia. ¶ Scripsit etiam te-
stimonium nostrę pietatis.& fidei prębēs cum rebelles frigas & lidos adisset eo tēpore quo ad supe
riores persarum ierat prouincias iubens zeusidi suo carissimo vt mitteret quosdam nostrorum a ba
bilonia ad phrygiam ita per epistolam suam mādans. Rex anthiochus zeubidi alias zeusidi patri sa-
lutem. Si sani estis bene: sanns autem & ego sum. Audiens phrigas & lidos rebellare: magna cogita
tione permotus cōsilium animo pręcepit quod oporteret fieri. Placuit autem ad castella vel necessa
ria loca mesopotamię & babilonię iudeorum domos alias domus duo milia cū apparatu suo dedu-
cere. Credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatē quam circa deum habēt. Nam
testificantur parentes nostri fidem eos & pronum animum habere: in his quę petiti fuerint. volo igi
tur (licet difficile esse credam migrari) vt permittas eos legibus proprijs vti. Et cum eos ad prędicta
loca migraueris ad edificandas sibi domos locum vnicuiq; distribui terramq; colendam dari. & vi-
tium plantationes & tributa fructuum terre cōcedere per annos decem. Accipiant vero vsq; quo fru
ctus colligant triticum ad cibum seruorum quod eis sufficiat. vt nostram impetrantes clemētiam ꝓ
niores seipsos erga nos prębeant. Pręterea prouidentiam eorum gentis faciens secundum possibili
tatem quatenus a nullo molestiam patiantur. De amicitia quidem magni anthiochi & iudeorū: hęc
a nobis pro testimonio dicta sunt. ¶ Postea vero vt amicitiam & fœdus ptolomeus cum anthiocho
composuit dedit ei filiam suam cleopatram ad nuptum: concedens ei humilem syriam & samariam
& iudeam & phenicem dotis nomine. Diuisis autē in vtrumq; regem tributis: vnusquisq; sublimissi-
B mus patrię suę colligens vectigalium summā statuam regibus offerebat. ¶ Eodem tempore samari
tę feliciter agentes multa contra iudeos mala fecerunt: terramq; eorum depopulantes multos inde
captiuos trahebant. Quę facta sunt sub principe sacerdotum onia. Nam defuncto eleazaro princi-
patum sacerdotij patruus eius manasses suscepit. Cui post vitę finem onias eo in honore successit fi
lius existens simonis cognomine iusti qui simon frater eleazari sicut prędiximus erat.

Edictū de modo īgrediēdi tēplum & ꝓhibitio enigenis.

Pena transgressorum.

Epistola āthiochi zeubidi pro iudeis mittēdis a babilonia ad phrigyam.

Amicitię fœdere ptolomei cū antiocho inito āthiochus accepit vxorē cleopatrā filiā ptolomei.

¶ Onias mente paruulus & pecunijs auarus tributa soluere recusans ptolomeum cōmouit ad
iram qui legatum in hierusalē mittens ipsum minabat̄. Iosephus vero thobię filius quem auūculum
auaricię accusans ptolomei legatū hospitio recepit & ei munifica donauit munera qui rediens onię
in deuotionē & iosephi vtilitatem regi nūciauit. iosephus quoq; post legatum veniēs a ptolomeo sa
lutatus super currū pręcipiente rege ascendens oniam excusans senectutis rōne veniā pro eo petijt
& regis cōuiua factus emulos habuit vectigalia tamē a rege siue sponsore recepit. Capitulum.vj.

C IS autē onias paruulus mente: & pecunijs auarus existens ꝓ populo regibus vectigal
quod patres eius ex ꝓprijs dabant id est viginti talēta pecuniarū nō reddens. ad irā
regem ptolomeū cōmouit. Qui & legatū transmittens ad hierosolimā culpabat oīa
non reddentē tributa: & interminabat̄ vt si non acciperet tributa terram eoꝝ ad iu-
gera metiret̄. & meteret ad habitandū illic milites. Audientes vero mandata regis iu
dei: turbabant̄. Hunc autem oniam nichil horum flectebat propter auariciam suam.
¶ Iosephus autē quidam iuuenis etate sed propter castitatē & prudentiam suam iusticię gloriā ha-
bens apud hierosolimitas patre thobia & ex sorore onię principis sacerdotū progenitus / mandante
matre / legati presentiam dum ille esset ad ficulam vicū vbi natus erat veniens in ciuitatē increpabat
sacerdotem non ꝓuidentem innocentię ciuium sed ad pericula volentem mittere gentem propter
pecuniarū priuationem dum per ipsum populum dignitatem accepisset & principatum sacerdota-
lis honoris impetrasset. Si autem cupiditate haberet pecunias ita vt propter ipsas & periculum fieri
patrię & ciues suos afflictos videre pateretur: suadebat ei ad regem ire & petere vt aut oīs aut pars
ei pecunię cōcederetur. Tunc onias nec velle principatū se gentis habere respondit immo & sacer-
dotalē honorem si esset possibile paratum esse se deponere ne tantum ad regem accederet. Et dum
nichil ad se de his pertinere dixisset: iosephus interrogauit eum si sibi cōcederet legationem ad pto
lomeū gerere pro gente. Cumq; concessit onias ascendit ad templū iosephus: & conuocata multitu-
dine ad cōtionem. nichil turbari eos vel timere suadebat propter auūculi onię circa eos negligentiā
sed rogabat vt deponerent cordis mestitiam qua pro regis mandatis affligebātur. Nam ligatione se
functurum ad regem promisit vt flecteret eū nichil ꝙ iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem

Auarus onias sacerdos tributa soluere recusās ptolomeū ad irā cōmouit qui legatū hierusalē mittit.

Iosephi thobię filij virtutes qui oniā auūculum de auaricia icrepat.

iosephus legatū ptolomei in hospitio suscepit& donauit ei munera munificentia.

hęc audiens:gratias iosepho egit. ¶ Ipse autē a templo descendens in hospitium suscepit ptolomei legatum donauitq; munificentia munera & per multos dies munificētissime eum pauit & ad regem remisit:promittens ei vt & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum & cōcitante ad egyptum peruenire & promittente omnia quę a ptolomeo petierit per se eum imperaturū. quia modestiam morum eius nimis amabat. ¶ Cumq; legatus ad ęgiptum peruenisset:regi nunciauit indeuotionē onię & vtilitatem iosephi:quem venturum ad eum dicebat & satis facturum pro excessu onię qui etiam patronum suū regem esse cōsideret. Qui tanta laudum magnitudine pro adolescente vtebatur:vt & regem & vxorem eius cleopatram prius faceret familiarē habere iosephum q̄ eum videre pręsentem. Iosephus autem mādans amicis ad samariam & mutuam ab eis accipiens pecuniā & parans conuenientia profectioni:vestes & pocula & subiugalia quę omnia ad viginti milia dragmas essent:ad alexandriam vsq; peruenit. ¶ Contigit autem per illud tempus omnes primates & magistratus ascendere ciuitatem syrię & phenicę: vt vectigalium susciperēt actionem. Nam singulis annis potētibus per ciuitates:rex eam committere consueuerat. Videntes ergo iosephum per viam deridebant eius paupertatem & inopiam. Cumq; ad alexandriā peruenisset:in memphis ptolomeum esse cognouit:cui occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum vxore & amico athenione qui in legatione ad hierosolimā fuerat destinatus & a iosepho hospitio clemēter susceptus:videns athenio mox regi innotuit dicēs hunc esse de quo ab hierosolimis nunciauit. Qꝫ bonus inquit iuuenis & liberalis. Ptolomeus vero primus eum salutauit:& ascendere super currum fecit. Postq̄ vero sedit:cepit rex oniam accusare. Tunc iosephus ait. veniam queso pręsta ei propter senectutem. Non enim vos latet ꝙ senes & infantes eandem mentem cōtingat habere:a nobis autem reddetur tibi ratio:vt ei penitus irasci non debeas. Gauisus autem rex de prudentia & benignitate iuuenis. plus eum quippe iam expertum diligere cepit iussitq; in aulam regiam suscipi:& quotidie suę mensę esse cōuiuam. Cumq; venisset alexandriam rex:videntes syrię priores cōsedentē iosephum egre ferebant. Instante vero die quo suscipi habebant vectigalium solēniter actiones diuersarū ciuitatum nobiles data pecunia suę par[te] exigenda fiscalia cōducebant:quę vsq; ad octo milia talenta humilis syrię & phenicis iudeę & samarię vectigalia colligebantur. Audiens ergo iosephus culpabat eos qui conducebant: tanq̄ paruo munere exigenda regi vectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est. & fisci iuribus peccātium substantias applicare. Nam & hoc vectigalibus tradebatur. Rex itaq; libenter audiuit:ꝙ ad eius erarij expectaret augmentum. Et petente iosepho confirmari sibi vectigalium conductionem interrogauit si secūdum promissionē suam vades idoneos habere potuisset. Ille vero facile respōdit. Dabo inquit homines bonos optimos de quibus confidas. Cumq; diceret rex qui sunt vades quos te dare promittis:iosephus (te inquit) o rex & tuam vxorem pro vtraq; parte sponsores prębeo tibi. Cuius verba libenter suscipiens ptolomeus. sine fideiussoribus vectigalia eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos qui de ciuitatibus syrię ad egiptum venerant simili non fuerant benignitate tractati. vnde cum magna confusione ad suas vnusquisq; prouincias recessere.

Iosephus a ptolomeo salutatus sup currū precipiēte rege ascēdit & oniā regi excusauit veniā ꝓ senectutis ratiōe ꝓ eo petēs.

Rex iosepho vectigalia sine spōsore dedit.

¶ Iosephus a ptolomeo rege auxilium recipiens redit in siriam qui ascalonitas rebelles inueniens (prioribus eorum viginti trucidatis) subiugauit similiter & citopolitanos sic ipse vectigalia viginti duobus annis fœliciter colligens ditatus est:septem habens ex vna vxore filios & ex fratris filia quam (permittente fratre duxit vxorem habuit vnum nomine hircanum fortem & virtuosum.

Capitulum septimum.

Auxiliū a rege iosephus recipiens redit in syriam.

IOsephus vero accipiens a rege duo milia peditum petiuerat' enī aliquod auxilium vt vires haberet contra cōtumaces ac rebelles exigeret:tunc mutuans ꝓpter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta de alexandria in syriam est profectus. Qui postq̄ venit in ascalonem vectigalia exigens. ascalonitas (quoniam nichil dare volebant sed etiam cōtumelijs eum grauibus afficiebant) capiens priores ipsorum viginti trucidauit:& substantias eorū vsq; ad mille collecta talenta regis vtilitatibus applicauit:intimās ei quę cōtigerunt. Miratus autem ptolomeus prudentiam eius & laudans quę facta fuerant permisit ei agere quę vellet. Hęc audiētes syri obstupuerunt ascalonitarum contumacię exempla metuentes ciuitatibus suis:& ideo foribus ciuitatum reseratis deuotis animis aduentum iosephi sustinebant. ¶ Nitentibus vero citopolitanis contumelijs eum afficere & vectigalia denegare quę prius sine dilatione reddebant:horū quoq; priores interficit substantiasq; eorum fisci viribus applicauit. Colligens vero pecunias multas & maximum faciens lucrum ab exactione vectigalium abutebatur collecta pecunia vt ei potentia ꝑmaneret occasionē & causam sibi fœlicitatis seruare putās ex his quę congregauerat: & multa regi & reginę cleopatre vel amicis eorum dona dirigebat patrocinia sibi eorum fauoremq; concilians. ¶ Potius ve-

Contra citopolitanos iosephus victoriā habuit.

ro hac fœlicitate per annos viginti & duos & pater factus ab vna quidem vxore septem filiorum ha
A buit etiam ex filia fratris sui solum vnum nomine hyrcanum quem accepit ex tali causa. Cum fratre
quondam alexandriam pergens(ducente etiam secum filiam nuptijs iam maturam vt eam cōiunge
tet alicui sublimi iudeo)dum enim apud regem cenarent & intrasset pantomimia ad conuiuium pul
cherrima concupiuit eam:fratriq; nunciauit desiderium suum petens eum celare peccatum. Nam le
ge apud iudeos prohibetur: alienigenę conuenire mulieri. Quapropter petebat vt fideliter causam
eius cupiditatis expleret.Frater autem eius libēter ministerium suscepit:ornansq; filiam suam nocte
adduxit ad eum & collocauit.Ille ex ebrietate nesciensveritatem cum filia fratris concubuit.Quo se
pius facto valde dilexit eam: dixitq; ad fratrem ꝙ vita eius periclitaretur si rex ei minime concede
ret pantomimiam.Fratre vero petente nichil eum debere metuere quoniā licebat ei frui muliere vxo
remq; habere.& verum aperiens ei & dicens quia libenter haberet & suam magis filiam iniuriā susti
nere q̄ illum videre ad confusionem detestabilem peruenire laudans eum iosephus de cōcordia fra
ternitatis filiam eius duxit vxorem.& filium ex ea genuit hircanum vt prędiximus. Qui tunc tertiū
decimum annum agens demonstrabat naturalem fortitudinem & prudentiam:vt etiam acerbam e
mulationem suis fratribus excitaret.

Iosephus fœlicit vectigalia colligens vigīti duobus ānis ditatus est septē filios ex vna vxore habuit & ex filia fratris sui vnum hircanū noīe.

Nota modum quo iosephus duxit vxorē filiam fratris.

¶Iosephus cognoscere volēs quis de filijs suis virtute melior existeret vnumquēq; doctoribus
destinauit imbuendum sed alijs indoctis mānentibus hircanus doctus euasit.quem mittens pater vi
am duorū dierum,dansq; ei trecenta boum iuga ad sollicitudinem seminare lora quibus ligarētur ce
lauit quę non habens hircanus decem iuga occidit & operarijs carnes distribuens pellesq; incidens
retinacula fecit per quę iuga ligauit quod pater multum laudauit eumq; maioribus fratribus recusā
tibus ad regem destinauit.contra quem inuidentes fratres regis amicis vt eum occiderent scripserūt
Hircanus vero alexandriam veniens arionem increpantem & tantam q̄tam petebat pecuniam da
re recusantē misit in vinculis.vnde apud regem accusatus prudenti respōsione regi satisfecit & a re
ge &regina honorifice est receptus latēter centū pueros & totidē virgines ꝑcio cōparet suos irrisores
in cōuiuio confundens maximū regi obtulit munus vnde & mortem quā fratres ei parauerūt euasit.
& cum honore ad patriam rediit.quod fratres cognoscentes eum interficere etiā sciente patre decre
uerat sed eos victoriosissime/duobus interfectis & reliquis fugientibus/superauit. Ca.viij.

B IOsepho vero volente cognoscere quis de filijs suis virtute melior existeret:vnūquē
q; ad doctorū sublimium studia destinauit.Et ceteri quidē disidia disciplinarū/indo
cti fatuiq; redierunt.Post illos autem adolescentū hircanum direxit dansq; ei trecen
ta iuga boū transmisit viam duorū dierum ad solicitudinē seminare: celans lora qui
bus ligarentur. Quę non habens hircanus aratorū quidem sententiam reprobauit
suadentiū vt ad patrem mitteret quosdā qui lora deferrent.Tempus autē arbitratus
non oportere se ꝑdere dum expectaret illos qui trāsmissuri erant:excogitauit virile quiddam. & ma
ius etate sua.Occidens autem decem iuga.carnes quidem operarijs distribuit: pelles vero eorum in
cidens retinacula fecit:ꝑ quę iuga ligauit.Et hoc modo seminans terrā quam ei pręceperat reuersus
est ad eum.Quem pater suscipiens nimis dilexit propter prudentiā & argutiam mentis:& fiduciam
C eius laudans tanq̄ solum propriū filium diligebat:propter quod fratres eius cōtristabant̄.¶Vt vero
nūciauit quidam iosepho per illud tēpus filium regi ptolomeo genitum.& vt omnes priores syrię &
subiectarū prouinciarū celebrarent natalem pueri diem cum apparatu maximo alexādriam ire ipse
quidem senio prohibebat̄.filios interrogauit quis illorum ad regem vellet ire. Maioribus vero recu
santibus & ad tales conuentus indoctos esse dicentibus: fratremq; hircanum posse ad regem ire fir
mantibus cōsuluit eum.Qui cum se promisisset iturū dicens se in via nō multas opus habere pecuni
as dum soleret bibere modeste:& ei decem milia dragmę habundę sufficere:gauisus est de sobrieta
te filij. Deferens autē parum puer patri suadebat dona quidem exinde regi non mittere. dare vero
epistolā ad dispensatorē in alexandriam:quatenus pręberet ei pecunias ad comparationē eorū quę
optima vel ꝑciosa poterat inuenire.Qui opinatus decem talenta sufficere ad sumptū regij muneris.
filiumq; collaudans vt bene ammonentē scripsit dispensatori arioni qui omnes per alexādriam eius
dispensabat pecunias.non minus q̄ tria milia talenta existens.Nam iosephus a syria pecuniā ad ale
xandriam mittebat.Et cōstituto die veniente in quo assignari regi oportuisset:arioni scribebat vt eas
redderet.Igit hircanus suggerēs patri accepit epistolam & ad alexandriā perrexit. ¶Egresso autem
eo:fratres eius scribunt omnibus amicis regis vt eum occiderent.Qui vt peruenit alexandriā.porre
xit arioni epistolam.Quo interrogante eum quanta vellet accipere talenta:nam sperabat eum decē
tantum querere:aut his pauco plus.Cumq; dixisset mille opus se habere:iratus increpabat eum qua
si volentem luxuriose viuere.& dicebat quemadmodum pater eius substantiam collegisset laborare

Hircanus nō habēs lora ad iungēdū boues occidit decē iuga boū & carnibus oparijs distributis ex pellibus retinacula fecit.

Sobrietas hircani qui fratribus adire regē recusantibus cū modico pecuniarū iuit.

Inuidia fratrum hircani contra ipm qui scripserūt regis amicis vt eū occiderēt.

vel abstinentia: & imitatorem fieri genitoris inuitabat: dare autem non plus decem talenta se dicebat: & hęc ad regiam donationem. ℂ Tunc furore commotus adolescens in vinculis arionem misit. D
ℂ Cuius vxor ad cleopatram demandans petijt quatenus puerum increparet. Nam valde arion apud eam honoribus pręcellebat. Quod etiam ad noticiam regis cleopatra perduxit. Itaq; ptolomeus ad hircanum mittens ammirari se dicebat a patre transmissum non eum vidisset: insuper & dispensatorem ligasset. venire autem eum & causam sibi pro qua veniret indicare pręcepit. Quem ferunt nūcio regis ita respōdisse: legem esse penes iudeos quę prohibet cōmunes epulas prius attingere q̄ in templo deo immolare: & ideo distulisset ne sine donis a patre transmissis ad regem peruenirent. Propter hanc vero causam: non ad eum venisse. Seruum autem punisse non obsecutum iussionibus suis: dum nichil distaret inter magnum & minorem dominū. Sed si talium cōtumacia non emēdatur & tu inquit spera similiter a subiectis contemni. Quę ptolomeus audiens ad risum conuersus magnanimitatē adolescentis miratus est. Cumq; audisset arion q̄ ita responsum rex accipiens nullum ei auxilium pręberet: dedit adolescenti mille talenta & a vinculis absolutus est. Tres vero differens hircanus dies regem reginamq; salutauit. Quem illi libenter suscipientes viderunt & amicabiliter paruerunt propter honorē patris. ℂ Qui latenter accedens ad negociatores comparauit ab eis pueros cētum litteras scientes vnūquemq; talento vno. & centum virgines singulas eodem pręcio. ℂ Cumq; inuitatus ad conuiuium regis discubuisset cum prioribus prouinciarū vltimus omnium & tanq̄ puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur. cumq; omnes conuiuę regis ossa ciborum ante hircanum in mensa proijcerent ipso tacente: triphon qui ad conuiuia & risus conuiuarum erat aptus rogantibus se cōuiuis iuxta mensam assistens regi ait. Vide domine anteposita ossa hircano. Ex hoc conicę q̄ & pater eius sic omnem syriam denudauit. quemadmodū hęc ossa iste a carnibus expoliauit. Ridente vero ad hęc verba triphonis rege & interrogante hyrcanum cur tanta ante eum iacerent: apte inquit domine. Nam canes semper ossa cum canibus deuorant sicut isti fecerunt E de accūbentibus dicens quoniā ista ante eos minime ossa iacebant: homines vero carnes comedūt. ossa autem iactant. quod & ego tanq̄ homo tunc feci. Rex autem miratus eius responsum tam sapiēter dictum omnes iussit plaudere verbum eius laudantes. ℂ Postea vero die ad vnumquēq; regis amicū pergens & ad potentes aulę hos quidem salutabat: famulos autē interrogabat quę daturi sunt regi dona die natalis filij eius. Illis autem dicentibus quosdam decem daturos talenta alios autē nobiles secūdum magnitudinē substantię suę: contristari se simulauit quasi non valens talem donationem offerre. Nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes dominis nūciauerunt. Qui gauisi sperantes iosephum propter munerū paucitatem regem offendere. Instāte vero ceteri quidem offerebant regi talenta non plus viginti: qui magnam videbantur offerre munerum quātitatem. ℂ Hircanus quos comparauerat pueros centum & virgines totidem vnicuiq; dans talētum portare obtulit pueros quidem regi puellas autem deo patre reginę: omnibus vero munerū magnificentiam ammirantibus & ipsis regibus & eorum amicis insuper & regi seruiētibus quod digna multis talentis obtulisset. vnde etiam & mortis pericula declinauit hircanusq; fratres eius zelo ducti F parauerant. ℂ Tunc Ptolomeus magnanimitatem adolescentis miratus imperabat ei donationem quam vellet accipere. Ille autem nichil plus petiuit ab eo fieri in se q̄ vt patri eius scripta dirigeret. Honorans vero eum liberaliter & donationes copiosas pręstans: patri & fratribus & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius hircanum a rege talia meruisse. magnoq; cū honore redeūtem: in occursum eius se egredi simulantes: interficere illum etiam patre sciente omni modo decreuerunt. Irascebatur enim pater ei propter pecunias quas regi obtulerunt; & non curabat eius salutem. Et iram quidem (quam circa filium iosephus habebat) timens regem celabat.
ℂ Committentibus vero aduersus eum fratribus pugnam multos eorum qui eos sequebatur occidit cum duobus fratribus suis: ceteri autem ad patrem hierosolimam confugerunt. Qui postq̄ ad ciuitatem venit: nullo se suscipiente discessit trans iordanem fluuium. vbi remoratus: vectigalia barbaris exigebat.

Accusatus hircanus regi prudentem fecit responsionē.

Nota p̄ dn̄is.

Hircanus a rege & regina bn̄ receptus.

Hircanus nouissimus in conuiuio regis discūbēs irrisus & an eū cōuiuę ciborū ossa proiecerunt.

Hircanus caute interrogat regis amicos quę daturi sūt regi munera.

Maximū hircānus munus obtulit regi seh cētū pueros & reginę cētū virgines qui & mortem quā fratres eius parauerāt declinauit & eū cū muneribus licet nō q̄sisset rescribens rex ad patrē remisit.

ℂ Regnāte in Asia seleuco (qui sother dictus est) moritur iosephus hircani filius vir bonus & magnanimus quo tempore mortuo auūculo eius onia simon filius sacerdotij accepit principatum: cui successit filius eius in honore onias successit ad quem lacedemoniorū rex scripsit se cum iudeis eiusdem generis ex patre abraham denuncians tunc quoq; (inter iudeos orta propter filios iosephi seditione) pluribus contra hircanum maioribus auxilium ferentibus hircanus trans iordanem qui locus tirus appellatus est turrem fortissimā edificauit arabas debellans sed mortuo seleuco frater eius anthiochus in regnum successit: quem timens hircanus seipsum interemit. & ipse anthiochus substantiam habuit.

Capitulum.ix.

A Per idem autem tempus regnabat in asya seleucus qui sother nomīabatur filius magni anthiochi Tunc moritur & pater hircani iosephus vir bonus & magnanimus: qui populum iudeorum a paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas vsq; perduxit. Is etiam viginti & duobus annis syrię tributa & phœnicis & samarię dispensauit. Defunctus est vero & auunculus eius onias: principatum sacerdotij simon filio derelinquens. ❡ Mortuo quoq; & isto filius eius onias in honore successit. Ad quem rex lacedemoniorum arius legatione direxit & epistolas. quarum huiusmodi cōtinebatur exemplar. Rex lacedemoniorū arius onię salutem. Legentes scripturam anteq̄ inuenimus ex vno genere iudeos & lacedemōes extitisse: & familiaritatem cum abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo vt fratres existatis. & transmittere ad nos & petere quę vobis necessaria iudicatis. Facimus vero & nos idem & vestra propria simul & nostra cōmunia reputamus. Portitor litterarū dimotilis epistolas vobis defert quadrāgulas scriptas: signaculum habentes aquilam dracone vnguibus deportantem. Epistola igitur a lacedemoniorū rege destinata. textum huiusmodi cōtinebat. ❡ Defuncto autem iosepho populum contigit seditionē pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra hyrcanum vltimum filiorum iosephi: discessit ab inuicem multitudo. Plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotū symone qui cognatus eorum & affines extabat. ❡ Hircanus autem redire quidem ad hierosolimam minime iudicauit: sedens vero transiordanem frequenter arabas debellabat. Edificauit vero turrim fortissimam ex lapide de albo cōstruens eam: & totam vsq; ad terram sculpsit animabus diuersis: & in circuitu fecit magnum & altum euripum id est piscinam. Ex petra autem contrapositi montis incidens sinistram extensionem speluncas multorū spaciorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domus in ea quasdam ad cōuiuia & somnum: & cōuersationē fecit aptissimam multitudini. Cameras etiam currentium aquarū delectatione gratissimas. ad ornamentū totius aulę. Ostia vero speluncarū aperuit minora vt vnus aut non multi per ea possent intrare. Et hoc custodię gratia condidit: vt obsessus a fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excel-
B lentia & paradisis ornauit egregijs & talem perficiēs locum tyrum eum nominauit. ❡ Qui locus est inter arabiam & iudeam positus trans iordanem non longe a sembonitidę alias sebenitidę regione. Prefuit ergo partibus illis per ānos septem omni tempore quo seleucus syrię regnaret. ❡ Hoc enim iam defuncto: post eum frater eius antiochus (qui epephanis alias epiphanes vocabatur) regnū obtinuit. Moritur etiam ptolomeus rex ęgyptiorum qui similiter epiphanis nuncupabatur: relinquēs duos filios minores ętate. Quorum vnus qui & maior erat philomethor dicebatur: minor vero fiscon. ❡ Hyrcanus autem videns magnam anthiochum virtutem habentem & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur pro his quę contra arabas egerat vitam proprie manus intermissione conclusit: cuius substantiam anthiochus suis commodis applicauit.

mortuo iosepho & onia auūculo simō filius sacerdotiū recepit.

Exēplar epistolę lacedemoniorū regis qui iudeos & lacedemones ex patre abrahā dicit descendisse.

Seditio inter iudeos ꝓpter filios iosephi q̄bus bellū gerētibus cōtra hircanum plures auxilium maioribus cū simone pricipe sacerdotū ferebāt

Locus ille nominatus tirus vbi ꝓfuit hircanus annis septē viuēte seleuco rege syrię.

Hircanus āthiochū timens seipsū iterfecit cuius substātiā ipse āttiochus habuit.

HISTORIA PRIMI LIBRI MACHABEORVM INCIPIT.

C ❡ Anthiochus epiphanes (qui in biblia illustris est appellatus) onia sacerdote defuncto minori eius fratri sacerdotium contulit orta itaq; in populo pro sacerdotij principatu seditione menelaus ad anthiochum cum suis discessit se & suos offerens paternis legibus dimissis gręcorum mores obseruare & anthiochus ab egipto reuersus hierusalem suę cōflictionis capiens multos interemit iudeos & diuitijs templum & ornamentis spoliauit prohibuitq; quotidianas immolationes fieri & edificato altari porcos immolauit & iudeos idola coegit adorare & non circūcidi. Cap.x.

i.mac. ca.i. Per idem tempus defuncto onia principe sacerdotū fratri eius anthiochus sacerdotij cōtulit principatū. Nam filius quē onias reliquerat: adhuc īfans erat. Demōstrabimus autē singula in loco proprio: quę ad hunc puerū pertinere videbunt. Ihesū vero nam hic frater erat onię principatū sacerdotij rex abstulit iratus: & dedit eum iuniori fratri eorū nomine onię. ❡ Symonis nāq; hi tres filij fuerunt: ad quos principatus sacerdotij sicut pręHisto. sco.c.2 diximus puenit. Et iesus quidē iasonem se nomīauit: onias autē menelaus est nōcupatus. ❡ Seditionem itaq; prius princeps sacerdotū iesus aduersus menelaum cōcitauit: & diuisa in vtrumq; populi multitudine ꝓ parte menelai filij thobię consistebant. Populi vero pars plurima iasonem adiuuabat. vnde laborātes menelaus & filij thobię ad anthiochum discesserunt eius ad noticiam perducentes quod vellēt patrias relinquere leges: & conuersationem & mores obseruare grecorum. Rogauerūt ergo eum vt pmitteret eis edificare ginasium hierosolimis. Cumq; cōcessisset: cicūcisionem suam velauerūt: vt non apparerent in denudatione grecis esse dissimiles. Ceteraq; omia relinquentes quę illis mos patrius imponebat: aliarum facta gentium ritusq; sequebantur. ❡ Anthiochus autem pro suo fœliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad ęgyptum tactus desiderio eius: & contemnens: si-

Antiochus epiphanes q in biblia. i. machab. ca. j. illustris dictus est defūcto onia sacerdote fratri eius minori sacerdotij cōtulit principatū.

lios ptolomei vt debiles ac nequaq̄ tanta negociā regere preualentes. Perueniens igitur cum magna virtute ad pelusium & dolo philometorem ptolomeum circunueniens: egyptum occupauit. Et cum adisset loca memphiticę ciuitatis eam capiens. contra alexādriam vt obsidendum ptolomeum caperet ambulauit. Expulsus vero est non ab alexandria tantum sed etiam a tota ęgypto romanis sibi denunciantibus vt discederet a prouincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam vero per partes de hoc rege quemadmodum iudeam & templum pariter occupauit. Nam in prima mea conscriptione capitulum eorum memoriam feci. nunc necessarium putaui ad certiorem eorum narrationē denuo remeare. ¶ Reuersus ergo propter romanorū timorem ab ęgypto rex anthiochus ad hierosolimorum ciuitatem ducit exercitum. Quo perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnū primi seleuci centesima quinquagesima tertia olimpiadę vicesimo & quinto mensis casleu (quē macedones appelleon nominant) capit eam sine conflictione cuiuspiam aperientibus eis portas his qui voluntati eius consentiebant. Ingressusq; ciuitatem hierosolimorum multos interemit sibi cōtraria sapientes. necnon etiam eos qui portas aperientes ciuitatem ei tradiderunt propter tēpli diuitias interfecit: multasq; ab eo auferēs pecunias ad antiochiam reuersus est. ¶ Postq̄ autem expoliauit tēplum ita vt vasa dei asportaret: & lucernas aureas: & archam auream & mensam & scaurum: neq; de velis abstinuit quę ex bysso & cocco erant. Exhauriens autē & thesauros & nichil penitus relinquēs ad maximum iudeos luctum propter hęc vsq; perduxit. Nam & quotidianas immolationes (quas deo secundum legem offerebant) celebrare prohibuit. Deprędans autem totam ciuitatem quosdam interfecit. alios captiuos cum vxoribus & filijs deduxit: ita vt numerus multitudinis captiuorum vsq; ad viginti milia existere videretur. Incendit etiam optima eius loca & deponens muros arcem edificauit in interiore parte ciuitatis. Nam alta & eminentior erat prius a templo. & propter hoc muniens eam muris altis & turribus custodiam macedonum ibi disposuit. Manebant etiam in arce nichilominus homines impij & minoribus maligni a quibus ciues multa & acerba subinde patiebantur. Edificans vero & in sacrario aram super eam porcos immolauit: hostias non legittimas nec patrię religioni iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam ydolum venerari: edificare etiam in vnaquaq; ciuitate & vico templo deorum & aras collocātes imolare super eas porcos omni die pręcepit: et ne quis circūcideretur aut ne filij eorum / interminatus est tormenta grauissima: si quis pręter hęc facere inueniretur.

Antiochus hierusalem sine cō flictione capiēs multos iteremit sibi cōtraria sapientes & tēplū diuitijs spoliauit & ornamētis

Prohibuit āthiocus imolatiōes quotidianas & ciuitatē deprędauit & (pluribus interfectis) multos captiuos cū filijs & vxoribus duxit.

Edificato altari porcos immolauit & coegit iudeos idola adorare & nō circūcidi.

¶ Maxima antiochi contra iudeos crudelitas ad quem samaritę iudeos spernentes miserunt templū suum in monte garizin edificatum in honore iouis dedicari petentes quod annuit antiochus quo tempore mathathias sacerdos habitans in modin cum quinq; filijs suis rerum desolationem deflens & ydolis sacrificare renuens iudeum quēdam idolatrantem & iudicem interfecit, postea in solitudinem cum suis recedens quorū multi in speluncis latitātes sabbatorum die defendere recusantes concremati sunt & mathathias alios qui liberati fuerant sibi adherentes etiam sabbato pugnare docuit multosq; hostium peremit.

Capitulum. xi.

Constituit itaq; prępositos: qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidē iudeorum sponte alij vero propter timores imminentes regis pręcepta sequebantur. Probatissimi autem & generosi detestabile facinus execrantes: patris legibus adheserunt. Propterea diebus singulis penis afflicti: & amara passi tormenta trucidabātur. Nam & verberati & diuersis cruciatibus fatigati: adhuc viuētes / crucis patibulo figebantur. vxores vero & filios quos circunciderunt pręter voluntatem regis laqueis suffocabant: parentum eos ceruicibus illigantes. Nam & si apud aliquem volumen inuentum fuisset sacrum aut lex: & is quoq; crudeli sorte moriebatur. ¶ Videntes autem samaritę iudeos hęc pati de reliquo neq; cognatos ipsorum neq; templū super garizin maximi dei vt prius esse fatebantur cōsuetudinem suę faciētes naturę de qua superius constat expressum: sed dicebant se medorum atq; persarum colonos. Mittentes ergo ad antiochum legatos & epistolam quę subter sunt scripta significauerūt. Regi antiocho epiphani. relatio a sichimitis sydoniorum. Nostri maiores propter crebras prouincię pestilentias secuti priscam quandam superstitionem consuetudinem fecerunt colendi: que dicitur apud iudeos sabbatorum dies. Edificātes autem sine nomine in garizin monte templum: offerebant in eo deuotas immolationes. vobis autē malignitatem iudeorum digne vlciscentibus venientes iudices vestri arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere similibus nos penis afficiunt: dum ab initio sydones esse cognoscamur. Quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium & saluatorem denūciare apponio nostrarū partium iudici & nichanori regalia tractanti negocia. vt nichil debeāt molestare quasi iudeis aliqua superstitione coniunctos cum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum vero edificatum quod adhuc sine cuiuspiam dei nomine constat: gręci iouis illud appellatione peti-

Crudelitas maxima ātiochi cōtra iudeos.

Samaritę iudeos vidētes afflictos se dicebant alias ipsos scdm suā naturā spnētes miserunt ad antiochū regē.

A mus dedicari. Quo facto vitamus inoportunas molestias sustinere operibusq; sedulo vacātes tibi soluemus redditum quātitatem. ¶ Hec petentibus samaritis rex ista rescripsit. Anthiochus rex nichanori. Sichimitę sydonij: porrexerūt michi publicani relationem. Sed quia cogitantibus nobis cū amicis docuerunt ab eis missi quod criminibus iudeorum in nullo probantur esse participes quando moribus viuere gręcorum potius elegerunt: absoluimus eos a iudeorum pœna nocentium & templum eorum quemadmodū petierunt greci iouis appellatione dedicetur. Eadem & appollonio partiū iudici scripsit: sexto & quadragesimo anno mense echatę octaua decima die. ¶ Eodem tempore erat habitans aliquis in modin vico iudeę nomine mathathias filius iohannis. filij symeonis filij samonei alias samoni sacerdos de vice ioab alias ioari hierosolimitis. Erant autem ei filij quinq; iohānes qui vocatur gaddis & symō qui est thasi & iudas qui vocabat machabeus & eleazarus qui dictus est abaron & ionathas qui dictus est aphus. Iste ergo mathathias plāgebat apud filios statum rerum & ciuitatis rapinam & tēpli nuditatem & calamitates plebis. Dicebatq; melius illi esse pro patrijs mori legibus q̄ ita sine gloria viuere. Viuentibus autem ad modin villam a rege directis vt cogerent iudeos facere quę pręcepta videbantur a rege. & iubentibus illic constitutis ydolis immolare secūdum regis iussionem: & primum mathathiam qui doctrina vel fama glorię reliquos anteibat sacrificare cōpellentibus: mathathias recusabat hoc facinus dicens. Licet alij omes iussionibus antiochi pro timore obtemperent: michi tamen et meis filijs tale scelus nullatenus imponitur. ¶ Cumq; tacuisset accedens quidam ex iudeis immolauit in medio: sicut pręcepit anthiochus. Iratusq; mathathias irruit super eum cum filijs suis habentibus gladios: eiusq; sanguinem super aram effudit: & iudicem regis appollonium qui eum ad talia cogebat cum suis paucis militibus interemit. Et aram deponens clamauit. Si quis emulatur patrias leges & dei religionem sequatur me. Et hęc dicens: cum filijs ad solitudinem exijt relinquēs omnem suam possessionem. Idem multi facientes cum filijs & vxoribus ad solitudinem confugerunt. Audientes vero ista iudices regis auxilia conuocantes quę in arcę hierosolimorum pro custodia permanebant prius quidem conabant verbis eos flectere vt ad penitentiā peruenirēt et eligerēt potius illa quę prosunt. ne aliqua necessitate cogente eis tanq̄ hostibus vterentur.

B ¶ Cum quibus non accipientibus verba sed contraria sapientibus conflixerunt die sabbatorū: & sicut erant in speluncis ibi eos atroci incendio concremauerunt dum repugnare propter diem noluissent ne in malis suis honorem sabbati transgredi viderentur. Nam vacare in eo nobis legittimum est. Mortui sunt ergo cum vxoribus & filijs in speluncis fumiferis suffocati globis. numero mille. ¶ Multi autem liberati. tunc adiuncti mathathię & illum sibi iudicem ordinauerunt. Qui & sabbatis eos docebat pugnare dicens q̄ si hoc non facerent obseruantes legem sibimetipsis essent hostes illo die contra eos venientibus inimicis. Hęc dicens persuasit eis. et hactenus permanet nobis cōsuetudo pugnandi etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi mathathias armatam multitudinē aras deposuit idolorum: & peccantes in eos quantos manu capere potuit interemit. Nam multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circūcisos iussit circūcidi: expellēs eos (qui vt talia prohiberent) fuerant constituti.

¶ Mathathias senio confectus conuocatis filijs suis ipsos paternas leges custodire exhortans simonem sapiētia pręcellente alijs patrem ordinat iudam vero machabeū militię ducem quo mortuo

C & eo in modin sepulto iudas filius eius in principatu succedit qui cū fratribus suis legum transgressores interimens terram omni macula purificauit & appollonio duce samarię cum multis interfecto seron sirię ducem occidit & siros in fuga conuertit quę audiēs antiochus furore commotus exercitum contra iudeos parat & listam gubernatorem ordinat prouinciarum. Ca. x j.

IGitur eo magistrante vno anno dum morbo grauissimo pręmeretur: conuocauit filios suos. Et circunstantibus: ego quidem inquit o filij decretam proficiscor viam. Cōmendo autem vobis patrias leges obtestans ne earum transgressores sed potius custodes esse debeatis. Paternę vero voluntati memores ritus patrios custodite & periclitātem antiquam cōsuetudinem restaurate: ne seducti ab his qui sponte aut nęcessitate ea aut perdunt aut ꝑdunt. Sed digni meo constituto omnem violentiam & necessitatem tolerando superare ita vos pręparantes vt si oporteat pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc q̄ deus tales nō despiciet sed vestram virtutem inspiciens reddet vobis libertatem: & retribuet quandoq; vt eum securitate vestris moribus ꝑfruamini. Nam corpora vestra mortalia & temporalia sunt: factorum vero monimenta immortalitatis ordinem consequuntur. Quod desiderantes vos decet appetere gloriam quę nullo sit fine claudēda. Cōcordiā vero vos habere commoneo: & in quo aliquis existit melior altero: cedentes vobis inuicem proprijs ministrate virtutibus. Et symonem fratrem sapientia antecedentem vobis patrem putate. & quicquid ille persuaserit custodite. Machabeum vero militię propter virtutē & fortitudinem

Left margin: 1. mac. ca. 2. — 1. mac. ca. 2. — 1. mac. ca. 2 — 1. mac. ca. 2.

Anthiochus ad sichimitas scripsit annuēs eorū petitioni.

Mathathias sacerdos cū quinq; filijs deflens statum rerum & ciuitatis desolationem.

Mathathias ydolis sacrificare recusans iudeū quēdā sacrificātē iterfecit & iudicē cū suis militibus & postea recessit in solitudinem.

Iudei die sabbati nō volētes defēdere ꝑpter diei solēnitatē in speluncis cōcremati sunt.

Matha. iudex cōstitutus docuit iudeos sabbato pugnare & multos occidit.

Moriēs mathathias (cōuocatis filijs suis) patrias leges ipsos hortat custodire.

Factorū memoria immortalis.

mathathias filiū simonē sapia ꝑ-

celleñtẽ patrẽ ordinat & machabeũ militię ducem.

habebitis ducem. Nam gentem defendens: hostes viriliter expugnabit. Suscipientes viros iustos & religiosos: veritatẽ eorum fouete. Ista filijs locutus est: & deum orans adiutorem eis fieri. & vt populo leges proprię conseruarẽtur fideli corde supplicans viuendi finem communi sorte suscepit: & sepelitur in modin. Magnumq; luctum omni populo super eum peragente: successit gubernationi rerum filius eius iudas qui & machabeus centesimo & quadragesimo sexto anno: & adiuuãtibus se prono animo fratribus ceterisq; religiosis finitimis inimicos a prouincia expulit: & transgressores legum patriarum occidit iudeos. & purificauit ab omni macula suam terram. D 1. mac. ca.

Iudas cõtra apolloniũ victor eum iterfecit & multos.

¶ Hec cum audisset appollonius dux samarię: colligens exercitum egressus est contra iudam. Ille autem occurrit ei: & committẽs cum eo pugnam vicit: & multos eorum interfecit. Inter quos & ducem appollonium armis exuens interemit multamq; prędam ab exercitu hostium auferens discessit. 1. mac. ca.

Seron syrię duce exercitũ contra iudã colligẽte: iudas suos hortabat ad bellum & duce occiso siros ad fugam vertit.

¶ Seron autem dux inferioris syrię audiens q multi transirent ad iudam & magna iam virtute circũseptus ad bellum accederet. statuit cõtra eum dimicare. Et colligens milites sub se constitutos vel transgressores iudeos contra machabeũ produxit exercitum. Perueniens autem vsq; ad bethsuram vicum iudeę: ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei & confligere disponens quia milites ad pugnam videbat propter paucitatẽ & ieiunium desides: hortabatur eos dicens. Non per multitudinem vincendos hostes aut expugnãdos esse credatis: sed pietate & hoc euidentissimum habemus exemplum maiores nostros: qui propter iusticiam & proprias leges certantes. multa sepius milia deuicerunt. ¶ Nam nullum lesisse maxima virtus extitit. Hec dicens suasit eis contemnere multitudinem: & confligens cum syris duce eorum interfecto cũctos ad fugam vertit. Secutus autẽ eos ad campum octo milia occidit. Reliqui autem fugati vsq; ad maritima loca discesserunt.

Anthiochus audita iudę victoria furore cõmotus parabat contra iudeos exercitum.

¶ Que audiens rex anthiochus maximo furore commotus omnem propriam virtutem congregans & multos ab insulis mercede conducens: parabat circa veris initium dimicare contra iudam. vt vero militibus stipendia tribuens vidit thesauros deficere non enim ei omnia vectigalia reddebantur propter seditiões gentium: nam cum magnanimus esset ei minime sufficiebant (que dum collegerat) deliberabatq; primum ad persidam ire: tributaq; prouincię congregare.

Lysiam gubernatorẽ ordinat prouinciarum.

¶ Relinquens pro rerum gubernatione quendam lysiam gloriam apud se maximam possidentem vt regeret prouincias a fluuio eufrate vsq; ad fines egypti & inferioris asię & partem exercitus & elephãtos ei tradens pręcepit ei filium suum anthiochum diligẽter nutrire & vastare iudeam & habitantes in ea ducere captiuos & euertere hierosolymam: & genus eorum omnino disperdere. Hec quidẽ rex anthiocus precipiẽs lysię abijt ad persidam cẽtesimo & qnadragesimo septimo anns transiens eufraten: & ad superiores ascendit prouincias. E

¶ Lysias contra iudeos exercitum maximum mittit. cuius duces ptolomeum/ nichanorem/ & gorgiam constituit & iudas disposito secũdum antiquum & patrium morem exercitu populum animat ad bellum & victor efficitur (victis quoq; inimicis) iubet prędam cõtemnere cum adhuc pugna cum gorgia superesset quo fugiente cum exercitu iudas prędam auferẽs remeauit ad propria sed & lysias veniente ad iudeam ei occurrit iudas (qui deo adiutore) victor exstitit & quinq; hostium mille occisis lysias desperatus fugit. Ca.xiij. F 1. mac. ca.

Lysias cõtra iudeos maximum exercitũ mittit cuius duces ptolomeũ nichanorẽ & gorgiã constituit.

Lysias vero eligens ptolomeum dorimerum alias dorimenis & nichanorem & gorgiam viros potentes & amicos regis & tradens eis peditum quadraginta milia: equitũ vero septẽ milia transiuit contra iudeos. Qui vsq; emaus ciuitatem veniẽtes. in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt vero eis ad auxilium de syria vel a finitimis locis & multi transfuge iudei necnon & negociatores quidam sperantes iudeorum se emere captiuos. argentum autem & aurum pro precijs eorum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum iudas intendens suadebat suis militibus cõfidere. hortabaturq; spem victorię in deum haberet vt saccis induti patria lege eum rogarent solitumq; habitum petitionis ostendentes supplicarent quatenus preberet eis cõtra inimicos auxilium.

Iudas disposito exercitu secũdũ antiquum & patriũ modũ populũ animat ad bellum.

¶ Quo facto disponens eos secũdum antiquum & patrium modum per millenarios & illos dimittens qui pauloante vxores duxerant & eos qui possessiones pauloante acquisierant ne pro earum desiderio minus audaciter contra hostes pugnarent. residuos talibus hortabatur affatibus. Tempus quidem vobis non aliud est necessarium o socij nisi vt fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet viriliter certando accipere libertatem quam & propter seipsam vobis caram: & pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanq ergo in hoc solo vobis positis vt accipientes eam fœlicem & beatam renouetis vitam quasi secundum leges & consuetudines conuersemur agite ne forte per negligentiam vestram iudaicę gentis semen intereat. Ita ergo pugnate mortẽ pro maximo lucro putantes: vt si viceritis cum libertate & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo vos crastina die audacibus animis: vt bellũ pro lege patria committatis. Iudas quidem incitans socios: ita locutus est. ¶ Hostibus vero transmittentibus gorgiam cum quingentis pe- 1. mac. ca. 1. m. c.

A ditibus & mille equitibus quatenus per noctem irruerēt super iudam & adhuc preuios eis dantibus
aliquos de fugientibus iudeorum sentiēs filius mathathie statuit & ipse castra hostium latenter inua
dere. Cumq; cenasset focos plurimos derelinquens tota nocte proficiscens in aduersariorū castra ad
locum peruenit emaus. Gorgias autem exploratus castra iudeorū nec eos inueniēs: arbitratus in mō
tibus discessisse: vbi essent querere decreuit. Lucescēte vero die apparuit hostibus in emaus iudas cū
tribus milibus plus minus armatis vt cumq; propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios opti-
me septos & studio militari dispositos: inuitauit iudeos dicens. Etiam nudis corporibus pugnare de
bemus & deum inuocare: qui sepius nos inermes contra plures & armatos victoriam fecit acquirere

In biblia iste locus dicitur amaū.

¶ Sermone vero finito iussit tubicines clangere: & significare militibus suis quatenus inopinatos ho
stes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit: reliquos persecutus est vsq; gazara & campos
ydumeę & azoti & iamnię. Prostrata sunt autem tria milia eorum. Iudas vero iubebat suis militibus
hostium prędam contemnere dum adhuc certamen eis & pugna contra gorgiam superesset quibus
1. mac. expugnatis esset prędę licentia. Adhuc eo dicente hęc ad milites respicientes illi qui cū gorgia erant
ca. 4. exercitum quidem quem in castra reliquerant viderunt esse deuictum castraq; incensa. Nam fumus
B a longe: eis quę acciderant indicabat. vt ergo hęc ita esse qui erant cum gorgia cognouerunt: & eos
1. mac. qui cum iuda erant ad aciem paratos attenderunt. mente ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine
ca. 4. pugna victis gorgię militibus reuersus tulit hostium spolia. multumq; aurum & argentum & purpu-
ram & iacinctum auferens ad propria remeauit cum letitia: laudans deum de his quę poterat obti-
nere. Nam hęc victoria eis deseratam contulit libertatem.

Victis hostibus iubet iudas prędam cōtemnere

¶ Fugiente gorgia cum exercitu p̄dam Iudas auferens remeauit ad propria.

¶ Tunc lysias cōfusus de perditione exer
citus quem direxerat statim alia sexaginta milia electorum peditum & quinq; milia equitum cōgre
gans venit protinus ad iudeam & ascendens super mōtana in bethsuris alias bethsurę villam iudeę
castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus iudas & multitudinem hostium inuadens
adiutorem sibi deum fieri postulauit. Et confligēs cum pręcursoribus aduersariorū sine aliqua dila-
tione superauit: & prosternens quinq; milia eorū factus est reliquis in timorem. Attendens autem ly
sias audaciam iudeorū quia parati sunt mori nisi cū libertate eis viuere licuisset: & timens eorū despe
rationem tanq̄ fortē colligens residuum exercitum rediit ad āthiochiam & remorabatur ibi pręsidia
congregans peregrinorum: vt cum maiore apparatu expeditionis contra iudeos venire potuisset.

¶ Occursus iudę contra exercituз lisię qui deo adiutore victor extitit.

Lysias fugit.

¶ Iudas habita de inimicis victoria templum purificauit & illud quod tribus annis destructum
permanserat in vasis nouis & portis aliisq; multis aliis instaurauit & nouo constructo altari in nouē-
bri mense dedicationis solemnitatem octo diebus: celebrandum instituit & murum atq; turres in ci-
uitatis circuitu construxit. vicinasq; gentes idumeos scilicet ammonitas & azothos debellauit & si-
mon frater ad galileorum auxilium veniens hostes in fugam cōuertens eorum peremptis iudas quo
q; nabatheis sibi occurrentibus & facta nunciantibus bethuram cepit omni perempto masculo & ti-
motheo fugiente castellum ab obsidione liberauit multis obsidentium interfectis. Capitulum. xiiii.

1. mac.
ca. 4.
C Totiens igitur victis anthiochi regis ducibus iudas contionē faciēs suadebat vt post
tantas sibi donatas diuina dispensatione victorias ascenderent ad hierosolymam:
& templum ab idolis expiarent legitimasq; hostias immolarent. Qui dum cum to-
ta multitudine ad hierosolymam peruenisset templum desertum inueniens & incen
sas portas & siluas in templo per longā solitudinē pullulasse: lugere cepit cū propriis
sociis pro templi visione. ¶ Eligens autē quosdam milites iussit eis expugnare eos
qui arcem custodiebant: dum & ipse templū a ruinę fœditate purgaret. ¶ Quod diligēter emundās
introduxit noua vasa candelabrū & mensam. aramq; ex auro factā. Recomposuit autē & vela in in-
gressu. & ianuas ipsas reconstruxit. ¶ Deponens quoq; altare: de lapidibus nouis aliud edificauit.

Iudas habita de inimicis victoria purificauit tēplū

Restaurauit noua vasa in templo & portas.

¶ Dedicauit nouum altare i nouembri.

Quinta vero & vicesima die mēsis casleu quē macedones appelleon vocant accenderunt lumina su
per candelabrum: & adoluerunt holocausta in nouo altari: hęc autē facta sunt post tres annos: eodē
die quo mutata est eorum religio ad prophanam idolorum consuetudinem. ¶ Nam tēplum destru-
ctum ab anthiocho: sic tribus annis permansit. Quinto enim anno & quadragesimo & centesimo in
templo facta sunt: quīta & vicesima die appellei mensis olimpiadę cētesima & quinquagesima tertia
Renouatū vero est in eodē die quinta & vicesima appellei mēsis octauo & quadragesimo & centesi
mo anno: olimpiadę cētesima quīquagesima quarta. ¶ Desolationē vero cōtigit fieri secundū danie
lis prefationem quā ante quadringētos & octo annos prędixerat per quam significauit q᷑ macedo-
1. mac. nes illud destruerent. ¶ Celebrauit autē iudas cum ciuibus suis pro renouatione tēpli sacrificia per
ca. 4. dies octo nullum genus delitiarū relinquēs. sed pręciosissimis dapibus eos pascens. Deum aūt laudi
bus & psalmis glorificabat: quē reliquū vulgus sequębatur deū inuocans adiutorē. seseq; mutuo can-
tibus delectabāt. Pro renouatione vero solennium post multum tempus insperata religione recepta

¶ Templum tribus ānis destructum permansit

Prophetia danielis de tēpli per macedones destructione.

legem posuerunt vt posteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. vnde & ab illo tem
pore hactenus hanc festiuitatē celebramus vocantes eam lumina: eo quod pręter spē hoc nobis splen D

Iudas murum & turres in circuitu ciuitatis construxit.

didum lumen colendę religionis apparuit. ¶ Murum autem in circuitu ciuitatis construxit. & aduer 1.ma.
sus incursiones hostium turres edificauit altissimas. custodes in eis deputans. Sed & bethsuram no ca.4.
mine ciuitatem muniuit. quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostium vteretur. ¶ His ita 1.ma.
tactis: gentes finitimę pro reparatione templi & fortitudine iudeorum egre ferebāt. Quapropter in ca.5.
surgentes multos iudeorum per incursiones & insidias opprimebant. Aduersus quos frequenter bel
la machabeus educens ab incursionibus (& quę iudeis inferebant) eos arcere tentabat: & super filios
esau ydumeos adueniens per summitates in ea multos eorū incendit: virosq; prostrauit. Deinde con 1.ma.
tra ammonitas perrexit exercitum magnum habens: quorum dux erat timotheus. Subijciens autem ca.5.
& istos azotorum cepit ciuitatem & vxores eorum & filios ducens captiuos & ciuitatem incendens

¶ Iteratum bellum vicinarū gētium contra iudeos iuda reuerso in iudeam ad quem mittūt ꝓ auxilio.

reuersus est ad iudeam. ¶ Audientes autem eum vicinę gentes reuerti: congregantur in galaditiden
contra iudeos sibi finitimos. Qui fugientes ad dathemam castellum transmiserunt ad iudam: man
dantes ei ꝙ festinaret timotheus capere locum in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolę a ga
lilea nuncij superuenerunt: indicantes congregari eos qui in ptolomaidę tyro & sydone & alijs erant
gentibus galileę. Ergo ex vtraq; parte hostibus nunciatis cogitās iudas quid deberet fieri symonem
quidem fratrem pręcepit tria milia electos accipere & in solatium galileorum exire. Ipse vero cū io
natha fratre suo cum octo milibus militū exiens galadit ithen reliquit super ceterum exercitum iose
phum zacharię & azariā pręcipiens eis seruare diligenter iudeam: & cū nullo hostium bellū cōmitte
re donec ipse reuerteretur. Igitur symon perueniēs ad galileā & confligens cū inimicis ad fugā cōuer

Symon iudę frater auxilium galileorum hostes in fugam cōuertit multis peremptis.

tit. & vsq; ad portas ptolomaidę persequens occidit tria milia eorum. Et spolia tollens peremptorum
& captiuos ab eis iudeos & sarcinulas auferens: ad propria remeauit. ¶ Iudas autem machabeus &
frater eius ionathas trāseuntes iordanem fluuium & viam trium dierum ambulantes: nabathos cum 1.ma.
pace occurrentes inueniūt. Quibus narrantes quę in galaditidę contigissent: & ꝙ multi eorū tribula ca.5.
rentur per castella & ciuitates galaditidę suadētes ei properare contra alienigenas vt posset a pericu
lis iudeos eruere: flexus reuertitur ad solitudinem & irruens primū super habitatores bethsuram ce E

Iudas thimotheum in fugam cōuertens castellū liberauit multis obsidentium interfectis.

pit eam: & omnem masculū etate validum trucidauit: & ciuitatem incendit. ¶ Facta autē nocte nec
sic abstinuit: sed profectus in castello quo timocheus iudeos obsidebat mane ad eum peruenit. Et in
ueniens iam ad muros accedentes aduersarios: & quosdam scalas vt ascenderent alios machinamē
ta ferentes: iussit tubicinem signū dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono aīo la
borandum: & in tres partes diuidens exercitum hostes a tergo inuadit. Sentientes autem hij qui cū
timotheo erant quod machabeus est experti iam prius per bella virtutis & fœlicitatis eius: ad fugam
conuersi sunt. ¶ Secutus autem eos iudas cum exercitu & interfecit octo milia eorū. Deuiās alias de

In biblia vocatur ciuitas masphat

ueniens autē ad mellam alias modollam ciuitatē alienigenam cepit eam & oēs masculos interfecit: ci
uitatē vero ipsam incendit. Exiens inde castomachi & bosor & multas ciuitates galaditidis euertit.

¶ Iterū timotheo cōtra iudā bellū parāte victor fuit iudas & multis iterfectis reliquos i fugā cōuer
tit & cū cū suis i iudeā reuerti vellet ciues effron trāsire nō permittētes peremit & in bellis ꝓdictis nul
lus iudeorū mortuus est nisi quia iosephus & zacharias iudę pręceptū cōtēnētes in bello cōtra gorgiā 1.ma.
duo milia suorū amiserūt. iudas aūt & frater eius expugnāre nōcessātes ebrō ciuitatē depdauit. Ca. xv ca.5.

Timotheus iterū cōtra iudeos exercitū parans eos instruit.

Nteriecto vero tempore timotheus maximū pręparās exercitū aliaq; pręsidia colligens &
arabas mercede conducens venit trans torrentem prope rophon alias raphon ciuitatē: ex
hortatusq; est milites dicēs. Si pugnā cū iudeis cōmiseritis prono certate aīo. neq; torren F
tem trāseatis. Nā si trāsieritis: perditionē vobis ipsis imminere cognoscite. Iudas autē ma
chabeus audiēs pręparatū ad pugnā timotheū cū vniuersis militibus suis festinabat ad bellū. Et trā
siens torrentē irruit insuper imicos. Et quosdam eorū occurrēs occidit: alijs aūt timorē incutiēs arma
sua proijcere coegit. Quorum quidā ad locum qui dicitur grana fugiētes: sperauerūt salutem. Iudas
vero ciuitatem capiens eos interfecit & locum incendit: varia vsus specie ad hostium necem. ¶ Cum

Iudas cum suis ī iudeā reuerti volens ephron ciues eum transire non permittētes occidit.

q; hęc peregisset colligens iudeos qui in galaditidę erant cum vxoribus & filijs & omni eorum sup
pellectile: decreuit ad iudeam reuerti. Cumq; venisset ad aliquam ciuitatem quę dicitur effron in via
positam. dum nec aliud iter pergere potuisset nec reuerti vellet: misit enim ad ciues in effron rogans
eos quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire Nam illi portas lapidibus obstruxerāt
& exitus itineris occupauerant. Quibus minime acquiescentibus iudas adhortatus suos circūdedit
obsidione ciuitatem: quam vna die vel nocte expugnans cepit: & omnem masculum in ea occidit
incendens totam. Quo facto per eam sibi viam aperuit vniuersam. Tāta autem erat peremptorum
multitudo: vt etiam super mortuos ambularent. ¶ Transeuntes autem iordanem venerunt ad ma

A gnum campum cuius in prospectu iacet ciuitas bethsamis que grece dicitur scitopolis: Inde ad iudeam perrexerunt cantantes & laudantes: & solitos pro victorijs ludos agentes, vbi immolauerunt sacrificia gratias agentes pro his que peregerunt: & pro salute exercitus. Nam nullus iudeorũ in his prelijs est defunctus. ¶ Iosephus vero zacharie & azarias quos presides reliquerat iudas tẽpore quo symon in galilea ptolomaidem expugnabat: cum & ipse iudas cum fratre suo ionatha in galaditide debellaret: andientes vt & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutũ auxilium colligens ad Iamniam venerunt. Et gorgie duci iamnie occurrẽtes: prelio facto duo milia suorum militum amittentes ad iudeam fugierunt. Euenit vero eis hec calamitas ꝙ non obedierunt preceptis iude dicentis vt contra neminem pugnam ante suum aduentum committerent. Nam super omnes alios eius bellicos tractatus in hoc mirandus extitit: ꝙ iosephi & azarie peccatum futurum predixerat si transgrederentur eius precepta. ¶ Iudas autem & frater eius pugnare contra ydumeos non cessabant: sed eis imminebant. Et hebron cinitatem capientes munimina eius deposuerunt & turres incendentes depredabant terram omnem alienigenarum. Ad marizan vero ciuitatem & azotum venientes tenuerunt eas. & multa spolia exinde deducentes ad iudeam reuersi sunt.

1. mac. ca. 5.

B

Bethsamis que dicit scitopolis. Nullus iudeorũ in predictis bellis mortuus est. Iosephus & zacharias victi qa non obedierunt precepto iude. Iudas cõtra ydumeos bellũ cõtinuãs hebrõ ciuitatẽ depredauit

¶ Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam oppugnare volens fugere compellitur & graui detentus infirmate hoc pati fatetur quia iudeorum gentem afflixerat deumq; illorum contempserat. Et moriens philippum amicum suum regni tutorem dimisso filio suo. Anthiocho diademate. Et anulo fecit. Sed Iuuenis Anthiochus occasione habita iudeos persecutus est. Qui contra Iudam cum elephantis turrem portantibus & militum multitudine venit. Et eleazarus multos circa elephãtem perimens & elephantem sub ventre ingressus percutiens mortali plaga percussus interijt. Tunc quoq; bethsurite territi se & sua anthiocho dederunt. Qui nullo tempore templum in hierosolymis obsidens maxima ibi viguit fames.

Capitulum decimum sextum.

1. mac. ca. 6.

EOdem tempore rex anthiochus superiorem prouinciam percurrens audiuit ciuitatem persarum diuitijs excellentem helemaidem nomine preciosissimumq; templum in ea diane & omni specie ornamentorum plenum. insuper & arma & laricas quas reliquisse audierat filium philippi regem macedonum alexandrum. Commotus ergo egreditur cõtra helimaidem: & obsidebat eam. His vero qui in ea erant minime territis impetu eius neq; obsessione sed pertinaciter repugnantibus spe deceptus discessit. Nam exeũtes a ciuitate: fugauerũt & persequebãtur eum vsq; ad babiloniam. Vbi post multam suorum militum amissionem venisset: quidam ei nunciauit ducum perditionem quos pugnare contra iudeos reliquerat: & creuisse fortitudinem iudeorum. Super priorem itaq; curam hoc crescente malo incurrit in egritudinem. Qua diu tenente & crescẽtibus passionibus intellexit ꝙ moreretur. Conuocansq; amicos morbum suum eis atrocem esse indicauit: & confessus hec ideo pati ꝙ iudeorum gentem affligens templum spoliasset deũq; contempsisset. Quo dicto illico expirauit. ¶ Vnde minor polibium megalopolitani quod vir bonus existens dicit ideo perisse anthiochum. quia voluit templum diane in presidia deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum sed tantũ cogitauit: nullo reatu tenetur. Si autem polibio videtur ideo anthiochum vitam finisse multo plus verisimile creditur. propter templi hierosolymitam vastationem sacrilegũ regẽ perisse. Sed ob hoc non resisto megalopolite: cum nostra opinio vera videatur. ¶ Anthiochus autem priusq̃ moreretur conuocãs philippum vnum ex socijs suis tutorem eum regni constituit. Et dans ei diadema & stolam & anulum filio suo anthiocho iussit deportari: & censuit vt prouideret eius educationem. & custodiret eius imperium. Defunctus est vero anthiochus: nono & quadragesimo & cẽtesimo anno ¶ Lysias autem mortem eius nuncians multitudini filium eius anthiochum ipse nutriebat regemq; constituit: vocans eum eupatorem. Eodem tempore hij qui erant in arce hierosolymorum custodes macedonum & transfuge iudeorum multa in iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare repente inuadentes: hostiliter opprimebant. Nam arx templi culmen altitudine superabat. ¶ His igitur accedentibus iudas deuastare arcis custodiam deliberauit. Et colligens omnem populum arcem instantius obsidebant: anno principatu seleuci cẽtesimo & quadragesimo. Cõstruens igitur machinamenta & aggeres accumulans: arcem capere laborabat. Multi ergo ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam & aliquos similes & impios congregantes ad anthiochum regem vsq; venerunt petentes non debere se despici dum a contribulibus suis atrocia paterentur. Que ideo sustinebant quoniam religione sua relicta patris eius imperio obsedissent & nunc pericula sustinerẽt per iudam & viros eius necnon & custodes a rege deputati aliquod ab eo presidiũ mitteretur. ¶ Hec audiens adolescens anthiochus valde iratus & duces & amicos conuocans: precepit colligendũ exercitũ siue peregrina solatia. Cõgregatusq; est exercitus peditũ quidẽ centũ milia. equitũ vero viginti milia & elephãti duo & triginta. Quiq; producẽs exercitũ egressus est ab anthiocha cũ lysia habente

C 1. mac. ca. 6.

1. mac. ca. 6.

Anthiochus helimaidem ciuitatem ditissimam volẽs oppugnare in fugam conuertitur.

Anthiochus graui ĩfirmitate detentus confitẽs hoc pati quia iudeorũ gẽtem afflixerat deumq; contempserat) illico expirauit.

Anthiochus moriens philippũ amicũ regni tutorẽ fecit dimisso diademate & anulo filio suo anthiocho.

Iudas arcis custodiam vastare voluit vt diuinus cultus libere posset exerceri.

Exercitus ãthiochi contra iudeos apparatus.

totius exercitus gubernationem. Et perueniēs ad idumeam exinde bethsuram ascendit ciuitatem nimis fortem & munitā: & circundans ciuitatem obsidebat instāter. Sustinētibus vero bethsuris & pręparationē machinamentorum eius incendentibus multum temporis in obsidione cōsumptum est. Iudas vero audiens regis aduentum: destitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autē regi castrametatus est in angusto quodā loco qui beduscaria alias beduscarit dicitur decem milium stadijs ab hostibus distante. Rex autē egressus a bethsura: per angusta duxit exercitū ad castra machabei. Factoq; D

Elephantes turres portantes.

diluculo milites ordinauit in acie: elephantos quidem sequi seipsos inuicem fecit propter locorum angustias: non eos valens in altitudinem collocare. In circuitu vero vniuscuiusq; elephanti properabant pedestres quidem mille: equites vero quingenti. Gestabāt vero elephāti turres excelsas & arcarios in eas. Reliquam vero virtutem ex vtroq; latere montis fecit ascendere amicos exercitui pręponens. Et

¶ Animosus iudas multos hostium occidit.

Eleazarus multos perimens & elephantem percutiēs sub ipsius ventre interijt.

iubens clangorem fieri ad hostes accessit aureos enudās clipeos simul & ereos: vt nimium fulgorem 1.ma
suę claritatis emitterent: montesq; eis frementibus resultabant. ¶ Hęc iudas inspiciens territus non ca.6.
est sed fortiter excipiens inimicos ex eorum pręcursoribus vsq; ad sexcētos occidit. Eleazarus autem frater eius quem mauronem vocabant videns sublimiorem elephantem ornatum loricis esse regalibus & putans in eo sedere regem. accessit ad eum omni virtute: & multos circa elephantem perimēs alios disperdidit alios fugauit: & sub ventre elephātis ingressus eum percussit. Qui mortali plaga percussus moriens cecidit: & eleazarum suis compręssum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum disperdens: vita priuatus est. Iudas autem hostium fortitudinem contemplatus

Bethsuritę seipsos āthiocho tradiderunt.

Anthiocho templum hierosolymis obsidēte maxima ibi fames fuit.

discessit ad hierosolymam: & obsessioni necessaria pręparabāt. ¶ Anthiochus autem partem expeditionis in bethsuram misit vt eā deuastaret: cū reliqua autem multitudinis virtute ipse ad hierosolymā profectus est. ¶ Bethsuritę ergo territi fortitudine aduersariorum & sua vidētes necessaria defecisse seipsos accepta fide tradiderunt. Anthiochus autem capiēs ciuitatem omnes ciues nudatos abiecit: & suos ibi custodes reliquit. ¶ Multo vero tempore templum obsidens in hierosolymis sedebat: pertinaciter intus repugnātibus ciuibus. Nā ad singula quę contra eos statuerat rex machinamēta: & illi ecōtrario ad suā defensionē instrumēta bellica requirebant. Quibus & alimēta defecerunt fructibus prioribus oībus cōsumptis & terra illo anno nō culta quia septimus annus instabat. in quo secūdum E
legalia instituta relinquebāt vacuā terrā. Multi vero obsessorum refugiebāt: propter inopię necessitatem. Vnde relicti sunt in templo paucissimi. Et his quidē qui in tēplo obsidebātur. tales res accidebāt.

¶ Lysias dux & anthiochus rex cognito quia philippus creditum sibi imperium vellet vsurpare pretermissa obsidione hierosolymis aduersum philippum ire decreuerunt vnde & pacem cum iuda & obsessis iudeis iurauit anthigonus quam cito rumpit muros per circuitum ciuitatis destruens & oniam sacerdotem quem secum ducebat occidit & alchimum qui & ioachim dictus est non leuitam sacerdotum principem ordinauit & onię filius patre interfecto adhuc puerulus fugit ad ptolomeum demetrius vero occisis anthiocho & lysia regnum obtinuit ad quem alchimus & iudeorum multi dimissis patrum legibus confugerunt iudam & fratres accusantes contra quem missus a rege bachides iudeorum plures interficit & ioachim principatum volens confirmare iudę fautores interficit & similiter iudas ioachim consentientes occidebat.

Capitulum.xvij.

Accidens quo a hierusalem obsidio sublata est.

Pacē iurauit anthiochus iudę & obsessis iudeis quam cito rupit & muros per circuitū destruxit.

Anthiochus oniam sacerdotum pricipem secum ducens occidit.

LYsias vero dux & rex anthiochus quoniam philippus a perside veniens nunciatus est 1.ma
eis cōmendatum sibi pręsumpsisse imperiū. & rempublicā anthiochi sibi velle defen ca.6.
dere pretermittētes obsidionē ire aduersū philippū decreuerūt. Quod cōsiliū nequa
q̄ manifestū ceteris ducibus facere voluerūt. sed iussit rex lysiā ducibus dicere diutur F
nā obsessionē nihil eis proficere qn̄ locū aduersariorū cōstaret esse munitū & sibi victualiū necessitas irrogaretur: & expediret pacem facere cū iudeis eosq; proprijs relinquere vti cerimonijs: vnde hactenus inquit a nobis prohibiti existere videtur aduersi. Hęc dicens de philippi tyrānidę tacēdū esse decreuit: ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hęc lysia dicēte exercitui & ducibus sentētia placui. ¶ Tūc mittēs rex ad iudā pacē ꝑmisit obsessis: & patrijs legibus eos viuere pollicetur. Hi vero suscipiētes verba & cōfirmatis sacramētis & fide. exierūt a tēplo. Intrās vero anthiochus & aspiciēs munitū locū impudēter sacramēta trāsgressus est: iussitq; oēm exercitū in circuitu stantē deponere muros vsq; ad solū. ¶ Postq̄ hęc fecit: reuersus est ad anthiochiā ducēs oniam principem sacerdotū qui & menelaus dicebatur. Nam lysias persuasit regi menelaum occidere si vellet iudeos esse placatos: dicens hunc fuisse initiū malorum qui flexit patrem suum cogere iudeos reli 1.ma
gionem patriam relinquere. Mittēs ergo rex menelaum ad veriam syrie ciuitatē interfecit eū post de ca.6.
cimū annū principatus sacerdotij eius: & vt ipse principatū obtineret impulit iudeos trāsgredi leges.
¶ Princeps vero ordinatus est post menelai interitum alchimus qui ioachim vocatus est. ¶ Rex autem anthiochus inueniēs philippū iam rebus imperātē debellabat eū. Quē sub sua faciēs potesta

A te cecidit. Filius autem principis sacerdotum onię(de quo prediximus)adhuc puerulus(defūcto pa
tre)relictus: videns ꝙ auunculum suum menelaum interfecisset & principatū sacerdotij alchino de
disset non existenti de genere sacerdotum sed a lysia flexus vt transponeret honorem ab ea familia
ad aliam domum. fugit ad ptolomeum regem ęgypti: & honorem meruit ab ipso & vxore eius cleo
patra: locumq; petijt in regione eliopolitana. vbi simile hierosolymorum edificarēt templum. De his
1.mac. quidem tempore oportuno exponemus. ¶ Eodem tempore fugiens demetrius seleuci filius a roma
ca.7. & perueniens ad tyrum imposuit sibi diadema: & colligens quosdam mercede conductos sattellites
ingressus est aulam omnibus eum libenter excipientibus. Comprehendentes vero anthiochum regē
cum lysia viuentes perducunt ad eum. Qui statim iubente demetrio interempti sunt cum regnasset
anthiochus annis duobus sicut iam & alibi demonstratum est. ¶ Conuersi autem ad eum multi iu
deorum maligni vel transfugę cum quibus & alchimus princeps sacerdotum accusabant vniuersam
gentem & iudam fratres eius dicentes ꝙ omnes regis amicos interfecissent oēsq; fautores eius per
didissent: seipsos quoq; a propria terra iactos extorres patrio solo factos. Rogabāt etiam mitti aliquē
ex amicis eius qui certius de facinoribus iudę renunciarēt. ¶ Demetrius autem commotus misit ba
chidem amicum regis anthiochi epiphanis cui omnis mesopotamia credita erat dans ei exercitum
1.mac. & principem sacerdotum alchimum commendans. Pręcipitq; perimi iudam: & eos qui cum eo erāt.
ca.4. ¶ Egressus vero ab anthiochia bachides peruenit ad iudeam: direxitq; ad iudam & fratres eius de
amicitia vel pace loquens: dolo volens illum capere. Ille vero minime credidit vidēs cum tanta mul
B titudine exercitum eum adesse: quanta ad bellum & non ad pacem venisset. Sed quidam ex populo
attendentes quę bachides concionabatur & existimātes nihil se ab alchimo seuum pati consangui
neo existente: ad eos transierunt. Et sacramentum ab vtrisq; acceperūt nihil pati neq; ab his qui eius
dem fuerant voluntatis. Bachides vero transgressus sacramētum sexaginta ex eis interfecit: & alios
qui ad eum transire cogitabant remorari fecit prioribus fidem non custodiēs. Descendens autem ab
hierosolymis cum ad villam quę dicitur barzicho venisset multos cepit transfugas & aliquos populi
Quos omnes occidens denunciauit prouincialibus cunctis vt ioachim obedirent. Cui aliquam par
tem relinquens ad prouinciam custodiendam: ad regem demetriū anthiochiam reuersus est. ¶ Ioa
chim vero principatum suum volens confirmare: & credens quia si fides prępararet multitudinem
tutiorem sibi magistratumq; acquireret omnes seducebat verbis. & ad libitum vnicuiq; loquens ni
mis velociter manu valida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouin
ciam. & quantos in ea iudę consentientes inuenisset occidebat. ¶ Videns autem iudas ioachim ma
gnum fieri multosq; interfecisse viros bonos & venerabiles: ipse quoq; circuiens prouinciam occide
bat partium eius fautores. Quod cum vidisset ioachim & intellexisset minime se contra iudam vale
re: ad auxilia demetrij regis conuertitur. veniens igitur ad anthiochiam ciuitatem iudam accusabat
C quasi ab eo multa mala perpessus: & ampliora tolleraturus nisi citius vindicaretur.

¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit qui sacerdotes sibi iudam sub pena
mortis tradere cogit sed contra eum preualuit iudas tātum mille secum habens viros & occiso nicha
nore fugit exercitus fugientesq; occidūtur atq; pro huius victoria apud iudeos festus dies instituitur.
tunc quoq; ioachim sacerdotum princeps templum destruere volens detestabili & repentina morte
correptus est quo mortuo sacerdotium iudę populus contradidit qui audita romanorum contra gal
los & hispanos victoria ad eos scribens amicitias cum eis fide firmauit super hoc habito senatus cō
sulto. rursus vero mortuo nichanore bachides a demetrio cū maximo exercitu missus contra iudeos
qui multitudinem timentes tentoria reliquerunt fugientes sed iudas paucis secum manentibus cōstā
ter pugnā cū hostibus vsq; ad solis occasum cōmisit & multos aduersariorū interficiēs in medio ho
stiū ꝑcussus interijt cuius corpus ab hostibus pacto fratres eius redimētes sepelierūt i modi. Ca.xviij

1.mac. Tunc demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse si negligeret tanta iudę facinora ni
ca.7. chanorem fidelissimum amicum exercitu destinauit qui cum eo a roma ciuitate fugerat:
pręcipiens ei nullatenus parcere genti iudeorum. Nichanor vero perueniens ad hieroso
lymam pugnare aduersum iudam minime decreuit. Dolo autē obtinere eum cupiens mit
tit ei verba pacifica dicens nulla necessitate pugnandi se venisse sed sacramentum pręstare ꝙ nihil se
uissimum a rege pateretur. Hęc dicente nichanore iudas & fratres eius flexi nullamq; fraudem su
spicati: data fide suscipiunt nichanorem cum exercitu. Qui salutans iudam: dum sermocinatur dedit
signum proprijs militibus: quatenus iudam compręhēderent. Qui cum insidias intellexisset exiliuit:
& ad suos confugit. ¶ Patefacta vero voluntate sua & apertis insidijs. bellare nichanor contra iudam
decreuit: & pugnas pręparans conflixit cum eo in vico capharsamala. Quem victum compulit ad ar
cem hierosolymorum confugere. Cui descendenti ab arce templum occurrentes aliqui sacerdotum

Filius onię patre occiso adhuc puerulus fugit ad ptolomeum.

Demetrius occisis anthiocho & lysia obtinuit regnum.

Cōuersi multi iudeorum ad demetriū relinquentes paternas leges cum quibus alchimus accusātes iudam & fratres eius. &c.

Bachides missus a rege contra iudam eum dolo vult occidere & multos fracta fide occidit iudeorum.

Ioachim principatum volēs cōfirmare populū seducebat & omnes iudę consentiētes occidebat & iudas etiā ioachim fautores.

¶ Demetrius nichanorem cum exercitu contra iudam mittit.

Dolus nichanoris cōtra iudam & fratres eius.

& seniorum salutabant eum: & immolationes ostendebant quas pro rege deo se offerre dicebāt. At ille interminatus est eis templū deponere: nisi redeunti sibi traderent iudā. Et hęc quidē interminatus: exijt ab hierosolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius merorem in lachrimas proruperunt & deo supplicabant vt eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; nichanor ab hierosolymis egressus in aliquo vico qui bechorō dicitur peruenisset ibi castra constituit: vbi alia pręsidia de syria distinata suscepit. Iudas autem in adasis altero vico stadijs distante triginta a bechoro castrametatus est mille tantū socios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem aduersariorum. sed qui sunt & de quibus prelijs pericula paterentur cogitantes hostes vnanimiter inuaderēt. Inde procedit ad pugnam: & committens fortissimum prelium cum nichanore aduersarios valde cōterruit. ¶ Deinde ipse nichanor dum atrociter decertaret occisus est. Quo cadēte: ducem perdēs exercitus terga vertit ad fugam. Quos persequens iudas interficiebat. & sono tubarum in circuitu positis significabat ꝙ hostes prelio superati discederent. Qui audientes armati exibant. & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prelio nullus euasit: dum nouem milium numerus extitisset. ¶ Quę victoria contigit quartadecima die mensis qui dicitur apud iudeos adar: apud macedones distrus. Hāc celebrant per omnem annum festum colentes diem. ¶ Et ex illo quidem tēpore breui spatio gēs iudeorum ab illis calamitatibus requieuit sed postea ad certamina rursum & pericula redierunt. ¶ Principem autem sacerdotum ioachim volentem deponere murum sanctuarij veterem & cōstructum ab antiquis prophetis plaga dei quędam repentina percussit: ex qua mutus in terrā cecidit: & tortus per multos dies detestabiliter expirauit. principatum sacerdotij tenēs annis quatuor Quo defuncto: sacerdotium populus iudę contradidit. ¶ Qui audiens virtutem romanorum ꝙ expugnassent gallias hyberiam & cartaginem libie. necnon & greciam subegissent. & regem perseum & philippum & magnum anthiochum deliberauit cum eis amicitias copulare mittēs romam amicos suos eupolemium filium iohannis & iasonem eleazari Rogabat per eos romanos auxiliatores sibi & amicos esse: & demetrio scribere quatenus non confligeret cum iudeis. ¶ Cumq; venissent romam legati iudę senatus eos libenter excepit: & ea quę petierunt celeriter annuit. Faciēsq; ob hoc senatus consultum eius exēplum quidem ad iudam transmisit: ipsum autem tabulis ereis scriptū in capitolio collocauit. ¶ Erat autem huiusmodi senatus consultum de auxilijs & de fide circa gentem iudeorum. Neminem subiectorum romanis bellare contra gentem permittimus iudeorū: nec alicui bellanti prębendum esse cēsemus triticum aut naues aut pecunias. Et si quiscōtra iudeos putauerit esse bellandum sciat eis auxilia nos prestaturos: & rursum si romanorum quilibet inuaserit terram iudeos eis modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens iudeorum voluerit vel addere vel auferre communi sententia populi romani faciendum esse conuenit. Scriptum autem est hoc senatus consultum per eupolemium iohannis filium & iasonem eleazari sub principe sacerdotum iuda: duce symone fratre ipsius Hec quidē prima inter romanos & iudeos amicitia cognoscitur contigisse. ¶ Demetrius autem nunciata sibi morte nichanoris & perditione militię: rursus ad iudeam bachidem cū exercitu destinauit. Qui ab anthiochia egressus peruenit ad iudeā: & in arbellis ciuitate galileę castra constituit & in eos qui ibi in speluncis habitabant cū multi ad eas confugissent captos suis partibus aggregauit. Exinde mouens ad hierosolymam properabat Qui audiens iudam in aliqua villa nomine baiziton castra locantem cōtra eum alacriter festinabat: cum peditum viginti milibus & equitū duobus milibus. Iude vero fuerunt oēs duo milia. Qui multitudinem bachidis timentes tentoriaq; relinquentes: fugierunt oēs preter octingentos. Iudas vero proprijs militibus destitutus & hostibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum: dubitabat cū octingentis pugnam contra bachidem cōmittere. Hortatusq; suos vt hostes inuaderent & pugnam viriliter sustinerent. cum illi dixissent se nō esse ad tantam multitudinem exercitus idoneos: & suaderent nunc quidem discedere & a periculis se liberare: postea vero inimicis collectis viribus obuiare nō hoc inquit videat solis aspectus vt terga mea hostibus nudem. Sed licet omnimodo immineat perire pugnantē fortiter stabo oīa viriliter perferens futura pericula. Bachides vero producens de castris ad prelium parabatur: & equites in vtroq; cornu disponens leuiores autē & acriores ante oēm aciem. ipse in dextro cornu cōsistit. Qui cum sic aciem ordinasset: iussit tibicinem signum dare. ¶ Hoc idem faciens & iudas cōmittit cum hostibus pugnā & constanter ambobus certaminibus prelīū vsq; ad occasum solis extēsum est. videns autē iudas bachidem cum electis in dextro cornu ordinatū: congregans aīosissimos viros inuadit illā partem exercitus. Et confligens ibi ordinem eorum dirupit & medios ad fugam conuertit secutus eos vsq; gazara. Videntes ergo fugam dextre partis qui in sinistro cornu erant circumuenerunt: & iudam sequētē in medio eū obsederūt. Qui fugere minime valēs circūseptus ab hostibus stās pugnabat cū suis multosq; īterficiēs aduersarioꝝ ꝑcussus īterijt iuda vero īterfecto socij eius tali duce priuati terga verterūt

Marginal notes (left): ¶ Exercitus iudę mille tantum viros hn̄s quos ipse animabat ad bellum. — Nichanore occiso exercitus fugit & fugiētes occiduntur. — Dies festus pro victoria. — Mors detestabilis repētina ioachim sacerdotū principis volentis templum destruere. — Consultum senatus pro fide & auxilio romanoruꝫ circa iudeos. — Rursus mortuo nichanore demetrius bachidem mittit contra iudeos. — ¶ Iudę milites multitudinē bachidis timentes fugerunt quasi omnes. — Aīositas iudę. — ¶ Bellum maximum inter iudā & bachidem vbi primo iudas victor hostiū partem in fugam cōuertit.

Marginal notes (right): D — 1. mac ca. 7. — 1. mac ca. 8. — 1. mac ca. 9. — 1. mac ca. 8. — 1. mac ca. 8. — E — 1. mac ca. 9. — F

A ¶ Cuius corpus ab hostibus sub pacto simon & ionathas fratres redimentes perduxerunt ad modin ciuitatem: vbi & pater eorum sepultus erat: lugente eum per multos dies populo hebręorũ & honorante secundum communem & legitimam consuetudinem. Finis quidem talis iudam inuenit virum fortem & magnum & bellicosum & mandatorum patris sui memorem: & omnia pro libertate ciuium & facere & pati paratum. Tali ergo virtute plenus magnã sibi gloriam & monimẽta seruauit liberans gentem a macedonum seruitute: qui cum principatũ sacerdotij tribus annis habuisset defunctus est.

¶ Explicit liber duodecimus.

¶ Incipit liber tertiusdecimus qui continet tempus annorum octoginta duorum.

¶ Mortuo iuda impij legis patrię transgressores iudeos vndiq; vastabant sed & maxima fames eos vexabat vnde multi ad macedones confugerunt ionathas dux a populo ordinatur cõtra quem bachides dolum cogitabat quod cognoscens iohannem fratrem ad nabutheos arabas (qui eius tũc erant amici) misit quem dolose filij amri occiderunt bachide autem cõtra ionatham sabbato bellum parante victor ionathas (multis hostium interfectis) iordanem cum suis transnatauit & bachides multas iudę ciuitates accipit ionathas quoq; & simon iohannis fratris mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt iterum bachides transfugis eum accusantibus cõtra ionatham cum exercitu mittitur sed vincente ionatha furorem in transfugos conuertit & eos mentitos occidit pacemq; cum ionatha iuramento firmauit captiuis hinc & inde liberatis. Capitulum primum.

B 1.mac. ca.9. Quibus modis gens iudeorum macedonibus in seruitute eam tenentibus libertatem quidem recepit. & q per tot & tanta certamina dux eorũ iudas transiens defunctus est pro ipsis bellans: in volumine anteriore monstrauimus. ¶ Post interitum vero iude iterum quicunq; erant impij & transgressores patrię legis venerunt contra iudeos & vndiq; eos pessime vastabant. Adiuuabat etiam horum maliciam fames quę omnem tunc prouinciam occupauit vt multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates famis & inimicos transfugerent ad macedones. ¶ Bachides autem iudeis qui patria reliquerant solemnia & communem vitam elegerant cõgregatis custodiam eis prouincię tradidit. Qui tenentes amicos iudę bachidi prodebant. quos torquens crudeliter occidebat. ¶ Tantis ergo iudei calamitatibus oppressi reliqui ex amicis iudę videntes gẽtem miserabiliter pereuntem adeuntes fratrem eius ionatham rogabant eum vt imitaretur fratrem suum & illius erga suam gentẽ prouidentiam hortabantur. & ne despiceret populum sine defensore pereũtem. Ionatha vero promittente paratum se mori pro cunctis: & credentes eum suo fratri parẽ existere: ducem iudeorum ordinauerunt. ¶ Quod bachides audiẽs & timens ne regi vel macedonibus pericula concitaret ionathas

Maxima fames tunc iudeos vexabat cum calamitate hostium vnde multi ad macedones confugerunt.

C sicut olim iudas. dolo eum interficere statuit. Cuius voluntas non latuit ionathã neq; fratrem eius simonẽ. Qui colligentes socios oẽs ad deserta confugerunt: & venientes super aquam quę dicitur lacus assar ibidem commorabantur. Bachides autẽ sentiens eos discessisse & in loco conuersari contra eos cũ omni sua virtute progressus est. & trans iordanẽ castra ponẽs refouebat exercitum. Ionathas cognoscẽs bachidem contra se venisse mittit fratrem suũ iohãnem qui gaddis dicebatur ad nabutheos arabas vt apud ipsos deponerent supellectilem vsq; quo pugnarent contra bachidem erãt enim amici. Iohannem vero euntem ad nabutheos insidijs collocatis in nabath ciuitate filij iambri alias amri capiunt vna cum suis & rapientes omnia quę portabant occidũt iohãnem & omnes socios eius: vindictam vero quam per hoc receperunt a fratribus eius postea demonstrabo. ¶ Bachides autem cognoscẽs ionatham in nemoribus iordanis castra posuisse obseruans sabbatorum diem cõtra eum venit. tanq̃ non in ea pugnaturum propter legem. Ille vero socios hortatus & animę eos pericula pati dicens in medio fluuij & hostium comprehensos & viam qua fugerent non haberent dum hostes ante faciem. fluuius a retro prohiberet: orans autem ad eũ vt victoriam sibi pręstare committit cum hostibus. Quorum multos occidens cum videret temerarium esse bachidem appetentem dexteraq; ad feriendum extendentem preuidens plagamq; vitans cum socijs in fluuio exiliuit & pernatans trans iordanem periculum mortis euasit. Nam bachides fluuio relicto ad hierosolymorum arcem discessit vsq; ad duodecim milia suorum amittens. Qui etiam multas iudeę ciuitates capiens muniuit hierichon & ametonthem alias amatutem & bethoron & bethsulan pãnathan & pharatonen & tochoan & gazara & turres in vnaquaq; ciuitate constituens & muros circundans eis statuit vt exinde iudeos affligeret. Arcem vero hierosolymorum cautius muniuit: & tollẽs filios nobilium iudeorum obsides in arce conclusit. ¶ Eodem tempore veniens quidam ad ionatham & fratrem eius symonem nunciauit filios amarei alias amri celebrare nuptias: & nouam nuptam nobilem duci a madaba ciuitate & arabas cum pompa munificentissima Ionathas & symon putantes prosperũ sibi ad fratris io-

1.mac. ca.9. (beside "monẽ. Qui colligentes...")

1.mac. ca.9. (beside "stibus. Quorum multos...")

¶ Ionathas iude frater dux iudeorum ordinatur a populo.

Dolũ cogitat bachides contra ionatham.

Iohannes a fratre ad nabutheos missus dolose occiditur a filijs amri.

Ionathas victor multis hostium interfectis iordanẽ cum suis trãsnatauit.

Bachides multas iudeę ciuitates accepit.

hannis apparuisse vindictam cum multa potentia sociorū egrediūtur ad madaba inimicos inter mōtes insidijs collocatis prestolabatur. vt autem viderunt virginē & sponsum & multitudinem amicorū cum eis. statim in nuptias exilientes ab insidijs onmes occiderunt. Et ornatum cum omni preda tollentes reuersi sunt penam quidem propter iohannem a filijs amarei talem exigentes. Nam ipsi consequentibus amicis ex vxoribus vel filijs numero quadraginta perempti sunt. ¶ Symon quidem & ionathas ad fluuij nemora reuersi. ibidem permanebant. Bachides autem omnem iudeam muniēs ad regem reuersus est. Iudei vero duobus annis a bellorum tumultu quieuerunt. ¶ Cum transfuge vel impij videntes ionatham cum suis multam habere licentiam libertatis dixerunt ad regem demetriū petentes mitti bachidem vt ionatham debellaret. Quod facilius euenire pollicebantur. si vna nocte inopinanter eum inuaderent. A rege vero bachides destinatus perueniens ad iudeam omnibus scripsit amicis & iudeis auxiliari sibi: quatenus ionatham comprehenderent. festinantibus autem eis & non valentibus ionatham tenere. qui nimis se tractabat caute bachides ira commotus trāsfugarum primos quinquaginta tanq̄ sibi & regi mentitos occidit. Ionathas vero cum fratre vel socijs ad vitalagam villam timens bachidem abscessit. edificansq; turres & muris circumdans eam habebat valde munitam. Quod audiens bachides milites suos cum iudeorum auxilitoribus producens contra ionatham venit ad eius munimina accedens per dies multos obsidebat eum. ¶ Qui obsidioni fortiter resistens symonem quidem fratrem suum expugnaturum bachidem in ciuitate dimisit. ipse vero furtim egreditur in prouinciam: & congregans manum multam nocte bachidis inuadit exercitum. Et multos occidens symonem quidem fratrem fecit suum aduentum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi egreditur & macedonum machinamenta obsidioni preparata suppositus flammis incēdit & multos eorum viriliter interfecit. ¶ Videns autem bachides ab inimicis se circumseptum quorum alios quidem ante se alios autem retro conspiciebat. turbatus hec insperate sibi euenisse: in transfugas tanq̄ in deceptores suum conuertit furorem. ¶ Volebat autem si possit obsidioni soluta sine decore ad propria remeare. Cuius voluntatem cognoscens: ionathas legatum ad eum pro amicitijs destinauit: quatenus redderent inuicem sibi quos ceperant vtriq; captiuos. Putās autem hanc honestiorem bachides dissensionem paciscitur cum ionatha: & iurauerunt vtriq; nunq̄ cōtra se arma presumere: & captiuos dantes & recipientes in anthiochiam bachides recessit. Qui post hanc discessionem nequaq̄ ad iudeam deinceps peruenit. ¶ Ionathas vero hanc libertatem acquirens in machina ciuitate populorū negocia disponebat & maliuolis vel impijs cruciatis iudeorū gentes purgabat. D

Ionathas & Symō fratris iohānis mortem vindicantes filios amri in nuptijs occiderunt.

Iteru3 bachides cōtra ionatham accusantibus eū transfugis a rege mittitur cum exercitu qui transfugarum mentitos quinquaginta occidit.

Ionatham contra bachidē multos occidit.

Bachides turbatus in trāsfugas furorem conuertit.

Ionathas & bachides pacem iurauerūt captiuis hic & inde libertatis.

¶ Alexandro anthiochi epiphanis filio syriam ascendente ptholomaidem ciuitatem capiēte demetrius contra eum auxilium petit a ionatha multa sibi promittens quod cognoscens alexander similiter ad ionatham pro habendo ab eo auxilio contra demetrium epistolam & dona transmisit sacerdotiumq; illi confirmauit sed & epistole exemplar demetrij ad ionatham qua maxima iudeis cōferebat libertatem hic inseritur pugna autem inter Alexandrum & demetrium commissa demetrius occiditur postq̄ annis vndecim regnauit. E

Capitulum secundum.

Anno vero sexagesimo & centesimo epiphanis anthiochi filium contigit syriam ascēdere & ptolomaidem capere ciuitatem per perditionem militum intus commorantium. Erāt enim ingrati circa demetrium propter superbiam suam quia dum se clausisset in quadam turre regali quam non longe ab anthiochia cōstruxerat a nemine videbatur. Sed & rempublicam vt desidiosus negligebat vnde & odium ei a subiectis exortum est. sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in ptolomaidem demetrius audiens alexandrum peruenisse. omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad ionatham legatos pro auxilijs. Nam precedere alexandrū statuit. veritus ne ille eius prius auxilium postularet. aut ionathas memor malorum sese cum inimicis coniungeret denunciauit sibi multitudinem congregari: obsidesq; iudeorum recipere quos bachides in arce hierosolymorum concluserat. ¶ Talibus ergo a demetrio ionathas ad se nuncijs venientibus ad hierosolymam peruenit: & epistolas regis audiente populo vel arcis custodibus hilaris intimauit. Quibus relictis transfuge vel impij trepidauerunt precipiente rege. quatenus ionathas exercitum congregaret & obsides reciperet. Quos cum accepisset. suis vnum quemq; parentibus reddidit & quidem ionathas in hierosolymis mansionem faciebat renouans ciuitatem suaq; voluntate omnia construens & edificans muros ciuitatis quadris lapidibus vt forent aduersus hostes munitissimi. Que videntes custodes muniminum in iudea reliquentes omnes iam in anthiochiam fugerunt preter illos qui in bethsura ciuitate & in arce hierosolymorum erant. Quorū plurima pars impiorum & transfugarum fuit iudeorū. Quapropter castra non relinquerunt. Cognoscēs alexāder ꝓmissiones quas demetrius ꝓmissus fuerat ionathe & fortitudinē eius & quāta disposuerat bella scōtra macedones & iterū qualia ipse ꝑtulerat a demetrio & bachide duce demetrij melius nihil inuenire q̄ ionathe ꝑsidiū ad amicos 1. Mac. cap. 10. F

Alexander anthiochi epiphanis filius syriam ascendeus ptolomaidem ciuitatem capit.

Demetrius auxilium contra alexandrum petita ionatha.

dicebat in p̄senti tp̄e ionathas qui & contra hostes fortis extitit & odium habet ꝓprium in demetriū
A a quo multa mala ꝑpessus est. Igitur si videt̄ amicum eum fore contra demetriū nūc debemus(non
alias vtilius est)rogare eum ad auxilium cōferendum. ¶Cumq; ei & amicis placuisset:transmittit ad
Ionatham scribens talem epistolam. Rex alexander ionathe fratri salutem. Fortitudinē quidem & fi
dem tuā iamdudum audiuimus:& ideo transiuimus ad te pro auxilijs. & ordinamus te hodie princi
pem sacerdotum iudeorum:& amicum nostrum vocari pręcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro
munere purpuream stolam & auream coronam: & peto te honoratū a nobis similem erga nos fieri.

Epistola Alexādri ad Ionathā ꝓ auxilio hn̄do cōtra demetriū & dona ei transmissa.

¶Suscipiēs epistolam ionathas induitur sacerdotali stola celebratione tabernaculorū instante: post
quartum annum mortis iudę fratris sui. Nam neq; per ipsum tempus princeps sacerdotū aliquis con
stitutus est. ¶Collegit vero & multum exercitum & armatorū copiam quā ipse construxerat. Quod
factum/vt peruenit ad demetriū:nimis eum multumq; cōtristauit. suamq; cepit accusare tarditatem:
i.mac. ca.10 ꝙ non ante alexandrū fecisset ipse clementer erga ionathā. Verumtamen nec sic distulit scribere ad
Ionatham & ad populum eius cuius exemplar taliter existebat. Rex demetrius ionathę gentiq; iude
orum salutē. Quoniā nostram seruastis amicitiam:tentantibusq; nos inimicis non consensistis. Hanc
vestram quidem laudo fidem:& in his vos permanere quęsumus:recipientes a nobis vicem vel gra-
tiam per quā mereamini vectigalium vestroꝝ releuationem. & quicquid prędecessoribus meis regi
bus vel michi hactenus prębebatis om̄ia noueritis nostra vobis largitate concessa. Super hęc pręciū
etiam salis vobis & coronarum quas nobis offerebatis vel quod pro tertia parte frugum. & medieta-
te fructus lignorū quod parti meę cōpetebat. vobis ab hodierno die remitto. Sed & cesum singuloꝝ
est habitantiū in iudea qui nostro ęrario proficiebat. necnō & trium finitimarū vobis prouinciarū sa
marię vel galileę & transiordanē. vniuersa vobis cōcedo nunc & per omnia tempora. ciuitatēq; hie-
rosolimorū secram & inuiolabilem priuilegia sua possidere. liberāq; cum finibus suis a decima parte
B vectigaliū esse pręcipio. Arcem autē committo sacerdoti vestro ionathę. vt quos ipse probauerit fide
les amicos custodes in eam deputet vobis seruandam: captiuosq; iudeorum & seruientes apud nos
liberos esse cōcedo. ne post hanc sanctionē iudeorū iumenta violentijs angariorum subiaceant. Sab
batha autem vel omnes dies festos. & tres ante eos dies: sine vectigalibus esse denuncio. Eodem mo
do iudeos vestram terrā habitantes liberos ac sine lesione dimitto licentiamq; michi militare volen
tibus vsq; ad trriginta milia prestamus eadem quibus & meus vtitur exercitus vbicunq; erit acceptu
rus. Ordinabo vero quosdā eorum in castris. quosdā mei custodes corporis & duces in aula mea cō-
i.mac. ca.10 stituam. Pręcipio vero meis vestris vti legibus easq; custodire & tribus prępositis in iudea legibus o-
bedire. Principemq; sacerdotum diligentiam habere volo: ne quis iudeorum aliud templum pręter
hierosolimitanorū solum veneretur. Prębeo etiam ad sumptus immolationū per singulos ānos centū
quinquaginta milia dragmas. queq; superfuerint pecunię vestras esse volo. Decē milia autem drag-
mas quas reges a templo accipiunt vobis cedo. quia sacerdotibus templo ministrātibus competunt
Quicunq; autem ad templum hierosolymorū vel intra fines eius confugerit debitor regalium pecu-
niarum siue qualibet faciente causa licentiam eis indēnitatis concedo: saluasq; eorum possessiones es
se. Renouari vero templum impendijs ex meo factis. murosq; ciuitatis splendide fabricari. turresq;
altas construere: & quicquid ad munimen vestrum fuerit: meis stipendijs restaurare polliceor. Tantū
i.mac. ca.10 est(vt quas accepistis amicitias nobiscum & fœdus)sine simulatiōe seruetis. Hęc quidem ꝓmittens
& blandiens demetrius: iudeis scripsit. ¶Rex vero alexander magnum colligens cōductum exerci-
C tum & milites qui de de syria transierunt. & eum contra demetrium duxit. Pugnaq; commissa: cornu
sinistro demetrij aduersarij sunt fugati: & ꝑsecutiōe diutina multi eorum sunt occisi castraq; direpta
Dextrum autē cornu in quo demetrius pręliabat̄ deuictum est: alij quidē omnes recesserunt. Deme-
trius autē fortiter pugnans non paucos hostium prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni ba-
ratro inhesisset: minime fugere valens occiditur. Nam videntes hostes quid ei contigisset reuersi cir-
cūdederunt eum & omnibus in eum iacula destinantibus cum ille pedestris fortiter existeret postea
multis cōfossus vulneribus nec valens sustentare collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis. qui
regnum per vndecim annos rexit: sicut & alibi demonstrauimus.

Ionathas sacerdos institutus ab alexandro stola sacerdotali induitur.

Epistola demetrij ad ionathā & iudeos maximā libertatē cōferens.

Demetrius occidit̄ postq̄ annis vndecim regnauit.

¶Onias onię sacerdotis filius qui patre occiso fugerat Alexandriam/amicitiam cum ptolomeo phi
lometore ꝓcurauit & epistola ad regem transmisso templum in egypto permittentibus rege & regi-
na simile hierosolimitano minus tamē & pauperrimū construxit. In alexandria vero cōtentio & sedi
tio inter samaritas & iudeos corā ptolomeo pro templis suis excitatur & supplicauerūt vt rex eorū al
tercationes audiens sententiā daret & victos perimeret. Quod fecit quia audito Andronico pro hie-
rosolimitano templo verba faciente templum ipsum hierosolimitanū secūdum moysi leges fuisse fa-
bricatū decreuit. Sabbeū quoq; & theodosium interficiendos. Capitulum. iij.

Onias onię sacerdotis filius q fugerat occiso patre alexādriā amicitiā cū ptolomeo philometore ꝓcurauit & tēplū in ęgypto ꝑmittēte rege simile hierosolymitano construxit.

ONię vero principis sacerdotum filius eodem nomine quo pater nuncupatus quem alexandriam fugisse ad ptolomeum regem cognomine philometorem diximus/ videns iudeam D
a regibus macedonum mala pati. volensq; memoriam & gloriam eternam sui relinquere: ad ptolomeum regem ęgypti & ad cleopatram reginam transmittit petens licentiam quatenus templum edificaret in ęgypto simile hierosolimorum leuitas vel sacerdotes de genere suo cōstitueret. quod desiderabat confidens in prophetia Esaye qui ante secentos annos ꝑdixerat ꝙ oporteret in ęgypto templū edificari maximo deo per virum iudeum. Idcirco elatus onias ptolomeo vel cleopatrę huiusmodi destinauit epistolam. Multa vel maxima nobis bellorum cōficiens opera & cū dei auxilio perueniens ad humilem syriam & phœnicem & in lenonum alias leonum ciuitate heliopoli. per quę alia loca multa veniens: pręter constitutiones templa iudeos cōstruxisse repperi: quapropter & persidos extitisse. Quod etiam ęgyptijs accidit propter templorum multitudinem variamq; religionem. Oportunū autem inueni locum qui dicitur agrestis bubaste castrum plenum varia materia vel sacris amabilibus: & peto cōcedendum michi eum domino segregatum quatenus purgare templū ibi dirutum & ędificare maximo deo possim mēsura eadem & simili qua hierosolimorū pro te tuaq; coniuge vel filijs quatenus habeant ęgyptum habitantes iudei quo cōuenientes secundum concordiam quā adinuicem habent: possint tuis vtilitatibus ministrare. Nam & ysaias propheta prędixerat esse in egypto domino deo sacrarium: multaq; talia de ipso prędicauit. ℂ Hęc quidem onias regi ptolomeo scripta transmisit. ℂ Considerent tamen aliqui pietatem eius & cleopatrę suę sororis vel coniugis ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput onię posuerunt rescribentes. Rex ptolomeus & regina cleopatra onię salutem. Legimus tuam petitionem in qua suggerebas permitti tibi in leonum alias lenonū ciuitate templum eliopolitanū dirutum E
purgare quod appellatur agrestis bubaste. Quapropter miramur si deo gratum sit templū quod edificaturus sis ei in tam luxuriosum locum. plenumq; sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iam dudum hoc prędixisse alias prędicasse concedimus tibi si cōtra legem vestram nō sit vt nichil nos in deum peccasse videamur.

Epistola ptolomei & cleopotre Onię rńsiua

Templū in egypto onias ędificauit simile hierosolimitano.

ℂ Accipiens igitur locum onias ędificauit templū arāq; deo simile hierosolimorū minus tamē & pauperrimū. Mensuram vero eius & vasa minime visum est michi nūc describere. Nam in septimo libro iudaicę antiquitatis inserta sunt. ℂ Inuenit enī onias quosdam sui similes iudeos sacerdotes & leuitas ibi religionem colentes. Sed de hoc templo narrabimus late.

Cōtentio & seditio īter iudeos & samaritas ꝑ templis suis.

ℂ In alexandria vero iudeos & samaritas qui templum temporis alexandri macedonis super garizim montem construxerunt contigit contra se seditionem excitare: & propter templa coram ipso ptolomeo certare iudeis quidem dicentibus secundum leges moysi templum se in hierosolimis construxisse samaritis autem in garizim & supplicauerunt vt cum amicis rex consederet alias resideret audiens de his altercationem: victosq; morte multaret. cum ꝑ samaritis sabaus alias Sabbeus & theodosius itimassent. pro iudeis vero & hierosolimitis andronicus & mesalanus alias mesalamis iurauerunt per deum coram rege secūdum legem dicta sua probare: petierūtq; ptolomeum quatenus F
iusiurādi transgressores perimeret. ℂ Rex ergo multos secum amicos in consilio cōgregans sedit partes audire. Tunc iudei in alexandriam constituti nimis timebant de viris qui pro templi hierosolimitani parte disserebant. Nam atrociter ferebant si hoc tam antiquum & nobile per vniuersum mundū templum solueretur. Cumq; sabeus & theodosius concessissent vt primus andronicus verba faceret.

Andronicus ꝑ tēplo hierosolymitano verba facit.

Sententia regis cōtra samaritas

Idem andronicus approbationē suam facere cœpit ex lege vel ꝑdecessoribus principum sacerdotū quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset. Et quoniā omnes reges asię templum varijs oblationibus & clarissimis honorauerunt: de garizim vero templo neminem fecisse sermonem Quę dicens andronicus & his multa similia. regem flexit sententiā pronūciare decernentē templum hierosolimitanū. secundum leges moysi fabricatum fuisse. sabeum & theodosiū interficiendos. Hęc sunt quę cōtigerunt iudeis in alexandria temporibus ptolomei philometoris.

ℂ Alexander (occiso demetrio) regnum sirię accipiens cleopatram ptolomei filiam patre annuēte duxit vxorem. Cumq; nuptię celebrarent̄ ionathas (scribente alexandro) ibi perueniens honorifice a regibus receptus purpura induitur quem tanto amore Alexander dilexit vt eum primum suorū scriberet amicorum. Sed (demetrio demetrij filio de creta in siriam nauigante & alexandrum cōturbante) Appollonius Alexandri dux Ionatham incitans ad bellum ab eo vincitur multis quoq; de Appollonij exercitu interfectis Ionathas Azothum & dagonis templum concremauit. Quiq; Ascalonem obsidens ciuitatem (muneribus receptis a ciuibus) recessit in hierusalem Alexander vero audita tali victoria Ionatham iterum glorificauit mittens ei auream torquē & vt dicitur in biblia phibulam auream.

Capitulum quartum.

A ITaq; demetrio in pugna pempto sicut superius indicauimus/alexander accipiens re
1.mac. gnum sirię scripsit ptolomeo vt acciperet in matrimonio suo filiam eius cleopatram:
ca.10 iustumq; hoc dicebat.cũ paternum obtinuisset principatũ.& per dei ꝓuidentiam in
eo ꝑductus fuisset post perditionẽ demetrij. Sed etiam per alia multa dignũ se eius
familiaritate vel cognatione dicebat.Ptolomeus vero libenter sponsalia accipiens re
scripsit dicẽs gauisum se esse ꝙ paternũ suscepisset principatũ: daturumq; suam filiã
ꝓmisit.& occurreret iussit eum ad ptolomaidam:quatenus ei filiam suam traderet iure nuptiali. Tũc
ipse puellam ad ptolomaidã ab ęgypto ꝓducendam:ibiq; cõiungendam esse constituit.¶ Ptolome
us quidem hęc scribens ꝓpere ad ptolomaidam puenit/ filiam cleopatram secum adducens vbi se
cundum cõstitutum alexandrum repperit filiamq; suam ei coniunxit: dotem argento vel auro secũ

Alexander occiso demetrio regnũ syrię accipiens petit in vxorẽ ptolomei filiam quod ãnuit ptolomeus.

1.mac. dum regiam qualitatẽ complens. ¶ Cumq; nuptię celebrarenť:scribens alexander ionathę principi
ca.10 sacerdotum:iussit eum ad ptolomaidam festinare. Qui perueniens ad reges munificenter eis offe
rens dona/claro apud eos honore potiebatur.Tunc alexãder compulit eum propria veste exutũ pur
pura iudui:simulq; super tribunal secum sedere.Iussitq; duces cum eo procedere perq; mediam ciui
tatem clamare/nemini contra eum quicq̃ dicere:vel causas licere contexere. Quod cum duces fecis
sent erga ionatham: videntes honorem(hi qui parati fuerant eum accusare:simul cum inimicis eius
ꝓfugerunt)veriti ne quid pessimum paterenť.Tanto vero amore rex alexander ionatham dilexit:vt

Ionathas a ptolomeo & Alexãdro honorifice receptus purpura iduitur.

1.mac. primũ eum suorũ scriberet amicorũ.¶ Cẽtesimo vero & sexagesimo quinto ãno demetrius demetrij
ca.10 filius cum multis conductis(quos lasthenes alias laschentes cretensis ei pręstiterat) a creta ad ciliciã
nauigauit.Quod alexander audiens.in pauore turbaq; constitutus: cõtinuo de phœnitia ad anthio
chiam festinauit.vt priusq̃ huc pueniret demetrius eam tute disponeret. Reliquit vero ducem humi
lis syrię appolloniũ cognomine titum qui cũ multo exercitu profectus ad iãmã ionathę principi sa
B cerdotum mandauit dicens iniustum esse eum solum viuere cum licentia vel potestatę:non obediẽ
tem regi:sibiq; dicebat hoc magnum opprobrium ab omnibus inferri ꝙ non eum regi subigeret.ne
ergo te inquit in montibus abscondas arbitratus fortitudinem habere.Sed si confidis tuę virtuti:de
scende quatenus per campum nostri milites confligant. & fortissimũ euentus demonstret victorię.
Scito tamẽ optimos ab vnaquaq; michi ciuitate milites iunctos. qui semper tuos proauos euicerũt.
Cõtra nos autem in tali terra certandũ est.vbi non lapidibus sed armis decet fortissime pręliari.ne sit

Demetrius demetrij filius de creta in ciliciam nauigans cõturbauit alexãdrũ. Appollonius dux alexãdri ionathã icitat ad bellum.

1.mac. tibi locus quo valeas deuictus effugere.¶ His incitatus ionathas:decem milia militũ eligens ab hie
ca.10 rosolymis egredit cum fratre symone:perueniensq; ad ioppen castra foras ciuitatem disposuit.Nam
ioppenses portas clauserunt.intus habentes custodias ab appollonio cõstitutas.Cumq; ionathas ob
sidere eos parasset:timẽtes ne suam ciuitatem deuastaret portas aperiũt. ¶ Appollonius captam au
diens ioppen a ionatha:tria milia equitum sumens & octo milia peditum ad azotum peruenit & ex
inde tacite paulatimq; ad viam peruenit.Cumq; venisset in ioppen:tanq̃ recedens ionatham trahit
ad campum:cõfidens equitibus:& spem in eis habens suę victorię.Cumq; processisset ionathas pse
quebať vsq; ad azotum appollonium.Qui cum ad campum vidisset hostem venisse: cõuersus cũ eo
pugnam cõmisit. Mille namq; equites appollonius & insidias in aliquo torrente disposuerat qui re
tro inimicis insisterent.Quod sentiens ionathas nõ est turbatus sed ordinans in quadrum exercitũ vt
per ambas partes inimicos exhiberet:hortatus est vt fortiter ante vel retro pugnãtibus vbiq; resiste
C rent.Pręlio autem vsq; ad vesperã procedente:dans fratri simoni partẽ exercitus iussit eum aduersa
riorũ aciem inuadere:suisq; pręcepit testitudine facta sagittas equitum recipere. Qui cum pręcepta
fecissent nichil ledebantur.quis hostes super eos frequentia tela vibrarent vsq;quo suas euacuassent
pharetras. Nam sagitte corpora clipeis septa minime contingebant cõstipatione testudinis tela ve
nientia refugarenť.Cum a primo mane vsq; vespere iaculãtes aduersarij defecissent intelligens symõ
lassos eos inuadit aciem.fortiterq; cũ suis dimicans fugauit inimicos.Videntes autem equites ad fu
gam pedites cõuersos & spe eorum decepti sine decore & turpiter abscesserunt.& per oẽm campum
dispersi fugerũt.Quos secutus ionathas vsq; ad azotum:multos occidit eorum.Qui de salute sua de
sperantes ad templũ dagonis confugerunt.quod erat in azoto. Capiens autẽ incursione sua ciuitatẽ

Ionatha contra Appolloniã veniente ioppẽses ciuitatis portas ei aperiunt.

Bellũ inter ionathã & appollonium maximum.

1.mac. ionathas incendit eam & omnes circa eam vicos.neq; pepercit templo dagonis:sed etiam eum flam
ca.10 mis consumpsit.& eos qui ibi confugerant interfecit. Multitudo vero quę in illo concidit prelio vna
cum illis qui in templo confugerant:octo milia fuerunt.¶ Vincens ergo tantum ionathas exercitum
ab azoto discessit & ascalonam venit:& foras ciuitatem castra constituenti territi ascalonitę in occur
1.mac. sum exierunt dona portantes. Qui laudans eorum voluntatem reuersus est ad hierosolimã:multam
ca.10 q; pręda ferens quam videbatur a victis hostibus abstulisse.¶ Alexander autem deuictum audiẽs
ducem suum appollonium simulauit gaudium:ꝙ pręter eius sententiam cum ionatha cõflixisset:qui

Victoria ionathę qui Azotũ & dagonis templũ hostibus interfectis flãma cõsumpsit.

eius amicus erat. Mittitq; ionathę pbens premiũ & testimoniũ honorẽ: & torquẽ auream sicut affini D
bus regis solet dari) eiq; commisit accaronis prouincię magistratum.

¶ Ptolomeus philometor auxilium Alexandro genero daturus venit in syriam quem omnes ciuitates (alexandro pcipiente) honorifice suscipiebant Ionatham tamẽ accusantes. Ionatham quoq; ei obuiam venit de ioppe. Ptolomeus autem ptolomaidem pueniens Alexandri insidijs fere interficitur quas cognoscens filiam suam ablatam eius matrimonio demetrio vxorem dedit & contra eum inimicitias exercuit.

Nota.

¶ In biblia vero dicitur ꝙ ptolomeus cogitabat in Alexandrum consilia mala. vnde ibidem dicit Nicho. de lyra ꝙ crimen ptolomeus filio imposuit Alexandro cupiditate ductus. dicit insuper ꝙ iosephus circa historias huius libri multa dicit quę sunt dissona textui. Sed salua postillatoris reuerentia Iosephus non cõtradicit textui biblie si bene intelligatur. Alexander enim videns socerũ suum taliter fuisse ab omibus honoratum timens ne suum vsurparet principatum voluit eum insidiose intoxicare veneno quod p Ammoniũ parauerat sicut exprimit Iosephus. Et similiter dicit in biblia Quesiuit enim me occidere. Et cognitis talibus insidijs ptolomeus postea volens vindicare de suo genero cogitabat contra eum consilia mala/ sicut dicitur in biblia. Nec verum est quod dicit postillator ꝙ cupiditate dñandi ductus occasionẽ quesiuit cum hic dicitur perueniẽs ad Anthiochenos rex ab illis & militibus ordinatur coactusq; duo sibi diademata supposuit vnum asię alterũ ęgipti benignus & iustus existeus nec cõcupiscens aliena. Flectit ergo Anthiochenos vt demetrium regem susciperent & ipse cum demetrio contra Alexandrum duxit exercitum vbi ex ęquo cadens in bello quasi mortuus quattuor diebus iacuit. cui Alexandri caput ab Arabia zabillus trãsmisit. & paulopost mortuus est.

Capitulum. v.

Ptolomeus philometor auxiliũ genero suo daturus venit in siriam.

Ionathas obuiã ptolomeo venit de ioppe.

Ptolomeus insidijs Alexãdri fere ĩterficit̃ quas cognoscẽs filiã suã ablatã eius matrimonio demetrio demetrij filio dedit vxorẽ & inimicitias cõtra Alexãdrũ exercuit.

Ptolomeus philometor duo diadẽata coactus suscepit vnũ ęgypti & alterum asię sed ãtiochenos flectit vt demetriũ regẽ susciperent.

Ptolomeus ex ęquo cadens in bello quasi mortuus q̃ttuor diebus iacuit.

EOdem tempore rex ptolomeus philometor dictus. naualem ducens exercitum & pedites: 1. ma. c.11
ad syriam veniebat alexandro suo genero solatia prębiturus. Quem omnes ciuitates studiose (alexandro pręcipiente) suscipiebant & deducebant vsq; ad azotum. vbi omnes procla- E
mabant accusantes ionatham ꝙ templũ incendisset & destruxisset: prouinciamq; deuastasset. multosq; eorum interemisset. Quę ptolomeus audiens tacuit. ¶ Ionathas autẽ in ioppe occurrens ptolomeo dona clarissima vel honorem ab eo percipiens. & perducens eum vsq; ad fluuium (qui Eleuterus appellatur) ad hierosolimam remeauit. ¶ Perueniens autem ptolomaidem. pręter omnẽ spem paulominus habuit interfici ptolomeus insidijs alexandri quas ei per ammonium amicum parauerat. Manifestis autem insidijs ptolomeus alexandro scribit ad pœnas ammonium petens & dicens insidias se ab eo passum: & vindictam sumere iustum esse. Alexandro vero non cõcedente/ ptolomeus intellexit illum causam insidiarum extitisse. Quapropter ei factus est odiosus. Anthiochenis autẽ vt prius erat odibilis alexander propter ammonium. Multa namq; passi per eum fuerant: & pœnam quidem ab ammonio pro delictis eius exegerunt occidẽtes eum. Qui tanq̃ mulier se pręparauit abscondere habitu circundatus fœmineo: sicut alibi dictum est. Ptolomeus autem accusans eum vt ꝓditorem nuptiarum filię. transgressoremq; auxilij quod contra demetrium deduxisset: soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam: ad demetrium legationem direxit amicitiam cum eo componẽs
filiamq; ei daturum se vxorem: & restituere paterno eum principatui compromittens. Demetrius ve- F
ro gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum minus iam ptolomeo labor restabat flectere anthiochenos vt demetrium susciperent. Nam inimici eius fuerunt eo ꝙ a patre eius demetrio multa mala passi fuerant. Et alexandro tamen anthiocheni propter ammonium irascebantur vt diximus. Qui 1. mac ca.11
pulsus ab anthiochia: in ciliciã vsq; peruenit. ¶ Ptolomeus vero ad anthiochenos perueniẽs: rex ab illis & militibus ordinatur. coactusq; duo sibi diademata supposuit: vnum asię alterum ęgypti. Benignus & iustus existens nec cõcupiscens aliena sed & futura prouidens recusare regnum decreuit: ne romanos offenderet. ¶ Ideoq; anthiochenos in cõgregationem congregans: flectit eos vt demetriũ susciperent, dicens eum nequaq̃ pro patre dolorem seruaturum si bene mereretur ab eis doctorẽ autem in bonis & ducem illi se esse: nec se fallacibus negocijs immiscere: sibi autẽ dicebat ęgypti regnũ 1. mac ca.11
sufficere. Quę differens/ flectit anthiochenos demetrium suscipere. ¶ Alexandro vero cũ magna milicia vel apparatu ad syriam & cilicia profecto terramq; anthiochenorum prędante Ptolomeus cum genero contra eum duxit exercitum. Nam iam filiam suam matrimoniali iure demetrio contradiderat. Et vincens Alexandrum ad arabiam fugauit eum. ¶ Contigit autem in prelio vt ęquus ptolomei vocem elephantis audiens ptolomeum iactaret. Quod cum vidissent hostes. impetum tunc super eum fecerunt: multisq; vulneribus caput eius perforantes ad periculum mortis eum adduxerũt: sed custodes corporis eius rapientes eũ liberauerunt. & ita per quattuor dies defunctus iacuit: vt nec loqui nec intelligere potuisset. ¶ Alexandri vero caput arabũ potentissimus Zabilus alias zabdihel abscindens: ptolomeo transmisit. Qui die quarta releuatus a vulnerum dolore suauem sibi rem sum

A mũq; spectaculũ alexandri caput simul vidit. & mortem qui tñ paulopost vitam finiuit: pro alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit vero asię alexander qui dictus est balás annis quinq; sicut etiam in alijs demonstratum est.

¶Demetrius nichanor ptolomei soceri oblitus fraudibus milites soceri corrumpere voluit vnde ipsi ad alexãdriam confugerunt. demetrius autem amicitias cum Ionata faciens ipsum in sacerdotio cõfirmauit. Contra quem milites (ipso illis tempore pacis stipendia negante) inimicitias & odium cõcitans. quo cognito Triphon Anthiochũ alexandri filium procurat facere regem. Sed ionatha auxilium demetrio prębente hoc fieri non potuit. Postea vero demetrius ingratus bellum minatus est Ionathę. Qui cum Anthiocho (cui Triphon licet adolescenti diadema iposuerat) amicitias fecit a quo sacerdotij confirmationem & munera multa recepit. Capitulum. vj.

1. mac. ca. 11 SVscipiens vero principatum demetrius qui nichanor appellabat̃ fraudibus corrũpere cœpit ptolomei militiam: oblitus ꝙ & socer eius & auxiliator fuisset & affinis per connubium cleopatrę. Quapropter milites ptolomei ad alexandriam confugerunt: elephantos autem demetrius comprehendit. ¶Ionathas autem princeps sacerdotum ex omni iudea milites sibi cõgregans arcem hierosolimam obsidebat: vbi custodia macedonum & transgressorũ multitudo locata videbatur. Et hi quidem contemnebant Ionatham machinamenta facientem cõfidentes loci munitionibus. Noctu vero quidam maliuoli iudei exeuntes venerunt ad demetriũ arcis obsidionem nunciantes ei. Quo nuncio incitatus: exercitum contra ionatham ab anthiochia eduxit. Cumq; ad ptolomaidem peruenisset scripsit pręcipiens ad ptolomaidem eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionẽ quidem minime soluere decreuit. Seniores vero populi & sacerdotes cõgregans: aurum & argentum & vestem cum multitudine dona deportans: ad demetrium vsq; peruenit.

Demetrius Nichanor ptolomei oblitus fraudibus milites corrũpere voluit vñ ipsi ad alexandriã cõfugerunt.

B Quę cum obtulisset. iram eius emoliuit. Et honoratus firmum ab eo principatum sacerdotij suscepit Quem a regibus ante ipsum donatum possidebat Accusantibusq; eum transfugis: demetrius eis nõ credidit: sed & petenti quatenus pro omni iudea vel tribus prouincijs/ samaria vel iope/ vel galilea trecenta tantum daret talenta. Pro his omnibus epistolam ei pręstitit. quę verba huiusmodi continebat. Rex demetrius ionathę fratri gentiq; iudeorum salutem. Exemplum epistolę quam lastheni cognato meo scripsimus/ transmisimus vobis: vt eam noueritis. Rex demetrius lastheni fratri salutem iudeorũ genti amicę nostraq; iura seruanti: pro fide decreui dona prębere: & tres possessiones Apheridam: belzellida. vel ramatha. quę addite sunt iudeę de samaria & his attinentia quantacũq; ab immolantibus hierosolimorum reges accipiebant ante me: vel quęcunq; de fructu terrę vel plãtis. omniaq; alia quę nostro competunt viri. vel paludes salis. vel coronas quę nobis offerebantur eis concedo vt nichil torqueat̃ ab his a modo in posterum. Cura ergo vt huius epistolę fiat exemplar & detur ionathę. quatenus in nobili loco templi reponatur. Hęc quidem scripta fuerunt. ¶Videns vero demetrius pacem nullumq; superesse periculum nec belli timorem soluit exercitum. stipendiaq; eorum imminuit. solis illis sumptus prębebat. qui cum eo a creta vel alijs insulis venerant. Vnde odium vel inimicitię militum contra eũ conflatę sunt: quibus ipse quidem nichil prębebat. reges vero ante ipsũ eis annonas etiam in pace sũministrabant: vt eos in certaminibus si oporteret pro se fideles & pronos haberent.

Amicitias fecit demetrius cũ ionatha & sacerdotij principatũ ei cõfirmauit.

Epistola demetrij ad ionathã.

1. mac. ca. 11

Milites cõtra demetriũ ipso tpe pacis stipendia dare renuẽte/ odium & inimicitias cõcitant.

C ¶Intelligens itaq; militum odium circa demetrium alexandri quidem dux appameus al's Appamenus genere dyodotus nomine qui & tryphon dicebatur venit ad malcum arabẽ qui filium alexandri antiochum nutriebat. Manifestansq; ei inimicitias exercitus quas contra demetriũ habebant: dari sibi petebat antiochum. Nam regem eum facere: vel paternum principatũ ei restituere se dicebat. Qui primum quidem resistebat minime credens. Post vero multo tempore tryphone petente vincitur malcus flexusq; a voluntate sua est ad ea quę triphon petebat. ¶Princeps autem sacerdotum ionathas capere volens arcem hierosolimorum: & iudeos transfugas vel impios oẽsq; qui per totam prouinciam custodes erant per totam transmittens ad demetrium legatos cum donis: rogabat vt de castellis iudeę custodes eijceret. Cui rex nõ hęc tantum se prębere. sed etiam his maiora promittebat post finem belli quod pręmanibus habebat. Petebat vero eum & auxilia transmittere. mandans ꝙ exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria milia militum eligens: destinauit. Antiocheni vero demetrium propter hęc quę passi fuerunt abhorrentes: & propter patrem eius qui multa contra eos mala commiserat tempus obseruabant quo potuissent eum inuadere. Videntesq; auxilia venisse demetrio ab ionatha arbitratiq; ꝙ multa congregaret auxilia (nisi pręcederent eum) arma cœperunt. & circunstantes aulam obsidionis modo cunctos exitus partiti/ regem conabantur opprimere. ¶Ille vero videns populum hostiliter se cum armis inuadere. colligens conductos & ab ionatha transmissos iudeos cum anthiochenis confligit. quorum vim non ferens vincitur. ¶Videntes autem sic iudei antiochenos atrociter expugnãtes. super palatij culmen ascenderunt. Vnde illos

Ionathas ad demetriũ mittens auxiliũ petit vt arcẽ hierusalem possit cape qd ꝓmittit demetrius sed prius ab eo auxiliũ cõtra ãtiochenos q̃rit

1. mac. ca. 11

Animositas iudeorum contra antiochenos.

vulnerantes(ipsi quidem semper altitudine tectorum minime ledebantur)illos vero telis prosterne bant quę de superioribus ad inferiora iactabant:& sic eos de proximis domibus repellerũt. Deinde D igne supposito flamma totam ciuitatem ex lignis constructam tectorum spissitudine deuorauit. An thiocheni vero nequaq̃ valentes extinguere: ad fugam cõuersi sunt. Et cum iudei de tecto ad tectũ disilirent. & ita eos persequerentur ammirabilem cõtigit fieri anthiochẽsium depulsionẽ. Rex autẽ vt vidit anthiochenos filios & vxores suas velle saluare quapropter & pugnam reliquisse: per angu stas vias inuadit eos:& confligens cum eis multos interfecit.ita vt cogerentur armis proiectis trade re se demetrio qui veniam eis pro facinoribus concessit,seditionemq; compescuit. ¶ Donauit etiam iudeis partem prede:causasq; victorię suę eis factas professus: gratias ęgit ionathę.& hierosolimam transmisit.laudans eum pro auxilijs destinatis. ¶ Post autem maliuolus contra eum extitit promis sionesq; fraudauit. bellumq; minatus est:nisi cuncta redderet tributa quę gens iudeorum prioribus regibus syrię persoluebat. Et hęc fecisset nisi triphon eis impetum ꝓhibuisset & apparatum eius cõ tra ionathan ergã suas vertisset curas. ¶ Reuersus enim ad siriam ex arabia cũ puero anthiocho:im ponit ei quanuis adolescenti diadem. Cumq; omnes milites transissent ad eum demetriam deseren tes.bellum contra demetrium producit:& confligens cum eo victoriam obtinuit & elephantos cum anthiochẽsium ciuitate subiecit. Demetrius vero victus ad cilitiam recessit. ¶ Anthiochus autem le gatos ad ionatham destinans & litteras sibi eum amicum parauit:& principatum sacerdotij confir mauit.& quattuor prouincias(quę terrę iudeorum additę fuerant) insuper & aurea vasa vel pocula vel purpuream vestem ei transmisit. Hisq; omnibus ei vti permisit.& fibulam auream ei donauit pri mũq; suum amicum vocauit. Symonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam a regio ne tyri vsq; ad ęgyptum constituit.

Demetrius igratus ionathę bellũ ei minatus est. Triphon diadema ãthiocho adolescẽti iponit quẽ oẽs (demetrio relicto & victo) secuti sunt.

¶ Ionathas Anthiocho contra demetrium auxilium dare promittens & gazeos ipsi rebelles debel lat & demetrij milites cum quinquagita socijs fugat(Simone fratre bethsuram obsidẽte)& victor re cedit in hierusalem. Qui cum romanis & sparciatis amicitias renouat ad eos missis epistolis quarũ exemplaria hic continentur. Tunc quoq; Iudeorum tres erant hereses scilicet phariseorũ/Saduceo rum & essenorum. E

Capitulum.vij.

Ionathas ad anthiochũ mittẽs amicũ se ostendens& cõtra demetriũ se dare auxiliũ ꝓmittit.

IOnatas autem de donationibus anthiochi gauisus mittens ad eum & ad triphonem lega tos amicũ se eius professus & pugnare cum eo contra demetrium. insinuabat pro pręmijs laborum nõ parua mala a demetrio se esse perpessum. Cõcedente igitur anthiocho a syria vel phoenice vt congregaret exercitum quatenus cum ducibus demetrij cõfligeret statim ad ciuitates exiuit. Quę cum eum splendide suscepissent.exercitum dare non distulerunt. Veniens autẽ ad ascalonem ciuitatem/& munificenter ascalonitis cum donis sibi occurrentibus hos ipsos pe tebat vt vnam quãq; humilis syrię ciuitatem a demetrio desistentem ad partes antiochi transire ac secum bellum producere pro vltione demetrij:& ex his quę quõdam in eos peccasset esse autem di gnas occasiones per quas hęc cogitare deberent. Cumq; flexisset ciuitates auxiliũ anthiocho mitte re puenit ad gazam sperans se & horum fidem ad antiochũ conuertere. Multum vero pręter quod sperauerat aliter gazeos iuenit. Qui durissima obiectione nõ eum suscipere nec demetriũ relinque re decreuerũt. Quo dum ionathas concitatus esset:ad obsidionem eorum & afflictionem prouincię F paratur. Nam partem militię circa gazan disponens: cum reliqua ipse percurrẽs/cuncta prędabatur vel incendebat. Quę cum vidissent gazei/nullumq; auxilium a demetrio sibi venisse conspicerent & periculum pręsens/adiutorium vero longe & incertum esse vtrum veniret optimum esse decreuerũt hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur ad ionatham amicitias:auxilia promiserũt. ¶ Homi nes enim ante malorum peritiam vtilitates suas non intelligunt. sed cum in malis fuerint constituti tunc mente percipiunt.& agunt quę nichil lesi facere debuerant. ¶ Ionathas vero consentiens eis ad amicitias tollensq; obsides ad hierosolimam transmisit. Ipse vero totam prouinciam percurrit vsq; ad damascũ dum demetrij duces audisset ad cedessam cum multa manu venisse. Cedessa vero inter tyrum & galileam consistit. Nam hoc desiderabant duces demetrij vt de syria eum ad galileã trahe rent:putantes minime eum pati galileos sibi subiectos affligere. Cumq; ionathas eis occurreret. sy monem fratrem in iudea ducem reliquit. Qui multum exercitum de prouincia congregans bethsurã obsidebat locum iudeę munitissimum. Nam tenebat eum demetrij custodia sicut & prius a nobis de monstratum est. vt vero aggerem composuisse symonem viderunt & machinamenta cõstituisse:mul taq; vsum industria tontra bethsurę obsidionem timuerunt custodes ne capto loco interirent. Et mit tentes ad symonem petebat fidem accipere.ne quid ab eo pessimum paterent. Qui cum dedisset.il los quidem de ciuitate tulit:suamq; custodiam ibi constituit. ¶ Ionathas autem exiens a galilea ab aquis quę genisarum alias genesar dicuntur.nam ibi sua castra posuerat/ad campum qui dicitur asor

Ionathas cõtra gazeos rebelles anthiocho obsidionẽ parat & eos vincit.

Nota aureã sententiam.

Simõ bethsurã obsidet & capit

A venit nesciens illic hostes existere. demetrij vero duces cum ante vnum diem cognouissent contra se ionatham venire/ insidias ei per montem collocauerunt. ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum vidisset ionathas ad pugnam paratos hortabatur suos. Illi vero qui a demetrij ducibus per insidias erant locati a retro iudeos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent. ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerūt ionatham pauci vero cum eo numero quinquaginta remanserunt: & mathathias filius absaloni & iudas calphi qui duces erant totius exercitus. Hij audacter & desperate super inimicos irruentes atrociter eos fugauerunt. Tunc milites ionathę qui discesserunt vt viderunt hostes ad fugam conuersos congregati persequebātur eos & hoc fecerunt vsq; ad cedessam quo castra hostium erant. Victor ergo ionathas in illa pugna refulsit duo milia prosternens inimicorum: & ad hierosolimā reuersus est. ¶ Qui cum vidisset omnia sibi dei prouidentia secūdum suam accidere volūtatem legatos romam destinauit renouare cupiens olim cum gente iudeorum amicitias celebratas. suis etiam legatis pręcepit vt redeuntes ab italia per spartiatas transirent quos deberent ad memoriam amicitię vel cognationis reducere. Qui cum romam venissent & ingressi ad senatum mandata principis sacerdotum ionathę dixissent quod eos mitteret renouare quę prius per senatum de iudeorum amicitijs fuissent statuta senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes asye reges & magistratus ciuitatum quatenus illesi per eos ad propria remearēt ¶ Reuertētes autem ad spartiatas venerunt & eis epistolam ionathę porrexerunt. Cuius exemplar huiusmodi fuerat. Ionathas princeps sacerdotum gentis iudeorum vel curia & collegium sacerdotū pręsidibus & senatui populo lacedemoniorū salutem. Si salus vobis publica vel priuata bene procedit. sic est vt volumus. Salui autem sumus & nos. In prioribus tamē temporibus epistola nostro principi sacerdotum onię a vestro rege areo & ab omni populo missa est de vestra simul & nostra cognatione cuius exemplum subiacet epistolę quam quidem libenter suscepimus & populo & aero fautores facti sumus non egentes huius rei approbatione: quia per sacras nostras litteras hoc esse credidimus. Initium vero recognitionis non credidimus nos primi facere: ne pręripere videremur gloriam vestram. Multo vero tempore transacto ex quo familiaritas communis extitit. in sacris & constitutis diebus deum pro vestra salute/vel victoria sacrificijs deprecamur. Et cum multa nos circunstetissent bella per auariciam viciorum: nec vobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postq̄ autem hostes expugnauimus legatos ad romanos transmisimus. Numeniū filium anthiochi & antipatrem iasonis senatorio apud nos septos honore quibus etiam dedimus ad vos epistolam quatenus vobiscum renouent cognationem. Bene igitur facitis si & vos nobis rescripseritis & mandaueritis si quid forsitan indigetis: minime dubitantes nos erga vestrum affectum pigros existere. Lacedemonij vero libenter legatos suscipiunt. & componētes pacta cum eis de amicitjs dimiserunt. ¶ Eodem tempore tres hereses iudeorum fuerant: que de rebus humanis diuersa credebant: quarum vna pharisea dicebatur altera saducea tertia vero essenorum. Igitur pharisei dicebant fato non omia sed aliqua gubernari. altera vero que accidūt per se consistere. Genus autem essenorum omnia sub fato esse cōfirmat: & nichil esse quod hominibus non illius decreto proueniat. Saducei fatum quidem nichil esse estimant neq; per eum humana concludi. sed omnia nostre supponunt potestati. bonorumq; nosipsos auctores fatentur & per nostram demētiam eligi peiora. Sed de his quidem certius in secundo libro hystorię iudaicę demonstrauimus. *Cap. 6. et. 7.*

B

C

Demetrij duces isidias cōtra Ionathā parant.

Ionathas cum quinquagita socijs hostes fugauit.

Victor Ionathas recessit in hierusalem.

1. mac. ca. 12

Ionathas ad Romanos & sparciatas mittēs amicitias renouat.

Exemplar epistolę misse ad spartiatas.

Tres hereses Iudeorū tūc erant scilicet phariseorū Saduceorum & essenorū. & qd vnaqueq; sētiat de his ampliora vide libro. ij. de Iudaico bello.

¶ Rursus (Demetrij ducibus bellum parantibus contra Ionatam) hos vincit Ionathas & zabaldeos Simone fratre castra muniente Ionathas quoq; & Simon fratres cōgregato populo muros templi & ciuitatis renouant. Demetriusq; contra Arsacem bellum faciēs captiuus ab hostibus capit. Quo mortuo Triphon insidias Anthiocho/ cuius tutor erat insidias parat & contra Ionathā. Qui captiuus in ptolomaide his qui secum erant interfectis capitur. Capitulum. viij.

1. mac. ca. 11.

Demetrij autem duces cum vellent pugnam in qua victi sunt restaurare. ampliores priore exercitu vires congregantes/contra ionatham venerunt. Qui cum hoc audisset. citius eis ad Amathite occurrit. Neq; enim tardare decreuit vsq;quo ingrederentur iudeam castraq; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs mittit speculatores qui castra deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia enunciassent & aliquos nocte cœpissent qui aduersarios superuenturos indicabant. custodias extra castra disposuit. & exercitum armatum per totam noctem habebat. pręcepitq; vt forti animo essent: & si oporteret etiam nocte pugnarent: nec repentino impetu turbarentur. Demetrij vero duces cum audissent ionathā cognouisse suum consilium perturbati q̄ inimici manifesti fuissent nullomodo valebant per insidias eos inuadere. Nam eo ex quo credebant non esse pares ionathę militibus fugam meditati sunt: multaq; facientes incendia discesserūt ita vt hęc videntes iudei putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad castra eorum mane ve

Rursus bellū parāt demetrij duces contra Ionatham.

Fugiētes hostes multa fecerūt incendia.

Ionathas zebedeos expugnat Simon ionathę frater iudeę castra muniuit.

nisset: inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse. persquebatur. Quos nullatenus valuit comprehendere. Nam liberum aľs eleuterum nomine fluuium transierant. ℂ Vnde reuersus ad arabiam zebedeos expugnabat: multamq; eorum prędam ambiens captiuosq; ducens peruenit ad damascū. vbi omnia illa reposuit. ℂ Per idem tempus frater eius symon omnem peragrans iudeam & palestinam vsq; ad ascalonem muniuit castella. Quę cum ędificijs & custodibus tuta fecisset ad ioppen puenit: & occupans eam magnā introduxit ibi custodiam. Nam audierat ioppenses velle ducibus demetrij tradere ciuitatem. Hęc igitur postq̄ ionathas & symon tractauerunt ad hierosolimam sunt reuersi. D 1.Mac. c.12

Congregato populo in tēplo suadent Ionathas & Simō muros tēpli & ciuitatis reparare &c.

ℂ Cumq; omnem populum ad templum congregassent. suadebant muros hierosolimorū refabricandos & dirutam partem muri templi reconstruendam: altisq; turribus muniendam necnō & in media ciuitate alium enim edificari murum vt custodibus arcis alimentorum copia negaretur. insuper etiam castella quę sunt in prouincia facerent tutiora vel fortiora. Cui & populus de bene propositis cum consensisset ipse quidem mœnia ciuitatis edificabat. symonem vero misit prouinciā cōmunire. 1.mac. ca.12 ℂ Demetrius vero trāsiens ad mesopotamiam peruenit. Quam dum vellet cum babilone & superioribus ꝓuincijs obtinere vt exinde occasiones de toto acciperet imperio: tunc illi gręci vel macedone alias macedoniam habitantes vt eis prope modum cōuenirent legationem ad eum miserūt promittentes ei subuenire si ad illos transiret tradere se vel expugnare cum eo regem parthorū arsacen. 1.mac. ca.14 Qua spe subito egreditur ad eos vt si parthos deuinceret viresq; resumeret: regem triphonē post ea debellaret longeq; eum a syria pelleret.

Demetrius i bello aduersus Arsacem captiuus ab hostibus capitur.

Quem cum prono suscepissent animo prouinciales multosq; cōgregasset viros. bellumq; & omnem militiam aduersus arsacen ꝓduxisset: ipse quidem viuus capitur. sicut alibi retulimus. 1.mac. ca.12

Triphon mortuo demetrio insidias parat Anthiocho volens eū iterficere sed quia ipediebat a Ionata. ideo primū ionathā voluit occidere.

ℂ Triphon vero cum mortem demetrij cognouisset: perfidus anthiocho cœpit existere. Insidiabatur enim qualiter eum interficiens/ipse regnum teneret. E Impediebant vero impetum eius & voluntatem amicitię ionathę. quas cum anthiocho habebat. Vnde primū ionatham statuit occidere: & tunc aduersus anthiochum accedere. Fraudibus ergo vel dolo cogitans ionathā consumere ad betsuram & anthiochiā venit (quā gręci scitopolin appellant) vbi cum electis quadraginta milibus ei ionathas occurrit. putās eum ad bellum venisse. Triphon vero cum ionathā vidisset paratū ad pugnam donis eum placuit. suisq; ducibus vt ionathe obedirent pręcepit. p quidem hęc suam volens cōfirmare cunctamq; suspitionem depelleret quatenus cōfidentem & incautum nichilq; preuidentē occuparet & psuasit ei vt exercitum dimitreret/quem frustra dicebat ab eo esse fatigatum nequaq̄ bello existente & vndiq; pacem rebus habētibus sed tenere paucos & ad ptolomaidem simul venire supplicabat. Nam tradere ei ciuitatem & omnem prouincię moderationem se venisse ꝓfitebatur.

Ionathas captiuus in ptholomaide Triphonis iussu capit his qui secū erāt interfectis.

ℂ Ionathas vero nichil mali suspicans sed vera fide vel voluntate hęc triphonem suadere credens exercitum dimisit tria milia sola secum tenens. Ex quibus in galilea duo milia relinquens. cum mille tantum militibus ad ptolomaidam triphonem comitatus superuenit. 1.mac. ca.12 ℂ Vt vero intrauit ptolomaidam/portas statim ciues serauerunt. secundum quod erat eis a triphone pręceptum: & ionatham viuum capientes omnes qui cum eo erant interemerūt. Misit etiam triphon ilico ad galileam qui relicta duo milia interficerent. F Sed hi cum fama pręueniēte captionem ionathę comperissent/anteq̄ venirent a triphone missi armis circundati a prouincia recesserunt. Tunc satellites triphonis (cum vidissent eos pro anima decertare) nullam eis molestiam inferētes ad triphonem reuertuntur.

Tristitia de dolosa captiōe Ionathę.

hierosolimitę tamen cum audissent ionathā captum & cum eo milites perisse: flebant illius interitum & summa de ipso questio apud omnes fiebat. Magnus autem timor eos inuadens cōtristabat ne eis virtute vel prouidentia ionathę priuatis vicinę gentes inimicitię: & propter ionathę mortē iniquitate contra se bellum constituerent & ad mortem ꝑuenirent. 1.mac. ca.12 Quę sicut suspicabanť euenerūt. Nam cū audissent gentes mortē ionathę cōtra iudeos bellare cœperūt: tanq̄ indigentes duce.

ℂ Triphonę exercitum contra hierusalem congregante (capto ionatha) Simon dux a populo constitutus hierosolimitas confortat metuentes & ciuitatem hierusalem fortificat & quendā nomine ionatham amicum ad ioppen destinat Triphon Ionatham ligatum secum ducens cum exercitu venit in Iudeam qui dolose Simoni duci occurrēti iubet (si fratrem vellet redimere) mittere centum talenta argenti cum duobus filijs Ionathę. Et Simon licet dolosa sciret triphonis mandata/conuocato populo pecunias cum duobus filijs ad triphonem tamen vt frater liberaretur misit. Quem triphon occidi iussit. cuius ossa Simon in patria sepeliuit magnificētissimo superędificato sepulchro. victis quoq; vicinus iudeorum hostibus Simon arcem & montem hierusalem tribus annis complanauit.

Triphōe exercitū cōtra hierusalē cōgregāte capto Ionatha Simō dux a popu

Capitulum nonum.

TRiphon vero multum exercitum congregans. ad iudeam ascēdere statuit vt hierosolimā debellaret. 1.mac. ca.13 Symō autem videns hierosolimitas metuentes: cœpit alloquio cōfirmare quatenus forti animo essent. nec pertimescerent triphone superueniente. Et conuocans in tē

A plo populum alacriorem eum suis verbis effecit:hinc allocutionis initium sumens. Pro vestra inquit
libertate o viri iudei me dudum cum patre vel fratribus mori paratum quis ignoret? Siquidem exem
pla michi plurima non desunt. Mori enim pro legibus vel patria religione familiam nostram nullus
timor inuadat qui hanc voluntatem ab anima nostra possit eijcere? sed magis itroducat desiderium
vitę vel glorię? Quapropter non vti indigentes duce magno qui laborare vel pati pro nobis recu-
set. sequimini me prono animo vbicunq; perduxero. Neq; enim melior meis fratribus existo vt meę
pacam animę neq; peior vt quod illis visum est optimum pro patrijs legibus vel pro dei religione de
uitem: sed in quibus oportet me proprium illis fratrem ostendere. in his me demonstrabo consimilē
Confido enim in deo vltionem ab inimicis expetere vosq; omnes cum vxoribus vel filijs ab eorum
violentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reseruare. Nam video gentes contempsisse
1.mac. vos tanq̄ ducem non habentes: bellaq; pręparassę. ¶ Cum hęc verba symon ad plebem fecisset con Animatus popu
ca.13. festim de pulso populus metu audaciam sumpsit: desperansq; ad spem bonam repente mutatus est: lus iudeorum sy
& vnanimiter exclamauit nutu dei symonem esse ducem: & iudę vel ionathę fratrum pricipatum te monem ducem
nere dignum se quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens ducis ei contulit dignita- proclamāt. &c.
tem. ¶ Tunc symon aggregans omnes sui exercitus bellatores festinauit muros ciuitatis reconstrue Symon ciuitatē
re turribus altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam ionatham quendam amicum filium abso- hierusalem forti
lomi cū militibus ad ioppen: eius habitatores eijcere. Nam timebat ne ciuitatem traderent triphoni. ficat in turribus
ipse vero hierosolymam tuebatur. ¶ Triphon autem exiens a ptolomaide. cum multo exercitu ad iu & ad ioppē mit-
1.mac. deam venit: ionatham ligatum ducens. Cui symon cum suis occurrit ad Iadam ciuitatem que super tit ionathā. &c.
ca.13. montem iacet vnde etiam iudeę campi patescunt. ¶ Cum vero triphon audisset a iudeis ducem sy-
monem constitutum direxit ad eum fraudibus vel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire iubetq; ei
(si vellet fratrem ionatham redimere) mitteret argenti talenta centum. duosq; ionathę filios quate- Iterata fraus tri-
nus fides illi post dimissionem haberetur. ne iudeam in sua ditione redigeret: quia & tunc non pro phonis contra si
re alia nisi pro debito vectigalium eum ligasse se configens. ¶ Tunc symon intelligens artem tripho monem.
nis quia & si argentum mitteret ille tamen fratrem eius minime relaxaret: sed & filios eius hosti tradi
frustra cognoscens: tamen territus ne a populo accusaretur se causam fraternę necis extitisse q̄ nō pe
cunias nec filios contraderet pro ipso. colligens exercitum triphonis mandata indicauit dicēs q̄ hęc Symon cōuoca-
B insidijs vel dolo plena sint. tamen optabilius esse pecunias sed & filios ei transmittere: quam propo to exercitu man
sitis a triphone non obediens putaretur non velle fratrem absolui. Initoq; cum suis symon tractatu. data triphonis i
filios ionathę pecuniasq; transmisit. ¶ Quas cum triphon accepisset. nec fidē seruare nec ionatham dicat dolosa sed
1.mac. absoluere voluit: sed mox & exercitum colligens ad propria remeauit. Ordinatoq; itinere per iudeā inito tractatu pe
ca.13. ad hierosolymam ascendere cupiens venit ad doram ciuitatem idumeę. ¶ Pręcedebat vero symon cūias & filios io
castra cum exercitu semper contra eum disponens. Quod cognoscentes hi qui in arce hierosolymita nathę ad tripho
ni erant ad triphonem dirigunt rogantes eum ocius ad se properare quatenus alimenta eis pręberet nem vt frater li-
Ille vero per noctem illam equitatum parauit quasi hierosolymis ascensurus. sed niue vehementi ea beraretur trans-
nocte cadente iter inuium repperit equis vel peditibus suis. Qua causa obstante nequit ad hieroso- misit.
lymam triphon ascendere. sed reuertens ad syriam & prope galadithidem ingressus ionatham ibi pe Triphō ionathā
rimi & sepeliri iussit. & ita ad anthiochiam peruenit. Symon autem ad iascha ciuitatem transferens iussit perimi cu-
ossa fratris sepeliuit in patria sua luctum maximum omni super eum populo faciente. ¶ Tunc symon ius simon ossa se
1.mac. ingens mausoleum patri suo fratribusq; sepulturam fabricās ex albo & polito lapide cōstruxit opus peliuit in patria
ca.13. mirabile conspicuumq; faciens cuius & portam vndiq; columnis substentantibus ex vno lapide visu sua. &c.
mirabilem statuit: insuper & piramidas septem parētibus. vel vnicuiq; germanorum singulas suppo Sepulchrum Sy
1.mac. suit magnitudine vel decore lucentes quę hactenus seruantur. De sepultura quidem ionathę & de mō fecit patri &
ca.13. edificatione monumentorum hoc studium symonis agnouimus. ¶ Defunctus est vero ionathas pri- fratribus suis mi
cipatum sacerdotij agens postq̄ annos quatuor gentem continuit iudeorum. Et de labore quidem rabile. &c.
C mortis eius in mutuis documentis publicisq; monimentis primi anni symonis benefactoris & iudeo Victoria iudeo-
rum principis scriptum est. ¶ Itaq; iudei fœliciter aduersarios superauerunt vicinos cum symon ga- rum contra vici-
zaram ciuitatem vel ioppen vel iamniam deuastaret arcemq; hierosolymorum deponeret. ne foret nos.
inimicis refugium vnde percurrentes eos ledere possent. Quod cum fecisset: optimum & vtile puta- Symō arcem &
uit etiam montem super quem arx constituta erat destruere. Quo multitudo cunctiq; ingressi mon- montem hieru-
tem destruebant & nec die nec nocte cessantes pe tres annos deposuerunt ad solum campumq; pla salem destruxit
nissimum fecerunt ita vt eminentius templum excelleret arce vel monte depositis. ¶ Post captiuita- tribus annis.
tem demetrij eaq; temporibus symonis gesta sunt: hunc continent modum.

¶ Perfidus Triphon Anthiocho dolose occiso asię diadema sibi imposuit cui populi consense-
runt decepti ipsum quoq; cum extraneos potius diligeret q̄ suos milites deserentes ad cleopatram

demetrij vxorem recesserunt. Quę anthiochum qui sother dictus est demetrij fratrem(licet in biblia dicatur. filius)ad suas nuptias & imperium vocat. Qui triphonem(auxilio a symone impetrato,i bello vincit. Sed symoni ingratus ad iudeę deprędationem Ceudebeū mittit quem animosus Symon licet senex cum filijs suis deuicit. Occiso autem dolose in cōuiuio Symone/ptolomeus eius gener vxore & duobus filijs captiuis. Iohannem tertium qui hyrcanus appellatus est:occidi iussit sed mortis pericula euadens sacerdotij principatum obtinuit. D

Capitulum decimum.

1. ma ca. 13

Perfidus triphō dolose āthiocho occiso asię dyadema sibi imposuit quando cōsenserunt populi ab eo decepti.

Post captiuitatem demetrij non multo post alexandri filium anthiochum qui theocos nominatur triphon interemit tutor eius quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares suos ad milites transmisit & multas dare pollicetur pecunias:si eum regem ordinarent. Nam demetrium a parthis captum nūciabat teneri:fratrem vero eius anthiochum si principatum obtineret:multa pessima eis facturum esse dicebat: dum proditionem eorum vlcisceretur. Qui cum sperassent affluentia pecuniarum sub regno triphonis frui:principem eum constituunt. ❡Triphon autem vt regni insignia suscepit continuo nequitiam suam patefecit: & innotuit omnibus quia q₉ priuatus humiliter multitudini obsequebatur:non hoc volūtate bona.sed impossibilitate faciebat. Postq̄ vero regnum adeptus est. exuens se simulatione verus triphon apparuit:cepitq; potius extraneos q̄ clientes diligere. Pro qua re exercitus recedens ab eo ad cleopatram demetrij vxorem se contulit:quę tunc in seleutia cum filijs erat conclusa. ❡Errante vero fratre demetrij anthiocho qui sother dicebatur nullaq; ciuitate eum admittente triphonis timore: mittit cleopatra ad suas eum nuptias. & ad imperium inuitans. Quem ad hoc inuitauit suadētibus amicis. & timore volentibus triphoni ciuitatem seleutiam aperire. ❡Cum ītrasset seleutiam anthiochus & fortitudo eius per singulos dies excresceret exijt contra triphonem pugnaturus. Quem vincens:a superiori syria reppulit ad phenicem. & in dora castello munito cōclusum obsidebat. Mittit etiam ad symonem principem sacerdotum iudeorum legatos pro amicitijs vel auxilijs. Qui cum libenter petitionem suscepisset. pecunias multas cum alimentis militaribus doram obsidentibus large prębuit. vt anthiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam triphon dum a castello dora ad apamiam fugeret. captus in ea in conclusione peremptus est tertio regni sui anno. ❡Sed anthiochus auaricia vel prauitate sua symonis obliuionem vna cum ministratis pecunijs & alimentis concepit viresq; militares cuidam cendebeo amico tradens ad deprędationem iudeę captiuitatemq; symonis misit. Sed cum symon audisset anthiochi pręuaricationem licet senex esset tamen eo q₉ nichil ab anthiocho iustum fieri videbat concitatus ad audaciam super ętatem suam iuuenilem fortitudinem accepit: & disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum. ipse vero per aliam partem cum reliquis viribus perrexit ad bellum:multosq; in vallibus montium ad insidias locabat:nullusq; conatus eius euasit sed omnium hostium vincēs exercitum in pace reliqua vitam agebat. Nam & ipse cū romanis de auxilijs composuerat. ❡Igitur annis octo principatum sacerdotij iudeorum regens moritur in conuiuio per insidias ptolomei generi:qui vxorem eius cum duobus filijs capiens & vinctos habens certos amicos misit vt iohannem tertium qui & hyrcanus vocabatur interficerent. Quod cū sensisset iuuenis euasit periculum & ad ciuitatem festinauit:confidens de populo propter patris sui beneficia ptolomeiq; odium. Properantem vero per aliam portam ptolomeum intrare populus expulit:nam iam hyrcanum receperat.

E 1. ma ca. 13

Cleopatra anthiochum demetrij fratrē qui sother dictus est ad suas nuptias & ad imperiuз vocat. Anthiochus sother qui a Iosepho dicitur frater demetrij i biblia dicitur filius contra Triphonem bellum faciens auxilium a symōe impetrat

1. ma ca. 15 1. ma ca. 15

1. ma ca. 14. & 15. 1. ma ca. 16

Occiso dolose simone in conuiuio a genero suo ptolomeo vxoreq; cū duobus filijs captiuis Iohānes tertius q hircanus dictus est mortis pericula euadens ducatū accepit post patrem eiecto ptolomeo.

❡SEQVENTIA NON INVENIVNTVR. In biblia quia hic biblia finem facit historię machabeorum. secundus enim liber non est historię prosecutio sed prosecutę recapitulatio nec de sequentibus aliquid inuenitur in biblia. F

❡Hyrcanus symonis filius iudeorum dux pro patre bellum contra ptolomeum mouens amore matris & fratrum captiuorum quos super murum obcessę ciuitatis pręcipitare minabatur aliqualiter victus obsidionis impetum per annum protractauit vnde apud iudeos per septem annos feriatus obseruatus sicut in diebus. ptolomeus vero hyrcani matre & fratribus occisis ad zenonem tyrannum fugit in philadelphiam. Anthiocho contra iudeam anno primo hyrcani bellum mouente obsessus hyrcanus in ciuitate adueniente tabernaculorum festo septem dierum inducias pro festo petens ab Anthiocho obtinuit cum sacrificio magnificentissimo quod anthiochus ipse per legatos miserat vnde Anthiochus hic pius sicut epiphanes sacrilegus dictus est a iudeis. Hic enim ad pietatem flexus patriam conuersationem sub pacto restituit & obsidionem a ciuitate amonit. hyrcanus eñ aperto dauid sepulchro qui inter reges fuit ditissimus tria pecuniarum milia talenta protulit/e quibus & pacem cum Anthiocho fecit & primus iudeorum aluit peregrinos. Et contra parthos anthiocho dedit auxilia. demetrius autem anthiochi frater ipso mortuo successit in regno solutus a carcere.

Capitulum vndecimum.

A Hinc ptolomeus ad aliquod castellū noīe dagon discessit. Accipiens autē paternum principatum hyrcanus deū hostijs pacauit: & ita cōtra ptolomei militiā produxit exercitū. Et cū ad locum peruenisset. in alijs oībus hostē circunueniēs pręualebat: vincebatur tamen matris & fratrū amore. quos super murū ptolomeus trahēs in cōspectu eius torquebat. & pręcipitare minabatur. si non ab obsidione discederet. Hyrcanus autē cum remitteret de obsidionis industria tantum charissimis putabat offerre subsidia: ne dū male paterentur eius crudelitati reputaretur. Mater autē protendens manus petebat/ne propter eos differret sed multo magis impetu castellū inuaderet inimicoq; suę potestati subacto pro carissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; estimans hoc esse vtilissimum si per mortem suam hostes atrocius deperirent. Hyrcanū ergo petitionibus matris incensum castellum capiendi furor tenebat. rursusq; cumq; vidisset matrem cedi vel dissipari soluebatur: & pro ingestis matri tormentis impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus annum expleuit: in quo semper iudei vacant. Nam per septem hunc obseruant sicut in semetipsis diebus. Quapropter ptolomeus a bello solutus occidit matrem & fratres hyrcani. & fugit ad zenonem qui cothilas appellabatur in philadelphia tyrānidem exercentem. Anthiochus autem infestus symoni de interitu sui exercitus contra iudeam accessit quarto anno sui imperij primo vero hyrcani olimpiade centesima secunda. Cumq; deuastasset prouinciam hyrcanum in ciuitate conclusit: quem septem aciebus circundedit. Nihil tamē penitus proficiebat propter murorum munimina & propter obsessorum virtutem necnon & aquarum inopiam. Quapropter siccitate domabatur. In parte vero planissima turres statuit celsiores muro centum tres. tecta vnaquaq; habente. Super quas militares ordines disposuit. multosq; labores quotidie congressus inferebat. Fossamq; latam & altissimam construens/muros ciuitatis deposuit. Iudei vero multas incursiones contra moliebantur: & siquidem incautos aduersarios inuenissent pessime eos conterebāt. si vero eos presensisse cognoscerent/innocui redibant. Vt vero noxiam multitudinem intra ciuitatem hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs nichilq; populo prodesse conspexit inutilem partem eius secernens foras ciuitatem emisit. quę vero bellicosa & fortis hanc tantum tenuit. Anthiochus autem proiectos ęgredi vetabat. Qui dum inter muros errarent seuissimis tormentis miserabiliter exalabant.

B Cum vero festi dies tabernaculorum venissent miserati eos denuo intra ciuitatem receperunt. Hyrcanus autem ad anthiochum legatos direxit: petēs inducias septem diebus propter festiuitatem dei q; supplicationem. Qui cum audisset: respondit legatis. Immolate. Necnon etiam sacrificium magnificentissimum destinauit taurum cornibus inauratis & pocula plena omnibus aromatibus aurea vel argentea. Quod sacrificium susceperunt adductum qui ante portas stabant & ad templum adduxerunt. ¶ Anthiochus autem iste in exitu melius anthiocho epiphane paruit alias claruit. Nam ille capiens ciuitatem porcos super aram immolauerat & ius carnium per totum templum sparserat: etiam leges iudeorum paternamq; religionem confuderat propter quę gēs rebellauit: & minime reconsiliari passa est. Hunc vero anthiochum propter pietatem religionis omnes pium vocauerunt. Laudansq; eius modestiam hyrcanus & animaduertens studium ipsius erga deum: petiuit eum vt patriam eis conuersationem restitueret. Qui cum refutasset pessimum consilium suadentium gentem capi legibus dissonantem ad omnem pietatem flexus legatis respondit si traderēt arma partem q; tributorum ioppę aliarumq; ciuitatum circa iudeam existentem soluerent & custodiam in ciuitate susciperent confirmans pactum/finiret bellum. Iudei vero omnia perferre pręter custodiam consentiebant: quam non propter aliud nisi pro dissimili conuersatione recusabant. Pro custodia tamen obsides dare profitebantur & talenta argenti quingenta ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt: & inter quos erat & frater hyrcani. Quę cū suscepisset rex anthiochus & coronam ciuitatis deposuit: & obsidionem soluens discessit. ¶ Hyrcanus vero sepulchrum dauid aperiēs qui multo ditior quondam regibus fuit tria milia talenta pecuniarum exinde protulit: ex quibus primus iudeorum cepit peregrinos alere. Composuit etiam cum anthiocho amicitias: suscipiensq; intra ciuitatem muuificenter abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. ¶ Cumq; anthiochus exercitum cōtra parthos duceret cum eo hyrcanus egressus est. De his testis est nobis nicholaus damascenus sic in hystoria dicens. Tropheum autem sistens anthiochus iuxta licum fluuium vbi vicerat indatim parthorum ducem vbi duobus diebus remoratus est petente hyrcano iudeo propter aliam patriam iudeorum celebrationem: in qua non erat legittimum eos proficisci. Et hęc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instituit: in qua minime licet nobis vel in sabbatis vel in festo die viam conficere. ¶ Tunc enim anthiocus cum arsace parthorum rege cōfligens & multū perdens exercitum interijt. In regno autē syrie frater eius demetrius succedit. arsace eū a captiuitate soluente eo tēpore quo anthiochus parthorum terram ingressus est sicut prius demōstratum est.

C

Hyrcanus simonis filius iudeorum dux pro patre bellum cōtra ptolomeum mouens amore matris & fratrum quos super murum ciuitatis obsessę ptolomeus pcipitare minabatur aliqualiter victus obsidiōis impetum per annum ptractauit Anthiochus cōtra iudeam bellū facit anno hircani primo.

Hyrcanus aduenienté tabernaculoru3 festo ab anthiocho septē dierum iducias pro festo petit & obtinuit cum sacrificio magnificentissimo.

Anthiochus ad pietatem flexus iudeis patriā cōuersationem sub pacto restituit & obsidionem a ciuitate amonit.

Hyrcanus aperto Dauid sepulchro qui inter reges ditissimus fuit tria milia talēta protulit ex quibus & pacem cū anthiocho fecit & primus iudeorum peregrinos aluit.

¶Hyrcanus mortuo anthiocho sirię ciuitates inuadit & capit (victoriaq; habita cõtra chutheos) templũ eorũ in monte Garizim diruit. vincit quoq; idumeos & ad iudaismũ conuertit hic etiam amicitias cũ romanis renouauit ad eum senatus scripto transmisso. Demetrio autẽ contra hyrcanum bellum mouente. Syri eius maliciam abhorrentes ptolomeũ fistonem de seleuci genere petũt habere regem. Qui demetrium superat & fugientem vxor eius cleopatra recusat recipere. Capitulum.xij. D

Hyrcanus post anthiochi mortem syrię ciuitates bello inuadit & capit.

Victoria hyrcani contra idumeos ad iudaismũ conuertit.

Hyrcanus cũ romanis amicitias renouauit.

Scriptum senatus ad hyrcanũ.

Hircanus vero anthiochi morte cognita statim ad syrię ciuitates expeditionem parauit arbitratus imparatas eas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire: quod etiam euenit. Nam midaba alias medabam cum exercitus eius multum laborasset sexto mẽse capit: post etiam samogam vel illas quę vicinę fuerunt necnon etiam sichimam ac garizim gentemq; cutheorũ quę templum edificatũ ad similitudinem hierosolymitani possidebat quod alexandri mandato sanaballach dux cõdidit propter manassen suũ generũ fratrem iaddi principis sacerdotum sicut superius intimauimus. Contigit vero templum hoc dirui Post annos ducentos. ¶Hyrcanus autem ciuitatem idumeę abora cum marissam cunctosq; cũ domuisset idumeos permisit eis prouinciam habitare si circunciderantur: legibusq; iudaicis vterentur. Qui desiderio patrię terrę circuncisionem & aliam conuersationem iudeorum pertulerunt ideoq; ex illo tempore ceperunt esse iudei. ¶Quo facto hyrcanus princeps sacerdotum societatem romanorum cupiens legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset: composuit amicitias hoc modo. Fãnius marci filius cõsul senatum omnem octauo ydus februarij in campum iussit conuenire presente lucio manlio lucij mentinini filio & gaio sempronio falernę filio propter quod legati iudeorum petiuerunt symon filius dosithei & appolonius alexandri & diodorus iasonis viri optimi a populo destinati de societate vel auxilijs exhibẽdis quam cum romanis de publicis rebus habuerunt: vt ioppe & portus & zoram vel fontes & ciuitates insuper & villę quas anthiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit restituantur & quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint trãseant. vt etiam illa que per anthiochum gesta sunt contra senatusconsultum cessent. & vt legatos mittant quatenus recipiantur quę ab anthiocho oblata sunt & prouinciam estiment vastatam: vtq; eis ad reges & populos liberos litterę darentur quatenus ad propriam domum illesi reuerterẽtur. Placuit igitur auxilia & amicitias cum hominibus bonis a bono populo vel amico transmissis esse renouãdas. ¶De rebus autem ablatis: responderunt consulares. Cum a suis negocijs senatus vacauerit festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatem ab aliquo fieri decernentes dare consulem fannium publicas pecunias expendendas cum ad patriam remearent. Et fannius quidem legatos iudeoruꝫ remittit pecunias eis publicas prestans & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In hisquidem princeps sacerdotum hyrcanus erat. ¶Interea rex demetrius cum exercitũ aduersus hyrcanum colligeret nec tempus ei nec occasio data est cum milites & syri maliciam eius abhorrerent: & per legationem peterent ptolomeum fisconem cognominatum: quatenus de genere seleuci transmitteret eis qui deberet accipere principatum. Ptolomeus autem cum alexandro zebẽna exercitum misit: pugnaq; commissa demetrius superatur. Qui dum fugeret ad cleopatram suam vxorem in ptolomaidem: ab ea non susceptus tyrum recedens tentus multaq; passus ab inimicis interijt. E F

Demetrio aduersus hyrcanũ exercitum colligẽte siri eius maliciam abhorrentes petunt ptolomeum fistonem de genere seleuci regem.

¶Alexander rex (compositis cum hyrcano amicitijs) ab anthiocho demetrij filio occiditur. Qui anthiochus cum fratre anthiocho ciziceno bellum habens hircanum in pace reliquit. Qui q̃ plurimis acquisitis diuitijs contra samariam memor malorum contra marisseos iudeorum auxiliatores bellũ producens obsidet ciuitatem prępositis filijs suis aristobolo & antigono samaritis itaq; fame cogente anthiochum cizicenum adiutorem vocant quę vincens aristobolus fugauit & secundo vocatus multis militibus perditis iudaico bello calimandro & epicrati commissus recessit. Et occiso callimandro epicrates pecuniam seductus citopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. hircanus quoq; tunc totam destruxit samariam cui diuina de filiorum suorum contra anthiochum facta est victoria. Capitu.xiij.

Alexãder rex cũ cum hyrcano cõpositis amicitijs occiditur ab anthiocho filio demetrij.

Duorum fratruꝫ cleopatra vxor.

Alexander autem regnum accipiens & amicitiã cum hyrcano principe sacerdotum componens: interiecto tamen tempore expugnatus ab anthiocho filio demetrij crispi noĩe occiditur. ¶Cumq; anthiochus regnum sirię tenuisset: contra iudeam exercitum destinare timuit. Audiens vero germanum suum & ipsum nomine ãthiochum ex eadem matre progenitum multas vires contra se a cizico congregasse eum intra prouinciam statuit expectare quatenus obuius incursionibus fratris anthiochi resisteret qui cisicenus dicebatur quod in illa ciuitate nutritus esset. Filius autem anthiochi fuerat qui sother nuncupatur & vitam bello perchico terminarat. Hic etiam frater fuerat demetrij crispi partis. ¶Contigit vero ambos fratres vnam vxorem cleopatram duxisse quemadmodum & alibi retulimus. ¶Cizicenus autem anthiochus ad syriam perueniens. diu cum fratre bella cõmisit. Iterum hyrcanus omni tẽpore illo pace fruebatur. Nam & post ãthiochi mortem

A a macedonibus destitit: dum neq; vt amicus vel subiectus aliquid eis prebuisset. Cuius res abunde creuerunt temporibus alexandri zebennei: & magis tunc quando hi fratres cõtra se pugnabãt. ❡ Nã dum bello occupati fuissent: hyrcanus iudeam cum licentia possidebat multamq; pecuniarum summam collegit: ambosq; inter se dimicantes contemnẽs expeditionem contra ciuitatem samariam valde munitam produxit. De qua suo loco referam qualiter ab herode sit condita & sabasta nominata. ❡ Accedens igitur ad eam studiose obsidebat memor malorum quę samaritę contra marissenos colonos & auxiliatores iudeorum commiserunt obedientes syrorum regibus. Cum ergo menia circundedisset vndiq; duplici muro cincta stadijs octoginta/ filios suos absidioni prepos uit antigonum & aristobolum ❡ Quibus imminentibus. in tanta necessitate famis samaritę inciderunt vt etiam illicita tangerent: & vocarent adiutorem anthiochum cizicenum. Qui statim veniens ad defensionem vincitur ab aristobolo fugatusq; a fratribus vsq; ad scitopololim currens euasit periculum. Hi rursus ad samaritatas reuersi concludunt eos intra murum vt secundo necessitatis samaritę adiutorem vocarẽt anthiochum. Qui dum a ptolomeo latyro sex milia viros perisset quos ptolomeus inuita matre direxit. Nam necdum a principatu eum expulerat primum prędatorio modo inuadit hyrcani prouinciã cum ęgyptijs non audens aperte pugnam committere. Nam vires suas sciebat impares. Sed sperans populatione terrę cogente hyrcanum a samarię obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus discessit a tripolim callimandro & epicrati bellum iudaicum committens. Callimander vero aduersarijs fugam simulantibus & post reuersis statim consumitur. Epricrates autem manifeste pecunijs seductus scitopolim cum vicinis locis prodidit iudeis. Samarię vero obsidionem soluere non potuit. Igitur hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem: non contentus est. sed totam deleuit samariam. Nam sic eam euertit. vt vallum magis q̃ ciuitatem fuisse illi iudicarent. ❡ Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum hyrcano dicitur quemadmodum ei deus locutus est. Nam fuerunt illo die quo filij eius cum ciziceno confiixerant dum ipse in templo solus sacerdos adoleret thura: audisse quod filij eius vincerent anthiochum. Qui cum a templo processisset: hoc omni populo manifestum fecit. Quod ita constat euenisse.

❡ Pace iudeis vbiq; fruentibus cleopatra ęgipti regina contra ptolomeum latyrum filium suum bellum mouens chelchiam & ananiam iudeos exercitus duces ordinauit. Et tũc empta pariseorum
B contra hyrcani prosperitatem inuidia seditio inter saduceos & phariseos oritur. Hyrcano partem saduceorum fouente vnde ei a multitudine summũ odiũ & filijs suis concitatũ est. Tunc enim diuites saduceos & pauperes phariseos sequębãtur. Hyrcanus quoq; cuius laus eterna manet quia sacerdotũ prĩceps/ populi dux/ & propheta moritur. postq̃ ppl'm. xxj. annis rexit quiq; reliquẽs filios. Ca. xiiij.

Hircanus quidẽ in his degebat. Peridẽ vero tẽpus nõ solũ hierosolymorũ iudei sed & prouinciales & alexandriã habitantes & ęgyptũ & cyprũ: fœliciter agebãt. ❡ Nã cleopatra regina cõtra filiũ ptolomeũ latyrũ seditionẽ mouẽs ordinauit duces chelchiam & ananiam filios onię: quẽ superius retulimus edificasse in terra heliopolitana tẽplũ ad similitudinẽ sacrarij hierosolymorũ. Cleopatra tamẽ cum tradidisset his exercitũ sine sentẽtia eorũ nihil tractabat: sicut testatus est strabõ capadox ita dicẽs. Nã plures & qui cũ eo descẽderũt: & quos postea cleopatra mittebat in cyprũ: statim ad ptolomeũ trãsibãt. Soli vero iudei qui onię dicebãtur apud cleopatrã permãsere reginã: propter chelchiã & propter ananiã. Hęc strabon disseruit. ❡ Hyrcano autẽ inuidiã mouit apud iudeos fœlicitas: magis autẽ phariseos. Nã male eũ pati volebãt. vt si quid cõtra regẽ & pricipẽ sacerdotũ dixissent: facile crederetur. Discipulus tamẽ eorũ & hyrcanus fuerat: & minus ab eis diligebatur. Sed cum eos ad conuiuiũ vocaret & amicabiliter pasceret nimisq; delectari vidisset dicere cepit. Scitis me velle oĩa iuste agere per quę deo & vobis placeam. Rogo autẽ si quid peccantẽ videritis & a recta via deuiantem: reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimoniũ pręberent omni virtute ornatum letatus est. Tũc vnus ex accumbẽtibus eleazarus nõie maliuolus & seditionibus gaudens.
C quoniam iustũ inquit dixisti te velle veritatem cognoscere: si vis iustus esse depone principatum sacerdotij: & tantũ sufficiat tibi populi regere magistratum. Hyrcano vero causam consulente quapropter deponeret principatum quoniã inquit audiuimus a senioribus captiuam fuisse matrem tuã sub anthiocho epiphane quod falsum fuerat. Contra quem irritatus hyrcanus/ oẽsq; pharisei valde indignabantur. ❡ Tũc ionathas quidã de saduceorũ heresi quę cõtraria phariseis consistit hircano amicus dicebat scientibus omnibus phariseis eleazarum blasphemiam fecisse: & hoc manifestum illi posse fieri: si requireret illos qua dignus esset pena pro verborũ qualitate mulctari. ❡ Cumq; hyrcanus phariseos interrogasset qua iudicarent eum pena meritum non enim credo inquit cum vestra sentẽtia factam iniuriam: tunc illi cum eum honorare v ellent dicebant ad mensuram pene plagas & vincula sufficere. Nam non videbatur digna contumelia qua potuisset morte mulctari. Et quia molesti

Hyrcanus cõtra samariã memor malorum contra marissenos iudeorum auxiliatores bellum producit & obsidet prępositis filijs suis Aristobolo & Antigono.

Samaritę (fame cogente) anthiochũ cizicenũ vocãt cõtra iudeos adiutorẽ quẽ vicit aristobolus & fugauit.

Anthiochus multis militibus perditis recessit iudaico bello callimandro/ & Epicrati commissa.

Occiso callimandro epicrates seductus pecunijs scitopolim cũ vicinis locis ꝓdidit

Cleopatra regina egypti cõtra ptolomeum latyrum filium bellũ mouẽs duces ordinauit chelchiam & ananiam iudeos.

Eleazarus seditiosus hyrcanuꝫ monet sacerdotium deponere.

Ionathas saduceus hircano amicus eleazaruꝫ blasphemię accusat.

Seditio iter sadu ceos & pharise os hircano sa du ceorū partē fo uente vnde ei a multitudie odiū concitatum est.

De legibus pha riseorum quę in ter mosaycas le ges nō scribūtur

Diuites saduce os paupes pha riseos sequebāt.

Mortuus hyrca nus reliquit qui q; filias.

Laus hyrcani in tribus quia sacer dos dux populi & propheta.

Aristobolus hyr cani filius patre mortuo primus dyadema post captiuitatem si bi īposuit & fra trem suum.

Antigonum cū matre alijs in vi culis constrictis simili dignitate ornauit.

Accusatus ātigo nus Aristobolus alieātus ē ab illo Inuidi antigonū fratri accusant.

Pręceptum ari stoboli ad Anti gonū vt sine ar mis veniret ad quem regina cō trariū mandauit

Interitus dolo sus Antigoni.

Nihil inuidia va lidius.&c.

Prophetia iudę essei de proxima morte antigoni.

Turris stratiōis.

Aristoboli diui na puuitio d fra erna nece.

sunt naturaliter ad tormenta pharisei. valde contristabatur. Vnde putabat illorum sententiam male dictiones eleazarum sibi fecisse. ¶ Incitator vero irę suę ionatas flexit eum relictis phariseis ad sadu D ceorum partem transire vt & leges ab eis populo dispositas solueret: custodesq; earum puniret. Vnde summū ei vel filijs odium a multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum disseremus. ¶ Nunc autem volo demonstrare quas leges populo patrum successione tradidissent pharisei: quę non sunt inter mosaycas leges conscriptę. Ideoq; saduceorum gens has expulit dicens illas teneri debere leges quę cōscriptę sunt illas vero quę a patribus traditę nō fuissent minime custodiri. Et de his multa quęstio vel altercationes maxime fiebāt & saduceos copiosi vel diuites sequebatur. populares vero nō eis obsequebātur sed phariseos vnanimiter adiuuabāt. De his tamē duabus heresibus atq; essenorū: in secūdo volumine iudaicę historię disseruimus. Hyrcanus autē post seditionē sedatā fœliciter vixit & principatū optime rexit annis viginti & vno: defunctusq; reliquit filios quinq;. Qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus est: magistratu populi: principatu sacerdotij & predicatione prophetię Nam deus cum eo erat & futurorū presentiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & prędicabat: vt etiam de duobus filijs prędicaret quod rerum domini non diutius permanerēt. Quorum interitū operepręciū est narrare: quatenus sentiamus quantū indigni fœlicitate partis fuissent.

¶ Aristobolus hyrcani filius (patre mortuo) primus post captiuitatem dyadema sibi imposuit & fratrem suum Anthiochum fratribus alijs cum matre in vinculis constrictis simili dignitate ornauit. Quo accusato a maliuolis pręceptum dedit rex vt ad eum cum armis venientes custodes occiderēt. Mandauitq; Antigono vt sine armis veniret. Qui regina contrarium mandante dolose interfectus E est. Quod iuda esseus propheta prędixerat vnde & Aristobolus diuina punitus vltione miserabiliter interijt. Postq̄ itureos iudeis subegit.

Capitulum quintumdecimum.

DEfuncto enim patre maior aristobolus magistratum ad regiam dignitatem transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit post quadraginta & octoginta & vnum annos & tres mēses. ex quo de captiuitate babilonia populus liberatus ad propria remeauit. Amans autē fratrem suum secundum antigonum simili dignitate eum ordinauit. Alios vero vinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrem de magistraru altercātem. Nam illam hyrcanus dominam esse reliquerat. Qui ad tantam crudelitatem perductus est: vt vinculis eam penuriaq; consumeret. ¶ Insuper addidit matri etiā antigonū quem amare videbatur & communis regni habere consortem accusationibus alienatus ab eo. Quibus primū quidem non credebat aliqua amore non admittens: aliqua vero per inuidiā arditratus dicta. ¶ Sed cum antigonus clarus ab expeditione redisset tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrarent contingit enim aristobolum teneri quidem morbo. Tum antigonus agens dies festos ad tēplū ascendit valde splendidissime ornatus cū suis armatis & multum pro salute fratris orauit. ¶ Maliuoli vero cupientes eorū separare cōcordiam: occasione se cepisse pōpam antigoni putauerūt: & victoriam eius corā rege pompamq; maliuole dilatabant. quomodo in celebratione tabernaculorū sub F limes apparuit. vt non hęc a priuato fieri viderentur. sed regię munificentię ostentatio crederetur eūq; cum multitudine militum venturum ad fratris interitum nunciabant. ¶ Aristobolus autem cum his accusationibus credidisset inuitus timens ne in fratris suspitionem incideret simulq; suam custodiam curans disposuit custodes corporis sui in subterraneo vel tenebroso loco. Iacebat autem ipse in turre quę antoniana dicebatur & pręcepit vt inermem occiderent nullum: fratrem autem antigonum si armatus intraret interficerent. Mandauitq; antigono: vt sine armis veniret. Regina vero cum insidiatoribus antigoni persuasit mādata portanti contraria dicere: frater tuus inquit audiens cōstruxisse te arma ornatumq; bellicum petit vt ingrediaris cum armis: quatenus videat eorum facturam. ¶ Quo nuncio antigonus nihil arbitratus dolosum sed confidens de fratris affectu: sicut erat armatus ad aristobolum ingreditur vt armorum demonstraret ornatum. Cumq; ad turrem quę strationis dicitur peruenisset / ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati prosternitur. ¶ Cuius mors ostendit nihil inuidia nihil accusatione validius neq; aliud magis secernit fidem seu naturalem familiaritatem q̄ iste passiones. ¶ Ammirari potest quilibet iudam esseum genere qui nunq̄ in his quę prędixit mentitus est. Nam hic cum vidisset antigonum per templum transire. clamauit suis & notis: qui gratia prędicendi futura doctrinam eius obseruabent Melius est michi mori q̄ si mortem mentitus fuero antigoni. quem hodie video periturum in turre strationis. ¶ Locus vero strationis distabat secentis stadijs vbi eum prędixit interfici: dieiq; iam plurima pars transierat: vt etiam dubitare vaticinio videretur. Cumq; hęc dixisset tristisq; esset nunciatur ei Antigonum in subterraneo esse defunctum. Nam & ipsa turris strationis dicebatur eodem nomine: quo maritima nuncupatur cęsarea. Igitur vatem hoc perturbauit. ¶ Aristobolum autem fraternę necis penitencia fletusq; possedit necnō etiam

A egritudo mentem eius celeri dolore persuasit & intollerabilem passionem corruptis visceribus sustinebat copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer aulicus portaret lapsus est in loco in quo maculę sanguinis antigoni adhuc permanebant vt arbitror dei prouidentia disponente. Quo facto clamor videntium fusum sanguinem eleuatus est: dum existimarent puerum hoc sponte fecisse. Clamorem vero cum aristobolus audisset causamq; requisisset tacentibus amplius minabatur: discere volēs clamoris causam. ¶ Homines enim suspicantur mala in his quę tacentur: & semper esse peiora putāt ¶ Vt ergo cogenti & interiminanti veritatem aperuerunt: confunditur eius mens percussa cōscientia sua: gemensq; cum lachrimis ex alto pectore dixit. Nunquid latere deum potui in tam impijs & crudelibus factis. vt non pro scelere fraternę necis veloci pena consumerer vsq; quo improbū corpus prohibes animā ad vmbras fratris & matris accedere. Cur non eā celeriter reddis: sed paulatim libo sanguinē interempti. Quę cū dixisset: moritur regni primo anno. Qui etiam dictus est philellin alias philellen id est amator grecorū. Multū vero patrię profuit. Nam subegit Itureos. plurimāq; eorū prouinciam iudeis adiecit: & compulit habitātes in eā vt si vellent in prouincia permanere circunciderentur secundū leges iudaicas. ¶ Erat autē naturę valde modestę vel prudētis ingenij: sicut testimoniū prestat strabon noīe timagenes alias timagenis ita dicens. Modestus fuerat hic vir & nimium iudeis vtilis. Nam prouinciā eis acquisiuit: & partē gentis Iturcorum sibi circuncisionis vinculo coniunxit.

Verba Aristobolis miserabiliter morientis anno primo regni sui. &c.

Aristobolus qui philellen dictus itureos subegit & circūcidi fecit

¶ Salomę (quę a grecis Alexandra dicta est) aristoboli vxor ipso mortuo mariti fratres solués Iāneum qui alexander est appellatus regem ordinauit hic enim in galilea enutritus & genitus patrem hyrcanum nūq̄ viderat vnum enim ex fratribus (suscepto regno) interfecit. Et exercitum contra ptolomaidem ducens amicitias cum ptolomeo simulans eius auxilio zoilum subegit Ptolomeus quoq; Alexandri cognita fraude Iudeam cum exercitu inuadit & iudeos maxīa crudelitate debellauit: multos enim occidi & laniari & in cacabos poni ad comedendum precepit. Capitulum. xvj.

Defuncto tamen aristobolo salomę vxor eius quę apud grecos alexandra noīatur soluens fratres eius quos aristobolus tenebat vt predictū est: Iamneum qui & alexander dicebatur regem ordinauit ętate maiorē: qui nunq̄ ad faciem patris venit. Causa vero huius odij dicitur fuisse. Cum diligeret priores suos filios hyrcanus antigonum & aristobolum & ei apparuisset in B somnis deus & interrogasset eum quis filiorum successor eius existeret: deo demōstrante vultū istius contristatus quod omnium bonorum suorum hic heres existeret. genitum in galilea nutriri dimisit. ¶ Deus vero nequaq̄ mentitus est hyrcano. Namq; reginam post aristoboli finem iste suscepit. Qui vnum e fratribus suis nitentem regnū presumere interfecit: alterū vero volentem innocenter viuere honorabiliter tractabat. Is enim dū principatum suum sicut & videbatur vtile disposuisset expeditionem contra ptolomaidem egit: pugnaq; commissa victor in ciuitatē hostes cōcludens obsidebat eos Nam ex ciuitatibus maritimis ptolomais & gaza solę vt subijcerentur restabant: necnō etiam zoili tyranni statonis & dora. Sed philometorę anthiocho fratreq; eius anthiocho cziceno inuicem decertantibus suasq; vires perdētibus nequaq̄ ptolomaitę sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione: exhaustis zoilus qui turrem strationis doramq; tenebat agnem militare nutriens tyrannidem meditatus est dum reges contra se bellarent & paululum ptolomaitis subueniebat: quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant vt considerent, ab eis mereri solatia. Vterq; enim tolerabat quod sepius atheletis contingit qui cum viribus diffidunt: erubescentes cedere ocio vel requiei certamina differunt. ¶ Reliqua ptolomaitis spes erat in rege ęgiptiorum ptolomeo latyro. qui cum a matre depulsus a regno fuisset: cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum ptolomaitę petebant auxilium venire quatenus a manibus alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam nos minimam ei legati excitauerunt dicentes si transiret ad syriam habere gazeos & zoilum insuper & sydonios & multos alios ptolomaitis secum pugnantibus. Quibus incitantibus: nauigare festinauit. ¶ Per idem tempus demetrius orator eloquentissimus persuasit eis sententiam permutare: melius esse dicens incertum iu- C deorum sustinere periculum quam manifestam suscipere seruitutem dum se traderent domino. quo facto non presens solum haberent bellum: sed multo maius ab ęgypto sperarent. Nam & cleopatrā: nequaq̄ pati filium vicinum exercitum aggregare dicebat. sed venturam cum maximo contra eum exercitu quę properabat ex cypro filium eijcere: & cum ptolomeus nihil proficeret rursus cyprum fugerunt ipsi vero nouissimum haberent periculum. ¶ Ptolomeus vero q̄uis per viam cognouisset ptolomaitarum voluntatem mutatam non minus tamen nauigauit & applicauit in siccamina ibiq; vires suas deposuit. Omnis vero exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cū iuxta ptolomaidem produxisset & applicuisset valde cogitabat quoniam neq; legatos eius susciperēt neq; verba audirent. Sed cum venisset ad eum zoilus & gazei ac peterent sibi auxilium preberi quod terra eorum a iudeis & alexandro depopularentur; soluit obsidionem alexander ptolomei timore

Salomę quę alexandra dicta est Aristoboli vxor ipso mortuo fratribus solutis iāneū qui Alexander dictus est regem ordinauit.

Alexander exercitum cōtra ptolomaidē ducēs.

Zoilus tyrannidem meditatus ptolomaitis spē nutriebat.

Demetrij oratoris cōsilium ptolomaitis.

Ptolomeus cum exercitu ad ptolomaidem venit

Ptolomeus (cognita alexandri fraude) ptholomaide obsessa iudeam cũ exercitu populaturus inuadit.

Exercitus alexãdri contra ptolomeum numerus & conflictus ptolomeus vincit.

reuersusq; ad propriam terram. ¶ Deinceps bella disponebat latenter quidem contra cleopatrã ptolomeum inuitans: aperte vero amicitias se cum eo componere simulans. Et quatuor milia talẽtorum argenti se dare promisit si zoilum tyrannum depelleret: terramq; eius iudeis traderet. Tunc ergo ptolomeus alexandri amicitias suscepit: & zoilum subegit. ¶ Deinceps cum audiret latenter ad cleopatram matrem eius mandasse. soluit pacta que cum eo fecerat atq; fidem: & ad ptolomaidem quidem accedens obsidebat. quod eum non suscepissent. Ibiq; relinquens ducem & partem sui exercitus vt obsessos custodirent: cum reliqua parte iudeam populaturus inuadit. Alexandervero cum ptolomei preuaricationem audisset congregauit prouincialium quinquaginta milium vt autem alij hystoriarum scriptores dixerunt octoginta milia. Cum ergo collegisset exercitum: concurrit ptolomeo. Ptolomeus itaq; subito inuadens asocron ciuitatem galilee die sabbatorum viriliter cepit eam. Vnde decem milia corporum: & aliam multam predam abstulit. Cumq; temptasset Sephorin ciuitatem pauco distantem spacio: ciuitate capta multos amisit: post autem cum alexandro bellaturus perrexit. cui cum alexandro occurrisset iuxta iordanem fluuium in loco qui asaphon dicitur non longe a iordane fluuio castra sua disposuit habens octo milia pugnatorum/quos hecatõtamachos vocabat id est contra centum pugnantes quoniam ereis scutis vtebantur. Verum etiam: fuerunt & ptolomeo propugnatores cum ereis clipeis sed minus iudeis ornati: ideoq; milites ptolomei timidi ad prelium accesserunt. Sed non paruam audaciam imminebat eis philostephanus. qui strategematum peritus eos fluuium transire prohibebat. super quem castra sua posuerat. Alexandro vero inter hec minime visum est transitum eorum vetare. dum putaret quia si fluuium post dorsum haberent: nequaq̃ possent a pugna recedere. At in principio prelij ex vtraq; parte fortiter pugnatum est pari animositate vel studio: vt ab vtroq; exercitu multi prosternerentur. Sed cum alexãdri exercitum superiorem philostephanus vidisset milites diuidit: & defectos suos fortiter adiuuans. Nulloq; subueniente iudeis partem illam cum eis qui prope stabant ad fugam conuertit. Quod cum vidissent milites ptolomei: secuti iudeos interficiebant. Post autem reuersi reliquos ad fugam verterunt: & tandiu prostrauerũt eos vsq;quo ferrum & manus eorum defecissent. Triginta ergo milia virorum occisa fuisse dicuntur. Timagenis vero quinquaginta retulit. reliquos autem captos: paucos vero ad suam fugisse prouinciam. ¶ Tunc ptolomeus post victoriam prouinciam peragrans: vespere facto in quosdam iudee villas ingressus est. Quas plenas mulieribus & infantibus inueniens iussit militibus suis vt occiderent & laniarent: membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit vt hi qui fugerant a pugna putarent hostes suos carnibus humanis vesci & exinde eos valde metuerent. Cepit vero & ptolomaidem sicut alibi retulimus.

Hecatontamachos quid significat.

¶ Victi iudei fugiunt.

Trigita milia iudeorũ occisi dicuntur.

Crudelitas ptolomei qui mulieres precipiẽs occidi & laniari in cacabos poni iussit adeaquend.

D E

¶ Cleopatra nauali exercitu & pedestri contra ptolomeum filium iudeam vastantem egreditur Cuius exercitus duces celchias & ananias ptolomaidem obsederunt quo tempore celchias ptolomeum persequens moritur. Et Ananias pro iudeis intercedens cleopatram flexit. Theodorus quoq; iudeos insperate inuadens decem milia interfecit. Quo facto Alexander exercitum iuxta maritima loca ducens Raphiam & Anchidonam que postea Agripias est ab herode appellata expugnauit. Et Gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem vocassent eorum prouinciam depredauit contra quem Aplodotus Gazeorum dux exercitum ducens multos Iudeos interfecit. Alexander vero quingentos ex primatibus in templo apolinis occidit. F

Capitulum. xvij.

Cleopatra cõtra filium ptolomeum: arma parat ptolomaidẽ obsedit.

Celchias morit.

CLeopatra aũt cũ respiceret filium suũ crescere. & iudeam licenter deuastare ciuitateq; gazeorum subiectam habere: negligere recusauit dum iam in portis suis eum presentem speraret esse futurum: & amari ab egyptijs propter virtutem eius eum putaret statim cum nauali exercitu & pedestri contra eum egreditur duces totius militie celchiam & ananiam iudeos preponens: pecunias vero multas nepotesq; suos & testamenta apud Choos alias coes insulam commendans. Cumq; iussisset filium suum alexandrum cum maxima classe manum ad phenicẽ nauigare propter refugia: omnem suam expeditionem cleopatra in ptholomaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent ptolomaite: obsedit ciuitatem. Ptolomeus autem a syria contra egyptum festinauit putans eam subito sine militibus existentem occupare. sed spe sua deceptus est. Per idem tẽpus & celchias vnus ex ducibus cleopatre circa inferiorem syriam ptolomeum persequens moritur. Cleopatra vero cum audisset filij conatum. & nullatenus eum egiptij sicut sperabat suscepissent: trãsmisit militie partem: que de prouincia ptolomeum depelleret. Qui reuersus ab ehipto iterum in gaza hyemabat. Interiecto vero tempore cleopatra custodiam ptolomaidis cum ciuitatis obsidione suscepit. Ad quam cum alexander summa dona deportans venisset dixitq; mala a ptolomeo se passum refugiumq; non alibi nisi apud eam habiturum: quidam amicorum persuadebant ei vt prouinciam iudeorum percurerret & obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem iudeorum:

sibi sufficere. Cumq; anania contradicens suaderet iniustum esse si hominem auxiliatorem priuaret
A propria potestate verumetiam & cognatos suos esse: nam te minime volo ignorare inquit regina qm̄
propter hanc iniquitatem inimicos iudeos omnes habebis. Hęc ergo anania persuadente cleopatra
flectitur nichil penitus alexādrum ledere sed societatem cum eo composuit in scythopoli syrię. Qui
cum a ptolomei timore liberatus esset. exercitum statim contra humilē syriam produxit & expugna
uit Gadaram decem mensibus oppressam & amathūta magnum propugnaculū habitantium super
iordanem vbi optimus vel industria dignus theodorus zenonis pręsidebat. Qui insperate iudeos in
uasit. & decem milia interfecit: sarcinasq; alexandri diripuit. ℂ Quo facto nequaq̄ perturbabaſ ale
xander: sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum & raphyam & anchidonam expugnauit quā
postea herodes agrippiadam nominauit. ℂ Cum videret ptholomeū a gaza ad cyprum redisse. ma
tremq; eius cleopatram ad ęgyptum gazeis iratus quoniam ptolomeum auxiliatorem cōuocassent:
ciuitatem obsedit prouinciamq; eorum deprędauit. Sed aplodotus dux gazeorum cum duobus mi
libus peregrinis & decem milibus ciuium in exercitū iudeorum ruit. & q̄diu nox erat vincebant gu
zei: arbitrātibus iudeis rursum ptolomeum superuenisse. Postero autem die facto cognoscentes iudei
veritatem: reuersi gazeos inuadunt & prosternūt mille. Quibus adhuc resistentibus neq; multitudi
ne perterritis gerere prelium. & quicquid aduersi accidisset tolerare passi sunt ne hosti subijcerētur.
Exhortabatur autem eos rex arabum arethas magnanimus vir qui sperabatur in eorum auxiliū ven
turus. Sed contigit anteq̄ veniret (aplodoto perempto) ciuitatem capi. Nam lysimachus frater eius
inuidens ꝙ ei tam magna gloria a ciuibus prębebatur interfecit eum militaremq; congregans pha
langem ciuitatem alexandro prodidit. Qui statim cum ingressus fuisset quieuit. ℂ Post autem mili
B tes gazeis immisit vt eos cruciarent: & per diuersa loca ꝓsternerent. Nec tamen gazei animas debi
les sed pronas habētes venientibus iudeis resistebant: nec paucos dilaniabant. Alij vero desolati do
mos suas incendebant ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire. Alij quippe & liberos cum vxo
ribus suis manibus interficiebant. quatenus seruitutē inimicorum vel taliter euitarent. ℂ Cumq; qui
genti ex primatibus eorum in templum apollinis confugissent quorum consensu proditio facta erat
hos abstrahens alexander occidit. ciuitatēq; post anni obsidionē deponēs ad hiorosolimā remeauit.
ℂ Mortuo Anthiocho Crispo Seleucus filius eius regnum suscepit & Anthiochū cizicenum debel
lauit post quem Antiochus filius filius eius cum Anthonio pio Seleucum debellauit & tributariū fe
cit quem indignatus populus in palacio incendit Et Anthiochus Seleuci frater Cizicenum prostra
uit cui successit philippus ptolomeus quoq; latirus demetrium quartum fratrem regem constituit &
Anthiochus in bello parthorum occiditur. Tunc quoq; contra Alexādrum maxima iudeorum sedi
tio orta est qui cedrinis virgis eum iaculabantur. Ipse vero contumeliosos occidit. Inimicitias etiam
contra eum iudei sex annis exercuerunt quorū quinquaginta milia interfecit. Cap. xviij.

Eodem tempore & anthiochus qui Crispus dicebatur moritur insidijs Heradiani an
no vite sue quadragesimo quinto imperij vero vicesimo nono. Cuius principatū cū
filius eius seleucus suscepisset. bellauit etiā contra fratrem patris anthiochi: qui cizi
C cenus noīabaſ. Quem cum vicisset & cepisset: interfecit. ℂ Non multo vero post cizi
ceni filius antiochus & antonius pius cum puenissent in arado al's arado coronāq; si
bi imposuissent cōfligunt cum seleuco quē post victoriam ex omni syria depulerunt.
Qui cum fugeret in ciliciam & puenisset in mopsuestiam iterū eis pecunias exhibebat. Tunc popu
lus mopsuestenus indignatus placitū incendit: eumq; cū amicis extinxit. ℂ Antiocho vero ciziceno
adhuc syrię regnante seleuci frater anthiochus cōtra eum bellum ꝓduxit: victumq; cum suo ꝓstra
uit exercitu Post ipsum vero & frater eius philippus cū imposuisset sibi dyadema in parte aliqua sy
rię regnabat. ℂ Ptholomeus vero latyrus quartū fratrem eorum demetriū qui eutherus al's cerānus
dicebaſ agnido deducens in damasco regem cōstituit. His autem duobus fratribus ptinaciter antio
chus resistēs citius occiditur. Nam laodicię gaminorū reginę contra parthos bellanti cum socius ad
uenisset: viriliter pugnans occubuit: syriam vero duo fratres eius tenuerunt demetrius & philippus si
cut alibi demonstratū est. ℂ Alexander autem dum cōtra eum sui seditionem mouissent in die qua
festiuitas tabernaculorū agebatur & super aram staret immolaturus: virgis cedrinis iaculabanſ eum.
Nam legittimum est apud iudeos in cenophegijs vnumquemq; portare virgas ex palmis & cedris.
Demonstrauimus hoc etiam in alijs. ℂ Verumetiam contumeliose eum aggressi sunt cum ingressi
fuissent dicentes de captiua genitum & honore sacrificij non dignum iratus ergo sex milia eorū occi
dit. Parietem vero ligneū circa aram & sacrarium cōstituens: vsq; ad altare in quo solis sacerdotibus
licet ingredi: multitudinis introitum prohibebat: simul & peregrinos pisidas & cylicas. Nam syris
inimicus existens: non eis vtebatur. Cumq; arabas moabitas & galaditidas vicisset: tributorum incre

Anania dux exercitus cleopatrę ꝓ iudeis cā flectit.

Theodorus zenonis iuadēs iudeos multos interfecit.

Anchidoma q̄ postea ab herode Agrippias ē appellata.

Arethas arabū rex lysimachus frēm occidit.

Aiositas gazeorū cōtra iudeos.

Alexāder quingētos in templo apolinis iterfecit.

Mortuo anthiocho Crispo Seleucus filius eius suscepit regnū qui Anthiochū cizicenū debellauit.

Antiochus fratur Seleuci cizicenū prostrauit cui successit philippus.

Seditio populi cōtra alexādrū.

Iudei scenophegijs virgas cedrinas solēt portare.

Inimicitię iudeorum cōtra alexādrū quos sex annis debellās occidit quinquaginta milia eorum.

mentum eis imposuit & amathunta expugnauit non audente theodoro cum eo confligere. ¶ Cūq; conseruisset pugnam contra obidam al's Abidam regem arabum & incidisset in insidias altissimę valD lis iuxta galaditiden indeq; confugerunt ad hierosolimā: super infelicitatem suam habuit etiam gentem iudeorum inimicam cōtra quam pugnans annis sex. interfecit quinquaginta milia. Rogante vero eos vt odium (quod in eum haberent) soluerent: magis horrebant eum propter hęc quę acciderūt Cumq; interrogaret eos quid vellent fieri: omnes clamabant mori eum.

¶ Iudei demetriū rogant contra Alexandrum auxilium dare qui cum maximo exercito veniēs omnes Alexandri cōductos milites occidit. Sed fugiente Alexandro sex milibus iudeorum ad eum collectis demetrius quidem timore recedit. Iterum quoq; iudei bellum contra eum mouētes ab eo vincuntur quorum octingentos potentissimos fecit crucifigi & liberos vxoresq; eorum coram ipsis adhuc viuentibus occidi. vnde humanam excedens vindictam a iudeis trucida est appellatus. Demetrius vero a iudea in beroam discedens fratrem suum philippum obsidēs capitur & mitridati datur Anthiochus (qui liber nūcupatus est) philippi frater regnauit in damasco cuius artem milesius dedit philippo sed populi eius ingratitudinē ab eo abstulit et illam Anthiocho seruauit. Anthiochus quoq; exercitum contra iudeam ducens occiditur a rege arabum post quem Arethas regnauit in siria inferiori. Qui alexandrum vincens cum pactis recessit a iudea. Alexander autem crapulę indulgens infirmatur. Qui moriens reginę precepit vt phariseos honoraret. & eis in gubernatione regni vteretur. mortemq; tacent militibus vsq; quo hierusalem victrix rediret suumq; cadauer ad volūtatem dari militibus.

Capitulum nonumdecimum.

Iudei demetriū rogāt auxiliatorē hre cōtra alexādrū qui venit cū maximo exercitu.

Tunc ad demetriū Cerannus destinauerunt vt eum auxiliatorem rogarent. Qui maximo cū exercitu dum peruenisset ad eos qui eum inuitauerāt circa sichimam ciuitatē castrametatus est. Alexander autē cum conductis sex milibus ducentis & iudeis viginti milibus qui ei fauebant: cōtra demetrium prexit. Cui equites fuerunt tria milia pedites vero quadraginta milia. Multa ergo ex vtraq; parte gerebant demetrio quidem volente seducere cunctos milites alexandri tanq̄ grecos. alexandro autē tēptāte iudeos demetrio socios auellere. Cumq; neuter valuisset psuadere sed pugnā cōmisissent vincit demetrius & omnes alexandri cōducti milites occidunt: fidei simul & virtutis probationē ostendentes. Multi etiam a parte demetrij milites cōciderunt. ¶ Cum vero per montana fugisset alexander: misericordia ruinę eius flexi colliguntur ad eum sex milia iudeorum. Et tunc quidem timore recedit demetrius. ¶ Post autem iterum iudei contra alexandrum bella mouentes superātur ab eo multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in bethsamis ciuitate conclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem & tenuisset eos duxit ad hierosolimam: crudelissimam pœnam in eos exercuit. Nam dum & cenaret cum concubinis suis in excellenti loco crucifigi ex ipsis octingentos precepit. liberos vero & vxores eorum coram ipsis adhuc viuētibus occidi. Et hęc quidem ad vltionem fecerat pro his quę male passus erat: sed tamen humanam vindictam excessit. quis multum sudasset & laborasset in bello contra eos & in nouissimum periculum animę regniq; venisset. Non enim sufficerat eis contra se inuicem certare nisi etiam aduersus eum alienigenas puocassent. & ad talē necessitatem perduxissent vt terram moabitidis & galaditidis & vicos regi arabum traderet quatenus nō auxiliaret contra se iudeis: sed & alia multa conferret. Quapropter videtur hęc iuste fecisse. ideoq; ꝓpter hanc crudelitatis exaggerationem vocatus est a iudeis trucida. Aduersarij tamen eius octo milia noctu fugerunt & quādiu vixit alexander exulabant. Et iste quidem liberatus a seditione eorum cum omni quiete in posterū regnauit. ¶ Demetrius autem cum a iudea in beroam discessisset obsidebat fratrē suum philippum: cui decem milia peditum erant: & mille equites. Straton autem beroec tyrannus philippo auxiliū prębebat & zizum al's Titicum principē arabum conuocabat: necnō etiam mitridaten synachen pręfectum parthorum. Qui cum venissent cum multa expeditione & obsedissent demetriū intra castra. sagittisq; & siti eum angustassent cōpulerunt milites eius vt eum traderēt. Cumq; depopulassent prouinciam & demetrium cepissent. Hunc quidem mitridati parthorum regi transmiserūt: captiuos vero anthiochenos gratis anthiochenis reddiderunt. Mitridates itaq; parthorum rex demetrium maxime honorabat vsq; quo terminus vitę eius venisset. ¶ Philippus vero a pugna statim ad antiocham perrexit. eamq; tenens syrię regno potitus est. ¶ Post vero anthiochus frater eius (qui nuncupatur liber pater) vendicans principatum ad damascū peruenit. ibiq; regnauit. Cūq; contra arabas exercitum duceret philippus frater eius ad damascum perrexit. Tunc milesius qui custos arcis relictus erat simul cum damascenis ciuitatem philippo tradidit. Ingratus philippus milesio extitit: cnm nichil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret. Nam timore putabat milesium ꝓdidisse. Quapropter in suspitionē eum habebat. ¶ Qui rursus a damasco depellitur. Nam cum phi

Alexandro (suis cōductis militibus occisis) fugiente sex milia iudeorum colligunt.

Hūanā vindictā excessit Alexādrus vn̄ vocatus est trucida a iudeis

Demetrius frēm suū philippū in Beroa obsidebat cui auxiliatores Straton. &c.

Anthiochus liber. pat dictus philippi frater regnauit in damasco sed millesius philippo arcem dedit.

A lippus ad circum exisset milesius clausit damascum: & anthiocho seruauit. ¶ Quod factum cum audisset de philippo antiochus reuersus arabiam expeditionem statim contra iudeam parauit: pedites quidem octo milia: equites autem octingentos. Cuius Alexander congressionem timens fossam altissimam fodit circa capharbasa alias Capharsalã (que nũc antipartis vocatur) inimicũ eius faciens vsq; ad ioppen. Cumq; murum edificasset & turres ligneas erexisset per stadia centum quinquaginta: anthiochũ expectabat. Ille autem hec incendio cremans: exercitum suum exinde ad arabiam trãsduxit Cui rex arabum cedens primum. deinde ex improuiso cum decem milibus equitum adueniens / occursionẽ anthiochi fortiter debellauit. Dumq; vinceret. anthiochus occiditur: auxilium parti laborãti ferendo. ¶ Postq̃ vero cecidit anthiochus milites eius ad chanam villam cõfugiunt: vbi plurima pars eorum fame cõsumitur. ¶ Post hunc imperat inferiori sirie arethas receptus in principatu a damascenis propter ptolomei iuuenis odium. Qui cum militiam congregasset contra iudeam & circa Idida vicum prelio vicisset alexandrum: cum pactis a iudea discessit. ¶ Alexander autẽ iterum cum inuasisset diam ciuitatem: contra essamon perduxit exercitum vbi plurime vel mirande res zenonis fuerant quam tribus aggeribus circundans pugnando inuasit. Exinde contra gaulam & seleuciã pgit. Et has cũ cepisset. subegit etiam vallã (que anthiochi dicirur) castellum quoq; gamala. ¶ Sed cũ multi demetrium ducem illorum locorum accusarent: nimis eum indignatus damnis affecit & tertiũ complens annum soluta expeditione ad sua reuersus est. Quem iudei grate omnino propter fœlicitatem eius accipiũt. ¶ Per idem tempus iam syrorum & idumeorũ & phenicum ciuitates iudei possidebant. Iuxta mare quidem stationis turrem Appolloniam Ioppen Iamniam Azotum Gazan Antidonem Raphya Rynochoro. In mediterraneis vero per idumeã samariam carmelũ montem & thabirium montem Scitopolim Gadaram Gaulanitiden Seleutiam Gabala Moabitidem Sebon Midabalẽ Baoreneemaga & onzora cilicũ Aulonẽ Pellantẽ hanc etiam destruxerũt cum nõ permisissent habitãtes in ea patrios iudeo⁊ mores suscipere alias quoq; ciuitates euerterũt. ¶ Post hec rex alexãder. crapule multum indulgens iu inualitudinẽ incidit & tribus annis quartano typo laborãs nec sic tamẽ ab expeditione quieuit donec in laboribus expiraret. Mortuus est autem in monte garaseno⁊ rabaga castellum trans iordanem obsidens. ¶ Quem vidisset regina propinquantem leto nullamq; salutis spem habentem. deplorans futuram desolationem suam & filiorum ait. Cur me ita relinquis cum filijs alterius auxilijs egentem dum sic scias aduersariũ tibi gentem existere. Tunc ille persuasit ei mãdata sua custodire quatenus certũ cum filijs tutaretur regnũ & vt mortẽ eius militibus celaret vsq; quo castellum caperet deinceps vt ad hierosolimã victrix & splẽdidissima rediret & phariseis potestatẽ daret quid vellent agere eosq; honore pferret quatenus laudantes eam illi propter honorẽ sibi illatum fidam ei gentem cõstituant. Nam posse hos multum apud iudeos dicebat & ledere si quẽ abhominarentur & prodesse cui fideles existerent cum nimium a populo crederetur quicquid vellet de aliquo seuissimum referre seq; mulctatum aiebat quod phariseos aliquam contristasset. ¶ Tu igit inquit cum ad hierosolimam perueneris conuocatis militibus eis meum corpus ostende. & permitte eis qualiter velint vti meo cadauere. siue contumeliose velint & insepultũ relinquere q̃ a me iniqua

C ppessi sunt seu aliquid in corpus meum deseuire concede: neq; sine illorum consilio velis aliquid in tuo regno discernere. Quod si hoc ad eos dixeris ego quidẽ clariore dignior ab eis funere q̃ a te habebor cũ ira post mortẽ in aliquo non seruetur: tu vero firmum tibi conficies principatũ. Hec cũ sue persuasisset vxori: decessit imperij sui vicesimo septimo anno: etatis vero quadragesimo nono.

¶ Alexãdra mariti mandata perficiens cadauer mariti regniq; gubernationẽ phariseorum commẽdans iram eorũ extinxit & amicos sibi parauit. Que a populo dilecta hircanum sacerdotẽ fecit principem & phariseis principatum regni committens eis multitudinem obedire precepit. Nomen vero regnum tantum retinuit Phariseis autem rempublicam perturbantibus Alexandri consiliarios occidi procurãtibus conquerunt potentissimi de eorum regimine Aristobolum quoq; cum exercitu contra ptolomeum destinauit qui nichil dignum agentes reuertũtur ad hierosolimam. hec tygrani contra iudeã venienti cum donis legatos misit. Ipsa autem infirmante Aristobolus regnum inuasit quod regine nunciatur. Et moritur Alexandra anno regni sui nono & etatis septuagesimo tertio multipliciter que sexus de fœlicitate nunq̃ succubuit callida circa regni detentionem & inimicis sui generis potestatem tribuens & miserijs regnum post mortem propter indispositionem compleuit gentem tamen in pace custodiuit.

Capitulum vicesimum.

ALexandra tamen cum castellum cepisset secundum mariti mandata phariseos alloquitur; & illorum potestati mariti corpus & regni gubernationem commendat & in iram quidem eorum quam in alexandrũ habebant extinxit: fideles vero eos & amicos sibi parauit. Qui secũdo populum ad concionem conuocantes: res gestas alexandri explanauerunt regem

Philippus ppẽ ingratitudinẽ a damasco depellitur.

Anthiochi exercitus contra iudeam.

Occiso anthiocho milites fugiunt ex eo⁊ maxima pars fame cõsumit.

Arethas rex syrie inferioris cõtra iudeam. &c.

Alexãder cõtra diam ciuitatem

Possessio iudeorũ tpe alexãdri.

Alexãder crapule nimis ĩdulgẽs infirmat. morit tñ in bello.

Regina ad Alexandrũ moriẽtẽ

Phariseos alexãder pcipit honorare &c.

Precipit alexander cadauer suũ militibus ostẽdi & ad eo⁊ volũtatẽ dari &c.

Alexãdra mariti mãdata pficiens phariseorũ ptãti corpus ma

riti & regni gubernationẽ commẽdans irã extinxit & amicos parauit.

Alexãdro mortuo duobusq; filijs relictis hircano .s.& Aristobolo.

Alexãdra a populo dilecta rexit impiũ & hircanũ principem sacerdotũ fecit phariseis tñ oĩa cõmittẽs multitudinẽ eis obedire pcepit.

Cõqrunt potentissimi de regimine phariseorum.

se dicentes iustum & magnum perdidisse: & tantum populo luctum & mesticiam laudibus regis intulerũt vt exequias ei meliores quam ceteris regibus exhiberẽt. ¶ Alexãder autem liberos relinquẽs D hyrcanum & aristobolum vxori alexandrę regnum tradidit. Ex filijs tamen eius alter hyrcanus rerum gubernationẽ ignorans/vitã ociosam eligerat. nouissimus vero aristobolus efficax & audax erat Igitur a populo mulier diligebatur: eo ꝙ videbatur contristari de quibus maritus eius peccasset. Quę principẽ quidem sacerdotũ hyrcanũ ꝓpter ętatem magis autẽ propter innocentiam ordinauit phariseis tñ omnia facere ꝓmittens quibus obedire multitudinẽ pręcepit. Et si quid legũ hyrcanus socer eius soluisset quod pharisei scdm patriam traditionem introduxerant: hoc iterum restituit. Nomen ergo regium ipsa tantũ ferebat: omnem vero potestatẽ pharisei possidebant. Nam & transfugas educebant: & ligatos soluebant: & nichil a dominis penitus differebant. Verũetiam prouidentiã sui regina faciebat. dum multos cõductos milites contineret. suasq; vires duplas ostenderet vt iam in circuitu reges terreret: & caperet obsides ab eis trãsmissos. ¶ Pacem vero omnis habebat ꝓuincia pręter phariseos. Nam hi rempublicã conturbabant reginam flectere molientes quatenus occideret cõsiliarios alexandri: qui eum hortati essent octingentos interficeret. ¶ Ex quibus vnum ipsi occiderunt diogenem: & post ipsum alios multos. Vsq; quo potentissimi eorum in aulam intrarent cum aristobolo: cui videbantur molesta facta phariseorũ. Apparebat ꝙ vellẽt (occasione accepta) matrem a regno deponere. Qui cum ingressi fuissent: ammonebant eam quanta fecissent per quę firmam fidẽ suo dño conseruassent: pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent. & petebant ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur fugeret aduersariorum pericula. si deum ab inimicis tanꝗ pecora tolerarent. E Dicebãt etiam si contenti essent aduersarij mortuorum interitu: propter dñorum fidem se patiẽter ea quę contigerunt perferre. Si vero in hisdem pharisei permanserint petebant dari licẽtiam recedendi. Nam propter visionem eius nullatenus pati saluti suę prouidere sed libenter in aula eius mori. ne perfidos eius post discessum putaret. Opprobrium vero reginę esse si neglecti socij mariti eius aduersarij traderentur. Nam gaudiũ arethę arabo erit tot & tales viros a te alienare quorũ prius fuerat terribile nomen auditũ. Si vero phariseos pręponere iudicas vnumquemq; nostrum in castellis dispone: & si ita aduersarios vis erigere sine nos in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerẽt: & ad misericordiam mortuornm & periclitantium vmbras alexandri inuocarent: omnes qui assistebant lachrimis cõpleti sunt. sed amplius aristobolus: qui dum suam ostenderet voluntatem multa cõtra matrem locutus est. Siquidem ipsi suę calamitatis causa fuerunt: dum ambitiose furenti meliori pręter constituta regni cõmitterent moderamina. Quę dum nichil sciret quid ageret: ad postulationem eorũ custodiam castellorum illis prębuit pręter hyracaniam & alexandriam & macheruntã: vbi vero pręciosissimę res eius repositę videbantur. ¶ Non multopost tamen filium suum aristobolum cum exercitu destinauit ad damascũ contra ptolomeum: qui mineus dicebatur. Qui nichil studio dignum agentes: ad hierosolymam reuertũtur.

Alexandra Aristobolũ cũ exercitu destinat ad damascũ cõtra ptolomeũ

Tygrani venienti cõtra iudeam misit regina cũ donis legatos.

Infirma Alexãdra Aristobolus regnũ inuasit.

¶ Eodem tempore nunciatur tygranis cum trecentis milibus armatorum contra iudeam venturus. Quod nimis reginam & gentem perterruit: vt dona multa & nobilissima per legatos ei destinaret. Quem obsidentem ptholomaidam inueniunt. Nam regina selene quę & cleopatra syrię regnans suasit habitatoribus ptholomaidis vt tygranem excluderent. Qui cum peterent eum pro sua regina proq; sua gente: laudauit eam tygranis ꝙ ex longinquo legationem ei cum donis ttansmisisset. spem etiam bonam eis promisit. Capta vero ptholomaide tygrani nũciatur ꝙ mitridatem dum sequeretur lucullus. illum quidem fugientem ad hiberos minime potuisset comprehẽdere: armeniam vero depopulaturus cognouisset. Quę cum obsedisset tygranis: donum reuertitur. ¶ Interiecto vero tempore alexandra regina cum in valitudinem seuissimam incidisset. F placuit aristobolo rempublicã inuadere & per noctẽ cum vno famulo egressus ad castella perrexit vbi paterni amici sui degebant. Nam olim de actibus matris suę cõquerebatur. Tunc vero magis veritus est ne matre defuncta & phariseis regnum tenentibus omne genus suum deperiret. Pręuidebat enim futura ꝙ non posset principatui succedere: dum frater ei maior extaret. Conscia vero facti vxor eius fuerat quam illic cum sua generatione dimisit. ¶ Cumq; primum peruenisset in gabatha vbi potentissimus galestis eius amicus erat ab eo etiam suscipitur. Et post diem regina (cum aristoboli fugam vidisset. diuq; putasset discessionem eius non pro rebellione fieri) venerunt qui nunciarent iam tenuisse illum primum castellum & secundum & reliqua omnia. Nam vno comprehenso: simul ad illius voluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens iudeorum cum regina in maximis cepit esse terroribus. Nam sciebant non longe abesse aristobolum: quatenus sibi principatum defenderet. Timebant etiam ne vltionem exigeret de illatis sibimet iniurijs. Placuit igitur vxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobolum autem cum multi frequenter nunciassent regio circundatum ornatu: & intra quindecim pene dies loca viginti & duo occupasse vnde

Nunciatᷣ reginę ꝙ Aristobolus vult vsurpare regnum.

etiam militiam cōgregaret a libano vel trachonitide vel monarchijs: tunc seniores iudeorum & hyr
A canus ad reginam intrantes petebant vt sententiam de rebus ferret īstātibus. Nam aristobolus iam
pene obsidebat:tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabāt(q̄uis egritudine laboraret)sine ea
aliquid consilium capere.imminere vero sibi non longe post periculum clamitabant. Cumq; illa pre
cepisset eis agere que estimarent ꝓdesse multas quoq; causas eis vtiles adesse demōstrabat id est gē-
tem validam exercitum potentissimū pecuniarum copiam sibiq; iam deficiente corpore vanum esse
pro talibus laborem impēdere. ¶Hec cum dixisset non multo post decessit anno sui regni nono eta
tis vero septuagesimo tertio: mulier que debilitate sui sexus nunq̄ succubuit callida regni detentio-
nem quod ex ipsis operibus euidēter ostensum est & que preponeret futuris presentia & om̄ia post-
poneret potentie principali & cum nec bonum aut iustum attenderet ad summam calamitatem ne-
gocia domus sue ita perduxit. vt post multa pericula & labores potestatem quam possedit non mul
to tempore tacta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit tradidit potestatem &
principatum potentium amicorum gubernatione priuauit: & miserijs regnum post mortē suam com
pleuit propter malam dispositionem. ¶Sed q̄uis ita regnasset gentem tamē in pace custodiuit. Ale-
xandra ergo finem inuenit huiusmodi.

Mortua alexandra regni sui anno nono & etatis septuagesimo tertio que sexus debilitate nūq̄ succubuit. Inimicis gñis sui tradidit principatū &c. & miserijs regnū cōpleuit in pace tñ gētē custodiuit.

¶Explicit liber tertiusdecimus.

¶Incipit liber quartusdecimus qui continet tempus annoꝝ.xxx.

¶Bellum Aristoboli contra hyrcanū fratrem & hircani militibus ad fratrem transeuntibus pacis cō
ditio. Antipater autem diues Idumeus quem tamē Nicholaus damascenus dicit iudeum genere no
bilissimū fuisse ex illis qui ad iudeam a babilone sunt reuersi:hircani amicus fuit qui ab Alexādro to-
tius Idumee dux constitutus cum Arabis/Gazeis & Aschalonitis amicitias faciens iudeos contra ari
B stobolum incitat:& hircanū natura bonum/ab Aristobolo fratre arrogante & facinoroso facit recede
re. Et hircanus ad Aretham arabum regem veniens (Antipatro stimulante) cui ciuitates quas pater
Alexander ab arabis ceperat reddere promittit eius auxilio fratrem tempore azimoꝝ obsedit. Iudei
quoq; oniam deo amabilem qui oratione plurima a deo in siccitate impetrauerat contra Aristobo-
lum orare volunt compellere. Et ipsum neutraliter orātem interfecerūt. cuius mortem vltus est deus
vehementem ꝓcellam in fructus prouincie mittens eos consumpsit vnde maxima tritici caristia.

Capitulum primum.

ALexandre regine morte in superiori volumine demonstrata/sequētia referamus.
nichil aliud: festinantes nisi minime quicq̄ de gestis rebus memorie preuidendo
preterire. Nam qui cōscribunt hystorias & res veteres indicāt:oportet eos ꝓpter
antiquitatē narrationi decus imponere vel explanationi rerū studere propter le
gentes:quatenus cū aliqua gratia vel delectatione experientiā rerum possint cō-
cipere. Super om̄ia vero certius cōscriptiones debent & veritatē dicere:vt rerum
ignari possint credere lectioni. ¶Centesima octogesima olimpiade. quinto hor-
tensio & quinto metello cretico cōsulibus bellum contra hyrcanū aristobolus preparauit. pugnaq; fa
cta hiericonte multi milites hyrcani ad fratrē eius transierūt. Quo facto hyrcanus ad arcē vbi aristo
C boli vxor & filij a matre eius reclusi erant cōfugit. Cui de recōciliatione aristobolus verba faciens ini
micitias deposuit vt ipse quidē regnum teneret:frater autē priuatus viueret in sua possessione cōten-
tus. Cūq; hec disposuissent in tēplo & iusiurandū & dextras dedissent omni populo vidente discesse
runt ille quidē in aulam regiam:hyrcanus vero vt priuatus in aristoboli domū. ¶Amicus igit̄ quidā
hyrcani genere Idumeus antipater dictus multas possidens pecunias & vir efficax:aristobolo suspe-
ctus habebat̄ propter hyrcanū. ¶Nicholaus tñ damascenus ait hunc iudeū genere nobilissimū fuis-
se ex illis qui ad iudeam a babilone reuersi sunt. ¶Hec autē refert ad gratiam herodis filij eius(quē
regem iudeoꝝ contigit postea fieri)de quo apto tempore dicemus. ¶Hic ergo antipater (qui prius
antipas dicebatur & eodem patris nomine appellabat̄)cū eum alexander rex & vxor eius ducem to-
tius Idumee ordinassem:amicitias inisse cum finitimis arabis & gazeis & ascalonitis perhibetur: mul
tis & maximis donis illos sibi coniungens. Et cum aristoboli potentiam iunior antipater formidaret
timens ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latenter excitat contra eum iudeorum validissi-
mos viros:iniustum esse dicens negligere:dum viderent Aristobolum inique principatū habere fra-
tremq; eius priorem eiectum cui magis propter etatem imperium debebatur. Et cum hec ad hyrca-
num verba faceret frequenter. & diceret periclitari vitam suam nisi prouideret fecit eum discedere.
Nam indicabat aristoboli amicos nullum tēpus pretermittere in quo nō persuaderet eum interfici.
quatenus firmū sibi gereret principatum. ¶His hyrcanus verbis minime credebat dum natura bo
nus esset & accusationē facile non admitteret. Faciebat autem eum innocentia & mentis remissio vt

Cōtinuatio ad ꝓcedentia.

Bellū Aristoboli cōtra hircanū frēm & hyrcani militibus ad fratrē trāsientibus inter eos pacis cōditio.

Antipr̄ diues Idumeus hircani amicus. quē tñ Nico. dam̄. dicit iudeū nobilissimū.

Antipr̄ antipas dictus dux ab alexād. Idumee cōstitutus amicitias cū arabis & gazeis &c. faciēs cōtra aristobolū iudeos incitat & hyrcanū facit a fratre recedere.

debilis & inualidus putaretur. cum contrarię naturę aristobolus esset. Nam facinorosus & arrogans erat. ¶ Sed cum antipater vidisset hyrcanum non attendere verba sua nullatenus parcebat accusationes factas de aristobolo singulis diebus illi inserere tanq̃ eum interficere festinaret. Quem vix impulit ad aretham regem arabum confugere. Nam ꝓmittebat ei auxiliatorem quoq; futurum. ¶ Igitur cum hęc audisset hyrcanus arbitratus prodesse sibi ad finitimam iudeę arabiam discedere: pręmittit antipatrum ad arabiam regem fidem ab eo accepturum: ꝙ refugientem ad se non traderet inimicis. Cumq; accepisset fidem antipater: ad hyrcanum hierosolimam remeauit. ¶ Cum paucis ergo nocte de ciuitate egreditur. Cumq; multam fecissent viam ad petram ciuitatē perueniūnt vbi palaciū arethę erat. Antipater autē dum multū amicus regis esset & rogaret eum vt hyrcanū ad iudeam deduceret. & hoc singulis diebus sine vlla intermissione faceret sed etiam dona promitteret: flectit arethā. Necnon & hyrcanus pollicitus est si restitueret patrię. regnumq; reciperet omnē terram & decem ciuitates quas pater suus alexander ab arabis ceperat reddere. ¶ Fuerunt autem madaba Lybias Nabalota Arabata Galatona Iazoara Monslingon Edissa Ribdalusa Oriblo. ¶ Cum has promissiones audisset: contra aristobolum exercitum quinquaginta milia ęquitum & peditum produxit. Sed cum in prelio vicisset & multi post victoriā ad hyrcanū refugissēt: desolatus aristobolus ad hierosolimā recessit. ¶ Arabum autē rex omnē agens exercitum & applicans ad templum aristobolū obsidebat & abiecto populo iudeorum hyrcano: & pariter obsidente soli sacerdotes cum aristobolo permansere. Igitur arethas cum exercitu arabum vel iudeorum circūdans fortiter obsidioni imminebat. Quę cū fierent tempore celebrationis azimorū (quę pascha dicitur) probatissimi iudeorum prouinciā relinquentes in ęgyptum recesserunt. ¶ Onias vero quidam vir iustus deoq; amabilis qui dum non plueret orauit deum quatenus solueret siccitatem & audiens deus pluit: dum tunc eum celatum haberēt propter seditionem abstraxerūt. & in exercitum iudeorum ꝑduxerunt petētes vt similiter oraret cōtra aristoboli milites vt soluerentur sicut soluta est pluuia. ¶ Cumq; diu resisteret recusans: a multitudine compulsus in medio stetit ita orando dicens. Deus omnium rex quoniam hi qui mecum consistunt tuus existit populus & qui obsidentur tui sacerdotes sunt: peto vt neq; istos exaudias contra illos petentes. neq; illos contra hos orantes. Cum hęc orasset maliuoli iudei adorti interfecerunt eum Deus autem statim ab eis vltionem crudelitatis exegit. Nam pœnam exegit ꝑ morte onię. Hoc modo obsessis sacerdotibus & aristobolo celebratio paschę prouenit: in qua solemus multas deo immolationes offerre. Cumq; indigerent victimis aristoboli socij & petissent iudeos vt pro victimis quantas vellent pecunias acciperent: tunc illi mille dragmas dari pro singnlo capite dixerunt. Cumq; libēter aristobolus & sacerdotes promisissent. per muros pecunias deposuerunt. Quas illi cum cepissent nequaq̃ victimas reddiderunt sed maliuolētia tacti fidei transgressores & impij coram deo pro fraudatione hostiarū extiterunt. Sacerdotes autē orauerūt ad deum quatenus impune hoc illis nō cederet. Qui nō remoratus pœnam procellam vehemētem acerrimamq; in fructus totius ꝓuincię mittēs cōsumpsit eos ita vt modius tritici dragmis vndecim emeretur.

Hyrcanus ad arethā regem stimulāte antipr̄e venit & Aristobolū debellat. Ciuitates quas xāder ab arabis ceperat ꝓmittit hyrcanus Arethę regi reddere. Aristobolus obsessus a rege Arabū & hircano Onias iusto orāte deus pluit &c. Oro onię quem neutral'r orātem occiderūt maliuoli iudei cuius mortē deus vltus est. Caristia tritici i iudea ꝓvltione mortis onię.

¶ Pompeius Scaurum ab armenia ad siriam destinauit ad quem hircani similiter & Aristoboli venientes legati pro auxilio quadraginta talenta ꝓmittebant magisq; aristoboli recipiens ꝓmissa soluit obsidionem: quo discedente Aristobolus cōtra Aretham & hyrcanum parans exercitū vincit antipr̄i fratre occiso. Sed pompeio ad Siriā veniēte Aristobolus ad eum legatos mittit. Et antipater pro hyrcano legatus veniens Scaurū & Gabiniū pro acceptis pecunijs accusat. Pompeius autem iudeorū audiens discordias & vtriusq; partis rōnes Aristobolū de violentia criminatus est eos tñ leuiter allocutus dimisit sed postea contra Aristobolum mandata non curantē bellum duxit quo tempore Mitridates veneno a filio cōfecto in pontho moritur. Capitulū secundum.

Interea scaurum pompeius dum in armenia adhuc tygranem ipse debellabat ad syriam destinauit. Qui dum ad damascum venisset & a lolio & metello nuper captam inuenisset in iudeam perrexit. Vbi dum venisset ad eum legati aristoboli vel hyrcani ingrediūtur: petentes auxilia Sed dum aristobolus promitteret quadraginta dare talēta: & nichilominus hęc etiam eadem hyrcanus offerret: scaurus magis aristoboli promissa suscepit. Nam & diues & magnanimus aristobolus erat. & omnino paruum ei erat quod dari postulabat. Alter vero pauper & tenax: & de maioribus persidam promissionē prętēdebat. Nam & simile non erat qđ petebant: id est virtute ciuitatē munitissimam capere & transfugas cum multitudine nabatheorū depellere. ¶ Prędictis ergo causis flexus scaurus cū pecunias accepisset soluit obsidionē pręcipiens aretham recedere: ne romanis hostis appareret. Igitur scaurus iterum discessit. aristobolus autem cū multis viribus cōtra aretham & hyrcanum parauit exercitum. Quibus cōfligens circa locū qui capiron dicit vicit eos sex milia hostium ꝓsternens: intet quos etiā cephalon

Pōpeius Scaurū ab armenia ad Siriā destinauit cui aristoboli & hyrcani legati q̃draginta talēta ꝑ auxilio ꝓmittebant magis tñ aristoboli recepit ꝓmissa.

alias celaphon frater antipatri cecidit. ¶ Sed nõ multo post cum pompeius in damascũ peruenisset
A & inferiorem syriam percurrisset: venerũt legati ab ęgypto vel ab omni iudea: per quos miserat ei do-
num maximũ aristobolus vitem auream quingentorum talentorum. Cuius mentionem fecit etiam stra
bon capadox ita referens. Venerũt vero legati ex ęgypto cum corona aurea quatuor milia solidorũ
& a iudea vitis vel ortus aureus alias torques aurea quem nominabat tripynon alias terpuon id est
delectabile. Hoc vero donum nos quoq; vidimus in templo romę capitolini iouis sacratum fuisse ti
tulum habens aristoboli filij alexandri regis iudeorum: quod estimatũ est quingentis talentis. Igitur
aristobolus iudeorum potentissimus: dicitur hoc donum misisse. ¶ Interiecto vero tempore rursus
legati ad eum venerunt id est antipater pro hyrcano nichomedis pro aristobolo: qui etiam accusa-
bant gabinium alias cabinium & scaurum q͂ pecunias accepissent: ille talenta trecenta alter quadrin
genta. ¶ Cumq; iussisset pompeius certantes ad damascum venire instante tempore veris congre-
gans pompeius appamenũ exercitum de locis hyemalibus ad damascũ properauit. Qui trãsitu suo
mox appamenam arcem euertit quam anthiochus munierat cizicenus dum ptolomei minei prouin
ciam cõsiderauit viri maliuoli vt pene dionisio tripolitano deterioris: qui securi fuerat percussus. Et
dum eum morte dignum inuenisset (acceptis ab eo mille talentis ex quibus stipendium militibus su
is donauit) absoluit eum: necnõ & lysiadem oppidum cepit. vbi tyrãnus sylias iudeus erat. Cumq; ci
uitates elyopolim & calcidem transisset in medio positum montem ascendit & ad inferiorem syriam
damascũq; peruenit: vbi & comperit quod iudei cum suis principibus hyrcano & aristobolo habe-
rent discordiã totamq; audiuit gentem contra vtrosq; dicentẽ non debere sub regali ditione esse sed
patrio ritu sacerdotibus obedire: quos deus venerari pręcepit. Hi namq; dum nepotes existerent. sa
cerdotibus non cõtenti eo honore ad alium magistratum cupiebant gentem transducere: & seruitu
B tis vinculis obligare. ¶ Hyrcanus autem accusabat q͂ fratre maior esset. & ab aristobolo paruam par
tem ꝓuincię datam teneret aliam vero aristobolum violentiam cepisse confirmans necnon etiam in
cursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur neq; gẽtem iudeorum a se ni
si per illius violentiam descendisse. Cui etiam hęc alleganti testimonium plus mille optimates iudei
prębebant. antipatro suadente. ¶ Aristobolus autem a principatu dicebat eum cedisse propter su-
am naturalem & inefficacem segniciem. pro qua contemptibilis videbatur. Se quoq; aiebat non tã-
tum pro regni ambitione sumpsisse principatum quantum metu ne forte ad alios migraretur: appel-
lari se regem patris sui nũcupatione. Et testes cõuocabat iuuenes promptissimos quorum cultus pur
purę. vel comę necnon phalerę aliusq; ornatus sic stupebat: vt nõ ad iudicium intrare sed ad põpam
procedere putarentur. ¶ Pompeius tamen cum hęc audisset aristobolum de violentia culpans: di-
misit eos leuiter allocutus. Nam dixerat ad ꝓuinciam eorum sese venturum quo certius singula pos
sit agnoscere: cum nabatheorũ primum prouinciam prouideret. & interim eos pacem habere pręce-
pit: aristobolo autem blandiebat̃ ne prouinciam faceret rebellare. aditusue cõcluderet. qđ & euenit.
¶ Aristobolus autem a pompeio regressus nec aliquid eorum (quę ille monuerat) curans in delon ci
uitatem venit exinde iudeam perrexit. Quapropter iratus pompeius expeditionẽ (quam contra na-
batheos parauerat in damasco & a syria) legatosq; romanorũ contra aristobolum produxit. Cumq;
C peltam & scithopolim transisset in choreas peruenit quę initium est iudeę mediterraneę: vñ munitis
simum oppidum videtur alexandrũ nomine. quo aristobolus cõfugerat. Tunc pompeius ad eum de
stinans, iussit descendere. Multisq; suadentibus romanis non rebellare descendit. Cumq; disputasset
contra fratrem suum de principatu rursus in oppidum pompeio cõcedente discessit ex hoc bis ac ter
tio fecit sperans regnum obtinere ad omnia (que pompeius pręceperat) obedire simulans donec re-
diret ad munimina sua timẽs ne regno spoliaretur & hyrcano principatus traderetur. Pompeius au-
tem cum iussisset ei vt castella traderet. & custodibus propria manu scriberet quatenus eum suscipe-
rent obediuit hęc scribere. Discedens autem ad hierosolimam bellum parauit. Interiecto vero tẽpore
pompeio contra eum exercitũ ducente. quidam ex ponto veniens nunciauit mitridatem hausto ve
neno defunctum: quod illi filius suus pharnaces confecerat. Cumq; in hierico castra posuisset vbi ma
xime opobalsamum nascitur: vnguentum optimum cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distil-
lat: mane hierosolymis ascendit.

¶ Aristobolo (quas promiserat ꝓ pace negante pecunias) pompeius ipsum ligatum ponit in
carcerem & ciuitatem obsidet tuncq; hierosolimis de pompeio recipiendo aut eijciẽdo maxima fuit
seditio. Qui tñ pisonem templi & palacij custodem fecit ipso templum atq; ciuitatem obsidente eius
milites templum ingredientes omnes peremerũt iudeos magis mori eligentes q͂ imperfecta relinque
re sacrificia maximaq; tunc fuit iudeorum cedes. Sed & pompeius templi pecunias & si plurimę es-
sent pompeius nullatenus ꝑmissus tangere. Hircanoq; dedit sacerdotij principatum iudei. Itaq; ro-

Põpeio ĩ damascũ veniẽte aristobolus legatos cũ aurea vite ad eũ misit strabõ capadox

Antipr̃ legatus pro hyrcano ad põpeiũ veniens scaurũ & cabiniũ accusat

Põpeius damascũ veniẽs appamenã arcem euertit. &c.

Põpeius iudeorũ audit discordias & vtriusq; partis rõnes.

Rõnes hyrcani

Rationes aristoboli.

Põpeius aristobolũ de violẽtia culpãs eos tñ leuiter allocutus dimisit.

Põpeius cõtra Aristobolũ mãdata nõ curãtẽ bellũ duxit.

Mitridates veneno morit̃ a filio cõfecto.

mani facti sunt subditi. Regnumq; (quod sacerdotibus dabatur) factum est populare. Et horum ma/lorum causa hyrcani & aristoboli dissentio fuit Aristobolus quoq; vinctus romã cum liberis ducitur D Alexandro filiorum nouissimo euadente Capitulum .iij.

TUnc aristobolus penitens ad pompeium descendit pecunias offerens & in hieroso/limis eũ suscepit: rogabatq; bello desinere: & quę vellet cũ patre disponere. Põpeius autem veniã ei petenti pręstitit: & mittit gabinium cum militibus ciuitatẽ cum pecu/nijs obtinere. Sed cũ nichil horum penitus egissent gabinius redijt: negatisq; pecu/nijs de ciuitate exclusus est. Nam Aristoboli milites: pactis minime consenserunt. ¶ Quapropter pompeius iratus aristobolũ reclusit in carcerem & ad ciuitatẽ venit vndiq; munitissimã pręter septentrionalẽ partem. Circuit enim eam vallis altissima intus templũ cõ/cludens: lapideo muro fortissime constructum. ¶ Seditio tamen hominũ intus de pręsentibus rebus erat: quibusdã dicentibus pompeio tradi ciuitatem. Aristoboli vero socij excludere eum & repugna/re psuadebant & illum haberi vinctum. Qui cum in templum refugerent põtem ab eo in ciuitatem transpositũ ad obsidionem parabant: alij autem exercitũ pompeij susceperũt & aulam ei tradiderũt. Pompeius autem pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire. & domum vel tem/plum obseruare. Qui prius quidẽ verba pacifica in templo conclusus offerebat. Sed hi dum nõ obe/dissent: loca iuxta templum posita muris circundedit: ad omnia hyrcano ministrante. Pompeius au/tem mane circa templum a parte aquilonis vnde eos expugnare potuisset: milites collocauit. Fuerũt namq; & per illam partem turres altissimę & fossę altissimę: que vallo circũdabãtur. Ponte namq; de/ciso: munitior extiterat. In qua valle pompeius cum aggerem in circuitu siluam incidentibus roma/nis imponeret & videret satis fossam coequatam machinamenta vel instrumenta bellica tyro depor/tata superimposuit: per quę etiam templum deposuit. Sed si nobis non fuisset patrius mos septimo die vacare: nullatenus aggerem cõstruere iudeis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occi/dentibus: resistere lex concedit. Si quid vero aliud aduersarij velint facere. nulla datur nobis licentia prohibere. Quapropter non certantibus iudeis nec manus armantibus turres erigere vel machina/mẽta romanis licuit fabricare: quibus postero die vtebantur. Vnde potest nostra erga deum pietas le/gis custodia cognosci: ꝙ nichil ob timorem obsidionis ad immolãdum impediti fuissent. Sed secũdo die mane & circa nonam super aram immolabant: & neq; inflictione belli sacrificium remittebant. Nam cũ capta fuisset ciuitas tertio mense ieiuniorum. cẽtesima septuagesima nona olimpiadę. gaio antonio & marco tullio cicerone consulibus hostes templum ingressi cnnctos peremerunt. Qui sacri/ficijs occupati nullatenus sacra ruperunt. haud timore anime conturbati. haud dolore morientiũ ex/pulsi: sed omnia voluerunt circa ipsas aras pati. dum putarẽt melius esse mori q̃ sacrificia imperfecta relinquere & hanc non esse laudem mendacem per quam nostra pietas apparet. ¶ Vera cuncta exti/tisse testantur qui pompeij gesta cõscripserunt inter quos & strabon & nicolaus necnon & tytus liui/us romanę scriptor hystorię. At cum machinamentum primum illatum fuisset. turris maxima com/mota cecidit: & aperuit partem templi per quam hostes irruperunt. Quorum primus cornelius fau/stus Sillę filius cum suis militibus super murum ascendit post eum etiam per alteram partem furius centurio cum suis: in medio autem fabius & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede iu/deorũ complebanť. Quidam vero a romanis alij vero semetipsis occidebanť. Erant etiam qui & pręci/pites sese flãmis inter domos inijcerent: minime valentes violentiam sustinere. Cumq; prostrata vi/ginti duo milia iudeorum romanorum vero pauci defuncti fuissent: capitur etiam absalon alias absta/lon patruus simul & socer aristoboli. ¶ Non parua vero in templo commissa sunt dum ea quę priori F tempore inuisibilia vel inaccessibilia erant adisset pompeius & qui cũ eo erant nõ pauci vidissent quę non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerũt autem mensam auream & circa eam candelabra vel li/batoria non pauca nenõ & aromatũ multitudinem & in thesauris sacras pecunias duo milia talenta. Quas pompeius penitus contingere noluit propter pietatem: etiam hoc dignum sua virtute fecit. Cumq; in posterum ministris templi pręcepisset illud purgare & legitima offerre deo: hyrcano prin/cipatum sacerdotij donauit quod ei vtilius apparuisset: & ꝓuinciales prohibuit aristobolo auxilium pręstare. auctoresq; belli securi percussit. Fastum vero cum alijs qui propensius murum ascenderant pręmijs dignis honorauit: & hierosolimam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius iudei de inferiori syria ablatas subegerant sub suo principatu esse constituit & om/nem gentem prius nimis extensam intra fines suos astrinxit. Necnon & gadaram pauloante dirutã edificauit demetrio donans gadarenos suo liberto reliquas autem ioppen & scithopolim & pellam vel dion & samariam: insuper & marisam & azotum & iamniam & arethusam habitatoribus reddi/dit: quę mediterraneę fuerant pręter alias dirutas. Gazã vero marithimã & ioppen & dora & stratõis

Aristobolus põpeio pecunias ꝓmittit ꝓ pace quas postea dare negat. quare iratus põpeius aristobolũ ligatũ ponit in carcerẽ & ciuitatẽ obsidet.

Seditio tũc hierosolimis de recipiẽdo põpeio aut expellẽdo.

Põpeius pisonẽ tẽpli custodẽ destiauit & palacij

Põpeius tẽplũ & ciuitatẽ obsidet.

Lex iudeoꝝ hostibus resistere bellãtibus ꝑmittit i sabbato sed non alia facientibus.

Capta citate põpeij milites templũ igressi oẽs ꝑemerũt iudeos magis mori eligentes q̃ sacrificia relinquere iꝑfecta.

Strabon nicho. & tytus liuius pompei gestoꝝ scriptores.

Quę cinitate capta facta sunt in templo.

Pompei modestia qui nullatenus tẽpli pecunias passus ẽ tãgere & hyrcano sacerdotij dedit principatũ.

Subiugati iudei romanis &c.

Gadarã ciuitas.

A turrim quam herodes postea condidit magnifice & cum porribus vel templis eam ornasset cesareã cognominauit pompeius liberas reliquit. & prouincia discessit. ❡ Horum malorum hierosolymis au ctores hyrcanus & aristobolus extiterunt: cum inuicem inter se bella gessissent. Nam & libertatem de posuimus & subiecti romanis sumus: & prouinciam quam armis possidebamus a syris ablatam hãc syris compulsi sumus denuo restituere: & insuper decem milia talenta pauco tẽpore romani nos exe gerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur. popu lare factum est. De his competenti loco dicemus. ❡ Pompeius autem cum inferiorem syriam vsq; ad eufratem fluuium & egyptum scauro tradidisset & duas legiones romanas per ciciliam romam perre xit. Ducebat etiam cum sua generatione vinctum aristobolum cui due filie vel totidem filij fuerunt. Quorũ alexander euasit: nouissimus autẽ antigonus cum patre vel sororibus romam deportatus est.

❡ Hyrcani & aristoboli fratrum dissentio malorum maximorũ iudeis fuit. &c. Regnũ quod sacerdotibus dabatur populare factum est. &c. Aristobolus vinctus romam ducitur cum liberis quorum Alexãder nouissimus euasit.

❡ Antipater scaurũ petram arabie ciuitatẽ obsidẽtem fame fatigatũ victualibus fouit & pacẽ cum Aretho rege fecit Alexandro vero aristoboli captiui filio iudeã inuadente & hyrcanũ debellãte Gabinius hyrcano venit in auxilium & victo alexandro dirutas ciuitates precepit renouari & alexãder veniens petens ciuitates Gabinio tradidit. cuius mater marito & alijs filijs rome captiuis fauebat romanis. Quinq; curias Gabinius in iudea instituit. Aristobolus autem e roma iudeam fugiens. Alexãdrium castellum renouare prohibetur. Cuius exercitus iterum a romanis victus est & multis occisis Aristobolus multis confossus vulneribus cum Antigono filio captiuus ad Gabinium ducitur & iterũ rome ligatus custoditur quo ibidem mortuo senatus filios ad matrem remisit. Gabinio autem contra parthos exercitum ducente Antipater eius militibus arma & triticum ministrauit. Tunc quoq; in iudea maxima orta est seditio. Alexandro aristoboli filio per violentiam principatum vsurpante. Qui tamen victus est a Gabinio decem milibus suorum militum prostratis.

Capitulum quartum.

Antipater scaurum petram arabie ciuitatem obsidẽtem fame fatigatum victualibus fouit & pacem cũ rege Aretha fecit.

Scaurus tamẽ cõtra petrã arabie cũ exercitũ produxisset propter difficultatem ciuitatis in circuitu terram deuastabat. Sed exercitu romano fame fatigato antipater obediens precep tis hyrcani a iudea triticum vel quecumq; erant necessaria destinabat. Cumq; missus ab scauro legatus antipater ad aretham perrexisset per amicitias quas cum eo habere debuerat flexit eum pecunijs ne prouinciam predaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talẽtis ex B titit. & in his scaurus bellum sedauit. Siquidem non minus & ipse q̃ aretha concupiuit idẽ fieri. ❡ Interiecto vero tempore cum alender aristoboli filius iudeam inuasisset: dux exercitus gabinius de roma ad syriam vsq; peruenit. Qui inter alia que miranda fecit contra alexandrum produxit exercitũ: nullatenus valente hyrcano viribus illius resistere. cum etiam erigere hierosolymorum murum festinaret. quem pompeius deposuerat. Quod ne faceret prohibuerunt eum romani ibi constituti. Circuiens autem prouinciam multos iudeorum armauit: & maturius q̃ sperabatur collegit decem milia peditum & mille quingentos equites: etiam alexandrium castellum valde munitum & macherunta iuxta montes arabie cepit. Igitur gabinius contra eum veniebat: cum iam marcum antonium cum romanis aliosq; duces premisisset. Qui cum romanis militibus & subiectis iudeis quos phitolaus & malicus ducebant adunantes sibi & antipatri societatem. alexandro obuiam venerunt: quos sequebatur etiam gabinius cum legione. Alexander autem prope hierosolymam accessit: vbi cum hostibus prelio facto peremerunt romani tria milia iudeorum. capiunt etiam non minus tria milia. Interim gabinius cum alexandrium peruenisset castrum. inuitabat conclusos ad pacem: & de prioribus eorum delictis veniam pollicebatur eis. Vbi cum plures hostium fores vallum starent: marcus antonius fortiter decertans in congressione multos prostrauit. Gabinius vero exercitus partem cum ibi reliquisset vt castellum vastaret ipse reliquam iudeam circuibat: quãtasq; inuenisset dirutas ciuitates renouari precepit. Et reconstructe sunt samaria vel azotus. scitopolis & antidon. raphia vel dora marisa & gaba & alie non pauce. Cum omnes gabinij obedissent preceptis. ciuitates multo tẽpore deserte suos habitatores acquisierunt ❡ Que cum per prouinciam egisset. redijt in alexandrium castellum. Vbi dũ C obsidionem statueret: legationem ad eum alexander destinauit. veniam sibi de prioribus commissis postulãs: & tradere castella hyrcaniam vel macheruntam post etiam alexãdriũ pollicetur. Que gabinius accepta euertit. ❡ Mater vero alexãdri cũ ad eũ peruenisset nam fauebat romanis: marito eius & alijs filijs romam abductis concessit gabinius que postulasset. Cumq; disposuisset pacem cum ea: hyrcanum ad hierosolymam reduxit. habiturũ tẽpli diligentiam. ❡ Quinq; tamen curias cõstituit: & equalibus turmis gentem diuisit. Quarum vna hierosolimis degebat alia in gadaris: tertia in amathũte. quarta vero in hierichonte. quita in sefforis galilee: qui regia potestate liberati sub optimatum gubernatione viuebãt. ❡ Sed cũ aristobulus a roma ad iudam confugisset: & alexandrium quod nuper dirutum fuerat renouare desideraret gabinius milites cum ducibus sisinnio & antonio & seruilio mittit vt illud opidum reconstrui prohiberent. simul & caperent. Multi tamen iudei ad aristobolum tran

Alexandro aristoboli filio iudeam inuadente & hyrcanũ debellante Gabinius romanus hyrcano venit in auxilium.

Victus alexãder

Gabinius iudee dirutas ciuitates renouari p̃cepit.

Alexãder (misso legato) veniã petit & citates tradidit gabinio. &c.

Mater alexãdri (marito & alijs filijs rome captiuis) fauebat romanis.

Quinq; curias cõstituit gabinius ĩ iudea.

Exercitus aristoboli iterum a romanis vicitur & multis occisis aristobolus multis confossus vulneribus cum antigono filio captiuus ad gabinium trahitur.

Senatus aristoboli filios matri remisit.

Gabinio contra parthos exercitum ducente antipater eius militibus arma & triticū ministrauit

Seditio in iudeo alexādro aristoboli filio principatum per violētiam vsurpāte.

Victus alexander a Gabinio.

sibant propter veterem eius gloriam:nouis rebus studentes.Necnon & phitolaus dux hierosolymorum:cum mille ad eum refugit.Sed multi qui ad eum venerunt inermes erant: quos decreuit in macherunta ponere. ¶ Aristobolus ergo eos qui armis inopes erant dimisit:armatos autem octo milia existentes cum collegisset perrexit ad bellum. quos romam fortiter inuadentes.pręlio facto vicerunt Et licet iudei propensius detractarent:tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur. Quorum quinq; milia prosternuntur:reliqui vero dispersi:vt vnusquisq; per fugam salutem acquisiuit. Tamen plus mille aristobolus habens in macherōte munitissimum oppidum recessit.Cumq; male perdidisset nichilominus spem sibi bonam promittebat.Duos tamen dies osidioni resistens.multis perfossus vulneribus captiuus cum antigono filio qui de roma cum eo fugerat ad gabinium trahitur. ¶ Aristobolus his quidem vsus casibus rursus ad romanam ciuitatem transmittitur:quo ligatus tenebatur.Cumq; regnum & principatum sacerdotij tribus annis & sex mensibus gessisset:vir clarus & magnanimus habebatur.Filios autem eius senatus matri remisit:gabinio scribente hoc ei promissum fuisse pro castellorum proditione.Sed hi quidem in iudeam remearunt. ¶ Gabinius autem cum contra parthos exercitum duxisset.& eufraten fluuium transisset:placuit ei ad ęgiptum reuerti:quatenus ptolomeum ibi restitueret.Hęc vero & per alios historiarum conscriptores demonstrata sunt.Gabinij deinde militibus antipater ministrauit triticum & arma & pecunias: & iudeos propter pelusium auxiliatores effecit:qui custodes ęgyptiorū aditū fuerant. ¶ Cūq; ex ęgypto remeasset: & ad siriam peruenisset:seditionibus & turbis eam inualescentē inuenit.Siquidem alexander aristoboli filius recipiens rursum per violentiam principatum multos iudeorum subtraxerat. magnoq; cum exercitu prouinciam inuadens oēs romanos quantos inuenit occidebat refugientes ad montem garizim.Gabinius hęc videns antipatrum vt prudentem pręmittit ad illos qui rebellabant.vt eorū sedaret amētiam quatenus ad meliorem sensum redirent.Qui cū perrexisset multos quidem castigauit & ad competentia restituit. Verumtamen alexandrum comprehendere non potuit:dum exercitum haberet triginta milia iudeorum.Qui cum gabinio confligens vincitur decem milibus suis prope thabirium montem prostratis.

Gabinio successit Crassus.

Nicolaus & strabon historici.

¶ Gabinius disposita hierosolimorum ciuitate romā rediit Crasso tradens ducatū qui contra parthos parans exercitū templū quod fuit ditissimū pecunijs depopulatus est quas pōpeius tāgere non est ausus.de diuitijs autē tēpli Strabon dat testimonium: & ciues cyrenę ciuitatis quatuor diuidit in partes.Et ibi iudeorum generatio conualuit & in ęgipto.Crassus vero a parthis victus est sed cassius a Roma ad Syriam fugiēs eam a parthicis vindicauit incursionibus qui phitholaū seditionis Aristoboli successorē Antipatro cui quatuor ex chipri vxore filij erant inuitante captiuauit.Capitulum.v.

Crassus cōtra parthos exercitum ducēs templum pecunijs depopulauit quas pōpeius non tetigerat.

Mna quid.

Trabes aurea.

Ditissimum templum iudeorum nota causam.

Strabon historicus diuitijs tēpli dat testimoniū.

GAbinius tamen cum disposuisset ciuitatem hierosolymorum antipater voluntati obediēs contra nabatheos expeditionem produxit.Quos cum in pugna vicisset:parthorum transfugas mitridatem & orsanem dimisit:qui fide non seruata ad propria remearunt. Sed gabinius cum opera maxima vel clarissima in expeditione fecisset romam rediit:Crasso tradens ducatum. ¶ De pompei & gabinij expeditione conscribit nicholaus damascenus & strabo capadox:nichil vnus altero amplius exponens. ¶ Crassus autem cum contra parthos militiam produceret ad iudeam peruenit. & pecunias templi quas pompeius non tetigerat. duo milia talentorum abstulit necnon & totum reliquum aurum vsq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam & trabem auream versatilem:trecentas mnas pōderantē. ¶ Mna vero apud nos duę & semis librę existimantur ¶ Tradidit vero ei hanc trabem custos pecuniarum eleazarus nomine sacerdos non maliuolo animo nam bonus & iustus erat sed dum commissa fuisset ei custodia velorum templi quę mira pulchritudine vel constructione pręciosissima resplendebant in hac trabe pendentia. Et crassum vidisset templi cunctum aurum velle colligere veritus ne tēpli cunctum ornatum auferret auream ei trabem pro redemptione omnium pręstitit:dum iusiurandum ab eo accepisset nichil aliud a templo tollendum:sed dolo contentum auro ab eo tradito quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc vero trabem alia lignea circundabat:ideoq; latebat.Crassus vero licet iurasset nichil aliud de templo tangere. post acceptam tamen trabem transgressus omne templi aurum deposuit. ¶ Nemo tamen miretur si tantę diuitię in nostro tēplo fuissent: dum has omnes per vniuersam terram iudei deum colentes ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prędictarum pecuniarum testimonio caret.nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit: sed multi & alij conscriptores nobis testimonium ferunt.Necnon & strabon capadox ita dicens. Transmittens autem mitridatis in choo pecunias quas ibi cleopatra regina deposuerat.verum etiam & iudeorum octoginta talenta. Nobis itaq; pecunię publicę non sunt nisi hęc tantum. Vnde manifestum est iudeos per asyam constitutos veritos:mitridati has pecunias in choo transmisisse.Non enim ex iudea fuerunt in choo pecunię:dū & ciuitatem & templum munitissimum haberent. Sed neq; alexandriam habitantes iudeos veri-

A mile est hoc fecisse: dum nichilo mitridatem timerent. ¶ Testis nobis est idem strabon & alio loco qui tempore quo transijt syllas in helladi pugnaturus cum mitridati. Lucullum transmisisse fertur in cyrenam ciuitatem propter nostrę gentis seditionem quę totum orbem compleuit: ita dicēs. ¶ Quatuor in ciuitate cyreneorum partes existunt ciuium & agricolarum tertia vero colonorum: & quarta iudeorum. Hęc per omnes ciuitates iam dispersa est: & nullus locus mundi facilius inuenitur. quo non hanc gentem videamus. Nem ęgyptus & cyrenea dum sub vnum regnum fuissent. omnem conuersationem horum emulatę sunt ita vt scripturis eorum vterentur: & pręsertim pecunias secundum patrias leges iudeorum congregarent. In ęgypto ergo summam partem iudeorum habitasse demōstratur & alexandrię ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatur etiam princeps qui causas eorum publicaq; instrumenta debeat curare & pręcepta dare tanq̄ princeps perfectę reipublicę. ¶ In ęgypto tamen hęc generatio conualuit. eo ꝙ initio iudei ęgyptij fuissent: & quia iuxta prouinciam iudeam ęgyptus iacet: nec non propter illos qui exinde ad ęgyptum peruenerunt. Ad cyreneam autem ideo transijt eo ꝙ ipsa finitima ęgypto existeret. quemadmodum & iudea: & quod sub vno regno prius fuissent. Strabon quidem hęc retulit. ¶ Crassus autem (cum omnia disposuisset quēadmodum vellet) contra parthos ęgreditur. Vbi cum toto suo exercitu defecit: sicut & alibi demonstratum est. ¶ Sed cassius dum ad syriam fugisset & vindicasset eam ex incursionibus parthicis qui nimis per crassi perditionem audaciores fuerant rursus ad tyrum peruenit: & exinde iudeam ascendit. Tarichenam alias Iarachenam vero ciuitatem inuadēs statim prędauit. & triginta milia virorum captiuauit phitolaum etiam seditionis aristoboli successorem cepit: antipatro inuitante. ¶ Qui etiā cum apud eum multum valuisset ydumeis amicus erat de quibus & vxorem nobilissimam nomine cyprim sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit. phaselum & herodem qui postea rex fuit & iosippum & feroram: filiam vero salomi. ¶ Hic autem antipater dum cum alijs potentissimis amicitias & hospitium copulasset arabo sese potius sociauit cui etiam filios suos dum bellaret commendauit. Igitur cassius cum expeditionem super eufratem duxisset prohibuit illam deuastari prouinciam sicut & ab alijs relatum est.

Strabon ciues ciuitatis cyrenę in quatuor partes diuidit.

Generatio iudeorum in ęgypto conualuit & similiter in cyrenea.

Crassus victus a parthis.

Cassius ad syriā fugiens eā ab incursiōibus pthicis vidicauit. &c

Antipater ydumeos amicus ex cipri vxore quatuor filios habuit. &c.

¶ Pompeiani aristobolum a vinculis solutum a cęsare & in iudeam cū duabus legionibus missum veneno interfecerunt. Et scipio Alexandrum Aristoboli filium securi interemit/ ptolomeus quoq; ad

B Aristoboli vxorem filium philippionem mittens iubet eam Antigonum cum sororibus in Aschalon destinare. Mortuo vero pompeio Antipater cęsari contra ęgyptum pugnanti dedit auxilium. Et iudeos ęgyptios ad eius amicitias flexit hostesq; debellauit atq; mitridatem a morte liberauit. Quemq; nunciante mitridate eius victoriam Cęsar maxime amauit & eum romanum fecit ciuem hyrcanoq; sacerdotij confirmauit principatum quos antigono aristoboli filius sed frustra accusante satisfacit Antipater accusationibus. Tunc quoq; hyrcano sacerdotum principe & Antipatro iudeo tutore permissum est muros ciuitatis restituere. Et senatusconsultum de iudeorum amicitijs in capitolio prolatum est. Sed & Athenienses pro amicitijs ad hyrcanum scripserunt.

Capitulum sextum.

Interiecto vero tempore cum cęsar romam teneret. post pompeij vel senatus fugam soluēs a vinculis aristobolū transmisit ad syriam duas ei tradens legiones quatenus paratam illi vt posset facere iudeā. Aristobolus potentia a cęsare donata minime potitus est. Nā pompeiani pręoccupantes veneno eū corruperūt & sepelierūt eū cęsaris socij. Quo multo tempore iacuit. vsq; quo antonius eum ad iudeā remitteret: & in regijs monumentis poni perciperet. ¶ Scipio autē mādante pompeio alexandrū aristoboli filium occidendū dum culparet eum de his quę prius contra romanos egisset: securi eum percussit. Quo in anthiochia defuncto fratres eius ptolomeus mēnei alias minei filius qui habitabat apud calcidem prope libanum montem constitutus detinuit. Qui cum filium suum philippionem in ascalon ad aristoboli vxorem direxisset iussit eam destinare filium antigonū cum eius sororibus. E quibus alteram philippion cū dilexisset. vxorem eam habuit. Quē post

C ea ptolomeus pater eius occidēs: matrimoniali iure eam duxit vxorem: & prouidētiam fratribus eius impendebat. ¶ Post vero mortem pompeij dum cęsar contra ęgyptum pugnaret antipater iudeorū potentissimus mandatis hyrcani obediens multum illi vtilis apparuit. Nam mitridates pergamenus dum per choricum transiret & minime potuisset per pelusium viam conficere sed in ascalone commoraretur: antipater ei tria milia iudeos armatos adduxit: necnon & arabum nobilissimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes syri propensius cęsaris partes adiuuabant. Verumetiam & amblicus potentissimus & ptolomeus filius eius libanum montem habitantes cum omnibus ciuitatibus eādem pro cęsare mentem habebant. Mitridates autem surgens a syria cum ad pelusium peruenisset. & eum non suscepisset: ciuitatem obsidebat. Cuius maxima virtute antipater primus partem muri deiecit & reliquis viam ingredi ciuitatem parauit. Et pelusium quidem ita deuastatur. ¶ Antipatrum au

Cęsar Aristobolū a vinculis soluēs mittebat ad iudeā cū duabus legiōibus quem pōpeiani veneno interfecerunt Scipio alexādrū aristoboli filium mādāte pōpeio securi occidit.

Mortuo pōpeio Antipater cęsari contra ęgyptum pugnanti auxilium dedit. &c.

Antipatri virtus Antipater iude

os ęgyptios ad cęsaris flexit amicitias & debellauit hostes & mitridatem a morte liberauit.

Causa amicitię antipatri cum cęsare.

Cęsar hircano sacerdotij pricipatum confirmauit & antipatrũ ciuẽ fecit romanum.

Strabō capadox

Antigonus cęsari hyrcanũ & antipatrũ accusans patris & fratris deflebat calamitatem cui antipater satisfaciebat.

Hyrcanus sacerdotum princeps & ātipater iudeę tutor a cęsare cōstituitur & hyrcano muros ciuitatis permissuꝫ est restituere.

Epistolę de amicitijs iudeorum.

Scriptum atheniensium ad hyrcanum sacerdotum pricipẽ pro amicitijs.&c.

tem & mitridatem euntes ad cęsarem cum ęgyptij iudei transire prouinciam vetarent (qui onię dicuntur) antipater eos flexit ad cęsaris amicitiam principis sacerdotum eis litteras ostendens. Quas cum audissent memphitiden habitantes: simili modo mitridatem ad se inuitauerunt. Ad quos cum profectus esset: & ad locum (qui dicitur deltha) peruenisset: cōfligit cum hostibus circa locum qui dicitur iudeorum expeditio. Habebat autem dextrum eorum mitridates. leuum autem antipater. Sed pręlio commisso inclinatur cornu quo mitridates pugnabat: qui periclitatus fuisset: nisi per ripam fluuij cum suis militibus: antipatri currens deuictis iam aduersarijs mortis eum periculo liberasset. Nam victores ęgyptios ad fugam conuertens. & persecutus castra eorum deuastauit: mitridatemq; fugiētem retinuit. Cuius ceciderunt milites octingenti: antipatri vero quadraginta. ℂ Sed cum mitridates cęsari demandasset victoriam simul & salutem quam per antipatrum meruisset. antipatrum quidem tantum dilexit: vt etiam vteretur eo omnia bellorum per pericula. Quapropter vulnerari antipatrũ quidem sęuissime contigit. ℂ Ergo bello finito cęsar cum in syriam nauigasset. hyrcano quidem principatum sacerdotij firmum indulsit antipatrum vero ciuem romanum & sine censu constituit. ℂ Dicitur tamen hyrcanus huic quoq; militię in ęgypto socius extitisse sicut testatur strabō capadox: ex nomine asinij ita referens post mitridatis & hyrcani principis sacerdotum in ęgypto profectionem. Idē strabon alibi ex nomine hypsitratis rursus ita retulit: mitridatem solum exisse vocatum autem secundo: cui antipater iudeę tutor in ascalonę tria milia militum illi pręparauit: & alios potentissimos inuitauit. Sociauit etiam hyrcanum principem huic militię. Hæc quidem strabon exposuit. ℂ Sed cum venisset antigonus aristoboli filius tunc ad cęsarem & patris sui calamitatem defleuisset. qualiter propter ipsum veneno fuerit interemptus fraterq; suus securi a scipione percussus: petebat misereri se a regno depulsum. Pręterea hyrcanum & antipatrum accusabat ꝙ male gentes regerent & in se crudeliter egissent. Antipater autem cum affuisset satisfaciebat de illatis sibi criminibus: rebellem Antigonum cum suis socijs differens: & narrabat quanta ipse laborasset in expeditione coram cęsare & dicebat iuste aristobolum romę tractum ꝙ semper romanis hostis extitisset: fratrem vero eius latrocinij causa penam a scipione meritam sumpsisse. ℂ Cum hęc antipater verba fecisset & cęsar hyrcanum quidem principem sacerdotum ordinauit. Antipatro vero potestatem donauit: quam ipse eligeret tutorem eum totius iudeę constituens. Hyrcano quoq; concessit patrię muros restituere cum hanc ille gratiam ab eo petisset. Nam adhuc diruti iacebant: ex quo pompeius eos deposuerat. ℂ Vnde a consulibus in capitolio senatusconsultum hoc modo prolatum est. Lucius valerius lucij filius conueniente senatu idibus decembribus in templo concordię pręsente lucio copinio lucij collinę filio. & cepario filio quirini. de his quę alexander iasonis & nō minus anthiochi & alexander dorothei iudeorum legati viri optimi vel auxiliatiores locuti sunt: renouantes cum romanis gratias & amicitias pręexistens clipeum aureum pro iudicio auxiliorum deuouerunt quinquaginta milium solidorum & petierunt sibi litteras dari ad omnes liberas ciuitates: quatenus prouincię vel portus eorum nullam violētiam paterentur. Placuit igitur amicitias & societatem cum eis componere: & omnia quę supplicauerunt concedere clipeumq; suscipere. Hęc acta sunt sub hyrcano principe sacerdotum & rectore gentis anno nono mense panemo alias panepho. ℂ Hircanus autem etiam ab atheniensium populo laudatus est: cum multum ei apparuisset benignus. Nam miserūt ei scriptum huiusmodi decretum. Sub iudice vel sacerdote dyonisio filio a clepiadis mense panemo alias panepho vicesimoquinto die datum est magistratibus decretum atheniensium sub pręside athode quod eucles menandri abimusius alias laimusius scriba exposuit. Munichionis vndecimo die factum iudicium concilio in theatro suffragio tulit dorotheus princeps sacerdotum. cum quo assidens dyonisius dyonisij dixit. Quoniam quomodo hyrcanus alexandri princeps sacerdotum & rector iudeorum permanet. cum populo nostro vel singulis vicibus fidelis existens & omni circa eos vtitur industria: ibiq; venientes athenienses vel legationis causa seu priuatim munificenter ad se suscepit & prouidit quatenus illesi redirēt. Decretum quidem de his & prius factum est. Nunc vero dyonisio dorothei sumensi suggerente. & de viri virtute populo ammonente quoniam voluntatem habet bene nobis semper quod potuerit facere: placet honorare virum aurea corona optima secundum legem: & dedicare ei imaginem auream in templo populi vel gratiarum: decernere vero coronam in theatro. cum libero patri thragedię solemnia celebratur: & in panatineis alias panatheneis & eleusineis & in gimnicis certaminibus. Diligentiam vero magistratus habeat. vt si permanserit. & seruauerit fauorem nostrum omne quod excogitemus pro gratia vel honore viri munificenter compleatur: quatenus cum hęc ita facta fuerint appareat noster populus optimus eum amplecti vicesq; reddere gratiarum vt ille nostrum studium iam honoribus effectus imitetur. Immo etiam debemus eligere ab omnibus atheniensibus qui decretum ei deportent: vt cum honorem susceperit festinet benefacere semper nostrę ciuitati. ℂ Romano

A rum ergo vel populi atheniensiū erga hyrcanū meritā demōstrauimus. Cęsar autem cum disposuisset syriam nauigauit. Antipater autem vt cęserem a syria deduxit in iudeam reuertitur: & statim muros a pompeio dirutos reconstruxit: seditionemq; prouincialē sedauit interminationibus & persuasionibus requiescere inuitans cum diceret. Si quis hyrcano cōsenserit fœliciter vitam suam potest peragere: qui vero ad spem rebellandi peruenerit & lucro priuabitur. & meipsum pro patrono dn̄m. Hyrcanum autē pro rege tyrannū sentiet: romanos vero & cęsarem pro rectoribus amaros hostes. Nā mini me patientur amoneri: quem ipsi principem cōstituerunt. Quę cum dixisset prouinciam peragrauit.

¶ Fauor cęsaris hyrcano.

¶ Hyrcano remisso & negligente phaselus prior Antipatri filius dux hierosolymis & herodes iuuenis sed prudens galileę constituuntur herodes enim ab oībus amatur: quia siriam a latrociniis (latronū ęzechia prīcipe interēpto) liberauit quē frater eius i gloria emulatus est imitari. Antipater quoq; cū cepisset honorari hyrcano trāsgressus est fidē. Et iudei hircanū antipatrū & filios permittentem regere accusant vnde hircanus cōmotus herodē vocat ad iudiciū quo cōparāte cū suis militibus oēs perterriti sunt nec ausus est aliquis eū accusare Sameus vero iustus regē & assistentes criminatur prędicens mala quę facturus esset herodes regi & aliis oēs enim regno adepto in cōcilio pręter Sameum occidit. Hyrcanus autem herodem absoluens iudicum indignationem incurrit. Capitulum. vii.

Sed cum tardum & segnem hyrcanum vidisset: priorem filium suum ducem in hierosolimis ordinauit: secundum vero herodem galileę demōstrauit tutorem adhuc omnino iuuenem. Nam quindecim annorum tunc erat. Cui nihilo affuit iuuētus: dum prudentiam super ętatem haberet. Qui cum occasionem inuenisset: statim ad virtutis ostēsionem prorupit. ¶ Siquidem ezechiā principē latronū comprehensum qui cū magna turba syriam vexabat fecit interimi cum suis militibus prędonibus. Quo facto nimium a syris amplectitur: vnde & in amorem eius exarserunt: ꝙ a latrociniis prouincia horum esset erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per vicos ꝙ pacem eis pręstitisset: & tuitionem prędiorum suorum inuenissent. Quapropter & sexto cęsari cognato magni cęsaris tūc totam syriam regenti amicus factus est. ¶ Cum vero emulatio pro factis herodis phaselum fratrem eius intrasset. studuit non minor gloria reperi & hierosolymitas sibi fautores parabat dum & ciuitatem haberet & populi negocia non ignorare tractaret: quę antipatrū faciebant ab omni gente tanq̄ esset omnium dominus honorari. Honorari igitur ex tali claritate cum cepisset

Hyrcano remisso & negligente prior Antipatri filius dux hierosolymis & herodes iuuenis sed prudens galileę constituuntur.

Inuidia phaselli contra herodem fratrē studuit eū sequi in gloria.

B qualia sepius contingunt hircani fidem transgressus est. Potentissimi vero iudeorum antipatrum videntes cū filiis extolli per fauorem gentis & redditus iudeę vel pecunias hircani nimis inuidebant ei. Nam antipater amicitiam cum imperatoribus romanorum composuerat. Et cum flexisset hircanum pecunias transmittere tanq̄ suas & non hircano pręstante: eas romanis pricipibus destinabat. Vnde manifeste antipatrum accusabant: dicentes hyrcano. Vsq;quo istos alias ista pateris. Aut non vides antipatrum principatu cum filiis pręire cunctos: teq; nomen tantum regnum possidere. Sed nec te lateant nec putes sine periculo tuo negligere negocia dum antipater & filii eius totam nunc auctoritatem contineant: & hanc sine tuis iussionibus disponant. Nam herodes filius eius ezechiam & eos qui cum eo erant perimens legem nostram transgressus est: quę hominem prohibet occidi licet malignus sit nisi primum in concilio condemnatus sit. Ille vero dum nullam a te suscepisset potestatem: hęc ausus est committere. Quę cum hyrcanus audisset flectitur. Plus autem iram eius incenderunt matres eorum quos herodes interfecerat dum per singulos dies eum in templo peterent. vt herodes ante cōcilium de actibus suis redderet rationem. ¶ Commotus igitur hircanus herodem vocabat satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui suasionibus impulsus venit. Nam sic ei pręceperat: vt nō priuatus sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui cū & galileam vt putauit prodesse sibi disposuisset militū parua circundatus manu viā secabat: vt nec terribilis videretur hyrcano cum maxima veniens multitudine: nec nudus vel incautus coram iudicibus esset. Immo & sextus sirię rector hircanū supplicans vt liberaret a iudicio herodē: simul & interminabatur ei si non obediret. Sed sexti litterę occasio

Antipater & filiorū ambitio qui fidem hyrcano trāsgressi sūt. &c

Iudei hircanum negligentē accusant quia antipatrū & filios ꝑmittit regere. &c.

Vocatus ad iudiciū herodes venit sed sextus missis litteris eū a iudicio absoluit.

C fuerāt ne quid pateretur a sentētia cōcilii herodes. sed magis absolueretur. Nā diligebat eū hircanus tanq̄ filiū. Herodes autē cum in medio vna cū suis militibus astitisset oēs perterruit: nec ausus est aliquis ex his eū accusare qui primi cōtra eū exclamabāt sed oēs sub quiete & silētio rei exitū sustinebāt Qui dū ita sedissent vnus quidē noīe sameus vir iustus & propter hoc minime deuitās periculū: surgēs ita locutus est. Viri iudices & rex: neminē scio ad iudiciū a vobis vocatū ita cōstitisse: neq; vos nosse quicq̄ simile opinor. Sed oīs quicūq; in hoc iudicio peruenit exquirēdus humiliter assistit miam a nobis expetēs. capillis prolixis & veste nigra indutus. Hic autē herodes optimus iuuenis reus pro homicidio satisfacturus de tali crimine vocatus. interest purpura circūdatus & caput ornatū habēs compositione crinium stipatusq; armis. vt si cōdemnatus secūdum legem fuerit nos quidem interficiat. ipse vero vim faciens veritati liberetur. Sed herodem de his non culpabo. siquidem suum commodum

Sameus iudeus iustus herode in iudicio militibus stipato & ornato comparāte regē & assistentes criminatur: prędicēs mala quę herodes & regi & aliis facturus eēt.

plusq̄ legem facit. Sed vos vel regem accuso. qui tantam licentiam ei dedistis. Scitote tamen maximū esse deum: quia hic quem nunc propter hyrcanum vultis absoluere: quandoq; & vos & ipsum regem torquębit. Nihil autem hęc dicendo mentitus est. Nam herodes cum regnum cepisset omnes occidit in concilio tunc inuentos cum ipso hyrcano pręter sameum quem nimis dilexerat propter iusticiam eius: & in ciuitate post hac obsessa ab herode vel sosio persuasisset populo vt herodem acciperet. Dicens propter peccata non posse eum deuitare. De his quidem suo loco dicemus. ¶ Hyrcanus autem cum vidisset propensiores iudices ad necem herodis: iudicium in postero die distulit. Et mittens ad herodem furtim persuasit ei ciuitatem relinquere: vt ita posset periculum euitare. At ille cum discessisset in damascum fugiens regem. & ad sextum cęsarem peruenisset: ita apud se decreuit. vt si vocatus ad iudicium esset non obediret. Indignabantur autem iudices hyrcano: dicētes quoniam hęc omnia contra eum essent. Illum vero cum nichil lateret. nichil agebat amantia vel imbecillitate sua. D

Herodes (regno adepto) oēs occidit in cōcilio prę ter Sameum.

¶ Hyrcanus herodem inferioris sirię ducem timebat & Antipater & phaselus eum a bello cōtra hyrcanum retinuerunt hyrcanus ad cęsarem mittens petit amicitias confirmari. Scribit Iosephus qualiter romanorum principes cum iudeorum gente pacti sunt & q̄ asyę & europę reges studium habuerunt sibi fidem sociarum iudeorum decretum Iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis quo etiā prohibet pecunias exigi a iudeis ioppenses quoq; fecit eis tributarios. Capitulum octauum.

Herodem inferioris sirię ducem cōstitutum a sexto timebat hyrcanus.

Antipater & frater herodem retinuerunt ne bellum faciat cōtra hyrcanum.

Hyrcanus ad cęsarē mittens petit amicitias confirmari.

Asyę & europę reges fidē iudeorum dilexerunt quod non oēs credunt. &c.

Decretū iulij cęsaris de amicitia cum hyrcano & iudeis.

Pecunias a iudeis exigēdas prohibuit cęsar. &c.

Sed cum sextus herodē ducem inferioris syrię ordinasset nā hoc ei pecunijs vendidit hyrcanus timebat eū: nequando cōtra se exercitum produceret. Nō multis autē diebus transactis hoc euenit. Herodes em̄ aduersus eū expeditionem deducens: irascebatur eo q̄ ad iudiciū vel vocatus sit satisfacturus. Prohibuerūt tamē eū obuiā venientes pater antipater & frater impetūq; retinuerunt: rogantes ne accederet prope hierosolimā & aliquod opus niteretur facere cōtra eos qui cōsenserunt ei ad talē peruenire dignitatem. Deprecabātur etiam vt indignationē deponeret. q̄ vocatus ad iudiciū esset: sed absolutionis gratiam potitus recordaretur: nec ita dolorē consideraret vt saluti ingratus existeret: animaduertendū vero q̄ & bellorū casus deus dispensat. Quapropter victoriā non oīno speraret expugnando regē & amicum qui multū quidem ei profuisset: nihil vero sponte in eum cōmisisset aduersi. sed per maliuolos suasores actum q̄ difficultatis vmbram prestiterit. Flexus his herodes & arbitratus sibi satisfactum q̄ suā fortitudinē genti mōstrasset reuersus est Per iudeam ergo taliter sese res habebant. ¶ Cęsar autē cum romā venisset parabat ad affricam nauigare. quatenus scipionem vel catonem expugnaret. Ad quē hircanus dirigens legatos petijt cunctos confirmare amicitias. ¶ Videtur mihi necessariū ex hoc exponere qualiter romanorū principes cum nostra gente pacti sunt: ne lateret aliquos quia & asyę & europę reges studiū habuerunt sociare sibi nostram fortitudinem dum eorū fidem dilexissent. Sed quoniā multi propter odium nostrū minime credunt persicis vel macedonis cōscriptionibus de nobis eo q̄ non eadem vbiq; in publicis locis deposita demonstrantur: sed apud nos tantū & alios quosdam barbarorū: de romanis tamē decretis nō est ambigendum. Nam & in publicis locis reposita hactenus & in capitolio tabulis ęreis cōscripta cōtinentur. Nam & iulius cęsar alexandrię iudeos per ęream tabulā demōstrauit alexādrinos ciues existere. Vnde initiū approbationis faciā: dū probabo senatuscōsulta & iulij cęsaris de hircano vel gente nostra decreta. Gaius iulius cęsar imperator & pōtifex & dictator secūdo: magistratibus sydoniorum vel curię vel populo salutē. Si sani estis bene est: & ego cū meo exercitu sanū sum. Exēplum pacti de gręcia ad hircanū filiū alexandri principē sacerdotū. & rectorem gētis iudeorū vobis destinaui: quatenus in publicis vestris annalibus reponatur. Volo vero vos gręce vel latinę in ęreā tabula scriptum hoc ponere. q̄ hmōi est. Iulius cęsar imperator pōtifex. secūdo dictator. Cū deliberata sentētia decreui quoniā hircanus alexādri iudeus & nūc & in prioribus annis i pace vel bello fidē vel studiū suū demonstrauit. cui etiā multi cōsules testimoniū prębēt insuper & in propinquo alexandrię loco cū mille quingētis militibus auxiliatoribus nobis occurrit & ad mitridatē a me destinatus cū omī deuotione fidelis apparuit. Propter has ergo causas hircanū filiosq; eius rectores iudeorū esse vel pricipatū sacerdotij gētis iudaicę semper habere secundū patrios mores percipio. ipm quoq; filiosq; eius auxiliatores nobis & iter viros amicissimos esse cēsendos. Quātacūq; vero sacerdotalia sūt iura: eū vel filios eius possidere discerno. Si qua vero iterfuerit quęstio de iudaicis rebus placet nobis iudiciū de his adhibere: exhyemationes vero militū aut pecunias exigēdas ab eis minime probaui. Gaij cęsaris dictatoris consulis data concessaq; decreta sic se habent: vt filij eius principatū gētis iudeorū. & donata sibi loca possiderēt vt princeps sacerdotū idem & rector gentis iudeorum legatis vim passis adesset: & quia transmisisset ad hircanū alexandri filium principem sacerdotum iudeorū legatos qui de amicitijs vel de auxilio cum eo loquerentur: & dedicassent tabulam ęream in capitolio: & in sydone vel tyro vel in ascalone vel in templis scripta apicibus grecis vel latinis: quę infra exposito cōtinētur. Si vero hoc

decretum omnibus per ciuitates curatoribus& iudicibus & amicis inoteſceret.& hoſpitia legatis prę
A ſtarentur:& ſacrationes vbiq; deſtinarentur pręcepit.¶ Gaius cęſar imperator cōſul honoris vel vir
tutis vel clementię cauſa conceſſit pro commodis ſenatus & populi romani. hyrcanũ alexandri filiũ
liberoſq; eius principes eſſe ſacerdotum vel antiſtites hieroſolymorum & gētis:iure quo & proaui eo
rum ſacerdotium ſuum geſſerunt.¶ Gaius cęſar quinquies conſul decreuit hos habere. vel munire
hieroſolymorum ciuitatem & gubernare eam hyrcanum alexādri principem ſacerdotum iudeorum
rectorem gentis ſecundũ ſuam voluntatem:vt iudeis in ſecũdo anno locationis expeditibus chori id
eſt triginta modij ſubducantur.neq; tributa eos exigant.¶ Gaius cęſar ſecũdo dictator ſanxit vt per
ſingulos annos ioppenſes tributa hieroſolymorũ ciuitati pręſtēt.excepto ſeptimo anno quem ſabba
ticum annum appellant:quoniā in eo neq; fruges agrorum colligunt neq; ſeminant:necnon hircano
& filijs eius decimas prębeant & vt nullus dux vel pręſes vel legatus in finibus iudeorũ auxilia colli
gat vel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandum aut pro nomie alicuius ſed eſſe vndiq; li
beros. Quęcunq; poſtea habuerunt vel emerunt vel poſſederunt. vel tenuerunt. oibus his eos potiri
& in ioppe ciuitate(quā ab initio habuerunt iudei.& cum amicitias cũ romanis feciſſent) eorum eſſe
ſicut & nobis prius placuit imperamus.Ex qua ciuitate hircanũ alexāndri filiũ liberoſq; eius a poſſeſ
ſoribus terrę vel a portu tributa conſequi iubemus de ſydone modios viginti milia ſecētos ſeptuagin
taquinq; per ſingulos annos excepto ſeptimo anno(quem ſabbaticum vocant) in quo neq; arant ne
q; fructum arborũ colligunt.Prędia etiam in maximo campo quē hircanus & proaui eius prius poſſi
debant placet ſenatui hęc hircanum & iudeos habere eodē iure quo & prius poſſiderunt:manere etiā
iura quę ab initio inter iudeos & principes ſacerdotũ fuerunt:& inſtitutiones quas populo vel ſena
tu decernente habuerunt.¶ Pręterea eodē iure liceat illis vti & ī lidia:loca etiam vel terras quas pro
hoſpitalitate reges ſyri vel phœnices per donationes romanorũ poſſiderunt eas ſenatus probaui hyr
canum rectorem gentis iudeorũ habere.dari etiam licentiā hyrcano & oibus ab eo miſſis vt cum ſena
toribus in ludo monomachorũ alias monychorũ & beſtiarũ ſedentes ſpectent:& ſi petierint dictato
rem vel magiſtrum ęquitũ vt in ſenatu eos introducant & reſponſa eis tradant:& intra decimũ diem
hoc fiat.¶ Poſt ſenatuſconſultum gaius cęſar quater imperator.quinquies conſul.imperpetuum di
ctator:huiuſmodi fecit verba de iure hircani alexandri principis ſacerdotum.& rectoris gentis iudeo
B rum.Pędeceſſores mei imperatores in prouincijs cum teſtimonium hircano principi ſacerdotum iu
deorum:& iudeis coram ſenatu vel populo romano prębuiſſent.cumq; gratias eis populus& ſenatus
egiſſet bene viſum eſt nobis memoriam habere & prouidentiam.quatenus hyrcano ac iudeorũ gen
ti filijſq; hyrcani a ſenatu & populo romano.ſuo erga nos fauore gratię retributionis redderentur.

Decreta iulij.

¶Gaius conſul quinquies.

Tributarij iudeis ioppēſes ex decreto cęſaris.

Annus ſabbaticus ſeptimus.

Decretũ iulij de iure hircani.&c.

¶Reſcriptum Iulij Cęſaris pro libertate iudeorum: atq; ſenatus mittente quoq; hyrcano ad dola
bellam legatum aſyę proconſulem qui ei reſcribit plenā libertatem concedens vt ſabbato patrio mo
re obſeruent.Quod ſimiliter conceditur eis ex decreto deliorum/ex decreto Sardinianorum/laodien
tium/Mileſiorum/Pargamenorum/ Halicarnaſeorum/& Epheſiorum. Capitulum nonum.

IVlius gaius dictator & conſul romanorum magiſtratibus parianorum curię ac populo ſalu
tem.Interpellauerũt me iudei in delo & quidam de colonis iudeorum pręſentibus veſtris le
gatis:& demonſtrauerunt decretũ per quod vos eis prohibetis patrijs moribus & ſacrificijs
vti.Ergo mihi nō placet in noſtros amicos & auxiliatores talia fieri decreta.vel prohiberi eos ſecun
dum ſuam viuere cōſuetudinem ſeu pecunias ad cōuiuia & ad victimas inferre:quādo hoc facere nec
romę quidē prohibentur.Nā gaius cęſar noſter cōſul dũ in ſanctionibus ſuis vetaret collegia per ciui
tates cōgregari:hos ſolos nō probibuit nec pecunias cōferre:nec cōuiuia pręparare iuſſit.Et ego quo
q; prohibens alios iſtis ſolis pręcipio ſecundũ patrios mores& leges cōuenire.Bene ergo facitis:ſi pro
latam ſententiā cōtra noſtros amicos vel auxiliatores. propter noſtrũ erga eos ſtudiũ & fauorem au
fertis.¶ Poſt gaij mortē marcus antonius & publius dolobella alias dolabella cōſules cũ ſenatũ con
C gregaſſent.& hircani legatos introduxiſſent.& locuti ſunt quibus petierũt & amicitias cũ eis fecerunt
& oia cōcedi eis ſenatus decreuit quęcũq; poſtularēt ſubiũcto etiā ſenatuſcōſultu:quatenus probatio
nē dictorũ habeāt qui hāc hiſtoriā relegũt.¶ Quod tale fuit ſenatuſcōſultũ ab ęrario cōſcriptũ de ta
bulis publicis ſub quīto rutilo ęrarij cuſtode dũ tertio ydus aprilis in tēplo cōcordię cōſcriberētur pręſente lucio calphurnio vel reliquo ſenatu.publius dolobella & marcus ātonius dixerũt.De his quę per
ſenatuſcōſultũ gaius cęſar pro iudeis in ęrario deponere nō occurrit:ſed placet nobis ſicut & ſenatui
viſum eſt vt hęc in tabulis ęreis deponātur.& per ſingulas ciuitates trāſmittātur. quatenus & illi in ta
bulis reponere curēt quod decretũ eſt quīto ydus februarij in tēplo cōcordię.Legati autē principis ſa
cerdotũ fuerũt lyſimacus pauſanię alexāder theodori patrodus cereę ionatha onię. Miſit autē ex his
legatis vnũ hircanus ad dolobellā tũc aſię procōſulē petēs eũ ſoluere iudeos a militia vt patriā cuſtodi

Reſcriptum iulij pro libertate iudeorum.

Scriptum ſenatus de libertate iudeorum.

Legatorum hyrcani nomina.

rent cõsuetudinẽ: quod facilius impetrauit. Siquidem dolobella cũ suscepisset litteras hircani nihil re- D
moratus scripsit per totã asyã pro iudeis. & ad ephesenã ciuitatẽ primã totius asyę quę huiusmodi le-
gebãtur sub iudice archemione mẽsis limonis die prima. Dolobella imperator ephesiorũ curię & ma-
gistratibus vel populo salutẽ. Alexãder theodori legatus hyrcani filij alexandri principis sacerdotũ &
rectoris iudeorũ intimauit mihi ꝙ nõ possent ciues sui militare dũ nec arma possint portare iter face-
re diebus sabbatorũ neq; alimẽtorũ secũdũ patrias leges copiã habere. Idcirco ego sicut prędecesso-
res mei imperatores prębeo eis militię remissionẽ: & cõcedo patrijs vti legibus secundũ solẽnes & sa-
cras immolationes & cõgregare sicuti solẽt pro sacrificijs pecunias: & volo hęc vos per singulas cõscri-
bere ciuitates. Hãc quidẽ dolobella de hyrcano legationẽ mittẽte nostris donauit licentiã. ¶ Lencu-
lus autẽ lucius cõsul dixit. Ciues romanos iudeos tẽpla habẽtes ephesi ante tribunal religionis causa
a militia dimisi duodecimo Kalẽdas octobris: lucio lenculo: & gaio marcello cõsulibus pręsente sena-
tu. ¶ Blagus alias baldus legatus & vicarius ephesiorũ magistratibus curię vel populo salutẽ. Iudeos
per asyã cõstitutos. lucius lenculus cõsul (me pro ipsis petẽte) a militia dimisit. Postulãs vero post hęc
& phamũ tribunũ plebis. & luciũ antoniũ ęrariũ impetraui. Vos autẽ cupio curare ne quis eis mole-
stiã faciat. ¶ Decretũ deliorũ sub pręside boco alias biuito mẽse tergilione vicesima ad titulationẽ iu-
dicũ. Marchus fison legatus adueniẽs in ciuitatẽ nostrã pro delicto militũ conuocans nos & multos
ciuiũ pręcepit vt si qui sunt iudei ciues romani nequaꝗ militare cogãtur: eo & ꝙ cornelio lenculo con
sule religionis causa iudeos dimittere placuit. Quapropter obedire cõsuli vos oportet. ¶ His similia
Sardiniani quoq; de nobis decreuerunt. Gaius phannius gaij filius dux cõsul magistratibus eorũ sa-
lutẽ. Volo vos scire quoniã legati iudeorũ adierũt me petẽdo accipere senatuscõsulta pro ipsis cõsti- E
tuta: quę etiã subiũcta sunt. Igitur volo vos curare vel prouidere his hoibus secundũ senatusconsultũ
quatenus per vestrã prouinciã incolumes ad patriã reuertãtur. ¶ Lucius lẽculus cõsul dixit. Ciues ro
manos iudeos qui tẽpla iudaica habere ephesi vidẽtur: religionis causa dimisi. Hoc factũ est duodeci
mo die Kalendarũ iuliarũ. ¶ Lucius antonius marci filius vicarius ęrarij vel procõsul: sardianorũ ma
gistratibus curię & populo salutẽ. Iudei ciues nostri adeuntes probauerũt nobis cõsiliũ habuisse pro
priũ secundũ patrias leges ab initio: & locũ propriũ in quo negocia vel iudicia inuicẽ nouerũt & hoc
petierũt quatenus liceat illis hoc facere. Quod custodiri vel permitti decreui. ¶ Marcus publius. pu
blij filius & marcus lucius marci publij filius dicũt lenculũ procõsulẽ adeũtes. Intimauimus ei de qui
bus dositheus cleopatridę filius alexãdrinus verba fecit vt ciues romanos iudeos tẽpla iudaica facere
solitos. si illi visũ fuerit religionis causa eos fecisse: dimittat. Et dimisit. ¶ Duodecimo kalẽdarũ iuliarũ
lucio lenculo & gaio marcello cõsulibus lẽculus decretũ protulit. Ciues romanos iudeos sacrãria facere
iudica solitos ephesi: ante tribunal religionis causa dimisi. ¶ Laodicensiũ princeps gaio rabilio gaij fi
lio salutẽ. Sosipater hyrcani principis sacerdotũ legatus porrexit nobis epistolã tuã per quã designa-
uit nobis ab hircano pricipe sacerdotũ iudeorũ destinatos quosdã cũ litteris pro sua gente cõscriptis: F
quatenus sabbata iudeis liceat secundũ patrias leges celebrare vt ne quis impediat eos. quoniã amici
& auxiliatores nostri probãtur: aut ne quis eis violentiã inferat in nostra prouicia. Et licet traliani pa-
lani cõtradicãt non sibi placuisse quę pro his decreta sunt: tamen pręcepisti hęc ita fieri. Postulamus
autẽ vt & nobis eadẽ de his scribas obsequẽtibus tuis pręceptis. Epistolã autẽ porrectã suscepimus
quã reposuimus iter nostra publica monimẽta: & de reliquis quę pręcipisti prouidemus quatenus in
nullo culpemur. Publius seruilius publici galbę filius procõsul milesiorũ magistratibus curię & popu
lo salutẽ. Pritanis mercurij filius ciuis vester. dũ in rallibus alias ralibus negocia tractarẽ isinuauit mi
chi pręter nostrã sentẽtiã iudeis vos iquietudinẽ inferre: & prohibere eos sabbata celebrare vel tẽpla
patria perficere fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo ergo vos scire quoniã audiẽs verba eius vel
eorũ qui cõtra ipsum disserebãt. decreui ne prohiberẽtur. ¶ Decretũ pergamenorũ sub iudice gratip-
po: mẽse desio. Sentẽtiaq; pricipũ. Quoniã romani sequẽtes suos maiores pro cõmuni oim tutela ho
minũ pericula suscipiũt & studẽt auxiliatores & amicos suos in fœlicitate vel firma pace consistere: cũ
trãsmisisset ad eos hircanus priceps sacerdotũ gẽtis iudeę legatos stratonẽ theodori appolloninũ ale
xãdrini & antipatri aristobolũ amintẽ alias aconitę sosipatrẽ alias sosipatrũ philippi viros optimos &
hi singula demõstrassent: decreuit senatus de his quę postulauerũt quatenus nequaꝗ rex anthiochus
anthiochi filius ledat iudeos auxiliatores romanorũ: imovt castella & portus vel prouĩciã & si qd aliud
ab eis abstulit reddat: & liceat eis a portubus deportare quę volũt: & nullus rex vel pplus a portubus
iudeorũ vel vectigalibus aliqd auferat. excepto ptolomeo rege alexãdrino quia & ipse auxiliator his
& amicus noster existit: immo etiã custodiã ab ioppę expelli sicut petiuerũt. Nr̃e vero curię lucius pe
tius vir optimus iussit vt hęc curemus ita fieri. queadmodũ senatus decreuit: & ꝓuideamus q̃tenus in
columes legati ad ꝓpria possint redire. Necnon etiã theodorũ in curiã vel ĩ cõuetũ suscepimus. Qui

Scriptũ dolabellę pro iudeorum libertate.

Decretum deliorum pro iudeorum libertate.

Decretum Sardinianorum pro libertate iudeorũ

Laodicensiũ decretũ pro iudeis

Milesiorum decretum pro iudeorum libertate.

Pergamenoruꝫ decretũ ꝓ iudeis

cum nobis epl̄am & senatuſcõſultum porrexiſſet: verba faciens demonſtrauit hyrcani virtutem & li-
A beralitatem: quia publicę vel priuatim cunctis prodeſſet. qui ad eum cõuenerint. Litteras vero inter
publica conſcripta repoſuimus: & nos quoq; omnia pro iudęis agere tanq̄ auxiliatores romanorum
ſecundum ſenatuſconſultū decreuimus. Quippe etiam poſtulauit theodorus dum epl̄am nobis por
rigeret. quatenus a magiſtratibus noſtris mittatur ad Hyrcanum exemplum decreti intimantes no-
ſtri populi ſententiam & petentes cuſtodiri vel ampliari noſtras cum eis amicitias: & vt meminerint
temporibus abraham qui omnium iudeorum pater extitit: noſtroſq; maiores amicos fuiſſe. ſicut &
in publicis ſcriptis inuenimus. ¶ Decretū halicarnaſeorū ſub ſacerdote mẽnone al̄s mẽneo. ariſtidis
filio. Placuit populo marco alexandrino inſinuãte quoniã iudei pietatis omni tempore ſtudium ha-
bent populi romani omnium hominum benefactores pro iudeorum amicitijs vel auxilijs ad noſtrã
ciuitatem pręcepta miſerunt. quatenus permittant̄ immolationes deo ſolemnes efficere. Placuit er-
go nobis concedere iudeis viris vel militaribus ſabbata celebrare: vel ſacrificia producere ſecũdum
leges iudaicas. Si quis vero hos prohibuerit. militię reus & deditor ciuitatis exiſtat. ¶ Decretum ſar-
dianorum. Placuit curię vel populo ducibus intimantibus quoniam noſtram ciuitatem habitãtes iu
dei multa vel maxima beneficia populo ſepe meruerũt: nunc quoq; cum ingreſſi fuiſſent curiam po
pulum petere quatenus reſtitutis ſuis legibus vel libertate a ſenatu populoq; romano ſecũdum con-
ſuetudinem ſuam congregentur. & iudicia ſua diſponant: datuſq; eſt illis locus in quo cum vxoribus
vel filijs poſſint celebrare patrias deo orationes. Igitur viſum eſt curię vel populo concedere eis cõ-
uenientibus certis diebus agere ſecundū ſuas leges: deputari etiam locū quem aptū edificationibus
vel habitaculis putauerint vel habeant etiam curatores annonę ciuitatis diligentiam: vt ſi qua opus
habuerit alimẽta faciant eis introduci. ¶ Decretum epheſiorū ſub iudice myno filio al̄s menophilo
henophilo mẽſe artemiſio alias attemio prima die. Nichanor eufimi dixit. Placuit populo intimãti-
B bus ducibus quoniã interpellauerũt in ciuitate iudei marco iulio procõſule quatenus agerent ſabba
ta. & omnia facerent ſecundū patrias leges nemine penitus impediente. Proconſul conceſſit. Placu-
itq; populo propter romanos nullum prohibere diem ſabbatorum immo concedere eis omnia face
re ſecũdum iudaicas ſuas leges. ¶ Multa quoq; & alia decreta ſenatum vel romanos iperatores ad
hyrcanū pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus: necnõ & aliarum ciuitatū iudaica vel litteras a ma
giſtratibus reciprocas noſtris epl̄is: ex quibus hęc demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes pu
tauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs romanorum & noſtris demõſtrant̄ ęreis tabulis hac
tenus in capitolio permanẽtibus: & in poſterum permanſuris. Omniũ vero expoſitionem tanq̄ ſuper
fluam & faſtidioſam recuſaui: nullum difficillimū inueniri qui vel opinetur romanorum humanitatẽ
minime circa nos extitiſſe: quam ſepius oſtenderunt. Nos quoq; de quibus retulimus nequaq̄ mẽti-
tos eſſe cognouimus. ¶ De amicitijs quidem romanorū & noſtris temporibus factis retulimus.

¶ Seditione p ſiriam propter amicitias orta baſſus cilicius pompeiaꝶ partium fautor ſextū cę-
ſarem inſidioſe interfecit Et iulius ceſar caſſio & bruto anno tertio & dimidio ſui imperij. Quo mor
tuo caſſius venit in ſiriam multas imponens exactiones & a iudea pluſq̄ ſeptuaginta pecuniarū ta-
lenta. Antipater autem filijs pecuniaꝶ exactiones colligendas herodi ſcilicet (quas difficilius exegit
putabat) commiſit vnde & herodes a caſſio & marco totius ſirię dux conſtituitur. Quod timens mal
C chus inſidioſe antipatrum veneno interfecit cuius mortem filius herodas bello tunc vindicaſſet niſi
a phaſelo fratre prohibitus fuiſſet cui magis placuit hominẽ dolo ſuperare q̄ ciuilis belli initium fa-
cere. Caſſius tamen patris mortem mandat vindicare & millenarijs in tiro pręcepit herodi obedire.

Epl̄a Theodori

Abrahã oĩm iu-
deoꝶ pater.
Halicarnaſeorū
decretū pro iu-
deis.

Sardianorū de-
cretū ꝓ liberta-
te iudeoꝶ.

Epheſiorum de
cretū ꝓ iudeis

Capitulum decimum.

EOdem vero tempore ſeditionem per ſiriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus cecilius põ
peianarum partium fautor inſidias ſexto cęſari faciens interfecit eum: ipſe vero cū ſuis mi-
litibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiam maximum bellum circa appamiam commiſ-
ſum eſt a ducibus cęſarianis quibus & antipater auxilia cum filijs deſtinauit. memoriam habens be
neficiorū cęſaris: quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cum trahe-
retur marcus quidem venit a roma ad ſexti ſucceſſionem: ceſar autem ĩterficitur a caſſio vel bruto in
ſenatu cum principatum tenuiſſet: tribus annis & menſibus ſex: quod & per alios cõſcriptores dictū
eſt. ¶ Poſt ceſaris autem interemptionẽ cum bellum conflatum fuiſſet. principibus romanorum om
nibus pro exercitu congregando diſperſis caſſius ad ſyriam peruenit. Qui cum appamenum exerci-
tū accepiſſet: obſidionem ſoluens ambos ſibi coniungi baſſum & marcum ciuitates circueundo mi-
lites cum armis conglomerabat: & fiſcalia grauia eis imponebat. A iudea vero pluſq̄ ſeptuaginta talẽ
ta pecuniarum exegit. ¶ Antipater autem cum vidiſſet in magno timore vel turba negocia conſti-
tuta dimiſit pecuniarum exactiões es vtriq; filio eas tradens: herodi quas difficilius exegi putabat: reli

Seditio in ſiria.
Sextus ceſar baſ
ſo dolo occiſus.

Iulius Cęſar a
Caſſio & bruto i
terfectus anno
tertio iperij ſui.
Occiſo iulio cę-
ſare caſſius ve-
nit ad ſiriã mul-
tas exactiões i-
ponens.

quas vero alijs pręcepit colligere. Cumq; primus herodes a galilea exegisset quanta fuissent ei statuta: necessarius inter amicos a cassio recipitur. Nam statuerat romanis obsequi: & fauorem eorum sibi alienis laboribus parare. Alij autem ꝓcuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus vendebāt: quarum cassius quattuor maximas captiuauit: id est gopham alias gosuā & amathūtem necnon & lyddam & thamnā. Qui etiam malichum alias malchū pene perdiderat nisi hyrcanus per antipatrū centum talenta de suo ei misisset & ita impetum eius refregisset. ¶Sed cum cassius cum multis pecunijs a iudea discessisset: malichus insidias antipatro parabat dum iteritum eius principatus hyrcani tutelam fore putaret. Quod antipater intelligens discessit trans iordanem: vbi exercitum arabicū simul & prouincialem congregauit. Malichus callidus existens iureiurādo curabat se insidijs ipsi vel filijs eius non fecisse: satisfaciens eis. Nam phaselo hierosolimam regente. herode vero armorum tenente custodiam: nequaq̄ tale se facinus vel in animo habuisse dicebat: vnde & reconsiliabatur cum antipatro. Sed cū marcus syriam procuraret: audiuit nouis rebus per iudeam malichum studere: & veuit quatenus eum intersiceret. Quod paulominus contigisset. nisi antipater eum petendo liberasset. nescius ꝙ suum interfectorem malichum liberaret. Igitur cassius & marcus exercitu congregato ducem herodem totius syrię fecerunt naues ei cum toto exercitu commendantes: promiserūt etiam regem iudeę eum post bellum ordinare quod iam tunc contra antonium & iuuenem cęsarem immineret. ¶Tūc magis veritus malichus antipatrum repellere cogitabat. Cumq; hircani pincernam pecunijs redemisset. nam vterq; apud eum epulabatur: veneno hunc virum interfecit: & milites armatos habens ciuitatem obtinuit. Et cum insidias malichi contra patrem suum herodes vel phaselus intellexissent & vindictam inferre cogitabat malichus eis iureiurando antipatri negabat interitum. Cuius vita summis laboribus patriam protegens: ita finem inuenit. ¶Filius vero eius herodes vltionē quidem patris exigere cogitauit: & cum exercitu contra malichum venit. Phaselo vero priori placuit dolo magis hominem superare ne belli ciuilis initium facere putaretur: & satisfactionem malichi suscepit: & credere simulauit michi eum ad patris interitum commisisse. Sepulchrum etiam patris ornatissimum construxit. Sed cum herodes ad samariam peruenisset & inuenisset eam afflictam refouebat: & ita inter eos certamen dissolutum est. ¶Interiecto deinde breui tempore celebratione hierosolimorū instante cum militibus suis herodes in ciuitatem venit. Quod cum malicus cognouisset veritus/hyrcanum flexit vt nequaq̄ permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit. Causam vero talem interdictionis proposuit: ꝙ non deberet multitudinem alienigenarum ieiunanti populo superintroducere. Sed herodes pręcepta negligens: noctu ciuitatem ingreditur. Tūc malichus licet metueret dissimulationem tamen non refutauit: sed antipatrum manifeste vt amicum plāgebat custodiam vero corporis sui latenter habebat. Placuit etiam herodi non redarguere dissimulationē: sed econtrario muneribus ei blandiebatur. ¶Cassius tamen herodi de patris interitu mandauit quatenus malichi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit pręcipiens ei patris obitum vindicare: millenarijs quoq; in tyro mandauit herodis sequi voluntatem.

Malchus insidias antipatro parat.

Herodes qa ex actiōes sciuit cōgregare a cassio & marco totius sirię dux constituit. &c.

Malchus insidias cōtra antipatrū parās eū veneno interemit.

Herods in mortis vltione patris cōtra malchum bellum cogitauit sed phaselus eā dolo maluit vindicare.

Cassius herodis patris mādat vidicare mortē & milenarijs pręcepit herodi obedire.

¶Malchus cum furtim ad iudeam reuerti voluisset cassioq; contra Anthonium festinante principatum sibi vendicare. Quo cognouit herodes misit famulum quasi hitalia paraturum milenariosq; āmonuit contra malchum gladijs exire qui exeuntes platus ipsum vulneribus confoderūt. Cassio vero de syria discedente fœlix contra phaselum cum militibus armatur quem herodes frater iuuare egritudine prohibetur. Sed valitudine liberatus malchi fratrem exercitum & auferens loca que comprehenderat sub pactionis lege eum dimisit antigonus quoq; aristoboli filius cum siriā capit & marion tria castella galilee quibus ab herode debellatis hircanus & populus coronis eū honorauit victo autem cassio nobilissimi iudeorum phaselum & herodem fratres Anthonio accusarunt sed frustra ad quem hircanus legatos auream coronam deportantes destinauit pro recuperanda iudeorum libertate quorū iustas Antonius cōsiderans postulationes ad eos rescripsit & ad tyrios. Sidonios & arabos.

Capitulum vndecimum.

Cautela malchi qua voluit sibi pricipatū vindicare.

Tempore vero quo cassius laodiciā cœpit accesserūt ad eum optimates pariter coronas ei vel pecunias portantes Herodes quidem sperans (malicho ibi veniēte) se vlcisci sed cum ad tyrum phœnice peruenisset malchus causamq; opinatus esset: maius quidem conatus est agere ita vt filium obsidem in tyro existentē in ciuitatem ingressus furtim voluisset auferre. & ad iudeā reuerti cassioq; contra anthoniū festinante gentes ibi relinquere & sibi principatū vindicare. Cōsilijs tamen eius deus restitit. Herodes quoq; eius intelligens voluntatē trāsmisit famulum: quasi hospitalia paraturum quia cunctos ad cōuiuium inuitauerat: & licet hoc simularet: ad millenarios tamē vere dixerat. quatenus ammoneret eos contra malichum cum gladijs exire. Qui cum exissent & iuxta ciuitatem eum conuenissent per latus vulneribus hominem cōfoderunt. Hyrcanus

Occisus malcus propter necē antipatri.

ergo cum factum intellexisset obstupuit:rediensq; ad se consuluit herodem quid esset factum:vel qui
A malichum interfecissent. Cumq; herodes responderet cassium hoc iussisse:laudauit factum. Nam ma
liuolum & nimis patrię peruasorem eum esse criminabatur:hanc ergo pro iniquitate in antipatro cō
missa malichus pœnam soluit. ℂ Cassio vero discedente de syria maxima per iudeam turba concitat
in hierosolimis: cum fœlix contra phaselum vna cum militibus armaretur. Herodes autē ad fāuium
rectorem damasci proficiscens cum audisset hoc & in fratris solatium festinare cuperet:ęgritudine ꝓ
hibetur. Faselus tamen fœlicem superans in aliqua eum turre conclusit. Quem postea sub pactionis
fœdus dimisit hyrcanum pene accusans ꝙ multa beneficia pretermittens inimicis suis fauorem im-
penderet. ℂ Itaq; frater malichi multa tunc occupans loca:obtinuerat & massadam omnium muni-
tissimam. Contra quem herodes valitudine liberatus exercitum duxit:& auferēdo oīa loca quę cō
prehenderat sub pactionis lege eum dimisit. ℂ Antigonus autem aristoboli filius vt maliciam con-
gregauit & fāuiū pecunijs redemit ptholomeus mennei alias minei eum propter cognationē ad iu-
deam ducebat. Auxilium etiam ei prębebat mariō:quem tyriorum tyrānum cassius reliquerat. Nam
hic omnem syriam potentia capiens custodiuit. Marion autem galilee finitimum inuadens: tria ca-
stella eius occupauit. Contra quem herodes cum venisset omnia quę ille tenuerat abstulit:tyriorū ve
ro cum humanitate dimisit custodes. Quibus etiam & dona prestitit:propter ciuitatis fauorē. ℂ Cū
hęc ergo fecisset obuiauit antigono & prelio commisso vicit. & pene altiora iudeę tenentem fortiter
expulit:victoriaq; potitus ad hierosolimam venit. Ibi coronas ei tam hircanus q̄ populus ob virtutis
premium offerebant. Nam cognatus hyrcani per affinitatem credebatur; ideoq; eum magis defen-
debat veluti ducturum neptem suam fratris aristoboli filiam; ex qua trium mariū extitit:& duarum
feminarum pater. ℂ Habuit siquidē priorem vxorem noīe dorim al's doir popularē ex gente nostra
ex qua prior filius eius concipitur antipater. ℂ Cassium namq; cum antonius & cesar in philippen-
B si cāpo vicissent sicuti & alibi alias ab alijs demōstratum est post victoriam cesar ad ytaliam rediit. an
thonius autem ad asiam est ingressus alias regressis. Cumq; venisset in bithiniam:legationes ei vndi
q; obuiauerunt. Tunc iudeorum nobilissimi accusabant phaselum & herodem dicentes habitu tantū
regem extare hyrcanum:hos vero omnem potestatem possedisse. Herodem tamen maxime antoni-
us honorabat:cum ad eum venisset satisfacere pro accusationibus. Propter quod accidit:aduersarios
eius nec sermōe aliquid impetrasse. Nam hoc acquisierat pecunijs herodes ab antonio. ℂ Sed cum
ephesum peruenisset antonius destinauit hyrcanus princeps sacerdotum nostraq; gens legationem
ad eum auream deportantē coronam & supplicantem quatenus iudeos cassio abductos non extan
te bello scriberet ad prouincias liberos relaxari:terramq; temporibus cassij subreptam restitui. Anto
nius vero iustas iudeorum postulatiōes considerans rescribit iudeis & hyrcano mandans etiā simul
& tyrijs decreta huiusmodi continentia. Marcus antonius imperator hyrcano principi sacerdotum
& rectori gentis iudeorum salutem. Si valetis letamur. Valeo & ego cum exercitu meo. Lysimachus
pausanię vel iosephus alias iosepus mentei alias minei vel alexāder theodori legati ephesum adue-
nientes:priorem romę confectam legationem renouauerunt. Et hanc quoq; pro te tuaq; gente sedu
lo disposuerunt:dum demonstrarent tuum erga nos fauorē. Quod cum intellexissem ex decretis &
sermonibus & familiaritatē erga nos seruare moresq; optimos vestros & religionem considerassent:
C proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam asiam nr̄i populiq; romani aduersarij per-
currissent:qui nec ciuitatibus nec templis pepercerūt nec iusiurandum quod statuerāt quicq̄ serua-
uerūt:nos non pro eius tantum certamine sed velut pro cōi oīm salute in auctores scelerum quę in iu
deos vel in omnes commissa sunt vindicauimus. Quorum facinore solem auersum existimamus ꝙ
talia in cesarem cōmiserunt. Impias vero eorum insidias macedonia tanq̄ in suo nefandissimo rece-
ptaculo suscepit:cum sceleratissimas malignitates eorum partes philippensis campi cōtineāt Quę
loca maxima vsq; ad mare montesq; munitos occupauerant. vt pene cunctos transitus sicut vnum
introitum custodirent. Quos deorum declamatione pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed
& brutus cum philippis confugisset circumseptus a nobis eiusdem perditionis merito cui cassius per
ticeps inuentus est. Quibus oppressis in posterum pace frui licebit:& asyam respirare a bellorū affli-
ctionibus liberatam. Igitur commune facinus cum auxiliatoribus pacem a deo nobis donatā & tan-
q̄ de maxima poste corpus asye releuatū per nostram refouemus victoriam. Memores igitur nostri
& gentem iudaicam curauimus reddere letiorem. Litteras quoq; per ciuitates proposui quatenus si
qui liberi seu serui venundati sunt sub gaio cassio seu per duces eius absoluantur. Super hęc & dona
tionibus a me vel dolobella clementer oblatis: vos vti cupio. Necnon & tyrios violentos vobis esse
prohibeo:vel quantacunq; possident iudeis competentia restitui precipio. Coronam vero quam de-
distis accepi. ℂ Marcus antonius imperator tyrio romę magistratibus curi populoq; salutem. Cum

Fœlix cōtra fa-
sellū herodis fra
trē armatus vi-
ctus in turre cō-
cludit qui post
ea sub pacto li-
beratur.

Herodes cōtra
malchi fratrē ex
ercitū duxit.

Antigonus ari-
stoboli filius siri
am capit & ma-
riō tria galileeca
stella quē debel
lauit herodes.

Herodes victo
antigono coro-
nis ab hyrcano
& ppl'o honorat

Doir vxor hero
dis antipr̄i mat.

Legati iudeorū
ad antoniū au-
reā deportātes
coronā petētes
libertatem.

Scriptum marci
anthonij ꝓ iude
orum libertate.

Scriptum marci

anthonij ad tyrios pro iudeorũ libertate.

michi occurrissent ephesi hyrcani principis sacerdotum & rectoris iudeorum legati: dixerunt prouinciam vos eorum tenere quam inuasistis sub aduersariorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellũ D suscipientes iusta & pia prouidentia vindicamus: obliuiosos gratię vel transgressores iusiurandi punientes. Volo ergo & vestram pacem cum auxiliaroribus nostris constare & quę nostris hostibus acceпistis hęc non concedimus nisi restituantur. Nam neq; prouincias nec exercitum quisq̃ illorum senatu pręstante suscepit sed violenter surripuit dum eis auxilium pręberent qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi pœnã dedissent nostros auxiliatores pręcipimus sine mora recipere quę prius possedisse noscũtur. Vos quoq; si qua pręsidia hyrcani rectoris iudeorũ pauloante cassio gaio bellũ illicitũ producente coutra nostram prouinciam ablata possidetis reddite ne aliquam violẽtiam ingeratis eis vnde ledi possint. Si quid vero iustum contra eos habetis: dum ad locum venerimus liceat allegationibus vti. Nos autem auxiliatoribus singula iusta cõsideratione seruauimus. ¶ Marcus antonius imperator tyriorum magistratibus curię populoq; salutem. Edictum meum vobis destinaui. De quo curam vos habere pręcipio quatenus in tabulis publicis litteris latinis vel gręcis describatur & in loco eminentissimo descriptum ponatur. vnde religi possit. Marcus antonius imperator ac triũphator dixit. Quoniam gaius cassius alienam prouinciam sub exercitu constitutam & auxiliatores deprędauit: & deuastauit iudeorum gentem amicissimam populo romano arrogãtius illius armis cõculcantes ędictis & decretis ab illo deprędata reuocamus. vt restituantur hęc nostris auxiliatoribus: & quanta corpora iudeorũ venũdata sunt sicut prius libera remittantur & possessiones prioribus dominis reconsignentur. Si quis autem his nostris edictis non obedierit: vlcisci in eo satisfaciens causa promittimus. ¶ Hęc eadem & sydonijs & antiochenis & arabibus cõscripsit. Quę tempore oportuno referemus: vt signa prouidentię romanorum circa gentem nostram extitisse clareant. E

Marci anthonij edictum.

Marcus Antho. ꝑ libertate iudeorum Sidonis/ anthiochenis & arabibus scripsit

¶ Herodem & phaselum fratres Anthonius tetrarchas ordinauit eorũq; accusatores iubet torqueri & herodi concessit principatũ accusatoribus ipsius interfectis. Pacorus autem parthorũ regis filius siriam obtinens (lisania ptolomei filio cum antigono amicitias componente) milleq; talenta & quigentas mulieres parthis ꝓmittente antigono si ei principatum traderent & herodem occiderent antigono qualitercũq; regno restituit maximũq; contra iudeos parthi parauerũt bellũ antigono eos deducente maxima quoq; fraude & insidijs contra herodem & fratrem vsi sunt sed herodes audita fratris & hyrcani compręhensione, filię hyrcani (quam sibi despõderat) inimicorum euasit insidias. Qui magnanimus (ne ab hostibus occideretur) seipsum interemisset nisi eum pręsentes tenuissent.

Capitulum duodecimum.

Herodes & phaselus frat̃ tetrarche ab ãthonio ordinãt̃ q̃bus iudeoꝝ negocia cõmittũt̃. ligatis accusatoribus.

Anthõius herodis accusatores ꝑcepit torquere & herodi cõcessit principatũ.

Indignatus antonius vinctos ĩterfecit iudeos herodis accusatores.

Post hęc autem dum anthonius ad syriam pergeret cleopatra ei per ciliciã obuiauit & amore suo detinuit. Vbi iterum centum potentissimi iudeorum ad eum perueniunt accusantes herodem cum phaselo. Cõtradicebat autem eis messala defendendo iuuenes hircano pręsente: qui socer iam herodis erat. Cumq; ambas partes antonius audisset: cõsuluit hyrcanum qui magis gentem obtinerent. Illo autem respondente herodem & fratrẽ eius antonius cum eis familiaritatẽ habens propter paternam hospitalitatem quam cum gabinio pater eorum pręsens fecerat hos quidem ambos tetrarchas ordinauit: & cõmisit eis iudeorum negocia Quidecim autem ex resistẽtibus ligauit vt eos occideret: nisi recusaret herodes. ¶ Sed neq; de legatione reuersi ita requiescebãt. ¶ Et cum antonio rursus in tyro occurrissent: multis iam corruptus pecunijs ab herode vel fratre eius antonius pręsidibus locorum pręcepit legatos iudeorũ nouis rebus studentes torquere: & herodi prębere principatum. Mox autem herodes sedentibus ante ciuitatem cum hyrcano nũciauit, & petiuit eos recedere ne ad certamẽ venirent: ne magnum malum eis eueniret. Cui dum quidam non consentirent: recedere & quasi contrarijs restitissent. mox romani milites F decurrentes cum armis eos inuadunt: & quibusdam ex ipsis peremptis multos vulneribus laniebãt. Residui vero fugientes: cum nimio metu ad propria remearũt. Clamante vero populo cõtra herodẽ concitatus antonius vinctos interfecit. ¶ Secundo tamen anno syriam obtinuit pacorus regis parthorum filius: & barzafarmanis alias barzafranes satrapa parthus. Quo tempore (& ptolomeo mẽnei defuncto) filius Lysanias in regno succedens componit amicitias cum antigono aristoboli filio: satrapãq; prędictum sibi coniunxit. cuius & amicitijs nimis confidebat. Antigonus autem promittit mille talenta; & quingentas mulieres parthis offerre. si hyrcanum principatu priuarẽt & ipsi traderent: herodemq; cum suis interficerent. Quod non compleuit: licet parthi contra iudeam expeditionem parassent: deducẽte eos antigono. Nam pacorus per maritima: satrapa vero bazafarmanis per mediterranea ingreditur. Tunc tyrij excludunt pacorum sydonij autem vel ptholomenses suscipiũt turmam equitum quam idem pacorus in iudeam destinauerat vexaturam prouinciam & antigonũ adiuturum ducem pincernarum regis eis pręponens. At cum a carmelo monte quidem iudeorum

Pacorus siriam obtinẽs (lisania ptolomei mnei filio cũ antigonio animicitias cõponẽte ãtigonoq; magna ꝑmittẽte si hircano ꝑuato ei prin

ad antigonum venissent parati ad auxilia per quos sperabat partem aliquam prouincię antigonus capere id est ad locum qui dirim nuncupatur dumq; ei quidam occurrissent ad hierosolimam ascen

A dit.vbi etiam cōgregatis multis contra regiam aulam peruenire statuit vt hanc expugnaret nisi phaselus & herodes prelio per forum commisso eos vicissent.& cum in templo conclusissent dirigunt armatos vt propinquantes domos tenerent.Quos populus cum ipsis domibus igne consumpsit.Qua iniquitate paulopost herodes a resistentibus vltionem exegit. Cumq; singulis diebus inter se iacularentur expectabat populus multitudinem de prouincia in quinguagesima celebratione venturam. Instante ergo die festiuo circa templum in ciuitate multa milia hominum armata vel inermia cōgregantur.Compleuerūt namq; templum cum ciuitate qui cōuenerunt:preter aulam quam herodes cū paucis militibus custodiebat. Cumq; phaselus murum seruaret herodes cum suis excurrebat super hostes qui cum fortiter pugnaret & multa milia fugaret: multi ad templum quidam etiam ad exterius conuallum confugerunt. Nam & phaselus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux parthorum cum paucis equitibus antigono petente ad ciuitatem peruenit in prospectu quidem tanq̄ seditionē soluturus.verūtamen antigono principatum prestaturus. Cui dum phaselus occurrisset: & hospitio suscepisset pacorus dolum aliquem meditatus flectit eum legationem abarzaformein deducere. Faselus quidem nichil suspicatus acquieuit:licet herodes hoc minime approbaret propter barbarorū ꝑfidiam.Sed tamen pacoro alijsq; propetare hortantibus:prexerunt legationem ferētes hyrcanus & phaselus.Pacorus vero cum ducētos equites & ducē horum qui liberi dicuntur eis reliquisset precessit.¶ Cumq; galileam intrassent cū armis occurrunt eius prouincię custodes bazafarmanis & primū quidem eos studiose suscepit & munera prestitit:post vero eis contexebat insidias. Faselus tamē cū suis prope mare reuertebatur.Vbi cum antigonum audisset promisisse parthis mille talenta & mulie

cipatū traderēt & herodē (occideret) antigonū regno conaī restituere.

Animositas herodis & phaseli fratris.

Fraus & insidię parthorū cōtra herodē & frem eius.

B res quingentas in suspitionem iam barbaros habebat necnon & noctu insidias senserat.dum quidā nunciasset ei custodiam subito circundatam. Tunc capi quidam habuissent:nisi expectassent parthi vsq;quo hierosolimis herodes comprehenderetur:ne his prius interfectis ille sentiens diffugeret. Faselo autem dum persuaderent quidem fugiendo periculum euitare: propēsius autem offellius quia hoc a saramalla ditissimo tunc syriorum audierat:naues quoq; ei ad fugam ꝑmitteret nam iuxta mare fuerant ille minime relicto hyrcano fratrem adiuuare passus est.Cumq; bazafarmanem accessisset non equa inquit te facere video: dum talia de nobis cogites. Nam si pecunijs indiges: plus tibi ab hyrcano proferētur: q̄ antigonus promisit.(Immo etiam)nimis acerbum est. si legatos qui ad te cum fide venerunt interfeceris.¶ Tunc barbarus hec eo dicente iurabat nichil verum esse sed falsa eum suspitione turbari. Et hec dicens ad pacorū perrexit.Quo eunte parthi quidem hyrcanum & faselū ligauerunt multa de periurio parthos increpantē.At ille pincerna qui cōtra herodem destinatus fuerat mandata habens vt eum foras murum procedentē comprehenderet:anteq̄ hoc faceret nūcij missi a phaselo indicauerūt parthorum perfidiam. Cumq; audisset herodes ab hostibus eos legatos cū querelis accedit ad pacorum parthorumq; nobilissimos qui omnem causam scientes dissimulabant & dicebant oportere eum foras murum exire ad occursum litteras deportantium. ne ab aduersarijs tenerentur.Nam conuenisse dicebant:vt demonstrarent quantum faselus profecisset.Quibus hero

Parthi hyrcanū & faselum dolo se captos ligauerunt.

C des minime credidit audiens ab alijs fratris comprehēsionem necnon & suasione filię hyrcani quā sibi desponderat de parthis suspicabatur.Quam cum alij non attenderent ipse obediebat mulieri sapientissime.Dumq; parthi cogitarent quid fieri oporteret.nam non eis visum est tam maximū principem palam comprehendere & in posterum distulissent:herodes credens magis q̄ de fratre vel parthorum insidijs audierat:q̄ aduersarijs consentire:vespere veniente deliberauit euitare aduersariorū pericula.Igitur ingressus est cum armatis.Cumq; mulieres super iumenta imposuisset matrem suam & sororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam qui fuit aristoboli filius & huius matrem hyrcani filiam & nouissimum fratrem oīaq; in via necessaria & residuū populum ad ydumeam festinauit ignorantibus hostibus. Quorum nullus tam durissimus natura repiri potuit qui non cum presentia cerneret miseraretur eorūdem viuendo mulieres cum infantibus duci lachrimātes & gemētes q̄ a patria discederēt:& nichil iam bonum de se expectaret.Sed herodes fortiter atrocitatē regis sustinens & magnanimus contra omne periculum per viam vnumquēq; confidere hortabat.ne traderēt se mesticię que posset eius fuge nocere:in qua sola spes salutis eorum posita esset.Et illi quidē herodis persuasionibus calamitatem sufferre tentabant:ipse vero pene sese interemit dum iugo cōuerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorem ne hostes eos persecuti remorans circa passionis curam comprehenderet:suum gladium euaginauit: seq; perimere conantem tenuerūt presentes viri dum dicerent. non oportet inimicis satisfieri.nam hoc non esse fortis:siquidem se de periculis liberans armatos traderet inimicis.Quibus verbis compulsus facinus

Herodes mulieris suasiōe inimicorū euasit insidias.

Magnanimitas herodis.

Herodes fere se se gladio interemit.&c.

quod in se cogitauerat pretermisit: matremq; curans pergebat viam propositam & celeriter ad massadam castellum peruenit. D

¶ Herodes victor contra parthos & contra hostes iudeos eo in loco vbi iudeos confudit postea (regno adepto) ciuitatem edificauit quam herodion appellauit parthi autem hierosol. & palacium deprędātes resq; herodis inuaserūt & marissam expugnauerūt ciuitatem antigonus sic per parthos in iudea introductus phaselum & hircanū vinctos habens hircano aures (ne iterum sacerdotiū obtineret) iussit amputari. Phaselus vero sub inimico perire amarissimum iudicans (cum nō haberet manus solutas ad se interficiendum) caput saxo percutiens vitam finiuit. Herodes autem malchū arabum regem multa sibi debentem accepturus remuneratione perrexit quem ipse malchus occasione accepta recipere recusauit qui tamen postea penituit sed herodes caute cum paucis venit in egyptum & hinc neq; a cleopatra quę eum cū veneratione suscepit neq; a tēpestate / neq; a seditionibus que tunc in Italia erant occupatus romam festinauit. Capitulum.xiij.

Herodion ciuitas ab Herode cōstructa.

CVmq; multas pugnas contra parthos excurrentes egisset: totas obtinuit. In fuga vero nec iudeis pepercit: qui eū a ciuitate septuaginta stadijs sunt hostiliter persecuti. Illo vero loco vbi iudeos confudit postea regnum accipiens aulam oportunam construxit: ciuitateq; edificauit: quam herodium appellauit. ¶ Cumq; ad idumeā in risa vico peruenisset: frater eius iosippus obuiauit ei. Cum quo consilium de omnibus qui fieri debuissent assumpsit. Nam magna multitudo eum sequebatur: pręter peregrinos conductos milites. Oppidū vero massada in quo propositum erat confugere paruum erat vt tantum susciperet populum. E quibus plusq̄ nouem milia dimisit pręcipiens per ydumeam sese liberare: pręstans eis vitę stipēdia. Necessarios vero in oppidum adducēs peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres quę octingentę fuerunt tritico vel aqua vel alijs oportunis in oppido sufficienter cōstitutis ipse ad petras arabię recessit. E

Iosippus herodi frater venit i idumea.

Parthi res herodis iuadētes marissam expugnauerūt ciuitatē.

¶ Parthi vero mox die facto cum vniuersam hierosolimam & palacium deprędassent: hyrcani pecunias non tangebāt. quę vsq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multas res herodis inuaserunt: ille enim aliquas per prouidētiam suam deportauerat ad Idumeam. Dumq; parthis ciuitatis pecunię non suffecissent: prouinciā exeuntes vastabant: & marissam potentissimam ciuitatem expugnauerunt.

Antigonus violētia p parthos in iudeā itroductus pfaselū & hircanūvinctos habens hircano aures ne iterum sacerdotiū obtineret iussit amputari.

¶ Antigonus quidem cum sic a parthorum rege ad iudeam introduceretur: phaselum & hyrcanum vinctos suscepit. Nimis autē cruciabatur quod mulieres fugissent. quas hostibus dare ꝓmiserat. Nam has pro mercede cum pecunias pactus est. Veritus autē ne multitudo de hyrcano quōdam regnum restitueret dum adhuc a parthis custodiretur aures eius amputauit: molitus ne possit rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc diminutionem dum lex hunc honorem iussisset tantum integros obtinere. ¶ Sed phaseli miretur quisq̄ fortitudinem qui cum sciret se occidendum non mortem putauit atrocem esse: sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cumq; non haberet manus a vinculis solutas & aptas ad interficiendum seipsum: saxo caput suum percutiens vitam finiuit.

Alia opinio de morte phaseli.

¶ Dicunt autem quia vulnere maximo confectum pręcipiens antigonus medicis tanq̄ curandum interemit. mortiferis medicaminibus superimpositis in vulnere. ¶ Cum tamen ad integrum vitam non amitteret phaselus: a quodam muliere audiens fratrem herodem aduersarios vitasse satis viriliter sustinuit: dum relinqueret mortem suam vindicaturum. & super inimicos vlcisci valentem.

Magnanimitas herodis.

¶ Herodem tamen magnitudo circūuenientiū malorum non perterruit sed faciebat eum sagaciorem. Nam & malchum arabum regem multa prius beneficia sibi debentem remunerationem accepturus perrexit & q̄ magis opus habuisset tum pecunias sumere seu sibi debitas. seu per donationem dandas: quia multa impetrauerat malchus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset festinabat alias estimabat eū ab hostibus redimere. tyrijs argenti trecenta talenta promittendo. Adducebat autem phaseli filium septimū annum ętatis ducentē: quatenus pignus eum arabis deponeret. F

Occasio malchi arabū regis herodem recipere recusantis.

¶ Sed cum nuncij obuiassent & dixissent ei iussisse malchum vt a prouincia discederet. quod parthi pręcepissent nequaq̄ suscipi herodē qua occasione vsus est (ne debitū solueret) nam & nobiliores arabes ad hoc eum irritabāt quatenus pecunias lucrarer depositas vel acceptas prius ab antipatro: respōdit herodes nichil eos grauare se venisse. sed locuturū rem tantum necessariam suis negocijs. ¶ Postq̄ autem visum est ei discedere caute pergebat cum paucis ad egiptum venisq; in quoddam templum remoratus est. Postero vero die cum andriuoca rura peruenisset: fratris sui interitum audiuit.

Herodes romā petēs neq; a cleopatra detinet neq; seditiōibus quę tunc in ytalia eranc. &c.

¶ Malchus vero penitens persequebatur herodem cui minime propinquauit ad pelusium festinanti. vbi cum inuenisset classem applicatam: prohibebant alexandriam nauigare. Ille vero pręsides interpellauit. A quibus cum multa veneratione perductus in ciuitatem a cleopatra suscipitur. Quę nullatenus potuit cum ibidem itinere romam festinantem licet tempestas esset. & ytalia plena seditionibus nunciaretur: vnde cum nauigasset ad pamphiliam hyeme atrocissima. vix ad rodum deducitur. Qui (duos sibi amicissimos cum

occurrere vidisset fabinum & ptolomeum) & inuenisset ciuitatem cassij bello deuastatam: quãuis inops tamen bene facere eum non piguit: sed & super vires suas largitus ad eam renouãdam donauit
A pecunias.

Liberalitas herodis.

¶ Herodes romam veniens & anthonio facta iudeorum referens (congregato senatu) laudatur & antigonus hostis accusatur. & ab omnibus iudeę rex creatur prẹter spem suam cum tantũ principatum (qui soli generi sacerdotali debebatur) minime petiturus aduenerat. vetidius autem tunc a romanis missus vt parthos prohiberet vastare iudeam pecunijs corruptus silonem dimisit. herodes vero ab ytalia veniens nauigio ptolomaidem exercitum congregat contra antigonum. Qui viribus auctis in massidam fecit impetum & familiares eripuit. dehinc hierosolimis cum silonis exercitu properauit antigono conquerente. quia quod sacerdotali generi dicebatur idumeo & priuato viro datum fuerit herodis quoq; exercitui familiares victualium abundantiam amministrauerunt.

Capitulum quartumdecimum.

Cumq; trinies construxisset. & nauigasset cum amicis ad ytaliam in brũdusium deducitur & exinde romam perrexit. Vbi prius anthonio retulit quę cõtigissent ei per iudeam & qualiter frater eius phaselus a parthis ĩteremptus & hyrcanus captiuus tenẹretur & ꝙ antigonum regem ordinassent mille talenta promittentem & mulieres quingentas quę ex prioribus & de genere suo fuissent. & quod suas noctu produxisset: & vitasset inimicorum manus multas passus calamitates. Post vero deflebat suos familiares periclitari dum obsiderẽtur & queadmodum nauigasset hyeme contẽnens pericula dum festinaret ad eum in quo solo spes suas & auxiliũ firmum possideret. Antonius autem misericordia mouetur pro herodis calamitatibus deflensꝙ in tali digni
B tate constitutis hominibus fortuna dominetur: necnon & memor amicitię patris eius antipatri & ꝓmissionis pecuniarum quas herodes prębere promiserat si rex esset quemadmodum prius tetrarcha ordinatus. multomagis tamen propter odium antigoni dum seditiosum & romanis inimicissimũ eũ arbitrateꝛ propensior erat herodes apud eum. Cesar quoq; propter antipatri expeditiones quas per ęgiptum patri suo perduxit & hospitiũ vel in omnibus fauorẽ exhibuit: prẹstans antonio nimis ꝓ herode studenti ad petitiones & auxiliũ de quibus herodes petebat paratior erat. ¶ Cumq; senatũ cõgregasset messala & atratinus herodem prẹsentantes de patrijs eius beneficijs intimabant: & quem circa romanos ipse habuisset fauorẽ. Simul etiam antigonum accusabant hostem eum manifestũ pronũciantes non solum ex his quę prius commiserat: sed quoniã & nunc a parthis principatũ romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus ꝓ his cõmotus fuisset: antonius insinuabat quemadmodũ & cõtra parthorum pugnam herodẽ regenerare ꝓdesset. ¶ Cũq; hoc omĩbus placuisset. decreuerũt eum creari regem. Summũ tamen fuerat antonio erga herodem studium quoniã ei tantum principatum insperate acquisiuit quẽ minime petiturus ascẽderat. Nunꝗ enim putabat sibi romanos regnũ daturos quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suę vxoris id preberi volebat qui nepos per patrẽ quidem est aristoboli per matrem vero hyrcani fuerat quem postea interfecit: quod apto tẽpore referemus. Sed cum intra septimũ diem cõtulisset ei senatus quod nullatenus sperauit & ab ita
C lia discedere fecisset: senatu vero dimisso herodẽ medium habentes antonius & cesar exierunt. prẹcedentibus alijs cõsularibus immolaturi: & deposituri senatusconsultũ in capitolio. Herodem autẽ primo die regni pauit antonius. Cuius initium fuit centesima vel octogesima quarta olimpiade: consulibus gaio demetrio albino secundo & gaio asione. Quo tẽpore antigonus massada obsidebat plenã omnibus prosperis: tantũ vero deficientem aquis. Quapropter & frater herodis iosippus cum ducẽtis familiaribus fugere cogitat ad arabas dum audiret malchum se penitere ꝓ his quę in herode cõmiserat: prohibuit tamen eum deus qui per noctem tantam pluuiam misit vt receptacula cisternarũ cuncta complerentur. Qua copia recrepti exeuntes contra antigonum confligebant quibusdam palam alijs vero furtim: quorum etiam multos in cõgressionibus prostrauerunt. ¶ Ventidius autem eodem tempore a romanis dux transmissus quatenus parthos a syria prohiberet iudeam peruenit manifeste quidem tanꝗ iosippum adiuturus omnis vero machinatio eius erat vt ab antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope hierosolimam castra posuisset: & satis pecuniarum ab antigono sumpsisset: ipse quidẽ cum ampliori militia discessit: & vt non manifestareꝛ pecuniarum acceptio: silonẽ cum quadã parte militum ibi reliquit. Quem similiter antigonus remunerabat vt nichil se molestaret: sperans rursus sibi parthos adiutores. ¶ Herodes autem ab italia cum ad ptolomaidam nauigio venisset: & congregans non paruam expeditionem ex peregrinis simul & iudeis: per galileam cucurrit super antigonum. Conueniebat etiam cum eo silo & ventidius per delium compulsi: qui trãsmissus fuerat ab antonio vt herodem duceret. Ventidius ergo dum cõponeret turbas quas ꝑ ciuitates syrie parthi cõmouerãt in iudea pecunijs ab antigono corruptus degebat. ¶ Herodi vero quotidie vires cre-

Herodes romã veniẽs ãthonio quę facta sunt ĩ iudea retulit.

Congregato senatu, Herodes laudatur & antigonus hostis accusatur.

Herodes a senatu rex creaꝛ prẹter spẽ anthonij cũ regnũ gñi sacerdotali debebatur.

Regni herodis principiũ.

Ventidius a romanis missus vt ꝓhiberet parthos iudeam vastare pecunijs corruptus silonẽ dimisit.

Herodes ab italia veniẽs ptolomaidẽ exercitũ cõgregat cõtra antigonum.

Herodes viri-

bus auctis i massadã fecit ĩpetũ & cognatos suos eripere ꝓcurat. &c.

Fauor ppl'orum multiplici rõne.

Herodes hirl'm obsidet cõtra ãtigonum.

Antigonus cõquerit̃ qa regnũ qđ debet̃ generi sacerdotali Idumeo & priuato datum sit.

Victualia i abũdãtia ꝓ exercitu herodis.

scebant cui se pene omnis galilea tradiderat. Cumq; impetum fecisset herodes in massadã necessariũ putans circũseptos cognatos in oppido liberare: fit illi impedimẽto ioppe. Nam aduersariã eam existentẽ oportebat prius deprehendere: ne haberet post se relictum oppidũ inimicoꝝ ad hierosolimã pgens. Cumq; voluntate silonis rebellarent iudei herodes cũ paucis militibus eos inuadit: & ad fugã conuertit. silonem vero incaute confligentem a periculis liberauit. Ioppẽ quoq; expugnãs de massada familiares suos eripere festinabat. ¶ Tũc quidã ꝓuincialiũ propter paternã amicitiam subueniebant ei: multi vero propter eius gloriam: immo etiam & alij propter remunerationẽ beneficiorũ quę ex ambobus acceperãt: plures vero propter spem quam in eum tanq̃ in regem habebant. ¶ Antigonus autem oportunos transitus eius insidijs & fraudibus pręoccupãs: nichil aut perparũ hostes ledebat. ¶ Herodes vero de massada familiares suos eripiens & risan castellum capiens: ad hierosolimã properauit vna cum exercitu silonis. Et cum multi fortitudinẽ eius castraq; ad occidẽtalem partem posita ciuitatis cernentes metuerent: partis illius custodes sagittarij eiꝰ impetũ amouebant. Quidã vero etiam excursione facta cum hostibus decertabant. Herodes quidẽ primum iussit pręconari circa murum q̃ bono populi pręsto esset pro salute ciuitatis: nec manifestorũ aduersariorũ maliciam recordaretur. sed etiam munitissimis absolutionem delictorum quę in se cõmiserant sese pręstaturũ esse promisit. Antigono vero contra pręd icta herodis clamante: syloni vel exercitui romanorum quia pręter suam iusticiam ęgissent. dum herodi priuato & Idumeo id est nõ integro iudeo regnum darẽt: cum soliti fuissent hoc genere prębere digno. Nam & si non de se vel de regno suo grauiter ferrent tamen sacerdotes (qui nichil in romanos peccauerũt) non iusta facerent si de honore deijcerent. Cum hęc adinuicem dixissent. & ad blasphemias peruenissent: antigonus repellere prope murum venientes suis pręcepit. Quia iaculando vel propensius pugnando. facile procul a turribus depulerunt eos. ¶ Tunc & silo pecuniarum acceptionem reuelauit. Nam & multos ex ꝓprijs militibus remisit: dum indigentiam sumptuum reclamarẽt. & pecunias ad alimenta postularent. quosdam ad hyemalia loca destinauit. nam circa ciuitatẽ loca deserta erant. eo q̃ a militibus antigoni omnia direpta fuissent. Mouitq; exercitum & discedere tentabat. ¶ Herodes autem petebat silonis duces vel milites vt non se relinquerent. a cęsare vel antonio. senatu anctore honoratũ. Nam prouidere eorum inopię & facile prębere quęcũq; quęrerent se promisit. Post petitionẽ autem statim ad pruoinciam egreditur: nullam occasionem discessionis relinquens. Siquidem multitudinem quantam nemo sperabat necessariorũ deportauit a samaria familiaribus suis amministrãtibus triticum vinũ & oleum & pecora. simul & alia diuersa in hiericonte deducẽtibus. pręuidens ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quę cũ non latuissent antigonum: statim misit per prouinciã qui deberẽt insidijs prohibere deportatores alimentorũ. Cumq; pręceptis antigoni paruissent: grandem multitudinẽ armatorũ circa hiericontẽ congregantes super montes locati custodiebant alimoniam deducentes. ¶ Sed cum hęc aguntur herodes non ociose degebat: sed decem turmas suscipiens quarum quinq; iudeorum erant alię vero mercede conductę necnon & ęquites paucos ad hiericonta peruenit. Cumq; ciuitatem desertam inuenisset: quingentos vero excelsa pręoccupasse cum vxoribus & cognationibus hos quidem dimisit: romani tamen irruentes ciuitatẽ deprędauere cum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiã rex in hiericonte relinquẽs reuertit̃: & romanoꝝ militiam ad hyemalia dimisit in Idumea vel galilea vel samaria. ¶ Impetrauit autẽ & antigonus a silone pro pecuniarũ munere vt partẽ exercitus romani in lidol' al's liddis susciperet ꝓ antonij satisfactione Romani quidẽ in delitijs erant: & ab armis quieti. ¶ Herodes (ne ociosus esset) iosippũ fratrem cum exercitu in iudeam destinauit veniens ipse in galileam & post contra latrones mittit exercitũ quo tpe silo simul cum ducibus ad eum venit cui victualium per fratrem ꝓuidentiã fecit. herodes autẽ (cum ad latrones in speluncis latentes festinaret silonẽ ad ventidiũ trãsmisit: notet̃ modus quo latrones de specubus extraxit) Tunc enim latro quidã senex cum septem filijs & vxore relictus seipm (postq̃ filios & vxorẽ occidisset) interemit. herodes itaq; obtentis latronũ speluncis ad samariã cum exercitu recessit ptolomeo ibidem duce ordinato quẽ turbata galilea interemerũt. Machera quoq; herodi missus in auxiliũ pecunia ab antigono corruptus post ea tñ herodi recõsiliatur herodes etiam ad anthiochiã vades dux itineris contra barbaros eos ꝓsternit vnde ꝓpugnator & saluator dictus est.

Capitulum. xiiij.

Herodes iosippũ frẽm cũ exercitu in iudeã destiauit & ipse venit in galileã.

Erodi vero minime visum ocium habere: sed ad iudeam fratrẽ suum iosippũ cum duobus milibus peditũ & quadringẽtis ęquitibus destinauit. Ipse vero cum ad samariã peruenisset: & ibi deposuisset matrem & alios cognatos a massada deductos ad galileam vsq; peruenit: capturus quedã loca quę custodes antigoni pręoccupassent. Perueniens autem in sephori custodibus antigoni fugatis in abũdanti ꝓsperitate erat. ¶ Post inde contra quosdã latrones in speluncis habitantes equitũ aliam & peditũ tria agmina trãsmisit: quatenus ꝓhiberet eos ne latrociniũ

exercerent. Hec autē iuxta villā vocabulo arbilō fiebāt: vbi ipse quadragesimo die cū oī expeditione
A profectus. Hostes vero cū cōfluxissent: verterūt leuū cornu agminis eius. Quos ipse inuadēs fugauit:
suos autē fugiētes eo loco cōstituit. Permāsit vero cōtrarius persequēs vsq; ad iordanē fluuiū: cū per
alias. & alias vias diffugerūt. Itaq; cū totā galileā cœpisset preter eos qui in spelūcis habitabāt: & dimi Galileam cepit.
sisset pecunias vnicuiq; viro centū & quīquagīta dragmas prębēs. ducibus aūt multoplus. ad hyema-
lia eos loca remisit. ¶ Sub idē tēpus & silo simul cū ducibus suis ad eū venit: eo q̄ voluisset antigonus
alimēta per hyemalia cōstitutis prębere nā plus mēse nō eos pauit sed & misit in circuitu per prouin-
ciā pręcipiēs vt cū oīa dissipassent per mōtes cōfugerēt. quatenus romā de necessarijs nihil habētes fa Victualium pro
me cōsumerentur. Herodes vero prouidentiā eorū fratrē suū habere pręcepit: simul & Alexādriū opi uidentia per fra
dum circūdare. Qui celerius abundātiā necessariorū militibus pręparauit: & alexādriū olim dirutū re trē fieri pręcepit
cōstruxit. ¶ Eodē tēpore antonius quidē athenis morabatur. Per syriā autē vētidius venit dū silonē
accersiēs cōtra parthos primū ei mādauit herodē adiuuare: deīde vero ad se auxiliatores cōuocare.
Cū herodes cōtra latrones in spelūcis festinaret: silonē quidē ad vētidiū trāsmisit. ille vero cōtra illos Cubilia latronū
expeditionē produxit. Erāt eni latronū cubilia in mōtibus abruptis cōstituta: & per mediū altissimos in montibus.
habētia trāsitus saxis acutissimis circūdatos. vbi cū oībus suis familiaribus latebāt. Rex aūt cōstruens
archas ferreis cathenis ligatas: per machinā de vertice mōtis deponebat super eos. Dū nec ab inferio
ribus ascēdere propter acutū mōtē potuissent neq; de superioribus cōtra eos descendere. Archę vero Modus quo la-
militibus armatis plenę erāt falces lōgissimas habētibus. cū quibus resistētes latrones abstractos occi trones capti fue
dere pręualerēt. Sed dispositionē archarū cōtigit incaute disponi. Dū nimis ad alta descēdissent. ha- runt. &c.
bebāt etiā intus necessaria. Cū tamē arcę depositę fuissent: nec auderet & quidē a spelūcis vllus exire
vnus ex militibus gladio cinctus & ambabus manibus cathenā tenēs ex qua alia pēdebat: descendit
in speluncā. abhorrēs morā nō audentiū exire latronū. Cūq; prope vnā speluncā venisset: primū qui-
dē iaculis multos fugauit: post aūt falce resistētes impellebat ad pręcipitia ruere. Cūq; intus ingressus
esset multos occidit: & reuersus in archā quieuit. Timor vero reliquos gemitū audiētes & salutis despe
ratio cōpręhēdit. Rei vero terminū nox prohibuit & multi rege cōcedēte sese subiectos tradiderunt.
Eo modo & in posterū cōflictionibus vsi sunt vt ab spelūcis exirent latrones & ante ianuas pugnarēt
Milites aūt in circuitu siluę ignē miserūt: & ita multos incēderūt. Tūc senex quidā intus cū septē filijs
B & vxore relictus est quibus petētibus quatenus eos dimitteret ad hostes exire stās super ostiū spelūcę Senex latro cū
vnūquēq; filiorū prostrauit exeūtē vsq; quo cūctos interemit: post aūt & suā vxorē. Cūq; in pręcipitio septē filijs & vxo
cadauer iactasset: super se quoq; dedit mortē pro seruitute sustinēs: multaq; prius in herodem vocifera re seipsum occi-
tus & infirmitatē exprobrās. licet ei rex dexterā tetēdisset & oēm licētiā promisisset. ¶ Igitur his actis dit postq̄ omnes
iam oēs speluncas obtinuerat rex. Vbi ducē ptolomeū ordinēs ad samariā cū secentis equitibus & tri- filios & vxorem
bus milibus peditū dicessit: tanq̄ antigonū expugnaturus. Ptolomeo nō bene hęc militia cessit. Siqui interemisset.
dem hi qui prius galileā turbabant inuadētes eū interemerūt. Cūq; hoc fecissent. in nemoribus & i dif Herodes opten
ficilimis locis confugiūt: prędantes & rapientes oīa. Quos reuersus herodes puniuit. Nā multos trās tis latronū spelū
gressores interfecit & eos qui in munitissimis locis cōfugerāt obsidione capiens occidit & castella de cis sibiq; ptolo-
posuit. Multauit etiam ciuitates rebellibus extinctis centū talēta. ¶ Interea pacoro bellis ruente cum meo duce ordi-
parthi fugissent: mittit vētidius macherā adiutorē herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus: nato ad samariā
antonij pręceptis obsecutus. Machera siquidē antigono vocāte pręter sententiam herodis pecunijs cum exercitu di
corruptus: properabat exploraturus eius negocia. Cuius negocia suspecta habens antigonus aduen scessit.
tus eius non suscepit sed fundis eū prohibuit. & demōstrauit eius volūtatē. Quod vbi machera sensit Machera in au-
& herodē sibi optime persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientē ammonitionē illius: ad sama xilium missus he
riam ciuitatē discessit. Iudeos vero per viā occurētes amicos vel inimicos prostrauit: iratus in his quę rodi pecunias
passus esset. ¶ Rex autē his incitatus ad samariā perrexit. Vnde ad antoniū cū propter hęc delibera ab antigono cor
ret proficisci & suggerere q̄ talibus auxiliatoribus nō egeret qui magis ei q̄ hostibus nocerēt seq; ip- ruptus.
C sum sufficere ad expugnationē antigoni: machera secutus supplicabat ei vt permaneret si tamen oī-
bus modis iturus esset fratrē suū iosippū sibi pręponeret vt debellaret antigonū. Itaq; petitus a mache Machera recōsi
ra recōsiliatur ei. Cūq; reliquisset iosippū cū militia persuasit ei ne periclitaretur. neq; macherę aduer liatur herodi vo
saretur. Ipse porro ad antoniū festinauit qui samuthasa alias samosata opidū iuxta eufratem obside- lenti Anthonio
bat: cū equitibus & pedibus auxiliatoribus. ¶ Cūq; ad anthiochiā peruenisset inuenissetq; qui ad an- conqueri. &c.
toniū pergere festinabāt: timore tamē q̄ in via barbari multos inuaderēt & interimerēt nō audentes
trāsire. ipse eos adhortatus dux itineris factus est. Sed cū ante duas māsiones samathasarum alias sa Herodes dux iti
mosatorū venissent: insidię barbarorū ibi collocatę eūtes ad antoniū inuadebant. Nam spinis obstrue neris contra bar
bant camporū additus vbi etiam equitū non paucos sedere ociose barbari disposuerūt vt cū ad cam baros quos etiā
pum peruenirent: impetum super eos facerent. Sed vbi primi transierunt & retro obseruaret hero- debellauit. &c.

des:barbari subito ab insidijs velut quingenti secuti primos ad fugam verterunt. Tunc rex impetum suis cum militibus faciens in eos: statim hostes inuadit. Quos cum fuga vertisset audaciam suorum excitauit: & confidenter fecit eos reuerti qui prius fugiebant. Tunc rege a tergo pugnãte: vndiq; barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa direpta fuissent iam vasa vel sarcinulę vel mancipia: vniuersa rex hęc eripiens pergebat. ¶ Porro tamen cum multi cum de silua propinquãte eo campis contra eum exissent his confligens cohorte fortissima vertit eos in fugam: multosq; interimens: oportunam sequentibus viam pręstabat. Qui propugnatorem & saluatorem eum vocauerunt. D

Herodes ꝑpter barbarorũ occisionem saluator vocatus est.

¶ Anthonius exercitum cum ornatu transmittit in herodis occursum quem ei honorem tribuens quia barbarorum insidias debellauerat Sosioq; ipsi auxilium prębere iussit iosippum quoq; herodis fratrem antigonus vincens cum exercitu caput eius incidit quod Ferrora .l. talẽtis redemit. Herodes quoq; rediens ab anthonio viriliter hostes debellauit. Quem etiam omnes dei amatorem crediderũt cum ipso in superiore domo existente tectum domus subito cecidit & neminem comprehendit victoria quoq; contra antigonũ & pampum habita ipsum nudũ in balneo lauantem quidẽ hostium armati inuaserunt sed eum minime leserũt. Caputq; pampi in fratris vltionem ferora mittit herodi. Ca. xv

Herodi Anthoniusobuiam mittit exercitum herodis causa.

Cum aut prope samofata perrexisset: transmittit anthonius exercitum cum ornatu ad occursum herodis hunc ei honorem tribuens auxilij causa. Nam barbarorum insidias & impetum contra eos factum audierat. Cumq; pręsentem alacriter vidisset & cognouisset ab eo quę per viam acciderant amplectebatur & virtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum & pręponebat sibi quem paulo ante regem ipse monstrauerat. ¶ Sed cum anthiochus nõ multo post opidum traderet & a bello desineret. Sosio alias sossio quidem anthonius pręcepit auxilium herodi prębere: ipse vero ad ęgyptum discessit. Tunc sosius duas legiones cum herode pręmisit ad iudeam: ipse vero cum ampliore exercitu sequębatur. ¶ Contingit etiam iosippum tali modo in iudea perire. Hic immemor pręceptorum fratris ad anthonium euntis: exercitũ per montes produxit. Nam quinq; cohortes ei machera dederat ad hierichontem properanti: dum vellet triticum metere. Et romanis militibus nouis adhuc & bellorum inexpertis existentibus. Quorum multi a syria delecti fuissent: aduesarijs eum inuadentibus relictus in difficilibus locis fortiter pugnans interemitur: cunctum pene perdens exercitum. Siquidem sex turmę extinctę sunt. ¶ Antigonus autem cum inimicos vicisset caput iosippi incidit: quod quinquaginta talentis frater eius ferora redemit. Sed iam post hęc deserentes galilei potentes gentis suę socios herodis: in paludem mergebant. Multi quoq; & in iudea rebellauerunt: machera tamen opidum gittam alias guttam munitissimum capit. ¶ Nuncij vero cum regi in daphne alias dasne anthiochię nunciassent fratris casum: & ipso quidem hoc sperante propter visiones quas euidenter in somnis de morte fratris sui vidisset festinans proficiscebatur. Et cum ad libanum montem peruenisset octingentos exinde sumens habens exercitum ad ptolomaidã peruenit. Vnde noctu surgens cum expeditione galileam adijt. Cui cum hostes occurrissẽt & pręlio victi fuissent in aliquo oppido concluduntur vnde & prius egressi sunt dum congressiones facerent multa tempestate commotas nichilq; valens conficere: exercitum ad villas propinquantes perducit. ¶ At cum ab anthonio secũda legio venisset hi qui oppidum tenebãt territi nocte ipsum relinquunt. & rex ad hierichontem vrgebatur: vltionem exacturus pro fratre. Vbi cũ profectus esset potentissimos suos pauit. ¶ Post conuiuium autem cum ad superiorem domum ascẽdisset dimisit omnes qui pręsentes erant. Vbi miranda affuit dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subito cecidit: & neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt herodem dei amatorẽ esse dum tam maximum & mirandum periculum velociter euitasset. ¶ Postero die aduersarij cum a summitate montium sex milia descenderent ad pugnam timorem romanis immiserunt. Qui cum accessissent iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes vulnerabant: & ipsum quidam telo circa pręcordia percussit. Antigonus autem ad samariam ducem mittit pampum nomine cum aliquanto exercitu. cupiens hostibus de se opinionem tanq̃ debellatore pręstare. machera autem duci pampo assidebat. ¶ Herodes autem quinq; ciuitates cum cepisset relictos ibi duo milia existentes interfecit. Ipsasq; ciuitates incendens redijt cõtra pampum: qui contra villam ad sunam vocabulo castra sua disposuit. Dumq; multi confluerent ad eũ ab hierichonte & a iudea iuxta hostes accessit eosq; audacter pręcurrentes cum eis cõfligens deuicit Quos persequens pro fratris sui vindicta occidebat. Quorum multi dum in domibus armati confugissent tectis auulsis desuper lapidibus eos oppręssit. Quod factũ aduersariorum magis animos confregit sperantium futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad villam fugientium & nisi tunc tempestas grandis descendisset & rex ad hierosolimam exercitum victoria confidente destinasset. omne opus tunc perfecerat: antigono iam fugam meditante & a ciuitate discedere. ¶ Rex autem vespere facto cenare milites pręcepit. Ipse vero cum in quandam domũ lassus intrasset quo balneũ E F

Sosius herodi ãthonio pręcipiẽte auxiliũ dedit.

Mors iosippi fratris herodis & mortis modus.

Ferora caput iosippi fris ab antigono .l. talẽtis redemit.

Pugna herodis redeuntis ab anthonio & victoria.

Mira dei prouidentia quia nemoleditur. tecto domus corruente vnde oẽs herodẽ dei amatorem crediderũt.

Victoria herodis contra Antigonũ & pampũ.

Herodem nudũ in balneo lauantem quidam hostium armati inuadunt sed eum minime leserũt.

A erat pene maximum periculum incidit. quod prouidentia dei vitauit. Nam nudum & cum vno puero sequente lauantem hostium quidam armati qui in eadē domo pro timore celati fuerant inuadunt Quorum vnus exijt gladium tenens & per ianuam cucurrit & post hunc secundus & tertius similiter armati: nichil tamen regem leserunt. ¶ Postero tamen die interempti pampi caput ferora decidēs pro vltione fratris herodi transmisit.

Caput pampi ferora pro vltione fratris mittit herodi.

¶ Herodes regni sui anno tertio hierusalem obsidēs: filiam alexandri filij aristoboli duxit vxorem cui obsessi iudei maximam fecerunt resistentiam septem annis maxima fame & inopia fatigati capta itaq; exteriori parte & ciuitatis inferiori ad superiorē fugierunt tūc quoq; maxima iudeorum facta cede Antigonus a turre descendēs ad sosij pedes procidit quem nequaq̄ miseratus Antigonū irrisorie tanq̄ feminam noīauit. herodes vero circa templū & res sacras prouidebat rapinasq; ciuitatis prohibebat & de suo munificēter militibus mercedē donauit Antigonū autē ligatū a sosio Romam ad anthoniū ductum pecunijs procurat interfici. Hocq; modo assamonei pricipatus finē habuit. Ca.xvj.

Desinente vero hyeme regressus inde hierosolymam prope peruenit & iuxta ciuitatē castra sua locauit: tertio regni sui anno ex quo rome ordinatus erat. Postera rursus die castra iuxta murum accedens transmigrauit. vnde potuisset ciuitas ante templum expugnari: sicut & prius a pompeio: & tribus aggeribus locum circundans turres erexit. ¶ Cumq; multa manu ad opus vsus fuisset. & siluam decidisset & oportunos operantibus preposuisset: ipse ad samariam pro nuptijs discessit: ducturus alexandri filij aristoboli filiam. Nam hanc desponsauerat sibi sicut & prius retulimus. ¶ Post nuptias autem venit sosius per phenicem (cum exercitum per mediterranea premisisset:) venit etiam multitudo equitum & peditum. Tunc rex quoq; egressus est a samaria non paruam super priorem expeditionē producens Siquidem triginta milia fuerant. Omnes autem prope hierosolymorum muros congregabantur. vbi circunsedebant per aquilonis partem muros ciuitatis. quorum exercitus erat vndecim cohortes peditum. & sex milia equitum. necnon & auxiliatores tyrij alias sirij & duo duces silo & sosius qui & ab anthonio missus est auxiliator. ¶ Herodes autem decertabat pro se quatenus ab antigono principatum perciperet qui rome dudum hostis fuerat iudicatus & pro illo rex herodes per senatuscōsultum ordinatus. ¶ Cum multa autem alacritate vel certaminibus iudei (qui intra muros conclusi fuerant)

Herodes regni sui āno tertio obsidet hierusalē.

Herodes duxit vxorem filiā alexādri filij aristoboli.

Sosius ad auxilium herodis.

Numerus bellatorū pro herode

Resistentia obsessorum iudeorum maxima.

B herodi repugnabant: multaq; pro templo diuulgabāt. & multa pro solatijs populi tanq̄ liberante eos a periculis deo & omnia foris ciuitatem distrahebant. ne quid ad alimentum hominum vel iumentorum relinqueretur: & latrocinijs furtim vsi inopiam eis parabāt. ¶ Que cum herodes prospexisset aduersus latrocinia quidem in oportunissimis locis insidias parauit: de expensis autem longius agmina militum transmittentes venalia congregabat: vt intra paucum tempus multam affluentiam eis necessariorum abundare faceret: manuq; multa frequenter operantes tres aggeres erigunt. Estas enim erat & nullum operantibus impedimentum fiebat: sed machinamenta inferentes murum permouebant: & omnibus experimentis vtebantur nec tamen terrebant intra ciuitatem existentes. Nam illi resistentes contra istos non pauca excogitabant. quędam adhuc imperfecta instrumenta alia vero perfecta comburentes. Cumq; ad manus venissent: non minores romani suadendo fuerunt. nisi quia disciplina deerat militaris aduersum machinas. Namq; muros construebant iam prioribus edificijs euersis: & sub terram occurrentes fodientibus confligebant. desperatione tamen potius q̄ prouidentia belli vsq; ad vltimum permanebant: licet magna expeditiōe obsessi. vel fame magna fatigati vel inopia necessariorum fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. ¶ Interea ascenderūt quidem super murum viginti priores: postea vero centuriones sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta: secundus autem quindecim. Et aliquę circa templum porticus incēsę sunt quas herodes antigonum incendisse dicebat odium ei mercatus iudeorum. ¶ Sed post dum capta exterior pars templi fuisset. & inferior ciuitas ad interius sacrarium & ad superiorem ciuitatem confugerunt.

Iudei septem annis obsessi magna fame fatigati. &c.

Capta parte exteriori templi & inferiori ciuitate iudei ad superiorem ciuitatē confugiunt.

C Cumq; timuissent ne prohiberent eos romani deo quotidianas immolationes offerre: per legatos supplicabant permitti victimas solitas introduci. Herodes autem dum putaret eos iam quieuisse cōsensit. Sed cum nihil videret fieri quę putaret. immo fortiter expugnaret pro antigoni principatu: instanter accedens ciuitatem expugnat: & omnia statim interemptionibus sunt completa. ¶ Siquidem romani pro obsidionis mora irascebantur: herodes autem nullos ex iudeis aduersarios relinqui volebat Occidebant igitur per vicos & per domos quoscunq; inuenissent fugantes eos & in templo concludentes. neq; infantibus neq; senibus. neq; infirmitati mulierum misericordiam prestātes. sed rege destinante & petente vt parcerent. nemo fuit qui dexteram teneret immotam: sed furiosi cunctā etatem extinguebant. ¶ Vnde & antigonus nec presentem neq; priorem fortunā considerans: a turre descēdit. procidens ante pedes sosij. ille tamen nequaq̄ eum miseratus pro calamitate: sed plausibus incō-

Maxima cedes in hierusalem.

Antigonus desolatus ad pedes sosij procidens antigona ab eo nominatur.

tinenter vsus.antigonum eum tanq̃ feminam nominauit. quem non vt mulierem sine custodia remi D
sit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. ¶ Herodes autē prouidebat prohibendo alienigenas auxi

Herodis diligentia circa res sacras custodiendas.

liatores.Nam festinabat multitudo peregrina templum videre: & sancta in sacrario cōstituta.Rex au
tem quosdam petens alijs interminatus multos &armis vetabat:perditionem priorem victoriam exi
stimans si quid inuisibilium visum fuisse. ¶ Resecabat etiam rapinas ciuitatis: multum contra socium

Prohibet ciuitatis deprędationē & de suo militibus mercedem prestat.

altricatus dicendo, Si pecunijs & hominibus romani ciuitatem euacuauerunt. desertionis me regem
relinquent.sed & tantis ciuibus prostratis breuem vniuersi iudei principatum iudicari pro repēsatio
ne necis huiusmodi.Ille vero cum pro obsessione militibus iuste predam permitti dixisset:respondit
ipse pecunias de suo mercede singulis prestaturum: & ita reliquam ciuitatem promissionibus com
pletis liberauit.Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali & ipsi Socio dona

Magnificentia herodis.

uit:vt omnes pleni pecunijs abirent. ¶ Hęc passio hierosolimorum ciuitati contingit consulibus mar
co agrippo & candidio gallo centesima & octogesima quinta olimpiade tertio mense in celebratione
ieiuniorum.tanq̃ reuersa calamitate quę sub pompeio iudeis illata est.Nam & tunc eodem die capti
uitatis viginti & septem anni esse noscūtur. ¶ Sosius vero cum auream coronam deo deuouisset re

Antigonū ligatū a sosio romā ad anthoniū ductū herodes pecunijs procurauit interfici.

uersus ab hierosolymis antigonum ligatum ad antonium perduxit.Herodes quoq; veritus ne antigo
nus custoditus ab antonio & romę perductus allegationibus suis senatui demōstrasset se quidem ex
regalibus descendentem. herodem autem priuatum.& quod oporteret filios eius regnare propter ge
nus si ipse romanis peccasset multis pecunijs compulit antonium vt antigonus interficeretur.Quod
dum factum fuisset:herodes quidem timorem deposuit. ¶ Destitit autem hoc modo assamonei prin E

Finis pricipatus sacerdotalis qa herodes erat alienigena.&c.

cipatus:post centum viginti septem annos.Nam de familia clarissima & genere nobilissimo. vel hono
re sacerdotali fuerat.Cum multa ergo pro gente iudaica parentes egissent: propter mutuam seditio
nem principatum amiserunt.Transijt autem ad herodem antipatri filium de familia populari. vel ge
nere priuato & subiecto regibus.Nos igitur hunc terminum cognationis assamoneorum accepimus.

¶ Explicit liber quartusdecimus.

¶ Incipit liber quintusdecimus qui continet tempus annorum.septemdecim.

¶ Herodes capta hierusalem sosij auxilio apud quem polion phariseus & sameas discipulus hono
rabantur ciuitatis ornatum abstulit. Et quadraginta priores partis Antigoni extinxit quem antigonū
Antonius in anthiochia interfecit.Tunc quoq; hircanus apud parthos captiuus herode dolose a re
ge procurante redijt ad herodem herodes quoq; ignobilissimum ananeloum spretis nobilibus & ma
xime iuuene aristobolo de sacerdotali tribu sacerdotem fecit vnde indignata Alexandra filia hyrca
ni vxor Alexandri filij Aristoboli & mater aristoboli marianne pulcherrimorum moleste ferens filij
infamiam scripsit ad cleopatram vt peteret anthonio sacerdotij principatum filio prestare.Gellius au
tem cum ad iudeam venisset & aristoboli & marianne pulchritudinē vidisset miratus amborum ima
gines depinxit & ad Anthonium destinauit quibus inspectis Anthonius puellam nuptam erubescēs
petere/petit puerum transmitti ad quem herodes excusationem rescripsit. Capitulum primum.

Continuatio dicendorum.
Herodes principatu iudeę adepto qualiter se habuit.
Poliō phariseus & sameas discipulus apud eum honorati.
Herodes citatis ornatū abstulit.

SOsius quidem & herodes qualiter hierosolimam ceperint.& antigonum
captiuum.in superiori libro demonstrauimus.sequentia vero nunc expla
nabo. ¶ Cum totius iudeę principatū sumpsisset herodes.quantoscunq;
priuatos sui fautores inuenit.in dignitatibus eos cōstituit: illos autē qui
cōtraria elegerunt nō destitit tormētis singulis diebus afficere. ¶ Hono
rabatur apud eum polion phariseus. & sameas discipulus illius. Siquidē
obsessis hierosolymitis/ isti persuadebant herodem suscipi pro quo & re
compensatione gratiarum fruebantur.Nam hic erat semeas qui quondā
in iudicio dum herodi pepercisset hyrcanus prędixerat improperans ei
vel iudicibus q̄ herodes liberatus omnes eos persequęretur. Quod & fa
ctum est:deo sermones illius adimplente. ¶ Eodem tempore cum hiero
solymam tenuisset herodes: omnem ornatum ciuiū auferens in aula col
ligebat:ex quo multū pondus argenti vel auri antonio vel amicis eius donabat. Interfecit etiam qua
draginta priores antigoni partis.Nā custodes per partes muri disposuerat. ne quid deportari posset

¶ Interfecit quadraginta priores partis antigoni.
Notāda sentētia
Antigonus occidit i anthiochia

cum defunctis. Mortui vero dū exerutarētur si quid argēti aut auri vel aliud necessariū fuisset inuentū
regi ferebatur. Nullus vero terminus malorū erat.Nā auaricia rectoris:male cōquisita deterius expē
debat.Prouincia autē inculta permāsit septimo anno cogēte:in quo agriculturā exercere illicitum no
bis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuū antigonū suscepisset. deliberauit ligatum in trium
pho seruare.sed audiens gentē reluctare antigono fauentē donisq; herodis redēptus iudicauit in an
tiochia illum perire:quia nullatenus iudei quiescerēt.Q đ testiōnio strabonis capadocis cōfirmat:ita

dicentis. Antonius ántigonum iudeum in antiochia perductum interfecit. & visus est hic primus ro-
A manorum regem occidisse dum non estimaret alio modo sententias iudeorum flectere quatenus su
sciperent pro illo constitutum herodem. Nam nec tormentis subditi regem eum appellari patieban-
tur. tanq̄ manu aliquid de priore principe retinentes Infamiam igitur vel odium herodis ita minuere
putauit. Hęc quidem strabo. ¶ Cum vero herodem principatum tenuisse hyrcanus princeps sacer-
dotum audisset: qui captiuus apud parthos tenebatur: rediȷt ad herodem tali modo solutus. Barzafar
manis & pachorus duces parthorum cum captiuos hyrcanum principem sacerdotum prius constitu
tum: post autem & fratrem herodis phaselum ad parthos perducerent phaselus non tolerans vincu-
lorum opprobrium. & omni vitę suę preponens mortem gloriosam ipse suus peremptor sicut prędi-
ctum est apparuit. Hyrcanum vero ad parthos perductum frahatis parthorum princeps modestius
attendebat. dum nobilitatem eius audisset prosapię. Quapropter remissum a vinculis babilone habi-
tare concessit. vbi multitudo iudeorum hyrcanum tanq̄ principem sacerdotum & regem: omnes vsq;
ad eufratem iudei habitantes honorabant. Qui dū his fueretur. & herodē audiret principatū suscepis
se mutauit spem suam ab initio ei amicissimus existens: quem & gratię memorem putauit ꝙ eum a
quęstione & mortis dānatione vel periculo tormētisq; liberasset. Sermones ergo iudeis proferebat: fe
stinādo proficisci ad eū. Qui vetabāt & rogabant eū permanere ꝙ officiorū simul & honoris in sacer
dotali vel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset. pręsertim dū nihil ab hierosolimitanis
posset mereri: pro diminutione corporis quam ab antigono pertulisset. Retributiones autem nō simi
les a regibus dantur. quas priuati a benefactoribus acceperunt. Nam mutat eos fortunę pręuentus.
Talia dum ei suggererent: hircanus eundi desiderio tenebatur. Cui scribēs herodes petebat frahatim
eum venire: & illic iudeis supplicare quatenus non inuiderent ei vna secum commune regnum possi
dere. Nam tempus extitisse dicebat ꝙ ipse gratias redderet pro beneficiȷs: cum ab eo nutritus esset &
saluatus. ¶ Hęc scribens hircano mittit ad frahatim legatum saramallum: & dona multa: supplicans
vt non impediret gratias reddere quas pro beneficio deberet. Erat enim studiū eius non pro hac tā-
tum. sed quoniam preter meritum principatum obtinuerat. Timebat ne illi rationabiliter auferretur:
& hircanum properabat sub potestate sua redigere. vel penitus eū disperdere quod postea fecit. Tūc
tamen flexo partho pecuniasq; ei iudeis dantibus vt veniret cum omni eū honore suscepit & in con
B uentu primum ei locum & in conuiuiȷs primum lectum concedebat. ¶ Quem etiam decipiebat pa-
trem vocando. & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo
sui principatus vtilitates vnde & in familia eius exarsit seditio. Nam dum obseruaret ne nobilissimus
quidā princeps sacerdotū dei haberetur. inuitauit aliquē ex ignobilissimis sacerdotē de babilone no-
mine ananeloū alias ananelū: & huic pricipatū sacerdotiȷ designauit. Quod nō pertulit alexādra: fi-
lia hircani vxor alexandri filiȷ aristoboli regis ex qua filios habuit vnū quidē pulcherrimum noīe ari
stobolū: & herodis cōiugalē mariannē forma nobilissimā. Turbata ergo & moleste ferēs infamiā filiȷ
quod illo superstite alter aduena principatū sacerdotiȷ meruisset scripsit cleopatrę sodali quodam suo
litteras deportantē vt peteret antoniū pricipatū sacerdotiȷ filio suo pręstare. Sed & antonio negligen
te petitionem amicus eius gellius ad iudeā cū propter aliquas causas peruenisset: & vidisset aristobo
li pulchritudinē: vel iuuentutē mirabatur. non minus etiam mariannē regi cohibitantē stupebat. Vn-
de alexandram liberorum bonorum matrem existimans & ad sermonem eius veniens flectit eā pin-
gere amborum imagines. & antonio destinare. Et hęc dicens petitiones eius omnibus modis adim-
pleuit. His elata verbis alexandra: imagines antonio direxit. Cui gellius ferebat dicēs non ab hoīe pu
tari: sed a quodam esse deo liberos alexandrę: dum vellet ad libidines antonium emollire. Qui puel-
lam quidem herodi nuptam erubuit accersire: verū etiam cleopatram metuēs contristari. Scripsit er-
go puerum transmitti. cum honore addens. nisi graue visum foret. His deportatis ad herodem litte-
ris non cautum existimauit iuuenem excellentem aristobolum & tunc iam sedecim annos ducentem
C genere nobilissimo ad antonium destinare potissimum romanorum. & paratum suę luxurię suppo-
nere puerum: qui etiam libidinosior per potentiam existebat: rescripsit ergo dicens. Si puer exierit
a prouincia. statim oīa bellis vel seditionibus cōplebuntur. iudeis sperātibus rerū nouarū mutationē.
¶ Herodes cognito quia alexandra pro principatu filio dando ad cleopatram scripserat eam ac
cusabat & se dolose excusans quia puero sacerdotiȷ principatum non dederat mulieribus satisfecit &
analo sacerdotiȷ dignitate exuto illam aristobolo dedit hic recapitulantur transgressores circa sacer-
dotium herodes autem cum alexandram timeret eam fecit oculte obseruari quę a cleopatra petit sub
sidium sed eius insidias sabio herodi manifestauit ipse quoq; contra aristobolum moliens insidias ip
sum quęrebat iterficere ipsū enī postq̄ celebratiōe trāsfacta ad affluētiā potus coegerat submergi pcu
rauit āno etatis. xviiȷ. quē mortuū maxie simulauit dolore & rursus analous sacerdotiū suscepit. Cap. ii

Hyrcanus sacerdotum princeps apud parthos captiuus rediȷt ad herodem.

Modus quo hyrcanus a captiuitate ereptus est.

Notāda sentētia Herodes scripsit parthorū regi vt veniret hircanus Intētio mala herodis.

Dolus herodis erga hircanum. Herodes ignobilissimum fecit sacerdotem vnde indignata Alexādra mater hycani scripsit cleopatrę. &c.

Gellius veniens in iudeam aristoboli & mariannes miratus pulchritudinem eorū imagines āto nio destinauit. Anthonius ispecta puerorū pulchritudine erubescēs puellā nuptā petere petit puerū transmitti

Rescribit herodes Anthonio se excusans.

Herodes alexādram culpat.&c

Q Vibus inscriptis cū antonio excusasset:iudicauit non vltra puerū vel alexandrā humiliasse:sed etiam vxore sua mariāne valde petente quatenus fratri suo pricipatū sacerdotij redderet.quod prodesse arbitrata est. dum nec ad antoniū proficisci posset. tali preditus adolescēs honore.Conuentū itaq; faciēs amicorū/multū alexandram accusabat.Dicēdo latenter insidias egisse pro pricipatu.dū per cleopatram ageret.quatenus ipse quidē regno priuaretur:puer autē pro ipso rerū amministrationem ab antonio susciperet.Et hec quidē illā non iuste postulasse ꝗ & filiā suā a possesso iam honore priuaret.& seditiones in regno moueret:cū multū ipse laborasset vt possideret:multis & non fortuitis periculis.Verumetiā nullatenus memor ipse malorū illius.sed beniuolus circa eos esset.Et nunc puero pricipatum sacerdotij preberet:ideoq; olim ordinasse dicebat ananeloum.ꝗ valde puer esset aristobolus.Cū tamen hec non incaute dixisset.sed pro deceptione mulierū & presentia amicorū leta ex non speratis alias & non sperās alexādra cū lachrimis satisfecit.dicens & de sacerdotio quidem oīa pro infamia se manifestasse:regnum vero nec desiderasse inquit:nec si oblatum esset.cupide suscepisse. Cum & nūc nimium honorē habeā propter principatum eius & tutelā. Cuius virtute totum genus meum fulget honoribus.Nunc quoq; beneficijs vincta suscipio filij honorem : & in posterum ad oia ero subiecta. Petebat vero vt si quid propter genus & presentem sibi fiduciā temerariū pro indignatione fecisset ignosceret.Postq̄ autem locuti sunt:dexteris datis reconsiliātur omni suspitione sublata vt videbatur

Excusat se dolose herodes quare nō promouit aristobolū mulieribus satisfaciēs.

Herodes Analū exuit a sacerdotio preter legē & dedit aristobolo

Trāsgressores legis circa sacerdotium.

¶ Itaq; rex herodes statim principatu sacerdotij ananeloum alias ananelum preter legem exuit:seditiones modesticas pacando.Nam non licebat aliquem honore semel accepto fraudari. Quod prius anthiochus epiphanes destruxit dū auferret ab Iesu sacerdotium:& ordinaret fratrē eius oniā. secundus autē aristobolus hyrcanū fratrem suum priuauit: tertius herodes principatum sacerdotij adolescenti tradidit aristobolo.Et tunc quidem putabat sedasse contentionem. ¶ Et licet recōsiliati fuissent non tamen securus degebat:dum alexandram ex preteritis conatibus ne tempus nouarum rerū caperet valde timeret.Quapropter precipit eam ita in aula conuersari. vt nihil sub potestate sua haberet.Diligenter etiam custodiebatur occulte:ne quid preter quotidianam cōuersationem niteretur. Que paulatim magis illam exacerbabant:& in odio suscitabant. Nam superbia muliebris diligentiam custodie indignabatur habere:dum omnia vellet potius pati q̄ fiducia priuari & fucosum honorē cum seruitute vel metu possidere. ¶ Ad cleopatram igitur in quibus extaret frequenter se lamentando destinabat postulans auxilium sibi preberi.Que iussit ei furtim cum filio suo in egiptum ad se confugere.Cumq; hoc ei placuisset:tale aliquid excogitauit. ¶ Duo locuta tāq̄ pro mortuorum exequijs parauit:in quibus seipsam & filium mitti dixit.precipiens concijs famulis ea noctu deferre & exinde viam ad mare facere:vbi nauim in q̄ nauigarent ad egiptum preparatam habuisset.Hec sabioni amico alexandre esepus seruus eius edixit.Quod cum sabio audisset & inimicus herodis esset ꝗ inter insidiatores antipatri de veneno conscius putaretur odium lenire per indicationis fauorem sperauit & nunciauit insidias alexandre.Qui cum eam vsq; ad conatum procedere dimisisset. in ipso facinoris opere detinuit.sed inuitus concessit culpam:dum putaret nullatenus cleopatrā cessare.si contra se causam inuenisset. Palam sibi magnanimitate vel modestia veniamt ei largitus est. ¶ Proposuit causam oībus modis adolescentē perimere: sed tacito propter verisimilem dissimulationem. cum sibi tabernaculorum festiuitas venisset que apud nos cum summa veneratione celebratur tunc quidem distulit & in delitijs ipse & reliqua multitudo degebat. ¶ Mouit tamen eū festinare voluntatem suam conficere inuidia.Nam dum adolescens aristobolus septimum decimū annum ducens:secundū legem super aram ascenderet victimas immolaturus & ornatu sacerdotali circundatus celebraret religionis cōsequentia magnitudinem superare etatis ostendens.necnon & generis dignitatem.populi excitauit fauorem:& aristoboli aui sui presens memoriam eis reduxit.Qui paulatim irritati alias prouocati voluntates suas iam demonstrabāt gaudentes simul & letitia perfusi:vocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebant:vt manifestius fieret populi fauor. & temerarius sub regno vtiq; constituti. cum aliorum preterita beneficia memorarent.Inter hec oīa statuit herodes voluntatem:quam in adolescentem habuisset implere. ¶ Celebratione autē transacta dum in hierichonte maneret & in conuiuio eos alexandra peteret.herodes adulabatur adolescenti & illicebat ad affluentiam potionis:paratus colludere vel iuueniliter ad gratiam illius iocari & loco estiuo illic existente collecti simul exierunt refrigerium captantes.Cumq; fontibus assisterent calorem meridianū aura tēperare.prius quidē natantes seruos & amicos prospiciebāt.Post autē adolescēs cū irritaretur herodis amici quibus hoc preceptū fuerat.tenētibus iam tenebris sepe eū mergētes tanq̄ eludētes nō omiserunt vsq;quo eum pressum fontibus suffocarēt Aristobolus quidē ita extinctus est.x.&.viij. annum agens etatis cum principatū sacerdotij anno non amplius tenuisset:quē rursus ananelous suscepit.Quomodo mulieribus nū

Herodes alexandram timens occulte fecit eā obseruari.

Sentētia notāda

Alexandra a cleopatra petit auxilium.

Alexandre insidie quibus vult ire in egyptum.

Sabio Alexandre nunciat insidias herodis.

Herodes omnibus modis Aristobolum querit occidere.

Inuidia herodis contra aristobolum ei fauēte populo.

Dolus herodis aristobolū ad potus affluentiam allicientis.

ciato incessabilis eas statim dolor defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato lamentis cuncta com
A pleta est: omnibus calamitatem tanq̄ propriam & non alienam dolentibus Alexandra vero plus cōsumebatur conscia peremptionis. Nam dolorem āpliorem ab ipso funeris actu ferebat sed sustinere necessarium putauit: licet sepius sua manu vitam finiri niteretur. Desijt tamen si posset viuens sufficere ad dissimulationem insidiarum perempti. Vnde potius suam vitam tenebat. ne daret suspitionē filium suum insidijs perisse. per hanc enim dissimulationem sperauit tutius se oportuno tempore vindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat. ¶ Herodes autem omnibus verisimilis videbatur: non insidiarum adolescentis auctor extitisse. Nam non tantum quę ad funus pertinent peragebat. sed etiam lachrimis vsus aninę confusionem veram esse monstrabat. Interdū etiam & dolore vincenti eum ex aspectu pulchritudinis plangebat. & licet adolescētis mors pro eius tutela putaretur manifestum tamen erat ꝙ pro satisfactione ista faceret. Siquidem munificenter exequias eius honorans multum apparatum circa locellos & multitudinem aromatum fecit nimiumq; ornatum simul sepelijt vt dolorem mulierum pene deleret & solaretur eas per istam partem.

Alexandrę dissimulatio pro morte aristoboli contra herodem. Fictio herodis in exequijs pueri.

¶ Alexandra mali non immemor ad cleopatram per herodis insidias mortuum filium scripsit. Qua anthonium maritum ad vindictam incitante herodes satisfacere iubetur herodes itaq; ad Anthonium vadens iosippo rerum & regni relicto regimine mariannem si quod ab anthonio passus fuerit pręcipit occidere. Qui mulierum adulationibus emolitus regis sentētiam eis manifestauit. Quem alexandra fama herodem occisum referente ad romana signa flexit secū fugere sed rumori herodes contrarias rescripsit litteras. Cui reuertenti ad iudeam Salome soror eius Alexandrę & marianne indicans consilium iosippum maritum suum accusat. marianne quoq; quam maxime herodes diligebat auditum a iosippo quod rex mandauerat secretum ipsi manifestante. Rex furibundus ab vxoris amplexibus declinans pene eam interfecit & iosippum vlterius ante faciem suam venire non permisit Alexandram quoq; iussit reseruari.

Capitulum tertium.

Alexandra mali memor cleopatrę scripsit filij mortem per insidias herodis.

ALexandrā tamē nihil tale deficit sed semper mali memoria mestitiam incitabat. Et scripsit cleopatrę herodis insidias & filij perditionē. Quę dū festinaret petēti subuenire calamitates alexandrę miserta propriam omnem causam cōfecit: & petere anthoniū vindicare adolescentis interitū non cessabat: cū diceret non esse dignū herodē per eum re
B gem statutū in regno ꝙ non ad eū pertineret qui in veros reges tales iniquitates ostēderet. ¶ Quibus cū flexus esset anthonius laoditiā perueniēs mittit pręcipiens herodem ad se proficisci sibiq; pro morte aristoboli satisfcere. Nam non recte insidię confectę si per eū extitissent. Qui cū timuisset causam & cleopatrę contrarietatē quę non cessabat anthoniū suadendo quatenus eū damnaret statuit quidem obedire iam enim nichil erat aliud quod ageret. ¶ Cumq; patruum suum Iosephum alias iosippū procuratorem regni & rerum reliquisset demādauit ei secrete vt si quid ab anthonio passus esset continuo mariānem occideret. Nā dilexisse vxorē fatebatur & timuisse ne cōtumeliā post eius mortē pateretur dū pulchritudo illius ab alijs desiderare posset per quę demōstrabat impetum anthonij quē in eam habuisset cū olim de pulchritudine audisset illius. Herodes quidē hęc pręcipiens spe incerta ad anthoniū perrexit Iosephus autē cū in desperatione rerū regni statutus esset & propter hoc frequēter mariānem cōueniret & de negotijs honoris causa reginā percunctaretur fauorem vel amorē herodis circa eam inseruit. Mulieres autē cum illū adulationibus emolissent & plus autem ab alexandra seductus Iosephus alias iosippus sententiā regis demonstrauit & mandatū explanauit. dum fidē illi vellet facere ꝙ nec post mortē sine ipsa posset viuere: dū diceret vt si quid acerbū ab anthonio pateretur nō sufferret ab ea nec post interitū separari. Hęc quidē iosephus. mulieres autem nō hoc amore affectus herodis putauerūt. sed timuerūt ne reuersus tyrānica crudelitate sibi mortem inferret. ideoq; suspitionē de verbo non paruā perceperūt. ¶ Eodem tempore rumor in ciuitate hierosolymorum ab inimicis herodis dispersus est ꝙ anthonius tormentis affecisset eum & occidisset
C Quę fama cunctos quidem in aula turbauit. plus vero mulieres. Tunc vero alexandra iosephum flectit vt cū ipsis ad romana signa confugeret. Nam romanum agmen tunc iuxta ciuitatē sub duce iulio pro regni custodia castra posuerat dicens: primum siqua turba in aula concurreret. ipse in tuto existerent dum romanos propitius haberent. Pręterea si mariannem anthonius prospexerit pricipatum recipere speramus nec in aliquod postea seruitium de regij generis propagine descendemus. ¶ Cum has rationes fugę cogitasset litterę ab herode de oībus suis causis deportātur priori rumori contrarię. Nam cum ad anthonium peruenisset confestim eū donis de hierosolimis deportatis recōsiliauit & sermonibus dicere cōpulit vt nequaq̄ contrarię quoddam de se haberet: & cleopatrę verba nihil aduersus suam satisfactionem valerent. Nam non inquit iustum anthonius vt rex de suo principatu depositus pœnam luat. quia qui honorē ei dederūt ipsi ei vti potestate permiserūt. Quo dicto flexa est cleo

Cleopatra āthonium ad vidictā cōcitat mortis aristoboli & mandatur herodes satisfacere.
Herodes ad anthonium vadēs mādat mariānē si quid ab anthonio passus fuerit occidere.
Iosephus mulierū adulatiōibus seductus regij sētentiā eis ostēdit.
Herode fama referēte ab anthonio occisum alexandra Iosephū flectit secum ad romana signa cōfugere & causas fugę assignat.
Litterę herodis rumori cōtrarię quia anthoniū donis pacauerat.

not. ... sententiā convenire subreptij velanimes vero
electi a. n. c. in pc. in provincia del peru ...
eiusdem provinciae auditore alphon. de vaez ...
c. m. delecto. eiusdem provinciae. rex ac imperator
frans. carolus. 5.

patra sciens nequaq̃ alienum principatum optari prodesse. Cum de his scriberet herodes aliosq; narraret honores quos ab anthonio in conuentu vel conuiuijs quotidianis haberet. & hæc obtineret licet in accusationibus cleopatra molesta minimis existeret. quę prouincię desiderio omnibus modis perire illum festinasset. Sed quia anthonium iustum circa se cognosceret. nichil iam difficile speraret ꝙ autem tardaret. fauore firmiore circa se authonij speraret cõsiliari cleopatrę animo posse: & se hoc facere dicebat. Nam anthonium petitiones suas adimplesse: & sibi inferiorem syriam concessisse denunciauit: & per hoc solatium refutaret vel reijceret appellationes quas cleopatra pro iudea fecisset. D

Salomę consiliū alexandrę & marianne aperiens iosippum maritum accusat.

¶ Cum hęc litterę peruenissent desierunt ab impetu quem tanq̃ de mortuo habuissent vt ad romana signa confugerent. Non tamen latuit earum voluntas. Nam pręcessit anthonium rex ad parthos euntem. & ad iudeam reuertitur. Statimq; soror eius salomi alias salome & mater eorum consilium quod habuisset alexandra cum suis aperuit. Salomi vero contra maritum iosippum accusationem protulit dicens ꝙ cum marianne frequenter conuenisset hęc vero dicebat inimicitiarum causa ꝙ eum frequēter ignobilitatem generis eius in iurgio deprauaret.

Maxīe herodes mariānē amabat Marianne secretum quod reuelauerat iosippus detegente herodes furore repletus fere interfecit vxorem. Iosippum priuauit a facie & alexandram pręcepit reseruari.

¶ Herodes autem callidus semper & nimis mariannem amans licet statim conturbatus fuisset. non tamen patitur amore marianne aliquid temerarium in ea conficere sed in vtroq; anxius secrete eam inquirit: vtrum vera essent de iosippo quę audierat an falsa. Illa vero cum iuramento affirmante & satisfaciente: ꝙ in nullo peccato fuisset ei commixta paulatim rex deficitur: & ira deleta coniugis amore superatur. vt etiam satisfactū sibi de his crederet honestati eius multas gratias agebat. Fauorem quem erga ipsam habebat vel amorem pandebat vel qualia sepe amantibus contingunt collachrimantur inuincem: & magno suo studio sese studio pariter diligentes. E ¶ Cum vero rex suum affectum iam pretermissa emulatione confirmasset nō amantis inquit marianne ꝙ mandaueras iosippo: vt si quid patereris ab anthonio molestum me pertineret: quę tibi nichil peccassem. Quod verbum vt audiuit herodes exardescens in furorem statim eam ab amplexu dimisit clamans & suos capillos dilacerans dicendo manifestum signum cepisse iosippum cum ea habuisse communionem. Nam nullatenus prodijsset quod secrete audierat nisi maxima fides illis interfuisset. Credensq; de crimine pene suam interfecit vxorem: nisi victus āmore furoris impetum refrenasset semetipsum consumens. Iosippum tamen nec vlterius ad suam faciem venire permisit Alexandram vero tanq̃ totius mali causam reseruari pręcepit.

¶ Cleopatra natura auara nihil iniustum pretermittens fratrem suum regem habiturum veneno interfecit/ & sororē ad tēplū fugientē sacrilega extinxit cuius anthonius amore victus dedit ei multas ciuitates a qua herodes redditus cōduxit cū quo ipsa aliquid amatoriū passa aut eius regno potius insidians tētauit cōcubere. Quā herodes ipse sibi per luxuriā insidias parātē cogitauit occidere sed ab amicis suis retinetur. Et ei donis & muneribus satisfaciēs deduxit eā ad ęgiptū anthonius ꝙ tunc armeniā capiēs arthabazim cū filijs satrapū ligatū in ęgiptum destinās donans eos cleopatrę. Ca. iiij.

Cleopatra auara nihil iniustū pretermittens fratrē suum veneno interfecit & sororē extixit fugientē ad templum sacrilegaq; fuit. &c Feminę insatiabilis appetitus. Anthonius femine victus amore dedit ei ciuitates multas. &c.

INterea per syriā turba cōmouebatur. cleopatra non desistēte anthoniū flectere quatenus oībus oppressis potentiā singulorū ablatam sibi donaret. F Multumq; desiderio sui valebat illo inflāmato. Quę cū natura auara existeret: nihil iniustū reliquit. Siquidem fratrē suū quē iam habiturū regnū sciret veniēs aggressa cōsumpserat: quintum & decimū etatis annū agentē: sororē autē arsinoem ephesi ad templū diane cōfugiētem per anthoniū extinxit. Iam pecuniarū gratia & tēplū vel corpora violabat: neq; sacrariū tam castū fuit aut asili priuilegiū tutū cuius ornatū ipsa nō abstulit: nec tam prophanū vel incestum quod solum potuisset auaricię illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret. fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat. Siquidē cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & anthoniū compellebat aliquid ab alijs auferentē sibi donare. Nam cum transisset ad syriam cum eo: & eam cogitaret possidere & lysaniam ptolomei accusans filiū. quia parthos cōtra rempublicā duxisset occidit Petijt autē ab anthonio etiā iudeę vel arabię reges occidi. Anthonius autē cū ex oībus amore fœminę victus esset: vt non tantū verbis. sed etiā venenis videretur obedire manifestam quidā iniquitatem videns petebat eam ne se tantū (vt peccaret) cōpelleret & ne cūcta negaret ei ne quanta illa pręcepisset perficiens palā iniquus videretur. Ideoq; partes prouincię vniuscuiusq; retollens donauit ei: prestans etiā ciuitates quę inter fluuium eleutherum vsq; ad egiptum erant excepto tyro vel sydone quas a maioribus liberas esse cognouerat. licet multū eum illa sibi eas pręberet supplicasset.

Herodes redditus conduxit a cleopatra. Balsamus optimus i hierichontis.

¶ Cū hęc cleopatra obtinuisset & deduxisset anthoniū vsq; ad eufratē cōtra armenios euntē reuertitur & intra appamiā & damascū. inde etiā ad iudeā peruenit. Quā cū herodes suscepisset cōduxit ab ea redditus in hierichontis. ¶ Nam balsamū terra illa gerit: quod preciosissimū & nusq̃ alibi nascitur. & palmas multas vel optimas. ¶ Et dum multum tempore faceret cum herode: tentabat concubere. Nam cum eo natuliter & euidenter libidinibus exardescebat. Forsan tamen & aliquid amatorium passa

est sed(quod verisimilius est)regno eius insidiabat̃ si quo modo iniuriã in se factã posset p accusatio
A nẽ adipisci desiderio vero victã se esse mõstrabat. ¶ Herodes aũt licet olim nullatenus faueret cleo-patrę dum sciret oĩbus eam molestã:nunc tñ & ampliori odio eius detentus q̃d per luxuriã vellet illa insidias ei parare verba in presenti refutauit.Consiliũ vero cum amicis suis sumpsit vt eam sub ptãte sua positã occideret. vt se & multos malis eius liberaret:quibus iam grauis facta vel fieri posse puta-bat̃.Nam hoc ipsum & antonio ꝓdesse quia nec illi fidelẽ eam esse dicebat.Cum hęc cogitasset ꝓhi bebant eũ amici primũ quidem suggerẽtes ꝙ nõ deberet maximũ periculum & manifestũ pro re tã ta suscipere. Cumq; pmãsissent supplicãtes ne quid temerarie conaret̃.Nam nullatenus antoniũ pos se pati dicebant:q̃uis eũ muneribus redimere putaret̃.cũ amore eius potius incẽderet̃ & videret vio lẽtia vel insidijs illius se eius amore priuatũ.ne mediocre quid pro satisfactione posset dicere si cõtra fœminã hęc ageret:quę per illud tẽpus omnes dignitate superabat. Vtilitatẽ autem quã antonio di-cit futurã verendũ:ne potius ille temeritatẽ existimet ꝙ affectu tali eũ priuaret.vnde non est incertũ (dicebant) ꝙ maximis vel cõtinuis malis principatus vel gñatio compleret̃. Refutare vero cõcubitũ (quem illa postularet)pro tẽporis honestate suadebãt.Qui cũ hęc designarent & pericula merito de mõstrarent:conatus eius cõpresserunt. ¶ Tunc herodes cleopatrę donis & muneribus satisfaciẽs de duxit eam ad ęgygtũ. ¶ Antonius autẽ cũ armeniã accepisset.artabazin tygrani filium cũ satrapũ fi lijs ligatum in ęgyptũ destinauit donãs eos cleopatrę cum oĩ regio eorũ ornatu Armenię vero prin-cipatũ tenuit artaxias maior illius filius qui tunc euaserat.Quẽ cum archelaus & nero cęsar expulis-sent tygranum nouissimũ eius fratrem ordinauerũt. Hęc quidem postea cõtigerunt. Vectigalia vero quę prębuisset de terra donata ab antonio cleopatrę prębere herodes iustũ iudicauit ex integro: ne occasionem ei odij prestaret.

Herodes cleo-patrã sibi p luxuriã isidias parã-tẽ cogitauit occidere sed retinet̃ ab amicis.

Anthonius ar-meniam capit.

¶ Herodes Arethã arabum regem tributa sibi negantẽ persequi deliberauit sed propter bellũ roma
B num distulit postea tñ contra eum bellũ parans primo arabes vicit secũq; vicisset nisi athemon cleo-patrę dux herodẽ & iudeos inuasisset.Herodes vero latrocinijs arabiam vexabat.Tunc quoq; anno herodis regni septimo terręmotus maximus in iudea quo decem hoĩm milia a ruinis perempta sunt Arabes autem audirent hostium prouinciã euersam nichil vlterius sibi aduersum credentes insurge re iudeorum legatos pacem petentes occiderunt. Cap.V.

Arethas autẽ cum herodes redditus eius cõduxisset tempore quidẽ aliquanto reddebat duo milia talenta post ideuotus extitit vix partem aliquã prębens .herodes quidem hoc modo defraudantẽ:nichilq; scd̃m iusticiam facere volẽtem psequi deliberauit. Sed inte-rim propter bellũ romanũ hanc distulit exactionẽ.Nã dum in actiaco littore sperarer̃ pugna quę cẽ tesima octogesima septia olimpiade cõtigit:& cęsar cum anthonio de republica decertaret:herodes ex opulenta ꝓuincia sua multo tpe redditibus &viribus collectis antonio deliberauit auxilia diligen ter ꝑparare.Sed antonius nichil auxilia eius egere se dixit. Arabũ aũt persequi ꝑcepit: nã iam audie rat a cleopatra pfidiam eius. Petebat enim hoc cleopatra dum sibi putaret ꝓdesse. si vnus ab altero sterneret̃. ¶ Cum hoc ab antonio iussum fuisset:& herodes milites cõgregauit:tanq̃ cõfestim in ara-biam ingressurus:parataq; equitũ & peditũ multitudine in dio ciuitatẽ peruenit. Cumq; illic arabes ei occurrissent:pugna maxima commissa est in qua vicerunt iudei. ¶ Postea multum exercitũ ara-bum in chana vico congregatũ qui est in inferiori syria:audiens herodes venit super eos ducens ma
C iorem partẽ suę militię & prope calon sua castra metatus est vñ oportune pugnarent. Cumq; hęc di sponeret:populus iudeoꝝ clamabat:mora dimissa contra arabas impetũ facere dum crederent se in hoc paratos esse:quia in priori pugna victores extitissent. Igitur suum studium milite ostẽdente:rex statuit magnanimitatẽ eorum nõ remorari dicens non se deesse virtuti eorum.Et primus se armans: oẽs perduxit ad aciem.Statim autem terror arabis incidit. Contra quos modicũ resistentes.vt vide-runt expugnabiles omnesq; plenos virtute plurimi fugerunt fuissentq; perempti nisi athemon hero-dem & iudeos inuasisset.Nam hic erat dux cleopatrę ibi constitutus inimicus herodis futuraq; non imprudenter ꝓspexit:vt si quid clarũ agerent arabes ipse quiescere: victis autem eis quod & conti-git ex proprijs reparatis militibus inuaderet iudeos:quos tunc lapsos etiam vicisse putãtes subito su peruenies prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes iudei: & post victoriam remissiores citius a recensioribus hostibus obterũtur in locis asperis & saxosis. quorũ noticiã inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius victi se recuperantes reuersi occidebant.Fie bantq; diuersa perditio. alias pernitio . Rex autem herodes pro actione pugnę vectus ęquo ducere temptauit auxilium . Sed non valuit licet festinasset subuenire. Sed castra iudeorum cum arabes ce-pissent non mediocrem fœlicitatem & sine spe tenuerunt. Nam victoriam quam prius perdiderant post obtinuerunt:plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. ¶ Exinde latrocinijs vtebatur

Herodes arethã ĩ tributo defraudantẽ psequi voluit sed propter bellum romanũ distulit.

Pugna herodis cõtra arabes vbi victores iudei.

Arthemon dux cleopatrę iude-os inuadit.

herodes.multamq; arabũ terram discurrens vexabat.dum super montes castra disponeret:& omnino recusaret cum eis ex equo manus conserere. ❡Frequenter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat. Nam & proprios milites omnibus modis fouebat ruinam suam capiens emendare. ❡Interea acciaco bello inter cesarem & antonium gesto septimo imperij anno herodis terra iudeorum commota est.qualiter nunq̃ animalium pestilentia per prouinciam gesta. Perempta sunt etiam a ruina decem milia hoim. Milites vero dum sub diuo degerent:nichil ab oppressione sunt lesi.Qui cum arabes inquirerent:&(plus q̃ in veritate erat)audirent que facta fuerant tanq̃ prouincia hostiũ euersa:& hominibus peremptis.nichil vlterius sibi aduersum credebant insurgere. Quo cum legati iudeorum peruenissent pacem propter hec que euenerant facturi:arabes peremerũt eos:& cum alacritate contra milites eorum preparabant.qui nec inuasionem arabum sustinuerũt: licet calamitatibus oppressi & bellare decernunt dum non pares sese prelijs eorum pararent neq; auxilium haberent rebus suis domi subuersis.

Terremotus maximus in iudea quõ hoim decẽ milia perempta sunt a ruinis.

Arabes occidũt iudeorum legatos pacẽ petentes.

❡Herodes iudeos ad bellum contra Arabes exhortatur eorum perfidiam & iniquitates adducens.Qua exhortatione animati iudei contra eos arma sumũt Iordanem trãseuntes & vincunt. vnde sic victi arabes ad herodem legatos mittunt belli dissolutionem petentes sed hos non recipit herodes neq; dona.Compulsi itaq; nimia siti arabes eorum multi seipsos hostibus tradiderũt. Alij vero nullatenus decertare valentes in prelio prostrati sunt. Et sic arabes priorem deponentes arrogantiam cesserunt & herodem sue gentis patronum pnunciant. Ca.VI.

Orõ herodis iudeos ad bellum cõtra arabes exhortantis.

CVos ita dispositos rex flectere sermone temptauit vt recuperaret eis antiquũ alacritatis animũ & exhortatur aliquos optimatum. Ausus est etiam & ad populũ sermocinari.Nam prius pigebat eũ ne male propter calamitates susciperetur ab eis. ❡Non ignoro socij qm̃ multa per hoc tempus facta sunt contra nostram rempublicã & forte nec hi modo de se cõfidunt:qui multum virtute precellunt.Sed quoniã compellimur pugnare nec est aliquid quod semel factum nõ possit rursus tractatũ emendari, petere vos elegi simul.& docere per que possitis in proprio alacritatis animo permanere.Volo tamẽ prius vobis ostendere q̃ iuste id conamur bellum committere.propter iniurias aduersariorũ. Nam maxima magnanimitate hec causa vobis extitit. Potest vero declarari q̃ nichil sint qui nunc nobis mala supuenerunt:sed multas nos spes victori possidere. ❡Exordiar autem principia testes vos faciens mei sermonis:nam arabũ iniquitatem nostis & circa alios omnes ita perfidiam tanq̃ barbarorum:& quia nec deum cogitant. Sepius enim nos offenderunt auaricia vel inuidia sua.Et quid multa dicemus:dum immineret eis vt a proprio principatu deciderent: & cleopatra seruirent:quis alter eos liberauit de hoc timore.nisi mea amicitia quam cum anthonio possidebamus.Et illius circa nos effectus:nichil nos importunũ sustinere dimisit. Nam antonius cauebat agere quod nobis possit in suspitionẽ venire.Tamẽ & cum vellet cleopatre partes aliquas ab vtraq; prouincia prebere.hoc quoq; ego dispensaui:multa munera secretius offerens tutelam vtrisq; acquisiui.Expensas autem ipse suscepi ducenta prestando talenta: duo milia vero fide ducendo que etiã pro redditibus adimpleuit: vnde nos nihil ab eis suscepimus.Et oportebat quidem nulli tributa puincie iudeos debere.Quod & si prebendũ esset.pro nobis nõ etiam pro arabis daretur:qui nobis nec gratias agũt.Nam pro bñficijs iniqua circa nos egerũt. Prius quidem q̃ nos amicos non hostes redditibus priuauerũt. Nam si fides hostibus necessario seruatur:multo melius amicis.Sed non apud hos ita est qui modis omnibus optimũ putant iniquitatẽ eligere si solum lucrũ eis possit acquiri.Est sibi questio nobis vtrum oporteat iiustos punire:dum hec etiam deus desideret & precepit semper iniquitates & contumelias execrari: que nõ tantum verbo sed etiam per bellum iussit vlcisci. Nam quod videtur iniustissimũ apud grecos & barbaros: hoc si dici fas est in nostros legatos dinoscitur perpetratum. Greci siquidem sacros & inuiolatos dicunt eos esse:nos autem optimum & beatum decretũ & leges a deo didicimus, hi namq; & hominibus deum placant.& aduersarios hostibus reconciliant.Qualis igitur possit iniquitas peior agi:si legati qui pro iusticia loquũtur intereant. Quemadmodum autem possint vitam suam innoxiam custodire seu circa bellum fœliciter agere dum talia perpetrassent:michi quidem nõ videtur:an forsitan rectum & iustum nobiscum est. Illi vero fortiores ob hoc putantur. Sed primum quidem indignum est nos hec credere.Nam vbi iustum est ibi & deus. Deo vero presente multitudo cũ fortitudine presto est: vt ergo de nobisipsis requiramus.vicimus in primo prelio in posteriore vero nec substiterunt sed statim cesseruut.non sustinentes nostre alacritatis impetum.vincentes nos athenio inuasit.bellum inferens non predictum.In primo vero prelio nomen & fortitudo nostra apparuit.in posteriore vero iniquitate vel insidijs cõcidimus.Cur igitur minora sapimus, in his vbi maiores spes possidemus.Quomodo autem stupescimus eos qui(cum palam decertant)peruincuntur.

De perfidia arabum contra iudeos.

Hostibus fides seruanda.

Deus pcepit iniquitates execrari semper.

Maxima iniquitas legatos occidere.

Vbi iustũ ibi deus est.

Cum vero sic vincuntur ab iniquitate illis hoc euenit. Virtus vero non expugnatione debilium sed
A in oppressione fortium apparet. Si tamen quemq; illa exterrent quę domi contigerunt. & in terręmo
tu acciderunt. primum quidem sciat quoniam hoc ipsum arabes decepit dum maiora q̄ contigerunt
putarent. Preterea non debent hęc aut illis audaciam aut nobis timorē immittere. Illi namq; nostris
laboribus vel calamitatibus spes sibi assumunt. quas nos egressi contra eos viriliter auferemus. Vos
autem accipite alacritatem pugnandi. Neq; enim intantum fuimus contriti: neq; ira dei vulnerati. vt
quidam putant: quę potius accidentia sunt dicenda. Quę si sententia dei prouenerūt. liquet ꝙ iam
scdm illius iudicium ira desijt dum satis vindictam de factis nostris acceperunt. Nam si vellet ampli-
us nobis nocere: nequaq̄ flexus fuisset. Bellum autem quia & vult fieri & iustum esse cognouit etiam
nobis ostendit ꝙ multis per prouinciam terręmotu peremptis nullus armatus interijt deo euidenter
ostendēte: ꝙ si omnes cum filijs vel vxoribus militarent. nichil penitus eis importunum accidisset.
Hęc reputantes sibi ꝙ in omni tempore patrocinium dei possidetis persequimini fortitudine iusta
iniquos amicis perfidos maliuolos circa legatos. semperq; nostra virtute deuictos. ¶ Cum hęc au-
dissent iudei multum audacię sumentes ad pugnam parabantur. Herodes autem hostijs celebratis.
cum magno studio eos contra arabes transiens iordanem fluuium produxit: & prope aduersarios ca
stra disposuit. Tum visum est ei castellum in medio positum occupare quod sibi multum ꝓdesse pu
tauit volenti maturius prelium vel committere vel differre. Nam oportuno vel munito loco constite
rat. Cumq; idem prouiderent arabes: bellum pro castello cōmittitur: & primū quidem pro celario: de
inde vero ex vtraq; parte multis ad manum venientibus: arabes afflicti recedunt. Quod statim spes
iudeis non minores erexit. virtutemq; accēdit. Dumq; magis omnia vellent arabes pati q̄ decertarēt
& iudei castra eorum inuaderet arabes coacti recedunt. nullas vincendi spes habentes: sed tantum
a multitudine audaciam sumentes. ¶ Itaq; pugna maxima facta multis ab vtraq; parte cadentibus
B arabes recedunt: quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduersarijs terrebanť
sed ipsi fugientes sua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinq; milia defuncta sunt. reliqui ve
ro ad castra cōfugerunt: minime spes salutis firmas habentes necessariorum inopia. Et quod peius
erat aquarum indigentia. ¶ Iudei autem licet persequerētur: tamen inuadere castra minime permit
tebantur. sed obsidentes erga vias eorum fugere volentes arcebant. ¶ Igitur arabes in his constitu-
ti legatos ad herodem dirigunt. primum quidem belli dissolutionem petētes. Nam sitis vrgebat eos
omnia pati dum tantum in presenti licentiam aquam acciperent hauriendi. Qui nec legatos nec do
na suscepit. neq; mediocre quidem pactus est: dum obstinate permaneret vlcisci trāsgressiones in su-
os ab illis factas. ¶ Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderunt: vt per quinq; dies quatuor mi-
lia caperentur. Sexto vero die reliqui de castris egressi: decertare cum aduersarijs nitebantur. eligen
tes omnia pati ne paulatim sine gloria deperirent. Quę cum deliberassent: nullatenus decertare va-
luerunt. Nam animo vel corpore calamitatibus afflicti. pro lucro mortem esse putauerūt. ne in tribu-
lationibus vitam expenderent. Quorum septem milia priori prelio consternuntur. Cum his sibi casi
bus merentur alias vterentur arrogantiam priorem deponunt. miratiq; herodis prudentiā cesserunt.
patronum eum sue gentis pronūciantes: qui cum multa fœlicitatis gloria reuertitur. maximā acqui-
rens sue fortitudini dignitatem.

Virtus ī oppressione fortium.
Deus vult bellū
Nullus armatus terręmotu interijt.
Aīati iudei herodis exhortatione cōtra Arabes arma sumūt iordanem transeuntes.
Victoria iudeorum cōtra arabes.
Arabes ad herodē legatos mittunt siti cōpulsi quos nō recepit
Arabes nimia siti cōpulsi seipos tradunt alijs decertare nullatenus valētibus in prelio ꝓstratis.
Herodes arabū patronus.

C ¶ Herodes desperatus (Anthonio amico a Cęsare victo) timebat Cęsarem Hyrcanum solum
de stirpe regia superstitem suspicatus. Alexandra vero spem in mutatione credens Hyrcanum Mal
cho Arabum regi rescribere mouet vt eos reciperet ad se fugientes. Qui muliebri coactus pertinacia
epistolam Dositheo (quem amicum credebat) regi Arabum tradidit deportandum. Sed ipsam Dosi
theus Herodi prodidit. Herodes ergo regis Arabum recepta epistola Hyrcanum vocauit quem co-
ram concilio de pactis cum Malcho interrogans interfecit. Alij autem hyrcani mortem describunt.
Cuius laudes & eius varias calamitates in hoc capitulo inuenies. Cap. VII.

IGitur licet optime per bellū Herodes res suas disposuisset. tamen in periculū incidit.
Siquidem ꝓ republica decertantes Antonius in acciaco littore a cęsare vinciť. Tum
in desperationē sui herodes venit: dum amici & inimici putarent nō impune amici-
tias ei prouenire quas cū antonio habuisset. Quapropter amici quidē desperabant.
inimici vero licet in ꝓspectu contristarenť: tamen clam nimium letabantur sperantes
meliora sibi rerū mutatione ventura. Herodes autē hyrcanum solum videns in digni
tate regia constitutū prodesse suis rebus mortem illius opinatus est ne imminēte sibi a cęsare pericu
lo ille daret occasionē. Qui solus regio videbať ex genere. Cū hęc cogitaret nec daret occasionē hyr-
canus. Nam modestia morum illam rerum gubernationē curabat & rebus studebat bonis omnia cō
cedens fortunę. ¶ Alexandra nimis pertinax: & spem rerum mutatione incōtinenter credens verba

Anthonio a cęsare victo herodes despatus ꝓpter mortē athonij amici timebat cęsarem & suspicabať hyrcanū q̄ solus de iudeorum regia dignitate erat superstes.

ad patrem fecit ne sustineret herodis iniquitatem in familiam suam procedere: sed custodire spes eo D
rum petebat. vt & malcho arabiam tenenti scriberet quatenus susciperet eos ad se refugientes.
Nam si mors venerit inimico cęsaris herodi ad se principatum venturum: & propter populoꝝ fauo
rem: & propter generis dignitatem. Dum his eum flectere niterētur: hyrcanus verba depellebat. sed
pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu vel interdiu desinens herodis erga se insidias ac
cusaret compellit eum epistolam dare dositheo cuidam amico. i qua scriptum erat vt arabs equites
qui deberent eam ad se perducere mitteret prope paludem bituminis. quę distat ab hierosolimis sta
dijs ducentis. Credebat enim dositheo (dum nimis eum sibi amicum ipse & alexandra exstimarent
propter inimicitias quas cum herode haberet) vt iosippi cognatus quem ille peremerat quia & illo
rum (qui tyro prostrati fuerant ab antonio) prior frater existeret. Sed hęc dositheum nullatenus hyr
cano fidum in ministerio parauerunt. Nam proponēs illi regias amicitias: porrigit hreodi epistolam
Qui eum pro fide non tantum laudans. verumetiam iussit ei vt ministraret reliquę causę: quatenus
epistolam signatam traderet malcho litterasq; ab illo acciperet: cum non paruum putaret illius sentē
tiam cognoscere. Quę cum dositheus alacrius ministraret: arabs rescripsit & ipsum hyrcanū se susci
pere compromisit: & omnes qui cum eo venirent. Destinauit etiam qui deberent eos caute perduce
re. ¶ Vt vero & hanc epistolam suscepit: confestim vocato hyrcano de factis eum cum malcho pa
ctis requirebat. Cumq; ille negasset coram concilio demonstrans: virum interfecit. ¶ Hęc nos con
scripsimus quę in annalibus regis herodis continebantur. Alij vero non ita existimant sed magis he
rodem insidias contra hyrcanum cōtexisse. quatenus eum interficeret. ¶ Dicunt ita scribentes in ali E
quo conuiuio sine suspitione hyrcani quendam sermonem protulit: si quis epistolas a malcho susce
pisset. Qui dum se confessus fuisset salutarios apices accepisse: ille rursus interrogās si qua etiam sup
hęc dona recepisset: nichil amplius respondit quam quatuor iumēta transmissa suscepisse. Occasione
hac inuenta dona esse perditionis vel corruptionis suę vociferans. virum iussit occidi. ¶ Signa vero
sunt minime hyrcanum peccasse quatenus tali termino occumberet. modestia morum eius ꝙ nichil
in iuuentute sua atrocius aut temerarius ęgisset. Quia & cum ipse regnum habuisset plurimam gu
bernationē antipatro commiserat: cum iam octogesimum duceret annum: & cum multa tutela sciret
herodem regnum possidere & eufratē transmisisse honorantes eum. Quę omnia despexisse eum &
aliquid nouitatis molitum nimis incredibile est. quia nec nature illius aptum erat: sed molitione he
rodis occisus est. ¶ Ita quidem finem vite inuenit hyrcanus diuersas & varias calamitates exper
tus. Nam principio vt mater eius alexandra regnauit: principatus sacerdotij gentis iudeorū nouem
annis honorem obtinuit. Matreq; defuncta cum imperium suscepisset. & hoc tribus mēsibus guber
nasset: depellitur ab aristobolo fratre. Restituitur autem iterum a pompeio: & quadraginta annis ho
nore vsus. Secundo regnum per antigonum perdidit. & corporis diminutionē passus apud parthos
captiuus perductus est. & exinde ad propria post tempus remeans propter spes ab herode promis
sas & nichil sicut sperauit ab herode secutus est. Itaq; multis vitę passionibus īuolutus. & ꝙ pessimū
est vt diximus in senectute non dignum vitę terminū impetrauit. Siquidem modestus & medio cris
in omnibus existebat & plurima sui imperij sub dispensatoribus innocens tractabat: neq; callidus re
gnum disponere antipatro & herodi vsq; ad hoc conamen aperuit iter.

Scribit coactus muliebri ptinacia hircanus ad arabē & epistolā tradidit dositheo quē amicū credebat epistolā tñ herodi porrigit.

Herodes arabis suscipiēs epłam vocato hircano & de pactis cū malcho interrogato corā concilio ipm iterfecit

Alia opinio de occisiōe hircani

Laus hircani & malicia herodis

Calamitates q̄s passus est hyrcanus.

¶ Herodes Cęsarem timens & alexandram habens suspectam omnia ferore fratri commēda
uit. Et rebus ordinatis ad Cęsarem properauit ad quē deposito diademate cęteris insignibus regijs
remanentibus cautissime de amicitijs cum Anthonio verba facit: cęsarisq; maxima astutia ꝓcurauit
amicitiam. Cui cognita animi libertate maximam donauit indulgentiam & rursus sibi diadema im F
posuit. Qui firmiorem principatum q̄ prius recipiens pro Alexandro Anthonij amico supplicans ni
chil impetrauit. Sed rediens in iudeam cum amplissimo honore contraria sperantibus timorem in
cussit. Tunc quoq; Alexandra & Mariannę in custodia afflictę Soemum sermonibus & donationi
bus flexerunt & regis secreta cognouerunt. vnde Mariannes (herode quę sibi acciderant & honorē
a Cęsare receptum enarrante) inter oscula gemebat in quam herodis mater & soror ipsum ad odium
incitant & quid nefandissimum tunc fecisset nisi festinus ad Cęsarem Anthonio & cleopatra inter
emptis vocatus fuisset.

Cap. VIII.

Herodes autem hyrcano interfecto a cęsare nichil optimum sperans de rebus suis propter
amicitias quas cum anthonio habuisset laborabat. Cumq; in suspitionem alexandram ha
beret ne tempus nāciscceretur: & multitudinem & turbam in regno vel rebus suis cōcitaret
commēdauit omnia fratri suo ferore. Matrem autem Cipron alias Cipriam cum sorore &
cognatione cuncta in massada constituit: vt si quid de se periculum audirent: principatum sibi assu
merent. ¶ Mariannem vero suam vxorem ꝙ non potuisset vt inimica cum sorore vel matre con

Herodes cęsarē timēs & alexandram hñs suspectā oia ferore frī suo cōmēdauit & rebus ordinatis ad cęsarē properauit.

uersari in alexãdrio cum alexandra matre sua deposuit. Iosippum & ituracum Soemum super easdẽ
A mittens fidos sibi amicos quod sub specie honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat vt si quid de ipso periculosum audirent ambas interficerent. regnum vero filijs suis cum fratre ferore custodirent. ¶ Cum hęc mandasset ipse Rhodo ad cęsarem properabat. Cumq; i ciuitate delatus esset deposuit quidem diadema: aliud vero de dignitate sua nichil diminuit. Vt vero cõmunem cum cęsare sermonem inseruit cum multo potius suam magnitudinẽ: sueq; maiestatis honorem seruauit. dum nec ad preces neq; ad petitiones conuertebatur tanq̃ de peccatis suis satiffaciens. & ratione actuum suorum confidens sine dubitatione cęsari dicebat amicitias sibi maximas cum anthonio fuisse: omniaq; pro virtute sua egisse. quatenus ille rerum potentiam sortiretur militię tamen eius nullatenus communicasse. eo ꝙ occupatus arabas expugnaret transmisisse vero & pecunias & frumenta: minora tamen dignitate sua. Nam qui fatetur amicum vel benefactorem habere aliquem debet viribus animę & corporis aut substantię participem facere etiam ad periculũ. Quod ego inquit minusq̃ oportebat effeci. Illud vero integre scio: quia quamuis victũ in accaica pugna nõ reliqui neq; manifeste transiui cum & ipsa transiret fortuna: sed seruaui ei fidem quamq; non oportunus auxiliator tamen consiliarius fidelissimus existens. Nam anthonio causa salutis & rerum potestas qualiter prodesset ostendi: dum cleopatram hortaret occididi. Quod si perempta fuisset illa nullatenus a rerum principatu concidisset immo magis facilius & tuas indignationes mitigasset. E quibus nichil ille agendo. sed sibi quidem incõmode. tibi vero vtiliter profuturã pręponendo clementiã perijt. Nũc ergo siquidẽ pro anthonij ira: nostrã fidẽ fuisse iudicas. non sum denegaturus: quia parui neq; meũ erga illũ fauorẽ euidenter prędicans recusabo. Si vero persona ablata quis sim circa benefactorẽ: vel qualis amicus requiras poteris a factis me cognoscere. Nã licet nomen ablatũ fuerit nichilominus amicitiarũ firmamẽtũ in nobis poterit approbari.

B ¶ Cum hęc dixisset & in omnibus sui animi libertatem ostendisset non medocriter cęsaris liberalitatẽ vel indulgentiam meruit intantum: vt criminum causas pro fauore eius vindicari deposceret: & tunc diadema sibi rursus reposuit cęsare inuitante dum nichil secus circa eum quam prius erga anthonium appareret. Tunc cęsar omnem ei honorem addidit ceterisq; regibus scribens cum omni alacritate herodem sibi occurrisse. ¶ Postq̃ vero hanc satiffactionem pręter spem susceptam cognouit vidensq; sicut prius firmiorem principatum a cęsare datum decretumq; romanorum sibi pro stabilitate sua mercatum. secutus est cęsarem ad ęgyptum ambulantem. ¶ Cumq; super vires suas ei vel amicis dona obtulisset. libertatem magnanimitatemq; suam ostendens. petebat ne alexander amicus anthonij aduersi aliquid peteretur. sed hoc non impetrauit. quia iam iureiurãdo cęsar preoccupatus fuerat. ¶ Redijt autem iterum ad iudeam cum ampliori honore. & sperantibus contraria stuporem cum metu concussit. ꝙ clarior a periculis dei prouidẽtia remeasset. ¶ Confestim ergo susceptionem cęsari per syriam in ęgyptum eunti parabat. Itaq; cũ suscepisset eum cum omni regio apparatu pthomaidę. & prębuisset exercitui sumptus affluenter omnino inter fidelissimos reputatus.

¶ Dumq; expeditionem cęsar deputaret in centum quinquaginta domibus ornatis eum cum amicis suscepit. Prębuit autem transeuntibus per loca arida necessariam humanitatem. ita vt nec vinum nec aqua quę potius militibus acceptabilis erat alicui deficeret. Ipsi etiam cęsari octingenta talenta
C donauit. omnibusq; demonstrauit ꝙ plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset: vt magis fidem eius & alacritatem cęsar probaret. ¶ Cui & redeunti rursus ex egypto herodes nõ minus priore largitatem exhibuit ¶ Tunc quoq; cum in regnum suum redisset turbatam omnem domum inuenit. ac grauiter ferentem vxorem suam & matrem eius alexandram dum putarent non pro corporum tutela. in illo oppido se positas sed tãq̃ in carcere: cum nichil ille de suo neq; de alieno in potestate haberent. Mariãnes quidem amorem regis & dissimulationem & deiectionem putabat. Augebatur autem ꝙ si quid ille periculosum pateretur. nec spem vitę posset habere mãdataq; iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat magis vero soemum dum illi putaret omnem potestatem creditam. ¶ Soemus autem initio fidelis nichil penitus de mãdatis herodis patefecit. sed cum sermonibus & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus esset in vltimo cuncta regis mãdata dilucidauit dum tamen nõ omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum. Sed potius periculũ fugeret. si rediret insignior. Ideoq; non parua mulieribus putabat pręstare vtiq; ampliorem beneficiorum retributionem se accepturum credens si regnarẽt. Q̃d si prospere cuncta gerens herodes reuerteretur nequaq̃ contra voluntatem vxoris cum posse facere sciret dũ agnosceret omni ratione regis amorem erga Mariannem ampliorem existere. Itaq; cum huiusmodi pes illum fefellisset secreta omnia indicauit. Mariannes grauiter valde audiens nec finem sibi de periculis Herodis inuenire putans (cui & infesta fuerat) nullatenus eum equitatem impetrare

Herodes depoito diademate cetera regię dignitatis isignia retinẽs cęsari cautissie de aicicijs cũ anthonio verba facit.

Cõditõ boni amici.

Maxia herodis astutia in ꝓcurãda cęsaris amicitia.

Cesar (cognita herodis ai libertate) ei maximã fecit indulgẽtiã & tũc rursus diadẽa iposuit. &c.

Herodes ꝓ alexãdro anthonij amico supplicãs nichil ĩpetrauit. &c.

Herodes i iudeã rediẽs cũ ãpliori honore sperãtibus cõtraria timorẽ concussit. &c.

Magnificẽtia & liberalitas herodis regis.

Afflictio alexandrę & mariãne custodię traditarum.

Soemus sermonibus & donationibus mulierũ flexus omnia regis secreta eis indicauit.

orabat:& licet difficilem vitam suam post mortem illius putaret nichil tamen de sui animi passionibus celauit. Nam cum ille maximas res preter spem impetrasset nauigauit. & primum vxori suę de D
his bona nunciauit solamq; pręponens omnibus propter amorem & consuetudinem quam cum ea habuisset salutauit. Cui dum fœlicitatem suam referret nullatenus gaudentem. sed potius grauiter ferentem intellexerit:non hęc cęsare dolorem poterat sed pro decore nobilitatis suę ad oscula gemebat Narrationibus vero eius nequaq̄ lętabatur. sed potius se contristari demonstrabat. Vt vero non suspecta tantum sed etiam manifesta facta turbarent. contristabatur animaduertens in rationem circa se vxoris odium non celatum:idcirco duriter tolerabat. dumq; amorem ferre non potuisset nec in ira nec in amore permanebat/semper ab altero in alterum transiens in vtroq; inconstans erat. Sic sibi inter odium vel amorem destitutus sepius parauit vindicare in illa superbiam sed timens ne preoccupata suam animā cupidine debilitaret nullatenus eam occidere pertulit dum vereretur ne perempta illa maiorem pœnā pro amore illius interitus. sustineret. ¶ Intelligentes ergo eum ita de marianne habentem soror eius & mater optimum putauerunt tempus pro illius odio recepisse. Et loquebantur non pauca:herodem incitantes ad odium. Qui nec insuauiter hęc verba attendebat: neq; facere quedam in vxorem tanq̄ credulus pręsumebat. Peius ergo dolorum passione succendebatur. dum neq; illa odium celaret. neq; iste amorem:confestimq; aliquid nefandissimum actum fuisset nisi cęsar nunciatus esset contrarios vicisse:& interemptis anthonio & cleopatra cunctam ęgyptum possedisse. Quapropter festinans ad cęsarem reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscenti mariānem E
soemo commendans multas habere gratias ei pro diligentia confitebatur. Et partē magistratus eia regē ꝓmeruit:& ille quidem honorem obtinuit.

Mariāne herode q̄ sibi acciderāt & honorē a cęsare receptū enarrante inter oscl'a gemebat. &c.

Herodes inter amorē & odiū.

Mater & soror herodis eū i mariānē cōcitāt.

Herodes ad cęsarē vadit.

¶ Herodem maximo honore cęsar recipiēs quadraginta satellites gallos cleopatre dedit ei regnumq; suum ampliauit. Qui cū cęsarē vsq; ad anthiochiam fuisset comitatus reuertitur in iudeā & mariannem quam maxime diligebat vocās hec cuius maxima erat pudicicia spreto eius concubitu matris & patris improperabat interitum. Quę salome inuentrice ꝙ regi pręparasset veneno interitum accusatur eunucho eam excusante. Soemumvero herodes propter suspitionē interimi iussit:& in mariannem familiarium ꝓcurat accusationem. Que procurātes salome & alexādra mr̄e multa in eā inhonesta simulante interficitur mulier certe generosissima & continentissima sed non modesta.

¶ Capitulum nonum.

Herodes vero cum in ęgyptum peruenisset cęsari cum ampliori fiducia sermonem inseruit tanq̄ iam amicus. Siquidem de satellitibus gallis cleopatrę quadringentos donauit: & terram ei rursus reddidit quam per illam perdidit. Addidit etiam regno eius gadra vel ypon & samariam & maritimam gazam vel antidonem vel Ioppen & stratonis turrim. ¶ Cumq; hęc acquisisset & cęsarem comitatus vsq; ad anthiochiam esset:reuertitur:& quantum res suas extrinsecus fœliciter tractabat:tantum de domesticis affligebatur:pręsertim circa coniugem de qua potius fœlicitatem quandam videbatur habuisse. Nam amorem non minorem illis pertulit quos in hystorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito mariānem dilexit quę cum in alijs casta vel fidelis esset muliebre vel modestum quiddam naturaliter non habebat. Nam dominabatur marito seruituti libidini & sepius contumeliosę eum aggressa est. Quod dissimulans ille portabat blandiebatur: licet matris eius vel sororis ignobilitatem illa derideret & detraheret. ¶ Illa vero tempore maioribus accusationibus a suspitione nutritis. anni spacium completur ex quo herodes a cęsare reuersus erat. Et cum iam dudum culpa volueretur. Tunc eripit alia occasione data. Meridie namq; dum voluisset F
requiescere accessit mariannem amore quem in ea semper habebat astrictus. Quę cum intrasset nō cum eo concubuit:sed festinanter eum depulit & improperauit sui patris vel matris interitum. Qui cum grauiter contumeliam contulisset. & paratus ad facinus esset sentiens soror regis salome paratū olim pincernam regium intromittit pręcipiens dicere qualiter suaderet ei mariannē amatorium confecisse regi. Et siquidem ille turbaretur & interrogaret quale hoc fuisset responderet venenum illā tenuisse petentemq; seipsum ministrare. Si vero nullatenus de amatorio rex commoueretur dimitteret vacuum dum nequaq̄ hoc ei periculum fieret. Hęc dicens eo illo tempore locuturum intromittit. Qui tanq̄ verisimilia dicturus cum studia ingreditur:asserens mariānem sibi pręmia pręstitisse dum flecteretur amatoriū regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: venenum inquit erat quod illa monebat dari cuius virtutem ipse se nescisse fatebatur. ideoq; nunciasse quatenus ipse requireret Itaq; cum talia verba audisset herodes:& dudum iam furibundus. tunc potius excitatur:& eunuchū qui mariannę fidelissimus erat de veneno torquebat cognoscens ꝙ sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset nichil quidem tortus de veneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet propter sermones quos soemus explanasset:manifestauit ei. Cūq; hęc dixisset magis

Herodē maxiō honore recepit cęsar cui quadragita satellites gallos cleopatrę dedit & regnum āpliauit.

Maximus amor herodis ad Mariānē coniugē.

Pudicicia mariāne.

Mariāne ab herode vocata spreto eius cōcubitu matris & p̄ris i̇properat iteritū. &c.

Accusatur Mariānę inuētrice salome herodis sorore ꝙ ipi venenū ꝑparasset.

Eunuchus Mariānē excusat.

rex clamauit dicens. Soemum fidelissimum prioribus tẽporibus nullatenus hęc prodidisset mandata
A nisi quid amplius inter eum mariannem prouenisset. Et soemum quidem protinus interimi pręcepit
Vxori vero iudicium colligens familiarium accusationem parauit: studioseq; executus est: de relatio
nibus amatorij vel veneni. Erat tamen sermone incontinens iracundus. Quẽ postea ita sentientes
qui pręsentes erant: mortiferam in eam sententiam protulerunt. ¶ Dum hęc sententia pronunciare-
tur. subuenit quidem ei vel aliquibus presentibus ne ita temerarie illã interficerẽt sed deponerẽt eam
in aliqua regali custodia. Tunc salome cum suis festinauit e medio mulierem abducere que potius re
gem impulit. caue inquiens seditionem multitudinis si illa vixerit. marianne quidem ita trahebatur
ad necem. ¶ Considerãs autem alexandra tempus & ꝙ paruam spem haberet eadem passura ab he
rode contra priorem suam fiduciam nimis valde commutabatur. Nam volens ostendere se ignoras
se causam: exiens contra filiam multa mala vociferata est: Et omnibus audiẽtibus clamabat: malam
circa maritum & ingratam extitisse quapropter iuste pati ꝙ audacter ei restitisset & nec retribuisset
beneficiorum tantorum remunerationem inter hęc talia inhonesta ea simulante & audẽte etiam ca
pillos suos euellere: multa quidẽ in ea ab alijs vituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quod
potius a pereunte comprobatum est cũ nec verbũ initio dedisset: nec ad vllius improperationes tur
bata respexisset: sed equaliter cum animi grauitate peccatũ matris euidẽter ferre demonstrabat. Ipsa
quidem non timido gressu neq; mutato corporis colore ad mortem ducebatur generositatem suam
nequaq̃ in extremitate demutans. Et illa sic quidem interijt femina que ad continentiã & magnitu
dinem animi optima erat: modestia vero ei defuit. Pulchritudine namq; corporis & effabilitatis di-
gnitate magis q̃ quis estimare posset omnes mulieres anteibat. Occasio tamen maior exinde proue
nit cum nec gratia regis vellet viuere. Nam dum semper potiretur illius amore & nihil difficile ab il-
lo speraret. fiduciam immoderatam habuit. Contristabant autem eam quę erga suos euenerant: hęc
B omnia ei quemadmodum passa ipsa fuisset dicendo ad vltimum sibi inimicas parauit matrẽ vel so-
rorem regis: & illum simul in quo tantum confidens nichil quod molestum sibi oriretur sperabat.

Soemũ pp mali cũ mariãne suspitõe iterimi iussit & familiariũ accusationẽ cõtra vxorẽ pauitq eã morti adiudicarunt.

Mariãne (ꝓcurãte salome sorore herodis) & alexandra sua mr̃ mlta ihonesta i ea simulante interficitur

Mariãne gñositas cũ ad mortẽ ducebat in nl'lo mutata.

Cõtinẽtissĩa marianne sed non modesta &c.

¶ Herodes (mortua Marianne) in eius amorem magis accensus nomen eius sepius inuoca
bat. Et tunc pestis super populum superuenit quam omnes pro peccato erga Mariannem commisso
per dei iram suspicati sunt. Herode quoq; in sebaste ciuitate infirmante & de eius sanitate desperã-
tibus Alexandra ab herode custodias ciuitatis procurauit auertere. Quem ipse quodã eã accusante
pręcepit interfici. Herodes inq̃ in omnibus causis fastidiosus ad pœnam paratior idcirco amicos ne
cessarios interemit Custobarum: Lisimachum & Antipatrum. Custobarus enim idumeus (quem so-
rori maritum dedit priori Iosippo scilicet occiso) ab vxore auctoritate propria repudiatus & aduer-
sus herodem de seditione pro filijs babę (in quos ipse herodes inimicitias habebat) accusatus hunc
& omnes de genere hyrcani herodes occidi precepit. Cap. X.

Postq̃ vero interijt regis desiderium potius exarsit. vt sepius nomẽ illius inuocaret. Mo
riebatur autẽ omnia facere quę potuissent solatiũ afferre cõuiuia colloquia quę nichil ei
profuerũt gubernationes etiã regales recusabat & tãtũ doloribus tenebatur: vt aliquan-
do mariãnẽ vocare ministris tanq̃ viuentẽ valẽtemq; pręciperet. ¶ Cũ sic haberetur su
peruenit egritudo pestifera quę plures populi vel amicorũ eius honestissimos extinxit
C & omnibus suspicari prębuit per irã dei hęc contigisse. Pro iniquitate erga mariannem confectam.
Ideoq; ad peiora rex peruenit: vt in vltimo solitudines eligeret sub occasione venationis his confe-
ctus cogitationibus non potuit multos dies protrahere sed incidit in difficillimam valitudinẽ. Nam
inflãmatione vel astrictione gutturis mentisq; mutatione tenebatur: & quę potuissent curam exhibe
re nichil penitus profuerunt sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta medici
dum nequaq̃ medicaminibus allatis egritudo decresceret & rex nichil potuisset accipere omnia quę
ille vellet iusserunt ei preberi. desperationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in samaria se-
bastę nominata inualidus iacebat. Alexandra vero in hierosolimis habitans cum audisset in qui-
bus esset herodes: festinauit custodias ciuitatis obtinere quę duę fuerant vna quidem ciuitatis altera
vero templi. Quas si quis sub potestate sua comprehendisset omnem gentem sibi subdebat. nam im
molationes nullatenus sine his fiebant quas non exercere impossibile iudeis videbatur parati vtiq;
ante magis vitam amittere. q̃ religionis dei solitum sacrificium non implere. Igitur custodibus earũ
alexandra sermonem obtulit ꝙ oportuisset ipsi vel filijs herodis eas tradere ne quis eas aliter preoc-
cuparet illo defuncto rerumq; potestatem teneret dicens quia si a morbo quo detinetur euaserit tuti
us eas poterit custodire. Cumq; hęc verba fecisset non patienter tulerunt. sed qui fideles prioribus tẽ
poribus extiterunt. tunc magis & propter odium Alexandre putantes non se optime herode viuen-
te desperare. Quorum vnus consobrinus regis nomine amabech confestim nunciauit regi alexãdre

Herodes mortua mariãne in eius amorẽ magis exarsit &c.

Pestis sup pplm quã oẽs suspicabãtur p dei irã p pctõ erga mariãnẽ cõmisso.

Herodes i sebaste citate difficilie ifirmatur de salute desperãtibus medicis.

Custodes alexãdra ꝓcurauit auertere ab herode.

Herodes in oībus causis fastidiosus & ad pœnā peccātiū paratior & amicos necessarios interemit.

sententiā qui nichil remoratus:interfici eam p̄cepit. Ipse vero vix & multo labore cum egritudinem euitasset animo vel corpore debilitatus simul & fastidiosus in omnibus causis factus ad pœnam pec D cātiū paratior erat. Idcirco & amicos sibi necessarios iteremit Custobarum alias custodibarū vel Lisimachum vel antipatrū Gadiam vocatum necnon & Dositheum ex hac occasione Custobarus genere quidē idumeus erat inter primos dignitate. qui a proauis sacerdotes videbantur Gozę. quem deum idumei arbitrabātur. Hyrcano vero rempublicam eorum sub iudaicas leges redigēte. cum herodes regno successit iudicem custobarum idumeę vel gazę declarauit. & dat ei sororem salome iosippum priorem eius maritum occidēs sicut demonstrauimus. Cum hęc custobarus pręter spem libenter impetrasset. eleuatus fœlicitatem paulatim excedebat putans nō esse bonum se iudicem herodis pręcepta perficere. neq; idumeos sub lege iudaica existere. Quapropter destinauit ad cleopatrā dicens idumeas semper illius maiorum fuisse ac propter hoc iustum esse vt peteret prouinciam ab anthonio. Nam se paratum confirmabat: transferre fauorem suum ad illam. Agebat tamen hęc non q̄ potius cleopatram dominari desideraret: sed estimabat si pluribus viribus herodes priuaret̄ facilius iam posset sibi gētis idumeorum principatum vendicare occasione generis & pecuniarum quas perpetuo per illicita lucra acquisierat: & cleopatra quidem petens anthonium prouinciā minime obtinuit. Nunciātur autem verba herodi. Qui paratus custobarum interficere: matris petitionibus vel sororis veniam ei donauit sed non in suspectum eum in posterum pro prioribus dereliquit. ¶ Tempore vero interiecto cum cōtigisset salomem a custobaro discordare mittit ei statim repudium/ concubinū rennuens: non scd̄m leges iudeorum. Nam marito quidem licet apud nos hoc facere vxori ve E ro nullatenus separari. & ducere alium nisi prius a marito priore dimittatur. Salome tamen non generali lege. sed potestatis sanctione cōnubium separauit & ad fratrem herodem dicebat pro fide illius maritū se reliquisse: cū cognosceret eum cū antipatro & lysimacho vel dositheo nouis rebus studentem. Fidem vero sermoni de Babę liberis imponebat: q̄ seruarētur apud eum duodecim annis. Quę multum stuporem regi pręter spem verba fecerūt. Nam babę liberos destinauit olim persequi q̄ inimici sui fuissent tunc vero pro temporis longitudine de memoria eius exciderunt. Quorū inimicitię & odium hinc ortum est. Cum antigonus regnum haberet & herodes ciuitatem hierosolimorum obsideret. necessitate vel malis (quanta obsessis assistunt) plures inuocabāt herodem & ad illum clamabant. Babę autem filij dignitatibus pręcellentes & apud populum validi permanebāt cū antigono: & herodem accusabant & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate vero capta cum herodes rem publicam tenuisset custobarus exitus ciuitatis obstructus ordinatur: quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei aut regi cōtrarij extitissent. sciens in opinione vel in honore populi Babę liberos esse: & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione. Qui illorum saluti studens abscondit in proprijs pręsidijs. Et tunc quidem iureiurando flexit. nichil de illis scisse se. Quare liberatus a suspitione: rursusq; ędicto a rege proposito: & omnem modum excogitāte vt eos inueniret non est confessus: sed cum primum negasset: non sine pœna sua putauit postea viros ostendere: & non fide iam tantū sed & necessitate eos celare festinabat. ¶ De his cum nunciatū a sorore fuisset. rex destinans ad loca vbi commorabant̄ simul cum alijs accusatis illos occidit vt iam nichil esset residui de genere hyrcani sed regnū suo possideret arbitrio. nemine in dignitatibus existente qui iniquitatibus eius resisteret.

Custobarus idumeus eleuatus cōtra regem herodem &c.

Repudio quō iudeis licebat vti.

Salōe auctoritate ꝓpria cōnubiū separauit & maritū custobarum herodi sediciosū accusat.

Inimicitiarū herodis cum filijs babę causa.

Custobarus filios babę abscondens seruauit a morte.

Herodes sorore incitante oēs de gñe hyrcani pręcepit occidi.

¶ Hic machabeorum in sacerdotij principatu terminatur successio.

¶ Herodes veterem legem peregrinis adinuētionibus corrumpens quinquēnale certamen cęsari constituit Theatrum in hierusalem & emphitheatrū in campo cōtra iudeorum mores condidit. & ferarum multitudinem congregauit in euidentissimam morum dissolutionem cōtra quem decem magnanimi viri iudei coniurauerunt sed accusati constantes perimuntur sed accusatorē quidem iudeorum rapientes membratim dilacerauerunt canibus cadauer apponētes. Herodes autem contra populi audaciam non remissior sed audacior sese vndiq; statuit munire & samariam quam (mutato nomine Sebastiā appellauit/ muris circūdedit. Et in loco strationis turris cesaream ciuitatem cōstruxit/ & Gabā/ Sebastem quoq; ad cęsaris honorem Cęsaream appellauit. F

Herodes legem veterē pegrinis adinuētionibus corrūpens quinquennale certamē cesari theatrū in hierl'm & amphitheatrū i cāpo cōdidit cōtra iudeorū mores.

Capitulum.xj.

IDcirco potius a patrijs moribus excedebat. & geregrinis inuentionibus veterem statum corrumpebat. qui nullatenus maculari debuisset. ¶ Vnde non minora nobis in posterum mala prouenerunt. diuersis recedentibus maiorum impietate corruptis. Et primum quidem certamen quinquennale Cęsari constituit. & theatrum in hierosolymis condidit. & rursum amphitheatrū in campo maximo vtraq; prospicua. moribus vero iudaicis aliena siquidem vsus aut apparitio talium nequaq̄ tradita fuerant. ¶ Celebrationem quidem illam clarissimā per quinquēnium

A construebat:nuncians finitimis:& vocans ab omni gente athletas & omnia certamina de tota terra inuitabat vt spe propositorum premiorum & victorię gloria conuenirent.Igitur collecti sunt capitales artifices.Nam non tantum illi qui exercitationibus corporis preualerent: sed & musica precellentes quos tymelitos vocant:proponens maxima victorię premia, omnes nobilissimos ad conflictionem conuenire vocitabat. Constituit quoq; quadrigis & vnius equi cursui non parua dona:& omnia quę munificentia vel decore apud singulos prefulgebant volens habere clariora:spectaculum liberalitate constitui. ¶ Theatrum vero circa cęsaris ymagines habebat: & trophea gentium quas bellando ille deuicerat auro scilicet & argento puro cunctis instructis:& neq; de veste neq; de vasis aut lapidibus preciosissimum aliquid defuerat quod non certantibus offerebat. ¶ Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis:& alijs quę eminerent ferocitate & raro inueniuntur: quorum inter se altercationes & pugnę contra omnes excogitabantur:peregrinis quidem admiratio sumptuum & delectatio spectaculi videbatur.Prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud nos coluntur. ¶ Impium enim est feris homines pro hominum spectaculo subdere.iniquum etiam solita peregrinis permutare.Super omnia vero contristabatur eos trophea dum putarent ymagines esse armis obsitās.quia non patrium illis fuerat talia colere quod nec herodem latebat.Qui violentiam quidem eis inferre oportunum non putauit. Loquebatur autem & consolabatur vt superstitionem eorum auferret.sed nullatenus persuadebat dum grauiter illi tulissent ea quę videbantur soluta lege cōmitti.Illi vero vnanimiter clamabant dicentes.Licet omnia existimemus tollerabilia:tamē hominum ymagines vel trophea non esse patrium in ciuitate admitti profitemur. ¶ Herodes autem turbatus & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio accersit quosdam primos eorum ad theatrū & ostendens trophea:consuluit quid illis hęc viderentur. Qui cum clamassent hominum ymagines precipiens auferri ornamentum impositum ostendit ligna nuda.Quę statim spoliata.risum plurimū spectantibus incusserunt.Tali modo multitudinis impetum mitigauit herodes: vt iam plurimi mutati non offenderentur. ¶ Quidam vero permanebant in difficultatibus suis ꝙ solita minime contuebantur & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimum existimauerunt magis pericula q̄ mutatam rempublicam negligi dum herodem violenter prospicerent introducere quę non solita fuissent.verbo quidem regem:operibus autem hostem omnium demonstratum herodem. ¶ Vn

B de coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues.& gladios sub vestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus:qui per indignationem eorum quę audiebat fieri seipsum pati & quę illi firmabat. Qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosum immisit. Quod consilium cum deliberassent: ex composito ad theatrum pergebant sperantes non posse herodem fugere:si subito cum inuaderent.Cumq; parati cum audacia properarent vnus eorum qui per scrutantes singula indicabant regi eorum conspirationem intelligens: parato regi theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium quod plures in eum habuissent & seditiones quotidianas.discedens ad aulam nominatim accusatos vocauit. Qui cum a ministris euidenter capti fuissent: scientes ꝙ non euitarent periculum ornauerunt necessarium vitę finem nullam deponentes animi sui fiduciam nec negauerunt actum.sed & demonstrauerunt gladios:confessiq; sunt bene & pie curationem se fecisse lucri quidem nullius causa neq; pro suis doloribus sed pro communibus causis: quas seruare aut pro his mori cunctis dignum videretur.Talia quidem illi de voluntate insidiarum fiducialiter prolocuti.a regalibus ministris circunsepti ducebantur: omnemq; pœnam passi perimuntur. ¶ Non multo post eum qui talia nunciauit odio quidam rapientes non tantum interfecerunt.sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium quę fiebant & nemo nunciauit.vsq; dum herodi acerbiorem & certiorem inquisitionem facienti.mulieres quędam torte confesse sunt quę vidissent. Tunc herodes eos qui facinus commiserunt simul cum tota domo peremit. ¶ Concursus vero & audacia populi quam pro legibus habebant.non remissiorem faciebāt herodem.Sed multo po

C tius cautiorem.Qui statuit sese vndiq; munire: vt si qui nouis rebus studerent: manifesta eorum fieret conspiratio.dum ciuitas ab aula in qua conuersabatur: & a templi custodia curaretur quę anthonia dicebatur. ¶ Samariam quoq; deliberauit muris circundare.quām mutato nomine sebastiam appellauerunt. ¶ Putans etiam prodesse prouincię locum munire. qui de hierosolymis aberat vnius diei via. & olim vocabatur strationis turris.etiam eum constructum cęsariam nominauit:& in maximo campo electos equites deputans locum edificauit qui in galilea gaba vocatur & transfluuium sebontidem alias sobonitidem.Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat:& circundans custodijs totam gentem:vt nequaq̄ potestatem haberet seditiones promptas agere quibus paruo motu facto frequenter vtebantur nec laterent si mouerentur assistentibus semper in proximo qui vel cognoscerent. Et multos quidem auxiliatores suos:plures autem ex finitimis illic habitare fe

Tymeliti musici

Quadrigę.

Theatrum ymagines cęsaris habēs & triūphos.

Apparatus ferarū & cōgregatio

¶ Herodes risu multitudinis mitigauit.

Magnanimi decem iudei cōtra herodem legem deprauantē coniurauerūt sed apud regem accusati constātes perimuntur.

Accusatore interfecto membratī corpus dilaceratum canibus apponitur.&c.

Samariam (quā mutato nomine Sebastiā appellauit) muris circundedit.

Cęsaria ciuitas vbi stratiōis turris construitur.

Gaba.

Sebontis.

Sestasteni ciuitas ad honorem cęsaris cęsarea dicta.

cit.dum munificentia ductus templum construeret quo simile prius nec in nouissimis ciuitatibus existebat.quod magis pro tutela sua construens in honorē augusti cęsaris sebasteni appellauit.& prouincię partem meliorem quę prope fuerat distribuit habitatoribus vt prono animo conuenientes in ea conuersarentur:muroq; fortissimo circundans altiora loca custodijs communiuit:ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam viginti stadia intus habuit:medio vero mensuram vnius & semis stadij locum statuit vndiq; decoratum:in quo tem plum amplitudine & puchritudine excellens edificauit.paulatimq; totam ciuitatem exornans: munitioni quoq; eius prospexit cuius pulchritudine memoriam posteris voluit relinquere suę largitatis.

Maxima calamitas in iudea anno regni herodis decio tercio.

¶ Maxima in iudeam anno regni herodis decimo tertio calamitas.Gelu namq; terra percussa fructus non dabat & pestis ciues vexabat herodiq; plurima inopię necessitas imminebat qui(consumptis pecunijs in ciuitatum constructione)pręciosissimis vasis & regio ornatu non peperit vt populo subueniret.Et sic populo in calamitatibus subueniens clarum nomen acquisiuit mutata priori & opinione & infamia hic enim quinquaginta hominum milia pauit.Quingentos quoq; viros pro corporis custodia dedit cęsari miranda etiam construxit edificia eis varia nomina interponens. Capi.xij.

Maximum gelu Pestis.

Necessitas regis cōsumptis pecunijs i cōstructione ciuitatū ipediebat ipsum ferre populo auxilium sed non pręciosissimis vasis & ornatui regio vt populo subueniret nō pepcit.

Herodes subueniēdo populi calamitatibus clarū nomen acquisiuit mutata priori de eo ifamia & opinione.

Quiquagita milia hominum pauit herodes tempore famis.

Chorus mēsura

Herodes liberalitate sua hominū odia extinxit

Nota q̄tū valeat principis liberalitas erga subiectos.

Quigētos viros ꝓ corporis custodia cęsari dedit.

Edificia admirāda construxit & eis diuersa nomina imposuit.

EOdem tēpore tertio decimo anno regis herodis instante.magnę calamitates prouinciā occupauerūt:siue de vltione siue de casu sic occurrēte.Siquidem prius gelu percussa terra fructus nullatenus inferebat.Preterea & ciues per inopiam frumenti.morbus & passio pestifera possidebat.Qui continue malorū diuersitate cōprehensi:dum indigerēt cura vel alimentis plus peste moriebantur.Morbus autē ita pereuntiū & viuētiū solatia auferebat.Nam corruptis frugibus terrę horreisq; exhaustis:nulla spes alimentorū pręter pestilentię malū vllatenus expectabatur. ¶ Necessitas ergo plurima inopię.nō minus ipsi regi q̄ populo imminebat.Siquidē vectigalia quę de terra solitus erat accipere minime colligere pręualebat:&pecunias cōsumpserat largissime ciuitates edificando.nec erat quod dignū auxilio videretur.Interea deliberabat tēpori cōferre pręsidiū quod difficillimū fuerat:dum nec vicini habuissent vnde alimenta pręberent quia nec ipsi leuiora tollerassent & pecunijs deficientibus licet potuissent pauca pluribus cōparare:bene tamē arbitratus nequaq̄ auxiliū negligere ornatū regiū icidit:neq; pręciosissimis vasis neq; artificio pręciosissimis parcēs.Mittebat autē pecnnias ad egyptū petronio pręsidi a cęsarea constituto.Et dū nō pauci ad eū cōfugissent propter eandē necessitatē:& amicus herodis priuatim existeret volēs subiectis eius subuenire primis ipsis deportare triticū cōcessit per oīa eos & i emptiōe & in nauigatione eleuās.vt maxima pars ipse huius auxilij fieret. ¶ Nā herodes his deportatis non tantū sentētias in horrore se prius habentiū mutauit immo maximā ostentationē sui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidē primū his quantū potuissent per se panificare triticū diuisit. ¶ Pręterea multis existētibus qui senio vel altera infirmitate tenti nō sufficerent alimenta sibi pręparare prouidebat eis cōstituendo pistores qui paratos panes vendiderūt. ¶ Diligētiā aūt ne cū periculo hyemarēt habuit:cū cōprehendisset eos etiā vestium inopia corruptis & oīno cōsumptis pecoribus:neq; lanę neq; aliorū vestimentorū copiā habuerūt.Quę cū procurasset:iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodesse semina syris prębēdo quod etiā ei multū profuit dū gratiā exinde acquisisset.Terra eni post hoc,fructus suos vberius ostēdēte. nō minus quiquaginta milia hoim quos ipse pauerat.ad propria destinauit.Cū hoc modo calamitatibus oppressum regnū munificētia vel idustria recuperasset nō parua:& in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos reuelauit Nā nō fuit qui per necessitatē ad eū veniēs nō eius auxiliū iueniret. secundū suā dignitatē. Sed & populi vel ciuitates & priuati ad eū cōfugiētes solatiū ipetrarūt intantū vt estimaretur indigentibus extraneis plus decē milia tritici choros dedisse.Chorus aūt habet modia attica decē i ipso aūt regno suo octogita milia expēdit. ¶ Hāc eius diligētiā & solicitudinē apud iudeos tantū cōtigit pręualeri & diuulgari apud alios vt antiq̄ in eū odia cōmota pro pręuaricatiōibus legū:per quas etiā regno totius gētis pœne priuari putaretur:liberalitate sua prorsus extigueret: aī sui magnificētiā pręter opinionē demōstrās.Populū aūt intātū mutauit vt talē eū arbitrarētur.nō qualē experti sūt dudū:sed qualē i necessitatibus ꝓbauerūt.Eodē tpe & auxilia cęsari quigētos electos sui corporis custodes destinauit.quos elegisset eus ad mare rubrū ꝑduxit.Post hęc ad meliora rebus sibi ꝓueniētibus: palaciū i superiori ciuitate cōstruxit magnas erigēs domos & ornatu p̄ciosissimas vt plures viros āmiratiōe sui capere potuisset.Secūdū mēsurā aūt & appellatiōes eis iposuit.Nā vna cęsaris altera agripę vocabat.

¶ Herodes cum nichil suę libidini pręponeret captus pulchritudine filię cuiusdam Alexandrini noie symonis quem regia cognatione indignū cognoscens eū per honores euehit & iesu fabetis filio deposito sacerdotij principem fecit & filiam eius duxit vxorem.Et castellum in loco vbi prius iudeos cum antigonum prosequeretur euicerat construxit.Duobusq; modis populum regebat timore & magnificentia.Magnificētia eni cęsarem & potentissimos placabat romanos.Ciuitatēq; i loco stratonis

A turris eam cęsaream vocans construxit. Et maximam turrim a druso priuigno cęsaris eam drusum appellans. Perfecta autem ciuitate herodes anno regni sui duodecimo filios suos Alexandrum: & Aristobolum romam misit ad Cęsarem quos cęsar humanissime suscepit dans herodi licentiam (quem vellet) relinquere successorem. Capitulum duodecimum.

Desiderio deinde commotus cum nichil prępone ret suę libidini. filiam autem symonis sibi coniunxit qui hierosolimita filius buzi cuiusdam alexandrini sacerdos inter nobilissimos: cum filiam haberet optimam. Et tunc in hierosolyma nominatam: huius pulchritudo animum herodis inflammauit. Et ne suspicaretur violentia vel tyrãnide hoc agere melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; symonem indignum regia cognatione iudicans (dum suũ desiderium complere vellet) per honores euexit. Statimq; iesum fabetis filium a principatu sacerdotij deposuit & symonem ordinauit: atq; affinitati sue coniunxit. ¶ Cum vero nuptię perfectę fuissẽt: edificauit castellum in loco quo prius iudeos cum a principatu per antigonum pœne decidisset euicerat quod est ab hierosolymis sexaginta stadijs natura munitum. ad edificationem oportunissimum: instar collis manu factum: vt esset in rotondo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus. rectum habens ascensum ducentis gradibus edificatum. Intus autem domus regię pręciosissimę & ad munimem & ad ornatum simul effecte. Circa initium collis habitacula constructionis perspicuę. & aquę ductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas: sed longe perplurimis sumptibus deductas. Circa campum vero ciuitas erat edificata: quę collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euenissent: seditiones contra regnum nequaq̃ sperauit oboriri duobus modis subiectos regens. timore quidem ꝙ esset ad pœnam non meritis diligentia vero ꝙ in necessitatibus magnanimus appareret. Circũdedit autem tutelam extrinsecus tanq̃ murum subiectis parans. Nam & ciuitates extraneas diuersarumq; reges & patrijs muneribus ad amicitias suas flectebat. ¶ Vnde magnificentia sua cęsarem & romanorum potentissimos placabat transgrediendo leges. dum templa erigeret ritui nostro contraria. Nam nobis interdicta sunt delubra vel figuras more paganorum honorare. Quę foris prouiciam iudeam pro cęsaris fauore faciebat in ciuitatibus. pro quarum constructione multas pecunias expãdebat. ¶ Attendens vero prope mare locum oportunum ciuitati qui quondam strationis turris dicebatur. non qualem cumq; vrbem illic: sed lapide albo palacijsq; pręciosissimis ciuitatem construxit.
B Portum quoq; tranquillum magnitudinem similem pyreo tutaq; confugia nauibus prębentem constituit. Quę ciuitas iacet in fœnice secundum pelagus ad ęgyptum inter ioppen & ora optima maritima. quę stationem nauium difficillimam habent propter affrici procellas. Cui difficultati remedium prestans: descripsit in circuitu portum qui sufficeret maximis classibus locum prębere refugij lapides in altum ingentes vlnis viginti quinq; deponens: quorum longitudo viginti quinq; pedum erat. latitudo nouem. super quos turres disposuit. Quarum maxima drusus nominabatur a druso cęsaris priuigno. Ostia vero porticus contra aquilonem extabant: in medio autem turris erat. Super quam templũ cęsaris positum nauigantibus apparebat: habens statuas vnam quidem romę: alteram vero cęsaris. Ciuitas autem cęsarea vocatur. Quę subtus cloacas non minores superioribus edificijs habet. quarum alię quidem modice: spacio non longo ad portum & ad mare funduntvna vero media: omnium receptaculum purgamentorum. quę imbribus & mare influente diluuntur. ¶ Edificauit etiam theatrum ab australi latere portus amphiteatrum quoq; multa milia hominum capiens in conspectu pelagi cõstruxit. Itaq; perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab hac re cessaret nec lassaretur neq; rex sumptibus deficeret deliberauit filios suos romam transmittere ad cęsarem alexandrum & aristobolum Qui cum ascendissent & in domo pollionis viri nimis illustris & herodis amici conuersarentur. cęsar autem eos cum omni humanitate suscepit. pollicitus licẽtiam herodi pręstare quem vellet sibi successorem reliquere. Insuper & prouinciã thraconẽ & bathaniã vel auraniten ei cõcessit hmõi occasione.
¶ Zenodorus latrocinijs Thraconem vexans a varrone pręside cęsari accusatur. Et herodes a cę
C sare deputatus latrones opprimens pacem in prouincia dedit. Quem zenodorus romam vadit accusaturus sed nihil agens reuersus est. Gadarenses etiam herodem accusantes hos ligatos Agrippa ad eum remisit. Ipsiq; Gadarenses cognita cęsaris & concilij intentio timore afflicti diuersis supplitijs se interemerunt. Mortuo quoq; zenodoro Cęsar possessionis partem maximã concessit herodi cuius maxima fuit fœlicitas qui cęsaris & agrippę amicitijs tertius coniungebantur. Tetrarchiamq; pro fratre obtinuit pulcherrimumq; templum construens cęsari deuouit. Et sterilitatis occasione subiectis tributorum partem donauit. Herodes quoq; ocium auferẽs pręcepit suos semper laboribus occupari & captis seuissima tormenta inferebãtur. Quiq; priuato indutus habitu nocte cum populo conuersabatur experimentum faciens quid de principatu suo sentirent. Genus autem Essenorum quod pithagorica vtitur conuersatione honorabat propter Manęmum esseum qui futura cognoscens herodem ad

Herodes captus pulchritudine filię cuiusdam alexandrini noĩe symonis plebei eũ per honores euehens sacerdotij principem fecit iesu deposito & filiã duxit vxorẽ

Castelli descriptio ab herode edificati.

Duobus modis populũ regebat timore & magnificentia.

Magnificẽtia cęsarem & potẽtissimos placabat.

Ciuitas in loco strationis turris construitur quę cęsarea vocata ẽ.

Drusus turris a druso priuigno cęsaris dicta.

Templũ cęsaris

Theatrum.

Amphiteatrum

Herodes perfecta cęsarea ciuitate filios suos alexãdrũ & aristobolũ misit romã quos Cęsar humanissime suscepit dans herodi licentiam quem vellet sibi relinquere successorẽ &c.

hue puerum tanq̄ regem salutans dixit eum futurum regem & eius posteriora manu feriēs male pro peccatis asseruit finiturū herodes vero cum iam eleuatus vsq; ad regnum fuisset de tempore quātum regnaret Manemum cōsuluit qui viginti & triginta respondit sed finem non addidit. Capitulum.xiij D

Zenodorus latrociniis thraconē vexans a varrone preside cesari accusatur.
Herodes latrones opprimens pacem in prouincia dedit quē zenodorus accusaturus romā vadit
Gadarenses herodem accusantes ligati ad eū remittuntur.

Zenodorus quidam conductor domus lysanie fuit. Cui cum redditus non sufficerent de latrociniis per thraconem amplius acquirebat: que loca habitabant latrones: damascenorū predam agentes. Hos zenodorus nomine prohibebat propter communionem lucri. Cum ergo mala paterentur finitimi. Varronem tunc presidem interpellebant. rogantes vt cesari scriberet iniquitatem zenodori. Cesar autem delata suggestiōe rescripsit latrocinia exterminari. prouinciam autem deputari herodi tanq̄ illius diligentia indigentem. quia difficillima domicilia & aquarum receptacula. & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula muniti speluncis ¶ Cum hec gratia cesaris herodes accepisset: ad prouinciam thraconem pergēs maliuolos latrones oppressit & in circuitu desideratam pacem omnibus prebuit. Zenodorus autem contristatus. primum quod a magistratu depositus fuisset. magis autem inuidia q̄ prefectura herodi tradita esset. ascendit rome accusaturus eum. Vnde nichil agens reuersus est. Interea agrippe successori cesaris trās Ionium misso circa Mitilenem herodes locuturus occurrit. pristinaq; amicitia renouata rediit ad iudeam. ¶ Gadarensium autem quidam dum ad agrippam peruenissent accusantes herodem. quos ille nullo responso dato ligatos regi transmisit. ¶ Arabes quoq; iam dudum infesti principatui herodis seditionem conabantur rebus eius inferre occasione huiusmodi nacta. Zenodorus enim cū iam de se diffideret, prefecture sue partem aliquam auranitidis quinquaginta talentis vendidit. Que cū in donatione cesaris haberetur tanq̄ ea iniuste sublata cōtendebant. sepius quidem incursionibus violentiam inferre necnon & inopes milites flebant expectātes rebellionem quam desiderant qui student vite sue male consulere. Que cum cognouisset herodes de prouincia sua seditionum auferebat occasiones. ¶ Igitur septimo decimo anno regni herodis cesar ad syriam peruenit. Vbi gadarensium plurimi herodem accusabant: grauem eum sibi: & tyrannum in preceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat zenodorus. cum iurasset nullatenus eos relinquere vsq; quo ab herodis imperio eos auferret. Quibus commoti gadarenses & confitentes q̄ nichil passi fuissent ab herode cum alias cui eos agrippa tradidisset. Qui crudelis quidem in propriis. humanus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & contumelias probantes & euersiones templorum. Et herodes quidem indignatus paratus erat satisfacere: cesar autem amplectebatur eum nichil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem de his sermones probati sunt in posterum vero nulla processit cognitio. ¶ Siquidem gadarenses videntes cesaris & consilii intentionem. timore ne regi traditi tormentis afficerentur quidam sese noctu gladio percusserunt: alii precipites sese dederunt. quidam in fluuio sponte submersi defecerunt. Que videbantur temeritatis: nō peccati fuisse supplicia. Quapropter cesar nequaq̄ remoratus. Herodem a reatu soluit. necnon occurrit etiam non mediocris ei fœlicitas. Nam zenodorus precordiis ruptis multo sanguine fluente. in antiochia syrie vitam finiuit. Cesar autem & huius possessionis partem non paruam herodi concessit. que inter thraconem & galileam arat vlatha vel panaida alias paniada & in circuitu terram. Permisit autem eum & procuratoribus syrie precepit vt secundum illius sententiam omnia tractarentur. ¶ Qui intantum fœlicitatis processit: vt cum duo isti romanorum imperium regerent cesar vel agrippa. tertium sibi amicitiis coniungerent Herodem. Qui cum in tanta fiducia consisteret fratri suo ferore petiuit tetrarchiam a cesare centum talentorum fideiussor existens ita vt si quid ille pateretur: filii eius immunes euaderent. ¶ Sed cum cesarem comitatus esset vsq; mare. rediens in terram zonodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta panaida. vbi spelunca pulcherrima in monte consistit. Sub qua terre altitudo inaccessibilis est. aquis immobilibus plena. Inde fontes iordanis fluuii nascuntur. Quem locum templo constructo cesari deuouit. ¶ Tunc etiam partem tertiam tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis plus autem reconcilians eos ne aduersarentur vlterius. Nam in talibus operibus pietate soluta modeste de preuaricationibus legis inferebant. & sermones faciebant ad inuicem. ¶ Qui dum his incitarentur diligentiam habuit hæc sedare. auferens quidem ocium & precipiens semper laboribus eos occupari. Nam neq; conuētus in ciuitate fiebat neq; communis deambulatio. sed omnia custodiebantur: & seuissima tormenta captis inferebantur. cum multi palam vel furtim in carcere hyrcano tracti illic extinguerentur. & intus in ciuitate pariter & in viis. Nam erant qui conuenientes in vnum speculabantur eos. ¶ Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse. sed prius priuatum accipiens habitum nocte cum populis conuersabatur. experimentū faciens quid de principatu suo sentirent. Et si quos omnino atroces nec approbantes opera sua inuenisset. omnibus modis persequebatur: & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem existere &

E

Herodes āno regni sui.xvij.a gadarēsibus accusatur.
Gadarenses cognita Cesaris & concilij intentione timētes diuersis suppliciis sese interemerunt.
Mors zenodori cuius possessionem cesar herodi dedit. &c.
Fœlicitas herodis qui imperatorum amicitiis coniungerentur
Tetrarchiā pro fratre obtinet.
Pulcherrimū templum construxit herodes & cesari deuouit.
Occasione sterilitatis tributorū partē diuisit subiectis.
Herodes ocium auferens precepit suos p̄ laboribus occupari & seuissima tormenta captis inferebantur.

F

A cogebat fauorem cum iureiurando sibi vel principatui custodire. Quorum multi placantes eum vel timentes veniebant ad quod postulasset. Alios vero seruantes suam opinionem: & grauiter ferentes ꝙ cogerentur: modis omnibus occidebat. ¶ Flectebat autem & pollionem. grauiter phariseum & sameum sociosq; illorum sibi iurare qui licet non obtemperassent. tamen non sunt torti dum venerationes eius per pollionem impetrassent. ¶ Liberati sunt etiã de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos esseni. Genus autem hoc est quod conuersatione vtitur: quam apud grecos pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat. quia maius quiddã de his sentiebat q̃ de mortali natura dicere alias dignum puto nam non inhonestus sermo videbitur in hystoriarum genere de his talibus intimare. ¶ Quidam essenorũ nomine Manemus fuit. per omnem vitam benigna voluntate probatus prescientiam a deo futurorum habens. Is dum adhuc herodem puerum ad doctorem pergentem vidisset. vt regem iudeorum salutauit. Qui illusum se reputãs commouebat eum sermone adhuc priuatus. Manemus hic ridens & feriens manu posteriora eius. regnabis inquit fœliciter. Nam iam a deo dignus iudicatus es. Recole manemi plagas. vt hoc tibi sit signum de peccatis committendis. Nam optima est ratio si iustitiam & dei pietatem dilexeris: & modestiam circa ciues habueris. Sed non te talem futurum intelligo. dum omnia agnoscam. Fœlicitate nãq; omnes precelles & habebis gloriam eternam: obliuionem vero pietatis & equitatis possidebis. Hec non latebunt deum in vltimo vite pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit dum spes herodi deesset. Paulatim vero cum eleuatus vsq; ad regnum fuisset & fœliciter principatum egisset. accersijt manemum. & de tempore quantum regnaret consuluit eum. Manemus autem cum omnino nihil respondisset sed tacuisset interrogauit si decem tantum anni regni sui essent. Respondit & viginti & triginta. sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus. Manemum cum honore dimisit: & omnes essenos propter illum honorauit. ¶ Hec igitur licet miranda legentibus demonstrare festinauimus: & ostendere multos apud nos positos: talem diuinationis habuisse noticiam.

Essenorũ genus pythagorica cõuersatiõe vtitur. Essenos honorabat herodes propter manemum prophetam. Manemus esseus futura cognoscens: herodem adhuc puerũ dixit fore regẽ euz tãq̃ regẽ salutãs sed male ꝑ peccatis finiturum. Herodes (accesito maneo) eum q̃tum regnaret consuluit.

¶ Herodes anno regni sui decimo octauo maximum deo templum instar illius quod a salomone fuerat edificatum construere inchoauit & populum ad hoc oratione incitauit & ad eius constructionem necessaria preparauit & decem milia artifices: mille sacerdotes cementarios & fabrilignarios ordinauit vbi turris quam ante herodem reges & sacerdotes generis assemoniorum construxerant

B barim denominantes vbi sacerdotalem stolam deponerent quam occultauit herodes sub signaculo nec vsum pontifibus sine potestate permisit. Sed vitellius syrie procurator permittente tiberio iudeorum potestati restituit quam tamen postea Cassius longinus preses & Caspius in Anthonia turre que & baris dicta est iudeos deponere coegerunt. Peracto octo annis templo leticia populus completus est Et rex trecentos boues deo obtulit & alij secundum vires suas. Cumq; ab herode templum construeretur ne constructio impediretur de die non pluit de nocte vero imbres descenderũt. Capitulũ. xiiij.

Interea decimo & octauo anno regni herodis post' predicta edificia opus non minimum inchoauit. Siquidem dei templum maximum construere & multum altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilibus omnibus suis factis perficere & ad eternam memoriam peruenire. sed dum nõ populo facile persuaderi cognosceret propter operis magnitudinem conuocans eos oratione mulcebat dicens. Alia quidem in regno que a me acta sunt o viri contribules mei vt de his laudẽ proferam credo superfluum tanq̃ michi quidem minorem licet nobis maiorem vtilitatem ferre videantur. In difficultatibus neglexi que ad vestra commoda pertinerent. neq; in exstructionibus michi magis q̃ vobis omnibus festinaui tutelam impendere. Et puto ꝙ consilio dei ad hanc fœlicitatem euectus sum: ad quãtam non prius gens iudeorum aliquando peruenit. Constructe namq; sunt per prouinciam ciuitates quas habitatoribus plenas munitionibus ordinantes genus nostrum exaltauimus. quas operosum videtur

C michi scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere: omni pietate precellentius explanabo. Bene enim nostis ꝙ illud maximo deo templum nostri patres edificauerunt cum a babilonia remeassent. & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta. secũdum instar illius quod salomon construxerat. nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset non culpa illorum factum est breuius templum. sed cirus & darius histaspe filius huiusmodi mensuram edificationis fieri preceperunt. Quibus illi seruientes vel successoribus eorum: & post illos macedonibus non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam. istius mensuram perducerent. Nunc autẽ quoniam nutu dei principatui meo pax larga concessa est: & diuitiarum possessio: & multitudo reddituũ & ꝙ maximum est amicitia fauorq; romanorum qui omnium rerum domini existunt. cur non studemus relictum necessitate seruitutis tempore opus corrigere & integrum deo prebere & pro beneficijs eius in meo regno collatis. ¶ Talia cogitante herode multis ammirationem sermo pronunciatus pre

Herodes ãno regni sui. xviij. tẽplum deo maximum voluit cõstruere. Oratio herodis ad populũ iudeorum pro tẽplo edificando sicut fuit primum tẽplum a salomone constructum

ter opinionem imposuit: nec alia desperatione commoti sunt.nisi q anxiebātur ne eo soluto aliquid emergeret:& opus moraretur ad finem vsq; perduci. Idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis.Quos cum herodes cerneret dubitantes: adhortabatur eos dicens se non prius deponere templum. nisi omnia preparentur quę ad perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mētitus est:ex hoc quod promiserat.Ille enim plaustra parauit quę lapides veherent. Decem milia enim elegit peritos artifices:& mille numero sacerdotes. quibus stolas secundum eorum honorem habitumq; parauit.sed & quosdam cementarios. Alios autem fabros lignarios erudiens. ad templi fabricam hortabatur. ¶ Cumq; omnem apparatum alacriter aggregasset.autiquis fundamētis solutis noua posuit.Super quę templum erexit longitudine centum cubitorum.latitudine centum cubitorum:altitudine centum & viginti. Qui viginti cubiti per tempus fundamentis desiccatis residerunt. Quod post temporibus neronis renouare deliberauimus. Edificatum est autem templum ex lapidibus albis & tenacissimis quorum magnitudo in longitudinem viginti quinq; cubitorum: altitudine octo: latitudine duodecim erat. Totius templi namq; circuitus & porticus vndiq; humillima: altissimum vero medium fuit vt a multis stadijs conspiceretur. & in prouincia constitutis & contra habitantibus aut accedentibus cerneretur. Ianuas autem introitus & superliminaria necnon & vela iuxta templi magnitudinem vario ornatu decorauit. Aureos flores ambientes columnas fecit super quorum capita vitis tendebatur botros aureos habens pendentes. Qui mirandam magnitudinem & artificij claritatem videntibus exhibebat.propter variam pulchritudinem. Circumdedit etiam & porticibus maximis omne templum. & secundum quantitatem vniuscuiusq; rei sumptibus omnia priora superauit porticus autem duę maximis parietibus fulciebantur: ipsi autem parietes vario opere constructi erant Nam collis erat saxosus paululum erectus a parte orientali ciuitatis pronus super arcem.quam dudum salomon rex per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat ab inferioribus incipiens:quem vallis altissima circundabat.Saxa vero ab affrico exposita plumbo ligauit: vt interiora loca complerentur:multum spacium structura comprehendente: & in alto quadrangulo facto vt vastitas lapidum a fronte videretur.ab interiore vero parte ferro ligati compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret vsq; ad summitatem collis perduxit & fossas circa murum positas complens planum super equalemq; confecit. Quadriporticus vero in circuitu vnaquaq; porticu longitudinem stadij concludente & intra hanc porticum murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab orientali vero parte pari longitudine porticum duplicem habebat contra templi ianuas constitutam quam multi priores reges construxerant.Circa vero omnem sacrarij vrbem spolia barbarorum fixa quę rex herodes deuouit. Addens etiam quę & ipse a barbaris ceperat.Per latus autem aquilonis:turris alta angulosa munita valde fuerat quam ante Herodem reges & sacerdotes generis assomoniorum alias Asamoneorum construxerunt & barim denominauerunt:vt illinc sacerdotalem stolam deponerent quam cum opus habuissent vt immolaret princeps sacerdotum induebatur. Post cuius obitum sub romanis fuit vsq; ad tempora tyberij cęsaris.Sub quo vitellius syrię procurator.cum profectus hierosolymis & cum tunc temporis susceptus a populo clarissime fuisset volens eis vices retribuere vt sacerdotalem stolam sub sua potestate haberent. scripsit tyberio cęsari & ille concessit:& permansit stola sub potestate iudeorum vsq;quo obijsset rex agrippa. ¶ Postq̄ cassius longinus cui tunc syria parebat cum caspiofado iudeę procuratore imperauerunt iudeis in anthoniam turrim eam deponere dicentes romanos oportere dominos eius esse sicut & prius. Destinauit igitur legatos ad claudium cęsarem vt de his peterēt Qui cum peruenisset iuuenis agrippa rex romę constitutus petens ab imperatore potestatem eius accepit scribente vitellio syrie procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum & custodum pecuniarum fuerat:qui ante vnum diem celebrationis ad principem custodię romanorum ascendentes & requirentes suum sigillum. stolam tollebat. Transeunte vero festiuitate in eodem loco deportantes & principi custodię ostendentes. similiter cum sigillis deponebant. ¶ Hanc autem barim id est turrim iudeorum:rex herodes munitiorem construens pro templi custodia. ad gratiam anthonij amici quidem sui principis vero romanorum anthoniam nominauit. ¶ A parte autem occidentalis muri quatuor portę stabant quarum vna ad aulam tendebat interposita valle quę erat i medio eius vię duę autem ad suburbana.quarta vero ad ciuitatem multis gradibus ad inferiorem vallem tendentibus. & exinde rursus ad superiora tendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat circundata valle altissima per omnem australem tractum. ¶ Quarta autem frons quę ad meridianum solem posita erat: habuit & ipsa quidem in medio portas super quas regia porticus triplici longitudine terminata ab orientali valle incipiens ad occidentalem finita amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignum narratu omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima vallis sic erat vt

Marginalia: Herodes pręparat necessariaad templi constructionem. Decem milia artifices mille sacerdotes cemētarios. Fabri lignarij. Descriptio templi herodis. D — Descriptio templi herodis. Ab oriente. E — Ab oriente duplex porticus. Ab aquilone. Stola sacerdotalis i bari recondita per herodem Vitellius syrię procurator stolā sacerdotalis sub iudeorum potestate (consentiente tyberio) posuit. F — Cassius lōginus pręses syrię & caspius stolā sacerdotalē in anthoniam terrę iudeos deponere coegerunt. Baris turris ad templi custodiā edificata ab herode anthonia vocatur. Ab occidente. A meridie.

A nullatenus videri potuisset. si quis eius altitudinem attẽdisset super quam illa porticus steterat ex qua si quis a summo id est a tertio tecto notasset. Et profunditatem edificiorum videre vellet tenebris effundebatur. ita vt non posset visus ad immensam magnitudinem peruenire. ¶ Columnarum autem ordines consistebat in quadro per longitudinem. Nam quartus paries colligebatur parieti lapideo. Grossitudo vero vniuscuiusq; columnę tres coniunctas vlnas habebat longitudo autem pedes viginti & septem publici spina supposita. Magnitudo autem omnium centum sexaginta duę fuerunt. Capita vero columnarum secundum modum corinthium sculpta tam miranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent. tres quidem media loca tegebant quorum duo eodem modo facti: longitudinem habebant pedum triginta longitudine stadia tria altitudine quinquaginta pedibus tendebat. Medius vero ordo latitudinem viginti quinq; pedum habebat: altitudinem centum. Nam dupla super vtrumq; fuerat. Tecta vero lignis sculptis in diuersas figuras apparebant. Medię vero porticus altitudo in immensum tendebat habẽs columnas compositas politas vndiq;: quarum compago incomprehensibilis omnibus videbatur. Talis quidem primus murus fuerat. A media vero non multum secundus distabat: gradibus paucis ascendendus. Quem paries circuibat lapideus titulum habens qui prohibebat alienigenas ingredi: morte interminata. Interior autem murus. per australem partem & aquilonis tractum in pariete ianuas habebat a sese distantes per orientalem vero vnam maximam. per quam transiebamus purificati cum mulieribus. ¶ Inaccessibile autem sacrariũ fuit intra quod tertium erat: vbi sacerdotibus solis ingredi licebat. ¶ Ante quod sacrarium ara erat: supra quam immolationes & holocausta deo imponebamus horum atrium nullo modo rex herodes intrauit: cum vtiq; prohiberetur: quia non sacerdos existeret. sed operibus muros & porticus exteriores curabat. ¶ Quę cum octo annis edificasset: templo per sacerdotes in vno anno & quinq; mensibus peracto omnis populus lęticia completus est. Et primum quidem pro celeritate deo gratias agebant. deinde de alacritate regis quam in dedicatione habuit laudibus extollebat. Rex autem trecentos boues obtulit deo. & alij secundum vires suas. quorum numerus nullatenus estimatur. Nam dum occurrisset templi dedicatio. regisq; natalicius dies quo principatum assumpserat insignis est celebrata festiuitas. Cõstruxerat effossam viam ad aulam ab antonia intra templũ ducentem per orientalem supra quã iam & turrim edificauit quatenus & subterraneũ haberet accessum propter populi seditio-
B nes. Dicitur autẽ per illud tẽpus dum templũ cõstrueretur. quia in die quidẽ non plueret. nocte vero imbres descẽderũt: quatenus cõstructio nõ prohiberetur. Quod verbũ patres nr̃i tradiderunt: nec est incredibile si & aliã dei prouidẽtiã aliqui cõsiderẽt. Templũ quidẽ huiusmodi cõstructione finitũ est.

Columnarũ ordo quantitas & numerus.

Ordo columnarum quatuor.

Titulus alienigenas prohibens ĩtrare sub pœna mortis.

Sacrarium inaccessibile.

Ara añ sacrariũ.

Cõpletus lętitia populus prędictis omnibus octo annis completis. &c.

Sacrificiũ regis & aliorũ secũdũ vires suas in tẽpli dedicatione & regis natalitio quo principatũ assumpsit.

Cũ tẽplũ ab herode cõstrueretur: de die non pluit nocte vero descẽderunt imbres.

¶ Explicit liber quintusdecimus.

¶ Incipit liber Sextusdecimus qui continet tempus annorum duodecim.

¶ Herodes iniquitates prohibere volens legem ad patrię confusionem & consuetudinis solutionem qua fures vẽderentur. Eoq; tempore filios de roma secum adduxit Alexandrum scilicet & aristobolum. Qui statim contra salomen inuiodiosi pro matris morte visi sunt & cum patre commorari recusabant vnde in eos patris odium exarsit quod tamen dissimulans nobilissimas iunxit vxores Beronicem scilicet salomę filiam Aristobolo & Glafiram Archelai regis capadocum filiam alexandro. Tũc quoq; Marchum Agrippam inuitãs ad iudeam venire eũ honeste recepit. Qui Agrippa immolatis deo centum bobus magnifice populum pauit & multis ab herode donatus muneribus cum suis festinauit ad Ioniam. Ad quem rex multis nauigationibus secundo veniens ab ipso sinope pontica honorifice est receptus & postulata herodis arbitrio complebat prouocabaturq; ad beneficia. Capitulum primum.

IN ministratione rerum studium habens rex omnes iniquitates prohibere quę per ciuitatem & prouinciam fiebant legem posuit nullatenus priori similẽ in qua ipse firmauit fures vendi. Quę res non ad pœnam tantum sed ad confusionem patrię solu-
C tionemq; consuetudinis existebat. Nam aliegenis & non ad eundem vitę modum habentibus seruire in his quę imperassent peccatum in religionem non pœna excedentium erat: dum in prioribus cautum de hac pœna fuisset. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere non habentem vero tantum venundari: non tamen alienigenis neq; in perpetua seruitute. sed iudeis: sextoq; anno absolui. Ergo pręter constitutionem & pręter legem reddi hãc pœnam superbię pars videbatur nec regis sed & tyranni in vniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum: quod populi parabat discordiam. ¶ Eodem tempore herodes ad Italiam nauigauit cęsarem salutare. & videre filios romę degentes desiderans. Cęsar quidem amicabiliter eum suscipiens perfectos ei doctrina filios reddidit: & ad propria reduxit. Cum vero ab Italia redijssent studium populi circa iuuenes erat: & perspicui omnibus facti magnitudine corporis & ornatu regio forma nõ deficiente. Et inuidiosi statim visi sunt salomi alias salome sorori regis & illis qui accusationibus marian-

Herodes legẽ instituit qua fures venderentur ad cõfusionem patrię. &c.

Herodes filios suos de roma aduxit.

Alexãder & aristobolus iuidiosi cõtra salomen & alios pro morte mariãne mr̄is & cũ pr̄e cõmorari recusabant.

nem dãnauerãt: dum putarẽt quia si preualerẽt vltionẽ exigerent de his quę in matrę sua cõmissa videbantur. Causam vero timoris ad illorũ criminationẽ transferebãt cum dicerent non libeuter cũ patre eos cõmorari propter matris interitũ: & quia iniustũ eis videretur simul cum intefectore genitricis conuersari: & ex veritate sumentes initium ad verisimile descendẽtes affligere eos attentabant: & fauorẽ patris quem circa filios habebat auellere. Quod nõ manifeste ei dicebant sed in multitudinẽ rumorem spergentes herodi nunciari credebant. ❡ Vnde odiũ in eos patris exarsit. Interea omni suspitione vel accusatione pretermissa rex amore filiorũ honores eis largitus est. & vxores nobilissimas iũxit: aristolo quidã filiã salomę beronicẽ: alexãdro vero archelai regis capadocũ filiã glafirã. ❡ Cũ hęc disposuisset & audisset marcum agrippã nauigasse rursus ab Italia ad asyam festinauit ad eum. A quo petijt vt ad regnũ eius accederet vt obtineret quę oportebat ab hospite vel amico. Qui cũ flexus esset lętus ad iudeã peruenit herodes aũt nihil quod ei lateret reliquit in nouis ciuitatibus eũ suscipiendo: edificia ãplissima demõstrãdo & oĩ deliciarũ apparatu reficiendo eũ cũ amicis in sebastia vel cęsareę portu a sese cõstructo & in oppidis alexandrio vel hyrcanio. Ducebat etiã eũ ad ciuitatẽ hierosolymorũ occurrẽte cũcto populo cũ laudibus. Agrippa autẽ deo quidẽ centũ boues immolauit: pauit etiam magnifice populũ. Qui licet multos dies illic vellet remorari: tamẽ propter tẽpus nauigationis festinauit rursus ad Ioniã multis muneribus ab herode donatus vna cũ suis amicis nobilibus peruenit. Rex aũt post hyemẽ veris tẽpore properauit rursus ad eũ sciẽs ad bosforũ exercitũ producturũ. Cũq; per rhodũ & choo nauigasset putauit eũ in lesbo inuenire. Flatu vero aquilonis in chio remoratus est: vbi multos sibi occurrẽtes donis regalibus honorabat. cũq; ciuitatis porticũ vidisset dirutã quã in bello mitridatico depositã nõ facile propter magnitudinẽ restaurari cõtigerat pecunias prębẽs quãtę superabũdare potuissent ad operis perfectionẽ pręcepit ciuibus vt nõ negligerẽt. Ipse vero cessante procella ad mitilenã accessit: & exĩde ad bizantiũ profectus est. ❡ Cũq; audisset vltra ceruleas cautes iam agrippã nauigasse festinauit & ad synopẽ ponticam descendẽs subito illi insperatus apparuit: a quo libenter exceptus honoribus fruebatur: cũ quo & totius expeditionis tẽpore labores partitus est. ❡ Cũq; prouincias põticas ordinasset per paflagoniã & capadociã & exinde per maximã frigiam profecti ephesum peruenerũt vnde ad samũ nauigauerunt. Multa vero per ciuitates singulas beneficia regis secundũ petitiones interpellantiũ fiebant: dum largitionibus minime parceret. Sed & si qui aliquid ab agrippa petissent. arbitrio suo postulata cõplebat. Cũq; bonus & largus pręstãdo petentibus esset nullũq; cõtristaret agrippã similiter ad bñficia prouocabat. Nã Iliensibus cũ recõciliauit iratũ: persoluit & pecunias quas ꝓcuratoribus cęsaris chij debebãt. aliorũ quoq; petitiones munificẽter cõpleuit.

Odium herodis in filios quod tamen dissimulãs vxores iũxit nobilissimas scilicet aristobolo beronicẽ filiam salome, & alexãdro Glafiram archelai capadocũ regis filiam.

Herodes multis nauigationibus venit secũdo ad agrippam.

Herodes ab agrippa ĩ sinope põtica honorifice receptus est.

Agrippa postulata herodis arbitrio cõplebat & prouocabatur ad beneficia. &c

❡ iudei herodis medio qui eis nicholaũ oratorẽ dedit violẽtias quas patiebãtur a grecis cõquesti Agrippę referebãt. Cõqueritur itaq; nicholaus pro iudeis quia vectigalibus grati diebus festiuis ad iudicia & mercimonia in religionis contumeliam traherentur. Antipatri quoq; auxilia olim romanis data commemorat vnde & ipse a senatu honoratus ciuis Romanis ordinatus est. Gręci vero hęc dicente nicholao nullam facientes controuersiam pro satisfactione tamen inquilinos iudeos violẽtiam per prouinciam habitatoribus fecisse dixerunt.

D

E

F

Capitulum secundum.

Iudei (Herodis medio qui eis nicholaũ quendã amicum suũ dedit oratorẽ) violentias quas patiebantur a grecis cõquerẽtes agrippę referebãt Nicholai pro iudeis oratoris oratio.

CVmq; ad Ioniã alias oniã puenisset iudeorũ ppl̃i q ciuitates habitabant tp̃s & fiduciã nacti violẽtias referebãt quas patiebãtur dũ & legibus ꝓprijs vti nõ sinerẽtur dãna etiã p calũniã exactorũ ĩ festis diebus. darẽt & pecunias quas ad hierosolimã trãsmittebãt & multis calamitatibus opprimerẽtur romanis sẽp p̃cipiẽtibus eis scd̃m ꝓprias leges viuere. Quę cũ suggessisset herodi. ꝓ̃stẽtauit eos vt audiret agrippa eorũ allegatiões. Nicholaũ aũt quẽdã ex suis amicis dedit qui ꝓ eis peroraret. Agrippa vero romanorũ nobilissimos & reges potẽtes q tũc p̃sto erãt cũ ad cõciliũ secũ ꝓduxisset: nicholaus ꝓ iudeis ita locutus est. Oẽs quidẽ o maxĩe agrippa indigẽtes oportet ꝓ necessitate cõfugere ad eos qui violẽtiã ab eis auferre possit. Hi vero nũc ĩterpellãt fiduciã a vobis datã quã sepius optauerũt nullatenus perdere sepe nos postulãt q dedistis. Postulãt enĩ vt hęc quę acceperũt a vobis q solus potestis p̃stare seruẽt. Nã dãnis afficiũtur nõ ab aliquo meliore: sed ab his quos pariter secũ subiectos vobis esse cognoscũt. Et si quid est maxĩa sũt quę a vobis meruerũt laudabiles vident̃ qđ ita ꝓbauerũt se bñficijs dignos: si vero minora sũt ĩhonestũ est: si nec hęc firmauerit qui p̃stiterũt Hi enĩ qui violẽtiã iudeis ingerũt nisi putarẽt bonos eos esse quod a vobis talia meruissẽt nõ eis ĩuiderẽt & nostra bñficia cassare niterẽtur. Quos si quis ĩterroget vtrũ velint patrijs legibus ipsi priuari id est: immolationibus & põpis quas festis diebus offerũt: scio libẽter eos oĩa pati q̃ ꝓprias leges amittere. Nã & bella ꝓpter hoc multi ãplectũtur verẽtes ne trãsgrediãtur patrias leges & libertatẽ: quibus nũc vniuersũ hoĩm genus per vos potitur. Quod nos etiã petimus vt liceat nobis p ꝓuiciã seruare solẽnia. Cur ergo hi quę pati nolũt alios cõmittũt. Illud ergo cõsideremus. Nũqđ est ppl̃s aut ciuitas aut gẽs aliq̃ hoĩm q̃bus maximũ bonũ appuit cõtinẽtia vr̃i ĩperij vel potentia romanorũ vel audet ali-

A quis eorũ infirmare bñficia licet sit amẽs. Nã nemo est qui nõ horũ particeps vel publice vel priuatĩ existat. Quod & si quis auferat quę vos donastis nichil firmũ neq; sibi qđ per vos hũerit obtiebit. Vestra eni dona quis enumerare preualeat si recordatus fuerit regnũ ãtiquũ & modernũ imperiũ. Multa existunt quę a fœlicitate vestra cõcessa sunt. Nostra vero licet clara sint. nõ tamẽ inuidiosa ꝓpter vos qui dedistis alias donastis. Hoc tm̃ perfrui postulamus vt sine impedimento patriã religionẽ seruemus. Quod & per se non debet inuidiosum esse. Siquidẽ deus lętatur honoratus. Ex nostris vero solemnibus nichil in humanum est: omnia vero religiosa & iusticia salutari deuota. Neq; celamus mã data quibus vtimur monimentis pietatis & humarum professionum. Septimum vero diem remittimus/doctrina nostrorum solemnium imbuti. Quapropter nullatenus peccamus. Bene itaq; ꝓbantur leges quas colimus si quis per se eas requirat & antiquę existẽtes licet & aliquibus nõ sic esse videatur vt earũ honor per longitudinẽ tẽporis nõ facile repellatur ab his qui eas caste custodiunt quibus nos priuant per violentiam. Pecunias namq; quas conferimus rapientes manifestum sacrilegiũ committunt vectigalibus vero grauantes nos in festis diebus ad iudicia & ad mercimonia nõ necessaria trahunt pro contumelia religionis quam nos tolere cognoscũt. de qua non iustum odium habent. Siquidem vestrum imperium quod omnibus dominatur probitatem quidem laudat cõtumelias autẽ fortiter abhorret. postulamus igitur maxime agrippa violentias auferri ne prohibeamur legitimis nostris solẽnitatibus perfrui & ne substãtię nostrę rapiantur ab his quibus nullã violẽtiã inferimus. Nã petimus nõ tm̃ iusta: sed etiam a vobis primo donata: possuntq; pro his senatuscõsulta & tabulas ĩ capitolio positas legere quas certum est experimento fidei nostrę circa vos datas. Et si nullatenus fideles vobis apparuissemus: debent tamen firma esse quę donatis. Et non tm̃ nobis sed etiam oĩbus ho-

B minibus pręstatis eos beneficiorum largitionibus ampliantes quorũ singula sepius enumerat potest immẽsem orationẽ longo sermone cõficere. Nos vero hęc iuste impetrasse si velimus ostendere sufficiat nobis vt priora taceamus. hic noster rex qui vobiscũ presenti confidet: qualiter eius fides erga vestram familiam claruit. Qui enim fauor eius. aut quis in vos non cogitatus honor aut causã quę defuit. Quis cohibet vestra circa nos numerãda beneficia explanare? Sed bonũ puto prius patris eius antipatri res gestas explicare: qui dũ in ęgiptũ cęsar intrasset cum duobus milibus armatis minus ei auxiliaturus occurrit: in terrenis certaminibus naualibus armatis minus ei apparens. Et quid oportet dicere quãtum profecit illo tempore tot donatiõibus cęsaris accumulatus. Sigulas vero memorare cęsaris epistolas quas tunc senatui pro ipso destinauit publicos etiam honores quod ciueq; romanũ antipatrem ordinasset superfluũ puto referre. Sufficit enim demõstrare iuste nos beneficia nostra possidere quę per vos postulamus confirmari. Quę & si prius non extitissent sperabamus affectum circa vos nostri generis & vestri erga nos acquirere. Nunciatur enim nobis ab hierosolimorum iudas qualiter prouinciã ingressus esses & deo perfectas immolationes. & honorãdo eũ integris supplicijs ꝑsoluisset. & quomodo populum pauisses & ab illo munera suscepisses: quę per gẽtes & ciuitates signa vel inditia hospitalitatis & amicitię vestrę putantur quẽ meruit iudeorũ gẽs per herodis prouidẽtiã. Hęc amonentes vna cum isto tibi confidente rege. petimus te nichil superfluum: sed vt quę vos dedistis ne concedatis ab alijs auferri. ¶ Cum hęc nicholaus disseruisset nulla facta est a grecis contro-

C uersia. Non enim in iuditio hęc: sed in conuentu ventilabantur. Hac tamen occasione pro satisfactione vsi sunt dicẽtes ꝙ inquilini iudei per prouinciã violentiam habitatoribus eius ingerent. Dum illi indigenas se demonstrabant: & licet suis solemnibns vsi: tamen nichil lederent eos.

Conqueritur nicholaus pro iudeis quia vectalibus grauiter & diebus festis ad iudicia trahuntur & mercimonia pro contũelia religionis vtinã cristiani esset ita soliciti sua festa colere. &c.

Antipři mẽorat auxilia data romanis vt & ipse a senatu honoratus ipse ciuis romanus ordinatus est.

Excusatio grecorum.

¶ Herodes confirmato iudeorum priuilegio per agrippam prospero nauigio redijt ad propria. Qui conuocato iudeorum consilio quę iudeis in asia prouenissent enarrauit & quartam fiscaliũ partem pręteriti anni condonauit. Tũc quoq; domestica seditio in herodis familia fuit nam filij eius pro morte matris & imperii ambitione contra salomẽ & feroram mouebantur & odium patebat alterutris modus aũt dissimilis quia filij manifeste quidem detrahebant alij eũtem calide & seditiose eos regi accusantes vnde ipse adolescẽtum deiectionem ãtipatrum añ regnũ depriuata vxore genitũ regno pręponit quare adolescẽtes ipi duplicata eorũ tristitia patrẽ apud amicos iniuste herodes vero antipatrũ honorãs eius matrẽ dudũ cõtẽptã reuocat & ꝓ eo cęsari scribit: ipmq; secũ duxit ad agrippã. Qui timẽs ne mutatus pater modestus fratres diligeret incitabat patrẽ ad fratrem odium scribẽs patris veteri interitum.

Confirmatio priuilegiorũ & petitionis iudeorũ pro agrippa.

Herodes ꝓspero nauigio reddit ad propria.

Capitulum tetium.

Ergo intelligens agrippa violentiam eos pati: hęc respõdit propter herodis amicitiam vel fauorem paratum esse cuncta iudeis concedere. Tamen hęc inquit quę postulant per se iusta prospiciuntur: & si amplius petissent. non me pinguisset quę non ledebant romanum imperium eis concedere. Sed quoniam hęc & prius cœperunt infirmari nullatenus concedo quos volo sine molestia propriis solemnibus potiri. Cum hęc interlocutus fuisset cõsiliũ dimisit, Herodes

Herodes pspero nauigio redit ad propria.
Herodes cōuocato cōsilio quę iudeis ī asia prouenissent enarrauit & quartā fiscaliā ptē preteriti anni cōcessit.
Odiū per alterutris modus aūt odio dissimilis quia fi! j quidē manifeste detrahebant alij autē callide& seditiose.
Salome & ferora adolescētes regi accusant.
Herodes ī deiectōne adolescētū antipatrē āte regnū genitū de priuata vxore p ponit eis in regno.
Tristitia adolescētū multiplicata patrem apud amicos iniustū [illegible] sabant
Herodes antipatrē honorās eius matrē reuocat& p eo cesari scribit & secū cōduxit ad agrippā.

autem affectui eius gratias excoluebat ille pariter eum amplectebatur.& ita tunc discesserūt ¶ Rex autem domū reuerti volens nauigauit:& ad cęsaream deductus nō multis diebus prospero flatu vētorum ad hierosolimā peruenit. ¶ Vbi consilium totius populi congregans cum multi ex prouincia venissent contione habita rationē totius suę profectionis explanauit.& quę iudeis in asya per eū prouenissent vt sine violentia in posterum possent degere. Narrauit etiam quid ve fœlicitas vel gubernatio sui principatus eis profuisset necnon ad quartam partem fiscaliū pręteriti anni concessit. Qua illi oratione vel gratia letati:cum summa exultatione bona regi orātes recesserunt. ¶ Procedebat autem seditio domestica:& acerbiorē accipiebat prouectum cum tanq̄ hereditarium odium circa adolescētes suscepisset salome.& sumpsisset de matris eorum morte audaciam dum vellet neminem illius relinquere qui posset mortem eius vindicare. Cumq; adolescentes a genitore discordarent memoria matris quę falsis accusationibus fuerat interempta & imperij cupiditate rursus simile malum prioribus ortum est.dum derogationes ab illis circa salome & feroram fierent insidię vero ab his circa adolescentes. Nam odium par alterutris fuerat/modus autem odij non similis:dum illi quidem manifeste detraherent inhonestum putantes iram celare:illi vero non tali modo.sed callide & maliuole accusationibus vterentur.seducētes semper adolescētes:quorum audaciam putabant ad necē posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur:nec eam credebant iuste perisse. immo magis festinabant in auctorem homicidij vindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa mirabatur innocētiā adolescentiū. Diligentia vero salome crescebat & ab illis occasiōes accipiebat:dum sic contristarentur propter indignum matris interitum. Dicebant enim miserę:quidē contigisse matris obitum:se vero miseriores.q compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hęc autē ad peiora absentia regis procedebant. ¶ Cum ergo herodes redisset & populo interlocutus esset sicut prędiximus statim sermones ad eum per feroram & salomen proferebantur magnū ei ab adolescentibus periculum imminere:quod minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam quod archelai capodocis spe niterentur tanq̄ per illum ad cęsarem profecturi:& patrē herodem accusaturi. Per quę confestim herodes conterritus obstupuit:quod & alij hęc eadem nunciassent Recordabatur autem priscas calamitates quod nec vxore priuatus seditionibus domus eius liberata fuisset:quę priorum peiora & grauiora pateretur. Quapropter contristabatur q̄ oīa pręter spem fœliciter ei forinsecus deus pręstitisset:& domesticis calamitatibus vinceretur. ¶ Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus:in deiectionem adolescentium antipatrum filium suū ante principatum sibi genitum de priuata vxore illis pręponens omnia in eum transtulit dum putaret sic conterere fiduciam filiorum marianne & temeritatem eorū damnare.dum illi crederent alium pręter se patri succedere:deposito quę ātipatri profectione supercilio.posset eos ad meliora cōuertere. Quod non sicut putauit euenit. Nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua antipater fiducia potius quam prius non habuit festinauit pueros affligere eorumq; accusatoribus consentire. Quibus facile pater credebat:alienatus a filiorum amore. Sodalibus ergo ministris vsus ne ipse in suspitionē veniret:patris animum in fratres accendebat. Nam multos iam acquisierat suę voluntatis ministros propter spem quam de regno iam habuit:fide vero patris putabatur hęc facere. Vnde plus tristitię adolescentibus occasiones crescebant. Nam sepius ab eis lacrimę pro contemptu suo & matris recordatione fundebantur:patremq; manifeste apud amicos tanq̄ iniustum accusabāt quę maliuoli p antipatrum herodi renunciantes.non paruam in aula seditionem cōmouebāt. Quare exacerbatus rex accusationibus & humiliare nimis marianne filios volens maiora honorem antipatri excogitabat. adeo vt & matrem eius dudum contemptam reduceret & cęsare pro eo sepius scribens. ¶ Agrippa vero post dispensationem decēnalem asyę romam ascendente rex ab iudea nauigans ad eū solum antipatrum secū duxit. Cui eum cū multis donis cōmēdauit quatenus rome cęsari amicum faceret vt iam omnes crederent contemptis adolescentibus in illum regnum patris trāsferri. Ipse quoq; scribens romę multis amicis antipatrum cōmendabat. Qui cōtristabatur q̄ absens fratres suos solito accusare minime pręualeret. Timebat etiam ne mutatus pater modestius filios mariāne diligeret. Cūq; hęc cogitasset sua maligna volūtate vsus exinde incitare patrem sperabat. Vnde contra fratres frequenter scribens vereri patris interitum simulabat:vsq;quo herodem ad tantum ire vel furoris produxisset vt iam apperte contra filios niteretur. At ille ne tantum facinus perpetraret melius putauit romam nauigare & filios apud cęsarem accusare.nichilq; sibi tale permittere:quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret.

¶ Herodes romam proficiscens filios secum adducens eos Cęsari accusat quia patrem voluissent perimere. Qui difficilem patris accusationibus estimantes satisfactionem tenerrime lacrimabantur. Vnde facti miseratione digni patrem commouerunt ad misericordiam & alexander patris accu-

A satiionibus prudentissime satisfaciens respondet. Et cęsar audita responsione placatus est: & herodes mitigatus. Cęsar vero adolescētes ideo peccasse pronūciauit quia patri crimiatiōis didissent occasionē & ipis se ad pris pedes ꝓiicere psuasit quos pater lacrimabiliter est āplexus qua recōsiliatiōe facta antipater simulat leticiā. Cęsar autē iterū potestatē cōcessit quē filiorū vellet successorē relinquere quo facto herodes p elensam que aliquando sebastem dicta est vbi inuento Archelao capadocū rege de concordia gaudente rediit in iudeam.

Capitulum quartum.

Herodes romā ꝓfectus filios secū adducēs eos cęsari accusat ꝙ patrē suū voluissent perimere.

Cum vero romam peruenisset & ad aquileiam ciuitatem perrexisset cęsarem compellere festinans tempore apto de maximis calamitatibus suis intimauit. filiosq; suos pręsentans insolentia eorum & audaciam accusauit ꝙ festinassent patrem suum perimere. regnūq; tyrannico more inuadere. dum ipse licentiam haberet non necessitate sed recto iudicio tradere regnū permanenti filio circa paternam pietatem cum a cęsare percepisset vt quē vellet filiorū sibi successorem relinquere. cū illi nō solum regno sed & vita mererentur priuari qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans nunc cogeretur cęsaris aures talibus verbis polluere. cum nichil passi sint molestum aut graue a patre. Cur ergo iniustū eis videretur: si principatum quod multis laboribus vel periculis suis acquisiuit concederet & preberet ei quem meritum estimaret. Nam hoc inquit pręcium alias premium cū aliis iusticie donis exstitit. si meritis quisq̄ gratiam pręcedentem recompēsauerūt ei qui talē diligentiā habuerit vt retributione tāta dignus existat. Impium enim est vel de hoc ipso cogitare dum nō possint ad regnum nisi patre perempto accedere: quibus hactenus pater honores vel delitias āministrauit: cōiugesq; nobilissimas genere copulauit: aristobolo quidem filiam sue sororis: alexādro vero archelai regis capadocum. Pro quibus cō
B missis dum talia fecissent potestatem habens non in eos se vindicasse dicebat: sed ad communē benefactorem cęsarem adduxisset. Et auferens a se totum quantum aut pater lesus. aut rex insidiatus potuisset agere. pariter eos in iudicio secum fecisset astare: & reliquum esse aut eos occidi ne cū timore maximo ipse viueret/aut se opprimi. quatenus vtriq; fabula hominum vel opprobrium forent.

Adolescētes patre eos accusante lacrimātur difficilem patris accusationibus estimantes satisfactionem.

¶ Cum hęc herodes apud cęsarem filios suos accusando dixisset. iuuenesq; eo dicente lacrimarentur & confusi de tali accusatione. licet liberum sermonem & fidelem a conscientia possedissent tamē patris criminationibus. difficilem satisfactionem putabant: dum arbitrarentur honestate vel cum fiducia patrum redarguere. Erat ergo inopia dicendi. & lacrime cum gemitu: dum timerēt ne putarētur mala conscientia satisfactionem inuenire. Turbationem autem eorum cęsar attendens sicut erāt innoxii: credidit ꝙ non conscientia facinorosa: sed imperitia & modestia minime sese ꝑualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis pręsentibus patrem commouerunt ad veram misericordiam: videntesq; propitium eum & cęsarem & alios pręsentes: vnus eorū alexāder accusatiōes dissoluere visus est.

Alexander pris accusationibus respōdet prudētissime & eis satisfacit.

¶ Pater inquit tuo quidem erga nos affectus euidēter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses non nos ad omnium seruatorem alias senatorem cęsarem deduxisses: dum tibi qd velles liceret vt patri. Nemo enim quemq̄ interficere volens ad tēpla eū sacrariaq; perducit: vnde vita conquiritur: quę nobis peior morte existeret si tale aliquid in patrē
C cogitassemus. Squidem sermonem fiducia veritatis inuenit. beati sumus nos te mitigantes ac falsam delationē fugientes. Si vero accusatio pręualuit: solem iam videre nos superfluū iudicamus. Quid ergo dicis regnum desiderare nos: verisimilis contra iuuenes causa videtur: & ꝙ de miserę matris interitu subiungis a priore calamitate argumenta percipiens nobis ingens crimen. Considera tamen quia hęc communia cunctis existunt & similiter in aliis dici possunt dū nichil prohibeat si regis filii sint iuuenes matre eorum defuncta. omnes in suspitione patris esse tanq̄ insidiatores. Sed opinio ad talē crudelitatem non sufficit. Dicat vero quisq̄ si tale aliquid pręsumptum est a nobis. vn̄ credibilia hęc appareant. Nunquid hoc manifestis indiciis poterit approbari. aut veneni confectio: aut equaliū coniuratio: aut seruorum corruptio: aut litterę contra te destinatę: dum & hęc possint licet non facta criminationibus confingi domo regia non concordante. Principatum etiā quem tu dicis premiū esse pietatis: sepius conuenit causam fieri malignam regi: culpamq; nostram nullus probabit. Accusationes vero quomodo soluat. Qui non vult audire quicquid locuti sumus. Sed non contra te nā hoc iniustum esset: sed in eos qui si quid dictum fuerat minime tacuerunt. Matrem vero quidē nr̄am plāximus non quia defuncta esset: sed quia derogabātur ei ab indignis volentibus principatum inuadere. Scimus ne patrem possidere quicq̄: & nos non possidemus. Et dum regiis honoribus fruamur frustra festinamus. Si te occidendo regnum tenere voluerimus. Quibus pro hoc facinore nec terra peruia nec mare nauigabile videtur. Nunquid subiectorū pietas & gens religiosa concedere habuit ꝑricidias rempublicam obtinere: aut sanctissimum a te confectum ingredi templum. Vt vero hęc omnia omittam: homicidium multum viuente cęsare potest dimitti. Sed neq; filios impios creasti neq;

stultos.sed infoelices teq; indignos. Si vero neq; causas habes.neq; insidias iuuenis. quis tibi ad fidē sufficiet in tali crudelitate. An putas de matris interitu coniecturā sumere.quę nos non incitare sed magis mitigare posset. Ampliorem quidem satisfactionis volebamus sermonem inserere.sed nō recipiunt prolixiorem orationem quę minime commissa creduntur. Qua propter ante oīum dñm cęsarem pręsenti tempore paciscimur si sine suspitione tua cum veritate circa nos tuum ostendis affectum pariter possumus viuere licet nō foeliciter.quia maxima mala sepius ex falso crimine generantur.ꝑmanēte ī te aliquo merore culpę nostre. Nam nobis vita iocūda nō videtur: si tu eam vt immeritis largiaris. ¶ Cum hęc dixisset & cęsar nec prius magnitudinem criminationis crederet.tūc magis placabatur: & frequenter herodem attendens videbatur mitigari. Cumq; pręsentiū miseratione rumor in aula diuulgatus esset: regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adolescentium etas: corporis pulcritudo.miserandum eis auxilium conferebat.plus vero quia oratio cōuenienter & sapienter in alexandro verbis occurrerat. ¶ Cęsar autem modicum remoratus adolescētes quidem licet accusatione extranei viderentur.hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit: ꝙ nō tales se patri prebuissent: vt non darent criminationis occasionem herodem vero petebat vt omnem opinionem abiiciens reconsiliaretur cum filiis dum non esset credibile ab eis scelus hoc potuisse cōmitti. Cum hęc persuasisset: iuuenibus innuit ad vestigia patris sese proiicere: qua supplicatione pater eos lacrimantes & flebiliter est amplexus/ Quod cernentes qui aderant.flexi miseratione ī lacrimas facile proruperunt. ¶ Illi autem gratias cęsari agētes pariter discesserunt: & vna cum his antipater simulans leticiam pro eorum reconsiliatione celebrata. ¶ Postera die herodes quidem cęsari donauit trecenta talenta ad spectacula & munera populo romano tribuenda. Cęsar autem ei metalli eris cyprii dimidios redditus & dimidii procurationem prębuit & hospitalibus eū & muneribus honorauit & de regno potestatem concessit.quem vellet filiorum successorem relinquere vel partiri vnicuiq; regnū.vt ad omnes perueniret.illo tamen viuente hoc agere nō permisit dicēs oportere eū dū viueret & regni & filiorū dominationē possidere. ¶ Hęc dū ordinasset rursus ad iudeā rediit. In cuius absentia nō parua ps regni defecerat trachonitidis.quos relicti iudices iterum sub īperiū redegerūt Herodes vero cū filiis dū nauigaret & peruenisset in eleusa cilitię que postea sebaste dicta est inuenit capadocię regem archelaum expectantem & filium reconsiliatione gaudentem/ & ꝙ alexander q filiā eius habuisset ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem vt reges dederunt vnde cū herodes ad iudeam peruenisset.& ingresses templum fuisset.de suis prosperis actibus allocutus est populū cęsaris in se munificentiā explanās. In finem vero ad persuasionem filiorū sermonē cōuertit vt ī aula & in aliis cunctis cōcordarēt quos & post reges futuros demonstrauit primū quidē antipatrum postea vero & filios marianue alexandrum & aristobolum: hortabaturq; eos vt dum ipse viueret sibi in omnibus obedirēt.quia nec per ętatem impediretur nec per senectutem suā rē publicā gubernare. Cū hęc dixisset: cōcione dimissa sub expectatione filiorū eius multi nouis rebus studebant

¶ Cęsarea ciuitate decennali tempore edificata eiusq; dedicatione maximo cum apparatu in honorem quinquennalis Cęsaris celebrata cui Cesarium iulia vxore maxima liberalitate direxit apparatum. Et post antipatridam ciuitatē nomine patris herodes edificauit necnon & matris nomine cyprum vbi fratris nomine phaselum turrim appellauit pythium in Rhodo sumptibus suis cōstruxit. Et olympiacum certamen refecit. Hic enim herodes & munificentissimus fuit & circa domesticos durissimus ferus & pietate alienus & vtriusq; causa fuit.herodes enim qualiter maioribus adulabatur sibi similiter a subditis fieri expetebat.interea afflicti iudei per asiam & libiam ad Cęsarem legationem mittunt qui scribens per prouinciam eos vti suis legibus pręcepit rescripti Cęsaris exēplum hic habetur & rescripti agrippe & Gaii norbani.

Cęsar audita Alexandri orone placatus est & herodes mitigatus.

Cęsar adolescētes ideo peccasse pronunciauit quia prī crimiatiōis dedissēt occasionē & illis ꝑsuasit ad pedes se ꝓiicere quos pr̄ est lachrimabilr̄ amplexus.

Antipr̄ recōsiliatiōe factā simulat leticiam.

Cęsar herodi potestatē cōcessit quē filiorū vellet successorē relinquere.

Sebaste aliquando eleusa dicta.

Herodes ad popullum & ad filios.&c.

Capitulum quintum.

Eodem tēpore pfecta est cęsarea quā edificauit decēnali tēpore vicesimo octauo regni sui olipiade cētesima nonagesima secūda. Cuius in dedicatiōe celebratio vel apparatus munificētissimus fuit. Nā pręceperat carmina musica vel palestras conuenire. Pręparauerat etiā feras & gladiatores cursusq; equorū & reliqua mirāda spectacula in honorē quīquēnali cęsari. Cui cū sua vxore iulia ꝓ dedicatiōe ciuitatis maxia liberalitate sūmū ei direxerat apparatū quorū sūma quingētis talentis estimata est. Cūq; multitudo ad ciuitatē cōuenisset pro spectaculis & legatiōes quas populi destinauerat bn̄ficiis eius grās agētes pariter occurrissēt.cūctos suscepit ī diuersoriis & ī cōuiuiis & ꝑ dies quidecim spectacula vel delitias mīstrauit. Vnde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter ꝑhibēt cęsarē vl̄ agrippā sepius dixisse ꝙ magnanimitatibus herodis deesset eius imperium & dignū eū esse syrię vl̄ ęgipti regnū possidere. Post huius vrbis dedicationē: ī cāpo q capharbasa vocabat. loco aquoso & terra optia arboribus & fluuio circūdata ciuitatē edificauit quā noīe patris sui antipa

Cęsarea ciuitate decēnali tpe edificata eius dedicatio in honorē quinquēnalis cęsaris maximo appatu celebrata est.

Antipatrida ciuitas.

A tridam nuncupauit pulchritudine vel amenitate decoratã. ℂ Necnon & in nomine matris locũ iuxta hiericotẽ edificãs munitione vel domicilijs optimũ cyprũ nominauit. Immo & in noie fris phaseli propter amorem quem in eũ hũerat cõstruxit turrim in ea ciuitate nõ minorẽ pharo alexãdrino pro munitione ciuitatis quã i fratris memoriã phaselũ vocauit. Appellatiõis vero eiusdẽ: & ciuitatem circa hierichontẽ cõdidit. Beneficia vero ipsius quę alijs ciuitatibus per syriã & hellada vel apud quos contigit eum proficisci donauit mĩme possumus explanare. ℂ Nobilissima vero vel maxĩa facta eius in rhodos al's rhodios extiterũt. Siquidem pithium ipse suis sumptibus construxit & prębuit multa talenta ad nauium cofectiones. ℂ In nichopolitana etiã ciuitate quã in accio al's in accioco cęsar edificauerat: multa publica loca condidit. ℂ Antiochenis vero magnam ciuitatem syrie habitãtibus plateam longã i ciuitate positã exvtraq; parte porticibus ordinauit: & viã lapide polito strauit ad or natũ & voluptatẽ hitãtium. ℂ Necnon & olipiacum certamen appellatione dignũ propter pecuniarum inopiã melius redditibus deputatis refecit: & immolationibus vel reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificentia perpetuus agonizeta nominatus est. ℂ Alijs quidem mira videtur differentia voluntatis naturę eius. Nã si largitiones considerentur. quas omnibus dõauit hominibus: quis potest negare eum munificentissimę naturę fuisse. Si vero tormenta & iĩqtates i subiectos vel domesticos eius attendantur. durissimus & ferus omniq; pietate alienus putatur: Vnde inconstantem & sibi contrariam voluntatem eius existimant. ℂ Quod ego mĩme puto: dum vnam causam in vtroq; dominãtẽ cõsidero. Nã dũ ad imensã largitionẽ munificẽtia produceretur: si alicubi pręsentis glorię spes vel futurę occurrisset sumptibus profusis alacriter eã emere festinasset. Quapropter cõpellabatur seuus i subiectos existere dũ pręsentibus cõsũptis pecunijs al's vellet acquirere.

B Cumq; cognosceret propter violentias suas se subiectorũ odio teneri: corrigere quidem vitia non facile poterat. Conabatur autem odium suum occasione pecuniarum vlcisci. Familiarium vero q̃ eum verbo non placasset se seruum dicendo. Aut suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare nullateuns se poterat moderari: se persequębatur & cognatos & amicos tanq̃ hostes: & dũ vellet solum se honorari talibus delictis succubuit. ℂ Testimonium autem michi perhibent huiusmodi passionis eũ fuisse in cęsarẽ vel agrippã: vł i alios amicos: honores exhibiti. Nã qualiter ipse adulabatur maioribus similiter sibi fieri a subditis expetebat. Sed gens iudeorum lege hoc agere prohibetur. & contempta vana gloria. solam expectat iusticiam. Vnde rex eos exosos habebat. ꝙ non potuissent eum templis vel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror herodem in suos quidem seuissimum: extraneos vero munificum paruisse. ℂ Interea iudei per asyam & libidiam atrociter affligebantur: dum nõ eisdem legibus sicut ab antiquis regibus vterẽtur: sed violentia paganorum opprimerẽtur. vt pecunias sacras violenter amitterent. Ideoq; ad cęsarẽ legationem pro his destinauerunt. Qui scribens p prouinciam suis eos vti legibus pręcepit: quarum exempla subiecimus. Demonstrans enim voluntatem quam ad initio pro nobis romani imperatores habuerunt. ℂ Cęsar augustus pontifex ꝛ tribunicę potestatis dicit. Quoniam gens iudeorum fidelis non solum pręsenti tp̃e. sed etiam priori & magis patri meo dictatori cęsari populoq; romano. & princeps eorum hyrcanus apparuit: placuit michi &

C senatui: cum sentẽtia populi romani iudeos suis legibus & patrio iure frui permittere & pecunias ab eis ad hierosolimam transmissas reddi custodibus pecuniarum sicut sub hyrcano principe sacerdotũ altissimi dei: & sacraria eorum iuiolata permanere neq; vadimonia sabbato vel die sexto ab hora nona exigi. Siquis autem inuentus fuerit auferens sactosanctos eorum codices aut pecunias a synagogis: huiusmodi sacrilegio teneatur & substãtia eius publico romę deputetur. Suggestionẽ vero eorũ pro pietate mea quã hẽo super omnes homines per gaiũ marcũ cẽsorinũ michi porrectam. & hoc decretũ pręcipio proponi i nobilissimo loco. quẽ omnis asya meo nomine dedicauit. Si qs autem trãsgressus fuerit hanc constitutionem: non mediocrem pœnam exoluet ℂ Sriptum est in cęsaris templo Cęsar norbano flacco salutem. Iudei qui antiqua cõsuetudine solent pecunias sacras ad hierosolimã transmittere: sine impedimento hoc faciant. Hęc quidem cęsar. ℂ Agrippa vero scripsit pro iudeis hoc modo Agrippa magistratibus. senatui. populoq; ephesiorum salutem. Pecuniarum sacratũ quę in hierosolimorum templum transmittuntur diligentiam in asya iudeos habere pręcipio secundum patrium morem. Hos autam qui sacras pecunias iodeorum auferunt. & ad asylum confugiunt iubeo detrahi: iudeisq; reddi quos iure etirm sacrilegi detrahunt. ℂ Scripsit vero siliano al's silano magistratum gerenti ne sabato iudei compellantur vadimonia prębere. Marcus agrippa cirenensium magistratibus: senatui & populo salutem. Iudei qui per cyrenem sunt. quibus iam augustus scripsit i lybia fabio magistratum gerenti: alijsq; illius prouincię procuratoribus: quattenus sine impedimento pecunię hierosolimis secundum morem suum trãsmittantur: nunc me interpellauerunt. quia ab aliquibus calumniatoribus affliguntur occasione tributorumq; nequaq̃ debent & prohibentur solemnia sua p.

Prĩs noĩe edificata.
Cyprus ciuitas noĩe mrĩs vbi nomĩe frĩs turrĩ cõstruxit vocãs eã phaselum.
Nobilissĩa opera herodis.
Pithiũ sũptibus suis i rhodo construxit.
Olipiacũ certamen.
Herodes & munificẽtissimus fuit & circa dõesticos durissimus ferus & pietate alienus.
Cã munificẽtię & ferocitatis in herode.
Herodes qualiter maioribus adulabatur sibi similiter fieri a subditis expetebat:
Afflicti iudei p asiam & libiã ad cęsarẽ legationẽ mittũt q scribẽs p ꝓuiciã eos vti legibus pręcepit
Exẽplũ rescripti cęsaris ꝓ libertate iudeorum.
Aliđ rescriptum cęsaris.
Rescriptũ agrippe ꝓ iudeorũ libertate.
Aliud rescriptũ Agrippe.

Rescriptū Gaij Norbani.

Rescriptū Iulij pro consulis.

agere. Quos nullomodo impediri ammoneo: sed & si quas sacras pecunias ciues abstulerunt: has ip sis reddi precipio/ & in reliquo corrigi ne talia commitantur. ¶ Gaius norbanus: flaccus proconsul sardinensium magistratibus & senatui salutem Cesar scripsit michi pręcipiens nequaq̄ iudeos prohi beri patria consuetudine pecunias colligentes ad hierosolimā trāsmittere scripsi ergo vobis vt sciatis qm̄ cesar & ego sic volumus. ¶ Nichilominus & iulius proconsul scripsit ita ephesiorum magistrati bus sanatui & populo salutem. Per asiam iudei habitantes idibus februarij ephesi michi indicanti. de monstrauerunt cęsarem augustum & agrippam concessisse eis propriis vti legibus: immo & pecunias quas singuli eorum sua volutate. pietatis causa quam i deo hn̄t solent transmittere habeant licentiam sine impedimento hoc agere. Petierunt autem vt & ego similiter cū decretis a cęsare vel agrippa: me am sententiam confirmarem. Volo igitur vos cognoscere quoniā decretis augusti & agrippe parens: pręcepi eos vti & seruare sine impedimento sua solemnia. ¶ Hęc ideo explanauimus. quoniā cū scri pta nostra apud grecos ventura sunt demonstrem eis quia cunctum honorem ab initio impetrātes nichil ex patrijs legibus prohibiti sumus a magistratibus agere. sed & defendebamur religionē & ho nores in deum seruantes quorum facio mencionem: vt mutatis seculi odijs causę quę nobis ob hoc vel illis irrationabiliter insertę sunt euellātur. Nam legibus hisdem nulla gens semper vtitur dum & p ciuitates multa religionis differentia seruetur. Iusticię vero a cunctis hominibus similiter studetur. quę cōmoda grecis vel barbaris existit: de qua nostre leges multam rationem habētes omnes homi nes debēt nos vt amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia nos religionū alienos fa cere: sed non seruatur benignitatis affectus quę omnium hominum cōmunē vitā poterit custodire. E
Rodeo ad reliqua monimenta conscriptionis.

¶ Herodes suis cōsumptis pecunijs tumulū dauid noctu aperiens & ibi nō iuētis pecunijs aurea vasa & ornatū tulit sed dū diligētiorē faceret iqsitionē & iterius igredi ad vrnas i qbus dauid & salomonis corpora posita erāt tiore pterritis duobus suis satellitibus flammis ab interiori parte oc currētibus exustis. Et pro pinaculo monumentum ex cādido lapide añ ianuā magnificētissimis con struxit expēsis. Cuius Nicholaus damascenus historicus meminit sed descēsū regis dum i honestum hod factū cognosceret obticuit. is enim iiqtates eius tacēs tm̄modo quę ad eius gloriā ptinebat adul torū more cōscripsit & multa cōfixit herodes itaq; domesticis malis affligebatur. Salomeq; mariāne filijs iimica filiam suam aristoboli vxorem seducebat vt sui mariti secretū cognosceret. ferora quoq; Alexandro herodem i vxoris amorē incidisse dixit quod ipse postea patri manifestauit vnde iratus herodes ferorā criminatur. Et ferora excusans hoc salomē persuasisse affirmat. Quod ipsa negat.

Herodes suis cō sūptis pecunijs tumulum dauid noctu apiens & nō inuentis pe cunijs aurea va sa plura tulit.

Capitulum sextum.

IGitur herodes sicut pręd ixi consuptis suis pecunijs audiēs hyrcanū ante se regē apu isse tumulū dauid & tria milia talētorū inuenisse multo plura credēs deposita quę ad oēs sūptus suos sufficerēt. tumulū appiens igreditur noctu: dū nequaq̄ vellet hoc ci tatē sentire. Vnde fidelissimos aicos tantū ducēs. pecunias quidē depositas sicut hyr canus nō iuenit ornatū vero & vasa aurea plura tulit. ¶ Dūq; oē studiū poneret. & i quisitionē diligētiorē faceret. ac vellet iterius igredi ad vrnas i quibus dauid vel salo monis corpora posita erāt: duo eius satellites flāmis exusti sunt ab iteriore pte occurētibus. Tūc ille ti more pterritus egreditur & propinaculo monumētū ex lapide cādido ante ianuā magnificētissiis cō struxit expēsis/ ¶ Cuius & nicholaus hystoriographus meminit: sed descensum regis obticuit: dum inhonestum hoc factum cognosceret. Quod semper isuis egit conscriptis. Nam viuente rege & cum F
eo degens ad gratiā eius & fauorē tm̄mō dicebat: quę ad gloriā eius pertinebāt Multas vero iniqui tates eius mutabat & cum summo studio celabat. Nam marianne filiorumq; eius mortes crudeliter factas ad satisfactiones cupiens perducere. vt luxuriosam illā. & adolescētes patris isidiatores accusa uit. Res gestas autem regis amplioribus laudibus extollens: delictis eius studiose satisfacit. Venia dā da est: quia nō hystoriā. sed laudē conscripsit. ¶ Nos vero generi assamoneorū regū propiqui & cum honore sacerdotium habentes aliquid mentiri non putamus ideoq; cum veritate. gestorū memoriā recēsemus. ¶ In domesticis vero malis herodes cōstitutus affligebatur. Nā multi ex regis ira accipiē tes audaciā accusabant propiquos & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis. nulla requies erat. ¶ Siquidem salome iimica filijs mariāne aristobolo filiā suā cōiunctā nullatenus fidelem ei dimitte bat: dum flecteret eam vt quicquid secrete locutus fuisset nunciaret ei. Et in altercatiouibus quę iter coniugales sepius contingūt: cogebat puellā dicere quę de marito sciebat. Illa vero dicebat q̄ sepius memoriā suę matris mariāne faceret: & q̄ patrē odio haberet. Frequēter autem iterminaretur quia si principatū obtineret: filios quos herodes ab alijs vxoribus habebat traditos magistris litterarum in agris constitueret dū apta esset ad hoc opus quā habebāt circa studia diligētiā. Vxores vero si quan

Territus hero des duobus suis satellitibus exu stis.

Nicholaus histo ricus cū herode degēs iniqtates eius mutans tm̄ mō quę ad eius gl'iam ptinebāt cōscripsit & adu latorū more ml'ta cōfixit.

Domestica hero dis afflictio.

Salōe filijs mari āne iimica filiā Aristoboli vxo rē seducebat.

do videret maternum indui ornatum: pro presentibus ornamentis cilicijs intercludi ne solem vide-
A ret. Que confestim per salomen regi nunciata: dolorem eius inflammabant. Vrgebatur aũt mlto pe
ius omnibus credens. & inuicem se accusantibus. Tunc autẽ filijs ĩterminatus satisfactionibus eorũ
ad presens mollitur in posterum atrocius exarsit. ¶ Nam ferora cum ad alexandrum venissent filiã
archelai glafiram sicut prediximus habentem: salomen (inquit) dicentem audiui herodes in amore
glafire sue nutus incidisset & minime desiderij solatium possit inuenire. Quod ille audiens adolescẽ
cia vel emulatione commotus que honoris causa circa puellam ab herode fiebant propter amorem
hec eadẽ facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans: patri nunciauit cum lachrimis que fero
ra dixisset. herodes autem multomagis feruens. & mendacium impudice criminationis non ferens
turbabatur. & sepius exclamans maliuolenciam familiarum qualis ipse circa eos inuenisset: conuoca
uit ferorã. quẽ hmõdi verbis aggressus est. Pessĩe oĩm ĩ quo ad tã ĩmẽsã vł ĩfãdã ĩdeuotionẽ puenisti
vt talia de nobis existimes aut loquaris Nõne video tuã volũtatẽ. qua nõ in meã iniuriã talia verba
producere: sed insidias & venena immittere filio pro mea perditione prodidisti Quis enim alter nisi
dei bonitate retentus (quã hic puer in se habet) portare potuisset in patrẽ nõ vĩdicare tã crudelẽ opi-
nionẽ. Prius enĩ gladiũ ĩ dextra: q̃ hocũ verb in animo eius debebas ĩmittere cõtra patrẽ Quid autẽ
conaris male loquẽdo de me nisi vt eorũ fauorẽ fraudibus tibi cõsilies. Nã talia dixisti: que tue impie
tatis fuissent cogitẽda. Abscede iã pessime circa fratrẽ atq; benefactorẽ. & tecũ q̃dẽ hec malitia con-
sciẽtie cõuiuat: ego vero vĩdico sicut soleo meos: nec vindicãs merito in eis sed magis beneficio exor
nãs. quibus indigni esse noscũtur. Talia quidẽ rex. Ferora vero statim mestitia plenus salome inqt hec
persuasit. & ab illa sermones audiui. Que mox vt audiuit nã presenserat. exclamauit qd̃ nichil ab il-
la tale dictum fuisset. & qd̃ festinarent omnes ad odiũ regis eã pducere. cũctisq; modis occidere. pro
B pter fidem quã erga eum semp habere cognoscerẽt. In presenti vero sibi insidiari qd̃ sola reflecteret
fratrẽ ne vxorẽ quã nunc hẽre repudiaret regisq; filiã sibi in matrimonio cõiũgeret. Quapropter me
falsis inqt accusationibus aggressus est. Cũ hec dixisset crines suos dilacerãs. & pectora manibus tõ
dens. veri similis ad denegationem esse constabat. maliuolẽtiã vero morũ dissimulatione redargue-
bat. Ferora aũt medio resistit nullã habẽs satisfactionẽ. Nam alexandro se dixisse cõfessus est. audis
se vero a salome minime comprobauit. Vnde diu confessione sermonũ inter eos facta rex fratrẽ vel
sororem auersatus: filiũ pro constantia laudauit: ꝙ sibi sermones ferore nunciasset.

Ferora alexandro dt herodẽ ĩ amorẽ sue vxoris ĩcidisse quod ipse postea manifestauit pr̃i.

Herodes ad feroram.

Nota.

Excusans ferora dicit salomẽ hoc persuasisse sed hec negat.

¶ Salome omnibus odio hẽbatur quã herodis vxores abhorrentes eam ipsi accusabant.
Que a rege male tractata ad dispẽsatoris regis arabũ q silleus vocabatur cõsensit nuptias sed ipse cir
cuncidi recusãs abscessit salome ex illo die de adulterio a ferora & herodis vxoribus accusata Et ma
xima ĩ herodis familia turbatio & dissentio quotidie crescebat eunuchi quoq; regis accusati ꝙ ab a-
lexãdro peccunijs essent corrupti ĩ tortura confessi sunt Alexandrum contra pr̃em odium hẽre. Sicq;
herodis coniurationem timens custodias vndiq; muniuit & cunctos odio hñs contra ĩsõtes acerbus
factus est ꝑpĩq̃ quoq; herodis seipos preuenientes accusabãt & rex andromachum & gemellũ ami
cissimos ex suspitione eicit a palatio. Quorum malorum antipater erat auctor & ipso suadente hero
des tormentis fidelissimos Alexandri interrogabat vnde qdã tortus Alexãdrũ propter corporis ma
C gnitudinem & alia laudatum dixisse retulit bona nature potis efficere dũ pater inuideret extra filios
q; accusat patrem perimentes romam confugere regnum petituros Alexandrum itaq; sic accusatum
ligauit herodes quẽ alius iuuenis accusat romam misisse patrem accusaturum & venenũ ĩ aschalone
parasse: herodes igitur in accusationibus credendis facił in familia sua maxime fuit turbatus.

Capitulum septimum

DAc lite facta salome vt accusationis commote caput omnium odio tenebatur: quã vxores
regis vt maliuolam abhorrebant: & ꝙ natura eam malignam cognoscerent. Occasione er
go data semper eam accusabant herodi quarũ fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit
¶ Rex arabũ ouadas nomine: naturaliter regis & regni negocijs pene inefficax. habebat
dispensatorem regni sui astutum iuuenem & in omnibus nimis ornatum: cuius ditioni omnis arabia
subiacebat. Is pro cã quadam cum ad herodem peruenisset. & cenaret cum rege. vidit salomen & de-
siderio eius captus est: audiens presertim ꝙ vidua esset amplius inflammatus loqtur de nuptijs eius
Salome vero male tunc a fratre tractata iuuenisq; accensa decore: libenter consensit ad nuptias Et cũ
rursus ad cenam conuenissent: monstrabantur non mediocria signa cupidinis eorum: que mulieres
regi nunciauerunt Herodes vero cum ferorem interrogasset & obsetuare precepisset in cena quid illi
digitis facerent vel oculis: non letabantur de suo pudore. Post hec arabs quidem in suspitionem ve-
niens recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset rursus redijt ad hoc ipsum sermonem herodi
facturus postulãsq; dari sibi matrimoniali iure salomen: dum non incommoda ei foret affinitas eius

Salome oĩm odio tenebaťquã regis vxores ab horrẽtes eam accusabãt herodi.

Salome male a rege tractata cõsensit ad dispensatoris regis arabũ nuptias qui sileus vocbať.

cum arabum principatū quod iā sibi nunc adesse:magis vero futurū ex plano credebat. Cumq; hūc herodes sermonē sorori retulisset.interrogans si ad nuptias cōsentiret.illa sine more consensit. Tum illum quoq; inquiri si vellet legibus inscribi iudeorū & circūcidi:eo ꝙ aliter non posset salome penitus iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actū fuerit:se ab arabis non solum regno/ sed & vita priuari. Quo dicto recessit. ❡ Salomē autē ex illo die feroras iam de luxuria criminari cepit.& regis vxores quę dicerent eam cū arabo adulteria cōmisisse. Puellā namq; qua fratri suo ferorę rex despōsauerat.ipse quidē non accepit:victus amore sicut prędiximus vxoris absentis. Salome autem rogabat filio suo de custobaro nato eā cōiungere.& dissuadet rex a ferora dum adolescētē suspectum haberet propter patris interitū:iustius aūt esse si duceret eam filius suus qui magistratus tetrarchie successor extabat. Cūq; priore pacto soluto puella duceret a filio ferorę.pręstitit dotē centū talēta. Itaq; dissentiōes familiares nō cessabant/sed maiores ei turbine crescebāt:& incidit tale aliquid: causa non honesta.& ocius ad facultatē vsq; processit. ❡ Fuerūt enim enuchi regi propter pulchritudinem nō mediocriter acceptabiles:quorū vnus pincerna: alter insertor.alter vero lectuli regis creditarius.qui & cū filio eius intererāt de quibus cū nūciauit quidā regi ꝙ hi ab alexandra multis pecunijs corrupti essent. Qui requirēti regi de facta quidem cōmunione vel ꝑmixtione cōfessi sunt. aliud vero nichil acerbum scire de patre dixerunt. Cūq; magis torquerent & in necessitatibus essent sempq; ministri atroces in eos insisterent.ad gratiā antipatri cōfessi sunt. quod odium circa patrem & inimicitias haberet.& ꝑsuaderet eis herodē spernere velut superfluū & cooperientē senectutis suę tempora dū annos etatis celaret:& ad se iam respicere.tanq̄ regnū habentē & inuito patre & ꝙ alij nullatenus sed sibi citius primus locus venturus esset:nō ꝑpter genus tantū: sed pręparationibus paratā ei dominationē esse quia plures qui cuncta pro se pati vel facere essent parati. Herodes autē cū hęc audisset totus in furore metuq; tractus.ea quę ad cōtumeliam dicta cognouit moleste tulit: alia vero in suspitionē periculosam suscepit. ❡ Vnde ex vtrisq; incitatus timebat ne pro veritate cōflata fuisset in eum coniuratio fortior priore.& custodias vndiq; cōmuniens secrete quęstionē fecit.speculatores autem eis de quibus suspicabatur opposuit.& dum opinione vel in odio cūctos haberet: arbitrium pro tutela concipiēs.multum contra insontes acerbus factus est:sed magis ac magis validi videbant ei & terribiles quos non frequēter nominabat propter isolitam cōuersationem.& si forte vacasset statim de interitu suo securi non erant. ❡ Postea vero omnes propinqui dum nichil habuissent firmum ad spem suę salutis:contra se conuersi existimabant vtile si quis anticipans alium accusasset hoc sibi salutem posse conferre/si suis facinoribus alios onerarent.& eo cadebant:in quo ceteros insidiabant immittere. Nam regis penitētia ne filios occideret:ꝙ non manifeste peccassent itercedebat. ipsi vero & quod peius est nō desistebant cōmittere. sed ad pœnam currebant parem: dum vlciscerent in eis quę prius accusassent. ❡ Talis ergo dum fuisset in aula turbatio:multis amicis rex palaciū interdixit. ❡ Quam interdictionē maxime eis constituit:qui fiduciam potiorē habebant. Siquidē andromacū & gemellū viros ab initio amicissimos/ qui multum in republica eius legationibus & consilijs domesticis profuerunt:eiusq; filios docuerant:& qui de filijs primum fiducię locum haberent recusauit suscipere. Andromacum quidem ꝙ filius eius demetrius amicus alexandri esset. gemellum vero fidelem illi sciens.quia & in conuiuijs & in studijs rome cum ipso degebat. Quos honeste quidē expulit:ne indecens aliquid contra viros nobilissimos constituere videretur.sed caute agens/fiduciam eorum cū honore amputauit.ne per potentiam aliquid in eum committerent. ❡ Horum omniū malorum antipater auctor erat:qui patris incōstantiam intellexerat cum iam dudum ei cōsedisset:vnde magis suadere videbatur.vt auferetur vnusquisq; potentum. ❡ Tunc ergo rex(andromaco cum ceteris expulso) de colloquio vel fiducia reliquos fidelissimos alexandri cum tormētis interrogauit. vt si quid contra se confiatū scirent edicerent:ille vero consumebatur:quia tales quales existimabat nō inueniebat. Callidus autem antipater ꝙ ex veritate ad cōstantiam & fidem deducere non valebat: plus incitabat requirendo a pluribus latentem coniurationem. ❡ Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset.ꝙ cognosceret adolescentem/cum laudaretur corporis eius magnitudo.vel sagittandi peritia: cumq; alia quę ad virtutem super omnes haberet. hęc sibi dixisse potius bona naturę officere dum pater inuideret:& idcirco cum eo ambulando sese humiliare ne longior appareret:in venationibus vero cum sagittaret illo pręsente/nou recte iaculari propter genitoris inuidiam:quam de gloria sua haberet. Cumq; verbum scrutaretur & remissio penarum corporis iteruenisset.addebat ꝙ fratrem aristobolum conscium haberet vt in venationem patrem perimentes ad romā confugerent: regnumq; peterent. Repertas vero & litteras adolescentis ad fratrem aristobolū in quibus accusabat patrem non iuste fecisse:dum terram tribuisset antipatro ducentorum talentorum redditus. ❡ Quibus dictis putauit herodes verum existere ꝙ de filijs suspicabat. & statim apprehēdens alexandrū

Arabs nō cōsētiens circuncidi discessit.

Crimiaт salome a ferora & vxoribus herodis de adulterio.

Dissēsiōes familiares in familia herodis.

Enuchi regis accusant ꝙ corrupti essent pecunijs ab alexādro &c. qui i tritura cōcessi sunt filiū aduersus patrē odiū hr̄e &c.

Herodes timēs coniurationē custodias vndiq; muniuit & cunctos i odio hn̄s cōtra isontes acerbus factus ē.

Maxia tribulatio ꝑpinqs herodis qui seipos pręueniētes accusabant.

Rex ex suspitione ādromachū & gemellum amicissimos a palacio eiecit.

Herodes tormētis Alexandri fidelissimos interrogabat suadente Antipr̄o.

A ligauit. Deinde vero remisit suam atrocitatem. dum nec quę audisset crederet: & ęstimaret nichil dignum pro insidijs ex his conflatum apparuisse. sed querela esset vel iuuenilis temeritas: & ꝙ manifeste interficientes romam confugerent non verisimile videbatur: & maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum dicebat non sibi placere: temerarie filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos alexandri non paucos: nichil penitus de quibus suspicabatur confessos inuenit. ¶ Cumq; in hoc multus apparatus existeret. & terrore vel turbatione palatium plenum esset. vnus quidam iuuenis vt in necessitatibus prouenit romam dixit transmisisse alexandrum. & petisse vt citius euocaretur a cęsare; habere se manifeste causam suggere contra patrem ꝙ regem parthorum mitridatum sibi contra romanos conciliasset: addens quia venenum etiam alexander in ascalone ei parasset. Tunc herodes hęc audiens & credens ꝙ solacium temeritatis inuenisset. statim de veneno pręcepit inquiri: quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum alexander volens confirmare. negare quidem distulit incitando temeritatem patris ad multa maiora delicta: forsan autem & per hoc amputare volens facilitatem eius quam in accusationibus credendis habebat. Tum nullatenus obtinuit: dum omne regnum concutere voluisset. Siquidem & litteras in quatuor libris destinauit dicens ꝙ non oporteret torqueri quemq̄ nec vlterius hoc procedere. quia reuera insidię factę essent. in quas coniurasse feroram vel fidelissimos amicos eius asserebat. Salomen autem noctu super se ingressam: & cum inuito concubuisse. cunctosq; simul illic contra eum iure vēturos quatenus eum occidentes perficerent quod semper habere in expectatione meditatus esset. Inter hos etiam ptolomeus & sabinus fidelissimi regis accusantur. Nam nichil aliud videbatur quam si rabies quędam incidisset beluarum more. vt amicissimi contra se armarentur. Idcirco satisfactio veritatis habebatur: sed indiscrete perditiones pronunciabantur. Cumq; aliquibus vincula & alijs mortes alijsvero inspe rate dolores infligeret turpiter regnum a priore fœlicitate dehonestatum est: & seuissima erat herodi vita dum turbatus nemini crederet. magnumq; expectationis tormētorum haberet. Ita noctu vel die turbatus in furorem & insaniam pene lapsus est.

Alexander filio accusatus quia romā patrē accusaturus misisset & venenum ei ī ascalone parasset. &c.

Herodes facilis in accusatiōibus credēdis & ideo maxīe fuit turbatus ī familia sua.

¶ Archelaus capadocię rex tristis de herodis turbatione pro filia & genero alexandro venit in Iudeam & filium patri recōciliauit similiter feroram fratri herodes quoq; romā vadens Titium sirię pro
B curatorem archelao fecit amicum & ipso reuertente factum est bellū inter ipsum & arabas habitantes eni trachonitidi ab eius principatu fama eū mortuū vulgante subtraxerūt & transfugas Silleus arabię procurator recepit quos ipse ab Arabis postulans eos reddere negātes debellauit & Castellum quod repta vocatur euertit sed & nacebum arabum ducem cum suis interfecit. Capitulum octauum.

ARchelaus autem rex capadocię cum hęc de herode audisset territus pro filia vel de adolescente contristatur. Pro tantis amici turbationibus in iudeam venit: nec in contemptu quę contigerant ponens. diligenter prius cuncta percūctatus est: nec tamen in aliquo quasi culpans herodem ꝙ temerarie fecisset aggressus. verēs ne eum ad reconciliationem furoris non perduceret sed alium tenens ordinem emēdare quę acciderant cepit. Nam iuueni interminabatur: herodem autem mitem dicebat dū nihil temerarie fecisset. matrimoniū quoq; filię soluere promittens. & nec ipsi parcere si in aliquo reperta illi conscia non indicasset. Cum talem præter expectationem herodis archelaum vidisset: & quia plus ipso furorem suum demonstrasset. rex ab iracundia mutatus dum putaret iuste acta quę fecisset paulatim ad patris affectū redijt. Misericordia ergo inter vtrosq; apparuit. cum aliqui pro iuuene satisfecissent. & herodes ab ira mutaretur. Tum archelaum similiter increpantem attendens: petebat vt nuptas solueret quod minatus esset quia quamuis parum ire adhuc habebat. in his quę iuuenis commiserat. Archelaus tamen vti modestiorem eum faceret criminationes in amicos referebat. dicens illorum esse ꝙ iuuenē malignitate sua corrumperent fratremq; regis magis in suspitionem mittebat. Nam dum herodes iram contra fero-
C ram habuisset: & ferora indigere regis reconciliatione simulq; credens ꝙ archelaus eum flectere potuisset accessit ad eum cum veste nigra petens vt fratrem pro eo peteret. Quem archelaus nec spręuit nec confestim se herodem suadere posse promisit. Tunc hortatus est eum ad regem accedere: & supplicando confiteri sę omnium malorum auctorem extitisse. quia prodessent hęc ad indignationē mitigandam potius q̄ sua suggestio. His flexis ferora quę inter se ambo constituerant: pręter spem adolescentis accusationes absoluit. Cumq; & feroram reconciliasset archelaus ad capadociam reuertetur: gratus tanq̄ nemo alter illo tempore factus herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit. & omnibus magnifice ditauit. & inter necessarios amicissimum arbitratus est. ¶ Cōstituit autem & romam proficisci quoniam de his cesaris scripta susceperat: & vsq; ad anthiochiam eius simul euntibus syrię procuratorem. Titium inimicum archelai ei herodes amicum fecit. ¶ Cumq; romę fuisset & inde reuerteretur: factum est bellum inter ipsum & arabas: ex huiusmodi causa. Qui trachonem

Archelaus capadocię rex de herodis turbatiōe tristis pro genero venit in iudeam & ipsum patri reconciliauit & feroram fratri.

Ferora archelaū petit ꝑ regis reconsiliatione.

Herodes romā vadēs Titium ꝑcuratorem syrię Archelao fecit amicum.

alias trachonitidem habitant regionem quam cęsar a zenodoro tollens herodis prouincię addidit latrocinandi diligentiã habebant: sed agrum colere vel sub quietę viuere cogebãtur quod illis minime commodum erat multaq; herodis gloria pro diligentia sua resurrexerat. Igitur quando nauigauit romam vt filiũ alexandrum accusans. cęsari commendaret antipatrum: fama vulgauit eum esse mortuũ Qua comperta. trachonitidi habitantes subtrahẽtes se ab eius principatu: rursus ad solitum morem finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latrones cum cognatione sua ad trachonem prouinciam & ad arabiam recesserunt. Silleo suscipiente eos pro causa irę quam habebat negatis nuptijs salome. Quibus cũ locũ munitũ dedisset. illi non tantum iudeam sed & inferiorem Syriam deprędabãtur: refugia sibi pręstãte silleo. Herodes autem roma reuertens: comperit plurima regni sui a latronibus male tractata. Nec posse duces suos latrones cõpręhendere: nec habere qualiter tutelã suã muniret: illis arabum patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret: ipse quidem trachonẽ perueniẽs familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiã incitati legemq; habentes vt in eos vindicarent qui familiares suos occidissent: cunctam herodis terram vexabant & deprędabãtur. Ille vero referebat hęc cęsaris ducibus. Saturnio & volumnio: volẽs latrones ad penam petere. Nam illi fortiores & plures facti oĩa perturbabãt affligendo regis herodis prouinciã: & villas deprędando. & captos hoĩes interimẽdo: vt bello similis esset violentia quam faciebant. Nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat & debitum quod per silleum mutuassent ouado alias obdo talentorum sexaginta iam constituto die trãsacto in quo statutum fuerat reddi pecunias. Silleus autem ouadum despiciens. dum ipse cuncta gubernaret. latrones quidẽ denegauit per arabiam esse de pecunijs vero differebat. Quapropter cognitiones corã saturnio vel volũnio procuratoribus syrię cõmittebãtur. Qui statuerunt intra tricesimum diem herodem pecunias debere recipere. & eos qui de vtroq; regno confugissent inuicem reddere. Et apud herodem quidem mullus arabum penitus inuẽtus est. nec per affectionem nec aliomodo tentus. Arabes autem passi sunt latrones apud se teneri. Cumq; constitutus dies transisset nec silleus de quo statuerat aliquid composuisset. romã ascendit. Redditionem vero pęcuniarũ & latronum herodes exequebatur. Cũ saturnius & volumnius pręcessisset indeuotos persequi: exercitus assumẽs herodes arabiam ingressus diebus septẽ mansiones fecit. Cũq; prope castellũ vbi latrones erant peruenisset cœpit quidẽ oẽs eos insidijs. Euertit vero castellũ quod repta vocabatur cũ neminem penitus lesisset. ¶ Itaq; arabis ad auxiliũ veniẽtibus cũ nacebo duce pugna cõmittitur: in qua pauci quidem herodis. Nacebus autẽ arabũ dux cũ viginti suis cecidit reliqui vero ad fugã conuersi recedunt. Puniens autẽ rex horũ tria milia circa trachonẽ ydumeorũ locauit exercitũ & latrones ibi constitutos arcebat & de his ducibus circa phenicẽ existentibus mãdauit demõstrando quia nihil amplius in indeuotos executus arabas q̃ oportebat egisset quę illi quidẽ requirentes inueniebãt nequaq̃ mentitũ.

Habitantes trachonitidi subtraxerunt se ab herodis principatu fama euz morte vulgãte & transfugas silleus procurator regis Arabię recepit.

Herodes latrones trãsfugas ab arabis postulãs eos reddere negãtes debellauit

Herodes castello (q̃d repta vocabatur) euerso latrones insidijs cepit nemine penitus lęso,

¶ Cęsar iratus Silleo herodem de vastatione arabię & occisione Nacebi inuidiose accusante dura ipsi & grauia scripsit Arabes quoq; herodem furore cęsaris humiliatum cognoscentes iudeos afflixerunt vnde turbatus rex perdita cęsaris amicitia qui iam legationes secundo modo susceperat iterum Nicholaum damascenum ad placandum cęsarem mittit Sed interea mortuo ouado arabum rege dinea qui post Aretha dictus est arripuit regnum qui muneribus Cęsar pacificare volens Silleũ in multis accusat.

Capitulum nonum.

Nuncij vero silleo cum romę gesta indicassent & magis exaggerassent & ille in aula permaneret tunc inter cęsaris amicos statim hęc audiens mutata nigra veste ad eum ingressus: suggessit q̃ bello cuncta arabia conflicta totumq; regnum commotum ab herodis exercitu fuisset: & lachrimis fusis quingentos quidem cum duobus milibus arabum primates perisse dicebat interfectum autem & ducem eorum nacebum propiquum & affinem sibi: diuitias autem Repte castello constitutas deprędasse dum pro egritudine contemptus ouadus ei non sufficisset occurrere: quia nec ipsi nec exercitus arabię interfuissent. Talia silleo dicẽte & inuidiose insuper addente q̃ nec ipse rediret ad prouinciã nisi crederet quia cęsar de pace omnium cogitaret: neq; si pręsens fuisset cõmodum esse cum herode bellum committere. His dictis cęsar iratus pręsentes homines percunctatus est qui tunc a syria venissent: si exercitum herodes ad arabiam deduxisset. Qui cum hoc dicere cõpellerentur nec causam facti suggerent. ira cęsar commotus scripsit herodi cuncta quidem grauia. ¶ Sũma vero ępistole hęc erat. Olim amico nũc vero subiecto. Scripsit autem de his silleus arabis: qui releuati neq; latrones ad se fugientes reddiderunt neq; pecunias sed etiã & pascua quę mercede tenebant minime soluto redditu possidebant: iudeorũ rege cęsaris furore humiliato. Tũc quoq; trachonitidem habitabãt cũ arabis aggressi custodiã iudeorũ afflixerũt eos nõ tãtũ pro sua vtilitate: sed & memoria prioris belli p̃ herodẽ sibimet irrogati. Quę rex ferebat perdita fiducia quẽ cęsaris amicitijs ha

Cęsar iratus (Silleo herodẽ accusãte de vastatione arabię &c.) Ipsi dura scripsit & grauia.

Sũmã ep̃lę cęsaris ad herodem. Arabes Iudeos Herode Cęsaris furore humiliato afflixerunt.

A buerat: dum secundo legationes suas satisfacturas pro culpis non susceptas cognosceret. Estuebat etiam de silleo cui credebatur a cesare qui presens rome conabatur defuncto ouado arabum in regno succedere: multis cesari promissis pecunijs alijsq; in aula potentibus. ¶ Interea ouado moriete dinea qui post aretha dictus est regnum arripuit. Cesar autem arethe minabatur quod regnare presumpsisset: priusq sibi de hoc scriberet. Ille vero donis cesari coronam auream multorum talentorum destinauit: & epistolam per quam silleum criminabatur vt maliuolum seruum: & ouadu venenis eius peremptum. Vxores arabum ab eo adulteratas dum causas reipublice rege viuete gubernaret: immo & ere alieno sibi vellet: & per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo cesar intendens: remisit dona. Arabia vero vel iudea pluribus malis affligabatur. dum regnum vnus quidem quia nec dum firmum imperium habebat. predatores nullatenus prohiberet. ¶ Herodes autem iratum cesarem pro sua vindicta videns. omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circustantibus malis iudicauit iterum romam transmittere. si posset per amicos cesarem placare. Direxit aute nicholaum damascenum.

Turbatus herodes perdita cesaris amicitia. &c. Mortuo ouado: arabum rege dinea regnum arripuit q cesaremu neribus pacificare voles silleum i multis accusat. Iterum herodes ad placadu cesare Nicholau damascenu mittit.

¶ Maxima herodis domui turbatio superuenit Euride lacedemonio viro prodiciosissimo multa confingente & herodis animum odio contra filium impleuit. Qui contra Alexandrum & Aristobolum non tantummodo sicut prius accusationes audiebat sed licentiam dedit volentibus cotra eos referens. Iocundus autem & tirannus olim herodis amici expulsi Alexandrum secuti ab eo honorabantur sed post tormentis victi ipsum filio regi accusant Accusatus quoq; priceps Alexandrij torquetur & filius eius contra filios regis filia profert testimonia litteras q nomine Alexandri confinxit quo facto rex cum in hierichonte produxisset filios & accusatores eorum multi super alexandrum impetum fecerunt quos prohibuit rex & filij custodie traditi sunt aristobolus vero ad salomen sororem existimans eam calamitatis condolere verba facit que oia regi reuelante abinuicem distracti ligantur. Tuc quoq; alexander archelao legatum mittente coram de fuga interrogatur quem glafira ligatum vides stupefacta lachrimatur herodes quoq; de Archelao suspitionem habens ei restitit. Capitulum. x.

Domus autem vel filij sui multo peius illo tepore erant dispositi: & licet siue suspitione nunq fuissent. Malum tamen tunc plus ex huiusmodi causa preualuit. ¶ Lacedemonius eurides nobilis domi magis autem animo luxuriosus ad herodem veniens multis donis fauorem eius comparauit vt inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud antipatrum: additum vel consuetudinem cum alexandro habebat. Nam archelao capadoci sese dicebat hospite: ideo q; per glafiram valde honorabat eum cunctisq; blandiebatur. Semper autem dicta vel facta notabat: vt exinde posset accusationibus consertis gratias herodis acquirere. Vnde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus alexander vt adolescens: & dolens de his que passus fuisset: narrauit q pater alienatus fuisset. & mater sua interfecta ab eo perijsset: antipatrum autem sibi preposuisset: & quemadmodum illi intolerabilia de eo patri dixisset & ad odium incitasset: vt nec conuiuijs eos nec conuentu dignaretur adesse. Cum ergo talia dolens defleuisset: statum in eurides antipatro omnia nunciauit dicens. Non pro mea vtilitate tibi hec nuncio: sed tuis iam victus honoribus & rei magnitudine. precipio cauere alexandrum. Nam hec non sine dolore dicens: inesse verbis suis audaciam demonstrabat. Igitur antipater cum eum sibi fidum existimasset esse magnas ei donationes contulit. & deinde flectit herodi hec eadem explanare. Qui non sicut ab alexandro audierat intimauit. sed verbis suis aliquam falsitatem accusationi addes. animum regis immutabili odio filiorum compleuit. Quia rege donationem quinquaginta talentorum accipiens: ad archelaum regem capadocie profectus. Alexandrum modestum vel bonum referebat: multumq; laborasse quatenus patri eu reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipies recessit. Qui nec in lacedemonia talia facere desistens: multis iniquitatibus immersus patria priuatus excessit. ¶ Rex autem iudeorum non sicut prius contra alexandrum vel aristobolum tantummodo accusationes audiebat. sed & si nullus ei aliquid nunciasset ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit voletibus cotra eos referre. Tum vero euaredum quendam licet vellet tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum conscium abhorrebat. Superuenit autem contra adolescentes aliquid peius dum omnes premiorum promissione ducerentur aliquid acerbum contra hos nunciare tanq pro salute regis dicentes etiam falsa suggerebat. ¶ Duo enim fuerunt amici herodi fortitudine vel magnitudine corporis precellentes. iocundus & tyrannus nomine. Qui cum offendissent regem: expulsi alexadrum secuti in exercitationibus ab eo honorabantur: pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum rex statim in suspitionem ductus torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent. post victi dicebant q eis suasisset alexander herodem in venatione feras frequentatem ab equo deijcere: vt ita facile suis telis perfoderent. quod olim ei cotigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in opido celatum & prepositum venationis conuincebant. q

¶ Maxima domus herodis turbatio per euride lacedemoniu p̄dicíosissimu viru

Nota maxima viri proditione.

Herodes contra filios iratus.

Iocudus & tyrannus olim Herodis amici expulsi Alexandru secuti ab eo honorabatur ipsum filio apud herode accusant. &c.

Accusatur princeps oppidi alexandrij torquebatur. &c.

tela regalia alexandri iussionibus dedisset. ❡ Post hęc princeps custodię alexădrij oppidi appręhen D
sus torquębatur quasi vellet suscipere custodia adolescentes & pręhere eis in castello positas regales
Epistola ficta. pecunias. Et ille quidem nichil tale confessus est: filius vero eius ista facta dicebat litterasq; porrexit
quasi manu alexandri factus: quę ita continebant. Cum dei auxilio omnia quę proposuimus confe
cta sunt. Ergo veniemus ad vos sed sicut promisistis in castello nos suscipite. ❡ Post hanc epistolam
Diophantus scriptor Alexander & aristobolus in vinculis custodiuntur. herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem diophantum inquit scriptorem imitatum suam manum & has propter antipatrum litteras astute scripsisse. Diophantis enim talis erat. Quapropter in alijs huiusmodi rebus conuictus interijt. ❡ Rex autem cũ coram multitudine produxisset in hierichonte filios & accusatores eorum hos quidam multi manu iaculantes interemerunt. Cũq; impetum & super alexandrum occidendum fecissent: rex eos per ptolomeum & ferora prohibuit. Custodiebantur autem ne quis ad eos ingrederetur. & speculabantur ne quid facerent vel dicerent.

Aristobolus ad salomę socrũ verba faciẽs hęc ipsa fratri nunciãte ab iuicem distracti ligantur. Et quid amplius. Cum damnatorum infamia tenerentur vnus eorum aristobolus existimans suam socrum condolere suis calamitatibus & regem in odio habere & tu inquit perditioni periculo communicas. dum accusata de nuptijs Sillei cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statum fratri nunciauit. Qui nullatenus sese continens ligari eos: & distractos ab iuicem quę male de patre sensissent scriptis porrigere pręcepit. Qui pręceptis coacti scribunt insidias quidem contra eum non cogitasse nec instruxisse: fugam vero meditatos & hanc propter necessitatem: dum ĩ suspitione vel difficultate vitam suam haberent.

Legato Archelai ad herodem veniente Alexãder coram eo de fuga ĩterrogatur. ❡ Eodem tempore cum de capadocia legatus ab archelao Męla nomine nobilissimus peruenisset: herodes volens erga se perfidiam archelai manifestam facere. vocauit alexandrum E sicut in vinculis erat rursus cõsuluit de fuga. qualiter vel vbi statuisset discedere. Cum alexander ad archelaum dixisset. & ab eo fuisse promissum sibi vt romę destinaretur. nihil vero aliud neq; importunũ aut acerbum cogitasse. nec ea quę per maliuolentiam aduersariorum conficta essent vera existere ac velle si tyrannus adhuc viueret vt questione cautiore: facta veritatis apparerẽt: sed hunc citius perijsse antipatro per amicos populum incitante. Cum talia retulisset. iussit melam cum alexandro simul ad glafiram duci: vt interrogaretur si quid ea cognouisset de insidijs in herodem cõstructis. Qui cum venissent. statim glafira alexandrum ligatum videns caput suũ percussit: & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem adolescentis & pręsentium lachrime & spectaculum dolore plenum. nec diu potuerũt

Glafira maritũ ligatum stupefacta nimis lachrimata ẽ abũdãs. interrogare vel respondere. Deinde multopost ptolomeo qui iussus erat eos perducere. interrogante glafiram si quid de his quę fiebant cognosceret alexander respõdit. Quid meum hęc ignoraret. quę anima mea plus michi diligitur: dum & communes filios haberemus. At illa clamauit quod nichil cognosceret importunum si tamen aliquid saluti eius prodesset: non recusaret mentiendo confiteri. Alexander autem nichil impium inquit: nec quod pater meus suspicatur. quia nullatenus hoc ipse cogitaui.

Herodes suspitionem habuit in archelaum & eis rescripsit. Tu vero mulier quid aliud scis nisi quod ad archelaum fugere deliberauimus. & exinde romam ascendere. Eadem & illa confessa herodes in archelaum de perfidia suspitionem habuit: deditq; olipio & volumnio litteras pręcipiens eas transeundo per ęleusam ciuitatẽ cilicie archelao tradere: culF pans eum ꝙ insidiarum participes cum filijs suis esset & exinde romam nauigarent. Vbi si nicholaũ inuenirẽt aliquid profecisse: nec cęsar in eadem difficultate permaneret: darent litteras vel argumenta quę contra iuuenes constructa destinauerat. Archelaus autẽ litteras accipiens. suscipere quidem adolescentes est confessus: quia prodesset eis vel patri ne quid peius per discordiam eueniret ad cęsarem autẽ trãsmittere. vel aliud perfidum contra illũ agere nihil adolescẽtibus penitus promisisse. Legatiuero cum hęc audissent: & romam peruenissent litteras porrexerunt: quia cęsarẽ placatum inuenerunt.

❡ Nicholaus autẽ herodis legatus ad Cęsarem ipsum herodem Cęsari reconciliare cupiẽs primo Silleum herodis accusatorem corã imperatore accusat deinde multa pro herodis excusatione adduxit vnde hac oratione promotus. Cęsar & ad Silleum conuersus furore plenus eum interrogat & contra eum mortis dedit sententiam herodi reconsiliatus. Cęsar autem cũ adhuc arethę esset iratus Arabiam herodi cogitauit tradere sed receptis litteris quibus filios accusabat prĩcipatũ addere seni & de suis filijs male sentienti non estimans principatũ ipsum receptis donis Arethę cõfirmauit. Capi. xj.

Legatio nicholai ꝓ herode cęsari recõcilãdo. Nicholaus primo accusat Silleum herodis accusatorem. D Elegatione autem Nicholai taliter euenit. Vt hic ad aulam ascendit: primum quidem non pro quo venerat. sed silleum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes Nicholaũ adeuntes iniquitates omnes sillei nunciabant: & ꝙ multos ouadi peremisset. Quorum iudicia manifesta ex litteris eius demonstrabantur. Nicholaus fœlicitatem quandam sibi existimãs oblatam. moliebatur per accusationem sillei cęsarem herodi reconsiliare. Sciebat enim quia si vellet satisfacere de factis eius permitteretur: si vero silleum accusaret: tempus pro herode dicendi posset inuenire. Cõstituto ergo die. Nicholaus pręsentibus legatis arethę accusabat silleũ. & cũ ceteris addebat regis multorũ ꝙ simul iteritũ: & pecunias quas mutuo accepisset ꝓ nullo reipublice cõmodo: necnõ

A adulteria non tantum per arabiam sed etiam romanorum mulierum. Addebat q̄ acerbius concitaret
regis animum nichil verum docuisse de factis herodis Cumq; ad hunc locum peruenisset cęsar qui-
dem interrogauit si exercitū contra arabiam non duxisset. nec duo milia quingētos occidisset. neq; ca
ptiuos traxisset prouinciamq; vastasset. Ad quę nicholaus respondens: pro his magis se velle sugge-
rere: quod nichil aut multo minus vt audierat factū fuisset. Sed tu inquit vir iustus hęc attrociter esti-
masti. Quod cum cęsar pręter opinionem audisset: & iussisset vt diceret: nicholaus satisfaciendo quin
gentorum talentorum conscriptionem produxit: in qua cautū fuerat licere herodi constituto die trans
acto pecunijsq; non redditis: totam arabiam inuadere. Introductam vero per prouinciam miliciam
non expeditionem dicebat. sed multitudinem suas volentem pecunias exigere: nec cōstituto die sed
multo post introductam. De qua re sepius cum quidem saturnium & volumnium procuratores inter-
pellasset. deinde coram illis in beritho cum silleus per tuam fortunam iurasset intra tricesimum diem
pecunias se prębere: necnon & eos qui a regno herodis transfugissent nichil horum eo faciente rur-
sus ad procuratores herodis peruenit. Cui cum pręcepissent pignora sumere. statim prouinciam in-
gressus est cum suis. quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum qui hoc fieri denun-
ciauerunt secundum conscriptionem statutam. iste vero inquit qui non tantum deos sed tuum nomē
alias numen periurans decepit. Restat iam michi de captiuis disserere. Latrones trachonem habitā-
tes quadraginta primum deinde multi tormenta factorum timētes refugium fecerūt arabiam. Quos
silleus cum suscepisset contra omnes homines. vestabat terram quam eis habitandam prębuit: edu-
cta latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramenta & hos reddere: die quo
B promiserat debitum se soluturum. Quid ergo potest ne demonstrare in pręsenti quemq̄ alium ex ara
bum prouincia quam hostes abstractos quos refero: nec cunctos vt ait. sed qui nequaq̄ latere potue-
runt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata: maximum cęsar intellige mēdacium & falsitatem ad
tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cū ingressus arabiam noster exercitus fuisset: & vnus
vel alter de socijs herodis concidissent: coactus resistere. Nacebum ducem eorum cum viginti quinq;
prostrauit. Quorum pro vno quoq; centum iste referent: duo milia quingentos perijsse dixit. ⸿ Hac
oratione cęsar permotus & ad silleum conuersus: furore plenus interrogauit quanti arabum perissent
Qui conturbatus errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur: littereq; imperatorum & ciuitatū quę
latrocinia criminabantur. Mutatus ergo cęsar. silleum quidem mortis sententia damnauit: herodi ve
ro reconciliatur. satisfaciens quod ex falsa criminatione attrociter ei scripsisset. Nam ita silleo respon
disse perhibetur. Quis est iste qui me impulit mendosa suggestione virum michi amicum offendere.
Silleus quidem pecunias creditoribus redditurus. & post puniendus destinatur. ⸿ Cęsar autem ad-
huc irascebatur arethę quia principatum non de suis pręceptis: sed propria pręsumptione cepisset.
Cogitabat ergo & arabiam herodi tradere: sed impedierunt litterę quas rex miserat per olimpium &
volumnium. Qui cum audissent cęsarem placatum. statim pręcepto herodis litteras vel probationes
quas de filijs miserat porrexerunt. Quas cum cęsar legisset: principatum alium addere seni & male
sentienti de filijs non estimauit. Videns ergo legatos arethę & improperans quod temerarie visus es
set non ab se regnum accipere: dona suscepit. & principatum ei firmauit.

⸿ Cęsar herodi rescribens q̄ ei placatus esset & de filijs eius tristis potestatem ei dedit congrega-
to concilio ipsos punire herodes itaq; omnes a cęsare pręter Archelaum cōstitutos conuocauit coram
quibus filios accusat furore turbatus. Quos saturnius consularis & tres eius filij damnauit iniustum ta
men eos interfici arbitrati sunt volumnius vero circa patrem iniquos inuentos morte puniendos re-
spondit. Nicholaus autem de roma veniens illos ligatos sub custodia coherceri monēs patrē ne plus
iracundia q̄ modestia moueatur. Tiro autem miles cum filio suo coęqueuo & amico Alexandri cum li
C bertate locutus clamat veritatem perisse & iusticiam ab hominibus recessisse quem triphone regis tō
sore falso accusante rex teneri iubet cum filio & torqueri sed eum liberauit filius suus herodes itaq; fi
lios in concione producens eos in Cęsarea laqueo perire pręcepit.

Capitulum duodecimum.

Herodi vero scripsit quod placatus ei fuisset & de filijs eius cōtristaretur: pręcipiēs vt si quid
acerbum pręsumpsissent persequeretur tanq̄ in patris pręuaricatores. Nam huiusmodi po
testatē ei concessit. Si vero fugam tantūmodo cogitassent: vt improperanter mitigaret eos
ne quid crudele peragerent. Ammonuit vero vt concilio in beritho congregato quo multi
romani habitabant & simul imperatoribus syrię & archelao rege capadocię quantosq; alios existima
ret amicitijs eius vel honoribus clarissimos & eorū sententijs quod oporteret impleretur. ⸿ Herodes
autem cum litterę venisset pro recōciliatione. & q̄ sibi potestas super filios fuisset cōcessa statim accer
sijt cūctos a cęsare cōstitutos ad cōsilium pręter archelaum quē propter offensam noluit interesse. ne
quid volūtati suę impediret. Cūq; in beritho imperatores & alij cōuenissent: filios vero nō permisit ad

Nicholaus p̄ excusatione herodis.

Cęsar orōne pro motus Silleū interrogās contra eū mortis dedit sentētiam herodi reconciliatus Cęsar adhuc iratus cōtra arethā arabiam herodi tradere cogitauit sed (receptis litteris quibus filios accusabat) pricipatū addere seni & de suis filijs male sētiēti nō estimauit sed receptis donis pricipatum Arethę cōfirmauit.

Cæsar ad herodē rescripsit q̄ ei placatus fuisset & q̄ de filijs tristaretur: & potestatē dedit illicō cilio congregato ipsos punire.

cõcilium accedere. sed in villa quadã sydomorũ palestum noĩe iuxta ciuitatẽ reliquit: vt vocati ad consilium pręsentarentur. Solus autem ingressus cum centum quinquaginta viris consedentibus accusabat filios: & causa quidem non erat acerba quantum ad veritatis inditia. multum vero dissimilis patri filios criminanti. Nam violenter perorabat. & in approbatiõe causę turbabatur & maximi furoris vel ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanq̃ vera, quę in odio filiorum dicta fuerant: & quę ipse contra filios scripserat legebat: in quibus insidiarum vera nulla cõscriptio fuit. tantum vero ꝙ fugere cogitassent: & derogationes quasdam & opprobria propter se: & clamauit iurando ꝙ melius vita priuaretur. quam talia vellet audire. Deinde cum dixisset quod & natura & cęsare concedente potestatem haberet. addidit & patriam legem sibi pręcipere. si quando parentes filios accusarent. & super capita eorum manus suas imponerent: necesse esse populos circunstantes lapidare. & huiusmodi morte perimere. Quam legem ipse paratam in patria quidem vel in regno facere noluisset. sed expectasse illorum iudicia. Cognitores autem venisse eos in manifestis odiorum & non paruis criminibus vt tẽpus habentes dignum nullatenus deberent negligere: ne alijs tali prouenirent. ¶ Cum itaq; rex hęc dixisse nec adolescentes ad satisfactionem transissent: videntes iudices ꝙ modestiam vel reconciliationem minime rex assumeret: potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidem saturnius vir consularis & in dignitatibus clarissimus mitem sententiam protulit dicẽs. Damno filios herodis interfici vero non iustum arbitror quia & ipse filios habeo: & regem puto sic velle. quamuis infœlices filios se habere consentiat. ¶ Post quem saturnini filij tres qui eius erant legati: sententiam eandem cum patre pronunciauerunt. ¶ Volumnius autem econtra morte puniendos filios herodis respondit: ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent. vt cum nichil ambiguum esset quo minus intelligeretur morte damnatos adolescentes statim herodes ad tirum perueniunt ducens miseros adolescentes. Cumq; nicholaus ad eum roma de latus esset & prius ipse sententias in beritho de filijs pronunciatas audisset: herodes consuluit quid amici eius de hoc rome deliberassent. Ille ait quod & michi videretur scilicet impia esse: illi de te senserant. oportere vero ligatos & custoditos cohercere. & si quid tibi aliud visum fuerit: prouide tamen ne plus iracundia q̃ modestia vsus esse videaris. Nam minime dimitti solutos puto: ne talia committant quę nullatenus possint corrigi. Multi etiam eadem tuorum amicorum rome deliberauerunt. ¶ Herodes autem cum tacuisset mestitia tentus: post iussit nicholaum secum nauigare. Moxq; vt ad cęsaream delatus est: rumor a populo de filijs eius euolabat. cunctis sustinentibus vbi causa eueniret dum sic periclitarentur & doloribus eorum condolerent: dicere aliquid palam. aut dicentem audire sine periculo non erat. Vnde iram cum dolore conclusam: sine voce comprimebant. Vnus autem miles nomine tiro cum filio suo equęuo vel amico alexandri. cuncta quę alij timore tacite dolebant cum libertate loquębatur: & clamabat sepius inter multitudinem. dicens ꝙ perijsset veritas ꝙ iusticia ab hoĩbus recessisset. Vigent inquit mendacia vel malignitas: tãtamq; nebulam humanis negocijs intulerunt. vt maximę calamitates vel miseria pro nichilo iudicentur. Cum talia sepius exclamasset: & licet non fine discrimine. veritas tamẽ omnes mouebat. Quapropter timentes singuli occultabat & illum dicentẽ libenter audiebant. Qui cũ regẽ petijsset vt solus soli quę vellet ediceret: concessumq; ei fuisset: non possum inquit rex continere pro tali dolore fiduciã vel audaciam meã necessariam quidem tibi & commodam si quid vtile velis ab ea suscipere. meę vero tutelę contrariam. Deinde subsecutus ait. Quo tua mens sagacissima recessit: aut cur superabundans sapientia sensu multatur: quo plures vel maximos acquisisti triũphos. Quid est quod cognati vel amici remorantur petitionibus tuã flectere pietatem. Quos tibi minime iudico esse cognatos vel amicos: si despexerint tale scelus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu vero non pręuides quid eueniat: si duos adolescentes ab vxore regia pro creatos & in oĩ sullimitate virtutis pręcellentes occidis: teq; solũ in senectute relinquis cũ vno filio male suã spẽ disponẽte. & cũ cognatis quos ipse totiens iam morte damnasti. Nõne cogitas ꝙ multitudo tacẽs crudelitatẽ tuã cõspicit & odit/ exercitus quoq; cunctus & primates eius miam quidẽ de infœlicibus. odiũ vero in te hęc faciẽte cõcipiũt. ¶ Cũ hęc rex initio non libẽter audisset. & cõmouissent eũ verba tyronis per quę manifeste familiarũ perfidiam exprobrauerat paulatim immensa & militari fiducia vsus cõcidit tyro. & turbatione cõpleuit herodẽ. Qui cũ magis increpari q̃ ammoneri se putasset. & quia milites eius abhorrerẽt & primates eorũ indignarẽtur. pręcepit nominatos cunctos cum tyrone ligatos in custodia detineri. Cũ hoc factũ fuisset & triphon quidã tonsor regis inuẽta occasione regẽ adijsset: ait. Suasit mihi sepius tiro: vt regem tondens guttur eius inciderem. Nã inter primos apud alexandrum poteris esse: magnasq; donationes ab eo percipere. Quę cũ dixisset: eũ rex cõprehendi pręcepit: & tormentis tyronẽ & eius filiũ atq; tonsorẽ subdi. Cumq; tyro ita cõsisteret: videns filius patrem suum crudeliter laceratum nec habentem spem salutis futurũq; sibi iudicium ex tormentis intelligens paratum. se inquit regi veritatem nunciare: si verbo confirma-

Sẽtentia saturnini cõsularis & filiorũ eius cõtra filios herodis.

Sẽtentia volũnij filios Herodis morte puniẽdos

Sẽtẽtia nicholai de filijs herodis

Tiro cũ filio coequęuo & amico alexandri veritatem libere locutus est herodi.

Tiro filon a triphõe regis tõsore accusatus captiuus cũ filio ligatur & torquętur quem filius a tortura liberauit. &c.

A ret tormenta patris & sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset: dixit constituisse sibi tyronem manu
sua regem adire & occidere si copia daretur vt solum eum inueniret: multaq; pati quatenus alexan-
dro prestaret. Quę cum ille dixisset: patrem a necessitate soluit. ¶ Incertum autem est vtrum hęc veri
tate aut necessitate retulerit. vt aliquod perfugium in pręsentibus malis inueniret. ¶ Herodes autem
licet deliberasset iam dudum filios interimere. tunc tamen festinauit crudelitati suę finem imponere.
Et in contione producens trecentos priores militum: reos factos cum tyrone filioq; eius & accusatio-
ne tonsore: criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit. Alexander autem &
aristobolus in cęsaream tracti patre pręcipiente laquęo perimuntur. Corpora vero eorum noctu ale-
xandrium ponuntur quo matris eorum pater. pluresq; cognati vel proaui positi esse videbantur.

Alexander & a- ristobolus patrę præcipiente la- queo perimunt

¶ Explicit liber Sextusdecimus.

¶ Incipit liber Septimusdecimus qui continet tempus annorum quattuordecim.

¶ Antipater ab omnibus propter fratrum occisionem odio habitus herodis patris mortem vt regna
ret desiderabat omnium aduersus patrem odia lucris concitabat hic ad fingendas amicitias callidus
& ad dissimulandum omnium credibilis/ & ad celandum semetipsum satis astutissimus nutricem ta-
men suam decipere non velabat interea herodes salomen sororem Silleo arabi propter libidinem cō
iungi volentem cum alexa fecit inire connubium/ herodes quoq; ad Archelaum regem glafiram fi-
liam cum dote remisit & filiorum occisorum filios nutriebat erant enim alexandro ex glafira duo ma
res Aristobolo ex beronice tres mares & duę puellę. Et maiori filio alexandri filia ferorę desponsatur
& filio aristoboli filia antipatri/ & prima filia aristoboli filio antipatri alium vero herodi filio regis ex
B filia pontificis. Et circa infantulos antipater ea voluntate qua & circa patres eorum versabatur. Hero
des tunc vxores nouem habuit ex quibus multos habuit filios / antipatri mater/ & filia pontificis ex
qua homonius illi filius fuit. duę neptes ex quibus nulla proles germinauit. Samarea vxor ex qua an-
tipas archelaus/ & filia olympias/ cleopatra hierosolymites ex qua philippus & Herodes/ pallas ex
qua phaselus fedra/ & helpis ex quibus duę filię examana & salome.

Capitulum primum.

A Ntipatro autem postq̄ fratrum extitit accusator. & in patris facinus extremę impie
tatis & crudelitatis impulsor. haud sane pro voto spes vitę sequentis aperitur. Nā
q̄uis amittendi regni metu fuerat liberatus quod iam videlicet illud cū fratribus
se communicaturum fore non cerneret. Operosius tamen & ambiguum regnū fie
ri sibi magis magisq; sentiebat. Siquidem vniuerse gētis aduersus illum odiū erat
exortum. Fuit vero illi hoc etiam valde contrarium quod totam contristabat mili-
tiam dum aduersam ab ea gereret protinus voluntatem in qua procul dubio om-
nia regni munimenta consistunt: & maxime quotiens gentem aut populum vniuersum nouarum re-
rum cupidine perturbari contigerit. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Verū
tamen cum patre simul participabatur regnandi negocium: non aliter q̄ si ipse rex cōsisteret. Amplio
raq; ei a patre negocia credebantur: & vnde perire debuisset. firmitatem magis fauoris inuenerat: ꝙ
quasi pro herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset. & nō inimicitia qua circa illos & circa ip-
sum patrum detinebatur. Talibus enim maliloquijs eum induxerat. quę omnia machinationes erant
viam construentes alias constituentes q̄ aduersus herodem tenderet. vt antipater accusatores nō ha
beret. de his quę parare cogitabat: herodes autem omni refugio nudaretur. non habens qui sibi auxi
liaretur: cum antipater hostis manifestis existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpe-
trabat. Pulsabat autem eum amplius vt ab incepto non desisteret: ꝙ cernebat moriēte quidem hero-
de. certo sibi principatum esse venturum. Prolixius autem viuente patre multa sibi surrectura pericula
si eius factio proderetur cuius extabat ipse compositor: & quę si palam fieret. hostem illi patrem com
C pellebat existere. Propter quę ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrē erant
lucris pulsabat in gentibus vt aduersus eum omnium odia concitaret: & maxime illos quos romę pos
sidebat amicos. missionibus magnorum munerum sibi beniuolos comparabat. Ante omnes autem sa
turninum qui tunc curam syrię gerebat: inducere magna spe incitabatur: sed & saturnum fratrem pro
mereri festinabat. ad hęc sororem regis viro inter primos apud herodem coniunctam suo modo vtēs
ad se volebat attrahere. ¶ Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus & ad
odium dissimulandum valde credibilis. & ad odium dissimulandū semetipsum satis astutissimus. Nō
tamen decipere valebat suam nutricem quę illum iam ante abunde cognouerat: & ab eo falli non po
terat. Siquidem omnibus eius factionibus: iam antea fuerat reluctata ob morum eius improbitatem:
quamuis eius filiam haberet vxorem prouidentia matris antipatri. & eius ipsius instantia illam susci-
piens. quę primo fuerat aristoboli sociata connubio. Nam alteram calleas viri eius filius habebat vxo
rem. Sed nullum hoc ei tutamen erat. quo minus eius intelligeretur iniquitas sicut nec prius cogno-

Antipater ab oī bus propter fra- truꝫ iterfectionē odio habitus est

Antipater hero di māifestus ho stis q patris mor tem vt regnaret desiderabat odi a omnium lucris aduersus patreꝫ concitabat.&c.

Antipater ad fi- gendas amiciti- as callidus & ad dissimulandum odium credibi- lis nutricem ta- mē decipere nō valebat.&c.

tio.quicq̄ obstiterat,quo minus odibilis haberetur. ¶ Interea salomen festinantem silleo arabi coniū gi corporali libidine concitatam.herodes compellit cum alexa inire connubium:cooperante quoq; illi iulia & persuadente salome ne illius renueret nuptias:ne inimicitie inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe herodes nunq̄ se circa salomen beniuolum fore.nisi coniugium alexę susciperet:& obediebat iulię.vt pote cęsaris coniugi.ad hęc etiam vtilia suadenti. ¶ Interea filiam archelai regis herodes ad suum destinauit patrem. quę fuerat alexandro iugata:dotem etiam restituens vt nullum inter eos certamen oriretur.Ipse autem enutriebat filiorum filios:diligenter admodum.Erant enim alexādro quidem ex glafira virilis sexus duo:aristobolo autem ex beronice salome filia masculi tres:puellę due.Et sepius amicis pręsentibus coram se constituens herodes illos infantulos.filiorumq; fortunam casumq; deplorans.orabat ne quicq̄ tale illorum filijs accidisset. sed vt cum virtute crescentibus vicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. ¶ Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente:maiori natu quidem alexandri filiorum filiam ferorę:aristoboli vero filio.filiam antipatri.Filiam vero aristoboli denominat antipatri filio.alteram vero ex filiabus aristoboli herodi filio suo Fuerat is regi natus ex filia pontificis. ¶ Paternus quippe mos erat vt simul plures haberemus vxores.Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum: ad beniuolentiam eorum per societatem coniugalem antipatrum prouocare desiderans. ¶ Antipater autem non cessabat circa infantulos ea voluntate versari:qua circa fratres quoq; fuerat agitatus.Incitabat autem eum studium patris quod circa infantulos gerebat:sperās eos maiores ac meliores suis fratribus fore pręsertim cum in virilem etatem prorumperent: archelao etiam auxilium prębituro nepotibus viro in regni culmine constituto & ferora in nurum vnam ex eis suscepturo filiam tetrarches alias tetrarcha enim erat isti. ¶ Excitabat autem eum vniuersa quoq; multitudo quę circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur aduersus autem eum odium in omnibus gerebat propter q̄ claruerat tante in fratres iniquitatis astructor.Machinabatur quoq; dissoluere quę patri placuerāt: aduersum sibi reputans si contra se talium adunaretur potentia:& differebat quidem herodes sequi postulationes antipatri. vt ipse quidem aristoboli filiam in cōnubio susciperet.ferorę vero fratris eius filius filia aristoboli & sponsionem quidem nuptiarum huiusmodi regebantur alias gerebantur rege tamen inuito. ¶ Herodi vero regi ea tempestate vxores erant nouem:antipatri mater/& filia pontificis:ex qua etiam homonius alias homoninus illi filius fuerat procreatur. Erat autem fratris filia coniuncta & cum ea neptis altera Ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in vxoribus ex gente samareorum vna ex qua filij extiterant antipas & archelaus/& filia olimpias nomine. & hanc quidem Iosippus postea suscepit vxorem qui regis fuerat fratruelis. Archelaus autē & antipas romę apud quendam familiarem educabantur. ¶ Coniuncta illi erat etiam cleopatra hierosolimites:sed & filij ex ea nati fuerant.herodes & philippus qui etiam romę educabantur. ¶ Erat etiam in vxoribus pallas:quę phaselum ei peperit filium. ¶ Super has quoq; fedra/& helpis erant vxores:ex quibus duę filię fuerant procreate examana nomine ac salome. Filię autem eius maiores natu ex vna matre procreatę cum alexandro quarum intuebatur ferora nuptias.coniunctę erant:vna quidem antipatro sororis filio altera vero phaselo.Et iste quoq; fratris herodis fuerat filius. Et hoc quidem ex dispositione factum erat herodis.

Herodes archelao regi filiā cū dote remisit& filiorū filios nutriebat duos alexādri & tres aristoboli mares & duas puellas.

Maiori filio alexandri filia ferore despōsatur & filio aristoboli filia ātipatri & prima filia aristoboli filio antipatri altera vero herodi filio regis ex filia pontificis.

Malicia antipatri circa filios fratrum.&c.

Herodes tunc vxores nouem. Antipatri mater filia pōtificis neptes duę samarea vxor.

Pallas phedra helpis.

D E F

¶ Herodes aduersus trachonitidas vicum edificās contra eos zamari virum iudeum babilonium de anthiochia euocauit dans ei terrā siue tributis ad habitandum. Qui zamaris bathiram vicum constituit ibi & populo repleuit & cū virtute viuens mortuus filios reliquit optimos Iachimū & heli Iachinus senio confectus moritur filium relinquens philippum fortissimum.Qui cum agrippa rege amicitia coniunctus militiam eius curabat.Herodes vero cūcta regni negocia antipatro filio ipsum vtilem credens cum eius nequitiam nesciret commisit vnde antipater maxima vsus est astucia circa ferorā & alios quorum medio patri vult insidiari.Erant enim quatuor mulieres ei omnimode fauentes quibus salome omnino contraria erat & earum cognoscēs factiones regi reuelebat phariseos quoq; quorum hę mulieres consilio inducebantur mulctauit pecuniario damno quod ferorę vxor pro eis contulerat ideo vicitudinem referentes herodis regni terminum dixerunt adesse & ad feroram & suos venturum quod cognoscens rex eos fecit interimi & vagona eunuchum & charum & filios ferorę; fratri precepit vxorem abijcere quod ipse negat potius velle mori q̄ illa care affirmans Antipatro quoq; & eius matri cum ferora & alijs mulieribus interdicit miscere colloquium. Capitulum secundum.

Herodes aduersus trachōitidas vicū edificauit cōtra eos zamari babiloniū virum iudeum.

TVnc autem volens aduersus trachonitidas munitus existere:cogitauit vicū iudeis edificare non distāte magnitudine ciuitatis.vt per hoc inaccessibiles faceret hostibus limites suę prouincię. Et cognoscēs virū quendā iudeū ex babilonia cū eqtibus quingētis & sagittarijs plurimis.cognatorū etiā multitudine vsq; ad cētū ferine numerū virorū eufratrem flu

A uium transmeasse: & in antiochia in loquo qui dr̃ daphne syrie cōuersari cū saturnino qui tūc ibidē īperator militię cōsistebat: illū ei locū ad habitādum benigna largitate cui balatha nomē erat cedere compromisit euocabat ergo eum cū tota multitudine oīm qui eum fuerant consecuti spondens datu rum se terram in regione quę dr̃ bathanea. Determinauerat eñ eū: in trachonitidē cōstituendū volēs eius habitationē obstaculū cōtra hostes habere. Promittebat itaq; illā regionē sine tributis esse datu rū & liberos fore quę moris illius regionis habitātibus exhibere. imunēq; eis terrā & nullis illatiōibus obnoxiā p̄biturū. His persuasus babilonius venit & suscipiēs regionē oppida & municipia plura con struxit. Et vicū bathyra noīe cōstituēs obstaculū erat oppositum quoddā ille vt aduersus trachoni tas iudeis de babilonia veniētibus ad hierosolimā per sacrificiorū tp̄a ne quis eorū latrociniis tracho nitarū insidiisq; lederetur & aduētabāt ad eū plurimi: maximeq; illi vndiq; cōcurrebāt a quibus pa ternus mos iudeorū & instituta colebātur al's celebrātur Quibus rebus illa regio breui populosa facta est ꝑpter qđ imunis ab oībus fūctionibus pmanebat: viuēte dūtaxat herode Ceterū postq̄ philipus filius eius pricipatū regni suscepit modicas paruo tēpore fūctiones illis imposuit. Agrippa vero maior & filius eius homonynus quoq; illi cōstabat eos admodū grauauere. si tñ eis de libertate ipsorū cum possētvllā intulere potētiā sed romani deīde dominatū illius regiōis adepti libertatis quidē eorū etiā ipsi seruauere dignitatē īpositionibus aūt eos fūctionūvsq;quaq; grauauerūt. Et hec quidē oportuno tp̄e diligēter exequar orōne ꝓcedēte ¶ Zamaris aūt babilonius iter hęc vita defūgitur .q ad possidē dā illā regionē ab herode fuerat acquisitus quiq; cū a virtute viuēs filios quoq; optimos deliquerat. Iachimū quidē q fortitudine clarus extabat. Is equites babilonios qui sub illo fuerāt cōturbati & hę ly quos rex efficiebat abūdare muneribus. ¶ Sed lacrimis ī senectute sepultus philippū filiū derelin quit & magna bonū & aliis virtutis artibus vsui supra quēlibet accōmodū Ob hoc fida illi amicitia &

B firmissimus fauor cū agrippa rege ꝓuenerat: maliciāq; totā quā rex habebat iste curabat. & vbicūq; deducēdā ratio postulabat eius regimine deducebatur. ¶ Herode aūt in quibus retuli constituto in antipatrū spectabant cūcta negocia ꝓpterea quia vtilis ac prōptus a rege putabatur: & ex hoc firmi tatē nō amiserat ptātis quā ei pater prōptius idulgebat spe quasi fauoris eius ac fidei. Ad hęc erat e tiā ad deriuādā ī se potestatē audacissimus qm̄ incognita erat patri eius nequitia. & qm̄ ad fidē faciē dā callebat. erat etiā cūctis terribilis nō tm̄ magnitudine potestatis quātū puersitate morū & qđ erat ad male loquēdū ꝓcacissimus. Maxīe aūt feroras eū accurrabat: vicissiq; curabatur. Nā eñ callide cir cūuenerat valde antipater & maxīe p mulieres ad occupādos eius animos ābigebat alios ambierat. Deditus quippe fuerat feroras vxoris matriq; eius atq; sorori. licet mulierū genus abhorreret ob in iuriā filiarū suarū virginū. verūtamē has patiebatur ab hisq; ducebatur & nichil ab eo sine illis mulieri bus agebatur. Nā hominē illū etiā medicaminibus accurabāt. sed & sibimet iuicē coopari nequaq̄ mu tuo fauore cessabāt. Itaeñ eas oīmodis .ātipr̄ īduxerat. partim p semetipsū ptim etiā p propriam ma trē. Nā idē hę mulieres quatuor sentiebāt idēq; loquebātur. Ferore tñ circa antipatrū suis in nonnullis minimis sane rebus mutabatur. Erat aūt illis ī cōtrariū nitēs regis soror iādiu cuncta circunspiciēs: & amicitiā eorū in pniciē herodis cōstrui cernēs & annūciādo nō abstinēs. ¶ Illi aūt sentiētes molestā

C esse regi suā ad inuicē beniuolentiā cōsiliū ineunt vt manifesta eorū nō esset amicitia. neq; palā cōuē tū facerēt odiū aūt & maliloquia vbi tp̄s exigeret cōtra semetipsos cōfingerēt maxīe aūt sub herodis presentia. vt ad eū de semetipsis talia deferrēt secreto vero beniuolentia inter eos firmior certioq; cō staret. & sic quidē illi gerebāt ¶ Salomē aūt nichil prorsus latebat: neq; primū eorū propositum ad hu iusmodi negocia festinare neq; tunc qn̄ secretas machinationes construebāt. Cuncta quippe illorū illa mulier indigebat quę amplificans & attrociora faciens ad fratrē propriū proferebat . secretos eo rū conuentus insinuans & conuiuia & consultationes occulte semotimq; consertosq; ad eius interitū tendere nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidē aduersarios semetipsos quasi constare: & ad lesiones mutuas ficte loqui finemq; festinare secrete & ab alterutris remoti be niuolentiam inter se confimari maximam. Et quotiens in quibusq; negociis singulis fierent: illud a gere quod amicitia postularet & polliceri sibi etiam pugnare contra quos opus esset: modo illud astu vel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hęc & huiusmodi inuestigabat omnia & inte gra ad fratrem conueniens cuncta deferebat sentientem quidem iam etiam ipsum plurimum per se metipsum: sed audiendum aliquid licet execratus esset sororis accusationibus retardantem. ¶ Erat & enim porcio quedam iudeorum hominum de scrupulositate & subtilitate paterne legis gloriantiū & culturam diuinitatis simulentium: a quibus inducebantur mulieres supra memorate. Hi pharisei dicebantur qui possent maxime regi non modicum afferre presidium. Erant enim procaces ad bel lum gerendum lesionesq; inferendas immaturius eleuat. ¶ Cum igitur cuncta gens iudaica iu reiurando iurasset; Cesaris se propriam fore & omnibus regis rebus fauere. ¶ Illi vero nomi

cū suis euocauit de anthiochia dās ei terra sine tributis ad habitandum. Balatha.

Bathira vicus quēta maris babilonius constituit populo repleuit sibi ah herode data libertate.

Zamaris babilonius cū virtute viuēs moritur filios relinquens optimos iachimum & hely Philipus filiusiachimi aīcus āgripe regis miliciā eius curabat.

Herodes cūcta ragni cōmisitāti patro negocia quia vtilē pute cū eis nequitiā nō cognoscebat

Anti patri astutia circa ferorā & suos quorum medio vult patri insidiari.

Quattuor mulieres eiusdē opinionis q bus soror regis contraria erat.

Fingunt inter se odium habere manifestū quę omnia cognoscebat salome fratri nunciabat.

nauerunt. Erāt enim numero supra sex fere milia. quos rex pecuniario damno mulctauerat, quod dā-num vxor ferore pro eis contulerat. Illi vero beniuolentiam quasi pro vicissitudine referentes futuro-rum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse predicabant: ꝙ herodi videlicet terminus regni iā esset ex superna maiestate decretus: tam ipsi q̄ eius vniuersę cognationi. Illam autem regnum posses-surem atq; feroram. vel filius qui ex eorum semine essent descensuri. Et hec quidem regi nunciaban-tur. Non enim salomen ista fugiebant. & qm̄ plurimos regalis aulę corrūpere niterentur. ¶ Rex au-tem interficit phariseos qui causa seditionis extiterent & vagoan eunuchum & earum quēdem qui tunc primatum inter eos habebat honestatis dignitate decoratū: filiosq; eius peremitomnesq; ei con natione vel familiaritate coniunctos quibus ille phariseus presagebat. Magnificabatur autem apud eos etiam vagoa sicuti pater & plurimis rebus bene meritus ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eius cuncta fore predicabat prebente illi rege & coniugij firmitatem & filiorum velu ti proprijs filijs. ¶ Herodes itaq; vultus ex phariseis qui fuere conuicti conuentum congregat ami-corum & accusationem ferore coniugis iniuriamq; virginum & audaciam illius mulieris exponens & crimen vxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris. ꝙ ei certaminum seditiones ad uersus fratrem & bellum ex illius ingenio & verbis operibusq; consurgerent. Et quantum poterat hor tabatur. vt illa inter eos simulatio solueretur quod fore firmabat si societatem illius effugeret propter illa quę gesserat. Nichil enim cum fratre ferora gratie permanere posse definiebat si secum illam reti-neret quę bonū ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat ergo vxorem abijcere quę iter fratres cau sa pelli constaret. & si magni precij consanguinitatem suam duceret illam coniugaret. Sic enim posset nullomodo caritas fraternitas imminui. At feroras licet illo sermone moueretur. tamen affirmabat ne q; aliquid viris ex germanitatis necessitudine detracturum. neq; dilectionem coniugis abnuere. elige re se potius mori dicebat q̄ illa muliere priuari. quę grata sibi constaret. Herodes vero differebat cir-ca ferorā super hoc iracundiā: quāuis cuperet pro rebus gestis vltionem sumere ¶ Antipatro tamen i terdixit & mater eius cum ferora miscere colloquium. vel cum illis mulieribu squę cum eo erāt obser-uarentq; ne in vnum aliquatenus conuenirent. Illi vero profitebantur quidem conueniebant tamen quan do temporis opportunitas prouocabat: & simul etiam conuiuabantur feroras & antipater. ¶ Ferebatur etiam sermo ꝙ antipater ferorę coniugi misceretur: cooperante illis ad conuertus faciē-dos antipatri matre.

Rex phariseos i terfecit & vagoā eunuchū & fili-os. &c.

Herodes ferorę fratri precipit vt vxorē suam abij ciat qđ ipe ne-gat potius mori vel se dicens q̄ il la carere.

Antipatro & e-ius matri iterdi-xit rex cū ferora miscere colloqū & cū alijs mulie ribus. & c.

¶ Antipater suspectum patrem habēs & timēs amicis rome scribit vt patri persuadeant an tipatrum celeriter romam cum muneribus mittere & testamētum in quo post se regem declararet an tipatrum. Quo facto pergit & vna secum Silleus arabs quem accusauit coram cesare antipater. Silleus quoq; magnas policitus est pecunias cuidem corinthio regis corporis custodi vt i psum interficiat. Sed hoc ei reuelat fabatus & corinthus tormentis examinatur omnia manifestauit. Ferora quoq; in amore coniugis permanēs ad suam tetrarchiā abscessit iureiurando constringens non prius reuerti q̄ herodis mortem aduerteret. Sed eum herodes egritudine laborentem visitauit & ipsum mortuum i hierusalem detulit honorifice sepeliandum. Cuius mortis exemplum omnibus notandum est q vir-tutis volūt esse cultores. Mortuo enim ferora eius filij ad herodē veniētes veneno fuisse occisum nar rāt matrē accusantes. Cuius veritatem herode inquirente ancilla quedā antipatri matrem omnium malorū causam esse accusat omnibus i taq; manifestatis herodes contra se paratas cognouit insidias.

Antipater suspe ctū patrē hn̄s & timēs scribit ami cis romę vt pa-tri persuadeāt ip sū cū muneribus romā mittere & regni successorē facere.

Capitulum tertium.

SVspectum autem patrem habens & timens antipater ne circa se amplius eius odium pro-cessisset: scribit amicis rome postulans vt scriberent herodi quatenus celeriter antipatrum mitteret. simulq; cum eo munera digna mandaret & testamentum etiam in quo post se re gem declararet antipatrum quoniam defunctus iam erat herodes qui ei ex filia pontificis fuerat procreatus. Quo facto pergit vna quoq; cum antipatro & silleus arabs nichil ex his quę prece perat cesar peragens: vnde quoq; antipater ante cesarem eius accusator extiterat: pro quibus prius nicholaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab aretha silleus eo ꝙ plures occiderit i petra castello benemeritorum hominum preter suam conscientiam maxime autem Sondum virum omni virtute decoratum. iusticiaq; pollentem sed & fabatonem cęsaris seruum. Silleus autem causas ha-buit ex idem criminibus propagatas. ¶ Erat quidem corinthius herodis regis vnus ex custodibus corporis cui maxime plura commitebantur. Huic persuadet silleus pecunias magnas pollicens vt he rodem occideret. Hoc etiam ille prumiserat. Quod agnoscent fabatus silleo indicante statim regi de nunciat. Ille vero corinthium tormentis exanimans: fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum duos arabas confessioni credens corinthij & philargum alias Philarchum ꝙ sillei fuisset amicus qui etiam ipsi nam eos rex tormentis affecerat confessi fuerant ꝙ eos exhortaretur: nuncians corin-

Herodes filius herodis ex filia pōtificis.

Accusatus sille-us arabs:

Silleus magnas policēs pecuni-as cuiđ corithio custodi regis vt ipm occidat qđ ei reuelat faba-tus:

A thium non agere molliter: & sic vbi opus esset rei. ferro cooperarētur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hęc etiam saturninus omnibus ei ab herode denunciatis: romam eos destinauit. ¶ Ferora vero fortiter in amore coniugis permanentem discedere ad propria herodis pręcepit. Ille vero gratenter accipiens. ad suam tetrarchiam non moratus abscessit plurimum se iureiurando constringens. non primum reuerti anteq̄ mortem herodis aduerieret. Proinde etiam ab herode morte constricto petitus vt veniret pro aliquibus sibi mandatis si mors contingeret iniungendo. nullomodo persuasus est aduenire: ne iurisiurandi violator existeret. Non tamen herodis ī his rebus illius imitabatur exemplum meliorem circa feroram voluntatem suę mentis ostendens. Nam paulopost ipse cœpit egritudine laborare. Ad quem herodes non euocatus aduenit: sed & mortuum eum recepit. atq; ad hierosolimam detulit: & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit ingentemq; luctum super eum supraq̄ quisq̄ ratus erat exposuit hoc antipatro: licet romā nauigasset malorum tñ extitit aduersorumq; principium. Ex hinciam cœpit fratricidij factio denudari. ¶ Narrabo itaq; oēm super hominis rationem. exēplū generi humano in futura tēpora permāsurū ad vtilitatem qui voluerint virtutis esse cultores. Ferora igitur mortuo humanatoq; celebritate magnifica quo ex liberis eius qui ab eo in honore habebantur ad herodem veniunt postulātes ne multam fratris mortem relinqueret quin potius inquisitionem faceret acerbe mortis & calamitose repentineq; transiationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus: fidelia namq; narrabant. id coniugē die proxima anteq̄ egritudinem incurreret eum cenasse retulerunt venenum autem in cibo sumpsisse: exeoq; perisse: q? venenum allatum esset ab arabica muliere amoris faciendi gratia amare namq; se fingebat: re autem vera ad interitum erat ferorę petitum. Sunt quippe ad venena conficienda artificiosissime arabicę mulieres. Persuasū enim illi dicebāt vt venenum venundaret: ad loqua quippe illa venisse

B matrem referebat ferore coniugis & sororem vnde illud venenum apportantes cenam illi pręparauere in qua illo veneno sumpto perijt. ¶ His verbis protinus excitatus ancillas illarū mulierū tormentis examinat inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanentē negocio. quia nulla illarum aliquid depelaret nouissima quedam inflictis ei magnis in tormento doloribus. nichil quidē aliud dixit nisi deum inuocans vt talibus supplicijs matrem antipatri traderet imprecata est. quę omnium malorum illorum causa existeret: Hęc ad instandum herodem magis magisq; coegerunt: vt cūcta illarum mulierum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palam facta sunt & conuiuia & conuentus secreto facti sepissime: sed etiam sermocinatiōes quę ad ipsas ad filium solum fuerant factę: vel illa quę ab eo ad mulieres ferorę deferebātur Erant autē munera centum talentorum: vt secreto ferorę persuaderēt quicq̄d antipater imperaret. prodebatur etiam odium quo in patrem concitaretur & lamentationes quas ad matrem propriā frequentabat q? tam prolixe pater aduiueret: sibi etiam imminere senium vt etiam si ei regnum veniret non liceret iocunde iam viuere per ętatis gratitudinē atq; molestiā: ad hęc etiā multos sibi fratres in illo regno coadolescere & fratrū plures filios ex quibus omnibus minus spē suā tutā haberet His etiā addebat dixisse q? per idē iā tēpus fratri potius in regno suo licētiā habere cōcederet crudelitatē quoq; plurimū regis accusare & filiorū cedes se quoq; timere ne

C vsq; ad ipsum hoc malū pertingeret. Artē quoq; romam pergendi consiliumq; narrabat feroram quoq; ad suam tetrarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus herodes auditis cognoscebat sermones sororis suę quos ad se sepe detulerat. Incitabatur aūt rex super antipatri nequitia iussitq; matrē eius ornamēta sua cūcta contradere quę multorū cōstarēt precio talētorū Quę postq̄ abstulit reiecit eam & in amicitia mulierū ferorę pro damnatione dedicauit.

¶ Antipater samarites qui filio regis antipr̄o curator fuit regis iracūdiā accēdebat venenū dicēs mortiferū parasse antipatrū & illud antiphilū de egipto attulisse theodionēq; dedisse ferore hoc q; modo ad vxorē ferorę deuenisse dāte marito ad custodiēdū Quod ita eē vxor ferorę fatebatur que mittēte se de tecto deorsū nō interijt insidiarū modū declarauit accusata insuper filia pontificis regis vxor expelitur & patre suo principatu priuato mathias substituitur Batilus quoq; antipatri de roma veniēs aliud venenū attulisse inuenitur. Tūc etiā antipatro patri de roma scribēte nichil de hijs quę in iudea fiebant ei significatum est obstante omnium in eum odio & viarū custodia illi tamen herodes suam celans indignationē rescribit & litteris lectis suarum suasus consilio redijt in iudeam

Capitulum quartum.

Amplius autē aduersus filiū iracundiam regis incendebat vir samarites antipater nominequi filio regis antipatro curator extabat. Nā cū alia quidē eius in tormētis aperuisset illud quoq; prodit quoniā venenū mortiferū cōfecerat dederatq; ferorę iubēs vt post eius abscessum: cū iam spaciū aliquanti temporis cucurrisset vbi ratio ꝓuocaret patri protinus ꝓpinaret & dicebat attulisse illud venenū egipto antiphilum alias antiphalū

Ferora d ter chiāabscessit se iure iurādo cōstringēs nō prius reuerti q̄ herodis mortē aduerteret,

Ferorā egritudinē laborātē visitat rex & ipsum mortuū ī hirl'm detulit honorifice sepeliēdū.

Exēplū ī morte ferore notandū.

Arabice mulieres venenifice artificiose.

Herodes exquirēs veritatē quedā ācilla antipatri matrē omniū malorū eē cām accusat Et sic oīa manifestata sunt & cognouit rex cōtra se insidias. &c.

Antipater samarites antipatrū dñm suū venenū passe accusat

Antiphalus & theudio veneni delatores.

Fierorevxor omnia cōcedēs misit se de tecto deorsū nō tñ iterijt sed īsidiarū modū declarauit.

vnum ex amicis antipatri transmissum autem ferorę per theudionem fratrem matris antipatri & hoc modo ad vxorem ferorę puenisse dante marito ad custodiēdū. ❡Q đ illa quoq; fatebatur rege scrutāte negociū & procurrēs tanq̄ venenū allatura/misit se de tecto deorsum nō tamē interijt/ꝙ cadēs in pedes terra suscepta sit. Ac deinde postq̄ recreauit animā promittit ei herodes salutē eiusq; domesticis.dūmodo nequaq̄ ab ea occultaretur veritas.neq; se illi malum pro ingratitudine redditurū iurabat si cuncta cum veritate ꝓderet vel modū quo gesta cōstarēt: Ad hęc illa dicebat iusta atq; ab alijs sibi nunciata firmabat.allatū esse venenum ex egipto ab antiphilo medico quippe esse fratrem eius aiebat a quo prouisum fuerat per theudionē autem viro suo transmissum.se vero illud custodire a ferora susceptū aduersum ipsum sane antipatro preparatum. Cum igitur feroras ęgritudine teneretur. & eum aduentu tuo consolationeq; curares.videns circa se tuam beniuolentiam cōcidit mente deiecta & me vocans. O mulier inquit induxit me antipater aduersus patrem suum.fratremq; meum cōsilia iniqua constituens. Nā venenū in eius perniciam nundinatus est. Nunc itaq; quoniā frater erga me nec ante iniquum aliquid gessit & nunc propositū bonę voluntatis ostēdit:me autē nō post multum de hac luce sentio recesserūt age ne cum cōscientia fratricidij ad nostros progenitores abierim illud venenum apportās ępistolāq; antipatri me vidente cōbure. Ego autē plurimū eius igni cōtradēs aliquantulum reseruaui:vt ferora defunsto si meo rex male fortassis attēderes.illo vsa seculi huius necessitates effugerem. Hęc dicens & venum & pixidem in medium protulit ❡Sed frater & Antiphili & mater eius eadem fatebātur tormentorum vehementia:pixidem quoq; illam nichilominus agnoscebant. ❡Accusabatur filia pontificis vxor regis tanq̄ omnium cōscia fuisset:sed ea celare maluerit. E

Accusata filia pōtificis vxore herodis rex emisit & socerū Symonē de pōtificatu priuauit & mathiam substinuit.

Ob quę illam quidem herodes emisit filium autē eius ex testamento deleuit in cęteris permanente. Sed etiam socerum pontificatu priuauit simonem boethi:substituit vero mathiam thiophili hierosolimitē genere. ❡Dum ea gerūtur batillus quoq; ex libertis Antipatri venit ex roma & tormentis examinatus inuenitur venenū attulisse aliud ꝙ matri Antipatri daret:& illa ferore tradendum.vt si primum venenum minus regem forsitam peremisset:& hoc maturius vterētur. Apportabat etiā litteras ab amicis herodis romę cōstitutis:consilio antipatri & dictatione compositas:accusationē habentes Archelai atq; Philippi qđ quasi de patre quererētur ꝓ nece aristoboli & alexandri. Semetipsos quoq; herodi misereri nunciabant & euocabantur quidem a patre veluti nō ob alias res nisi vt etiam ipsos extingueret. Hęc quippe magnorum numerum amici gerebant opitulātes antipatro. Scripsit etiā anti pater patri de fratribus culparū genera magna confingās:omnimodo eos adiudicans.ętati eorū causam ascribens qua impelli possent nequitiam sui patrasse propositi. Ipse vero certamini quod cum silleo gerebat magno studio fuit intentus:& accusationi primorum virorum romę constitutorum se totum dederat.monilia quoq; preciosissima ducentis talentis empta parauerat. ❡Miretur fortasse aliquis quoniam tantis aduersus eum in iudea motis turbinibus:ferme septem mēsium tempore decurrente nichil illi fuerit nunciatum. Causa vero huius rei erat obseruatio viarū atq; custodia & odiū omnium quo circa eum tenebantur. Nullus enim erat qui pronus esset proprio periculo illius tutamē salutemq; conquirere ❡Herodes sane antipatro scribente ꝙ cuncta quę oporterent peragens maturius aduenirer:cęlans indignationē suā rescribit iubens ne vlla desidia ad iter agendum prępediretur ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoq; de matre ipsius minimum quidam expostulanda causatur promittens tamen se reconciliatum iri cum ipse protinus adueniret:& in omnibus erga eum dilectionem suę quasi mentis aperiebat:formidans ne forte quicq̄ suspicans differret in eū de me negocium atq; romę demorās aliquas sibi difficultates pararet:& in regno romano rumoris alicuius fieret amminister. Has autem litteras in cilicię suscepit:alias autem tarenti in quarum textu ferore occasus declarabatur. Quibus lectis egre satis tulit & aspere nō propter ferorę gratiam sed quia patris interitum vt promiserat non peracto defecerat. Circa celeuderū aūt cilicię veniens: cœpit de causa nauigationis ambigere:vtrum deberet domum sicut instituerat tendere abiectione matris ad ductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebat expectare donec agnosceret quę domi mota gesta q; fuissent.alij vero hortabantur ne nauigationem domi differret:soluturum enim suo aduentu omnes causas aduersitatis aiebant. Nam neq; tunc aliunde illos fluctus euenisse nisi eius absentia facultatē accusatoribus virtutēq; tribuisset. His persuasus protinus nauigauit:& exceptus est portu nomine sebasto:quem Herodes opibus magnis constructum sebastum ad honorem cęsaris appellauit. F

Antipr̄ pr̄i rescripsit de roma.

De pdictis quę cōtra antiprm̄ i iudea fiebant sibi nichil signrificatū est obstāte oīm i eū odio & viarū custodia Herodes antipatro suā īdignationē cęlans rescribit.

Dubius antipr̄ si domū adeat &c

Sebastus portus

❡Antipatrū in apertis malis positum nō pcibus secundis sicut, cum fuisset ingressus hoīes ꝓsequebātur:sed aduersus eum maledictis non prohibebantur excipere. Tunc quoq; varus quitilius Hierosolimis aderat ab herode pro cōsilio postulatus quem antipatro regiam aulam ingrediente iudicem omnium constituit antipatrum autem repulit fratricidij accusans. Qui tanto malo audito fatigatus vsq; ad crastinā abscessit Posteraq; die cōuocato cōcilio vbi varus rex & Salome soror & si qui

A nunciaturi forent contra antipatrum quem iubens herodes in medium produci & primitus lacrimatus propter filios ingratitudinem antipatri cœpit accusare & nicolaum damascenum regis amicum rogauit vt residua loqueretur quęcunq; ad demonstrationem cause redargutionemq; proficerent.

¶ Capitulum quintum.

IN apertis iam malis erat antipater nullo ad eum quominus accedēte nullo colloquēte sicu ti cū fuisset egressus: votis eū ac secūdis precibus persequebatur. nunc econtra aduersus eum maledictis nō prohibebātur excipere. Verebātur euiū cūctiq; penā esset fratribus pro sua impietate soluturus. ¶ Ea tempestate contigerat varū quintiliū fortte in Hierosolimis agere: qui successor saturnini ad Syrie regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum herodi ab eodē postulatus pro causis in quarū dispositionibus hęsitabat. Quibus vna concessum habentibus venit antipater cunctis illis rebus incognitis. Qui ingressus aulam regiā purpura indutus & ipsū quidē ianitores excipiūt amicos vero qui circa illū erāt aulā accedere ꝓhibebāt Cœpit itaq; pturbari: in qua mala deuenerit manifeste cognoscēs. Deniq; pater salutatus accedētē repulit fratratrictdij accusans simul & cōsilia obiectās super sui met ipsius interitu quorū omniū auditorē aut iudicē in crastinū varū forte cōfirmat. Et ille quidē tāto malo audito: atq; pariter imminente ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & vxor accurrūt quę residua fuerat de filiabus ātigoni qui ante herodē i iudea regnauerat ex quibus vniuersa cognoscēs cœpit se certaminis iudicio preparare Sed die postera concessum faciūt varus simul atq; rex amici etiā vtrorūq; cōuocātur. Aderēt quoq; regis cōsanguinei: & salome soror: & si qui nunciaturi forent quę prodiderant examinatione tormentorū serui deniq; antipatri ex materno illi iure conuenientes qui pauloante fuerant comprehensi epistolā deferātes antipatro quę fuerat in hāc perscripta sententiam ne ad patriam repudaret ꝙ cuncta videlicet ad patris notitiam reuelata peruenissent solūq; illi suffugium remāsisse vel cesarē & sub patris potestate non cadere. Antipatro vero patris genibus prouoluto atq; deprecante ne iudiciū de illo rebus incognitis promereretur quin potius facultate auditorij sibi contribura purgaturum iri se apud patrem posse firmabat. Quem iubens Herodes in medium produci ipse lamentari primitus cœpit ꝙ tales illi filios habere contigisset per quos ei fortune tales exurgerent: aut vnde tātā diuinitatis indigniionem compararuerit: vt sua senectus i antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiam enutritiones & educationes quas filijs studiose prebuerat opum quoq; ac facultatum affluentiam in quibuscūq; temporibus ipsi cuperent semper illis protinus adijcere nullumq; esse impedimentum quo voluntas eorum cōsilio periculum mortis incideret. dū illi regnum impie rapere festinarent anteq̄ ipse legi nature concederet. Vndevalde se mirari dicebat Antipatrum cuius ipe subleuatus auderet sinevlla refrenattōe ad talia tantaq; prorūpere q̄nquidē eū regni successorē etiā scribēdo declarasset. sed etiā vitę suę tēpore in nullo minor existeret: non claritudine dignitatis nō virtute potētie. Quinquaginta deniq; illūq; talenta ex redditibus sumere ad hęc trecenta talenta romam eunti dono dedisse. Increpebat illum etiam de fratribus: ꝙ si velut malignos accusauerit. cur eorum imitator extitisset. Si vero innocentes fuissent: iniq; aduersus consanguineos crimina cōfessisset. Nam illa omnia quę de illis nunciata fuissent. a nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta quę aduersus illos fuerint gesta quos nūc prorsus absolueret. isto herode illis i parricidij facinore succedente. Hęc simul dicēs profundebat lacrimas quę illū iterclusa voce loqui amplius nō sinebat. ¶ Verū nicolaus damascenus regis amicus & in omnibus vna cū eo semper cōuersatus & modū quo res fuerit geste assecutus rogabatur a rege vt ipse rrsidua loqueretur quęcūq; ad demonstrationē causę redargutioneq; proficerent.

Varus quītilius.

Antipr̄ rebus sibi icognitis regiam aulā intrat.

Herodes antipatrē repulit eū fratricidij accusās & varū iudicem oīm cōstituit.

Assistētes i iudicio cōtra antipatrē.

B

Lacrimatur herodes propter filios & antipatri accusat igratitudinem.

C

Nicolaus damascēus regis amicus cōtra ātipatrem.

¶ Antipatro seipsū excusare nitēte eius verbis assistētes miserebātur herodis ꝙ animus quasi ad misericordiā est inclinatus. Sed nicolaus cōtra ipsū criminū probationes adducēs ipsius ingratitudinē erga patrē & proditionē manifestat & varū iudicē excitat cōtra ipsū ferre sententiam.

Capitulum sextum.

SEd antipater econtra conuersus ad patrem semetipsum excusare nitebātur. Enumerabat itaq; cuncta suę circa illum benignitatis exempla: honoresq; a patre concessas quos minime precepisset nisi virtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur. Enimuero prouisse se semper vt vsui necessaria forent. consiliumq; semper circunspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset: suo labore negocia cuncta peregisse neq; credibile constaret vt qui sepius ex aliorum insidijs patrem strennue liberaret nunc ipsum insidiatorem patris effici: vt deleret omnia suę virtutis monimenta: vetera molimine repentini facinoris pręsertim cum iam successor regni fuisset ostēsus: & simul etiam rerum honorumq; potiretur: quę vsq; ad presens tempus eum habere constaret. Neq; illud esse verisimile prorsus aiebat vt qui cunctarū rerū

Antipater seipsum excusare nititur.

dimidium siue periculo & cum virtutis honestate teneret. vellet totum cũ crimine atq; periculis ap-petere incertus vtrum ne valeret affectum suę cupidinis obtinere presertim cũ pro tali causa fratres suos vidisset extinctos: quorum facinoris & nunciatorem & accusatorem ipsum esse constaret quod nisi ab illo proderetur: occultum proculdubio permaneret quorũ etiã postmodum quod esset mali-gnitas eorum circa patrem ad fidem perdita punitor extaret. Et ibi quidẽ hęc sua dicebat esse mo-numenta quibus cõuersationẽ suam cum magna beniuolentia circa patrẽ agitasse probaretur. Ro-mę vero quę gesserit cęsarem conuocabat: quem iuxta ac deum fallere nemo posset quorum fidem facere litteras ad eodẽ cęsare destinatas quibus litteris: haud rectum esse fortiores aut filiorrs repu tare accusationes hominum volentium inter se turbas & iurgia cõcitare quas accusationes a suis ini micis confictas aiebat quas se reuerso vltra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormen-tis ꝙ eorum violentia factum esset vt falsa dicerentur. Doloris quippe vel naccessitatis eam esse natu ram vt doceat eos qui subfecti sunt illa loqui que viderint grata dominanribus: quorum se potesta-te tormentis adigi sentiunt. ¶ His dictis mutatio est facta totius concessus. Satis etenim miserebantur antipatrum profusione lacrimarum & vultus humilitate miserabilẽ ita vt etiam inimicis lamenta bilis appareret. Iam quoq; flectebatur herodis animus inclinatus: licet conaret suam mẽtem alijs nõ esse manifestam. ¶ Nicolaus autem exorsus ab iliis verbis quibus rex principium fecerat causã am plificare cœpit & cuncta quę vel tormentis eruta vel testibus erant relata proferens cõgregabat vn diq; criminum probamenta. Maxime vero virtutem regis & clementiam longa narratione proferebat qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat quarũ rerũ la-bor in nullo ei profecisset accõmodo in alijs ex alijs calamitatibus irruenti quamq̃ se non imitari di-ceret primorũ filiorum inconsiderationẽ ꝙ & adhuc fuissent adolescẽtuli & deceptui faciles a praui is suasoribus corrupti in trãsuersum declinassent naturęq; iura reliquisse: vt maturius q̃ oporteret re regnandi cupidine raperentur. Antipater vero furiam admodũ expauescere se prorsus: nõ propter paterna beneficia in quibus eũ affatim fuerat numerãs: quę cum essent tã multa magnaq; eius tamẽ animũ lenẽ reddere nequiuere more venenatorũ repentium licet illa repenta quãlibet sint aspera be neficiis aliquatenus leniuntur. Non solum argo in hoc expauescere se dicebat prauitatem antipatri verũ ꝙ fortunę iam fratrum exemplo precederẽt. quominus imitator eorum existens. impetum suũ a crudelitate retineret. Quã q̃ o antipater qui temeritatis fratrũ nũciator extitisti: & seruator documẽ torũ & pugnitor redargutorum. cur non repulisti animum quem in illis te prodente culpamus: sed potius ad mitigandum flagitium illorum insana libidine raptus es. Vnde claret ꝙ nec illa a te pro tu tamine patris gesta sunt: sed pro fratrum infœlicium interitu festinata: vt illorum odiũ ostẽtãdo ama tor quasi patris crederis: quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci potestatẽ a patre per-cipiens. Quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim: vt fratres interimerentur de neq-tia redarguit vt autem conscij eis proderentur minime curasti. Vnde certum est te quoq; cum illis ad uersus patrem insidias construxisse accusationem illis preparãs: vt si forte ad effectum venissent tibi lucrum parricidij prouenisset vt ex duobus pro certaminibus tu fructus percipies gaudiorũ suis mo-ribus competentes. Et circa fratres quidẽ qualis extiterie manifestus es. Nam super eorum morte ve lut de rebus gl'iabare magnificis: qđ quidẽ eẽt dignũ ita te sapere: si tu deterior nõ extitisses. Sed te occulto aduersario patris extãte claret qa illos non veluti patris ĩsidiatores hẽbas exosos nã haud ita exorbitare: si iam neqciẽ cupiẽs ꝑpetrare: sed timẽs ne regni fierẽt successores quos tibi videbas iu-stius posse preponi. Patrẽ autẽ super fratres extiguere festinabas ne celeriter tua aduersus fratres fa-ctio proderetur. & pro quibus tu merebaris penas licet ab infœlici patre supplicium sumere conaba ris. Ac parricidium non commune cogitasti sed quale vix a quoq̃ nunc vsq; in vita hominũ vel vide ri potuit vel audiri. Non solũ enĩ filius patri insidias preparabas verũ diligẽti quoq; & beneficia mul ta prestãti Socius quippe regni cõstabas successor in nomine in dispositionibus particeps in fruẽdo cõmunis. Nã & successor ãte iã denunciatus & iocunditatem ac fructum regni iã ante capere in nul lo prohibitus. ad spem etiam futuri gerendã ex sententia patris & litteris communitus. Sed tu tamen ex herodis clementia: rerum iudex erat sed tue voluntate ac nequicia opera paterna pensabas. vo-lens patre in omnibus tibi obediente. etiã patrem quã possidisset arripere & confingebas verbis vel le salutare eum quem rebus ipsis & operibus interimere nitebaris. Et non solum tu malignũ extabas verum etiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; voluntatem aduersam sedicio-iãq; reddebas. Quin etiã patrem bestiam ausus es appellare. Cum habeas ipse mentem omni serpẽ te peiorem. Siquidem aduersus patrem venena colligebat. Et quem patrem Qui te tantis beneficijs muneratus est & cõtra eũ auxilia diuersas postulabas & artibus varijs ꝑ viros atq; mulieres vtebaris quatenus interimeres hominem senio & ętate confectum quasi ad nocendum non sufficeret sola

Notãda sentẽtiá Antipr̃i verbis assistẽtes misera bãtur & herodis animus quasi ad miam inclinatus

Nicolaus cõtra antipatrũ addu cit criminũ pro-bationes.

E

Ingratitudo ma xima ãtipatri.

F

Proditor ãtipr̃i

A tuę mentis iniquitas. Et nunc venisti post tormenta liberorum atq; seruorũque propter te viris ac mu lieribus constant inflicta & contra denunciationes coniuratorum inficiatum ire festinas & non solũ patrem hominibus auferre meditatus es. sed etiam leges virtuteq; vari & ipsius iura naturę ipsamq; conaris interimere veritatem. Ita ne tua confidis impudentia vt etiam tormentis temetipsum subici velis. cum causeris de tormentis eorum qui examinati sunt: vt illi quidem qui ea dixerunt quę ad liberationem tui patris attineant veritatem minime tenuisse videãtur. tormentis vero quę tibi fuerint adhibita velis inda gasse veritatem. ¶ Nonne saluas o vare nonne liberas regem factionem a suo sã guine sustinentem. Per maiestatem imperij romani per virtutem tuam obtestamnr & hanc atrocissimam bestiam que per proditionem fratrum patri se beniuolum esse simulabat quatenus posset solitarius & omni consanguinitate deserta de regno percellere adiudices atq; condemnes Non pronũcias hunc sceleratum ducendum ad necẽ. sciens quoniam parricidiũ communis iniuria est & naturę ipsius & totius vitę hominum. Neq; minus facinorosus reputãdus est qui cogitauerit tam & si eum effectum non contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat. qui talibus supplicia non importat. ¶ Addebat etiam illa que mater antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locuta est: ariolationes quoq; oc diuinationes super rege factas & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid antipater cum ferorę mulieribus lasciuire dicebatur. comessationes quoq; sordidas umoresq; narrabat. Deniq; examĩationes tormentorum & testificationes plurimas inferebat. quę sane plurimę constabant. Nam alias quidem ante parauerat alias ex repentinis nuncijs summitates acceperat. ex quibus priora magis magisq; firmabantur.

Nicolaus verũ iudicẽ excitatur ad iudiciũ contra antipatrem confitendum. Parricidiũ cõis iniuria est naturę. Accusatiões cõtra antipatrẽ.

¶ Plurimi qui antea timore tacebãt cernentes antipatrum accusationibus odibilem oĩa contra eũ tũc prodebant Qui & si ad mentiendum prõptissimus esset tamen p̃dicta negari non poterat
B varus aũt venenũ in mediũ proferri vt experiretur quę nam est vis eius. Et adductus quidẽ morti adiudicatus bibit iubente varo & statim moritur herodes autem continuo antipatrum varo recedente in anthiochiam invinculis ligari iubet & romam mittit ad cęsarem Tunc quoq; binę epistolę antiphili. ad antipatrum missę inueniuntur & epistola agme iudeę in seruitio iulij cęsaris vxoris ancile Quibus visis ostupefactus herodes magnitudine nequitiarum filij inpellebatur statim eum perimere votus autem antipater antiphilum omnium causam fuisse accusat iterumq; mittit romam ad filium accusandum intimandaq; omnia quę agme in factione fuerat suffragrata exemplaria quoq; misit epistolarum.

Capitulum septimum.

Plurimi antipatrẽ tũc accusare nitebãtur.

PLurimi quippe homines quę antea timore antipatri sillentio pre tereũda mandabãt cernentes eum accusationibus plurimis odibilẽ & aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; traditũ. ꝙ odio ineffabili aduersus eum nitebãtur. omnia tunc prodebant. Incitabãtur quoq; ad accusandũ eorũ nõ solũ horrore factorũ eius & magnitudine scelerũ quę vel patrauerat vel patratũ ire pręsumpserat improbitate quã circa patrẽ & fratres exercuerat parricidiis. & ꝙ semper eũ sẽserãt. neq; amorẽ benignitate circa quẽpiã habuisse: sed suę tãtũ cõmoditatis intuitũ. Quorũ omniũ illud eũ amplius aggrauabat. ꝙ nulli extiterẽt q res ex ęquo bonoq; iudicabãt ꝙ eorũ animus odio amicitię iure careret. Dicebãt ergo se olim ista sensisse prohibitosq; semp
C a nuncianda libertate vero data in mediũ cuncta deferre. A quibus proferebantur multiforma probamenta nequaq̃ de falsitate accusari valentia. ꝙ neq; benignitate circa herodẽ neq; timore periculoso tacerent. sed solum rerum iudicio iniquitatem antipatri proferebant dicentes ꝙ in suis actibus Antipater non vtilitatem herodis & munimen attenderet sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus. propter quod omni pœna dignum esse loquebantur. ¶ Multa etiam a plurimis sine vlla interrogatione dicebantur. ita vt antipater quamq̃ in omnibus rebus impudens & ad mentiendũ promptissimus atq; calidissimus tanta confusione fuerit oppressus: vt neq; negaret neq; contradicere valuisset. ¶ Nicholao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente Varus iubebat antipatrum vt se tantis criminibus expurgaret. si aliquas astructiones haberet quibus obnoxius illorum quę importata erant non esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare se patrem certe nosse dicebat vt in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille vero in faciem prouolitus deo rem omnibus commendabat qui sibi testificarentur nichil se improbum cogtiasse atq; signum ã deo fieri postulabat insidiatorem se patris penitus nõ fuisse. Solent quippe vniuersi quibus iusticia deficit quando facinornm aliquorũ perpetratores existũ liberũ arbitrũ sibi dicẽt ex diuinitate cõcessũ quãdo vero in periculo ceciderit iustũ racipiẽtes iudiciũ. per inuocationẽ eius omnia testimonia conantur aduertere. Quod etiam antipatro contingebat. Cum tanta namq; velut absente diuinitate ante gesserat. tunc autem iusto iudicio vndiq; concludente defectu purgationum ad dei iudicium absolutionem accusationum omniumq; criminum teferebat potentię diuine causam tribuens vt eius testimonium in medium veniret quan

Antipater & si ad mẽtiẽdũ prõptissimus eẽt tñ predicta negarę nõ poterat

Facinorosorũ cõditio.

Quidā morti ad iudicatus ꝑ experiměto bibit (varo iubēte) venenum qd filius patri pauerat & statim moritur.

Herodes antipatrū filiū i vīculis ligari iubet Romā & mittit ad cęsarem.

Ep̄la antiphili ad antipatrum missa inuenitur.

Alia ep̄la eiusdē adeūdē iuenit.

Ep̄la scripta nomine salome.

Agme iudea in seruitio iulie cęsaris vxoris.

Antipater accusat aniphilum oim causā fuisse

Herodes mittit iterū romā accusadū filiū & agmen. &c.

ta pro patre gesserit: quantaq; periculosa pro eius salute presumpserit. ❡ Varus autem cū sepius interrogaret antipatrum & nichil amplius ille q̄ dei proferret inuocationem. videns in infinitum rem pergere. iussit venenum in medium proferri. vt experiretur quę nam esset vis eius. Et adductus quidem eorum qui fuerant morte damnati bibit iubente varo confestimq; moritur. Tunc exurgens abibate concessu/ & die posterā manthiochiam perrexit vbi frequens illi fuerat conuersatio. eo ꝙ syrorū regnum ibi fuerat constitutum. ❡ Herodes autem continuo in vinculis filium abstringi iussit. Incerte autem erant plurimis confabulationes vari: quę ad regē habebātur. Dicebant nonnulli quod ex eius sententia fecerit quecunq; de antipatro gesta sunt. ❡ Ligās ergo eum destinauit romam ad cęsarem litteras omnes declarantes negocium sed etiam qui pręsēti relatione cęsarem docerent nequitias antipatri. ❡ Deprehenditur autem in eis diebus etiam epistola ab antiphilo ad antipatrum scripta. In ęgypto autem erat iste. Que soluta a rege talia declarabat. Misi tibi epistolam ab agme alias agmes nō parcēs animę meę. Scis enim quoniam periclitabor a duobus domesticis: si hoc fuerit agnitū. Tibi autem prosperitas ad regendam causam proueniat. Et epistola quidem talia loquebatur. Rex autem querebat alteram epistolam quę tamen inueniri non poterat. Nam & seruus antiphili qui lectā apportauerat epistolam: aliam suscepisse denegabat. Cum autem hesitaret rex vnus amicorum herodis inspiciens interiorem tunicam serui. nam duabus erat indutus arbitratus est in interiore tunica litteras obcelari & erat ita. Inuenitur ergo epistola: in qua erant scripta hęc. Agme alias agmes antipatra Scripsi patri tuo qualē voluisti prorsus epistolam & rescriptum faciens epistolę quę ad meā dominā veluti a salome directa est destinaui. quam cum legerit certo scio punituram salomen tanq̄ insidiarum. Erat autem epistola tanquam salome ad dominam eius ab antipatro dictata sub salome nomine quantum ad sententias pertinebat stilo autem agmes compositas in qua continebantur ista Agme regi herodi. Ego studium habens ne te quicq̄ lateat que aduersum te geruntur. inueniēs epistolā salome ad meam dominam contra te scriptā cum periculo quidem meo sed cum tua tamē vtilitate conscripsi vbiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit: volens silleo coniungi: Scidi igitur hanc epistolam ne fortassis ego de vita mea periclitarer. ❡ Ad ipsum autem antipatrum scripta erat ꝙ eius iussionibus ministerium gesserat vt ad herodem scriberet: eo ꝙ quasi salomę insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolę quę quasi ad suam dominam fuerat a salomę destinata direxerat. ❡ Erat autem agme iudea quidem genere in seruitio autem erat iulię cęsaris coniugis. & hęc gerebat amicitiam quam cum antipatro iūxerat. comparata ab eodem antipatro magnis pecuniarum muneribus vt eius aduersus patrem & nutricem suffragaretur insidijs. ❡ Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum antipatri impellebantur quidem vt eum cōfestim perimeret velut procellā magnarum turbinemq; causarum & nō solum sibi sed etiam sorori insidiātē: domumq; Cęsaris sua iniquitate corrūpētem. Accedebat autem etiam salome pectus crebro percutiens & se interfici postulans. si quid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat: iubēs vt si quid haberet aperiret. Increpabaturq; a patre dicente. Quoniam inimicus omnino repertus es. age nunc & qui tecum ad hęc negocia operam dedere nullo modo moreris aperire. Ille autem in antiphilum cuncta referebat nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. ❡ Herodes autem admodum dolens volebat romam ad cęsarem filium destinare vt supplicium pro suis factionibus sumeret. Timens autem ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere ipsum quidem vinctū sicuti & antea custodiebat. Verum legatos misit cum litteris ad accusandum filium. intimędaq; omnia quę agme ad perficiendam factionem fuerat suffragata: exemplaria quoq; transmisit epistolarū. Interea legati romā proficiscūtur: doctq; in pręsentia quęq; loqui repondereq; debuissent.

❡ Herodes morbo pręgrauatur testamentum scribit minori filio regnum tribuēs & cęsari/iulięq; cęsaris vxori filijs emicis liberis cęsaris filijs etiam suis filiorumq; filijs pecunias & redditis distribuit Salomenq; locupletauit. Ipse morbo exasperatus cū annū ageret septuagesimū oīa iudeorū si pottisset quia ab eis se contēni putabat disperdere volebat Iudas vero & mathias iudei iuuenes eru ditissimi scientes regē irremediabiliter morbo pregrauatū populū regis opera cōtēneret incitauerunt & aquilā aureā quā supra portā tēpli cōstruxerat cōtra dei legē amouerūt: Quos iubēte rege dux regis ꝑsequitur: & iudā & mathiani fugiētibus alijs captiuos duxit ad regē. Qui cōstāter regi respōdentes paratos pro legis dei cōseruatione obtulerūt ad quecūq; supplicia. Quibus ligatis rex iudeorū ex Hierichōte principes vocat corā illis iuuenes accusans. Mathiamq; sacerdotē (Qui cū semel sacerdotali fungeretur officio) recordatus ꝙ p̄cedēte solemnitatē vxori fuit cōmixtus propterea quia sacerdotio perfungi nō potuit Iosephus eius cognatus vno illo die functus est sacerdotio hunc ergo mathiā sacerdotio priuauit & Azatim vxoris fratrē promoui Mathiē aūt qui seditionē excitauerat cū socijs igni viuū cōtradidit

Capitulum. viii.

A Sed rex morbo pręgrauatus teſtamentũ ſcribit minori filio tribuens regnũ:odio quod circa
archelaum philippũq; ex antipatri accuſatione concœperat. Ceſari vero mille talēta dereli
quit: iulię vero cęſaris vxori & filijs: & amicis & libertis cęſaris quingēta: filijs etiam ſuis fi
liorũq; filijs pecunias et redditus diſtribuit. ¶ Salomē ſororem ſuã magnifice locupletauit
ꝙ eam ſcilicet erga ſe beniuolam ſemper agnouerit: & nunq̄ aliquid ex aduerſo molientem. ¶ De-
ſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere: nam annũ agebat circiter ſeptuageſimũ: exaſpera-
tus eſt irreuocabili furia et amaritudine mentis incenſus: volebat ſi potuiſſet iudeoꝝ cũcta diſperde
re. Cauſa vero huius rei erat ꝙ ſe cõtemni putabat: eo ꝙ caſum ſuum iocunde totam gentē exiſtima
bat excipere. ¶ Super hęc quoq; quidam popularium hoim ſedicionem excitauerant propter huiuſ
modi cauſam. Erat quidam Iudas Arphei: & Mathias margalothi iudeorũ erudititiſſimi et ſupra cęte
ros legis expoſitores doctiſſimi: populo etiam amabiles propter iuuētutis eruditionem. Sēper enim
apud eos totos conſummebant dies: cuncti quibus inerat ſtudium & cura virtutis. Iſti igitur audien-
tes regem morbo pręgrauatum & remedij minime receptibilem omnem excitauere iuuentutem: vt
opera quęcumq; a rege pręter paternam legem facta fuiſſent euertentes: pro lege dei glorioſa niterē
tur exercere certamina. Et enim propter eius pręſumptionē & ꝑpter quod p̄ter humanũ morē fue-
rat cõuerſatus in plures oīa illi mala cõtigiſſe firmabãt: ęgritudinem quoq; p̄ſentem nõ ei ob aliud ac
cidiſſe. ¶ Fecerat enim herodes quędã contra legem quę iudas & mathias vociferabãtur. Nã cõſtru
xerat ſuper portam templi munus quaſi deo propoſitũ aquilã aureã immanē vel qualitate vel quã-
titate ſatis opulētam. Prohibebat autē lex ymaginum eleuationes vel aīalium propoſitiones cõſtrue
re his qui volunt ſcd̃m pręcepta cõuerſari. Proinde hortabãtur: illi ſophiſtę. aquilã illã loco diuellere.
Eniuero mortalibus inquiebãt multo iocũdius debet eſſe periculũ qđ ꝑ cõſeruatione pr̄nę legis & ꝑ
virtute ſuſcipitur q̄ vitę quãtacũq; dulcedo. Nã morte qđē fama & laus ſēpiterna cõqritur & naſcit̃ is
hoībus memoria iocũda relinqtur exēplũq; virtutis et gl̃ie. Nã etiã ſi qſq̄ ſine piculo valeat aliqñ p̄cla
B rũ opus efficere poſt paululũ tamen venturam mortem naturę lege nõ valebit effugere. Proide pul
chrum eſt his qui ſtudium habent amoremq; virtutis: cum laudibus & cum honoribus de hac vita di
ſcedere. Leuigatio quippe maxīa eſt ꝑ bonis operibus iterire. Quę nõ niſi meditatione piculi cõquī
runtur filijs atq; cognatis. vel alijs quibuſcũq; qui ab eodem ſtemate deducuntur ſiue fuerint viri ſi-
ue mulieres ſiue quilibet alteri quibus prouideri debet in poſterum vt ad eos vtilitas glorię pueniat
Et illi quidem huiuſmodi verbis iuuenes excitauerunt. ¶ Defertur autem ad eos repente rumor re-
gem deceſſiſſe: qui ſophiſtis illis admodum ſuffragatus eſt. Mediaq; die aſcendentes euulſere aquilã
& ſecuribus conſcidere. Cumq; plurimus tumultus eſſet in templo: ecce dux Regis cum militibus ve-
nit (Nunciatus quippe fuerat illi niſus illorum) & exiſtimans ex maiore illos aſpiratione etiam manu
congreſſuros ad prælium ampliorem ſecum numerum militum duxerat qui poſſent impetum illoruꝫ
ſubſtinere: qui moliebantur anathema templi deicere Quo irruente ſuper eos nequaq̄ vim eius ſub
ſtinere valuerunt: ſed ſicut ſolet turba vulgaris: pręſumptione magis ſtulta q̄ cauta prouidētia cõgre-
gata: omnes continuo profugere. Ex quibus quadraginta ſoli iuuenes animi confidentia remanſere.
Quos dux cõpręhendit cum principibus facti Iuda & mathia. Inglorium enim iudicauerunt loco ce
dere: aduentũq; ducis effugere. Hos oēs perducit ad regem. ¶ Quos cum interrogaſſet cur in tãtam
audaciam prorupiſſent vt ornamenta templi conuellerent & illi: geſſimus quę geſta ſunt: & conſulto
nos illa geſſiſſe ꝓfitemur quę ad virtutem attinent: quam viros decere certum eſt. Siquidem pruden
tium eſt defenſare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes ſi tuis inſtitutis: inſtituta p̄ferimus:
quę nobis moyſes inſpiratione dei cõſcripta dereliquit. Mortem quoq; ac ſupplicia quęlibet īportes
cum iocunditate ſubimus. Non em̃ ꝑ iniuſto facinore ſe pro amore pietatis nobis ſubſtinenda ſunt.
C Et illi quidē talia loquebãtur: in nullo minora verba q̄ cõmiſſi pręſumptione proferentes. ¶ Rex autē
in vinculis eos cõſtringi p̄cipiens. euocauit ex Hierichõte iudeorum princeps. Quibus aduenīetibus
conceſſus oīm congregatur. Ipſe vero in lecto recũbebat: ꝙ prę valitudine ſtare nõ poterat. Enume-
rabat igitur p̄ſumptiones ſeditioſorum iuuenum: in quibus fuerant ſepius depręhenſi templi quoq;
ornamenta (quę ſuis eſſent magnis ſumptibus conſtructa) memorabat qualia per annos centũ vigiti
ſex: neq; Aſſamoneũ regem conſtruere neq; proſapiam eius valuiſſe narrabat. Se autem ad honorē
diuinitatis illud templum anathematis ammiratione dignis ornaſſe: quo poſt eius mortem gratã ſui
memoriã iocũdãq; relinqueret. Exprobrabat etiam ꝙ iniurias illi non dubitarent ingerere. Cæterũ
pręſumptũ facinus verbo quidem ad ſuas pertinere iiurias dicebat: re aũt ipſa & veritate ſi qs vellet
meritũ examinare facinoris ſacrilegium commiſſum eſſe firmabat. ¶ Ad hęc illi ꝑpter eius crudeli-
tatem ne cõtra ſe quoq; fortaſſis exaſperatus vltiones in eos aliquas molieretur humiliter reſponde-
runt dicentes neq; ex ſua ſententia cõtigiſſe: neq; illa cõmiſſa inulta eſſe debere. ¶ Ille vero circa cę-

Hærodes infirmus teſtamētuꝫ ſcribit minori filio tribuens regnum & cæſari mille talēta. &c.

Herodes ſeptuagenarius morbo exaſperatus volebat ſi potuiſſet cũcta iudeorum diſperdere quia eos ſe contemni putabat.

Aquilam aureā ſuper portam tēpli conſtruxerat hærodes contra legem dei. &c.

Iocũdũ dꝫ eē piculum pro conſeruatione legis

Aquilam de tēplo amouentes pſequit̃ dux regis & Iudã & mathiã (alijs fugiētibus) captiuos ducit ad regem.

Conſtans Iuuenũ rñſio ad regē qui patos ſe offerunt pro legis conſeruatione.

Rex (ligatis iuuenibus) iudeorum ex Hierico princeps conuocat corã illis iuuenes accuſans

Mathias sacerdotali fūgēs officio recordatus ꝙ nocte pręcedēte solemnitatem vxori fuit commixtus Iosephus eius cognatus vno illo die fūctus est sacerdotio.

teros quidem quasi mansuetus extiterat. Mathiā autē pontificem sacerdotio remouit velut vi quadā
conscium: & causam seditionis extantem: promouit autem azarum pōtificē fratrem vxoris suę. ¶ Ma D
thię autem pontificatus tempore prouenerat alterum esse pontificem ad vnius videlicet diei fūctio-
nem: quam iudei cum ieiunio celebrant. Causa vero talis fuerat. Mathias sacerdotali fungens officio
nocte quę in solēnē illucebat diē: in qua futurū erat ieiuniū visū est sibi oīno mulieri fuisse cōmixtum
propterea: sacerdotio pfungi non potuit: sed Iosephus elimi filius cognatus eius scdm carnē pro eo
munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Mathiam Hęrodes pōtificatu remouerat: alterū ero Ma
thiā qui seditionem excitauerat: & aliquos viros ex socijs seditonis illius viuos igni contradidit.
¶ Hęrodis amarior morbus indies vrgebat comissorū scelerum supplicia deo expetente Ignis in
trinsecus corpori operabatur incendium. Auiditas cibi inexplebilis semper inerat/ Intestina vlceribus
interius tabida putrescebant/ Humor liquidus tumidos pedes occupabat(Similis quoq; & circa pu-
bem erat afflictio/ Sed & verenda putredine corrupta scatebant vermibus/ Spiritus quoq; incredibi-
lis erecta tentigo(quę fuerat satis obscœna) diri fetoris & anhelitus respiratiōe creberrima. cōtractus
per cuncta membra spe tamen salutis instabat medicos aduocans quinquagenas quoq; dragmas au
ri militibus plurimaq; ducibus distribuens reuersus in Hiericontē Qui audiens Iudeos cum gaudio
mortem eius expectantes nobiliores eorum conuocauit & in ypodromo cōcludēs Salome & Alexę
eius viro eos in morte sua occidere pręcepit vt omnis Iudea mortem inuita plangeret. Tunc Hęrodi
a roma litterę deportatę sunt ꝙ Agme pro facinoribus suis Cęsare pręcipiente extincta sit. Qui Anti
patrum in sua voluntate relinquit puniendum Hęrodes pomum parādo seipsum occidisset nisi. Atia
tus nepos suus manum tenuisset. Alexandrum quoq; magna carceris custodi promittētem: iubet hę E
rodes occidi & sine honore in Hyrcanio sepeliri.

Capitulum nonum.

Multiplex hęrodis morbus quē deus ꝓpter peccata ei immisit.

SEd etiam luna eadem nocte defecerat. Porro Hærodem amarior in dies morbus vrgebat
supplicia deo commissi sceleris expetente. ¶ Ignis quippe lentus inerat non tantum con-
flagrationem in superficiem corporis agentem prodens quantum intrinsecus crescens ope
rabatur incendium. ¶ Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas
vnquam rabidis incitata faucibus pręualebat implere ingluuiem. ¶ Intestina interius vlceribus tabi
da putrescebant. ¶ Doloribus quoq; colli seuissimis cruciabatur. ¶ Humor liquidus ac luridus erga
pedes tumidos oberrabat. ¶ Similisquoq; illi & circa pubem erat afflictio. ¶ Sed & verenda ipsa pu
tredine corrupta scatebant vermibus. ¶ Spiritus quoq; icredibilis erecta tentigo(quę fuerat satis ob-
scœna) diri fetoris & anhelitus respiratione creberrima. ¶ Contractus quoq; per cuncta membra sub
sistens vim noxiam operabatur: quę omnem tolerantię contulerat firmitatē. Dicebatur igitur ab his
quibus inerat diuinandi peritia: diuinitus has pœnas ob impietatem eius & multa crudeliter gesta
deposci. ¶ Ipse tamen multum spe salutis instabat: si forte posset contra morbos aliqua remedia ꝓ-
uidere. Medicos quoq; aduocans vt vterentur quę possent ad salutem proficere postulabat & tran-
siens iordanem fluuium aquis calidis quę sunt circa callioram die noctuq; fouebatur. He igiť aquę
calidę super alia quę habebant commoda etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in palu-
dem quę sulphurifera vocitatur. ¶ Pręterea visum est medicis: vt eum in dolio oleo pleno confoue-
rent. Vbi cum esset ita defecit vt omnibus mortuus putaretur. Tunc grandis seruorum vlulatus exor-
tus est. ¶ Cum igitur nulla iam de eo spes salutis existeret: iussit militibus quiquagenas. Dragmas au
ri distribui. Plurima quoq; ducibus & amicis suis munera tribuebat. ¶ Deniq; reuersus in Hierichō
tem pręualentibus nigris coleris exasperatus iniquius est: vt ipso moriente indignum facinus agere-
tur. ¶ Venerant quippe ex omnibus locis per eius pręceptum iudeorum optimates & erant plurimi:
siquidem ex omni genere erant congregati alias conuocati ¶ Ad hęc etiam fuerat mors contempto F
ribus pręcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata innoxius pariter culpabilesq;
in ypodromo concludens. Salomen sororem suam virumq; eius Alexium alias Alexam conuocat: &
mortem suam non in longum differri denunciat. tantis se doloribus circumuentum fore cunctis satis
optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum. Quod regibus maxime autem sibi magni
meroris esse firmabat: ne quo suum arbitrium iudeoꝝ falli proposito ꝙ eis sua mors amabilis foret &
grata. Nam etiam se viuente sæpius illos seditiones & secessiones fuisse molitos. & in eius iniurias sē-
per fuisse festinos. Cęterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat ꝙ talibus ipse doloribus
vrgeretur. Proinde petere se ab illis ꝙ eos sciret contra eius gloriam in nullo venturos vt agerent qua
liter eius exequiæ honorabiles super cęteros reges & luctus amplior ageretur. Quod futurum dice-
bat si peregissent vt iudei ex animo in eius morte deplorare lamentariq; cogerentur. Cum igitur in-
quit animam videritis me expirare. Circumuallantes Ypodromum omni militia nec dum mea
morte vulgata confestim omnes illos inclusos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo-

Mľta salutis spe īstabat medicos aduocans. &c. Aqs calidis calliore fouebatur Sulphurifera palus. Dolio pleno oleo positus pene defecit. Hęrodes audiens iudeos cum gaudio morteȝ expectantes nobiliores ex Iudea cōuocat & i ypodromo concludens ꝑcepit Salome sorori suę vt eos i morte sua occideret vt i mortem omnis iudea inuita plangeret.

commoda prouentura quod & regnum illis post suam mortem firmum perseueret hostibus amputatis & super mortem suam luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus
A talia lamentatur & cognatos omnes beniuolentiam circa se fidemq; seruare postulat inuocationem diuinam in his interponens. ne cum inhonorificentia sua mors & cum indignitate tractarentur. Illi vero profitebantur in nullo se eius pręcepta transgressuros. ¶ Sed ego comperio illius hominis mentem considerans illa que in anteriori tempore appetebat ꝙ ex more temporalis vitę fecerit quecunq; parentibus gessit: considerans etiam pręsentia mandata nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac vita: discedens procurabat quatenus omnem gentem orbatam & desertam parētibus dilectissimis relinqueret iubens vnum ex vna quaq; domo interimi: qui nichil iniustum neq; in ipsum neq; in alios admisisse fuerant deprehensi. ¶ Hec igitur in illo suis parentibus demandante deportantur & littere ab legatis qui ad cęsarem romam fuerant missi. Quarum hęc erat sententia ꝙ agme indignatione cęsaris extincta sit pro facinoribus quę cum antipatro perpetrare temptauerat. ipsum autem antipatrum in patris voluntate dimissum vt quod placeret rex eius sententia fieret ipsum enim & patrem esse & regem: siue illum in exilium detrudi: siue illum morte mulctari vellet in eius proposito constitutum. ¶ His auditis hęrodes paulisper animum refouit voluntate scriptorum & morte agmes in superbiam subleuatus & potestate quam acceperat in filium puniendi. Sed prę ualentibus crescentibusq; doloribus interitui propinquabant: & quanq̄ in multo defectu contineretur: appetebat tamen cibum. Et postulans malum quęsiuit et cultrum. ¶ Erat enim illi talis mos vt ipse per semetipsum malum accurans per partes modicas recideret: et comederet. Sumens ergo cultrū circūspiciensq; ne qs adesset: voluit semetipsū iterimere. Quod forsitā pfecisset nisi pueniēs manū
B eius atiabus cōtineret Nepos autē eius erat et magnū clamans: statim vlulatus p totā aulā exortus ē & tumultus. ¶ Quę cum ad Antipatrum peruenissent: credidit suum patrem vitæ terminum suscepisse percipiensq; fiduciam tam verbis q̄ motibus ita totus animo gestiebat tanq̄ fuisset liberatus vinculis & regnum in suis manibus sine vllo labore percœperit. Tunc cœpit cū custode ergastuli de sua dimissione fabulari: magna se continuo spondens dona tributurum. Ille vero non solum non acquieuit vt faceret quę volebat antipater verum etiam cuncta regi denunciat: intimans eius mentē & que ab eo munera spondebantur. Tunc hęrodes quamuis et ante non minore odio fęreretur in filiū: cū audisset custodem ergastuli illa narrantem: magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput quā quam in extremo vitę teneretur et cubito sese attolleus statim destinans quendam armigerorum suorum sine vlla dilatione celeriter necari iubet antipatrum sepulturamq; eius in Hyrcanio. sine vllo honore fieri.

Mādata Herodis in humana.

Lr̄e herodi a roma de portate ꝙ agme sit extīcta a cęsare ꝑ facinoribus cōmissis cū Antipr̄o & antipr̄m i herodis voluntate di mittit. Cęsar Hęrodes seipm parādo pomū occidisset nisi Atiabus eius nepos manū tenuisset.

Antipr̄m magna custodi carceris ꝑ sua dimissione promittētem iubet herodes occidi & sine honore i hircanio sepeliri.

¶ Hærodes mutato priore testamento Antipam quem sibi suecceſſorem in regno designauerat Tetrarcham facit Galileę regionis Archelao vero regnum contribuit. Philppo filio suo Gaulanitidem & Trachonitem commisit Iamniam & Azotum sorori opes suas & alia distribuens quinto die post filij Antipatri occisionem/mortuus anno vero regni post Antigoni occisionem tricesimo quarto: & post susceptionem regni a Romanis anno tricesimo septimo. Cuius crudelitatis/ pręterea quę hic de eo enarrantur maximum dat testimonium occisio innocentum. Quam Matheus in euangelio capite secundo descripsit / quo mortuo Salome & Alexa captiuos quos rex occidere mandauerat absoluunt: & epistolam regis militibus promulgauerunt ad monētes eos fidem seruare Vrchelao qui & tūc rex a militibus proclamatur. Hęrode itaq; maximo cum pomposo apparatu in Hęrodio sepulto Archelaus transactis diebus paterni luctus populi fauore procurato regis nomen quousq; a Cęsare patri probetur testamentum renuit recipere dyademaq; recusat & populi exaudit petitiones.

Hęrodes mutato testamēto antipā galileę. & Poroe fecit tetrarchā & archelao dimisit regnū philippo filio Gaulanitidē & Trachonitē &c. cōcessit Iamniā Azotū &c. Salome sorori &c.

¶ Capitulum decimum.

TEstamētum interea scribebat mēte mutabili: & Antipam quidē/quem sibi successorē in regno designauerat Tetrarchā facit Galileę regionis atq; peroe Archelao vero re
C gnum cōtribuit Gaulanitidē autē & Trachonitem & Bataniam & Panaidā Philippo filio quidē suo fratri autē Archelai Germano Tetrarchiæ iura cōcessit. Iamniā vero & Azotū & Phaselidā Salome sorori distribuit: sed & atgēti signati Miriadas quiquaginta. ¶ Disposuit autē de cęteris suis cōsāguineis atq; cognatis: opibus eos reditibusq; locupletans. Cęsari sane argenti signati mille Miriadas pręterea vasa quędam aurea quędam argentea & metallis pręciosa & artificis operæ venustissima: dereliquit indumenta quoq; pręciosa. Iuliæ vero Cęsaris coniugi & alijs nonnullis quingentas Miriadas. ¶ His dispositis quinto die postq̄ Antipatrum filium necauerat defungitur: regnās postq̄ Antigonum interimit annos quattuor & triginta Postq̄ a Romanis regnum perceperat septē & triginta: vir crudelis quidē in omnes ęqua

liter:ire quidē subditus a iusticia vero effrenatus:fortuna porro propicia supra quemlibet affluentur abusus.ex plebio in regnum assurgens & perecula plurima eludens quibus sepius fuerat rircūseptus D Diuturnitate vitę perfunctus est:domi vero circa filios quantum quidē ad eius sententiam : etiam ibi prosperitate potius eo q, se suos inimicos superasse censebat in eo.vero iudicio sup oēs īfœlicissimus. ¶ At salome et alexas anteq mors regis diuulgata foret:ex ypodromo iudeos abire pmittūt ad proprias domos:dicētes regem:iusisse vt vnusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autē fecerūt beneficium illi genti prestare cupientes Interea mors regis magis magisq; diuulgatur. ¶ Tunc Salome & Alexas cuncta milititiam congregantes in amphiteratro quod Hierochonte erat primum quidē epistolam regis legi fecerunt.quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro beniuolentia quam circa eum exhibuerunt insinuant: orationes quoq; eius vt similis se circa Archelaū filiū eius exhiberēt quem regem constituit intimabant. ¶ Ptholomus etiā cui fuerat testamentum a rege creditum:annulusq; de quo signauerat commissus continentia testamenti denunciat:quod testamentū non posse robur firmitatemq; suscipere dicebat:nisi cuncta quę in eo essent deferrentur ad cęsarem. ¶ Fit continuo fragor ingens honorantium Archelaum regem proclamātium Milites quoq; cuncti & vniuersi duces fauorem & beniuolentiam promittebant,paratosq; se ac promptos ad omnia profitentur.adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant. ¶ De hinc sepulturam regi proparabant Curę namq; fuit Archelao vt exequię patris q̄ magnifica possent celebritate agerentur : vt quę memoratum testamentum proferent : cum mortuo producendum . Portabatur itaq; aureo lecto lapidibus depicto varijs atq; pręciosis : stramina vero ostro erant auroq; contexta : eratq; ipse mortuus circumamictus puerperis vestimentis caput eius dyademate coronatum:sceptrum quoq; in manu eius velut a viuo teneretur erat appositum Circa lectum autem erat frequentia filiorum : multitudo cognatorum:circa quos omnis militia stipata pergebat per proprias distincta nationes & discreta E nominibus. ¶ Erant autem ordine distributi:Nam primi quidē pergebant eius armigeri post quos omnis therecum manus:post istos etiam vario.Gemanorum atq; Galatarum. Hos item sequębatur cum ornatu maximo cuncta belli geretoria multitudo Cętera vero militia postremo sequebatur in leū scilicet modum degesti qualiter solebant in bellū procedere:& a suis ducibus ordinari. Post hos etiā sequebantur seruorum quingenti:odores varios & aromata deportantes. ¶ Pergebāt autem in Hęrodium.stadijs distans octo.Illic enim eius est sepultura ex eius iussione confecta. Et hęrodes quidē hoc modo defungitur. ¶ Archelaus autem per septem dies luctum super patrem honore regio ex more gerit Tantos & enim dies lex paterna pręcepit obseruari. Conuiuia itaq; celebrans & luctum exoluens: ascēdit in templum.Ibi magnis ei clamoribus fauebatur: magnisq; predicabatur laudibus secundum q, vnusquisq; arbitrabitur ei maiora q̄ alij preconia. Tum vero tribunal ille conscendens quod sibi fuerat pręparatū & considens omnibus benigna loquebatur:& sibi propitios comparabat gaudio fauoris omnium & voluntate quam ex beniuolentia circa se cunctorum cœperat: gratisq; illis habere narrabat q, lesi a patre nichil circa se malum ab illis reciprocaretur:se autem aduisurū vt eis bonorum vicissitudinem redderet:eorumq; remuneraret alacritatis affectum. ¶ Rogabat autem vt nunc interim parcerent nomine illum regis honorare. sufficere sibi dicebat potestatis dignitatem quam tunc esse firmam aiebat:cū testamentū a patre scriptum a cęsare firmaretur. Ob quā causa neq; in hiertchonte cuncta milicia dyadema illi ponere cupiente voluisse suscipere: ambiguum honorem estimans ex tali re sibi prouenturum quod esset ad huc incerta veluntas eius qui posset illi regnū proprie firmiusq; concedere:non sibi defuturam circa illos benignitatem quę beniuolentie eorum vicissitudinem reportaret . Festinare quippe se in omnibus enarrabat:melioremq; se suo patre circa illos ostendere. ¶ Illi vero sicut plebeia multudo consueuit in ipsis primis diebus videntes regis lene principium:voluntates suas laudibus & fauoribus aperiebant & quanto mansuetius cum eis loquebatur archelaus:tanto amplius nomen archelai prędicabant. ¶ Deinde ad munerum petitiones intercessionesq; vertuntur. Alij quidem functionum publicarum leuigationem postulabant cū clamore: pars F vero vinctorum solutiones expetebant qui fuerant ab Hęrode deuincti . Alij vero grauedines quas hęrodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat auferri vociferabantur. Archelaus porro in nullo illis contraria respondebat:sed in omnibus eos placabat accarrans fore regni suffragium : se multitudinis beniuolentiam comparasse. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur:& cum amicis conuiuia celabranda.

Salome & Alexa quos occidi mādauerat rex absoluunt.
Eplē Hęrodis ad milites ꝓmulgatio & āmonitio fidei seruande circa Archelaū filiū quē regē constituit
Archelaus rex ꝓclamatur
Sępultura hęrodis pōposissima aureus lectus. &c.
Ordo assistētiū in sepultura
Quigenti serui cū odoribus
In hęrodio sepultus
Luctus septem dierꝫ pro morte patris Archelaus fauorē ppl'i ꝓcurabat.
Archelaus regis nomen non vult recipere quovsq; a cęsare pr'is ꝓbet testamentum nec dyadēare cepit.
Fauor ppl'i Archelao.
Petitiones ppl'i exaudiuit Archelaus.

¶ Congregatis plurimis iudeorum iuuenibus sedicio maxima fit in iudea fit quoq; de morte Mathiæ & aliorum cum eo ab Hęrode interemptorum tumultuosa quęrela petentibus illis Archelao mortis illorū vindictā. Quibus Aarchelaus populi impetū volēs mitigare ānuere omnibus petitis ꝓ

A eius a Roma regressum ꝓmittit Sed ipsis non cessantibus timens Archelaus ne in deterius eorum audacia ꝓcessisset armatorum cohortem instituat: & ceduntur ab equitibus in die festo azimorũ circiter tria milia aliis fugientibus Deinde Archelaus cum matre ad ꝓximum mare descendens Nicholaum & Ptholomeum secum assumens (Salome quoq; cum eo egreditur) Philippo fratri commendato regni regimine (Romam nauigauit Sed interea Sabinus Cęsaris curator in Syria in Iudeã venit & Hierusalem ingrediens arces ab Archelai custodibus expetiuit Antipas quoq; Herodis filius Salome ortatu romam nauigat cum matre & Ptholomeo Nicholai fratre regnum (Hireneo rhetore incitante) petiturus.

Capitulum vndecimum.

CVm hæc interim aguntur cõgregantur iuuenes plurimi iudeorum nouarum rerum cupidine concitati: & cœperunt de morte Mathię aliorumq; cum eo ab Herode interemptorũ tumultuosa voce causari: dicẽtes ꝙ iniuste perempti etiam exequiarum honore herodis timore caruerant. Erant autem isti (pro quibus turba loquebatur) qui fuerãt pro euulsione aureę aquilę perempti. Magnum ergo illa turba proclamãte. & calamitatibus vtente quasdam etiã iniurias quasi ex hoc possent ad illos mortuos aliqua leuigatio prouenire proterue ꝓcaciterq; iactante congregabantur magis magisq; numerosa multitudo & vltionem mortuorũ ab Archelao fieri debere poscebant suppliciis eorum qui sub herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem (quem herodes fecerat) proclamabant. virumq; mundum & secũdum leges suas dignum ad pontificatum ꝓmouendum esse dicebant. ¶ Archelaus autem (licet ista ferret grauiter) annuebat tamen impetum eorum mitigare festinans donec iter ad Romam (quod ꝓpositum habeat) sine tumultu perageret: & cum de sese voluntatem cæsaris agnouisset respicere quid agendũ foret. & de cunctis petitionibus eorum legitime dispositurum. neq; tũc tempus esse dissensionis aut cõtumelias ingerendi magis autem vnitatis atq; concordię donec ex pręcepto Cęsaris ad eos cum firmitate regni recurreret tunc quippe in cõmune consulere de quibuscunq; illis tractandum esse videB retur: tum autem sustinendum esse ne forte seditionis quoq; crimen incurrerent. Et ille quidem hęc dicens ducemq; suum edocens. mittit ad eos hęc ipsa locuturum. Illi porro proclamantes ducem loqui penitus non sinebant. Periculum quoq; minabãtur. si quis eos ab assumptione sua reuocare voluisset: & instabant suam libidinem magis explere: q̃ imperantium subiacere consiliis. Graue namq; illis videbatur si cum herode viuẽte amicis priuati fuissent: eodemq; mortuo nullam vltionem fieri mortuorũ. Illud enim iustum legitimumq; non quod ratio dictaret. sed quod eorum libidini voluptatem posset afferre: fatui ad prouidendum quantum illis esset ex ea re periculum nasciturum. Plurimis itaq; ab Archelao missis vt tumultum seditionemq; mitigarent: aliis ex regis persona loquentibus: aliis autem ex illius quidem sententia veluti ex sua mente mouentibus illi penitus nullum aduertebant: sed amplior fremitus & turba fouebatur concurrente etiam plurima multitudine ꝙ illa tempestate iudeis dies festus imminebat quando azima secundum obseruationem paterni moris exercent. ¶ Pascha enim illa festiuitas vocitatur ad recordationem & memoriam exitus & ex egypto. & sacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum numerosa multitudo: quanta in nulla alia solemnitate acta. Cucurrit ergo ex vniuersa regione magna copia populorum: plures etiam ex montanis locis adueniunt religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui seditionem excitauere Iudam Mathiamq; lamantantur veluti doctores expositoresq; legis antiquę & persistebant in templo suffragatione quoq; victualium abũde subsistente, Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab aliis cybos expetere. ¶ Anxius autem Archelaus ne in deterius eorum processisset audacia cohortem destinat armatorum cum quibus etiã tribunum militarem mittit vt eorum coherceat impetum. Et primum quidem vt illos seditiosos repelC lerent & ab alia multitudine separarent. Sed venientibus militibus illi sediciosi cum ingenti alacritate excitata secum etiam turba super tribunum ac tota pręsidia. cum voce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi. pauci autem cum tribuno sauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessumire censebat. nisi multitudinis illius impetum frangeret: tumultumq; illũ resecarũ extingueret Cunctã sibi mittit militiam vt alii eos qui sibi in templo habitacula cõstruxerant exinde repellerent. Ceduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum: reliqua vero in montes ꝓximos refugit multitudo. Cęteros autem ex edicto cunctos ad suas iubet Archelaus discedere regiones. Qui q; continuo discesserunt festiuitatem deserentes minime celebratam maioris timore periculi propulsati licet essent in mortem temeritate pręcipites. ¶ Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descendit Nicholaum secum & Ptholomeum agens. & amicorum plurimum comitatum Philippo autẽ fratri omnia gubernacula dereliquit: domum ei regnumq; commendans. Salome quoq; soror Hero-

Seditio aliquorũ ꝓ morte Mathię in iusta petẽtium vidictã ab Archelao.

Archelaus ppli ipetũ volẽs mitigare annuere omibus petitis postea a Roma regressum promittit.

Maxia turba in pplo cõcitatur. die festo azimo rũ imminẽte.

Pascha quid.

Archelaus Anxius cõtra seditiosos armatoꝝ cohortẽ mittit.

Tria milia cedũtur aliis fugiẽtibus.

Archelaus cũ mr̃e ad ꝓximũ mare descẽdẽs nicolaũ & ptholomeũ secũ duxit Philippoq; fratri regni gubernacula commendauit.

dis cum eo simul ęgreditur omnem secum ducens prosapiam. Ad hęc etiam plurimi cognatorũ verbo quidem veluti cum Archelao collaboraturi vt ei regnum a cęsare firmaretur re autem vera vt aduersus eam niterentur & maxime illa quę ab eo in templo gesta sunt accusando pręponerent. D

Sabinus cęsaris curator i syria i iudeã venit pro cõseruatiõe thesauroꝝ herodis. Sabinus (archelao romã ascendẽte) hirsem venit arces ab Archelai custodibus expetens. Antipas Herodis filius ortatu salome romam nauigat regnum petiturus cum mr̃e & Ptholomeo fr̃e nicolai Hyreneus rhetor.

¶ Obuium fit Archelao Sabinus cæsaris curator eorum quæ in Syria possidebat in iudeam pergens pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem varus ab hac intẽtione reuocauit. Per Ptholomeum enim transibat ab Archelao conuocatus Sabinus ergo Vari gratia neq; arces obtinuit quæcumq; fuerant in iudeorum ciuitatibus constitutę: neq; thesauros cõsignauit sed omnia sub iure dimisit Archelai donec (quid de his Cęsari videretur) agnosceret Proinde cæsarea sustinuit. Sic enim promiserat se esse facturum. ¶ Sed cum romam nauigasset Archelaus Varus autem Anthiochiã perrexit Sabinus in Hierosolimam ascendit: & aulas regias obtinet. euocansq; omnes populorũ pręfectos. & quotquot rerum dispensatores fuerant. ratiocinari cœpit. & arces vt sibi traderentur multos expetere. Et hoc iã illi quos pręfecerat custodes Archelaus mandata eius implere non poterant: sed custodiebãt omnia secundum interdicta Sabini vsq; ad cæsaris pręceptum. ¶ Nauigat etiã Romam Antipas filius Hærodis in illis diebus. regnum etiam petiturus ortatu Salome & promissionibus incitatus dicentis iustiores causas illum habere ad regnum percipiendum Archelao: ꝙ primum testamentum in quo is successor regni fuerat constitutus firmius esset q̃ illud quod posteriore tempore factum est. Siquidem illud sana mente fecisset Herodes: hoc autem iam sensu pręvalitudine diminuto conscripserat. Ducebat etiam secum matrem & fratrem Nicholai Ptholomeum amicum Herodis satis honorabilem: sed etiam sibi valde gratissimum atq; fauentem. ¶ Maxime autem incitabat eum ad regnum petendum hyreneus rhetor vir opinione clarus: & ad dicendum acerrimus: idcirco etiam frœti eos qui persuadebant cedendum Archelao. siue ꝙ regis testamento successor fuerit institutus: siue ꝙ maior natu esset: aduertere contendebant. E

¶ Applicantibus Archelao & Antipa romam cognati ab Archelao discedentes odio illius irritati maximeq; libertatem desiderantes romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebãt & Antipam magis q̃ Archelaum regem impetrare laborabant Sabinus quoq; Archelaum accusabat. Cęsar itaq; (receptus hinc & inde instrumentis) conuocat concilium & omnibus cõuocatis de quibus monerentur ędicere promissum est Ibiq; primum Antipater Salomę filius Archelaum regnum propria auctoritate vsurpasse accusat accusationemq; multipliciter probat Cedemq; in die festo factam maxime exaggerebat accusationibus quoq; testes producit Nicholao vero pro Archelao accusationibus respondente Cęsar ipsum Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificentia subleuauit eum dignum regno pronuncians cuius mater morbo pręgrauata defungitur.

¶ Capitulum duodecimum.

Iudei magis iudices romanos q̃ reges ꝓprios cupiebãt & magis volebãt Antipam q̃ Archelaum. Sabinus archelaũ accusat. Cæsar receptis hic & inde istrumẽtis) cõuocat concilium. Antipater Salome filius archelaum accusat regnum ꝓpria auctoritate vsurpasse & accusationẽ ꝓbat.

SEd cum romam venissent omnes cognati ab Archelao discedentes ad istum cõueniunt. nõ beniuolentia circa eum aliqua constricti: sed odio quo aduersus archelaum irritabant. Maxime autem libertatem desiderabant: & romanorum iudices magis q̃ reges proprios habere cupiebant: Quod si hoc minus procederet: antipam magis quam archelaum sibi regem conducibilius existimantes impetrare laborabant. ¶ Sabinus quoq; accusationem Archelai apud Cęsarem deposuit. ¶ Inter hęc cęsar suscipiens ab Archelao litteras in quibus iura a patre sibi relicta ꝓposuit: testamentum quoq; cognoscẽs & ratiocinia thesaurorũ herodis cum illo consignatorio (quem Ptholomeus apportauerat) cœpit conspicari quid ordinandum ratio postularet. Legẽs quoq; litteras Vari & epistolas Sabini: summam quoq; thesaurorum vel quid pecunię per singulos annos impenderet aduertens litteras quoq; (quas antipas pro regno promerendo transmiserat) recensens: congregat ad cõsultandum omnes senatorij ordinis & amicos: in quibus etiam Gaium filium agrippę: & iulię suę filię odoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis copiam facit vt quisq; de quibus moueretur ędiceret. ¶ Ibi primum Salome filius Antipater dicendi potentissimus: & Archelao satis infestus huiuscemodi verba locutus est: dicens Archelaum quidem verbo pro regni petitione se fingere laborare: opere vero omnem regni potestatem possidere anteq̃ ei a cæsare in quo cuncto potestas sita esset indulgeretur Huius testimonium esse dicebat audaciam quam præsumpserat in die festo interimere: qui & si iniustum aliquid gessissent: alius inter eos deberet vlcisci. qui eos posset legitima & ordinata potestate compescere: & non ab illo tantam cedem fieri oportere: quasi vt rex illud fecisset. contumeliam grandem cęsari intulisse firmabat: quod ignornns quid de eo adhuc dispositurus esset: regia iam vti potestate pręsumeret. Si autem vti priuatus illa gessisset amplius illum deliquisse: narrabat. ꝙ regnum non possidẽs supplicia quibuslibet intulerit: de quibus decretum cęsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudiciũ miliarium: mutationes & ordinationes. Ad hęc etiã sedisse illũ i solio regali & cãs plurimas iudicasse: ac determĩasse ꝓclamabat: tãq̃ a rege legitimo eius ptãtis integrũ possidẽte F

Petitionũ quoq; plurimarum ꝓmissa publice facta memorabat. Quid eum amplius iures ac ptãtis habiturum: dũ in regna cęsare firmaretur. Opponebat illi etiã ꝙ ex ypodromo vinctos a sponte di miserit: & plura alia siue que facta fuerant: seu quę facta quidem non erant sed credibilia videbantur propter naturã sui ꝙ fieri posse indicabãtur a iuuene. Tum etiam accẽsuȝ regnãdi cupidine dice bat etiã luctum patris eũ pœnitus neglexisse prohibitos quoq; omnes a rege cum moreretur vidẽdo Vnde initiũ quoq; seditionis affirmabat exortum ꝙ eum videbãt circa patrem suũ mortuum/ qui ei multa & magna bona prẽstiterat/tam nequiter conuersari. Et velut in se lachrimas per diem publice confingentem occulte autem voluptate regni percepti ꝑfrui: & noctes in delitias agitare. Erga cęsarem quoq; huiusmodi ꝓbiturum. Archelaum cum ei regnandi iura tribuerit qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur Tripudiate nãq; et captius alias cautius exercere ĩ mortẽ patris tanq̃ si hostis aliquis interiret. & quod nũc aduenisset ad cęsarem calliditate vsum didicebat: vt se regni firmitatem petere simularet cum omni iam vsus esset antea potestate: quanta illi nec ampliora Cęsare rerum domino posset attribui. Maxime vero cedẽ/ quę in templo facta fuerat/ verbis exaggerebat & impietatem obiectabat. ꝙ in die festo sacrificijs diuinis instantibus multa milia hominũ cęsa fuissẽt in q̃bus multi peregrini plurimi insontes indigne miserabiliter occubuerũt: templum quoq; plenũ cadaueribus mortuoꝝ/ nõ alienigena forte perimente/ sed eo qui se regni iura legitime ꝑcepisse iactabat. Vñ apparet illud opus crudelitatis libidine ꝑjsse: vt integre se plenũ tyrannidis negociũ persecutũ eẽ testetur per iniquitatẽ admissam qua cũctis hoibus cõstaret odibilis Festinabat ei quo quo mõ regnũ accipere. sciensq; pro sui merito nunq̃ posse vel in somnis regiam potestatem legitimo iure pro mereri. Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat vnde se regni ab eo successorẽ disponi ꝓcul dubio desperabat: nisi per egritudinẽ ac morbos: quibus non solum corpore defecerat: verum etiam animo parũ validο erat: ceteruȝ quando mens eius sospes fuisset & sana et corpore forti digne ac mẽte negocia cuncta disponeret: in antipam potestatem regnãdi contulerat: testamento iure legitimo q; confecto. Qualis porro rex iste possit existere. qui aut contẽpto: cęsare ius sibi totius potestatis arripuit aut si a cęsare se dominum fieri & ab eo regnum sperabat accipere cur ciues suos sine illius ꝓcepto priuatus adhuc & in templo die festo instante tam crudeliter ĩteremit. ¶ Et Antipater quidẽ huiusmodi verba locutus testes etiam introduxit: & plurimos ex cognatis per quos sua dicta firmaret. ¶ Cumq; his loquendi finem faceret: surgit Nicolaus pro Archelao verba facturus dicebat itaq; illa quidem quę in templo contigerãt improbitate potius eorum qui passi sunt: q̃ Archelai potestate contigisse. Si quidem tantum/ eos facinus aggressos fuisse vt non solum iniurias contumeliasq; iactarent: sed etiam eos qui deuoti humiliterq; viuere disponerent. vlcisci pertenderent. Cũq; hostilia multa operarentur verbo/ quidem aduersus Archelauȝ. rei autem acerbitate aduersus cęsarem: ne cessarium Archelaus iudicauit vt eos ab hac insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi/ eos quos archelaus ad sedandas turbas miserat interimere festinabãt. sine vlla vel loci: vel dei alias diei festiuitatis reuerentia. Mirari se sane dicebat non confundi Antipatrum ꝙ talium defensor existeret. dum modo/ inimicitię suę quã contra Archelaum gerebat libitũ faceret & odio magisq̃ natura iusticię iudicaret illos purgare gestiendo: qui cũ tãto scelere aduersus suos principes arma corripuerĩt. ¶ Cętera vero de quibus archelaum accusauerant in eos ipsos accusatores referebat dicens nihil sine cõsultatione vel consensu factum gestum ve fuisse: sed animo ledendi nunc in transuersũ ab ęquitate discedere. Nam neq; scirent taliter res esse dispositas qualiter accusabãt. sed ad inuidiam archelai cũcta deprauare: et tam illos cupidinem inuasisse obsistẽdi archelao viro quidem consanguinitate propinquo conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. ¶ Testamentum etiam patrem sana mente couscripsisse narrabat. firmiusq; illud esse quod posterius fuisse scriptum ꝙ in hoc posteriore dominum cunctę ordinationis cęsarem constitueret: quem minime illorum improbitatem imitaturum dicebat qui iniuriam herodi laterent: in cuius vita omnibus essent bonis. omniq; potestate perfuncti nunc autem ad contumelias voluntatis qui demeius et intellectus in omnibus festinarent Sed nequaq̃ cęsarem iniurias illius viri permittere. qui & amicus fuerit & auxiliator et omnia in sua potestate dimiserit: neq; pati vt testamẽtum eius solueret quod de sua fide frœtus scripserit neq; virtutẽ cęsaris imitaturam esse illorum acccusatorum criminatorumq; nequiciã. Fidẽ eius in omni mundo ad exempla ꝓpositam. & ĩdubitatã cunctis gentibus esse referebat. Vnde nequaq̃ posset herodes alienatione & furia mẽtis scribere quẽ ꝑ multũ tẽpus optime gessisse regnũ cognouerit successioneq; optimo filio dedicasse: sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat: immo magis prudenter & optime iudicasse ꝙ oĩa ad voluntatem potestatẽq; cęsaris redegisset. ¶ Postq̃ hęc nicolaus enarrauit. & finẽ loquẽdi fecit cęsar archelaum sibi ad genua ꝓcidẽtẽ cũ honorificẽtia eũ subleuauit ꝓnũciãs eũ dignũ regni ꝑceptiõe magnũq; suę mẽtis mõimẽtũ alĩs momẽtũ grãmq; de

Accusatiões filij Salome contra Archelaum.

Cedẽ ĩ die festo azimoꝝ ĩ tẽplo factã exaggerebant accusando

Antipater accusationibus suis cõtra Archelaũ testes produxit.

Nicolaus ꝓ Archelao ad accusatione rñdit.

De testamento nouissimo herodis ꝙ sit validũ

Cęsar (auditis ꝑtibus) Archelaum dignũ regno iudicat.

claravit non aliter se fuisse facturum nisi quecũq; testamẽto cõtinerentur. ¶ Interea archelao cũcti D
fauere nec tamen certum aliquid fuerat definitũ. Igitur facta solutione concessus apud seipsum cesar
cõsiderabat: vtrum ne archelao regnum confirmari deberet. an omni herodis: generi dispertiri. Inte
rea mater archelai morbo pregrauata defungitur.

Mr̃ Archelai moritur

¶ Varus autem tunc ad Cesarem litteras mittit iudeorum seditiones significans Sabinus quoq; (re-
cedente Varo) manens in iudea: iudeos voluit opprimere cuius ĩprobitatẽ iudei repellere volentes
maximam circa penthecostem congregauerunt multitudinem que in tres diuisa est partes Sabinus
itaq; tãtam multitudinem timẽs ad Varum pro habendo auxilio scribit & (ipso Phasellum turri ascẽ-
dentem) Romã iudeos euadunt maximaq; fit pugna magna quoq; iudeorum multitudo (Romanis
porticibus ignem submittentibus erarium insuper templi romani depredati sunt. Ruffus autem &
Gratus cum suis Romanis se sociarunt & tunc maxima iudeorum fuit turbatio.

Lr̃as mittit varus ad cesarẽ seditiones iudeorum significans

¶ Capitulum decimũtertium.

TVnc aũt a Varo q̃ ĩ syria mgr̃ militie erat lr̃e veniũt: significãtes seditiões discessiõesq;
iudeorũ postq̃ ei Archelaus nauigauerat cũcta gẽs varijs motibus fuerat tumultuatio
nibusq; turbata. Sed Varus adueniẽs eos qui causa seditiões extiterãt supplicijs & tor
mẽtis adegit: rebusq; cõpositis ĩ Antiochiã repedabat: vnũ ordinẽ militũ ĩ hierolimis
dereliqẽs qui iudeis si forte aliquid seditionis molirẽtur obuiã irẽt. Sed nec sic tamen
seditio terminat̃. ¶ Nã post Varus abscessit Sabinus curator Cesaris illic remanẽs iu-
deos cœpit opprimere ex militia sibi multos armigeros faciẽs: quorũ satellitio aduersus iudeos affli-
gendos vtebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogebantur. Sed etiam
arces violenter obtinuerat lucrorum & rapinarum cupidine cõcitatus. ¶ Imminente igitur pẽtheco
ste festiuitas namq; hec apud nos sic pr̃naliter appellatur non tantum ergo religionis gr̃a quantum E
indignatione succensi propter improbitatem & imp̃ssionem Sabini multa milia congregata homi-
num galileorum: & Hierichõtinorum immensa multitudo & quotquot trans iordanem fluuium ha-
bitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata qui plus aliis incensi in vltionem Sabini con-
spirauerãt In tres itaq; p̃tes diuisi: diuersa loca occupãt. Et vna quidem pars ypodromum tenuerat
ceterarum vero duarũ altera pars ab aquilone ad austrum versa circa templum erat altera vero ad
orientem loca posita detinebat. Tertia vero pars ypodromum sicut diximus ad occidentem occupa
uerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autem illis tota festinatio vt romanos obsessos inclu
sosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam etiam multitudinem eorum q̃ nobilitatem: alias mobi
litatem ingenij. quippe quibus mors contemptui erat, dummõ cepta perficerent: cõfestim scribit ad
varum postulãs vt q̃ citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam a se militiã derelictam Ipse
autem altissimã turrium arcem ascendẽs cognomẽto phasellum ĩ honore fratris Herodis phaselli edi
ficatam atq; ita denominatã qui in prelio parthoram defecerat annuebat romanis vt iudeos exeun-
tes aggrederẽtur. cumq; ipse neq; ad amicos auderet vllo pacto descẽdere: alios ante se pro suarum
facinore rapinarum mortem hortabatur appetere. Sed romanis egressis cum fiducia: pugna iterũq;
satis aspera exorta est. Et licet romani ope bellico & experiẽtia superiores existerẽt: & plures ex iude
is occumberẽt tãq̃ obstinatio iudeorũ nequaq̃ tam dira belli facie frãgebatur. sed circueũtes pene tẽ
plũ ascendũt in porticus que phani areã continebãt & ibi multũ prelium profligatur. Saxa quidam
manibus voluebãt quidã fundis vel tormentis ceteris emittebãt: Ad hec etiã cũ arcubus ĩtermixti ro-
manorũ plurimos sauciebãt. Nã oportunitate loci iudei sup̃iores extiterãt. Romani vero ĩ icerto posi
ti. nec ictus accipiẽtes euitare nec hostem vllis iaculis poterãt vulnerare. ¶ Proinde cum in hũc mo-
dũ nõ breui t̃pe pugnaretur postremo romã impune se talia p̃petim nõ ferentes: ignẽ porticibus sub
mittũt iudeis q̃ sup̃ porticus erãt nõ sẽtiẽtibus. Ignis porro a plurimis appositus continuo ĩflãmas ex
estuat tectaq; corripuit. Quorum materies q̃ erat pice cum cera peruncta & in superficiem deaurata. F
ignem confestim suscepit. Quo ĩcẽdio opera illa magna & ammiratione digna dispereũt Sed etiam
eos qui super porticus pugnantes astiterant repentinus corripit & insperatus interitus Alij simul cũ
tectis concidentibus pessumibãt pars hostium confixis periere vulneribus pleriq; defectu consilij &
sub tali cladis stupore aut igni sese contradũt aut gladijs abusi suis intereunt. vt malum quasi quo se
videbant circumseptos effugerẽt. Quotquot autem retrorsum via qua ascenderant recurrentes a rui
na vel incendio liberabantur a romanis continuo sine vllo negocio necabantur. Quippe nudi armis
& animi timore soluti. veniebant in manus romarorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant
nullus valuit penitus euadere. ¶ Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati interius
progrediũt: & erarium vbi templi opes seruabãtur arripiunt: & plurima quidẽ a militibus furata sunt
¶ Sabinus autem vix inde quadraginta talenta publica valuit ratione conquirere. ¶ Interea iude

Sabinus (recedente varo) ĩ iudea manẽs iudeos cœpit opprimere

Maxima iudeorum circa penthecostem congregata multitudo cõtra Sabini ĩprobitatẽ que ĩ tres p̃tes diuisa est. &c.

Sabinus tãtam multitudinẽ iudeorũ timẽs scribit ad varũ pro auxilio & (ascẽdẽte in turrim. phasellũ vocatã romani iudeos inuadunt pugna maxima Romani ignem porticibus submittũt quo maxima iudeorum mltitudo perijt Romani erariũ tẽpli furati sunt Sabino vix quadraginta talẽta cõquirente.

A os primum contristabat tam interitus sociorum qui erarij.anathematumq; direptio. Et tamen quot quot eorum vel peruersitate mentis obstinati.vel pugnaces promptiq; constabat aulam regiam vn diq; vallantes minabantur incendium & cunctosvna interitui dare nisi celeriter abcessissent.Nam se quoq; copiam illis exeundi si id eligerent daturos.Salbino quoq; si etiam ipse vellet exeundi facultatem tribuere. ¶ Dum ista geruntur.nonnulli ex regijs militibus ad iudeos transeunt.Ruffus autem& gratus tria milia pugnatorum ex militia herod sub se habebant viribus corporis exercitatos & strenuos.Cum his igitur omnibus sese romanis adijciunt.Ruffus etiã equites aliquantos habebat ipsos quoq; secum romanis auxilio duxerat.At iudei obsidionem misericordie negligebant sed etiam mœnia cuncta circuibant:hortabanturq; omnes vt illam oportunitatem de se saluandi & in libertatem paternam respirandi non perderent.Sabino vero optabile fuit vt egrediens abscederet. Sed committere semetipsum non audebat suorum consideratione factorum & quod hostes admodum infideli mẽte cognouerat.Simul etiam vari prestolabatur aduentum.eumq; si adesset obsidionem illam esse soluturũ ¶ Ea tempestate etiam alia plurima turbis tumultibusq; plenissima peruenerunt. que totam iudee regionem grauiter desolabantur.In quibuscunq; naturaq; locis alij lucri cupidine concitati. pars inimicitia iudeorum ad excitanda bella ferre militauerat quondam herodis duo milia homiuum hinc inde congregatorum.Hi ergo in vnum collecti.& seorsum a ceteris discedentes:aduersus regios milites pugna congrediuntur.Vtebantur autem aciabo alias Alcibiade duce herodis nepote quem sibi prefecerant qui tam in campis ad pugnam strẽnue ferebatur q̃ in locis asperis arte preualebat.propter experientiam quam ex vsu belli perceperat.

¶ Iudas ezechie prepositi latronum cõgregans perditorũ virorum multitudinẽ aulam regiã pugnabundus inuadit.Symon quoq; herodis seruus dyadema capiti præsumpsit imponere & rex pronunciatus regiã aulam in hiericonte succendit.Sed eius milites rei bellicose ignari a regijs militibus occiduntur Symone ipso fugiente cuius caput Gratus abscidit Artonges pastor quatuor fratres hñs in regni potentiã ausus est conspirare. Qui dyadema sibi imponẽs contra romanos milites & regios bellum parat Captoq; maiore Archelai fratre nouissimus merore cõfectus fidei patruelis se cõmisit. Tunc profecto Iudea latronũ erat habitatio.Interea varus magnum exercitum congregans venit in Iudeã Qui berithij & Arethas rex dederunt subsidium.Sephoris ciuitas Galilee combusta est. Aris & Saffus sed & Emaus castellum succensa sunt.Iosephus autẽ herodis nepos.Gratus & Ruffus similiter & Romani Sabino alia parte discedente in occursum vari aduenerunt varus vero his qui seditionem mouerunt punitis pepercit multitudini doctoresq; seditiosos mittit ad Cesarem. Capitulũ xiiij

B IVdas quidã erat filius ezechie p̃positi latronũ qui multũ quondã p̃ualuerat:sed tẽporibus herodis cũ magno fuerat labore deprehẽsus Iste igit̃ iudas circa sefforim galilee congregãs multitudinẽ virorũ perditorũ atq; desperatorũ: cum eis aulã regiã pugnabundus inuadit.Ex quo copiã armorũ quantũcũq; ille locus habebat arripuit: & exinde suos oẽs armat.Sumit etiam cũctas opes que ibidẽ pro custodia fuerant derelicte Hic terribilis vniuersis effectus est Nã huc atq; illuc ducebat & agebat & ductabat exercitũ libidine rei maioris accensus & emulatione regnãdi sine vlla virtute vllaq; prudẽtia: sed ad vim inferandã tantũ & ledendũ pronior & procliuius extabat:sperans ex hoc sibi dignitatẽ gloriamq; venturam. ¶ Extiterat quoq; symon seruus quidam herodis regis verum decorus vir magnitudine corporis ac fortitudine prestans:cui magna fuerant credita commissaq; negocia Is igitur intemperãtia subleuatus.dyadema suo capiti presumit imponere.& aliquanta multitudine congregata rex pronunciatur insania simul furiaq; populorum.Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans sup omnes qui regnum ante gessissent aulam regiam in hiericonte succendit.Et omnia que ibi habebantur arripuit.Multa quoq; in diuersis locis per vniuersam prouinciam vbi regia consistebant tabernacula cõburebat:cunctaq; exterminio dabat:ignibus concremando. Nam exercitus militũ regionũ qui se romanis addiderant:tota manu:totaq; virtute congrediẽs:occurrit symoni.Ibi multa vi die longo certatur. sed plures qui ex locis trãs iordanẽ cum symone fuerãt congregati neq; ordinis.neq; dispositionis bellice ignari:si quidẽ temeritate magis q̃ disciplina pugnabant:a regijs occubuere militibus

C Sed etiam & ipso symone fugiente.& per montis fauces semetipsum saluare cupiente:gratus occurrens caput ei abscidit. ¶ Incensus est etiam his diebus super iordanem locum nomine emachoes: a quibusdam hominibus symoni consimilibus. ¶ Sic igitur in illa gente multa dementia vagabatur: propter quod regem proprium non habebat qui populumvirtute ac moderatione disponeret:& propterea alienigene irruperant per quod seditiose mentes occasionem accipientes ad bella concitanda succense sunt intentione sola deuastandi & aliena diripiendi. ¶ Ceterum & artõges vir neq; generis dignitate conspicuus:neq; virtute decoratus sed opum tantum cõfisus abundantia pastor enim erat

Iudeorum aĩositas cõtra Romanas.

Ruffus & Gratus cũ pugnatoribus suis se romanis associant

Sabinus dubius

Maxima iudee turbatio.

Aciabus dux nepos herodis.

Iudas ezechie filius virorũ pditorũ dux aulam regiam inuadit.

Symõ seruus herodis dyadema capiti p̃sumit imponere & rex p̃nũciatus aulam regiã i hierichõte succendit.&c

Symõis milites rei bellice ignari a regis militibus occiduntur fugiente ipso symone cuius gratus caput abscidit.

Emachoes locus super iordanẽ incensus est.

Artõges pastor ausus est in regnicõspirare potẽtiam cui erant

quatuor fratres magni corpore. Quilibet fratrū dux erat turmę &c

Dyadema ipo/nēs sibi Athon/gesvna cū fratribus bellū pat cōtra Romanos & milites regios.

Conflictus belli Emmaus.

Arius centurio.

Capto maiore Archelai frē nouissimus merore confectus fidei patruelis Archelai se committit

Iudea tūc latro/num habitatio.

Varus magnū exercitū cōgre/gās venit i iudeam cui Berithij & Arethas rex subsidiū dederīt

Sephoris ciui/tas galileę com/busta habitato/ribus captiuis.

Arus vicus cō/bustus.

Saffus vicus cō bustus.

Emmaus castellum succēditur.

Varo hierusalē venienti Iose/phus herodis nepos gratus & rufus i occursū cū exercitu venerīt & romani. Sabino alia parte ab scedente.

Punitio eorū q seditiōis scāuerīt

iste & cunctis in oibus rebus obscurus verum magnitudine corporis & robore pręualēs: ausus est etiā D
ipse in regni cōspirare potentiā. Erāt qppe illi fratres quatuor vasti etiā ipsi corpore & magni de forti
tudine gloriātes: & ex hoc credebāt sese regnū modis oibus obtinere. Nā vnuiqsq; eorū propriā tur/
mā ductabat. Cōgregaf itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidē ductorū fungebantur officio &
sicubi opus erat discurrebant bellicos exercendo conflictus. Ille vero diadema suo capiti circumpo/
nens ad consultādum cōsilium conuocabat: vt quid facto opus esset decerneret. Videns autem cūcta
in sua potestate: cepit insania maxime ferri quod rex a populo vocabaf. q sibi ad gerendum quęvel
let nihil esse impedimento cernebat. Deniq; tam ipse q̄ fratres eius magna cōspiratiōe fremētes odio
romanorum & regiorum militum bellum gerere festinabant. Nam equaliter aduersus vtrosq; infesta
mente ferebantur. Aduersus regios quidem milites propter iniurias quas eos sub herode perpetrasse
reputabāt: aduersus romanos autem q eorum in pręsentia potestas existeret. Igitur huius mali asperi
tas tempore pcurrente crescebat nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidē spe lucri exter
minabāt alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando romanorum
turmę circa. Emmaum: & circundātes arium centurionem qui ductabat exercitum: quadraginta ex
eis vulnerauere: qui fuerant manuum exercitatione meliores. Cęteri vero timore fugiētes a grato qui
multitudinem regię militia sub se habebat defensati saluātur suos mortuos relinquentes: & multa par
te diei romanos, regionisq; milites insequentes plurimos sauciabant. Superantur tamen postea. & cō/
prehenduntur alius quidē cum grato confligens, alter cum ptolomeo. Maiorem aūt fratrem archęlai
milites comprehendunt. Nouissimus autem eorum super his quę contingebāt merore confectus: hę/
sitate cœpit qualiter saluaretur. Nā se solum remansisse cernens: & omni manu militum spoliatū: fidei
patruelis archelai se committit ac tradit. Sed hæc quidē postea contigerunt. ¶ Igitur sic iudea latro
cinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret quę secū ad seditiones
faciendas conspirare psumeret. statim rex efficiebatur: exurgens ad communem regionis interitum E
in breui quidem & in minimis rebus romanis noxij existentes inuidia tamen cōtribulium ciuiumq;
suorū ad oia nequitię opera ferebantur. ¶ Interea varus mox vbi quę gesta sūt sabino scribēte cogno
uit: timēs illi legioni quā in hierosolymis dereliquęrat duas reliquas legionęs assumēs tres quippe in
Syria fuerant constitutę assumens etiam equitum alas quatuor. Et auxilia quę reges ac tetrarchę di/
uersi mandauerant. maturabat pręsidium illis qui in iudea obsidione tenebātur afferre. Dicebat autē
omnibus q per Ptolomaidam pergeret. Dant illi etiam berithij trāseunti subsidium: mille quingento
rum virorum. Mandat illi & arethas quoq; petrus qui odio circa herodem. Amicitiam cum romanis
induxerat non paruam peditum & equitum manum ¶ Congregato itaq; in Ptolomaida omni ex/
ercitu exinde partem filio tradens. Vnum amicorum suorum galileos destinat expugnaturū: qui su/
per ptolomaidem habitabant. Ille autem galileam ingrediens magna vi pugnare cœpit. Et primum
sephorim capiens habitatores quidem omnes captiuos abduxit ciuitatem autem ignibus tradidit.
¶ Varus autem samariam cū omi manu ingreditur: sed a ciuitate abstinuit. Erat enim crimine seditio
nis imunis. Sed quodā vico Ptolomei arus noīe castra collocat: quē virū Arabes odio herodis hosti/
li more cōburūt. Itē quoq; aggredientes aliū vicū saffo noīe magnū atq; opulētum Idē arabes cōprę/
hēdētes icēdio cōcremarūt: & q̄quauersū exercitus ibat igne cūcta & cede replebanf. ¶ Succēdif em
ēmaus castellū varo iubēte gratia mortuorū. ¶ Hic itaq; in hierosolymā tēdit. Illi porro q ad obsidio
nē fuerant congregati faciem ipsam exercitus non ferentes passim cuncti diffugiunt: imperfecta sedi
tionis opera relinquētes. Qui vero in hierosolymis fuere iudei. varo grauiter incusante. excusationi/
bus diuersis semetipsos purgare nitebātur. q multitudo illa propter festiuitatē fuerit congregata: bel
lum autem nequaq̄ ex eorum sententia contigisse. sed temeritate aduenarum fuisse commotum: se
ipsos autem cum romanis obsessos potius. q̄ obsidēdi gessisse propositum. Venerunt autem in occur
sum vari iosephus herodis regis nepos. & gratus atq; rufus omnem exercitum quem sub se habebāt
secum pariter adducentes. Occurrerunt etiam romani qui obsidione tenebantur. ¶ Sabinus autem F
non volens in faciem vari venire: ex alia parte hierosolymis egrędiens mare versus abscessit. ¶ Inte/
rea varus per oēm regionem partem militię mittit. quęsitum eos qui causa seditionis excitauerant.
Deprehensus autem qui manifestabantur. alios qui causa mali extitere suppliciis cruciabat: quosdā
vero dimittit. in quibus culpa lenior inuenitur. ¶ Fuere autem qui propter hanc causam in crucem
acti sunt. ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis atq; compositis. Maximam
partem militię ad sedes proprias dimittit grauem eam illis locis existimans. Nam in plurimis exces/
serant. & eius decreta plura contempserant. lucrorum ac rapinę cupidine. ¶ Ipse vero decē milia iu/
deorum in vno loco fuisse congregatos audiens: festinus occurrit vt eos comprehenderet. Illi autem
anteq̄ comprehensi fuissent: semetipsos tradiderunt hortatu aciabi. Tunc varus multitudini quidem

A veniam contribuit: ipsos autem ductores qui causam secessionis excitauerant mittit ad cęsarem, Cęsar autem plerosq; ex eis pretermittit. Illos autem qui hęrodis cognati fuere supplicijs adegit: quod nullum iusticię gerentes respectum. contra familiares et consanguineos arma temptauerāt. Et varus quidem ista disponens. et propter pręsidia vnam legionem quam etiam primo dimiserat. in hierosolymis derelinquens in anthiochiam repedare festinat.

¶ Legati iudeorum super octo milia Romę veniunt petētes suis legibus viuere sine rege quibus Archelai consanguinei ipsum relinquentes secreto aduersus eum consociabantur. Iudei quoq; regnū dissoluendum procurantes argumenta ex herodis iniquitate multa sumpserunt. Archelaiq; adducūt maliciam. Nicholaus vero hęrodem regem criminibus purgare satagit quia per totum vitę suę tempus non fuit accusatus. Archelaumq; excusat. Quibus auditis Cęsar Archelaum non regem pronunciat sed dimidię iudeę regioni diarcham constituit pollicitus se facturum regem si digne exerceat Alteram vero partem philippo & antipę hęrodis filijs bifariam diuidens distribuit legataq; hęrodis Salome & cęteris consanguineis confirmat duabusq; filiabus eius virginibus vltra patris legata largitur munera Ethas cęsar filijs ferorę coniunxit. Ceteraq; hęrodis bona distribuens vascula pauca pro regis memoria sibi retinuit.

Capitulum quintumdecimum.

ARchelao vero apud Romā aliorū negociorū pricipia pullulabāt quorum hęc erat causa Venerat Romā legatio iudeorū super octo milia hominū petentiū vt suis legibus viuerent. Et legati quidē qui ex decreto totius gentis fuerant missi quinquaginta fuere: cętera vero multitudo Romę antea fuerat. Cęsar autē consiliū faciēte cū amicis cęterisq; Romanorū primatibus. & in apollinis eos templum congregante. quod ab ipso fuerat magnis opibus. impensisq; fundatum: legati quidē cum vniuersa multitudine indigenarum iudeorū causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere
B consanguinei ab archelao per odiū seperabātur: iudeis autē aduersus eū cōsociabātur: non tñ semetipsos publice demonstrabāt: graue putātes. & ad cōfusionem ppriam ptinere: si ante cęsarē cōtra cōsanguineū & familiā loqui praesumerent. ¶ Aderat etiam philippus de Syria veniens vari concitatus hortatu. prima quidem causa vt fratri adesset. Nam ei plurimum varus fauebat. Enimuero arbitrabatur q illo regno soluto per partes posset distribui: siquidem plures esset. qui suis legibus viuere postulabant. Vnde vero philippū hortabatur vt pro se laboraret quo posset etiam ipse partem aliquā regni percipere. ¶ Data igitur iudeorum legatis copia dicendi cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui & primū ex iniquitatibus hęrodis argumenta multa sumere dicentes eum nomine tātū fuisse regem. re autē vera tyrānidis facinora pperrasse & multam per eum desolationē rerum factam esse iudeorum. Naturaliter eū etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse clamabāt. & multos quidem iudeorum eius crudelitatibus interisse: quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent sed multo amplius infœliciores semet. qui viuerent existere nen solū eos quibus ostensione vultus asper. & indignatione mentis terribilis apparebat: sed etiam eos quibus substantias suas arripuit. Ciuitates quidē extraneas & ab alienigenis habitatas eū ornare & locupletare cum perditiōe & exterminio eorū qui sub eius regno habitabant omnem gentem penurię necessitatiq; cōtradidit. Cum paucis autē regno delicijsq; frueref plurimos quoq; ex nobilibus ciuibus& nobili natos genere perimeret nullis rationabilibus subsistentibus causis. nisi vt eorum substantias rapuisset: & quibus fortasse viuere concessisset. rerum suarum amissione damnaret. Iam vero exactionibus functionū. alia quidē pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat alia vero lucrorum gratia post functiones a seruis exactoribus vel amicis eius diripi soluere causabantur. ¶ Nec solum ista quę ad damnum auri vel argēti ptinebant agi virgines etiam corrumpi matronas pollui. quę pudore sui similiter ab eis qui passi erant tacebātur. sicut ab illis qui gerebant desiderabantur. qui videlicet facinora sua timebant. ne facinora
C eorum in publicum proderentur. Tantasq; se iniurias sub hęrode & cotumelias passos fuisse. quantas nec vlla bestia posset ingerere si facultas daretur hominibus imperaret. Et multas quidem sepius calamitates suam gentem passam dicebāt sed nunquam se in tantā infœlicitatem tantāq; cladem protinus incidisse. Exemplum nāq; iniquitatis & facinoris hęrodem vniuersę genti fuisse. Et optaliter se archelaum quidem regem denominasse firmabāt: quia post hęrodem quemlibet malum ferēdum & tolerandum vtiq; decernebant. Qui tamen ipsis initijs quasi se mitiorem hęrode conabatur ostendere: verum postea verens ne non proprius hęrodis filius crederetur. nihil vltra distulit: sed statim apparuit suę mentis indicia. Et cum nondum regni erat cōsecutus integram firmitatem: q in cęsaris arbitrio cōsisteret illius regni potestatē vel tribuere vel negare: dedit tamen ingenij sui propositiq; monimēta qualiter posset in futuro regnū illud agere ex his quę in ipsos initijs perpetrare pręsumpsit vt cines in tēplo die festo velut numini eos offerēs auderet occidere vnde iuste vniuerse gēti illum fuisse

Legatio Iudeorū Romę super octo milia hoīm petētiū vt suis legibus viuerent.

Concilium in tēplo apollinis cōgregatum.

Cōsāguinei Archelai ab ipso p odiū secreto seperabant vincti cōtra eū Iudeis.

Orō Iudeorū petētium regnum dissoluēdum primo argumenta ex herodis iniqtate multa sumētes.

Mala quę cōmisit hærodes adducunt Iudei.

Stupra raptus & impudica scelera herodis.

Hærodes exemplu3 iniquitatis & facinoris vniuersi genti fuit.

Arguunt Iudei maliciā Archelai adducentes.

exosum propter merita suę crudelitatis & scæleris. Ob id quoq; ad has querelas legationē totam gen D
tem destinasse firmabant. ¶ Petebant ergo vt eorum prouincia regibus careret & Syrię iungeretur vt
ab illis iudicibus regerentur qui illud ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterent: & tunc posse
cognosci dicebāt vtrumne seditiosi essent & tumultuum concitatores: aut subiecti & deuoti si probis
iudicibus & rectoribus vterentur. ¶ Talia iudeis dicentibus. Nicholaus regem criminibus expurga-
bat. Herodem quidem quoniam per omne tempus quo aduixerit nunq̄ fuerat accusatus. Non enim
vera posse dicere confirmabat eos qui cum haberēt aliquid vnde possent causari illo viuente prętermittentes quando possent in quibus lesi fuerant vindicari: illo mortuo querelas importune confingerent. ¶ Illa vero quę sub Archelao acta essent ad illorum improbitatem iniuriasq; redigebat qui contra ius & leges talia commisisse præsumpserint: quiq; cedis fecere principium. in eis qui se a tumultibus prohibebāt. Incusabat etiam eos q̄ seditionis libidine tenerent: & q̄ ptinates essent ad obediendum vel legibus: vel iusticię: dum cuperent in omnibus suis assumptionibus vincere. ¶ Hęc itaq; Nicholao dicente. cęsar hincinde quę dicta sunt audiens conuentum dimisit & post paucos dies Archelaum quidem regem non ꝓnunciat. dimidię vero iudeę regioni (quę tributa herodi reddebat) toparcham alias tetrarcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem. si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritus appareret. Alteram vero bifariam distribuit alteris herodis filiis Philippo videlicet & antipę. qui contra fratrem Archelaum de vniuerso regno certauerant & huic quidem regio E
trans iordanem galilea reddebat quę constabant in talentis ducētis per singulos annos. Philippo autem Iturea cum traconitide. & auranitis cum aliqua parte domus quæ Zenodori dicebatur: reddebant talenta centum. Cęterum Archelao ydumea & iudea & samaria. Hęc enim leuigata fuerāt quarta parte functionū ex decreto cæsaris. ꝓpter qd̄ in seditione cęterę multitudini participes non fuere. ¶ Erant autem ciuitates quę Archelao tributa reddebant. strationis turris. & sebastea cum Ioppe & hierosolymis. Gaza vero & gadara & ipse græcę fuere ciuitates: quas abscidens a dispensatione Syrię additamento iudeę regioni coniunxerat. Accedebāt ergo Archelao tributa per vnum quemq; annū secenta talenta ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat Et hęc quidem de filiis herodis ordinata sunt. ¶ Salome autem super illa quæ frater in testamento reliquerat erat autem iamnia & azotus. & phaselus. & argenti signati miriades quinquaginta. Cæsar etiam donat ei ad habitādum aulam regiam quę fuerat in ascalone constituta. Intrabant autē etiam huic redditus ex omnibus suis talenta per annos singulos sexaginta: domus autem eius in regionibus erat quę sub Archelai fuerant potestate. ¶ Accipiunt sanę regis quoq; cōsanguinei: quęcumq; in testamento declarant. ¶ Duabus autem filiabus eius virginibus pręter illa quę pater reliquerat Cęsar etiam vtriq; dona largit. vicenas quinas miriadas argenti signati. easq; coniunxit ferorę filiis cuncta vero quę illi fuerāt dimissa per filios herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta: pauca sibi sumens vascula quæ non tā ei magnitudine vel pręcio. q̄ recordatione regis accepta constabant.

¶ Iudeus quidē iuuenis Alexandro herodis filio interēpto simillimus suę gentis assumens adiutorem dicit se esse alexandrum a morte præsaruatum Qui (multis sibi pecunias donantibus quasi de regio sanguine descendisset) diues factus. Romam ibat & (multis ei tamq̄ regi obsequētibus) plurimos propter similitudinem fallebat eumq; Iudei propter maternum genus plurimum honorabant Cæsar vero (audito nuncio) non credebat herodem sciens non facile decipi posse sed quendam liberum suū (qui sepius cum illis infantulis fuerit conuersatus) mittit vt videret Alexandrum qui sicut multitudo fuit receptus cum tamen inter verum Alexandrum & fictum dissimilitudo esset Cæsar factum examinat de Aristobolo eum interrogans Et eum a cęteris segregatum deceptionis quęrit inuētorem quē Iuuenis timore compulsus manifestat Et hunc deceptionis suasorem iubet Cæsar interfici & Alexandrum in numero constituit nautarum. F

Conclusio petitionis legatiōis Iudeorum.
Nicholaus regē criminibus purgabat q̄m p oē tp̄s vitę suæ nō fuit accusat⁹ &c.
Excusat Archelaum.
Auditis hinc & inde cæsar archelaū nō ꝓnūciat regē sꝫ dimidię iudeę regiōi di archā cōstituit policitus se factuꝝ regē si digne exerceat & alterā bifariam Philippo & antipę herodis filiis &c.
Ciuitates archelao tributarię.
Legatū datum Salome confirmat cæsar.
Legatū consanguineorū confirmatum.
Legatū filiarū cōfirmatū & auctū q̄s cōiunxit cæsar filiis ferorę & cætera herodē bona paucavascula ad regis memoriam retinuit.

¶ Capitulum sextum decimum.

His igitur a Cęsare dispositis. iuuenis quidam iudeus quidem genere: sed apud sydonios nutritus a quodam romanorum libertino qui eum in cognationem herodis induxerat similitudine formæ prouocatus: qua videbatur Alexandro consimilis filio herodis qui fuerat interemptus testificabant quoq; illi cūcti quorum aspectibus occurrebat. Ex hoc occasionem sibimet esse reputabat quo regnum posset excipere assumens secum adiutorem suæ gentis hominem scientem cuncta quę in palatio gerebant. & ingenio callidum ad magna negocia perturbanda: eo sibi huius factionis misterium p̄bente cōscendit. Dicebat ergo se Alexandrum herodis filium ex morte seruatum ab his quibus eum vt perimerent fuerat delegatus. Occidentes quippe alios p quos imaginem complete iussionis ostenderent & expectatores fallerent: illum eiusq; fratrem aristobolum saluauisse: His ergo figmentis & ipse in superbiam extollitur: & alios quotquot occurrerent eiudiebat

Iudeus quidem iuuenis similimus alexādro filio herodē interēpto & suę gētis assumēs adiutorem dicit se esse Alexandrū ex morte seruatū &c.

A Interea crœtam appulsis iudeorum omnibus qui cum illo colloquia miscuere persuasio facta est. Unde ille quoq; pecuniarum Habundantia cœpit affluere: plurimis hinc inde donantibus preter hec venit ad melum: ibi quoq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecunie fide qua ex regio sanguine illum descendere iudicabant & spe qua posset paterni regni iura pcipere vicemq; prestantibus reportare. Ibat igitur Romam plurimis in eius obsequio venientibus: & dicearcheam appulsus ibidem quoq; qui habitabant iudeos: similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebāt nāq; illi veluti regi: & alij quidem plurimi: maxime tamen illi qui familiaritatem & amicitiam cum herode possederant. Causa vero maxima deceptionis erat hominibus q illum casum cum voluptate a referentibus aduertebant. Ad hec etiam accedebat fides ex forme vultusq; similitudine. Et enim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati: nichilominus inducti fuerant ad credendū illum non fuisse alterum: sed Alexandrum Herodis filium. Ita vt etiam alij nescientibus iurare presumerent. ¶ Proinde ingrediendi romam: & fama sui cuncta replenti in occursum eius egreditur iudeorum plurima multitudo: instar miraculi salutem eius factam diuinitus ammirantes: & cum gaudio maiore illum suscipiunt: maxime propter maternum genus quod erat valde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret: per plateas & vicos in sella portabatur cuncto regali cultu compositus ex opibus & questibus quas per diuersa loca percœperat: congregatur itaq; ad eum maxima multitudo voces plurime clamoresq; cum fauore reddebantur: & omnia fiebant ad que solent gaudia mentes hominum concitare: presertim in tali euentu vbi preter spem salutis illius factam esse mirabātur. ¶ Sed vbi Cesari nuncium illud allatum est non quidem credebat: propter quod sciret Herodem non facile posse in quibuslibet negocijs decipi. Presertim in illis in que animum incenderetur: tamen sperās potuisse contingere celatum: quendam suum liberum qui sepius fuerat cum illis infantulis collocutus mittit vt videret Alexandrum. Ille autem cum vidisset: nulla meliore discretione vsus est: q visa fuerat multitudo. Verum Cesar decipi omnino non potuit: quoniam erat quidem ille similis Alexandro: sed non ita vt eos posset inducere: qui prudenter inspicere discernereq; valerent: siquidem iste falsus alexander ex labore & opere valde constabat attritus in illum autem delicatudo ex delicijs: & fortitudo de frequenti exercitatione concurrerant: huic autem durius & grossius erat corpus. ¶ Intuens igitur mendacia conspirantem iuxta discipulum atq; doctorem: et cum fiducia verba proferentes: examinabat rem etiam de aristobolo cuncta perquirens quid de illo quoq; fuerat factum. et semetipsum obstupescere simulans rogabat ob quam causam aristobolus quoq; non venisset quo regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respōdisset in cypro illum insula remansisse marinis pe-
B riculis simul fatigatum: & tetritum vt si fortasse sibi aliquid non optabile prouenisset saltem ille saluaretur ne omne genus marianne penitus interiret. Talia enim illum doctor ille respondendo docuerat. ¶ Cesar semotum adolescentulum a ceteris abducens. tibi inquit mercedis gratia salus a me prestabitur si non temptaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaq; michi quis tu sis: & quis te ad talia confingenda pepulerit. Maior quippe est tua etate hec ad inuenta calliditas. Tunc ille neq; enim vltra mentiri potuit in periculo constitutus: aperit cesari om̄e figmentum vel quali modo vel a quo fuerit commenttaum. ¶ Tunc cesar falli quidem alexandrum nequaq̄ cōtra quod promiserat fecit. Videns enim eum laboribus aptum in ordine constituit numeroq; nautarum. Illum vero qui ta lia presumendo persuasit: morte condemnat: Meliensibus autem condemnatio sufficiens visa est: vt quantoscumq; sumptus vel pecunias in falsum alexandrum erogassent irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidē alexandrum res cum magna temeritate presumpte fine huiusmodi perceperunt.

¶ Archelaus suscepta tetrarchia venit in iudeam & Iozarum de pontificatu subrogato Eleazaro fratre amonit & Archelaidem vicum Edificauit Glafiramq; fratris vxorem sibimet matrimonialiter coniūxit Iesus quoq; Eleazari a sacerdotio amoto substituitur Cesar autem Archelaum omni Iudeorum nobilitate accusante ipsi indignum scribere iudicans Archelaum quendam ad Archelaum tetrarcham mittit expellendum & exul relegatur in viennam galliarum Cuius somnium Symon Essenus expohens rerum mutationem significauit Glafira quoq; eius vxor somnium vidit que statim reuelato somnio moritur Regio ita Archelai Syrie dispensationi coniungitur quo tempore Cyrinus a
C Cesare in Syriam destinatur censum dispositurus.

Capitulum septimum decimum.

ARchelaus autem tetrarchiam suscipiens mox vt iudeam attigit Iozarum boetij de pontificatu remouit: exprobans ei q cum seditiosis vna conuenerit: Eleazarum autem fratrē fratrem eius ad pontificatum subrogat. Edificat in hiericonte aulam regiam cum elegantia & decore mirabili. medietatem quoq; aquarum que ad irrigationē agrorum ifluebāt. tractu ductuq; constructo diuertit in campum qui ab ipso fuerat palmarū arboribus consitus. Vicum etiā edificauit

Simulatus Alexāder multis pecunijs sibi donātibus q̄si de regio sāguine descendisset diues factus ibat Romā multis i eius obsequo veniētibus tāq̄ regi plurios ꝓpter similitudinē fallebat

Simulatū Alexādrū Iudei maxime honorabant ꝓpter maternū genus & regali cultu per plateas portabāt. &c.

Cesar audito nūcio nō credebat sciēs herodē nō facile decipi posse mittit tn̄ quēdā suū liberū q sepius fuit cū illis īfātulis collocutus vt videret alexādrum qui sicut multitudo decœptus est.

Cesar semoto adolescētulo a ceteris cū interrogat qs deceptionis fuerit iuētor qd̄ iuuenis tīore cōpulsus manifestat & tūc Cesar Alexādrū in nūero constituit nautarū suasorē vero iussit itfici.

Archelaus suscepta tetrarchia venit i iudeā & Iozarū de pontificatu amouit eleazaro fratre subrogato.

Archelaus vicus Glafiram vxorẽ frĩs sibimet cõiugem accersit. Eleasaro amoto iesus substituitur Omnis iudeorũ nobilitas Archelaum accusauit apud Cęsarem anno principatus sui decimo. Cęsar idignum scribeṝ iudicans archelaũ mittit ad archelaũ tetrarcham expellendum. Archelaus exul truditur in viennam gallię Symon essenus somnium exposuit archelao.

cui nomen archelaidem constituit. ❡Paternam quoq; legem transgrediens glafiram archelai quidem filiam alexandri fratris coniugem ex quo filios quoq; susceperat: sibimet accersit vxorem. Iudeis autem fas non erat fratrum vxores accipere. ❡Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tẽpore perseuerat. Siquidem etiam super ipsum constituit iesum oseę filium. ❡Interea decimo anno principatus Archelai omnis nobilitas iudeorum primatesq; Samarię non ferentes crudelitatem eius moresq; tyrannicos apud Cęsarem ei accusationem instituunt: maxime quia cognouerant eum Cęsaris mandara transgressum. Nam ei pręcœperat vt mansuete clementerq; versaretur ad populum. Cęsar igitur vt aduertit indignatione commotus: curatorem eiusdem archelai: rerum earum quę Romę fuere Archelaus etiam ipse dicebatur protinus aduocat. Cęterum scribendum archelao indignũ existimat: illum autem destinat vt archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine vlla dilatione nauim ascendens: nauigauit cęleriterq; pergit & in iudeam venit archelaumq; occupat cũ amicis ępulum celebrantem. Mentem ei Cęsaris aperuit: vt confestim egrederetur ciuitatem compellit. ❡Cęsar vero viuente archelao aliquibus accusatoribus astantibus causam hinc inde cognoscit: sed vbi se parum expurgat archelaus in exilium retrudi pręcipitur: in vienna ciuitate gallię habitaculo contributo. pecunias vero eius rationibus iussit sociari fiscalibus. ❡Sed anteq̃ romam vocatus fuisset Archelaus somnium suis amicis tale recitauit. Vidisse se namq; dicebat spicas decem numero plenas turgentesq; frumentis vigoremq; integrum possidentes: quas videbat a bobus comedi. Sed hoc videns magnis fluctibus eius animus fatigabatur. A quibus dum sciscitaretur illi per diuersas contrarias opiniones solutionesq; discinduntur. ❡Tunc Symon vir Essenus veniens mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao non sane in rebus secundis aut commodis prouenturam. Boues nãq; labores & miseriam significare firmabat: propter quod soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri. Mutationem autem illo somnio demonstrari rerum dicebat ꝙ terra boum laboribus & operibus exarata in semetipsa permanere penitus non sinatur. Per spicias autem decem peryodũ decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram estatem: & tempus suppleri asseuerabat archelao: quo de principatu suę potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto vero die postq̃ illud somnium archelao fuerat demonstratum euocator eius archelaus procurator suus in iudeam venit a Cęsare destinatus. ❡Similiter & glafirę vxori eius & regis archelai filię prouenit. Quę primo sicut supra ostendimus: Alexandro in coniugium sociata constabat Herodis quidem filio: & fratri archelai. Postea ergo q̃ idem alexander a patre fuerat interemptus: Iobato libiorum alias liciorum regi coniungitur. Quo defuncto item illam induatam in capadocia a patre Archelaus in coniugium suscepit: Mariam alias Mariannem excludens quę sibi fuerat coniugata. Tantus siquidem illum glafirę amoris ardor intenderat. ❡Cum ergo iuncta esset Archelao: tale somnium ipsa quoq; contuetur Videbat quasi alexandrum sibi astantem & se quidem illi aggaudere: eumq; libenter & alachriter amplexari: illum vero exprobrationes ei protinus imputari dicentem O glafira nempe vel nunc confirmas prouerbium quod dicitur: fidem mulieribus non habendam. Nonne michi iureiurando constricta es & iugali fœdere virgo sauciata. Postq̃ filios quoq; suscepimus: mores nostros oblita es secundarum nuptiarum cupidine. Sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti quin etiam cum tertio sponso concumbere presumpsisti & sine pudore domum nostram ingrediens thorum genialem alias genitalem polluisti cum Archelao ius coniugale consocians: vt illum virum haberes quem meum fratrem esse constaret. Verum ergo nunq̃ tui penitus obliuiscar: neq; beniuolẽtia qua semper circa te detentus sum caream. Liberabo sane te vniuersis obprobrijs: meam sicuti fuisti firmam stabilemq; perficiens. ❡Quę cum familiaribus mulieribus retulisset: post paucos dies vita defungitur. ❡Hęc ergo haud sane importuna huic nostro operi ratus in serui. Primum quia ea sũt quę circa ipsos reges contigisse noscuntur. inde vt exemplo vera probentur dicere illi a quibus immortalitas disputatur animarum: ac etiam vt appareat diuina prouidentia rerum humanarum cũcta disponi: neq; incredulitate huiusmodi rerum homines ledantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit: nullomodo prohibebitur per singulos dies ad virtutis augmenta procedere. ❡Archelai vero regio tributaria facta syrię dispensationi coniungitur. Interea cyrinus vir consularis a Cęsare destinatur censum in syria dispositurus & domum rediturus.

Mariti glafire filię Archelai regis capadocię. Somnium Glafirę archelao cõiuctę expulsa marianne. Prouerbiũ verũ

Glafira reuelato somnio parũ post moritur. Immortalis aĩa. ❡Regio iudeę quę fuerat Archelai Sirię coniũgitur dispẽsationi quo tẽpore Cyrinus cõsularis a cęsare ĩ syriã cẽsũ destinatur dispositur.

❡Explicit Liber septimus decimus.

❡CIRCA HOC TEMPUS Natus est Iesus Christus deus et homo: anno quadragesimo secundo. Imperij Cęsaris Augusti.

❡Incipit Liber octauus decimus qui continet tempus annorum triginta trium

A ¶ Cyrinus ad Syriam censor a Cęsare destinatus & cum eo Copinius in Iudeam venit etiam Cyrinus in Iudeam (quę dispensationi Syrię fuerat adunata) vniuersorum depręciaturus substantias Iudei vero (licet primitus descriptionis nomen dirum haberent) subiciuntur tamen Iozaro pontifice illis persuadente Sed Iudas Gaulonites & phariseus quidem sibi coniunctus multitudini non parere persuadebant talem descriptionem integram affirmantes seruitutem & exhortationibus ad suam libertatem defensandam incitabantur tunc quę in iudea maxima fuit seditio per illos excitata Hij enim apud iudeos quartam philosophiam introduxerunt cum tamen illis ab initio tres essent philosophiæ a patrijs institutis derelictę Essenorum Saduceorum & tertia phariseorum quorum mores varij habentur pharisei enim futurum iudicium credunt vbi cunctos homines ꝓpria merita recepturos/ animasq; immortales secundum merita aut demerita pręmiandas aut puniendas Saducei vero animas mortales existimant simulq; cum corpore interire Esseni autem ad deum cuncta redigunt animasq; ponunt immortales & remoti ab omni populo sacrificia offerunt/omniaq; apud eos sunt communia Neq; vxores ducunt neq; seruos habent quorum cibus simplex & habitus mūdus/mortem quoq; cōtempnunt & amicorum amissionem.

¶ Capitulum Primum.

CYrinus autem vnus de his (qui semper in consultatione congregabantur) vir per omnium magisteriorum & principiorum officia celebratus per cunctas aministrationes ad consulatus culmen ascendens & in cunctis alijs dignitatibus clarus cum paucis venit ad Syriā: censor gentis a cęsare destinatus: & approbator vniuscuisq; sententię. ¶ Mittitur etiam cum eo
Lu.ca.2 Copinius ductor totius equestris agminis potestatemq; iudeorum omnium ferens. ¶ Venit etiam Cyrinus iudeam nam dispensationi Syriæ fuerat adunana vniuersorum depræciaturus substantias: &
B Archelai redditurus pecunias. Porro iudei (licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent) subiciuntur tamen ne amplius resisterent: persuadente illis pontifice Iazaro. (Boethij namq; erat iste filius) Et illi quidem cuncti ratione pontificis: depręciari suas permisere substantias nihil amplius he-
Act.c.5 sitantes. ¶ Sed Iudas Gaulonites homo ex ciuitate (cui nomen erat gamalas) saddochum phariseum sibi coniungens: recessionem facere festinabat depręcationem & censum nichil aliud esse dicebant q̄ integram seruitutem Proinde ad defendendam suam libertatem totam plebem diuersis exhortationibus incitabant. Omnem quoq; cooperaturam illis esse creaturam si pro bono libertatis honorē suū & gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore: nisi talibus cōsilijs ad agendum procederent. ¶ His itaq; diebus amplius eorum animus concitatur vt etiam ab homicidijs se nullo modo arcerent quoniam magna voluntate quicquid ab illis dicebatur hauriebant: atq; hoc modo in magnum malum sedicio illorum & audacia prorumpebāt. Nichilq; sui malorum qđ per illos non pullulauerit viros & supra q̄ dici potest illa gens continuationibus est repleta bellorum & clades inter eos & latrocinia depredationesq; gerebantur: optentu quidem vtilitatis defensionisq; communis: reuera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multę itaq; cedes ciuiū sociorumq; perpetrantur postremo in inuicem conuertuntur: non secus q̄ si cōtra hostes infensius agerentur. Bellum itaq; quotidie depredationes/captiuitates/ cedes vbiq; concurrebant: ita vt etiam templum dei ignibus concremarentur. Tantum valuit nouitas & institutionum mutatio paternarum.

¶ Si quidem iste Iudas & saddocus quartam Philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes seditionibus ac tumultibus repleuere publica: sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere per insolentiam inconsuetæ Philosophiæ de qua volo pauca disserere.

¶ Iudeis Philosophię tres erant etiam inde ab initio institutis patrijs derelictæ essenorum saduceo-
C rum & tertia qua Philosophabanť qui dicebatur Pharisei. Et quamq̄ de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli: tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. ¶ Pharisei enim quotidianam conuersationem exiguam habent & prorsus abiectam nihil molitudini aut delicatudini penitus indulgētes: sed quęcumq; iudicio rationis oportere comperta sunt illa sequuntur prępositis nullumodo reluctantur Maiores natu competenti honore venerantur ita vt nec contrarium quidam alicubi aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt. Iudicium dei futurum esse sentiunt. Illic cunctos homines ꝓpria merita recepturos tam eos quidem qui secundum virtutem vixerint quam illos qui nequicia deprauati sunt. ¶ Animas autem immortales dicunt sed etiam in inferno congrua vnicuiq; habitacula pro merito vel iniquitatis vel virtutis attribui sicut vnicuiq; viuenti gerebatur studium & alias quidem animas eternis retrudi carceribus alias autem reminiscendi facultatem percipere: & ob hæc populis quidem credibiles acceptabilesq; Quantacumq; ad culturam diuinitatis pertinet orationum celebrationes templorum constitutiones expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum virtutibus eorum prelatum est

Cyrinus ad Syriā cēsor a cęsare destinatus & cū eo Copinius in Iudeam.

Cyrinus venit ī Iudeā depciaturus substātias & hoc qđ dicit. Luce capitu.ij. Exijt edictuȝ a Cęsare augusto vt describeret vniuersus orbis &c.

Seditio maxīa ī Iudea p Iudaȝ & saddocū phariseū latrocinia & depdationes gerebanť obtentu vtilitatis communis ȝ reuera ꝓprioꝝ lucroꝝ gr̄a tota seditio gerebať.

Quartā phiam introduxerť iudas & saddocus

Tres phię ab īitio apđ Iudeos Essenoꝝ saduceorū & phariseorum.

Phariseorū conuersatio & mores. Iudiciū futurū credūt.

Aīas imortales dicūt & scđȝ merita aut demerita puniēdas &c.

testimonium: vt ad eos plurimę ciuitates & maxima multitudo cum studio grandi cōfluerent opinione adducti qua meliores cęteris existimantur. ❡ Saducei autem animas mortales existimāt: simulq; cum corpore interire. Nullas vero alias obseruationes pręter legem custodiunt. Aduersus autem doctores philosophię suę certare & reniti gloriosum annumerant: sed ad paruos admodum doctrina peruenit vel modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrāt. ❡ Esseni autem ad deum cuncta redigunt. Immortalem animam dicunt iusticiam autem rem præciosam pro qua vsq; ad mortem pugnandum esse prędicant In templo autem anathemata proponēda prohibēt. Sacrificia vel hostias cum populo non celebrant ꝙ se plurimum ab eis putant mundicia vel sanctitate differre & merito se a communi congregatione discernunt remotim sacrificia facientes. Cultu vero morum atq; conuersationis optime ad colendam terram & exercendam omni studio intenti. ❡ Illud etiam habent dignum valdeq; mirabile ꝙ in alijs non inuenias gentibus tam grecorum quam etiam barbarorum ꝙ omnes illis opes in medio sunt: & ab eis omnia cōmunia possidentur: nichil amplius inter eos dicior fruitatur nichil pauperior defraudatur ac si nichil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo sese gerūt Sunt autem super quattuor milia hominum numero. ❡ Vxores non ducūt neq; seruos habere festinant. Aliud quippe iniquitatis: aliud sedicionis oportunitatem estimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduiuunt mutuas sibi vicissitudines ministrantes susceptores autem redditū promouent curatoresq; constituunt qui cuncta quę terra profert in vsus necessarios amministrēt: Sacerdotes autem optimos viros eligunt & cibus illis simplex est: habitus insumptuosus & mundus. D

❡ Quarto vero philosophię Iudas princeps extitit: cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in victu: in habitu: cęterisq; alijs phariseis consentiunt: circa libertatem vero immobilem retinēnt mutabilemq; sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa: Solum enim principem & dominum dicunt deum: Mortis autem multas & varias species sustinere pro nichilo pendunt: vel cognatorum supplicia vel amicorum amissiones omnino contemnunt: dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur: Nonnulli namq; viderunt qualiter aliqui eorum sepius in supplicijs immutabiles permansere: Vnde plurimi quoq; illius gētis hoc stulticię morbo insanabiliter ęgrotarūt: cestio floro alias Gessio fluuio principatum huius vanitatis obtinēte Nam ex hac quoq; superbia ad seditiones excitandas romanis recedendiq; ab eis & ipse pcipitatus est: & alios precites dedit. Et philosophię genera quidem hęc atq; huiusmodi sunt apud iudeos. E

❡ Cyrinus (restitutis Archelai opibus descriptioneq; perfecta) Iozarum a sacerdotali deposuit officio Annanum substituens Herodes quoq; Tetracha Sephorim Muro circundedit auctocraridem appellans & Bethorantam similiter Iuliadam vocans Philippus autem Cæsaream & Iuliam ciuitates edificat. Copinio Iudeos regente Samaritę in festo azimorum ossa mortuorum iacientes templū polluerūt Itaq; Copinio Romam reuertenti marcus successit in iudea sub quo Salome Herodis soror moritur iulię cęsaris vxori relinquēs omnem Toparchiam post Marcum Annius Ruffus (sub quo Augustus moritur) cui Tyberius tertius Romanorum imperator successit) principatū Iudeę recepit post quē Valerius gratus quintus Iudeorum rector efficitur. Is Annanum a sacerdotio remouens Ismaelum filium Iabim pontificem designauit & ipsum multosq; mutauit sacerdotes Cayphasq; qui & Iosephus dictus est sub eo functus est Sacerdotio huic pontius. Pylatus successor effectus est Herodes insuper ad Tyberij honorem ciuitatem edificauit Tyberiadem vocans & ciuem loci fieri septem dierum habitatione instituit.

Saduceorū mores q aīas mortales existimāt.

Essenorū cōuersatio & mores aīam imortalē discentium &c.

Remoti ad ōmi pplo sacrificia offerunt.

Oīa apud eos cōmunia.

Vxores non ducūt neq; seruos habent.

Quartæ phiæ princeps Iudas fuit.

Mortem cōtemnūt & amicorū amissionem.

❡ Capitulum secundum.

INterea Cyrinus opibus restitutis Archelai descriptioneq; perfecta quæ facta est tricesimo & septimo anno postq̄ Antonius acciaco bello fuerat a cęsare susperatus. Iozarū quoq; pōtificem seditionem a multitudine passum sacerdotali deposuit officio. Annanum in pontificatu substituens. ❡ Herodes autem & Philippus Tetrachiam suam eorum vnusquisq; suscipiens: Herodes Seforium Muro circundedit instar & similitudinem galieę quam Autocraridā appellant. Alia autem Bethoranta ciuitas etiam ipsa est quam Muro circum sepiens & iuliadam vocās ex nomine Iulię vxoris cęsaris Philippus autem paniadem quę est circa fontem Iordanis construens cęsarem nuncupauit: Tum etiam Bethsaidam proxima stagno genesara edificat & dignitatem ei ciuitatis attribuit habitatorumq; multitudine replet. Aliarumq; necessariarum rerum copia refertam facit: & Iuliam ob memoriam cęsaris filię vocat. ❡ Copinio autem illo iudeam tempore gubernante quem supra documus cum Cyrino destinatum: huiusmodi factum in Iudea prouenit. Azimorum dies agebantur (quam festiuitatem pascha vocamus) in qua mos erat ex media nocte portas templi a sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis viri quidam Samaritæ occulte in hierosolymam venientes F

Tempus descriptionis.

Herodes tetracha Sephorim Muro circūdedit. Autocrarīdā vocās & aliā iuliadem.

Philippus cęsareā & Iuliā ciuitates edificat.

A per templi cũctas porticus & per totum phanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maiora sacerdotibus exerceri. ¶ Copinius autem non post multum tẽporis romam reuertitur. Cui successor regende prouincię marcus efficitur. Sub quo etiam salome herodis regis soror vita defungitur iulia cęsaris vxori derelinquens iamniam & omnem suam toparchiam & ĩ campo phaselidã & archelidã cõstitutã que etiã plurimis cõsiti fuere palmetis quorũ fructus optimus & valde p̃cipuus: ¶ Sed & huic quoq; succedit annius rufus. Sub quo etiam cęsar moritur romanorum secundus imperator septem & quinquaginta annos aduiuens in imperio menses sex dies aliquantulum super duos. ¶ Ex quibus quatuordecim annis simul cum eo antonius reipublice gubernacula rexerat Viuens itaq; annos septuaginta & septem vita decessit. ¶ Huic succedit in principatu tyberius nero vxoris eius iulię filius: qui fuit romanis tertius imperator. ¶ Sub quo quintus iudeorum rector valerius gratus afficitur. Annij rufi successor. Is ananum remouẽs scerdotio. Ismaelam filium . Iabi pontificem designauit. Sed & hunc multo post abiiciẽs eleazarum annę pontificis filium sacerdotio subrogauit. Post annum vero etiam hunc arcet officio: & symoni cuidam canuti filio ministerium pontificatus attribnit. Sed non amplius & ipse q̃ vnius anni spacio eodem perfũctus officio. Iosephum cui cayphas nomen fuit habuit ordine successorem. ¶ Et gratus quidem talia gerens romã reuertit̃ postq̃ vndecim annos in iudea compleuerat. ¶ Huic successor pontius pylatus effectus est. ¶ Herodes autem tetrarcha ad magnam amiciciam tyberij perueniens edificat ciuitatem quam ex eius cognomento tyberiadẽ denominat mœnibus eam firmis fortibusq; circundãs in galilee regione iuxta stagnam genesar. Vnde aquę calide non longe distabãt in vico cui nomen erat amathus. In hãc sibi confines plurimi defluere: atq; etiam ex tota galilea non parua multitudo concurrit. Et omni quoq; regione (quę sub illo fuerant coustituta) ab eo coacti cõueniunt: vt ibidem commanerent. Multi etiam ex nobilitate illuc habitandi gratia transferũt̃. Suscœpit etiam quotquot inde veniebant in opes & egenis plerosq; etiam quos liberos non esse constaret: quibus tamen securitatem libertatis attribuit & beneficia plura contulit: vt hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat: terras largiebatur vt his omnibus habitatores stabiles efficeret. Maxime autem ex paterna lege transcribens in qua significabatur vt habitatio septem dierum ciuẽ loci perficiat.

Copinio romã reuertẽte. Marcus successit ĩ iudea sub quo salome herodes soror moritur. Annius succedit marco sub quo morit̃ ãno imperij sui. lvij. Tyberius succedit augusto tertio. Multos mutauit sacerdotes Cayphas qui & iosephus dictus est sacerdos. Pylatus iudeorũ prę́ses. Hęrodes tetrarcha ad hoeorẽ tyberij ciuitatẽ edificat tyberiadam vocans. Hitatio septem dierũ ciuem loci facit.

¶ Phraates parthorũ ĩperator ĩsidijs a phraate filio ex cõcubina. Thermasa Ithala nata paratis. cooperãte matre moritur Pharates autem Iuuenis parricidio & infando matris amore exosus expulsus emoritur. Quo mortuo parthi hęrodem vocant eis regnaturum qui propter crudelitatem eis
B suspectus extinguit̃. Deinde missa legatione bonones rome obses ad parthis imperandum mittitur qui mansuetudinem eius spernentes ab imperio illum deturbant obsidatum iudicantes seruitutem Arthabanus quoq; medorum rex ab ipsis vocatus venit cui bonões occurrens cum exercitu eum fugat sed non post multum tempus congregato exercitu confligit cum bonone qui victus fugit. Sileuciam deinde ad thesifontem. Et postea iteratũ est bellum contra Arthabanum vbi bonones captus Sillano syrię pręsidi traditur qui quoniã eum romę cognouerat eum honorifice tractauit. Eo tempore mortuo comagene Anthiocho rege plebs aduersus nobilitatẽ scinditur etvtraq; pars legationẽ mittit. Et senatus Germanicum cuncta Syrie negotia mittit correcturum qui veniens in partibus: orientis a pisone veneno perimitur.

¶ Capitulum Tertium.

IN illis diebus moritur phraates parthorũ imperator insidijs illi a phraate filio pręparatis. secundum hũc modum. Fraates imperator postq̃ legitimos filios habuit asciuit sibi Ytalici generis concubinam: cui nomen erat thermusa. A cęsare iulio cum alijs muneribus hęc ei fuerat condonata. Et primũ quidem ea sicut dixi pro concubina vtebat̃ captus mira pulchritudine mulieris. Procedente vero tpe filioq; ex ea fraate suscepto cõiugẽ eã legitimã designauit: quã honorabiliter tractabat in oĩbus quicq̃d ei etiã diceret obediebat. Itaq; festinãs vt parthoꝝ pricipatus filio suo cõtingeret qđ videbat aliter fieri non posset nisi exide legittimos filios aliq̃bus argumẽtis excluderet: p̃suadet ĩperatori vt illos romẽ obsides destinaret. Proinde illi non eni facile fuit fraati dispositionibus thermusę resistere romã a patre
C mittunt̃. Et solus in regno fraates filius enutrit̃. Sed postq̃ adoleuit: graue reputans ac molestũ vt pricipatũ patre tribuẽte susciperet: insidias p̃parat patri cooperante sibi etiã matre. Nã sermo quoq; fere bat̃ q̃ ei cõcubitu miseret̃. itaq; ꝓ vtroq; facinore gẽti factus est exosus: tã parricidio q̃ amore matris infando seditionibusq; excitatis anteq̃ amplior fieret. ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaq; in vnum parthorum fortissimi: cernentesq; sine principe se non valere consistere ceperũt inspicere quisnã illis ex genere arsaciadaꝝ fieret imperator. Nã aliunde fieri nõ licebat. Vnde quoq;

Phraates pthorũ ĩpator ĩsidijs a filio ex cõcubina suscepto patis cooperante matre moriuur. Phraates iuuenis gẽti exosus parricidio & infãdo mr̃is amore expulsus emoritur & pthi hęrodẽ vocant regnaturum eis.

Herodes ferocissimus multitudini propter crudelitatem suspectus extigit̄. Legatiōe missa Bonones romę obses ad īperandū mittit̄ partis q̄ māsuetudinē eius spernētes illū perturbāt imperio obsidatū iudicātes seruitutem.

vsq; in hodiernum diem pollutum dicunt & iniuriatum ex semine mulieris ytalicę illud imperium.
Herodem quoq; per legatos asciscunt. Sed postq̄ iste quoq; suscepit imperium: cœpit inuiduosus es
se multitudini atq; suspectus propter immensam crudelitatem. Erat quippe ita ferus: & omnibus mo
dis immitis. Hunc ergo congregati simul extingunt. Pleriq; dicebāt q̄ eum in sacrificijs inter altaria
peremerunt. Nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen
opinio illa est q̄ dum venatum pergit occisus est. ¶ Legationē itaq; romā mittunt: vnum ex obsi D
dibus ad imperum postulantes. Et mittitur illis bonones cęteris suis fratribus antelatus q̄ iudicabat̄
fortunam suam potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarę multitudini celerria
conuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœpere con
temnere indignum putantes vt seruo subicerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse desinebāt
Neq; iure belli datum: sed quod peius putabant in pace ad iniuriam suę gentis & regni: alienis esse
contraditum. His ergo querelis gens vniuersa commota: illum perturbat imperio. ¶ Comfestim ar
tabanum euocauit regem medorem, ab arsacidarum genere descēdentē. Persuasus itaq; artabanus
venit cum omni milicia cui bonones occurrit: & multitudine congregata parthorum cum eo bello:
congreditur. Artabanus autem victus: confugit ad montes Medię. Et non post multum tēpus cōgre
gans etiam ipse magnas turmas exercitus cum bonone confligit & victus bonones cum ad seuliciā
fugit equitatu. Artabanus autem fusum parthorum exercitum insequēs: magnam stragem operatus
est. Tunc barbaris grandi metu compressis ad thesiphontem al's contextifontem cum magna multi
tudine pergit. Illo itaq; parthis imperāte: bonones in armeniā venit: & primo quidem in illa regione
cœpit imperare: deinde vero ad romanos legationem mittit. Sed vbi tyberius petitionē eius abnuit
ille recte ad parthos conuertitur: & bellū arthabano denunciat: quando quidem nulla illi recuperandi
regni machinatio succurrebat. Cęterum armenij qui circa nifatem habitabant artabano fuere sociati
a quibus detentus bonones: rectori syrie sillano cōtraditur. Ille autem ex verecūdia qm̄ romę eū no
uerat custodiuit: honorificeq; tractauit. ¶ Armeniā Orodi Orodes arthabanus vni suorū tradidit fi E
liorū. ¶ Ea tēpestate morit̄ comagene rex anthiochus & plebs aduersus nobilitatē scinditur et mittit
vtraq; pars legationem romam nobilitas quidem statum reipublicę habitumq; mutare desiderās vt
presidiali dispensatione regetur: multitudo vero regnū proprio more habere cupiebat. Senatus au
tem vtraq; legatione suscepta ex decreto germani committit cuncta Syre negocia correcturum: agē
te fortuna quo facilius interierit. Nam veniens in partibus orientis & in melius cūcta disponens a pi
sone veneno perimitur: sicut iam in aliis iudicatum est.

Bonōes victus fugit ad seleutiā deinde ad Thesifontem.

Iteratū bellum cōtra Arthabanū vbi captus Bonōes Sillano syrie p̄si di traditur. Mortuo antiocho rege comagene plebs aduersus nobilitatē scinditur & vtraq; pars legationē mittit. &c.

¶ Pylatus iudeę rector assumpto de Cęsarea exercitu legem iudeorum soluere nisus statuas
in templo collocauit primus enim cum signis ciuitatem intrauit prędecessoribus suis pręsidibus siue
signis mœnia ciuitatis ingressis ipse vero iudeorū admiratus fortitudinē quos pro legalium custodia
ad mortem paratos videt ymagines de hierosolimis auferri & in Cęsaream iubet produci. Sed ex opi
bus templi aquę ductum fabricare volens Iudeos hoc impedientes militibus eos adorso circūuenire
pręcepit qui magnam multitudinem prostrauerunt.

¶ Capitulum quartum.

Pylatus ciuitatē cū signis p̄mus itrauit prioribus Iudeę rectoribus sine signis mœnia ciuitati sigressis.

PYlatus autem iudeę rector exercitum de cęsarea secum assumens tendit ad hierosolimā
vt leges solueret iudeorum. Nam secum statuas que in signis militaribus inerant intro
mittit. Imagines autē aut aliquid huiusmodi facere lex nostra prohibet: & propter hoc
ante illū oēs iudeę rectores sine signis ingrediebant̄ mœnia ciuitatis. Primus autē pyla
tus ignorātibus populis itrogressū signa quę secū apportauerat in ciuitate cōstituit. ¶ Il
li vero mox vt rem cognouere congregati veniunt cęsaream diebus plurimis supplicantes vt ymagi
nes de hierosolimis auferātur. Pylato vero abnuente q̄ iniuriam cęsaris si fieret estimabat: iudei nul
lomodo discedunt. Tunc ille occulte in insidiis armatos milites collocauit. ¶ Cumq; pro tribunali se F
disse quod ei fuerat ornatum in stadio nam eum locum insidiis quas preparauerat aptum esset per
spexerat: iudeiq; iterum supplicarent: signo dato milites processere: iudeisq; vndiq; circūdatis cœpit
pylatus mortem comminari nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros q̄ constitutiones le
gis sue transgressum ire firmabant. Tunc pylatus ammirans fortitudinem iudeorum in conseruan
dis legalibus cōstitutis confestim ymagines de hierosolimis auferri precepit. Cęsareamq; perduci.

Pylatus iudeos paratos ad mortē p̄ custodia legalū vidēs ymagines de hierusalē auferri p̄cepit perducitq; in Cęsaream.

¶ Voluit etiā ex opibus tēpli aque ductū p̄gētē in hierosolia fabricare: suscipiēs initiū torrentis q̄ sta
diorū duū miliū interuallo distabat. Sed iudei non libenter accipiunt & circa eos qui operabant̄ mul
ta milia hominum congregata: clamabant vt ab illo opere cessaret. Pleriq; etiā maledictionibus vte
bant̄ contumelias quoq; iactantes: sicut vulgaria solet multitudo. Ille vero milites iudeos a dorso cir
cūuenire p̄cipiens iubebat vi discederēt. Illis aūt ad cōtumelas iniuriasq; cōuersis dato signo militibus
iussit vt iudeos iuaderēt. Milites porro āpliora q̄ iussi fuerant p̄petrantes: multitudinē magna cede p̄

sternunt. Plures igitur ibi deficiunt pleriq; aũt sauciati discedũt atq; hoc modo illa seditio terminaꝛ.

¶ TESTIMONIVM DE IESV CHRISTO VNIGENITO DEI FILIO

A ¶ Testimoniũ virtutũ Iesu Christi q multos iudeorũ & multos gentiliuũ sibi adiunxit quiq; p Pylatum acccusatiõe Iudeorũ cruci adiudicatus est sed tertio die resurrexit scd̃m ꝓphetias de eo diuinitus inspiratas & ab eo xp̃ianorũ q ab ipso nũcupati sũt nomẽ & genus ꝑseuerat. Cpm. v.

Fvit autem isdem temporibus IESVS vir sapiens si tamẽ virũ eũ nominare fas est. Erat eni mirabilium operum effector & doctor hominum eorũ qui libenter que vera sunt audiunt & multos quidem iudeorum multos etiã ex geutibus sibi adiũxit. CHRISTVS hic erat. Hunc accusatione primorum nostrę gentis virorũ cum pylatus in crucẽ agendum esse decreuisset non deseruerũt hi qui ab initio eũ dilexerunt. ¶ Apparuit ei eis tertio die iterũ viuens scd̃m ꝙ diuinitus ĩspirati ꝓphetę vel hęc vel alia de eo ĩnumera miracula eẽ futura ꝑdixerãt Sed & ĩ hodiernũ. CHRISTIANORVM qui ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat & genus.

Testimoniũ virtutũ xp̃i Iesu. Ad iudicatus cruci p pylatum Resurrexit tercia dire. Nomẽ xp̃ianorum & genus a christo.

¶ Paulina Romana Saturnini vxor honesta et pulcherrima cuius amore Mundus equestris emeritus diues & nobilis captus maxima illi pro concubitu promittens dona sed eiectus maximo affectus est morbo quem Ida liberta quedã ex parẽtibus lenona astutissima sanare cupiens sacerdotes templi isidis pecunia corrumpit qui paulinam mulierẽ castam & simplicẽ decipiẽtes finxerũt Anubũ Egiptiorum deum paulinam diligere & eius Thorũ appetere. Quod liberter illa & optababiliter suscœpit ad amicas gloriando denunciat hoc etiam marito qui grata propter vxoris pudicitiã cõcessit Illa igiꝛ per gẽte ad templum cũ ipsa cenasset & tẽpus quiescendi venisset vniuersa a sacerdote clauduntꝛ substractis luminibus Mundus aũt ĩtro latitans venit ad mulierẽ quem deũ existimãs illa reuerenter recœpit & cũ ea mũdus pernoctans circa vicinam lucis recessit. Tertia vero die occurrens Mũdus dolum detegit pauline que scissis vestibus facinus cognoscens ad virũ occurrit & factionem aperiens ĩiuriam vlcisci ipsũ deprecata est qui imperatori tyberio cuncta nunciauit. Qui diligẽter causam examinans sacerdotes cum ida adegit in cruces & templũ funditus euertit statuãq; insidis in tyberim iactari precœpit Mundũ vero Exilio dãnauit. ¶ Capitulũ sextum.

Paulinę romãę Vxoris saturnini laudes & pulchritudo.

Sisdẽ tẽporibus iudeos alia seueriora perturbant. Nam etiã in templo isidis quod romã fuerat institutũ factũ quoddã turpitudine plenũ opprobrioq; contigit. Quod primꝛ explanabo: tum demũ ad illa que apud iudeos euenere trãsibo. ¶ Paulina quedã mulier erat romę ꝑclare morũ dignitate studio castitatis intenta. honestatis opinione cõspicua. Erat etiã opũ locuplex magnitudine & vultus pulchritudine decorosa ętate aũt qñ maxime mulieres pudicitia decorãꝛ. Hęc nupta erat saturnino: etiã ipso genere opibus cetero cultuq; cõsimili. ¶ Huius itaq; amore detineꝛ iuuenis quidã Mũdus noĩe ex numero equestri sed in gradu iã emerito cõstitutus & dignitate magna sublimis: ydoneus etiã ad munera largienda sumptusq; faciẽdos Nam memorate quoq; mulieri maiora dona promiserat Quę illa contemnente maximo fuerat amore succensus: vt etiam viginti miriadas dragmarum atticarum se daturum pro vno concubitu spopondisset. Sed neq; sic illa deflexa est. ¶ Tunc ille nimiam infœlicitatem morbi sustinens siquidem neq; cibum valebat accipere morti se addixerat: hoc vnum sibi iudicans tãti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens: persingulos dies hoc agebat vt celeti morte rapareꝛ. ¶ Erat autem Mundo liberta quędam exparentibus nomine ida: omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quę grauiter serẽs ꝙ ille iuuenis damnaret se in mortem nam clarebat omnino periturus accedẽs erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari que animũ eius bone spei facerent. Promittebat namq; se actutam apud paulinam: vt quinq; miriadas accipiens concederet iuueni quod volebat. His itaq; dictis iuuenem de morte reuocans. sumpsit ab eo pecunię quantũ placuerat. Sed non eadem via paulinam aggreditur qua fuerat ante temptata. Cernens animum mulieris nullo modo capi pecuniis: sciensq; illam quemadmodum esset occupata cultura Isidis: tale aliquid machinatur. ¶ Accedit ad quosdam ex templo isidis sacerdotes quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit dans etiã in presenti duas miriadas & dimidiam promittens etiã aliud tantũ si quod vellet habuisset effectum. Tunc causam aperit: amorẽ iuuenis indicat. orat vt & mulierem quibus possent modis inducerent. illi aũt pecuniarum cupidine capti: promittunt quicquid imparet protinus ipleturos Presertim aũt ipse maximus sacerdotũ vt paulinã conueniret ac suis verbis impelleret polliceꝛ. ¶ Finxit itaq; se ex egypto venisset ab ãubo destinatũ ꝙ is grãdi circa paulinã amore teneretꝛ eũq; deũ sibi iussisse vt romã venire mulieriq; precepta numinis aportaret Libenter illa & optabiliter suscepit atq; ad amicas gloriãdo denuncat qd ab anubo tali merito iudiceꝛ. Hoc ẽt ĩtimat & marito ꝙ ab ea thorum & zonam anubus cõcupiscat. ille autem grate concessit: pudiciã cõiugis nõ

Mundus equestris emeritus diues & nobilis amore captus paulinę illi maxima ꝓmittens dona ꝓ vno cõcubitu ẽ reiectus Ida liberta Mũ omniũ iniquitatũ coagulũ leonona astutissia.

Astutia diabolica mulieris faus Sacerdotes tẽpli isidis pecunia corrupti. Fallacia maximi sacerdotis ad paulinã. &c.

ignorans. Illa igitur pergit ad templũ & cũ cenasset templusq; quiescendi venisset vniuersa a sacerdote clauduntur cuncta quoq; lumina subtrahũtur. ¶ Mundus autem intro latebat absco̅ditus qui postq̅ silentium factum est: ad mulierem venit. Illa autem existimans deum esse reuerenter accipit: atq; ita cum ea mundus pernoctans: circa viciniam lucis abcessit. Illa autem manefacto consurgens: atq; ad suum virum veniens: aduentum ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas magnã sibi ex hoc gloriatione̅ reputans prouenisse: & quia verba quoq; ad illam fecisset anubus indicauit. D
¶ Sed exaudientibus alij nos credebant natura inspicientes rei: pars autem credebat. Quidã vero miraculum dicebãt pudicitiam attendentes: dinitatemq; referentes. ¶ Tertia vero die postq̅ factum est occurre̅s ei mundus o paulina inquit saluasti mihi viginti miriadas: quas posses familiaribus tuis rebus adijcere. Nunc autem nec meis postulationibus defuisti: & damnificatio̅e liberasti. Nam in te̅plo tota nox a te cum mũdo peracta est: nec mei nominis interest voluptas precepta. Nihil enim ad parficiendum negociũ offuit: quod anubus vocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit. Illã vero in mentem rediens tunc primum illud facinus intellexit: & scissis protinus vestimentis ad virum occurrit factionemq; aperit tam magni facinoris: deprecata ne suam iniuriam neglexisset. At ille imperatori cuncta denunciat. ¶ Tunc tyberius causam diligenter examinans vniuersum sacerdotum scelus inuenit & ipsos quidem cum Ida que causa totius iniquitatis extiterat adegit in cruces. Te̅plum autem ipsum funditus euertit statuamq; Isidis in tyberini fluuim iactari pręcepit. Mundum autem exilio damnauit: dignum eum maiore pœna non iudicans: q̄ amoris vehementia deliquisset. Et ea quidem quę in templo isidis prouenere tali fine conclusa sunt.

Mũdo detegẽte dolũ paulia scissis vestibus facinus itelligẽs ad virũ occurrit & factione̅ apiens iiuriã ipsũ vicisci deprecata e̅. Tyberius cognita sacerdotũ nequitia ipos cũ ida adegit i cruces euerso funditus templo. &c.

¶ Iudei cuiusdam a patria propter transgressionem legis profugi malicia qui vna cũ tribus sibi similibus fuluiam quandam de cetu nobiliũ decipientes auri & Ostri plurimum accipientes pro ornatu templi vsibus proprijs assumpserunt quo cognito Tyberius propter horum quatuor hominũ nequitiam omnes iudeos a Roma iubet excedere: Samareorũ quoq; gens tunc turbata est hos enim Caphedon vir mendax peruertit falsis promissionibus in monte Garizim congregans quos ascende̅tes pylatus occidit Quem Samareorum principes de huiusmodi occisione apud Vitellium syrię pri̅cipem accusant & illum romam mittit decimo anno presidentie sue Marcello subrogato Sed anteq̅ pylatus romam veniret Tyberius occubuit. E

Iudei ꝓfugi a patria qa mosaicę legis trãsgressor accusatus malicia qui vna cum tribus sibi similibus Fuluiam quandam de cetu nobiliũ decipientes auri: & ostri plurimũ accipie̅tes ꝓ ornatu te̅pli vsibus ꝓprijs absũpserũt Quo cognito Tyberius oe̅s iudeos e roma excedere iubet Et sic propter quatuor nequiciã vniuersitas punit Iudeorũ.

¶ Capitulum Septimum.

Nunc ad rem redeo vt explicem que iudeis romę eodem tempore co̅tigerũt: sicut etiã ante prestrinxi. Erat quide̅ vir genere iudeus de sua patria ꝓfugus. accusabatur autem de legalium transgressione pręceptorum. Vnde apud suos quoq; reus habebat & malignus in oi̅bus. iste per multos dies legem se Moysi exponere simulauit: & tres viros in omnibus sibi similes co̅socians seducunt fuluiam quandam vnam de cetu nobilium: vt legi iudaicę animũ suũ dederet. Cui persuaden vt ostri & auri plurimum in hierosolymam mitteret templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes proprijs vsibus absumpsere. propter quod etiam argumentis & fallacis antea cuncta pegerant. ¶ Tunc tyberius nam ei totum negocium saturninus insinuat vir fuluię pariter amicus & tutor iubet roma cunctos iudeos excedere. Consules autem quattuor milia ex iudeis militãtes mittũt in sardorum insulam. Plurimos autem militare nole̅tes propter legis paterne custodiam affecere tormentis. ¶ Atq; hoc modo propter neq̄ciã quattuor hominum: vniuersa ex vrbe pellitur multitudo. Sed neq; Samareorũ gens turbis expers fuit: vel tumultibus aliena. Hos enim peruertit vir quidam mentiri pro nihilo ducens. Caphedon nomine qui omne̅ plebem suasionibus artificiosis induxerat vt in montem Garizi omnes accurrerent: q̄ eum sanctũ he̅rent ac venerabilem. Pollicebatur enim se asce̅de̅tibus ostensurũ vniuersa vasa quę ibidem a Moyse fuissent obruta. At illi persuasi verbis illius armat & co̅sederãt i quodã vico cuius nome̅ cyrithua atq; hic ide plurios co̅gregabãt vt cũ maxima mltitudie mo̅te̅ asce̅dere̅t. Sed hos in ipso asce̅su Pylatus accupat. omne̅ eqtate̅ ꝑcedere iube̅s: & ductu velocissimos atq; ibi circa memoratũ viciũ pugna co̅mittitur & alios obtrũcant pluresq; in fugam vertunt: maximam partem capiunt quorum seditionis principes vel eos qui in fugiendo plurimum valuerant pylatus interfecit. ¶ Sed ex hoc Samareorum gente turbata cuncti priores ad vitelliũ veniunt qui per idem tempus gerebat Syrie principatũ: atq; apud eum Pylatũ accusant quod iniuste tã tos occiderit Non em̄ a Romanis discedendo: sed iniuriã pylati declinãdo in Tyritua co̅gregatos esse profitebant. Tunc vitellius marcellũ vnũ ex suis amicis q curaret in iudea constituit: pylatũ aũt romã ꝑgere vt de his q̄bus a iudeis accusabat: se i iudicio cęsaris expurgaret. ¶ Tũc pylatus postq̄ i iudea decimũ annũ co̅pleuit pergit romã vitellij visione co̅pulsus No̅ eni posset eius dispositionibus reluctari. Sed anteq̄ pylatus romam veniret: tyberius ex humanis rebus abscessit. F

¶ Vitellius i paschate hierl'm ascende̅s iudeis magnificis & liberalis venaliũ reꝝ ꝑciũ minuit stolãq; po̅tificis & ornatũ eius i tp̄lo sub po̅tificiũ custodia ꝑmisit scd̄z ãtiquũ more̅ herodes nãq; & eius

filius archelaus in Antonia terrę custodiri pręceperant hic iosephum caypham cognominatum a sa cerdotio remouit subrogato Ionatha Annę filio Scribente quoq; tyberio ad vitellium vt amicitiam
A cum Arthabano conficeret ille magnis muneribus suadet hybereorum & lambanorum regi vt cum Arthabano sine vlla dilatione pugnarent At illis a pugna abstinentibus Scithę parthorum terram va stant & contra Arthabanum bellum maximum faciunt ibi filio eius interfecto. Quod audiens Tybe rius vitellio iubet cum Arthabano amicitiam facere quod & factum est filio eius obside tyberio cum muneribus dato cum quo etiam iudeum hominem nomine lazarum propter magnitudinem gygã tem vocatum mittit vitellius autem pacis tractatum Herode pręueniendo cęsari rescribente maxime contra eum iratus iram in animo reseruans.

Capitulum octauum

Vitellius autem veniens in iudeam ascendit in hierosolimã & erat tunc forte festiuitas a ma ioribus instituta quę pascha vocatur. Vitellius itaq; magnificus ac munificus extitit ĩ popu lo. Nam & venalium rerum pręcia leuigauit & in alijs plurimis circa eos liberalis apparauit Sed & stolam pontificis vniuersumq; eius cultum atq; ornamentum in templo haberi permisit & sub pontificum potestate seruari secundum moris antiqui institutionem. Nam anteq̃ vitellius venisset in antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur: vt autem ibidem seruaretur talis extite rat causa Pontificum quidem hyrcanus nomine vnus ex multis nam plures hoc vocabulo fuerãt nũ cupati prius in loco templi vicino tabernaculum cõstruxerat & ibi ex maxima parte degebat ibi etiã stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existebat propter quod eam soli licebat induere quan do templum intrabat. Cęterum quando in ciuitatem exibat: priuatis induminibus vtebatur. Hanc ita q; consuetudinem & ipse & filij eius & eorum filij multo tempore conseruabant. Sed primo q̃ hero des accessit in regnum illud tabernaculum oportuno loco sibi situm existimans opulentius cõstruxit & antoniam ex noĩe antonij q̃ erat amicus appellauit: Sed & stolã sicut eã repperit ibi eã etiam custo diri existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit ar chelaus filius eius postq̃ herodi successit in regnum & deide archelao excluso a romanis seruabatur stola pontificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato sub sigillo sane pontificum & Gazophilatio habebatur quo & ceteri tẽpli ornamẽta & cãdelabrũ quoq; seruabatur: quod tamẽ per dies festos ad vsum pontificũ tradebatur. Transacta vero festiuitate iterum ĩ loco proprio reponẽda reddebatur: & per tres ita festiuitates singulis quibusq; annis & per ieiunia dabatur atq; reddebatur. Vitellius autẽ tunc secundũ morem antiquũ stolã illã pontificum potestati contribuit neq; permisit vt quando vsui opus esset a Gazophilage alias Gazophilacio peteretur. ℂ Hoc itaq; beneficiũ iudeis indulgens pon tificem Iosephum cognomento Caipham sacerdotali remouit officio: cui Ionatham filiũ annę in põ tificale ministeriũ subrogauit. Quę cum egisset: iter confestim quod ĩ anthiochiam ducit ingreditur
B ℂ Mittit etiã tyberius ad vitelliũ litteras iubens ei vt amicitiam cũ arthabano parthorũ imperatore conficeret. Terrebat enim eum q̃ inimicus exstaret & armeniam inuasisset: ne forte amplius eius cõ cepta ꝓgrederetur audacia, monetq; vt nõ aliter eius amicitię crederet nisi filios suos obsides ꝓbuis set. ℂ Hęc itaq; ad vitelliũ scribẽte tyberio ille magnis muneribus ꝑsuadet hybereorũ & lãbanorũ re gi vt cũ arthabano sine vlla dilatione pugnarẽt. At illi a pugna quidẽ abstinẽt verum scithas cõcesso eis trãsitu aperiẽtes capiaspilas ĩ arthabani regiões immittũt atq; ita deuastatur armenia oĩsq; terra par thorũ hostibus ĩpleuit & cladibus. Nã primi eorũ passim vbiq; perimũtur turbis & luctu cũcta cõple tur: filius ĩperatoris ĩ ea pugna perimitur cũ exercitu vniuerso. Nã multe miriades defecere parthorũ Ipsũq; arthabanũ per munera vitellius corruptis amicis eius & consanguineis: pene perdiderat. Sed cũ dolos intelligeret arthabanus seq; circũuentũ irremediabiliter agnouisset. nã erant & plures & pri mi a quibus insidie pabãtur: cũ paucis fidelibus ad superiores satrapias abscessit: atq; ita se insidiantiũ dolis eripuit. Postea vero magnã manũ dacorũ suorũq; cõgregãs & superãs suũ tutatus est pricipatũ. ℂ Hęc igitur audiẽs tyberius: iussit postea cũ arthabano amicitiã fieri quod ille etiam libenter ample ctitur. Hoc autẽ quãdo gerebatur circa eufratẽ fluuiũ erãt arthabanus & vitellius atq; ibidẽ de pacis fœdere colloquũtur: in medio sibi põte fluminis occurrẽtes: paucos secũ vterq; qui sibi munimento fo rent adducẽs. Ibi de pace postq̃ locuti sunt. Herodes eius tetrarcha conuiuiũ in medio loco pręparat tabernaculũ ex velamentis pręciosis exornãs. Tũc arthabanus dat obsidẽ tyberio dariũ filiũ suũ cuȝ quo etiam munera magna multaq; trãsmisit: in quibus etiã hominem magnitudine septem cubitorũ
C generc iudeũ noĩe lazarũ qui propter corporis vastitatẽ gygas vocabatur. His itaq; peractis vitellius ad anthiochiã: arthabanus aũt in babiloniam reuertuntur. ℂ Herodes autẽ volens semetipsum cęsa ri tali nuncio cõmendare: litteras per huiusmodi destinat portitores ĩ quibus intonat pacem factam obsideq; susceptũ postremo cuncta denunciat quę ad negociũ ꝑtinebãt nichil penitus ꝑtermittens postea vero cũ a vitellio destinarẽtur de his rebus epistolę: rescribitur a cęsare quod cũcta iã ante co

Vitellius in pa schate hierusalẽ ascẽdens iudeis liberatis fuit ve nalium rerũ pre cium minuẽs & stolã põtificis & ornatũ eius ĩ tẽ plo sub põtificũ custodia ꝑmisit secundum anti quũ morem.

ℂ Antonia ter ris ab herode e dificatur vbi sto lã custodiri pre cipit & similiter Archelaus filius eius.

ℂ Vitellius iose phũ cõnoĩatum caypha a sacer dotio remouit sub rogato Iona tha Annę filio.

Tyberius ad vi tellium pro ami citia cum artha bano conficere scribit.

Tyberius vite lio amicitiam iu bet cũ arthaba no fieri q̃d & fa ctũ est filio eius obside cũ mune ribus dato.

Lazarus Iudeus Gygas.

Gaius Tyberio successit imperio

gnouit herode de oibus edocente. Ex hoc vitellius supra q̄ quisq̄ ratus erat idignatiōe turbatus. Nō tamē suū animū aperit sed iram mēte seruabat donec reuerteretur. Gaio sumēte regimē principatus.

¶ Philippo tetrarcha herodis fratre cuius mores & ab subiectos cōuersatio laudatur anno. xxij. imperij Tyberij sine herode mortuo principatum dispensationi sirię commisit Tyberius. Tūc quoq; inter Aretham Petreū & Herodem regem Simulatio maxima fuit quia herodes filiam Arethę habēs vxorē herodiadem Aristoboli filiam coniugēq; viuentis Philippi fratris vxorem accœpit. Quod arethę filia cognoscens ad patrē remeauit. Et hoc inimicitiare fuit inter aretham & herodem inimicitiū atq; belli vbi herodis exercitus maxime fuit debilitatus: sed sunt nonnulli qui herodis victum exercitum propter iniustam Iohannis baptistę mortem fuisse dicunt. Timens eīn herodes ne plebs Iohannis sanctissimi monitis a regno discederet fecit eum detrūcari. vitellius autē cōtra arethā pręcipiente Tyberio bellū parat varus vero cū herode hierusalē ascēdens hostias immolauit Ionathā a sacerdotio remouēs qd fratri eius cōtradidit. Quartoq; die post litterę de tyberij morte allatę sunt. Capi. ix.

D

Philippus tetrarcha herodis frater āno. xxij. imperij tyberij defunctus est.

Philippi conuersatio honesta & boni mores.

Tyberius philippi siue Hærode moriētis pricipatum commisit dispensationi sirię

Hic herodes (vt dicit magister histo. ca. xliiij. euā. hysto) vocabat philippus & erat binomius & quē euāgeliū philippū vocat hic herodes dicit vide ibidē & Nichola. lira super Mathei ca. xiiij.

Herodes suis ab arethę exercitu victis militibus scripsit ad tyberiū qui indignatus scripsit ad vitellium bellū arethę inferre. &c.

Laudes iohānis baptistę.

Herodes timens ne plebs monitis iohānis baptistę a regno disce deret fecit eum detruncari.

TVnc etiā philippus herodis huius frater vita defūgitur vicesimo quidē scdo āno iperāte tyberio. Ipse aūt p trigita & duos alias quiq; ānos rector aduixit sub suo iure possidēs trachonitidis & gaulanitidis regionē. Ad hęc etiā varitaneorū gentē vniuersam suo regimine gubernabat. Is moderatū & māsuetū se cunctis quibus imperabat exhibuit: nullas impressiones aliquibus importans. Nam eius ad subiectos conuersatio talis erat: pcedebat in itinere cū paucis electis sibiq; gratissimis: i causis iusta iudicia pferebat: occursantibus vel opis egentibus auxiliabatur impigre ac si forte oppressionē senserat alicuius statim i solio cōsidēs causam audiebat iuste parti adiutor iniuste autem punitor existēs. Hic ergo moritur in iuliada. vnde magnis exequijs in monumentum defertur quod ab ipso ante fuerat constitutum iuxta Pauiadā exequieq; sunt illi magnifice celebratę. ¶ Principatum autem tyberius cęsar assumens. Siquidē nullū reliquerat filium dispensationi. Syrię regiminiq; cōiunxit. Functiones autē tributarias quęcunq; colligerentur in eadem pręcepit tetrarchia seruari. ¶ Hisquoq; tēporibus inter arethā petreū & herodem regem simulatio magna contigit: propter huiusmodi causas. ¶ Herodes tetrarches vxorē habuit arethę filiā: cum qua non paruū tempus aduixerat. Sed cū Romam euocaretur. herodes trāsiens in domū Herodis exceptus est. Frater eius etiā erat ipse sed nō ex vna matre progenitus. Herodes eīn ex filia Symonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset Herodiadis amore captus est vxoris alterius herodis. Filia enim erat ista aristoboli: soror aūt agrippę maioris. Audet igitur cū muliere de nuptijs ineundis miscere sermonem Illa vero suscipiente. pacta firmantur. vt cum roma reuersus fuisset. Illa cōnubij iura susciperet. Erat enim in pactis vt filiā arethę regis excluderet. Et herodes quidem romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuersus esset peragens romę propter quę fuerat euocatus vxor eius fideliter cūcta cognoscens quę inter eum herodiademq; fuerant composita. anteq̄ eam ille cuncta cognouisse sentiret rogat virum vt in macheronta vbi limes erat arethę herodisq; regionis ab eo mitteretur nihil suę voluntatis aperiens. Hoc herodes libenter accipiens mittit vxorē: nihil eā sensisse penitus arbitratus. Illa vero pręmiserat enim ante multum tempus ad patrē vt ei apud Macheronta omnia pararentur quę itineris vsus exposceret: a ductoribus arethę suscipitur confestimq; intrat arabiam: atq; ibi ab illis ductoribus ad alios ab illisq; rursus ad alteros transmissa cum summa celeritate patri perducit cui cunctam herodis aperit voluntatem. Ille vero ex huic inimicitiarum sumpsit exordium. atq; ab vtroq; exercitu congregato in regione gamalica bello confligitur non quidem ipsis præsentibus: sed ductoribus ab vtraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta. & exercitu herodis afflicto proditione profugarum qui ex philippi tetrarchia ad herodem quasi auxiliandi causa venerāt hęc herodes scripsit ad tyberium. Ille aūt indignatus ꝙ arethas talia ppetrauit scripsit vitellio vt ei bellū incūctāter inferret & aut viuū eū victū adduceret aut certę mortui caput afferret tyberius quidē vt hęc ageret rectori syrię demādabat. ¶ A quibusdā aūt iudeorū videbatur ideo perijsse exercitū ꝙ i eū satis iuste indignatio diuina commota sit pro vindicta iohannis (qui vocabatur baptista). Hunc cum herodes occidit virū valde bonum qui pręcipiebat iudeis virtuti operam dare & iusticiam colere in deum seruare pietatem & per baptismum in vnum coire tum demum enim baptismum acceptabilem fore si non solum ad abluenda peccata sumatur. verum etiam ad castimoniam corporis: atq; ad animę iusticiam purificationemq; seruetur omniumq; pariter virtutum velut signaculum & custodia quędam fidelis habeatur. Quę cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur. Atq; ad audiendum per plurima multitudo concurreret: veritus herodes ne forte doctrinę eius persuasione populi a suo regno discederet videbat enim ꝙ pręceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire: melius credidit prius q̄ noui aliquid fieret pręuenire hominem nece: q̄ postmodum turbatis rebus Seram plenitudinem gerere. Ex sola suspitione herodis: vinctus in castellūmarechonta adducitur iohānes: istiq; obtrūcatur.

E

Math. ca. xiiij. Marci 6. Euā. histo. ca. 44.

F

Math. ca. xiiij. Marci ca. 6.

Iudeis autem sicut iam diximus videbatur pro eius vltione interitum illi exercitui deum importasse: quo herodes sumpsisset digna supplicia. ¶ Vitellius autem cœpit omnia præparare: vt bellum cum
A aretha perageret. Sumens igitur duas legiones: & expeditorum & equitum vniuersam manuum: cũctosq; auxiliarios ex regibus qui sub romanis erant simul adducens: volebat per iudeam transitum facere. Sed venientes in occursum eius primates iudeorum postulabant ne per eorum regionem iter ageret: ne compellerentur contra legem suam ymagines & signa suscipere. Quibus auditis ille persua sus mutata sententia quam ante consulto prouiderat: per campum magnum ire pręcepit exercitum. ¶ Ipse autem cum herode tetrarcha & amicis ascendit in hierosolymam: deo hostias immolaturus. Nam dies festus iudeorum propinquus instabat: ad quam festiuitatem occurrens fauorabiliter ac de center ab omni multitudine iudeorum exceptus est. Ibiq; peragens festos dies. Ionatan pontificali re mouit officio qđ eo filio eius fratri contradidit. ¶ Quarto aũt die allatę sunt illi litterę: in quibus signi ficabatur mors tyberij: & vt omnem multitudinem congregans ad deuotionem gaij iurare compelle ret. Milites quoq; & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat ꝙ bellum iam gerere non valeret ne sciens gaij propositum in quem potestas rerum translata constaret. ¶ Dicebatur etiã ꝙ hoc arethas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum vitellius nuncium belli misisset. Fertur vitellij militi bus respondisse impossibile prorsus vt ad Petros romanus exercitus aduenires. Antea enim vnum ex principibus moriturum vel eum qui bellum imperauisset vel illum qui imperantis proposito ministra ret vel illum aduersus quem prelium pararetur. Vitellius interea in anthiochiam repedauit.

¶ Agrippa herodes Romam venit vt ab imperatore aliquam obtineat potestatem. Hærodes enim omnis origo propter eius impietatem citra centum annos consumpta est. In quo ad humilitatem & modestiam humanum genus perducitur cum illius familiæ calamitates audierit. Epylogus autem generationis illius hic habetur. Capitulum decimum

Agrippa vero aristobili filius ãno anteq̃ tiberius moreretur romã venit: volẽs apud ĩpatorẽ agere vt sibi aliquã tribueret potestatẽ. ¶ Volo igitur plenius explicare de vniuerso hero dis gñe q̃liter fuerit ꝓpagatũ. Simul eñ & sermo ad hanc historiã ptinet & ãplius enite scet nihil ꝓdesse vł exercitus vł corporis valitudinẽ vł alia quę vidẽtur mortalibus appetẽda: sine pie tate qua colit deus. Siquidẽ itra cẽtũ ãnorũ spaciũ p̃ter paucos nã admodũ plures erãt: cũcta herodis origo cõsũpta est. Sup hęc etiã ad humilitatẽ & modestiã humanũ genus ꝑducitur: cũ illius familiæ calamitates audierit. ¶ Postremo etiã oĩs res agrippę declarabitur digna maiore miraculo qualiter ex priuato & abiecto ad tãtã magnitudinẽ potestatis ascẽderit: quod nullus scientiũ eũ de illo hoie aut sperare posset aut credere. ¶ Dixi quidẽ iam & antea de his tamẽ nũc quoq; diligentius explicabo. ¶ Herodi maiori fuere ex mariãne hyrcani filię duę ex quibus vna idest salome nupta fuit phasello
B nepoti suo filio phaseli fratris herodis. Hãc eñ pater ipse tradiderat. ¶ Altera vero idẽ cypros anti patro: etiã ipsa nepoti quidẽ herodis: filio autẽ sororis eius salome. ¶ Et phaselo quidẽ ex salome pro creantur filij quiq; antipater: herodes & alexander. Filię autẽ alexãdra & cypros quã ĩ cõiugiũ agrip pa acceperat filius aristoboli. Alexãdra autẽ honorabilis vir cyprianus ex nobilibus habebat vxorẽ: sed nullos suscipiens filios cypros emoritur. ¶ Verũ ex agrippa quidẽ pueri procreãtur duo filię aũt tres: beronice mariãne: drusilla. Agrippa autẽ & drusus pueri vocabãtur. Quorũ drusus anteq̃ ad adolescẽtiã veniret moritur agrippa autẽ a patre nutriebatur. Herodes autẽ & aristobolus & beronice etiam hij quoq; fuerũt filij herodis maioris. Beronice custobari alias custodibari fuit & salome filia so roris herodis: hos infantulos aristobolus dereliquerat occisus a patre cũ alexãdro fratre. sicut ante iã diximus. Sed hij postq̃ adoleuerũt ducit herodes quidẽ iste Agrippę fratre mariã alias mariãnẽ filiã olimpiadis herodis regis filię & iosippi: qui erat herodis regis frater. Habuit autẽ ex hac filiũ aristo bolum. ¶ Tertius autẽ agrippę frater aristobolus ducit. Iotopolam alias Iotopatham Sigerami alias Sigeramini filiã emersorũ regis: ex quibus nascitur puella cuius audiendi sensus fuerat opturatus: no mine iotapa. Et esti quidẽ masculorũ filij fuere. ¶ Herodias quoq; erat his soror progenitaq; herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta quẽ ex mariãne susceperat symonis pontificis filia. Ex istis etiam salome filia procreatur. Qua procreata herodias legẽ paternã transgrediens herodi coniungitur fra tri viri sui ex vno patre progeniti viuum deserens virũ. Hic autẽ cui cõiuncta est tetrarchiã habebat galilee. Filia vero eius salome philippo filio herodis nupta est tetrarche trachonitidis regionis. Sed
C isto sine filijs moriente aristobolus eã in coniugẽ suscepit filius herođ frater agrippę ex quibus filij quoq; nascũtur tres herodes agrippa aristobolus. Et salome quidẽ talimõ ꝓsapia propagatur. ¶ Ei aũt ex ãtipatro filia ꝓcreatur cypros quã alexas salicias sumit vxorẽ. Alexę vero huiusq; mulieris filia fuit rcẽ cypros. ¶ Herodes autẽ & alexanđ quos fratres diximus ãtipe sine filijs moriuntur. ¶ Alexã dro autẽ herođ regis filio q a patre fuerat interẽptus alexãder & tigranes filij gñantur ex archelaica

Vitellius bellum cõtra arethã pat

Varus cũ herode hierusalẽ veniẽs deo hostias imolauit: & ionatham pontificali remouit officioquod frĩ eius contradidit.

Agrippa Herodes romã venit.

Notãda sẽtẽtia.

Citra cẽtũ ãnos herođ origo cõsũpta est ꝓpter eius impietatẽ.

Epylogus gñationis maioris herodis.

Filij Salome ex phaselo.

Agrippę filij & filię ex alexãdra

Herodias filia aristoboli.

Herodias paternã legẽ transgrediẽs virũ deserẽs viuũ herodi fratri viri sui cõiungitur.

Filij alexandri interempti.

padocorum regis filia. Et tigranes cum regnaret quidem in armenia accusatus in roma sine prole de
fungitur. Alexandro autē tigranes hōnius alias hōmius fratris eius gignitur filius. Et iste Alexander
qui duxit Antiochi cōmaginorum regis filiā Iotapam nomine. lisidi ciliciȩ ciuitatis a vespasiano rex

Alexādri origo ad ritus transit gentilium.

efficitur. ¶ Et alexandri quidem origo confestim vt pullulauit culturam gentis suȩ dereliquit: ad ri
tus transiens moresq; gentilium. ¶ Cȩtere vero filiȩ herodis nullam prolem penitus habuerunt. Hȩ D
rodis autem quam memoraui prosapia: permansit vsq; ad tempus quo agrippa maior regnū accepit
¶ Agrippa Romȩ maximam familiaritatem cum Druso Tyberij filio & Antonia eius vxore ha
buit. Qui prodigus mortua matre opes effundens ad magnam peruenit paupertatem & mortuo Ty
berij filio in Iudeam redire compulsus est grauatusq; debitis seipsum interemisset nisi fuisset ab vxo
re prohibitus. Quȩ illi ad herodiadem sororem quam herodes tetrarcha vxorem acceperat scribe
re suasit vt propter consanguineitatem & vellet in ȩgestate constituto ferre auxilium. Illum itaq; He
rodes & herodias euocantes ȩgentem aliquo tempore nutrierunt sed sibi herode exprobrante agrip
pa exprobrationis impatiens abscessit & amicitiam cum flacco Syriȩ gubernatore procurauit. Qua
prodita accusante eum fratre. Extrema penuria circuncœptus sub vsura pecuniam recipiens a Mar
sia Nauim ascendens & herennium capitonem pollicitis decipiens Alexandriam profugit vbi Ale
xandrum inueniens ab illo quinq; talenta mutuo accepit.

Capitulum vndecimum.

¶ De herode agrippa.
Magr̄ hysto. Actuum apostolorū. lix. lx. lxi. lxij. lxiij. lxiiij.
Agrippa prodigus mortua matre opes effūdēs ad magnam peruenit pauptatē.
¶ Agrippa mortuo tyberij filio cogitur in iudeam redire.
Agrippa grauatus debitis voluit semetipsum īterimere sed ab vxore ꝓhibetur
Herodis: & herodes tetrarcha agrippa euocantes egētē aliquo tpe nutrierunt.
Agrippa apud flaccū syriȩ gubernatorē amicitiā procurauit.

His itaq; de herodis gn̄e declaratis nūc de agrippa narrabo vl' qualis illi aduersitas for
tunȩ prouenerit: qualiter oēs calamitates effugerit: iteq; ad magnā dignitatē potesta
tēq; cōscenderit. ¶ Ante paucū igitur tēpus q̄ rex herodes devita discederet: agrippa E
apud romā erat: vbi maximā familiaritatē cū druso tyberij filio conquisierat & cū an
tonia drusi maioris coniuge: propter quod hęc matrē eius in honore magno haberet
& venerabiliter appellaret. Agrippa vero magnus & natura largus existens. & ad do
nandū valde munificus viuente quidē matre suam voluntatem non valebat ostendere: verens ne illā
in aliquo cōtristaret. Mortua vero matre & proprij factus arbitrij cœpit opes suas abundāter effunde
re: vt alia quidē quotidiani victus gr̄a opulenter erogaret alia muneribus in diuersos expēderet: pluri
ma vero lebertis ꝙ ipse p eos posset aliquid adiuuari. Proīde hoc modo semetipsū exhibēs: breui ad
magnam penuriam ȩgestatemq; peruenit. ¶ Accessit illi etiam aliud. Vnde romȩ permanere prohi
beretur. Contigit eñ tyberij filiū mori. Quo mortuo tyberius prohibuit omnes amicos filij sui om
nesq; familiaris ante faciem suam accedere ne illis visis recordatione filij facta dolor ei luctusq; mo
ueretur. Ob hanc igitur causam in iudeā Agrippa nauigāde perrexit. vidēs se apud romā miserabili
ter viuere ꝑpter quod oēs opes suas amiserat: & nulli illi additus essent. Vnde posset aliquos questus
habere Nā multas ibi etiā pecunias sub fœnore acceperat a quibus cum vrgeretur vnde debitum cō
solueret nō habebat. Defectu igitur consilij & confusione ꝙ se aliter videret discessit in quendā turrē
quȩ in malato es fuerat cōstituta addicens semetipsum vt de hac luce defūgeretur. Quȩ cū vxor eius
Cypros alias cypris ita esse sentiret: cœpit oībus modis laborare vt eū a morte prohiberet. Inuenit er
go consilium vt ad suā sororem herodiadā scriberet quam herodes tetrarcha vxorem acceperat inti
mans ei in quibus esset Agrippa constitutus vel qualiter vellet morte damnare. Oportere illā ꝑpter
consanguinitatem auxilium ferre. ¶ Illi vero Euocantes agrippam habitationem illi in Tyberiada
construunt: & aliquantum ȩris per singulos dies quod ad victum eius ministraretur dari prȩcipiunt.
Sed in hoc herodes non multo tempore perseuerat. Licet etiam ipsa quȩ daret sufficientia nō essent
Nam cū in aliquo die Tyro per vinum hoc herodes exprobraret Agrippȩ Agrippa impatiēs expro
brationis abscessit atq; inde perrexit ad flaccū virum consularem. Cum quo Romȩ non paruam ami
citiam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriȩ dispensabat. Cūq; susceptus esset a flacco: apud
eum interim degebat. Retinuit ibi flaccus etiam aristobolum fratrem Agrippȩ: sed simultate diuersū: F
haud sane per hoc in aliquo præpediebantur. Quo minus amicitiā consulis honorē mererentur. Sed
non tamen aristobolus aduersando cessauit. Donec eum flacco quoq; reddisset inuisum huiusmodi
causam offensionis inueniens. Damasceni cum Sydonijs pro militibus certamen exercebant. Cumq;
inter eos flaccus auditurus foret: illi cognoscentes. Agrippam ꝙ apud eum plurimum posset. Roga
bant vt eorum partis fautor existeret: ar entum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia stu
diose gerebat. Quod damascenis suffragaretur auxilium. Aristobolus autem non enim eum latuit pe
cuniarum quȩ facta fuerat promissio causam deportat ad flaccum. Quȩ cum fieret examinatione ma

Agrippa ꝓdita gr̄a flacci accusāte eū frē penuria circundatus.

nifestiora sua gratia repellit Agrippam. ¶ Ille autem extrema penuria circunceptus ad Ptolomaidā
pergit. atq; ibi necessitate rei familiaris astrictus Consilium capit in ytaliam nauigandi Sed cum eum
sumptuum prohiberet inopia marsiam libertum suum rogabat vt ei tanto molimine adiutor existe
ret ab aliquibus pecunias mutuando. Et marsias primum quendam beronicȩ matris agrippȩ libertū

A sed iure testamenti eius factum ditionis antonię postulat vt ei aliquas pecunias daret:scriptura & fide mediante.Ille vero quęrebatur de agrippa pro cuiusdam fraude pecunię:& compellit marsiam se cautum daturum milium atticarum facereq; vt duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro concessit:quia non erat aliud quod egisset.Sumpta itaq; pecunia Agrippa ancedonam venit:& reperiẽs nauim iter propositum peragebat. Hoc agnoscens Herennius capito Iãnie curator milites mittit vt ab eo argenti triginta miriades exigerent:quę Romæ de thesauris Cæsaris debebantur.Quiq; conuenientes agrippam dare pecuniam compellunt.Ille vero facturum quod iubebatur assimulans: nocte Alexandriam profugit:vbi alexandrum deprecatur Alabarcum vt ei viginti miriades mutuas largiretur.At ille ipsi quidem se daturum nõ promisit Cypræ alias Cypridi autẽ similia postulanti nõ abnuit:obstupescens studium dilectionis eius erga proprium virum:& ꝙ eam videbat honestatis cuncto gerere decoratam. Alexander igitur quinq; illis talenta in alexandria mutuat: promittẽs vt cum inde Archeã veniret ibi reliquum daret:timens agrippam ꝙ in expensis esset effusior.Et cypros quidem exinde virũ in Italiam nauigaturũ dimittens ipsa cũ filijs in iudeam reuertitur.

Agrippa sub vsura pecuniã recipiens nauĩ ascendit &c.

Alexanđ agrippę & vxori qnq; talenta mutuat.

¶ Agrippa puteolis appulsus ad tyberium scribens ab eo in capreis honorifice est receptus sed a capitone accusatus ꝙ .xxx.miriades exactores fugiens non soluisset cęsaris amisit gratiã. Ipse vero ab Antonia.xxx.miriades mutuo recipiens debitum soluit et gratiam recuperauit & Gaio cęsaris nepoti coniungitur et a quodam Samareo centum miriades mutuo recipiens debitum Anthonię reddidit Quiq; cum Gaio mortuo Tyberio debitum diceret imperium Euticheus libertus silentio verbum tradidit & cum ab Agrippa furti accusaretur ductus ad Tyberium dicit ad pisonem verba quedam velle enunciare Tyberio. Tyberius autem habuit eum in vinculis more suo vtens qui neq; legationes facile recipiebat neq; cito remittebat/ Officiarios quoq; suos propter vtilitatẽ subditoꝝ nõ mutabat nouos officiarios dicens ad furta & rapinas esse promptissimos exemplũ vulnerati hoĩs ad cuius vulnus iniuste plurimę congregantur adducens hic enim.xxij.annis permanens in imperio solum duos in iudea habuit dispẽsatores/vinctorum quoq; & non sine causa differebat examinatiões.

¶ Capitulum duodecimum.

AGrippa vero puteolis appulsus epistolam ad Tyberium Cęsarem scribit/ qui tunc capreis agebat pñtiam suam significans:vt dignus fieret vultui cęsaris apparere:vt continẽtiam ab eo merereť.Petebat ergo vt ei capreas venire cõcederet.Tyberius aũt nichil dilatione producens clementer illi & humane rescripsit.inter alia quoq; gaudere significans illum ad se sospitem repedare.Cumq; ille capreas aduenisset nichil minus ei cęsar alacritatis exhibuit q̃ per litteras ostenderat.Nam & eum amplexatus est: & magnifica hospitalitate suscepit.¶ Sed postero die allatis litteris ab Herennio capitone in quibus significabať ꝙ agrippa triginta miriades debens liber soluendo nõ esset:& ob id tempore quo se spoponderat redditurũ profugit exactores euitans animus cęsaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolã indignatione commotus ingressum ad se interdixit donec ab eo debitum reddereť.Ille autem nequaq̃ ex cæsaris idignatione turbatus Antoniam deprecatur Germanici matrem & claudij qui postea Cæsar effectus est vt ei triginta miriades impartiret.ne ab amicitia tyberij decidisset.Illa autem Beronice matris Agrippę recordatione/nam se he mulieres admodum diligebant:siquidẽ Claudio pariter lac prębuerant pariterq; illum enutrierant argentũ quod postulabat impartitur.Quod cũ pro debito reddi
C disset:nullo modo post hęc ab amicitia tyberij prohibetur.¶ Deinde Tyberius Cęsar eum suo nepoti cõiunxit iubens vt ei in omnibus processionibus adhęsisset. Agrippa vero ꝑpter quod ab Antonia cũ magna grã fuisset exceptus cœpit omni nisu vt gaiũ eius filium in oĩbus accusaret qui fauore matris in magnis habebať honoribus.¶ Erat ibi forte quidem genare Samareus libertus Cæsaris ab eo mutuat miriadas centũ.eo quibus Anthonię restituit quod debebat. Ex reliquo autem Gaium amplius accusabat:vnde apud eũ maiorem adipiscitur dignitatẽ. Per dies igitur Agrippa circa Gaium in melius ꝓcedente.quodam die sermo fit de tyberio. Cumq; Agrippa ex affectu vota profunderet vt celeriter defuncto tyberio Gaio daretur imperium quem meliorem digrioremq; in omnibus esse firmabat/ inter auditores horum verborum forte fuit quidem quem Euticheus Agrippę libertus & Auriga. Et tunc quidem silentio quod audierat tradidit. ¶ Postea vero cum eum Agrippa furti argueret. pro vestibus aliquibus & reuera aliquanta vestimenta subtraxerat/ fugiens comprehenditur.Cumq; ad pisonem duceretur/ qui tunc fuerat custos ciuitatis:causam fugæ requisitus verba quędam secreta cęsari enunciare dicit eius munimini salutiq; profutura. Proinde vinctũ mandat ad capreas.Tyberius autem more suo vtens habuit eum in vinculis custoditum.Magnam enim sollicitudinem pro semet gerebat super quemlibet aut imperatorem cogitans:aut tyrannũ. Nam neq; legationes facile suscipiebat: neq; ducũ suorum vel curatorum vel aliorum in cęteris constitutorũ offi-

Agrippa ad tyberiũ scribens ĩ capreis honorifice ab eo est receptus.

Agrippa a captione accusatus ꝙ non soluẽs.xxx.miriades exactores fugisset cęsaris gratiã ꝑdidit.

Agrippa ab anthonia.xxx.miriades mutuo recipiẽs debitũ soluit & tyberij amicitiã recupauit & gaio cęsaris nepoti cõiungiť.

Agrippa a quodã Samareo cẽtũ miriadas mutuãs Anthonię reddidit debitum.

Euticheus libertus furti ab agrippa accusatus victus dncit ad tyberium.

ciis remotiones prouectionesq; celebrabat: nisi forte cum quisq̄ in aliqua depręhenderet̄ offēsa. Alio quin nulli ab eo dabatur nisi morte successio. Nam vinctorum aliquas secretas denunciationes suspe ctas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent respondisse fertur legationes quidem ideo nec facile suscipere: nec cito dimittere nec cęteri vidētes alios facilius absolutos ex hoc plures ad se venire incitarentur & sibi frequentia legatorum molestiam inquietudinis apportaret p̄sertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. ℂ Magistratus autem semel datos ideo iugiter pmit tere dicebat illis quibus fuere concessi: qđ intelligeret consuli per hoc & prestari ex magna parte sub iectis. In natura namq; omnem āministrationem hoc habere firmabat vt circa opes acquirendas fa ceret homines studiose festinare. ℂ Cum igitur non se aliquis perennem in officio permanere per spexerit: manifestum esse ꝙ omne gerat studium vt anteq̄ arceatur officio quāplurimum possit acqui rat vnde quoq; ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si vero perseueraturos se in amministratio nibus certo cognoscant. licentia plurima conquirendi pigriores: & quietiores fiunt ad furta vel frau des aliquas faciendas. Cum autem sceleres successiones dantur hominibus nequaq̄ subiecti suffici unt ducibus depredantibus quibus largitas non est temporis attributa: quo repleti cessent studium omne lucrandi deponere. ℂ Exemplum etiam eis proferebat quēdam vulneratum ad cuius vul nus muscę congregabantur plurimę. Quem quidem transeuntium cum vidisset miseratus eius cala mitatē ratusq; ꝙ imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abiicere opusq; haberet alterius be neficio: interrogauit eum causam cur sibimet ipse non auxiliaretur molestiam repellendo muscarū. Cui ille respondens: amplius michi inquit lesiones importas: si has pręsentes fugaueris. Istę quidem iam replete sanguine non eo modo moleste sunt: quinetiam aliquātulum remissius insistunt. Si vero his amotis famelicę congregentur: ita illud vulnus inuadunt vt etiam si intereant non valent effuga ri. ℂ Propterea igitur & seipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere. per hoc ꝙ non crebro in amministrationibus alios subrogaret: qui more muscarū cum naturaliter ad lucra fer rentur cum etiam remotionis timore amplius incitarentur: ad rapiendi cupidinem. ℂ Testificat̄ au tem huic meo sermoni ꝙ huius esset naturę tyberius ipsum opus eius inspectum quādoquidē duo bus & viginti annis in imperio actis. duos tantum dispensatores in iudeam misit quorū illa gens gu bernatione regeretur gratum atq; pylatum qui ei successerat. Nec in sola iudea forte talis extitit: sed etiam in cęteris regionibus non alter apparuit. ℂ Sed & vinctorum examinationes se differre dice bat propterea quia si incōdemnati morerent̄ liberatio per hoc hominū malignorū alias oīm malorū imminentiū illis adesset: cumvero in custodia tenerent̄: rem illis sicut meriti essent inferri calamitatē. Propter has igitur & huiusmodi causas Eutichus auditus non fuerat retinebatur in vinculis.

Officiarios nō mutabat ppter vtilitatē subditorum.

Officiarii nō p manentes ad furta & rapias concitātur.

Exēplū notandū cōtra rapinā officiariorū

Tyberius. xxii. ānis i impio p manēs solū duos dispēsatores misit in iudeā.

Vinctorꝝ examiationes differebat tyberius. nota causā.

ℂ Agrippa Anthonię medio (quę apud Tyberium pluribus de causis honorabilis erat) roga bat vt Euticheì aduersum se discuteretur accusatio quod diu Tyberius differt dicens ꝙ si in exami ne datus Euticheus vera dixisse probatum fuerit omnis pœna in Agrippam conuertetur. Sed agrip pa (cum hęc ei ab anthonia dicerentur) magis instabat. Et Tyberius Euticheum produci iubet & ex aminari. Qui adductus Agrippam accusat in examine quod Tyberius verum existimans agrippam vinctum ad carcerem mittit qui cum duceretur siti anxius aquam a Thaumesto recipiens & promit tit libertatem. Germanus quoq; Agrippę conuinctus Bubone super arborem vbi agrippa erat vin ctus cōsidente eidem futurum eufortunium auguratur finem quoq; prędixit vitę cum iterum Bubo nem viderit.

ℂ Capitulum tertiumdecimum.

Tempore vero procurrente Tyberius ex capreis tusculanum venit: distantem a roma inter uallo stadiorum centum. Agrippa vero rogabat anthoniam vt ageret ꝙ eutici aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tyberium habebat̄ Anthonia & co gnationis & dignitatis grā: nam drusi fratris eius vxor extiterat: sed etiā virtute pudicitię. Etate namq; viridi viduata permansit spernens secundi viri coniugium: cum etiam ab Augusto qui cūq; nubere iuberetur omneq; vitam suam liberam detractiōibus gesserat. Tyberio quoq; beneficiū grāde prestiterat cum fuisset a Seiano insidię pręparatę amico viri sui & potentiam tunc magnā ha benti ꝙ multarum tunc maliciarum ductor existeret & ꝙ in cōsilium eius perplures ex nobilitate cō currerēt: libertorūq; se ad eum magna manus addiderat. sed & omnis milicia fuerat añ corrupta. Igi tur omnibus per dies augmentum accedebat insidiis: & pœne seianus totum opus impleret: nisi āto nia seiam malignitate prudētior suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quę de Tyberio tractarentur scribit ad eum omnia diligenter: & perpallantem quēdam seruorū suorum fidelissimum litteras in capreas destinat ad Tyberium. Ille autem insinuata cognoscens seianum cū sociis vniuersis interemit. Anthoniā aūt licet eam etiam ante venerabilem haberet venerabiliorē ta

Antonia honorabilis apđ tyberium. Nota causas.

Insidias Seiani Antonia tyberio manifestat.

A men ex eo habuit:eiq; in omnibus obediebat. ¶ Ab hac igitur tyberius rogatus vt examini daret Eutichum siquidem inquit tyberius mendacium est aduersus agrippam quod dicitur meritum habebit Euthicus sibiq; dignum supplicium. si vero in examine datus quę dicit vera claruerint: in illum qui causam examinari compellit omnis pena reuertetur. Sed agrippa cum ei hęc ab anthonia diceretur magis instabat deprecans examinationē cause fieri Antonia vero nō enim valebat agrippam contēnere ꝙ erat vehemens in petendo:tempus oportunū inueniens procedente etiam Gaio eius filio & Agrippa pro meridiano. iam quippe pransi processerant postulat tyberium vt vocato Euticho celebraretur examen. Tunc ille sciunt inquit Anthonia dij quia non ex mea sentētia: sed a te coactus gerā quicquid in hac causa fuerit gestum. Hæc dicens iubet macronem qui seiano successerat: vt adduceret Eutichum. At ille sine vlla dilatione cum esset adductus cœpit eum tyberius ꝑcunctari quidnā dicendum haberet aduersus eum qui ei libertatis munus indulserit. Tū ille o dñe inquit vehebaᵗ carruca Gaius & agrippa cum eo: ego aūt ante pedes eorum assidebam & cū multi sermones verterenᵗ hoc etiam inter plura locutus ad Gaium agrippa. O si veniat aliquando dies qn̄ isto sene defūcto tu mundi suscipias principatum. Nichil enim tyberius filius eius impediet ꝙ a te facile valebit occidi. Tum enim mundus beatus erit: & ego cum eo beatus efficiar. Tum tyberius credibilia quę dicta sūt reputās simul etiam ꝙ iram veterem reseruaret agrippę propter quod eū iusserat tyberiū suū filium nepotem Drusi frequentare suis conscientijs & curare. quam iussionem agrippa cōtempserat: totūq; se Gaio dediderat. hunc inquit macro vinciri facito. Sed cū macro non satis intelligēs de quo verius illud imparet nam nec sperabat eum de agrippa tale vnq̄ aliquid cogitare:sed interrogauit vt certius de eo quid iuberetur agnosceret. Cūq; cęsar in ypodromo deambulabat peruenit ad agrippam: eūq; manu cōprehendens dixit. O macro hunc iussi vinciri Illo etiam tunc requirente quēnam preciperet agrippam inquit. Et agrippa subito perturbatus ad deprecationes conuertitur commemorationēq; eius faciens cum quo fuisset vna nutritus: & tyberij cum quo pariter fuerit educatus. Haud tamē pro

B ficiebat aliquid sed ducebatur ostro vestitus in vinculis & erat magnus ardor Nam estatis tempus extabat: & ex vino quo in epulis fuerant multi vsi cœpit siti vehemēter incendi. Vnde quoq; anxius factus ꝑter decus atq; dignitatem cœpit cūcta respicere vn̄ posset sitis inuenire remediū conspiciēs quēdam ex famulis Gaij Thaumastum nomie aquā in vase portātē petijt bibere. Illo autē porrigente suscepit atq; auide bibit. Et spero iquit o puer ꝙ in bono tibi hęc effecta fuerit ministratio. Nā cum hęc effugero vincula nullomō tardabo libertatē tibi a gaio ꝓmereri qui mihi etiam vincto ministeriū prębuisti sicut etiam antea nunq̄ neglexisti cū fuissem in dignitate cōstitutus. Neq; hęc dicens mentitus est: sed vicissitudinem ei meritam reddidit. Nā postmodū rex effectus thaumasto libertatem a Gaio ꝓmeruit curatorēq; cū fecit suę substantię: sed & moriens filio suo agrippę & Beronice filię in eodē ministraturū officio dereliqt atq; i hoc honore senio grādeuo defūgiᵗ. Et hęc quidē postea facta sūt.

¶ Agrippa vero tūc victus stabat ante palaciū in quadā arbore prę āxietate reclinatus cū plurimis q similiter fuerāt vincti: & quodā alite cōsidente super arborē in qua fuerat agrippa reclinatus / quē Bubonē Romani appellant quidā ex vinctis germanus noīe contēplatus: interrogauit milites quisnā esset ille q ostro vestireᵗ. Et agnoscens ꝙ agrippa vocareᵗ: genere autē esset iudeus ex his q in illa gente primates haberenᵗ petiuit colligatū sibi militē vt ad eū copiā acciperet accedendi qđ vellet ab eo

C de patria eius aliqd ꝑcunctari. Quod cū ei concedereᵗ accessit: & ꝑ interpretē o iuuenis inqt affligit quidē te repētina mutatio magnā tibi fortunā calamitatis iportās: sed verba tibi denūcio que tibi ex numine diuino fugā totius mali portēdūt. Scito ergo deos tā meę patrię q̄ huius loci testes iuoco ex quoꝶ ꝓuidētia hęc vincula nobis ꝓuenerūt. ꝙ neq; cupidine fallendi: neq; vanum tibi gaudiū afferre desiderās: dicam quę dixero. Siquidem tales ꝓnunciationes quę ipsis non valent operibus approbari magis faciunt meroris augmentū q̄ si nichil verborum aduertis illorum: ideoq; iustū putaui hoc deorum presagium nunciare. Impossibile est namq; non te cōfestim de his vinculis liberari & ad prouectum diuturnum magnę dignitatis & potestatis ascēdere: ita vt inuidiam ab vniuersis habeas: qui te nunc miseranter attendunt. Exitus etiam vitæ in beatitudine te recipiet constitutū: diuitiasq; plurimas omniaq; quę mortales prima dicunt tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem quoniam cum iterum hunc alitem videris: intra quinq; dies finem tibi vitę venturum. Et hec q̄dem tibi cuncta complebūtur: nisi vano hęc a numine disponūtur cui placuit prenūciādi causa illum alitem destinare. Ego autem iniustū putaui si talia cognoscens te quoq; ne cognosceres defraudarē. Nam vtile tibi fore iudicaueris paulūlum afflictum esse meroribus. cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint: & omnē infœlicitatem in qua nūc detrahimur effugeris. Et germanus quidē talia predicēs: tantū risum excitauit agrippe quantū postea apparuit dignus miraculo.

¶ Agrippa permittente Macrone medio Antonię in vinculis paululum relaxatur ab amicis

Antonia ab agrippa icitata tyberiū rogat euticū examiari quod diu differt.

Eutichus examinatus agrippā accusat. &c.

Agrippa iubēte tyberio vinctus ad carcerē ducitur.

Agrippā siti āxius cū in carcerē duceret aquā athaumasto recipiens libertatē ꝓmittit Thaumastus liber agripe medio factus est.

Bubo sup arborē vbi agrippa victus tenebaᵗ consīdit

Germanus victus agrippę victo futurū eufortuniū auguratur.

Predixit finē vitę agrippę futurū cū iterum Bubonē viderit.

humaniter visitatus. Tyberio aūt febre correpto Tyberius gemellus et Gaius Germanici filius (cuius maxima sunt preconia cuiusq; mortem vniuersi deplorabāt gratia cuius cunctorum amor ad filium Gaium peruenit) ab Euodo presentatur Tyberioq; dijs supplicāti & signum petenti (vt cognosceretur quisnam post eum esset imperaturus) omen demonstratum est Et Gaius Tyberio iuueni cibis occupata / primus secundū omen ei presentatus est. Cui Tyberius Augurium deflens cum nepotē Tyberium potius imperare voluisset / imperij ex deorum decreto contribuit potestatem Tyberium ei commendans quod benigne se facturum promisit ficte tamē quia in imperium veniēs ipsum Tyberium iuuenem extinxit. Mortuus est itaq; Tyberius in ira importabilis et ad quicquid cupiditas impulisset irreuocabilis postq̄ sex menses & xxij. imperauit annos. Capitulum quartūdecimū.

Agrippa (pmittēte macrone) in vinculis paululū relaxat ab amicis hūaniter visitatus.

At antonia grauiter ferēs agrippe calamitatē intercedere quidem pro eo apud tyberium suspectum esse cernebat: ad hec etiam infructuosum fore. Sane inuēti sunt ei a macrone ex militibus tales: qui eum sine districtione seruarēt. Adhibetur etiam talis centurio qui illis preesset militibus sed etiam qui cum colligaretur talis inuētus est. Lauacra quotidiana cōcedebātur. sed etiam copia libertis & amicis suis ad eum intrādi tribuitur. Aliaq; omnia permittūtur quibus sollicite curaret. Intrabant autē ad eum amicus sylas & ex libertis marsias & stocheus cibos afferentes quos libenter edebat aliamq; diligentiam que necessaria solet esse in rebus talibus exercebant: indumenta quoq; portantes sub obtentu vendendi. Cum autem noctis adesset aduētus stramina componebant: conscijs fauentibusq; militibus. Nam eis macro cōmendās ante predixerat. Et hec quidē agebātur per menses sex quibus agrippa in his fortunis habebat. ¶ Tyberius autē reuersus in capas febrium ardore corripitur & primo quidem mediocriter sed in peius egritudine procedente contrariam de eo spem habebat euodus amātissimus ei omniū libertorum. Iussit ad eum filios eius adduci. Oportere namq; dicebat vt cum eis loqueretur anteq̄ terminum vite susciperet. Erant autem illi nō quidem proprij: sed adoptati. Nam drusus eius filius iam fuerat mortuus. Cuius filius tyberius fuerat adoptatus cognomento gemellus & gaius germanici fratris filius iam adolescentulus & liberalibus apprime disciplinis institutus: qui etiam & populo & honorabilis erat & carus propter germanici patris eius virtutem. Nam hic ad magnum honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinem morum & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset: nō se tamē preferebat sed omnibus patrem esse volebat. His igitur rebus non solum apud populū sed etiā apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hec etiam vnusquisq; diuersarum gentium alius consabulationis gratia alter fide ac mansuetudine quā eius moribus motibusq; cernebat ad amorē fuerat excitatus. Ceterum eius morte luctus magnus apud vniuersos expositus est non sicut assolet (vt principi placaretur ficto dolore monstrato / sed vera cuncti tristicia merebant. Nam eius mortē vnusquisq; suam propriam reputabat ita eius mores: eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerāt. Vnde ad filium quoq; ipsius amor cunctorum: fauorq; peruenerat. Maxime autem omnis milicia eius amore tenebatur ita vt gloriam reputarent pro eo mori si ratio postularet quo ipse susciperet principatum. ¶ Sed tunc tyberius euodo iussit vt sub ipso diluculo infantulos illos adduceret: ipse autem dijs patrijs supplicabat vt ei signum manifestum ostenderet quisnam post eum in imperiū succederet festinans quidem vt nepoti suo principatum relinqueret: maiorem tamens credens sua sententia suoq; cōsilio diuine dispensationem prouidentie / ab illis sibimet demonstrari desiderabat. Supplicāti deniq; illi omē tale monstratur ad illum videlicet venturum esse principatū qui ad eum sequēti die primus ex omnibus adueniret. Hec ille cognoscens mittit ad nepotis sui pedagogum iubens vt primo mane puerum ad se perduceret putans illa re numinis superare sententiā. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante ecce dies illuxit: iubetq; euodum vt quisquis foris esset infantulorū eum ad se primitus euocaret. Ille autem egressus gaium ante tabernaculū reperit. Nam tyberius necdū aderat: ciborum acceptione tardatus. Ille aūt ignorans totum qđ agebatur quodq; tyberius cuperet: veni inquit vocat te pater. Et hoc dicto eum in tabernaculum introduxit. Tyberius autē vt vidit gaium tum primum intellexit maiestatis superne potentiā. & quod non sit in hominū potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primum lamentatus semetipsum quidem ꝙ eius cōsilium fuerat infirmatum: & ei potestas ordinandi quem vellet ablata tyberium autem nepotem ꝙ nō solū de imperio decidisset: sed etiam ipsam salutem & vitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hec etiam inuidiam illi ex cognatione futuram esse. Nam timore vel odio suspectum fieri gaium referebatur tam ex eo ꝙ pricipatum accipere festinauerit: q̄ ex eo ꝙ insidiaturum sibi velle putaturus esset quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tyberius ex illo euentum augurij quod ei presagium fuerat eo ꝙ eius nepos amisisset imperiū. Vnde multum anxius se quoq; culpabat ꝙ illum augurium postulasset accipere: & ꝙ cū liceret de hac vita meroribus liberū

Tyberio febre correpto filij adoptiui ab euodo p̄ntātur Tyberius gemellus & gaius Germanici patris Gaij p̄conia.

Germaīci mortē vniuersi deplorabant. gr̄a cuius cunctoꝝ amor et fauor ad filiū gaium p̄uenit.

Tyberio dijs supplicanti / signūq; petēti vt cognosceret q̄snā post eū ī imperiū succederet omē demōstratum est.

Tyberius iuuenis cibo occupatus amittit īperium.

Gaius secūdū omen primus Tyberio p̄ntāt cōtra ipsius voluntatē q̄ Tyberiū nepotē volebat impare.

¶ Tyberius deflet postulasse augurium

A abscedere ignorantia futurorum: per suam ipsius imprudentiam factum esse vt cum magna infœlicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet valde turbatus ꝙ imperium ad quos nollet cernebat esse venturum pugnauit cum animo suo vt huiusmodi verba loqueretur ad Gaium. O fili inquit cum habeam propinquiorem tyberium. tibi tamen ex mea sentencia deorumq; decreto imperij contribuo potestatem. Rogo autem vt nichil aduersus aliquem recorderis qui michi in principatu amministerr fuerit vel qui michi beniuolentiam exhibuerit aut fauorem neq; aliquem ledas propter me qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tyberium minus aliquid caritatis exhibeas q̃ te & cognationi debere cognoscis & mihi qui tantorum bonorum auctor existo vt dignam vicissitudinem meę circa te beniuolentię reddas & simul tyberium cures vt etiam & cõsanguinitati quod debes exhibeas. & munimen tibi vel principatus. vel salutis acquiras cum eum tibi feceris adiunctũ Nam solitarius quisq; amplius patet periculis. maxime cum in tanta potestate rerum quisq; fuerit constitutus. Ad hæc quoq; quia nec dij impunitum quicq̃ relinquunt: quod contra fœdus naturę perpetratum. Et hæc quidem tyberius loquebatur. ¶ Gaius autem & si ficta locutum tyberium senserat & ipso longe aliter animo gerebat: tamen pro tempore benigne respondit & facturum se omnis pollicetur. Ceterum in imperium veniens & tyberium extinxit & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hęc postea. ¶ Tunc autem Tyberius Gaium successorem in principatu pronuncians: paucis diebus aduiuens vita defungitur. Imperauit autem dies tres menses sex: annos duos & viginti. ¶ Gaius autem quartus romanorum efficitur imperator. At romani audientes Tyberij mortem Hylares agere cœperunt prospero letificati nuncio non tamen ad credendum vel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent. nam suis multis pecunijs comparare diligerent
B vt illud nuncium verum esset: sed timore ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent: ab illo cogniti perirent: ꝙ eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles romanorum extinxerat. Nam erat importabilis in ira irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset: & sine ratione quoq; malorum occasionem inueniens & in omnibus quę facienda decernebat asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes suam leticiam manifestare verberantur.

Verba tiberij ad gaium iperij successorem.

¶ Gaij benigna rñsio ad tyberiũ facta tamen oppositum fecit q̃d promisit.

Tyberius obijt ãno imperij sui. xxij.

Gaio iperatore q̃rto substituto. Mores tyberij mali.

¶ Agrippa Marsia Tyberij mortem hebræa lingua sub hoc signo mortuus est leo nunciante gaudio extollitur & centurio qui Agrippę custodiendo pręerat quid vellet sermo ille interrogans audita Tyberij morte conuiuium Agrippę fecit sed quodam Tyberium viuere dicente turbatus centurio arciosi custodia constringit. Sequenti autem die a Gayo epistolę ad senatum de morte tyberij & ad pisonem pro liberatione Agrippæ mittuntur. Gaius autem magnificam Tyberio celebrauit sepulturam & ipso die Agrippam voluit absoluere sed ab Antonia prohibitus est ne putaretur mortem Ty
C berij gratanter accipere ipsum tamen postea non multis prætereuntibus diebus cum vocauit restituens in regno & pro ferrea auream dedit cathenam Agrippa itaq; permittente imperatore venit in patriam & preter omnium spem rex ab omnibus cernebatur. vnde Herodias eius soror commota inuidia Herodem Tetrarcham Agrippę fortunam manifestans romam nauigare concitat vt a cęsare regalem obtineat dignitatem qui licet diu recusasset ocium diligens venit romam venit cum Hærodiade quorum agrippa intentionem cognoscens fortunatum libertum cum muneribus ad Cæsarem mittit & litteris aduersus herodem. Gaius autem adueniente herode Agrippę recepit litteras quibus accusatio nes contra Herodem continebantur & Cæsar veras credens Tetrarchiam Agrippę regno coniunxit & Herodem in exilium lugdunum expulit Herodiademq; cui Cęsar agrippe sororem cognoscens opes dederat omnia abrenuentem simul cum Herode in exilium damnauit omnem substãtiam tribuens Agrippę.

Capitulum quintumdecimum.

INterea Marsias bonũ agrippæ deportat nunciũ. Quem cũ in balneo reperisset iam egredientẽ noto ei signo dato hebręaq; lingua locutus mortuus est inqt leo. At ille verbũ intelligẽs: gaudio cœpit extolli. Tibi inqt sup oĩa pro hoc etiã bono nuncio gratię abũdantes repositę sũt: tantũ vt vera sint quę dicuntur. Tunc cẽturio q agrippę custodiendo pręerat intendens tã manifestationẽ Marsię qui aduenerit q̃ gaudiũ agrippæ quod eius verbis illi cõtigerit ratus nouitatem quandã significatã iterrogabat eos q̃d vellet ille sermo qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant. Sed dum vrgeret nichil hesitans indicauit agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerant. Ille autem gaudium magnum illo sermone percipiens ꝙ etiam prosperitatem ex hoc agrippę euenire sciret conuiuiũ ponit. ¶ Eis epulantibus potuq; indulgẽtiore procedente venit quidam dicẽs viuere tyberiũ: & itra paucos dies in ciuitatẽ venturũ. Tunc centurio aspere valde illo sermone turbatus propter quod cernebat morte digna quę gesserat: quod morte cęsaris audita. cum illo vincto gaudens conuiuium celebrauerit ex lecto ponit agrippam. Tu inquit fallere festinasti mortẽ imperatoris falso denũcians: sed scito hunc ser

Marsias agrippę tyberij mortẽ nuncians dixit mortuus est leo

Cẽturiõe agrippę cõuiuium faciente quia tyberiũ nunciauerat mortuũ ecce q̃dem dicens ty

berij viuere vñ cẽturio turbatus agrippam arciori custodia constringit.

monem pœna tui capitis expiandum. Hec dicens confestim iubet ligari agrippam & constringi arciori custodia. Et nocte quidem illa agrippa in malum fuerat constitutus. Sequenti vero die per omnẽ D
ciuitatem de morte tyberij sermo firmatur: & iam iamq; omnes illum sermonem confidenter ac publice proferebant. A gaio quoq; destinantur epistole vna quidẽ ad senatum mortem tyberij nunciãs altera vero ad pisonem custodem tunc temporis ciuitatis in qua iubebat agrippam ex militum auferri custodia & ad domum transferri in qua primitus habitabat anteq̃ haberetur in vinculis & ibi tunc interi erat in remissiori custodia. Sed gaius postq̃ romã venit tyberij corpus secum adducens: iustã ei secundum morem patrium opulenter magnificeq; celebrauit sepulturam. Agrippam vero cum ipso die desideraret absoluere antonia prohibuit non odio aliquo circa vinctũ sed opinioni cõsulẽs gaij ne putaretur mortem tyberij gratanter accipere si eum tam celeriter absoluisset quem ille deuinxerat

Ep̃le a gaio ad senatũ de morte Tyberij/ & ad pisonẽ pro liberatione agrippæ.

Verũtamen non multis diebus pretereuntibus eum accersiuit in domum tonderiq; precepit & vestibus cultuq; mutato: diadema capiti eius imposuit & regem confirmat: tetrarchiam philippi donãs ei etiam lysanie alteram tetrarchiam. Pro cathena vero ferrea quam gerebat: auream ei pari põdere cõdonauit. Magistrum autem equitum in iudea constitutorum maxillum destinat. ¶ Verum secundo anno gaij cesaris agrippa postulat vt nauigare permitteretur ad propria: quo prouinciã sibi cõmissã aliqua necessaria certa dispensans moderatione reuertatur. Et permittẽte imperatore venit in patriã & preter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in eo cunctis apparebit quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes etiam hesitabant comparantes pœnuriam hominis in quam tempore priore deciderat: & prosperitatem presentem qua fuerat sublimatus. Plerisq; enim beatificant hominem qui non fuerat defraudatus recuperatione fortune. Alij etiam pœne incredibilia putabant: licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in agrippa rerum mutatio cernebatur: vt quorundam mentes adducerentur in dubium.

Agrippa vocatus a gaio regno restituitur & p̄ cathena ferrea auream dedit.

Agrippa (p̄mittẽte ĩpatore) venit i p̃riam & p̄ter oĩm spẽ rex ab oĩbus cernit.

¶ Herodias autem soror agrippe que herodi coniuncta fuerat Tetrarcha enim galilee prouincie trans iordanem erat iste potestatem fratris E
ex inuidia non ferebat: q̄ eum in maiori dignitate cerneret q̃ maritũ & q̄d de prouincia cum fuga discesserit debitum non valens soluere reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur grauiterq; ferebat: tantam mutationem fratris. Maxime autem quando eum intuebatur cum regalibus insignibus incedentem atq; hincinde circumferri multitudine populorum. infœlicitatem sue non tollerabat inuidie: sed viri animum concitabat exhortando vt romam nauigaret similemq; sibi dignitatem imploraret a cesare. Intollerabilem namq; sibimet ipsis vitam esse firmabat. si agrippa filius Aristoboli qui culpatus a patre mori meruit inopia magna compressus: ita vt aliter non posset euadere creditores nisi nauigatione diffugeret: atq; hoc modo patria discedens cum regali fuisset dignitate reuersus. Ipse vero cum esset filius regis & frater eius (qui Tetrarchiam illam ante possederat) vnde magis ei cognationis iure deberetur sederet in humilitatẽ priuate degẽs vite. Quod si antea nichil Herodem cõtristabat qui minorem honorem parente proprio possideret saltem tunc excitari deberet consanguinei tam preclarissima dignitate neq; se pati debere superari ab eo cui pecunia sua subuentum est confusionemq; debere putare vt ille preiret honoribus qui anteriore tempore sua sustẽtabatur misericordia.

Herodias inuida p̄ Agrippe fratris p̄speritate hærodem Tetrarcham cõcitabat romam nauigare fortunam.

Agrippe manifestãs vt regalẽ a cesare dignitatem imploraret:

¶ Verũ enimuero romam inquit pergamus: nec labori parcentes nec sumptibus Non enim pro auro reperituro debemus prohiberi ne ad honores ampliores valeamus ascẽdere: sed omne quicquid nobis est expendamus: vt regnum valeamus adipisci. Ille vero repugnabat ocium diligens & quietẽ: & molestiam rome declinans moliebatur eam ratione deplacare. At illi quanto videbat cum quiescere cupientem: tanto amplius instabat: iubens ne aliquid agẽdum pretermitteret quo posset regnum a cesare promereri. His igitur illa nullomodo cessabat: donec sepius fatigando in suam eum fecit transire sententiam. ¶ Ille igitur preparans opulenter vniuersa & nichil sumptibus parcẽs nauigauit romam: simul secum herodiadem ducens. Agrippa vero intentionem eorum intelligens & qualiter præparabantur attendens etiam semetipsum ipse preparat. Cum autem eos nauigasse cognosceret mittit etiam ipse romam quendam ex libertis suis nomine fortunatum. plurima cesari munera deportantem & epistolas aduersus hærodem. Ipsum etiam instruxit que ore proprio Gaiũ edoceret oportunitate reperta. Qui eum subsecutus esset herodem epistolas cesari reddidit. Nam simul in dicearchiam venientes gaium apud Baias inueniũt. que ciuitas est parua campanie. quinq; stadiorum interuallo distans a dicearchea habitacula quoq; ibi imperialia opulenter constructa sunt operibus diuersorum per tempora principum magnifice pornata. Lauachra calida ille locus exhibet. aq̄s ex terra vltro manantibus aptis saluti corporum quos ibi lauari contigerit. ¶ Gayus autem mox vt herodem suscepit & primum sermonem cum eo commiscuit confestim Agrippe suscepit epistolas: quibus accusationes continebantur herodis. ¶ Accusationes autem erant huiusmodi consilium habuisse Herodem cum seiano aduersus Tyberium: & cum Arthabano Partho aduersus Gaium. Probamẽ

Herodias herodẽ icitat romam petere nec p̄ regno sumptibus parcere ille vero repugnabat ocium diligens.

Herodes cũ hærodiade romam venit quorũ Agrippa itẽtionẽ cognoscẽs fortunatũ libertũ cũ muneribus mittit ad cesarem & epistolas aduersus herodem.

Lauacra calida vltro de t̃ra manantia.

A tum autem huius rei dicebatur: q̄ haberet herodes constructionem immensam armorum. qui septua
ginta milibus pugnatorum suffecisset. Hanc in armamentario Herodis repositam dicebat asseruari.
Quibus lectis motus Gaius percunctantur herodem si verum esset q̄ de armis nunciaretur. Ille ve-
ro cum aliter dicere non posset ne veritate conuinceretur. respondit esse arma. ¶ Tunc Cesar veram
credens accusationem tetrarchiam eius abstulit: & agrippe regno coniunxit. Sed etiam omnes opes
similiter agrippe contribuit. Ipsum autem eterno condemnauit exilio: habitaculum illi constituens in
lugdunensem gallie ciuitatem. Cognoscens autem herodiadem agrippe esse sororē opes & alia (que-
cunq; propria esse probarentur) ei restituit: arbitrans in consilio viri consciam non fuisse. Tutabatur
etiam eam q̄ sororem agrippe cognouerat. At illa tu quidem imperator inquit magnifice satis sicut
tuam dignitatem decebat hec michi largiris: verum ego vti non possum beneficio tuisq; muneribus
propter dilectionem qua merito meo constringor: cui socia in prosperitatibus existens iustum non ex
istimo vt eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens si
mul eam cum herode misit in exilium eiusq; substantiam agrippe contribuit. ¶ Et herodiadi quidē
pro inuidia quam circa fratrem gerebat: & herodi eo q̄ muliebres exhortationes & vanitates aduer
tit. tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est.

¶ Gaius q̄diu se humilem exhibuit fauorem habuit omnium sed procedente tempore eleuatus
humanum perdidit intellectum volens se diuinitati esse similem Tunc namq; seditio inter iudeos &
paganos Alexandrie orta ex vtraq; parte legati ad Gaium mittuntur: Et Appione Iudeos accusante
(quia cesaris honorem non curarent) illi simulachra constituere recusabant quo audito Gaius philo-
B nem iudeorum legatum doctissimum respondere paratum ex secretario iubet excludi qui egrediens
circunstantes iudeos non ferore. Gaij terreri hortatur. Gaius vero contra Iudeos iratus Petronium
mittit in Syriam vt simulachrum suum erigat in templo Hierusalem. Ad quem iudei venientes eum
deprecantur ne contra paternas leges simulachrum erigat in templo: ipsiq; illud deneganti iudeorū
maxima multitudo mori pro conseruatione legis parata in Tyberiade occurrit supplicans vt legem
eorum permitteret integram Ad illum quoq; Aristobolus Agrippe frater Elicias maior aliiq; pluri-
mi optimi viri veniunt deprecantes vt multitudini parcat que culturam terre pro legis conseruatio-
ne negligebat.

Capitulum sextum decimum.

GAius autem primo quidem ac sequēti anno magnifice rebus vtebat̄ & mediocrē
semet exhibēs fauor illi p dies tā apud romanos q̄ apud cæteros subiectos āplior
augebat̄. Sed pcedēte tpe magnitudine dignitatis eleuatus humanū perdidit in-
C tellectū: & sese volebat diuinitati cōsimilē diuinitatē que vera est ihonorās. ¶ Illo
tpe cū alexādrie seditio pueniret inter iudeos ibidem habitātes atq; paganos: tri
ni ex vnaquaq; parte legati mittūtur ad gaiū. Erat vero inter alexandrinorū lega-
tos vnus appio noīe q iudeos plurimū blasphemabat multa quidē & alia dicēs il-
lud aūt eos pre ceteris accusabat quoniā cesaris honores haberent oīno contēptui. Nam cū romano
imperio subiectos tēpla gaio fundare: altaria cōstituere atq; alia sicuti diis celebrare firmaret: a solis
iudeis duci proclamabat ingloriū: debere quoq; istos simulachris honorare cesarē nomenq; eius iura
bile. ¶ Hec igitur appione & alia huiusmodi durissima prolocuto quibus eū in superbiā eleuari pos-
se cēsebat philo ecōtra suscepit qui preerat legationi iudeorū vt in oībus quidē magnæ glorie nā ale-
xādri alabarce germanus extabat philosophie quoq; non expers ydoneus etiam defensare causas: &
purgare quecunq; accusationibus subiacebant. At hūc ex secretario gaius iubet excludi. absentemq;
fieri. Nam tanta indignatione succensus erat: vt crederetur aliquid seuissimum perpetrare. Tūc philo
egrediens secretario: dicit ad iudeos qui circa illū forte fuerant vt animo confidentes existerent neq;
gaij furore terrerētur. Nam prope esse vt ipsis operibus deum repugnare claresceret. ¶ Interea gaius
grauiter ferens q̄ in tanto despectu apud iudeos solos existeret: legatum in syriam mittit petronium
successorem vitellio. iubens vt cum numerosa manu iudeā inuaderet: & siquidem sponte susciperent
simulachrum eius erigeret in templo dei: si vero resistere molirentur. pugnando superans idipsum in
cunctanter efficeret. Atq; ita petronius in Syriam decreta exigens pergebat vt mandatis cesaris mi-
nister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret: duasq; romane militie legiones
assumeret. Ptholomaidam venit vt ibidem hibernia perageret: & primo veris tempore prælium pos-
set agere cum iudeis. Inde quoq; consilium suum cesari per litteras intimauit. Ille autē laudabat eius
sententiam: iubens vt nullomodo pretermitteret: & si minus obedientes essent. prelium iudeis inten-
tius imponeret. ¶ Interea iudeorum multa milia veniunt ad Petronium in Ptholomaidam: depreca-
tes ne ad solutionem & ad transgressionem paterne legis cogerentur. Si autem modis omnibus sta-
tuisset simulachrū inferre ibiq; constituere: semetipsos primitus si placeret interimi postulabant. Neq;

Herodes regnū credēs obtinere tetrarchiā amisit quā cesar agrippe regno cōiūxit herodem q̄ in exilium lugdunū relegauit. Herodiadē (cui Cesar sororē agrippe cognoscens opes dederat) oīa abrenuētē simul cum herode misit in exiliū & substantiam agrippe tribuit.

¶ Gaius q̄diu se humilē exhibuit fauorem habuit omniū sed eleuatus humanū perdidit intellectū, &c.

Appio accusat iudeos q̄a cesaris honorem nō curarēt illi simulachra constituere recusantes.

Philo iudeorū legatus idoneus & doctissimus gaio iubēte egrediens ex secretario circunstātes iudeos non furore Gaij terreri hortatur.

Gaius iratus cōtra iudeos petroniū legatū mittit in siriā vt simulachrū suū erigat ī tēplo hierusalē.

Iudei ad petroniū veniētes eū deprecantur ne contra patrone

legis transgressionē simulacrū ī templo ponat. Excusatio Petronij.

Cōstās iudeorū rñsio pro cōseruatione legis.

enim possumus inquiūt quoad viuimus rem istam admittere. quę nobis ne fieret īterdicta est ab eo legislatore cuius auctoritatem non valemus omnino contemnere: neq; illas constitutiones paruipēdere possumus: quas proaui maioresq; nostri vsq; ad suum interitum seruauere. ¶ Petronius autē respondit. Si in primis essem vt meis vterer ad agendum quod oporteret consilijs: & iusta vobis ad me hęc esset oratio. Nunc autem iubente Cęsare incumbit michi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero aliud periculum maius incurram. ¶ Tunc iudei quoniam inquiunt ita sapis o Petroni vt transgredi Cęsaris mandata non audeas: neq; nos legis diuinæ pręcepta transgredimur: qui virtute maiorum nostrorum: & laboribus instituti nunc vsq; sine transgressione viximus: neq; in tantam ausi fuerimus nos pręcipitare nequitiam. vt quę a deo interdicta sunt fecerimus vel aliquibus bonis illecti: vel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus vt pro seruatione legis nostrę cuncta pericula subeamus spem gerentes fortissimam deum nobis auxiliaturum in pręsentia & mercedem postea redditurum: si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si vero tibi voluerimus obedire non solum infamiam debilitatis incurrimus ꝙ timore legis transgressores efficimur verumetiam in aniter deum offendimus: qui etiam te iudice multo tempore censetur esse q̄ gaius. ¶ Tunc petronius considerans ex verbis eorum immutabile firmumq; propositum & sine pugna non posse gaij pręcepta perficere in eius erigendo simulachro: nec sine multa cede negocium illud euadere assumens omnes amicos & cuncta sua seruicia in tyberiadem pergit volens iudeorum & instituta cognoscere vel cuiusmodi essent vel qualibus ordinibus haberētur. Iudei vero magnum quidem sibi ex bello romanorum cernebant imminere periculum sed magis iudicabant subdi q̄ impij efficerentur in deum. Multa itaq; milia petronio in occursum veniunt ad thyberiadem vndiq; confluentes & supplicationibus vtebantur ne cogerentur ad talia neq; pollueretur ciuitas erectione simulacri Ad hęc petronius. Et pugnabitis inquit contra cęsarem neq; illius potentiam neq; vestram putantes infirmitatem? At illi minime inquiunt nos pugnare disponimus: verum sumus ante mori parati q̄ legis nostrę mandata soluamus simul in faciem prostrati perimi se paratos esse firmabant. Et hęc quidem per dies quadraginta. culturam quoq; terrę negligentes cū maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni vertebatur: quando solent semina terre mandari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat ne simulachrum aliquod in ciuitate poneretur. ¶ Taliter igitur se rebus habentibus Aristobolus agrippę regis frater: & elicias maior. alij quoq; optimi viri ex eadem ipsa familia. & plures de primatibus ad Petronium venere. depręcantes vt bene de negocio pręsenti consuleret: neq; de tante multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Gaio decerneret significās immobilem animū iudeorum neq; eos constitutionem simulachri velle suscipere omnem quoq; culturam terrę negligere: sed in occursum suum venisse & pugnare quidem nec velle nec posse: mori tamen incunctāter paratos anteq̄ transgressores suę legis existerent. Debere igitur consuli ne in aliud intenta multitudine. terra inculta remaneat: & postea per inopiam latrocinia perpetrentur Fortassis enim possit gaius Tyberius emolliri & nihil crudele decernere: neq; talia disponere quibus ad seditionem populus excitetur. Et aristobolus quidem alijq; qui cum illo erant talibus petronium depręcabantur.

Petronio ī tyberiade iudeorum multa milia occurrūt supplicātes, ne cogerent ad talia contra eorum legem. Iudeorū prōptitudo ad mortē pro conseruatione legis.

Aristobolus & elicias & alij primates iudeoru; ad petroniū veniūt depcātes vt multitudini parcat quę culturā terrę pro conseruatione legis negligit. &c.

¶ Pacatus Petronius pro multitudine iudeorum ad Gayum proponit scribere conuocansq; in Tyberiade magnam multitudinem se excusat & eos remittit ad culturam. Deus autem suam repente manifestauit pręsentiam & adiutorum suum in omnibus fore petronio Ingente tunc pręter omniū spem descendente pluuia. Et sic petronius deum videns consolatorem pro iudeis scribit ad Gaium Agrippa autem amplius in Gaij crescens amicitia ępulum omnium superans diligentiam pręparauit cuius magnificentiam Cęsar volens remunerare in donis hic respondit sibi suam sufficere gratiā nec quicq̄ gratia lucri agere & petere coactus pro omnibus ab imperatore quęrit statuam in templo non erigi quod concessit Gaius ad petronium scribens Sed resipiscens Gaius genus mortis eligere petronio rescribit quia eius contempsit adimplere mandata sed Gaius priusq̄ epistola ad petronium venerit mortuus est. deus enim Petronium remunerauit pro honore quem templo exhibuit qui vbiq; dilectus & senatorij ordine & qualibet est dignitate honoratus.

Capitulum septimum decimum.

Pacatus Petronius pro multitudine ad Gaiū ꝓponit scribere

PEtronius vero (instante aristobolo & cęteris) videns quoniā non pro rebus minimis supplicabant: videns etiam iudeorum constantiam seuum quoq; ratus vt multa milia hoīm per ipsum darentur in mortem si vellet gaij furię ministrare simul etiam se deum offēsurū & cū pessimis postea spēbus aduiuere: multo melius iudicat vt scriberet gaio vt eius animū mitigās nihil per eum iniquū cōtigeret aut si forsitan indignatione cōcitaretur ꝙ eius mandata minime compleuerit & aduersus eum aliquid mali decerneret bene contētum esse iudicabat pro meliore causa & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in

tyberiadem magnam multitudinem iudeorum(nam multa milia illic fuerant congregata (&consti-
A tuens in circuitu cunctas militias & turmas visum est primo non suam sed Cæsaris proferre senten-
tiam dicens timere se iracundiam Gaij proinde se accessurum ad perficienda quę sibi præcepta sint.
Oportere se namq; firmabat qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus: vt nichil contra-
rium eius voluntati perageret. Verum non arbitror inquit iustum esse: vt salutem honoremq; meum
non pro vobis qui tam plures estis impendam: nec permittam vt per me paternę vestrę legis institu-
ta soluantur neq; a deo dignitatem templum dei contemnere. Vt per potestates principum iniurię
vestris religionibus ingerantur. sed scribam ad Gaium vestras illi voluntates intimans quantum pos
sum causam adiuuans & vestrum in bono propositū: & spero quia aderit deus cuius potestas potior
est omni humano molimine. Humanaq; virtute Potens est enim & vos in conseruatione legis vestrę
protegere & maturari vt nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Q; si etiam exasperet for-
sitan Gaius vt iram suam in me velit effundere: en sumam omne periculum omnem miseriam: quęcū
q; corpori meo possit infligi: ne vos tantos pro rebus optimis pereuntes ituear. ¶ Ite igitur vnusquis-
q; vestrum ad opus proprium & terræ vestrę culturam impendite: ego vero romam litteras destina-
bo: & omnia pro vobis tam per me q̄ per amicos(quę rei conueniant) agere non omittam. Hæc di-
cens congregationem iudeorum iubet dimitti. vt culturę terrę diligentiam exhiberent. Omnes autē
nobiles alloqui populos adhortatur: vt spem meliorem gererent. Et ille quidem hoc modo multitu-
dinem letificare festinabat. ¶ Deus autem suam repente manifestauit pręsentiam: & adiutorium su-
um in omnibus fore petronio Simul enim vt fiinem loquendi fecit confestim ingens descendit plu-
uia pręter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat nullumq; signum
pluuię in celum fuerat visum sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus: ita vt despera-
tio fuisset exorta non solum pluuię: sed etiam si posset vnq̄ celum tectum nubibus apparere. Tunc igi
tur etiam pręter consuetudinem tanta inundatio venit aquarum vt iudeis spes magna fieret in nullo
frustratum iri petronium pro eorum negocio laborantem. ¶ Petronius autem amplius obstupuerat
videns manifestissime deum iudeorum se consolatorem ostendere & multam se declarasse sententiā
ita vt nec illi forte contradicere valerent: quibus religioni nostrę reluctari tota laborat intentio. Scri-
bit ergo ad Gaium postulans ne tanta milia hominum contemneret quę non possent sine bello & in
genti cede ad transgressionem suę religionis impelli: peritura quoq; tanta tributa quę ab illa gēte da
rentur memoriam etiam non bonam romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quo
q; virtutem diuinam iudeis prębere pręsidium. Nam exploratum esse firmabat pro iudeis euidenter
indicium; et petronius huiusmodi litteras destinauit. ¶ Agrippa vero rex iam enim tunc Romę fue-
B rat: amplius in amicitia gaij gratiaq; crescebat. Et forte quadam die epulum pręparauerat cęsari. vbi
magnam impenderat diligentiam. vt omnium in cibis elegantiam vinceret. omnesq; suauitates & de
licias studiosius prouideret: ita vt non solum cęteros anteiret adinuentionibus epularum sed nec ipse
Gaius multum cupiens ei posset ęquari. Tunc Gaius admodum ammiratus tam ingenium q̄ magni-
ficentiam animi quia super virtutem suam sumptus expenderet ꝙ sibi placeret voluit munificētiam
Agrippę remunerari. Tunc itaq; ex delicijs & voluptate ac vino Hylarior effectus. cum Agrippa ad
potum inuitaret. primum inquit. Quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beniuolentia& fauore
quam circa me habuisti vt etiam apud Tyberium periculum ingens incurreres. Verum quia in omni
bus te video. & virtute pręditum & nos amore superātem: indecorum existimo tuo circa me studio
superari. Volo itaq; quod antea minus feci modo perficere: & tantas tibi numerum copias attribue-
re: vt magnum monimentum tuis opibus & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hęc dicebat exi-
stimans ꝙ posceret aliquos redditus sibi dono dari: vel ciuitates expeteret. Ille autem quamuis pręe-
paratum haberet ꝙ petere cupiebat timens vero suam noluit indicare sententiam: sed confestim re-
spondens gaio quia neq; primo lucro ex eius gratia delectatus vt contra tyberij pręceptum studium
eius accusationis eius impenderet: neq; modo se aliquid agere intentione lucri: sed sola eius gratia sē
per fuisse contentum. Nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata quę si tua inquit virtute tuaq;
potentia minora sunt meo tamen hoc est accipientis merito & mea dignitate multum constant esse
maiora. ¶ Gaius autem obstupescens eius continentiam: magis instabat vt diceret quid sibi cuperet
C donari. Ille quoniam inquit o domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas
postulem nichil quidem quod ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus ad
modum locupletem reddidisti: sed illud peto quod tibi & opinionem pietatis efficiat & diuinitatis
mereatur auxilium vna etiam michi gloria fuerit apud audientes: ꝙ nichil a te petierim ad vsus per
tinens temporalium rerum. Postulo igitur vt erectionem statuę quam in templo iudeorum faciendā
pręcepisti petronio vltra nolis effici. Et ille quidem licet periculosum existimaret illud exposcere nā

Petronius ad iudeorū multitudinē pro excusatiōe & eos remittit ad culturam.

Nota.

Ingēs pluuia p̄ter spē omnium diuinitus venit.

Petronius deū iudeorū videns consolatorē illis scribit ad Gaiū.

Agrippa rex amplius in gaij amicitia crescēs epulum Cęsari oīm diligētiā supans magnificentissime p̄parauit cuius magnificentiā cęsar volens remunerari ī donis suā respōdit sibi sufficere gratiam neq; quicq̄ lucri intentione agere. &c.

¶ Petit agrippa pro omnibus vt statua ī templo non erigatur.

Hunc vtinā oēs circa pricipes existētes i hoc imitarentur honorē dei & ecclesie curantes ꝓpria & suorum contempta vtilitate.

Gaius ad petroniū statuā non erigere scribit gratia agrippe.

nisi rectum quod petebatur iudicaret. Cæsar nichil aliud nisi mortem afferret illa petitio. Ergo quāuis periculosum esse censeret. tamen contemptis sibi alijs necessarijs & vtilibus. illud cęsarem postulauit. Gaius autem tum eo ꝙ Agrippa taliter fuerat accuratus tum quia indignum existimabat mēdax coram tantis arbitris apparere ante quos alacriter compellebat Agrippam quod vellet expetere: paululum sui penitens mox vero virtutem Agrippę miratus ꝙ suum regnum non redditibus non pecunijs non alio quocunq; munere amplificare cupierit. sed pro conseruanda lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit concessit ac scribit ad petronium laudans quidem eum ꝙ exercitus instruxerit pugnareq; cum iudeis paratus fuerit: & omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Verum statuam inquit si te contigerit erexisse vt constituta est perseueret. Si vero necdum erecta est nichil vltra fatigandum exercitum & auxilia dimittenda. Teipsum vero ad ea quę missus es conuenit proficisci. Nam vltra iam opus non habeo vt erigatur statua. Hoc enim Agrippę gratię cōcessum esse volo: viro honorabili michi semper sed nunc amplius honorando. Et Gaius quidem talia scribit petronio. anteq̄ seditio maior oriretur. Nam ita iam mentes omnium timebant atq; talia voluntatum eorum indicia monstrabantur vt si forte contrarium nuncium aduenire parati essent apertum bellum cum romanis gerere. Sed Gaij amicus erat obnoxius turpitudini alienus bono consilio & in omnibus quę facienda decerneret: ita magis pertinax ad implendum moderari se nullo modo sciens sed beatitudinem iudicans si omne quod esset voluptati perficeret: postea scribit petronio huiusmodi verba. Quoniam inquit quę tibi dedere iudei meliora iudicas q̄ mea complere pręcepta & cūcta quę illis libita sunt studes efficere mea mandata contemnens: iubeo temeipsum iudicem fieri & eligere quid debeas pati qui me ad tantam iracundiam concitasti vt exemplum efficiare cunctis & pręsentibus & pręcedentibus & futuris ꝙ nullus audea imperatoris mandata contemnere. ¶ Hanc igitur ępistolam destinauit quidem petronio non tamen ipso viuente perducitur. Petronius autem tardius eam aliquanto suscepit remorantibus nauigio portitoribus intantum vt & ante hanc ępistolā alis litteras accepisset in quibus de morte cęsaris certior redderetur. Nō enim obliuisci poterat deus tantorum periculorum quę petronius cum alacritate magna subierat vt iudeis in honorem eius religionis gratiam pręstitisset & gaium de medio auferens mercedem illi dignam pro illius impietate restituit: cooperatus est autem petronio. Nam illi tanta dilectio comparata est tam romę q̄ in vno quoq; regno: vt dei gratia super eum euidens appareret. Romę namq; senatorij ordinis & quotquot dignitatibus eminebant tam virtutis merito q̄ odio gaij quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant: circa petronium magno fauore ferebantur. ¶ Mortuus est autem non post multum temporis q̄ fuerat ępistola scripta petronio in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quā extinctus est & totum ordinem insidiarum: narrabo procedente sermone. Petronio autem prima venit ępistola mortem indicans gaij: post aliquantulum vero temporis in qua propria manu semetipsū interimere iubebatur. Vbi miranda est diuinę clementię prouidentia quę modo sine vlla dilatione tātam illi retributionem mercedis indulserit pro honore quem exhibuit templo dei: & pro adiutorio quod iudeis pręstitit vt per eum beneficium salutis acciperent.

Gaius resipiscēs petronio mortis genus eligere rescribit quia contēpsit eius adimplere mādata ꝫ gaius prius mortuus est q̄ epistola venerit ad petronium.

Deus remunerauit petroniū pro honore quē exhibuit templo.

¶ Mors gaij & mortis cā postea describitur.

Nota ꝓ honorātibus templa.

¶ Maxima cedes & calamitas iudeorum in Mesopotamia & Babilonia duo namq; viri iudei Asianeus & Anuleus germani velaminum nauiū operatores (eos corripiente operis magistro) fugerunt cum armis in vicum diruptionem fluminum vocatum ad quos iuuenum multitudo congregata est quorum ductores facti vicinos fecerunt tributarios eorumq; nomen omnibus erat formidolosum. Quos Babilonię Satrapa (congregato exercitu) clandestine legatos adducere procurans eos die sabbati inuadit Sed Asineus equorum hinnitus audiens socios arma sumere adhortatur & die sabbati contra hostes pugnare quos inuadentes vincunt & multis obtruncatis alios fugant. Illorum autem audita audacia Arthabanus parthorum rex eos videre cupiens per nuncium dextra & fide pręstita vocat. Et asineus differens fratrem cum muneribus mittit Arthabanus vero adueniente anuleo cum fratrem audisset timore non venisse Anuleum remittit vt pręstito iuramento fratrem securum adducat. Anuleus ergo fratri regis munificentiam persuadeus secum ad Arthabanum adduxit quos cū gratia recipiens asinei mirabatur magnanimitatem qui sub breui corpore & contemptibili tantā habebat fortitudinem atq; prudentiam. Hos quoq; cum muneribus remittit eis Babilonię commendās regionem prohibuitq; Abagadem ne occideret Asianeum. Qui reuersus oppida constituit & castella & omnem Mesopotamiam per quindecim annos gubernauit.

Maxima calamitas & cedes iudeorum i mesopotamia.

Capitulum octauumdecimum.

Contigit etiam per idem tempus iudeis illi qui in Mesopotamia & Babilonia habitabant: valde magna calamitas: ibi quoq; cedes multa accidit: quanta nunq̄ ante refertur in Hystoria. De qua cuncta diligenter absoluens & causas ipsas ex quibus prouenit insinuam.

A ¶Neherda Babiloniæ dicitur ciuitas ad modum populosa habens circa se & plurimam fecundamq; regionem: quæ cum aliis bonis plurimis tum etiam hominibus ipsa referta est. hostibus quoq; inadibilis. Nam eam eufrates vndiq; circuiens: in medio continet vniuersam. Ad hec etiā mœnibus est munita firmissimis. ¶Est autem alia ciuitas cuius Nesibis alias Nisibis vocabulum. circa eiusdem fluminis fluenta constituta. Vnde iudei quoq; natura confidentes locorum censum. quem solent in honorem dei tribuere ibidem custodiendum illo tempore deponebant sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere. Nam illis velut penu vel promptuario firmissima securius vtebātur. Hinc autem in hierosolimis cum tempus expeteret pecunias dirigebant: plurima quoq; inde milia hominum pascebantur. ¶Erant itaq; duo quidem homines Asineus alias Asianeus & Anuleus alias Anyleus vel Amyleus nomine Neherdacienses quidem genere & inter se germani fratres. His pcepérat mater (nam patre orbati fuere) vt nauium operarent velamina quia non indecorum apud eius dem loci ciues hoc opus habebatur ita vt etiam plures apud eos virorum eis exerceantur operibus: que vsui marino pficiant. Hos quadam die magister (qui eidem operi preerat) apud quem etiā ipam artem didicerant de aduentu & tarditate culpauit eosq; verberibus vltus est. Illi ergo grauiter hoc ferentes arma quantacūq; in eius seruabantur domo arripiunt & pergunt in quendam vicum (qui diruptio fluminum vocatur) vbi optima solebant pascua germinari: eaq; ibi reposuerunt. Quo facto congregantur ad eos plurimi iuuenes: quotquot egestate laborabant. Hos armis instruūt ipsi vero veluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem demandant vniuersis qui per illa pascua armēta ductabant vt eis censum redderent atq; ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduersum hostilem populū (si forte prumperet) auxilio se fore firmabant. Illi vero dicto obaudientes fuere: non enim aliter facere valebant & ex pecoribus mittebant quanta cupere videbant ac pinde manus illis & virtus amplior accedebat & potestatem habebant quecumq; animus vellet efficere: alios fugare vel ledere alios tegere vel curare non solum incolas regionis sed etiā quos forte transire contingeret nomēq; eorum formidolosum satis habebat & per singulos dies de eis sermo crescebat donec ad regem parthorum vsq; peruenit auditus.

Neherda citas Babiloniæ fortissima.

Nisibis ciuitas.

Asineus & anuleus iudei velaminū nauium opatores (eos corripiente magistro opis) fugerūt cū armis ī vicū diruptionē fluminū vocatā ad quos iuuenū mltitudo congregata est quorum ductores facti vicinos fecerūt tributarios eorumq; nomen oībus erat formidolosum. &c.

B ¶Satrapa vero babilonie postq̄ ista cognouit voluit eos in ipsis initiis reprimere anteq̄ eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum q̄plurimā posuit sed etiam ex parthis babiloniisq; q̄plurimos aduersum repente tendebat nolens eum nunciū sui anteq̄ veniret accipere. Igitur per occulta ductans exercitum & veniens in quendam nemorosum locum ibidem latuit: & sequenti die (nāq; sabbatum illucescebat in quo iudei nichil operantur) ratus resistere non ausuros atq; hoc modo sine pugna iunctos posse adducere: paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum vt cum pximus fieret statim in eos irrueret. Sed Asineus (sicut forte cū aliis nō nullis consederat ante quos arma fuere iacentia) o viri inquit hinnitus equorum in meas aures allapsus est qui non equarum amore: sed equorum viros vehentium videtur existere. Nam & strepitus frenorum simul aduerto. Vereor itaq; ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex nobis spectatum pcurret: qui nobis quidnam sit istud manifeste denūciet. Opto autē me falsa locutū fuisse & deceptum potius veri similitudine sonitus q̄ vera sensisse. Et ille quidem huiusmodi verba locutus est cum ecce simul quidam adueniunt speculati negocium & celeriter accurrentes ne tu inquiunt falleris: sed integre coniectasti que aduersus nos geruntur. Ab hostibus quippe circumdati sumus dolo nil brutorum animalium differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit eo presertim tempore quando nudi omnibus armis extamus: ob id quod lex paterna vacare nos & nihil agere: hodie precipiat.

Satrapa babiloniæ (cōgregato exercitu) eos clādestine pcurat ligatos adducere eos sabbati die inuadens. Asineus audire equorū hinnitus sociis nūciat.

C ¶Asineus porro non secundum speculatoris sententiam quod deberet fieri decernebat vt sine hostium vltione perirent. Sed legale magis existimans ne dimissis manibus pereuntes leticiam hostibus exhiberent oportere indicabat: arma itaq; corripit. alios qui circa illum erant similiter adhortat eos in audaciam excitans vt virtutis memores hostes itinere fessos inuaderent atq; impetum facientes multos obtruncant. alios fugauerunt. Nam eos securitas (qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos. ignauos & molles effecerat. ¶Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium euenisset obstupefactus super illorum fratrum audaciam desiderauit eos videre: & cum eis miscere colloquium. Et mittit ex armigeris fidelissimū qui diceret quoniam imperator Artabanus quamuis lesus a vobis & q̄uis sua puincia deprędata tamen nulla circa vos indignatione qua debebat accensus est sed consideratione virtutis vestrę magis in vestram gratiam factus attonitus misit me dextram vobis fidemq; prębiturum vt ad eum veniatis & eius habeatis amicitiam nullum dolum aut insidias formidantes: dona etiam se datum ire promittit & honoribus sublimare: ex quibus vobis potentia maior accrescat. ¶Tunc Asineus ipse quidem distulit: sed fratrem suum Anuleum cum muneribus mittit quę pręparare potuerunt. Et ille quidem ita perrexit: atq; perueniens ad imperatorem ingredit. Artabanus autem audiens Anuleum venisse: interrogabat causam cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq;

Asineus socios adhortat arma sumere & die sabbati contra hostes pugnare quos inuadētes vincunt (multis obtrūcatis) alios fugant.

Asineus differēs fratrē suum cū muneribus mittit.

Mos barbarorum de fide seruanda.

audisset quod timore suum aduentum subtraxerit: cœpit per deos patrios obtestari nichil se malifacturum in eos si se eius cōmitterent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium vt nunquam quisquam inter eos postquam dexteram prębuerit mentiatur: nec quisquam de fide dantis dexteram dubitauerit. ¶ Et artabanus quidem ista gerens mittit Anuleum persuasurum fratri vt ad eum etiam ipse pariter aduениret Agebat autem hęc imperator opus habens illis fratribus pro tutamine illius satrapię propter quam in illa regione facile possent ab imperio suo decedere vt antequam aliquid tale contingeret ipse illos per amicitiam occuparet. Timebat etiam ne in babilonia plurimi se Asianeo coniungerēt & ille manu valida cōgregata prę sertim in illis locus tam munitissimis: facile persarum imperium defensaret. Et ille quidem talia reputans mādabat Anuleum anuleus autem persuasit fratri intimans ei munificentiam & alacritatem imperatoris tum etiam iusiurandum quod ei prębuerat. Proinde ad artabanum cum alacritate pergebat. Ille autem eos cum gratia magna suscipiēs ammirabatur asianeum quod tam magnanimus extitisset cum corpus possideret ad videndum breue: & quod contemptui ab intuētibus haberet. Eiusque prudentiam & strennuitatem considerant fert ad amicos dixisse: quod maior esset anima corpore tam minore. Ostēdensque asianeum vni ductorum suorum abdagadi nomine atque nomen eius indicans: omnemque virtutem & strennuitatem eius intimās qualis extitisset in bello: abagades postulabat permissum sibi contribui vt eum occideret atque iniurias eius & depopulationes (quas in prouincias cōmiserat) vltum isset. Non permittam (inquit imperator) hęc fieri in eum virū qui mea fide prę sumptus: dexterā a me iurationemque deorum accipiens venire properauit. Tu quia vir bonus extas in bello nichil periurijs meis opus est vt parthorum iniurias vlciscaris. Discedētem namque si cupis insequere. eumque si poteris iure belli superato. Mane itaque facto acciri iubet Asianeum. Tibi tēpus est inquit o iuuenis ad propria discedendi ne forte plurimos ductorum ad te irrites: & sine mea conscientia pereas. Cōmento autem tibi babilonię regionem vt eam ledi a latronibus nō permittas sed tua virtute a malis omnibus defendatur. Dignus namque sum ab optimo homine hāc reciprocationē accipere: qui tibi fideles animos omnino seruauerim. neque ad eos attendi qui fuerant ad tuum seruitium irritati: sed salutem tuam tutandam sedolo festinaui. Hęc dicens eum donatum muneribus cōpetentibus in propriā destinat regionem. ¶ Ille autem domum reuersus oppida constituit & castella quę primo fuere restauranda cōfirmat: atque ita breui magnus effectus est tātaque per eum negocia geruntur: quanta nunquam ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus vt etiam ab ipsis parthorum ductoribus honoraret. qui ad illam regionem per tempora mittebant. Nam solam babiloniorum honorificētiam habere minorem ducebat: quam suę virtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negocia quę in mesopotamia gerebant ex eius potestate pendebāt & amplius eius fœlicitas per annos quindecim amplificata crescebat: & bonorum omnium vigore ac flore pollebat. D E

Artabanus (iuramēto prestito) anuleū remittit vt fratrē adducat securū &c.

Artabanus fratres cū gratia recipiēs asianei mirat magnanimitatē qui sub breui corpore & cōtemptibili tantā habebat fortitudinē atque prudentiam.

Prohibet artabanus abagadē occidere asineum.

Artabanus remittit asineum ad propria cum muneribus Babilonię cōmendās regionem.

Asianei maxia virtus & prudētia in cōstruendis castellis & opidis qui etiam oēm mesopotamiam gubernabat p. xv. ānos.

¶ Dum fratres tali prosperitate fruerentur conuertantur ad iniurias paternas leges transgredientes vnde eos mala occupauerūt Anuleus namque mulieris pulchritudine deceptus virum eius occidit & eam sibi coniunxit quę ad ydolatriam attraxit Anuleum quē socij sui mouent mulierē ydola colentem (hebraico ritu contempto) non debere accipere sed Anuleus correctorem peremit qui moriens occisori & socijs permittentibus maledixit Plurimi quoque anulei peccatū corripere volentes fratrem magnis vocibus talia permittentem adeunt increpantes Qui crebris accusationibus compulsus fratrem increpat & mulierem hortat relinquere quod cognoscēs mulier illi venenum inter cibos dedit & mortuus Anuleus ergo solus exercitum sumens cōtra Mitridatem Artabani generum bellū mouet & omnia prede committit deinde Mitridates contra Anuleum occulte bellum parat (quo cognito) anuleus eos dormientes inuadit multisque interfectis & alijs fugientibus Mitridatem viuum capiens super asinum duxit quem occidere (hortantibus amicis recusat sed remittit ad patriā Cui reuertente vxor eius (quod iudei hominis captiuus fuisset) exprobrabat ipse contra iudeos arma parat & superbientem anuleum vincit. Sed fugiens in siluam pessimorum multitudinem congregat cū quibus Babilonios inuadit. Et ipsi in Neherdam venientes anuleum sibi dari petunt qui capientes (aditu ei patente) anuleū & quotquot inueniunt obtruncant. Quo mortuo Babilonij iudeis molesti qui in Seleuciam cum suis migrauerunt factaque est maxima iudeorum ruina ex corruptione Babiloniæ vnde eis in Tesifontem fugientibus terrore premebantur omnibus vicinis sibi formidolosis. F

¶ Capitulum nonumdecimum.

Malorū contra asineū & frēm cā trāsgressio legū paternarū.

Sed dum tali prosperitate fruerentur: subito illos malorum occupauere principia: quę huiusmodi de causis acciderūt postquam enim strennuitate ac virtute ad magnam peruenere potentiam conuertunt ad iniurias perpetrādas: & transgressiones paternarū legum cupiditatibus in transuersum agētibus. ¶ Deniq; parthorum quendam ductorem inuadūt (qui ad guber-

nandam illam missus fuerat regionem) quem etiam propria vxor fuerat comitata. Hæc cum in aliis
A plurimis rebus laudabilis extitisset: tamen pulchritudine cunctas fœminas anteibat: ita vt magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc anuleus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens siue proprio visu prospiciens adamauit. Deniq; cœpit insidias eius viro preparare: eumq; hostiliter inuadens interemit: illam autem arripiens sibi cõiunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus anulei domum ingressa est sed tam ipsi q̄ asianeo fratri magnorum malorum deportauit aggeriem per huiusmodi causam. ¶ Cum enim illa post mortem viri deorum suorum simulachra sumpsisset: quę more paterno tam ab ipsa q̄ a viro eius religione colebantur: cœpit ea domi habere: & simili cultu ea venerari. Etiam cum alicubi pergebant forte in exteras regiones secum illa simulacra portabat. Et primo quidem latenter hunc ritum religionis exercebat: postea vero cœpit etiã monstrare marito quali modo vel lege deos suos cum primo coniuge suo coleret. Tunc socij eorum qui ab eis inter primos honorabantur primum quidem ad ipsum Anuleum locuti sunt: quia non deceret hebraico ritu contempto. & neglectis suis legibus eam mulierem accipere. quę cõtrario ritu aliam religionem habens: inter dicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet. Debere illum aiebãt rebus suis bene consulere ne forte amore mulieris. & voluptate corporis captus illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessundaret Sed cum nichil proficerent talia commonentes. verum etiam quendam illorum qui maximo inter eos honore fungeretur (quoniam ampliore fiducia locutus sit) interemit. Ille vero moriens maledixit ipsi Anuleo fratriq; ipsius Asianeo. Cunctisq; socijs vt similiter ab hostibus interirent imprecatus est. Ipsi quidem qui tale facinus perpetraret: illis autem qui non prohibuerint: neq; vllum auxilium tulerint homini pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti ¶ Cuius mortem omnes grauiter quidem ferebant tollerabant tamen non ob aliud nisi quia illorum potentia ad infœlicitatem ducebatur. ¶ Cum autem culturam etiam deorum parthorum audissent vltra tolerandum esse non iudicabat opus Anulei: quia in legem patriam iniuria gerebatur. Tamen plurimi congregati ad Asianeum accedunt: & eum magnis vocibus increpant dicentes. Bene quidem esset si neq; primum tale aliquid fieret. Sed quoniam factum est saltem nunc correctio consequatur: anteq̄ illud peccatum illi cum cęteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant propter nuptias cum alienigena muliere confectas contra consuetudinem legis ipsorum & superstitionem mulieris quę ad iniuriam dei sui fuisset inducta. ¶ Ille vero quamuis peccatum fratris agnosceret magnorum malorum fuisse causam & fore: veruntamen victus consanguinitatis fauore tolerabat: veniamq; fratri dabat qui fortiore malo libidinis vincebatur. Sed cum plures ad eum per dies accusationes a pluribus aduenirent tum de his anuleo loqui compulsus est: increpans eum & quiescere iubens denuo ab illis
B operibus & vt mulierem ad sua propria parentesq; reuocaret: sed nichil eorum verborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumultum qui propter se populos obtineret venenum inter cibos dedit asiano quo ille accepto defunctus est. At illa sine timore vllo postea degere cœpit solum sui iudicem habens quem sentiebat suo amore constrictum. ¶ Porro anuleus solus regni moderamina excipiens exercitum sumens vicos mitridatis inuadit viri apud parthos in primo loco cõstituti & regis arthabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cum irrumperet omnia prede dedit: & multas pecunias inde multosq; captiuos abripuit & numerosum pecus abduxit: & alia plurima que ad diuitias opulẽtiamq; pertinere noscuntur. ¶ Sed cum hec mitridates audisset ꝙ talis in suis vicijs captiuitas fuisset effecta grauiter tulit ꝙ ipse ante nichil lesisset anuleum. Anuleus vero ꝙ exordium tantę sumpsisset iniurię: tanta in se dignitate contempta. Congregans itaq; q̄ plurimum potuit equitatũ sed etiam etate feruentium non minimam manum aduersus anuleum venit: & contendebat vt cum eo bello decerneret. Sed anteq̄ ad eum venisset quodam vico occulte castra constituit vt inde proxima die ĩ hostes irrumperet quoniam sabbatum illucebat quando a iudeis ocium & vacuitas exercetur. Anuleus autem ista cognoscens a quodam homine Syro alienigena ex alio vico: qui cum alia integre nunciaret tum etiam vicum intimabat: vbi Mitridates mansionem fecerat. Milites itaq; cenatos faciens conti-
C nuo castris egressus est: cunctis ignorantibus ꝙ aduersus Parthos tenderet: & circa noctis fere quartam custodiam hostes inuadit. Alios dormientes obtrũcat: plerosq; in fugam conuertit. Mitridatem autem viuum tenens secum ducebat super asinum nudum imponens. Quod valde ignominiosissimum apud Parthos haberetur. ¶ Cumq; ad locum proprium peruenit: hortabantur amici vt Mitridatem perimeret. Sed contra ipse consilium aliud docebat non rectum esse videns vt mitridatem extingueret virum primo genere apud pathos ortum. & necessitudine connubij apud regem arthabanum magnifice honorabilem. Nunc autem tolerabile vt cunq; tolerabile censeatur esse quod factum est quoniam acsi iniuriatas est. Mitridates verũtamen beneficio salutis erit se liberantibus grãm debiturus. Si vero quicq̄ patiatur nequaq̄ regem arthabanũ patienter laturum: sed magnã cladẽ iudeis

Anuleus mulieris pulchritudie deceptus isidio se virũ eius occidens eã sibi cõiũxit que sibi & frĩ magnorũ malorum causa fuit Anuleũ socij sui mouẽt nõ debere mulierẽ ydola colẽtẽ hebraico ritu contẽptu accipere. &c. sed Anuleus correctorẽ iteremit q moriẽs maledixit occisori & socijs permittentibus cõtra paternas leges.

Plurimi peccatũ Anulei corripere volentes asianeum adeũt magnis vocibus increpantes eũ talia promittentẽ. Asineus crebris accusationibus cõpulsus fratrẽ increpat & mulierẽ relinquere hortatur quod mulier cognoscens venenum ei inter cibos dedit & mortuus est.

Mitridates contra Anuleum occulte parat bellũ qđ cognoscẽs Anuleus eos inuadit dormientes & multis interfectis alijs fugientibus Mitridatem viuũ capiens super Asinum adduxit.

Reuertēti mitridati vxore sua exprobrāte q̄ iudei hominis captiuus fuisset ipse cōtra iudeos parat exercitum

Anulei superbia & temeritas.

importaturum babilonię constitutis. Parcere itaq; illi melius videtur & propter cōsanguinitatem qua regi coniunctus est & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit Dimittitur igitur mitridates. ¶ Sed ei reuertenti eius mulier exprobrabat: nisi festinaret vt pote regis gener. & in tanta dignitate constitutus: supplicia sumere de his, qui contumeliam ingessissent. Turpę namq; esse illa dicebat vt salutem eligeret postq̄ D captiuus in manus iudei hominis fuisset: & nunc aut vltum ire suam iniuriam intenderet: aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens magnanimitatem etiam mulieris metuens ne inter eos coniugium solueretur: non sponte quidem neq; volens congregans manum q̄ plurimam potuit aduersus iudeos tendebat in Ptholemniam alias Tollemnam ipse salutem estimans. si parthus impune repulsus fuisset a iudeis belli certamine. Anuleus autem vt agnouit ad se tedentem cum multa manu Mitridatem: inglorium iudicās si in locis suis maneret & non magis anteueniens hostes occurreret. ex prosperitate prima confidens iterū se pugnaturum credens audientibus virtutis etiam robur accrescere. Multi itaq; superborum illi exercitui cōiunxere sperantes prędam se sicut antea relaturos: & ipsa prima facie hostibus horrorem illaturos.

¶ Victus anulei exercitus fugiēte ipso i siluam.

Multitudo pessimorū hoim ad anuleū cōgregatur i recōpensationē eorū qui i bello pereūt cū quibus Babilonios inuadit.

Pergunt itaq; illo stadia nonaginta per loca vasta & inaquosa iter faciens: sed medio die ardore solis ingenti sitis iudeos occupat Mitridates autem apparens continuo fessos itinere ac siti fatigatos inuadit. Illi nec estum nec arma ferre valentes: profugiunt. Parthi vero insequētes cedem magnam faciūt iudeorum multe miriades occumbunt. Anuleus autem & quotquot circa eum erant: in silua se recipiunt. Mitridates vero magnam victoriam sumens: magno gaudio cœpit exultare. ¶ Congregatur autem ad Anuleum infinita multitudo hominum pessimorum: & suam salutem paruipendentium. E Quos anuleus suscipiebat: volens ex his recompensationem efficere multitudinis quę bello perierat Sed haud sane similes illis qui bello perierant: nam erat vulgus inexercitatum. Sed etiam hac multitudine irrupit in vicos Babiloniorum eosq; passim depopulabatur.

Babilonij ad neherdā venientes petunt sibi dari Anuleum.

Causa odij.

¶ Tum babilonij quāuis ad bellum parati mittunt tamen in Neherdam ad iudeos qui ibidem habitabant tradi sibi Anuleum expetentes. Illi vero nequaq̄ sermonem illorum accipientes neq; cum traditione Anulei pacem facere volētes prouocabant ad eos ad prelium. Veruntamen aditum legatis Babiloniorum permisere vt ad anuleū venirent & cum eo quicquid vellent protinus loquerētur. Babilonij vero locum integre speculantes quo se constituerat Anuleus: & cuncta diligenter inspicientes occulte nocte somno depressos inuadunt: necantq; quantoscumq; reperiunt: ipsum & Anuleum obtruncant: atq; hoc modo Babilonij iniurijs anulei & grauedine liberati sunt. ¶ Impressio namq; eis illa magna constabat: odio quo circa eos detinebatur. Nam pœne semper inimicitias exercebant. Causa vero huius rei fuit lex eorum paterna quam ille oppugnabat: & propterea sibi inuicem semper emulabantur. Vnde si quisq̄ oportunitatem inueniret ab iniurijs non parcebat.

Anuleo mortuo babilonij iudeis molesti vnde ipsi iudei in seleuciam cū suis migrauerunt.

Maxima iudeorū ruina ex corruptione babilonię.

¶ Tunc itaq; hoc modo anuleo pereunte: cœperunt Babilonij iudeis instare. Illi vero & grauiter ferentes impressionem babiloniorum & repugnare pœnitus nō valentes: in seleuciam cum suis omnibus migrauerunt. Ciuitas admodum erat opulens & decora quā seleucius nichanoris fabricatus est. Habitabant autem eam macedoniorum plurimi: & gręcorū abundantissimi. Est ibi etiam syrorum non minima multitudo. ¶ In hanc igitur iudei refugiunt & per quinq; quidem annos illesi inexpertes malorum fuere. Sexto vero anno babilonię corruptio eorum magna, contigit & ruina & ob hoc plurimi in seleuciam magis magisq; cōfugiunt: sed & eos amplior clades ibi suscipit: propter causam quam breuiter narrabo. Gręcis in seleuciam habitātibus aduersus syros ex maxima parte inimicitię auide gerebantur: sed gręci semper superiores extabāt. Tunc itaq; cohabitabant eis & Iudei qui aduenerant. Syri autem seditionem mouētes cœperunt superiores existestere. ex consensu & auxilio iudeorum hominum inconsiderate se pericula præcipitantium & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc iudei hac seditione superantur. Ibi nullam aliā rationem cernebant qua possent statum suum pristinum & dignitatem reformare: nisi syros a iudeis separent. Vnusquisq; igitur eorum verba faciunt ad Syros cum quo quisq; se familiaritatem habere F cernebat: atq; hoc modo pacem amicitiamq; componunt.

Quīquagīta milia iudeorum occisa.

Iudei in tesifontem ciuitatē fugientes terrore pręmebātur oībus vicinis eis formidolosis.

Primates itaq; viri ex vtraq; parte pacta quibus & pax & concordia seruaretur instituunt: atq; hoc modo inuicem exhortantur vt eum iudeis bellum gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq; super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes pręter admodum paucos qui forte aut amicorum aut vicinorum misericordia conseruati sunt. Et qui iam cum ibidem essent viuere non poterant: discedunt. Exinde in Tesifontem ciuitatem vicinam seleucię. vbi consuetus parthorum rex per singulos annos hiberna peragere vbi etiam plurimę eius opes & plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis spes viuendi fuerat derelicta. Nam etiā ibi omnis gens iudeorum terrore pręmebatur. Nam tā babilonios q̄ seleucios formidolosos habebant. Sed etiam omnis multitudo syrorū quę in illis locis habitabat: idipsum

A cum seleucis loquębatur: vt bellum gererent cum iudeis. ℭ Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neherdam & in Nesebim vbi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse posse censebant. Super hoc etiam habitabantur ille ciuitates ab hominibus bellicosis. Et ea quidem quę circa iudeos babilonię constitutos acta sunt huiusmodi fuere.

Neherda & nesebi ciuitates fortes.

ℭ Explicit liber Octauusdecimus.

ℭ Incipit liber Nonusdecimus qui continet tempus annorum octo & mensium sex.

ℭ Gaius non solum in iudeos sed etiam in omnes Romanos subditos imperio suam manifestauit insaniam maxime circa Romanos senatores quorum plurimos (ablata eorum pecunia) morte dãnauit. Diuinumq; honorem non solum cum hominibus sed & in templo se Iouis fratrem appellans vsurpauit atq; tanq̃ deus maris graue putans remis ipsum transire pontem in medio mari voluit construere Templorum quoq; depopulator dicebat pulchras res pulchro i loco quem Romam vocabat solum debere esse Iouem verum olimpium Romam transferre voluit sed Menius impediuit Natam autem sibi filiam in capitolio perducens & super simulachri genua constituens communem sibi Iouiq; natatam duos patres vni prole confirmabat Molitus est etiam seruos ad dominorum excitare accusationem vnde & Polliceudes seruus Claudium dominum suum accusauit. Et itaq; audacia seruorũ contra dominos mala fecit in republica maxima Proinde mors Gaij legem corrumpentis reipublicę maxime fuit vtilis contra quem omnium erat odium cuiusq; mortem omnes propter eius iniquitates honestum opus reputabant & maxime famę cupiditas Chęream ad eius mortem excitabat. Qui a Gaio exactiones colligere constitutus humilibus parcens & depręssis ipsum ad iracundiam prouocauit ita vt eum de mollicie & de socordia criminaretur plurimas ingerens illi iniurias. Capitulum. j.

GAius autem non in solos iudeos qui in Hierosolymis fuere & eos qui in his regionibus habitabant iniusticię suę demonstrabat insaniam: & per omnem terram & per omne mare super eos pręcepta destinabat quaquauersum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit: quales ante nunq̃ hystorię prodiderunt. Maxime autem omniũ roma cladem perpetiebatur quam in nullo honorabiliorem cęteris ciuitatibus estimabat. Nam cum omnes cęteros libenter tractaret. Haud senatum & omnes quanticunq; ex nobilibus vel generosi vel clarissimi constabant. Multa enim plurima crimina perpetrabat aduersus equites Romanos. Quidem dignitatis nomine censebantur. Opibus autem pœne senatoribus pares existebãt propter

B q̃d etiam in conuentu senatus interesse assolebant. Quos valde inhonoros habuit plurimosq; ex eis morte damnabat: quorum & simul pecunias auferebat. Nam multas quoq; cedes non ob aliud nisi vt eorum auferret pecunias perpetrabat. ℭ Diuinum vero sibi cultum & honores volebat non cum hominibus exhiberi: sed etiam in templum Iouis veniens (quod capitolium quidem vocant) venerabilius autem illis est omnium templorum: fratrem se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quę gerebat: non erant furoris aliena. ℭ Nam etiam dicearcheã ciuitate (quę in campania sita est) ad mesanam quę alia quoq; maritima ciuitas est graue putans vti remis cum transitum faceret: putansq; subijcere sibi hoc etiam elementum posse velut domino maris existẽti: talia etiam in fluctibus gerere volebat: qualia solet terrę natura sustinere. Vult ergo vt a littore ad littus stadia ferme trecenta in medio mari & intra tam vastum sinum pontem construere: super quem carrucis & diuersis vehiculis itinera valeret efficere. ℭ Sed etiam templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quęcunq; enim aut pictura aut sculptura venusta fuere vel alio quolibet opificio pulchra simulacra atq; omnimoda anathemata: deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat oportere: nisi in pulchriore loco. Hunc autem Romam esse firmabat. Non solum autem suam domum sed etiam ortos aliaq; sua habitacula vbicunq; terrarum Italię constabant: ex talibus repleuerat ornamentis. ℭ Nam

C etiam Iouem olimpium qui maxime apud gentiles venerabilis habetur quem phidias atheniensis fecerat ausus est in romam transferre ciuitatem. Non tamen ad effectum res perducta est architectis dicentibus ad mœnium regulum cui res illa fuerat imperata: eo q̃ si illud moueretur simulacrũ aliquod malum posset accidere. Fertur autem mœnius etiam prodigijs propter hoc multis acceptis: detulisse negocium. Veruntamen huiusmodi verba scribit ad Gaium: vnde periculum mortis illi protinus imminebat. Euasit tamen quoniam Gaius morte pręuentus est. ℭ Intantum etiam proruperat eius insania vt cum ei filia fuisset exorta eam perducens in capitolium super genua simulacri constituit: communem sibi natam iouiq; confirmans: duos patres vni proli constituens. Et hæc illum talia perpetrãtem proch nefas homines tolerabant. ℭ Molitus est seruos etiam ad accusationes excitare dominorum quęcunq; vellent crimina in publicum deportare. Illi autem quęcunq; illis pessima oriebantur in

Gaius nõ solum in iudeos sed etiam in omnes Romano iperio subditos suã manifestabat i͂saniã maxime circa romãos senatores quorũ plurimos morte damnabat eorum ablata pecunia.

Diuinũ honorẽ non solum cum hoĩbus sed etiã in templo iouis vsurpabat fratrẽ se iouis appellãs

Gaius tãq̃ deus maris graue putans remis ipsũ transire pontem ĩ medio mari voluit construere.

Ionẽ olimpiũ voluit transferre romam sed Menius impediuit.

Gaius nata sibi filia eã ĩ capitoliũ p̃ducẽs super q; genua simulacri cõstituẽs cõmunẽ sibi iouiq; natã confirmat.

Pollideuces seruus Claudiū dominum suum accusat.
Audacia seruorum contra dominos mala maxia fecit in repu.
Mors Gaij legē corrūpentis reipublicę maxime fuit vtilis sicut & cuius licet mali principis.
Emilius.
Cassius.
Municianus
Odiū omniū cōtra gaium.

animo nulla prohibebantur dicere ratione cernentes illi gratum fore quicquid mali dixissent. Ita vt etiam Claudium auderet pollideuces seruus eius accusare:& ille patiebatur aduersus patruum suum geri capitale iudicium:sperās etiam ipsum quo faciliorem potentiam aduersus cęteros adipisceretur extinguere.Non tamen assecutus est quod volebat.Repleta igitur vniuersa republica diuersis malis: diuersisq; calumnijs ex audacia seruorum aduersus dominos vbiq; insidię gerebantur:ab alijs quidē vt suas iniurias pro his quę passi sunt defensarent ab illis autem pręuenire dominos cupiētibus: cum sibi ab eis pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent.Proinde quoniam corruptis legibus & hoībus in afflictione constitutis non paruū beatitudinis momētū illius mors hoīs apportauit:sed etiā genti nostrę quę breui iam omnis interiret nisi mors illum celeriter occupasset volo super eo cūcta deserere.Nam alias quoq; magnam fœlicitatem confert hominibus & solatium in calamitatibus constitutis aut etiam correctionem his qui putant prosperitatem esse perpetuam: docetq; ne rebus secundis quisq; pessime commutetur:sed virtutis studium esse percolendum.¶ Vias equidem tres mors illa parauerat:& harum vniuscuiusq; viri boni primatum in consilijs habebant. Emilius enim regulus ex Corduba hiberię ciuitate originem ducens cōgregauit plurimos:vt siue per illos siue per semetipsum alacriter gaium perimeret.Alterius autem principatum gerebat Cassius chereas tribunus:sed& Minutianus nō paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat.¶ Causa autem illis erat odiū quo circa Gaium vniuersi tenebantur.Et regulus quidem iracundiam eius & iniusticiam qua in cunctos vtebatur horrebat Gerit quippe indignationis aliquid animus liber:vt iniquitatem ferre non valeret.Hic igitur cum multis aduersus Gaium consilium capit cum amicis cum alijs qui efficaces ei videbantur ad causam. Minutianus autem vt lepidum vlcisceretur amicum suum.Hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Gaius extinxerat.Super hoc quoq; sibi timebat:ne a gaio similiter pateretur Nam videns ex alijs exemplis sibi mortem imminere:festinabat suum pręuenire periculum.Chereas vero confusionem & Gaij opprobria non ferebat quibus eum arguebat ꝙq; quasi nichil in se fortitudine gereret super etiam periculum quoq; sibi per dies singulos imminere cernebat. Mortem quoq; Gaij omnes honestum opus & liberum libenter excipere reputabant cęteri vero cupiebant sup hoc habere commune consilium:videntes iniurias tantas & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo vt tantis cladibus liberarentur desiderabant aduersus Gaium aliquid geri. Decet namq; ad talia negocia bonos viros accedere pro salute pietatis & imperij macula auferēda.etiā cum suo discrimine.Super omnia autem Cheream:ad opus gerendum excitabat melioris famę cupiditas.& quia cernebat facilē sibi aditū fore ad gaium tribunus namq; erat & per hoc se oportunitatem reperturum putabat qua perimeret gaium.Interea ludi currules agebantur:circa quę spectacula magnum geritur a romanis studium Concurrunt enim alacriter ad circum & pro quibuscunq; rebus opus habuerint ab imperatoribus congregatione facta deposcunt.Illi vero ꝙ multitudini non iudicant resistendum confestim grate petita concedunt.Rogabant tunc itaq; Gaium cum omni intentione postulationibus vtentes vt censuum reuelationes efficeret:& grauedines cunctas auferret.Ille vero nolebat ista concedere.At illi voces eleuabant amplius.Tum ille diuersos per diuersa loca mittēs iubet clamantes arripi:& sine vlla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat quibus autem pręceptum erat iussa complebant.Plurimis itaq; pro hac causa morientibus: populus spectās clamare cessauit.Tunc omnibus suę facultates in contemptu fuere:videntibus illos pro suis opibus ad interitum peruenire.Hæc & huiusmodi chęream excitabant vt magnanimiter ingrederetur ī causam:& insidias quas parauerat gaio perficeret vt eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret.Et sepius quidem in conuiuijs alias conuiuio gaij rem voluit aggredi:& tamen consideratione reuocabatur non cernens se inuenire oportunitatem qualem negocio aptam esse iudicabat ne frustra ad tantum opus accederet:sed ita rem modebatur vt consilium suum annuū sequeretur effectum.In hoc igitur multo tempore militabat: non libenter conuersationem sustinens gaij. Cum autem eum constituisset gaius super omnes functiones & cętera alia quę cęsaris erant inferenda thesauris:per illud omne tempus arato negocio priuabatur.In quo tamen maiorem sibi virtutem implendi operis aggregabatur ꝙ more suo magis rebus vtebatur:q̄ gaij obediebat imperio.Parcebat enim humilibus atq; depressis.Vnde ad iracūdiā quoq; ꝓuocauit gaium ita vt eū de mollicie prius & de socordia criminaretur nō valentē sicut ipse vellet pecunias cōgregare. Cōtumelias igitur plurimas illi ingerebat & muliebria oppingebat nomina omni cōfusione plenissima.Et hęc quidem cum alijs increparet ipse magis ferebat in quibusdam celebrationibus ministeriorum quas ipse constituerat.Stolā nāq; muliebrem induebatur & circumpositionem complicatorum crinium adhibens:aliaq; cętera quę ad ornamentum cultumq; muliebrem pertinent:ipse sustinens huius confusionē criminis audebat alijs exprobrare. Chereas autem quando hęc vestimenta cęsar sūmebat īdignatiōe ferebatur: maxie aūt

Mortē gaij oīs honestū opus reputabant ꝓpter eius iniquitates
Famę bonę cupiditas Chæreā excitabat ī mortem gaij.
Ludi currules.
¶ Occasio accepta de iterimendo Gaio.
Cherea cōstitutus ad exactiones colligendas parcens humilibus & depressis ad iracundiam ꝓuocauit gaiū.

A cum illa vestimenta ministris irridentibus redderet: ita vt etiam tribuni in derisione eum haberẽt & opprobrium. Nam cum sumpturi essent ministri a cęsare muliebria vestimenta prędicabant aliquas vt cõsueti ad lusum illum pręferre facecias: propter hoc etiam fiducia maior accessit vt socios quosdã acciperet: quibus ostenderet non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiã põpidius senatorius qui pœne per om̃es ordines & gradus ãministrationis transierat ępicureus autẽ erat: & propter hoc ocij & quietis studiosus. Hunc dimidius alias Timidius inimicus eius accusauit eo ꝙ posset gaiũ ma leloquijs turpibus infamare: & eo assumens quintiliam mulierem que in rebus scœnicis propter pulchritudinem claram plurimorũ amorem habebat & studium. Nam etiam ab ipso põpidio diligebatᷣ. Accusatio autem fuerat falsa. Illa vero graue indicante testimouium in causa mortis aduersus amatorem proferre: puniri eam dixit debere dimidius. Tunc gaius excitatus iubet chęream sine vlla dilatione continuo tormentis examinare quintilliam. Nam in rebus capitalibus & vbicunq; tormentis opus esset eodem cherea vtebatur: propter quod eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere timentem ne ab eo de mollicie & socordia culparetᷣ. Quintillia itaq; dũ ad tormenta duceretᷣ cõsciorũ cuiusdam pedem calce deprimens: significauit eos debere cõfidere & nichil de tormentis eius pœnitus dubitare. Chęreas tamen ac si nolẽs tormentis eam adegit timens propter illam ipse subire periculũ & nichil differens eam in cõspectu gaij deducit fœdam tormentis atq; deformatã vt etiã ab amatoribus suis sine vlla voluptate videretᷣ. Tunc gaius illam speciem nõ sustinens sed admodũ compassus quintillię eo ꝙ grauiter tormentis fuisset affecta liberam crimine absolutamq; ꝓnunciat & cũ ea simul pompidium: ipsa tamẽ etiam pecuniarum dono muneratur vnde illi solatium esset propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat sed etiam pulchritudo defœdata.

Põpidius a dimidio inimico accusatus.

Quintilia mulier scenica pulcherrima.

Quintiliã põpidiũ recusãtem accusare chęreas (gaio iubẽte) dat tormẽtis.

¶ Chęreas grauiter motus ꝙ ꝑ eũ hoĩes torquerentᷣ cõqueritᷣ clemẽti & papinio de imperatoris insania Quem comprimere oportere dicebat cuius clemens consilium manifestius approbabat sed B iubebat facere Sed continuo mutans sententiam clemens quęcunq; cepit efferre ꝑ plurimos & Chęreas formidans perrexit ad Sabinum libertatis amatorem opus putas vt celeriter quę cogitabat inciperet Exinde cõuertitur ad Minutianũ virtute parem & licet cõsanguineus esset gaio illi tamẽ ꝓpter lepidi mortem suspectus erat. Chęreas vero cũ curiam ĩgrederetur augurium audiuit vocem scilicet pręcipientem vt intẽtum perficeret Omnes quoq; tuuc ad tyrannicidiũ erant parati: chęreas autem nullam moram gerebat & omne tempus oportunũ Indicabat. & Gaium capitolium vt pro filia sacrificaret ascendem cogitauit pręcipitare.

¶ Capitulum secundum.

Ec igitur chęream grauiter cõmouerunt: ꝙ per eam hoĩes torquerentᷣ Vnde quoq; suam iracũdiam non sustinẽs dixit ad clementẽ atq; ad papiniũ quorum clemẽs quidẽ super militiam cõstitutus erat papinius sup eos qui gaij fuere custodes. O clemẽs inquit nimis fecimus in agendo: que pro ĩpatore cõstant. Nam etiã eos qui aduersus eius principatũ cõiurationem fecerant multa ꝓuidentia vigilãtes & laboribus desudantes alios quidẽ extinximus alios autẽ totmẽtis affecimus: intantũ vt etiã ipsi gaio miserabiles videanᷣ ita nostram militiã nimia seueritate tractamus. Tacente autem clemẽte grauiter se quidẽ ferre quę imperabanᷣ tam erat oculis q̃ vultu & colore manifestus: verbo autem insaniã imperatoris aperire iniustũ esse iudicauit. Chęreas autẽ cohortes prouidentur pręparans cœpit fiducialibus vti sermonibus: & ad eos enarrare mala quę ciuitates & illud optinerent imperium. & ꝙ verbo C quidẽ gaius illorũ esse causa malorum dicatur: si vero quisq̃ rem ĩquit cum veritate discutiat inueniet. O clemẽs ꝙ ego sum totius mali causa & hic papinius & tu qui romanis & vniuerse humanitati omnia tormẽta & omnes clades ingerimus non imperijs compulsi gaij sed nostra in hac voluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantũ iniuriatorem in ciues socios om̃esq; subiectos cui nos ministeriũ exhibemus & veluti satellites atq; carnifices ad eius crudelitates implendas extamus. Et arma quę aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues cõuertimus non pro libertate non imperio romano sed pro salute eius qui suę iniquitati festinat cuncta subicere. Nam simul & nostra corpora & nostras conscientias ꝑ singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorũ: donec etiã alter aliquis inueniaᷣ qui in nos quoq; tale gaij ministeriũ exequaᷣ. Non em̃ ꝓpter hęc quę gerit circa nos cum fauore cõuersabiᷣ. magis autem cum suspitione ad hec etiam cum pereuntium multam stragem efficeret. Non enim poterit vnq̃ gaij seuicia terminari: quoniam non iudicio in talibus causis intẽdit sed sola libidine ad hominum cedem impellitur tum demum etiam cunctis pereuntibus tandem cõiunget & nos. ¶ Ad hęc clemens cõsilium Cherec manifestius approbat taceri autem iubebat ne in plures sermo ferretur. Et diffusis passim rebus quas gererent: anteq̃ res consequaᷣ effectus secreto ꝑ dito insidijs depalatis ipsi ducerẽtur ad pœnam sed tempore procedente rem spei cõmitterent (opor

Chęreas grauiter motus ꝙ ꝑ eum hoĩes torquerentᷣ cõqueritur clemẽti & papinio de ĩperatoris insania.

Cõiuratio aduersus gaium.

Clemens consiliũ cherec approbat.

tunitatem tribuente forma)opus gnauiter adimpleret. Rem tamē dicebat per se cunctātem nō posse audaciam gerere ad tantum negocium inchoandū. His vero quę a te O chęrea tractata dictaq; sunt cautius aliquid fortassis inueniam: decentius autem quid poterit inueniri. Et clemens quidem continuo mutans sentētiam omnia que audierat queq; ipse dixerat cœpit efferre per plurimos. ¶ Chereas autem formidans perrexit ab sabinum extantem virum dignum quē etiam libertatis cognouerat amatorem: & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans vt celeriter quę cogitabat iciperet oportunū ratus vt cum eo rem cōmunicare maxime duce timore ne per clementem secreta proderentur super hęc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter sabinus tali cognationi alias cogitationi consentiret taliq; voluntati tunc quidem tacere se dixit & ad nullum de tali re suam proferre voluntatē si vero tempus & omen nāciscéretur. Tunc non solum silentium obiecturum: sed etiam suam voluntatem manifestaturum esse firmabat. Sed si aliquid viriliter volumus efficere nichil dilationi penitus detur. His ergo dictis exinde conuertuntur ad Minucianum. ipsis quidem studijs & virtute parem & similia ex animi magnitudine cupientem consanguineum tamen Gaij: sed suspectum propter mortem lepidi. Multā namq; in se amicitiam minutianus lepidusq; possidebāt & propter etiam ipse timore periclitabatur ne similiter eum perimi contingeret. ¶ Erat quippe gaius omni nobilitati terribilis vt putaret aduersus vnum quemq; singulari insania promptus. Propter hoc enim alterutri sibimet erāt pro rerum necessitate formidini: & voluntatem quam circa odium Gaij gerebant indicare non poterant: ob cuius vtiq; suspitionem ne deuotionem sibimet aperte impendere presumebant. Dum igitur conuenissent & Minutiano honorem sicut prius exhibuissent erat ei dignitate pręclarus ciuium & cunctorum ore laudatus inter principia sermonum prœcellens ille verba fecit ad ceream requirens quod signum illa die perceperat. Per totam namq; ciuitatem grata Cherę videbatur iniuria: quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter verba iocunda nichil motus minutiano respondit eiq; sermonē de rebus talibus faciēdum esse commisit. Ei tu michi inquit da libertatis signum gratias agenti tibi. qui me amplius acuisti q̄ egomet implere cōsueui: neq; michi sermonibus pluribus iā opus erit Sed hoc sufficere iudico. Si etiam tibi idem placeat quod & michi quādo etiam priusq̄ cōueniremus eiusdem noscimur fuisse cōmunionis. Vno ita gladio sum' accinctus qui sufficere possit ambobus in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus princeps autem si vis ipse consisto iubens operibus imminere qd si cœpero tui cooperationē solacij p̄sequar grassatione ferri cōcessa michi(te cōfirmante)fiducia qua scilicet ipsum quoq; ferrum efficatius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his quę ego patior: dum spe ipse circumferar. Non enim hæc leuitas mea periculosa tantummodo considerare permittit: dum & libere patrię atq; legibus & ademptę virtuti & tante cōdoleam pesti: quę cunctos simul propter gaium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi quādo etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc minutianus considerans ardorem. Sermonem eius libēter amplexus est & eius audaciā approbauit atq; laudauit. Et vale dicto cum votis eū pręcibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabāt ea quę cōtigebāt quodam auspicio fuisse firmata. Nam cum chereas ingrederetur in curiam vox cuiusdā de populo fertur emissa quę quasi ammoneret dicens: perfice quod agē dum est opitulante diuinitate. Quo facto primum quidem chereas expauit ne quis cōiuratorū videretur prodidisse secretum. Nouissime vero considerans quia hęc pro inuitatione dicerentur siue com monente aliquo sociorum seu certe deo qui cuncta humana respicit consulte: cum omnibus ad cōfortationem insidiarum causa potuisset: Vniuersi simul armati sunt. Alij quidem ex ordine senatorio. alij vero romanorū militum qui conscij esse videbantur. Neq; enim erat vir nobilitate seu fœlicitate præditus: qui Gaij transitum non ardenter appeteret. Qua propter omnes quo possent studio vt vita priuaretur totaq; confidentia atq; virtute ad tyrannicidium erant & sermonibus & operibus pręparati. Nam & calixtus libertinus Gaij vir vnus potentia summi culminis eleuatus: q̄ nichil aliud potestate sua q̄ tyranno equus esse putaret Timore cunctorum & magnitudine pecuniarum quę ei nimis accesserant. eo quod esset in muneribus accipiendis & iniurijs exercendis acerrimis. Et vigorem vltra modum haberet cū naturā, Gaij istabilem esse sciret in quibus declinasset nequaq̄ posse reuocari & multas quidem alias periculi causas necnon & magnitudinem pecuniarum haberet: accedēs ad claudiū lalenter sperans quia si ei cederet principatus deficiente Gaio honorem ei similem pręberet eo q̄ illi & verba clementię impendisset primitus ait ergo quia iussus a gaio claudiū veneno perimere crebras huius rei dilationes exquisisset ne talia perpetraret. Sed michi videtur quia fingebat hęc calixtus volens capere claudium. Nam neq; gaius studens interfici claudium honestas poterat occasiones exquirere neq; calixtus iustus optabilem Gaio rem perpetrare si distulisset mādata domini sui pericula potuit dedicare. Sed claudium quidem diuinitus a Gaij vesania liberat; calixtus autē pro cōmendatio-

Clemens mutāta sentētia promulgat audita pluribus.

Chereas ad sabinū libertatis amatorē.

Minutianus cōscius in cōspiratiōe cōtra gaiū

Gaius nobilitati terribilis.

Chereas auspiciū audiuit vti pficerat itentū.

Oēs ad tyrānicidiū erant parati.

Calixtus gaij libertinus cōiuratiōis cōscius accedit ad claudium. &c.

A ne finxit hanc gratiā quę ei nequaq̄ probabaꝛ iniuncta. Hi quidem qui circa Chercam erant differe bant quotidie: dum multos segnicies detineret. Chereas aūt nullam moram gerebat sed omne tēpus ad agendum oporrunissimum iudicabat. Nam dum gaius in capitolium ascendisset vt pro filia sacri ficaret venit frequenter ad eum & imperialis loci culmine stantem ac populo auri & argenti pecuni as dispergentē dum hęc ministeria gererenꝛ pręcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se a nullo videri putaret. nec insidias fecisse videretur. Et licet mors optata non euenisset. Ipsi tamen ac cessit audacia vt etiam pręter ferrum interimeret gaium. Tamen habuit cum cōiuratis chereas ardo rem: metuens ne tēpora oportuna diffluerent. Illi vero videbant quidem pro sua libertate sollicitum: poscebant autem vt paucum tempus vsq; ad solemnitatē spectaculorū differret: nedum conamen ne quiuerit impleri: turba fieret ciuitati: dum conscii requirerenꝛ a Gaio & insidiarum tamē non valeret vtilitas in futuro: sed hoc vtile fore Vt in celebratione spectaculorū res potius agi temptareꝛ. Hęc spe ctacula in palatio ob honorem cęsaris in paruo eius rotundo templo agunꝛ qui primus potestatē tē pli conuertit in seipsum. quę scilicet romani nobiles cum filijs simul & cōiugibus libenter spectare nō scunꝛ. Tunc enim gaius negligens ad omnes ita facilis erat incursus quādo multa milia hoīm paruo loco cōcurrerant vt potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere a bsentibus corporū custodi bus: qui licet vellent non tamen ei pręsidium facile deportarēt. Spectabat ergo chereas. Et venienti bus spectaculis prima die nitebaꝛ vt quod fuerat pręcogitatū sine dilatiōe fortunę solacijs adimple ret qui tñ tribus diebus ludorū transactis vix die nouissimo opus valuit terminare.

¶ Chereas ad audaciam coniuratos cōtra Gaium excitat & armatorū multitudine ad palacium cōueniente petētibusq; tribunis vt moris erat signum a Gaio Cui sacrificante augurium cruor scilicet super vestem Asperne senatoris aspersus apparuit Cuius etiam mortē Vatinius senator prędixit quē cluditus tacere iussit duoq; Gaio auguria in spectaculo prouenerūt. Et minucianū vt Chęream cōfor taret surgentem Gaius retinuit Sed ipse paululum quiescens denuo surrexit & abijt. Gaium itaq; ad B balneas euntem pręcedebant cōiuratores inter quos Chęreas euaginato gladio occurrit eum vehe mentē plagam non tamē mortalē (nota causam) intulit. Quem nō clamantē sed fugientē Sabinus im pulit & eum cadentem singuli discerpserunt.

¶ Capitulum tertium.

Itaq; chęreas aduocans coniuratos satis inquit o etiam preteritum tempus nostrā po test subiurgare segniciem: pro his quę cum tanta virtute tractata sunt & neglecta no scunꝛ. Et melius est vt ꝑditione facta pereat causa & potius gaius nos afficiat cuncto rūq; auferat libertatē his diebus quos nos tyrānidi eius adijcimus & cum nos de cete ro debeamus esse liberi & alijs prębere causam fœlicitatis pręteritiq; seculi honorē & miracula reparare. Illis vero nequaq̄ cōtradicentibus quasi nō bene fuisset hortatus: neq; actum hunc aduersum suscipiētes sed potius cōticentibus: cur inquit o fortissimi segnes sumus. An non videtis hodie spectaculorū diem esse nouissimū: & gaium ferri ad alexādriam nauigaturū vt ęgyptum cōtempletur. Bonum ergo est vobis vt vestris manibus romanę glorię auferatis opprobriū: & hoc terra mariq; diuulgetur. Nā quomodo non iuste erimus cōfusionis obnoxij: si quis eum ęgyp tius videaꝛ perimere iniuriam nō ferens libertatis oppręsse. Ego siquidem nequaq̄ cogitationes ve stras differri patior sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit animo scilicet cōsistens ad pericula omnia preparato quā vt michi huius laudis possit euenire priuatio. Hęc C ille dicens & ipse audacius armatus est & reliquis fiduciā pręparauit cunctisq; iam erat desideriū vt conamē attingereꝛ. Nichilq; differens diluculo ad palaciū multitudo ęquestriū armata cōuenit. Mos erat tribunis ense cinctis petere ab imperatore signum quod ei cōpetebat vt signum acciperet. Cōcur rebant ergo ad palacium omnes: vt pro spectaculo sibi loca occuparent. Cumq; multa plebe atq; cō pręssione gaius exultaret ita vt prę multitudine neq; seuatui nec romanis eqtibus locus esset: sed oēs permixti sederent cum viris pariter mulieres & liberi vna cum seruis (Gaius processu sibimet facto) pio cęsari solemniter immolabat cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid san guinis cecidisset: contigit vt ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprene alias Asperne nomine vestis adimpleretur. Quod factum Gaio quidem prębuit risum. Asperne vero augurium fuit apertum: qui scilicet vna cum Gaio peremptus est. Fertur itaq; gaium vltra suam naturam illa die mitissimum: ita vt omibus eius humilis salutatio mira videretur. Qui post sacrificia ad spectaculum veniens pręside bat: & circa eum primi procerū. ¶ Est autem ipsum spectaculū. Vbi annis singulis exhibeꝛ in duabus cellis quarum altera quidem ducit ad atrium altera vero ad porticum ingressibus & egressibus apta: quatenus nō turbentur qui interius esse noscunꝛ. Est etiam illic & alia cella vbi lusores exerceri solēt atq; cantores. Residente itaq; populo & cherea cum tribunis non pocula gaio dextrum namq; cor nu cęsar tenebat quidam vatinius ex ordine senatorum vir militaris cluditum id est consolatorē virū

Chereas cogi tat gaiū pcipi tare ex capito lio.

Chereas coniu ratos ad auda ciā excitat.

Mos tribunis signū ab impa tore petere.

Auguriū (gaio sacrificāte) cru or sup vestē a spne cecidit.

Locus specta culi.

Vatinius sena tor mortē prę dixit gaij.

iuxta se residētem nullo audiente requirebat: si quis ei dixerit aliquid nouitatis. Quo dicente nichil sibi ea die nunciatū o cludite inquit hodie tyrannide alias tyrānicidij certamē agitur. Tunc cluditus O fortissime tace. Et mox versum subiunxit omeri grece dicens quod latine ne quis alius maliuolus sermonem exaudiat. Cum multa poma in theatro spectantibus spargerent & pariter aues innumere & quæ pro raritate sua sunt comparantibus preciose: gaius lites & rapinas propter hæc actas libēter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo duo ei auguria prouenerunt. Mimus namq; introducitur quo actum est. Vt iudex deprehensus crucifigeretur. Et panthomimus fabulam salutauit cynare alias Cynire in qua & ipse occisus & eius filia Myrrha videbat: atq; sanguis inimica arte diffusus & circa iudicem crucifixū & circa Cynaram atq; mirrhā. Constat autem quoniā & dies ipse fuit quo philippum aminthe macedonū regem in spectaculum ingrediētem vnus sociorum sustineret in spectaculo vsq; ad finem eo q nouissimus erat dies: an certe balneis atq; cibis illic deinde remaneret sicut & prius.

Duo i spectaculo auguria gaio puenerūt.

Minutianū surgentē vt chereā cōfortaret retinuit gaius.

¶ Minucianus iuxta gaiū sedens ac ne inuacuū tempus efflueret metuens surgens etiā cum videret chereā egressum pergebat vt confortaret eum. Tunc egredientem tenuit gaius a veste & quasi per amicitiā quo inqens pergis O beatissime At ille reueritus cesarem cum timore resedit: & paululū quiescens denuo surrexit & abijt. Cui egredienti non īpediuit iter gaius: credens eū ad necessaria pgredi.

¶ Aspernās quoq; cum esset & ipse particeps operis. Ammonebat gaiū sicut & prius vt ingressus ad balneas atq; prandium ad spectacula remaneret Querēs vt ad finem sua tractata perducerent. Illi siqdem qui circa chereum erāt exacuebant alterutros quasi tēpus esset singulos preparari: ne ad opus absentes inuenirentur & negligentes oportunū tempus amitterēt. Erat namq; etiā dies iam circa horam nonam. Chereas itaq; tardante gaio erat paratus vt ingrederet ad sedem eius Prescius tamē qa illic necem principes cum multo sanguine senatorum. & equestrium simul adipleret: licet arderet melius tamen esse indicauit omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum vota conuersi. Gaius signum surgendi fecit: turbaq; repente facta conuersi sunt cōiurati & populos impellebant vt quasi Gaio secreti officium perhiberent: opere vero volentes habere licentiam vt eum in silentio trucidarent. ¶ Precedebant itaq; claudius patruus eius & marcus minutianus sororis coniunx: necnon & valerius asiaticus: quos etiam si voluissent repellere propter dignitatis reuerētiam nō valebant. Gaius vero sequebatur cum paulo aruntio. Cumq; iam esset inter regalia rectū dimisit iter vbi constituti erant famuli q ei gratifice ministrabant claudio scilicet precedēte & cōuersus est ad locū quēdā augustū silētio iturus ad balneas simul & pueros q venerāt ex asia cōteplatus qui eorū forent vtiles ad hymnos ministeriorū que erat celebrare cōsuetus: aut qui ad pirricā in theatris apti esse viderent. Tunc itaq; occurrit ei chereas vt signum peteret: q quasi ad eius illusionem signū ante languentiū. Nichil ille moratus iniurijs vtebatur aduersus gaiū: & euaginato gladio intulit ei plagam vehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt hoc prouidentia Cheree factum ne Gaius plage vnus vulnere moreret: sed plagarum multitudine sauciatus. Maiori dolore cremaret sed michi non videtur hic sermo credibilis: eo q in huiusmodi actibus talem timor non exigit rationem. Nam si Chereas ita cogitauit: omniū stulticiam precessisse credendus est voluntatem magis fauori prebens q per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens dū possent multe machinationes auxilium Gaio conferre anteq potuisset mori. Vnde certum est quia Chereas non circa supplicia Gaij restitit. Sed de se & amicis eius potius cogitauit quando etiam acta causa silētio magis vsus est vt Iudicium fugeret & iracūdiam. Et quatenus res gesta celaretur ne sermonibus vsus & se perderet simul & tempus. Et hec quidem licet (vt voluerit) vnicuiq; tractare. Gaius itaq; vulneris dolore ferebatur. Inter humerum enim & collum ensis illatis inguli ossibus est retentus ne vlterius potuisset accedere. Quo facto neq; clamauit nec vocauit quemlibet amicorum siue incredulitate Siue imprudentia. Sed dolorem fortiter ferens interius fugiebat. Quem suscipiens cornelius sabinus. Et ipse iam sua mente prestructus impulit. Tunc genu flexo cadentem multi circumastantes singuli ad inulcem gladijs Et quasi ad certamina discerpserūt. Cōstat autem quia vltimus Aquilas ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa cheree indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus esse cerit. Tamē primus cogitauit quemadmodum gereretur & primis ceteris hoc ausus sit edicere: qbus suspicientibus illius vocem verbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens etiam sermonibus vsus est vtilibus non necessitatem sue presumptionis imposuit vt dum tempus exigeret manibus vterentur. Is quoq; rem prior agressus est: & virtutem illius necis impulit: atq; vsum facilem gaio iam moriente concessit. quapropter iustum est vt etiam quecunq; ceteri gesserunt. Cheree cogitationi & labori manuum ac virtutibus applicentur.

Cōiuratores

Chereas euaginato gladio vehemētē plagā fecit gaio.

Gaius sauciatus non clamauit sed fugiētē Sabinus īpulit & cadentē singuli gladijs discerpserunt

Ois mortis causa cheree attribuenda est.

¶ Gaij occisores populum stulte principem honorantem timentes a cede per aliam viam redierūt & germanicum Gaij patrem occiderunt Germanis itaq; (quibus Gaij mors prio cognita est)

A inquirentibus interfectores Aspernas occurrēs occisus est similiter Norbanus & Atheius Omnibus vero Gaij mors grata erat pręter mulieres & infantes ꝓpter spectacula & seruos qui eius auxilio cōtra dños habebant accusationem & cum varia fuisset populorum de Gaio opinio Aruntius venaliū rerum pręco Gaium mortuum proclamauit in teatro & ipsius cognita morte Germani ab ira quieuerunt. Laudatus quoq; est Chereas pro opere & inquirēte populo Gaij peremptores Asiaticus valerius vtinam(inquit)ego quo audito consules Gaium accusantes populo & militibus iusserunt ad propria remeare pacem nunciātes adesse & requiem.

Capitulum quartum.

GAius itaq; hoc modo multis vulneribus iacebat extinctus Chereas autē & cęteri perimentes Gaiū per eadē itenera reuertentes euadere se impossibile iudicabant. Propter hęc vtiq; quę fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum peremisse principem stulticia populi sepius honoratū cum & a militibus non sine sanguine de morte eius facienda esset seditio Ita cum essent angustę vitę in quibus hos opus effectū est & maxima turba repleret eas militum qui illo die pro custodia principis ederant: per vias alias discendentes ad domū venere germanici patris Gaij: quem tunc etiam vna peremerūt. Erat eī hęc domus coniuncta regalibus: eo ꝙ hi qui in eminentia cōstituti sunt diebus suę potētię in talibus habitare noscuntur. Et declinantes multitudinis inuasionem esse iam videbantur in requie. ¶ Cum itaq; lateret adhuc pestis illata Gaio: primum germanis est agnita. Erant enim armigeri equiuocum gentis suę celticę habentes tacina quorum patrię mos est importabili vti furore sicut Hyspanis aut cęteris barbaris eo ꝙ omnes huiusmodi homines ratione minore sint corporisq; robusti. Et impetu primo cuiuscunq; congressus hostibus pręualentes cum non haberent virtutis discretionem pro vtilitate cunctorum. Sed tantum sibi prospicerent quibus Gaius carissimus ideo erat ꝙ pecuniarum muneribus eos sibi placauerit: euaginatis ergo gladijs ingressi sunt domum perscrutētes cęsaris peremptores: quorum tribunus sabinus erat. Qui non tantum virtute & fortitudine maiorum quantum suo robore cum monomachus esset. Hanc obtinuerat dignitatem. ¶ His itaq; inquirentibus Aspernas primus occurrens exsoluit penas(cuius vestem sa-
B crificiorum sanguis sicut prediximus cruentauerat)& nō ei bonum fuisse videbatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus fortissimus ciuiū & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciuitatis eminentiam non ignorabant Is cum esset valitudine robostus: primo sibimet occurrentium arripiens gladium permixtus alijs cōtendebat ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorū agmine constipatus frequentium vulnerum illatione defunctus est Tertius autem Antheius ex ordine senatorio. Germanis sicuti priores occurrit. Is(vt videret Gaium iacentē & letaretur aduenerat)quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat eumq; nec sic satiatus militibus destinatis occiderat. Aderat ergo Atheius vt Gaij videret funus: turbaq; subita dū se voluisset occulere furentes germanos & iter subtiliter inquirentes(qui Gaiū occiderant)etiam innoxios vna perimētes latere non potuit & illi quidē ita sunt mortui. ¶ Dum igiī in theatro de gaij morte venisset sermo ammiratio & incredulitas facta est. Alij namq; valde delectabanī in eius morte. & licet dudum scirēt sibimet vtilem fore. Hoc non sinebantur credere per timorem: quibusdam vero hoc in desperatione erat cum neq; vellent circa gaium huiusmodi aliquid prouenire nec vere hoc crederent: quasi nō posset aliquis hominū opus eius virtutis implere. ¶ Erant eī(quibus non erat grata mors Gaij)mulieres & infantes & quidam militum Alij propter mercedem & nichil aliud ꝗ tyrāno conueniente ad iniurias potentissimorū ciuium in illius ministerio pręparati. Mulieres autem ac iuuenes propter spectaculorum & monomachorum munera(in quibus solet vulgo delectatio ministrari)& propter car-
C niū dilacerationes(quas in ludis agebat gaius)vt quasi populo voluptatē exhiberet. ꝓ veritate autē ad faciendā suę crudelitatis insaniā. ¶ Serui aūt dños cōtemnebant. & ad iniuriandū eos Gaij fulciebanī auxilio. facile nāq; eis mētiētibus cōtra dños credebaī eorūq; pecunias ostēdentibus & libertas & diuitię succedebāt nec accusatione metuebāt pœnā qbus erāt ꝑposita ꝑmia octaua pars substātię senatorꝝ. ¶ Igiī vel aliqbus in theatro credibilis videbaī de gaij perēptiōe sermo: eo ꝙ aut ꝑscissent insidias aut optasset. De his quę nūciebanī nō solū gaudia retinebāt: sed etiā audire: hoc aut dicere fugiebāt metuētes ne cū verū nō appareret pœne succūberēt. quasi vota suę volūtatis apperientes. Illi vero(q insidias ꝑsciebāt)āplius se celabāt formidātes ne dū alicui amatori Tyrānidis, hoc pāderēt: proditi viuēte Gaio punirenī. Nā & alius sermo fuerat dispsus in pplo quia res quidē a coniuratis fuisset tēptata. nec tamē gaius extinctus sed ablatus a medicis ductus fuisset ad curā: nullusq; erat verax cui se quicūq; cōmitteret aut suā pāderet voluntatē. Nam & si quis amicus erat propter fauorē tyrāni videbatur esse suspectus: & multomagis odiosis non poterat credi. Dicebatur autem senatoribus a quibusdam eorū animos perturbātibus eo ꝙ inter ipsa pericula atq; vulnera vt erat sanguine cruētatus venisset in forum & concionem habuisset ad populum quę reficiebāt eorū mētes neq; loca suę custo

Gaij occisores timētes pp̄lum stulte principē honorātē reoierūt a cede p aliā viā i domū germanici pr̄is gaij quem etiā occiderunt.

Occiso Gaij primo germanis cognita corpis custodibus.

Mores germanoꝝ & hispanoruꝫ minores qd ratione copore robusti.

Sabinus monomachus peremptorū tribunus.

Aspnas interfectores gaij pscrutans occiditur a germanis.

Norbanus morit a germanis occisus.

Atheius occidit a germanis.

Grata mors gaij multis.

Mulieres & infantes propter spectacula mortem gaij deflebant.

Serui gaij auxilio dños cōtēpnētes eius mortem deflebant.

Opinio pp̄lorū de morte gaij varia.

die relinquebant: formidātes ne illis quelibet impigeretur culpa: quando non qua voluntate disce- D
derent accusari poterant aut damnari: sed quemadmodum vellent accusatores & iudices. ¶ Cū itaq;
turba germanorum euaginatis gladijs spectaculum circumdedissent cunctis spectantibus metus sue
perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat quasi repente ingredientium gladijs caperen
tur & neq; discedendi securitatem habebant: nec in theatro poterant morari sine periculo. Illis igitur
irruētibus in theatro fragos eruptus est supplicantium atq; dicentium quia & que cogitata fuissent si
tamen aliquid prouenissent & que dicebantur gesta nescirent & deberēt parcere nec alienā presum-
ptionem eis qui non essent culpabiles irrogarent sed & exquirerēt commissores: si tamē aliquod sce-
lus probaretur esse commissum. Et illi quidem hec & his potiora cum lachrymis & persecutiōe vul-
tus sepius clamitabāt facientes ea que periculi vel mortis vicinitas exigebat. Ad hec militū ira cessa-
uit & penitentia ducti sunt in spectaculo cōstitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis licet vide-
rentur exasperati. ¶ Portabāt enim capita Asperne: & eorum quos vna peremerent. Que cū viderēt
in spectaculo positi amplius sunt concussi pro dignitate virorum & misericordia huiusmodi casuum
Quapropter & semeipsos a talibus erumnis euadere nō credebant & incertum sibi fore si tanta peri
cula declinarent. Ideoq; licet aliquid aperte & iniuste odium circa gaium habuissent eius alacritatis
munus expulere cum ad tanta pericula peruenissent: & spe totius cecidissent vite. ¶ Fuit igitur arun-
cius quidā gratus homo inter precones rerum venalium & propterea magnitudine vocis vtebatur
indutus vestibus diuersi coloris: instar nobilium romanorum: habebatq; potentiam agendi (que vel
let) in ciuitate in his que tunc & postea gerebātur. Is enim aptauit semetipsum veluti legentē al's. do-
lentem (licet & ipse odio gaium habsret) eratq; timore superior eius cōcio atq; milicia qua nitebatur
salutem in rebus presentibus aperire & omnem ornatum quasi de carissimi principis morte amisisse
cōfingens progressus est in theatrum vt mortem gaij pronūciaret. Quo facto quies omnibus affuit
ne possent vlterius ignorātia fluctuare. Deinde etiā statuas arūtius & loca singula circuibat: reuocans E
germanos & cum eo tribuni iubentes recundi ferrum atq; manifestātes gaium fuisse defunctū. Hoc
ergo factum aperte in theatro collectos eripuit & vniuersos qui furorem incurrerant germanorum a
morte seruauit. Nam prius spem habentes viuere gaium a nulla factione pœnitus abstinebāt. Tantā
enim deuotionē circa eam habuerant vt etiam post amissionē anime eius fauorabiles essent. ¶ Quē
dum aperte mortuū cognouissent ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerūt eo q̄ vendictum
illis iam non esset: nec foret qui eis pro talibus repensaret deinde timentes ad potiorem iniuriam pro
rumpere: ne senatum contra se prouocarent si ad eos imperij summitas deueniret igit̄ germani a sua
rabie que eos inuaserat pro gaij morte quieuerūt Chereas aūt dū nimis esset de Minutiano sollicitus
ne germanorum insania fuisset extinctus. singulos militum de eius salute requirebat. Et minutianum
quidem clemens adduxit in medium. Ad cheream vero cōuersus cum multis alijs senatoribus iusti-
cieq; & virtuti eius testabat̄: laudans cogitatum & actum sine fortitudine cōpletum. tyrannidem di-
cens ad nihilum fuisse perductam eo q̄ iniuriarum voluptate fuerit eleuata quippe cum posset fœlix
vita illi preberi: qui virtuti probaretur odibilis. Sed cum tali calamitate deficere quali gaius qui etiam
ante coniuratorum cōsensum proprium facinus sibi cōstituit inimicum agendo iniurias diuersorum
Et prouidentiam legis exterminando vt quos habebat caros sibi hostes efficeret. Et sermone quidē F
alios eius esse perēptores: opere vero semetipsum sine dubio perdisse. ¶ Iam vero surgebāt de atrio
custodie que primo perniciose fuerant quādo omēs abscedere festinabāt. Cuius mali tunc causa fuit
altion medicus areptus quidem ad curam aliquorum vulneratorum. Et mittēs qui cum eo quasi ad
medicinam necessaria deportarent: quos inde pro veritate dirigebat: vt pericula declinarēt. Iterea cō
uētus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Gaij peremptoribus
vehementius faciebat: aderat & senatus. Inter quos Asiaticus valerius vir consularis stans in pplo (tu
multuantibus illis & dirum esse clamantibus eo quod imperator eis ignorantibus videretur occisus
dum eū cuncti requirerent qui sunt qui Gaium interemerūt) vtinam inquit ego. Ad hec autem & cō
sules edicta proposuerūt accusantes gaiū atq; iubentes populo simul & militibus vt ad ppria remea
rent: populo quidem multem requiem promittentes, militibus autem honores si tamen solita disci-
plina consisterent & nulli quodlibet cōtumelie genus inferrent. Erat eni metus ne forsitā exasperati
mala ciuitati facerēt. & ad rapinas aut a temporum spolia verterentur. Cōuenerat itaq; omnis mul-
titudo senatorum. Et maxime cōsentientes aduersus gaium fiducia iam vtentes & in contēptu ma-
ximo constituti quasi in eis respublica resideret.

¶ Consilio inter milites inito de Claudio Gaij patruo imperatore creando Sentius Saturnius
pro recuperanda libertate & seruanda oratione habuit ad populum plures itaq; magis sine principe
q̄ sub tyrannide viuere eligebant Chereas vero Lupum tribunum ad interimendū Gaij vxorem &

Arūcius pco venaliū reru3 Gaij morte3 in teatro pclamauit.

Cognita Gaij morte germani ab ira quieuert.

Laudatus chereas pro facto.

Altiō medicus.

Inqrit ppl'us de peremptoribus Gaij.

Asiaticus valerius (inqrētibus ppl'is qs gaium interemit) iquit vtina3 ego quo audito consules accusantes gaiū pplo & milites iusserunt ad ppria remeare nūciātes pacem adesse & requiē

A filiam quibusdam hoc crudele iudicantibus: misit hęc enim omnium malorum causa fuit poculumq; ei ad vesaniam transformatiuū dederat. Ipsa vero vltro iugulum occisori pręparante occiditur cum filia.

Capitulum quintum.

Interea subito de domo raptus est claudius milites enim facto consilio: alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant em̄ impossibile fore vt tantis rebus existētibus quis rem publicam non gubernaret: nec sibi vtile si quis illorum qui cooperatores in nece Gaij fuerant ad imperium perueniret. Sed bonum esse si nōdum perfectis rebus. Claudium principem facerent: defuncti patruum. Et omnium senatoria dignitate pręcipuū: virtute maiorum fultum: militiarū disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt in medio stantes imperatorem facere: dignis solēnitatibus honorare. ¶ Sentius itaq; saturnius licet claudium cognouisset raptum. Et quasi pro laude refugiētem. Qui videbat quidem ad hoc inuitus accedere. Non tamē declinabat integra voluntate: stans in medio senatus nichilq; metēns apud liberos fortesq; viros perorauit hęc dicens. Licet incredibile sit romani libertatis nos acquisisse dignitatem eo q longo tempore nobis abfuerit. Verūtamē tenemus eam: incertam quidam quantum ad magnitudinem pristinę seruitutis. Sed tamē alacritatē ferre possibile est: si eius fœlicitatē nequiuerimus amittere. Satis est em̄ & vna hora sensum virtutis habentibus cum secreta voluntate in libera patria vitam degere & legibus florentibus aliquādo cōmunicare. Ego siquidē iam prioris libertatis oblitus qua olim quidē amisimus nūc autem magna beatitudine retinemus reuerētiā exhibendā his qui geniti in ea atq; nutriti sunt: & nō minorē a dijs honorē his viris prębendū esse discerno qui licet sero & in hac etate nos eā gustare fecerūt: ita vt etiam in futuro seculo eius pręmia teneamus. Sufficiet itaq; etiā hęc dies & iuuenibus nostris & quicunq; senuimus senibus quidē quando eius cōspicientes libertatē cum dulcedine moriemur: iunioribus autem q sit eis doctrina virtutis. Vnde constat viros istos quorū labore cōsistimus propter hęc quę nuper gesta noscunt̄ quia nichil q̄ cum virtute degere maius est: de qua cōsueuit libertas humana solū

B modo cogitare. Ego siquidē antiqua noui auditu cognoscens quę vero visu conspexi valde sunt grauia. Malis enim ingētibus inuaserunt rempublicā principes tyrannidum prohibentes vtiq; omnem virtutis modum & magnaminitatis officium: libertati derogantes docentesq; blandimenta pariter & timorem: eo q nomine principum cuncta subijciuntur. ¶ Ex quo enim Iulius cęsar potestatem populi soluit & ornamenta legum comprimens rempublicam turbauit iusticiam pręuaricatus: & sua dilectione victus: nichil est mali quod non irruit ciuitatis successoribus ad inuicem imperium detrahētibus sibi ad destructionē scilicet patrię libertatis. Et vt pręcipue in defectum robur ciuiū deueniret arbitrati suam esse munitionē: si viciosis vterentur hoibus: & virtute pręcelsos nō solū glorie imanitate priuarēt sed etiam ad mortē vsq; pducerent singuli nāq; regnantiū queq; sunt grauia cōmiserunt. Quoꝝ gaius qui hodie mortuus est amplius extitit seuior vniuersis: qui nō solum in ciues sed etiam in cognatos pariter & amicos effrenatā intulit suę ferocitatis insaniam iniuste pœnas exigens: & velut furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nichil etenim tyrānus suauitatis habere potest. Nōne cum iniuria nobis abusus est. Nonne in pecunijs vos & cōiugibus cōtristauit. Nōne omne votū vestrum pręcibus agebat insistētibus inimicis. Aduersa siquidē tyrannis cuncta libertas est: nec eis vnq̄ fauere potest. Sed nec ipsi qui cōsentiunt eis patiūtur turpia sustinere. Sentientes nāq; tyranni quibus malis insignes viros affligant & eos videntes patienter talia sustinere nec tamen ignorare qd ge

C ritur sed solaciū expectare: hoc solūmodo suam credunt comparere securitatē: si eos potuerint pœnitus amputare. ¶ His igitur erepti malis & sub alterutra vestri ditione constituti quod reipublice maxime prodest: & ad pręsentem respicit deuotionē: insidijs amputatis & restiuta ciuilitate iustum est vtilitati cūmuni prouideatis: & q placet non imminēte periculo censeatis: quādo non erit dominus qui rempublicam gubernaturus eligitur vt ciuitatem ledere & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarum multa genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displiceat dici non potest nec diuersa sententia reluctari. Hactenus sibi amittentes delectationes pacis: & consueti degere modo seruili: iportabiles incurrentes Erumnas etiam proximis malorum videbamur auctores: fugiētesq; cum virtute mori: nouissima cōfusione peribamus. Quaptopter primitus tyrānicidis decernite honores egregios & maxime cassium; cheream principem fortium virorum annunciate: qui cum alijs vir vnus & consilio & opere acquisitor nostrę libertatis apparuit: cuius nunq̄ dignum est obliuisci. Contra tyrannidem nostram libertatem primus sumpsit & semetipsum periculo pro salute nostra ante cūctos igessit. Opus enim oportunum est & viris liberis optimū beneficiū pręstātibus aliquid repensare dignū qualis scilicet vir iste circa vos fuerit: nō similis cassio & bruto qui gaium iulium pemerunt. Illi namq; principia seditiōis bellorum ciuiliū subuersionēq; ciuitatis excitauerūt. Hic autē cū tyrannicidij grassatione etiam malis eius priuauit vrbem. Sentius itaq; his sermonibus vsus est senatu delectabiliter

Cōsiliū de claudio gaij patruo ipatore creādo Sentius saturnius ad senatū pro recupata libertate & seruanda orōnem habuit mortuo Gaio.

Insania Gaij & ferocitas i oē s.

Mos tyrānorū vt in securitate viuant.

Cōsulendū cōmuni vtilitati.

Honores decernēdi tyrannicidis qui libertatē acquisierūt. Differētia inter cōiurationē cassij & Bruti: & Chereę & sociorum.

Trebellius maximus.

audiente: & equitibus romanis qui pręsentes erant. ¶ Quod facto quidam trebellius maximus insiliens anulum de digito traxit habentem lapidem clausum in quo forma Gaij celata videbatur quem D. ille sibimet studio dicendi (quę suadebat impleri) su erat oblitus auferre. Et celatura qdem est agnita: vox aūt cōtinuo subsecuta.

Chereas signū petēs a consulibus libertatis signum habuit mirātibus cunctis qa ad cōsules hęc reuersa videref ptās.

Plures magis sine principe q̄ sub tyrānide viuere eligebāt.

¶ Chereas vero cum signum a cōsulibus petisset & illi libertatis ei dedissent miraculū faiticūctis & velut incredulitas quia reuersa videref ad consules hęc potestas. Hi siqdem anteq̄ tyrānus inuaderet ciuitatē rebus ciuilibus militaribusq; pręsidebant. Chereas vero percepto signo militantibus pręsidebant: qui senatui consentiebant. Erant enim cohortes. iiij. quibus viuere sine principe magis q̄ sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant. Et populi discedebant leti hanc spem habentes atq; cogitationē quasi ipsi gubernationē reipublicę rursus acqrerent. Et nequaq̄ alij subiacerent. Inter quos chereas pręcipuus existebat.

Chereas lupū tribunū mittit ad īterimēdum gaij vxorē & filiā qbusdā crudele hoc iudicātibus. &c.

¶ Igitur chereas periculum credens si Gaij vxor & filia superessent, & non omnis domus eius pariter deperiret: quādo si quis dereliqueref. Nō hoc sine peste ciuitatis letoq; constaret: insup & propositū suū perficeret & odium quod circa Gaium habebat explere festinans misit lupum vnum tribunorū qui vxorem Gaij filiāq; perimeret. Erat enim is lupus cognatus clemētis: cui officium tradiderūt quatenus vel hoc opere & virtute tyrānicidij particeps esset & quasi in omnibus videretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam vero coniuratorum crudele videbatur vt contra mulierem taliter vteretur dicētibus gaium sua magis natura malis vsum q̄ vxoris consilio facinora molitū quibus & ciuitas vexata esset & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur.

Vxor gaij oīm malorꝝ cā fuit poculumq; ipsi dederat ad vesaniā transformatiuū.

¶ Omniū autem malorū quę gesta fuerant hec erat caput. Gaio namq; dederat poculum vt eius mentem suo potuisset subiugare seruitio & amori & in cantationibus ad vesaniam transformatum sibi ita deuinxerat: quatenus E fortunę omnium romanorum & totius orbis (cui pręsidebat) ei subdite viderentur nichilq; defensores eis valere potuerunt.

Cesonia Gaij vxor & filia iuxta corpus iacētes cōquerebātur gaiū nō bn̄ gubernasse, & ideo perijsse.

Cesonia vltro occisori iugulū pparat & occidif sup eā filia.

¶ Missus itaq; lupus in nullo moratus est ministerium eo momento differre ne culpabilis esset in his quę ei pro vtilitate publica videbātur iniuncta. Veniensq; ad palaciū inuenit Cesoniam gaij cōiugem iuxta viri corpus humi prostratā. Et omnes in luctu positos sicut moris est mortuis exhiberi corporibus, eratq; sanguine vulnerum eius plena. Et maxima calamitate circūdata necnō & filia iacebat simul nichilq; aliud illic audiebatur nisi culpa gaij tanq̄ nō bene gubernatus: & quia vxor eius frequēter talia ventura prędixisset: hęc em̄ ratio & tunc. Et nūc similiter estimat & in omniū mentes ita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant quia suasisset Gaio vt recedens a seuitia. Et crudelitate ciuium humiliter & cum virtute rempublicam gubernaret qui cum in sua seuerirate viueret propterea taliter deperisset. Alij vero quia cum sermo de cōiuratis peruenisset ad Gaium suasisset illa vt sine vlla dilatione velociter cunctos placeret quia licet nichil iniuste aliqui tēptasse probarenf tamen hoc agens cuncta pícula declinaret. Quę vero a Cesonia dicta sunt & quę de ea homines dicebant hęc sunt. At illa cum vidisset lupum venientem corpus Gaij monstrabat & (vt proximius veniret) cum lachrimis exorabat. Cumq; eum mente vidisset attonitum & nulla compassione motum cognoscens ad quod venerat ei suum iugulum pręparat. Et lugens promptius ea faciebat quę agere soliti sunt qui in vitę desperatione constituūtur. Tunc inuitauit vt quæ decreta fuerant, non moraretur adimplere. Et illa quidem magnanimiter hoc modo a lupo perempta est. Et super eam pariter filia est extincta.

¶ Gaij anno imperij quarto occisi pessimi mores quiq; sorori permixtus ciuitatis incurrit odium hic orator grecus & latinus (quem Tyberius fecerat erudiri) scientia abusus & potestate peruenit ad mortem Claudius autē de teatro fugiens se in arctissimo celabat loco quem Germani suę vtilitati consulentes Gaii requirentes peremptores latentem inueniūt & eum gratus timētem confortās ei datum imperium a dijs significat Ipsumq; propter corporis debilitatem fugerę non valentem in vehiculo ad palatium portant & propter Germanici fratris fauorē principē stante festinabant. Seditio F vero tunc populi fuit & senatus hij pristinam appetētes dignitatem populus autem senatus auariciā fugiens raptum Claudium imperatorem esse gaudebat. Senatus enim ad Claudium mittit vt senatui imperium pro communi vtilitate cedat aut imperium a senatu accipiat. Sed claudius senatus cognoscens arrogantiam ad militum & Agrippę instantiam cogitur non credere.

Capitulum sextum.

Gaius āno ipīj quarto occisus &c. cuius mores pessimi describuntur.

GAius igitur quarto imperij sui anno minus quatuor mensibus ita defunctus est vir & ante regnum nequitia summus libidinibus subiugatus derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus: & semper auidus potestatis: in quibus non oportebat nimie largus acquirens diuitias occidendo & contra leges agēdo & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens atq; videri volens. Is fauore populi sepe despectus quęcunq; leges tanq̄ turpia sapiunt suę credidit esse ornamenta virtutis: & amicitiarū imemor quando contra hęc cū illatione supplicij frequēter

A exorsus est inimicū sibi estimās quicquid virtutis esset altissimum & in his quę conspiceret nullo contra dicente cedens. ¶ Vnde etiā proprie sorori permixtus odium ciuiū maxime cœpit habere eo ꝙ simile aliquid longo tempore minime factum esseconstaret. ¶ Opus autem magnum aut regium nichil ab eo ad vtilitatem pręsentiū tēporum aut futurorum reperitur gestum nisi quod circa regium & siliciam alias Syriam propter aduentum nauium frumenta ex ęgipto deferētium horrea decenter instituit. Hoc enim constat maximū: & nauigātibus vtillimum. Quod tamen non venit ad effectū sed semiplenum ab eo (dum segnius construitur) derelictū est. Cuius more hæc causa fuit: eo ꝙ rebus inutilibus sibiq; placitis voluntatibus studens & ibi expensas efficiens melioris operis dereliquit vtilitatem. ¶ Insuper & rethor fuit optimus greca lingua pariter & latina. Et ad docendum velocissimus & ad intelligendum aliena opera pręparatus ita vt maiore oratione dictis contradicere alienis. & acerrimo ingenio meditationisq; labore suum magis excellere opus dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nāq; tyberius tanq̄ fratris nepotem: quem etiam habuit successorem magna necessitate studuit erudiri: cum ipse eidem in his primo floruerit. Gaius itaq; puer colebat hęc quasi cognatus & ymago principis: ob quam rem ciuibus meruit pręsidere: quod non tamen obtinere pręualuit. Neq; ex eruditionis opere bona congregata seruare. Sed abusus potestate peruenit ad mortem. Difficile namq; est vt illis possit acquiri virtus quibus facile videtur agere quo trahuntur. Initio siquidem faciende eruditionis causa amicis studebat dignis zelo meliorum rerum postea perductus ad iniuriam onus & odiū quod circa eum homines omissa priori deuotione gerebant ad id vsq; descendit vt ab eisdem insidias passus extingueretur. ¶ Claudius igitur sicut dixi superius interruptione facta viarum egrediebatur de theatro. Qui Gaio mortuo & domo Cęsaris nece turbata & in angustia pro sua salute consistēs Et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam nisi ruborem formidatus. Is enim cum priuatus esset mediocriter se tractabat inter omnes sufficiens doctus & disciplina maxime gręca compositus: qui etiam ab omni se turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaq; dū trepidatio populos obtineret & omne palacium ferocitate militum plenum esset & terror atq; indisciplinatio cunctos appręhendisset summi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Gaij quidem interitum paruipendentes eo ꝙ iuste videretur extinctus: quę sibi essent vtilia potius cogitabant quemadmodum bene cuncta disponerentur. ¶ Cumq; germani ad necem peremptores gaij requirerent. & suę magis q̄ cunctorum vtilitati consulerent / Claudius turbatus & nequaq̄ de sua salute securus maxime quia capita ferri viderat Asperne: & quos cum eo constabat occisos stabat in quodam loco super paucos gradus obscuritate celatos. Tunc gratus quidam militum in palatio videns

B eum: nec perfecte prę obscuritate cognoscens: credens hominem esse qui magis in eo loco insidias faceret: proxime veniens eumq; appręhendens agnouit seq; sequentibus ait. Iste germanus est eum constituamus imperatorem. ¶ Claudius videns eos in suo raptu pręparatos & metuens ne propter Gaium ipse quoq; mereretur: parcendum sibi esse poscebat. eisq; sua facta commemorabat. ¶ Tunc gratus subridens dexteram ei porrexit & noli inquit de tua salute pusillanimis esse cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare. Quod (dij auferentes gaium mundoq; prospicientes) tuę consensere virtuti. Perge nunc maiorū tuorum respice solium. Supportabantq; nequaq̄ quam valentem pedibus ambulare propter timorem scilicet gaudiumq; dictorum. ¶ Concurrebant autem circa gratum & multi militum: videntes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum tanq̄ pro vito sua vita quieto & multa pericula in principatu gaij perpesso dolebāt. Pluribus autem militibus aggregatis. Factaq; turba: fugę re totius plebis exorte sunt. ¶ Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non valente eum in vehiculo rapientes pro eius incolumitate solliciti cum fuga ad palacium deuenerunt: qui locus vt sermo tradit Primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumq; iam rempublicam tenere videretur multo magis militum concursus procedebat. Cunctisq; vtiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus eumq; principem statuere festinantibus pro: fauore

C germanici eius fratris qui magnam gloriam suæ vitę reliquerat vniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatorię potestatis. Et quę pridem suo principatu deliquerant. ¶ Inter hæc etiam rursus cogitabant. Quia imperium deductum ad vnum periculo non careret: quando quodcunq; solus vellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter alterutro cohortabantur & quę solent prouenire quotidie loquębantur. Erant ergo diuisę hę sententię populi atq; senatus hi quia dignitatem pristinam appetebant & onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens & auariciam eius effugiens in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; pene bellum iam ciuile sub pompeio flagrabat quod tamen imperatore constituto sedatum est. ¶ Inter hęc senatus agnoscens Claudium a militibus arreptum: misit ad eum de suo cœtu viros virtute claros qui eum ammonerent vt pro adeptione regni nullam

Sorori ,pmixtus odium incurrit ciuitatis.

¶ Gaius orator grecus & latinus optimus quem fecerat erudiri tiberius.

Abusus scientia & potestate peruenit ad mortē.

Claudius de theatro fugiens ī arctissimo se loco celabat.

Interitus gaij ,puipensus germani suę vtilitati cōsulētes gaij peremptores reqrētes claudiū latētē inueniūt. &c.

Gratus claudiū timētē cōfortat ei a dijs datū imperiū significās.

Claudiuȝ ,ppter corporis debilitatē fugere non vblētē eū in vehiculo ad palacium portant & ,ppter fauorem germanici fr̄is pricipem statuere festinabant.

Seditio ppl̄i & senatus hij appetātes pristinā dignitatē ppl̄s autē senatus auariciā fugiēs raptū claudiuȝ īpatorē esse gaudebant.

¶ Senatus ad claudiū mittit vt senatui imperiū cederet pro cō muni vtilitate.

vim faceret sed magis vt senatui tantorum virorum vnus cederet & communem vtilitatem prospiciē tibus legis subiaceret vtq; memor esset quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati & quę sub gaio etiam ipse cum eis pericula pertulerit neq; imitaretur tyrannidis onus & iniuriā ab alijs gra uiter irrogatam sponte ad subuersionem patrię coarmaret: sed vt magis priorem virtutem suę quietis D ostēderet: quatenus ei honores liberorum ciuium & legū decreto succederent. Quo facto fauorē im perantiū: & quibus imperatur acquireret: quia si neq; morte gaij tēperari vellet nec cederet auctorita ti senatorię grandem manū ad resistendum haberent & armatorū copiam & multitudinem famulo rum quibus aduersus eū fortiter vterentur maximū vero sibimet esse remedium spei atq; fortunę sed etiam deos non alijs prębituros esse solacia: nisi eis qui cū virtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent cū ipsi scilicet pro prię libertate pugnarēt. Et legati quidē veranus alias vena rius & braccus ambo tribuni his vtebantur verbis & prostrati claudiū suppliciter exorabant ne bello rum aut subuersionis foret occasio ciuitati videntes vtiq; eum militum multitudine circumseptum & in comparatione illius exercitus consules nichil esse Suadebantq; simul vt si appeteret principatum a senatu magis sibi datum acciperet quod esset prosperius atq; fœlicius si non cum iniuria sed cū fa uore decernentiū potius imperaret. ¶ Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogātia di rexisset & ad pręsens initi sententia se mediocriter tractabat sed tam propter metum & instanciā mili tum q̄ regis agrippę pręcepto cogebatur tantam principatum quod spōte venerat cedere nō debere

Veranus & braccus legati senatus claudiū hortātur vt imperiū a senatu accipiat

Claudius senatus cognoscēs arrogantiam cogitur ad instātiam militum & agrippæ non cedere.

¶ Agrippa completis Gaij exequijs venit ad claudium quem paratum cedere inueniens impe rium: monuit defendere & ad senatum vocatus dicit pro gloria curię se mori paratum & a senatu ad Claudium missus latenter exacuit imperialiter respondere Claudius autem exercitum conuocat eo E rum percipiens secum permanendi sacramentum cuilibet largitur munera Conuocato vero senatu centum tantum sunt collecti alijs se absentantibus quibus clamor exercitus congregati est emissus im peratorem petentium & non a multis solui romanum principatum: Diuisioq; maxima fuit inter eligē tes & pœne facta sunt homicidia Chęream autem & socios ad milites verba facere nitentes multitu do disturbauit & senatu desolato Sabinus seipsum interficere primitus minatus est q̄ Claudium face re imperatorem. Et quintus pompeius milites senatui accusans nisi a claudio fuisset pręseruatus fuis set occisus quem a periculo ereptum fecit sibi consularem. Claudius vero Agrippę monitis senatum conuocauit sententiamq; protulit in chęream. Qui cum ad mortem duceretur lupum socium flentem redarguit: militemq; rogauit vt gladium quo Gaium occiderat ad necem suam deportaret Et vna pla ga mortuus est. Lupus vero mollius ceruicem pręparans pluribus plagis crudeliter est peremptus. Sabinus autem seipsum interemit.

Capitulum septimum

Agrippa cōpletis gaij exequijs venit ad claudiū quē paratū cedere inueniens monuit iperium defendere & ad senatū vocatus dicit pro gloria curię se mori patū,

Hic ergo Agrippa completis solemnibus circa mortem Gaij (a quo fuerat honoratus) & eius lecticam lugubriter persecutus. Agnoscens Claudium a militibus raptum fe stinabat ad eum Quem turbatum inueniens. Et paratum vt senatui cederet exacuit monens vt imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset abscessit. Quem cum se natus euocasset ad curiam: vngens caput suum quasi ab scorto remearet senatum in terrogabat quid de claudio gereretur. Illis autem quę fuerant gesta dicentibus & cō sulentibus quam ipse sententiam possideret. Paratum se quidem mori pro gloria curiæ sermone pro fessus est: & tractandum suasit de vtilitate cunctorum opus esse dicens si resistere Claudio vellent ar mis itaq; milibus quibus eum viriliter expugnarent: ne forsitan imperatiuiuere viderentur in malis. ¶ Respondente vero senatu armorum copiam & pecunias abundare: sed etiam militum aliquam partem congregandam quatenus libertas seruis emergeret. Opto inquit Agrippa. O curia perage re vos quę desiderij vestri sunt. ¶ Dicendum tamen est indubitanter q̄ credo fore pro nostra salute Scitis militiam quæ pro Claudio pugnat loco tempore armis imbutam. Nostra vero pars hominum est incerta fluctuatio. Et turba multorum. Et seruitute iopinabiliter libertas retineri difficilis. Nos F ergo aduersus expertos bella suscipimus producentes viros neq; gladios scientes educere. ¶ Qua propter michi videtur esse mittendum ad Claudium qui Suadeant componendam esse huiusmodi causam si censetis etiam legatione fungi paratus sum. ¶ Hæc cum dixisset cunctis consentientibus missus cum alijs Claudio tumultus senatus exposuit cumq; magis latenter exacuit imperialiter. Et dignitatis potestate respondere. ¶ Tunc Claudius ait non esse mirabile si imperatorem non li benter exciperet curia: quæ crudelitate priorum principum fuerat vulnerata. Sed dum eius mansue tudinem pręgustaret. Cum nomine tantum ipse princeps foret opere vero communitas imperaret: eo quod multarum variarumq; rerum videretur expertus prospere eius imperium sibimet obuenis se gauderet. Et legati quidem hæc audientes verba: reuersi sunt ad senatum. ¶ Claudius autem cō gregato exercitu loquebatur ab eis iusiurandum secum permanendi percipiens donauitq; singulos

¶ Agrippa legatus a senatu ad claudiū missus.

¶ Rñsio dulcis claudij ad legatos senatus.

A custodum corporum quinq; milibus dragmis. Et ducibus numerorum promeriatam portionem largitus est sed & militibus absentibus similia compromisit. Consulit itaq; cōuocare senatum ad templum triumphatorijs alias triumphatoris tubis adhuc existente nocte quorum alijs quidem semetipsos in ciuitate celauerunt consultationem refugientes eorum alijs vero in agros proprios sunt egressi prospicientes quoniam si res ad effectum venisset in libertatis desperatione consisterent: prestantius iudicātes sine periculo seruiendi cum segnitie viuere: q̄ possidentes dignitatem patrum sub salute dubia cōmanere. Veruntamen centū non amplius collecti sunt. Quibus in cōmune de presenti statu tractantibus, repente clamor congregati exercitus est emissus petentiū vt militaris imperator eligeretur & nequaq̄ principatus Romanus a multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerāt ne cunctis simul. Sed vni traderetur imperium hoc tantum senatui concedentes vt ipsi qui dignus videretur eligerent. Ob quam rem contraria erant vota senatus & populi multomagis autem tam pro amissione glorie libertatis Quam pro formidine claudij. ¶ Erant vero qui eligerent aliquos ex genere nobilium dignitatibus & coniunctione coniugium prepollentes. ¶ Minutianus namq; Marcum fortitudine dignum qui iuliam Gaij sororem habebat vxorem studebat eligere: vt rerum culmine potiretur. Consules vero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam valerium asiaticum: minutianus ante ponebat & pœne homicidia facta sunt desiderantium principatum vt Claudio quoquo modo repugnaretur. ¶ Monomachorum vero turba nō parua militum per noctem ad ciuitatis custodiam positorum concurrebat ad claudium. Quapropter alij negantes vrbis libertatem alij quoq; claudium metuentes: a consulibus abscesserunt. ¶ Diluculo autem Chereas cum socijs ad medium transeuntes verba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo vidisset. silentium postulantes & dicendi initia facientes continuo disturbauit non acquiescens eis vt aliquid allegarent eo q̄ ipsi pariter ad Monomachiam congregassent. Tunc regnaturo fauebant tanq̄ non patientes senatui cedere potestatem: qui etiam si imperare niterentur milites non sinerent interfectores Gaij regnare. Inter hec igitur chereas iram non ferens imperatorem poscentium populorum daturum repromisit ducem qui ei signuз abeunti deportaret. Erat enim hic ethius agitator parasmi gaio & militibus circa solennitates circensium. Et seditiones atq; opera inhonesta deuotus multaq; chereas oprobria sibi reluctantibus inferebat. Sed & caput Claudij dicebat ablaturum Pessima namq; est insipicienda cum furore. Milites ergo non reuerentes verba chereæ. Sed euaginantes gladios & signa tollentes ad claudium deuenerūt Communicaturi illis qui etiam prebuerunt iusiurādum. ¶ Senatus autem & consules in desolatione relicti sunt non differentes aliquid a priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus vel
B quid passuri forent dum claudius preualeret & sibimet ipsis adinuicem derogabant & penitentiam facti gerebant. Sabinus autem vnus interfectorum gaij transiens ad medium. Primitus semetipsum interficere minatus est q̄ claudium principem constituere: & seruitutem dominari videre. Sed etiam Cheream hanc magnanimitatem assequi compulit. Qui dum contempsisset Gaium & primus auctor bone vite fuisset neq; sic patrie potuit vindicare libertatem. Chereas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum: velle tamen mentem claudij trutinare. Et illi quidem in his erant: ad milites autem omnis vndiq; populus concurrebat. Interea quintus pompeius dum accusaret milites & pro libertate senatui supplicaret impetu facto euaginatis gladijs nisi mitis claudius ꝓhibuisset opus in eum necis impleuerant. Tunc claudius ereptum consulem a periculo fecit sibimet assidere. Senatores autem qui cum quinto fuerant non simili honore suscepit Nam quidam eorum etiam plagis affecti ad eum venire sunt compulsi. Anthonius antem vulneratus effugit eratq; periculum vniuersis. Tunc rex Agrippa accedens ad claudium postulauit vt circa senatum mitis existeret dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia. non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus: senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet obsequentibus in eius processu militibus cum multo minus impetu atq; ridiculo Gaij interfectores in pu-
C blicum proruperunt chereas atq; Sabinus prohibentes eum mandato pollionis quem ante paululum claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palacium denuo venisset congregans alios protulit sententiam in cheream cuius opus quidem videbatur esse preclarum. Sed pollioni precipue causam mortis applicabant qui tm̄ opus fieri persuaserat: & vt ipse pariter pro metu futuri tēporis deperiret iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; chereas ad mortem & lupus cum eo sequȩbanturq; multi romanorum. dicitur autem quia chereas magnanimiter hanc cladem exceperit non solum vultu nequaq̄ deposito sed etiam lupum resolutum in lachrimas obiurgando. Cumq; turba ad videndū prosequeretur: dū deuenisset ad locum requirebat militē si interficiendi haberet meditationē rogauitq; vt gladiū ad necē suā deferret quo gaiū ipse videbatur occidisse. Feliciter ergo mortuus est chereas vnius vulneris persecutione finitus Lupus autē crudeliter est extictus plurimarū ictu

Cōuocato senatu cētū tm̄ sunt collecti alijs se absentātibus q̄busclamor exercitus cōgregati emissus est petētiū ipatorē eligi & non romanū principatum a multis solui.

Cheream & socios cū ad milites mltitudo disturbauit

Chereas iratus multitudini insipiēter loquutus Sētētia notāda.

Senatus desolatio.

Sabinus primitus seipsū iterficere minatus q̄ claudiū pricipē cōstituere cuius magnanimitatē chereas secutus est.

Claudius agrippe monitis flexus senatum cōuocauit.

Claudius sententiam protulit in cheream.

Lupus mollius inuicem ꝑparās pluribus plagis crudelit occisus

Sabinus seipsu; occidit.

plagarũ eo ꝙ ceruicem mollius pręparasset ad necem. ¶ Post paucos vero dies imminente festiuita te Romani honorauerunt facta Chereæ petentes expiationem fieri:eo ꝙ eius memorię fuissent in grati. Hoc itaq; modo Chereas vita priuatus est. ¶ Sabinus autem dum eum claudius non solum sol uisset a culpa. Sed etiam dignitatem quem habuerat remisisset iniustum credens vt relinqueret con iuratos semetipsum occidit gladio sic incumbens donec eum vsq; a capulum vulnus absorberet. D

¶ Claudius Agrippę regnum confirmauit adijciens herodis regnũ & Lisanię tetrarchiam anthio chiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans Seditione quoq; inter iudeos & paganos in Alexan dria existente mortuo gaio Iudei sub Claudio recepta fiducia veniunt ad bellum Claudius eum ęgi pti pręfecto pro iudeis mandauit vt seditionem ammoueret Edictumq; omni orbi pro Iudeorum li bertate destinauit Agrippa autem maximis honoratus donis a claudio maximoq; cũ honore & im peratoris fauore venit in Iudeam vbi hostias celebrans multosq; nazarenos tondẽs & cathenã instar ferrę quę ligatus fuerat a Tyberio auream in tristis fortunę memoriam in templo suspendit Seophilũ vero a pontificatu ãmonens Boethum instituit & Sylam pręfectum fecit militiæ. Capitulum octauũ.

Claudius agrippę regnũ cõfirmauit adijciens regnũ Hærodis & lisanię tetrarchi anthiochiq; regnum cum eo publicę fœdera celebrans.

Claudius itaq; susceptos milites dispergens edicta proposuit & principatum Agrippę quẽ Gaius eius pręstiterat:ipse confirmãs regẽq; collaudãs:adiecit eidem regnũ herodis quod ad vsus eius super iudeos & samaritas habuerat. Et hęc quidẽ tanq̃ debitũ proprij generis ei restituit. Abelã vero lisanię. Et quæcũq; in libano mõte sunt ei de suo pariter adiecit im perio & publicę in media ciuitate romana cũ Agrippa fœdera celebrauit. ¶ Antiocho vero auferẽs regnum quod habebat:ciliciam & cõmagenim donauit ei. ¶ Distribuit autẽ lisimachum antiquo sibi amicitiarum iure coniunctum qui etiam anthoniæ matris eius tutor exstiterat. Et circa Gaium deui ctus erat cuius filius beronicę agrippę filiam duxit vxorẽ Quã dũ marcus alexandri filius fuisset mor tuus resumẽs virginem fratri suo herodi agrippa cõiunxit petens ei regnũ calcidis a claudio. ¶ Hoc E

Seditione inter iudeos & paganos in alexãdria existẽte mortuo Gaio sub Claudio iudei recepta fiducia veniunt ad bellum.

Scriptũ claudij ad pręfectum egipti pro iudeis

itaq; tpe seditio inter iudeos atq; paganos in alexãdria ciuitate surrexit Moriẽte nãq; Gaio sub cuius principatu ab alexãdrinis videbatur afflicta gẽs iudeorũ recepta fiducia repẽte veniũt ad pręlia clau dius autẽ Egipti pręfecto mãdauit vt seditionẽ amoueret. & supplicantibus sibi agrippa pariter & he rode edictũ misit in Alexandriã atq; Syriam huiusmodi oratione conscriptum. Tyberius claudius cę sar pius germanicus tribunicię potestatis dicit Notũ est iudeos in alexandria cõstitutos qui etiam ale xandrini vocãtur cohabitasse temporibus priscis alexãdrinis. Et patria ciuitatis iura a principibus im petrasse quod palam est ex rescriptis eorum pariter & dictis. Sed postq̃ nostro iperio Alexandria per Augustum noscitur subiugata seruata sunt eis iura sua a pręfectis per diuersa tẽpora destinatis & nul la de legibus eorũ mutatio facta est tẽpore quo aquilas in alexandria fuit. moriẽte vero augusto prin cipe gentis illorũ statuerunt vt singuli eorum in suis solemnitatibus permanerent: neq; coacti sunt re ligionis paternę iura trãscendere. Quapropter alexãdrinos eleuatos cõtra iudeos ibidẽ cõstitutos q temporibus gaij cęsaris pro vehemẽti eius superbia simul & imprudentia ꝙ nollet gẽs iudeorum pa triã religionem trãscendere & illũ deũ appellare humiliati sunt pręcipio vt nequaq̃ propter imprudẽ tiam Gaij de iudeorum iure aliquid auferre nitãtur:sed seruanda eis iura priora: manentibus vtiq; in suis solemnitatibus. Quamobrem partem vtramq; pręcipio magnam habere curã. Vt postq̃ hęc fue rint edicta proposita nulla de cętero turba fiat. Edictum siquidem in alexãdria pro iudeis missum hu iusmodi esse dinoscitur. ¶ Quod vero in omni orbe directũ est his continetur eloquijs tyberius clau

Edictum omni orbi a claudio ꝑ iudeorum liber tate directum.

dius cęsar pius germanicus tribunicię potestatis consul ordinarius secundo dicit. Petentibus me re gibus agrippa & hęrode charissimis quatenus eadem iura concederem iudeis in omni imperio roma norũ potiusq; in alexandria constitutis libenter hoc prębui non solum petentibus hoc concedẽs: sed etiam ipsos pro quibus rogatus sum dignos existimãs propter fidem & amicitiam romanis impẽsam pręcipue iustũ esse decernens vt neq; gręcorũ vlla ciuitas eorum iure priuaretur quoniã ad dei cultu ram hęc seruare noscuntur. Optimũ est ergo iudeos in omni mundo sub nobis constituto paternas so lẽnitates sine prohibitione celebrare quibus iam nũc pręcipio vt hãc meã clementiã mansuete custo diant & ipsi aliarũ gentium religionem nequaq̃ annichilari pertẽptent sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictum meũ iudices ciuitatũ atq; coloniarum & municipiorum intra italiã & extra eã regesq; F

Clementia claudij erga iudeos oñdr ex ꝑdictis

pariter & potentes per proprios legatos transcribere velint: propositũ non minus triginta diebus esse debet in loco vnde ex humili ab oĩbus legi possit. His igitur edictis in alexãdriã & in omnẽ terrarũ or bẽ directis: ostẽdit cęsar claudius quã volũtatẽ circa iudeos habuerit. Mox autẽ etiã agrippã reddito ei regno maximis cumulatũ donis remisit ad ꝓpria: pricipibus ꝓuinciarũ atq; pręsidibus litteris suis scribẽs vt ei honorẽ debitũ exhiberẽt. Ille vero dũ meliore fuisset fortũa ꝑfectus cũ celeritate reuersus est veniẽsq; ad hierosolymã gratificas hostias celebrauit nichil quod erat legitimũ derelinquẽs vnde & multos nazareos tonderi pręcepit. Aureã vero cathenã quam ei dederat Gaius factã istar põderis

A ferreę cathęne in qua manus regię fuerant obligatę vt tristis fortunę memoriam reuocaret: & testimonium de rebus melioribus perhiberet in templo suspendit supra gazophilacium vt & maximum eius indicaret casum & simul ostenderet posse eum qui corruerit denuo suscitari. Hoc enim illius cathenę oblatio omnibus indicabat quoniam rex agrippa ex parua causa anteq̃ dignitatem acciperet fuerat alligatus & post paululum compedibus absolutus ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hęc ergo oportet intelligi quia res hominum & lapsu faciente corruunt & inclinatę ad culminis fastigium sepius producuntur. ¶ Agrippa igitur cultu exhibito deo seophilum quidem ione filium pontificatu semouit: & boetho symonis cui cognomentum erat cãthara honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres symon & boethus cuius filiam habuit rex herodes vxorem sicut superius declaratum est. Cum fratribus ergo boethus sacerdotium habuit. Symonis autem onię filij tres in macedoniorum principatu fuerunt: sicut in priori scriptura contradidi. ¶ Rex igitur agrippa hoc modo sacerdotes constituens hierosolymitis compensationem eorum deuotioni restituit: & vniuscuiusq; modum bene disponens: affectuosam prębuit largitatem. ¶ Prefectum vero totius militię fecit sylam virum qui in multis laboribus ei sepe communicauerat.

Humanarũ rerum instabilitas Seophilus a sacerdotio semouet & Boethus instituitur.

Sylam pręfectũ militiæ fecit Agrippa.

¶ Doritis cęsaris simulachrũ in templo ponẽtibus iudeorum agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquestus ad quos petronius ipse pro iudeorum libertate scripsit misitq; Cęsaris edictum Symone vero canthera a sacerdotio priuato & iona anne filio recusante mathias eius frater pontificatum recepit. Et marsus petronio successit Et Sylam autem regis agrippę pręfectum ipsi improperantem beneficia a pręfectura remouens mittit in vincula quem mitigata ita vocauit ad conuiuium sed illum venire recusantem dimisit in carcere Agrippa itaq; muros hierusalem munit ssimos fabricans a Claudio perficere prohibetur hic enim agrippę i nullo maiori herodi similis circa omnes fuit mansuetus Symonem vero quendem regem a templi limine prohibuisse accusatum rex euocatum & nichil habentem quod responderet mansuete cum muneribus remisit ad propria. Capitulũ.ix

I Gitur tempore paruo prętereunte. Doritę iuuenes pręponentes venerationi pręsumptionẽ cum natura viderentur audaces tollentes cęsaris simulacrum in synagoga statuere iudeorũ quod opus Agrippam vehementer exaggerauit. Videbatur namq; ad destructionem paternarum legum esse celebrandum. Pro qua re ad publicum petronium pręsidem Syrię festinanter aduenit: & contra doritas conquęstus est qui non minus indignatus cum vtiq; & ipse transgressionem legum factam nimiam esse iudicaret impietate indisciplinatorum doritarum hęc magna cum indignatione scripta direxit. ¶ Publius petronius legatus tyberij claudij cęsaris pij germanici: primatibus do B rientium dicit. Audiuimus quoniam quidam vestrum tãta superbię pręsumptione sunt vsi vt nec dictis claudij cęsaris pij germanici subderentur quibus sãcitum est iudeos paternarum obseruationi legum esse dimittendos: nosq; omnia contraria fecisse cognouimus Synagogam consistere prohibẽtes iudeorum cum in ea posueritis Cęsaris simulacrum/ pręuaricationem scilicet agentes non contra iudeos tantum. Sed contra ipsum imperatorem Cuius simulachrum melius poneretur in omni iudeorum templo q̃ in debito loco: cum vtiq; decreto cęsaris sit sancitum vnumquemq; habere in locis proprijs potestatem: veruntamen cum edictum imperatoris pręcipientis. vt iure solemnitabus suis vtantur. Et cum gręcis pariter conuersentur contempseritis: risibile est si dicam cur mei iudicij fueritis immemores quapropter eos qui contra edictum cęsaris talia commiserunt cum etiam eorum iudices indignentur quando non propria voluntate asserunt. Sed impetu plebis impletũ a cẽturione probo vitellio ad me perduci pręcipio quatenus possint gestorum reddere rationẽ. Primates vero seu principes moneo vt si nolunt iudei hanc quęrelam sua voluntate celebraturã culpabiles personas cẽturioni demonstrent nullam seditionis aut litis relinquentes occasionẽ: quã scilicet maliuoli venerari his operibus demõstrantur. Michi nãq; & charissimo meo regi agrippę nulla potior cura est q̃ ne gens iudeorũ occasionem sumat vindictę gratia: & ad tumultũ seditionis accedat. Vt autẽ perfectius sciatis quæ C & cęsar ex huiusmodi causa pręcepit edicta eius alexãdrię destinata huic scripturę pręposui. Quę licet oibus nota esse videãtur tũc etiã apud tribunal meum michi charissimus rex agrippa hęc legit: allegans vt nõ oporteat eis dona ĩperatoris auferri Agite siquidẽ me pronũciante vt de cetero nulla seditionis aut turbe quęratur occasio sed vnusquisq; suę religiõis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quę fuerãt cõmissa correxit: vt denuo nihil posset hmõi perpetrari. Rex aũt agrippa symonẽ cantherã põtificatu priuauit Et denuo ionã annę cõstituit eũ scilicet existimãs digniorẽ: cui tñ gratũ non fuit tantã recipere dignitatẽ; Pro qua re supplicabat hęc dicẽs Tu quidẽ o rex meo honori cõgaudẽs hãc mihi restituis ꝓprio cõsilio dignitatẽ: licet me hoc põtificatu nũq̃ dignũ iudicauerit deus Semel tñ cũ indutus sim stola sacerdotij sufficit mihi. Prius enim sũ dignius idutus q̃ nũc denuo recepturus Tu vero si modo vis vt accipiat dignior hũc honorẽ: agnosce quia omni peccato mũdior apud deũ

Doritis Cęsaris simulacrũ i templo ponentibus iudeorũ Agrippa exaggeratus venit ad petronium contra ipsos conquęstus. Ep̃la petronij Sirię p̃sidis ad doritas missa ꝑ iudeorũ libertate.

Mittit petronius edictũ cæsaris ad doritas. &c.

Symõ cãthera a sacerdotio priuatns iona vero annę filio recusãte dignatẽ frat eius mathias põtificatũ recepit.

& apud te rex frater est mihi q̃ possit adhuc dignius accedere. In his ergo sermonibus rex agrippa col laudās ionę voluntatem: prębuit mathię eius fratri pontificatum. ℭ Et nō multo post tempore petronio successit marsus qui Syriam gubernabat. ℭ Silas igitur pręfectus regis agrippę quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat & nec in periculorū eius communione recesserat. Sed cū eo ī manifestis laboribus atq; necessitatibus succubuerat circa eum magnā habebat fiduciam cōcedere sibi petens apud eum partem honoris pro amicitiarum pristina firmitate: & nequaq̃ patiebatur ei legaliter obedire ita vt maxima ab eo beneficia postulando onerosus esse videretur. cum semetipsum immensa arrogatione glorificaret: & regi sepius ad memoriā causam communis tristitię ꝓducere. vt studiū quod circa eum tunc gerebat ostenderet. Quod dum crebro faceret vt michi videtur improperare beneficia noscebatur cuius apertam fiduciam tolerare non potuit Nō est enim temporum ignobilium grata memoria neq; suauis agnoscitur qui frequenter ea quę prętat improperat. Quid plura dum frequēter Sylas regis prouocaret irā. Et ille plus indignationi q̃ rationi tribueret: non solum remouit eum a pręfectura. Sed etiā tradendū vinculis in patriam destinauit. Cūq; eius ira longo fuisset tempore mitigata: & perfecta ratione in memoriam reuocasset quantos pro eo labores ille pertulerit eius remisit culpā. Die siquidē festiuo natiuitatis suę dum cuncti quibus imperabat in leticia magna consisterent Sylam reuocari iussit secum scilicet cōmesturum. Ille vero modū libertatis quē iustū esse credebat venientibus ad se nō tacuit dicens. En ad quem me honorē rex euocat: quē denuo post paululum ablaturus est. Quippę nec primos honores exhibite duotionis custodiuit qui iniurijs me afficere nō quieuit. Cum qua ergo fiducia aut qua conscientia aduentiam ad eum. Quantis eum malis eripui pericula quanta sustinui. vt illa salus acquireretur & honor. Pro quibus omnibus retributionem merui vincula & carcerem tenebrosum. Nunq̃ ergo his obliuiscar malis. Michi enim pro bonis actionibus etiam post absolutionem carnis & anime hęc memoria reseruatur. Hęc autem loquens: poscebat vt regi dicerentur agrippæ. Qui dum eum cognouisset animo nō posse mitigari: dimisit eū in carcere custodiri. ℭ Hierosolymorum vero muros qui circa nouam respiciunt ciuitatem publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est. Et omni humano opere reddiderat fortiores: nisi marsus Syrię pręses claudio cęsari quod agebatur suis litteris indicasset. Quamobrē claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri: agrippę mandauit vt a murorum edificatione cessaret. Qui mox vt agnouit: reluctandum ei non censuit. ℭ Fuit etiā rex iste natura bonus. Et ad beneficia munifica pręparatus. Et ciuitatem proprijs sumptibus exornare nō tardus ita vt sua claritate muneribusq; gauderet: & fauorabiliter suę vitę iura disponeret in nullo similis herodi regi. ℭ Illi namq; mens erat calida: & ad supplitia pręparata. Et aduersus odiosos sine retentatione perniciosa gręcis magis q̃ iudeis familiaris existens & alienigenarum ciuitates nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas theatra & templa porticusq; cōstituens: iudeorū vero ciuitates nulla fabrica reparauit nec aliquam eis prębuit impēsam vnde potuisset habere memoriā. ℭ Mores autem Agrippę mansueti circa omēs beneficia similia cōferebat alienignis quoq; erat clemens etiam in illis dona suę voluntatis ostendens: circa suam gētem pro modo benignus: & potius compassione pronus grata siquidem ei commoratio atq; frequēs ī hierosolymis erat: seq; paterna solemnitate seu puritate seruabat nullaq; dies pręteriebat hostijs viduata solemnibus. ℭ Quidam igitur in hierosolymis vir nomine Symon qui putabatur mandata legitima perfecte discernere multitudine in ecclesia conuocata cum rex cæsaream perrexisset eum accusare præsumpsit quasi non sanctum & iustum suadens vti rex ꝓhiberetur ad templi limine: quo nisi dignis ingredi nō liceret. Hæc ergo regi litteris indicata sunt a pręfecto: quia Symon talia concionatus est. Quem euocatum rex dum tunc esset in theatro / sedere iuxta se fecit. Et sub silentio mitissimo requisiuit. Dic michi inquit quid horū quæ hic aguntur contra legem esse censetur. Ille vero nichil quod responderet habens Veniam postulabat. Tunc rex magis circa eum placatus q̃ ab aliquo crederetur. Indicans etiam mansuetudinē conuenire potius q̃ furorem muneribus honoratum remisit ad ꝓpria.

ℭ Berythios inter ceteros multū rex Agrippa honorauit eis theatrū / āphitheatrū / balneas / & porticus construens Qui celebratis spectaculis Anthiochus commaginēsis rex & damascenorū Sāsigeranus & cōtis minoris armenię ad se veniētes ī tyberiadē hūanissime recepit marso vero veniēti agrippa ī occursū vadit q̃ tot regū cōcordiā & amicitiā suspectā habēs vnūquēq; ad ꝓpria mādauit remeare qd̄ agrippa grauiter ferēs marso factus est iimicus Et lioneus mathia ei ·cto sacerdos cōstituit Insup agrippa ī cæserea ad honorē cęsaris spectaculū celebrās stola vndiq; argēto cōtexta idutus fulgēte veste ab adulatoribus deus est appellatus sed q̃a verba nō cōpescuit male sibi accidit vidēs nāq; bubonē malorū causā ītellexit passionē mortiferā ī corde suscepit & a cęsarea ad regalia deportatus ānno etatis quīquagesimo quarto & regni septimo filiū agrippā noīe & tres filias relinquens mortuus est. In biblia dicit̄ cōsumptus a vermibus expirauit Sylas vero ab aristiōe herode & telchi occidit̄ mortuo

ℭ Marsus petronio successit.

Agrippa syllā a ꝓfectura remouēs mittit in vincula quē (mitigata ira) vocauit ad conuiuiū sed venire recusauit

Agrippa hierusalē muros publicis sūptibus munissimos fabricās a claudio ꝓhibetur ꝑficere.

Laudes Agrippæ in nullo regi herodi similis.

Mores agrippæ circa omnes mansueti.

Symon regem a tēpli limine ꝓhibuisse est accusatus quē rex euocatū & nichil habētem qd̄ respōderet māsuete cū mūeribus remisit ad ꝓpria

Nota sentētiam

A itaq; Agrippa cęsarienses & Sebasteni blasphemias in eū exercētes eius filiarū statuas deluserūt ad for-
nicatia loca deferētes immemores ipsius & aui herodis qui illas edificauit ciuitates bn̄ficiorū claudius
quoq; audita agrippę regis morte regnū filio dedisset nisi a cōsulibus fuisset ipeditus p̄fectū quoq; cu-
spinū fadū agrippā honorās misit p̄cipiens cęsarienses pro contumelijs cohibere. Capitulum decimū.

ET cum multis multa concesserit p̄cipue berithos honorauit. Instruxit eni eis theatrū
amplitudine & pulchritudine pręcipua decoratū:& amphitheatrum copia impēsa cō-
structū. Sed & balneas & porticus celsis operibus exaltauit.nullaq; tenacitate sūptuū
aut pulchritudinē fœdauit aut magnitudinē quālibet minuit quorū oīm dedicationē
lagissime ac magnifice ministrauit.Cū igitur in theatro spectacula celebraret musica
queq; instrumēta illic perduxit & varia delectationū opera affluēter exhibuit.In am-
phitheatro autē multitudine monomachorū suā largitatē cūctis ostēdit vbi volēs numerositate cōcer-
tantiū delectationē spectantibus exhibere alios septingentos pugnaturos emisit quoscūq; malignos
habuit in hac actione distribuens vt & illi hoc modo pugnarent & opus belli voluntas pacis existe-
ret. Hos itaq; passim hoc modo cunctos extinxit. ¶ Quibus spectaculis celebratis:in tyberiadem ci-
uitatem galileę migrauitq; eratq; inter alios reges valde conspicuus Ad quem venit commaginensis
rex antiochus & damascenorū sansigeranus alias Sigerānus & cōtis minoris armenię qui etiā & in
ponto polemoniaco regnabat:pariter & Herodes frater eius qui & ipse calchidis habebat imperiu;
habuitq; colloquiū apud eos susceptione & amicitia valde dignissimū ita vt ostenderet suę sapientię
culmē:& in p̄senti eos videretur regaliter honorare.Sed his apud agrippā ita degētibus marsus syrię
preses aduenit.Verū agrippa rex sciēs honorabilē romanis esse processit e ciuitate occursurus ei qua-
si ab stadijs septē hoc eteni principum inimicitiarum circa marsum fuit.Sedēs em̄ in tribunali agrip-
pa inuitauit alios reges quorum concordia marso & tanta pariter amicitia in suspitionem repēte ve-
nit non credendi expedire romanis reges huiusmodi habere cōsensum.Mox itaq; ad vnūquēq; mit-
tens mādauit vt insegniter ad propria remearet.Hęc agrippa dolēter excepit. Et ꝓpterea marso qui-
B dē factus est inimicus.Mathia vero pōtificatu spoliato,ꝓ eo cōstituit sacerdotē eyloneū alias elioneū
canthere natū. ¶ Igitur cum tertium annū in iudeę complesset regno venit in cęsareā ciuitatem quæ
primitus turris stratonis appellabatur ibiq; spectaculum ad honorem cæsaris pro eius salute celebrat
Ad quam festiuitatem omnis prouincię multitudo nobilium simul & procerū vna cōuenerat.Secun-
da vero spectaculorum die stola vestitus vndiq; argento cōtexta ita vt textus esset valde mirabilis ve-
Actu. ca. xij. nit ad theatrū incipiēte die:& primis radijs sole oriēte demissis argēti claritas repercussa fulgorem red-
didit valde perspicuum.& oculis inspicientibus formidandum.Mox aūt adulatores voces fauorabi-
les emittebant quę nec illi bonę pro veritate videbantur deū scilicet appellātes eum atq; dicētes pro-
Actu. ca. xij. picius nobis esto quia licet hactenus velut hoīem timuerimus: attamen iam nūc superioris naturę te
esse cōspicimus.Has autē voces rex nequaq̄ cōpescuit nec impia verba cōpręssit. ¶ Post paululū ve-
ro respiciens vidit supra suū verticem in quodam culmine residentē bubonē quē etiam mox esse ma-
lorum causam intellexit qui fuerat ei aliquādo bonorū.Mox ergo passionē mortiferā corde suscipiens
& vehementer vteri dolore percussusq; respiciēs suos amicos ego inquit vester deus iam vitā muta-
re cōpellor:repente namq; increpitus sum:cum mendaces ad me clamarent.Namq; qui vocabar im-
mortalis a vobis ecce ducor ad mortem.Suscipienda est sentētia quę profertur a deo.Viximus eteni
non praue sed claritatē beatitudinis appetētes hæc itaq; cū dixisset crescente dolore cōprimebatur.
C Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est.Et sermo apud cunctos egressus est quia indubitan-
ter moriturus esset.Mox itaq; cuncti cum cōiugibus simul & liberis lege patria in saccis iacētes deprę-
Actu. ca. xij. cabantur pro lege deū:& oīa luctu gemituq; cōplebantur. ¶ Rex autē cum in domo sublimiori iace-
ret deorsum despiciens atq; videns eos prostratos esse:nec ipse a lachrymis potuit abstinere. Quinq;
vero diebus cōtinuo vētris dolore cōfectus vita priuatus est habēs annū etatis quartū & quīquagesi-
mū:septimū vero regni.Quatuor nāq; sub gaio cęsare regnauit ānis.Sub philippi quidē tetrarcha tri-
bus quartum vero cū herode tres autem reliquos sub Claudij cōpleuit imperio:in quibus & iudeam
p̄cœpit & samariā atq; cęsaream & tributa sui munera auxit imperij. ¶ Multū a diuersis mutuū sum-
psit.Nam cum esset valde munificus supplicātibus larga munera cōferebat & dona sine aliqua p̄ci-
tate ꝓbabat. ¶ Igitur cū mors eius populis esset ignota cōspirantes simulis herodes calchidis rex. Et
telchis p̄fectus & regis amicus aristionē quendā fidelissimū ministroꝝ destinauerūt. Et Sylā qm̄ eo-
tū erat inimicus quasi iubēte rege peremerūt.Rex igitur agrippa hoc modo cōuersatus decessit a vi-
ta qui de suo gn̄e filiū reliquit noīe agrippam agentē septimū & decimū etatis annū & filias tres qua-
rū alia qdē noīe beronice sextodecimo etatis āno herodi fratri p̄ris videbat̄ esse cōiūcta virgines autē
erāt due Maria & drucilla:alia quidē decimum agēs annū:drusilla sextū Eratq; desposata a suo patre

Berithios honorauit eis theatrū amphitheatru; balneas & porticus construēs. Magnificentia agrippæ.

Antiochus Sansigerannus contis reges: & herodes fratres ad Agrippam veniunt in tyberiade quos humanissime recepit.

Elioneus sacerdos (Mathia eiecto) constituit

Agrippa bubonē videns malorū causam intellexit passionem in corde mortiferam suscipiēs. Agrippa a cęsarea infirmus ad regalia reportat̄

¶ Agrippa anno etatis quinq̄gesimo quarto & regni septimo mortuus; In biblia dicitur cōsūptus a vermibus expirauit

Cęsariēses & sebasteni mortuā Agrippam blasphemias exercuerūt & filiarū statuas detulerunt ad fornicaria loca.

Claudius (audita regis morte) filio regnum voluit dare sed cōsules eum impedierunt.

Prefectū cuspiū fadū i iudeā mittit Agrippā claudius honorans et pręcipiēs cęsariēses ꝑ cōtumelijs coherceri

Cā maxia calamitatum iudeis cęsarienses. &c.

maria filio archelai celchij alias cheleuci: drusilla vero filio antiochi comagensis regis qui dicebatur epiphanes. Cumq; mors agrippę cunctis innotuisset: Cesarienses & Sebasteni benefactorum eius immemores pessimas leges egerunt: blasphemantes vehementer indecenterq; defunctū sed & militum D que tunc adherat multitudo in domum eius abeuntes & statuas filiarum regis virginum diripientes pariter ad loca fornicaria detulerunt: & statuentes eas in publico reclinantes eis fœdas cōtumelias inferebant. Et turpiora facinora q̄ dici fas est scelestis actibus adimplebant. celebrātes cōuiuia publica coronati & madentes vnguētis & oleo. Sacrificia pariter exhibentes: presidiaq; sibimet alterutri pro regia morte reddentes. Erantq; autē immemores nō solum agrippę qui multas eis prębuerat largitates Sed etiā aui eius herodis qui ipsas ciuitates instruxerat. Porticusq; simul & templa claris probabatur fabricatus impensis. ¶ Filius vero defuncto agrippa erat tunc romę: & alebatur a cęsare. ¶ Tūc claudius audiens Agrippam fuisse defunctum. Et sebastenos atq; cesarienses ei mortuo cōtumelias intulisse: graui dolore percussus est eratq; pręparatus vt eius filium agrippā in illius regnum dirigeret successorem: volens etiam iusiurandū quod cum illo habuerat confirmare Et conuocatis amicis indicauit quod deliberaret super cōmendato suę fidei puero interrogans quid ipsis videretur vterū cogitata de hoc manere vel non decernerent qui perspecto cęsaris animo prudentius aliquid cōsiliati sunt collaudantes quidē benignitatis eius propositum voluntatē incautam esse dicentes vt puero qui nec infantiles annos excesserat magnitudinē tanti regni cōmitteret cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. ¶ Cumq; videret eos cęsar rite locutos: prefectū in iudeam totumq; regnū direxit cuspiū fadū. Quo facto etiā honorem defuncto prestitit ne marsū ad eius regnū qui illi fuerat inimicus eueheret. Prę oībus autem phado pręcepit claudius vt cesariēses & sebastenos pro defuncti cōtumelijs coherceret cohortē vero cęsariensiū & sebastenorū & quinq; numeros īpotentū trāsferri iussit vt ibidem militarēt & ex numeris romanorū in syria cōstitutis eligerentur milites qui eorum loca cōplerēt Sed nequaq̄ tali iussione migrati sūt mittētes nāq; legationē ad claudiū supplicauerūt: & i iudea cōsistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum iudeis effecti sunt sumentes initio semina belli sub floro quamobrem tempore quo vespasianus vicit: sicut post paululum referemus eos ex illa regione migrauit.

¶ Explicit Liber Nonusdecimus.

¶ Incipit Liber Vicesimus qui continet tempus annorum viginti sex.

¶ Mortuo rege Agrippa Claudius defuncti memor Cassium longinum narso successorem in syriam presidem mittit phadus vero Iudeę procurator Iudeis indignatus propter philadelphinos occisos seditionis auctores puniuit Ptolomeo quoq; latronum principe a phado occiso iudea latronibus est mundata. Cassio autem & phado sacerdotibus tunicam sacerdotalem in Anthonia reponi pręcipientibus sub romanorum potestate petunt iudei vt ad claudium legatos mittant vt in eorū maneat potestate quod eis concessum est datis obsidibus filijs hocq; Agrippa a claudio obtinuit Et claudius ad phadum rescripsit herodes vero Agrippę regis frater templi potestatem & sacerdotum ordinationem a claudio impetrauit & Chanterio remoto Ioseph sacerdotem fecit. Capitulum primum

Mortuo rege agrippa claudius memor defūcti cassiū lōginum successorē narso mittit i Syriā presidē phadus quoq; ꝓcurator Iudeę indignatus iudeis est ꝓpter Philadelphinos occisos. Ptolomeo latronū pricipe phadi ꝓcepto occiso iudea latronibus est mūdata

M Oriente siquidem agrippa rege sicut in libro pręcedente narrauimus Cęsar claudius misit successorem narso cassium longinum memorię conferens hoc defuncti a quo viuente rogatus fuerat ne narsus vlterius syrię presideret. Phadus itaq; dum cum prefecture culmine in iudeam venisset: comperit iudeos habitantes trans fluuium contra philadelphinos habentes contentionem pro finibus vici cui nomen est meas. Erant illic armatorum plurimi congregati qui preter voluntatem primatum suorum sumentes arma multos philadelphinorum peremisse noscuntur. Hęc audiens phadus vehementer accensus est eo q̄ non eius: reseruassent iudicio qui se dicebāt a philadelphinis fuisse lesos: sed vsq; ad arma venissent. Qui sumens tres priores ipsius seditionis alligari pręcepit. Deinde quendam eorum Antibam nomine iussit occidi: duobus autem reliquis amaraco & eleazaro fugam cōmisit. Ptolomeus autem princeps latronum & qui multa mala ydumeis & arabis frequenter intulerat non multo post captus & deductus ad eum morte mulctatus est. F Hoc itaq; modo cuncta iudea latronibus est mūdata: phadi prouidētia atq; sollicitudine. Is eni phadus tūc cūctos vocās sacerdotes & priores hierosolymitarū āmonuit eos vt talarē tunicā & sacerdotalē stolā qua solus pontifex indui solet in ātonię castro reponerēt vt sicuti prius in romanorū potestate iacerēt. Illi vero nequaq̄ cōtradicere presumpserūt sed rogabāt phadū atq; lōginū nam & ipse cū multo exercitu ad hierosolymā venerat metuēs ne pręceptis phadi multitudo resisteret iudeorū: & ab eis suppliciter exorabāt vt sinerēt legationē ad claudiū destinari quatenus ab eo peterēt vt sacerdotalem vestem in propria potestate haberēt: & ipsi sustinerēt donec claudij respōsa perciperent. Illi vero se ita hęc prestare dixerūt: si eorū filij obsides prę berētur. Quibus obedientibus filiosq; dantibus legati sunt missi.

A ¶ Cumq; romam venissent audiens agrippa iuuenis defuncti filius a Iuentus eorũ causam erat nãq; sicut prediximus apud predictum claudium cesari supplicauit vt eisdem iudeis concederet mittens ad phadum sua scripta que de sacerdotali veste poscebant. Vocãs itaq; claudius legatos iudeos se cõcedere que petebãt promisit: iussitq; vt agrippe gratias dignas exoluerent cuius precibus hec eis iura donaret. Quamobrem ad phadum huiusmodi misit epistolam. ¶ Claudius cesar germanicus tribunicie potestatis quinquies consul ordinarius quater imperator decies pater patrie Hierosolymitarum principibus curie populo iudeorum & cuncte genti: salutem. Agrippa meo piissimo quem ego connutriui & habeo mecum perducente ad me legatos vestros gratias agẽte eo q̃ habeam gentis vestre sollicitudinem & cum summa deuotione pro sacerdotali veste atq; corona supplicante vt sub potestate vestra consistant: que sunt a me postulata concedo sicut vir fortissimus michi carissimus vitellius fecit. Huic itaq; voluntate consensi primum quidem propter pietatem meam volens vnumquemq; exhibere suam in paterna traditione culturam. Deinde sciens quia dum hec fecero & ipsius regis herodis & aristoboli iuuenis potentium personarum quorum circa me pietatem & circa vos studium esse cognosco: amplissimas amicitias collocabo. Scripsi vero ob hanc causam & cuspio phado meo procuratori. Nomina vero litteras deferentiũ hec sunt. Cornelius. Leo. Triphõ. Theodonis alias Theodionis. Dorotheus. Nathelis. Iohannes. Iouis. Panis. Data terciodecimo. Kalendas consulibus rufo. & pompeio siluano. ¶ Petiit autem a claudio cesare & herodes frater agrippe defũcti cui illo tempore calchidis regnum videbatur esse commissum potestatem templi: & sacerdotuȝ ordinationem & omnia pariter impetrauit Et illo autem fuit apud oẽs eius liberos hæc potestas vsq; ad finem belli. Herodes itaq; a pontificatu remouit Cantheriũ alias Cautherũ & Ioseph cami alias cani filium ei successorem dedit.

Agrippa iuuene pro Iudeis a claudio obtinuit q̃ vestis sacerdotalis maneret in eorũ potestate & scripsit ad phadũ claudius

Herodes agrippæ regis fr̃ tẽpli potestatem & sacerdotũ ordinationẽ a Claudio impetrauit q(Cãtherio remoto) ioseph sacerdotem fecit.

¶ Monobazus adiabenorũ rex cum manum super ventrẽ vxoris helene pregnantis & dormientis poneret vocem audiuit vt manum deponat ne puerũ vexet qua voce turbatus vxori auditũ nunciauit & natum filium Iazatem vocauit. Qui a patre multũ dilectus ei fratres inuidebant quod pater cognoscẽs timensq; ne ei aliquod malum accideret eum cũ muneribus ad Abnergium regẽ misit cuius postea filiam habuit vxorem Ipsum quoq; iam pater senex euocans illi Carrum dedit Iazates vero legibus credens iudeorum circuncidi voluit sed eum mater prohibuit. Ipse vero Eleazaro iudeo legem moysi explicanti deuotionem manifestans cicunciditur quem & eius filios a multis liberauit periculis Helena quoq; filiũ regnũ videns pacifice gubernare, & esse beatũ visitandi hierusalem habuit desiderium cuius aduentus multum profuit ciuitati nã eius medio ciuitas a fame est liberata. Capitulum. ij.

B Eodem siquidem tempore helena Adiabenorum regina & filius eius Iazatis alias Iazates ad solemnitatem iudeorum hac causa proueniente migrauerunt Monobazus Adiabenorũ rex cui cognomen erat Bazeus alias Bozeus sororem helenã amore captus duxit vxorem: que dum ex eo haberet in vtero cõtigit vt dum ea dormiẽte super ventrem mulieris manum poneret per soporem. Et quandã subito vocem audierit precipientem vt manum de ventre eius auferret ne infantem in eo vexaret: qui prouidente deo & principium esset & finem fœlicissimũ possessurus. Qua voce turbatus repente surgens hec dixit vxori: & natum filium Iazatem nomine nuncupauit. Habebat autem ex helena & alium filium seniorem nomine Monobazũ. Et alios filios ex aliis mulieribus procreatos. Maximam tamen deuotionem quasi vnigenito Iazati desiderabiliter impẽdebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium: quando cuncti contristabantur quia pater eum oĩbus preponebat. Hoc pater aperte cognoscens. Illis quidẽ ignouit sciens quia non hoc agebant pro malicia. Sed quoniam singuli fauorem patris desiderabant habere. ¶ Iazatem vero cum pro eo valde metueret ne odio fratrum mali aliquid sustineret: multis muneribus farcinatũ in castrum pasini misit ad Abennerigũ alias Abnergiũ regem. Cõmendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter

¶ Monobazus adiabenorũ rex helena sorore & vxore pregnãte cũ manũ sup vẽtrem vxoris dormiẽtis poneret audiuit vocẽ vt manũ deponat ne puerũ vexet qua voce turbatus dixit vxori & filium Iazatem vocauit.

C excœpit Et pro multa deuotione filiam suam amacos nomine ei dedit vxorem: donauitq; prouinciã ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauaretur & paucum sibi tempus viuendi superesse videret, voluit aspectum filii anteq̃ moreretur inspicere: & vocans eum delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoq; prouinciamlque dicitur Carrũ terra fertilis amomi in qua etiam reliquie sunt arche noe que ex ymbriũ diluuio liberata fertur. Et hactenus videre volentibus demõstrantur. Cõmorabatur Iazatis in hac regione & arthabanẽ parthicũ ad iudeam destinauit. Cũ q; legibus crederet iudeorũ studebat & ipse cõuerti credens se perfectum non esse iudeũ nisi signum circuncisionis acceperat: eratq; agere p̃paratus. Quod dum cognouisset mater eius ꝓhibebat dicens ei fore periculũ quia cũ esset rex multorũ acquireret inimicitias subiectorũ cũ peregrinas solẽnitates & sue genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare iudeũ. Et illa quidem hec dicens omnino prohibuit. At ille ad ananiam verba referebat. Qui matri dixit atq; interminatus est: quia nisi acquiesceret repente decederet. Cui mater ait metuere se ne causa omnibus indicata periculũ ipse sup

Iazatẽ senex pater vocat & Carrũ terrã illi dedit

Iazates legibus credẽs iudeoruȝ voluit vt perfectus esset iudeus circũcidi sed eũ mat̃ ꝓhibuit

plicij sustineret. qui quasi auctor & doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc audiens ille hęc respondit quia posset etiam pręter circuncisionem colere diuinitatē si omnino apud se decer‑neret leges iudaicas obseruare & hoc esse firmius q̄ circuncisionem accipere: veniamq; illi daturum D
deum opus hoc non implenti propter necessitatem subiectorumq; formidinem. Tūc ergo rex huiusce modi sermonibus acquieuit. ¶ Post hęc autem cum nequaq̄ suū desiderium abiecisset. Iudeum quē‑dam alium de galilea venientem. Eleazaro nomine & leges eruditum patrias inuitauit: vt circuncisio‑nis opus impleret. Qui cum intrasset ad eum & inuenisset legem moyseos legentem: ignoras (inquit) o rex moyseos iura: & per hoc deo facere videris iniuriam. Nō enim solum legere oportet eas sed pri‑mitus facere quę pręcepta sunt. Quamdiu sine circuncisione permanes legibus nequaq̄ nosceris obe‑dire. Sed si nondum legisti ex hoc legem vt scias quapropter geratur impietas vel nunc lege. Hęc au‑diens rex actum differre non pertulit sed ad aliam conuersus est domum & vacans medicum q̄d prę‑cipiebatur impleuit. ¶ Tunc euocata matre & anania doctore eis quod egerat explanauit. Quid re‑pente non mediocri timore sunt territi ne causa cunctis manifesta rex periculum deiectionis incurre‑ret non patientibus subiectis virum extranei dei cultorem sibimet superesse ne ipsi pariter pericula sustinerent quasi huius rei viderentur auctores. Deus autem pręsens erat qui illorum metum non per‑duxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Iazatis & eius filij sepius incurrissent eum ex ingenti‑bus liberauit angustijs & salutis dona concessit ostendens quia respicientibus ad eum & ipsi soli cre‑dentibus nequaq̄ fructus pietatis aufertur. Sed hęc quidē postea explanabimus. Igitur helena regem videns regnum pacifice gubernare & filium suum esse beatum & vltra cunctas gentes prouidētia di‑uina religiosum desiderium habuit hierosolymitarum conspicere ciuitatem atq; cūctis hominibus di‑ E
uulgatum dei templum suppliciter adorare & hostias pacificas offerre. Ob quā rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone consentiente & multam pręparationem itineris faciente & plurimas dante pecunias descendit in hierosolymam etiam filio multo eam itinere deducente cuius aduentus hiero‑solymitis tunc profuit valde. ¶ Nam dum eorum ciuitatem illo tēpore fames appręhendisset. Et mul‑ti essent egestate consumpti: helena regina misit quosdam suorum alios quidem ad Alexandrinam vrbem vt frumenta ex eius pecunijs compararent alios cyprum: quatenus carrucas ex abundanti de‑ferrent. Cumq; venissent hec onera deportantes alimenta indigentibus illa dimisit. Quapropter gen‑ti nostrę beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. ¶ Cuius filius Iazatis audiens hanc famem multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt quę postea declarabimus.

Iazates Eleaza‑ro iudeo moysis legē explicante circunciditur.

Deus Iazatē & eius filios a multis liberauit periculis.

Helena filiū vidēs beatū hierusalē visitatē voluit & filio ei m̄lta donāte dona & etiā multo itinere descēdit cuius aduētus m̄ltū p̄fuit ciuitati

¶ Iazatis multas pecunias iudeis destinauit.

¶ Arthabanus parthorum rex satrapas inimicos timens ad Iazatem veniens ab eo honorifice est receptus & eius medio in regno est restitutus qui beneficiorū non immemor multa ei dona dedit post paululum vero arthabanus filio suo Bardani regnum diuisit qui contra Romanos pugnaturus a iaza‑te petit auxilium & eidem deneganti bellum fecit. Illum vero regem parthi extinguentes regnum co‑tardi dederunt cui Vologesis successit Monozabasus regis frater & tota cognatio (relicto paganismo) ad iudaismum conuertentur Cuius subditi ad Abiam Arabię regem scripserunt bellum contra suum regem mouentes. Qui contra iazatem bellum faciens occisus est cum plurimis. Vologesis vero Adie‑benorum proceribus eum inuitantibus bellum contra iazatem bellum mouet & occasione non inuen‑ta honores quos ei pater dederat repetit iazates autem dei auxilio confidens hostis expectat aduen‑tum dicens deum cunctis hoībus esse meliorem & eum terrę prostratus inuocans est exauditus volo‑gesis nāq; daco & isaco prouinciā diripientibus remeauit. Iazates vero āno etatis quiquagesimo quin‑to & regni vigesimo quarto moritur. viginti quatuor filios & totidē filias relinquens & Monobazum regni faciens successorem. Qui fratris & matris ossa hierusalem misit sepelienda. Capitulum tertium.

ARthabanus itaq; rex parthorum sentiens sibimet satrapas inimicos degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter ei visum est vt pergeret ad iazatem re‑gem salutem apud eum inuenire se credens: & ita ad regnum proprium remearet Sūptis ergo cognatorum atq; familiarium circa mille viris: venit ad regem iazatē. F
Cumq; ille illum aperte nosset. Iazates vero arthabanum pœnitus ignoraret: inue‑niens eum in itinere constitutum & astās ei prior secūdū morē patrium adorauit. Deinde o rex inquit nec me despexeris tuum seruum nec sis superbus circa suppli‑cem. Miser em̄ rerū mutatione factus existēs ex rege priuatus: tuum posco solatiū. Perspice siquidem inconstantiam fortunę & hanc scito esse cōmunem & vim similem habiturā. Nam si me sine vindicta despexeris: erunt audaciores plurimi etiā circa alios reges. Hęc arthabanus cū lachrimis edicebat: ca‑pite reclinato deorsum. Iazates autē vt eius nomē audiuit & arthabanū suppliciter sibi respexit astātē mox ex equo resiliēs habe inquit fiduciā o rex nec te pręsētia facta cōfūdāt. Velociter em̄ erit tibi mu

Arthabanus p̄thorū rex ad Iazatē timēs satrapas īimicos iuit

Arthabani oratio ad Iazatem.

Fortune incon‑stātia oībus cōis

Iazatis benignissima responsio.

A tata tristicia. Amicū enim me & auxiliatorē inuenies plusq̄ credis Aut enim in parthorū regno te rur sus: aut in meo constituam regem. Hęc dicens eleuauit artabanū. Ipse rursus equo ille pedibus: seque batur: honorē tribuens ei quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Arthabanus grauiter tulit: & p pręsentē fortunam honorēq; iurauit descensurū se nisi ille rursus ascenderet atq; pręiret. Tunc ille equū ascendens eumq; ad regalia sua perducens: omnē ei honorē libenter exhibuit & in consessu atq; cōuiuijs primū recumbere pręparauit non pręsentē fortunam intendens: sed eius pristinam dignitatem: eūq; ratione frequenter cōsolatus est quia cōmunes sunt omnibus fortunę permutatiōes hominibus ¶ Scripsitq; parthis suadens eis vt Artabanū susciperent regem promittens eum pristinorū in se nō habere memoriam. simul & iuramenta prębens. Parthis vero suscipere quidem se velle eum non negantibus sed non posse dicentibus habere regem/ eo q̄ Cynnamū iam cōstituissent principē. ne forte certamen inter eos emergeret: agnoscens Cynnamus eorum volūtatē mādauit vt veniret artabanus regnum proprium recepturus. Cui itaq; credens artabanus reuersus est occurritq; ei Cynnamus adorans eum & regem simul appellans auferensq; de suo capite imposuit eius vertici dyadema. Sic ergo Artabanus per Iazatem rursus in regno (vnde per proceres suos ceciderat) reuersus est. Nec fuit immemor beneficiorū in se gestorū sed Iazatem magnis muneribus redonauit alias reditauit. Nam & tyara recta pmisit ei vti & in aureo lecto (quod solis parthorꝫ regibus licet) dormire concessit. deditq; ei maximā & optimam regionē regis armeniorꝫ cuius terrę nomē est Nisibis in qua etiā primitus fecerūt Anthiochiā ciuitatem quam Migdomiam nūcupauerūt. His itaq; muneribus a rege parthorꝫ Iazates honorat̄. ¶ Post paululū vero tp̄s Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is autem veniēs ad Iazatem suadebat ei vt sibi cōtra Romanos pugnaturo ferret auxiliū: cui tamē suadere nō potuit. Iazates enim romanorū sciēs potentiā atq; fortunā: putabat impossibilia bella tentare. Insuper dū misisset quinq; filios etate nouellos vt linguę patrię & eruditionem sub integritate cōdiscerēt: sed & matrem vt templum sicut pręDiximus adoraret erat segnior ad bellandum. Sed & Bardanem sepius pro

B hibebat. narrans ei romanorum virtutes & credens eum per talia verba terrere. quatenus a desiderio contra romanos bellandi recederet. In his ergo parthorum rex indignatus bellum aduersus Iazatem repente pronunciauit: sed nullum in hoc vtilitatem hr̄e promeruit deo scilicet spem eius annichilāte. ¶ Agnoscentes enim Parthi Bardanis voluntatem & quia contra romanos bellum suscipere decreuisset illum quidem extinxerunt: principatum vero cotardi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato successit frater Vologesis: qui duobus ex eodem patre germanis suis præbuit potestatem pacoro quidem seniori medorum tridati vero iuniori dedit armeniam. ¶ Monozabasus igitur regis frater pariter & eius cognatio videntes Iazatem propter pietatem quam circa deum habebat/ vltra omnes homines excellētem habuerunt & ipsi desiderium vt mores patrios derelinquētes iudaicis solēnitatibus obedirent horū nisus subiectis fuit valde ingratis simus: & in hoc proceres indignati iram equidē retinebant expectantes oportunū tēpus vt in eis vlciscerent̄. Quāobrem ad Abiā regem arabię scripserūt. multas se daturos pecunias promittētes si cōtra eorū regem castra moueret. Simulq; professi sunt circa primam congressionē eum se quoq; desere re: quem vellent propter odium q̄ eorū cultum reliquerat pœnas exoluere. Dictis ergo sacramēto firmatis festinabant ad terminum peruenire: his itaq; flexus arabię rex: cum multo exercitu venit ad Ia

C zatem. Tunc in ipsa prima congressione anteq̄ ad manus accederent facto signo omnes Iazatem velut vno vincti funiculo reliquerunt & dorsum hostibus dantes effugerunt. Nō tamen iazates expauit sed cōsilium ꝓditionis agnoscens a primatibus factum & ipse cū exercitu discessit: causamq; requirēs vt agnouit cōstitutū ad arabas factū: auctores equidem interfecit. ¶ Altera vero die congressus plurimos occidit: omnes autem simul in fugam vertit ipsumq; regem persequens in quodam castro arsano nomine circumclusit. Quo tamen forti dimicatione pręualuit. Captoq; castro dum abiam regem non inuenisset viuum quoniam seipsū peremerat/ arripiens omnem pręDam quę in eo videbatur esse magna amplitudine constituta in adiabenorum regressus est regionem. ¶ Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non valentes aduersus regem deo scilicet eos eius potestati tradente/ neq; tunc quiescere voluerunt/ sed scripserunt Parthorum regi Vologesi: rogantes eum vt Iazatem occideret: & eis principem de Parthorum gente constitueret/ dicentes se odio habere proprium Regem quia iura patriæ destruxerat & axtranea diligebat. ¶ Hęc audiens rex Parthorum eleuatus ad bellum est & cum iustam belli non inueniret occasionem datos ei honores a patre repetit & resistenti bellum se inferre minatus est. His auditis iazates non mediocriter est turbatus: & iudicans sibi turpitudinē fore si propter metum collocatis honoribus cedere videret̄ sciens insuper quia etiam si his cederet parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret: decreuit magis deo curatori omnium animę suę pericula committere eumq; maximum se habere arbitratus auxiliatorem filios quidem & coniu

Iazatis hūilitas

Fortunę cōmutationes oibus hominibus cōmunes.

Artabanus Iazatis medio ī regno restitutus cuius rei nō immemor artabanus multa dona ei dedit.

Migdomia ciuitas aliquādo Anthiochia appellata.

Parthi Bardanem regē extinxērt regnū Cotardi dederunt cui successit Vologesis al's Bogessis.

Monozabasus regis frater & tota cognatio/ relicto paganismo ad iudaismū cōuertunt̄ cuius subiecti ad Abiā arabię regē scripserūt bellū cōtra suū regē facere mouentes.

Adiabenorꝫ ꝓceribus advologesem scribentibus ipse contra iazatē bellū mouet & occasiōe nō inuenta honores quos pater ei dederat repetit.

ges constituit in munitissimis locis cunctaq; frumenta & fenum & pabula cōgregauit. Quibus gestis hostium sustinebat aduentum. Veniente vero parthorum rege cum exercitus sui multa virtute pedestrium pariter & equestrium & cum magna velocitate faciente vallum circa flumen medorū scilicet & adiabenorum ꝓuinciam terminantē etiam Iazates castra posuit procul ab eo habēs circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto venit ad Iazatem nuncius a parthorum rege directus qui eorū virtutem ediceret quoniam ab eufrate fluuio vsq; ad brathorum terminos resideret simul & subiectos ei adesse dicens: interminatus pariter quia pœnas Iazatis exsolueret eo ꝙ circa dominū suum esset ingratus a cuius manibus neq; deus eum posset (quem colebat) eruere. ¶ Hęc dicente nuncio Iazates nosse se quidem parthorum exercitum suo abundantius potiorem respondit sciendum quia cunctis hominibus melior est deus. Et (huiusmodi dato responso) ad supplicationem dei cōuersus terrę se ꝓsternens & cinere caput implens cum filijs & vxoribus ieiunauit inuocans deum atq; dicens. Dominator domine si non frustra tuę me dignitati subieci & iuste omnium te solum & primum domiū esse cognoui adueni auxiliator non pro me solūmodo vlturus in hostibus sed quia contra etiā tuam virtutē cum nefanda pręsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscēs: cum lacrimis supplicabat. Quem repente deus audiuit. ¶ Ea namq; nocte Vologesis accepit epistolas in quibus scriptum erat quia Dacus & Isacus cū maxima manu cōtemnētes eius absentiā ad diripiēdam Parthorum prouinciā deuenissent: quapropter nichil agens retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Iazates deo prouidētem parthici regis interminationem effugit. ¶ Post paululū vero tempus cum quinquagesimū quintū etatis & vicesimūquartū regni complesset annum relinquens filios masculos viginti quatuor & filias viginti quatuor: vita priuatus est. Successorem regni fratrem Monohazum haberi ꝑcepit repensans ei quia per eius absentiam post mortē patris regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater helena audita filij morte grauiter tulit: & sicut potuit mater (quę pijssimū filium videbatur amisisse) Verūtamen cōsolata est audiens regni successionem ad seniorē suum filium perductā. ad quē etiam pergere festinabat. Cumq; venisset ad regionem Adiabenorū non multo tempore super filium Iazatem vixit ¶ Monobazus autem & illius ossa pariter & germani mittens in hierosolimam sepeliri pręcepit ī mā͂soleis quę mater tribus procul stadijs ab Hierosolimis cōstruxisse videbatur. Sed quęcūq; rex Monobazus vitę suę tempore gesserit postea declarabimus.

Rn̄sio Iazatis ꝙ cūctis hoībus melior est deus & eū terrę prostratus iuocans ab eo est exauditus.

Vologesis Daco & isaco ꝓuīciā diripiētibus remeauit.

Iozates āno ętatis .lv. regni. xxiiij. morit̄ xxiiij filios & totidē filias relinquēs regni successorē Monobazū faciens.

Monobazus ossa frīs & matris sepeliēda hierusalē misit.

¶ Theodas magus populum iudeorum seducens semetipsum prophetam esse asserebat quē Phadus prohibuit capite trūcatum Phado autem Tyberius Alexander in iudea successit qui Iacobū & Symonem & filios Iudę rempublicam perturbantes occidi fecit Ananias Ioseph succedit in sacerdotio & Tyberio Cumanus mortuo vero Herode Agrippę regis fratre agrippa iuuenis a Claudio regnū recepit maxima quoq; Cumano Iudeam regente seditio maxima fuit vbi viginti iudeorum milia in festo azimorū vnius militis luxuria qui genitalia sua reuelauit in turba defecerunt. Et quidē ex turba fugientes Stephanū Cęsaris seruū spoliauerūt latrocinij more quo audito Cumanus milites destinauit vicinos vicos ꝑcipiens diripi & vinctos nobiles adduci. Militem quoq; legē moysi blasphemātem capite truncari fecit. ¶ Capitulum quartum.

Theodas magus ppl̄m iudeorum seduxit semetipm asserēs eē ꝓphetā quē ꝓhibuit Phadus capite trūcatū. &c.

IGitur dum iudeam ꝓuinciam Phadus gubernaret. quidam vir Magus nomīe Theodas populo multo suasit vt sumētes substātias suas sequerent̄ eum ad Iordanē fluuiū semetipsum asserens esse ꝓphetam & ꝑcepto fluuiū diuidere vt eis facile transitū pręberet. Hęc dicens seduxit quidē multos: non tn̄ pmisit Phadus ad expimentū eos suę insipiētię puenire: sed repente cohortē misit equestriū sup eos quę inopinabiliter irruens multos quidem peremit plurimos aūt cœpit viuos: ipsūq; Theodam cōprehendētes capitis sectione mulctarūt. Hęc sunt quę iudeis contigerūt tēpore quo Phadus in eorū pręfuit regione. ¶ Venitq; Phado successor Tyberius Alexandri filius qui etiam in Alexandria fuerat alabarchis idest prīceps psalis genere diuitijsq; Alexandrinorum cunctos excellens: sed etiā filio suo Alexandro diuina cultura melior quippe cū ille in paternis solēnitatibus non pmansit. Horū ergo tēporibus contigit illa maxima fames qn̄ etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex egypto indigentibus sicut prędiximus est parata. Insuper Iacobū atq; Symonem & filios iude galilei qui populum a Romanorum potestate subducere nitebantur sub Cyrino iudeę pręside sicut prędiximus crucifigi Alexander imperauit. ¶ Herodes autem rex Chalchidis remoto Ioseph a pōtificatu successionem hanc Ananię Nibedei cōtradidit. ¶ Tyberio autem alexandro Cumanus successor aduenit defūctusq; est Herodes frater regis Agrippę maioris octauo anno Claudij principatus tres filios derelinquens. Aristobolum qui ei de priori fuerat vxore progenitus & ex Beronicę fratris filia Bernicianum & Hyrcananū: cuius regnū Claudius Cęsar Agrippę iuueni dedit. ¶ Seditione igitur intercedēte in Hierosolimorū ciuitatē dum Cumanus in iudea pro rerum gubernatiōe cōsisteret: multi iudeo-

Tyberius alexādri ꝑses successit Phado in iudea.

Tyberius Iacobū & filios iudę rempublicā perturbātes occidi fecit.

Tyberio Cumanus successor venit in iudea.

A rū perempti sunt. Sed primitus causam narrabo propter quā talia ꝓuenerunt. Instante festiuitate pasche (qua mos est azima nobis offerre) dum vndiq; ad festiuitatē hanc populus conuenisset. Metuens Cumanus ne qua per multitudinē turba aut res vel actio nasceret̄ iussit militibus vt vnam aciē armatorū facientes circa porticus templi cōsisterent: vt si forte aliquid excitaret̄ tumultuātiū inquietudinē ꝓhiberent. Hoc em̄ & priores presides iudeę in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cūq; quarta dies eius celebrationis excessisset: quidam militū reuelauit genitalia sua. & populo demōstrabat. Quod illi vidētes ad iram furorēq; perducti sunt non semetipsos contumeliā passos sed in deo impietatē gestam esse dicentes. Quidā vero procaciores Cumanū blasphemabant: asserentes militem ab eo summissū. Cumanus aūt audiens & ipse non mediocriter ꝓuocatus est. Verūtamē hortabat̄ eos a seditione quiescere: ne in festiuitate īquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset: & illi ad blasphemias magis accederent iussit oēs milites arma sumentes ad antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum sicut prediximus suppositum templo. Multitudo siquidē videns milites ibidem cōgregari ꝑterrita cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent: per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt: & multos adinuicem cōterentes interemerūt. Viginti enim milia dinumerati sunt qui in illa turba defecerūt. Quapropter eis erat pro festiuitate luctus & omnes obliti orationū atq; sacrificioꝝ ad lamentationes lachrimasq; cōuersi sunt. Has ergo passiones vnius militis luxuria generauit. ¶ Nōdum igitur luctus quieuerat: & alter incidit denuo super eos. Quidam em̄ ex illa turba fugientes euaserant via publica venientes quasi centum stadijs procul a ciuitate: & Stephanū seruū cęsaris iter agentem more latrocinij spoliantes: omnē eius dirripuere substantiā. Audiens hęc Cumanus milites continuo destinauit pręcipiens vicinos diripi vicos: & nobiles ad se vinctos adduci. ¶ Igitur vastatione facta quidam militū leges moyseos in quodam vico reperiens easq; sumens cunctis videntibus rupit & multas blasphemias atq; contumelias eis imposuit. Iudei vero hęc audientes & multi pariter concurrentes: in cęsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accusa-
B uerunt dicentes non se sed deum ad cuius iniuriam facta hęc videbantur vlturum: se autem nolle viuere dum leges patrias sic tractari viderent. Cumanus autem metuēs ne denuo tumultum populus excitaret: suadentibus amicis & milite qui contumeliam fecerat legibus securi percusso occasionē secundę seditionis abrupit.

Occasio seditionis.

Quarta die azimorū quodam milite geitalia demōstrāte populus ad irā cōuertitur.

Vigīti milia iudeorū in turba defecerūt in festiuitate azimorū vnius militis luxuria.

Blasphemantē legē moysi ꝓcurant iudei capite trūcari.

¶ Seditionem inter samaritas & Iudeos orta iudei (Cumano pecunijs corrupto & iusticiam negante) Eleazarum in auxilium sumētes contra Samaritas bellantes omnia dirupuerunt quos Numidio quadrato Samarite de violentia accusarunt qui seditionis auctores crucifixit & secundo Samaritas iudeos accusantes audiēs quia ipsi populo a romana suasissent potestate recedere illos occidi mādauit & Ananiam pontificem & Anianum magistrū romā misit ligatos quos Claudius Agrippę precibus absoluit & Samaritas occidi pręcepit. Cumanūq; misit in exilium & celerem morte mulctandū remisit in hierl'm & fœlix procurator īstituitur Agrippę quoq; aucta est potestas cuius Drusilla soror Aziazo regi circūciso datur cuius nuptias Epyphanes nolens circūcidi renuit & Mariam Archelaus accepit vxorem. Drusilla vero spreto marito fœlici procurator iudeę nupsit Palemon autem Beronicem mortuo herode pro diuitijs duxit vxorem sed ipsa virum ꝓpter nimietatē coitus reliquit Et maria Archelaum repudians nupsit demetrio.

¶ Capitulum quintum.

C POst hęc igitur inter samaritas atq; iudeos inimicitię huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat galileis tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem & iter facere ꝑ samariam. Dū ergo aliquando iter haberēt per vicum nomie Ginais inter samariam & campū maximum constitutum quidam conferentes litem multos eorum interemerunt. ¶ Primi siquidem galileorū audientes quę gesta fuerant ad cumanū venerunt: rogantes eum vt de interemptoꝝ nece inquireret. At ille pecunias a samaritis accipiens: neglexit hoc facere. Tunc galilei dolentes multitudinem excitauere iudeorū vt arma sumerent: & suam defenderent libertatē. Seruitutē namq; amarissimā esse dicentes: & importabiles iniurias in talibus non defendi. Ac ꝓmittente quia faceret vindictam cumano: illi pœnitus nō acquiescentes ad arma progressi sunt. Et sumētes in auxilium eleazarum dinei qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus vicos aliquos samaritanorum incendentes cuncta diripuerunt. Cumanus hoc audiens atq; sumens sebastenorum cohortē & pedestriū quatuor ordines & coarmās pariter samaritas: super iudeos ęgressus est. Factaq; congressioue multos quidem peremit plurimos viuos suscepit. Primi autem hierosolimorum genere pariter & honore videntes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent induti saccis & cinere capita sua cōplentes omnino eis qui resultauerant vt quiescerent supplicabant ponentes ante oculos eorum subuertendam regionem propriam & templum pariter concremandū vxorum ac filiorum captiuitates futuras & ideo rogabant vt mutarent voluntatem & proijcientes arma quiescerent

Seditio inter iudeos & samaritas & sedītiōis occasio.

Iudei cumano pecunijs corrupto neganteq; iusticiā eleazarū in auxiliū sumētes cōtra samaritas bellauerūt oīaq; dirupuerunt.

& de cętero ad propria remearent. Hęc ergo dicentes flexerunt eos quorum alij recesserunt latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis iudea latrociniis est impleta Samaritanorū vero primates ad Numidium quadratū syrię pręsidem qui illo tempore in tyro erat aduenientes accusauerūt iudeos q̄ deos eorum incēderunt ac dirupuerūt: & pro his quidem quę ipsi passi fuerant nō tātū se dolore dicebāt nisi qa romanorū cōtēpserint ptātem ad quorū iudicium debuerant p̄ sua (si qua fuisset) lesione concurrere. Nunc autē quasi romanos iudices nō haberent hęc ab eis acta dicebant & propterea vindicta fieri pustulabant. His ergo Samaritę querebant Iudei vero & seditionis & litis eos auctores fuisse dicebāt: & ān omnes Cumanū munerū oblatione corruptum qui peremptorū necem noluit vindicare. Quadratus ergo cum audisset distulit vindicare. dicens tūc se sententiā p̄laturū cū iudeam veniens veritatē subtiliter indagaret. Et illi quidē nichil agētes reuertebant. ¶ Post paululū vero tp̄s quadratus in samariā venit. vbi auctores seditiōis audiēs: & quosdā samaritanorū ac iudeorū īdisciplinatos inueniēs crucifixit eos quos Cumanus captiuos habuerat. Exinde veniēs in quēdā vicū noīe Liddan nō breuiorē magnitudine ciuitatis sedens in tribunali & scđo Samaritas audiēs a quodā samareo didicit qm̄ quidā primus iudeorū noīe Dortus & aliqui cū eo iuuenū nūero quatuor populo suasissent vt a romanorū potestate recederēt. Et illos quidē p̄cepit occidi. Ananiā vero pōtificē & Anianū mgr̄m alligās romā direxit: quatenus de his quę gesta fuerant redderēt cęsari claudio rōnem. Iussitq; primatibus samaritanorū atq; iudeorū pariter & Cumano & celleri millenario & violētiarū inhibitori vt ad īpatorē p̄gerent p̄ alterius in se questiōibus audiēdis. Ipse vero metuēs ne multitudo iudeorū seditionē iterū excitaret hierosolymā venit īuenitq; vrbē in pace degentē & festiuitatē patriā deo celebrantē. Cōfidens nichil ab eis inquetudinis generari relinquēs eos ī festiuitate reuersus est anthiochiā. ¶ Cumanus aūt & qui cū eo erant necnō & primi samaritanorū romā directi acceperūt ab imperatore cōstitutū diē in quo deberēt rerū suarū causas exponere. Habebāt em̄ patrociniū Cumanus & Samaritę libertorū cęsaris & pariter amicorū qui scilicet p̄ualere potuerāt contra iudeos nisi agrippa iuuenis cū Romę cōsisteret & primos Iudeorū opprimi videret vxorē īmpatoris Agrippinā suppliciter exorasset vt marito suaderet quatenus decenter audiēs sua iusticia seditionū puniret auctores. ¶ Claudius autē his p̄cibus p̄strictus causam audiēs dum agnouisset malorū principes fuisse samaritas eos quidē qui ascēderant ad eū iussit occidi Cumano aūt fugam dedit cellerē millenariū p̄cepit in Hierosolimis duci & oībus vidētibus per totam vrbē tractū laceratūq; dispdi. ¶ Misit aūt & Claudius fœlicē pallantis frēm in iudeā p̄sidē: q rebus ī regione iudaica p̄sideret. ¶ Cūq; decimū principatus cōplesset annū Agrippę Philippi tetrarchiā donauit Bethaniā & Trachonitidē simul adiecit vna cū Abela quę fuerat de Tetrarchia lysanię Calchidē vero ei abstulit cui quatuor p̄fuerat annis. ¶ Agrippa vero sumēs donationē cęsaris Aziazo regi Amasorū volēti sese circūcidere sororē Drusillam deduxit vxorē. ¶ Epiphanes aūt regis Anthiochi filius eius nuptias refutauit. nolēs iudeorū solēnitates seq: licet hoc facturū se eius cōpromiserit prī. ¶ Mariā vero dedit Archelao Helchij filio cui ab Agrippa prē fuerat primitus despōsata. Quibus nata est filia noīe Beronice. ¶ Nuptie quidē īter Drusillā & Aziazū celebratę nō multo tp̄e īteruenīete hmōi causa solutę sunt. Dū fœlix ī Iudeā venisset ām̄inistrator iudeis hāc cūctas mulieres pulchritudine p̄cellētem eius speciē cōcupiuit & quēdam iudeū noīe Symonē amicū suū genere cyprū magnū mittēs ad eā suadebat vt derelicto viro nuberet ei p̄mittēs eā beatā fieri si eius nō despiceret thorū. Illa vero nō bn̄faciēs & declinare volēs īuidiam beronicis sororis p̄pter pulchritudinē suā transcēdere prn̄a solēnitatē flexa est & fœlicis nuptias est secuta: ex quo susceptū filiū vocauit Agrippā. ¶ Sed quēadmodū iste iuuenis cū vxore per incēdiū Bebij mōtis tp̄ibus Titi cęsaris deperierit. postea declarabimus. ¶ Beronice vero post Herodis mortē q eius fuerat maritus & patruus multo tp̄e viduata fama discurrēte quia cū fratre coiret suasit Polemō regi licię vt circūcisus eā haberet vxorē. Sic em̄ iudicabat falsas oblatratiōes posse mōstrari. Polemō aūt flexus est: maxime p̄pter diuitias eius. Non multo tn̄ post eorū quidē nuptię p̄manserunt. Sed beronice p̄pter nimietatē coitus vt dixerunt polemonē dimisit. At ille solutis nuptijs etiam solēnitates iudeorū pariter dereliquit. ¶ Eodem vero tēpore & maria repudians archelaum cōiuncta est demetrio alexandrino iudeo genere: & diuitijs valde claro. Tunc em̄ & alabarces erat susceptumq; ex illo filium agrippę vocabulo nūcupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

¶ Claudius agrippinę vxoris veneno iterēptus q Messalinā vxorē p̄pter zelū iterfecit Neroni octauiā despōsauerat. Nero aūt Britānicū veneno latēter occidit matrē quoq; & vxorē multosq; īsignes viros Aziazo rege amasorū mortuo successit eius fr̄ & aristobolus a nerone ī armenia est cōmissus & agrippę partē tyberiadis tetrarchię donauit Iudea quoq; latronibus & seditiosis magis plena quos fœlix iterfecit & eleazarū eorū principē victū misit in hierl'm Fœlix aūt inimicitias cōtra Ionathan sacerdotē habēs eo q̄ melius iudeis pręsidere moueretur eius p̄curat mortē p latrones gladios sub veste

Numidius quadratus syrię p̄ses ad quē venientes samaritę iudeos accusāt de violētia priore.
Excusatio iudeorum.
Quadratus auctores seditiōis crucifixit.
Quadratus (accusātibus samaritis q̄ dā iudei suasissēt p̄p̄lo a romana ptāte recedere) eos iterfecit & Anani ī pōtificē & anianū magr̄m ligatos romam misit.
Claudius agrippę p̄cibus iudeos absoluens samaritas occidi p̄cepit cumanū q; misit ī exiliū Et cellerē morte mulctādum hierl'm remisit.
Mariam duxit vxorē Archelaus quibus nata Beronice filia.
Drusilla (spręto marito) nupsit fœlici p̄curatori quibus natus filius agrippa.
Palemō circuncisus.
Beronicę virū p̄pter nimietatē coitus reliqt.
Maria repudians Archelaū nupsit Demetrio.

A habētes absconsos pseudo ꝓpheta egyptius iudeorū seductor quorū multos Fœlix occidit ipso egyptio fugiente Seditioq; tunc fuit inter syros & iudeos pro equitate ciuilitatis in cesarea quos prefecti cōpescuerunt Ismaeleq; ab Agrippa & sacerdote instituto cōtentio inter sacerdotes & pontifices oritur sacerdotibus pre inopia morientibus.

Capitulum sextum.

Claudius interea cesar defunctus est cū impasset annis tribus & decem mēsibus octo & diebus viginti. Est em̄ sermo quorūdā quia ab vxore agrippina fuerit veneno īteremptus. Cui agrippinę pater fuit germanicus cęsaris frater vir aūt eius dometius barbarus nobilissimus romanorū. Quo moriēte viduatā multotpe claudius duxit vxorē hn̄tem filiū qui patris nomine dometius vocabaṫ. ¶ Claudius vero ꝓpter zelū agrippinę messalinā peremit vxorē ex qua filios habuerat britanicū & octauiā Erat aūt ei & antonia filia senior quā ex prima vxore noie petronia habuerat. ¶ Octauiā itaq; desponsauit neroni. Sic em̄ eum postea vocitauit cū cęsar eū filiū adoptasset. ¶ Agrippina autē metuens ne britanicus crescēs regnū a patre pciperet & volēs imperiū suo filio preparare: de morte claudij (sicut erat sermo) tractauit. Quo mortuo repēte misit pricipē militię brutū & cū eo tribunos libertorū valde potētes q deducerēt de castris neronē: & eū more pricipis adorarēt. ¶ Nero siquidem hoc mō pricipatu sumpto britanicū quidē veneno latēter occidit: matrē vero ꝓpriā interemit hoc ei retributiōis munus īpendēs non solū pro matris officio sed etiā q ei suis machinamētis romanorū ꝓbuerat pricipatū. Peremit etiā octauiā suam vxorē multosq; viros insignes quasi ei insidias fecisset. Sed de his quidē desino plura narrare. ¶ Multi nāq; de nerone historiā cōscripserūt quorū quidā pro grā bn̄ficiorū eius neglexere veritatē: alij vero ꝓpter odiū & eius inimicitias sic īpudēter mēdacijs inuoluti sunt vt aperta reprehēsione sint digni. Mirandi tn̄ a me nō sunt qui de nerone mētiti esse noscunṫ dū neq; priora gesta cōscribētes veritatem videātur hystorię custodisse: licet circa eū neq; odiū habuisse noscantur cū longis post eū tpibus extiterunt. Sed his quidē qui veritatē hystorię preuidere volūt liceat scribere quod volūt. Probātur em̄ hoc habere gratissimū. Nos autem

B propositū veritatis habere perfectionē pręsentis negocij breuiter cōprehēdere nitimur & quę nobis iudeis euenerūt enūciamus: negligētes aut calamitates aut delicta referare studentes. Reuertar igitur ad narrationē casuum gentis nostrę. ¶ Primo nāq; imperij Neronis anno moriente Aziano amasoꝝ rege eius frater successit in principatu: & minoris Armenię presulatus Aristobolo Herodis regis Calchidis filio a Nerone cōmissus est. Sed agrippę donauit Cesar partē quādam galilee Tyberiadis Tetrarchię ꝓcipiēs vt esset ei subiectus. Deditq; & Iuliadā ciuitatē transfluuiū cōstitutā & vicos circūpositos quatuordecim. ¶ Res iudeorū cremētū semp a priori suscipiebāt. Latronū nāq; denuo & magorū hoim turba ppl̄m seducētiū est repleta ꝓuincia. Quorū multos quotidie cū latronibus capiēs fœlix necabat pariter & Eleazarꝝ Dinei filiū q latronū ordinē instituerat p insidias cœpit viuū: dās ei fidē qa nichil mali sustineret. Flexit eū ad se venire: quem vinctū romā direxit ad cęsarē. ¶ Habēs aūt inimicitias fœlix apd̄ pōtificē Ionathā eo q esset prius & ab eo monereṫ vt rebus iudeorū melius ꝓsideret ne querelā a plebe susciperet cū populus petisset a cęsare vt ipse in iudeā dirigereṫ āministrator. occasionē querebat p quā remoueret eū qui videreṫ ei sepius īportunus. Graue nāq; est nocere volētibus si crebrius arceanṫ. Pro hac igiṫ causa fœlix fidelissimū amicorū Ionathe quēdā gn̄e hierosolymi-

C tā multarū pecuniaꝝ ꝓmissione flexit. vt sup Ionathā latrones induceret qui eū vita priuarēt. Ille aūt sumpto cōsilio hoc modo p latrones necem illius appetiuit. Ascenderūt quidā eorū ad ciuitatē quasi adoraturi deū gladiosq; sub veste portātes: & ꝑmixti Ionathę pemerūt eum. Cūq; mors eius multa temāsisset de cętero cū oi fiducia latrones in festiuitatibus ascēdebant: & gladios abscōsos hn̄tes quos volebant inimicorū ꝑmixti populis pimebant: & non solū in reliqua ciuitate sed etiā in tēplo quosdā interimebant Nā & ibi sepius sedes facere ꝓsumebant: nichil se agere īpietatis existimātes. ¶ Ob quā causā arbitror etiā deū aduersatū nr̄am vrbē & templū velut nequaq̄ suo habitaculo mūdū tradidisse romanis: & vt purgatio fieret ciuitatis ignē & seruitiū itulisse dū vellet nos cū vxoribus atq; filijs crebris castigare calamitatibus. Opa siquidē latronū hoc iplebāt scelere ciuitatē. Magi vero & seductores ppl̄o suadebant vt eos in heremū sequerenṫ dicētes se dei ꝓuidentia signa & ꝓdigia mōstaturos multiq; in hac insipientia flexi supplicia ptulerunt: qm̄ ad hoc dum decessissent a fœlice puniti sunt.

¶ Hoc em̄ tpe venit aliquis ex egypto ad Hierosolymā dicens se esse ꝓphetam & populari multitudini suasit vti cū eo ad montē (qui dicitur oliuarū positū) e diuerso ciuitatis ꝓcul stadijs quinq; cōscēderent: velle dicens eis exinde monstrare qa eo veniēte Hierosolimorū muri corruerēt vnde ingressū eis faciendū esse ꝓmittebat. Fœlix autem dum hęc audisset iussit militibus vt arma sumerēt. Quo facto cū multis equestribus impetu facto ab hierosolimis irruit super eos & quadringentos quidem eorum gladijs interemit. ducentos vero viros cœpit. Ipse autem egyptius lapsus fuga disparuit. Rursus itaq; populū latrones contra romanorū prelia concitabant suadentes ne eis subiacere deberēt & sibi

Claudij mors vxoris Ahrippinę veneno

Claudius messalinā vxorē ꝓpter zelum iterfecit.

Occasio mortis claudij ab vxore.

Nero īpator britānicū veneno latēter occidit & matrē ꝓpriā & vxorē & multos viros insignes.

Multi de nerone historias cōscripsere.

Aziazo rege mortuo successit eius frater & Aristobolus in armenia a Nerone est cōmissus. & Agrippę dōauit partē tetrarchię Tyberiadis.

Fœlix īimicicias contra Ionathā sacerdotē hn̄s eo q moueret melius iudeis ꝓsidere ꝓcurat eius mortē p latrōes habētes sub veste absconsos gladios.

Occasio destructiōis hierl̄m & templi.

Pseudo ꝓpheta egyptius iudeorū seductor quoꝝ Fœlix ml̄tos occidit egyptio fugiente.

Seditio inter syros & iudeos p equitate ciuilitatis in cesarea quos pfecti cōpescuerunt.

resistentiū vicos incēdebāt atq; diripiebant. ¶ Inter hec autē iudei inhabitatores cesaree cōtra syros pro equitate ciuilitatis hmōi:fecere seditionē. Iudei nāq; primos se esse dicebāt eo q̄ cōditor cesaree D rex Herodes de genere fuerit iudeorū. Syri vero de herode quidē ita esse profitebātur. Dicebant aūt Cesaream stratonis turrim primitus vocitatam & tūc nullum habitatorē ciuitatis ipsius fuisse iudeū. Hec audientes pfecti militie sumentesq; ex vtraq; parte seditionis auctores plagarū affecere vulneribus & tempestatē litis eorū ad breue tempus hoc opere sedauerūt. ¶ Rursus autem iudei habitātes in ciuitate diuitijs cōfidentes & ppterea spernētes syros:blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi vero pecunijs quidem minores sed sapientia fortiores. dum multi Cesariensium & sebastenorū sub romanis ibidem militarent pauco tempore & ipsi iudeis iniurias sermonibus iferebāt. Post alterutros se ita lapidauerūt donec ex vtraq; parte vulnerati conciderent. Verūtamen vicere iudei. Fœlix aūt cum vidisset belli modo esse eorum certamen metuēs petebat iudeos vt a lite cessarent quibus non audientibus milites armatos immisit:& multos quidem eorum peremit plurimos autem viuos cœpit & domos quorūdā multis pecunijs refertas expoliari militari irruptione pmisit. Iudeorū

Imael ab agrippa sacerdos instituit & tunc inter sacerdotes & pōtifices sacerdotibus pre inopia morientibus cōtētio oritur.

vero modestiores etiam dignitate nobiliores metuentes pro semetipsis rogauere fœlicem vt milites tuba missa reuocaret eisq; de cetero parceret. Quod fœlix facere eorū pcibus acquieuit. ¶ Hoc itaq; tēpore rex agrippa dedit pontificatū ismaeli filio fiab. Exorta est enim & pontificū cōtentio cōtra sacerdotes & hierosolimitarū primates. Vnusquisq; em̄ eorū cateruas procaciū & seditiosorū hominū colligens videbatur esse princeps & cōferentes semetipsos ad lites alterutris derogabāt & lapidibus obruebant. Qui autē prohiberet nō erat sed vt in ciuitate sine presule audaci potestate ab omībus talia gerebanť. Tantam siquidem impudentiā atq; presumptionē pontifices obtinuerant vt etiā seruos E suos ad areas destinare presumpserint qui decimas sacerdotibus cōpetentes auferrēt: vnde fiebat vt sacerdotes p inopiā deperirent. Sic em̄ inquietorū vis oppressa grauitate iusticie pualuerat.

¶ Iudei fœlicem (portio festo successore illius directo) Neroni accusant Berillus quoq; pro Syris Cesarem contra iudeos orat. Latrones insuper siccarij in iudea populis in festiuitatibus permixti multos perimebant Festus quoq; super populos qui decepti fuerant a quodam Mago multitudinem destinauit & seductorē atq; seductos occidit Agrippa autem iuxta Teatrum in palacio edificium fabricatus est & iudei parietem excelsum triclinij regalis & porticus occidentalis auferens aspectū cōstruxerūt. vnde rex indignatus & festus eis opus precepit destruere sed iudei ad Neronem mittentes edificiū permanere obtinuerunt Ioseph (Ismaele cum Helchia obside) sacerdos istituitur Et Albinus mortuo festo prefectus ordinatur in Iudea Ioseph a sacerdotio priuato Ananus iunior subrogať qui saduceus Iacobum fratrem Iesu christi & aliquos tradidit lapidādos quod alij grauiter ferentes eum regi & Albino accusarunt qui eum de sacerdotio deposuerunt subrogao damei filio.

¶ Capitulum septimum.

Portio festo fœlicis successore in iudea iudei fœlicem accusant Neroni.

Ortio siquidem festo directo a Nerone pro successore fœlicis:primi iudeorum Cesaream habitantes ascenderūt romam accusaturi fœlicē qui sine dubio poterat pœnas exsoluere pro lesione Iudeorum nisi plurimum ei Nero pro fratris pallantis precibus indulsisset cui tunc maximū honorem impendebat. ¶ Interea primates syrorum cesariēsium berillo pedagogo neronis (qui officiū super grecos habebat) per epistolas multis pecunijs suaserūt vt a nerone peteret dari eis epistolā per quā ius ciuitatis quod cum eis habebāt iudei cōmuniter pœnitus fieri interminareť. Berillus ergo imperatorē rogauit atq; pmeruit vt huiusmodi scribereť epistola tamen gentis nostre postea ingentium malorum fuit occasio. Agnoscentes namq; iudei cesarienses que fuerāt scripta pro syris tantas suscitauere seditiones: donec bella succederent. ¶ Festo igitur in Iudeam veniente contigit vt prouincia a latronibus vastaretur:& vici omnes incēderentur. Precipue F nāq; siccarij nunc abundabant vtentes gladiolis magnitudine similibus persicorū ensium cum summitatibus obuncis & quales sunt romanorū sice quibus etiam vocabulum sicariorum latrocinantes habuerunt. Hi namq; latenter permixti in festiuitatibus populorū sicut prius diximus ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientiū quos volebant facile perimebant. Sepius etiam cum armis ad vicos inimicorum aduenietes diripiebant. & cuncta pariter cōcremabant. ¶ Interea diuersis rebus turbata prouincia festus multitudinē destinauit equestriū atq; pedestriū super populos qui decepti fuerāt a quodam mago salutem eis & malorum requiem promittente:si eum sequi in deserto cōtenderent. Quo facto & ipsum seductorē & seductos irrueutes qui missi sunt occiderūt. Hoc tēpore rex agrippa fabricatus est edificiū magnitudine valde precipuum in palacio hierosolimorū iuxta theatrum. Quod palaciū factum est olim a filijs assamonei in loco eminenti positū quod etiam volentibus ciuitatē respicere delectabilē conferebat aspectū vnde rex inclinatus inspiciebat ea que gerebanť in tēplo. ¶ Hec itaq; videntes hierosolimorū primates grauiter habuerunt. Non enim patrium erat vt ea que fiebat

Berillus pro syro cesarē cōtra iudeos orat.

Latrones siccarij i iudea ppl'is i festiuitatibus pmixti multos pimebant.

Festus cōtra seductorē & seductos.

Agrippa iuxta theatrū in palacio edificiū fabricatus est.

A in templo & maxime sacra dispensarẽtur aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter pariem excelsum edificauerũt.circa ædẽ quę erat in sacrario iteriori ad occidẽtem cõuersa, Hic vero paries nõ solum triclinij regalis aspectũ abstulit:sed etiam occidẽtalis porticus quę erat in extetiori tẽplo vbi custodias in festiuitatibus propter templũ habere romani solebãt.In his igitur idignatus rex Agrippa & p̃cipue festus prefectus:p̃cepit eis vt opus edificatũ repente destruerẽt.¶ At illi rogauerunt vt eis potestas daretur quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronẽ dicentes nõ se vitam habituros si quedã pars templi destrueref.Tunc pmittente festo miserunt de suis primatibus decem simul & Ismahelem pontificem & Helchiam Gazofilacem. Nero autem audiẽs eos non solum veniã gesti operis cõdonauit.sed etiã edificium manere permisit.Hoc beneficiũ põpeie coniugi pro iudeis supplicãti cõdonans .Qui decem quidem qui venerãt redire p̃cepit Helchiã vero & Ismaelem ob fidum loco retinuit.¶ Rex igitur hęc agnoscens pontificatũ dedit Ioseph filio Symonis pontificis q cognomen habebat Gaddis. ¶ Porro Cęsar misit Albinum iu iudeam prefectũ mortem festi cognoscens.¶ Rex aũt denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit:& Anani filio qui & ipse Ananus vocabatur eius successionem dedit.¶ Hunc etenim Ananũ seniorem dicũt fuisse fœlicissimũ.Filios nam q; habuit qui omnes dei pontificatu sunt functi dum & ipse primitus hunc honorem plurimis tẽporibus habuisset:quod nulli põtificum apud nos preuenisse dignoscitur.¶ Ananus aũt iunior cũ pontificatum suscepisset erat vehemẽter asperrimus & audax secta saceus.qui circa iudicia sunt vltra omnes iudeos valde crudeles:sicuti iam declarauimus.|Cum ergo huius sectę Ananus esset credẽs se inuenisse tempus oportunũ festo mortuo & Albino in itinere constituto consiliũ fecit iudicum:& quosdam deducẽs ad semetipsum inter quos & fratrem Iesu qui dicit christus nomine Iacobum quasi cõtra legẽ agentes accusans tradidit lapidandos.Qui autẽ videbãtur esse moderatissimi ciuitatis & circa legis integritatẽ habere sollicitudinẽ grauiter hoc tulere miseruntq; latẽter ad regem rogantes eũ vt scriberet Anano ne talia perpetraret cũ neq; prius recte fecisset.Quidam vero eorũ etiã albino oc-
B currerunt ab Alexandria venienti:eũq; docuerunt quia non licet Anano pręter illius voluntatem cõgregare consilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus cum iracundia scripsit Anano intermi natus eum pœnas exsoluere.Quapropter & rex sublato ei pontificatu/quem tribus habuerat mensibus Iesum Damei filium in eius loco constituit.

Iudei parietem excelsũ triclinij regalis & occidẽtalis porticus aspectũ auferẽs cõstruxerũt vñ rex indignatus & festus eis opus p̃cepit destruere.

Ioseph Ismahele manẽte eum helchia obside sacerdos insti tuitur.

Ioseph a sacerdotio priuato Ananus iunior subrogatur.

Ananus iacobum frẽm iesu xp̃i & aliquos tradidit lapidã dos qd̃ grauiter alij ferentes accusauerũt eũ Albio & regi q eum de sacerdotio deposuit subrogato iesu damei filio.

¶ Albinus siccariorũ plurimos occidit Ananus vero fauorem populi habens Albinũ & pontificem muneribus placans violẽter a sacerdotibus eius famuli decimas rapiebãt vnde sacerdotes egestate deficiebant Sicarij vero noctu ciuitatem ingredientes scribam magistratus Eleazari filiũ alligãtes eduxerunt promittentes illum remissuros si Albinus decem viros quos vinctos habebat Ananię medio exsolueret.Cęsarea vero Philippi Neronia est appellata vnde odium aduersus Agrippam ortum est quia extraneam ornaret ciuitatem Iesus autem Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdotium accepit vnde seditio inter alterutros orta est Custobarus quoq; & saul cũ Anano maximã populo faciebant violentiam Albinus quoq; cognito qa florus successor fuisset directus carcerem a noxijs purgauit & prouinciã impleuit latronibus Leuitę autẽ hymnidici a rege petentes vt linea vtanf veste obtinuerũt.Oĩa quoq; tunc paternis legibus cõtraria agebanf.

¶ Capitulum.viij.

C Cvmq; Albinus in Hierosolimitarũ venisset vrbem omni prouidentia nisus est vt prouincia pacem haberet & ideo Siccariorũ plurimos interemit.¶ Pontifex igitur Ananias al's Ananus per singulos dies ad meliorem gloriam cõscendebat & fauorẽ ciuium habebat pariter & honorẽ.Erat em̃ locuples & quotidie albinũ atq; pontificẽ muneribus cõplacabat. Habuit aũt famulos valde laboriosos qui cũ procacibus viris conuersati pergẽtes ad areas sacerdotũ decadas alias decimas accipiebant vim facientes:& nõ abstinentes a cede nõ dantiũ.Sed etiã alij pontifices similia seruorum illius peragebãt cũ nullus vtiq; prohiberet. Quapropter sacerdotes qui olim ex decadis al's decimis alebanf:tũc inopię necessitate afficiebanf al's deficiebãt.¶ Rursus igif siccarij festiuitatis tp̃e noctu ciuitatẽ ingrediẽtes cõprehenderũt vnum scribã magistratus eleazari filium ananię pontificis & alligãtes eduxerunt e ciuitate.Deinde mittẽtes ad ananiã dixerunt ita se scribam remissuros ad eũ si albino suaderet vt decem viros quos ex eis cœperat & victos habebat exsolueret Ananias autem propter necessitatẽ albino vt hoc faceret suasit quod opus maximorũ malorum fuit initiũ. Latrones namq; semper moliebanf vt aliquos famulorũ caperent ananię quos non aliter nisi quosdam siccariorum reciperent dimittebãt. Cumq; numerus iterũ accreuisset capta fiducia rursus ꝑuinciã affligebant.¶ Hoc itaq; tempore rex agrippa philippi cæsaream amplius fabricatã ad honorẽ neronis.neroniã alias neroniada appellauit & Berythijs theatrũ pecunijs multis instructũ annalibns spectaculis condonauit innumeras illic expensas efficiens.Frumenta nãq; populo copiosa & oleum: opulenter tribuit & omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine: & antiquorũ imaginibus ex

Albinus siccariorũ plurimos interemit.

Siccarij noctu ciuitatẽ igrediẽtes scribã magistratus Eleazari filiũ alligãtes eduxerũt ꝑmittẽtes illũ remissuros si Albinus decẽ viros quos victos habebat Ananiæ medio exsolueret&c.

Iesus Gamalielis filius priuato Damei filio sacerdotiū accepit vñ seditio inter alterutros

ornauit:& pœne oē decus regium ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eū odium subiectorū eo ꝙ illoꝝ pompā auferēs ornaret extraneam ciuitatē. ¶ Iesus autē gamalielis filius a rege successionē pōtificatus accepit iesu damei honore priuato & ꝓpterea seditio inter alterutros orta est. Faciātes etenim collectionē prauorum hominū frequenter vsq; ad lapides (blasphemijs prçcedētibus) inciderunt. Ananias autem prçcellebat eos quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus enī & saul maximā ei multitudinē cōgregabant cū essent genere regio & propter agrippç cognationem populi fauorē haberent violenter scilicet iura & res infirmorū deripere parati. Ex quo prçcipue contigit nostram ciuitatem languere magis cum vtiq; res eius peiora proueheretur. ¶ Albinus itaq; (cum audisset sibi successorem cestium florum fuisse directum, volens aliquid hierosolimitis prçstare producens vinctos (qui erant indubitanter more digni) eos prçcepit occidi. Alios autem (qui ex parua querela tenebantur in carcere pecunijs sumptis abire prçcepit. Et ita gestum est vt carcer quidem purgaret a noxijs sed prouincia latronibus impleretur. ¶ Interea ex tribu leui quicunq; erant hymnorū dictores persuaserunt regi vt facto consilio eis concederet quatenus stola linea ꝓxime sacerdotibus vterent eius regnū decere dicentes vt memoriā de nouitate introducta perciperet. Quod petentes impetrauerunt. Rex etenim cum voluntate eorum qui concilio prçsidebant hymnidicis hoc concessit vt posita veste prima linea sicut voluerant vterentur. ¶ Omniaq; contraria paternis legibus agebantur quibus sprçtis nō poterant pœne non solui. ¶ Igitur cum iam tunc etiam templum videretur esse perfectum & ciues conspicerent artifices vltra decem & octo milia vacantes operibus & labore indigentes vnde mercedes acciperent quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabantur pecuniasq; repositas propter timorem romanorum habere non valerent: tunc habito consilio vt cura haberetur artificum & eis potius liceret expendi thesauros quando si vna hora quilibet operaretur mercedes acciperet: regi persuaserunt vt orientalem Porticum altius eleuaret. Erat autem hęc porticus in exteriori templo posita in conualle profunda quadringētorū cubitorum parietes habens ex lapide quadrato alboq; cōstructos. Singulorum enim lapidum longitudo erat cubitorum viginti altitudo vero sex. opus Salomonis regis qui primitus templū omne cōstruxit. ¶ Rex autē dum ei a Claudio templi fuisset cura cōmissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis instructio vero difficilis: & prçcipue ad hanc porticū & tēpore & copiosis pecunijs opus esset hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatē vero sterni albo lapide nō prohibuit. ¶ Iesu autē Gamalielis pontificatu priuato dedit hunc honorem Mathię Theophili sub cuius pontificatu & bellū Romanorum contra iudeos sumpsit initium.

D

Albinus (cognito qa florus successor fuisset directus) carcerē a noxijs purgauit & ꝓuiciam latronibus impleuit.

Oīa cōtraria pr̄nis legibus agebantur.

E

Porticū orientalem ꝑsuaserunt regi altius eleuari.

Rex porticū eleuari negauit sed ciuitatē lapide albo sterni cōcessit.

¶ Cathalogus pontificum & Epylogus eorum vsq; ad belli finem quorum Aaron primus ex cuius sanguine descendētibus soli sacerdotiū debebatur & ab eo vsq; ad Finasū octogita tres ex quibus in deserto vsq; ad constructionem templi tredecim per totā vitam tenētes honorē postea vero viuentibus facta est successio Rei eīn publice varia fuit gubernatio primo sub populi ꝑtāte / secūdo sub vnius principatu / & tertio sub regibus. Ab exitu de Egypto vsq; ad templi constructionem anni sexcenti & tredecim sub. xiij. pontificibus. A Salomone vsq; ad captiuitatem Babilonicam anni trecenti sexaginta sex menses sex & dies viginti sub octodecim pontificibus. A liberatione captiuitatis permittēte Cyro vsq; ad Anthiochum Eupatorem sub sedecim pontifiribus anni. ccccxiiij. Anthiocus autem & Lysias Oniam deponentes sacerdotiū primo turbauerunt. Ioachim mortuo ciuitas septem annis fuit sine pōtifice. Herodes vero suscepto tegno ignobilibus sacerdotalē tribuit honorem. Archelaus quoq; nullum de Assamonei genere sacerdotem fecit similiter nec romani pōtifices ab Herode vsq; ad destrnctionē Hierusalem per Tytum fuernt. xxix. & anni centum & septem. Cestius quoq; florus Albino successit qui vxoris malignitate sacerdotalis dignitatis adeptus insulas iudeis crudelis fuit & Auarus hij enim propter latrones solemnitates omittebant fugientes ipsos etiam Flori crudelitas & malicia bellum contra romanos coegit assumere. F

¶ Capitulum nonum.

¶ Cathalogus oīm pōtificū & eorū epylogus vsq; belli finē

Pōtifices ab aarō vsq; ad Finasum octoginta tres.

Necessarium itaq; credo & historię prçsenti cōueniens narrare de pontificibus quō inchoauerūt & quibus fungi hoc honore permissum est: & quāti fuerūt vsq; ad belli finem. Primū itaq; omniū dicunt Aaron fratrem Moyseos pōtificatum suscepisse diuinū. Quo moriente successisse mox filios. & alijs eorum denuo liberis honorem vnius distributū Vnde legitimum est nullum posse pōtificatum percipere nisi de sanguine fuerit aaron. Ex alio namq; genere neq; si in regno constitutus sit pontificatū potest adipisci. ¶ Fuerunt itaq; omnes sicut diximus ab aaron primo vsq; ad Finasum qui belli tempore per discordiā pontifex ordinatus est numero octoginta & tres. Ex quibus in deserto temporibus moyseos consistente tabernaculo qđ moyses deo dicauit vsq; dum ad iudeam populus aduenisset vbi salomon rex deo edificauit templū pontificatū habuerunt vbi numero tredecim. Primi namq; donec vitam morte finiret habebāt inerumpibiliter hunc honorem: postea

A vero viuētibus successio pbebaṫ. Sed hi quidē tredeci Aaron existentes ex gñe per successionē sume bāt honorē. Fuit aūt hebręorū respublica primo quidē sub populi ptāte post hoc aūt sub vnius prin cipatu sita:tertio vero sub regibus. ¶ Tp̄s ergo quo isti tredecim habuerūt principatū a die qua ęgy ptū patres nr̄i Moyse duce reliquerūt vsq; ad edificationē tēpli quod Salomō rex hierosolimorū in vrbe cōstruxit:fuit annorū duodecim & secento. ¶ Post illos itaq; tredecim pōtifices decem & octo alij hanc renuere ptātem a Salomonis regis tēporibus hierosolymis sibi succedētes vsq; ad aduentū Nabugodonor Babiloniorꝝ regis qui castrametatus aduersus vrbē tēplū quidē cōcremauit gentē ve ro nostram in Babilonē migrauit.ad pontificē Iosadach alias Iosedech captiuū duxit. Tēpus em̄ pō tificatus horū trecētorū sexagintasex fuit annorꝝ: mensiū sex dierū viginti:cū vtiq; iā essent iudei sub regibus cōstituti. ¶ Post tp̄s aūt annorū septuaginta captiuitatis geste p Babilonios Cyrus rex psarū dimisit ex Babilonia iudeos ad propriā remeare terrā.atq; cōcessit templū edificari captiuis. His ita q; remeātibus syson pōtificatū sumpsit & ex eius genere alij qndecim vsq; ad tēpus regis Anthiochi
ꝫ.lib.xii capi.x. qui vocabaṫ Eupator hūc habuere presulatū. Cōuersabanṫ aūt populari ptāte annis quadringentis
ꝫ.li.xii capi.iii quatuordeci. ¶ Primusq; anthiochus quē p̄diximus & prīceps militię eius Lysias. Oniā cui erat Me nelaus cognomentū pōtificatu deposuerūt perimētes eū in Beroea:& cōstituerūt pōtificē Ioachi ex gñe quidē aaron nō aūt ex ista domo. Propterea & Onias defuncti fratruelis & nomē referēs p̄ris ve
ꝫ.li.xiii capi.ii niēs in egyptū Ptolomei Philometoris amicus effectus & cleopatrę eius vxoris.suasit eis vt scd̄m he lipoliticā legē deo cōstruerēt tēplū hierosolimitano sīle & eū pontificē ordinarēt. Sed de tēplo quidē apd̄ egyptū edificato sepius declarauimus. ¶ Ioachī vero cū tribus annis habuisset pōtificatū:defun
ꝫ.li.xiii capi.ii ctus est Cui successit nemo: sed p annos septē ciuitas fuit sine pontifice. ¶ Rursus aūt descendentes
ꝫ.li.xiii c.viii.& ex genere filiorū assamonei cōmissa sibimet potestate:gētis sumentes aduersus macedones bellū: Io
ꝫ.li.x.ii capi.x. natham septē annis constituere pōtificem. Quo per insidias moriente dolo triphonis sicut superius iam quodā loco narrauimus accepit honorē hunc symon germanus eius. Huic quoq; per dolū gene
ꝫ.li.xiii ca.xiiij. r in cōuiuio morienti: filius successit hyrcanus. Qui cū tenuisset pōtificatum annis triginta & vno in senectute moriens cū & pōtificatū tenuisset & regnum. Quo defuncto Aristobolus eius maior filius
ꝫ.li.xiii ca.xv e successit qui primus sibi dyadema īposuit ac post annū moritur & heredē fratrem reliquit alexan drum. Alexāder autē cum & regnasset & sacerdotiū tenuisset annis vigintiseptē vita priuatus est ale
B xandrę cōiugi precipiēs pōtificem ordinare. Quę pontificatū quidem hyrcano filio suo dedit regnū
ꝫ.li.xi ca.xx vero ipsa retinens annis nouē defuncta est. Cuius filius hyrcanus per tempus pōtificatum obtinuit. Post mortē namq; alexandrę dimicauit aduersus eum aristobolus frater & dum vicisset illum quidē pontificatu remouit:ipse vero regnum obtinuit & dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni mense si
ꝫ.li.xiiii capi.ii militer tertio veniens pompeius & hierosolimitarū ciuitatem forti dimcatione deuincēs ipsum quidē
ꝫ.li.xiiii ca.vi. romam cū filijs vinctū misit:hyrcanū vero denuo in pōtificatū restituit. Quē gentis quidē presidatū habere pmisit diademate vero vti ꝓhibuit. ¶ Habuit aūt hyrcanus hanc potestatē sup nouē priores alios ānos vigiti tres. Barzafanis aut & pacorus pthie potētes trāseūtes eufratē & pugnātes aduersus
C hyrcanū ipsū quid. ceperūt aristoboli vero filiū antigonū cōstituere regē. Qui dū tribus ānis & mēsi
ꝫ.lib.xv capi.ii bus totidē regnū tenuisset Sosius & herodes obsederūt eū antonius vero deductū antiochiā trucida uit. ¶ Herodes vero cōmisso sibimet regno a romanis nequaq̄ cōstituit ex genere assamonei pontifi ces:sed quibusdā ignobilibus & qui solūmō de sacerdotibus essent p̄ter aristobolū tribuit hūc hono rē. ¶ Aristobolū nāq; filiū hircani qui a parthis captus fuerat pōtificē cōstituēs sororē eius mariannē duxit vxorē. Ob quā fauorē populi sibimet collocauit: propter hyrcani memoriā. Deinde metuēs ne cūcti ad aristobolū declinarēt eū in hierico suffocari dolo machinatus cū nataret sicut iā declaraui mus. ¶ Post hunc aūt nequaq̄ alicui ex genere assamonei pōtificatus tribuit potestatē. Similia quoq; gessit in cōstitutione sacerdotū archelaus herodis filius pariter & romani postea super iudeos obtinē tes imperiū. Sūt ergo viri qui ab herodis tēporibus pōtificatū habuerūt vsq; ad dīē qua titus tēplum & ciuitatē capiēs cōcremauit cūcti simul viginti nouē. Tēpus aūt horū āni sūt centū & septē. Quorū quidā cōuersati sūt sub herodis regno & filij eius archelai post horū vero mortē ppl̄i potestate cūcta regebantur presulatū tn̄ gentis pōtifices obtinebāt. Hęc aūt de pōtificibus dicta sufficiāt ¶ Cestius itaq; florus missus a nerone successor albino plurimis malis iudeos attriuit. Erat nāq; genere dazoni us habuit aūt vxorē cleopatrā nomie. Quę dū esset amica pōpeie neronis vxoris & malignitati mari ti nō minor p eā vir eius īfulas huius dignitatis adeptus est. Sic aūt florus circa potestatem malignus fuit& violētus vt pro magnitudine malorū eius albinū quasi beneficij largitorē iudei laudarent. Ille nāq; malignitatē celabat & ne pœnitus deprehēdereṫ a turba quodāmō ꝓuidebat. Cestius aūt florus quasi ad docēdā nequitiā missus iniquitates suas in gētē nostrā aperta malignitate pōpabat neq; dire ptioni parcēs neq; modū iniusti supplicij derelinquēs. Erat em̄ inflexibilis ad miserandū & oībus lu

Reipublicę he breorū varia gu bernatio / prio sub ppli ptāte scdo sub vnius principatu / ter tio sub regibus.

A liberatiōe ca ptiuitatis pmit tēte Cyro tēplū edificare vsq; ad āthiocū Eu patorē sub.xvi. pōtificibus āni cccc xiiij.

Onias ī egypto tēplū cōstrui si mile hierosoly mitano fecit.

Ioachī mortuo ciuitas septē ā nis fuit sine pō tifice.

Herodes susce pto regno igno bilibus sacerdo talē tribuit ho norem.

Archelaus nul lū de genere as samonei sacer dotem fecit sed nec romaui pō tifices ab hero de vsq; ad de structionē hie rusalē p titū.xx ix.& anni.cvij.

Florus īfulas sa cerdotalis di gnitatis p vxo rē adeptus ma lignus fuit iude is & violētus.

eris Auarus:qui etiā in latronū direptionem cōmunicabat. Sine timore nāq; multi ad hoc accedebāt cum illius ,pmissione de sua salute minime cogitarent quod opus non erat mediocriter cōdolendum. D ¶Quapropter infœlices iudei cū non valerēt vastationes sustinere latronū cogebātur a ,pprijs solēnitatibus recedētes cuncti diffugere vt melius vbicūq; liceret apud alienigenas habitarent. ¶Florus igitur fuit qui nos cōtra romanos bellum fecit assumere melius iudicans citius q̄ paulatim & per tēpora nos perire. Initiū quippe sumpsit hoc prœliū secundo quidē anno amministrationis Flori duodecimo aūt Neronis imperij. Sed ea quidē quęcūq; aut facere coacti sumus aut pati perfecte scire potuerunt qui legere voluerint libros a me de iudaica dimicatione conscriptos. Hic igitur ponam terminū antiquitatis historię postq̄ etiam bellum cœpi conscribere.

Iudei pp latrones solēnitates omittebāt fugientes.

Malicia Flori coegit iudeos bellū cōtra Romanos assumere.

¶Recapitulatio totius operis.

Epylogus cōtētorū in viginti libris de antiquitatibus iudeorum

Continet autem hoc opus a prima hominis natiuitate traditionē vsq; ad decimū annū Neronis imperij. Ea siquidē quę nobis iudeis prouenerūt in ęgyptum & syriam palestinam & quęcunq; perpessi sumus ab assyrijs & a babilonijs vel circa nos Persæ seu Macedones egerunt & post eos romani: sicut reor sunti cū integritate composita. Nisus sum etiam descriptionem pontificū conseruare: qui per annorū duo milia sunt constituti. Cōscripsi etiam sine errore successiōes regum actus eorum & cōuersationes annūcians & monarcharū potestates enarrans sicut ex sacris libris ex rebus omnibus descriptio continet. Hoc em̄ in pricipio historię me facere compromisi. Dico siquidē cū fiducia (opere iam pfecto) quia nullus alter (licet volūtatē habuerit) neq; iudeus neq; alienigena: potuit hoc negocium gręcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter a cōgētilibus meis maximam eruditionē nostrę prouincię: etiam gręcas studui litteras adipisci. Artis namq; grāmaticę experimentū sumpsi. Integritatem vero prolationis verborum possidere me paterna cōsuetudo prohibuit. quippe cū apud nos nō recipiant eos qui elocutionem multarū gentium didicisse noscunt: eo q cōmune putent hoc officiū non liberis tantūmodo sed etiā volentibus seruis. Sapiētiam vero illos testātur habere tantūmodo qui leges sub integritate cognoscunt & virtutem sanctarū scripturarū interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborātibus vix duo quidē aut tres adepti & laborū fructum repēte potiti sunt Non erit forsan inuidiosum etiam de genere meo & vitę actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere vlterius de antiquitate cessabo libris quidē existentibus viginti: habentibus vero sexaginta milia versuum. Et si diuinitas concesserit per discursum commemorabo rursus & libelli & eorum quę ad pręsentem diem quę est tertijdecimi quidē anni Domiciani Cęsaris principatus michi a natiuitate quinquagesimi & sexti. ¶Proposui vero vobis cōscribere etiam nr̄as idem iudeorū sectas in quatuor libris de deo eiusq; substātia & de legibus & cur secūdum eas illud facere permittimur aliud drohibemur. E F

Nullus hoc negocium potuit gręcis conscribere.

Iosephus quinquagita sex habebat ānos cū hoc opus pfecit

¶FINIS.

¶Expliciunt Iosephi illustrissimi hystorici de Iudeorum antiquitate viginti libri. Antehac quidē mendose Impressi ac in infinitis ferme locis corrupti: nuperrime vero per Eximium profundumq; sacrarum litterarum doctorem ac professorem magistrum Robertum Goullet: non sine multa lucubratione ingentiq; labore in pristinum nitorem restituti: expoliri pariter & castigati: ordinatimq; per capita diuisi adiectis singulorum capitum summarijs: necnon annotatiunculis in margine collocatis: lectoribus apprime cōducentibus: vna cum concordantijs non solum eorundem librorum sed etiam Bibliæ. Impressi inq̄ Parrhisijs per Anthoniū Bōnemere impressorem. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo nono.

¶ Incipit Flauius Iosephus historicus illustrissimus de Iudaico bello per venerabilem Ruffinum presbiterum de greco in latinum traductus Antehac quidem mendose impressus ac in infinitis ferme locis deprauatus: nunc vero per grauissimum atq; profundissimum theologie doctorem necnō professorem: magistrum Robertum Goullet: non sine multa lucubratione grandiq; labore in suum primum statum restitutus excultus & vbiq; emendatus adiectis singulorum capitum compendiosis argumentis: cum annotatiunculis perq̄ vtilibus in margine collocatis necnon cum concordantijs ad libros eiusdem Iosephi de antiquitatibus & ad Aegesippum christianum de Excidio Hierosolymitano.

¶ PROLOGVS.

A QVONIAM bellum quod cum populo Romano gessere iudei omniū maximum quę
nostra ętas vidit.queq; auditu percœpimus ciuitates cum ciuitatibus gentesue com-
misisse cum gentibus quidam non ꝙ rebus interfuerint.sed vana & incongrua narrā
tium sermones auribus colligentes oratorum more perscribunt.qui vero presto fuerūt
aut romanorū obsequio:aut odio iudeorū contra fidem rerū falsa confirmant scriptis
autē eorū partim accusatio:partim laudatio concinetur nusq̄ vero exacta fides repe-
ritur historię.Idcirco statui quę retro barbaris antea misi patria lingua digesta:gręca nunc his qui Ro
mano imperio reguntur exponere.Ego Iosephus Mathię alias mathatię filius hebręus/genere sacer
dos ex hierosolimis.qui & initio cū Romanis bello conflixi.postea gestis quia necessitas exegit inter-
fui.Nam cum hic(vt dixi)motus grauissimus exortus:romanorum quidē populum domesticus mor-
bus habebat.Iudeorum autem qui ętate validi & ingenio turbulenti erant:manu simul ac pecunia vi
gentes:adeo temporibus insolenter abusi sunt.Vt pro tumultus magnitudine hos possidendarū spes
illos amittendarum partium orientis mœtus inuaderet. Quoniam iudei quidem cunctos etiam(qui
trans eufratem essent)gentiles suos secum rebellaturos esse crediderāt romanos autem & finitimi ga
lathę irritabant.nec manus celtica quiescebat.dissensionumq; plena erant omnia post Neronem. Et
B multos quidem reges tempus adhortabatur:lucri autem cupidine pars militaris mutationem pręsen
tium desiderabat. Itaq; indignum esse duxi errantem in tantis rebus dissimulare veritatē: & parthos
quidem ac babilonios arabumq; remotissimos & vltra eufratem gentis nostrę incolas itemq; adiabe-
nos mea diligentia vere cognoscere vnde cepisset bellum:quantis cladibus constitisset.quoue modo
desisset.Grecos vero & romanorum aliquos qui militiam secuti non essent figmentis siue adulationi-
bus captos ista nescire:atq; hystorijs audent eos inscribere.Qui pręter hoc vt michi quidem videtur
ꝙ nichil sanum referunt: etiam de proposito decidunt.Nam dum romanos magnos volunt ostende
re:iudeorum rex extenuant & in humilitatem deijciunt. Non autem intelligo quonam pacto magni
esse videantur qui parua superauerint.& neq; longi temporis eos pudet quo bellum tractū: neq; mul
titudinis romanorum quam in ea militia labor exercuit.neq; ducum magnitudinis:quorum profecto
gloria minuitur:si cum multum pro hierosolimis desudauerint rebus per eos gestis aliquid deroge-
tur.Nec tamen ego contentione romanas res extollentium gentiles meos amplificare decreui:sed fa
cta quidem vtrorumq; sine vllo mendacio prosequar: dicta vero de factis reponam: dolori atq; affe-
C ctioni meę in destendis patrię cladibus indulgens.Nam ꝙ domesticis dissensionibus euersa:& in tē-
plum sacrosanctum inuitas romanorum manus atq; ignem iudeorum tyranni traxere:testis qui eam
vastauit ipse cęsar titus per omne bellum miseratus quidem populum ꝙ a sediciosis custodiretur:sę-
pe autem consulto differri passus ciuitatis excidium protracto obsidionis spacio:dum modo belli pœ
niteret auctores. Quod si quis me aduersus tyrannos eorumq; latrocinium accusatorie loqui putet.
vel patrię miserijs ingementem calumniari pręter legem historię dolori veniam tribuat.Ex omnibus
enim quę romano imperio parent:solam ciuitatem nostram contigit ad summum fœlicitatis gradum
procedere:eandemq; ad vltimos casus deponi.Deniq; oīm post condita secula res aduersas si cum
iudeorum calamitatibus conferantur:superatum iri nō ambigo. Et horum auctor nullus externus est.
Vnde nec fieri potest vt a questibus temperetur. Si quis autem clarior misericordie sit iudex:rex qui-
dem tribuat historię:lamenta vero scriptori.Quanq̄ merito grecorum disertos increpauerim:qui tātis
rebus sua memoria gestis quarum comparatione preterita olim bella exigua demōstrantur:iudices re-

Iosephus iudeus genere sacerdos in initio belli contra Romanos conflixit.

Spes iudeis possidēdarū orientis partiū & metus Romanis amittēdarū cā fuit Iudaici belli.

Adulatores quidā romanos volūt exaltare & iudeos deprimere

Sine mēdacio ꝓmittit vtrorūq; facta cōscribere

Fœlicissima primo hierl'm post ea miserria. &c.

sident aliorum facundię detrahentes. quorum & si doctrinam superant. voluntate vincuntur. Ipsi vero assyriorum & medorum gesta perscribunt veluti minus recte a scriptoribus antiquis fuerint exposita cum in scribendo tantum eorũ viribus cedant quantũ sententię. Erat enim vnicuiq; studiũ quę vidisset facta scribere: qm̃ & interfuisset rebus gestis: & efficaciter quod promittebat impleret: mentiriq; apud scientes inhonestum esse videretur. Enim vero noua quidem neq; ante cognita memorię tradere suisq; tẽporis res commendare posteris. Laude ac testimonio dignum est. Industrius autem habetur non qui alienam dispositionem atq; ordinem transfert. sed qui noua dicendo etiam corpus proprium conficit historię. Sed ego quidem sumptu ac labore maximo qui essem alienigena. gręcis & romanis gestarũ rerum memoriã repono. Ipsis autem indigenis ad quęstum quidem ac lites ora patent linguę quę solutę sunt ad historiam: in qua verum dicendum: summaq; ope negocia colligenda sunt obmutescunt concessa infirmioribus neq; scientibus licentia scribendi res a principibus gestas. ¶ Honoratur itaq; apud nos historię veritas quę a gręcis negligitur. Ab origine quidem iudeos repetere qui fuerint quoue pacto ab ęgyptijs discesserint: quasq; regiones errãdo peragrauerit: & quas vel quotiẽs incoluerint: & quemadmodum inde migrauerint neq; huius esse temporis & pręterea superuacuum existimaui: quoniam multi ante me iudeorum de maioribus huius gentis verissima composuerunt & nonnulli gręcorum quę illi scripserant patria voce prosecuti. non multũ a veritate deuiarunt. ¶ Exinde autem historię principium sumam: quo scriptores eorum & propheta nostri desierunt. Et bellũ quidem meis temporibus gestum latius quaq; potero diligentia referam. Quę vero etate mea sunt antiquiora summatim breuiterq; percurram quomodo anthiochus cognomento epiphanes deuictis penitus Hierosolimis cũ trienniũ sexq; menses eam tenuisset: ab Assamonei alias Asamonei filijs expulsus est. deinde ꝙ eorum posteri de regno dissentiẽtes ad res suas occupãdas populum romanũ pompeiumq; traxerunt: ꝙq; Herodes Antipatri filius eorum potẽtiam deposuerit auxilio sosij. Tum quomodo herode mortuo plebis in eos orta seditio est augusto quidem imperante romanis. Quintilio autem varo in locis degente: ꝙq; bellum anno duodecimo post imperium Neronis eruperit: quamq; multa per Sosium acciderint: quantaq; ad primos impetus armis iudei persuaserint quoq; modo accolas permunierint. Et ꝙ Nero propter Cestij alias Cessij peccata summe rei metuens Vespasianum Bello pręposuerit. & ꝙ is cum maximo filiorum iudeam intrauerit quantumq; romanorum exercitũ ducens. quantaq; manus auxiliorum per omnem cęsa fuerit galileam & ꝙ eius ciuitates quasdam victoria cœperit alias deditione vbi etiam romanorum in bello disciplinam curamq; rerũ & vtriusq; galileę spacia & naturam finesq; Iudeę necnon & peculiarem terræ ęqualitatem lacusq; & fontes captarumq; ciuitatum mala cum fide sicut vidi aut pertuli expediam Nec enim miserias meas celauerim: cum eas scientibus relaturus sim. ¶ Deinde ꝙ iam fessis rebus iudeorum nero quidem morte obierit. Vespasianus autem in hierosolimam properans imperij causa retractus sit: quęq; signa ei de hoc contigerint. romeq; mutationes: & ꝙ inuitus imperator a militibus declaratus sit. & ꝙ eo disponende rei publice gratia in ęgipto digresso. iudeorum status seditionibus agitatibus sit quoq; modo tyrãnis succubuerit. eorumq; inter se discordias: & ꝙ ex ęgipto tytus reuersus bis iudeorũ fines ingressus sit. quoq; modo exercitum & quo in loco congregauerit. vel qualiter & quotiens ciuitatem affecerit ipso pręsente seditio aggressus quoq; numerosos & quantos erexerit aggeres triumq; murorum ambitum & magnitudinem siue mensuram. & munitionem ciuitatis. & phani templiq; dispositionem. ad hęc arę spacium atq; mensuram verissime dicam. Festorum quoq; dierum mores aliquos septemq;: lustrationes & munera sacerdotum. Itemq; pontificis vestes sanctaq; templi cuiusmodi fuerint. sine aliqua dissimulatione vel adiectione memorabo. ¶ Narrabo deinde tyrannorum in suos gentilium crudelitatem. romanorum in alienigenas humanitatem: quotiensq; titus ciuitatem simul ac templum seruare cupiens ad concordie fœdera dissidentes prouocauit. Discordiã vero populi vulnera & calamitates. q̃q; multa mala nunc bello nunc seditionibus. nunc fame perpessi. postea capti sunt Nec ergo aut profugarum clades. aut captiuorum supplicia pretermittam vel quemadmodum templum inuito cęsare conflagrauerit. quaq; multę opes sacrę flamina raptę sint. ac totius quę reliqua erat ciuitatis excidiũ; & quę pręcesserant portenta atq; prodigia. vel tyrannorum captiuitatem vel quę seruituti abducta est multitudinem aut cuiusquisq; fortunę sit distributus: & ꝙ romani quidem belli reliquias persecuti sunt in eorumq; munimina funditus euerunt. Titus vero peragrato territorio cuncta restituit. eiusdẽq; reuersionem in italiam ac triumphum. ¶ Hęc omnia septem libris compręhensa pręscripsi: & nevi tuperationes a rerum scientibus & qui bello interfuerunt sustineam: verum amantibus prout verius potui cuncta explicaui. Narrandi autem initium faciam: hoc ordine quo capitula sunt digesta.

Veritas historię a Gręcis neglecta a iudeis honoratur.

Modũ declarat auctor ꝓcedẽdi in pręsẽti opere Sũma tractãdorũ in hoc opere.

Epylogus dicẽdorum.

Septẽ libris peractũ opus de iudaico bello.

¶ Explicit prologus.

¶ Incipit Liber Primus.

¶ Contentione inter Iudeos orta multi eorum ad Anthiochum Epyphanem (relictis paternis legibus) confugerunt qui maximo cum exercitu veniens ciuitatem cœpit & militibus prędandi data licentia templum spoliauit & solemnitates per tres annos sexq; menses prohibuit vnde pontifex Onias ad Ptholomeum fugiens templum simile Hierosolymitano in ægypto edificauit Antiochus autem circuncisionem prohibens porcos fecit immolari. Matathias vero Asamonei filius & sacerdos Bachidem occidens fugit in montes sed inde multis sibi sociatis commisso prælio hostes superauit. Moriens autem Iudę filio principatum dedit qui Anthiochum vincens templum purgauit & noua vasa intulit/ Mortuo quoq; Anthiocho filius eius Anthiochus odij hęres exercitum contra Iudeos parat Et eleazarus elephantem occidens sub ventre illius interijt Antiochus autem Hierusalem obsidens post paucos dies vtensilium pœnuria coactus recedit. Et iudas multis īterfectis hostibus occubuit & frater eius Iohannes.

Capitulum primum.

A CVM POTENTES ALIAS gentes Iudeorum inter se dissiderent eo tempore quo de tota Syria cum Ptolomeo sexto Anthiochus (qui epyphanes dictus est) ambigebat. ¶ Erat autem illis contentio de potentia ꝙ honoratus quisq; grauiter ferret similibus subiugari. Onias quidem e pontificibus postq̄ pręualuit thobię filios expulit ciuitate. Illi autem supplices ad Anthiochum confugerunt: petentes vt semet ducibus in iudeam irrumperet: Idq; regi persuasum est: iampridem sic animato. Quare cum magnis militum copijs egressus & ciuitatem fortiter expugnatam capit. & maximam eorum multitudinem (quibus Ptolomeus carior erat) interfecit.

B ¶ Dataq; passim militibus prædandi licentia ipse & templum expoliauit: & quotidianæ religionis assiduitatem per annos tres sexq; menses inhibuit. ¶ Pontifex autem Onias effugit ad Ptolomeum acceptoq; ab eo in Hæliopotana regione solo ibi opidum condidit Hierosolymis simile: templumq; edificauit. De quibus iterum oportune referemus. Verumtamen neq; preter spem deuicta ciuitas. neq; populatio: neq; tantę cędes Anthiocho satisfuerunt: sed intemperantia viciorum eorumq; memoria quę in obsidione pertulerat iudeos cogere cœpit vt abrogato more patrio nec infantes suos circuncīderent porcosq; super aram immolarent. Quibus omnes aduersabantur optimus vero quisq; preterea trucidabatur. Et Bachides presidijs ab Anthiocho prepositus: ad naturalem crudelitatem suam pręceptis impijs obsecundans omnem modum iniquitatis excessit: cum hic sigillatim viros honorabiles verberaret: communiter quotidie specie captę vrbis exhiberet: donec eos atrocitate incommodorum qui ea patiebantur ad vindictę audaciam irritauit. ¶ Deniq; Matathias Asamonei filius vnus ex sacerdotibus ex vico (cui nomen est Modin alias Moneir) cum manu domestica nā quinq; filios habebat: sic his armatus Bachidem occidit & statim quidem presidiorum multitudinem veritus in montes refugit. Multis vero ex populo sibi sociatis recepta fiducia descendit: commissoq; prælio superatos duces Anthiochi ex iudeę finibus exegit. Secundis autem rebus potentiam nactus suisq; nolentibus ꝙ eos ab alienigenis liberasset imperans: moritur relicto Iudę principatu: qui filiorum suorum natu maximus erat. ¶ Ille autem nec enim cessaturum existimabat Anthiochum & indigenarum conflabat exercitum: & cum romanis primus amicitiam pepigit Anthiochumq; epyphanem iterum in fines suos ingredientem vehementissima percussum plaga repressit. Adhuc autem

C feruente victoria in presidia ciuitatis impetum fecit. necdum enim cęsa fuerant habitoq; conflictu milites de superiore ciuitate quę pars sancta dicitur ad inferiorem compellit. Phano autem potitus & locum purgauit omnemq; muro cinxit: & vasa noua diuinis rebus curandis fabricata in templum intulit veluti pro prioribus prophanatis aramq; aliam edificauit & religionibus dedit initium. ¶ Sacro autem ritu vix ciuitati reddito moritur quidem Anthiochus: regni autem eius in iudeos filius eius Anthiochus odijq; heres exigit. Quamobrem cōgregatis peditum militibus quīquaginta equitum autem ad quinq; milia: octingentis vero elephantis per montana iudeę partes aggreditur. Et bethsuron alias bethsuram vel besseron quidem municipium capit: in loco vero cui betzacabrie alias bergazarie nomen est qua transitus erat angustior iudas cum suis copijs occurrit. Et priusq̄ congrederentur agmina eleazarus frater eius prospecto pręter alios excelso elephanto turriq; maxima & munimentis aureis ornato illuc Anthiochum esse ratus a suis procul excurrit: ruptaq; hostili acie ad elephantem vsq; peruenit. Sed illum quidem quem regem esse opinabatur contingere ꝙ multum superemineret minime potuit. Beluam vero in aluo percussam super se deposuit & obtritus interijt nulla re alia gesta nisi ꝙ magnum opus aggredi conatus post vitam gloriam habuit. Qui tamen regebat elephantum priuatus erat. Et si casu in eo fuisset anthiochus nichil plus eleazaro prestitisset audacia ꝙ vt sola spe preclari facinoris mortem videretur optasse. Hoc autem fratri eius etiam totius prelij presagium fuit. Nam fortiter quidem Iudei diuq; decertarunt: sed a regijs secunda fortuna vsis numeroq;

Left margin: Anti. li. xii. ca. x. Egesip. pus li. i. capt. i. i. Ma. chabe. capi. i. it. — antiqui. tatum lib. xiii. c. iij — Supra Anti. li. xii. cap. ix. xii. Ege. li. i. ca. i. ii — Anti. li. xii. cap. xviii. — Anti. li. xii. cap. xiiii. Ege. li. i. cap. iii. Anti. li. xii. c. xvi — Anti. li. xii. c. xvi [illegible]

Right margin: Cōtētiōe īter iudeos orta multi ad ātiochū Epyphanem cōfugerūt relictis paternis legibus q maximo cū exercitu veniens ciuitatem cœpit. &c Onias ad ptolomeū fugiēs templū simile hierosolimitano i ęgypto edificauit. Crudelitas ātiochi qui porcos īmolari iussit & circuncisionem prohibuit. Matathias Asamonei filius sacerdos hn̄s quīq; filios bachidē occidēs fugit in mōtes sed deiñ multis sibi sociatis cōmisso prelio hostes superauit & moriens iudę filio principatum reliquit. Mortuo anthiocho rege filius eius Antiochus odij heres exercitum contra iudeos parat. Eleazarus elephātem occidēs sub ipsius vētre interijt.

Antiochus hierusalē obsidet & vtensilium pœnuria disgredit. Iudas m{l}tis hostibus īterfectis occubuit & fratē eius Iohannes.

prestantibus superati sunt: multisq; interfectis Iudas cum ceteris in Gosnilicam Topartiam refugit. ❡Anthiochus autem ad Hierosolymam profectus ibiq; dies paucos commoratus vtensilium pœnuria inde disgreditur: relicto quidem ibi presidio quantum satis esse arbitrabatur. Cetera vero multitudine ad hiemandum deducta in syriam. ❡Discessu autem regis iudas non quiescebat sed accersione multorum sue gentis animatus aggregatis etiam quos ex prelio receperat apud vicum adasa cum Anthiochi ducibus congreditur factisq; fortibus in prelio cognitus. Multis hostibus interfectis occumbit. ❡Et in diebus paucis frater eius iohannes occiditur, insidijs eorum captus qui cum Anthiocho sentiebant.

❡Ionathas dux Iudeorum mortuo Iuda fratre Anthiocho reconciliatus dolose interficitur a Triphone Symon vero victoria potitus pontifex creatur liberans a mocedonum dominatione Iudeos. cvij. annis/ Sed generi sui insidijs in conuiuio occiditur. Qui captiuata vxore symonis cum duobus filijs tertium iuniorem filium iohannem qui hyrcanus dictus est voluit occidere. Sed ipse paternum honorem recipiens bellum contra Ptholomeum matri & fratribus auxilio futurus. Ptholomeus vero quotiens ab hyrcano premeretur matrem eius & fratres in murum productos verberabat & precipitare minabatur. vnde ad misericordiam commotus cessabat licet mater ipsa illum non parcere impio precaretur. Hyrcanus autem aperto Dauid sepulchro ablatis inde pecunijs Anthiochum iudeam vastantem placauit primusq; peregrinos aluit. Ciuitates quoq; Syrie bello inuadit Antiocho contra mœdos bellante. Et contra Samariam mouet exercitum obsidioni prefectis filijs a quibus Antiochus victus fugit Samariaq; funditus diruta est. Inuidiam insuper gentilium contra hyrcanum & filios prosperitas rerum concitauit. Hyrcanus autem cuius virtutum maxima est laus anno principatus xxxiij. obijt quinq; post se relinquens filios.

Capitulum secundum.

Ionathas dux iudeorū mortuo iuda ātiocho reconciliatus dolo se interficitur a triphone.

CVm autem successisset ei frater Ionathas: & in alijs que ad indigenas pertinerent cautius se se ageret suamq; potentiam romanorum amicitia corroboraret. Antiochi quidem filio reconciliatus: non tamen horum ei quicq̄ profuit ad periculum depellendum. Namq; Triphon tyrannus Anthiochi quidem tutor: sed insidijs eum captans & preter hoc amicis nudare cupiens ionathan cum ad Antiochum paucis comitatus Ptolomaida venisset dolo comprehēdit: eoq; vincto contra iudeam mouit exercitum. Vnde repulsus a Symone ionathe fratre: q{uo}q; ab eo superatus esset iratus: eundem ionatham interfecit. ❡Symon autem fortiter regendis rebus intētus. Zoaten quidē & iopam & iamnium capit. Euertit & Accharam subactisq; presidijs aduersus triphonem antiocho auxilium prebuit. quem Doris ante militiam quam in mœdos habuit obsidebat. Sed regis auiditatem satiare non potuit: quamuis neci Triphonis suam quoq; operam adhibuisset. Non multo enim post antiochus cendebeum ex ducibus suis ad vastandam iudeam opprimendumq; seruitio symonem cum exercitu misit. Ille autē quanq̄ senior erat bellum t{ame}n iuueniliter amministrabat & filios quidē suos cū validissimis premisit partem vero multitudinis comitatus alio latere aggreditur multisq; per multa loca insidijs etiam in mōtana dispositis in omnibus superat clarissimaq; potitus victoria pontifex declaratur: & centum septuaginta post ānos: iudeos liberata dominatione macedonū. Et hic autem moritur in conuiuio captus insidijs ptolomei generi sui: qui eius coniuge duobusq; filijs in custodiam conclusis certos misit vti iohannem tertium cui etiam hyrcanus fuit nomen interficerent. Cognito autem impetu qui parabatur adolescens ad ciuitatem properabat multo populo frætus & propter memoriam paterne virtutis: & quod iniquitas ptolomei cunctis esset inuisa. Voluit autē etiam Ptolomeus alia porta ciuitatem ingredi: sed a populo reiectus est qui maturius hyrcanum susceperat. & is quidem statim in quoddam vltra hierichonta castellum recessit quod dagon vocatur. Hyrcanus autem paternū honorem pontificis assecutus postq̄ deo sacrificia reddidit velociter ptolomeum petijt & matri simul & fratribus adiumento futurus: castellumq; agressus alijs quidem rebus superior erat iusto autem dolori cedebat. ❡Ptolomeus enim quotiens premeretur matrem eius fratresq; in murum productos palam vt possent cōspici verberabat: eosdem precipitaturus nisi quā primum recederet minitabatur. Vnde hyrcanum quidem plus timor ac misericordia quam iracundia commouebatur. Mater vero eius nichil plagis aut intentata nece perterrita manus pretēdens filium precabatur: ne vel suis fractus iniurijs parceret impio. Siquidem ipsa sibi mortem a ptolomeo propositam immartalitate duceret meliorem: dummodo ille pœnas eorum que in domum suam contra fas admisisset expenderet. Iohannes autem nunc obstinationem matris cogitans ac preces eius audiens ad irruendum impellebatur modo verberari eam lacerariq; conspiciens effeminabatur: totusq; plenus doloris erat. Ob hoc autem diu tracta obsidione: feriatus annus aduenit. Quem septimo quoq; orbe apud iudeos cessare moris est: exemplo septimorum dierum. Et in hoc ptholomeus obsidio-

Symon potitus victoria pōtifex creatur liberās a Macedonū dominatione iudeos cētū & septē annis: & insidijs generi sui in cōuiuio occidit{ur} q capta cōiuge & duobus filijs tertium filiū iohannē qui hircanus dicebatur voluit occidere.

Pietas filij erga matrem.

Feriatus annus septimus apud Iudeos.

Anti. li. xij. cap. xvij.

Anti. li. xiij. ca. Ege. li. i. ca.

Anti. li. xiij. ca. viij.

Anti. li. xiij. Ege. i. ca.

Anti. li. xiij. Ege. i. ca.

Anti. li. xiij. Ege. i. ca.

Anti. xiii. c. Egesippus li. i. capi. vi. antiquitatū lib. xiij. c. x Ege. li. i. ca. vii.

A nis requiem nactus (fratribus iohannis vna cum matre occisis) ad Zenonem confugit qui cotilla cognominatus est philadelphie tyrannum. Anthiochus autem ob ea quę per symonē passus fuerat iratus in iudeam ducit exercitum ibiq; assidens hierosolymis hyrcanum obsidebat. Ille autem patefacto sepulchro dauid qui regum ditissimus fuerat ablatisq; inde pecunię plusq̃ tribus militibus talentorum Anthiocho persuasit trecentis ei talentis datis ab obsidione discedere: primusq; iudeorum priuatis opibus alere peregrina auxilia cepit. ¶ Rursusq; tamen quando antiochus contra medos bello suscepto tempus ei vindictę prębuit: confestim aduersus ciuitates syrię perrexit vacuas pro pugnatoribus esse ratus. Quod erat verum Medabam quidem & samagam cum proximis necnon & siccinam angarazin ipse caput & super his cuteorum genus & adiacentia phano loca incolentium exemplo eius qđ est in hierosolymis edificato. Capit autem idumeę quoq; non paucas alias ciuitates: & prȩterea Adoreson alias Adoreon & Maresan. ¶ In Samariam vero vsq; progressus vbi nūc est sebaste ciuitas ab herode rege condita ex omni ea parte concludit: filios quoq; suos Aristobolum & Antigonum obsidioni prȩfecit. Quibus nichil remittentibus ad hoc famis qui erant intra ciuitatem venerunt vt etiam insuetam carnem attingere cogerentur. Igitur Anthiochum adiutorem sibi aduocant. spondium cognominatum. Qui cum eis prompta voluntate paruisset: ab Aristobolo & Antigono superatur. Et ille quidem ad scitopolim vsq; sequentibus eum memoratis fratribus effugit. Hi vero in samariam reuersi & multitudinem iterum intra murum compellunt: & expugnata ciuitate ipsam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Prospere autem gestis ita cedentibus alacritatem refrigescere non sinebant. sed cum exercitu scitopolim vsq; progressi & ipsam peruaserunt & agros intra carmelum omnes inter se partiti sunt. ¶ Secundarum autem rerum Iohannis & filiorum eius inuidia seditionem gentiliū concitauit multiq; aduersus eos collecti nō quiescebat donec aperto bello deuicti sunt. Reliquum vero tempus Iohannes cum fortunatissime viueret optime rebus per annos triginta & tres administratis & quinq; relictis filijs moritur vir plane beatissimus & qui nullam dedisset occasionē cur eius causa de fortuna quispiam quȩreretur. Deniq; tria vel maxime prȩcipua solus habebat. Nam & B gentis princeps & pontifex erat & prȩterea propheta. Cum quo deus ita colloquȩbatur vt futurorum pœnitus nichil ignoraret. Quin etiam de duobus maioribus filijs suis ꝙ rerum domini permansuri non essent ante vidit atq; prȩdixit. Quorum vitȩ qui fuerat exitus narrare non indignum videtur: quantumq; a paternȩ fœlicitate diuerterint.

Anti. li. xiij. c. xij Ege. li. i. ca. vii. — Anti. li. xiii. ca Ege. li. i. ca. vii

Hircanus aperto Dauid sepulchro ablatis īde pecunijs anthiochū placauit & primus peregrinos aluit.

Hircanus cōtrā Samariam filijs suis obsidio prę fectis.

Antiochus ab aristobolo & Antigono victus fugit & ciuitas samaria diruitur a fratribus.

Inuidia gentiliū contra Hyrcanum & filios ꝓ pace eorum.

Hyrcani mors & laus.

Hyrcanus princeps pontifex & propheta.

¶ Aristobolus patrȩ mortuo dyadema primus post captiuitatem accepit Antigonum fratrem pari honore honorans alijs fratribus cum matre vinctis Matre fame autem necata Antigonu fratrem inuidorum accusatione consentiente regina dolose fecit interimi quem iudas esseus propheta prędixerat proxime moriturum Aristobolus quoq; celeris cogitatione sollicitus pertubato animo pro fratris & matris nece anno regni primo mortuus est quo mortuo vxor eius fratrem eius Alexandrum dissolutis vinculis regem instituit qui fratrem suum regnum appetentem occidit & alterum priuata vita contentum secum habuit Prȩlium quoq; cum ptholomeo latiro habuit a quo victus est: & ab Obedeo arabum rege.

Capitulum tertium

Anti. li. xiij. c. xv Ege. li. i. ca. vii.

Patre namq; mortuo natu maior aristobolus translato in regnum principatu dyadema sibi primus imposuit: quadringentis & septuaginta quinq; annis ac tribus mensibus postq̃ populus in eam terram deuenit seruitio quod apud babilonios sustinuit liberatus. Fratrem vero a se secundum Antigonum namq; illum diligere videbatur in honore pari: ꝓ- C ducebat. Alios autem vinctos custodię tradidit: matremq; itidem colligauit. ausam aliquid de potestate contendere: namq; hanc rerum dominam Iohannes reliquerat: eoq; crudelitas processit: vt vinctam fame necaret. ¶ Horum autem facinorum pœnas antigonus fratris morte persoluit quem plurimum amabat: quemq; habebat regni participem. Nam & hunc interemit: adductus criminationibus & per maliuolos regni compositis. Itaq; primo quidem Aristobolus dictis fidem non habebat: qui & fratrem magni penderet: & pleraq; liuore fingi arbitraretur. Sed cum antigonus ex militia clarus redijsset festis diebus quos tabernaculis positis deo celebrare mos patrius exigebat: euenit eodem tempore vt aduersa valitudo Aristobolum corriperet. Antigonus vero circa festorum solemnium finem armatis comitatus templum ad orandum q̃ maxime petiuit plusq; vt in honore fratris ascenderet ornatus. Tumq; delatores nequissimi regem adeuntes & armatorum pompam & Antigoni arrogantiam priuata fortuna maiorem esse criminabantur: ꝙq; maxima caterua stipatus vt illum interficeret eo venisset. Nec enim perpeti honorem solum & regnum habere: cui regnum ipsum liceat obtinere. His paulatim quamuis inuitus: tamen credidit Aristobolus. Ac ne suspicari quicq̃ videretur prospiciens: & vt incerta prȩcaueret suos quidem Satellites in quendam sub terraneum & tenebrosum locum transire iubet: ipse autem iacebat in Castello Bari (post autem Antonia cognominato)

Aristobolus pre mortuo dyadema primus accepit post captiuitatē ātigonū fratrē pari honore honorās alijs cū mr̄e vinctis. &c.

Mr̄em fame necauit Aristobolus & ātigonum fratrē īteremit p maliuolos falsos accusatum.

Falsa īuidorum accusatio contra antigonum.

Antonia turris ān baris vocata.

Regina cum insidiatoribus capit consilium. & vt inermi quidem parcerent/ occiderent autem Antigonum precepit si cum armis adiret. Necnon & ipsi Antigono qui precederent misit vt inermis veniret. Ad hec regina satis callidum cum insidiatoribus capit consilium. Namq; his qui ad eum missi fuerant persuadet vt mandata quidem regis taceant: dicant vero antigono q frater audisset arma sibi eum pulcherrima in galilea ornatumq; bellico sum fabricasse: que ne sigillatim inspiceret morbum impedimento fuisse. Nunc autem presertim cum alio discessurus sit: libenter eum videret armatum. His auditis Antigonus ne quid enim mali suspicaretur fratris suadebat affectus cum armis velut ostensurus se veniens properabat. Sed vbi ad obscurum transitum qui stratonis turris vocabatur accessit a satellitibus interemptus est: certumq; documentum prebuit. omnem beniuolentiam. iusq; nature criminatoribus cedere: nullamq; optimarum rerum affectionem tantum valere. vt inuidie perpetuo possit obsistere.

Dolosus antigonii interitus.

Iudas esseus propheta antigonum predixit proxime moriturum.

¶ In hoc etiam Iudam quis recte miretur. Esseus erat genere: qui nunq diuinando peccauit. neq; mentitus est: is itaq; Antigono transeunte per templum mox vt eum vidit. ad notos qui aderant exclamauit. Non paucos autem papas discipulos siue consultores habebat. Nunc michi pulchrum est mori quando ante me veritas interijt: mearumq; predictionum aliquod mendacium deprehensum est. Viuit enim Antigonus iste: qui hodie deberet occidi. Locus autem neci eius apud stratonis pirgum alias turrim fato fuerat destinatus. Et illi quidem sexcentorum ab hinc stadiorum interuallo distat: hore vero diei sunt quatuor sed vaticinationem tempus effugit. Hec locutus senior mesto vultu & mente sollicita secum multum reputabat. & paulo post interfectus Antigonus nunciatur in loco subterraneo qui eodem nomine quo maritima Cesarea stratonis pirgus alias turris appellabatur. Et hoc fuit quod vatem fefellit.

Cā deceptionis prophete similitudo vocabulorū.

Diuina aristoboli punitio.

¶ At vero aristobolo confestim sceleris penitudine morbus ingrauescit semperq; facinoris cogitatione sollicitus perturbat animo tabescebat donec mœroris acerbitate visceribus laceratis subito sanguinem vomeret. ¶ Hunc autem vnus ex seruulis eius ministerio destinatus foras efferens prouidentia diuinitatis errauit & vbi antigonus erat occisus super extantes adhuc cedis maculas cruorem interfectoris effudit. Vlulatu autem continuo sublato qui puerum tanq de industria sanguinem libasse conspexerant clamor ad regis aures peruenit: causamq; requirebat. Et cum eam nullus prodere auderet: ad resciendū magis ardebat. Ad extremum autem minitanti vimq; adhibenti: verum quod erat indicauerunt. Atq; ille cum lachrimis opplesset oculos quantumq; poterat ingemuisset: hec dixit. Sperandum certe nō erat vt maximum dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me vltrix cognate cedis iusticia persequitur. Quatenus o corpus improbum fratri matriq; damnatam animam detinebis. Quamdiu paulatim libabo illis sanguinem meum. Simul totum accipiant: neq; iam meorum viscerum infernis fortuna derideat. His dictis illico moritur: cum non plus anno regnasset.

Penitentia Aristoboli sup nece fratris & matris & eius mors anno regni primo

Vxor vero fratrem eius (vinculis dissolutis) regem constituit Alexandrum qui etate maior erat & modestia prestare videbatur. Sed ille potestatem adeptus fratrem quidem alterum regna appetentem occidit: alterum autem priuata vita contentum ablatis rebus secum habebat. ¶ Prelium etiam cum ptolomeo cognomēto latiro committit qui opidum achoim cœperat & multos quidem peremit hostium: sed victoria in ptolomei parte propensior fuit. Postea vero q iste pulsus a matre cleopatra discessit in egyptum & gaddaram capit obsidione alexander & castellum amatuntis omnium maximum que trans iordanem sita erant vbi preciosissima queq; bonorum theodori filij zenonis habebantur. ¶ Repente hec theodorus aggressus & propria recepit & sarcinas regis aufert iudeorumq; fere milia decem interfecit. Verum hoc vulnere superior fit alexander. conuersusq; ad maritimas regiones & Raphiam capit & Gazam. itemq; accedonem: que post a rege herode agrippias nominata est. His autem seruitio domitis: cōcitatur in eum festo die populus iudeorum. Nam plerumq; epule seditiones accendunt. nec videbatur insidias posse comprimere: nisi peregrinos haberet auxilio. Pisidas & cilicas: syros mercennarios respuebat: propter ingenitam cum iudeorum gente discordiam Cesis autem supra q octo milibus ex turba rebellium: arabie manus attulit: ibiq; sadamitis sub iugo missis. tributoq; eis imposito ad amachunta regressus est. Cumq; theodorum metus secundis eius successibus pertulisset castellum sine presidio repertum funditus eruit.

Alexander prelium cum ptolomeo latiro.

Gaddara.

Amathus.

Decem milia iudeorum, occisa.

Agrippias citas

Nota.

¶ Mox autem congressus cum Obedeo rege arabum qui locum fraudi oportunum in galensi regione preuenerat captus insidijs totum amittit exercitum in vallem altissimam compulsum atq; obtritum multitudine camelorum.

Obedeus rex arabie vincit alexandrum.

¶ Maximum Iudeorum contra alexandrum odium quorum sex annis quinquaginta milia occidit quiq; Demetrium petunt contra eum auxiliatorem a quo victus est alexander sed eius crudelitas ad impietatem procedens octingentos captiuos crucifigi fecit & mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit. Anthiochus vero cum alexandro ipso a domesticis prelijs cessante bellum gessit quem vicit alexander qui post belli requiem morbo correptus anno regni sui. xxxvij. moritur regnum alexandre vxori relinquens.

Capitulum quartum

A Anti. li. xiii. ca. xxiii. Egesip. pus li. i. capi. x.

IPse vero lapsus in Hierosolymam. olim sibi gentem infensam ad nouarum rerum motus magnitudine cladis accendit. Fit autem etiam tunc superior crebrisq; presi- diis non minus quinquaginta milibus iudeorum per sex annos interfecit Nequaq̃ tamen victorijs letabatur: quoniam regni sui vires consumeret. Vnde armis omissis sermone placido cum subiectis redire in gratiam conabatur. Illi autem inconstan- tiam eius morumq; varietatem in tantum oderant: vt percunctanti causam quo- nam pacto eos sedare posset. dicerent si moreretur. Nam vix etiam mortuo datu- ros veniam qui multa scelerate fecisset.

Maximũ iudeorũ odiuz contra Alexandrum.

Antiqui tatũ lib. xiii. c. xix. Ege. li. i. cap. x.

¶ Simul autem demetrij auxilium cui co- gnomentum acero fuit accersiunt. Qui cum his maiorum premiorum spe facile paruisset. venissetq; cũ exercitu miscentur auxilijs iudei circa siccimam. Vtrosq; tamen alexãder mille quidem equitibus sex autem peditum mercennariorum milibus excepit cum haberet ex iudeis quoq; ad decem prope mi lia bene sibi cupientium aduerse autem partis essent equitum tria milia peditumq; milia quadragin- ta. Et priusq̃ veniretur in manus intercedentibus nuncijs & preconibus regis transfugia tentabant: de metrius quidem alexandri mercennarios alexander autem iudeos qui demetrium sequerentur obtẽ peraturos sibi sperantes. Sed cum neq; iudei sacramenta neq; fidem greci contemnerent: armis iam cominus decernebant. Superatq; prelium demetrius q̃uis alexandri mercennarij virtutem suam multis & animi & manus operibus demonstrassent.

Iudei demetriuz petunt cõtra alexãdrum auxiliatorem.

¶ Victor demetrius.

¶ Finis autem pugne preter spem cedit vtrimq;. Nam neq; vincentem demetrium qui eius auxilium petierant expectare voluerunt: & immutate for- tune misericordia sex iudeorum milia se ad alexandrum qui in montes effugerat contulerunt. Huius inclinationis momentum demetrius ferre non potuit sed alexandrum iam quidem collectis viribus bello ydoneum esse ratus omnem vero gentem ad eum commeare estimans mox inde digressus est non tamen reliqua multitudo ob abscessum auxiliorum simultates deposuit. Bello tamen assiduo tã diu cum alexandro decertabat: donec plerisq; interfectis ceteros in mensilim alias mesalim ciuitatem coegit. Eaq; vastata: in hierosolymam captiuos adduxit. Verum immoderata fecit iracundia: vt cru- delitas eius ad impietatem vsq; procederet. Octingentis enim captiuorum in media ciuitate cruci suf fixis: mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit atq; hec potans & cum suis concubinis re cubans prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit: vt etiam diuerse partis studiosi proxima nocte octo milia hominum extra totam iudeam profugerint quorum exulum mors Alexandri finis fuit qui cum eiusmodi factis tandem egreq; regno ocium quesisset ab armis requieuit.

Anti. li. xiii. c. xix Ege. li. i. cap. x.

B

Alexãder crudelis octingẽtos captiuos crucifigi fecit & mulieres earumq; filios i conspectu matrum necauit.

Anti. li. xiii. c. xix Ege. li. i. cap. xi

Rursus autem fit ei turbarum initium antiochus qui etiam dyonisius dictus est: demetrij quidem frater sed eorum nouissimus qui seleucum generis auctorem haberent. Hunc enim timens arabas paratum bello pul- sare: totum quidem super antipatrida montibus proximum & inter Iopes littora spacium fossa & altis simo vallo dirimit. Ante fossam vero murum edificauit excelsum: turresq; ligneas vt faciles aditus ob strueret fabricauit nec tamen antiochum arcere valuit. Exustis enim turribus fossisq; repletis cũ suis copijs transgressus est Vindictaq; post habita qua deberet eum a quo prohibitus erat vlcisci: protinus contendit in arabas. Horum autem rex in locis sue nationis commodioribus agens ad pugnam dein- de ioppam cum equitatu reuersus habebat autem numerum decem millium in bella preparatos ex i- prouiso anthiochi milites inuadit. Horum autem prelio depugnato quamdiu qu dem superabat an tiochus durabat eius exercitus q̃uis eam passim arabes trucidarent. Vbi vero procubuit succurrendo enim victis semper in periculis aderat: omnes terga verterunt maximaq; pars eorum tum in acie tum in fuga consumitur. Reliquos autem in vicum anna delapsos. alimentorum penuria perire contigit preter paucos. Huic Damasceni Ptolomeo Mennee filio infensi Aretham sibi sociam: syrieq; choe- les regem constituunt. Qui bello illato iudee. postq̃ pugna vicit Alexandrum pactione discessit.

Antiochus bellum cum alexãdro gerit ipo cessante a domesticis prelijs.

Arethas rex syrie.

C Anti. li. xiii. c. xix Ege. li. i. cap. xi

Ale xander autem pella capta geras petiuit. Rursus opum theodori cupidus. triplici ambitu circum datis defensoribus: locum pugnando cepit. Necnõ & Gaulonem & Seleuciam que Antiochi Phananem alias Pheranex dicitur sub iugum mittit. Ad hec autem capto Gamala castello validissimo eiusq; re- ctore demetrio multis criminibus inuoluto: in iudeam regreditur expleto in militia triennio letusq; a gentibus ob res prospere gestas excipitur.

Anti. li. xiii. c. xx Ege. li. i. ca. xii.

¶ Belli autem requiem secutum est morbi principium. Et quoniam quartanis febrium circuitionibus fatigabatur depulsum iri valitudinem credens si rursum animum negocijs occupasset in tempestiuis militie laboribus sese dedit: & vltra vires ad efficaciam corpus impellens inter ipsos tumultus tricesimo & septimo post regni sui anno moritur. Idq; alexan- dre coniugi sue reliquit iudeos vel maxime dicto ob audientes fore nõ dubitans: q longe ab eius cru delitate discrepans: & iniquitati resistens beniuolentiam sibi populi comparasset. Neq; spes eum fe- felit Namq; opinione pietatis obtinuit muliercula principatum. quippe morem gentis prium probe norat: qui sacras leges temerassent ab initio detestabatur.

Belli requiem secutus est morbus & post morbũ improbus labor mortem gignit.

D

¶Hyrcanus maior filius Alexandri pontifex ab Alexandra matre declaratur ſub cuius tempore phariſei prolibito populum rexerunt iudeorum qui dyogenem Alexandri amiciſſimum conſentiente Alexandra interfecerunt Hęc contra Ptolomeum mittit excitum. Sed ipſa morbo laborante Ariſtobolus regnum inuaſit propter ꝙ illa ipſius vxorem cum filijs in carcere concluſit ipſa autem mortua anno regni nono. Ariſtobolus contra hyrcanum fratrem quem omnium heredem reliquerat bellum mouet ſed hyrcani militibus ad fratrem transeuntibus pax ſub conditione fit inter eos permutatis eorum domibus Antipater autem Idumeus diues & nobilis Hyrcanum regnum repetere cui Arethas rex Antipatri medio hyrcano dat auxilium & victus Ariſtobolus fugit in hieruſalem qui omnino captus eſſet niſi Scaurus Romanorum dux ſoluiſſet obſidionem. Qui ad eum fratrum miſſis legatis cū muneribus corruptus eſt ab Ariſtobolo. Capitulum quintum

Hircanus maior filius Alexandri pōtifex ab alexādra matre declaratur.

Anti. li. xiii. c. xx. Ege. li. i. ca. xii.

CVm autem Alexandra duos alexandro generatos haberet natu quidem maximum hyrcanum propter etatem declarat pontificem: & ꝙ preterea ſegnior eſſet quam vt poteſtate regia moleſtus cuiq̄ videretur regem conſtituit. Minorem autem ariſtobolum priuatim viuere maluit: ꝙ feruentioris eſſet ingenij. ¶Iungunt autē ſe eiuſdem mulieris ditioni quoddam iudeorum collegium Phariſei qui preter alios pietatem colere putarentur & peritius leges exponere. Ob eam cauſam proprius eos aſpiciebat Alexandra diuinę religioni ſuperſticioſe deſeruiens. Illi autem paulatim femina ſimplicitate decepta omnes pro ſua libidine ſummouendo ac deponendo itemq; vinciendo ac ſoluendo quos vellent iam procuratores habebantur: prorſus vt ipſi quidem regijs commodis fruerentur. expenſas vero ac difficultates Alexandra perferret: ſed eadem mire callebat res amminiſtrare maiores. Itaq; augendis copijs ſemper intenta. duplicem conflauit exercitum. neq; pauca peregrinorum parauit auxilia: quibus non modo ſtatum gentis ſuę roborauit. ſed etiam metuendam ſe reddidit externę potētię.

Phariſei ſub alexandra populū Iudeorum pro libito rexerunt.

Anti. li. xiii. c. xx. Ege. li. i. ca. xii.

E

Alexandra phariſeis parebat q dyogenem Alexandri amiciſſimum interfecerunt. &c.

¶Imperabat autem alijs, verum Phariſeis ipſa vltro parebat. Deniq; dyogenem quendam inſignem virum qui Alexandro fuiſſet amiciſſimus interficiunt: eius factum conſilio criminati vt octingenti quos ſupra memoraui regis iuſſu tollerentur in crucem. Nichilominus autem Alexandrę ſuadebatur vt & alios quibus auctoribus in illos fuiſſet Alexander excitatus occideret. Cumq; his nimia ſuperſtitione nichil abnuendum putaret: quos ſibi libuiſſet ea ſpecie trucidabant: donec optimatum quiſq; ad Ariſtobolum confugerit quorum periculum agebatur. Atq; ille matri ſuaſit vt his propter dignitatem parceret ciuitate autem pelleret quos nocentes exiſtimaret Illi quidem ſibi data copia per agros diſperſi ſunt.

Alexandra exercitū cōtra ptolomeum mittit.

¶Alexandra vero in Damaſco miſſo exercitu quoniam Ptolomeus ſine intermiſſione ciuitatem premebat illum quidem nulla re memoriali geſta ſuſcepit. Regem autem Armeniorum Tygranem. qui admoto Ptolomaida milite Cleopatram circumſedebat: pactionibus doniſq; ſollicitabat. Sed illum domeſticarum turbarum metus ingreſſo in armeniam lucullo iamdudum inde retraxerat.

Ariſtobolus filius infirma Alexandra matre regnū inuaſit propter quod ariſtoboli coniugem cum filijs in carcere concluſit.

Anti. li. xiii. c. xi. Ege. li. i. ca. xii.

¶Inter hęc alexandra morbo laborante: minor eius filius ariſtobolus cum ſeruis quos multos habebat. omneſq; pro etatis feruore fideliſſimos. vniuerſa caſtella obtinuit & pecunia quam ibi reperit conductis auxilijs regem ſe declarauit. Ob hęc miſerata querelas hircani mater cōiugem ariſtoboli cum filijs apud caſtellū cōcludit quod a ſeptētrione phano adiacens baris antea vocabatur vt diximus: poſtea vero antonia cognominatum eſt imperante antonio quemadmodum de auguſti: & agrippę nomine ſebaſte & agrippias alię ciuitates appellatę ſunt.

Moritur alexandra anno regni nono hircanum oīm relinquens heredem.

Anti. li. xiii. ca. Ege. li. i. ca. xiii.

Ante tamen alexandra moritur q̄ in ariſtobolum hyrcani fratris eius contumelias vindicaret quem deijci regno curauerat quod ipſa nouem annos āminiſtrauit: & heres quidem omnium fit hyrcanus cui regnum etiam viua cōmiſerat verum ariſtobolus viribus atq; auctoritate preſtabat. Habito autē inter eos circa hiericonta de rerum ſumma conflictu: pleriq; hyrcano relicto transeunt ad ariſtobolum. Hircanus autem cum reliquis fuga peruenit ad caſtellum antoniam ibiq; ſalutis obſides nactus eſt.

F

Erat autem in cuſtodia ibi vt premiſimus coniunx ariſtoboli cum filijs. Sed priuſq̄ graue quid fieret ea lege in concordiam redemit vt regnum quidem ariſtobolus haberet. Hircanus vero accederet quaſi regis frater alijs cōtentus honoribus. Hoc modo in phano reconcilati cum in conſpectu circūſtantis populi benigniſſime alter alterum valere iuſſiſſent domos permutāt: & ariſtobolus quidem recedit in regiā. Hircanus autem in ariſtoboli domum.

Antipater ydumeus diues & nobilis hircanū regnum repetere hortatur Arethę regis medio.

Anti. li. xiii. ca. Ege. li. i. ca. xiii.

¶Metus vero & alios eius inimicos preter ſpem dominationis occupat: & maxime antipatrum iamdudū inuiſum ariſtobolo. Erat enim genere idumeus & nobilitate ac diuitijs aliarumq; rerum copia gentis ſuę prīceps. Is igitur & hircanum vt ad aretham regem arabię cōfugeret eiuſq; auxilio regnū repeteret hortabatur: & ipſe arethę vt hircanum ſuſciperet atq; in regnū deduceret ſuadebat: multa detrahēs ariſtoboli moribus multiſq; hyrcanum laudibus predicās ſimulq; āmonebat ꝙ eū deceret regno clariſſimo preſidentē iniquitate oppreſſis manū porrige. Hyrcanum autem iniuriam pati qui principatu iure ſucceſſionis ſibi debito caruiſſet. Sic inſtru

ctis & preparatis ambobus nocte cum Hyrcano ex ciuitate profugit: citatoq; cursu in oppidū (quod petra dicitur) solus euasit quod regni sedes esset arabię Ibi postq̄ Hyrcanū in manu regis arethę tradidit multis dictis multisq; muneribus vt auxilium pręberet quo in regnum deduceretur effecit. Erāt autem peditum equitumq; milia quinquaginta quibus nequaq̄ restitit aristobolus: sed primo impetu superatus in hierosolimam fugere cogitur. Atq; omnino captus esset: nisi dux romanorum scaurus aduersus horum temporibus imminens soluisset obsidionem. Namq; is ex armœnia quidem in Syriam missus erat a pompeio magno qui cum tygrane bellum gerebat. Sed vbi damascū venit: recens a metellio alias metello & lollio captā repperit. His inde summotis: cognitoq; quid ageretur illuc velut ad questum cucurrit. ¶ Deniq; mox vt fines ingressus est iudeorum legati ad eum veniunt a fratribus vtrisq; vt sibi potius adiumento esset orātibus sed trecentis talentis quę ei aristobolus miserat iusticia post habita est. Eis enim acceptis scaurus ad Hyrcanum & arabas legatos dirigit. Romanorū eis & pompeij nomē intentans nisi ab obsidione desisterent. Itaq; & aretha ex iudea in philadelphiam recedit metu perculsus: & scaurus damascum redijt. Aristobolus autem ꝙ captus non esset satis sibi esse non credidit. Sed omnibus quas haberet copijs congregatis persequębatur hostes: & circa locum quem Pampiriona vocant prelio commisso: supra sex eorum milia cedit. In quibus erat etiam fallion frater antipatri.

Anti.li. xiiii.c.xi Eg.li.i. ca.xiiii.

Antipr̄i medio arethas rex hircano dat auxiliū & victus aristobolus fugit i hierl̄m.
Scaurus soluit obsidionem.
Legati frm ad scaurꝫ missi qui muneribus aristoboli corruptus est.
Aristobolus psequit̄ hostes.

¶ Hyrcanus & antipater apud pompeium accedentes multa (vt Hyrcano regnum restituatur) allegant. pompeius autem auditis illis Aristobolum petit: ipsumq; de Alexandrio castello iubet descendere. Qui perterritus pecuniā Pompeio promittens eum mitigat: sed ipso nō soluente iratus pompeius ipsum in custodiam collocat atq; ciuitatem tentat euertere: fitq; tunc hierosolymis seditio de pompeio recipiendo aut eijciendo. ipse vero ingressus pisonem palacij & templi custodem fecit/ neq; iudei sacrificia etiam tempore belli intermittebāt. licet enim lex iudeos ab omni opere pręcipit sabbato abstinere. permittit tamē per sabbata pugnare. primus autem faustus cornelius ciuitatis muros ascendit vbi sacerdotes inter gladios magis mori q̄ sacrificia imperfecta relinquere eligebāt itaq; duodecim iudeorum milia occisa sunt Romanorum vero perpauci sed plures sauciati.

B Anti.li. xiiii.c.xi Eg.li.i. cap.xv.

¶ Capitulum sextum.

Hyrcanus vero & antipater arabum priuati auxilio spem in aduersarios contulerunt. Et cum pompeius Syriam transgressus damascum peruenisset ad ipsum confugiunt: multisq; muneribus ei datis illa tantum quibus apud aretham vsi fuerant allegantes magnopere pręcabātur vt Aristoboli violentiam odio dignam putaret. regnoq; hyrcanum restitueret cui tam etate q̄ moribus deberetur. Sed nec Aristobolus sibi defuit corruptione scauri fretus. Venerat autem quantū potuit ornatus regio cultu: deinde offensus obsequijs neq; ferendū existimans abiectius q̄ regem deceret vtilitati deseruiret a diospoli regrediebatur. Ob hęc iratus pompeius etiam Hyrcano eiusq; socijs hoc precantibus post Aristobolum petit. Et romano exercitu & Syriorum simul istructus auxilijs. Cum vero pellam & scitopolim pretergressus coratas venisset. Vnde iudeorum fines incipiunt per mediterranea loca subeuntibus cognito Aristobolum in alexandrium confugisse (id aūt castellum est in monte pręcelso positum satisq; liberaliter accuratum) mittit. per quos iuberet eum inde descendere. Ille autem decreuerat quia pro imperio vocaretur: pręducari potius q̄ parere. Sed populum videbat horrescere: & amici monebant vt Romanā vim cogitaret quam sustinere non posset. Itaq; horum consilijs obediens descēdit ad pompeium quodq; iuste regnaret multis prosecutis in castellum redijt. Et cum iterum descendisset puocatus a fratre ac de suis iusticijs cum eo cōcertasset: denuo regreditur non prohibente pompeio. Erat autem inter spem timoremq; medius. Et veniebat quidem velut exoraturus pompeium vt sibi cuncta permitteret: ad montem vero reuertebat̄ ne quid regiæ dignitati derogare videretur. Quia enim castellis eum cedere pompeio placebat. Hisq; prępositos monere litteris vt abstinerent: quibus pręceperat vt non nisi manu scriptis ep̄lis obtēperarēt iussa quidē facit: sed in hierosolimā cū indignatione discessit: belloq; iam cōgredi cū pompeio cogitabat

Hircanus & antipr̄ ad pōpeiū accedūt vt hircano regnū restituat̄ multa allegātes.
Alexandriū castellum.
Aristobolus pōpeij iussu descēdit de alexandrio castello.
Dubius Aristobolus.

C Anti.li. xiiii. cap.ii. Eg.li.i. ca.xv

Ille aūt nec enī tēpus apparatui dandū putauit statim eū sequit̄. ¶ Multū quippe alacritati eius addiderat circa hiericontē mitridatis mors nūciata vbi pinguissima ydumeę regio & palmarū plurimū & balsamū nutrit. Cuius inciso lapidibus acutis robore stillantē lachrimam ex vulneribus colligūt. Cūq; illic pernoctasset mane in hierosolimam properabat. ¶ Itaq; hoc eius impetu perterritus aristobolus supplex occurrit: pecuniamq; pollicitus quodq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret: pompeium mitigat seuientem. Nec tamen quicq̄ eorum quę promisit effectum est. Gabinium enim qui ad suscipiendam pecuniam missus fuerat nec in oppidum quidem Aristoboli socij receperunt. His commotus pompeius aristobolū in custodiam collocat ad ciuitatem vero profectus explorabat qua ex parte felicior esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari posse facile nō videbat valleq;

Anti.li. xiiii.c.3 Eg.li.i. ca.xvi

Mors mitridatis nūciata.

pro mœnibus horribilem phanumq; illic cernebat proximum adeo tutissima munitione circũdatum vt etiam si ciuitas caperetur secundum esset hostibus in eo profugium. ¶ Hoc autem diu quid face- D ret hesitante seditio intra ciuitatem orta est. Aristoboli quidem socijs bellum geri potius regemq; liberare dignum esse firmantibus: qui vero cum hyrcano sentirent pompeio portas aperiri. Metus autem hos plures faciebat romanorũ constantiam reputantes. Deniq; victa pars Aristoboli concessit in templum & ponte qui ab eo ciuitati iuugebatur absciso: vt ad vltimum vsq; resisterent instruebatur.

Seditio hierosolimis de pompeio recipiẽdo aut eijciendo

Cum autem alij romanos in ciuitatem recepissent. Hisq; domum regiam tradidissent: ad hęc obtinenda pompeius vnum ex ducibus sibi obedientibus pisonem cum militibus intromittit. Hisq; presidijs in ciuitate dispositis quia nemini eorum qni in templum confugerant pacem persuadere potuit omnia quę circum erant expugnationi parabat hyrcano eiusq; amicis ad consilia conferenda & ad efficienda quę iuberet alacriter armatis. Ipse in partes septẽtrionales fossam valleq; replebat omni genere materię per milites portato cum per se opus esset difficillimum propter imensam multitudinem & pręterea iudei modis omnibus desuper obsisterent. Mansissetq; labor imperfectus: nisi pompeius obseruatis diebus septimis quibus religio iudeos ab omni opere manus abstinere compellit per eos aggerem cumulare pręcepisset: inhibitis a prelio militibus. Pro solo enim corpore iudeis etiam per sabbata pugnare licet. Igitur iam valle repleta & impositis aggere turribus admotisq; machinis tyro potatis mœnia temptabat: desuperq; obstantes lapidibus repellebantur cum diu turres obsidentiũ magnitudine simul & pulcritudine prestantes vim repugnantium sustinerent. Verũtamen romanis tunc plurimum defatigatis pompeius iudeorum tolerantiam & in alijs admiratus est & pręcipue q̃ nichil de superstitionis suę ritu inter media tela pereuntes derogati passi sunt: sed velut in alta pace ciuitas ageret quotidie sacrificia & victimas omnemq; dei cultum diligentissime celebrarunt: nec vel in ipso excidio cum ad aram in dies singulos trucidarentur legitimis religionis suę muneribus abstinuerunt. E

Põpeius hierl'z ingressus pisonẽ custodẽ templi & palacij fecit.

Lex iudeos pcipit ab oĩ opere sabbato abstiere sed pmittit sabbata pugnae.

Sacrificia iudei etiam tpe belli non intermittebant. &c.

¶ Mense namq; obsidionis tertio vix vna turre deiecta phanum irruptum est. ¶ Primus autẽ murũ transcendere ausus est cum suis agminibus Sillę filius faustus cornelius & post eum centuriones duo furius & fabius cum suis agminibus: & circũsepto vndiq; phano. Alios alio confugientes vel etiã paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum quamq̃ hostes strictis glaudijs irruẽtes videbant intrepidi tamen in peragendis rebus diuinis perseuerabant: & in ipso labandi templumq; adolendi ministerio mactabant saluti quoq; pręferẽtes religionis obsequium. Multos autem sui gentiles aduersę partis studiose trucidabant: plurimi semetipsos pręcipitabant. nõnulli furibundi cunctis circa murum in desperatione succensis pariter conflagrabant. Itaq; iudeorum quidẽ milia duodecim occubuerunt: romanorũ vero perpauci sed plures sautiati sunt.

Sacerdotes magis mori q̃ sacrificia ipfecta relinquere eligebant.

Duodecim iudeorũ milia occisa.

¶ Pompeius cum suis templum ingressus cuncta contra iudeorũ mortem prospexit (cũ sanctum illud archanum prius nunq̃ alienis fuisset detectum) pecunias autem sacras nullatenus tangere permisit. Sed templum purgare fecit & sacra celebrare solẽnia hyrcanũ pontificem declarans hierusalem vero tributariã fecit & ciuitates quas in Syria cœperant militum duci parere iussit. Aristobolum captiuum cum familia (fugiente Alexandro) romam duxit pompeius Scaurum autem petram arabię ciuitatem obsidentem Hyrcanus fame fatigatum fouit per antipatrum & pacem fecit cum arabis alexander etiam bellum cõtra hyrcanum faciens Gabiniũ timens fugit victo eius exercitu Gabinius itaq; subuersas reędificauit ciuitates & ad alexandrũ misit castella omnia suę offerens ditioni.

¶ Capitulum septimum.

Nichil autem grauius in illa clade iudeorum genti visum est: q̃ sanctum illud Archanum neq; cuiq̃ visum prius est alienis esse detectum deniq; pompeius vna cũ suis comitibus in tẽplum ingressus vbi neminem pręter pontificem adesse phas erat quæ intus erant candelabra cum lignis & mensis & in quibus libare atq; adolere moris erat vascula ex auro cuncta perspexit: congestamq; pigmentorum molem / sacreq;' pecunię prope ad duo milia talentorum: nec tamen vel hęc vel aliud quidq̃ de sacrosanctis opibus siue instrumentis attigit. Sed postero die post excidium curare templum edituros ne quid haberet sordium iussit & solemnia sacra celebrare. Ipse autem Hyrcanum pontificem declarauit: q' se & in alijs rebus alacrem obsidionis tempore prębuisset promptãq; ad bellum aggrestium multitudinem ab Aristobolo reuocasset pee quę sicut imperatorem bonum decuit beniuolentia potius q̃ timore plebem sibi conciliauit. ¶ Inter captiuos etiam comprehensus Aristoboli socer Idemq; patruus tenebatur. Et illos quidem qui maxime belli causa fuissent securi percussit: faustum vero & qui vna fortiter fecerant pręclaris pręmijs donat & hierosolimis tributum indicit. Ablatas autem gentibus etiam quas in Syria ceperant ciuitates Romanorũ qui tunc erat militum duci parere iussit. proprijsq; tãtum terminis circumclusit. Instaurat autem in gratiam cuiusdam ex libertis suis demetri Gadarensis etiam Gadaram: quam iudei subuerterant. Mediterraneas pręte- F

Põpeius cũ suis tẽplũ ingressus cũcta pspexit sed nullatenus sacras pecunias tangere pmisit.

Aristoboli socer & patruus captiuus.

Hierusalẽ tributariã fecit & ciuitates quas in syria cœperant duci militũ parere iussit.

A rea ciuitates de eorum potestate liberauit quas preuenti nō exciderant Hypison alias Hyspion & sci-
topolim. Et Pellam & Samariam: & Marissa itemq; Azotum & Iamniam: & Arecusam necnō & ma- Ei.li.i. ca.xviii
ritimas Gazam & Iopē: & Dorem: & quę pridē stratonis pirgus alias turris appellabatur. post autē ab
herode rege clarissimis edificijs transformata Cęsarea nominata est: easq; omnes indigenis redditas
prouincię Syrię coniunxit. Huius autem iudeę cunctorūq; administratione ad ęgyptiusq; fines & flu
men eufratē cum duabus cohortibus scauro permissa. Romam ipse per ciliciam properauit: captiuū
ducens Aristobolum cum familia. Erant autem filię duę: totidemq; filij. Quorum vnus Alexander
ex itinere fugit: minor autem ātigonus cum sororibus romam vectus est. ¶ Interea scaurus in arabiā Antiq. lib.xiiii cap.iiii Eg.li.i. ca.xviii
ingressus: ad petram quidem regionum asperitate prohibebatur accedere. Quæ autem circum erant
omnia vastabat: multis & in hoc malis afflictus. Nam exercitum fames præmebat. Cui tamen Hyrcā-
nus per antipatrū victui necessaria suppeditabat: quem velut arethę familiarē etiam scaurus ad eum
allegauit vt bellum pactione deponerent. Itaq; persuasum est Arabis trecentis talentis decedere: atq;
ita scaurus ex arabia traduxit exercitum. ¶ Alexander autem aristoboli filius qui pompeium fuge- Antiq. lib.xiiii cap.iii Eg.li.i. c.xxiiii. xix.
rat magna manu. Dilapso interea tempore congregata Hyrcano grauius imminebat: iudeamq; po-
pulabatur. Quem quidem mature debellare posse credebat: quoniam disturbatum quoq; Pompeio
murum Hierosolimis renouatum esse confidebat: nisi Gabinius in Syriam missus qui scauro succes-
serat: cum in alijs fortem se prębuisset: cum etiam in alexandrum mouisset exercitum. Huius autem il
le impetum veritus: & ampliorem manum militum congregabat donec facta sunt decem milia pedi-
tum. Et mille quingenti equites villasq; oportunas muris hoc est alexandrium. et hyrcanium & ma-
cherunta non longe ab arabię montibus muniebat. Igitur Gabinius cum multa parte militū premis-
so marco antonio: ipse commoto exercitu sequebatur. Leti autem antipatri comites aliaq; iudeorum
B multitudo quorum malichus & phitolaus principes erant iunctis viribus suis cum marco anthonio
alexandro obuiam processerunt. Neq; multo post ita aderat cum suis copijs Gabinius. Alexāder au-
tem tum quod in vnum cōfertam hostium multitudinem sustinere non poterat abscessit. Cumq; hie-
rosolimis appropinquasset coactus prælium suscœpit ammissisq; sex milibus quorum tria viua capta
sunt tria vero prostrata cum reliquis effugit. ¶ Gabinius autem vbi alexandriū castellum venit quia
multos deseruisse castra cognouit promissa delictorū venia conabatur eos ante prelium sibi cōiunge
re. Cum autem illi nichil mediocre cogitarent plerisq; interfectis reliquos in castellū concludit. In hoc
prelio dux marcus Anthonius multa predarem gessit: & q̄uis semper & vbiq; vir fortis apparuisset:
tunc tamen etiam suum vicit exemplum. ¶ Gabinius autem relictis qui castellum expugnarēt: ipse
ciuitates adire & intactas quidem confirmare subuersas autem erigere curabat. Deniq; iussu eius &
scitopolis habitari cœpit. Et Samaria. & Antedon. & Appollias. & Iamnia. & Arabia. & Marissa. &
Dora. & Gadara. & Azotus. Alieq; multę letis ciuibus atq; incolis ad eas cōcurrentibus. ¶ His au-
tem recte compositis: regressus Alexandrum vehementius vrgebat obsidium. Quare territus Ale-
xander omnibus desperatis legatos ad eum misit & ignosci delictis orans. Et quę sibi parerēt castel-
la macherunta. & hyrcanum tradere non dubitans: quinetiam alexandrium eiusdem potestati pmi-
sit. Quę quidem omnia Gabinius consilio matris alexandri funditus eruit ne rursus belli alterius re-
ceptaculum fierent. Aderat autem quo suis Gabinius palparet obsequijs viro suo cęterisq; captiuis
metuens qui Romam fuerant abducti.

Aristobolū captiuū pompeius duxit Romā cū familia sed alexāder filius fugit.

Alexanđ aristoboli filius bellū cōtra hyrcanū fecit sed Gabinium timēs fugit.

Alexādriū hyrcaniū Macherūta.

Exercitus alexādri victus.

Gabinius subuersas ciuitates erexit

Alexander ad Gabiniū legatos mittit castella oīa ditiōi suę offerens. &c.

¶ Gabinius omnē iudeorū gentem in quinq; cōuentus diuisit Aristobolus autem iterū occu-
pans Alexandriū ipsum tentat reparare & exercitum parat contra romanos vbi ipso fugiente quinq;
milia eius exercitus occisa sunt sed ipse cum Antigono filio capitur & custodię traditur filijs matri tra
C ditis Gabinium autem contra parthos bellum parantem hyrcanus & Antipater iuuant. Tunc quoq;
Iudeorum exoritur seditio pro alexandro Aristoboli filio & victo alexandro decem suorū milia occi-
dunt. Gabinius quoq; hierusalem reuersus Nabatheos bello superat. Crassus vero Gabinio succedēs
templum pecunijs (quas pompeius non tangeret) spoliauit pro bello contra parthos qui perijt cū ex
ercitu post quem Cassius commissus parthos syriam properātes inhibuit & triginta milia iudeorū ad
ducit in seruitium. Cypris Antipatri vxor quatuor illi genuit filios & filiam Qui maximā habuit cum
rege arabum & alijs potētibus procurauit amicitiam. ¶ Capitulū octauum.

Antiq. lib.xiiii ca.iiii. eg.li. ia.xix

POst hęc vero gabinius (hyrcano hierosolimam deducto eiq; phani cura mādata) cęteris
reipublicę partibus optimates pręfecit: omnemq; iudeorum gētem in cōuentus quinq;
diuisit: vno hierosolomis altero doris itemq; tertio vt apud amathunta respōdeat desti
natis: quarto hierico quinto fossoris al's Sephoris galilee ciuitas attributa est. Singulari
aūt vnius dn̄atione iudei liberati: libēter optimatibus regebanť. ¶ Verumtn̄ multopost
euenit vt turbarū his fieret initium: elapsus roma aristobolus. Qui magna iterum iudeorū manu cō-

Eg.li.i. c.xx

Gabinius oēm iudeorū gētem in quinq; cōuētus diuisit.

flata partim cupida mutationis partim quibus olim dilectus erat primum occupat alexandriam idq; D
recingere muro tentabat. Deinde cognito q gabiuius sisennam & antonium & seruilium duces contra se cum exercitu misit in macherunta concedit: vulgiq; in bellis onere deposito solos armatos prope ad octo milia militum secum duxit inter quos & phitolaus erat secundarum partium rector cum mille viris ex hierosolimis profugus. Romani autem sequebantur. Habitoq; conflictu aliquamdiu cũ suis aristobolus fortiter dimicando perseuerabat: donec vi romanorum subacti cesa sunt virorũ quinq; milia. Prope vero duo milia in quẽdam tumulum confugerunt: ceteriq; mille cum aristobolo prerupta romanorũ acie in macherunta coacti sunt. Vbi cum rex in ruinis prima vespera tetendisset sperabat quidem aliam se manũ per inducias belli posse cõtraherel castellumq; bene munire impetũ autem romanorũ supra q̃ poterat per biduum remoratus. ¶ Postremo capitur & cum ãtigono filio qui romę fuerat secum vinctus ad Gabinium atq; inde Romam perductus est. Sed illum quidem senatus custodię cohercuit: filius autem eius in iudeam trãsmisit: quia Gabinius per epistolas scripserat id pro traditione castellorum cõiugi aristoboli spopondisse. ¶ Parato autem Gabinio Bellum parthis inferre. Ptolomeus impedimento fuit qui reuersus ab eufrate petebat ęgyptum hyrcano & antipatro amicis vsus ad omnia quę militię necessitas exigebat. Nam & pecunijs & armis eum & frumento antipater & auxilijs adiuuit & iudeis in ea parte vias (quę pelusium ducerent) obseruãtibus transmittere Gabinium persuasit. Alia vero Syria discessu Gabinij commota. Et iudeos iterum alexander Aristoboli filius ad dissentionem reduxit: & maxima multitudine conflata romanos omnes qui per eam terram degerent obtruncare decreuerat. Quam rem Gabinius metuens / iam enim ex ęgypto redierat hoc tumultu instante nonnullis diffidentiũ pręmisso antipatro cõcordiam persuasit. Cum alexandro autẽ mille triginta remanserant: & ille ad Bellum promptus erat Itaq; ad pugnam ęgreditur. Oc E
currunt autem iudei & circa montem tabirium / Itabirium congressi: decem milia sternũtur. Ceteram vero multitudinem fuga dispersit. ¶ Et gabinius ad Hierosolymam reuersus id enim antipater voluit. rempublicam eius ordinauit. Deinde hinc profectus nabatheos pugna superat & mitridatem & orphanena parthis per fugas clam dimittit: eosq; militibus aufugisse firmauit. ¶ Interea crassus successor ei datus Syriam suscipit. Is in Parthie alias parthice militię sumptum & aliud omne aurũ templi (quod hierosolimis erat) abstulit & quibus Pompeius temperauerat duo milia talentorum. Eufratem vero transgressus: & ipse perijt & exercitus eius de quibus non est huius temporis cõmemorare. ¶ Post crassum autem parthos in Syriam properantes irruere cassius inhibuit: receptus in ꝓuinciam Eius autem fauore quęsito in iudeam festinabat raptisq; taricheis prope ad triginta milia & tria milia Iudeorum adducit in seruitium. Occidit autem etiam Pisillium alias Phitolaum seditiosos Aristoboli colligentem: cuius necis suasor erat antipater. ¶ Huic autem nupta fuit ex arabia nobilis fœmina Cypris nomine vnde filios quatuor faselum & regem herodem & Iosippum & feroram & filiam Salomem habuit. Cum autem omnium qui vbiq; potentes essent amicitia & hospicijs familiaritates conquireret precipue regem arabum per affinitatem sibi sociauit: eiusq; fidei cõmendans filios suos ad eum misit quoniã bellum cum Aristobolo gerendum susceperat. ¶ Cassius autem (compulsso ad ocium per conditiones Alexandro) ad eufratem reuersus est: Parthos transitu ꝓhibiturus De quibus alio loco referemus.

Quinq; milia exercitus Aristo. occisa ipso cum antigono filio cũ alijs fugiẽte. Aristobolus cũ antigono filio capit qui custodię tradit filijs matri traditis

Seditio iudeorũ ꝓ alexãdro aristoboli filio. Vinctus Alexãder decem milibus suoꝶ occisis.

Gabinius reuersus hierl'm nabatheos pugna superat.

¶ Cassius post crassũ cõmissus parthos syriam ꝓperãtes inhibuit & triginta milia iudeoꝶ i seruitiũ &c.

¶ Cęsar Iulius victor Aristobolum soluens a vinculis eum cum duabus cohortibus in Syriam misit sed hunc Pompeiani veneno interfecerunt cuius corpus Anthonius postea in regalibus monumentis iussit sepeliri. Alexander quoq; eius filius a Scipione securi occiditur. Ptolomeus vero ad Aristoboli vxorem mittens antigonum cum sororibus iubet destinare & sibi minorem filiam copulans a patre occiditur quam pater accepit vxorem: antipater autem mortuo pompeio Cęsari sese cõtulit & ipsi dedit auxilium quiq; mitridatem liberauit quem rerũ gestarum testem habuit apud Cęsarem & factus est ab eo cuius Romanus & hyrcanus pontifex confirmatus antigonus vero ipsos coram Cęsare de patris & fratris morte accusat cuius accusationi vulnera antipater ostendens satisfecit. Hyrcanus quoq; põtificatu dignus a Cęsare pronũciatur & antipater procurator iudeę permissumq; est eis subuersa renouare mœnia. Antipater autem qui hyrcanũ vidẽs segniorem phasellum filiũ pręposuit Hierosolimis & herodem galileę.

Cęsar iulius victor aristobolũ a vĩculis soluẽs cũ duabus cohortibus in syriam misit sed hunc põpeiani veneno interfecerũt.

¶ Capitulum nonum.

CEsar autem post senatus & Pompeij trans mare Ionium fugam / rebus onmibus Romaq; potius solutum vinculis / Aristobolum cum duabus cohortibus velociter ad Syriam misit: & hanc facillime Et cuncta iudeę proxima per illum subijci posse ratus. Verum & spem cęsaris et Aristoboli alacritatem pręcessit inuidia. Nam veneno peremptus a pompeij studiosis aliquandiu etiam sepultura in solo patrio carebat corpusq; mortui seruabatur melle conditum donec ab antonio iudeis iussum est in monumentis regalibus sepeliẽdum. ¶ Occidit autẽ alexander

Antiq. li. xiiii. ca. vi. Eg. li. i. ca. xxii.

A quoq; filius eius a scipione securi percussus antiochię secundum pompeij litteras: accusatione pro tribunali prius habita super his quę in romanos admiserat. ¶ Ptolomeus autē Mennei filius qui apud caltida sub libano morabatur captis eius fratribus filium suū philippionē qui eos arcesseret mittit ascalonē: atq; ille abstractū ab aristoboli cōiuge antigonū eiusq; sorores adducit ad patrē. Amore autē captus minorem earum coniugio suo copulat: ob eamq; causam post a patre occidit̄. Accepit eū Ptolomeus in matrimonium alexandram perempto filio huiusq; affinitatis gratia fratres eius propensiore cura tuebatur. ¶ Antipater autem pompeio mortuo in clientelam cęsaris sese contulit: & quia mitridates & pergamenus ab accessu pelusij prohibitus cum exercitu quem ducebat in egyptum. apud ascalonem morabatur nō solum arabas quamuis hospes esset auxilium ferre persuasit verum & ipse armata iudeorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autem pręsidio Syriæ quoq; ponētes & incolam libani Ptolomeum & Iamblicū. Et Ptolomeum alterum: quorum gratia ciuitates regionis illius alacri animo bellum inchoarunt Iamq; frœtus mitridates auctis propter antipatrum copijs pelusium proficiscitur & quia transire vetaretur. ciuitatem obsidebat Antipater vero & in hac oppugnatione clarus emicuit. Effracto em̄ ex parte sua muro: primus in ciuitatem cum suis comitibus insiluit Et pelusium quidem capta est. Vlterius autem eos progredi non sinebant iudei ęgypti terrarum incole (qui appellant̄ onię) quibus tamen antipater non modo ne obstarent. verūetiam vt victui necessaria pręberent militi persuasit. Vnde factum est: vt nec mēphite in manus venirent. sed vltro sese traderent mitridati. Atq; ille delata per agros pugna cum cęteris cōmisit ægyptijs in loco cui nomen est iudeonstrate pedon) eumq; in acię omni dextro cornu periclitato liberauit antipater circumgressus fluminis ripam. Leuum enim cornu contra se positum superabat. Facto autē in eos impetu qui mitridatem persequerent̄: multos occidit. Namq; diu reliquos fugientes agebat donec etiam castris eorū potitus est octoginta tantum de suorum numero āmissis. Octingentos autem fere mitridates cum fugerat perdidit: pręter spem vero seruatus ex prelio: Vacuus inuidia testis rerum ab antipatro gestarū fuit apud cęsarem. Vnde ille tunc quidem antipatrum spe & laudibus ad subeūda pro se pericula reddidit promptiorē in quibus omnibus bellator audacissimus comprobatus multaq; perpessus vulnera toto corpore gerebat signa virtutis. ¶ Post autem quando rebus in ęgypto compositis ad syriam redijt: & romana eum ciuilitate simul & immunitate donauit alijsq; rebus honorando amicissimeq; tractando dignum emulatione constituit eiusdemq; gratia etiam confirmauit hyrcano pōtificatum. Eodem vero tempore antigonus quoq; aristoboli filius cum venisset ad cęsarem maiorem pręter opinionem fœlicitatis causam prębuit antipatro. Nam qui de patris morte queri deberet propter inimicitias pompeij quantum putabatur veneno peremptus: & crudelitatis in fratrem accusare scipionē nullumq; inuidię dolorem admiscere miserijs vltro hęc hyrcano antipatroq; criminatur veluti se patrio solo alias loco cum fratribus iniquissime pellerent multisq; gentem iniurijs afficerent dūmodo satiarentur in ęgyptum quoq; auxilia ipsi cęsari non beniuolentia: sed timore veteris discordię miserint, & vt amorem pompeij depręcarentur. ¶ Ad hęc antipater veste proiecta multitudinem vulnerū ostendebat: & qua fide quidem cęsarem coluisset verbis opus non esse. dixit nam corpus etiam se tacente clamare Antigoni autem mirari audaciam qui cum hostis romanorum sit filius & fugitiui romanoꝝ nouarumq; rerum studium votumq; seditiosum patris habebat apud romanorū principem alios accusare conaretur boniq; aliquid adipisci temptaret: quem hoc solum oporteret amplecti ꝙ viueret. Nam tunc eum non tantū propter inopiam desiderare facultates: sed vt in eos qui se dedissent iudeorum seditiones accenderet. ¶ Quę vbi cęsar audiuit: hircanum quidem pontificatu digniorem esse pronūciauit. Antipatro autem cuius vellet potestatis detulit optionē. Qui permissa dignitatis mēsura ipsi qui daret / Iudeę procurator declaratus est. Et pręter hoc impetrauit vt subuersa patrię mœnia renouare sibi liceret. hos quidem honores Cęsar incidēdos in capitolium misit vt iusticię suę virtutisq; antipatri signum memorię traderetur. ¶ Antipater vero vbi de Syria Cęsarem prosecutus est

C in iudeam reuersus ante omnia patrię muros a pompeio dirutos reparabat / omniaq; lustrando (ne quid in illis regionibus turbarum esset) nunc interminando. nunc etiam suadendo curabat vnumquēq; ammonēs ꝙ si cum Hyrcano sentiret in ocio atq; opulentia victuri essent fortunisq; suis & cōmuni pace potituri. Sin vana spe ducerētur eorum qui priuati questijs gratia: res nouas optarent se quidem non procuratorē sed dn̄m omniū: Hyrcanum vero tyrannum pro rege: itemq; romanos & cesaream hostes pro amicis & rectoribus habituri nec em̄ passuros huius potestatē labefacturi: quē ipsi regem constituissent. ¶ Sed q̄uis hęc diceret. Tn̄ etiam per se qm̄ Hyrcanum segniorem videret. Neq; tam efficacē q̄ regni sollicitudo posceret statum prouincię componebat. Et faselum quidem natu maximū filio rū suorum militię p̄positum Hierosolimis eiusq; territorio prefecit: herodem vero etate posteriorem nimisq; adolescentem galileę destinauit similia curaturus.

Eg. li. i. c. xxiiii.

Antiq. lib. xiiii ca. vi. Eg. li. i. ca. xxv.

Antiq. lib. xiiii cap. vii Eg. li. i. ca. xx.

Ptolomeus ad aristo. vxorem mittēs ātigonū cū sororibus iubet destinare: & sibi minorē filiam copulās a patre occiditur quā pater accepit vxorē.

Antipr̄i virtus & animus.

Iudei ęgiptij onię vocati.

Antipater mitridatem liberauit.

Mitridates apud cęsarē testis rerum gestarū ab antipatro

Antipater ciuis romanus & hircanus pontifex cōfirmatus.

Antipr̄i accusationi satisfacit vulnus ośdēs. &c.

Hyrcanus a cęsare pōtificatu dignus p̄nūciatur & antipr̄ p̄curator iudeę & pmissū ē subuersa renouare mœnia. &c.

Antipr̄i exhortatio ad ppl̄m.

¶ Ezechia latronum principe cum suis ab herode occiso Herodes ipse a Syris honorat̃ & sexto Cęsari est cognitus quem phasellus frater virtute certabat superare propter hos Antipater ab omnibus honorabat̃. Vnde inuidi iudei hircanum de negligentia accusabant quia Antipatrũ & filios regem pmitteret. Hyrcanus quoq; herodem accusatum (quia pręter legem multos occidit) ad iudicium vocat sed eum Sextus absoluit Rursum quoq; herodes accusatus bellum cõtra hircanum mouisset nisi pater & frater impediuissent Basso quoq; Sextum Cęsarem dolose occidente Romę intestinũ bellum oritur. & Marcus Sexto in Syria instituitur Iulio autem a Casso & Bruto anno imperij.iij. occiso Cassius Syriam occupat magnas imponens exactiones Cuius gratiam Herodes in colligendis exactionibus promeruit Illiusq; iram contra Malichum Antipater repressit sed ingratus malichus ipsum dolo querebat interficere. D

¶ Capitulum decimum.

Ezechia latronũ principe cũ suis ab herode occiso herodes ipse a Syris honorat̃ & sexto Cęsari ẽ cognitus quẽ phaselus supare certabat ĩ virtute.

Inuidia ĩ pspitate nõ deest

¶ Inuidi iudei hyrcanũ accusant negligẽtia quia antipatrũ & filios pmittit regem.

Qui cum natura strenuus esset cito materiam vbi animi magnitudinem exerceret inuenit captumq; latronũ principem ezechiam quem prędari maximo agmine cõtinẽtia syrię deprehendit ipsumq; aliosq; latrones multos interfecit. Eaq; res adeo grata fuit syris vt p vicos atq; oppida caneret̃ herodes veluti per eum pace reddita & possessionibus restitutis. Ex huius deniq; operis gloria sexto etiam cęsari ppinquo magni cęsaris & syriam tũc ãministranti est cognitus. Quin & faselus fratris indolem cõtentione bona supare certabat augendo erga se beniuolentiã Hierosolimis habitantiũ atq; illam quidẽ ciuitatem possidẽs nichil aũt contumeliose per insolentiã potestatis admittẽs. ¶ Hinc antipater & obsequijs regalibus ab ea gente colebat̃. & honores ei tanq̃ rerũ domino omẽs habebãt Nec tamẽ ipse propterea minus fidelis aut beniuolus hyrcano fuit. Verum fieri nõ potest vt liuorẽ quisq̃ in secũdis rebus effugiat. Quãuis & antea hyrcanus tacite sua spõte morderet̃ adolescentiũ gloria maximeq; rebus ab Herode bñ gestis & crebris nuncijs laudes eius per singula facto prędicãtibus augeret̃ a multis tamẽ inuidis (qui regnis adherere solent) quibusq; antipatri filiorũq; eius probitas officiebat instigabat̃ dicentibus ꝙ antipatro & filijs eius traditis solo cõtentus & hoc potestate vacuo regis nomine sederet. Et quãdiu sic errabat. vt in se reges producat. Nec enim eos vel simulare iam procurationẽ. Sed certe esse dominos ipso reiecto cuius nec mandatis nec epistolis pręter iudeorum legem tantam multitudinem peremisset herodes illumq; non sicut regem. Sed adhuc priuatum ita ad iudicium venire debere rationem tam ipsi regi q̃ patrijs legibus redditurum quę indemnatos occidi non sineret His paulatim accendebat̃ hyrcanus Ad extremũ iracũdia prodita causam dictũrũ herodẽ accersijt. Atq; illi & p̃ris monitu & ꝙ ei fiduciã res gestę darent munita prius galilea p̃sidijs ad regem pficiscit̃. Ibat tñ cum forti caterua ne vel derogare hyrcano videret̃ si plures duceret vel inuidię nudus pateret. Sextus aũt cęsar adolescenti metuẽs ne quid apud inimicos deprẽhẽso mali fieret. Ad hyrcanũ mittit qui ei manifeste denũciarent vt homicidij crimine liberaret herodem hyrcanus autẽ qui eum diligeret per se quoq; id cupiens absolutionẽ decernit. Atq; is rege inuito fugisse ratus damascũ recessit ad sextum nequaq̃ paratus obedire si denuo fuisset accitus. ¶ Rursumq; a nequissimis irritabat̃ firmatũ herodem abijsse firmãtibus: & vt se contra ipsum instrueret properasse. Hęc autem rex vera existimãs quid ageret nesciebat quoniã potentiorẽ inimicũ videbat. Cum vero a sexto Cęsare dux militum per Syriã itemq; samaria declaratus esset herodes neq; solum propter gentis fauorẽ sed etiam viribus suis terribilis putaretur. ad timorem vltimum descendit iamiãq; illum contra se credens cum exercitu esse venturum. Neq; opinione deceptus est. Namq; herodes intentatę sibi accusationis iracundia conflatam militum multitudinem in hierosolimam ducebat vt Hyrcanum regno deponeret. Id q; fecisset nisi pariter egressi pater & frater fregissent eius impetum deprẽcantes vt ipse vindictã ministraturus sola indignatione dimitteret regi autem parceret sub quo ad hoc potentię processisset. Ac si propterea ꝙ in iudicium vocatus esset indignaretur: quia tamen absolutus est gratias ageret neq; tristibus quidem paria referret saluti vero esset ingratus. Quod si etiam momenta bellorum reputanda viderentur iniquitatem militię consideraret neq; omnino de victoria bene speraret qui cum rege congressurus esset vna se cum educato & de se quidem bene merito. Seuo autem nunq̃ nisi ꝙ maliuolorum consilijs impulsus vmbram tantum iniquitatis mouisset. Paruit his herodes qui speratis putauerat posse sufficere suasq; vires demonstrare nationi. ¶ Et inter hęc discordia Romanorum circa appamiam bellumq; domesticum oritur. Quoniam cecilius bassus fauore pompeij sextum Cęsarem dolo necauerat. eiusq; militem occupauerat. Alij vero cęsaris duces mortis eius vlciscẽde gratia cunctis viribus bassum petebant. Quibus tam interempti q̃ superstitis Cęsaris causa ꝙ ambobus amicus esset Antipater per filios suos misit auxilia. Cum autem bellum traheretur: ex italia quidem successor sexti venit marcus. ¶ Eodem tẽpore bellum inter Romanos conflatur dolo cassij & bruti cęsare interfecto postq̃ trienniũ septemq; menses tenuit principatum. Maxmo autem motu cedis eius gratia cõ

Anti. li. xiiii. ca. vii Eg. li. i ca. xv xvi

Hyrcanus herodẽ ad iudiciũ vocat sed eum absoluit sextus cesar

Accusatus iterũ herodes

E

Herodes cõtra hyrcanũ bellũ mouisset nisi pr̃ & frater impediuissent

Anti. xiiii. v. ii Eg. li. c. xv

F

Basso dolo Sextũ Cęsarẽ occidente Bellũ domesticũ Romanorũ oritur.

Anti. xiiii. Eg. c. xv Anti. li. xiiii ca. x

A citato & optimatibus inter se dissidentibus propria spe quisq; ducebatur ad id quod existimabat esse commodius. Itaq; cassius syriam petit occupaturus militem qui appamiam circũsedebat vbi & marcum & dissidentes cohortes basso conciliauit simulq; obsidione liberauit appamiam. Ipse vero exercitum ducens stipẽdium ciuitatibus indicebat nec modus erat exactionũ. Cum autem iudeos quoq; septingenta talenta iussisset inferre: minas eius veritus antipater. filijs suis & amicis mature pecunię cogendę curã distribuit: & inter eos malicho cuidam ex amicis adeo necessitas vrgebat. Primus autẽ herodes cassij fauorem promeruit: qui ex galilea parte sua centum talenta portauit propterea; inter eximios amicos numerabatur. At vero cęteros tarditatis arguens cassius ipsis ciuitatibus irascebatur eaq; Gophnam & Ammaũ & alias duas ciuitates ex vilioribus depopulatus ibat quidem quasi malichum interfecturus ꝙ remissior in exigendo fuisset. Verum & huius & cęterarum ciuitatũ interitũ repressit antipater centum illico talentis cassio delinito Nequaq̃ tamen malichus post obitum cassij beneficiorum antipatri memor fuit sed illi ipsi quem sepenumero sui seruatorẽ fuisse memorabat periculum moliebatur: iniquitatis suę impedimẽtum abolere festinans. Itaq; antipater & vires eius & calliditatem metuens flumen transijt iordanem: ad vlciscendas insidias cõgregaturus exercitũ. Depręhensos autem malichus antipatri filios imprudentia superat. Nam & faselum apud hierosolimã pręsidijs appositum & Herodem qui custodiam curabat ad murum multis accusationibus & sacramentis circũuentos impellit: vt ipsis intercedentibus reconciliaretur Antipatro. Atq; ita denuo per Antipatrum exorato Marco tunc in Syria militem regente seruatus est: qui malichum statuerat occidere ꝙ nouis rebus studuisset.

Cassius siriã occupat exactiones magnas imponens. &c.

Herodes cassij fauorẽ i colligẽdis exactionibus ꝓmeruit.

Antipr̃ rã cassij contra Machum repressit sed igratus malichus antipr̃m querebat dolo occidere.

¶ Herodes totius syrię procurator efficitur sibiq; regnum promittitur. Vnde Antipater veneno (procurante Malicho) occiditur. Sed herodes ipse patris mortem vlcisci bello prohibitus dissimulans clarissimas celebrauit exequias. Sed ipsum vlcisci Cassius monuit. Vnde Malichum principatum

B volentem vindicare Chylarici (pręsente hyrcano) interemerũt fœlixq; contra phasellũ Malichi mortem volens vindicare vincitur: & Antigonum tunc vincit herodes cui dosis vxor Antipatrum filium genuerat. Ipsi quoq; marianni filia Alexãdri filij Aristoboli Hyrcani ex filia neptis secunda: vxor iũcta erat Interfecto autem Cassio Cęsar in Italiam & Anthonius in syriam discesserunt apud quẽ optimates Iudeorum herodem accusant & fratrem quem eum pecunia herodes placauit & ab ipso herodes & frater tetrarchę instituũtur punitis eorum accusatoribus Et iterum mille legatos: Tyrum missos indignatus Anthonius eorum multos occidit & multos vulnerauit sed & vinctos interfecit.

¶ Capitulum vndecimum.

Anti. li. xiiii. c. x. Eg. li. i. c. xlvii.

C Eare vero adolescente & antonio cum bruto & cassio bellum gerentibus marcus & cassius exercitu de syria conflato ꝙ magna pars vbi vsus poposcit herodes fuisset ipsum quidem totius syrię procuratorem preficiunt equitum illi manu peditumq; attributa. Si bellum autem desisset: regnum quoq; iudeę cassius eidem se delaturum esse pollicitus est. Euenit autem vt antipatro & spes & fortitudo filij causa iteritus fieret. Horum autem metu malichus ministro quodam regio pecunia corrupto: mixtum ei veneno poculum dare persuadet. Atq; ille quidẽ iniusticię malichi palma fuit: Post cõuiuium moritur vir ad alia strẽnuus rebusq; amministrandis ydoneus: & qui regnum recuperatum conseruasset hyrcano. ¶ Malichus autem ĩfensum propter suspitionem veneni populum negando placabat simulq; vt validior esset armatorum sibi copias cõquirebat. Nec enim herodem cessaturum arbitrabatur: quin etiam mox cum exercitu paternę necis vltor aduenerat Sed faseli fratris consilio qui eum palam minime persequendum esse dicebat ne vulgi seditio conciretur. Et purgãtem se tunc malichum patienter admisit: & suspitione liberum esse concedens clarissimas paterno funeri celebrauit exequias. Cõuersus autem in samariam & ciuitatem composuit seditione turbatam perq; dies festos in hierosolimam remeabat missis comitibus armatis: nam timens impetum compellebat Hyrcanus. Malichus aũt alienigenas introduci sup indigenas ꝙ dies festos agerent prohibebat. Herodes autem & ipso qui pręceperat causaq; cõtempta nocte ingressus est. Iterũq; malichus ad eum veniẽs antipatrum flebat cõtraq; ille se falli cum vix animi dolorem premeret simulabat. Et tamen de patris nece apd̃ cassium per epistolas questus est: cui p̃terea malichus erat inuisus Itaq; non modo vt mortem patris vlcisceretur ei rescripsit. Sed etiam Chiliarchis quibus pręerat: vt in causa iusta herodi opem ferrent occulte iussit. ¶ Et quoniam (capta Laodicia) vndiq; ad Herodem conuenerant optimates cum muneribus & coronis ipse quidem hoc vltioni tempus destinauerat. Malichus autem id tyri fore suspicabatur consilium: & filium suum tunc apud Tyrios obsidem statuit subducere: & ipse in iudeam fugam parabat. Salutis aũt desperatio stimulabat vt etiam maiora cogitaret. Nam & iudeorũ gentem contra romanos excitaturum se credidit dũ bello aduersus antoniũ cassius occupabãtur deiectoq; Hyrcano facillime regnaturũ. Sed profecto irridebat eius spem

Herodes totius sirię ꝓcurator p̃ficit̃ atq; sibi regnũ ꝓmittitur. quod fuit ãtipatro cã mortis.

Antipr̃ veneno ꝓcurantẽ malicho occidit̃.

Herodes a fr̃e mortẽ p̃ris vlcisci bello ꝓhibetur sed dissimulãs clarissimas celebrauit exequias.

Cassius herodẽ monuit patris mortem vlcisci. &c.

Anti. g. lib. xiiii. c. xi Eg. li. i. c. xx.

fatale decretum. Etenim quo intẽderet animum suspicatus herodes: & ipsum & Hyrcanũ prope astãtes ad cenam vocat deinde seruorum quẽdam instruendi specie conuiuij intromittit. Sed res erat vt Chiliarchis prędiceret ad insidias ingredi. Atq; illi preceptorũ cassij memores ad littus ciuitati proximũ armati gladijs exierunt: ibiq; circũseptum malichum multis vulneribus interficiũt. Hyrcanus autem stupore dissolutus statim concidit: vixq; anima recepta herodem percunctabať quis malichũ occidisset. Et cum de Chiliarchis vnus respondisset. Cassij pręceptum plane inquit & me & patriã meam Cassius seruat incolumẽ qui amborũ insidiatorem peremit. Vtrũ autem id inuidia dixerit an ꝙ timore factum probaret incertũ est. Sed enim in malichum hoc est modo vltus herodes. ¶ Postq̃ vero Cassius exsessit e Syria iterum hierosolymis orta seditio est cum fœlix in faselum mouisset exercitũ Et in herodis fratris pœna vellet necem malichi vindicare. Casu autem herodes cum fabio romano duce apud damascũ habitabat: & ne cupiens auxilio foret morbo impediebať. Intereaitamen phaselus sine cuiusq̃ pręsidio superauit fœlicem probumq; ingrati obijciebat Hyrcano: qui & fœlici fauere studuisset fratremq; malichi castella occupantem coniurauerat. Iam enim multa tenuerat omniumq; tutissimum massadã. Nec tamen ei quicq̃ contra vim herodis potuit sufficere Qui mox vt conualuit alia recœpit & illum ex massada supplicem dimisit. Et maronem Tyriorum Tyrannũ ex galilea pepulit tria enim possederat castella tyrijsq; quos cœperat vitam concessit omnibus: nõnullos etiam donatos abire iussit: vna & sibi ciuitatis beniuolentiã & tyranno cõparans odium. Marion autem a Cassio quidem meruerat tyrãnidem: qui tot Syrię tyrannos pręfecerat. Sed ob herodis inimicitias etiam antigonũ Aristoboli secum ducebat & ptholomeũ propter Fabianum quem antigonus pecunia sibi sociatum adiutorem incepti habebat. Cuncta vero socer ptolomeus antigono sumministrabat. Contra quos herodes instructus: in aditu iudeę commisso prelio victoria potitur. Fugatoq; antigono redit in hierosolimam pro merito gestę rei omnibus carus: vt etiam quibus antea despectus erat: tunc in eius familiaritatẽ sese dederint propter Hyrcani affinitatem. ¶ Namq; is herodes iam pridem ex indigenis habebat vxorem non ignobilẽ quę dosis vocabatur & antipatrũ ex ea suscœperat filium. ¶ Tunc antem duxerat alexandri (cuius pater fuit aristobolus) filiam mariannẽ: hyrcani neptem ex filia: atq; inde familiaris regis erat. ¶ Sed vbi Cassio circa philippos interfecto cęsar in Italiam & Antonins in Syriam discesserunt: legatis ab alijs ciuitatibus ad antonium missis in bithiniam etiam iudeorũ optimates accusatum veniũt faselum & herodem: ꝙ illis rerum summã vi possidẽtibus nomen tantũ honorabile superesset hyrcano. Atq; herodes qui pręsto erat magna pecunia placatũ antonium sic affecit vt ne verbum quidem inimicorũ eius pateretur audire. Et tũc quidem ita digressi sunt. ¶ Cum autem denuo iudeorũ primates centum viri antiochię proxima Dafnen ad antonium venissent amori cleopatre iam seruientem: dilecti a cęteris qui eloquentia & dignitate pręstabant aduersus fratres accusationem proponũt. Respondebat autem messala causę defensor: astante etiam propter affinitatẽ Hyrcano. Auditis deinde vtrisq; partibus antonius percunctabatur hyrcanum: quinam essent regendis rebus aptissimi. Cumq; is Herodem eiusq; fratres alijs pretulisset: voluptate repletus nam & hospes eorum paternus erat humanissimeq; ab antipatro susceptus eo tempore quo in iudeam cum Gabinio venerat tetrarchas ambos declarat: totius eius iudeę procuratione permisso Legatis autem id egre ferentibus quindecim eorum correptos carceri tradidit quos & pœne occidit. cęteros autem reiecit cum iiuria. Vnde maior tumultus hierosolimis excitatus est. ¶ Deniq; mille iterum legati tyrum missi sunt vbi cõmorabatur antonius in hierosolimam paratus irruere & contra eos vociferantes magistratus tyriorum directus: data ei licentia vt quos comprehendisset occideret pręceptoq; vt eorum potestatem confirmare curaret: qui tetrarchę ipsius essent antonij suffragio constituti. Ante hęc autẽ herodes vsq; ad litus progressus multis eos ammonebat. ne & sibi interitus & patrię belli causa fieret dum inconsiderate contendunt. Illis autem tanto magis indigne ferentibus antonius missis armatis multos occidit multos etiam vulnerauit: quorũ & saucios cura & mortuos sepultura hyrcanus dignatus est non tamen ideo qui effugerant quiescebant. Perturbando enim ciuitatem antoniũ irritabant vt etiam quos in vinculis haberet occideret.

Malichus occiditur pręsente hyrcano.

Fœlix contra phaselũ bellum mouet malichi mortẽ volẽs vidicare sed vincitur.

Victoria herodis cõtra antigonũ filium.

Marianne filia alexandri filij aristoboli secũda herođ vxor.

Anthonius cleopatre captus amore herodẽ & fratrẽ tetrarchas facit & eorũ accusatores puniunť qbusdam occisis alijs cũ iniuria recedẽtibus.

Iterũ legati iudeoꝝ cõtra fratres mittũtur: quoꝝ indignatus Anthonius multos occidit & multos vulnerauit sed & victos iterfecit.

¶ Barzaphanę parthos satrapas post bienniũ cum pacoro parthorũ regis filio Syriam obtinẽte Lisanias ptholomei mennei filios mille talenta cum quingẽtis mulieribus repromittit vt antigono regnum cõtraderent & hyrcanum exturbarent quo persuasus pacorus per maritima Barzahanes vero per mediterranea loca copias ductant attributa equitũ partẽ regio ministro qui iudeam petens iudeorum cõsilia exploraturus suppetiareť antigono cui pleriq; iudeorũ adherentes locum qui drimas diciť occupant suis hostibus qui hierosolimã petentes vsq; ad regiam pergunt vbi cũ hyrcano & phaselo cõcertantes in fugam versi ab herodis manu in phano cõcludunť collatis sexaginta custodibus pędes proximas quos populus fratribus infensus concremabit qua de re Herodes succẽsus cũ populo

A confligens multos trucidat & instante penthecostes festo plebem adorsus plures peremit. Interea vero pacorus pacis arbiter ab antigono dolose pet tur quem phaselus recepit hospitio sed phaselus ipse & hyrcanus insidiose a parthis captis. Herodes mariannes suasu hostium euasit insidias ad ydumeam proficiscens & in massada contra hostes victoria potitus i memoria pręclari facinoris arcem munitissimam condidit de suo nomine herodiam vocãs cui vero de idumea venienti Iosippus frater obuiam venit. Parthi autem apud hierosolymam in prędam versi fugientium domos & regiam deprędati sunt.

Capitulum duodecimum.

Anti.li. xiiij c.xij Egesip. pus li.i. ca.xxix.

BArzaphane autem parthorum satrapa syriam biennio post cum regis filio pacoro detinente insanias patris sui mortui successor ptolomei mennei filius mille satrapę taleta pollicitus: & mulieres quingentas eis persuadet: vt antigonum in regnum inducerent hyrcanumq; deponerent Impulsis igitur ab eo pacorus ipse quidem per maritima loca perrexit: barzaphanen autem itinere mediterraneo iussit irrumpere. Sed maritimorum tirij pacorum excluserunt. cum ptolomeus alias ptolomenses eum & sidonij recepissent. Ille autem quendam regium ministrum cognomine Siuũ equitatus ei parte attributa ad iudeam iussit accedere. & exploraturum hostium consilia: & vbi visus exegisset presidio futurum antigono. Plurimi autem eorum qui carmelum populabantur iudei vltro ad antigonum currunt ad irruendum alacriter animati. Ille autem ad locum qui drimas dicitur alias drymos seu dir in occupandum eos pręmittit ibi commissa pugna: depulsisq; hostibus & fugatis hierosolymam cursu petebant auctiq; multitudine vsq; ad regiam processerunt. Excepti autem ab hyrcano & fasello: forti acie in foro confligunt. Ibiq; hostes in fugam versos pars herodis in phanum concludit: custodesq; his sexaginta viros apponit. per edes proximas collocatos. Sed hos quidem infensus fratribus populus igne consumit. Herodes autem iracundia peremptorum congressus cum populo multos obtruncat: inq; dies singulos inuicem se per insidias incursantibus: assidue cedes erãt. Instãte vero die festo qui pẽthecostes vacatur omnia circa tẽplum totaq; ciuitas plebe rustica repleta est & pleraq; armata. Et faselus quidem muros herodes autem cum paucis domum regiam custodiebat inuasisq; de improuiso hostibus in suburbio alias suburbano plures quidem peremit: omnes autem in fugam vertit: & hos in ciuitatem alios in phanum alios in extremum valuum includit. Interea pacis arbitrum antigonus pacorum petit admitti. Exoratus autem phaselus & ciuitate & hospitio. cũ equitibus quingentis parthum recœpit sed eundem quidem specie concordię venientem re autem verat adiuuaret antigonum: deniq; phaselum dolo pepulit ad barzafanem legatos de compositione mittere q̃uis multa dissuadente herode atq; vt insidiatorem occideret neue se eius fallacijs dederet ammonente enim natura barbaros fidem negligere. Exijt enim pacorus cum hircano: quominus suspectus esset. Nonnullisq; relictis equitibus apud herodem qui se Eleutheros vocent cum cæteris phasellum prosequebatur. Sed vbi ad galileam venerunt indigenas quidem dissidentes atq; armatos offendũt satrapam vero conueniunt satis callide & officijs amicitię dolos tegentem. deniq; postq̃ dona eis dedit: redeuntibus insidias posuit: illi autem in maritimum quendam locum deducti cui nomẽ est edippon fraudem intelligunt: ibi enim de promissis mille talentis audierunt & ꝙ antigonus plerasq; mulieres ex his quas ipsi haberent inter quingentas partes deuouisset: quodq; sibi semper a barbaris pręstruerentur insidię. Olim enim capti essent nisi mora fuisset dum hierosolymis caperetur herodes: ne sibi presciens quę de his agerentur caueret: hęc iam non verba erant solum. Nam & custodes haud procul abesse conspiciebant & tamen phaselus hircanum deserere non est passus q̃uis eũ sœpius moneret vt fugeret: cui saramalla tunc syriorum ditissimus dixerat quemadmodum essent omnia de insidijs constituta. Sed conuenire satrappam maluit atq; in os exprobrare ꝙ se insidijs appetisset: ac maxime quia pecunię causa talis extitisset cum: plures ipse pro salute daturus esset q̃ pro regno promisisset antigonus. Ad hęc parthus subdola satisfactione iureq; iurando suspitionem deprecatus perrexit ad pacorum: statimq; a parthis qui remanserant quibusq; iussum erat phaselus atq; hircanus comprehenduntur: periuria simul ac perfidiam execrantes: at interim minister ad hęc missus herodem capere moliebatur: eumq; fallere vt extra murum procederet sicut sibi mandatum fuerat conabatur. Ille autem suspectos habere solitus ab initio barbaros: & tunc minime dubitans in hostes incidisse litteras quę insidias indicarent prodere nolebat q̃q̃ satis idoneam causam pacorus prętenderet epistolas portantibus obuiam ire debere. Nec enim aut ab hostibus esse captos aut quicq̃ de insidijs. sed quę phaselus gessisset his contineri. Iamdudum autem ab alijs audierat herodes fratrem suum phaselum esse correptum & hircanum cuius filia marianne prudentissima feminarum multis eum pręcibus ne proderet orabat neue se crederet manifestis iam conatibus barbarorũ. Adhuc autẽ pacoro cũ socijs deliberante quo nã modo clã patraret insidias nec enim fieri posset vt tantę sapientię vir ex aperto circũueniretur: nocte herodes cũ propinquissimis sibi personis ad idumeam ignaris hostibus proficiscitur.

Anti.li. xiiij. ca. xiii.c. Egesi.li. i.c.xxix.

B

C

Barzaphane pthus cum pacho ro regis filio biẽnio Syriã detinẽbãt (lysania filio ptholomei millẽ talenta & mulieres quĩgẽtas promittẽte) vt antigonũ in regnũ inducãt & hircanũ exturbent.

Herodes ob suorum iustionẽ paratus plerosq; trucidat.

Pacorus pacis arbiter ab ãtigono dolose petitur quẽ phaselus cœpit hospitio.

Natura barbari fidẽ negligunt.

Pacori dolus.

Hircanus & phaselus ĩsidiose capti ĩ ędippõ deducuntur.

Phaselus hyrcanũ deserere nolens & si a Saramalla sup ĩsidijs edoctus esset.

Herodes dolose impetitus literas insidiarũ indices prodere abnuit.

Herodes mariãnes suasu hostiũ euasit ĩsidias & vadit in idumeã

Eoq; cognito parthi eum persequebãtur. Et ill: matrem quidem fratresq; suos desponsatãq; puellam cum matre minimosq; fratres pertendere iter iussit. Ipse autem caute cum famulis suis barbaros retentabat multisq; per omnes conflictus interemptis. ad castellũ massada properabat. Grauiores autẽ parthis in fuga iudeos expertus est. Qui cum super molesti fuissent. sexagesimo tamen ciuitatis stadio aliquandiu etiam acie decertarunt. Vbi herodes victoria potitus cum multos interfecisset: ipsum locũ in memoriam præclari facinoris edificatũ locupletissima exornauit regia. arceq; in eo munitissimam condidit: ac de suo nomine herodion vocauit. Et tunc quidem cum fugeret multos ad se applicabat. Postea vero q̃ de ydumea venit. occurrit ei frater Iosippus alias Iosephus turbamq; sequẽtium dimitti persuadet: nec enim capacem esse tantę multitudinnis massadam. Erat autẽ supra q̃ nouem milium multitudo. Itaq; paruit herodes eius consilio. & impares quidem necessitati per ydumeam dimisit cũ viatico: lectissimos autem maximeq; necessarios tenuit atq; ita in castellum receptus est. Deinde octingentis ibi relictis qui mulieres defenderent. itemq; commeatu qui satis esset obsessis: ipse in petram ciuitatem arabię perrexit. ¶ Parthi autem apud hierosolymam in prędam versi in fugientium domus ac regiam irruebant: solis hircani pecunijs abstinentes: quę trecenta talenta superabant. Aliorum vero spe minores inueniebant q̃m herodes iam pridem barbarorum perfidiam suspicãs: quicquid erat in opibus pręciosũ in ydumeã multo ante cõportauerat eiusq; sociorum itidem quisq; fecerat.

Victor hærodis arcem edificauit quẽ vocauit herodion.

Iosippus fr̃ hærodi obuiamvenit in idumea.

Parthi hierusalẽ deprędantur.

¶ Parthi Antigonum iudeorum regem constituentes hircanum & phaselum vinctos tradunt verberandos qui hircani aures ne pontificium quandoq; recipiat obtruncauit. Phaselus vero antigonũ virtute pręueniens cum nec ferri copiam nec liberas haberet manus saxo caput percutiens interijt cũ gaudio moriens morti suę herodem cognoscens vltorem. parthi autem hyrcanum vinctum ducũt in parthiam herodes quoq; fratrem adhuc viuere credens vt ipsum liberet sollicitus est pecuniam mutuare quam arabum rex recusat vnde herodes indigratus versus ęgiptum recedit vbi a cleopatra honorifice receptus est: sed regię spretis precibus & hyemis asperitate maxima ędificata naui romã petit vbi ab antonio cui quę facta sunt nunciauit benigne est receptus eumq; tũc regem proposuit facere iudeorum antigonum inimicum cognoscens & cõuocato senatu antipatri merita prędicauit: & herodes a senatu rex creatur cuius regni primo die apud antoniũ cenatum est. Capitulũ tertiũdecimũ.

VErumtamen postq̃ pręda potiti sunt parthi ad hoc iniurię processerunt vt omnem terram illam bello implacato replerent marisa quoq; ciuitate vastata nec solum ãtigonum regem constituerant: verum etiam faselum: & hircanum vinctos ei traderent verberandos. At ille hircani quidem auriculas dentibus truncat ne solutus quidem rebus mutatis vnq̃ pontificatum recipiat. Ab integris enim celebrari sacra oportet. ¶ Faseli vero virtute pręuentus est antigonus. Qui cũ nec ferri copiam nec manus liberas haberet: ad saxũ fracto capite interijt. Atq; ita ꝓbato q verus herodis frater esset. Hircanusq; degenerasset. viriliter vita fungitur: dignum operibus humanis obitum assecutus. Fertur tamen & aliud q ex illa quidem plaga resipuerit: sed veluti curandi eius causa missus ab antigono medicus venenis malis vulnus expleuerit eoq; illũ pacto peremerit. Vtrũuis autem verius sit: pręclarum habet initium. Deniq; aiunt eum priusq̃ efflaret animam cognito ex quadã muliercula q herodes euasisset dixisse. Nunc bono animo discedam qui vltorem inimicorum viuum reliquerim. Ille quidem sic moritur. ¶ Parthi autem q̃q̃ mulieribus caruerint quas maxime cupiebant. rebus tamen antigono apud hierosolymam compositis vinctum in parthiam hircanum ducunt. ¶ Herodes autem obstinatus in arabiam velut adhuc viuo fratre suo festinabat vt pecunias ab rege acciperet quibus ex solis exortatum iri pro faselo sperabat auariciam barbarorũ. Etenim reputabat si arabs minus paternę amicitię memor fuisset animoq; liberali paratior. vel mutuum ab eo sumere q redemptionis causa preberet: pignori opposito ipsius filio quem redimeret: secum enim habebat fratris filium septem annis natum: trecentaq; talenta dare decreuerat interpositis pręcationi tyrijs Sed profecto studium fortuna pręuenerat & phaselo mortuo nec quicq̃ fratrem diligebat herodes. Non tamen vel apud arabas saluã esse amicitiã reperit. Malichus rex eorum iudeis pręmissis qui hoc ammonerẽt q̃ primũ eũ reuerti ex similibus suis iubet simulatione quidẽ parthos per legatos petisse vt herodẽ arabia pelleret. Certa vero causa fuit q vicem antipatro debitã negare ꝓposuerat: neq; pro bñficijs ab eo perceptis aliquid eius filijs grẽ repẽderet: cõsolationis ęgentibus. Impudẽtię alias ĩprudẽtię vero suasores habebat qui ãtipatri vellẽt obiurare deposita. Erant aũt circa eũ potẽtissimi: ꝓinde herodes quidem vbi arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehẽdit vnde amicissimos existimabat: eaq; respondit nũcijs quę dolor ĩperauit: ęgiptũ versus recedit. Et prima quidẽ vespera in quodã agresti phano dum postuenientes recipiebat. tendi: postero autem die cum rinocuram peruenisset fratris eius mors nunciatur acceptoq; tanto luctu quandoq; curarum estum deposuit & ibat vlterius. Itaq; arabem sero factum penituit: & qui reuocarent eum quẽ contumeliose tractauerat, velociter misit. Herodes autem

Antigonũ parthi nõ solũ regẽ cõstituũt sed ei hircanũ & phaselum victos tradũt verberãdos qui hyrcani aures truncauit ne põtificiũ quandoq; recipiat.

Parthi hyrcanũ vinctum ducunt in parthiam

Herodis studiũ pro frẽ liberãdo

Arabum rex herodem recusat hunc vocat egesippus rochum. Recedit hærodes versus ęgip. & mortẽ fratris sciuit in rinocura/hãc. li. xiiij. anti. ca. xiij. vocat andriua rura.

A etiam hunc in pelusium pręuenerat. Ibiq; transitu prohibitus ab eius rei speculatoribus rectores adit & illi eum famam viri dignitatemq; reueriti alexandriam prosequũtur. Transgressus ad ciuitatẽ honorifice a cleopatra susceptus est: ducẽ sibi militum eum fore ad ea quę parauerat existimãte despectis aũt reginę precibus: neq; hyemis asperitatem neq; marina discrimina quominus romam nauigaret extimuit. Circa pamphiliam vero per citatus, maiore oneris parte reiecta vix in rodum vehemẽter bello cassij solicitam. saluus euasit. Amicorum autem suorum ptolomei & saphij receptus hospitio licet rei peculiarie prę meretur inopia: maximam tamen edificat nauim tritemem: eamq; cum amicis delatus in brundusium atq; inde continuo romam profectus familiaritatis paternę gratia primum cõuenit antonium: eiq; tam suas q̃ totius generis clades exponit quodq; affectibus suis in castello relictis atq; obsidione cinctis supplex ad eum hieme nauigasset. Itaq; tantę miserationis casum miseratus antonius & memoria quidem iunctę cum antipatro dextrę Cum vero ipsius qui aderat cõtemplatione virtutis: etiam tunc eum regẽ cõstituere proposuit iudeorũ: quem ipse tetrarcham ante fecerat. Non minus autem q̃ herodes fauore: odio ducebatur antigoni. Hũc enim & seditiosum & romanis inimicum esse arbitrabatur. Cęsarem quidem sciebat multo q̃ ipsum paratius renouantem antipatri expeditiones quas in ęgipto cũ eius patre pertulerat: & hospitiũ & in rebus cũctis beniuolentiam cum pręter hæc ipsius quoq; herodis efficatiam cerneret. Verumtamen & senatũ conuocabat vbi messala & post eum Atratinus astante herode patris eius merita & ipsius circa populum romanũ fidem prosequebantur: quo simul hostem antigonum demonstrarent: non solũ ꝙ intra breue tẽpus his dissidere cœpisset verum etiam ꝙ antea quoq; populo romano despecto: parthorum suffragio regnum curauisset accipere. ¶ His aũt cõmoto senatu cũ antonius etiã bello cõtra parthos gerẽdo vtile esse diceret herodẽ regẽ creari oẽs assentiunt. Dimissoq; concilio antonius quidem & Cęsar egrediebantur mediũ stipantes herodem: cõsules autem cũ alijs magistratibus antecedebãt cęsari hostias decretũq; senatus in capitatolio reposituri. Primo autem die regni herodis apud antonium cenatum est. B

Antiq. li. xiiij. capi. xiiii. Ege. li. i. c. xxij.

Antiq. li. i. capit. xiiij. c. Ege. li. i. c. xxix.

Herodes a cleopatra honorifice receptus sed regine spretis precibus & hyemis asperetate Romam adit.

Herodes Romã veniẽs antonio quę facta sũt nũciat q ab eo benigne est receptus eũq; tũc regẽ ꝓposuit facere iudeorũ antigonũ iimicũ cognoscẽs & senatu cõuocato pr̃is merita ꝑdicant.

¶ Herodes rex a senatu creatur Antonius prio die regni herod cenam fecit. &c.

¶ Antigonus massada obsidens inclusis aqua carẽtibus pluuia diuinitus puteos impleuit ventidius autem a romanis missus vt parthos a syria prohiberet pecunijs corrumpitur & discedens silonẽ reliquit qui ab antigono similiter mercede corrumpitur herodes vero aucta virtute massadam ab obsidione voluit liberare sed eum impediuit ioppe hostilis qua capta herodes ad massadam suos liberaturus properat Indigenas varijs modis sibi associans quia massada hierusalem contra antigonũ proficiscitur & circa eius mœnia se pro bono populi venisse proclamari iubet seq; de nullo vlturum omnesq; condonare offensas: quę proclamatione exauditetur ab antigoni sectatoribus impeditur. tũcq; silonis reuelata est corruptio. Herodes quoq; magistratus & milites orat vt quem a cęsare antonio & senatu deductum honorifice cognouerant non deserant eosq; pœnuria liberare pollicetur ꝙ antigonus molitur impedire. Herodes autem decem cohortibus munitus hierichonta pergens vacuã inuenit incolis quingentos tamen cum mulieribus & familijs montiũ fastigia occupãtis dimisit reliquam autem ciuitatẽ romani expilant. Antigonus vero silonis corruptione partem exercitus suscepit lod, dis in gratiam herodes autem idumeam cũ equitibus & prępeditibus cõmouit. Cumq; capta sephori milites hyemalibus brumis defatigatos refocillat & aduersus latrones animum dirigit galilæamq; a latronibus purgauit pecunia militibus pro stipendijs distributa ferorę quoq; fratri minimo scripsit vt & foro venalium consuleret muroq; castellum alexandrium cingeret. Capitulum quartumdecimum.

Egesip. li. i. cap. xxx. C

Eodem vero tempore antigonus apud massada inclusos obsidebat: alijs quidem victui necessarijs abundantes: aquæ autem inopes Vnde Iosippus quoq; frater herodis cum ducentis familiaribus suis ad arabas confugere cogitabat: audito ꝙ eorum quæ in herodem commiserat malichum pœniteret. Castellumq; reliquisset: nisi circa noctem qua exiturus erat plurimum ymbrium contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis fugiendi causa non erat a deo vt etiam vltro in antigoni militẽ eruptiones auderent: multosq; nunc aperto prelio: nunc insidijs neci darent. Non tamẽ illis omnia pro voto cedebãt sed ipsi quoq; interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux romani militis ventidius prohibitum missus parthos a syria post illos in iudeam venit. verbo quidem vt iosippo & qui vna obsidebantur ferret auxilium: re autem vera vt pecunias auferret antigono. Itaq; cum non longe ad hierosolymis tetendisset quęstu expletus: ipse quidem cum plurima exercitus parte discessit sylonem vero cum paucis ne furtum deprehenderetur si omnes adduxisset reliquit. Antigonus autem sperans iterum parthos sibi adiumento fore: silonem interim placabat vt pendente spe nihil inquietaret. ¶ Iam vero noui ex italia in ptolomaidem deuectus herodes non parua manu coacta externorum atq; gentilium. per galileam aduersus antigonum properabat: ventidij & sylonis fultus auxilio. Quibus dellius ab antonio missus vt herodem in regnum deducerent persuasit. Horum autem ventidius qui,

Antigonus tunc iclusos apđ massada obsidet q̃bus aqua carẽtibus dĩnitus pluuia puteos impleuit.

Antiq. li. xiiij. ca. xxiiij. Ege. li. i. c. xxx

Ventidius a romanis missus vt prohiberet parthos a Syria sed pecunijs corrũpit & discedens reliquit Sylonẽ.

Sylo ab antigono mercede corrumpitur.

busdam turbas in ciuitatibus quę propter parthos euenerant componebát: sylonem vero antigonus in iudea mercede corruperat. Non tamen herodes opis egebat. In dies enim singulos quo manū promouebat: augebantur eius copię. Nam pręter paucos: omnis ei galilea cōsensit. Et propositum habebat pręmium necessarium massadam vt primum affines suos obsidione liberaret sed impedimento fuit ioppe. Hęc enim prius ꝙ hostilis esset: eximenda videbatur. ne dum ipse peteret hierosolimā tamen aliquod a tergo inimicis relinquęretur. Sylo autem iungit agmina inuenisse gaudens resistendi occasionem ꝙ eum persecutio pręmeret iudeorum. Hos autem herodes parue manus excussione perterritos mature in fugam conuertit: & sylonem male repugnantem periculo eripit. D

Herodes (aucta virtute) massadā ab obsidione voluit liberare sed impediuit ioppe hostilis.

Capta ioppe herodes ad massadam suos liberaturus properat ī digenas varijs modis sibi associans.

¶ Deinde capta ioppe suos liberatum ad massadam festinabat cum indigenarum alios amicitia paterna sibi sociaret: alios ipsius gloria: nonnullos vtrisq; beneficijs debita vicissitudo plurimos tamē spes vt a rege certissimo. Iamq; enim validissimas quęsierant copias. Sed antigonus iter eius impediebat loca insidijs oportuna pręueniens vnde nullum aut minimū afferebat hostibus detrimētum. ¶ Herodes autem facile receptis e massada pignoribus suis & rebus: a castello in hierosolimam perrexit. Cui se tam silonis milites q̄ ceteri ex ciuitate iunxerūt: virum eius timore perculsi. Castris autē positis in occidua regione oppidi custodes eius parthis ipsum sagittis & iaculis impetebant ab alijs vero per cuneos excurrentibus primę frontis acies temptabātur. Herodes autem primo circa muros declamari iussit. populi se bono & saluti ciuitatis aduenisse. pœnasq; a nullo q̄uis manifesto inimico repetiturum: sed discordissimis etiam offensarum obliuionem daturum.

¶ Herodes circa mœnia ꝑclamari iubet ꝓ bono populi. venisse seq; de nullo vlturū oēs cōdonare offēsas quę ꝑclamatiōe exaudiretur ab antigoni sectatoribus impeditur.

Deinde cum allocutionibus contrarijs pars antigoni obstaret quo minus aut pręcones exaudire aut voluntatē mutare quispiam posset quod reliquū erat suis imperat murorum defensores adulcisci. Atq; illi statim sagittis cunctos ex turribus fugā verterunt. Ibiq; cum sylonis detecta corruptio est. Multis enim militū sub armatis qui rebus agere se necessarijs acclamarent. pecuniamq; alimentis poscerent atq; hyemandi gratia in loca oportuna dimitti. nam ciuitati proxima deserta erant ita omnibus ab antigono ante prouisis: & incitabat exercitum & ipse recedere conabatur. Herodes autem non solum rectores qui syloni parerēt. sed etiam milites vbi essent plurimi conueniendo rogabat ne destituerent quem scirēt a cęsare & antonio & senatu deductum in vno die pollicitus eos pœnuria soluere. Deinde hęc pręcatus ipse ad agros abijt: tātamq; his exhibuit copiam commeatus vt sylonis omnes accusationes perimeret: simulq; prospiciēs ne vel in posterum ministrare desinerent. accolas samarię per epistolas ammonebat. Nam ciuitas eius se clientelę dederat: vt alimenta & vinum & oleum & pecora in hiericonta deferrent. E

Antigonus molitur impedire ꝑ milites ānonam subministratis hostibus.

Hoc vbi audiuit antigonus: statim hostes qui frumenta prohiberent. atq; insidijs opprimerēt. per agros dimittit. Illiq; iussis obediunt: & iam magna manus armatorum super hierichonta fuerat congregara. Discreti autem montibus insidebant: si qui exportarent victui necessaria speculantes. ¶ Non tamē herodes ociosus erat: sed ex cohortibus comitatus quinq; romanis & quinq; iudeorum. quibus permixti erant etiam mercede conducti trecenti. pręterea paucis equitibus hierichonta peruenit. Et ciuitatem quidem vacuam habitatoribus reperit: quingentos vero cum mulieribus ac familijs montium occupasse cacumina. Et hos quidem captos dimisit.

Romani ciuitatem expilant.

Romani autem in reliq̄ ciuitatem irruunt eamq; diripuere: cū plenas domos offendissent omnigenū condotionum. Rex autē apud hierichonta pręsidio collocato reuersus est: romanūq; militē in his quę sibi cesserant ciuitatibus hoc est idumea. & galilea & Samaria hic maturū dimisit.

Antigonus corrupto silone partem exercitus loddis suscepit ī gratiam.

¶ Antigonus quoq; sylonis coruptione meruit vt partem exercitus loddis susciperet in antigoni gratiam. Et romani quidem armorum cura soluti: rebus omnibus abundabant. Herodes autem non quiescebat: sed idumeam duobus milibus peditum. & quadringentis equitibus misso etiam fratre suo iosippo cōmouit: ne quid noui cum ātigono fieret. Ipse autē matre cum alijs quos ex massada liberauerat affinibus suis in samariam translata ibiq; tutissime collocata vt cętera galileę subuerteret: atq; antigonū pręsidio expelleret: proficiscitur. F

Herodes sephori capta milites hyemalibus brumis defatigatos inibi refocilat: & aduersus latrones aīam dirigit.

Cumq; sephorim licet vehemētissime ningeret: peruenisset: facillime ciuitatem capit custodibus eius āte aggressionē fuga dilapsis. Ibiq; suis militibus quos hiems fatigauerat recreatis: erat enim magna copia cōmeatus: aduersus latrones in speluncis agētes direxit animū qui plęraq; illius regionis incursantes nō minoribus q̄ belli cladibus incolas afficiebant. Pręmissis autē tribus peditum cohortibus vnaq; ala equitū in vicum arbella ipse diebus quadraginta post cum reliqua manu superuenit. Nec tamē eius incursum hostes extimuere. Sed armati obuiā procedebant pericia bellatores & ferocitate latrones. Deniq; pręlio cōmisso dextro ipsorum cornu sinistrum. Herodis in fugā pellitur. Ille autē de suo dextro circumgressus velociter subuenit

Herodes diu immoratus contra latrones ī spelūcis delitescentes

Et suos quidem a fuga retrahit. Irruendo autem in hostes impetum persequētium refrenabat donec a fronte pugnantes violentię cōcesserunt. Qui tamen eos vsq; ad iordanem cedēdo persequebatur & magna fugientiū parte perempta cęteri trans fluuiū disiecti sunt. At galilea metu purgata est nisi ꝙ in speluncis latitātes reliquęrāt eorūq; causa diutius ibi remorādum fuit. Quamobrem primum labo-

A

Anti.li. xiiij. ca. xxiii.xx. Anti.li. xiiij. ca. xxiiii.xx.

ris fructum militibus rependebat centum quinquaginta nummorum dragmas singulis diuidendo eo rumq; rectoribus multiplicatam summam ad hiberna mittendo. ¶ Feroræ autem fratri minimo scri psit vt & foro venalium consuleret: muroq; castellum alexandrium cingeret. Quę ab illo curata sunt. ¶ Ventidius Antonio athenis diuersante silonem & herodem ad expeditionem in parthos accer sit herodes vero libenter ad ventidium silone dimisso aduersum latrones in speluncis habitantes mo uet exercitum nullusq; latronum herodios conseruare: volenti sese dedere voluit sed senior quidem se ptem filiorum pater ipsos cum vxore ne herodi quędam commiseranti sese darent ipsos trucidauit. sibiq; postea mortem conciuit herodes autem subactis latronibus pręfecto ptolomeo in Samariam re dijt qui abijs qui galileam infestabant trucidatur quorum postea multitudinem interemit Herodes. Ventidius quoq; antonij iussu interempto pacoro mille equites & duas cohortes i auxilium misit he herodi. Herodes quoq; macherę iniquitatem accusaturus properat ad antonium qui præcibus tamē in gratiam regis redijt herodes quoq; Samosathan aduenies obsidionem terminauit multis barbaris interfectis Iosippus autem contra fratris iussum in antigonum bellum mouens cum recentibus roma nis militibus occiditur vnde antigonus victoria minime contentus seuit in mortuum & caput eius ab scidit pro quo ferora .l. offerebat talenta.

¶ Pręmia militibus repēduntur & rectoribus multiplicantur.

Capitulum quintumdecimum.

antiqui tatū lib. xiiij. ca. xxiiii.xx.

ITaq; circum athenas versabatur antonius. Venditus autem ad bellum cōtra parthos Sylonem atq; herodem accersijt: mandato eis per ępistolas vt iudeę statum ante com ponerent. Sed herodes libenter ad ventidium sylone dimisso: ipse aduersum latrones in speluncis habitantes mouet exercitum. Iste autem speluncę in pręruptis montibus erant vndiq; inaccessę. transuersosq; tantum ac per angustos ascensus habebant sa xumq; ab earum fronte vsq; ad fauces altissimas pertinebat rectum vallibus imminēs vt aliquandiu quidem rex incertus esset pro loci difficultate quid ageret. Postremo autem molimine vteretur satis incauto. Etenim valentissimus quisq; demissus arculis exponebatur in hostia spelunca rum: sicq; cum familijs eos mactabant: ignemq; repugnantibus inijciebant. Cumq; aliquos ex his cō seruare vellet herodes: vt ad se recederent voce præconis edixit. Sed illorum neq; voluntarium se quisq ei tradidit & quosuis coegerat. multi mortem captiuitati pertulerūt. Vbi etiam senior quidam septem filiorum pater. orantes cum matre filios vt egredi sibi ad fœdera permitteret: occidit hoc mo do. Iussit exire singulos: ipse ad hostium stabat & prodeuntem filiorum quemq; trucidabat herodes autem e spelunca prospiciens & dolore conficiebatur: & vt filijs parceret seni dextram cum precibus porrigebat. Ille autem dictis eius nequaq̄ mitior factus: insuper velut humilis animi contempsit he rodem: & post filios occidit vxorem. Deiectisq; desuper mortuis: postremo semet precipitem misit. Speluncis igitur & qui in his erant ita subactis herodes relicta exercitus parte quanta ne quis rebel lare temptaret satis esse arbitraretur eiq; parthi ptolomeo præposito in Samariam redijt: armatorum quidem tria milia sexcentos vero equites in antigonum duces. Tuncq; propter eius abscessum nacti licentiam quibus galileam turbare mos erat: ptolomeum vero militum rectorem aggressi nec opinan tem interficiunt egros autem vastabant: in paludes autem atq; in abditissima loca refugientes. Qui bus cognitis herodes mature succurrit: & magnam quidem eorum multitudinem morte cōsumit. Om nibus autem castellis obsidione liberatis. huius mutationis causa multam exegit a ciuitatibus pecuniā centum talenta. ¶ Iam vero parthis expulsis: occiso etiam pacoro: ventidius antonij litteris monitus equitum mille auxilia duarumq; cohortium aduersus antigonum mittit herodi Eorum autem ducem macheram vt ad se adiutum veniret: per epistolas rogauit antigonus & de vi herodis multa conquę stus: & pecuniam dare pollicitus. Sed ventidius nec enim ad quod missus fuerat negligendum puta bat. presertim cum plura daret herodes in proditione quidem ei nō paruit: simulata vero amicitia res antigoni exploratum perrexit: non admisso herodis consilio dissuadentis id fieri. ¶ Antigonus autem quia: pręsensit quid cogitaret: ciuitatem ei clausit: & tanq̄ hostem vlciscebatur ex mœnibus: donec ma cheram incepti puduit: & in amathūtem ad herodem recessit. Iratus autem q res aliter cesserat. quos cumq; iudeos offendisset interficiebat: vt nec vel herodianis parceret: sed & antigonianis omnibus abutebatur. Hec cum egre ferret herodes in macheram quidem vindicare voluit tanq̄ in hostem ira cundiam vero repręssit: & ad antonium properabat: apud eum accusaturus macherę iniquitatem. Ille autem delicta sua reputans: velociter regem consequitur vtq; in gratiam secū redeat multis precibus effecit Neq; tamen herodes a proposito suo reuocatus est: quo minus ad antonium pergeret. Sed cū audisset cum magnis viribus oppugnare samosatam iuxta eufratem validissimam ciuitatem: acrius fe stinabat: oportunum hoc esse tempus perspiciens demonstrandę virtutis & vt magis magisq; place ret antonio. Deniq; mox vt ad eum venit finem attulit obsidioni multis barbaris interfectis: magna q; prede parte sibi destinata: vt antonius quidem quaq̄ eius virtutem antea mirabatur tamen etiam

Anti.li. xiiij. ca. xxiiii. Ege. li. I. ca. xxx

B

Anti.li. xiiij. ca. xxiiii.xx. Ege. li. I. ca. xxx Anti.li. xiiij. ca. xxv.xx. Anti.li. xiiij. ca. xxv.xx.

C

Anti.li. xiiij. ca. xxv.xx.

Antonio Athenis diuersāte ventidius ad expeditionē in pthos sylonē & Herodem accersit.

Modus latronū euincendorum.

Horrificuz senis facinus qui trucidās. vij. liberis & vxori sibi mortem consciuit.

Herodes subactis latrōibus pfecto ptolomeo in samariam reuertitur.

Ventidius iterēpto pacoro āto nij iussu mille eqtes & cohortes duas in auxiliū herodi misit.

¶ Herodes macherę infēsus ad antoniū pperat macheram accusaturus; qui precibus in gratiam regis redijt.

Iosippus contra fris iussu in Antigonu mouens pre aiose depugnas cu romais militibus receti bus occiditur.

Antigoni imanitas in mortuum

Antigonus se iosippi caput abscidit pro quo ferora frater .l. talenta offert.

D

tunc magis eandem opinionem haberet: multumq; ad honores eius spemq; regni adderet: atiochus vero tradere samosatam cogeretur. Cum hec agerentur: res hærodis in iudea fractæ sunt. Reliquerat enim iosippum fratrem qui omnia procuraret cum mandatis huiusmodi. vt neq; ante reuersionem suam aduersus antigonum commoueret quia non firmum esset auxilium machere. quantum delictis superioribus probaretur. Verum iosippus vbi fratrem procul abesse cognouit. imemor preceptionis hierichonta cum quinq; cohortibus a machera secum missis petit: vt maturo messium tempore frumenta diripiat. Incursu autem per montana atq; aspera loca oppressus & ipse cadit: magnam viri fortis in ea pugna gloriam consecutus: & omnes romani milites pereunt decem enim lecte erant de syria cohortes: nec veterum militum quemq permixtum habebant: qui belli posset operibus opitulari. Antigonus autem victoria minime contentus fuit: sed eo processit iracundie: vt mortuum quoq; iosippu verberaret. Deniq; nactus corpora mortuorum: etiam caput eius abscidit quis quinquaginta talenta feroras frater eius precium redemptionis offerret.

Antigoni fautores herodis optimates aquis submergere conantur. Sosius vero syrie prepositus captis samosatis ab antonio auxiliari iubetur. Herodi qui apud daphnem somnijs & nuncijs de fratris nece certificatur quiq; propter casum præter spem ei accidentem deo carus creatus est Romaniq; ab hostibus telis & lapidibus sauciatis herodes ipse telo vulneratus est. Antigonus autem pappum in samariam mittente hærodes captis municipijs cessisq; duobus habitatorum milibus ad copias suas redijt cui multi iudeorum varijs inducti rationibus adheserunt quiq; fraterne cedis recordatione acrius dimicabat & fusis & hostibus ingens fit excidium tantaq; cadauerum per vias erat multitudo vt etiam victoribus transitus obstrueretur statimq; herodes ad hierosolymam perrexisset nisi hiemis asperitas eum prohibuisset. Herodi quoq; balneum ingressuro vnico comitante famulo pleriq; hostes armati occurrerunt qui attoniti licet inermis foret diffugerunt. Quidam vero pappi que iosippu interemerat caput obtruncans ferore mittit.

Capitulum sextumdecimum

Antigoni fautores sumates herodis studiosos aquis obruunt.

Sosius syrie prepositus capta samosata ab antonio iubetur herodi suppetiari.

E

Tanta vero nouitas post Antigoni victoriam galilee res occupauit: vt qui partibus eius magis fauerent. productos optimates herodis studiosos lacu summergerent multaq; ydumea quoq; mutarentur: vbi macheras castelli cuiusdam instaurabat mœnia cuius nomen est togitha alias gottha. Neq; horum quicq herodes audierat. Captis enim samosatis antonius & preposito syrie sosio. iusso quoq; vt herodem aduersus antigonum adiuuaret: discessit in egiptum. Sosius autem duabus cohortibus in iudeam premissis quarum herodes vteretur auxilio: ipse cum cetera manu militum sequebatur. Herodi autem prope degenti apud daphnen antiochie: mortem fratris somnia significant. Cumq; turbatus persiluisset stratu ecce nuncij cladis intrabant. Quare pre dolore paululum questus maxima luctus parte delata in hostes properabat: vltra vires iter accelerans. Et vbi ad libanum venit octingentos montis accolas assumit auxilio. Namq; his iungit romanorum cohortem: cum quibus non expectata luce in galileam ingressus est: hostesq; obuios in eum quem reliquerant locum aduertit. Et assidue quidem castellum oppugnare temptabat. Sed priusq id caperet; asperrima coactus hyeme in vicos proximos recepit exercitum. Paucis autem diebus post auctus etiam alterius cohortis præsidio inquam Anthonius miserat. tanto hostibus fuit terrori: vt castellum nocte desererent. Iamq; per hierichonta properans ibat: vt q primum interfectores fratris sui posset vlcisci. Vbi etiam mirabilis ei monstroq; similis casus euenit. Vnde preter spem liberatus: opinione q deo carus esset adeptus est. Nam cum multi honorati vespera illa cenauisset: postq dimisso conuiuio omnes egressi sunt: confestim cenaculum concidit. Id autem commune sibi tam periculorum q: salutis indicium quantum ad futurum bellum pertineret esse conijciens mane prima castra commouet hostiumq; circiter tria milia de montibus decurretium prima temptabat agmina. At manum quidem cum romanis conserere no satis fidebant: lapidibus autem ac telis eos dum modo plurimos sauciarent eminus appetebant. Ibi herodes quoq; ipse preteriens latus iaculo vulnerabatur. Antigonus autem se non solum audacia suorum sed etiam multitudine superiorem videri cupiens. Pappum quendam ex contubernalibus suis cum manu militum in Samariam mittit quibus quidem macheras erat palma victorie. Herodes vero terram peruagatus hostium quinq; municipia capit: duoq; habitatorum milia consumit: exustisq; domibus ad exercitum redijt circa vicum qui appellabatur comachome tendentem. In dies aute singulos magna multitudo iudeorum vel ex ipsa hierichonte vel ex alijs regionibus accedebat: cum hos odium moueret antigoni: alios ipsius Herodis preclara facinora. Enimuero multos ratione carentes mutationis cupiditas impellebat. Hoc autem congredi festinante pappi milites neq; multitudine neq; impetu perterriti: acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed vbi agmina conflixeru & ceteri quide paulisper restiteru herodes aute fraterne cedis recordatione periculosius dimicas dum

Hærod animus i fratris mortem vindicandam.

Mirus euentus herodis quo deo gratus foret creditus est.

Romai ab hostibus telis & lapidibus ipetut herodesq; in latere telo sauciatus e.

F

Herodes municipijs captis cessis duobus hitatoru milibus ad copias suas redijt.

A modo eius vlcisceretur auctores: aduersam aciem facillime superat. Deinde semper integros aggrediendo: vniuersas in fugam vertit erat enim plurima occumbentium strages: cum alij quidem in vicum vnde venerant compellerentur: nouissimus autem ipse intraret atq; infinitos occideret. Postremo ruens inter fugientes hostes in ciuitatem incidit: cum omnes quidem domus armatorum essent refertę: plenaq; propugnatorum de super tecta. Et quoniam foris deprehensos facillime superabat disturbando edes intus abditos extrahebat: alios conuulsis obrutos fastigijs multos simul necabat. Si quis autem fugisset subter ruinam eum gladijs armati milites excipiebant. Tantaq; cadauerum per oẽs vias multitudo congregata est: vt etiam victoribus ipsis transitus obstrueretur. Hãc plagam hostes a deo non tulerunt vt confluentium turba conspectis qui in vico perissent: fuga discederet. Statimq; successu fretus herodes ad hierosolymam perrexisset: nisi eum hyemis asperitas prohibuisset: hęc enim perficiendę victorię fuit impedimentum: & ne pœnitus opprimeretur antigonus obstitit: qui ciuitatem iam deserere cogitabat. ¶ Herodes autem ad vesperam cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset: ipse ab armis adhuc calidus more militis lauatum ibat. Siquidem vnus tantum puer eum sequębatur & priusq̃ in balneum perueniret. obuius ei quidam ex hostibus gladio armatus excurrit. Deinde alter & tertius & plures qui huc confugerant armati ex acie in balneum: sed perculsi etiam tum metu ac latitantes vt regem viderũt illum quidem stupore debilitati ac tremẽtes cum inermis esset pretereunt / & exitus vero quo fugerent cursu petebant. Itaq; cum alijs casu qui eos comprehenderet nullus adesset: herodi autem nichil pati satis fuisset: omnes effugiunt. ¶ Postremo autem die Pappum quidem antigoni militum ducem absciso capite obtruncat: idq; ferore magistro exercitus fratri suo mittit. in perempti fratris vltionem. Namq; pappus erat: qui iosippum interfecerat.

Anti. li. xiiij. capitu. xv Egesippus li. i. cap. xxx.

Anti. li. xiiij. capitu. xv Ege. li. i. ca. xxx

Anti. li. xiiij. capitu. xv Ege. li. i. ca. xxx

Herodes in ciuitatẽ dilapsus igẽtẽ stragẽ patrat.

Victoribus cesorũ cadaueribus pręcluditur via.

Herodi balneũ ingressuro vnico famulo comitante pleriq; hostes idẽ tidẽ armati occurrere q atto niti licet iermis foret diffugere.

Quidã pappi q iosippũ itereme rat caput obtrũcãs ferorę mittit

¶ Herodes autem transacto hyemis rigore anno regni sui tertio hierosolymam profectus ipsam obsidet qui vxorem Alexandri filiam ducturus composito exercitu samariam petit & post nuptias rediens ei sosius cum magno exercitu sociatur: magnaq; fuit vtriusq; partis obsessorum & obsidentium constantia Romanis vero per cuniculos ingredientibus quidam herodiani mœnia transcendunt deinde sosij centuriones vnde expugnata hierosolyma maxima sine vllo sexus etatis autem loci delictu facta est strages antigonusq; se ad sosij pedes prouoluẽs ab eo antigona irrisorie vocatus vincitur. Herodes vero circa templi custodiam prouidus: romanos a rapinis arcet promittens se illis de suo satisfacturum / sosius autem aurea corona delicata ex hierosolymis audiens antigonum vinctum perduxit. Antonio herodes vero ciuitatis ornatum deficiente pecunia antonio amore vincto misit qui ipsius feminę victus amore ciuitates multas ei donauit quamq;. Herodes placans tributarium se ei reddidit antonius quoq; atrabazam tigrani filium captiuum decet cleopatrę. Capitulum septimumdecimum.

B Anti. li. xiiij. capit. xvi. Ege. li. i. ca. xxx

Ubi autem rigor hyemis cessit in hierosolimam profectus est. Murisq; admoto milite. annus tum agebatur tertius ex quo Romę rex fuerat declaratus: pro templo castra posuit quo facilior erat expugnatio: & antea pompeius cœperat ciuitatem. Exercitu autem in opera distributo: suburbanisq; diuisis: tres quidem leuare aggeres: & super eos turres edificare iubet. Relictis autem qui operi instarent edificacissimis amicorum / ipse in samariam vadit: vxorem accepturus Alexandri filij Aristoboli filiam sibi desponsatam vt diximus & domum obsidet sub scisma opera nũcias curatus. Quippe iam hospes despiciebat. ¶ Igitur vbi eam duxit hierosolymam redit auctus militum copijs: eiq; sosius cum magna equitum peditumq; manu sociatur. qua mediterraneo pręmissa itinere: per phenicem ipse remeauit. Vniuerso autem exercitu cõgregato ad peditum legiones vndecim. equitumq; sex milia. pręter auxiliã syrorum non pro minima parte ducenda. prope a septemtrionali muro castra collocauerunt ipse quidem herodes senatus consulto frœtus a quibus rex fuerat declaratus: sosius vero antonio / a quo milites quibus pręerat sciret missos herodis auxilio. ¶ Iudeorum autem intra ciuitatem agentium populus. varie turbatus erat. Nam circa templum infirmior multitudo conueniẽs furore agebatur: multaq; veluti diuinitus de tmporibus dictabat & qui audaciores essent in collegia conglobati multis modis latrocinabantur: maxime & locis opido proximis victui necessaria diripientes: neq; aut equis aut viris alimenta relinquębant. Bellatorum autem constantiores obsidentibus oppositi & muris opus aggerum prohibebant & contra instrumenta oppugnantium semper nouum aliquod obstaculum moliebantur. In nulla autem re sicut in cuniculis superabant. ¶ Rex autẽ aduersus latrocinia quidem occultas militum excogitauit insidias quibus eorum reprimerentur excursus inopiam vero alimentorum longinquis transuectionibus adiuuari disposuit. At pugnę intenti q̃uis omnẽ modum audacię supergrederentur. Romanorum tamen peritia vincebatur. Nichilominus a parte cũ his certa morte proposita confligebant: Ex improuiso autem Romanis per cuniculos inter medios emergentibus priusq̃ muri pars aliqua dirueretur / alteram eius vicem muniebant. Prorsus neq; ma-

C Anti. li. xiiij. capit. xvi.

Hærodes regni sui ãno tcio hierosolymam obsidet positis añ tẽplũ castris ac dispartitis copijs tres aggeres ad arces extruẽdas attolli mandat.

Herodianorum copiarũ nũerus.

Iudeorũ hierosolymã ĩhabitãtiũ turbatio ac quorũdã petulentia audaciorum.

Quanta cõstantia obsidentibus resistitur.

In latronum incursiones parantur insidię.

Romani per cuniculos intergrediuntur.

Post quinq; mensiũ obsidionem quidam herodiani mœnia transcendũt deinde sosij cẽturiones.

nibus neq; machinis deficiebant quoniam vsq; ad vltimum repugnare decreuerãt. Deniq; tanto exercitu circum sedente per quinq; menses obsidium tollerauerunt donec quidam ex his quos lectos habebat herodes ausi murum transgredi ciuitatem irruperunt: & post eos sosij centuriones. ¶ Igitur ante omnia phano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima vbiq; mors erat. Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: herodes vero manu iudaica summo intenta studio ne quis pœnitus ex aduersarijs resideret. Mactabantur autem quam plurimi & per angustiores vicos oppidi & in domos compulsi: vel si ad templum etiam confugissent nec vlla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Deniq; licet rex vbiq; dimittens rogaret vt parcerent: nemo tamen dextram continuit Sed veluti furentes omnem persequębantur ętatem. ¶ Ibi tum etiam antigonus neq; priorem: neq; pręsentem fortunam cogitans domo discedit & ad pedes sosij prosternitur. Ille autem nichil eum tãtæ mutationis causa miseratus. Et intemperanter derisit: & antigonam appellauit neq; tamen etiam custodię liberum dimisit vt feminam. Itaq; ille quidem vinctus asseruabatur. ¶ Herodes autem quoniam hostes vicisset. vt externa quoq; auxilia sub iugũ mitteret prouidebat. Visendi enim templi sanctorumq; eius studio. omnis peregrina multitudo fuerat incitata. Ob eamq; rem hos minis: alios pręcibus modo nullos armis etiam refrenabat. & acerbiorem quam si victus fuisse existimans sibi fore victoriam: si quod videri nefas esset (culpa sua) visum fuisset. Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit: multa inuectus in sosium si vacue facto viris & pecunijs opido romani regem solitudinis reliquissent qui pro tanta ciuium cede totius orbis terrę imperium vile pręcium idicaret. Illo autem iustum esse dicente vt pro labore obsidionis prędarum licentiam milites haberẽt: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distrbuturum esse firmauit Atq; ita redemptis patrię reliquijs promissa compleuit. Nam & militum queinq; liberaliter: & pro merito duces ipsumq; sosium regia largitate donauit vt nemo egens pecunijs abiret. ¶ Post hęc sosius aurea corona deo dedicata ex hierosolimis remeauit: antonio dictum antigonum ducens. Et illum quidem vana spe vitę cupidum vsq; ad vltimũ diem ignauia vigna securis excœpit. ¶ Rex autem herodes discreta multitudine ciuitatis suarum quidem partium studiosos quo magis sibi beniuolos faceret. honorifice tractabat: antigonianos autem neci tradebat. Et cum pecunia defecisset: diuiso quicquid ornamentorum haberet diuisum antonio eiusq; comitibus misit: non tamen omnino ne quid pateretur redemit. Iam enim antonius Cleopatrę amore correptus in omni re cupidini cesserat. ¶ Etenim cleopatra vbi tanta cognationem suam seuicia persecuta est vt neq; propinquus ei sanguine superesset cedis rabiem contulit in extraneos. Syrorumq; optimates apud antonium criminando suadebat eos interfici: vt eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facilius quęreret. postea vero q̃ in iudeos atq; arabas vsq; extendit auariciam: vt reges eorum herodes & malichus interirent occulte moliebatur. Deniq; cum vel in parte præceptorum resipuisset antonius: occidere quidem viros bonos tantosq; reges iniustum esse dixit: quod autem his morte propius erat inter amicos vltra non habuit: sed multa terra ex eorum finibus pręcisa. Et quod erat in hiericonte palmetum quo balsamum gignitur: & ciuitates pręter tyrum & sydonem cunctas intra flumẽ eleutherum ipsi dedit. Quorum potita domino & eufratem vsq; partis bellum inferentem antonium prosecuta per appamiam & damascum in iudeam venit. Atq; hic herodes licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset tamen trecentis talentis annuis abscisas regno suo possessiones impetrat sibi locari ipsamq; omnibus obsequijs placans in pelusium vsq; ducit. Nec multum interea tempus & antonius ex parthis aderat: captiuumq; artabanem tygranis filium dono Cleopatrę ducebat. Nam cum pecunijs omniq; pręda parthus illi statim condonatus est.

¶ Antigonus se ad sosij pedes ꝓuoluẽs ab eo antigona vocatus subsanãdo vicit.

¶ Herodes circa templi custodiã prouidentia

Herodes a rapinis romanos arcet pollicitus sosio eas permittẽtẽ se illis de suo satis daturum.

Sosius aurea corona deo deuota antigonũ vinctum Antigono perducit.

Malicia Cleopatre & auaricia.

Antonius feminevictus amore ciuitates multas ei dedit.

Herodes Cleopatram placans tributum dedit.

¶ Cleopatra herodem callide ne cum Antonio vadat impediens vt sibi contra arabes bellum cõmittatur procurat: contra quem in arabes victorem themon Cleopatrę dux venit vnde arabes recreati herodis. exercitum fugant quorum tamen herodes ipse fines incursionibus vexit: terrę motus quoq; maximus in iudea. xxx. hominum milia cum infinitis pecoribus (manente exercitu incolumi) occidit: arabes quoq; iudeorum legatos interemerunt herodes vero suos hostium aduentu perterritos ad bellum contra ipsos excitat vnde animati victores contra arabes extiterunt quiq; siti compulsi seipsos tradunt herodes quoq; ab ipsis patronatus optatus est.

Capitulum octauumdecimum

Cleopatra callide herodẽ impedit ne cũ ãtonio vadat s; vt sibi bellum i arabas cõmittatur ꝓcurat

Victoria Herodis cõtra arabes

Conciato autem bello actiaco herodes quidem cum antonio proficisci paratus erat. & alijs per iudeam turbis liberatis: & hyrcania potitus quem vicum antigoni soror tenebat. ¶ Verumtamen a Cleopatra callide ne periculorum Antonij particeps fieret interclusus est. regibus enim vt diximus insidias tendens bellum in arabas vt herodi commiteret persuadet Antonio. Q; si vicisset arabię: si victus esset iudeę domina cõstitueretur: alterumq; potentium per alterum pessundaret. Sed hæc eius voluntas: ad herodis cessit arbitrium. Nam primum pigneribus hostium captis magnum quem conflauerat equitatum circa diospolim in eos mittit: Et quis fortiter

A resistentes superauit. Cum autem iam victi essent maiore motu arabes suscitantur. Et infinita manus in vicum syrię celescanathan congregati expectabāt iudeos Vbi rex eos hęrodes cū exercitu aggres-sus bellum cōsultius amministrare tentabat: castraq; muro cingi pręcipiebat. Non tamē ei paruit mul-titudo: sed priore victoria freti arabas impetunt: & prima coitione in fugam versos vrgebant. In per-secutione vero insidijs periclitaẗ hęrodes vici canathon indigenis ab athemone dimissis: qui ex Cleo-patrę ducibus semper ei fuerat inimicus. Namq; horum incursu recreati arabes pugnam repetūt: iun-ctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia hęrodis militem fugant plurimis cede prostratis. Qui ve-ro ex prelio seruati sunt: in vicum ormizam confugiunt. Vbi etiam castra eorum cum hominibus cir-cungressi arabes: sicut erant plena cœperunt. Neq; multo post accepta clade hęrodes aderat cū auxi-lijs: seruis q̄ vsus poposcit. Huius enim vulneris causa fuit prępositorū militibus contumacia: qđ ius-sis obedire noluerint. Non enim repentino commisso pręlio: nullum insidiandi athemon tempus ha-buisset. ¶ Rursus tamen vltus est arabas assiduis eorum fines incursionibus inquietās: quodq; semel victus est sepe reuocauit. ¶ Sed dum inimicos persequitur: incurrit ei diuinitus alia calamitas: septi-mo regni anno & acciaco bello feruente. Namq; veris initio terra mota. infinita quidem pecorum: tri-ginta vero hominum milia peremit: cum exercitus mansisset incolumis quoniam sub diuo tendebat. Ibiq; tum Arabas in maiorem ferociam fama sustulit: tristibusq; nuncijs grauius aliquid semper affi-gens. Vnde velut omni subuersa iudea terrę obtinende spe: quia neminē supesse credebant in ea ruūt legatis prius interfectis qui ad se venerant a iudeis. ¶ Hęrodes autem aduentu hostium perterritam suorum multitudinem tam magnitudine q̄ assiduitate calamitatum fractam ad repugnandum inci-tare tentabat hęc dicens. Rationem habere non videtur: cur vos pręsens formido pertulerit. Nam di-uinę quidem idignitatis plagas merori vobis esse non miror: ignauum est autem idem perpeti etiam cum incursus hominum repellendi sunt. Ego enim tantum ab isto vt hostes post terręmotum nō per-timescam: ꝙ magis putauerim deum hanc illis illecebram dimisisse. vt pœnas redderent. Nō enim tā-tum manu armisq; freti quantum nostris calamitatibus veniūt Fallax autem spes est. quę non suis iu-ribus nititur: sed alienis aduersis. Neq; vero vel secundę res vel contrarię apud homīes certe sunt: sed in vtrāq; partem vicissim videas mutare fortunam & id exempla vobis propria demonstrabunt. Nē-pe prelio supiore victores post ab hostibus victi sumus & nunc ergo quantū estimare licet illi capien-

B tur res se fore credentes. Nimis enim cōuidens incautus est: mœtus autem prouidētiam docet. Itaq; michi quidem hoc ipsum ꝙ timetis: fiduciam suggerit. Nam cū ferociores q̄ opus erat fuistis. & pre-ter voluntatem meam in hostes egressi estis: athemon insidiandi tempus inuenit. Nunc autem vestra cunctatio & minus alacer animus: vt videtur certam michi victoriam spondet. Conuenit tamen an-te prelium sic esse affectos. in ipso autem opere virtutem erigere consceleratisq; hostibus planum fa-cere quod neq; humanū aliquod malum neq; ira celestis vnq̄ deprimit formidinem iudeorū. donec spiritum vite ducunt: vel eorum quisq̄ in bonis suis arabes dominari patietur: quos aliquotiens pœne captiuos abduxit. Nichil autem vos terreat rerum anima carentium mœtus: neq; arbitremini terrę cō-cussionem alicuius futurę cladis esse portentum: Naturalia namq; sunt elementorum quoq; vicia nul-lumq; damnum inferunt nisi quod ex ipsis euenerit. Nam pestilentię quidem vel famis vel terremo-tus signum aliquod tardius fortasse precesserit. ipsa vero cum extiterint sui magnitudine finiunẗ. Cę-terum quid nobis amplius q̄ terrę concussio: bellum nocere poterit etiā victis. Immo enimuero maxi-mū iminētis exitij monstrū non sponte sua: neq; alienis manibus iimicis accedit: q legatos nr̄os pręter oīm hoīm leges crudeliter imolauerūt: talesq; deo ꝓ belli euentu hostias ceciderūt. Nō em̄ effugient maximū eius lumen inuictāq; dextrā sed cōtinuo penas dabūt si patrio repleti spū in vindictā violati fœderis aīos excitemus. Pergite quisq; non pro cōiugibus neq; pro liberis aut pro patrię periculis pu-gnaturi sed legatorū sedis vltores. Illi melius q̄ nos qui viuimus exercitū regent Vobisq; michi obedi-entibus periclitabor ipse pre ceteris Pro certo enim sciatis fortitudinem nostram sustineri nō posse ni-si temeritate ledatur. ¶ His adhortatus milites vbi eos alacres vidit: sacrā deo celebrauit. Deinde cū exercitu iordanem fluuium transgressus est. Castris autem phyladelphię positis haud procul ab hosti-bus quasi de interiacente castello contenderet pugnam eminus irritabat q̄ primum cupiens cōgredi.

C Nam & hostes premiserat qui castellum occuparent: sed illos quidem regij facile repulerūt. collemq; tenuerūt. Ipse vero quotidie producto ad prelium milite. instructaq; acie: arabas lacescebat. Cum au-tem nemo cōtra ꝓcederet quedam enim vehemens eos formido tenebat. & ante multitudinem dux archemius timore obriguerat: vallum eorum aggressus ipse disturbat. Eoq; modo coacti ad pugnam confusis ordinibus mixtiq; cum peditibus equites egrediuntur. Et similitudine superiores iudeis ta-men alacritate pares: quamuis audaciores eos faceret victorię desperatio. Et quandiu quidem resti-terunt. nō magna cedes eorum facta est: vbi vero terga nudauerunt multi a iudeis. multi a semetipsis

Arthemon dux cleopatre cōtra herodē vñ arabes recreati herodis exercitum fugant.

Causa vulneris.

Hęrodes arabū fines icursionibus vexat.

Anti.li.xv.ca.v Eg.li.i.ca.xxxij

Terremotus maximus in iudea xxx. hoīm milia cū ifinitis pecoribus occidit manēte exercitu incolumi.

Anti.li.xv.c.vi. Eg.li.i.ca.xxxij

Fallax spes.

Fortuna mutabilis.

Nota.

Notāda verba

Legati ab oībus illesi seruanẗ.

Iudei hęrodis exhortatiōe animanẗ contra arabes.

Anti.li.xv.c.vi. Eg.li.i.ca.xxxij.

Victi Arabes a iudeis.

Herodes arabū legatos despicit.
Arabes siti cōpulsi seipsos tradunt.
Herodes ab arabis patronus optatus.

conculcati perierunt. Deniq; milia quinq; in fuga ceciderunt: ceteraq; multitudo in vallum compulsa est. Eosq; statim circūseptos obsidebat herodes. Et licet armis prope adesset excidium. tamen a que pœnuria vehementer vrgebat: cum rex arrogantius eorum legatos despiceret: & talenta quinquaginta pro redemptione offerentibus magis instaret. Deniq; ardescente siti cateruatim exeuntes vltro se iudeis tradebant: adeo vt quinq; diebus quatuor milia vincerentur: sexto reliqua multitudo ad pugnam desperata salute procederet. Quibus congressus herodes iterum septem milia circiter sternit. Tam magna plaga vltus arabiam extincto virorum eius spiritu tātum profecit: vt etiam patronus ab ea gente optaretur. D

¶ Herodes autem victo a Cesare antonio maxime de salute solicitus ad cesarem in rhodum sine dyademate se Anthonij amicum fuisse prudentissime declarās a quo humanissime receptus iterum rex ab eodem constituitur ipsumq; cesarem euntem in egyptum recœpit & exercitui illius necessaria ministrāte. Vnde auctū est eius regnum Cesar quoq; .cccc. galathas cleopatre satellites cesar donauit herodi: zenodoro quoq; damascenos latrocinijs vexante a terraq; deiecto dominiū illius herodi donatur & syrie procurator constituit que a cesare post agrippam & ab agrippa post cesarem vnice diligebatur.

¶ Capitulum nonumdecimum.

Herodis sollicitudo victo a cesare Antonio amico.
Herodes ad cesarē in rhodum venit sine diademate & se fuisse antonij amicū declarat.

NOx autem illum excœpit de summa rerum sollicitudo propter amicitiam Antonij primo victoriam cesaris apud actium: verumtamen plus timoris habebat q̄ ipse patiebatur. Nec enim cesar victum indicabat antonium donec herodes cum eo superesset. Itaq; rex periculis decreuit occurrere: rhodumq; transmissus vbi cesar eo tempore morabatur adijt eum sine diademate veste quidem cultuq; priuato. Sed fastu regio: neq; dissimulata veritate coram eo hec dixit. Ego quidem cesar rex factus ab antonio: fateor vtilem me fuisse regem antonio. Neq; dubitauerim dicere ꝙ omnimodo armis quoq; me illi gratum expertus esse: nisi arabes prohibuissent. Verū tamen & auxilia pro viribus meis ei misi. & multa frumenti milia. Sed neq; apta apud actium plaga bene de me meritum deserui. Nam cum auxilij minus commodarem: optimum ei consilium dedi vnam esse dicens cleopatre mortem aduersorum correptionem: quā si occidisset: & pecunias ei & muros ad tui communem & exercitum & memetipsum belli contra te socium pollicebar. Sed profecto eius aures cleopatre amor & deus (qui victoriam tibi donaret) obstruxit. Vna ergo cum Antonio victus sum & regni coronam cum eius fortuna deposui. Ad te autem veni spem salutis de virtute presumēs & ne in examen adduceretur properans qualis amicus alicuius fierem. ¶ Ad hec cesar immo vero saluus esto inquit: & nunc regnato tertius. Nam meritus es qui plurimos regas: cum amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem vt etiam fœlicioribus fidus permaneas. Siquidem ego preclarissimā spem de tua michi magnanimitate promitto Recte autem fecit antonius qui magis cleopatre q̄ tibi paruit. Te namq; lucrati sumus: propter eius amentiam. Prior autem ab officijs cœpisti quantū apparet quem ad eorum gladiatores idonea auxilia misisse prescribit. Quare interim tibi decreto regni firmitatē prebeo experiar autem ipse quoq; bene tibi aliquid facere: vt non queras antoniū huius sermonis humanitate regem ne quid de amicitia sua dubitaret hortatus & dyadema illi imposuit. & indulgentiam decreto consignat. in quo multa magnifice in eius laudem allocutus est. Ille autem prius eum muneribus delinitum rogabat: vt Alexādrum quendam supplicem ex amicis antonij iuberet absolui. Sed vicit iracundia Cesaris multa illum & grauia pro quo rogabatur admisisse dicentis: quibus repulit deprecantem. ¶ Postea vero ad egyptum euntem per syriam Cæsarem herodes cunctis excœpit regni diuitijs. Tumq; primū cum eo militem inspiciente circa Ptholomaidam equo vectus est: cœnamq; illi cum omnibus amicis exhibuit: atq; insuper exercitui epulas cuncto distribuit. Prospexit etiam vt per arida loca proficiscentibus ad pelusium atq; inde redeuntibus aquarum copia non deesset: nec defuit quicq̄ vtensilium quod desideraret exercitus. Pro his deniq; meritis paruum esse herodi regnum tam cæsar q̄ milites existimabant. ¶ Ideoq; postq̄ venit in egyptum iam Cleopatra & antonio mortuis non solū ceteros eius honores auxit: verumetiam regno partem finium addidit quem cleopatra dimiserat: & preterea Gadara Mispon Samariam: mariti marumq; insuper cunctatum: Gazam: & Ancedoneam & Iopen & pyrgon alias turrim stratonis: & ad hec satellites quadringentos galatas ei donauit: quos antea Cleopatra stipatores habebat. Nulla res autem magis liberalitatem cesaris incitabat: q̄ magnus animus accipientis: post primam vero actiadam etiam regionem (que tracon vocatur) eius ditioni subdidit: eiq; cōtinentem Bataneam alias Bathaniam itemq; Auratam alias auranitidem. ¶ Ex huiusmodi causa Zenodorus (qui domus lizanie conductor erat) non cessauit vnaq̄ ex regione que tracon dicitur latrones damascenis immittere. Illi autem ad Varronem tunc rectorem syrie cōfugerunt: eumq; deprecati sunt quo suas miserias cesari declararet. cesar autem his cognitis eis rescripserat: vt latrocinium penitus curaret extinguere. Varro autem cum milite aggressus loca

Antiq. li. xv. c. xvi. Eg. li. i. c. xxiii.

E

Cæsar herodē recipit in grām & regem iterū constituit.
Humanitas cesaris erga herodem.
Herodes orans ꝓ alexādro antonij amico recusatur.

Antiq. li. xv. c. xvi. Eg. li. i. c. xxiii.

Eg. li. i. c. xxiii. Antiq. lib. xv. cap. xvi.

Herodes Cesarē eūtem ī egyptū recepit & exercitui necessaria mistrauit.
Auctū herodis regnū a cesare.
Cesar satellites cleopatre herodi donauit.

Eg. li. i. c. xxiii. F Antiq. li. xv. c. x.

¶ Zenodorus damascenos latronibus vexās a terra deijcit

A suspecta expurgauit latronibus terram: ipsamq; Zenodoro abstulit. Quam cesar) ne latronū denuo contra damascum receptaculum fieret) herodi dedit: eumq; preterea totius syrie procuratorem constituit: & decimo anno reuersus iterum in prouinciam, ne quid eo in consulto procuratoribus liceret amministrare precepit: ac zenodoro mortuo terram omnem que inter traconem & Galileam erat ei dem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat Herodes a Cesare quidem post Agrippam amabatur ab Agrippa vero post Cesarem.

Anti.li. xv.c.xiij

& herodi donat & Syrie procurator constituitur.

Herodes a Cesare secūdus amabatur & sim͠r ab Agrippa.

¶ Herodes ad summum foelicitatis euectus, edificia magnifica construxit hic em̄ anno regni sui quindecimo templum instaurauit Anthoniamq; turrim & domum regiam construxit: viri duas edes amicorum nominās vocabulis Caesaream scilicet & Agrippinam edificauit & Sebastem Samariae ciuitatem condidit vbi templum ad honorem Caesaris fecit & aliud templum circa Iordanem candido marmore posuit stratonis quoq; turrim renouauit & drusim turrim cognominauit. theatrum & amphitheatrum fecit quinquennali certamine in honorem cesaris instituto. Antedonam quoq; ciuitatem reparans Agrippiū vocauit maxime quoq; parentes diligens Antipatridam ciuitatem in patris honorem & Cyprum pro matris memoria & phaselum turrim in fratris recordationem edificauit Herodium quoq; castellum tumulumq; astoidem similiter nominatū munificentissime accurauit animi quoq; sui magnitudinem in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. vt apud tripolim & damascum atq; ptholomaidam publicas balneas necnon apud sidonem & damascum theatra condidit frumenta quoq; cunctis ministrauit egentibus & liberalitatem suam omnibus fecit notam debita atq; tributa sepius remittens hic quoq; cum summus venator esset vno die feras. xl. subegit bellator quoq; strenuissimus erat cui fortuna secunda raro contra votum eius belli cessit euentus.

¶ Capitulum vicesimum.

Antiq. li.xv.c. xiiii. Eg.li.i. ca.xxxv B

HInc ad summū foelicitatis euectus & ad maiorem subleuatus animum: maximam prouidentie partem obsequio pietatis impendit. Itaq; anno regni sui quintodecimo & tēplum īstaurauit & duplum terre spacium q̄ fuerat circa templum muro amplexus est: ingenti sumptu & munificentia singulari. Argumento erant in ambitu phani magne porticus eisq; iūctum a septētrione castellum & alias quidē a fundamentis erexit hoc autē nulla re minus q̄ regni sedes largis opibus renouatū antoniā vocauit in honorem antonij. Quinetiā domo sibi regia in supiore parte ciuitatis exstructa duas edes in ea maximas atq; pulcherrimas quibus ne templū quidē vsq̄ cōferri posset edificauit eosq; amicoꝝ vocabulis vnam cesaream. agrippam alterā nominauit. Nec vero solis tectis memoriā eorum & cognomina circūscripsit.

Herodes ad sūmū foelicitatis euectus magnifica construxit opera.

Antonia turris

Domns regis descriptio vbi duas edes construxit amicoꝝ nominās vocabulis cesareā & Agrippinam.

Anti.li. xv.c.xi. Sed in totas etiam ciuitates studiū liberalitatis extēdit. Nam in samaritica regione oppidū muro pulcherrimo per viginti stadia circūdatum sebastem appellauit. deductis eo ex militibus colonorū terra

Anti.li. xv.c.xii xiii q; his fecūdissima attributa vbi templum quoq; maximū inter edificia collocauit. & circum id aream trium semis stadiorū cesari dedicauit: eiusdemq; oppidi habitatoribus precipua legum beneficia prestitit. ¶ Insuper his alterius terre adiectione donatus a Cesare: aliud ei templū circa iordanis fontem

Eg.li.i. ca.xxxv candido marmore posuit. qui locus appellatur panium: vbi montis quidem vertex in precelsum editus propter subiecti lateris vallem specus aperit vmbrosum: qua ꝓfunde altitudinis rupes ad immēsum liquentis gutte receptaculum cōcauatur: vt stagnantis aque copia demittentibus aliquid donec terram inueniant. longitudo nulla sufficiat. ¶ Foris autem de spelunce radicibus oriūtur fontes: & vt quidam putāt hoc esse iordanis principium: sed veri fidem in posterioribus indicabimus. ¶ Quin & apud hierichonta inter castellum cyprum & priores domos regias meliores alias & que cōmodiorem vsum preberent aduenīētibus fabricatas: eorūdem amicorū nominibus vocitauit. Prorsus nō est idoneus regni locus: quem honore cesaris nudum reliquit. Postea vero q̄ fines suos templis repleuit: in prouinciam quoq; nomen effudit: & in multis ciuitatibus templa que cesarea nominatur constituit.

Tēplū ad honorē cesaris.

Aliud tēplū circa Iordanē

Fontes

C

Anti.li. xv.c.xii Eg.li.i. ca.xxxv ¶ Cum autem inter maritimas ciuitates vidisset vnam vetustate iam fessam (que stratonis pirgus alias turris vocabatur) & per loci naturam munificentie sue capacem. totam eam candido saxo reparatam clarissimaq; regia decorauit & in ea maximam innatam sibi animi magnitudinem demōstrauit. Nam inter doram & ioppem quorum media ciuitas est sita omnis hora maritima adeo fuit importuosa: vt omēs qui ad egyptum ex phenice nauigarent in salo fluctuare cogerentur: minas affrici metuentes. cuius etiam mediocris aura tantas nudarum moles ad scopulos erigit: vt remeante estu gurgitis per aliquantū spaciū maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura pyreo maiorem portū fabricauit: & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altissimas. Et quāq̄ omnis ei locus aduersabatur: tamē ita cum difficultate certauit: vt firmitas quidem structure nequāq̄ mari cederet: pulchritudo vero tanta esset ꝙ nulla res ardua prepedisset ornatum. Metitus enim quātum diximus portui spacium per viginti vlnas in profundum saxa dimisit: quorum pleraq; pedum

Stratonis turris ciuitas vetusta.

Magnificentia herodis in edificijs.

Tutū reddit herodes portum.

quinquaginta lõgitudinis & altitudinis octo: & latitudinis decem: nonnulla vero etiã maiora fuerunt Expleto autẽ spacio quod vnda celabat. in trecentos pedes murum dilatauit: & ex quibus centum re pellendis erant fluctibus ante cõstructa vnde etiam procymia dicebanẽ. Cęteri autem saxeo quo portus cingitur muro subiecti sunt magnis turribus interpositis: quarũ maxima atq; pulcherrima ex parẽte cęsaris drusium cognominata est. Crebri autem fornices ad deducenda quę portus haberet. proq; fornicibus & circum eos pila saxea: & lata que naues egrediẽtes exciperet deambulatio. Aditus autẽ septẽtrionalis erat. Ventorum enim pro situ loci placidissimus est boreas. Ad ostium vero statuę siue colosi tres: vtrinq; fulti columnis. Quarũ a leua quidem intrantibus stantes solida turris sustinet: dextera vero duo proceri lapides iuncti & partis aduersę turris magnitudinem superantes. Domus autem portui cõnexæ candido itidem lapide pariq; mensura spaciorum ciuitatis vice tendentes in portum Contra ostiũ vero portus in colle Cęsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum statuaq; in eo Cęsaris siue colosus nõ minor q̃ iouis apud olimpiam cuius ad exemplar factus est: romano autẽ par & iunoni quę argis est. Opiddum autem ꝓuincię dedicauit: rebusq; aduectitijs portũ cęsari vero conditoris honorem: vnde ciuitati cęsareę agnomen imposuit. Quinetiam & cętera opera forum/theatrum/amphiteatrũ/digna vocabulo collocauit: & quinquennali certamine instituto/nomen ei cęsaris dedit. ¶ Primusq; ipse in centesima nonagesima olimpiade maxima prima proposuit vt non solum victores/ sed & proximi & tertij successores eorum legalibus diuitijs potirentur. ¶ Anthedonam quoq; renouatam quam bella subuerterãt Agrippium vocauit: nimiaq; beniuolentia nomen amici etiam portę inscripsit quam ipse in templo edificauit. ¶ Sed nec parentes suos ita quisq̃ dilexit. Nam ob patris monimentum: optimo regni campo ciuitatem condidit. fluminum arborumq; ditissimam: eamq; antipatridam nũcupauit & super hierichonta castellum natura tutum & pulchritudine precipuum muro cinxit atq; in honorem matris cyprumvocauit fratriq; phaselo turrim cognomine phaselum hierosolymis dedicauit. Cuius habitus & magnitudinis liberalitas postea declarabitur. Aliamq; ciuitatem in regione quę hierichonta in boream mittitur phaselum nominauit. Cognatis autem & amicis eternę glorię traditis ne sui quidem fuit immemor: sed castellum contra mõtem arabici lateris propugnaculo promunitum de suo nomine herodium vocauit. ¶ Tumulumq; astoidem qui manufactus stadiorum sexaginta spacio ab hierosolimis aberat. similiter nominatum munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus est ambitu autem compleuit edibus regijs liberalissime exornatis: vt non solum interna membrorum facies clarior esset: verumetiam foris parietes ac materię: tectaq; largis infusa diuitijs elucerent. ¶ Aquam etiam plurimam ingenti sumptu ex longo interuallo induxit: perq; ducentos gradus marmoris candidissimi fabricauit ascensum. Erat autem totus collis manufactus: & vehemẽter excelsus. Qui & aliam circum radices eius regiam ac diuersoria quæ & sarcinas & amicos recipere possent edificauit: vt pro rerũ quidem omniũ copia ciuitas esse videretur castellum: circũscriptione domus regalis. ¶ Tantis aũt constructis edificijs: animi sui magnitudinẽ in plurimis etiam externis ciuitatibus demonstrauit. Namq; apud tripolim & damascũ & ptholomaidã publicas balneas quę gymnasia dicũt bibli autem murũ: exedras vero & porticus foraq; & templa Byriti alias Beryti & tyri: necnon & apud sidonem & Damascũ theatra condidit. Maritimis autem laodicensibus aquæ ductũ: apud ascalonã vero nipha siue lacus ornatissimos & balneas: itemq; perstilia tam opere q̃ magnitudine miranda constituit Sunt quibus etiã lucos portusq; præstitit. Multęq; ciuitates ab eo tanq̃ regni socię agris quoq; donatę sunt. ¶ Ad exhibitionem vero thermarum alijs redditus annuos ac perpetuos delegauit: quemadmodum comis: nequando beneficij gratia deficeret. ¶ Ad hæc frumenta cunctis ministrauit egẽtibus: & insulis Rodiorum ad instruendã classem pecunias sępe multisq; in locis prębuit. Incensumq; pithium in meliorem formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in lichios aut samios liberalitatem: perq; omnem Ioniam eorum quæ desiderasset quisq; largitiones. Nonne Athenienses/ & Lacedemonij/ & Nichopolitani/ & in misia pergamus Hærodis sunt plena donarijs. Nonne anthiochensium syriæ plateam cum plena ceni ab omnibus vitaretur. per viginti stadia ꝓlixam strauit polito marmore: declinandisq; ymbribus q̃ longa esset ornauit. Sed hec quidem propria quis dixerit illorum quibus ea detulit populorum. ¶ Quod autem helidensibus pręstitit non solum achaię commune Sed etiam totius orbis terrę munus videtur: per quem & olimpiaci certaminis gloria diffundit Nam cum hos deficere sumptuum videret inopia. quodq; solũ ex vetere gręcia restabat effluere: nõ solum agonizeta al's agonotheta ipse factus est eo lustro ꝙ cũ romã nauigaret offendit. Sed etiam ꝑpetuos pecuniarũ quęstus instituit: vt nunq̃ eius memoria agonizetę munere fungi desineret. ¶ Inextricabile opus erit debitorum siue tributorum remissiones exponere: sicut phaselitas & baranetas aliaq; circa ciliciam municipia leuauit annuis pensionibus licet multum eius animi fortitudinem ti

Marginalia (left): Drusion turris. — Colosi tres. — Tẽplũ Cęsaris. — Cęsarea ciuitas — Theatrũ & amphiteatrũ. — Anthedonã ciuitatẽ reparans Agrippium vocauit. — Maxime parẽtes diligẽs Antipatridã ciuitatẽ in prĩs honorẽ edificauit. — Hęrodiũ castel Herodius (ꝗ. tumulus. — Aquã lõgo interuallo iduxit. — Magnificentia; hęrodis i extremis ciuitatibus Publicę balneę — Termæ. — Pithiũ reparauit Liberalitas hęrodis apd lichios/ Samios/ Ioniã Atheniẽses & Lacedemonios. &c. — Olimpiacũ certamen. — Remisit debita & tributa.

Marginalia (right): D — Antiq. xv lib. xi. ca. — Antiq. lib. xv. cap. — Antiq. xvi. c. — E — Antiq. xvi. c. — F

A mor fregerit ne quam pateretur inuidiam veluti maius aliquid aucuparetur: si beneficijs ampliori- bus ciuitates afficeret q̃ qui eas haberent. ¶ Quin & corpore vsus est: quod animo cõueniret. Cum- q; summus venator esset: in hoc tamen equitandi ipsi peritia que cuperet assequebat̃. Deniq; vno die quondam: feras quadragita subegit. Est autem aprorum altrix illa regio. sed magis ceruis & onagris frequentatur. ¶ Bellator autem erat qui sustineri non possit. Itaq; multos etiam in exercitatione ter- rebat. Quibus & torquendo iaculo directissimus: & sagittarum liberator videbatur egregius. ¶ Pre- ter animi autem corporisq; virtutem. fortuna quoq; secunda vsus est. Raro enim contra votum eius: belli cessit euentus. Et si quando id accidit. non ipsius culpa: sed aut proditione quorũdam aut teme- ritate militum factum est.

Herodes sum- mus venator vno die. xl. fe- ras subegit. Bellator exper- tissimus. &c. Bene fortuna- tus in bello.

¶ Herodes doside vxore repudiata Mariannẽ duxit vxorem vnde domus eius omnino re pleta est discordia. Nam antipatrũ ex doside primũ filium propter Mariannes filios expulit a ciuita- te: deinde hircanũ mariãnes auum propter regni suspitionẽ peremit. Marianne enim quinq; habens filios duas feminas & tres mares quorum minor Romę moritur tantum herodem odio prosequebat̃ q̃tum illam ipse diligebat eidem facinora exprobrabat que scilicet hircano auo fecisset quæq; in fra- trem Aristobolum cõmisisset. Salome vero hęrodis soror in mariannem indignata eam de adulterio accusauit vnde turbatus Romã profecturus ipsam Iosippo sororis viro secrete commendabat interfi ciendũ qui secretũ mariãne declarauit. Quo cognito & Salome suspitionẽ cõfirmante hęrodes vtrũ iussit occidi se herodis amor in mortuam magis exarsit Mariãnem/ cuius filij propter matris necem patrem habuerat suspectum & vxores ducentes scilicet Aristobolus filiam Salome & Alexander fi- liam regis Capadocum insidias patri parare accusantur vnde in eorum deiectionem reuocato Anti- patro eorum tristicia est multiplicata Antipaterq; in eos calumnias multas moliebatur Atq; ipso re- gni successor testamento declaratus matrem a patre fecit reuocari. Quapropter hęrodes Alexandrũ romam secum ducens ipsos apud Cæsarem de conspiratione patrem accusauit. Qui eloquens patris accusationibus satisfecit. Verũtamen Cæsar spretis filiorum accusationibus Hęrodem recepit in gra- tiam & ei quem vellet filiorum pmittit regni successorem relinquere Archelaus autem Alexandri so- cer reintegrata cõcordia lętus herodem in Eleusa honorifice recœperit.

Hęrodes) repu diata doside vxore) Marian nẽ duxit vñ do mus eius reple ta est discordia &c.

¶ Capitulum vigesimum primum.

B
Anti.li. xvi.c.ix
Eg.li.i. c....
Anti.li. xiiii.ca. xi.
Anti.li. xv.c.vii

At vero publicam fœlicitatem mœrores inuidere domestici & aduersi casus ex mu liere cœperũt quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem (repu diata quam priuatus acceperat vxore ex Hierosolimis genus ducente quæ Do- sis vocabatur) Mariannem coniunxit Alexandri filiam aristoboli filiam vnde do- mus eius in discordiam venit: & antea quidem maxime vero postq̃ roma regres- sus est. Nam primum antipatrum ex doside filium eorum causa quos ex marian- ne susceperat expulit ciuitate: solis festis diebus eo commeandi facultate conces- sa. ¶ Deinde auum coniugis hyrcanum ex parthis ad se reuersum propter insidiarum suspitionẽ p- emit: quẽ captum quidẽ occupat a syria barzafanes abduxerat miserati vero gentiles liberauerãt qui vltra eufratẽ colebant & si monitis eorũ paruisset ne ad herodẽ transisset nõ interisset. Verũ ei mortis fuit illecebra neptis matrimoniũ hoc em̃ frœtus multoq; amplius patriam desiderans venit. Herodẽ autem cõmouit nõ q regnum affectaret: sed quod ipsi iure deberetur. ¶ Quinq; autem filiorũ quos

C

ex Marianne susceperat duę fœminę: cęteri mares erant. Horumq; minimo romę in studijs mortuo/ duos maiores natu & propter matris nobilitatem: & q iam regnanti sibi fuissent geniti regie produce bat: sed enim fortior amor his mariannes suffragabatur. Qui indies singulos proficiens adeo succen- debat herodem: vt eorum nichil sentiret propter dilectam que sibi dolerent. Tantum namq; in eum mariannes erat odium. quantũ illam ipsę amabat. Habens igitur ex rebus quidem inimicitiarũ pro- babiles causas ex amore vero fiduciam palam ei quę hircano auo suo fecisset obijciebat queq; in fra trem Aristobolum egisset. Nec enim vel huic quicq̃ qui puer erat parcebat: quem pontificẽ in septi- modecimo ętatis anno creatũ primo honorem statim occidit Atq; ille quidem cum sacra veste ami- ctus ad aram accessisset facto die populus omnis illacrimauit: & tamen noctu missus in hiericonta ibi sicut mandatũ fuerat lacu sũmersus a galathis interijt Hec ergo herodi mariãne probro dabat soro- remq; eius & fratrem maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidem amore mutus erat gra- ui autẽ indignatione mulier seuiebat & quo maxime cõmoueretur herodes isimilabat eam adulterij pręter alia multa verisimilia fingerent: hoc accusans q in ęgyptum ymaginem suã misisset antonio: proq; immoderata libidine absentem se properasset ostendere viro mulierum cupidine insanienti & qui posset vim afferre. Id veluti fulmen aliquod emissum perturbauit herodẽ maxime quidẽ amoris causa emulatione succẽsum: deinde cogitantẽ etiã cleopatre seuiciam cuius gratia & lisanias rex ma-

Anti.li. xv.c.ix.
Anti.li. xv.c.ii.
Anti.li. xv.c.ix. Eg.li.i. c.xxvii

Hircanũ coniu gis mariãne a- uũ peremit pro pter regni suspi tionem.

Quinq; filij ex mariãne duę fe mine & tres ma res quorũ minor romę moritur

Maxime hero- des mariãnẽ di ligebat qui ab ipsa non dilige batur sed ei ex- probrabat faci- nora.

Maxia idigna- tio Salome hę- rodis sororis cõ tra Mariãnem quę eã hęrodi de adulterio ac cusauit. &c.

Turbaṫ herod. Herodes romã ꝓfecturus mariannem iosippo roris viro commẽdat īterficiẽdam qui ei regis secreta manifestauit.

Zelotypus herodes iubet Iosippũ & mariãnẽ occidi.&c.

Mariãnes filij ꝓpter mr̃is necẽ patrẽ hñtes suspectum vxores duxerũt aristobolus scilȝ filiã Salome/ & alexander glafirã filiã regis capadocũ &patri accusanṫ insidias parare.

Antipr̃ testamẽto regni successor declaratus matrẽ suã a patre fecit reuocari.&c.

Eloquẽs alexãder.

Cęsar sprętis filiorũ accusationibus herodẽ recepit in grãm & ei quẽ filioꝝ vellet ꝑmittit successorẽ relinquere.

lichus arabs erant perempti. Non enim cõiugis amissione sed morte sua periculum metiebatur. Itaqȝ profecturus Iosippo salomes sororis suę viro (quem fidum habebat) & pro affinitate beniuolum commendabat vxorem mandato ei clam vt eum interficeret si etiam se occidisset antonius. Verum Iosippus non maligne sed regis amorem mulieri cupiens demonstrare. ꝙ ab ea nec mortuus pateretur diuelli: secretum ei sermonem aperit. Et illa reuerso herode multaqȝ inter fabulas de affectu iurãte ꝙꝗ nunq̃ esset alterius mulieris amore captus. valde inquit amor erga nos tuis mandatis Iosippo comprobatus est quibus vt me occideret pręcepisti. ¶ His auditis quę occulte credebat amens erat herodes illico nec vnq̃ Iosippum mandata sua proditurum fuisse ratus nisi eam corripuisset: prę dolore insaniebat. Cumqȝ stratis exiluisset: in regia spaciabatur. Ibiqȝ salome soror eius) arrepto tempore criminandi) suspitionem de Iosippo confirmauit. ¶ Vnde herodes immoderato emuli dolore furens confestim vtrumqȝ iussit interfici. Deinde pœnitudo sequębatur insaniam: & postq̃ iracundia concidit, amor iterum calescebat. Tanta vis autem cupidinis erat vt ne mortuam quidem putaret eam: sed pre ęgritudine tanq̃ viuam alloqueretur.) donec processu temporis funere cognito meroris magnitudine quam superstitem dilexerat equauit affectum. ¶ Maternę autem iracundię succedunt filij & immanitatem scœleris reputantes: non aliter suspectum patrem q̃ si hostis esset habebant. Idqȝ & antea q̃ diu romę in studijs erant multomagis postq̃ in iudeam reuersi sunt: siquidem cum ętatibus eorũ mẽtium quoqȝ roboratur affectio. Iam vero maturi coniugio vnus amitę suę Salomes quę matrem amborum accusauerat filiam duxit alter Archelai capadocum regis. Vnde etiam accersit libertas odio & occasio ex eorum confidentia delatoribus data est. Itaqȝ apertius quidem cum rege loquebanṫ ꝙ ei per vtrumqȝ filium instruerẽtur insidię: alteri vero hoc est Archelai genere socero frœtus etiam fugam pararet: ipsum apud cęsarem accusaturus hærodem. His igitur criminationibus repletus herodes: veluti propugnaculo sibi futurum aduersus filios adducit antipatrum ex doside susceptum: hisqȝ illum pręponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationẽ tolerabilem non putarent ac priuata matre editum proficientẽ viderent: indignationem cohibere pro sua nobilitate non poterãt sed in singulis quibus offendereṫ iram prodebant. Et illi quidem in dies singulos magis magisqȝ negligebantur: antipater autẽ sui causa fauorabilis erat. Nam & patri blandiri callide nouerat: & varias in fratres suos calumnias cõferebat: quedam ipse dictitans: amicos vero suos ad alia vulganda submittẽs: donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In testamento enim ipse quoqȝ aperte iam successor fuerat declaratus. Deniqȝ tanq̃ rex etiam ad cęsarem missus est cultuqȝ regio & cęteris obsequijs pręter diadema vtebatur. Tempore autem valuit etiam matrẽ suam in cubile Mariannes inducere: duobus armorũ generibus in fratres vsus blandicijs & opinationibus regi obrepsit: vt etiam de filiorum morte cogitaret. ¶ Quapropter Alexandrũ quidem secum romam pater abstractũ veneni sibi dati reum apud cęsarem postulauit. Ille autem vix deplorandi copiam nactus & licet apud imperitissimũ iudicem tamen Antipatro & Herode prudentiorem: delicta quidem patris verecundę suppressit: in se vero delata crimina fortiter diluit: periculorũqȝ socio fratre purgato mox de antipatri calliditate & de suis iniurijs quęstus est cum pręter innocentię cõstantiam eloquentia iuuaretur. Erat enim acerrimus indicendo. Postremo ꝓlocutus ꝙ eos pater libenter occideret auxit facinus & lachrimas cũctis quidem excussit. ¶ Verum cęsarem sic affecit: vt eorum accusationibus sprętis herodem statim reuocaret in gratiã. Hac autem lege reconsiliatio facta est vt adolescẽtes quidem in omnibus patri obedirent: ille autem regnum relinqueret cui vellet. Postea rex roma reuersus licet soluisse criminibus filios videreṫ: nondũ tamen erat suspicationibus liberatus quoniã argumentũ odij sequebatur antipater & si verecundia recõsiliationis palam proferre inimicitias non auderet ¶ Cum autem ciliciam ꝑternauigans eleusam delatus esset suscepit eum benignissime Archelaus pro salute generi gratiam referẽs & redintegrate concordię causa letus quippe nichil moratus amicis romę scripserat vt in causa dicenda suffragarentur alexandro & vsqȝ ad Zephirum ꝓdeduxit talentis triginta donatum.

Antiq. li. xv. c. viii. ii. Eg. li. i. c. xxvii.

Anti. xv. c. i. Anti. xvi. c. i. Eg. li. i. c. xxvii.

Anti. li. xvi. c. iii. Eg. li. i. c. xxvi.

E

Anti. lib. xvi. ca. iiii. Eg. li. i. c. xxvii.

F

¶ Herodis oratio ad populum & tres filios quos reges designat sed tamẽ regni honorem ipsis tribuẽs regnum sibi retinuit gubernãdum. Filios autem specialiter & si ad mutuum amorem exhortauerit eis regalia donans vestimenta ipsos tamen dissentio non relinquit: sed astutus Antipater odium in fratres celabat ipsis quidem pro nobilitate generis (quicquid animo cõciperent) verbo manifestantibus vnde multi fuerunt delatores adolescentum dicta, in crimina cõuertentes Amicorum qȝ Antipatri & adolescentulorum diuersa erat conditio. Antipater namqȝ fratres patri accusabat ipsiqȝ omnes cõtra fratres fauebant qui in se delata facinora ignorabant. Antipater insuper contra adolescentes Feroram patruum & Salomen amittam concitauit.

¶ Capitulum vigesimum secundum.

Antiq. lib. xvi. cap. iiii. Eg. li. i. ca. xxxix

Postea vero q̄ hierosolimā peruenit herodes. populo conuocato tribusq; filijs prope astā tibus causam reddit profectiōis. multasq; deo gratias egit: multasq; etiam cesari qui do mus sue perturbationē sedasset &(qd̄ regno maius esset) concordiā filijs prestitisset quā ego inquit arcius copulabo alias compilabo. Nam ille quidem me regni dominū & suc cessorū iudicem constituit: ego autem cum mea cōmoditate illi gratias refero. tresq; fili-

A os meos reges designo: huiusq; sententie mee socium primum deum precor fieri deinde vos. Namq; huic etas illis nobilitas successionem regni conciliat. Et quidem magnitudo eius etiam pluribus suf- ficit. Quos aūt cesar iunxit & pater instituit. obseruate: nō iniustis eos neq; disparibus. sed meritis co lentes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet eum leticia qui preter etatem obsequit̄ quantū ei quē despiciet doloris infliget. Quos autem similes cōiunctos esse oporteat propinquos atq; amicos ego distribuā & concordie sponsores illos constituam: pro certo scientes seditionum contentionūq; cau- sas ex contubernaliū nasci malicia. hosq; si boni fuerint affectiones tueri. Rogo autem vt non solum isti: sed etiam primates ordinum exercitus mei in me solum spem habeant in presentia. Non enim re gnum: sed regni honorē filijs meis trado. Et iocunditate quidem quasi rectores potientur pōdus au- tem rerū tametsi nolim meum est. Cōsideret autem quisq; vestrū etatem meam. viteq; institutū nec- non etiam pietatem. Nam neq; senex adeo sum: vt de me cito desperetur: neq; voluptatibus assuetus que adolescentiū quoq; vitam spacio breuiore concludunt. Diuinitatem vero ita coluimus: vt in lon- gum nos euum processuros esse credamus. Quod siquis in cōtemptum meum meis filijs placere ma luerit: etiam pro illis michi supplicium dabit. Ego enim non ꝙ inuideā ex me genitis honorifice eos haberi veto: sed quia noui hec adolescentibus studia ferocie nutrimenta suggerere: itaq; sic cogitent qui ad eos se applicāt bonis quidem apud me paratū esse premium: seditiosis vero apud ipsos etiam quibus lenocinabuntur infructuosam fore malignitatem: omnes profecto mecum hoc est cum filijs meis sentient: namq; ipsis expedit me regnare. meq; his esse concordem. ¶ Vos autem o boni filij sacram primum retinentes mente naturam cuius affectiones etiam inter feras bestias salue sunt: dein de cesarem qui nos reduxit in gratiam: meq; tertium qui ea (que iubere liceat) roge m fratres perma- nete. Iam nunc autem vobis & vestimēta & obsequia dabo regalia Deumq; oro cō seruare iudicium meum si cōcordes eritis. Hec locutus singulos benigne consalutauit populumq; dimisit alia conue- nientia eius optantes qui vero mutationis erant cupidi nec audisse quidem se quicq̄ simulantes.

B Anti. li. xvi. c. vi Eg. li. i. ca. xliii.

¶ Fratres autem dissensio non reliquit: sed peiora suspicantes alius de alio digressi sunt. Namq; Ale- xander & aristobolus egre ferebant confirmatū esse antipatro meritum. antipater autem succēsebat vel secundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro varietate morum & reticere secreta nouerat & quā to sibi essent odio multa fraude celabat. His autem pro nobilitate generis: in lingua erat quicquid in mentē venisset. Et multi quidem his instigādis operam dabant plures autem amicorū sese explorādi causa insinuabant. Itaq; omne quod dictū esset apud alexandrū statim apud antipatrū erat: & ab an- tipatro ad herodem cum adiectione deferebatur nec vel simpliciter aliquid prolocutus adolescēs in- noxius habebat̄: sed cuncta eius verba in crimina vertebātur maximaq; numinis affingebātur sicuti liberior paulo fuisset. Semper autem qui eum irritarent sūmittebat alias submittebat antipater vt mē- dacia sua veras occasiones haberent multisq; falso vulgatis vnum quid comprobatū fidem oībus fa- ceret. ¶ Sed huius quidem amicorū quisq; aut natura taciturnus erat. aut muneribus parabatur. ne

C quid occultum exprometer nec errasset aliquis si anpatri vitam malicie dixisset archanum. alexandri vero familiares aut pœcunia corruptos aut impulsos blandicijs quibus expugnauit omnia prodito- res aut fures eorum que contra se dicerentur. siue agerentur effecerat. Cum autem caute vniuersa cō mitteret: astutis etiam crimiationibus aditus ad herodem moliebatur fratrisq; personam gerens alijs delatoribus subornatis siquid in elexandrum nunciassent fauore simulato id quod primo reprehen- disset mox ociose astruēdo regis iracundiam prouocabat: omniaq; ad insidias referebat: & vt necem patris alexander videretur optare. Nichil enim maiorem fidem calūnijs suggerebat: q̄ si eum purga- ret antipater. His accensus herodes quantum indies singulos de affectu adolescentium detrahebat. tantū adijciebat antipatro. ¶ In eādem vero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant. Hij vo- lentes alij pro imperio sicut ptholomeus amicorū carissimus regisq; fratres ac tota progenies: omnia namq; in antipatro sita erant. Et ꝙ alexandro fuit acerbissimum: cuncta in eorum perniciem matris antipatri consilio gerebantur. Nouerca enim seuior erat multoq; plus q̄ preuignos oderat: quos regi- na mater ediderat. Sed quamq̄ omnes vt antipatro magis obsequerentur spes inducebat: non minus tamen precepta regis quemq̄ ab adolescentibus separabant. qui carissimis edixerat ne quis ad aristo bolum vel eius fratrem accederet aut se ad eos applicaret. Non solum autem regalibus erat formidi- ni verumetiam externis. Nulli enim regum tantum potestatis cesar dederat: vt fugitiuos suos quāuis

Orō Herodis ad populū & filios

Herodes tres filios reges designat.

Herodes filijs regni honorē tradēs regnum sibi retinuit gubernādum.

Honor iuuenibus crudelitatis nutrimenta suggerūt. &c.

Oratio herodis specialiter ad filios

Dissentio nō reliquit fratres

Astutus antipater celabat odium sed aristobolus & alexāder ꝓ nobilitate gn̄is quicqd in mente haberēt in lingua erat vn̄ multi delatores & ꝓditores erant oīa adolescentū dicta in crimina cōuertentes.

Antipr̄ caute fratres regi accusabat. &c.

Oēs fauebant antipatro contra adolescētes & cūcta in eorꝝ pnicie mr̄is anti patri consilio gerebant̄.

A [margin: Adolescētes in se delata facinora ignorabant.] ex ciuitatibus non subiectis ei liceret educere. ¶ Adolescentes autem delata in se facinora nesciebāt hisq; propterea capiebantur incautius. Nullus enim palam incusabatur a patre sed affectu refrigescēte paulatim intelligentes aduersus dolorem asperius excitabantur. ¶ Eodem autem modo etiam fe rorum patruum & Salomē amitam contra illos commouit Antipater assidue: veluti cum vxore sermocinando quibus in eos instigaretur. D

[margin: Antipr̄ ferorā patruū & Salomē amittā contra adolescētes cōmouit.]

¶ Glaphire insolentia (quę omnibus propter generis nobilitatem pręponens omnes herodis vxores & sororem despiciebat) cōspirationem concitauit in Alexandrum qui propter vxoris Glaphirę superbiam & contumelias omnibus inuisus erat. Aristobolus quoq; Salomen inimicam sibi reddidit (licet socrus eius erat) vxori suę frequenter generis humilitatem obijciens vnde ipsa iracūdiam cohibere non volens herodem contra adolescentes prouocat ad odium qui se ad eos euocans rogauit eos vt fratres diligerent promissa peccatorum venia Illi vero criminationum excusationem patri dederunt eumq; placauerunt sed Salomen & pheroram sibi infensos cognoscentes timuerunt Feroras enim totius regni pręter dyadema socius erat ancillę tamē captus amore regale renuit matrimoniū cui data est venia Ipseq; sororem Salomen q̄ cum silleo regis arabum procuratore nubere voluisset accusauit. Tota tamen tempestas contra Alexādrum versa est eunuchi quoq; ab alexandro corrupti vi tormentorum Alexandrum accusarunt. Herodes autem maxime perterritus vbiq; exploratores cōmittit maximaq; fit eius propinquis tribulatio qui seipsos preuenientes accusabant. Crudelissimusq; herodes fuit etiam circa amicos. Alexander autem in vinculis captiuatur multis eius amicis trucidatis alijsq; eum & fratrem q̄ veneno parassent contra patrem accusantibus.

¶ Capitulum vigesimumtertium.

[margin: Glaphirę īsolētia quę oībus propter nobilitatē pręponēs oēs herodis vxores & sororē despiciebat. vñ p̄pter eius superbiā oībus alexander erat inuisus.]

[margin: Eg. li. ca...]

D Vius autem inimicitijs conspirabat alexandri quoq; vxor Glaphira / multa de sua nobilitate commemorās. cunctorūq; se qui in regno viuerent dominam esse dictitans. Paternum enim genus a themeno maternum autem a dario hydaspi filio ducere: multumq; despiciens ignobilitatē sororis & vxorum herodis: quarum queq; propter formam nō propter nobilitate n esset electa. Nam multas ei fuisse vxores diximus quod licet & iudeis more patrio plures habere quodq; rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur propter superbiam & contumelias Glaphirae inuisus erat alexander. ¶ Salomen autem Aristobolus & si socrus eius erat ipse inimicam sibi reddidit & ante quidem p̄pter maledicta Glaphirę seuiētem. Frequenter enim humilitatē generis obijciebat vxori: q̄ q; ipse plebeiam: reginā vero frater suus duxisset Alexander. Hoc salomes filia cum fletu matri nunciauit. Addebat autem q̄ aliorum quoq; fratrum matres idem Alexander & Aristobolus si regnum obtinuissent textrices cum ancillis facere minitarentur: ipsos quoq; vicorum scribas. scilicet irridentes q̄ litterarū studijs operam darent. ¶ His commota salome q̄ iracūdiam cohibere non posset herodi cuncta indicauit. Satis autem videbatur idonea contra generū dicens & pręter hęc alia quedā crimiatio diuulgata est: quę succendit animū regis. Audiuit em̄ alexandrū & aristobolū crebro matrem implorare: casumq; eius cum gemitu atq; imprecationibus conqueri: ac saepe illum quēdam ex mariannes vestimentis posterioribus diuidentem coniugibus minitari solutos esse q̄ cito pro regalibus delicijs eas nigris vestibus induerent. ¶ His de causis herodes licet constantem animum adolescentium formidaret: tamen ne spem correptionis absciderent ad se eos vocauit. Romam enim nauigaturus erat. & quasi rex pauca īterminatus / pluribus quasi pater mouuit: rogauitq; vt fratres diligerent promissa priorum peccatorum veniam si post hec meliores fierent. Illi autem crimiationū inuidiam depręcando fictas eas esse dicebant: purgationisq; suę fidem rebus ipsis posse constare. Verum quoq; ipsum debere omissa facilitate credendi: aditum maledictis obstruere. Nunq̄ enim calumniatores defore: dum cui persuadeatur extabit. ¶ Cum his eum mature placauissent quippe vt patrē pręsenti metu reiecto. de post futuris merere ceperunt. Etenim cognouerunt salomen sibi esse infensam & patruum feroram. Vterq; autem seui & graues erant sed amplius feroras qui totius quidem regni pręter diadema socius esset. proprios autem redditus haberet centum talentorum totiusq; transiordanem terrę fructus caperet ipse a fratre dono sibi dato quinetiā tetrarcham eum fieri beneficio cęsaris idē herodes ipetrauerat: regaliq; cōiugio dignatus erat sorore vxoris suę nuptū ei collocata & post illius mortem desponderat ei filiarum suarum maximam trecentis talentis indotem datis: sed regale matrimoniū feroras ancillę amore captus refugerat. quāobrem iratus herodes filiam quidē nuptam dedit fratris filio: qui post a parthis occisus est. Mox autem morbo ferorę venia data indignationem remisit. De hoc autem vetus erat opinio: q̄ etiam viua regina herodem opprimere voluisset veneno Sed tuuc pluribus delatoribus aditus erat vt q̄uis amantimus frater esset herodis fide tamen eorum quę audisset adduceretur ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione: postremo ad ferorę amicos venit. Quorū nulla quidem fuit de maleficijs aperta cōfessio: sed q̄ amico

[margin: Salome herodē cōtra adolescentes p̄uocat ad odium.]

[margin: Herodes ad filios.]

[margin: Excusatio filiorū erga patrē.]

[margin: Adolescētes cognoscētes Salomē & ferorā sibi infensos timuerunt.]

[margin: Auctoritas ferorę tetrarchę. &c.]

[margin: Feroras ancillę captus amore regale renuit mrimoniū cui data est venia.]

E

F

A suspecto in parthos cogitasset effugere prodiderunt. ¶ Huius autem consilij & fuge conscium esse. Cu stobarum salomes maritum. cui rex eum tradiderat: postq̄ superior adulterij est causa peremptus. sed nec salome criminatione libera manserat. Nam & hanc frater feroras accusabat q̄ cum sylleo procuratore regis arabum obedire de nuptijs constituisset: quem inimicissimum herodes habebat. Conuicta autem & in hoc & in omnibus quę feroras detulerat: indulgētiam meruit. Id atq; ipsum etiam rex feroram criminibus soluit. Domus vero tempestas in alexandrum transijt: totaq; capiti eius incubuit. ¶ Tres erant eunuchi regis carissimi: & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim vinū ministrare cura fuit: alteri cenam apponere: tertius autem dormitum eum collocabat: & cum ipso cubabat. Hos muneribus maximis alexander cupiditati suę subiecerat. Itaq; postq̄ hęc regi sunt indicata vi tormentorum coacti & stuprum statim confessi sunt & quibus essent ad hoc promissum inducti aperuerunt: quomodo eos fefellisset alexander. nullam in herode spē habendam esse commemorans improbo scene: & qui capillos inficeret nisi ob hoc solum vt eum etiam adolescentem putarent. Verū se coli oportere qui etiam inuito eo futurus esset regni successor: neq; multo post ab inimicis pœnas repeteret: fortunatosq; amicos suos beatosq; faceret: ac prę ceteris ipsos. Quin & obsequia potētium alexādro clam parare militūq; rectores itemq; ordinum principes occulte ad eū cōuenire dixerunt. ¶ Hęc herodes adeo pertimuit vt nō auderet statim delata ꝓferre sed exploratores die noctuq; summittens dicta factaq; singula scrutabatur: & de quibus suspitio fuisset trucidabat. Itaq; regnuʒ eius acerbissima iniquitate repletum est. Namq; pro suo quisq; odio vel inimicitijs calumnias fingere. multisq; regis iracundia cedis cupida contra aduersarios abutebantur: & mendacio quidē confestim fides habebatur. Erant autem criminationibus ipsis velociora supplicia. Deniq; accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante se conuictus esset ducebatur ad penam. De vita namq; periculum regis quęstiones breuiore cōpendio terminabat. ¶ Ad hoc autem seuitia processerat: vt nec eorum quenq̄ humanitus aspiceret qui accusati non essent. verum amicis etiam inimicissimū se prębere t. Itaq; multis etiā regno interdixit. & in quos potestatem non habebat in eos dictis asperis seuiebat. Accessit malis antipater: collectaq; propinquorum caterua nullum criminationis genus omisit. Tantus autem ineptia sua regē conuentis delatorum timor inuasit vt stricto instare sibi gladio videret alexandrum. ¶ Deniq; subito

B & ipsum correptū in vincula coniecit: & in amicorū eius tormenta perrexit. Multi autem tacite moriebantur. nulla voce supra conscientiam prodita. Alij vero quibus mendacium impacientia doloris extorsit de patris eū insidijs cū fratre aristobolo cogitasse dixerunt: tempusq; obseruare vt illo dū venaretur occiso romā profugerēt. His tamē & si verisimilia nō erāt: sed necessitate cruciatus ex tēpore fingebātur: l benti tamē aīo rex credebat pro cōsolatione accipiēs vincti filij ne id fecisse videret iniuste.

¶ Alexander patris suspitionem nullo modo aboleri posse arbitratus: fatetur insidias & quattuor libris plurimos socios se habere pręscripsit ante omnia Feroram & Salomen Archelaus autem genero & filię timens venit in iudeam quibus prudentissime succurrit & verbis fefellit. Herodem qui ei libros Alexandri dedit legendos vnde nactus consilij sui occasionem in feroram contulit & herodem paulatim pacificauit. Herodes itaq; remissa in Alexandro ira excitatur in Feroram qui archelai consilio omnia fatetur sibi imposita atraq; veste cum lachrimis ad pedes prouolutus veniam postulans eius medio promeruit. Archelaus autem herode placato Ferorae iratus Alexandro tamdiu mansit filiamq; ab eo distractam secum adducturum firmabat donec hærodem pro adolescentulo compulit deprecari. Redintegrata concordia Archelaum abeuntem Hærodes & vnum quemq; amicorum eius pro merito muneribus donauit.

Capitulum vigesimumquartum.

C Verum alexander quoniam suspitionē patris nullomodo aboleri posse arbitrabatur. Vltro malis assentiendum putauit: ac diligenter aduersus inimicos quatuor libris fatetur insidias eorumq; se plurimos socios habere pręscripsit: ante oīa autem & feroram & salomē. Hāc enim etiam stupro sibi quondam esse mixtam: cum vim noctu adhibuisset inuito. ¶ Iamq; libri in manibus Herodis erant multa de optimatibus clamantes grauia: cum mature in iudeam archelaus venit metuens genero simul ac filię. Quibus etiam prouidentissimo consilio succurrit. regisq; minas arte dissoluit. Mox enim cū eo congressus: vbi nam est clamat exitiabilis gener meus. Aut vbi parricidale caput aspiciam quod meis manibus ipse lacerabo: addamq; filiā meā bono marito nouo. Nam etsi cōsilij particeps nō est: quia tñ eiusmodi viri cōiunx fuit inquinata. Miror autē etiā pacientiā tuā cuius periculū agitur: q̄ adhuc viuit alexāder. Ego nāq; ita ex capadocia properās veniebā vt qui illum reperirē olim dedisse supplicium. & de filia quęstionū tecū haberem: quam vitę atq; dignitatis cōtemplatione illi desponderam. At nūc de vtroq; nobis cōsulendū est. licet nimium pater sis: & puniendū insidiatorem filium minus fortis. Permutemus dexteras: & alter alterius iracundię vicarie succedamus. ¶ Talibus increpans q̄uis pertinacē fallit herodem. Itaq; ille quos Alexander perscripserat libros le-

C.j.

Marginal references (left): Anti. li. xv. ca. x. — Anti. li. xvi. c. viij. Ege. li. i. ca. xl. — Anti. li. xvi. c. v. Ege. li. i. c. xliij. — Anti. li. xvi. ca. viij. Ege. li. i. c. xliij.

Marginal notes (right):

Ferora sororē q̄ cū silleo procuratore regis arabū nubere voluisset accusauit.

Tota domus tēpestas contra alexandrum.

Eunuchi ab alexandro corrupti vi tormentorum coacti oīa confessi sunt alexandrum accusātes.

Herodes maxīe perterritus vbiq; exploratos committit & maxima fit eius ꝓpiquis tribulatio qui se ipsos pręuenientes accusabant.

Alexander ī vincula captiuatur multis eius amicis trucidatis alijsq; eum cū fratre in patrem insidias cogitasse accusantibus.

Alexander pr̄is suspitionē nullo mō aboleri posse arbitratus quatuor libris fatet̄ īsidias, multosq; dixit se habere socios sc; ferorā Salomen, &c.

Hærodes libros Alexādri Archelao dedit legendos qui in eos q inscripti erāt & i Feroram cōtulit & herodem paulati pacificauit.

gendos ei prębet: singulis capitulis insistens cum eo deliberabat. Vnde occasionem sui consilij nactus Archelaus; paulatim causas in eos qui scriptis tenebantur & in feroram contulit. Cum autem credere sibi regem videret considerandum est inquit ne forte adolescentulis tot nequissimorum insidijs circū ueniatur non tū ab adolescētulo. Nec enim apparere causam cur in tantū rueret scœlus qui & nunc regno potiretur: & successionem regni speraret. nisi aliquos haberet huius persuasionis auctores: qui ad deteriorē partē lubricū etatis impellerēt. Ab eiusmodi nāq; hoibus non solū adolescentulos falli: verū etiā senes domosq; clarissimas totaq; regna solere subuerti. ¶ Cōsentiebat dictis herodes: itāq; paulatim remittebat in alexandro: & feroram excitabatur. Namq; hoc erat librorum quatuor argumentum Qui vbi propēsiorem esse regis animum sensit: & in omnibus apud eum amicitiam archelai pręualere: q̄ honeste non posset ex imprudentia alias impudētia salutē quęsiuit: relictoq; alexandro cōfugit ad archelaū. Et ille. Non inquit videt quo se pacto extimat tot criminibus inuolutum quibus manifeste conuinceretur regem insidijs voluisse decipere. omniumq; malorum pręsentium adolescēti causa fuisse: nisi malis omissis artibus callidis & negādi pertinacia quibus insimularetur oīa cōfiteri & a fratre pręsertim cui dilectus esset veniam petere. Namq; ad hoc ei se quoq; modis oībus opem laturum ¶ Paruit archelao feroras atraq; veste cū lachrymis vt q̄ miserabilis appareret. instructus ad pedes herodis accessit: sicq; meruit veniam postulans: & se quidem scœleratū esse fatebatur. Namq; omnia quę sibi obijcerentur fecisse. horum autem causam esse diminutionem mentis atq; insaniam: ex mulieris amore conceptam. Itaq; postq̄ stetit feroras suimet ipse accusator ac testis: tūc cum iam archelaus excusando herodis iracundiam mitigabat proprijs vsus exēplis. Etenim se quoq; a fratre multo grauiora perpessum naturale eius ducebat ante posuisse vindictę: quippe in regnis velut in magnis corporibus semper aliquam partem pondere ipso tumescere quam recidi quidem non oporteret: sed eius vero curari Multa in hunc modum locutus archelaus herodem quidem ferorę placatum reddidit. Ipse autem alexandro tamdiu manebat iratus filiamq; ab eo distractam secum adducturum esse firmabat donec herodem compulit vltro pro adolescentulo deprecari vt iterum ei filiam desponderet. Satis autem cum grauitate archelaus cui vellet eam pręter alexandrum collocari promisit maxime cū impendere quę iura inter se affinitatis inuiolata permaneāt. Rege autem filium sibi ab eo donatum infirmante nisi matrimonium dirimisset ꝙ & liberos iam haberent vxor quoq; ab adolescente diligeretur quę si remaneret peccatorum fieret obliuio si vero discederet causa de omnibus desperandi meliorem namq; fieri audaciam si domesticis affectionibus distraheretur. vix tandem cessit: vnaq; & ipse redijt cum adolescente in gratiam & patrem eius reduxit. Proculdubio tamen eum romam mitti debere ait cum cęsare collocuturum. de omnibus enim sese ad eum litteras fecisse. Consilium quidem archelai quo generum suum periculo liberauit peractum erat: & redintegra concordia in epulis & humanitate conuictus familiariter versabantur. Abeuntem autem muneribus talentorum septuaginta solio quoq; aureo gemmis ornato & eunuchis & concubina donat herodes quę panichis vocabatur: itemq; amicorum eius quemq; pro merito. Quin & cognati regi omnes iussu eius archelao dona clarissima dederunt: eumq; tam ipse q̄ optimates anthiochiam vsq; prosecuti sunt.

Hærodes remissa ira in alexandro excitatur in ferorā q Archelaū orat vt frīs faciat recōciliationē & oīa fatetur sibi īposita. &c.

Feroras atra veste cū lachrymis veniā postulans & se scœleratum cōcessus medio archelai promeruit.

Archelaus herode placato ferorę iratus alexandro tādiu manebat filiāq; ab eo distractā secum adducturum firmabat donec herodē vltro p adolescētulo compulit deprecari. &c

Reditegrata cōcordia Archelai medio ipsū ab eūtem hærodes & vnumquēq; amicorū eius muneribus donauit pro merito. &c.

¶ Eurides lacon proditiosissimus adulator reconciliationem perturbauit Alexādri. regemq; adulatione falsisq; laudibus & sermonis calliditate circumuenit qui apud eum Antipatri laudator pecunia corruptus erat & Alexandri qui incaute de patre conquerebatur proditiosissimus fuit accusator. Alios quoq; antipater contra fratres subornauit accusatores. Epistolam insuper fictam ad custodem castelli Alexandrij nomine Alexandri directam produxit. vnde herodes torto castelli præposito filios q̄uis nullum contra eos validum proferretur documentum asseruari pręcepit: & Euridem totius sceleris fabricatorem quinquaginta talentis donauit qui ad Archelaum capadocię regem vadens & mentiens Alexandro reconciliasse herodem ab eo munera accepit: sed tandem propter facinora a cęsarea fugatur Herodes autem paratissimus ad audienda maledicta.

Capitulum vigesimum quintum.

Eurides lacō proditiosissimus adulator reconciliationē perturbauit Alexādri. &c.

Non multo post quidā in iudeā venit Archelai consilijs multo potentior. qui non solū recōciliationē gratię alexādro quęsitam fecit irritam: verūetiam causa fuit vt periret. Lacō erat genere nomine eurides: ad regni desideriū pecuniæ amore corruptus. Iam enim luxū regia tolerare non poterat. Is āplissimis donis herodi oblatis velut eorū quę aucuparetur illecebra cū statim multiplicata recepisset: immaculatā liberalitatē nihil esse ducebat nisi regnū sanguine cōparasset. Itaq; regē adulatione falsisq; de ipso laudibus & sermonis calliditate circūuenit. matureq; prospecto eius igenio dictis simul & factis quę illi placerēt: iter primos amicos eius habebat. Nā & rex & omnes eius comites libēter ciuē sparche p̄rię causa pręcipuo dignū honore ducebāt. Ille aūt postq̄ fragilitatem domus animaduertit. fratrumq; inimicitias & quemadmodum pater in singulos esset anima-

A tus:antipater quidem hospitio prçuentus erat:simulata vero amicitia fallebat alexandrum: olim se archelai socium esse mentitus. Quo etiam citius quasi probatus obrepsit:moxq; ab eo fratri quoq; aristobolo commendatus est. Pertemptatis autem personis omnibus. alium alio modo subibat. Ac primum fit antipatri mercennarius & alexandri proditor illum exprobrando castigans q cum fratrum sit maximus spei suę negligit insidiatores:alexandrum vero q regina creatus: & reginæ vir coniugis filium priuatę mulieris pateretur regno succedere:prçsertim cum habeat magnam occasionem archelaum. Quę quidem adolescenti vera fide suadere videbatur:q amicitiã simulasset archelai:vnde nec alexander quicq̃ metuens & de antipatro quę se mouerent apud eum querebatur:& quod nichil mirum faceret herodes si cum matrem eorum interemerit ipsis quoq; regnum eius auferret. Quorũ eurides causa & miserari eos. & pariter dolere simulans:etiam aristobolum ad eadem dicenda pellexit: atq; ita querelis in patrem vtroq; deuicto referens ad antipatrum secretum discedit:afficto insidiarũ quoq; mendacio quas ei fratres parasse firmabat ac pene iam strictis in eum gladijs irruere. Ob hæc autem multa pœcunia donatus ab antipatro laudator eius erat apud patrẽ:& ad extremum necis alexandri & aristoboli redempta opera ipse accusatoris partibus fungitur. Cumq; audisset herodes:vitã ei se rependere pro beneficijs delatis:& lucem referre dixit hospitio. Namq; olim alexandrum exacuisse in eum gladium & confirmasse dexteram:verum sceleri tantum fuisse impedimẽto q societatem facinoris assimulasset. Alexandrum enim dicere non bene secum hærodem actum putare q regnum obtinuisset alienum & post matris eorum necem principatum eius dilacerasset:nisi etiam degenerem coaptaret heredem:auctumq; ipsorum regnum antipatro spurio propinaret. Proinde semet hyrcani manes & mariannes vltum ire. Nec enim decere successionem regni ab eiusmodi patre sine cede suscipere. Multis enim rebus ad hoc excitari quotidie:quia nichil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nam si de nobilitate aliorum fiat mentio sine ratione se contumelijs affici patre dicente solus ge

Maxima Euridis proditio.

Corruptus pecunia Eurides antipatri laudator apud patrẽ. &c.

Alexandri ĩcauta querela.

B nerosus alexander & cui pater sit pro ignobilitate dedecori. Inuentionibus quoq; offendere soliq; antipatro indulgentem. Ob quę velle mori non recusare:nisi ex voto insidię successissent. Sin eum occidisset:primum salutis occasionem fore archelaum socerum suum ad quem posset effugere deinde cçsarem qui nunc vsq; ignoraret mores herodis. Nec enim sic ei astaturum vt antea patris præsentiam formidando. nec de suis tantum criminibus locuturum sed primum totius gẽtis erumnas:& q ad necem vsq; tributas opprimeret vulgaturum. Deinde in quibus delitijs quibusq; actibus parte sanguine pecunię consumptę sunt:& qui vel quales ex illis fuerint locupletati: quę causa ciuitatis plagate: ibi autem quęsiturum & aui & matris necem omniaq; regis scœlera retecturum:quibus cognitis nemo se iudicauerit patricidam. ¶ His eurides in Alexandrum falso delatis antipatri laudes persequebatur:illum solum qui patrem diligeret esse confirmans:quiq; adhuc insidias retardasset. Rex autem nondũ preterite suspitionis dolore compresso:intollerabilis iracundię feritate turbatur. ¶ Iterumq; hoc tempus nactus antipater. alios accusatores fratribus subornauit qui eos dicerent cum iocũdo & tyranno clam colloqui solitos esse equitum regis olim principibus tunc vero propter quasdam offensiones ordinibus motos. Hac deniq; indignatione succensus:confestim eos tormentis herodes subdidit. Illi autem nichil eorum se quę crimini darentur scire confessi sunt. ¶ Sed oblata est quædam velut ad prepositum castelli Alexandrij ab alexandro scripta epistola deprecante vt cum Aristobolo fratre se in castellum reciperet si patrem interfecissent tanq̃ armis q̃ alijs eos subsidijs vti permitteret. Hanc alexander Diofanti commentum esse dicebat. qui regis erat notarius homo audacissimus & cuiuslibet manus litteras imitari percallidus. Itaq; multis sępe falso conscriptis ab hoc postremo occisus est. torto autem castelli prçposito nec in eius iudicio quicq̃ herodes eorum quę delata erant verum esse cognouit. Sed q̃uis nullum documentum validum proferretur:filios tamen interim absolutos asseruari prçcepit. Euridem vero domus suę pestem ac totius scœleris fabricatorem bene de se meritum dato remq; salutis appellans:talentis quinquaginta donauit. Ille autem priusq̃ certa fama nũciaretur ad archelaum properat:ausus; dicere quod herodem reconciliasset Alexandro ab illo quoq; pecunias capit. deinde in achaiam transgressus ad similia facinora male quęsitis abusus est. Postremo apud Cçsaream accusatus q dissensionibus repleuisset achaiã. & ciuitates spoliaret:inde fugatur. ¶ Atq; hoc

Ege. li. i.ca.xii. Anti.li. xvi.ca.x

Antipater alios cõtra frẽs subornauit accusatores.

Epistola fctã ab alexãdro scripta ad custodẽ Alexandrij castelli.

Dyophantus falsarius notarius.

Herodes filios ĩ carcerari iubet & Euridem totius scœleris fabricatorẽ quinquaginta donauit talentis q ad archelaũ vadẽs & mẽtiẽs Alexãdro recõciliasse herodem ab eo mũera accepit sed tãdem ꝓpter facinora a cçsarea fugatr.

C enim modo alexandri & aristoboli pœne persecutę sunt. ¶ Hoc loco dignum est Choum euaristum huic sparciathe conferre. Namq; is cum amicissimus esset alexandro eodemq; tempore quo eurides ibidem erat aduenisset percũctãti regi super his quę ille insimularet iuratus nihil se ab adolescẽtibus audisse firmauit:nec tamẽ id quicq̃ miseris profuit apud herodem:solis maledictis aures paratissimas aperientem:eumq; sibi gratiosum esse iudicantem:qui secum eadem crederet: hisdemq; moueretur.

¶ Salome socrus Aristoboli & amitta qui eam(vt suę saluti consuleret præcabatur) eius monita regi prodidit rex itaq; filios vinxit & separatos præcepit asseruari & Volumnium atq; Olympum

descripta ferentes iudicia mittit ad Cęsarem qui herodi rescribens potestatem (congregato concilio) dedit ei filios punire. Paret ergo scriptis Hærodes & Beriti conuocato concilio pręsederunt. Saturninus & pedanij legati & alij Syrię optimates pręter Archelaum regem qui regi erat suspectus. Herodes vero filios quos prouido satis concilio ne assistentes ad misericordiam impellerent in iudiciū non produxit sed eos absentes quasi pręsentes accusat obijciendo insidias. Saturninus condemnandos adolescentes sed non mortem pronunciauit quem duo legati & nonnulli alij secuti sunt. Volumnius vero primus cunctiq; post eum herodis fautores necandos esse adolescentes iudicauit. Interea vero tyro verus miles veritatem libere locutus est clamitans conculcatam esse iusticiam & veritatem perisse. Quem rex cum filio capi iussit a triphone tonsore falso accusatum. Ipseq; in tortura & militum principes cum tonsore lapidum ictibus interimuntur & filios in sebaste missos iubet effocari & in alexandrio cum Alexandro materno auo sepeliri. D

Capitulum vigesimumsextum.

Salome socrus & amita Aristoboli regi eius monita ꝓdit q vtrū q; filiū vixit & separatos ꝑcepit asseruari & volumniū & Olympū descripta ferentes iudicia mittit ad Cęsarem.

INcitabat pręterea salome crudelitatē eius in filios. Namq; hāc aristobolus quo se periculis inuolueret, quā & socrū habebat & amitā monitam miserat: vt saluti suę consuleret: quasi rex eā decreuisset occidere iterū in simulatam quorū ante fuerat accusata: ꝙ Sylleo Arabi nubere cupiēs quem sciret eius inimicū occulta illi secreta regis nunciaret: & hoc fuit extremū quo tanꝗ tēpestate oppressi adolescentes non secus ꝗ a turbine pessundati sunt. Salome em̄ protinus contēdit ad regē eiq; monita Aristoboli prodit. Atq; ille vlterius durare non passus vtrūq; filiū vinxit. & separatos asseruari pręcepit. Deinde volumniū militię magistrū & ex amicis suis Olympū descripta ferentes iudicia proficisci iussit ad cęsarē Qui postꝗ naui Romam delati regis litteras reddiderunt vehementer quidem in adolescentes cęsar exarsit verum eius potestatem in filios a patre auferendam non dixit. Deniq; rescribit ei vt ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamen facturum dicens si in cōmuni consessu propinquorum suorū prouincięq; rectorum de insidijs quęreret. eosq; si delato crimine reperiret astrictos occideret: si vero fugam tātum esse meditatos. mediocri supplicio contentus esset. ¶ Paret scriptis herodes Cumq; beritum quo cęsar iusserat peruenisset iudicium cogit. E

Congregati concilij contra adolescentes præsidentes & eorum sententia.

Pręsederunt autem rectores quibus a Cęsare scriptum fuerat. Saturninus & pedanij legati & cū his volumnius procurator: itemq; propinqui regis & amici necnō & Salome & feroras & post hos optimates syrię pręter archelaum regē. Namq; hūc herodes ꝙ alexandri socer esset suspectum habebat.

Filios Hærodes noluit producere in iudicio ne ipsi liberarentur sed eos absētes accusat.

¶ Sed filios quidem satis prouido consilio in iudicium non produxit. Sciebat enim ꝙ si tantum nisi fuissent: omnimodo ad misericordiam cunctos impellerent. Si vero etiam dicendi copiam nacti essent: facillime alexander obiecta dilueret. Igitur quidem illi custodiebantur in platene vico sydomorum. ¶ Exorsus autem rex veluti cum pręsentibus ageret commouebatur. Et insidias quidem timide obijciebat: nam probationibus deficiebat: maledicta vero & probra & iniurias & peccata plurima in se admissa prosequębatur: eaq; morte grauiora esse confessoribus demonstrabat. Postremo cum nemo contradiceret: semetipsum argui miserabiliter quęstus acerbamq; victoriam vincere: singulorum sententiā rogabat i filios.

Saturnini sentētia contra adolescentes.

¶ Et primus saturninus condemnandos esse adolescentes sed non mortem pronunciauit. Nec enim fas esse cum tres ipse astātes habeat filios mortē alienis decernere. ¶ Idem etiam duobus legatis visum est: eosq; alij nonnulli secuti sunt.

Tristis sententia Volumnij.

¶ Tristem vero sententiam primus volumnius dixit: cunctiq; post eū herodis emulatione vel odio: neq; indignatione quisꝗ necandos esse adolescentes iudicabat. Tunc autem vniuersa syria & iudea suspensa quidem operiebatur huius tragoedię finem: sed nemo estimabat herodis crudelitatem vsq; ad parricidiū processuram. Ille tamen filios tyrum traxit atq; modo nam cęsaream deuectos quo mortis genere perimeret cogitabat.

Tyro veritatē libere locutus nota eius verba.

¶ Interea vetus quidē regis miles tyro nomine qui & filium habebat alexādro consuetum atq; amicum. & ipse adolescentulos diligebat. pręnimia indignatione mentis in postremo circumiens clamitabat conculcatā esse iusticiam: veritatem perisse: naturam esse confusam: vitaq; hominū iniquitatis esse plenam & omnia quę dolor contemptori vitę dictasset.

Tyronis ad herodem verba.

Deinde ipsum etiam regem ausus adire: michi vero inquit omniū esse videris infoelicissimus qui contra carissimos nequissimis credas. Siquidem Feroras & Salome fidem apud te aduersus filios tuos habent. quos sæpe mortis supplicio dignos esse iudicasti neq; aduertis hoc eos agere vt iustis successoribus destitutus cum solo maneas antipatro capi facilem regem optantes. F Verumtamen cogita: ne ille quoq; militibus adorsus sit. propter cedem omnium fratrum Nullus est enim qui non adolescentium misereatur. Principum autem plurimi etiam palam grauiter ferunt. Hæc dicens simul eos quibus res indignam videtur nominabat.

Herodes tironē cū filio capi iussit quē falso tripho tonsor accusauit quiq; ponūtur in tortura

¶ Rex autem statim & illos & ipsum cum filio comprehendi iubet. Ibiq; cū alius quidam regalis tonsor nomine tripho nescio qua exagitatus insania semetipsum indicans prosilijt. Ac michi quoq; tyro inquit iste persuasit: vt occasione tondendi nouacula te occiderem: magnaq; michi Alexandrum daturum munera pollicebatur. His auditis Hærodes & Tyro

A nem eiusq; filium & tonsorem subdidit questioni. Tumq; illi pernegarent: tonsor autem amplius nichil diceret: tyronem vehementius torqueri iussit. ℭ Cumq; filius eius patris miseratione commotus cuncta se regi si eum sibi condonasset. indicaturum promisit eoq; relaxato: ipsum occidendi patrem suum habuisse voluntatem dixit impulsum ab alexandro. Hoc autem quibusdam fictum ab adolescēte videbatur quo tormentis eriperet patrem: nonnulli verum esse firmabant. ℭ Herodes tamen & militum principibus & tyrone pro contentione accusatis: ita in eos armauit populum vt ibidem cum tōsore lignorum & lapidum ictibus interirent. Filios vero in Sebasten missos quę non longo a cęsare interuallo distaret effocari pręcepit: eaq; remanente perfecta in alexandrum castellum mortuos asportari cum alexandro materno auo sepeliendos. Hic quidem alexandro & aristobolo finis vitę fuit.

Filius patris miseratione cōmotus vt ipsum liberaret confitetur quęsitum. Tyro & militum principes cū tōsore ictibus interimūtur & filios in sebastē missos iubet effocari & in alexādrio cū auo sepeliri.

ℭ Antipater ab omnibus propter fratrum occisionem odio habitus peremptorum timebat filios Erant enim Alexandri filij duo ex Glaphira Tygranes Alexander. Aristoboli autem ex Beronice Salomes filia filij: herodes & Agrippa & Aristobolus filięq; Herodias & Mariannes sed Glaphiram quidem cum dote sua in capadociam interfecto Alexandro dimisit & Beronicem Aristoboli coniugem auunculo Antipatri nuptum dedit Antipater vero metu opes multas pluribus largiens magis erat inuisus. Herodes autem conuocatis propinquis & amicis: astantibusq; pupillis lachrymatur eos amantissimos vocans omnibus commendat & maiori filio Alexandri Ferorę filiam desponsat & filio antipatri primam Aristoboli filiam & aliam herodi ex filia pontificis sibi genito. Antipater autem maliciam circa fratrum filios non potuit continere sed sponsalia callide studuit dirimere instātissime eum pręcabatur quia numerosa esset regia progenies nuptias permutari Nouem enim herodes vxores habebat ex quarum septem: filios susceperat plurimos vnde herodes audito Antipatro nepotibus timēs sponsalia reformauit Antipatri nam adulatio multum valuit apud Herodem Antipater itaq; odium vitare non valens terrore securitatem sibi quęsiuit cui Ferora & mulierum conflictio pręter Salomen quę omnia cognoscens eis aduersabatur veluti iam confirmato regi obediebant. Fingebant quoq; inter se vt regem deciperent palam discordias Salome vero omnia cognoscens regi nunciat vnde iratus rex maxime contra Ferorę vxorem quam ei pręcepit expellere qui ait se citius vita q̄ coniuge cariturum incertus itaq; rex quid ageret Antipatro ne cum ferora & eius coniuge interdicit habere colB loquium.

Capitulum vigesimumseptimum

Anti. li. xvij. ca. i Ege. li. i. ca. xlii

ANtipatrum vero cum iam sine controuersia successorem regni speraret: intollerabile gentis excipit odium: cunctis scientibus omnes illum omnibus fratribus suis cōseruisse calumnias nichiloq; minus timor eum non mediocris sollicitabat crescente sobole peremptorum. ℭ Erant enim alexandro ex glaphira filij duo tygranes & alexander. Itemq; aristobolo ex beronice salomes filia Herodes & Agrippa. & aristobolus: filieq; herodias & mariannes. ℭ Sed glaphiram quidem herodes cū dote sua in capadociam dimisit: postq̄ alexandrum interfecit. Beronicem autem aristoboli coniugem auunculo antipatri nuptum dedit qui (vt salomen) quam infensam habebat (sibi reconciliaret) istas nuptias excogitauit. Idem vero antipater etiam feroram muneribus alijsq; obsequijs atq; amicos pręterea cęsaris ambiebat: magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud syriam donis expleuerat. ℭ Hoc autem magis inuisus erat cunctis ꝙ plura donabat: velut opes tantas non munificentia largiretur sed mœtu consumeret. Itaq; eueniebat vt nec accipientium beniuolentia quicq̄ proficeret. quibusq; nichil dedisset acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autem munerum quotidie largior erat: cum pręter spem videret orbos pueros ab herode curari: quantumq; illum peremptorum cedis pœniteret prolis eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atq; amicis suis & pupillis astantibus: cum lachymis opplesset oculos dixit. Horum quidem michi patres fortuna quędam tristis eripuit ipsos autem orbitatis misericordia cum natura commendat. Experiar itaq; vt etsi pater infortunatissimus fui auus tamen sim prouiC dentior: & a quibus post me regantur amantissimos michi relinquam. Despōdeo igitur filiam tuam Feroram maximo filiorum alexandri: vt ei curator sis necessarius. Tuo vero antipater filio Aristoboli filiam: eris enim hoc modo pater orbatę. Sororem vero eius meus accipiet herodes pōtifice auo materno pronatus. Et de his quidem hoc sit meum iudicium: neq; id quisq̄ dirimat qui me amabit. Pręcor etiam deum bono regni mei meorumq; nepotum copulare nuptias: atq; hos pueros placidioribus q̄ patres eorum oculis aspicere. Postq̄ hęc locutus effleuit. & puerorum dextras iunxit benignissimeq; consalutatis iuuenculis: dimisit concilium. ℭ Statim diriguit antipater: quantoq; dolore affectus esset neminem latuit. Pupillorum namq; honorem apud patrem quoq; sibi derogatum existimabat iterumq; de rebus cunctis periculum fore si alexandri filius pręter Archelaum: etiam feroram tetrarcham adiutorem habere licuisset. Ad hęc reputabat odium suum & orbitatis miserationem qua

Antipater ab oībus propter fratrū occisionē odio habitus tīebat filios peremptorum.

Antipater opes ml̄tas metu pluribus largiēs cūctis erat inuisus.

Orō herodis de nepotibus suis.

Herodes ferorę filiam maiori alexandri filio despōsat & filio antipatri aristoboli primam filiam & aliam herodi filio. &c.

tota gens flectebat quanto viuētium puerorum studio & quanta memoria ipsius scœlere mortuorum tenerentur iudei. Itaq; omnimodo dirimere sponsalia statuit & callide quidem patri surripere timuit seuienti acriterq; vigilanti ad suspicandum palam vero eum supplex adire ausus est. Coramq; deposcere ne se priuari quo dignum esse indicasset nudumq; regis nomen habere vellet: regni autem substantiam pœnes alias esse. Nec enim posse rerum obtinere dominatum: si preter auum etiam archelaum feroras alexandri filio locer adiunctus esset. Instantissime vero precabatur quia numerosa esset regia progenies nuptias permutari. Nouem namq; regi vxores erant: sed harum septem vnde filios susceperat. Ipsum Antipatrum ex doside. Herodem ex marianne pontificis filia itemq; Antipam & Archelaum ex Martace alias Malthace samaritide: filiam Olympiade quam frater eius Iosippus habuerat ex hierosolymitide. de cleopatra vero Hærodem & Pphilippum: necnō ex pallade Phaselum Habebat alias quoq; filias Boromen alias Rhaxoen & Salomen vnam ex phedra. alteram ex helpide. Duasq; vxores sine filijs consobrinam & sororem a c preter hos & Alexādri aristoboli sorores duas ex marianne. Cum igitur tanta prolis copia superesset. aliter nuptias iungi postulabat Antipater.

Antipatri postulata.

Nouem Hærodis vxores ex q̄rū septem filios susceperat. & c.

Herodes audito antipatro iratus nepotibus timens sponsalia reformauit.

Salome inuita alexe nupta.

Antipater odiū vitare non terrore securitatē sibi querit cui Feroras & mulierum cōflictio preter Salomē que oīa cognoscens eis aduersabatur.

Fingunt mulieres iter se discordias vt regē deciperēt sed salome omīa cognoscens regi nūciat vñ iratus rex maxime contra feroræ vxorem quā criminatur.

¶ Rex autem prospecto alias perspecto eius animo quid de pupillis cogitaret et vehementer iratus est. Quippe filiorum quos interfecerat casum reputans: formidabat ne & hi quandoq; criminationum antipatri premium fierent. Sed tunc quidem seuioribus dictis protelat: postea vero blanditijs eius abductus sponsalia reformauit. Ac primum ipsi Antipatro aristoboli filiam collocat filium vero eius iungit filie ferore. ¶ Hinc licebat aduertere q̄tum antipatri valeret adulatio: q idem in simili causa impetrare Salome non potuit. Hanc enim q̄uis soror esset atq; hoc sæpe intercedente iulia vxore Cesaris postulasset Arabum regi sylleo nubere non passus est sed inimicissimā sibi fore iurauit nisi ab hoc studio destitisset posteaq; inuitam alexe cuidam ex amicis suis in matrimonium dedit: eiusq; filiarum vnam Alexandri filio alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarum autem Mariannes vna sororis filium habebat Antiphon altera fratris Phaselum. ¶ Sic interrupta pupillorum spe Antipater & pro sua commoditate affinitatibus iunctis expectatione certa nitebatur: adiectaq; malignitati fiducia ne quaq̄ erat tollerabilis. Nam quia singulorum odium vitare non poterat securitatem sibi ex terrore querebat: cum præterea Feroras ei veluti iam confirmato regi obsecundaret. Quin & mulierum conflata in aula conflictio nouas turbas excitabat. Etenim Feroræ vxor cum matre & sorore sua necnō & matre Antipatri multa in regno insolenter agebat ausa etiam duas regis filias contumeliose tractare cui rei maxime ab antipatro erat adiecta itaq; cum inuise illi essent alias quidem morigeras habebant sola vero salome aduersabatur eorum concordie. quodq; non bono regis coirent apud ipsum insimulabat. Cognita vero eius delatione mulieres qq; Hærodes egre tulisse: ab aperto quidem conuentu & familiaritate abstinuerunt: contra vero etiam inter se discordare rege audiente simulabant. cum adeo colluderet antipater. vt palam feroram minime dubitaret offendere. Occultos autem cetus & nocturnas commessationes agebant earumq; consensionem fecit obseruatio firmiorem cum horum nichil ignoraret salome: sed herodi cuncta nunciaret / ille autem ardens iracundia: maximeq; aduersus ferore coniugem q eam preter ceteras accusaret salome. aduocato cognatorum amicorumq; consilio & talia multa mulieris & filiarum contumelias crimini dedit qq; phariseis mercedem contra se prebuisset fratremq; sibi hostem reddidisset expugnatum venenis. Postremo conuersus ad feram vtrum se ait fratrem an vxorem vellet optare. Cumq; ille se citius vita dixisset q̄ coniuge cariturum. incertus quid ageret ad antipatrum sermonem contulit ac ne cum ferora vel eius coniuge aut quouis alio qui ad eam pertineret vnq̄ colloqueretur: edixit. Verum ille palam precepta custodiens in occultorum his pernoctabat.

¶ Antipater Salomes timens obseruationem per amicos (vt Romam proficiscatur) procurat & cum muneribus & testamento (vbi ipse rex erat inscriptus) mittitur Sylleus quoq; qui maximum cū Aretha rege suo certamen habebat Romam cum Antipatro certaturus nauigauit quem Fabatus herodi accusat q corinthum pœcunia corrupisset vt ipsum occideret quod duo Arabes subditi questioni confessi sunt qui & Romam missi sunt: Herodes quoq; fratrem vxorem repudiare recusantem indignatus cum vxore eiecit qui ad tetrarchiam suam accedens iuratus est ante herodis mortem non reuerti. Herodes sua manifestata pacientia infirmum fratrem visitauit & corpus eius in hierusalem detulit cum honore sepeliendum. Quidam autem herodi feroram veneno fuisse interemptum nunciauerunt & pro amatorio mulierculam arabicam dedisse Syllei consilio mortiferum. Quo tormentis veritatem perquirente quædam ancilla Antipatri matrem omnium malorum causam esse clamat & occultos Ferore & mulierum co uentus detegit, cum qua omnes ancillæ contra Antipatri conueniunt secreta declarantes consilia.

Capitulum vigesimumoctauum.

A Anti.li. xvij.c.iij Metuensq; obseruationem salomes per amicos in italia degentes vt romam proficisceretur effecit: ipsorum perlatis litteris vbi antipatrum aliquãto post tẽpore ad cęsarem mitti oporteret perscriberent. ¶ Igitur herodes nichil moratus eum misit cum cunctis quę vsui forent magnaq; pœcunia liberaliter instructum: testamentumq; vna portandum ei dedit in quo rex ipse antipater inscriptus erat & antipatri successor herodes ex marianne pontificis filia procreatus. ¶ Quin & sylleus arabs itidem neglecto cęsaris pręcepto romam nauigauit: de his cum Antipatro certaturus de quibus ante cum nicolao causam dixerat Non leue autem cum aretha rege suo certamẽ habebat cuius etiam amicos interferat: & soemium in petra opido potentissimum redemptoq; fabato dispensatore cęsaris fautore vtebatur etiam in herodem sed maiore pecunia data herodes fabatum a sylleo remouit ac per semetipsum quę cęsar iusserat exigebat. Ille autem cum nihil dedisset accusabat apud cęsarem fabatũ: dispensatorẽ esse dicens non quę ipsi. sed quę herodi expedirent. Quibus cõmotus ad iracundiã fabatus. adhuc autẽ apud herodem in honore maximo habebatur: secretorũ sylleo proditor factus est: regiq; indicauit ꝙ sylleus corinthum alias corinthium eius satellitem pecunia corrupisset obseruariq; oporteret. Neq; rex id facere dubitat: quoniam Corinthus iste licet in aula regis esset educatur ex arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripi sed etiam duos alios arabas iussit apud eum repertos: vnum sylleì amicum. alterum syliarchum: qui subditi quęstioni magna pœcunia corintho vt herodem occideret persuasisse/ confessi sunt. Illi etiam a saturnio rectore syrię interrogati: romam transmissi sunt. ¶ Herodes autem ferorę vehementius imminebat: vt repudiaret vxorem. Aliquid enim cum quo mulierem plecteret excogitabat quia multas in eam odij causas habebat: donec ipsum etiam fratrem cum ea supra modum indignatus eiecit. ¶ Feroras autem ęquo animo accepta iniuria ad tetrarchiam suam accessit: iuratus vnum sibi exilij finem fore mortem herodis: neq; se ad eum reuersurum esse dum vixerit. Deniq; nec egrotum q̃uis sepe accitus fratrem visere voluit: cum quibusdam mandatis eum quasi moriturus vellet instruere. Sed ille quidem pręter spem conualuit: post modum autem feroras in morbum incidit. Tumq; herodis pacientia demonstrata est. Nam & venit ad eum & humanissime curatum voluit sed morbum superare non quiuit. In diebus enim paucis est mortuus. Quem licet vsq; ad vltimum vitę diem dilexisset herodes: tamen ꝙ illum quoq; veneno peremisset fama vulgatum est. Verum eius corpore ĩ hierosolima portato luctum maximum cunctæ genti denunciauit: clarissimaq; funus sepultura dignatus est. ¶ Vnus quidem interfectorum alexandri & aristoboli hunc exitum vitę sortitus est. Transijt autem in antipatrum aucto rem pœna sceleris ex interitu ferorę principium nacta. Quidam enim ex libertis eius cum regem tristes adissent: fratrem ipsius Feroram veneno interemptum esse dicebant. Nam quendam ei cibum obtulisse coniugem suam non quo solebat modo conditum eoq; sumpto illo morbo: protinus esse corruptum. Venisse autem ante biduum matris ac sororis eius accitu quandam veneficam mulierculam ex arabia vt venenum ferorę conficeret amatorium: & pro amatorio dedisse mortiferum sylleì consilio. Namq; illi notam fuisse. ¶ Perculsus igitur plurimis suspitionibus rex ancillas & nonnullas libertinas quęstioni subiecit: ibiq; tum clamabat aliqua doloris impaciens. Deus celi terreq; rector in matrẽ antipatri quę horum nobis malorum causa est vindicet. Hoc rex initium nactus/ persequębatur vlterius indagine veritatis. Mulier vero & matris antipatri familiaritatem cum ferora eius vxoribus & occultosq; eius conuentus aperuit q;q; feroras & antipater redeuntes a rege tota cum illis nocte potare soliti essent: seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidem libertinarum hæc idicauit. ¶ Cum autem ancillę separatim singulæ torquerentur: patuit omnium dicta congruere qua de causa romani quidẽ antipater ex composito feroras vero trans flumen secedere curauisset. Nam sępe illos in sermone dixisse ꝙ post alexandrum & Aristobolum ad ipsos eorumq; coniuges transiturus esset herodes. nec alicui posse parcere: qui marianne eiusq; filijs minime pepercisset: ideoq; melius esse ab hac belua quã longissime fugere. Sæpe autem dixisse matri antipatrum conquerentem ꝙ cum ipe canus esset. pater in dies singulos iuuenesceret. seq; fortasse priusq̃ regnare incipiat moriturum. aut si vnq̃ ille decesserit quando autem istud fiet voluntatem sibi successionis omnimodo fore breuissimam. Pullulare prætere a hydre capita hoc est Aristoboli & Alexandri filios. sibi autem filiorum spem adeptam esse patris iniuria quę non eorum quemq̃ post mortem suam regni successorem sed Mariannes filium scripsisset herodem. Qua quidem in re prorsus eum senectute delitare: si testamentum suum standum arbitraretur: se namq; vt ex eius progenie nemo superesset curaturum. Quin etiam cum omnes patres quibus inuisi nunq̃ filij fuerunt odio vincat: plus eum tamen etiam fratres odisse. Deniq; nuper sibi ne cum ferora colloqueretur centum talenta donasse: atq; cum feroras diceret quid enim per nos ledebatur respondisse Antipatrum. Vtinam cunctis ablatis nudos se dum modo viuos relinqueret. Verum hoc nequaq̃ fieri posse vt tam pestiferam bestiam quisq̃ effugiat: sub qua nec amicis esse palam lice-

Left margin: Anti.li. xvij.c.iij Ege.li. i.ca.xlii — Anti.li. xvij.c.iij Ege.li. i.ca.xliii — B — Anti.li. xvij.c.iij Ege.li. i.c.xliij. — C

¶ Antipater timẽs salomes obseruationẽ per amicos vt Romã ꝓficisceretur ꝓcurat & mittitur cum muneribus & testamẽto vbi ipe rex ĩscriptus erat.

Fabatus sylleũ hærodi accusat ꝙ corithiũ pecunia corrupisset vt eum occideret. &c.

¶ Arabes duo quęstioni subditi corĩthũ vt herodẽ occidẽt pecũia fuisse corruptũ cõfessi sũt & missi sunt romã.

Ferorã ĩfirmum hærodes visitauit & corpus eius ĩ hi'rl'm sepeliẽdũ detulit. &c

Quidã feroram venenoĩterẽptũ regi nũciãt & ꝓ amatorio mulierculã arabicam dedisset sillei cõsilio mortiferuʒ.

Herode veritatẽ tormẽtis perquirẽti quędam ãcilla matrẽ antipatri oĩm malorũ causã esse clamat & occultos cõuẽtus mulierum & ferorę aperuit.

ret. Deniq; nunc occulte inquit conuenimus licebit autem aperte si virorum spiritum manusq; habea- mus hęc in tormentis ancillę prodiderunt: & q feroras cum illis petram fugere cogitasset. Vt autem omnibus dictis herodes crederet: centum talentis effectum est. De his enim soli antipatro dixerat. D

¶ Hærodes Dosidem Antipatri matrem omni ornatu spoliatam expulit hinc ad Antipatrum Samaritam Antipatri procuratorem conuertit & ex illius tormentis comperit necandi sui causa ex ęgy- pto Antipatrum venenum petiisse per aliquam Antiphili collegam idq; feroram ab eo accepisse cui mandasset Antipater herodem occidere. Ferorā vero dedisse vxori seruandū. Quę a rege statim euocata de tecto se pręcipitem dedit sed mortem euadens insidiarum modum declarauit & ferorā dixit super fratris nece pœnituisse & venenū ab Antipatro paratum consumi iussisse. Antiphilus quoq; ve- neni delator accusatur. Et mariāne pōtificis filia maleficiorū cōscia accusata herodes eius filius Antipatri successor a testamento deletus est. Bacillus quoq; aspidū virus attulerat. Litterę quoq; tunc ab Antipatro cōtra Archelaū & Philippū confictę apportantur. Nemo autē antipatro propter eius odiū quę contra eū fiebant in iudea notificauit. Quiq; patri de roma litteras misit cui pater indignationē simulans rescripsit. Audita autem Ferorę morte luxit quia maleficiorum amiserat ministrū timens ne comprehenderetur venenum. Dubius autē Antipater si domū redeat Cui aduenienti maxima fuit solicitudo omnibus eū deuitantibus callide tamē vultu confidentiam simulabat. Capitulum.xxix.

Hærodes Dosidē omni ornatu spoliatā expellit

Igitur ante alios in dosidē Antipatri matrē furor eius erūpit: eamq; quē omni ornatu illi donauerat spoliatā. multis cōparato talētis. expellit. Deniq; ira deposita: ferorę mu- lieres a tormētis recreabat. Timore autē pauidus erat: & ad oēs suspitiones excitaba- tur multosq; innocentes metu ne quē nocentium pretermitteret in tormenta ducebat

Antipater samarita Antipatrū dnm suū venenum herodi pri parasse accusat.

Anti.li.xvii.capitu.iiii Ege.li.i.c.xliiii.

¶ Hinc ad samaritā se cōuertit antipatrū qui procurator erat antipatri. & ex illius tormētis cōperit necandi sui causa ex ęgypto antipatrū venenū malum petiisse per aliquā antiphili collegā idq; ab eo antipatri auunculū accepisse Theudionē ac ferorę tradidisset. cui mā- dasset antipater vt herodē occideret. dum ipse Romę abesset ac suspitione careret: ferorā vero venenū vxori suę dedisse seruandum. ¶ Itaq; hanc euocatam statim rex quod acceperat afferri iubet. Illa vero quasi allatura egressa de tecto se pręcipitem dedit vt eo modo & probationes & regis verbera pręueniret. Sed dei prouidētia sicut apparet quę ab Antipatro pœnas repeteret: non in caput. sed in alteram delata partē periculū mortis euasit. Portataq; ad regē vbi resipiscere potuit nam casus eā perturbauerat & quamobrē se pręcipitasset interrogata: adiurāte rege q vera dicēti remitteret omne supliciū sin falsa promere maluisset corpus eius tormentis absumeret neq; sepulturę quicq relinquęret: paulisper tacuit. Deinde quod inquit secreta custodio cū feroras obierit: antipatro qui nos oēs perdi- derit seruatura. Audi rex. & tecū deus michi testis veritatis qui falli nō potest. Cū ferorę morituro assi- derē: tūc ille me ad se vocauit. Et multū inquit mulier de fratris erga me aio sum deceptus. Nā qui sic me diligeret inuisum habui & necare cogitaui qui tāto nūc mei q̄uis necdū mortui dolore cōfunditur Sed ego ob impietatē pręcium fero. Tu q meum seruas relictum nobis ab antipatro venenū huc af- fer propere meq; vidente cōsume ad inferos quoq; vltricem huius sceleris conscientiam deferam. Ita q; vt iussit attuli: & magnam quidem veneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi modicum vero michi propter dubios casus & q te metuerem reseruaui. His dictis: illa quidem omnino paululum quod veneni habentē pixidem profert. ¶ Rex quidem in matrem fratremq; antiphili contulit quę- stionem. Verum hi quoq; antiphilū ex ęgypto attulisse pixidem fatebantur. illumq; venenum a fratre apud alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autē regnū circumeuntes alexā- dri & aristoboli manes. ipsi erāt incertarum rerum exploratores atq; iudices & a suspitionibus remo- tissimas approbationes trahebāt. ¶ Deniq; etiā pōtificis filiam mariānem cōsciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortis eius fratribus demōstratum est. Rex autem matris audaciā: filij quoq; pœnaria cohercuit. Nam quē illa peperat herodem antipatri successorē scriptū ex testamento deleuit. Post hæc etiam bacillus nouissima cōsiliorum antipatri fides documentis accessit. Namq; is erat quidem libertus eius Aliud autē venenum ferens hoc est aspidum virus aduenerat aliorumq; serpētium succos vt si prius fuisset inualidū hoc se feroras cū sua coniuge armaret in regem. ¶ Idem vero pręter susce- ptam cōtra salutem patris audaciā velut operā subsiciuam epistolas habebat aduersum fratres cōpositas ab antipatro. Erant autē romę in studijs archelaus & philippus iam adolescentuli: magniq; animi regis filij quos antipater velut iminētes spei suę remouere festinās quasdē in eos litteras ipse finxit amicorū noīe romę degentiū. Nōnullis autē corruptis scribere persuasit q multis maledictis partem caperent: ac de alexandri & aristoboli nece manifeste quęrerentur: seq; accitos esse grauiter ferrent. Iam enim pater eos redire pręceperat: idq; maxime sollicitabat antipatrum. Quin etiam priusq profi- ciceretur in iudea cōstitutus antipater eiusdem modi contra eos romę litteras merebatur patrēq; ad-

Ferorę vxore vocata a rege de tecto se pręcipitē dedit sed mortem euadēs modum isidiarum declarauit.

Penitentia ferorę de nece fratris qui venenū contra fratrē ab antipatro paratū iussit cōsumi.

Antiphilus veneni delator accusatur.

E

F

Anti.li.xvii.capitu.iiii Ege.li.i.c.xliiii.

Mariāne pōtificis filia maleficiorum conscia accusat Hærodes filius eius ātipatri successor deletus est.

Anti.li.xvii.capitu.iiii Ege.li.i.c.xliiii.

Litterę ab antipatro contra archelaum & Philippum cōfictę.

A eundo vitandę suspitionis causa fratres purgare simulabat quędā falsa quędam vero adolescētis pec
cata cōmemorans. Quo quidem tēpore scriptoribus epl'arum quas in fratrū pniciem simulabat pluri
mis pecunijs datis sumptuum cōfundere temptabat indicia vestem pręciosam varia stragula pocu
laq; argentea necnon & aureā comparādo. aliaq; plurima instrumenta vt pręciorū magnitudine mer
cedes falsarijs erogatas celaret. Deniq; ducenta talenta expensa retulit & eorum maxima fuit occasio
causa syllei. ¶ Vniuersis autem malis eius tunc minoribus maiore contectis cum omnia quidē tormē
ta de parricidio epistolæ vero de iteratis fratricidijs conclamarent nemo tamen ex iudea veniētium
quo loco fortunę domus essent ei nūciauit: q̄uis inter scœlus probatum & ipsius reditum septem men
sium interualla fluxissent: ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem quibus indicandi voluntas fuit per
interfectorum fratrum manes commutescebant. ¶ Deniq; roma litteras misit continuo se conuentu
rū esse quodq; honorifice dimissus esset a cęsare nūcians. ¶ Rex autem insidiatorem manibus tene
re desiderans timensq; ne siquid pręscisset forte caueret: ipse quoq; litteris beniuolentiā simulans &
alia familiarissime scripsit: & vt reuersionē suam maturaret orauit. Nam si properasset: matris suę quo
q; offensionem posset componere: quam expulsam esse nō ignorabat antipater. Primam quidē iam
dę morte Ferorę susceperat epistolam apud Tarentum: eumq; vehementer luxerat. Id autem nōnul
lis de patrio laudabile videbatur. Sed quantum intelligi datur: causa doloris erat q insidię pro voto
non cesserant neq; tam feroram flebat: q̄ maleficiorū ministrum. Pręterea mœtus eum quidem ob ea
quę cōfecerat occuperat. nequando forte comprehenderetur venenum. ¶ Tunc autem in cilicia pa
tris epistola sibi reddita quam supra memoraui: statim quidem festinabat. Sed postq̄ in celeuderum
delatus est: subijt eum quędam materni casus cogitatio: anima sibi iam per semetipsam diuinātę. Et
amicorū quidem prudētiores ei suadebant. ne prius patrem cōuinceret: q̄ pro certo cognosceret qui
bus ex causis matrem suam repudiasset. Namq; timore ne criminationes eius auctę fuissent. Minus
autem prudentes & visendę patrię magis cupidi q̄ quid antipatro esset vtile considerantes vt pro pe
raret monebant: ne ex ipsa mora & pater causam praue suspitionis. & calūniantibus occasionem pre
beret. Nunc enim siquid motum est in absentem factum: nec em̄ pręsente illo quemq̄ id ausurū fuis
se. Absurdum enim videri propter suspitiones incertas certis bonisq; carere: neq; mature se patri red
dere ab eoq; regnum accipere quo solo ipso niteretur. Paruit his antipater impellente fortuna trāsmis
B susq; in sebastum cęsareę portum defertur. Occurrit autem illi pręter opinionem maxima solicitudo:
cum omnes eū deuitarent: nullusq; auderet accedere. Nam & si semper eque inuisus erat: odio tamē
vt proderetur tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex rege formido quoniā iam cunctas ci
uitates de antipatro fama repleuerat: solusq; de se quid ageretur ignorabat antipater. Nec enim vel
clarius eo quisq̄ deductus est cū romam nauigaret: vel ignobilius inde susceptus est. Enimuero cla
des ille domesticas intelligens calliditate celabat metuq; pene mortuus vultu confidentiā simulabat
& neq; fugę spes vlla erat neq; circūstantibus malis emergere poterat certumq; nichil ei de domo ne
ibi quidem nūciabatur. Id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiam spes eum per
temptabat hylarior vt nichil deprehensum aut si quid esse hoc sese impudentia sua deluiturū: ac do
lis quę sua instrumenta salutis haberet.

Anti.li. xvij.c.x. Eg.li.i. ca.xliiij.

¶ Dolis Antipater (quę suæ salutis erant instrumenta) armatus venit ad regiam vbi amicis eius
a prima ianua reiectis cum iniuria ipse quoq; a patre repulsus est cuiq; purgationi suę crastinus dies
coram varo indictus est vnde metu obstupefactus respondere nichil potuit Postero autem die cōuo
C cato concilio litterę matris ad Antipatrum delatę sunt in iudicio Antipatro autē ad patris pedes pro
uoluto Herodes orationem ad varum Antipatri accusatoriam & sui erroris excusatoriā elegātissime
habuit. Accusabat enim dolos Antipatri & insidias quarum probationes ipse dolore cōfusus Nicho
lao iussit adducere. Antipater vero seipsum purgare conabatur tempus suę peregrinatiōis pro rebus
patris dicens expendisse & varum aliosq; commouit ad miam. Nicholaus autem contra Antipatrum
criminum adduxit probationes misericordię spem auferens veneni quoq; per ordinem dedit proba
tiones quo facto varus (cum Antipater nichil amplius responderet q̄ deus testis est innocentię meę)
venenū petit idq; morti damnato bibendum pro experimēto dedit & eo statim mortuo quędam in
secreto locutus gesta in concilio Cęsari rescribens discessit.

Capitulum tricesimum.

Itaq; his armatis sine amicis in regiā venit q a priā ianua cū iniuria sūt repulsi. Forte aūt va
rus sirię rector itus aderat. Ingressus deīde ad patrē cōfirmatusq; audacia velut eius salutādi
causa ꝓpius accedebat: cū ille obiecta manu & capite declinato exclamat. Et hoc parricidę
est vt me āplexari velis cū tot maleficijs īuolutus sis. Corrūpit' ipiū caput neq; me attingas priusq̄ te
crimibus exuas. Dabo em̄ tibi iudm̄ & iudicē q oportune p̄sto est varū Abi: & quēadmodū te purges

Nemo antipr̄o quę cōtra eū in iudea fiebant significauit obstāte omniū in eū odio.

Antipr̄ andita ferorę morte luxit quia maleficiorū amiserat ministrū timens ne forte cōprehēderet venenū

Maxīa antipr̄i solicitudo omnibus eū deuitantibus.

Callide antipr̄ vultu cōfidētiā simulabat.

Dolis ātipr̄ (quę suę salutis īstrumēta erāt) armatus venit ī regiā amicis eius a patria ianua cū iniuria repulsis ipse

quoq; a prē reiectus est q craſtinū diē purgationis coram varo indixit.

in diem craſtinum meditare. Nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. ¶ Ad hęc metu obſtupefactus antipater quia reſpondere nichil potuit: reuerſus eſt. Cum autem ad eum mater & vxor veniſſet cunctas ei probatiões expoſuerūt Tūq; recepta mente quo pacto ſeſe defendere cogitabat. ¶ Poſtero autem die rex adhibito propinquorū atq; amicorum cōſilio antipater quoq; amicos vocat. Ipſe autem cum Varo reſidens cunctos iudices iuſſit adduci / in quibus erant etiam ſerui matris Antipatri quidem pridem comprehenſi: qui ab ea litteras ad eum deportauerunt huiuſcemodi. Quoniam illa omnia patri tuo cognita ſunt: caue ne ad eum venias. niſi aliquod auxilium a ceſare impetraueris Itaq; his vna cum aliis introductis: ingreditur antipater Cumq; pronus ante pedes patris cecidiſſet oro inquit pater ne quid de me preiudices ſed integras aures ſatiſfactioni meę prebeas. Demōſtrabo enim me innoxium: ſi tu velis. ¶ Ille autem magna ei voce impetrato ſilentio ad varum locutus eſt.

D

Litterę matris ad antipatrū delatę in iudicio.

Herodis ad varum notāda orō accuſatoria ātipri ingratitudinis & ſui erroris in filios excuſatoria. &c.

Quod & tu vare & quiuis iudex iuſtus antipatrum morte dignum iudicauerint certe ſcio Vereor aūt ne mea quoq; tibi ſit inuiſa fortuna omiq; calamitate dignum deputes: qui tales filios genuerim. Anquin hęc tibi magis miſerandus videri debeo: ꝙ erga tam ſceleſtos indulgentiſſimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adoleſcentulis regnum detuleram: eoſq; romę educatos amicos cęſaris feceram Sed quos aliis inuidendos regibus emulandoſq; conſtitui: meę ſalutis hoſtes inueni quorum tamen interitus antipatro magis profuit. Iſti enim ꝙ adoleſcens & ſucceſſor meus futurus eſſet: maxime ſecuritas quęrebatur. At vero hic adoleſcentulus belua pacientia mea ſupra q̄ alias pluſq̄ ſatis erat expletus in me ſacietatē ſuam profudit eiq; viſus ſum diu viuere meamq; ſenectutē grauiter tulit rexq; fieri non niſi parricidio paſſus eſt. Quę quidem profecto noui qua ratione cogitauit. qđ eum ex agro abiectum reduxerim & excluſis (quos regina michi peperat) filiis regni mei vicarium declarauerim. Et quidem tibi vare confiteor meę mentis errorem. Ego ipſe contra me filios irritaui: q antipatri gratia ſpes eorum iuſtas abrupi. Quid enim tātum de illis quantum de iſto bene ſum meritus. cui viuus etiam poteſtatem meam pœne conceſſi aperte autem regni ſucceſſorem teſtamento reliqui: & pręter deſtinatos ei ſeparatim quinquaginta redditus talentorum ſumptum paſſim mea pecunia ſumminiſtraui ac nuper quoq; romam nauigaturo trecenta dedit talenta: quemq; ſolum ex omni familia mea tanq̄ patris ſeruatorem cęſari commendaui. Aut quid illi tantum ſcœleris quantum antipater admiſerunt. Quodue de his habui tale iudicium quale demonſtraui. ¶ Huius inſidias etiam probo quia auſus eſt aliquid parricida rurſumq; dolis veritatem ſperat obtegere. Vare hoc tibi cauendū ſit. Nam ego iſtam beluam noui & q̄ ſit veriſimilia dicturus iam nunc proſpitio fletuſq; ſimulatos. Hic eſt qui me quondam monebat vt viuum alexandrum cauerem: neq; meum corpus omnibus crederem. Hic eſt qui vſq; ad cubiculum meum ſolebat ingredi & circumſpicere ne quis forte michi paraſſet iſidias hic ſomnii mei cuſtos erat & ſecuritatis dator. qui conſolaretur ſomnium peremptorū. & viuentium fratrum beniuolentiam diiudicaret. Hic propugnator & ſatelles meus Cū eius calliditas vare in mētem venerit: & quemadmodum ſingula ſimulaſſet vix me credo viuere: tamq; grauem inſidiatorem quo pacto effugerim miror. Verumtamen quia fortuna quędam excitat contra me domum meam. Michiq; amiciſſimi ſemper infenſi ſunt: ego quidem fatorum iniquitatem flebo & mecum ipſe ſolitudinem gemam. Nemo autem qui ſanguinem meum ſitierit elabetur. etiam ſi per omnes filios meos indicia ventura ſint. ¶ Hęc dicens ipſe quidem interrupto ſermone tacuit dolore confuſus: nicholao autem vni ex amicis probationes iuſſit exponere. ¶ Inter hęc autē antipater ſublato capite cum proſtratus ante pedes patris maneret: exclamabat Tu pater meas partes defendiſti. Nam quomodo ego parricida: quem tu ſemper ſeruatorem te habuiſſe commemoras. Aut ſi ficta vt dicis ſimulataq; mea pietas fuit. cur in aliis tam callidus in hoc adeo demens fui vt non intelligeret ꝙ ſi homines lateret tanti ſcœleris cogitatio. celeſtem latere iudicem omnino nō poſſet: qui vbiq; pręſto eſſet & cuncta cōſpiceret. An fratrum exitum ignorabam: quos ob id deus vltus eſt quia de te male tractauerāt. Quid autem fuit cui me tua ſalus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odii ſuſpitio? Sed diligebar. An ex te mœtus aliquis? Atqn tui ſeruus aliis timēdus eram. Sed egeſtas cauſa fuit? Multo minus Quis enim magis expenſarum habuit poteſtatem? Si autem omnium hominum prodiriſſimus eſſem immaniſq; beſtię animum gererem: certe manſueti patris beneficiis vincerer quem tu reduxeris ſicut dixiſti totq; filiis antepoſueris vniuſq; regem declaraueris aliorumq; bonorum magnitudine reddideris inuidendum O me miſerum. acerbiſſimamq; peregrinationem meam. Quam longo labore tempus: magnumq; inſidiantibus ſpacium prębui. Sed tamen tuis pater tuiſq; rebus abieram: ne Sylleus tuā contēneret ſenectutē. Roma michi teſtis eſt pietatis & priceps orbis terrę cęſar: q me prīs amatorē ſœpe vocitabat. Accipe pater has eius lr̄as fictis in me criminatiōibus veriores hiſq; me defendo. Hęc affectus erga te mea argumēta certiſſima recordare quā ingrate hinc nauigaueri latētes i regno cōtra me inimicitias non ignorā Tu pater inuitus me ꝑdidiſti: tu cōpuliſti vt darem accuſandi tp̄s in

E

Accuſat Herodes dolos antiprī & iſidias.

Herodes dolore confuſus Nicholao ꝓbationes iuſſit exponere.

F

Excuſat antiprī tēpus pegrinationis pro rebus prīs tuendis

A uidię. Verū ad indicia veniam. Eccce assum terra mariq; nichil vnq̄ parricida perpessus. Sed nōdum me hoc argumento diligas. Nam & apud deum & apud te patrem condemnatum esse me scio. Condemnatus autem deprecor: ne aliorū tormentis fidem adhibeas. In me feratur ignis: per viscera mea pergant instrumenta pœnarum. Ne parcas scelesto corpori. Nam parricida sum: tormentorū expers mori non debeo. ¶ Talia cum lacrimis atq; vlulatu vociferans & alios omnes & varum ad misericordiam prouocauit. Solum autem herodem quo minus fleret iracundia continebat: documentis veris intentū. ¶ Ibi autē nicholaus iussu regis multa de antipatri calliditate pręfatus & misericordię spem sustulit & atrocissimam accusationem instituit. cuncta quidem regni maleficia illi ascribens maxime vero fratrum interitum: quos ipsius calumnijs interfectos esse demonstrans etiam superstitibus eum insidiari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui venenum patri parasset multo minus a fratribus abstineret. Cum autem ad veneni probatiōes venisset per ordinem proferebat indicia etiā de Ferora crimen exaggerans veluti quoq; ipsum Antipater fratricidam fecisset· corruptisq; regis amicissimis scœlere omnem domum repleuisset. Atq; ita multis alijs dictis exprobratis perorauit. ¶ Varus autem cū respondere iussisset antipatrū & ille nichil amplius elocutus q̄ deus est testis innocentię meę silens iaceret venenum petit. idq; alicui damnato capite ex custodibus bibendum dedit: eoq; statimq; mortuo quędam in secreto cum Herode sermocinatus gesta in consilio Cęsari scripsit posteroq; die discessit.

¶ Herodes antipatro vinculis tradito ad Cęsarem nuncios mittit tunc quoq; quidam de seruis Antiphili de roma veniēs epistolas Agmes Iulię cęsaris vxoris ancille apportauit contra Salomē qua visa regem subit cogitatio ne forte etiam alexāder fuisset falsis ępistolis comprehensis Herodes vero ne prępositis satisfaceret morbo impeditur scribit tamen de Agme ad cęsarem & mutato testamento ponit pro antipatro Archelaum regni successionē Iudas autem & Mathias famatissimi sophiste iudei audito regis morbo fabricata regis contra leges opera & auream aquilam (quā rex super templi portam collocauerat) destruere & tollere mouerunt quos regis dux captos regi prȩsentat quos omnia confitentes viuos comburi pręcepit reliquos vero carnificibus tradidit obtruncandos. Rex itaq; multiplici agitatus morbo multum sperabat sanitatem desperata vero salute militibus suis & rectoribus multas donauit pœcunias.

B

Capitulum tricesimum primum.

Nichiloq; minus rex antipatro in vinculis tradito: cladis suę nuncios ad cęsarem misit. Post hęc salomen appetisse insidijs arguebatur antipater. ¶ Quidam enim de seruis antiphili roma venerat: ępistolas ferens alicuius agmes nomine ancillę iulię. Quibus ad regem scriptis. indicauerat salomes ępistolas inter litteras Iulię repertas ei clam beniuolentię causa misisse. Ipsius autem salomes epistolis & maledicta in regem acerbissima & accusatio maxima continebantur. Sed omnes ab antipatro erant fictę: Idq; agmen pœcunia corruptam ad herodem eas mittere persuaserat. Epistola enim eiusdem muliercule ad ipsum scripta id prodidit: cuius verba hęc sūt. Sicut voluisti patri tuo scripsi & ępistolas misi: certo sciens regem sorori suę minime posse parcere si eas recitauerit Bene ante facies si cōsumatis omnibus pollicitationū tuarū memor fueris. ¶ Hac epistola & quę in salomen sunt composita deprȩhensis regem subijt cogitatio ne forte etiam Alexander falsis epistolis fuisset comprȩssus & q̄ pœne sororem quoq; propter antipatrū occidisset: anxius erat Itaq; non est vltra cunctatus: quo minus ab eo sumeret omnium causa supplicium. ¶ Sed ne prępositis satisfaceret: graui morbo impeditus est. ¶ De agme tamen ancilla & in Salomē factione conflata litteras dedit ad cęsarem ac propterea testamento mutato exemit nomen Antipatri regemq; scripsit Archelaum philippum negligens natu miorem. Nam & antipater hos insimulauerat. Cęsari autem post alia pœcuniaria mille talenta munera & vxori eius ac filijs itemq; amicis & libertis prope quinquaginta: cęterisq; omnibus pœcuniarum non parum & agrorum distribuit: ac sororem salomen clarissimis donis honorauit. In testamento quidem ista correxit. Morbus autem ingrauescebat quod eū senectus pariter ac mœror vrgeret & annos iam septuagita natus erat: & filiorum cladibus adeo animum habebat afflictum: vt nec in bona valitudine quicq̄ iocunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ęgritudinem: q̄ antipater viueret. Hunc enim nō opere superuacuo. Sed cum ipse cōualuisset cogitabat occidere. ¶ Ad has ei calamitates accedit etiam populi quidam tumultus. ¶ Erant enī in ciuitate sophistę duo qui summe scire leges patrias videbantur: & per omnem propterea gentē maxima gloria predicabantur. Iudas filius sepherei & alter Mathias. Hos non pauci adolescētium secta bantur cum leges exponerent & indies singulos puberum exercitum congregabant. Qui cum regem audissent mœrore & morbo tabescere apud notos loquebantur oportunum iam tempus esse vt deus vindicaretur fabricataq; aduersus leges patrias opa destruerētur. Siquidē in tēplo nefas sit imagines aut vultus aut cuiuslibet aīalis cognomie simulachrū haberi. Hoc ꝓpterea dicebāt q̄ supra maximā

C

Anti.li. xvii.c.v Eg.li.i. ca.xxiii

Anti.li. xvii.ca. vii. Eg.li.i. ca.xxiii

Anti.li. xvii.c.vii Eg.li.i. ca.xiv.

Anti.li. xvii.ca. viii Eg.li.i. cap.xv.

Anti.li. xvii.c.xi Anti.li. i.c.xlv.

Antipater varū & alios ad misericordiā cōmouit.

Probationes veneni.

Quidam morti adiudicatus venenū qđ antipr pri parauerat bibit/ varo iubēte ꝓ expimēto & statim morit.

Herodes ātipatro in vīculis dato ad cęsarē nūcios misit.

Epl'a agmes ancille iulię vxoris cęsaris

Herodes ne prępositis satisfaceret morbo impedit scribit tn̄ de agme ancilla ad cęsarē & mutato testamento scripsit ꝓ antipatro archelaū regni successorem. &c.

Iudas & mathias iudei sophistę famatissi rogato regis morbo fabricata aduersus leges regis opa & aqlā

quā rex sup templi portā collocauerat destruere & tollere monuerūt. &c.

portam rex aquilam collocauerat auream eamq; tunc monebant sophystę vt tollerēt pulchrum esse dicentes. Etiam si quod inde periculum immineret pro legibus patrijs mori nō recusare. Sic enim decedentibus & animam immortalem: & bonarum rerum sensum perseuerare perpetuo. Minus autem fortes & sapientię suę nescios amare animam imperitia magisq; morbo cupere q̄ virtute defungi. Dū hęc illi differerent rumor subito peruagatur regem fere iam mori. Vnde etiam confidentius adolescētes conamen adorsi sunt. Ipsoq; meridie cum plurima multitudo versaretur in templo: dimissam funibus aquilam ex tecto auream securibus abscidebant. Quare statim regis duci nunciata: non parua ille comitatus manu cucurrit ad templum: & prope ad quagraginta iuuenes cōpręhensos regi exhibuit. Qui primum interrogati an aquilam ipsi auream cōcidere ausi essent fecisse confessi sunt. Deinde quo iubente: lege patria respōderunt. Dum vero quid tantum exultarent quibus mors immineret ab his quereretur: quia post mortem bonis plurimis frui sperarent, asseruerunt. His itaq; rex commotus: magnitudine irę morbum superat: atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos inuectus & ꝙ occasione legis patrię quędam maiora temptassent veluti impios dignos esse supplicio iudicauit. Populus autem metuens ne per multos iret quęstio pręcabatur vt primum facinoris suasoribus deinde in eo deprehensis pœne subditis: ceteris indignationē remitteret. Tandem igitur exoratus. & ipsos rex qui funibus dimissi erant: cum sophistis viuos incendit & reliquos qui vna comprehensi sunt obtruncandos carnificibus tradidit. ¶ Hinc totum eius corpus morbo occupatum: varijs doloribus differebatur. ¶ Nam febris quidem non mediocris erat. ¶ Prurigo autem intollerabilis habebat omnem corporis superficiem. ¶ Assiduis autem vexabatur coli tormentis. ¶ Pedesq; tā q̄ ex intercutis vitio tumuerat. ¶ Cum & inflatio vētriculi. ¶ Putredoq; testiculorum vermiculos generans. ¶ Preterea creber anhelitus & irrupta eum suspiria membrorumq; omnium contractio fatigabat: vt qui hæc ad diuinitatem referrent. pœnas eas esse dicerent sophystarum. ¶ Ille autem quāuis cum tot vitiorum cruciatibus luctaretur: vitę tamen cupidus erat: & remedijs excogitatis salutem sperabat. Deniq; iordanem trāsgressus apud callironem alias Calichon aquis calidis vtebatur quę in lacum feracem bituminis (quę asphaltidis vocatur) effluentes pro dulcedine potui sunt. Ibi autem corpus eius quod medicis oleo calidiore foueri placuerat in archam plenam dimersum ita dissolutū est: vt etiam lumina quasi mortuis resoluta torquęret. Deinde perturbatis qui eum curabant. ad clamorē quidem respicere visus est. Desperata vero salute militibus quinquagenas dragmas: multamq; pecuniam rectoribus atq; amicis diuidi iussit.

Dux regis iuuenes fere quadraginta qui aquilā aureā securibus absciderant captos regi pręsentauit qui oia cōfessi sunt constanter. &c.

Multiplex Herodis morbus Febris Prurigo Colica passio, Podagria Inflatio vētris putredo testiculorum vermes generās membrorū oim contractio.

Militibus & rectoribus multā diuidit pecuniā

Anti.li. xvii.c.ix. Eg.li.i. cap.xxi.

¶ Hęrodes morti proximus nobiliores iudeos iubet in ypodromo concludi & Salome sorori suę eius ꝙ marito omnes (cum spiritum efflauerit) pręcepit occidere vt eum omnis iudea diem mortis suę illachrimarēt Tunc quoq; litterę mortis agmes & Antipatri condennationis de roma apportantur. Hęrodes autem morbi doloribus victus seipsum malum parando cultello occidisset nisi Aciabus eius nepos manum tenuisset Antipatrum vero fiduciam repetentem & custodibus munera policentem missis satellitibus iubet rex occidi & sine honore in hircania sœpeliri a cuius morte die quinto anno regni postq̄ Antigonum interfecit. xxxiiij. & anno. xxxvij. postq̄ rex a Romanis est declaratus in rebus domesticis infœlicissimus moritur: quo mortuo Salo vinctos liberauit. Ptholumeus vero anuli regis custos militum conuocata multitudine regis voluntatem declarans: Archelaum regem ꝓclamauit Cui populus & milites congratulati sunt Hunc ad sepeliendum regem operam dederunt nichilq; munificentię est pretermissum maximaq; cū pompa in hęrodiō castello vt iusserat est sepultus.

¶ Capitulum tricesimum secundum.

Hęrodes morti ꝓximus nobiliores iudeos iubet in ypodromo concludi & Salome sorori eiusq; marito p̄cepit vt eos in die mortis oēs occidant. &c.

Hęrodes fratrē parando pomū occidisset nisi aciabus manū tenuisset.

Anti.li. xvii.c.ix. Eg.li.i. cap.xxi.

Cum autem rediens ad hierichonta venisset: atra iam bili correptus & pœne ipsa morte minitabatur factum nefarium excogitauit: Collectos enim huius vici ex omni iudea nobiliores in loco cui nomen est ypodromo concludi pręcepit. Deinde sorore Salome & Alexio eius marito ad se vocatis scio inquit mortem meam festis gaudijs celebraturos esse iudeos. Verum per alios lugeri potero & pręclarissimos honores assequi sepulture: si (quę pręcipio) feceritis. Vos viros qui habentur in custodia cum animam efflauero statim militibus circundatis occidite vt etiam inuita omnis michi iudea omnisq; domus illachrimet. ¶ Et simul his mandatis legatorum quos romam miserat epistolę sunt allatę: quibus agmen ancillam iussu cęsaris iteremptam & antipatrum morte damnatum esse indicabatur. Quinetiam si pater eum in exilium dare mallet: idq; permisisse cęsarem scriptum erat. ¶ Hęrodes autem paululum hoc nuncio recreatus. rursumq; doloribus victus: nam inedia tussisq; pariter violentia distendebatur: fatum peruenire conatus est. Sumptoq; malo: etiam cultellum poposcit. Sic enim comedere consueuerat. Deinde circumspecto ne quis arbiter impediret tanq̄ se percussurus dexteram sustulit Cumq; aciabus consobrinus eius accurrisset manumq; continuisset: vlulatus maximus in regia statim quasi rex esset mortuus excitatus est. ¶ Eo ꝓ

A pe audito antipater fiduciam repetit. letusq; iam custodes promissa etiam pœcunia rogabat vt se solverent atq; dimitterent. Quod eorum princeps non solũ ne fieret obstitit: sed etiam regi velociter nũciavit. Ille autem fortius exclamans q vires egrotantis valebant continuo satellitibus missis occidit antipatrum: mortuumq; sepelire precepit in hyrcania. ¶ Deinde rursum corrigit testamentum & successorem quidem Archelaum natu maximum antipatri fratrem scripsit: tetrarcham vero Antipham. Post interitum autem filij quinq; diebus exactis moritur annos quidem triginta quatuor ex quo interfecit Antigonum regno potitus: triginta vero & septem postq̃ rex a romanis declaratus est. Et in alijs quibus omnibus rebus secunda fortuna vsus est: ac si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quesierat: tanto conseruatum tempore filijs suis reliquit. In rebus autem domesticis infœlicissimus fuit. ¶ Salome autem (anteq̃ resciret mortem regis exercitus) cum marito progressa vinctos absoluit quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium & vnumquemq; iussisse domum dimitti at q; ita per hos abeuntes militibus indicatur. ¶ Quibus in concionem cum alia turba in amphiteatrũ apud hiericonta collectis ptholomeus anuli regis custos quo signare solitus erat & illum fortunatum cœpit dicere & multitudinem cõsolari. relictamq; ab eo militibus epistolam recitauit in qua multum rogabat vt beniuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamẽtum legebat: in quo philippum quidem trachonis proximarũq; regionum tetrarcham vero sicut supra diximus antipham. regem autem archelaum scripserat. ei deniq; anulum ad cesarem ferre mandauerat. obsignatamq; regni administrari noticiam. Omniũ namq; dispositionum suarum dominũ & confirmatorem esse cesarem voluit. Cætera vero seruari iuxta superius testamentum. ¶ Quo perlecto cõfestim clamor secutus est omnium archelao gratulantium militesq; per cunctos & populos adeuntes suam promittebant. deiq; beniuolentiam precabantur. ¶ Hinc ad sepeliendum regem operam contulerunt. Nichil autem munificentie pretermisit archelaus: sed omnẽ ornatum extulit regnum in funeris pompa ducendum. Lectus quidem totus erat auro gemmisq; distinctus: chorus autem purpura variatus: corpusq; velatum super eum itidem purpura/capiti autem dyadema erat impositum. corona vero desuper aurea: sceptrumq; ad dexteram. ¶ Et circa lectum filij cum propinquis preterea satellites agmenq; trachium germaniq; & galathe velut ad bellum instructi omnes antecedebant. Cetera vere militum manus armata: duces suos ordinumq; principes sequebant̃ decenter. Quingenti autẽ serui ac liberi odores ferebant. Corpus autem per ducenta stadia portatum est in castellum Herodiõ

B ibiq; secũdum ipsius regis mandata sepultum est. Et herodis quidem hic finis fuit.

Margin notes (left): Anti. li. xvii. c. x. Eg. li. i. ca. xlv. — Anti. li. xvii. c. x. Eg. li. i. ca. xlvi.

Margin notes (right): Antipatrũ pollicẽtẽ custodibus munera missis satellitibus rex iubet occidi & sine honore sepeliri. — In rebus domesticis infœlicissimus fuit. — Salome mortuo herode vinctos absoluit. &c. — Fauor ppli Archelao. — Hærodis sepultura pomposissima & ornatissima. — Ordo assistẽtiũ in funere. — Herodis corpus in castello herodion sepultum.

¶ Explicit Liber Primus.

¶ Incipit Liber Secundus.

¶ Archelaus diebus septem lugendo patrem consumptis: epulisq; ferialibus prolixe populo exhibitis (hic enim mos multos iudeorum ad inopiam redegit) candida indutus veste processit ad templum ibiq; varijs fauoribus exceptis, a plebe humanissime vulgus recœpit nomen. quia regnum donec a Cesare fuisset confirmatum recusauit. Tuncq; gauisa multitudo magnis petitionibus mẽtem eius tentare cœpit qui in gratiam populi cunctis postulatis facile annuebat post meridiem autem suscitata est aliquorũ pro morte iniusta iuuenum qui aquilam de templi porta abstulerant maxima seditio quos Archelaus verbis magis q̃ vi sedare volens magistrũ militum mittit rogans vt quiescerẽt sed illum lapidibus perturbarunt vnde Archelaus die festo Azimorum ne cresceret seditio armatorũ misit cohortem quorum vulgus multos lapidibus interfecit vulnerato Chiliarcho iudeorum vero in sacrificijs occupatorum alijs fugientibus tria milia occisa sunt. Archelaus autem Philippo fratre regni dimisso procuratore Romam cum matre & amicis iuit & Salome vna cum filijs Sabinus vero Syrie procurator pro cõseruatione pecuniarũ Herodis venit in iudeam quem varus inhibuit ipse tamẽ Archelao romam profecto hierusalem veniens regiam tenet & custodibus euocatis pecuniarum ra-

C tiones discutere conatus est.

Capitulum Primum.

TVRBARVM autem nouarũ principium fuit Archelao Romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem cõsumptis epulisq; ferialibus prolixe populo exhibitis. hic autem mos apud iudeos necessarios multos ad inopiã redegit: nam qui eum neglexerit impius estimatur candida veste indutus procedit ad templũ: ibiq; varijs fauoribus exceptis a plebe ipse quoq; i excelso tribunali solioq; aureo residẽs hũanissime vulgus admisit: eisq; & q sepulturã patris sedulo curauissent grãs egit: & quos sibi quasi certo iã regi magnos honores habuissent. Verũ se tñ ait nõ potestate solum in-

Margin notes (left): Anti. li. xvii. c. x. Eg. li. ii. ca. i.

Margin note (right): Sũptuosa sepultura iudeorum multos ad inopiã redegit.

terim sed etiam ipso regis nomine temperare donec a cęsare sibi fuerit cōfirmata successio: qui etiam
testamento rerum esset omnium dominus constitutus. Idcirco enim se apud hierichōta voluntati ex D
ercitus restitisse: cum sibi diadema voluisset imponere. Cęterum alacritate ac beniuolentia ęque mili/
tibus etiam populo plenam se vicissitudinem relaturum si ab his quorum etiam esset imperium cer/
tus rex declaratus fuisset studiumq; sibi fore vt erga illos rebus omnibus patre melior appareret.

Ppl'i varia peti/tio ab archelao nouo rege.

¶ His gauisa multitudo statim eius mentem magnis tentare petitionibus cœpit. Namq; alij tribu/
ta leuari: alij vectigalia tolli. quidem solui custodiam acclamabant. Cunctis autem postulatis in gra/
tiam populi facile annuebat Archelaus: deinde celebratis hostijs cum amicis erat in ępulis. ¶ Ecce

Seditio aliquorū ꝑ morte iniusta iuuenū q aquilā de templi porta amouerāt hi eni pontificē quē herodes instituerat reijciēdū ꝓclamāt &c.

autem post meridiem congregati non pauci nouarum rerum studiosi vbi communis luctus de rege
cessauit propria lamenta suscipiunt: flentes eorum casum quos propter abscissam ex porta templi a/
quilam auream Herodes morte damnauerat: dolor autem nō occultus erat sed clarissimis questibus
fletuq; iusto & planctu ciuitas personabat: virorum causa videlicet quos pro templo ac legibus pa/
trijs interisse dicebant. Eorum autem mortis pœnas ab illis quos herodes pecunia donasset repeten/
tes esse clamitabant. Ac primum quem is constituerat pontificem reijciendum atq; alium pietate prę
stantem magisq; purum optari debere. Quibus & si mouebať Archelaus ad vltionem: tamen eū pro
fectionis festinatio continebat metuentem ne si multitudinem reddidisset inimicam: motu eius impe

Archelaus magis verbis q̄ vi sedare turbatos volēs magistrū militū mittit rogans vt quiescerent quē lapidibus ꝑturbāt &c.

direť. Quamobrem monendo magis q̄ vi experiebatur sedare turbatos missoq; magistro militum vt
quiescerent eos rogabant. Sed illum seditionis auctores vbi ad templum venit priusq̄ verbum faceret
lapidibus perturbant & alijs post eum mulcēdi sui gratia missis: multos enim allegabat archelaus ira/
cunde omnia responderunt neq; si numero aucti fuissent ociosi fore videbanť. ¶ Itaq; instante Azi/
morum festo die qui apud iudeos pascha vocitatur plurimarū victimarum copia plenus infinita qui
dem ad templum ex agris multitudo religionis causa descendit cum illi qui sophistas lugebāt in pha
no consisterent nutrimenta seditioni querentes. Hoc autem metu Archelaus anteq̄ omnem populū
morbus iste corrumperet cohortem militum & chiliarchum qui etiam seditionis principes compręhē
derent eo dirigit contra quos omne vulgus excitatum multos lapidum ictibus interfecit. Saucius ve/
ro chiliarchus vix elabitur. Et illi quidem statim veluti nichil mali factum esset ad celebrāda sacra cō

Tria milia die festo alijs fugiētibus cęsa sunt. &c.

uersi sunt. Sed Archelao sine cede iam multitudo comprimi posse non videbatur. Quamobrē totum
illis immisit exercitum: pedites per ciuitatem simul omnes: equitesq; per campum. Qui cum sacrifi/ E
cijs occupatos singulos inuasissent: prope ad tria milia hominum occidunt: reliquam vero manū per
muros proximos deiecerunt. Pręcones autem sequębatur Archelaum: iussu eius vnumquemq; vt do

Archelaus (Philippo fratre dimisso regni procuratore) romā cū matre & amicis iuit Salome/q; vna cū filijs suis. &c.

mum rediret ammonendo. Itaq; cuncti neglecta dei festiuitate abierunt. ¶ Ipse autem cū matre nec/ Antiq. li. xvij.
non & Popla & Ptholomeo & Nicholao amicis ad mare descendit: relicto Philippo regni procura/
tore itemq; rerum familiarium curatore. Vna vero aggressa est cum filijs suis Salome: fratrisq; regis fi
lij genere: specie quidem velut Archelao ad obtinendam successionem adiumento futuri certa vero
causa quę contra leges in templū admissa fuerant/delaturi. ¶ Interea fit illis cęsareę sabinus obuiam
Syrię procurator ad iudeam veniens: ad pecunias custodiēdas Herodis. Quem vlterius progredi va
rus inhibuit mulis accitus Archelai precibus: intercedente Ptolomeo. Et tunc quidē Sabinus in gra/
tiam vari neq; ad arces venire properauit neq; thesauros paternę pecunię clausit Archelao: sed vsq;
ad cognitionem se cęsaris ociosum manere pollicitus apud Cęsaream commorabatur. Postea vero q̄
sibi obstantium vnus Antiochiam petijt alter hoc est Archelaus Romam nauigauit: mature profe/
ctus in hierosolimam regiam tenet. Custodumq; principibus itemq; dispensatoribus euocatis ratio/
nes pecuniarum discutere conabatur & arces occupare tentabat. Non tamen immemores Archelai F
mandatorū custodes erant Sed in obseruando singula queq; perseuerabant: causam custodię magis
Cęsari q̄ Archelao tribuentes.

¶ Antipas cum Archelao de regno certabat defendens primum testamētum in quo rex fue/
rat inscriptus posteriore firmius similiter romam nauigauit secum ducens matrem & amicos cum hi
reno oratore acerrimo. Iudei autem Romanos iudices magis q̄ regem petebant & Antipam q̄ Ar/
chelaum quem etiam Sabinus apud Cęsarem accusauerat. Antipam vero cui etiam Salome fauebat
multum laudauerat Cęsar itaq; hinc & inde acceptis instrumentis optimates romanorum vocat ad
cōcilium vbi Antipater Salome filius/is enim orator erat acerrimus/accusationem proposuit Arche
lao ipsum asserens auctoritate propria regnum vsurpasse totiusq; orationis vires in multitudine eo/
rum qui ab eo circa templum die festo azimorū cesi fuerant astruebat: secundūq; herodis testamen/
tū non valere probabat cum tunc sanę mentis inops esset & ad singula testes adhibuit. Nicolaus vero
Archelai defensor ad accusationes respondens cedem in templo necessario factam perdocuit: secun
dū rationibus cōfirmauit herodis testamentū. vnde omnibus expositis Cęsar Archelaum ad genua

A sua accedentem erexit dignum regno ostendens nichil vero certum pronunciauit.

Capitulum secundum.

Anti.li. xvii.c.xi Eg.li.ii cap.i. Cum hec autem antipas quoq; de regno certabat. posteriore superius herodis testamētum firmius esse defendēs in quo rex ipse antipas fuerat scriptus.eiq; se tam salome q̄ multi alij cognati qui cum Archelao nauigarent. suffragio fore promiserant. Ducebat autem secum matrem fratremq; nicholai ptholomeum: in quo pro fide apud herodē probata nō nichil videbatur esse momenti. Namq; illi fuerat clarissimus amicorum Oratori autem hyreneo propter dicendi acrimoniam plurimam confidebat. Vnde etiam qui se monuerant vt archelao pro etatis merito & secundi testamenti voluntati cederet: audiendos esse non censuit. Rome vero migrauerunt ad eum cunctorum studia propinquorum quibus inuisus erat archelaus quibus precipue liberi omnes sui iuris esse cupiebant & aut romano magistratu amministrari: aut si hoc non imperarent Antipā regem habere. Ad hoc etiam sabini ope nitebatur antipas. qui archelaum per epistolas accusauerat apd̄ cesarem. antipam multū laudauerat. Itaq; digesta crimina salome & ceteri qui cum ea sentirent cesari tradiderunt & post eos archelaus gestorum suorum per scripta capitula patrisq; anulū per ptolomeum artioresq; amministrationis intromisit ad cesarem. Ille autem secum premeditatus ea que ab vtraq; parte dicerentur: vbi & regni magnitudinē multitudinemq; reddituum animaduertit. atq; insuper Herodis familiam numerosam. prelectis etiam vari & Sabini litteris: optimates Romanorū ad concilium vocat. In quo tunc primum ex agrippa filia sua natum gaium sedere iussit filium adoptiuū atq; ita partibus prosequēdi copiam dedit. Igitur salomes filius antipatri namq; is erat orator acerrimus eorum qui aduersabantur Archelao accusationem proposuit insimulans archelaum quasi verbis quidem videretur de regno contendere. re autem vera iamdudum rex esset effectus & apud aures modo Cesaris cauillaretur: quem iudicē successionis expectare noluisset. Nam post herodis mortem quibusdam vt diadema sibi imponerent subornatis. regis eum more in solio residentem partim ordines militie permutasse partim cōdonasse promotiones & insuper annuisse omnia populo que velut a rege impetrāda petiuisset: maximorūq; reos criminum quos pater suis vinxerat absoluisse. Qui

Antipas regnū petebat primū testamētum (in quo fuerat rex scriptus) posteriore firmius defendens & secū ducebat matrē & ptolomeum. &c.

Anti.li. xvii c.xii Eg.li.ii ca.i.

Cesar receptis hinc & inde instrumētis cōcilium romanorū vocat.

Antipr̄ filius salome orator acerrimus archelaū regnū ꝓpria auctoritate vsurpasse accusat

B cum ista fecisset: modo regni vmbrā a domino postulaturus venisset cuius sibi corpus ipse rapuisset: vt non rerum: sed vocabulorū esse dominum Cesarem demonstraret. Ad hec ei q̄ etiam luctū patris assimulasset obijciebat: cū interdiu quidē personam componeret in moerorem: noctu vero ad cōmessationes vsq; potaret. Deniq; seditionem vulgi ex hac indignationem cōstatam esse dicebat. Totius autē orationis sue vires eorum multitudine qui circa templum cesi fuerant astruebat. Hos enim ad festum quidem venisse diem: ad hostias vero quas ipsi mactandas venerant crudeliter esse iugulatos: tantū in templo funerum esse congestum quantū nullum ab externis illatum bellum implacabile congessisset. Itaq; huius crudelitatis Herode prescio alias presso ne spe quidem regni eum vnq̄ dignū esse visum nisi cū sane mentis inops erat anima deterius egrotante q̄ corpore & quem in secundo testamento successorem scriberet ignorabat. presertim qui priori testamento successorē scriptum incusare nichil posset quod incolumi corpore omniq; vitio purgata mente fecisset: vt tamen quis firmius esse ponat morbo laboranti arbitrium ipsum se Archelaum abdicasse regia dignitate multis in eam cōtra leges admissis. Nam qualis foret si acciperet a cesare principatū: qui anteq̄ acciperet si tantum populū peremisset. Multa in hunc modum prosecutus antipater: multis ex numero circūstantiū propinquorū in singula crimia testibus exhibitis perorauit. Surrexit aūt Nicholaus defensor Achelai & ante omnia cedem in templo necessario factam esse perdocuit. Nam quorum necis argueretur nō regni solum sed etiam ipsius iudicis id est cæsaris hostes fuisse: aliorū autem criminū suasores aduersarios demonstrauit. Secundū vero testamēto idcirco ratum manere postulabat: q̄ Herodes in eo successoris sui firmatorem Cæsarē constituisset. Nam qui tantum saperet vt rerum domino potestas suc-

Alia accusatio

Tertia accusatio cōtra Archelaū occisio scilicet iudeorꝝ i festo azimorꝝ.

Anti.li. xvii c.xii Eg.li.ii ca.i.

Antipr̄ ad singula crimina testes adhibuit.

De testamēto secundo.

C cederet nec vnq̄ in Herodis errasse iudicio. Sed sano corde quem cōstitueret elegisse: qui per quē cōstitui deberet non ignorauit. Cum autem oībus expositis etiam Nicholaus perorasset: in mediū ꝓgressus archelaus ad genua cesaris accedit: ociose. Quo ꝑbenigne a cesaris erecto q̄ paterna quidem successione dignus esset ostendit. certum vero nichil pronunciauit.

Cesar archelaū ad genua sua accedētem erexit dignum regno ostendens.

Cesar (dimisso consilio) secum de cognitis deliberans anteq̄ tamē quicq̄ statueret mater archelai moritur & varie littere de Syria iudeos defecisse nūciantes prolate sunt varus enim hoc prospiciens (abeunte Archelao romam) hierusalem ascendit vt seditiosos cohiberet. Sabinū namq; Iudeos exactionibus opprimentem ipsorum contra eum maxima multitudo in festo pentecostes cōgregata est in tres partes diuisa vnde perterritus vari petit auxilium & in Phaselum turrim altissimam euasit maximaq; facta est pugna. Iudei namq; (succensis porticibus) flamma compræhensi consumebantur aut in hostes desilientes ab ipsis occidebantur ipsi vero audaciores facti ex precedenti nece templiq;

thesauri spoliatione contra Romanos facti sunt quibus ruffus & Gratus cum exercitu sociarunt Sabinus tum iudeis libertatem promittentibus. pollicitationibus non confidebat. D

Capitulum tertium.

> Mater archelai moritur.
> Varus lr̄as ad cęsarē mittit iudeorꝝ seditiōes significās.
> Sabinus iudeos exactiōibus oppressit cōtra quē maxima iudeorū multitudo in festo pentecostes cōgregata in tres partes diuisa est.
> Sabinus pterritus vari petit auxiliū & i phaselo turri altissima euasit.
> Maxia pugna.
> Iudei succēsis porticibus flamma cōpręhensi cōsumebāť aut in hostes desilientes ab ipsis occidebāť. &c.
> Ruffus & gratus cum suis romanis sese sociarunt.
> Sabinus dubius pollicitationibus non cōfidebat.
> Antiq. lib. xvii. ca. ...

Illo autem die dimisso cōsilio secum ipse de cognitis deliberabat vtrum ex his qui testamento continerētur aliquam regni oporteret constitui successorem: an toti familię distribui principatum. Multitudo enim personarū egere subsidio videbať. Sed anteq̄ de his quicq̄ statueretur a Cęsare mater Archelai martache morbo corrupta moritur: & varię litterę de syria iudeos perlatę sunt defecisse nūciātes. Quod varus fore ꝑspiciens in hierosolimā postq̄ archelaus nauigaret. ascendit: vt incentores seditiōis cohiberet. Et quia multitudo cessatura nō videbať: ex tribus quas Syriam secū duxerat cohortibus vnā in ciuitate reliquit: atq; ita in anthiochiam ipse remeauit. At Sabinus cum postea in hierosolimā venisset causas nouarū rerum iudeis prebuit: modo vim custodibus vt sibi arces traderent adhibēdo: nunc maligne regis exquirendo pecunias. Non autem solis relictis a varo militibus frœtus erat Sed etiam seruorū suorum multitudine: quos etiam oēs armatos auaricię ministros habebat. Festo autem quinquagesimę die (quę pentecostes a iudeis vocatur) species septem diebus exactis rediens. ex eorū numero vocabulum nacta non religionis solemnitas populum sed indignatio cōgregauit. Deniq; concursus infinitę multitudinis ex galilea itemq; idumea & hiericonte transq; Iordanem positis regionibus factus est cum indigena ex ipsa ciuitate populus iudeorum & numero simul & alacritate pręstaret & tripertita manu terna castra collocarūt vna in septentrionali regione templi: altera in meriadana Ypodromum versus tertiaq; in occiduo prope regiam tractu circunsessos Romanos vndiq; obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter eorum spirituq; perterritus crebris quidem varum nunciis pręcabatur vt q̄ mature ferret auxilium quasi lanianda cohorte si quid more interuenisset. Ipse vero in altissima castelli turri (quę phaselus vocabatur) euasit fratris herodis cognomie quem parthi necauerūt. Hinc militibus cohortis vt in hostes irruerent: signum dabat. Iam prętimore quibus ipse pręerat descendere nullus audebat. Cuius autem pręcepto milites obedientes in templum volant vehementiq; cum iudeis pugna confligunt. In qua dum nemo desuper adiuuaret: imperitos belli pericia superabat. Postea vero q̄ multi iudei porticibus occupati alias occupatis a vertice sagittis eos appetebant. plurimi conterebantur: & neq; ex alto iaculantes vlcisci facile poterant neq; cominus dimicātes ferebant. Ab vtrisq; tamen afflicti: succendunt porticus opere magnitudine atq; ornatu mirabiles Ibiq; cum multi flamma subito comprehensi aut ea consumebantur aut in hostes desilientes ab ipsis occidebantur. Alii retrorsum cedentes pręcipitabanť ex muro: nonnulli desperata salute incendii periculum suis gladiis pręueniebant. Qui tamen ex mœnibus obrependo in Romanos fecissent impetum metu attoniti nullo negocio subigebantur donec omnibus aut interemptis aut timore deiectis thesauro dei defensoribus destituto manus milites attulerunt: & quadraginta ex eo talenta diripuerunt quorum quę furto sublata non sunt congregauit sabinus At iudeos multo plures magisq; pugnantes tam virorum q̄ opum interitus in romanos contraxit obsessaq; his regia minitabantur exicium. nisi q̄ primum modo se cederent: sabino si vellent vna cum cohorte militum abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabantur regalium plurimi: qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamē bellicosior erat sebastenorum tria milia. Hisq; prępositi rufus & Gratus. vnus peditum rector: at vero equitum rufus quorum vterq; in corporis atq; prudentia etiam si nullam manum obedientem haberent. magnum tamen momentum belli Romanis addidissent. Itaq; iudei quidem instare obsidioni simul & castelli mœnia temptantes & ad sabinum clamantes vt nullo impediente discederet habituri pro tanto tempore patriam libertatem. Sabinus autem q̄uis optaret euadere fidem tamen pollicitationibus non habebat. sed eorum leuitatem insidiarum esse illecebram suspicabatur. simulq; auxilium vari sperans obsidionis periculum perferebat. F

Mortuo Herode absenteq; Archelao multi regnum cupierunt vsurpare. duo namq; veteranorum militum milia (qui sub Herode militauerunt: in Idumea congregati cum regalibus decertauerunt: quibus Aciabus regis consobrinus repugnauit. in inferiore autem galilea Iudas ezechię latronum principis filius aulam regiam inuasit. Symon quoq; herodis seruus imposito sibi dyadema de regina in hiericonte igne concremauit: quem tamen fugientem gratus vertice percussum occidit. pręterea Artonges pastor corporis animęq; fiducia confusus & in fratribus regnum ausus est affectare. qui contra romanos & regios bellum parauit. Varus autem acceptis Sabinis litteris magnum congregans exercitū venit in iudeam cui Berithii & Arethas rex dederunt subsidium. & sephori capta ciuitate eam igni cōbussit incolis captiuis Arus quoq; vicus direptus est. Et Saffus depopulatus Emaus etiam castellū combuiť. Adueniente vero varo hierusalē oēs seditionis causas in alios cōferebant

A Cui Iosephus Archelai consobrinus & cum grato ruffus & Romana cohors obuiam alia parte Sabino abscedente venerunt varus autem dispartito exercitu seditiosorū fere duo milia crucifixit & multitudini data venia duces ad cęsarem interrogandos misit qui regis propinquos quia contra regem bella mouerant iussit interfici.

Capitulum quartum.

Anti. li. xvii. capit. xiij. Eodē tēpore per iudeam plurimis locis tumultus erat multosq; ad regni cupidinē tempus impulserat. Nā in idumea quidē duo milia veteranorū qui sub herode militauerant cōgregati armisq; instructi cū regalibus decertabāt quibus aciabus regis cōsobrinus ex vicis munitissimis repugnabat cāpestre prelıū declinādo. Anti. li. xvii. capit. xiiii. ¶ Inferiori autē galileę iudas filius ezechię latronum principis ab herode quondā rege capti qui tunc illas regiones vastauerat nō parua multitudine collecta. raptisq; regis armentarijs & oibus quos circa se habebat armatis: cōtra potētię cupidos manus mouebat. ¶ Trans flumē quoq; symon quidam ex regalibus seruis pulchritudine simul & vastitate corporis frętus. imposito sibi dyademate cū latronibus quos congregauerat ipse circuiens & apud hierichonta regiā & multa alia magnifica diuersoria igni corrupit facilē sibi prędam ex incēdio cōparans Omnesq; habitationes in quibus aliquid erat decoris concremasset nisi gratus legionū rector ex trachone sagittarios. itēq; sebastenorū pugnacissimos ducens properassent occurrere vbi peditū quidem in pugna multi cōsumpti sunt. Ipse autē symonē cōpendio pręuenit ardua valle fugientē: & ex trāsuerso percussum in vertice deiecit. Incēsę sunt autē & quęcūq; iordani proximę fuerunt sedes regię apud betharantes alias Betharamathē quorūdam aliorū manu cōflata ex locis vlterioribus. ¶ Tūc etiam pastor quidā cui nomē erat artonges regnū affectare ausus est. Quod vt speraret in corporis animęq; fiducia mortē cōtentētis ipulsis est ac preterea fratrū sibi similiū robore quorū singulis tanq̄ ducibus & satrapis attributa manu armatorū ad incursus vtebatur. Ipse autē veluti rex maiora negocia procurabat. Et tunc quidē sibi etiam coronam imposuit. Nō paruo autem post tēpore cum fratribus suis va

B stando territoria: & occidendo pręcipue romanos itemq; regios perseuerauit cū neq; iudeorū quisq̄ effugeret: qui lucrū ferens aliquod venisset in manus. Ausi sunt autē apud Amathuntam comparatū romanorū agmen obsidere: qui frumenta cohorti atq; arma portabat. Vbi arrium quidem centurionem & quadraginta fortissimos iaculis confixere. Cęteri vero in periculo constituti similia sustinendi auxilio grati qui cum sebastenis aduenit elapsi sūt. ¶ Multis in hunc modū cōtra indigenas itemq; alienigenas per omne bellum gestis post aliquod tēpus tres ex his cōpręhensi sunt natu quidē maximus ab archelao duo vero qui etate sequēbātur in manus grati ac ptolomei delati. Nā quartus archelao pactione cōcessit: sed hic eos postea finis secutus est. Tūc autē latrocinali bello cunctā inflāmabat Anti. li. xvii. ca. pit. xiij. iudeam. ¶ Varus autē acceptis sabini & principū litteris: toti cohorti metuēs opem his ferre properabat. Itaq; cū duabus reliquis cohortibus & quatuor alijs equitū in ptolomaida ꝓfectus eadē regū atq; optimatū auxilia cōuenire iussit. Ad hęc a berithijs etiā cū per eorū trāsiret oppidū mille & quingentos accepit armatos. Vbi vero in ptolomaidē tam cętera manus auxiliorū q̄ propter herodis inimicitias arethas rex arabū nō cū exiguo numero equitū peditūq; peruenit: statim exercitus partē in galileam quę ptolomaidi propinquior erat dirigit amico suo gaio his rectore ꝑ rępositio. Qui mox & aduersus Anti. li. xvii. ca. pit. xiiii quos ierat oēs in fugā vertit & sephori ciuitate capta ipsam quidē incēdit icolas vero eius seruitio subiugauit. Varus autē ipse cū oi exercitu samaria potitus ciuitate quidē abstinuit: ꝙ inter aliorū turbas nichil eā mouisse depręhēdit. ¶ Castris autē ad vicū positis qui appellatur arū ptolomei possessionē ꝓpterea direptā ad barbaris & ab amicis herodis qui ptolomeo infensi erāt. ¶ Inde ad safo progreditur alterū vicū tutissimū quē similiter oēsq; redditus ibi repertos fuerāt depopulati. Cedis autē igniq; plena erāt oia nec prędę barbarorū quidq̄ obstabat. ¶ Exusta est aūt ēmaus alias emaus iussu vari necē arij cęterorūq; indigne ferētis. habitoribus eius fuga dispersis. Hic progressus ad hierosolymā cū exercitu: solo visu iudeorū castra disiecit. Et alij quidē per agros abire fugiētes: qui vero intra ciuitatē degebāt suscepto eo seditionis causas i alios cōferebāt. nihil quidē se pœnitus mouisse dicentes: sed propter diē festū recepta necessario multitudine in ciuitate obsessos esse potius cū romanis q̄ dissidētibus cōspirasse. Ante vero obuiam venerant. Iosephus archelai cōsobrinus: & cū grato rufus agentes exer-

C citū regnū & sebastenos & ex romana cohorte milites ornatos habitu cōsueto. Sabinus em̄ nec i faciē vari venire passus: iādudū ex ciuitate ad mare discesserat. ¶ Varus aūt dispertitū aduersus auctores tumultus per agros dimisit exercitū: multisq; sibi exhibitis quos minus turbulētos inuenisset custodię tradidit: maxime vero nocētiū ꝓpe ad duo milia crucifixit. ¶ Adhuc aūt circa idumeam superesse armatorū decē milia nūciato. cōfestim arabas domū abire iubet ꝙ eos nō auxiliātiū more vti militia: sed ꝓ sua libidine. & supra q̄ ipse vellet agros vastare prospexit: suis aūt comitatus agminibus i aduersarios ꝓperabat. Verū ille se varo priusq̄ in manus veniretur: aciabi cōsilio tradiderūt. Varus autē multitudini venia data: duces eius interrogādos misit a d cęsarē. At ille cum ignouisset cęteris nōnullos re

Multi tūc regnū cupiebāt vsurpare cōtra quos aciabus hærodis nepos. &c.

Symon herodis seruus imposito sibi dyademate regina in hierico igni corrupit Gratus symonē fugiētē occidit.

Artōges pastor regnū ausus est affectare.

Bellum pastoris cōtra Romanos & regios milites Arius centurio.

¶ Varus acceptis sabini litteris magnū congregās exercitū venit i iudeā cui berithij & arethas dederunt subsidium.

Sephoris Ciuitas cōbusta incolis captiuis.

Arus vicus direptus.

Emaus incenditur a varo.

Aduenięte varo hierl'm oēs seditionis causas in alios cōferebant cui iosephus archelai consobrinus & cū grato rufus & romana cohors obuiam venerunt sabino alia pte abscedēte

Varus iudeorũ multitudini data venia duces interrogãdos misit ad cesarẽ qui regis ꝑpinquos quia contra suũ regem arma cœpissent suppliciis adegit.

gis cognatos. erant enim quidam inter eos herodis propinqui supplicio subiugari pręcepit ꝙ omnino contra suum regem arma accœpissent. Varus autem hoc modo rebus apud hierosolymam compositis cademq; cohorte quę dudum in pręsidio ciuitatis fuerat relicta ibi antiochiam rediit. D

¶ Legatione iudeorum Romę super octo milia ius suę gentis liberum petentium transmissa conuocatur a cęsare consilium in templo apolinis adiurãdis operibus exornata vbi iudeorum multitudo aderat & e contra archelai cum amicis inter quos philippus fratre duabus a varo excausis missus primum vero iudei iubente cęsare herodem locuti eius facinora adduxerunt deinde contra archelaum ipsum excede trium milium iudeorum vt certus herodis filius probaretur regni accusãt sumpsisse prę mordia. petunt itaq; iudei patriam suam Syrię coniũgi & per romanos iudices gubernari. Nicholaus vero purgatis cõtra reges obiectis criminibus iudeorum arguit nationem cęsar igitur auditis partibus mediam regni partẽ archelao dedit tetrarcham appellans ipsum etiam regem sise dignũ prębat policitus reliquã vero dimidiã in duas diuidens tetrarchias philippo dedit & antipę legatũq; Salome ampliatũ cõfirmauit duasq; herodis filias virgines filiis Ferorę desponsauit. Et herodes facultates fideliter distribuens pauca vilissima propter defuncti honorem sibi retinuit. Capitulum quintum.

Legato iudeorũ Romę sup octo milia ius suę gẽtis liberorũ petẽtiũ

Anti. li. xvii. ca. ... Ege. li. ij. ca. ...

Romę autẽ archelao alia rursus cũ iudeis cõflata est qui ante seditionẽ permissu vari legati exierũt ius gẽtis suę liberũ perituri. Erant autẽ numero quinquaginta qui venerãt astãtibus vna ex populo qui romę degerẽt octo milibus iudeorũ. ¶ Itaq; cõuocato a cęsare optimatũ romanorũ amicorũ cõsilio in palatini appollinis tẽplo quod priuatũ erat ipsius edificium ammirandis operibus exornatũ multitudo quidẽ iudeorũ cõstitit cũ legatis contraq; Archelaus cũ amicis cognatorũ autẽ amici ab vtraq; parte secreti aderãt. Nã & cũ archelao stare propter odiũ atq; inuidiã recusabant & cũ accusatoribus cõspici pudore cęsaris prohibebantur. Inter quos erat etiam philippus archelai frater beniuolo animo duabus ex causis pręmissus a varo vt & archelao subueniret & si regnũ herodis nepotibus eius distribui placuisset partẽ aliquã mereretur. Iussit autẽ accusatores exponere quęnã cõtra leges fecisset herodes. Primũ non se regẽ sed oĩm qui vsq; fuissent tyrannorũ crudelissimũ tolerasse. dicebãt. Deinde multis ab eo trucidatis ea pertulisse quęsti sunt vt beatiores mortui putarentur. E

Iudei iubẽte Cęsare primũ contra herodem loquentes eius adducunt facinora. &c.

Non em̃ solũ tormentis eũ lacerasse corpora subiectorũ: sed etiã genti suę ciuitatibus deformati exteras ornauisse: populisq; alienis iudeę sanguinẽ condonasse. Pro antiqua vero fœlicitate ac patriis legibus nationem suã tanta egestate simul ab eo atq; iniquitate repletam prorsus vt plures ex herode clades paucis annis sustinuerint ꝙ̃ omni euo maiores sui postꝙ̃ ex babilone discessere perpessi sunt: xerse tunc regnante ad discordias cõcitati. Verum se ad hanc mediocritatẽ & aduerse fortunę cõsuetudinẽ processisse vt etiam successionẽ voluntariã acerbissime feritatis subirẽt qui & archelaũ tanti tyranni filiũ patre mortuo regẽ appellassent nichil morati & vno cum eo luxissẽt mortẽ herodis ac pro eius successore vota celebrassent. Illũ aũt quasi metueret ne nõ certus eius filius videretur excede triũ milium

Cõtra archelaũ qui excede triũ miliũ iudeorum vt certus hœrodis filius videretur regni sũpsit primordia.

ciuiũ regni sumpsisse primordia: & quia principatũ meruit tot immolasse deo hoim victimas. tot festo die tẽplum cadaueribus ĩpleuisse. Recte igitur eos qui de tantis malis superessent aliquando respexisse calamitates suas & belli lege cupere vulneribus excipiendis ora prębere: atq; ab romanis precari vt iudeę reliquias misericordia dignas existimarẽt: ne ve quod ex ea natione restaret. His obiicerẽt a quibus crudelissime lacerabatur: sed patriã suã cõiungi syrię finibus ac per iudices romanos amministrari decernerẽt. Hoc em̃ modo probatũ scire iudeos qui nũc veluti turbulenti ac belli cupidi reprehenduntur moderatis rectoribus obedire. Iudeorũ quidẽ accusatio eiusmodi petitione cõclusa est. ¶ Cũ aũt surrexisset cõtra Nicholaus primũ criminibus quę in reges erant proposita dissolutis nationẽ cœpit arguere quia neq; gubernari facilis esset natura. quę regibus vix pareret. Vna vero etiã propinquos archelai qui se ad accusatores cõtulerant insimulabat. ¶ Sed tũ quidẽ partibus cęsar auditis cõuentũ dirimit. Paucis aũt diebus post mediã regni partẽ sub Tetrarchię noie dedit. archelao etiã regẽ si se dignũ pręberet facturum esse pollicitus: reliquã vero dimidiã in duas tetrarchias diuisit: duobusq; aliis herodis filiis attribuit. Vnã philippo: alterã illi qui cũ archelao de regno certauerat. ¶ Huius parti cesserat trans flumen regio & galilea quarũ ducẽta talenta redditus erãt. Batonea alias Bathanea vero. & tracõ & auranitis & quedã partes domus zenonis circa iãniã vicum philippo destinatę sunt: quę talentorũ centũ redditus ministrabãt. Archelai vero enarthia idumeã oẽmq; iudeam & samariam habebat quarta tributorũ parte leuata ꝑ munere quia non cũ cęteris rebellasse: ac ciuitates quibus ĩperaret ei tradit sunt stratonis pirgus. & sebaste. & Ioppe & hierosolyma. Cęteras aũt gazã & sadarã & Hippõ alias Hypion regno auulsas syrię cęsar adiecit. Erãt aũt redditus archelai: sexcẽta talẽta. ¶ Quin & salomẽ pręter illa quę testamẽto regis ei relicta fuerãt. iãnię dominã & azoti & phaselidos idẽ cęsar constituit regiãq; apud ascalonẽ largitus est ex quibus oĩbus talẽtorũ sexaginta redditus colligebãtur domũ vero eius enarchię aĩs tetrarchię subiugauit archelai. ¶ Cũ aũt cęteris quoq; herodis ꝑpiqs testa

Nicholaus purgatis criminibus cõtra reges obiectis arguit iudeorũ nationẽ. &c

Anti. li. xvii. ca. ... Ege. li. ij. ca. ... F

Legarum Salome Cęsar auxit.

A méto relicta soluisset: duas eius filias virgines extrisecus quingẽtis milibus pecuniẽ donauit: easq; nuptũ ferorẽ filijs collocauit. ¶ Diuiso aũt herodis patrimonio etiã sibi relictas ab eo facultates ad mille talenta ijsdem distribuit exceptis suo nomini quibusdam rebus vilissimis propter honorem defuncti.

¶ Iudeus quidã iuuenis alexandro quem herodes occiderat simillimus spe fallendi Romã veniẽs mentitus est alexandrum sociũ habens iudeũ oẽs regni actus congnoscentẽ hic a Iudeis multis muneribus donatus quasi rex a paternis amicis deduceretur tãtaq; multos clemẽtia cœperat vt illũ sella portarẽt & regalé obsequiũ proprijs sumptibus exhiberẽt. Cẽsar vero alexãdri vultum optime cognoscens: celadũ quendam vt adolescentẽ adducat misit quo cõspecto statim cõiectura personẽ cognouit differentiã: & de aristobolo fratre percũctantibus saluum quidẽ esse & apud cyprum degere cõmemorabat cẽsar autẽ cognita veritate risit fraudisq; actorẽ iussit interfici & filium alexandrum propter corporis habitudinẽ remigum numero inseruit. Archelao autẽ tũc iudeis & samaritis abutẽte cõtra ipsum vtriq; ad cẽsarẽ legatos mittũt qui in exilium pellitur in viennã hic em̃ priusq̃ vocatur somniũ viderat quod symõ esseus exponẽs dixit varias rerũ mutationes expertũ fore moriturũ. Glafira quoq; eius vxor archelai capadociẽ regis filia quẽ prius alexãdro eius fratri vxor fuerat visionem vidit qua exposita vix biduũ superuixit mortuo itaq; archelao copinius a cẽsare missus est regere iudeã tũc prouinciã factam. Symõ vero galileus iudeos cẽsari tributa prohibebat soluere.

Herodes herodis facultates fideliter distribuit & pauca vilissima propter honorem defuncti sibi retinuit.

Capitulum sextum

Anti. li. xvij. capit. xvi. Ege. li. ij. ca. i.

INterea quidã iuuenis natione iudeus apud aliquẽ libertinũ romanũ ĩ sydomorũ opido educatus illũ se format similitudine quẽ herodes necauerat alexãdrũ esse mẽtibus. fallẽdiq; spe romã venit. Huius autẽ facinoris habebat sociũ quendã iudeũ secũ oẽs regni actus optime scientẽ: a quo instructus affirmabat eorũ se misericordia q sui atq; aristoboli occidendi causa missi fuerant similibus corporibus subditis morti esse subreptos. Deniq; his multos iam iudeos fefellerat in creta degẽtes ac liberaliter illic acceptus. melũq; inde trãsmissus. ibiq; ãpliore quẽstu cumulatus etiã hospites suos magna verisimilitudine romã secũ nauigare pellexerat. Erat postremo delata ĩ dicãrchiã multisq; mũeribus a iudeis eius loci donatus quasi rex a paternis amicis deducebatur. Ad hoc enĩ fidei ꝓcesserat formẽ similtudo: vt qui alexãdrũ illũ viderãt planeq; nouerãt: hunc eũ esse vitarẽt. Igitur oẽs etiam romẽ iudei visendi eius studio circũfusi properabãt: & infinita multitudo per nicorũ angustias quocũq; ferebatur cõueniebat. Tanta nãq; clemẽtia multos ceperat vt illũ sella portarẽt: ac regale obsequiũ proprijs ei sũptibus exhiberẽt. ¶ Sed cẽsar alexãdri vultũ optime sciẽs accusatus em̃ apud eũ fuerat ab herode & si prius q̃ videret hoĩem fallaciã similitudinis animaduerterat. Hilariori tamen animi spe nõ nihil indulgẽdũ putauit & celadũ alias Ladũ quẽdã qui alexãdrũ cognosceret misit vt adolescentẽ ad se adduceret. Qui illo cõspecto: stati persone differẽtiã cõiectura deprehendit. Maxĩe aũt vbi corporis eius duriciã & seruilẽ formã cõsiderauit intellexit oĩe cõmẽtũ satis aũt cõmotus est dictorũ eius audacia De aristobolo autẽ percũctãtibus saluũ quidẽ esse illũ cõmemorabat cõsulto vero nõ adesse: quia apud cyprum degeret cauẽdo insidias. Minus em̃ circũueniri se posse disiũctos. Itaq; ladus quidẽ ab alijs ei separato vitã dixit a cẽsare primũ fore si tantẽ fraudis prodidisset auctorẽ. Id autẽ se factũrũ ille pollicitus ad cẽsarẽ sequitur & iudeũ ĩdicat qui formẽ suẽ similitudine abusus esset ad quẽstũ. Tãta em̃ dona eũ ex ciuitatibus singulis abstulisse docuit quãta viuus alexãder accepisset. Risit his cẽsar: & falsũ quidẽ alexãdrũ ꝓpter habitudinẽ corporis remigũ nũero inseruit: suasorẽ vero eius interfici iussit. Meliẽsibus alias Melijs autẽ sũptuũ detrimẽtũ ꝓ amẽtiẽ prẽcio satis esset iudicauit.

Iudeus quidã iuuenis alexandri perempto simillimus mẽtitus alexãdrũ spe fallẽdi romã venit habẽs iudeũ socium omnes regni actus optime sciẽtem. &c.

Cẽsar alexandri vultũ optime cognoscẽs celadũ quẽdã vt adolescẽtẽ adduceret misit quo cõspectostati persone differentiam cognouit cõiectura & de aristobolo ĩterrogat. &c.

¶ Cẽsar cognito fraudis auctore ipsum iussit interfici & filium alexandrũ remigũ nũero ĩseruit

Anti. li. xvij. capitu. vii Ege. li. ij. ca. ij.

Enarchia alias tetrarchia vero suscepta memor discordiẽ superioris archelaus nõ solũ iudeis sed etiã samariẽsibus crudeliter abusus est. Nonoq; pricipibus ãno legatis cõtra se ab vtrisq; ad cæsarẽ missis: ipse quidẽ ĩ exiliũ pellitur ĩ viẽna gallie ciuitate patrimoniũ vero eius thesauris cẽsaris adiudicaт. Quẽ quidẽ priusq̃ euocaretur ad cẽsarẽ hmõi sõniũ vidisse cõmemorauit. Nouẽ aristas plenas & maximas a bobus comedi sõniauerat. Accitos deĩde vates caldeorũq; nonnullos: quidnã illo putarent indicari sõnio cõsuluerat. Alijs autẽ aliter interpretantibus. Symõ quidam esseus genere dixerat aristas ãnos arbitrari bouesq; rerum mutationes eo quod agros arando verterẽt ac mutarẽt. Ideoq; regnaturũ illũ quidẽ esse tot annos ꝙ significaret numerus aristarum. Varias autẽ rerum mutationes expertum esse moriturũ. Hisq; auditis quinq; diebus post idẽ archelaus ad causã dicẽdã est euocatus. ¶ Dignũ autẽ memoria duxi etiam coniugis eius glafirẽ sõnium archelai filiẽ capadocum regis referre. Quam cum Alexander prius habuisset vxorem frater huius de quo loquimur herodis regis filius a quo ille interfectus est sicut iam designauimus post illius mortem. Iube alias Iobato regi libiẽ nuptam eoq; defuncto domum reuersam domiq; apud patrem in viduitate degentem enarches archelaus vbi cõspexit ad hoc amoris succensus est vt eam statim repudiata cõiuge sua marianne sibi copularet. Hẽc igitur breui tempore postq̃ in iudeam redijt videre visa est instantẽ sibi alexandrum dicere. Satis fuerat tibi libicum matrimonium: sed tu illo non contenta rursus ad meos pœnates reuerteris auidissima viri

Ege. li. ij. ca. ij.

C

Symõ esseus sõniũ ĩterprẽtatur

Somniũ coniugis archelai glafirẽ quẽ prius alexandro fuerat vxor huius frĩ.

Anti. li. xvij. ca. pit. xvij Ege. li. ij. ca. ij.

Glafira exposito somnio stati moritur.

tertij quoq; grauius est mei fratris iuncta matrimonia. Et quidem non dissimulabo cōtumeliam teq; licet inuitā recuperabo. ¶ Atq; hoc exposito somnio vix biduū superuixit. Igitur archelai finibus in puinciā circūscriptis pcreator equitū apud romanos copinius missus est ea sibi a cesare ptāte madata hoc disceptāte galileus qdā symō noīe defectiōis arguebat qd indigenas icreparet si tributū romanis pēdere pateretur dñosq; post deū ferre mortales. Erat em̄ proprie secte sophista nulla in re similis alijs D

¶ Additio.

¶ AEGESIPPVS post hāc historiā libro. ij. ca. iiij. ponit famosū ludibriū pauline romane vxoris pudicissime saturnini & Mūdi emeriti equestris eius amore succēsi quod hic omisit. Iosephus repetere. sed ad lōgū psequitur illud libro decimo octauo Antiqtatū caplo sexto. Aegesippus insup ibidē de pilati malicia q xpm morti adiudicauit de quo Iosephus libro eodē capl'is. iiij. v. vij. Etiā & herodis antipe adulteriū & crudelitatē ponit q iohānē baptistā occidi fecit de quibus Iosephus libro eodē. ca. ix.

¶ Tria apud iudeos philosophorū genera Esseorum scilicet phariseorum & saduceorū Esseorum enim maxime sunt laudis religioq; precipua nuptias cōtemnunt nō quia humani generis successionē censeant perimēdam: sed quia cauendam feminarum intēperantiam putant nullam earum vni viro fidem seruare credētes diuitias cōtemnunt omniaq; apud eos sunt cōmunia. Squalorē corporis decorē putant dūmodo semper sint in veste candida. Cōmunium rerum indiuisos habent procuratores neq; locū certum habentes aduenientibus sue secte professoribus quicquid habent prōptissime exhibēt neq; quicq̄ cū peregrinantur portant preter arma cōtra latrones. In qualibet ciuitate specialis hospitū curator constituitur. Vestimēta autē aut calcheos nunq̄ mutant nisi vetustate consumantur permutatio in eos non mercatura exercetur. Precipue circa deum religiosi nihil prophani ante solis ortum loquūtur. Hora quinta in vnum cōgregati lintheis precincti corpus frigidis aquis abluunt Sacerdos cibum oratione preuenit & post prandium datorem victus deum laudibus canunt. Sacris depositis vestibus ad opera redeunt reuersiq; similiter cum hospitibus cenant In duobus sunt sui iuris scilicet subuenire dignis: & indigentibus. Sed cognatis aliquid dare sine curatoribus est interdictū. Maximi sunt iracundie moderatores. Studiosi sunt circa veterum scripta maxime que aīe & corpori expediant eligentes hi autē alios se cum nō facile recipiunt. primo per annum differentes extrinsecus cōmorari deinde post cōtinentie ostentionē duobus annis mores pbantur prius autē q̄ cōem incipiat habere cibū magnis adiurat se execratiōibus primū qdē secuturū deū deīde circa hoīes seruare iusticiā neq; spōte cuiq̄ nocere iniquos oēs odisse oībus fidē seruare maxime pricipibus. Neq; absq; dei volūtate ad pricipatus accedere potentiā. Et si quis presit nunq̄ abuti ptāte neq; viribus ptātis sed neq; veste aut ambitioso ornatu reliquis eminere veritatē diligere aīam putā ab iniustis seruare cōpendijs fugere latrocinia deprehēsos vero i peccatis a sua cōgregatione depellūt & quādoq; morte cōsumūtur. Nō minus q̄ ciuitatū cōgregati iudicia faciūt. Sabbato vētrē nō purgāt alijs aūt diebus foueā dolabra facientes dimissa voce cōtegētes ne scl; diuino splēdori iniuriā faciāt i eadē fouea a vētris onere leuāt & terrā reducūt discernūt aūt iter se scdm suscepte abstinētie tpa i ordines q̄tuor. Lōgissime viuūt pter simplicitatē victus. Eorū aūt maxīa cōstātia i romano bello pbata est q gaudētes queq; ne legislatorē offēderēt supplicia ppessi sūt. Corpa dicūt corruptibilia aīas vero imortales corporibus q̄si carceribus implicatas bonaꝝ aīarū loca vltra occeanū ponūt amoena & delectabilia. Malarū vero pcellosa loca & hiberna plena gemitibus. Inter eos aliq futura certissime pnūciāt. Aliud est essenorū collegiū ab alio solū i mrīmonij opiōne differēs hic ei castissime mrīmonio vtūt: nūq̄ ad pg nātē accedētes: & eos q cōtinuā tenēt cōtinētiā dānāt dicētes si i eādē oēs velint ire sniam defecturū cōestī genus hūanū. Phariseoꝝ secta certiorē legaliū rituū noticiā pfitet & fato deoq; vniuersa deputās. Aīam oēm icorruptā esse aīas bonorū trāsire i alia corpa iproborū aūt iterminabili supplitio cruciari affirmat. Saducei aūt fatū negant & deū extra oēm mali patrationē īspectiōneq; cōstituūt aīarū aūt gnaliter vel supplicia denegant vel honores pharisei sūt sotiales Saduceorū vero inhumana est conuersatio. E

Capitulum septimum.

¶ Tria philosophorū apud iudeos genera.

Nuptias contēnunt esse. Nota causam.

Diuitiarum contemptores esse i.

Oia coia esseis.

Tem tria sūt apud iudeos gña philosophie. Horū em̄ vnū pharisei pfitētur. Alterū seducei Tertiū vero qd etiā pbabilius habet essei colūt gēte qdē iudei verū iter se muto amore iūctissimi & q preter ceteros voluptates qdē quasi maleficia vitarēt cōtinētiā vero seruare neq; cupiditati succumbere virtutē maximā ducerēt. Itaq; nuptias quidē fastidiūt alienos vero filios dū adhuc molles sūt eruditioni traditos p cognatis habētes suis moribus diligēter istituūt nō quia coniugia vel hūani gñis successionē cēseāt pimēdā sed qa cauēdā putāt itēperātiā feminarū: nullā earū vni viro fidē seruare credētes. Qui & diuitiarū cōtēptores sunt: rerūq; apd eos cōmunicatio āmirationi habet Neq; iuenias alteri alterū opulētia pstare. legeq; sibi dixerūt vt q disciplinā suā sectari vellent: bona cōturbernio publicarēt. Ita em̄ fore ne vel pauptatis hūilitas vel diuitiarū dignitas appareret: sed pmixtis facultatibus veluti iter frēs vnū esse oīm patrimoniū. Probro aūt ducūt oleū & si quis vel inuitus vnctus fuerit mūdicijs corpus absterget. qm̄ squalorē decorē putant: dūmodo sēper in veste sint cādida. F

+ pia quaedam de l. [illegible] comunia hunt. in l. g. n. 65. refert [illegible] vni[illegible] [illegible] Aegipto mulier [illegible] reperta fuit, quae non propium virum novisset,

A ¶ Designatos autem communium rerum procuratores habent: & ad vsus hominum singulos indiuisos. ¶ Non est autem illis vna ciuitas certa: sed in singulas multa domicilia transferunt & aliunde aduenientibus sectę suę professoribus quicquid habent promptum exhibent quasi proprium. Deniq; tamq̃ consuetissimi ad eos ingrediuntur: quos nunq̃ ante viderunt Hinc est ꝙ cum peregrinanť propter latrocinia tantum armantur: neq; pręterea quicq̃ ferunt. ¶ In singulis autem ciuitatibus ex eodē collegio specialis curator hospitum constituitur qui eorum vestimenta cęteraq; vsui necessaria tueať. ¶ Amictus autem cultusq; corporis omnibus pueris in metu & sub cura magistri agentibus: par est. Nec vero vestitum siue calceos mutant: nisi aut omnino conscissis prioribus: aut longi tēporis vsu cōsumptis. ¶ Nihil autem inter se mercantur aut vendunt: sed egenti quisq; quod habeat prębens refert ab eo quod ipse non habeat. Quamnis etiam sine permutatione cunctis libera sit facultas a quibus libuerit: accipiendi quod opus sit. ¶ Pręcipue circa deum religiosi sunt. Namq; ante solis ortum nichil prophani loquuntur sed ei patria quędam vota celebrant: quasi vt orianť: pręcantes deinde ad (quas singuli nouerint) artes a curatoribus dimittuntur. Cumq; vsq; ad horam quintam studiose fuerint operati: rursus in vnum cōgreganť: lintheisq; precincti velaminibus ita corpus aquis frigidis abluunt atq; hac lustratione facta in ea secreta coeunt: quo neminem alterius sectæ hominem aspirare concessum est. Ipsiq; purificati. velut in sanctum quoddam templū in cenaculū veniunt. Quibus ibi cum silentio residentibus pistor quidem panes ordine vnum autem vasculum ex vno pulmento singulis cocus apponit. Deinde voce cibum sacerdos anteuenit: neq; gustare quemq̃ fas est: nisi prius deo celebreť oratio. Post finem quoq; prandij vota repetunt. Nam & cum incipiunt & cum desinūt: quasi datorem victus deum laudibus canunt. ¶ Tunc veluti sacris illis depositis vestimentis vsq; post meridiē ad opera se conferunt Reuersiq; inde similiter cenant: considentibus etiam hospitibus si quos fortasse interuenisse reperint. Neq; vero clamor vnq̃ tectum illud neq; tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordinem alius alij cedat: eorumq; silentium extra tectum constitutis archanum quoddam videať horribile. Cuius quidem rei perpetua sobrietas causa est quoq; apud eos edendi ac potandi modus satuıritate definitur. ¶ Sed quamuis aliquarum rerum nihil sine precepto faciunt curatoris in his tamen duobus hoc est in adiuuando & miserando sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis cū opus est suo arbitrio cuiq; licet atq; indigentibus alimenta porrigere. ¶ Sane cognatis donare aliquid sine curatoribus interdictum est. ¶ Idē iracundię moderatores iusti sunt: indignationē cohibent: fidem tueňť pa-
B ci obsecundant. & omne quod dixerint iure iurando fortius habent ipsum iusiurādum quasi periurio deterius vitant. Iam enim mendatio condemnatum arbitranť. cui sine deo non creditur. ¶ Summum autem studium veterum scriptis adhibent: ea maxime inde quę animę & corpori expediant eligētes. Hinc illis morborumq; remedia stirpes medicas quamq; vim propriam singuli lapides habeāt arimātibus conquiruntur. ¶ Sectę vero suę studiosis non statim cum eis vna collectio sed per annum integrum extrinsecus commoranti cuiq; eundē victus ordinem tribuunt dolabram quoq; & quod predictum est periozoma & albam vestem tradentes. Cum vero processu temporis experimētum continētię dederit: accedit etiam ad communem cibum & purioribus ob castificationem scilicet aquis participat: neq; tamen in conuentu assumitur. Post ostensionem quippe cōtinentię duobus alijs annis mores eius probantur. Cumq; dignus apparuit. tunc demum in consortium assumitur. ¶ Prius vero q̃ incipiat cōmunem habere cibū magnis execrationibus adiurat se primum quidē secuturū deum deinceps quoq; erga homines seruare iustitiam & neq; propria sponte nocere cuiq̃ neq; pręcepto obesse quinimmo iniquos oēs odisse & collaborare iustitię semper sectatoribus: fidem omnibus seruare maxime vero principibus. ¶ Neq; enim absq; voluntate dei cuiq̃ cōsentire posse ad principatus potentiam accedere. Si vero ipse cęteris pręsit numq̃ abuti numq̃ abusurum viribus potestatis ad cōtume-
C liam subditoꝝ sed neq; veste aut ambicioso aliquo ornatu reliquis eminere veritatē semper diligere: & habere ꝓpositum cōuincere mentientes. Manus vero a furto & animam puram ab iniustis seruare cōpendijs & neq; aliquid de misterijs consecratis celare neq; prophanis eorum quippiam publicare etiam si in re tanta quippiā morte compellať. Super hæc autem addunt nihil se de dogmatibus aliquid quę ipsi susceperint tradere: fugere autem latrocinia & conseruatum iri similiter dogmatis sui libros angelorumq; nomina. his quidem execrationibus explorant & quasi pręmuniunt accedentes. ¶ Deprēhēsos vero in peccatis a sua congregatione depellunt & siquis taliter fuerit condēnatas miserabili morte plęrumq; cōsumitur. Illis quidem iuramētis acribus obligatus neq; capere ab alijs oblatū cibum potest. Herbas vero pecudū more decerpens & fame exesa mēbra corrumpunť. Ob qđ etiam plurimos plęrumq; miserati & extremū agentes spiritum receperunt sufficiētem esse pro peccatis eorum quę vsq; ad mortē duxerit pœnā fuisse censentes. ¶ In iudicijs vero sunt diligētissimi atq; iustissimi. Disceptant autem non minusq; centum in vnum coacti. Quod autē ab his decretum fuerit immo

Indiuisos hn̄t cōmuniū rerū procuratores.

In qualibet ciuitate spicialis curator hostiū.

Circa deū religiosi

Hora quinta in vnū cōgreganť lintheis ꝑcincti corpus frigidis aquis abluētes.

Sacris depositis vestibus ad opa redeunt reuersiq; silr' cenāt cum hostibus.

In duobus sunt sui iuris sc3 subuenire dignis atq; idigētibus alimēta porrigere sed cognatis dare aliqđ sine curatoribus est interdictum.

Qđ non facile alios secū recipiūt sed differt prio p annū dei de per duos.

Modus ꝓfitendi essenoꝝ valde notādus.

Quō ad principatū assumunť & quō assūpti se debeāt hēre erga subditos.

Punitio i delinquētes grauis.

bile manet. ¶ Veneratio quoq; apud eos legiferi magna post deum est: ita vt siquis eũ blasphemauerit morte damnet. D ¶ Senibus vero obedire & plurimorum quorũq; decreto ꝓbabile arbitrant officiũ Deniq; cum simul decem cederint nullus vnus nouem loquitur inuitis. Expuere quoq; i medium eorum vel in dexteram partem sui quisq; deuitat. ¶ Sabbatis quoq; operationem cõtigisse omnibus iudeis diligentius cauens neq; solum cibos sibi pridie preparant ne videlicet illo die ignem accendant. Sed neq; vas aliquod transponere presumunt immo nec aluum purgãt. ¶ Alijs autem diebus fodiũt foueam vno verbi gratia pede altam cum ille dolabra (quam tradi nuper accedentibus diximus) demissa veste diligentissime sese contegentes ne scilicet splendori diuino iniuriam faciunt in eadem fouea ab onere ventris leuantur: ac deinceps quam effoderant terram reducunt idq; ipsum faciunt i locis secretissimus. Et nempe cum sit purgatio ista naturalis nihilominus tamen solemnem habent: vt quasi ab immunditia diluantur. ¶ Discernuntur autem inter se secundum susceptę abstinẽtię tempora: in ordines quattuor. Tãtumq; hi qui minores sunt inferiores precedentibus estimant: vt si aliquos eorum contigerint quasi a contractu alienigenę diluantur. ¶ Viuunt autẽ q̃ longissime: ita vt plurimi eorum vsq; ad centenarium proferant etatem: ꝓpter simplicitatem scilicet victus. Quod eis nimirum accedere puto: propter institutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt autẽ etiam aduersoꝝ cruciatus. Siquidem vincũt firmitate consilij. Mortem vero si cum decore obeunda sit iudicant etiã immortalitate meliorem. ¶ Prodidit autẽ eorum in omnibus negocijs animos: bellum quod gestum est cum romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes ac per tormenta omnigena transeuntes: vt videlicet vel in legislatoris iniuriam aliquid loquerent vel ciborũ quippiam (quos non solent) ederent. ad neutrum horum potuere compelli sed neq; deprecari tortores suos aut inter ipsa flere supplicia. In medijs quinimmo cruciatibus subridentes & eis (qui tormenta admouerant) illudentes cõstantes animas cum quadam hilaritate reddebant scilicet quasi qui eas essent denuo recepturi. ¶ Opinio quippe apud eos firmata consistit corruptibilia quidem esse corpora: materiamq; eorum nõ esse perpetuam: animas autem immortales semper manere & de ethere subtilissimo cõmeantes quasi carceribus ita corporibus implicari velut quasi illecebra naturalis attraxerit. Cum vero fuerint a carnalibus releuatę viculis quasi de seruitute lõgissima liberatas ita eas illico letari sublimeq; ferri. Et bonos quidem continentes in hoc grecorum sententijs pronunciant vltra occeanum degere vbi eis reposita ꝑfruitio. Illic quippe esse regionẽ quæ nec imbribus neq; niuibus neq; estibus aggrauetur Sed quã occeano oriens Zephirus & leuiter aspirans amenet E Malis autem animabus procellosa loca & hiberna delegant plena gemitibus exercendaꝝ sine fine penarum. ¶ Vident autem michi secundum hãc ipsam intelligentiam greci quoq; fortibus suis (quos heroas & semideos vocauerunt) beatorũ insulas sequestrasse improborum aũt animabus locum apud inferos impiorũ in quo etiam cruciari quosdã cõmentati sunt Sisyphos videlicet & tãtalos & Ixiuoas & ticios. Principio quidem immortales esse animantes ob adhortationem vtiq; virtutis dehortationemq; nequitię. Bonos quippe fieri in huius vitę cõuersationem meliores per spem etiam post lucem redhibendorum: improborum autem impetũ retardare estimantium qm̃ & si in huius spacio latuerunt. Post obitum tñ immortalia sint tormẽta passuri. ¶ Hęc sunt ergo quę esseni de diuinitate animę phylosophantur plane illecebram his qui semel deorum sapientiam gustauerint reponentes. Sunt autem in eis qui etiam futura nosse promittant: sacris videlicet libris & varijs sanctificationibus ꝓphetarumq; dictis a primis etatibus adherentes: Raro autem accidit vt predictionis eorum frustratio consequar. ¶ Est autem essenorum etiam alterũ collegium: cibos quidem & mores legumq; similia cum prioribus habens: distat vero opinione coniugij. ¶ Maximam siquidem vitę hominũ partem successionẽ scilicet amputate: eos qui abstineant nuptijs arbitrantur. Quippe si in eadem omnes velint ire sententiam: defecturum confestim genus humanũ fore. Nichilominus tamen cum tanta ipsi moderatione conueniunt: vt per triennium explorẽt valitudinem feminarum. Et si constanti purgatione apparuerint idoneę partu ita eas matrimonia asciscũt. Nemo tñ eorum cũ pręgnante concumbit: vt ostendant quia non voluptatis nuptias sed causa inierint liberorum. F Lauantibus autem feminis ita vt viris perizomatum inest amictus Tales mores huius collectionis. ¶ Duo autẽ priorum quasi ordines sunt ex quibus pharisei dicunt: qui certiorem legaliũ rituum noticiã profitent. Et hi primum dogma habent vt marmene scilicet fato & deo vniuersa deputant. Et quidem vel agere quæ iusta sunt vel negligere secundũ maiorẽ partem esse in hominibus profitentur adiuuare tum in singulis & marmenẽ Animã aũt omnẽ quidem incorruptam esse: trãsire autẽ in alia corpora solas bonoꝝ: improborũ autem interminabili supplicio cruciari. ¶ Seducei porro id est scda collectio marmenẽ omnifariã negãt. & deũ extra oẽm mali patrationẽ inspectionẽq; cõstituũt. Aiunt autẽ electioni hominum vel bonũ vel malum esse propositum & secundum voluntatem propriam alterutrũ vnumquẽq; cõiungi. Animarũ aũt generaliter vel supplicia denegãt vel honores

Cõtra blasphemos legiferi.

Sabbatos vẽtrẽ nõ purgant.

Modus purgãdi vẽtrem alijs diebus.

Distinctio esseorũ scdm abstinẽtię tpa in quattuor ordines.

Maxia eoꝝ cõstãtia i bello romano ꝓbata ẽ q gaudẽtes quęq; (ne legislatorẽ offenderent) supplitia ꝑpessi sunt

Dicũt corpa corruptibilia aĩas vero imortales & ꝑpetuas corporibus q̃si carceribus implicatas. &c.

Locus bonarũ aĩaꝝ Locus malarũ animarum

Opinio grecoꝝ de locis aĩarum heroum & semideorũ atq; ipiorũ ꝓpter adhortationẽ virtutis & neqtię dehortotionẽ.

Inter eos aliqui futura certissie ꝓnunciant.

Aliud essenoꝝ collegiũ ab alio solũ i opinione cõiugij differẽs hi ei castissime vtunt mr̃imoĩo nunq̃ ad ꝑgnãtes accedẽtes & eos q continuã tenẽt cõtinẽtiã dãnãt. nota eorũ causam.

Saduceorũ mores & heresis de his vide.

Anti. li. 18. Ca.

Anti. li. 18. Ca.

A Et pharisei quidem sociabiles & qui studeant se mutua dilectioni complecti. saducei vero & inter se se ris moribus discrepantes: & conuersatio eorum ita circa participes vt erga exteros inhuma na. Hæc sunt quę de iudeorum philosophis dicenda reperi: nunc ad inceptum reuertar.

Pharisei sociales saduceorū vero ĩhumana est conuersatio.

¶ Iudea prouincia facta herodes Antipas & philippus tetrarchias regebant Augusto autem impe ratore mortuo anno imperij .lvij. Tyberius Iulię filius imperium suscepit. Philippus vero Cęsaream ci uitatem condidit & Iuliadem. Tyberias quoq; ab herode in Galilea constructa est. Pilatus autem pro curator in Iudeam a Tyberio missus imagines nocte contra Iudeorum ritum in Hierusalem intulit vnde Iudeorum maximus fuit tumultus. Qui quinq; diebus & totidem noctibus continuis proni cir ca pylati domum corruentes steterunt immobiles parati potius mortem sustinere q̃ cōtra leges patri as Cęsaris recipere imagines. Pylatus insuper ex thesauris templi aquę ductum in hierusalem cōstrue re maximam commouit in populo turbationem & cedem. Agrippas herodis tetrarcha accusator Ro mam venit ad Tyberium quo accusationem non suscipiente residens tamen Romę familiaritatem inuenit cum Gaio Germanici filio. Qui cum inter epulas Gaium in breui (Tyberio mortuo) omnium dominum desiderasset accusator & in carcere includitur. Quem Gaius Tyberio anno imperij. xxij. mortuo imperator absoluit a vinculis: & philippi defuncti tetrarchiam ei tradens regem appellauit. Vnde herodias Antipam incitat vt rex sicut Agrippa nominet romam adire. Sed hic a Gaio propter Anti.li. xviij.ca puu.ii. Ege.li. ii.ca.iii auariciam increpatus fugit in hispaniam cum quo herodias discessit. Capitulum octauum.

REgno archelai in ordine iam prouincię decedente: reliqui id est philippus & herodes qui co gnominatur antipas tetrarchias suas regebant. ¶ Salome enim moriens iulię augusti coniu gi regionem quam rexerat & iamniam & in phaselide palmeta testamento reliquit. ¶ Dela to autem ad tyberium iulię filium romano imperio post mortem scilicet augusti qui pręfuit rebus an nis septem & quinquaginta mensibus sex duobus diebus manentes in tetrarchijs suis herodes scili cet & philippus. ¶ Hic quidem iuxta fontes ipsos de quibus iordanis flumen exoritur, in paniada condidit ciuitatem quam cęsaream vocitauit aliaq; in inferiore gaulanite quam iuliadam nomina Anti.li. xviij.ca puu.iiij Ege.li. ii.ca.iii uit. ¶ Herodes vero in galilea tyberiadum in perea autem cognomine iulię. ¶ Missus autem a tybe rio in iudeam pilatus qui curandam acceperat regionem: nocte intempesta opertas in hierosolima in tulit imagines Cesaris. Quę res post triduum grandem iter iudeos suscitauit tumultum. Nam qui ad erant stupore permoti sunt: quasi iam prophanatas leges suas viderent. Nullum enim fas esse dicunt B collocari in vrbe simulachrum. Ad querelam autem eorum qui i ciuitate erant: subito etiam de agris multitudo confluxit. ¶ Euntes autem illico Cæsaream ad pilatum: intentissime deprecabantur vt ab hierosolimis auferrentur ymagines. & eis iura patria seruarentur. Pylato autem supplicantibus abnuē te circa domum eius proni corruerunt: & immobiles quinq; continuis diebus noctibusq; manserunt. Post autem pilatus tribunal ascendens studio magno cōuocat multitudinem iudeorum quasi qui eis vellet dare responsum cum subito milites accepto signo sic enim iam fuerant pręparati circūsteterunt iudeos. Circundataq; triplici acie iudei quidem stuporis erant pleni videntes insperatam rerum faciē Tunc pilatus denuncians trucidaturū se omnes nisi imagines cęsaris suscepissent: innuit militibus vt educerent gladios. Iudei autem ex vno consilio omnes subito corruerunt. & ceruices nudatas ad exci piendos ictus pararunt vociferantes vniuersos se interfici magis velle q̃ legem prophanari. ¶ Tūc pi latus circa religionem studium populi demiratus confestim de hierosolimis statuas iussit auferri. Dei de vero conturbationem alteram commouebat. Est apud eos sacer thesaurus quam Corbanam nomi nant. Hunc in deductionem aquarum iussit expendere. Erat autem inducenda aqua ab stadijs trecē C tis. Ob hoc itaq; vulgi oriebantur querelę ita vt etiam pylati qui hierosolimam venerat cum clamore circūdarent tribunal. Ille autem pręuiderat siquidē eorū tumultū populo permiscuit armatos milites qui tunc essent vestibus priuatorū induti pręcepitq; vt gladijs quidē non vterentur fustibus aūt accla Anti.li. xviij.ca pit.x.et xij.xiii. mantes ferirent. Sicq; cōpositis rebus dat & a tribunali signū. Cōfestiq; cedebātur iudei. Quorū mul ti quidē plagis multi vero se inuicē trucidantes: in fugā contritione misera perierunt. ¶ Tunc ad cala mitatē interfectorū stupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accusator herodis tetrarchę agrippas (q fuit filius aristoboli quem pater herodes interfecit) ad tyberiū venit. Illo aūt non suscipiente accusatio nem residens romę ad aliquorū quidē potentiū noticias ambiebat maximis autē colebat officijs ger manici filium Gaiū cum adhuc esset priuatus. Et quodam die inter copiosum epularum apparatum Anti.li. xviij.ca puu.xii xiij.xv. quibus eum demerebatur ad vltimum extēsis manibus cœpit deum aperte pręcari celeriter illum mor tuo tyberio dominum cunctorū videre. Hoc cū quidam de familiaribus eius tyberio nūciasset: statim cōcludi iussit agrippā. Qui & sub grādi erūna vsq; ad mortē tiberij in carcere per mēses sex tenebatur ¶ Sed defūcto eo post regnū annorū duorū & vigiti dierū triū succedēs in iperiū gaius cęsar absoluit agrippā viculis & tetrarchiā philippi: iā em̄ iste decesserat ei tradidit regēq; appellauit. Cū venisset in

Iudea prouīcia facta Hærodes ātipas & philippus regebant tetrarchias.

Philippus cęsareā ciuitatē cōdidit & iuliadā. &c Tyberias ab herode in galilea.

Maxima iudeorū cōstantia qui quiq; diebus cōtinuis & noctibus pni circa domū pilati corruētes steterūt imobiles quiq; mortē parati voluerīt potius sustinere q̃ contra suas leges cæsaris imagines suscipere.

Agrippas herodis tetrarchę accusator romā veniēs ad tyberiū quo nō suscipiēte accusationem residēs romę familiaritatē hunc cū gaio germanici filio qui cū īter epulas gaiū in breui mortuo tyberio cūctorū dn̄m desiderat. &c.

Herodias herodē antipā icitat vt regnū sicut a grippa recipiat romā adire sed hic a gaio propter auariciā increpatus fugit ī hispaniam. &c.

regnū agrippas:herodis tetrarchę cupiditates per inuidiā suscitauit. Irritabat autē eū maximę in spem D
regē. Herodias vxor exprobrans ei socordiam & dicens quia per id quod noluerat ad cesarem naui-
gare careret potestate maiore. Nam cum Agrippam ex priuato regem fecisset: quomodo dubitaret il
lum ex tetrarcha eodem honore donare. His adductus herodes venit ad gaium. A quo ob auariciam
vehementer increpatus:ad hispaniam fugit. secutus quippe fuerat accusator agrippas cui etiā tetrar-
chiam illius gaius adiecit. Atq; ita herodes quidē hispaniam peregrināte secum etiam vxore discessit.
¶ Gaius fortuna abusus deum se putat vult q; vocari & multos nobiles Romę interfecit petroni-
us quoq; ab ipso in iudeam vt statuam eius in templo collocaret missus venit in Ptolomaidam galileę
ciuitatem cuius situs descriptionem hic cognosces vbi Iudeis cum mulieribus supplicantibus fatuas
reliquit iudeis enim nullibi nec dei quid habere licet simulachrum quorum pacatus petronius legem
approbauit quorum quoq; ammiratus constantiam qui pro conseruatione legis paratissimi erant ad
mortem Agrorumq; dimittebant culturam ad Gaium proponit rescribere etiam pro eis animam of-
ferens. Gaius autem petronij litteras recipiens indignatus & mortem ei comminatus rescripsit prius
tamen Gaij mortem sciuit q̄ rescripta receperit.

Capitulum nonum.

Anti. li. xviii. capitu. xvi Ege. li. ij. cap. v

¶ Gayus abusus fortuna deū se putat & vult vocari multosq; nobiles Romæ interfecit.

GAius vero cęsar in tantum contumeliose abusus est fortuna:vt etiam se & deum putaret &
vellet vocari. Patriam quoq; suam multorum nobilium cede truncauit. ¶ Extendit autem
impietatem suam etiam in iudeam. petronium deniq; cum exercitu hierosolimam direxit
precipiens vt in templo statuas eius locaret. Quas nisi susciperent iudei:cōtradicentes qui
dem ex his interficeret. reliquam vero multitudinem captiuaret. Permouebat autem hoc profecto
deum. Et petronius quidem cum tribus cohortibus multisq; de Syria auxiliatoribus properabat in iu
deam de antiochia. Iudeorum vero quidam non credebant fame prelium nuncianti. Qui vero crede-
bant:nichil de resistendo poterant comminisci. Celeriter autem omnes peruadit mœtus:nam iam pto
lomaidam peruenerat exercitus. ¶ Est autem ciuitas galileę littore in magno composita. Circūdatur
autem montibus ab orientali plaga per sexaginta stadia disparatis. Sed ad galileam pertinentibus. a
meridiano autem carmelo qui abest stadijs centum viginti septenteronali quoq; monte qui est altis-
simus quem vocant etiam incolę scalam tyriorum & hic autem distat stadijs centum. ¶ Ab ea autem
vrbe quasi a duobus stadijs pręterlabitur fluuiolus quem vocat beleum exiguus prorsus cui prope est
sepulchrum memonis habens iuxta se centum fere cubitorum spacium continentem:sed ammiratio-
ne dignissimum. Est autem species vallis rotundę vitream emittens harenam. Quam cum exhause- E
rint multę naues pariter accedentes. locus idem rursus impletur. Venti siquidem quasi edita opera cō
uehunt illic de circunstantibus supercilijs harenam istam vtiq; communem. Locus autem metallicus
statim metalla in vitrum quod susceperit mutat. Mirabilius quoq; michi illud videtur quoniam iam
conuersę harenę in vitrum quęcunq; pars super margines loci ipsius fuerit iacta in communem hare
nam denuo conuertitur. Igitur quidem loci illius talis natura est. ¶ Iudei autem cum mulieribus & fi-
lijs collecti in campum vbi est ptolomais sita: petronio supplicabant. principio propter patrias leges:
deinceps vero etiam pro suo statu. Ille autē ob multitudinē pręcantium & pręcum inflexus:exercitum
quidem & statuas in ptolomaide reliquit. ¶ Procedens autem in galileam & cōuocans in tyberiadem
tam populum iudeorum q̄ oēs eorum nobiles. & vim romani exercitus cœpit exponere. & minas Cę-
saris:his addens quoniam & contumeliosa esset supplicatio iudeorum cum omnes siquidem gentes
quę parerent imperio romano in suis vrbibus inter reliquos deos imagines quoq; cęsaris locauissent
soli iudei istud abnuerent. Hoc siquidem quasi ab imperio deficere esset etiam cum iniuria pręsiden-
tis. Illis vero contra hęc legem moresq; patrios allegantibus. Et qui nec dei quidem simulachrum Ne
dum hoīs nec solum in templo. Sed neq; in prophano aliquo totius regionis loco fas sibi esset locare.
arripiēs dictum petronius respondit. Sed & michi dn̄i mei seruanda lex est. Si ea quippe trāsgrediar
vobis parcam:iuste animaduersionē subibo. Impugnabit sane vos nō petronius. Sed & ille a quo sum
directus. Siquidem & ego vos cogo implere quę iussa sunt. Ad hęc tota multitudo succlamauit vnani-
miter:ante legis temerationem libenter oēm subire perniciē. Sedato autē eorū clamore petronius ait.
Pugnare ergo iquit aduersum cęsarē estis parati. Rn̄derunt iudei pro cęsare quidē & populo romano F
per singulos dies nobis vsus est offerre sacrificia. Si aūt in tēplo imagines estimet collocandas:debere
eum totam iudeorū gentem primitus immolare. Prębere quippę se iugulo cum mulieribus & paruu-
lis ei qui iterficere voluisset. Ad hęc autem ammiratio petroniū miseratioq; peruadit:intuentem & in-
superabilem religionē virorum:& tantum vulgus ad mortem constanter paratum. Et tunc quidem in
fectis omnibus recesserunt. Post triduum autem deinceps summates eorum priuatim fortimq; com-
pellans. populum quoq; publice alloquens. tum quasi consulens ammonebat. interdum etiam mina-
batur:extollens & virtutem romanam & indignationem cęsaris. inter hęc etiam suam necessitatē cul

Ptolomaidis ciuitatis situs & descriptio.

Sepulchrū memonis āmiratione dignissimum

¶ Harēa vitrea quę si in margine loci iacta fuerit in cōmunem conuertitur.

Iudeis cum mulieribus in ptolomaide supplicātibus statuas reliquit. &c.

Anti. li. xviii. capit. xvii

Petronius ad iudeos.

Iudeis nullibi licet habere simulachrum.

Pacatus petronius iudeorū approbat legem.

Iudeorum prudens responsio.

A essent exequenda precepta. Sed illis ad nulla horum experimenta credentibus: cum videret etiam se mentem regionis intercipi. ipsum quidem anni tempus erat. & quinquaginta pene continuis diebus multitudo in vrbe ociosa morabatur. ad vltimum conuocatis omnibus ait se etiam periculosam rem velle aggredi aut enim deo cooperante placabo cęsarem ac vobiscum saluabor libenter: aut illum in vltionem irritabor: pro tanta magnitudine impendens animam meam Atq; ita dimissis turbis multa pro eo vota facientibus antiochiā ad ptholomaida reuocauit exercitum. atq; illinc confestim misit ad cęsarem referens & quo apparatu in iudeam irruisset & q̄ tota gens supplicasset. Quibus si abnuendū putaret: nosset cum viris etiā prouinciam esse perimēdā. Seruare siquidē ipsos legem patriam: & nouis pręceptis vehemēter obsistere. His epistolis respondit gaius immodice cōminans petronio mortem. quoniā iussionum suarum segnis executor fuisset. Sed scriptorū talium vectores per tres continuos menses cōtigit aduersa tempestate retineri. Alij autem exitum gaij cęsaris nūciantes: prospere nauigauerūt. Deniq; ante septem & viginti dies epistolas petronius accepit finem cęsaris iudicantes: q̄ illi peruenirent qui cōminantia scripta portabant.

Lr̄as petronij gaius recipi si indignatus ei mortē cōminatus rescripsit ei q̄ prius gaij mortē sciuit q̄ scripta receperit

Anti.li. xviii. c. xvii.

¶ Gaio imperij anno tertio Claudius ad imperium ab exercitu rapitur senatu contradicēte qui bellum contra ipsum propter Gaij immanitatē agere decreuit. Agrippa vero a Claudio ad senatum missus imperatoris benignam voluntatē declarauit. Et iterum accepto patrum responso mittitur ad senatum qui vno milite educto gladio inducente venit ad Claudium quem pacato militum impetu honorifice Claudius recepit in castris. Tunc quoq; Agrippę patronum regnum confirmauit imperator multa alia condonans & donationem ipsam patribus pręcepit vt ipsam tabulis incisam capitolio collocarent & fratrem Hærodem similiter muneribus honorauit. Agrippę autem magnificentia in constructione murorum hierusalem claruit cuius tres filię & filius vnus ex Cypri vxore erant. Ipso autem mortuo regnum Claudius redegit in prouinciam. Et Cuspius fadus ꝓcurator missus est post quem Tyberius. Herode vero calchidis rege mortuo duos habente filios de Beronice & de prima Marianne Aristobolum Alexandri autem posteri in maiori regnauerunt armenia.

Anti.li. xix. c. viii. Eg.li.ii cap.v.

Capitulum decimum.

B GAio per dolum interempto qui regnauerat annis tribus mensibus sex rapiť in regno ab eo exercitu qui rome erat Claudius. Senatus autem referētibus cōsulibus. Ignatio Sergio Satranillo alias Saturnillo & pomponio secūdo mandat tribus vrbanis legionibus vt essent pręsidio ciuitati: & ipse frequens in capitoliū deuenit: quia propter imanitatē Gaij bellum agi cum Claudio decernebat volēs imperiū ad optimates reducere: aut sicut olim fuerat ad regendum dignissime legerentur. ¶ Accidit autē vt agrippas adueniret quem cū & senatus in consiliū & in castra Claudius euocasset. vt scilicet eo strēnuo adiutore in quibus res posceret vtereť: vidēs Agrippa Claudium iam esse opibus cęsarem ad eū perrexit. Quem ille illico legatū ad senatum misit indicantē suū propositum: quoniā primo quidem inuitus ab exercitu raptus sit & iniquū esse si militum erga studia tam religiosa desereret: immo iam tutā aliter suam nō esse fortunā. Iam eṁ ad inuidiam satis fore: q̄ sit in regnum vocatus. Deinde amministratū ire paratum esse in rempublicā non vt aliquis tyrannus sed vt pręsul benignus. Sufficere sibi quippe honorem nominis de singulis autem negocijs cōmunē omniū stare sententiam. Nam & si natura nō esset modestus: locuples tamen moderandę potestatis exemplum Gaij morte esse propositū. Quę cum detulisset Agrippas: respondit curia quasi quę exercitui & bonis consilijs fideret nolle subire voluntariā seruitutem. ¶ Sed accepto patrū responso Claudius rursus misit agrippam nūciantem eis quoniā non posset adduci vt eos proderet quorū consessu in imperiū esset accitus. Inuitum se autem initurū esse pugnā aduersum eos cū quibus confligere minime vellet Proinde eligendum esse extra ciuitatē locum in quo cōfligerent. Neq; enim sanctum esse propter illorum peruersitatē patriam ciuili cede fedari. At Agrippa quidem ista senatui nunciauit. ¶ Inter hęc autē vnus de his militibus qui cum patribus erant educēs gladiū. cōmilitones inquit qui C bus pturbati causis parricidia perpetrare cupimus & cōcurrere aduersum propinquos nostros Claudium secutos: maxime cum habeamus imperatorē quem in nullo culpare possimus & ad quem cum iustis magis allegationibus q̄ cum armis egredi debeamus. Hęc dicens per mediā egressus est curiā: omnibus se militibus cōsecutis. Hoc exemplo optimates deserti: in magno mœtu esse cœperunt. Ac deiceps videntes sibi auersionem tutam non esse: iter secuti militum ad claudium transierunt. Recurrebant autem eis pro muris nudatos gladios ferentes: hi qui fortunę regis ambitiosius adulabantur. Et pene accidit vt progressi quinq; interficerentur ante scilicet q̄ militum impetū Cęsar agnosceret: nisi pręcurrens agrippas imminentis ei facinoris periculum nunciasset: quoniā nisi cohercuisset exercitum iam in sanguinem ciuium furentem: & confestim amissurus esset omnes per quos conspicuum

Gaio dolose interēpto anno imperij tertio Claudius rapiť ab exercitu ad imperiū cōtradicēte Senatu qui bellū cōtra Claudium ꝓpter Gaij immanitatem agere decreuit.

Rn̄sio senatus Claudius iterū Agrippā ad senatū misit.

Notanda sn̄ia.

Senatus ad claudium vadit.

Claudius pacato militũ ĩpetu recepit senatũ Claudius agrippę regnũ confirmauit paternũ & multa alia donauit donationẽ patribus ꝓcepit vt icisam tabulis capitolio collocarẽt & fratrem hęrodẽ similiter muneribus donauit.

essẽt imperium, fieretq; solitudinis imperator. ¶Hæc audiens Claudius cõtinuit impetum militum: suscepit autem in castris aduenientem senatum: & indulgenti honore complexus egressus cum patribus cõfestim obtulit deo victimas vt mos est pro imperio supplicari. ¶Agrippam quoq; ꝓtinus muneratur regno patrio omnia adijciens ei etiam illa quę augustus hęrodi donauerat. Trachonitidem scilicet & auranitidem: pręter hęc autem aliud quoq; regnum quod lysanię vocabatur. Et populo quidem donationẽ hanc per edictum indicauit: patribus autem pręcepit vt incisam ereis tabulis in capitolio collocarent. ¶Donat autem etiam fratrem suum hęrodem qui gener eiusdem erat Beronici iũctus regine calchidis. ¶Opinione autem celerius agrippę dati regni cẽsus maximus affluebat. Qua sane pecunia ille non in rebus abutebatur exiguis: sed talem murum hierosolimis circumdare cœpit: qualem si potuisset absolui. iefficacem prorsus obsidionem romanis oppugnãtibus effecisset. Sed anteq̃ impleret opus decessit in cęsarea. ¶Regnauit autem annis tribus ante quoq; cum tetrarchiã regeret: alijs tribus annis tenuerat potestatem. Reliquit vero filias quidem tres de cypro natas: beronicem mariannem ac drusillam. Filium autem ex eadem ipsa coniuge nomine agrippam qui nõ nimis paruulus erat. ¶Tunc claudius regnum eius in prouinciam redegit. in cuius procuratione missus est Cuspius fadus. Post hunc autem tyberium alexandrum Qui nichil de consuetudine patria immutãtes, gentem in pace tenuere. ¶Post hęc vero & hęrodes qui regnabat in calchide decessit, relinquẽs de sorore quidem sua beronice filios suos duos bernicianum & hyrcanum. de priore autẽ marianne aristobolum. cuius frater mortuus fuerat aristobolus priuatus relicta filia Iotapata. ¶Hi quidem erãt sicut supra dixi liberi aristoboli: qui fuerat hęrodis filius: Aristobolus autem & alexander nati fuerãt hęrodi de mariãne quos ipse parens interfecit. ¶Alexandri autem posteri in maiore armenia regnauerunt. ¶Post obitum autem hęrodis qui regnauit in chalchide agrippam filium agrippę claudius in auunculi sui regno constituit Alterius autem prouincię suscepit curam post alexãdrum cumanus sub quo oriri ceperunt tumultus Et denuo iudeos calamitas compręhendit.

Hęrodes rex calchidis morit̃ duos hñs filios & Agrippa nepos rex succedit.

Cumãus iudeę procurator sub quo tumultus cœperũt. &c.

D Anti. li. xix. cap. iii. — Anti. li. xix. c. — Anti. li. xx. c. — Anti. li. xx. c. — Anti. li. xx. c. iiii. — Anti. li. xx. c. iiii. — Anti. li. xx. c. iiii. — E

¶Agrippam Agrippę filium claudius auunculi sui regno constituit & Cumanum iudeę procuratorẽ sub quo tumultus cœperunt: seditionis vero occasio fuit miles quidam posteriora denudãs. Trigintaq; iudeorum milia ex mutua conculcatione occisa sunt. Stephanus quoq; Cęsaris a latronibus expoliatus est Iudea quoq; milite sacrę legis libros comburente ad Cumanum concurrit petens militis punitionem: qui militem ad supplicium iussit adduci. Seditio insuper inter Galileos & Samaritas Galileo ad festiuitatem ascendente occiso oritur & Iudei relicta solemnitate & Cumano iusticiam negligente in Samariam impetum Eleazaro & Alexandro ducibus fecerunt: & maximam facientes cedem vicos inflãmauerunt. Cumanus vero cum exercitu his qui vastabantur auxilium ferens plures occidit & alijs veniam precantibus amicis cõdonauit. Samaritę autem Quadrato syrię pręsidi iudeos de priore violentia accusant Iudei vero seipsos excusabant. Quadratus itaq; seditionis auctores crucifixit & in Lydda. xviij. iudeos a Samaritis accusatos securi percussit: & pontificem sacerdotũ aliorumq; iudeorum nobiles similiter q̃ʼSamaritarum principes romam misit ad Cæsarem. Claudius vero Agrippę precibus Samaritarum nobiles iussit interfici Cumanum exulari & celerem morte mulctandum remisit hierusalem. Fœlix iudeę pręses destinatur & Agrippę auctum est regnum.

Capitulum vndecimum.

Occasio seditionis miles turpiter posteriora ostendens.

F

Conueniente quippe multitudine ad diem festum azimorum in hierosolimam legione romana stante super porticum templi milites semper custodiebant festos dies: ne quid conuenientes populi nouare auderent. ¶Vnus ergo e militibus reductis turpiter vestimentis inclinans posteriora sua obuertit ad faciem iudeorum: & ad hunc habitum vocem emittens similem succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri: ita vt circumstarent cumanum ad supplicium militem deposcẽtes. Ex his autem inconsulti iuuenes & quasi natura apti ad seditiones mouendas: in litem grauissimam prosiliebant hi continuo quippe saxa rapientes: percutiebant milites. Tunc cumanus veritus ne totius in eum vulgi impetus fieret. plures euocauit armatos. Qui cum essent porticibus immissi metus grauis icidit iudeis. Statimq; in fugam versi relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egressus de constipatione obtricio facta est: vt cõculcatione mutua super triginta hominum milia consumpta sint. Facta est autem vniuersę genti luctuosa festiuitas & planctus per domos singulas personabat. ¶Successit autem huic calamitati latrocinantiũ tumultus. Iuxta bethoro quippe circa ascensum publicum stephanus quidem seruus cæsaris suppellectilem quandam vehebat: quę ab irruentibus discerpta latronibus est. ¶Cumanus autem ad inquisitionẽ mittens eos qui in proximis vicis venissent vinctos ad se adduci iussit: denuncians vt cõquisitos latrones in vincula cõijcerent. Qua occasione quidem militum in vico alio libros sacrę legis offensos discidit. atq; combussit. Iudei autem quasi totam religionem inflammatam viderent, vndiq; confluxerunt.

Triginta iudeorũ milia ex conculcatione mutua occisa sũt in festo azimorũ.

Anti. li. xx. c. iiii.

A velut machinamento aliquo ita in superstitionis attracti omnes ad vnam euocationem ad Cumanũ Cæsaream concurrunt precantes: vt qui militum in tantam contumeliam deo legiq; eius intulisset nõ relinqueret eum impunitum. Ad hec enim ille videbat multitudinem nequaq̃ quieturam nisi aliqua esset satisfactione sedata: adiudicatum militem per medium populum ad supplicium iussit adduci.
An.lib. Sicq; iudei placatis animis recesserunt. ¶ Denuo autem galileorum & samaritanorum conflictus ex-
20.ca.5 oritur. In vico enim (quem gemma vocant) qui est in magno samariæ campo situs: quidam galileus de numero iudeorum ad festiuitatem ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex galilea regione concurrerunt: vt cum samaritis cõfligerent. Horum autem nobiliores conuenerunt ad cumanum rogantes vt anteq̃ grauis calamitas oriretur transiret in galileam. Et in eos qui auctores essent homicidij vindicaret Cumanus vero his negocijs (que habebat in manibus) postponẽs illorum petitiones sine effectu precatores remisit. ¶ Nunciato igitur homicidio hierosolymiam: omnis multitudo commota est. At relicta diei solemnitate in samariam vulgus impetum fecit sine duce vllo: nec cuiq̃ principium suorum retinenti acquiescens. Latrocinio autem eorum & tumultui quidam dynei filius eleazarus & alexander preerat: qui in grabathene regionis conterminos irruentes promiscuã edidere cedem. A nullius etatis exitio temperantes. Vicos autem inflammauerunt Cumanus autẽ hec audiens adduxit secum vnam equitum alam que vocatur sebastenorum: vt auxilio his qui vastabantur esset. Sicq; eorum multos qui eleazarum erant secuti comprehendit: plures quoq; interfecit ad reliquã autem multitudinem que in vastandos samaritanorum fines irruerat. Principes gentis de hierosolymis concurrerunt: opertiq; cilicijs. Et aspersis cinere capitibus precabantur vt ab incepto desinerent: nec propter exercendam in samaritas vltionem ad hierosolyme perniciem Romanos commouerent: misererentur autem patrie sue atq; templi filiorumq; & coniugum propriarum: neq; omnia pariter in discrimen adducerent neq; ob vnius galilei vindictam cuncta disperderent. His acquiescentes iudei:
An.li. a negocio recesserunt. ¶ Multi autem per idem tempus in latrocinia conspirabant: sicut sole insolen-
20.c.4. tia crescere rebus quietis perq; omnem regionẽ agebantur rapine: & audaces quiq; vim reliquis affe-
an.li.20 rebant. ¶ Tunc samaritarum primates ad quadratum qui syriam prouinciã procurabat. Tyrum ve-
capi.6. nerunt vindicari de his qui regionem eorum depredati fuerant: postulantes. Presto autem fuerant
rege.li.2 etiam nobiles iudeorum. & Ionatas filius ananie princeps sacerdotũ obiecta diluens. allegabat initiũ
capi.6. quidem tumultus samaritas fuisse qui primi homicidium perpetrassent: causam tamen calamitatum
B postea secuturam prebuisse Cumanum: qui inter principia auctores cedis noluisset vlcisci. Tunc quadratus vtranq; partem interim distulit dicens. Quoniam cum ad ipsas regiones venisset singula diligenter inquireret. Deinceps vero procedens cesaream: eos omnes quos Cumanus vinctos reliquerat: in crucem sustulit. ¶ Inde cum liddam venisset: de vno audiuit samaritanorum querelas: & iudeorum decem & octo viros quos cognouit pugne fuisse participes securi percussit. Duos autem pontificem sacerdotum Ionatam & Ananiam eiusq; filium ananum & nõnullos alios iudeos nobiles destinauit ad cesaream: similiter autem & samaritarum nobilissimos quosq;: precœpit quoq; Cumano & celleri tribuno Romam nauigare: reddituros claudio rationem pro his quæ in regione gessissent. ¶ His ita compositis: a lidda ascendebat hierosolymam. Et inueniens multitudinem festiuitatẽ azimorum celebrantem: sine vlla conturbatione antiochiam redijt. ¶ Rome autem cesar auditis allegationibus cumani & samaritarum (aderat autem etiam agrippas iudeorum causam magna intentione defendens) siquidem & Cumanum multi potentium aderant pronuncians aduersus samaritas. Tres eorum nobilissimos iussit interfici. Cumanum autem iussit vrbe discedere. Cellerem vero vinctũ hierosolymam mittens iudeis ad supplicium tradidit: vt per vrbem tractus capite cederetur. ¶ Post hec
Anti.li. fœlicem pallãtis fratrem destinauit ad iudeos: qui & eorum prouinciam cum samaria & galilea cura-
20.ca.6 ret. Agrippam vero de calchide in regnum maius transtulit: tradens ei illam quoq; prouinciam quæ fœlicis fuisset. Erat autem ista trachonitidis & Batanea & Gaulanitis. Addidit etiam regnum lysanie
C & tetrarchiam quam varus rexerat.

¶ Claudio anno imperij sui. xiiij. mortuo Nero successit in imperio qui immanissimus fratrem suũ vxorẽq; & matrẽ interfecit: & ad vltimum hystrionum opera peruenit. Hic armeniam minorem Aristobolo herodis filio dedit: & Agrippe regno quattuor addidit vrbes. & reliqua iudee fœlici presidi qui Eleazarum latronum principem romam misit: aliosq; latrones crucifixit. Sed his latronibus purgata regione Sicarij die claro in media ciuitate homines interficiebãt. Primusq; ab illis Ionathas pontifex occisus est (his enim maxima latrocinandi erat temeritas: arsq; latendi). Tunc quoq; Seductores quidem & hypocrite minus ciuitatem vexauit q̃ sycarij hij enim populum seducentes in solitudines signa deum promittentes ostendere ducebant & occidebãt quos fœlix interfecit. Egyptius insuper pseudo propheta. triginta millia hominum ducens in montem oliuarum voluit (depulso Ro-

Milite Sacrilegis libros cõburente tota iudea ad Cumanũ cõcurrit militẽ petẽtes non relinquere impunitũ q illũ ad supliciũ iussit adduci.

Iudei (relicta solemnitate & Cumano iusticiam negligẽte) in Samariã impetuz fecerunt eleazaro & alexandro ducibus & maximã faciẽtes cedẽ vicos inflammauerũt. Cumanus aũt cũ exercitu his (q vastabant) auxiliũ ferens plures occidit & alijs veniã (precãtibus amicis) condonauit Quadratus seditiõis auctores crucifixit & in Lidda. xviij. iudeos a Samaritis accusatos securi percussit & põtificem sacerdotũ & alios iudeos nobiles similiter & Samaritarũ principes romam misit ad Cesarem.

manorum pręsidio) populo dominari sed (ipso cum paucis fugiente) multi a Fœlice comprehensi in vinculis traditi sunt. Quidam & populo afflictionem inducentes mortem his (qui Romano populo voluissent obedire) comminabantur. Seditio iterum circa cęsaream inter Syros & Iudeos pro ciuilitatis ęquitate. Fœlix autem (dato edicto vt contumaces ab vrbe discederent) multos non parentes interfecit. Postea vero non pacata seditione vtriusq; partis nobiles misit ad Neronem: huic festus successit post quem Albinus iniquissimus latronibus fauens eius enim iniusticia & auaricia (qui latronũ quasi princeps erat) seditiosorum creuit audacia Indigni enim officijs honorabantur quod futurę captiuitatis maximum fuit seminarium. D

ℂ Capitulum duodecimum.

Claudio anno imperij sui .xiiii. mortuo Nero successit.

Facinorosa Neronis imanitas q fratrē suũ vxorē q; & matrem interfecit &c.

Ipse autẽ cęsar per annos tredecim menses octo dies triginta. Amministrato imperio romano decessit: successorem regni Neronẽ relinquens: quẽ suadelis Aggrippinę vxoris suę in imperiũ coaptauerat. Et quidẽ cum legitimũ haberet filium britannicum ex mesalina natũ priore scilicet coniuge, & octaniam filiam: quã ipse priuigno collocarat Neroni: susceperat autem ex agrippina antoniam. ℂ At Nero quidem queadmodum per magnitudinẽ fœlicitatis & opus abusus sit fortuna: & qualiter fratrẽ suũ atq; vxorem matremq; interfecerit post quos in omnes proximos immanitatem suam cõuerterit atq; ad vltimum per amentiam ad hystrionum opera scœnamq; peruenerit: quoniam scio esse & narratione molestum tacitus pręterire melius puto. ℂ Cõuertar autẽ ad narrãda quę ab eo aduersum iudeos gesta sunt. Minorem igitur armeniam regendam Aristobolo Hærodis filio. Regno autem Agrippæ quattuor vrbes addidit cum agris ad singulas pertinentibus: in iudea scilicet regione Abelam & Iuliadam in galilea autem Taricheam & Tyberiadam. Reliqua aũt iudeæ fœlici procurãda dedit. ℂ Hic principem latronũ eleazarum qui per annos viginti regionẽ fuerit depdatus. Aliosq; multos cũ eo cœpit vinctosq; Romam direxit. Aliosq; quos in crucem sustulit latronum. Vel in communione sceleris deprehensorum popularium fuit pene multitudo innumerabibilis. ℂ Sic autem regione purgata: aliud genus latrocinantium in hierosolymis oriebatur (Hi autem sycarij vocabantur) die claro & in media ciuitate passim quoq; interficientes. Potissimum vero diebus solemnitate festiuis. Immiscebãtur vulgo: & sicas sub veste gestantes, his diuersos quosq; interficiebãt: ac deinceps collapsis hominibus illi inter reliquos de scelere querebantur. Qua fraude extra suspitionem manebant: diuq; latuerũt. ℂ Primus igitur ab eis Ionatas pontifex interficitur. Post hunc autem plurimi quotidie cedebantur: atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatem pręmebat. Sicut enim in medio bello per singula momenta omnes mortem operiebantur. Circumspiciebãt autem eminus quosq; appropiãtes, neq; amicis suis fidere poterant: dum tamen in medijs suspicionibus atq; custodijs nichilominus interficiebãtur. Tanta erat latrocinantium temeritas: & ars quedam latendi. ℂ Ad hęc autem etiam alia malorũ facta collectio est. cede quidem abstinentium, sed consilijs magis impiorum. Quę pars non minus q̃ sicariorum fœlicitatem vrbis statumq; corripit. Seductores quoq; homines & circũuentores sub specie religionis nouis rebus studendis vulgum insanire fecerunt. Nam egrediebantur in solitudines pmittentes deũ signa eis ostensurum libertatis. Contra quos fœlix (videbantur quippe semina defectionis esse) mittens equites atq; pedites armatos: magnam multitudinem interfecit. ℂ Maiore autem plaga iudeos afflixit ęgyptius: q̃ pseudo prophetes. Adueniens quippe in prouincam magus cũ esset prophęte opinionem sibi arrogans triginta ferme milia hominum congregauit. quos vana seditione deceperat & circumducens eos de solitudine in montem qui vocatur oliuarum. Inde in hierosolymam nitebatur ascendere: depulsosq; romanorum pręsidio in populares excere dominationẽ. Vtebatur autem stipatoribus qui ad id facinus conuenerant. Preuidit sane eius impetum fœlix: & occurrens cum romanis armatis quos etiam iudeorum reliqua multitudo iuuabat: inijt conflictũ. Et ægyptius quidem cum paucis fugit. plurimi autem qui cum eo fuerant: compręhensi vinculis traditi sunt reliqua multitudo in regiões proprias dispersa est. ℂ Compressis porro his etiam sicut febres in egro corpore rursus pars altera tumescebat. Vagi enim quidam & latrones collecti multis afflictionem inducebant & quasi ad libertatem vocabant mortem apertissimam comminantes his qui romanorum principatui obedire voluissent. Vt vel reluctantes auerterent eos qui ferrent spontaneam seruitutem. Dispersi ergo per totam regionem diripiebant quorumq; potentium domos eosq; insuper trucidabant Inflammabant etiã agros ita vt desperatione eorum tota iudea protinus impleretur. Et hęc quidem pugna in diem grauius augebatur. ℂ Alter autem tumultus ortus est circa cęsaream inter Iudeos scilicet qui ibi permixti habitabant & syrus seditione commota. Hi siquidem poscebãt vt eorũ fieret ciuitas iudeum eius fuisse conditorem dicentes. Erat autem rex hęrodes. Emuli vero conditorem quidem confitebantur iudeum. Ipsam vero ciuitatem fuisse gentilium vindicabant. Neq; enim

Nero armeniaз minorẽ Aristobolo hęrodis filio & aggrippæ regno quattuor vrbes addit & reliquã Iudeę fęlici q Eleazaruз latronũ principem Romã misit aliosq; latrones crucifixit.

Ionathas pontifex a sycarijs occisus.

Ars latrocinantiũ latendi.

Seductores & hipocritas ppl'з seducẽtes in solitudĩes ducẽtes pmittẽtes deuз signa ostensurũ occidit fœlix.

Quidã afflictionem pp'lo cõminabanť his q romano principatu voluissent obedire,

Seditio circa cęsareã inter syros & iudeos p eqtate ciuilitatis.

Anti.li. xx.c.vi. Ege.li. capi.6.

antiq.li. xx.c.vi.

Anti.li. 20.c.6. ege.li.2. capi.6.

E

Anti.li. 20.ca.6

Eg.l.2. capi.7

F

Anti.li. 20.ca.6 ege.li.2. capi.8.

A illic statuas & phana posse constitui: si ad iudeos eam conditor pertinere voluisse. Ob has ergo causas inter se populus vterq; iurgabat. Procedebat autem vsq; ad arma contentio. & quotidie audaces quiq; ad cōfligendū partes alterutrū prosiliebant. Neq; enim iudeorum seniores cohibere tumultus gentis suę poterant: & græcis turpissimū videbatur iudeis inferiores videri. Pręstabant autem hij quidem diuitijs & corporum iuribus. Gręci vero auxilio militum. Magna siquidē pars Romanę manus de syria illo fuerant congregata: & quasi cognati ad auxiliandum erant parati syris. Prefecti autē militum curabant comprimere tumultum & pugnaces quosq; comprehendentes taureis vlciscebantur ac vinculis. Neq; tamen supplicia comprehensorum impedimentum aut reliquis timorem inferebāt immo magis hoc ipso in seditionis irritabantur augmentum. ¶ Tum demum fœlix minaci edicto pręcepit contumaces quosq; vrbe discedere. non parentium autem immissis militibus interfecit non paucos quorum etiam substantię direptæ sunt. ¶ Post hęc quoq; cum videret seditionem manere: nobiles vtriusq; partis elegit & suscepta legatione misit ad Neronem pro his que sibi competere arbitrarentur acturos. ¶ Successit autem festus: & hos qui maxime infestabant prouinciam solicite persecutus latronum plurimos comprehendit atq; interfecit. Verum successor huius albinus non eodem more negocijs prefuit. Neq; enim fuit malignitatis species quam ille preterierat. Deniq; non causis ciuilibus furabatur & diripiebat substantias singulorum. neq; solum tributorum additamentis in cōmune gentem grauabat: sed etiam quos ob latrocinia vel decuriōes ciuitatum comprehēderunt. vel qui a prioribus iudicibus in custodijs erāt relicti. accepta a cognatis eorum pecunia liberauit. & is solum qui non dedisset in carceribus quasi nocentissimus remanebat. ¶ Per idem tempus quoq; qui res renouare cupiebāt in hierosolimis crescit audacia: ex quibus sane qui erant opulenti albinum largitione redimebant. vt eis tumultum mouentibus non indignatetur. Pars autem popularis qui non satis gaudebat quiete albini: partibus iungebatur. Vnusquisq; ergo improborum cohorte propria circumdatus. Ipse quidem quasi princeps latronū & tyrannus eminebat. stipatoribus vero suis ad direptionem mediocrum abutebatur. Ita fiebat vt hi quidem quorum vastabantur domus tacerent. Illi autem qui extra incommodum stetissent: mœtu ne similia paterentur querelis deterrebant. Immo & B officijs ambiebant eos quos constabat dignos esse supplicijs. In commune autem omnium fuerat intercepta fiducia & erat tunc multiplex dominatio & semina captiuitatis futurę iam ab illo tempore spergebantur.

Antiq.li. xx.c.viij Eg.li.ij ca.viii.

Antiq.li. xx.c.viij Eg.li.i cap.viij

Iudei ditiores gręci militū auxilio fortiores.

Fœlix dato edicto vt cōtumaces vrbe recederēt multos nō parētiū iterfecit postea vero nō pacata seditiōe vtriusq; ptis nobiles misit ad neronem.

Albini iiusticia & auaricia seditiosorum creuit audacia & ipse quasi pticeps latronū erat.

Indigni officijs honorabanť qđ fuit semiatio future captiuitatis, &c.

¶ Cestius Florus Albini successor pessimus Albinum per sui comparationem optimum fecit videri. Iudei namq; propter eius maliciam patrias sedes relinquentes fugiebant. Cestio quoq; gallo Syrię ꝓcuratore hierosolimam veniente occurrens illi multitudo illum deprecabatur vt florum eijceret. Hic enim vt iudei a romano recederent imperio sedulo in dies augebat calamitates. Exordiū namq; iudaici belli anno Neronis duodecimo: & Agrippe regni decimoseptimo mense Mayo sumptum est. Iudei namq; synagogā in cęsarea habentes prope agrum gentilis quem volentibus emere iudeis dn̄s agri vendere recusauit: sed ibi tabernas edificauit quod maxima seditionis causa fuit: die namq; sabbati Cęsariensi iuxta synagogam alites imolante Iudei ira accensi maximū fecerunt tumultū. quem Iocundo sedare volenti Cęsariensiū presso violentia iudei libros legis statim rapientes in Narbatha secesserunt: & eorū primates ad Florū in Sebastem conquerentes venerunt quos comprehēsos iussit vinciri. Florus quoq; omnimode bellum inflāmans decem & septem talenta de sacro thesauro pro cęsare petit auferri: vnde cōmotus populus in eū maledicta iaciebat: hic itaq; cū exercitu veniēs hierusalē (cum tn̄ Cęsaream pacificare debuisset) timorem cōcussit populo ei obuiam vt eius leniret impetū: venienti queq; discedere precepit. Postridie vero conueniētibus omnibus iudeis sedens pro tribunali eos qui in eum maledicta dixerant iubet ꝓducere. Quiq; iudeis humillime veniā petentibus forū venaliū rerum destruere: & sibi obuios militibus iubet trucidare. Multosq; nobilium iudeoꝝ verbe C tibus laniatos crucifixit. Sexcenti namq; & triginta vno die in hierusalē per Florum sunt interempti.

Capitulum tertiumdecimum.

Antiq.li. xx.c.xiii Eg.li.ij cap.xviij

CVm sane eiusmodi morum fuisset albinus: tamen succedens ei Cestius florus optimū eum per comparationem sui fecit videri. Ille siquidem plura occulte & cum fraude nocuerat: cestius vero iniquitates suas in vniuersam gentem tam palam quasi gloriaretur exercuit: ac velut non ad regendam prouinciam sed ad penas damnatorum carnifex missus neq; rapinarum vllum morem neq; afflictionum pretermisit. In miserijs autem crudelissimus erat: in turpibus vero impudentissimus. Neq; enim quis illo amplius offendit fallacia veritatem neq; commentus est callidiores nocendi vias. Huic siquidem virium illatis dispendijs lucra querere exiguū visum est sed totas simul dispoliabat vrbes & labes populis inferebat. non solum voce per totam regionem edicens liberum esse omnibus latrocinari: dum ipse prędarum acciperet portionem. ¶ Deniq; ob illius auari-

Cestius florus successor Albīo pessimus Albinū p cōparationē optimū fecit videri.

Propter Flori maliciam iudei patrias sedes relinquentes fugiebant.

ciam contigit totam pene deseri regionem: ita vt plurimi sedes patrias relinquentes ad externas prouincias commigrarent. Donec autem in syria cestius gallus prouinciam regebat: neq; ausus quispiam iudeorum est aduersum florum ad eum mittere legatos. Cum vero instante azimorum solemnitate ipse hierosolymam venisset. occurrens multitudo quæ tricies centenorum milium fuit precabantur vt gentis suę calamitatibus subueniret: & pestem illam prouincię florum vt eijcerent clamitabat. Qui tamen cum sub populi ore esset & gallo assisteret non solum nichil mouebatur Sed voces illas etiam deridebat. Cestius tamen compescens impetum populi & edicens q; deinceps placatiorē eis florum redderet. egressus est antiochiam. Deduxit autem eum vsq; ad cęsaream florus eludens mendacijs & iudeorum genti bellum sedulo comminiscens: quo scilicet solo iniquitates suas occultum iri posse credebat. Pace siquidem permanēte habiturum se apud cesarem accusatores iudeos: verum si defectionem negociatus fuisset maiore vtiq; malo abdicendam a se esse inuidiam peccatorum minorum. Igitur vt gens a romano abrumperetur imperio: sedulo in diem augebat calamitates. ¶ Per idem tēpus apud neronem cęsarienses gentiles vectores extitere: decretum istud contestantes litteras attulerūt. D Antiq. li. xx. ca.

Exordiū Iudaici belli: anno duodecimo Neronis imperij & regni Agrippę decimoseptio mēse Maio:

Perq; hoc bello iudaico dabatur exordium duodecimo scilicet anno regni neronis: septimo decimo autem regni agrippę mense maio Ad magnitudinem autem excitatorum de eo malorū nequaq̄ idoneas causas habuisse deprehenditur. ¶ In cęsarea siquidem habitantes iudei habebant synagogā ꝓpe agrum cuius erat dominus gentilis quidam cęsariensis: & frequenter quidem egerant vt ad eorum ius illa possessio iungeretur multis partibus maius precium q̄ res meruerat offerentes. Dominus autem loci non solum preces despexisse contentus: sed ad maiorē dolorem edificauit in loco tabernas ita vt angustum eis transitum & prorsus coartatum relinqueret. Primum igitur feruētiores aliqui iuuenū prosilientes edificationem vetabant. Cum vero florus hos cohibendo prohiberet: non habentes iudeorum nobiles quid agerent, inter quos erat iohannes telones inflectunt florū oblatione octo talentorum vt edificationem vetaret. Ille autem ob accipiendum tantummodo rem, promittens se cuncta facturum. accepta pecunia statim a cęsarea egressus est. venitq; in sebaste seditioni tribuēs facultatem: quasi qui pugnę spacium iudeorum summatibus alias primatibus vendidisset. ¶ Sequenti E

Die sabbati (cęsariēsi iuxta Synagogā alites imolante) iudei ira accēsi maximū fecerunt tumultū, quē iocūdo sedare volēti cęsarienfiū violentia presso iudei stati legis libros rapiētes secesserūt in Narbatha & eorum primates ad florū in Sebastē venerūt cōquerentes quos cōprehensos vinciri iussit.

autem die quę apud iudeos sabbatū est, cum plebs ad synagogam coisset. seditiosus quidam cęsariēsis vas samium ante eorum ingressus ponens. alites immolabat. Hoc factum iudeos incohercibiliter accendit. Et legem suam quippe contumeliam pertulisse. & locum ipsum dicebant fuisse pollutum. Pars autem iudeorū quę erat constantior atq; moderatior denuo iudicibus esse conquerendū rebat Seditiosi autem & iuuentute turgentes iudei effundebantur in litem. Stabant autem ad confligēdum parati etiam cęsariensium tumultuosiores: Ex consilio quippe directus fuerat qui pro synagogę foribus immolaret. Sicq; continuo est pugna commissa. Interueniens autem Iocundus qui ad prohibendum erat relictus prefectus equitum vas illud quidem (quod fuerat positum) iussit auferri, & tumultum sedare pergebat. Cum vero superatus esset prę cęsariensium violentia: iudei statim libros legis rapientes secesserunt in Narbatha: Regio quedam eorum hoc nomine appellabatur: direpta a cęsarea stadijs sexaginta Primates autem eorum duodecim cum iohanne in sebaste ad florum venerunt. de his quę acciderant conquerentes & vt auxilio esset rogabant quāuis reuerenter & tunc eum de octo talentis ammonentes. Ille vero illico comprehensos eos vinciri iussit: arguens cur leges de cęsarea auferre ausi fuissent. Pro hoc sibi apud hierosolimitas grauissima iurgia nascebantur: verūtamen adhuc indignationem suam frenabant. ¶ Florus vero quasi ad hoc operam suam locasset vt bellum inflammaret misit ad sacrum thesaurum vt inde decem & septem talenta auferrentur: quasi eam pecuniam impensa cęsaris flagitaret. Tunc vero statim inuasit populum multa confusio: cōcurrentes ad templū maximis vocibus nomen cęsaris appellabant: vt a tyrannide flori liberarentur orantes. Quidā autem F seditiosorum in florum iaciebant maledicta vltima: & canistrum circumferentes stipem eius nomine postulabant: quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxilijs. His autem omnibus nichil est a cupiditate deterritus. Sed multomagis ad depredandum est irritatus. ¶ Deniq; cum debuerat cęsareā veniens ignem belli illic nascentis extinguere causasq; tumultuum submouere. pro quo etiam mercedem pactus acceperat: cum tamen exercitu equitum atq; peditum hierosolimam contendit vt romanis armis ad quę volebat vteretur: ac timore & minis vrbem nudaret. Tunc populus vel lenire eius impetum volens obuiam militibus processit. cum solitis vtiq; fauoribus & Florum honorare officijs paratus. Ille vero premittens cum equitibus quinquaginta centurionem nomine capitonem discedere eos iussit. neq; eum in quem tam grauia maledicta iecissent. falso honore denuo deluderent. Oportere quippe eos si viri sunt fortes animoq; constantes: etiam in presentem effundere contumelias: nec solum eos in verbis: sed etiam in armis amorem libertatis ostendere. ¶ His dictis: exterrita multitudo simul etiam equitibus qui cum capitone venerant in medium vulgus irruentibus diffugerunt: an

Florus cū exercitu hierl'm venit cū tñ cęsareā debuisset pacificare tiorē pplo cōcutiens. Cui ppl's obuiā veniens vt eius lenirct ipetū & eum paratus honorare iubet discede

A te quã florum salutarent aut militibus officia consueta redderent. Discedentes igitur in domos cum metu atq; humilitate peruigilẽ duxere noctem. ¶ Florus autem tunc quidẽ deguit in regia: postridie vero aduersum eos extructo tribunali sublimius resedit. Conuenieñtesq; sacerdotũ principes & ciuitatis vniuersa nobilitas astiterũt tribunali. His pręcepit florus vt omnes qui maledicta in eum succlamassent ꝓtinus dederent. edicens in ipsos esse (nisi reos produxerint) vindicandum. Ad hęc responꝺent iudei. populũ quidem pacifica queq; sentire. illis vero qui errauissent in verbis veniam cõferendam postulabant. In tantam siquidem multitudinem nichil esse mirandum offendi aliquos temerarios: & per ętatem insipicientes. Esse autem impossibile eorum qui deliquerint discrimen agitari: cum & singulos nimirum pœniteat: & per timorem sint ad negandum parati debere tamen illum si consuleret gentis quieti. & vellet romano imperio seruare vrbem magis propter multos inoxios dare veniam etiam paucis delinquẽtibus: q̃ propter paucos improbos perturbare multitudinem tantam bonorum. ¶ Ad hęc vero ille magna indignatione inflammatus: militibus exclamauit vt forum rerum venaliũ quod erat in superiore parte ciuitatis diriperent ac passim obuios trucidarent. Illi vero ad lucri sui cupiditatem addita auctoritate rectoris non solum illum diripuerũt locum in quem fuerũt immissi: sed vniuersas insilientes domos interficiebant habitatores. Fuga autem erat per angiporta omnia: & cedes eorum qui comprehendebãtur. ¶ Direptionis quoq; species nulla pręteriebatur. Multos autẽ nobilium etiam cõprehendentes adduxerũt ad Florum. quos ille verberibus laniatos: in crucem sustulit. ¶ Deniq; omnis numerus illo interfectorũ die cum paruulis & mulieribus (neq; enim vel lactentibus pepcerant) fuit sexcenti & triginta. Grauiorem autem faciebat calamitatem videri nouitas romanę calamitatis. Quod enim nemo vnq̃ prius tunc Florus ausus est: vt viros scilicet equestris ordinis pro tribunali flagellis cederet. ac patibulis affigeret. Quorum & si origo Iudea: tamen Romana dignitas erat.

re sed & minis fugere coactus est & noctẽ duxit ppl'i multitudo puigilem. Petũt iudei veniam. &c.

Florus militibus forum venaliũ rerũ diripere ac obuios trucidare iubet.

Sexcẽti & triginta vno die p florum in hierusalẽ occisi.

¶ HIC IOSEPHVS Antiquitatum libros terminauit: concludens libro & capitulo vltimis Florum causam fuisse quia iudei bellum contra romanos assumerent.

Additio.

B ¶ Beronice Agrippę regis soror ipso absente militum videns iniquitatem missis nuncijs Florum deprecabatur: vt cessaret a cede sed neq; interfectorũ multitudine neq; pręcatricis nobilitate q̃euit sed etiam aduersum reginam efferatus est. Hæc enim hierosolimam vt vocata redderet venerat mos enim est his qui pro morbo vel alijs necessitatibus implicantur orare per triginta dies anteq̃ immolent hostias abstinereq; a vino & capillos radere. Quem morem exercẽs Beronice his diebus nudipes ante tribunal stetit deprecans Florum: sed nichil obtinuit. Clamantẽ autem contra Florum populum primates iudeorum pacificauerunt. Sicq; multitudine sedata Florus dolose cõuocatis iudeorum nobilibus petit vt populus obuiam procedat militibus de cęsarea venientibus. Mandatq; Florus militibus non salutare iudeos obuiantes: sed in eos si quippiam petulanter fuerint locuti/ vti armis. Sacerdotes autem & leuitę sacra vasa proferentes populum precabantur vt templi custodirent honorem: neq; romanos contumelijs incitarent. Populus itaq; sacerdotum hortatu obuiam militibus veniens eos salutat/ quibus nichil respondentibus seditiosisq; quibusdam iudeis contra Florum succlamantibus maxima est facta iudeorum cedes.

Eg.li.i. ca.viii.

¶ Capitulum quartumdecimum.

PEr idem tempus rex quidem Agrippa | Alexandriam erat profectus vt Alexandrum qui ægyptum procurabat missus a Nerone: iure hospitis conueniret. Germanam autem suam Beronicem hierosolymis inuentam & iniquitatem militum videntem grauis | pro hoc angor inuaserat: & frequẽter quidem prefectos equitum suorum custodesq; corporis mittens ad florum: precabatur vt a cede desineret. Ille vero neq; in multitudinem interfectorum neq; in nobilitatem precatricis sed tantum in lucra sua quę de rapinis congregarentur aspiciens contempsit annuere: impetus autem militum etiam aduersum reigam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosq; mulctabant atq; trucidabant. sed etiam ipsam nisi confugisset in aulam interfecissent. Ibi autem peruigilem noctem cum intenta custodia egit: verens vtiq; irruptionem militum. Venerat autem hierosolimam. vt vota deo solueret. ¶ His enim qui morbo vel alijs necessitatibus implicantur. mos est orare per triginta dies anteq̃ immolent hostias: abstinere quoq; vino & capillos radere. Quem morem beronice regina illis exercens diebus nudipes etiam ante tribunal stetit deprecans florum & pręter qꝫ nullo honori habita est & etiam de vita sua periclitata est. Hęc autẽ facta sunt sextodecimo die mensis maij. ¶ Postridie autem conueniens multitudo in forũ quod erat in superiore parte ciuitatis/ confluens magnis clamoribus de his qui interfecti fueraut/ querebantur. Potissimum autem inuidiose in florum voces erant. Quod veriti primates quoq; & pontifices/ diruptis vestibus/ & viritim singulos comprehendentes postulabant vt ab his verbis quorum causa mala

C

Agrippa rege absente beronice eius soror militũ vidẽs iniqtatẽ floꝝ (missis nũcijs precabat vt a cede cessaret.

Mos iudeorum pro necessitatibus orare p triginta dies.

Clamãtẽ ppl'm cõtra florũ pacificãt primates iudeoꝝ. &c.

Florus dolose cōuocatis iudeorū nobilibus petit vt ppl's obuiam pcedat militibus de Cesarea veniētibus. &c.

illa pertulerant) desinerent: neq; in maiorem indignationem florum mouerent Sicq; sedata est multiudo tam reuerentia precantium q̄ spe q̄ nequaq̄ in eos vltra florus seuiret. ¶ Ille autem videns tumultum fuisse compressum angebatur; & denuo eum inflammare cupiens: pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaq; vnum ait argumentum fore. quod nichil vlterius de nouandis rebus populus cogitaret si obuiam procederet militibus de cesarea venientibus. Veniebant autem due cohortes. Qui cū conuocassent populum ad occurrendum mandat florus centurionibus vt nullam salutationem redderent obuiantibus iudeis Ad quod si offensi petulanter quidpiam essent locuti: statim in eos vterētur armis. Pontifices collectam multitudinem in templo precabantur vt occurrerent romanis: & ante graue incommodum cohortes solemniter salutarent. His hortationibus seditiosi quiq; abnuebant: & ob interfectorum dolorem reliqua multitudo iungebatur audacibus. ¶ Tunc vero & omnes sacerdotes omnesq; leuite sacra vasa proferentes ornatumq; templi cytariste etiam & cantores cum musicis organis procedebant ante multitudinem & obnixissime precabantur vt illum templi honorē custoditum esse vellent: neq; ad direptionem vasorum sacrorum romanos contumelijs incitarent. Erat autem videre ipsos sacerdotum principes sparsis cinere capitibus & pectora diruptis vestibus nuda monstrātes nominatim singulos quosq; nobilium compellere: ac denuo in commune multitudinem precari: ne ob modicum peccatum patriam suam pderent his qui direptioni eius inhiarent. Quam enim vtilitatem vel militibus esse de iudeorum salutatione tribuendam. vel illis que acciderant correptionem: si in presenti prodere cessarent At contra si officiose susciperent soleniterq; venientes auferri floro occasionem pugne. ipsos vero saluare patriam suam ac prouidere ne quid vltra quam pertulerant experirentur. His addunt quoniam paucis seditiosis si tanta multitudo iūgatur. quo magis ad pacificum consilium suam debuerant auctoritatem transferre. ¶ Tali hortatu multitudinem inflectentes. etiam ipsos seditionis auctores quosdam quidem minis. quosdam autem sui reuerentia mitigarunt. ac deinceps precedētes cum quiete omni populo sequente militibus obuiā prodierūt iamq; cominus factus salutauerunt. Illis autem nichil respondentibus: seditiosi iudeorum aduersum florum cuius hec fierent consilijs succlamauerunt Confestimq; milites comprehendentes eos cedere fustibus adorsi sunt: atq; in fugam versos persequentes equites perculcabant. Corruebant autem multi quidem cum a romanis cederentur: plures autem cum se mutuo propellerent. In ipsis autem portis grauis facta compressio est: & vno quoq; preuenire alterum cupiente tardior fuga cunctis fiebat: collabentium vero erat durus interitus. Suffocato enim conflatu miseri disperibant. & neq; ad sepulturā quanq̄ proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant autem pariter milites imoderate eos quos comprehendissent cedentes & per ingressum qui Bezetham vocatur detrudebant multitudinem trāsire cupientes: vt antoniam & templum obtinerent. Quos etiam florus cōsecutus eduxit de regia eos qui secū erant: & in arcem transire nitebatur. Frustratus tamen est eius impetus.

Sacerdotes & leuite sacra vasa pferētes pplm p̄cabātur vt tēpli custodirent honorē neq; romanos icitarēt. &c.

Sacerdotū hortatu ppl's obuiā veniēs militibus eos salutat qbus nihil rn̄dētibus seditiosisq; iudeorū cōtra florū succlamantibus maxima facta ē iudeorū cedes.

D

E

¶ Florus (Iudeis romanos saxis per tecta obruentibus) ab vrbe hierosolima recedens relicto ibi presidio venit Cesaream. Qui impudenti mēdacio Iudeos apud Cestium Gallum accusauit quibus & Beronice excusantibus & que facta fuerant referentibus Gallus Nepolitanum tribunum pro inquirenda veritate ad Iudeam misit: & ipse Agrippe circa Iamniam occurrens (ad quem etiam iudeorum principes Flori inhumanitatem conuenerunt causas itineris indicat Agrippas autem licet Florum increparet inuectionem suam in iudeos quorum maxime miserebatur volens eorum frenare motus transtulit Populus vero Agrippe & Neapolitano cum lachrymis venienies hos vt genti consulerent deprecabātur. Neapolitanus itaq; Agrippe suasu ciuitatem ingreditur qui populi iudeorum cōuersationem & māsuetudinem cognoscens redijt ad Cestium. vulgus vero regem precabatur aduersus Florum legatos mittere ad Neronem: quod Agrippa prudenter Florum accusare imperatori inuidiosum putauit. despicere vero Iudeos in bello commotos non expedire cernebat. Igitur aduocata concione Agrippa in isto presente Beronice sorore in domo Asamoneorū orationem habuit.

F

Capitulum quintumdecimum.

Iudei contra romanos saxis p tecta obruebāt.

Florus ab vrbe hierosolima recedēs relicto ibi p̄sidio venit cesaream.

COnuersus quippe aduersum eos populus repugnauit: & per tecta euadentes obruebant saxis romanos. Qui cum superne sagittis venientibus vincerētur nec possent defendere multitudinem que per angustos artabatur ingressus ad reliquum se exercitum qui erat in regia receperunt ¶ Seditiosi autem verentes ne superueniens denuo Florus templum occuparet per antoniam ex templo ascendentes porticus a templo per Antoniam continentes interciderunt: quatenus auariciam flori desperatione compescerēt. Nam cum diuinis inhiaret thesauris proq; hoc in antoniam transgredi niteretur. vbi intercisas porticus vidit: ab impetu quieuit. Et cōuocans sacerdotum principes atq; curiam. se quidem ait vrbe digredi: presidium tamen apud eos relinquere quantū ipsi voluissent. Ad hec illis respōdentibus nichil nouandum fore si vnam tantum relinqueret

A apud eos cohortem, dum non illam (quę cum ciuibus paulo ante conflixerit) ob ea siquidem quæ pertulerunt populum illis militibus infestum esse cohorte sicut precabantur mutata: cum reliqua manu cęsaream regressus est. ¶ Aliud autem denuo pugnę consilium comminiscens retulit ad Cestium & iudeos defectionis comminatus est impudenti mendacio illos perpetrasse dicens quęcūq; eos pertulisse constabat: nec sane principes hierosolimorum quę gesta fuerāt tacuerunt. Sed & ipsi & beronice ad cestium de his quę in vrbe egerant retulerunt. Ille autem susceptis litteris partis vtriusq; qd facto opus esset cum principibus deliberabat. Et quibusdam quidem videbat̄ cum exercitu in iudeam debere cestium ire. & aut vindicare defectionem (si fuerit admissa) aut magis fidos redderet iudeos. eorumq; accolas. Ipsi tamen magis placuit aliquem de suis pręire: qui & negocia & consilia iudeorum posset ei fideliter nunciare. ¶ Direxit ergo tribunum neapolitanū. Qui ab alexandria reuertēti agrippę circa Iamniam occurrēs. vel a quo fuisset directus / vel quas ob causas indicat. ¶ Quoq; loci etiam iudeorum pontifices & reliqui quiq; nobiles eorumq; curia adesse curauerant: vt scilicet circa regem officia nouarent. Postea vero q̄ illum congrua humanitate coluerunt. conquesti sunt q̄ potuerunt flebiliter de calamitatibus ꝓpriis. & inhumanitatum explicauerunt flori. ¶ Quam licet argueret agrippas. tamen vt ducis auctoritati competebat inuectionem suam in iudeos transtulit. quorum maxime miserabatur. volens scilicet eorum frenare motus vt per hoc ipsum ꝙ viderent̄ nichil iniurię perpessi. ab vltionis desinerent appetitu: Ad hęc ergo quicūq; egregij erant. & ꝓpter sua prędia desiderabant quietem. intelligebāt regis redargutionem esse plenam benignitatis Populus autem hierosolimorum sexaginta stadijs obuius ꝓgressus: officiose agrippam & neapolitanum suscepit. Lamentabant̄ t̄n interfectos cōiuges mulieres Quarum plāgoribus reliquus quoq; populus ad lamēta cōuersus p̄cabat̄ Agrippā vt genti consuleret. ¶ Succlamabant etiā neapolitano vt ingrederet̄ vrbem: videretq; quæ essent a floro gesta. Et ita ostendebant forum quidem desertum domosq; vastatas. Deinceps vero p Agrippam suaserunt Neapolitano. vt is cum vno tantum famulo vsq; ad syloam totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis: iudeos quidē omnibus alijs parere romanis: soli autem Floro aduersari propter magnitudinē in eos crudelitatis. ¶ Ille igitur cum circuisset vrbē: & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret: ascendit in tēplum: quo etiam multitudinem conuocauit

B Et cum plurimis verbis fidem eorum circa romanos collaudasset multa etiam ad conuersationem pacis hortatus. adorauit deum eiusq; sancta in eo tamen consistens in quo licebat: per religionem loco. Sicq; ad cestium regressus est. ¶ Vulgus autem iudeorum ad regem pontificesq; conuersus petebat vt legati aduersum florum ad Neronem mitterentur neq; de tanta cede tacentes suspitionem suę defectionis p̄berent. Visum iri quippe eos principes capiendorum armorum fuisse: nisi p̄uenientes ostēdissent illum esse qui dedisset exordium. Constabat autem non esse multitudinem quieturam si legationem aliquis impedisset. Ad hæc agrippa ordinari quidem legatos qui florum accusarent inuidiosum putabat: despicere autem iudeos in bello commotos neq; sibi expedire cernebat. Aduocata igit̄ cōcione Agrippa in Xystum & suggestum constituens germanam suam Beronicem in Asamoneorū domo (ea siquidem Xysto imminebat contra superiorem partem vrbis; nam Xysto templum erat pōte coniunctum) eiusmodi orationem habuit.

ege.li.2 capi.9.

ege.li.2 capi.13.

¶ Oratio regis Agrippę populū iudeoꝝ / ad quietem pacientiā & pacem adhortantis: hic enim orationem diuidens / exiguam belli materiā ostendit: colendamq; potestatem / & non exasperandam amonet. Nihil enim (inquit) ita plagas coherceet sicut pacientia quę pudorem indicit violantibus. Motum enim bellum difficile sine magnis calamitatibus sustinere & amouere. Qui vero semel subiectus est: & deinceps deficit contumax seruus magis q̄ libertatis amator appellat̄. Eos ergo romanis parere

C hortat̄ / quia eorum parentes & reges pecunia / corporibus & animis meliores primi paruerunt. Exempla etiam adducit / quia etiam fortissimi populi romanis sunt subditi. Atheniēses (qui Xerxen superauerunt) seruiunt Romanis. Lacedemonij / Macedones / Britannia in accessibilis Romanis est subiugata / quingētę asię ciuitates / Henyochi / Colchi / Taurorum gentes / Bosphorani / Meothicę gentes / Bythinia / Capadocia / Pamphilia / Lidia / Traces / Illirij / Dalmatę / Galli (quos natura multis cinxit munimentis / Alpibus & Occeano quiq; octoginta annis pugnauerunt) facti sunt tributarij Romanis qui plura fortuna q̄ bellis obtinuerunt. Hiberos aurum apud eos nascens a romanorum seruitute non potuit liberare / Lusitani / Armenia / & vltra Hęrculis columnas arma protulerunt romani. Pitenosq; mō ter suę ditioni subiugarūt / Germani fortes (quoꝝ Rhenus terminus est) Romanis subditi sunt / Britanni quoq; (quorum Occeanus murus est) Parthi etiā bellicosissimi obsides mittūt romanis Oēs autē sub sole incolētes romanorū venerant̄ arma Carthago insuper sub scipione corruit / Cyrenei / Marmoride / Syrtes terribiles / Nasamones / Mauri / Numide / Aethiopes / Romanorū victi fuerūt armis. Agrippa insup̄ vicina. Exēpla iudeis de romanorū potētia adducēs. ęgyptū scilicet cū vicinis ꝓuincijs (quorū termi-

Florus iudeos īpudēti mendacio accusat apd̄ cestiū gallū sed ipsi & beronice seipos excusantes quæ facta sunt retulerūt. Cestius neapolitanū tribunū ꝑ inquirēda veritate ad iudeā misit & ipe Agrippæ occurrēs (ad quē etiā iudeorū principes flori inhūanitatē explicātes cōuenerūt. Ppl̄s Agrippæ & neapolitano obuiā cū lachrimis venientes (vt gēti cōsuleret) dep̄cabāt: Neapolitanus ppl̄i iudeorum cōuersatione & mansuetudinē cognoscens redijt ad Cestiū. Prudētia agrippę.

nos incōmeabiles & munitiones ponit)mouet insuper Agrippa iudeos a bello desistere quia nullum cōtra romanos habebunt auxiliū:bellū quoq; gerere iudeorū religioni ꝓbat esse contrariū futurā quo super omnes iudeos in quacūq; manentes ciuitate prędixit calamitatem: miseratione quoq; ciuitatis templi/ & sanctorum prępoņit:sicq; orationem cum lachrimis pręsente sorore terminauit. Iudeis vero respondentibus ꝙ nō aduersus romanos sed aduersus Florum bella vellent mouere. Agrippa inquit opera vestra talia sunt qualia aduersum:Romanos pugnantium:mouetq; eos porticus reparare cōbustas/ & negata prius soluere tributa:cui acquieuerunt. ¶ Capitulum sextumdecimum. egesi. li.2. capi.9.

Orō Agrippæ regis ppl'm iudeorū ad quietem & paciētiā adhortātis notanda.

SI quidem non viderem vos omnes ad pugnandū cum romanis esse incitatos neq; populi puriorē sincerissimamq; partē pacē velle seruare. neq; processisse ad vos neq; cōsulere cōfisus essem. Superuacua quippe de vtilibus oratio est quādo omniū habitatorū cōspirat ad deteriora consensus. Q m̄ vero aliquos quidem ętas malorum belli nescios facit quosdam vero inconsiderata spes libertatis. nōnullos vero auaricia succendit: & in confusione rerum capiendū de inferioribus lucrum quemadmodū ipsi ab hoc corrigant errore & non per paucorum improba cōsilia etiam boni desipiant existimaui oportere vt omnibus vobis in vnum coactis ea exponerem quę arbitror expedire. Perstrepat autē nemo:si non ea audierit quę ipsius fert libido His siquidē qui sunt ad defectionem irreuocabiliter incitati:licebit etiam post meos monitus in pristina manere voluntate. Mea autē etiam ad illos(qui audire cupiunt)intercipiet oratio:nisi ab omnibus vobis silentiū prębeatur. Noui quidem qm̄ multi & iniurias procurantium ꝓuincias & pręconia libertatis quasi tragice ꝓsequantur. Ego autem priusq̄ discutiam qui sitis & cōtra quos pugnam suscipere tentetis. primum separabo causas quas connexas putatis. Si enim violatores vestros cupitis vlcisci:cur libertatem magna laude sustulitis? Si vero istud ipsum seruire intolerabile ducitis superflua est aduersum rectores querela. Et illis siquidē vel moderatissime agentibus nichilominus erit turpe seruire. ¶ Considerate autem singillatim: & videte q̄ exigua sit materia bellorum. Et primum quidem ipsa rectorum consideranda sunt crimina. Colere siquidem officiis:non exasperare oportet iurgiis potestatem. Cum vero modicorum peccatorum exprobrationes maximas facitis:aduersum vos profecto eos quibus insertis contumelias irritatis. Relinquentes quippe & quod antea clanculo & cum quadam verecundia nocebant palam vno confidenterq; populabuntur. Nichil autem ita plagas cohercet vt pacientia:& violatorum quies violantibus indicit pudorem. Facit autem eos(qui a romanis in prouincias diriguuntur) esse grauiter molestos. Non tamen etiam romani omnes violant vos neq; ipse cæsar(aduersus quem pugnare vultis)Neq; ex pręcepto illorum improbus ad vos quisq̄ venit neq; possunt illi(quę in oriente geruntur)positi in occidente conspicere. Sed neq; facile ea(quę hic fiunt) illic audiuntur. Est autē importunissimū:& propter exiguas causas cum tantis. & ea(de quibus quęrimur)nesciētibns velle cōfligere. Equidē nostrorum criminum cito erit futura correctio. Neq; enim vnus idem prouincię semper curam tenebit:& successores eius credibile est modestiores futuros: Motum autem bellum semel neq; deponere facile est absq; magnis calamitatibus : neq; sustinere. Libertatis vero dona scientibus: prouidendum atq; certandum est vt principio ea non careāt. Molesta est enim nouitas seruitutis:quam(ne vtiq; subeas)iustum suscipi certamen videt. Q ui vero semel subiectus est & deinceps defici contumax magis seruus q̄ amator libertatis ostenditur. Tunc igitur oportuit omnia agere ne susciperentur romani cū in prouinciam Pompeius intraret. Maiores vero vestri eorumq; reges pecunia corporibus animis multum vobis meliores Exigue parti virtutis romanę obsistere nequiuerunt. Vos autem qui hęreditariam obedientiam suscepistis rebus autē omnibus ab illis qui primi paruerunt q̄ longissime inferiores estis & contra omne romanū regnum obsistere posse arbitramini. ¶ Et athenienses quidem(qui ob gręcorum libertatē quondā patriam suam ignibus tradiderūt) qui superbissimum illum Xerxen per terram nauigantem per mare vero ambulantē:& cuius classem non caperet amplitudo pelagi:latiorem autem Europa exercitū duceret(hunc inquā cum vna naui fugientem gloriosissime persecuti sunt. Circa paruam autem salaminam qui tantas opes asię confregere)nunc tamen seruiunt romanis:& illam regiam gręcię ciuitatem amministrant Italię iussiones. ¶ Lacedemonii quoq; post Termophylas. & Plateas & Egysilaum asiam perscrutatum eosdē dn̄os venerantur. ¶ Macedones vero qui adhuc pœne imaginantur libertatem Philippum viderunt cum Alexandro promittentem sibi orbis impium ferunt tamen reꝝ mutationē:& adorāt eos ad quos fortuna migrauit. ¶ Alię quoq; gentes mille multo maiore. libertatem fiducia subnixe: cesserūt tamen & obediunt. Vos autem soli seruire dedignamini his quibus videtis vniuersa esse subiecta. Cui militię? quibus confidentes armis? Vbi est classis vestra quę ꝑuagetur romanoꝝ maria? Vbi autem(qui expēsis possint sufficere)thesauri? Cōtra ęgyptios forte aut arabas existimatis vos bellum mouere? Non circumspicitis romanoꝝ imperium? Non metimini vestram etiam ciuitatem a cōterminis gentibus frequēter esse superatam?

Nota.

Orōnis ordo & diuisio.

Exigua belloꝝ materia.

Colēda ptās & nō exasperāda

Paciētia plagas cohercet & pudorē indicit violētibus.

E

Motū bellū difficile ē sine magnis calamitatibus deponere &c.

F

Inducit iudeos parere romāis qa parentes eorū primi paruerunt.

egesi. li.2. capi.9.

Exēpla adducit Agrippa ꝙ etiā fortissimi ppl'i subditi sūt romanis.

Lacedemonii subditi rōanis.

Macedones.

egesi. li.2. capi.9.

A Illorum autem virtus per totum orbem inuicta percurrit. immo etiā hoc orbe plus aliquid quęsierunt Neq; enim sufficit eis ad orientem quidem totus eufrates: ad septemtrionem vero Ister: neq; in meridietenus solitudine libię perscrutata: ne in occidentem gadyra alias Gades sed vltra occeanum alium quęsierunt orbem: & vsq; ad britannias inaccessas prius arma & exercitum transtulerunt. Quid ergo? Vos ne ditiores gallis? Fortiores germanis? prudentiores grecis? Postremo plures estis omnibus in toto orbe degentibus? Quę vos fiducia aduersum romanos erigit? Sed dicit aliquis. Seruire molestissimum est. At quantomagis grecis qui vniuersis sub sole habitantibus videbantur nobilitate pręstare & tam latam quondam prouinciam possidentes. nunc bis ternis fascibus romanorum obediūt. Paribus autem macedones obsequuntur: qui certe multo vobis iustius deberent libertatem tueri. Quid autem quingentę asię ciuitates.? Nunquid non absq; vllo pręsidio vni tantūmodo rectori parent? & fascibus cōsulis obsecuntur? Quid antem pergam enumerare henyochos & colchos & taurorū gētem bosphoranos quoq; & habitantes circa ponti littora nationes? meothicasq; gentes apud quas nimirum olim neq; domesticus aliquis dn̄s nascebatur. Nunc vero militum subijciuntur tantū tribus milibus: & quadraginta naues longe innauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta autem bitbynia / & capadocia / & pamphiliorū genus Lydi quoq; & Cilites pro libertate dicere valerent. Tamen nunc sine armis tributa pendunt. Quid autē traces quinq; diebus quidem in latum: septem autē in longum cōmeabilem prouinciam possidentes asperioreq; multo q̄ vestra est. ac multis partibus fortiorē. altissimoq; gelu eos qui irruerent retardantē. Duobus milibus romanorum in pręsidio manētibus obsecuntur. Post hos illirij vsq; ad dalmatiā & histriotenus incolentes. duabus tantū legionibus obediunt. cū quibus & ipsi impetus compescunt dacorū. Ipsi quoq; dalmatę qui iam multa pro libertate conati sūt. sæpiusq;

B capti rursum cum maioribus opibus rebellarūt: nunc sub vna romanorū legione agunt quietem. Verumtamen si aliquos magnę causę ad defectionē incitare deberēt: gallos potissimū oporteret assurgere quos videlicet tantis munimētis natura cinxisset; ab orientali plaga alpiū montibus: ab occidēte vero occeano. Sed tali munitione gaudentes. trecentis & quindecim gentibus numerosi fontes autem vt ita dixerim fœlicitatis domesticę habentes oībusq; bonis totum pœne orbē irrigantes: ferunt nichilominus vectigales esse romanorū ac fœlicitatē suam in eorū fœlicitate reponere: idq; sane ipsum nō per aiorum mollicies nec propter ignobilitatem parentū quippe qui octoginta ānos pro libertate pugnauerunt. Sed romanorū ammirati sunt. Horruerūtq; cum virtute fortunā qua illi plura sępe obtinuere q̄ bellis. Deniq; sub mille & ducētis militibus seruiunt: a quibus pene plures habuerant ciuitates Neq; hiberis nascens in agris. aurum ad gerenda pro libertate bella suffecit: neq; tantū per terrarum marisq; spacia romanis diremptę gentes lusitani scilicet cantabrorū armenia nec vicinus occeanus etiam accolis suis fragore terribilis satis fuit viucentibus romanis. Sed vltra columnas herculis protulerunt & ipsas nubes pitenorum montium egressi vertices ditioni suę subdiderūt romani. Atq; ita pugnacibus gentibus tantoq; vt dixi spacio direptis: legio in pręsidio vna satis est. Quis vestrum non audiuit multitudinem germanarum. Virtutem quoq; & magnitudines corporum vt arbitror sepe vidistis. Siquidē vbiq; romani earum gentiū captiuos habent. Sed illi quidem ita ingentem spacijs regionem incolentes. spiritus autem maiores corporibus gerētes: & animam quidem contemtricem mortis: indignationes autem vehementiores feris: nuc autem limitem rhenum habēt & octo romanorum legionibus domantur & seruiunt quidem qui capti sunt: reliqua autem gens eorum vniuersa salutem in fuga non in armis reponit. Considerate autem etiam britannorum muros. qui hierosolimorum confiditis muris.

C Illud siquidem circumdatur occeano: & pene non minor q̄ noster orbis est. habitantes romani nauigantes redegerunt indicionem suam: quatuorq; legiones tantę multitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere: quando etiam parthi bellicosissimū genus tantis prius populis imperantes: etiā magnis opibus circumdati obsides tamen mittunt romanis. Estq; cernere sub specie pacis seruiētem in italia pręcipuam orientis nobilitatem. Vniuersis pene qui sub sole incolunt romanorum arma venerantibus vos soli bellum geretis. Neq; cartaginensium considerabitis finem qui magno illo hannibale gloriantes & nobilitate phœnicum stirpe venientes tamen sub Scipionis dextera corruerūt. Sed neq; Cyrenei lacedemone oriundi. neq; Marmoridarum genus vsq; ad dapsidem protētum neq; terribiles etiam audientibus Syrtes Nasamones quoq; & Mauri & innumerabilis multitudo Numidarum alias Nomadū virtutes īpediere romanas: sed tertiam partē orbis terrarū cuius neq; numerare quidē nationes facile est quę scilicet ab athlantico mari & columnis herculis vsq; ad rubrum mare infinitas numero & locis ęthiopes cōtinet: totam tamen susceperit armis: & pręter fruges annuas quibus romanam multitudinem octo mensibus pascūt alia quoq; vectigalia pendunt expensas quoq; deuotissimi imperio ministrant: nichil de his quę iubentur sicut vos contumeliosum putantes. Vna quidem illis tantum legio commoratur. ¶ Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Roma-

Egg. li. ii. ca. ix.

Romanorū virtus inuicta per orbē percurri. &c.
Britannia romanis subiugata.
Quingentę asię ciuitates romanis subditę.
Meothicę gētes quōdā sine dn̄o
Bithynia.
Capadocia.
Pamphilia.
Lydia.
Illirij.
Dalmatę.
Galli quos natura multis cinxit munimentis romanis tributarij octoginta tamē ānis pugnauerūt
¶ Romani plura fortuna q̄ bellis obtinuerunt.
Hybericū aurū.
Lusitani.
Piteni montes.
Germani fortes spiritus maiores corporibus habentes romanis subditi.
Rhenus fluuius terminus germanorum.
Britānorum muri occeanus.
Parthi bellicosissimi obsides mittunt romanis.
Carthaginensiū finis sub scipiōe
Cyrenei.
Marmoride.
Syrtes terribiles
¶ Nasamones
Mauri. Nmao, des siue Numide, Aethiopes.

Exempla iudeis vicina de potentia Romanorum egyptus romanis tributaria cum vicinis prouincijs. &c.

Aegipti termini & munitiones.

Nullus cōtra romāos iudeis dabit auxilium.

Q bellum gerere sit cōtra iudeorū religionē ergo magis cōtra christianorum professionem. Notanda sententia contra xpianos principes q̄ contra seiuicem bella gerunt.

Predixit futurā calamitatem super om̄s iudeos in quacunq; manētes citate. &c. Miseratione filiorū & citatis tēpli & sanctoru; rex agrippa monet iudeos a bello desistere. Agrippa astāte sorore orationē cum lachrymis terminauit. Agrippa monet iudeos porticus cōstruere & tributa reddere cesari cui acquieuerunt.

nām: cum eam possitis de vicina vobis egypto diligenter inspicere. Hec autem cum vsq; ad ethiopes porrigatur opulentamq; arabiam, contigua quoq; sit: In die quinquaginta & septingēties alias septingenta centena milia incolarum habens preter alexandrinorum plebem tamen vectigalia quorum magnitudinem de censu singulorum capitum estimari licet deuotissime penditans romanorum non dedignatur imperium. Et certe q̄ magnum stimulum defectionis habens alexandriam scilicet multitudine diuitijs & abundantem: magnitudine quoq; non imparem Habet siquidem in longitudine stadia triginta: in latitudine non minus q̄ decem Tributorum vero multo amplius per mēses singulos infert: q̄ vos toto anno penditis: & preter pecuniam quatuor mensium romane plebi aunonā amministrant Munitur autem vndiq; aut incommeabili solitudine: aut importuoso mari / aut fluminibus / aut siluosis paludibus. Quorum tamen omnium nichil romana fortuna fortius fuit. Due autem legiones ciuitati insidentes: profundam ægyptum cum illa nobilitate macedonum frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis. Si quidem omnes qui in orbe habitabili degunt romani sunt: nisi forte quis vestrum spes suas vltra eufraten porriget & adiabenorum regionem gentiles suos estimat adiutores. Porro illi nec propter irrationabilem causam tanto se bello implicabūt: nec si tam probroso operi assensum darent: parthus tamen sineret. Est siquidem ei cura tuende cum romanis amicitie: & arbitrabitur fœdus esse temeratum: si qui de his qui subiecti sunt eius imperio aduersum romanos in bella procedant. Superest igitur vt ad diuinum confugiatur auxilium. Verum & hoc apud Romanos est. Sine deo quippe impossibile esset imperium tale consistere. ¶ Considerate autem quemadmodum hec ipsa erga religionem immoderatio etiam si cum longe inferioribus bellum geratis: tamen ad dispensandum vobis sit difficillima: atq; eadem transgrediendo offendatis deū per que eum auxiliaturū putatis. Si enim sabbatorum consuetudine & ad nullum actū moueamini: facile profecto capiemini. Sic quippe maiores vestri experti sunt hos dies maxime pōpeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hij qui oppugnabātur ocia gerebant. Trāsgredientes autē in bello legem patriā: nescio propter quid in reliquū dimicetis. Vna siquidē nūc nobis intētio est ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodū autem aduocabitis adiutoriū dn̄m si cultū ei debitū sponte violetis. Assumunt autē quiq; bellū: vel diuitie virtuti, vel humanis operibus cōfidentes. Cum vero vtraq; hec quantū ad ipsam pertinet consequentiam deseruntur in manifestam vtiq; captiuitatem volentes pugnare prosiliunt. Quid autē prohibet proprijs manibus filios vestros cōiugesq; laniare: & hanc pulcherrimā inflāmare patriam. Erumpentes siquidem in errorem: lucrabimini vel ignominiam superatorū. Bonū est (o amici) bonum est cum adhuc stat nauis in portu precauere tempestatem futuram: & non eo tempore quo in medias irrueris procellas trepidare. Hi siquidem qui improuisa mala inciderint: superest vt vel digni miseratione videantur. Qui vero se in apertum discrimen iniecerit etiam exprobrationibus oneretur: nisi forte aliquis vestrum estimet secundum pacta conflictum ire. Romanos autem postq̄ vicerint mediocriter vobiscum acturos: & non exemplo aliarum gentium sacram hanc vrbem inflāmaturos: interfecturos autem vniuersum vestrum genus. Neq; enim qui superfueritis armis vsq̄ locū fuge habebitis: vniuersis scilicet gentibus vel iam habentibus romanos dominos vel habere metuentibus. Periculum autem non in vos solum manebit. Sed etiam in reliquis ciuitatibus habitantes iudeos. Neq; enim est in toto orbe populus in quo non vestra sit portio. Quos certe omnes (vobis rebellantibus) cede crudelissima diuersi quoq; conficient & propter paucorum virorum parua consilia vniuerse vrbes iudaico sanguine redundabunt: manet autem venia eos qui talia putauerunt alias patrauerunt q sint nimirum vestro vicio congregati. Si vero eadem exequi supersederint cōsiderate q̄ impium sit aduersum tam benignos arma mouisse. ¶ Subeat autem vos miseratio: & si non filiorum vestrorum atq; coniugum: saltem istius ciuitatis que mater vrbium vr̄a regionis vocatur. parcite mœnibus sacris parcite venerabilibus aditis: templumq; vobis & sancta sanctorū seruate. Neq; enim vlterius victores Romani his abstinebunt: quibus primo parcentes nullam receperunt gratiam. Protestor autem ego quidem sancta vestra sacrosq; angelos dei, patriamq; communem: quoniam nichil eorum consiliorū que vobis videret expedire subtraxerim. Vos autem decernentes que oportet mecum in pace degetis. Si vero protuleritis iras: absq; me periculis subdemini. His dictis astante etiā sorore lachrimauit: & multam de eorum impetu lachrimis infregit. ¶ Succlamabant autem non se aduersum romanos: sed aduersum florum ob ea que pertulissent pugnam gerere. Ad quos rex agrippa, sed opera (inquit) vestra talia sunt: qualia aduersum romanos pugnantium: Neq; enim Cæsari vectigal dedistis & antonianas porticus incendistis. Sopietis autem causam defectionis si & porticus denuo cōstruatis & tributa reddere maturetis. Neq; enim flori hoc presidium est, aut pecuniam floro dabitis. His consultis populus acquieuit. & cum rege & beronice ascendentes in tēplū porticus edificare adorsi sunt. Per vicos autē & regiones principes quinq; decurionesq; dispersi vectigal colligebant celeriterq; .xl. talenta tantum

D Ege. li. ii. ca. xi.

E Ege. li. ii. ca. xi.

F Ege. li. ii. ca. xi.

A enim reliquū erat redacta sunt. Et belli quidem imminentis minas eo tunc agrippas more cōpescunt.

❡ Agrippam populum Floro obedire monentem multitudo accensa eum affecerunt contumelijs vrbe eijcientes: in eum etiam nonnullis saxa iacientibus: ipse discessit in regnum. Seditiosi quoq; iudei quidem in Massada castellum irruentes omnes Romanos interfecerunt. Eleazarus quoq; militū dux prohibet ne munus aut hostia a romanis suscipiatur: hostieq; cęsaris reiectę sunt. Seditiosos vero de temeritate & oblationum refutatione nobiles & potentes ante portā auream redarguerunt qui seditionem pacificare non valentes ad Florum legatos mittunt/ & Agrippam vt cum exercitu venientes seditiosos opprimerent. Agrippas autem Floro vt bellum inflammaret nichil respondente populo mittit auxilium.

Capitulum septimumdecimum.

Ege. li. ii. ca. ix. DEinceps vero populo persuadere tentabat vt pareret Floro: donec ei successor a cęsare mitteretur. Ad quam orationē accensa multitudo nec a verborū in regem cōtumelijs tēperauit: sed protinus eum vrbe pepulerunt. Ausiq; nonnulli sunt seditiosorū etiā saxa in eum iacere. Rex autē videns tumultuantiū irreuocabilem impetum & cōquerens ꝙ cōtumelijs esset affectus & principes quidem eorum vna cū alijs potentibus misit ad Florū cęsareā. vt ipse ex eis eligeret qui de tota regione vectigal exigerēt: ipse vero discessit in regnū. Ege. li. ii. cap. x. ❡ Per idem tempus quidam eorum qui maxime bella mouebant congregati irruebant in quoddā pręsidiū quod vocatur Massada & occulte eo peruerso romanos omēs interfecerunt alios autem de suis posuerunt custodes. ❡ In templo quoq; hierosolimorū Eleazarus quidam filius ananię pontificis iuuenis audacissimus dux illo tempore militū persuasit his qui sacrificijs ministrabant vt nullius munus aut hostia qui non esset de iudeorum gente susciperetur. Id autem erat romani belli seminarium atq; materia. Reiecit siquidem hostias cęsaris quę pro romano populo offerri B solitę erant. Plurimū autē super hoc pontificibus alijsq; nobilibus depręcantibus vt nō pręterirent eū morē quo supplicabatur pro regibus: nihil tñ acquieuerūt nō parū quidem sibi & suę multitudini confidentes. Robur siquidē om̄e res nouare cupientiū eorū voluntates iuuabat. Maxime autem aspiciebant in Eleazarum: qui per idem tempus vt diximus princeps erat. ❡ Conuenientes igitur potentes quiq; cum pontificibus & phariseorū nobilissimis: & videntes q̄ grauibus malis pergerent subijcere ciuitatem: decreuerunt seditiosorū animos experiri & ante portam quę aurea vocatur aduocātes concionem erat autem in interiore parte tēpli posita quę respicit ad solis exortum ac primo quidam multa de temeraria eorū defectione cōquesti & ꝙ tam breuiter bellū patrię cōmouerent. ❡ Deinceps irrationabilitatem causę ipsius arguebant: dicētes maiores eorum quidem ornasse templū ex magna parte de muneribus gentium semperq; eorum qui foris essent populorum munera suscepisse & nō solum non prohibuisse aliquorū hostias id siquidem esset impijssimum sed etiam eas quę inferentur permanerent quę ad tempus vsq; pręsens eorū oblationes in templi cultibus collocasse: at nunc eos qui romana arma irritarent. & desponderent eorum bella. nouum statuere morem religionis atq; cū periculis etiam ream impietatis facere ciuitatem videri: siquidem ea sit i qua pręter solos iudeos nullus alter immolet externus neq; ad orandū sinatur accedere. Et siquidē circa vnius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi. possit nimirū iure nos inhumanitatis arguere. Nunc autē despiciūtur romani & iudicatur cęsar prophanus vnde verendum esse ne qui immolandas pro illis hostias repellūt ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre. fiatq; vere extra principatum ciuitas nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias. ac priusq̄ ad eos in quorum contumeliam id tentatum est hu- C ius ausus fama perueniat. Simul autem ista dicentes: producebant in medium scientissimos morum paternorum sacerdotes quosq; narraturos quoniam omnes eorū maiores exterarū gentiū semper sacrificia suscepissent. Attendebat autem nemo res nouare cupientium his quę dicebantur sed neq; pro- Ege. li. ii. ca. x. cedebant in medium altaris ministri belli materiam pręparantes. ❡ Videntes igitur nobiles quiq; seditionem eo iam processisse vt eorum non possit auctoritati compesci. & romanorum armatorum periculum se primos esse mensuros alias mansuros inquantum poterant consulentes. amoliri causas parabant. & legatos quidem alios ad Florum miserunt quorum erat princeps filius Ananię symon alios autem ad Agrippam (inter quos nobilissimi Saulus alias Scibus & antipas & custobarus erant) qui etiam regem propinquitate tangebant. Præcabantur autem vtrumq; vt cum exercitu ascenderent in ciuitatem & seditionem opprimerent priusq̄ ea intollerabilis fieret. Et Floro malum istud quasi bonus nuncius fuit. volensq; inflammare bellum. nichil respondit legatis. Agrippas autem pariter vtrisq; parcens scilicet deficientibus vel his aduersum quos bellum mouebare volensq; & Romanis conseruare iudeos & iudeis templum atq; patriam: ad hæc autem nec sibi conducere talem conturbationem sciens misit in auxilium populo equites duo milia auranites scilicet & bataneos & trachonitas. Cum his autem erat præfectus equitum darius: dux vero agminis philippus Iachimi filius.

Agrippā populū obedire Floro mouētē multitudo accēsa eū cōtumelijs affecerūt eijcientes vrbe ieū etiā nōnullis saxa iaciētibus ipse discessit in regnum.

Eleazarus dux militum ꝓhibet ne a romāis munus aut hostia suscipiatur.

Seditiosi a pontificibus & nobilissimis phariseoruꝫ ante portā auream arguuntur de temeritate & de refutatione oblationū gentilium. &c.

Nobiles seditionem pacificare nonvalentes legatos miserunt ad Florum & agrippā vt cū exercitu seditionē opprimerent.

¶His ergo veniētibus oīs multitudo quę pacem optabat prelīū contra seditiosos septem diebus gesserūt maxima ibi vtriusq; partis facta cede. Deinde quo aduenie͂te festiuitate quę xylophorias dicitur in qua mos est oībus grandem lignorum materiam pro nutriendo igni in templo cōgregari victis regijs militibus domos multas seditiosi inflāmarunt: & archiuo vt creditorum perirent cōtra debitores documenta ignē intulerūt. Fugientibus igitur nobilibus quidem eorū & pontificū in cloacis latuerūt Quintodecimo Augusti incensa Antonia/ & oībus obsessis interfectis regina seditiosi accedunt obsidentes: fitq; cōtinuus conflictus. Manaimus quoq; rethor armatis quibusdam latronibus seditionis factus est: quem regij deprecantes ipso permittente recedūt preter romanos qui in turres regias aufugerunt. Stratopedū Manaimi milites incenderunt. Ananias quoq; pōtifex latens a latronibus captus cū Ezechia fratre interficitur. Manaimus enim erat intollerabilis tyrannus. Capitulū octauūdecimum. D

Preliū contra seditiosos septem diebus vbi maxima cedes vtriusq; partis.

Festiuitas xylophorię qn̄ scilicet maxia lignorum materia ad nutriēdū ignem i tēplo debet cōgregari victis regijs seditiosi domos multas iflāmarunt & archiuo ignem vt omnium creditorū perirēt documēta intulerūt. &c.

Nobiliū qdā & pōtificū in cloacis latuerunt.

Quintodecimo augusti antonia incensa & omnibus obsessis interfectis regiā seditiosi accedunt obsidentes. &c.

Continuus conflictus.

Manaimus rethor armatis quibusdam latronibus hierusalē reuersus seditiōis princeps factus est. &c.

Regijs manaimū vt discedere liceat deprecātibus cōceditur & recedūt solis manentibus romanis q iturres regias fugerunt.

Egesip pus li. ii capit. x.

His ergo venientibus: optimates quiq; cum pontificibus & omni multitudine quę optabat quietem uperiorem occupant ciuitatem. Inferiorem siquidem & templum: seditiosorum manus tenebat. Missilibus igitur & fundis indesinenter vtebantur: & continua erat emissio sagittarum ex vtraq; scilicet parte. Erat autem quando ex insidijs procurrentes quominus dimicabant. Prestabant autem audacia seditiosi: belli vero scientia regij pollebāt. At his quidem erat propositum templi maxime obtinere: prophanatoresq; eius expellere: seditiosis qui cū eleazaro agebant: vt preter ea quę obtinebant etiam superiorem inuaderent vrbem. ¶ Per septem igitur dies grauis vtriusq; partis cedes fiebat & neutri de eo quem tenuerat loco depellebātur. Deinceps vero ea adueniente festiuitate quę xylophorias dicitur in qua mos est omnibus grandem lignorum materiam conuehere ad templum quatenus nunq̄ ignis esca deficiat semper em̄ inextiguibilis perseuerat quosdam quidem cura religionis exclusit inter firmiorem autem vulgum multi irrumpentes sicariorum sic enim vocant latrones gladios in sinibus gerentes audacissime vtebantur opera quę adorti erant. Regij autem audacia & multitudine vincebantur. Ita superiore ciuitate cesserunt. cum isti protinus irruētes ananię pontificis domū & agrippę ac Beronices palacium inflammauerunt. Post quod ignem archiuo intulerunt. volentes oīa creditorum documēta disperdere ne etiam vnde creditę pecunię ratio pateret. atq; oīs ad eos debitorum se iungeret multitudo & aduersum locupletes quasi mœtu libertatis haberent insurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo cartarū publicarū custodibus ignem edibus iniecerūt. Atq; ita incēsis ciuitatibus neruis hostibus irruebāt. Quo loco pōtificū atq; nobiliū quidam in cloacis latuerunt. quidam vero cum regijs in superiorem regiam confugerunt portas celeriter obserantes. Inter quos ananias pontifex & ezechias frater eius erant: & illi quos apud agrippam vsos legatione diximus. Tūc ergo victoria quidem & inflāmatione contenti cessauerūt. ¶ Postridie autem quintodecimo scilicet die augusti mensis fecerunt impetum in antonia & omnes in eo presidio agentes per biduum obsessos cœperunt atq; interfecerūt presidiumq; incenderunt. Postea vero transierūt in regiam ad quam confugerant agrippę milites: & in quatuor partes agmen suum diuidentes: muros molliebantur. Eorum vero qui intus erant erumpere nullus audebat: propter multitudinem oppugnātium. Distribuit autem multitudo propugnacula: & turres subeuntes interficiebant: & frequenter omnino latrones sub muris cadebant. Nec die autem cōflictus nec nocte cessabat seditiosis videlicet estimantibus in desperationem cogi eos qui in presidio erant propter inopiam victus. regijs vero credentibus oppugnatores suos cessuros labori. In his autem erat Manaimus alias Magneuius quidam de filijs iudę galilei callidissimus rethor qui etiam quondam sub cyrino exprobrauerat iudeis: quoniā post deum subijcerentur romanis. Is ergo assumptis quibusdam nobilium perrexit in massada vbi armamētarium herodis regis erat eoq; perrupto populares alios quoq; latrones diligēter armauit. Hijsq; vtēs stipatoribus veluti rex hierosolimā reuertitur. factusq; princeps seditionis oppugnationem disponebat. Machinamentorū autem inopia erat: & nec poterant palam suffodere muros superne hostibus tela iacientibus. Funiculum igitur longe ceptum sub vnam turrim agentes suspenderunt materię subiecta: ac postea in sustinentia ligna ignem immitētes egressi sunt. Sicq; subicibus exustis turris quidē ex tēplo emota est: alter autē murus intus edificatus apparuit. Regij quippe mollitiones eorū presentientes fore etiā de concussione turris alium sibi murum celerius edificarūt. Inter hec autem hi quidem qui oppugnabant & statim se victuros credebant cū vidissent alium murū stupore defecti sunt. Regij tamen ad manaimū aliosq; seditionis principes mittebant precātes vt eis discedere liceret: id est regijs eiusq; regionis reliquis. Quod cū annuisset manaimus protinus discesserūt. Romanos aūt qui soli relictis erāt grādis animi occupauit defectus. Neq; em̄ cōtra tantā multitudinē pares erāt & precari vt liceret exire ignominiā putabāt. Dereliquētes igitur inferiorē locū qui stratopedos alias stratopedō vocabatur quippe quasi capi faciles in turres regias cōfugerūt: quarū vna appellabatur hyspicos alias phaselus: tertia mariāne. Hi vero qui cū manaimo erāt protinus in ea irruētes loca de quibus milites fuge-

Ege. li. ii. ca. x.

E

Ege. li. ii. ca. x.

F

Ege. li. ii. ca. x.

rant si quos eorum comprehenderunt trucidantes omnem reliquum apparatum diripientes: strato
A pedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis septembris. ¶ Sequenti autem die ponti
fex Anania circa euripidos regię domus latens capitur & a latronibus interficitur cum ezechia fratre. Circumsedentes autem etiam turres seditiosi custodiebant ne quis militum posset effugere. Manaimum autem & munitorum locorum destructio & pontificis Ananię mors in crudelitatem erexit: & neminem parem sibi in negocijs arbitrans intollerabilis erat tyrannus.

Stratopedũ manaimi milites incenderunt sexto septembris.

¶ Duo de socijs Eleazari contra Manaimum insurrexerunt ipsum regem esse non promittentes & tacentibus his qui circa Eleazarum erant populus saxa rapiens interfecit Sophistam/ & Manaimum fugientem capientes multis supplicijs cum tyrannidis adiutore Absamone. multis supplicijs interfecerunt. Metilius autem romanorum prefectus/ & reliqui ad Eleazarum mittentes deprecabantur vita salua & armis relictis posse recedere. quos seditiosi Iudei sine armis discedentes dolose contra pactiones interfecerunt preter Mutilium se circumcidi & Iudaizare promittentem. Iudeorum autem captiuitatis excidium probabatur: quibus etiam diuina indignatio propter vrbis facinora imminebat. Cesarienses quoq; quasi excelsi quadam prouidentia die sabbato omnes Iudeos occiderunt. Iudeisq; euacuatur Cesarea. Et post Cesariensem plagam efferata gens iudeorum. Syrorum vicos & vicina loca vastauerunt. Maximaq; fuit virorum vtriusq; partis cedes. Omnis quoq; ciuitas in binos diuidebatur exercitus diesq; in sanguine: noctes vero in formidine transigebantur. Mansuetiq; ad occasionem auaricia prouocabantur: & ciuitates cadaueribus replebantur.

Capitulum nonumdecimum.

B INsurrexerunt autem duo de socijs eleazari Et mutuo collocuti quia non deceret a romanis desiderio libertatis recedentes eandem populari suo prodere dominumq; ferre & si non violentum tamen seipsis humiliorem Nam si oporteat cunctis aliquem preesse q̃uis magis alium q̃ illum deceret. Atq; ita pacti adoriuntur eũ in templo arroganter enim adoraturus accesserat regali habitu indutus: & studiosos sui in armis habebat Cum igitur hij qui circa eleazarum erant in illum prosiluissent reliquus quoq; populus rapiens saxa interfecit sophistam estimantes quoniam illo perempto tota seditio solueretur. Paululum autem stipatores manaimi resistentes: postq̃ viderunt totam aduersum se multitudinem irruere (quis quo potuit) diffugere. Et cedes quidem erat eorum qui cõprehensi sunt: perscrutatio autem latentium sequebatur. Pauci ex eis latentes in massadam profugerunt. Cum quibus & eleazarus filius Iayri propinquus genere manaimo qui etiam postea in massadam tyrannidem egit. Ipsum autem manaimum cum confugisset in locum qui athlans alias Ophlan vocatur atq; ibi humiliter delitesceret capiẽtes extraxerunt in publicum. multisq; supplicijs affligentes interfecerunt: similiter autem sub eo agentes principes precipuumq; tyrannidis eius adiutorem absamon alias absolomon nomine. Et populus quidem sicut dixi in his adiutor fuit: suspicans aliquam totius seditionis correctionem futuram. Hi vero non ob comprimendam pugnam sed vt cum maiore licentia bellum agerent. interfecerũt manaimum. Deniq; cum populus multum precaretur vt oppugnationem militum relaxarent. vehementius insistebãt donec vlterius resistere non valentes. Mutilius alias Metilius scilicet hic enim erat romanorum prefectus & reliqui mittunt ad eleazarum precantes. vt solas eorum paciscecetur animas: arma autem & reliqua queq; haberent. ipsis tradentibus sumerent. qui precationem illico rapientes: remittunt ad eos gurionem alias Gorionem Nicomedis filium & ananiam Saduci & iudam ionatheę eis dexteras & sacramentum daturos quibus actis deducebat milites Mutilius. ¶ Sed quamdiu Romani arma retine
C bant nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. Postea vero q̃ secundum pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt: neq; quicq̃ suspicantes discedebant: facto in eos impetu stipatores eleazari comprehensos trucidabant: neq; resistentes neq; supplicantes. solas autem pactiones & iuramenta quę dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt preter Mutilium. Hunc enim deprecantem & vsq; ad circuncisionem iudaizare se promittentem: tantummodo seruauerunt. Detrimentum autem Romanis quidem erat leue. De potentia siquidem amplissima: pauci fuerunt interempti. ¶ Iudeorum autem captiuitatis illud exitium probabatur. Videntes autem graues iam causas stare bellorum: vrbem autem tali facinore fuisse respersam: ex quo nimirum diuina indignatio imminebat etiam si a romanis nulla vltio timeretur lugebãt publice & ciuitatis iusticia premebatur. Vnusquisq; autem mediocrum quasi pro seditiosis causas redditurus turbabatur. Siquidem sabbato illã cedem contigerat perpetrari: in quo scilicet die propter religionem a sanctis operibus quoq; agunt quietem. ¶ Eadem autem die eademq; hora quasi ex aliqua celesti prouidentia cesarienses quoq; iudeos apud se habitantes trucidauerunt: ita vt vno tempore super. xx. milia hominum cederentur: vt cũctis iudeis vacuata cesarea remaneret. Nam & hos qui effugerant comprehendens florus: vinctos in harenam deduxit. ¶ Post cesariensem vero plagam: tota gens efferata est. Diuisiq; iudei syrorum vi

Insurgunt quidam contra manaimũ nolentes eum regem esse

¶ Sophista saxis a populo interficitur.

Manaimus interficitur & tyrannidis adiutor Absamon.

Ege. li. ii. cap. x.

Metilius romanorũ præfectus & reliqui mittẽtes ad Eleazarum deprecantur vita salua posse recedere armis relictis.

Ege. li. ii. ca. x.

Maxima iudeorũ desolatio graues causas belli causa vidẽtium quibus etiã diuina indignatio propter vrbis facinora iminebat. &c.

Ege. li. ii. ca. xi.

Efferata gẽs iudeorum Syrorũ vicos & alia loca vastauerunt.

cos eisq; continentes rurales protinus vastauerunt id est philadelphiam & gebdeoniten alias gebonitin/ & gesaram & pellam & scytopolim. deinceps vero irruerunt in Gazara alias Gadara/ & in Iopen/ & in Gaulanitiden/ & alia quędam subruentes loca: alia vero inflammantes etiam in Cedasam Tyriorum alias Tyrum/ & Ptolomaidam: Gabam quoq; Cęsareamq; tendebant. Obstitit autem eorum incursui neq; Sebaste neq; Ascalon. Sed his quoq; inflammatis Anthedonã & Gazam euerterunt. Multa autem circa fines harum ciuitatum diripiebantur vici scilicet & agri eorum qui capiebantur virorum immensa cedes fiebat. Neq; tamen syri minorem numero multitudinem de iudeorum gente vastabant: sed etiam eos qui in ciuitatibus erant comprehensos disperdebant non solum ob vetus odiũ sed vt discrimen imminens pręuenirent. ¶ Grauis ergo conturbatio totam Syriam peruaserat: & omnis ciuitas in binos diuidebatur exercitus. Vnaq; alterutris salus erat si anticipassent alteros cede facienda. Et dies quidem ducebantur in sanguine: noctes autem molestiores formido faciebat. Nam licet viderentur ammolliri iudeos: tamen etiam de alijs gentibus iudaisantes cogebantur habere suspectos. Et per hoc ipsum quod in eis videbatur ambiguum neq; temere eos placebat interfici: & rursus per ipsum religionis commixtionem quasi pœnitus externos timebant. Prouocabant autem ad cedes diuersorum etiam illos qui prius fuerant mansueti auaricia siquidem substantias cęsorum passim diripiebant: & quasi victores eorum prædam quos trucidauerunt in domos alias transferebant. Gloriosior autem erat qui plura collegisset: quasi scilicet plures virtute superasset. Erat autem cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis. & inhumatos passim iacere cum paruulis senes: feminas autem neq; verecundia contectas. Et omnis quidem prouincia plena erat inenarrabilium calamitatum. maior his autem mœtus audendorum malorum ipsis (quę acta erant) facinoribus imminebant & hactenus quidem iudeis aduersum alienigenas conflictus erat. D Ege. li. ii. c. li.

Oĩs ciuitas in binos diuidebatur exercitus diesq; in sanguine noctes in formidine transigebant Mãsueti etiã ad occisionẽ pcurabãt auaricia. &c Cadaueribus ciuitates plenę erant. &c.

¶ Iudei Scytopolim inuadentes: habitantes ibi Iudeos experti sunt hostes. hi namq; consanguineitatem vtilitati proprię postponentes aduersus Iudeos cum gentibus dimicabant. Scytopolite vero suspectos habentes Iudeos cum illis pactum firmauerunt duobus diebus quiescentes: sed tertia nocte Iudei exploratores inuadunt dormientes: & incautos occiderunt gentilium scilicet. xiij. milia substantias eorum diripientes. Symon autem iudeus Sauli nobilis viri filius fortitudine corporis & animi audacia strennuissimus vtrisq; ad suę gentis incommodum abusus est. vnde Iudeis Scytopolitę vndiq; circumfusis penitentia commotus: quia tanta contra genus suum perpetrauerat mala. gladium educens primo senescentem patrem ense penetrauit: post quem matrem interfecit. deinde vxori & filijs intulit ferrum quibus omnibus mortuis cesis superstans seipsum interemit Iudeorum quoq; propter Scytopolitarum cedem a ciuitatibus in quibus habitabant clades secuta est: duo namq; milia & quingentos ascalonitę peremerunt ptolomais duo milia interfecit. vixerunt quoq; non paucos Tyrij hippenei & Gadari. Antiocheni vero & Sydonei & Appamei soli Iudeis cohabitatoribus pepercerũt Ceraseni quoq; Iudeis misericordes fuerunt neq; in eos qui apud se manere delegerunt quicq̃ gessere: & egredi volentes vsq; ad fines deduxerunt. E

Iudei Scytopolĩ ĩuadẽtes iudeos ibi habitãtes experti sũt hostes hi cõsanguinitatem proprię vtilitati postponẽtes aduersus iudeos cum gẽtilibus dimicabant Scytopolitę vero hñtes suspectos cuȝ illis pactũ firmauerunt & duobus q̃dẽ diebus quieuerunt tertia vero nocte iudei exploratores inuadũt dormientes & ĩcautos & occiderunt gentilium. xiij. milia. & eorum diripuerunt substantiã.

Capitulum vigesimum

INcurrentes autem in scytopoleos fines: etiam illos iudeos qui illic habitabant. experti sunt hostes. Hi autem cum scytopolis conspirantes & consanguinitatem vtilitati proprię postponentes aduersum iudeos cum gentilibus dimicabant. Suspecta tamen eorum fuit ipsa belli auiditas. Deniq; scitopolitę veriti ne ciuitatem nocte adurerẽt: & magna sua calamitate ciuibus excusarent defectionem edixerunt eis vt si vellent inter eos firmare consensum & circa alienigenas ostendere fidem transirent cum oĩbus filijs suis in proxime locum paludis. Quibus quę fuerãt iussa sine suspitione facientibus: diebus quidem secutis duobus quieuerunt scitopolitę. Tertia vero nocte explorãtores: alios incautos: alios vero dormientes inuadunt: subito oẽs interficiunt: qui fuerunt numero tredecim milia. Postq̃ eorum cunctam substantiã diripuerunt. Dignũ autem etiam videtur Symonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam non ignobilis viri filius erat. Fortitudine quoq; corporis & audacia animi insignissimus: quibus vtrisq; ad incommodum suę gentis abusus est. Multos siquidem iudeorum appropiantes scitopolim quotidie obtruncabat & frequenter integros cuneos fudit: fugauit ita vt totius aciei mora & momentum solus existeret. Comprehẽdit autem eum digna ciuili interfectione pœna. Nam cum scitopolitę circumfusi essent iudeis: & in paludem præcipites agerent educens symon gladium in nullum quidem hostium impetum fecit. Nichil se siquidem in tanta multitudine promoturum videbat exclamans autem miserabiliter digna (inquit) scitopolitę his quę gessi patior: quippe qui tam multa cede ciuium meorum benignitati erga vos nostrę fidem feci. Digne enim nobis extera gens infida est: qui in nostrum genus tãta impietate deliquimus. Morior ergo pphanus pprijs manibus: neq; eñ dignũ est hostibus subiacere. Iste autẽ ipse finis: & michi scœleris digna pœna: & virtutis idoneũ decus erit vt nemo scilicet hostiũ de meo interitu glorietur: neq; insultet cadẽti. Ege. li. ii. c. xviii. Ege. li. ii. c. xviii. F

A Hęc dicens/ miserantibus simul ac furentibus oculis circumspicit omnem familiam suam. Erant autem ei vxor & filij. & prouecti in senectute parentes. Ille igitur primum quidem patrem retrahens a Cęsarię: & eum superstans ense penetrauit. Post quem non sane iam inuitam matrem suam interfecit Super hos autem coniugi & filijs intulit ferrū singulis horum sanę pœnę occurrentibus gladio: & hostes pręuenire cupientibus. Cum vero omnem suam necessitudinem trucidasset: cesis superstans extendit vt neminem possit latere: & totum in visera sua ensem dimersit. ¶ Dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem: cęterum quātum ad fidem quam alienigenis prestitit digno fine consumptus. ¶ Ad cedem autem quę in sythopoli facta est/ reliquę quoq; vrbes iudeis apud se habitātibus irruebant: & duo milia quingentos ascalonitę/ ptholomais autem duo milia interfecit. Vicerunt quoq; non paucos tyrij: multos quidem trucidauerūt. plures autem eorum vinctos custodijs tradidere. Hipenei quoq; & gadari similiter audacissimos quidem amoliebant: terribiles autem sollicite obseruant. Reliquę quoq; vrbes aduersum iudeos singulę prout habebant vel timore vel odio mouebantur. ¶ Soli autem Antiocheni & Sydoni & Appamei suis cohabitatoribus pepercerūt: & neq; interficere quemquā iudeorum: neq; vinculis tradiderūt. Forte autem & propter multitudinē suam despexerunt eorū si qui motus fuissent. Michi autem videntur magis erga eos miseratione mori/ quos vtiq; nichil moliri videbant. Ceraseni autē neq; in eos qui apud se manere delegerunt/ quicq̄ gessere mali: & egredi volentes vsq; ad fines suos deduxerunt.

Eg.li.ij capi.xi. — Eg.li.ij capi.xi. — Eg.li.ij capi.xi.

Miserāda symonis facinora primo patrem ense penetrauit deinde matrē suā interfecit postea cōiugi & filijs intulit ferrū qbus oībus mortuis se ipsum īterfecit

Antiocheni & Sydonij & appamei soli iudeis pepcerunt cohabitatoribus

¶ AEGESIPPVS. cap. xij. li. ij. ponit calamitatis iudaicę causam & ipsos iudeos dicit scelerum suorum luere supplicia: qui postq̄ dominū Iesum crucifixerant diuinorū arbitrum postea etiam discipulos persequebātur. Testimoniumq; Iosephi de virtutibus Iesu passione & resurrectione eius contra iudeos adducit. Si enim (inquit Aegesippus) nobis non credunt iudei vel suis credant. hoc dicit Iosephus quem ipsi maximū putant & tamen in eo ipso q̄ verū locutus est ita mente deuius fuit vt nec sermonibus suis crederet. &c. Insuper mortē iohānis baptistę cōmemorat propter quā vt dicit Iosephus iuste herodes exercitum amisit. accusat etiam ibidem Iudeos quia apud eos summi ius sacerdotij iterierat aut iudei auaricia interceptum/ aut potiorum insolentia qui licere (quod vellent ius putabant. Et ipse cap. xiij. ibidem recapitulat sacerdotij ortum & ordinem ex Aaron/ & per Antiochum ipsius sacerdotij turbationem: similiterq; per Herodem qui ignobiles in sacerdotio constituit hęc Iosephus ponit Antiqui. libro. xx. ca. octauo. omnium pontificum ab Aaron vsq; ad belli finem manifestans successionem.

Additio.

B

¶ Agrippa absente relictoq; super negocia sua vari pernicies maxima aduersus iudeos excitatur varus namq; septuaginta nobiles iudeorum qui ad Agrippam presidij gratia venerant in itinere occidit & hunc Agrippa a procurāda regione semouit. Cyprius autem castellum a seditiosis captū est & Macherunta romanis relicta Alexandrinorum quoq; contra Iudeos quos Alexander ibi cum honore voluerat habitare orta est seditio cuius causa fuit. Nam Alexandrini cōuenientes iudeos in concione exploratores esse & hostes clamauerunt manus in eos inferentes ipsosq; concremari volebant. Tyberiumq; Alexandrum ciuitatis principem tantum facinus prohibētem irridebant: passim autem sine etatis aut sexus misericordia iudeis eorum edes Romani comburētes substātias deripiebant. Et quinquaginta iudeorum milia Alexandrię occisa sunt neq; ibi remāsissent reliquię nisi Alexander misertus Romanos iussit abscedere.

Capitulum vigesimum primum.

EXcitata autem in regno agrippę aduersum iudeos pernicies Ipse quidem perrexerat ad Cestium gallum antiochiam (relicto super negocia sua quodam ex socijs nomine varoissemo varo regi genere propinquo) Venerūt autem ad eum de bathanea regione septuaginta numero viri et nobilitate & prudentia ciuium suorum p̄stantissimi poscendi presidij gratia vt si qui scilicet apud eos quoq; motus fierent/ haberent idoneam per quam possent insurgētes quosq; cōprimere. Hosvarus quosdā armatos de regijs premittens interfecit in itinere omnes. Ausus est autem tale facinus pręter consilium agrippę: & propter nimiam auariciam impie in gentiles suos agere non recusans regnum omne corrupit: perseuerans scilicet post tale principium in totum genus exercere iniquitatem. donec discussis agrippa rebus animaduertere quidem in varum veritus est propter iniquitatem Sœni procuranda tamen eum

C regione summouit. ¶ Seditiosi autem comprehēdentes presidiū quod appellatur cyprus imminens finibus hiericontinis: custodes quidem interfecerunt: munimenta autem destruxerunt. Per eosdem dies etiam in macherunte multitudo iudeorum persuadebat in presidio relictis romanis deserere castellum/ eisq; tradere. Illi autem qui rogabantur cogi metuentes pacti sunt cum eis dissessionē suam. & accipientes fidem tradunt presidium. Quod diligentibus cœperunt macherię custodijs obtinere. ¶ In alexandria autē semper quidē erat incolis aduersum iudeos seditio iam ab illo tempore ex quo

Pernicies aduersus iudeos in regno agrippę ipso absente excitata.

Varus. lxx. iudeorū nobiles qui ad agrippā presidij gratiā venerāt/ in itinere occidit sed hūc Agrippa a regione p̄curanda semouit.

Eg.li.ij cap.xv.

Alexandrinorū cōtra iudeos seditio quos Alexāder cū honore ibi voluerat habitare.&c.

strennuus alexander contra egyptios vsus iudeis premium societatis tradidit eis & habitandi apud alexandriam facultatem: & ius vrbis ęquale cum gentibus. Permanebat autem eis honor iste apud successores quosq; alexandri. Deniq; & in parte ciuitatis locum eis proprium deputauerūt: quatenus haberent cōuersationem per omnia mundiorem: a cōmunione scilicet gentium sequestratam. Prestiterunt eis vt etiā macedones appellarētur. Deinceps vero cum in possessione romanorū ęgyptus venisset: neq; cęsar primus neq; post eum quisq̄ honores quos alexander decreuerat minuit. Conflictus autem eorum pœne continuus aduersum gręcos erat & iudicibus multis ex vtraq; parte quotidie lucrum reuehētibus seditio accēdebatur. Tunc vero cum & apud alios turbata res esset: illic magis exarsit tumultus. Nam cum alexandrini in cōcionem venissent (vt ordinarent pro certis negocijs legationem ad Neronem ferēdam) cōcurrerunt in amphiteatrum permixti gregis plurimi iudeorum. Quos cum vidissent emuli ex templo clamare cœperunt iudeos hostes & exploratores esse. Ac deinceps insilientes / intulerūt eisdem manus. Et reliqui quidem fugientes dissipati sunt. Tres autem ex his viros compręhēdentes trahebant: quasi viuos incensuri. Commota est autem omnis terra iudeorum ad vltionem ferendam. Et primum quidem gręcos iaciebant. postea vero etiam facibus raptis in amphiteatrum impetum fecerunt: cōminantes quia in ipso loco tantum simul populū concremarent & pœne minas implessent rebus: nisi iras eorum compressisset tyberius alexāder princeps ciuitatis. Nec tamen ipse cohercendi principium ab armis sumpsit sed nobiles eorum quosq; summittens hortabatur vt desinerēt: neq; aduersum se miliciam romanam cōmouerent. Seditiosi autem benignam deprecationem ridētes. tyberium contumelijs appetebant. Qui postq̄ vidit absq; magna calamitate tumultuosos non posse compesci. immisit in eos duas romanorū legiones (quę in ciuitate erant) cum his alios quinq; milia milites casu ad iudeorum interitum de lybia venientes. pręcepitq; vt non solum interficerent Sed etiā substantias eorum diriperent Domosq; inflammarent. Qui protinus cōcurrentes in locum qui vocatur delta / illo quippe erat multitudo iudeorum collecta / exequebanť strennue iussiones nec sane sine cruenta victoria. Collecti quippe in vnū iudei: & eos qui de suis optime armati erāt ante reliquam multitudinē statuentes: aliquamdiu restiterunt. postq̄ vero in fugam inclinati sunt passim trucidabanť: & erat eorum grandis interitus: tamen quę sibi mandata fuerant exequūtur. Cōglobati enim iudei his quos melius habebant armatos in fronte positis aliquamdiu quidem restiterūt. semel in fugam versi mactabantur. Nec vnus erat exitij modus: cum alij sub diuo atq; in campo depręhenderētur. in edes autem alij concluderenť. & eas quoq; romani incenderent. vna etiam diripiendo quę in his reperissent: neq; illos aut infantium misericordia / aut reuerentia senectutis moueret. sed in omnes etates pari cede deseuirent vnde totus locus sanguine redundabat. Quinquaginta vero cōgesta sunt milia mortuorum nec tamen saltem reliquię remansissent / nisi prius ad preces se contulissent eorumq; misertus alexander romanos iussisset abscedere. Sed illi quidem quibus erat cōsuetum obedire preceptis / primo eius nutu necibus pepercerūt. Populares autem Alexandriui propter odij magnitudinem difficulter ab incepto reuocabantur: vixq; corporibus distrahebantur. Apud Alexandriam quidem talis casus euenit.

Causa seditiōis quia iudeis cōuenietibus i cōcione cū Alexādrinis / Alexandrini Iudeos hostes exploratores eē clamauerūt manus i eos inferentes.

Passim itereptis etatis aut sexus mia iudeis eorū edes romani cōburebant & substātias diripiebant.

Quinquaginta iudeorum milia alexādrie occisa neq; ibi reliquię remāsissent nisi alexāder misertus romanos iussisset abscedere.

D

Eg. li. ij cap. xi.

E

Eg. li. ij cap. xi.

❡ Cestius gallus Syrię rector cum quo Agrippa & principes aderant maximo cum exercitu contra iudeos veniens Zabulon ciuitatem ditissimam cœpit / qua capta fugientibusq; ciuibus / militibus diripiendam concessit: & oppidum & circumadiacētes vicos incendit. iudei autē recedente cestio duo milia Syrorum occiderunt. Cestius vero pręmissa exercitus parte in Ioppem militibus oppidum precepit custodire: qua tamen capta / eam incendunt: octo milibus & quingētis habitatorū occisis & vicinam Cæsareę cum vicis igni dederunt. Cestius vero Gallum duodecimę legionis ductorem cum exercitu mittit in galileam quem Sephoris ciuitas & aliæ ciuitates receperunt recedentibus seditiosis in montem quos Gallus persecutus est & ipsis victis recedit in Cęsaream. Cestius quoq; cum exercitu reuersus in Antipatridem / quam cum vicis incendit / deinde lyddam viris vacuam propter scęnophegiorum festum inueniens / ex vtroq; oppido quīquaginta occisis / procedens in Gabao posuit castra. Iudei vero bellum ciuitati cognoscentes propinquum / omissis solemnijs ad arma cum impetu properarunt & Romanorum occisi sunt quingenti & quindecim milites iudeorū vero solum viginti Romanis itaq; fugientibus Cestius triduo in agris morabatur Agrippa vero Romanos a periculo non tutos prospiciens iudeos verbis / vt a bello destiterent / experiri decreuit: venia atq; fœdere cum Romanis promissus legatos misit: quorum vnum occiderūt altero vulnerato fugiente. Cestius autem omni armato exercitu iudeos in fugam conuertit & vsq; in hierusalem persecutus castra in Scopo posuit & .xiij. octobris die exercitū introduxit in oppidum tunc quoq; Bezeta Cenopholis & forum dacon incensa sunt & cestius tunc vrbem possedisset sed a quibusdam a floro pecunia corruptis est impeditus.

F

Capitulum vigesimum secundum.

A Eg.li.ii ca.xiiii. Cestio vero iam quiescendum esse non videbatur infensis vbiq; iudeis: sed duodecimã vero legionẽ integrã ex antiochia secũ ducens. & ex reliquis bina milia electa peditũ & quatuor alas equitũ insup regum auxilia hoc est antiochię duo milia equitũ & peditũ tria milia & sagittarios oẽs. agrippa vero tantũdẽ peditũ & eqtũ mille: cũ & cestius sequeref quatuor milibus comitatus quorũ tertia pars equitũ erat. pluresq; sagittarij ptolamaida pgressus est. Plurimi autẽ ex ciuitatibus auxilio cõuenerũt: peritia quidem militibus inferiores: quod vero scientię deerat in iudeos odio itemq; alacritate supplentes. Aderat autem ipse quoq; Agrippa cestio. & eorum quę cõducerent simul & itineris principes. Ibi tum adhuc tanta exercitus parte cestius in validissimã galilee ciuitatẽ cõtendit Zabulõ quę appellaf Andrõ & ab iudeorum finibus Ptholomaidã discernit. Eg.li.ii ca.xiiii. Cumq; offendisset eam ciuibus destitutã. in montes enim multitudo refugerat omnigenũ autem rerũ plenam: illas quidem militibus diripiendas cõcessit. Ipsum vero oppidum q̃uis ammiratus esset eius pulchritudinẽ/ quippe domos habebat similiter vt apud tyrum & sydona & berytum edificatas incendit: deinde cursim territorio peragrato quicquid inuenisset obuiam depopulatus est. Insãmatis etiam circum eam positis vicis. in ptholomaidã regressus est. Syris autẽ adhuc prędę inhiantibus & Eg.li.ii ca.xiiii. pręcipue berithijs. recepta iudei fiducia/ cestium enim recessisse cognouerãt/ repẽte in eos qui remãserant/ irruunt: & prope ad duo milia morte consumunt. ¶ Cestius autem ex ptholomaida reuersus ipse quidem cęsaream peruenit in Ioppam vero partem pręmisit exercitus cum preceptis huiusmodi vt oppidum custodirent/ si eo potiri potuissent: aut si oppidani impetum presensissent tam suum q̃ cęterorum militum pręstolarentur aduentum. Illorum igitur alij mari alij terra profecti. vtrinq; Iopem facillime capiunt. ita vt ne fugę quidem habitatores copiam reperirent. ne dum se ad pugnam pararent. Aggressi autẽ cunctos interficiunt cum familijs: direptamq; ciuitatẽ incendũt. Interfectorũ autem numerus octo milia quadringenti fuerunt. Similiter vero & infinitimã cęsareę nabathitę alias Eg.li.ii ca.xiiii. nabartenem non paucos direxit equites: qui & partem finiũ vindicauerũt: magnamq; indigenarum multitudinẽ peremerunt: direptisq; patrimonijs etiam vicos igni dederunt. ¶ In galileam quoq; misit cestius gallum ductorem duodecimæ legionis. eiq; tantam militum manũ attribuit quantũ genti B expugnande sufficere posse credebat & eũ validissima galileę ciuitas sephoris cum fauore suscepit: huiusq; prudens cõsilium secutę ciuitates alię quiescebãt. Qui seditionibus & latronijs operã dabãt in galileę montẽ vndiq; mediũ recesserũt qui est cõtra sephori & vocaf assamon aduersus eos gallus ductabat exercitũ. illi aũt q̃diu supiores erant facile romanos ad se ascendẽtes vlciscebanf: ex his plures q̃ ducentos interfecerunt. Vbi eos quidem viderunt circumactos itinere ad celsiora pgressos mature victoriam concesserunt & neq; pugnam minus armati ferebant neq; si terga dedissent equitum poterant manus effugere: adeo vt pauci locis delitescerent: amplius vero q̃ duo milia trucidarentur. Eg.li.ii ca.xiiii. Gallus quidem cum nichil iã tentare nouitatis apud galileam videret: Cæsareã cum exercitu remeabat. Cestius vero cum omni manu reuersus in antipatridam perrexit: cognitoq; non paruam multitudinem iudeorum in turrim (quę affeci vocatur) esse collectam: qui & his cõgrederentur pręmisit. Sed priusq̃ in manus venirent iudei metu dispersi sunt: eorumq; castra iam desolata milites adorti/ cum vicis circumpositis incenderunt. Ex antipatride autem cestius in Lydda profectus: vacuam viris ciuitatem offendit. Nam propter scęnophegiorum dies festos in hierosolimis omnis populus ascenderat. Quinquaginta vero (quos ibi comprehendit ex vtroq; opido occisis. vlterius procedebat. Perq; Eg.li.ii ca.xiiii. bethoron profectus in quodam loco cui nomen est igabao castra ponit. distante ab hierosolymis stadijs quinquaginta. ¶ Iudei vero cum iam ciuitati propinquare bellum viderent (omissis festorũ dierum solemnijs) ad arma properabant. satisq; frœti multitudine incompositi ad puguam & cum clamore prosiliebant: nõ dierum quidem septem habita ratione feriatorum. Erat enim sabbatum quod apud iudeos religione maxime curabatur. Idem autem furor qui eos ab obsequio pietatis amouerat. C in prelio quoq; superiores effecit. Tanto namq; impetu romanos aggressi sunt. vt eorum & aciem prumperent viaq; aperta cedibus in medio ruerent. ac nisi ei militum parti quę necdum locum amiserat equites exercitati subuenissent/ quiq; non satis defecerunt pedites in periculo totus cestij fuisset exercitus. Interfecti sunt autem quingẽti & quindecim romani milites ex quibus quadringẽti pedites cęteri equites erant. Iudei vero viginti duo quorum fortissimi videbantur monobazi regis adia bene propinqui Monobazus & cenedeus: & postea hos parayta alias paraytes niger. & syla babilonius (qui ad iudeos sub agrippa rege transfugerant cui pridem militabant. A fronte quidem repulsi iudei ad ciuitatem reuertebanf. Romanos autem ad Bethoron ascendentes gyare alias gyore Symon Eg.li.ii ca.xiiii. filius inuadit multosq; postremi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum sarcinis capta in ciuitatem reduxit. Cestio vero in agris triduo commorãte iudei locis superioribus occupatis obseruabant eius transitum. Neq; cessaturos eos certum erat si Romani proficisci cœpissent. ¶ Itaq; tũ agrippa cũ

Cestius syrię rector cũ maximo exercitu contra iudeos venit in Zabulon.

Agrippa & principes itineris cũ cestio.

Cestius capta zabulon ditissima fugiẽtibus ciuibus militibus diripiẽdã cõcessit & oppidũ incẽdit & circũadiacẽtes vicos

Iudei Cesto recedẽte duo milia Syrorũ occiderunt.

Cestius gallum duodecimę legionis ductorẽ cũ exercitu mittit ĩ galileã quẽ Sephoris ciuitas & alię ciuitates receperũt recedẽtibus seditiosis ĩ montẽ quos gallus psequutus ẽ quibus victis recessit in cęsareã

Iudei bellũ ciuitati ppinquũ cognoscẽtes omissis solẽnijs ad arma pperauerũt cũ impetu & romanorũ occisi sunt qngenti & quideci milites iudeorũ vero solum viginti.

Victoria iudeorũ romanis fugientibus & cestio triduo in agris cõmorante.

Agrippa romanos a piculo nō tutos psp iciens iudeos verbis vt bello desisterēt expiri decreuit & venia atq; fœdere cū romanis pmissis legatos misit ad iudeos quorū vnū occiderūt altero fugiente vulnerato.

infinitā hostium multitudine montes amplexa ne romanos quidem a periculo tutos esse perspiceret verbis iudeos experiri decreuit vel omnes sibi parituros existimans vt bello desisterent: vel siqui aduersarentur seuocandos eos qui ab eorum sententia discreparent. Misit igitur ex comitibus suis Iorcium alias borceum vel porcatum & phœbum quos illis sciebat esse notissimos vt a cestio fœdus amicitię. certamq; pro peccatis a populo Romano veniam pollicerentur si proiectis armis secum sentire voluissent verum seditiosi mœtu ne cuncta multitudo spe securitatis ad agrippam sese conferret. legatos obtrūcare statuerunt. Et phœbū priusq̃ verbum faceret peremerūt: nam porcatus vulneratus effugit. Populares aūt id factum indigne ferentes cedendo fustibus atq; lapidibus in oppidum compulerunt. ¶ Cestius vero quia intestina eorum discordia oportunum ad irruendum tempus inuenit totum in eos duxit exercitum: inq; fugam versos vsq; ad hierosolymam prosecutus est. Castris autem in loco positis qui appellatur scopos interuallo septem stadiorū a ciuitate discedens nichil per triduū aduersus oppidum conabatur: sperans fortasse intus degentes aliquid remissuros. In vicos autem circa ciuitatem non paruam militum manum ad rapienda frumenta dimisit. ¶ Quarto autem die qui tricesimus erat mensis octobris ordinatum in oppidum introduxit exercitum. Populus quidem a seditiosis custodiebatur. Ipsi autem disciplina Romanorum territi exterioribus cessere partibus ciuitatis. & in partem interiorem templumq; refugerunt. Cestius vero transgressus pedestham alias Bezethan quę sic vocatur & cenopolim: & forum quod appellatur dacon incendit. Deinde cum ad superiorem ciuitatem venisset prope aulam regiam castra posuit: & si tunc voluisset intra muros violenter irrumpere ciuitatem illico possedisset. belloq; finem dedisset. Sed propositus castris tyrānus priscus & plures equitum magistri a floro pecunia corrupti conatum eius auerterūt: & iudeos intollerandis repleri cladibus contigit. D

Decimo tertio octobris exercitū itroduxit i oppidum Cestius tunc vrbē posse disset sed qbusdā a floro pecunia corruptis est impeditus

Eg. li. ii cap. xv.

¶ Interea plurimi popularium nobilissimi Anano Cestium vocare persuaserunt & per portas ei aperire quo cognito Ananus de muro cum ceteris deijcitur. Tunc quoq; Romani magnū fecerunt circa muros conatum sed telorum multitudine repulsi recesserunt. Iamq; multi de ciuitate veluti continuo caperent/diffugeraut. Seditiosis quoq; cadentibus populus alacrior efficiebatur vt cestio portas aperirent: qui si perseuerasset ciuitatem obtinuisset Latrones vero Cestio inopinate fugiente aliquos equitum & peditum peremerunt: hic enim recedente multa a iudeis passus est pericula. Ipse em̄ militibus quę fugę erat impedimento/vt mulos & asinos & huiusmodi amputari precepit. Hos autē fugientes Iudei insequuntur. & nisi nox venisset Romanorū perisset exercitus. Interempti vero fuerunt quadringenti romanorum alijs fugientibus & machinas & arma relinquentibus quę redeuntes iudei asportarunt & mortuos spoliantes prędam quę remanserat collegerunt: reuersiq; cum hymnis sunt in hierusalem paucis suorum occisis. Romanorum vero quinq; milibus. Cestius autem Saulum & ceteros ad Neronem miseriam indicaturos misit & belli causam in florum diriuaturos Damasceni cognita Romanorum cede/decem milia iudeorum mulieribus quę fere omnes iudaicę erant religionis celantes occiderunt. E

Capitulum vigesimum tertium.

Eg. li. ii cap. xvi.

Ananus plurimis sibi psuadētibus cestiū vocabat vt ei portas apiret. quo cognito de muro deijcitū cū ceteris

INterea plurimi populariū notissimi Ananię alias Anano ionatę filio persuasi. Cestiū quasi portas ei patefacturi vocabant. Ille autem & ire fastidiens & q̄ non satis ei credendū putaret. tam diu id neglexit: donec proditione comperta seditiosi ananū quidem cum ceteris de muro deiectis lapidibus feriendo in domos suas refugere coegerunt. ipsi vero per turres dispositi: murū tentātibus repugnabant. Per dies quidē quinq; Romanis vndiq; conantibus: inexplicabilis erat impetus: sexto autē die cestius cū plurimis hisdemq; sagittarijs a septentrionali tractu templum aggreditur iudeis ex porticu resistentibus. Qui repente quidem Romanos ad murū adeuntes auerterunt: postremo autem repulsi telorum multitudine recesserunt. Itaq; Romanorū qui anteibant scutis suis muro fixis alias nixis & qui eos sequebant alijs ac per ordinem similiter alijs supadiunctis: quam sic ipsi appellant testitudinē cōtexuerunt. Vnde sagittę in eam delatę irritę dilabebantur: & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebāt tēpliq; portas incendere moliebantur. Vehemens autem seditiosos stupor inuaserat. Itaq; multi ex ciuitate diffugiebant: veluti continuo caperentur. F

Conatus romanorū intrare vrbem.

Seditiosis cadētibus iudeorum ppl's alacrior efficiebatur vt cestio portas aperirent qui si pseuerasset ciuitatē obtinuisset. &c.

¶ His autem populus alacrior efficiebatur. & quantom nequissimi cadebant: tanto vt ipsi portas aperirent: cestiumq; tanq̄ de se optime meritum reciperent appropinquabant. Et profecto si paululum in obsidione pseuerasset statim ciuitatem obtinuisset Sed credo iam tunc infestus pessimis deus eiusq; sancta. illo die finem bello dari ꝓhibuerūt. ¶ Denique cestius neq; animis populi: neq; obsessorum desperatione perspecta/repente militem reuocat. & sine vlla spei repulsa inconsulte nimis ac iniuste discessit. Inopinata vero eius fuga: latronum fiduciam recreauit. Insecutiq; nouissimos aliquos equitum peditumq; peremerunt. ¶ Et tunc quidem cestius in castris quę apud scapon munierat/tentendit. Altero autem die vlterius recedendo magis hostes,p

Eg. li. ii cap. xvii.

A uocauit:tamq; postremis appositi multos necabant q̃ vtraq; itineris parte vallata in transuersos tela iactabant. & neq; in eos se retorquere a quibus tergo sauciabant̃ nouissimi audebant: quandam infinitam multitudinẽ insequi existimantes: & a lateribus instantiũ vim repellere minime sufficiebant/ cum ipsi quidem graues essent/ordinemq; interrumpere formidarent. viderent autẽ iudeos leues ad excurrendũ faciles esse. Vnde eueniebat vt multa mala paterent̃:cum nichil contra inimicis nocerẽt. Tota igitur via perculsi deiectiq; agmine sternebant̃ donec multis occisis in quibus erat priscus sextę legionis dux. & longinus chyliarchus & Emilius iocundus aulę pręfectus vix in Gabao peruenerunt vbi castra prius posuerant multis instrumentis amissis. Sic autẽ cestius biduum commoratus(inops consilij quid ageret cum tertio die maiorem vidisset hostium numerum & omnium circum loca plena iudeis/tarditatem sibi offuisse cognouit & si adhuc ibi maneret pluribus se inimicis vsurum. Itaq; pro cõpendio fugę cuncta quę militibus ĩpedimento erãt amputari p̃cipit occisisq; tunc mulis atq; asinis alijsq; iumentis p̃ter illa quę sagittas & machinamenta ferrent. Hęc enim velut vsui futura seruabat/ maxime quia timebat ne iudeis cõtra se capta ꝓdessent. bethoron versus antecedebat exercitũ. Et iudei latioribus quid locis minus instabant:contractis vero in angustias atq; descensus qui discessissent ab exercitu ꝓhibebant. Alij postremo super agmen impingere. fusaq; omnis multitudo per itineris iuga militem sagittis operuit vbi etiam peditibus quo pacto sibimet subuenirẽt hesitantibus equitum periculũ promptius erat. Nec enim ordinate viam suam persequi poterant obstãtibus iaculis. & ne cõtra hostes irent ardui ascensus ꝓhibebant equitantibus inuij. Sed iaculatoribus autem tenebant̃ rupes ac valles in quas deiecti qui aberrassent consumebant̃: nullusq; locus aut fugiendi aut vlciscendi rationẽ habebat. Itaq; incerti quid agerent ad vlulatus quos desperati solent fletusq; conuersi sunt:quibus resonabat iudeorum exhortatio cum clamore letantium pariter atq; seuientiũ. Totusq; pene qui obsessus fuit exercitus perisset:nisi nox adueuisset. Qua romani quidem in bethoron confugerunt. iudei vero obsessis circum omnibus locis eorum transitus custodiebant. ¶ Deniq; vbi cestius aperto itinere desperato iam de fuga cogitabat lectos prope ad quadringentos omnium fortissimos milites tectorum fastigijs imposuit. Hisq; pręcepit vigilum qui in castris excubarẽt signa clamare vt eo modo iudei omnem illic militum numerum manere arbitraret̃. Ipse autẽ cum ceteris ocio se vsq; ad triginta stadia progreditur. vnde mane iudei cum locum in quo romani tetenderant desolatum vidissent/ in quadringentos a quibus decepti fuerant concurrerunt: & illos quidem sine mora iaculis confecerunt. Mox autem Cestium persequi properabant. Sed ille cum nocte non paruum itineris spacium peregisset/die quidem vehementius fugiebat. adeo vt mœtu perculsi milites machinas siue tormenta muralia itemq; balistas multaq; alia instrumenta relinquerent/ quibus tunc ablatis iudei rursus contra illos qui ea reliquerant/vsi sunt. Insequendo autem Romanos. antipatridam venerunt. Deinde cum eos assequi non potuissent/inde redeuntes & machinas secũ asportarũt:mortuosq; spoliarunt & prędam quę remanserat collegerunt & pœana canentes in metropolim remearunt suis quidem paucis amissis Romanorum autem auxiliorum quinq; milibus ac trecentis itemq; nongentis & octoginta equitibus interemptis. Hęc quidẽ nouẽbris mensis octauo die gesta sunt anno duodecimo principatus neronis. ¶ Post cestij vero casus aduersos multi nobilium iudeorum tanq̃ e nauui pessumitura ex ciuitate enatabant. Deniq; custobarus & saulus vna cum philippo Ioachini filio q princeps erat exercitus regis Agrippæ/inde dilapsi ad Cestium transfugerunt. Qui vero cum his in aula regia fuerat obsessus antipas fuga despecta quemadmodũ a seditiosis peremptus sit alias indicabimus. Cestius autem saulum & cęteros ad Neronem in achaiam misit & propriam necessitatẽ indicaturos: & belli causas deriuaturos in florum. Sperauit autem & iram in illum excitatum iri: & sua pericula summouenda. ¶ Tunc autem damasceni cede Romanorum cognita iudeos apud se degentes perimere studuerunt. Et cum eos in publicis terminis collectos haberent namq; hi dolũ propter suspitiones meditabant̃ facile quidem sui conatus fore exitum putabant. Verebãtur autem mulieres suas omnes ferre pręter paucas iudaicæ religionis deceptas. Quare magna cura his fuit:eas celandi quid agerent:iudeorum autem decem milia quippe vt in angusto loco atq; omnes inermes aggressi vna hora, sine mœtu iugulauerunt.

Eg. li. ij cap. xv.

Eg. li. ij cap. xv.

B

Eg. li. ij cap. xv.

C

Eg. li. ij cap. xvi

Eg. li. ij cap. xv.

Cestiꝰ vlterius recedẽre multa iudeis passus est pericula.

Cestius oĩa militibus quę fugæ erãt impedimẽto amputari pręcepit.

Romanorũ nisi nox venisset perisset exercitus sed fugit quẽ ꝓsequũt iudei & quadringentos alijs vlterius fugiẽtibus occiderunt.

Redeũtes iudei machinas aspor tant & mortuos spoliãtes prędã quę remanserat collegerũt redeuntes cũ hymnis in hierusalẽ paucis suoꝝ interemptis romanorũ vero qnq; milibus.

Damasceni cede romanorũ cognita iudeorum decẽ milia celãtes a mulieribus quę fere oẽs iudaicę erãt religionis occiderũt.

¶ Iudei autem qui Cestium fugauerant in hierusalem reuersi Romanos quos ibi inuenerunt sibi vi & blandicijs sociantes & in templo cõgregati plures belli duces elegerunt Iosephum Gamonis filium & Ananum. Eleazarus vero quem propter superbiam & tyrannidem/licet diues esset/ rebus non posuerunt:paulatim ambitione & astutia sua fit populo vt ei in omnibus pareret duces hij fuerunt/Iesus/& Eleazarus/ Iosephus filius Symonis/ Manasses/ Iohannes esseus/& Iohannes Ananię filius/& Iosephus/Mathię/Iosephus autem cum in galileam venisset indigenas sibi conciliari studuit ex illis pręfecit regionibus septuaginta prudentissimos septemq; minorum litium ordinauit au-

ditores & capitales causas ad se referre. Loca quoq; contra venturos Romanos muniuit Solis autem Sophoritis ciuitatem suam munire (quoniam pecuniosos videret & bellicosos) permisit Iosephus insuper e galilea quę duplex est super centū milia collectis militibus illos in militia instruxit: & plures pręfecit agminibus. monet etiam milites a consuetis delictis scilicet furtis & rapinis abstinere & bonā conscientiam habere qua optime bella amministrant̄. Numeratur autem Iosephi exercitus eiusq; ponitur ordinatio Iosepho itaq; hoc modo galileam amministrante Iohannes quidā patrię insidiator nequitia omniū nobilissimus primū latro solitarius quadringētis animi magnitudine & corporis habitudine bellorumq; peritia prestantibus sibi associatis galileam est depopulatus & hic callidissima fraude ditatus Iosephi medio multa contra eum confixit & ꝙ res galilee romanis prodere disposuerat. D

¶ Capitulum vigesimum quartum. Ege.li. iij.c.iiij.

Iudei q̄ Cestiū fugauerūt hierusalem reuersi romanos quos ibi inuenerūt sibi vi & blādicijs sociantes plures belli duces elegerīt iosephū scilicet & ananum.

Qui vero Cestium fugauerāt in hierosolimam reuersi quos adhuc Romanoꝝ studiosos inuenissent. partim vi partim etiam blandicijs sibi sociabant: & in templū cōgregati plures bellum duces eligendos esse censebāt. Declaratus est igit̄ Iosephus curionis alias Gorionis filius & pontifex ananus omnia quę in ciuitate gerenda essent īperaturos: maximeq; vt ciuitatis muros exierēt. ¶ Filium namq; symonis Eleazaꝝ quis romanoꝝ prędam & ereptas cestio pecunias. & insup his plurima etiā ex thesauris publicis in potestate haberet/ tamen nullis necessitatibus preposuerūt: quia & ipsum tyrānidis superbia ferri viderent. eiusq; studiosos siue imitatores satellitū more versari: verum paulatim Eleazarus ambitione pecunię itemq; astutia persuasit populo: vt in omnibus sibi pareret. ¶ In Idumeam vero (quos mitterent) alios militum duces optarunt Iesum filium Assapha. alias Sapha vnum ex pōtificibus Eleazarū pontificis filium. Nigro autem mādauerunt qui tunc Idumeam regebat ex regione trans iordanem posita genus ducens vnde peraytes cognominabat̄ ducibus obtemperare. ¶ Sed ne alias quidē regiones omittendas putabant Namq; in hiericonta Iosephus filius) Symonis: & trans flumen eufraten manasses Taphna. & Iohannes esseus Toparchias amministraturi directi sunt. Hinc autem Lydda & ioppe etiam erant additę & Emaus Gophniticę autem & acrabatine alias Acrabatene regionibus Iohannes Ananię filius rector designatus est & vtriusq; galileę Iosephus Mathię filius. Cuius autē āministrationi iuncta erat & gamala munitissima ciuitatum quę ibi fuerunt. Aliorum quidem rectorū pro alacritate & prudentia sua quisq; res sibi creditas āministrabat. ¶ Iosepus alias Iosephus autem cum in galileam venisset. primum cure habuit indigenarum sibi consiliare beniuolentiam: multa sciens confici posse. licet in alijs peccauisset. Deinde considerato quia potētissimos quidem amicos haberet (si eos participes potestatis fecisset) omnem vero multitudinem. sibi pleraq; per indigenas & consuetos fieri pręciperet. septuaginta de senioribus eius gentis prudentissimos elegit: eosq; rectores totius galileę constituit: septem vero per singulas ciuitates minorum litium iudices ordinare: maiora negocia causasq; capitales ad se referre iussit. Nam septuagita dispositos per ciuitates quo iure inter se vterentur etiam quemadmodū extrinsecus vsi essent animaduertit. Certusq; in galileā romanos esse venturos oportuna loca muro cingebat. hoc est Iotapata & bersabe & seloym. alias selanym necnon & caferetho alias perthico Iapha & sychophetmōtem cui nomen est ytabirio & Taricheas & tyberiada. Ad hęc autem circa genezaret lacum speluncas in ea quę inferior galilea vocabatur muniuit. Superioris autem galileę achabarō & petram quę sic dicitur & iamniā & mero. In gaulanitide vero seleuciam & Sogemaim & gamala munitionem circundedit. ¶ Solis autem sephoriritis permisit vt murum sibimet ipsis fabricarent: quia eos pecuniosos esse & ad bellum promptos etiā sine pręcepto videret. Similiter autē etiam gyscalani iosephi iussis super se muro cinxit iohannes leui filius. Cęteris autē castellis omnibus ipse iosephus intererat iubendo simulatq; opem ferendo. ¶ Qui & exercitum e galilea supra centum milia virorum comparauit: quos omnes vndiq; collectis armis veteribus instruebat. ¶ Deinde hoc maxime reputans Romanorū inuictam esse virtutem. ꝙ edicto essent obaudientes rectoribus suis & armorum exercitationi operam derent. doctrinam quidem vrgente necessitate despexit parādi autem facultatem ratus regentium multitudine posse cōtingere ita vt romani solent diuisit exercitum pluresq; fecit agminum principes diuersisq; militum generibus ordinatis alios decadarchis: alios chiliarchis subdidit & insup his rectores maiorū rerū āministratores ¶ Docebat oēs signoꝝ disciplinas: & prouocationes reuocationesq; buccinarū & principia cornuum & circūductiones: & quemadmodū oporteret laborātibus succurrere fortiores: etiā cū defatigatis partiri picula: queq; ad fortitudinē animi corporisq; tolerantiā ptineret istituebat. Maxime vero eos erudiebat ad bellum vsq; quaq; romanorū referens disciplinam & ꝙ cum viris essent pręliaturi qui & viribus corporis & animi obstinatione totū pene orbem terrę superarēt. His addidit quo pacto belli tempore suis essent paritur i preceptis. Iam nunc periculum foret nisi consuetis delictis hoc est furtis & la-

Iosephus in hiericōte & manasses & iohānes esseus & iohānes anaię filius & iosephus mathię. E

Iosephus galileę custos idigenas sibi cōciliare studuit & ex illis p̄fecit regionibus septuaginta prudētissimos & septē minorū litiū ordiauit auditores & capitales causas ad se referre & loca cōtra vēturos romanos muniuit. Eg.li. iii.c.iiii.

Iosephus supra cētū milia e galilea collectis militibus eos in armis instruxit: & plures fecit agminū pricipes. Docet milites belloꝝ exercitiū F

A trocinijs & rapinis abstinuissent:sed neq; agentibus fraudem facerent.aut consuetissimorum damnia proprium questum putarent.Illa enim bella optime amministrari:quorum milites bonam conscientiam gererent. Qui vero per se praui fuissent: his non solum inimicos Sed etiam deum hostẽ futurũ. Multa in hunc modum ammouendo perseuerabat.Et iam quidem quantum prelio paratũ essetconflatum erat.Nam septuaginta peditum milia & trecẽtos quadraginta equites.ac preter hoc etiã mercennarios quibus maxime frœtus erat habebat quattuor milia quingẽtos:necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis atq; satellites.Exceptis autem mercennarijs facile ceteri milites a ciuitatibus alebantur.Namq; singule(quas enumerauimus)cum mediam sui partem mitterẽt in militiam reliquos ad parandum eis victum tenebant: vt pars armis pars faciãdi operis dirimetur.& armati securitatem rependerent suggerentibus commeatum.¶Iosepho autem hoc modo amministrante galileam:insurrexit quidem insidiator patrię a Gyscala ortus leui filius nomine Iohannes.callidissimus ac dolis prẽditus:& nequitia quidem nobilissimus omnium.Antea vero pauper & aliquãtulum malicię suę impedimentum passus inopia. Facile mentiri paratus mirusq; fidem adhibere mendatio & qui fallaciam virtutem putaret.eaq; aduersus amicissimos vteretur:simulator humanitatis.& spe lucri appetentissimus cedium:qui semper quidem immoderata cõcupiuisset:spem vero leuioribus maleficijs aluisset.Latro enim erat sui moris ac solitarius.Deinde comitatum inuenit audatię.primo quidem paruum ampliorem autem proficiens. Cure autem habebat neminem ignarum asciscere.Sed (qui & habitudine corporis.& animi magnitudine.bellatorumq; peritia præstarent)hos eligebat donec quadrigentorum virorum cateruam congregauit quorum plures ex tyriorũ finibus & vicis erãt. Isq; omnem galileam depopulabatur,& multos futuri belli mœtu suspensos lacerabat.Hunc sibi iam

Ege.l.3 ca.3.

Exercius Iosephi numerus.

Iohãnes pr̃ię insidiator neq̃tia omniũ nobilissimus latro primo solitarius (quadrigentis animi magnitudine & corpis hitudine pitiaq; belloruʒ p̃stãtibus sibi associatis)galileaʒ depopulatus.

B dudum regendi milites cupientem & maiora desiderantem diu pecunię retardabat inopia.Cum autem videret Iosephum sua viuacitate letari persuadet ei primum vt fabricandi muri patriæ sollicitudinem committeret.In qua re magnos a locupletibus questus fecit.Deinde callidissima fraude composita velut oleo q; non agentibus suis tractatum esset. Vti cauerent omnes apud Syriam iudei.vt ad confinia oleum mitteret deposcit.nummoq; tyrio(qui quattuor atticos facerẽt)emptis quattuor amphoris.eodem precio amphorę dimidium venundabat. Cumq; galilea ferax esset olei maximeq; illo tempore magna vbertate redundaret.in ea loca vbi erat penuria solus multumq; mittendo infinitam summam pecunię cõgregauit.Qui mox in eum versus est qui sibi hoc beneficium præstitisset. Deniq; existimans Iosephum disposuisse rectorem esse galileę futurũ(quibus præerat)latronibus imperauit prædas vehementius exercere.quam multis rebus nouis per eas regiones excitatis aut insidijs alicubi rectorem perimeret sicubi ferret auxilium:aut si latrocinia negligeret : ob hoc eum apud indigenas accusaret. Iamdudum autem rumores dissipauerat q; res galileę Iosephus romanis proderecogitaret:multaq; in hunc modum ad eius perniciem comparabat.

Iohãnes ditatus Iosephi medio contra ipm ad eius perniciem multa confixit.

¶Tunc itaq; quidem damaricarum vici custodes ptholomeum Agrippæ & Berõnices procuratorem agressi multa ab eo abstulerunt quam prædam occulte non valentes amministrare ad Iosephũ cõportauerunt qui(reprẽhensa eorũ violentia)iussit restituere dominis vnde indignati raptores iosephum proditorem accusauerunt. Vnde contra eum centum milia armatorum insurrexerunt. Multitudoq;

C apud Taricheas cõgregata ipsum concremari debere proditorem acclamabat omnibus p̃ter quattuor iosephi fugiẽtibus amicis.Iosephus vero taricheas pacificauit rapinam ipsam in vrbis sue fortificatione reseruesse asserens expendẽdam vnde orta inter Taricheas & Tyberienses dissentione Iosephus eos increpat.Iosephus autem(duobus in eum milibus armatorum insurgentibus)eorũ principes vocat vt secum ociose colloquerentur.Quos verberibus cruentatos patefaciens cæteros terrore(proiectis armis)conuertit in fugam.Vnde & iohãnes crescente inuidia nouas moliebatur insidias. Hic enim simulato morbo Tyberienses contra Iosephum curat corrumpere. Sed Syla & insidias rescribente propere venit in Tyberiadem.Quem congregatis Tyberiensibus in amphiteatro iohãnes iussit interfici.Clamante vero populo ascendens nauiculam discessit suis mandans militibus vt parceret insidiatoribus.Iohannes autem(omnibus propter insidias in eum irruentibus)fugit & omnes galilei ad iosephum aduersus iohannem confluebant.Et preconum voce statim ad iosephũ tria milia(dimisso iohanne)reuocata sunt.

Eg.li.3. capi.3.

Capitulum vigesimumquintum.

I Taq; illo tẽpore cũ(quidã ex vico damaritarũ in magno cãpo custodias agẽtes ptholomeum agrippę & beronices procuratorẽ aggressi omnes(quas ferebantur)sarcinas abstulissent(in quibus erant nõ paucę vestes preciosę plurimoq; argentea pocula & sescenti aurei:neq; hanc prẽdã occulte ãministrare potuissent.Omnia taricheas ad Iosephum cõportarunt.Ille autẽ reprẽhensa violentia quã regijs intulissent) reponi res ablatas apud aliquẽ eius ciuitatis potentissimũ iubet; paratus eas dñis oportune re-

Quidã Phtolomeũ agrippę & beronices p̃curatorem agressi multa ab eo abstulerunt quem prædã occul-

te nam potētes āministrare ad iosephū cōportarunt qui (eorū reprehensa violētia) iussit restituere dn̄is vn̄ indignati raptores iosephū proditorē accusant.

Iosephus.

Iosephi verba ad taricheatas contra raptores & accusatores.

Seditio inter tyberiēses & taricheas Iosepho ipsos increpātibus.

Iosephus (duobus armatorum milibus in eum impetū facientibus) vocat ad se nobiliores eorū vt secum ociose colloquerentur quos cruētatos verberibus patefaciens cęteros terrore ī fugam (proiectis armis) cōuertit vnde io. crescente inuidia alias moliebatur insidias.

mittere. Vnde maximum ei periculum comparatum est. Namq; raptores earum & (quia nullam prędę partem accepisset) egre ferentes & prospicientes q̄ Iosephus cogitauerat laborē suum regibus cōdonare. per vicos noctu dicurrunt: omnibusq; indicant Iosephum prodidisse. Eodem tumultu ciuitates proximas repleuerunt adeo vt centum armatorum milia contra Iosephum prima luce concurrerent. Deniq; multitudo in circo apud Taricheas congregata plurima per iracundiam clamabat partim deponi partim concremari vociferens proditorem. Plerosq; incitabat Iohannes & cum eo filius Samphiæ Iesus qui tunc magistratui præerat tyberiadis. Iosephi quidem amici & Satellites tantæ multitudinis in cursu perterriti omnes præter quattuor diffugierunt. Ipse vero dormiens prope (cum iam ignis admoueretur) exurgens: & mouentibus eum quattuor (qui remanserant) neq; solitudine sua neq; illorum (qui contra se venerāt) copijs perturbatus. in conspectu eorum prosilit (veste decissa infusor capite puluere: auersisq; post tergum manibus suæq; ceruici gladio annixo). Hec autem amicitiores ei maxime taricheas ad misericordiam commouerant. Rustica vero plebs & finitimorū (quibus molestior videbatur) non sine maledictis eum iubebant publicas proferre pecunias. & facta proditionis fateri. Nam ex habitu eum opinabātur nichil eorum (de quibus nata fuerat suspitio) pœnitus negaturum: & impetrandę venię causa fecisse omia quę misericordiam prouocarāt. Ad illius ista humilitas consilium præstruebat & contra se indignantes arte circumueniens vt super his (vnde irascerentur) inter se ipsi discordarent omnia confessus est. Deinde (sibi loquendi facultate concessa) ego inquit has pecunias neq; Agrippæ remittere cogitabam: neq; in propria lucra conuertere. Absit em̄ vt amicum putem vnq̄ (qui vobis sit inimicus) aut questum ex re capiam quę vos communiter lederet. Sed quia videbam o taricheate maxime ciuitatem vestram munitionis egere. & ad extruēda mœnia minus habere pecunię: timebamq; tyberiensium populum aliasq; ciuitates (raptis pecunijs) inhiantes. Pedetentim eas retinere decreui: vt vos muro circundarem. Si hoc non videtur: profero (quæ ablata sunt) & diripienda propono. Sin recte consului: bene de vobis meritū coercetis. Hęc taricheate quidem ab eo dicta cum fauore receperunt. ¶ Tyberienses vero cū alijs deprauando: insuper etiā minitabantur. Vtriq; autem (relicto iosepho) inter se litigabant. Ille autem frœtus iam sibi consentientibus (erant enim prope ad quadraginta milia taracheatę) cum multitudine liberius loquebatur. multum in eorum temeritatem inuectus: ex pręsenti quidē pecunia tarichea ait sese munienda. Cure aūt sibi fore similiter vt etiam cętere sint ciuitates tutę. Nec enim pecunias defore si concordare velint in eos vnde parandę sunt. vt non in eum moueantur qui parat. ¶ Itaq; dum illa multitudo (quæ decepta fuerat) quamuis irata recedebat: duo vero armatorum milia impetum in eum fecere cūq; se ille tecto ante recepisset: instabāt ei minitantes. Iterum autem iosephus in hos quoq; altera fraude vtitur Cumq; ad fastigium culminis euasisset (compresso dextera strepitu) nescire se ait quid peterēt sibi pręstari: voces enim se non exaudire confusas. Omnia vero quę iuberent esse facturum si aliquos intromisissent qui secum ociose colloquerentur. His auditis illico nobiliores cum magistratibus ad eum ingrediūtur. Quos ille in ediū partes inductus clausa ianua tādiu verberauit: quoadusq; eorū intestina nudata sunt. Circunstabat autem interim populus existimans eos ꝓlixis allegationibus cōcertare: cū subito iosephus foribus patefactis cruentos eos dimisit. Vnde tāto terrore (q̄ minabātur) affecti sunt vt (proiectis armis) aufugerant. ob hoc iohannis etiā atq; etiam crescebat inuidia. aliasq; nihilominus insidias iosepho moliebatur. Morboq; simulato per epistolam postulauit: vt sibi medicinæ gratia tyberiensibus aquis calidis vti permitteret. Iosephus autem (nōdum ei suspectus erat insidiator) ad pręfectos ciuitatis litteras fecit: vt hospicium & vtensilia iohanni pręberent. Quibus ille potitus biduo post. cuius rei causa venerat agebat: & his fraude circūuentis. alijs vero pecunia corruptis vt iosephū desererēt persuasit. His autē cognitis syla (quem iosephus custodię præposuerat) propere de insidijs ei scripsit Atq; ille accepta epistola noctuq; itinere maturato) matutinus ad tybertiadem peruenit. & cętera quidem multitudo obuiam ei processit. Iohannes autem quāuis eum contra se venturum esse suspicaretur: tamen (directo quodam ex nuncijs infirmitate simulata quod lectulo detineretur) obsequijs sese defuisse mandauit. Tyberiensibus autē a iosepho in amphiteatri studium congregatis vt id eos quę sibi scripta fuerant alloqueretur missis armatis iohannes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios prospexisset populus exclamauit. Atq; ita cōuersus ad eius vocem iosephus vbi ferrū prope iugulo suo imminere prospexit in littus dissiluit ex tumulo excelso cubitis sex in quo verba faciens cum populo steterat: ascensaq; inde nauicula cum duobus satellitibus suis (quæ illic applicuerat) in medium lacum refugit. Milites vero eius raptis illico armis contra insidiatores irruebāt. Mox autem veritus iosephus ne bello intestino concitato propter paucorum inuidiam ciuitas consumeretur. Nuncium suis misit qui eos moneret vt proprię tantum saluti consulerent. neq; vero quemq̄ vel occiderent vel arguerent noxiorum. & illi quidem dicto parentes conquieuerunt. ¶ Qui vero circū

ciuitatē per agros habitabāt auditis insidijs & quis earum fabricator esset contra iohannē veniebant. A Sed ille prius in gyscala patriam suam fuga receptus est. At galilei totis iam ciuitatibus ad iosephum confluebant & cū multa essent armatorū milia congregata qui se aduersus iohannē cōmunem insidiatorem adesse clamabant: vnaq; cum eo ciuitatem quę illum suscepisset ignibus tradituros. Ad ea iosephus probare quidem se eorū beniuolentiam. impetum autem cohibendum esse dicebat. prudentia magis inimicos vincere cupiens q̄ perimere. His vero qui de singulis ciuitatibus rebellassent cū iohāne noīatim exceptis. quippe alacri animo suos quisq; populos indicabat pręconum voce den ūciabat intra quinq; dies eorum qui iohannem non reliquissent patrimonia diripienda domosq; cum familijs exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit: qui profugi ante pedes eius arma proiecerūt

Ioh. fugit oībus ꝓpter isidias cōtra eum irruentibus omnesq; galilei ad iosephū cōfluebant aduersus iohā &c. Præconū voce stati tria milia a Iohan. reuocata sunt ad iosephū

¶ Iohannes cum mille Syris iterum Iosepho insidias parans: eum de proditione accusat hierosolymis quod negligente populo magistratus clam iohanne pecunias vt congregatis mercennarijs bellum gerat contra iosephum miserunt. Et quatuor ciuitates statim missis quibusdam vt a Iosepho multitudinis auerterent beniuolentiam ad inimicos transierunt quas continuo sine armis recepit & captos quatuor duces remisit ad hierusalem. Iohanne timore in Ascalone latente. Tyberias iterum rebellauit similiter & Tarichee dolo autem qui se deseruerant circumuenire cogitauit. Hic enim ne cōsilium proderetur clausis Tarichearum portis nauigat ad Tyberiadem cum septem scaphis. Alijs autem longius relictis erant ducente & triginta. Qui postq̄ Tyberienses minis & exprobrationibus increpauit decem Tyberiensium potentissimos in vnam nauiculam recepit: deīde alios quinquaginta nobilissimos. vocauit demum nouis accusationibus excogitatis alios insuper & alios fœderis obtentu euocat & captiuos ducit omnes curiales: Tarichea. Clytus vero cuius ambas manus Iosephus iusserat abscindi ipso rogante vt vna sibi reseruatur sibi leuam truncauit: hoc modo iosephus Tyberiadem sibi sociauit: Sephorim quoq; militibus prędari permisit & omnia inde collecta: Sepheritis dedit popularibus. Iudei itaq; ab intestinis dissensionibus quiescentes aduersus Romanos instruebantur in armis. vniuersaq; erant plena tumultus statusq; iam periturę ciuitatis erat anteq̄ Romani venirent. Symon quoq; ad rapinas conuersus fugatur ab Anano.

¶ Capitulum vigesimumsextum.

B Cum reliquis autem prope mille siris fugitiuis trāstulit se iterum in occultas insidias ex apertis ac per nuncios in hierosolyma clam directos iosephum accusabat ꝙ magnum exercitū collegisset: iamq; nisi pręueniat ni Tyrannus metropoleos venturus esset. Verum ea populus quidem pręsciens negligebat: libere autem potentes nonnullisq; magistratuum clam pecunias ad cōparandos mercēnarios milites iohāni miserūt vt per eos bellū cū iosepho gereret. Decretūq; inter se cōceperunt: ꝙ idem iosephus militum amministratione dicederet. Tamen id satis esse credebant ideoq; duo milia & quingentos armatos. & quatuor miserūt nobiles viros vite peritos filiū iosandrū & ananiā saduci. & symonē & iudam ionathi filios oēs eloquentia validissimos vt eorū scilicet munitu auerteretur a Iosepho beniuolentia multitudinis & siquidē ipse spōte sua veniret paterētur eū rationē reddere cōtenderet: velut hoste vterētur. Amici autē iosepho militē quidē ad eum venturū esse pręscripserūt causam vero nō indicauerūt: qm̄ secretū fuerat inimicorū eius cōsiliū. Vnde factū est vt quia pręcauere nō potuit: quatuor stati ciuitates ad inimicos trāsierēt: hoc est sephoris & gabra: & gyscala: tyberias quas tn̄ cōtinuo sine armis recepit. Captos autē cōsilijs quatuor duces armatorūq; fortissimos remisit ad hierusalē cōtra quos populus haud mediocri indignatione commotus. & ipsos & a quibus pręmissi fuerant interfecisset nisi ante fugissent. Iohannē vero iā intra muros ascalō Iosephi timor custodiebat & paucis diebus post iterū tyberias rebellauit. habitatoribus eius Agrippā implorātibus regē. Et cū ille cōstituto die ad eos nō venisset: paucíq; romani equites ibi tn̄ cōparuissent a iosepho alienati sunt. Hisq; apud taricheas cognitis stati defectio cōstituta est. Cū vero cūctos iosephus misisset milites frumētatū neq; solus egredi contra destitutores neq; se continere patiebatur C metuēs ne dū ipse tardaret ante ciuitatē regij trāsgrederētur. nec eīn postero die obstāte sabbato quicq̄ facere poterat. Dolo autē qui se deseruerāt circūuenire cogitabat. Et portas quidē tarichearū claudi iussit ne quis consiliū suū illis proderet cōtra quos suscipiebatur. Oībus autē scaphis quas ī lacu reperit cōgregatis ducēte autē & trigita fuerūt quaterniq; nautę nō āplius singulis inerāt mature ad tyberiadē nauigat. Cūq; tacito ab ea distaret spacio vt facile videri nō posset manibus scaphis in salo relictis septē ipse solus inermes satellites secū habēs ꝓpius vt cōspiceretur accessit. Quē cū inimici adhuc maledicētes ei ex muro cōspexissent: metu perterriti & scaphas armatorū esse plenas existimātes arma proijciūt: manusq; supplices agitātes vt ciuitati parceret pręcabantur. Iosephus autē postq̄ multis eos minis atq; exprobrationibus castigauit primū ꝙ bello cōtra pplm̄ romanū suscepto intestinis dissensionibus vires suas ante cōsumerēt inimicorūq; vota cōplerent: deinde ꝙ securitatis suę curatorē de medio tollere properarēt. ciuitatemq; non erubescerent sibi claudere qui eam muro cinxisset non

Ege li. iij. ca. iij

Ioh. cū mille Syris iterū insidias parans iosephū accusat hierosoly. proditorē (qđ populo negligē te) magistratus clā pecūias ioh. vt mercennarijs bellum cōtra iosephum gereret miserunt. Quatuor ciuitates stati quia iosephus cōciliu3 contra se factu3 præcauere non potuit trāsierūt ad iīmicos quas tamen cōtinuo recepit sine armis & captos q̄tuor duces remisit ad hirl'm. &c

Iosephus Tyberienses increpat

Decē tyberiensses ad sevenientes losephus in vnā nauiculam recepit deīde alios quinquagīta nobilissimos venire iussit demū nouis ac cusationibus excogitatis alios īsuper alios obtētu fœderit euocās & captiuos caute ducit tarichęas oēs curiales. Sephorim militibus pmisit depdari & oīa inde collecta dedit popularibus sephoritis. Multi tumultus & āteq̄ Romani venirēt status erat piturę vrbis. Symon ad rapinas cōuersus fugatur ab anano

repudiaturum se ait si qui sibi satisfacerent: quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem tyberiensium potentissimi tetenderunt. His autem in vnā receptis nauiculam piscatoriam. & procul abdutis alios quinquagita curiales maxime notissimos venire iussit velut illi quoq; fidem sibi prębere deberēt. Deinde nouas accusatiōes alias causationes excogitās alios insuper atq; alios obtentu fœderis euocabat: & gubernatoribus nauium repletaruз mature taricheas vt recurrerent imperabat quosq; adduxissent in carcerem collocarent: donec omnem curiam quę sexcentos habebant viros duoq; milia popularium comprehensam ī taricheas scaphis abduxit. Reliquis autem vociferantibus clytum quandem esse maxime defectionis auctorem iramq; ipsius pœna illius prȩcantibus saciare. Nullum quidem iosephus volebat occidere: suorum vero satellitum quendam. Lenyn egredi iussit qui clyti manus absciderett. Cum vero his prę timore solum se globo inimicorum commissurum negaret eaq; causa indignari stantem in scapha iosephum clitus videret ipsumq; velle descendere ac de se supplicium sumere vt saltem sibi vnam manum concederet rogabat neq; abnuēte hoc losepho dum modo alteram sibimet clitus ipse pręscideret. Educto ille dextra gladio leuā sibi truncauit. Tantus eum timor iosephi inuaserat. Ita tunc iosephus vacuis scaphis & satellitibus septem populo capto rursus tyberiadem sibi sociauit. ¶ Paucis diebus post cum etiam sephorim defecisse inter alias reperisset militibus eā deprędari permisit omniaq; inde collecta popularibus dedit sephoritis. Nam & captos rapinarum damno corrigere voluit: & redibitione rerum rursus eos ad beniuolentiam reuocare Hactenus apud galileam motus erat. Iamq; ab intestinis dissensionibus quiescētes aduersus romanos instruebantur. Hierosolymis autem ananus pontifex & potentiores qui non cum romanorum parte sentirent muros instaurare properabant multaq; bellica instrumēta. perq; omne oppidum sagittę aliaq; arma fabricabantur. Exercitationibus autem omnis manus iuuenum operandabant: erantq; vniuersa plena tumultus magnaq; tristicia mediocres occupauerat multiq; futuras clades prospicientes fletum cohibere non poterant: infestaq; pacem cupientibus omnia videbantur. belli autem incentoribus quę & illis placerent ex tempore fingebantur statusq; iam tum quasi peritureę ciuitatis erat anteq̄ romani venirent. Anano autem autem apparatū belli cura fuit negligere & studiosorum quos emulatores vocabant amentiā ad vtiliora conuertere. Qui tamē victus est & quis illius finis fuerit in posterioribus explanabimus. At in acrabiathena toparchia gyore filius Symon multis nouarum rerum cupidis congregatis ad rapinas conuersus non solum domos locupletum perturbabat: verum etiam corpora verberibus conficiebat. Iamq; tum certum erat incipiens tyrannidem. Ab anano autem missis aduersus eum militibus magistratuū ad latrones qui erant magade cum his quos habebat effugit. Ibiq; manens donec ananus & alij eius inimici perempti sunt Idumeam cum cęteris populabatur adeo vt magistratus eius gentis propter cedium multitudinem ad prędarum assiduitatem collecto milite vicos pręsidijs tuerentur. Et Idumeę quidem res ita se habebant.

¶ Explicit Liber Secundus

¶ Incipit Liber Tertius De Iudaico bello.

¶ Nero cognitis in iudea rebus gestis superbiam simulans: ducis neglegentiam accusabat. & vespasianum cuius in militię exercitio maxima erat strennuitas ad regendos exercitus mittit ī syriā. qui ex Achaia protinus Titū filium misit in Alexandriā legiones & auxilia congregaturum. Capitu. primū.

Nero (cognitis ī iudea gestis rebus) superbiā simulās ducis neglıgētiam accusabat. &c. Vespasianus solū aptus ad bellū cōtra iudeos agēd vir ī armis exercitatus qq; hesperiā romāo pplo placasset & britanniā mittit ad regendos exercitus in Syriā.

NEronē aūt vbi res apud iudeā nō pspere gestas accepit. latēs quidē quod necesse fuit cū timore stupore inuasit. Aperte aūt superbiā simulās vltro etiā indignabatur: magisq; ducis neglıgētia q̄ virtute hostiū quę cōtingerāt facta esse dicebat: dicere reputās propter imperij pōdus tristiora contēnere. Viderıq; malis oībus superiorem animū gerere. Veruntamē curis arguebatur mētis eius perturbatio cū deliberaret: cuinam cōmotum cōmittere alias crederet orientē. qui vna & iudeos rebellantes vlcisceretur proximasq; his nationes simili modo correptas ante caperet. Inuenit sibi solū vespasianū his necessitatibus parem. & qui tanti belli suscipere magnitudinem posset. Virū ab adolescētia vsq; ad senectutē bellis exercitatū: & qui populo romano iam pridē placasset hesperiani germanorū tumultu concussam armisq; ante illud tēpus incognitam britanniā vindicasset. Vnde patri quoq; ipsius claudio præstiterat vt sine proprio sudore triumphare. Itaq; his velut oībus frœtus nero etatemq; illius cū pericia stabilem cernens obsidesq; fidei liberos eorūq; filiorū vigorē manus esse paternæ prudentię iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordināte mittit eū ad regendos exercitus in Syria constitutos multis pro tempore blandimentis atq; obsequijs animatū: qualia necessitas imperare consueuit. ¶ Ille autem protinus ex achaia vbi cum nerone fuerat. titū

A quidem filii um suum dirigit Alexandriam vt inde quintã itemq; decimam legionem moueret ipse ve ro transmissus helelspontum terreno itinere Syriam peruenit ibiq; Romanas vires multaq; a vicinis gentibus auxilia congregauit.

Vespasiãnus ex achaia ritũ filiũ mit ĩ alexãdriã legiões & auxilia congregaturum.

¶AEGESIPPVS circum hunc locum Libro suo.iij.ca.ij.loquitur de Petro & Paulo apostolis tunc Romę degentibus qui Neronem Symonis magi dolis deceptum aduersũ gabuerũt patefactis namq; magici maleficijs eoq; a volatu corruente mortuo Nero dolens tanti castum amici indignatus quesitis causis christianos persequi iussit & captis Petro & Paulo apostolis alter cruce alter gladio necatus est.

¶Iudei insperata fœlicitate contra cestiumelati Aschalonem sibi ciuitatem semper inuisam cum exercitu inuadũt tres duces Nigrum peraitam Sylam & Iohannem esseum habẽtes anthonius vero perfectus hos ab vrbis ingressu fortiter refrenauit qui plus indignationi q̃ consilio tribuentes cõfusibiliter victi fuerunt eorumq; perempti sunt decem milia cum duobus ducibus Iohanne & Syla cęteris saucijs cum nigro fugientibus Quiq; tanta cede eorum incitata audacia iterum (congregatis viribus) ascalonem inuadentes sine belli peritia victi fuerunt octoq; eorum occisa milia alijs cum Nigro fugientibus in turrim quam Antonius iussit inflammari Niger vero in specu triduo seruatus se ad sepulturam querentibus ostendit.

Eg.l.iij capi.j.

Capitulum secundum.

AT iudei post malã cestij pugnã insperata fœlicitate sublati aĩmorũ impetus cohibere non poterant: sed tanq̃ fortunna eos exagitante partiti bellũ vlterius ꝓcedebant (Deniq; eĩ quãta fuit (magnu pugnacissima cõgregata) ascalonẽ petierũt (Ea ciuitas antiqua septingẽtorũ & viginti stadiorũ spacio ab hierosolimis distans & iudeis sẽper iuisa. Quę res fecit: vt etiam tunc primis eorum incursibus ꝓprior videref. Tres aũt viros agressiõis duces hẽbãt & corporibus & prudẽtia p̃stãtissimos nigrũ paitã & sylã babiloniũ & iohãnẽ esseũ Ascalon eĩ validissimo quidem muro cincta fuit: sed vacua pene presidijs. Vna cum cohors eam peditum & vna equitum alta tuebatur: quibus pręfectus erat antonius. Illi quidem multa ira velocius itinere peracto quoniam ex propinquo venirent presto erant. Anto-

Iudeĩ insperata fœlicitate elati cũ exercitu ascalonẽ iudeis sẽp inuisam ciuitatem inuadunt.

B nius vero nec enim eorum fore impetum nesciebat: equites iam ex ciuitate eduxerat: & neq; multitudinem veritus vel audaciam primas hostium coitiones fortiter sustinuit: murumq; properantes aggredi refrenauit. Itaq; iudei quiq; cum peritioribus imperiti & pedites cum equitibus. Cum stipatis autem inordinati leuiterq; armati cum instructis plusq; indignationi q̃ consilio tribuentes. Cum morigeris & nutu rectoris omnia facientibus dimicaturi: facilis erat aduersarijs labor. Nam vt semet eorum primæ ab equitibus turbatę sunt acies fugam petunt: & murum versus a tergo sevrgentibus incedentes suimet ipsi hostes erant: donec omnes incursibus equitum victi per totũ cãpum dispersi sunt: qui fuit plurimis totusq; habilis equitantibus. Quod quidem romanos iuuit vt magna cede iudeos prosternerent. Nam & fugientes præuertendo torquebant & quos occupassent curriculo trensfigẽdo infinitos peremerunt. Alij vero alios quocumq; se vertissent circundatos exagitantes: facile iaculis opprimebant. Et iudeis quidem propria multitudo per desperationem salutis solitudo videbatur. romani vero licet bello pauci essent: rebus tamen seccundis animati etiam superflue residui videbantur Et illis quidem res aduersas superare certantibus dum cito pudet fugere mutariq; fortunam sperant. Romanis autem in his quę prospere agerent minime laborantibus ad maiorem vsq; diei partem pugna pertracta est donec iudeorum quidem perempti sunt decem milia duoq; duces. Iohannes & Silas. Cęteri vero & pleriq; saucij cum nigro / qui vnus restabat ex ducibus / in ciuitatem Idumee / quę callis dicitur confugerunt. Nonnulli etiam tunc Romanorum in illo prælio vulnerati sunt. ¶Sed non iudeorum spiritus tanta clade sedatus est. Multoq; magis dolor eorum incitauit audaciam. Et coincidantes quantum ante pedes mortuorum iacerent pristinis fœliciter gestis ad plagam alterã illiciebantur Deniq; paruo tẽpore intermisso / quod ne curandis quidem vulneribus satis esset / cunctisq; aggeratis viribus maiore cum indignatione multoq; plures ascalonem recurrebant: eadem se propter imperitiam ad alia belli initia comitante fortuna. Etenim cum Antonius / qua transituri fuerant / posuisset insidias ex improuiso in eas dilapsi & ab equitibus circũdati. priusq̃ se ad pugnã cõponerent

Eg.l.iij ca.iiij.

Eg.l.iij ca.iiij.

Antonius ꝓfectus vt his fortiter iudeos ab vrbis ingressu refreeauit Inordinatus iudeorũ exercitus q̃ indignationi plusq̃ cõsilio tribuẽtes cõfusibiliter victi fuẽrt.

pereptii iudeorum decẽ milia cum duobus ducibus Iohãne & Sila ceteris saucijs cum nigro fugientibus

C iterũ super octo milia ꝓcubuerũt: cęteri vero oẽs aufugerũt. Cũq; hic Niger multis dũ fugeret / magni animi facinoribus demõstratis / & q̃m hostes instarent in turri / quãdã tutissimã cõpellũtur alicuius vici cui nomẽ Badezel al's Bezedel / Antonius vero suis / ne vl' moras circũ turri / quę .i. nexpugnabilis eẽt / diu tenerent. vel ducẽ hostiũ fortissimũ viuũt relinquerẽt / & ignẽ muro supponũt: turrisq; inflãmata romani quidẽ exultãtes recedũt quasi etiã Nigro consũpto. Ille autẽ in castelli specus itimũ ex turri saltu dimissus euasit triduoq; post / socijs cũ fletu eum ad sepulturũ inuestigantibus / sese ostendit: gaudioq; insperato repleuit omnes iudeos tamq̃ dei prouidentia dux eis in posterum reseruatus.

Eg.l.iij cap.iiij.

¶SCITOPOLIS A ROMANIS recipit præsidium.

¶Vespasianus Antiochiam Syriæ metropolim & tercium iter omnes(quę in Romano sunt D
orbe)locum tenentē exercitum duxit cui Agrippa & Sephoritæ occurrerunt quibus poscentibus equitum & peditum dedit munitiones/Sephoris enim maxima est galileę ciuitas / Due autem sunt galileę superior & inferior quarum situs dimensio & ciuitates describuntur Galilea semper periculis restitit galilei enim pugnaces sunt ab infancia Galilea quoq; fertilis & populosa vt breuissimus vicus habeat super quindecim milia colonorum Galilea varijs arboribus consita abundeq; irrigatur. Samaria quoq; inter iudeam & Galileam/quę natura a Iudea nihil discrepat/Ambę enim fertiles earumq; pecora præter alias lactis abundant vtraq; viris referta Samarię aūt situs & dimēsio describuntur. iudea quoq;/in cuius medio est ciuitas hierusalē quę a nōnullis vmbilicus terrę appellatur/vndecim sortes quarū pria hierl'm regnū est/diuiditur huius descriptionem & dimensionem hic inuenies.

Capitulum tertium.

AT Vespasianus antiochiē exercitū ducēs/quę Syriæ metropolis est/magnitudine,simul aliaq; fœlicitate sine dubio tertiū inter oēs/quę i romano orbe sunt/locum obtinēs vbi etiā aduētu suo regē agrippā cū omni manu propria offenderat pręstolari ad ptholomaidē properabat In hac autem ciuitate occurrerūt ei sephorim ciues oppidū galileę colētes. soli mēte pacata qui tā suę salutis ,puidētia soliciti q̄ romanorū viriū gnari etiā/priusq̄ Vespasianus veniret/Cestio galio fidē dederant dextrasq; iuxerant & præsidiū militare susceperāt. Itaq; & benignissime duce suscepto alacri animo etiā cōtra gentiles suos auxilia promiserant. Quibus interim Vespasianus tutionis causa poscentibus equitum peditumq; tantum numerum tradidit quantum obstare posse arbitrabatur incursibus:si quid iudei cōmouere tutassent. Non enim minimū esse videbatur futuri belli periculum auferri ciuitatem sephorim Galileę maximam & in loco conditam tutissimo totiusq; gentis futuram præsidio. ¶Duę sūt autem Galileę/quę superior & inferior appellantur/Easq; phœnice & Syria cingunt. Discernit vero ab occidente Ptholomais territorij sui finibus quondam & galileorum nunc autem mons tyriorum carmelus cui coniuncta Gabaa ciuitas Hypeon. hoc est equitum / quæ sic appellatur/ex eo q̄ equites ab Herode rege dimissi coloni eo deducebant a meridie autem Samaritis scytopolis vsq; ad flu- E
men iordanem ab oriente vero Ioppa alias Hyppene & gaddaris. Sed & gaulanitide diffinitur: quæ etiam regni Agrippæ fines sunt. Septentrionalis autem tractus eius . Tyro itemq; tyriorum finibus terminatur ¶Inferioris quoq; galileę fines q̄ longi sunt ex tyberiade vsq; ad zabulon cui vicina est in locis maritimis Ptholomēsiū ciuitas propaganturlatitudine autē patent ex vico Zalochy . alias Zaloch qui in magno campo situs est vsq; ad bersaben. Vnde etiam superioris galileæ latitudo incipit vsq; ad bacavicum qui terram dirimit tyriorum. Longitudo vero eius a Thella vico iordani proximo vsq; ad berothe tenditur. ¶Sed cum tanta sunt vtræq; magnitudine tantisq; alienis gentibus cinctę:semper tamen oībus belli periculis restiterunt. Nam & pugnaces sunt ab infantia galilei & omni tempore plurimi:neq; formido vnq̄ vicos eorum aut pœnuria regiones illas occupauit quoniam totę opimę & fertiles sunt omniumq; generum arboribus consitę: vt etiam minime agricolandi studiosos vbertate sui prouocent Deniq; excultę suntab icolis totę:nec pars vlla est earum ociosa. Cum & ciuitates ibi crebrę sunt & vbiq; multitudine vicorum propter opulentiam populosa vt qui sit breuissimus supra quindecim milia colonorum habeat:prorsus vt si quis etiam magnitudine minorem galileam dixerit q̄ trans flumē regionem:viribustamen eam pertulerit:Hec enim omnis est in opere assidueq; fructuum ferax vt illa quę trans flumen est licet multo maior sit plęraq; tamē aspera atq; deserta est:& nutriendis fructibus mansuetis inhabilis. Galileę vero mollicies & ingenium fructuosum campos habet cum varijs arboribus consitos:tunc maxime oliuetis & vineis & palmetis excultos. ¶Irrigatur autem abunde montanis torrentibus aut fontibus a quę perennis. Quotiens illi syrio F
estuante defecerint. Et longitudo quidem eius a macheronte in pellam:latitudo vero a phisodelphia vsq; ad iordanem. Et pella quidem(quam supra diximus/septemtrionalis eius tractus : occiduus vero iordanis meridiana autem moabites regio terminat. Ab oriente autem arabia selbonitide. necnon & philadelphia iteq; gerasidis clauditur. ¶Samariēsis aūt regio iudeā quidem & galileā sita est. Incipiēs enī a vico in planicie posito cui nomen est gennaye alias Genea i acrabathenā desinit Toparchiā sed natura nichil ab iudea discrepat. Nā & vtręq; mōtuosę sunt & campestres agroq; colendo molles atq; opimę:necnon & arboribus plene bomisq; tā siluestribus quā mansuetis abundant. eo q̄ sint naturę aridę imbriūq; satis habent. Dulces autem pereas multimodis aquę sunt boniq graminis copia: p̄ter alias earū pecora lactis abūdāt: quodq; maximū virtutis atq; opulentię specimē est vtraq; viris referta ē. His aūt finitimus ē anaathat al's Amathvicus/q etiā borreas appellatur/iudeę limes a septē

Vespasianus antiochiā syrię metroli & tertiuz iter oēs/que i romano orbe sūt locū tenētē exercituz duxit cui agrippa & sephoritæ occurrerunt quibus dedit eqtuz & peditum munitionem.

Duplicis galileę situs & descriptio.

Carmelus mōs.

Hyppeon.

Samaria Scitopolis. Hyppenę Gadara.

Galilea inferior

Galilea superior

Galilea sēp belli periculis restitit

pugnaces galilei

galileę fertilitas

Galilea pplosa.

vt breuissimus vicus hēat supra xv. mil. colōorū

Galilea varijs arboribus concita

Galilea abunde irrigata.

Galileę longitudo & letitudo.

Sāarię quę iter iudeā & galileā sita est situs & descriptio que natura iudea nihil discrepat ambe fertiles. &c.

A Ege.li.iij.c.vj trione. Meridiana vero pars eius si in longitudine metitare adiacenti vico arabum finibus terminatur cui nomẽ iordane. ¶ Et iudeę latitudo ex iordane flumine vsq; ad iopen explicatur. Media vero ciuitas eius est hierosolima Vnde quidem nonsine ratione vmbilicum eius terrę id opidum vocauerunt. Sed nec maritimis quidem iudea delicijs caret: a ptholomaida vsq; locis extenta maritimis ¶ In vndecim autem sortes diuisa est. Quarum prima est regnum quod obtinet hierosolimorum ciuitas: prę ceteris inter omnes accolas eminens veluti caput in corpore: Alijs quoq; post hanc tophar thię sunt distributę. Cophna est secunda & posteaaccabatam deinde taphna alias Thanna & lydda itemq; amineus alias Ammaus & pelle & Idumea & agada alias ẽgade & herodium & hiericus post quas Iamnia & Ioppe finitimis pręsunt & pręter hanc gamalitica & gaulanitis & bachanea & traconitidis: quę etiam regni agrippę sunt partes. Eadem vero terra incipiens ex monte libano & fõtibus iordanis vsq; ad tyberiadi proximum lacum latitudine panditur Ex vico autem (qui appellatur Arphas & qui ad iuliada oppidum longitudine tendit: & habitatur ab incolis iudeis & vna syrisq; permixtis. De iudea quidem & quibus esset cincta regionibus q̃ maxime potui breuiter exposui.

Iudeę latitudo ĩ cuius medio ẽ ciuitas hierl'z quę a nõnullis vmbilicus terrę appellatur.

¶ Iosephus contra sephorim impetum faciens magnum in Iudea bellum accendit infirmior: iuuentus Sephoritis: Romani namq; continue agros depopulãtur: & interfectis pugnantibus imbelles ad seruitutem redigebant. Galileaq; tunc igne plena erat & sanguine. Tytus vero de Alexandria cum exercitu veniens patrem in ptholomaide inuenit. Romanorum autem exercituum sub vespasiano & Tyto numerus & ordo declaratur. Antiochi quoq; & Agrippę & Soemi & Malchi arabię regis: Laudatur Romanorum prudentia qui seruos in militia etiam pacis tempore instruebant. Meditatio namq; eorum nichil a contentione differt. Camporum vbi castra ponebant descriptio: Fabrorum quoq; multitudo exercitum sequebatur. Machinęq; eorum in promptu sunt portę in castris vici & talis est tabernaculorum ordinatio vt repentina videatur esse ciuitas ibi locus cenæ & prandij atq; somni buccinę enim tempus vigilandi significant & dormiendi. Sicq; ad inuicem principes ordinantur/ vt summus signum donat & pręcepta subiectis proferenda. Tubę quoq; sonus quid agere debeant milites instruit. Castraq; recedentes incendunt ordinateq; incedunt & recedunt pedites vtroq; latere B sicas ferunt sinistra tamen longiore dextra pedites vero duces custodes cum armis viaticum tridui portant vt parum intersit inter onusta iumenta & pedites Equitum vide arma Agmen autem cui sors accedit (semper antecedit. Omnia enim cõsulte faciunt ideo raro peccant legis non solum desertiões sed minimę negligentię capite plectuntur Termini insuper Romani imperij ponuntur.

¶ Capitulum quartum:

eg.li.iij ca.vij. QVod autem vespasianus miserat auxilium sephoritis. hoc eũ equites mille. sexq; milia peditum (placido eos regente Chiliarcho castris in magno campo positis bifariam diuiduntur: & pedites quidem in ciuitate ipsius tuende causa: equitatus vero in castello degebat Vtriq; autem assidue prodeundo & circa eam regionem loca omnia cursando magnis incommodis Iosephum: eiusq; socios quamuis quietos afficiebant: & præterea ciuitates extrinsecus depredabantur quorumq; conatus (si quando excurrendi habuissent fiduciaum repellebant. ¶ Sed eg.li.iij cap.vij Iosephus quidem aduersus ciuitatem impetum fecit sperans eam posse capere: quam ipse anteq̃ a galileis desisteret ita muris cinxerat: vt Romanis quoq; esset inuicta. Vnde etiam de spe decidit: cum & vi & suasu infirmior sephoritis fuisset iuuentus. Magisq; in iudea bellum accendit. oRmanis insidias indigne ferentibus & propterea nec die nec nocte ab agrorum depopulatione cessantibus sed passim diripientibus quicquid rerum in his reperissent. Qui tamen cum mortem pugnantibus semper inferrent imbelles ad seruitium capiebant. ¶ Ignis vero & sanguis galileam totam repleuerat: Neq; C quisq̃ expers eius acerbitatis aut cladis erat vnã salutis spem habebant in ciuitatibus fugientes. quas Iosephus murorum ambitu communierat. ¶ Tytus autem Alexandriam tranmissus ex Achaya. eg.li.iij ca.viij. Cicius q̃ sperabat per hyemem manum quidem militum cuius (causa directus fuerat/ suscepit compendiosoq; vsus itinere mature ad Ptholomaidam peruenit. Cumq; ibi patrem suum reperisset. Duobus quæ ille secum habebat agminibus/ Erant autem nobilissimę quinta & decima legiones i Iunxit etiam/ quam ipsę ab duxit / quintamdecimam. Eas autem sequebantur etiã decem & octo cohortes. Quibus accesserunt ex Cæsarea quinq;. vnaq;que ala equitum: alę quinq; Syrorum itidem equitum. Decem autem cohortum singulę mille pedites habebant. In cæteris vero tredecim secenti pedites: & centeni viceni equites erant. Satis autem Auxiliorum etiam a regibus congregatum est ¶ Antiochus enim: & Agrippa: & Soemus bina milia peditum. Et Sagittarios equites mille præbuerunt. Cum Arabiæ quoq; rex malchus prætermilia quinq; peditum equites mille misisset quorum maior pars erant: Sagittarij: vt tota manus computata cum regijs decem milia circiter peditum equitum colligeret: præter colones / qui plurimi sequebãtur/ & meditationi bellicę assueti nihi l

Exercitus vespasiãi ordo ĩ sephori g mltum iosephum & socios vexabant.

Iosephus cõtra sephori ĩpetũ faciẽs magnũ in iudea bellũ accẽdit ĩfirmior iuẽtus sophoritis. Tytus citius ex alexadria cũ exercitu veniẽs patrẽ ĩ ptholomaide inuenit. Antiochi agrippę & Soem: exercitus & malchi Arabiæ regis.

a pugnacissimis aberant/ quod tempore quidem pacis dominorum exercitationibus interessent belli autem pericula cum ipsis experirentur. & neq; peritia neq; viribus a quoq; nisi a dominis vincerentur. D

Laudat romanorum prudentia qui seruos in militia instruebant etiam pacis tempore.

¶ Qua quidem in re nimis ammirandam qui existimauerit Romanorum prouidentiam ita seruos instituentium: vt non solum vitę ministerio. Sed etiam belli necessitatibus vtiles sint. Quod si quis eorum aliam quoq; respexerit militię disciplinam profecto cognoscet tantum eos imperium non fortunę munere: sed propria virtute quesisse. Armis enim vti non ex bello ceperunt. neq; solum / si necesse sit/ manus mouent cum in pacis ocio cessauerint: sed veluti armis natura coherentes nullas exercitationis inducias nec tempora præstolantur.

Romanorum meditatio non differta vera contentione.

Meditationes autem eorum nihil a vera contentione discrepant: sed in dies singulos militum quisq; omnibus armis tamq; in procinctu positus exercetur: quo etiam facillime prælia tolerant. Nec enim vel ordo neglectos eos a consueta dispositione dispergit: neq; mœtus aut sumptus remouet: aut lassitudo. Vnde sequitur vt semper superent quos non itidem confirmatos inuenerint.

Romani maxime in militia exercitati:

Nec errauerit siquis eorum meditationes conflictus esse dixerit sine sanguine: contraq; prelia meditationes esse cum sanguine. Nec enim cursu capi sunt hostibus faciles: sed quocunq; in hostilem terram irruperunt ante castrorum munitionem nunquam prælium sumunt.

Caporum vbi castra metant romani descriptio

Quę quidem non leui operæ neq; in ęquo loco erigunt: nec omnes inordinate describunt: sed/ siquidem inequale solum fuerit/ contemplantur. Quattuor vero angulis eorum dimensio designantur.

Fabrorum multitudo Romanorum sequitur exercitum

Nam & fabrorum multitudo & ferramentorum copia/ quæ vsus extructionis poposcerit/ sequuntur exercitum. Et interior quidem castrorum pars tabernaculis distribuitur ambitus autem eorum extrinsecus muri faciem præfert. Ordinatis etiam turribus pari spacio dispositis.

machinę romanorum in promptu sunt

Quarum interualla telis atq; balistis alijsq; machinis saxa intorquentibus. Omnibusq; instrumentis missilium complent. Vt cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint.

quattuor portæ

Ex omni autem muri parte quattuor portas edificant: tam iumentis aditu faciles quam ipsis si quis vrgeat intro currentibus latas.

Vici in castris.

Intus autem castra vici spacijs interpositis dirimunt: mediaq; tectorum tabernacula collocant: & inter hæc ducis maxime diuum templo simillimum prorsus vt quasi repentina ciuitas quædam existat.

Tabernaculorum ordinatio vt videatur ciuitas.

Forumq; & opificum stationes. Et sedes militum primatibus ordinumq; principibus vbi/ si qua sit inter alios ambiguitas / indicent. E

Ipse vero ambitus & omnia quæ in eo sunt multitudine simul: & scientia fabricantium opinione citius communitur. Quia / si res vrgeat/ fossa extrinsecus cingitur depræssa cubitis quattuor. pariq; spacio lata Armis autem septi per contubernia cum decore atq; ocio in tentorijs agunt. Omnia quæ ab his ordinate etiam alia cauteq; per contubernia experiuntur ve uti si lingno aqua ve opus sit aut frumento.

Locus cenę prandij & somni intentorijs.

Hic enim cenas vel prandium cum voluerit in potestate cuiusq; est Simul autem somnus est omnibus. & excubias & vigilandi tempora buccinę significant. neq; enim est omnino quicquam quod sine edito geratur.

Ordo principum quorum summus signum dabat & præcepta proferenda subiectis.

¶ Mane autem principes quidem ad centuriones illi vero ad Chyliarchum conueniunt salutatum. Cum quibus ad summum omnium ducem vniuersi ordinum principes. Ille autem his signum dat aliaq; ex more precepta: proferenda subiectis. Quę quidem etiam cum in acie sunt agentes citius parent: vt si res exigat incursibus eius: itemq; reuocationibus vniuersi pariter obsecundent.

Castra recedentes incedunt

¶ Cum autem castris egrediendum est: tuba indicium facit nemoq; ociosus est sed vel solo nutu moniti tabernacula colligunt: omniaq; ad profectionem instruunt Deinde iterum tuba vt sint parati significat. Illi autem/ cum mulos & iumenta sarcinis ornauerint velut in cursili certamine signum expectant. Castra vero incendunt: & quod sibi alia munire sit facile: & ne quando hostibus eadem vsui sint.

Modus recedendi & incedendi.

Attamen tertio quoq; tubæ signo indicant vt exeatur vrgendo aliqua ex causa morantes. ne quis ordinem deserat dextraq; ducis preco astans ter/ si ad bellum parati sint voce patria percunctatur. Illiq; totiens alacri & magna voce paratos esse respondent interrogantemq; preueniunt & marcio quidem repleti spiritu cum clamore dextras erigunt. Deinde ociose & cum omni decore progredientes ambulant: suum quisq; ordinem velut in bello custodiens.

pedites vtroq; latere sicas ferunt sinistra longiore dextra.

¶ Pedites autem toracibus & galileis septi & ex vtroq; latere sicas ferentes. Leuus autem gladius multo est longior cum dexter mensuram palmæ non excedat. F Qui vero ducem stipant lecti pedes scuta & lanceas portant cetera manus hastas & clipeos longos seramq; & corbem & sarculam: & securim. Necnon habenam & falcem & catenam triduiq; viaticum vt parum intersit inter onusta iumenta & pedites.

Equitum arma

¶ Equitibus autem ad dexteram gladius longior est & contus in manu: transuersusq; ad equi latus clipeus ternaq; super pharetram vel amplius dependent lata cuspide iacula: nihil ab hastis magnitudine differentia. Cassidas vero & torachas peditibus similes habent nulloq; armorum genere discrepant & in his equitum lecti qui circum ducem morantur.

Agmen semper cui sors accidit/ antecedit.

¶ Agmen autem semper cui sorte id obtigerit antecedit. Talia quidem sunt Romanorum itinera & mansiones: itemq; armorum varietas Nihil vero nec in prelijs in consultum aut subitum agunt. sed omnia semper secuntur facta sententia opusq; ahibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut si peccauerunt facilis est errati correctio. Fortunę autem successibus meliores consiliorum etiam

A si aliter successerint(arbitrantur euentus quasi bonum quidem fortuitum illiciat vt diuina prouidentia non est credatur quę vero ante cogitata fuerint(etiam si aduersus casus exceperit)bene iam meditatos exibeant ad cauendum:ne idem rursus eueniat. Et bonorum quidem fortuitorum nō is auctor sit(cui cōtigerint/tristiū totū vero qđ inoxis acciderit/saltem qđ rectum cōsiliū cœperit videatur esse solatio ℂ Armorum quidem exercitatione comparant: vt non modo corpora sed animi quoq; militum fortiores sint. Maior autem illis est ex timore diligentia. Iamq; legis apud eos non desertores solum verum etiam minimę negligentię capitales sunt ducesq; magis q̄ leges ipse terribiles. iamq; bonos honorando redimunt:ne in cohersendis noxijs sint crudeles. Tanto autem obsequio rectoribus parēt & vt in pace ornamento sint & in acie corpus vnum totius conspiciatur exercitus. ℂ Sic eorum copulati sunt ordines ita circum duces sunt mobiles. & acutis auribus ad precepta oculisq; ad signa. & ad opera manibus. Vnde facere quidem semper strennui sunt pati vero tardissimi. Nec ē vbi præliantes aut multitudinem hostium aut consilia sensere ducum:aut difficultatem regiouum. Sed ne fortunæ quidem succubuerunt. Nam & eam certiorem esse putant victoriam. Quorum igitur actus ex consilijs isipiūt deliberātes. adeo strenuus paret exercitus Quid mirū si eufrates ab oriēte & occeanus ab occidente. itemq; a meridiano tractu lybię fertilissima regio a septentrione rhenus & hyster sunt imperij limites cum minorem esse possidentibus possessionem recte quis dixerit. ℂ Hæc ergo prosecutus sum non tam proposito laudandi Romanos q̄ solacio deuictorum. & vt nouarum rerum cupidos deterrerem. Fortasse autem ad experientiam proderunt bonarum artium studiosis: romanę instituta militię nescientibus. Redeo tamen vnde digressus sum.

legis nō solū de serriōes sed minimę negligētię capite plectunt ordiatio militū.

Rōani ipij fmi. cā ,ppt quā apđ p̄dixerit auctor de romanis.

ℂ GALILEA a Romanis inuaditur.

ℂ Vespasiano cum tyto filio in ptholomaide excitū ordinate placidus ab eis missus galileam inuadit maxima interēpta multitudine deinde in Iotapata impetū facit quē iothapatā cōgressi recipiunt & eius exercitū septē occisis multisq; sauciatis i fugā verterūt vespasianus vero ordiato exercitu ex ptholomaide ,pficiscit in galileā auxiliatores quoq;/qui leuius armati essēt/& sagittarios perire iussit ad repētinos incursus hostiū cohibendos &c. Qui in finibus galileę castra mœtatus milites vna cohi B bebat ordinādo exercitū & galileorū expectādo penitētiā Iosephus vero ,ppe sephori castra posuit s; anq̄ hostes oīno cōspicerēt suis fugiētibus ipe cū paucis relictis fugit i tyberiadē vespasianus āt gadareñū ciuitatē prio ipetu capit & cūctis ēt puberibus occisis/ipsā cū vicis icendit iosephus itaq; magis mori eligēs q̄ patriā ,pdere hierosolimis fideliter de rebus in galilea gestis rescribit vt/si fœdus cū Romanis placeret/cito mādarēt:aut si bellādū dignū esset mitterēt eyercitū Vespasianus aūt Iotapatā excidere cupiēs/qui mōtuosū iter asperūq; coequarēt misit.

eg.li.iij ca.vij ix.

ℂ Capitulum quintum.

VEspasianus quidē vna cū filio suo tito in ptolomaide interim degēs ordinabat exercitū. At vero galileā persuaserat placidus. vbi maximam eorum(quos comprehendisset multitudinē interemit. Hęc autē fuit galileorū imbellior turba aimisq; deficiēs pugnacissimos aūt vidit sēper i ciuitates cōfugere quas Iosephus cōmuni erat in iotopata/quę omniū tutissima erat/impetū vertit:existimans eā repentino agressu captū iri magnāq;& sibi ex ea re apud alios rectores gloriā cōparādā & illis commodum ad reliqua maturius explicāda. quasi metu cessuris alijs ciuitatibus/si quę validissima esset occupatā vidissēt. Mltū tñ opinione deceptus est. Iotapateni enim / cum eius impetum pręsēsissēt C prope ciuitatem aduenientem excipiunt congressiq; cum romanis ex improuiso plurimi & ad pugnā parati necnon & alacres/quippe vt pro salute patrię itemq; coniugum liberorumq; dimicantes / in fugam eos vertunt. multosq; sauciant/septem solum interfectis/quia neq; solū inordinate pugna discesserunt septisq; vndiq; corporibus leuiter fuerant vulnerati cum iudei quoq; magis eminus iaculari. q̄ manus conserere iermes cum armatis considerent. Ex ipsis autem iudeis tres ceciderūt:paucis p̄terea sauciatis. Placidus tamen q̄ impetu ciuium languidior inuentus esset auffugit. ℂ Vespasianus vero ipse galileam cupiens inuadere ex ptholomaide proficiscitur:ordinato militum itinere/sicut romani consueuerunt/Auxiliatores enim qui leuius armati essent/itemq; sagittarios preire iussit ad repentinos incursus hostium cohibendos:& vt suspectas atq; oportunas siluas insidijs scrutarentur Cū quibus erat etiam romanorum armata portio equites peditesq;. Eos aūt sequebātur de singulis hecathontarchijs deni equites & pedites armaturam suam ferentes: mensurasq; castrorum. Post hos stratores viarum ibant qui aggeris maligna corrigerent. ac deuia complanarent:siluasq; obstātes preciderent:ne perplex itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas itemq; subiectorum sibi tectorum sarcinas & tuitionis causa multos. cum his equites ordinauit. Post quos ipse veniebat. lectos pedites equitesq; necnon & lancearios secum ducens; equitumq; pręterea suorum agmine comitatus.

eg.li.iij ca.vj.

Vespasiano cū filio tyto i ptholomaide exercitū ordināte placidus iuadēs galileā maximā iterimit mltitudinē & deide i iothapatha i ipetū fecit quē Iothapatē i recipiūt & eius exercitū septem occisis mltis in fugā verterunt. hecathōtarthię

Stratores viarū vespasiāi locus in exercitu & custodia

De singulis autem turmis proprios centum & viginti equites deputatos habebat. Hos sequebantur qui expugnundis ciuitatibus machinas & cętera tormenta portarent. Deinde rectores itemq; prefecti cohortibus chiliarchi stipati lectis militibus. & post hos circum aquilam signa alia / quae omnibus apud Romanos agminibus pręest / q & vniuersarum auium regnum habet & validissima / Itaq; illam & principatus insigne putant omniq; victoririę quoscunq; bello petierint Sacras vero signorum effigies itidem sequebantur coruicines & post eos acies in latitudine senis digesta militibus hisq; adherebat ex more quidam ethacontarchus disciplinæ atq; ordine custos Serui autem singulorũ agminum cincti cum peditibus erant mulis alijsq; iumentis aduehentes militum sarcinas. Omnium vero agminum postrema erat centenaria multitudo eamq; armorum coactores sequebantur armati, pedites. equitumq; non pauci. Itaq; peracto itinere vespasianus cum omni exercitu ad fines galileę puenit: ibiq; positis castris quamuis promptos ad bellum milites continebat vna & ostendendo exercitum / qui alias quo hostes mœtu percelleret / spaciumq; ĩdulgendo pœnitudinis / si quis ante prælium voluntatem mutaret / Nihilominus autem murorum instruebat obsidium Ita q; multos quidme rebelliones fugere vel solus fecit ducis aspectus mœtum vero vniuersis incussit. Iosephus enim eiusq; socij qui non longe a Sephorym castra posuerant. Vbi bellum appropinquare cognouerunt. Et iam iamq; romanos secum prælio congressuros: non modo ante pugnam. Sed anteq̃ hostes omnino conspicerent fuga disiecti sunt. Cũ paucis autem relictis iosephus vbi se aĩmaduertit neq; ad excipiẽdos hostes sufficientem manum habere iudeorum animos considisse ac si fides his haberetur. plerosq; libenter ad hostes defectum ire. iam cum quidem omni bello quiascebat: quam longissime autem periculis abesse decreuit: abductisq; / qui secum remanserant / in tyberiada confugit. ¶ Vespasianus autem gadarensium ciuitatem aggressus primo impetu capit. q eam pugnaci multitudine vacuam reperisset. Deinde hinc transgressus interius cunctos etiam puberes interficit: cum Romanos odio gentis & cladis memoria / quam petulerat Cestius / nullius etatis misericordia cõmoueret. Incendit autem non solum ciuitatem. Sed etiam omnes circum vicos & municipia quædam pœnitus desolata nonnulla vero quorum habitatores ipse cœpisset. ¶ Iosephus autem / quam tuitionis coaptauerat ciuitatem / Ipse mœtu repleuit. Nam tyberienses nunq̃ eum nisi de omni bello desperasset / fugam in versum ire credebant. Neq; in hoc eos volnntatis eius fallebat opinio. videbat enim res iudeorum quorsum euaderent vnamq; illos viam salutis habere si propositum mutauissent. Ipse vero / quamuis sibi speraret a Romanis veniam tribuendam / mori tamen sæpe voluisset. q̃ / prodita patria / cum dedecore animistrationis sibi credite apud illos fœliciter agere a quibus fuerat missus. Decreuit igitur hierosolimam primatibus quemadmodum sese haberentes cum fide perscribere / ne vel nimis extollendo vires hostium timiditatis postmodum argueretur: vel minus aliquid nũciando fortasse cœpti. etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret / atq; / si fœdus eis placeret / cito rescriberent: aut si bellandum esset dignũ contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidẽ / hac ep̃la scripta / mature dirigit qui in hierosolimã litteras ferret. ¶ Vespasianus aũt iotapatam exscindere cupiens / nã in eã plurimos hostiũ refugisse cognouerat / & præterea validissimũ hoc eorum esse receptaculũ / præmittit pedites cũ equitibus qui, mõtanũ iter coequarent. saxis asperũ ac peditibus quoq; difficile: omnino vero equitibus inimicũ Et hoc quidem qua triduo fecere / quod iussum est / lataq; aperuerunt exercitui viam.

Machinarij.
Chiliarchi.
Agla auiũ regia romanorum signũ
Sacrę signo effigies. cornicines.
Serui agminum aduehementes militũ sarcimas.

Gadara ciuitas. prio ipętu euersa.
Vespasianus gadarẽsiũ ciuitatẽ prĩe ipetu capit & cũctis ẽt puberibus occisis ciuitatẽ cum vicis incendit.
Iosephus aĩo fortis mori magis eligẽs q̃ patriã pdere fideliter rescripsit hierosolimam vt si fœdus placeret rescreberẽt cito aut si bellãdũ esset dignũ mitterẽt exercitum.

E.g.l.3 c.viii. ix.
e.l.iij. c.viij. ix.
E.l.iij. cap.ix.

¶ IOTHAPATHA Galileę ciuitas vigesimo primo Maij a vespasiano obsessa est & quadragesimo septimo / qui & Kalendarum Iulij / expugnata.

¶ Iosephus in Iotopatam ex Tyberiade veniens abiectorum spiritus erigit quod Vespasianus cognoscens / hoc quodam transfuga ei nunciante / placidum statim misit: ciuitatemq; iubet circumuallare quem sequenti die cum toto exercitu secutus est quem videntes Romani perturbãtur. sed ea res in salutis desperationem fecit audaciores. Iosephus namq; contra iudeos magnum fecit & quantum Iudeos desperatio tantum Romanos pudor incendebat multis hinc & inde occisis & sauciatis. Iotapatani vero / Romanis diebus quinq; ab aggressiõe non cessantibus / hostium vires non formidabant Vespasianus autem & cum natura loci simul & iudeorum audacia certandum putans / aduocatis rectoribus / aggregerem / qua parte murus facilis erat accessui / fieri mandauit quibus iudei operantibus maximum faciebant impedimentum: sed contra eos machinas iussit applicari. iosephusquoq; erecto aggere / conuocatis fabris / murum iubet altius extolli & contra iacula bouum coria sudibus extẽdi murusq; ad viginti cubitorum altitudinem est erectus

E.l.iij. cap.ix.

Capitulum sextum.

Iosephũ venisse i iotapata quod transfuga vespano nũciãte stati

QVinto autem die / qui maij mensis vicesimus & primus erat: prior. Iosephus in Iotapata ex Tyberiade venit: abiectosq; iudeorum spiritus erigit. Cum vero transitum eius vespasiano quidã transfuga nunciasset. vtq; mox ciuitatẽ peteret incitaret. veluti cũ ea totã iudeã capere posset / si iosephũ subiugasset / hoc ille nuncio proxima fœlicitate percepto dei qui

A dentia factum ratus. vt qui hostium prudentissimus videretur vltro se etiam in custodiam traderet vo luntariam/statim quidem cum equitibus mille placidum mittit: vnaq; decutionem primum ebucium tam manu q̄ prudentia virum insignem circumuallare ciuitatem iussit. nec clam inde Iosephus elabe retur. Postero autem die cuncta manu comitatus ipse consequitur: & post meridiem vsq; acto itine re ad Iotapatam peruenit. abductoq; in septemtrionalem eius partem exercitu: in quondam tumulo castra ponit distāte ab oppido stadijs septem. Cōsulto autem q̄ maxime conspici ab hostibus affe ctabat. vt viso attoniti turbarentur. Quod etiam factum est. Eosq; tantus stupor inuasit: vt muros e gredi nullus auderet. At romanos quotidie ambulando fatigatos ciuitatem aggredi statim piguit. Ob eandem causam duplici acie circumdato oppido tertio extrinsecus agmen equitum posuerunt omnes Iudeis exitus obstruentes. Sed ea res illos in salutis desperationem audaciores effecit q̄ p pe in bello nichil est necessitate pugnacius. Itaq; postridie impetu in muros facto: iudei primo qui dem locis suis manentes/Romanis castra ante muros habentibus/resistebant. Posteavero quam ve

Heg. li. 3. ca. ix. spasianus sagittarios & fundibulares alias fundibulatores omnemq; iaculorum multitudinem adhi bitam missilibus in eos vti permisit. atq; ipse cum peditibus in aduersum collem/vnde murus inexpu gnabilis erat/niti cœpit: tunc ciuitati metuens Iosephus & cum eo cuncta iudeorum multitudo pro siluit omnesq; in romanos pariter irruentes procul a muris eos deterruerunt multa manu simul & au dacia patrando facinora neq; minora tamen patiebantur q̄ faciebant. Nam quantum ipsos salutis de speratio tantum pudor incendebat romanos. Et hos quidem peritia cum fortitudine: illos autem du ce iracundia ferocitas armabat. Deniq; cum toto die pugnatum fuisset: prælium nox dirimit. In quo romanorum plurimis sauciatis tredecim interfecti sunt. Iudeorum autem cum sexenti essent vulnera ti: septem & decem ceciderunt: nichiloq; minus postridie romanis iterum irruentibus occurrūt mul toq; fortius restiterunt. ex eo fiduciam nacti. q̄ eos pridie præter spem sustinuerant. Sed eos quoq; pugnaciores reperti sunt q̄ eorum iracundiam pudor incenderat: vinci credentium nisi cito vicissēt.

Heg. li. 3. ca. ix. Itaq; per dies quinq; romanis minime ab aggressione cessantibus. etiam Iotapatanorum excursus au gebantur. muriq; fortius oppugnabantur: & neq; iudei vires hostium formidabant neq; romanos dif ficultas oppidi capiendi lassabat. ¶ Etenim Iotapata paulominus in rupes est tota. ex alijs quidem partibus vndiq; vallibus immensis præceps: vt earum altitudinem oculis deprehendere cupientium

B aspectus ante deficiat. Ab vna vero tantum boreę parte adiri potest vbi per transuersum lacus desinē tis montis edificata est. Quod quidem ipsum Iosephus muro ciuitatis fuerat amplexus quo inacces sa esset in hostibus superiora cacumina. Alijs vero circum montibus tecta/priusq̄ in eam perueniret/ a nullo poterat conspici. Iotapata autem sic erat communita. ¶ Vespasianus autem & cum natura lo ci simul certandum putans & cum audacia iudeorum incipere obsidionem alacriter studuit. Aduo catisq; rectoribus sibi subditis de agressu deliberabant. Cumq; aggerem fieri placuisset/q̄ parte mu rus facilis erat accessui/totum ad comparandam materiam misit exercitum. Oppidoq; propinqs mō tibus excisis: magnaq; vi lignorum & lapidum congregata: scutisq; minoribus siue ancillibus ad vitā da iacula desuper missa per valles dispositis/sub eorum defensione aggerem construebant. nulla au tem vel minora noxa telorum quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumu lis eruentes: sine intermissione suppeditabant. Cunctisq; trifariam distributis: nullus erat ociosus. At iudei super eorum tegmina saxa ingentia. & omne telorum genus curabant immittere. Quæ li

Heg. li. 3. cap. xi cet minime penetrarent: magnus tamen strepitus & horribile impedimentum erant operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis missilium circumpositis/erant autem omnes centum quinquagin ta alias sexaginta. in eos/qui super murum astarent/iussit tela contendi. Simulq; ex bastilis lanceæ

C procurrebant saxaq; tormentis ingentia mittebantur. ignisq; & sagittarum frequentissima multitudo quæ non solum murum sed etiam totū intra iactum earum spacium iudeis inaccessum fecerūt. Ara bum enim sagittariorū manus & iaculatores. itemq; fundibulatores omnes & machinę telis operabā tur. Neq; tamen his iudei/ne desuper vlciscerentur/quieti erāt sed excurrendo per cuneos more latro num tegmina operantium dissipabant. nudatosq; feriebant: vel/si quando illi cessissent/aggerem dis sipabat. vallorumq; munimenta cum ancillibus igni tradebant. donec Vespasianus cognito huius i commodi causam ex distributione operum contigisse. q̄ interiecta spacis iudeis locum aggrediendi prębererent/adunauit tegmina. Coniunctisq; viribus pariter obreptiones hostium prępeditę sunt.

¶ Erecto autem promemodum aggere. pauloq; minus æquato propugnaculis indignum esse ratus Iosephus nichil cōtra moliri/quod oppido saluti foret/conuocat fabros. murum altius iubet extolli. Cum illi iam multis obstantibus iaculis minime edificare posse firmarent. hanc eis defensionem ex cogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria extendi pręcepit/quę missos tormentis lapides sinuata susciperent/quibusq; repulsa tela cętera dilaberētur/& ignis humore languesceret/His autem fabros

placidū mittit: & circūuallare iubet citatē & se quēti die cūtoto exercitu seqtur.

iudei viso romanorū exercitu/p turbantur. &c.

Nihil ī bello pugnatius necessitate.

iosephus maximū cōtra romanos ipetū fecit q̄ tū ei dispatio iudeos tm̄ pudor romāos īcendebat m̄ltis exvtraq; parte sauciatis & occisis.

Quinq; diebus romāis ab agressiōe nō cessantibus iotapatani hostiū vires non formidabāt &c.

Vespasiani cōsiliū q̄ cū loci natura pugnandū sit aggerē q̄ pte murus facilis erat accessui/fieri mandauit iudei vero horribile operātibus īpedimētū faciebāt cōtra quos machinas iussit applicari.

iudeorum diligētia in ipediēdo romanos.

iosephus erecto aggere murum cōuocatis fabris iubet altius ex tolli & cōtra iacula baū coria su

appositis. illi murum die noctuq; operando ad viginti cubitorum altitudinem erexerunt crebris etiã D
turribus in eo constructis. pinnis q; validissimis aptatis. Que quidem res romanis iam intra ciuitatez se esse credentibus magnum somnium comparauit: tam Iosephi mollitione q̃ oppidanorum obstinatione perterritis.

dibus extẽdi & mutus ad. xv. cubitorũ altitudinem est erectus

¶ Vespasianus hostiũ audacia & calliditate irritatus ciuitatẽ obsidere statuit vt rerum inopia eã reddere cogerentur. Iudei vero frumenti copiã hñtes salis & pœnuriã paciebãtur. Ideo iosephus potus mensurã ministrabat quod eis ampliorẽ mouebat cupiditatẽ. Ipse aũt caute vestimenta aquis diuersa p muros suspẽdere iussit ex quo romanis meror simul & timor fuit cũ tãtũ aquę viderent eos ludibrio cõsumere quos potu indigere credebãt. Dux itaq; belli quia pœnuria ciuitatẽ capere nõ posset iterũ arma parat. Iosephus aũt pvictualibus habendis p quandã deuiam vallẽ vicinis iudeis nuncios misit mandãs eorũ terga sub canum similitudine regi velleribus: Iosephus vero tũc cum obtimatibus de fuga tractabat multa allegãs ad sui tuitionẽ: ipse tamẽ (pueris senibus & mulieribus cũ infãtulis pedes eius flendo ãplexis eũ p̃cantibus) cõi ciuitatis armatus desperatiõe manere statuit. Qui & tũc magnũ cõtra romanos fecit ĩpetũ. Vnde vespasianus militibus cõfusis fugereq; paratis impetum p̃cepit declinare nichil desperatis fortius esse affirmans.

¶ Capitulum septimum.

At Vespasianus & calliditate cõsilij & hostiũ audacia magis irritabatur quẽ (recepta ex munitione fiducia) romanos vltro incursabãt inq; dies singulos p̃lia catervatim. & cuiuscũq; modi latrocinales doli: & eorũ quę / casus obtulisset rapinę aliorũ / aliorũq; incẽdia fiebãt: donec vespasianus / retento a pugna milite / statuit obsidere ciuitatem: vt eam vsui necessariorum pænuria caperet. Aut eni coactos inopia sibi supplicaturos: aut si ad finem vsq; in eadẽ pertinacia durauissent fame cõsumẽdos eius habitatores putabat: multoq; facilioris pugnæ fore si post interuallum rursus anxius incubuisset. Itaq; omnes eorum exitus asseruari precepit. ¶ Illi autem frumẽti quidem aliarumq; omnium rerum intus habebant copiam preter salem. Aque vero pœnuria / quia neq; fons erat intra ciuitatẽ: & ymbre contentis eius habitatoribus rara est in illo contractu estiuis mensibus pluuia / Quo tẽpore obsessi etiam hoc vehementius afficiebantur quod arenti alias arcendæ siti fuerat excogitatum: quodq; fieri ac velut omnes aquę iam defecisset egre ferebant. ¶ Iosephus eniz cum & ciuitatem videret abundare alijs rebus, forte sq; animo viros esse: quo longiorem romanis obsidionem faceret q̃ sperabãt: iam cum potus mensuram ciuibus ministrabat. Illis autẽ cõseruari quenã pœnuria grauius esse videbatur: ampliorem q; cupiditatem mouebat ius bibendi liberum non haberent: ac velut ad extremam sitim peruentum esset labori cedebant. Hoc autem modo affectos romanos latere non poterat / qui eos exaduerso colle trans murum in vnum confluere locum & aquæ mensurã aspicere prospectabant / quo etiam balistarum peruenientibus telis plurimos occidebant. ¶ Vespasianus q dẽ nõ multo post / exhaustis puteis / ipsa sibi necessitate traditũ iri ciuitatem sperabat. Iosephus aũt vt hãc vt eius spẽ frãgeret iussit quã plurimos p murorum pinnas dimersa vndis atq; humida vestimenta suspendere vt omnes repente aqua perfluerent ex quo meror simul romanis ac timor erat: cum tautum aquę viderent eos ludibrio consumere quos potu indigere credebant. ¶ Deniq; dux belli etiam ipse / quia pœnuria ciuitatem posse capere desperasset / iterum consilium ad vim atq; arma conuertit / iudeis quoq; id maxime cupientibus / namq; nec se nec ciuitatem saluam fore credebant / plusq̃ fame & siti perirẽt / mortem bello optabant. ¶ Iosephus tamen propter hoc etiam aliud consilium / quo sibi copia pararetur per quandam vellem deuiam proptereaq; minus curiose habitaz a custodibus / excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes litteras ad / quos vellet / iudeos extra ciuitatem degentes ab his omnia vsui necessaria. & quę in ciuitatem defecerant accipiebat mandato commeantibus vt plærumq; ad excubias reperent terga velleribus tecti quo si qui eos nocte vidisset canum similitudine falleretur. Idq; factitatum est: donec eius fraudem vigiles senserũt. valleq; cinxerunt. ¶ Itaq; tunc Iosephus non diu ciuitatem sustinere posse prospiciens suamq; salutem parit si vellet remanere / desperans: cum optimatibus de fuga tractabat. Verum id populus sensit & circum eum fusus / ne sese negligeret / precabatur in quo solo recumberent. Ipsum enim saluti esse ciuitatis remanentem: velut omnis eius causa alacri essent animo certaturi. Quod si etiã capiantur eundem fore solacio. Decere aũt illũ neq; inimicos fugere: neq; amicos deserere aut quasi ex naui tẽpestate oppressa dissiliri qui ad eam tranquillo mari venisset. Ipsum enim magis demersurum esse ciuitatem cũ iam nemo audebit hostibus repugnare si discessisset cui confiderent. Iosephus autem quod sibi caueret occultans illorum commodo se exitum parare dicebat. Nam intra ciuitatem manendo neq; seruatis grande aliquid se profuturum & si caperentur vna cum his esse frustra periturum tobsidione vero liberatus extrisecus eis magno emolumẽto fore. Mature eni congregatis ex territorio galileis alio

eg. li. 3. cap. x.

E

eg. li. 3. cap. x.

F

Vespasiannus hostiuz audacia & calliditate irritatus ciuitatẽ obsidere statuit vt rerũ inopia cogerẽtur reddere.

Iudei frumenti hñtes copiaz salis & aquę patiebãtur pœnutiã.

Iosephus ciuibus potus mẽsurã mĩstrabat qd eis apliorẽ mouebat cupiditatem.

Iosephus caute vestimẽta aqs dimersa p muros suspẽdere fluẽtibus vndis iussit ex quo romanis timor fuit. &c.

Iosepho cũ optimatibus de fuga tractãte ppl's eũ manere precabatur.

Iosephus ad populum.

A bello romanosq; ab eorum ciuitate reuocaturum. Nunc autem non videre quid apud eos residens vtilitatis afferret nisi q romanos ad obsidionem magis incitaret vt se capere magni penderent: quem si fugisse cognouissent multum essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populū iosephus sed hoc se circumsistere magis incendit. ¶ Deniq; pueri & senes itemq; mulierculę cū infantibus flētes ad pedes eius accendebant. Eumq; omnes complexi tenebant & vt fortunę socius sibi remaneret cū vlulatibus supplicabāt nō inuidia salutis eius/ quātum ego arbitror/ sed pro prie. Nichil enim mali remanente Iosepho existimabant esse passuros. Ille autem si quidem paruisset hec preces eē ratus custodiam vero/ si per vim cogeretur/ multum enim ex intentione discessus etiam querelarum miseriam fregerat. remanere statuit. communiq; desperatione ciuitatis amatus. & nunc tempus eē dicēs pugnam incipere cum spes nulla salutis est pulchrum vitam pacisci pro laude. ac forti aliquo patrato facinore in memoriā posteritatis occumbere: ad opera se cōuertit: cū pugnacissimis egressus disiectis custodibus vsq; ad romanorum castra excurrebat: & nunc pelles aggeribus impositas sub quibus tendebant discerpere: nunc operibus ignem immittere. posteroq; die similiter ac tertio: & per aliquot dies ac noctes bellando non laborabat. ¶ Sed vespasianus/ romanos his excursibus male affectos aspiciēs/ nā & terga dare iudeis putabat/ & fugientes insequi armorum pondere tardabantur/ cū iudei semper aliquid agentes priusq̄ paterentur in ciuitatem refugerent/ armatis imperat/ vt eorū impetū declinarent/ neve il cum hominibus mortis auidis manum consererent. Nichil enim esse fortius desperatis: restringi autem illorum impetus si proposito careant: quasi flammam si materiam nō inueniat ad hoc oportere romanos cautius querere victoriā agendę possessionis causa: non ex necessitate bellantes. Per sagittarios autem arabum & syrię fundibulares: per quę saxa tormentis emissa: plerumq; repellebat iudeos. Nulla enim telorum machina quiescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant verum eminus missa intra iactum subeuntes seuius Romanis instabant: cum neq; corpori neq; animę parcerent sed per vim vtrimq; pugnarent/ suorū quisq; laborātibus subueniētes.

Pueri senes & mulierculę cū īfātibus pedes iosephi flētes āplexi eū manere p̄cabantur. &c.

eg.li.3. capi.2.

Iosephi cōtra romāos maximus impetus.

Vespasianus militibus violētia iosephi cōfusis & fugere patis iudeorū īpetū decliare īperat dicens nihil fortius desperatis.

¶ Vespasianus/ muris aggeribus fere ęquatis/ arietem ciuitati precepit applicari. Aries enī bellica machina est impetuosa cuius hic ponitur descriptio. Iosephus vero/ concussis arietis ictu mœnibus clamanteq; populo/ saccos paleis repletos contra arietis impetum dimitti iussit. Romani vero cōtis falces ligauerunt quibus saccos inciderent. Sed iosephus ignis auxilium applicans. Romanorum machinas pessumdedit. Et eleazarus iudeis eleuato saxo & dimisso fregit arietem: sed tandē sagittis confixus interijt. Post hunc duo fortissimi fratres super Romanos prosilientes illos in fugam verterunt. Iosephus quoq; igne machinas obruebat. Vespasiano autem in planta sagitta vulnerato turbati. Romani ad eū cōcurrunt: & primus Tytus timēs patri. Sed īpe vulneris dolore bellū in Iudeos seuius incitauit: Iudeis validissime repugnātibus. Arietis aūt ꝓbatur violentia ex his quę illa nocte contigerunt. Caput namq; cuiusdā pcussi auulsum est eiusq; ad tertiū stadiū veluti funda excussa ē caluaria. Muri quoq; ābitus sanguine pleni erant & cadaueribus. Maximaq; ibi fuit cedes: muros tamen machinarum ictibus corruentes. Iotopateni munierunt.

B

¶ Capitulum octauum.

eg.li.3. capi.2.

IGitur Vespasianus vltro se existimans longitudine temporis hostiumq; incursibus obsideri. cum prope iam muris aggere s æquarentur: arietem admouere precepit. ¶ Est autem aries immensa materia malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatum est in arietis effigiem fabricatum/ vnde etiam nomen accepit/ Dependet autem funibus medius ex trabe alia velut ex trutina palis vtrimq; fultus bene fundatis. Retrorsum autem magna virorū multitudine repulsus. hisdemq; simul rursus impellentibus missus in fronte prominente ferro mœnia percutit. Nec est vlla tam valida turris aut murorum ambitus adeo latus vt/ & si priores ictus fortiter sustinuerit/ assiduos vincat. Ad huius periculum rei duci romano transire placuit. vi capere oppidum præparati/ quoniam perniciosa videbatur obsidio/ iudeis minime quiescentibus. Itaq; Romani quidem balistis . cæterisq; missilium machinis vt facilius ferirentur/ qui de muris obstare tentassent/ proprius adhibitis vtebantur neq; sagittarij ac fundibulares longius aberant. Cum ergo ea causa nemo auderet muros ascendere. idsi arietem applicabant gradibus desuper itemq; pellibus septum tam pro sui defensione q̄ machinæ. Et primo quidem ictu mœnia concussa sunt clamor/ vero opidanorum velut iam capti essent maximus factus. Iosephus autem eundem locum sępe feriri. neq; multo post murum disturbatum iri prospiciens. quo commento vim machinę paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos/ qua semper impetum arietis ferri Viderent: dimitti iussit ex muro. vt eo modo scilicet ictus erraret/ aut etiam excepta vulnera laxitas frustraretur. Quæ quidē res multum romanis morę attulit. Nam quocunq; hij machinam conuertissent: contra illi qui supra murum stabant palearum traducentes saccos ictibus supponebant nichilq; muros repercussiōe lede

C

vespasianus muris aggeribus fere equatis arietē p̄cepit ciuitati applicari.

Iosephus cōcussis arietis ictu menibus clamāte q; populo. Saccos paleis repletos contra arietis impetum iussit dimitti

romãi vero cõtis falces ligauerũt q bus saccos icide rent. &c.

bant donec etiam romanis aduersus hoc aliud machinati sunt. Proceres enim contis exhibitis: in his summis falces quibus saccos absciderent alligarunt. ¶ Cum autem hoc modo efficax arietis opus extitisset ac murus/quia recens erat edificatus/ictibus cederet: quod reliquum erat Iosephus eiusq; socij ad ignis se auxilium contulerunt: accensumq; totum/quod aridę fuit materię/tribus ex locis pariter inflammarunt. vnaq; machinas & pro pugnacula romanorum & aggerens concremarũt. Illi vero non sine malo subueniebant: audacia simul eorum territi: & ne adiumento essent flãmis proruẽtibus impediti: quę aridum nactę fomitem: & pręterea bitumen ac picem. necnon etiam sulphur opiniõe citius volitabant operaq; romanorum multo labore curata vnius horæ spacio pessunderant. ¶ Hic etiam vir quidam iudeus p̄dicatiõe dignus ac memoria iuentus est Samei filius. Eleazarus/cui Salib alias Saab galileę patria fuit/Is enim saxum ingens alte sublatum tanta vi ex muro dimisit super arietem: vt machinę caput abrũperet: idq; ex medijs hostibus saltu ad eos delatus deferret nulloq; mœtu reportaret ad murum. Postremo/tanq̄ signum quo tela mitterent hostibus positus nudo corpore/quinq; sagittarum vulneribus fixus est. Earumq; nulla respecta vbi murum ascendit/ vnde iam videri ab omnibus poterat eius audacia/ibi constitit contractusq; dolore plagarum cum ariete decidit. ¶ Post hunc fortissimi extiterunt duo fratres Netiras & philippus de vico romy galileę. Qui cum super milites decimæ legionis prosiluissent tanto impetu viq; transgressi sunt. vt & aciem romanorum prorumperent. quosq; aduersum ierant omnes in fugam verterent. ¶ Præter hos autem iosephus quoq; & cætera multitudo raptis ignibus machinas & refugia cum operibus quintæ itemq; decimæ eiusq; terga dederat legionis incendunt. Cęteri autem qui mox consueti sunt & instrumenta & omne genus materiæ obruerũt. ¶ Rursus autem romani post meridiem erectum arietem ad eam muri partem/quæ pridem quassata fuerat/appulerunt: ibiq; defensorum eius quidam vespasiani plantam sagitta perculsam leuiter vulnerat: quoniam teli spacio defecisset. Maximam tunc id perturbationem romanis fecit. His enim (qui prope aderant) viso sanguine perterritis. per omnem fama currente exercitum. relictaq; obsidione plęriq; cum stupore atq; formidine ad ducem belli cucurrebant: & ante oẽs titus aderat metuens patri. Vnde contigit vt & beniuolentia circa rectorem & filij perturbatio cõfunderet multitudinem. Facile tunc pater & timore filium: & perturbatione liberauit exercitum. Superato enim dolore vulneris & ab omnibus qui sui causa pertimuerunt conspici studens bellum ĩ iudeos seuius incitauit. Nã velut vltor quisq; imperatoris omne periculum adire cupiebat & clamore alius alium adhorantes murum petebant. Iosephus autem cum socijs/licet assiduis balistarũ itemq; tormentorum ictibus caderent nequaq̄ tamen deterebantur a muro. Sed & flammis & ferro & saxis eos appetebant qui arietem protecti palmis impellerent. Nichil autem aut parum proficiebant. cum sine intermissione procumberent in conspectu hostium positi. quos ipsi cõtra videre non possẽt. Nã & suis ignibus collucentes/tanq̄ si dies esset/certum erat hostibus signum/quo tela dirigerẽt/machinisq; procul non apparentibus missilia cauere non poterant. Ergo propterea nõ tam balistarum q̄ iaculorum vi multi simul confringebantur alias transfigebãtur missaq; machinis saxa & murorũ pinas auferebant: & frangebant angulos turrium. Virorum autem nulli tam fortiter constipati erant. vt non vsq; ad extremam aciem saxa magnitndine ac violentia sternerentur. ¶ Sciet aũt aliquis huius machinę vis quantum valeat ex his quę illa nocte cotigerunt. In muro cuiusdam ex circunstantibus Iosepho saxo percussi caput auulsum est: eiusq; ad tercium stadium veluti funda excussa caluaria. inter diu quoq; pregnantis feminę transiecto alias sectovtero ad dimiduum stadiũ infans abactus ẽ. Tãta tormento vis erat. Ergo machinis terribilior erat ĩpetus. & missiliũ strepitus. Crebro aũt mortui cũ mortuos deijcerent sonabant. & acerbissimus quidẽ intus excitabatur mulierũ clamor alias tumultus extrinsecos autem occumbentium gemitus concrepabat. Totiusq; muri ambitus ad quez pugnabatur sanguine perfluebat. Iamq; ascendi poterat congestione cadauerum. Montibus autem resonantibus multo amplius his horror ex clamoribus ascendebat: nec quicq̄ illi nocti defuit: quod vel auribus vel oculis terrorem posset incutere. ¶ Plurimi quidem pro iotapata decertantes fortiter ceciderunt/plurimi sauciati sunt & tamen vix circa matutinas vigilias murus assiduis ictibus machinarum cessit. Tumq; illi quidem corporibus atq; armis septi: eam partem/quę deiecta fuerat/priusq̄ romani põtes apponerent munierunt.

Eleazarus iudeus eleuato saxo & dimisso fregit arietẽ sꝫ tãdẽ sagittis fixus. &c.

Duorum fratruz audacia q super Romãos ꝓsiliẽtes illos in fugã vertẽrt iosephus quoꝫ igni machinas obruebat.

Vespasianus/ superato vulneris dolore/bellũ ĩ iudeos seuius incitauit.

Repugnatio validissima iudeorũ.

Arietis violẽtia probatur.

Muri ãbitus sãguine pleni & cadaueribus. &c.

Maxĩa ĩ iotapata cedes muros q; machinarum ictibus corruentes munierunt.

egesip. li. iij. cap. ij.

Egesip. iij. c. ij.

Egesip. li. iij. c. ij.

egesip. li. iij. ca. xij.

egesip. li. iij. ca. xij.

¶ Vespasianus recreato exercitu ipsum mane ad occupandam ciuitatem ordinat: quo cognito Iosephus etiam suum ordinauit. fatigatos & senes versus integrum murum collocans. In collapsa vero parte validissimos/in quibus & ipse fuit/collocauit ipsosq; ad certamen pro patrię tuitione incitat. Vulgus autem ociosum pueri & mulieres: viso Romanorum exercitu/quasi capta ciuitate/vlulatu cõsonuerunt. Sed iosephus mulieres/ne suos effeminarent viros/intra domos inclusit: tacere iussas vnde Iosephi socij præceptorum memores audaciores facti sunt. Iosephus quoq; his rerũ angustijs

A consilio necessitatis adhibito: Romanos feruenti oleo desuper infuso impugnare iubet: quod sub armatura fluens corpus exurebat: nec incendij fuga erat. Sed neq; Romanis virtus in aduersis rebus neq; Iudeis prudentia defuit. Iudei namq; pontiũ Romanorũ tabulata fœno greco decocto profundentes eorum progressum deceperunt. Vnde vespasianus milites multa in hoc bello mala pepessos reuocat quorum non paucis obtruncatis perplures sunt vulnerati: die xx. mensis Iunij Et tres turres ferro circundatas iaculatoribus & sagittarijs plenas super aggeres erigi iubet & hij / qui intra erant / muri defensionem coacti sunt deserere.

¶ Capitulum nonum.

Mane autem Vespasianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum ex nocturno labore paululum recreatum idemq; cupiens decõuulsa muri parte alios ꝓpugnatores adducere. equitum quidem fortissimos equis dispositos triphariam collocat. vt tecti armis dirutum latus vndiq; obsiderent: cunctosq; præ manibus ferrent quod si pontes ad moneri cœpissent: ipsi priores introirent. Post illos autem pedites validissimos ordinauit. Reliquam vero equitum multitudinem secundum muri spacium per montana loca distendit ne quis fugiens excidium ciuitatis lateret Deinde qui hos sequerentur constituit sagittarios paratas sagittas habere iussos fundibulares quoq; similiter & appositis machinis alijs autem integris muri partibus scalas applicare ꝑcepit. vt qui eos prohibere tẽtassẽt deiectæ partis defensionem relinquerẽt: cæteri oĩbus simul telis oppressi violentia irrumpentium cederent. ¶ Iosephus autem / hoc consilio cognito / per murum quidem integrum labore fatigatos itemq; senes disposuit quasi ledi non possent. In parte vero collapsa validum & potentissimum quemq; senosq; ante omnes viros in quibus & ipse fuit: ad ꝑicula subeũda sortitus est. Hisq; precepit vt agminum vlulatibus / ne mœtu quaterentur / aures obstruerent. contra sagittarum vero multitudinem communiti protegerentur desuper scutis: paulatimq; recederent. donec sagittarijs pharetras exinanirent. Si vero pontes a romanis apponerentur ipsos prosilire mandauit: atq; hostibus persuasit & eorum instrumentis resistere. Vnũquẽq; vero ita certare debere non quasi conseruandam tueretur sed quasi perditam iam patriam vindicaret: atq; oculis suis proponere mactari senes ac liberos coniugesq; suas propemodum ab hostibus capi: vimq; futuræ cladis iam
B nũc collectã in auctores eius effũderent. Ita quidẽ in vtroq; disposuit. ¶ Ciuitatis autem vulgus ociosum mulieres ac pueri / postq̃ oppidũ triplici acie videre circumdatum / nullus enim ad pugnã translatus fuerat a custodijs. strictilq; gladijs ad partem muri deiectam hostes instare. armisq; montana loca omnia desuper collucere: atq; arabum quendam sagittarijs tela suggere / tũc extremo vlulatu / quasi capta vrbe / consonuerunt: non vt impendere mala sed vt adesse iam crederes. Quare mulieres Iosephus / ne misericordia suorum animos effeminarent / intra domos cum interminatione concludit silere iussas. ipse ad partem muri quæ sibi obtigerat transijt. Et pontes quidem applicantibus animum nõ intẽdit sed cũ speculabatur impetũ sagittarum. Simul autem ac tubicines vniuersorum agminum congregati sunt. & grauiter infremuit exercitus. Signoq; dato missis vndiq; sagittis obscurari lux cœpit. Iosephi socij memores præceptorum & aduersus clamorem obstructis auribus: & contra sagittarum vulnera corporibus communitis / cum admouerentur pontium machinæ / ipsi eas cursu / & anteq̃ hostes pedem in his ponerent / occupant eosq; ascendere nitentes prælio deterrebant varia manuum itemq; animi facinora demonstrantes: & ne vel in extremis calamitatibus deteriores illi viderentur qui sine periculo contra se fortis esse curabat: nec prius a romanis diuellebantur q̃ vel caderẽt vel occiderent. Qui Romanis desilientibus cõflictu iam liberi facillime tela dirigebãt. ¶ Itaq; iudeis perpetuo dimicantibus cũ nec: vñ mutarent ꝓpugnatores haberet defessis aũt assidue substituerẽt proq; his / quos violẽtia repulisset / alij succederẽt inuicem se adhortari latera copulant. protectiq; Romani desuper longioribus scutis in expugnabilis globus effecti sunt. totaq; acie velut vno corpore repellendo iudeos in muro iam pedem ponebant: cum Iosephus his rerum angustijs consilio necessitatis adhibito / mira est enim hominis natura machinis excogitandis cum desperatione stimulatur / feruenti oleo superfundi milites iubet: scutorum coniunctione defensos. Id aũt iudei multi qui & paratum haberent. & plurimum cito romanis infundunt. ipsis autem lacunis in eos missis calore bulliẽtibus. Hæc res ardentium romanorum aciem dissipauit: & cum dolore seuissimo deuoluebãtur a muro. Si quidem facile a vertice ad pedes vsq; sub armatura oleum per totum corpus fluebat: carnemq; non secus ac flamma depascebatur quod natuta facile calesceret: seroq; pro sui pinguedine refrigesceret. Toracibus autem & galileis illigatis. incendij fuga non erat. Nunc autem salientes nunc incuruati dolore de pontibus decidebant: ad suos autem contra nitentes tuto recedere non poterant: quoniam facile ab insequentibus capiebantut. ¶ Sed neq; romanis virtus in rebus aduersis: nec iudeis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfusi mirabilia pati viderentur: tamen in eos / qui perfu-

Vespasianus recreato exercitu ip̃; ad occupandã citatẽ ordiat.

Iosephus cognito vespasiani cõsilio suũ ordinat exercitũ fatigatos & senes versus murũ integrũ collocãs &c.

Viso romanorũ exercitu ociosuʒ vulgus pueri ac mulieres / quasi capta vrbe / vlulatu cõsonuerũt ʒ iosephus mulieres / ne suos effeminarẽt viros / ĩtra domos ĩcludit silere iussas.

Iudeorũ audacia & virtus.

Egesip. li. 3 ca. xij.

Iosephus feruẽti oleo sup ĩfuso romanos impugnare iubet &c.

Oleũ sub armatura fluẽs totum corpus exurebat nec incendij fuga erat. &c.

Ege. li. 3 c. xij.

Romanorũ virtus.

Iudei romāoruȝ ꝓgressū decepe rūt pontiū tabu lata cū feno gręco decocto pfū dentes.&c.

derant)ferebantur:precedentem quisq; incursando tanq̄ ipse impetum retardaret.Iudei vero ꝓgressum eorum dolo altero deceperunt:cum fœno gręco decocto pontium tabulata perfuderāt.Quibus illi retrahebantur delabentes:vt neq; fugientium quisq̄ neq; aggredientium firmo posset eniti vestigio:sed alij quidem resupinati per ipsas pontium tabulas calcarētur multi vero super aggeres deijcerentur.Et(qui cecidissent)a iudeis feriebantur qui /romanis desilientibus/conflictu iam liberi facillime tela dirigebant.¶Cum autem multa mala milites in hoc perpeti prelio dux videret post meridians eos horas a pugna reuocat:quorum non paucis obtruncatis:plures sunt vulnerati. Ex Iotapata vero sex viris mortuis:plusq̄ trecenti saucij translati sunt:hoc autem modo pugnatum est.iunij mēsis die vicesimo. ¶Ac vespasianus eorum causa/quę acciderant/consolatus exercitum postq̄ ira videt accensum neq; tam exhortationem q̄ opus deposcere:aggeres quidem altius tollit.tres vero turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi ferro vndiq; tectas.vt & pondere stabiles essent neq; ignibus expugnarentur:easq; super aggeres collocat:iaculatoribus & sagittarijs itēq; leuioribus missilium machinis plenas fundibulariumq; fortissimis.Qui cum non conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas.ipsi vero/qui super murum astarent/facillime cernerent telisq; appeterent:cū illi neq; a vertice venientes sagittas facile declinare neq; vlcisci possent quos non viderent altitudine quidem turrium librata manu iacula superante.ferro autem quo erant septę flammis obstāte ob hęc igitur defensionem muri deserunt.magisq; aggredi tentantibus occurrebant.Et Iotapateni quidem ita resistebant.quamuis multi in di es singulos occumberent:neq; cōtra mali quicq̄ hostibus facerēt quod eos sine periculo prohibere non poterant.

Vespasianus milites multa mala in hoc p̄lio ꝑpessos reuocat quorū nō paucis obtruncatis plures sunt vulnerati die.xx.mensis. Iunij.

¶IAPHA CIVITAS obsidetur a Romanis & capitur omnibus ciuibus occisis.

¶Vespasianus ad Iapham ciuitatem Iotapatę vicinam & ꝓpter Iotapatenorū resistētiā insolentē Traianū cū exercitu mittit.Iaphę itaq; /initio bello/ciues fugiētes romani sequuntur.hos enim deus a mœnibus ꝓprijs exclusos hostibus Romanis dedit ad interitū.Multi nāq; sociorū gladijs trāsfigebātur īfinitis a romanis interēptis:& p̄ter hostilē mœtū mestica ꝓditio eorū aīos frāgebat: vnde Traianus/xij.milibus occisis/pugnatoribus vacuā existimās īperatori ciuitatis reseruauit excidiuȝ:q̄ Tytū cū exercitu misit quo veniēte cū socijs & ciuitatē obtinēte vehemēs cōmittitur pugna:etiā feminis de tectis tela iaciētibus.Tādē vero nullus virilis sexus gladiū euasit.Infātes aūt cū mulieribus seruitio mācipati sūt interēpti q̄dē in ciuitate q̄ndecim milia captiui aut duo milia cētum & triginta. E

¶Capitulum decimum.

Vespasianus ad Iaphā citatē Iotapatę vicinā insolescētē ꝓpter iotapatenorum resistentiam. Traianuȝ mittit cum exercitu.

HIs autem diebus Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatę ciuitatem euocatus cui nomē est Iaphę alias Epha nouas res affectantem.& propterea/q̄ iotapatenos præter spem restitisse audierat insolescentem:mittit eo traianum decimæ legionis rectorem.datis ei duobus peditum milibus:& equitibus mille.Ille autem cum oppidū contra expugnationem munitissimum reperisset nam præter natutam /qua tutum erat /& muro duplici cingebatur habitatores vero eius vidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse.prælium cum his committit : eosq; paulisper reluctatos infugam vertit. Quos vestigijs consecuti romani .exterioris muri ambitum quo cunfugerant cum ipsis irrumpunt. Secundum autem murum petentibus ciues sui clausere ciuitatem mœtu scilicet ne cum his rursus hostes intrarent. ¶Profecto autem deus galileorum clades romanis donabat: qui etiam tunc ciuitatis eius vniuersum populum exclusum mœnibus proprijs ad interitum hostibus dedit auidissimis eedium. Multi enim ruentes simul ad portas multumq; nominatim præpositos his clamantes.inter ipsas preces immoriebantur:quibus vnum murum hostes alterum ciues clauserant:& inter medios coacti murorum ambitus.Multi quidem sociorum suorum gladijs transfinebantur:infiniti vero a romanis interficiebantur.nec vel ad vlciscendum quidem recepta fiducia Nam pręter hostilem mœtum:etiam domestica proditio eorum animos fregerat.Deniq; moriebantur non romanos sed iudeos execrando: omnes qui interierunt numero hominum duodecim milia. Vnde traianus vacuam esse ciuitatem pugnatoribus reputans : & si qui adhuc intus essent nihil eos ausuros existimans prę timore imperatori excidium reseruauit.Missisq; nuncijs ad Vespasianum petit vt filium suum Tytum dirigeret finem victoriæ impositurum. Ille autem laboris aliquid superesse ratus cum milite filium misit:hoc est quingentis equitibus & pedibus mille.Qui mature ad ciuitatem profectus sic ordinauit exercitum. vt in leuo quidem latere traianum constitueret ipse vero in dextrum obsidioni pręesset itaq; militibus scalas muro vndiq; applicātibus/cum paulisper galilei obstitissent/cōtinuo mœnia reliquerunt.Titus vero eiusq; comites saltu dimissi mature ciuitatē obtinuerunt.Tumq; vehemens cum his qui se intus congregauerunt pugna commissa est.Nunc per angusta viarum tuentibus valistissimis:nunc feminis ex tectorum culminibus quę forte inuenerunt tela iactā

Ege.li.iii.c.xiii.

Deus galileoruȝ populū a mœnibus proprijs exclusū hostibus Romanis dedit ad interitū.&c.

Ege.li.iii.c.xiii. F

Traianus/duodecī milibus occisis :pugnatoribus vacuā reputās īperatori excidiū reseruauit qui.Tytū cū exercitu misit.

A tibus. Et hoc quidem modo vsq; ad sextam horam festinare conflictum. Assumptis autem bellatoribus cętera multitudo: & subdiuo & per domos senes pariter ac iuuenes mactabant. Deniq; virilis sexus pręter infantes nullus remansit: qui cum mulieribus sunt abducti seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate & in primo congressu numerus fuit quindecim milia: captiuorum autem duo milia & centum triginta. Hęc galileis clades contigit: quinto & vicesimo die mensis iunij.

Numerus occisorum & captiuorum

¶SAMARIA obsidetur. xxvij. die mensis iunij.

¶HIC AEGESIPPVS capitu. xiiij. allegat Samaritanam mulierem de mōte Garizim christum interrogasse. Iohannis. iiij. Et ponit verum modum orandi non in hierusalem ter in anno nec in monte. Sed semper in omni loco.

Additio.

¶Samaritę in monte Garizim congregati beli minas habere videbantur ad quos debellandos. Vespasianus cerealem quintę legionis rectorem cum exercitu misit: qui montis radices vndiq; milite circumdedit eum tota nocte custodiuit & tunc multis siti morientibus plures ad romanos transfugerunt: quos Ceriales secum assumens montem ascendit & alios primum eos rogans vt salui fiant: proiectis armis recusantes vero occidit. Erant autem vndecim milia & sexcenti. His itaq; calamitatibus samaritę vsi sunt.

Egesippus li. 3 ca. xiiij.

Capitulum vndecimum.

SEd ne samaritę quidem alieni a calamitatibus remanserunt. Hi namq; in monte Garizim qui est illis sanctissimus congregati locis suis expectabant. Belli autem minas eorum conuentus ac speciem habere videbatur. nec saltem vicinorum malis corrigebantur: sed inconsulta suarū virīū īfirmitate secūdis Romanorū rebus exuti. prona in tumultu volūtate pendebant. Vespasiano autem placebat motus ante capere eorumq; impetus pręuenire Nam & si pręsidijs tota samaritica regio cincta erat & tamen eorum multitudo qui coierant & conspiratio timebatur. Eaq; causa cerealem quintę legionis rectorem cum secentis equitibus tribusq; peditum milibus mittit. Ille autem quidem ad montem accedere pręlioq; congredi neq̄ aq̄ tutum esse duxit q̄ hostes plurimi desuper essent: milite vero circumuallatis vndiq; montis radicibus tota eos die custodiebat. ¶Euenit autem a quę tunc indigentibus samaritis: etiam graues accendi estus. Erat enim tempus

B estatis. neq; se rebus necessarijs vulgus intus traxerat. adeo vt nonnulli quidem vno die siti morerentur. Multi vero eiusmodi morti seruitium pręferentes: ad romanos transfugerunt. Ex quibus cognito cerealis illos etiam qui adhuc perseuerarent malis; infractosassumens montem ascendit: & circum hostes exercitu constituto: primum eos a dextera parte hortabatur atq; vt salui esse malent rogabat si arma proiecissent tutos fore promittens. Deniq; quia persuadere non posset: aggressus eos omnes occidit. ¶Erant autem vndecim milia & secenti. Hæc iunij mensis vicesimo & septimo die gesta sunt. atq; his calamitatibus samaritę vsi sunt.

Samaritę in mōte Garizi cōgregati belli minas hrē videbantur.

Vespasianus cerealē ad samariā cū exercitu misit q mōtē vndiq; eius milite circūuallatis radicibus tota nocte custodiuit & tūc mltis siti moriētibus plures ad romanos trāsfugerīt quos cerialis secū assumēs mōtē ascēdit & alios primū eos rogans (vt salui fiāt proiectis armis) recusantes omnes occidit.

¶Iotapatenis diu durantibus atq; pręter spem aduersa tolerantibus Romani quadragesimo septimo aut secundum Aegesipum quadragesimo octauo / supra murorum altitudinem aggeres eleuauerunt & tunc quidam profugus ciuium paucitatem & infirmitatem. Vespasiano nunciauit: quos facile capi posse dolo dicebat in somno quem tamen suspectum fecit obseruari. Iotapatenus enim quidam captus fuerat. qui potius mortem elegit q̄ quid in vrbe ageretur diceret. Tytus autem primus cum Sabino ad muros Iotapatę incedens interfectis vigilijs ciuitatem ingreditur & cęteris prębuit ingressum vnde romani malorum in obsidione receptorum memores nemini parcebant. Et Iotapatenorum multi ne a romanis occiderentur in extrema ciuitatis congregati: semetipsos interimebant. Antonius autem romanus a iudeo qui fugerat in speluncam dolose interemptus est. Oēsq; ciues a romanis pręter feminas & infantes occisi sunt. Numerus autem occisorum quadraginta milia. excidij tempore. Capti

C uorum vero mille ducenti. Vespasianus quoq; ciuitatem & castella incendit. Capitulum duodecimū.

Egesippus li. iij. ca. xv.

IOtapatenis autē diu durātibus: & pręter spem aduersa tolerātibus quadragesimo quidē ac septimo die: romanorum aggeres supra murorum altitudinem sunt elati. Quidam vero ad vespasianum eodem die profugus venit paucitatem ciuium & infirmitatem simul enuncians q̄ q; diuturnis vigilijs & assiduis prælijs consumpti minime quidem vlterius vim ferre possent: verum dolo caperentur si quis instaret. Circa extremam namq; vigiliam quando & malorum requiem habere viderentur & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat eos dormire dicebat eademq; hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano autem quia fidem nosset inter se iudeorū quātaq; superbia pœnas contemnerent transfuga suspectus erat. Nam & antea quidam ex iotapata captus omne tormentorum genus fortiter pertulit: & cum ne flammis quidem coactus quid intus ageretur exquirentibus hostibus prodidisset mortem deridens crucifixus est. Fidere tunc proditori coniectura faciebat & fortasse quidem illum vera dicere. ipse tamen ex eius fallacia nihil magnum sibi existimans esse metuendum asseruari hominem iussit: & ad occupandam ciuitatem parabat exercitum.

Ege. dicit. viij. Aggeribus Romanorū sup murorū altitudinē elatis, pfugus q. dā ciuiū paucitatē & īfirmitatē vespasiāo nūciauit; quos facile capi posse dolo dicebat ī somno quē suspectū obseruari fecit, &c.

[Margin] Tytus primus cū Sabio ad muros Iotapatę icedēs/ iterfectis vigilijs ciuitatē ingredit̄ & cęteris viam prębuit.

[Margin] Moriētes se demū perisse crediderunt.

[Margin] Multi iotapatenorū ne a romanis occiderēt̄ in extrema ciuitatis cōgregati semetipsos interemerūt.

[Margin] Antonius romanus a iudeo qui in speluncā fugerat dolo interfectus est.

[Margin] Vespasianus ciuitatē & castella oia exuri iussit.

[Margin] Romani iosephū iter mortuos quęrebant.

[Margin] Iosephus in puteo dimissus vbi xl. isignes viros latitātes inuenit occultabat die nocte vero ascēdens vigilias explorabatvt fugeret sed tertio die p quādā mulierē indicatus est: quēvespasianus missis duobus chiliarchis sub pacis fœderevocat sed tūc minime paruit timēs

¶Hora igitur quę fuerāt indicatā ociose ibat ad muros: primusq; incedebat Tytus cum vno ex chyliarchis domino Sabino: paucis ex quintadecima legione comitatus. Interfectis autem vigilibus in ciuitatem ingrediuntur: & post eos sextus quidem caluarus cerealis chyliarchus & placidus subiectos sibi milites introducebant. Arce vero occupata cum hostes in medio oppido versarentur iamq; plane dies esset ne dum tum quidem illi qui capti tenerentur adhuc excidium sentiebant multo labore somnoq; pariter dissoluti: & si quis euigilasset nebula visus eius hebetante (quę casu tunc plurima se circa oppidum fuderat) donec totus irrupit exercitus soloq; malorum periculo excitati sunt: morientesq; demum se perisse crediderunt. ¶Romanos autem memores quid obsidionis tempore pertulissent neq; parcendi cuiq; neq; miserandi quemq̄ tangebat cura: sed ex arce: plebem ad prona compulsam facillime trucidabant: vbi loci difficultas pugnacibus negaret copiam resistendi. Viarum namq; angustijs pręssi ac per decliuia dilabentes fluente desuper bello obtegebantur. ¶Id multos etiam qui circa iosephum lecti erant vt manibus proprijs liberarentur incitauit. Nam cum se viderent romanorum neminem posse occidere ne romanorum manibus oppeterentur pręuenerunt & in extrema parte ciuitatis congregati semet interfecerunt. Quicumq; tamen vigilum primi captam ciuitatem senserant in quandam turrim septemtrionalem fuga recœpti aliquamdiu quidem restiterunt deinde circumclusi hostium multitudine sero dextras demiserunt: hisq; instantibus mortem suam ęquo animo prębuerunt. ¶Potuissent autem in cruento romani obsidionis fine gloriari nisi vnus ex ipso excidio cecidisset etachontarcus antonius peremptus insidijs. Nam quidem ex his qui ad speluncas confugerant erant autem plurimi rogauit antonium dexteram sibi porrigere ad fidem salutis ac pręsidium: quo tutus ascenderet. Cumq; is manum porrexisset: incaute super ille hasta pręuentum sub inguine pertulit statimq; confixit. ¶Illo die quidem immanissimam multitudinem peremerunt romani. Posteavero secutis diebus scrutando latebras per cuneos & speluncas omnem vlciscebantur etatem pręter infantes ac feminas. Itaq; captiui quidem mille ducenti congregati sunt. Quadraginta vero milia connumerata sunt. excidij tempore pugnisq; superioribus mortuorum. ¶At vespasianus ciuitatē ipsam excidit iubet: castellaq; adhuc eius omnia exurit. Iotapata quidem ita deuicta est terciodecimo anno imperij neronis kalendarum iuliarum die.

¶Romanis autem iosephum inter mortuos quęrentibus ipse in puteo dimissus vbi quadraginta insignes viros latitantes inuenit occultat die: nocte vero ascendens vigilias explorabat vt fugeret sed tercio die per quandam mulierem indicatus est quemvespasianus missis duobus chiliarchis paulino & Gallicano sub pacis fœdere vocauit/ sed tunc timens minime paruit. Tertium quoq; Chiliarchum Nichanorem. Iosepho notum atq; olim consuetum & amicum direxit. Qui illi romanorum erga victos mansuetudinem ostendit suadetq; vt ad ducem securus veniant. Quo post Nichanoris verba hesitante milites speluncę ignem voluerunt summittere sed eos retinuit belli ductor. Iosephus autem nocturna reminiscens somnia futuras iudeorum cognouit clades Is enim in interpretandis somnijs erat idoneus. & cognoscens prophetarum librosdeo pręces obtulit. Et nichanori cōsensit. Quod qui vna confugerant Iudeorum: postq̄ Iosephum rogantibus cedere cognouerunt vniuersi clamauerunt/ ipsumq; mori potius q̄ seruitutem pati exhortabantur: & ipsum vt proditorem occidere minabantur.

Capitulum tertiumdecimum

Romani vero Iosephum requirentes & proprię indignationis causa/ & quod imperatori operepręcium videbatur captus enim maxima pars belli esset mortuos itaq; abditos rimabantur. ¶Ille autem in excidio alias exitio ciuitatis fortunæ quodam vsus auxilio per medios se hostes surripuit/ & in quendam profundum puteum saltu dimissus est cui amplum specus adiūctum erat lateri quod supra scrutantes videre non possent. Vbi quadraginta quidem insignes viros latitantes offendit: rerumq; vtilium apparatum. cui non paucis diebus sufficeret. Hostibus autem omnia complexis inter diu quidam se occultabat. nocte vero ascendens vigilias explorabat vt fugeret. Cūq; omnia ipsius vndiq; causa maxime custodirentur. neq; fallendi spes esset in speluncam iterum descendebat biduumq; ibi delituit. tertio vero capta quadam muliere quę cum ipsis fuerat īdicatus est. ¶Tumq; Vespasianus propere duos Chyliarchos paulinum & Gallicanum iussos pacem dare Iosepho & bene hortari eum vt ascenderet mittit. Quibus tamen ille rogantibus postq̄ ad se venerunt fidemq; pro salute dantibus minime paruit. Ex hic enim magis quę pati meritus esset qui plurima cōmisisset quā ex naturali mansuetudine rogantium suspitionē colligens velut ad pœnam euocaretur timebat. donec Vespasianus tertium quoq; Chyliarchum Nichanorem iosepho notum atq; olim consuetum direxit. Is autem q̄ dulce in eos romanorum ingenium esset quos semel subiugassent referēsq; ipse iosephus virtutis suę causa magis ammirabilis q̄ inuisus ducibus haberetur essetq; imperatori studium non eum ad supplicium ducere (quod etiam sine deditione sibi liceret exigere) sed con

A seruare potius virũ fortem hisq; addebat ꝙ nec Vespasianus/siquid dolo moliretur/amicum ad eum mitteret vt re optima pessimam hoc est perfidiam pretexeret amicitia: neq; semetipsum illi/ vt amicũ falleret optemperatum fuisse. ℂ Verum iosepho etiam post Nichanoris dicta hesitãte milites quidẽ irati spelunce ignem summittere properabant: sed retinebat eos belli ductor viuum Iosephum ca/pere plurimi pendens. ℂ Nichanore autem vehementer instante(vbi etiam hostilis multitudi/nis minas comperit Iosephus) nocturna somnia reminiscitur: quibus ei deus & futuras iudeorum clades: & quæ Romanis essent euentura principibus indicasset. Erat autem interpretandis quoq; somniis ydoneus: & coniectare/quæ ambigue diuinitus dicerentur sciebat. Quin & sacros prophe/tarum libros nouerat: ꝙ & ipse sacerdos esset: & parentibus sacerdotibus procreatus. illa igitur ho/ra quasi deo plenus: & recentium somniorum / quæ viderat / horrenda simulachra mente comple/xus / occultas deo preces offert & quia iudeorum/inquit/labefactari tibi res creator placuit: fortuna vero ad Romanos tota migrauit. animamq; meam/quæ futura prediceret/elegisti: qñquidẽ manus spõte romani & viuo. Testor autem ꝙ non proditor: sed tuus minister ad eos ibo. Simul his dictis ni/chanori consentiebat. ℂ Verum qui vna confugerant iudeorum: postq̃ intellexerunt Iosephum rogã/tibus cedere vniuersi circumstantes clamabãt: certe plurimum ingemiscere patrias leges. Vbi sũt que iudeis deus abnuit quibus mortem condemnentes aĩas indidit. Vita Iosephe captus est luceq; ĩtueri pateris seruientem. Quãcito tuimet oblitus es. Quã multos pro libertate mori persuasisti? Falsam ꝑ/fecto opinione fortitudinis habebas falsamq; pruden tie: si salutem apud eos speras cũ quibus ita di/micasti. Aut etiam si hec certa sit ab illis tamen seruari cupis. Sed quamuis te romanorum fortuna tui obliuione perfuderit at nos tamen patrie glorie consulentes & dexteram tibi & gladiũ cõmodabimus Tu vero siquidẽ sponte moriare. dux iudeorũ. si vero inuitus ꝓditor morieris. Vix hæc elocuti sũt: & in tentatis ei gladiis occidẽdũ illi cõminabantur: si romanis pareret.

eg.li.3. ca.xvi.

Milites iosepho post nichanoris verba hesitante spelũce ignẽ volunt sũmittere.

oratio iosehi ad deum.

Oro iudeoꝝ cũ iosepho latẽtiũ ipsũ potius mori q̃ seruitutẽ pati exortãtiũ ipm q; vt ꝓditorem occidere minãt.

ℂ Timens igitur impetũ Iosephus eos refrenare & tractare argumentis philosophie cœpit qui bus multis modis nemini liceret seipsũ occidere probat qualiterq; pro libertate sit laudabile mori ma/nifestat: multaq; ad eoc adducit exempla Nautorem enim timidum vocat qui tempestatem metuẽs B ante vim turbinis nauim sponte submergit: Nullum quoq; animal seipsum occidit. Cum enim adeo animã habeamus depositariã & esse ab eo accepimus ideo vt esse desinamus illi reddẽdũ est pœnas quoq; se necãtiũ adducit. Apud enim iudeos qui seipsos necabant insepulti manebant cũ etiã hosti/um corpora sepeliebãtur. Apud alios vero dexteræ abscindebãtur.

Aeg. i ista orõne mlta adducit iã antiquoꝝ exẽpla.

eg.li.3. ca.17

Capitulũ quartũdecimum

Timens igitur impetum Iosephus & dei preceptorum ratus/si ea non enunciasset morte pre/uentus argumentis eos philosophiæ necessario tractare incipit. ℂ Et quid enim tãtopere inquit o socii proprie necis auidi sumus? Aut cur inter se amicissimas res corpus & animaz in discẽtionẽ vocamus? Mutatum me esse quispiam dicet: Sed romani hoc sciũt optimum eẽ in bello mori: sed lege belli hoc est a victoribus trucidari. Proinde siquidem romanorũ ferrum de/precor vere meo gladio meaq; manu sum dignus. Sin illi hosti suo parcendũ putant. quanto iustius nosmetipsi nobis pepcerimus. Quippe stolidum est ea circa nos admittere pro quibus ab illis dissen/simus. ℂ Pulchrum enim est pro libertate mori & ipse fateor pugnando tamen & illorum manibus: qui eam preripuerint. Nunc autem neq; prelio nobis obstant: neq; nos interficiũt ℂ Itidẽ aũt timidus habendus est qui mori non vult cum opus est & qui vult cũ non oportet. ℂ Præterea quis nos mœ/tus prohibet ad romanos ascendere: Nempe mortis Ergo eã/que ab hostibus dubie suscepta formi/dini est/eam certã ipsi uobis irrogabimus. ℂ Verũ seruitutem dicet aliquis/valde quidẽ nunc liberi sumus/at viri fortis est semet occidere. Immo vero ignauissimi quãtum opinor. Nam & gubernatorẽ C timidissimum puto qui tempestatem metuens. ante vim turbinis nauim sponte submergit. ℂ Quin etiam propria manu perire communi omnium animalium natura discrepat: eoq; modo in creatorem nostrum deũ scœlus admittitur. Nullũ est enim animal qđ ex industria vel per se moriatur Siquidem nature lex validissima/vt velint viuere/in oĩbus sita ẽ. Idcirco & qui nobis adimẽtũ id putasne hostes ducimus: & quos isidiatores putamus pœna persequimur deũ vero indigne ferre nõ arbitramini cũ domũ eius homo despiciat. Ab illo ei accepimus vt essemus rursumq; vt esse desineremus: illi redden/dum est. Corpora quidem cunctis mortalia sũt: ex caduca materia fabricata: anima vero semper im/mortalis est deiq; particula in corporibus collocata. ℂ Si quis ergo depositũ hominis surripuerit aut male tractauerit pessimus statim ac perfidiosus habetur. Si dei depositũ ex proprio corpore quis eie/cerit eum se latuisse/quem leserit/existimabit. ℂ Et seruos quidem fugitiuos vlcisci iustum creditur quamuis neq̃ dominos fugerint. Ipsi vero deum fugientes & optimum dominum, impie facere non videbimur. An ignoratis ꝙ eorum qui nature lege vita exeunt: acceptumq; ab eo debitũ soluũt cum id qui dedit recuperare voluerit, perpetua laus domusq; ac familia stabiles sunt. Pure autem

Oro io. ad socios q̃ oñdit ꝙ nemini lз seipm occidere eg. hãc ora. ꝓlixiorẽ facit multa vltra notãda ponens

Timidus quis dicendus.

cõtra suipõrum occisorũ aurea dicta.

Nullum aĩal seipsum occidit.

Adeo accepimus esse iõ vt esse desinamus illi reddẽdũ est.

Depositariã hamus animam.

Pœne sese necā tium.

apd̄ iudeos q̄ se ip̄os occidebāt isepl'ti manebāt cū ēt apd̄ alios dextere abscide bantur.

Salus optanda

D ege.li.3 cap.17

& quę inuocantes exaudiantur animę retinent locū i cęlo adeptę sanctissimū atq; in decursum voluē tibus seculis casta corpora iubentur incolere: quorum vero manus in seipsos insanierint: eoꝝ animas ortus tenebrosior suscipiet: pater aūt illarum deus auctores iniurię per nepotes vlciscitur. Hinc & deo inuisum est: & a sapiētissimo legis nostrę cōditore cohercetur. ❡ Deniq; siqui se occiderint. apud nos quidē vsq; ad occasū isepultos eos abijci decretum ē cū etiam hostes sepeliri fas esse ducamus. Apd̄ alios aūt etiā dexterę iubentur abscindi eiusmodi mortuorum quę in ipsos armatę sunt quādo vt cor pus ab anima ita manū a corpore alienam esse existimarent. ❡ Pulchrū est igitur o socij iusta sētire neq; humanis cladibus addere vt creatorem omniū impietate ledamus. Si salui esse volumus: salui su mus. Neq; ei salus apud eos ignobilis est quibus tātis virtutē operibus demōstrauimus. Si mori placet ab his occidi pulchrū est q nos cœperūt. Nō ego migrabo in hostiū locū vt ipse mei ꝓditor fiā. Mul to ei stolidior sum q̄ qui ad vltro hostes profugiūt. Siquidē illi salutis causa id faciūt: ego vero iteritus & quidem mei. Romanorū tamē insidias votis expeto nam si me hi post iunctas dexteras perimant magno aīo paratoq; moriar: mendacij perfidiā pro victorię solatio mecū afferens. Multa quidem in hunc modū Iosephus vt cede propria socios dehortaretur dicebat.

❡ Iosephus aūt socios ad separatione qua iā dudū se mori deuouerant reuocare non potuit Sed ipsi concitati alius aliū cū gladijs accurrentes ignauiā exprobrabāt. Ipse vero qm̄ mori decretū est: sor ti mortē committere suadebat. Hic ei & Romanorū & domestico liberatus bello ad vespasianū p ni chanorē est adductus: quem omnes videre cupientes quidā hostem interficiendū acclamētes: alij fa cta eius reputantes imitationē obstupessebant. Omnis vero qui nomini eius irascebantur viso eo mi tiores reddebantur Tytus autem viso Iosepho ingenita animi mansuetudine mirabatur nihil huma narum rerum firmum putans: vespasianus vero quasi ad imperatorem missurus eum iuber custodiri Quē hoc cognito Iosephus seorsum cum filio & duobus amicis vocās se maiorū nuncium fore sibi dixit futurumq; & filium prędixit imperatorem quod licet non tūc tamen paulatim credidit. Vespa sianus maxime cum de Iosepho captiuos interrogasset. Non tamen custodiā nec vincula remisit licet vestimentis & muneribus eum donaret. Tytus quoq; ei magnum faciebat honorem.

E

Iosephus socios nō potuit a de spatiōe reuocarē q̄n seipos occi derent.

Capitulum quintumdecimum.

eg.li.3 cap.1

ILli autem obstructis auribus desperatione qua iam se dudum mori deuouerāt cōcitā tur: & alius aliū cū gladijs accurrētes ignauiā exprobabāt & quasi eū percussurus mox quisq; adoriebatur. Ille autē cum aliū nominatim vocaret alium vultu ducis intueret alterius dexterā apprehēderet aliū precibus exoraret: varia mentis affectiōe vt i tali necessitate distractos ferrū oīm a cede sua ꝓhibebat: nō secus vt fere bestię circūclusę ad eū semper qui se contigerit ora conuertens. Illorum qui ducem in extrema quoq; clade reuerendū putarent debilitantur dexterę: gladiiq; manibus elabebantur. Multi spōte cū ei ma nus afferrent: frameas dimittebant. ❡ Iosepho autem non defuit in ea desperatione consiliū: sed fro tus dei prouidentia salutem in periculum emittit. Et quoniam mori decretum est inquit agite cedes mutuas sortiamur & cui obtigerit manu sequentis occumbat atq; ita omnium fortuna perābulet neq; sua dextera quisq; subiaceat. Iniustum est enim ceteris interemptis ex alijs quemq̄ si penituerit saluū esse. Visum est vera dicere. Et quod persuasit agitur: sors cuiq; obtigit: paratam ei qui sequeretur necē suam prębebat quasi etiam mox duce morituro Cum Iosepho enim perire: vita dulcius estimabant. Remansit autem ipse cum altero siue fortuna dici oporteat: siue dei prouidentia. Consultoq; prospi ciens ne vel forte grauaretur: vel si nouissimus recessisset gentis cede pollueretur: illi quoq; fide inter posita vt viueret persuasit. Ille hoc modo & romanorū & domestico bello liberatus: ad vespasianū p nichanorem ducebatur. Omnes autem romani visendi eius gratia occurrebāt. & cum se circa ducem prẹmeret multitudo varii tumultus erant. his exultantibus q captus esset: alijs minitantibus: nōnul lis autem propius eum videre certantibus. Et qui longius quidem aberant hostem interficiendum esse clamabant. qui vero propius erant facta eius reputantes: mutationem obstupescebant. Rectorū autem nemo fuit qui non licet irasceretur nomini eius viri aspectu mitior factus est. Tytum vero pre ter alios & fortis Iosephi animus in calamitatibus: & misericordia eius etatis capiebat. qualisq; pri dem fuisset in prẹlijs reminiscentem: & qualis nunc sit in hostium manibus positus intuentem. Iu bebat intẹlligere quanta esset fortunę potentia: q̄q; velut belli momentum: humanarum autem re rum nichil firmum atq; perpetuum. Quam multos etiam tunc ita: vt sentiebat ipse vt Iosephum miserarentur affecit: plurimaq; salutis eius pars extitit apud patrem. Vespasianus tamen qua si missurus eum Cæsari: Vt cautissime custodiretur precœpit. Quo audito Iosephus aliquid ei soli se dicere velle ait. Summotisq; ab illo omnibus alijs præter filium Tytum ac duos amicos. Tu quidem inquit Vespasiane tantum hoc putas: Iosephum te habere captiuum. ❡ Ego autem

Iosephus sorti so ciis mortē cōmi tere suadebat.

F

Iose. ad vespasi anū p nichano rē ducit quē oēs videre cupiebāt Oēs qui aīn iose phi noī irascebā tur ip̄o viso miti ores redduntur Vespasiani q̄ si ad ipatorē mis surus eum iubet custodiri.

eg.li.3 cap.1

A maiorum ad te nuncius venio premissus a deo vt iudeorum regem viderem: & quemadmodum exercitum duces mori deceret Ad neronem me mittis. Quid ita quasi qui neroni vsq; ad te successuri sunt maneant. Tu cesar vespasiane & imperator atq; hic filiustuus nunc: me autem colligatum arctius tibi asseruato. Nam dominus quidem non mei solum es tu cesar verumetiam terre marisq; ac totius hominum generis. Me autem ad maiorem poenam custodiri oportet si ex tempore aut subito in dominum ista confingo. ¶ His dictis vespasianus statim quidem fidem non his haberevidebatur eaq; Iosephum existimabat salutis gratia comminisci. Paulatim vero ad credendum impellabatur iampridem illum excitatum ad imperium: deo sceptra multis premonstrante portentis. Sed & in alijsve racem esse Iosephum deprehenderat. Altero namq; amicorum qui secretis intererant ammirari dicente queadmodu nisi hec deliramenta sint, neq; Iotapatenis de excidio neq; sibi de captiuitate qcq diuinasset vt a se iram depelleret Iosephus iotapatenis ait se predixisse q post die septimu & quadra

g.l.3. a.16. gesimu eos maneret exitiu: q q; ipsum romani viuu essent in custodia retenturi. ¶ Hec in secreto que sita vespasianus vbi vera esse co perit a captiuis etia que de se dixisset credibilia coeperat existimare sed neq; custodia iosepho nec vicula remittebat vestimetis aut alijsq; muneribus eu donarebenignissime humanissimeq; fouere non desinebat magnam honori eius Tyto operam comodante.

Iosephus Vespasiano seorsu cu filio loques eu pdixit ipatore & filiu suu licet no tuc tame vespasianus paulatim credidit. &c.

¶ CAESAREA iudeae ciuitas Vespasianu humanissime recoepit.

¶ Vespasianus cu exercitu de ptholomaide puenit Cesarea iudee ciuitate maxima que: cu exercitu ciues cu fauore suscipiut: multiq; tuc cu clamore precabantur: vt de iosepho sumeret suppliciu s illa repetitione velut ab incosulta multitudine oblata nihil rndedo dissoluit. Et legionu duas apud cesaream posuit: alias quoq; duas misit in Scytopolim. Capitulum. xvi.

Vespasianus cu exercitu puenit de ptholomaid cesarea iudee ciuitate maxima que ciues & exercitu cu fauore suscipiut multiq; tuc cu clamore pcabat vt de iosepho sumeret suppliciu tacebat & legionu duas apd cesarea posuit alias q; duas misit scitopolim.

Quarto aut die mensis iulii Vespasianus i ptholomaide reuersus: inde i loca maritima caesaream peruenit iudee ciuitate maxima: & que maiore incolaru parte grecos haberet. Igitur & exercitu & rectorem indigene oi fauore ac benignitate suscipiut: affectu quide quo romanos diligerent plus at illoru q excisi fuerat odio. Vn etia mlti simul vt de iosepho suppliciu sumeret: cu clamore pcabatur. Vespasianus aut de ista quide repetitione velut ab inconsulta multitudine oblata nichil rndedo dissoluit. Legionu vero duas quide hiematu apud cesarea posuit. qd oportuna videret citate. Decima vero & quita scytopoli misit ne totius exercitus molestia cesarea pmeret

B Erat at illa quoq; aprica p hieme quatu estatis caloribus estuosa: vt in planicie sita atq; maritima.

¶ IOPPAE secundo a Romanis obsidetur: & capitur.

¶ Quidam ex iudeis profugi ioppen sibi receptaculum renouat: & piraticis nauibus fabricatis, plurimos per mare latrociniis vexabant: ad qua Vespasianus misit exercitum quod cognoscentes ciuitatis habitatores territi naues fuga petierut. Ioppe hic ponit descriptio maxima ioppenoru fuit i mari strages q a Romanoru. & ventotu violetia pellutur a citate. Quattuor ei milia & duceta cadauera a mari piecta. Ioppe itaq; breui tepore a romanis excisa est. Ibiq; vespasianus munitionem dimisit Hierosolimite aut audito iotapate excidio tristabant maxime de iosepho quem fama mortuum nunciauerat sed cognito q adhuc viueret ira in eum concitantur: & eius odio magis contra romanos exacerbantur. Capitulum septimumdecimum.

Quida ex iudeis pfugi ioppe sibireceptaculu renouat & piraticis nauibus fabricatis plurios p marevexabat ioppes situs & descriptio.

g.l.3. a.20. Cum haec agutur: collecti no exigua mltitudo q vel ab hostibus seditioe defecerat vl ex ciuitatibus euersis effugerat. Ioppa receptaculo sibi renouant quam antea vastauerat cestius & quia terra qua vastabat arcebantur migrandu in mare sesuerut: At pyraticis nauibus fabricatis in syria & phoenice itemq; i aegyptu cumeates plurimos latrociuiis predabantur: omnibusq; nauigiis inuiu faciebat illaru partiu pelagus Sed vespasianus cognito quid constituissent equites in ioppe necno & pedites misit. Hiq; nocte in ciuitate que in custodia erat ingressi sut. Eius aut habitatores postq irruptione preseserant ne tn romanos arcerent moetu deterriti naues fuga pe-

g.li.3. a.20. tierut & in his vltra cotiguu sagitte spaciu pernoctauerut. Cu vero Ioppa natura esset iportuosa naq; i asperu ceteraq; arduu littus desinit ac summis vtriq; cornibus leuiter incuruuq; vaste rupes supersunt. & ingetibus pcellis pelagus turbat nisi etia nuc adromede cathenaru signis extatibus fabulae veteris

C fides ostenditur. Aduersus at aquilo feries littora summos in obiectas cautes fluctus affligit eoq; modo sollicitudine in tutiore, efficitstatione. in eo salo fluctuatibus ioppenis prima luce violentus que illac nauigates melaboriu vocauit flatus incubit. Et alias quide naues inter se aliasvero collisit in scopulos Multe aut cu magna i aduerso estu niteretur ad pelagus, na & littus saxis infestu & hostes In eo costitutos timebat sublato in sublime gurgite mergebatur & neq; fuge vsia locus erat neq; manetibus spes salutis: cum & mari ventorum & ciuitate romanorum violentia pellerentur. Itaq; multi vlulatus collisis nauibus audiebantur: & multi crepitus fractis. Ioppenorum autem pars fluctibus obruti: pars naufragiis implicati moriebantur, Nonnulli aute ferro se interficientes velut facius esset mori preuenie-

Andromada:

Mlamborius: Maxi. iopeoru i mari clades q & roanoru & vetoru violetia ciuitate pellutur.

 D

Quatuor miliā ducēta cadauera proiectorum

bant plurimi autem euecti fluctibus scopulis carpebantur: vt & pelagus sanguine redundarent & omnis ora maritima cadaueribus oppleretur; cum etiam ad littus appulsos in eo stantes romani milites trucidarent. Proiectorum autem corpora quattuor milia ducenta fuerunt. Ita captam vello prelio ciuitatem romani funditus eruūt. Ioppa quidē hoc modo breui tempore bis a romanis excisa est. ¶ Vespasianus autem ne rursus eo pyratę confluerent castris in arce munitis ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: vt hi quidem locis suis manentes eadem castra defenderent, equites vero oēm circa territorium peragrantes affines Ioppę vicos & municipia simul eximerent. Illi quidē preceptis obedientes: in dies singulos incursando excindebant totas regiones atq; vastabant. ¶ Vbi vero apd hierosolimam casus Iotapatę nunciatus est primo quidem plurimi & pro magnitudine calamitatis & ꝙ nemo qui se vidisse diceret quę iactabantur aduenerat non credebant. Nec enim vel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa per se fama excidium prędicabat. Natura velox tristium nuncia inde paulatī per finitimos veritas ambulabat: & apud omnes ambiguitate certior habebatur Cum etiam rebus gestis plura quę facta non erant effiugebantur & in excidio ciuitatis peremptus esse dicebatur iosephus: quę res maximo luctu repleuit hierosolimam: & per singulas domos itemq; cognitiones amissorum quisq; lugebatur a suis: luctus vero ducis publicus erat. Et hi quidem hospites, alij propinquos amicos alij nonnulli etiam fratres flebant: Iosephum autem vniuersi: a deo vt per dies triginta nunq̄ lamenta in ciuitate cessarent: magna mercede conducerentur tubicines veniarum. ¶ Tempore autem veritate reuelata vbi dē iotapata quidem vt res habebat fictum vero ꝙ de Iosephi morte vulgabatur: eumq; viuere & cum romanis esse compertum est. Ac supra captiui fortunam a ducibus honorari: tantā in eum viuum iracūdiam: quā tā prius cum mortuū crederent beniuolentiā conceperunt. Et ab alijs quidem ignauię: apud alios proditionis arguebatur. Totaq; in eum ciuitas plena erat indignatione atq; cōuicijs. Vltro autem his vulneribus excitabantur, magisq; accēdebātur rebus aduersis: & offensio quę prudentibus ne similia perferant cautionis & custodię causam prębet illos ad alias calamitates tanq̄ stimulus incitabat: malorūq; semper incipiebat ex fine principium. Deniq; maiore in romanos impetu ferebantur: velut in iosephum pariter vindicaturi. Hierosolimorum quidem habitatores eiusmodi turbis agitabantur.

Hierosolimitę auditoiotapatę excidio tristabātur maxime de morte iosephi quē fama mortuum nūciabat.

eg.lil. capi

Hierosolimitę cognito ꝙ iosephus viueret in eū concitantur

eg.lil. capi

Odio iosephi mag is cōtra romanos icitabāt

E

¶ TYBERIAS se reddit Romanis.

¶ Vespasianus Agrippę regi roganti: vt regnū visitaret annuens venit in Cęsareā philippi. Qui cognito ꝙ Tyberias: & taricheas quę ambę agrippę regno pertinebāt vellent rebellare. Tytū Cęsareā mittit, vt inde militem: transduceret Scytopolim. Tyberiadi vicinam quo cum ibi venisset filium prestolabatur: & deinde castrametatus in Enabris Valeriū mittit Tyberiadē, vt ad pacem eam inuitaret. Sed seditiosi quidē cuius iesus princeps erat contra valeriū occurrunt qui cū socijs relictis equis pedes refugit quos iesus reduxit in oppidū. Quod seniores veriti ad Vespasiani genua suppliciter accedentes veniam precantur: & obtinent. Iesu cum socijs fugiente Taricheas. Vespasianus vero misso Traiano an ppli multitudo pacē quereret sciscitaturo eoq; benignissime & eū honore ab eis recepto ex meridiano latere muri partem dirui, & ingressū sic iussit dilatari: & eam in gratiā regis edixit eiusq; causa muris pepercit.

Capitulum octauumdecimum.

Vespasianus ā, grippę regi rogātiānuēsvenit i cęsareāphillippi.

Vespasianus cognito ꝙ tyberias & taricheas quę ābe regno agrippęptiebāt vellēt rebellare tytūcęsareā mittit vt īde militē; trāsduceret scytopolim.

eg.lil. capi

Espasianus āt visēdi studio regnū Agrippę nāq; ipe rex inuitabat rectorē cū exercitu simł domesticis diuitijs patus accipere ac p eos ęgras ptes regni compescere. motis ex cęsarea maritima castris i eā quę philippi appellat̄ cęsareā demigrauit. Ibiq; p dies viginti milite recreato: ipe quoq; gestaꝝ reꝝ grās deo referēs, i epulis erat. ¶ Postq̄ vero tyberiadā qdā nouas res cupere ac rebellare taricheas audiuit ad regnū āt agrippę vtraq; ptinebāt decreto a pd eos vndiq; iudeos excidere oportunū eē credidit aduersus eos exercitū ducere sił vt agrippę hospitio vicē repēdret ptāti eius citatibus creditis. Igr̄ filiū suū tytū i cesareā vt iñ militē scytopoli trāsduceret mittit hęc āt ciuitas decē ciuitatū maxīa: & tyberiadi vicina ē Quo cū ipe venisset ibi filiū p̄stolabat̄. Deiñ cū tribus vltra legiōibus pgressus ad tricesimū a tyberiade stadiū in quadā mansione cōspicua rebellātibus cui nomē est Enabris alias Senabris castra ponit. Atq; hinc decatharcū valerinū cū equitibus quadragita dirigit: qui patefico sermone oppidanos alloqueretur & ad fidē iuitaret. Audierat ei ꝙ pacē populus desideraret a nōnullis aūt ad bellū eū cogētibus seditionē pateretur itaq; valerinus vbi muris appropiquauit & ipe de equo dissiluit & suos comites idē facere iussit: ne lacescēdi p̄lij cā venisse potius videret̄. Sed priusq̄ verbū faceret armati excurrt̄ i eū seditiosi qui erāt validiores rectore quodā noīe Iesu Tobię alias Saphari filio latrocinalis agminis pricipe. Valerinus āt neq; pręter mādata ducis prelio cōgredi tutum ratus etiam si fide victoria certus esset: pugnamq; periculosam fore si cum multis pauci & cum instructis imparati confligerent inopinata præterea iudeorum obstupefactus audacia

E

eg.lil. capi

& ipse pedes refugit: & quinq; alij similiter relictis equis. Quos Iesus eiusq; socij veluti pugna non in
A sidijs captos laeti inoppidum adduxerunt Id autem factum veriti seniores & qui praestare populo videbantur in romanorum castra profugiunt. Adhibitoq; sibi rege ad Vespasiani genua suppliciter accedunt. ne se despiceret obsecrantes neue quae paucorum esset / totius ciuitatis existimaret insaniã: seu populo parceret / qui romanis semper amica sentiret / magisq; vultum iret defectionis auctores qui bus ipsi olim ad foedus venire properantes nunc vsq; ne id facerent asseruati fuissent his eorum pcibus q̃q̃ toti ciuitati praeter equorum rapinam infansus erat indulsit Nam & agrippã videbat eius oppidi causa trepidare ¶ Fide aũt per eos populo data: iesus eiusq; socij tutũ sibi non esse rati apud tyberiadã cõsistere ad taricheas cõfugiũt. ¶ Posteroq; die Vespasianus i arcem p̃misit cum equitibus traianum qui multitudinem (añ oẽs cuperant) pacẽ experiref. cognito autem populum eadm sentiree simpliciter ad ciuitatẽ ducebat exercitũ. Illi autem portis eius patefactis cum laudationibus obuiam prodeunt: salutis datorem ac bene meritum acclamantes: cum vero militem angusti aditus remorarẽtur murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iussit: eoq; pacto dilatauit ingressum. Vt praeda tamen & iniurijs abstinerent in gratiam regis edixit. eiusq; causa muris pepercit: spondẽtibus habitatoribus eius post haec cum reliquis fore concordes alijsq; modis malis affectatam ciuitatem ex dissensione recreauit.

Iesuscũ socijs ad taricheas fugiũt

¶ TARICHEAS CIVITAS Galileae obsidef a Romanis & capitur a Tyto.

¶ Vespasianus Taricheas ꝓficiscens & ipsam ciuitatem munitam esse cognoscens castra posuit hanc enim vndiq; muro validissimo Iosephus cinxerat / eiusq; Scaphas plurimas in lacu Genesar habebant. vt in eas (si terrestri vincerentur praelio) refugerẽt. Iesus autem eiusq; socij contra romanũ impetum facientes (partemuri dissipata) ad suos refugiunt / coactiq; naues ascendunt. Vespasianus vero (cognita eorũ multitudine filiũ cum exercitu mittit / qui patriopus esse maioribus auxilijs mandauit.
B Tytus autem (priusq̃ subsidia venirent milites ad bellum incitat. Iudeos incompositos esse & bellorũ imperitos: vulgusq; potius q̃ exercitũ dicit appellandos / neq; in multitudine virorum esse manifestat victoriã. vnde alacres eius hortatu facti milites missa auxilia aegre ferebant. Tytũ itaq; primum in hostes pergentem alij secuti sunt: multiq; tunc fuerunt interempti: alijs in oppidũ fugientibus. Tũc quoq; inter Taricheas maxia orta est dissentio: indigenis enim bellũ nõ placebat: aduenae vero qui plures erant bellũ incitauerant. Titum autem ciuitatem ingressum nullus prohibere ausus est. Iesu cũ socijs ad agros fugiente / plurimaq; per ciuitatem facta est hominum cedes aduenarũ & indigenarũ sed interemptis nocentibus. Tytus miseratus indigenas ab intermitione quieuit. Vespasianus autem audita victoria filij laetus statim circundari ciuitatem custodibus iussit / & naues aduersus eos qui a d. lacũ fugerant fecit fabricari. Capitulum nonumdecimum.

eg. li. iij ca. 23.

Deinde ab ea digressus inter ipsam & taricheas castra posuit muroq; firmauit belli sibi moras illic forte prospiciens: ꝙ oĩs turbarum cupiẽs multitudo in taricheas cõflueret munitione froeta ciuitatis: & lacu qui genesar ab indigenis appellatur. Et enim ciuitatem ita vt tyberias sub mõte positam qua lacu non abluebatur vndiq; muro validissimo / sed minore tamen q̃ tyberiadẽ iosephus cinxerat. Nã illã quidem in principio defectionis pecuniarũ itemq; viriũ copia cõmunierat Taricheis vero largitatis eius reliquiae ꝑfecerunt. ¶ Scaphas autẽ plurimas in lacu paratas habebãt: vt in eas videlicet (si terrestri praelio vincerenf) refugerẽt: simulq; ad nauale bellũ si opus esset instructas. Romanis aũt castra munientibus Iesus eiusq; socij neq; multitudine hostiũ neq; disciplina militiae pterriti cursu i eos irruũt primoq; ipetu dijectis muri fabricatoribus ac pte aliq̃ edificij dissipata vbi armatos cõgregati viderũt anteq̃ mali aliquid paterenf ad suos refugiunt. Eosq; insecuti romani: ad nauigia cõpulerunt. Et illi quidẽ tã ꝓuecti vnde romanos contingere missilibus possent anchoras iaciũt: & (sicut acies assolent densatis inter se nauibus aduersus hostes i terra cõstitutos nauali p̃lio decertabãt. ¶ Audito aũt Vespasianus magnanimitatẽ eorũ multitudinẽ in ꝓxia ciuitatis planitiae cõgregatã: filiũ suũ cũ sescentis equitibus lectis eo mittit. Qui cũ infinitum hostium numerũ reperisset: patri quidẽ maioribus auxilijs opus esse mãdauit. Ipse vero equitũ plerosq; etiam priusq̃ subsidia venirent alacres esse videns cum nõnulli eoꝝ iudeoꝝ multitudinẽ formidarent vñ exaudiri posset cõstitit. Et o Romani ait pulchrũ est: nãq; in principio sermonis ammonere vos generis nostri qui cũ quibus pugnaturi sumus sciatis. Nr̃as ei manus nemo vnq̃ toto orbe hostis vllus euasit. Iudei vero etiã vt pro his aliquit dicamus ad hoc vsq; tp̃s victi nõ defatigantur. Itaq; oportet illis in aduersis rebus cõstanter dimitãtibus etiã nos i secũdis pseuerantius laborare. Apta quidẽ frõte vobis plurimũ alacritatis inesse cõspiciẽs gaudeo: vereor aũt: ne cui vr̃m tãta timorẽ multitudo hostiũ latẽter icutiat. Iterũ igif quisquis cogitet qualis vel cũ quibus decertabit qđq; iudei licet satis sint audaces morteq; cõtẽnant. incõpositi tñ bellorũq; iperiti sunt: & vulgus potius recte q̃ exercitus ap.

eg. li. iij ca. xxiiij

Vespasianus taricheas proficiscẽs castra posuit sciẽs citatẽ bñ esse munitam. scaphae plurimae in littorae. Iesus eiusq; socij cõtra rõanos ipetũ faciẽtes pte muri dissipata ad suos refugiũt coactiq; naues ascendunt.

Oratio Tyti ad milites.

Iudei icõpositi bellorũq; ꝑiti vulgus potiusq̃ exercitus appellandi.

pellādi de nr̄a vero peritia atq; ordinatiōe referre quid opus est? Nēpe idcirco soli armis exercemur D pacis etiā tēpore: vt ne bello nos cū hostibus numero cōferamus. Nā qđ erat ppetuę militiæ commodum si pares cum rudibus congrediamur. Quin etiam reputare ꝙ armati cum inermibus & equites cum peditibus: & ducis cōsilio tuti cum vagis neq; rectorem habentibus decertabitis: ꝙq; vos heę ꝑ virtutes multo plures efficiant multum autem vicia de hostium numero detrahant nec sola hominū multitudo (quamuis pugnacissimi fuerint) in bello obtinet. sed etiam si vel in paucis sit fortitudo. Hi enim & ordinari faciles sunt & sibimet subuenire. Numerosę autem copię plus incommodi ex semet ipsis q̄ ex hostibus capiunt. Itaq; iudeos audacia & ferocitas & desperatio mentis & seuitia ducunt quæ rebus secundis aliquantū valēt minimis vero offensionibus extinguntur. Vos autem virtus regit & morigera voluntas: itemq; fortitudo quæ & in prospera fortuna viget nec ad finem vsq; in aduersa decipitur. Ad hoc maiores vobis sunt q̄ iudeis causę certaminis. Nam si illi pro libertate ac p̄ria belli pericula sustinent? quid est nobis inclita fama prestantius? & ne post orbis terrę imperium videamur hostium aduersariorum loco iudeos habere. Propterea considerate: ꝙ paciendi alicuius intolerabilis mali mœtus est. Multos enim eos in proximo adiutores habemus. Rapere aūt victoriā possumus. & quos a patre mitti speramus auxilio conuenit antecapere vt & maior sit & sociū non habeat virtutis effectus. Et quidem puto nunc de me a patre meo vobiscum pariter iudicium fieri. Siquidē ille rebus ante gloriose gestis dignus: fuit ego vero eius sum filius vos autem milites mei. Nam & illi vincere consuetum est. & ego reuerti ad eum non perpetiar victus. Quo pacto autem vos nō puduerit duce vestro periculis occurrente superare? Appetam enim pericula mihi credite: primusq; ī hostes irrumpam. Nemo autem vestrum a me discesserit persuasum habēs impetum nostrum sustētari ope diuina & manifeste presumite ꝙ multo plus permixti hostibus efficiemus q̄ si extrinsecus pugnaremus. ¶ Postq̄ titus hęc prosecutus est diuina quedam alacritas militibus incidit: & quia traianū aduenire cum trecentis equitibus ante prelium contigit: egre ferebantur: tamq̄ minueretur societate victoria. Misit autem vespasianus sylone & antonium cum duobus milibus sagittariorum. vt occupato monte (qui ex aduerso erat oppido) murorum propugnatores repellerent. Et ab illis quide₃ ita vt preceptum fuerat circumuenti sunt ex ea parte subuenire tentantes. ¶ Tytus aūt primus perrexit citato equo in hostes: & post eum ceteri cum clamore per tantum spacium fusi quantum aduersa acies occupauerat: vnde etiā multo plures q̄ erant apparuerunt. Iudei vero licet incursu eorum & disciplina conterriti: paulisper quidem primo sustinuere congressus. Percussi aute₃ contis equorūq; impetu deturbati conculcabantur: atq; ita multis passim peremptis disperguntur & in ciuitatem (vt quisq₃ velocitatis habebat) effugiūt. ¶ Titus autem aliquos a tergo instans alios per transitum occidebat: nōnullos cursu ante capiēs ictu ora transuerberabat: multos autē alium super alium lapsos inuoluēs configebat: omnesq; ad mœnia confugientes preueniens detorquebat ad campum: donec vi multitudinis elapsi in opidum confugerunt. ¶ Excepit autem illos acerba dissensio Nam quia indigenis & fortunarum suarum & ciuitatis gratia & ab initio bellum gestum maxime (ꝙ male pugnatum fuerat) nō placebat: sed populus aduenarum qui plurimus esset) vim adhibebat & inter se discordantiū clamor erat veluti arma iam caperēt. Quibus auditis (nec enim procul a muris aberat) titus exclamat Hoc tempus est quid moramur commilitones? Deo nobis dedente iudeos suscipite victoriam nō auditis clamores. Qui manus nostras euasere discordant? Habemus ciuitatem si modo properemus. Veruntamen cum velocitate animis opus est. nichil enim magnum effici sine periculo consueuit. Nō solum autem hostium concordiam (quos cito necessitas in graciam reuocabit) sed etiam nostrorum auxilia preuenire debemus vt preter victoriam qua tantas copias pauci superamus etiam ciuitate soli pociamur. Simul his dictis incendit equum. atq; ad lacum decurrit. & per eum propere in ciuitate₃ ingreditur. Quem ceteri consecuti sunt. Pauor autem eius audacię murorum defensores inuasit. Et pugnare quidem vel prohibere venientem nemo sustinuit. Relictis vero excubijs: Ihesus quidem cū socijs suis in agros effugit. Alij vero decurrentes ad lacum: in manus hostium contra venientium incidebant. Mactabantur autem alij cum scaphas ascenderent: itemq; alij cum iam prouectas natando assequi conarentur. Plurimaq; per ciuitatem agebatur hominum cedes. Aduenarum quidem resistētium qui non effugissent: indigenarum vero sine pugna quoniam spes eorum fœderis & conscientia (ꝙ belli consilium non habuerant prelio) deterrebat: donec titus nocentibus interemptis miseratus indigenas ab internicione requieuit. At qui in lacum confugerant vbi captam ciuitatem viderunt q̄ longissime ab hostibus recesserunt. ¶ Tytus vero missis equitibus res gestas patri nunciauit. Quibus ille compertis ꝙ necesse fuit & filij virtute admodum letus & facinoris claritudine maxima enim belli pars videbatur exempta cum quidem statim circundari ciuitatem custodibus iussit ne quis ex eadem subterfugeret neq; a cedibus temperaret. ¶ Postero autem die cum descendisset ad lacum: ra

Multitudo hoīꝫ in bello victoriā nō obtinet.

Alacres Tyti milites eius hortatu & auxilia missa egre ferebant tytus primus cōtra hostes alijs sequentibus.

Tyti strenuitas.

Dissēsio īter tarricheatas qa indigenis bellū non placebat aduenę vero q pr̄es erant bellū icitauerant.

Tyto ciuitatē ingrediēte ꝓhibere ausus est & ie sus cum socijs sefugit in agros.

Vespasianus letus de filij victoria.

egesip. ca. 1.

eg. li. 3. cap. 11.

egesip. li. 3. ca. 15.

A tes aduersus illos qui eo refugerant fabricare iussit: quę tam materiarum copia q̄ artificum multitudi ne mature contextę sunt. Nauesaduersus eos q ad lacū fugerant fecit fabricare.

¶ Genesa lacus a continente terra sic appellatus. xl. stadiis latitudinis & centum lōgitudinis: secundum vero Aege. centū quadraginta extenditur: cuius aqua dulcis est & potabilis. Variaq; in eo sunt piscium genera ab alterius loci piscibus tā specie q̄ sapore discreta & vt Aege. dicit prestantiora medius secatur: fluuio Iordane cuius ortus phiala est & non panius quod a philippo te tetrarcha deprehensum est qui missis in phialem paleis inuenit eas apud pauium redditas. Ad generasa lacū eiusdem nominis terrę protendirur: natura simul & pulchritudine āmirabilis vberrima arboribus aereq; tēperatissima. Hos ergo qui in lacum fugerant nauali bello Vespasianus persequitur. quorum & si aliqualiter restitebant varius tamen fuit interitus mixtumq; sanguine a cadaueribus plenum totum lacum cerneres: nullus enim saluus euasit: posteaq; maxima pestis ex cadaueribus regionē oppressit Sex milia quingenti in isto nauali bello perierunt. Vespasianus autem pro tribunali apud Taricheas residens & quid de superstitibus agēdum sit deliberans: aduenas salute indigenos indicat. sed de eorum mortis qualitate cogitabat. quos solo Tyberiadis itinere exire permittēs: eos Romani secuti sūt in ciuitatem reducentes illosq; inclusos in amphiteatro vespasianus seniores cū ibecillibus occidit iubet iuuenum vero validissimos ad neronem misit sex milia cęteram vero multitudinem vēdidit alios q; donauerat agrippę.

Capitulum vicesimum.

eg.l.4. cap.16 LAcus aūt genesar quidē a terra cōtinētia appellatur: quadraginta vero stadiis i latitudine parēs cētūq; in lōgitudine aqua dulcis est atq; potabilis. Palustri enim crassitudine tenuiores habet latices. & vndiq; in littora & arenas desinens purus est at preter hęc tēperatus ad hauriēdū: & fluuio quidē siue fonte lenior: Semper enim frigidior q̄ lacus diffusio patitur manet: estiuisq; noctibus eius aquę sub diuo ꝓflatę: nequaq̄ estibus cedūt Id ei facere idigenis moris ē. Variaq; sūt in eo pisciū gn̄a ab alterius loci pi B scibus tā specie q̄ sapore discreta. ¶ Mediusq; secat̄ fluuio iordāe cuius fōs esse videt̄ paniū noīe aut iu hūc terra cōditus ex eo lacu q vocatur phiala. Hęc aūt est qua in trachonitida ascēditur ad cētesimū vicesimū stadiū cesareę nō longius in dextro itineris latere Et ꝓprie ex rotūditate phyala dicit̄ ege.l.3 ca.27 lacus rotę speciem pręferens. Semper autem inter eius labra cohibetur vnda vnq̄ deficiens vel exuberans. ¶ Cumq; interim hoc esset iordanis principium nesciretur: a tetrarcha quondam trachonitidis philippo deprehensum est. Is namq; missis i n phialem paleis: inuenit eos apud panium redditas vn̄ añ nasci fluuius credebat̄. ¶ Naturalis quidem pulchritudo panij regis opibus & agrippę diuitijs magnificentius accurata est. ¶ Manifestū āt flumē iordanis ex hoc ātro icipiēs Senechonitidis q̄dē eg.l.3. ca.27 lacu paludes secat & margines. Cētū āt viginti aliis ꝑteritis stadiis post oppidū Iuliada genesara l acū mediū trāsmēsus. deinde m̄ltā solitudinē in asfaltidē lacū exiit ad generasa vero lacū eiusdē noīs terra ꝑtēdit̄: natura simul & pulchritudine āmirabilis nullū ipsa pro libertate sui negat arbustū: totamq; plātis cōsueuere cultores. Celi vero tēperies etiā diuersis aptissima est. Nuces ei que arborū maxime goribus gaudēt ifinite florescūt. Ibi ēt palmę q̄s nutrit calor estiuus has iuxta ficus & oleę qbus aura mollior destiata est vt naturę magnificentiā hanc esse quis dixerit vim adhibentis vt i vnū conueniāt inter se repugnantia. anniq; temporum contentiōe bona velut singula peculiari studio terrę fauerēt Non enim solum nutrit pręte opinionem poma varia. sed etiam seruat egregia quidem & quondam modo regnantia. Vuas & carices sine intermissione decē mensibus suggerit. cęteros vero fructus āni spacio sertescentes. Nam pręter aeris lenitatem & fonte quoq; irrigatur vberrimo qui capharnaū ab C indige appellatur. Cum nōnulli venam esse nili fluminis opinantur: ꝙ similes coracino sicut lacus generat pisces. ¶ Longitudo autem regionis ęqua ac littora cognominis lacu triginta stadiis eg.l.3. ca.18. extenditur: & latitudo viginti. Horum quidem natura huiusmodi est. ¶ Vespasianus autem prefectis ratibus, impositaq; manu militum quanta in eos qui in lacu effugerant satis esset vna prouehitur Illi autem neq; compulsi ad terram euadendi facultatem habeant infectis omnibus: neq; nauali bello patria condicione pugnandi Nam & schaphę paruę atq; piraticę aduersus rates infirmę erāt & cū pauci singulis veherentur. cunctis instantibus romanis appropinquare metuebāt. Verūtamen circū rates nauigando nonunq̄ etiam prope accedendo lapidibus romanos eminus appetebant. Aut cominus etiam irritando feriebant. Aliis autem ipsis vtroq; mō nocebatur. Nec em̄ saxis quicq̄ preter crebros sonitus agebāt quoniam contra septos armis iaciebantur cōtiguiq; sagittis eorū afficiebantur & si accedere ꝓpius ausi fuissēt priusq̄ facerēt aliquid paciebātur cūq; ipsis nauigiis mergebātur. M̄ltos aūt vulnera iferre tētantiū q plus cōtigi posset alios disiliēdo i scaphas romani gladiis trāsfigebāt nonnullos cōcurrentibus inter se ratibus i medio dep̄hē sis cū dauiculis capiebāt. Sūmersorū aūt qui capita sustulissent aut sagittis pręueniebātur: aut ratibus occultabantur Et si desperatione cōpulsi ini

Genesar a cōtinēte terra appellat̄. xl. stadiis latitudinis & cē tū lōgitudinis secūdū ęge. cētūq̄dragīta iordāis ortus phiala & nomīe Panius. Phiala. Experiētia philippi tetrarchę de iordanis principio & ortu Genesarlacus a genesara tetra: quę vberria est arboribus & aeris temperie Nuces. Palmę Ficus. Oleę. Poma varia Vuę Carices. Capharnaū fōs Coracinus vespasianus bello nauali cōtra illos qui i lacu fugerāt ꝑsequit̄. Resistētia iudeorum.

Varius iudeorũ interitus.

Lacus sãguine mixtus plenusq; cadaueribus

Sex milia quingenti in isto nauali bello pierit.

mici annatare tentassent eis manus vel capita truncabantur Plurimus q; passim ac varius erat interitus eorũ donec in fugam versi ceteri terre appulsi sunt: circumclusis nauiculis suis. Effusi autem multi quidem in ipso lacu telis configebãtur: multos vero in terra egressos peremerunt romani. Mixtum autem sanguine plenumq; de cadaueribus cerneres totum lacum. nullus enim saluus euasit. ℂ Acerbus autem in secutis diebus odor illam regionem oppressit & facies. nam littora quidem naufragijs simul plena erant & corporibus tumidis. Calescentes autem & tabefacti mortui cœli tractum corrumpebant: vt non iudeis solus casus ille miserabilis videretur verumetiam fetoribus ipsis esset iuisus Iste quidem illius prelij naualis exitus fuit. ℂ Perierunt cum his qui pridem in citate ceciderant: sex milia & quingenti. ℂ At vespasianus pugna peracta pro tribunali apud taricheas residens aduenã populum abidigenis decernebat qui auctor belli extitisse videbatur & an hi quoq; seruandi essent cum rectoribus deliberabat. Tunc autem affirmantibus eorum liberationem detrimento futuram nec edimissos posse quiescere homines qui & patrijs carerent. vimq; adhibere ac bellum his etiam inferre possent ad quos confugissent: vespasianus salute quidẽ indignos eos esse: cõtraq; seruatores suos nouerat euasuros. Sed de mortis eorum qualitate cogitabat: nam si hi occiderentur non perpessuros suspicabatur indigenas tot apud se supplices obtruncari. fideq; interposita deditis vim pigebat afferre: Verum ab amicis superabatur: nihil in iudeos posse committi dicentibusquodq; vtile esset honesto deberet preponere: cum vtrumq; obtinere non possit. Indubitata sibi concessa licentia: solo eos itinere qđ tyberiada duceret exire permisit. Cumq; illi facile his que cupierant credidissent & qua iussũ fuerat comitati neq; pecunijs suis quicq̃ metuentes abirent totam quidem ad tyberiadam vsq; viam romani ne quis euitaret occupauerunt eosq; in ciuitate conclusos mox insecutus vespasianus omnes in amphiteatri stadio constituit: & seniores quidem cum imbecillibus qui mille ducenti erant iussit occidi. Iuuenum autem validissimos sex milia lectos ad hystmon alias hystonimũ Neroni transmisit Ceteram vero multitudinem triginta milia & quadringẽtos vendidit preter alios quos Agrippe donauerat. Nam his qui ex eius regno essent facere quod vellet ipse permisit. Verum & istos rex vendidit. Reliquum tamen vulgus qui erant ex Trachonite & Gaulanite & Ioppem pluresq; ex Gadarite seditiosi atq; fugitiui & quibus pro pace bella conciliarent capti sũt sexto idus septẽbris die. eg.l.3 cap.

Vespasiani deliberatio de morte aduenarum.

Vespasianus illos solo itinere tyberiadis exire pmisit quos abeũtes rõani secuti sũt reducẽtes i citatẽ quos vespasianus oẽs i ãphiteatro cõstituẽs & seniores cũ imbecillibus iubet occidi iuuenũ ãt validissimo sex milia misit ad neronẽ ceterã vero mltitudinẽ vẽdidit & alios dõauerat agrippe.

D

E

ℂ Explicit liber Tertius.

ℂ Incipit liber Quartus.

ℂ GAMALA CIVITAS regionis Gaulanitidis a Vespasiano obsidetur. xxi. Septembris & xxiiij. Octobris excisa.

ℂ Iotapatenis victis reliqui iudei sese romanis dederũt: preter Gamala & Giscala & qui montẽ Taberium occupauerant. Gamala enim a cameli similitudine nomen habet Agrippe nõ subiecta locorum difficultate frœta huius situm & descriptionem habẽs que licet ex natura iexpugnabilis esset eã tamen iosephus muris cinxerat. hec ei septẽ mensibns obsessa Agrippe restiterat. Ad quã vespasianus veniens excubias vbi potuit collocauit eãq; obsedit. Agrippaq; tũc lapide pcusso romãi machinas cõtra ciuitatem admouerunt. Chares quoq; & Iosephus oppidanorũ potentissimi armatũ exercitũ ordinauerũt ipsum ad bellum incitãtes qui cõtra romanorũ impetũ multum repugnauerũt: multosq; romanorũ difficultate locorum & angustia oppressos intrefecerunt eosq; fugere coegerũt. Romanorum q; ibidem fuit plurima cedes alijs fugientibus: vnde Vaspasianus cum paucis relictus in gamala neq; tutum fugere neq; honestũ iudicans vim hostiũ in montis vertice sustinuit: cuius animi obstinationem Gamalenses diuinã indicãtes impetũ remiserunt. Ebutius tum romanorũ fortissimus ibi est interfectus. Gallus vero cum decem milibus in domo latens cognito populi cõsilio quia Syrus erat omnibus mactatis saluus cum suis ad romanos euasit. Gamalenses autem precedente elatiuictoria qui & si omnino a salute desperabant fortiter tamen resistebant disturbatus tamen murorum ptibus ciues per deuias valles & cloacas diffugiebant. multos quoq; inopia consumebat cũ solis pugnãtibus alimenta congregabantur. F

Capitulum primum.

Excisis iotopatenis reliqui iudei se rõanis dederũt pter quedaʒ castella hic nominata &c.

Daphne

QVICVNq; aũt iudei Iotapatis excisis a romanis defecerãt: hi se ad eos postq̃ Taricheate superati sunt applicabant Omniaq; romani castella & ciuitates cœperãt preter Gyscala & qui montem Tabiriũ alias Itaberiũ occupauerãt Cũ his aũt rebellauerat Gamala ciuitas contra tarycheas posita sup lacum que ad fines ptinebat Agrippe itemq; sotanym alias Sogane & seleutia. Et hee quidẽ Gaulanitidis regionis erãt ambe. Sotanym supioris ptis cui nomẽ est Gaulana & inferioris gamala. Selaitiave ro ad lacũ semetoli trigita lacũ & septuagita stadijs lõgũ paludesq; suas ad Daphnẽ vsq; tẽdẽtẽ Que regio alias sit deliciosa: tamen fontes habet qui minorẽ quẽ sic appellant iordanem alentes sub iouis eg.l.4 capi.

A

templo aureo in maiorem deducunt. Sotanym quidem ac seleutiam colentes: in principio defectionis. Agrippa sibi fœdere sociauerat. ¶ Gamala vero ei non cedebat frœta locorum difficultate: amplius q̄ Iotapata. Iugum namq; asperum ex alto monte deductum: mediam ceruicem erigit. Et vbi supereminet. in longitudinem tenditur tantum contra decliue quantum a tergo vt cameli similitudinem preferat. vnde nomen etiam duxit: nisi ꝙ expressam vocabuli significationem indigenę seruare non possunt & a fronte quidem ac lateribus invalles inuias scinditur. post vero quam de mõte pēdet paululum difficultate refugit. Verum & hanc quoq; partem per obliquum excisa fossa deuiam indigene fecerant. ¶ Domus vero crebre & vicissim perprona erant edificatę. nimioq; precipitio casuris similes. Ciuitas intra se decurrebat in meridiem vergens: & australis vero collis & immensa editus altitudine vsum arcis sine muro ciuitati prębebat: rupisq; superior ad profundam pertinens vallē Fons autem intra muros erat in quem oppidum desinebat. Quamuis autem natura inexpugnabilis esset ciuitas: tamen etiam Iosephus cum muro eam cingeret fossis & cuniculis reddidit firmiorē eius autem habitatores natura quidem loci confidentiores erant q̄ Iotapateni. Sed multo pauciores minusq; pugnaces situsq; frœti difficultate plures esse hostes non putabant. Nam plena erat ciuitas: multis in eam (ꝙ esset munitissima) confugientibus. Vnde ab Agrippa quoq; præmissis ad obsidionem per septem menses restiterat. ¶ Vespasianus autem profectus ex amatuntidem ar̄s amatute (vbi pro tyberiade castra posuerat) amathus autem siquis nomen interpretetur aquę calidę vocantur. vbi em̄ eiusmodi fons est sanandis corporum vicis ydoneus gamala peruenit. Et totam quidem ciuitatem itavt diximus posita custodia circumuallere nequibat. Qua vero fieri posset ex cubias collocat montemq; occupat superiorem. In quo milites castris itavt assolet muro circumdatis: opus aggerum postremo aggrediuntur. Et a parte quidem orientis summo super ciuitatem loco turris erat vbi & quintadecim a legio necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabantur fossas autem decima repleuit ac valles. ¶ Et inter hęc Agrippam regem cum accessisset ad muros eorũq; defensoribus de traditione loqui tentaret fundibularium quidem ad dextrum cubitum lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circumseptus est. Romanos autem ira simul & ob regem suiq; mœtus ad obsidionem protinus incitauit nullum iudeos crudelitatis modum in alienigenas atq; hostes præter missum ire credentes. qui circa gentilem suum & eorum quę ipsis conducerent suasorem tam immanes fuissent. Aggeribus autem manus multitudine operisq; consuetudine cito p̄fectis machinas applicabant. ¶ Chares autem & Iosephus namq; ipsi erant oppidanorum potentissimi armatos quidem licet mœtu perculsos ordinauerunt: & quamq̄ non diu obsidionem posse sustinere arbitrabanť quibus aqua itemq; alia vsui necessaria non sufficerent adhortati tamen eos ad mœnia produxerũt & paulisper quidem machinas admouentibus repugnabāt. Balistis autem tormentisq; perculsi: in oppidum recesserunt. ¶ Itaq; Romani tribus ex locis aggressi murum arietibus quatiunt: & qua deiectus fuerat infusi magno cum armorum strepitu ac tubarum sono/ipsi quoq; insuper vlulantes cũ oppidanis confligebant. Illi autem ad primos aditus interim pertinaces Romanos ne vltra progrederētur obstabant. Cæterum vi multitudinis superati: vndiq; ad excelsa ciuitatis loca confugiunt. Deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incumbunt (eosq; impigendo per decliuia locorum difficultate atq; angustia oppręssos interficiebant. Romani autem cum neq; avertice imminentibus repugnarēt neq; in partem aliquam euadere possent: pronos eos vrgentibus socijs in domos hostium plano contiguas refugiebant. Sed hęc repletę labebantur quod pondus sustinere non poterant. vnaq; deiecta multas inferiores itemq; ille alias deturbant. Ea res plurimos Romanorũ morte consumpsit. Incerti enim quid facerent quamq̄ subsidere recta videbant tamen eo conuolabant: atq; ita multi quidē ruinis opprimebantur: non pauci vero subterfugientes parte corporis occupabantur plurimi autem puluere suffocati moriebantur. Sed ea gamalenses pro se fieri existimabant: propriaq; incommoda negligentes magis instabant, hostesq; intecta sua quamuis labentes sustentando compellebant. Qui vero per angusto sviarum cliuos cecidissent eos telli de super missis interficiebant & ruinę quidam lapidum copiam: ferrum vero eis hostes mortui dabant. Cęsorum enim gladios auferentes: his cõtra semineces vtebanť. Multis iam procumbentibus tectis: semet inde proijciēdo moriebanť. Tergaq; cātibus nec fuga quidem facilis erat. Viarum namq; ignorantia & caligine pulueris alius alium nō cognoscentes pererrabant: & circa se sternebantur. Sed illi quidem vix reperto exitu: ab oppido necesserunt. ¶ Vespasianus autem qui laborantibus semper interfuit seuissimo dolore perculsus cum super militem ruere ciuitatem videret proprię tuitionis oblitus clam paulatim superiore oppido locum prendit. Ibiq; inter media pericula cum paucis omnino relinquitur Nec enim aderat tunc ei filius Tytus ad mucianum pridem missus in Syriam Et dare quidem terga: neq; turum neq; honestum sibi putabat. Rerum autem quas an adolescentia gesserat ac propriæ virtutis mēoria quasi deo reple

B

C

eg. l. 4 ca. 28.

eg. l. 4 capi. 1

eg. l. 4 ca. 27

eg. l. 4 capi. 1

eg. l. 4 capi. 2.

Gamala a cameli sifitudie nomē h3 agrippę non subiecta locorũ difficultate frœta eius descriptō domoꝝ edificia

Ciuitas l3 ī expugnabilis ex natura esse eā t̄n iosephus muro cinxerat.

Vespasianus ad gamala veniens excubias vbi potuit collocauit & obsedit.

Agrippa lapide ꝑcusso rōani ira cōmoti machinas cōtra ciuitatē applicarunt.

Chares & iosephus oppidanorũ potētissimi atmatũ ordiauerť exercitũ eos ī citātes ad bella.

Rōanorũ maxīa cedes in gamala vñ reliq fugere coacti sunt.

Vespasianus cũ paucis ī gamala relictus fugere neq; tutum neq; honestũ iudicās

vī hostiū ī vertice sustinuit cuius aī obstiatione hostes dinā eē putantes ipetum remiserunt

Gallus cū decē militibus in domo latēs cognito ppl'i consilio qa syrus erat oībus mactatis ad romanos cū suis saluus euasit.

Nullibi sine cruore victoria.

Notāda sētētia

Gamalēses elati pcedēte victoria qui & si oīno a salute desperabant tñ fortiter resistebant.

Inopia multos cōsumebat cū solis pugnantibus alimēta cōgregabatur.

Itaberij montis descriptio & situs vbi sola aq̄ pluuialis.

tus socios qui cum eo erant condensari iubet affluentemq; hostium vim tandiu in vertice sustinuit: & neq; virorum neq; telorum multitudine reformidans manebat: donec eius animi obstinatione; hostes diuinam esse reputantes impetum remiserunt. Illis autem iā infirmius oppugnantibus ipe pedē referens nō prius terga ostendit: quam extra muros egressus est. Plurimi quidem romani milites ī ea pugna deciderāt: & inter eos Ebutius al's batius decadarchus vir nō eo tm̄ p̄lio (quo perijt) sed vbiq; antea fortissimus comprobatus. quisq; iudeos malis plurimis affecisset. ¶ In ea turba gallus nomine quidam etacontarcus cum decem militibus deprehensus: in aliqua domo latuit. Eius autem habitatoribus (dum cenarent) quod in romanos fuisset consilium populi sui inter se fabulantibus) hoc audito (nam & ipse syrus erat & hi quos secum habebat) nocte illos aggreditur: oīnibusq; mactatis ad romanos cum militibus saluus euasit. ¶ Vespasianus autem merere aduersis casibus exercitum vidēs (q̄q; nullam interim tantam experti fuerāt cladem huiusq; rei magis eos pudere q̄ solum ducem in periculis reliquissent consolādos putabat: de se quidē nihil dicēs ne quē vel initio culpasse videret̄ oportere autem ammonens que communia forent ferre: naturam belli cogitantes q̄q; nusq̄ eueniat sine cruore victoria: iterumq; habeat fortuna regressum. Multis tunc iudeorum milibus īterfectis exiguam se stipem inimice pependisse fortune atq; vt iactantium esse nimis secūdis rebus īsolescere ita esse ignauorum in offensionibus trepidare. Velox enim est inquit in vtrumq; mutatio : & ille vir fortis habetur cuius sobrius erit animus in rebus quoq; infœliciter gestis: vt idem scilicet maneat rectis consilijs peccata restituēs quamq̄ ea que nunc acciderunt neq; mollicia vestra neq; iudeorum virtus effecit. Nam & illis pugne melioris & nobis deterioris causa fuit difficultas locorū. Qua in re nimiū quis reprehēderit alacritatis vestre temeritatem. Nam cum hostes in excelsiora refugissent manus continere debuistis. neq; in summo vertice constituta sequi pericula. Sed capta īferiori ciuitate paulatim eos qui refugerant ad tutiorem vobis pugnam & stabilem reuocare. Nunc autem immoderata festinacione vincendi: q̄ id incaute fuerit non curastis. Inconsultus autem & furibundus impetus belli a romanis alienus est: qui cuncta ordine periciaq; conficimus: barbarisq; conueniens est & quo iudei maxime possidentur. Oportet autem nos ad propriam virtutem recurrere: atq; indigne offensionis irasci potius q̄ mœrere. Optimuz autem quisq; de sua manu solacium querit. Ita enim fiet: vt & amicos vlciscamur & in eos a quibus perempti sūt vindicemur. Ipse autem ita vt nunc feci experiar atq; nos pugnandi prius ad bella pergere: & nouissimus inde discedere. Ille quidem his dictis: recreauit exercitum. ¶ At gamalenses bene gestare paulisper animos erexerunt: que nulla ratione magnificeq; prouenerat. Mox autem reputantes ablatam sibi esse fœderis spem q̄q; minime possent effugere iam enim [illegible]ictus eis defecerat vehementer dolebant animasq; remiserant : ne tamen quatenus valebāt salutē suā negligebāt. Sed tā disturbatas partes muri qui erāt fortissimi quā ītegras cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem construentibus aggeres iterumq; tentantibus irruptionem multi ex ciuitate per valles deuias quia nulli custodes erant & per cloacas diffugiebant. Eos vero mœtu ne caperent̄ ibi remanserant. inopia consumebat. Solis enim vndiq; alimēta qui pugnare possent cōgerebantur. Sed illi quidem in huiusmodi cladibus perdurabant.

D

E

eg. l. 4 cap. 1.

eg. l. 4 cap. 1.

¶ ITABERIUS MONS A Romanis obsidetur.

¶ Itaberij montis situs: & descriptio vbi sola pluuialis aqua ad quem multi confugerant aduersus quos: Vespasianus placidum cum exercitu misit qui caute spe venie & fœderis eos alliciebat. tādē tamē cepto a iudeis prelio simulat fugam & postq̄ insequentes ad magnam campi planiciem p̄lexit in eos exercitum reflexit. pluribusq; interfectis multitudinem cohercet ab ascensu. ¶ Calamitas quoq; tunc in Gamala calamitas fugientibus fortissimis & imbellibus inopia & famæ consūptis die quoq; .xxij. octobris tribus militibus nocte turri effodiētibus & cauētibus illa maxio decidens sonitu custodes occidit aliosq; turbatos fugientes Romani trucidabant. Chares quoq; egrotus tanti terrore sonitus mortuus est. Tytus itaq; Gamalam ingressus multis ad arcem fugientibus alios trucidabat vbiq; autem infinitus morientium gemitus: & effusus cruor totum oppidum diluebat. In eos vero qui in arcem diffugerant. Vespasianus ducit exercitum ad quorum interritum turbo. Romanorū tela cōtra se ferebat & suos a Romanis repellebat vnde iudeorum multi seipsos precipitabant. Quinq; enī milia precipitio occisa: & a Romanis interempta quattuor milia: nullus namq; preter duas mulieres euasit neq; infantibus pepercerunt.

F

¶ Capitulum secundum.

Vespasianus autem inter curas obsidionis subscicivum opus aggreditur aduersus eos qui montem Itabirium occupauerant inter campum magnum & scitopolim situm. Cuius altitudo quidem triginta stadijs surgens : septemtrionali tractu inaccessa est. In vertice autem viginti stadiorum planicies patet tota muro circumdata. Hunc autem tantum ambitum

eg. l. 4 cap. 2.

A quadraginta diebus edificauerat Iosephus & alias ei materias & aquas suggerentibus locis inferiori bus Solã enim pluuialem aquã incolę habebant. Magna ergo in eo multitudine congregata Vespasia nus placidum cum secentis equitibus dirigit. Huic autem subeundi quidem montis ratio nulla erat multos autem fœderis ac venię spe hortabatur ad pacem: & descendebant ad eum ipsi quoq; insidi as moliẽtes. Nam & placidus eo studio mitissime cum his loquebatur vt eos in planicem ceperet illi q; tanq̃ dictis obedientes ad eum veniebant: vt incautum aggrederentur. Vicit autem astucia placi- di. Cœpto enim a iudeis prelio assimulat fugam. Et postq̃ insequentes ad magnam partem cãpi pel lexit reflectit in eos equitum manus plurimisq; in terga versis aliquos interficit. semotam vero multi tudinem ceteram ab abscensu coherceret. Itaq; alii quidem Itaberio relicto: in hierosolimam refugie bant indigenę autem fide accepta ꝙ eis aqua defecerat & se & monte placido tradiderũt ℂ Apud

eg.l.4 capi.3. gamalam vero degentiam audacissimi quiq; fuga dispersi latebant imbelles autem fame corrumpe bantur. At vero pugnantium manus obsidionem sustinebant: donec secundo & vicesimo die mẽsis octobris euenit vt tres ex quintadecima legione milites circa matutinas vigilias editissimam prę ce- teris turrim quę in sua parte fuerat subirent eamq; occulte suffoderent. cum appositi ei custodes ne- q; adeũtes eos nox enim erat nec postq̃ adire sensissent. Idem autem milites cauendo ne strepitus fi eret quinq; saxis durissimis euolutis resiliunt: subitoq; turris magno cum sonitu decidit vnaq; custo- des precipitantur. At vero qui per alias custodias erant perturbati fugiebãt multosq; euadere ausos peremerunt Romani. Inter quos etiam iosen super dirutam muri partem quidam iaculo percussum interficit. Intus autem in ciuitate degentibus sono concussis multus erat pauor atq; discursus tanq̃ omnes essent hostes ingressi. Tuncq; glares alias chares egrotus & iacens defecit: cum timoris magni tudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. ℂ Romani tamen prioris peccati memores: vsq; a vicesimam & tertiam diẽ supradicti mensis in oppidum non ingressi sunt. ℂ Titus autem aderat i dignatione vulneris quod Romanos se absente percusserat ducentes equitibus prẹter pedites lectis ociose in ciuitatem introiuit: ecq; pretergresso vbi vigiles quidem senserũt. ad arma cum clamore pro perabant. Connito autem etiam ingressu intus constituti eius. alij raptis liberis trahentes etiam con

B iuges cum vlulatu atq; exclamationibus in arcem refugiebant: alij tito occurrentes sine intermissiõe trucidabantur. Qui vero prohibiti essent in arcem recurrere nescij quid facerent Romanorum præsi dijs incidebant. Vbiq; autem erat infinitus morientium gemitus: perq; prona loca effusus cruor totũ oppidum diluebat. In eos autem qui arcem occupauerant omnem Vespasianus induxit exercitum Erat autem saxosus & accessu difficilimus vertex in immensum editus. & vndiq; circum hostiũ mul- titudines preces. Vnde Romanos se adeũtes alio telis: & preterea saxis deuolutis vincebantur iudei cum ipsos in excelso loco positos nullę sagittę contingerent. ℂ Verum ad eorum interitum diuio mu nere turbo exoritur Romanorum quidem tella in eos ferens ipsorum autem a Romanis repellens & obliqua traducẽs: vt neq; in prẹruptis consistere propter violentiam flatus possent cum nihil esset im mobile: neq; hostes ad se accedentes videre. Itaq; supergressi Romani eos circumueniunt & alios qui dem repugnantes ante capiebant alios cum manus apponerent in omnes autem vehementius seuie bãt illorum memoria quos in primo aggressu perdiderant. Multi autem vndiq; circum conclusi de- speratione salutis filios & coniuges & semetipsos in vallem precipites dabant quę sub arce in profun

eg.l.4 capi.3. dum patebat. Euenit autem vt ipsorum in se qui capti fuerant immanitate: lenior existeret iracundia Romanorũ. Ab his enim quattuor milia perẽpta sunt q vero se p̃cipitarẽt quinq; milia sunt reperti neq; quisq̃ prẹter duas mulieres saluus euasit quę sorores erant philippi filię quamuis philippus Ioachi- mo genitus esset insigni viro & qui sub Agrippã rege Stratarches fuerat Seruatę autem sũt ꝙ excidij tempore Romanorum impetum latuerunt Nec enim vel infantibus pepercerunt quorum multos sin guli rapto ex arce proiecerunt Gamala quidem hoc modo excisa est tertio & in vicesimo die mensi octobris quę vicesimo & primo die mensis septembris ceperat rebellare.

ℂ GISCALA galilæ oppidum a Tyto oppugnatur.

ℂ Giscala galileę oppidum cuius ciuium multitudo quia agricolę erant pacem capiebãt: sed ad

C defensionem eius: Iohannes quidem fallax & veneficus impellebat contra quam Vespasianus Tytũ misit cum exercitu: alios aũt exercitus ad Cæsaream & Scitopoli duxit recreandos. & de obsidenda hierusalem erat solicitus. Tytus autẽ iam se cedibus saciatus Giscalenos sine cede voluit habere quos hortatur vt sese sine armis reddant. Iohannes vero cum popularium nemo nedum respõdere: sed ne q; murum obstantibus latronibus ausus est ascendere Tyto respondit conditiones amplecti velle di cens. Sed Tytum sub diei solemnis prolongatione in qua ꝙ sicut non licet arma mouere: ita nec de pace conuenire affirmat fallere conabatur. Iohannes itaq; nocte quibusdã segnioribus famulis mu- lieribus & pueris eum sequentibus fugit hierusalem: sed remanentium in via qui eum fuerant secuti-

Vespasianus cõ tra illos mõtem itaberiũ occupa uerãt placidum mittit cũ exerci- tu qui caute eos spe venię & fœ- deris alliciebat tãdẽ tũ cepto a iudeis p̃lio simu lat fugã & postq̃ isequentes ma- gnã campi pręp lexit i eos exerci tũ reflexit pluri- busq; iterfectis multitudinẽ co- hercet ab ascen su.

Tytus vrbẽ Ga- malã itroiuit cũ exercitu que mi- lis ad argẽ fugiẽ tibus alios truci dabat.

Infinitus moriẽ tiũ gemitus & ef fusus cruor totũ opidũ diluebat.

Turbo rõano. te la cõtra iudeos ferens & iporũ a Ro. repellens.

Quinq; milia eo- rũ q̃ se p̃cipita- rẽt & quattuor milia rõanis oc cisorũ nullus pre ter duas mulie- res euasit nec i- fãtibus pepcerũt.

atrox fuit fletus & interitus Mane itaq; facto Tyto aduenienti populus ciuitatis portas aperit & eum liberatorē vocās recipit:Iohānes fugam ipsi manifestat. Qui itaq; prece populi rogatū exercitus ptē (vt ipsum persequeretur(dirigit:sed eum occupare non valentes duo milia vna fugiētium interemerunt:duoq; fere milia mulierum & puerorum reduxerunt. Tytus quoq; ciuitatem ingressus muri partem possessionis iure rumpere precepit & noxiū melius relinquere impunitū quā immeritum perdere indicans precepit ciuitati. D

Giscala Galileæ oppidū cuius multitudo ciuiū qa agricolę pacem querebāt sed ad defēsionē īpellebat iohēs fallax & venificus.

Capitulum tertium.

TAmq; solum gyscala municipium galileę restabat indomitū cuius multitudo pacis studio tenebatur ꝙ erant plęriq; agricolę:spemq; suam semper in fructibus collocauerāt. Nō parue autem manus latrocinali permixtione corrupti:quo morbo etiam nōnulli ciuium laborabant. Hos autem ad defensionem impellebat atq; conflabat leui cuiusdam filius iohannes homo veneficus & fallax variusq; moribus & immoderata sperare:promptus miroq; modo quæ sperasset efficiens:atq; omnibus iam cognitus ꝙ affectandę sibi potentię causa bellum amaret. Huic etiam apud gyscala sediciosorum turba patebat. quorum causa populus etiā legatios fortasse de traditione missurns:Romanorum tamen congressum in parte belli pręstolabatur. ¶ At Vespasianus cōtra hos quidem titum cum equitibus mille decimam vero legionem circa scitopolim mittit. Cum reliquis autem duabus Cęsaream ipse regreditur: dandam his ex labore continuo requiem putans ex ciuitatum copijs eorum corpora itemq; animos ad futura certamina estimans esse refouendos. Nec enim sibi exiguum laborem superesse de hierosolimis præuidebat. quæ & regalis esset ciuitas: & cunctę nationi pręstaret. His autem qui ex bello fugissent in eam confluentibus: etiam naturalis munitio. Itemq; murorum eius constructio non minimam ei sollicitudinem comparabat:cum virorum spiritum & audaciam sine muris quoq; inexpugnabilem esse cogitaret:ob eamq; rē milites velut athletas ante certamina oportere curari. ¶ Tyto autem ciuitas gyscala equitando enim ad eam accesserat aggressione capi facilis videbatur. Sciens tamen ꝙ ea vi capta a militibus passim populus absumererur namq; saciatus erat ipse iam cedibus: miserans multitudinem etiam nullo discrimine cū nocentibus interimere pactione magis subire ciuitatem volebat. Itaq; plenis hominum muris quorum plęriq; perdite factionis erant mirari se ait quo nam frœti pręsidio cunctis iam ciuitatibus captis illi soli romanorum arma operirenť cū viderent multo quidem munitiora oppida vno impetu fuisse subuersa alias submersa securos autem fortunis suis potiri qui romanorum dextris credidissent. Quas quidem etiam nunc illis ait se porrigere neq; ob insolentiam succensere:quia spem libertatis ignoscēdam putaret. Non tamen etiam siquis impossibilia vellet perseueraret. Quod si dictis humanissimis non paruissent fidemq; dextris habuissent. expertum iri arma crudelia iamiam cognituros esse mœnia sua ludum fore machinis romanorum qui diffidentes soli ex galileis sese ostentarent arrogantes esse captiuos. ¶ His dictis:popularium quidem nemo non modo respondere: sed ne ad murum quidem licuit ascendere quia totum latrones pręuenerant & custodes erant portis appositi/ ne quis vel ad fœdus prodiret. aut equitum quemq̄ in ciuitate reciperet. ¶ Iohannes autem & ipse amplecti cōdiciones ait. ita aut persuasurum. aut necessitatem remittentibus adhibiturum illum tunc diem iudeorum legi oportere concedi quoniam sicut arma mouere ita etiam de pace conuenire nefas haberēt. Nam & romanos scire quod ab omni cessarent opere dierum septem circuitu. Quam si temerassent non minus cętus q̄ qui agerent piaculum commissuros:ipsumq; titum nullum sibi ex mora esse stipēdium formidandum. Quod enim vnius noctis spacium propter fugę cōsilium cœperit pręsertim cū id obseruare circumsidentem nemo prohibeat. Sibi autem esse magnum lucrum nulla in re despicere patrios mores & illum decere qui pacem nō sperantibus indulgeret:leges quoq; seruare seruatis. ¶ His Titum Iohannes fallere conabatur non tantum pro septimi diei religione: quantum pro sua salute sollicitus. Ferebatur autem ne statim capta ciuitate solus destitueretur:qui totam ī nocte ac fuga vitæ spem collocasset. Verum profecto dei nutu in excidium hierosolimorum Iohannem saluum esse cupientis factum eſt vt non solum induciarum causationem Tytus admitteret verumetiam ī superiori parte ab oppido castra poneret ad dissam alias cydissem quidem qui mediterraneus Tyriorum vicus validissimus erat galileis semper exosus. ¶ Nocte autem Iohannes cum nullas Romanorum circa oppidum videret excubias arrepto itinere non solum his quos circa se habebat armatos: sed etiam segnioribus plurimis cum famulis abductis in hierosolimam fugiebat. Sed vsq; ad vicesimum quidem stadium fieri posse videbatur · Vt mulieres ac pueros aliamq; multitudinem secum duceret homo quem captiuitatis nempe & salutis mœtus vrgeret. Vltraq; vero/eo procedente/ relinquebantur: & oriebatur atrox remanentium fletus. Quanto enim quisq; procul a suis aberat:tanto se ꝓpiorem hostibus credebat. Iamq; affore qui se caperent existimātes necessaria pauitabāt & ad strepitum quem ipsorum cursus faciebat assidue respectabāt veluti instātibus quos fugissent Mlti simul

Tytum misit vespasianus cōtra giscala cū exercitu alios āt exercitus recreādos mittit cesaream & Scytopolim & de hierusalē ob sidēda erat sollicitus.

tytus ád gyscalę ciues obsessos vt cedebāt sine armis. E

Nēo populariū ausus est nedū respondere sed neq; murū ascēdere obstātibus latronibus

Iohis dolusq̄ tn̄ cōtra eū versusē Dissa Tyriorum Iohēs nocte cū qbusd segnioribus famulis mulieridus & pueris sequētibus fugit ī hierl'm sed remanētiū ī via atrox erat fletus & interitus. F

A ruebant: & circa viam plurimos certamen precedentiũ conterebat. Miserabile autem feminarum & i-
fantium erat excidium aut si quam vocẽ iactarent: nonnulli viros aut propinquos vt se operirentur ora
bant. Sed & Iohannis exhortatio superabat vt seipsos seruarent inclamantis: eo q; confugerent vnde
remanentibus etiam si raperentur penas a Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fuge-
eg.l.4 rant vt cuiq; virium fuit cito dispersa est. ¶ Luce vero facta Tytus ad muros aderat fœderis causa
cap.4 populus autem portis ei patefactis cum coniugibus adeuntes tanq̃ bene meritum & qui custodia ci
uitatem liberasset laudibus prędicabant simulq; Iohannis fugam significantes, vt & sibi parceret ob-
secrabant: & eos qui ex nouarum rerum cupidis reliqui essent vlcisceretur. Ille autem prece populi
postulatus equitum partem vt iohannem persequeretur dirigit. Sed cum quidem occupare nequiue
runt: quia anteq̃ venirent in hierosolimam sese receperat. ¶ Vna vero fugientium prope ad duo mi-
lia perimunt. Mulieres autem ac pueros paulominus quam tria milia circum actos reducunt. Titus
aũt indigne ferebat non statim a iohanne penas fraudis exactas. ¶ Irato vere animo q̃ spe deci
derat satis eẽ ad solatiũ: putãs captiuorũ. & qui trucidati fuerant multitudinem in oppidum cũ fauo
re ingreditu. Iussitq; militibus minimam muri partem iure possessionis abrumpere minitando ma-
gis q̃ puniendo repręmebat perturbatæ ciuitatis auctores. ¶ Multos enim propter odia domestica
vel proprias inimicicias delatores innocentię fore credebat. si dignos pœna discerneret: melius no-
xium q; relinqueret mœtu suspensum: q̃ immeritum quãq̃ cum eo perdere ratius alias gratius existi-
mabat. Illũ eni fortassis etiam modestiorem futurum vel mœtu supplicij: vel q̃ erubesceret pretetito-
rum criminum veniam. Sine causa vero morientium. pœnas nullo modo corrigi posse. Præsidijs tñ ci
uitatem circumdedit. quæ tam nouarum rerum studiosos compescerent: q̃ pro pace sentientes quod
sibi relictum erant maiori fiducia firmarent. Galilea quidem tota postq̃ multo sudore Romanos ex
ercuit hoc modo subacta est.

Tyto mane facto ad muros accedẽti pp̃lus portas appit & eũ ciutatis liberatores vocãs recipit & iohis fugã ei manifestat.

Tytus citatẽ ingressus iure possessiõis muri partẽ precipit abrũpere.

¶ HIEROSOLIMITANI excidij initium.

¶ Iohanne hierusalẽ ingresso oẽs (quid agerent Romani) pcunctantur: qui non vi romanorum
sed sponte (vt cautione loco pugnaret) venisse dicebat & pro metropoli vere piclitari. Auditis vero
(quę capti pertulerãt) hierosolima turbabatur. Iohannes autem pessimus mendax Romanorũ vires
paruifaciens ad bellum hierusalem incitabat: asserens quod numq̃ (etiã si alas haberent) mœnia trãs
B grederentur vnde Iuuenum corrupta multitudine eius mendacijs senes ac prudentes futura prospi
cientes lugebant.

¶ Capitulum quartum.

eg.l.4 APud hierosolimam vero ad Iohãnis itroitũ populus oĩs erat effusus: & circa singulos
cap.6 qui vna cõfugerãt numerosa turba collecti: quas foris clades experti essent pcuncta
bant. Illorũ aũt feruens quidem adhuc atq; interruptus anhelitus necessitatẽ signi-
ficabat. Verum tamen in malis quoq; sibi arrogabant nõ romanorũ vim ferentes
se sponte venisse vt cũ his ex cautiore loco pugnarẽt. Incõsultorũ eni atq; inutiliũ eẽ
hoĩm incaute p gyscalis & inualidis municipijs periclitari. cũ arma vigoreq; oporte
at pro metropoli suscipere atq; seruare. Significando tamen excidium gyscalorum etiam quam dice
bant honestam discessionem suam vt primi fugam esse intelligerent prodiderunt. Auditis autem quę
captiui pertulerant non mediocris perturbatio populum tenuit: magnumq; id esse argumẽti proprij
reputabant excidij. At iohannes qui eorum quidem causa quos reliquerat fugientes minus erube-
scebat: singulos aũt circuiens spe bellum incitabat: infirmitatem romanorum asserens propriasq; vi-
res extollens & iperitorũ inscientiã ea cauillatione decipiens: quod etiam si pẽnas sumerẽt nũq̃ hie-
rosolimorum mœnia transgrederentur romani qui pro galileorum vicis tanta mala pertulissent: atq;
in eorum vicis machinas attriuissent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenũ manus
prudentiorũ aũt ac seniorum nemo erat. qui non futura prospiciens velut iam pdita ciuitate lugeret.
Et populus quidem in ea confusione tunc erat. ¶ Et vero perterritum manus agrestium. ante seditio
nem quę hierosolimis orta est discordãri iam ceperat.

Iohãne ingresso hierl'ũ oẽs quid agerẽt Romani pcũctabãt q nõ rõanorũ sz spõte vt cautiore loco pugnaret venisse dicebat & p metropoli periclitari velle.

¶ IAMNIA ET AZOTVS Ciuitates a Romanis captę.

C ¶ Tyto a Gyscalis Cæsaream veniente Vespasianus a Cęsarea Iamniam & Azotum pfectus
vtrumq; subegit impositis illic custodijs. ¶ Singulas autem ciuitates tumultus bellumq; intestinũ ex
agitabat vbiq; prędationes & latrocinia. Nichilq; crudelitatis. iudei inter se omittebant. Custodes
enim ciuitatum omnes rapinis erant dediti. Omnesq; sine obseruatione in ciuitate recipiebantur
vnde iners multitudo hierusalem habitans seditionem: & famem comparauit latronesq; ex agris
transgressi in ciuitate multo seniores. Cedes namq; iam in luce & manifeste fiebãt etiam nobilissimo
rum. Antipas enim publicorũ thesaurorum custos & alij nobilissimi custodię sunt traditi. deinde im-
posito eis proditionis crimine occiduntur Tanta quoq; eorum fuit insolentia vt pro arbitrio ponti-

fices(abrogatis familijs)designarentur & impios atq; incognitos(vt suorũ facinorũ haberent socios) D
instituebant.

ℂ Capitulum quintum.

Tyto ad cęsareã veniẽte vespasianus iãniã & azotum ꝓfectus vtrũq; subegit i positis ibi pręsidijs.

Tytus enim a Gyscalis Cęsareã: Vespasianus aũt a Cęsarea Iãniã & Azotum ꝓfectus vtrũq; subegit. Impositisq; illic p̃sidijs reuertebat̃ maximã eorũ ducẽs multitudinẽ q̃ se fœdere sociauerant. ℂ Singulas aũt ciuitates tumultus bellũq; intestinũ exagitabat: quantũq; a Romanis respirassent in seipos manus vertebãt cũ inter armatores belli esset ac pacis cupidos seua cõtentio dudũq; cõcordiũ ꝑtinacia primo intra domos ascenderet̃ deinde inter se amicissimi pp̃li dessiderent & ad sibi avolẽtes q̃sq; cõueniẽs: aperte iã coacta multitudine repugnaret. Itaq; dissensiões quidẽ apud oms erãt nouitatis armorũq; cupiẽtes senibus ac sobrijs iuuentute ac audacia p̃stabant.

Prędatiões & latrocinia.

ℂ Primo aũt indigenarũ singuli prędari cœperũt: deinde ex cõposito cõuertis cuneis p territoriũ latrocinabant̃: vt q̃d ad crudelitatẽ atq; iniusticiã spectat nihil a Romanis gentiles abessent atq; ipsis qui fastarent̃ illatũ a Romanis excidium leuius videret̃.

Nihil crudelitatis iudei iter se ipsos ommittebant.

Ciuitatũ vero custodes partim quia de fatigate pigeret. partĩ odio nationis aut nulli aut minimi erãt male affectis auxilio. donec rapinarũ societate vndiq; cõgregati collegiorũ latrocinalium principes atq; in agmen conflati hierosolimis irrepserunt. quę Ciuitas a nullo regebatur. & in ore patrio gentiles omnes sine obseruatione recipiebat: tunc precipue cunctis existimantibus vniuersos qui super influerent adiumento ex beniuolentia venire.

Ciuitas a nullo regebat̃ & oms gentiles siue obseruatione recipiebat.

Quę quidem res etiã sine dissensione postea ciuitatem pessundedit: eo q; iners & inutilia multitudo (quæ pugnacibus sufficere possent(alimenta consumpsit: hisq; pręter bellum etiam seditionẽ famẽq; comparauit. Alij latrones ex agris eo transgressi ac multo seuiores quos intus inuenere societati nullum atrox facinus itermittebant. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebantur audatiam. Sed vsq; ad cedes ruinę fiebãt non clam siue per noctem aut quoslibet homines: verum luce palam nobilissimos quosq; adoriẽdo.

latrõ es ex agris seuiores i citate

Cedes & ruinę mcifeste fiebãt & i luce & hoim ẽt nobilissiorũ.

ℂ Nam primum antipã regij generis virum & ciuium adeo potentissimũ vt etiam publicos thesauros fidei suę permissos haberet comprehensium custodię tradiderunt. eg. l. 4 cap. 6 Post hunc etiam leuiã quendam insignem virum. & foryam alias phoras filium rageti alias Raguelis & ipsum ragetum regalis similiter vtrumq; familię. omnesq; pręterea qui prestare alijs videbantur. Grauis autem mœtus populum possidebat & velut occupata ciuitate salutem propriam quisq; curabat. Illi autem clausorũ vinculis non fuerunt contenti: neq; tutum arbitrabantur ea potentia viros diutius custodire. Nam & ipsos & domos eorum non paucis viris frequentari ac per hoc advlciscendum esse idoneos & prætere E rea rebellaturum fortasse populum iniquitate commotum. Decreto igitur eos occidi mittunt quandam de suo numero iohannem ad cedes prõptissimum(qui lingua patria dorcadis filius dicebatur) eumq; alij decem armati gladijs secuti ad carcerem: ibi quos comprehenderant interficiunt.

Iohẽs dorcadis

ℂ Fingebant autem huius immanissimi vt assolent huiusmodi facere homines sceleris causam cum romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse communisq; se libertatis proditores interemisse eg. l. 4 cap. 6 dicebant prorsus vt audacia sua tanq̃ seruatores ciuitatis ac bene de ea meriti gloriarentur. Euenit autem populum quidem ad hoc humilitatis ac formidinis: illos vero insolentia progredi vt in eorũ esset arbitrio etiam pontificum designatio. Deniq; familijs abrogatis vñ p successionẽ pontices creabãtur: in cognitos atq; ignobiles cõstituebant: vt impiorũ facinorũ socios haberent. Nam q̃ supra meritũ sũmos honores adepti eran his obediebãt necessario qui sibi eos p̃stiterant. quoniã & dignitate prędítos varijs machinis fictisq; sermonibus cõmittebãt. oportunitatẽ sibi ex eorum qui se prohibere poterant cõtentiõe captantes donec hominũ persecutione saciati in diuinitatem contumelias transtulerunt pedibusq; pollutis in sanctum locum introire ceperunt.

Tãta fuit eoꝝ i solẽtia vt ẽt arbitrio ẽt põtificuꝫ designatio ab rogatis familijs icognitos & ignobiles constituebãt vt ipiorũ facinorũ socios haberent.

F

ℂ Iam vero contra eos populo concitato Anano pontifice euo maximo: & sapientissimo auctore. Hij enim templum aduersus populi turbam castellum ac Tyrannidis domicilium sibi fecerũt. Acerbis etiam malis admiscebatur cauillatio. qua sorte pontifices creare conati sunt. Phannias namq; ignorans & omnino iutilis sorte irrisorie ad sacerdotium assumitur quod cæteri sacerdotes legem ludibrio videri habentes lachrimabantur populum itaq; contra legis & libertatis corruptores(hi enĩ seipsos zelotas vocabant vti bonarum professionum emuli essent)insurgere exhortabantur. Ananus enim congregato populo cunctisq; tanta mala indignantibus stans inter eos flens mori se cupere dicebat cum sacra loca videret sceleratorum pedibus frequentari. Hic enim lamentabili oratione populum monet q̃ primum eos inuadant quia quottidie eorum augetur numerus cum iniquissimus q̃sq; ad sibi similes profugiat.

ℂ Capitulum sextum.

A eg.l.4 ca.6.

Jam vero contra eos populo concitato namq; auctor erat. Ananus euo maximus pontificum, itemq; sapientissimus & qui fortassis ciuitatem conseruasset si insidiatorũ manus potuisset effugere: illi templum dei aduersus populi turbam castellum ac profugium sibi fecere: quod pro domicilio tyrannidis habebant. Acerbis autem malis ad miscebatur etiaz cauillatio: quæ præ cæteris eorum erat dolori. Tentando enim quanto mœtu populus teneret: suasq; vires explorando sorte pontifices creare conati sunt: cum his vt diximus ex familijs successio deberetur. Huic autem fraudi mos antiquus obtendebatur. Nam & olim sorte pontificatum deferri solitum fuisse dicebant. Re autem vera legere degenerem erat abrogatio firmioris absq; his ad potentiam: qui sibi designandorum magistratuum licentiam compararent. Itaq; vna sacratarum tribuum accita quæ emachim appellatur pontificem sortiebantur. Casuq; locos exijt homini per quem maxima eorum iniquitas demonstrata est. Phannias alias phanis quidem filius. Samuelis ex vico Arathasapathasy alias Aphtha non solum non ex pontificibus orto: sed operte quid esset pontificatus propter rusticitatem penitus nescienti. Deniq; inuitum eum rure obstratum vt in scena fieri solet aliena ornauere persona indutumq; sacra veste quid facere deberet instituebant ludumq; & iocũ esse tantum ne fas arbitrabantur. Cæteri quidem sacerdotes procul expectantes ludibrio legẽ haberi lachrimas vix tenebãt: honoresq; sacrorũ solui grauiter igemebãt. ¶ Ppl's aũt hãc eorũ audatiã non tulit: sꝫ oẽs q̃si ad deponẽdã tyrãnidẽ aios itẽderãt. Nãq; pstare ceteris videbãt gorgiõ al's goriõ iosephi filius & symeõ gamalielis tã singl'os circuẽtes q̃ siĩ vniuersos i cõciõibus hortabãt: quo tandẽ aliqñ libertati corruptores vltũ irent: scẽmq; locũ ab hoĩbus sceleratis purgate pperarẽt. Põtifices etiã probatissimi gamala quidẽ filius ihesu aut ananus Anani filius populum frequenter in cetibus exprobrando eius segniciæ contra zelotas excitauerunt Ita enim seipsi vocabant vti bonarum professionum emuli: ac non qui pessimam facinorum immanitatem superassent. ¶ Itaq; in concione populo congregato cunctisq; indignantibus occupationes sanctorum itemq; rapinis & cedibus nonduz autem promptis advlciscendum propterea ꝙ inexpugnabiles id enim erat verum zelotæ putabantur stans inter eos ananus medius & ad legem respectans cũ lachrimis opplesset oculos magis mihi ait mori satis est antiq̃ dei domiciliũ videã tantis refertum doloribus: atq; inaccessa & sancta loca sceleratorum frequentari pedibus. Verum sacerdotali veste amictus & sanctissimum venerabilium

Ananus pontifex sapientissimus.

Cauillatio mala q̃ caute sorte põtifices creare conati sunt.

eg.l.4 cap.vi.

Phanis vir oĩno iutilis & ignorãs sorte irrisorie ad sacerdotiuz assumit̃ vñ cęteri sacerdotes legẽ ludibrio haberi videntes lachrimabantur.

eg.l.4 cap.vi.

Zelotę cur vocati. Ananus cõgregato popl'o cũctisq; idignãtibus tãta mala stãs iter eos fl'ẽs mori cupe se dicebat cũ videret sacra loca scelerator ũ pedibus frequẽtari nota eius orõnẽ que defflet citatis & tẽpli desolationem.

B noĩm onus ferens viuo atq; animę amorę teneor: nec pro senectute quidem meam mortẽ sustinens gloriosam. Igit̃ solus ibo: & tanq̃ in solitudine animam meam solam dabo pro deo. Nã quid opus viuere in populo clades suas minime senciente? & apud quos malorum presentium defensio interijt? Si quidem rapti patimini ac verberati recitetis. & ne gemitu quidem aperto quisq̃ prosequitur interemptos. O acerbã cõminationẽ? Quid de tyrãnis queror? Nunquid non a vobis vestra pacientia nutriti sunt? Nunquid non despectis qui mecum ierant cum adhuc pauci essent vos dum tacetis plures eos fecestis. atq; illis armatis quiescẽtes in vosmet arma vertistis? cum primos eorũ conatus oportuisset infringi. quando cognatos conuicijs appetebant. Vos autem negligendo ad deprædationem noxios irritastis: quia vastatis domibus nulla ratio ducebatur. Itaq; iam dominos ipsos rapiebãt: eisq; cum per mediam ciuitatem traherentur nemo erat auxilio. Illi autem a vobis proditos etiam vinculis affecerunt. Non dico quanto & quales. Sed quot accusatos. indẽnatos vinctos nullus adiuuit. Restabat autem eosdem videre trucidare. Hoc etiam vidimus veluti ex grege mutorum animalium quæ p̃cipue ducit̃ hostia ne vocẽ q dẽ eorũ quisq̃ emisit nec dum dexterã mouit. Paciemini sibi paciemini sancta etiam conculcari videntes? Cumq; omnes audacię gratos nefarijs hominibus subijceritis eorum prestantiam reuercmini. Tunc enim profecto ad maiora procederent: si quid maius quod euerterent inuenirent. Tenetur quidem munitissimus ciuitatis locus nunc autem phanum appellat̃.

C velut arcis arx quędam siue castellum. Tanta igitur contra vos tyrãnide munita & inimicis supervertic em positis videtis quid cogitatis? Aut quibus vestras sententias applicabitis? An romanos expectatis: vt sanctis vestris opitulentur? Ita quidem se nostre ciuitatis res habent: eoq; iam calamitatum ventum est: vt misereatur nostri etiam hostis: Non exurgitis o laboriosi: respectisq; vulneribus vestris quod etiam feras bestias facere videmus. vltum ibitis non suas quisq; recordabitur clades. vt añ oculos positis quę pertulerit advltionem animos acuetis? Perijt apud vos non fallor affectionum omnium carissima & maxime naturalis cupiditas libertatis seruitutis autem ac dominorum amantes facti sumus: tanq̃ subiugari a maioribus didicerimus. Atq; illi quidem multa & maxima bella vt in libertate viuerent pertulerunt nec aut ægiptiorum aut medorum potentiæ cessere: dum modo ne facerent que iuberentur. Et quid opus esse de maioribus loqui. Hoc ipsum bellum quod nunc cũ Romanis gerimus vtrum commode an cõtra in commode. non palam quid habet causę nisi libertatem Ergo qui dominis totius seruire non patimur gentiles nostros ferimus tyrannos. quãq̃ externis obe

Phanũ tẽplũ velut arx siue castellum.

eg.l.4 ca.vi.

Q: apd̃ eos nõ fit cura libertatis p q̃ tãta bella prẽs sustiuert pq̃ ẽt expectat̃ romãorũ bellũ

dientes ad fortunā semel id referunt cuius iniuria victi sunt &vero pessimis suorū cedere ignauorum est. & cupientium seruiēdi. ¶ Ad hęc aūt qa Romanorū mentio facta est: non vos celabo quid dū loquor interuenerit. mentemq; retraxerit. Quod etiam si ab illis capti fuerimus absit autem dicti huius periculum nichil acerbius experiemur q̄ isti nos affecerunt: quo aūt pacto non lachrimis dignum sit illorum quidē in tēplo donaria cernere? gentilium vero spolia qui nobilitatem huius maxime oīm ciuitatis compilauerunt. eosq; viros trucidatos videri quibus etiam illi post victoriam temperassent? & Romanos quidem nunq̄ transgredi ausos esse limitem phanorum. aut sacratę quicq̄ consuetudinis pręterire? sanctorum autem ambitum quamuis procul aspectum perhorrescere: quosdam vero in his locis natos ac sub nostris moribus educatos & qui iudei vocarentur inter media sancta de ambulare manibus adhuc suis gentili cede calentibus? Quis igitur externum bellum metuat ex compatione domestici? Multo nobis ęquior est inimicus. Nam si propria rebus sint aptanda vocabula fortasse reperientur legum quidem nobis confirmatores fuisse romanos: hostes vero intus habere verum hos insidiatores libertatis exitio debere neq; facinoribus eorum dignum posse excogitari suppliciū. D

Si iā arōānis capti essēt nihil acerbius ab his experiti q̄ nunc ab istis. &c.

¶ Certum est idemq; omnibus vobis & ante orationem meam esse persuasum: atq; ipsis vos rebus quas pertulistis in eos esse commotos. Plęriq; autem fortasse multitudinem eorū atq; audaciā reformidāt: & praeterea q in loco superiore cōsistunt. Sed hęc vt vestra negligentia conflata sunt: ita nunc magis proficient si moriamur. Nā & numerus eorum in dies singulos alitur eo q iniquissimus quisq; ad similes profugiat & audaciam plus accendit. q nullum ad huc eis impedimentum interuenit. loco q; superiore vtuntur. Et quidem cum apparatu his tempus demus. Quod si aduersus eos ne ceperimus: humiliores erunt. Michi credite: conscientię celsioris loci beneficium ratio perdet. Fortasse autem dei sprǽta maiestas in ipos tela retorserit: suisq; missilibus impij consumentur. Videant nos tantummodo & deiecti sunt: quamq̄ pulchrum est vt etiam si quod periculum immineat pro sacris ianuis moriamur: ac si nō p liberis & coniugibus pro deo tamen eiusq; sanctis animam profundamus. Praebebo autem manum atq; sententiam: & neq; consilium vobis vllum deerit ad cautionē: neq; me corpori meo parcere videritis. E

Monet q̄ primū eos suadere qa quotidie eoruз nūerus augētur Iniqssimus qsq; ad sibi silens p fugit.

Pulcrū p sacris & deo mori.

¶ Anano contra zelotas populum ad hortante qui licet ad subeunda pericula seipsum prōptū exhibebat Anano itaq; exercitum ordināte Zelotę cunctis eius cognitis conatibus in eum commouētur & prosilientes nemini obuio parcebant fuitq; ex vtraq; parte cedes maxima & sauciatis popularibus ad domos reportatas Zelotarum quisq; lesus ad templum portabantur sacrū humum cruore pręfundentes vnde latronibus semper conualescentibus populares irascebantur. Ananus vero cū socijs inclusos in templo Zelotas obsedit: sed sacris portis manus noluit apponere. & ne templo bellum inferre videret sex fœre milia armatorū custodes in porticibus collocat. Iohannes autē gyscalensis oībus istis exicij causa fuit. hic enī dolis plenus simulās se quę populus vellet sentire oē Anani & suorū cōsiliū Zelotis pditiose indicabat & imoderatis obsequijs intētionē occultabat. maximus em̄ erat adulator & nō accitus archanorū assiduus pditor. & suspectus habebat. Oīs autē ab eo tollit suspitio ipso fidelitatis & beniuolētię dāte sacramentū & eū suis cōsilijs adherebāt legatusq; mittit ad zelotas. qbus secreta reuelat multa etiā cōmiscendo mēdacia Ananū q ad Vespasianū misisse accusat vt pperet capere ciuitatē & crudelitatis arguebat. ¶ Capitulum septimum. F

Ananus contra zelotas populū hortatus ē & qsq; ad subeunda picula pmptuз exhibebat. &c.

His ananus contra zelotas populum hortabatur non quidem nesciens iam expugnari vi posse propter multitudinem ac iuuentutem animorumq; pertinaciam multoq; magis propter conscientiam commissorum nec enim concessum iri extremam veniam his quae perpetrauerant sperabant: verum tamen quiduis perpeti prestabilius existimans: q̄ in tanta rerum perturbatione cohibere. Populus autem duci se clamabat in eos contra quos rogabatur & ad subeunda pericula quisq; promptus erat.

¶ Sed dum ananus magis idoneos discerneret atq; ordinaret ad praelium, zelotae cunctis eius conatibus cognitis (certos enim qui omnia sibi nunciarent: habebant) in pontificem commouentur ac modo per cuneos simul vniuersi prosiliunt: neq; obuio cuiq̄ parcebatur. Cito autem ananus populum congregauit multitudine quidem superiorum: armis vero constipati non erant zelotes inferiores. Alacritas vero quod deerat in vtrisq; supplebat. Nam & ciues armis iram conceperant fortiorem: & qui de templo exierant quamuis multitudine maiorem audatiam. Quippe illi quidem habitare se in ciuitate minime posse arbitrabantur: nisi zelotas eximerant. Hi vero nisi vincerent nullum se subituros esse supplicium. Manus autem conserere pro ducibus obedientes motibus animorum. Et primo quidem in ciuitate ac pro templo eminus missis lapidibus semel inuicem appetebant: si vero aliqua pars terga vertisset victores gladijs vtebantur. Cumq; plurimi sauciarentur multę cedes vtrobiq; fiebant. Et populares quidem i domos referebātur a suis zelotarū vero quicūq;

Anano ordināte exercitū zelotę cūctis eius cognitis conatibus in eū cōmouent & psiliētes nemini obuio parcebant.

E. Liiij capi. ix

vulneratus fuisset in templum ascendebat sacram humum cruore perfundens vt solo eorum sanguie
A violatam religionem recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in congressibus conua
lebant. Irati vero populares (proficiente quottidie numero suo) cum desides increparēt quiq; a tergo
sequebantur non aperiando fugientibus viam inuitos eos repugnare compellerent: vniuersos quidē
suos conuertunt. Illis autem (qui vim ferre non poterant) paulatim ad templum recedentibus: irrūpit
q; in murum interiorem fuga recepti mature ianuas occluderēt. Verum anano portis quidem sacris
manus afferre non placebat: hostibus quoq; desuper tela torquentibus nefas esse existimans etiā si
vicisset non lustratum prius populum introducere. Ex omni autem suorum multitudine sex fere ar-
matorum milia sortitus: custodes in porticibus collocat. Hic autem qui succederent in excubijs alios
per ordinem ponit. Multi autem honestorum ab obtimatibus ad id electi: mercede cōductos paupe
res vice sua presidijs destinabant. ¶ Fit autem istis omnibus exicij causa iohānes (quem ex gyscalis
effugisse prediximus) Is enim dolis plenus & acerbissimam dominationis cupiditatem mente circum
ege.14 ferens iam dudum rebus communibus insidias moliebatur. Itaq; tunc eadem (quę populus) sentire
cap.45 se simulans aderat anano tam diebus cum proceribus capienti consilium: q̄ noctibus peragrāti custo
dias. omniaq; secreta zelotis renunciabat: nullumq; populi consilium nō priusq̄ caperetur inimici sci-
ebant eius indicio. Immoderatis vero & ananum & populi principes placabat obsequijs: ne in aliqua
suspicione veniret & affectans. Sed hęc eius honorificentia in contrarium vertebatur. ¶ Erat enim
ex adulationū varietate suspectior eoq; ipso q; etiam non accitus assiduus erat archanorum proditor
eg.l.4 habebatur. Et enim prospiciebat Ananus omnes qui ad se concurrerent intelligere. qa quę Iohānes
cap.6 faceret suspicionem nunciationis habebant. Summouere aūt illum nō erat facile: neq; possibileq; ma
licia præualeret. Ac pręter hoc multorū non ignobilium qui summis rebus adhibebantur. patrocinio
succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentū beniuolentię causa peti nihilq; dubitans & fidem
se populo seruaturum iurauit. & neq; factū eius inimicis vllum neq; consilium proditurum vnaq; de
ponendis rebellibus & manu & voluntate operam collaturū. Itaq; Ananus eiusq; socij (quoniam iu-
B rato crediderunt) nullaq; iam suspitione suis eum consilijs adhibebāt. Moxq; abhisdē etiam cōcordię
causa legatus intromittitur ad zelotas. Curę namq; habebant ne phanum culpa sua pollueretur neue
quisq̄ in eo procūberet iudeorū. Ille aūt (quasi Zelotis ac non contra pro beniuolentia iurauisset egre
sua ad eos) medius constitit & sępe quidem se illorum casa in magno periculo fuisse dixit: ne quid se
cretorum ignorarent quę in eos Ananus cum socijs cogitasset. Nunc aūt ingens cum ipsis omnibus
eg.14 subiturū esse discrimē nisi diuinum quoddam præsto fuerit adiumentū. Nihil enim iam morari ana-
cap.vi num. Sed persuasisse quidem populo ad Vespasianū legatos mittere vt ad capiendā ciuitatē q̄ primū
venire properaret. Indixisse aūt lustrationem postero die vt simulata religione intromissi vel etiam vi
prælio manus consererent: se autem non videre quamdiu aut custodias sustineant. aut cū tāta manu
acie congrederentur. Ad hæc addebat q; ipse dei prouidentia trāsactionis esset causa legatus. Hęc ei
spe ananum his proponere: q; nihil suspicantes eos subito aggrederetur. Itaq; oportere si quis haben
dam rationem vitę duceret: aut custodibus supplicare: aut foris aliquod præsidium petere. Quod au
tem si victi essent veniæ spes foueret immemores esse audacie suæ credere aut simul ac factores peni
tuerit amissorum in gratiam statim eos qui perpessi sunt reddituros: sed noxiam quidem sępe inuisā
etiam in penitudinem fieri: lesis autem iram in licētia seuiorem. Imminere autem illis ait interfecto-
rum amicos atq; cognatos tantumq; pro dissolutis legibus ac iudicijs indignatione flagitantem vbi
etiam si quā pars misericors fuerit maior etiam irascētium turba celabit. Salia quidem variabat iohā-
nes terrorem iniiciēs multitudinis extremum vero auxilium aperte quidē indicare quod diceret nō
audebat: Idumeos autem significabat. vt aūt principes. Zelotarum priuatim etiam commoueret cru
C delitatis Ananū arguebat ipsis eum maxime minitari confirmans.

¶ Legati a Zelotis ad Idumeos pro auxilio mittuntur quia (vt iohannes finxerat) Ananū Ro-
manis dicebant velle tradere ciuitatem. Idumeorū enim natio admotus est. facilis rerumq; leta muta
tionibus atq; ad arma promptissima. Congregati itaq; prope ad viginti milia cum quattuor ducibus
veniūt hierusalem. Ananus autem (cognita legatione & ad uentu idumeorum) portas eis clausit: mu
risq; custodes apposuit atq; verbis cōcordiam voluit suadere. Stans ergo in aduersa turri post ananū
Iesus pontificum euo longissimus ad Idumeos. orationē habuit ipso (q; perditissimis hominibus cō-
tra iustos auxilium vellent dare) increpando & post multa illos (vt contra tyrannos auxilium ferant
exorat eorum manifestans tyrannidem templumq; (quod omnibus est venerabile) prophanasse accu
sat. Committit quoq; depositis armis de discordijs iudicare: aut si non velint neutri fauentes parti p̄
catu recedant.

Capitulum octauum.

Ananus ne videntur bellū tēplo inferre sex milia in porticibus cōstituit &c

Iohānes gyscalēsis dolis plenus simulās se sētire quę populus vellet omne ananí & populi cōsiliū zelotis idicabat & immoderatis obsequijs intentionē occultabat

Sacramētū fidelitatis iohanne dante oīs ab eo suspitio tollit & eū suis consilijs adhibēt legatus q; itro mittit ad zelotas qbus secreta reuelabat multa ēt cōmiscēdo mēdacia.

Iohannis mendacia.

Mittūr a zelotis legati ad idūeos p auxilio qa(vt finxerat iohēs) anani dicebant ciuitatē rōanis tradere.

Erat aūt eleazarus Symonis filius(q etiā pter alijs idoneus eē videbat&re cte cōsulere& quę cōsuluisset efficeret)iteq; zacharias filius aphetali alias D phaleci vterq; a sacerdotibus genus ducētesHi pter cōmūes(ēt priuatis i eg.l.4. termiatiōibus cognitis)qq; anani factio potētię sibi cōparādę cā rōanos c.xxvi accerceret.nā &hoc iohānes affixerat diu qd agerēt dubitabāt āgusti tpis festiatiōe cōclusi.Populū ei haud mlto post eos aggredi paratū ēe cogitabāt:exīnivero subsidij facultate īsidiarū sibi celeritate pṗrepta prius forevt oīa paterēt:quāvtlauxiliorū qsq̄ ista cognosceret aduocari tñ placuit idūeos(scripta breuiī ępistola)q circūmēto pplo)ananusvellet rōanis metropoli pdere.Ipi āt p libertate dissidētes i tēplo custodirēt minimāq; tpis salutē sibi pmitterēt:ac nisi mature subuenirēt ipos qdē anano atq; iimicis ac vero ciuitatē romanis illico subiugādā.Et pleraq; nūcijs ad rectores idumeorū referēda mādabāt. Ad hoc etiā lecti sunt viri strenui:& dicēdi peritissimi & ad psuadēdū satis idonei:qq; his rebus esset vtilius pedū velocitate prestātes.Nā idumeos cōfesti parituros certū erat qd turbarū cupiēs & incōdita esset natio sēpq; ad motus facilis atq; dispēsa.& rerū mutatiōibus leta iminisq; petētiū blādicijs ad armis prōptissima:& velut ad festorū quādā solēnitatē sit ad plia pperās.Celeritatē āt nūcij exigebāt atq; istis nihil deerat alacritatis.Vterq; āt vocabat ananias.Iāq; rectores aderāt idumeorū.Illi aūt eg.l.4. simul epistola mādatliq; attoniti:quasi furibūdi circūcursare gētē ac militiā denūciare cœperūt.Itaq; c.xxvi mox& dicto citius multitudo cōuenerat oēsq; p libertate metropoleos rapiebāt.¶Cōgregati āt ppe ad vigiti milia cū ducibus quattuor hierosolimā veniūt.hoc est iohāne& iacobo iosyę al's Sosę filio. Et pterea Symone Cazię al's Thecni filio & phinea Cūsoth al's Clusot filio.¶Ananū āt pfectio legatorū itemq; vigiles eius non latuit:necnō & ipetus idumeorū.Hoc ei ante cognito portas eis claufit.& mutis custodes apposuit.Non tñ ei visū est bello cū his cōgredi:sed verbis ante eis psuadere cōcordiā.¶Stans ergo in aduersa turri post ananū Iesus pontificū euo lōgissimus.cū multe inquit &va eg.l.4. rię turbe tenuerint cittaē:in nullu re miranda sic fortuna est.vt in eo q pessimis etiam inopinata cō c.xxvi spirant.Eteni per ditissimis hominibus auxilio cōtra nos tanta cū alacritate venistis quanta nec i barbaros(aduocante vos metropoli)venire decuisset.Et siquidē viderē consentionē vestram similem ēe E his hoībus qui vos rogauerūt non estimarē impetū capere rationem,Nihil em̄ ęquę ac morū cognatio concordiam firmat.Nunc ergo illi siquis eorum singulos explorauerit.mille mortibus digni reperirentur.Nam ludibria & pugnamenta totius rusticæ plebis luxu absumptis patrocinijs suis postq̄ in vicis & ciuitatibus proximis audaciam exercuerunt:postremo in sacram ciuitatem clam influxere vt latrones solumq; religiosum immanitate scelerū polluerunt eosq; videas inter sancta sine mœtu ebrios & auiditate vētis peremptorū spolia consumentes.Vestra vero multitudo armatorumq; talis ornatus est:qualem deceret esset si publico vos cōsilio metropolis inuitaret in alienigenas laturos auxilia.Quid igitur hoc esse quis dixerit nisi forte iniuriā cū pro nequissimis cōuenisse integre nationisvestrę arma videat conspirasse.Iam dudū reperire nequeo quidnam fuerit.quod vos tam cito cōmouerit.Nec enim sine magna fieri potuisset.vt arma pro latronibus aduersus cognatū populū caperetis q Romanos audistis & proditionē His autē quidam nostrū nunc obstrepebāt liberande metropoleos causa venisse dicentes.Vnde mirati sumus preter alia noxiorū tale cōmentum.Viros enim natura F libertatis amatores eoq; maxime cū extremis hostibus pugnare paratissimos aliter cōtra nos efferare nō poterant q̄ vastatā libertatis proditione mentita sed eni cōsiderarevos opportet quivos insimulauerint:fidemq; in nos veritatis ex rebus cōibus nō ex ficto sermone colligere.Quid ei posse nūc demū nos dederimus rōanis cū ab initio licuerit aut ab his non deficere:aut qui defecimus cito venire ī grāz priusq̄ circa nos oīa vastarēt.Nāq; iā ne volentibus quidē vobis transactio facilis ē:cū& supbos eos effecerit galilea sub iugū missa mortēq; grauiorē afferant turpitudinē appropinquantes.Placere quidē q in me est:pacē morti ante pono.Semel aūt bello appetitis postq̄ pugna cōmissa est gloriosā eg.l.4. mortem vita captiui existimo potiorem.Sed vtrum nos populi principes aiunt clam misisse aliquem c.xxvi ad Romanos an etiam totum populum cōmuni suffragio.Siquidem nobis dicant quos amicos miserimus qui serui fuerint proditionis ministri.Cum iret aliquis depræhensus est.Rediens captus est. Litteras nacti sunt.Quemadmodū autem tātam ciuium multitudinez lateremus: cum quibus omni hora versaremur.Paucis etiam atq;his inclusis qui de tēplo ne in ciuitatē quidem:prodire possēt quo pacto sunt cognita:quę occulte extra ciuitatē fierent:an vero nō cognouerūt qñ ausorū penę reddē dę sūt donec aūt sine mœtu fuerunt.neminem nostrum proditorem suspicabātur.Sin ad populū causam referunt:publicū habuit nempe consiliū nemo aberat contioni:ideoq; manifestior ad vos nūcio citius fama properasset.Quid opus erat legatos mittere:cum certa nobis esset de transactiōe sentētia

Idumeoꝝ natio ad motus facilis & rerū īmutatio nibus leta & ad arma promptissima.

Idumeoꝝ vigiti milia cū q̄ttuor ducibus veniūt hierusalem.

Orō Iesus ex turri idumeorū increpatoria.

Cōtra falsos accusatores.

Mors gloriosa captiui potior vita.

A Et quid designatum sit dicant. Sed he quidē male periturorum & instantes penas euitare cupientium causationes sunt: Cum etiam si ciuitatem manentem prodi fors afferret. ideoq; ipsos qui nos criminantur ausuros quoq; audacię vnum malum decem videretur prodicio. ℂ Vos aūt oportet (quia semel cum armis adestis) primum (quod est iustissimum) adiuuare metropolim & vna nobiscum tyrānos eximere per quos iudicia dissoluta sunt: qui calcatis legibus iura suis gladijs permiserunt. Deniq; nobiles viros non incusatos ex medio raptos foro primum vinculis cruciarunt: deinde non voce neq; prece eorum morati neci dederunt. Licet autem vobis non belli legi introgressi horū videre argumentum quę dixit desolatas domos rapinis: coniuges in veste lugubri ac familias peremptorum: ac p totam ciuitatem vlulatus & fletus. Nullus enim nō expertus est persecutionem impiorū: qui ad hoc insanie proruperunt vt latrocinalem audacia non solum ex agris atq; alijs ciuitatibus in hanc quę & caput & facies gentis est sed in phanum etiam ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi ad excursus & ad profugium elegerunt isq; fiscus illis est eorum quę in nos comparātur: & locus toti orbi terrę venerabilis quiq; ab vniuersis alienigenis ab extremo limite vndiq; veniētibus honoratur: per hasque apud nos preternata sunt bestię conculcatur. Exutis autem rebus desperatis. populos commiti populis & ciuitatibus ciuitates. gentesq; in sua viscera delectum habere: cum debueritis (vt dixi) quod facti esset optimum ac deceret nobiscum nocentes eximere. atq; hāc ipsam fallaciam vltumire quod auxilio nos aduocare ausi sunt quos metuere vindices debuissent. Quod si eiusmodi hominum preces reuerendas putatis: attamen licet vobis armis depositis cognatorum habitu introire ciuitatē: medioq; iter hostes auxiliatores suscepto nomine de nostris discordijs iudicare. Quamq̄ reputate quid habebunt commodi cum de manifestis ac de tantis criminibus apud vos causam dicturi sunt: q hominibus non accusatis ne verbum quidem facere permiserunt. Ferant igitur hanc ex nostro aduētu gratiam. Si vero neq; nobiscum indignari neq; iudicare vultis: tertium restat nec relictis vtrisq; partibus nec nostris cladibus insultetis: nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam & si maxime
B cum romanis quemq̄ nostrum suspicamini collocutum: obseruare vobis itinera licet tumq; demum tueri metropolim cum factum aliquid eiusmodi patuerit quale delatum est: & in auctores eius si conuicti fuerint vindicare. Non enim vos pręuenient hostes iuxta ciuitatem sedibus positis. Sin horum nichil vobis gratum aut mediocre videtur portarum claustra miremini: quatenus arma portabitis. Hęc quidem ihesus loquebatur.

Iesus idumeos rogat auxilium cōtra tyrannos ferant eorumtyrannidem manifestauit.

Q ꝓphanauerūt tēplū quod oībus ēvenerabile

C ommittit eis depositis armis de discordijs iudicare aut si nō velint neutri fauentes parti recedant.

ℂ Indignitas idumeis (quia peratum non inuenissent introitum) Symon vnus eorum respondet iudeis indignationem contra pontifices ostendens qui cōmunem omnibus ciuitatem sibi clauserint & Romanos fortasse coronatis portis parati sint recipere. Hic enim post multas increpationes sedeclarat ferre Zelotis auxiliū & dei domiciliū velle defēdere atq; pro patria ꝓpugnare: his quoq; dictis idumeorū multitudo clamore concēsit. vnde Iesus tristis dupici bello oppugnatam videns ciuitatem recessit. itaq; idumei prope murū tabernacula posuerunt. Tantaq; nocte illa horrēda fuit tēpestas vt apud omnes certum erat hominum mundi exitio statum esse turbatum quod maximū fuit portētū idumeis atq; opidanis vnam afferens opinionem Zelotę aut sollicitī congregato cōsilio idumeis cōcluserunt subuenire seratamq; portam aperientes idumeos introducūt. Capitulum nonum.

eg. l. 4 capi. 8

IDumeorū aūt nequaq̄ multitudo animū attendebat: ardens iracundia (q nō paratū habuisset introitū) ꝓq; armis iter se duces indignabanī captiuitatē esse existimātes: si ea quibusdā iubētibus deposuissēt Vnus aūt ducū Symō filius Cazię al's Cathla vix placato suorū tumultu stās in eo loco vn̄ exaudiri a pōtificibus posset. Nō iā mirari se (ait) si libertatis ꝓpugnatores ī tēplo custodierēī iclusi cū illi cūcte gēti cōmunē clau.
C serit citatē. Et rōanos qdē fortasse coronatis ēt portis recipe sint pati. Idumeos āt ex turribus alloquāī captaq; iubeāt ꝓ libertate arma ꝓiicerę cognatisq; nō credētes custodiā citatis iudices eos discordiarū fieri vellēt: & alios accusando q indemnatos ciues occiderēt: ipsi totam damnēt ignominationē. Deniq; (ait) vrbem omnibus alienigenis religionis causa patentem: nunc domesticis præclustisis. Valde enim cōtra vos festinabamus & ad gerendū cum gentilibus bellum: qui ob hoc ꝓparauimus vt vos seruaremus liberos Nēpe talia vos etiā hij quos obsidetis leserūt tāq̄ verisimiles vt suspiciōis in illis queq; colligitis. Deinde qui reipublicę defensores intus ī custodia tenētes genere cōiunctissimis gentibus simul vniuersis ciuitate perclusa tyrannidē perferre dicitis. cū iam contumeliosis non iubeatis obtemperare preceptis nomēq; potentię alijs qui vos tyrannos patiuntur annectitis: quis cauillationē vr̄i sermonis tulerit cū res repugnatiū videat ex omni vobis etiam nūc idumeos excludētibus citate. nāq; ipsi nos a patrijs sacris arcetis: recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in tēplo: quod cum ausi essent plectere ꝓditores quos viros nobiles innocētes pro societate facinoris dictitatis: non a vobis inceperint: summaq; proditionis membra preciderint. Sed licet illi moliores q̄

Idumeis indignatis (quia introitū patatum non inuenissent Symon vnus eorum respondet

Iesus tristis duplici bello oppugnatā vidēs ciuitatē recessit

res poscebat inuenti sunt:nos tamen domicilium dei seruabimus Idumei & pro communi patria ꝓ D
pugnabimus:tamq; foris irruentes q̄ intus insidiantes hostes pariter vlciscemur. Hic autem manebi
mus pro muris armati:donec aut romani vos aspiciendo liberent:aut ipsi recuperata libertatis cura
mittemini:His dictis ydumeorum quidem multitudo clamore consensit:¶ Iesus autem tristis recel
sit cum nec Idumeos quicq̄ sentire moderatum:& duplici bello oppugnari ciuitatem videret. Quip

Idumei prope murum tabernaculū posuerūt

pe nec Idumeorum tumor & spiritus quiescebat indigne ferentium contumeliam ꝙ essent ciuitati ꝓ eg.l.4
hibiti:& ꝙ zelotarum vires esse firmas crediderant erubescentium postq̄ nichil eos sibi auxiliari pos cap.9.
se viderunt vt iam venisse peniteret. Pudor autem nulla re pœnitus gesta redeundi penitndinem su
perabat. Itaq; ibidem prope murum temere tabernaculis positis:manēdum esse statuerūt ¶ Infinita
vero hiems nocte illa ventiq; violentia cū imbribus orti sunt:& crebra fulgura:horrendaq; tonitrua
concussæq; terrę vasti mugitus. Certumq; apud omnes erat hominum exicio mundi statū esse turba
tum:neq; parum quid rerum hęc signa portendere:vna vero Idumeis & opidanis erat opinio : his
quidē irasci deū militię causa existimantibus neq; se posse euadere.si aduersus metropolim arma mo

Zelotarū cōsiliū cōgregatū vt idumeis subuenirent.

uissent:anano autem eiusq; sociis etiam sine prælio vicisse deumq; bellum pro se āministrare creden
tibus. Sed profecto falsi erant interpraetes futurorum & quę sui passuri essent cōtra hostes fore diuia
bant. Verum Idumei cateruatim densatis corporibus inuicem sese fouebant scutisq; contextis prote
cti capita minus pluuia lebebantur. Zelotę vero magis illorū q̄ suo periculo cruciabantur: collectiq;
deliberabant.si quam illis recipere subsidij machinam possent. Horum autem ardentioribus videba
tur vi armorum custodes inuadere:atq; ita in ciuitatem impetu facto palam portas auxiliatoribus a
perire. Nam & custodes ex improuiso & ꝙ plures inermes ac belli inexpertes essent facile turbatum
iri:& multitudinem ciuium difficulter collogi posse quoniam domi quisq̄ propter hyemem contine
retur. Quin & si periculū aliquod interuenerit:quibus subuenire q̄ negligere tot copias sui causa tur
piter perituras. At qui prudētiores erant vim quidem adhiberi disuadebant. Non enim sui tantū cu E

zelotę seratam portā aperiūt & idumeos introducunt.

stodes ampliare:sed etiam ciuitatis murū videbāt propter Idumeos diligētius custodire & vbiq; adel
se ananū oībus horis inuisere custodias existimabant. Sed hoc alijs noctibus ita habuerat. Ille vero
non sua desidia requieuerat:sed vt ipse & custodum manus fato inrerirent. Namq; iam nocte proue
cta & algente hyeme custodes in porticu dispositos opprimit somnus:Accedit Zelotis subito consi
lium vt seris templo sacratis portarum vectes secarent. Affuit aūt illis(ne exaudiretur crepitus) vētorū
sonus & crebra tonitrua phanoq; egressi ad murū clanculo veniūt:seratamq; portā(quę ad idumeos
erat)aperiūt:illi aūt primo ananū conari aliquid suspicati:vnusquisq; dexterā ad gladiū quasi bellatu
ri applicant mature. Deinde(his qui ad se venerāt agnitis)introibant. Qui quidē si tūc manus ī ciui
tatē vertere voluissent nihil obstabat quo minus simul totus populus interiret tāta ira ferebanť. Verū
Zelotas prio eximere custodia festinabāt illis quoq; multū precātibus q eos receperant ne despice
rēt malis obsessos quorū gratia venerāt.ne ve his acerbius periculū iportarēt captis eni custodibus fa
ciliorem ipsis in ciuitatē fore impetū. Sed si semel eos concitassent.iam illos cōtineri non posse cū si
senserint cōgregabūt & per ascensū nitentibus se opponēt. Idem sibi Idumeis visum est.

¶ Zelotę Idumeis ingressis mixti in custodes irruerūt:quibus occisis oīs multitudo ad clamorē
suscitur & raptis armis ad vlciscendū properabat primum quidem solos Zelotas aliquid conari suspi
cans quasi eos superaturi numero cōfidebat. Sed Zelotis Idumeorū clamorē geminantibus magisq;
horribiles oīm voces faciebat tempestas. Nemini aūt Idumei crudelissimi parcebāt neq; fugiēdi ade
rat locus neq; spes fuit salutis. Octogita aūt milia & quingenti illa nocte fuerūt occisi pōtifices quoq; F
Ananū & iesū occiderūt insepultos dimittentes contra iudeorum mores qui etiam crucifixos ad so

Custodibus occisis oīs mľtitudo ad clamorē suscitať & raptis armis ad vlciscēdū properabat.

congressus idumeorum.

lis occasum deponunt & sępeliunt. Mors enim Anani ciuitatis excidij principium fuit. Erat eni vir
laudabilis iustissimus qui commodis proprijs communes anteponebat vtilitates. Iesus quoq; cæte
ris virtute præstans illo quidem comparatione inferior.

Capitulum decimum.

eg.l.4 ca.9.

IAmq; in tēplo per ciuitatem subibant.cū suspēsi zelotę aduentū eorū præstolarenť.
Deniq; his ingressis etiam ipsi cōfidēter ex iteriore phano aregressi sunt mixtiq; Idu
meis in custodes irruerunt. Cesis aūt nonnullis(quos somnus opresserat) omnis mul
titudo ad clamorem vigilantium suscitata est. Raptisq; armis ad vlciscendum non si
ne stupore propcrabāt. Ac primū quidē zelotas solos conari aliquid suspicātes quasi
eos superaturi numero cōfidebet. Vbi autem foris alios circūfundi viderūt Idumeos
irrupisse sensurūt als cēserūt. Et maior quidē pars eorū armis pariter scutisq; depositis ī questibus erat
& pauci vero iuuenū fortiter cōmuniti occurrerūt Idumeis aliquandiu segniorē multitudinē protege
bant. alij cladem ciuitatis habitatoribus nūciabāt. Illorū autem auxilio venire nullus audebat cogni
to idumeos irrupisse:sed ipsi quoq; irrita vociferātes cum fletibus respōdebāt & plurimisq; mľierū su

A scitabatur vlulatus.si quaudo custodum quispiam periculum incidisset. Cum & zelotæ Idumeorū clamorem geminabant magisq; horribiles faciebat tempestas omnium voces. Nemini autē Idumei parcere ꝙ natura crudelissimi ad cedes erant & hieme grauiter afficiebantur propterea his qui se ex cluserant vt inimicis vtebantur tam supplicantibus q̄ repugnantibus infansi multos etiam cognatio nem referentes alias recordantes vtq; commune phanum refereantur orantes gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus:neq; spes erat salutis. Compulsi autem circa se magis vi oppressi laniabantur:cum recedendi spacium non daretur:nec interfectores a cedibus temperarent incerti aūt qđ agerent in ciuitatem se precipitabant miseri:vt mihi videtur eo quod fugiebant voluntarium subeūtes exicium donec templum exterius sanguine redundauit: Octo autem milia quingentos mortuoos dies inuenit. ❡Nec nunc his ydumeorum ira saciata est:sed versis in ciuitatem manibus omnes domos diripiebant quęcunq; fortuitu inuenissent morti dabant. Et cæterę quidem multitudinis cedem superuacuam esse ducebant. ❡Pontifices autem peruestigabant & in illos plęriq; ferebant statimq; comprehensos obtruncabant:astantes super eorum cadauera nunc Anano populi beniuolentiam:nunc Iesu quę de muro dixerat exprobrabant. Ad hoc autem impietatis progressi sunt vt eos etiam insepultos abijcerent cum præsertim iudeis tanta sepulturæ cura sit vt eos etiam iudicio cruci suffixos ad solis occasum deponant atq; sepeliant. ❡Et quidem non errauerint si anani mortem dixero excidij ciuitatis fuisse principium & ex illo die muros euersos:remq; publicam iudeorum perisse quo pontificem rectoremq; salutis suę iugulatum in media ciuitate viderunt. ❡Erat eni& al's vir laudabilis atq; iustissimus:& pręter nobilitatis ac dignitatis & honoris quo erat pręditus amplitudinē infimis amabat ęquari libertatis aūt maxime fautor erat & qui populi affectaret iperiū. Cōmodis aūt ꝓpriis cōmunes semp vtilitates ante ponebat.sup oīo paci studēs. Sciebat eni romanos nō posse expugratumiri:ac ꝓspiciebat vt si pauci viriliter nequissent iudei vel iimici superassēt:vt aūt breuiter dicā anano ad trāsactionē venissent. Mirus ei erat dicere:mirus populis persuadere quę vellet lāvero ipediētes bellantesq; suqegerat. Plurimū aūt moliri sub tali duce attulissēt rōanis. ❡Adiūctus ēt erat Iesus illo quidē cōparatione iferior. Sed cęteris pręstās vt pote qui deo tāq violatam ciuitatē perire flāmisq; sancta purgari vellet cōsulto defensores eorū & qui ea carissima duceret āputasset. Itaq; paulo ante sacris vestimentis amictos:ac toto orbe celeberrime religionis auctores quiq; vndiq; ciuitatē
B commeantibus venerabiles habebantur:iacere nudos prædā canibus:ac feris videres. Quos quidē viros ipsam puto gemuisse virtutem:tantum licuissevicijs flentem.

Idumei crudelissimi nulli pcebāt neq; fugiēdi locus erat,neq; salutis spes.

Octogita milia & quingēti mortui illa nocte

Mors anani ciuitatis excidij pricipiū. Anani laudes q cōmunes aūponebat vtilitates.&c.

Iesus laudes

eg.l.4. cap.4.

❡Explicit Liber quartus.

eg.l.4 cap.6.

❡Incipit Liber quintus.

❡Anano & Iesu occisis Zelotę cum idumeis passim plebem quasi mirabiliū animalium gregez mactabant nemini parcentes sed ante mortem eos verberibus afficiebant & tormētis: Nullusq; palā flere neq; mortuos audebat sepelire duodecim milia nobilium crudeliter fuerunt occisa. Zacharium quoq; illustrem virum improbis inimicum & probis amicum proditionis crimine apud septuaginta Viros falso accusant. Qui obiecta sibi crimina diluit:& contra Zelotas eorum manifestat iniquitates Igitur omnes septuaginta iudices pro Zacharia mori maluerunt:q̄ cōtra eum ferre sententiā. Sedzelotę duo illum in templo occidentes in vallem proijciūt atq; a templo expulerunt iudices. Idumeos itaq; iam pœnitet venisse ueq; his gesta placebant. Quibus zelotarū quidem secreto omnia zelotarū manifestauit facinora. vnde ipsi maiorum vitantes societatem quorum non sponte:sed decepti fuerunt participes in domos solutis custodijs recedunt. Sed ipsis recedentibus zelotarum creuit insolentia qui in fortes viros & insignes cedibus seuiebant omnemq; volebant delere nobilitatem: Goryon autem libertatis amator cum multis alijs occisus est. Niger quoq; vir in bellis strenuus cicatrices vociferando ostendens extra portam ductus occiditnr ipsiq; supplicante sepultura denegatur. Ipse vero moriens. Romanos vltores famemq; atq; pestilentiam contra impios imprecatus ē. Omnibus certe mortis occasio excogitabatur. Soliq; ignobiles & fortuna humiles mortem euasere.

Capitulum Primum.

C ANANO quidem & Iesu eiusmodi filius euenit. post illosvero tā zelotę q̄ Idumei passim plebem quasi nefandorm animlium gregem irruendo mactabant Et vulgus quidam in quouis loco deprehensum necabatur:corrptos autē nobiles adolecētes vinctos in carcerem concludebant spe nonnullos eorum sibi posse sociare nece dilata. Verum hæc nullum mouebant sed cuncti mortem pręoptauerunt: dum modo ne aduersus patriam communem nequissime conspirarent. Seuissime tamen ante cedem verbera sustinebant: exulcerati plagis atq; tormentis. Cūq; iā corpus nō sufficeret cruciatibus:tandē gladium merebant. Quos autem

Nullus palã flere audebat neq; sepelire mortuos &c.

Duodeci milia nobiliũ crudeliter occisa.

Zacharias obiecta sibi crimina diluit & contra zelotas eorũ iniquitates manifestat &c.

Omẽs.lxx.iudices p zacharia maluerũt mori q̃ cõtra eũ ferre sententiam.

Idumeos iã penitet venisse neq; his gesta placebant quibus zelotarũ qd secreta mãifestauit &c.

Idumei malorũ societatẽ vitantes(quorũ non spõte sed decepti pticipes fuerũt)i domos recedunt solutis custodijs &c.

Zelotarũ recedentibus Idumeis creuit insolẽtia q maxia i fortes viros & insignes cedibus seuiebant oẽmq; volebãt delere nobilitatem.

die cœpissent:eos in custodiam nocte ducebant. Extractosq; inde siquos mori contigisset abiciebant vt vinctis alijs locus esset. Tantus autem populus pauor occupauerat atq; formido.vt ne flere quidẽ palam quisq̃ siue sepelire proprium funus auderet:sed erant occulte etiam clausorum lachrime:&ne quis inimicorum audiret circunspectantes gemebant:paria namq; hæc (quę lugebantur) etiam qui luxissent illa paciebantur: Exiguam vero nocte sullatam manibus terrã corporibus inicebant:& non nunq̃ die siquis fuisset audacior. ℂ Duodecim autem milia hoc modo nobilium perierunt. Illi autem cedes exosi:nullo pudore & vim iudicij & cognitionis cauillando imitabantur. ℂ Itaq; cum illustriũ quendam zachariam baris alias baruchi filium interficere decreuissent(irritabantur enim q nequissimis inimicus erat nimis & probis amicus) itemq; locuples(vt non solum fortunarum eius direptionem sperarent)sed etiam remotumiri,virum ad sibi adijciẽdos potentes septuaginta plebeiorum honestissimos ex precepto conuocant iudicium specie populi pręferentes & apud eos zachariam(quasi res romanis proderet)accusant quodq; ad Vespasianum proditionis causa misisset sed neq; argumentum neq; vlla probatio criminis erat. Ipsi autem misisse dixerunt:& hoc haberi pro fide veritatis volebant.zacharias tamen(vbi nullam spem salutis sibi relictam esse vidit)per insidias non i iudiciũ, sed in carcerem ducto vitę suę desperationem libertate non priuauit. sed exorsus veri quidem similitudinem obiectorum derisit & illata sibi crimina breuiter diluit. In accusatores autem ratione cõuersa omnes eorum iniquitates per ordinem psecutus est multaq; de perturbatione rerum cõquerebat zelotæ vero obstrepentes vix a gladijs tẽperabant speciem cauillationemq; iudicij vsq; ad finẽ permanere cupientes:& præter hoc iudices experiri an periculi sui tẽpore iusticię memores forent. Igit omnes septuaginta p eo sententiam ferunt & pro ipso mori q̃ sibi ascribi eius interitum maluerunt: Illo aũt absoluto Zelotarum clamor tollitur:& vniuersi quidem iudicibus irascebant: qui simulationẽ datę sibi potestatis non intellexerũt. Duo vero ex audacissimis aggressi Zacariã in medio templo interficiunt:& illudendo. Habes inquiũt & a nobis de absolutione sententiam certiorem:eũq; statim in subiectam vallem de templo proijqiunt. Iudices autem cõtumelię causa auersis gladijs ferietes tẽpli ambitu pepulerunt. Cedi autem eorum pepercerãt:vt disiecti per ciuitatem nuncij apud omnes fierent seruitutis. ℂ Idumeos autem iam venisse penitebat neq; his gesta placebãt. Quibus collectis Zelotarum quidem secreto indicebat vniuersa:& quęcumq;(hi qui eos aduocauerant scelerata fecissent)omnia demõstrabat: arma quidem eos cœpisse dicẽs quasi Romanis a põtificibus metropolis pderetur reperisse autem nullum pditionis indicium:illos vero qui tutari eam simularent:& belli auctos facinora:& tyrannidis ab initio quidem prohibendo fuisse. Verum(quia semel in societatem intestinę cedis incidissent)finẽ delictis adhibendũ,neq; vires omnibus suggerandas morem patrium destruentibus. Nam & siqui grauiter ferrent portas sibi atq; aditũ in oppidũ esse pclusum penas ab his qui prohibuerant esse repetitas& ananum quidem peremptum:vna vero nocte totum populum pœne consumptum: Quarum rerum multos quidem suorum pœnitere sentirent:eorum autem viderent a quibus esset rogati crudelitatem immensam:ne ipsos quidem per quos salui erant erubescentium. In oculis autem auxiliatorum pessima facinora cõmittere: illorumq; iniurias Idumeis imputari:quatenus ea non prohibeant.neq; ab his separentur. Debere igitur(qm̃ de proditione quę dicta sunt calũnia fuisse patuisset,)nullusq; Romanorũ impetus timeretur aduersus ciuitatem vero inexpugnabilis esset potentia corroborata illos domũ recedere malorũq; societatem vitando cuncta diluere flagicia quorum non sponte:sed decepti participes extitissent persuasum est Idumeis. ℂ Et primum eos (qui erant in custodijs)soluunt prope ad duo milia populariũ. Satimq; relicta ciuitate:ad Symonẽ veniũt de quo paulopost cõmemorabimus. Deinde domum ex hierosolimis abierũt. ℂ Euenit aũt eorum discessum vtrisq; inopinatum pariter videre. Nam & populus nescius pœnitudinis paululũ fiducia recreatus est.velut inimicis leuatus:& Zelotarũ creuit insolentia quasi non auxilijs caruissẽt: sed ex his essent liberati quorum pudore ac reuerentia criminibus temperabant. Deniq; iã nulla erat facinorũ mora neq; cunctatio:sed festinatis quidẽ cõsilijs in rebus singulis vtebant:quę vero placuissẽt: ipsa cogitatione citius pagebant. Maxime aũt in viros fortes atq; insignes cedibus seuiebãt:cũ inuidia nobilitatẽ absumerẽt mœtu virtutũ vnãq; cautionẽ putarẽt nullũ optimatũ supesse. ℂ Ita occisus est & cũ multis alijs Gorion al's Gorgõ dignitate simul & genere pstans & solus al's plus posse populũ gaudẽs plenusq; spũ libertatis amator.vt nullus alius iudeorũ quẽ tñ libertas pter virtutes al's pdidit. Sed neq; p abdita quidẽ Niger eorũ manus effugit:bellis cũ romanis gestis vir strennuus cõprobatus. Qui etiam vociferãs sępe & cicatrices ostẽdens:p mediã ciuitatẽ trahebat. Ductus vero extra portas(desperata iam salute ne sepultura careret.suppicabat) Illi aũt prius interminati q humũ ei(q desideraret)concessuri non essent:mox etiã mortẽ intulerunt. Qui tamen(cũ occideretur)Romanos eis vltores imprecatus est famẽq; preter bellũ ac pestilentiam & ad hoc omnia ipsorum mutuas ma-

D

eg.l.4 cap.10

eg.l.4 cap.10

E

eg.l.4 cap.10

F

eg.l.4 cap.10

A nus: Eaq; vniuersa confirmauit aduersus impios dicés: & quod iustissimum est effecit: vt audaciã suã quam primum experirentur inter se dissidentes. Niger quidem occisus. quod habebãt de oppressiõe sui metus leuauit. ¶ Pars autem plebis nulla erat. cui non ad interitum excogitabatur occasio. Nãq; alij ꝙ iamdudum alijs ciuibus restitissent interficiebantur (qui vero nichil offenderent) subitas pacis tempore causas excipiebant: & qui omnino libere eos non adissent pro contemptoribus. qui vero ob sequentes pro insidiatoribus habebantur vnaq; maximorum criminũ & mediocrũ pœna mors erat neq; euasit quisq̃ nisi aut ex ignobilitate aut fortuna perhumilis.

eg.l.4 cap.10

Omnibus mortis occasio excogitabatur. Soli ignobiles & fortuna hũilesmortem euasere

¶ Vespasianus (Romanis ducibus ipsum contra discordes Iudeos bellũ ageret incitãtibus) melius esse vt sese paulatim domestica sedicione consumeret respondit. Cui militum rectores consentie bat moxq; q̃ vtile eius fuisset consilium apparuit. Indies namq; multi iudeorum zelotas fugientes ad eum venientes fuga tamen difficilis ꝙ omnes exitus obsidebãtur: custodibus diuitibus quoq; fugã redimentibus soli pauperes iugulabantur zelotæ quoq; ad hoc crudelitatis deuiarum vt omnibus oc cisis denegarent sepulturam. Sepulti namq; fortunassimi cruciatus comparatione estimabantur. Tũc itaq; captam iri ciuitatem & sacra exurenda fore commune erat prouerbium. Capitulũ. ij.

ege.l4 cap.xi

ET rõani oẽs quidẽ alij ducẽtes ad ciuitatẽ aĩos itẽdebãt hostiũ dissẽsionẽ lucrũ sibi esse cẽsẽtes & vespasianũ (penes quẽ sũme rei ptãs erat icitabãt diuinę ꝓuidẽtię firmãtes auxilio i semet hostes esse cõuersos. Verũtñ ve lox esse momẽtũ & iudeos cito i cõcordiã redituros: aut itestinis malis de fessos aut redactos i penitudinẽ. Ad quos vespasianus ait plurimũ eosq́d fieri cõueniat ignorare tãq̃ i theatro cupiẽtes quantũ armis ac manibus possẽt ostẽtare potius cũ piculo quã secũ ipi q́d ẽt esse vtile reputãtes. nã si stati citatẽ aggredereť: ipos causã hostibus fore cõcordię ac vires eorũ ẽt nũc vigẽtes i se ꝓuocaturos. Sin opieť paucioribus hoc ac moderationibus his vsuros domestica seditiõe cõsũptis. Deũ nãq; melius q̃ ipsos disponere q sine labore iudeos Rõanis traderet: nulloq; piculo exercitui victoriã cõdonaret. Proiñ manibus ꝓprijs intereũtibus inimicis maxĩoq; malo hoc ẽ sediciõe turbatis oportere se magis periculorum spectatores esse debere: q̃ cum hominibus mortem appetentibus, atq;

vespasianus (romanis ducibus ipm vt cõtra iudeos discordes bellum ageret icitatibus) respõdit melius esse vt paulatim sei uicẽ domestica seditione consu merent.

B intestina rabie insanientibus manu confligere. Si quis autem putauerit victorię gloriam sine prælio fieri viliorem: sciat (inquit) armorum in certo exitu commodius esse commode perficere quod intendit nec enim manu præclaris esse minus laudabiles: qui paria gesserint moderatione atq; prudentia Simul aut dum hostes imminuerẽtur: etiam milites ex laboribus assiduis recreatos valentiores ductum iri. Præterea non id esse tempus id mature occupanda videatur victorię claritudo. Nec enim armis construendis aut muris vel auxilijs congredandis iudeos operam dare atq; ideo mores differentibus nocituras: sed bello domestico ac dissensione tumidos miserabiliora quottidie pati q̃ ipi eos captos afficerent intromissi. proinde siquis studiose consideret sinendos esse qui semet absumerent. siue facti ad gloriam clariorem nequaq̃ manus intestino morbo laborantibus afferendas. Si quidem recta ratione dicetur: non ipsorum sed discordię fuisse. Hęc Vespasianus. ¶ Eiq; dicenti rectores militum consentiebant. Moxq; apparuit q̃ vtile eius fuisset consilium. Namq; in dies singulos multi ad eum veniebant fugiendo Zelotas. Erat autem fuga difficilis: ꝙ omnes exitus custodibus obsidebãtur. Et si quis ibi qualibet ex causa depræhensus fuisset velut ad romanos ire cuperet interficiebatur Qui tamen eius dedisset pecuniam saluus abibat. Et qui non dabat solus proditor habebatur. Restabat igitur pecuniosis fugam redimentibus: solos pauperes iugulari. Mortui vero per omnes vias cõgregantur innumeri: multiq; etiam transfugere cupientium rursus in ciuitate perire præoptabant. Namq; sepulturæ spe in patria mori tollerabilius videbatur. ¶ Illi autem ad hoc crudelitatis deuiarant. vt neq; intus neq; per itinera occisis humum concederet: Sed veluti cum patrijs legibus etiam naturæ iura disturbare pepigissent. suaq; in homines iniusticia diuinitatem quoq; polluere ita sub sole mortuos putrescere reliquerunt. Sepelientibus autem suorum funera: idem (quod transfugis immi nebat) supplicium mortis. Statimq; sepultura indigebat: qui hanc alteri prestitisset. Et vt breuiter dicã

Aege. hic adducit exẽplũ de fabio q magis hanibalẽ fregit cũ ctãdo q̃ prelian do Itẽ de scipiobus q affricã subegerunt.

eg.l4 cap.xij

Zelotarũ imanitas sepulturã occisis om̃ibus denegantium.

Sepulti fortunatissimi.

C nulla tam bona quam misericordia perierat in illis cladibus mentis affectio. Hisq; irritabantur noxij qui miserandam inuidissent a viuis in mortuos a mortuis in viuos iracundiam transferentes Modũ autem excedente mœtu superstitibus mortui velut adepti requiem beatiores videbantur. Et qui erãt incustodijs: comparatione sui cruciatus insepultos quoq; fortunatissimos demonstrabãt. Omne quidẽ ab illis vis hominum culcabatur alias calcabatur. Ridebatur etiam diuinitas prophetarum: q responsis tamq̃ quam vulgaribus fabulis illudebant. Cum vero multa cõtempsissent de virtute ac vicijs statuta maiorũ etiã quę in patria olim prędicta fuerãt vera esse exitu ꝓbauerũt ¶ Vetus ei q̃dã sermo

eg.l4. cap.xij

ferebãtur tũc demũ ciuitatẽ captam iri sancta quoq; flãmis exurẽda esse cũ lege belli seditio fuisset exorta: phanumq; dei proprię manus ante violassent. Quibus zelotę nihil de eorum fide dubitãtes: ministros se præbuerant.

¶ Iohannes tyrannidem affectans parem cũ similibus habere honorem dedecus reputabat qui paulatim sibi multos nequiores mœtu aut gratia associans multos habebat satellites. Seditioq; tunc oritur inter zelotas. Atq; tunc triplici maximo malo ciuitas laborabat. Tyrannide Seditione & bellũ quorum leuius bellum erat popularibus qui patrijs sedibus relictis ad alienigenas fugiebãt. Quartum pręterea commotum est bellum massada namq; castellum validum siccatij: Romanũ exercitum videntes ociosum & inter se Iudeos discordes die azimorum occuparunt. Et mulieres ac pueros in fuga deficientes septingentos interfecerunt: vicosq; circa castellum vastauerunt vbiq; etiam (multis ad eos perditis viris confugientibus) latrones congregabantur. Omnisq; Iudea latrocinijs & seditione erat perturbata. Vnde vespasianus a quibus transfugis (vt patriam hic calamitatibus liberaret) rogatus venit propius quasi hierusalem esset obsessurus.

Iohannes tyrãnidem affectãs parẽ cũ similibus hẽre honorẽ dedecus ĩputabat & paulatĩ sibi mł'tos mores mœtu aut gr̃a adiũxit mł'tosq; satelites habebat. Seditio inter zelotas. triplex maximũ ĩ ciuitate malũ. Tyrãnis seditio & bellũ quorũ bellũ leuius erat popularibus q relictis patrijs sedibus ad aleĩgenas fugiebant. Azimoꝝ festicã Mulieres ac pueros ĩ fuga deficiẽtes septigentos iterfecerũt & vicos oẽs vastauerũt mł'tisq; ad eos viris perditis confugientibus vbiq; latrones cõgregabãt Oĩs iudea latrocinijs & seditione perturbata. Vespasianus rogatus a qbusdã transfugis vt ab his calamitatibus p̃riam liberaret propius venit velut hierusalem obsessurus.

Capitulum tertium.

At iohannes iam dudum tyrãnidem affectãs: parem cũ similibus honorẽ habere dedecus existimabat. Paulatimq; sibi nequiores adiũges: ab eorũ affectiõe separabat Semper autem aliorum decretis non obediendo: suaq; iubẽdo imperiosius: ꝙ solus dñari cuperet non latebat. Eiq; sociant̃ nonnulli mœtu: alij gratia mirus ei erat oratiõe atq; fallacia persuadere: quę vellet multi vero propterea ꝙ sibi tutum esse ducebãt priorũ delictorũ causas vni potius ascribi q̃ omnibus. Ad hæc quia manu strenuus erat & bonus cõsilio satellites nõ paucos hẽbat & si magna pars vĩ cõtrarię factiõis reliquerat. apd̃ quos ẽt liuor nõnihil valebat: graue putãtes vt paulo añ pari succũberẽt. plus ãt mœtus eos ne sub vnius ptãte viuerẽt exagitabat. Nec ei facile sperabãt eũ si semel obtinuissẽt: deijci posse: occasioneq; in se habiturũ timebãt ꝙ in pricipio restitissẽt. Proĩde quisq; bello quiduis pati decreuerat: q̃ spõte seruiẽs mãcipij loco perire. ¶ His quidem seditio diuiditur: & iohannes in contraria dissentientibus parte regnabat. Sed inter ipsos quidem munita erant omnia custodibus nihil autem parum agebatur si quando armis prælium lacescebant. in populum vero maxime contentionem susceperunt: & quis maiorem prędam caperet vtrimq; certabant. Cum tamen ciuitas trium malorum ĩgentium tempestate laboraret. Hoc est belli dominationis. itemq; seditionis: eorum comparatiõe bellum popularibus mediocrius videbat. Deniq; relictis sedibus patrijs ad alienigenas profugiebãt. Et Romanorum beneficio salutem (quam inter suos desperauerant) assequebantur. ¶ Quartum prætere bellum commotum est gentis exitio. ¶ Haud procul ab hierosolimis castellum erat validissimũ reponendis opibus ad momẽta belli tutãdisq; corpibus ab ãtiqs regibus edificatũ (qd̃ massada dicebat̃) id occupauerãt (q̃ appellãt̃ sycarij) ꝙ a rapinis ãplioribus timore cõtinebãt̃. Hi cũ Rõanorũ exercitũ ociosũ viderẽt̃. apud hierosolimã vero iudeos dominatione atq; discordia secessisse maiora facinora aggrediuntur. Dieq; festo azimorum (qui apud hębreos ad memoriã salutis quo ex ęgyptiorum seruitio liberati in terram patriã deuenerũt) solemniter celebratur: nocte deceptis (qui ibi erant) appositi municipium quoddam galaadin nomine persuasere vbi pugna quidem iudeos ante præuẽtos atq; dispersos q̃ arma caperent siue concurrerent ciuitate pepulerũt. Eos vero qui in fuga defecissent mulieres videlicet ac pueros septingentos interfecerunt: edibusq; deinde compilatis fructus quoq; iam maturos depopulati in massada portauerũt. & illi quidem omnes circum castellum vicos totãq; regionem populabantur non paruo vndiq; perditorum ad eos numero in dies singulos confluente. Simul autem concitati sunt per singulos iudeę tractatus in latrocinia: quę interim quiescebant. At velut in corpore si quãdo pricipale mẽbrũ tumor afficit. omnia pariter egrotare necesse est ita propter ciuitatis tumultum atq; discordiam. etiam qui foris erant nequissimi prędarum inuenere licentiam: singuliq; vicis proprijs dilaceratis. deinde in solitudinem recedebant. Congregati autem & per collegia coniurantes exercitu quidem pauciores. plures vero q̃ latrocinalis conspiratio in templa & oppida ferebantur. & sequebatur quidẽ vt in bello fieri solet ab his eos malis affici quos petijssent. Verũ præueniebatur vltio mox cum latrones a præda refugerent nullaq; pars erat iudeæ quę non vna cũ hierosolimis præcellentissima ciuitate interiret ¶ Hæc Vespasiano a transfugis indicabantur. Nam licet omnes exitus a seditiosis custodirentur. & quoquo modo quis ad eos accessisset interficeretur: tamen erant qui ad romanos clam profugerent ducemq; Romanorum opem ferre ciuitati & reseruare populi reliquias hortarentur. Multos enim ꝙ bene Romanis vellent perisse multos aũt in periculo dicebant esse superstites. Ille aũt iam tum miserans eorum calamitates propius ad eos velut hierosolimam obsessurus accedi re autem vera vt ciuitatem obsidione liberaret. spe autem ante reliqua subigendi nullumq; impedimentum obsidioni extrinsecus relinquendi.

eg. l. 4 cap. 13 — E — eg. l. 4 cap. 13 — eg. l. 4 cap. 15 — F — eg. l. 4 ca. 14

A ¶GADARA VESPASIANO ab optimatibus tradita.

¶Gadaram vespasianus.iiij.die martij optimatũ rogatu(ignorãtibus seditiosis)ingredit̃ dolesumq; ciuitatis principẽ cõprehensum interficiunt:nimiaq; iracũdia mortuo verberato extra ciuitatẽ fugiunt.Gadarẽses quoq; contra fugitiuos a vespasiano recipiũt presidia.Qui(misso placido contra eos qui de Gadara fugerant)cum cetero exercitu in Cesaream regredit̃.Fugitiui vero aduersus placidum impetum facientes coacti(multis ĩterfectis & sauciatis)fugerunt victorq; placidus vicum obtinuit qui(domibus dissipatis a militus)igni est traditus.Fugientes autem numero aucti hiericonta secesserunt ibiq; salutis spem ponentis placidus insequitur vsq; Iordanem omnes quos occupasset interficiens: Tredecimq; iuxta Iordanem (cum locus esset fuge)occiduntur alijs in fluuium se vltro proijcientibus & captiuorum fere duo milia ducentem cum maxima preda adducũtur. Asphaltidis lacus & iordanis repleti sunt cadaueribus Abila/Iulias:Besemoth cum vicinis vicis romano subdunt imperio.Deinde fugientes per lacum milite scaphis imposito subacti sunt.

¶Capitulum quartum.

ege.l.4.
ca.14.
CVm igitur venisset in gadara trans amniane alias amnienses regionis metropolim validissimam:mensis martij quarta die ciuitatem ingreditur. Iam enim optimates (ignorantibus sediciosis)legatos ad eum de traditione miserãt tam pacis desiderio quam suis patrimonijs metuentes.Multi enim apud gadaram locupletes habitabant quorum legationẽ inimici nesciebant nisi q vespasiano appropinquante id cognouerunt.Et ciuitatem quidem se retinere posse disperabant q intestinis inimicis numero inferiores erant:neq; procul abesse videbãt a ciuite romanos.Si vero fugere decreuissent sine sanguine id facere nullaq; a noxijs pena repetita non honestum sibi putabant. ¶Itaq; dolesũ cõprehensũ(namq; is non dignitate solum ac nobilitate ciuitatis princeps habebat̃ sed etiã legationis auctor erat)interficiunt nimiaq; iracundia mortuo verberato:extra ciuitatẽ dilapsi sũt.Iã vero ppius accedẽte rõano exercitu gadarẽsiũ ppl̃s vespasiano cũ laudibus ĩ citate recepto fidei dextras ab eo accepit:eqtũ & peditũ p̃sidia cõtra fugitiuoꝝ excursus.muros eñ priusq̃ peterẽt id romani ipi destruxerãt:vt eo sibi fides esset quod pacem diligerent si bellũ gerere necvolentes quidẽ posse viderentur.¶Vespasianus autem(misso placido cũ equitibus ac tribus milibus peditum aduersus eos qui ex Gadaris fugerant)ipse cum ceteris militem copijs cesareã regreditur.Et fugitiui postq̃ repente equites a tergo insequentes viderunt priusq̃ in manus venirent invicum quendam(cui nomen est bethenabryn)se recœperunt:vbi reperta non paucorum iuuenum multitudine hisq; partim inuolentibus partim inarmatis:specietenus contra placidum eiusq; milites prosiliunt.Illi autem primo impetu paululum recesserunt ea simul arte vt eos a muro longius prouocarent Deinde loco oportuno circundatos telis agentes eminus sauciabant. Itaq; fugientes quidem ab equitibus preueniebantur iudei.qui vero manus conseruissent a peditibus corruebant nichil plus audacia demonstrantes.Condensos enim aggrediendo romanos armis non secus ac muros septos ipsi quidem telis aditum non inueniebant:neq; sufficiebant aciem rumpere illorum autem transfigebantur sagittis & immanissimis feris assimiles irruebant vltro inferiũ:& decidebant alij gladijs ora p cussi.alij ab equitibus dissipati:quoniam cura erat placido cursum eorum a vico intercludere.assidueq; pretercurrens ea parte cedentesq; reflectens vna etiam libratis sagittarum ictibus vtebatur. Hisq; proximos interficiebat:mœtu vero longe fugientes reuocabat:donec videlicet lapsi qui fortiores erãt ad muros effugerunt.Eius autem custodes quid agerent nesciebant.Nec enim excludi gaderenses suoꝝ causa patiebantur:& si eos recepissent:vna cum his se perituros videbant.Quod etiam cõtigit. Illis autem ad muros compulsis:pœne quidem romanorum equites cum his irrupere.Portis autẽ ante præclusis admoto milite placidus primo meridiem vsq; acerrimo certamine muro pariter ac vico potitus est:Ibiq; cum vulgus quidem iners occidebatur fortiores vero fugam petebant: domus vero a militibus diripiebantur:& vicus igni traditus est.Qui autem inde euaserant totam secum illam regionem ad fugam incitarunt:& excollendo proprias calamitates in maius totumq; romanum exercitum aduentare dicendo mœtu omnes vndiq; commouerunt. ¶Plurimo autem numero aucti in hierichonta secesserunt. Hæc enim etiam tunc eorum spem salutis fouebat:q esset valida & populosa. Placidus vero equitibus simul rebusq; ante prospere gestis frœtus eos insequebatur: & vsq; ad Iordanem quidem semper quos occupasset morti dabat.Omnem vero multitudinem ad flumen coactam fluminis ĩpetu prohibitos q auctum ymbribus vadum transire non poterant: aperto prælio aggreditur.Itaq; necessitas eos ad pugnam compulit:q fuge locum non haberent.Pretentiq; ad ripe longitudinem tela equitum & excursus excipiebant:a quibus multi percussi in fluuium ceciderũt Nã qui manibus eorum interire:tredecim milia fuerunt. Alij cũ vim sustinere non possent:in iordanẽ spõte desilierunt. Erat aũt numerus infinitus.& preterea capti sũt prope ad duo milia ducenti:cũ p̃-

Marginalia (left): ege.l.4. ca.14. — eg.l.4. ca.14. — eg.l.4. cap.15 — B — C

Marginalia (right):

Vespasianus iiij die martij gadarã (optimatibus rogantibus sediciosis tũ ignorãtibus)igreditur.

Dolesus citatis pñceps ab ĩimicis occidit̃ qui mortuo verberato fugiunt.

vespasianus misso placido cõtra eos q de gadara fugerãt cũ cetero exercitu cesareã regreditur.

Placidi victoria

Vicus igni traditus.

Fugientes aucti nũero ĩ hiericõta secesserũt ibi salutis spẽ ponentes:placidus ĩsequit̃ vsq; iordanẽ oẽs quos occupasset interficiens.

da maxima ouium & asinorum itemq; camelorum & boum. ¶ Iudeis quidem hoc vulnus inflictum quãuis parũ sup͞ioribus maius tñ̄ seipo visũ ẽ: nõ solũ ꝙ eã totã regionẽ (qua alias quã fugerãt) cedis repleuerat ſʒ ẽt ꝙ referẽ iordãis mortuis puius nõ erat. & asphaltidis al's asphaltius quoq; lacus repletus erat cadaueribus: quę p m̃lta fluia deuoluta sũt. ¶ Placidus aũt scda fortuna vsus i vicos ꝓxios & municipia cõtẽdit: captisq; abilã & iuliade & Besemoth oĩbus ad lacũ asphaltidẽ vsq; idumeos ex trãl fugis vbiq; collocat. ¶ Deiñ milite scafis iposito eos (qui in lacũ refugerã) subegit: & trãs fluuiũ quidẽ circa regio romanis cessit: vbiq; oĩa vsq; ad macherunta deuicta sunt. D

Asphaltidis lacus & iordanis cadaueribus pleni. &c.

eg. l. 4 cap. 15 · eg. l. 4 cap. 16

¶ LYDDA ET IAMNIA ciuitates sese Romanis tradiderunt.

¶ Vespasianus (audito ꝙ Galacia a Nerone defecisset) ad bellũ incitaẽ vt orientis placaret p̃tes atq; p oppida & vicos obstãte hyeme collocat pręsidia & (quę vastata fuerãt) restaurat. Qui i Antipatridam veniens ciuitateq; cõposita recedẽs vastãdo & inflammando omnesq; subuertẽdo Toparchias circũ Taphnã in lyddam & lãniam venit deinde Amathunta decemq; milia virorũ (captis duobus vicis) occiduntur & mille captiui.

Capitulum quintum.

Audito ꝙ Galacia a Nerone defecisset vespasianus ad bellũ icitaẽ vt oriẽtis ptes placaret & p oppida atq; vicos collocat (obstante hyeme) præsidia & (quę vastata fuerant) restaurat. Decẽ milia virorum captis duobus vicis idumeę occidũtur & mille captiui

Dum hęc aguntẽ motus circa galaciã nunciãtur: & ꝙ iudex vna cũ optimatibus ĩdigenaꝝ a Nerone defecisset: de q̃bus diligẽtius alibi scriptum est. Vespasianũ vero ad impetũ belli quę nũciata sunt incitarunt. iam tũc futura bella ciuilia totiusq; ĩperij pericula ꝓspicientẽ: cũ si partes oriẽtis ante placasset minus Italię metuendũ existimaret. Obstãte aũt hyeme per subactos interim vicos atq; oppida p̄sidia collocabat. Dechadarchos aũt ciuitatibus appones multa: etiã eorũ (quę vastata fuerant) instaurabat. Prius tñ comitatus militũ copijs (quas cęsareã adduxerat) i antipatridã vẽit. ibiq; p biduũ ciuitate cõposita. tertio die vastãdo inflãmando. oẽsq; subuertendo circũ taphnã toparchias: in Lyddã & lãniam ꝓcedebat. Et cuꝫ sese vtraq; tradidisset cõstitutis illic habitatoribus idoneis: in amathunta peruenit. Occupatisq; ad metropolim eorum omnibus suis castra muro circundat. quintaq; in his relicta legione cum cętera manu Belthon alias Bethbeptephon toparchiam proficisciẽ: eaq; & vicina regione itemq; circum Idumeam igne consumptis. castella quidem locis oportunis muniuit. E

eg. l. 4 cap. 16 · eg. l. 4 cap. 16

¶ Captisq; duobus vicis in media idumea positis hoc est Begabry alias Batarim & Caphartopham plus q̃ decẽ milia ho͞m pemit. prope aũt ad mille capit. Exactaq; inde multitudine nõ paruã militũ suorũ partẽ ibi constituit: qui omnia montana loca incursando vastabant. Ipse autem cum reliquo exercitu in lãniam redijt: vnde per Samaritiden ac pręter Neapolim (quę dicebatur ab indigenis Naborta alias Nabartha) secundo Iunij mensis die in coream descendit.

¶ HIERICO A ROMANIS obsidetur / multisq; fugientibus in montana Hierusalem reliqui perimuntur.

¶ Vespasiano aduenienti hiericõta Traianus occurrit cũctis sub Iordanẽ deuictis. Sed ex hiericonte ante eius aduentum hierusalem in montana diffugerant. Non pauci autem (qui remanserãt occiduntur. Hiericontis situs & dimensio Asphaltides & Tyberienses lacus natura contrarij Asphaltides salsus & Tyberiensis dulcis. Fons iuxta veterem ciuitatem hierico hominibus aliquando & fructibus pestilens per heliseum vero (sale imposito) secundissimus atq; saluberrimus est effectus. Amplius autem ꝗ cęteri fontes spacium rigat optimos paradisos educat ibi palmę mellifluę Opobalsamus Mirobalsamus & quę sunt carissima ibi generantur cuius rei causa est aquarum vis & aeris. Asphaltides autem salsus lacus est sterilis velocissimus: Nec quis ibi facile iungi potest etiam ex industria q̃d (vt experietur) vespasianus (iacto ibi homĩe) lacum videre voluit. Mirabilis quoq; coloris & terrę mutatio / Bitimen insuper medendis corporibus inuenitur hic lacus Sodomiticę terrę vicinus. Quę habitatorum impietate fulminibus conflagrata fuit vbi adhuc diuini ignis reliquię videntur atq; in fructibus cineres. F

¶ Capitulum sextum.

Vespasiano hiericõta aduenienti Traianus occurrit cũctis sub iordanem deuictis Hiericontis situs descriptio & dimensio

Positis autem ibi castris. postridie in hierichontam peruenit. In qua vnus rectorum traianus quem locis vlterioribus ducebat militem iungit cunctis sub iordanem deuictis.

¶ Sed ex hierichonte quidem multitudo ante romanorum aduentum in aduersam hierosolimis montanam regionem diffugerat. Non pauci autem qui remansere perimuntur. Desolatam vero offenderant ciuitatem. ¶ Cui in planicie situs nudus mons ac sterilis imminet: idemq; longissimus. A septentrionali enim regione vsq; ad scytopolitanos agros: a meridiana vero vsq ad terrã sodomiticam & assaltiden lacum terminus extẽditur. Non totus autem inequalis est: & quod nihil gignit non habitatur. Huic adiacet circa iordanẽ alius mons incipiens a iuliada a septẽtrionali regione: pro-

eg. l. 4 cap. 19

A lixus autem in meridie vsq; in bacra quę petrā distermināt arabie ciuitatem. ¶ In hoc est etiam (qui ferreus mons appellaī) ad moabitidē vsq; lōgus inter duos aūt montes regio (quę magnus cāpus vocatur) a gēnabra vico ad lacū asfaltidē vsq; patens. Habet ducentorū & triginta stadiorū longitudinē: latitudinē vero centū & viginti mediusq; ab iordane diuiditur. ¶ Sūt aūt illic duo lacus asphaltides & tyberiensis natura cōtrarij. Nāq; alter salsus ac sterilis: tyberiensis vero dulcis ac fœcūdus. Estasq; tempore illa planicies ardore solis incenditur & vicus opprimitur. aeris tractu omnibus circum agris dispar ꝑter iordanē. Vñ euenit vt palmę quę in ripis sunt magis floreant. & fertiliores sint minus autē quę longe remotę sunt. ¶ Ad ipsam hierico largissimus fons est. rigandisq; aruis vberrimus. iuxta veterem scaturiens ciuitatem (quam Iesus naue filius hębreorum ductor primum ī cananeorum bello terram possederat) Hunc fontem aliquando ferunt non solum terrę atq; lignorum fructus: sed etiā fœ-

eg.l.4 ca.27 minarum partus obtundere solitum. cunctaq; pariter morbo ac peste corrumpere postea māsueuisse contra saluberrimum ac fœcundissimum esse factum ab heliseo quodam propheta: qui helyę notus fuerat atq; successerat. Receptus enim hospitio ab hiericontis habitatoribus q̄ humaniores eos expertus erat: ipsos & omnem regionem illam perpetua gratia remuneratus est. Progressusq; ad fontem lagenam fictilem salis plenam in profluentem ꝛ quam misit. Iuxta deinde ad cęlum dexterā tendens: fontiq; immergens blanda libamina: ipsum quidē precabaī vt fluenta lenire: ac dulciores aquarum venas aperiret: deum vero vt fœcundioribus auris temperaret orabat: tamq; vbertatem fructuū q̄ successionem prolis daret indigenis. nec eorum filiorum genitrices aqua deficeret quo ad iusti manerent. Ad has preces ex disciplina manibus quoq; multa operatus fontem immutauit. Et qui ante causa his erat orbitatis ac famis: idem victus ac fœcunditatis auctor factus est. Deniq; rigationis eius tanta potentia est: vt si tetigerit modo terram. sapidior sit aquis diu perseuerantibus. Vnde qui eo largius abutuntur exiguum emolumentum habent: qui vero partium plurimum. Amplius tamē q̄ cæteri fontes spacium rigat. At septuaginta quidem stadijs longam: triginta autem latam planiciem ꝑ-

B meat. Optimos autem in eos paradisos ac densissimos educat palmarumq; irriguarum genera tā sapore q̄ nominibus varia. quarum pinguissimę calcibus pressę plurimum mellis emittunt. non multū alio melle deterius: quāq̄ & mellis altrix est illa regio. & opobalsami ferax: qui omnium carissimus est fructus ibi nascentium. Itemq; cyprum mirobalsamum gignit vt qui diuinum esse illum tractum dixerit non errabit vbi & larga & opima generantur quę sunt carissima. Sed nec ī alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod satum fuerit reddit. Cuius rei causa michi videtur esse aquarum vis lanta & aeris ca'or: cum hic prouocet quæ nata fuerit atq; diffundat: liquor autem singula firmis radicibus stringat. viresq; suggerat estiuo tempore: quo sic perusta est illa regio. vt nihil facili procedat ac pullulet Aqua tamē si ante solis ortum hauriatur. aura specie refrigescit: naturamq; aeri contrariam sumit. Hieme vero contepescit: eaq; mersis mitissima efficitur. Tanta est autem cœli temperies: vt quo tempore iudea ningit: lino illic tamen indigenę vestiuntur. Distat autē ab hierosolimis centū quinquaginta stadijs. Et ab iordane stadijs quadragītā: totūq; habet ad hierosolimā spaciū desertū atq; falsosum: ad iordanēvero & lacū asphaltiden licet humilius ęque tamē incul-

eg.l.4 cap.18 tum ac sterilem. Sed de hierico q̄ sit fortunatissima satis dictum. ¶ Commemoratione autē dignū puto asphaltidis quoq; naturam exponere: is enim salsus quidem ac sterilis est. nimia vero leuitate etiā quę grauissima sunt in eum iacta referuntur. Demergi autem quis in profundum: nec industria facile potest. Deniq; vespasianus qui eius visendi causa illuc venerat: iussit quosdā natandi nescios iūctis post terga manibus in altum proici: & euenit omnes tamq̄ in spē rursum reuulsos desuperfluitare. Ad

C hęc mirabilis est coloris atq; mutatio terrę quę in singulos dies superficiem vertit: & solis radijs varia resplendet. Multis autem locis vomit nigras bitumis glebas: quę supervndam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus assimiles natant. Ad eas autem cum lacus exercitatores accesserint nacti quod aggestum est ad naues trahunt: & quod lentum est repletas eas abrumpere nequeunt sed quasi replicata scafa peudet a cumulo: donec menstruo mulierum sanguine atq; vrina soluatur. Est autē vtile non modo ad compagines nauium: sed ad corporum etiam curationem multis remedijs admiscetur. ¶ Huius lacus longitudo est quingentorum & octoginta stadiorum qui Azoatrum alias Zobatis vsq; ad Arabiam tenditur. Latitudo vero cētum quinquaginta stadijs patet. quę sodomiticę terrę vicina est. olim quidem tam fructibus q̄ substantia ciuitatum fortunata: nunc autem exusta omnis

eg.l.4 cap.28 atq; habitatorum impietate fulminibus conflagrasse memoratur. Deniq; adhuc in ea reliquias diuini ignis & oppidorum quinq; videre licet ymagines & regnascentes in fructibus cineres. Qui colore quidē sunt lolij similes: carpentium vero manibus in fumum dissoluuntur & cinerem. Terrę siquidem sodomitę fabula eiusmodi fidem habet ex facie.

Ferreus mons. Magnus cāpus regio.

Asphaltides & tyberiēsis lacus natura cōtrarii asphaltides salus Tyberiensis dulcis. Fōs iuxta veterē ciuitatem. Hierico aliqñ hoibus & fructibus pestilēs per heliseū vero sale īposito fecūdissimus ac saluberrimus factus vt hr. iiij Regū capitu. ij.

Natura fontis mutata.

Optimi ibidem paradisi. palme mellifluę. Opobalsamus. Mirobalsamus. Aquarum vis & æris. Tēperata regio Hierico a hierusalem distantia & Iordane. Asphaltidis natura salsus ē lacus sterilis atve locissimus nec q ibi facile mergi etiā ex īdustria potest qd vespasianus experiētia cognouit. Bitumen medēdis vtile corporibus. Sodomtiica terra hitatorū īpietate fulminibus conflagrata vt hr. Gēn. ca. xix. & Antiq. li. j. ca. xix. vbi adhuc

dñi ignis reliq̄e videnť atq; i fru ctibus cineres.

¶GERESA capitur a Romanis.

¶Vespasianus (collocatis apud hiericōta presidijs) Anniū cū exercitu mittit ad Geresā (q̄ capta citate) mille iuuenes interfecit: & familias ducit captiuas bonaq; militibus predari permisit: domibus quoq; incensis proximos petijt vicos. & vastauit omnia circa hierusalem. Neronis vero occisi anno i- perijt. xiij. Vespasiano paranti se ꝓficisci hierusalem interitus nunciatur. Hic enim seipsū fugiēs occi dit. Cui Galba imperator succedens occiditur: & Otho declaratur imperator qui bellum fecit contra vitellium. Vespasianus aūt a Galba mandatum expectans militiam differebat misit Tytū: Qui Gal bam mense septimo totidemq; diebus cognoscens fuisse occisum redijt ad patrem. eg.li.3. cap.11

¶Capitulum septimum.

Vespasianus col locatis apd̄ hie- rico p̄sidijs mit- tit āniū cū exer- citu ad Geresā q capta citate mil le iuuenes iterfe cit & familias du cit captiuas bōa q; predari militi bus pmisit domi bus quoq; incē- sis ꝓxios petijt vicos & vastauit oīa circū hierusa lem. &c.

Nero interem- ptus.

Galba imperator necatus.

AT Vespasianus hierosolimorum habitatores muniri cupiēs vndiq; apud hierico & au uillā castellis erectis vtrobiq; auxiliatorū pariter ac romanorum p̄sidia collocat. Mit- tit aūt gerasiō luciū Anniū: eqtatus ei parte multisq; peditibus attributis. Qui pri- mo aggressu citate capta mille iuuenū (q ne fugerent p̄uenti erāt) interficit: famili- as captiuas ducit: bona militibus p̄dari pmittit. Incēsis deniq; domibus ꝓximos vi cos. Erat aūt fuga potētiū: & interitus infirmorū: qd̄q; occupatū fuisset flāmis dabatur. Oibusq; tā montanis locis q̄ tota planicie bello oppressis apud hierosolimā degentes exeūdi co piam non habebant: cum transfugere quidem cupiētes a zelotis asseruarentur: eos vero qui etiā tunc a romanis diffidebant vndiq; ciuitate vallata cohiberet exercitus. ¶Vespasiano autem cesaream re uerso & in omnibus copijs in ipsam hierosolimam proficisci paranti. nunciatur peremptus nero: cum per annos tredecim & octo dies imperasset. De quo referre quemadmodum dehonestarit imperium nequissimis hominibus. Nimpidyo & tygillino & indignissimis libertorum permissa republica. & q; eorum captus insidijs ab omnibus seruatoribus destitutus cum quattuor libertis fidelibus i suburba num fugerit ibiq; semet occiderit: & q multo post tempore qui eum deposuerant pœnas dederit: bel lumq; per glaciam quo pacto desierit. & q Galba creatus imperator romam redierit ab hispania. & quemadmodum incusatus a militibus tanq̄ humilioris esset animi in medio foro necatus sit. & otho declaratus sit imperator: eiusq; militum in vitellij duces & exercitum congressus necnon vitellij tur- bas & circa capitolium pugnam & quemadmodum vel antonius primus & Mutianus vitellium in- terfecerint vel germanorum agmina bellum ciuile sedauerint: hæc omnia recusaui narrare: confidens quod & multis grecorum itemq; romanorum: & a cunctis copiose perscripta sunt. Ordinis alias ordi- nes autem rerum continuandi gratia. ac (ne intercisa pendeat historia) summatim singula designabo ¶Igitur Vespasianus primo quidem in Hierosolimam militiam differebat. expectans quonam ver- geret imperium post neronem Deniq; vbi galbam imperare cognouit: nichil conari decreuerat prius q̄ ille quoq; ad se de bello aliquid scriberet. Mittit autem ad eum titum filium suum & salutatū simul & vt mandata de iudeis acciperet. Ob easdem causas etiam rex agrippa nauigauit ad galbam. S; dū achaim (q hiems erat) longis nauibus preteruehuntur. interficit galbam contigit septē mensibus post totidem diebus. Deinde otho suscepit imperium: ac tres menses rempublicā procurauit. ¶Agrippa quidem nihil mutatione deterritus: romam pergere statuit. Tytus vero diuino quodam impulsu ex achaia ad syriam nauigat: & mature inde cesaream venit ad patrem. Suspensi autem de oibus quasi nutante imperio romano iudeorum militiam negligebant. Patrie quoq; metuentes aggredi alienige nas importunum arbitabantur.

eg.li.3 cap.11 — E — eg.li.3 cap.12

Vespasianus mi- litiam differebat expectās a Gal- ba mādatum mi sitq; Tytum.

Audita morte galbe Tytus ad patrem redijt.

¶Nouum bellū in hierusalem per Symonem Gyore filium & Iohannem ortum: hic enim pro- pter iniquitates suas ab Acrabatena pulsus dominandi cupidus omnes nequissimos congregans mō tana iam diripiebat terribilisq; pluribus timori erat: & illi popularium multi tanq̄ regi parebant. Hic enim Ayam vicum ad sui tuitionem muro cinxit & pro castello habuit. Ipse quoq; zelotas contra se- cum armis egredientes pluribus occisis alios in fugam conuertit. Hic etiam contra Idumeos bellum gessit & per totum diem detracto bello vtriq; equales recesserunt. Eleazarus autem a Symone missus ad herodi custodes de traditione eis prolocutus fuge non reperiens locum in vallem se deiecit & sta tim mortuus est. Iacobus vero idumeus proditor Symonis copias exploraturus veniens patriam ipsi tradere pollicetur. Qui ad Idumeos reuersus Symonis exercitum multiplici numero mentiebatur & sine bello Symoni mouebat tradere pricipatū. Iacobo quoq; in cōflictu ad Symonē cōuerso vni- uersa turbatur multitudo cunctis sine ordine recedentibus. Capitulum octauum.

Nouum bellum hier̄lm p Simo- nem Gyore fi- liū & iohēz hicab acrabatēa pl̄ius

E — eg.li.3 cap.12

INterea tamen in hierosolimam bellum aliud excitatur. Erat symō gyore filius patria gera senus / etate iuuenis: sed caliditate Iohanne posterior: a quo iam pridem ciuitas possideba tur: viribus aūt corporis audaciaq; prestantior. Ob quam ex acrabatena quoq; toparchia cuius rector erat pulsus a pontifice Anano ad latrones peruenerat. qui massadam occu

A parauerāt.Is aūt primo q̄dē ita suspectus erat.vt eū iferius castellū cū mulieribus(quas secū adduxerat)trāsire pmitterēt:ipi excelsius icolētes.Rursus aūt ꝓpter necessitudinē morū fidelis eēvidebatur. Nā & ductor erat p̄darū exeūtibus:& cū ipis territoriū massadę populabaṫ:nec tñ eos ad maiora exhortāda metuebat.Dominādi enī cupidus magnorūq; appetēs ꝙ mortē anani cōperit ī mōtana loca discessit auctor:vocatis eoꝝ seruis libertate ꝓmissa itēq; liberis p̄mio cūctos(q vbiq; fuerāt)neq̄ssimos cōgregauit.Iāvalido cōflato collegio:mōtanosvicos diripiebat.Semp aūt accedētibus pluribus socijs audebat etiā in hūiliora loca descēdere:& ciuitatibus quoq; iā terribilis erat: multosq; potētiū vis eius & ꝓspa facta sollicitabāt.Nec iā seruoꝝ tm̄ siue latronū exercitus erat.Sed multorū etiā popularīū tāq̄ regi parebat obsequiū.Excursus aūt agebat ad acrabatenā toparchiā & in maiorē vsq;
eg.l.4 ca.22. idumeā.¶Vicū em̄(cui nomē ē Ayā alias Aiacus)muro āplexus ad tuitionē sui ꝓ castello habebat. Invalle aūt(quę a ppellaṫ fagarata alias pharā)occultas quidē dilatauit spelūcas:multasvero palatas iuenit:atq; his cōditorū p̄de receptaculis vtebaṫ.Quī & direptos fructus illic reponebat multaq; collegia diuersebanṫ:neq; dubitabaṫ ꝙ in hierosolimis copijs & apparatu ꝓluderet.Vñ isidias veriti zelotę ac p̄uenire eū(qui cōtra se cresceret)cupiētes:plęriq; cū armis egrediūtur.His aūt symon occurrit:cōmissoq; p̄lio multos occidit:& reliquos cōpellit in opidū.Nōdū aūtviribus frœtus:ab obsidionē
eg.l.4. cap.23 deterreṫ.Prius aūt ydumeā subiugare conatus ē.¶Itaq; cūvigiti milibus armatorū ad fines eius ꝓperabat.Idumeorū aūt principes mature(ex agris quīq; fere milibus pugnātiū cōgregatis)pluribus aūt qui sua seruarēt domi relictis(ꝓpter sycariorū q massadęversabātur incursus) symonē in finibus p̄stolabātur.At ibi cōflictu habito:ac p totū diē detracto p̄lio:neq;victor neq; victus abscessit.Et ipse quidē in ayamvicū.Idumeivero domū regressi sūt.¶Nō aūt multo post symō cūmaioribus copijs eorū fines petebat:castrisq; ī quodāvico(cui nomē theoce alias Technę)positis:ad custodes hęrodijs(q̄d nō lōge aberat a socijs suis)eleazarū misit:vt castellū sibi traderāt persuasurūQuē quidē sine mora susceperunt custodes causę nescij curvenisset.Mox aūt de traditione ꝓlocutū strictis gladijs per
B sequebantur donec fugę locum non reperiens de muro in subiectamvallem sese deiecit. Et ille quidem statim hoc modo moritur.¶Idumeis aūt iamvires Symonis formidantibus placuit priusq̄ prę
eg.l.4 cap.23 lio congrederentur explorare hostium copias.Huic aūt se in ministrum obtulit parato animo Iacobus vnus erectoribus cogitas proditionem.Deniq; profectus ab aluto(in hoc enim vico tūc idumeorum collectus erat exercitus)ad symonem venit:primumq; se patriam suam traditurum esse pascisciṫ:accepta fide ꝙ semper ei carissimus foret.Mox etiam de tota Idumea operam polliceṫ.Ob quas res hūanissime apd̄ Symonē cenatus.clarissimisq; ꝓmissis animatusvbi ad suos redijt primo.Symonis exercitū multiplici nūero mētiebaṫ eē maiorē deiñ rectoribus etiā paulatīq; mltitudinevniuersa pterritisvt symonē reciperēt suadebat eiq; sine pugna rerū oim̄ pmitterēt pricipatū. Simul autē hoc agēs & Symonē ipm̄ p nūcios euocabat disiecturū se pollicitū Idumeos:q̄d etiā p̄stitit.Nam cū iā ap
C propiquaret exercitus.Equū primus incendit:& cum socijs corruptiōis effugit.Pauor autē occupat vniuersā multitudinē.Ac priusq̄ ī manusveniret:domū q̄sq; suam soluti ordine recesserunt.

¶Symon sine sanguine Idumeam introiuit. Chebron q; ciuitatem obtinuit. quam indigenæ ægyptiaca Memphy te antiquiorem dicunt:& Abraham ibi fuisse domicilium. Therebintus quoq; maxima arbor sexto ab oppido stadio cernitur ab initio mundi creata/nunc vsq; durare. Symon aūt quemadmodum post locustas silua cerni solet frondibus spoliata : sic etiam Idumeamvastauit:vnde Zelotę his incitati(insidijs per itinera collocatisvxorem eius capiūt.vnde in quos reperisset insaniā infundebat in hoc solū a feris distās/ꝙ mortuorū nonvesceret corporibus quare eius ferocitate territi Zelotęvxorem remittunt.

Symon dñandi cupidus oēs nequissimos congregās.mōtanos iā diripiebat terribilis q; pluribus tiori erat mltiq; populares ei tāq̄ regi parebant

Zelotę cōtra symonē cū armis egrediunṫ qbus ipe occurrēs plurimos occidit reliqs fugiētibus.

Eleazarus a symone missus ad hærodij custodes qbus de traditiōe ꝓlocutus fugę locū nō reperiēsvallē sese deiecit &statim mortuus est.

Iacobo ad Symonē recedēts vniuersa mltitudo turbaṫ reuertētibus oībus sine ordine.&c.

¶Capitulum nonum.

eg.l.4. cap.23 SYmon præter opinionem sine sanguine in Idumeam introiuit primumq; aggressus ex improuiso chebron municipium capit in quo maxima præda potitus est:multosq; fructus diripuit.¶Chebron autem indigenæ ferunt non eius terre modo ciuitatum: verum etiam egyptiā Memphyre antiquiorem.Deniq; duo milia trecenti eius connumerantur anni: Hoc autem fabula est.Abraham quoq; parenti iudeorum fuisse domicilium postea q̄ me sopotamiæ sedes reliquit eiusq; posteros hinc ad ægyptum esse profectos. Quorum etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate:peroptimo marmore liberaliter fabricata.
¶Cernitur autem sexto ab oppido stadio arbor maxima therebyntus. Eamq; memorant ab initio mundi creatam nuncvsq; durare.¶Hinc totam Symon paruadit Idumeam non modo vicos eius & ciuitates depo

Symō sine sanguine Idumeaꝫ introiuit & Chebron obtinuit.

Therebynthus arbor maxia ab īitio mūdi creata ibi tunc durabat.

Simōis crudelitas in vastando Idumeā sicut locusta frondibus spoliat arbores. &c.

Zelotę insidijs p itinera collocatis) vxorē symonis capiunt.

Insania symōis

Crudelitas symonis ī hoc solū a feris distantis ꝙ mortuorū nō vesceret corporibus.

Zelotę territi Symōis ferocitate vxorē remittunt.

pulando: sed territoria etiam excitando. Nam pręter armatos quadraginta eum milia sequebātur vt his necvictui quidem necessaria satis essent. Ad has autem necessitates accedebat eius crudelitas: & per iracundia: qua magis vastare contigit Idumeam. Et quemadmodum post locustas siluas cerni solet frondibus spoliata: sic etiam qua symonis transire exercitus. a tergo solitudinē relinquebat At alia quidem comburendo: alia diruendo & quicquid in ciuitate vel in agris natum est cōterēdo calcibus aut deposcendo delebant: perq; terram cultam iter agendo faciebant eam sterilem prorsus: vt ne signū quidē vastatis relinqueretur: quod aliquando fuissent. ¶ Hęc omnia rursus zelotas incitauerūt. Et aperte quidem bello confligere pertimuerunt: insidijs vero per itinera collocatis vxorem symonis rapiunt eorumq; preterea (quos habebat in obsequio) plurimos. Deinde tanq̄ ipsum symonem cœpissent exultātes in ciuitatem recedunt. Contiuo namq; sperabant armis eum depositis pro vxore sibi supplicaturum. Illum autem non mīa: sed ira cōiugijs raptę peruaserat. Cūq; ad muros hierosolimorum venisset: vt fera saucia quę percussores prendere nequiuisset ita in quos reperisset infundebat insaniam. Deniq; olerum sarmētorūq; causa progressos ad portam inermes pariter seniores correptos verberabat ad necē vt animę indignatione solum id abesse videretur ꝙ non etiam corporibus vesceretur mortuorum. Multos autem abscisis manibus dimittebat in ciuitatem vna per terrefaciens inimicos & populum reuocare cupiens a nocentibus hisq; mandauerat vt dicerent. ꝙ iuraret symon p deum qui cuncta regeret nisi cito sibi redderēt cōiugem suam vt muro precupto omnibus in ciuitate degentibus similiter vteretur neq; cuiq̄ etati parceret aut ab innocentibus discerneret noxios: donec his eius mandatis non modo populus sed etiam zelotę mœtu perculsi remiserūt ei mulierem atq; ita delinitus paulisper ab assidua cede requieuit. ¶ Non solum autem per iudeam erat seditio bellumq; ciuile verūetiam per italiam. In medio namq; romanorum foro Galba perempto: creatus otho īperator cum vitellio imperāte pugnabat (quem germanorum tunc manus elegerat) Habito autē apud brebraicum galatię prelio cum valente & cynna vitellij ducibus primo die otho superauit Altero vitellij milites multis trucidatis. Et aduersę partis audita victoria otho apud brixellum semetipm occidit: postq̄ biduum tresq; menses imperium tenuit.

eg. l. 4 cap. 13

eg. l. p cap. 25

¶ COPHNITIA ET ACRABATENA atq; BETHELAN ET EPHEM CAPHETRANVM CARABIN ET CHEBROM: Idumeę ciuitates & municipia a Vespasiano & Cereale capiuntur.

¶ Vespasianus restantes Idumeę partes accepit Cophnitiam acrabatenā Bethelam & Ephā Cerealis cum exercitu ad superiorem missus Idumeam Capheranum / Carabin / & Chebron vastat & comburit. Vi autem in chebron intromissus hominum multitudinem (quam inuenit) cū pauperibus peruenit. Symon autem Iudeę persecutus reliquias plęrosq; hierosolimam confugere cōpulit & eius obsesso muro operariorum ex agris venientem multitudinem interfecit. Ipse quoq; foris poplo erat Romanis terribilior intus vero zelotes vtrisq; seniores. Quos etiam galilei nouis inuentis & factionibus corruperunt. Cui iohannes ex potentia (quam a galileis acceperat) vicem referens omnes ꝑmittit prædationes & quęcunq; vellent. Cedes namq; virorum & feminarum iniurię pro ludo habebantur. Sentina enim iniquitatis & libidinis hierusalē erat & iudea eosq; qui Iohannē fugissent recipiebat. Symon pugnaq; facta est inter zelotas & Symonem. Vnde iudei hierosolimitę (cōgregato cōcilio) iohānē deijcere & Symonē recipere statuerūt. & misso cum quibusdā mathia pōtifice eū in ciuitatē vt dominū & defensorē receperūt. Qui oībus sese eque hostē manifestauit ipseq; auxiliante populo templū ingreditur: vbi inter cętera zelotę quattuor turres fabricauerāt fortissimas.

¶ Capitulum decimum.

vespasianus idumeę partes restātes accepit.

Cerealis ad superiorē idumeā missus mſta capit municipia.

chebrū captāce reaſ exurit pauperibus occisis.

ACcesserunt vitellij ducibus othonis milites: & ipe iā vitellius romā cū exercitu veniebat: cū interea vespasianus qnto die iunij mēsis cęsareā ꝑfectus eas (quas non dū subuerterat) Idumeę ptes petiuit: & in mōtana regiōe quo primū ascēdit toparchias duas cosniticā al's Cophniticā & acrabatenā subegit. Deiñ post has vytegra alias Bethelan & Ephē municipia: ibiq; p̄sidijs collocatis: vsq; ad hierosolimā eqtabat. Mſtos vero tūc dep̄hēsos necabat: multosq; capiebat. ¶ Rectorū autē vnus cęrealis cū eqtū pte ac peditū supiorē quę dr̄ vastabat Idumeā Et capherā al's charpherranū quidē pseudo municipiū aggressione captum incēdit: altū vero (quod caphorain al's Charabin dicitur) admoto milite obsidebat muro satis valido cinctum diutius autem ibi se moraturum speranti subito portas aperuerūt & cum precibus adeuntes se ei tradiderunt. ¶ Quibus subiugatis Cerealis in chebron alteram ciuitatem antiquissimam tendit: sitā vt diximus in montanis locis haud procul ab hierosolimis. Vi autem intromissus in eam reliquam multitudinem (quam ibi offendit) cum pauperibus peremit; oppidum vero ipsum exurit. Omnibusq; iam captis pręter castellum hærodium

eg. l. p ca. 5

A & massada. & macherunta quę a latronibus tenebant: sola iam hierosolima romanis ante oculos erat
ege.l.4 cap.25 quę expugnanda restabat. ❡ Symon autem vbi vxorem suam a zelotis recepit ad reliquias iudeę regionis tendit persequendas & vndiq; circumacta natione hierosolimam compulit plerosq; confugere: cum ipse quoq; ad eam sequeretur. Deinde muro eius obsesso operariorum ex agris adeuntē multitudinem cum cepisset interficiebat. ❡ Eratq; populo foris symon romanis terribilior: intus zelotæ vtrisq; seuiores. Quos etiam galilei nouis inuentis & audacia factionum corrumpunt. Nam & iohannem ad potentiam ipsi prouexerant: & iohannes eis ex potentia (quam sibi comparauerat) vicem referens: omnia quę desiderarent vt facerent permittebat. Insaciabilis autem rapinatum cupiditas: domorumq; locupletium perscrutatio. Cedes autem virorum & fœminarum iniurię pro ludo habebantur: prędamq; cum sanguine deuorantes sine aliquo metu post sacietatem muliebri libidine calescebāt. Cōptiq; crines ac fœminarum veste induti iociq; vnguentis: & vt forma placeret oculos illiti non solum ornatum sed impudicitiam quoq; mulierum imitabantur & in obscenitate nimia nefarios coitus exigentes vt in lupanar versabatur: & ciuitatem totam impuris facinoribus prophanabant. Effeminantes autem vultum dexteras ad cedem promptas habebant: delicatoq; incessu enumerati subita incursiōe bellatores fiebāt: & de paludamentis versiculoribus eductis gladijs casu obuios transuerberabant. Eos autem qui iohannem fugissent excipiebat seuior īcedibus symō. Quiq; intestinū euasisset tyrannum ab eo (qui prope erat) occidebatur. Omnis autem fugę via transire cupientibus ad romanos: abscisa erat. Inter iohannis autem copias quantum erat idumeorū diffidebant: separatiq; ad alijs aduersū tyrannū tā liuore potentię. q̄ odio crudelitatis eius armantur. Deinde pugna congressi: multos zelotarum perimunt cęterosq; in aulam regiam compellunt: quam Graptę edificauerat. Hæc autem fuerat cognata. Syzę regis adiabenorum vna vero irruperunt iudei: atq; inde zelotis ī phanū pulsis Iohannis pecunias predabantur. In aula enim supradicta & ipse degebat: & tyrannidis spolia deposuerat. Inter hęc autem zelotarum qui per ciuitatem dispersi erant ad illos qui in templū refu-
eg.l.4 cap.25 gerant congregati sunt eosq; iohannes aduersus populum & idumeos deducere cogitabat. Istis aūt non tam impetus eorum metuendus erat cum pugna plus possent: q̄ confidentia ne de templo nocte
B surriperent. seq; pariter occiderent: atq; oppidum concremarent. ❡ Itaq; collecti cum pontificibus deliberabant quonam pacto impetum pręcauerent: sed profecto deus sententias eorum ī deterius vertit & interitu acerbius excogitabāt salutis remediam. Nam vt iohannem deijcerent symonem recipere statuerūt & cū precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaq; decreto obtemperatur. Misso mathia pontifice rogant symonem vt ad se introiret. quem sępe timuerunt. Cum his autem precatores
eg.l.4 ca.25. erant etiam qui zelotas ex hierosolimis fugerant: domus quisq; suę desiderio ac fortunarum. Ille autem nimis superbe dominum se fore pollicitus veluti ciuitatem liberaturus ingreditur: cum salutis eū datorem ac defensorem sui clamor populi designaret. ❡ Vbi vero cum suis copijs introiuit: mox de propria potentia deliberabat. Nec minus eos (a quibus rogatus erut. (q̄ eos contra quos fuerat aduocatus) inimicos putabat. Iohannes autem cum multitudine zelotarum templo exire ꝓhibitus (amissis etiam quę in ciuitate habebat) statim enim res eorum symon cum socijs diripiebat) salutem iā desperabat. Templum tamen adiuuante populo symon egreditur: illi autem in porticibus perq; propugnacula stantes impetum repellebant. Multiq; a symonis parte oppetebant multi saucij referebantur quoniam zelotę ad dexteram superiores erant eoq; ictu impenetrabiles habebantur & quamuis loco plus possent turres tn̄ quattuor maximas fabricauerunt. vt ex alto videlicet missilia torquerent. Vnam ad orientalem angulum & septentrionalem alteram super xixtum tertiam in angulo / alio contra ciuitatem inferiorem quarta vero turris supra verticem pastophoriorum condita erat (Vbi moris ē vnum de sacerdotibus astantem post meridiem quo septimus quisq; dies inciperet tuba significare rursusq; vesperi q̄ desineret: nunc ferias populo: nūc vt opus faciat denunciantem) Per turres autem disposuere balistras saxorumq; tormenta & sagittarios & fundarum scientes. Itaq; cum symō pigrius
C ad impetus mouebatur. cum suoꝝ plęriq; mollescebant. amplioribus tn̄ copijs frœtus ꝓpius accedebat. Machinarum enim missilia delata longius multos pugnantium perimebant.

> Symō iudeę reliqas ꝑsecutus plerosq; hierosolimā confugere cū pulit & eius obsesso muro operioꝝ ex agris veniētē multitudinē īterfecit ipseq; foris poplo romanis terribilior / intus zelotę vtrisq; seniores.
>
> Seuior iohāne symon.
>
> Pugna īter zelotas & Symonē.
>
> Iudei hierosolimite cōgregato cōcilio iohannē statuerūt deijcere & Symonem recipe missoq; mathia pōtifice cū alijs eū ī ciuitatē vt dn̄z & defēsorē recepert.
>
> quattuor turres zelotæ fabricauerant.
>
> Pastophorius.

❡ Vitellio germano īperij rectore cū exercitu Italiam vastante: Vespasianus alijs vacare bellis (cum patria vastaretur) indignabatur. hocq; ferre non poterat cogitatione dubius. Milites quoq; romani in iudea degentes contra romanos murmurabant quia spe quęstus creabant imperatores relicto (qui apud eos erat) imperio digniore eius probitatem: & laudes superextollentes: Nullūq; in Vespasiano creando fore certamen arbitrantur. Non enim senatum populum ve romanum. Vitellij libidines pro Vespasiani pudicitia perpessuros ne pro bono imperatore crudelissimum tyrannum optaturos. Ergo si peritie senectutis debeatur imperium Vespasianum. Si autem adolescentiæ viribus. Tytum dicunt dignum ipsum itaq; Vespasianum milites imperatorem nominantes rogant pericli-

tanti subueniat imperio sed imperare nolenti: & recusanti magis instant etiam cũ gladijs mortẽ enim minantur quod (cum minime potuissent persuadere) acceptauit. ipse vero egyptũ (cum sciret magnã imperij partem esse) priusq̃ militum hortatu Romam peteret) res Alexandrinas ordinauit. Aegypti describitur situs cuius pelagus portubus caret preter Alexandrinum qui aditu difficillimus est: & periculosus. Ideo turris maxima in insula igne lucens nauigantibus nauium applicandarum difficultatem ostendit. Vespasianus igitur Alexandrinarum rerum cupidus propter imperij firmitatem litteras Tyberio Alexandro ęgypti/ & Alexandrię rectori mittit iudicans militum alacritatem quodq; ipse quod necesse fuit suscepto principatus munere operam atq; adiumentum eius assumeret Quod Alexander fecit. ¶ Capitulum vndecimum. D

eg. l. 4. c. xxvi

Vitellio germano iperij rectore cum exercitu Italiã rapinis vastãte Vespasianus alijs vacare bellis cũ pr̃ia vastaretur̃ indignatus hoc ferre nõ poterat cogitatiõe dubius.

Per idem tempus romanos quoq; seniora mala circumuenerant. Aderat enim ex germania. Vitellius cum exercitu aliam pręterea ingentem multitudinem secum trahens: & cum eum destinata spacia militis con caperent, totam vrbem pro castris habebat omnemq; domũ repleuit armatis Illi autem conspectis romanorum diuitijs oculis insuetis & auri argentiq; stupore persusi vix cupidinem continebant. adeo vt in rapinas se conuerterent & eos qui obstare conarentur occiderent. Et in Italia quidem ita res erant Vespasianus autem postq̃ Hierosolimis proxima depopulatus in Cęsaream reuertebatur audiuit romanorũ tumultus: & Vitellium principem. Hoc autem licet ipse imperium pati sicut bene imperare nosset ad indignationem perductus est: dominumq; dedignabatur eum. qui veluti desertum inuasisset imperium. Dolore autem saucius cruciatum ferre non poterat: neq; alijs vacare bellis cum patria vastaretur. Verumtamen quantum ira impellebatur adulciscendum: tantum longinquitatis cogitatione reprimebatur. Multa enim fortunam posse noua facere priusq̃ ad Italiam præsertim hiemis tempore ipse transiret. Plusq̃ iam crescentem iracundiam cohibebat. ¶ Rectores autem cum militibus conuenientes aperte iam de mutatione tractabant: & cũ indignatione vociferantes incusabant romæ constitutos milites vt in delitijs agentes: qui ne famam quidem belli sustineant: quibus libuerat decernere principatum: & quæstus imperatores creare. Se autem tot laboribus ex actis sub Galeis senescentes alijs condonare potestatem: cum apud se habeant digniorem imperio. Cui si hanc: amiserint: quam iustiorem vel quando referent erga se beniuolẽtiæ gratiam. Tanto autem vespasianum q̃ vitellium iustius esse principem fieri: quanto illis qui eum declarassent. Ipsi prestarent. Non enim se minora pertulisse bella q̃ qui ex germania venissent neq; illis qui tyrannum iude deducerent in armis deteriores esse. Nullum autem in creando vespasiano fore certamen. Non enim senatum populumue romanum vitellij libidines pro vespasiani pudicicia perpessuros: nec pro bono imperatore crudelissimum tyrannum: aut filium pro parte principem optaturos. Maximum enim pacis tutamen veram in imperatore præstantiam. Ergo siue periciæ senectutis debeatur imperium habere sane vespasianum siue adolescentię viribus titum cum ex amborum etate quod erit commodum temperabitur. Non solum autem se ministraturos declarati imperij vires qui tres legiones regumq; habentes auxilia conseruassent omnia ab oriente vsq; ad europã vitellij timoribus separata sed etiam qui essent in italia propugnatores vespasiani fratrem atq; alterum filium quorum alteri multos dignitate præditos iuuenes sociatum iri sperarent alteri vero etiam vrbis esset premissa custodia: quæ pars ad imperij principia non parum valeret. Postremo si ipsi cessarint senatum esse fortasse declaraturum principem quem conseruatores milites de honestarent Hæc primo per cuneos milites loquebantur. ¶ Deinde congregati seq; inuicem adhortati vespasianum imperatorem nuncupant: eumq; (vt in periculo constitutum imperium conseruaret) orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit nequaq̃ vero imperare volebat. Dignum quidem se factis existimans: priuate autem vitæ securitatem clarioris fortunæ periculis anteponens. Recusanti autem rectores magis instabant: & circumfusi milites cum gladijs mortem ei minabantur: nisi viuere vellet vt dignus est. Diu tamen reluctatus quod rennuebat imperium postremo (cum his) qui se designarunt (minime persuadere potuisset) accepit. ¶ Muciano autem cæterisq; rectoribus (qui ad imperium eum inuitauerant) & alio exercitu vociferante vt se in omnes hostes duceret: prius res alexandrinas procurandas putauit sciens ægyptum plurimam esse partem imperij propter flumentariam functionem: eaq; si potitus esset vi quoq; si præstaret: vitellium deiciendum sperabat. Nec enim perpessurum populum fame oppressum simul etiam duas legiones (quę apud alexandriã degerent) sibi cupiabat adiungere. Cogitabat enim etiam propugnaculo sibi fore illam regionem aduersus incerta fortunę. ¶ Nam & terra difficilis accessuq; mari importuosa est & ab occidente quidem aridã lybiam habet obiectam a meridie vero limitem qui syenem ab ethiopia dirimit: nauibusq; iuias. Nili fluminis cataractas. Itemq; ab oriente mare rubrum: ad costron alias copron ciuitatem vsq; diffusum Septentrionale vero munimentum habet terram vsq; ad syriam: & quod dicitur egiptium pelagus

eg. l. 4. c. xxvi

E

Milites romani i iudea degẽtes contra romãos murmurãt quia spe quęstus ipe ratores creabãt relicto (q apud eos erat) imperio digniore.

eg. l. 4. c. xxvi

Milites vespasianũ ĩpatorem nominãtes rogabãt vt piclitanti ĩperio subueniret sed imperare noleñti & recusãti magis istãt etiamq; cũ gladiis ei mortem minantur.

eg. l. 4. c. xxvi

F

Aegypti descriptio.

Catharacte nili

totum portubus carēs. Hoc quidem modo ęgiptus ex omni latere tuta est. ¶ Inter pelusium vero & syenem per duo milia stadiorum porrigitur. Ex plyntine autem ad pelusiū: nauigium stadiorum est trium milium & sexcentorum. Nylus autem ad elephantinem vsq; opidum nauibus ascēditur. Nāq; vlterius progredi vt supradiximus cataracta non sinunt. ¶ Portus autem alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. nam & ostium per angustum habet. saxisq; latētibus a directo cursu deflectitur. & leua quidem pars manufractis brachijs cigitur: ad dexteram vero foras abiecta insula turrem maximam sustinet ad trecenta vsq; stadia nauigantibus igne lucentem vt q̄ longissime difficultatem applicandarum nauium præcauerent. Circum autem hanc insulam opere instructo ingentes muri sunt: quibus afflictum pelagus & auersis obicibus fractum facit asperiorem meatum: eoq; periculosum & per angustum aditum. Intus tam portus ipse tutissimus est & triginta stadijs magnus: in quē tam quę desunt illi terrę ad beatitudinem de vehūtur q̄ quæ superant ex bonis domesticis & indigenis in totam orbem diuisa exportantur. ¶ Itaq; non sine ratione vespasianus alexandriarum rerum erat cupidus ad totius imperij firmamentum. Proīde statim ad tyberium alexādrum (qui ęgiptū & alexandriam regebat) litteras dedit indicans militum alacritatem quodq; ipse quod necesse fuit: suscepto munere principatus operam atq; adiumentum eius assumeret. ¶ Alexander autem (vt vespasiani simul legit epistolam) prompto animo & legiones eius sacramento rogauit & populum. Vtriq; autem libentissime paruerunt: virtutem viri ex proxima amministratione scientes. Et ille quidem per missa sibi potestate omnia quę imperij sui vsus exigeret. aduentui quoq; principis necessaria iam parauerat.

A — eg. l. 4 cap. 27

Aegyptū pelagus portubus carēs.

Alexandrinus portus nauibus difficilis aditu describitur.

eg. l. 4 cap. 28

Vespasianus alexādriarū rerū cupidus ꝓpter impij firmitatē lr̄as Tyberio alexādro misit &c.

¶ Vespasianū imperatorem in oriente citius fama nūciante, legationes e Tyria alijsq; prouincijs coronas gratulatoriaq; decreta ipsi afferebant. Qui diuina prouidentia imperium sibi contigisse cognoscens, multaq; pręcedentia signa: & Iosephi dicta recordatur quē ad se vocatum solui iubet. Sed procurante Tyberio (vt a probro simul, & a vinculis solueretur vtq; moris erat apud eos) eius vincula non soluta sed fracta fuerunt. Vespasianus vero dato legatis respōso: & ordinatis rebus veniēs Antiochiam Mutianum cum multis copijs misit in Italiam. Antonio autem bellum cōtra Vitellium agere properanti Cecinnus a Vitellio missus venit obuiam: qui viso Antonij exercitu de proditione cogitauit & conuocatis militibus rebus Vitellij detrahens laudabat Vespasianum eos ad ipsum suadens transire. Quem milites vitellium (si vicisset) timentes occidere voluerunt, sed impediti vinctum Vitellio, transmittandum habebant. Romanos vero Cremonem fugientes Anthonius (qui primus cognominabatur) pręueniens multos peremit: & oppidum aggressus militibus permisit pręd ari. Trigita milia & ducenti Vitellij exercitus sunt extincti. Antonius quoq; quatuor milia & quingentos amisit. Et Cicinnus solutus gestarum rerum: Ad vespasianum nuncius dirigitur.

B

¶ Capitulum duodecimum.

Opinione vero citius declaratum in oriente vespasianum imperatorem vbiq; fama nunciauit & vniuersę quidem ciuitates festos dies habebant. nuncijq; pro eo leticiam simul & sacrificia celebrabant. Agmina vero apud Mesyam pannoniamq; degentia (quę propter vitellij audaciā pauloante fuerant concitata) iusiurandum vespasiano maiore gaudio ꝓbuerūt. ¶ Vespasianus aūt cęsareā reuersus berithū venerat. vbi multę quidē e syria: multæ vero ab alijs ꝓuincijs legationes obuiā aderāt. coronas ei & gratulatoria decreta a singulis ciuitatibus offerentēs. Affuit aūt rector etiā ꝓuincię mucianus: populoꝝ alacritatem iurataq; per ip̄m principē sacramenta renūcians. ¶ Ibiq; autē vespasiani votis obsecūdante fortuna rebusq; ad eū plurima ex parte inclinatis cogitare cœpit ꝙ nō sine dei prouidētia sumpsisset imperium: sed iusta quędam fati ratio ad eius potestatem circumduxisset rerum omnium principatum. Recordatus etiā signa talia multa enī vbiq; sibi contigerant imperium pręmonstrantia: & Iosephi pręd icta: quibus eum viuo Nerone ausus fuerat appellare imperatorem. Ammirabatur etiam virum quem ad huc habebat in vinculis. Aduocatoq; muciano cum amicis & rectoribus alijs primum q̄ strenuus fuisset Iosephus: quantum in Iotopatis expugnandis propter eum laborasset exponit. Deinde vaticinationes eius quas ipse timoris quidem antea suspicaretur esse figmenta tēpus autem diuinas fuisse. ac rerum exitus probauisset. Tūcq; inhonestum esse vt qui sibi auguriasset imperium vocisq; dei minister ac nūcius extitisset adhuc captiui loco haberetur. fortunāq; sustineret & aduersam. Vocatumq; ad se Iosephum solui iubet. Hoc aūt facto alij quidē rectores ex ea gr̄a quā alienigenę retulisset: ꝑclara etiā de se sperāda esse arbitrabātur ¶ Tytus vero (q cū patre aderat) iustum est inq̄t pater vna cū ferro etiā probro Iosephū solui. Erit autē (tāq̄ nec initio victus sit) si nō dissoluerimus sed iciderimus cathenas. Nāq; id agi solet i his q nō recte fuerit victi. Eadē vespasiano placebāt. Et qdā iteruenieēs securi cathenas abrupit Iosephus qdē ꝓ his quę dixerat ꝑmio famę donatus & de futuris dignus (cui iā credendū esset) habebatur. ¶ Vespa-

eg. l. 4 ca. 28.

C

eg. l. 4 cap. 28

Vespasianus in oriēte citius ip̄erator fama nunciatus cunctis gaudentibus & ei fauentibus.

Vespasianus īperiū sibi diuia prouidentia cognoscit multaq; signa sibi contigisse Iosephi dicta recordat.

Iosephum solui iubet.

Vespasianus responso dato legatióibus & rebus ordinatis venit antiochiã & Mutianũ mittit in Italiã cum multis copijs.

Cremona.

Cecimius antonij viso exercitu cogitat de ꝓditione & cõuocatis militibus vitellij rebus detrahẽs vespasianum laudabat eosq; ad antoniũ trãsire suadebat.

Romani fugiũt Cremonem sed eos antonius(q primus cognominabaẗ) ꝑueniẽs multos peremit & oppidum aggressus militibus ꝑdari permisit.

sianus autem(responso legationibus reddito)insteq;: & pro meritis administrationibus ordinatis Antiochiam venit: & quo nam primũ tenderet cogitans Alexandrino itinere prestabilius esse dixit(que romę agerentur)curare. Alexandriam enim stabilem esse romanas autẽ res a vitellio perturbari. Mittit igitur in italiam mutianum cũ multis equitum peditumq; copijs. Qui tamen propter hyemis asperitatem veritus nauigare: per capadocias & frigias duxit exercitũ. ¶ Inter hec autem Antonius primus(adducta legione)tertia ex his(que apud mesyam morabantur)illam enim regebat prouinciam: bellum gerere cum vitellio properabat. Vitellius autem cum magna manu cecinnum alias cecinnam comminium obuiam ei mittit. Is autem romam profectus q̃primum circa cremonam gallacię Antonium consequitur(que confinis italię ciuitas est) Ibiq; hostium cõspecta ordinatione ac multitudine prelio quidem congredi non audebat: discessum autem periculosum reputans de proditione liberabat. Conuocatis autem etacontarchis sibi subditis & chiliarchis vt transirent ad Antonium suadebat: vitellij quidem rebus detrahens vespasiani autem vires extollens & alterum nomen tantum imperij: alterum virtutem habete commemorans. Ipsis quoq; melius esse si id gratum faciant quod necesse est. cũq; se multitudine superatum iri sciant: voluntate periculum preuenire. Nam vespasianum quidem idoneum esse etiam sine ipsis ad reliqua vindicanda: vitellium vero nec cum ipsis quidẽ presentia posse seruare. ¶ Multa in hunc modum(quod voluit)persuasit: & cum milite transfugit ad Antonium. Eadem vero nocte milites pœnitudo simul ac mœtus eius (si vicisset)a quo missi fuerant occupauit: eductisq; gladijs cecinnum obtruncare voluerunt. Fecissentq; nisi his aduoluti chiliarchi supplicassent. Quamobrem cede quidem se abstinuerunt vinctum autem quasi proditorem vitellio trãsmittendum habebant. His auditis: primus continuo Antonius suos mouet eosq; cum armis defectores ducit. Illi autem instructi ad prelium paulisper quidem restiterunt. Mox autem loco pulsi romani cremonam fugerunt. Antonius autem comitatus equitibus cursum eorum peruertit & post ciuitatem circumclusam pleramq; multitudinem peremit: aggressus autem reliquos oppidum militibus ꝑdari permisit. In quo multi quidem hospites mercatores. multi vero indigenę perierunt. totusq; vitellij exercitus virorum triginta milia & ducenti. Quin & antonius eorum(quos de mesya adduxerat)quatuor milia & quingentos amittit. Solutum aũt vinculis cecinnũ gestarũ rerum nuncium ad vespasianũ dirigit. Qui ad eũ intromissus & collaudatus est: & proditoris dedecus insperatis ꝓtexit honoribus.

¶ Sabinus Vespasiani frater Antonij recreatus victoria Romę capitolium occupat: cui nobilium multi sociantur: & Domicianus secum cõtra quos vitellius militum misit exercitum. Sabinus vero ad vitellium ductus(domiciano cum multis nobilibus euadente)occiditur: reliquaq; multitudo laniatur & templum incenditur. Antonium autem cum exercitu venientem: Vitellij milites excipiunt qui(trino intra vrbem commisso prelio)omnes interierunt. Et vitellius ebrius de palacio procedens a populo in media vrbe octauo imperij mense iugulatur. Mortuorumq; supra quinquaginta milia numerata sunt. Mutianus quoq; Romam ingressus multos(qui vitellio consenserunt)occidit: & domicianũ vsq; ad patris aduentum populo rectorem insinuauit & sic vespasianus a populo cum leticia imperator est confirmatus. Qui in alexandria gesta romę cognouit & ad eum ex toto orbe legati venientes cũ gratulationibus totam vrbẽ repleuerũt/hic romam ꝑparans proficisci: Tytũ ad hierosolimam liberandum dirigit cuius iter atq; mansiones hic inscribuntur.

Capitulum tertiumdecimum.

Sabinus Vespasiani frater Antonij victoria recreatus

Romę capitolium occupat cui multi nobilium sociãt & domicianus secũ cõtra quos Vitellius manũ militum misit.

Mortuorum supra quiquagita milia numerata sunt.

ROmę autem Sabinus(vbi antonium appropinquare cognouit) fiducia recreatus est. Collectisq; vigilum militum agminibus: nocte occupat capitolium. Luce vero facta multi ei nobilium sociati sunt & domicianus fratris filius pars ingens optinẽdę victorię. Sed Vitellius de primo quidem minus curabat. His autẽ iratus qui cum sabino defecerãt & nobilium sanguinem pro ingenita crudelitate sitiẽs: immittit capitolio(quam secum adduxerat) militum manum. Vbi multa ab his(itemq; ab illis qui templũ tenebant)pugnantibus audacter admissa sunt. Postremo autem germani(q multitudine superabant) collem obtinuerunt. Et domicianus quidem cum multis romanorum viris insignibus diuina quadam ratione saluus euasit reliqua vero multitudo tota laniatur. Et sabinus quidem ad vitellium ductus occiditur milites autem direptis donarijs templũ incendunt. ¶ Tũq; postero die cũ exercitu venit Antonius: eũq; vitellij milites excipiũt: & trifario commisso intra vrbẽ ꝑlio oẽs interierũt. Procedit aũt ebrius de palatio vitellius: &(vt assolet)i extremis lõgiore luxu prodigę mensę refertus. Tractus aũt p pplm varioq; verberũ gñe dehonestatus in media vrbe iugulatur: octo menses ac dies quinq; potitus impio. Quẽ si viuere diutius cõtigisset. vt opinor eius luxurię minime sufficere potuisset imperiũ. Aliorũ vero mortuorũ supra quiquagita milia numerata sunt. Hec quidẽ gesta sunt die tertia mẽsis octobris. ¶ Postero aũt die mucianus cũ exercitu romã ingreditur. & antonij militibus a cede repressis: adhuc enim hospitia perscrutando & Vitellij mi-

Alites: & ex populo plurimos qui cum illo senserant occidebant examinationis diligentiam iracundiæ preuenientes domicianum productum populo rectorem insinuat vsq; ad patris aduentum Populus autem iam timore liberatus vespasianum imperatorem predicat: simulq; illum confirmatum: & vitel
eg.l.4. lium esse deiectum festa leticia celebrabat. ¶ Cum autem vespasianus alexandriam venisset gesta ei
cap.33 romę nũciata sunt & legati ei ex toto orbe gratulãtes affuerunt. Cumq; maxima post romam ciuitas esset angustior multitudini probabatur. Firmato autem iam totius orbis imperio rebusq; populo romano preter spem conseruatis: vespasianus in iudeę reliquias intendit animum & ipse quidẽ exacta hyeme romam proficisci parabat: resq; alexandriam mature componere properabat: filium vero tytũ cum externis copijs ad liberandam hierosolimam dirigit. Qui terreno itinere Nycopolim vsq; progressus ab alexandrina ciuitate viginti stadiorum interuallo distantem inde militem nauibus longis imponit. Hisq; nylo flumine post mensium tractum Thonin vsq; deuehitur. Hic autem egressus in terram: apud taphnyn alias thanyn ciuitatem diuertit. Vnde secunda ei mansio fuit ciuitas heraclea & pelusium tertia. Hic autem milite per biduum recreato: tertio die pelusij fines transijt. vnamq; mãsionem profectus per sollitudines ad cassij iouis templum castra posuit. Posteroq; die apud ostrachynem (quę mansio est aquę inops) ob quam causam aduenticia vtuntur indigenę. Hinc apud rinochoram alias Rinochuriam requiescit. Et inde progressus in quartam mansionem raphyam venit (quę prima occurrit syrię) ciuitatẽ. Gazę vero quintę mãsionis castra suscepit & postea ascalonẽ atq; hic iãniam deinde ioppam & ex ioppa cesaream peruenit: decreto apud se alias militũ copias cõgregare

Vespasianus in alexãdria gesta romę cognouit legatis ex toto orbe cum gratulationibus toto tã ciuitatẽ iplentibus &c.

Iter tyti & mansiones reuertentis in hierusalẽ.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber Sextus.

¶ Tyto adhuc in Alexandria cum patre imperium disponente: seditio Hierosolimis aucta trifariam diuisa est scilicet Zelotarum Iohannis & Symonis. Zelotarum enim dñatio causa excidij fuit: Seditioq; in seditione fuit. Elezarus namq; (qui ab initio Zelotas a populo i templum separauit:
B iohannem sibi preferri indignatus alios sibi contra ipsum sociat interioremq; templi occupat ambitum: & Iohannes loco inferiori existens hostes habebat a vertice. Templumq; crebri missiliũ iactu cedibus totum polluebatur. Symon vero superiorem ciuitatis partem & inferioris plurimam retinẽs Iohanne erat inferior: Iohãni itaq; medio duplex parabatur bellum. Ad omne quippe impietatis genus rabidi efferebantur. sacrificantesq; & adorantes inferficiebat. Stanumq; sanguinis occisorũ per atria tẽpli profluebat. vnde maximum erat ciuitatis lamentum. Eleazarus itaq; contra Iohannem & socij ebrij ferebantur qui etiam / & socij in Symonem rebellabant. cui etiam contra seditiosos ciuitas erat auxilio. Iohannes autem quandoq; fugiente symone plenas vtensilium & frumenti edes incendebat. Ibidem illo regrediente Symon agebat omniaq; ad ciuitatis obsidionem preparata suarũ quoq; virium neruos absciderunt. Combustisq; circa templum omnibus ciuitas area pugnę facta est concrematoq; omni frumento famẽ sibi comparauerunt populus autem (vt externo bello domesticis liberaretur malis) pro romanis vota faciebant. Tunc enim maxima iudeorum erat ifœlicitas neq; viui reuerentia neq; mortuis dabatur sepultura.

Capitulum Primum.

eg.l.5. capi.1. TYtus quidẽ ad eũ modũ quẽ p̃diximus emẽsa vltra ægypto ad syriã vsq; solitudinẽ cęsareã venerat. Ibi ei exercitũ decreuerat ordinare. Illo ãt adhuc apd̃ alexãdriã vna cũ patre iperiũ (qd̃ nuper ei deus pmiserat(dispo nẽte cõtigit ẽt seditionẽ quę apud hierosolimã erat aucta trifariã diuidi & aliorũ partẽ i alterã verti. Quod vt i malis optimũ qs dixerit fastũq;
C iusticię. Nã zelotarũ quidẽ i populũ dñatio (quę auctor fuit excidij ciuitatis) vñ cœperit & p quos creuerit diligẽter superius ẽ declaratũ Hãc ãt nõ errauerit q̃spiã dicẽs seditiõe esse factã. ac veluti rabida fera exter
eg.l.5. narũ pœnuria in suã viscera seuire solet sic Eleazarus Symonis filius (q
capi.1. & ab initio zelotas a pplo i tẽplũ sperauera) velut idignari simlãs ob ea (quę i dies singulos iohãnes auderet) cũ ne ipe qdẽ a cedibus qesceret (re aũt vera sese posteriori ryrãno subiectum esse minime ferẽs) summę rei desiderio proprięq; potentię cupiditate ab alijs defecit ascitie etiam iuda chelię alias chelicę filio & ezenonis als ezeronis symone potẽtissimis: preter quos etiã ezechias chobari alias chobati filius non ignobilis. Horum singulos zelotę non exigui sequebantur occupatoq; interiore templi ambitu superius portas in sacris foribus arma ponunt. Et habitare quidem suis se necessarijs confidebant: sacrarum enim rerum copia suppetebat. nichil impium existimantibus. Paucitati vero suorum timentes: plerumq; in locis suis ociosi manebant. ¶ Iohannes aũt quanto superior erat virorum multitudine tanto loco superabatur. Hostesq; habens a vertice neq; sine mœtu conabatur incursus & pre iracũdia cessare nõ poterat. Plus ãt

Tyto adhuc i alexãdria cũ patre iperiũ dispo nẽte seditio hierosolimis aucta ttifariam est diuisa scilicet zelotarũ iohãnis & symonis.

Eleazarus (q ab initio zelotas a populo in tẽplũ separauit) indignatus iohãnẽ sibi preferri alios sibi cõtra illũ sociat & interiorem templi ambitum occupat.

Tēplū cedibus pollutum.

Symon supiorē ciuitatis partē & inferioris plurimam retinens erat

Iohanne īferior

Iohāni itaq; medio duplex bellū parabaẛ.

mali perferens q̄ Eleazari partem afficiens:tamen non remittebat. Crebri autē fiebant impetus mis/ D silium iactu totumq; polluebatur cedibus templum. ¶ Filius autem gyorę Symon (quem rebus de/speratis inuitatum vltro sibi tyrannum spe auxilij populus introduxerat)& superiorem ciuitatem re/tinens & inferioris partem plurimam animosus iam iohannē eiusq; socios adoriebatur:quasi qui de/super impugnaretur Subiectus autem illorum manibus erat sicut & illi superiorum. Ad iohannē eue/niebat duplex bellum preferentem ledi pariter ac ledere Quantoq; tamen vincebatur eo ꝙ eleazaro esset humilior tanto plus habebatur symone celsior constitutus: cum inferiores aggressus etiam sola manu sine labore prohiberet:desuper vero ex phano iaculantes machinis deterrerent. Quippe bali/stis & non paucis lanceis vtebatur saxorumq; tormentis. Quibus non solū bellantes vlciscebātur:sed multos etiam sacra celebrantium perimebant. Quamq̄ enim ad omne impietatis genus rabidi fere/bantur:tū eos qui sacrificare cuperent recipiebāt:cum suspitione quidem atq; custodibus indigenas perscrutando. hospites enim etiam qui exorassent eorum crudelitatem post exituri subsciciua seditio/nis opera consumebantur. Missilia namq; machinarum vi ad aram vsq; templumq; delata:in sacer/dotes & sacra celebrantes cadebant. Ac multi qui properantes ab vltimis finibus terræ ad sanctissi/mum locum venissent:ante eas hostias procubuerūt: aramq; vniuersis grecis & barbaris adorandam suo sanguine imbuerunt. Indigenis autem mortuis alienigenę & sacerdotibus prophani commiscebā/tur:perq; atria diuina stannum fecerat diuersorum cadauerum sanguis. ¶ Quid tātum passa es o mi/serrima ciuitas a romanis qui tua intestina scelera purgaturi flammis introirent? Iam enim dei locus nō eras? neq; pmanere poteras domesticorū funerū facta sepulchrū & quę phanū ciuili bello tumulū cōstitueras? Poteris aūt denuo fieri si vnq̄ vastatorē tui deū placaueris. Sed eni(quę dolēt)reprimen/da sunt lege scribēdi q̄ nō domestici luctus sed exponēdarū rerū hoc tēpus est: Persequar autē cetera facinora seditionis. ¶ Ergo(diuisis trifarie insidiatoribus) Eleazarus quidē eiusq; socij(qui sacras pri/mitias cōseruabant)in iohannem ebrij ferebantur. Qui vero huic parerent: plebē diripientes in Sy/monē rebellabāt:cū ipsi quoq; Symoni cōtra diuersę partis seditiosos adiumento ciuitas esset. Si qñ igitur ex vtraq; parte appetebatur iohannes abuertebat socios suos: & de ciuitate quidem subeuntes E missis ex porticibus telis de templo vero iaculantes machinis vlciscebantur. Quotiēs autem desuper instantium molestia caruisset:frequenter enī ebrietate & labore cessabant: libentius in Symonē eiusq; socios cum pluribus irruebat Semper autem quātum ciuitate pepulisset in fugam versos edes frumē/ti plenas omniumq; vtensilium incendebat. Idemq; hoc illo regrediēte Symon insecutus agebat:ve/luti consulto pro romanis omnia corrumperent quę ad obsidionem ciuitatis erant preparata suarūq; virium neruos absciderent. ¶ Deniq; contigit vna exuri omnia circa templum & inter proprias acies solitudinem atq; aream pugnę fieri ciuitatem. Cōcremari autem paulominus omnia frumentū quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis. Deniq; fame capti sunt qua minime quiuissent. nisi eam quidem sibimet ipsi comparauissent. Vndiq; autem insidiatoribus & confinibus oppugnantibus ciui/tatem medius populus velut aliquod magnum corpus lacerabatur. Senes vero ac mulierculę intesti/nis malis attonitę pro romanis vota faciebant. externumq; bellum quo domesticis malis liberarētur expectabat. Grauis autem mœtus ac fœdissimus terror occupauerat: & neq; consilij capiendi tēpus erat vt voluntatem mutarent neq; pactionis aut fugę spes capientibus. Etenim custodiebantur omīa diffidentesq; latronum principes quoscūq; romanis pacatos esse vel transfugere ad eos velle sentirēt quasi communes hostes interficiebant solumq; in occidendis vita dignis concordes erant. Et pugnā/tium quidem nocte dieq; perpetuus clamor audiebatur: sed mœtu acerbiores erant lugentium quæ/stus. Et assiduas quidem lamentationis causas calamitates prebebant. Timor autem includebat vlu/latus:atq; obmutescente dolore pre formidine tacito gemitu cruciabantur. Neq; iam aut reuerentia F viuis apud domesticos erat:neq; cura sepulturæ mortuis habebatur quorum amborū hęc causa erat ꝙ de se quisq; sperabat In omni re animos remiserant qui cum seditiosis non erat:veluti cōtinuo mo/dis omnibus morituri.

eg.li.5 cap.

Maxima crudelitas.

Lamentū ꝓ hierusalem vide in Aege.li.v.ca.ij. & ibi multa notāda inuenies de pterita fœlicitate ciuitatis & populi.

eg.li.5 cap.

eg.li.5 cap.

Iohannes qñq; fugiēte Symon edes vtēsiliū & frumēti plenasq; incendebat idē illo regrediente symon agebat omīaq; ad obsidionē ciuitatis pparata suarū quoq; viriū neruos absciderūt.

Maxīa iudeorū infœlicitas.

Neq; viuis reuerētia neq; mortuis sepultura dabaẛ.

¶ Tanta erat sediciosorū crudelitas vt mortuorū conculcarent cadauera. Iohannes quoq; sacris materijs ad bellica conficienda instrumenta abutebatur: deus vero laborē eius inutilē demōstrauit. Tytus autem exercitum colligens legiones & subsidia cęsaream profectus est: procedentē vero tytū in hostilem terram antecedebāt regia omniaq; auxilia valde enim ordinatus erat eius exercitus. Ipse autem(quia populum iudeorum latronibus oppressum pacem desiderare audierat) Gaphnam eorū animos exploraturus ingressus maximum inuasit periculum. diuinitus namq; (cum esset sine armis) a missilibus in eum iactis est preseruatus & duobus tantū socijs interfectis ad suos saluus euasit. Qui in scopos loco:vñ ciuitas & templi magnitudo videri poterat diuersis in locis castra muniri iussit.

¶ Capitulum secundum.

A At vero sediciosi congesta in tumulum cadauera conculcantes dimicabāt. & ex mortuis hauriētes audaciam quos sub pedibus cernerēt immanius seuiebat: semperq; aliquid in se perniciosum excogitātes: & quid visum fuisset sine miseratione faciētes: nullā cedis aūt crudelitatis viam ptermiserūt: adeo vt etiam sacris materijs ad consciēda bellica instumenta Iohānes abuteretur. Nam cū olim fulcire tēplum populo itemq; pontificibus placuisset. idq; viginti cubitis altius edificare rex quidem agrippa a monte libano captas ei rei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est ligna simul & magnitudine & directa pceritate spectabilia. Interuentu aūt belli opere interrupto: Iohannes his sectis ꝙ sufficere lōgitudinem reperit: turres edificauit & aduersus eos cōstituit qui de super a tēplo pugnarant. Post muri ambitū cōtra exedram occidentalē admotis qua solum poterat: ꝙ aliæ partes ratibus ex longū quo fuerāt occupate. Et ille quidē fabricatis ex impietate machinis subactumiri sperauit hostes. Deus vero laborē eius inutilem demonstrauit: & priusq̄ in his quemq̄ poneret romanos adduxit.

Crudelitas sediciosorū mortuorū cadauera cōculcātiū ex mortuis audaciam capientiū.

Iohannes sacris materijs ad cōficienda bellica instrumēta abutebatur.

Exercitus Tyti legiōesq; & subsidia.

eg.li.5 cap.3. ¶ Etenim tytus (postq̄ partē quidem ad se collegit exercitus: alij vero vt ad hierosolimā cōcurrerent scribit) cęsareā profectus est. Erant aūt tres legiones quę pridem sub eius patre iudeā vestauerant: & duodecima quę olim cū cestio male pugnauerat. Quęq; licet p id fortitudine esset insignis: tūc tn̄ etiam eorum memoria quę pertulerat alacrius ad vindictam pperabat. Harum quidē quintam legionem iussit occurrere sibi per emans alias Ammās decimam vero per hierichontā āscēdere: Ipse autem cum ceteris regressus est quos regum quoq; subsidia plura quam dudum multiq; syri auxiliatores comitabantur. Suppletum est autem quatuor legionum quantum vespasianus electū cum mutiano miserat in italiam: ex his qui cum tyto accesserant. Duo namq; milia de alexādrino exercitu lecta. tria vero milia ex eufrate eum sequebantur & amicorum spectatissimus beniuolentia simul atq; prudentia tyberius alexander (qui antea quidem ęgiptum amministrauerat) tunc autem dignus qui exercitum regeret propterea iudicatus ꝙ primus incipienti fuit hospes imperio & cum fide clarissima incertę fortunę sociatus est: ideq; etiam consultor in vsus bellicos ętate ac peritia precipuus aderat.

Tyberius alexāder dux exercitus.

B ¶ Progredientem vero in hostilem terrā titum antecedebant regia omniaq; auxilia: post eos viarū stratores castrorumq; metatores deide rectores sarcinæ atq; armati: post hos ipse tytus & alios lectus habens & signiferos. Quorum agmen equites sequebantur. Heviro ante machinas ibant & secundum illos vna cum electis chiliarchi & pręfecti cum cohortibus. Post autem circum aquilā signa & ante signa tubicines. Deinde acies senum virorum ordinibus dilatata: seruile autem vulgus a tergo cuiusq; agminis & ante hos sarcinę. Omnium vero mercennarij nouissimi: eorumq; custodes coactores armorum. Pręcedens autem decenter exercitus: ita vt mos est romanis insistunt.

Ordo exercitus Tyti regredientes hierosolimā

eg.li.5. cap.3. Nam Gophnā alias Gosna per samaritiden venit quę & prius ab eius patre fuerat occupata: & tunc pręsidijs tenebatur. Ibi autem moratus est vnam vesperam: mane inde proficiscitur. Peractaq; die in māsione castra ponit in loco (quem iudei sermone patrio achato naulona alias Aulanam id ruborum vallem: vocitant) iuxta vicum quendam gabath saul nomine (quod significat vallem saul) distantem ab hierosolimis stadijs fere triginta.

eg.li.5. cap.3. ¶ Hinc secentis prope lectis equitibus comitatus perrexit i ciuitatem q̄ tuta esset iudeorumq; animos exploraturus: si forte se conspecto (priusq̄ in manus veniretur) mœtu cederent. Audierat enim (quod erat verum) a sediciosis & latronibus oppressum populum desiderare quidem pacē: sed ꝙ rebellantibus infirmior esset nihil conari. Quamdiu quidem mane p viam (quę ad muros duceret) equitabat: nemo ante portas apparuit. Vbi vero itinere ad turrim saxeam declinato transuersum agmen equitum duxit infiniti subito prosiliunt (quę muliebres turres vocantur) & per eandē (quę contra monumentum helenę porta est) egressi equitatum intercidunt atq; alios quidem etiā tunc via curātes ne cum his (qui diuertebant) sese iungerent a frōte appositi phibuerunt. Tytum vero cū paucis separant. Ille autē vltra quidem minus progredi poterat a muro enī cuncta fossis patebant & transuersi erant hostes multisq; macerijs impedita.

Tytus ppl̄m iudeorum latronibus oppressum audierat desiderare pacem, & Gaphnā exploraturus iudeos aios ingressus maximū euasit periculum.

C Ad suos autem in aggere cōstitutos incursus intercedente hostili manu desperabātur. Quorū plęriq; impatoris periculum nesciebāt sed existimātes eum secū reuerti: ipsi etiam fugiebant. Tytus autem in sua tantum fortitudine sitam esse pspiciēs spē salutis flectit equū: & (vt se sequerent) cū clamore comites adhortatus: in medios hostes irruit vi ad suos transire festinans. Quo tempore quidem maxime intelligi potuit: & belli momenta & imperatorum pericula deū curare. Tot enim aduersus tytum missilibus iactis cum neq; galea neq; torace septus esset. non bellator enim sed explorator (vt dixi) processerat. nullum in eius corpus delatū est sed tanq̄ (ne eum ferirent) ex industria mitterentur omnia pręteruolabant. Gladio vero semper a lateribus instantes dirimens multosq; ante ora subuertens super cadentes agebat equum. Illorum autem clamor erat propter audaciam cæsaris (vt eum aggrederentur) exhortatio fugaq; & discessio repentina quocumq; diuerteret cursum. ¶ Huic autem se periculi participes cum a tergo & a lateribus fo-

Tytus diuitus amissilibus (cū eēt sine armis) pręseruatus.

Tytus (duobus tm̄ socijs interfectis) cū reliqs ad suos saluus euasit.

derentur adiunxerant. Vna enim erat vnicuiq; spes salutis viam cū tito patefacere priusq̄ circumuectus opprimetur. Deniq; duo ex nimis ptinacibus alter cum equo percussus est: altero vero deiecto atq; occiso equus eius abductus est. Titus vero in castra cum cęteris saluus euasit. Iudeis quidem q̄ aggressione prima superiores fuerant inconsulta spes animos extollit: magnaq; his in posterum fiduciam momentum temporaneum comparauit. D eg. li. 5. cap. 3.

Tytus ī Scopos loco vn̄ citas & tēpli magnitudo videri poteret castra muniri iubet diuersis in locis.

Mons oliuarū

Vallis cedron.

¶ Cęsar autem (postq̄ ex emaus agmen nocte sibi sociatum est) luce inde digressus ad locum (qui scopos appellatur) accedit vnde iam & ciuitas & clara templi magnitudo conspici poterat: qua parte septemtrionalem regionē continens ciuitas humilior tractus prope scopos nominatus est distans a ciuitate septem stadijs. Ibiq; duabus legionibus simul quintę vero legioni retrorsum stadijs tribus castra muniri iubet. Labore namq; nocturni itineris attritos milites progredi visum est: vt sine fortitudine murum extruerent. ¶ Mox autem cepto edificio decima vero legio per hierichontas aderat a vespasiano p̄occupata: vbi quędam pars armatorum in pręsidio fuerat collocata. His autem preceptum erat sexto ab hierosolimis stadio castra ponere: qua parte mons (qui appellatur Oliuarum) contra ciuitatē ab oriente situs est altaq; interiacente valle discerentur: cui nomen est cedron. eg. li. 5. cap. 4.

¶ Dissensio interior (bello foris interueniente) refrenatur: seditiosiq; contra romanos (inita cōcordia) vniuntur & contra romanos in valle Cedron impetum facientes legionem turbarunt eam fugātes. Sed Tytus in auxilium legioni veniēs multos interemit Iudeorum aliosq; in fugā conuertit. Tyto vero milites ad edificandum mittente: Iudei hoc fugā estimabāt: sed speculatore signum dāte frequentissima multitudo maximo impetu prosiluit vt nemo eam sustinere ausus est. Et romanorum agmen continuo dissipatum est: & pulsi in montē refugiunt. Tytus autem cum paucis relictus iudeorū furori cedere rogatus honorem saluti anteponēs hostes impugnauit & turbauit. Sed iterū turbati romani dispergunt: supplicantes iudeorum non posse ferre impetum & alijs quidem fugientibus: Tytū fugisse estimabant. Ipsum vero quidam in medio versari bello cernentes cunctis eius periculum nunciarunt cū clamore & pudore a fuga reuocati contra Iudeos irruerunt. Tytus itaq; bis legionem a periculo liberauit.

¶ Capitulum tertium.

Dissensio interior (bello foris interueniēte) refrēatur & seditiosi cōtra romanos (inita cōcordia) vniuntur.

Iudei cōtra romanos in valle cedron impetū faciētes legionē turbauerunt eā fugantes.

INtra ciuitatē vero sine requie confligentiū dissensionem tunc primum subito ingens bellum foris interueniens refrenauit & cum stupore sediciosi romanorū castra inspectantes trifariā distributa mala inter se inire cōcordiam rationemq; inuicem requirebant quidnam expectarent quidue perpessi tres muros contra vitam suam paterētur opponi belloq; tanta se fundente licentia tamq̄ spectatores bonorū operum sibiq; vtilium residerent mœnibus clausis remissisq; armis ac manibus in nos metipsos p̄fecto exclamat aliquis tantummodo fortes sumus romanorum aūt lucro ex nostra sedicione sine sanguine oppidum cedet. His alios atq; alios congregantes exhortabantur: raptisq; armis subito in legionē decimā ruunt perq; vallem facto impetu cum ingenti clamore murum edificantes romanos aggrediuntur: Illi autem in opera distributi armis ob eam causam pleriq; depositis nec enim excursum iudeos ausuros esse credebant & si maxime vellent animos eorum sedicione distractum iri arbitrabantur p̄ter opinionem perturbati sunt. Atq; opere quisq; derelicto: confestim alij recedere: multi autem ad arma properātes priusq̄ se in hostes corrigerent feriebantur. Plures autē iudei semper adijciebant̄ eorū frœti victoria qui precesserant & q̄ cum pauci essent multiplex numerus & sibi & hostibus videbantur quia secunda fortuna vterent̄. Romani autem maxime ordinari consueti & cum decore atq; p̄ceptis bellū gerere scientes ex perturbatione trepidabant. Vn̄ tūc quoq; prępuenti aggressione cedebāt. Si quando tamē sese conuerterēt ab insequentibus occupati & a cursu reprimebant iudeos: & ob impetū minus cautius sauciabāt. Sēper vero excursione gliscente magisq; turbati: postremo castris pulsi sunt. Totaq; legio tunc in periculū ventura fuisse videbatur: nisi (hoc sibi nunciato) mature Tytus eis tulisset auxiliū: multisq; increpans ignauiā & suos a fuga reuocasset. Iudeisq; a latere ipe cū his irruēs quos circa se habebat electos, multos quidē occidisset: plures aūt sauciasset: oēs autem in fugam vertisset: atq; in vallē precipites compulisset. Illi aūt in prono loco multa mala perpessi postq̄ in aduersam partem euaserunt. Flectunt se iterum: & valle intercedente cum romanis dimicabant. Igitur ad medium diē ita bellatum est. eg. li. 5. cap. 4. E

Tytus ī auxiliū legionis veniēs multos iudeorum interemit & alios cōuertit ī fugam.

Tytus cū paucis relictus cedere iudeorum furori ab amicis rogatur.

¶ Paulo autem post meridiem tytus his (qui secum erant) in subsidio collocatis alijsq; de cohortibus aduersus excurrentes oppositis: reliquū agmen ad murum ī summotis edificandum remisit. Iudeis autem fuga hoc esse videbatur. Cūq; speculator (quem in muro posuerant) amictu agitato signū dedisset: frequentissima multitudo tanto impetu prosiluit. vt eorū cursus imanissimis bestijs esset assimilis. Deniq; in aduersa acie stantium nemo impetum sustinuit: sed tamq̄ machina p̄culsum agmen continuo dissipatum est: pulsiq; in montem refugiunt. ¶ In ascensu autem medio Tytus cum paucis relictus est: multumq; amicis monētibus qui pro imperatoris reuerentia contēpto F eg. li. 5. cap. 4.

A periculo perdurauerunt: vt mortē appetētibus iudeis cederet: neq; pro his in discrimen veniret quos

eg.l.5. cap.4

ante ipsum saluos non esse oporteret sed potius fortunam suam reputaret: ꝙ non militis officio fungeretur: verum & belli & orbis terrę dominus esset: ne in fugam verti videretur in quo omnia niterētur. Hęc autem ne audiret simulans & ad se recurrentibus obstabat eosq; in ore feriens cum vi obtinerentur occidebat: & in galeam repente incumbens multitudinem repellebat. Illi autem & viribus eius & obstinatione perterriti perterriti ne tum quidem in ciuitatem fugerunt. Sed in vtrumq; latus ab eo declinantes: rursum fugientes insequebanẗ. Quos tamen aggressus a latere: ipsorum quidem impetū prępediebat. ¶ Dum hęc autem aguntur & illos qui superiora castra muniebant (vbi fugere inferiores viderunt) mœtus ac turba occupat. totumq; agmen dispergiẗ supplicantium excursum quidem iudeorum sustinere non posse. Tytum vero in fugam versum nec enim illo manēte vnq̄ alios fugitiuos fuisse: & tanq̄ laruali circundati terrore alius alio ferebantur. donec quidam cum in medio versari bello imperatorem vidissent plurimū metuentes: vniuerso agmini suorum periculum eius cum clamore nunciauerunt. Itaq; pudore reuocati: & fuga maius aliquid sibi exprobrātes ꝙ cęsarem deseruissent totis viribus in iudeos vtebantur: & semel ad descensum transuersi vrgebant eos in decliuia. Illi autē in pedem recedentes pugnabant. Cumq; romani possent plus eo ꝙ superiores erant: in vallem omēs coacti sunt. Tytus autem contra se positis imminebat: & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipse vero cum hisdem quibus antea resistendo hostes arcebat. ¶ Itaq; (si me nihil addentē ob-

eg.l.5. ca.4.

sequio neq; inuidia detrahentē verum dicere oportet) ipse cęsar bis totam legionem periculo liberauit atq; ita castra muniendi copiam militibus prębuit.

Tytus decus p̄ponēs saluti hostes ipugnauit & turbauit &c.

Turbati romani dispgunẗ supplicātes iudeorū nō posse ferre ipetū & alijs fugiētibus Tytum fugisse estimabāt sed qdā illū i medio versari bello videntes oībus eius piculum cū clamore nūciarūt, & pudore a fugare vocati cōtra iudeos irruerunt.

¶ Extraneo remisso bello iterum intestinū oritur: in festo azimorū inter Iohannē & Eleazarū. Et Iohannis instructi milites templi occupandi gratia arma sub veste portabant qui ingressi abiectis vestibus armati apparuerunt. tūcq; maxima: & varia cedes facta est in templo. Seditio quoq; (quę prius fuerat tripertita in duas partes redigitur. Tytus autem castra ꝓpius ciuitatem transferre volens misso exercitu cōplanare vsq; ad muros iubet spacium. Iudei vero romanos sub pacis simulatione volunt decipere ipsosq; fingunt velle introducere quorum romani calliditatem nō cognoscentes opus festi-

B nabant aggredi. Sed Tyto suspecta erat mutatio qui milites manere p̄cœpit: quidā vero romani ad portas currentes interficiebantur alijs vulneratis. Iudeiq; romanos vituperabāt fraude pellectos. Tytus vero iratus milites ꝓpter inobedientiam redarguit apud quod etiam vincere sine ducis p̄cepto infamię est. Cōmilitonibus aūt pro inobedientibus intercedentibus Tytus indulget.

¶ Capitulum quartum.

eg.l.5. cap.5.

REmisso autem paulominus bello extraneo iterum intestinum sedicio suscitauit. Azimorūq; instante die (qui est aprilis mensis quartusdecimus) hoc enim se primum tempore opinanẗ iudei ab ęgyptijs esse liberatos eleazarus quidem cum socijs portam subaperiēs introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Iohannes autem die festo ad protegendas insidias vsus est & suorum quosdam ignotiores armis sub veste latentibus instructos quorū plęriq; industria ingressi erant occulte inter alios phani occupādi gratia summitit. Illi autem postq̄ intrarent vestimentis abiectis armati subito aparuerunt. Magna statim turba circa templum ac tumultus

C erat (cum alienus quidem a seditione populus omnibus sine discrimine imputaret) zelotæ vero sibimet solis insidias comparatas. Verum hi quidem (relicta portarum custodia) & alij ex propugnaculis dissilientes priusq̄ manum consererent in templi cloacas confugerūt. Populares autem ad aram delati & circum templum appulsi conculcabantur: cum lignis passim feroq; cederentur. Multos autem occisorum inimici priuato odio quasi diuersa factionis socios interficiebāt. Et quicumq; ante hęc insidiatorem aliquem offenderat: tunc agnitus quasi zelotes ducebantur ad cedem. Sed qui atrocitate

eg.l.5. cap.5.

magna innocentes efficerent: inducias concessere nocentibus: progressosq; ex cloacis dimiserunt. Ipsi autem interius templum & omnes eius apparatus tenentes confidentius oppugnabāt Symonem.

eg.li.5. cap.6

¶ Seditio quidem hoc modo (quę tripertita pridem fuerat) in duas partes redigitur. ¶ Tytus autem castra propius ciuitatem trāsferre cupiens de scopo contra excursus quidem lectos equites ac pedites quos satis esse arbitrabatur. alium vero exercitum iussit totum quod erat vsq; ad muros spacium complanare. Cunctis igitur materijs ac sepibus dirutis quibus ortos ac lucos incolę prȩmunierāt omniq; opposita quamuis mansueta silua excisa repletum est quicquid erat cauum & vallibus impeditum. Saxorum autem eminentissimus ferro truncatis humiliorem totum illum tractum a scopo vsq; ad Herodis monumenta fecerunt: serpentium stagnum continentia quę Colymbertha vocabatur.

eg.li.5. cap.6.

¶ His deniq; diebus Iudei Romanis huiuscemodi insidias parauerunt Seditiosorum audacissimi extra muliebres (quę sic appellantur) progressi turres simulatcq; ꝙ pacis eos studiosi pepulissent eo ꝙ timerant impetum romanorum ibidem versabantur: & alter sub altero vitabundi latebant. Alij ve-

Extraneo remisso bello iterū intestinū oriẗ i festo azimorū inter Iohānem & Eleazarum.

Maxima tūc & varia cedes itē plo.

Seditio quę prius triptita fuerat in duas ptes redigitur.

Iudei romanos sub pacis simulatiōe volūt decipere & romanos fingūt itroducere velle.

to per muros dispositi populumq; esse simulantes clamore pacem implorabant fœdusq; poscebant: portasq; se patefacturos esse pollicentes inuitabant romanos. Hęc autem vociferantes vna & contra illos velut a portis eos abigerent lapides iaciebant illi perrumpere aditus velle simulabāt: & ciuibus supplicare. Cumq; ad romanos ire sepissime conarentur: reuersi perturbatis similes videbantur: Vere hic eorum calliditas apud milites quidem fide non carebat sed tanq̄ hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium illos vero ciuitatem sibi apperituros sperarent: opus aggredi festinabāt. Tyto autem suspecta erat mutatio: ꝙ rationem non haberet. Pridie namq; prouocatos eos ad pactionem per Iosephum nichil mediocre sentire cognouerat. Etiam nunc igitur milites manere loco suo precepit. ¶ Iam vero quidem operibus appositi: raptis armis ad portas excurrere cœperunt. Hic autem qui expulsi videbantur. primo cedebant. Deinde vbi ad turres portæ propinquabant: cursu eos circumueniunt & a tergo persequebantur. Qui vero in muro stabant. lapidum his multitudinem omnigenumq; telorum simul infundunt: adeo vt multos quidem necarent plurimos vero sauciarēt. Nec enim facile erat a muro diffugere aliis retro violenter instantibus: & pręter hoc pudor quia rectores peccauerant: itemq; metus in delicto perseuerare suadebat. Quamobrē hostes diu decernentes multis vulneribus acceptis neq; paucioribus redditis postremo eos a quibus circumuenti fuerant reppulerunt. Quos tamen recedentes vsq; ad helenę monumentum iudei vrgendo iaculis sequebanť. Deinde illi quidem insolenter fortunę maledicentes & romanos vituperabant fraude pellectos: scutaq; alte sublata crispantes tripudiabant. & cum leticia vociferabantur. ¶ Milites autē interminatio principum & cęsar iratus huiusmodi oratione corripuit. Iudei quidem (quos sola regit desperatio) omnia cum deliberatione faciunt atq; prudētia fraudes & insidias componendo eorumq; dolos fortuna ꝓsequitur: ꝙ sunt morigeri sibiq; inuicem beniuoli ac fideles. Romani vero (quibus ob disciplinam & consuetudinem obediendi rectoribus fortuna famulatur) nunc contrario peccant: & intemperantia manuum debellātur ꝙ omnium est pessimum. pręsente cęsare sine rectore dimicantes. Certe (inquit) plurimum ingemiscent milicię leges. plurimum pater: cum hoc vulnus audierit. Ille quidem cum bellando senuerit nunq̄ isto modo peccauit. leges autem si cum in eos (qui minimum quid alias aliquid pręter ordinem mouerint) morte vindicent nunc totum deseruisse exercitum videant. Modo autem scituros esse (ait) qui arroganter egerint: ꝙ apud romanos vincere etiā sine p̄cepto ducis infamię est. ¶ Hęc Tytus cum indignatione ad rectores prolocutus: certus erat ꝙ alias quia lege in omnes erat vsurus. Et hi quidem abierunt: quasi iamiamq; iuste morituri. ¶ Circunfusa vero agmina Tytum pro commilitonibus obsecrabant paucorumq; temeritatem condonari cunctorum obedientię pręcabantur. Emendaturos enim peccatum pręsens futurę compensatione virtutis. Placatus est itaq; cęsar vtilitate simul ac precibus. Namq; vnius hominis animaduersionem vsq; ad factum promouendum putabat: multitudinis vero vsq; ad veniam.

Milites Rōani calliditatē non cognoscentes opus festinabāt aggredi sed Tyto suspecta erat mutatio iō milites manere pręcepit.

Helenę monumentum.

Tytus iratus milites ꝓpter eoꝝ in obediētiā redarguit.

Apd̄ romanos vicere sine p̄cepto ducis infamię est.

eg. li. v. cap. vi. — eg. li. 5. cap. vi — eg. li. v cap. vij — eg. li. v. cap. vij

D — B

¶ HIERVSALEM obsidetur cuius situs edificia murorūq; & turriū munitio & templi regioq; aulę ornatus & structura describuntur.

¶ Tytus militibus reconsiliatus coæquato ciuitatis interuallo exercitum ordinauit: circa hierusalem quę trino circundata est muro / nisi in vallibus ipsaq; est / supra duos colles quorū superior castellum Dauid: & inferior dictus est Acra. Collis vero tertius lata diuisus valle: quam Assamonei aggeribus repleuerunt vt templo coniungerēt ciuitatem. vallis autem vsq; ad Syloan Tyropeon est appellata Foris etiam duo erant colles. Murorum autem ciuitatis (quę plurimorum regum opibus vndiq; munita erat) descriptio & dimensio hic ponitur. primus enim murus vetustissimus dicebatur. Agrippa autem a Claudio prohibitus muros non perfecit. Turres autem mœnibus supereminebant. primi enim muri viginti erāt turres. Tertij nonaginta / medij quatuordecim / & antiqui quinquaginta. Cum enim tertius murus totus esset ammirabis / ammirabilior tamē in muro Turris sephina surgebat q̄ parte Tytus castra posuit. Herodes tres turres trium amicorum nomine edificauit Hyppicos / Phasellus / Mariannes & turris quę cęteris magnificentiora / & ornatiora sustinebat diuersoria. has turres antiquus murus excellentiori loco conditus est lapidibus mirabilis magnitudinis constructus cōtinebat. E

¶ Capitulum quintum.

Militibus quidem reconsiliatus est. multa monens vt post hęc prudentius agerent: ipse vero quemadmodum iudeorum insidias vlcisceretur cogitabat. Interuallo autem (quod vsq; ad muros ciuitatis erat) per quatriduum coæquato sarcinas atq; aliam multitudinem cupiēs totam traducere militum validissimos a septemtrionali tractu in occiduum septenos per ordinem contra murum prętendit: altius valle depressa. Peditibus autem in fronte ac post eos equitibus acie terna dispositis cum singuli ordine septenos haberent semoti stabāt sagittarij. Excursibus autem iudeorū tāto agmini circūclusis: impedimēta triū legionū. itēq; alia multitudo sine timore trā

Tytus militibus recōsiliatus coequato ciuitatis iterualo exercitū ordinauit circa ciuitatem.

eg. li. v. ca. viij.

A est. Ipse quidē titus cū ꝓpe duobus stadijs abesset muro: ad angelli eius partē cōtra turrim (quæ appellatur Sephomos al's Sephina) castra ponit. Ad quā muri ābitus ex aqlone ptinēs flectit ad occidētē. Altera vero ps exercitus eā turri versus (quę appellat hyppicos) muro circūdat: duū stadiorū spacio tum silr a ciuitate descendēs. Decima autē legio in oleonos al's olionarū mōte (vbi erat) manebat.

eg.l.5. c.9.10. ¶ Ciuitas autem trino muro circūdata erat nisi qua vallibus invijs cingebatur. Ex ea nāq; parte vnū habebat muri ambitum. Et ipsa quidem supra duos colles erat condita cōtrarijs frōtibus semet aspicientes interueniente valle discretos in quam domus celeberrimę desinebant. Collsū vero alter quos superior ciuitas sedet multo est excelsior & in ꝓlixitate direcstior: adeo vt quoniā tutum erat castellum a dauid quodam rege vocaretur. Is parte salomonis fuerat qui primus templū edificauerat. A nobis autem forum superius fabricatum est. Alter vero (qui appellatur acra) & inferiorem sustinet ciuitatem vndiq; decliuis est. Contra hunc aūt tertius collis erat natura humilior q̄ achra & alia lata valle añ diuisus. Verum post ea tempestate (qua assamonei regnabāt) & vallem aggeribus repleuerunt vt tēplo coniungerent ciuitatem & achre altitudinem cęsam humiliorem fecerant. vt ex ea quoq; phanū supereminēs cerneret. Vallis aūt (quę tyropeō appellatur) qua parte diximus superioris ciuitatis collem dirimijs ab inferiore vsq; ad syloam pertinet. Ita enim (qui dulcis est ac plurimus) vocabamus. ¶ Foris autem duo ciuitatis colles profundis vallibus cingebantur & vtriq; obstantibus rupibus nulla ex parte ad ire poterat.

eg.li.5. cap.10 ¶ Trium vero murorum vetustissimus quidem propter valles imminētemq; his desuper collem (in quo erat conditus) facile capi non poterat. ¶ Ad hoc autem ꝙ loco præstabat. Etiā firmissime structus erat dauid & Salomonis aliorumq; interea regum largissimis impensis operi sumptibus deuotis. Hic vero parte incipiens a turri (cui nomen est hyppico) & ad locum (qui dicitur xixtus) pertinens deinde curię coniunctus in occiduam templi porticum desinebat. Parte vero altera ab occidente ex eo de loco ductus per eum (qui vocatur bethiso descendens in essenorum portā) deinde supra fontem syloam in meridiem flexus atq; inde rursum in orientem versus qua stagnum salomonis est. & vsq; ad locum pertinens (quem ophlan vocant) cum orientali porticu templi coniungitur. ¶ Secundus autem murus ex porta quidem habebat initium (quam genethā appellabant) Hæc

B autem fuerant muri prioris. Septentrionalem vero tantummodo tractum ambiens: vsq; ad antoniam ascendebat. ¶ Tertio muro turris hyppicos principium dabat vnde ad Beroe tractum pertinens. deinde ad sephinam turrim veniens contra monumentum helenę (quę ad Iabenorum reginæ fuerat azite regis filia) & speluncas regias in longum ductus a turri quidem in angulo posita flectebatur contra fullonis quod dicitur monumentum. cum vetere autem ambitu iunctus in cedrona valle (quę sic dicitur) desinebat. Hoc muro etiam partem ciuitatis (quam ipse addiderat Agrippa) cinxerat: cum eēt omnis nuda ante. Exuberans enim multitudinem paulatim extra mœnia serpebat templi septentrionali regioni colli proxima ciuitati adiuncta non paululum processerant. ¶ Qui & quartus collis id collebatur (cui nomen est Abysade alias Bezetha) situs quidem ex aduerso antonię fossis autem altissimis separatus quæ industria ductæ sunt ne Antonię fundamentis: colli adherentibus & accessui facilis sit & minus editus. Vnde etiam fossę altitudo: plurimum turribus celsitudinis adijciebat. Nominata est autem pars addita ciuitati voci indigena Zebetena al'as Bezetha quod gręco sermōe dicitur ciuitas noua. Eius aūt partes incolis protegi desiderantibus: pater huius eodē nomine Agrippa: murum quidem ita (vt prædiximus) inchoarat. Veritus autem claudium Cęsarem ne magnificētiam extructionis ad nouarum rerum ac discordię suspitionem traheret: fundamentis tantūmodo iactis ab opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas: si perfecisset muros vt cœperat. Saxa enim viginti cubitis longa & decem lata contexebātur: quę neq; ferro facile suffodi possent: neq; machinis demoueri. Hisq; murus dilatabatur. Profecto autem altitudinis quoq; plus habuisset si eius murificētia (qui edificium aggressus erat) non fuisset inhibita. Rursus autem idem murus etiam iudeorū studio fabricatus: ad viginti cubitos creuit. Et murus quidem binis cubitis pro pugnacula vero trinis habebantur. totaq; altitudo eius ad viginti quinq; cubitos erigebatur. ¶ Murum autem supereminebāt turres viginti quidem cubitis in altitudinem. viginti vero in longitudinem quadratis angulis structę:

C & sicut ipse murus plenæ ac solidæ. Præterea structura & pulchritudo saxorum nihil erat templo deterior. Post altitudinem vero turrium solidum viginti cubitis elatam celle desuper & cenacula erant aquarumq; pluuialum recepta cula: & tortosi latiq; singulorum ascensus. Eiusmodi turres nonaginta tertius quidem murus habebat: earum autem interualla cubitos ducentenos. Medius vero murus in

eg.li.5. cap.10 quattuordecim turres: & antiquus in quinquaginta diuisi erant. Om̄e autem ciuitatis in gyro spaciū triginta tribus stadijs finiebatur. Cum autem totus ammirabilis esset tertius murus ammirabilior sephina turris ad septentrionem occidentemq; surgebat in angulo: qua pte Tytus castra posuerat. Ex ea namq; per septuaginta cubitos edita sole oro arabuia prospici poterat & vsq; ad mare: itēq; advl-

Hierusalē descriptio quæ trino circūdata ē muro nisi in vallibus.

Collis superior ductus ē castellum dauid.

Collis tertius lata valle diuisus quam.

Assamonei al's asamonei aggeribus repleuerūt vt tēplo cōiūgerent ciuitatem.

Pluriorū regū opibus vndiq; munita erat ciuitas.

Scd̄us murus.

Tertius murus.

Cedron vallis.

Quartus collis

Agrippa muros a claudio ꝓhibitus non perfecit. &c.

Turrium descriptio & structura. &c.

Turres tertij muri nonagita medij quattuordecim & antiqui quinquaginta.

tima finium hebreorum. Erat autem octo angulis. Cōtra eam turris hyppicos & iuxta duę (quas res D
Herodes in antiquo muro edificauerat) queq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate (quæ toto essent orbe) prestabant. Nam preter naturalem animi libertatem rex pro amore ciuitatis operum excellentiam proprijs affectibus indulgebat: personisq; tribus carissimis quorum nominibus turres appellauit fratri & amico & coniugi memoriam dedicando: illi quidem vt dixi amoris causa perempte his autem bello amicis cum fortiter decertassent. ❡ Hyppicos quidem turris amici vocabulo dicta quattuor angulis erat. Singulæ autem & viginti & quinq; cubitos in latitudine, itemq; lōgitudine habebant: & excelse triginta cubitos erant: nusq̄ manes. Supra soliditatem vero saxisq; adunatam compaginem puteus vigiti cubitos altus erat ymbribus excipiendis. Super hunc autem duplici tecto domus viginti quiq; cubitis alta in quavaria mēbra diuisa & desup eā minę qdem binis & propugnacula vero ternis cubitis ambiebant. & omnis altitudo ad octoginta quinq; cubitos numeratur.

Herodes tres turres noie triū amicorum edificauit.

Hyppicos turris descriptio.

❡ Secunda vero turris (quam fratris nomine phaselon appellauerat) æque lata fuit longa cubitis quadragenis. Per totidem autem cubitos in pilę modum facta & solida eius altitudo surgebat & sup hāc decem cubitis edita porticus erat. extructa brachijs: itemq; propugnaculis septa. In medio vero porticus supereminens alia turris stabat in membra magnifica & balneas, ne quid regalis vsus ei videret deesse. In summo autem propugnaculis minisq; erat ornara cum omnis eius celsitudo prope ad nonaginta cubitos tolleretur: & specie quidem videbatur assimilis fari al's pharie turri (quæ alexandriā nauigantibus ignem procul ostendit) ambitu vero ampliore dilabatur. Tunc autem Tyrannicum domicilium exhibebat alias existebat Symonis. ❡ Tertia vero turris mariamnes (sic enim regina vocabat) vsq; ad viginti cubitos facta per viginti alios patens in latitudinem tendebatur: & magnificentiora cęterisq; ornatiora diuersoria sustinebat, cum id proprium seq; dignum esse rex putauisset, vt vxoris nomine appellata turris plus haberet pulchritudinis q̄ queviroū nominibus vocitatę sunt sicut illa munitior est (cui nomen femina dederat) cuius omnis altitudo per quinquaginta quinq; cubitos erigebatur. Sed quam q̄ tres turres tantę magnitudinis erant ex loco tamen quo erant sitę multo videbantur esse maiores. Nam ipse antiquus murus (in quo erant) excelsiori loco fuerat conditus: & ipsius collis vellut quidam vertex altius prope ad triginta cubitos eminebat supra quem turres positę multū sublimitatis sumpserant. Mirabilis autem fuit etiam lapidum magnitudo. Nec enim ex vulgaribus saxis aut quę homines ferre possent: verum secto marmore candido & singulis per triginta cubitos longis latisq; per decem ac per quinq; altis erant edificatę. Duę ita inter se copulata erant vt singulę turres singula saxa viderentur. Sic autem manibus artificum in faciem angulosq; formata: vt nusq̄ iunctura compaginis appareret. E

Phasallus fris.

Mariannes turris structura quę cęteris magnificētiora & ornatoria diuersoria sustinebat.

In ātiquo muro p̄dicto fris erat qui excelsori erat loco.

Lapidū mirabilis magnitudo & cōpago. &c.

❡ Regię aulę magnifica discriptio mirabilisq; structura oīm narratiōe p̄stantior quę equali ambitu turribus ornatissimis & virorū receptaculus ambiebat extra. sed oīa intestini isidiatores flāmis cōsumpserūt. Tēpli quoq; a Salomōe edificati describit. magnificētia populiq; ad edificiū liberalis deuotio. Ipsius insup tēpli dimēsio diuisio portę atq; pro mulieribus ad orandū: locus & ingressus designant. Q dq; fuerit Scm̄ & sacrosc̄m phanū ostēdit singulorūq; i structura. Ornatus vbi & quattuor colores scilicet hiacinti cocci purpuri & bissi quattuor significātes elementa ponebantur.

❡ Capitulum sextum.

His autem septemtrionali parte positis intus aula regia cōiūgebatur: narratiōe oī præstātior. Nec em̄ vel magnificētia vel structura operis aliqua ex parte superabat: sed tota quidē muro p triginta cubitos edita cincta erat. Equali ambitu turribus ornatissimis ambiebat: itēq; virorū receptaculis & cenaculis cētū lectorū capacibus in ea Inenarrabilis aūt fuit saxorū varietas collectis ibi plurimis que vbi rara videbant & fastigia pceritate simul trabiū & ornamentoꝝ claritudine mirabilia. Mēbroꝝ aūt altitudo & inumerę species edificij. pleraq; oīa supellectilis cū pleraq; in singulis ex auro essent atq; argento ad hęc mītę porticus alia p aliā in circulū flexę colūneq; in singulis & quę īter eas subdiuo patebāt spacia cū essent vtiq; viridarijs filiusq; variata cū plixas ambulationes habebant altis euripis cinctas & cisternis vbiq; signorum eneorum plenis quibus aqua effundebatur: multęq; turres mansuetarum circum latices columbarum. Sed enim neq; pro merito exponi regia (qualis fuerit) potest. Habet memoria cruciatum referens: quantas res latrocinalis flamma consumpserit. Næc enim hæc a romanis incensa sunt sed ab insidiatoribus intestinis vt supra memorauimus in principio dissensionis. Et ab ātonia qdem omnia corripuit ignis transijt autem in regiam triumq; turrium tecta corripuit. ❡ Phanum autem conditum erat ita (vt dixi) supra clarissimum collem: & initio quidē vix templo atq; areæ sufficiebat iacens in eo summo planicies: q̄ vndiq; preceps erat atq; decliuis. Cum autē rex salomō (qui etiam templum edificauerat) muro eius partem ab oriente cinxisset: vna porticus aggeri est im- eg. li. v. ca. xi.

Regiæ aulę magnifica descriptio & mirabilis structura. F

Insidiatores itestini oīa flāmis consumpserūt.

Templi situs & descriptio.

Tēplū salomōe edificatū.

A posita:& manebat ex aliis partibus nudum. Quod a seculis posterioribus semper aliquid aggeris ac cumulante populo:coequatus collis latior effectus est. Perrupto autem septemtrionali quoq; muro tantum assumpserunt spacium quantum postea totius phani ambitus incluserat. Triplici autem muro colle circumdato spe magis opus instructum in quo longa secula cõsumpta sunt:omnesq; thesauri sacri quos toto orte missa deo munera repleuerant:tam superiore ambitu quam inferiore templo edificatis. Cuius(qđ humilimũ fuit)trecentenis cubitis munierant. In quibusdam vero locis pluribus non tamen omnis multitudo fundamentorum videri poterat multum vallibus obrutis vt angustas vias oppidi coequarēt. Saxa vero quadragenum cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecunia rũ copia & populi largitas:maiora dicu conabātur. Quodq; nunq̃ posse perfici sperabatur diuturnitate ac perseuerantia explicabile videbatur. Tantis autem fundamentis digna erant opera imposita. Dupplices porticus omnes quas columnę sustinebant:quinis & vicenis cubitis altas de singulis saxis & marmore candido laqueāria cedrina protegebant. Quorũ naturalis magnificentia qq; ligno rasili erant aptęq; coherebāt:opepreciũ spectātibus exibebat. nulloq; aut pictoris aut sculptoris opere extrinsecus ornabantur. Late autem per triginta cubitos erant. Omnisq; girus eorum mēsura stadiorum cum antonia concludebatur. Totum autem sub diuo spacium variebatur omniũ quidem generũ lapidibus stratum. Qua vero ad secundũ templum ibatur cancellis scœptum saxeis ad tres cubitos altis:nimiumq; grato opere factis. vbi ęquis dispositę interuallis stabant legem castimonię preponentes alię grecis litteris alię latinis in sanctum locum transire alienigenas non debere. Sc̃m em vocabatur alterum phanum & quattuordecim gradibus ascendebatur:a primo quadratũ qui sursum erat & proprio muro circumdatum. Cuius exterior celsitudo quamuis quadraginta cubitis surgeret tamen gradibus tegebatur. Interior autem viginti quinq; cubitis erat quem in altiori loco per gradus edificata non tota pars interior cernebatur colle obtecta. Postq; quattuordecim autē gradus spacium erat vsq; ad murum trecentis cubitis planum. Hinc rursum alii quinq; gradus & scalę ad portas ducebant:a septemtrione q̃dē & a meridie octo/quaternæ vtrimq; videlicet:duæ vero

liberalitas ppłi i tepli edificatiõe

Naturali tm̃ ornabaṫ magnificētia non pictoris aut sculptoris.&c.

eg.li.5 cap.9.

Duo templa.

Sãctum phanũ

B ex oriente. Necessario namq; proprius locus religionis causa mulieribus destinatus muro discernebatur altera quoq; parte opus eē videbaṫ. Cõtra primũ vero secreta erat ex aliis regiõibus vna pte meridiana & vna septētrionalis q̃bus ad mulieres itroiebaṫ. Per alias eĩ trãsire mulieribus nõ licebat:Sȝ nec suã portam interiectum murum transgredi permittebatur. Patebat alias latebat autem locus ille pariter indigenis & hospitibus feminis:religionis causa veniētibus. Occidua vero pars nullam portam habebat:sed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus a muro intro prope ad thesauros aduersę magnis ac pulcherrimis columnis sustinebantur. Erant autem simplices:ac pręter magnitudinem nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem alię quidem auro & argēto vndiq; tectę erãt:itēq; postes ac frontes. Vna vero extra templum ęre corinthio. quæ multo argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binæ quidem fores in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ quiuis denis etiam latę. Post introitum vero vbi latiores fiebant tricenis vtrimq; cubitis exedras habebāt exemplo quidem turrium latas & longas:supra vero q̃ viginti celsas. Singulas autem duodecim columnę cubitorum grossitudine sustinebāt:& & aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. Quę vero supra corinthia positę erant quo mulieres cõueniebāt:ab oriente apperiebanṫ. ¶ Porta templi sine dubio maior erat quinquaginta enim cubitis surgens quadraginta cubitorũ fores habebat:ornatumq; magnificentiorem quoniam crassiore argento atq; auro vestiebatur. Quod quideȝ portis nomen infuderat tyberii pater Alexander. Gradus autem quindecim a muro(qui mulieres segregabat)ad maiorem portam ducebat. Namq; illis qui ad alias portas dirigerent inter quinq; gradibus erant breuiores. ¶ Ipsum vero templum in medio positum hoc est phanum sacrosanctum vndecim gradibus ascendebatur. Et a fronte quidem altitudo eius & latitudo centenos cubitos hēbat

Locus mulieribus destiatus & portę q̃bus licebat eis itrare & quibus non.

Ornatus tēpli.

Porta tēpli maior.

Gradus q̃ndecĩ

Sacro sanctum phanum.

C pœne autem quadraginta cubitis angustior erat. Aditus enim veluti quibusdam humeris vtrimq; vicenum cubitorum producebatur. Prima vero eius porta septuaginta cubitis alta erat & viginti quinq; lata neq; fores habebat. Cęli enim secreta ꝙ interclusa erat significabat. Erantq; totę frõtes inauratę Ac prima edes omnis perlucebat extrinsecus auroq; circum phani portam splendida cuncta cernentibus occurrebant. Cum autem interior eius pars duplici tecto fulgeret adiacens ei prima porta patebat in altitudine & perpetua pq; nonaginta cubitos tollebatur cum longa quadraginta cubitis esset aut viginti transuersa. Ipsius vero edes tota inaurata erat vt dixi & circum eam saxeus paries. Desuper autem habebat aureos pampinos vnde racemi statura hominis dependebāt & ꝙ duplex tectũ erat templi exteriore humilius videbatur & fores habebat aureas quinquaginta & quinq; cubitis altas sedecim vero latas. Et ad hęc aula cum longitudine pari hoc est velum babilonium iacincto & bysso & cocco & purpura variatum mirabili opere factum neq; ornationis inopia colorũ permixtionem sed

eg.li.5. capi.9

Quattuor elemẽta i p̃d coloribus significata

velut omnium rerum ymaginem preferens. Cocco autem videbatur ignem imitari & bysso terram & D
hiacincto aeram ac mare purpura. His quidem coloris similibus bysso ac purpura natiuitatem quoniam byssum quidem terra mare autem purpuram gignit. Eratq; in eo per scripta omnis celi ratio præter signa.

¶ Planicies autem templum erat cuius dimensio secundum altũ/longũ/& latũ describitur. In ipso quoq; tẽplo tria mirabilia & p̃dicanda opera erãt cãdelabrũ/mensa/& turribulum. Septem lucernæ in candelabro septem errantes stellas denotabant. Et duodecim panes in mensa anni curriculum per duodeci signa designabãt. Turribulũ quoq; per tredecim odores oĩa eẽ dei manifestabant. Aureis quoq; verubus acutissimis ne ab auibus pollueretur tẽplũ preseruabatur. Viri aũt per oĩs qui oĩa casti non essent ab interiori aula prohibebãtur. Ceci quoq; de sacerdotali tribu plebeis vtebãtur vestibus partes tũ generis consequebanť. Pontifex aũt cũ ipsis sacerdotibus non semp: sed diebus q̃buscumq; septimis & per singulos menses kalendis vel quando agebať annua solemnitas ascẽdebat eius describiť vestimentũ & significatio notanda. Solus aũt atq; in anno semel intrabat quo die cunctos ieiunare mos erat. Iudeis Antonia quoq; turris ab Herode edificari in angula duarũ porticuũ prioris templi sita erat Herodis maximam demonstrãs magnificentiam.

¶ Capitulum septimum.

Planicies añ tẽplum.
Tria mirabilia i tẽplo cãdelabrũ mẽsa & turribl'm turribulũ p .xiij. odores oĩa eẽ dei significabat
Sanctum sancti
Latera inferioris templi.

INtrogressos aũt in templũ planicies excipiebat: cuius altitudo sexaginta quidẽ cubitis erat & longitudo totidẽ: ac latitudo viginti. Rursus aũt sexaginta cubitis diuisi erãt & prima quidẽ pars a sexaginta cubitos auulsa: ¶ Hæc tria mirabilia & prędicãda opera cũctis hominibus habebat. Cãdelabrũ & mẽsem & turribulũ. ¶ Septem vero lucerne stellas errãtes significabãt. Tot eni ab ipso cãdelabro diuidebanť. ¶ Duodeci vero panes in mẽsa positi signorũ circulũ atq; annũ. ¶ Turribulũ aũt p tredecim odores q̃bus replebať ex mari & in hospito & in habitabili: designabat oĩa dei esse deoq; seruire. ¶ Intima vero templi pars vigiti cubitorũ erat. Discernebať autem similiter vero ab exteriore: nichilq; prorsus in ea positum. Inaccessa vero & inuoluta & inuisibilis omnibus habebať: sanctiq; sanctum vocabatur. ¶ Circa latera vero inferioris templi multa erant membra peruia triplici tecto suspẽsa & abvtrũq; latus ad eam introitus a porta patebat. Desuper autem pars eadem membra non habebat quo minus erat angustior: celsior aũt quadraginta cubitis nec ita vt inferior ambiciosa. Colligitur enim quadraginta cubitos omnis celsitudo: cum in solo cẽtum cubitos habebat. Exterior vero facies nichil q̃d animus aut oculi mirarentur non habebat. Crustis eni vndiq; grauissimis aureis tecta vltra primos ortus igneo splendore lucebat: vt cum intuerentur contendentium oculi quasi solis radijs auerterenť Hospitibus quidem adeuntibus procul: monti niueo similis videbatur. Nam vbi de auratum nõ erat templum candidissimum erat. In sommo autem aureis verubus horrebat acutissimis: ne ad insidentibus auibus pollueretur. Nonnullorum autem saxorum eius longitudo quadraginta quinq; cubitis erat altitudo quinq; & latitudo sex. Ara vero pro templo quindecim cubitis alta lata vero & longa cubitis quadragenis. Quadrataq; stãs veluti cornutis angulis eminebat: & a meridie ascensus in eam clemẽter arduus resupinabať sine ferro autem constructa erat necvñq̃ eam ferrum tetigebat. Tẽpluз autem aramq; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratissima vsq; ad cubitum surgens quę populum a sacerdotibus segregabat. Gonozutus alias Gonortheos hoc est semine fluẽtes itẽq; leprosos. Hos & tota ciuitas arcebat: & feminis menstrua soluentibus clausa erat. Prædictum autem limitem ne pluris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem qui non per omnia casti fuissent ab interiore aula: & qui puri essent a sacerdotibus prohibebantur. Qui vero ex origine sacerdotũ genus ducentes (cecitatis causa munere non fungebantur) cum in columibus intra limem aderant partesq; generis consequebantur. Vestibus tamen vtebãtur plebijs: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrat amiciebatur. Ad altare vero templumq; accedebãt carentes omni vitio sacerdotes veste quidem amicti byssina. maxime vero mero abstinẽtes ac sobrij. religionis mœtu: ne quid res diuinas faciendo peccarent. ¶ Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendebat sed diebus quibusq; septimis & per singulos menses kalendis vel si quãdo patria festiuitas atq; annua ab omni populo agebať & sacrificabat velamine precinctus. eoq; tectus femora vsq; ad genitalia. Lintheum vero habens intrinsecus dimissumq; ad pedes hiacinctinũ de super indumentũ rotũdũ exquo fimbrię pẽdebant alterius aurea titinabula malaq; granata sustinentes. Tintinabulis q̃dẽ tonitrua. malis vero fulgura designãtibus. Pectoris aũt tegmẽtũ vittę cingebãt quinq; variatę coloribus. hoc est auri & purpurati cocci bysso & hiacincti quibus etiam vela templi diximus esse contexa. Hisdem aũt habebat etiam clamidem tẽperatã: in qua plus auri erat. Habitus quidẽ indumento toraci similis videbatur duabus aũt aureis fibulis aspidum specie vinciebatur quibus inclusi erant optimi maximiq; sardonij alias sardonices

Aureis verubus tẽplum acutissis ne ab auibus pollueret̃ i summo p̃seruabať.
A meridie ascẽsus in aream.
Viri p oĩa nõ casti ab iteriore aula p̃hibiti.
Ceci de gñe sacerdotali plebeis vtebantur vestibus.
Põtificis hĩtus & qñ tẽplum & quõ igrediebať
Tintinabula & mala quid in veste pontificũ significabant.

B
E
eg. li. 5 cap. 11

A descripta tribunum gētis iudeę nomina pręferentes. Ex altera vero parte duodecim pēdebant alij lapides in quattuor partes terni diuisi hoc est Sardius Iopazius Simaragdus Anthrax Iaspis Saphirus Achates Ametistus. Ligirius alias Ligurius Onix. Berillus Crisolitus. Quorū singulis singula itē rū cognomina scripta erant. Caput autem byssinus thyaras tegebat hiacinctis coronatis & circa eā alia corona erat aurea scripta ferens sacras litteras quę sunt quattuor elementa vocalia. Ea quidē veste post tempus minus autem ambiciosa vtebatur si quando addita introibat. Solus autem atq; in anno semel intrabat quo die cunctos deo ieiunare mos erat. ¶ De ciuitate quidem & templo ac moribus & legibus iterum diligentius referemus. Non enī pauca super his exponenda sunt. Sed antonia in angulo quidem duarum porticuum sita erat prioris templi: quę ad occidentem septemtrionēq; expectarent. In saxo autem fuerat extructa quinquaginta cubitis alto: & vndiq; prerupto. Quod opus Herodis fuit regis vbi maxime ingenij magnificentiam demonstrauit Primum enim a radicibus saxum ipsum leuatis crustris obtegebatur: quo & decus adderet operi: & facile dilaberentur: qui vel ascēdere vel descēdere tētauissent. Deinde añ prioris turris edificium: murus erat cubitis tribus. Intra hunc autem omne spacium Antonię in quadraginta cubitis erigebatur. Intus autem regiæ latitudinem ac descriptionem habebat diuisam in omnem vsum habitationū & genera & species id est atria & balneas & aulas castris aptissimas: vt quātum ad vsum necessariū pertinet ciuitas videretur. magnificentia vero palacium. Instar vero turris toto habitu formata quattuor alijs per angulos turribus cingebatur. Quarum cętere quidem sexaginta cubitos erant altę (quę vero ad meridianum orietalemq; angulum sita erat) septuaginta cubitis eminebat: vt ex ea totum templum videri posset. Qua vero cū porticibus iungebatur vtrimq; descensus habebat vnde custodes comeabant semper namq; in ea Romani milites presidebant: & cum armis circapositi custodes ne quid populus festis diebus noui committeret obseruabant. Castrum enim erat impositum oppido quidem templum templo vero ātonia In hac autem porticu custodes erant: & superioris ciuitatis aliud castellum regia Herodis erat. Bezetha autem collis ita vt dixi ab antonia separabatur. Qui cum omnium esset altissimus etiam parti nouę ciuitatis coniungebatur temploq; a septemtrionali solus obstabat. De ciuitate quidem ac muris eius iterum scribere plenius cuncta cupiens in pręsentia satis dixi. — Solus & semel intrabat quo die cunctos ieiunare mos erat. Antoniæ turris ab Hærode edificata descriptio. B

¶ AEGESIPPVS Libro. v. ca. x. dicit quendam Cananeorū potētē hierosolimā vrbē cōdidisse. qui patrio nomine rex iustus vocabatur. quam primo Solymā vocauit postea templum addidit vnde hierosolima dicta est. Dauid primus vir hebreus cananeos expulit constituit suos qui in ea domum regiam si fecit: voluit & templū condere: sed prohibitus oraculo Salomonem heredem reliquit qui templum edificauit & adornauit de hoc Iosephus Antiqui. Liber. viij. ca. iij. iiij. v. vj. Ibidem in super Aegesippus materię templi diuersitate moralizat non ociosa inquit materia tantę diuersitatis s; cuius species materiam rerum latentium significaret eius ꝙ esset templum qui celo & aeri/mari & terrę quasi creator elementorum dominaretur: atq; solus regeret & gubernaret & postea subdit. deniq; princeps socerdotū hæc. iiij. indumento suo exprimere consueuerat quando maxima celebritas erat festorum dierum quasi totum mundum indueret: vt pro populo supplicaretur in eius figuram qui vēturus erat princeps sacerdotum iesus: qui tolleret peccata mundi. Femora princeps linteo īterius operimento regebat eo ꝙ prę cęteris in sacerdote fides mentis queritur & corporis castimonia. quę succingere debeat carnis intēperantiā: duo erāt tabernacula sacra & paulopost in illud interius quod secundum appellabatur semel introibat tantum princeps sacerdotum non sine sanguine que; offerret ꝓ se & populi delecto hoc significāte spū sctō venturū Iesum. qui vere solus intraret iteriora diuinorū penetralia sacramentorum & archana substantiæ celestis quę nosset oīa solus quoq; patri sanguine suo totum mundum reconciliaret vt celestium & terrestriū misereretur. deniq; postq̄ venit pacificauit omnia per sanguinē crucis suæ quę velut in celo vel in terra sunt. ¶ Intus Thymiam atherium intus mensa intus lucerna Thymiamatheriū ꝙ ita ad deū patrem sicut Incensum dirigatur maximi sacerdotis oratio mensa ꝙ in ea passio Christi sit & misteria sacramentorum. vnde & Dauid dicit parasti ī cōspectu meo mensā cuius velut duodecim panes duodeci apostoli sunt testes passionis ac resurrectionis eius. lucerna quę super candelabrum ponitur ante sub modio erat id est sub legis mensura nunc est in gr̄e plenitudine frequens heptamicho lumen effundens eo ꝙ spūs sanctus septem maximarū gratiarū virtutibus dei templū illuminet. Trinitatis igitur cognitio interioribus erat templi quę dicebatur sanctarū vbi reposita quondā Aaron virga floruit ꝙ sacerdotalis gratia in Christo amplius esset operatura post mortē qua mundū redemit. Ante templū erant. xiiij. gradus per quos Ezechiæ regis vmbra ascenderat significans eivitę finem futurum: sed oraculo monitus orauit & meruit mortis dilationem hoc indicio ꝙ hisdem gradibus sol refunderetur qui significaret tot numero annorum cōmeatum eivitæ refusum. Hęc ibi Aegesippus. — Additio. C

¶Symone & Iohanne inter se dissidētibus diuisa ciuitas eos sequebatur. Tenebat autē Symon superiorē ciuitatem & murum maiorem vsq; cedron. Iohānes vero tēplū & circa templum loca nichil iudei a Romanis penis passi sunt q̄ ipsi se tractauerant seditio namq; ciuitatem & Romani seditionem cœperunt. D

¶Capitulum actauum.

Symōe& Iohē inter se dissidentibus eos diuisa citas sequebat.

Pugnacissima quidem maximeq; dissentiens multitudo circa Symonem erat hominum decem milia præter idumeos. Quinquagintavero decem milium duces quibus ipse quasi omnium rerum dominus preerat. Idumei autem qui erat eius partium cum essent numero quinq; milia decem duces habebant. Horum principes videbantur Iosię alias Sosę Iacobus & Eazię alias Cathlę filius Symō. Iohēs aūt qui tēplū occupauerat sex armatorū habebat milia quos viginti duces regebant tunc autem illi accesserant etiam Zelotarum depositis discordijs duo milia quadringēti alias trecenti qui Eleazaro quē ante habuerāt & Symone Iayri filio ducibus vtebantur. His autem vt diximus bellum inter se gerentibus populus erat premium & plebis pars quę non eadem quę illi cōmitteret ab vtrisq; diripiebatur. ¶Tenebat autem Symon quidem superiorem ciuitatem murumq; maiorem vsq; ad cedron: & antiquioris muri quantum a Syloa flectitur ad orientem & vsq; ad Monobazi aulam descendit. Is autem rex est adiabenę gentis vltra eufratē habitantis. Tenebat etiam mortem acre quę inferior est ciuitas: vsq; ad helenę regiam quę Monobazi fuerat mater. ¶Iohānes vero templo & circum templum aliquatenus incensis omnibus itēq; Ophla & valle (quę cedron appellatur) & alijs quę interiacebant: mediu3 bello quod inter se gerebāt spacium aperuerunt. Nec enim castris Romanorum prope muro positis intra ciuitatem sedicio quiescebat: sed ad primū eorū impetū paulisper sanitate recepta: ad morbū mox pristinū redierūt. Rursūq; discreti pro sua quisq; parte pugnabant: omnia faciendo quę obsidentes optarent. Nichil eīm peius a Romanis passi sunt q̄ se ipsi tractarunt neq; prę illis ciuitas aliquid nouę calamitatis experta ē. Sed illa quidem grauiores casus pertulit: priusq̄ subuerteretur. Qui vero eam debellarant: maius aliquid perfecerunt. Dico enim q̄ seditio quidē ciuitatē: romani vero seditionem cœperunt: quę multo erat mœnibus tutior. Et res quidem aduersas suis iusticiam vero recte quis Romanis ascriberet itelliget autem quod dies cuiq; suggesserit. E

eg. li. 5 cap. 8

Pars c:tas a Symone occupata

eg. li. 5 cap. 8

Pars citatis a iohāne occupata.

eg. li. 5 cap. 8

Nihil iudei a romanis peius passi sūt q̄ ipi se tractarunt. &c.

Seditio citatem rōani vero seditionē cepert. &c

¶HIERVSALEM a Tyto obsidetur.

¶Tytus circuiēs ciuitatē qua muros aggrederet̄ explorat & consideratis locis ad Iohannis pontificis tumulū adoriendam esse ordinauit obsidionē. Nicarone autem Tyti amico propius cum Iosepho (vt pacem suaderet) appropinquante sagitta procusso iratus Cæsar in obsidionem excitatur & suburbana militibus vastare permittens aggeres tripertito exercitu construi iubet: vtrumq; Romanorum. scilicet & iudeorum maxima fuit diligentia & iudei aggeres extruere Romanos impediebāt Propius tamen dispositis machinis. Tytus murum ex tribus partibus iubet pulsari vnde seditiosos inuasit timor qui odiorum obliti in vnum coeunt contra romanos. Tytus quoq; semper laborantibus p̄stabat auxilium & iudeorum audaciam disciplina vindicebat Romanorum. Et grauissima circa machinas commissa pugna multæ interficiuntur quas Alexandrini promptissime ab incendio preseruauerunt. Tytus autem potentissimis comitatus in hostes irruens duodecim peremit reliquis conuersis in fugam & captiuum iudeum ad aliorum terrorem iussit crucifigi. Iohannes quoq; Idumeorum dux percussus sagitta perij.

¶Capitulum nonum.

eg. li. 5 ca. viij ix.

Veruntamen his intra ciuitatē ita se habentibus. Tytus cū electis equibus foris circū iens q̄ muros aggrederet̄ explorabat. Hesitanti aūt q̄ nec ab ea parte qua valles erāt pedibus adire poterat. & ab alio latere prior murus instrumētis siue machinis firmior videbat̄. placuit ad Iohānis pōtificis monumētū (Hęc eēm tm̄modo & primis hūilior erat nec scdo muro cōiungebat̄) inuadere. Neglecta eni fuerat munitio. q̄ nō satis noua ciuitas frequētabat̄. Sed interitū murum facilis aditus ille erat p̄ quē superiorē ciuitatē. & per antoniā tēplū capi posse cogitabat. ¶Hæc eo collustrāte qdē ex amicis eius nichanor ad humerꝫ leuū sagitta pcutitur. cū ꝓpius vna cū iosepho accessisset: paceq; ī muro stātibus dicēdi eni peritus erat suadere tentaret. Vnde cognitis eorū conatibus cæsar ex eo q̄ nec ad salutē se hortantibus abstinuerūt excitat̄ in obsidionem: simulq; suburbana militibus vastare permittit. Collectaq; omni materia iubet aggeres construi. Tripetito autem exercitu ad opara medios in aggeribus iaculatores & sagittarios constituebat: & ante hos balistas aliasq; machinas atq; tormenta quibus & excursus hostium in opera prohiberet & qui ex muris obstare tentarent. Cęsis autem arboribus. momento suburbana spoliata sunt. Collectis autem lignis in aggeres cū totus operi intētus esset exercitus nec iudei segnes erant. Populus quidem in rapinis & cedibus constitutus fiduciam tunc habebat (q̄ respiraturus esset) illis aduersus hostes distractis existimās penas F

tytus circuiēs ciuitatē cōsideratis locis ordinauit ad iohis pontificis tumulum adoriādā eē obsidionem. &c.

Nichanor titi aicus (cum ꝓpius vna cū iosepho accedēs pacem suadere tētaret) sagitta pcutit̄ vn̄ iratus cęsar ī obsidionē excitat̄: & suburbana militibus vastare p̄mittit & iubet aggeres cōstrui triptito exercitu.

A se ab noxis repetiturum:si Romani superassent. Iohannes autem (quamuis in externos socij sui irrue re properassent) mœtu tñ Symonis manebat. Verũ Symon quiescebat. Proximus enim erat obsidio ni missilibus per murum dispositis, quę pridem Romanis abstulerat cum prȩsidium (quod apud Antoniam fuerat) cœpit. Sed horũ possessio propter imperitiam plęrisq; non erat vtilis. pauci autẽ a trãsfugis docti male vtebantur instrumẽtis. Sed cum lapidibus & sagittis militibus aggerem iacientibus imminebant: perq; cuneos excurrentes: manus etiam conserebant. Operantes autem minora scuta super vallũ exposita protegebãt oĩbusq; agminibus cõtra excursus erant machinę cõparatę mirabiles precipue vero decimę legioni. Balistę vehemẽtiores & tormenta saxorũ quibus non solũ irruẽtes sed etiam super murũ stantes euertebãtur. Nam & singula saxa talẽti pondus ęquabãt & vltra modũ stadij torquebant. Ictus aũt non solum primis (quos offendisset) sed aliquando posterioribus quoq; intolerabilis erat. Iudei primo quidem cauebant a lapidibus ꝙ erant candidi nec tantum sono ac fremitu noscebantur sed etiam claritudine prospiciebantur. Deniq; speculatores in turribus præsidẽtes prędicebant quanto impelleretur machina saxumq; ferretur: patria lingua clamantes filius venit. Itaq; prędicebant in quos veniret atq; antevitabant: & hinc eueniebat vt illis declinãtibus lapis irritus intercideret. Proinde contra romani excogitant atramento decolorare lapides. Tunc enim missi nõ similiter incertos ictus habebant: multosq; simul vnius impetu corrumpebant. Sed ne male quidẽ affecti iudei aggeris extruendi romanis copiam dabant: omni vero eos molitione atq; audacia die noctuq; prohibebant. Perfectis autem operibus plumbo & ligno & aggeribus iacto fabri quod erat ad murum spacium metiuntur. Nec iam aliquid fieri poterat quoniam desuper iaculis petebãtur. Cũq; pares interuallo arietes inuenissent, applicant eos. ¶ Propiusq; dispositis machinis, tytus (ue ex muro arietes prohiberentur) ex tribus partibus murum pulsari iubet. ¶ Sonitu autem circumstrepente ciuitatem clamor ingens ciuium sublatus est. Itemq; sediciosos pauor inuasit. Et quia periculum commune vtrisq; videbatur communiter iam repugnare cogitabant: vociferantibus inter se discordibus ꝙ
eg.li.5. cap.10 omnia pro commoditate hostium facerent cum si non perpetuam sibi discordiam deus præbeat saltem in pręsentia contra romanos oporteat conspirare. Symon autem pręcone misso volentibus ex templo ad murum egrediendi copiam fecit idemq; etiam si minus crederet: iohannes quoq; permisit. Illi
B autem obliti odiorum ac discordiarum suarum in vnum corpus coeunt murũq; amplexi faces inde q̃ plurimas iaciebant contra machinas romanorum contraq; impulsores arietum eosq; sine intermissione telis petebant. Audacissimi vero cateruatim prosilientes machinarum tegmina dissipabant hisq; appositis irruentes: peritia quidem pauca plura vero audacia perficiebant. Semper autem erat adiumento laborantibus ipse tytus & iuxta vtrasq; machinas equitibus ac sagittarijs ordinatis ignem quidem ferentes prohibebant iaculantes vero a turribus reprimebant nocendi tempus arietibus faciẽs & tamen murus ictibus non cedebat nisi ꝙ quintæ decimæ legionis aries commouit angulum turris murus autem stabat incolumis. Nec enim statim cum turri periculum sentit: quæ multo altius eminebat: nullamq; parte muri secum trahere poterat in ruinam. ¶ Cum autem ab excursibus paululũ quieuissent obseruato Romanos per opera & castra dispersos ꝙ labore & formidine iudeos descessisse arbitrarentur excurrunt omnes (qua turris erat hyppicus) porta latenter. ignemq; operibus inijciũt vsq; ad castrorum quoq; munimenta in Romanos animati procedebant. Horum autem periculo mature & qui erant propius excitati sunt: & qui procul aberant conuenerunt. Romanorum vero disciplina vincebat audatiam iudeorum & quos prius offenderant in fugam versis: alijs qui colligerentur instabant. Grauis autem machinas pugna commissa est illis incendere his incendium prohibere certãtibus: incertusq; clamor vtrimq; tollebatur ac multi (qui in fronte steterant) ceciderunt. Sed iudei confidentia superiores erant ignisq; opera tetigerat: incensaq; omnia cum instrumẽtis pœnitus essent nisi
C lecti de Alexandria restitissent: plęriq; pręter opinionem sui viriliter dimicantes. nam gloriosissime in hoc prælio prȩlati sunt donec imperator equitum potentissimis comitatus in hostes irruit & ipse quidem duodecim repugnatores peremit mœtu autem cladis eorum cætera multitudine in fugã versa oẽs i ciuitatẽ cõpulit eoq; modo aggeres liberauit incẽdio. ¶ In hac aũt pugna vnũ ex iudeis viuũ
eg.li.5. cap.10 capi contigit: eũq; Tytus cruci suffigi pro muris iussit si forte reliq vel hoc spectaculo territi cõciderẽt. ¶ Post eius discessum etiã dux idumeorꝫ Iohãnes dũ ante muros cum noto milite loquit̃ a quodam Arabe pectus sagitta percussus cõtinuo perijt. magnũq; & iudeis luctũ reliquit: & sediciosis mœrorẽ Nam & manu promptus erat. & sapientia nobilis.

¶ Nocte vero Romanus exercitus vna turrium nulla hostiũ vi lapsa eius sonitus territus est suspicantibus singulis iudeos castra inuasisse. sed Tyto rei causam indicante quieuit tumultus & cõtra iudeos machinas admouerunt. Muroq; Nyconta fracto illius propugnacula securi reliquerũt: qa alia duo superessent munimenta Romani itaq; ea parte ingressi. xv. die Maij maximam muri partez

Mirabiles machinæ & balistrę. &c.
Talẽti pondus.
rõani atramẽto decolarant lapides.
Tytus ex tribus ptibus murꝫ pulsari iubet vñ timor seditiosos iuasit
Seditiosi obliti odiorꝫ & discordiarũ i vnũ corpus coeunt contra romanos.
Tytus sẽp laborãtibus auxiliũ præstabat.
Audaces iudei.
Iudeorꝫ audaciam disciplina vĩcebat Rõanorũ
Alexãdrini prõptissiẽ machĩas rõanorꝫ ab icendio pseruauerũt.
Tytus captiuũ iudeũ ad aliorũ terrorẽ crucifigi iussit.

diruerunt.Et Tytus ordinato exercitu expugnationem ingreditur.Iudeis fortiter resistentibus.Iohã
nes quoq; & Symõ sibi loca dimiserunt custodienda.Iudei tamen imperiti romanorum peritia vince D
bantur.Sed in murali certamine vincebant romanos autẽ fortuna & scia:iudeos vero audacia sustẽta
bat pernoctãtes aũt in armis prima luce erãt parati.Symõ quoq; suos mœtu vrgebat.Romanos aũt
vincẽdi cõsuetudo & pudor hortabaẽ ad virtutẽ & tytus vbiq; presens testis militię.Longinus autẽ
Rõanos in medios irruens hostes duos peremit fortissimos & ad suos redijt.Cuius saluti cęsar consu
lens temerarios refrenabat impetus. ❡Capitulum decimum.

Octe vero secuta ẽ icredibilis tumultus Rõanis icidit. Nã cũ tres turres eg.li.v cap.xi
iperator Tytus qnquagenũ cubitoꝝ construi pcepisset vt his p aggeres
singulos positis hic hostes in muro stãtes i fugã facilius verteret.vna eaꝝ
spõte sua nocte i tẽpesta lapsa ẽ.Ingẽti vero sonitu facto mœtus occupa
uit exercitũ.Conari em̃ iudeos aliqd suspicati ad arma cõcurrebãt : eaq;
re turba i legiõibus ac tumultus erat. Cumq; nemo quid accedisset re
ferre posset:diu queruli alius aliud opinabãẽ:nullisq; iteruenientibus ho
stibus semetipos timebãt. Signũq; diligẽter a ꝓximis singuli reqrebant
tãq̃ Idumei castra iã possiderẽt larualiq; terrore capti videbãẽ:donec Ty
tus cognitis(quę res erãt)verũ cũctis idicari iussit.Tandẽq; tumultus eo
nũcio cõqeuit. ❡Iudei qdẽ cętera fortiter sustinẽtes male turribus affecti sũt.Machinis enim leuiori
bus & a iaculatorbus & sagittarijs saxorũq; tormẽtis ĩde feriebãẽ.Sꝫ neq; harũ ęquare ipi poterãt cel eg.li.v cap.xi
situdinẽ & turres excidẽdi spes nõ erat.Cũq; euertit ꝓpter grauitatẽ neq; succẽdi ꝓpterea ꝙ ferro te
gebanẽ facile possẽt vltra iactũ vero tela fugiẽtes arietũ ipetus nõ vitabãt.Qui sine itermissiõe ferien
tes:paulatĩ aliqd ꝓficiebãt. ❡Itaq; muro iã cedẽte arieti magno Romanorũ(quẽ iudei Nycõta voca
bãt)ꝙ oĩa viceret quãuis & ante defessi erãt pugna & vigilijs cũ lõge ab oppido pnoctarẽt tñ etiã ne
gligentia vel ꝙ male consulerẽt:muꝝ sibi superuacuũ eẽ credẽtes qbus alia duo nunimẽta supessent E
lassatiq; plurimi recesserũt. ❡Cũ aũt Romani quia primũ murũ Nycõtas pruperat ascẽdissent:ad se
cũdũ oẽs iudei relictis custodijs refugerũt.Portis aũt Romani qua trãsierũt patefactis:exercitũ recœ
perũt.Et hi q̃dẽ hoc modo potiti muro die qntodecimo maij partẽ eius maximã diruũt ad septẽtrio
nalẽ ciuitatis regionẽ:quã ante cestius vastauerat. ❡Tytus aũt(notato ꝙ assyriorũ castrũ est)militem eg.li.v ca.xij
trãsfert(occupato omĩ qd̃ inter cedrona fuerat spacio)& vltra iactum sagittę a secundo muro separa
tus:expugnationem statim aggressus est.Tunc igitur partiti murum iudei fortiter restiterunt.Et Iohã
nes quidem eiusq; socij ab Antonia & septemtrionali porticu templi ad Alexandri monumentũ pu
gnabant.Symonis autem manus iuxta monumentum:Iohannis aditum clauserant vsq; ad portã qua
in hyppicum turrim aqua inducebatur.Spe autem prosilientes e portis cominus dimicabant.Fuga
ti a muris in conflictu Romanorum quidem disciplina propter imperitiã vincebantur :in murali autẽ
certamine superabant.Eos autem fortuna ac scientia:iudeos vero etiam audacia (quam timor ale
ret)sustẽtabat ꝙq; natura erãt i calamitatibus duri.Ad hęc aũt & istis suberat spes salutis & Rõanis
citę victorię.Neutros aũt lassitudo fatigabat sed aggressiones murorumq; oppugnationes excursus
crebri per cuneos diebus totis agebantur.Nullaq; prwęliorum spes aberat cum a prima luce incipien
tia vtrisq; in somnis & die grauior nox dirimeret his quidem occupatum iri murum continuo metuẽ F
tibus illis vero ne iudei castra peruaderent.Itaq; in armis pernoctantes prima lucę vtriq; pugnę pa eg.li.v
rati erant.Et iudei quidem certabant quis esset promptior ad periculũ. ꝙ eo modo gratia emineret ca.xij
a ducibus suis.Maxime vero Symouis eos mœtus ac reuerentia commouebat.eoq; modo illum sin
guli subiectorum colebant.vt ad semet quoq; interficiendos parati essent.Si hoc ille iussisset. Roma
nos autem ad virtutem hortabatur consuetudo vincendi & quia vinci nõ assueuerant crebæq; militię
exercitationesq; perpetuę & imperij magnitudo ante omnia vero Tytus semper vbiq; præsens. Nam
& interia(spectante atq; opitulante Cęsare)grauissimum facinus videbatur.& ei qui bene decertasset eg.li.v
testis aderat qui rependeret primum.Pręterea fructus erat:vel cognosci solum principi virum fortem ca.xij
Idcirco multorum malorum rebus alacritas demonstrata est. ❡Deniq; istis ipsis diebus validissima
iudeorum acie instructa pro mœnibus telisq; vtrimq; missis.quidam longinus de numero equituꝫ ex
acie Romana progressus.in mediam iudeorum aciem irruit. Hisq; deiectis hoc impetu duos fortis
simos peremit:vnius obuiam tendentis ore percusso alterius eodem telo quod priori extraxerat trãs
fixo latere fugientis:& ex medijs hostibus ad suos primos occurrit.Ille quidem ob virtutem insignis
erat:emuli autem eius fortitudinis multi extiterunt. Et iudei quidem negligentes quid paterentur:tã
tummodo qualiter afficerent considerabant : morsq; his leuissima ducebatur :si qui (interfecto ho
ste)cecidissent. ❡Tytus autẽ nõ minus saluti militis q̃ victorię cõsulebat & temerarios ipetus despa

Rõanus exercitus vna turrium nulla vi hostiuꝫ lapsa eius sonitu territus ẽ suspicãtibus singulis iudeos castra iuasisse sed tyto rei cãm idicãte tumultus cõqeuit.

Machinarũ leuioruꝫ ipetus cõtra iudeos.

Muro nycõta machinis fracto iudei muri ipsius reliquerũt propugnacula securi qa alia duo superessent munimẽta vñ & rõani ea pte igressi sũr.xv. die maij maximã muri ptem diruentes.

Iudei ipiti rõanorũ disciplina vicebãẽ sꝫ i murali certamie supabãt Rõanos ei fortũa & scia iudeos vero audacia sustentabat.&c.

Symõ suos mœtu vrgebat.&c.

Rõanos vicẽdi cõsuetudo & pudor hortabatur ad virtutẽ Tytusq; vbiq; sẽp pñs testis militię &c

A tionem dicens solam vero esse virtutem siquid prudenter & caute sine proprio incommodo fortiter faceret in ea potius re quę periculum non haberet viros esse pręcipiebat.

¶Castor iudeus subdolus(Ariete medię turri septemtrionali applicato) miserabili voce Tytum sibi parcere precabatur. Cui pro simplicitate sua credulus Machinarum impetu refrenato quid vellet permittit eloqui.hic autem fœdus velle inire simulans fingitq; quosdam socios pacem querere & quosdam non.Illis autem super hoc ambigentibus:cessante quoq; expugnatione Symonem mādat vt rebus consulat vrgentibus & simul contradicētes socios rogare videbatur. qui in torachas nudos gladios fingentes velut interfecti cadebant quod Cęsar & socij videntes obstupuerunt calamitatiq; eorum miserabant̄.Castor autem ad natem sagitta percussus imperatori conquerit̄. Cui(iubente Tyto)Iosephus nihil de eo boni suspicans dexteram porrigere noluit amicos etiā prohibuit Eneas vero cum ad eum vocantem & aliquid de sinu promittentem ꝑperaret pœne saxo ab illo dimisso ꝓstratus &miles quidem propinquus est vulneratus.quo cognito Tytus iracundia vehemētius cōtra iudeos vsus est.Tytus vero capto muro fugatisq; iudeis intro cum mille armatis transit & eos exoratum iri aditum non dilatauit nec occidi permisit. Romanorum autē multi inclusi a Iudeis trucidant̄ omnesq; fuissent perempti nisi eis Tytus opem dedisset.Sed a muro pulsi sunt.Oppidanis itaq; creuit spiritus & secundis rebus facti amentes se nō posse vinci arbitrātur. Sed deus eorum(quia iniqui erant)eorū officiebat sententijs neq; in quo erant cernere poterant periculum.

Castor iudeus subdolus (Ariete medię turri i septētrionali pte applicato)miserabili voce tytū sibi pcere deprecat̄ cui Tytus ꝓ simplicitate sua credulus machinarū ipetu refrenato q̄d vellet eloq pmittit Qui fœdus velle inire simulās fingitq; quosdā socios velle pacē quosdā nō(Illis sup hoc ābigētibus cessāteq; expugnatiōe) Symonē mādat vt vrgētibus cōsulat rebus & simul cōtradicētes socios rogare videbat̄ q i torachas nudos fingentes gladios velut interfecti ceciderunt qd Tytus vidēs & socij obstupuerunt calamitatiq; miserabātur. &c.

¶Capitulum vndecimum.

eg.li.5. cap.13 ITaq; a septemtrionali parte medię turri applicat arietem in qua Iudeus quidam versutus ac subdolus Castor nomine cū decem alijs suis militibus delituerat fugatis cæteris formidine sagittarum.Hi pauidi(cum sub toracibus aliquandiu quieuissent)cōcussa turri surgunt: extensisq; manibus Castor veluti supplex Cæsarem implorabat. Et voce miserabili vt sibi parceret obtestabatur. Cui Tytus pro simplicitate sua credulus iam iudeos existimans belli penitere. Arietes quidē impulsione cessare iubet: ac sagittarios a supplicibus ꝓhibet.Castori vero quid vellet eloqui ꝑmittit.Cumq; ille se respondisset ad fœdus velle descendere:Tytus gratulari se ait si omnes eadem sentire voluissent paratoq; animo fidem pacis etiam ciuitati daturum.Sed cū illis decem Castoris socijs quinq; itidem supplices esse

B simularent cęteri nunq̄ se Romanis seruituros clamabāt: dum mori liberis liceat. Diuq; illis super hoc ambigentibus.cessabat expugnatio.Castor autem interea Symonem per internuntios ammonebat. Vt dum vacuum tempus esset de rebus vrgentibus consilium capere paulatim enim se illudere imperatori Romano.Simul autem hoc agens ad pacem rogare contradicentes socios videbatur.Illi autem velut hęc referentes in Thotachas nudos struxere gladios.Hisq; percussis velut interfecti ceciderunt.Tytus vero eiusq; socij substupuere tanta eorum pertinacia:cum ex inferiori loco(quid vere factum esset)videre non potuissent.Mirabānturq; simul audaciam & calamitati miserabantur. (eg.li.5 cap.13)

¶Interea Castorem ad natem quidam sagitta percutit. Tum ille telum extractum imperatori ostendens iniqua se perpeti querebatur.At Tytus incausato qui hoc miserat astantem Iesephum dirigit vt Castori dexteram porrigeret. Verum is neq; se iturum nichil enim sanum supplices cogitare respondit: & amicos qui voluerunt ire prohibuit.Cum vero quidam Eneas ex profugis iturum se dixisset ad eū & inuitante Castore vt etiam ferret in quo argētum aliquid susciperet ad hoc cum ille studiose aperto sinu cucurrisset ille super eum saxum dimisit & ipsum quidem quem precauerat ferire non potuit alterum vero militem qui aderat vulnerauit. Cęsar autem fallaciam reputans intellexit misericordiam in bello nocere.Minusq; decipi calliditate seuiciam & arietis impulsionibus iracundia fraudis vehementius vtebatur.Castor autem eiusq; socij turrim ictibus iam cedentem incendunt:per quæ flaminas in eiusdem missi cuniculis iterum magni animi opinionem apud Romanos habuerunt: tanq̄

C se ignibus tradidissent. ¶Capit autē hac parte murum Tytus die quinto postq̄ primum cœperat.

eg.li.5. ca.14. Fugatisq; inde iudeis intro cum lectis mille transijt (quos circa se habebat) armatis vbi noua ciuitas & lanę venditores erant fabricq; erarij vestiumq; mercatus:& ad murum angustę viæ transuerse tendebant.Enimuero si statim vel muri disturbasset maximam partem vel (quę cœperat belli lege) vastasset:nullum credo damnum victorię fuisset admixtum. Nunc autem Iudeos male tractando exoratum iri sperans cum liceret capere facilem discessioni aditum non dilatauit. Hęc enim in quibus cōsulebat:insidiatores ibi putabat.Deniq; postq̄ ingressus est:neq; occidi quemq̄ permisit eorū qui cōprehendebantur.neq; domos incendi:Sed tam sediciosis (si pugnare vellent) sine populi detrimēto copiam dabat:q̄ ipsi populo fortunas proprias se redditurum esse pollicebatur.Plurimi namq; petebant sibi ciuitatem seruari templum vero ciuitati.At vero populum quidem ad ea(quę hortabatur) ante paratum habebat.Bellicosis autem ꝓ inertia durabatur humanitas: Tytumq; inbelli animo ꝙ

Tytı' clementia & humanitas.

cæteram ciuitatem capere non posset. Has preponere conditiones putabant. Mortem populo denũciantes & si verbum quisq̃ de traditione fecisset. pacemve nominasset mox cum interficiendum esse nunciantes. Romani s qui introierant alij per viarum angustias obstabant: alij ex edibus: alij murum per superiores portas egressi: pugnare cœperunt. Quibus rebus perturbati custodes ex muro sese dimiserunt relictisq; turribus in castra recesserũt. Clamor autem audiebatur militum intra ciuitatem ꝙ ab hostibus cingerentur: foris autem degentium clausis contubernalibus mœtuentium. Crescente, autem numero iudeorum & propter locorum peritiam viarumq; scientiam preualente. multi Romanorum trucidabantur: & ab incumbentibus pellebant̃ cum magis necessitate resisterent. Nec enim multis fugiendi copia simul per angustias muri patebat. Omnesq; pœne (qui transierãt) perẽpti fuissent: nisi Tytus eis opem tulisset. Dispositis eum per summa viarum sagittarijs & vbi plus erat multitudinis astans missilibus hostes abigebat: & cum eo domicius sabinus vir bonus etiam in illo prelio comprobatus. Durauitq; tam diu sagittis eos prohibens irruere donec omnes milites recesserunt. Romani quidem ita secundo muro potiti. ad extremum pulsi sunt. Oppidanis vero (qui pugnaces erãt) spiritus creuit & secundis rebus amentes erant neq; Romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes: neq; se vinci posse si ad prelium processissent. Nam (quia iniqui erant) officiebat eorum sententijs deus & neq; Romanorum vim multo maiorem illa quæ pulsa fuerat superesse cernebãt: neq; famem iamiamq; serpentem. Adhuc enim malis publicis alebantur: & sanguinem ciuitatis libabant. Propter bonos autem continebatur exitium & pœnuria victus iam multi defecerant. Populi tamen interitum sediciosi pro velamine sui dicebant & solos eos (qui pacem non probarent) saluos esse cupiebant quiq; viuere contra Romanos optarent contrariam vero multitudinem velut onus quoddã consumi gratulabantur. Et ita quidem circa suos affecti erant. Romanos autem (ꝙ iterum ciuitatem ingredi conabantur) armati prohibuerunt disiectis muri partibus obiectu corporum permunitis ac ꝑ triduum sustinuere fortiter dimicantes.

Rõanorũ multi i ciuitate iclusi a iudeis trucidant̃ oẽsq; pempti fuissent nisi eis tytus opem tulisset.

Rõani a muro pulsi Deus iudeorũ qa iniq erant officiebat sñijs neq; picculũ i quo erãt poterant cernere &c.

D

eg. li. v ca. 14

¶ Tytus iterum muro potitus presidia per turres meridiana parte collocauit: qui iudeorum conuersionem expectans in conspicuo hostibus loca pecuniam militibus iussit distribui & exercitus ordinem armorum quoq; pulchritudinem ostendebat. Et forte sediciosi ad illam speciem animos mutassent nisi malorum immanitate (quam in populum commiserãt) veniam a Romanis desperassent. Tytus autem diuiso bifariam exercitu templum per Antoniam capere cogitauit in vtraq; parte aggeribus eleuatis. iudei vero Symonisq; socij & Iohãnis atq; Zelote impediebant. Cesar itaq; ipsos ad penitudinem suadere non cessabat: sed & oratione armis quandoq; efficatiore per Iosephum rogabat ad pacem Qui muros vndiq; circuiens vnde posset audiri eos vt vlterius romanis non resistant obnixe exorabat dicens naturalem legem potentioribus cedere iubere. Optimumq; ante intollerabilẽ mutare sententiam & salutare sequi consilium. Sed illum talia monentem multi conuicijs afficientes etiam tela in eum iaciebant.

E

¶ Capitulum duodecimum.

Quarto autem die Tytum vehementius aggressum nequaq̃ ferre potuerunt: sed vi coacti rursum quo antea refugerũt. Ille aũt denuo muro potitus totã quidem septẽtrionalem eius partem statim deposuit: in meridiana vero ꝑ turres præsidia collocauit. ¶ Iamq; tertium murum aggredi cogitauit. Videbat̃ aũt breuissimi tẽporis eius obsidio: spaciumq; consilij sediciosis esse dandum: si quid disturbatione secũdi muri aut famis mœtu dimitterent Nec enim diutius predas eis posse sufficere & ipse ocio cõmode vtebat̃. Nam cum dies aduenisset quo militibus oportebat alimenta distribui in cõspicuo hostibus loco ductis iussit ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illis aũt prolatis armis ex inuolucris & vaginis septiq; ꝓcedunt equitibus ornatos equos ducentibus: locaq; suburbana per multum spacium auro argentoq; lucebant. Illo autem spectaculo nichil aut suis iocũdius: aut horribilius hostibus videbat̃. Spectantibus enim & vetera plena erant mœnia & septrionalis regio. Quin & domos refertas intuentibus cerneres nullãq; ciuitatis partẽ quã non infusa multitudo tegebat. Mœtus q̃uis audacissimos cœperat omnem simul exercitum armorumq; pulchritudinem conspiciẽtes & ordinationem virorũ. Et fortasse ad illam speciem sediciosi animos mutauissent nisi malorũ immanitate que in ppl'm cõmiserant dandã sibi a Rõanis veniã desperassent. Imminẽte aũt (si defecissent morte supplicij: bello mori ꝑstabilius esse ducebãt. ꝑualebat etiã fatũ ꝙ innocẽtes cũ nocentibus ciuitatẽ cũ seditiosis ꝑire decreuerãt. Quatriduo ꝑ singulas legiones alimenta cõsecuti sunt. Quinto aũt die cũ oĩa Tytus faciens nihil iudeos pacatũ cogitare sensisset. bifariã diuiso exercitu Antoniam versus & Iohannis monumentum aggeres inchoauit ista parte superiore ciuitatem captumiri cogitans: & ꝑ Antoniã tẽplũ. Nãq; hoc nisi cœpisset nec oppidũ q̃dẽ tutũ erat obtinere. In vtraq; aũt ꝑte duo agge

Quinto die ꝑonit̃ in Aege.

Tytus expectat iudeorũ cõuersionẽ & i cõspicuo hostibus loco pecuniã militibus iussit distribui.

ꝙ sediciosi nõ sũt mutati hoc fuit ex eorũ immanitate q̃ in ppl'm commiserant.

F

eg. li. v ca. xx.

A res erigebantur a singulis agminibus singuli. Et iuxta monumentum quidem operantes a iudeis & Symonis locijs infestantibus prohibebantur: ad Antoniam vero a Iahannis locijs cum multitudine zelotarum non solum ꝙ de loco superiore pugnabant verumetiam ꝙ machinis iam vti didicerant. Paulatim enim vsus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem balistas trecentas & quadraginta tormenta saxorum: quibus difficiliorem aggerum extructionem romanis efficiebant. Tytus autem sibi & saluam fore fortunam sciens & perituram esse ciuitatem vna obsidioni vehementer instabat nec penitudinem iudeis suadere cessabat. Cōsiliumq; factis admiscens & orationem sepe armis efficaciorem cognoscens: tam ipsos vt seruari aꝫ saluari vellent rogabat tradita sibi ciuitate quę iam capta videretur: quam & Iosephum allegabat patria lingua verba facturum sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros. Ita Iosephus murum circuiens simulq; extra teli iactum stans vnde exaudiri posset facilius multis orabat vt sibi ac populo parcerent templo ac patrię neue contra hoc fierent alienigenis duriores. Romanos enim sancta reuereri cū quibus nulla sibi societas esset: manusq; suas vsq; ad hoc cohibere. Ipsos vero in his edoctos qui conseruari possent sponte ad eorum interitum ruere. Quin potius viderent muros concidisse firmiores: excisis vero infirmiorem superesse. Romanorūq; vires cognoscerent sustinere non posse: hisq; seruire non esse nouum neq; in expertum indies. Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare: tamen id in principio decere fieri. Semel autem subditum & qui multo tempore paruisset imperio excuti ac malæ mortis cupidum non libertatis amatorem videri. Debere autem dedignari dominos humiliores: non in quorum potestate sunt omnia. Nā quid Romanos effugisse: nisi ꝙ propter estus aut frigora esset inutile. Immo vero transire ad eos vndiq; fortunam deumq; per singulas nationes ducentum imperium tunc esse in italia. Hanc autem validissimam legem tam feris bestijs q̄ hominibus esse prefinitam potētioribus cedere apud eosq; esse victoriam apud quos robur fuerit armorum. Idcirco etiam maiores eorum quamq̄ multū & animis & corporibus & alijs subsidijs meliores erant cessisse Romanis. Quod (nisi deum scissent illis fauere (nunq̄ perpessi fuissent ipsos vero cōcidentes adhuc resistere cum ex magna parte capta sit ciuitas: ciues autem etiam si muros integros haberent excidio pariter affecti sunt. Nec enim lateret romanos ꝙ fames teneat ciuitatem & modo quidem consumi populum cōtinuo vero etiam bellatores interituros.

B Nam & si Romani desierint: & ab obsidione cessauerint neq; ciuitatem strictis gladijs irruperint: iudeis tamen in expugnabile bellum intus assidere ꝙ singulis horis aleretur nisi forte cōtra famez quoq; arma caperent ac dimicarent: soliq; Clades etiam superarent. His addebat optimum esse ante intollerabilem calamitatem mutare sententiam dum liceret salutare consilium sequi. Nec enim antea gestarum causa succensere Romanos: nisi ad finem vsq; insolentes ipsi fuissent. Natura enim eos esse in imperio mansuetos atq; iracundię preferre quod vtile est. Vtile autem putare neq; ciuitatem vacuā muris: neq; desertam habere prouintiam. Idcirco nunc imperatorem velle cum his dexteram iungere. Nec enim cuiq̄ salutem daturum si vi cœperit ciuitatem presertim qui nec extremis ei cladibus rogati paruerunt. Breui autem murum quoq; tertium captumiri priores qui capti sunt fidē facere. Quāuis perrumpi tutamina non potuerunt famem pro Romanis pugnaturam. His monētem Iosephum multi in murum stantes vituperabant multi vero conuicijs nonnulli etiam iaculis appetebant.

¶ Iosephus enim vt eos flecterent antiquorum patrum adducit historias: eorum diuina rememorans opera abrahę oranti deum intactam vxorem pharao Nechas remisit. Israel quoq; quadringentis annis seruiuit in ęgipto nec se armis defendit: Sed semetipsum deo commendauit. Rapta archa a philistiim dei medio sine armis est restituta. Diuina fuit Sennacherib cedes & exercitus centū enim octoginta quinq; milia diuinitus fuerunt occisa. Septuaginta annis Israel in babilone captiuus non armis liberatus est. Sed a solo deo. Antiqui autem iudei sine armis deo volente hostes superabāt

C Pugnantes vero de spe semper ceciderunt. Sedechias autem & populus suus hieremiam captam iri ciuitatem clamantem non occiderunt. Idcirco vos illis peiores estis qui bonorum suasorem queritis interficere. Israel sub Antiocho captiuatus est plurimis eorum propter peccata occisis. Iudei quoq; ex impietate sua romanis facti sunt subiecti. Herodis tempore ciuitas propter populi peccata capta est & direpta: deo inquit humanis viribus spretis omnia sunt committēda: eorum rememorat peccata. Frustra quoq; iudeos dei auxilium in quem tanta concluserunt mala dicit sperare. Neq; enim Romani similia sicut Assyrij malo commiserunt. Sed quod parentes vestri soluerunt petiuit tributum. Quiq; erga iudeos semper liberales cōcedunt enī liberas familias esse & possessiones tenere sacrasq; leges manere intactas. Ante Tyti aduentum aruerant fontes & aquę vendebātur: nunc autem post eius aduentum abundantissime profluunt quod prodigium ostensum est in babilonica captiuitate. Deus enim intuetur occulta qui confessis & pœnitantibus est placabilis. Eos Iosephus ad penitentiā hortatur ciuitatis iam dirutę pudore atq; templi pulchritudine. Familiarumq; mouet miserari bello

Eg. l. 5. ca. 14

Eg. li. 5. cap. 15

Vsus quotidianus alit peritiā.

Tytus Iudeos ad pœnitudinē suadere nō cessabat sed & oratiōe armis q̄nq; efficatiore ꝑ Iosephū ad pacē rogauit.

Lex naturalis potētioribus cedere iubet.

Optimū aīi intollerabilē calamitatē mutare sniam & sequi salutare cōsiliū.

Iosephum talia monētem iudei iniurijs affecerūt &c.

aut fame cito periturarum meminitq; matris coniugis & familię. D

¶ Capitulum tertiumdecimum.

Iosephus vt eos flecteret āti quorū patrū adducit historias.

Rememorat diuina antiquoꝝ parētū opera.

Abrahę oranti deū intactā vxorē remisit pharao nechās.

Israel quadrigētis ānis seruiuit ī ægypto nec se armis defendit sed semetipm deo cōmisit.

Rapta archa a philistiim sed dei medio sine armis restituta.

Dia cedes sēnacherib & sui exercitus.

Cētum octogita quinq; milia diuinitus sine armis occisa.

Iudei antiqui sine armis deo volētes hostes supabāt pugnātes vero semper de spe ceciderūt.

Israel ppl's sub antiocho captiuatus plurimis eorū ꝑpter peccata occisis.

Ciuitas tēpore herodis ꝑpter populi pctā capto est & direpta.

eg.li.5.
Ille autem cum manifestis eos calamitatibus minime flecteret.ad gentiles transijt hy- ca.xv.
storias o miseri vociferās vestrorum alias virorumq; auxiliatorumq; immemores.ar- xvj.
mis & manibus cum romanis bellum geritis quasi quem alium sic vicerimus.Quan- ge.c.xij
do autem non deus omnium conditor iudeorum defensor est(si ledantur)Non respi- anti.li.j
cietis vnde progressi pugnatis: quantumq; auxiliatorem violastis. Non recordamini ca.xvj.
opera diuina parentum atq; hunc sanctum locum quanta bella nobis aliquando pe- an.li.ij.
remit.Ego quidem facta dei narare auribus indignis horesco sed tamen audite:vt cognoscatis nō so- ca.8.9.
lum vos Romanis:sed etiā deo resistere.Nechias alias Nechans qui tunc erat rex ægiptiorum(idēq; 10.11.
Pharao vocabatur)cum infinita manu descēdit:regināq; saram materni nostri generis rapuit. Quid ge.ca.
igitur eius vir Abraham proauus noster? Armis credo vltus est iniuriam. At quin trecētos decem & 46.
octo præfectos habebat quorum singulis infinita multitudo parebat.An ipse quidem quiescere ma- exo.c.j
luit absente deo? Puras autem manus ad hūc locum tēdens(quem vos polluistis)inuictum sibi auxi- ij.iij.iiij
liatorem ad militiam legit. Nonne secuta alias secūda vespera incorrupta quidem regina remissa est ex.c.7.
ad maritum? Adorans autem(quem vos gentili cede cruentastis)ac tremens nocturnis somnijs egy- 8.9.10.
ptius exagitatus aufugit auroq; & argento amantissimos dona donauit hebreos. ¶ Dicam translata ege.li.v
maiorꝝ nostrorum in ęgyptum domicilia qui cum per annos quadragentos Tyrānis ac regibus alie- ca. xvj.
nis subiaceret armisq; ac manibus vlcisci possent:semetipsos potius deo permisere. Quis nescit egy- j.re.ca.
ptum repletam omni genere serpētium omniq; morbo corruptam? Quis terrā instructuosam? Quis iiij.v.vj
Nyli defectionem & continuas decem plagas? Et ad hoc parentes nostros cum præsidio incruentos vij.
& sine periculo deduci:quos deus sibi sacerdotes ducebat. ¶ Sed ab assirijs raptam nobis sanctum an.li.v.
congemuit archam palestina & dagon simul egrum gemuit & tota gens quę rapuerat.Corruptis ve- c.ix.&
ro occultis corporum ac per ea visceribus cum cibo exhaustis cymbalorum ac tympanorum sono ma- li.vj.c.j
nibus noxijs reportauerunt sanctum placationibus expiantes. Deus erat qui hęc parentibus nostris E
semper amministrabat propterea ꝙ omissis armis manibus eius se iudicio permiserunt. ¶ Rex assy- iiij.re.c.
riorum Sennacheryb(cum totam ducens Asyam ad hanc vrbem castra posuisset)manibus nō huma- xviij.
nis cecidit.Nam ab armis quiescentes in votis erant.& angelus dei vna nocte infinitum deleuit exer- xix.
citus Posteroq; die excitatus assyrius cētum octoginta quinq; milia reperit mortuorum: atq; ita cum An.l.x.
reliquis hebręos inermes nec persequentes fugiebat. ¶ Scitis etiam in babilone seruitium vbi per an- cap.j.
nos septuaginta populus exulans nō ante libertatem recœpit ꝙ̄ dominus etiam donaret qui eos eti- 4.re.c.
am persecutus est.Iterum auxiliatori suo sacerdotum more seruiebant. ¶ Breuiter dicam:nullum est 24.25
operepręcium quod armis parentes nostri perfecerunt aut non sine armis dona permissa potestate An.l.x.
impetrarunt.Domi autem manentes vt placebat iudici superabant pugnātes vero semper de spe de- ca.viij.
ciderunt. Nam vbi rege Babiloniorum oppidum obsidente sedechias rex noster contra prędicatio- eg.li.5.
nem hieremię cum eo congressus est: tam ipse captus est ꝙ̄ cum templo ciuitatem vidit excindi. At ca.xvj.
quin videte quanto ille rex vestris ducibus eiusq; populus vobis erat mediocrior. deniq; hieremiam j.ma.c.
vociferantem inuisos esse eos deo propter delicta quę in eum commiserant captumiri autem nisi tra- 1.2.3.4
derent ciuitatem neq; rex neq; populus interfecit.Sed vos(vt intus gesta pretermittam) neq; digne an.l.xij
possim iniquitates vestras exponere me(qui vobis salutem suadeam)querimini telisq; appetitis irati ca.x.xj.
ꝙ vos vestrorū cōmone facio peccatorum:nec diei ea tolleratis quorum quotidie facta committitis. xij.
¶ Idem tunc fuit(cum Antiocho)qui Epiphanes dictus est(obsidente ciuitatem multis modis offen- a.l.j.c.j
sa diuinitate)maiores nostri cum armis progressi ipsi quidem in pugna perempti: oppidum vero ab F
hostibus direptum est sanctumq; per triennium sexq; menses pœnitus desolatum est. Et quid pluri- an.l.xiij
bus opus est? ¶ Ipsos Romanos quis contra iudeorum gentes ad militiam prouocauit? Nonne in- c.xv.&
digenarum impietas vnde seruire cœpimus? Nonne a sedicione maiorum quādo Aristoboli & Hyr- li.xiiij.
cani furor.& inter eos cōtentio pompeium intulit ciuitati:& Romanis deus indignos libertate subie- c.j.ij.iij.
cit deniq; tres menses obcessi quāq nihil(quale vos in sanctū legesq;)deliquerāt:& maioribus ab bel- an.l.14
lum subsidijs vtebant̄ sese tradiderunt.Antigoni aūt filij Aristoboli nescimus exitum quo regnū ob- ca.xvj.
tinēte deus iterū captiuitate persequebat̄ populum delinquentē? ¶ At herodes quidē antipatri filius an.l.14
sosiū & Romanū adduxit exercitū. Circūdati vero per tres menses obsidebant̄ donec capti peccato- ca.15.&
rū suoꝝ supplicia pepēderūt:direptaq; est ab hostibus ciuitas. Ita nūq̄ gēti arma data sunt oppugna- li.xv.c.
tioni vero sine dubio coheret exidum. Oportet ergo(vt opinor)sacri loci possessores iudiciū de oibus eg.li.v.
deo pmittere manusq; tunc hūanas cōtemnere cum a superno sibi iudice non recedūt Vos aūt quid ca. xvj

A ex his (quæ legis conditor benedixit) egistis? Quid (quod is execratus est) prętermisistis? Quantum illos qui cito perierūt impietate superastis: nō occulta dedignati alias dedignātes peccata hoc est furta insidias atq; adulterium rapinis cedibusq; certastis nouasq; maleficiorum excogitastis vias. Sctm vero templum factum est omnium receptaculum & indigenarum manibus pollutum est quod romani ex tam longinquo adorabant: multa per legem nostram de suis moribus derogantes Deinde post hęc in quem fuistis impij: hunc auxiliatorem sperastis? Valde quidem iusti estis supplices purisq; manibus adiutorem vestrum rogatis? Talibus rex noster pręcibus aduersum assyrium supplicauit cū magnum illum exercitum deus vna nocte prostrauit? Similia vero assyrijs romani committunt: vt etiam similem vltionem speretis? Nam ille quidem (a rege nostro accepta pecunia vt vastitati parceret) ciuitatis neglecto iureiurando ad incendium templi eescendit: Romani autem solemne poscunt tributum quod parentes nostri eorum pensitabant parentibus & si hoc impetrauerint neq; populātes ciuitatem neq; sancta omnino tangūt. Concedunt autem vobis familias liberas & possessiones vestras tenere: sacras leges saluas manere patiuntur. Insania est profecto sperare deum talem circa iustos fore qualis iniustis apparuit nam præsertim qui statim vlcisci nouerit cū oportet deniq; assyrios prima nocte qua castra ciuitati admouerant fregit. Quod si & vestram progeniem liberaret. romanos vero pœna dignos iudicaret confestim eis illo tempore sicut assyris irasceretur quo genti manus pōpeius attulit: quo post illum Sosius ascendit: quo galileam vespasianus excidit: postremo nunc cum Tytus ciuitati appropinquaret. Sed neq; magnus neq; sosius quicq̄ passi sunt & ciuitatem victoria cœperūt Vespasianus autem ex bello (quod nobiscum gessit) etiam imperium adeptus est. Nam tito quidem etiam fontes nunc vberiores profluunt qui prius vobis aruerant. deniq; ante huius aduentum scitis & syloam & omnes extra ciuitatem fontes adeo defecisse vt ad vtrumq; aqua mercaretur. Nunc autē ita hostibus nostris largi sunt vt non modo ipsis & iumentis ipsorum sed hortis quoq; sufficiant. deniq; & huius prodigij & ante periculum factum est in excidio ciuitatis quando supra memoratus babilonius rex cum exercitu aduenit: qui & captam ciuitatem incendit & templum. Quamuis (vt opinor) nihil tunc illi (quantum vos impie nunc) comisissent. Itaq; sanctis relictis deum fugisse putauerim hisq; nunc adesse cum quibus geritis bellum. An bonus quidem vir domū flagiciosam fugiet ac domesticos oderit? deum vero malis vestris inherere arbitramini qui etiā occulta conspicit. & audit omnia quę tacentur. Quod autem apud vos tacetur quid ve celatur. quid non etiam planū inimicis fa-

B ctum est? Iniquitates enim vestrę velut in promptu neminem latent: inq; dies singulos quis peior sit certamen habetis: atq; ita nequiciam & virtutem demonstrare contendentis. Verūtamen est reliqua salutis via si velitis & diuinitas confessis ac penitentibus solet esse placabilis. Arma proijcite. Pudeat vos patrię iam dirutę. Conuertite oculos & aspicite eius (quam proditis) pulchritudinem quale oppidum: quale templum: q̄ multarum gentium munera. Quis hæc in flammas adducit? Quid hęc iā nō esse desiderat? Et quid est hoc saluum esse debeat dignius? O duri & lapidibus stolidiores si hęc nō veris luminibus cernitis: saltem familiarum vestrarum miseremini. Versentur in conspectu cuiusq; filij. coniuges & parentes. quos paulopost aut bellum aut absumpserit. Scio quia vna cum his periclitabitur mihi mater & coniunx & familia non ignobilis. domusq; olim clarissima & fortasse proptera me quisq̄ hęc suadere crediderit. Interficite illos: accipite mercedem salutis vestrę sanguinem meum. Ipse quoq; mori paratus sum. si post me resipiscitis.

Heg. li.5 cap.16

Heg. li.5. cap.16

Rememorat eorū peccata.

Frustra dei (in quē tāta cōmiserūt mala) iudei auxiliū sperant.

Romanorum liberalitas erga iudeos.

Notāda sētētia.

Añ Tyti aduentū aquę aruerāt qa & vēdebant sed post abūdātissime qđ p̄digiū facti est i captiuitatē babilonicam.

Deus intuetur occulta.

Deus cōfessis & penitētibus est placabilis.

Monet ad penitentiam.

Hortat̄ miserij familiarū bello aut fame cito perituraru & meminit m̄ris cōiugis & familię suę.

Additio.

¶ AEGESIPPVS prolixiorem ponit Iosephi orationem vide eam cap.xv. &.xvj. & ibi multa commemoranda inuenies.

¶ Seditiosis obstinatis populus ad fugiendum commotus est & venundatis possessionibus solidos propter latrones transglutiebant. & hos humanissime reperiebat quorū Iohannes & Symon exitum impediebant: quos cum desperatio vrgebat. Maximaq; tunc erat fames nullaq; inueniebantur. frumenta seditiosiq; irrumpentes domos scrutabantur verberantes (si quid reperissent) negantes habendi autem argumento erant miserorum corpora cum ea quę solidis viribus starent abundare cibo putarentur. ditiores quoq; totem substantiam vno frumento modio permutabant. Mēsa nullibi ponebatur sed omnes incoctum cibum diripiebat. Fames super omnes clades & quod reuerētia dignū est in fame negligitur. Matres cibum infantibus ex ore capiebant. Clausas domos ruptis foribus ingrediebantur. & iam contusum cibum ex gutture strangulatis faucibus reuocabant. Nulla erat miseratio: sed pro rapiendis alimentis acerbissimi ex cogitabantur cruciatus horrēda namq; fames excogitat & patitur diuesq; grauiora patiebant̄ q̄ pauperes. Quemq; Symon expilasset mittebat ad Iohānem sibiq; populi sanguinem propinabant & vtriusq; scelerū erat concordia Nulla certe vnq̄ ciuitas tanta perpessa est neq; vlla natio ferociorem habuit maliciam. Sibiq; ipsis maledicentes. conuitia di-

cebant.Ciuitatem ipsi euertentes Romanos hanc victoriam tristem coegerunt habere. D

¶Capitulum quartumdecimum.

Sediciosis absti natis ppl's ad fugiẽdũ cõmotus est & posses sionibus venũdatis solidos ꝓpter latrões trãsglutiebãt & hos Tytus recipiebat humanitus &c.

Hec Iosepho vociferante cũ lachrimis sediciosi quidẽ neq; flexerunt animos neq; est: eg.li.5.
tutam sibi murationem fore iudicauerunt. Populus vero ad ꝓfugiendum commotus ca.17.
Et alij quidẽ (possessionibus alijsq; rebus clarissimis exiguo p̃cio venũdatis) solisdo
quidẽ (ne latronos deprehenderunt) transglutiebant. Cum vero ac Romanos elapsi
fuissent.exonerato vẽtre habebãt vsui necessaria. Tytus autem plerosq; ꝑ agros quo
vellet quisq; pergere dimittebat. Idq; magis eos ad profugium hortabatur: ꝙ intesti
nis malis carebant. Romanis nõ seruire. ¶Iohannes autem & Symon cũ socijs (ne his magis pateret eg.li.5
exitus. q̃ ve Romanis (aditus obstruebãt. & qui vel vmbram suspicionis dedisse continuo necabatur. ca.17
Ditioribus quidem etiam manere sicut ꝓfugere per causa erat pereundi. Nam quasi transfugere vo
luisset ꝓpter patrimoniũ quisq; occidebatur. ¶Cum fame autem crescebat desperatio seditiosorũ &

Fames dira.

in dies singulos vtrũq; malum amplius accendebaꝛ. Et palam quidem nulla erant frumenta irrũpen
tes autem scrutabanꝛ domos & siquidem reperissent aliquid eos (qui negauerãt) verberabãt. Si vero eg.li.5.
nihil inuenissent quasi diligentius celauissent tormentis itidem afficiebant. Habendi autem argumẽ cap.18.

Miseri corpora valida habẽtes abundare cibo putabanꝛ.

to erant corpora miserorum cũ ea quę solidis viribus starens abundare cibo putarentur. Rabidi autẽ
iam transiebanꝛ nec rationis esse videbaꝛ statim fame morituros occidere. Multi vero suam substan
tiam clam vno frumenti modio qui ditiores essent itemq; pauperes ordei permutarunt. Inclusę dein
de intimis aditum tectis summa quidem pœnuria infectum triticum comedebant panem alij confi

Mensa nullibi ponebanꝛ sed oẽs incoctũ cibũ diripiebãt.

ciebãt vt necessitas mœtusve monuisset. Et mensa quidem nusq̃ apponebaꝛ sed incoctum cibũ igni eg.li.5
subtrahentes diripiebant. Miserabilis autem erat victus dignumq; lachrimis spectaculum cum potẽ ca.18.
tiores quidem plus haberent: infirmiores autem iniuriam deplorarent quippe cum fames super om
nes clades habereꝛ. Nichil enim sic perdit hominem vt pudor. Nam quicquid reuerẽtia dignum est:

Matres cibũ infantibus ex ore rapiebãt &c.

in fame negligitur. Deniq; vxores viris & filij parentibus & (quod est miserrimum) matres cibum in
fantibus ex ipso ore rapiebant & inarcescẽtibus clarissimis nemo parcebat: quin vitę guttas auferret.

Clausas domos ruptis foribus ingrediebãꝛ & iã cõtusum cibum ex gutture strãgulatis faucibus reuocabãt. &c.

Edentes vero talia non latebant sed vbiq; aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domum
vidissent eos qui erant intus cibum capere hoc suspicabanꝛ indicio. Statimq; ruptis foribus irruebãt E
victumq; iam contusum dentibus ex gutture pœne reuocabant ipsis faucibus strangulatis. Pulsaban
tur autem senes ne cibum defenderent lacerabantur mulieres ea quę haberent in manibus occultã
tes nullaq; miseratione vel cani capitis vel infantię sed abstractos pueros & ex buccella pendẽtes hu
mo allidebant. Siquis autem incurrentes anteuenisset quodq; rapturi fuerint deuorasset: tanq̃ essent
lesi cruẽtiores erant acerbissimos autem cruciatus excogitabãt dummodo alimenta reperirẽt nuc ob
struentes genitalium vias nunc virgis acutis pondices transfigendo. Horrendaq; etiam auditu quis

Horrẽda fames excogitabat & paciebaꝛ &c.

paciebaꝛ in vnius panis confessionem & vt pugnum vnum farinę abditum indicaret. Tortores autẽ eg.li.5
nec esuriebant. Minus enim crudele videreꝛ. quod necessitas speraret. Exercentes autem demẽtiam ca.15.
suam sexq; dierum sibi viatica prę parentes. Hisq; occurrentis qui per romanorum custodias agrestis
oleris herbarumq; gratia colligendarum nocte reperissent. Cum iam se hostes euasisse credebãt: quæ
attulissent eripiebant. Multumq; supplicantibus & horribile dei nomen implorantibus: vt aliquã par
tem sibi concederent eorum quæ cum periculo sibi colligissent: nihil pœnitus dabãt. Gratumq; vide
batur si spoliati non perirent. Hęc quidem humiliores a satellitibus patiebantur honorari vero ac di
uites ad Tyrannos perducebãtur. Quorum alij insidiarum falso accusati occidebantur: alij ꝙ Roma

Diuites grauiora patiebanꝛ q̃ pauperes.

nis proderent ciuitatem. Et plerumq; delator subornatus: aiebat ꝙ fugere voluissent. Si vero quẽ Sy
mon expilasset ad Iohannem remittebatur: & quem Iohannes spoliasset eũ Symon excipiebat sibiq;
inuicem propinabant sanguinem popularium: miserorumq; cadauera parciebantur. Et dominandi F
quidem causa erat in vtrumq; dissensio: scelerum vero cõcordia. Nam qui ex alienis malis partem al
teri sibi totum vindicans non dedisset nequissimus videbatur. Et qui non accepisset velut boni alicu

Nulla vnq̃ ciuitas tãta ꝑpessa est neq; vlla natio ferociorẽ vnq̃ habuit maliciam.

ius damno dolebat: ꝙ crudelitas parte caruisset. ¶Sigillatim quidem iniquitates eorum non potero
explanere. Vt hoc breuiter dicam. neq; aliam ciuitatem vnq̃ talia perpessam esse puto: neq; vllam na eg.li.5
tionem post hominum memoriam malicia ferociorem fuisse. Postremo etiam genti hebræorum ma ca.18.
ledicebant vt minus impij viderentur in alienos. Verumtamen ꝙ erant & seruos se, & conuenas & de
generis gẽtis obortionis esse cõfessi sunt. ¶Deniq: ciuitatẽ ipsi euerterũt: & Romanos inuitos hãc tri
stem admittere victoriam coegerunt. tardiusq; venientem in templum ignẽ pœne traxerunt. Deniq;
cum hi superiorem ciuitatem ardere vidissent neq; doluerunt neq; illachrimauerunt: sed apud Ro
manos qui hæc paterentur inuenti sunt. Verum quę per territorium gesta sunt postea cum rerum do
cumentis dicemus.

A ¶ Tytus exeuntibus ad alimenta iussit tendi insidias fames vero ad exeundũ reddebat audaciores. Romani autem (cum iudeos mortem videbant contẽnere) suppliciorum angebant genera & omnes captos post verbera crucifigebant. vnde crucibus spacio deficiente & corporibus cruci minime ꝓpter captiuorum multitudinem sufficiebant. Sed neq; ea clade mouebanť. Iudei autẽ ab hostibus illatam famis comparatione estimabat requiem multos insuper captiuorum. Tytus incisis manibus ad Symonem: & Iohannem (vt eos ad deditionem commoueret) remittebat. Sed ipsi Cæsari maledicentes mortem seruituti preferre clamabant. ¶ Antiochus itaq; (quem Aege. Commageni filium vocat) miratus ꝙ Romani muros non ascendant qui (ridente Tyto & laborem dicente communẽ) cum macedonibus in murum impetum fecit: & multis ex suis interfectis alij sauciati recesserunt.

¶ Capitulum quintumdecimum.

eg.li.5. cap.18 Tyto autem aggeris quidem proficiebant: quamuis a muro male milites afficerentur. Parte vero equitatus directa iussit per valles ad alimenta comportanda exeuntibus insidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiam pugnatores. quibus iam minime præda sufficeret. Maior vero pars pauperes ex populo quos ꝓfugere deterrebat ꝓ affectibus suis mœtus. Nec clam enim seditiosis posse fieri sperabant vt cum coniugibus ac liberis diffugerent. eosq; latronibus relinquere non patiebãtur vice sua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundũ fames: restabat iam latitantes egredi & ad hostibus capi. Depręhensi autem necessitate repugnabãt mœtu eg.li.5 cap.18 supplicij incõgruumq; videbanť supplicare. Post pugnam itaq; verberati & ante mortem modis omnibus excruciati. contra murum cruci suffigebantur. Tyto quidem miserabilis videbatur ista calamitas: cum indies singulos quingenti. nõnumq̃ etiam plures caperentur. sed neq; captos dimittere tutũ erat. Tãtamq; asseruare multitudinem custodum videbatur esse custodiam. Maxime vero propterea non prohibuit Tytus eos existimans eo facile remissuros tanq̃ similia passuros nisi se dedissent. Milites autem diuersis modis suffigebant. ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinem quam cœpissent etiamq; spacium crucibus deerat. & corporibus cruces. Sediciosis vero tãtum defuit vt ea clade mouerentur quod eius & in contrarium cessit ad deterrendam reliquam multitudinem. Transfugarum enim familiaribus ad murum tractis & (si qui erant popularium) proniores ad pacem: & quæ paterentur (qui ad Romanos confugerant) demonstrabant & qui compręhensi tenebãtur eos supplices non captiuos esse ducebant. Ea res multos profugere cupientium (donec verum cognosceretur) eg.li.5 cap.18 inhibuit. Fuerunt autem qui statim dilapsi sunt velut ad certum supplicium properantes. Illatam enĩ ab hostibus mortem comparatione famis requiem esse ducebãt. ¶ Multis autem captiuorum Tytus etiam manus abscidi iussit: eosq; ad Iohannem & Symonem intromisit: vt propter calamitatem nec viderenť profugi nec crederenť: saltẽ nunc desinerent ammonẽsne ve cõpellerent ad excidiũ ciuitatis sed lucrarenť in extremis voluntate mutata & proprias animas & patriam tãtam & tẽplum cuius participem non habebant. Simul autem aggeres circuiũdo operantes vrgebat: veluti faciens verba non multo post secutura. Ad hęc in muro stantes & ipsi Cęsari & patri eius maledicebant: mortemq; se contemnere clamabant. eamq; seruituti recte pręferre. Multi vero mala in Romanos facere dum se sperare potuerint: nec patriam curare nec templum vt ipse diceret perituros mundumq; deo templum hoc melius esse saluatumq; iri hunc abesse qui incoleret quem ipsi quoq; auxiliatorem habentes omnibus interminationibus illusores eos quibus facta nõ aderentur: finem enim dei esse talia cõ eg.li.v ca.xix. uicijs admiscentes vociferabantur. ¶ Et inter hæc antiochus quoq; aderat epiphanes multos alios armatos secum ducens & pręterea caterua stipatus (qui macedones appellabantur) omnes etate pa C res & paulo magis proceres adolescentuli more macedonum instructi armis & eruditi: vnde etiã nomen habebant. Plęriq; tamen famam gentis ęquare non poterant. Omniumenim regum (qui romanis subiecti erant) fœlicissimum commagenum fieri contigit. priusq̃ fortuna mutaretur. Ostendit autem ille quoq; ĩ senecta etate: nullum ante mortem beatum dici oportere Cęterum filius eius (adhuc eo tũc vigente) pręsens: se mirari aiebat quid nam esset ꝙ romanos adire muros pigeret. Erat enĩ bellator naturaq; promptissimus: tantusq; viribus vt non multum peccaret audacia. Cum vero tytus ad hoc subrisisset laboremq; communem esse dixisset. sicut erat antiochus cum macedonibus in murum impetum fecit. Et ipse quidem pro viribus suis ac peritia cauebat tela iudeorum sagittis eos appetẽs adolescentuli autem omnes præter paucos attriti sunt. Nam pudore promissionis diutius pugna certabant & ad extremum multi saucij recesserunt: hoc reputantes ꝙ etiam viris macedonibus vincere eg.li.v ca.xx. cupientibus fortuna esset opus Alexandri: Romanis autem duodecimo die mensis maij aggeres inchoati. vix nono & vicesimo perfecti sunt cum totos dies septem laborassent: ingentes enim quatuor iacti sunt & vnus quidem (qui erat ad antoniam) a quintadecima legione fuerat extructus cõtra medium stagnum quod struchyum vocatur alter vero a duodecima viginti cubitis distans. Decima ve-

Tytus exeuntibus ad alimẽta tendi iussit insidias.
Fames ad exeundẽ faciebãt audaciores.
Rõani (iudeos q̃ mortis cõtẽptores vidsbãt) suppliciorũ augebãt genera & oẽs captos post verbera crucifigebãt vñ cruci bus spacio deficiẽte & corporibus nõ sufficiẽtibus crucibus ꝓpter captorũ multitudinem.
Tytus captiuorũ multos ĩcisis manibus ad Symonẽ & Iohannẽ (vt eos ad deditionẽ cõmoueret) misit sed cęsari maledicẽtes mortẽ seruituti ꝓferre clamabãt &c.

Nullus añ mortẽ beatus.
Tyto ridente & laborẽ cõmunẽ dicente Antiochus cũ macedonibus ĩ murũ ĩpetũ fecit & mľtis ex suis ĩterfectis alij saucij recesserunt.

ro legio quę supra memoratis pręstabat in septemtrionali parte opus erexerat vbi stagnum est quod D
appellatur amygdalon Aduc autem quintadecima legio triginta descendentem cubitis aggerem fe
cit:ad potificis monumentum.

¶Iohānes seditionum princeps ignem per cuniculos apposito: Romanorum diruit aggeres quo
rum spes repentini casus timore refrixit.Symon quoq; alios aggeres:aggrediens cum socijs suis Ro
manorum incendit machinas.Tūc tamē amborum iudeorum scilicet:& Romanorum maximus fuit
conflictus.Et Romanis desperatisa d castra discedentibus iudei magis instabant sibi ex ciuitate ad
uenientibus adiumentis:& ad Romanorum castra cum custodijs dimicaturi properauerūt & ea ob
siderunt.Sanctio enim apud Romanos est pro castrorum custodijs ne qualibet ex causa a castris re
cedant.Tytus autem(militibus)quia obsessorum paterentur fortunam qui prius hostium muros ob
siderent(increpatis)hostes a latere cum militibus circūuenit:& ita puluis oculo & clamor aures exu
perabat vt(mixta acie)amicus ab inimico minime discerni potuisset.Romani tamen Cęsaris pręsen
tia fortiores totam iudeorum multitudinem(nisi se in ciuitatem recœpisset)exterminauissent ipsi ve
ro solutis machinis captum iri ciuitatem desperabāt: & varium super hoc deliberatur consilium qui
busdam milite muros aggrediendos dicentibus:quibusdam nouos aggeres construendos alijs vero
ꝙ sit famei relinquenda videbatur. Tytus vero(quoniam temporis longitudo(inquit)sępe victorię
gloriam diminuit)ciuitatem omni celeritate:& cautione muro vndiq; cingi ordinauit & omnes clau
di exitus dicens magnum opus sine labore perfici non posse.

¶Capitulum sextumdecimum.

Iohēs seditio nū pricepsigne ꝑ cuniculos ap posito aggeres diruit.

IAm vero admotis aggeribus Iohānes suffossa intus terra vsq; ad aggeres Antoniam eg.li.5 ca.xx.
versus: dispositis per cuniculum sudibus opera suspendit: illataq; silua pice ac bitu
mine oblita ignem immitit.Succensis autem fulcimētis fossa repēte subsedit: cumq;
magno sonitu in ea aggeres deciderūt. At primo quidem cum puluere fumus ex al
to excitatus est cum ignem ruina cōcluderet.Peresa vero materia qua præmebatur:
flamma iam clarior apparebat.At Romanos repētini quidem facti stupor occupat:
molitionem vero iudeorū ęgre ferebant:iamq; se vicisse credentium & spes eorum cassa refrixit:& in
posterū subuenire aduersus ignem minus vtile videbaē:etiā si esset extinctus semel aggeribus deuo
ratis. ¶Biduo vero post etiā alios aggeres Symon cū socijs aggreditur(Illa enim parte Romani ad
motis arietibus iam concutere murum cœperant)Tepheus autem qui dum ex garsī ortus ciuitate ga eg.li.v ca.xx.
lileę.& Megassarius alias Megassarus ex regalibus famulis alias familijs mariamnes cumq; his adia
benus quidā filius nabatei nomen habens ex fortuna Egyras(cuius est ieterpretatio claudus) raptis
facibus in machinas euolarunt.Hisq;viris neq; audaciores in illo bello ex ea ciuitate apparuerūt ne
q; magis horrendi.Nam velut in amicos(non vt in agmen hostiū excurrerent)nihil cunctati sunt.aut
sustiterunt:sed per medios inimicos facto impetu machinas incenderunt.Acti autem missibus.& gla
dijs vndiq; truci non prius a periculo demoti sunt ꝙ̄ ignis instrumenta corriperet. Sublata vero iam
flamma:Romani quidem concurrentes e castris auxilio properabant.Iudei vero ex muro eos prohi
bebant manusq; cum his concerebant qui flammas conarentur extinguere:proprijs corporibus nul
lo modo parcentes.Et illi quidem arietes igni subtrahere cū eorum tegmina cremarentur.iudei vero
etiam ꝑ flammas eos retinere certabant.& quāuis feruens nati essent ferrū tamen arietes nō amisere. F
Hinc aūt in aggeres flamma transijt.& auxiliantes pręueniebat incēdium. ¶Itaq; Romani flamma
circumdati(quoniam seruari posse opera desperauerūt)in castra discedūt. Iudei vero magis instabāt
cū semper eorꝫ cresceret numerus ex ciuitate accedentibus adiumentis minusq; cautos haberent im eg.li.v ca.xx.
petus frœti victoria Progressi aūt vsq; ad munimenta castrorum cum eorū custodibus ꝑlio dimica
bant.Est ergo quędā pro castris ꝑ vices stantium armatorum & acerbissima in eos romanorum san
ctio vt(qui loco de qualibet causa cessisset)occideretur.Hi penali exitio gloriosa morte ꝑlata steterūt
fortiter:eorumq; necessitate simul ac pudore plurimi fugientium redierūt. Balistisq; in muro disposi
tis ex ciuitate accedentem multitudinem prohibebāt nichil pro cautione siue tutamine suorum cor
porum ꝓuidentem.Nam quoscumq; obuios habuissent cum his congrediebantur iudei & in spicu
la irruentes in caute ipsis corporibus inimicos feriebant. Sed neq; hi actis magis ꝙ̄ fiducia superabāt
Et romani plus audacię ꝙ̄ ꝙ male tractarentur cedebant.¶Iamvero Tytus aderat ab antonia(quo
secesserat)locum alijs aggeribus prospiciens multumq; increpatis militibus si cū hostium muros ob
tinebant in suis periclitarentur & velut ex carcere cōtra se dimissis iudeis obsessorum paterētur ipsi
fortunam:ipse cum electis militibus hostes a latere circumuenit.Illi autem cum in ora ferirentur con
tra eum conuersi durabant.Mixta vero acie:puluis:quidem lumina:clamor vero aures exuperabant.
Neq; autem amicum quisq̄ inter cognoscere poterat aut inimicum: Iudeis autem non tā viriū fidu

Romani agge ribus igne diru ptis timore re pentini i casus spes eorū refri xit &c.

Congressus iu deorū rōanorū maximus.

Rōanis despe ratis ad castra discedētibus iu dei magis insta bat sibi ex ciui tate accedenti bus adiumētis & ad Romano rū castra cū cu stodijs ꝓpera runt dimicaturi quę obsederūt &c.

A eia. quantum salutis desperatione perseuerantibus. etiam romanos pudor animorũ & glorię: & p̄sentia periclitantis cęsaris reddidit fortiores. Itaq; putauere eos ad extremum nimia fœrocitate animorũ vel totam multitudinem iudeorum fuisse rapturos. nisi preuento pugnę momento in ciuitatem se recepissent. Corruptis aggeribus romani somnio tenebantur quia labore iam magnum alias longum vna hora perdiderunt & multi quidem solutis mahinis captumiri ciuitatem iam desperabãt. ¶ Tytusvero cum ducibus quid fieret deliberabat. Et callidioribus quidem placebat omni admoto militevi muros experiri. Vsq; adhuc eni iudeos cũ exercitus p̄te dimicasse vniuersi vero militis impetum minime posse tolerare. verum sagittis esse obruendos. Prudentiores rursus aggeres fieri suadebant: Alij & sine aggeribus obsideri gressus eorum tantummodo obseruantes (ac ne victus intro ferretur) monebant: & ciuitatem famei relinquere: neq; cum hoste manu confligere. nec enim expugnari eorũ confidentiam posse (quibus optatum est ferro procumbere) vel etiam sine hoc interficere: quę seuior est cupiditas. Ipsi autem Tyto cęsari quidem prorsus ociari tanto cum exercitu honestum non videbatur: & pugnare cum his superuacuum (qui semetipsos perdituri essent) Aggeres autem facere operosum iudicabat impendiorũ pœnuria: egressus vero obseruari ciuitatis operosius. Nec enim circũdari eam propter magnitudine locorumq; difficultatem ab exercitu posse: & pręterea ad excursus incautum contra manifestam vero obseruationem occultas vias cogitaturos iudeos: tã necessitate q̃ locorum scientia. Siquid autem clam esset allatum: diutius obsidionem trahendam. Verendumq; ne victorię gloriam diminuat temporis longitudo. Hanc enim cuncta quidem effici posse sed celeritatem ante gloriam duci debere. Tamen si cautione vti vellet & celeritate totam muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus posse percludi: & iudeos aut omnibus modis salute desperata ciuitatem tradituros: aut fame victos facillime esse capiendos. Aliter enim non posse se quiescere. Verum & aggeres curaturum esse cum infirmiores habeat qui prohibent. Quod si cuiq; magnum opus & inextricabile videat̃ eum considerare debere q̃ neq; paruum opus romanos deceret facere & sine labore magnum quid perficere ne deo quidem facile sit.

Margin (left): eg. li. 5. cap. 21 — eg. li. 5 cap. 21

Margin (right): Consiliũ variuz qd agendũ i aggrediendi muri milite an aggeres cõstruẽdi an ciuitas famei sit relinquenda. — Opinio tyti de mon capiẽdi ciuitatem. — Lõgitudo tp̄is sæpe victoriæ gl'iaz diminuit. — Magnũ opus sine labore p̃ficere potest nemo

B ¶ Romani milites (iubente Tyto exercitum in opera distribui) omnis ciuitatis ambitũ inter se partiti placere ordinate properabant: & murum circa ciuitatem cum castellis triduo (quod propter celeritatem fide videtur carere) compleuerunt & custodibus per castella collocatis vigilias ordinauit: & vigiles inter se somnos sortiebantur. Salutis autem cum exeundi facultate iudeis ablata est & cuncta iam fames totas domos ac familias deuastabat. vbiq; eñ fame moriebant̃. Multi mortuos sepelientes sup illos moriebãtur. multiq; viui ad sepulchra properabant: latrones aũt mortuorũ detrahẽtes cum risu egrediebantur: & gladios suos in adhuc spirantes experiendi gratia transuerberabant / mortuorumq; plurima cadauera per muros pręcipitabant: quę videns Tytus ingemuit deumq; testatus ẽ: hoc factum suum non esse. Romani insuper seditiosos fame scientes cruciari lętabantur eis frumentorum copias ostendebant sua sacietate eorum famem incendentes. Tytus vero reliquias populi & qđ superest saluare cupiens nouos aggeres cõstruebat: & miseratus eos ad deditionem incitabat sȝ eis perierat pœnitudo qui etiam mortuam plebem quasi canes lacerabant. Symon aũt Mathiã ex põtificibus vnũ p̄p̄lo fidelem cũ tribus filijs (quartus enim iam fugerat) peremit. Hinc eñ crudelis Symõ rogãti vt ante filios occideretur negauit sed nouissimũ interfici iussit sepulturamq; sibi renuit.

¶ Capitulum septimumdecimum.

eg. li. 5. cap. 21. C His dictis duces hortatus. iubet eos exercitũ in opera distribuere. Diuinus aũt quidam impetus militibus incidit. ambitũq; partiti nõ solũ rectores inter se verũ ipsi etiam ordines & miles quidẽ decadarcho: decadarchus autem etacontarcho: is q; chyliarcho placere p̄perabat. Chyliarchorũ vero ostentatio ad duces vsq; pertinebat: ducũ vero certamina cęsar ipse dijudicabat. Indies eñ singulos circuiens opus sepissime ĩspiciebat. Cœptũ eñ a castris assiriorũ vbi ip̄e sẽdebat: ad inferiorẽ scenopoli murũ duxit. Hinc p cedronẽ ad oliuarũ montẽ reuertens a meridie montẽ cõplectitur vsq; ad saxum (quod perysterconos vocat̃) eiq; proximũ collem qui super vallem ĩminet syloam & inde ad occidentẽ flexo edificio ad vallem fontis descẽdit: Hinc subiens ad anani põtificis monumentum circumdato monte vbi castra pompeius habuerat: ad septentrionalem redit regionem. Cumq; processisset ad vici partẽ (cui nomen est erebynthonicus) pusillum herodis monimentum ab oriente clausum castris suis coniunxit: vnde cœperat. Murus quidem vno minus quadraginta stadijs erat. Adhuc autem foris castella tridecim edificata sunt: eorumq; sytus denis stadijs numerabatur. Totum autem triduo opus constructum est: vt id quidem dignum mensibus videretur: celeritas vero fide careret. ¶ Muro circumclusa ciuitate per castella custodibus collatis primam quidem vigiliam noctis ipse circuiens explorabat. Secundam vero alexandro permiserat. Tertiamq; obtigit agminum ducibus somnos autem vi-

Margin (right): Tyto exercituz in op̄a distribui iubẽte oĩs ãbitũ p̃titi placere p̄pabãt ordiate & murũ circa citatẽ cũ castellis triduo cõpleuerũt — custodibus p castella collocatis

vigilias ordinauit & vigiles sõnos inter se sortiebantur.

gîles inter se sortiabantur totaq; nocte per castellorum spacia circuibant. ¶ Iudeis autem cum exeũdi facultate omnis etiam spes salutis adempta est. Cũctaq; iã fames totas domos ac familias depascebatur. Et tectaq; quidem plena erant mulieribus exanimatis atq; infantibus viarum angusta senibus mortuis: Adolescentes autem aut virgines turgidi velut vmbrę mortuorum per publicum volutabant & vbi (quẽ casus occupauerat) decidebant. Sepelire autem funera sua neq; poterant prę laborę: & eos quibus aliqua vis supererat pigebant & ꝓpter multitudinẽ mortuorũ: & ꝙ de ipsis erat incertũ. Deniq; sup eos quos sepelierant multi moriebantur: multi autem ad sepulchra (priusq̃ fati dies veniret) & viui properabant. Neq; luctus in illis calamitatibus neq; fletus erat: sed fame superabant affectus. Siccis aũt oculis & corruptis oribus qui tardius morerentur. eos qui ante se requiescerent tuebantur. Altum vero silentium ciuitatem plenãq; mortuis nox conprehenderat & latrones his acerbiores. Domus enim tantum sepulchra erant. & cadauera spoliabant. velaminaq; corporibus detrahẽtes cum risu egrediebantur. Hisq; gladiorum mucrones propinabant: nonnullosq; iacentium adhuc spirantes ferro experiẽdi causa transuerberabant. Si quis autem manum rogasset aut ferrum sibi commodari (quo famem euaderet) superbissime negligebatur. Animas vero efflantium quisq; in morte tẽplũ obrutibus intuebarur cũ viuos relinqueret sediciosos. Illi autẽ primo quidẽ sumptu publico iubebant mortuos sepeliri: cũ odorẽ ferre non possent. Deinde ꝙ non sufficiebant in valles eos ex muro p̃cipitabant. Quas circuiẽs tytus. vbi plenas cadauerũ vidit altãq; saniẽ tabefactis corporibus defluentẽ ingemuit & extẽsis manibus deũ testabatur factũ illud suũ nõ esse. Ciuitas quidẽ ita erat affecta. ¶ Rõani vero (cũ nemo iã seditiosorũ auderet excurrere nã etiã mœror eos famesq; tãgebat) dies letos agebãt frumẽti aliarũq; rerũ necessariarã hñtes copiã de syria ꝓximisq; ꝓuĩcijs. Multi autẽ iuxta murum astantes magnamq; alimentorum abundantiam demonstrantes sacietate sui famẽ hostium incendebant. Seditiosis autem nichilo magis calamitate cedẽtibus Tytus reliquas populi miseratus & properans saltem hoc liberare quod superest iterum aggeres inchoabat: quamuis difficulter materiam reperiret. Omnes enim ciuitati proximas siluas opera prima consumpserant. Ex nonagesimo vero stadio milites alias congerebant ad antoniã: & ex quattuor partibus maiores prioribus aggeres struebantur. Cęsar autem agmina circuiens atq; opus vrgens (ꝙ in manibus eos haberet) latronibus ostendebat. Sed illis pœnitudo plane perierat. & animis a corporibus separati. vtrisq; velud alienis vtebantur. Nec enim vel animas affectio mansueta: vel corpora dolor tangebat. Qui etiã mortuam plebem quasi canes lacerabant: replebantq; languentibus carcerem. ¶ Deniq; Symon Mathiã quidem (per quem obtinuerat ciuitatem) in cruciatum peremit. Boethi filius erat ex pontificibus populo maxime fidelis & carus Is (cum a zelotis male populus tractaretur) quibus iam Iohannes accesserat vt adiutorem symonem reciperet populo persuasit. nulla cum eo prius habita pactione aut male aliquid metuens Ingressas autem ille (postq̃ obtinuit ciuitatem) inimicum eum æq; vt alios esse dicebat. qui pro se consilium dederat velut hoc simplicitate suasisset. Productum enim & accusatum ꝙ cum romanis sentiret morte damnauit ne purgationis quidem facultate ei concessa cum tribus filijs suis. Quartus enim ad Tytum ante profugerat. Prius autem se occidi q̃ filios obsecrantem: atq; hanc pro illa ꝙ ei ciuitatem aperuisset gratiam postulantem: vt augeret eius dolorem nouissimum iussit interfici. Ille quidem supra cęsos in conspectu suo filios iugulatur. coram romanis productus. Ita enim Symon anano Magali alias Bagadati filio pręceperat qui erat satellitum eius crudelissimus cauillatus siquid eum iuuarẽt ad quos exire voluisset. Corpora vero sepelire prohibuit. ¶ Post hos ananias quidã põtifex filius Masambali alias Masbali nobilis & scriba curię vir fortis ex Ammaus genus ducens & cum his quindecim ex populo clariores necantur.

D

eg. li. 5 ca. xxj

Multi mortuos sepeliẽtes sup illos moriebãt & multi viui ad sepulchra properabant, &c.

eg. li. 5 ca. xxj

Mortuorꝝ cadauera ex muro ꝓiecta ĩ valles Tytus videns ingemuit deũ testatus factum illđ non esse suum.

Tytus reliquias ppl'i miseratus & qđ supest ꝓperabat liberare cõstruẽdo nouos aggeres maximo cũ labore & ĩcitando eos ad deditionem sed illis pœnitudo pierat q etiã mortuam plebẽ quasi canem lacerabant, &c.

eg. li. 5 ca. xxj.

E

eg. li. v c. xxij.

Ananias pontifex occidit & cũ his quindecim clariores.

Additio.

eg li. v c. xxiij.

¶ AEGESIPPVS lib. v. capi. xxiij. ponit orationem Mathię ad filios pœnitentis Symõnem introduxisse & se accusantis ꝙ hostem eis ĩduxisset & carnifices videatur illa oratio quia multa continet deflenda & notanda.

F

¶ Iosephi incluso in ciuitate patri nullus sub pœna mortis audebat loqui. Iudas itaq; tantã videns crudelitatem signum Romanis de turri fecit quasi eis volens tradere ciuitatem: quem tamẽ nõ credebant aliqui alij propter superbiam contemnebant. Symon vero illum cum custodibus perimẽs mortuorum. Tyto vidente corpora proiecit Iosephus (nec enim rogare cessabat) muros circuiens lapide vulneratur & (nisi cęsa) qui eum protegerẽt (misisset) captus fuisset a iudeis quo audito eius mater tanq̃ mortuum lugebat in carcere. Sed cito curatus populum rogabat ad fidem: vnde multi veniebãt ad Romanos qui inedia turgidi vacua replentes corpora moriebantur desuetis edendi officijs. Quodam autem ex fimo ventris colligente: & a Syris comprehenso fama totis percrebruit castris ꝙ iudei transfugę auro pleni venirens quos syri & Arabes euiscerabãt vnaq; nocte duorum milium patefacta sunt viscera. Tytus autem hac cognita ĩiusticia nisi maxima fuisset multitudo omnes ĩterfecisset. Hos

A vero multum increpauit mortis penem talia agentibus interminatus:sed omne supplicium contem
pnit auaricia occulte enim propter tyti interdictum spe questus transfugas euiscerabant. Iohãnes au
tem sacrilegus multa a templo donaria & sacra vasa deficientibus a populo rapinis alienigenarũq;
dona distraxit. Tunc quoq; hierusalem Sodoma peior hiatu terrę(si venire Romani tardassent) erat
peritura. Mannetus autem ad Tytum veniens centum quindecim milia retulit elata cadauera a.xiiij
aprilis vsq; kalen. Iulias. omnia autem mortuorũ secenta milia portis euecta. aliorum vero numeus mi
nime potest comprehendi. Modium quoq; frumenti talento vendebat. Iudei etiam rimantes veteri
eg.li.5. cap.23 boum fimo & stercoribus vti pro cibo sunt coacti. Capitulum octauũdecimum.

IOsephi vero patrem conclusum asseruabant. Missoq; precone denũciãt ne qs in ciui
tate degẽtiũ vel colloqueret cũ eo vel in vnũ veniret mœtu ꝑditionis ꝓposito & eos
(qui hęc cũ illo deflerent ante questionem) perimebãt. ¶ Ista vidẽs qdã Iudas filius
eg.li.5. cap.23 cludi vnus ex numero prefectorũ symonis (qui turri sibi ab eo creditã custodiebat)
fortasse quidẽ nõ nichil etiã mĩa crudeliter pereuntiũ magis aũt sui prouidẽtia: cõuo
catis decẽ fidissimis cõturbernaliũ quousq; tandem inquit haec mala sustinebimus?
Quando ve spem salutis habemus seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat: romani ve
ro pœne intus sunt. Symon autem bene quoq; meritis infidelis est: mœtusq; sibi etiam apud eum pœ
ne & apud romanos certa fœderis dextera. Ergo age tradito muro: & nosmet seruemus & ciuitatem
Nihil autem graue symon patietur. si cum de se sperauerit citius pœnas pendat. His vbi decem assen
si sũt: mane ceteros quos subiectos habebat per diuersum dimittit: ne quid eorũ quę cogitauerat ꝑ
deretur. Ipse vero de turre circa horam tertiam romanos inuocabat. Illorum autem alij per superbiã
contẽnebant: alij non credebant: alios etiam pigebat velut mox capturos ciuitatem nullo periculo.
¶ Interea vero cum Tytus ad murum cum armatis accedere tante rẽ symon cognouit turrimq; velo
citer occupat: romanisq; inspectantibus custodes peremit & per murum proiecit corpora mortuo
rum. ¶ Ibiq; circuiens Iosephus (nec enim rogare cessabat) caput lapide vulneratur statimq; antoni
eg.li.5 cap.23 tus cadit. Excursus autem ad eius casum factus est iudeorũ arreptusq; esset in ciuitatem nisi cęsar mi
sisset qui eum protegerent. Illis autem pugnantibus Iosephus quidem tollitur nihil quod aggeret in
telligẽs. Seditiosi vero tanq̃ interfecto quem maxime cupiebant cum leticia conclamarunt. Dicit au
B tem hic nuncius per ciuitatem ex quo residuam multitudinem mœror tenuit vere perisse credentem
cuius fiducia profugere cogitabant. ¶ Audito autem Iosephi mater in carcere mortuum esse filium
suum ad custodes quidem ex Iotapatis hoc ait certe se credere nec enim viuo potiri Secreto aũt flens
eg.li.5 ca.24 ad ancillas hunc inquit fecunditatis recœpisse se fructum ꝙ ne sepelire quidem filium sibi licuisset. a
quo sepeliri superasset. ¶ Verum nec illam quidem mendacium diutius cruciauit: neq; latrones refe
cit. Cito enim curato vulnere Iosephus resipuit ꝓgressusq; clamabat illos quidẽ non multo post vulne
ris pœnas daturos. Ppl'm aũt rursum ad fidẽ rogabat. vñ populo quidẽ fiducia: seditiosis vero stupor
eg.li.5. cap.25 incidit eius aspectu. Profugorũ aũt alij stati muro necessitate desiliebãt alij velut ad pugnã cũ lapidi
bus ꝓgredi simulãtes: mox ad romanos fugiebant. ¶ Hos aũt seuior ea (quã intus pertulerant) fortu
na persequebatur: & fame quam domi reliquerant velociorem apud romanos inueniebãt ad exitiũ
sacietatem. aderant namq; inflati ex inedia: veluti morbo intercutis aquę turgidi. Deinde vacuata re
plentes corpora dirũpebantur. nisi qui perite desideria cohibuissent: paulatim cohibuissent: paulatim
eg.li.5 ca.24. q; cibum desueto corpori obtulissent. ¶ Verum & eos qui hoc modo seruarentur alia plaga suscipit:
Quidam enim apud syros ex trãsfugis deprehenditur: e fimo ventris aureos colligens. Transglutien
tes autem (vt supra diximus) eo conueniebant quos cunctos seditiosi scrutabantur: & maxima vis au
eg.li.v ca.xxv ri fuerat in ciuitate. Deniq; duodecim atticis comparabant (quod ante viginti quinq; valebat) Verum
hac arte per vnum detecta totis castris fama percrebuit: ꝙ auro transfugę pleni venirent. Arabum au
tem multitudo & syri scissis ventribus supplicium minitabantur. Et hac ergo clade nullam credo seui
orem contigisse iudeis. Vna deniq; nocte duorum militum patefacta sunt viscera. Et hac Tytus iniu
stitia cognita pœne circumfuso equitatu iussisset auctores iaculis appeti nisi magna multitudo fuis
C set noxiorum: multoq; plures puniendi q̃ qui fuerant interempti. cõuocatis autem auxiliatorum du
cibus itemq; agminum romanorum (nam etiam militum quosdam hęc tangebat inuidia) vtrisq; ira
tus dicebat si qui militum suorum hęc committerent lucri causa incerti ne arma propria quisq̃ erube
sceret auro argentoq; facta. Arabes autem ac Syri quidem primo in alieno bello iure suo calamitati
bus vterent. deinde crudelitatẽ in cedibus & in iudeis odia romanis ascriberent. Nec enim quosdam
eorum milites infamiam participare. Et his quidem mortem iterminatus est: si quis in eadem postea
eg.li.v c.xxv. repertus fuisset audacia. Ad legiones autem litteras dedit vt suspectos inuestigarent atq; ad se refer
rent. ¶ Verum profecto auaricia contemnit omne supplicium: seuisq; hominibus lucrandi amor in

Prẽ Iosephi i ci uitate concluso nullus audebat loq sub pœna mortis.

Symõ Iudã cũ custodibus turris pimẽs corpa ꝓiecit mortuorũ Tyto [illegible]te & roma[illegible].

Lamẽtatio [illegible]tris Iosephi in carcere au[illegible] filij morte: vi[illegible] Aeg.li.v.c.z[illegible]

Curatus Iosephus rogabat ppl'm ad fidem vñ multi romanos fugiebant.

Iudei iedia turgidi vacuata replẽtes corpora moriebãtur desuetis edẽdi officijs.

Vna nocte duorũ militũ patefacta viscera.

Auaricia contẽnit omne supplicium.

natus est. Nullaq; omnino calamitas: plus habēdi cupidini cōparatur. Immo vero hęc alios & morū D
habentē mœtu subiungit. Deus aūt qui dānauerat populū oēm viam salutis ad interitū verterat.

Occulte ꝓpter cęsaris interdi∙ctum trāsfugas spe quęstus eui∙scerebāt. Iohēs sacrilegus mul∙ta tēpli donaria & vasa rapinis ex ppl'o deficiē∙tibus retinuit & alienigenarum dona distraxit.

¶ Deniq; id (quod cū pœna an interdixerat Cęsar) occulte in ꝓfugos admittebat. Et si qs trāsfugis∙
set circūspectantes ne quis romanoꝝ videret eos scindebāt & ex visceribus nefariū quęstū trahebāt. eg.li.5. ca.26.
In paucis aūt reperiebat: & plęrosq; sola spes cōsumebat. Hic aūt casus multos transfugarū seduxit.
¶ Iohānes aūt (vbi rapinę ex ppl'o defuerūt) ad sacrilegiū sese cōuertit multaq; donaria tēpli retinēs
multaq; vasa diuinę rei ministerio necessaria crateras & lances & mēsas: vrceolis qdē abstinuit (quos eg.li.5
augustus eiusq; vxor miserat) Romanoꝝ qdē iperatores honorauerūt semꝑ tēplū atq; ornauerunt: ca.26.
tunc aūt iudeis etiā alienigenarū dona distrahebat. ¶ Ad socios aūt dicebat sine mœtu diuinis ab∙
uti debere q pro deo qui ꝓ tēplo militarent ex ipso ali. ꝓptereaq; sacrū vinū & oleū (quod sacerdotes
sacrificijs reseruabant) tutū erat effudisse & illis sine honore vngebant & potabāt. ¶ Nō equidem re
cusauerim dicere quę dolor iubet. Puto si romani cōtra noxios venire tardassēt. aut hiatu terrę deuo
randā esse ciuitatē: aut diluuio periturā aut fulgura: aut sodomitana incēdia passurā. Multo em̄ ma∙
gis impiā ꝓgeniem tulit. q̄ qui alias quę illa ꝑtulerant. Deniq; cū eorū ꝑtinacia desperata. totus ppl's
interijt. Vt quid opus ē singillatim narrare clades? ¶ Hac em̄ Mānetus alias Manneus lazari filius eg.li.5.

Mānetus ad Tytū trāsgressus cētū qndecī milia & octogita ela∙ta cadauera a xiiij. die aprilis vsq; kal. iulias.

trāsgressus ad titū ꝑ vnam portā (quę sibi credita fuerat) centū & quindecī milia & octogita dixit ela cap.12
ta cadauera ex quo die castra ꝓpe ciuitatē posita sunt ex quartodecimo die mēsis aprilis vsq; ad ka
lendas iulias. Hęc aūt imensa est multitudo. Nec tñ vel ipse fuit appositus portę. sed publicā merce∙
dē diuidēs mortuos ex necessitate numerabat. Cęteros em̄ ꝓpinqui sepeliebant. Sepultura vero fuit
elatos ex oppido proijcere. Post hūc aūt nobiles ꝓfugi oia mortuorū secenta milia portis euecta nū
ciabant: aliorū vero numerū minime posse cōprędendi. Cum aūt pauperes ferendo non sufficerēt & eg.li.5

Modiū frumēti talēto vēditū iu∙dei cloacas ri∙mātes boū vete∙rifico & sterco∙ribus vti ꝓ cibo coacti sunt.

congesta cadauera in maximis edibus essent cōclusa. & frumēti quidem modium talento venisse. ca.26.
Post autem vbi muro cincta ciuitate ne herbas quidē legere iā liceret: ad hoc necessitatis quosdam
fuisse cōpulsos vt cloacas rimarent boumq; veterem finium alimentum haberent: & stercus inde col E
lectū (quod nec visu quidē tolerabile fuerat) cibus erat. Hęc romani quidē audientes miserati sunt: se∙
diciosos autem ne videntes quidē penitebat: sed patiebātur vsq; ad ea progredi. Fatum enim eos red
diderat cecos, quod iam & ipsis erat & ciuitati.

¶ Explicit Liber Sextus.

¶ Incipit Liber Septimns.

¶ DE IVDAICO bello liber Septimus incipit: In gręcis autem codicibus hic incipit sextus ali∙
ter enim hoc opus gręci q̄ latini patiuntur. Nāq; ipsi primū secundū: & tertiū sicut nos incipiūt: quar
tū vero & quintū simul iungūt: quartū dicētes: & quintū cōputant quē nos sextū: septimū vero in du∙
as diuidūt partes (primam partē sextum librū appellātes & septimū incipiunt in secunda parte quæ
est, ca. xiiij. sicut ibidem inuenietur.

¶ Seditiosorū ira aduersis magis accēsa Hierusalē clades in peius ꝓcedebant: multitudoq; ca∙
dauerū pestem emittebat. Ipsiq; non spe victorię ad bellū sed desperatiōe mouebant deū exprobrā∙
tes ꝑ tredeci milia i circuitu Hierusalem (dicit. Aegesip.) vasta humus miserabilisq; erat terrę facies.
Bellū nāq; loci deleuit pulchritudinē. Reparatis itaq; vtrisq; timor. Rōani nāq; iudeos (qui calamita∙
tibus alebant) inexpugnabiles arbitrabantur. Iohānes vero aggeres incendere conatus spe est dece∙
ptus quia maxima in ipsis custodiēdis erat diligētia. Kalendis aūt Iulij tētata est expugnatio: & rece∙
dētibus iudeis Romani applicāt machinas cōtra Antoniā ipsis q̄tū possunt Iudeis resistentibus nox F
q; vtrisq; requiē dabat. Murus vero ea parte qua Iohānes suffoderat aggeres volens incēdere cecidit
gaudentibus romanis: sed nouo intus a Iohanne edificato muro Romani timent ascendere.

¶ Capitulum Primum.

Seditiosorū ira magis aduersis accēsa hierusa∙lem clades i pe∙ius ꝓcedebant multitudoq; ca∙dauerū pestem emittebat. &c.

CLADES quidem Hierosolimorum in peius quotidie procedebant. eg li.v
Cumq; & seditiosi magis accenderentur: postq̄ populum fames ipsosq; ca.26.
iam possederat. Quin & multitudo congestorum in ciuitate cadauerum
& visu horrenda erat: odoremq; pestiferum emittebat cum excursus etiam
pugnatium moraretur. Nam veluti per aciem reuerent plurima cede ex∙
ercitata conculcare mortuos cogebantur & qui super eos pedem ponerēt
neq; separabantur neq; horrebant: nec saltem sibi augurio fore putabant
contumeliam mortuorum. Gentili autem nece poluti dexteras ad exter∙
num bellum pręparabant tanq̄ exprobrantes deo (vt mihi videtur) suppli∙
cij sui tarditadem. Non enim spe victorię maior pars eorum: sed desperae∙

A tione salutis fœrocius mouebatur. ¶Romani autē quāuis plurimū in congreganda materia laborarent: tñ inter viginti & vnum diem aggeres erexerunt attonsis oībus ad nonaginta vsq; stadia circum oppidū locis. Erat aūt miserabilis terrę facies. Nā(quę antea arboribus & paradisis ornata fuerat) ea tunc deserta precisis vndiq; nemoribus cernebatur. nec vllus qui pridem iudeam viderat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis (cū eius solitudinem tunc videret) continere lachrimas poterāt vel non gemere mutationem quantum pristinę derogasset. Omnia nāq; insignia pulchritudinis bellū deleuerat. Nec si quis subito aduenisset (qui locum prius scierat) eū cognosceret: sed pręsens quereret ciuitatem. ¶Romanis autem ac iudeis finitum opus aggerum par faciebat timoris inicium. Namq; hi (nisi eos quoq; exurerent) captum iri ciuitatem putabant romani aut fortasse nec voluntatem sibi fore illis incensis. Nam & materia defecerat & labori corpora quidem militum crebris autem offensionibus cesserant. Verum ciuitatis cladibus tristius romani q̄ ciues in ea degentes afficiebantur. Ad mala enim (quę hinc accedebant) etiā pugnatoribus nihilo senioribus vtebantur. Sed eorū spes frangebatur cum aggeres insidijs machinæ sine soliditate muri. manus vero conflictus audacia repugnātiū superaretur & præcipue q; cum seditione fameq; ac bello totq; malis præstantiores iudeorum spiritus animos inuenirent. virorum quidem inexpugnabiles esse impetus arbitrabantur inuictam vero animorum magnitudinem quę calamitatibus aleretur. Nā qs eos in secundis rebus sustineat qui malis ad virtutem incitarentur. Illi quidem propterea cautius custodias pręparabant. ¶Iohannis autem factio apud Antoniam simul & quę futura timebantur si murus forte discisceretur alias disijceretur cauebat: & anteq̄ arietes admouerentur operibus instabat: nisi quia conatus eorum irritus fieret. Egressisq; cum facibus aggerem: spe decepta remearunt. Nam primum ne concordare quidem videbatur eorum consilium. paulatim & per interualla & cunctanter non sine mœtu prosilientium: neq; iudeorū more vt breuiter dicam. Deerant enim (quę propria gentis essent audacia) cursus & omnium simul īpetus: & vt sine offensione recederent languidiores progressi q̄ solebant etiam romanos solito promptiores offendere. Qui corporibus quidem atq; armis ita vndiq; aggeres sepserant: vt nusq̄ aditum igni relinquerent. Animum vero ita confirmauerunt. ne quis loco (anteq̄ occumberet) moueretur. Nam pręter omnium rerum desperationē etiam si illud opus esset exustum acerbissimus pudor

B milites occupauerat. Si aut calliditati virtus cederet. aut arma temeritati: aut peritia multitudini. aut iudeis romani. Simul autem missilia cum illis faciabant. In prosilientes delata: & (qui cecidisset) posteriores impediebat. ac periculum antecedentis meliores eos efficiebat. Qui vero intra teli iactum venire properassent alij disciplina hostiū & densitate perterriti: alij confixi hastis retrocedebant: & ad extremum alius alium timiditatis arguentes. re infecta reuertebantur. kalendis autem Iulias tentata fuerat expugnatio. ¶Iudeis aūt inde digressis: romani machinas admouerūt. Qui (cum ab Antonia saxis atq; igni ferroq; peterentur) & quodcumq; hostibus telum necessitas obtulisset licet mœnibus multum iudei confiderent machinasq; contemnerent: taman eas applicare prohibebant romanos. Illi autem iudeis studium esse ratione murorum ne infirmitate antonia lederetur & fragilibus eā fundamentis suspicantes contra certabant. Nec tamen quod feriebatur ictibus obediebat. Sed ipsi qdē crebris in se missilibus iactis cum nullis periculis desuper venientibus laxarentur: arietum opus vrgebant. Cum vero inferiores essent ac lapidibus frangerentur: alijs scutis super corpora concameratis fūdamenta manibus & vectibus suffodiebant. Itaq; saxis quatitur obstinato labore consciffis. Quietez vtrisq; nox attulit: & in ea murus arietibus labefactatus ex qua parte prioribus Iohānes aggeribus insidiando murum suffoderat. subsidente cuniculo repente labitur parum pręter spem muriq; & animi affecti sunt. Nam iudei quidem (quibus idem memoria esse oportebat q; ruina pręter spē non accidat. & aduersus eam precanti non fuerāt: tanq̄ mensura esset antonia) confidebant. Romanorū autez inopinatam leticiam ex scœleri subuersione natam: conspectus alius murus (quem intrinsecus Iohan

C nes edificauerat) cito restrinxit. Verumtamen prior facilior impetus videbatur. Tunc enim & ascensū per ruinas promptiorem: & Antoniam esse satis infirmiorem. murum vero qui recēs erat cito destrui posse arbitrabantur. Nemo tamen eum audebat ascendere. Qui primus id tentauisset certissimum esset exitium.

¶Tytus promissis (ex quibus periculorum obliuio & mortis contēptus nascūtur) atq; exhortatione commilitones ad ascendendum murum incitabat. Exhortatione (inquit) opus est in solis rebus ambiguis. Pulchrumq; cum laude mori. Romanos isuper (quibus in pace bella discere consuetū est) in bellis vincere affirmat esse solitos. Multipliciter quoq; in iudeos dei iram ostendit: & mortuorum bello laudes extollit quorum animę inter sydera collocantur. mortuorum vero morbo subterraneis tenebris sine memoria operiuntur: mors insuper ferro leuior est q̄ morbo Magnaq; nimis maximis in periculis spes salutis inuenitur. Talia itaq; Tyto dicente pręmiaq; rem aggredienti pollicente

Margin notes: eg.l.5. ca.26. — Iudei nō spe victorię sз desperatiōe ad bellū mouebanť deū exprobrantes. — Bellū loci deleuit pulchritudinem. — eg.li.5. ca.27 — Aggeribus reparatis vtriq; iudei & romani timent. &c. — Perplexitas romanoꝝ īexpugnabiles iudeos arbitrātiū q calamitatibus alebantur. — Iohēs cū suis aggeres incendere conatus spe decipitur. — Diligētia romanoꝝ ī custodiē dis aggeribus. — kalēdis Iulij tētata expugnatio. — eg.li.5 ca.27 — Rōani iudeis recedentibus machinas applicāt qbus iudei omnimode resistebant. &c. — Nox vtrisq; qetem dedit. — Nouo a iohāne edificato intus muro Romani timēt ascēdere.

Sabinus Syrus manu fortis(licet corporis habitu exilis esset)heroicā animā in macro corpore habēs D
primus(alijs periculum timentibus)se ipsi alacri animo obtulit:& armatus maxīa virtute audacia mu
rum ascendens summitatem(fugatis hostibus)prędidit.Cui fortuna pręclaris īuida facinoribus ad
uersa fuit.Hic enim lapidis offēsione lapsus est/quem reuertentes.Iudei solum iacentem inuenientes:
ex omni parte iaculis petunt sed multos hostes sauciauit.Tandēvero sagittis est obrutus.Tres exun
decim(qui eum fuerant secuti)lapidibus necati sunt:alijs octo sauciatis qui in castra relati sunt: hæc
tertio mensis Iulij gesta fuere.

Promissis piculorū obliuio & mortis contemptus nascitur.

¶Capitulum secundum.

eg.li.5. ca.27

Tytus vero spe atq; orōne putans alacritatē pugnantiū excitari:& adhortatiōe atq; ꝓmissis sępe quidem piculorū nasci obliuia.interdū autem mortē solere cōtēni:invnū cōgregatos fortissimos experiebat̄ dicens. ¶O cōmilitones hortari quidē ad ea(quę periculū nō afferūt) apte & ipsis q̄ rogant̄:& qui eos rogāt ignauię repręhensionē parit.Exhortatione aūt opus est:in solis rebus ambiguis.Quippe illa p se quemq; aggere dignū est.Itaq; difficilē vobis esse in murū ascensum ipse ꝓfiteor. Qđ autē vel maxime oporteat glorię cupidos pugnare difficilimis rebus:pulchrūq; sit cū laude mori nec erit in fructuosū q primi fortiter fecerit ꝓsequar.Primū quidēvos illud hortet̄ ꝙ nōnullos fortasse deterreat iudeorū patiens animus.& in aduersis rebus dura cōstātia.Romanos eī eosq; milites(q̄bus in pace bella discere.in bello aūt vincere cōsuetum est)a iudeis manuvel animo superari turpissimū est.idq; in finevictorię.cū etiam dei nitamur auxilio.Nāq; offēsionis nr̄ę iudaicę despatiōes sūt.Illorū aūt clades fauore dei.nr̄isq; virtutibus crescūt.Etem̄ seditio fames obsidio murorūq; sine machinis casus qđ sit aliđ q̄ ī illos ira dei nostrūq; adiumētū.Igit̄ nō solū deterioribus īferiores videri:sed etiā diuinū p̄sidiū ꝓdere vobis non conuenit. Quo pacto aūt nō turpe videat̄.Iudeos qdē(q̄bus nō magni pudoris ē vici q seruire didicerint)quo minus in posterū patiant̄ mortē cōtēnere atq; invos medios frequēter excurrere nec victorię spe sed ostētasionis:vos aūt totius pœne terrę marisq;victores q̄bus nōvincere ꝓbo habet̄ ociosos cedētes: ne semel quidē in hostes aliq̄d audaciter exptos famē ac fortunā cū his armis operiri : maxime cum paruo discrimine totū possitis efficere:Deniq;(in antoniā si ascēderimus) habebimus ciuitatē. Nā & si pugnandū sit aduersus ītus positos(qđ nō arbitror)attñ capi ac respiratiōe hostiū īcedere victoriā nobis plenissimā repromittit.Et ego quidē p̄termissa nūc eoꝝ laude(qui bello ceciderūt)& īmortalitate q martio furore ꝓstrati sunt,ex morbo mortē pacis tpe aliter sentiētibus īprecabor quorū anima E cū corpore sepultura dānetur.Quis eīvirorū fortiū nescit ꝙ animas in acie ferro corporibus absolutas purissimum elementum ęther hospitio receptas inter sydera collocat? manesq; se bonos & ꝓpicios heroesvidendos offerunt posteris suis?Quasvero morbus corporis tabesq; consumpserit(etiam si maxime probris ac piaculis purgatę sint)subterraneę tenebrę operiūt altaq; obliuio susceperit & corporis simul &vitę & memorię fine circumscriptas.Quod(si necessaria mors homini fato decreta est) ad hoc autem omnium est morbo leuius ferri ministerium : cui non videatur ignauum negare vsui: quod debito redditurus sit.Et hęc quidemveluti seruare nequeant qui conati fuerint prosecutus sum. Est autem salutis spes in maximis quoq; periculis quivirilem animum gerunt.Primum enim (quod didicit pater)incessu deinde totum(quod edificatū est)facillime dissolui potest. Vosq; plures hoc opus aggredientes alius alij pro adhortatione atq; subsidio fiet:vestraq; obstinatio in breui aīos hostium franget.At fortasse nobis si eam modo cœperimus:incruenta res efficietur. Etenim ascendentes quidem:vos prohibere scilicet conabuntur.Si vero clam vel etiam per vim aliquid egerimus semel quamuis paucos non sustinebunt.Me autem profecto pudeat nisi eum(qui primus hoc incipiet)īuidendum remunerationibus fecero:& quivixerit quidem similibus pręsit:beatissima vero præmia sequantur occiso. ¶Talia dicente Tyto(cętera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit) eorumvero vnus(qui in cohortibus militarent)Sabinus quidam genere syrus vir & manu simul & animo fortis apparuit:licet si quis eum antevidisset quantum ex habitu corporis.ne specie quidem militē esse credidisset.Erat enim colore nigro:exilis habitudine.Sed anima quędam heroica in macro corpore atq; angustiorevirib us suis habitabat.Cum primus itaq; surrexisset:dedo me(inquit) tibi alacri animo cęsar: & ante omnes in murum ascendo:atq; opto quidemvtvires acvoluntatem meam sequatur fortuna tua.Quod si ceptū casus inuiderit:scito me non præter spem ꝙ res aliter cesserit:sꝫ ꝙ sic decreuerim pro te moriturum. ¶His dictis & scutum capiti leua manu pretendens;strictūq; dextera gladio.circa horam diei sextam murum petebat.Sequębantur autem illū ex alijs qui soli eiusvirtuti emuli esse cupiebant.vndecimviri.Multo autem omnes antecedebat diuino quodā impetu ex-

eg.li.5. cap.28

Exhortatio ī solis rebus ambiguis.

Pulchrū cū laude mori.

Rōanis in pace bella discere & ī bello consuetū est vincere.

Ira dei ī iudeos multipliciter ostenditur.

Mortuoꝝ bello laudes quorum anime inter sydera collocant̄.

Mortuoꝝ morbo aīę subterraneis tenebris sine memoria operiuntur.

Salutis spes magnanimis maximis etiā piculis

Pręmia policet̄ rē aggredienti

Sabinus syrus manu & animo fortis (licet hītu corpīs exilis esset)animā heroicā ī macro corpore hn̄s p̄mus (alijs timētibus piculū)Tyto alacri aīo obtulit

F

eg.li.5. ca.29.

A citatus cum de muro custodes iaculis eum & sagittis vndiq; infinitis appeterent atq; in eū ingentiā saxa deuoluerent qui nonnullos devndecim deceperunt. Sabinus autem missilibus occurrēs licet ob strueretur sagittis non ante tamen impetum cohibuit q̄ summa muri prenderet hostesq; in fugā verteret. Viribus enim eius atq; animi pertinacia perterriti. plerosq; ascendisse: rati non steterunt. Qua in re fortunam quis (velutivirtutibus inuideat: semperq; preclaris facinoribus officiat) icusauerit? Siquidem hicvir neq; ab incepto errauit: & offensione lapidis cum maximo super eum strepitu pronus decidit. Vnde factū estvt iudei reuersi vbi solum & iacentem viderunt: eū ex oī parte iaculis peterēt. Ille genibus nuxu & scuto protectus: primo quidem vlciscebatur hostes: multosq; ad se ꝑperātes sauciauit. Vulnerꝫ aūt multitudine remisit dexteram. Et ad extremū (priusq̄ animā redderet sagittis ē obrutus. Vir dignus ꝑ fortitudine qui meliori fortuna vtereť pro mensura vero cœpti facinoris cedit. Ex ceteris aūt tres pœne iam summa tenentes obtriti lapidibus perierunt: & octo sauciati detracti: & in castra relati sunt. Hęc quidem tertio die mensis Iulij gesta sunt.

Sūmitatē muri prendidit hosti bus fugatis.

Sabinus offēsio ne lapidis lapsus ē quē reuersi Iudei solū iacētē iuenientes ex oī pteiaculis petūt s3 multos hostessauciauit tādēvero sagittis est obrutus.

Eg. li. 5. ca. 29.

℄ Quidā ex aggerum custodibus hora noctis nona (Aege. dicit quinta) ad Antoniam p ruinas accedentes (primis custodibus interfectis: & ceteris fugientibus) murum obtinuerunt tubā signū dari pręcipientes. Audito itaq; sono tubę Cesar cum armato exercitu ascendit: sed iudei per subterraneos obuiamvenerunt. validissimaq; tunc facta est i aditu templi pugna solis ensibus permixtisq; propter loci angustiasviris/ & a nona noctis horavsq; ad septimam bello protelato. Romanis obtinere Antoniā satisfuit. Iulianusvero (quē armis insignem Iosephusvirū cognoscens testať) Rōanos videns superari irruit in hostes: & iāvincentes Iudeosvsq; ad templū ꝑsecutus est multos interficiēs. Ipsūvero fata (quę ab hoīevitari nō possunt) ꝑsequebantur. Hic enim calceos habēs acutos elidit: multosq; iacens occidit hostes. Nimiusq; dolor Cęsarē tenuit tāto ferri nō posse auxiliū. diu em̄ cū morte luctatus magna sui gloria non solū apud Romanos/ sed apud hostes relicta. Iudei igitur Romāos in fugāversos in Antoniā concludūt. Tytusvero eius fūdamenta iubet diruere: & Iosepho vocato de cimaseptima Iulij Iohāni mandat ꝙ si q̄svellet pugnare ad bellū progredi liceat. datq; sacra celebrādi (fuerant em̄ pœnuriavirorū obmissa) potestatē. Iosephus itaq; hebraico sermone Tyti mādata dis-

B seruit multum (vt patrię & templo parcant) rogatus. Cui tyrannus conuicia inferens nunq̄ sibi metuēdum excidium quoniam dei ciuitas esset. Sed iosephus eum criminatur ab illo auxiliū querere i quē tantam commisit impietatem. Ipsum tamen ad penitentiam inuitat. Ieconiam adducens in exemplū qui cum cognatione suavoluntariā sustinuit captiuitatem. laudaturq; a iudeis: promittit quoq; illi a romanisveniam: & (allegante ꝑphetas qui ciuitatis excidium predixerant) vox singultibus interrupta est: Quibus iohānes & socij magis irritatis ipsum caperevoluerunt.

℄ Capitulum tertium.

Eg. li. 5 cap. 30

Biduo autem postviginti de numero excubantium per aggeres militum congregati signiferum ordinis sui. & duos quosdam ex ala equitum & tubicinem vnum ad se vocant. nonaq; noctis hora per ruinas ad antoniam ociose procedunt. Occisis autem primis custodibus somno oppressis murum obtinent: ac buccina signum dari præcipiunt. Quo cæteri quidem vigilas subito ex suscitantur: & fugiūt priusq̄ multitudinem (quę murum ascenderat) cernerent. Nam & timor illis: & Tuba ymaginem quandamvt magnus numerus hostium ascendisse crederetur ostendit.

℄ Cæsar autem audito signo propere armat exercitum: & cum ducibus primus lectorum caterua comitatus ascendit. Cum autem iudei ad templum interius confugissent. Ipsi quoq; per cuniculum irruperunt: quem Iohannes aduersus romanorum aggeres apperuerat. dispositiq; amborum agminum sediciosi tam Iohannis q̄ etiam symonis arcebat eos summa vi atq; alacritate repugnandi.

Eg. li. 5. cap. 30

Siquidem excidij finem putabant locum sanctum penetrasse romanos quod & his victoriæ principium fuit. Ad ipsum autem aditum validissima pugna committitur: his quidem templum vi occupare certantibus: iudeis vero antoniam versus eos repellentibus. Et sagittæ quidem atq; hastæ vtrisq; inutiles erant: strictis autem ensibus dimicabant. Neq; conflictu discerni poterat ex qua parte qsq; pugnaret permixtis viris & propter angustias permutatis: cum & vocis intellectum magnitudo cōfunderet: multaq; mors esset vtrumq;: armaq; simul & cadauera iacentium conculcata frāgerent præliantes. Semper autem (si bellum fluens grauasset alteram partem) potiorum exhortatio & inferiorū conquestio nascebatur. Neq; fugæ aut persecutioni locus erat: sed propinquæ commutationes confligentium & inclinationes permixtæ fiebant exercitus. Qui vero inter primos stetissent aut occidendi aut moriendi habebant necessitatem: ꝙ refugere non dabatur. Nam & posteriores vtriusq; partis in frontem suos vrgebant nullumq; inter dimicantes bello vacuum interuallum reliquerat. ℄ Cum autem iudeorum animi romanorum peritiamvincerent iamq; omnino tota acies pelleretur ex nona enim hora noctis ad septimamvsq; diei pugnabant. Hi quidem simul omnes excidij periculum pro

C

Quidā exaggeru3 custodibus hora noctis nona (Aege. dicit q̄nta) p ruinas ad Antoniā accedētes (primis custodibus itefectis ceterisq; fugiētibus) murū obtinuerť; tuba signum dari præcipientes. Validissima pugna i aditu templi solis ensibus ꝑmixtisq; propter angustias viris. &c.

Iulianus (quem armis isignē iosephus virū cognoscēs testat) Rōanos supari vidēs irruit i hostes & iāvicētes iudeos vsq; ad tēplū p̄secutus ē multos interficiens.

nutrimento virtutis habentes. Romani vero exercitus partem nondum enim ascenderant agmina il D lisq; spes pugnantium nitebatur satis esse visum est impresentiarum antoniam obtinere. ¶ Iulianus eg. li. 5 vero quidam hecatontarchus ex bitinia non ignobilis (quem in illo armatorum peritia & viribus cor cap. 31 poris & animi spiritu omnium fortiss. mum ipse cognoui) vbi romanos iam cedere & male repugnare conspexit, ppter titum autē (qui apud antoniam stabat) subito prosiliijt: iamq; vincentes iudeos solus ad interiorem vsq; templi angulum persecutus est. Fugiebat autem vniuersa multitudo: neq; vim eius neq; audaciam hominis esse opinantes. Et ille per medios ruens: quo alium alio disiecerat p ipsos quem occupasset interficiebat. Eaq; facie nichil cesari aut mirabilius aut alijs horribilius visū est. Verum & ipsum profecto fata persequebantur: que ab homine vitari non possunt. Calceos nāq; habens creberrimis atq; acutis (vt ceteri solent milites) clauis fixos dum strato saxeis crustis solo curreret labitur: magnoq; cum armorum sono deiectus in tergum fugientes reduxit. Et romanorum quidē clamor ex antonia sublatus est, saluti eius metuentium. Iudei vero circumfusi multi simul gladijs & hastis vndiq; feriebant. Ille autem multam quidem ferri vim scuto excipiebat. Sepe autem conatus erigere percutientium multitudine reuolutus est. Et iacens tamen gladio multos percutit. Nec eñi cito peremptus est: quoniam galea & thorace omnia membra neci oportuna sceptus erat. Nāq; diu ceruicem contraxerat: donec conscissis eius alijs membris remisit vires: cum nemo auderet ei succurrere. Nimius autem dolor cesarem tenuit vbi tante fortitudinis virum in conspectu tante multitudinis vidit occidi. Et q̄ se locus quidem intercludebat auxilium ferre cupientem alios autem cum possent

Dolet et cesar illi auxiliū nō ferri

Iudei rōanos in fugā versos i Antoniā cōcludūt

moetus impediebat. Iulianus quidem diu cum morte luctatus cum non paucos interfectorum suorū saucios reliquisset: egre premitur: magna sui gloria non tantum apud romanos & cesarem: verū apud hostes quoq; relicta. ¶ Iudei vero etiam mortui rapto corpore romanos in fugam versos in antoniaʒ conclusere. Fortiter autem in eo prelio decertarunt alexas quidem & Ciphtheo alias Cittheo & ex agmine Iohannis ex parte vero symonis malicheus alias Melchius & meritonis filius iudas: & iosus alias Sosa filius iacobi duces ydumeorum. Zelotarum vero duo fratres atsymon & iudas. ¶ Tytus E

Tytus Antonie fundamēta diruere iubet.

autem militibus suis imperat antonie fundamenta diruere facilemq; ascensum cuncto exercitui pre eg. li. 5 parare. ¶ Ipse vero Iosepho ad se vocato namq; audierat eo die (qui erat mensis iulij septimus deci cap. 31 mus) diuinam obseruantiam (que endelechysmoys vocatur) virorum poenuria defuisse eaq; re nimis populum dolore iterum Iohanni dici precipit que ante mandauerat q̄ etiam siquis eum pugnandi seuus amor teneret, cum qua placeret ei multitudine ad bellum progredi liceret: dummodo non vna secum & ciuitas interiret simul & templum. Tamen & locum violare desineret: ne ve in deū nefas admitteret. Potestatem autem haberet (si vellet) sacra intermissa celebrare: per iudeos quos ipse delegisset.

De potestate sacra itermissa celebrandi.

Iosephus hebraico sermone tyti mādata disseruit multū (vt p̄rie & tēplo p̄ceret) depcatus cui tyrānus conuicia dixit. &c.

Itaq; Iosephus (ne soli iohanni hec intimarentur) sed etiam plurimis vnde audiri poterat cōstitit: & mandata cesaris hebraico sermone disseruit. Multum autem ab his quo patrie parcerēt precabaт ignemq; depellerent iam templo contiguum. & deo vota redderent consueta. His dictis populus tristitia simul & silentio tegebatur. Multis autem conuicijs tyrannus iosepho cum execrationibus lacerato postremo addidit nunq̄ sibi excidium esse metuendum: quoniam dei esset ciuitas. Atq; cum exclamatione sane vero inquit Iosephus eam puram deo conseruasti: inuiolataq; sancta manserūt? nec in eum cuius speras auxilium quicq̄ impie deliquisti? Sed solemnia sacra consequitur? Et si quidē tibi quisq̄ quotidianum cibum auferat impium eum hostem putabis? Deum vero quem perpetua religione priuaueris: belli auxilio speras futurū? Et romanis quidem peccata imputas: qui vestras leges etiam nunc tuentur: que ipse intercidisti sacra deo reddi compellunt. Quis non inopinate mutatiōis causam gemat ac defleat ciuitatem, cum alieni quidem hostesq; impietatem tuam corrigant? tu vero iudeus & inter leges educatus, illis quoq; in has seuior inueniaris. Atqui Iohannes etiam quidē poe eg. li. 5 nitere malorum non est turpe in rebus extremis, bonorumq; tibi exemplum patriam seruare cupien cap. 31 ti propositum est Iechonias rex iudeorum qui (quondam babilonio rege bellum sibi inferente) spon F te priusq̄ ciuitatem caperet excessit: & cum cognatione sua volūtariam captiuitatem sustinuit. ne hec sancta hostibus proderet: deiq; domum videret exuri. ob hoc sacra iudeorum commemoratione laudatur: eiūq; memoria transmissa per secula semper nouam immortalitatem posteris tradidit. Bonum Iohannes exemplar: & si periculum presto sit. Ego autem veniam quoq; tibi a romanis spondeo. Dū memineris q̄ non gentilis moneam: & iudeis ista promittam spectariq; oporteat. qui sit victor & vnde consilium. Absit enim vnq̄ ita captiuum viuere: vt aut genus aut leges patrias obliuiscar. Rursum indignaris & clamas: michiq; maledicis. Etiam acerbiora mereor. qui hec aduersus fata suadeo deiq; sententia condemnatos seruare contendo. Quis ignorat scripta veterum prophetarum: & respōsum impendens miserrime ciuitati? Iam tunc enim eius excidium predixerunt. cum quis homicidiū gen eg. li. 5 tile coepisset: vestrorum autem cadauerum non ciuitas tantum: sed etiam templum oē repletum est. cap.

Inuitat iohānē ad penitētiā Iechoniā regem i exēm adducēs q cū cognatione sua volūtariā captiuitatem sustinens laudatur a iudeis.

Allegat, p̄phetas q citatis p̄dixerunt excidiū.

A eg.li.5 cap.33 Deus plane deus ipse cũ romanis ignẽ sibi lustrationis infert totq; scelerũ plenã eximit ciuitatẽ. Hec Iosepho cũ fletu & lachrimis ꝓsequẽte vox eius singultibus interrupta est & romani quidẽ miserati dolorẽ ãmirati sunt. Iohẽs aũt eiusq; socij magis cõtra romanos irritabant: illũ quoq; capere cupiẽtes.

Iosephi vox singultibus interrupta.

¶ AEGESIPPVS libro.v.cap.xxxiiij. hoc excidium pro iniusta christi morte fuisse ponit. vrgebat (inquit) deus iamdudum perfidas mentes vrgere ex quo impio se patricidio cõmaculatum Christum Iesum crucifigẽtes hic est ille cuius mors iudeorũ excidium est. Natus ex maria qui ad suos venit & sui eum non receperunt. Quando enim suos non occidernnt Iudei? Nonne filium Saul sui occiderũt? Nabuth ꝓpheta a suis vtiq; lapidatus est. Iudea fuit Hiezababel quæ iussit iudeis senioresq; ꝓceptum executi sunt. Iudeis Achab qui causa mortis factus est. Quanti alij a ciuibus ciues perempti? Et tñ diu integra ciuitas remansit & si diruta a babilonijs post annos innumerabiles: sed reparata posta hoc est supremum excidium post quod irreparabile templum quia auerterunt sceleribus suis presulem templi reparationis arbitrum. hec Aegesippus.

Additio.

¶ Multi Iudeorum nobiles Iosephi oratione commmoti capta oportunitate confugerunt ad romanos. in quibus erant pontifices & pontificium filij quos Tytus humanissime suscipiens in Gophnam securos ꝑmisit habitare. cuiq; etiam possessiones pacato bello reddere est pollicitus. His autem in ciuitate non visis rumor illos a Romanis occisos dicebat vt ceteri a fuga terrerẽtur: sed hos Tytus a Gophna reuocatos populo demonstrauit qui lachrimis atq; vlulatu seditiosos vt Romanos in ciuitate susciperent patriamq; liberarent rogabant. Romani autem templum cũ honore respiciebãt adorantes: Tytusq; iterum ihesum eiusq; socios increpat ꝙ templum polluerunt polliceturq; per patrios ipsum (si se dedant) impolutum permanere quibus sermonibus latrones in superbiam extollebantur. Id circo Tytus cõtra eos inuitus tñ bellum ordinat & exercitui cereale ꝓposito duce rogatus ab amicis manet in antonia. Progressi itaq; hora noctis nona contra custodes quos ꝓter spem inuenerunt vigilantes manus conseruerunt & multi iudeorum ꝓpter noctem & vocum confusionem suis velut hostibus vtebãtur: Romanis inter se datorum signorum recordantibus. Romani vero premij spe pugnabant: Iudeorum aũt ꝙ tẽplo & proprio cuiuslibet timerent periculo augebatur audacia & quasi theatricum bellum a nona noctis vsq; diei quintam continuatum est. Et romanorum reliqua manus subuersis Antonie fundamentis latam viam vsq; ad tẽplum ꝓparauit: & aggeres inchoauit maximo
B labore ꝓpter materie pœnuriam & habendi difficultatem. Tytus quoq; equoꝝ custodie ꝓpter latrones commisit. Iudei namq; pascentes equos dum ligna romani colligerent ꝑ cuneos erumpentes rapiebant.

¶ Capitulum quartum.

eg.li.5 ca.34 NObilium aũt plurimos cõmouit eius orõ & nõnulli quidẽ sediciosorum custodias formidãtes locis suis manebãt iã tunc certi de suo pariter & ciuitatis excidio. Fuerũt aũt qui capto discessionis tẽpore ad romanos cõfugierũt: in qbus erant põtifices Iosippus & ihesus filij vero põtificũ tres quidẽ hysmahelis (cui apud cyrenẽ fuerat capud abscissum) & mathie quatuor alterius vero mathie vnus qui post interitũ pr̃is aufugerat quẽ Symon gyore cũ tribus filijs vt supradictum est interemit. Multi aũt nobiles cũ põtificibus defecerũt: Eosq; imꝑator cũ ꝑ alia humane suscepit: tũ sciens alienis moribus illic versari molestũ esse in Gophnã misit vt ibi manerẽt interim munitas etiam possessiones cuiq; pacto bello redditurũ esse pollicitus. Illi quidẽ indestinatũ municipiũ leti cũ omni cautione discedũt. His aũt in ciuitate nõ visis tumor a sediciosis iterũ dissipatus alias diffamatus est romani trãsfugas occidissent: vt hoc mœtu videlicet a fuga reliquos deterrerẽt. Et paulisper quidẽ calliditas eoꝝ sicut antea valuit. Timor eni ꝓfugere cupiẽtes inhibuit. Rursus aũt postq̃ eos Tytus reuocatos a Gophna cũ Iosepho murũ circuire & ꝑpło cõspici iussit multi ad romanos fugiebãt. In vnũ vero cõgregati & añ romanos stantes cũ lachrimis atq; vlulatu sediciosos rogabant vt primo
eg.li.5. ca.35. qdẽ paucos in ciuitate romanos susciperent patriãq; seruarent. Si hoc displiceret saltẽ dephano certi exirẽt tẽplũq; sibi liberarent. Nec eni ausuros sine maxima necessitate romanos ignẽ sanctis imittere. His illi magis aduersabant. Multiq; i trãsfugas vociferati cõuitia supra sacras portas iacula & balistas
C necnõ & saxorũ disponere tormẽta vt omne quidẽ circũ phanũ spaciũ multitudine mortuorũ sepulcro tẽplum vero ipm castello simile videret. In loca vero sancta & in accessa cũ armis adhuc & manibus gẽtili cede calentibus insiliebant: & ad hanc ꝓcesserunt legis iniuriã vt quã iudeos indignationẽ oporteret exercere si hec romani cõmitterẽt: & tunc i iudeos ꝓpria sacra temerãtes vterent. Romanorum militũ nemo tñ fuit qui non cũ honore templũ aspiceret atq; adoraret latronesq; optaret anteq̃
eg.li.v ca.37. intollerandũ malũ cõtingeret pœniteret. ¶ Tytus aũt dolẽs eoꝝ inuicẽ iterũ iohẽm eiusq; socios increpabat dicẽs Nõne vos o sceleratissimi cãcello sancta loca ꝓtexistis? Nõ l̃ris grecis ac nostris incisas tabulas cõstruistis? qbus ne septa cuiq̃ transgredi liceret edicit? Nõ eos qui transissent q̃uis romanus quis esset necare ꝑmisimus. Quid igit nũc in eo etiã mortuos cõculcatis o nocentissimi? Aut cur

Multi Iudeorũ orõne Iosephi cõmoti sunt & ad romanos capta oportunitate cõfugerũt in qbus erant põtifices & põtificũ filij.

Rumor transfugas a rõanis occisos dicebat vt ceteri a fuga terrerent sed reuocatos agophna Tytus ꝑpło demõstrauit q & sediciosos rogabant &c.

Tytus iterũ iohãnẽ eiusq; socios icrepat ꝙ tẽplũ polluerit.

Pollicet̃ se tẽplũ impollutũ ꝑmanere.

tẽplum & externi & gẽtilis sanguinis cõfusione polluistis. Testor ego patrios deos & siquis vnq̃ huc locum añ respexit: nunc eni neminẽ credo. Itemq; testor & exercitum meum & iudeos (qui apud me sunt) & vos ipsos: ꝙ non ego vos hęc violare compellam. Quin & si locum acies vr̃a mutauerit: neq; accedet ad sancta quispiam romanorum: neq; quisq̃ in eius contumeliam faciet. Seruabo aũt vobis etiam tẽplum nolentibus. ¶ Hęc Iosepho internunciãte principis dicta: latrones ac tyranni existimã tes nõ beniuolentia sed timiditate huiusmodi sermones fieri in superbiam tollebant̃. ¶ Tytus autem qui neq; seipsos miserari eos neq; tẽplo parcere ꝓspiciebat rursus bellum gerere decreuit inuitus. Sed vniuersum quidem his militem ꝙ locus eum nõ caperet inferre nõ poterat. Tricẽnis autẽ de singu lis centurijs viris fortissimis lectis etiã chyliarchis singulis millenos attribuit. Hisq; duce ꝑposito cęreali hora noctis nona iubet in custodias impetũ fieri. Cum aũt ipse quoq; in armis esset vnaq; descen dere statuisset: amici eum ꝓpter periculi magnitudinem ducũq; dicta retinuerunt. Plus enim operis eum in antonia sedentem q̃ militum certamina facturum esse direxerunt: & q̃ si periculum subisset. Omnes enim fore sub oculis imperatoris: optimos bellatores his dictis paruit. Deinde ob hoc solum se remanere locutus ad milites vt de eorum virtute iudicaret: ne aut fortis quisq̃ idonatus abiret aut contra impunitus ignauus lateret: sed omniũ inspector ac testis fieret ipse qui & vlciscendi & remu nerandi dñs esset: illos quidẽ ad aciem hora qua supra memoratum est dimisit. Progressus aũt ad spe luncam de antonia: quid foret expectabat. Verum qui missi fuerant: non ita vt sperauerant somno op pressos inuenere custodes sed excitatis cum clamore: confestim manus conseruerunt excubitorũ in tus. Mane autem cęteri cateruatim excurrere. Itaq; primorum quidem impetũ excipiebant romani: qui aũt illos sequebant̃ in agmen ꝓprium incidebãt multiq; suis velut hostibus vtebant̃. Vocis nãq; agnitionem confusus partim clamor. oculorum singulis nox ademerat: cum ꝑterea quosdã furor ce cos & alios iracundia: timor alios efficeret. Idcirco obuium quemq; sine discretione feriebant. Roma nis quidem scutorũ cõiunctione septis: perq; globos ꝓsilientibus ignoratio minus nocebat signi eñ sui quisq; meminerat. Iudei vero disiecti tam impetum q̃ recessus temere faciẽtes: sepe ymaginem in ter se hostium alius alij demonstrabant: cum reuertentem suum quisq; per tenebras quasi romanum aggredientem exciperet. Deniq; plures a suis q̃ ab hostibus sauciati sunt donec orto die visu iam pu gna discerneretur: & in acie stãtes ordine sagittis atq; vltionibus agerẽtur. Neutri vero cedebãt neq; labore fatigabantur. Sed romani quidem & sigillatim & multi simul in cõspectu imperatoris de vir tute certabant. Illumq; diem sibi quisq; promotionis putabat initiũ fore si fortiter dimicasset. Iudeis autem & propriũ cuiusq; periculum & ꝙ templo metuerent ministrabat audaciam: ꝗq; tyrãnus stãs hos rogaret alios verberaret & adpugnandum interminationibus incitaret. Cominus autem plerũq; pugnatũ est. Sed cito & breui momento prelia mutabantur. Neutra enim pars prolixũ fugę spacium vel persecutionis habebat. Pro suorum aũt euentu & ex antonia tumultus erat & cõfidere superanti bus & stare si fugerent acclamantiũ. Eratq; veluti quoddam belli theatrum. Nec enim vel Tytũ vel alios qui vna erant quicq̃ eorũ quę in pugna gerebantur latebat. Postremo hora nona noctis cœpto ꝓlio quinta die soluti sunt: cum neutri eo loco vnde pugnã inierant certa fuga cessissent: verũ mediã in ancipiti ꝓlio victoriam reliquissent. Romanorũ quidem plurimi nobiliter decertarunt. Iudeorum quidem partis symonis Iudas marthiothy alias Mareoti filius & symõ osyę. Idumeorũ vero iacobus & symon alter caythe alias Acathele filius iacobus aũt iosyę alias Sose filius. De Iohãnis autẽ socijs Getheus & alexas. De zelotis autẽ symon filius tharige alias iayri. ¶ Et romanorum reliqua manus (die septimo subuersis antonię fundamentis) latam viã vsq; ad templũ composuit. Admotaq; muro agmina: mox aggeres inchoabant. Vnum cõtra interioris templi angulũ qui ad septẽtrionem occidẽ temq; expectabat: alterũ contra exedrã ad aquilonis partem inter duas portas edificatũ. Aliorũ au tem duorũ vnũ contra portã occidentalem tẽpli exterioris: alterũ ab aquilone. Magno tamen opus cum labore ac miserijs proficiebat: cũ materias secentesimo vsq; stadio deportarent. Interdũ autẽ ex insidijs ledebantur: cum ipsi quidẽ propter vincendi facultatẽ minime cauerent iudeis vero propter desperationẽ salutis audacioribus vterent̃. Nõnulli enim equitũ (quotiens ad ligna siue fœnũ colligẽ dum exissent) interea dũ hęc facerent equos suos frœnis exutos pasci sinebãt. quos iudei per cuneos erũpentes rapiebant. Itaq; cũ id crebro fieret: cęsar existimãs (qđ erat verum) negligẽtia suorũ magis q̃ iudeorũ virtute rapinas cõtingere: tristi animaduersione cęteros ad equorũ custodiã reuocare sta tuit Vnoq; milite (qui equũ pdiderat) morte dãnato: eo mœtu equos suos cęteris conseruauit. Nunq̃ eni eos post hoc in pascua dimittebãt. Sed tanq̃ natura his cõnexi ad necessitatem egrediebant̃. Illi quidem templum oppugnabant: aggeresq; erigebant.

¶ Sediciosi aũt (vrgẽte fame deficiẽtibusq; rapinis) in predia venerũt Romanorũ: impetũ faciẽtes & ex vtraq; fortiter pugnatum est. Pedanius vero fugiẽtibus iudeis vnũ iuuenem talo cõprehensum

Latrões hmõi sermonibus in supbiã tollebãt̃

Tytus cõtra eos bellũ iuitus ordinat & exercitui cęreali du ce ꝑposito roga tus ab amicis manet in Antonia.

Congressus hora nona noctis cõtra custodes quos ꝑter spem vigilantes inuenerunt.

Romani ꝑmij spe pugnabant Iudeoꝝ vero ꝙ tẽplo timerent augebat̃ audacia & ꝓprio cuiuslibet ꝑiculo.

Bellũ theatricũ a nona noctis vsq; ad quintã diei.

Reliqua romanorum manus subuersis Antonię fundamentis latã viã vsq; ad tẽplũ ꝑparauit & aggeres inchoarũt maximo labore ꝓpter pœnuriam materiæ & diffi cultatẽ habẽdi.

Tytus equorũ custodię cæteros ꝓpter latrones cõmisit.

eg. li. v ca. 36.

D

E

eg. li. v ca. 37.

A maxime militię monstrata peritia portauit ad Tytum qui eius(qui cœperat) vires ammiratus captū supplicio iussit affici templiq; solicitus oppugnatione aggeres mature fieri perurgebat. Iudei timentes porticum(quę antonię iungebaṫ)incenderunt manibusq; suis incēdium sanctis apposuerunt. Ipsi quoq; biduo post Romanis porticum inflammantibus(cum deberent prohibere incendium)culmen abijciunt. Tunc etiā Ionathes Iudeus corpore breuis & vultu despicabilis romanos ad singulare ꝓuocat certamen. multis in eos prolatis iniurijs. Contra quem quidam superbus e romanis Pudēs nomine(multis dedignantibus alij suspicantibus)bello congrediens fusus in terram occisus est. Quidā vero priscus iactantem Ionathem sagitta transfixit qui dolore in vertiginem tortus supra corpus hostis incubuit. Et belli fœlicitatem q̄ velox vltio sequitur ostendit. Verum xxvij. Iulij die dolum excogitant Iudei: qui templi summitatē aridis lignis & sulphure ac bitumine replentes fingūt fugam. quare multi romanorum incauti & temerarij templū ascendentes submisso per iudeos igne succensi sunt quorum misericordia Tytus (licet morientibus indignareṫ) commotus est. hocq;(cum nemo incendium posset prohibere)pereuntibus factum fuit solatium. Longusq; Romanus(qui incēdium euaserat)rogatus a iudeis promissaq; securitate vt descenderet seipsum(orante Cornelio fratre ne romanā dehonester militiam)sublatoq; alterius gladio(vtrisq; vidētibus agminibus)occidit. Artorius autem calliditate ab incendio liberatus est. qui(loci contubernali suo promissa hęreditate si eum acciperet) in eum se proijciēs euasit & lucius pondere oppressus constratoq; lapidibus solo allisus cōtinuo moritur. Et in posterum Romani cautiores facti sunt dolis Iudeorum.

¶ Capitulum quintum.

g.li.5. a.37. Altero vero die post eorum ascensum multi sediciosorum(q rapinę defecerāt & fames vrgebat)cōgregati in p̄sidia romanoꝝ quę heleonamalias Oliuarum mōtem versus collocata erant: circa vndecimā diei horā impetū faciunt. Sperabāt enī primo quidē inopinatos: deinde curādi corporis causa quiescētes facile decipi posse. Verū(cognito illorū conatu) romani & de ꝓprijs custodijs celeriter collecti: obstabāt eis murū transcendere ac perrūpere violēter ambitu conatis. cōflato aūt vehementi p̄lio multa quidē & alia ab vtraq; parte fortiter gesta sunt: cū romanis p̄ter fortitudinē bellādi etiam peritia: iudei vero immoderato impetu & effrenatis animis vtereṅ Dū aūt his erat pudor illis necessitas. Nā & amittere iudeos veluti laqueis irreticos romani turpissimū videbaṫ: & illi vnam spē g.li.5 a.37 salutis(si murum vi perrūpere potuissent) habebant. Ibi tum quidā ex ala equitū pedanius noīe(iudeis in fugā versis)atq; in vallē coactis equo in aduersum montē a latere citato p̄teruectus rapit vnū B ex hostibus fugā petentibus iuuenem & grauē corpore & armis vndiq; septū talo cōprehensum tm̄ se inclinauit equo currente tantāq; vim dexterę itēq; cęteri corporis & equestris peritię demōstrauit. Iste quidē quasi manus aliquod rapuisset: captiuū ferēs ad cęsarē venit. Tytus aūt vires eius (qui cœperat)ammiratus est & captū(quia murū aggredi tentauerat)supplicio affici iussit: & ipse tēpli oppu g.li.5. a.38. gnationem curabat vtq; aggeres mature fierent perurgebat. Introq; iudeis aduersis prelijs male tractatis tumescente paulatim bello & in tēpli serpente pnicie sicut in putrefacto corpore ad sola mēbra peste occupata p̄uenientes ne vlterius ꝓcederet abscidebant. Porticus enī parte quę ab aquilone in occidentē ptinens antonię iungebaṫ incēsa: deinde ad viginti fere cubitos abruperunt imisso sanctis incēdio munibus suis. Biduo aūt post idus p̄dicti mēsis vicesimo & quarto die romani porticū inflāmarent & vsq; ad quintūdecimum cubitū igne ꝓgresso iudei similiter culmen abiciunt neq; omnino recedentes ab operibus & antonię continentiā dirimentes cū liceret eis ac deberent incendiū ꝓhibere. Itaq; immisso igne: cursum eis ociosi ꝓ sua vtilitate metiebanṫ. Circa tēplū autē nunq̄ p̄lia cessaue .l.5. 38 runt. Sed frequēs erat paulatim contra se excurrenciū bellum. ¶ Hisdem aūt diebus quidā ex iudeis vir & corpore breuis & visu despicabilis tāq; genere q̄ rebus alijs vilissimus Ionathes nomine ꝓgres C sus ad iohānis pontificis monumentū(cum alia multa supbe ad romanos ꝓlocutus est)tū quem fortissimum haberet ad singulare p̄lium ꝓuocauit. At qui cōtra steterant: multi quidem dedignabanṫ. Erant autem inter eos(vt assolet)etiam qui timerent. Quosdam vero non inconfusa monebat ratio: cum mortis cupido non debere confligere. Nā qui de salute sua desperassent eos neq; cautos īpetus neq; deū habere placabilē: & cum his in discrimen venire quos neq; vincere magnum sit & vinci cū dehonestamento periculosum: non fortitudinis sed fœrocitatis videri. Cū autē nemo diu procederet multaq; iudeus eorū timiditati illuderet(erat enim arrogantissimus)quidam superbus e romanis nomine pudens ex ala equitū verba & insolentiam eius exosus fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus incōsulte ꝓsiluit: & cęteris cōmissa cū eo pugna super fuit: sed a fortuna proditus est Labentem enim Ionathes interfecit deinde pede supra mortuū posito leua scutū: dexteraq; cruentū gladiū choruscabat. armisq; cū frœmitu cōcuissis in exercitū & iacēti insultās spectātes romanos increpabat donec eū tripudiantē & vana iactantē quidē priscus centurio sagitta transfixit. Eoq; facto & iudeo

Sediciosi(fame vrgēte & dificiētibus rapinis)ī p̄sidia venerūt Romanorū ipetū faciētes & ex vtraq; pte fortiter pugnatū est

Pedanius fugiētibus iudeis vnū iuuenē talo cōprehēsum maxma militię mōstrata pitia ad Tytū portauit q eius q cœperat vires admiratus captū supplicio affici iussit tēpliq; oppugnationē curās aggeres mature fieri purgebat.

Ionathes iudeus corpore breuis & vultu despicabilis Rōanos ad singulare certamē prouocat multis in eos ꝓlatis cōuicijs.

Pudēs rōanus incōsulte Ionatā bello congrediēs fusus ī terrā occisus est.

Dolus Iudeorū qui sūmitatē tēpli aridis lignis & sulphure ac bitumine replētes fingūt fugā.

rum & romanorum clamor varius excitatus est. Ille aūt dolore in vertiginē tortus supra corpus hostis eg.li.v
incubuit: belliq; fœlicitatem rotionecarentē q̄ velox vltio sequeret̄ ostendit. Sediciosi vero templum ca.84
tenentes: aperte quidē & quotidie militibus in aggeribus positis repugnabant. ¶ Vicesimo autē sep eg.li.v
timo die prędicti mensis huiusmodi dolū excogitāt. Occidentalis porticus spaciū (quod inter culmē ca.49
ac trabes erat vacuū) siluis aridis itēq; sulphure ac bitumine repleuerunt: deinde velut oppressi cede
bant. Quare multi quidē temerarij fugientibus instabant & in porticū ascendere scalis positis nitebā D
tur. Qui vere prudentiores erant. nullā fugę cām iudeis fuisse cogitantes locis suis manebant. Verum
porticu repleta his qui ascenderāt. ignē immittunt iudei: excitata vndiq; flāma subito rōanos & (qui
extra periculū steterunt) ingens stupor inuasit & desperatio (quos incēdiū cœperat) occupauit. Flam
mis eni cincti semetipsos in oppidū alij vero in hostes p̄cipitabāt multi spe salutis desiliētes i puteos
debilitabantur. Alios dū conant̄ p̄ueniebat incendium alij flāmam ferro antecedebant. Statim vero
& alios fugientes ignis cō pręhendebat plurimū peruagatus. Cęsarē vero (licet moriētibus indignare
tur: q̄ iniussi porticū ascenderent (misericordia tamen eorum tetigit. Cūq; nemo prohibere posset in
cendiū: hoc erat solatio tamen pereuntibus quia videbant eius dolorē pro quo ipsi animam perderēt:
Vociferans eni & ante alios prosiliens comites suos q̄ possent auxiliū ferre obsecrans cernebat̄: eiusq;
vocē & affectionē quisq; velut aliquā p̄clarissimam sepulturā secum auferens moriebatur. Nonnulli
tamen recepti in parte porticus latiore flammarum quidē periculū euaserunt: postremo autē vniuersi
ceciderūt obsessi a iudeis cum diu saucij restitissent. ¶ Post omnes aūt quidē iuuenis nomine logystō eg.li.v.
alias Longus huic ornamentū fuit calamitati. Et q̄uis sigillatim digni essent memoria qui perierunt ca.40
omnium tamen fortissimus demonstratus est: quem iudei quidē (q̄ & fortis esset & q̄ eū interficere
cupiebant) ad se descendere promissa fide hortabant̄. Frater vero eius cornelius ex altera p̄te (ne glo
riam suā romanorūq; militiam dehonestaret) orabat. cui magis obtēperauit. Sublatoq; alterius gladio
vt ab vtrisq; agminibus cerneret̄ semetipsum occidit. ¶ Eorū autem (quos ignis obsederat) argorius E
alias Artorius quidā calliditate seruatus est. Appellato enim clara voce lucio quodam cōmilitone &
contubernali suo: hęredē te (inquit) relinquo totius patrimonij mei si me exceperis. Cum autē ille prō
pto animo accurrisset. & ipse quidē qui se in eum proiecerat vixit lucius vero pondere oppressus. Cō
stratoq; lapidibus solo allisus continuo moritur. Ea calamitas paulisper quidē romanis tristiciam cō
parauit. In posterum tn̄ eos cautiores effecit & diuersis iudeorū insidias iuuit: quibus plerūq; loca mo
resq; hoīm nescientes ledebant̄. ¶ Exusta est vero porticus ad turrim vsq; Iohannis q̄ ipse belli tem eg.li.v.
pore (quod cū symone gerebat) supra potestates (quę in xixtum ducerēt) edificauerat. Reliquum ve ca.40
ro iudei (quoniam cōsumpti fuerant qui ascenderant) absciderunt. Postero autem die romani quoq;
porticum quę in boreę parte fuit ad orientalem vsq; totam incendunt: continentē angulos eius (quę eg.li.v.
appellatur cedronus alias Cedron) supra vallem edificata vnde etiā profunda erat eius & horribilis ca.40
altitudo. ¶ Circa templum quidem ita res se habebant.

Misericordia tyti morientibus erat solacium.

Lōgus Romanus Iuuenis q̄ incendiū euaserat rogatus a iudeis p̄missa securitate vt descenderet seip̄m (orante cornelio fratre ne Romanā dehonestet militiā) occidit. Cautiores ī posterū romani dolis iudeorū facti sunt.

Porticus incendunt̄.

¶ Infinita in ciuitate pereūtiū fame erat multitudo & pro cibo amicissimi inter se seuiebāt. Fame quoq; rabidi vt canes domos desperatiōe bis ac ter eodē momento inquietabāt. Dētibus oīa etiā sordidissima subigebat necessitas. calciamēta atq; scutorū coria comedebāt. fœnū q̄d caro emebat̄ p̄cio. ¶ Horrēdū quoq; tūc factū est. maria quędā eleazari filia iudea nobilis & diues a tyrānis sibi sublatis bonis raptores maledictis incitabat mori volebat sed p̄cussorē nō inueniebat hęc fame & iracūdia inpulsa lactantē filiū alloquitur ip̄m occidit coctūq; mediū comedit reliquā reseruans partē quā sediciosis mortē minantibus ostēdens eos horrore repleuit atq; demētia qui tremētes ac timidi exierūt. Audita vero tāti sceleris fama beati mortui (priusq̄ audissēt id aut vidissent) dicebant̄. Tytus aūt cognito facinore deū deprecat̄ super hoc se excusans seq; iudeis pacem pluries affirmat obtulisse. Tm̄q; scelus pollicet̄ vindicaturū neq; ciuitatē vbi matres filij vescunt̄) remansurā. Ipse quoq; die octaua Augusti p̄fectis aggeribus ad exedrā occidentalē arietes iussit applicari sed nihil p̄ficientibus & cū scalis ascēdere tētātibus maxima eorū facta est cedes vn̄ cęteri sociorū clade p̄territi discedebāt sediciosis fortiter pugnātibus. Tytus aūt (cū videret alienis & tēplo cū dāno & nece suorū) ignem portis subijci iussit ad quē Ananus & Archelaus p̄fugi cā venię aduenerūt quos prio q̄si necessitate nō volūtate venisse nō esse salute dignos dicebat (fide tn̄ iracūdiā cohibēte) eos dimisit. liquęfacto itaq; portarū argēto cito lignū cōsumptū est nemine Iudeorū ignē conato neq; auso extinguere. Capitulum sextum.

Fame peūtiū infinita multitudo & p̄ cibo amicissimi iter se seuiebant.

Orum vero qui per ciuitatē fame corrūpebant̄: infinita multitudo moriebat̄. Inenarrabiles autem clades eueniebant. In deis autem singulos si vel vnq̄ aliquid cibi apparuisset bellū illico gerebat̄: & amicissimi inter se ad manus seuiebant: miseris diripiētes animę viaticū fides aūt pœnurię nec moriētibus habebat̄: sed etiā quos viderit respirare scrutabant̄ latrones ne quē forte cibū siue occultās quispiā moreret̄ Ipsos autem

A spes egestate victus hiantes veluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in hostia tanq̃ ebrij fere bant: easdemq; domos bis ac ter eodē momēto desperatione inquietabant. Omniaq; dētibus necessi tas subigebat. Et ea colligentes quę nullū (q̃uis sordidissimum) mutorum animaliū non horreret co medere patiebantur. Deniq; nec cingulis aut calciamentis abstinuerunt: coriaq; scutis detracta māde bant. Quin etiam fœti veteris laceramenta victui habebantur. Cuius nōnulli exiguū pōdus: quatuor atticis venundabant. ℂ Et quod opus est famis improbitatē ex rebus anima carentibus demōstrare ℂ Factum enim relaturus sum neq; apud grecos, neq; apud barbaros cognitū: & dictu quidē horren dū auditu vero incredibile. Itaq; libenter hanc calamitatem intermitterem ne mentiri me post futuri homines estimarent nisi testes multos haberē & fortasse aliqua patrię referrē gratiā par eius ea disse rēs quorū facta perpessa est. Mulier quędā ex plebe transiordanem habitantiū incolarū maria nomi ne eleazari filia de vico Bathezobra alias Bathecor quod signidificat domus hysopi genere ac diuitijs nobilis cū alia multitudine fugiens in hierosolimā recepta cū cęteris obsidebat. Huius alia bona qui dem tyranni diripuerunt: quę ex ttassamnanis locis in oppidū comportauerat. Reliquias vero cōdito rum (& si alimenta reperissent) irrūpentes domū eius quotidie satellites auferebant. Grauiter autem mulier indignabat propterea q; sepissime raptoribus maledicens & imprecans eos contra se vehemē tius irritabat cū neq; iratus neq; miserans eam quisq̃ vellet interficere. Sed victū quidem alijs paran do laborabat. Vndiq; autē adempta erat ei iam etiā reperiendi facultas: famesq; visceribus & medul lis irrepserat: plus vero q̃ fames iracundia succendebat. ¶ Igitur impetu animi ac necessitate impulsa rebus aduersis contra naturā excitatur. Raptoq; filio (quem lactentē habebat) miserum te (ait) infans in bello & fame & seditione: cui reseruauero? Apud romanos etiā si vixeris seruiturus es: fames autē ꝑuenit seruitutē? His vero seuiciosi seuiores sunt. Esto igitur mihi cibus & sediciosis furia & humanę vitę fabula quę sola deest calamitatibus iudeorum. Et hoc simul dicens occidit filium suum: coctūq; mediū comedit ad opertū aūt reliquū reseruauit. Ecce autē aderant sediciosi & contaminatissimi ni doris odore capti mortē ei statim (nisi quod parasset ostenderet) minabant. Illa vero partem se bonā illis reseruasse respōdens aperit filij reliquias. Illos autē cōfestim horror cœpit atq; demētia visuq; ipo diriguerūt. At mulier Et meus hic inquit vere filius: & facinus meū. Comedite: nā & ego comedi: No lo sitis aut fœmina molliores: aut matre misericordiores. Quod si vos pietatē colitis & mea sacrificia repudiatis ego quidē comedi reliquum eius me manebit. Post hęc illi quidem trementes exierunt ad hoc solū inuidi: vixq; hunc cibū matri cesserunt. ℂ Mox aūt repleta est eo scelere tota ciuitas & vnus quisq; ante oculos sibi cladē illā pręponens tanq̃ hoc ipse admisisset horrebat. Ab oībus autē (quos B fames vrgebat) ꝑperabant ad mortē. Et beati appellabant qui priusq̃ id audirent siue conspicerent interissent. ℂ Cito etiā romanis nunciata est illa calamitas eorūq; alij non credebant alij miserabant Multos aūt vehementius eius gentis odiū cœpit. Cæsar autem super hoc deum placabat se quidem Iudeis pacem obtulisse eisq; liberam proposuisse omnium obliuionem quęcūq; commiserant illos au tem pro concordia seditionem bellum pro pace pro pietate atq; opulentia famem optasse. Et qui ꝓ prijs manibus templum (quod eis ipse seruasset) incendere cœperant huiusmodi alimentis eos esse di gnissimos. Verumtamen scelus huius nefandi victus ruina sese patria coopertururn neq; relicturum in orbe terrę vt sol inspiciat ciuitatem in qua matres sic vlciscerētur: ante matres autem patribus eius modi alimenta deberi qui nec post huiusmodi clades arma deponerent. Simul hęc dicens: despera tionem hostium reputabat. Nec enim eos iam sanam mentem recepturos existimabat qui cuncta iā pertulissent: quibus anteq̃ ea paterentur mutare sententiam sperabantur. ℂ Octauo autem die mēsis augusti cum duę legiones aggeres perfecissent ad exedram occidētalem exterioris templi admoueri C arietes iussit cum diebus ante sex (qui firmissimus erat aries) parietem sine intermissione pulsando ni chil omnino profecisset. Verum & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septētrionalis autem portę alij fundamenta suffodiebant: multumq; fatigati exteriores tantum lapi des euoluere potuerunt. Ab interioribus autem porta sustinebatur. Tamq; diu manserunt: donec in strumentorum & vectium conatibus desperatis romani scalas porticibus applicarunt. Iudei vero prę uenienti ne eos subire prohiberent: cum his congressi dimicabant. Et alios quidem retro depellantes pręcipitabant alios accedentes subsidio trucidabant. Multos de scalis egredientes priusq̃ se de scutis obtegerent, ferientes gladijs prędueniebant. Nonnullas autem scalas armatorum plenas in latus incli nantes deijciebant. ℂ Vnde romanorum quoq; non parua cedes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant: rapinam eorum grauissimę fore turpitudini ducentes: postremo autē iudei & signis potiuntur: & eos (qui vna cum his ascenderant) interficiunt. Cæteri vero intereūtium clade perterriti discedebāt Romanorum quidem nemo non aliquo ꝑpere facto procubuit. Sediciosorum autem qui prioribus prelijs etiam tunc fortiter pugnauerunt: & preterea eleazarus fratris symonis Tyranni fi.

Left margin notes: Eg. li. v ca. xlj. — Eg. li. 5 ca. xlj. — Eg. li. 5 ca. 42 — Eg. li. 5. ca. 42 — Eg. l. 5. ca. 43

Fame rabidi vt canes domos desperatiōe bis ac ter eodē mo mēto inquieta bant.

Horrendum fa cinus.

Maria eleazari filia Iudea no bilis & diues sub latis sibi a tyrā nis raptores ma ledicens incita bat mori vole bat sed percus sorem nō inue niebat.

Occidit filium coctūq; mediū comedit partē reliquam reser uans quā mor tē seditiosis mi nantibus osten dens eos horro re repleuit atq; dementia.

Tytus cognitio facinore deum deprecat se sup hoc excusās q̃ Iudeis pacē ob tulisset &c. vide in Aege. multa memoranda.

Tytus ꝑfectis aggeribus ad exedrā occiden talē arietes ius sit applicari sed nihil proficien tes & cū scalis tentātes ascen dere multi occi duntur Roma norum Magna cedes romano rum.

Tytus ignē portis tēpli subijci iussit ad quem Ananus & Archelaus ꝓfugi cā vniæ venīūt. Liquefacto portarū argēto cito lignū cōsūptū ē neminē Iudeorū ignē conato neq; auso extinguere.

lius. ¶ Tytus autem (cum videret se alienis & templo cum damno & nece militum parcere) ignē portis subijci iussit: Inter hęc autem ad eum profugi veniūt ananus ex emaus symonis satelles crudelissimus & archelaus filius magodati idcirco sperantes ver iam ꝙ iudeos victores reliquerant. Tytus autem vt hanc eorū in iudeos crudelitatem audiuit obtruncare decreuit. Dicebat eni eos necessitate nō voluntate venisse nec salute esse dignos incēsam ipsorū cā patriam deserentes Verūtamen cohibuit iracundiā fides eosq; dimisit: sed nō eo loco habendos quo etiā alios credidit. Iam vero portis milites ignē admouerāt liquefacto argento cito lignū flāmę absumserant: cū subito auctæ ꝓximas inde porticus corripuerunt iudeis vero circū se ignē videntibus corpora simul animęq; ceciderunt. Et stupore attoniti adiuuare quidē vel extinguere nemo conatus est: stātes vero aspiciebāt. Nec tñ his quę absumerenł dolētes saltē vt qđ reliquū esset saluū haberent animū colligebāt. Illo quidē die & quę secuta est nocte: crescebat incendiū. Paulatim eni nec prius simul vndiq; inflāmari porticus potuerūt.

eg. li. v. ca. 43 D

eg. li. v. ca. 43

¶ TEMPLI incendium nouissimum.

¶ Tytus autem incēdium iubet restringere & de tēplo (quid agendū esset) cōuocatis principibus inquirit cōsilium quidā templi ruinā suadebant. Alij vero cōseruādum dūmodo ipm iudei reliquissēt si aūt bello obtinereł ignibus consumendū. Tyti vero sententia fuit pro hominibus non esse vlciscendum in anima carentibus neq; tm̄ incensurum opus quod etiam imperij esset ornamentū Sed iterū Iudeorum atq; roma restricto igne conflictus & Tyto ferente auxiliū Iudei (plerisq; interfectis) fugierunt & in tēplo concludunł quod die decima Augusti quo a babiloniorū rege fuerat concrematum eodem euolutis tēporibus a Romanis passum est incendiū Nam quidā Romanus miles nō expectato edicto ignem p fenestram aureā (Aegesippus vocat portā) immisit in tēplum. Tytū vero extingui iubet incendium sed pręnimio clamore vox eius nō auditur Neq; signum aut preceptum (ira duce) milites attendebant. Immo non audire simulabant & quisq; ignem hortabał immittere & vbiq; fit p hierusalem. Tytus itaq; insanientiū militum continere impetū non volens flāma dominante tēplum ingressus est & quicquid illic erat aspiciens mirabał opus: militesq; rogabat vt ignē (nondū eni flamma interiora penetrauerat) iubet restringere. Illorum vero furorū belliq; impetus & iudeorū odia cęsaris reuerentia & prohibentis metum superabant.

E

¶ Capitulum septimum.

Tytus incēdiū iussit restrigere & de tēplo (qđ agēdū esset) cōuocatis pricipibus cōsil ū petit Quidā cōseruādū dūmodo ipsum iudei reliqsent si aūt bello obtinereł ignibus cōsumēdū.

Iterū cōflictus Iudeorū & Romanorū restrictio igne. Iudei i tēplo cōclusi sunt. Die decio Augusti quo a babiloniorū rege fuerat cōcrematū tēplū eiſdem euolutis tēporibus a romanis passū est incendium.

DOstremo autem die tytus partem militū iussit incendiū restringere: perq; proxima portis loca viā sternere vt facilior agminibus esset ascensus: rectores ad se cōuocat: sexq; collectis qui erant proceres: tyberio alexandro totius militię p̄fecto: & sexto cęreali quintæ legionis p̄posito & largio lępido decimę & tyto frigio quintędecimę: cū quibus erat etiā fronto ac ternius magister duarū alexandrinarum legionū: & marcus antonius Iulianus procurator iudeę cōgregatisq; p̄terea chiliarchis & procuratoribus consilium dei templo proposuit. Alijs quidem videbał lege belli vtendum esse nunq̄ enim iudeos a nouis rebus posse desinere tēplo manente quo omnes vbicūq; essent colligerenł. Nonnulli autem monebant (vt si templū reliquissent iudei) neq; armis pro eo quisq̄ certare cōseruandū esse suadebant. Si vero id pugna obtinuissent ignibus cōsumendum quoniā castellū iam videreł esse non templum & piaculum non ipse verum illi qui id fieri coegere cōmitterent. Tyto autem nec si stantes dimicarent iudei pro hominibus anima alias animo carentibus vlciscendum esse dicente neq; se vnq̄ tātum opus incensurum i m enim romanorum fore hoc dānum sicut ornamētum quoq; fore imperij si remaneret. Iam certi quid vellēt accedūt ad eius sententiā fronto & alexāder & cęrealis. Tunc quidē cōsilium dimisit iussisq; militibus requiescere necnon & ducibus vt his in procinctu validioribus vtereł viamq; sternere per ruinas lectis ex co hortibus imperat: igneq; restringere. Illo quidē die iudeos labor itemq; timor ab impetu cōtinuit. Postero aūt collectis viribus & recepta fiducia p orientalē portā contra tēpli exterioris custodes secūda hora diei pcurrunt. Illi aūt primā quidē concionē fortiter exceperūt. Septiq; scutis a fronte murū acie cōdēsa inclinanł. Certū aūt eos erat non diu duraturos ꝙ & multitudine infestantiū & animis vincerenł. Cęsar aūt priusq̄ verterētur acies nā pugnatū ex antonia ꝓspectabat: cū equitibus lectis venit auxilio. Impetū vero eius nō sustinuere iudei: sed primis interfectis pleriq; fugam petūt. Et cedentibus quidē romanis: reuertētes instabāt. Cū autē se illi retorsissent iterū refugebant donec circa horā quintam iudei quidē vi coacti tēplo interiori cōclusi sunt. Tytus aūt discessit in antoniā decreto postridie mane cū omni exercitu aggredi tēplumq; obsidere. Sed id plane dei sentētia iamdudum igne damnauerat. Euolutisq; tēporibus aderat fatalis dies (qui erat decimus mēsis augusti) quo etiā primo a rege babiloniorū fuerat cōcrematū. Ex edibus autem causam & principū sūpsit incendiū. Nā cū paulisper tyti discessu sediciosi quieuissent: romanos rursum aggrediunł: Custodūq; templi cum ignē interioris phani restingentibus pugna cōmittitur. Hiq; iudeis in fugam versis: vsq; ad templū transierunt. ¶ Hic itaq; tunc militum quidam non expectato cuiusq̄ edicto. Neq; tantū facinus verius sed

eg. li. v. ca. 43

F

eg. li. v. ca. 43

A diuino quodam motus impetu a contubernali suo sustollitur & ex ardenti materia raptum ignem in fenestram inserit auream: Inde membra circa tēplum edificata de septentrionali regione aditus erat Flamma vero excitata iudeorum quidem calamitati dignus clamor exurgit: & ad vlciscendum pro-
eg.li.v. perabāt. Neq; vitę iam parcendum esse rati neq; viribus temperandum: eo amisso cuius gratia cautis
ca.+5. simi videbantur. Mature autem quidam hoc tito nūciat: & ille namq; casu in tabernaculo requiesce-bat sicut a prelio redierat. exilit: templumq; curriculo petit prohibiturus incendium: omnesq; post eū duces & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autem ac tumultus erat: tanto exercitu sine ordine concitato. Cęsar autem voce simul ac dextera pugnātibus signo dato ignem iubebat extingui sed neq; vox eius exaudiebatur ꝙ aures eorum maior clamor obstrueret nutumq; dexterę non attē debant: cum alios bellum alios ira distraheret. Intro currentium vero agminum impetum non precepta neq; interminatio continebant Sed quo furor eos duceret sequebātur. Ad ipsos autem introitus obstrusi multi quidem sese inuicem conculcabant: multi vero ardentibus adhuc & fumentibus porticum incendentes ruinis liuore quidem vtebantur. Cum vero ad templum accessissent edicta quidē cęsaris non audire simulabant. Precedentem quisq; vt ignem immitteret hortabatur. Sediciosis autē iam subeundi quidem nulla spes erat: sed fuga & cedes omnia possidebat magna vero populi multitudo inualida & inermis vbicumq; occupati fuerant interficiebantur: & circum aram quidem ingens mortuorum numerus congregabatur. Per gradus vero templi & sanguis multus profluebat: & eorū corpora qui supra ceciderant dilabebantur. ❡ Cęsar autem (vbi nempe impetum insanientium mili-
eg.li.5 tum continere poterat & flamma dominabatur) intro cum rectoribus ingressus & sanctum templi &
c.+4. quicquid illic erat aspexit: ea quidem quę apud alienigenas erant fama meliora: pompa vero & opinione domestica non minora. Cum autem flamma nōdum ex vlla parte ad interiora penetrasset nec membra quę circa templum erant depasceretur (quod erat verum) existimās ad huc illud opus posse seruari & ipse prosiluit militesq; rogare (vt ignem restingerent) conabatur: & liberalem hęcathontarchum de stipatoribus suis fuste mulctatos: (qui non obedissent) iussit arcere. Illorum autem furor belliq; impetus quidam vehementior iudeorumq; odia & cęsaris reuerentiam & prohibētis mœtum superabant. Plerosq; autem predarum spes incitabat suspicantes intus omnia pecunia esse referta: quo
B niam fores auro factas conspicerent. Preterea quidam miles ex his qui intrauerant cum cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset: ignem iam cardinibus portę subiecerat. Tumq; subito postq̄ flamma intus apparuit & duces cum cęsare discedebant. & stantes extra succendere nemo ꝓhibebat.

❡ Templum itaq; inuito Cęsare exuritur. hoc multum deflēdum opus quidem omnium (quę audiuimus aut vidimus maxime ammirabile in exstructione / magnitudine / in magnificentię gloria maximum tamē ex facto capiet solatium ꝙ vt animalibus ita operibus locisq; fatū sit ineluctabile alias ineuitabile. Mense namq; & die eisdem quibus primū templum a babiloniis: sed a romanis est incēsum. A prima constructione templi per Salomonem vsq; ad hoc excidium mille centum triginta anni menses septē & dies quindecim & a posteriore trecenti & triginta nouē anni quadraginta quinq; diebus. Rapiebantur omnia infinitaq; sine etatis aut sexus discretione fiebat cedes. Clamor horribilis & ingentissimus & tumultus: sed tumultum clades acerbiores sanguis igne largior: pluresq; erant interfecti q̄ interfectores omnisq; terra plena cadaueribus. Duo quoq; ex nobilibus (cū ad romanos transeundo seruari possent aut cōmunem cum ceteris durare fortunam) semetipsos in ignē eiecerūt omnia romani cum templo & Gozophilacium & iudeorum diuitias incenderunt. Sex fere milia ꝑmiscue multitudinis cum porticu ad quem confugerant incenduntur. His enim cā interitus pseudo
C propheta qui populo ꝑdicauit deum Iudeos iubere in templum ascendere salutis signa accepturos. Tunc quoq; subornati a Tyrannis prophetę populo dei auxilium debere expectare denunciabant.

❡ Capitulum octauum.

TEmplū quidem hoc modo inuito cęsare exuritur. Sed hoc q̄uis multū quis deflendū putet vt opus oīm (quę audiuimus aut vidimus) maxime ammirabile tā exstructionis genere q̄ magnitudinis itēq; munificentię in singulis rebus & gloria quę de sanctis habebať: maximū tñ ex facto capiet solaciū: ꝙ vt aīalibus ita operibus locisq; fatū sit ineluctabile. Mirabitur aūt in eo etiam circūacti temporis fidem Nam & mensem (vt dictum est) eundem & diem seruauit quo primū a babilonis tēplum erat incensum. Et a prima structione tēpli (quā salomō rex inchoauerat secundo anno principis Vespasiani) mille cētum triginta colligunť anni & septē mēses ac dies quindecim vsq; ad hoc excidiū qđ euenit. A posteriore vero (quā secundo anno cyri regis aggeus fecerat) vsq; ad excidiū (qđ vespasiano imperāte sustinuit ciuitas) anni trecenti & triginta nouē & dies quadraginta quinq;. ❡ Cū templū autē incendereť etiam quicquid in manu fortuitu venisset rapiebanť & cedes erat infinita deprehensorū nec acta fuit etatis miseratio aut reuerētia castitatis. Sed &

Quidā Romanorū miles non expectato edicto ignē ꝑ fenestrā aureā (quā Aegesippus vocat portā) imisit in templum.

Simulāt nō audire ꝑcepta Tyti sed qsq; ignē imittere hortať

Tytus īsaniētiū militū īpetū cōtinere nō valēs flāma domināte tēplū igressus est & quicqd illic erat aspiciēs mirabať opus.

Tēplum inuito cęsare exuriť.

Mēse & die eisdē q̄bus primū tēpiū a babiloniis secundū in Romanis est īcensum.

pueri & senes & sacri ac prophani similiter interficiebantur: atq; omne genus hominum belli calamitas persequebat: vnaq; supplices cum repugnantibus necabant. Flāmamq; vlterius pgrediens cū gemitu occumbentium concrepabat: & pro altitudine quidem collis ardentisq; operis magnitudine: totam quis crederet ardere ciuitatem: Illo autem clamore nichil maius neq; horribilius excogitari potest. Nam romanorum agminum frœmitus erat & sediciosorum ferro igniq; clausorum clamor ingēs tollebat: & populi sursum deprehensi ad hostes fuga cum clamore ac pro calamitate conquestio. In colle autem constitutis: etiam multitudo oppidi cōsonabat. Nam vero multi fame marcidi & in mortem pœne luminibus clausis postq̄ ignem templi viderūt: in questus interim vires clamoremq; receperunt Resonabat & trans fluuium regio. & montes circūpositi grauiorem impetum faciebant & tñ erant clades acerbiores tumultuum. Nam collem quidem (in quo templum erat) euelli radicitus quis putaret ita vndiq; belli plenus videbat & sanguis igne largior pluresq; interfecti inflectoribus omisq; terra cadaueribus tegebat & supra corpora mortuorū gradientes milites cursum fugientiū sequebantur. ¶ Latrocinalis quidem multitudo tandem pulsis romanis in exterius templum & inde ciuitatem euadit populi autem (quod fuit reliquum) in exteriorem porticum confugerūt. Sacerdotum autē iudeorum nonnulli quidem primū iuribus itemq; sedilibus suis (quę ex plumbo facta erant) auulsis. in romanos pro missilibus vtebant deinde (cum nichil proficerent) ignisq; in eos euomeret: in parietem secedentes octo cubitis latum ibi manebant: Duo tamen ex nobilibus (cum ad romanos transeundo seruari possent) aut communem cum cęteris durare fortunē semetipsos in ignem eiecerunt & cum templo concremati sunt. Meyrus filius belge & Iosippus daree alias daleę. ¶ Romani autem q̄ frustra se circa templum edificijs parcere iudicabant (cum ipsum templum arderet) omnia simul incendunt & quicquid ex porticibus reliquum erat & portas pręter vnam ex parte orientali & alteram ex meridiana quāuis eas quoq; postea funditus euerterunt. Quinetiam arculas (quę gazophilacia vocantur) incendunt: in quibus erat magna vis pecunię ac plurimum vestium aliaq; substancia: & vt breuiter dicā iudeorum omnes congestę diuitię: q̄ opulentissimus quisq; illuc totas domos exhauserant. ¶ Venerunt etiam super eam (quę restabat) vnam porticum extra templum quo confugerant ex populo mulierculę itemq; pueri & promiscue multitudinis prope ad sex hominum milia. Sed priusq̄ cęsar quicq̄ de his decerneret vel ducibus imperaret: ita flagrantes milites succendunt porticū. Hic quoq; contigit vt alij cum se ex flamma precipitarent morerentur: alios ipsa corrumperet: ex tanto numero nemo seruatus est. ¶ His causa interius pseudo propheta quidam vir fuit qui eo die predicauerat his qui erāt in ciuitate q̄ eos in tēplum ascendere signa salutis accepturos deus iuberet. Multi enim a tyrānis tūc subornati prophetę populo denunciabant vt expectarent auxilium dei quo propterea minus profugerent & eos qui supra timorem & custodiam fierent spes retineret. Cito autem in aduersis homini persuadetur: quod si etiam malorum instātium liberationem polliceatur qui fallit necessario eo quia patitur spei totus efficitur.

Clamor horribilis & ingentissimus.

Clades tumultuū acerbiores sanguis largior igne pluresq; erant interfecti q̄ iterfectores omnisq; terra plena cadaueribus

Romani oīa simul cū templo incendeūt.

Gazophilaciū incēdit & omēs Iudeorū diuitię

Sex fere pmiscue multitudinis milia hoīm cū porticū ad q̄ cōfugerāt incēduntur.

Persuasio homini i aduersis facilis.

D

E

eg.li.v c.44

¶ Prodigia Iudeis ostensa sunt futuram suam & ciuitatis calamitatē significātia quæ ab imperitis bouum augurium a sapientibus vero in contrarium interpretabant. Cometes super ciuitatem gladio & igni similis p annum pseuerauit. Nona hora noctis circa templum tātum lumen octauo die azimorum effulsit vt clarus dies putaretur. Bos (cum ad hostiam duceret) agnum in medio phano peperit. Orientalis enim porta grauissima (quę vix a. xiij. hominibus claudebatur) sponte aperta est. Larualis ymago visa est currus ante solis occasum & armatę acies in nubibus apparuerunt. Vox in festo pentecostes (Migremus hinc) audita est. Iesus Ananię filius plebeius ante bellū in plena pace annis quatuor die festo exclamans futurum p̄dixit excidiū neq; verberibus affectus cessauit clamare ve ve hierosolimis insuper p̄fecto p̄sentatus & plagis vsq; ad ossa laceratus: neq; lachrimatus est Immo ad singulos ictus triste p̄sagium respondebat. Et septem annis & mensibus quinq; continuo clamens neq; voce raucior fuit. Sed supra murum circuiensve ciuitati & templo calamitabat. Et cum ad extremum addidisset ve & michi: lapide misso statim peremptus est. Perituram quoq; cum templo ciuitatem cū tēplum quadratum esset sacris erat scriptum litteris Sed decepti iudei pter aliquod etiam sacris litteris inuentum q̄ eo tempore quidam ex eorum genere orbis terræ esset habiturus imperium quod male intelligentes hoc dicebant ambiguum.

F

¶ Capitulum nonum.

Eniq; miserabilis populus illis quidem fallacibus deum calumniantibus credulus erat: certis vero prodigijs & solitudinem futuram pronunciantibus neq; attendebant animo neq; credebant. Sed velut attoniti nec aut oculos habentes aut animas edicta dei dissimulauerunt modo cum supra ciuitatem sidus stetit gladio simile: & per annum perseuerauit cometes. modo cum ante defectionem primiq; belli mœtus ad diem festum azimorum populo cōueniente (octauus autem dies erat aprilis mensis) nona hora nocturna circum aram itemq; templum

Prodigia. Cometes super ciuitatē gladio similis p annū pseuerauit,

egll.v. ca.xlv.

A tantum lumen effulsit. vt clarissimus dies esse putaretur & hoc vsq; ad dimidiam permansit horam. Quę imperitis quidem bonum augurium esse videbantur sacrorum vero peritis priusq̄ eueniret statim dijudicatum est. ¶ Eodemq; die festo. etiam bos (cum ad hostium duceretur) agnum in medio Phano peperit. ¶ Orientalis autem porta templi (cum esset enea: atq; grauissima & post meridiē vix a viginti hominibus clauderetur: serisq; ferro vinctis obseruaretur pessulosq; altos haberet in saxeum limen demissos vno perpetuo lapide fabricatum visa est noctis hora sexta sponte patescere. His aūt curriculo per custodes templi magistratui nunciatis: ascendit ille vixq; eam potuit claudere. ¶ Verū & hoc iterum ignaris quidem signum optimum videbatur. deum namq; bonorum sibi portam aperuisse dicebant. prudentiores vero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant. & hostiū domum esse portas aperiri solitudinem vero illo ostento significari inter se pronunciabant. ¶ Post dies autem festos in diebus paucis vicesimo & primo die mensis Maij larualis quędam ymago visa est fidem superans. Monstrum autem (quod dicturus sum) etiam his est cognitum qui viderunt. & quæ secute sunt clades dignę præsagijs extiterunt. Namq; ante solis occasum visi sunt per mane ferrei currus totis regionibus: & armate acies transeuntes nubila & ciuitatibus circūfusę. ¶ Festo autem (qđ pentecosten vocant) nocte sacerdotes intimum templum more suo ad diuinas res celebrādas ingressi. primum quidem motum quendam strepitumq; senserunt postea vero subitam vocem audire quæ diceret: Migremus hinc. ¶ Quid aūt his horribilius fuit? Iesus quidem filius Ananię plebeius & rusticus quadriennium (priusq̄ bellum gereretur) in summa ciuitatis pace atq; opulentia (cum ad festū diem venisset) quo attegyas in honore dei componi in templo ab hominibus mos est repente exclamare cœpit. Vox ab oriente vox ab occidente. vox a quattuor ventis. vox in hierusalem & templum vox in maritos nouos nouasq; nuptas. vox in omnē hunc populum. atq; hoc interdiu noctuq; p omnes ciuitatis vicos calamitans circuibat. Nōnulli aūt virorum insignium aduersum omnē indigne ferētes corripiunt hominē multisq; verberibus afficiunt. Ille autem neq; pro se neq; ad eos qui se mulctabāt secreto quicq̄ locutus: eadem quę prius vociferans perseuerabat. Magistratus autem rati (qđ erat verum) magis diuinum esse hominis motum. ducunt eum ad Romanorum præfectum. Vbi plagis ad ossa laceratur. neq; supplex quicq̄ fuit neq; illachrimauit. Sed vt poterat inclinans maxime flebiliter vocem ad singulos ictus respondebat. Ve ve hierosolimis Albino autem interroganti (namq; is erat præfectus) quis esset vel vnde ortus aut cur ista diceret nihil retulit Non prius autem cessauit luctus miserę ciuitatis donec eū Albinus furere iudicatū dimisit. Ille autē vsq; ad belli tēpus neq; adibat quemq̄ ciuium nec quemq̄ vidi. Sed quotidie velut orationem quandam meditatus: ve ve hierosolimis querebatur. Sed nec imprecatus est cuiq̄ (cum in dies singulos multaretur) nec victum offerētibus benedicebat. Sola vero eius responsio ad omnes erat triste præsagium. Maxime autem festis diebus vociferebatur: idq; per annos septē & quinq; menses cōtinuos faciens neq; voce raucior fuit neq; laborauit donec obsidionis tempore ipsa re prospecta augurijs requieuit. Supra murum enim circuiens: iterum ve ve ciuitati & phano ac populo voce magna clamabat. Cum autem ad extremū addidisset ve etiā mihi: lapis tormento missus eum statim peremit animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit. ¶ Hæc si quis reputet perfecto inueniet deum quidem hominibus consulere. modisq; omnibus præmonstrare que sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiam suam malis voluntarijs interire. quando quidem & iudei post Antoniam captam quadratum fecerant Phanum cū in sacris libris scriptum haberent captum iri ciuitatem ac templum. Si phanum quattuor angulis esset effectum. ¶ Sed q̄ maxime eos ad bellum excitauerat. respōsum quod erat ambiguum itidem in sacris libris inuentum: q̄ eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terre habiturus imperium Id enim illi quidem quasi proximum acceperunt. multiq; sapientes interpretatiōe decepti sunt. Hoc autem plane responso Vespasiani designabatur imperium: qui apud iudeam creatus est imperator Sed etiam homines fatum videre non possunt: etiam si prouiderint. ¶ At vero hi signorum quædā. pro sua libidine interprætati sunt alia contempserunt donec patriæ excidio. suaq; pernicie eorum iniquitas confutata est.

¶ AEGESIPPVS libro quinto. ca. xlv. portę orientalis apertionem inter cetera dixit significare q̄ exiret cultus intro iret vastitas euacueretur celebritas sacrificium destrueretur. Quod etiam (anteq̄ Christum Iesum crucifixissent) liquido significatum lectio docet. Et ibidē in fine capituli de futuro ex eorum genere orbis imperatore dicit prudentiores hoc ad dominum Iesum referre qui eorū in terris secūdum carnem genitus ex Maria regnum suum per vniuersa terrarum spacia diffudit. hęc Aegesippus

¶ Romani (positis in templo signis) Tytum imperatorem declarant Tunc quoq; auri pondus propter prædę abundantiam dimidio precio in Syria estimatum est Puer quoq; a Romanis re-

Bos in medio templi agnum peperit.

Expositio prodigij varia.

Laruualis imago visa est.

Currus ante solē occasū & armatę acies innubibus appuerunt.

Iesus ananię filius plebeius añ bellum ānis. iiij. die festo exclamās futurū pdixit excidium.

Verberibus affectus ea quę pus vociferans perseuerabat.

Prefecto rōanorū psentatus & plagis vsq; ad ossa lateratus neq; lachrimauit: sed ad sigulos ictus ve ve hierl'z respondebat. &c.

Septem ānis & mēsibus. v. cōtinue clamans neq; voce raucior fuit sed etiā sup murū ve ve ciuitati & phano clamitabat & i eap voce lapide percussus misit spiritum.

Decepti iudei p pter aliqđ in sacris iuētū q̄ eo tpe qđē ex eorū gñe orbis terre esset hiturus ipium qđ male itelligētes ambiguū dicebant.

Additio

eg. li. v. ca. 45

B

eg. li. v ca. 45.

eg. li. v. ca. 45

C

cepta dextera bibit & lagenam plenam ad suos reportans ipsos decepit. Sacerdotes autem fame p̄ssos denegata venia: Tytus ad supplicium duci iubet decere inquiens cū templo sacerdotes interire. Tyrannos vero ipse humanissimus orantes ad colloquium recipit dato militibus edicto vt iracundiā & sagittas contineant quos veniam petentes de suis impietatibus increpauit eorum ingratitudinem erga Romanos & Romanorum humanitatem allegans. Nihilominus tamen si arma volunt deponere vitam eis indulget Ipsi vero exeundi petūt facultatem cum familia: sed a Romanis fidem accipere dicunt se iurasse nūq̄ accepturos. D

Romani (signis positis in tēplo, Tytū declarant imperatorē

Capitulum decimum.

Romani quidem (postq̄ sediciosi ad ciuitatem cōfugerunt templo itemq; omnibus circunlocis ardentibus) signa in Phano reposuerunt contra portā orientalem. Hicq; (sacrificio celebrato) maximis cum clamoribus declarant Tytum imperatorem. Vsq; a deo vero præda saciati sunt milites vniuersi vt in Syria dimidio (q̄ pridem fuerat) precio pondus auri venisset alias veniret. eg.li.v. ca.46

Pueri dolus qui a romanis recepta dextera bibit atq; lagenā plenam ad suos rediens reportauit.

¶ Ex his autem sacerdotibus (qui in templi pariete perdurauerant) puer sitiens a Romanis custodibus pacē petebat sitimq; fatebatur. Sed vbi illico etatis quā necessitatis miseratione permoti dextram dederunt ei: & ipse bibit: & quam secum attulerat lagena repleta sursū refugens abiit ad suos. Nec eū quisquā custodū consequi valuit: sed eius perfidie maledicebāt. Ille aūt nihil preter placita fecisse dicebat. Dextra enim sibi data nō vt apud ipsos remaneret sed vt tantum descenderet: atq; vt aquam reciperet. Quod cum fecerit in fide mansisse. Astuciam quidam propter etatem maxime pueri (qui decepti fuerant) mirabantur. eg.li.v. ca.46

¶ Quinto vero die sacerdotes fame oppressi descendunt & a custodibus ad Tytum perducti vt salutem sibi cōcederet orabant. Ille autem veniæ tempus preterisse fatus perisse vero id cuius eos gratia merito cōseruasset Decere aūt sacerdotes interire cū tēplo duci homines ad supplicium iubet. eg.li.v ca.46 E

Tytus humanissimus tyrannos orātes ad colloquium recœpit dato militibus edicto vt iracundiam & sagittas contineant.

¶ Sed Tyranni cum socijs (quoniam bello vndiq; tenebantur) circumdatis autem nunq̄ erat fugere copia. Tytum ad colloquia prouocant. Ille autē pro humanitate naturali septem. oppidum seruare cupiens & amicis præterea suadentibus latrones enī iam moderatiores factos esse arbitrabantur: in parte occidua tēpli exteriores consistit. Hæc enim super xixtum erant porte ac pons qui ciuitatem superiorem templo iungebat. Hisq; tunc Tyrannus interueniebat ad Tytum. ac multi militum vtrimq; densi astabant: iudei quidem circum Symonem & Iohannem suspensi venie spe. Romani vero ad Cesarē speculandi studio qualiter eos susciperet. Edicto autem dato militibus Tytus:. & iracundiam & sagittas continerent adhibitoq; interprete quo argumento superior ostendebatur: prior alloqui cœpit. eg.li.v ca47

Orō ad Tyti ab seditiosis veniā petentes icrepatoria.

Etiam ne saturati estis patriæ malis o viri: quibus neq; virtutis nostre nec infirmitatis proprie contuitus venit in mente. sed inconsulto impetu ac furore perdidistis populum ciuitatem ac templum: ipsi quoq; iuste perituri. Qui primum quidē postq̄ Pompeius vos fortiter debellauerat nouas res affectare non destitistis. Deinde etiam apertū bellum contra Romanum populum extulistis? Vtrumne multitudine frœti? An q parua manus vobis Romani exercitus satis restitit? Auxiliatorum fide. Et que gens imperio nostro libera iudeos pre Romanis optaret? Sed viribus corporum? Atqui scitis nobis seruire germanos. firmitate murorum? Et qui maior occeano murus atq; obstaculum. quo septi britāni adorant arma Romanorum? Animorū obstinatione vel astutia ducum? Atquin etiam cartaginenses captos esse noueratis? Itaq; vos cōtra eg.li.v ca47

Hūanitas Rōanorū erga iude.

Romanos ipsorū exitauit humanitas. qui primum vobis & terram dedimus possidendam. & gētiles imposuimus reges. Deinde leges seruauimus patrias. & viuere vos non solum discretos: sed cū alijs etiam vestra voluntate concessimus. quodq; maximum est tributum capere dei nomie ac donaria colligere permisimus eaq; offerentes neq; monuimus neq; p̄hibuimus vt hostes nobis efficeremini ditiores nostraq; vos pecunia contra nos instrueretis? Ergo tantis bonis affecti sacietatem in eos (q vobis hec prestiterant) extulistis & initium serpentum virus blādientibus infudistis.

Iudeorꝫ igratitudo erga rōanos

Esto Neronis negligentiam contensistis & veluti raptum aliquod membrum alias membrorum siue cōtractum alias male quieti in maiore viro detecti estis & ad spes improbas etiam cupiditates immo dicas explicastis. Venit pater meus ad patriam vestram (non vt pœnas a vobis ob ea que incestium commiseratis exigeret) sed monitis emendaret. Deniq; cum deberet (si depopulande nationis causa venisset) stirpē vestram petere atq; hanc delere ciuitatem galileam & circa eam loca vastare maluit. vt penitēdi vobis præstaret inducias: Sed hec eius humanitas infirmitas videbatur: nostraq; lenitate aluistis audaciam. Et nerone mortuo fecistis (quod nequissimi solēt) & ex intestinis vestris dissensionibus fiduciā presumpsistis. meq; ac patre meo digressis ad egyptum ad struendum bellum tēpus illud vtile putauistis: neq; vos puduit perturbare principes declaratos: quos etiam duces humanissimos fueratis experti. Deniq; (vbi ad nos cōfugit imperium) & omnibus in eo acquiescentibus: per legatos autē gratulantibus exteris nationibus. iterum hostes iudei. Et legationes quidem a vobis trans euffraten vsq; ad nouarum rerum gratia misse: murorum autem noui ambitus reparabantur: sedicio vero. Tyrāno- F eg.li.v ca47

Allegat vespasiani hūanitatem

A rumq; contentio & bellum intestinum quę sola huiuscemodi nequissimos decent. Iussus ego ab inui
to patre mandatis tristibus ad ciuitatem venię letabat cognito populũ de pace: sentire ante bellũ vos
rogabam desistere. Pugnantibus aliquandiu parcebã. sponte ad me venientibus dextras dedi. fidem
eg.li.v seruaui confugientibus. multos captiuos miseratus sum verberibus vrgentes bellum cohercui: muris
ca.45. vestris machinas inuitus admoui: semp cędis vestre cupidos milites continui. Quotiens vici totiens
vos ad pacem tanq̃ victus prouocaui. Cum prope ad templum accessissem consulto iterum belli le-
ges oblitus sum parcere vos propriis sanctis orabã templumq; seruare data vos exeũdi copia & fide
salutis: vel etiam pugnare alio tempore si velletis in alio loco facultates præbui. Ista omnia templũq;
vestris manibus incendistis. Deinde scœleratissimi: nunc me ad colloquium prouocatis quid. Vt tale
seruetis quale perijt. Qua vosmetipsos salute dignos esse post templi excidium iudicatis? Quin etiã
nunc armati statis. & nec in extremis supplices assimilatis? O miseri que fiducia: Nonne populus ve-
ster examinatus est? Templum vero perijt? Michiq; subdita est ciuitas? In manibus autem meis habe
tis animas vestras. Et tamen arbitramini mortem fortitudinis esse gloriam? Non contẽdam cum per
tinacia vestra. Proiectis autem armis traditisq; corporibus vitam vobis indulgeo & sicut in priuata
domo dominus mitis vltus grauiora mihi cætera seruo. ¶ Ad hęc illi respondent fidem quidem se
ab eo minime posse accipere. Nam iurasse nunq̃ id esse facturos. Exeũdi vero per munitiões qua mu
rum sępserat cum coniugibus ac liberis facultatem petebant. Ituros enim se in solitudinem ipsiq; op-
pidum relicturos.

Q̃tum fuit humanus tytus in bello allegat.

Tytus si arma velit deponere vitam eis indulget.

Seditiosi exeũdi cũ familia petũt facultatem dicentes se fidẽ a romanis iuras se nũq̃ acceptu ros.

¶ Tytus seditiosorum iratus responsione militibus ciuitatem permisit inflãmare. quę mortuis
erat plena. Et Tytus q̃uis iratus confugientes recœpit. Seditiosi vero ad regiam domum fugientes
Romanos pellunt & popularium octo milia cum fere quadringentis occidentes pecuniam diripue-
rũt duosq; Romanos milites viuos capientes (vno trucidato) aliter cuidam puniendus traditur. & ad
suos fugit quem Tytus quia viuus captus fuisset ablatis armis pepulit ab acię. Romani itaq; fugien-
B tibus latronibus igni omnia tradiderũt. Hij enim seditiosi alacri vultu mortem expectabãt. Iosephus
vero pro reliquis ciuitatis obseruando laborabat. Mortui canibus proijciebantur. omniaq; loca cada
ueribus erant plena. Omne pereũdi genus fame leuius: vltima itaq; latronum spes in cloacis latere
Tunc enim mortuorum cadauera (nisi excidio fuissent preuenti) manducassent. Tytus autem. xx.
die Augusti ad capiendum superiorem ciuitatem aggeres fieri iubet ad quem Idumei missis legatis
pacem rogant. quibus vitam pollicitus legatos remisit quo cognito. Symon illos occidit & duces eo-
rum in custodia tenuit. Idumeorum plures fugientes a Romanis suscipiuntur quos paruo precio (cũ
pauci essent emptores) vendebant. Ft. xl. milia Idumeorum seruata sunt.

Capitulum vndecimum.

eg.li.5 Hoc Tytus vehementer iratus q̃ in sorte captorũ cõstituti: victorum sibi cõdititiões pone
c.47. rent: declarari quidem his iussit voce preconis vt vlterius ad se profugerent: neue fidem
sperarent. Nulli enim esse parcendum. Cunctis autem viribus dimicarent. quãtũcunq; pos
sent saluti suæ consulerent. Iam enim se omnia iure belli gesturum. Militibus autem diripe
re ciuitatem atq; inflamare permisit. Illi autem ipso quidem die nihil egerunt: posterio autem die ar-
chiũ. & Achrã. & curiã qui vocatur. Ephya al's Ephiã succenderunt. Et progrediebatur ignis vsq; ad
Helenę regiã quę in media erat achra: nec minus ciuitatis mortuis plenę. ¶ Eodem die Ieza alias Za
rę regis filij & fratres. Cumq; his multi nobiles ex populo congregati (vt fidem sibi daret) Cęsari sup-
plicarunt. Illi autem quamq̃ cæteris omnibus iratus erat mores tamen non mutauit: sed eos suscepit.
eg.l.5. Et tunc quidem omnes in custodia habebat: regis autem filios ac propinquos postea vinctos Romã
ca.48 perduxit: fidem obsidium prestaturos. ¶ Seditiosi autẽ ad dominũ profecti regiam sibi q̃ tuta erat
C multi facultates suas opposuerant & Romanos hinc pellunt. & omnibus popularibus (qui eo confu-
gerant) prope ad octo milia & quadringentis occisis. pecuniam etiã diripuerunt. Viuos autem duos
milites Romanos cœperunt vnum equitem: alterum peditem. Et peditem quidẽ interfectũ per om-
nem traxere ciuitatem. velut vno corpore omnes Romanos vlciscerentur. Equesvero quidam his q̃
saluti foret suadere pollicitus: deducitur ad Symonem. Cumq; ibi quæ diceret nihil haberet. Ardadi
alias Ardalę cuidam ex numero ducum traditur puniendus. Is ergo reuinctis eum post terga mani-
bus & ceruice atq; oculis in conspectu Romanorum velut capite cesurus perduxit. verum ille (dũ gla
dium Iudeus educeret) ad Romanos refugit. Hunc Tytus q̃ ab hostibus esset lapsus non est passus
quidem occidere: indignum vero Romanorum militem iudicauit. quia viuus fuerat captus. Et armis
ablatis eum agmine pepulit. Quę res prudenti viro grauior esse morte videbatur. ¶ Postero autem
die Romani (versis in fugam ex inferiore ciuitate latronibus) omnia Syloam vsq; igne tradiderũt. Et
oppidum quidem gratulabantur absumi: rapinis vero carebãt qm̃ latrones exinanitis prius omibus

Tytus seditiosorum responsione iratus.

Tytus militibus ciuitatem permisit inflãmare

Tytus q̃uis iratus tamen confugiẽtes recępit

Seditiosi ad domum regiã con fugientes romanos pellunt & populariũ octo fere milia cum q̃dringẽtis occidentes pecuniã diripuerunt duos rõanos milites ceperunt viuos quorũ vno trucidato alter vero cuidã puniẽdus traditus refugit ad rõanos.

Audacia & obstinatio seditiosorũ mortẽ alacri vultu expectatum.

Mortuos canibus proijciebãt omne peũdi genus fame leuius.

Oĩa cadaueribus plena.

Vltima spes latronum i cloacis latere.

Mortuorũ corpora manducassent nisi excidio fuissent preuenti.

Idumei missis ad Tytũ legatio pacem rogant.

Tytum legatis pacẽ rogant.

Tytus legatos his vitam pollicitus remisit qđ cognoscens Symõi Ilos occidit & duce ĩ custodiam tenuit &c.

Quadraginta milia Idumeorum seruata.

Iesus sacerdos vasa & candelabra de tẽplo & pontificũ indumenta tyto pro fuga dedit

in superiorem ciuitatem recedebant. Erat namq; illis malorum quidem nulla penitudo: arrogantia D
autẽ tanq̃ in rebus secundis. Deniq; ardere ciuitatem lętis vultibus aspicientes alachri voto mortem
se expectare dicebant: quod perempto populo: incenso templo flagrante oppido nichil essent hostibus relicturi. Sed tamen iosephus in extremis eos rebus pro reliquijs ciuitatis obsecrando laborabat. Sed multa quidem pro eorum crudelitate atq; impietate locutus. multa vero pro salute adhortatus nihil amplius q̃ elusus est ꝙ neq; se tradere propter iusiurandum patiebantur: neq; pugnare cum Romanis ex ęquo iam poterãt veluti custodia circumuallati: cedisq; insuper cõsuetudo dexteras commouebat. ❡Dispersi autem per ciuitatem per ruinas latitabant profugere parati insidiãtes. Multi autem capiebantur: omnesq; interficiebantur. Nam propter mediam fugere non valebant: mortuos autem canibus ꝓijciebant. Omne autem pereundi genus fame leuius videbatur a deo vt ad Romanos quoq; sine licentia desperata misericordia tamen fugerent atq; in seditiosos cede non cessantes sponte incederent. nullusq; in ciuitate locus vacuus erat. Sed cũcta mortuos habebant quos fames aut latrones confecerant & cadaueribus eorum plena erant omnia quę alimentorum penuria vel seditiõe perierant. Tyrannos autem fouebat factionemq; latronum spes vltima: quia in cloacis (quo fugissent) minime inueniri posse arbitrabantur: sed peracto excidio post romanorum digressum prodire ac fugere cogitabant. Id autem plane illis erat somnium nec enim vel deum vel Romanos fuerant latituri. Tunc quidem subterraneis frœti plura q̃ Romani concremabant: & q incẽdia fugientes in cuniculos descendissent eos improbe necabant itemq; spoliabant. Qui etiam cibum sicubi repetissent cõcretum sanguine: capientes deuorabant. Erat autem illis iam inter se rapinarum causa bellũ eosq; putaueri nisi excidio præuenti essent nimia crudelitate mortuorũq; corpora degustaturos fuisse. ❡Cæsar autem fieri non posse prospiciens vt sine ageribus superiorem caperet ciuitatem. in prærupto vndiq; loco sitam distribuit operibus militem vicesimo die mensis Augusti. Erat enim transuectio impendiorum difficilis omnibus circum ciuitatem (vt dictum est) vsq; ad centesimum stadium in priorum aggerum constructione detonsis. Quattuor quidem legionum opus in occidentali parte ciuitatis contra aulam regiam erigitur: auxiliatorum vero manus & cętera multitudo xixtum versus ac põtem & Symonis turrim quam cum Iohanne bellum gerens pro castello sibi edificauerat. ❡His diebus autem Idumeorum duces clam congregati consilium de sui traditione ceperunt (missisq; ad Tytum quinq; viris vt dexteram sibi daret) precabantur. Ille autem Tyrannos quoq; sperãs esse cessuros Idumeis extractis. Quoniam belli maxima pars videbantur: sero quidam veruntamen vitam his pollicitus. legatos remisit. Discessũ parantibus Symon præsensit Et eos qui ad Tytum perrexerant quinq; viros statim occidit Duces vero (quorum nobilissimus erat Iosiæ filius Iacobus) correptos in custodiam cõijcit: nec multitudinem Idumeorum abductis rectoribus quid ageret nescientem sine custodia habebat. Sed diligentioribus eam custodijs amplectabatur. & tamen custodes profugientibus obstare non poterant. Quamuis enim multi necarentur: plures tamen erant qui fugerant. Omnes autem suscipiebantur a romanis ꝙ Tytus nimia lenitatę priora precepta neglexerat: ipsiq; milites iam & spe lucri & societate cedibus temperabant. Sola enim relicta plebe aliud vulgus cum coniugibus ac liberis paruo quemq; precio venundabant: Cum multi autem distraherentur. & emptores pauci esset. quamq̃ voce preconis edixerat ne quis solus transfugeret vt eo modo familias suas seducerent: tamen hos quoq; recipiebat: appositis qui ab his secernerent. si quis dignus supplicio videret. Et infinita quidem multitudo venit ex populo vero seruati sunt plusq̃ milia quadraginta quos imperator (quomodo cuiq; gratus erat) dimisit.

eg. li. v ca. 48 — E — eg. li. v ca. 48

❡HIERVSALEM finale excidium.

❡Iesus sacerdos Vasa & candelabra de templo atq; pontificum indumenta pro fuga Tyto dedit. phineęs quoq; Gazophilacij custos deprehensus omnia ipsi ostendit: & veniam obtinuit. F Romanis autem machinas septima die septembris admonentibus sedíciosorum multi desperati se in cloacas dimiserunt: & alij restiterunt. Sed parte muri subrupta timentes sponte de turribus descẽdentes semetipsos tuitione priuauerunt. vñ Romani muris potiti signa in turribus collocantes victoriã cum leticia celebrarunt: & nouissimum murũ sine sanguine habuerunt. Combustaq; est hierusalẽ octauo die septembris. Tytus autem ciuitatem ingressus munitiones ipsius & turrium ꝓspiciens miratus est dicẽs deum & nõ hominẽ ab istis munitionibus iudeos extraxisse vinctosq; a Tyrannis relaxauit.

❡Capitulum duodecimum.

eg. li. v ca. 49

DIs autem diebus etiam sacerdotum aliquis filius Thebuti nomine Iesus (accepta fide salutis a Cæsare. vt de sacris donarijs quędã traderet) egreditur: ac tradit ex Phani pariete cãdelabra duo his quę in tẽplo posita erant similia mensasq; & crateras & pateras: omnia ex auro solido & grauissimo facta. Tradidit etiam vela & pontificum indumenta cũ gemmis

A &vasa multa sacrificio comparata. ¶ Quin etiam custos sacrę pecunię compræhensus Phyneęs nomine vestes & singula sacerdotum ostendit: multamq; purpuram & coccum (quę ad vsum catapetismatis repositam seruabātur) cum quibus aliquantum cymiani erat cassię. pigmentorumq; aliorꝝ multitudo. quibus commixta deo in dies singulos adolebant. Tradita sunt autem ab eo &ex alijs opibus multa: & sacra ornamenta non pauca. Quorum ei gratia licet vi capto: vt transfugę tamen data ēvenia. ¶ Iamvero perfectis aggeribus septembris mensis die septimo (qui erat cepto opere octauus & decimus dies) Romani quidem machinas admouebāt. Seditiosorum autem alij (qui ciuitatē desperauerant) muris relictis iachram rediebant: alij in cloacas sese dimittebant multi vero dispositi vlciscebantur eos qui arietes applicarant. Et hos autem superabant multitudine ac virtute Romani quod, q; maximum est læti mestos atq; iam debiles. Cum autem pars esset aliqua muri subruta nonnullęq; turres arietibus pulsatę cessissent: statim quidem propugnatores earum diffugiunt. Timor aūt etiā Tyrannos necessitate maior inuadit. Nam & priusq̄ transgrederentur hostes torpore tenebantur & ad fugiendum suspensi erant. Videns autem paulo ante superbos & factis impijs arrogantes tunc ita humiles esse ac tremere vt miseranda esset quāq̄ nequissimis tāta mutatio. Conati sunt quidem ambitu & muro quo mœnia cingebantur inuasio atq; perrupto custodes pellere atq; aggredi. Cum vero quos antea fideles habuerant nusq̄ viderent. fugiebant enim quo quemq̄ necessitas impulisset adeuntes aūt alij torum ab occidē te murum euersum esse nunciarent. alij subisse. Romanos atq; appropinquare sese querentes. alij vero etiā videre hostes in turribus affirmarent mœtu fallente conspectū in ora prostrati pro sua dementia querebantur: ac veluti succisi neruos qua fugerent hesitabant. Vnde vel maxime quis &virtutem dei perspexerit contra iniustos: & fortunam Romanorum. Tyranni quidem semetipsos tuitione priuarunt. ac sponte de turribus descendere vnde nūq̄ vi. sola vero poterant fame capi. Romani autem qui tantum in muris inferioribus laborauerant: eos nunc quos instrumētis non potuissent: fortuna cœperunt. Omnibus enim machinis tres turres validiores erāt: de quibus supra memorauimus. Relictis itaq; his vel quod est verius dei nutu in his deprehensi: confestim quidem ad vallem intra Syloam cōfugiunt. Rursum autem vbi paululum a mœtu respirauerunt: munitionem qua murus erat accinctus ex ea parte petierunt. Vsi autem infirmiore audacia q̄ necessitate iā enim vires eorum labor mœtus & calamitas fregerant a custodibus retrudūtur: & per diuersa disiecti in cloacis delitescunt. ¶ Romani vero muris potiti signa in turribus posuerunt: & cū plausu atq; lætitia victoriam cantu celebrabant: ꝙ principio finem belli multo senserant leuiorem. Deniq; sine sanguine murum nacti nouissimum non esse credebant. Cumq; nullum reluctantem viderent: pro certo mirabantur. In angustias enim viarum strictis gladijs fusi. & quos cœpissent interficiebant nullo discrimine: domosq; totas cū omnibus qui eo confugerant igni tradebant. Multas vero vastantes quas præde causa penetrassent: integras mortuorum familias: & plena mortuis tecta quas fames effecerat offendebant. Ipsum deinde horrentes aspectum vacuis manibus egrediebantur: nec tamen eo modo perempto miserabantur. Non autem idem circa viuos paciebantur: sed vnumquemq; obuium transfugendo. Et angusta viarum cadaueribus obstruxerunt: totamq; ciuitatem sanguine diluerunt. vt plęraq; incisorum cedes extingueret. Et occidentes quidē vespere desinebāt. nocte vero crescebat ignis. Ardentibus autem hierosolimitis illuxit dies septembris mensis octauus ciuitati. tot clades (cum obsideretur) experte quod bonis suis (ex quo fuerat condita) inuidenda si mansisset. Nulla tamē re alia tantis in fœlicitatibus digna nisi ꝙ talem progeniem qua subuersa est edidit. ¶ Intro autem Tytus ingressu & alias ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus est: quas Tyranni per dementiam deseruerant. Conspecta deniq; solida eorum altitudine. itemq; magnitudine. subtiliq; lapidum compagine singulorum quintumq; paterent vel quantū erigerentur deo (inquit) plane adiuuante pugnauimus & deus erat qui detraxit ab istis munimentis iudeos. Namq; hominū manus aut machinæ qd ad istas valerent? Tunc quidem multa eiusmodi cum amicis collocutus est. Quos vero a Tyrānis vinctos in castellis inuenit relaxauit.

¶ Tytus omnibus ciuitatis mœnibus subuersis turres propter memoriam fortunę suæ reliqt Et solos armatos qui manus opponerent (reliqua salua multitudine) iubet interfici vegetos vero & vtiliores coactos in templū conclusit appositis custodibus. Et fronto prępositus latrones ab alijs decernens occidebat. iuuenes vero formosos corpore seruabat. & septem milia vinctos misit in ægyptuz pluresq; Tytus vendidit: & multos spectaculis ferro & bestijs consumendos distribuit. Duodecim milia eo tempore fame perierunt. Captiuorum vero nongenta septem milia. Et cęsorum per omne tempus obsidionis decies centena milia. vnde tantę multitudinis ciuium in hierusalem argumentum sumitur ex numeratione facta tempore Flori inuenti quoq; tunc plusq̄ duo milia qui se mutuis vulneribus interfecerunt. Iohannes quoq; fame tabidus capitur. Similiter & Symō qui triumpho seruatus

Phinees gazophilacij custos dēphensus oīa ostēdit & veniā obtinuit.

Rōani machīas admouerūt. vij due septēbris & seditiosoꝝ multi despati se ī cloacas dimiserūt alij resistūt. &c.

Parte muri subrupta timent tyranni.

Tyrāni semetipsos tuitiōe pūates spōte descēderunt de turribus.

Romani muris potiti signa ī turribus collocātes victoriā cū letícia celebrārt & nouissimū murum sine sāguine habuerunt.

Cōbusta hierl'z octauo die septembris.

Tytus ciuitatē ī gressus ipsius munitiones & turriū ꝑspiciēs miratus dixit deū iudeos ab istis munitionibus & nō hoīez extraxisse.

est.Iohanne ppetuis datovniculis.Hierusalē igitur anno scdo imperij Vespasiani die octaua septembris(prius qnquies capta nunc vero vastata)Primusvrbis conditor rex iustus Hierosolimā(quę prius Solimavocabatur)appellauit quamq; Dauid pulsis Cananeis primus habitauit quę postea a Babilonijs quadringentesimo sexagesimo septio anno mense sexto euersa est.Et a Dauid vsq; ad id quod Tytus fecit excidiū anni mille centū sepuaginta septē. D

Capitulū tertium decimum.

Tytus oībus ciuitatis subuersis mœnibus turres fortunę suæ in memoria reliquit.

CVm autem alia ciuitatis deleret murosq; subuerteret.eas turres fortunę suę monimentum reliquit:qua commilitante his potitus fuisset quę capi non potuissent.quia ergo milites interficiendo laborabant(magnaq; adhuc extabat multitudo superstitum)solos quidem armatos Cæsar & qui manus opponerent iubet interfici:reliquavero multitudinem saluam esse.Illi autem cum his(quos occidi mandatum fuerat)etiam senes ac debiles trucidabant.

Fronto prępositus latrones ab alijs decernens occidebat.

Segetos autem atq;vtiliores coactos in templum in destinatum mulieribus ambitum concluserunt Custodes autem his Cæsar apposuit.vnum ex libertis & ex amicis suis Frōtonem:qui fortunam quam meritus esset quisq; decerneret.Ille autem seditiosos quidem omnes atq; latrones cum alius ab alio indicarētur occidebat:iuuenes autem lectos qui procero atq; formoso essent corpore triumpho seruabat. Ex residuavero multitudine septem milia maiores annis vinctos misit ad ęgyptum : operibus deputandos.

Duodecī milia eo tpe fame perierunt.

Captiuorꝝ nūerus nongēta septem milia.

Pestifera lues Fames.

eg.li.5 ca.50.

Plurimos autem per prouincias Tytus distribuit in spectaculis ferro & bestijs consumendos.q̄ vero infra sextum & decimum annum etatis agerentvendiderunt. Hisdem autem diebus quibus secernebantur a frontone mortui sunt fame duodecim milia quibus partim odio custodum cibus nū præbebatur:partimq;victus ipsi fastidio tenebantur.Erat autem pro multitudine hominum frumenti pœnuria.Et captiuorum quidem omnium numerus qui toto bello compræhensi sunt nongentorū & septem milium collectus est:hostium vero per omne tempus obsidionis decies centena milia.Horum plæriq; gentiles fuerunt:sed non indigenæ.A totis eī regionibus ad Azimorum diem festū congregati.belloq; subito circumfusi sunt:vt primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nascereť: E deinde in ciuitate fames.

Contubernium decem homiēs continet.

Q; autem caperet multitudinem tantam hominum ciuitas:certum erat ex his qui sub Cestio fuerant.Enumeratis enim tunc viris ciuitatis:florus Neroni significare cupiēs contemnenti nationem a pontificibus petijt(vt si quomodo possent)multitudinem numerarent.Illi autē cum dies festus adesset(qui pasca vocatur)quando a nona quidem horavsq; ad vndecimam hostias cedunt.per singula autem quasi contubernia non pauciorum q̄ decem homines fiunt.solum eī epulari non licet:multi etiamvicini conueniunt:hostiarum quidem ducenta & quinquaginta sex milia& quingenta numerabant.Fiunt autemvt denos epulatores p singulas imputemus vices cētibus(quos Coneticos alias Gonorrheos vocant)neq; mulierimus menstruo cruore pollutis:neq; alijsinquinatis participare sacrificia permittebatur.Sed nec alienis quidem nisi qui religionis causavenissent.

Numerus pemptorū oēꝫ hūanā pestē supat.

Inuenti plusq̄ duo milia qui se mutuisvulneribus interfecerunt.&c.

Magnavero hęc multitudo ab extraneis congregabatur.Tunc tamenvelut in carcerem tota gens fato cōclusa est.Et farta hominibus ciuitas bello obsidebatur.Itaq; superat omnem humanam & diuinitus emissam pestem numerus peremptorum quos partim palam occiderunt.partim cœperunt Romani. Rimantes enim cloacas & sepulchra cruentes:quos offendissent occidebant. Iuuenti sunt autem ibi quoq; plusq̄ duo milia.quorum alij manu sua: plures autem mutuis se vulneribus interfecerant cum fames alios corrupisset.Sœuus autem odor corporum introeuntibus occurrebat.adeo vt statim multi recederent:alij pluris habendi cupidine congesta cadauera calcantes se immergerant. F Multę nāq; opes in cuniculis inueniebantur.nefasq; omnemviam lucrifaciebat.Seducebātur autem multi quos Tyrannivinxerant.Nec enimvel in extremis a crudelitate cessauerant.Vltus autem estvtrumq; deus merito.

Iohēs fame tabidus capiť fiľr & Symō q triūpho seruatus ē Iohāne ppetuis datovinculis.

Primusvrbis cōditor rex iustus vocatus.

eg.li.5 cap.50

Ft Iohannes quidem oppræssus fame cumfratribus in cloacis(quā sępe despexit) a Romāis dexteram sibi dari præcatus est.Symonvero multavi cum necessitate luctatus. Sicut infra desinabimus semetipsum tradidit.Seruatus est autem alter quidem triumpho:Iohannes autemvinculis sempiternis. Romanivero extremas oppidi partes incendunt murosq; subuertunt. Ita quidem hierosolima capta est secundo anno principatus Vespasiani septembris mensis octauo die: quiquies autem prius capta.tunciterumvastata est Egyptiorum quidem rex Azocheus:& post eum Antiochus deinde Pompeius & post hos cum Hærodes & sosius captum oppidum seruauerūt.Antea vero rex Babiloniorum eo potitus excidit post annos ex quo edificatum est mille trecentos sexaginta & mēses octo & dies sex. Primus autem conditor eius fuerat Chananeorum potentissimus qui pr̄ia lingua iustus rex appellatus est. Erat quippe talis ideoq; & sacerdotium deo primus exhibuit;Phano primum edificato hierosolimam ciuitatemvocauit cum ante solima vocaretur. Chananeorum quidem populo rex iudeorum Dauid pulso colendam suo populo tradidit. Et quadringentesimo sexagesimo septimo anno post hac mense sexto a Babilonijs euersa est.A rege autē Dauid q primus iu-

A deus in ea regnauit.vsq; ad id(quod Tytus fecit)excidium anni mille centum septuaginta septē. Sed enim neq; antiqtas neq; ingentes diuitię:neq; totum per orbē terrę diffusa natio:nec magna religionis gloria quicq̄ iuuit quo minus periret. Talis quidē finis hierosolimorū obsidiōis fuit.

Epylogus temporum subuersionis hierusalem

¶ Tytus templum ac ciuitatem funditus eruere iubet relictis Phaselo/Hyppico/& Mariāne turribus in memoriā Romanę fortitudinis:ciuitatemq; fecit complanare. Ipse quoq; omnibus belli partibus amministratis laudare exercitum cupiebat:& pręmia persoluere debita. eorum itaq; obedientiā fortitudinem laudat atq; magnanimitatem victoriosisq; coronas nominatim imponebāt & vniuscuiusq; ordinē mutauit in melius. Et sic oibus secundū merita donatis sacrificia celebrauit & duas legiones sibi retinēs cęteras ordinauit. Et in Cęsareā maritimā transiens captiuos obseruari iussit: deinde ad Cęsaream Philippi veniens oia ibi spectaculorū genera celebrauit vbi multi captiui cōsumpti sunt: Modus aūt quo Symon captus est describitur. qui in cloaca cum socijs euadere cupiens cum socijs fodiebat:sed nullo sibi euadendi exitu candida veste indutus vt terrorē faceret videntibus captus est & vinctus a Terentio custoditur. Ipse enim diuina vltione propter suā crudelitatē sponte se hostibus in suppliciū tradidit. nequitia enim iram dei non potest effugere. Magna itaq; seditiosorū multitudo in cloacis reperta est. Symon aūt Tyto oblatus est vinctus quē triumpho Romę seruari praecepit. Duo vero milia cum quingentis in spectaculis ferro & bestijs in Cęsarea maritima consūpta sunt Deinde venit Tytus in Beritum vbi diu moratus clarissima fecit spectacula.

¶ Capitulum quartum decimum.

Postq̄ vero q̄d occideret quid ve raperet non habebat exercitus. q; iratis animis oia deerant nec enim parcendo si esset quod agerent abstinuissent: iubet eos Cęsar totam funditus iam eruere ciuitatē a c tēplum: relictis quidem turribus quę pręter alias eminebāt Phaselo/& Hyppico/& Mariamne. muriq; tanto quanto ciuitatem ab occidente cingebat id quidē vt esset castrum vel custodię causa relinquendis turres autem vt posteris indicarent qualem ciuitatem quā ue munitissimam Romanorum virtus obtinuisset. Alium vero totū am
B bitum ciuitatis ita cōplanauere diruētes: vt(qui ad eā accessissent) habitatā aliquando esse vix crederent. Hic q̄dem finis eorū dementię(qui nouas res mouere tēptauerūt) hierosolimis fuit clarissimae ciuitati: & apud oēs homines praedicatissimę. Caesar autem praesidio quidem illis statuit relinquere decimam legionem: nōnullasq; alas equitum ac peditum cuneos. ¶ Omnibus aūt belli partibus amministratis. & laudare vniuersum cupiebat exercitum pro rebus fortiter gestis & debita viris fortibus pręmia persoluere. Composito autem in medio ante haec castris magno tribunali stans in eo cum procerum eminentissimis: vnde ab omni milite posset audiri. magnam illis ait se habere gratiam pro beniuolentia qua erga se vtendo perseuerassent. laudabat aūt q; per omnia bella morigeri fuissent q;q; pręliando fortitudinem in multis magisq; periculis demonstrassent patrię per se amplificantes imperium omnibusq; planum facientes hominibus quia neq; hostium multitudo. neq; minutiones regionum. neq; magnitudines ciuitatum vel audacia in cōsulta & imanitates effugere aduersantiū possint vnq̄ Romanorum effugere virtutem quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulātem habuerit Bonum autem ait illos etiam bello finem imponere quod & multo tempore gestum sit. Nec ei optasse his melius quicq̄ cum id ingrederent. Hoc autem pulchrius atq; praeclarius q; duces Romani & procuratores imperij ab his declaratos ac praemissos in imperium libenter cuncti suscipiunt: & his quae ipsi decreuere manendum putant: agentes his gratias qui legissent. Mirari autem se eos ac diligere oēs q; nemo viribus alacritatem habuit tardiorem. Et illis tamen qui pro maiore vi clarius decertassent. vitamq; suam condecorassent fortibus factis. & militiam suam re bene gesta nobiliorem fecisset dixit se & honores & pręmia redditurum: nec vllum eorū qui plus alio laborare voluissent iusta vicissitudine cariturum. Magnamq; sibi huius rei fore diligentiam: q; magis vellet honorare virtutes eorum qui militię socij fuissent q̄ peccata punire. Confestim ergo iussit eos quorum partes sunt indicare quos nam scirent fortiter aliquid in bello fecisse: & nominatim singulos appellans presētes collaudabat quasi qui domesticis recte gestis nimium letaretur: & coronas eis aureas imponebat & torques longasq; hastas & signa ex argento facta donabat: & vniuscuiusq; ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurū atq; argentum: itemq; vestes aliamq; pręam largiter distribuebat. ¶ Omnibus autem ita donatis vt quisq; se meritum pręuerat. votisq; cum vniuerso exercitu factis magno fauore descendit: vertitq; ad sacra pro victoria celebrāda. Magnaq; astante boum multitudine circa aras immolatos omnes exercitui dedit ad epulas. Ipse vero eum honoratis per triduum acta leticia. Milites quidem alios quandoq; conueniret dimittit. Hierosolimorum autem custodiam decimae legiōi credit. neq; ad eufratem qui pridem ibi fuerant misit. duodecimę legionis memor q; Cestio duce iudeis cōcessessat. totam quidē illā de Syria pepulit. Erat ei oli apd Raphaneas alias Raphaneos: ad me litē

Tytus tēplū ac citatem fūditus eruere iubet relictis phaselo/hyppico:& mariāne turribus i mēoriā Rōanae virtutis citatēq; fecit complanare.&c.

tytus militibus habita victoria gratias agit. Laudat eorum obedientiā fortitudinē & magnanimitatem.

Praemia cuilibz pollicentur.

Magis virtutez honorare q̄ peccata punire.

Cęsar oibu s secūdum merita donatis sacrificia celebrauit. Exercitum ordinat.

Duas legiões ibi retinuit.

autem (quę sic vocat) misit hæc ad eufratem in confinio Armenię & Capadocię sita est. Duas vero eū obsequi satis esse duxit donec ad ęgyptum perueniret quintam & decimam legionem. ¶ Deinde si bi ad maritimā Cæsaream cum exercitu conuenisset: in eam manubiarum multitudinem reposuit: captiuosq; ibi asseruari iussit: q ad Italiam nauigare tempus hiemis prohibebat. ¶ Per idem vero tempus (quos Tytus Cęsar obsidionis causa apud hierosolimam commorabat) ascensa naui oneraria Vespasianus Alexandria Rodum transmisit. Hinc autem vectus triremibus postq̄ omnes quas pręte nauigauit ciuitates inuasit. & ab his cum votis exceptus in Gręciam & Yonia transijt. Egressus deinde Certyra alias Corcyra in Iaphiani alias Iapigia3 delatus est: vnde iam terra iter agebat. ¶ Tytus autem ex maritima Cęsarea reuersus in Cæsaream (quę Philippi vocat) aduenit: diuq; ibi commorabatur omnia celebrans genera spectaculorum. Multiq; in ea captiui consumpti sunt: alijs bestijs obiecti alij caruatim coacti more hostium inter se depugnare. ¶ Hic etiam Symonem minorem Gyore filiū comperit hoc modo esse comprehensum. Iste Symon (cum hierosolima obsideret) in superiore ciuitate constitutus postq̄ muros ingressus exercitus totam vastare cœperat ciuitatem: tunc fidissimis amicorum ascitis. & lapidarijs cum ferramentis eorum operi necessarijs: & alimentis (quę multis diebus sufficere possent) vna cum illis omnibus in aliquam occultiorem cloacam sese dimittit: & quo ad fossa patebant illa progrediebantur. Vbi vero soliditas obstitisset. eam suffodiebant spe posse vlterius progressu toto emergere atq; ita seruari. Sed hanc expectationem veram nō esse: rei periculum refellebat vix enim paululū fossores processerant. itaq; alimenta (q̄uis parce his vterentur) eis deficiebāt. Et nūc igitur Symon velut stupore posset Romans fallere albis tunicis innexaq; fibula ac clamide purpurea indutus ad illum ipsum locum ex terra editus vbi templum antea fuerat apparuit. Ac primo quidem obstupuere (qui eum viderunt) suisq; locis manebant. Deniq; propius cum accessissent quis esset p cūctati sunt. Et id quidem Symon non dicebat: iubebat autem ad se ducem vocari. Statimq; accersitus ab his (qui ad eum cucurrerant) venit terentius rufus (namq; is rector militię relictus erat) Omni vero ab eo veritate comperta ipsum quidem vinctum custodiebat. Cęsari autem quemadmodum esset cōprehensus indicauit. Symonem quidem invltionem crudelitatis (quam in ciues suos amare ac tirannice fecerat) in potestate hostium quibus maxime erat inuisus ita deus posuit non in subditum eorū manibus. sed sua sponte ad supplicium adductum: propterea q plurimos ipse crudeliter interemerat falsis criminationibus insimulatos defectionis scilicet ad Romanos. Nec enim potest iram dei effugere nequitia. nec inualida res est iusticia. Sed quando sui temeritores vlciscitur: & grauiorem pena3 ingerit criminosis. cum iam se liberatos esse crediderint. eo q statim non luere commissa. Id etiam Symon didicit. postq̄ in iras incidit Romanorum. Illius autem ascensus a terra magnam etiam seditiosorum multitudinem his quidem diebus fecit in cloacis deprehendi. ¶ Cęsari autem maritimam Cęsaream reuerso vinctus Symō oblatus est: & illum quidem triumpho (quem Romę acturus erat) seruari iussis. Ibi autem moratus fratris sui natalem diem clarissime celebrat: multam partem danatorum honori eius attribuens Numerus enim eorum qui cum bestijs depugnarūt: quiq; ignibus cremati sunt. & inter se digladientes perierūt duo milia qngentos excessit. Oia tamē videbātur hęc Hęc Romanis (licet mille modis illi cōsumerent) minus esse supplicij. ¶ Postea Cęsar berytū venit. Hęc aūt ciuitas est phœnicis prouincię colonia Romanorum. & in hac quoq; diutius cōmoratus est: maiore vsus claritudine circa natalē patris diem tam magnificentia spectaculorū. q̄ sumptibus alijs excogitatis: cū etiam captiuorū multitudo eodē quo antea modo piret.

Manubiarum mltitudinē captiuos in Cæsarea repo suit.

Tytus ex cęsarea maritima i cęsareā philippi adueniens oia ibi gña spectaculorum celebrauit vbi mlti captiui cōsumpti sunt.

Symon (nullo euadēdi exitu) cādida veste indutus vt terrorē quendē faceret aspicietibus captus est a romanis & vinctus a Terentio custoditur.

Negtia ira3 dei effugere nō potest.

Symō Tyto vinctus ablatus est quē triūpho romę iussit seruari

Berytū ciuitas phœnicis vbi tytus diu moratus etia3 clarissima fecit spectacla.

D. eg. li. 5 ca. 50. E eg. li. 5 ca. 50 F

¶ Iudeorum gens totius orbis indigenis asseminata precipue apud Antiochiam: vbi post Antiochum reges illis liberam domicilij dederunt facultatem: sed erga illos Antiochensiū pter diuitias maximum erat odium. Et hos Antiochus quidem inuidus accusat vna nocte statuisse ciuitatē concremare: & quosdem tradidit quos populus iubet concremari. Antiochus quoq; ipsos paganizare cogit sabbati prohibens solēnitatem: & omnes recusantes captis a Romano duce militibus peremit. iterū ipse illis quadratum forum concremasse accusat. sed hos quidem iuuenis facta inquisitione immunes ostendit & incendiarios cognouit. ¶ Capitulum quintū decimum.

eg. li. 5 cap. 51

INuenit autem peridem tempus iudeos (qui apud Antiochiam reliqui erat) qui apud acerba & exciosa pericula perpeti concitata in eos Antiochēsium ciuitate: tā pter criminationes illatas eis in p̄sentia q̄ propterea quę fuerant non multo ante cōmissa. De qbus necessariū mihi videtur pauca prędicere vt etiā ea quę postea gesta sūt cōsequēti narratiōe referamus. Iudeorum nāq; gens multū qdē totius orbis indigenis asseminata est. plurimū autem Syris in ciuitate permixta pręcipue apud antiochiā versabatur propter magnitudinem ciuitatis. Maxime vero his liberam domicilij facultatē reges qui post Antiochum fuerant prębuerunt. Namq; Antiochus quidem qui ępiphanes dictus est vastatis

A hierosolimis templum spoliauit. Qui vero post eum regnum assecuti sunt. quicquid eneum in donarijs fuit hoc iudęis apud Antiochiam degentibus reddiderunt. eorum sinagoga dedicandum. Concesseruntq; vt pari cum græcis iure ciuitatis vterentur. Asecutis quoq; postea regibus eodem modo tractati. Et profecerunt multitudine & extructione itemq; magnificētia munerum templum clarius rediderunt. Semperq; religione sibi sociantes magnam paganorum multitudinem: etiam illos quodammodo sui partem fecerunt. Quo tempore autem bellum fuerat conclamatum: & recens in Syriā Vespasianus delatus est nauigio. Iudeorum vero odium apud omnes pullulabat. tunc vnus eorū Antiochus quidam plurimum patris causa honorabilis (erat enim princeps apud Antiochiam iudeorū) cum Antiochensium populus concionaretur in theatro progressus in medium patrem suum & ceteros deferebat insimulans eos quod vna nocte totam ciuitatem incendere statuissent: & veluti gestorum participes quosdam hospites iudęos tradidit. His autem auditis populus iam cohibere non poterat. Sed in eos qui traditi fuerant ignem iussit afferri statimq; omnes in teatro concremati sunt in multitudine vero iudeorum ꝑperabat irruere: si eos celeriter vlti esset patriam suam seruatum iri existimantes. Antiochus autem iracundiam magis accēdere mutato quidem voluntatis argumēto ꝙq; iudeorum mores odisset exhibere se credens. si paganorum ritu sacrificaret. Idemq; iussit etiam ceteros facere compelli. Renuendo enim manifestos fore insidiatores. Huius autem rei periculo ab Antiochensibus facto pauci quidem consenserūt: alijs vero qui noluerunt perempti sunt. Antiochus vero acceptis a Romanorū duce militibus seuus instabat ciuibus suis nequaq̄ eos die septimo ab opere cessare permittens. sed omnia cogens facere quę diebus agerent alijs. Tāq; validam necessitatē imposuit. nō modo apud Antiochiam vt septimi diei ferię soluerent. Sed hoc exordio in ceteris quoq; ciuitatibus ad breue tempus similiter fieret. ¶ Iudeis autem apud Antiochiam tunc eiusmodi mala perpessis: altera denuo calamitas accidit. De qua narrare conati: hęc quoq; persecuti sumus. Nā quia

Odium iudeoꝝ apud oēs ꝑpter diuitias.

Antiochus inuidus iudeos falso abcusat vna nocte statuisse totā vrbem cōcremare & quos ppl's iussit cōcremari

Egli. v. ca. 52.

Antiochus itēꝝ iudeos quadratū concremasse accusauit

B quadratum forum exuri contigit. & archiua monimentorumq; receptacula publicorum. itemq; basilicas. vixq; ignis inhibitus est super omnem ciuitatem magnanimis viuens: huius facti Antiohus iudeos accusat ad Antiochenses quos scilicet si his infesti antea non fuissent. recenti tamen ex incendio tumultu facile calumniam perpulisset multomagis ex anteactis fidem habere suis dictis persuasit. vt pœne se vidisse ignem ab iudeis iniici arbitrarentur: & tanq̄ furore correpti magno cum ardore cuncti qui accusabant aduersus eos impetum facerent. Vix autem motus eorum potuit reprimere collega adhuc iuuenis legatus postulās sibi permitti referre ad Cęsarem gesta Rectorem namq; Syrię Cesennium priscum iampridem Vespasianus eo miserat: nondum autem ille peruenerat. Habita vero diligenti quęstione collega reperit veritatem & eorum iudeorum quidē quos Antiochus accusauerat nemo conscius fuit. omne autem facinus admiserunt homines quidem nocētissimi necessitate debitorum rati ꝙ si forum & scripta publica concremassent: exactione liberarentur. Iudei quidem pro suspensis consulatione criminationibus futura expectantes magno timore fluctuabant.

Quidā iuuenis facta inq̄sitione iudeos imunes ostendit & incēdiarios cognouit

¶ Tytus allato sibi a patre nuncio sciuit ipsum vniuersis Italię ciuitatibus fuisse desiderabilē: maximoq; honore Romę receptum maxima nāq; fuit populi leticia in eius aduētu. Sed germani & Galatę Vespasiano adhuc in Alexandriam existente defecerant quo cognito. ipse litteris missis ventiliū cęrealem cōsulem facit iussitq; ad regendas ꝓficisci britannias. qui audita Germanorum rebellione eos inuadit. quos domicianus dux exercitus pristino subiecit iugo. Sermatę vero qui & Scythę dicti sunt. cū germanis cōserant: & in romanos impetum facientes hystrum transgressi plures occiderunt. & Fronteium Agrippam vastatis vndiq; regionibus. Sed hoc Rubrius Gallus a Vespasiano missus debellauit: & multos occidit alijs fugientibus.

Tytus allato sibi a patre nūcio sciuit ꝙ pater vniuersis italię ciuitatibus peruenisset desideralis & maximo honore fuisset receptus.

Capitulum sextūdecimum.

C TYtus autem Cęsar a patre sibi allato nūcio ꝙ vniuersis quidem Italię ciuitatibus desiderabilis peruenisset maxie vero ꝙ vrbs eū roma summa cū alacritate & claritudine suscepisset in maximā leticiam voluntateq; translatus est curis de eo ita vt sibi erat suauissimum liberatus Vespasianū enim etiā longe quidem ebsentem omnes homines Italiæ voluntatibus vt ꝑsentem colebant: expectationem suam ꝙ nimis eū venire cupiebant pro eis aduentu ducentes. & omni habentes necessite liberam erga illum beniuolentiam. Nam & senatus memor calamitatum quę mutatione principum contigissent optatum. erat suscipere senectutis honoreb ellicorūq; gestoꝝ maturitate declaratum: cuius præsentiam sciebant soli subiectorum saluti commodaturam. Et populus quidem malis intestinis sollicitus magis eum venire cupiebat. tunc se calamitatibus quidem pro certo absoluendū esse confidens anteq; vero libertatē cum opulentia recepturum: ꝑcipue pars militaris ad eū respiciebat. Hic enim maxime per eum bellorū patratorū nouerant magnitudinē. Imperitiā vero alioꝝ ducum experti atq; ignauiā: magna quidem se optabant turpitudine liberari. eū vero qui se & seruare & honestare solus posset recipere precabanť. Dum vero hac beniuolentia diligeretur ab

Quāto honore vespasian⁹ fuerit Romę recoeptus.

Leticia ppli in aduentu Vespasiani.

omnibus:honore quidē a pcipuis viris vlterius expectare intolerabile videbat. Sed eum q̄ lōgissime ab vrbe Roma cōuenire ante pperabant. Nec tunc quisq̄ eius moras conueniendi ferebat:sed ita simul omnes effundebant: & vniuersis facilius & prōptius ire q̄ manere videbat: vt etiam ciuitas ipsa tunc primū intra se iocundam sentiret hominū caritatem. Erant autem pauciores abeūtibus remanētes. Vbi vero eum appropinquare nunciatum est. q̄q; mansuete singulos suscepisset qui precesserant indicaret:omnis iam reliqua multitudo p vias cum coniugibus ac liberis p̄stolabat: & quo transiens aduenisset videndi eius voluntatē vultusq; eius lenitatem oīm generū vocibus psequebant beneme ritum & salutis datorē solumq; dignum Romę principem appellantes. Tota vero ciuitas veluti templum sertis atq; odoribus ploena. cum aūt vix p circumstantiū multitudinē in palaciū venire potuisset ipse quidē pœnatibus dijs aduentus sui gratulatoria sacra celebrabat. Vertunt aūt se ad ępulas turbę pq; tribus & genera & vicina cōuiuia exercētes deo libabant: & ab eo p̄cabant ipm Vespasianum q̄plurimū tēporis in Romano imperio pseuerare. & filijs eius & qui ex his nascerent seruare inexpugnabilē pricipatū. Vrbs quidē Romana Vespasiano ita suscepto statim maxima fœlicitate crescebat.

Germanorū & galatarum defectio vespasiano existēte adhuc in alexandria Cā defectionis.

Crebrę mutationes impatoꝝ.

¶ Ante hęc vero tēpora quibus Vespasianus quidē apud Alexandriā erat. Tytus vero hierosolimā obsidebat magna pars germanorū ad defectionē mota est. Quibus etiam galatarum pximi cōspirātes magnam spē contulerant. q etiam Romanoꝝ dominio liberarent. Germanos autē deficere velle bellumq; inferre sustulit primū natura bonis consilijs vacua paruaq; spe appetēs periculorum deinde odium principū qm̄ soli sciunt prę cęteris gētem suam vi coactam seruire Romanos. Necnō equidem maximam tēpus eis fiduciam dedit. Nam cū viderent Romanoꝝ imperium crebris imperatorū mutationibus intestina seditione turbari:omneq; his subditam orbis terrę partem pendere ac nutare cognoscerent. hoc sibi optimū tēpus ex illoꝝ aduersis rebus atq; discordijs oblatū esse putauerūt. Id autem cōsilium dabant & hac eos spe decipiebant Dasicus al's Classicus quidā & Baylus al's Vitillus ex eorū potētissimis. qui olim quidem res nouas cupiebant tempore autē adducti sententiam suā pdiderunt. Iāq; alacriter affectę multitudinis periculum facturi erant. Verum maxima parte germanorum defectionē pollicita cęteris fortasse nō dissentientibus veluti quadā diuina puidentia Vespasianus ad ventilium cęrealem (qui pridem germaniā rexerat) lr̄as mittit: quibus eū cōsulem declarauit: iussitq; ad britannias amministrandas pficisci. Ille igit quo iussus fuerat abiens audita rebellatione germanorū eos iam cōgregatos inuadit ordinata acie magnū in cōflictu numerū peremit: depositaq; amentia ad sobrietatem coegit. Sed q̄cito ad loca ille peruenisset: haud multo post erant suppliciа luituri. Nā vt primū defectionis eorū nūcius allatus est Romā domicianus cęsar hoc audito (non sicut alter fortasse in illa etate fecisset nā omnino adolescēs erat) tantā rei magnitudinē suscipere detractauit. Sed a p̄re habens ingenitā fortitudinē & supra etatē exercitatus illico tēdebat in barbaros Illi autē expeditionis fama pculsi: ei se pmiserant. luchrū hoc ex timore maximū nacti vt sine vlla clade pristino iugo subijcerent. Omnibus ergo circa galatiā (vt oportuit) ordinatus ne rursus vnq̄ facile turbarent: domicianus clarus atq; insignis etatē superantibus factis. & patriū decus afferētibus: Romam regredit.

Vespasian⁹ lr̄is missis vētiliū cōsulē facit iussitq; ad regēdā britāniā pficisci qui auditā rebellatiōe germanoꝝ eos inuadit.

Sarmatę (qui & scythę dicti sūt) cū germanis in defectionē cōsētiūt & i rōanos facientes ipetū hystrū trāsgressi eorū plures occidūt & cōsularē frōteiū agrippā vastatis vndiq; regionibus sed hos rubrius Gallus a Vespesiano missus debellauit multis eorū interfectis & alijs fugientibus.

¶ Cum supra dicta vero germanoꝝ defectione hisdē diebus etiā Sarmataꝝ al's Scytharū cōuenit audacia. Nā (qui appellant scythaꝝ) sarmathę maxima multitudo clā transgressi flumē hystrū violenti atq; seuissimi pter inopinatū impetū multos quidē Romanorū (quos in p̄sidijs offēdere interficiunt: & cōsularē virum seniorē pōpeium al's fronceiū agrippā (qui fortiter his obuius pugnauerat) occidūt: pximasq; regiones totas feriēdo atq; ducēdo omia (quę incendissent) puagabant. Vespasianus hoc facto & vastitate Mesyę cognita. rubriū gallū dirigit. pœnā sarmatis impositurum. A quo multi quidē in p̄lijs trucidati sunt. qui vero salui esse potuerunt. domū refugerūt. Hoc aūt bello magister militū definito: etiā futuri tēporis cautioni cōsuluit. Pluribus enī & maioribus p̄sidijs loca circōdedit: vt oīno barbaris esset ipossibilis trāsitus. In Mesya quidē bellū ea celeritate discretū est.

¶ Tytus vbiq; magnificentissima celebrans spectacula captiuis Iudeis ad ostentationem cladis abutebat. Hic enim itinere fluuiū (qui ls dictus est. & sabbatinus pter peculiare miraculū) appellatum cognouit. Hinc Antiochenses obuiā venerunt dep̄cantes. vt iudeos a ciuitate expelleret: sed illos nō audit. Ipse quoq; auream coronā a parthoꝝ rege missam suscipiēs in Euphrate remeauit Antiochiā vbi iterum iudeos expelli petentibus Antiochius respondit eorū patriam perisse. nullūq; iam locum (qui eos reciperet) restare: sed ereas tabulas suorum priuilegiorum eis pmisit eximere. Cū aūt ille ad hierosolimam venisset tristemq; solitudinē. q̄ tunc videbat antiquę ciuitatis claritudini cōpararet misertus est. ciuitatis excidium multum imp̄cans seditionis auctoribus. Deinde in Alexādriam pueniens curat nauigare in Italiam: & legiones suas p ciuitates distribuit. Captiuorum autem duces Symonem: & Iohannem septingentosq; alios in Italiam portari p̄cepit.

Capitulum septimum decimum.

A eg.li.v ca.52.

PRinceps vero Tytus aliquādiu quidem beryti cōmorabat̄.ita vt diximus.Inde autem reuersus.& per omnes(quas obiret)Syrię ciuitates magnificentissima celebrans spectacula iudeorum captiuis ad ostentationem cladis eorum abutebat̄.Contigit autē in itinere fluuium cognitione dignissimū. Is fuit medius inter archiam & raphaneas Agrippe regni ciuitates.Habet aūt quoddam peculiare miraculum.Nam cum sit qn̄ fluit plurimus neq; meatu segnis tn̄ interpositis sex diebus a fontibus deficiens siccum exhibet locum videre.Deinde quasi nulla mutatione facta.septimo die similis exorit̄:atq; hūc ordinē pro certo semper eū seruare cōpertum est.Vnde etiam sabbaticus appellatus est a sacro iudeorum septimo die sic nominatus.

¶Ciuitatis aūt Antiochensium populus qm̄ Tytum aduentare cognouit manere quidē intra mœnia prę gaudio nō patiebat̄.Oēs autē obuiā ei pergere ꝑperabant & vsq; ad tricesimū & eo amplius stadium ꝑgresse non mō vir sed etiam feminę cū pueris expectabant:Et cū appropinquantē vidissent ex vtroq; vię latere stantes dextras cū salutatione tendebāt.Multisq; fauoribus exultantes:cum ipso reuertebat̄.Crebro aūt inter oēs alias laudes precabant̄ vt iudeos expelleret ciuitate.Tytus quidem nihil p̄cibus istis indulsit.sed ociose quæ dicebant̄ audiebat.Incerti autē quid sentiret quid vefacturus esset iudeis magno & atroci mœtu tenebat̄.Nec enim cōmoratus est Antiochię Tytus.Sed cōtinuo a Zeugma eufraten versus iter cōtendit.Quo missi etiā ab rege parthorum venerunt aureā ei ferentes coronā ꝙ iudeos vicisset.Eaq; suscepta etiam cōuiuium exhibuit regis missis atq; ita Antiochiam remeauit. Curia vero & populo Antiochensi multū petētibus vt in theatrū veniret vbi eū oīs multitudo prestolabat̄ humanissime paruit.Rursus aūt hisdem fortiter instātibus & crebro postulantibus expelli ciuitate iudeos ingeniose respondit:patriā eorum dicēs quo expellendi fuerant interisse nullūq; iam esse locū qui eos reciperet.Vn̄ ad aliā petitionē sese cōuertunt Antiochēses: ꝙ priorem īpetrare non potuerunt.Eneas eni tabulas eum p̄cabant̄ eximere.quibus incisa essent priuilegia iudeoꝝ.Sed nec id quidē Tytus annuit.Verū in eodē statu relictis oībus(quę habebāt apud Antio-

B chiam iudei)ad ęgyptum inde discessit.Iter aūt agendo cū ad hierosolimā venisset tristemq; solitudinē(q̄ tunc videbat)antiquę ciuitatis claritudini cōpararet:disiectorum operū magnitudinē & veterē pulchritudinē recordatus miserebat̄ excidiū ciuitatis.nō(sicut alius fecisset) exultans ꝙ talē ac tantā funditus excidisset.Verū multū imprecans seditionis auctoribus & qui hāc ei pœnā inferre coegissēt: ita certus erat ꝙ nūq̄ virtutē suā voluisset punitoꝝ calamitatibus clarescere:ex magnis eni diuitijs nō minima pars in ruinis adhuc inueniebat̄.Quędē eni eruebāt Romā plura vero captiuis indicantibus auferebāt aurū atq; argentū aliaq; instrumēta p̄ciosissima quę dn̄i propter incerti belli fortunā terræ cōdiderāt.¶Tytus aūt ꝓpositum iter ad ęgyptū tendēs emēsa velociter solitudine ꝑuenit Alexandriā.Decretoq; ad Italiā nauigare cū se duę legiōes comitarent̄ vtramq;(vn̄ venerāt) rursum remisit quintā quidē in Mesiam quintā vero decimā in pannonia.Captiuorum autem duces Symonē:& Iohannē & alios septingētos numero viros electos tā magnitudine corporum q̄ pulchritudine p̄stantes illico ad Italiam portari p̄cepit cupiens eos & in triumpho p̄terducere.

Tytus vbiq; mā gnificentissima celebrās specta cula iudeorum captiuis ad ostē tationem cladis abutebatur.

Antiochēses tyto obuiā ciuitatē exierūt.

Dep̄cātes vt iudeos expelleret ciuitate Tytus nō audit.

Tytus aureā coronā a partorū rege missā suscipiēs ī euphrate remeauit Antiochiam.

Tyti hūāitas re- deūtis pietas & misericordia super illa excisa q seditiosis īprecās virtutē suā punitorum calamitatibus nolebat clarescere.

Captiuorū duces Symonē & Iohēm & alios septigētos ī Italiā portari p̄cepit.

¶TYTO Romam reuertente maximus celebratus est triumphus.

¶Tyto Romam aduenienti pater cum ciuium multitudine obuiam venit cū maxima leticia omnes domos exierunt pōpam visuri:& triumphum.Vespasianus:& Tytus lauro coronati patriaq; purpurea veste amicti transeunt quos senatus in octauianis ambulationibus p̄parato tribunali p̄stolabātur.Militesq; inermes erāt in sericalveste laureis coronati.Vespasianus autem(ipso & Tyto solēnia celebrante)milites breuiter allocutus illos ad prandiū(quod his ex more ab imperatore parari solet)dimittit.Ipsq; ad triūphorum recessit.ineffabilia autem erant triumpho p̄parata. Aurum argentum/& ebur in omni genere specierum & operum.Gemmę multę & clarissimę. Simulachra deorū p̄ciosissi-

C ma ferebant̄/animaliaq; diuersis ornamētis induta ꝓprijs.Triumphatores quoq; ab alijs discreti mirabilis ornamentorū magnificentia culti erant.insuperq; captiuorū vulgus ornatum erat.Machinęq; portabant̄.belli autem descriptio & bellorū euētus quos iudei passi sunt p̄sentialiter p singula pegmata ostendebant.Ornamenta etiam & templo alata portabant̄.sed mutatum erat candelabrū a iudeorum cōsuetudine.lex autem iudeorum nouissima spoliorum ferebat̄.deinde transibant plurimi victorię portantes simulachra omnia auro & ebore facta post quę Vespasianus prior ibat:& Tytus sequebat̄.Et domicianus adhuc equitabat ornatus pulcherrimi.Pompę autem finis fuit capitolini iouis tēplum quo constiterunt & antiquo Romanorum more.Symon Gyoræ hostium dux inter captiuos in pōpam traductus laqueoq; circūdatus per publicum trahebat̄.cuius quidem postq̄ vitę finem nunciatum est hostias inchoarunt: & his secūdo celebratis in palacium recesserunt. hinc quoq; diē vrbs Romana finem malorum ciuilium & pro fœlicitate spei bonę principium celebrauit.

¶Capitulum octauum decimum.

Peracta vero nauigatione pro voto similiter quidem Roma in eo suscipiendo erat affecta & D
ex cursus exhibuit ei quos patri. Claritudinē vero Tyto pater addidit. qui venit obuiā eumq;
suscepit. Multitudini autē ciuium diuinā quandam leticiā suggerebat: ꝙ videbat in vnum tres
cōuenisse. Non multis aū diebus post vnū cōmunem triumphū ob res gestas agere statuerunt. q̄uis
vtrisq; senatus ꝓprium decreuisset. ¶ Prędicto autē die (quo futura erat pōpa victorię) nemo ex tam
infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes autē cum ꝓdijssent loca vbi tm̄ stare potuissent
ꝑuenerunt quātus spectandi modus sufficeret: imperatoribus cōcesso necessario transitu. Cūcta vero
parte militari aū lucem p turmas atq; ordines pręgressa cum rectoribus suis & circa hostia cōstituta
non palacij superioris: sed ꝓpe Isidis templū ibi enim principes nocte illa requiescebant prima iā au
rora incipiente ꝓcedunt. Vespasianus & Tytus lauro quidē coronati amicti vero patria veste purpu
rea: & ad octouianas ambulationes transeunt: ibi enim senatus & ducum ꝓceres & honorati equites
eoꝝ prestolabant̄ aduentum. Tribunal autē ante porticus factum erat: selleq; in eo ꝑparatę eburneę.
Quo cū ascendissent: cōcederunt. Statimq; partis eos militaris fauor excepit: multis virtutum testimo
nijs ꝑdicans. Illi autem inermes erant i veste serica: laureis coronati. Pręceptis aūt laudibus eoꝝ Ve
pasianus (cū dicere adhuc vellent) silencij signū dedit: magna oīm quiete facta surrexit & amictu ma
gnā partē capitis ad optus solēnia vota celebrauit. Idēq; Tytus fecit. Perfectis aūt votis Vespasianus i
cōe oēs breuiter allocutus milites quidē ad prandium (quod hij ex more ab imperatore parati solet)
dimittit. ipse vero ad portā recessit quę ab eo (ꝙ per illam semper triumphorū Pompa ducit̄) nomen
accepit. Vbi & cibū prius capiebant & triūphalibus vestibus amicti ad portam dijs collocatis cęsa ho
stia inter spectacula transeūtes triumphū ducebant: vt multitudini facilior preberet̄ aspectus. ¶ Pro E
merito autē narrari multitudo illorū spectaculorū magnificētia nō potest in oībus quę quisq; excogi
tauerit vel artium factis. vel diuitiarū opibus vel naturę nouitate. Nā pœne quęcūq; hoībus qui vsq̄
sunt fortunatis paulatim quęsita sunt alij alia mirabilia atq; magnifica hęc vniuersa illa die Romani
imperij magnitudinē ꝓbauerunt. Etenim argēti auriq; necnō & eboris in omni genere specierū siue
operū multitudine nō vt i pōpam ferre cerneres. Sed si quis dixerit oīa fluere & alias quidē vestes ex
rissimi generis purpura portari. alias diligentissima pictura varietas arte Babilonica. Gemmę autē cla
simę & tā multę. alię coronis aureis. alię speciebus. alię formate inclusę traductę sunt vt appareret fru
stra nos eorum vnq̄ alias vsq̄ verū esse aliqd suspicari. ¶ Ferebant̄ aūt simulachrorum sigilla (quę illi
deos habebāt) & magnitudine mirabili. & arte nō defunctorię facta horūq; nihil nō ex ꝑciosa mate
ria. Quin & animaliū diuersa genera ꝓducebant̄. ꝓprijs ornamētis induta. Erāt aūt quę singula etiā
porteret magna hominū multitudo purpureis vestibus atq; inauratis ornata. Ipsi etiā (qui ad pōpam
fuerant) ab alia turba discreti: ꝓcipua & mirabili ornamentoꝝ magnificētia culti erant. Insuper his ne
captiuorū quidem vulgus inornatū videres. Sed varietas & pulchritudo vestiū natura ex fatigatiōe
corporū deformitatē oculis subtrahebat. Maxime aūt stupor erat machinatū (quę portabant̄) siue pe
gmatū fabricatio. pro cuius magnitudine timendū viribus portantiū occurrētes putabāt. Multa enim
in tertiū nidū quartūq; surgebāt & magnificētia fabricę cū ammiratione delectabat. multis aurata ve
ste circūdatis cum aurū præterea atq; ebur oībus esset affixum. ¶ Multis aūt imitationibus bellū ali
ter in alia diuisum certam sui faciē demōstrabat. Erat enim cernere vastari quidem fortunatissimam
terram. totas vero interfici acies hostiū. & alios fugere alios captiuos duci murosq; excellētes magni
tudine machinis dirui: & castellorū excindi munimina & populosarum ciuitatū mœnia disturbari. ex
ercitūq; intra muros infundi cedisq; omnia loca plena. & eorū qui manu resistere nō poterāt preces
ignemq; tēplis immissum ediumq; super dominos & post multam vastationē euersionis atq; omnis
tristitię defluentis non arua culte neq; ad hominū vel pecorū potum. sed per terram ex omni pte fla
grantem. Hęc enim iudei bello passas esse ipsi experti sunt. Ars aūt & cōfectorum operū magnitudo
nescientibus adhuc fieri tanq̄ ꝑsentibus ostēdebant. ¶ Erat autem p singula pegma captę ciuitatis F
dux ita (vt captus fuerat) ordinatus. multę aūt naues sequebant̄. Spolia vero alia: & aia quidē passim
ferebant̄. Eminabāt autē duces eorum quę apud hierosolimam in tēplo reperta sunt mēsa aurea pō
deris talēti magni & candelabrū quidem similiter auro factū. Sed opere cōmutato ab vsus nostri cō
suetudine. Nam media quidem colūna basi herebat tenues autē ab eo canulę ꝓducebantur. ad simi
litudinem fiscinulæ: & summum quæq; in licinij speciem fabricatę. Erant autē numero septē septimi
diei qui apud iudeos est indicantes honorē. ¶ Post hęc autē portabat̄ lex iudeorū nouissima spolio
rū. ¶ Deinde transibāt plurimi victorię simulachra portātes oīa ex auro & ebore facta. Post quę Ve
spasianus prior ibat: & Tytus deinde sequebat̄. Domicianus aūt adhuc equitabat ipe quoq; ornatus
pulcherrime. dignū spectari exhibēs equū. ¶ Pōpę aūt finis fuit capitoliū iouis tēplū. quo (postq̄ vētū
est) cōstiterūt. Erat eni vetus mos patrius operiri. donec ducis hostiū mortē quispiā nūciaret. Is erat

Tyto aduenienti Romā pater cū ciuiū multitudine obuiā venit maxia cū leticia

Modus exeūdi ab triūphum & ordo Vespasianus & tytus lauro coronati patriaq; veste purpura amicti trāseūt quos senatus i octouianis ābulationibus ꝑparato tribunali ꝑstolabant̄

Porta triūphi.

Ineffabilia triūpho ꝑparata.

Argētū aurū & ebur i omi gñe specierū & operum

Gēmæ clarissimę & multę.

Simlachra deorū ꝑciosissima ferebant̄.

Triūphatores ab alijs discreti.

Machie portabant̄.

Belli descriptio & belloꝝ euētus quos iudei passi sunt oībus ꝑsētialiter ostēdebat̄.

Pegma machinā i q̄ statuę collocāt significat.

Mutatū candelabrum.

Lex iudeorum nouissima spolioꝝ ꝓbabat̄.

A Symon Gyorę tunc inter captiuos in Pompam traductus. Laqueo vero circumdatus per publicum trahebatur: cum eum simul cederent qui ducebāt. Lex autem Romanis est ibi necare criminum reos morte damnatos. Postq̄ igitur eum finem vitę habere nunciatum est omniumq; fauor secutus est tūc hostias inchoarunt. Hisq; omne secundo per vota solemnia celebratis in palaciū recesserunt. Et alios quidem ipsi ępulis exceperunt: alijs autem omnibus instructi erant domi conuiuiorum apparatus.
¶ Hunc autem diem vrbs Romana celebrabat. victorię quidem in hostes gratulatorium: finem vero malorum ciuilium: & spei bonę pro fœlicitate principum.

Symon Gyorę iter captiuos in pōpā traductus laqueo in pōpā iterfectus est.
Dies celebris romanis.

¶ PACI tempum Vespasianus edificauit.

¶ Vespasianus peractis triumphis templum paci edificauit: magnisq; donauit muneribus & ea quę in templo fuerant iudeorum ibidem reposuit. legem vero iudeorum. & purpurea penetraliū vela in palatio condita seruari precepit.

¶ Capitulum nonumdecimum.

D Ost triumphos vero & Romani imperij firmissimum statum. Vespasianus paci templum edificare decreuit: Itaq; mira celeritate. & quę omnium cogitationem superaret effectum est. Magna enim diuitiarum largitate vsus insuper pfectis id picturę ac figmentorū operibus exornauit. Omnia namq; in illud Phanum collecta ac deposita sunt quorū visando rum studio p totum orbem qui ante nos fuerunt vagabanť. Quomodo aliud apud alios situm esset videre cupientes. Hic autem reposuit etiam quę iudeorum fuerant instrumēta hisq; se magnifice ferens. legem vero illorum & penetralium vela purpurea in palatio condita seruari precepit.

Vespasianus pactis triūphis tēplum paci edificauit magnis donauit muneribus & ea quę in tēplo fuerant iudeorū ibi reposuit.

¶ HERODIVM & Macherus a Lucio Basso obsidetur & capitur.

¶ Lucius Bassus missus in Iudeam legatus castellum Hęrodiū ab incolentibus sibi sociauit & militari manu collecta legione decima bellum inferre Macherontis statuit. Valde enim necessarium castellum excindi videbať ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret. Nam salutis spē habitatoribus. & aggrediētibus hesitationem & formidinem natura loci: & muro circūdante pręstabat. Macherus vero altissimo vertice supereminebat. Ea namq; loci perspecta natura Alexander primitus castel
B lum muniuit. vbi hęrodes post Hęrodium edificauit. propter Arabum vicinitatē multasq; contra obsidionem fecerat munitiones: & inexpugnabile reddiderat. Ruta quoq; mirabilis magnitudinis ibi tēpore Hęrodis perseuerabat: vbi & in valle a parte septemtrionali dicta. Barbas radix eiusdem nominis erat flammę similis mirabilis virtutis. sed eam euellere difficillimum erat sine euellētis morte. hęc enim demones abigebat. Ibi quoq; aquarum calidarum fontes sapore diuersi scaturiebant. multi etiā frigidi de aquę. Sed ex vna spelunca quasi ex duabus mammis duo emanant fontes alter calidus: & alius frigidus. qui mixti lauacrum prębent medicinale. & suauissimum metallum quoq; sulphur & alumen inueniunť. Basso itaq; castellum obsidente maximus fit conflictus. Sed res quędam inopinata tradēdi castellum imposuit iudeis necessitatem. Eleazarus scilicet vnus obsessorum iuuenis & audax. Qui (quodā die discreta pugna ex vtraq; parte) omnes despiciens extra portam remāsit & muro stātes alloquebať: sed illū (capta oportunitate) quidā ęgyptius captum ad romanorꝫ castra duxit ipmq; nudum verberibus cedi fecit qđ vehementer iudeos cōfudit & castellū romanis offerunt reddito sibi eleazaro. quo cognito multi inferioris ciuitatis fugiunt alijs occisis. mulieribus vero & pueris in seruitium mancipatis.

¶ Capitulum vigesimum.

I N iudeam vero legatus missus Lucius Bassus suscepto a cerealivitellino militū magistro. castellū quidem hęrodium ab incolētibus sibi sociauit. Post aūt omni manu militari collecta (multi aūt in partes diuisi erāt) & legione decima: bellū inferre Macherontis statuit. Valde
C enī necessariū videbať id excindi castellū: ne multos sui munimine ad defectionē inuitaret: Nam & salutis spē habitatoribus certā: & aggredientibus hesitationē atq; formidinē natura loci pstare maxime poterat. Nam ipm qꝫ muro cinctū est saxosus est collis in procerā celsitudinē surgēs: vt ob hoc etiā capi difficilis videreť: Sed ne vel accedi eo posse excogitarat: quę vallibus eū ex omni parte vallauerat: quarꝫ altitudo oculis cōpręhendi nō posset: quasq; nec transire erat facile nec aggestu vlla rōne cōpleri possibile. Nā ea quę ad occidēte secta erat vallis sexaginta stadijs distendiť vn̄ asphaltides lacus ei limitē facit. Ex hoc vero tractu ipse Macherus altissimo vertisse supeminet. A septētriōe aūt & meridie valles magnitudine quidē supradicta cingunť: similiter vero sunt inextricabiles Ad conatū aūt eius vallis (quę ab oriēte est) altitudo nō minor centū cubitis inueniť. mōte vero ex aduerso Macherōti posito terminať. Ea loci natura pspecta rex alexāder primitus castellū cōmuniuit: qꝫ postea gabinius bello cū aristobolo gesto deposuit. Hęrodi aūt regnāti oībus locis dignior cura visa est & cōstructione tutissima ,ppter arabū pcipue vicinitatē. Nāq; oportune situs est eorūq; fines expectās. Magnū ergo locum muro amplexus ac turribus ciuitatē illic fecit incolis vn̄ in arcem ipsam ferebant ascensum. Quin & rursum circa ipm verticem murū edificauerat, turresq; in angulis cētum sexaginta

Lucius Bassus missus in iudeā legatus hęrodiū sibi sociauit
Herodi castelli situs & descriptio.
Macherus in mōte.
Alexāder primitus castellū muniuit vbi post herodes hęrodiū edificauit ,ppter arabū vicinitatem.

Munitio͠oes herodij cõtra obsidionem.

cubitis erexerat. In medio ambitu regiam struxerat: magnitudine simul habitationum & pulchritudi D
ne locupletam. Multas vero cisternas recipiẽdis aquis habundeq; suppeditandis locis maxime ido
neis fecerat. veluti cum natura certaret: vt ꝙ illa situ loci inexpugnabile fecerat: ipse munitionibus ma
nu instructis superaret. Insuper his enim & sagittarum multitudinẽ machinarumq; reposuit & omnẽ

Ruta mirabilis magnitudinis a tpe herodis tũc pseuerans.

apparatũ excogitauit: qui habitatoribus posse magnę obsidionis pstare contẽptum. ¶ Erat autem in
ipsa regia ruta mirabilis magnitudine. Nullo enim carice vel celsitudine vel magnitudine vincebaꝛ.
Ferebãt autẽ eam ex herodis temporibus perseuerasse: mansissetq; vlterius ꝑfecto sed ab Iudeis (qui
locum cœperant) excisa est. Vallis autem qua ciuitas a parte septemtrionali cingiꝛ quidem locus Ba

Baaras radix flãmę silis mirabilis virtut*s.

btas alias Baaras appellaꝛ. Vbi radix eodem nomine gignitur: quæ flammę quidem assimilis est colo
re. Circa vesperam vero velut iubare fulgurans. accedentibus eamq; euellere cupientibus. facilis non
est: sed tam diu refugit. nec prius manet: q̃ si quis vrinam muliebrem vel menstruum sanguinem super
eam fuderit. Quinetiam tunc si quis eam tetigit mors certa est: nisi forte illã ipsam radicẽ ferat de ma

Quõ sine periculo euelli potest.

nu pẽdentem. Capiꝛ alio quoq; modo sine periculo. qui talis est. Totam eam circũfodunt, ita vt mini
mum ex radice terra sit cõditum: deinde religant ab ea canem. Illoq; sequi eum a quo religatus est ꝓ
perante radix quidem facile euellitur: canis vero cõtinuo moriꝛ. tanq̃ eius vice traditus qui herbã fue
rat ablaturus. Nullus enim postea accipientibus mœtus est. Tantis autem periculis propter vnã vim

Abigit demões

capi eam operepretium est. Nam quæ vocantur demonia pessimorum hominũ spiritus. viuis immer
sa eosq; necantia quibus subuentum non fuerit hæc cito (etiam si tãtummodo offeratur egrotãtibus)

Aquarum calidaꝝ fõtes sapore diuersi.

abigit. Fluũt autem ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum multum inter se sapore diuersi. Alię E
namq; amara sunt: alijs nihil dulcedinis deest Multi autem frigidę aquę ortus non solum in humilio
ribus locis fontes alternos habent: sed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quædam spe

Aquę frigidę.

lunca cernitur non quidem alte caua: saxo autem eminente protecta. Super hoc autem duę mammę
inter se paululum distantes eminent & altera quidem frigidissimum fontem altera calidissimum fun

Metalla ibidẽ sulphur & alumen.

dit. Qui mixti lauachrum suauissimum præbent. multisq; morbis ac vicijs salutare: maxime vero ner
uorum curationi conueniens. Habetq; idem locus mœtalla sulphuris & aluminis. ¶ Bassus autem cõ
templatus vndiq; regionem valle orientali repletam. expugnationem aggredi statuit. opusq; inchoa

Obsidet bassus herodiũ & ciuitatem.

uit properans aggerem q̃ plurimum extollere: facilemq; per eum facere obsidionem. Qui vero intus
fuerant deprehensi ab externis segregati iudei. illo quidem cogere inane vulgus esse existimantes in
feriorem obseruare ciuitatem. ac per iacula priores excipere. Superius vero castellum ipsi occupatũ
tenebant & propter munitionis firmamentum: & vt saluti suę consulerent. Impetraturos enim se ve

Conflictus.

niam opinabantur: si locum tradidissent Romanis. Prius autem volebant spem declinandæ obsidio
nis experiendo conuincere: ideoq; in dies singulos alacri animo excursus habebant & cum his quos
sors obtulisset consertis manibus multi quidem moriebantur: multosq; Romanos interficiebant. Sem
per autem vtrisq; plus ex tempore victoria captabatur. Iudeis quidem si incautiores aggrederentur:
In aggere autem positis: si improuisum excursum eorum bene septi armis exciperent. Sed non is era

Eleazarus audacia ferox.

finis obsidionis futurus. ¶ Res autem quędam fortuitu gesta inopinatem castelli tradendi necessita
tem Iudeis imposuerat: inter obsessos iuuenis sed audacia ferox & manu strẽnuus nomine eleazarus.
Is autẽ fuerat & ĩ excursibus nobis multos aggredi: aggressumq; ꝓhibere obsecrãs alias obseruãs etiã
in ꝑlijs semper grauiterq; Romanos afficiẽs audaciaq; sua socios ꝓsequens impetũ quidẽ his facilẽ
periculo autem vacuũ discessum efficiebat: nouissimus recedendo Itaq; discreto quodam die pugna

Eleazari temeritas quẽ rufus in castrum Romanorũ traduxit ipsumq; dux nudũ verberibus cedi fecit qd iudeos confudit.

ex vtraq; parte ꝑgressa ipse tanq̃ despiciens omnes existimans neminem tunc hostium prelium ex
cepturum extra portam remansit. & in muro stantes alloquebaꝛ: tutamen illis addẽs. Hanc aũt opor
tunitatem vidit quidã ex Romanoꝝ castris egyptius nomine rufus: & (quod nemo sperasset) impetu
facto cũ ipsis eum armis repente correptũ. cũ hoc viso in muro stantes stupor teneret in castrum Ro
manoꝝ traduxit. Postq̃ vero dux nudum eum precepit extendi & in aperto constitutum vt ex ciuita F
te conspicereꝛ verberibus cedi. vehemẽter casus adolescentis iudeos cõfudit. Vniuersaq; ciuitas in
fletu erat & questibus: vnius viri clade percussa. Id vbi Bassus animaduertit: cõsiliorum aduersus ho
stes hoc principiũ sumpsit. eorũq; miserationem augere cupiẽs quatenus coacti ꝓ eius salute castelli
traditionem facerent quod sperauit adeptus est. Nã ipse quidẽ velut mox eleazarũ suspẽsurus crucẽ
defigi iussit. Ea vero conspecta maior castellanos dolor inuasit. & vlulãdo querebanꝛ intolerabilem
esse calamitatẽ vociferantes. Tunc igiꝛ eos orabat eleazarus ne vel se despicerent mortẽ miserrimam
subiturũ sibiq; ipsis salutẽ ꝑberent: post quem omnes iam subacti Romanorũ viribus ac fortunę cõ
cederẽt. Illi aũt & eius sermone fracti & ꝙ intus pro eo multum precabanꝛ (ex magna enim & popu
losa propinquitate genus ducebat) contra ingenium suum misericordia victi sunt. Et quibusdam ce
leriter missis colloquebanꝛ castelli facere traditionẽ: petẽtes reddito sibi Eleazaro sine mœtu dimitti

A Cum autem his assensus esset dux Romanorum multitudo ciuitatis inferioris inita separatim cum Iudeis cognita pactione ipsi clā nocte aufugere statuerūt. Cū vero portas aperuissent: ab his (q deditionem promiserant) ad Bassum nuncius venit. siue inuidia salutis eorū. siue formidine eorū fugę causas ipsi prestarent. Sed fortissimi quidē fugientiū qui precesserant euaserūt: reliquorū autem viri quidem mille septingenti perempti sunt. mulierculę vero & pueri in seruitium ducti Sponsiones aūt cum his qui castellum dederunt habitas Bassus cōseruandas esse ratus & ipsos dimisit: & Eleazarū reddidit.

¶IARDES (qui & Saltus dictus) obsidetur a Basso.

¶ Bassus Iardem obsidens equitibus locum cingit & ne inde fugerent siluam scindi iubet magnoq; belli facto conflictu nullus iudeorum euasis ex Romanis duodecim tantummodo occisis & Iudas Gyari filius dux de Hierosolima fugiens aduersus est in cloacis. Eoq; tempore Cæsar liberio Iudeæ procuratori scripsit vt omnem terram iudeorum vendat propria: & patriam suam seruans. Et solis octingentis relictis iudeis Massada ad inhabitandam dedit. iussitq; singulis annis singulis Binas in capitolium defferre dragmas. ¶ Anthiocum autem apud Cæsarem: & filios Censenius accusauit quo commagenem ciuitatē ingresso. Anthiocus cum vxore & liberis se purgare volens exijt. Et ipso cum vxore & filiabus fugientem in Cecilio filij eius Romanis restiterunt & milites eius transferunt ad Romanos. Ipse autem vinctus mittitur. Romam Sed eum Vespasianus solui iubet magnos ei redditus contribuens. ¶ Alani iuxta Tanaym fluuium degentes Mediam inuadentes depopulantur pacoro rege medorum fugiente. Armeniamq; rege capto vastant.

¶ Capitulum vigesimū primum.

His aūt administratis in saltū (qui appellat̄ Iarden) ducere properabat exercitum. Multi enī illuc congregati eē nunciabant̄. qui pridē tēpore obsidionis ex hierosolimis & macherōte profugerant Ego cū ad locū venisset neq; falsū fuisse nunciū reperisset: primo quidem oēm locū equitibus cingit vt si quis iudeorū conatus fuisset euadere fugiēdi p equites copiā nō haberet. Perdites aūt iussit scindere siluā ne inde fugerent. Hoc mō ad necessitatē adducti sunt aliqd fortiter faciēdi veluti ex audaci certamine fortasse fugā etiā reperturi Itaq; simul vniuersi & cū clamore impetu facto in eos a quibus accincti fuerant irruūt. Illi aūt fortiter eos excipiebant. Multūq; his audacia illos cōtentione vsis diu quidē preliū tractū est. Nō autē similis euenit finis pugnę certantibus. Nam romanorū quidē duodecim tm̄ cantigit occūbere neq; multos sauciari: iudeorum vero ex illo prelio nullus euasit. Sed cum essent non pauciores tribus milibus prostrati sunt omnes: eorumq; dux Iudas Gyari filius de quo supra memorauimus q ordini cuidā propositus (cū hierosolimis obsideret̄) quibus dimersus erat cloacis latenter effugit. ¶ Eodē vero tēpore cęsar etiā ad liberiū maximū scribit (erat aūt ꝓcurator) vt omnē terrā venderet iudeoꝝ. Neq; enī ciuitatē in ea cōdidit: ꝓpria seruans. & patriā suam. Solis vero octingentis illic relictis. locū dedit quē incolerent qui vocat̄ massada Distat aūt ad hierosolimis triginta stadijs. Stipēdiū vero vbicūq; degeret iudeis indixit: Binas dragmas singulis annis deferre in capitoliū iussit: ita vt añ hęc hierosolimorū tēplo pendebāt. Et res qdē iudeoꝝ in tēpore hunc statum habebant. ¶ Iā vero (quarto anno Vespasiano amministrāte imperiū) cōtigit cōmagine regem Antiochū in maximas clades cum tota domo incurrere. ex causa huiusmodi. Cēsenius alias Cessēnius Petrus al's Perus (qui tūc Syriā rector amministrabat) siue reuera: siue ꝓpter inimicitias Antiochi. certū enī nō valde patefactū est lr̄as ad cęsarem misit Antiochū dicens deficere ab Romanis cū epiphanio filio decreuisse pactis habitis cū rege parthoꝝ ꝓpteraq; debere illos añ capere. ne si priores nouas res adorsi essent totū Romanorū imperiū bello ꝑturbarēt. Non erat aūt Cęsar hmōi ad se ꝑlatum nunciū neglecturus. Nā vicinitas regū maiore negocium prouidētia dignū esse faciebat. Samosata enī cōmagenę maxima ciuitas iuxta eufraten sita est. vt esset parthis eo

C nāq; id cogitauerūt. facilimus transitus. tutum aūt receptaculū. fide igit̄ habita sibi Petrus & potestate permissa vt ageret quod expedire videret̄ negligēdum nō putauit. Subito aūt (Antiocho eiusq; socijs nihil opinātibus) in cōmagenā ingressus est. ex legionibus quidē sextā ducēs: & insuper quosdam cuneos alasq; equitū. Habebat aūt auxilio reges terrę (quę Caldaica alias Calcidica vocat̄) Aristobolū eiusq; fratrem Masadamū alias Soenū. introitus autē illis erat sine certamine q nemo indigenarū valebat manus opponere. Antiochus autē insperato pculsus nūcio. bellū quidē cōtra Romanos nec cogitatione cōcepit. Decreuit aūt toto regno ī quo erat tractu relicto cū cōiuge ac liberis egredi. hoc se romanis purū ab ea suspicione quę sibi ingeret̄ ꝓbaturū esse ratus. Progressusq; de ciuitate cētum viginti ꝓpe modū stadijs: in cāpo tabernaculū ponit. Petrus vero in Samosata qui eā capescerēt mittit: & p eos ciuitatē tenebat. Ipse vero cū alio milite in Antiochū ire tendebat. Non tm̄ rex vel ipsa necessitate adductus est aduersum Rōanos aliquid bellicū gerere. Sed fortunam suam questus quiduis pati sustinebat. Adolescentibus aūt belliq; peritis suiq; corporis p̄stantibus filijs eius nō erat facile in

Bassus Iarden obsidēs equitibus locū cigit. Iubet siluā scīdi Cōflictus belli.

Iudeoꝝ ī illo ꝑlio nullus euasit ex rōanis tantū modo duodecī occisis

Cęsar liberio ꝓcuratori iudeæ scribit vt omnē iudeoꝝ terram vendat.

Antiochus & filij cōmagines rex apud Cęsarem accusatura cēsenio.

Samosa ciuitas

Cessēnius īgressus citatē cōmagenum.

Antiochus cū vxore & liberis se purgare volēs exit.

Antiochi filij rōanis in bello resistunt.

calamitate sine pugna durare. Itaq; ad virtutem se conferunt epiphanes & callenicus. Vehemēti autem pugna p totam diem habita insigni fortitudine demonstrati sunt nullaq; suarum parte virium diminuta discedunt Antiocho vero neq; pugna quidem hoc modo peracta manere domi tolerabile videbatur. Sed abducta cōiuge cū filiabus in ciliciam fugit. Atq; hoc facto suorum militum animos fregit. Nam velut desperato ab eo regno defecerūt. Et ad Romanos se transtulerunt. Omniūq; erat desperatio. Ergo priusq̄ penitus destituerentur auxilijs epiphani cum cæteris seruare se ex hostibus erat necessarium. Fiuntq; omnes equites decem qui cū his trāsgressi sunt flumen eufraten. Hinc iam sine mœtu pfecti cum ad Bollogessen parthorum regem venissent: nō quasi fugitiui despecti sunt sed adhuc pristinam fortunam retinentes omni honore digni habiti sunt. Antiochus vero vbi Tharsum ciliciæ venit misso Hetabontarcho Petrus nuncium Romā transmisit Vespasianus autem ita regem ad se deduci nō passus est dignum esse ratus veteris amicitię habere rationē: quā belli occasione inexorabilem iracūdiam obseruare. Itaq; iubet ei iter agenti auferri vincula: intermissaq; interim Romam pfectione apud lacedemoniam degere. Magnos vero ei pecuniæ redditus pbet. vt nō copiose modo. Sed etiam regie victum haberet. His epiphanes & ceteri cognitis qui patri antea metuebant magna cura & extricabili animos relaxarūt & ipsi quoq; spē recōciliande cum Cesare gratię cōceperūt: cum etiā Bologessus de his scripsisset ad Cesarem. Nec enim q̄uis fœliciter agerent extra Romanum viuere paciebantur imperium. Et cum Cesar his mansuete facultatem dedisset: Romam venerunt. Patre autem ad eos ex lacedemone statim aduecto cū omni honore his haberetur: ibi manserunt. ¶ Alanorum autem natio q quidem scitę sunt iuxta flumen Tanayā & Meotidas Paludes sedes habentes (iam quodam loco memorauimus) His vero temporibus inito consilio vt terram mediam: & vlterius pdandi causa peruaderent cum rege hyrcanorum colloquuntur. Namq; his est illius transitus dominus. quem rex Alexander ita fecerat vt portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi pbito vniuersi nihil suspicantibus medis incumbunt eorumq; fines populosos omnigenūq; pecorum plenos diripiebant. cum resistere nullus auderet. Nam qui regnum eius terrę obtinebat pachorus mœtu perculsus in dificiliora loca refugiens. ceteris quidem omnibus cesserat. Vix autem ab illis coniugem ac concubinas suas captas centum datis talentis redemerat. Summa ergo facultate siue pugna pdabundi: & vsq; ad Armeniam vastantes omnia pcesserunt. Eis autem rex Tyriades alias Thiridates erat. Qui cum his obuius plia conflixisset nō multum ab fuit quo viuus illa acie caperetur. Procul enim quidam misso eum laqueo circūdatum tracturus erat nisi celeriter gladio rupisset laqueum: atq; ita fugisset. Illi autem pugnando multo magis efferati. terram quidem depopulati sunt: magnam vero hominū multitudinem aliam ducentes pdam ex vtroq; regno. ad sua rursum domicilia redierunt.

Antiocho cum vxore & filiabus fugiēte i ciliciā milites sui' ad romanos se trāsferunt.

Antiochus vinctus romā mittitur quē vespasianus solui iubet magnoiq; redditus ei dedit &c.

Alani iuxta Tanaym fluuiū degētes mediā depopulantur.

Pachorus rex fugit.

Alani armeniā vastāt rege capto.

D

egesi.v cap.li.

E

¶ MASSADA a Flauio obsidetur.

¶ Flauius Siluius (mortuo in iudea basso) & in amministratione succedens massadam castellum fortissimum (quod siccarij (quorum Eleazarus princeps erat) occupauerant) obsedit. Fuit enim tēpus illud apud iudeos omnium malicię generum fœcundissimum. Siccarij enim primo iniquitatis auctores. quos vero Iohannes moderatiores mōstrauit. & Symon Gyore pessimus horū furoris emuli fuerunt Idumei sceleratissimi. Tunc quoq; id hominum genus (qui Zelotę dicti sunt) viguit qui ex bonorum emulatione nomen sibi imponētes omne malicię facinus imitati sunt. Sed in eos cuncta quę natura hominis possit ferre supplicia diuina voluntate pmeritis cōgesta sunt. Venit itaq; Romanorum dux contra Eleazarum & siccarios Massadam occupātes: & ne quis fugeret eos circūdedit ibiq; nullus fons nascebatur.

¶ Capitulum vigesimum secundum.

APud iudeam vero mortuo Basso Flauius Siluius in amministrationē succedit; & aliā quidā terram bello subactam videns. vnum autem adhuc rebelle superesse castellū omni quę i illis locis habebatur manu collecta aduersus id militem mouit. Nomen est aūt castello massada. Princeps vero siccariorum (a quibus fuerat occupatū) erat vir ppotens Eleazarus ex origine Iudę qui nō paucis iudeis psuaserat (vt ante significauimus) ne pfessionem facerent: qn cēsor cyrimus in iudeā directus est. Tūc enim siccarij vocauerunt qui Romanis obedientes esse vellēt. omniq; mō his quasi hostibus vtebantur: diripiendo quidem & circūagendo eorum bona ignem vero eorum domibus inijciādo. Nihil enim eos ab alienigenis differre dicebant. Qui pugna etiam petendam iudeorum libertatē tanta ignauia pdidissent magisq; se optare si Romanis seruitium spopondissent. Erat autē id plane accusatio alias causatio & crudelitatis atq; auaricię dicebatur obtentu manifesto autē rebus effectum est. Nam idē illi defectionis socij fuerunt. & bellum cum Romanis comuniter susceperunt. Causa autem peior illorum in eos facta est: & cum mentita eorum pidem refelleretur occasio peius tractabāt eos qui nequitię suæ iustis assertionibus exprobrarēt. Fuit eni tempus illud quodamodo apud iudeos omnium generum

Flauius (mortuo i iudea basso) & in āministratione succedēs massadā castellum obsedit cuius princeps erat Eleazarus iudeus.

An.li. 18.ca.i

F

A malicię fœcūdissimū vt nullū opus intermitteretur infectū ne si quis excogitādo fingere voluisset. Haberet quo magis nouum aliquid inueniret ita & priuatim & cōmuniter omnes vnū erant & exsuperare alius alium tam impietate q̄ proximos iniquitate certabant. Potentes quidē multitudinē male tractando multitudo vero ad interitū potentiū properando illis enim erat dominandi cupiditas his autem vim faciendi bonaq; locupletū diripiendi. Primo quidem siccarij fuerunt iniquitatis in ꝓpiquos & crudelitatis auctores nullus nec verbo indicto ad iniuriā neq; facto intemperato ad eorum exitiū quibus insidiarentur pretermisso pœnitus. ℂ Verum & hos Iohannes moderatiores esse demonstrauit. Non solum enim omnes interficiebat qui necessaria & pro futura suaderent tanq̄ inimicissimos eiusq; modi ciues tractans. Sed etiam patriam malis plurimis cumulauit: qualia facturus fuerat qui deum quoq; iam esset ausus impietate contēnere. Nam & mensa nefaria vescebatur & legitimam patriamq; exterminauerat castimoniā vt etiam sit minime mirū si mansuetudinis cōmunionē minime seruauit hominibus: qui dei pietatē furore contēpserat. ℂ Rursus igitur symon gyore quid mali nō cōmisit? Q uave liberorum corporum iniuria temperarunt: qui eum creauerant tyrannum? Q uave eos amicitia queve cognatio ad quotidianas cedes non ferociores effecit? Nāq; alienos quidē male tractare meritis nequicię opus esse arbitrabantur: clarissimam vero gloriā parere crudelitatem in familiarissimos existimabant. ℂ Horum furoris emuli etiam Idumei fuerunt illi autem sceleratissimi peremptis pontificibus ne qua pars conseruaretur pietatis in deum totum quicquid ex ciuitatis facie supererat absciderunt: summamq; per omnia iniusticiā induxerunt. In qua illud hominum genus (qui zelotę appellati sunt) viguit: qui nomen factis verum probauerunt. Omne eni malicię facinus imitati sūt nullo inemulato quod ante cōmissum memoria tradidit pretermisso: quāuis nomen ex bonorū emulatione imposuissent qui eos quos lederent propter efferā sui naturam cauillādo fallebant: qui malorum quę maxima essent bona ducebant. Itaq; debitum vitę finem inuenerūt merita illis oībus pœna dei voluntate decreta Cuncta enim (quę natura hominis possi ferre) supplicia in eos vsq; ad extremū terminum vitę congesta sunt quę varijs perempti cruciatibus pertulerunt. Verum fortasse dixerit aliquis minora eos q̄ cōmisere perpessos Verum his quod iuste ea paterentur hęrebat de illis autē qui in eorum crudelitatem inciderunt non est huius temporis pro merito conqueri ℂ Rursum igitur ad eā narrationis partē redeo: vnde digressus sum. ℂ Venit enim dux romanorum contra eleazarum & (qui cū eo massadam tenebāt) sycarios exercitū ducens: & fines quidem statim oēs obtinuit: pręsidijs

eg. li. v. cap. 53

B vbiq; locis oportunissimis collocatis. Castellū aūt muro circūdedit ne quis obsessorū fugiendi facultatem haberet: vtq; custodes perseuerassent. Ipse vero castris locū occupat ad obsidionem quidē idoneum quem delegerat qua parte rupes castelli monti proximo applicabantur: cęterū difficilem ad copias vtensilium. Non solum eni cōmeatus ex longinquo & cum labore iudeorū maximo portabāt: q̄bus hęc fuerat cura mandata: verumetiam potus aliunde in castris deducebatur: quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatur.

Tēpus oīm generū malicię apud Iudeos fœcundissimum.

Siccarij priō iniqtatis auctores Iohannes peior

Symon Gyore pessimus.

Idumei sceleratissimi.

Zelotę facinorosissimi q̄ sibi nomē ex bonorū emulatiōe īposuerunt.

Cūcta ī eos suppliciorū gña diuina volūtate ꝓ meritis sunt cōgesta.

Flauius contra eleazar & siccarios occupātes massadā quos circundedit ne quis fugeret.

Ibi nullus fons.

ℂ Siluius massadę castelli obsidionē aggressus est maxīo labore ꝓpter castelli munitionem & sitū. Vndiq; eni obrutis atq; altis vallibus oībus animalibus inaccessibilis cinctū erat. Erat enim iter vnū quod coluber ex angustia crebrisq; flexibus capta similitudine appellatū. Hoc aūt castellū prius a Ionathe pōtifice edificatū: qđ hęrodes postea magno studio p gyrū muro cinxit & viginti septem turres & regiā inter mœnia edificauit & verticē (cū esset fœcūdus) rex culturę destinauit. Ibiq; balnea rūvaria erat cōstructio: magniq; in scopulis putei circa regiā & turres. Intus autē munitio & alimenta quę centū annis ꝓpter loci naturā manebant incorrupta. Inuenta insup ꝓ deci milibus virorū arma. Illud eñ castellū hęrodes ad refugiū duplex suspicatus periculum sibi pręparauit: scilicet a iudeis & maximū a cleopatra vnus eni locus tantū aptus obsidioni vbi Siluius machinas iussit applicari: cui siccarij multū restiterunt: sed & murū igne capere tentauit multis intus iactis facibus.

ℂ Capitulum vigesimum tertium.

C His ante dispositis Siluius obsidionē aggressus ē maxime molis ac laboris egētē: ꝓpter castelli munitionē. Cui natura hmōi est. Saxū gyro nō exiguū & excelsū lōgitudine vndiq; abruptis atq; altis vallibus cingit & ex inuisibili subter fūdo habēs scopulos: ipseq; oīm sunt aīaliū gressibus inaccessę: nisi q̄ duobus modis idē saxū in difficilē explicat accessū alias ascēsū. Est aūt vnū iter ab lacu asphaltide ad solis ortū & alterū ab occidēte facilius ambulari. Vocatur autē vnum coluber ex angustia crebrisq; flexibus capta similitudine. Q uę enim prominet rupes frangitur: ac sepe in sese reuertens paulatim rursū ꝓducitur vixq; illo itinere gradiēs promouet pedem. Namq; imitanti vestigio: necesse est pede altero niti. Est aūt certa pernities. Altitudo eni rupium vtrimq; dehiscit quę horrore quēuis audacissimum terrere possit. Per huiusmodi viā cū trigita stadios ascendens q̄ restat verticis est non incautū finem coacti

Massadę castelli situs descriptio & munitio.

Valles oībus animalibus inaccessibiles.

Coluber iter.

D

sed vt habeat in summo placiciē. In hac primus quidē Ionathes pōtifex castellū edificauit: & appellauit massada. Post aūt herodi regi magno studio loci fuit eius constructio. Nam & murum per omnē eius gyrū erexit stadiorū spacio sexaginta ex candido lapide factū & per duodecim altū: latūq; octo cubitis: & viginti septē turres quinquagenis cubitis in eo stabant ex quibus aditus mēbra: per omnē murum intus edificata. Rex enim verticē q̄ esset foecundus omniq; planicie mollior culturę destinauerat vt si quando externorum alimentorum poenuria contigisset: ne hac quidem laborarent qui salutem suā castello credidissent. Quin & regiam sibi edificauerat ab occidentalis partis ascensu inter moenia quidem arcis positam vergentem aūt ad septentrionem. Regie vero murus erat manus celsitudine ac firmissimas quatuor sexagenum cubitorum in angulis turres habebat. Mēbrorū aūt intus: & porticum itemq; balnearum varia ac sumptuosa constructio colūnis quidem & singularibus saxis vndiq; substitutis parietibus autem membrisq; solida cōpage lapidum variatis. Ad singula vero habitacula & sursum & circa regiam & ante turres multos magnosq; puteos ī scopulis exciderat custodes aquarū tantū molitus abundantiā: quantā (qui fontibus vterentur) haberent. Fossum vero iter ex regia in arcem summā ducebat quam nemo foris cernebat. Sed ne manifeste quidē vię facilē sui vsum præbere hostibus poterat. Nam orientalis quidē natura est inaccessa vt supra memorauimus: occidētalem vero magna in angusto posita turri perclusit quę non minore mille cubitorū spacio ab arce distaret: quam neq; transire posse neq; capi facile videbatur: in extricabilis aūt quāuis licēter ambulantibus fuerat fabricata. ¶ Ita quidem aduersus hostiles impetus natura simul & manu castellū cōminutum. Intus autē repositi apparatus magis & diuturnitatē & opulentiā mirare. Nam & frumentum plurimū erat conditum & quod in longū tēpus sufficere posset: vinumq; multum & oleum. Super aūt cuiusq; leguminis fructus: & palmæ coaceruatæ. Cūctaq; reperit eleazarus (castello per dolū cū siccariis occupato) matura nichilq; recens depositis deteriora: quāq̄ fere ex quo apparata sunt (cum excidium a romanis illatum) centum annorū tempus agebatur quin etiam romani fructum reliquias icorreptas offenderunt. Si quis autem causam diuturnitatis auram esse existimet non errauerit: q̄ altitudine ab omni terrena & foeculēta permixtione sit mera. ¶ Inuenta est autē omnigenū quoq; armorum multitudo ab rege condita quæ decē milibus virorū sufficerent: ferrumq; infectum necnō eris & plūbi materia quippe vt magnis de causis factū esse crederes apparatum. Aiunt enim herodē idipsum castellū sibi ad refugiū parauisse duplex periculum suspicantē: vnū quidē ab iudeorum populo ne se deposito illos qui ante fuerant reges ad pricipatū reducerent: alterū vero maius atq; atrocius ab regina ægypti cleopatra. Hæc enī suam sententiā non celabat. Sed cum antonio sępe verba faciebat postulans herodem interfici sibi autem obsecrans iudeorum regnū donari & magis quis mirareť nōdū eius imperio antoniū paruisse male amori eius mancipatum quā non dominaturam speraret. Propter eiusmodi moetus herodes condito massada: in extremū belli contra iudeos opus romanis reliquit.

E

¶ Nam quia foris iam omnē locum muro cinxerat dux romanorū (sicut supra diximus) ac ne quis effugeret diligentissime procurauerat incipit obsidionē/ vno tamen reperto loco qui aggerum iactum posset excipere Nā post eam turrim quę iter ab occidente quod ad regiā summūq; montem duceret perciudebat erat quædā eminentia saxi vastior latitudine multūq; prouecta. celsitudine aūt massadæ trecentis cubitis inferior (quā lacem alias leuticē appellabant) Hāc igitur Siluius vt ascendit ac tenuit: aggerē apportare iussit exercitum. Illis autem alacri animo & magna manu operantibus: solidus ad ducētos cubitos erectus est cumulus. Verum neq; firma neq; sufficiens machinis ferēdis hæc mēsura videbatur. Sed super eū tribunal constructis saxis ingētibus factum est altum: itemq; latū cubitis quinquaginta. Erat autem alia fabrica machinarū illis assimilis (quas primo quidē vespasianus ad obsidiones postea vero tytus excogitauerat) turrisq; sexagita cubitis effecta est: tota ferro cōsepta. Vnde multis balistarū tormentorūq; iaculis romani cito eos repulerunt qui de muro pugnabant & caput erexere prohibuerunt. Simul autem ingēti ariete fabricato Siluius crebro murū pulsari iubet: ac vix quidem tamen deiecit aliquam eius partem interruptam. Cito autem pręuenere siccarij muro intus altero cōstituto: qui ne machinis quidē simile aliquid pateretur. Mollis enim adhuc erat: & ipetus laxare violētiam poterat. Hoc aūt modo cōstructas trabes proceritate magnas & quę sectę sunt cōtinētes composuerunt. Harum autem ordines erant duo siles tantūq; distantes quātum esset muri latitudo: & inter eos ābo replebāt aggeris spaciū ne vero crescēte tumulo terra difflueret: alijs trāsuersis trabibus quas in longitudinem posuerant colligabāt. Erat ergo illud quidē opus edificio simile: sed quæ cedēdo inferebanť machinarū ictus euanescebāt: lutoq; subsidēte strictorē fabricam faciebāt. ¶ Vbi hoc Siluius cōsiderauit igni magis murū captum iri putās multas quidē ardētes militibus faces ītro iaculari pręcepit. murus aūt quippe vt magna ex parte lignis extructus ignē cito compręhendit & vsq; ad imū sui laxitate calefactus ingēti flāma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio. spirans aquilo romanis

F

eg. li. v ca. 53.

Massada castellū prius a Ionathe pōtifice edificatū quod postea hærodes magno studio muro p gyrū cīxit. xxvij. turres In vertice culta. Regia edificata Balnea. Magni putei in scopulis.

Mūitio castelli ītus & alimēta.

Alimēta centū ānis ppter naturā loci icorrupta Arma pro decē milibus virorū. herodes hoc castellū sibi ad refugiū pauit duplex piculū suspicatus scilicet a iudeis & regina cleopatra: Antonius fatuo amore captus cleopatræ.

Vnus tm̄ locus obsidiōi aptus.

Machias applicari iubet.

Resistētia siccariorum.

Siluius igne murū capere tentauit iactis intus multis facibus.

A erat horribilis. Auertēs eñ desup in eos flāmas abigebat & pœne machinasveluti cōflagraturas iam desperauerāt. Deinde flatu mutatoveluti diuina ꝓuidētia excitatus auster multaqȝ vi contra obuius eas referens muro appulit:itaq; totus ardebat ex alto.

¶ Eleazarus nullū salutis modū excogitās oēs sibi ipsi mortē iferre hortatus est. Hic eum exhortatiuā ad socios habuit orōnēvt cōbustavrbe seipsos interficiāt magis q̄ seruituti rōanorū subijciātur. Nichil(inqt)castelli inexpugnabilis natura neq; alimētorū copia aut armorū multitudo sine deo ꝓdest ad salutē. Primo eni castellū & pœcunias exurere monet & alimēta relinquere sola ꝓvoluntariæ mortis testimonio. Cui quidā cōsentiebāt alij mortē refugiētes lachrimis voluntatē significabant. Quos cūvidisset Eleazarus formidine frangi orōnē reiterat multo repletus spiritu animæ immortalitatē ostendensviuere enim ait calamitas est & mors animabus pr ꝓstat libertatem:animę enim mortali iūctę corpori mortuæ sunt. Iudeorū itaq; asserit sapiētes mortē desiderasse &vitā quasi inuitos sustinuisse. Arguit etiam romanos nonvirtute iudeosvicisse & in diuersis locis Iudeorū cedes commemo

eg.li.v. cap.53 rat. Sed & romanorū adduci crudelitatem prędixitq; ab ipsis inferenda supplicia.

¶ Capitulum vigesimum quartum.

Romani quidem cum deivterentur auxilio. ad castra læti digrediebant̄ decreto hostes luce aggredi & noctevigilias accuratiores fecerūt:ne quis eorum clam subterfugeret. Sed neq;
B ipse Eleazarus de fuga cogitauit:neq; alij cuiq̄ permissurus eratvt faceret. Videns autē murū quidē igne cōsumptū:aliūvero nullū salutis modū neqȝvirtutis excogitans. Sed his(quę romani sibi liberisq; suis & cōiugibus facturi essent sivicissent)ante oculos positis de oīm morte cōsilium cœpit. Idq; ex præsentibus fortissimū ratus:validioribus amicis socijsvesperi cōgregatis talibus eosverbis ad facinus inuitabat. ¶ Cū olimvobis decretū sit viri fortes neq; romanis neq; alij cuiq̄ ser

eg.li.v. ca.54 uire nisi deo(is enim solus estverus ac iustus oīm deus)ecce tempus adest ꝙ factisvestros ꝓbare animos iubeat. Ne igitur ipsi nos dehonestemus antea quidē seruitutē nec sine piculo passi: nunc aūt cō seruitute intollerabiles pœnas āplexiviuemus sub romanis futuri. Primi enim oīm ab his defecimus & nouissimi cū his gerimus bellum. Puto autem & hanc nobis adeo gratiam datāvt libere ac bn̄ possimus mori:quod alijs non euenit pręter spē paupertatis. Nobis autem certū est orto die futurū excidiū. Libera est aūt strennuę mortis cōdicio cum affectibus. Nec enim prohibere id hostes possūt qui profecto nos optantviuos abducere:neq; nos illos iā possumus superare pugnando. Nā fortasse quidē ab inicio statim oportuit quando libertatē defendere cupientibus oīa & a nobis ipsis acerba peiora q; ab hostibus eueniebant de deivoluntate cōijcere:& scire ꝙ amica ei quōdam iudeorū natio dānata esset interitu. Manens enim propiciusvel saltē leuiter nobis infensus nunq̄ tantorū quidē hoīm perniciem neglexisset:sacratissimāve vrbem suam igni hostiū excidioq; prodidisset. Hos autē scilicet ex toto genere iudeorū etiam soli sperauimus seruata libertate superare:tāq̄ nichil deliquissemus in deū nulliusq; culpæ particeps fuissemus:qui alios quoq; docuimus. Itaq;videtis queadmodū nosvana expectasse redarguit:fortiore insperatis rebus malorū necessitate nobis illata. Nec enim quicq̄ nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutē:sed alimentorū copiā sed armorum multitudinem aliūq; habentes abundantissimū apparatum ipso manifestissime deo spem salutis auferēte pdidimus Ignis aūt qui ferebatur in hostes:in edificatum a nobis murū non sponte reuersus est. Sed hęc multorum ira sunt criminum quę furore capti contra gentiles ausi sumus:pro quibus queso ne romanis inimicissimis pœnas. Sed per nos ipsos deo pręstemus. Iste autem illis moderatiores sunt. moriētur eni

eg.li.5 ca.54 cōiuges iiuriavacuę:liberiq; seruitutis expertes. Post illos aūt ipsi nobis honestā iuicē gratiā prębeamus libertate seruata optima sepultura:Primus tamen & pœcunias & castellū ignibus exuramus. Merebunt enim romani certe scio:si neq; corpora nostra tenuerint/cōpendioq; caruerint. Alimenta sola relinquamus hęc eni testimonio mortuis ꝙ non pœnuriavicti sumus sed itavt ab inicio statueramus mortem prętulimus seruituti.

C ¶ Hęc dicebat eleazarus:sed non in eundē modū pręsentiū sentēcię cōgruebat sed alij quidē ei obedire properabant & quasivoluntate replebātur pulchrā eē mortē existimātes. Quivero meliores erant coniugū ac famularū suarū misericordiavel etiā proprius quemq; apertissimus interitus deterrebat aliusq; aliū intuentes. contrariū voluntatis suæ motum lachrimis designabant. ¶ Quos cumvidisset eleazarus formidine ac magnitudine consilijs animis frangi ptimuit ne etiam illos qui fortiter dicta perceperunt secū effeminarēt: flentes ipsi ac deplorātes ergo exhortationem non intermisit:sed erectior multoq; repletus spiritu clariorem dei immortalitate animæ orationē icipit. ¶ Magnaq;vsus exclamatiōe lachrimantes attentius expectens plurimi iquit opinione deceptus sum:qui putarēviros fortes pro libertate certantes bene malle mori q̄viuere. Vos autem ne cuilibet quidem homini quicq̄ neq; audacia neq;virtute præstatis:qui etiam magna mala effugituri mortē timetis:cū oporteret vos super hoc neq; cunctari neq; expectare monitorem. Olim enim

Eleazarus nullū salutis modū ex cogitās oms sibijpsimortem iferre hortatus est.

Oratio eleazari ad socios exhortatiua vt cōbustavrbe seipsos iterficiātmagis q̄ seruituti subijciant̄ Vide i ęge. li.v.ca.penultio istā orōnē q ibi quedā epilogū deploratōis hierusalem ponit.

Nihil castelli inexpugnabil̄ natura neq; alimētorū copia neq; armorꝫ multitudo prodest sine deo ad salutem

Prīo castellū & pecūias monet exurere&alimēta reliquere sola ꝓvolūtarięmortis testimonio.

Eleazarus exhortationēreiterat mlto spū repletus aię imortalitatē oñdens

Viuere hoibus calamitas est & mors aniabus pstat libertatẽ. Animę mortali corpi iũctę mortuæ sunt.

& a primo stati sensu nos eruditos sacrę ac patrię orationis maiorũq; nostrorum factis & animis con firmãdo perseuerabãt quod viuere hoibus est nõ mori calamitas. Nã mors quidẽ libertatẽ aiabus pręstat ad propriũ purũq; locũ eas dimittit accedere ab oi clade futuras intactas. Donec aũt corpe mortali iunctę sunt vnaq; malis eius implentur (quod & verisimile dicitur) mortuę sunt. Diuina enim cum mortali societas turpis est. Multũ quidẽ potest anima etiam iuncta cum corpore. Instrumentũ eni suum facit latenter id mouens & vltra mortalẽ naturam gestis producens. Verũtamẽ cum põdere quo in terrã detrahitur quodq; ab ea pendet absoluta propriũ locum receperit: tunc beatã & vndiq; liberam participat fortitudinẽ: & humanis oculis vt ipse deus inuisibilis manens. Nec enim cũ est in corpore conspicitur nam & accedit occulte neq; rursus cũ recedit videtur. Vnam quidẽ habens incorruptam ipsam naturam corpori aũt causam prębens mutationis. Nam quod anima tetigerit hoc viuit atq; viget. Vnde vero digręssum fuerit hoc marcidũ morit: tantũ imortalitatis ei superat huius orationis argumentũ vobis sit certissimũ somnus in quo animę in se collectę nulq eas corpore distrahente iocundissimam agunt quietem. Cum deo vero p cognatiõe degentes vbiq; assunt ac multa futura pdicunt. Cur igitur mortẽ timere conueniat qui sõni diligimus requiem? & quem admodum nõ sit amentissimum breuitate vitę sequentis sibimet inuidere perpetuã? Oportebat quidẽ nos domestica institutione meditatos: alijs exemplo esse prõpte volũtatis ad mortem. Nã si ab alienigenis etiam rei fides petenda sit indorũ videamus sapientes: qui philosophiam profitentur. Isti enim cum sint viri bo

Iudeorum sapientes mortẽ desiderabãt & vitã quasi iuiti sustinebant.

nę vitę quidẽ tempus veluti quoddã necessarium naturę munus inuiti sustinent: properant aũt hoies corporibus soluere: nulloq; vrgente neq; exagitante malo propter immortalis conuersationis desiderium alijs quidem prędicunt se esse abituros. Nec est qui prohibebat quisq sed omẽs eos fortunatissimos appellantes ad familiares quisq; suos litteras mittunt: ita certam veramq; animis esse inter se cõsuetudinẽ crediderunt. Alij autem cum mandata perceperint igni traditi corporibus & vt imaculata puraq; anima secernatur: paulatim moriuntur. Facilius enim ad mortẽ illos amicissimi prosecuntur: quam cęterorum hoim quisq suos ciues in lõginquam peregrinationẽ ituros. Et se quidem ipsos deflent: illos autem beatos dicũt q imortalitatis ordinẽ iam recipiãt. Nõ ergo nos pudebit si deterius Indis sapiamus? propriaq; ignauia leges patrias (quæ oibus hoibus emulandæ vident) inhoneste despiciamus. Quamq & si contrario nos a principio instituisset eruditio q summũ bonum est hoibus viuere: mori aũt calamitas: attamen tempus nos adhortatur eã bono animo & facile tolerare dei voluntate & necessario morituros. Olim enim (quantum apparet) contra omne iudeorum genus hoc decretum deus posuit vt vita careremus: qui non ea eramus (quemadmodũ oportebat) vsui. Nec ausum enim vobismetipsis ascribite: neve romanis gratificamini q nos eorum bellum omnes absumpserit. Non enim viribus illorum hęc acciderunt: sed causa fortior veniens illis pręstitit: vt vincere viderent.

Q nõ rõanorum virtute victi sũt iudei arguit eleazarus.

De Cæsariensibus.

De Scitopolitanis.

Quibus enim armis romanorum perẽpti sunt qui cęsaream incolebant iudei? Ac ne defecturos quidem ab illis dum diem septimum celebrarent. aggręssa cęsariensium multitudo neq; magnus referẽtes cum coniugibus ac liberis mactauerunt nec vel ipsos erubuere romanos qui non tantum mõ hostes quia defeceramus putabant. Sed dicet aliquis cęsariensibus semp cum suę ciuitatis iudeis fuisse discordiam tempusq; nactos vetus odium exsaturasse alias exuperasse? Quid ergo de scito politanis dicemus? Nobiscum enim illi propter gręcos bellum gerere ausi sunt ac non cum propinquis nostris romanos vlcisci. Multũ igitur his fides illorum ac beniuolentia profuit. An non ab ipsis cum totis familijs acerbissime trucidati sunt? An pro auxilijs eis gratias reddidere? Nã quę illos a nobis pati prohibuerunt hęc passi sunt velut ea ipsi cõmittere voluissent. Longum sit nunc si veli separatim de singu E

Syria iudeis inimica.

De cæde iudeorum apud damascum.

Sexagita milia i ęgypto occisa.

lis dicere. Hostis enim q syrię ciuitatum nulla est quę non Iudeos apud se habentes occiderit nobis quam romanis inimicos vbi etiam damasceni cum ne causam quidem probalilem fingere potuissent ciuitatem suã cede nefaria repleuerunt: decem & octo milibus iudeorum cũ cõiugibus ac familijs iugulatis. Eorum aũt multitudinẽ plagis in ęgipto perẽptorum sexaginta miliũ numerum audiebamus excedere. Illi qdẽ fortasse in aliena terra cum nullũ inuenissent hostibus aduersariũ ita sũt mortui omnibus aũt qui domi cum romanis bellum suscipere nihil aderat. eorũq; spem totam possent præbere victoriæ. Arma enim & muri & castellorũ inexpugnabiles fabricæ atq; interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda: cunctos ab defectionem reddidit firmiores. Sed hęc cum ad paucũ tempus suffecissent spemq; sustulissent: maiorũ malorum extitere principium. Omnia enim capta sunt oiaq; hostibus succubuerunt: velut illorum nobilioris causa victoriæ non ad eorũ salutem a quibus instructa fuerant apparata sint. Et in pręlio quidẽ mortuos fortunatos existimari oportet repugnantes enim & libertate nõ prodita perierunt. Eorũ vero multitudinis qui a romanis subiugati sunt quis non miseratur? Quis ve non anteq illa patiatur mori properet? Quorũ alij tortij iamq; igne q verberibus excruati obierunt alias perierunt. Alij fœrocissimis bestijs ad secundum eorum cibum viui seruati sunt. Il

Adducit Rõanorum crudelitatẽ

A Iorum quidem miserrimi habendi sunt quia adhuc viuūt qui sępe mortē optantes non accipiūt. Vbi est autem illa magna ciuitas? Aut vbi quę totius gētis iudeę metropolis fuit? Tantis quidē murorum septis munitissima tot vero ante muros castellis turriūq; obiectis mœnibus tuta belliq; apparatū vix capiens tot aūt virorū possidens pro se dimicantiū multitudinem: quid nobis facta est? Quę deū in colā habere credebatur radicitus ex fundamentis erepta est: solaq; monumenta eius restant eorū q bus excisa est imposita reliquijs castra. Senes vero infœlices ad cineres tēpli assident. & paucę mulieres ad turpissimā pudoris iniuriā ab hostibus reseruatę. Hęc secum reputans quisq̄ nostrū aspicere solē durabit/etiā si viuere sine periculo possit. Quis inimicus adeo patrię? quis tam imbellis aut pcus animę: vt eum non peniteat hucusq; vixisse? Atq; vtinā oēs fuissemus mortui: priusq̄ illam sacrā ciuitatem hostiū manibus videremus excidi priusq̄ templū sanctum tanta impietate funditus erui. Sed quoniā spes non strēnua nos illexit quasi forte poterimus pro ea hostes vlcisci nunc aūt euanuit. Hac solos in necessitate dereliquit Mori bene properemus nostri metipsi misereamur & coniugū liberorūq;(dū nobis licet)a nobis ipsis misericordiā capere. Ad mortē namq; ipsi nati sumus & ex nobis genuimus eamq; fugere ne fortunatissimi quidē possunt. Iniuria vero ac seruitus est videre coniuges ad turpitudinē duci cum liberis. Non est malum hominibus ex naturę necessitate profectum. Sed hęc sua timiditate proferunt: qui ante mori cū licuit noluerunt. Nos aūt multum freti fortitudine a romanis defecimus: & postremo nunc illis ad salutē nos hortantibus non paruimus. Cui igitur non est eorum iracundia manifesta: si nos viuos subiugare potuerint? Miserandi quidē adolescentes erunt: quorum vires corporis ad multos sufficient cruciatus. Miserandi etiam prouectiores: quorū etas clades ferre nō poterit. Videbit alius coniugē aduci alius manibus reuinctis vocē filij patrem implorantis exaudiet. Sed dum liberi sunt & gladios habent: pulchrū ministeriū nobis prębeant. Expertes seruitutis hostium moriamur liberi: cū filijs & cōiugibus vita decedamus. Hęc nobis leges precipiunt hęc nos cōiuges & filij deprecantur eorum necessitatē deus misit. His contraria romani volunt: & ne qs nostrū ante excidiū pereat timent. Festinemus igitur eis properata potiendi nostri voluntate: stuporem mētis amministrationemq; si audaciæ relinquere.

Lāmētatio hierusalem.

Ad mortē nati sumus.

Prędicit supplicia a Rōanis inferenda.

eg.li.v. ca.54.

¶ Iudei itaq; Eleazari orone accensi seipsos interfecerūt: festinantes vt hostis p̄uenirentur. Vniuersaq; bona cōcremāt. Sorteq; decē oim pcussoribus electis oēs parato animo se mactādos pbebāt. Et oibus occisis illis decē sortis legē in sua morte statuerūt. Sic deniq; omnibus occisis vnus nouissimus circūspecta multitudine mortuorū ne qs forte supesset vbi oēs peremptos cognouit regia incēsa gladio trāsfigēs occubuit. Latuerūt tñ duę mulieres altera Eleazari cognata cū quinq; pueris in cuniculis aquę oibus alijs pemptis qui erāt cū mulieribus & puulis nōgēti & sexagita nūero decima quita aprilis. Rōani vero mane scalis muros aggrediētes neminē hostiū iuenerūt. sed mulieres arietis ictu pulsę ex cloacis exierūt rē vt erat indicantes mirantibus Rōanis mortis contēptū. Et pacto excidio Siluius cū exercitu recedit in cęsareā Totaq; sic Iudea bello subuersa est. Quidā aūt iudeorū trāsfugę in Alexandria libertatē defēdere conati sūt. Iudeiq; aduersis siccarios Rōanis satisfaciētes ipetū faciētes sexcentos stati cœperūt & alij redacti sūt. Quorū maxia fuit duricia oibus āmiranda nullo eni tormētorū genere(vt Cęsareā dominū appellarēt)cogi potuerūt. Maxime vero puerorū nec eorū quisq̄ vt dominum cęsarē nominare cōmotus est.

B

¶ Capitulū vigesimū sextum.

eg.li.v. ca.5.

Adhuc eum orare cupientē omnes interpellabant & effrenato quodam impetu pleni ad opus incitabant. Ac veluti clarius exagitati alius aliū capere cupiebat: hoc specimen esse fortitudinis rectiq; consilium existimātes ne quis extremus remanere videretur. Tantus eos ad cōiugum & filiorū & propriæ cedis amor suasit. Sed nec id qđ aliquis putauerit cum facinus accederet obtusi sunt verum eam seruauere sententiā quam cum dicta perciperent habuerunt. Proprium quidem earumq; affectum retinentibus cunctis rationi vero cedētibus quia iam optime filijs consuluissent. Simul enim vale vxoribus cum amplexu dicebant ac liberos gremijs captos extremum lachrimantes osculabantur. Et simul quidē manibus alienis iussa peragētibus volētes eos cōfidebāt malorū quę subditi hostibus passuri fuerant cogitationē habentes pro solacio necessitatis ad cedem. Deniq; nemo hac audacia minor inuentus est. Cunctos autem coniunctissimos transfixerunt. Miseri quibus id nemo se fuit/quibus filios atq; vxores occidere malorū omnium videbatur esse leuissimū. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerantes & interfectos lesum existimantes si vel breuissimum ei tempus supervixerent: cito quidē vniuersis bonis in vnū cōgestis ignē iniciunt. Sorte vero ex numero suo decē lectis omnium percussoribus cum vniuersi etiā propter coniuges ac liberos prostratos compositi eosq; complexi manibus cum communicassent parato animo se mactandos prebebant infœlicissimum illud exhibentibus ministeriū. Isti aūt intrepide cunctis occisis eandē sortis legem in sua quoq; mor-

C

Eleazari orone accēsi iudei seipsos iterfecerūt festinantes vt hostis p̄uenirentur.

Vniuersa bona concremant.

Oibus occisis vnus nouissimus circumspecta multitudine mortuorum vbi cognouit oēs peremptos icensa regia gladio transfigēs occubuit.

te statuerunt vt cui contigisset nouē peremptis superesse semet super eos occideret. Ita oēs sibi cōfidebant: q̄ neq; in audendo neq; in sustinendo facinore prestaret alius alij. Et ad extremū ceteri qui dē se neci supposuerunt. Vnus vero atq; nouissimus criminū circūspecta multitudine mortuorum ne quis forte in multa cede supesset qui sue manus egeret: vbi cognouit oēs peremptos ignē imittit regie vehemēti vero manu toto per se trāsacto gladio iuxta suos affectus occubuit. Et illi qdē perierūt nulla credentes animam ex nūero suo romanis subditā reliquisse. ¶ Latuit autē vna mulier senior alia quedā eleazari cognata plurimum sapientia doctrinaq; mulieribus prestans & quinq; pueri per cuniculos qui aquam sub terra potui dicebant abditi cū alij cedibus occupatas mentes haberent qui erant nongenti nūero & sexaginta cū mulieribus simul ac pueris. Hec aūt calamitas acta est aprilis mensis quītodecimo die. ¶ Romani aūt adhuc pugnā expectantes mane desistunt & ab aggeribus scalarū pontibus iunctis muros aggrediebantur Cum vero hostiū cernerēt neminē: sed vndiq; verū acerbam sollitudinem ignemq; intus atq; silentium quid factū esset cōijcere non poterant & ad extremum velut impellentes ictū arietis vlulatum si quidā forte prouocarent dederāt. Clamorē autem sensere mulieres & ex cloacis emerse factū romanis vt erat indicarunt altera earū quemadmodū dicta vel gesta fuissent oīa manifeste narrāte nō tamen romani facile verbis abducebātur ausi magnitudinem verisimilē non credentes. Ignem vero extinguere conati sunt: perq; hanc viā sectātes cito in regiam peruenerunt. Conspectaq; multitudine mortuorū non vt in hostibus gauisi sunt: sed cōsilij fortitudinē & obstinatū in tanto numero rebus ipsis contēptum mortis ammirabantur. ¶ Huiusmodi autem peracto excidio: in castello quidem presidiū dux reliquit: ipse vero cum exercitu cesareā profectus est. Nec enim quisq̄ in illis regionibus super erat hostium: sed iam tota iudea belli fuerat lōginquitate subuersa multisq; suorū etiā procul incolentibus sensim pturbationis ac periculū exhibuerat

D

eg. li. v. cap. 55

Hic ægesippus historiam finit.

Rōani māe muros scalis aggrediētes neminē hostiū iuenerūt s3 mulieres arietis ictu pulse ex cloacis exierūt remvt erat indicarunt.

E

Quidā iudeoꝝ i Alexādriā egypti transfugæ libertatē conabātur defendere.

¶ Nā & circa alexandriā egypti ciuitatē postea contigit multos iudeorū pire. His enī qui ex factione siccariorū illic effugere potuerunt: nō satis erat saluos esse. Verū & illic nouas res conabātur vt libertatem defenderent: & romanos quidē nihil se meliores putarent: deum vero solū dominū dicerent. Cū autem quidam his iudeorū non ignobiles aduersarentur illos quidē mactauere alios vero instabant ad defensionē eos rogantes. Eorū autem videntes confidentiā principes seniorum: iam cohibere tutum sibi non esse arbitrabantur: sed congregatis omnibus in concionē iudeis siccariorū temeritatem publicabant illos omnium malorum causam esse demonstrantes & nunc aiebant eos q̄ nec si fugissent certam spem salutis habere viderentur. A romanis enim cognitis statim esse perituros proprias calamitates explere. Ipsis autem qui nullius fuissent eorū delicti participes: cauendū esse ab eorū exitio. Et multitudinē precabantur vt illorū causa romanis ipsorū traditione satisfacerent. His dictis prospecta periculi magnitudine paruerūt: multoq; impetu siccarios aggressi corrupuerūt. Quorū sexcenti quidem statim capti sunt. Qui vero in egyptum oc thebas (que in illo tractu erant) elapsi sunt non multo post cōprehensi redacti sunt. Quorum non est qui duritiam (siue confidentia siue ptinacia voluntatis dicenda sit) non obstupescat. Omni enim genere tormentorū & vexatione corporū in eos excogitata ob hoc vnum tantūmodo vt cesarem dominum faterentur nemo cessit neq; dicere velle visus est sed omnes ille necessitates validiorem sententiā conseruauerunt tanq̄ brutis corporibus non animis: etiam cruciatus ignēq; susciperent. Maxime vero puerorū etas miraculo spectantium fuit. Nec enim vel eorum quisq̄ cōmotus est vt dominum cesarem nominaret vsq; adeo corporū infirmitatem vis audacie superabat.

Iudei aggræssi mlto ipetu siccarios sexcētos stati cœpert. &c

Puerorū maxia pertinacia.

F

¶ Lupus Alexandrie rector inquietū iudeorū circa res nouas imperatori retulit qui veritus ne in vnū rursus cōgregarentur. templū iudeorū precepit destruere. Onias eñ symonis filius vnus ex pōtificibus concedente ptholomeo prope Nemphi dissimile vero hierosolimitano sed turri similem edificauit. Ornatus quoq; tēpli pter candelabrū similis erat. Hic enim Onias nō bona voluntate templū hoc cōstruxit: sed hierosolimitanorū odio qđ ante nongētis septuaginta annis Esayas propheta pdixerat. Lupus itaq; ablatis quibusdā donarijs templū clausit quo mortuo paulinus eius successor nichil in eo reliquit nec diuini cultus pmisit vestigium. Tēpus aūt vsq; ad templū clausū a conditione fluxerāt anni trecenti quinquaginta tres.

¶ Capitulum vigesimum sextum.

Lupus tūc Alexādriæ rector oīa cæsari indicat cui tēplū iudeorū precepit destruere.

LVpus tunc alexandriā rector amministrabat: & de hoc mœtu ad cesarē velociter retulit. Ille autem inquietum iudeorū circa res nouas studiū esse cauendum existimans: ac veritus ne in vnum rursus congregarentur & quosdā sibi adiungāt: precipit lupo vt templum iudeorū (quod esset apud onyo alias thānis, que sic appellatur ciuitatē) destrueret. Hec autem est in egypto: que & ob hanc causā coli cœpit & nomen accepit. ¶ Onias symonis filius vnus ex Pontificibus ex hierosolimis fugiens (antiocho rege syrie cum iudeis bellum gerente) alexandriam venit & a ptholomeo susceptus humanissime: propterea q̄ antiocho erat inimicus ait se gentē iudeorū

An. 13. c. 2. su. li. 1. c. 1.

A eius auxilio sociaturum, si dictis suis obtẽperasset. Cum autem rex ea (quę posset fieri) promisisset rogauit vt in aliqua ægypti parte tẽplum sibi edificare permitteret & more patrio deũ colere. Ita enim et Antiochũ magis odiosum iudeis (qui tẽplũ apud hierosolimã vastauisset) ipsiq; beniuolentiores fore eos multosq; ad eos regionis diligentia colligendos. Paruit his ptholomeus cuiq; locum dedit centum & octoginta stadijs memphi distantem. Heliopolitanus autem ille tractus dicitur. Vbi castello fabricato onyas templũ quidem dissimile ab eo quod est hierosolymis: turrim autem similẽ instruxit ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Areę autem fabricam secundũ patriam imitatus est & donarijs similiter exornauit: preter candelabri confectionem Candelabra enim non fecit: sed informatũ autẽ lignum tanq̃ iubaris in luce radiente de aurea cathena suspendit. Totũ vero circa templũ spacium structo latere circũdedit saxeas portas habente. Concessit autẽ rex etiã multũ agri modum ac pecunię redditus vt sacerdotibus esset copia ad multa quę dei cultus desideraret. ¶ Non tantũ hæc onyas sana voluntate faciebat. sed erat ei contẽtio cum iudeis apud hierosolimam degentibus propter fugæ memorẽ iracundiã. Et hoc templo edificato arbitrabatur ad id se omnẽ ab hierosolimis multitudine reuocaturum. Fuerat autẽ olim quędam prædictio annis nongentis septuaginta Isayas q; predixerat huius templi futura in ægipto ab iudeo viro constructionem. Tẽplum quidẽ ita fuerat

B edificatum. ¶ Lupus autẽ rector alexandrię susceptis literis imperatoris (cum ad templum venisset) nonnullis ablatis donarijs templũ claudit. Postmodum lupo mortuo polinus (qui eius potestate successit) neq; donariorum quicq̃ reliquit (vehementer enim sacerdotibus interminatus est nisi oĩa ꝓtulisset) neq; religionis causa ad templũ accedere cupientes admisit. sed clausis foribus ita prorsus inaccessum fecit vt ne vestigium quidem diuini cultus in eo loco resideret. Tempus autẽ fluxerat clusuꝫ templum ex quo fuerat conditum anni trecenti quinquagita tres.

Onyas ptholomeo cõcedentẽ tẽplũ ꝓpe Memphiꝫ edificauit dissimile hierosolimi. & turrim similem

Onyas nõ bõa volũtate tẽpluꝫ cõstuxit sed hierosolimitanorũ

Lupus ablatis quibusdã donariis tẽplum claudit quo mor. paulinus eius successor nihil ĩ eo reliq̃t nec diuini cultus permisit vestigiũ

¶ Ionathes ex iudeis vir nequissimus imperitorum multos sibi socians ꝑduxit in solitudinẽ quẽ cyrenẽsiũ Iudeorum prestantiores catulo prefecto accusant qui missis millitibus facile eos conprehẽdit inermes & multis eorũ occisi fugit ionathes: sed quesitus adducit ad catulũ. Qui catulo impietatis prebens occasionẽ iudeorũ locupletissimos falso consilij auctores fuisse accusat Vnde catulus impiissimus alexãdrũ (quẽ diu odio habuerat) cum vxore occidit: deinde tria milia virorũ (qui diuites erant) trucidauit. Catulus quoq; vt eius lateret iniusticia accusationem etiam cõtra probatissimos iudeorum apud alexandriã & Romę degẽtium quorũ Iosephus qui hęc scripsit vnus erat per ionathẽ confixit vespasianus vero veritatẽ suspicatus illos Tyti studio liberauit & ionathem prius verberatũ viuum fecit cõcremari Catulus autem propter iniusticiã terribiliter morbo vexatus intestinis exhaustis mortuus est.

Capitulum vigesimum septimum

IVdacia vero siccariorum veluti morbus quidẽ etiã ea (quę circa cyrenẽ erant) oppida cõtigerat. Elapsus eñ ad eos ionathes homo nequissimus & arte gynesciarius alias textor nõ paucis ĩpitorꝫ vt se attẽderẽt ꝑsuasit perduxitq; in solitudĩes cũ signa & vmbrarũ ymagines se polliceret ostendere. Et alios qdẽ hęc agẽdo atq; fallẽdo latebat dignitate vero ꝑstantes cyrenẽsiũ iudeorũ appatũ eius & perfectionẽ pentapolitane libię rectori catulo ꝓnunciãt. Ille aũt equitibus ac pedibus missis inermes facile cõprehẽdit & magna quidẽ pars manibus interiit Nonnulli aũt viui capti ad catulũ perducti sunt. auctor vero cõsilij Ionathes quidẽ potuit effugere: multũ vero ac diligẽter ꝑ oẽs regiones quęsitus incidit adductusq; ad catulũ sibi qdẽ morã pœne moliebatur. Catulus aũt iniquitatis ꝓbuit occasionẽ. Nã ipe quidẽ locupletissimos iudeorũ falso insimulãs auctores sibi huius cõsilij fuisse dicebat. Catulus aũt criminationes alacri aĩo suscipiebat rẽq; delatã multimode cumulabat tragicis etiã verbis exaggerãs vt & ipe quoddã bellũ iudaicũ patrasse videretur Quodq; hoc atrocius est prẽter credendi facilitatẽ etiã ductor alias doctor erat calũniandi siccarios. Deniq; cum iussisset iudeorum aliquem alexandrum nominare (cui iom dudum infensus odiũ publicauerat) etiam vxore eius Benicie alias Beronice criminationibus implicata hos quidem priores occidit: dei

C de omnes pecuniarum copiis eximios tria simul virorum milia trucidauit & hæc secure facere arbitrabatur qđ eorũ patrimonia redditibus cęsaris sociebat. ¶ Nec vero vel alibi degentiũ quisq̃ iudeorũ eius iniusticiã confutaret etiam longius mendacium propagauit. Ad Ionathę nonnullisq; aliis qui cũ eo comprehensi fuerãt persuadet nouarũ rerum accusationem viris inferre probatissimis iudeorum: apud alexandriam & romę degentium. Horum autem qui per insidias accusati sunt vnus erat Iosephus (qui hęc scripsit) Non tamen catulo factio ita (vt sperauerat) accessit. Nam romam quidem venit Ionathẽ cæterosq; vinctos adducens. Finemq; arbitrabatur esse questionis apud se ac per illũ cõflatam calumniã. vespasianus autẽ rem suspicatus veritatem inquirebat cognitione non iure accusationem hominibus illatam. Illos quidẽ tyti studio criminibus soluit mentã vero pœnam in ionathem

Ianathes ex iudeis vir nequissimus multos iperitorꝫ sibi socians ꝑduxit in solitudines &c.

Ionathes (catula iniquitatis ꝓbẽte occasionẽ) iudorꝫ locupletissimos falso cõsilij auctores accusat. &c.

Catulus accusationẽ etiã cõtra ꝓbatissimos iudeorũ (quorum Iosephus vnus fuit) vt eius iniusticia lateret per Ianathẽ cõfixit

Ionathes verberatus viuus cōburitur.
Catulus ob iiustitiā terribiliter morbo vexius & itestinis exhaustis mortuus est
Conclusio opis & veritatis testimonium

statuit. Prius enim verberatus. viuus exustus est. Catulo autem tunc quidem propter leuitatem pincipum obtigit: ne quid amplius reprehesionis experiretur. Non multo autem post multiplici morbo & insanabili correptus acerbissime liberatus est. Non corporis tantum sustinens cruciatū: sed erat ei maior animi morbus & grauior. Terroribus enī expauescebat. & crebro videbat sibi instātes vmbras eorum (quos peremerat) & clamitabat: cumq; se tenere nō posset exiliebat stratis tanq̄ tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc autem semper multum proficiēte malo extisq; defluentibus ac intestinis exaustis ita est mortuus nulla re alia, magis diuine factus indicium: q̄ q̄ nequissimos vlciscatur.

¶ Hic nobis finis est hystoriæ quā ꝓmisimus nos cū oīmi veritate traditurus: cognoscere cupiētibus quemadmodum hoc bellum a romanis ita gestum est cum iudeis. Et qualiter quidem sit expositum lecturis vt dicant relinquatur. De veritate autem confidenter dicere non pigebit q̄ eam solā per omnia (quę scripsi) habuerim coniecturam.

FINIS.

¶ Exaratum habes (lector optime) flauium Iosephū hystoricum illustrissimum de bello Iudaico per veneabilem Ruffinū presbyterū de greco in latinum traductum. Antehac q̄dem mendose īpressum: ac īfinitis ferme locis deprauatū. Nūc vero per grauissimum atq; ꝓfundissimū theologię doctorem: nec nō professorem magistrum Robertū Goullet nō sine multa lucubratione ingentiq; labore in statum suū pristinum restitutus / excultus / & vbiq; emendatus. adiectis singulorum capitum cōpendiosis argumentis cum annotatiūculis p̄ q̄ vtilitibus in margine collocatis: nec non cum concordantijs ad libros eiusdē de Antiquitatibus & ad Aegesippū christianum de excidio hierosolimitano.

Josephi iudei ad epaphroditum de antiquitate iudaice gētis: contra Grecos Manethonem Appionēq; & alios egyptios cōscriptio(quā nouissimā post omnia opera edidit)In duos subdiuidēs libros(quoꝝ Primus specialiter cōtra Grecos & Menethonē & Secūdus cōtra Appionē intitulatur)nouiter impressa atq; per capitula(hucusq; nō)egregie distincta adiectis singulorum capitū argumentis cū annotatiūculis perq̄ vtilibus Per grauissimum atq; ꝓfundissimū theologiae ꝓfessorē magistrū Robertū Goullet hic sumit exordium.

Liber primus.

Iosephus qui antiquitatum libros quinq; milia annorum tēpus cōtinentes graeco conscripsit sermone.Iudeoꝝ genus vetustissimum probare conat᷑:& iudeos accusat mēdacio omnia grecorū noua esse & apud eos iuniorē historie diligentiā fuisse.sed apud egyptios Caldeos & phoenices asserit antiquissimā.Hij enī tēperatas habitātes regiones diligēter sua facta cōscripsere.Greci aūt litteraꝝ vsum sero habuerūt apud quos Homeri poema vetustissimū est. Troianis enī rebus(vbi tot annis militatū est)modernarū litteraꝝ nō fuit vsus.Grecoꝝ quoq; primi philosophi caldeorū fuerūt discipuli. Nulla enī est illis firma scientia sed solū scrupulosa opinio & ex eisdē rebus inter ipsos cōtraria cuius erroris duas assignat causas quia scilicet eis ab initio studiū nō fuit publicas de his que semper agunt᷑ ꝓferre cōscriptiones & laudis maxime fuerunt cupidi.

Capitulum primum.

B SVFFICIENTER vt arbitror & per libros antiquitatū opulentissime virorū Epaphrodite legētibus eos aperui de nostro genere iudeorū quia & vetustissimū est & primā cōscientiā ꝓpriam habuit quinq;.milia enim annoꝝ numerū historiam cōtinentē ex nostris sacris libris greco sermōe cōscripsi. Quoniam vero multos video respicientes blasphemiā quorundam insane ꝓlatem & ea que a mede antiquitate cōscripta sunt non credētes putātes mendaciū nostrū sit genus/ eo q̄d nulla memoria apud Grecorum nobiles.Historiographos digni sūt habiti nostri maiores.Pro oībus his arbitratus sum oportere me breuiter hec dicta cōscribere & derogantiū quidē vesanum spōtaneūq; increpare mendaciū. aliorum vero ignorantiā pariter emēdare vniuersosq; de nostra antiquitate qui scilicet veritatē amplectunt᷑ edocere. Vtar autē in meis dictis testibus eis qui de omni antiqtate apud grecos fide digni sunt iudicādi. eos autē qui blaspheme de nobis atq; falaciter cōscripsere aliqua ꝑ semetipsos cōficta indubitāter ostendā. Conabor etiam causas exponere ꝓpter quas nō multi in Grecis historijs gētis nostre fecere memoriā necnō & eos quidē nobis nequaq̄ scribere voluerunt nesciētibus aut nescire simulātibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos qui existimāt oportere de rebus antiquis Grecis tantūmodo fidē habere & ab eis cōsulendā esse veritatis integritatē.Nobis aūt & alijs hoībus non esse credendū.Sed ego omnia in his contraria video cōtigisse.Quapropter decet nō varias opiniones inspicere sed ex ipsis rebus iusticiam ponderare.Omnia siquidem Grecorum noua heri(vt ita dicam)nuper facta cognoui.Et hec fabricas ciuitatū & adinuentiones artium conscriptionesq; legum cunctarumq; rerum iunior apud eos est historie diligentia conscribenda.Apud egyptios autem atq; Chaldeos & phoenicas/ desino enī nos illis connumerare sicutipsi fatent᷑/res geste antiquissimam & ꝑmanentem habent memorie traditionē. Nam & locis oēs inhabitant que nequaq̄ aeris corruptioni subiaceāt.Et multam ꝓuidentiam habuere/vt nihil horum que apud eos agunt᷑ sine memoria linquerent᷑/ sed in publicis cōscriptionibus semper a viris sa-
C pientissimis dicerent᷑.Grecorum vero regionem innumere corruptiones inuasere/rerū memoriā delētes.Qui aūt nouas cōstituentes cōuersationes omniū se pregesse credidere. Sciat quia etiā sero & vix naturā potuere agnoscere litterarū. Nā antiquissimū earum vsum habuisse credunt᷑ a phoenicibus & a Cadmo se didicisse glorian᷑. Sed neq; illo tēpore poterit aliquis demōstrare seruatā conscriptionē neq; in templis neq; in publicis anathematibus qn̄ etiā de Troianis rebus vbi tot annis militatū est. Postea multa questio atq; cōtentio facta est/vtrū lr̄is vsi sūt.Et magis veritas obtinuit eo ꝙ vsus modernarum lr̄arum illis fuisset incognitus. Cōstat aūt qm̄ apud grecos nulla inuenit᷑ absolute cōscriptio poemate Homeri vetustior. Et hunc etiam post bella Troiana fuisse manifestū est. Et ante neq; hunc lr̄is suum poema reliquisse sed cantibus memoria reseruatū postea fuisse cōpositum & ꝓpterea multam in eo conspexi dissonantiā.Qui autē historias apud eos conscribere tentauere.i.hi qui circa Cadmum Millesium & acusilaum argiuum & post hunc quicunq; alij fuisse referunt᷑.Paululum tempus ꝑsiccam apud Hellanicum militiā ꝑcessere. Sed eos etiā qui de celestibus & diuinis primitus

Iudoꝝ genus vetustissimū. Greco sermōe scripti libri antiquitatū tēpus quinq; milia annorū cōtinēs.

Oīa grecoꝝ noua & apud eos iunior est historie diligētia.

Aegiptij caldei phoenices tēperatas habitātes regiōes diligenter sua facta cōscripserunt.

Greci sero lr̄aꝝ vsum habuerūt

Troianis modernarū lr̄arum nō fuit vsus.

Homeri poema apud grecos vetustissimū.

Græcorũ primi philosophi chaldeo4 & ęgyptiorũ fuerũt discipuli.

Apd̃ gręcos nõ est firma scientia sed solũ scrupulosa opinio & ex eisdem rebus inter ipsos contraria.

Varia argorum historiæ narratio & Atticorũ.

apud grecos philosophari id est Pherechidẽ Syrum & Pythagorã & Thaletẽ oẽs cõcorditer cõfitent D
ægyptiorũ & Chaldeorũ fuisse discipulos & breuiter cõscripsisseq; a grecis oĩm antiquissima iudicãtur
ita vix ea credant ab illis fuisse cõscripta. Quomodo ergo nõ est irrationabile/ vt tali factu vegetent.
Greci tanq̃ soli sciant vetera/ & veritatem eorũ sub scrupulositate de antiquis non ab ipsis cõscriptoribus facillime discant quia neq; firmiter scientes aliquid conscripsere/ sed ꝙ vnusquisq; opinatus est hoc studuit explanare. Vñ etiã libris suis alterutros arguunt: & valde cõtraria ex rebus eisdem nõ piget edicere. ❡ Sed ego videbor ne potioribus esse superfluus si explanare voluero/ q̃tis quidem locis Hellanicus ab acusilao de genealogijs discrepat/ & in quantis Herodotũ corrigit acusilaus. Aut quomodo Ephorus quidem Hellanicũ in plurimis ostendit esse mendacem. Ephorum vero Timeus/ Timeum qui post illum fuere. Herodotum vero cuncti/ sed neq; de singulis cũ antiocho & Philisto aut Gallia Timens concordare dignatus est. ❡ Neq; rursus de atticis hi qui attidas cõscripserunt aut de argolicis qui de argis historiam ꝓtulere/ alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusq; rebus qñ de militia Persica & his quę in ea sunt gesta/ tantum viri ꝓbatissimi discordasse noscunt. In multis autem etiam Thucydides tanq̃ fallax accusat licet scrupulentissimã secundũ se historiam conscripsisse videat. ❡ Causę vero huius dissonantię multę forsam & alię quęrere volentibus apparebunt. Ego vero duabus quas dicturus sum maximam huius summã diuersitatis ascribo.

Duas causas diuersitatis inter gręcos assignat prima.

Et quidem primum dico eam quę mihi ꝓprior esse videt. Id est eo ꝙ ab initio nõ fuerit studiũ apud Grecos publicas de his quę semper agunt proferre conscriptiones. Hoc etenim p̃cipuę & errorem & E
potestatem mentiendi posteris vetus aliquid volentibus scriptitare cõcessit. Non enim solummodo apud alios grecos publica conscriptio est neglecta. Sed neq; apud ipsos athenienses quos terrigenas esse dicunt/ disciplineq; cultores aliquid huiusmodi reperit. Sed publicarum litterarum antiquissimas esse dicunt leges quę a Dracone eis ex Phoenicibus sunt conscriptę ante modicum tempus tyrãnidis Pisistrati. De arcadibus autem in antiquitate gloriantibus quid oportet dici? Vix enĩ isti & postea litteris eruditi sunt. Cum ergo conscriptio nulla p̃poneret quę & discere volentibus edoceret & mentiẽtes argueret multa inter alterutros cõscriptores discordia generata est. Quoniam qui ad p̃scribendũ se preparabant non studium veritatis exhibuerunt. Licet hęc promissio semper habetur in promptu sed verborum magis habere ꝓlationem maximã. Et quẽadmodum laudari se in hoc super alios ęstimarent ad hoc potius semetipsos aptabant. Aliqui vero ad fabulas sunt conuersi. Aliqui aũt ad gratiam aut ciuitatẽ laudantes/ aut reges. Alij semetipsos ac accusandas causas aut cõscriptores tradidere. In hoc se forte ꝓbabiles ęstimantes & omnino hoc agentes quod historię nimis aduersum est. Verę siquidem historię indicium eum/ si eisdem rebus omnes eadem dicant atq; conscribant. Hi vero cum quędam aliter conscriberent q̃ alij tunc se putabant omniũ veratiores ostendi. Quapropter causas quidem verborum & calliditatis eorum cedere nos grecis oportet. Non autem de antiqua historię veritate & maxime de rebus ꝓprię vniuscuiusq; prouincię.

Laudis cupidi greci.

❡ Aegypti & Babilonij atq; Iudei soliciti fuerunt & diligentissimi circa historiarũ conscriptiones. Vñ apud Iudeos multa integritate seruatum est: sacerdotum nuptias secũdũ eorum antiquã lineam cõprobare quorum successio duobus milibus durauit annis. Certissima quoq; est iudeorum conscriptio ꝓpter diuinam inspirationem: librorumq; ordinẽ qui solũ sunt viginti duo omne tempus cõplectentes quorum quinq; Moyses & alios vsq; ad Artaxerxẽ sancti ꝓphetę cõscripserunt. Multi itaq; Iudeorum ꝓpter legis conseruationem multa passi sunt tormenta. Sed grecorum nullus ꝓpter suam quicq̃ passus est cum ex conscribentium pendeat volũtate. Multa quoq; in describendo Iudaica bella greci mentiti sunt. Iosephus vero quia omnibus interfuit dux galileorum verã conscripsit historiã F
& imperatores quibus libros obtulit/ testes ꝓducit. Libros aũt antiquitatũ ex sacris voluminibus dicit se fuisse intantatum: belli vero historiam (aut quia multarum operationũ operator fuit aut inspector) veraciter conscripsisse.

❡ Capitulum secundum.

Aegyptij & Babilonij antiqui circa cõscriptiones diligẽtissimi Iudei etiam so.

Quoniã vero ęgyptios & Babilonios ex lõgissimis olim tẽporibus circa cõscriptiones diligẽtia fuit/ qñ sacerdotibus erat iniunctũ & circa eas ipsi philosophabant. Caldei vero apud Babylonios & quia p̃cipue Grecis immixti vsi sunt phoenicis lr̃is circa dispẽsationes vitæ & cõmuniũ operũ traditionem. Dũ consentiãt oẽs tacendũ hoc puto. De nostris vero ꝓgenitoribus quia eandẽ quã predicti habuerunt in conscriptionibus sollicitudinẽ desino dicere etiã potiorẽ põtificibus & ꝓphetis hoc imperãtes. Et quia vsq; an nostra tẽpora cũ multa integritate seruatum est si oportet audẽtius etiam seruabit. Conabor breuiter edocere non enim solũmodo ab initio ꝓbatissimos viros & inde placatione p̃paratos ad hęc exercẽda constituerunt. Sed quatenus etiam genus sacerdotũ sine pmixtione purũq; consisteret ꝓuiderunt. Oportet etiã eum qui sacerdotũ habiturus est ex eiusdẽ gẽtis nasci muliere & neq; ad pecunias & neq; ad honores inspicere. Et de hoc p

A antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solū in ipsa iudea/ sed vbicūq; nostri generis cōstitutio reperit/etiam ibi integritas ista seruat circa nuptias sacerdotū/ hoc est in ęgypto & Babylonia & quocūq; terrarū orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittūt enim in Hierosolymā conscribentes a patre nomen nuptę & antiquorum progenitorum quicūq; huius rei testimonia prębuere Si autē bella proueniāt sicut iam crebro factum est Dum anthiochus Epiphanies ad nostram venisset regionem & Pompeius Magnus & Quintilius Varus & pcipue nostris gesta temporibus/tunc hi qui de sacerdotibus supersunt ex antiquis litteris iterum noua cōficiūt & probant mulieres quę relinquunt. Non enim ad captiuas accedunt alienigenarū consortia formidantes. Iudicium vero integritatis hoc maximum est quia pōtifices apud nos a duobus milibus annis denominati filij a patre conscripti sunt. His autem qui prędicti sunt si quid preuaricent interdicitur ne vel ad altare accedāt vel alia sanctificatione fungant. ¶ Recte siquidem potius autē necessarie cum neq; conscribendi potestas omnibus data neq; alia sit in discretione discordia. Sed solūmodo pphetis antiquissima quidē & veterrima secundum inspirationē factā a deo cognoscētibus. Alia vero secūdū se sicuti sunt facti palam cōscribentibus infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes sed solummodo duo &.xx. libri habentes temporis totius cōscriptionem/ quorum iuste fides admittit. ¶ Horum ergo quinq; quidē sunt Moyses qui natiuitates continent/ & humane generationis traditionē habent vsq; ad eius mortē. Hoc tēpus de tribus millibus annis paululū minus est ¶ A morte vero Moyseos vsq; ad artaxerxē psarum regem qui fuit post Xerxem pphetę post Moysen/ & quę secundum eos sunt gesta conscripserunt in.xiij. libris. Reliqui vero.iiij. hymnos in deum & vitę humanę noscunt pignora continere. ¶ Ab artaxerxe vero vsq; ad nostrū tēpus singula quidem conscripta non tamen priori simili fide sunt habita eo q non fuerit certa successio pphetarum. Palam namq; est ipsis operibus quemadmodum nos proprijs litteris credimus tanto namq; seculo iam

B pterito neq; adijcere quicq aliquis nec auferre nec transformare psumpsit. ¶ Omnibus enim insertū est mox & prima generatione iudeis hęc diuina dogmata nominare/ & i his vtiq; permanere. Et ppterea si oporteat mori libenter. Iam itaq; multi captiuorum frequenter tormentis affecti sunt & mortes varias in theatris sustinuere ne vllum verbum contra leges admitterēt aut cōscriptiones habitas violarent. Qui græcorum aliquid tale perpessus est? quando neq; fortuitā sustinere lęsionem volunt licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hęc esse putant secundū conscribentium volūtates exposita. Et hoc iuste etiam de antiquis sapiunt quoniam aliquos nunc quoq; vident psumentes de his rebus conscribere quibus neq; ipsi interfuere neq; credere scientibus acquiescūt. ¶ Deniq; de bello quod apud nos contigit nuper quidam historias cōscribentes ediderunt. Dū neq; ad ea loca venerint/ neq; in proximo rerum gestarum fuerit. Sed ex auditu quędam pauca cōponētes impudēter semetipsos videntur historię nomine iactitare. Ego vero & ex omni bello & quę ibi particulariter gesta sunt veram descriptionē feci dum ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilęorum eram/ donec fuit defendendi facultas. Contigit autem vt caperet a romanis/ & habentes me Vespasianus & Titus in custodia vniuersa semper inspicere faciebant primo quidem vinctus postea vero solutus cum Tito ab alexandria pper obsessionem Hierosolymorum directus sum eo tempore nichil est gestum quod meam potuisset latere noticiam. Nam videntes Romanorū exercitum vniuersa sub diligentia describebam. Et ea quę nunciabantur ab his qui semetipsos tradebāt/ ego solus integrius intelligens disponebam. Deinde Romę tempus vacationis habens omni iam negocio pręparato vsus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam gręcam rerum eruditionem exhibui. Tātaq; michi securitas affuit veritatis vt primos omnium imperatores belli. Vespasianum & Titum testes non exposcerem. Primum namq; illis obtuli libros/ & post illos multis quidem Romanorum qui bellis interfuere/ plurimis vero nostrorum eos etiam venundaui/ qui gręca sapientia videbantur imbuti quorum est Iulius archelaus. Herodes honestissimus & ipse admirabilis rex agrippa. Isti siquidē vniuersi testimonium perhibuere/ quia veritatem diligens excolui/ non reperiemus forsitan aut tacēs

C siquid gestorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui aut pretermisi. ¶ Quidam vero praui homines derogare meę historię sunt conati tanq in scolis adolescentium propositum exercentes/ & accusationis inspiratę atq; detractionis facientes opus/ cum oporteat illud sciri quia quod conuenit promittentem alijs rerum veraciū traditionem. Ipsum prius hac nosse certissime aut rebus gestis adherendo aut ab scientibus consulendo. Quod ego pręcipue circa vtrūq; me credo fecisse negocium Antiquitatis namq; libros sicuti dixi ex voluminibus sacris interpretatus sum cū essem genere sacerdos & participarem illarum sapientiam litterarū. Historiam vero belli conscripsi multarum quidem actionum ipse operator plurimorū vero inspector existens & omnino eorum quę dicta vel gesta sunt nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet existimabit eos qui aduersum me nitunt de

Pētha teucus Moysi

Sacerdotū nuptię secdm antiquā iudeoꝝ lineā testibus vbiq; cōprobant.

Pōtificū successio a duobus milibus ānis apud Iudeos.

Certissima iudeorum cōscriptio pper diuinā inspirationē & ordinē librorū q solum sunt lxxij. oē tēpus complectantes quoꝝ quiq; scripsit moyses & alios vsq; ad artaxerxē pphetę scti scripsert.

Propt legē multi iudeoꝝ mlta passi sūt sed gręcorū nullus propter suam cū sit ex cōscribentiū voluntate.

Taxat græcos de mēdatio i cōscriptiōe historiæ de Iudaico bello Ipe vero [illegible] qa oibus interfuit dux galileorū verā conscripsit historiā suā q; post captionē narrat fortunā & quō cum diligētia oīa pspiciēs redegit iscriptis testesq; veritatis iperatores qbus pmi libros obtulit & multos alios adducit &c.

Cōtra emulos suos.

veritate contendere? Qui licet imperatorum commenta legisse dicuntur/ nō tamen nostrorum repugnantium rebus interfuere. D

¶ Iosephus aduersus grecos disputat qui iudeorum nouellam dicunt conuersationem eo q̄ de illis (vt dicunt) nichil in eorum cōscriptionibus reperiatur huius causam assignat. Iudeorum enim conuersatio procul a mari ab omnibus semota est populis: quare hij nō fuerūt cogniti sicut alię nationes quę mercimonijs alijs cognitæ fuerunt vt phœnices & ęgyptij. habitantes enim procul a mari multis temporibus ignorati sunt vt Romani quorum fama sero venit ad Grecos loci enim distātia causa est ignorantię. Greci autem suę antiquitatis vicinas adducunt regiones. Iosephus vero ęgyptios & phœnices inimicos pro se & primum Manethonem ęgyptium producit testem qui iudeorum in ęgiptum ingressum & exitum describit pastores ipsos appellans & quandoq; captiuos. Antiquis enim Iudeorum ꝓgenitoribus pascere mos erat qui pascualem habentes vitem pastores appellabant. Quiq; Ioseph regi se captiuum dixit ideo captiui sunt vocitati. Iteratum insuper Manethonis adducit testimonium qui populi pastorum egressum de ęgypto sub Themuse rege in hierusalem describens eorum antiquitatē manifestat & eos trecentis quadraginta tribus annis ęgyptū habitasse anteq̄ danaus venisset ad Argos.

Capitulum tertium.

Intētio auctoris i hoc opere.

Iudeoꝝ cōuersatio ꝓcul a mari ab oīibus semota ppl'is q̄re nō fuer̄t cogniti sicut alię gn̄ationes vt phœnices p mercimonia & ęgyptij &c.

DE rebus itaq; necessariam feci descriptionē significare volens facultatē eorum qui historiā scribere cōpromittunt. Et sufficienter sicuti reor palā faciūt quia cōscriptio rerū apud Barbaros potius solēnior q̄ apud Grecos est. ¶ Volo paululū primitus disputare aduersus eos qui cōtendunt nouellē esse nostrā cōuersationē eo q̄ nihil de nobis vt aiunt illi dictū sit a conscriptoribus grecis. Deinde testimonia antiquitatis ex aliorum litteris exhibebo/ & eos qui nostro blasphemāt generi valde ipsi ratione blasphemare mōstrabo. ¶ Nos igitur neq; regionē maritimam habitamus neq; mercimonijs cōgaudemus neq; per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed quidē nostrę ciuitates procul a mari positę regionēq; vberrimā possidentes. In ea assidue laboramus precipue circa filiorum nutrimēta studētes legūq; custodiā & traditionē pietatis totius opus vitę necessariū iudicamus. Cū adsit igitur hic quę ꝓdicta sūt cōuersationi nostrę etiā vita remotior. Nihil fuit in antiquis tēporibus quod faceret nobis permixtionē grecorū sicut ægiptijs mercimonia quę ab eis reijciuntur & ad eos rursus introducunt. Et iterum habitatoribus Phœnicię maritimæ studentibus circa contractus atq; negocia amore pecunię requisita/ Sed neq; latrocinia sicut quidam alij vacuare aut amplius habere concupiscentes patres nostri ad bella conuersi sunt licet regio nostra multa milia virorum fortium possideret. Phœnices ergo propter negocia ad Grecorum prouinciam nauigātes repente sunt agniti/ & per illos ægyptij & omnes a quibus ad Grecos honorē deuehebant immēsa maria proscindētes. Medi vero postea atq; Persę palam in asia regnauerunt/ & vsq; ad alterā epirū Persę militauerunt. Thraces autē ꝓpter vicinitatem & Scythiā ab his qui pontū nauigant cogniti sunt & omnino vniuersa iuxta mare/ vel orientale vel hesperium habitantes aliquid conscribere volentibus cogniti facti sunt. ¶ Qui vero superius habitabant & procul a mari multis sunt tēporibus ignorati. Et hoc apparet etiā circa Europam contigisse quando de Romanorum ciuitate tam longo tempore adepta potestate tantasq; causas belli cōficiēte. Neq; Herodotus neq; Thucydides/ nec vllus qui fuit cū istis fecit aliquam mentionē. Sed sero tandem & vix ad grecos potuit eorū fama peruenire. ¶ De Galathis enim & Hiberijs sic ignorauere hi qui putantur subtilissimi conscriptores/ quoꝝ est Ephorus vt vnā ciuitatem esse arbitraretur Hiberas. Qui tantā partem Hesperię terrę noscuntur inhabitare. Et neq; mores eorum qui fiunt apud eos vel qui dicuntur tanq̄ sic vtentibus referre præsumunt. Causa vero ignorantię veritatis est eo q̄ procul abessent. Vt autem falsa conscriberent eoq; vellēt videri aliquid amplius ab alijs retulisse. ¶ Quomodo ergo mirari decet si neq; nostra gēs plurimis erat certa neq; ad scribendū de se aliquā dedit occasionem & ita constituta procul a mari & ita cōuersi deliberans. Pone igitur nos argumento vti velle grecorū quia nō est genus eorū antiquū eo q̄ neq; in nostris voluminibus de eis sit aliquid dictum. Nōne omnino deridebāt causas huiusmodi a me ꝓbatas/ & testes vicinę regionis adducant antiquitatis suę. Igitur ergo hoc conabor efficere. Aegyptijs & Phœnicibus ꝓcipue testibus vtar/ cum nullus eorum potuerit tanq̄ falsum accusare testimonium. Et videtur maxime circa nos inimici in communi quidem omnes ægyptij & Phœnicum vero Tirij De Chaldeis autem nequaq̄ hoc dicere potero: quoniam & generis nostri principes cōstituti sunt: & ꝓpter cognationē in cōscriptionibus suis meminere iudeorū Cū vero fidem de his ꝓbuero: & blasphemias falsas ostendero tunc etiā Grecoꝝ conscriptores memorabo/ qui iudeorum fecere memoriam vt neq; huiusmodi occasio relinquat̄ in iudęis nobis faciendę contētionis. ¶ Inchoabo aūt primitus a litteris ęgyptiorum quas non arbitrantur commendare quę nostra sunt. Manethon itaq; genere viri ęgyptiorum greca disciplina participatus sicuti palā est/ scripsit enim voce helladica paternę reli-

Medi. Persę. Thraces. Habitātes ꝓcul a mari m'tis tēporibus ignorati sunt vt romani quoꝝ fama sero venit ad grecos. Galathee. Hiberij.

Herodotus. Thucides. Ephorus. E F

Cā ignorātię loci distantia. Grecivicinas regiōes testes suę atiq̄tatis addu cūt ægyptios & phœnic s inimicos iosephus suę ātiq̄tatis testes adducit.

Monetō egyptius.

Moneton

gionis historiam ex sacris sicut ait ipse interpretatus libris frequenter arguit Herodotum in ęgyptiacis ignoratione mentitū. Ipse quidē Manethon in secūdo ęgyptiacoꝝ hęc de nobis scripsit. Ponā vero etiā sermonū eius tanq̄ testimonij iure ꝓlatum honorabile nomen

Testimonium Manethonis ęgyptij de iudeorum antiqtate.

A sub hoc nescio quomodo deus inspirauit & p̄ter spem ex partibus orientalis homines genere ignobiles adepta fiducia in prouincia castra metati sunt. Et facile ac sine bello eam potenterq; cœperunt & principes eius alligantes de cętero ciuitatis crudeliter incendere & deorum tēpla vertere. Circa omnes vero prouinciales inimicissime vsi sunt alios quidē perimentes aliorum vero & filios & coniuges ad seruitia redigentes nouissime vero & vnum regem ex se fecere cui nomen erat Sualitis

Sualitis.

hic in menfidem veniēs superiorē inferiorēmq; ꝓuinciam diuidēs castra in oportunis relinquens locis. Maxime etiā partes muniuit orientales ꝓspiciens. quoniā Assyrij aliquando plus valentes erant desideraturi regnū eū inuadere. Inuenies autem in Nomoto suati ciuitatem opportunissimā positam quidem ad orientem/ Buliastitis fluminisq; appellabat᷑ a quadam antiqua theologia Euaris.

Buliastris ciuitas.

Hāc fabricatus est & muris maximis cōmuniuit collocans ibi multitudinem armatorum vsq; ad ducenta quadraginta milia viroꝝ eā custodiētiū Hic autē missis tēpore veniebat tā vt frumenta meteret & mercedes exolueret quā vt armatos ꝓ terrore extraneorū diligēter excitaret. Qui cū regnasset decemnouē ānis vita priuatus est. Post hūc aūt regnauit alter quattuor &.xl.annis Beon nomine. Post quē alter apachas sex &.xxx.annis & mēsibus septem. Deinde & aposis vnū & sexaginta & Samnas quinquaginta & mense vno. Post autem omnes ases nouē &.xl. & mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges debellantes semper & maxime ęgypti radicem amputare cupiētes. Vocabat᷑ autem omne genus eorū Sesos hoc est reges pastores

Sesos q̄d significat.

Se enim sacrarum linguarum regem significat. Sos vero pastorem siue pastores secundum sermonē communis eloquij & tantum cōpositum inuenit᷑.

hyesos

Hyesos quidam vero dicūt eos arabas esse. In alijs autē exemplaribus non reges significari cōperi per appellationē Hic sed e di-

B uersos captiuos declarari neq; pastores. Hic enim rursus ęgyptiaca lingua & hac qn̄ pingui sono ꝓfertur captiuos aptos significat/ & hoc potius verisimile mihi videt᷑/ & historiæ ātiquę cōueniēs. Hos ergo quos p̄diximus reges/ & eos qui pastores vocabant᷑/ & qui ex eis fuere obtinuisse ægyptum ait annis vndecim/ & quingētis. ¶ Post hęc aūt regum thebaidis & alteris ęgypti factam dicit super pastores inuasionem & bellum maximum & lōgeuum eis illatum.

Regnū thebaidis alisfragūtos rex pastores victos īclusit ī loco vndecim miliū vlnaꝝ dicto Anari Themusis rex ęgyptus de ęgypto iudeos q̄ hic pastores appellantur expulit.

Sub rege vero cui nomen erat alisfragumtos alias Alisfragmatheseos victos dicit pastores/ & alterā quidē vniuersam ęgyptū p̄didisse. Inclusos autem in locū habentē mensurā terrę vlnarū vndecim miliū. Cuij loco nomen est auari Hunc Manethon dicit omnē maximo muro atq; robustissimo circūdidisse pastores quatenus & oēm possessionem munitā haberent simul & p̄dam suam. Filium vero alisfragmathoseos Themusis dicit. Conatum quidem eos per obsessionem capere & fortiter cum quadringentis.lxxx.milibus armatorum eorum muris excubuisse. Cum vero obsessionem desperasset/ pacta cum eis fecisse vt ęgyptum relinquētes quo vellent innoxij omnes abirent. Illos vero his ꝓmissiones impetratis cū omni domo & possessionibus non minus ducenta.xl.milia numero ex ęgypto p desertum in Syriā iter egisse & metuētes assyriorum potentiam/ tunc enim illi asiam obtinebant in terra quę nūc iudea vocitatur ciuitatē ędificasse/ quę tantis milibus hominū sufficere potuisset/ eamq; Hierosolymam vocitasse. ¶ In alio vero quodā libro ęgyptiacorum Manethon hanc ipam gentē/ id est qui vocabant᷑ pastores in sacris suorū libris captiuos ascriptos rectissime dixit.

Iudei quare a manethone pastores dicti sūt & captiui.

Nā antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat/ & pascualem habentes vitam vocabantur ita pastores. Sed & captiui non irrationabiliter ab ęgyptijs sunt quoniam progenitor noster Ioseph dixit ad regem ęgyptiorum se esse captiuū & fratres in ægyptū posterius euocauit rege pręcipiente. Sed de his quidem in alijs examinationem subtilius faciemus.

Moneton Egyptus historiographus

Manethōis iteratū testimoniū de antiquitate iudeorum.

¶ Nunc aūt huius antiquitatis ꝓducam testas ęgyptios rursumq; quomodo se habeāt verba Manethonis circa ordinem tēporum aperte describā sic enim ait. Postq̄ egressus est ex ęgypto populus pastorum ad hierosolymam/ expulsor eorum rex Themusis regnauit post hæc annis.xxv. & mensibus iiij. & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebron annis.xiij. huius aūt amenosis annis.xxj. & mensibus.ix. Misris autem.xij. & mensibus nouem. Misranthusis.xxv. & mensibus decem. Et musis autem nouem & mēsibus octo. Amenosis vero.xxx. & mansibus.x. Orus.xxx. sex & mensibus quīq; huius autē filia acenchies.xij. & mense vno. Rathotis vero frater nouē. acencheridis autē duodecim menses.iij. Armes vero.iiij. & mense vno. Armesis autē vnū & mēses.iiij. Armesismianus vero sexa-

C ginta sex & menses.ij. Amenosis.xix. & menses sex. Sed hossis autē equęstrem & naualē virtutē habens fratrem quidem armē procuratorem ægypti cōstituit/ & omnē ei aliā regalem cōtulit potestatē tantummodo aūt diademate vti ꝓhibuit & ne reginam matrem filiorum opprimeret imperauit & vt abstineret etiam ab alijs legalibus concubinis. Ipse vero ad Cyprū & Phœnicum & rursus contra assyrios atq; Medos castrametatus vniuersos quidem alios ferro alios sine bello terrore magno virtu-

tis sibimet subiugauit. His vero fœlicitatibus eleuatus cõfidentius incedebat orientales vrbes ac ꝓ- D
uincias subuertendo/ multoq; tempore procedente armes qui in ęgypto fuerat derelictus omnia cõ-
traria quę eũ frater agere monuerat sine timore faciebat. Nam & reginam violẽter abiecit/ & alijs cõ-
cubinis sine parcitate iugiter miscebaꝛ suasusq; ab amicis vtebaꝛ & diademate & rebellabat fratri. Is
vero qui cõstitutus erat super sacra ęgyptia scribens librũ. Sed hossi direxit & cũcta significãs & q̃a
rebellaret ei suus frater armes. Qui repente ad Pelusium destinauit & ꝓprium tenuit regnũ. Prouin-
cia vero vocata est ex eius nomine ęgyptus. Dicit enim quia Cethos ægyptus vocabatur Armes au-
tem frater eius Danaus. Hęc quidem Manethon. ¶ In palã, vero est prędictis annis tempore cõputa-
to quia hi qui vocabanꝛ pastores id est nostri ꝓgenitores ex ægypto liberati ante tres & nonaginta
atq; trecentos annos hauc ꝓuinciam inhabitauere q̃ Danaus ad argos accederet licet hunc antiquis-
simum argiui esse cõfidant. ¶ Duas igitur res Manethon maximas pro nobis ęgyptijs litteris ꝓsta-
tus est primã quidẽ quia aliũde ad ægyptũ. Deinde gressus eoꝝ exinde; ita tẽporibus antiquissimũ
vt pene mille annis bellũ p̄cedat Iliacũ In his autẽ in q̃bus Manethon non ęgypti litteris sed sicut ip- E
se confessus est ex fabulis quorundam sine nomine quodam adiecto postea particulariter hęc redaꝛ
guam ostendens ea sine verisimilitudine esse mendacia.

Cethos prius vocata est ęgyptus.

Iudei anq̃ danaus ad Argos accederet trecẽtis & nonagita tribus ãnis ęgyptũ habitarũt.

¶ Iosephus pro suę gentis ꝓbãda antiquitate phœnicum producit testimoniũ: quibus in memo-
ria fuit templi a Salomone constructio anteq̃ Tirij Carthaginem cõstruerent apud quos litterę Salo-
monis ad Iranium (qui in biblia hiram est appellatus) seruantur dyonemq; apud eos famatum histo-
ricum adducit testem qui mutuam Salomonis & Ironij familiaritatem & amicitiam describit. Insuper
& Manandrũ Ephesium qui singulorum regum conscripsit actus ab Iranio enim vsq; ad didonẽ cẽ-
tum quinquaginta quinq; anni & menses octo & ab ędificatione templi vsq; ad cõstructionem Car-
thaginis centum quadraginta tres anni & menses octo. Caldęorum etiam historiam (quę multum cũ
sacris concordat voluminibus) producit. verba Berosi allegans qui de diluuio hominumq; corruptio-
ne archa & de Noe generatione vsq; ad Nabunassarum historias scripsit. Nabuchodonosor quoq; in
cõstructione Babylonię magnificentã ponit quã postea cyrus victor cõprehẽdit. Capitulũ quartũ.

S Ed volo ab istis rursus migrare ad ea quę apud Phœnicas de nostro genere conscripta &
eorum testimonio declarata sunt. Itaq; apud Tyrios multorum annorum puplicę litterę &
conscriptiones diligentissime custoditę ex his quę apud eos facta & inuicem gesta noscũ-
tur quę tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo conscriptum est quia in hierosolimis
ędificatum est tẽplum a Salomone rege ante annos pene. c. xliij. & menses octo q̃ Tyrij Carthaginẽ
carchedonem fabricauere. Descripta vero est apud illos cõstructio tẽpli nostri. Iranius enim Tyriorũ
rex amicus erat regis nostri Salomonis paternis amicitijs ei deuinctus. Is ergo munificentiam suã ex-
hibens ad claritatem fabricę prębuit Salomoni auri quidẽ. xx. & centum talenta incidensq; pulcherri-
mã siluam in mõto qui Libanus nũcupatur ad camerã destinauit ei. Quẽ redonauit quidẽ Salomon
alijs quidem multis rebus sed etiã terra Galileę regionis quę Zabulon vocaꝛ. Pręcipue autem eos ad
amicitias sapientię concupiscentia conuocauit propositiones enim soluendae alterutris dirigebãt &
melior in his Salomon erat & in alijs sapientior apparebat. Hactenus vero seruanꝛ apud Tyrios epi-
stolæ multę quas illi scripsere adinuicẽ pro qua re liber est a me compositus litterarum a Tyris dire-
ctarum vñ etiam testẽ ꝓducã Dionẽ q̃a apud Phœnicũ historias integerrime approbatus est. ¶ Igiꝛ
in Phœnicis historicis hoc modo scribit. Abibalo moriẽte filius eius Iranius regnauit hic ꝑtes orien-
tales ciuitatis ampliauit & vrbẽ potiorem fecit & Olympij iouis templum destruens terrę coęquans
locũ mediũ mœnibus vrbis adiunxit & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autẽ in Libanũ
siluas incidit ad tẽplorũ ędificationem. Regem vero Hierosolymorũ Salomonẽ misisse dicunt ad Ira-
nium quędam ęnigmata & poposcisse ab eo solutionẽ adijciens vt qui non posset discernere pecunia
soluenti persolueret. Confessumq; Iranium non se posse persoluere propositas quæstiones & multas
pro expensis faciendis pecunias condemnatum. Deinde ad dęmonum quendã virum Tyrium ꝓpo-
sitas soluisse quęstiones ipsumq; alias proposuisse quas si non solueret Salomon multas rursus pecu-
nias Iranio regi cõferret. Dion igitur hoc modo de prędictis testimonium phibuit nobis. ¶ Sed post
hũc producam quoq; Menandrũ Ephesium. Is enim singulorũ regũ actus cõscripsit apud gręcos &
Barbaros studens ex prouincialibus vniuscuiusq; loci litteris historię veritatẽ pardere. Scribens enĩ
de his qui Tyro regnauere & deinde veniens ad Iranium Regẽ sic ait. Moriente vero abibalo succes-
sit in eius regno filius eius Iranius qui vixit annis. xxxiij. hic statuit locũ valde latissimũ aureamq; co-
lũnam iouis in templo reposuit & ad siluam lignorũ proficiscens abscidit de monte (qui Libanus ap-
pellatur) ligna cedrina ad tegmina facienda templorũ. Defouensq; antiquiora templa fanum ædifica-
uit Herculis. Fecit erectionẽ mẽse Peritio castraq; mouit aduersus Tyticeos mimine tributa redden-

Testimonium phœnicũ ꝓ antigtate iudeoꝝ apud quos memoria habeꝛ de cõstructione tẽpli a Salomone annis cẽtũ quadragita tres anteq̃ tyrij carthaginẽ fabricauere.

Lrę Salomonis apd Tyrios seruate.

Testimoniũ dionis historici ꝓ ãtigtate iudeorũ adducit hic enĩ mutuã familiaritatẽ & amicitiam.

Iranij & Salomonis describit Testimoniũ menãdri ꝓ antiquitate Iudeorum.

Iranius q di ctus ẽ hyram 3. re. 5. & sup. an. li. 8 cap. 3.

Diõ apud phœnices historic'

Menãder historic' Ephesius.

A tes. Quos etiam subdens sibibet denuo remeauit. Sub hoc fuit abdemonus puer iuuenis qui semper parabolas superabat quas Salomon Hierosolymorum rex destinabat supputaŕ vero tēpus ab hoc rege vsq; ad cōstructionem Carchedonis hoc mō. Moriēte Iranio successit in eius regno Balbazerus filius Qui cum vixisset annis quadraginta tribus septē regnauit annis. Post hunc abdatratus filius cū vixisset annis viginti regnauit nouē hunc filij nutricis eius quatuor peremere. Quorū senior Metusastartus filius Leastrati regnauit. Qui cū vixisset annis.xliiij.regnauit annis duodecim. Post hunc frater eius astarimus/ & hic viuens annis.iiij.&.l.regnauit annis nouē & peremptus est a fratre pellethe qui suscipiens regnū mensibus imperauit octo cū vixisset annis quinquaginta. Hūc peremit Tyrobalus astarte sacerdos qui cū vixisset annis quadraginta octo/regnauit annis.xxxij.huic successit Badezodus filius. Qui cū vixisset annis quadragintaquinq; regnauit sex. Huic successor factus est Mettinus filius/qui cū vixisset triginta duobus nouē regnauit annis. Huic successor fuit Pigmalion qui annos egit in sua vita quinquaginta sex ex quibus quadraginta tenuit principatū. Huius regni anno septimo soror dido in Lybia ciuitatē ędificauit Carchedona. ¶ Colligiŕ etiā tempus a regno Irani vsq; ad ędificationē Carchedonis annorū cētum quinquagita quinq; & mēsium octo. Quū vero duodecio anno huius regni in Hierosolymis ędificatū est tēplum. Fit ab ędificatione tēpli vsq; ad cōstructionē

B Carchedonis tēpus annorꝝ.C.xliij.mēsiū octo. ¶ Testimonio siquidē phœnicū quid amplius oportet apponiŕ Cerniŕ ipa veritas fortiter approbata & multo clarius apparet qm̄ pcedit cōstructionem tēpli pgenitorū nostrorꝝ ad puinciam hāc aduētus. Cū eni eam vniuersam bello tenuissent/tunc aūt tēplum ędificare cœpere & hęc aperte ex lr̄is sacris etiā a me in antiquitate manifesta sunt. ¶ Nunc itaq; sunt dicēda ea quę apud Chaldęos noscunŕ esse cōscripta/ & de nobis ad historiam sūt delata. Quæ multā habens concordiā cum nostris voluminibus etiam de alijs rebus. Testis autem horū est Berosus vir genere quidē Caldęus/notus autem eis qui doctrinę eruditioniq; congaudent. Quoniā de astronomia/ & de Chaldęorū philosophia ipse græcas conscriptiones exposuit. ¶ Igitur Berosus antiquissimus secutus historias de facto diluuij & hominum in ea corruptione sicuti mos est ita conscripsit. Simul & de arca in qua generis nostri princeps erutus est/ deuecta scilicet ea i summitate mōtium Armeniorū. Deinde scribens eos qui ex Noe progeniti sunt/ & tempus eorum adijciens vsq; ad Nabunassarum alias Nabulassarum peruenit: Babiloniorum & Chaldeorum regem/ & huius actiões exponēs ait. Quēadmodum misit in ęgyptū ad nostrā terram filiū suum Nabuchodonosor cum multa potentia/ qui dum rebellantes eos inuenisset omnes suo subiecit imperio/ & templū in Hierosolymis cōcremauit/ cunctūq; generis nostri populū auferens migrauit in Babylonem. Vn̄ ciuitatem cōtigit desolari annis.lxx.vsq; ad Cyrum regē Persarū. Dicit autem quia tenuerit Babylonius ęgyptū Syriam phœnicē arabiam/ vniuersos priores Chaldęorū Babyloniorū reges actionibus suis excellens. ¶ Ipsa vero verba quę Berosus protulit hoc modo dicta necessario pferenda sunt. Audiens autē pater eius Nabunassarus quia satrapa constitutus in ęgypto & Syria inferiore & Phœnice rebellaret cū non valeret iam ipse labores ferre tribuit filio suo Nabuchodonosor ætate valenti partem quandam exercitus super eum misit. Nabuchodonosor autem cum Satrapa desertore cōgressus puinciam quę ab initio eorū fuerat ad pprium reuocauit imperiū. Eodē vero tēpore cōtigit patrē eius Nabonlassarū cū ęgrotasset in Babylonia ciuitate defungi qui regnauit annis.xxj. Nabuchodonosor aūt nō post multum tempus mortem patris agnoscens & negocio ęgyptiaca disponens reliquam puinciā & captiuos iudeorum & Phœnicū atq; Syriorum qui i ęgypto fuerant: cōmendans quibusdam amicis vt cū magna virtute & reliqua vtilitate deueherentur ad Babyloniā ipe cum paucis aggressus per desertū in Babyloniā venit reperiensq; cuncta a Chaldęis dispēsari/ seruatūq; regnum ab optimatibus eo-

C rū. Dominus factus totius paterni principatus/captiuis quidē aduenientibus pręcepit habitacula in oportunissimis Babylonię locis ędificari. Ipse vero de belli manubijs tēplum belli & reliqua loca munificentissime nimis exornans & antiquā ciuitatem & alteram extrinsecus adijciens cogitans quatenus nequaq̄ possent obsidentes fluuiū conuertere/ & ad ciuitatem accedere. Tres quidē interiori ciuitate per circuitū porticus/tres vero exteriori constituit. Quorū alias ex cocto latere & bitumine alias vero ex ipso latere fecit & largissime muniens ciuitatem portasq; diuina pulchritudine commensus perędificauit in paternis regalibus aliaq; regalia celsitudinē illorū multo valde pręcedentia. Quorū ornatum exponere valde longissimum est. Verūtamē sciendum quoniā hęc maxima atq; superba vltra credulitatē rei sunt. Perfecta diebus quinq; & decē. In his ergo regalibus lapideas munitiones celsas ędificauit & aspectū montibus similem reddens etiam ex arboribus vniuersis plantationes exhibuit. Fecit quoq; hortū quod suspensibile vocabaŕ eoq; eius vxor desideraret huiusmodi qualitatem nutrita in medię locis. ¶ Hæc itaq; retulit de prędicto rege & multa super hæc in libro Chaldaicorū in quo culpat cōscriptores gręcos quasi vnam arbitratos a Semiramide assyriam Babylonem edifica

Margin notes:

Pigmalion.

Dydo.

Ab Iranio vsq; ad didonē cētū quīquagita quīq; anni & mēses octo & ab ędificatiōe tēpli vsq; ad constructionē carthaginis cētū quadraginta tres āni & mēses octo.

Caldeorū testimonium.

Berosus de diluuio hoīmq; corruptiōe & arca historias cōscripsit & Noe generationes vsq; ad Nabunassarum.

Berosi verba.

Berosus. Caldicus historicus.

Magnificentia Nabuchodonosor i ędificijs babylonię citatis.

Nō eodē Babylonia Semiramide & Nabuchodonosor ædificata.

tam/ & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa false conscripsisse dicēs/ & ipsa quidem Chaldeorum conscriptionē fide dignam pudori existimandum est/ qñ cum archiuis Phœnicum concordare videntꝰ quę a Beroso conscripta sunt de rege Babiloniorum. Quoniam & Syriam vniuersam Phœnicem ille subuertit. ¶ In his quoq; consonat & Philostratus in historijs dum Tyrię meminit obsessionis & Megasthenes in quarto indicorum vbi declarare contendit ꝑdictum regem Babyloniorū Herculem fortitudine & actuum magnitudine ꝓcessisse. Dicit enim eum & maximā Lybię partem Hiberiā subuertisse. Quę vero de templo Hierosolimorū relata sunt/ quia & concrematum est pugnātibus Babylonis/ & cœpit rursus ędificari Cyro tenenti asyę principatū. ¶ Ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit. Nabuchodonosor itaq; postea inchoauit ꝑdictum murum incidens in languorem de vita migrauit/ cū regnasset annis tribus & quadraginta. Huius regni dominus est effectus filius eius. Et helmaradochus ꝓpter iniquitates & luxurias passus insidias a marito sororis suę Niriglissoris peremtus est/ cum duobus regnasset annis. Quo defuncto sumens regnū qui ei fecit insidias Niriglissoris annis regnauit quattuor. Huius filius Loborosardochus principatū quidem tenuit puer existens mensibus nouē Insidias vero passus eo ꝙ nimis appareret malorum esse morum ab amicis extinctus est. Hoc itaq; pereunte cōuenientes hi qui fecerant insidias illi communiter regnum imposuere nabonido cuidam qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium Babylonię ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cumq; regnum eius esset in anno septimodecimo cōstitutum/ egressus Cyrus ex perside cum multa virtute vniuersam asiam subuertens impetum fecit ad babyloniam vrbem. Sentiens autem nabonidus inuasionem eius/ & occurrens cū exercitu suo atq; congressus pugna victus & cum paucis fugatus inclusus est in Borsipensium ciuitate. Cyrus autem Babyloniam comprehendens & deliberans exteriores muros deponere ciuitatis/ eo ꝙ nimis videretur munita/ & esset ad capiendum valde difficilis/ reuersus est ad Borsipum Nabonidem instanter ex pugnaturus. Nabonide vero obsessionem non valente perferre/ sed primitus supplicante vsus clemētia Cyri/ & dans ei habitaculum in Carcamone/ expulit eum a Babylone. Nabonidus itaq; reliquum vitę tempus in illa prouincia cōuersatus est. ¶ Hęc concordant cū nostris. Scriptum namq; in eis est quia Nabuchodonosor octauodecimo regni sui āno templum nostrum ad desolationem vsq; perduxit/ & fuit exterminatū annis septuaginta. Secundo vero anno regni Cyri fundamentis depositis rursus secundo regni Darij anno perfectum est.

Berosi verba cōtra grecos.

Cyrus victor babyloniā cōprehendit.

Berosꝰ contra grecos philostratus Megastenes. Berosꝰ

D

E

¶ Iterato phœnicum testimonio Iosephus testes etiam grecos producit & primo Pythagoram qui (licet nullam reliquit cōscriptionem) iudeorum tamen zelatus est leges: & multas in suam trāstulit philosophiam. Theophrasti Herodotiq; & Cyrilli poęte antiquissimi affert testimoniū. Sed & Clearchi aristotelis discipuli: qui belli Ptholomei contra Demetrium meminit. Hęcateum quoq; adducit qui leges describit Iudeorum quiq; magnitudinem prouincię & pulchritudinem atq; ciuitatis hierusalem circuitū & habitantium narrauit multitudinem. Meminit quoq; augurij auis a Mossolano iudeo occise dicente hęc enim suam nesciens salutem itineris salubritatem alijs non potuit indicare Ponit quoq; Agitarchidis verba de iudeorū ciuitate & eorum moribus circa sabbati obseruantiam. Hieronimum insuper Antigoni regis amicum ꝓducit. Plurimi itaq; quia sacri lectioni non incubuerunt Iudeorum cognouerunt antiquitatem.

Capitulum quintum.

Phœnicū testimonium.

Ant. li. x. c. xiij & li. xi. cap. j. Esd. j. ca. j.

HIs prolatis adijciam etiam Phœnicum historias non enim ꝓbationum abundantia relinquenda est/ Est enim dinumeratio in illis annorum/ sic enim habēt sub rege Thobalo. Nabuchodonosor obsedit Tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit Bahal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt/ & iudicauere idem. Hęc Nibalus Nalbasei mēsibus duobus. Chelbisaddei mensibus decem. Abalus pontifex mensibus tribus. Mittinus & Gerastratus Abdilimi iudices annis sex/ inter quos regnauit Balatorus anno vno/ quo moriente mittentes euocauere Meralum ex Babylone/ & quattuor regnauit annis. Eo quoq; moriente euocauere fratrem eius Ironium qui regnauit annis viginti. Sub hoc Cyrus persarum habuit potestatem. Quapropter omne tempus est annorum quinquaginta quatuor & mensium trium. Septimo siquidem anno regni sui Nabuchodonosor cœpit obsidere Tyrum. Quartodecimo autem anno regis Ironij Cyrus persarum tenuit principatum. Cōsonant igitur quę de templo scripta sunt a Chaldeis/ ac Tyris cum litteris nostris. ¶ Manifestum vero & sine contentione testimonium est de prædicta nostri generis antiquitate & hi siquidem qui non valde contendunt sufficere iudicio quę promissa sunt. Oportet autem non credentibus barbaricis conscriptionibus sed solis græcis fidem habendam esse dicentibus.

F

¶ Ad huc multos exhiberem testes etiam græcos scientes nostrum genus/ & oportuno tempore eorum habentium mentionem. Pythagoras igitur Samius cum sit antiquus quidem ætate/ sapientia vero & diuina pietate philosophos omnes excellens/ non solū quæ nostra sunt agnouisse manifestū

A est/sed etiam zelatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. Multi tamē de eo retulere/ quorum insignior est Hermippus vir circa omnem historiam diligentissimus indagator. Refert itaq; in primo Pythagorę libro/ quia Pythagoras vno confabulatorum suorum defuncto nomine Calciphōte genere Grotoniate. Illius animam dicebat secum degere die noctuq; & qua praeciperet vt nō transiret de loco vnde asinus onus portaret & ab aqua fetulēta semetipsum abstineret / & ab oī blasphemia recederet. Deinde sequitur/ hęc autem agebat atq; dicebat iudęorum & Tharsensiū opiniones imitatus ac transferens. Dicitur enim quia vere ille vir multas Iudęrum leges in suā trāsferret philosophiā. Fuit autem etiam per ciuitates non ignotas olimq; gens nostra & multæ natiōes ad quas transit etiam zelum eius habuere. Quod manifestat Theophrastus in his quę scripsit de legibus. Ait enim quia prohibent Tyriorum leges peregrino sacramento iurare. Inter sacramentum quibusdam alijs etiam iusiurandum quod corbam appellatur enumerat/ & apud nullum hoc inuenitur iuramentum nisi apud iudęos solos. Quod interpretatur ex hebraica lingua significat enim donum.

Pythagoras. — *Pythagorę testimoniū & laudes cuius cōscriptō nulla iuenit mł'ti tū eū dixerūt iudæorꝫ leges fuisse zelatuꝫ & mł'tas sī suā transtulisse philosophiam.*

Theophrastus.

¶ Verum neq; Herodotus Halicornaseus nostram ignorauit gētem. Sed quodammodo eius meminisse cognoscitur. De colchis enim referens in secundo libro sic dicit. Soli autem inter omnes Colchi & Aegyptij & Aethiopes verenda ab initio circuncidūt/ Phœnices vero & in Syri Palestina q cōfitētur hoc ab Aegyptijs didicisse. Syri aūt q circa Thermodontem & Parthenium fluuium commorantur & Astygitones a Colchis dicuntur nuper didicisse. Hi namq; sunt inter homines soli qui circunciduntur/ & isti sicut Aegyptij facere videntur. De Aegyptijs aūt & Aethiopibus dicere nō possū vtrū alteri ab altes didicere. Dixit ergo Syros qui in palestina sunt circuncidi. Omnium autem qui habitant palęstinm soli iudęi circunciduntur. Quod eis angnoscens & Cyrillus antiquus poeta meminit hoc modo de gente nostra dicens. Quia castrametati sunt nostri maiores cum Xerxe persarum rege

Herodotus. — *Hęrodoti testimonium.*

B apud Hellada/ & dinumerans vniuersas gētes/ nouissimam nostram posuit ita dicens. Postremū vero transibat genus mirabile visione/ linguam quidem/ plenissimam ope proferentes. Habitantes aūt in soli montibus/ vbi palus amplissima est iuuenes capillis sub rotunditate detonsis super equos erectos habentes vltus/ & quasi fumo siccatos. Palam ergo est sicut arbitror quia nostri meminerit / eo q; & montes in nostra regione sunt constiuti in quibus habitamus. Et palus quæ dicitur Asphaltis idest bituminalis. Hęc enim inter omnes palus in Syria latior atq; maior est. Et Cyrillus quidem cū ita meminerit Iudeos scisse dignoscitur/ quē quilibet legerint admirantur Non calumniosi gręcorum: sed sapientia summa conspicui. ¶ Clearchus enim aristotelis discipulus/ & ex pipateticorum philosophorum nullo secundus in primo libro de somno dicit Aristotelem doctorem suum de quodam viro Iudęo ita referre & ipsi Aristoteli eūdem sermonē abscribit. Quod ita cōscriptum est. Sed alia quidē longum est dicere. Quę non habere potuerant illius admiratione quadam atq; philosophiam occidi operepreciu m est referre. Et Hyperochydes venerant inquit audire desideramus vniuersi. Porro secundum pręcepta Aristotelis inquit rhetoricę eius genus primitus trāseamus ne reluctemur doctoribus pręceptorum. Dic iquit Hyperochides ita si placet. Ille igitur genere quidem Iudęus erat ex inferiori Syria. Qui sunt ex propagine philosophornm indorū: vocantur/ vt aiunt philosophi. Apud indos Galani apud Syros autem Iudei nomen accipientes a loco. Locus enim vbi habitant appellatur Iuda. Nomen vero eorum ciuitatis valde difficile est. Vocant enim eā nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio respiciens & de superioribus ad marina descendens gratissimus erat non solum eloquio: sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam quum diuinus homo venisset ad ea loca confabulari cœpit nobiscum: & cum alijs scholasticis eorum sapientiam tentans. Cumq; multi eruditorum congregarentur tradebat potius aliquid. Habebat hęc ait Aristoteles apd Cloarchum/ & super hęc multam ac mirabilem cōtinentiam iudęi vero in cibis & castitate narrant. Licet

Cyrilli poetę antiquissimi testimonium.

Clearchus. — *Clearchi Aristotelis discipuli testimoniū quid etiā ipsius ē aristotelis.*

C autem volentibus hęc ex ipis lectione cognoscere. Ego enim refugio, plusq̄ decet inserere. Clearchus si quidem facta digressione cum aliud propositum haberet nostri generis ita meminit. Hecateus aūt abderita vir philosophus simul/ & circa actiones industrius cum Alexandro rege nutritus / & cū Ptolomęo Lagi commoratus non transitorie: sed de ipsis Iudeis conscripsit librum. Ex quo volo capitulariter vnum eorum quę ab eo sunt dicta percurrere. Sed primitus tempus ostendam Meminit enim belli quod circa Gaium ab Ptolomęo gestum est contra Demetrium quod vtiq; contigit. Vndecimo quidem anno post mortem Alexandri Olympiade vero septima & decima atq; centesima sicuti Castor: adijciēs ei hanc Olympiadem dicit: sub hac Ptolomęus Lagus vicit in Gaza bello Demetriū antigoni qui vocabatur obsessor Alexandrum vero profitentur vniuersi centesima & quartadecima Olympiade fuisse defunctū. ¶ Palam ergo est: quia & secundum illum tempus & sub Alexandro genus florebat nostrum. dicit igitur Hecateus: quia post Gaij bellum Ptolomęus locorum que sūt circa Syriam dominus est effectus. Et multi hominum cognoscens mansuetudinem & clementiam Pto-

Clearchus belli ptolomei' cōtra demetrium meminit.

Castor.

Herathei testio nium.

lomei cum eo proficisci ad Aegyptum & rebus communicare voluere. Quorum vnus inquit erat Ezechias pontifex Iudęorum: homo ętate quidam quasi sexaginta & sex annorum. Dignitate vero apud contribules maximus & animo sapientissimus: potentissimus ad dicendum: & circa causas sicut nullus alter expertus dicit etiam omnes sacerdotes iudæorum qui decada accipiũt: & vniuersa in cõmuni gubernant: circa mille & quingentos existere. Rursus autem prędicti viri faciens mentionẽ inquit homo hunc honorem gerens & assuetus esse nobiscum assumens aliquos suorum differentiam cũctã exposuit & habitationem suam & conuersationem quam scriptam habebat pariter indicauit. Deide palam facit Hecateus quales circa leges existimus & quia omnia sustinere ne transcendamus eas eligimus: & hoc esse optimum iudicamus. Dicit igit̃ hęc & mala sępius ab Astygitõibus audiẽtes & omnes compulsionum vim passi a Percisis regibus & Satrapis non possunt mente mutari sed cum magna exercitatione de his precipue omnibus respondere parati sunt. Perhibet autem etiã indicia fortis animi circa leges non parua dicens Alexandro quõdam in Babylone constituto: & volente Belli templum quod corruerat renouare cunctisq; militibus similiter stercora portare precipiente solos iudęos hoc facere non fuisse perpessos. sed etiam multas sustinuisse plagas: & detrimenta ptulisse non modica donec eis ignoscente rege securitas pręberet̃. Qui dũ ad puĩciã inquit ppriã reuersi fuissent tẽpla & altaria fabricata oĩa destruxere. Et pro alijs quidẽ multa satrapę exoluere. Pro alijs vero veniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniam iusticia apud eos mirabilis est & quia gens nostra fuit multorum hominum numero copiosa. Sed multa quidem milia nostrorum migrantes in Babyloniam se primitus collocauerunt. Non parua etiam morte Alexandri in Aegyptum & Phœnicem sunt translata: propter seditionem in Lyriam factam. ¶ Idem itaq; vir & magnitudinem prouincię quam incolimus pulchritudinemq; narrauit. Pœne decies trecenta milia inquit integra terrarum optimarũ vberrimę valde prouincię possidere noscuntur. Iudeę namq; huius est amplitudinis & qua etiam ciuitatẽ ipsam Hierosolymorum spaciosam: & maximam olim inhabitamus & virorum multitudine copiosã necnon & templi constructione idemipse sic refert. Sunt autem Iudęorum in alijs quidẽ multę munitiones per prouinciam atq; vici. Vna vero ciuitas munitissima habens precipue circuitum quinquaginta stadiorum in qua commorantur hominum circa centum & quinquaginta milia nomine Hierosolyma. Est autem in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus centum per circuitum cubitorũ habens etiam duplices ianuas. Quo ara est quadranguli figuratione composita ex lapidibus nõ dolatis sed collectis atq; iacentibus vnum quoq; latus viginti cubitorum latitudinem habens: altitudinẽ vero decem. Et circa eam maxima fabrica vbi altare est constitutum & candelabra vtraq; aurea duo talentorum pondus habentia & inextinguibile lumen noctibus & diobus simulachrum vero aut aliquod Anathema ibi nequaq̃ est nec vlla plantatio Nullus ibi veluti lucus aut aliquid huiusmodi. Habitant autem in eo & noctibus & dies sacerdotes quasdam purificationes agentes & omnimode vinum non habentes in tẽplo. ¶ Super autem quia & cum Alexãdri regis successoribus postea Castra metati sunt. Testatur hoc modo dicens ea quę cognouerit a viro iudæo in expeditiõe constituto. Cuius verba hęc habentia declarantur. Ait enim. Me siquidem eunte ad mare rubrum vna secutus est q dam cum alijs equęstrum iudęorum nos deducentium nomine Mossolamus vir efficax animo bellator super omnes archarios: & indubitanter Gręcos & barbaros valde precipuus. Is igitur homo properantibus multis pariter & quodam vate ab ipsos augurium capiente & petente vt cuncti starent. Interrogauit cur sustinerent omnes. Ostendente vero eivate auem quem intuebatur atq; dicente. quasi quidem expediret eis vt sustinerent omnes si staret auis. Si ergo surgens anterius euolaret procederent. Si vero post tergũ iret recedere cunctos oportet. Rursum tacens arcumq; trahens sagittas emisit & auem pcutiens interemit. Indignantibus vero vate: & quibusdam alijs & maledicentibus ei. Quid furitis inquit mali dęmonij auem sumentes in manibus. hęc enim suam salutem nesciẽs de nostro itinere nobis salubritatem potuit indicare? Si enim pręscire futura valuisset in hunc locum nequaq̃ venisset: metuens ne sagitta a Mossolamo iudęa periret: sed & ad eius testimonia iam quidem quiescãt. Facile namq; est volentibus librum ipsum legere & hęc apertius inuenire. ¶ Non vero me pigebit Agatarchidem introducere. Licet homo minime malus: & e: visum est nobis detraxisse. Is enim narrans de Stratonice quemadmodum venit quidem ex Syria de Macedonia ad virum suum. Demetrium derelinquens Seleuco autem vxorem eam ducere nonvolente quid illa superabat. Exercitu eius in Babylonia posito circa Anthiochiã bella mouit. Deide quomodo reuersus est rex Antiochia capta in Seleucia Metilla fugiẽs: cum posset seipsam velocius interimere somno prohibita ne faceret: capta atq; defuncta est. Hęc ergo prędicens Agatharchides & derogans superstitione Stratonices vtitur indicio generis nostri pręscribens. Qui vocantur iudęi habitant omnium munitissimum ciuitatem quam vocare Hierosolymã prouinciales solent. Hi vacare consueti sunt septima die. & neq; arma por-

Idẽ de legibus iudeorum.

Heratheus magnitudinẽ puincię iudęorũ & pulchritudinẽ narrauit & circuit tũc ciuitatis hierl'm habitantiumq; multitudinem.

Hecathe hystorici verba de iudæis.

auguriũ de aue quam mossolamus iudæus interemit dicens hęc ei salutẽ nesciẽs salubritatẽ itineris nõ potuit alijs indicare.

Agatharchidis testimonium.

Agatharchides

A tare in prędictis diebus:neq; terrę culturam continere:neq; alterius cuiuspiam curam habere patiun tur. Sed in templis extendantes manus adorare vsq; ad vesperam soliti sunt. Ingrediente vero in ciuitatem Ptolomęo Lagi cum exercitu & multis hominibus dum custodire debuerint ciuitatem eis stulticiã obseruantibus prouincia quidem dominum suscepit amarissimum. Lex vero manifesta est vna; natura habere solemnitatem huiusmodi autem casus preter solos illos alios docuit vniuersos. Vt tũc ad somnia & opiniones quę tradebantur de lege hic confugiãt. Dum circa res necessarias & rõ nihil valet humana. Hoc quidem Agatharchidi videtur esse ridiculum. Eis autem qui hęc examinant integrius apparet magnum:& precipua laude dignissimum si & saluti & patrię quidam custodiam legũ pietatẽ diuinam proponere concupiscant. Quia vero non ignorantes quidam conscriptorum gẽtem nostram sed propter quasdam aut alias causas non salubres memoriam nostri nõ reliquere. hoc iudicium me arbitror esse prędicturum. Hierosolymis eñ qui de successoribus conscripsit historiam ipse quidem tempore quo Hecateus fuit & amicus existens reges Antigoni Syrię presidebat. verum & Hecateus quidem etiam librum conscripsit de nobis. Hieronymus autem nequaq̃ nostri in hystoria meminit licet pene in ipsis locis nutritus esset in tantum voluntate hominum differebant. Alio nã q; placuit studium habere memoria dignum. Alium vero omnino circa veritatem quędam passio cernitur obscurasse sufficiunt tamen ad comprobationem antiquitatis nostre Aegyptiorũ & Chaldæorum atq; Phœnicum & super illas Grecorum pariter conscriptiões. ¶ Adhuc eni super ea Theophilus:& Theodorus & Mnaseus & Aristophanes & Hermogenes & Euemerus & Cynon & Zopyriõ & multi quidã alij simul:Non enim ergo omnibus libris incubui/non transitorie nostri fecere mentionem. Plurimi namq; prędictorum virorum veritatem quidem antiquarum causarum frustrati sũt quia lectioni sacrę nostrorum non incubuere librorum. Communiter tamen de antiquitate testati sunt: p qua nunc ferre proposui. Phalereus autem Demetrius & senior Philon & Eupolemus non multum veritate frustrati sunt/quibus dari veniam dignum est. Non enim inerat eis vt nostras litteras possẽt omni scrupulositate sequi.

Agatarchidis verba de iudeorũ citate & moribus circa sabbati obseruãtiã qbus irridet.&c

Hieronimus hystoricus.

Plurimi quia sacræ lectiõi nõ incubuerũt iudeorũ antiquitatẽ nõ cognouerunt.

Philon

¶ Iosephus maledicta contra genus suum falsa nititur ostẽdere quoniam multi propter inuidiam maliciã verbosam nouitatẽ & vanam gloriam veritatis historię detrahunt & iudęorum cõuersationi. Iudęorũ enim aduentum in Aegyptum & regressum Aegyptij inuidia excecati & odio negauerunt. Sed Manethon Iudęos ab ęgypto abhominatione fuga dilapsos sibi ipsi contradicens mentitur pluraq; confingens Moysem primo Orsasiphas dicit fuisse vocatum Omniaq; ista mendacia ratione impugnat Iosephus.

B

Capitulum sextum.

His ita dictis vnum adhuc michi capitulũ ẽ relictũ ex his quę ĩ pricipio libri posui. Quatenus derogatiões & maledicta qbus vtunt quidã cõtra genus nostrũ falsas ostẽdã & cõscriptoribus eorũ testibus vtar qñ cõscribentes hęc cõtra semetipsos locuti sũt talia Quia vero multis alijs hoc euenit ꝓpter quorundã vesaniã arbitror ĩtelligere eos qui voluerit hystorias ipsas ꝑcurrere. Quędã igitur gentiũ & glřosissimaꝝ ciuitatũ fœdare nobilitatẽ & cõuersationi detrahere tẽtauere. Theopompus quidẽ Atheniensium Lacedemonium vero Pylocrates. His aũt Tripoclim perdurabilem conscribens. Non enim Theopõpus hoc fecit sicuti quidam putant etiam. Thebeorum momordit vrbem. Multi vero necnon & timeus in historijs de prædictis & de alijs blasphemauit. Et hoc precipue faciunt quando gloriosissimi in aliqua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atq; maliuolentiam:alij vero propter verbosam nouitatem memoria se dignos fieri iudicantes & apud stultos quidem nequaq̃ hac spe fraudantur. Qui non salubre noscuntur habere iudiciũ:multas vero eorũ miserias cõdemnabunt. Blasphemiarũ vero in nos sępe gestarum huiusmodi causa est. ¶ Volentes Aegyptij prestare aliquibus veritatem corrumpere tentauere. Et neq; aduentum in Aegyptum nostrorum progenitorum sicuti contigit sunt confessi. Nec rursus egressum cum veritate dixere multasq; causas odij ac inuidię pariter habuere. Principio quidẽ quia in eorum regione nostri progenitores potentes effecti sunt Vnde regressi ad propria denuo fuere fœlices. Deinde horum aduersitas multas inter eos fecit inimicitias. In tantum differente nostra pietate extra solemnitates illorum quantum dei natura animalibus irrationabilibus sine dubitatione distinguitur. Communis namq; apud illos ritus est alios arbitrari deus: seorsu; non singuli solent diuersis ea muneribus honorare. Vani ac fatui omẽs homines & ab ĩitio vti de his malis opinionibus consueti. Et propterea nequaq̃ imitari nostram honestatem de diuina ratione potuere. Videntesq; multos nostram zelari conuersationem inuidiam habuere:& ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem quidam eo perducti sunt vt non eo pigeret etiam cõtra antiquas suorũ scriptiones aliqua dicere. Quod cum hoc faciunt sibimet ipsis aduersus cõscribere passionem cęcitatis ignorauere. In vno tamen & maximo viro verbum meum statuam quo vsus sum ante paululum nostras

C

Causę odij & inuidię idolatria. Aegypitorum.

antiquitatis teste. Manethon itaq; qui Aegyptiacam historiam ex litteris sacris se interpraetaturū pol licitus est prædicens nostros progenitores cum multis milibus in Aegyptū aduenisse incolas subiu gasse. Deinde ipse confessus est: quia posteriori tempore amittentes eam prouinciam quæ nūc iudęa vocatur obtinuissent & ędificātes Hierosolymam construxissent templum. Et vsq; ad hoc cōscriptio nes secutus est antiquorum. Deinde præbens sibimet potestatem cum vtiq; videatur scribere ea quæ in fabula sunt atq; dicuntur incredibilia verba de iudęis inseruit volens permittere nobis plebē Aegy ptiorum leprosorum aliorumq; languentium. Quod sicut ait abhominatione ex Aegypto fuga dila psi sunt Amenophin etiā regem adiecit quod est falsitatis nomen. Et propterea tēpus regni eis ne quaq̄ diffinire pręsumpsit cum aliorum regum omnes annos perfecte protulerit. Hinc itaq; quasdam annecti fabulas pene oblitus qui egressum pastorum ab Hierosolyma ante quingentos decē & octo annos factum esse protulerat. Themusis enim erat rex quando egressi sunt. Et ab hoc tempore regū qui postea fuere anni sunt. ccclxxxxiiij. vsq; ad fratres nomine Sethonem & Hermetum quorum Se thonem quidem Aegyptum Hermetum vero Daneum denominatum quem expeliēs inquit. Sethō regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior scilicet Tapsis annis sexagita sex. Ante tātos igitur annos egressos ex Aegypto patres nostros confessus. Deinde Amenophin adijciēs regē hunc cōfitetur & deorum fuisse contemplatorem sicut Osorem quendam priorum regum & implesse desiderium enim nominis sacerdotem. Idem Amenophin natū ex patre Papio qui videbatur qua si diuina participari natura. Et secundum hęc sapientiam hanc habere pręscientiam futurorū. Et di xisse regi hunc vniuocum enim quia posset videre deos si prouinciam a leprosis & alijs maculatis ho minibus purgare cōtenderet. In quo lętatū regem omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congre gasse & fecisse multitudinem numero octuaginta milia. Eosq; ad sectiones lapidum in partem Nili orientalem misisse ad hoc esse efficiendū simul & alios Aegyptios quibus hoc erat iniunctum fuisse autem quosdam inter eos etiam rationabilium sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin vero illū sapientem diuinumq; virum refert timuisse: & circa semetipsum & apud regem deorum Vulcanum: vt aperte suaderet eis vim fieri sed iecisse quoniam auxiliaretur quidam maculatis hominibus: & Aegy ptum obtinerent tredecim annis. Et hęc eum non quidam pręsumpsisse regi dicere sed ex his homi nibus conscriptum. reliquisse librum & per semetipsum & apud regē & propterea regem in anxietatē maximam peruenisse pro iudęis his verbis hęc refert. His itaq; rogatus rex vt ad requiem & tutamen eorum secerneret ciuitatem. Desertam vrbem quę tunc fuerat pastorum nomine Auaris pbui eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquam val de precelsa. Porro illi in hanc ingressi & locū hunc ad resultandum habentes. Optimum ducem sibimet quēdam Heliopolitanorum pontificum. Osaphipha constituere & huic se obedire in omnibus iurauerunt / vt ille primum quidem eis legē po suit / vt neq; deos adorarent / neq; ad sacris animalibus quę præcipue festiua apud Aegyptios erant / se pœnitus abstinerent / nulliq; copularentur nisi cum si quibus iusiurandū habere videbantur. hæc autem sentiens & alia plura maxime Aegyptiorum consuetudinibus inimica precepit multo opere muros ędificari ciuitatis & ad bella pręparari contra Amenophin regem. Ipse vero assumens secum etiam alios sacerdotes & maculatorum quosdam misit legatos ad pastores qui videbant a Thethmu se rege depulsi ad hierosolymorum vrbem causas suas & aliorum qui simul fuerant exhonorati signi ficans & poscens / vt pariter contra Aegyptum castrametaretur / promisitq; eos fore venturos. Primū quidem in Auarin progenitorum suorum prouinciam / & necessaria populis abundantius exhibenda pugnaturos autem opportuno temporem / & prouinciā facillime subdituros. Illi vero lęticia cumulati omnes alacriter vsq; ad ducenta milia virorum pariter sunt aggressi / & non post multum ad Auarin vsq; venere Amenophis autem Aegyptiorum rex dum illorum audisse inuasionem non mediocriter vulneratus est Dum recordaretur quod ei prædixerat Amenophis Papij. Et primum quidem cōgre gans Aegypticam plebem. Facto consilio cum principibus eorum animalia sacra & quę precipue a sacerdotibus honorabantur ante præmisit & sacerdotibus particulariter iussit vt simulachra eorum caute celarent. Filium vero Sethonem qui etiam Ramessi a Rapso patris nomine vocabatur. Cū quin q; esset annorum apud suum commendauit amicum. Ipse vero transiens cum alijs Aegyptijs vsq; ad trecenta milia virorum bellatoribus viris occurrens congressus non est / putans enim semetipsum cō tra deum pugnare. Post tergum reuersus venit ad Memphin & sumens Apin talia sacra mox in Ae thiopiam cum vniuersis nauibus & multitudine venit Aegyptiorum. Per gratiam namq; erat ei subie ctus Aegyptiorum rex ꝙ suscipiens etiam populum vniuersum prębuit alimenta hominibus neces saria / quę prouincia ministrabat. Et ciuitates ac viros tredecim quatenus eis qui fuerāt deducti ad fi nes Aegyptios & in Aethiopia quidem hęc gesta sunt. Solymitę vero descendentes cum viris pollu tis Aegyptiorum sic pessime hominibus vsi sunt vt eorum victoria esset nimis pessima. His qui tunc

Cōtra manethonē iudęos abhomiatiōe ab ęgypto fuga dilapsos cōfugientes sibiq; ꝓpter odium cōtradicētē

Mēdaciū Māethonis & fabula quē seqtur iustinus trogis abreuiator li. xxxvj. vbi loquitur de origie iudeoꝶ.

Auaris ciuitas.

Mendacia oia ista & conficta.

A eorum impietates inspiciebant non solum etenim ciuitates & vicos concremauere sacrilegia faciẽtes & deorum idola deuastantes, sed etiã ipsa sacra animalia quę colebantur crudelissime discerpserunt. Perpetratores & occisorę̨s horum sacerdotes atq; prophetas esse cogentes quos etiam expellebant nudos. Dicitur itaq; quia conuersationes & leges eis composuit. Sacerdos quidam genere Heliopolitis nomine Orsasiphas vocatus ex nomine Osireos Heliopolitani dei quod dum conuersus fuisset ad hoc genus mutauit nomen: & vocatus est Moyses. ¶ Quę vero Aegyptij de iudęis proferũt hęc sũt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit aũt rursus Manethõ quia postea Amenophis ex Aegypto digressus est cum magna virtute simul & filius eius Ransis & ipse abens magnum exercitũ. Et congressi contra pastores atq; pollutos vicerunt vsq; ad Syrię fines. Hæc equidem & huiusmodi Manethon conscripsit. ¶ Quia vero anilia loquitur deliramenta atq; mentitur aperta ratione mõstrabo illud primo distinguens quod postea alterna gratia referendum est. Is enim concessit nobis atq; professus est eo q, ab initio non fuerint Aegyptij genere: sed extrinsecus illuc aduenissent / & Aegyptum obtinuissent / & ex ea rursus egressi sunt nostri progenitores quia vero nobis postea permixti non sunt ęgyptij corpore debilitati & qui ex his nõ fuit Moyses qui populum eduxit ex ęgypto: sed ante multas generationes extitit per ea quę ipsa dixit conabor ostendere. Primam itaq; causam posuit figmẽti risibilem. Rex enim inquit amenophis concupiuit videre deos / quos putas si quidem quia apd eos solemnes erant / Bouem & Hircum & Crocodilos & Canicaptos volebat aspicere. Cęlestem aũt quomodo poterat / & cur hoc habuit desiderium quia vtiq; & prior enim rex alter hos viderat. Ab illo ergo audiens quales esset & quemadmodum eos vidisset / noua nequaq̃ agebat arte: sed forte sapiẽs erat ille vates per quem hęc rex posse agere confidebat quod si ita fuisset quomodo impossibilitatis cõcupiscentiam non pręsciuit non euenit quod voluit. Proinde quam rationem habere potuit / vt propter semi mẽbrios aut leprosos ei inuisibiles essent. Dij irascuntur enim propter impietates non propter corporum diminutiones. Deinde tam multa milia leprosorum & male habentium vna pene hora quomodo fuit possibile congregari / aut quomodo rex nõ obediuit vati. Ille namq; precepit debiles ęgyptios ex illo deportari. Hic aũt eos ad sectiones lapidum destinauit tanq̃ operarijs indigens & nõ purgare prouinciam volens. Ait aũt eo q, vates quidem semetipsum peremerit præuidens eorũ iram

B & quę erant in ægypto futura & conscriptum librum regi reliquit. Proinde ab initio vates etiam suũ interitum non pręsciuit / quomodo nunc repente regi contradixit volenti videre deos q̃ quot se ipe pimere festinabat. Quod vero inter omnia est stultius videamus. Audiens enim hęc inquit & de futuris iam metuens. Debiles illos ex quibus ęgyptum purgare debuerat neq; tunc de prouincia protulit: sed rogantibus eis sicut ait ciuitatem dedit dudum a pastoribus habitatam quæ vocabatur auaris. Ad quam congregati principem inquit legere ex sacerdotibus Heliopolitanis qui eis exposuit vt neq; deos adorarent. Neq; ab ęgyptiacę festiuitatis animalibus abstinerent: sed omnia perimerent atq; consumerent / nulli pœnitus miscerentur nisi cum quibus coniurati esse videbatur & iureiurãdo multitudinem obligatam quatenus in eis legibus perdurarent. Auarin ciuitatem munitam contra regem dicit eos bella sumpsisse. Adiecit autem quia misit Hierosolymam rogãs illos pro auxilijs exhibẽdis & daturum Auarin compromittentes quæ foret ex Hierosolymis egredientibus exire maiorũ & ex ea qua procedens omnem ægyptum obtinerent. Deinde subiungit illos quidem venisse cum ducentis milibus armatorum. Regem vero Amenophin ægyptiorum cum non cessaret repugnandum deo mox ad Aethiopiam refugisse & Apin cum alijs sacris animalibus deuexisset Hierosolymis vero inuasione facta & ciuitates depopulatas & templa concremasse & equestres peremisse refert & nulla iniquitate aut opere iniquitatis abstinuisse. Quod vero conuersationem & leges eis exhibuit. Sacerdos

C inquit erat genere. Hieropolitis nomine Arsiphas alias Orsasiphas vocatus ab appellatione Osireos Heliopolitani dei & mutato noĩe dictus postea Moyses. Tertiodecimo vero inquit anno Amenophin postq̃ regno pulsus est ex Aethiopia profectum cum multis milibus dicit & congressum contra pastores atq; pollutos habita conflictione vicisse. Et multos interficientem vsq; ad fines Syriæ persecutum. In his iterum non intellexit si veri similitudine se mentiri leprosum namq; & cũ eis ait multitudo collecta debilium. Licet primitus irascerentur regi circa se vtiq; talia facienti secundum pręmonitionem vatis. Tamen cum a sectione lapidum sunt egressi & prouinciam percepere omnes circa eum mitio res effecti credẽdi sunt porro si adhuc & illum odio habebant seorsum magis insidiari potuissent non circa omnes bella cõmittere cum scilicet plurimi existentes multorum illic cognationes haberent. Proinde etiam si contra homines pugnauere decreuere non tamen contra deos impietatem gerere pręsumebant nec contraria suis agere legibus in quibus inscripti esse noscũtur. ¶ Oportet itaq; nos Manethoni gratias agere quoniam huius iniquitatis principes dicit. Non eos qui ex Hierosolyma sunt egressi: sed illos ipos Aegyptios esse probat & maxime sacerdotes atq; iusiurandi vincu-

Moyses primo scd̃m istũ mẽdacem orsasiphas vocatus est.

Rõe impugnat Manethonem mendacem.

Solẽnes dij ęgyptiorum bos hircus.

Crocodilus.

Dij ꝓpter ipietates & nõ propter corporũ diminutiones irascuntur.

Manethõ mendosus & sibi repugnans.

lum illorum multitudine conuenisse. Illud aūt quomodo nō irrationabile est. Nec picula belli participa- tus est: sed misere maculatos ad Hierosolymā & ab eis solacia poscerent maxima stulticia nō illorum sed hæc fingētis ostendit. Iste namq; etiā nomen positum ciuitati templorū spoliatiōe presumpsit e- dicere. Et hoc postea fuisse mutatū. Miranda res quia posteris quidē turpe fuit tale nomē & ociosum Ipsi vero qui fundauere vrbem ornare semetipsos etiā vocabulo credidere. Hic aūt fortissimus vir mul ta detractionis iperitia non intellexit quia Hierosolimi non idē voce Iudaica quod Græca significat. Quid ergo amplius quilibet dicere cōtra mendaciū tam imprudenter expositum. Sed quoniam con gruam iam magnitudinem suscepit hic liber: aliud faciens principium: cætera præsentis operis expla nare tentabo.

manethon.

...mutatio ...is Moysi.

¶ Explicit Liber Primus.

¶ Incipit Liber Secundus contra Appionem.

¶ Iosephus dicenda dictis continuans Appionis scripta detractionē contra iudeos cōtinen tia improbat. Hic enim Iudęos Alexandrinos fuisse vocatos increpat dignitatē (quam impetrare pro hibitus est adipisci) calūnians. Iudęi enim p Herathei testimonio pter fidem eorū & mansuetudi- nem ab Alexandro Alexandrię ciuitatis iure ciuilitatis honorati sunt. Quibus etiā Ptholomeus La gus eorū fidem: & fortitudinem cognoscens ęgyptiaca castra cōmisit gubernanda, post hunc Ptolo- meus Philadelphus non solū captiuos iudęos absoluit: sed & pecunias eis cōdonauit & leges eis co gnoscere desiderans destinari viros (qui leges ipsas interpretarentur) rogauit. Tertius quoq; Ptholo- meus (qui vocatus est benefactor) fortiter Syriam obtinens nondus ægyptiacis pvictoria: sed veniēs hierusalem multas hostias Iudęorum more gratificauit. Philometor quoq; & eius vxor Cleopatra re gnum cōmiscere iudęis & duces militię fuerūt. Onias & Dositheus iudæi quorū nominibus derogat Appion cum potius deberet venerari quia regibus fideles fuerunt: & eis gratias agere qm̄ liberaue- re Alexandriam. Testis enim eorū iusticię est deus. Nam Physton Ptholomeus cum aduersum Onię exercitū pugnaret omnes iudęos in ciuitate positos cū filijs & vxoribus capiens nudos ac victos ele phantis subiecit lacerandos sed conuersi elephanti regis interemerunt amicos.

B

¶ Capitulum Primum.

PRIORI q̄de volumine clarissime michi Epaphrodite de antiqtate nostra mōstraui phœ nicum & Chaldæorū ægyptiorūq; litteris satisfaciens veritati multosq; Grecorū conscri- ptores adducens, & meam ediuerso disputationē aduersus Manethonem & Cheremo- nem & alios quosdā exhibui. Nunc aūt inchoabo reliquos arguere: qui cōtra nos aliqua conscripsere. Impulsus enim sum contra Appionem respondere grammaticum si tū assu mi hoc oportet officium. Horum igitur quæ ab eo conscripta sunt alia quidem similia sunt dictis alio rum: alia valde frigida. Plurima vero quondam tantummodo detractionem habentia & multā vt ita dixerim ineruditi probationem tanq̄ ab homine composita & moribus praua & totius vitæ suæ tem poribus importuna. Quia vero multi hominum propter stultitiam suam his potius sermonibus capiū tur q̄ illis quæ multo studio conscribuntur. & derogationibus quidem gaudent præconis vero mor- dentur nichil horum nouit indoctus. Illud quoq; quod seminari dicit quo cum iudæi essent Alexan- drini vocati sunt similis inscientię esse. Omnes etenim qui ab coloniam aliquam deuocantur & pluri mum alterutris genere differunt ab ædificatoribus appellationem accipiūt. Et quid opus est de alijs dicere nostrorum enim ipsorum hi qui Antiochiam inhabitant Antiocheni nominantur Ius enim ci uium eis dedit conditor Seleucus. Similiter & qui in Epheso commorantur in Licaonia cum ciui- bus exinde natis vniuoci sunt. Hæc præbentibus regni eis per tempora successoribus. Romanorum vero clementia cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit. Non solum viris singulis. sed etiam maximis gentibus in communi. Hiberi deniq; antiqui & Tyrrheni & Sabini & Romani vo cantur. Si vero hunc modum aufert communis ciuitatis Appion quiescat dicens semetipsum Alexan drinum. Natus enim in profundissima Aegypto quomodo erat Alexandrinus iure ciuilitatis sicut ip se in nobis dicit ablato cum solis Aegyptijs nunc orbis domini Romani participari cuiuslibet ciuita tis interdixisse videbantur. Hic autem ita robustus est, vt dignitates quas ipse impetrare prohibeba- tur adipisci non valens calumniari conetur eis qui hæc iustissime percepere. ¶ Non enim propter in- opiam habitatorum ciuitatis quam studiose ædificabat Alexander nostrorum aliquos ibi collegit, sed omnes approbans diligenter ex virtute ac sibi dignos inueniens hoc preconium nostris exhibuit cum gentem nostram studeret non mediocriter honorare. Ait enim Hecateus. Quia propter māsue tudinem atq; fidem quam ei prębuere Iudęi Samariam regionem adiecit vt eam sine tributis habe-

Continuatio sequentiū ad p̄cedētia Taxat Appionis scripta quę i hoc libro vult iprobare.

F appio

Appiō iudæos alexādrinos vocatos icrepat dignitates (q̄bus nō erat dignus) calumnians.

an. lib. cap. 16.

Hecatheus.

A

An.l.12 cap.1. rent. ¶ Similia quoq; sapuit post Alexandrū.etiam Ptolomeus Lagi de Iudeis in Alexandria cōmorantibus. Nam ægyptiaca eis castra commisit. Arbitratus ea fide simul eorum & fortitudine conseruanda & in Cyrene credens se tutissime regnaturum & non i alijs libię ciuitatibus ad ea loca partem Iudęorum habitandi causa direxit. ¶ Post hūc autē Ptolomeus qui Philadelphus est appellatus nō solum si qui fuere captiui apud eos nostrorum omnes absoluit:sed & pecunias eis sępius cōdonauit & quod maximum est desiderauit agnoscere nostras leges & sacrarum scripturarumvolumina cōcupiuit misitq; rogans destinariviros qui ei interpretauerunt legē & vt hęc apprime conscriberent diligentiam hanc cōmisit non quibuscunq;viris sed Demetrium Phalereum & Andream: & Aristeum ad hęc implenda cōstituit quorum eruditionem propriarum litterarum Demetrius differebat Alijve ro habebant custodiam corporis eius iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Non em̄ leges & patrum nostrorum philosophiam discere concupiscet si hisvtentes despiceret & nō potius val de miraretur. Quę pœne omnes in ordine progenitores eius Macedonum reges ignorauere/haben tes ergo nos precipuum familiaritatis affectum. ¶ Tertius namq; Ptholomeus qui vocatus est bene factor sortitur obtinens Syriamvniuersam nō dijs ęgyptiacis pro victoria solēnitates gratificas immo lauit sed veniens ad Hierosolymā multas hostias sicut nostri moris est deo gratificauit dignissimaq; dicauit ornamentavictorię. ¶ Philometor autem Ptolomeus & eiusvxor Cleopatra omne regnū cō misere Iudęis & duces totius fuere militię Onias & Dositheus Iudęi quorū nominibus derogat Appion cum debuisset opera eorum potius mirari & gratias agere quoniam liberauere Alexandriā quā veluti defendere se quis confingit. Nam dum rebellio surrexisset in Cleopatrę regno & periculū pessimę perditionis insisteret. Istorum labore ciuitas intestinis prelijs est erepta. Sed postea inqt Onias advrbem deduxit exercitum paruum cum esset illic Herinus pręses Romanorū legatus Quod vt ita dicā recte atq; iuste factum est. Ptolomeus enim qui cognominatus est Physcon moriente suo patre Ptolomęo Philometore egressus est de Cyrenevolens reginam Cleopatrā expellere & filios regis vt ipse regnum iniuste sibimet applicaret. propter hęc ergo Onias aduersus eū bellū pro Cleopatra suscepit. Et fidem quam habuit circa reges nequaq̄ necessitate deseruit. Testis autem deus iusticię eius manifestus apparuit. Nam Physcon Ptolomęus cum aduersum exercitū quidē Onię pugnare pręsumeret omnesvero Iudeos in ciuitate positos cū filijs &vxoribus capiens nudos atq;vinctos elephantis subiecissetvt ab eis conculcati deficerent. Et ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset in contrarium quę pręparauerat euenere. Elephanti enim relinquentes sibi appositos Iudęos impetu facto super amicos eius multos ex ipsis interemere. Et post hęc Ptolomęus quidem aspectum terribilem contēplatus est prohibentem sevt illis noceret hominibus. Concubina vero sua carissima quam alij quidē Hythacā. Alijvero Hyrenem denominans supplicante ne tantam impietatem perageret & concessit & ex eis quę egerat vel acturus erat pœnitentiam egit. Vnde recte hanc diē Iudęi Alexandria cōstituti eo q aperte a deo salutem promeruere celebrare noscuntur.

Ancap. 1.cap. 6,7. (B)

¶ Appion omnium calūniator Iudęos propter bellū cōtra Ptolomęū Physconē accusat cū eos potius deberet laudare:& pro eorū fidelitate cōtra ipsum Iosephus affert testimoniū & eius obiectioni quare Alexādrinoꝝ(cū sint alexdrię deos ciues nō adorauit)r̄ndet. cū etiā ipsi ęgyptij scd̄m varia opinionū diuersas adorent bestias naturę cōtrarias. ipse aūt Appion cōtra Iudęos incepit seditionem. imaginum aūt apud alios a Iudęis(his oīno etiā dei imagines prohibent)institutionis rei p imaginē representate causa fuit honoris exhibitio.

Capitulum secundum.

C

Appion aūt oīm calūniator etiā ꝑpter bellū aduersus Physconē gestū/Iudęos accusare p̄sumpsit cum eos laudare debuerit. ¶ His aūt etiāvltimę Cleopatrę reginę Alexandrinorū meminit. Veluti nobis improperans qm̄ circa nos fui ignorata & nō potius illā redarguere studuit cui nichil oīno iniustitię & malorū operū defuit vel circa gn̄is necessariosvel circa maritos suos qui etiā dilexerint eā. Vel in cōmuni cōtra Rōanos oēs & bn̄factores suos iperatores. Quę etiā sororē Arsinoem occidit i tēplo nihil sibi nocētē. Peremit aūt & fratrē insidijs paternosq; deos & sepulchra ꝑgenitoꝝ depopulata est. Percipiēsq; regnū a prīo Cęsare eius filio & successori rebellare p̄sumpsit. Antoniūq; corrūpēs amatoris rebus & prię inimicū fecit & infidelem circa suos amicos instituit. Alios quidē gn̄e regali spoliās. alios autem demens & ad mala gerenda compellēs Sed quid oportet amplius dici/cum illum ipsum in nauali certamine relinquens idest maritum & parentē cōmunium filioꝝ tradere cum exercitu a principatu & assequi esse q coegit? Nouissime vero Alexandria a Cęsare capta ad hocvsq; ꝑducta estvt salem hinc sperare se iudicaret si posset ipsa manu sua Iudęos perimere eo q circa omnes crudelis & ifidelis extaret. Putas ne gloriandum nobis non est si quēadmodum dicit Appion/famis tempore Iudęis triticum nō est mēsa Sed illa quidē pœnā subijt cōpetentē.

Testimoniū hecatei adducit iosephus de honore iudeis ꝑpter eoꝝ fidē & mā suetudinē ipēso ab alexādro ptolomęo Lagi ptolomęo Philadelphe & Ptolomæo energete atq; Philometore Ptolomæo & Cleopatra vxore. &c.

Appiō oniæ & dosithei iudeorū derogat noībus quoꝝ potius deberet imitari qa fideles regibus fuerunt

Crudelitas Physcōis Ptolamęo q iudeos nudos elephātis & bestijs dedit deno rādos sꝫ cōuersi elephāti suos iterimere aīcos.

Appiō Iudæos ꝑpter bellū cōtra phystonem accusat cuꝫ ess deberet laudare.

An.li. 12.cap. 2.3.4.

Iosephus cæsaris testionio vtitͬ contra appionē ꝓ fidelitate iudeorum. &c.

Obiectiōi appionis rn̄det iosephus rōnē assignans quare iudæi (cū sint alexandrini ciues) deos nō colunt alexādrinorum Aegyptij bestias naturę cōtrarias colunt.

Appiō seditionē incepit cōtra iudęos.

Causa imaginū cōstructarꝫ apd alios a iudęis qͥbus ꝓhibitū est

Nos autem maximo Cęsare vtimur teste atq; fidei q̄ circa eum contra ægyptios gessimus necnō & senatu eiusq; dogmatibus & epistolis Cæsaris Augusti quibus nr̄a merita comprobantur Has litteras. Appionem oportebat inspicere & secundum genera examinare testimonia sub Alexandro fc̄tā. Et omnibus Ptolomeis & quę a senatu constituta sunt. Necnon & maximis Romanis imperatoribus Si vero germanicus frumenta cūctis in alexandria commorantibus mentiri nō potuit hoc iudicium est sterilitatis ac necessitatis frumentorum non accusatio iudęorum. Quid enī sapiant omnes imperatores de iudeis in Alexandria commorantibus palam est. Nam administratio tritici nihilominus ab eis q̄ ab alijs Alexandrinis translata est. Maximā vero eis fidē olim a regibus datam conseruauere idest fluminis custodiā totiusq; custodię nequaq̄ his rebus indignos esse indicantes. ¶ Sed super hoc quomodo ergo inquit si sunt ciues: eosdem deos quos alexandrini non colunt? cui respondeo. Quomodo etiam cū vos sitis ęgyptij inter alterutros prelio magno & sine fœdere de religione contēditis. An certe propterea non vos omnes dicimus ęgyptios? & neq; communiter homines quoniam bestias aduersantes naturę colitis multa diligentia nutrientes. Cum genus vtiq; nostrorum vnum atq; idem esse videatur. Si autem in vobis ęgyptijs tantę differentię opinionum sunt quid miraris super his qui aliunde in Alexandriam aduenerunt? Sin legibus a principio constitutis circa talia permansere. Jis autem seditionis causas nobis apponit qui si cum veritate ob hoc accusat Iudeos in Alexandria constitutos. Cur omnes nos culpariq; positos eo ꝙ noscamur habere concordiam. Porro enim seditiōis auctores quilibet inueniret Appioni similes Alexandrinorum fuisse ciues. Donec enim gręci fuere & Macedones hanc ciuilitatem habentes nullum sediiionem aduersus nos gessere sed antiquis cessere solēnitatibus Cum vero multitudo ęgyptiorum creuisset inter eos propter confusiones temporū etiā hoc opus semper est additum. Nostrum vero genus permansit purum. Ipsi igitur molestię huius fuere principatū nequaq̄ populo Macedonicam habente constantiam neq; prudentiā gręcā: sed cūctis scilicet vtentibus malis moribus ęgyptiorum & antiquas inimicitias aduersum nos exercētibus. Ediuerso namq; factum est quod nobis improperare pręsumunt. Nam cum plurimi eorum non oportune ius eius ciuilitatis obtineant peregrinos vocātes eos qui hoc priuilegium ad oēs impetrasse noscōtur. Nam ęgyptijs neq; regum quisq̄ videtur ius ciuilitatis fuisse largitus neq; nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexander quidem introducit. Reges autē auxere. Romani vero semp custodire dignati sunt, Itaq; derogare nobis Appion dignatus est quia imperatorum nō statuamus imagines tāq̄ illis hoc ignorantibus aut defensione Appionis indigētibus cū potius debuerit admirari magnanimitatem mediocritatemq; Romanorū Q m̄ subiectos non cogit patria iura transcendere. Sed suscipiunt honores sicut dare offerentes piū atq; legitimū est. Non enim honoris gratiā habent qui ex necessitate & violentia conferuntur. Græcis itaq; & alijs quibusdā bonū esse creditur imagines instituere. Deniq; & patrū vxorum filiorumq; figuras depingentes exultant. Quidā vero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Alij vero & seruos diligentes hoc faciunt. Quod ergo mirū est. si etiam principibus ac dominis hunc honorem prębuere videantur? Porro aūt legistator nō quasi prophetās Romanorum potentiam non honorandam sed tanq̄ causam neq; deo neq; hominibus vtilem despiciens. Et qm̄ totius animati multo magis dei inanimati probatur inferius interdixit imagines fabricari. Alij autem honoribus post deum colendos non prohibuit viros bonos quibus nos & imperatores & populum ro. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua sacrificia & non solū quotidianis diebus ex impensa communi omniū Iudęorū talia celebramus. Verū cum nullas alīs hostias ex cōmuni neq; pro filijs peragamus. Solis imperatoribus hunc honorem pręcipuum pariter exhibemus quem hominum nulli persoluimus. Hæc itaq; cōmuniter satisfactio posita sit aduersus Appionē pro his quę de Alexandria dicta sunt. E

¶ Iosephus Appionis fautores vt possidonium & Appolonium increpat qui templū blasphemātes Iudeo asini caput ibidem mentiuntur adorare: & Antiochum illud ex auro compositum (cum ipm̄ templū expoliauit) affirmant inuenisse contra quos pro templi honestate Polybium Strabonē Nicholaum damascenum Tymagenē Castorem & Appolodorum testes producit: qui omnes Antiochum auro argētoq; plenum templum dicunt spoliasse. Neq; iudei asinis honorem neq; potestatem aliquam dant sicut ęgyptij Crocodillis & aspidibus quas adorant: Sed sacrilegū Antiochū excusare volentes multa cōtra tēpli honorē sunt mentiri. quorꝫ Appiō propheta fixit ipm̄ in tēplo lectum inuenisset & iacētē hoīem mēsāq; multis cibarijs refertā illūq; hoīem gręcū iacente ab antiocho libertatē petiuisse & annis singulis imponit dixisse iudęos gręcū saginatū occidere & imolare & exvisceribus gustare & in imolatione Gręci cōtra gręcos cōiurare in inimicitias. Sed ad fabulā rn̄det Iosephus cū iudei nō solū aduersus gręcos legū discordiam habeant: sed aduersos ægyptios & plurimas alios & tamē nihil tale aduersos vllum cōmittitur. Nec etiā tantis iudeorum milibus degessanda sufficere

A viscera Insensati itaq; non verbis:sed operibus sunt arguendi. Templi namq; integritas & mundicia in porticum custodia manifestantur atq; maxima circa illud prouidētia cum neq; aliquod vas liceat portare in templum.

Capitulum tertium.

ssi, mius ppo, nius,

Admiror autem esse nos/qui ei huiusmodi formitem p̄buere/ idest possidoniū & Apolonium Molonis/qm̄ accusant quidem nos quare nos eosdem deos cū alijs non colimus Mentientes autem pariter/& de nostro templo blasphemias componentes incongruas/ non se putant impie agere/ dum sit valde turpissimum libris qualibet rōne mentiri. Multo magis de templo apud cunctos hoies nominato tanta sanctitate pollente. In hoc enim sacrario Appion p̄sumpsit edicere Asini caput collocasse Iudęos/& eum colere/ac dignū facere tanta religione/& hoc affirmāt fuisse depalatū dū Antiochus & Epiphanes & expoliasset templū/& illud caput inuētum ex auro cōpositum multis pecunijs dignū. Ad hoc igit̄ prius quidem. Quoniā Aegyptius vel si aliquid tale apud nos fuisse nequaq̄ debuerat increpare cū non sit deterior asinus furonibus & hircis & alijs qui sunt apud eos dij. Deinde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio Legibus nāq; semper vtimur hisdem/in quibus sine fine consistimus. Et cum varij casus nostram ciuitatem sicut etiam aliorū vexauerint. Et dius ac Pompeius magnus/ac Licinius Crassus/& ad nouissimum Tytus Cæsar/ bello vincentes obtinuerunt templum. Nichil huiusmodi ille inuenere/sed purissimam pietatem de qua nichil nobis est apud alios effabile. Quia vero Antiochus neq; iustam fecit templi deprędationē/ sed de egestate pecuniarū ad hoc accessit cum non esset hostis/& super nos auxiliatores suos & amicos aggressus est. Nec aliquid dignum derisione illic inuenit. Multi & digni cōscriptores super hoc quoq; testātur/Polybius Megalopolita/Strabon Capadox/Nicolaus Damascenas/Timagenes/ & Castor tēporum conscriptor/& Apollodorus omnes dicunt pecunijs indigētem Antiochum transgressum fœdera Iudęorum & spoliasse tēplum auro argētoq; plenum. Hęc igitur Appion debuit respicere/nisi cor asini ipse potius habuisset/& impudentiam canis/& qui apud ipsos assolet coli. Neq; eni extrinsecus alia ratiocinatione mētitus est. Nos itaq; asinis neq; honorem neq; potestatem aliquam damus sicut Aegyptij Crocodilis & aspicibus/quando eos qui ab istis mordentur & a Crocodilis rapiuntur fœlices/& deo digni arbitantur. Sed sunt apud nos asini/ quod apud alios sapientes viros onera sibimet

B imposita sustinentes. Et licet ad archas accedentes comedant aut proposita non adimpleāt multas valde plagas accipiunt quippe operibus & ad agriculturā rebus necessarijs ministrantes/sed aut omnium gurdissimus fuit Appion ad componendum verba falacia/aut certe ex rebus initia sumēs hęc implere nonvaluit/quando nulla potest contra hos blasphemia prouenire. ¶ Alteram vero fabulam derogatione nostra plenam de gręcis apposuit/de quo hoc dicere sat erit/quoniam qui de pietate loqui pręsumunt/oportet eos non ignorare minus esse in mundum per templa transire q̄ sacerdotibus scelesta verba confingere. Isti vero magis studere defendere sacrilegū regem q̄ iusta & veracia de nostris & de templo conscribere. Volentes enim Antiocho pręstare & infidelitatem ac sacrilegum eius tergere quo circa gentem nostram est vsus ptopter egestatē pecuniarum detrahētes nobis/etiā quæ in futuris essent mentiti sunt. Propheta vero aliorum factus est Appion/& dixit Antiochum in templo inuenisse lectum & hominem eo iacentem/& propositam ei mensam maritimis terrenisq; volatilium dapibus plenam:, & obstupuisset his homo. Illum vero mox adorasse regis ingressum tanquam maximum ei solatium prębiturum/ac procidentem ad eius genua extensa dextera poposcisse libertatem. & iubente rege vt cōsideret & diceret quis esset vel cur ibidem habitaret vel quę esset causa ciborum eius. Tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabiliter suam ait narrasse necessitatem Inquit esse se gręcum & dum perageret prouinciam propter vitę causam direptum se subito ab alienigenis hominibus/atq; deductum ad templum & inclusum illic/ & a nullo conspici/ sed cuncta dapium pręparatione saginari. Et primum quidem hęc sibi inopinabilia beneficia prodidisse & detulisse lętiC ciam. Deinde suspitionem/postea stuporem/ac postremum consulentem a ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem Iudęorum pro qua nutriebatur/ & hoc illis facere singulis annis quodam tempore constituto. Et compręhendere quidem Græcum peregrinum/ eumq; annali tempore saginare/& deductum ad quandam siluam occidere quidem eum hominem eius corpus sacrificare secundum suas sōlemnitates/& gustare ex eius visceribus & iusiurandum facere in immolatione Gręci/vt inimicitias contra Græcos haberent. Et tunc in quandam foueā reliqua hominis pereūtis abijcere. deide refert eā dixisse paucos iam dies debita sibimet superesse atq; rogasse vt erubescētes Gręcorum deos & superantes i suo sanguine insidias iudęorum. De malis eum circūstantibus liberaret. ¶ Huiusmodi ergo fabula nō tantū omni tragœdia plenissima est/sed etiā crudeli impudētia redundat. Nō tñ a sacrilegio priuat Antiochum sicut arbitrati sunt qui hęc ad illius gratiam cōscripsere. Nā

Cōtra Appiōis fautores & templi blasphemos Turpissimum mentiri.

Appiō asini caput i tēplo mentit̄ iudęos adorare.

Polibis, Strabo Timagenes. Castor Apolodorus.

Testes de honestate tēpli q oēs Antiochū auro argētoq; plenū dicūt spoliasse.

Aegyptij adorāt crocodillos & aspides.

Sacrilegū Antiochū volētes excusare multa mētiti sūt cōtra tēpli honorem quorū Appion propheta dixit ipm i templo lectū inuenisse & hoiem iacētem apposita mēsa.

Fabula

Appion iudęis iponit singulis annis gręcū occidere & imolare &c.

enim presumsit aliquid tale vt ad templum accederet/ Sed sic autem inuenit non sperans. Fuit ergo D
volũtatibus iniquis impius/ & nichilominus sine deo quanta iussit mendacij superfluitas. quẽ ex ipa recognoscere valde facillimum est. Non enim circa solos Grecos discordia legum esse dignoscit/ sed maxime aduersus Aegyptios & plurimos alios. Quẽ enim chorum contigit aliquando circa nos peregrinari? vt aduersos solos renouata cõiuratione per effusionem sanguinis egeremus/ vel quomodo possibile est vt ad has hostias oẽs iudei colligerentur/ & tantis milibus ad gustanda viscera illa sufficerent sicut ait Appion/ vel cur inuentum hominem quicumq; fuit/ non enim suo nomine conscripsit/ aut quomodo eum in suam patriam rex non cum Pompa deduxit dum posset. Hoc faciens ipse quidem putari pius & Grecorum amator eximius/ assumere vero cõtra iudeorum odium solatia magna cũctorum. Sed hec relinquo/ insensatos enim non verbis sed operibus decet arguere. Sciunt igit omnes/ qui viderent constructionem templi nostri/ qualis fuerit & intransgressibilem eius purificationis integritatem. Quattuor enim porticus habuit incircuitu/ & harum singulę propriam secundum legẽ habuere custodiam. In exteriorem itaq; ingredi licentiam omnibus etiam alienigenis/ mulieres tantummodo mẽstruatę transire prohibebantur. In secunda vero porticu cuncti iudei ingrediebãtur eorumq; coniuges cum essent ab omni pollutione mundę. In tertia masculi iudeorum mundi existẽtes atq; purificati. In quarta autem sacerdotes stolis induti sacerdotalibus. In aditum vero soli pricipes sacerdotum propria stola circũamicti. Tanta vero est circa omnia prouidentia pietatis/ vt secũdum E
quasdam horas sacerdotes ingredi constitutum sit. Mane etenim aperto templo oportebat faciẽtes hostias introire. Et meridie rursus dum clauderent templum. Deniq; ne vas aliquod portari licet in tẽplum/ sed erant in eo solummodo posita altera mensa turibulum candelabrum quę omnia & in lege conscripta sunt. Etenim nihil amplius neq; ministeriorum aliquorum ineffabilium agitur: neq; intus illa epulatio ministratur. Hec enim quę predicta sunt habent totius populi testimonium manifestum rationemq; gestorum. Licet enim sint tribus quattuor sacerdotum & horum singulę habent hominũ plusq̃ quinq; milia/ fit tamen obseruatio particularitur per dies certos/ & his transactis alij succedentes ad sacrificia veniunt/ & congregati in templum mediante die precedentibus claues templi & ad numerum omnia vasa percipiunt nullaq; ad cibum aut potum attineant in templo delata. Talia nãq; etiam ad altaria offerre prohibitum est: preter illa quę ad sacrificia preparantur. Quod ergo Appionem esse dicimus nisi nihil horum examinantem verba incredula protulisse. Sed turpe est historiæ enim veram notitiam se proferre grammaticus non promisit. Et sciens templi nostri pietatem hanc quidem pretermisit. Hominis autem greci comprehensionem finxit: & pabulum ineffabile & ciborum opulentissimam claritatem. Et peruios ingredientes vbi nec nobilissimos Iudeorum licet intrare nisi fuerint sacerdotes. Hec ergo pessima est impietas atq; mendacium spontaneum ad eorum seductionem: qui noluerunt discutere veritatem.

Insensati nõ verbis sed opibus sunt arguendi

Tẽpli purificationis ĩtegritas & custodia ĩ q̃ttuor porticibus & circa oĩa ꝓuidẽtia maxima.

Tp̃s & modus tẽplũ ingrediẽdi Non licebat aliq̃d vas portari in tẽplum.

Appion grãmaticus.

¶ Aliam finxit fabulam Appion Zabidonem dicens luciferum asini caput habentem in templum venisse (obstupescentibus inopinabili visione Iudeis) & rursus Doram velociter aduenisse quod falsum auctor manifestat. Qua loca quę non sunt scribit & ciuitates nescientes trãsfert & Iudeos (eo q̃ communes cum alijs deos non habeãt) accusat: & ad se venturum Apollinem & cum stellis super terram eum ambulare credidisse. Nullus enim lucernem vidit neq; ambulanti obuiauit. Ianuarũ quoq; templi tanta erat quantitatis vt non minus q̃ a ducentis viris claudebant. Multiq; greci Iudeorum leges venerati sunt quorum quidem permanserũt alijs recedentibus nullusq; hoc meminit: sed solus Appion hec adinuenit. Ipse enim nouus Iudeorum fuit accusator malorum apud aegyptem gestorum F
oblitus. Aegyptij enim perses & Macedonibus nihil a famulis differẽtes Iudei vero. cxx. annis principatum tenuerunt. Appionẽ quoq; irridet qui Alexandrinam beatificat quia se coõem habere meruit dicens illũ oportere testem esse sui qui aliũ non habet accusanti se insuper Appion iudeos quia suilis non vescunt carnibus & in genitalibus circumciduntur. respõdet Iosephus animalium communem omnibus esse immolationem nec propter hoc mundum (quod expauit Appion) animalibus desolãdum preceptaq; ab initio fore dicit deos coleret & diligere sapientiam & hec maxime adimplẽt qui circumciduntur & porcinis abstinent cibis. Appion itaq; suas ignorans leges de iudeorum legibus mentitus est & circumcisus putrefactus expirauit doloribus.

Capitulum quartum.

Alia fabula cõficta ab appiõe de zabidone lucernifero asini caput habẽte.

Et ea si quidẽ mala & ineffabilia quę predicta sunt nobis detrahere tentauere. Rursumq; tãq̃ opissimus dederit adijciens fabulę inna facta. Et enim illum retulisse dum bellum iudei contra iudeos haberent. Longo quodam tempore in alia ciuitate Iudeorum qui ea apollinem colebat venisset ad iudeos/ cuius hominis nomen dicitur Zabidon. Deinde quis enim promisisset traditurum se eis Apollinem deum Doriensium venturũq; illum ad nostrum templum. Si oẽs ascẽderet &

credidissent omnem multitudinem iudeorum. Zabidō vero fuisse quoddam machinamentū ligneū.
A Et circumposuisse sibi: & in eo tres ordines infixisse lucernarum: & ita ambulasse vt procul stantibus appareret quasi stella per terram iter agēs. Porro Iudeos inopinabili visione obstupuisse: & longe cōstitutos tenuisse silentium. Zabidon vero multa quiete ad templum venisse & aureū detraxisse asini caput. Sic enim vrbane conscribit: & rursus Doram velociter aduenisse. Igit & nos dicere possumus: quia asinum hoc est semetipsum Appion grauat & facit stultitia simul & mendacijs oneratum. Loca namq; quę non sunt conscribit. & ciuitates nesciens trāsfert. Idumea enim prouinci ę nostrę confinis & posita iuxta Gazam & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In Phœnice vero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur in nullo concordans Appionis oblocutionibus. Quattuor enim dierū itinere procul est a Iudęa. ¶ Cur itaq; rursus accusat eo ꝙ nō habeamus cōmunes cum alijs deos si sic facile credidere patres nostri ad se venturum Apollinem & cum stellis eum ambulare super terram putauere/ Lucernam enim primo nunq̄ videre. Qui licet & tantam & talia concelebrant candelabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciam ex tātis milibus obuiauit. Desolatos etiam viros custodibus comperit: & hoc tempore prelij. Cętera iam relinquo. Ianuę vero templi altitudine quidē erant cubitorum sexaginta: latitudine vero vingiti. Omnes deauratę & pene auro puro confectæ. Has claudebāt non minus quam viri ducenti diebus singulis: & relinquere eas apertas nefandissimū nimis erat. Facile eas lucernifer ille apperuisse creditur qui solus etiam habuisse asini caput ęstimabatur. quapropter dubium est vtrum hoc caput Zabidon denuo reuocauit. An certe sumens Appion introduxit in templum vt Antiochus inueniret. Vnde in secundo Appioni aliquam mētiendi daret occasionem & conscribēdum banirantium per deum factorem cœli & terrę maris nulli Iudęos facturos alienigenę & maxime Gręcis. Oportebat aūt mentientē absolute dicere nulli facturos alienigenę & magis Aegyptijs. Sic eni ab initio poterāt eius figmēta de iureiurādo cōgruere ab Aegyptijs vtiq; non propter malignitatem suam: sed propter calamitates expulsi sunt. A Græcis autem plus locis q̄
B studijs sumus adiūcti: ita vt nullę inter nos & illos inimicitię Zelotypię esse noscunt. Ediuerso nāq; multos eorum ad nostras leges contigit accessisse/ quorum quidam permansere quidam vero perdurare non ferentes denuo recessere. Hoc tamen iusiurādum nunq̄ se quisq̄ audisse meminit apud nos habitum/ sed solus Appion vt videtur audiuit. Ipse vtiq; composuit nimis: igitur hęc maxima compositio etiam infuturo dicenda Appionis admiratione dignissima est. Quarum rerum hoc affirmat indicium/ quia neq; legibus iustis vtamur/ nec deum colamus vt cōuenit/ & diuersis gētibus seruiamus/ & calamitates quasdem circa ciuitatem sustineamus cum vtiq; principalis ciuitas Romanorum sit/ cuius ciues soli ab initio regnare atq; nos seruire consueuerunt. Quis etenim ab horum magnanimitate se valeret abstinere? Nullus etenim aliorum potest dicere sermonem quem Appion locutus est/ quando paucis contigit in principatum continue præsidere & non rursus alijs facta mutatione seruire. Plurimę namq; gentes alijs obedire coactæ sunt. Soli autem Aegyptij eo ꝙ refugiant sicut aiunt in eorum prouidentia dij atq; soluentur migrantes in effigies bestiarum. Honorem præcipuum inuenerunt vt nulli famularentur horum qui Asiam Europamq; tenuere. Qui scilicet vnam diem ex ęuo totius sæculi non habuere libertatem neq; apud indigenas dominos neq; apud externos Nam quēadmodum eis vsi sint per se non semel solummodo sed frequenter vastantes vrbes templa vertentes amputatos apud eos interficientes deos improperare non studeo. Non enim cōuenit stultitiam nos indocti Appionis imitari/ qui neq; casus Atheniensium neq; Lacedęmoniorum animo suo cōcepit. Quorum alios quidem fortissimos/ quorum summi diuersis vitę sunt calamitatibus sauciati. Dimitto dirutam Atheniensium arcem templum Ephœsinum & Delphos/ aliaq; multa pro quibus intulit sed potius inferētibus improperia. ¶ Nouus autem accusator nostrorum Appion inuentus est malo
C rum suorum apud ægyptum gestorum prorsus oblitus. Sed Sesostris eum quem refert fabula regem fuisse ægypti vt credit excęcauit. Verumtamen possumus & nos dicere nostros reges Dauid & Salomonem: qui multas subdidere gentes. Sed de his modo supersedendū est. quę vero cunctis nota sūt: Appion modis omnibus ignorauit: quoniam persis & post illos principibus asię Macedonibus/ ęgyptij quidem seruire nihil differentes a famulis. Nos autem liberi consistentes etiam ciuitatum in circuitu positarum tenuimus principatum annis viginti & centum vsq; ad Pompeium magnū & dum vniuersi sunt expugnati a Romanis principibus omniū soli propter fidem suam maiores nostri auxiliatores & amici fuere. Sed queritur quia viros mirabiles non prębuimus vel vt quorundam artium inuentores & inter hos enumerat Socratem & Zenonem Cleantem & alios huiusmodi. Deinde qđ potius est mirandum semetipsum his adiecit & beatificat Alexandriam quia ciuē talem habere meruit/ quod rite facit. Oportebat enim vt ipse sui testis existeret/ quia alijs omnibus sit importunus & callidus esse videbat & vita verboq; corruptus. Quapropter recte quilibet Alexādrię cōdolebit si su-

Rñsio ad fabulam.

Ianuarum tēpli q̄titas & ornatus quas nō minus viri ducēti singl'is diebus claudebant &c.

Multi græci iudeorū leges venerati sut.

Inuectiua contra appionē mēdacem.

Nouus iudeorum accusator Apiō malorum apđ ęgyptū gestorum oblitus seruiert eni ęgyptij psis & macedōibus nihil a famulis differētes Iudęi vero tenuerunt pricia.cxx.ānis.

per isto aliquid magni sapuerit. De veris autẽ qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores sciunt D
qui voluerint nostrę antiquitatis libris incũbere. Reliqua vero quę in accusatione conscripta sunt di-
gnũ erat forte sine satisfactione relinquere: vt ipse sui potius & aliorũ Aegyptiorũ accusator extaret.

Appiõ iudęos de imolatione aïaliũ & q̃a suillis nõ vescũtur carnibus & de genitaliũ circũcisione accusat ad quę Iosephus rñdet prio de imolatiõe aïaliũ quę cõmunis ẽ cũ alijs pp̃lis.

¶ Quęritur enim eo q̃ animalia consueta sacrificemus: & nõ vescamur carnibus suillis: sed & circũ-
cisionem genitalium vehemẽter irridet. De nostrorum quidem animalium peremptionẽ cõmunio
nobis est cum alijs hominibus vniuersis. Appion autem sacrificantes nos redarguẽs increpat semet-
ipsum: cum genere sit Aegyptius. Nõ enim Gręcis aut Macedonibus aduersatur. Isti enim optant sa
crificare & centum bobus ad sacrificia suis dijs & sacerdotibus vtuntur ad epulas. Quę cum ita sint
non propterea contigit mundum animalibus desolari/ quod Appion expauit. Qui tamen si solemni
tates Aegyptiorum sequerentur quidam mundus hominibus ferocissimis aut bestijs impleret: quas
isti iudicantes deos diligenter enutriunt. Etenim si quis eũ consuleret: quos putaret omniũ Agyptio
rum esse sapientes atq; deicolas sacerdotes sine dubio fateretur. Hæc enim duo dicuntur sibimet ab
initio a regibus esse pręcepta. vt deos colant & sapientiam diligant/ quod illi facere pręcipue iudicã-
tur/ qui tamen & circumciduntur omnes/ & a porcinis abstinent cibis. Sed neq; vllus alter Aegyptio
rum cum eis dijs sacrificare dignoscit. Cęcus igitur fuit Appion/ quãdo pro Aegyptijs nostras detra-
ctiones componens illos videtur potius accusare/ qui nõ solũ vtunt solemnitatibus/ quas in nobis cul
pat iste. Sed etiam alios circũcidi docent/ sicuti dixit Hero dotus. Vnde recte michi videtur Appion E
propter patrię suę leges mulctam soluisse blasphemię. Etenim necessario circumcisus circa genitalia
vulnera ei facta nihil ei circum ꝓferunt & putrefactus magis doloribus expirauit. Oportet enim bñ
sapientes in legibus proprijs circa pietatem integre permanere/ & aliorum minime permanere. Iste
vero suas quidem leges effugit. De nobis vero mentitus est. Hic itaq; terminus vitæ fuit Appionis.
Sed & noster hic iam finem liber accipiet.

¶ Iosephus Apollonium Molonem & Lysimachum & nonnullos alios reprehendit qui tam per
ignorantiam q̃ per insaniam Moysi legislatori tanq̃ mago derogantes leges. Iudęorum nullius ma-
licię nulliusq; virtutis dixerunt esse doctrices. Apollonij vero dispersa est accusatio. Hic enim iudęos
aliqñ sine deo esse hominibus odiosos appellat aliquãdo eis formidinem improperat. aliqñ superbiã
impingit ipsosq; barbaris affirmat stultiores. legislatorem autem Moysem super cęteros legislatores
gręcos (apud quos legis nomen non fuit cognitum) extollit laudibus. legislatores enim Gręcorum fa
laces sunt: infinitęq; sunt eis legum differentię sibi inuicem repugnãtes. Moyses vero deum eternum
omnium gubernatorem legibus suis colere docuit. Pythagoras quoq; anaxagoras plato & Stoici di-
uinam cognouerunt naturam.

Capitulum quintum.

Contra apollonium & lysimachũ moysi legislatori tãq̃ mago & fallaci derogãtes dicẽtes leges iudeoꝝ malicię nulliq; virtutis esse doctrices.

QVoniam vero & Apollonius Molonis & Lysimachus/ & alijs quidam tam per ignorantiã
q̃ per insaniam de legislatore nostro Moyse de legibus verba protulere/ nec iusta nec ve-
ra. Dum illi quidem velut mago atq; fallaci derogant. Leges autem malitiæ apud nos nul-
liusq; virtutis affirmant esse doctrices. Volo breuiter & de omni cõdersatione nostra & de
particulari sicuti potero proferre sermonem. Reor enim fore manifestum/ quia & ad pietatem alteru
trum vniuersalemq; clementiam/ insuper ad iusticiam laborumq; tolerantiam/ & ad contemptũ mor
tis optimas leges positas habeamus. Rogo tamen lecturos vt non cum inuidia exequãtur huius ope
ris lectionem. Non enim proposui laudes cõscribere nostrorum: sed aduersus eos qui nos plurimum
& falaciter accusarunt satisfactionem hanc puto esse iustissimam. Proinde accusationem Apollonius
non continue sicut Appion instituit: sed dispersim. Quippe tñ aliquando quidem nos sine deo & ho F
minibus odiosos appellet. Aliqñ vero formidinem nobis improperat. Et ediuerso rursus aliqñ de p̃-
sumptione fastum gentis nostrę quęrit. Dicit autem etiam stultiores barbaris & propterea nullũ inuẽ
tum nos solos vitę vtilię compertsse/ Hęc autem omnia manifeste redarguunt dũ vniuersa contrario q̃

Accusatio apollonij dispsa q̃ iudęos aliqñ sine deo eẽ hoibus odiosos appellat aliqñ eis formidinẽ iproperat aliqñ superbiã eis ipigit ipsosq; barbaris affirmãs stultiores.

ab eo sunt dicta mõstrant. Et legibus imperata & a nobis cũ omni integritate gesta. Si vero coactus
fuero facere mentionem legũ contrariarum apud alios cõstitutarum cuius rei culpabiles illi sunt qui
nostras solemnitates tanq̃ malas dicere voluere. Quibus neutrum puto remanere quod dicant: neq;
quia eas habeamus leges quarum ego capitales & summas ad increpandum positurus sum æque:
quia pręcipue in legibus proprijs perduramus. Paulũ ergo sumens onus volo prius edicere: qui eorũ
qui sine lege & ordine viuunt. Hi qui ordinis & cõmuniũ legum amatores extiterũt: & primi hoc in-
choauerunt. recte mansuetudinem nostramq; virtutem p̃stare dicendi sunt. Deniq; cognatur singuli
eorum gesta sua ad antiquitatem referre: vt imitatores aliorum videantur existere: & non ipsi potius
alijs. vt legitime viuere debeant exponere. His igitur hunc in modum habentibus virtus legislatoris
est memoria considerare: & his qui vsuri sunt legibus quas posuerit satisface quia recte sunt. Po-
puli vero est vt in omnibus quę constituta sunt perduret: & neq; fœlicitate procedente neq; calami-

A tatibus aliquid horum immutet. Dico igitur nostrum legislatorem quorumlibet qui memorantur legislatorum antiquitate precedere. Lygurgus enĩ & Solon & Zeleucus Locrensis & omnes qui apud grecos mirabiles sunt nouelli atq; recentes quantum ad illum comparati esse noscunẽ. Quando nec ipsum nomen legis fuisse olim apud Græcos agnoscitur. Testis Homerus est qui nusq̃ in opere suo hoc vsus est nomine. Non enim secundum legem: sed indiffinitis sentencijs & regum preceptiõibus populus regebatur. Vnde etiam multo tempore permansere tantum moribus vtẽtes: & non scripto. Et multa horum semper secundum euentum casuum permittentes. Noster vero legislator antiquus existens hoc etenim vndiq; manifestum est etiam apud eos clarum qui semper contra nos loquunẽ semetipsum prebuit optimum principem populorum & conciliatorem magnum. Sed instructionem totius legis vitæ constringens eis suasit hanc libẽter excipere & firmissime inclyta scientia custodire. Primitus autem eis magnitudinis opera videamus. Ille namq; progenitorum nostrorum relinquentium Aegyptum & ad terram propriam remeantium: multa milia sumens ex plurimis & impossibilibus rebus cautissime liberauit: & inaquosam eos & multũ arenosam oportebat transire viam: bellaq; deuincere: & filios ac vxores p̃damq; belli seruare in quibus dux egregius & cõciliarius sapiẽtissimus & tutor veracissimus fuit vniuersorum. Omnem si quidem multitudinem in semetipsum pendere facit: & cum omnia que vellet persuadere posset in nullo horum vindicauit sibimet potestatem: sed in quo maximo tempore potestatem sibimet arrogant & Tyrannidem presules rerum: & populum frequenter plurima iniquitate viuere consuescunt. In hac ille potẽtius constitutus ediuerso: magis iudicauit agendum pie & plurimam exhibere alijs æquitatem ipse virtutem precipuam se credens cunctos ostendere: & salutem firmissimam præbere sequacibus bona voluntate. Et maximis actibus in singulis casibus vsus est. Quapropter recte iudicabat ducem atq; consiliatorem se deũ habere & primitus sibimet satisfaciens quia secundum illius voluntatem vniuersa gereret atq; tractaret. Credidit modis omnibus oportere vt etiam apud plebem hec opinio permaneret. Namq; dum respicere suã vitam credunt: delinquere non presumunt. Huiusmodi quidem noster legislator fuit non magus: nõ

Laudes moysi legislatoris sup ceteros legislatores grecos apud quos legis nomẽ non fuit cognitũ &c.

B fallax sicut derogatores iniuste ꝓnunciant. sed quales apud Græcos gloriantur fuisse Minoẽ & post eum legislatores. Alij namq; quidam eorum leges positas a Ioue dicebãt. Alij vero eas in apollinem & vaticinium delphicum referebant: siue pro veritate hoc credentes seu facile suadendum iudicantes populo. Qui vero precipuas leges instituerit/ vel qui iustissime de dei fide cognouerint/ licet hoc ex ipsis legibus facta comparatione conspicere. Iam enim de ipsis tempus est disputãdi. ¶ Igitur infinitæ quidem particularis gentium atq; legem apud cunctos homines differentie sunt. Alij si quidẽ Monarchis/ alij vero populo potestatem reipublice commisere. Noster vero legislator nichil horum intendens: veluti si quis hoc dicendo mensuram transcendat verbi diuinam rempublicam declarauit: deo principaliter conuersationem nostram atq; potestatem excellenter assignans & satisfaciens eum cunctos inspicere tanq̃ causam bonorum omnium vniuersis hominibus existentem: & quecũq; contigit eos in angustijs supplicasse illius non latuisse volũtatem. Neq; quicq̃ eorum que gessere vel si quid aliquis apud semetipsum potuit cogitare vnum vero eum esse mõstrauit & ingenitum immutabilem per tempus eternum & omni specie mortali pulchritudine differentem. Et ipsum nobis notum qualis autem sit secundum substantiam prorsus ignotum. Hæc itaq; de deo saperent prudẽtissimi græcorum quia quidẽ eruditi sunt illo vtiq; sciendi præbente principia nunc dicere prætermitto: quia non optima & congrua dei nature atq; magnificentie sunt valde testãtur. Pythagoras enim & Anaxagoras & Plato: & post illos philosophi Stoici & pene cuncti videntur de diuina sapuisse natura. Sed hi quidem ad breue philosophantes populo superstitionem opinionibus iam conscriptam veritatem dogmatis proferre timuere. Noster vero legislator opera præbens consonis verbis suis nõ

Grecorũ legislatores fallaces.

Infinitæ legum apđ gẽtes differentie.

Moyses deum eternũ oĩm gubernatorem posuit.

C solum his qui cum eo erant satisfeci. Sed etiam qui ex illis semper erant nasciturĩ hoc immutabiliter inspirauit: & causa legislationis ad vtilitatis modum semper adduxit. Non enim partem virtutis dei culturam dixit: sed huius partes alias esse perspexit atq; cõstituit. Idem fortitudinem iusticiam & in omnibus ciuium concordiam ad alterutros. Cũctæ namq; actiones & studia vniuersiq; sermones ad diuinam referunẽ per omnia pietatem. Non enim hoc inexaminatum aut indefinitum vlterius dereliquit.

Pythagoras Anaxagoras & Plato & Stoici quõ diuinã cognouerũt naturam.

¶ Duo moralis discipline modi quorum vnus sermone doctor est alter excitatione morum quos Moyses ambos multa diligentia complectiẽ. ceteri vero legislatores vnum assumentes alteꝝ reliquerunt. sicut Lacedemonij & Cretes moribus erudiebanẽ non verbis. Athenienses vero & pene omnes alij greci que oportet agi suis legibus pcipiebant. assuescere vero ad hec operibus minime valuerũt. precepit autem Moyses semel in ebdomada relicto opere populum ad legis auditionem cõgregari. Quibus itaq; Iudeus interrogatus facilius legem q̃ nomẽ suum recitabat. Nullusq; eorum de deo ser-

mones audet ꝓferre contrarios. Nihilq; nouum vel his quę antiquitus sauciata sunt contrariũ fas est D
illis cogitare. diuinę enim legis integritas sacerdotibus est commissa. nullusq; sanctior est pricipatus cuius populus sit ad pietatem p̄paratus. Opera autē diuina omnibus sunt manifesta vniusq; dei templum est vnum. hunc placant hostijs sacerdotes quorum primus secundum genus deo custodit lege de dubijs iudicans & punit lege conuictos.

Capitulum sextum.

Duo moralis disciplię modi s3 berboꝝ & moꝝ quos moyses ā bos cōplectit.

QVo si quidem sunt totius disciplinę & moralis institutiōis modi/ quorum vnus quidē sermone doctor est. Alter vero excitatione morum quę cũ ita sunt quidam legislatores sentiendi sunt discreti/ & alterum horum modum sibi placitum assumentes alterũ reliquerunt. Sicuti Lacedęmonij quidem & Cretes moribus erudiebant/ non verbis. Athenienses vero & pene omnes alij Gręci quę quidem oportet agi p̄cipiebant suis legibus. Assuescere vero ad hęc operibus minime valuere. Noster autē legislator hæc ambo multa diligentia cooptauit. Nam nec exercitatione morum dimisit non traditas/ neq; legis sermone reliquit incōptas Sed mox a primo inchoans cibo & vnicuiq; dicto conueniēte nihil neq; minimarum escarum sub potestate voluntatis vtentium dereliquit Sed & de cibis quibus conuenit abstineri/ & qui sumendi sunt/ vel quę dięta communis esse videatur. Necnon & de operibus labore simul & requie. Terminum atq; regulam posuit legem: quatenus veluti sub patre atq; domino viuētes: neq; volentes quicq̄; neq; per ignorantiam deliquamus. Non enim ignorantibus pœnam posuit. sed optimam & necessariam correptionem monstrauit legem. Quapropter non semel audire: nec secundo vel sępius. Sed in vnaquaq; septimana alia opera relinquentes: ad legis auditionem cōgregati p̄cepit vniuersos eamq; perfecte condiscere q̄ scilicet omnes legislatores reliquisse noscuntur. Et intantum plurimi hominum porro sunt vt secundum ꝓprias viuant quia pene eas ignorant. Et cum pec- E
cauerint tunc agnoscunt ab alijs quam legem probant esse preuaricati. Sed etiam viri maxima cum gloria & principalia gubernantes ꝓfitentur ignorationem. Scitos nãq; sibi faciunt assidere ad dispēsationem rerum: & experimentum legis habentium. Nostrorum vero quilibet cum leges interrogatur facilius q̄ nomen suum recitat. Vniuersas quidem mox a primo sensu eas discentes in animo velut inscriptas: & rarius quidem quilibet transgreditur. Impossibile autem eum suppliciũ deuitare peccantem. Hoc itaq; primum omnium mirabilem consonantiam nobis instituit. Nam vnam quidem habere & eandem de deo sectam: vita vero ac moribus differre nihil ab inuicem optimam moribus hominum potest celebrare concordiam. Apud nos etenim solos neq; de deo quilibet sermones audet alterutris aduersarios sicut multa similia apud alios fieri comprobantur. Cum non solum a fortuitis quod visum fuerit vnicuiq; profertur. Sed etiam apud quosdam Philosophorum hoc crebro presumitur. Quando alij quidem totam dei naturam sermonibus perimere tentauere. Alij vero eius ꝓuidentiam ab hominibus abstulere. Neq; in studijs vitæ a differentia vlla cōspicitur/ Sed communia quidem opera omnium apud nos existunt. Vnus non de deo sermo concors est asserens illum cũcta respicere. sed etiam de ipsius vitę studijs. Et quoniam oportet omnia alia ad terminum diuinę pietatis adduci: a mulieribus nostris & a seruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis calumnias a quibusdam cur non exhibeamus viros inuentores nouorum operum seu verborum contigit oriri. Alij siquidem in nulla re paterna perdurare optimum esse putant: & pręcipue trãsgressoribus sapientiæ robur assignant. Nos autem ediuerso vnam esse prudentiam atq; virtutes existimamus/ nihil pœnitus vel facere vel cogitare contrarium his quę antiquitus sancita noscuntur/ quod scilicet indicium legis est optimo fœdere constitutę. Nam ea quę nunc non habent modum experimento sępe correpta redarguũtur. Apud nos autem qui credimus ab initio positam legem diuina voluntate nichil aliud pium est q̄ hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicq̄ mouere potest/ aut quid melius adinuenit vel qui ab alijs tanq̄ precellentius ad statũ reipublicę nostrę migrauit/ aut quę poterit esse melior F
atq; iustior q̄ ea quę deũ quidem principem omnium esse cōfirmat. Sacerdotibus autē in communi quidē res p̄cipuas dispensare permittit. Summo vero pontifici aliorum sacerdotum principatum cōpetenter iniungit. Quos vtiq; non diuitijs neq; alijs quibusdam spontaneis auiditatibus præcellentes. Legislator ad culmen huius honoribus instituit. Sed quinq; sapientia vel temperantia alijs præstare nōscuntur/ eis pręcipue culturam diuinę placationis coniunxit. Apud hos igitur & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Cōtemplatores etenim omnium atq; iudices contentionum & punitores culpabilium sacerdotũ esse decreti sunt. Quis ergo principatus quod regnum erit hoc sanctius vel qui honor deo potius cooptabitur cum omnis quidem populus sit p̄paratus ad pietatem? Summa vero diligentia sacerdotibus sit indicta & velut quędam festiuitas gubernetur vniuersa respublica. Cum enim ministeria sua: numero paucorum dierum alienigenę custodire nequiuerũt ea videlicet sacrificia nominantes nos cum multa delectatione & in commutabili voluntate soléni-

Pręcepit Moyses semel i ebdomada relicto opere populũ ad legis auditionē congregari.

Quilibet iudeꝰ interrogatus facilius legē q̄ nomē suũ recitat.

Apud iudeos nullus sermões de deo audet ꝓferre aduersarios sicut apud alios &c.

Nihil nouũ vel his quę antiquitus sancita sunt cōtrariũ fas est iudeis cogitare.

Integritas diuię legis sacerdotibus commissa.

Nullus sanctior principatus illo cuius ppl's sit ad pietatē p̄paratus.

A tatis opus per omne seruamus æuum. ¶ Quæ igitur sunt præcepta vel interdicta simplicia siue nota dicamus. Primum quidem de deo est. Deus habet omnia prefectus beatissimus ipse sibi cũctisq; suffi ciens principium & medium & terminus. Inter oĩa operibus quidem & muneribus clarus & totius rei manifestus. forma vero & magnitudine nobis inenarrabilis Omnis nanq; materies cõparata ad huius imaginẽ licet sit preciosa tamẽ promẽ cunctaq; ars ad illius imitatiõis inuentum extra esse artem cognoscitur nihil simile neq; videmus neq; possumus suspicari neq; conijcere. Sanctũ est videmus eius opera lumẽ/cęlum/solem/luuã/flumina/mare/aĩalium/ nationes/redditiones/fructum hæc deus fecit non manibus neq; laboribus neq; quibusdã indiguit sibi cooperantibus: sed ipso vidente bona repente facta sunt. Bona nunc homines conuenit vninersos si qui eum quę placere exercitatione virtutis. ¶ Modus eum diuine placationis iste sanctissimus est. Vnum templum vnius dei commune omnium communis dei cunctorum. Gratum namq; semper est omne quod simile est. Huic placant quidem sacerdotes semper. Præcedit vero istos primus secundum genus qui ante alios sacerdotes sacrificauit deo custodiet leges/ de dubiis iudicabit/puniet lege conuictos. Huic quisquis non obedit supplicio subiacebit tanq̃ qui in ipso deo impie gesserit. Hostias immolant/nõ ad crapulam nostrã vel ebrietatẽ attinentes. Hæc ẽm non placẽt deo quę res occasio potius iniuriarũ simul &
B expensarũ est. Deus eñ temperatos ordinatosq; & boni generis diligit & vt ꝑcipue sacrificantes caste viuamus. In sacrificiis autẽ ꝓ cõmuni salute primũ oportet orare Deinde singuli pro semetipsis. Quomodo oẽs socij sumus & qui hoc consortiũ suæ vitæ ꝓponit maxiẽ deo gratissimũ est/supplicatio vero fit ad deũ votis ac precibus nõ vt bona ꝓstet nec enim ipse sponte cõtulit vniuersis: & vno deposuit: sed vt hoc suscipere valeamus suscipientesq; seruemus: purificationes in sacrificijs lex decreuit. Ex oĩ excubij excõicatione a muliere facta & alia multa conscribere valde longissimum est.

¶ Lex matrimonium filiorum procreandorum causa instituit: vbi mulier viro est inferior omnẽ autem aliam prohibet hominum permixtionem adulteriumq; sub pena mortis prohibetur: neq; in filiorum natiuitatibus epulationes aut ebrietatis occasiones permittit sed filios iubet erudiri. Mortuos quoq; iubet spoliendos honor parentibus post deum exibendus: & qui eos cõtristat est lapidãdus. Arbiter munus accipiens morte moriatur mutuans vsuras non accipiat. Recipiendi quoq; in legum communicatione alieni lex erga hostes docet clementiam. Mors autem in pluribus causis pœna est transgressoribus. Similiter lex est ineuitabilis in seruis mensuris ponderibus ac de iusta venditione, Iudei itaq; pro legis conseruatione alacri animo passi sunt mortem.

Capitulum septimum

Huiusmodi ergo de deo & eius placatione sermonibus est. Ipse autẽ simul etiam lex est quosdã aũt nouit lex permixtionẽ per naturam ad cõiugẽ si tamen pro filiorum causa procreandorum agatur. Masculorũ vero in masculos valde iudicauit inimicas & tẽtantes horum morte decreuit dignos. Nubere vero iubent non respicientes ad dotem neq; violenter arripere sed neq; dolo vel fallacia suadere. Dispensationẽ vero potius fieri per eum cuius esse noscitur potestatis & ꝑ cognitionẽ oportunã. Mulier aũt inferior inquit est viro per oĩa. Obedit igitur non ad iniuriã, sed vt sit sub regimiẽ constituta. Deus enim viro potestatẽ dedit Cum hac ergo coire decet maritũ solũmodo. Alterius vero experientiã habere nequissimũ. Si quis autẽ hoc egerit declinatio nulla mortis neq; vim fieri virgini alteri desponsatæ neq; si suaserit nuptę filios nutrire pręcepit Vniuersis autem mulieribus interdixit vel celare quod statũ est vel aliam machinationem corrumpere filij Namq; mœchatrix est anima demoliens & genus iminens. Igitur siquis ad concubitum corruptionemq; transierit immundus oportet autẽ etiam post legalem commixtionem viri mulieris auari. Hoc enim partem anime polluere iudicauit inflata namq; corporibus vulneratur. Dum ob hoc fit aliquam propter purificationis causam talibus imperauit. Sed neq; in filiorum natiuitatibus concessit epulationes aggregari & fieri occasiones ebrietatis: sed tẽperatum esse repente principium iussitq; litreris erudiri propter leges & nosse progenitorum actio-
C nes vt immittantur & cum legibus educati neq; transgrediantur neq; cogitationem ignorationis habere iudicentur. ¶ Prospexit autem etiam funeribus mortuorum beneq; preciose ad sœpeliẽdum celebrantu exequię. Neq; insignium fabrice sepulchrorum sed necessaria quidem circa prolationem funeris imperauit domesticos adimplere Omnibus autem viuentibus legitimum esse constituit vt aliquo moriente & concurrant & gemitus lamentationis effundant. Purificari autem iubet etiam domesticos funere celebrato vt longe procul sit q̃ sit videatur quis mundus esse cum fecerit homicidiũ. ¶ Parentum honorem post deum esse constituit & qui non repensat eorum gratie sed in qualibet ꝑte contristat precepit esse lapidandum. Iubet etiam omnibus senioribus honorem iuuenes exibere quoniam cunctorum senior deus est. Nihil permittit cellebrandum apud amicos non enim amicitię

Opa diuina oĩbus nota.

Vnũ tẽplũ vnius dei.

Sacerdoti obediẽdũ q lege cõuictos pugnit et hostiis deũ placat.

Lex matrimonij.

Mulier viro inferior

Prohibetadulteriũ sub pœna mortis

Lex in filiorum natiuitatibus nõ ꝑmittit epulatiões nec ebrietatis occasiões. sed iubet filios erudiri

Lex de mortuis sepeliendis

Honor parẽtũ post deũ et q cõ

tristat est lapidãdus &c.

Arbiter munus accipiẽs morte moriatur.

Mutuãs nõ accipiat vsuras

Recipiẽdi in legũ communicatiõe alieni.

Circa hostes clemẽtiam lex docet.

sunt apud eum cui omnia non creduntur. Et licet aliquę inimicitię proueniant: ꝑdita mẽs a rara prohibuit. Si quis arbiter munus accœpit: morte mulctatur. Despiciens quod iustum est: & auxiliũ reis offerens. Q đ quisq̃ non potuit non auferat: & aliena non tangat mutuans non accipiat vsuras. Hęc & his multa similia communionem continent nostrorum inter alterutos. ℭ Quomodo autem etiam de domestica cura circa alienigenas habenda habuerit legislator referri dignũ est. Videbitur eni omnibus optime prospexisse: deum eo ita sentiẽte neq; propria corrumpimus: neq; participari rebus nostris volentibus inuidemus. Quicunq; enim volunt sub nostras conuersari leges accedentes ad ea cũ munificentia suscepit non genere solummodo sed etiam voluntate vitę putans esse consortium. Eos autem qui transitorie misceri solemnitatibus non alia tamen exhibenda constituit. Idem omnibus ꝑbendum ignem / aquã / cibum / iter ostẽdere non spernere aliquẽ insepultũ mitissime etiã cõtra hostes quę sunt agenda sanciuit vt neq; terra eorum exuratur. neq; arbores fertiles incidantur. sed etiã spoliari eos qui in bello cecidere interdixit: & captiuos prospexit quatenus eorum ammoueatur iniuria: & maxime fœminarum. Sic autem alũnos mansuetudinem atq; clemetiam studuit edocere vt etiam de animalibus irrationabilibus non taceret sed horũ tantummodo vtilitatem legitimam concedens ab omni nos alia causa prohibuit. Quęcũq; enim veluti supplicantia oriantur in domibus hoc interdixit occidi. Sed neq; parentes deniq; precepit auferri. Et licet inimica sunt aĩalia eis tamẽ parcẽdũ esse sanciuit. Sic vndiq; ea quę ad mansuetudinẽ pertinent obseruauit. Doctrinalis quidẽ sicuti prędictũ est legis vtens & alia rursus contra transgressores punitionis sine excusatione defigẽs. Damnũ

Mors i pluribus causis pœna de mẽsuris & põderibus

nanq; in plurimis causis transgrediendum mors est. Si adulterium cõmiserit aliquis suum puelle fecerit. Si masculo turpe tentamentum presumpserit aut patiatur sustinere tentatus. Similiter autẽ est lex ineuitabilis & in seruis sed etiam de mensuris vel si quis de ponderibus dolum fuerit operatus & de iniusta venditione ac fraude vel fide traxerit alienam rem: aut quod nõ potuit abstulerit oĩmo di sunt vindicta nõ qualia apud alios sed ne valde maiora De iniuria vero parentum vel impietate quę sit in deo / licet tentet hoc aliquis mox peribit. His itaq; secundũ legem vniuersam honor tribuit non E

De iniuria dei & parentum

argenti / non auri neq; coronę capitis: aut cuiusdã prædicande festiuitatis / sed vnusquisq; testem habens conscientiã suam valde ꝑficit legislatore prophetãte / & deo fidem condonãte firmissimam his qui seruauerunt leges: licet pro eis mori cõtingat aliquibus concurrunt alacri ad occasum. Dedit eni deus rursus fieri vt vita melior possit ex mutatione conferri Piget itaq; nunc hoc me conscribere: nisi opera essent omnibus manifesta. Quoniam multi & plerũq; olim nostrorũ progenitorũ ne vel sermonem solũmodo extra legẽ proferent: oĩa passi sunt sustinere viriliter vel si honorari contigit apud omnes homines nostrã legẽ & voluntariã legis consequentiam esse manifestã imbuebãt grecos maiores nostri etiam extra regionẽ propriam cõstituti huiusmodi si quidẽ etiam habẽt & tã gloriosam de deo talesq; leges multo sęculo sic firmissime custodire omnes arbitror admirari propter frequentes apud nos factas mutationes.

Iudei alacri aĩo etiã mortẽ ꝑ cõseruatione legis passi sunt.

ℭ Plato philosophię apud grecos mirabilis de re pu. conscribens pene parentus de deo veram propter plebis ignorantiã dicit non esse secutũ proferre opinionẽ. Iudeorũ autẽ respu. amplius duobus milibus annis ante lacedemonios fuit qui propter rerum mutationes pene suarũ legũ obliti sunt Iudeis nullo medio a suis legibus alienatis: prõpti enim semper fuerunt iudei in obseruãdis legibus quorũ mos erat propria custodire nõ aliena acusare. Inuehit etiã Iosephus in poetas qui quantos voluerunt deos posuerunt diuersis natiuitatibus procreatos alterũ fabrũ textriceq; deã quosdam ephœbus alios senes confingentes. Adulterũ quoq; deorũ mentiuntur in cælo quorũ quidem errorũ causa fuit veri dei ignorantia & data poetis mentiendi et pictoribus fingendi facultas

Capitulum octauum.

Plato apud grecos philo. mirabil de repu. conscribẽs pene pẽptus de deo verã ꝑpter plebis ignorãtiã nõ eẽ securũ ꝑferre opinionẽ

Iudeorũ respu. ãplius duobus milibus ãnis ãn

DEniq; eos qui scribere proxime de repu. & legibus tentauere tanq̃ de incredibilibus compositionibus quidam frequenter accusant dicentes. quoniam impossibilia sumpserint argumenta. Et alios quidem relinquo philosophos quicũq; huiusmodi negocium in suis cõscriptionibus habuere. Plato mirabilis apud grecos tanq̃ de honestate vitę præcedens & virtute sermonuꝫ & persuasione philosophiæ cunctos excellens ab his qui dicebant pessimum esse de repu. conscribere illusus & diuulgatus pene peremptus est. Cum vtiq; qui illius verba cõsiderauerit frequenter & facile reperiet quę etiam consuetudini plurimorum proxima esse noscunt. Ipse siquidem Plato confessus est quia de deo veram opinionem propter ignorantiam plebis proferre securũ non est. Sed platonis quidem verba vana esse putant & multa potestate esse compositas atq; conscripta & maxime de legislatione prolata. Lygurgi vero mirantur & spartani cuncti cõcelebrant quoniã illorum legibus plurimo tempore perdurarunt. Ergo hoc manifestum virtutis inditium est in legibus permanere. Si vero Lacędemoniorum admirantur illorum tempus assumant scientes amplius F

Plato

Lygurgus

A duobus millibus annis nostram constitisse rempublicā & super hęc sciant quoniam Lacedęmonij quidem omni tempore quo apud se habuere libertatem prefecte visi sunt custodisse leges. Cum vero circa eos factę sunt fortunę mutationes pene cunctarum legum obliti sunt. Nos autem multis casibus euolutis propter regem Asiæ mutationes neq; in nouissimis malis venientes a legibus sumus alienati nonvocationis nec epulationis causas seruantes eas quando si quis considerare voluerit multi ampliori testimonio maiores excubias & labores nobis q̃ Lacedęmonijs videbit impositos. Illi siquidē operantes terram & neq; circa artes exercitiū habentes sed ab omni operatione remissiores pingues & corpore pulchri in ciuitate degebant. Alijs ministris in omnibus vitę necessarijs rebus vtentes & cibum paratum ab illis accipientes solum opus bonum atq; clemens iudicantes ad faciendum & patiendum quatenus pręualerent aduersus omnes contra quos bella susciperent quia non neq; hoc adipisci potuerūt dicere superpono. Non enim singulis solummodo/sed multis frequēter eorum subito legis pręcepta negligentes semetipsos cum armis hostibus tradere. Putas ne? & apud nos non dico tāti sed duo vel tres agniti sunt proditores effecti legum vel mortem non dico illam facile quę solet præliātibus euenire/sed eā quę cū multa corporū afflictione & multa crudelitate videtur accedere Quam vt ego puto quidam pręualentes nobis non per odium subiectis imposuere si qui sunt homines/qui non tantūmodo esse credant pessimum si agere quicq̃ extra leges suas vel sermonem apud eos dicere cōpellātur. Non tamen mirari decet si mortem fortissime toleramus pro legibus & vltra alios vniuersos. Non enim quę leuia videntur nostris studijs alij facile patiuntur/hoc est operationem cibiq;

B simplicitatē/& vt mihi frustra neq; fortuito/quod quisq; desiderat vescatur/aut bibat aut ad concubitum quemlibet accedat aut splendide vestiatur aut sine nobilitate vacet. Sed illud attendendum est si gladijs vtentes & hostes ad inuasione fugantes pręcepta legis circa cibos nequaq̃ infringimus. Nobis itaq; gratū est ꝑpter hęc legibus obedire & illis fortitudinis causas ostendere ¶ Proinde Lysimachi & Molones & quidē huiusmodi alij conscriptores improbi. Sophistę adolescentium deceptores quasi vehemēter nobis prauissimis existentibus derogare contendunt. Ego nolem de legibus alienis examinationē efficere. Noster eṁ mos est propria custodire nō aliena potius accusare. Et vt neq; irridere neq; blasphemare debeamus eis qui apud alios putātur dij aperte nobis legislator interdixit ꝑpter ipsam appellationē De accusatoribus autem proiectiones suas nō icrepare volētibus tacendum nō est. Cumvtiq; non a nobis nunc sermo compositus eos arguere videatur sed a multis probabiliter iā pręmissus. Quis igitur eorum qui apud grecos sapiētia sunt mirabiles non redarguit nobilissimos poetas & pręcipue legislatores? Quoniā huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere? Dicentes eos & numero quidem quātos ipsi voluere ex alterutris vero & diuersis natiuitatibus procreatos. Hos autē diuidentes locis habitaculis tanq̃ generationes animalium alios quidem sub terra alios in mari seniores autem eorum in tartaris vinctos esse dixere quibuscūq; distribuere. Cœlū his sermone quidem patrē/operibus autem tyrannum atq; dominum superposuere. Propterea aduersus eū cōstituere insidias per vxorem & fratrem & filiam quam ex eius capite fingunt generatā vt alligātes eum appenderent sicut ipse ille suum dicitur patrem Hęc iuste accusatione digna conquerūtur qui sapiētia & virtute præcellunt. Hic super hęc diridentes adijciunt. Si deorum alios quidem ephœbos & adolescentes alios autem seniores & barbaros esse credendum est alios constitutus superantes & quēdā fabrum aliam vero textricē aliū vero peregrinantē & cum hominibus contendentes. Alios autem cytharizantes aut arcu gaudentes. Deinde inter alterutros seditiones effectas & propter homines contentiones constitutas vt non solum alterutris manus mitterent sed etiam ab omnibus vulnerari lugerent malaq; perferrent & super omnia est luxuriosius si intemperantia permixtionis vterentur. Quo

C modo non erit incongruum amores & concupiscentias ad vniuersos attingere simul masculos & ad fœminas Deinde fortissimus & primus eorum pater seductas a semetipso impregnatasq; mulieres diruptas submersasq; sperneret & eos qui ex eo sunt nati neq; liberare potest. Factos conscriptos neq; sine lachrymis eorum perferre mortes. Bona sunt hęc & his alia consequentia id est adulterio in cœlo viso & sic impudenter a dijs celebrato vt iam alij zelare se poterentur tali passione conscripti. Quid enim alij facturi non essent dum neq; senior atq; rex valuisset impetum suū a mulierū permixtione retinere. Alij vero dum seruientes hominibus & nunc quidem ędificātes causa mercedis nunc vero pascentes. Alij autem malignorum modo in ferro carcere colligati. Quē igitur sapientium talia non accēdant vt hoc componentes redarguant & multam stulticiam his credentium repræhendant. Alij vero ad terrorem quendam vel metum necnō & rabiem atq; seductionem omnesq; pessimas passiones & formam in dei natura fingere pręsumpserę. Et horum quidem nobilioribus etiam ciuitate sacrificare suasere. Si quidem simulata necessitate consistunt vt quosdam deorum putent bonorum esse largitores. Alios autem vocant aduersarios quando eos veluti malignissimos homines muneribus atq;

lacedæmonios fuit q pœne legū ꝑpter mutatiōes rerū obliti sūt Iudęis a suis legibus nullo modo alienatis

Prōptitudo Iudęorū ad obseruandas leges.

Lysi. maecus Molentes.

Mos Iudęorū ꝓpria custodire nō aliena accusare.

Contra poetas quātos ipsi voluere deos posuerūt creatos. &c.

Fabulę poetarum de dijs suis & statibus eorum

Adulteriū poetę mentiuntur ī celo. &c.

 D

Ignorantia veri dei eã tãtę iniq tatis ē data poe tis atq; pictori bus mentiendi facultas.

donis placare contendunt magnum quoddam malum se suscepturos ab eis existimantes nisi merce dem eis studiose prębuerint. Quę igitur causa sit tantę huius iniquitatis atq; delicti circa deū. Ego q dem arbitror eo ꝙ neq; veram dei naturam ab initio eorū legislatores agnouerint neq; quantū pręci pere potuere perfectam sententiā diffinientes reipub. tradidere. Sed velut aliud quidam prauissimū reliquerunt dantes potestatem poetis si quidem vt quos vellent deos introducerent. Hęc omnia pati entes rhetoribus aut de republica scriberent & de peregrinis dijs decreta proferrent sed etiam picto res & gypso plaste in hoc apud græcos multam habuere potestatem vt vnusquisq; formam quā vel let secundū modū suæ opinionis exponeret. Alter quidem ex luto quod vellet fingens. Alius vero pi gens opificis itaq; qui maxime putantur esse præcipui ebur & aurum habent ad hoc suę semp noui tatis argumentū. Proinde apud eos priores quidē dij florentes honoribus senuerunt. Sic enim profe rendū est. Alij vero noui clā introducti religione potiunt̃ & tēplorū alia quidē desolata alia vero nu per secundū eorū voluntatem ędificantur quapropter & arbitror e diuerso nosse magis indigent qua lis facta sit circa deum & quomodo ei honor immobili religione seruetur.

¶ Iosephus Apolonium stultū vocat dicens vero philosophos de deo cum Iudeis concordes in opinione. Vnde plato Moysē imitatus nullū poetā in republica dicit recipiendū. Athenięses vero cō munē oibus suam ciuitatē gloriantes pręter illoꝝ legem de dijs loquentes grauissime punierunt. So crates nāq; quia nouū deum referebat veneni poculo mulctatus est. Anaxagoras quoq; (quia solem) quem colebāt deū atheniensium (insensatū dicebat) morte dānatus est. Pythagoras etiā dubium de dijs conscripsisse accusatus nisi fugisset occidebatur. Scythę similiter Anacharsim philosophum īter emerūt quoniam deorum græcorum plenissimus ad eos venisse dicebat variam itaq; auctor gentiliū arguit fatuitatem.

Capitulum nonum.

E

Apollon ūi stul tum vocat. Veri philoso phi de deo Iude is in opinione cōcordes Plato moysē imitatus nullū poetā, i re publ. dicit reci piendum.

apollonius molon

APollonius si quidē Molon vnus fuit stultorū atq; tumentiū. Eos aūt qui vere in gręco philosophati sunt neq; predictorū aliquid latuit neq; frigidæ allegoriæ causas ignorauere. Quapropter illos quidē iuste spernere/ & circa verā decētēq; circa deū opinionē nobis fuere cōcordes. Qđ plato respiciēs neq; vllū quēq̄ poetarū dicit ī repub. eē suscipiendū & Homeꝝ honorabiliter admonet fanū ei cōstituens & vn guēta supfundēs / ne rectā opinionē de deo fabulis forte destrueret. Pręcipuę nā q; Plato nr̄m legislatorē imitatus / licet nullā eruditionem huiusmodi suis ciuibus īpetrasset / idest vt oēs pfecte discerent leges / vt ne fortuite aliquid extraneorū ciuibus miscerent̃ sed esset pura respub. & in legū custodia pduraret. Horū nihil cogitās Apollonius Molon nos voluit accu sare qm̄ nō recepimus eos q alijs sunt opinionibus pręoccupati neq; de deo cōmunicari patimur eis quia alia vitę cōsuetudine degere cū neq; hoc propriū nostrū sit sed cōmune cūctorū nō modo reꝝ sed etiam qui inter gręcos cautissimi fuisse noscunt̃. Lacedæmonij nāq; peregrinos etiā expellebant corruptionē extra leges ex vtroq; metuentes. Illorum igitur citius sęuiciā poterit quilibet arguere q nulli neq; conuersationis neq; cohabitationis suę participiū exhibebant. Nos aūt aliorum quidem res zelare non sinit participare vero cupiētes quæ sunt nostra libenter suscipimus / quod vtiq; reor indiciū magnanimitatis atq; clementię. Sed desino iā de Lacedęmonijs amplius disputare. ¶ Athenienses vero qui cōmunē esse suā gloriantur omnibus ciuitatem quomodo de his rebus habuerit Apollonius ignorare. Hi namq; vel verbo solum modo pręter illorū legem de dijs loquentes ineuitabiliter punie runt. Cuius etenim rei gratia. Socrates est mortuus / non enim hostibus tradidit ciuitatē neq; tēpla va stauit / sed quia noua iuramenta iurauit & quoddā dæmoniū significans se referebat seorsum ludēs sicuti quidam dicunt. Propter hoc veneni poculo morte mulctatus est. Insuper etiam corrūpere iuue nes eum accusator aiebat & conuersationē patriæ legesq; contēnere. Et socrates quidem ciuis Athe niensis huiusmodi tormenta sustinuit. Anaxagoras autem Clazomenius fuit. et quia existimantibus Atheniensibus solem esse deū ille eum insensatū & ignotū asseruit / paucorum sententia morte dāna tus est & aduersus Diagorā Melium talentum decreuerunt. Si quis occiderit eum quoniam eoꝝ my steria deridere ferebat̃. Pythagoras aūt nisi cito fugisset cōpręhensus occideret̃ eo ꝙ dubium de dijs Atheniensiū cōscripsisse putabantur. Quod oportet mirari si circa viros fide dignos talia gessisse nos cantur qui neq; mulieribus pepercere. ¶ Nunc enim sacerdotē quendā quoniam eum quidā accusa uit peregrinos colere deos decretum aduersus eos qui peregrinū introducerēt deū suppliciū mortis inferebatur. Igitur qui tali lege vtebantur palam est eo ꝙ aliorū non crederent esse deos. Non enim si crederēt aliquibus inuiderent / quasi quiddā maius habentibus. Sic his vero cędibus congaudentes humanis & paululū differentes a bestijs arbitrantur / tamen sua mysteria oportere esse custodiēda / & Anacharsim sapiētia mirabilē Scythę græcis aduenientē interemerūt quoniam videbatur gręcorum deorū ad eos venisse plenissimus. ¶ Multos aūt apud Persas quilibet inueniet etiam pro eadē causa

Plato

Athenięses oi bus cōem suā ci uitatē gl'iabant̃ Socrates vene ni poculo mul ctatus quia no uū deū refere bat.

Socrates.

anaxagoras qa solē (quē deum atheniēses cole bant) insensatū dixit morte dā natus est.

anaxagoras

Pythagoras

Scythæ ana charsim philo sophum intere

Anacharsis

A tormentis affectos. Sed palam est quoniã Apollonius Persarũ legibus congaudebat illosq; mirabaẽ.
Quippe cum greci totũ fortitudinẽ atq; cõcordiã vnanimitatis quam habuere de dijs/hãc scilicet for
titudinẽ quã in tẽplis eorũ cõcrematis habuerũt. Is etiã studiorũ oĩm imitator extitit. Persicorum vxo
ribus alienis cõtumelias faciens filiosq; concidens. Apud nos aũt mors decreta est si quis vel irratio
nabilia mala hoc modo noceat & ab his legibus nos abducere neq; timor potuit præpotentium po
testatũ/neq; zelus eorum qui apud alios honorantur sed neq; fortitudinẽ ideo exercemus vt bella a
uaricię causa suscipiamus sed vt legũ iura seruemus/& dũ talia detrimẽta litie sustineamus si quos de
legibus mouere tẽtauerint: tunc etiã vltra virtutẽ rebellare contendimus & vsq; ad calamitates nouissi
mas perduramus. Cur itaq; nõ zelemus leges/cũ eas neq; a legislatoribus suis seruatas esse videamus
Vel quomodo Lacedęmonij non erant de ĩpermixta sui cõuersatione reprẹhẽdi/ & de defectu pari
ter nuptiarũ. Vliaci vero & Thebei coitũ impudentẽ & extra naturã olim masculos agebat/& optime
atq; vtiliter facere se putabant. ergo cum ipsi omnino rebus afficerent etiam suis legibus miscuere/qđ
tantum aliquando valuit apud Grẹcos vt etiam dijs suis masculorum concubitum applicarent. Itaq;
deniq; germanorum nuptias retulere. Hniusmodi satisfactionem rerum incongruatum & extra natu
ram pro libidine componentes.

merũt qm̃ deo-
rũ grẹcorũ p[...]
nissimus ad e[...]
dicebaẽ ven[...]

Fatuitatẽ genti
liũ redarguit.

¶ Plurimi legislatores malignis hoĩbus absolutiões malorum dederũt. Lex vero a Iudẹis vsq;
ad mortẽ seruatur. et cum vetustas temporis verissima oĩm sit probatio. hic concludit Iosephus legem
Moysi sup omnes optimã quẹ omnes obligauit sed & hic ipsius legis fecit mentionẽ vt de ea ĩpuden
ter loquẽtes arguat & cũ ipse leges de se ferãt testimoniũ ꝙ pie sunt bellũ ꝓ auaricia nesciẽtes opus
suũ contra Appiones & Melones terminat mendaces.

¶ Capitulum decimum.

B DEsino nũc de supplicijs dicere & quãtas ab initio prẹbuerint plurimi lagislatores ab
solutiões malignis hoĩbus in adulterio quidẽ pecuniarũ in corruptione autẽ etiã nu
ptias sentientes. Quantas aũt occasiones cõtineãt de abnegatiõe pietatis examina
re lõgissimũ est. Iã em̃ apud plurimos olim meditatio facta est trãsgrediẽdi leges qđ
nõ agitur apud nos qñ ꝓpter eas & diuitijs & ciuitatibus & bonis alijs priuati sumus
Lex aũt apud nos seruatur vsq; ad mortẽ. Nullius vero iudeorũ neq; si ꝓcul abeat &
prouinciam ob regem q̃ acerbũ sic metuit vltra illum legis videaẽ timere p̃ceptũ. Igiẽ si ꝓpter virtutẽ
legum taliter apud eos sumus: concedant qm̃ potentissimas leges habemus. Si vero circa prauas nos
leges iudicant perdurare: quid ipsius iustis me nõ patianẽ meliores non custodientes ope sanctionis/
Quia igitur lõginquitas tẽporis verissima crediẽ omniũ esse ꝓbatio. Hinc ergo testem faciã virtutem
legislatoris nostri: & opinionis quã ille de deo cõtradicit. Nam cũ sit infinitũ tẽpus si quis: & cunctis
alijs semper hominibus zelum sui potius prẹbuerũt. Primi quippe Grẹcorũ ad faciem quidem iura
patriæ conseruabant. Ipsis aũt rebus philosophiæ quẹ tractatu illa secuti sunt. De deo similia sapien
tes humilitatẹq; vitẹ cõmunionẽ inter alterutros edocẽtes. Sed etiã populis oli multus fuit zelus nr̃æ
maxima pietate culturẹ nomen est. Itaq; pietas Græcorũ nec vllus quisq̃ barbarus nec vna gens vbi se
ptimanẹ in qua vacamus cõsuetudo minime discurrit: atq; ieiunia & candalabrorũ incẽdia: sed etiã ci
borũ apud nos solẽnia plurima apud multos iugiter obseruare conantur/Insuper imitari etiã concor
diã quã nos inter alterutros obtinemus: & rerũ participari suarũ & operũ dilectionẽ in artibus & pdu
rationẽ necessitatũ habere ꝓ legibus. Illud enim mirabilius est qa prẹter ĩpulsorẽ huius obseruationis
ipsa per se lex homines ita valuit obligare & queadmodũ deus in vniuerso mundo cõsistit ita lex p cũ
ctos ãbulauiẽ. Vnusqsq; eni si suã regionẽ domũq; conspicit his quẹ discunẽ recessauit. Oportet igitur
cunctorum hominum malitiam reprẹhendere aut enim volunt nos isti aliena & praua iura ante pro
C pria & meliora zelari aut certe si hoc nolũt quiescãt nobis per inuidiã accusatiões igerere. Nõ em̃ ꝓ
cuiuslibet maliuolẽtia defendimus hãc causã sed nr̃m honoramus legislatorẽ atq; credimus quæ ab
illo ꝓphẹta de deo sunt. Deniq; nisi intelligeremus ipsi virtutẽ legũ nunq̃ magna sapere sup his tan
tus populus zelatur. Sed de legibus quidẽ & de repu. nostra certissimã feci rationẽ in his quẹ de anti
qtate cõscripsi. Nũc aũt eorũ nemini quantũ necessariũ fuit neq; aliorũ vituperare iura neq; nr̃a lau
dare proponens sed hoc agens vt de nobis iiuste cõscribẽtes & cõtra ipsã veritatẽ ĩpudẽtissime cõtẽ
dẽtes arguerẽ. Arbitror itaq; per hãc cõscriptionẽ abundãter me quẹ ꝓmisi cõplesse. Deniq; in prin
cipio demõstraui genus accusatorũ esse certissimũ atq; nouũ & multos veterũ in cõscriptionibus suis
memoriam habẽtiũ nostri ex illis testes exhibui. Dixere itaq; Aegyptios fuisse proge[ni]tores nostros
& ostẽsũ est quia in ẹgyptũ venerint aliũde. Deinde sunt mentiti quoniã exinde ꝓpter cladẽ corporis
sint repulsi & apparuit quãtũ voluntate & magnitudine fortitudinis ad propria sui reuersi. Alij vero
tanq̃ nequissimo viro legislatori nostro derogare cõtendunt. Cuius virtuti dudũ quid ipse post illum

Malignis ho[ĩ]-
bus plurimi le-
gislatores ab[so]
lutiões dederũt
Lex a iudẹis ser
uaẽ vsq; ad mor
tem.

Vetustas tp̃is ve
rissima oĩm pro
batio hic cõ[clu]
dit legẽ moys[i]
sup oẽs optimã

Lex omẽs obli
gauit.

Causa quare le-
ges Iudẹorũ [in]
hoc opere rec[i]-
tauerit.

epylogus prẹdi
ctorum.

Leges de semet ipsis testimoniũ dãt ꝙ sunt pie bellũ causę auaricię nescientes

Notãda sẽtẽtia.

Cõcludit cõtra Appiões & melones mẽdaces.

tẽpus vero longissimum perhibet testimoniũ. De legibus autem loqui ãpliori sermone non fuit opus. Ipse nãq; per semetipsas apparuere pię & verissimã habentes intentionem & non ad humanum odiũ sed ad rerum communionẽ potius inuitantes iniquitatum inimicę cultricesq; iusticię segnicia est. Et multas expensas procul abiicientes sufficientiã & amorem laboris erudientes bellum causa auaricię nesciẽtes. Fortes aũt ꝑ se esse populo pręparantes ad supplicia retribuenda semper ineuitabiles verbis nequaq̃ circũueniri possibiles pręparationes semp operibus exequẽtes. Hęc enim nos semp opera manifestiora litteris exhibemus. Quapropter ego cõfidẽs dico quia multarũ atq; meliorũ rerum nos potius q̃ alij pręceptores sumus. Quid eni intranscensibili pietate melius est? quid iustius q̃ legibus obedire? quid vlterius q̃ in alterutros vnanimes esse? Et neq; in calamitatibus ab inuicem recedere neq; tempore fœlicitatum per iniurias discrepare sed in bello quidẽm mortem contemnere in pace vero artibus aut agriculturę vacare & semper & vbiq; credere deum respicere & solum omnia gubernare Hęc igitur si quidem apud alios aut scripta sunt primitus aut seruata firmiorẽ debemus nos gratiam illis tanq̃ eorum facti discipuli vero nequaq̃ primitus extitere. His pręcipue nos vtẽtes cognoscimus & primam eorum inuentionem nostram fuisse declaramus. Appiones igitur & Molones & quicunq; mendacij derogatione congaudent coniuncti procul abscedant. Tibi autem Epaphrodite veritatem maxime diligenti & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus hic libellus conscriptus esse dinoscitur.

¶ DEO GRATIAS.·.

¶ DIVI HIERONIMI testimonium de scientia & ingenio nostri Iosephi in tractatu de viris illustribus qui inter cętera dicitur ipsum ob ingenij gloriam statuam Romæ in foro meruisse. Et alibi de eodem ait Iosephus antiquitatem Iudaici populi approbans duos libros contra Appionem grammaticum alexandrinum scripsit. & tanta seculariũ profert testimonia vt mihi miraculum subeat quomodo vir hebręus ab infantia sacris litteris eruditus cunctam gręcorum bibliotecam euoluerit.

¶ Exaratum habes (candide lector) Flauium Iosephum historicum illustrissimum de Aantiquitatibus belloq; Iudaico necnon de antiqua iudæorum origine per venerabilem Ruffinum præsbyterum De græco in latinum traductum. Ante hac quidem mendosæ impræssum ac in infinitis ferme locis deprauatũ. Nunc vero per grauissimum atq; profundissimũ sacrę paginę Professorem magistrũ Robertũ Goullet nõ sine multa lucubratione ingẽtiq; labore in statũ suum pristinum restitutus excultus & vbiq; accuratissime emendatus Adiectis singulorum capitum compendiosis argumentis cum annotatiunculis per q̃ vtilibus in margine collocatis necnon cum concordantijs non solum eorũdem librorum inter se Sed etiam biblię ęgesippi ac hystorię scolastice vbicũq; idẽ cũ Iosepho pertractant. Impręssus quidem industria probi viri Anthonij bonnemere in impręssoria arte peritissimi ac librarij Impensis vero honestorum virorum Ioannis petit & Franscisci regnault bibliopolarum Anno domini Milesimo quingentesimo decimonono Kalendis Aprilis.

¶ FINIS.

Joseffo Judeo
Opera Omni

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm